

13
10 F
8

IIII f 40–41

REGVLARVM

VTRIVSQVE IVRIS TAM CIVILIS QVAM PONTIFICII,

Quæ à clarißimis Iuriſconſultis variè conſcriptæ, ac collectæ hactenus circunferebantur, TERTIA HAC EDITIONE *multò auctiorum, emendatiorúmque, ac in duo volumina congeſtarum,*

TOMVS PRIMVS.

Auctorum nomina ſexta ab hac pagina indicantur.

Index rerum & verborum locupletißimus ad finem ſecundi voluminis reiectus eſt.

LVGDVNI,
Apud Alexandrum Marſilium, Lucenſem.
M. D. LXXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

CLARISSIMO VIRO,

ET PERILLVSTRI, MICHAELI ANTONIO SALVTIO, MANTÆ DOMINO, APVD Christianiss. Regem amplissimi ordinis equiti, Legionariorum militum trans Alpes, ac Lugdunensis arcis regio Præfecto, Philippus Tinghius S. P. D.

AGNA omnino, vir clarissime, honesti vis, diuina quædam res, atque admirabilis, præclara virtutis species, decus ingens, & pulchritudo est. Ita si fieri posšit, vt eorum oculis cōspiciatur, quibus id modo patet, quod sensus oblectat, & voluptate perfundit, eos, quamquā durissimo ingenio, ac ferreo sint, id, quod summus philosophus sensit, in sui amorem, & admirationem trahat. Ac cum alia sunt in virtute præclara, tum illud maximum, quod alia omnia aliorum caussa: ornamēta virtutis, eius vnius caussa modò expetuntur. Nemo enim

mo enim ob id sibi expetendam virtutem, excolendámque censet, quòd inde speret fore, ut famam hominũ, honores, dignitates, maxima vitæ commoda, & voluptates cõsequatur. Nã etsi hæc quæsita honestis studiis virtus nõ aspernatur, ac quidquid illud est, quod eius pulchritudinẽ, decusque attingit, quasi in sui vim, & naturam conuertit: vna tamen sibi ipsa sufficit, in se nititur, vna suppeditat omnia tamquam è fonte quodam vberrimo, quæ vitam hominum efficere beatam possunt. Itaque viros præclaros, summos homines, qui maximis in rebus sunt de hominibus meriti, quod vnum opus virtutis summum est, nõ ob eam caussam suspicimus, & admiramur, quòd multis, maximisque honoribus aucti conspiciantur: sed quòd in illis vna eluceat & resplendeat virtus, quæ vna illis caussa rectè agendi nunquam caruit hominum laude. Est autem laus non virtutis præmium verius, quàm testimonium habendum. Aliunde enim hauriri præmium virtutis, quàm è virtutis fontibus, atque è conscientia rectè factorum non potest. Hæc in te nobis, vir clarissime, perspecta, atque explorata in tui amorem, studium, obseruantiam nos impellit: quòd fidei, animi magnitudinis, sapientiæ iam ab ipsa tua adolescentia documẽta præclara, & multa maximis in rebus gerendis & pace, & bello, dederis, nos id tibi obstringit: quòd quæ ætate alij parere cum laude solent, ipse imperandi præclarè artem teneres, ante copiarum dux, quàm priuatus miles, iis te honoribus maximus rex, atque potentissimus prosecutus est, quibus aliis admirãdus videris, nobis vna in te virtus, vnde hæc manarũt, admirationi est. Eodẽ spectant nobilitatis tuæ summæ ornamenta multa, quæ etsi maximam apud homines commendationem habent, non tu nobis dignus videris summis laudibus, quòd eam hereditariã à maioribus habeas: sed quòd ea tibi tua virtute compararis, vnde hæreditaria abs te gloria manare apud posteros tuos posit. Cuius nostri in te animi studium, præclaro tibi inscribendo opere opportunè declarare visum est. Duobus enim voluminibus, magno, vt speramus, vsui studiosis adolescentibus iuris prudentiæ, Regulas & ciuilis, & pontificij iuris omnes à doctissimis hominibus conscriptas, ita habito delectu, complexi sumus, vt quod præterea desiderari posit, quod huius argumẽti sit, nihil aliorum industria à nobis sit relictum. Neque verò non rectè, atque ordine factum videri potest, quòd adeo præclarum opus exire in lucem tuo nomini clarissimo inscriptum voluerimus: cum enim te studiosum litterarum, atque omnis elegantiæ fuisse à tua adolescentia, ea in te animi ornamenta ostendũt, quæ rectè parari sine litteris haud possunt: tum ita coniunctæ duæ artes præclarissimæ litterarum, atque armorum habentur, vt nisi alteri altera subsidio sit, neutra satis præclarè suum locum tueatur. Prodeat igitur in lucem insigni inscriptione honestatus liber quidem per se doctis hominibus expetendus, sed tuo nomine perillustri, tãquam subsidio firmissimo aduersus inuidorum voces munitior futurus. Nam alterius iam editionem adornamus, in quem congestæ summorum hominum communes opiniones iuris habentur: quod opus pro

pus pro

pus propediem manibus doctorum terendum, tui nominis præsidio æquè vallatum, munitúmque emittemus. Interim nos de nostro hoc in te studio ama, atque adeo ita id quidem, si in amore significando voluntas magis, quàm res spectari consueuit: quæ in nobis perexigua, voluntatis, studij, obseruantiæ ingentem significationem habet. Datum Lugduni Kal. Nouemb. M.D.LXX.

IVRISCONSVLTORVM
NOMINA QVORVM REGVLAE HOC IN OPVS SVNT CONGESTAE.

- Bartholomæus Socinus
- Petrus Dueñas
- Franciscus Turzanus
- Ioannes Bernardus Dias
- Andreas Tiraquellus
- Damasus vetustiss.
- Antonius Corsetus

Præter vltimas omnes editiones qui sequuntur auctores superioribus adiecti sunt,

- Azo
- Claudius Bâtander.
- Matthæus Chærianus
- Iacobus Nouellus
- Donatus Fina
- Scipio Ianuarius
- Pardulphus Prateius
- Benedictus Vadius
- Sebastianus Medices
- Henricus Risvvichius
- Georgius Viuiennus
- Ioannes Nicolai.

Extraict du priuilege.

PAR grace & priuilege du Roy est octroyé à Philippes Tinghy Marchand Florentin, d'Imprimer, vendre & distribuer, *Regulæ vtriusque Iuris à diuersis conscriptæ ac collectæ, &c.* reduites ensemblement en deux volumes & à present augmentees outre les precedentes Impressions. Et ce pour le temps & terme de six ans. Auec defenses & inhibitions à tous Imprimeurs, Libraires, Marchans, & autres personnes quelconques de n'imprimer, vendre ou distribuer desdicts liures dans les pays & terres de sa Maiesté, sinon de ceux qui seront Imprimez du consentement & permission dudit Tinghy, sur les peines contenues és lettres patentes dudict Seigneur, donnees à Villiers Costeretz le xviij. iour d'Octobre l'an mil cinq cens soixante treize. Ainsi signees.

Par le Roy à vostre relation

More

Ledict liure a esté acheué d'Imprimer le sixiesme Iour d'Aoust. 1579. du consentement de Philippes Tinghy.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII, EX VARIIS COLLECTARVM,

Liber primus.

A.

Abbas licet habeat generalem administrationem, non tamen potest praeiudicare monasterio saltem in acquisitis,& in arduis debet requirere consensum capituli, Bald.l. fin.c.de bon.quae liber. glo. & Anch.c.2.de exc. Praelat. cap. pastoralis.de don. Abb.c.edoceri col.2.de rescr. Innoc.c.causam de iudiciis. & est com.opin.not.c.iudic.89.dist.c.si qua.12.q.2.nec potest repudiare haeredit.d.l.legatum.ff.de leg. 1. Ar.l. seruus. ff. de vulg. Bald. l. fin. C. de bon. quae libet. Sebast.Medic.reg.1.

Abbas regulariter non potest absoluere monachos ab excommunicationibus inductis à iure. Ita Panor.in cap.monachi.de sentent. excom. per text. in clem.j.de priuil.& in cap.religioso. eod. tit.de sent. excom.libr.vj.& per alia de quibus per eum: & vide Syluest.in sua summa,in verb.absolutio.lo iiij.versic. circa praedicta.

Primò restringe hanc regulam, nisi esset Abbas habens iura episcopalia. Sic limitat idem Panorm. in d.cap.monachi.Feder.de Senis in cons. xiiij.cuius vestigiis inhaeret ibi Feli.alia cumulans.

Secundò limita,vbi religiosus esset excommunicatus ex constitutionibus ipsius regulae:quia tunc ab Abbate poterit absolui.Ita Calde. in consil.vj. in tit.de sent.excom.incip.apostatauerunt.nisi ex consuetudine absolutio pertineret ad superiorem, secundum eum,cui assentitur Feli.loco praeallegato.

Tertiò fallit,nisi Abbas excommunicasset,quia ad eum spectabat absolutio: sic restringit Felin. vbi suprà,per text.in cap.ab excommunicato. de rescr. & satis impertinenter, cùm talis excommunicatio non dicitur inducta à iure,& sic extra propositum nostrae regulae. Ioan.Bern.Dias.Reg.1.

Abbatissae electio si semel fuerit data episcopo à monialibus si semel prouiderit non poterit amplius alias eligere,gl.c.causam.ver.tecipi.de elec.vbi Host. col.2.Anch.Abb.Car.Flor.& Imol.per c. si compromissarius,eod.tit. Medic.reg.3.

Ablativi absoluti regulariter faciunt conditionem propriam de futuro.text.in l.facta.§.rescripto.ff. ad Trebel.vbi iungendo principium illius tex.cum fi. probatur,quòd paria sint, vel quòd dispositio fiat per ablatiuos absolutos, vel quòd fiat per conditionem,si.

Amplia primò istam regu.quòd non solùm ablatiui absoluti faciunt conditionem propriam, imò etiam faciunt conditionem expressam.ita Bart.in l. j.in prin.in vij.q.ff.de cond.& dem. quia actus verbi importati per ablatiuos absolutos, importat futurum euentum,qui futurus euentus est expressus: ergo faciunt conditionem propriam & expressam.

Amplia secundò, quòd ista regula procedit etiã in statutis:nam etiam in eis ablatiui absoluti faciũt conditionem,ergo propriam, secundum Bald.in l. non finc.circa princ.C.de bon.quae lib.vlt.not.decidit,quòd stante statuto,quòd praemortua vxore maritus lucretur dotem, non habebit locum in sponsa: quia si ablatiui,vxore praemortua,faciunt conditionem,id est,si vxor sit primò mortua, sed ista non est vxor,ergo deficit conditio statuti, per consequens statutum.

Tertiò amplia quòd ista regula procedit, etiam si cum ablatiuis absolutis apponatur dictio vt, quae regulariter facit modum, adhuc isti ablatiui absoluti etiam iuncta ea dictione, vt,faciunt conditionem.ita Bart.in l.sub conditione.ff.de solut.per tex. in l.si ego.§.j ff.de iure dot.facit.l. à testatore. ff. de conditionib.& demonstr.& l.facta.§. rescripto. iungendo principium cum fine.ff.ad Trebellian.

Primò fallit ista regula, quando materia subiecta repugnat, vt in rub.solut. matrim.quae necessariò est solùm in praeteritum,vel de praesenti, facit quod in proposito not.Bald.in repet.l.j.in xj. oppos. ff. de legat.ij.vbi quòd quando ablatiui absoluti cadunt super eo,quod est incertum,& sic super futuro,tunc propriè faciunt conditionem, in l. euictis. ff.de vsu. & l.acceptis.ff.ad leg.Falcid.

Secundò fallit,quando materia est dispositiua, tunc enim non possunt conditionem facere ita propriè loquitur l.qui fidem.in verbo, tamen manente pacto.ff.de transactio.vbi soluta poena apposita in trãsactione,adhuc remanet pactum,& si adhuc dispositiuum.facit tex.in l.de submersis.in verbo,velo leuato.C.de naufrag.lib.xj.facit quod tenet idem Bal.in l.j.C.de libe. praeter.& in l. vnic.in j.oppos. C.quan. nõ pet.par.vbi dicit Bal. quòd ablatiui absoluti possunt stare tribus modis,scilicet in vim conditionis, item causae finalis,item suppositionis terminorum.

Tertiò fallit,quando important admonitionem quandam,vt sunt illi ablatiui,arbitratu meo, qui apponuntur operi futuro: certè tunc important admonitionem & conditionem: vt loquitur text. in l.cum stipulatus sim mihi à Proculo. & ita Bat. circa principium declarat,de verb.oblig.

Quartò fallit, quando ablatiui absoluti apponũtur gratia frequentioris vsus,nam tunc nihil important: ita propriè loquitur tex.in l.ij.in prin. in versic. sed & si extraneum,in verbo, filio praecedente. ff. de vulg.& pup.& ibi glo,quam ad hoc valde not. dicitur enim quòd quis potest adoprare extraneum loco nepotis, dato quòd nullum filium habeat. tex. est

in l.adoptare.in princi.ff.de adopt. tamen quia frequenter actus vt plurimum cótingit, quòd adoptio fiat in nepote, quando quis habet filium, ergo illi ablatiui, filio præcedente, sunt positi gratia frequentioris vsus, ideo tunc nihil important. ideo ibi est text. iuncta glos.notab.

Quintò fallit, quòd licet ablatiui absoluti faciant aliqualiter conditionem, tamen magis accedunt ad naturam dispositionis, & alienationis, quàm conditio expressa, prout tenet Paul.de Cast.& Alexand in d.l.in ratione.ij.§.tam & si.ad legem Falcid. & Bald. in rubr.C.de instit.& substit.in pe.quæst.in vj.fundamento.& ita declarantur ea, quæ doct. tradunt in l. à testatore, ff.de cond.& demonst.& in l. cùm fidem. ff.de transact.& alibi sæpe. B.Soc.regul.1.

Ablativi absoluti regulariter faciunt conditionem propriam de futuro.l.fideicommissa.§.cùm esset.de leg.3.l.à testatore.ff.de condit.& demonst.

Ampliatur in 3.casibus, & limitatur in 5.à Iaso.in rub.ff.solut.matrim. in 2.lectura, nume.17.& sequen.

Ampliatur in 3 casibus, & limitatur in 4.per Soci.in trac.fal.reg.1.in addi.Ampliatur in 4. casib.& limitatur in 5.à Rippa in rub.ff.solut.matrim.num.31. Don.Fina.lib.5.reg.

Ablatum ab aliquo tanquam ab indigno, fisco applicatur: in l.Papinianus.§.meminisse. ff.de inoffic. testamen.& in l.Claudius.in fine.ff.de his qui.ut indig. cum simil.not.gl.in l.j.C.eod.& ibi doct.

Et tu Hispane, qui Castellæ, & Legionis legibus subderis.vide l.xiij.titul.vij.parti. vij.quæ ponit sex casus seruientes pro exemplis huius regulæ, quæ primò fallit, quando talis indignitas non venit culpa illius à quo aufertur, sed propter errorem testatoris: quia tunc non fisco, sed venientibus ab intestato applicatur.text.est in l.si pater.C.de hæred.instit.& ita limitat Ias.in d.l.j.post glos.ibi.

Secundò fallit, quando quis priuatur propter delictum suum, quod respicit certam personam: quia tunc non fisco, sed illi personæ applicatur. Tex.est in l.penul.C.de leg.at concordat text. in l. post legatú. §.amittere.ff.de his qui.vt indi.vt in l.ij.§ fi. vbi Bar. ff.de collat.bon.& vide Socin.in cons. ccxlj. in versi. quartò probat.in ij volumi.vbi per d.l.penult.& per d.§.amittere.dicit, quòd regula est, quòd quando aufertur aliquid ab aliquo tanquam ab indigno, illi applicatur, cuius contemplatione aufertur: quod intellige: quando talis priuatio fauore dictæ personæ, certæ, fit à lege, vel statuto, & procedát dicta ista: secus si fiat à testatore, quia tunc non illi personæ, sed venientibus ab intestato, vel aliis cohæredibus, applicatur. Ita declarat Ias. vbi suprà: & ponit notabile exemplum prosecúdo casu, videlicet, si testator præcipiat hæredibus, vt vxorem suam, cui victum & vestitum relinquit, nò malè tractent sub pœna amissionis hæreditatis, ipsis eam incurrentibus, non vxori, sed aliis legitimis successoribus, hæreditas applicatur: quod dicit voluisse Bar.in l.vxorem .§.hæres.per illum tex.ff.de leg.iij.& refert Bal.Ang.Imo.& Alex. idem tenentes in variis locis: & ita est communis cóclusio doct.secundum Didac. de Segura in solenni repe.l.vnum ex familia.§.sed & si fundum.ff.de leg.ij. qui refert eundem Ias.in aliis duobus locis idem tenere.Et tu Hispane vide l.fin.d.tit.vij.pat. vj.quæ describit sex casus, quibus fallit illa regula. L.Ber. Dias,reg.2.

Abolitionum literas, à Principe accusator non obtinet, secundum iuris communis dispositionem, si, vel calumnia ad accusationem prosiliisse, à reóve corruptus dicatur, vt nec reo pœnam aliquá corpoream (nisi eo applaudéte) passo: & hæc nisi illo casu, suam, suorúmve iniuriam, insectetur, vt & hoc, nisi reo consentiente, text.in l.secunda & tertia. C.de abolitionib.aliàs autem intra triginta dierum à rei custodia, spatium non vlterius, vel inuito reo, causa cognita, eas obtinet.d.l.ij.& l.iij.præalleg.versic.quando autem, &c.& versic.post hoc verò, &c. Quibusdam tamen criminibus, quæ pedetentim recenset Imperator in d.l.ij.à versicul si autem.ibi. Vt in violata Maiestate, demptis, &c. Creditur insuper abolitioni, vel partibus arridentibus, si testium torméta legantur, & adsint, locum non fore: dicta l.iij.ver. quòd si ingenuorum, &c. Hinc elicit & exhaurit, additio ad Bar. eò loci, in criminalibus reorum (vt fit in ciuilibus) consensum, Iudicem sensim non insectari: in hanc pedibus manibúsque iuit sententiam Bald eo loci. numer.2.vt Iudicem, vel partibus ad pacem & concordiam deductis, ex officio in criminalibus procedere posse opinetur. De his nonnihil Specul.titu.de abolit.li.iij.cuius sata huc transferre, & inserere, ex sparsis aliorum velleribus, politam sibi ordiri & texere telam, videretur. Ille autem triplicis generis depingit abolitionem: vnam, nempè, generalem, de qua, C.de generali abolit.specialem, & legalem, de quibus, titu.de abolitio. C.Batander,reg.2.

Abrasio in instrumento, seu literis in suspecto, & substantiali loco vitiat.glo.Inno.& doct. in c. ex literis. de fi.instrumen.& per Bart.in l.si vnus.C. de testa. & in l.fi.C.de edi.diui Adria.tollen.

Amplia hoc verum esse, etiam si notarius emendaret in senio quod scripsit in iuuentute: cùm tunc rasura incontinenti fuisse dicatur, & instrumentum sit suspectum, secundum Bald.in d.c.ex literis.arg.e. præterea.de testib.quod tamen intellige, nisi intellectus, quem scriptura in loco abraso sonat, surgeret necessariò ex præmissis vbi non est vitium, secundum ipsum.

Primò fallit, quando ipsæ literæ, vel instrumentum continerent plura capitula: tunc ipsa rasura viciat solú in illo capitulo, in quo est facta, non in aliis, vnde non vitiabit ipsas literas, vel instrumentum in totum, vt voluit Bald.in l.fi.C.de edic.diui Adria.tollen.pro quo etiam facit l.si ex falsis.C.de transact.& habetur extrà de hæret.c.fraternitatis.& cap. si cum tempore.extrà de rescrip.in vj.secundum Nico.in d. c.ex literis*.

Additio.

* Ex literis. Et ibi vide Fely.vbi dicit etiam in iij. noc. quòd si rasura sit in loco suspecto, & de possessorio agatur, scriptura absque alia inquisitione veritatis reiicitur.l.edicto.C.de edi.diui Adria.tollen. Si verò de petitorio, tunc scriptura suspecta censetur, & ad veritatis inquisitionem proceditur, secundum Bald. in l.si vnus. C.de testamen.cui ipse addit Anchar.in cons.cccc xij.incip.præmissa.vbi declarat hoc procedere solum in possessorio adipiscendæ. Nunquid autem illud, quod est rasum, per viuam vocem corroborari possit: & vnus idoneus testis sufficiat, vide Felyn.in loco alleg.in v.not.vbi dicit quòd sic, sed per duos indubitanter: quod tamen locum non habet, vbi summaria cognitio sufficiat: quia tunc instrumentum sine macula, & abrasione esse debet, nec testibus iuuatur: vt ibi per eum in vj.nota.& quis dicatur locus suspectus, vide ibidem per eum in fin. in x. & vlti.notab. Benedictus Vad.reg.2.

Secundò

Secundò fallit, quando ex præcedentibus, & sequétibus colligi potest, quòd ita debet stare (prout stat) rasura: cùm tunc non nocet per id, quod habetur extrà de relig.do.c.cùm venerabilis. vbi est bona glo.secundum Anto.

Tertiò fallit, quando rasura appareret, & in loco rasuræ repletio manu eiusdem scriptoris esset, quod constare potest per comparationem literarum. C. de fide instru.l.comparationes.cum & tunc non noceat, vt voluit Gof.in d.c.ex literis.post Anto. & Io. And.dictum quorum potest procedere, quãdo emanaret ipsa rasura in loco non suspecto: vt glo.ibidem & in d.cap.cùm venerabilis.aliàs si in loco suspecto, tunc quòd sola comparatio non sufficiat, videtur magis verum: cùm sit probatio fallax, vt dicit tex.in auth.de instr.cau. & fide.§.si quis igitur.secundum Nicol.in d.c.ex literis.&c. Barthol.Soci.reg.2.

Absens condemnari poterit, si post citationem absentauerit se, ideo vlterius nulla alia opus est citatione. Maranta in trac.de ord.iud.p.6. num.16. Alexand.l. contumacia.ver.5.ff.de re iud.Iaso.l.nec quicquam. num.20.ff.de offic.proc.glos.fin.auth. iubemus. C. de iudiciis.Bal.leg.2.C.quomodo, & quando iudex. Innoc.ca.ad petitionem.de accusat. Med.reg.8.

Absens. Non videtur absens, qui disciplinæ vel studiorum gratia aliò missus est.de fun.inst.l.Sciæ. §.Pamphilæ.de leg.3.l.quæsitum. Riisvvich.

Damnari vel puniri nemo debet absens l.1.ff. & C.de requirendis reis.idem.

Absenti ex necessitate non voluntate subuenitur.Ex qui.can.ma.l.sed etsi, in fin.l.26.idem.

Præsumptio pro absente inducitur. de inof.test. l.meminisse.§.Papin.C.de rest.mili.l.1. Plura in Reg. iu.183.absentia.l.inter maiores.de in int.rest. & quod tractant Interpretes. Riisvvich.

Absens regulariter ad ea, quæ sunt grauis præiudicij, ad domum citari non potest. l.ignorare. C. de resti. in inte.& c.quoniam.§.sunt & alij. vt lit. non conte. & c.causa.& ibi per Abb.de do.& contu.& in c.fi. de eo, qui mit.in posses.

Primò fallit in causa liberali.ff. de fideic.libert. l.cum vero.§.j.& de lib.causa.l.infamis.

Secundò fallit, quando expediret ipsi agenti vt potiùs procedatur, quia debitum erat vsurarium, & tunc potest fieri citatio ad domum: * vt in l. Fulcinius.§.adeo.ff.qui.ex cau.in pos.ea. Soc.Reg.3.

Additio.

* Ad domum. Adde Bal.in cons.xvj.in iiij. parte incipien.citatio ad domum.& in cons.ccccxij.in ij.parte.& Rom.in cons.cccciiij.vbi inquit, quòd necesse est, vt inuestigationem præcessisse constet, ad hoc vt citatio ad domum fieri possit & cum illa sit solennitas extrinseca non præsumitur nisi probetur. l.sciendum.de verb.oblig.de quo etiam per Abb. in consil. lxxiiij.& in consilio xxx. vbi ponit, quid si notoriè constet aliquem in loco suæ habitationis non habitare, an valeat citatio? Pro qua materia vide etiam quæ habentur per Card.in cons.xxiij. & per Ange.in cons.ccxvj.& Cor.in consil.in litera d. in iiij.parte. vbi dicit, quod non sufficit, nisi prius discutiatur, an personaliter fieri possit. Beued.Vad.

Tertiò fallit, quando tale esset vitium, per quod transferretur tota possessio vel vera possessio ex secundo decreto: quia tunc citatio ad domum fieri potest, vt sentit Inno.in d.c.fi. extrà de eo qui mitti. in poss. vbi latiùs per ipsum, & doc. de quo tamen dic, vt ibi per Abb.in fi. B.Soc.reg.3.

Absenti ex causa necessitatis non infertur præiudicium, vnde sententia si feratur contra ipsum, est ei restitutio danda, Bar.l.fin.l.si qua.ff. ex quib. caus. maior. idem si est absens absque contumacia.l. de vno.ff.de re ind.ideo citari debet.ca.absentiæ.c.omnia.3.q 9.l.ea quæ.C.quom.& quand. iud.Doc.com. rubr.ff.de in ius voc.qui defectus à nemine etiam si esset princeps suppleri potest, Dec.consilio 63.nu.11. cons.181.numero 8.Roman.sin.173.Vant. in tract. de nullit.in tit.de nullit.sent.ex defectu Citat.numer.6. & sequen. S.Medices, reg.8.

Absentes defendere publicè & priuatim interest. de proc.l.seruum quoque.de negotiis gestis.l.1. Henr. Riisvvich.

Absentes in actibus collegij, vel vniuersitat. regulariter non sunt vocandi, glos. in cap. de testib. libr.6.& hanc opinionem dicit esse communem Rippa in lib.2.res.cap.21.

Fallit in 9.casib.quos refert And.ab Exea.in ca. cum omnes, numer.206.de const. Fallit in 4. casibus quos notat Benedict.Capr.in suo tract.regul.9.numero 26.

Absentia causa Reip. absenti non debet esse damnosa, l.absentia, ff.de reg.iur.

Fallit 2.casib.vt per Dec.in d.l. Fallit etiam, nisi dolo malo abesset, l.itẽ hi, & l.data opera.ff. ex quib. causis maiores, & ideo absens causa Reip. restituitur ad appellandum: videas circa hoc multas communes opiniones per Baptist.à Villa.concl.1.

Seruus non potest esse absens causa Reip. l. seruus, ff.de reg.iu.vbi Dec.limitat.

Absens damnari non potest, l. absentem, ff. de pœnis.

Fallit in 8.casib.quos not. Lancel.in tract. de off. Præto.in causis crimi.in tit.de contu.num. 6.videas Baptist.à Villa.conclu.10.Fallit in 3.casib.vt per Bello.in suis conclu.in litera A.in versic.absens.

Pro absente non citato, seu contumace sententia ferri non potest, not.in l.furioso, ff.de re iud.

Fallit in 3.casib.secundum Alexan, in d. l. furioso, numero 3.

Absenti contra sententiam quomodo subueniatur distinguendo, declarat Bart. in l.inter minores, de in integ.rest.num.4.

Vbi aliquorum præsentia exigitur, in eorum absentia nihil agi potest. Fallit vt per Damas. regu. 26. Donat.Fina.lib.3.

Absentes in actis capitularibus, regulariter vocandi non sunt, nisi in tribus casibus, de quibus per glo.in c.ij.de test.lib.vj.Ita Car.tenet, & ibi Feli.in ca. cùm omnes.de consti.vbi Bal.& Archid. in c. ea enim. §. hoc ius porrectum.x.q.ij.& Imo.in c.fi. de maior. & obe.vbi dicit, quòd ista est communis, licet oppositum teneat Inn.in c.ij.de no.ope.nun.

Limita, & declara dupliciter, vt per Fel.in d.cap. cùm omnes.num.22. B.Dias.reg.3.

Absentes in actibus Collegij, vel Vniuersitatis, regulariter non sunt vocandi. Hanc regulam ponit glos. in c.ij.in verb.ipsorum.de test.lib.vj. nisi in tribus casibus ibi positis: quam glo.dicit communem Francis. Rippa, in lib.ij.Respon.c.xxj. Carellianus Cotta in verbo, absentes. Hanc Regulam ponit Ber.de Luco, in regula iij.vbi eam dupliciter limitat.

Limita nouẽ modis, vt per Andr.ab Exca in c.cũ oẽs.nu.206.vsque ad nu.218.de const. P.Ducu.reg.3.

Contra inquisitum absentem, contumacem, sententia ferri, nedum procedi potest: text. in l. absentem. in princip. versic. aduersus contumacem. ff. de pœnis. Contumax autem is fertur qui, vt nec denuntiationibus, ita nec Iudicis edictis, paruit: text. præalleg. & l. contumacia. in princip. & in fin ff. de re iudic. fit autem hac in re contumax, qui citatione personali, aut, in capturæ defectum, trina breui etiam citatione personali, siue in perso. siue in domicil. siue voce tubæ & præconis, siue alta seruientis voce, per vicos seu quadriuium, euocatus, coram iudice non comparet, à quo manarint, & fluxerint, id genus edicta, & denuntiationes, quò respondeat, & innocentiam purget, aut aliàs obediat, & pœnam delicto congruam enatet & euadat. Procedi autem contra hunc solitum est, vt si quidem personali citatione euocatus, non sese, die, purà, præfixa & assignata, nec intra tres dies proximè subsequentes, sistat, is defecisse dicatur, & in defectum coram iudice pro tribunali sedente vocatus, huiusmodi declaretur, id parte ciuili, aut saltem Procuratore Fisci petente, quem defectum die lapsa adindicabit Iudex parti petenti: quo casu, ipsius vtilitas, personalis captura esse videtur, ex l. prima. §. administrationem autem. C. vt omnes Iud. in cuius defectum, trina breuium dierum citatio, cum bonorum rei annotatione sufficietur: Verùm vsu communi eò ventum est, vt, de secunda personal. citatione, quando prior personaliter (vt sic dicam) executa non est: secus, captura decernatur, & in huius subsidium, trium breuium dierum citatio, & annotatio. Sin ab initio captura, cum trium breuium dierum, & bonorum annotatione, concessa legatur, reo diebus assignatis, deficiente, tribus defectibus obtentis, & legitimis declaratis, Iudex ex officio testium repetitionē arbitrabitur: quo præstito, citatione peremptoria, reus ad ius audiendum, assignabitur: quibus peractis, vtraque pars concludit, & tandem ad iudicem omnia deferuntur, qui hunc vel sola contumacia, reum criminis declarat, & pœna congruenti, si & quando apprehendi poterit, honestat & decorat, aliàs in effigie, mitigatis & declaratis contumacialibus mulctis & pœnis ex æquo & bono: quibus expensarum litis & iustitiæ condemnatio nectenda venit. & ita hodie vtimur: non desunt tamen, qui aliquali æquitate pulsi & lactati, ob contumaciam, si de rei absentis innocentia, Iudici liqueat, huic non condemnandum, verum Principi rescribendum, autument: huic sententiæ velut ad saxum, hæsit Cæpoll. cautel. cclv. numero quinto. quod & æquitatem habere, & humanitate fultum, videtur: Alibi ad ipsius absolutionem, pedibus manibúsque it: cautel. lxvj. numero secundo, & quinto. & Angel. Tract. malef. in verb. qui dominus Iudex. numero vigesimonono. & ferè per tot. illum versic. vbi latè de materia contumaciali: vt suprà. Alibi non condemnandum. cautel. cclv. numero quarto. (& ibi nume. quinto. si sententia lata, de rei innocentia liqueat, non ad executionem corporalem, incedendum, sed Principi rescribendum ducit: iuxta l. primæ. §. vltim. vbi gl. ff. de quæstion. quod & æquitatem redolet.) De hac contra absentem, & ciuili & canonica incedendi via, Guido. Pap. decisio. cccc xxix. Bartol. in l. inter. ff. de public. iud. Qui autem contra absentem iri soleat, aperit Alber. Gand. Tract. malef. tit. quid sit agendum reo absen. & contum. vbi Phœnicè hodie confiscationem, sedem nullam habere, sed proximiores palmam obtinere velle creditur. Dicam infrà, reg. cxxix. Qui insuper aduersus hos incedatur, & quòd intra annum contumax comparens, refundendo expensas, audiatur, notat Angel. in Tracta. malef. in verb. qui dominus Iudex. versicul. & tene menti. numer. 4. cum sequen. quod hodie vix procederet, citra appellationis viam, saltem contumaciæ mulctis, & emendis, declaratis non solutis: hæc tanguntur à Specul. titul. accusat. contumacia multip. considera. libr. iij & ita videtur enucleanda l. absentem. C. de accusatio. fingitur enim hodie contumax, vel inscius, breui post perpetratum crimen, vel ante inquisitionem, aut fugiens, & absens: & ita curia Gallica, & nostra vtitur, quò rei, non fuga, sed præsentia, iustitiæ pareant, & eorum innocentiam velis equísque purgent, & fugæ odio. C. Batander.

In criminalibus, vbicunque contra absentem, inquisitum, sententia ferri posse credita est, ad causas innocentiæ nedum absentiæ, & allegandas & probandas, excusator de iure admitti creditur: quamuis vix hodie quoad innocentiam admittatur, refert hanc esse communem sententiam, in iure Roscius, Areti. consilio centesimoquadragesimosexto. visa consultatione. versicu. sed concludo, post Bart. in dicto §. publicè. l. seruum quoque. numero trigesimoquarto. & quinto. de Procurato. ff. & in l. penult. §. vltimo. numero sexto. ff. de public. iud. Iaso. in l. si is, qui. numero sexto & septimo. ff. qui testa. fac. pos. videtur text. Lynceus in dict. §. publicè. ibi, nam & in capitalibus iudiciis defensio datur, &c. vnde hæc regu. exhausta videtur: sororem habet l. si non defendantur. in fin. verbis. ff. de pœnis. vbi de absentia innocentia, & l. vltim. versicu. si neque redierint, neque qui se defendant habuerint ff. de requiren. reis. vbi de absentis rei defensione, de absentiæ causa, est text. in dicto § vltim. l. penult. ff. de public. iud. & in l. inter. ff. eodem. latè & scitè de his amicorum allegationibus, per d. Gandin. in malef. Tract. titu. vtrum Procurat. in malef. interuen. numero quinto & sexto. cum sequen. & titu. sequen. vbi quid reo absente, & contumace, sit agendum, enucleat & enodat, & de annotatione, ac confiscatione: iuxta dictā l. vltim. de requiren reis. Melle dulcior etiam Angel. in malef. Tract. in verb. qui dominus. ij. versicul. tu autem. numero vigesimo, & sequent. & eodem verb. versicul. & tene menti. numero octauo. vbi annotationem in solis mobilibus, fieri autumat: sed vsus, aliter hic & in Galliæ partibus, habet: describuntur enim omnia, & sub iustitiæ iugo & manu reducuntur, & commissario custodienda, donec & quousque, &c. demandantur: idque in capturæ, aut trinæ breuis citationis, si capi nequeat, literis. Vt is (ad rem) rei absentis nomine defendens, innocentiæ, aut absentiæ causas allegans, non Procuratoris, sed defensoris colore depingatur, ac dealbetur: Bartol. locis præallegat. Nam & iudicem, nemine postulante, id præstare posse arbitrantur: Bartol. dicto §. publicè. numero quarto. ex authentic. qui semel. versicul. quòd si vocatus. C. quomodo & quando Iud. pronunc. deb. & l. ampliorem. in fin. princip. versicul. sin autem. C. de appellat. vbi gloss. iij. & sic diuersitas vocabuli. dicto §. publicè, cum Aut. l. reos. Codic. de accusat. (quæ Procuratoris vocabulum, ad defensorem, & negotiorum quemcunque gestorum, dilatat) cum dicto §. vltim. conciliabit: defensor enim,

longè

longè latéque à Procuratore dissidet, & discrepat, hæc autem regu. de defensore & excusatore, non item de Procuratore verba facit. Hęc insuper defensio, è re erit, & absenti proficiet, quò pœnas pecuniarias & contumaciales, vtcunque effugiat, vtque ipsius bona non aunotentur: has vtilitates & commoda adfert gloss. mag. in verbo datur. circa med. ibi, sed quid prodest, &c. dicto §. plublicè. d. l. seruum quoque. Quod verò arridere opinor, pendente ea propositione, durantéque à Iudice statuto se se repræsentandi termino, vt interim non incurrat absens reus, contumaciæ pœnas, & citationum, vt aiunt, emendas, quas aliter ob defectus mox incurreret: argu. §. vltim. l. penultim. in fi. verb. ff. de publi. iudi. Nam contumacia, delictum censetur: Angel. locn præalleg. in verb. qui dominus. versicu. quæro an. numero 24. Pro absentis rei innocentia, cautelas adfert Cepol. cautel. lxvj. & cautel. cix. vt quis Iudicem amicabilem instruat, quò ex officio ipsemet de absentis innocentia & eius instificationibus, inquirat: iuxta l. si non defendantur. ff. de pœnis. & l. non tantum. ff. de appella. ac testes de ea re deposituros, ei nominet: hi autem Iudicis officio deponent: Cæpol. caut. cclv. Thomas Ferrat. cautel. xviij. aliam contexit ac necdit cautelam, vt in longinquas migret reus regiones, quo citationis præsumatur ignorantia, & id ab amico proponatur, & exemplò probetur, sicque iudicium differatur. De hac iustæ causæ absentia, & similium excusationum allegatione tetigi suprà, reg. xvij. numeto 7. & est textus in l. quæsitum. ff. de re iudicata. & c. si ægrotans. eum gloss. mag. v. quæstio. iij. & capit. placuit. c. querelam. extrà, de Procuratoribus. his addatur l. reos. vbi Bald. C. de accusation. & l. inter. ff. de public. iudi. Duo autem habet exouiator hic iurare necesse, quod sit reus infirmus tantáque infirmitate irretitus, vt citra vitæ aut personæ periculum venire nequeat, aut quid id genus: & ab eo missus, ad eum excusandum, & exouiandum. Quam causam, parte negante, reus breui habet probare, & etiam pars in contrariam partem, si velit: his denique nectatur textus in capit. cum dilecti. §. expectantibus. extrà, de dolo & contuma. & Bartol. in l. quæsitum. ff. de re iudic. & Innocen. in capit. querelam. extrà, de Procurato. & cap. veniens. extrà, de accusationib. Bartol. in l. penult. §. ad crimen. numero 16. & nume. 18. ff. de public. iudi. Nec probata ea causa, contra hac via excusatum, vim & robur habere creditur sententia lata, text. & ad hanc rem natus, in cap. querelam. extrà, de Procurator. & in dicto cap. cum dilecti. extrà, de dolo & contumacia. & cap. cum Bertholdus. extrà, de re iudic. & l. si finita. §. si fortè. ff. de damno infec. & l. quæsitum. ff. de re iudic. Quod vel in probabili absentia, procedere creditur: vt cap. consultationibus. extrà, de offic. deleg. Nonnulli eò rem dilatant, vt publico impedimento, aut necessario absens ita excusatur, vt ne quidem excusatorem seu exouiatorem mittere habeat necesse: not. in l. ij. §. si quis municipalis. ff. si quis cautio. iuuat l. j. ff. de vacat. & excusat. muner. Quòd si hoc modo excusatus, intra terminum præfixum non venerit, sicque ducatur ac æstimetur contumax, vt per Bartol. in l. ex consensu. §. fin. ff. de appellatio. & in Clemen. vnic. de dolo & contumacia. & l. petitam. §. item veniunt. ff. de petit. hæredi. tunc demùm contumacia, suum teretem & plenum sortitur effectum: dicto cap. cum dilecti. §. expectantibus, de dolo & contumacia. Pluries autem quis exouiatorem, eadem in instantia, delegare potest, toties, putà, quoties citabitur: & iusta suberit ratio & causa, eodem iuramenti genere superstite. In ciuilibus autem, semel atque iterum reus excusatus ac exouiatus, vel impedimento vegetante, Procuratorem constituere, si in contumacis nomen irrepere nolit, haber necesse: d. l. quæsitum. ff. de re iudic. Actor verò, sacco (vt aiunt) paratus adesse debet, vnde exouiatoris ac defensoris priuilegio non vtitur: l. j. ff. de diuers. & tempo. præscript. & ibi gloss. & Bartol. tenetur enim Procuratorem adhibere & delegare: vt ibi, & not. Cyn. in l. j. C. de restit. milit. & eorum qui Reipubl. causa abs. Quod accipias, impedimentis superuenientibus: ex æquo tamen & bono, modica dilatio non absre concederetur. C. Batander.

ABSENTE ACCVSATORE, iudex, vel ab instantia reum absoluit, aut ad litis decisionem, Procuratore præcipuè Fiscali id requirente, incedit: l. quamuis indubitati. C. ad l. Iul. de adulter. & capitu. crimina. extra, de collus. deteg. & l. penult. ff. de public. iudic. vbi Bartol. & in l. interdum. numero decimo, in fin. & l. libellorum. ff. de accusation. & l. Pap. §. j. post glo. ff. de inofficio. testamen. Imol. in cap. licet. de locat. Semper enim publicum id quod interest, remanet pœna condigna donandum, l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de public. & vectig. Quòd si ideo ab accusatione deflectat, quòd pacto cum reo conuenerit, in Turpil. Senatuscon. pœnam præceps cadat: necesse est, si publico saltem agebatur crimine: l. ab accusatione. ff. ad Senatuscon. Turpil. iuncta l. cum §§. sequent. eadem l. j. & l. io executionib. C. eod. Emendam insuper pecuniariam non euadet: l. iij. §. final. ff. eodem. Sui priuatum vertebatur scelus, Iudicis arbitrio coercendus creditur: l. si quis repetere. §. vltimo, in fin. iuncta gloss. penultima, & vltim. ff. ad Senatuscon. Turpil. & l. qui iniuriarum. ff. de iureiuran. Huius rei scintillam degustabis in regu. cxx. & regu. cxxj. sed hic actor & pœnam extraordinariam, præter Turp. patietur vocatus, & contumax, sumptúsque & impensas resarciet: l. qui crimen. ij. respon. C. de his, qui accusare non poss. & l. eum, quem. ff. de Iudic. & l. j. §. qui excusatione. ff. de vacat. & excusat. muner. & l. ij. ff. de Decurion. libro x C. & l. vnic. C. de sumptib. recuper. eodem libro, & l. omnes, qui. in fin. C. de Episcop. & Cleric. & l. sæueriter. C. de excus. tut. Poterit insuper Iudex, ipsius accusatoris calumniam, & expiscari, & coercere. Hæc vera, nisi pro eo, absentia, & excusatio, in medium Iudici adferatur: tunc enim paulò illi sistendum venit: l. inter accusatorem. ff. de public. iud. l. rescripto. § si quis accusatorem non habet. ff. de munerib. & honor. iuncta gloss. in verb. non debet. & l. iij. C. de his, qui accus. non possunt, Sin relegationem pœna excedat & euolet, ipsius annotabuntur bona, & iustitiæ iugo subiicientur, vt infrà, de reo dicetur. Citandum autem actorem, quò causam insectetur, & eo contumace, extraordinariè hunc puniendum, cum expensarum, & rei sumptuum, condemnatione, ex dicta l. qui crimen. versicul. sin verò. & l. si ea. C. de his, qui accusa. non poss. senili consilio ductus, credidit Specul. tit. accusator non veniens in termi. ad compar. assig. numero secundo, libro tertio, latè. Accusatore autem non citato, vt decet, rei absolutio haud viribus subsistit: text. in l. si accusatoribus. C.

de accusatio. sed iteratò & denuò liberè conuenietur. Is autem semel accusatione lapsus, iterùm eam non excitat: l. si is. C. ad Turpillia. & d. l. si ea. in fin. C. Barandier.

ABSENTIA. Vlpianus libro quinquagesimo sexto, ad edictum. Lex cal.

Absentia eius, qui Reipublicæ causa abest,
neque ei, neque alij damnosa
esse debet.

In glossa: c. ij. de test. in vj. vid. l. ij. §. si quis in iud. ff. si quis cautio. nisi tribus casibus in d. glos. positis pro primò membro: quam gloss. dicit communem Francisc. de Rip. lib. ij. Responsor. ca. xxj. Catellianus Cotta in memorabilib. Iuris: in verb. absentes. Hanc reg. ponit D. Bernardus de Luco. reg. iij. vbi eam dupliciter limitat. Absens ergo Reip. causa, sic restituitur aduersus præsentem, vt & præsens restituatur aduersus ipsum quoudam præsentem. Georg. Viuiennus.

ABSENTIA. 140. L. 183. Vlpianus libro quinquagesimoquinto ad edictum.

Absentia eius, qui Reipublicæ causa abest, neque ei, neque alij damnosa esse debet.

C. Iunge l. fin. seruus, inf. NEQVE. C. de resti. mil. l. neque reipub. l. final. Ratio. de dol. l. 1. ALII. Qui. cau. ma. hi. l. non solum. §. pen. l. si quis Titio. §. fin. Ratio. de re iudic. l. sæpè. G. res io. al. ex quib. cau. ma. l. 29. videlicet. Eac. de testame n. milit. l. 4. quæ à patre. Riisvvich. paratit.

ABSENTIÆ paternæ ratione filius admittitur ad agendum qui alias minimè admitteretur. l. si longius. §. filiusfamilias, & ibi doctores Com. ff. de iudiciis. Socin. in regu. 284. fallent. 27. Item ratione absentiæ iudicis poterit quis appellare, quamuis regulariter non possit. l. secunda. §. biduum. C. Quando appellandum sit. c. ex suscepto. vbi doct. Cõmuniter eatra de foro competent. Baldus capitu. primo. de vasal. Socinus dicto loco, fallentia quadragesimaprima. Medices, regula 1.

ABSOLVERE. Proniora sunt iura ad absoluẽdum, quàm ad condemnandum.

PRO.

25. q. 9. c. loci.
De pœnit. dist. 7. c. baptizari.
50. dist. c. postquam. & c. absit.
23. q. c. est iniusta. & c. duo.
Eat. de elect. c. Osius Episcop.
Ext. de spon. & mat. c. veniens.
Ext. de sortileg. c. ex duabus.
D. de off. præsid. l. obseruare.
D. de rei vind. l. officium.

CONTRA.

Ext. de probation. c. ea literis.
Eat. de reg. iur. c. estote.
Eat. de fid. instr. c. inter dilectos.
Ext. de caus. pos. & proprie. c. 3.
27 q. 7. c. ipsa pietas.
25. q. vlt. c. allegatum.
D. de pœn. l. respiciendum.
D. de act. & oblig. l. Arrianus.

SOLVTIO.

Regula præmissa vera est, vbi pares sunt probationes: tunc enim potior est rei conditio, præterquã in causa liberali, d. c. ea liter. Et in causa inofficiosi testamenti, D. de inoff. test. l. si pares iudicant. vbi indistinctè tenet sentẽtia lata pro testamento: nisi sint pares iudices, & diuersas ferant sententias. Et idem dicendum est in matrimonio: quia res fauorabilis est, ext. qui mat. accus. pos. c. vid. ideoq; siue iudices discordant, siue testes, potior est pars illa, quæ stat pro matrimonio. Vbi autem actor probat intentionem suam, & reus nihil probat contra, constat vincere actorem, eumq́ue potiorem haberi. d. l. officium. In aliis verò contrariis ideo dixi duriorem inueniri conditionem rei, quia ex specie facti præsumitur aduersus eum, vel propter periculum animæ certior pars capitur. d. c. Osius & d. c. baptizari. Illud tamen obserua, quòd duobus iudicibus ordinariis diuersa iudicantibus, tenet sententia pro reo, & non pro actore: nisi in quatuor casibus, dote, libertate, testamento, matrimonio. Si verò sint iudices delegati, consulitur superior: si arbitrij, neutrius tenet sententia. ext. de sentent. & re iud. c. vlt. Damas. reg. 29.

ABSOLVERE, CONDEMNARE. Vlpian. lib. lij. ad Sabinum. Lex a xxxvij.

Nemo, qui b condemnare non potest,
absoluere potest.

ADDIT. a al. lxxvij.
b Condemnare potest, absoluere non potest.
· Coniunge l. eum qui. de iurisdi. l. si locus. de iud. l. si iudex. de re iud. vt executor qui nõ est iudex, sed officium iudicis exequitur, condemnare non potest nec absoluere potest, sed d. sententiam exequi: Sicuti executor nullam gratiam dare vel concedere potest ex officio ei qui ad solutionem faciendam est condemnatus: nisi suo periculo. Et eius est creatio cuius est remotio. vt in authentic. de arm. in fin. Barto. l. non enim, versicu. quæro. numero 6. ff. de adoptio. Viuiennus.

ABSOLVERE potest iudex absentem, condemnare autem non potest. Cagno. l. fauorabiliores, numero 2. ff. de reg iur. dixi super reg. in princi. & fauorabilior esse debet ad absoluendum, quàm ad condemnandum, l. absentem. ff. de pœnis. Medi reg 9.

ABSOLVERE potest iudex partem à termino citationis sibi factæ, etiam parte aduersa non citata. Mars. l. de vno. numero 108. ff. de re iud. item nec in absolutoria ab instantia edicti, Paul. l. & post. §. quod si. numero secundo. ff. de iudic. Barth. l. Titia. ff. de accusat. item nec minus requiritur in absolutoria super crimine publico. Tiraque. tract. res inter alios acta. lim. vigesimaquinta. Med. reg. 8.

ABSOLVERE non potest, qui condemnare non potest. l. j. ff. de officio Proconsul. & lega. Dias reg 6.

ABSOLVERE potest legatus ab omni excommunicatione, etiam Papæ reseruata: probat text. in capitul. ad eminentiam. de sentent. excommun. iuncto capitul. si quis suadente. decimaseptima quæstio. iiij.

Limita hanc conclusionem vij. modis, vt per Feli. in d. c. ad eminentiam. in fin. de senten. ex communi. I. B. Dias reg. 7.

ABSOLVERE potest ab excommunicatione regulariter qui & ligare: vt in c. si Petrus. xxiiij. q. j. & in c. inferior. xxj. dist. facit l. qui condemnare. ff. de re iudic.

Limita nouem modis, vt per Sylue. in sua Sum. in verb. absolutio. io j. versicul. absolutio verò. & in proposito huius regulæ, vide Zasium in l. qui condemnare, suprà alle. vbi facit regulam sub his verbis: Correlatiuorum, vel contrariorum, qui potest vnum, potest & reliquum, & limitat nouem modis, vbi etiam vide Ripam vbi regulam illius legis, qui condemnare limitat septem modis. Ioan. Bern. Dias reg. 8.

Primò

Primò fallit quando quis non potest cõdemnare ex defectu iurisdictionis, secùs si non posset condemnare ex priuilegio personæ: quia tunc absoluere potest. l. quoties. C. vbi senat. vel clarissimi. & Bal. ibi rationem adducit, quia priuilegium non debet nocere priuilegiato.

Secundò fallit in materia correctoria: quia si tollitur potestas condemnandi, non videtur adempta potestas absoluendi. gloss. nota. in clemen. prima, in verbo contra eos debere. de hęret. quam ibi Imo. & Abb. sequuntur, licet Socin. & Aretin. in rubrica; de acquiren. posses. videantur illam impugnare: sed pro illa facit, quia absolutio fauorabilior est. l. fauorabiliores. de regu. iuris. l. Arrianus. de actio. & obligatio.

Tertiò fallit non procedere, vbi est eadem ratio. not. Bal. in l. imperium. ff. de iurisdic. omn. iudicum. B. Soci. reg. 4.

ABSOLVI ab illo quis debet, à quo ligatur. xxiiij. quæst. j. c. si potius. & xxj. distin. c. inferior. & ff. de re iudic. l. qui condemnare. c. verbum. de pœni. distinc. j. & ff. de regu. iur. l. nemo. la prima.

Primò fallit in delegato Papæ, qui sententiæ suæ inobedientem excommunicare potest: sed non potest absoluere, vt dixit Innocen. in c. quærenti. per illum tex. & gloss. ibi de offi. delega.

Secundò fallit in eo, qui postquam excommunicauit, incidit in excommunicationem maiorẽ, quia tunc nec excommunicare, nec absoluere potest. xxiiij. q. j. c. audiuimus. secùs si incidit in minorem tantum. c. si duobus. de senten. excommunicatio. si celebrat. de clerico excommuni. minis.

Tertiò fallit in incendiario, quẽ ordinarius potest excommunicare, sed post denuntiationem absoluere non potest, sed solus Papa potest. cap. tua. de senten. excommuni.

Fallit in sententia lata ab inferiore, confirmata tamen per Papam: quod de sententia lata ab eo homine intelligitur. Ioan. Andr. c. ex frequentibus. de institut.

Fallit in degradato, quẽ ordinarius degradare potest, sed Papa solus restituet. gloss. in c. ex tuæ. de cleri. non resid. Scipio Ianuarius reg. 1.

ABSOLVI regulariter à iuramẽto ex causa quis potest. gloss. in c. quanto. de iureiur.

Primò fallit, Quando ille casum læsionis sciuerit tempore iuramenti pręstiti à quo vult absolui, secundum Feli. in c. in præsentia. in versi. in tex. ibi iuramẽto firmari, de proba. in antiq.

Secundò fallit, quando iurans esset incursus periurium, puta, iuraui quid soluere tali tempore, post illud tempus, ex quo periurium sui incursus non potero amplius absolui secundum Felin. in c. ex administrationis. in versi. in text. ibi iuramento firmari. de probationi.

Fallit in iuramento præstito personæ gratia personæ, putà iuraui Berthæ ducere ipsam in vxorem, quòd à tali iuramento etiam Papa non absoluit, vt vult Archi. in c. authoritatem. in versi. in eadem glo. ibi non dispensat, &c. post tex. & gloss. ibi. xv. quæst. vj. S. Ianu. reg. 2.

ABSOLVI Regulariter à iuramento quis debet ad effectum agendi tantum. c. authoritatem. xv. q. vj. nota. glo. in d. c. quanto.

Primò fallit, in iuramento præstito super aliqua re illicita, quia tunc (cum iuramentum tale non teneat) possum absque aliqua alia absolutione ipsi iuramento contrauenire, vt est tex. in c. inter cætera. xxij. quæst. iij. nam non est cogitandum, quòd Deus recipiat iuramenta illicita: vt est text. in c. quemadmodum. de iureiur. c. in malis. cum seq. xxij. quæstio. iiij. ratio quia cùm Deus rectus sit, recta, & sancta facit. c. nimirum. xxvj. quæst. v. voluit Abb. in cap. j. de sepulturis.

Fallit in iuramento vi, & coactè præstito, vt est tex. in c. j. & ij. xxij q. iij. S. Ian. reg. 3.

ABSOLVTIO. Qui condemnare non potest, absoluere nequit, l. solent. in princ. de off. proconsl. l. nemo qui condemnare, ff. de reg. iu.

Fallit in 2. casibus. quos not. Dec. in d. l. nemo. fallit in 7. casibus quos not Rip. in l. qui condemnare. ff. de re iud. nume. 4. Fallit in 3. casibus, vt per Fely. in c. cum inferior. de maiorit. & obed. Fallit in 2. casib. vt per eundem Felyn. in c. non potest, de sent. & re iudic.

ABSOLVTIO à iuramento peti non potest post periurij incursum: hanc esse communem opinionem attestatur Fran. Turza. in suis conclusionibus, conclu. 2.

Fallit in 3. casib. vt per eundem ibi.

Ab excommunicatione lata ab homine alius homo non absoluit. c. præterea, de off ord.

Fallit in 6. casib. quos not. Felin. in d. c. præterea. nume. 1.

In absolutione à iuramento requiritur partis citatio, not. DD. in cap. ex administrationis, de iureiurando.

Fallit in 4. casibus quos not. Felin. in d. c. nu. 20.

Fallit vt per Baptist. à Villa. in suis conclu. reg. 122. in litera I.

Abbas potest absoluere Monachum, no. in c. Monachi. de iud.

Fallit in 3. casib. quos not. Fel. in d. c.

Absolui non potest quis per procuratorem, c. cũ desideres, de sentent. excommunicat. vbi Felin. limitat.

Absoluere potest legatus ab omni excommunicatione, c. ad eminentiam, de sent. ex com.

Fallit in 7. casib. quos no. Felin in d. c. nu. 15.

Per absolutionem excommunicatus recuperat omnia iura, quę amiserat propter excommunicationem. Fallit vt per Damas. reg. 10.

Proniora sunt iura ad absoluendũ, quàm ad condemnandum, l. Arianus, ff. de act. & oblig.

Fallit vt per Damas. reg. 38. Donat. Fina. lib. 3.

ABSOLVTIO esse non potest sine condemnatione, vnde petens absolutionem tacitè fateri videtur se excommunicatum seu ligatum, nisi ad cautelam faciat se absolui si & quatenus egeat absolutione. Cagnol. l. nemo. ff. de reg. iur. gloss. c. venerabilem, ver. postulauit, de elect. Ioan. Andr. ca. cum dilectus, de ordi. cognit. Doct. com. l. decem. ff. de verbor. oblig. Euer. in loco à priuat. ad habitum. numero 2. Priuatio enim præsupponit habitum, nec sine eo ipsa dari potest. d. l. decem. conc. Abb. de infidelibus, numer. 5. de consang. & aff. Ias. l. si quis maior. nume. 24. C. de transac. l. si sic. §. si mihi. numer. 4. ff. de leg. 1. idem in rub. ad Trebel. nume. 7. l. apud. §. si Titius num. 22. ff. de leg. 1. l. Marcellus. num. 14. ff. ad Treb. l. ait prætor. §. si neque. numer. 6. ff. de iur. iur. l. manumissiones. numer. 12. ff. de iust. & iur. vbi Paul. numer. 7. idem Paul. l. sub conductione. nume. 2. ff. de sol. Alexan. l. nullæ. nume. 1. de acquir. hæred. Brun. in tract. stat. super fœmi. art. 6. num. 43. Medic. reg. 6.

Absolutio facta à iudice dicente absoluimus te à petitione tibi facta, prout absoluimus Titium, talis absolutio valet etiam si de absolutione Titij non constet, dummodo in forma iuris tradatur. Bart. l. cum qui. §. Iulianus il 2. ff. de const. pec. gloss. capitulo quoniam Abb. de offic. deleg. Doct. l. 1. C. de inst. & subst. per hanc regu. de qua per Alexand. consil. 23. numero 9. libr. septimo. consilio 87. numero sexto, volum. 6. l. ait prætor. §. si iudex. numero 2. ff. de re iud. Decis. Pedem, 23. numero 41. Iaso. l. Marcellus. nume. 14. ff. ad Trebell. Medic. reg. 10.

Absolutio generalis facta à iudice non comprehēdit absolutionem omnium bonorum, quando ex diuersis factis resultarent: Doc. cō. l. fin. C. de nupt. vbi Cy. Iac. Bart. & Bald. quos refert Ias. l. de pupillo. §. si in pluribus. colum. 2. num. 6. ver. 2. ff. de nou. oper. nunc. ampl. etiam in absolutione facta per principem, quę non comprehendit casum grauem, quem supplicās tacuit. idem Ias. d. loco nume. 7. Bal. l. proscriptione. col. 9. C. si contra ius, vel vtil. public. Oldrad. cons. 33. Alexand. cons. 4. libr. 5. doc. l. iij. C. de Episcopali audientia. Barb. cap. super literis. columm. 33. de rescri. Medic. reg. 1.

Absolutio facta indefinitè à petitis intelligitur esse facta ab omnibus, cum dicitur petita fieri non debere, & similia per istam regulam, hoc idem est in condēnatione. doct. in l. 1. ff. de regu. iur. l. si pluribus. ff. deleg. 2. & in Rub. extra de reg. iur. in 6. Medic. reg. 2.

Absolutio nulla est non seruata forma absoluendi in quocunque casu. Doc. ca. cum desiderat, de sent. excom. c. cum aliquis. 12. quæst. 1. Fel. cap. ex tenore, eodem titu. de sent. excom. Host. §. & qualiter. numer. 14. conc. simil. Bar. l. 1. §. si quis, ff. de verb. oblig. Port. consi. 29. nume. 10. consi. 36. nume. 57. Cephal. consil. 229. nume. 3. Dec. consi. 466. nume. 14. Fel. c. cum dilecta. num. 16. de rescr. Medic. reg. 7.

Absolutio vnica legitimè impetrata sufficit, vt quis absoluatur à pluribus excommunicationibus. Glo. est sing. in c. cūm pro causa. in gloss. j. de senten. excommu.

Limita illam gloss. vt per Felin. ibi, vltra docto. dummodo absoluens possit absoluere ab illis excō municationibus: quod firmat tenuisse Per. de Anchar. post Paul. in cle. grauia. eodem titu. & ibi Card. quæstio. xviij. B. Dias reg 4.

In absolutione à iuramento concedenda, necessaria est partis citatio: not Abb. in capi. j. de iureiur. & Alber. in rubr. C. de vsu. in fin. & Imo. in clem. dispendiosam. de iud. & est communis opin. vt per Philip. Dec. in cap. qua fronte. de appella. qui refert alios: de quo vide per Iaso. in l. nec quicquam. in §. vbi decretum. ff. de officio procons. & leg. & vide etiam per Gul. Bene. in rep. c. Rainutius. de testa. post me.

Amplia istam regulam procedere etiam in Papa, vt per Ioan. de Selua, in loco infrà allegando: quā ampliationem limita dupliciter, vt per eum ibi.

Limita primò, quando constaret iuramentum esse illicitum.

Secundò, quando non ageretur de præiudicio partis.

Tertiò, quando periculum esset in mora: quas limitationes descripsit Philip. vbi suprà, & vide Ioan. de Selua in trac. de iureiur. vbi supradictas limitationes ad hanc regulam descripsit, etsi Philip. non referat, qui etiam limitat, alio & quarto modo videlicet, nisi iurasset non vocare creditorem in iudicio, quia tunc posset absolui parte non citata, pro quo alleg. Felin. in capit. j. eodem titu. & vide in materia Anto. Nicel. in concordiis glossarum iuris ciuilis & canonici, in concordia lij. versic. vigesimoprimò fallit. I. B. Dias. reg. 5.

Absolutus de certo crimine, ampliùs accusari non potest, vt in cap. de his. de accus. vbi bona gloss. Vide similem in cap. habet. iij. quæstio. v. probatur in l. licet. §. fina. ff. nau. caup. sta. concor. l. xij. tit. 1. parte vij.

Limita xij. modis, vt per Felin. in d. ca. de his. per duas primas col. vbi aliquas ex limitationibus subli mitat: quem vide, quia esset laboriosum transcribere. Et vide tu.

Hispanc allega l. partitarum, quę huic regulę triplicem limitationem assignat I. B. Dias reg. 6.

Absolutio. vide Reg. 12. ad fin. Riisvvich.

Absolutoria, quemadmodum quando lata pro vno non prodest alteri, ita etiam nec lata contra vnum nocet alij. l. adulter. §. si eo, & §. fin. ff. de adulter. Alexand. l. sæpe. numer. 56. ff. de re iud. commu. dicit Abb. & Fel. capitulo quamuis numer. 12. de sent. & re iud. Medic. reg. 8.

Absolutoria semel facta super crimine publico nocet aliis super eodem crimine accusare volentibus. l. si cui. §. iisdem. de accusa. c. de his. eod. titu. Alexan. l. sæpe. numc. 34. ff. de re iudi. sed nor. ibi in nume. 26. vbi limitat hoc dictum. Medic. reg 8.

Abstinere debet iudex omnino à muneribus, nisi sint munera parua, quæ indicantis animum non mutent, gloss. c. non licet. 11. quæstio. 3. cap. & si quæstiones, de simon. c. statutum. §. insuper, de rescr. Doct. com. l. solent. ff. de offi. procons. vbi esculeta, & poculenta iudex rectè accepit. Medic. reg. 5.

Absurdum. In omni dispositione vel actu interpretatio fieri debet, vt absurditas euitetur, de bo. lib. l. nam absurdum. C. de vsur. rei iud. l. si in princ. sol. ma. l. diuort. de publicia. l. 1. §. vnde. Riisvvich.

Absurdum intellectum ab omni dispositione reiiciendum. l. nam absurdum. ff. de bon. liber. l. 1. §. vnde quæritur. ff. de publi. l. ratas. C. de rescin. vend. l. nec audiendus. ff. de oper. liber. & propter absurdum vel scandalum euitandum, 33. casus sunt statuti contra regulas iuris, quos not. Fel. in c. nihil. de præs. numero 2. Don. Fina. lib. 5.

Absurdum quando aliquid resultat non comprehenditur in generali dispositione. l. nam absurdum. ff. de bon. libert. l. obseruare. §. fina. ff. de offic. procons. l. si quis ex argentariis. §. fi. ff. de ed. Euer. in loco ab absurdo, numer. 4. Bald. l. scire oportet. §. aliud. ff de excus. tu. & est Com. dictum Ioan. Andre. c. cui licet, de regu. iur. in 6. dict auth. sed nouo iure. C. de Episcop. & Cleric. Medic. reg. 1.

Abundans cautela non nocet. C. de testa. l. testamentum. Cc. Reg. Actus. Riisvvich.

Absurdo dato vno aliud facilè sequitur. C. de rescind. ven. l. ratas. Riisvvich.

Abusus. Priuilegium tolli per abusum, vel per actum contrarium.

PRO,

11. q. 3. c. priuilegium.
64. dist. c. vbi illa.
Ext. de præben. c. pro illorum.
Ext. de constit. c. cum accessisset.
Ext. de his quæ fi. à maio. c. ex tenor.
Ext. de concess. præb. e. cum nuper.

CONTRA.

Ext. de priuileg. c. si de terra. & c. accedentibus.
25. q. 1. c. priuilegium.

C. de

C.de excusat.tut.c.voluntariè.
C.de his qui spon.mun.sub.l.vlt.

SOLVTIO.

Per abusionem non tollitur priuilegium ipso iure, sed potest auferri per superioré, vbi quis abutitur eo, faciendo contra priuilegium: quoniam si cótrarium priuilegio fecisset 40.annorum spacio, tûc tolleretur priuilegium per exceptionem præscriptionis.d.c.si de terra.& c.accedétibus. Per vnicum actum contrarium fortè tollerentur ista priuilegia, quæ obtenta essent ad instantiam petentium. Damas.reg.127.

ACCESSORIVM sequitur naturam sui principalis.l.cum principalis.ff.de reg.iur.cap.accessorium, de regul. iu.in 6.in fin.C.de non nu.pecu.l.fi. C.de côllit.pec. §.liberis.instit. de vulg.& pupill.

Fallit in l.1. C.de iud.quâdo accessorium potest esse sine suo principali.fallit vt per Soc.in tractat.fallentiarum regul. tertia in additio. Ampliatur & limitatur per Marsil. in singul. 17. fallit vt per eundem Marsil. in repetit.rubric. ff.de fideiusso. numero 63.

Cassato principali, cassatur & accessorium, l.nó dubium, C.de legib.l.cum lex.ff. de fideiusso.l.1.& secunda, ff.de pecul.lega.§.liberis, instit.de pupilla. substitu.§.2.instit.de hæredi. instit.l. cum principalis, ff.de regul. iur.capit.inter dilectos, extra de fide instrumen.cap.cum quid.& c.accessorium, de regu. iu.in 6.

Fallit primò in odium parentum, qui præterierunt, vel exhæredarunt sine iusta causa, nam cassatur institutio quę est principalis, §.ante hęredis, inst. de lega.& tamen remanent legata, auth.ex causa, C. de lib.præte.

Fallit secundò in odium filiorum, qui patrem contempserunt, nam non valet hæredis institutio, & tamen legatum valet, auth. furiosi. C.de episcop. audien.

Fallit 3.in cap.cum contingat, extra de iureiurando, c.pactum, de pact. in 6.vbi ratione iuramenti propter animæ periculum non tenet principalis contractus de iure, & tamen valet accessorium, idé probatur in l.1. in auth. sacramenta puberum. C. si aduersus venditio.

Fallit 4.in l.stipulatio ista, §. alteri.ff.de verb.obligat. vbi stipulatio principalis alteri facta non valet, & tamen stipulatio pœnæ accessoria valida est, videas gl.in d.l.cùm principalis.

Concesso vno videntur etiam concessa accessoria eius, & quæ ex eo sequi possunt.l.legatis. ff. de adi.lega.l.2.§. inspectio. ff.quemad.testamen. ape.l. 1.in fin. ff.si vsus. peta.l.3. §.qui habet. ff.de ser.rusti. prædiorum.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 12. à Ioan. Bolo.in l.2.ff.de iuris.omni.iud.nu.48.

Prohibito principali, prohibetur consequens. d.l.cùm principalis. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 4.à Ioann. Bolog. in d.l. secunda numero 63. Donat.Fina.lib.5.

ACCESSORIVM. Bonifacius viij.in Sexto Decretalium, Regula xlij.

ACCESSORIVM naturam sequi congruit principalis.

Nimirum quando sequatur naturam sui principalis accessorium.l.fin.§.Lucius.ff.de condict.indebit.Bald.l.in iis.§. mancipia.ff.solut.matri.de offic. deleg.c. si super.lib.vj. Viuiennus.

ACCESSORIVM esse non potest absque principali, cap. accessorium.de reg.iur.lib.6.gl.& Dec.Cap.1.l.cum principalis.ff.eod.Hypolit.singu.17.Barto.l.1.numero tertio.ff.de pecu.leg.Felin. cap.cum M. numero 36.de constit.Rom.sing.577.Bald.consil.30. numero 5.volum.2.Cephal.consilio 252.numero 84.Hyppol. l.1.§. item.numero 8. de quæst. Iaso.l.si fideiussor.§. meminisse.numero 20.ff. de leg.1.Aretin.§.actio numero 20.insti. de act.Iaso.l.1. numero.13.C.de iudic. l.edita.numero 24.C.de edendo, l.prima.§.vir vxori.numero 19.de acqui.posses.rubric.de leg.1.numero 44. Med.re.6.

ACCESSORIVM sequitur naturam sui principalis.§.liberis.insti.de vulg.& pupil.& c.accessorium. de regu. iur.lib.vj.

Ista regula procedit, vbi est eadem ratio: secus si diuersa, vt no. Bart.in l.ita stipulatus.in xij.oppo.de verborum obligat.& Bald.in l.non dubium, in xiiij. oppo.C.de legi. Alexand. in consilio iiij. circa primum, libro j.& hoc modo procedit text. alleg. in gloss.in l.& si is. C.de prædiis minorum. & in l.stipulatio ista.§.alteri.de verborum obligation. Bartol. Socin.reg.5.

ACCESSORIE quando venit præiudicium alterius seu in consequentiam, res inter alios acta alteri nocet. l.de vno.numero 57.ff.de re iud.Doc.com.l.diem.ff. de aqua pluu.arc.l.ab eo.C.quomodo,& quando iudex.l.si suspecta.ff.de inoffi.testã.Gem.c.fi. de elect. in 6.Alex.consi.86.col.1.vol.2. Med.reg.6.

ACCESSIO non datur ei, qui nullam causam habuit, ita per ista respondit Alex.l.Pomp.§.si liber.num.1.ff.de acq.poss.tradit latissimè Brun.in. trac. de augmen. quæ.8. Med.reg.6.

ACCIPERE aliquid vltra sortem * quis regulariter non debet, quibus autem casibus, liceat infrà patebit.

ADDITIO.

* Sortem. Ad istam materiam vide Bald.in consil. cxviij. in j. parte.& in consil. cxxxj.ead. parte.& in cons.ccclxix.in iiij.parte.

Primus est per text.not. in capitulo primo, extra, de vsuris.in quo licitè percipiuntur fructus ex re pignorata, non computando eos in sortem, veluti si des beneficium alicui clerico in pignus, qui clericus ex eo percipit fructus æquiualentes sorti, potest etiam rem retinere vt proprium beneficium, & non est vsura, ex quo ipsum vt proprium retinet. ita vult glos. finalis in principio. ibi. & Ant de Butr. qui procedit aperta ratione, quia non est pignus.l. vt pignus. ff.de remiss.pign.& l. si rem aliquam, de acquiren.poss.ff.

Casus ij. est per l.iiij. §.ait Prætor. ff. de re iudi. coniuncta.l.ij.C.de pign.act.& probant quidam per Ioan. de Imol. in ca.ad nostram.j. de iureiur. quòd alia est forma iuramenti, videlicet, quando debitor, qui possessiones creditori pignori dedit iurando super illis, donec creditori soluerit pecuniam, nullum ei grauamen inferre, alia est forma adiiciendi donec creditori fuerit satisfactum: quia primo casu creditor non cogitur fructus perceptos computare in sortem, sed debitor debet implere iuramentum soluendo. Deinde post æstimationem fructuum, fructus repetere: vt in d.cap. ad nostram. Secundo casu secùs: quia si esset ipsi satisfactum de sorte in fructibus, non debêt compensari in sortem, licet glos.ibi in verbo, persoluatur.

tur. incautè contrarium dicat & malè, & non limitat. l. ij. C. de pign. actio. & extrà de pigno. cap. cum contra. in quo dicitur quòd fructus computantur in sortem.

Casus iij. secundum aliquos, nisi creditor fecisset sumptus in colligēdis fructibus, licèt hæc non sit propria fallentia: quia fructus dicuntur, deductis expensis. ita dicit not. gloss. in cap. conquestus. de vsur. & in cap. j. extrà de feud. & in l. fructus. §. impēdia. ff. solu. matr. & est tex. in l. si fundum. ff. fam. ercis. text. est cum gl. in cap. j. extrà de vsu.

Casus iiij. est, nisi conuentum fuisset inter debitorem & creditorem quòd non reddatur pignus, nisi integrè satisfactum sit de sorte. & hoc quidam dicunt vt verba aliquid operentur. l. si quando, de leg. j. Sed tu dicas, quòd hoc euidenter est falsum: quia contra text. in d. cap. cum contra. & contra cap. j. de vsur. & l. ij. C. de pigno. act. cum si. quoniam non valeret pactum expressum de lucrandis fructibus, tanquam vsurarium: vt in iuribus alle. ergo inest tacitum, præterea expressio ejus, quod tacitè inest nihil operatur. l. iiij. & l. non rectè. C. de fideiuss. sed hoc tacitè inest, vt in l. quandiu, C. de distra. pig. & l. pignoris. ff. de pigno. ergo, &c.

Casus v. est quando vassallus rem feudalem in pignus directo domino daret. Ratio est, quia tādiu vasallus non tenetur ad seruitium, & sic fructus confunduntur, non autem cum sorte. ita debet intelligi alleg. ca. conquestus. iuncta gloss. de vsur. & capit. j. extrà de feu. & est glos. v. in cap. j. de vsur. & hoc habet locum tam in feudo ecclesiastico, quàm in seculari, quando eadem est ratio: cùm vna tantùm sit causa, quam not. posuit Ioan. de Imo. in d. cap. j. dico etiam eadem ratione in emphyteuticario, vsufructuario, vel conductore ipsi domino proprietario, vel locatori. & idem in simili: quia fructus confunduntur cum eo, ad quod ignorans tenetur ipsi. Ratio huius est, quia res de facili redit ad sui naturam. l. si vnus. §. pactus. ver. quod & in specie dotis. ff. de pact. & in capit. ab exordio. xxxv. dist. & reperio hoc idem tenere Ioan. de Imol. in d. cap. j. de feu. quamuis alij sentiant oppositum, quòd dictum cap. non debeat extendi ad aliam causam contra conclusionem istam, sed hoc non obstat: quia ab identitate rationis fit extensio ad lucrum: vt per gloss. & docto. in d. cap. j. de vsu. de quo per Hostien. in Summa. §. annali. de vsuris. & ad hanc extensionem optimè facit quod not. ipse Imo. in l. si viro. ff. solut. matr.

Casus vj. est quando creditor non poterat commodè aliter rem sibi in pignus traditam recuperare, nisi vt pignus recuperet, positionē faciat ne fructus imputentur in sortē, per id, quod dicit glo. in d. c. j. de vsuris. quia sentit quod per hoc recuperat possessionem suam, facit quod not. doct. pro ratione in d. c. j. de feu. & ideo Abb. in d. c. j. de vsur. dicit, quòd licitè quis recipit aliquid ex mutuo, quando illud erat suū, vel aliter sibi debitum, nec poterat illud aliter cōsequi, sicut dicimus in simili quod licitum est parare hosti insidias, vt quocunque modo expugnetur. xxiij. q. ij. c. dominus. vbi tex. cum glo. quæ ita dicit, & est tex. in l. j. §. non fuit. ff. de dolo. ita dicitur per no. in d. c. j. de vsur. & no. dum dicit l. si debitor. quia est diuersus actus à prædictis.

Casus vij. est, vt sentit ibi gl. in fi. videlicet, si de scientia domini ipsius pignoris fiat pactum inter debitorem & creditorem quòd fructus non cōputentur in sortē: & eadem ratione dicitur quòd validaretur tale pactum, si dominus ipsum ratificaret & approbaret, vt in cap. ratihabitionem. de re. iur. in vj.

Casus viij. est, si fructus sunt consumpti, sed iste casus respicit materiā cōpensationis: quia de specie ad speciē non fieret cōpensatio, nisi essent consumpti. l. si cōuenerit. ff. de pig. act. & no. gl. in l. diuortio. §. ob donatione. ff. sol. mat. sed potest procedere ipse casus, quousque obiiciatur compensatio.

Casus ix. est, quando pignus est obligatum pro tanta quantitate, quòd non sit spes luitionis: quia videtur haberi pro derelicto, nec etiam ad aliquem effectum diceretur debitor possidere: vt dicitur in l. j. ff. de acquir. posses. quod interpretor ad ipsius tex. limitationem.

Casus x. est, nisi pactum intercessisset, quòd creditor non possideret nisi naturaliter: quia tunc ex sola ciuili, quæ remansit penes debitorem procedit acquisitio fructuum: ita not. in l. iij. §. ex contrario. ff. de acquirend. posses. nam etiam tractando de cōpensatione sortis, si teneretur fructus restituere quasi nō suos, de compensatione faceret suos, cùm non sit in mala fide. Sed aduerte, quia hoc casu propriè effectualiter nihil percipit vltra sortem.

Casus xj. est, quia non tenetur computare in sortem omnia, si res pignori data erit aliena: quia pignus non tenuit. l. rem alienam. ff. de pigno. act. imò fructus, vel eorum æstimationem restituere tenetur, iuxta not. in l. fructus. & in l. fundo. ff. de rei vend. & in l. j. C. de pet. her. Procedit autem iste casus, quousque à domino conueniatur. sed prima est limitatio ad l. iij. C. de pig. actio.

Fallit xij. quando ratione mutui creditor subiit laborem: quia tunc in compensatione laborum possunt fructus non computari in sortem, secundùm Hostiens. in d. cap. conquestus. & remittit ad Summam eo. tit. §. in aliquo.

Casus xiij. est, quando debitor recusat compēsare fructus propter aliquod interesse, puta quia erat maritus, qui subit onera matrimonij, dote adhuc sibi non tradita: vt est text. elegans in cap. salubriter. extrà de vsu. & est materia l. insulam. §. vsuras. ff. solu. matrimo. vbi vide. & eadem ratione dico, si creditor propter moram debitoris prætenderet aliquod interesse, facit l. qui Romæ. in princi. & ibi not. per gl. & in l. si filiusfa. §. cùm fundū. ff. de verb. oblig. & l. stipulatus. de vsuris.

ADDITIO.

* Non tradita. Vide Bart. Socin. in consili. clxxj. inci. præsens, ver. confirmo. cum versi. sequent. in ij. parte. Bened. Vad. Reg. 6.

Casus xiiij. est, quando fructus sunt inæstimabiles, vt fructus præsentationis, vt est gl. in c. cùm Bertholdus. de re iud. quam allegat Ang. in l. ij. C. de distra. pigno.

Casus xv. est, quia regula d. l. j. C. de pign. act. cū si. procedit si obiiciatur compensatio ab ipso debitore, alias secus: nam ita est quando compensatio fit: quia intelligitur, scilicet, si ab homine obiiciatur. l. si constat. & l. eius. C. de compensa. & de hoc est glos. in d. l. j. de pig. act. & eam multum ponderat ibi Ange. idem voluit Imol. in d. c. ad nostram. de iureiur. post alios doct. & ita ibi teneas, licet ibi Ant. de But. dicat quòd fructus compensantur etiam si obiecta non sit compensatio, & etiam procedit gloss. in d. cap. j. de vsuris.

Casus

Casus xvj.est,quando fructus non erant liquidi, nec ipsorum æstimatio:nam tunc demum de liquido fit compensatio.vt l.fi.C.de comp.& est tex.in d. cap.ad nostram.secundum alium intellectum.

Casus xvij.est,quando darentur pignori possessiones,& redditus:quia tunc fructus non computantur in sortem,nec illos lucratur creditor: sed,soluto debito,debet eos restituere.& de hoc est tex.secundum alium intellectum in d.cap.ad nostram. vbi Io. de Imo.proponit hanc limitationem.

Casus xviij.est pari ratione,quando conuenitur vt fructus non computentur in sortem,hoc adiecto, vt teneantur,seu eorũ æstimatio teneatur quousque sit satisfactum debito : quia tunc non videtur agi, quòd creditor lucretur fructus,secus si conuenitur quòd fructus computentur in sortem, vt in cap.j. de vsuris,quod quidem capitulum sic limitatur,& etiã prædictis alijs modis,& casibus.

Casus xix.est,quando esset cõuentum quòd alia res pro pecunia solueretur,iuxta l.ij.si cert.pet.quia tunc fructus,licet sint consumpti, computantur in sortem,id est in ipsam alienam rem: quia de specie ad ipsam quantitatem & è conuerso, sicut de specie ad speciem non admittitur compensatio. l.si creditor.§.j.& ibi gloss.ff.de pecul.l.j. C.si ma.fac.tat. habuerit.& per gloss. & doct. in l.diuortio. §. donationes.ff.solut.matri.

Casus xx.est,nisi sit cum dicto pacto, quòd fructus non computentur in sortem cum iactura: quia idem esset sine dicto pacto,vt non cõputentur in sortem:nam cẽsentur donati,vt æquè creditori, & debitori,donauerat & concesserat fructus non compẽsari in sortẽ:quia subest animus remunerandi.l.si verò non remunerandi.§.si ponamus. ff.man.l sed & si lege.§ consuluit,& cap.cum sicut,de testibus.

Casus xxj.est,quãdo debitor gratis dimisit istos fructus apud creditorem sine spe à principio lucrandi eos,per cap.consuluit.de vsur.xiij quæst.iij.capit. vxorem.& cap.libertus.in fine,de simonia.

Casus xxij. est, quando percipiens fructus non fuit in dolo,lata culpa, vel mala fide,secundum Anto.de But.in c.j.de vsur.Sed aduerte, quia hoc casu nihil lucri manet apud creditorem , sed hoc potius procedit ad declarationem dict.l.j.& ij.C.de pigno. actio.cum similibus prę allegatis.

Casus xxiij.etiam est, vt in cap.quia frustra. extrà,de vsuris.

Casus xxiiij.est , quando vendo tibi fundum, & trado,& tu es in mora soluendi precium,& hoc virtute moræ.l. Iulianus.§.ex vẽdito.ff.de act.emp.qui text.notab.est,& glos. in c.conquestus.de vsur.nam tunc venit ad interesse.

Casus xxv.est,si concessi tibi pecuniam ad pompam,quia possum aliquid à te recipere,secundum gloss.ibi in d.cap.conquestus.

Casus xxvj.est, quando emptor restituit pretiũ ex pacto, quia lucratur fructus,& rem,quæ retrò illi datur:vt est gloss.in d.cap.conquestus.

Casus xxvij. est illud generale in contractibus bonæ fidei * virtute moræ: vt per gloss.in d.capit. conquestus.

Additio.

* Bonæ fidei. Adde Bar. Soc.in consil.clxxiiij.incip. pro facto.versi.sed ad hoc respondetur. in ij.parte. Bened.Vad.reg.6.

Casus xxviij.est,quando est pactum à principio nomine * pœnæ propter pecuniã mihi non restitutam,dummodò non sit in fraudem vsurarum appositum:vt est glos.in d.cap.conquestus.

Additio.

* Pœnæ. Vide Bart. Soc.in consil.clxxiiij.in versicu. sed ad hoc respondetur. circa princip. in ij. parte. Bened.Vad.

Casus xxix.est,quando mutuo illi,cui vellem nocere: quia hostis est fidei. xiiij.q.iiij.c.ab illo. & per hoc patet quod licitum est Christiano ab hostibus fidei percipere vsuras. & hoc etiam voluit Abb.in c. personæ miserabiles,de vsur. & hoc etiam dicunt Iudæi,quia eis licitũ est recipere vsuras à Christianis. pro quibus facere videtur Deut. xviij.c. Non fœneraberis fratri tuo pecunias, vel aliam rem ad vsurã. sed contra eos est c. xviij.fœneraberis gentibus multis,& à nullo fœnus accipies,& aduena fœnerabitur tibi,& tu nõ fœneraberis illi,quod dictum est c.post miserabilem.c.pen. eod.tit.non obstat d.c.obiectũ. quia debet intelligi negatiuè, scilicet, nocere nulli desideras,si à nullo exigas vsuram. Vel dic quòd licitè potest exigi ab hoste, quia bona hostium exponũtur: non sic Christianorum nec Iudæorum: quia nõ sunt hostes,& quæ fauore, &c. l. quod fauore. C. de leg.ita Ant.de But.in d.ca.post miserabilem.

Trigesimus casus est,quando aliquid vltra sortẽ sponte oblatum recipitur sine pacto , caueas tamen ab intentione concepta , iuxta not. in d.cap. consuluit. de vsuris. facit tex.in c dilectus. & quod not.ibi per doc.& in c.tua nos.eod.tit.& j.q. secũda.c.sicut.

Trigesimusprimus casus est, quando venditor erat solitus mercari, vnde si habuissem pretium, fuissem in mercantia , tantũ verisimiliter lucratus:ideò illud lucrum debetur ab emptore. l.ij. §. ij. ff. de eo quod cer.lo.ita sentit gl.dum illum tex. alleg.in d. c. conquestus.& ibi Abb.

Trigesimussecundus casus est eadem ratione in istis viduis mulieribus , quæ solent ponere pecunias suas in banchis, & consequi aliquod lucrum ex honesto mercimonio , per capitulum , per vestras. de don.inter vir.& vxorem & per Bald.in l.j.C.pro socio.quod etiam vult Abbas in d. c. conquestus.

Trigesimustertius casus est eadẽ ratione in mutuante, vt si debitor non soluerit in termino pecuniam: nam tunc potest petere interesse lucri cessantis, si erat persona solita insumere pecuniam in aliquod honestum mercimonium,* quod iudicis arbitrio relinquitur: dicta l. secunda , in fine.& idem Innoc.in capitulo , sacro.de sententia excommunicationis.& gloss. in dicta l.curabit.C.de act.empt.& in dicta l.Iulianus.§.ex vendito.& §. offerri.ff.de actio. empt. & sic etiam fit de iure can. vbi potest peti aliquid vltra sortem,nedum ratione damni emergentis, vt per gloss. in dict. capit. conquestus. sed etiam ratione lucri cessantis.& hoc etiam idem dicit Abb. Sicu.

Additio.

* Mercimonium. Vide Ludo. Rom. in consilio cj.& Alex.de Imo.in consi.ccxx.& seq.in ij.part. & Abb. in consi.vij. & in consil. lx.in ij.par. Bened.Vad.

Trigesimusquartus casus est in fideiussore, qui soluit vsuras creditori:vt in d.c.peruenit.de fideiusso.& ibi not.in cap.damnum , de regulis iuris in vj.

Trigesimusquintus casus est,quando subest ratio dubij periculi,vel euentus , licitum est emere reditus minori pretio,quàm valeant,vel vẽdere maiori,vel cariori quàm valeãt vt patet de pecuniis mutuatis in pluribus Italię ciuitatibus,vt est tex.in c.si. de

de vsuris,& l.si ea.C.de vsur.& in c.mutuantibus.extrà,de vsuris.

Trigesimussextus casus est,quãdo ratione administrationis tenebatur quis collocare pecuniam in emptionem prædiorum,vt tutor:quia si non faciet, tenebitur pupillo soluere vsuras ratione lucri cessantis,quod habet locum de iure Canoni. & ita voluit etiã ipse Abb.in d.ca. conquestus. per l. tutor si post rem. ff.de adminiſt.tut. quod not. contra prælatos: quia & ipsi ecclesiis tenentur acquirere, si possunt: & si non acquirunt,tenentur.xij.q.iij.in summa.

Trigesimusseptimus casus est etiã ad limitationem cap.consuluit.in ij.& iij.casu.& ad limitationẽ capituli,in ciuitatib'.de vsur.quia resultat vsura,nisi creditor sit talis persona, quæ solita fuisset ex pecunia lucrari.& sic in continẽti in illo secũdo casu.& in c.in ciuitatibus.habuisset certũ prætiũ, & fuisset ex eo lucratus tantundẽ plus,quantum iusto precio vẽdidit.& idẽ in secundo casu, quãdo tantundem fuisset lucrat' tẽpore primæ delationis: per ea quæ not. gl.in d.c. conquestus.& hoc patet apertè: quia hoc casu non potest dici venditum tẽpus, quia subest ratio interesse, saltem lucri cessantis,vt etiam non videatur venditum tempus eadem ratione in multis aliis casibus, de quibus in d.c.conquestus.meritò ergo cessat ratio propter quam dicitur, quòd in illo c. in ciuitatib'. hoc procedit quando vẽdens esset tũc venditurus,& vellet in cõtinenti vti pecunia in emẽdo merces,quas in continenti volebat posteà vendere vlterius maiori pretio, fortè causa mercandi & etiam ipsa causa lucrandi , vt contingeret Venetiis: quia merces & alia quandoque emuntur minori pretio,vt transmittantur ad alia loca cum maiori lucro.in mutuo autem secùs est,quàm in contractu venditionis,quia debet esse gratuitum : vt per gl.in d.c. conquestus. & ibi iuxta verbum diuinũ, Luc.15. Mutuum dantes,nihil inde sperantes:possunt etiam aliqui casus colligi ex his quæ habentur in l.in insulam.§.vsuras.ff.soluto matrimonio. B.Socin.re.6.

ACCEPTIO PERS. Procedendum esse absque personarum acceptione.

PRO.

Ext.de iudic.c.nouit.
Ext.de constit.c.cùm omnes.
Ext.de mutuis pet.c.ex liter.& c.seq.
11.q.3.c.si quis presbyter.
1.q.vlt.§.hinc Petrus.

CONTRA.

Ext.de off.ord.c.pastoralis.
2.q.vlt.c.quisquis.
8.q.1.c.illud inferendum.
40.dist.c.homo Christianus.
24.q.1.c.qui contra pacem.
C.de pœnis,leg.maiorem.& l.quædam.

SOLVTIO.

Quantum ad definitiuam sententiam,non est acceptio personarum habenda ;imò ita iudicãdus est magnus,vt paruus.d.c.nouit.In processu autem negocij,& in personarum executione poterit certa ratione personarum acceptio habere locum. d.c. quisquis. Damas.reg.24.

ACCEPTILATIO facta hoc modo: habeo acceptum,secundum quod recepi à Sempronio,si non constet de aliqua Sempronij acceptilatione, valebit tamen , si forma seruata fuerit. not.l.1. l.pluribus.ff.de accepti. quia interrogatio & responsio fuerint super idem, iuxta not.l.5.§.stipulatio. ff.de verborum oblig.fallit nisi fuerit responsum per modum conditionis,l.actus legitimi.ff.de reg.iur.conc.Paris cõs. 133.numero 12. volumine 4.consilio 51. numero 17. volumine 3.August. Ber. consilio 20. numero 9.vol. 3.cons.93.nu.51.vol.2.not.doct. com.d.l.asse toto.ff. de hæred.inst. Medices,reg.10.

ACCEPTILATIO nulla est vbi nullum debitum præcessit.l.1. ff. de acceptilationibus.l.an inutilis.ff.eo.est enim ipsa species absolutionis,de qua satis in super. ampl. dictum est,cui adde Barto. auth.si testis.nu.1. C.de test.l.post legatum. §.si vero.ff. de his,quib. vt indign. l.Titio. ff.de cond.& demon.l. remitti.ff. de iur.iur.& l.1.ff. de suis,& leg.l.Iulianus.ff.de diuor. l. legata. numer.4.ff.de adim.leg.l.3.§.si duobus.ff.eo. Medices,reg.6.

ACCIDIT. Propter id quod modò accidit, anteriora demonstrantur.

C.de nup.l.si quis alumnam.
Inf.de præsumpt.Rub.de præsenti.
C.de adult.si quis adulterij.
33.quæst.1.c.1.
distinct.18.peruenit.
ff.de reb.dub.l.quædam.
ff.de neg.gest.l.cum pater testamento.
C.de appel.l.à proconsulibus.

Propter id quod modò.&c.Hæc Rubrica exposita est Rubri. Quomodo ex priori,&c. Azo,Ru.10.

ACCIDENS & COMPVTATIO.L.65.Idem lib.19.Digestorum. Ea quæ raròaccidunt, non temerè in agendis negotiis computantur.

Iunge ad l.115.in obscuris. de leg.l.nam ad ea quę. cum seq. C.de pign.ac. l.quæ fortuitis, arg. de leg.1. l.apud.Exem.Auth.vt si.Vl.in ped.5. quia verò magna est const.94.de vsur.& vsuc.l.iusto.Ratio,de off. de.cap.coram.Auth.de consue.Secus in iis quæ naturaliter contingunt,C.de leg.l.si maior 50.de peti. hære.l.illud,l.antiqui, de statu hom.l. non sunt,Insti. de rerum diuis.§.insula.Quæ de iure speciali conceduntur,non considerantur, scilicet antequam actus sequatur,de leg.1.l.non quocunque,§.si ex bonis,de fideicom.li.l.4.§.1.vbi Bart. nisi de eo expressè dictũ sit(De vul.sub.l.fina.de acqui.hær.l.quamdiu , C.de sen.pas.l.2. de rebus dub.l. quidam relegatus.) Aut par ratio id suadeat,de li.& post.l.quod dicitur,arg. l.si ego, §. ex omnibus, de public. TEMERE, Id est, facile, de fideiuss.l. si fideiussor, de iniu.l.7.§.sed etsi quis,Quintilianus lib.1.de orat.inst.Sueton.in Aug. cap.53.cap.73.cap.77.ad fin.concil.distin.51.c.qui in. Rusvvith.Pararit.

ACCIDENS non potest esse sine subiecto, Doctor. com. §.1.instit.de Vsuf.per l.2.ff. eod.tit. Ias. Dec.& com. omnes.l. eius.§.quod si.ff. si cer. pe. Neuiz. in Sylua nup.li.1.nu.231.Fran.in tract.de test. Coclu.27.nu.58. Ias.l.si ita.num.5.de verb.ob.l.1. nume. 44.ff.de leg.1. Med.re.6.

ACCIDENTIA non veniunt in generali dispositione, quia ipsa præuideri non possunt,vt sunt omnes fortuiti casus qui imputari non debent,gl.1.c.ad aures, de ætat.& qual.c.vnico commodati. c.fin.de homicid.l.in rebus.ff.commodati,l.illicitas.ff.de offi.præsid.c.de occidendis.23. quæst.5.conc. cum hoc com. dicto Bart.l.cæsar.numero 4.ff.de public.ne vect.l.2. §.si quis.ff.si quis caut.l.fi.§.1.ff.ad l.Rho.de iac.l.quę fortuitis.C.de pignor.act.l.2.§.si quis.ff.si quis caut. l.cum duobus.§.damna.ff.pro socio. Dec.cons.473. numero 2.Dec.& Cagnol.l. contractus.ff. de regul. iur.c.2.depositi. Cephal. consil. 20.numero 12.Dec. cons.

consi.523.nume.3.Alex.l.sed si.§.quæsitum.nu.19.ff.si quis Caut.idem.l.titius nu.4.ff.de liber.& posth.Iaf. l.à diuo Pio.§.si post,nu. 7. ff. de re iud. Med. reg.1.

Accidentia morte soluuntur,Bal.l. prima. C.de cōd. ob causam. nam illa esse non possunt absque subiecto.§.1.Inst.de vsufr.l.2.ff.eod. titu. Iaf.l. eius.§. quod si.ff.si cert.pet.Neuiz.in Syl.nup.lib.1.nu.231.Fran.in tract.de cesti.concl.27.nu.58.Iaf.l.si ita. n.5.ff.de ver. sig.l.1.num.44.ff.de leg.1. Alex.conf.233.nu. 8.volu.6. l.fin.ff.de coll.bon.Tiraq.in tract.primog.qu.40.nu. 21.Cæphal.consil.58.numero 8.Dec.consilio 583. numero 9.adesse tamen possunt, & abesse præter subiecti corruptionem,Arist.libr.prædic.c. de accidente, quæ non veniunt in generali dispositione: quia præcauerinon possunt.glo.c.ad aures.de æt.& qual. c.fin.de homic.l.illicitas.de offic.præf. Dec.consilio 473.numero 2.consilio 523.numero 3. Alexand.l.sed si.§.quæsitum.numero 19.ff.si quis caut. l. Titius.numero 4.ff.de libe.& posthum.Iaf.l. à Diuo. §.si post. numero 7.ff.de re iud. Medi.tract.2.parte.

Accidentalia quæ sunt in vno de correla. non dicuntur esse in alio, vnde non sequitur, pater est malus, ergo & filius dicetur malus.not.§.minorem.institut.de adopt. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestat. Medices,reg.9.

Accrescio. accrescendi ius in præsumpta voluntate pendet.de leg.2.l.si Titio.§.Iul.Not.in rub. de regul. iur. ex præsum.§.l.91.§.qnisc. Riisvvich.

Accusare quis non cogitur, vel agere in criminalibus maximè.l.vnic.C.vt nemo inuitus.

Primò fallit in crimine homicidij, in quo iudex potest cogere aliquem ad accusandum : secundum Bartol.in l.omnium.ff. de procur. de quo tamen vide per Bald. Salyce.& Angel.in l.si quis homicidij.C. de accusa.& Aretinum in tracta.malefi. in versiculo, necnon ad querelam.

Secundò fallit etiā in hærede,qui cogitur vindicare necem defuncti, l.j. C.de his quibus vt indign. Socin.reg.7.

Accusare, hoc in Sabaudiæ Regno, vt nec denunciare,vel si ius fisci abdatur cogitur nemo.l.vni.C.vt ne mo inuit.ag.& statu.Sabaud.ti.xcij.libro i j. Reaccusare autem de graui,& manifesto crimine, insinuatus,non creditur, aliàs sic : argu.text. in ca. proposuit.in fin.extrà, de appellat.& cano. quod suspecti. iij.quæst.v.etiam in argu.vbi de recusatione Iudicis, & quòd admittatur secundum dictam distinctionē quamuis hodie ex iusta causa indistinctè admittatur:sed adfero text.in l.is,qui.ff. de public. iudi. & l. neganda. C. de is, qui accus. non poss. canonizata in cano.neganda.iij. quæstio.xj.vbi in neminem,nedum accusatorem, ad reaccusandum admitti reus videtur : tangit Specul.titul. accusat. crimin. à quo fieri permit.libro iij. Atvlteriùs Iurisconf. Vlpianus in dicta l.is, qui graditur, quærendo, quid accusatione finita, siue reus damnatus, siue absolutus dicatur. Et tandem hoc admisso, illum de graui crimine conuictum, vnde infamia manet, & fluat, repellit : inchoatam autem ante damnationem, admittere in dicta l. in fine, creditur. Et ita ferè Bartol. eam legem in principio, & numero 7. enodat.

Excipi tamen ab hac regula secunda parte, propriæ iniuriæ, suorúmque, siue personalis, siue realis casum, certum est : ex l.qui iudicio. ff. de accusat.Bartol. in dicta l.is, qui.numero 2.Idem in aliis,si nō par,aut maius obiiciatur crimen,aut nisi in modum exceptionis, aut iudicis officio edatur: dicta l.neganda. vbi glos. vltim.& ex dicta l.neganda. cuius is videtur sensus syncerus:vt suam suorúmque iniuriam prosequendo, reaccusans, indistinctè, sed alius,non nisi grauius crimen reus proponat,audiatur:Quo præstito grauiùs priùs discutiatur oportet. l.j.C.de his qui accu.non possunt. Additur& alia declarario, vt crimen præiudiciale, reus accusatori obiiciens,audiatur:Ita Bartol.eò loci.num.1.auxilio l.j.C.de his, qui accus.non pos.fultus&innixus,hanc addens & contexens rationem: quòd exceptionis peremptoriæ specimen(quam admittendam nemo nescit l.si maritus. §.præscriptiones.ff. de adulter.) præ se ferat.Non desunt, qui reaccusandi reo fas esse, licet non prosequendi tantisper dum sese accusationis onere,exuerit&exemerit, vt eo saltem finito, inceptam reaccusationem, ante condemnationē, prosequi possit autument: dicta l.neganda & dicta l.is,qui.ij.respon.ita enucleat Bart.in dicta l.is, qui. num.1.Idem in calumnia , & crimine connexo , creditur: vt per Bart.eò loci.Idem si pars non opponat: ibidem Bart.nu.8. vbi plura per eum dicuntur, quæ hic non infero , ne alienis titulis meos irrigare hortulos videar.Non tamen est Bart.ibi nu.7.in eo missus faciendus, an post condemnationem , ratione obiecti, & reaccusati criminis, executio in pendulo subsistat, nécne, & quando. Quòd autem in criminalibus reconuentioni non sit locus, nor Hypp. de Marsi.§.expedita.nu.68. Accusatio autem iis finibus sepiri, & enucleari creditur, vt nihil aliud sit , quàm rei delatio apud Iudicem vt ille puniatur : l. libellorum. ff. de accus. Denunciare verò , est certiorem iudicem de crimine commisso,facere:quò,si videar, vlciscatur : l. ea quidem. C. de accusatoribus. C.Batand.

In damnis datis,ac illatis,accusandi ius illius esse creditur, ad quem res, vel iure dominij, quasi,aut possessionis iure pertinet:Bart.consi.xv.lib.ij.Quod intellige quoad priuatum interesse.& in priuatis delictis; quamuis sit infamis: Specul.lib.iij. tit. accusa. crimin.à quib.fieri permit. fultus l.j.&ij.ff. de priuatis delict. Quoad verò publici criminis accusationē, quilibet integræ famæ, admittēdus creditur:in prin. versi.publica autē.instit.de public.iudic. Hodie autem, solus Procurator Fisci , admittitur ad publicū interesse persequendum. Id quod Reip. interest , & hoc quilibet facere partem , potest. Quando autem quis repellatur, delibauit Hypp.de Marsil. in Practi. §.constante.nu.34.cum seq. C.Batan.

Accusatio, seu actio criminalis, regulariter tollitur spatio xx. anno. Casus est notabilis in l.querela.C. de fals.quia Bal.& Ang.ibi commendatur. Vide Hispane l.v.tit.vij.par.vij.

Ampliа hoc procedere , etiam in inquisitione quæ fit offic.iudic.

Limita ix.modis,vt per Balb. in tract.de præscripti.in iiij.parte,iiij.partis principalis. Petr.Dueu. reg. 19.

Accusatio. accusare quilibet potest,l.qui accusare,ff. de accus. vbi Bart.

Fallit in 84.casibus,seu personis,quas enumerat Lancil.in tractat.de offic.prætor. in tit.de accus. numero nono, & cuius sit accusare, tam in priuatis, quàm in publicis, declarat Batand. in sua praxi, regul.quinta. videas multos, qui non possunt accusare , vt per Placentinum in tractat. de accusa.in princ.

Accusatio seu actio criminalis tollitur spacio 20.anno.l.querela.C.de falsi.

Fallit in 9. casib. vt per Balb.in tractat. de præs. in 4.parte.4.partis principalis, column.2. Fallit in multis casib.vt per Marſ.in l.qui falsam, §.accusatio, de fals.

Accusator seu instigator etiam in criminalibus debet condemnari in expensis, Bald.in l.1. C.ad Turp.Iaso in l. properandum, §.sin autem, C. de iudi.

Fallit in 3.casib. vt per Ias.in d.§.sin autem. Fallit in 22.casib,vt per Ant. Nicellum in tract. de concord. gloss. concord. 47. qui tractatus est in primo volum.tract.

Fallit in 4. casib. vt per Lancil. in tract.de prætor.in tit.de accu.numero 18.

Accusans aliquem, tenetur se inscribere ad pœnam talionis,l.fi. C. de accus.

Fallit in 4.casib.quos not.glo.in l.3.C.qui accus. non possunt.Hostiensis in c.super his, de accus. Lucas de Penna ponit alias limitationes in Rubric.C. de dilat.libro 10.Fallit in 18.casib. vt per Io. Igne. in l.fideicommissum, numero 119. ff. ad Senat. Cons. Silla.sed ista regula non seruatur. Bartol.in l.fi cui, ff.de accus.

Accusatio facta de crimine,tanquam commisso certo tempore,vel loco, si probetur de alio tempore, vel loco, debet sequi absolutio,l. denunciasse, §. quid tamen,ff. de adult.Doctor. in l. si per alium, §. docere,ff.ne quis eum qui in ius, Ias. in l. interpositas,C.de transact.

Fallit in 3.casib.vt per Pet.Duen. reg.28.

Accusatus non potest recusare accusatorem suum post nomen rei receptum inter reos,leg.is qui reus,ff.de pub.iud.l.neganda,C. qui accus. non pos. c.neganda,3 q.3.

Fallit in 14.casib.vt per Maria.Soci.in c. ex literis,numero 69.de mutuis petitio. Fallit vt not. Battan.in praxi crim.reg.4.

Sine accusatore nemo damnatur, c.de manifesta,2.quæstio.1. & ibi glos.& in c.si quis potestatem, 23.q.4.

Fallit in 27.casib.vt per Bened.Cap.in suo tract. reg.74.Fallit in 9.casib.vt per Lancil.in tract.de prætor.in tit.de notorio,numero 5.

Accusare nemo cogitur.l.1.C.nemo inuitus.

Fallit in 2.casib.vt per Socin.reg. 4. in addit.videas Battand.in praxi crim.reg.4.

Accusator si desistit ab accusatione, incidit in multas pœnas, quas enumerat Battan.in praxi crimin.reg.16.

Reaccusare nemo potest, l.is qui reus, ff.de public.iud.

Fallit vt per Marc. Ant. Blanc. in praxi criminali, folio 31.

Accusator quando non prosequitur suam, vel suorum iniuriam,si plures velint vnum accusare parte opponente,iudex debet eligere vnum qui prosequatur accusationem, si tamen pars non opponit, valet iudicium. communem attestatur Aretin. in c. olim.numero 20.de accu.

Fallit vt per Baptist.à Villalob. conclusio.15.in litera A.

Laicus non potest accusare Clericum, not.Docto.in c.1.de accu.

Fallit in sex casibus, vt per Felin.in capitulo ex parte,de testib.numero 7.

Criminosus ad accusandum non admittitur, c. legitima,de accu.

Fallit in 4.casib.vt per Fel. in dicto capit. si legitima.

Familiaris potest accusare, Doctor. in cap.nulli. de accu.

Fallit in 5.casib.vt per Fel.in d. c. nu.6.

Absolutus de certo crimine, amplius accusari non potest.no.in c. de his, de accu.

Fallit in 10.casib.vt per Fel.in d.c.de his,quando enim causa finitur per sententiam, tunc præiudicatur omnibus aliis, qui amplius non possunt accusare.Fallit in 4.casib. vt per Ioan. Bolog. in l. transigere,C.de transa.nu.64.

Si iudiciū est finitum alio modo quàm per sententiam, tunc alij non prohibentur accusare. Fallit in 2.casib.vt per Io.Bolog.in d. l.transigere, numero 65.

Accusatio non procedit mortuo reo,quia mors omnia soluit, §.deinceps,in Auth.de nupt.

Fallit in multis casi. vt per Marſ. in l.qui falsam, §.accusatio, nu.8.ff.de falsis,& crimina morte extinguuntur, l.1.C.si reus,vel accusator.

Fallit in 5.casib.vt per glo.in c.interdictum,Inst. de hæred. quæ ab intest. Fallit in 9. casib. secundum glo.in l.ex iudiciorum, de accu. Fallit in 12. casib. vt per Marſ.in l.qui falsam,§.accusatio, nu.8.ff.de fals.

Don.Fina,lib.4.

ACCVSANS aliquem tenetur se inscribere ad pœnam talionis. probatur hæc Regula in l.fin.C.de accus.& in Auth. sed nouo iure. C. de adulter. per totum. C. & ff. ad Turpil. & de calumniat. de iure Canonico probatur in c.j.& ij.ij.q.iij.& in ea.j.ij.&iij.&iiij.v.q. vj.in c.qui crimen.ij.q.viij. De iure Regio probatur in l.v.& vij.tit.xx.li.iiij.fori.& in l. xix. & xxvj. titul.j. par.vij.& l.xcij. styli.& ita concludit Iason in l. transigere,nu.3.C.de transact.& in consi.ij.nu.11. volum.j. Alex.in consi.xj. nu. 7. vol.j. hanc dicit communem opinionem Matthæus de Afflictis in consti. Neapoli. lib.j.rub.xiiij.nu.49.& in eod.lib. rubr.xxj.numer.5. Et dicitur ille calumniator, qui falsa crimina scienter proponit,vt probat text.in cap.si quem.in §.notandum.ij.q.iij.& in l.j.in §.calumniari.ff.ad Turpil. ita concludunt Felinus& Ioan.de Imo.num.1.rubri. de calumniat.& ibi doct.Bart.in d.l.j.ad Turpil.Bernar.de Luco in practic.cap.lix.& sic propriè dicitur quis calumniari, cùm quis ex certa scientia iniustè agit, vel resistit i ita tenet Spiegel in Lexico iuris, in verbo, calumnia. Alciatus in l. si calumniatur. ff.de verb. signific. & ista pœna talionis fuit in lege veteri constituta, vt apparet Exod. xxj. c. Deuterono.xix. postea fuit translata ad leges xij.Tabularum, vt patet in tit. xj.de iniuriis.teste ibi Spiegel. & Ioan.Oldendorp. num. 4. & sic constat legislatores diligenter legisse tabulas Hebræorum: posteà tamen fuit renocata prætorij iuris clementia, vt testatur Aulus Gellius libro xix. Noctium Atticarum,vbi assignat duas rationes, scilicet, incommoditatem legis,& rependendæ pœnæ, id est taliandæ difficultatem: de qua pœna meminit diuus Augustinus in capitul. pen. decimaquarta quæstion. prima, sed de iure Canonico, & Ciuili vt suprà patet, fuit introducta.

Quam Regulam limita quatuor modis, vt per gloss. in l.iij. C. qui accusare non possunt. in verbo, pagina. quas ampliori stylo sequutus est Hosti.in c. super his.de accusat.Lucas de Pēna ponit alias limitationes

tationes ad hanc Regulam in rub. C. de delat. libro x & melius quàm alibi limitat hanc Regulam xviij. modis, vbi latissimè prosequutus est hanc materiam Ioan. Igneus in l. fideicommissum. numero 119. vsque ad numer. 163. ff. ad senatusconsultum Syllanianum.

Est tamen notandum quòd de consuetudine prædicta Regula non seruatur, & sic valet consuetudo per quam pœna talionis est sublata: ita tenet Bartol. in l. si cui. ff. de accus. quem sequuntur Angel. & Salic. in Authen. sed nouo iure. C. de adulteriis. Hippol. de Mar. in pract. crim. §. sequens. numer. 21. Lancel. Decius in l. transigere. C. de trans. Philip. Decius eius frater in l. si fugitiui. numer. 22. C. de seruis fugit. Nicolaus Belon. 10 consilio xliiij. nume. 32. Felin. in cap. super his, num. 5. de accus. Andræas Alciat. in lib. viij. Parergon. ca. viij. Ratio est, ne propter antiquum rigorem accusatores retrahantur ab accusando, & sic delicta remanerent impunita, contra text. in l. ita vulneratus. §. pen. ff. ad leg. Aqui. in c. vt famæ. de sententia excom. & hanc opinionem firmat esse veram Matthæus de Affl. in const. Neapo. libr. j. rubr. ij. num. 1. & in lib. ij. rubr. xiij. numero 5.

Quod tamen in testibus non habet locum, sed procedit nostra Regula: ita probat tex. in l. j. §. præterea. ff. de fieariis. vbi probatur quòd falsus testis in causa homicidij punitur tanquam homicida, si dolo malo deponat: & ita per illum tex. tenet Bal. in c. j. in §. iniuria. de pace iura. firm. in vsi. Feu. & in l. ij. C. de rebus creditis. Corset. in sing. incip. testis. el xij. Ias. in l. & si lege. num. 5. C. si contra ius vel vtil. publ & in l. si duo patroni. §. fin. nume. 5. ff. de iureiurand in §. item si quis postulante: numer. sexagesimnquatto. Instit. de actio. Battho. Chas. in consuet. Burgund. rubr. j. in titul. des iustices, numero 15. pro quo est gloss. in cap. rex debet furta. xxiij. quæstio. v. probatur de iure nostro regio in l. xxvj. titul. xj. parte iij. & in l. lxxxiij. Tauri.

Accvsatio facta de crimine, vel inquisitio, tanquam commisso certo tempore, vel loco, si probetur de alio tempore vel loco, debet sequi absolutio. hæc regula probatur in l. denuntiasse. in §. quid tamen. ff. de adul. ponitur per doct. in l. si per alium. in §. deoere. ff. ne quis eum qui in ius vocatus est vi eximat. Ias. in l. interpositis. C. de trans. Florianus in l. si cui. ff. quemadmodum seruitutes amittantur. Angelus in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de iis, qui not. infam. Canonistæ in capitul. licet causam. de probationibus.

Limita primò quando locus, vel tempus non esset variabile: quia esset impossibile quòd fit nisi vnum: quia tunc licet non probetur locus, vel tempus in accusatione deductum, debet sequi condemnatio, ex quo locus vel tempus non alterat ipsum factum vel pœnam: ita tenet Angelus de Perus. in dicto §. quid tamen. num. 4.

Secundò fallit, quando inquisitus esset confessus delictum: ita tenet Angelus in l. si vacantia. vers. quæro si inquisitus. C. de bonis vacantibus. lib. x. de quo vide Bald. qui videtur aliter dicere in l. quoniam. in fi. ff. de iis, qui not. infa.

Tertiò limita, quando in inquisitione esset clausula, quæ communiter solet apponi, videlicet, super quibus omnibus & singulis procedere intendit simul & diuisim, & omni meliori modo quo potest. ita tenet Bal. in l. & si seuerior. C. quibus ex cau. irro. infa. Flo. in l. in delictis. in §. si detracta. in fine. ff. de noxa. Angel. are. in tract. maleficiorũ, in parte, super quibus omnibus & singulis. nu. 4. P. Duen. reg. 27.

¶ Accvsans aliquem in libello si petit eum condemnari secundum formam statuti, si statutum nihil disponat, condemnabitur tamen secundum formam iuris cõmunis, ne delicta remaneãt impunita. Bald. l. 3. C. de nupt. Ias. l. admonendi, lectura 1. nu. 34. & lectura 2. num. 30. ff. de ior. iur. Abb. c. cum Bertoldus, de sent. & re iudic. c. inter cæteras, eo. tit. Socin. cons. 63. numero 7. libr. 3. consil. 27. col. 4. vol. 4. Paul. cons. 283. Gratus cons. 105. no. 3. lib. 2. dummodo probet. Seb. Medi. re. 10.

¶ Accvsans alium iniustè ad mortem xl. diebus in pane & aqua per septem annos ieiunet & pœniteat: & hoc si accusatus est occisus. Si autem tantùm oẽ brum perdiderit triennio pœniteat.

Extr. de accus. accusasti. Host. verò & Ioann. de Deo in ieiunando intellexerunt quòd primus pœniteat per septem annos: quolibet anno ieiunado xl. diebus in pane & aqua. Secundus verò per tres annos. Gu. verò Duran. intellexit prout litera magis sonat, scilicet, quòd primus ieiunabit xl. diebus in pane & aqua, siue continuè siue interpollatè: & per septem annos ieiunabit & pœnitebit: non tamen in pane & aqua: sed ad arbitrium presbyteri. secundus verò per tres xl. prima ante natalem Domini, secunda ante pascha, tertia ante S. Ioannem. Has enim instituit. B. Petrus vt habetur in chronicis. Ieiunabit autem tunc in pane & aqua. Probantur hæc secundum Hostiens. xxij. quæst. v. c. j ij. & iij. Viniennus

¶ Accvsatio nulla est vbi nullum fuit repertum crimen. no. Doc. com. c. super his, de accus. l. ignorat. C. qui accusare non possunt. l. libellorum. ff. de accus. Host. in summa de accus. nu. 1. dixi ego in meo tract. de de fin. p. 2. Defin. 2. nu. 1. Abb. Fel. Dec. & Angust. Ber. com. dicit in rubr. extra end. num. 21. Angel. in tract. maleficiorum in titu. de accusat. numero tertio. Seb. Medi. re. 6.

¶ Accvsatio, seu actio criminalis, regulariter tollitur spacio xx. anno. casus est notabilis in l. querela. C. de fals. qui à Bald. & Angel. ibi commendatur. Vide Hispane l. v. tit. vij. part. vij.

Amplia hoc procedere, etiam in inquisitione quæ fit ex offic. iudic.

Limita nouem modis, vt per Fran. Balb. in tracta. de præscript. in iiij. parte, quartæ partis principalis. B. Dias.

¶ Accvsatio. Qui semel ab accusatione destiterit ad eam non admittitur amplius. l. qui destitit. ff. ad sen. Cons. Tert. l. si maritus. § si negauerit. ff. ad l. Iul. de adult. l. abolitionem. C. eodem titul. l. accusation. C. qui accus. non possunt. l. postquam. C. de pact. Bald. dicta l. accusationem. item accusatio, cuius accusator abolitionem impetrauit amplius repeti non potest. l. prima. C. de aboli. l. quamuis. l. si is. C. ad sen. con. turp. l. mulier. §. 1. ff. eo. Med. reg. 3.

¶ Accvsatio. Sine accusatione nemo damnatur. de iniur. l. scripto. §. si quis accusatorem. Riisvvich.

¶ Accvsatio morte soluitur cum instantia, & omnia acta ante sententiam, decisio. decimaquarta, titu. vt lite penden. numero 3. in nouis, not. c. veniens. de cond. appos. c. accusatus. §. penult. de hæret. 6 gloss. c. à nobis. 2. ver. mors. de senten. excomm. c. l. si pater. ff. si pend. appell. mors interu. l. & sequen. C. si reus vel actor mort. fuer. vbi Azo num. 1. in Summa dicit hoc procedere, vbi accusator mortuus eius hæredes prosequi non possunt accusationem, seu que-

relam, sed bene ab altero poterit accusari, l.diui. ff.de accusat. Item hoc idem proceditin accusato mortuo, nisi bona fisco applicentur. Tiraque.l.si vnquam.versicul.reuertatur.numero 241. C.de reuoc. donation. Gomes.c.dilecti.& cap.primo, numero 8. de delict. Iul.Clar. Alexand.in pract. §. fina. quæst.51. Secundò fallit in crimine læsæ maiestatis. Hier.Gig. in tract.de crim.læsæ maiest.q.23.nume.24.Iul.Clar. in pract.crim.§.læsæ.vers.item. Tertiò fallit in crimi. hæresis, l.ex iudiciorum.ff.de accusa.l.apostatarum. C.de apostat. Quid si moriatur accusatus appellatione pendente? Respond.idem esse quo ad crimen, sed quo ad bona, siquidem fuerint adempta expressim, perficienda erit appellatio, si autem erint adempta tacitè, extincta causa principali, extinguitur quæstio bonorum, l.fin.C.si reus vel accus. not.l.1.C. ne ex delict.defunc.Iacob.Conc.in addit.ad Bartol. l.diui.num.1.ff.de accus.Bar.l.si quis actiones.nume. 8.ff.de priuat.delict. Si tamen hæres probet accusationem factam per defunctum, habebit præmium statuti.Ioan.l.si decem.ff.de verb. oblig. Item accusare potest de furto defuncti, Bar.l.fi.ff.de priua.del. not.c.quorundam.23.dist.§.per contrarium. Inst.de hæred.quæ ab intesta.defer.Feli.c.super his. nu.5.de accus.not.l.Caius.ff.ad Syll.dixi ego in tract. de leg. & statut.pag.4.q.30.num.5.cap.sanè.24.q.2.c.neque. 88.dist.l.fi.ff.de mor.eorum. Boer.decis.259. num.11. l.ex iudiciorum.ff.de accus.Craue.cons.119. nume.3. not.l.aut priuat.ff.ad Turpi.Doct.l.si quis post. l.qui à latronibus.§.fi.ff.de test.Vant.in tract. de nullit.in tit.de null.Ex defectu iurisd.nu.106. l.in summa.§.fi. ff.de regul iur.l.Paul.ff.quæ sent.sine appel. rescind. Capic.decis.1.numero 26.Doct.Com. l.eius qui.ff.si certum peta.Marsil.l.qui sine.numer.17.ff.de quæst, dicam inferius in versicul.crimen, & in versicul. delictum. Medices tract.mors om.sol.2.par.

¶ ACCVSATIO, & EXCVSATIO. Qui non possunt de symonia argui, vel accusari: qui ordinationem facit vt recipiat prædia Ecclesiastica.

ff.quæ in fraud.cred.l.pupil.
ff.de vsur.l.creditor qui vi.§.vlt.

Qui non possint.&c.) Hæc est nota.

Excusatur quis à delicto ratione iuris quod in se habet.

ff.pro socio.l.merito.

Accusatio non tollitur tempore: quia crimina non extinguuntur morte.

In inst.de hær.quæ ab intest.§.per. Contrà.
C.de hæret.& Manich.l.Manichæos.
C.de apostatis.l.apostatarum.
C.si reus vel accus.l.defunc.
ff.de his quib.vt indign.l.1.
ff.de publ.l.continge.§.illi.
ff.de accusar.l.duo.
ff.ad l.Pompe.de parricid.l.vlt.
ff.de fals.l.qui falsam.
ff.ad l.iul.pecul.l.vlt.

CONTRA.

C.de inof.test.l.si quis filium.in fi.
C.de impuber.& al.subst.l.quamuis.
ff.de calum.l.in hæredem.
ff.de diuers.tempo.præscr.l.præscriptionibus.
ff.de iniur.l.si tamen.
ff.ad l.iul.de adult.l.si tamen.

Accusatio,&c.) Accusationes omnes limitatæ sunt spatio viginti annorum, nisi in quibusdam aliud specialiter dicatur: quod dic, vt notaui C.ad legem Corne. de fals.l.querel.1.Nec obstat quod dicitur in contraria Rubr.in C.de inoffic.testam. l. si quis fi. & de impuber.& ali.substi.l.quamuis.nihil enim video eas ad rem facere: morte autem omnia crimina extinguuntur: nisi crimen læsæ maiestatis, & repetundarum, & apostatatus, vt ff.de accusationib.& inscript. l. ex iudiciorum, & C.de apostat.l. 2. & l.apostata, in fine legis. Azo rubr.86.

Subscribere debet qui accusat, sese ad similem pœnam velle obligari.

C.de fid.instrum.l.2.sed Io.contrà.

Non excusatur, qui propter factum suum incidit in delictum vel damnum.

ff.qui satid.cog.l.fideius.l.si necesse.
ff.si quis caut.l.2.§.quod diximus.
ff.ad l.Aquil.l.idem iur.
ff.pro socio.l.verùm.§.tempore.
ff de act.& oblig.l.4.
ff.de act.empt.& vend.l.iul.§.idémque.
ff.de adult.l.mater autem.§.miles.
In instit.quib.mod.re contrah.§.item.
In Decret.dist.50.clericus.

Diuersæ species vocationum non prosunt ad excusationem.

ff.de numero tut.l.si tres.
C.de vsur.l.vsuræ.
ff.de verb.oblig.l.si ita stip.§.Titius.
ff.de procur.l.non tantum.

Sed quæ non prosunt singula, multa iuuant, vel dno imperfecta vnum perfectum faciunt.

C.de procur.l.neque.
C.de agric.& cens.l.causa.& l.sancimus.
C.quor.app.non recip.l.2.
C.de testamen.l.sancimus.
In auth.de instrum.cau.§.si verò.§.oper.

Non excusantur,&c. Diuersæ species, &c.

Hæ sunt notæ.

Qui ius suum exercuit, à condemnatione & à delicto excusatur.

C.de adult.l.Gracchus.
ff.ad Trebel.l.de duc.§.qui post tempus.
ff.de lib.hom.exhib.l.3.§.si enim.
ff.de iurisdict.omn.iud.l.si quis id quod.
ff.de in ius voc.l.communis libertus.
ff.de his, qui not.infam.l.libero.§.vlt.
ff.de reivendic.l.is, à quo seruus.
ff.de bon.quæ liber.l.qui cum ma.§.si pater.
ff.de his, quib.vt indig.l.in §.rectè.
ff.de aq.plu.arcen.l.1.addatur.§.quanti.
ff.de solut.l.stipulatus.§.si an.
ff.de fals.l.filius.§.1.& §.diuus.
ff.de reg.iur.l.is damnum.§.ad ea quæ non.

CONTRA.

C.de accus.l.non ideo.
C.de rap.virg.§.sin autem.
ff.ad l.Aquil.§.manci.
ff.de peric.& com.rei vend.l.cum qui.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.quoties.
ff.quod vi aut clam.l.si ego tibi.
ff.de act.& oblig.l.seruus non in omnibus,
ff.de iniur.l.non solùm.§.1.& §.si malo.
ff.de iure fisc.l.1.§.diuus Pius.

Ius suum,&c.& contra.) Si hæc Rubric. bene intelligatur, non recipiet contrarietatem, id est, vt in eo quod quis iure suo faciat, non patiatur pœnā. Exempluin

plum optimum, C. ad l. Iul. de adult. l. Graechns. Sin autem ius in alio vel ad aliud faciendum quis habeat, non ideo minus tenetur. Et ita soluuntur leges contrariæ Rubricæ. Azo rub. 86.

Quando ex sola suspicione debet purgari innocentia.

C. de his qui ad Eccles. confug. l. vlt.
C. de adult. l. quamuis.
In Aut. vt litigan. in §. 1. Azo rub. 86.

Propter valetudinem aliquem excusari.

ff. si quis caut. l. 2. §. 2.
ff. de maio. l. sicut. & de doli excep. l. apud. §. 1.
ff. de alie. iud. mu. caus. facta. l. nó solum. §. si quis.
ff. de oper. liber. l. cum hæres. §. Stichus.
ff. de except. l. licet autem. Azo rub. 86.

Excusatur quis per sententiam, licet incidat in verba.

Arg. contra P. qui dicebat ar. illius l. ff. qui & à quibus. l. prospexit. quòd excusatio datur. & ff. de iure patron. l. adigere, & in Instit. de ob. quæ ex ma. §. furtum. & ff. qui petant. tut. l. credendum. & ff. ad l. Iul. de adul. l. nihil. Azo rub. 86.

Non debet alium arguere, vel accusare, qui argui potest.

ff. de leg. 3. l. cum pater libertis.
ff. de adul. l. si vxor.
Contrà. ff. de iud. l. si seruitus.
ff. de adult. l. 2. §. si publi.

Quando ex sola, &c.
Propter valetudinem, &c.
Excusatur quis per, &c.
Non debet alium, &c.

Hæ omnes sunt notæ. Azo rub. 86.

Maioris autoritas excusat.

C. ad l. Iul. de vi. l. seruos.
ff. qui not. infam. l. furti. §. qui iussu.
ff. de iurisd. om. iud. l. si quis. §. serui.
ff. de min. 25. ann. l. ait præt. §. permittitur.
ff. de arb. l. si feriatus.
Contrà, C. de ap. l. quoniam iudicea.
Contrà, ff. de pro. tuto. l. 1. §. si curator.
Contrà, ff. de don. inter vir. & vx. l. si tantum. §. si vxor. Azo rub. 86.

Coactione quis excusatur.

ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur:
ff. quod fal. tut. aut. l. nouissimus.

Post dignam pœnitentiam potest quia accusari, & deponi. Azo rub. 86.

De admisso eiusdem hominis non esse sæpe conueniendum, vel quærendum.

ff. naut. caup. l. licet. §. vlt.
ff. de nox. l. in delict. §. si noxa.
ff. vi bon. rapr. l. seruus.
ff. de euict. l. quod dicitur.
ff. de popul. ac. l. 3.
ff. de sepulc. viol. l. sepul.
c. 13. quæ. 4. c. pe. & di. 31. c. præ. Azo rub. 86.

Sæpe quærendum.

ff. de nox. l. si ex duobua.
In Aut. de sciente. §. si verò crimen.
ff. de calum. l. si quis.

De admisso, &c. & contrà.) Solutio. Contra eundẽ non sæpe quæritur, sed contra alium: vt in contraria Rubr. vel melius: ibi non agebatur contra scientem ex eodem delicto, quo prius est actum, sed ex alio, id est propter scientiam suam, & ita non est contrà.

ADIECTIO.

Vel melius: locum habet hęc regula, cum aduersus eundem agitur duabus ciuilibua, vel criminalibus: non si vna ciuili, & alia criminali. Azo rub. 86.

¶ ACCVSATIONIS forma nõ seruata actus redditur nullus, videlicet vt habeat paratas prohibitiones atq; libellum offerat siue in ciuilibus, siue in crimiualibus licet diuersimode. l. is apud quem. C. de edendo. c. sciant. 2. quæst. 3. l. 1. C. de edicto diu. Andr. toll. l. libellorum. ff. de accusat. l. data. C. qui accus. nõ poss. not. l. 1. ff. de priuat. delict. Host. in summa de accusat. numero 8. per rationem huius reg. de qua per Grat. cõsilio 127. numero 15. volum. 1. Paris consilio 99. num. 25. libr. 1. Dec. consilio 11. numer. 9. Natta consilio 32. numero 7. volum. 1. Hyppo. consilio 65. numero 14. Med. reg. 7.

¶ ACCVSATIONIS libellus si dicat omnia, & singula in acccusatione esse vera, illa verba referuntur nõ solum ad expressa, sed etiam ad expressorum qualitatem, no. c. vnico de plus pet. gloss. & Bald. l. si cui. §. si à filio. ff. de leg. 1. simplex enim dictum intelligitur sine qualitate, secus geminatum, Spec. in titu. depositi. §. 7. ver. 11. gloss. c. vt circa. versi. omnia, de elect. 6. simile Ber. c. sicut. numer. 69. de probat. Alexand. l. serui elect. numer. 5. ff. de leg. 1. Decis. Pedem. 39. numero 16. Sebast. Medices reg. 3.

¶ ACCVSATOR, siue instigator etiam in criminalibus, debet condemnari in expensis: vt tenet Barto. in l. j. ff. ad Turpil. & l. senatus. eodem titu. sequitur Ias. in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iud. de quo vide Felinum in capit. accedens, de accusation.

Limita præfatam regulam tribus modis, vt per eundem Iaso. in di. §. sin autem alterutra. & adde Ant. Nicellum in concordiis glossarum Iuris Ciuilis & Canonici, in concordia xlvij. incip. expensæ. qui refert Præpos. Mediol. præceptorem suum in capit. fin. de dol. & cont. ponentem regulam cum xx. limitationibus: & ipse Anton. bene examinat materiam huius regulæ. B. Dias. reg. 19.

¶ ACCVSATVS nõ potest recusare accusatorẽ suũ post nomen rei receptum inter reos. probatur hæc regula in l. is qui reus. ff. de pub. ind. in l. neganda. C. qui accus. non pos. in capit. neganda iij. quæst. iij. de iure Regio text. in l. iiij. titu. j. part. vij.

Limita hanc regulam decem modis, vt per Marianum Socinum in c. ex literis. à nu. 69. vsq; ad nu. 79. de mutuis petitionibus. vbi in nu. 65. ponit quando dicatur nomen rei receptum inter reos. P. Duen. reg. 29.

¶ ACCVSATVS de homicidio si iniustè fuerit cõuictus adeo, vt corporaliter puniatur, si tãdem reperiatur verus homicida, debebit nihilominus puniri: quia pœna sequitur suum auctorẽ, ita dicit Abb. in terminis. cap. quamuis. nu. 6. vbi Fel. nu. 14. per. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adulter. Cyn. l. 1. C. qui accus. non poss. Bart. l. res inter alios. C. quib. res iud. non noceat. Sapia. in add. ad Abb. d. capit. quamuis. colum. 3. numer. 6. Bald. l. qui seruum. numero 4. ff. de interrog. act. si tamen verus homicida accusatus fuerit, & absolutus non poterit iterum ab alio accusari, quia de delicto vnius hominis non est sæpius quærẽdum. l. licet. §. fin. ff. naut. caup. stab. c. de his, de accu. Abbas d. c. quamuis num. 21. extra de senten. & re iud. hoc arbitror verum, nisi veniret absolutus defectu probationis, nam si probationes reperiantur, poterit iterum accusari, ne delicta remaneãt impunita. l. ita vulneratus. ff. ad le. Aqui. Med. reg. 8.

¶ ACCVSATVM si quis promiserit præsentare, intelligitur de prima præsentatione, gloss. l. in dubio. §. si is, ver. exhibuerit. ff. de iur. iur. vbi etiam Paul. Alex. & Ias. Ioan. Andr. in add. ad Spec. in tit. de accus. §. fin. ver. sed quid. Paul. l. 2. §. fideiussorem. ff. qui satis. cog. Ale. in add. ad Bart. l. grecè. §. fideiuss. Alex. cons. 16. colum. 1. num. 5. vol. 4. Med. reg. 3.

¶ ACQVIRENDI Species est liberare dominum obligatione. de accept. l. species. Riisvvich.

¶ ACQVISITIO. Seruus acquirit domino etiam inuito. l. etiam inuitis. ff. de acq. rerum domi. l. Seruus vetante. ff. de verbo. obligat.

Fallit in 3. casibus secundum Iaso. in d. l. seruus vetante, num. 2. vsque ad fin.

Acquisita per mulierem constante matrimonio, præsumuntur acquisita de bonis mariti. l. Quintus. ff. de dona. inter vir. & vxo. glo. & Doct. in l. cùm oportet. C. de bon. quæ lib. Fran. de Cremo. in sing. 6.

Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 11. vt per Io. de Neuiz. in syl. nupt. ampliatur & limitatur in 3. casib. vt per Lup. in repet. Rub. de do. inter virum & vxorem, ampliatur in 3. casib. & limitatur in 6. à Port. in lib. 1. suarum conclus. reg. 14.

Acquisita per vnum ex fratribus simul post mortem fratris habitantibus, præsumuntur acquisita de cómuni, l. si fratres, ff. pro so. Spec. in titu. de iud. §. sequitur videre de communibus. Barto. in l. Titium. §. altero, ff. de admi. tuto. numero quinto. Bald. in l. si patronus, C. commu. vtriusque iud. Ias. in l. j. C. qui testa. fac. pos.

Fallit in 4. casibus, vt per Alciat. in tract. præsump. in prima reg. præsumpt. 25. & vltra Alciat. vnam ponit Fallent. Pet. Duen. reg. 3.

Capta in bello capientibus acquiruntur. §. primo item ea. Institut. de rerum diuisio. l. prima. ff. de acquirenda possessione.

Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 5. per Soc. Iun. in d. l. 1. num. 46. & seq.

Bannitus ex forma statuti, in territorio bannientis nihil acquirere potest etiam per subiectam personam, vt seruum, vel filium. Ang. & Mod. & Lud. de Roma. in l. Anstitius. §. fin. ff. de acq. hæred.

Fallit in 4. casibus, vt per Socin. in tract. Fallentiarum, reg. 26.

Filius si acquirit ex pecunia patris, diuiditur lucrum, glossa in l. cùm oportet. C. de bon. quæ lib. Specul. in titulo de iudic. §. sequitur, versicu. quod si aliter.

Fallit, vt per Viuium in suis conclus. ver. filius fa. ea quæ lucratur, fol. 221. Fallit in 3 casibus secundum Dec. in l. illam. de colla. nu. 11.

Filio quæritur dominiū in aduentitiis, §. 1. Inst. per quas perso. nob. acq.

Fallit in 3. casibus, vt per Viuium in suis conclus. ver. filio quæritur. fol. 221.

Monasterio acquiritur per Monachum existentem in fuga. no. DD. in l. 1. §. per seruum. ff. de acquirenda possessione.

Fallit vt colligere potes ex distinctione, quam ponit Barth. Soci. in d. §. per seruum, num. 6.

Acquisibile priuilegio est acquisibile consuetudine, c. cùm contingat. de foro compet.

Fallit in 4. casibus secundum Felyn. in d. c. cùm contingat. Donat. Fina. lib. 1.

¶ ACQVISITA per mulierē, constante matrimo. præsumuntur acquisita de bonis mariti: vt in l. Quintus. ff. de do. inter vir. & vxor. gloss. & doct. in leg. cùm oportet. C. de bon. quæ lib. Francis. Cre. in sin. vj. incip. tu scis. qui, referendo Bald. idem dicit procedere in concubina, vt de bonis amasij (vt vtar eius vocabulo) videatur acquisiisse. Vide Hispane leg. ij. prope fin. titul. xiiij. part. iij.

Amplia dupliciter dictam regulam, & limita xj. modis, vt per Neuizan. in sylua nupti. licet Ioan. Lup. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. materiam huius regulę examinauerit, & solùm tripliciter ampliauerit, & aljis trib. modis limitauerit B. Dias. re. 9.

¶ ACQVISITA seu empta, constante matrimonio inter virum & vxorem, sunt communia: vt in l. j. tit. iij. lib. iij. fori. & in l. j. tit. iiij. lib. v. ordinamenti, quæ leges declarantur, & intelliguntur per l. ccxvij. styli. & vltra Montaluum in d. l. j. fori. ita tenet Palat. Ruui. in repetitione rubr. de donatio. inter virum & vxorem. §. lxij. per totum. Bartholomæ. de Chassa. in consuetudin. Burgun. in titu. des droictz. §. xiiij. in fine. nume. 1.

Limita hanc Regulam octo modis, vt per Rodericum Xuarez in dicta l. j. titu. de las ganancias. libr. iij. fori. P. Duenas, reg. 2.

¶ ACQVISITA per vnum ex fratribus, simul post mortem patria habitantibus, præsumuntur acquisita de communi: argumento text. in l. si fratres. ff. pro socio. ita tenet Specu. in titu. de iudic. §. sequitur videre de communibus iudiciis. Hanc Regulam ponit Barto. in l. Titium. §. altero. ff. de administ. tut. nume. quinto. Bald. in l. si patruus. C. communia vtriusque iudicij. Iaso. in l. j. C. qui testam. facere possunt. vbi communiter concludunt, quòd si simul cum hæredirate indiuisa post mortem patris vixerint, lucra communicauerint, de super lucratis inuicem alter alteri rationem non reddiderint, præsumi societatem.

Quam regulam limita quatuor modis, vt per Alciatum in tractat. præsum. in prima regula, præsumptione xxv.

Limitatur quintò vltra Alciatum, quandocunque vnus ex fratribus emerit aliquem fundum palàm, & scientibus aliis fratribus, & receperit chartam pro se tantùm, vt in l. itaque. ff. pro socio. & in l. j. in §. magistratu. ff. de exercitoria. Ita determinat Bald. in l. socius. ff. si cert. pert. & in l. j. C. si quis alteri vel sibi. & in l. si vt proponis. ad finem. C. de rei vendicatione. Iason in dicta l. si socius. numero secundo, vbi dicit quòd secundum prædicta debet intelligi, & limitari illud dictum Bartoli in dicto §. altero. secus tamen est quando vnus ex fratribus emerit fundum aliis ignorantibus: quia tunc iura societatis communicare tenetur secundum Iasonem ibi. Alias limitationes ad hanc Regulam ponit Chassanæ. in rubrica vij. titu. des successions. §. v. nume. 17. cum sequentibus, vbi per quatuor regulas declarat supradictam regulam cum aliquib. limitationibus, Aymon. Publicius, in gloss. ad consuetudines Aluerniæ, in titu. xv. artic. j. per totum. P. Dueu. reg. 3.

¶ ACTA facta in causa ciuili regulariter nō faciunt fidē in iudicio criminali secundum Abba. in cap. at si clerici. de iudi. & Bald. in l. ij. C. de eden. Imo. in l. interdum. ff. de publi. iudi. per plura iura.

Fallit quo ad faciendam aliqualem fidem, non isto casu acta facta in causa ciuili idem operátur, quòd fama in causa criminali, vt iudex possit procedere super crimine per inquisitionem, secundum Bald. in l. quod euitandi. C. de condi. ob turpem.

Fallit

Fallit quo ad faciendum indicium ad torturam in nouo processu criminali, ita Angel. in l.j. ff. si quis aliquem testa. prohi. per text. no. in l.iij. §. si quis dolo. ff. de tabu. exhib.

Fallit in confessione facta in iudicio ciuili: quia illa semper præiudicant in causa criminali: Inno. in cap. per inquisitionem, de elect. quod intellige secundum Felin. in dict. cap. at si clerici. S. Iann.

¶ Acta facta in vno iudicio, in alio fidem non faciunt. l.ij. C. de eden. & ibi per Barto.

Primò fallit, vbi tractatur de modico præiudicio: vt probatur in cap. testimonium. de testi. Innocen. in c. per inquisitionem. de electio.

Secundo fallit, quia licet ista acta facta in summario iudicio non probent in plenario, vt in c.ij. de ord. cogni. tamen confessio facta plenam fidem facit. ita not. Innoc. in c. per inquisitionem. de electio & dicto capitulo ij. de ordine cognit. B. Socin. re. 3.

Additio.

Fallentias alias vide per Fely. in c. causam, quę. de testibus. & per Ias. in l. is, apud quem. C. de eden. in versicul. primus casus. cum pluribus seq. Bened. Vad.

¶ Acta corā arbitris facta scribēda sunt, aliter non valent, neque probāt, idque, ad iudiciorū similitudinē. l. penul. C. de arbit. & Cano. in capitulo quoniam. extrà, de probat.

Primò fallit in causis breuibus * & modicis: in ipsis enim non requiritur scriptura, nec respectu sententiæ, nec respectu processus. C. de senten. ex peri. rec. authentic. nisi breuiter. & ibi per Bat. hoc expressè tenentem in authentic. vt iudi. sine quo. suffrag. §. necessitatem. & quod habetur xj. q. iij. si quis cum clerico. quod etiam similiter locum habet in criminibus leuibus: vt ff. de accu. l. leuia. & vt notat Bart. authen. nisi breuiores. vbi dicit quæ dicātur causæ leues, modicæ, vel breues iudicis arbitrio relinqui: ad hoc quod notat. ff. de iudic. leg. sed & si susceperit. §. fin. & extrà de offi. delega. c. de causis. B. Socin. reg. 9.

Additio.

* Breuibus. Vide Ant. de But. in cons. xxiij. & Alex. in cons. lj. in ij. par. Et ad illa authen. nisi breuiores. adde not. dictū Mathesil. in suis not. j. & ij & Bal. in l. imperium. ff. de iurisdict. omnium judic. Bened. Vad.

Secundo fallit, quando per partes daretur, ipsi iudici vel arbitro potestas procedēdi sine scripturis: enim tunc valeat sententia, nec sit necessaria scriptura, & credatur simplici assertioni * iudicis vel arbitri: vt voluit Bart. in dict. authentic. nisi breuiores. ad hoc gloss. in dict. cap. fin. de reg. iur. in vj. circa quæ dic vt not. in dict. capit. de causis. de offic. delega. in capit. Quintauallis. de iur. iur. vbi de his plenè per Anton. & doct. in dict. capitul. quoniam contra. de probat. in antiq. B. Socin. reg. 9.

Additio.

* Assertioni. Quod pro not. alle. Lud. Roman. in suo not. lxij. & tanquam mirabile, dicit esse menti tradēdum, sed nunquid arbitris talis potestas dari possit? vide Barto. in authenti. offeratur. in fi. C. de lit. cont. pro quo tamen vide Lud. Roman. in l. sciendum. de vet. obli. Bened. Vad.

¶ Acta decisoria facta in vno judicio non faciunt fidem inter diuersas personas, l. 2. C. de edend.

Fallit in 2. casibus. quos not. Soci. reg. 4. Fallit in 9. casibus, quos ponit Io. de Vico Mercato in d. l. 2. num. 37. Fallit in 7. casibus, vt per Felin. in cap. quamuis, de re iud. numer. 1. Fallit vt per Felin. in capit. causam quę, de testibus, Iaso. in l. is apud quem, C. de edendo. Fallit in 4. casibus, vt per Socin. reg. 6. Fallit in multis casibus, vt per Rip. in d. l. is apud, nu. 26.

Acta facta in summario indicio, non probant in plenaria causa, l. gesta, cum gl. ff. de re iud. l. solam, cum gl. ff. de testibus.

Fallit in 3. casibus, quos not. Io. de Vico Mercato in l. 2. C. de edendo, nu. 38. Fallit vt not. Rip. in d. l. is apud, C. de edendo, num. 31.

Actorum copia petenti datur cum termino, ad deliberandum: hanc esse communem opinionem attestatur, Purp. in d. l. is apud quem, vbi limitat in 2. casib. nume. 53.

Acta ordinatoria iudicij coram arbitro facta, coram iudice fidem non faciunt, Bald. in l. 1. C. de testibus. omnes DD. in c. præsentata, de testib.

Fallit in 3. casibus vt per Soc. reg. 8. Fallit in 4. casibus quos not. Felin. in d. ca. præsentata, numero 9. Fallit in 3. casibus, vt per Purp. in dict. l. is apud quem, nume. 73.

Acta coram arbitris facta, scribenda sunt, aliter non valent, neque probant, ad iudiciorum similitudinem, l. pen. C. de arb. Cano. in cap. quoniā, extra de testib.

Fallit in 2. casibus, vt per Soc. reg. 5.

Acta facta coram iudice, qui postea apparet excommunicatus, valent & tenent, no. Docto. in l. Librarius, ff. de off. præs.

Fallit in 3 casibus quos no. Ias. in d. l. nu. 61.

Acta facta in causa ciuili, non faciunt fidem in criminalibus: hanc esse communem opinionem firmat Felin. in c. at si Clerici, de iud.

Fallit in 3. casibus vt per Fel. in d. cap. Fallit vt per Baptist. à Villalo. conclus. 47. vbi attestatur communem.

Acta litis ordinaria, quæ respiciunt potius causam, quàm instantiam, perempta instantia remanent, & se extendunt ad aliam instantiam, quando vertitur eadem causa, & inter easdem personas, Bald. in l. 2. ff. iud. sol.

Fallit in 2. casibus quos not. Iaso in d. l. is apud quem. colum. 5.

Fallit in 4. casibus, vt per Fel. in c. causam quæ, de test. colum. pen.

Acta criminalia in causa criminali non debent produci fisco ab eo, de cuius crimine agitur. Bart. in d. l. is apud quem. numer. 8. C. de edendo, l. nimis graue, C. de testibus.

Fallit in 2. casibus, vt per Bat. & Alexand. in d. l. is apud quem. Duen. reg. 4.

Acta omnia iudicialia, siue ciuilia, siue criminalia, debent edi litigantibus, l. 2. C. de edendo.

Ampliatur & limitatur in 5. casibus vt per Purp. in d. l. is apud quem. numer. 64. Fallit in 6. casibus, vt per Pet. Duen. reg. 5.

Acta facta in vna ex pluribus instantiis, non valent, neque inter easdem personas fidem faciunt, quando ad diuersam fidem facta sunt. l. cùm quæritur, ff. de exceptio. rei iudic. capit. veniens, el secundo. de testibus.

Fallit in 5. casibus quos not. Soc. reg. 7.

Acta facta in vna instantia inter easdem personas fidem faciunt in alia: hanc esse communem opinionem attestatur Baptist. à Villa. conclus. 49. vbi limitat. Fallit in duob. casibus, vt per Felin. in capit. causam quæ, de testibus. vbi etiam ampliat in 3. casibus. numero 4.

Acta omnia, siue ordinaria, siue instructoria causæ, faciūt fidem corā subrogato, vel iudice appellationis.

Fallit in 2.casibus,vt per Felin.in c.causam quæ, de testib.nume.1.

Acta facta inter duos litigantes non habent effectum quo ad alios.Fallit in 5,casibus secundum Felin.in c.causam quæ,de testibus,numer.17.res enim inter alios acta,aliis non prodest; neque nocet,l.1. C.vt res inter alios.

Fallit vt per Damas.reg.24.& 25.

Acta pereunt,perempta instantia.Fallit in 2.casibus, vt per Fel.in d.c.causam quæ.nu.24.

Acta facta in vno iudicio,non faciũt fidem in alio, not. DD. in l.2.C.de edendo.

Fallit in 8.casibus,vt per Ioan.Bolog.in d.l.2.nume.77. Don.Fina.lib.1.

¶ ACTA facta in causa ciuili,secundum cõmunem conclusionem Doct.non faciunt fidem in criminalibus. Ita firmat Felyn.in c.at si clerici.numer.12. de iudic. quod ibi tripliciter limitat. B.Dias.reg.10.

¶ ACTA facta in vna ex plurib.instãtiis non valent, neque inter easdem personas fidem faciunt, quando ad diuersam fidem facta sunt.l. cũm quæritur.ff.de except.rei iudic.& capitu.veniens.el secundo, de testibus.

Primò fallit hæc regula in casibus, de quibus per Canonistas in capitulo,causam.extrà, de testibus. Et primò fallit cùm illud,ad quod in alia causa agitur dependet ex principali super quo est actum in prima instantia:vt est si attestationes sint receptæ vel alia acta huiusmodi sunt facta super matrimonio: cùm etiam valeant ad probandum legitimationem filiorum:vt extrà,de testibus.c. Albericus.& vt voluit Innoc.in c.causam.extrà,qui filij sint legitimi.secundum Imol.in d.c.omnium.extrà,de testibus.pro quo etiam facit quod habetur in l.fundus.& l. fundum.ff.de exceptionibus.

Secundò fallit, quando est talis causa,in qua sententia in vna instantia præiudicat ad hoc,quod secundariò agitur in alia instantia : cùm tunc valeant ipsa acta, & fidem faciunt in alia instantia:& hæc est cum sententia lata in causa ciuili,si sit absolutoria ex eo:quia delictum non sit commissum,præiudicat in causa criminali.C.ad legem Iul.de plag.l. præsens.eod. modo præiudicabunt probationes,& fidem facient , si per ipsas probetur delictum non fuisse commissum: vt voluit Bart.in l.ij C.vi bono.rapto.

Tertiò fallit,quando iudicium primò intentatum fuisset plenariè:cùm tunc acta facta in vna instantia valeant.& fidem faciant in alia instantia seu iudicio,in quo iudicium intẽtatur summarium, & non ita plenarium,esto quod ad alium finẽ agatur:& hoc vult Bart.in d.l.ij.vbi plenè per ipsum.

Quartò fallit in confessione , quæ & si sit facta in summario,nõ præiudicat etiam in plenario , esto quòd ad alium finem agatur:vt not.in cap. cùm dilectus. de fide instrumentorum. secundum Nicolaum in dicto capit.causa.extrà, de testibus.qui ibi hoc tenet, & post eum Imol. ad hoc quod not. extrà de probationibus.capit.fin.& per Bald. in l.ij.§. apud eum.C.de eden.& quod habetur in l.cùm anteà. C. de arbitr.

Quintò fallit,quando acta facta in vno iudicio respicerent inhabilitatem personæ,& ipsam personam afficerent:cùm tunc faciant fidem in alio iudicio, vt extrà,de testibus.capitulo,ex parte.& capit.super eo. B.Socin.reg.11.

¶ ACTA facta in vno iudicio,in alio inter diuersas personas nõ probant:vt C.res inter alios acta.per totũ.

Primò fallit hæc regula in casibus,de quibus per Cano. in capitu.tam literis.extrà,de testib.& in dict.ca.causam,quæ.* Et primò fallit in heredibus,seu successoribus,l.simpliciter.§.fin.ff.de excep. rei iudi.ipsis enim prosunt & nocent. vt etiam prædecessoribus illorum. B.Socin.reg.10.

ADDITIO.

*. Causam quæ.Vbi vide Fely.qui ponit nonnullas alias fallentias ad hanc regulam, quas vide per te ibi in ver.tertia regula.cum plurib.sequen.Bened.Vad.

Secundò fallit in illis,in quibus noceret , vel prodesset sententia, cùm eisdem prosint , vel noceant acta, prout voluit Innoc.in dicto capitulo, causam quæ. & Bartol.in l.ij.C.de fructibus & lit. expensis. ad idẽ l.idem erit.ff.de iureiur.quibus autem prosit vel nõ habetur de iudiciis.ca.quamuis.& ff.eod.tit.l.sæpe. & ff.de inoff.testamen.l.qui repudiantem.& ibi per Barto.

Tertiò fallit quando essent talia acta,quæ,si fuisset præsens & contradixisset,nihilominus facta cõtra eum facerent fidem:cùm tunc faciant contra eum absentem fidem in alia instantia agitata ad vtilitatem priuatam,vt l.emptorem.ff.de actio.empti.

Quartò fallit, quando alia instantia agitatur ad vtilitatem publicam:cùm tunc possit iudex moueri ex confessione habita inter litigantes in alio iudicio, prout est si ille, contra quem agit ad beneficium, confessus est defectum iuris sui spontè : cum tunc licet non prosit talis confessio ipsi agenti, cùm non probet de iure suo : tamen proderit vt iudex ex officio inchoando nouam instantiam contra eum procedere possit,secundum Anto.in d.capitu.quoniam.qui allegat ad hoc, quod not.Specu.de actio. & petitio.§.super actio.ver.quòd si reus.& quod notat Compost.& Ioannes Andr.in capit.mandamus. extrà, de restit.spo.secundum Nicol. in d.cap.cùm causam.pro quo etiam facit quod not.per Innocen. extrà,de elect.cap.per inquisitionem.& extrà,de accu.cap.qualiter.el secundo.& per doct.in cap.at si clerici.de iudic.& per gloss.quæ incipit, sic videtur. in c.licet.de probatio.vbi videtur velle quod idem sit,& si partes certant esse probatum.circa quod dic, vt plenè per Canonistas in dicto capitu. causam. B.Socin.

¶ ACTA in vno iudicio quoddã præiudicium faciunt, cum ipsa faciant aliqualem fidẽ in alio, licet non faciant semiplenam probationem,præserim cum persona in secundo iudicio interueniens fuit in primo. Innocen.cap.pen.de senten.& re iudic.Doct.l.sæpe. ff.eodem titu.gloss.l.2. C.de edendo.l.si duo. ff. de iur.iur.add.ad Bart.l.inter alios. numero primo. C. res inter alios acta, item not.quod acta inter alios nocent illi,cui & sententia nocet.Do.commu.c.dilecto,de præb.Bart.l.1.§.fi.ff.de quæst.Inno.c.cum causam,il 1.de testibus.Alexand.l.sæpe. numer. 45.ff. de re iudi. Med.reg.8.

¶ ACTA litis ordinatoria,quæ respiciunt potius causam quàm instantiam , vt sunt effectus surgentes ex litis cõtestatione,& quòd actio perpetuetur , quòd res fiat litigiosa , quòd possessor sit malæ fidei, perempta instantia remanent:& se extendunt ad aliam instantiam,quando vertitur eadem causa , & inter easdem personas,vel inter eas , quæ habentur loco eiusdem. Doctrina est Barto.singul. in l. secunda.ff. iud.sol.

Limita dupliciter,vt per Iasonem in l.is, apud quem. C.de eden.vide singularius per Felyn.in ca.causam,

quæ el

quæ.cl j.de testibus. versic.fallit primo. vbi hanc regulam describit pro prima fallentia alterius regulę, & eam restringi* quatuor modis, vbi includit prædictas duas limitationes Ias. B.Dias.reg.11.

¶ Acta criminalia, vel instrumenta in causa criminali non debent produci fisco ab eo de cuius crimine agitur. Hanc regulam ponit Barto.per illum text.in l.is,apud quem.nume.8.C.de edendo. intelligendo glossam ibi, in verbo, exhibere. quem sequitur ibi Ias.& alij Doct.probatur etiam per text. in l. nimis graue.C.de testibus.

Limita primò secundum Bart.ibi,in casibus in quibus serui torquentur contra dominos,vt in l.j.& in l.interrogatori.ff.de quæstio.quia in illis casibus compelluntur edere instrumenta contra seipsos. Idem videtur dicendum quando accusatus, vel inquisitus est conuictus per indicia sufficientia ad torturam: quia ex quo tunc probationes extrahuntur de domo ipsius rei per cruciatum corporis sui,multò fortiùs per sua instrumenta:ita est de mente Barto.in l. ij.§.diuus.ff.de iure fisc.

Secundò fallit,quando aliunde nó possunt haberi probationes:ita concludit Alexan.in d.l.is,apud quem. nume.10.quod dictum puto procedere solùm quando agitur de delicto,ex quo delinqués illicitè lucrũ cósequeretur:per text.in c.ex pœnitentib.50.distin. per doctrinam Bart.in l.Marcellus.ff.rerum amotarum.Innoc.& Cano.in c.inquisitionis.de accusa. Panor.in c.innotuit.de electione. P.Duen.reg.4.

¶ Acta omnia iudicialia,siue ciuilia,siue criminalia, debent edi litigantibus: vt probatur in l. ij. C. de edendo.in tantum quod si non edãtur, poterit pars appellare: vt in l.ij.C.vt lite penden.in cap.G.perpetuus.de fide instrumentorum. Probatur etiam ista regula per text.in l.j.§.edéda.ff.de edendo.& in l.ix. in legibus de Madrid,ea ratione attenta, quia actus iudiciarius eo ipso quòd est factus,censetur communis alteri parti:& ideò potest petere copiam. Item etiam is,qui iudice mandante non vult acta edere, præsumitur in dolo,secundum Alexan.in l.vbi.ff.de eden.pro quo est text.in l.non potest dolo.ff. de regul.iur.Potest etiam ad hanc regulam assignari alia ratio, quia editio actorum est species defensionis: quod patet,quia hoc fit ad effectum vt petens possit deliberare an velit cedere,an contendere:vt in l.j. in princ.ff.de eden.& in authentic.offeratur. C.de litis contestat.Item etiam fit ad effectum veritatis inuestigandæ,d l.is,apud quem.nam, habita copia, faciliùs potest quis respondere,confitendo vel obiiciendo:& sic merita causarum , partium assertione panduntur.l.fin.C.si per vim,vel alio modo. vnde iudex poterit de veritate causæ faciliùs iudicare, & ipsam veritatem inquirere visis allegationibus vtriusque partis.& circa hanc regulam vide Marc.Mant.in lib. iij.Obseruatio.obseruat.xxviij.Paris.io c. quoniam contra.num.29.& 79.de probat.

Limita primò hanc regulam, dummodò talis editio fiat,iudice mandante:aliàs sine mandato iudicis nõ tenetur notarius actorũ edere acta:illud tenet Bald. per illum tex.in versic.iubebit.in d. l.is, apud quem. & ibi Paulus de Castro.

Secundò limita non procedere in attestationib.testiũ, quæ ante publicationẽ edi non debent parti,sed debent esse secretæ penes iudicem ,& notarium actorum timore subornationis,vt est gloss.in d. l.is apud quem.per illum tex.secúdum v.lecturam : & ibi Bal. hoc expressè tenet in num.9.vbi allegat ad hoc tex. in §.quià verò.in authentic.de testibus.

Tertiò limita procedere, dummodò offeratur salarium tabellioni:aliàs autem sine salario non tenetur edere acta,vt est tex.in l.argentarius,in princip.& ibi cõmu.Doct.ff.de eden.Quod tamen non habet locum in copia libelli,quæ debet dari sumptibus actoris,vt est gloss.in clem.sæpe.in §.verùm.quem ibi sequitur Cardin.numer.17.& Barto.in l.j.ff.de eden.numer.3. est etiam gloss.in clem.ij.in verb.ablatos.de appel. & idem est in causa pauperum , quòd de iure notarius nihil ab eis recipere debet: ita tenet Lud.Rom. in l.si verò.§.de viro.in fallentia , propter paupertatem.nume.48.ff.sol.matr.pro quo facit tex. in l. tam dementis.C.de episco. aud.quod dictum tanquam pium,& notabile sequitur Ias.in §.tripli.nume.55. Instit.de actio.& in l.nec quicquam.§. vbi decretum. nume.2.ff.de offic.Proconsul.& lega.

Quartò limita in nominibus testiũ in iudicio productorum,& examinandorum:quia ante eorum publicationem non tenetur pars edere nomina eorum alteri parti , ne seducantur , vel subornentur, sed soli iudici nominare tenetur : ita tenet Specu.in tit. de teste.§.qualiter.nume.3.Alexand. in l.j.in §.editione. ff.de edendo.

Quintò fallit in interrogatoriis testium, quæ licet sint de actis,non tamen debent edi alteri parti, ad euitandum subornationem testium : ita tenet Abb. & Doctores in cap.per tuas.de testibus. Alexand. in d. l.is,apud quem.

Sextò fallit in allegationibus iuris , quæ licet sint in actis productæ,tamen non debent edi alteri parti , ex quo fiunt ad meram instructionem iudicis:ita tenet Innocen.in c.per tuas de testib.quem sequitur Alex. in auth.iubemus.C.de iudic.Matth.de Affli.in lib. j. constit.Neapo.rubr.xxvij.num.29.in finalib. verbis. Quod tamen intelligo verum,quando pars non pręsentat illas in modum actorum in processu , sed dat illas iudici in manu propria:& ita debet intelligi dictum Ias.reprobatum à Matth.de Affli.vbi suprà:qui contrarium tenet in d.l.is,apud quem.nume.6. & io d.l.j.§.edenda.num.6.ff.eodem tit.& illud dictum Iasonis reprobauit etiam Dec. in d.l.is, apud quem. num.20.& ibi Purp.num.94.& hanc opinionem Innoc.tenet etiam Rom.in singul.celxij. P.Duen.re.5.

¶ Acta ordinatoria iudicij coram arbitro facta, coram iudice fidem non faciunt.tenet Innocen. Ioan. Andræ.& omnes in cap.præsentata.de testibus.not. Bal.in l.j.C.de testibus.

Primò fallit, quando Papa disponeret de plenitudine potestatis, vt dicunt Innocen.& Ioannes Andr. & Anton.de Butrio in dicto capit. præsentata *. ad hoc quod not.in capit.primo.extrà de iudic.& cap. cùm venissent.extrà,de concessio. præbend. capitu. proposuit. B.Socin.reg.12.

Additio.

* Præsentata.Pro istis fallentiis vide ibidem Felyn.in versic.acta,cum pluri.seq. B.Vad.

Secundò fallit,quando interuenerit consensus vtriusque partis : cùm tunc valeant, per not. in capitu. cùm causam.extrà, de testibus.& hoc videtur velle Ioannes Andræ.in dicto capit.præsentata.post Petr. & Abba.

Tertio fallit in actis , ex quibus causatur effectus,vt si sit interrupta præscriptio, ex aliquo actu facto coram arbitro,puta ex litis cõtestatione:cùm quo ad effectum valeant coram iudice.vt l.pen.C. de arbit. secundum Doct.in d.c.præsentata. B.Socin.reg.12.

Actio,

¶ Actio. Ad agendum quandoque quis cogitur.
ff.de minor.l.ait prætor.
ff.de act.empt.l.Iul.§.pen.
ff.ad l.Rhod.l.2.
ff.locati.l.cum in plures.§.messem.
ff.de leg 1.l.si sic legatum.§.vlt.
ff.de opt.leg.l.mancipiorum.in fin.
ff.de petit.hæred.l.si quis libertatem.
C.de inge.l.diffamari.
C.vt intra certum temp.l.accusare.
C.vt nemo inuit.age.vel accus.cog.l.1.

Ad agendum, &c.) Regulare est neminem inuitum agere vel accusare compelli.vt C. vt nemo inuit.agere vel accusare cog.l.vna.Dicas,non compelli quidé præcisè,& ita non patitur exceptionem: tenetur tamen,quia non agit vel ad interesse, si erat procurator. Item,curator vel consimilis persona vel amittit actionem,vel quia litem erat contestatus,vel quia iustæ aliæ causæ interueniunt.vt C.quomodo & quando iud.aut.qui semel.& C.de ingen.ma.l.diffamari.& C.de remiss.pign.l.si eo tépore.& ff.quibus ex caus. maior.l.sed & si.§.sed & si dum de certo.& ff.de opt. leg.l.mancipiorum.& C.de administ.tut.l. debitoribus. sed quandoque amittit hæreditatem, vt C. de his quib.vt indig.l.1.sed & quandoque est aliquis obligatus vni,vt agat contra alium.vt in lege sub illa Rubrica posita,infrà eo.argumen. quem posse, &c. Azo ru.15.

Sine actione nemo experitur.
ff.de admin.tut.l.quoties.§.1.
ff.de procur.l.seruum.in princ.
ff.de neg.gest.l.si pupilli.§.vlt.

CONTRA.

C.de transact.l.vbi pactum.

Sine actione,&c.) Hoc fallit,vbicunque officio iudicis tantû aliquid postulandum est:vt in restitution. maiorû & minorum,de quib.tractatur.ff. quib. ex caus. maior.& ff.de minor.l.quod si minor.§.vlt.M.tamé dicebat,iudicis officiû esse actioné & ita secundû eû nulla esset exceptio. Quid de interdictis: respódeo,interdicta loco actionum sunt, & ex eis redditur actio in factû.vt Instit.de interdictis.§.vlt. Azo rub.15.

Manente societate, pro socio agitur.
ff.pro socio.l.actione.§.vlt.

CONTRA.

ff.de tutel.& rat.distra.l.1.§.vlt.& l.3.& penult.

Manente &c.) Speciale est,vt agatur manente societate vectigalium,aliàs non. vt ff. pro socio.l. adeò.& l. actione.§.penult.& C.pro soc.l.tamdiu. Habet quis actionem,& non interest eius,habere eam:quia tenetur eam alij cedere.ff.de fideius.l.cum is qui.ff.de furt.l.si vendidero. Azo rub.15.

Non potest quis agere de euictione.
C.com.vtriusque iud.l.si fratres vestri.
C.de iur.dot.l.si à matre.
C.de euict.l.2.si fundum.
C.cred.euict.pig.non deb.l.1.

Non potest quis,&c.) Licet talis causa præcedat, ex qua agatur de euictione: tamen propter scientiam rei alienæ,vel quia non sic venditur res vt à domino,sed vt à creditore,agi non potest, nisi stipulatione interueniente:vt in ll.subiectis apparet.

Personales actiones ad instar earum quæ in rem sunt,dati.
ff.si quadr.pauper.fec.l.1.§.vlt.
ff.de nox.act.l.penult §.penult.
ff.ad exhib.l.de eo.§.vlt. Azo rub.15.

Querela de inofficioso testamento, non est actio.
C.de inoff.l.si filium.
ff.de inoff.test.l.Papinianus.§.quóniam autem quarta.

CONTRA.

C.de inoff.testam.l.eum qui lib.

Querela,&c.) Propriè:quia si hoc esset,perpetuò daretur.vt C.de const.pec.l.2. Item, non daretur extraneo sine commodo:quod in casu est,vt sine commodo detur.ff.de inoff.testa.l.posth.§.si qui.Item,daretur hæredi:quod in ea est, nisi cum causa fuerit præparata:quod aliàs non est.vt ff.de inoff.testa.l.posth. §.vlt.Instit,de perpet.& temp.act.§.nó omnes.Item, non potest dici propriè actio,quia aliquando datur hæredi;quod aliàs non est.vt C.si accusator vel reus mortuus fuerit.l.vlt. Ideoque dicitur querela medium statum inter actionem & accusationem sibi assumens. Azo rub.15.

Querela inofficiosi testamenti est subsidiaria.
ff.de inoff.test.l.Papinianus.§.si quis impubes.
Inst.eod.tit.§.tu autem.
C.de lib.præter.l.maximum vitium. Azo ru.15.

Directa actio vtili præfertur.
C.de nouat.l.3.
ff.de inc.pub fru.l.1.in prin.
ff.de public.iudic.l.pen.

CONTRA.

ff.de procur.l.si procur.in causa.
C.de vsur.l.acceptam.in fin.
ff.de pig.act.l.si conuenit.

Directa actio,&c.) Et contrà. Circa hanc contrarietatem soluendam distingue: vtrum detur ei ad quem principaliter spectet negocium, item commodum vel incommodum,an alij. Si ei detur,ad quem principaliter spectet profectus vtilis directè,puta principaliter,pertinet ad dominum, non ad procuratoré cui causæ exercitium est cómissum. vt ff. de procur. l. in causæ. §.vlt.& C.de vsur.l.accept.in fin. Si verò competat alij ad quem negocium non spectat principaliter,pertinet ad eum tam incómodum, quàm commodum.distingue, an pertineat ideo quia nactus est rei possessionem, & ius habet in re:an quia cessa est ei actio. In primo casu præfertur domino intendenti directam, si tamen à domino causam habeat:alioquin contrà. In secundo non,nisi in casib. vt ff.si aget vect.vel emph.pet.l.1.§.vlt. & de superficieb.l.1.§.quod autem ait.& §.qui superficiem. & Instit.de fideicommiss.hæred.§.ille autem qui ex fideicom.ff.ad Trebell.l.1.§.quanquã.& de publ. iud.l.penult & C.de nouat.l.3. Et potest ratio reddi in fideicómissario:quia per S.C.loco cóstituitur hæredis,& hæres habetur pro non hærede.vt eadé l.cótinetur.

ADIECTIO.

Nihil refert inter directam & contrariam, &c. Imò refert,vel quia putat se tutorem vel curatorem esse etiam de gerendis tenetur.

ff.de admin.tut.l.tutores.§.curator.secus in gestore.vt C.de neg.gest.l.tutori.ff. eod.l.3.§.interdum.

Item,hæres curatoris non tenetur, nisi de dolo & lata culpa,nisi lite contestata.vt C.de hæred.tutel.l.1.secus in hærede gestoris,vt ff.eod.l.3.

Hæc autem actio cum vtrique competat, non refert nec enim illicò quòd vbicunque vna competit,competat altera. Imò directam hic vocant eam,quæ dabatur olim cum solennitate:vtilem, quæ sine solennitate ad interesse competit. Siue ergo quis intédat actionem directam,siue vtilem, & sine solennitate:

quæ tum directa est, quia ex verbis prætoris datur, sed dicitur vtilis, respectu antiquæ solemnitatis: nihil omnino refert, & dicitur superuacua: Ita quòd nulla. C. de form. l. 1. Subsidiaria excludit subsidiariam. C. de inoff. dou. l. si filius. Azo rub. 15.

Vtilis actio competit, & si ressatum non fuerit.

C. quę res pig. ob. poss. l. nomen quoque.
ff. de pig. l. cum conuenit.

Propter causam actio suam naturã non mutat.

ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. si quis.
C. quod met. caus. l. 3.

Vtilis actio, &c.) Hoc verum est in casib. scilicet, quando nomen datum est in dotem, venditũ legatũ, in solutum datum, item pignori datum. vt ff. de pig. l. cum conuenit. & C. de lega. l. ex legato. & de act. & obl. l. nominibus. & de hær. vel act. vend. l. postquã. l. qui. l. emptor. & quando fiscus vel priua. l. vel al. non secundum B. Irnerius tamen etiam ex contractibus innominatis dari dicebat vtiles actiones arg. contra. cum inter. de act. & obl. l. 1. Azo rub. 15.

Agere quem posse cum alio, ita vt quod sibi debetur consequatur, non ab eo cum quo agit, sed ab alio, ex toto.

ff. ad l. Rhod. de iact. l. 2. in prin. & §. pen.
Inf. commu. actionum. Rubrica.
ff. de actio. empt. l. Iul. §. pen.
ff. locati. l. cum in plures. §. messem.
ff. de leg. 2. l. si sic legatum. §. si quis ita cont.
ff. de oper. no. nun. l. operis noui.
ff. de solutio. l. stipulatus.

Agere quẽ posse, &c.) Hæc Rubrica, suprà eod. est exposita, in illa, Ad agendum quis cogitur.

Rectè agitur cum pupillo, sine tutoris auctoritate.

ff. de euict. si dictum. §. pupillo.
ff. de religio. l. at si quis. §. qui mandatum.

Rectè agitur, &c.) Rectius scripsisset, rectè quędã fiunt cum pupillo: vt ex legibus subiectis apparet. Verbum enim agere, plerumq; ad iudiciales conuẽtiones refertur, ad quas pupillus non admittitur. vt C. qui legiti. per. l. nisi in casu. vt C. si per vim. l. alias nõ extra iudiciũ. aut nõ agitur cum eo vt obligetur ex cõtractu, sed alias. vt Instit. de auct. tut. §. 1. & ff. de act. empt. l. Iulia. §. si quis à pupillo. Azo ru. 15.

Quę semel competit actio, ex post facto vel pœnitentia competere non desinit.

ff. de recept. arb. l. Celsus.
ff. de ædil. edict. l. quis sit. §. 1.
ff. de ritu nupt. l. palàm.
ff. vi bon. rapt. l. penult.
ff. quod quisque iuris. l. 1.
Nota, non est locus pœnitentiæ Azo ru. 15.

Datur incertæ partis vindicatio, & iuranti succurritur.

ff. comm. diuid. l. etsi non omnes. §. 1.
ff. de furt. l. in actione.
ff. de rec. arb. l. Pompo. in fin.
ff. quod vi aut clàm. l. semper. §. in hoc interdicto.
ff. depositi. l. 1. §. si quis argentum.
ff. de rei vend. l. quæ de tota. §. incerta.
C. de fid. instr. l. fi. §. 1.
C. vnde vi. l. si quando. Azo rub. 15.

Datur marito exceptio ad dotem.

ff. de act. empt. l. creditor fundum. §. 1.

Quot modis ex alieno facto alteri actio quæratur.

ff. depositi. l. Publia.
ff. de verb. oblig. l. quodcunque. §. si quis ita.
C. de pact. conuen. l. pater pro filia.
ff. de pact. dot. l. cum dos.
Infrà de pact. Rubrica, vlt.

Quot modis, &c.) Hæc Rubrica cum suis appendicibus, exposita est suprà eo. in illa Rubrica, Non potest pactum, &c. Azo rubr. 15.

Nuptiarum fauore.

ff. solut. mat. l. Gaius.

Benigna iuris interpretatione.

C. de donat. l. quæ sub modo. l. 3.

Aequitatis ratione.

C. ad exhib. l. si res tuas commod.

Iuris ciuilis beneficio.

ff. de pig. act. l. si cum venderet.

Necessitate.

ff. de procura. l. pen. & l. si procurator meus.

Præsentia.

ff. de verb. oblig. l. si procurator pręsentis.

Exemplo vel epistola.

ff. de act. & oblig. l. vlt.

Vbi quis liberatus est, s. à lege, pignorà vel fideiussores nõ liberantur. ff. ad Vell. l. aliquãdo. §. 1. secus si ab homine. ff. de pact. l. vlt. Dat' actio, cũ dispositione ex mandato gerẽdi. C. de Episcopis. l. nulli licere.

Datur actio ex stipulatu, non interueniente stipulatione.

ff. de adopt. l. his verbis.
C. de rei vx. act. l. rẽ in præsenti. C. de decu. l. 1. li. x.
ff. de verb. oblig. l. sciendum est.
In Inst. de inutil. stip. §. scriptum.
C. de contra. stip. l. 1.
ff. ad municip. l. quoties.
Instit. de fideiuss. §. vlt.
ff. de damno infect. l. hoc amplius. & l. si finita.
ff. ad Turpillia. l. restituta. §. 1.

Datur actio ex stipulatu, non interueniẽte, &c.) Hæc omnia sunt specialia. Regulariter enim ei qui non contraxit, non datur actio. vt ff. de neg. gest. l. Pomp. Azo rub. 15.

Actio vel ius amissum restituitur.

In Aut. de sanct. ep. l. si seruus.
I. de instit. Rubrica semel.
ff. de off. præsid. l. senatus.
ff. si ex nox. caus. ag. l. 2.
ff. de eo per quem fac. l. 3.
ff. de rei vend. l. inter. §. vlt.
ff. commu. præd. l. si ei cuius.
ff. ad vell. l. debitrix. §. vlt.
ff. si ser. vend. l. harum. §. vlt.
ff. quem. ser. amit. l. si quis ex fundo. & l. si locus.
ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. l. volunta.
ff. de fund. dot. l. si maritus fundum.
ff. de damno infect. l. eorum.
ff. de vi & vi arm. l. si plures. §. 1.
ff. de furt. l. si quis vxori. §. vlt.
C. de pact. l. vbi.
C. de non num. pec. Aut. contra qui.
C. si aduers. trans. l. 1. & 2.
ff. de seru. rust. præd. l. & Attilicinus. Azo ru. 15.

Actio vel ius amissum non renascitur.

C. de remiss. pig. l. vlt.
ff. de nox. act. l. si alienus.
ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram.

Actio vel ius, &c.) Et contrà. Regulare est, extincta obligatione postea nõ restitui. vt ff. de solut. l. qui res. §. aream. quandoque tamen aliter contingit ex

æquitate, si dicatur alterius fraude ius amissum: vt continetur inferius in illa Rubrica, Ex alterius fraude,&c. Vel si allegetur debitoris inopia, vel eius cui debetur iusta absentia, vt in illa Rubrica, Ex alterius inopia,&c. Datur quandoque ex præmissis actio, vel ius amissum. vt infrà eo. in Rubrica. aut datur idem,& si allegetur aliqua iusta causa & necessaria, vt in hac Rubrica continetur. Licet autem dixerim, ex alterius fraude reparari ius amissum, fallit tamen quandoque, propter rei iudicatæ auctoritatem: quia hic * contra alium recursum, & propter auctoritatem iurisiurandi. vt ff. de dolo. l.& eleganter. §. si dolo.& l. si dolo.& l. quòd si defertente. Azo Rub.15.

Addit. * al. propter.

Ex alterius inopia vel absentia, actio restituitur.

ff. de eo per quem factũ erit. l. finali. in principio.
ff. de fund. dot. l. si maritus fundum.
ff. de solut. l. cum quis. §. pen.
In Decret. 12. q. 1. de rapto.

Ex alterius inopia,&c.) Hæc Rubrica exposita in illa, Actio vel ius &c.

Aut datur.

C. de iud. l. procurandum.
C. si vend. pig. aga. l. 1.& 2.
ff. de dolo. l.& eleganter. §. seruus.& §. si dolo.
ff. de min. l. in causæ. in fin.
ff. si mens. fals. mod. dix. l. si duobus. §. 1.
ff. de euict. l. illud. §. vlt.& l. si fundus.
ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. pignori.
ff. de instit. act. l. 1. 2. 3.

Aut datur, &c.) Hæc Rubrica suprà exposita est, in illa Rubrica, Act. vel ius, &c. Azo rub. 15.

Ex alterius fraude iudicium vel actio repetitur.

ff. de eo per quem factum est. l. vlt. in prin.
l. de remiss. Rubrica.
Suprà de doli consideratione. Rubr. is.
l. de manda.
ff. de dolo. l. eum à te pecuniam. §. si legatarius.
ff. de iud. l. si prætor.
ff. de inoff. test. l. cum quidam, in princ.
ff. si seruit. vend. l. sicuti. §. distant.

Contra

ff. de dolo. l.& eleganter. §. si dolo.
In Decret. 23. q. 4. si istic.

Ex alterius fraude,&c.) Hæc Rubrica est exposita in illa, Actio vel ius amissum. Azo rub. 15.

Per publicam personam acquiritur actio.

ff. de excusat. in prin.
In institut. de adopt. §. cum autem impubes.
ff. rem pup. sal. for. l. 2. 3.& 4.
C. de ædifi. priuat. l. de operis.
ff. de adopti. l. non aliter.

Per publicam personam,&c.) Verè per publicã, vel per liberam personam non acquiritur, licet inter ueniat ratio publici officij, vt puta quia est tabellio, quia seruus publicus appellatur. ff. de adopti. l. non aliter. dicor tamen quærere per eum: vt lex dicit expressè, ff. rem pup. sal. for. l. non quasi. Sit epistola missa pro aliquo contractu celebrando, per quam quæro: nec tamen ipsa mihi acquirit. Sunt tamen quædã liberæ personæ, quæ nobis acquirunt etiam directas actiones: vt filij, item liberi homines bona fide seruientes. vt Inst. per quas pers. §. igitur.& §. de his.& suprà in illa Rub. cõtinetur, Quot modis.&c. Azo ru. 15.

Nihil quæritur per sequentia, sed quæsitum significatur.

ff. de vsur. l. si quis solutioni. §. mora. ff. quod vi aut clam. l. prohiberet. §. in principio.
ff. de testamen. l. hæred. §. si quid.

Nihil quæritur,&c.) Hæc Rubrica est intelligenda, quando sequentia exponunt præcedentia: tunc enim per sequentia nihil quæritur, sed quæsitum significatur. vt ff. de test. l. hæres. §. si quid. Item locum habet, nisi talia sint præcedentia, vt ex eis actio nota fuerit, quæ per sequentia iuuatur, non autem ex his nascitur: vt probatur apertè, ff. quod vi aut clam. l. prohibere. in prin.& de vsur. l. si quis. §. 2. Vnde patet eam Rubricam superiori non esse contrariam, sed omnino diuersam, Iudicati datur actio, in eum qui non est condemnatus. ff. de dote præleg. l. pater dotem. Azo rubr. 15.

Ex quo semel actio competere cœpit, semper competit.

C. fam. hercis. l. 2.
ff. si quis caut. l. qui autem. §. illud.
ff. de edend. l. vbi. §. is autem.
Suprà de reprehen. lex sti.
l. comm. delict. Rubrica, damnum.
l. de hærede. Rubrica, qui semel.
ff. de re iud. l. si Calendis.
ff. de vi & vi arma. l. 1. §. rectissimè.
ff. finium regun. l. iudicium.
ff. de condic. furt. l. in re.
ff. de rei vendic. l. si autem. §. si homo.
ff. de ser. corr. l. doli. §. vlt.
ff. de furtis. l. inter omnes. in prin.
ff. ad l. Aquil. l. scientia. §. 1.& l. antepenult.
ff. depositi. l. 1. §. si seruus deposuit.
ff. de ædil. edict. l. iustissimè. §. vlt.
ff. de euict. l. euicta. §. si seruus.
ff quod vi aut clam. l. is qui in puteũ. §. si postea.
ff. arb. furt. cæs. l. vlt.
ff. de iniur. l. iniuriarum æstimatio.
ff. de act.& oblig. l. quæcunque hac.

Ex quo,&c.) Hæc Rubrica de plano est falsa: id enim dicitur semper durare, quod caret fine, non principio. nulla autem est, quæ saltem in fine mundi non finiat vitam suam, sed ita potuit scribi: Ex quo semel cœpit competere, perpetuo competit,& hoc ita est recipiendum, nisi interueniat aliquis modus solutus, quo tollitur actio vel obligatio; vt traditur in speciali tit. Institut. quibus mod. toll. obl.& ita intelligitur prox. Rubr. Tollitur actio. Azo rub. 15.

Incipit actio competere, nec semper postea competit.

ff. de aq. quot. l. 1. §. si fundum.
ff. de impens. in re do. l.& in totum.
l. communia. fraud. Rub. aliquando ad.
Suprà, fur. temp. æstĩ. præsta.
Suprà, quòd fuit & non est, pro infecto habetur.
ff. ad. l. Aquil. l. Stichum aut Pamp.
ff. mandati. l. si procuratorem. §. mandati.
ff. de nox. act. l. si alienus seruus.
ff. de cond. ob turp. caus. l. si ob turpe.
ff. commodati. l. sed mihi. §. 1.
ff. de cond. furt. l.& ideo. §. vlt.
ff. de vsufr. l. qui vsufr.
In Instit. de leg. §. sub conditione.
ff. ad exhib. l. tigni. §. fin.
ff. de ædil. ed. l. si hominem.
C. de vsur. l. eos qui. §. si quis.

ff. de

ff.de aq.plu.arc.l.ſi Seruus.§.ſi quis.
ff.de furr.l.ſi quis vxori.§.vlt.

Incipit actio competere,&c.)Hæc Rubrica exponitur in illa Rubrica, Ex quo ſemel actio,&c.ſufficit enim ſemel interfuiſſe.ff.de ſer.corr.l.doli.in fin. Sic & in l.Aq.dicta l.Stichum aut Pamphilum. Sic & in conſtituta pecunia.ff.de conſt.pec.l.item illa.§.adiicitur.& in aliis caſibus,quos recitaui.ff.ſi quis caut.l.qui autem.§.illud.Nec eſt contra dict.l.digni.§.fin. quia ibi actio eſt in rem,licet ſit perſonalis:hic autem in perſonalibus meris obtinet,nec obſtet geſtis de impenſ.in rebus dot.fact.l.& in totum. vbi non ſufficit ſemel interfuiſſe.Quia ibi fauore viri & vxoris eſt ſpeciale. Azo rubr.15.

ADIECTIO.

Quod dicitur de condict.furtiua,non obſtat: quia rem alienando,videtur actionem repudiare. Et hoc ſentit Azo,ibidem.

Victus in vna,ad idem rediit per aliam.
ff.de inoff.teſt.l.Pap.§.ſi quis.
ff.de euict.l.minor.§.ſi ſeruus.
C.de inoff.teſt.l.eum.& l.contra maiores.
I.de legi.Rubrica,alia via.
ff.de liberali cauſa.l.illud.
ff.com.diuid.l.item quamuis.
ff.de rei vend.l.ſi autem.§.ſi homo.
ff.quod met.cauſ.l.nec timorem.

Victus in vna,&c.) Hoc ſi experiar ex alia cauſa: alioquin cum ad idem,& inter eaſdem perſonas quæſtio moueatur,obſtat exceptio. vt ff. de exceptione rei iud.l.cum quær.& l.ſi mater.§.eandem.& de iure iur.l.duob.§.exceptio. Azo rub.15.

Aliquid à lege approbatur,ex quo actio non oritur.
C.de neceſſ.ſer.l.quidam.§.illo.

Aliquid à lege,&c.)Hoc ſi approbatur,id eſt permittitur quod fiat:non tamen attribuit ei ſuam auctoritatem:tunc enim actio naſceretur.vt ff. de pact.l.legitima.

Non valet contractus,tamen ex eo agitur.
In Aut.de non ali.vel permut.§ pen.
ff.de ædil.edict.l.cum autem.§.fin.
ff.de act.emp.l.Iul.§.ſi quis colludente.
ff.de dolo.l.& eleganter.

Non valet contractus,&c.) Hoc verum eſt, quando quis contra legem contrahit alium damnificando, cuius gerit adminiſtrationem.vt C.de ſacroſ.eccle.l.iubemus.& in Aut.de non alien.§.pen. vnde quando non tenet rei ratione,agitur tamen,vel vt quis decipiatur.vt ff.de contra.empt.l.liberi. nam & vbi dolus dedit cauſam contractui bonæ fidei, nullus eſt: ex eo tamen agitur.vt ff.de act.empt.l.Iul.§. ſi quis. Azo rubr.15.

Cogitur quis cedere actionem.
ff.ad l.Aquil.l.huic ſcripturæ.
ff.de hær.vel act.vend.l.venditor actionis.
ff.de fideicom.lib.l.ſi filius.in fin.

Cogitur quis cedere,&c.)Hoc verum eſt, ſi iuſta cauſa mereatur,quare fiat ceſſio:facta ceſſione, contingit liberatio:vt in ſequenti Rub. continetur. quod tamen ita eſt,ſi ideo teneatur quis, quòd habeat actionem.vt ff.de pecul.l.quod debetur. Sed ſi teneatur ob hoc, quòd ipſe debuit facere quod alius fecit,contrà eſt.vt ff.de negot.geſt.l.nam & ſeruus.§.vltim.ff.pro ſocio.l.de illo.Hoc tamen ſolum non videtur ſufficiens.vt ff.cõ.l.ſi vt certo.§.nũc.Azo ru.15.

Ceſſione actionis aliquem liberari.
ff.de min.l.patri.§.ſi pecunia.
ff.depoſ.l.ſi is apud.
ff.de pet.hære.l.itẽ vidẽdũ.in prin.l.ſi quid.§.1.
ff.ſi quad.paup.fec.dicatur.l.1.§.ſi poſt.
ff.de pecul.l.quod debetur.
ff.de ſolut.l.ſi quis.§.1.

Cedendo actionem non liberatur.
ff.de neg.geſt.l.nam & ſeruus.§.vlt.
ff.locati.l.videamus. cum ſuis concordantiis.
ff.de peten.hær.l.item videndum.in prin.
ff.de hære.vel act.vend.l.venditor actionis.

Cedendo actionem,&c.) Hæc Rubric. expoſita eſt ſuprà,Cogitur quis cedere. Et vide quæ notaui,ff.de pecul.l.quod debetur. Azo rub.15.

Mala electio eſt in culpa.d.l.videamus.
ff.fam.herc.l.ſi quid.§.dolus.
ff.de cuſto.& exhib.reor.l.vlt.
ff.locati.l.eum in plures.§.ſeruum.
ff.de exer.l.1.§.magiſtrum autem.
ff.ſi menſ.falſ.mod.dix.l.3 §.fi. Azo ru.15.

A quo agendo remoueor, ab eodem vicem rei ſuſtinendo conſequor.
ff.de vſur.l.quamuis baſſa.
ff.de neg.geſt.l.ait.§.pupillus.
ff de cond.ob turp.cauſ.l.ſi ob turpem.
ff.de compen.l.ſi cum filio.
ff.de contrah.empt.l.ſi in empt.§.item ſi.& l.emptor.§.vlt.
ff.de ſolut.l.Stichum.§.à diuo hæreditatis.

A quo agendo,&c.) Regulare eſt, vt ſi poſſum aliquid conſequi agendo,conſequar idem excipiendo:nam cui damus actionem,&c.vt ff.de ſuperfi.l.25.quid autem.verſ.is autem. Et ita intelligitur ſequens Rubrica in modum exceptionis,&c.fallit in iudicio poſſeſſorio.vt ff.quor.leg.l.1.§.rediguntur.Itẽ fallit propter mandatum agentis,& publicam vtilitatem. vt infrà eo.alicui datur,&c.Multa autem conſequi poſſum excipiendo,quæ non conſequor agendo. vt C.etiam ob chir.pe.pi.te.l.1.& ff.de pig.l.1.in prin.& ad l.Falcid.l.1.§.id quod natura.vt in hac Rub. continetur. Rubrica enim falſa eſt intitulata. Azo rub.15.

¶ ACTIO,& exceptio,& earum communia.

Quod conſequor agendo,poſſum conſequi excipiendo.
ff.de con.empt.l.ſi ineptũ. §.itẽ ſi & emptor.
ff.de iud.l.de qua re.in fin.
ff.de comp.l ſi cum filioſam.
ff.de neg.geſt.l.ait.§.pupillus.
ff.de dona.cauſ.mor.l.ſi cum vna.
ff.de inoſ.teſt.l.tum &. in fin.
ff.de doli except.l.Paulus.
ff.de cond.indeb.l.ſi in area.
ff.rerum amot.l.etiam.§.ſed.

Quod conſequor,&c.) Imò ita deberet eſſe: Quod non conſequor:& ita probatur vna ſuperflua:nam pleræque ll.quæ ſunt in vna,ſunt in alia,& in eandem ſententiam concurrit etiam ſequens Rubr. Præſtat aliquis agendo,&c.plerunque enim plus agenti præſto,ſi ego ipſe conuenio,quã ſi ipſe me primò principaliter conueniret.vt ff.de ædil.edic.& redh.l.ſi ſeruus mancip.ff.de compenſ.l.ſi cum.& vide quæ dixi in l.in fundo.in fin.ff.de rei vendic, Azo rub.16.

Præſtat quis agendo,quod non præſtat excipiendo.
ff.de neg.geſt.l.ait.§.3.
ff.de pec.l.depo.§.1.ſed nõ eſt bona illa ratio.

ff.de iud.l.qui nouom.
ff.si certum pet.l.cum fundum.
ff.de acquir.rer.dom.l.si seruus.
ff.de compen.l.si cum.

Præstat quis,&c.)Hæc exposita est suprà in illa Rubrica,Quod consequor,&c. Azo rubr.16.

Qui in modum exceptionis agit,iura quælibet sibi seruat.
ff.de inof.test.l.Pap.§.si filius.
ff.de pet.hær.l.diuus.§.diuus.
ff.mand.l.si procurator.§.filij.

Qui in modum,&c.)Hæc Rubr. exposita est suprà in illa Rubr.A quo agendum. Azo rub.16.

Cum multitudine mitius agitur,vel ratione multitudinis quisque à pœna excusatur.
In Decret.d.50.c.vlt.
In Decret.d.4.denique.
In Decret.c.1.q.vlt.quot.
In Decret.d.40.in commiss.
In Decret.23.q.3.ipsa.
C.de episc.aud.l.contrà.

Cum multitudine,&c.) Arg.contrà signari potest,ff. de pœn.l.aut facta.§.vlt. posset aliud esse in iure canonico,aliud in humano.Ecclesiasticæ enim regulę & personæ scandala timent.Vnde ratione multitudinis,mitigant pœnam:lex autem magis exacerbat.vt ff.de vi bon.rap.l.2.in prin.aliàs enim pro damno nó agitur in quadruplum, sed in simplum, vel duplum.

Adiectio.

Item. infames aduersus Infamem. Periurus aduersus periurum illicitè agit:vt infrà de infamibus. Rubrica,Infamis alius. Azo rob.16.

Quòd illicitè facit,contra licitè vel illicitè facientem,non habet actionem vel exceptionem.
C.vt nem.lic.sui iu.l.1.
C.de inof.test.l.in arena.
C.de lib.caus.l.si filium tuum.
ff.quod quisque iuris.l.vlt.
ff.ne quis in loc.pu.l.3.§.idem.
Infrà de act.Rubr.non debet alium.
ff.quod vi aut clàm.l.si alius.§.bell.
In Decret.2.q.1.iudex.
C.de agr.& cens.l.quemadmodum.

Qui illicitè facit,&c.)Quasi diceret:Si in eadem turpitudine est,mecum agere,agere contra me non potest:quia nil Iudæus Iudęo.vt C.de hær.& ima.l.quoniam multi. Fallit tamen in casu,vt ff. ad l. Iul. de adult.l.1.§.si publico.Multo magis non agis contra me,si tu iniustè,& ego iustè feci.vt ff. quod quis.iur. l.vltima. Azo rub.16.

Ex pacto vel stipulatione vnius,alij actio competit.
ff.de pact.l.si tibi. §. pactum. & l.hæredi. §. in his.Sed in fideiussore idem iuris.

Ex pacto,&c.)Hoc speciale est. Regulariter enim neque actio neque exceptio alij quæritur,vt ff. de pac. l.si tibi.§.si pact.& §.cum possessor.& l. si vnus. §. ꝙ si fine.quidam tamen dicũt in exceptione, quòd semper datur ex pacto extranei:& aliud dicitur in accusatione:quia fauorabiliores sunt rei, quàm actores. vt ff.de reg.iur.l.fauorabiliores. Azo rub.16.

Cum quis actionem intendit,vel exceptionem opponit,iudex debet eum intueri.
ff.de in lit.iur.l.videamus.§ deferre.

Cum quis actionem, &c.) Melior est illa ratio, quia reus non potest deliberare,nisi causa edita. vt ff. de edend.l.1.in princip. & de leg. 3. l. filiusfam. §. Diui. Azo rub.16.

Exceptio quæ reo principali non proficit, fideiussori competit.
ff.qui satisda.cog.l.fideiussor. §.fina. & l. siue. cum l.seq.
ff.si quis cautio.l.sed & si quis.in prin.
C.de fideiussor.l.1. Azo rub.16.

Res dubia sic interpretatur,vt actio non oriatur, vel orta sopita præsumatur.
ff.de iur.iur.l.vlt.& penul.
ff.de re iud.l.inter eos.
ff.de don.int.vir.& vx.l.cum hic.§.si ambo.

Res dubia non sic est interpretanda.
ff.ad l.Aquil.l.item.§.Mela.§.si alius.

Res dubia,&c.)Sicut in maleficiis quidem propter dubietatem,non contingit liberatio:quia hoc esset cótra publicam vtilitatem.vt ff.ad l.Aqui.l.item Mela. §.si alius.In contractibus autem, & in orationibus ambiguis, sic interpretamur, vt res potius valeat quã pereat.vt ff.de reb.dub.l.quor.& hoc ideo, quia ex voluntate partium interponuntur:secus in decretis & sententiis.vt ff.de re iu.l.inter partes. nec enim ex partium consensu talia fierent.vnde lex sumit benigniorem intellectum. Res dubia sic est interpretanda,vt cum de ea agitur,potius valeat quã pereat. ff.de pactis.l.Labeo.§.sed etiã.ff.de ver.obl.l.Titia.§. idem.ff.si vsusfr.petatur.l.1.§.vsusfr. Azo ru.16.

Agitur ex contractu,ad distrahendum.
ff.de act.emp.l.ex empto.§.is qui. Azo.ru.16.

Alicui datur actio,cui non datur exceptio.
ff.de rei vend.l.vlt.
ff.quor.leg.l.1.§.1.
ff.si ex nox.caus.ag.l.2.
C.de rei vx.actio.l.rem in præsent. §.sed nec.

Alicui datur,&c.) Hæc Rub exposita est suprà, In illa agendo,&c. Azo rub.16.

Si quis obiicit crimen,in modum exceptionis cogitur inscribere.
C.de fid.instrum.l.2.§.vlt.
ff.de adult.l.2.§.si publico.
In Decret.11.q.1.in primis vt scriptum.

Contra.

ff.de bo.lib.l.qui cũ natu maior. §. si libertus.
C.ad l.Corn.de fals.l.falsi.

Si quis obiicit,&c.)Verè qui excipit, nec accusat, nec inscribit.vt ff.de accus.l.hi tamen.§.liberi. & C. ad l. Cornel.de fal.l.falsi.Quod autem legitur in C.de fide instrumentorum.l.vlt.loquitur quando principaliter accusabat.Vnde tenetur inscribere, & si vellet ciuiliter,de falso excipere posset,nec inscriberet. vt C.ad l.Corn.de fal.l.damus licentiam.

Adiectio.

Solutio.Distinguetur,an opponat agenti ciuiliter, an criminaliter,si agenti ciuiliter, non infamat. vel dicas,quòd obtinet in illis criminibus,vbi infamatur, etiamsi in modum exceptionis opponatur,quibus quis sine accusatore damnaretur, hoc enim impedit,quod non est inscriptum, vel dicas hoc verum esse,cum vtrunque crimen specialiter intentatur.

Cavsa.

Imò quandoque directo obiiciendo non cogitur. C. de apostat.l.apostatarum.in princip.C. de iud.l. ne quis.in fin. Azo rubr.16.

Possidenti non competit actio,sed exceptio.
ff.de pact.l.diuisionis.

ff.de

ff.de pet.hæred.l.& non tantum.§.1.
ff.de rei vend.l.sumptus.
ff.de pact.dor.l.inter socerum.§.pen.
ff.si cert.pet.l.si ego.
ff.de cond.ob turp.caus.l.si ob turpem.
ff.de transact.l.& post.§.1.
ff.de don.inter vir.& vx.l.si id quod.§.vlt.
ff.quod quisque iur.l.penult.

Possidenti non competit actio,&c.) Hæc rubrica exposita est suprà eod.in illa Rubr. A quo agendo,&c.vna est & eadem cum illa. Azo ru.16.

¶ Actio. 156.L.199.Vlpianus libro septuagesimo ad edictum.

Inuitus nemo cogitur rem defendere.§. Cui damus actionem,eidem & exceptionem competere multò
a magis quis dixerit.§.Cùm quis in a alij locum successerit,non est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum nocuit,in cuius locum successit. §. Plerunque emptoris eadem esse causa debet circa petendum ac defendendum,quæ fuit auctoris. §. Quod cuique pro eo præstatur,inuito non tribuitur.

Addit. al.alienius.

Extra tractatu interdictorum.Et est exceptio à lib.1. Officior.Cicer.cap.sed iustitiæ duo genera.Iung.ad l.70.inuito,C.de proc.l.inuitus.sup.eod.tit.l.8. §. inuitus,de superfi.l.1.de itin.l.3.de noxal.l.finali,in fin. l.33.noxali,l.39.§.sed etsi post. Defendere. Quod officij est,non necessitatis.Contra quod metus caus.l. fin.Excipe de proc.l.inuitus.§.qui non cogitur, §. fi. cum seq.l.sed etiam,de noxal.l.29. non solum. C. de postu.l.prouidendum,ex qua excipit Dec. & Cagn. eum qui huiusmodi exercitio se publicè dederant,vt Aduocatum,Consultorem,Syndicum,Hospitem,& Meretricem,qui signa quædam in argumentum tabernæ aut diuersorij publicè exposita habent.

§.cui damus. Cap.71.qui ad agendum,cap.cui licet,in 6.Ratio,cap.27.in 6.qui potest inuitis,l.111.in eo quod plus,l.124.cui ius donandi,l.126.§.quod ait, C.de pact.l.creditori,Bal.cons.385.C. de præscripti. triginta annorum,l.si quis emptionis de exc.l.licet, 16.quæst.3.cap.potest,C.de præscription.triginta annorum,l.si quis emptionis,de exc.l.licet.16.quæst.3. §.potest,de præscripr.cap.illud,de perit. hæred.l.hæreditas,§.1.C.de vsur.l.per retentionem, C.de fideius. l.2.Ratio,de except.do.l.quia æquitas,iuncta l.5.§.fi. Instit.de rerum diui.§.certè illud,sup.l. fauorabiliores,168.de pœnis,l.absentē.Exc.arg.C. Loc.l. si quis conductionis.Authen.de trien.§. illud quoque. Secus in iudiciis recuperandæ possessionis, C. de agri. & cen.l.si coloni,l.si per vim,l.1.ad legem Iuli.de vi,l. si quis ad se fundum.Ad fin.l.quando ex eadem causa sunt,& ad eundem finem tendunt,Oldendorp. ar. C.de vsur.l.ex quibus causis,ne obstet de acquirenda possess.l.nihil,Instit.de act.§.1.iuncta l. si quis ad se fundum,C.ad legem Iuli.de vi,cap.in literis tuis, de restitut.spol.de pub.l.pen.& l. fin. Latius vide Di.& Phil.Fran.ad d.cap.qui ad agendum.

§.Cùm quis. L.138.qui in ius,l.quod ipsis,186.inf. l.prox.de itin.l.3.§.si quis ab auctore pro em.l. 2.§.si defunctus,quæ in fraud.cred.l.qui à debitore.

§.Plerunque. Sup.l.55.nemo plus, pro em.l. 2.§. emptori.§.si cum,C.de hæ.ven.l. emptor hæreditatis,de acq.rer.do.l.traditio.

§.Fi. Iunge ad l.70.inuito,c.17.indultum,16.in 6. Contrà C.de epis.l.omnes,§.executoribus, C.de sportulis,l.omnibus. Ruisvvich.paratit.

¶ Actio. 173.L.134.Paulus lib.10.ad Plautium.

In condemnatione personarum,quæ in id,quod facere
a possunt, a damnantur:non totum, quod habent,extorquendum est,sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant.§.cùm verbum(Restituas)in lege inueniatur,etsi non specialiter de fructibus additum est,tamen etiam fructus sunt restituendi.§. Vnicuique sua mora nocet,quod & in duobus reis promittendi obseruatur.§. Dolo facit, qui petit quod redditurus est.

Addit. al.condemnantur.

Ex titu.de re iud.Iunge l.29.Diuus,l. sunt, cum 4. seq.de re iud.Damnantur.Ratio,de admi.tut.l.tutor,secundum dig.Alc.in l.nepos Proculo,sup.titu.1. Lorint.axiom 170.

§.Cùm verbum. Sup.tit.1.l.restituere,l.nec verò. l.plus,de vsur.l.videamus,§.in Flauiana,sup.79.generaliter.

§.Vnicuique. Iunge de verborum obligation. l. mora,l.si ex legati,l.si seruum,ad l.198. si seruum, ca. 25.mora,c.22.c.76.delict.in 6.16. quæst. 1.decimæ, de commo.capit.1.si certum peta.l.quod te,dep. l.si in Asia.§.fin.l.bona fides,de leg.1.l.apud,§.ipsius,§.fructus,l.cùm res,§.fin.l.si quis bonorum, de leg.2.l.qui solidum,§.quæ &,l.si quis seruo,ad Trebel. l.in fideicommissarium,de fur.l.subtracto,de vsur.l. mora, §. fin.de act.empt.l.12.§.sed fructib.l.3.§. si venditorem, de iu.do.l.si rem æstimatam,de aqua pluu.l.emptor, 12.de sol.l.qui decem,in princip. Sva. De verborum obligation.l.cum filius,de vsu.l.mora,§ quid & in fi. Reis.De duobus reis,l.ex 2.de ac.empt.l. 3.§. si venditorem,l.11.§.si fructibus,de re iudic.l.si Calendis. Exc.de verborum obligation.l.mora,l. cùm filius, l. quoties in diem,l.si seruum,§.nunc, de vsur. l. videamus,§.item si vi.contrà de duobus reis, l. penultim. Promittendi.Concil.l.videamus,§.si actionem,de vsur.ex eo.lib.desumpta.

§.Fi. Cap.59.dolo,in 6,de excep.do.l. dolo facit, 14.quæst.4.capitu.nullus,de iureiurand.capitul. debitores,de con.cau.da.l.si donaturus,§. 1.de euic. l. Seiæ fundus,C.de rescind.vend.l.cum a matre,de fideiuss.l.si testamento. ad fin. scilicet incontinenti ei à quo petitur,ne obstet l.fin.versic.idem quæsiit,l.vt leno,l.si socer,44.§.fin.§.Lucius,soluto matrimo.nisi incertum sit quod restitui debeat, quorum legatorum,l.2.§.rediguntur cum glo. Aut nisi agens interdicto non adipiscendæ,neque retinendæ, sed recuperandæ possessionis ageret.Lor.ax.100. de Carb. ed.l. 3.§.duæ causæ,Bart.l.naturalem,§.nihil,de acqui.pos. Ruisvvich.paratit.

¶ Actio. 170. L.132.Idem libro tertio ad Plautium.

Factum à iudice,quod ad officium eius non pertinet, ratum non est.

De magistratuum cognitionibus in 6.cap. 26.l.ea quæ fiunt a iudice,argumen.l.culpa est, inf. de iurisdict.l.fin.de seruit.l.1.§.1.C.qui pro sua iu.l.1.C. de decu.l.dominium,C.si à non compe.iu.l.1.l.fina. de iniusto,l.si quis exhi.§.quòd si quis,de pœnis,l.2. §. fin.de pœni.cap.indulgentiæ,in 6.de exc.rei iu.l.1.de iud.l.si quis al.arg.Contrà si quis in ius vocatus.l.secunda. Ruisvvich.paratit.

¶ Actio.125.L.168.Gaius libro quinto ad edictum prouinciale.

Fauorabiliores rei potius quam actores,habentur. Idem Aristot.in Proble. Sectione particulari 18. Exceptio à l.42.non debet actori.Vis huius reg.est,

sup.l.34.in eo quod,l.44.§.fin.cap.11.cum sint, cap.32. non licet acta.in 6.de fid.instrumen. cap.inter dilec. de proc.cap.ex literis,de act.l.omnes,l. plura, 52. de cond.ob turp.cau.l.cum te,l.merc.item,C.de dila.l.si quando,de temp.in integr.restit.l.perendç,de seruit. l.fina.de Carbo.ed.l.3.§.quod si ille, C.de edend.l.qui accusare,de pub.iud.l.15,de pœnis,l.absentem,3. q.9. cap.indicas,de mu.pec.cap.2.de excep.l.generaliter, l.nemo,l.non vtique,de procur.l.cum de indebito, de pœnis,l.absentem,C.de probat.l.actor, C. de rei vend.l.fina.C.de petit.hæred.l.cogi,C.de vsur.l.creditor,de verborum obligation.l.si seruum,§.sequitur, 91.C.de ser.fugit.l.quicunque,ne quis eum,l.nam, de const.pec.l.16.§.fin.l.17.de dolo,capitu. causam,de eo qui mit.in poss.cap.fin.de prob.capit. in præsentia.& ibi Anto.de Butr.in 6.No.Ratio est de actio. & obligatio.l.arrianus,arg.de iis qui not. infam.l. quid, de ser.cor.l.in hoc,in fi.si quadrupes pau.fe.di.l.1.§. cum arietes.Et denique actoribus in hoc nulla fit iniuria, Instit.de interdict.§.commodum,Instit.de leg.§.non solum,de re iudic.l.inter partes, de pub.iud. l. is qui reus,in princip.C.de prohi.seq.pe.l.1.Exc. 33.quæst.1. cap.si quis acceperit,de proc.ca.ex literis, de man. l.antepenulti.de re ind.l.si conuenerit.& ibi Alex. C.de edend.l.fin.l.qui accusare,C.de temp. in integrum restitut.Authent.quod,l.perendæ,C.de prob. l.actor,de pigno.l.grege,§. etiam,13.de nego.gest.l. ait,§.fin.quod met.cau.l.si mulier,§.fin.sup.l. 43.nemo ex.Excipe quoque præparatoria iudiciorum,& quantum ad libelli interpretationem attinet,qui satisd.cog.l.de dic,inf.l.qui in alterius, de iud.l.si quis intentione,de verborum obliga.l.inter illi.§.1. C.qui accu.non poss.l.si ea,C.de iud.l. properandum, §.& siquidem,iuncto §.sin autem reus,l.135.l.97.in ambiguis.Item excipe causas fauorabiles,de re iud. l.inter pares,de re iud.cap. fin.de manumiss.l.lege Iulia. Riisvvich.paratit.

¶ Actio. L. 207. Vlpianus libr. 1. ad l. Iuliam & Papiam.

Res iudicata pro veritate accipitur.

Desumpta est hæc l.ex l. ingenuum de statu ho. Hanc reg.ad ius consuetudinis refert Cicero secundo libro de Inuent.Ioannes Droisseus in suo Methodo 4. ad hanc reg.requirit in dict.l.ingenuum, de senten. & re iudic.capitu.cùm inter,de leg.1.l. si seruus plurium,§.1.de lib.ag.l.1.l.2.de cond.indeb.l. Iulianus,l. eleganter,§.si post rem iu.ad Treb.l.seruus Titio,de manumiss.test.l.Papinianus,§.fin.Sim.de act.l. siue apud acta,de in test.l.8.§.fin.iuncto §. fin.l. qui repudiantis,C.de re iud.l.1.fam.hercis.l. cum putarem,§. 1.arg.C.quando prouo.non est ne.l.1.C.sen. rescind. non poss.l.fina.C.de trans.l.causas vel lites, de iustit. & iur.l.penult. Exc.de pact.l.7.§.si paciscar,dict.l.fin. vbi Bald.de iureiurand.l.admonendi,C.de procur.l. licet. C. de aduoc.l.prima.de iure fisc.l.si fiscus,C.de su.& fa.rg. l.per totum,de re iud.l.Impp.de quæsti.l. l.1.§.fi. de pœnis,l.diui,§.1.de inofficios.testamen. l. si ex causa. de min.l.30.§.1. Si.Inst.de act. §. item si quis postulauerit.C.de transact.l.siue apud acta. Conciliatur autem ab Oldra.l.4.§.ait Prætor condemnatum,de re iud.§.sed & illud insuper. Authent.50. de his qui in ad. ap.per cap.quoniam contra,de prob. l.super ser.C.qui nu.l.poss.Adiicit Deci.l.7.§.si paciscar.de pact. Ivdicata.scilicet proprio sumpto; vocabulo de re iudic.l.3.l.4.§. condemnatum ,ne obstet de appel.l.prima.C. quando prouo. non est ne. l.2.l.1.l.venales,C.si ex Fal.l.1.de dolo,l. cùm à te, ad Turpil.l.prima.in fin. C. de appel. l.qui,l. litigatoribus,de renun.cap.in præsentia,si pen.ap.l.prima C. ne causæ pos.pet.l.2 de appel.c.cùm in ecclesia.Item intellige in eadem causa,ne obstet l. penul. C. de his qui sui.vt sui. Riisvvich.paratit.

¶ Actio. 127. L.170. Paulus libro vigesimo ad edictum.

Cùm Prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum peruenit,sufficit, si vel momento ad eum peruenit,ex dolo defuncti.

Pervenit.Quod met.caus.l.quod diximus,§. fin. l. videamus.Dolo.sup.l.45.totiens in hæredem,l.200.§. in contract.112.§.1.de dol.l. in hæredem, de act.l. 48. Rationem colligit Oldendorpius ex l. quod autem tempus.de don.inter virum & vxorem, l. si à patre, §.quo tempore,de petit.hæred.l.17. l.18. quod met. cau.l.in pup.de sol.Fallit in omnibus,in quibus quis tenetur ita demum,si locupletior est tempore litis contestatæ,de petit.hæred.l.si a patre, §. quoties, de sol.l.in pup.de don.inter virum & vxorem.l si sponsus,cum seq.l.Ac. Riisvvich.paratit.

¶ Actio. L.113.Paulus lib.8.ad edictum.

Nihil interest ipso iure,quis actionem habeat, an per exceptionem infirmetur.

Iunge ad l.13.non videtur cœpisse.67.definit.116.§.fina. de dol.l.7.§.seruus pactionis. L.xeni. de noua, l. si quis delegauerit,cum l.sequent. Interest.scilicet quoad agendi effectum,& inspecto iure, ne obstet l. Diuus,de in integrum restitut.l.si vnus,§ pactus ne, §.sed si pactum 28.Exc.Inst.de excep.§.temporales. Vide Vigelium lib.17.cap.5. Riisvvich.paratit.

¶ Actio. 139. L.182.Gaius libro ad edictum Prætoris vrbani.

Omnes actiones,quæ morte,aut tempore pereunt,semel inclusæ iudicio,saluæ permanent. §. Non videtur perfecte cuiusque id esse,[a] quod [b] ex casu auferri potest.

Addit. a al.ei casu. b al.ex causa.

L.88.nemo enim,sup.l.non solet deterior, cum sequ. leg.nunquam actiones,l.125. pœnalia , de act. l.omnis,Instit.de perpe.§.non, de fideiuss.tut.l.fin.in fin. Ratio,nam in litis contestatione, est quidam quasi contractus,de pec.l.3.§.idem scribit, iuncta l. fin. C. de præscript.triginta annorum,l.mora,C.de rei vendic.l.4.de seruitut.Morte.Excipe de calum.l.in hæredem,argumen.l.hoc edicto,l.fi.§.penultim. de publica.Vel alio modo de nox.ac. l. si seruus communis,l.si alienus,de verborum obligation.l. si insulam fieri. Tempora.scilicet à lege vel consuetudine breuius præscripto,vt Oldendorpius intelligit,de iud.l. sed etsi restituatur,§.sed etsi dies.Ad fi.scilicet in hæredes,& hæredibus,ne obstet C.de præscript.30. an. l.sicut in rem,l.omnes. exc. C. ne de statu de.l. 1.de op.lib.l.si operarum,29.

§.Non videtur. Iunge ad l. 151. quod euincitur, 12. id quod nostrum,13.non videtur cœpisse,l. neque pig. l.plerumque.Exemplum de dou.cau.mor. l.si is cui, 38.C.commu.de leg.l. fina.§. fi, §. sed quia. C. quod metus cau.l.si vi,de cap.l.in bello, §. si quis seruum, 12.de sol.l.38.§.qui hominem.Contrà qui & à qui.l. 29.§.sub,§.fin.Ad fin.scilicet & perpetuæ fiunt, & in hæredem transeunt,l.non solet,& l.pœnalia,eodem titu.In ver.subiungitur l.166. nemo al. Riisvvich. paratit.

¶ Actio. 166. L.127.Paulus lib.48.ad edictum.

Qui

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

Ex titu.de damno infecto. Iunge l.nemo.al.96. l. nemo dubitat sol. Ad fin. scilicet ad hoc quo minus satisdet iudicatum solui, de procur. l. minor, §. is. l. etsi consularis, l. non videntur, sup. in eo quod, §. 1. 111. Exc. de in ius voca. l. 1. 2. qui satisda. cog. l. 2. §. Prætor. Riisvvich. paratit.

¶ Actio. Si soluendo non est tutor, cogitur pupillus actionem ei cedere.

ff. ne vis fiat ei qui in pos. mis. l. 1. hoc edicto.
ff. de ritu nupt. l. si quis tutor.
ff. de dolo. l. sed & si ex dolo.
ff. de pecul. l. summa. §. si dolum.
ff. quæ in fraudem. l. ait prætor. §. ait prætor.
ff. de dol. except. l. apud. §. illam.

Ex dolo tutoris, pupillus factus locupletior tenetur.

ff. de tribut. l. sed & si. §. si seruus.

Ex dolo tutoris pupillus factus locupletior, tenetur: hoc quidem non recipit aliquam exceptionem. Sed eum tutor quid gessit in rebus pupillaribus, vt si in suis, nullo modo tenetur pupillus, vt ff. de reg. iur. l. neque interdicto. Quando autem non est factus locupletior pupillus, habet tamen actionem contra tutorem, & cedit eã, nec vltrà tenetur, siue sit soluendo tutor, siue non. sed si esset locupletior, vt ad actionem, sed vt præstat quod ad se peruenit, tenetur. vt ff. de pecul. l. summa. §. si dolo. ff. de tribut. act. l. 3. & ff. ne vis fiat ei. l. 1. §. hoc edicto. Azo rub. 5.

¶ Actio. L. a96. Idem libro 6. fideicommissorum.

Addit. a al. l. 95.

Nemo dubitat soluendo videri eum, qui defenditur.

Iunge ad l. 127. qui rem al. 111. §. nemo rei al. Exemp. de iurisdict. l. si quis id, §. in seruos. Ratio, de procu. l. 53. non videtur defen. l. qui proprio, §. qui alium 46. Institut. de satisda. §. si verò. Sup. titu. 1. l. soluendo. Riisvvich. paratit.

¶ Actio. L. 44. Vlpian. lib. 28. ad edictum.

a Nemo aex his, qui negant se debere, prohibetur etiã
b alia defensione vti, nisi lex bimpediat. §. Quotiens
c concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, c
vna quis experiri debet.

Addit. a al. iniis. b al. impedit. c al. vna tantum experiri debet.

De concurrentibus exceptionibus & actionibus, arg. cap. nullus plurib. 20. lib. 6. de exc. l. is qui, l. nemo prohibetur, C. eodem titu. l. siquidem. 24. q. 1. capit. quisquis, de præscript. cap. is. Exemplum. C. de transact. l. interpositas. Defensione. Scil. non incompatibili, quan. appel. l. 2. ver. sed si alius, C. de fid. instrumen. l. scripturæ, inf. vbi repugnantia. Nota negantem vti defensione, arg. C. de ser. fug. l. si seruus fug. C. de his qui à non do. l. fin. vbi Bald & Dec. Vti. scilicet allegando, sed non probando, Franc. Meiner. Hier. Cagnol. Felinus per cap. imputari, de fid. instru. Ratio, de iust. & iur. l. vt vim, de iud. cap. pastoralis, de exc. capit. cùm venerabilis, sup. l. in eo, inf. l. fauorabiliores, 158. Ad fi. scilicet quæ mendacium punit, de nox. l. quotiens, §. Prætor, l. si seruus depositus, §. si negauerit. & l. sequen. C. ad legem Aqu. l. contra negantem, de con. ob tur. cau. l. mercalem, si quadru. pau. l. 1. §. Interdum, sup. l. 2. C. de non nu. pec. Authen. contrà qui propriam, de proc. l. 25. de re iudic. l. sed hoc ita, § 1. de rei ven. l. fina. C. qui in pn. in pign. ha. Authen. item possessor, Insti. de fid. hæ. §. final. auth. de trien. §. studium, §. illud actor, §. enimuerò, & illud 18. ad legem Aq. l. 2. C. de compen. l. si. de sol. l. is qui decem, de prob. l. cùm de indebito. Alia exceptio de elect. c. vt quis duas, de re iudic. 6. cùm olim, de proc. l. 25. Ratio, ad legem Rho. l. deprecatio, C. de leg. l. leges. §. Quoties. Iunge l. 173. nunquam pœnales, de leg. 2. l. cùm filius. §. penultim. arg. de iud. l. sed etsi, l. 28. §. fin. Nomine. Scil. ex eadem causa contra vnam vel plurès competentes de trib. l. quod in hær. §. eligere, Instit. de leg. §. nostra, de act. l. omnes, 33. l. qui seruum, 52. l. pluta. Debet. De legat. 1. l. si mihi & tibi, vi bon. rapt. l. 1. d. l. 33. Exc. Quorum legatorum, l. 1. §. quia autem, de leg. 1. l. si pluribus, l. huiusmodi, §. qui seruum 80. Ratio, de ex. rei iud. l. singulis, inf. l. bonafid. non 58. ad fin. Hoc est nec omnes simul proponere, nec alia post aliam vti, ex sua persona potest. Ne obstet l. non est nouum de ac. empt. l. si is qui Stichum 17. de ac. & oblig. Riisvvich. paratit.

¶ Actio & conveniri. L. 29. Vlpi. li. 36. ad Sabinum.

Diuus Pius rescripsit eos, qui ex liberalitate sua conueniuntur, in id quod facere possunt, condemnandos.

Hanc non esse Reg. Cuiacius in suis Paratitlis asserit, sumpta est ex l. si extraneus, 33. de iure do. Iunge l. si quis crediderit, de pac. & l. maritum, soluto matrim. Hic autem subiungit quatenus quandoque priuatorum iura minuuntur. Iunge inf. l. 134. in condem. Instit. de act. §. sunt præterea, de do. l. qui id quod, l. qui ex don. de re iud. l. inter eos, 19. §. final. l. cùm ex causa don. 30. Sim. l. 16. l. 17. l. 18. C. de euic. l. 2. Ratio, de re iud. l. ne liberalitate. Liberalitate. Hoc est donatione vel donationis causa promissione de don. l. hoc §. non. l. 1. l. si id, de pol. l. 9. conciliatio leg. 1. §. fin. de don. l. si sponsus, §. circa, de don. inter vi. Sua conciliatio l. & si fideiussor, 24. l. 25. de re iud. Conveniuntur. C. de don. l. si quis argentum, §. si autem hoc, ad fin. §. in personali actione de re iud. l. Nesennius, 41. §. fin. l. 22. l. 25. l. 24. C. soluto matrimo. l. de. de iureiuran. l. eum, §. si mulier, cum gl. de cond. in d. l. 9. de nouar. l. penultim. Riisvvich. paratit.

¶ Actio. 186. L. 147. Idem libro duodecimo Digestorum.

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum natu-
a ram aperfolui possit, & cum soluendi tempus obliga
b tioni additur, nisi beo præterito peti non potest.

Addit. a al. solui. b eo tempore.

Exc. à 14. reg in omnibus, de verborum obligation. l. interdum pura, l. liber, 118 §. decem, Instit. de inuti. sti. §. si. Ratio, sup. l. impossibilium, 145. Excipitur culpa de statuli. l. 3. §. fin. Item de verborum obligatio. l. 72. §. fin. l. 138. §. illud. Riisvvich. paratit.

¶ Actio. L. 108. Gaius lib. 1. ad edictum prouinciale.

Cum aseruo nulla actio est.

Addit. a al. seruis.

Ex tractatu de iurisdictione. Iunge sup. l. 33. in personã, l. quod attinet, 33. C. de nox. l. si tibi, Instit. e. ri. §. si seruus, C. de iud. l. 6. l. 7. l. hinc sequitur, l. quoties, si quis cau. Secus. C. an seruus ex suo fac. l. si libertatis fauore. Ad fin. scilicet ipsorum nomine, ne obstet l. fin. C. vbi cau. fil. Excipe nisi pecuniam, vt manumitteretur, promiserint, vel domino nesciente deliquerint, C. an ser. ex suo fac. arg. de ac. & obl. l. 20. Seruus non in om. teste Fab. Riisvvich.

¶ Actio. L 106. Paulus lib. 1. ad edictum.

Vbicunque causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur.

Ex prima parte vbi de iurisdictione & potestate magistratuum. Iunge l. 17. l. omnia, 101. de dam. l. 4. §. 1. §. 2.

ad mun.l.ea,26 Adde de off.eius,l.2.de min.l.in cau sæ,l.2.§.causæ cognitio,de transac.l.8.de adopt.l.29. PRÆTOR. Hoc est, quilibet magistratus Populi Roma.& is cui mandata est iurisdictio, vt Faber interpretatur. Rusvvich.paratit.

¶ ACTIO. L.134.Pompon.lib.22.ad Sabinum.

ADDIT. a al.l.33.

a In eo quod vel is, qui petit, vel is, à quo petitur, [a]lu-
b cri factuṙus est, durior est causa petitoris.

ADDIT. a lucri causa. b al.petiturus.

Ratio, l.168. fauorabiliores, adde l.171. in pari, l.169. eum de lucro, l.197. cum par. l.42. nemo ex. l. non debet actori, §. in re ob. VEL. Conciliatio l. 98. quoties vtriusque. DVRIOR. Hoc est difficilior, argu. l.1. de al.iud.l.1.§.1.si ex nox.cau.2. Peritoré intelligit Hier. Francus eum, qui adfirmat, atque ex assertione ad lucrum & victoriam grassatur, de procu.l.in except. Zas.ad l.1.de recept.C.de rei vendi.l.res, l.fin.l.quoties. Exemplum quidam dant per l.si ea res, §. fin.31. de ac.emp.l.in hæ.§.eligere, de trib.l.omnes debitores,16.de ac.& ob.l.2.ne quis e. Rusvvich.paratit.

¶ ACTIO. Pompon.lib.28.ad q.mut.lex 204. al.205.

Minus est actionem habere, quam rem.

Namque qui actionem habet, rem habere videtur: cùm tamen rem in effectu non habeat. sup. hác reg. vid.reg.qui action.inf.hoc ti. Viuiennus.

¶ ACTIO. Ex inopia alterius, actionem in alterum dari, vel restitui.

In aut.de rest.§.vlt. · Azo rub.104.

¶ ACTIO. Vna est actio, quæ vno clauditur iudicio.
ff.de admin.tut.l.l.ucius.§.tutor.
ff.de pecul.l.si ex duobus.
C.de iud.l.2.
ff.de arbit.l.sicut.§.plenè. Azo ru.104.

¶ ACTIO. Ioannes Chrysost. Reg.seu Cap.1.

Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.

Repete ex commentariis Andreæ & Imolæ. Viuienn.

¶ ACTIO. Paul.lib.sing.de cog.lex 101. al.l.102.

a Vbi lex duorum [a]mensium fecit mentionem, & qui
b sexagesimo[b]primo die venerit, audiendus est: ita[c]
c enim Imperator [d]noster Antoninus cum diuo [e]fra-
d tre suo rescripsit.

ADDIT. a mensium.in P. florent. b al. & primo in P. flor. c enim & ibid. d decit in P.flor. e patre sic in P.flor.legitur.

Vid.Bart.l.cùm bissextus.in fin.sup.tit.1.c. quàm sit. gl. in verb.mense.de elect.in 6. Viuiennus.

¶ ACTIO ius, & obligatio extinguitur sublata re de medio in qua competebat, not. Doct. com.l.1.C.de iur.emph.& inst.§.adeo locati.l.2.ff.de vsuf. §.1.inst. eod.item actio descendens ex maleficio extinguitur cum persona.§.est enim.inst.de verb.oblig.l.1.C. ne ex delict.defunct.Barto.l.ex iudiciorum.ff.de accusat.mors enim omnia soluit. §. deinceps. auth. de nuptiis. Medices reg.6.

¶ ACTIO & EXCEPTIO. Paul. libro 8. ad edictum. Lex.112, al.113.

Nihil interest, ipso iure quis actionem non habeat an per exceptionem infirmetur.

Hoc est, non differt, quantùm ad effectum, an ipso iure an exceptione, destituaris actione. vid.reg. non videtur cœpisse. hoc tit. Viuiennus.

ACTIO oritur ex pacto nudo donationis: vt in l.si quis argentum.in §.sin autem.C.de dona. Fortunius Garcia largissimè in l.legitima.num.6.ff.de pac.Soc. in cons.53.vol.4.incip.viso instrumento donationis.

Amplia primò regulam vt procedat in donatione remuneratoria: ita Ioan.de Imol.& Roma.in l.in ædibus.§.1.de donat.& in l.iuris gentium.§.quinimo.numer.19.ff.de pact. vbi post alios per eum allegatos tenet contrarium.mouetur, quia text. in d. l. si quis argentum, est correctorius, & ideò strictè interpretandus: sed opinio Imol.& Roma. videtur mihi verior: nam ille, qui habet rem ex donatione propter benemerita, non dicitur illam habere ex titulo lucratiuo, sed potiùs ex oneroso: vt in l.sed & si lege.in §.consuluit.ff.de petitio.hæredit. ita tenet Panorm. in cap.cùm ecclesia.numer.4.de simon. Sed absurdum est melioris conditionis esse illum qui habet rem ex titulo lucratiuo, quàm qui habet titulum onerosum: iuxta gloss.in §.item si quis in fraudem.Institu.de actio.cogita tamen circa hoc. Sed verior & tutior videtur mihi opinio Imol.& Roma.quam ante eos tenuit Alb.in l.ambitiosa.in princ.ff.de decretis ab ord.faciend.

Secundò amplia, vt procedat in donatione causa mortis, secundum glos.in l.cùm pater.in §.Mæuio.in verbo, donabat.ff.de legat.ij.quia ab omnibus approbatur, secundum Corneum, in cons. ccxxvij. versiculo.donatio causa mortis.volum.iiij.Roma.in singu. cccccxxij. Tiraquel.in legibus connubialibus, in gl. iij.numer.75.Ias.in §.in personam.numer.71. Institu. de actionibus.

Amplia tertiò in pacto nudo donationis ob causam: ita Ioan.Faber in §.aliæ.Instit.de actio.

Amplia quartò, quòd non solùm procedat in fauorem donatarij, sed etiam in fauorem donatoris: ita concludit Rip.in l.fi.q.xxx.C.de reuoc.donat.

Amplia quintò, vt procedat in pacto nudo donationis propter nuptias: ita Cyn.& Bald.in authenti.eo decursum.C.de donatio.ante nup.quos sequitur Ioannes Baptista Cacialupus in tracta.de pactis.q. xiij.

Amplia sextò, quod in tantum procedat quòd etiam donatio hodie est contractus nominatus, secundum glos.in l.in ædibus.in §.è rebus.ff. de donat. ita concludit Ripa in d.l.fin.q.xxxv.

Septimò amplia, vt non solùm procedat, quando datio vel traditio interueniret in pacto, sed etiamsi in illo pacto nudo donationis factum promittatur: ita tenet Alex.in l.iuris Gentium.§. sed cùm nulla.ff.de pactis.reprobata opinione Bar.quę contrarium tenet in l.si vnus.in § pactus ne peteret.nu.12.ff.de pact. de quo vide Fortunium Garciam in c.1.nu.38.de pactis.

Octauò amplia, etiam si donatio sit mista cum constituto: exemplum potest poni quando debens centum scienter constitueret ducenta: nam respectu centum prius debitorum erit cõstitutum, & respectu aliorum centum erit donatio, quæ etiam nudo pacto producit actionem: gl.& Bart.in l.hactenus.§.si quis centum.ff.de constit.pecun.

Limita primò, vt non procedat in pacto de donando: quia tale pactum non produceret actionem, cùm aliud sit donatio aliud pactum de donãdo: ita tenet Saly.in l.2.ff.de condic.ob caus.Imo.in l.in ædibus. in §.1.ff.de donat.Alex.in l.iuris Gentium.ff.de pac. Galiaula.in rub.ff.de verborum oblig.in 4.q.Aret.in cons.28.Mathesillanus in nota.46.Purpuratus in l.1. nu.65.ff.de iurisd.omn.iud.quæ limitatio est tenenda, quamuis Fortunius Garcia in l.legitima. & in l.iuris Gẽtium.nu.31.ff.de pactis tenuerit cõtrarium.

Secundò limita, vt non procedat in pacto nudo donationis præsumptæ: ita tenet Bartol.in l.iuris Gentium.in §.quinimò.ff.de pact. Alexan.in l.si aliquam rem.

rem. vbi Claud. de Seyssello, nume. 5. dicit istam esse Communem opinionem, ff. de acquiren. possessio. Socin. in consil. xliij. circa finem. volum. quarto. Iacob. de Nigris videtur etiam tenere hanc opinionem in l. j. in tertio fundamento quartæ limitationis, ad regulam, quòd dominium rei legatæ transit recta via in legatarium. ff. de leg. j. Paul. de Monte Pico in repet. l. in quartam. ff. ad legem Falcid. quam limitationem declarat, vt procedat de iure ciuili, non autem de iure canonico: ita Lancel. Galiau. licet sub dubio firmat in d. rubr. ff. de verb. oblig. quod audacius ante eum tenuit Cornæus in consil. 228. volum. 3. num. 15.

Tertiò limita, vt non procedat in casu posito à Mathe sillano, vt in singu. xxvij. incip. Nota quòd si promitto. P. Dueu. reg. in.

¶ Actio extinguitur, si creditor succedat debitori: ita probat text. in l. debitori. & ibi glos. ij. allegat concordantes. C. de pact. & in l. Mutianæ. in fi. ff. de condit. & demonstr. Ratio huius regulæ secundum Bart. in d. l. debitori. in 2. oppos. sumitur à contrarietate: quia in eadem persona actiua & passiua obligatio esse potest: quod clariùs explicat in l. si vxor. C. de bon. auctor. iud. possid.

Amplia primò, non solùm habere locum in hærede, verùm etiam in fideicommissario vniuersali: ita Bal. in dicta l. debitori. numero 4. & facit: nam fideicommissarius talis ad actiones passiuas tenetur, vt in l. j. in princip. ff. ad Trebellianum. ergo in eo militat ratio supradicta, & sic idem ius, vt in capitu. translato. de constitut.

Secundò amplia in fisco hærede, vt in l. Vranius. ff. de fideiussoribus.

Tertiò ampliatur, vt nedum actio sed & obligatio, non tantùm ciuilis, sed & naturalis extinguatur aditione hæreditatis: ita concludunt Doct. in dicta l. debitori. & probatur in l. debitor. ff. ad Trebel. quia cùm ibi sit speciale, ergo in contrarium est ius commune: vt in l. ius singulare. ff. de legib.

Quartò ampliatur, vt nedum ope exceptionis, sed etiam ipso iure sit actio extincta: ita Bartol. in dict. l. debitori. versiculo, ad primum. quod est vtile propter ea, quæ habentur in l. eum qui ita. in §. qui ita. ff. de verb. oblig.

Quintò ampliatur, vt econtra procedat, si debitor succedit creditori: ita tenet glos. in d. l. debitori. probatur etiam in l. Stichum. §. aditio. ff. de solutionib. facit, quia creditor & debitor sunt correlatiua: ergo dispositum in vno, in alio dispositum videtur, vt in l. fina. de acceptillationib. & ita tenet Bald. in rub. C. de rebus creditis.

Limita primò non procedere, quando creditor fuit hæres debitoris pro parte: quia tunc pro ea parte tantùm confunditur actio, vt in l. licet. C. ad legem Falcidiam, & in l. ab eo. C. de negot. gest. facit, quia hæres non tenetur seruare factum defuncti, nisi pro ea parte, pro qua est hæres, vt in l. cùm à matre. C. de rei vendication. Ratio horum est, quia licet hæres & defunctus dicantur vna & eadem persona, vt in authent. de iureiur. à moriente præstito. in §. primo. istud est verum pro ea parte, pro qua est hæres, & non vltra: vt est glossa final. in l. secunda. C. de hæredita. actio.

Secundò fallit, quando hæres fecisset inuentarium, vt tenet glos. secunda in dict. l. debitori. quam Bald. ibi sequitur numero 2. & in aliis locis adductis per Alex. ibi, vult enim glos. illa, quòd facto inuentario per creditorem debitorem hæredis effectū, durat actio & non confunditur: & illam gl. sequitur Pau. de Cast. ibi, mouetur glo. per tex. in l. fin. §. & ipse. C. de iu. deliber. & ita glos. intelligit ibi Bartol. quamuis cum ea non teneat.

Tertiò fallit, quando essemus in actione reali, quæ non confunditur: ita Bald. vbi adducit rationem prædictæ limitationis in d. l. si vxor. quem sequuntur Alex. & Socin. in d. l. debitori. nu. 3.

Quartò prædicta Regula habet locum in creditore succedente debitori effectualiter, qui adit: ita probat tex. cum concordantibus in d. l. debitori. quæ aditionem considerant & actiones tunc competentes extinguuntur: secus in eis quæ posteà nascuntur, & sic ex causa hæreditaria, quia qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi: vt in l. in delictis. in §. extraneus. ff. de noxal. & ita declarat Aret. in cons. cxlviij. P. Duen. reg. 18.

¶ Actio. Dolus. Vlpia. lib. xxix. ad edict. Lex xliiij. al. xlv.

Toties in hæredem [a] damus (actionem) de eo, quod ad eam peruenit, quoties [b] ex dolo defuncti conuenitur, non quoties ex suo.

Addit. a Totiens. in P. Flor. & inclusum deest in iisdem. b de in aliis impres. vet.

Gloss. & l. quod in hæredem. §. si seruum, vers. toties. de seru. corrupt. Viuiennus.

¶ Actio de dolo pro modico non datur, neque præsumitur dolus pro modica summa. l. si oleum in fine, & l. seq. ff. de dolo. conc. simil. Specul. in titu. de feud. §. 2. nu. 22. no. l. habitatores. ff. locati. Host. c. dilecti, de maior. & obed. gl. in proœm. 6. versic. filius. Bal. l. 1. C locati. Medic. reg. 5.

¶ Actio in hæred. Paulus libr. xx. ad edictum. Lex cxxvij. al. clxx.

Cum Prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eum peruenit: sufficit, si vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti.

Ex tit. de petit. hæreditat. l. videamus. ff. quod met. cau. ex dolo defuncti tenetur hæres, quatenus ad eum peruenit. Viuiennus.

¶ Actio. L. 16. qui ae. l. 25. minus. l. 103. eius est dare. l. 181. omnes actiones. l. 73. omnia, l. 147. nihil peti, l. 113. nihil interest. l. 189. quod quis, l. 142. §. in re ob. l. 89. nullius intelligitur, l. 105. l. 145. vide inf. Obligatio. Riisvvich.

¶ Actio. Res. Paul. lib. v. ad Sabin. Lex xv.

† Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

Addit. † deest hæc Regula in P. Florent.

L. si tibi pecuniam. ff. si cert. petat. Viuien.

¶ Actio in rem cum indefinitè profertur de omni intelligitur: ita in terminis huius reg. Dec. l. in actionibus. num. 14. cum gl. in ver. in plurali. ff. de in litem iurando, allegat Bartol. l. si pluribus. ff. de legat. 2. Medices reg. 2.

¶ Actio regulariter non oritur ex pacto nudo, secus autem si fuerit geminatum. Roma. l. si vero. §. de viro. 13. casu. fall. 31. ff. solu. matrim. l. 1. §. debitum. ff. de const. pec. §. de constituta. inst. de act. Doct. communi. vbi Ripa Rubr. de verbo. obliga. numero 3. vbi Alexand. & Alba. in fine. l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pact. simil. Afflict. Decis. 13. nume. 24. Socin. Iun. l. Centurio. numero 300. ff. de vulga. Ruin. cons. 218. volum. 1. col. penul. Parisius consil. 6. num. 12. volum. 1. Med. reg. 3.

¶ Actio iniuriarum datur pro re minima, quæ irrogat infamiam. c. non potest. c. si motu. §. fin. de præb. 6. c. cum adeo, de rescr. vbi Doc. c. cum te, de re iudic. Sal. l. decutiones. C. ex quib. causis infamia irrogetur, & est Com. opin. vt attestatur Imola l. infamen. C. de public. iudic. quicquid dicat Ange. d. loco, vnde actio furti datur pro vna gallina, cum verisimile sit qnod ipse maiora fecisset. Barba. c. at si clerici. col. 39. de iudic. Bald. & Felin. d. c. cum te. per l. seruus. ff. de act. & obligat. not. §. seruus. inst. de iniuriis. §. gallinarum, instu. de rerum diuis. glo. l. idest. ff. de dolo. sic in simili in actione negociorum gestorum. leg. omnino. ff. de impens. in reb. dotal. fact. Anron. in trac. de Minim. nu. 105. Brun. in trac. stat. ar. 9. nu. 108. Med. reg. 5.

¶ Actio iniuriarum quemadmodum acquiritur patri ex persona filij, ita & ecootra, vnde si pater remittat talem actionem, ncdum sibi talis remissio præiudicat, sed etiam filio, nisi pater sit vilis persona. gl. & doct. l. in personam. ff. de pact. per rationem huius reg. de qua per August. Ber. cós. 140. nu. 17. vol. 1. c. ad nostram. nu. 5. de empt. & vend. Paris. consi. 82. nu. 33. vol. 3. cons. 2. num. 16. eo. vol. Abb. in procemio Greg. nume. 20. Brun. in trac. stat. super fœmin. atti. 14. nu. 12. Seb. Med. reg. 9.

¶ Actio mandati. Vlpianus lib. x. disputatio. Lex lx. al. lxij.

Sempet, qui oon prohibet pro se interuenire, mandare creditur. Sed & si quis ratum habuerit quod gestum est, obstringitur mandati actione. L. qui patitur. ff. mandati. Bart. l. j. de negoc. gest. Viuiennus.

¶ Actin nulla oritur ex actu informi. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obl. Ripa per hanc reg. l. nemo potest. nu. 29. ff. de leg. 1. per l. is qui. §. quædam. ff. ad l. Fal. Dec. cons. 532. nu. 5. Med. reg. 7.

¶ Actio & peculium. Non ex maleficio, vel quasi, datur actio de peculio, sed ex solo contractu.
ff. de his qui deie. l. 1. §. si filius.
Contrà, ff. rer. amot. l. & ideo. §. si filia.

Sed illud contingit propter aliud commodum: quia furti non tenetur. Azo ru. 69.

¶ Actio peculii. Vlpianus lib. 11. disputat. Lex lviij. al. lix.

Ex pœnalibus causis non solet a actio in patrem de peculio dati.

Addit. a Solet in patrem de peculio actio dati. sic in P. Florentin. legitur.

Nisi quatenus pater esset factus locnpletior, vt est l. iij. §. ex de pecul. Ex titulo de pecul. vt hæc regula est desumpta: & gloss. hic. iudicati actione magis spectanda, quæ est quasi ex contractu, quàm obligationis origine. Viuiennus.

¶ Actio poenalis. 130. L. 173. Vlpianus libro decimo octauo ad edictum.

Nunqnam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes alia aliam consnmit.

Iunge ad l. 198. §. in pœnalib. de concurrentibus actionibus. Exc. à l. 44. §. fi. sup. eadem regula ad verbum est, Inst. si qnadru. §. fi. §. pe. de act. l. nunquam, 60. ex rit. ad leg. Aq. præsertim. De ac. em. l. 10. de acq. poss. l. naturaliter, §. nihil commune. Loc. l. si merces, §. culpæ, de tab. exh. l. locum, §. inde, de priui. del. l. nú quam plura. Ratio, d. l. nunquam plura. Ad fin. de act. l. qni seruum, versi. rationabilius. Exem. de iniur. l. si stuprum, ad legem Aquil. l. si seruus seruum, 48. si ser. ven. l. ante, arb. fur. cæ. l. facienda, quæ leges ex eodem libro 18. depromptæ sunt. consvmit. s. quo minus competant, sed vna tantum quis experiri deber, nau. cau. l. fin. l. licet, §. possumus, de act. l. plura, 52. omnes. 33. de trib. l. quod in hæ. §. eligere, sup. l. 44. §. fin. Vide hic latè Fab. & DD. in l. edita, C. de edendo. Riisvvich. paratit.

¶ Actio pœnalis non tollit rei persecutionem, nec econtrà. C. de fur. l. ancillæ. de cond. fur. l. si pro fure. §. 1. de fur. l. si pignore. §. cùm furti. Riisvvich.

¶ Actio poenalis. Vlpian. lib. ad edic. Lex cxxx. al. clxxij.

Nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurreutes, alia aliam consumit.

Ex tit. ad leg. Aquil. Et ratio est, quia magis interfit Reipub. maleficia puniri. Viuiennus.

¶ Actio *ex pacto nudo non oritur. l. iuris Gentium. §. sed cum nulla. & . quinimò. & §. Marcellus. ff. de pact. & l. legem. C. eod. tit. & tex. not. cum glo. Instit. de actio. §. in personam. B. Soc. reg 14.

Additio.

* Actio. Vide Dyn. in d. §. in personam. & ibidem per Ias. numer. 5. & Alexand. de Imol. in consil. xvj. in vers. quid autem. in secunda parte. Bene. Vad.

Amplia primò istam regulam etiam si debitor suo iuramento confiteretur, & affirmaret nudum pactū: nam per hoc solnere non tenetur. ita refert Ias. in d. §. sed cū nulla. dicere Bal. in l. fin. C. de fideicom. referédo In. ita tenere in c. j. quod met. cau. B. Vad.

Amplia secundò, etiam si princeps causam alicui cómitteret de veritate, & iustitia: quia intelligitur de veritate cui ius patrocinatur, non antem quod ex pacto nudo agatur, cùm re vera ius ei non patrocinetur. ita refert Ias. in d. §. tenere Bald. in l. acino. in vlti. not. per illum tex. in fi. C. de sent. & interloc. omnium iudicum. Bened. Vad.

Primò fallit in omnibus terris subiectis ecclesiæ: quia tunc non solùm in foro cano. sed etiam in foro seculari nudum pactum actionem producit, secundū Imol. in cap. quæ in ecclesiarum. de constitut. Bald. in authen. ad hoc. C. de vsur. vbi dicit illud non solùm procedere in clericis: sed etiam in laicis subiectis ecclesiæ quo ad temporalem iurisdictionem. Ita etiam refert & sequitur Ias. in d. §. sed cùm nulla. Bened. Vad.

Secundò fallit, qnòd vbi lex dicit, qnòd ex nudo pacto agi possit, intelligatis condictione ex illa l. quę hoc induncit. ita dicit Goffred. Beneuentanus in suis libellis iur. ciuil. in constitutione l. vnicæ. C. de suffrag. qnod not. pro casibus qui notantur hic. primus casus est in auth. vt sponsalitia largi. in princ. licet ille tex. in necessariò non concludat.

Tertiò fallit, quando ex interuallo apponitur pactum nudum ad resolutionem contractus in totum, vel in partem, re tamen non integra, ipso iure in totum principaliter contractus resoluitur. l. finali, & ibi gloss. & Angelus. C. de rescindenda venditione. (Imò est in l. secunda. quando liceat ab emptione discedere.) Tu dic, quòd potest recedi ab emptione in totum, vel pro parte, re integra, pacto nudo, & datur actori actio, & reo exceptio. vt est tex. notabilis valdè in l. iuris Gentium. §. adeò autem. ff. de pactis.

Quartò fallit in l. vnic. C. de suffrag. in salario aduocatorum, & in l. prima. & l. aduersus. cum glo. & quę ibi per doct. C. manda. & in l. salarium. cum gloss. in salario procuratoris etiam non promisso: quia potest implorari officium iudic. quia constituitur mandato.

Quintò

Quintò fallit in l.inter sorterun .§.conuenit.ff.de pactis dot.quem text.solus Bald.ad hoc ponderauit in cap. si cautio.de fide instrumento. nam etiam si aliquod pactum nudum vxor fecisset cum marito, maritus cogeretur eam alere: vt l.pro oneribus.ff.de iure dot. & l.si cum dotem. §. si autem in sæuissimo. ff. soluto matrimonio.igitur non est mirum, si ex pacto nudo mihi actio saltem vtilis oritur. C.de alimentis præstand.l.prima.

Sextò fallit in l. & eleganter. §. seruus. ff. de dolo. vbi fortè est speciale propter immensam liberalitatem quam exercuit dominus in manumittendo seruo, in authentic.& generaliter. C. de episcopis & clericis. pro quo facit l.diuisione, in fine.C.familiæ erciscundæ. sed istud ideo contingit, quia promissio iudici fit, & in iudicio, lege eum qui. ff. de in ius vocando. facit quod notat gloss. in l. prima. ff. de acquirenda hæreditate. & ex necessitate, & auctoritate illius legis: ergo non est mirum si oritur officium iudicis: quia tali casu prosit prima stipulatio. argumento, leg. cùm ostendimus. in fine. ff. de fideiussoribus tutor.

Septimò fallit in curia mercatorum, vt l. Quintus. & quod ibi not. Bartol. ff. manda. vbi agitur de veritate, & æquitate, quamuis contrarium, & malè, teneat Ludouic. Roman. in l. filiusfamil. in princip. de donationibus. & idem fortè dicendum, quando causa esset commissa arbitratori, vt debeat cognoscere vt vir æquus: & sic secundum æquitatem, non secundum rigorem. l.si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & l.generaliter. in fine. ff. de noxalib. & quod not. singulariter Ang. de Perus. in l. prima. C. de præscrip. xxx. annorum. pro quo vide Ludouic. Roma. in rubric. de arbitr.

Octauò fallit etiam in minore, qui tenetur ex pacto nudo, cùm ex eo oriatur obligatio naturalis: vt in l.prima. ff. de pac.& l.in his.§.imperator. ff. soluto matrimonio. qui per viam denuntiationis euangelicæ in curia episcopali potest in effectu ad illud compelli, vt in capitulo, nouit. & ibi Innocent. & omnes doctores, extrà, de iudic.& not. Bartol. in extrauagan. ad reprimen. in verbo, denuntiauit. & Angel. in l.si certis annis. C. de pactis.& per dicta secundum gloss.& Iacob. But. Bald.& Salycet. in l. legem. C. de pact. Tu autem per modum doctrinæ dicas secundum Bar. in l.fideiussor obligari. §. primo. ff. de fideiussor. quòd quando lex fauet pacto, ipsius pacti gratia, vt in contractibus bonæ fidei, & hæc est in iis, quæ perficiuntur consensu, tunc pactum dicitur vestitum solo consensu, & oritur actio ex eo, & per consequens non oritur actio ex nudo pacto: vt Institut. de obligat. quæ ex consen. nas. per totum. ita etiam in contractu dotis de iure antiquo. nam hodie est ibi tacita stipulatio, per l.vnicam. §. primo. C. de rei vxo. act. quando verò lex fauet ratione personæ vel ratione rei in pactum deductæ: nam tunc pactum remanet nudum, & non oritur actio ex pacto: sed pacti occasione, & propter pactum. l.si quis argentum. §.fi. C de dona. adde quæ dicit Falyn. in d.l. legem.

Nonò fallit de iure Canonico secundum communem conclusionem. text. est in c.j.& c.iij. de pactis. & Archid. in capitu. quicunque suffragio. xij. quæstione ij.& glos.& Archid. in c.iuramenti. xxij. q.v. & glos. ij. in c.primu. xxij. q.j.& ita communiter tenent Canó. in d.cap.primo.& Anto.& Imo. in cap. per tuas. de arbit.& Bal. in l.legitima. de pactis.& in l: petẽs. C.eodem.& Angel. in l.si certis annis. C.eod. Ludouic. Roman. in l.ij. §.ex his. ff. de verb. obligat & ita etiam per prædicta, & non alia, videtur tenere Ias. in d.§.sed cùm nulla. pro quo etiam vide Anton. de But. in cap. dilecti. in nono notabili. & in l.eum qui. in versiculo, item interdum stipulatio. C. de iuris, & facti ignorantia. vide Angel. in l. stipulatio ista. §. alteri. circa principium. ff. de verb. obligation. & vide Iacob. de Zochis in c.præterea. el primo. extrà, de sponsalibus. vbi dicitur in text. quòd pactum suam obtinet firmitatem. Tu adde, & pondera textum ibi, pax seruetur, & pacta custodiantur: & quia mortaliter peccat qui recedit à pacto. xxij. quæst. ij. capit. prædicari. & quia Deus non facit differentiam inter simplicem loquelam, & iuramentum. xxij. quæstio. ij iuramenti. vt quia dicit Psalmista, Quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita. & hoc tenent consequenter Anto. de But. & Canonistæ & alij, licet Imo. dixerit contrarium in capit. nouit. de iudiciis. & hoc est secutus Bartolus in l. si quis pro eo. circa princip. ff. de fideiussor. quasi omnino prædixerit pacta seruari & custodiri debere, aliàs dicatur corrumpi actio & exceptio, vt est casus in l.statuas. ff. de acquiren rerum dominio. vide reliqua quæ sequuntur per Angelum de Aretio in prælleg. §. in personam Institut. de actio. vbi multa alia notab.

Amplia prædictam Communem conclusionem, & sic nonam fallen. vt procedat nõ solùm in pacto nudo, sed etiam (quod est fortius) in simplici pollicitatione, ita tenet Anto. de Butr. in c.ex parte. de censi. refert & sequitur Iaso in dicto §.sed cùm nulla. Benedict. Vad.

Decimò fallit in casu l.fin.§ fin. de actio. & obligation. & ita illum textum solet allegare ad hoc quidam doctor Senen. Sed tu cogita: & vide Roman. in l.j. ff. de verbor. obligat.

Vndecimò fallit, quando pactum nudum esset iuramento firmatum: vt not. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. sed Bald. tenet quòd non, in l. 2. C. de noui oper. nuntiat. vide in Spec. de leg. versic. nunc ostenditur. & versic. xxiiij. & versicul. hoc quoque. & not. Rayn. in Summa, de iniur. & auth. fin. & Ant. de But. in cùm contingat. de iureiur.

Duodecimò fallit, quando id, quod nudo pacto promisi, iterum nudo pacto promitto: quia tunc ex secundo pacto nudo oritur actio prætoria: hoc voluit singulariter Rapha. Cuman. in rubric. de verborum obligatio. & Hostiens. in cap. per tuas de arbitris. & Anto. de Butrio in cap. Quintauallis. extrà de iniur.

Decimotertiò fallit, quãdo ecclesia permitit aliquem renuntiare ex pacto nudo, & obligatur, vt not. duodecima quæstione secũnda. quicunque suffragio. & notat Alber. de Rosa in l.iubemus. in princip. C. de episcopis & cleric.

Decimoquartò fallit, quando pactum nudum apponitur in instrumento guarentigiæ, tunc pactum nudum literis vestitur, secundum Bal. in l.si causam. C. de exec. rei iudic. & in l.ex placito. C. de rerum permuta. Sed contrarium dicitur in l. si non sortem. §. indebitum. ff. de cond. indebit. & melius secundum Lud. Rom. in l.j. in princ. ff. de verb. oblig.

Decimoquintò fallit in pacto nudo in iudicio facto: quia ex iudicij calore oritur actio, vt l.cùm ostendimus. §. fin. ff. de fideiussor. tutor. & ita tenet Bald. in repetit. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. vbi dicit se audiuisse à Bart. viua voce hoc firmante

& seq

& sequitur Roman. in princip. l. primæ. ff. de verbo. obligation. quod not. An autem ex rescripto principis oriatur actio? videtur quòd non, per l. si quis sepulchrum. in princip. ff. de religio. & sumpt. fun. vbi videtur casus: sed in contrarium videtur casus in l. terminato. in princip. ibi, nulla actio. C. de fruct. & lit. expen. à contrario sensu: quia ibi erat terminatum iudicium, & sic aliàs bene oriretur. Cogita.

Additio.

Fallentias prædictas & alias vide per Ias. in suprà allega. l. iuris gentium. §. sed cum nulla. ff. de pact. & in l. lecta. ff. si cer. pet. in vers. nunc volo notare. & per Felin. in c. primo. de pactis. Bened. Vad.

Quid autem pactum nudum operetur, & nunquid ex mandato oriatur actio de iure Ciuili vel Canonico, vide Baldum in titu. de pace iuramen. firman. in §. sacramenta. vide Barto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. vide Ant. de But. in cap. præterea. extrà, de sponsa. & vide etiam Iac. de Zn. & Anto. de But. in cap. innotuit. extrà, de iureiuran. & ibi per doct. & quærit Salyc. in d. l. legem.

Adde etiam, quòd cùm de pacto esset factum instrumentum, & ex forma statuti dispositum esset, quòd nulla exceptio contra instrumentum opponi possit, poterit tamen contra pactum de nullitate dici & excipi: vt sentit Bal. in l. ex placito. de rer. permut. C. in vltima quæstio. quia statutum remoueret exceptionem. arg. l. legitima. ff. de pact. & l. si quis argentum. C. de donat. vbi exciperetur de causis, vt quia pactum non esset causa iustificatum, prout dicitur in l. ij. §. cætera. de do. except. l. cùm de indebito. in fi. de probat. ff. quoniam talis exceptio non concernit instrumentum, sed causam. ff. de iure dot. l. stipulationem. d. l. quæritur. §. venditor. vnde infertur conclusio quòd sicut pacto nudo ius Ciuile potuit specialem actionem conferre: ita & particulariter loci statutum & consuetudo, per l. omnes popul. ff. de iust. & iure. & in l. lecta. si certum per. ad intellectũ eorum qui sunt contractus vestiti, & nominati, de quibus per Bal. in rubr. de rerum permut. ista additio est Ant. de Prato vete. in repetit. l. legem. C. de pact. in vers. xj. & vlti. potest exemplificari & adde alium casum in l. j. de iur. dot. cum glos. in verb. vel promisit in. ibi, cum interrogatione: non quando dotem promiserũt per pactum nudum: sed quando promiserunt de euictione secundum tertiam expositionem glo. sed secundum primã loquitur de promittente dotẽ, quo casu tenetur ad dotandum: vt l. ad exactionem. C. de dotis promissio. & etiam de euictione secundum Bar. ibi.

¶ Actio ex pacto nudo in ligis, & treugis bene oritur: & ideo omnis pœnam tali pacto apposita est efficax ad agendum, cum sit inducta ad non delinquendum, vt in l. non impossibile. ff. de pact. & quia pacta publica non egent fomento verborum. l. conuentionũ. ff. de pact. ita tenet Bal. in c. j. nu. 11. de pactis. quem sequitur Ias. in l. iuris gentium. in §. sed cùm nulla. nu. 23. ff. de pact & in l. lecta. nu. 12. ff. si cert. pet. facit tex. in c. nuli existimare. xxiij. q. ij. & in l. fidem rumpens. C. ex quib. caus. infam. irrog.

Amplia primò vt etiam talia pacta per successorem reuocari non possint: ita tenet Alb. in l. conuentionũ. ff. de pactis. & in l. digna vox. C. de legib.

Amplia secundò, vt etiam Papa possit compellere principes ad seruandam pacem inter eos contractam, vt in c. nouit. de iudiciis. ita concludit Martinus Lauden. in tract. de confederatione principum. notabili xxix. incip. Papa potest.

Tertiò amplia vt non solum procedat in pactis pacis, sed etiam in pactis treugæ; ita notabiliter tenet Philipp. Cor. post alios doct. per eum allegatos in j. parte consiliorum, cons. clxxv. incip. præsens consultatio. Dec. in cons. ccccxxxj. inci. accuratè diligẽter:

Quartò amplia, si durante tẽpore treugæ aduersarius frãgeret mihi fidem: quia tibi propter hoc non debeo frangere, ita tenet Ant. de Burr. in c. peruenit. el 2. de iureiuran. num. 4. Mart. Laud. in tract. de confederat. princip. nutab. xvj. incip in treugis.

Limita primò, vt non procedat, quando alter ex contrahentibus efficeretur bannitus: quia tunc non esset sibi seruãda fides: ita tenet Paris de Puteo in trac. de re militari, lib. ix. c. xix. & hoc intelligo, quando efficeretur bannitus post datã fidem: secùs, si tẽpore pacti erat iam bannitus: ita tenet Alb. in d. l. conuẽtionem. ff. de pact. vbi se remittit ad ea, quæ dixit in l. præsenti. C. de his, qui ad eccl. confug.

Secundò limita vt non procedat, quando fides rumperetur ex noua causa: ita tenent Bar. & Ang. per tex. ibi in l. aut facta. in §. causas. ff. de pœnis. cum simil. quos sequitur Corn. in j. vol. consiliorum, cons. clj. & iiij. vol. cons. ccxlviij.

Tertiò limita, vt non procedat, quando pactum esset resolutiuum pacis vel treugę: & ideò, si in contractu pacis apponatur pactum, quòd liceat alteri fœdera pacis rumpere, tale pactum non valet: ita tenet Bald. in Auth. sacramenta puberũ. nu. 2. C. si aduersus vẽditionem. quem sequitur Corsetus in d. tract. de priuilegio pacis, priuileg. xcvij.

Quartò limita, vt non procedat in fide data hosti per priuatum: quia illa non est seruanda: secùs in fide data per Capitaneos & Duces belli: ita tenet Cer[illegible] in d. cons. clxxv. pro quo facit id quod tenet Martin. Laud. in tract. de confœderat. princip. notab. xlix. vbi dicit, quòd hosti publica fides seruanda est, licet priuata fides seruata non sit, allegat Bald. in l. pacisci. ff. de pactis. P. Duen. reg. 6.

¶ Actio ex pacto nudo non oritur: vt in l. iuris gentium: § sed cùm nulla. & §. quinimo. & §. Mar[illegible]lus. ff. de pact. & in l. legem. C. eodem titu. tex. cum glos. in §. personam. Institutio. de actio. glos. in l. petens. C. de pactis. & in l. lecta. ff. si certum petat. & in l. si vnus. in §. pactus. ff. de pactis. Circa quam Regulam vltra Socinum in regula ix. qui eam ampliat duobus modis, & limitat quatuordecim, vide Iasonem, qui ponit supradictam regulam cum duabus ampliationibus, & sedecim limitationib. in d. §. sed cum nulla. à numero 4. vsque ad numerum vigesimum septimum. eandem Regul. ponit idem Iason in l. lecta. numer. 12. ff. si certum petatur. Franciscus Purpur. in d. l. legem. nu. 48. cum sequen. Felin. in c. j. nu. 3. de pactis.

Amplia hanc Regulam quindecim modis, & limita lxvij. modis per Andræam ab Exea, in libro Pactorum, in tertia parte rubricæ: à numer. 273. vsque ad finẽ. Sed hæc regula hodie de iure nostro regio locum non habet, vt probat text. in l. iij. tit. viij. libro iij. ordina quæ lex corrigit omnes leges probantes hanc regulæ opinionem: & concordat cum text. in c. j. de pact. P. Dueu. reg. 11.

¶ Actio non datur, soluto matrimonio hæredi mariti ex pacto facto per mulierem in cõtractu dotis, quod satisfaciat creditoribus habẽtibus hypothecata prædia data in dotẽ. Hanc regulã probat tex. & ibi Doctores in l. ex cõuẽtione. C. de pactis.

Amplia primò, etiam si prædia dotalia ab hærede mariti possideantur soluto matrimonio: ita Bald. in l. si cùm tibi. C. qui potiores in pignore habeantur. Decius in l. dotis. C. de collationibus. Socin. in consil. lxxviij. in iij. volum.

Secundò ampliatur etiam si iuramentum in pacto interuenisset: quia & si maius robur adijciat, vt eqnidem stipulatio facit, tamen intelligitur secundum naturam actus l. fin. C. de non numerata pecunia. ita tenet Alex. in l. ij. in §. voluntatem. ff. sol. matrim. Philip. Dec. in consil. clxxx. nu. 3. & 4.

Tertiò amplia secundum Paul. de Castro in d. l. ex conuentione. quòd non solùm procedat, quando matrimonium est solutum morte mariti, verùm etiam si sit solutum per diuortium, pro quo facit: nam etiã isto casu militat ratio cessantis interesse, ergo militat legis dispositio, vt in l. illud. cùm vulgaribus. ff. ad legem Aquiliam.

Quartò ampliatur supradicta regula, quæ loquitur de pacto, vt habeat locum, etiam si stipulatio interuenisset: vt expressè dicit tex. dictæ l. ex conuentione.

Quintò ampliatur, vt hæres agens ex tali pacto repellatur, non tantùm exceptione quòd sua non intersit, sed tanquam agens de facto, & sine actione, ita vt à iudice repelli debeat, etiam, muliere, quæ conuenitur non opponente: iuxta glo. in l. vbi pactum. C. de transactio. quia cùm tex. in d. l. ex conuentione. dicat, actionem competere non posse, denotat quòd ipso iure hæres actionem non habeat, vt patet ex is, quæ dicit Bartol. bene facit gloss. in c. j. in verbo, non potest. de regul. iur. libro vj. text. & quod ibi notat Iaso. in l. j. in principio. ff. de verborum obligatio.

Limita primò supradictam regulam, vt licet hæres nõ possit agere post matrimonium solutum ad obseruantiam pacti pro futuro tempore, potest tamen agere pro præterito si quid est solutum: vt tenet gl. in d. l. ex cõuentione. in fi. in verbo, non potest. cum qua transeunt Doct. communiter ibi.

Secundò limita, quando dos, vel pars eius ex dispositione legis, & statuti, vel pacti, deberet remanere penes hæredes mariti, etiam præmorientis: quia tum certum est semper quòd interest mariti & hæredum quòd soluatur creditoribus: & quando valeat tale pactum vel statutum colligitur ex l. Bebius Marcellinus. ff. de pactis dotalib. & ex dictis per Bald. Nouellum in tract. de dote, in septima parte, priuilegio xxj.

Tertiò limita, quando mulier adulterium viuente marito, vel eo mortuo, stuprum viduitatis tempore commisisset: quia interest hæredis solui creditoribus habentibus hypothecam in fundo: & ita videtur cessare ratio dictæ l. ex conuentione. ex quo hæres potest dotem retinere propter adulteriũ quod maritus viuens ignorauit, vel morte præuentus non potuit accusare: ita prosequitur Alexan. in l. rei iudicatæ. ij. notabili. ff. soluto matrimonio.

Circa quam, limitationem, an sit vera, vel non, est notandum quòd Paul. de Cast. in l. fortem. C. de is, qui bus vt indignis. mouit prædictam quæstionem, & determinat, quòd sicut mulier propter adulterium, constante matrimonio, perdit dotem: ita propter stuprum commissum viduitate durante. idem tenet idem Paul. in l. fideicommissum. C. de fideicommissis. & in consil. cxlvij. incipiente, Reuocatur in dubium. per totum, volum. ij. quam opinionem sequitur August. Ariminen. in Additionibus ad Angelum, in tract. maleficiorum. in parte, che me ai adulterato. nu. 303. Gerardus de Petra sancta in singu. l. xlviij. Hippol. in singul. cccxxxiiij. & in singul. ccccvj. & in l. j. in §. item dinns. numero 4. ff. de sicar. & in consil. xiij. num. 16. eandem opinionem sequitur Palla. Ruui. in repetitione rubr. de dona. §. lxvij. num. 6. & in §. lxxxj. nu. 6. Francisc. de Ripa in rubr. de iud. nu. 21. Iason in l. ij. nu. 6. ff. soluto matrim. Neuiza. Syl uà nuptiali lib. ij. nu. 44. Cifuentes in l. xiiij. Tauri. numer. 4. vbi pro hac opinione Paul. de Castr. allegar glos. in Authen. sacramentum. in verbo, contractis. C. quando mulier officio tutelæ fungi potest. vt text. de iure nostro regio in l. iiij. in fin. titulo iiij. lib. v. ordinamenti. & pro ista opinione Pau. de Cast. allegatur communiter text. & ibi glos. & Bart. in l. penul. ff. de adultet. vbi probatur, quòd qui offendi tur ex adulterio constante matrimonio, offenditur ex stupro viduitate durante.

Contrariam tamen opinionem tenet Alexander de Imol. in l. sortem. C. de is, quibus vt indignis, quem sequitur Iason sibi contrarius, in l. fidei commissum. numer. 3. C. de fideicommis. Decius in c. pastoralis. nu. 8. de iud. & in l. cùm quędam puella, nu. 12. ff. de iurisdict. omn. iudic. Guliel. Mayn. in l. in ambiguis, pro dote. nu. 208. ff. de reg. iur. Moderni Parisien. in cõsuetudinibus Parisi. in tit. j. §. xxx. q. xxviij. nu. 142. Barth. de Chassa. in cõsuet. Burgun. in tit. Des droits. tub. iiij. §. vj versic. sed quarto. pro qua opin. est tex. in l. si vxor. §. j. ff. de adult. & in l. rei iudicatæ. §. hæredi. versi. morum. ff. sol. matrim. & hanc opin. Alex. sequitur Crottus in l. iiij. §. Cato. versic. pro quo etiam adhuc. & in eod. § lect. ij. vers. vij. quærit Bar. ff. de verb. oblig. vbi pro hac opinio. Alexan. dicit quod leuius est crimen stupri, quã adulterij: quia lenius punitur, vt in §. item lex Iulia. Insti. de pub. Iudic. iuncto tex. in c. non offeramus. xxiiij. q. j. & quia minor est iniuria quæ fit defuncto, quàm illa, quæ fit viuenti, vt notat Bart. in d. l. fideicommissum. Item pro hac opin. Alex. facit hæc ratio: nam vidua luxuriosè viuens patitur easdem pœnas quas mulier secundò nubens infra annum luctus de iure Ciuili, vt in § fin. in auth. de restitutionib. collat. iiij. & ita tenet supradicta glos. in authen. sacramentum. in verbo, contractis. C. quando mul. tut. offic. fung. poss. quam gloss. sequitur Philippus Decius in l. j. C. de secund. nup. Hippoly. in singu. ccccclxxxviij. quæ pœnæ enumerantur in dicta l. j. C. de secund. nupt. sed inter illas non enumeratur amissio dotis: ergo dicendum est dotem amissam non esse. & hoc modo arguendi vtitur Iurisconsultus in l. patre furioso. ff. de is, qui sunt sui, vel alieni iuris. mulier enim infra annum luctus secundò nubens solùm amittit ea quæ habuit à marito, titulo lucratiuo: sed dotem à marito non habet, ergo, & c. pro qua opini. est text. expressus in d. l. iiij. titu. iiij. libro quinto ordina. quæ sic debet intelligi, licet allegetur à Cifuentes pro opinione Paul. de Castr. vbi probat lex illa, quòd mulier quæ commisit stuprum post mortem viri, tantummodò debet amittere acquisita constante matrimonio, quæ applicantur hæredibus mariti, & lex illa de dote nihil dicit, & sic cùm sit pœnalis potius est restringenda, quàm amplianda, vt tantũmodo loquatur in casu in quo loquitur: & hæc opi. Alex. videtur mihi magis vera & æqua per supradicta. Bene tamen verum est, quòd Alciat. in tract. præsump. in ij. regula, præsump. ix. nume. 5. ponit concordiam inter has duas opiniones, scilicet, si mulier cõmisit stuprum infra

infra annum luctus, tūc procedat opi. Paul. de Cast. aliàs post annum opin. Alexand. quam opin. sequitur Didacus Couarruuias in Epitome quarti libr. Decretalium, in ij. part. cap. vij. §. vj. numero 10. eandem concordiam inter easdem opiniones posuit Ioan. Garronis in Authen. eisdem pœnis. nu. 18. C. de secund. nupt. quę concordia non videtur necessaria, cum vt suprà dixi, opin. Alexand. sit magis vera, nisi tantummodò ad limitationem d. l. quartæ, scilicet, an mulier quæ commisit stuprum post annū luctus. d. l. iiij. in ea locum habeat. P. Duen. te. 12.

¶ Actio ex delicto pœnalis non transit in hæredem: ita probat tex. in l. pupillum. §. in hæredem. ff. de re. iu. & in l. j. ff. de priuatis delictis. & in l. vni. C. ex delictis defunctorum.

Limita primò, vt isti hęredes teneantur quatenus locupletiores facti sunt, vel in quantum ad eos peruenit, vt in d. l. vnic. quia iniquissimum est ex delicto alterius alterum locupletari, facit etiam tex. in l. si ipsa res. ff. quod met. cau.

Secundò fallit, quando à lege pœna imponit, tūc enim trāsit in hęredem, vt in l. iij. in §. quòd autem. ff. quod quisque iuris. in primo intellectu glossæ magnæ.

Tertiò fallit, vbi pro pœna delinquentis causatur exceptio: tunc transit in hęredem etiam lite non contestata, vt in d. §. quòd autem. ex altero intellectu glossæ: & ita tenet Xuarez in alleg. xxvj. in secundo dubio, in fine, vbi ponit exemplum.

Quartò fallit, in quasi delictis, in id, quod peruenit ad hęredem: quia quamuis pœna iudicis qui litem suā fecit nō transeat in hæredem, transit in id quod peruenit: l. in hæredem. ff. de calumniatorib. in l. seruo, in §. cùm prætor. ff. ad Trebellian.

Quintò fallit, quando actio pœnalis descendit ex contractu, & commissum est delictum extra contractū: vt in l. fi. de nautico fœnore. vbi hæres debitoris pœnę ob traiectitiam tenetur: aliud est si delictum circa contractum fieret, vt in l. ex contractibus. ff. de actionib. & oblig.

Sextò fallit, quandocunque res esset consumpta per hęredem, vt in d. l. si ipsa. ff. quod met. cau.

Septimò fallit, etiam lite non contestata: sed vbi processum est contra contumacem ex j. decreto, quod habet vim litis contest. vt faciat actionem transitoriam, argum. tex. in l. vt perfectius. C. de annali except. & in l. si eum. in §. qui iniuriarū. ff. si quis cautio. & in l. j. ff ex quib. cau. maio. glo. sing. in §. pœnales. Institu. de perpe. & tem. actio. vbi dicit solam libelli oblationem absque litis contest. facere transmissionem actionis pœnalis. nec obstat tex. in l. j. ff. de requiren. reis. quia ibi loquitur de delictis publicis.

Octauò fallit, in prælato, cuius prædecessor deliquit, nō suo nomine priuato, sed prælati, vel dignitatis: vt in c. cùm delictis. & ibi Inno. de ord. cogni. & in c. j. & ibi Doc. de solut. Bald. in d. l. vnic. C. ex delict. defunct. Ant. de But. in c. j. §. quibus. de priuile. Io. And. in c. ij. vt lite non contestata cum similib.

Nonò fallit in condictione furtiua, quæ ex variis figuris causarū oritur: nam datur in id, quod non peruenit, vt l. si pro fure. ff. de condictio. furtiua. & ibi glo. quæ reprobatur per Bartol. in d. l. j. ff. de priuat. delictis. nu. 2. dicentem illic esse speciale propter frequentiam delicti, sicut in simili dicitur in adulterio, vt in l. transfigere. C. de transact.

Decimò fallit in casu legis, Caius. ff. ad Syllan. vbi secundum Bart. in d. l. j. ff. de priuat. delict. fuit ibi inflicta pœna ipso iure, ob non vindicatam mortem de functi: quod apparet, quia possessor illic conuenitur petitione hæreditatis à fisco: vt in l. j. C. de is quib. vt indign. & in l. in cognitione. ff. ad Syll. & sic agitur illic non ad pœnam imponēdam, sed ad impositam ipso iure exigendam: vt in l. commissa. ff. de public. & vectig. & in d. §. quòd autem.

Vndecimò fallit in hęredibus vsurarij, qui nō solum de iure Cano. vt in c. tua nos. & in c. Michael. de vsur. verùm etiam de iure Ciuili ex communi omnium sententia tenentur restituere insolidum: quia de iure Ciuili non repetuntur per actionem ex delicto, sed per condictionem indebiti, vel sine causa: ita tenet Inn. c. Michael. de vsur. Io. Andr. in addit. ad Spe. tit. de confessis. §. postremò. versi. sed nunquid confessus. Feder. de Sen. in cons. xj. Bal. in d. l. vnic. C. ex delictis defunctorum. & ibi Salic. nu. 8. idem in auth. ad hæc. C. de vsuris. Bart. in d. l. j. nu. 8. ff. de priuatis delictis. anan. in c. tua nos. de vsuris.

Duodecimò fallit de iure Canonico. vt in c. parrochianos. de sepult. & in c. j. in fi. ibi, omnia plenè emendent. & in c. in literis. & de raptorib. & in c. episcopum. vj. quæst. vj. Quod tamen est verum, si lis fuerit contestata cum defuncto, vel quatenus ad hæredes peruenit, ex quo Abb. in c. parrochiano. de sepul. tenuit quòd vbi testator decessit sine cōfessione, hęredes eius nō tenētur nisi prout de iure Ciuili statutum est: alleg. pro sua opin. gl. in c. à nobis. el ij. in finalibus verbis, in vers. hæredes quoque. & ibi glo. de sent. excom. hoc etiam voluit Inno. in d. c. parochiano. Sed in hoc contra Abbatem est communis opinio Canonistarum, & Legistarum: imò quod indistinctè de iure Canon. hæredes teneantur ad satisfaciendum pro delicto defuncti, dato quod lis cum nō fuerit contest. nec aliquid ad hæredes peruenisset: & hanc opin. tenet Bar. in l. j. ff. de priuatis delict. hanc conclus. indistinctè tenet gloss. in c. fin. de sepult. in glo. fin. & in c. in literis. de raptorib. in glo. hæredes. & intrepidè hoc affirmat in ca. episcopus qui filios. in gloss. hæredea. in fi. xij. quæstio. ij. & est casus ad literam in d. ca. si episcopum. ibi, ab hærede eius quæ iniustè ab illo ablata sunt, sine excusatione reddantur. & ibi glos. fin. affirmat dictam opin. idem tenet gloss. in summa xxiiij. q. ij. & in cano. Ecclesia §. item peccato. in gloss. conquisita. j. q. iiij. & ibi Archid. hoc tenet, dicens omnes doctores suos hoc tenuisse. hoc etiam tenet Federic. de Sen. in consil. xxj. Anton. de Butr. in cap. quòd clericis. de foro competen. hanc opinionem sequitur Ias. in l. si eum. in §. qui iniuriarum. numero 5. ff. si quis cautionib. Roderi. Xuares in alleg. xxvj. in ij. dub. pro qua opinione facit text. in dict. §. item peccato. el iiij. j. q. iiij. vbi dicit textus, quòd neminem excusat ignorantia criminis, maximè quando ex eo vtilitas defertur ignorāti, veluti si quispiā de latrocinio & rapinatilio suo ignorāti diuitias cōgreget, non excusat eum ignorātia, quin post mortem patris teneatur restituere malè acquisitas & cùm hæc opinio sit in fauorem animæ, & conscientiæ, absque dubio tenenda est: vt in l. sunt personæ. ff. de religios. & sumpt. fun. notant Doct. in c. in nostra. de testib. & in c. fi. de re iud. text. & ibi Doct. in c. fin. de præscrip. & sic manet vera conclusio, quòd de iure Canon. hæredes tenentur ex delicto defuncti: dato quòd lis non esset contestata cum defuncto, nec aliquid ad eos peruenisset, non seruata distinctione Abb. Et ratio huius limitationis est, vt anima defuncti à peccato valeat liberari, vt dicit text. in d. c. in literis, in fi. ibi, condignè satisfaciant, vt sic à peccato valeat

liberari:& sic solùm in hoc attenditur vt anima defuncti à peccato liberetur, secundum Anch. in cons. cccxxj.ancip. Et prima facie videtur. Quam limit. intelligo veram, quoad interesse, damnum passo: non quoad pœnam: ita tenet Floria. in l. inde Neratius. ff. ad leg. Aqui. & sic vsque ad vires hæreditarias, & non vltrà, secundum Bar. in l. furti. C. de furtis. facto inuentario vel non facto per tex. in c. quanquam. de vsuris. lib. vj. quia omnia bona defuncti sunt obligata pro satisfactione, vt in d. c. parochiano. cum aliis. hanc opin. sequitur Bertachin. in tract. de Gabellis, in iiij. parte princ. num. 31. Phil. Prob. in additionib. ad Ioan. Monachum, in d. c. quanquam. nu. 15. Ex qua limitat. notabiliter infertur vnum satis quotidianũ, quòd si pater qui ex vsuraria prauitate multa acquisiuit, assignauit dotem filiæ suæ de bonis suis cùm bona ista transeant cum onere suo, vt in capit. pastoralis. de decim. quod legitur & notatur in l. si tamen. & in l. si me & Titium. ff. si cert. pet. poterunt ij, à quibus fuerunt extorta, à filia per hypothecariam auocare, secundum Bal. in l. pen. C. de ser. pig. da. manumis. quam opin. tenet Pala. Ru. in repet. rub. de don. §. lxv. num. 23. P. Duen. reg. 13.

¶ Actio personalis non datur contra singularem rei successorem. Ad Treb. l. 1. §. si hæres. de con. emp. l. fin. C. si cer. pet. l. non aduersus. Riisvvich.

¶ Actio personalis non sequitur fundum, & sic nec singularem possessorem fundi, sed vniuersalem, l. fin. §. fin. ff. de contrahend. emp. l. non aduersus, C. si certum petatur.

Fallit in 3. casib. quos not. Iaso. in l. 1. §. si hæres, ff. ad Trebel. num. 3. Fallit in 8. casib. vt per Rip. in d. §. si hæres, num. 2. Fallit in 3. casib. quos no. Alex. in l. 1. §. si hæres, ff. ad l. Falcid.

Sine actione nemo experitur, vel agere potest, l. si quid possessor, §. sicut, ff. de peti. hæred.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in l. si Titius, ff. de verbor. oblig. num. 3. vbi Zas. etiam limitat in 5. casibus.

Tres actiones competunt pro legatis, & fideicommissis, l. 1. C. commu. de leg.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 7. à Iaso. in dict. l. 1. nume. 5.

Fallit in 5. casibus, quos not. Iac. de Nig. in repet. l. 1. ff. de legat. 1. numero 29. latius videas suprà in tract. de legato.

In actionibus bonæ fidei veniunt vsuræ à tempore moræ, absque eo quòd lis contestetur, l. videamus, in princ. ff. de vsu.

Fallit vt not. glos. & Iaso. in l. prima. C. de his quibus vt indig.

Actio personalis datur contra hæredes pro portionibus hæreditariis, l. prima. & per totum titulum, C. de hæred. actio.

Fallit in 7. casib. quos not. Rip. in l. 4. §. Cato, ff. de verb. oblig. colum. 12.

Petitio hæreditatis, & actio bonæ fidei, §. actionum, Inst. de act. vbi Zas. limitat in 4. casibus, col. 184.

Actio personalis extinguitur, si creditor per decennium non petierit debitum, Barto. in l. sequitur, §. si viam, ff. de vsu.

Fallit in 3. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 6.

Actio pœnalis non tollit rei persecutoriam, nec econtra, l. ancillæ, C. de furt. l. si pro fure, §. 1. ff. de condit. furt.

Fallit in 6. casib. quos not. Petr. Duen. regul. 7. Fallit in 6. casib. secundum Paul. de Castr. in dict. l. ancillæ, numer. 4.

Actio pignoratitia directa non nascitur, nisi prius soluto debito, l. si rem, §. omnis, ff. de pign. action.

Fallit in 4. casib. vt per Anto. Negusant. in tracta. de pig. in 2. membro, septimæ partis princ. num. 6.

Actio pignoratitia directa soluto debito, creditori competit debitori ad repetendum pignus, l. si rem, §. omnis, & l. solutum, §. si in sortem, l. debitor, §. soluta, ff. de pig. actio.

Ampliatur in 15. casibus, & limitatur in 8. ab Anto. Negus. in tracta. de pignor. in 2. membr. 7. part. princip. numero 9.

Actio ex pacto nudo non oritur, l. iurisgentium, §. sed cùm nulla, & §. quinimò, & §. Marcellus, ff. de pact. l. legem, C. eo.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 54. à Socin. reg. 9. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 16. à Iason. in d. §. sed cùm nulla, nume. 4. Ampliatur in 16. casib. & limitatur in 67. ab Andre. ab Exea. in lib. pacto. in 3. parte, numer. 273. videas de hoc supra in libro Contrac. in titul. de pact.

Actio non datur soluto matrimonio hæredi mariti ex pacto facto per mulierem, in contractu dotis, quòd satisfaciat creditoribus habentibus hypothecata prædia data in dotem, leg. ex conuentione, vbi Docto. C. de pact.

Ampliatur in 5. casibus & limitatur in 3. à Petr. Duen. regul. 12.

Actio pœnalis ex delicto non transit in hæredem, l. pupillum, §. in hæredem, ff. de regul. iuris, l. 1. ff. de priua. delict. l. 1. C. ne ex delicto. defunct.

Fallit in 12. casibus quos not. Petr. Duen. regul. 13. Fallit in 5. casibus, vt per Deci. in l. pupillum, ff. de regulis iuris.

Actiones contrariæ quæ electione tolluntur, nec in eodem, nec in diuersis libellis admittuntur, l. 1. vbi glo. C. de furt. l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de trib. l. cum filiis, §. variis, ff. de legat. 2.

Fallit in 11. casibus, quos not. Marian. Socin. in ca. dilecti, num. 35. de lib. obl.

Actio personalis ex testamento regulariter competit pro legatis etiam de iure forum, l. si res, ff. de leg. 3. l. si tibi homo, in prin. ff. de leg. 1.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 2. à Pet. Duen. regu. 15. Fallit vt per Iaso. in l. 1. num. 4. C. commu. de lega. Fallit vt not. Rip. in l. 1. ff. de leg. 1. nume. 47. & Niger ibi nume 47.

Actione pœnali sublata, durat hypothecaria, l. intelligere, C. de luit. pig.

Ampliatur in 2. casibus. & limitatur in 4. à Petr. Duen. regu. 17.

Actio extinguitur, si creditor succedat debitori, l. debitori, & ibi glo. C. de pact. l. Mutiana. in fi. ff. de condi. & demon.

Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 4. à Petr. Duen. regul. 18. Fallit in 2. casibus. vt per Alexand. in l. debitor, C. de pact. numer. 2. vbi Franc. Curt. limitat in 3. casibus. vbi etiam Iason. & Deci. limitat. Fallit in 2. casibus. vt per Iason. in l. frater à fratre, ff. de condit. indebit.

Confessoria & negatoria actio competit pro seruitutibus rusticis, & vrbanis, §. æquè si agat, Institut. de act.

Fallit in 5. casibus, quos not. Gomes. in dicto §. numero duodecimo.

Actio funeraria in multis casib. est priuilegiata, quos refert Pet. Duen. reg. 393.

Actionem habere, sed elisam, perinde est, ac si nullam

habeat,l.non videtur,ff.de regol.iur. vbi Dec. limitat in 2.casib.

Qui actionem habet ad rem tecoperandum ,ipsam rem habcte videtur,l. qui actionem , ff. dc regulia iuris.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur per Deci.in d.l.

Actio certa ex pluribus, quæ competunt , est eligenda,l.quoties,ff.de regul. iur. vbi Deci. limitat in 2.casibus.

Actione vna pœnali electa,alia tollitur,l. nuuquam, ff. de reg.iut.vbi Dec.ampliat & limitat.

Actio dotis non nascitur, nisi soluto matrimonio,l.si constante,ff.sol.matr.

Fallit vt not.Baptist.à Villa.in suis concl.reg.2.

Actio iniuriarum ciuilis est perpetua.Fallit vt per Baptist.à Villa.concl.26.

Actio mihi datur ex æquitate vbicunque res mea ad te peruenit,ne locupleteris ex re mea,l.nam hoc natura,ff.de cond.indeb.

Fallit in 3.casib.secundum Soc.in l.si me,& Titium,ff.si cert.pet.num.3.

Actio personalis datut contra hæredes pro portionibus hæreditariis,l.1.C.vt act. ab hæred.& contra hæred.

Fallit in 6.casib.quos not.Rip.in l.4.§.Cato,ff. de verb. oblig.nume.28.Fallit in 3.casib.secundum Ange.de Petig.in d.§.Gato,num.8.

Actionem proponere non potest excommonicatus,c. cæterùm,de ind.

Fallit in 14.casib.secundum Felin.in d. capit. cæterùm, numer.13.

Veritas conuitij nnn eximit ab actione iniuriarum.

Fallit in 4.casib.secundum Fel.in c.cùm te,de re iudic. numet.23.

Gui damus actionem,multò magis exceptionem,cap. qui ad agendum de reg.iu.vbi Dyn.declarat,videas Bello.in litera C.in ver.cui damus.

Actio Pauliana creditoribus,quorum in fraudem res alienatæ sunt,conceditur, §.item si quis, Institut. de act.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 5.ego notaui in d. §.num.3.

Actio negociorum gestorum,ad hoc vt oriatur, non requiritur,quòd negocium gestum sit contemplatione illius,ad quem negocium spectat.

Fallit in 5.casib.quos not. Alexand. in l.si mandatum, C.de neg.gest.num.2. Don.Fina.lib.3.

¶ Actio personalis datur contra hæredes pro portionibus hæreditariis:vt in l.pro hæreditariis. C. de hære.actio.

Limita septem modis,vt per Ripam in l.iiij.§. Cato.ff. de verb.oblig.

Actio personalis ex testamento regulariter competit pro legatis,etiam de iure Digest. Hanc regul. probat tex.in l.si res.ff.de leg.iij.& in l. si tibi homo. in prin.ff.de leg.1.cum aliis.quæ actio personalis causatur ab aditione hæreditaris per quā quasi contrahitur cū legatariis,& creditoribus, vt in l.apud Iulianum.§.fin.ff. ex quib.caus.in pos.eatur.& in §.hætes. instit.de oblig.quæ ex quasi contractu.gl.in l.vnic.in § cùm igitur.C.de cad.toll.in verb.cedere.

Amplia primò,vt procedat etiam pro legatis relictis in codicillis:nam,si fiunt codicilli condito testamento,competit actio ex testamento directa: ita tenet Sali.in l.2.in fin.post gloss.ibi.C. communia de leg. Ias.in l.fin.C.de codicil.pro quo videtur text. in l.libertates directæ.ff.de manumis.testamen. vbi libertas directa dari non potest in codicillis testamento cōfirmatis,licet secus ab intestato:quod est verum, licet aliter teneat Niger in l. prima. numer. 50. ff. de leg.j.si autem codicilli fiunt sine testamento pro legatis relictis in eis competit actio vtilis ex testamento,non directa.gloss.fin.& ibi Barto.in l.prima. ff.de testam.& in l.secunda.in verb.personalis.C.communia de lega.

Secundò amplia,vt procedat in legatis, quæ conseruantur,per tex.in authen.ex causa.C. de lib.præter. ita tenet Ias.in l.1.num.101.& ibi Fran.de Rip. nu.41. ff.de leg.j.per text.in l.1. ff.de hæred. institu. nec ad hoc obstat fundamentum Ioan. Ignei relatum per Nigrum in d.l. j.post numerum quinquagesimum, quòd tunc debeat competere condictio ex lege, non actio ex testamento irritato : quia respondeo quòd respectu legatorum non censetur irritatum, imò respectu legatorum,perinde est ac si hæres legitimus scriptus esset in testamento:vt in d.l. si. in fin. ff.de hæred.instituend.

Tertiò amplia,vt procedat etiam in legatis, quæ conseruantur de iure speciali factis cōiunctis personis, iuxta titulum.ff.de legat.præstan.ita tenent Bald. & Ange.in l.j.in fine.C.de bonorum possessione contra tabulas.Ias.in d.l.j.num.5.C.communia de legatis.licet contrarium teneat idem Ias.in l.j.num. 102. ff.de legat.j.quem sequitur ibi Niger in numer. 52. versic.iij.procedit.& per d.Bar.in l.in testamento.in vltima q.ff.de condit.& demonst. vbi quando conditio habetur pro impleta de iure speciali fauore libertatis,iuxta tex.in l.si peculium.§. is, cui seruus. ff.de statu lib.non competit actio ex testamento,sed actio in factum,vel officium iudicis.Sed prædictū argumentum Ias.contra Bal & Ang.nō obstat:quia arguit ex diuersis habētibus rationem diuersam,& separatā:nam quando conditio habetur pro impleta de iure speciali quod tunc legatū conseruetur, illud est contra verba,& mentē testatoris, non est igitur mirum,si non competit actio ex testamēto: secus in legatis,quæ conseruantur per titulum de legatis pręstandis,& sic illa conseruatio fit secundū voluntatē ipsius testatoris qui voluit legata præstare. Hinc videmus,quòd vbi habetur cōditio pro impleta de iure communi,quando stat per hæredē,quo minus impleatur,tunc actio competit ex testamēto: quia tali casu habetur pro impleta,secundum voluntatem testatoris:ita tenet Bart. in l. in testamento. in vltima quæst.quem sequitur Ias.in d.l.1.nu.107.ff. de leg.j.

Limita primò,vt non procedat,quando conseruantur legata per tit.si quis omissa causa testamenti: & hærede repudiante ex testamento in fraudē legatariorum,& adeunte ab intestato:nam cessat actio ex testamento & competit actio in factum prætoria: ita Bar.in l.si pecuniam.ff.si quis omis.causa testamenti.per illum tex.quem sequitur Ias.in d.l.j. nu. 108.& in l.si hæredis seruus.in ij.notabili.ff.de lega.j.

Secundò limita,& intellige hanc Reg.vt hodie competat via executiua pro legato relicto in testamento: ista est glo.notab.quam ibi sequitur Ange.nume.57. in auth.de hæredib.& falci.in §.illud.in verbo, decreto.quam opi.sequitur Alex.in l.fin. nume.3.& ibi Ias. no.6.C.de edic.diui Adria.tol.idem Ias.in l. pactum inter hæredem.num.7.ff.de pact.Segura in l. si ex legati causa.num.66.ff.de verb.oblig.& hanc opin.tenet etiam Roderic.Xuarea in l.post rē iudicatā.vet. sextus casus.nu.1.cum sequentib ff.de re iudic.licet Alex.sibi contrarius teneat contrariam opin. in l.si

cùm

cùm dotem. in §. eo autem tempore. nu. 6. ff. soluto matr. & in l. ait Prætor. in §. 1. nu. 5. ff. de re iud. quem sequitur Dec. in d. l. fin. num. 16. C. de edict. diui Adr. tollen. Alias limitationes ad hanc regu. ponit Ias. in d. l. j. num. 4. C. communia de leg. & in d. l. j. num. 110. ff. de leg. j. & ibi Franc. de Rip. num. 47. cum sequen. Niger num. 47. quas referre non laboro, cùm facilè inueniri possint. Effectus autem vtrum actio compe tat ex testamento vel in factum, ponit Ias. in locis su prà allegatis. P. Duen. reg. 15.

¶ Actio personalis non datur contra singularem rei successorem, vt in l. j. in §. si hæres. ff. ad Trebell. & in l. fin. §. fin. in §. Lucius Titius. ff. de contrah. emp. & in l. non aduersus. C. si certum petatur.

Hanc regulam limitat Socin. in regula clxxvj. quem re fert, licet corruptè, vbi ponit alias duas limitationes ad hanc regulam Paris. in cons. xxxij. num. 117. in j. volum. suorum consil. Octo limitationea. vbi tractat materiam, ponit Ripa in d. §. si hæres. à nume. 2. vsque ad numerum decimumoctauum. P. Duen. regul. 8.

¶ Actio personalis extinguitur, si debitor per decennium non petierit debitum, stante suprà d. statuto quod in iure nostro validum est: ita tenet Bart. in l. sequitur. §. si viam. nu. 4. ff. de vsuca. & in l. cùm notissimi. in princ. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. & in l. si is cui. §. Flauius. num. 3. ff. de solut. & in l. legaui. ff. de liber. leg. & in l. 1. num. 3. ff. de vsucap. & in l. ait prætor. in §. hi planè. ff. ex quib. caus. maior. & in l. cum mulier. ff. solu. matr. & in l. ambitiosa. nume. 14. ff. de decret. ab ord. facien. & in l. nemo potest. ff. de leg. j. numer. 22. vbi in fortioribus terminis tenet, quod in tantum est verum de validitate istius statuti, quod non potest pacto renuntiari: quia est introductum in fauorem publicum & odium negligentis, & istam opinionem Bart. sequitur Ias. in princ. Inst. de actio. num. 100. vbi alleg. pro ista opin. gl. in c. j. in §. porrò. in verb. per restitutionem. & ibi Bald. qualiter olim poterat feudum alienari. in Vsibus Feudorum.

Contrarium imò quòd tale statutum non valeat in vtroque foro tanquam nutritiuum peccati, tenet idē Barto. sibi contrarius, in repetit. l. omnes populi. numer. 24. ff. de iustit. & iure. istam quæst. latissimè examinat Ioan. de Imo. in d. §. si viam. vbi concludit veriorem esse opin. Bart. in d. l. omnes populi. idem Io. de Imo. dicit eam esse communem in cons. xvj. & in consil. xlvj. numer. 2. Francisc. Balbus in tract. præscrip. in ij. parte iij. partis principalis, quæstio. xiij. & xiiij. Philip. Probus in addi. ad Ioan. Monach. in cap. j. numer. 17. de præscrip. libr. vj. & quòd ista sit communis opinio tale statutum non valere, firmat Ioan. Crottus in d. l. omnes populi. & in d. l. nemo potest. versicu. quærit etiam Bartol. & ibi hoc etiam tenet Franciscus Ripa, in d. l. nemo potest. numer. 116. Ludouic. Gom. in dicto principio Instit. de actio. num. 67. Matth. de Afflictis in constitutionib. Neapol. lib. iij. rubr. xxxj. nu. 4. Andr. Alcia. in l. quinque pedum. C. finium regun. Ludouic. Gozadin. in cons. lvj. numer. 13. Steph. Bertrand. in consil. clxxxiiij. numer. 5. in ij. volum. secundæ impressionis. Felin. in cap. fina. numer. 5. de præscript. quibus est addendus Adrian. in quolibeto vj. art. iij. Ex quibus omnibus supradictis apparet prædictum statutum non valere, tanquam nutritiuum peccati. pro qua opin. est tex. in c. si virgo. in versic. si autem scierit, nec ab aliena possessione recesserit. xxxiiij. q. ij. & in c. fin. cum similib. de præscriptio.

Sed posito pro constanti, quòd prædictum statutū valeat, & sic regula nostra procedat vt hodie est dispositum de iure nostro Regio, vt in l. iij. tit. xiij. lib. iij. ordina. & in l. lxiij. Tauri. & in Pragmatica 157. de Madrid, anni domini 1528. vbi dicit quòd seruitia famulorum præscribuntur per triennium.

Et quia supradicta iura tantummodò loquuntur in actione personali, pro prima limitatione est notandum, quòd in actionibus realibus locum non habent: ita concludit Ias. in princip. Instit. de actio. numer. 101. post Bald. & Aret. ibi: motus, quia cùm istud statutum sit odiosum, debet strictè intelligi, l. iij. §. hæc verba. ff. de negot. gest. ita etiam determinat Pet. de Rauen. in Alphabeto suo, in verbo, statutum. in vers. in statutis verba propria. pro qua opin. Ias. allegat glos. in l. Aurelius. in §. Mæuia. in verbo, pupillæ. ff. de liberat. legata. per quam glos. ita tenet Ludoui. Roman. in consilio ducentesimoprimo. numero tertio. Francisc. Curt. senior in cons. lxvj. numer. 8. licet contrarium velit tenere Gomezius in princip. Institut. de actio. num. 66.

Secundò limita supradictas leges Regni non procedere in foro conscientiæ: ita determinat Alphonsus à Castro, in casu d. Pragmaticæ de Madrid: eam declarando in libro secundo, de potestate Legis pœnalis, cap. x.

Plures alias limitationes ponunt ad supradictam regulam, & leges Regni Doctores in varijs locis, quas congerit Francisc. Balb. in d. q. xiij. & xiiij. Gomezius in d. princip. Instit. de actio. num. 68. Felinus in dicto capitulo finali, numero quinto, notabiliter Rodericus Xuarez in l. post rem iudicatam. in vj. limitatione. ff. de re iudic. Vnum tamen non est prætermittendum circa supradictam regulam, & in casu dictarū legum, quod si præscriptio interrumpatur per litis contestationem, actio, quæ erat decennalis perpetuabitur in quadraginta annos: ita concludit Ioan. de Imol. in l. seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. Angel. de Perus. in l. sicut. C. de præscript. triginta vel quadraginta ann. quos sequitur Ias. in §. pœnales. numer. 113. Instit. de actio. & in l. actione. §. si is qui temporali. numer. 3. ff. de iureiuran. & in l. ex hoc edicto. numer. 3. ff. de eo per quem factum erit. & ita determinat Rodericus Xuarez in l. post rem iudicatam. ff. de re iudicata. numer. 4. per glos. quam dicit singularem in l. fin. in verbo, finienda. C. de dolo. quæ glo. dicit, quòd generaliter omnis actio perpetuabitur per litis contestationem, nisi duæ actiones, quas ibi glo. excipit: quam glos. vltra Rodericum Xuarez sequitur Pyrrh. Englebermæus, vbi excipit quatuor actiones, & tractat materiam in l. non solet. ff. de regul. iuris. & sic supradicta gloss. generaliter intelligit quòd lex fina. super parte extendimus. C. de præscri. xxx. vel xl. anno. habeat locum tam in actione reali, quàm in aliis, quæ minore tempore durant, quòd perpetuabuntur in xl. annos per litis contestationem. Quod tamen intelligo habere locum inter creditorem, & debitorē, non tamen extenditur ad personam fideiussoris: quia interruptio facta per citationem, vel litis contestationem cum reo principali, non interrumpit nec perpetuat quoad fideiussorem: ista est glos. notabilis secundum Barto. ibi numero quinto. in l. cùm quis. §. si quis pro reo. in verbo, annus. ff. de solutionib. ita tenet idem Bar. etiam per illam gloss. in l. si fideiussor. in §. fin. ff. mandati. & illam glos. sequitur Alexand. in l. mora rei. ff. de verbor. oblig. P. Duen.

¶ ACTIO pœnalis non tollit rei persequntoriam, nec econtrà. tex. est in l. ancillæ. C. de furtis. & in l. si pro fure. in §. j. ff. de cond. furti. & in l. si pignore. in §. cùm furti. ff. de furtis.

Fallit primò in pœna conuentionali, vt in l. rescriptum. §. si pacto. ff. de pactis.

Secundò fallit, quando pœna esset extraordinaria, in l. quarta, aliàs tertia, in §. fina. ff. nautæ caupo. & stabularij.

Tertiò fallit, quando actio non esset pœnalis à sua origine: sed ex postfacto efficeretur pœnalis prupter contumaciam rei, vt in actione, quod metus causa. nam si reus restituat rem, non condemnabitur ad quadruplum: vt in l. si cum exceptione. in §. si quis. & in §. hæc autem actio. ff. de eo, quod metus causa.

Quartò fallit, quando intentaretur cōtra diuersas personas, vt in l. manifestissimi. in §. tales. C. de furtis.

Quintò fallit, quando resultaret contrarietas, l. j. & ibi Doctores. C. de furtis.

Sextò fallit, quando in pœna inesset persecutio, vt in l. hoc edicto. ff. de public. & vectig. P. Duen.

Actio personalis soluitur morte, Azo in Summa, C. si ventr. nom. sequitur enim personam sicuti lepra leprosum, Doct. l. prima. C. de summa Trin. & fide catho. Rub. ff. de reb. cred. l. pupillum. §. in hæredes. ff. de reg. iur. l. 1. ff. de priu. del. §. non autem. Inst. de perpet. & tempor. act. l. 1. ff. de publ. iud. Doct. l. 2. C. qui test. fac. poss. Corn. cons. 195. volum. 1. Anch. cons. 273. Non enim alteri per alterum iniqua conditio infertur, neque alterius odio prægrauatur, l. iure naturæ. ff. de reg. iur. c. locupletari. de reg. iu. 6. l. sicuti. ff. eod. Fallit primò, quando successor factus est locupletior, not. l. 1. C. ne ex del. def. Secundò fallit, quando àl. imponitur pœna, l. 3. §. quòd autem. ff. quòd quisque iuris. Tertiò fallit, cum pro pœna defuncti causarur except. l. in hæredem. ff. de calum. Quartò fallit, quando factum est à prælato, qui nomine dignitatis gessit, Inno. c. cum dilect. de ord. cogn. Doct. ca. 1. de solut. Quint. fallit, quando successor non vindicauit mortem defuncti, l. Caius. ff. ad Sylla. l. 1. C. de his, quib. vt indi. Sext. fallit in hęredib. vsurarij. cap. tua, de vsur Sal. l. 1. numer. 8. C. ne ex delict. defunct. Bart. l. 1. numer. 8. ff. de priu. del. ampl. 1. procedere in hærede vniuersali. Baldus l. debitori. numer. 4. C. de pact. Secundò ampl. in fisco hærede, l. Vrianus. ff. de fideiussor. Tertiò fallit in obligatione etiam naturali, l. debitor. ff. ad Trebell. Quartò ampl. vt procedat ipso iure: Barto. d. l. debitori. Quintò ampl. etiam si debitor, & creditor sibi succedant ad inuicem, l. Stichum §. aditio. ff. de sol. l. Mutianæ. ff. de cond. & demonst. & hoc nisi pro parte tantum succedant, tunc enim pro parte tantum confunditur actio, l. licet. C. de falsi. l. si ab eo. C. de nego. gest. Ratio huius quintę limitat. est, quia in eadem persona pro eadem causa concurrere non potest actio actiua & passiua, Barto. l. si vxor. C. de bon. auth. iud. poss. conc. cum hac concl. Bellam. cap. ex parte. numer. 17. de arbit. Bal. cons. 162. numer. 5. volum. 2. Paris cons. 155. volumi. 4. Cur. l. imperium. numer. 4. ff. de iurisd. omn. iud. Angel. cons. 63. Marsil. l. fin. numer. 16. ff. de quæst. Mileus in pract. crimi. num. 152. Ignæus l. 1. §. si sibi. nume. 67. ff. ad Sylla. Dec. l. pupillum. §. hæredes. numer. 3. ff. de reg. iuris. Medices tract. 2. part.

¶ ACTIO pignoratitia directa non nascitur, nisi prius soluto debito, vt in l. si rem. la 2. in §. omnis. ff. de pignoratitia actione.

Hanc regulam limita quatuor modis, vt per Antonium Negusantium de Fano, in tractatu de pignoribus, in secundo membro septimæ partis principalis, numero 8. P. Duen. reg. 9.

¶ ACTIO pignoratitia directa, soluto debito creditori, competit debitori ad repetendum pignus. Hanc Regulam probat tex. in l. si rem. §. omnis. & in l. solutum. in §. si in sortem. & in §. solutam. & in l. debitor. in §. soluta. ff. de pignor. actio.

Hanc Regulam ampliat xv. modis, & limitat viij. modis Negusantius, in tract. de pigno in secundo membro septimæ partis principalis, numer. 9. vsque ad finem. P. Duen. reg. 10.

¶ ACTIO stricti iuris est talis naturæ, quòd fructus & accessiones non veniunt, nisi à tempore litis contestatæ, dato quòd debitor fuerit interpellatus extra iudicium.

Primò fallit, quando quis petit id, quod est suum, vel aliquando fuit suum: quia tunc veniunt fructus & accessiones à tempore moræ, etiam in actionibus stricti iuris. ita probatur in l. videamus. la grande. §. si actionem. ff. de vsuris. pro hoc facit etiam l. ij. C. de pact. inter emptorem & venditorem.

Secundò fallit, vt in casu l. filius. §. fin. ff. de collat. dotis. & ibi glos. & Bartol.

Tertiò fallit in contractibus celebratis cum Principe: quia quamuis sint stricti iuris, tamen habent naturam bonæ fidei. vt in simili tenet Bald. in tit. de pace Constantiæ. versic. suprà verò.

Quartò fallit etiā dicta regula de iure Canonico: quia non fit differentia an actio sit bonæ fidei, siue stricti iuris: vt per Bald. in c. j. de plus petitionib. B. Soc. regul. 13.

¶ ACTIO in salua. Caius libr. ad edict. Prætor. Lex 131. al. 182.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio, saluæ permanent. Non videtur perfectè cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest.

ADDIT. quod ei casu.

Scilicet, & perpetuæ fiunt, & in hæredem transeunt. l. non solet. & l. pœnalia. eod. tit. Viuiennus.

¶ ACTIO seruilis. Caius lib. 1. ad edict. Prou. Lex 107. al. 108.

a Cum seruis [a] nulla actio est.

ADDIT. a seruo in P. Floren.

Extrac. de iurisdic. & vid. l. in personam, hoc eo. tit. seruus in ciuili causa nec agere nec conueniri potest: in criminali tamen & accusare & accusari potest. Viuiennus.

¶ ACTIO tributoria. L. †45. Vlpianus libr. 29. ad edictum. †al. 44.

a Totiens in hæredem damus [a] de eo quod ad eum per
b uenit, quotiens [b] ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex suo.

ADDIT. a al. additur, actionem. b de dolo.

Ad edictum de tributoria actione, iunge l. 100. l. 200. §. 2. 195. hoc iu. §. fin. l. cùm Prætor in hæ. l. 39. sicuti pœna, de trib. l. in hæ. §. si seruo. PERVENIT. Exc. Vi bonorum raptorum, l. 1. §. fina. de con. fur. l. si manifestus, §. ei, l. in condic. l. si pro fu. eod. tit. SVO. Ratio, de ser. cor. l. in hoc, C. de pœn. l. sancimus. Riisvvich. paratit.

Actio vtilis danda est, quoties deficit actio vel exceptio. de præscrip. ver. scilicet quories. Riisvvich.

Actio famosa tunc demum danda est, cùm remedio alio locus non est. de in integr. rest. l. 8. in fin. de dol. l. 7. in fin. Riisvvich.

¶ ACTIONIS alea. Quod non valet vt ago, valet vt valere potest.

PRO.

Ext. de testib. c. nos quidem.
Ext. de verb. signif. c. abbate.
Ext. de despon. impuber. c. tuæ.
D. de seruit. l. si tam angusti.
D. de vsu & habita. l. diuus.
D. de pact. l. si vnus. §. penult.

CONTRA.

Ext. de off. deleg. c. cùm super abbatia.
Ext. de despon. impub. c. de illis.
C. de codicil. l. vlt. §. vlt.
D. de testamen. l. ea ea scriptura.
D. de acceptil. l. an inutilis.

SOLVTIO.

Si is qui agit, nullo alio modo voluit rem valere, nisi eo modo, quo tunc exprimebatur, vel verba intendebant, locum habet hæc regula. Voluntas porrò sua talis esse præsumitur quandoque ex verbis legis, quandoque ex forma contractus. Vbi vero hæc præsumi non possunt, contrariam regulam credo obtinere. Damas. reg. 78.

¶ ACTIONEM non habens in iudicio experiri non potest. de neg. gest. l. item si cú putaui. l. 5. §. si pupilli.

Iudex dare non debet actiones ex turpi negocio.

Cùm quæritur de damno, & par vtriusque causa est, quare non potioris sit, qui tenet, quam qui persequitur. Paulus de verb. oblig. l. qui sequitur.

Qui ante diem agit, malè agit. Quando di. vsufr. in fin. Riisvvichius.

¶ ACTIONEM vbicunque in ciuilibus, lex vel statutum non dari dicit, ope exceptionis intelligitur, nó autem ipso iure: tenet Bar. per tex. ibi in l. 1. §. sublata. iuncto principio illius l. ff. ad senatusc. Treb. vbi & Ang. & alij. Idem Bart. in l. j. per illum tex. cum gl. ff. de inreiur. & in l. cum lex. ff. de fideiusso. & in l. 1. per illum tex. ff. ad Maced. & hanc regulam confirmat, & defendit Ias. in d. §. sublata.

Limita dupliciter, vt per Ias. ibi, in lectura duplici illius §. I. B. Dias. reg. 13.

Actione populari potest quis conueniri pro damno dato à tertia persona. Doc. omn. l. 1. & seq. ff. de popul. act. quod intellige dummodo pecuniaria petitio competat cuilibet de populo, non in pœna corporali. Alexand. l. sæpe. numer. 33. ff. de re iud. in termin. huius reg. Med. reg. 8.

¶ ACTIONE pœnali sublata, durat hypothecaria. Hanc Regulam ponit textus in l. intelligere. C. de luitione pignoris.

Ampliatur primò, vt etiam procedat in præscriptione: quia sublata personali per præscriptionem triginta annorum, iuxta l. sicut. C. de præscriptio. xxx. vel xl. annorum. hypothecaria, quæ aliquando durat longiori tempore, durabit adhuc donec durat eius vita: iste est tex. & ibi glo. in ij. exemplo, quam ibi sequuntur Bal. & Salyc. in d. l. intelligere. Paul. de Castr. in l. eos, qui. num. 2. C. de vsu.

Secundò amplia, vt procedat, si personalis esset sublata confusione, scilicet, si creditor successisset debitori, & esset grauatus per fideicommissum de restituenda hæreditate alteri: quo casu actio personalis esset confusa per aditionem, vt in l. debitori. C. de pact. tamen tunc hypothecaria remanet, vt in l. debitor. ff. ad Trebel. & notat Alexan. in d. l. debitori. & est tex. & ibi gl. in l. ea lege tante. §. Latinus. ff. de except. rei iudic. gl. & Bal. & Salyc. in d. l. intelligere.

Tertiò amplia, vt procedat etiam sublata obligatione fideiussoria: quia durat etiam hypothecaria, vt fideiussor, qui pro me intercessit, & dedit etiam pignora meo creditori, instituit me hæredem: nam dum ego succedo meo fideiussori, extinguitur dicta obligatio fideiussoria, ita quòd creditor meus non poterit me hæredem fideiussoris mei conuenire obligatione fideiussoria, cùm illa sit sublata per confusionem: sed obligatio hypothecaria, qua res data est pignori à meo fideiussore adhuc durat, & creditor poterit agere contra me hypothecaria ad dictam rem: vt est text. in l. cùm quis. §. fin. & ibi hoc declarat Bart. ff. de solut. Ratio est, quia obligatio fideiussoria nec à principio nec ex postfacto stare potest sine principali. ita notatur in l. si hæres pecuniam. ff. ad Trebellian. sed hypothecaria potest stare sine principali ex postfacto, licet non à principio, vt in l. non intelligere. C. de luitione pignoris. & ita tenet Paul. de Cast. in l. fina. C. de fide instrum.

Fallit primò, quando sententia absolutoria lata est in fauorem debitoris contra creditorem: quia per eam tollitur obligatio principalis & hypothecaria, vt in l. deferente. ij. respons. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur.

Secundò fallit si creditor deferat iuramentum, & debitor iurat se non esse debitorem: quia tunc non solùm non tollitur obligatio principalis: sed etiam hypothecaria: vt in d. l. deferente. & in l. soluitur. §. fi. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur.

Tertiò fallit, quando principalis actio seu obligatio tollitur per pactum seu conuentionem, quia tunc intelligitur etiam sublata hypothecaria vna cum ea, vt in l. soluitur. in princip. & in §. j. ff. quib. modis pig. vel hypothec. soluitur. & in l. cùm soluendæ. ff. de distract. pignor.

Quartò fallit, si debitum solutum fuit creditori, vel etiam creditori creditoris, vel alio modo satisfactum de voluntate creditoris, vel si ad tempus fuit obligatum certum pignus, vel sub aliqua conditione quæ posteà non fuit verificata, nec euenit: illis enim casibus sicut tollitur obligatio principalis: ita hypothecaria: vt est text. iuncta glos. in l. item liberatur. in princip. ff. quib. modis pign. vel hypothec. solui. habetur per glos. & Salycet. in dict. l. intelligere. P. Duen. reg. 17.

ACTIONES contrariæ quæ electione tolluntur, nec in eodem nec in diuersis libellis admittuntur. probatur hæc Reg. in l. j. & ibi gl. C. de furt. & in l. quod in hærede. §. eligere. ff. de tribut. in l. cum filius. §. variis. ff. de leg. ij. & in cap. solicitudinem. el j. de appel. & in cap. j. de postulatione prælatorum. libr. vj. & in cap. gesta. lxxiij. distinct. & in cap. quemadmodum. axiij. q. vij. cum aliis iuribus similibus adductis per glos. in d. l. j.

Limita hanc Regulam vndecim modis, vt per Marianum Socinum in c. dilecti. num. 35. vsque ad numer. 45. de libelli oblatione. P. Duen. reg. 14.

¶ ACTIONES plures eodem libello proponi possunt. fa. her. l. hæredes. §. 1. 25. Riisvvich.

ACTIONES tres, videlicet personalis, rei vendicatio, & hypothecaria, competunt pro omnibus legatis, & fideicommissis. text. est in l. j. C. commu. de leg. & in §. nostra autem. Instit. de legat.

Amplia dupliciter, & limi. vij modis, vt per Ias. in d. l. j. Et vide Iaco. de Nigris in repet l. j ff de leg. j. vbi in materia huius regulæ facit aliam: scilicet, actio ex testamento competit pro legato, vbi est validum de

Iure communi,& concernit vtilitatem alterius: quã tandem ampliat quinque modis,& limitat septem aliis,quem etiam vide ponentem octo casus,in quibus actio hypothecaria non competit pro legatis. I.B.Dias.reg.13.

¶ ACTIONE. Parens,filius,seruus, frater, eorumque actiones.

Argumentum,quòd filius contra remissionem patris iniuriæ possit venire,
ff.de inoffic.testam.l.pen.
ff.de pact.l.si vnus ex.§.inter ius pu.
ff.de appel.l.non tantum.
ff.de adult.l.si maritus.in fin.
ff.ad l.Iul.de vi pub.l.quod cæcum.§.fin.
C.de episcopis.l.si quis in hoc. Azo ru.35.
Argumentum quòd non possit.
ff.de reg.iur.l.bona fide,& l.nec ex prætorio.
ff.de iniur.l.sed si vnus.§.filia.
ff.de iud.l.si longius.
ff.ad Sylla.l.Diuus.

Vt filius contra remissionem,&c.) Vt in contraria Rubrica dicitur,certum debet esse cuilibet, filium vel alium admitti non posse ad actionem iniuriarum, patris nomine,cum pater remisit iniuriam : est autem prima accusatio,& crimen.vt C.de iniur.l.iniuriarum.In publicis autem criminibus aliud est, vel in casibus,quos cuilibet permittitur exercere.&ita intelliguntur pleræque leges huius Rubricæ. vt ff. ad l.Iul.de vi pub.qui accusare.de adul.l.si maritus. §.si fine.& C.de episcopis & clericis.l.si quis in hoc. & ff.de appella.non tantum.Nec obstat, quod dicitur ff.de inoffic.testamen.l.penult.quia ibi sequens suo nomine ad querelam admittebatur;hic autem filius patris nomine non habet iniuriæ actionem. Azo rub.35.

Qui repudiat hæreditatem,non repudiat emphyteotica,quæ sunt in patris patrimonio,
C.de interdict.l.1.
C.de manumiss.l.libertatem.
C.de fund.patr.l.fundum,
C.de collat.l.patri.
ff.de verb.sign.l.horum.§.1.
ff.de bon.poss.l.bo.
ff.vt in poss.leg.l.hæres cui.
ff.de acquir.rer.dom.l.tenet in bo.
ff.de adopt.l.si arro.§.si autem.
ff.de verb.obl.l.stipulatio ista.
ff.ad Trebell.l.quamuis cog.§.sed &.

Qui repudiat hæreditatem,&c.) Hæc est nota,non generale:& puta eam esse falsam:debet enim ita dicere: Qui repudiat hæreditatem, videtur repudiare emphyteosim:quia res data,hæreditatis appellatione continetur : vt ex legibus sub ea positis continetur.

ADIECTIO.

Hæc valent ad quæstionem, quæ dicitur, an feudatarius creditoribus teneatur, cum cæteris bonis paternis repudiet.Potest enim malitiam habere , nec creditoribus tenebitur,vt in Autheo.de exhib. reis.

CAVSA.

Quòd si dominus accepit pecuniam, vt seruum manumitteret suum,ab ipso seruo,
cogetur eum manumittere.
In Inst.de nox.§.dominus.
ff.de acquir.hær.l. si seruum.§.si quis,
ff.si lib.ingenuus esse dicatur.l.1.
C.de lib.caus.l. cùm affirmes. Azo ru.35.

Facta parentum filiis nocent.
C.de acquir.possess.l.vitia.
C.ad l.Iul.maie.l.quisquis.
C.de murileg.l.edidimus.
C.de mulier.quæ ser.prope.l.1.
C.de agr.& cens.l.cum scimus.
C.de quæstio.l.milites diuo.
C.de bon.pos.l.pen.in fi.& l.pri.
ff.de euict.l.si pignora.§.6.
ff.de vi & vi arm.l.interdicto.
ff.de ritu nupt.l.in sub.
ff.qui bon.ced.pos.l.3.

CONTRA.

C.de inof.test.l.si quis sub.io fin.
C.de postlim.reuers.l.1.
C.de reuoc.don.l.is solus.
C.de transaction.l.transactio matris.
C.de quæstion.l.diuus Marcus.
C.de pœn.l.sancimus.
ff.de excus.tut.l.diximus.
ff.de probat.& profess.l.vlt.§.1.
ff.de pœn.l.motis.§.pen.& l.crimen.
ff.de statu ho.l.& seruor.quidē.§. ingenui sũt.
ff.de adult.l.miles.§.defunct.marito.
ff.quod quisque iur.l.illud nomen.
ff.de ritu nupt.l.generali.§.vlt.
ff.de deport.& rel.l.eum qui.
In Auth.de incest.& inutil.nupt.§.si verò.

Facta parentũ filiis nocent.) Regulare est , vt delictum parentũ filio non noceat.vt ff.de pœn.l.crimen.& vt in contraria Rubrica cõtinetur.Fallit autē in crimine læsæ maiestatis.vt C.ad l.Iul.maiest.l. quod quis. & aliàs.vt C.de mulier.quæ prop.seruis.l.1.& C.de quæst.l.diuo Mar.Item fallit,vbi res est vitio affecta: vt ff.de acqui.possess.l.vitia.& tunc idē esset in quolibet extraneo,quod in filio. Itē nocet,vt teneatur, in quantũ ad eum peruenit.vt ff.de vi & vi ar. arg.interdum.hoc.si nascatur actio ex delicto:aliud,si ex contractu.ff.de ac.& obl.l.exposita.& l.ex contractibus.

Quando filiusfamiliàs conueniri potest.
ff.de minor.l.denique.§.verum.& §.quòd si.
ff.de pet.hæred.l.si à domino.in prin.
In Instit.de nox.in fin.tit.
ff.de act.& obl.l.filiusfam.ex.
ff.de nox.act.l.quoties.
ff.de pecul.l.si quis cum fi.
ff.de his,qui deie.vel effud.l.1.§.filius.
ff.de fideiuss.l.si dubitetur.§.filius.
C.de secund.nupt.l.hac edictali.§.vlt.

Quando filiusfamiliàs conueniri potest.) Malè dicit, quando:quia ex communi causa conueniri potest, vt paterfamilias.vt ff. de act. & oblig. l. filius.& vt in legibus sub hac Rubrica positis dicitur. Hodie tamen solus pater conuenitur, si nomine rerum filij conueniatur, in quibus habet vsumfructum :alioquin filius,patre tamen consentiente. vt C. de bon. quæ lib.l.vlt.§.vlt.& primo responso. Azo rub.35.

Quando filius admitti debet ad vtriusque matris successionem ,facti qualitate proposita:
eadem est quæstio,si vnum ex pluribus interfec.sed fuerit neci.
ff.de quæst.l.1.& 2.
ff.ad l.Aquil.l.ita vulneratus.
ff.de bonor.secundum tab.l.qui ex libertis.
ff.de inter.act.l.qui seruum.

CONTRA.

ff.de iur.iur.l.si duo.

ff.de

ff.de test.tut.l.duo sunt Titij.cũ suis cócordã.
ff.de cond.&demonst.l. Titio.

Quando filius admitti debet ad vtriusque matris successionem,&c.) Filium debere admitti ad vtriusque matris successionem, facti qualitate non proposita. Minus discretè hîc ponitur quæstio. Fingas igitur, prout verisimile esse videtur, secundum quæstioné, quòd quidam à duabus meretricibus, tanquam filius detinebatur: vtraque dicebat, suum esse filium: hic vtramque dicebat suam matrem esse: decedit vtraque: hic vtriusque successionem sibi vendicat, vt filius. Illud satis dici potest, vt simul petat vtraq; repellitur, quasi impossibile prætendat, quòd filius sit duarum fœminarum, ita quasi ipsi sit contrarius, cum hic dicit, se esse filium huius, ergo dicit, se non esse filium illius: & ideo debet repelli. vt ff. quand. appel.sit.l.2.& de procur.l. Pompon. §.sed & is qui. vel ratione incertitudinis, vt in contraria Rubrica: quia non implet intentionem suam. vt C.de rei vendic.l.res. Si verò vnam primò petit, & obtineat, & aliam petit, non obstat ei prima allegatio: quia in alio iudicio est facta. vt ff. de inofficio testamento.l. Pap. §. si is in pu. & quia potius debet ad hæreditatem vtramque admitti, separatim tamen, vt dictum est quoniam ab vtraque, ratione incertitudinis, repellitur, vt in hac Rubrica dicitur. Azo,ru.35.

Filius viuente patre, dominus dicitur.
In Instit.de hær.qual.§.sui.
In Insti. de hęr.quę ab intest.§.sui.
ff.de lib.&posthum.l.in suis.

Filius viuente patre, dominus dicitur.) Subaudi, quasi dominus: quia inde alitur, & gubernatur: & quia spem habet, quòd patri succedat: nec enim verè dicitur dominus, cum pater de iure naturali & ciuili, insolidum sit dominus: duo enim insolidũ domini esse non possunt: vt suprà in illa Rubrica continetur, Quòd maritus,&c. Azo,rub.35.

Fratrem fratri in emphyteosi succedere, non dominum, post diuisionem vel successioné: videtur ergo, quòd locus sit accusationi: sed nó quidé in feudis.
In Iustit.de leg.§ si eadem res.
In Instit.de assigna.liber.in prin.
ff.de vsus.ac.l.inde Neratius.§.& non solum. & l.si mulier.
ff.quib mod.vsufr.amit.l.2.in prin.

Fratré fratri,&c.) Hanc Rub. non intelligo: est igitur stultè posita. vt ff.de testamẽtis.l.domin⁹. Azo,ru.35.

Quòd ille, qui tenetur quartam communicare, teneatur vsufr.communicare acquisitum.
ff.de acquir.rer.dom.l.si is, qui secundum.
ff.de dam.infect.l.damnum.§.flumeo.
ff.de ser.expor.l.Titius.

CONTRA.

ff.de verb.obl.l.cùm seruus.
ff.de collat.Auth.
ff.de suis & leg.l.in testamento.

Quòd ille qui tenetur,&c.) Hanc Rubricam non intelligo, scilicet in cuius persona, & in cuius facto contingat: in genere tamen possum respondere: quia si bona, vel partem meorum teneor dare, & vsufru. continẽtur. vt ff.de bon.aut.iud.pos.l. in venditione, & de vsufru. l.in multis casibus. Leges autem in contraria Rubrica positæ, non obstant in aliquo. quia nihil rem tangunt. Azo,rub.35.

Per filium lucrantem ex pecunia, à patre profecta, patri lucrum quæri & communicari.
ff.de petit.hær.l.si & rem & precium.

Sed si dubitetur, vnde quæsiuit: quid præsumetur? dicunt quidam, quòd ex re patris. vt ff.de donat. inter vir. & vxor.l.quintus.& non aliunde. arg. C.de arb.l.si defunctus. sed Io.respiciebat personam filij, aut scit acquirere, vel non.
ff.de vsufr.l.ea re fruct.
ff.de peculio.l.si seruus eo tempore.§.etiam.
ff.de in rem vers.l.si filius.
ff.de pig.l.cum taberna. Azo,ru.35.

Nec acquiri, nec communicari.
In Insti.per quas pers.nob.acq.§.hoc quoq;
C.de bon.quæ li.l.cum oportet.§.cũ autem.
C.de emancip.lib.l.vlt.

Per filium lucrantem,&c.) Indubitanter verum est, quod sicut ex suis rebus pater quærit, ita & si occasione rerũ suarum filio quid obueniat. vt in hac Rubr. continetur. vt ff. de nox.l.si in re communi. & in Inst.per quas pers. acqui.§.igitur liberi. leges autem inductæ in contraria Rubr.in nullo contradicunt. Azo,ibi.

Differentia inter filium & seruum.
ff.de procura.l.seruum.
ff.de pecul.l.in depos.
In Instit.quod cum eo.§.illud.
ff.de acquir.pos.l.quod quid.
ff.de stip.seruorum.l.si seruus communis.

Differentia inter filium & seruum.) Hæc est nota, non generale: negari enim non potest, quin seruus differat à filio in casibus: vt in ll.sub Rubrica positis continetur. sed in plerisque conuenit. vt in Instit. quod cum eo.in princ. Azo,ru.35.

Ea quæ facti sunt, per seruum domino non acquiri.
In Instit.de stip.§.seruo.
ff.de solut.§ si Stichum.
ff.de cond.& demon.l.quod hæredi.
ff.de euict.l.minor.§.si seruus.
ff.de adim.leg.l.legatum.

Ea quæ facti,&c.) verum est, quòd quicquid per seruum quæritur, domino quæritur, vt ipse experiatur, & commodum sentiat, & quicquid velit, faciat: hoc.si datio, vel aliquid quod iuris sit, contineatur in stipulationé, puta iter vel actum est stipulatus, vel vsumfr. vel vti frui. vbi autem factum continetur in stipulatione, quod certæ personæ concessum ab alio prædictis modis quæritur patri, nó tamé vt ipse faciat: vt in hac Rubrica continetur. Azo, rub.35.

Seruus sine domino est.
ff.de nox.act.l.si seruum.
ff.de lib.caus.l.si vsum.

Seruus est,&c.) Hoc verũ esse dico, etsi habeatur pro derelicto: licet quidam dicant, cum eripi ingenuitate. arg.in Aut.de nup. coll. 4.§.si verò ab initio. & §. multo potius. Sed certè ibi non loquitur, nisi de seruo languente: quod etiam dicitur in C.de Lat.libert.toll.§.sed sancimus. Azo,rub 35.

Factum filij patri non nocet.
ff.quod quisque iur.l.pen.
ff.de excus.tut.l.diximus.
ff.de pœn.l.moris.l.filius.§.ius.
ff de adult.l defunct.
ff.de in ius vocan.§.adopti.
ff.de probat.l.etiam.& l.vlt.§.1.
ff.de stat.hom.l.ex seruor.

Factum filij non nocet patri.) Vt puniatur per filium, vel vt sentiat damnum in paternis: vt in hac

Rubrica dicitur. In peculiaribus verò, etiam inuito patre, contrahendo obligat patrem. vt ff. de pecu. l. si seruus §. vlt. Azo, rub. 35.

¶ ACTIONVM vtilium sedes in l. 1. de act. & ob. Negatoriæ verò & confessoriæ ad l. si prius. de ope. no. nuntiat. Riisvvich.

¶ ACTIONIBVS bonæ fidei, veniunt vsuræ à tempore moræ, absque eo quòd lis contestetur. text. est in l. videamus. in princ. ff. de vsur.

Limita & intellige, quando tales actiones competunt contra eum, qui nullum ius habet: sed si competant contra eum qui mero iure habet ius, licet possit priuari eo, tunc vsuræ tantùm veniunt à tempore motæ litis. Hoc voluit glos. in l. prima. C. de his quibus vt indignis. & ibi ita declarat Pau. quem ibi refert & sequitur Ias. in fine. Ioan. Bern. Dias. reg. 14.

¶ ACTOR impeditus iusto impedimento, & necessario regulariter non tenetur mittere procuratorem. l. non exigimus. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio.

Fallit, quando causa est multum ardua. Doctor. dicto §. si quis in.

Fallit, si idoneus procurator inueniri in eo loco posset. Bartol. l. idémque. ff. pro socio.

Fallit, quando causa cœpta esset, & pòst superuenisset impedimentum. text. l. eundem. §. j. ff de legat. Bartol. l. fina. ff. de in integrum restitutio. Hanc autem fallentiam amplia etiam si causa esset solùm præparata: & reus sciebat, secundum Bald. in l. ab eo. C. quomodò, & quando iudex. per text. in d. §. j. nisi citò reus sit reuersurus. l. cùm antiquitas. C. de testamen. cum not. per Pet. & Cyn. vide de præmissis fallent. per Iaso. & alios in d. §. si quis in iudicio. S Ianua. re. 15.

¶ ACTOR in libello se referens ad instrumentum, in quo nihil reperitur, si tamen postea debitum probat per alias probationes, obtinere debebit, non obstante relatione instrumenti, in quo nihil reperitur. Roma. consi. 11 gl. 1. l. admonendi, nu. trigesimoprimo, & de iureiuran. vbi Ias. si vero non probabit, non auditur quia relatio est in referente. Doct. com. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. l. hæc venditio. § huiusmodi. ff. de contr. emp. Port. consilio 32. nume. 17. Ruin. consil. 84. nu. 4. volum. 1. Dec. consi. 2. num. 18. Por. consi. 100. nu. 1. Paris. cons. 21. nu. 29. volum. 3. Med. re. 10.

¶ ACTOR indefinitè constitutus ad omnia constitui dicetur sicuti curator. l. 3. §. pupillus. ff. de tutelis. l. quod dicitur. ff. eod. l. curatorem. ff. de tutor. & cur. dat. ab his. Specul. in tit. de actore. nu. 9. per c. si romanorum. 19. distinct. cap. 1. in fine, l. distin. c. quod circa, de priuileg. Med. reg. 2.

¶ ACTOR, REVS. Bonifac. Reg. xxxij.

Non licet actori, quod reo licitum non existit. Vide Dynum hoc loco. Viuiennus.

¶ ACTOR sequitur forum rei.

PRO.

C. vbi in rem actio. l. vlt.
11 q. 1. experientiæ.
Ext. de foro com. c. sanè. & c. cû sit generale,

CONTRA.

Ext. de foro comp. c. quòd clerici. & c. si.
Ext. de iur. patro. c. relatum.
11. q. 1. c. relatum.
C. de iurisdic. omn. iud. l. iuris ordinem.

SOLVTIO.

Regula præmissa vera est: fallit tamen in ecclesia, quæ malefactores & hostes suos sub quo mauolt iudice, poterit conuenire, d. c. cùm sit generale. Illud autem c. relatum, loquitur secundum statum primitiuæ ecclesiæ, quò deo tempore omnes causæ ad ecclesiam deferebantur. Damas. reg. 65.

¶ ACTOR & reus, l. 168. fauorabiliores rei. l. 171. in pari. l. 197. cùm par. l. 43. qui in alterius.

Actor in sua potestate habet, quando agere velit. de doli exceptio. l. quinquagesimaprima, in fin. sup. l. 43. qui in alterius.

Prius actor debitorem amicè admonere debet. de iud. c. nouit. de ser. vrb. præd. l. quidam. C. de pig. act. l. debitores. de min. l. Aemilius.

Forum rei sequi debet actor. C. vbi & apud quem. l. quoniam. de alie. iud. l. quia. C. vbi in rē act. l. fi. de foro comp. c. si clericus. c. cùm sit generale. 11. q. 1. c. experientiæ tuæ. cum sequ.

Probandi onus incumbit actori. Instit. de interdict. §. commodum. Inst. de legat. §. & verius. de proba. l. 2. C. eo. tit. l. actor. C. de episc. au. l. si legibus. de proba. c. licet causam. Riisvvich.

¶ ACTORI non licet quod reo licitum non est, capitulo non licet. de regul. iur. 6. vnde si denegatur reo potestas producendi testes post deducta testificata, neque actori fuerit licitum. §. illud. authent. de testibus. item si reo non licet reuocare procuratorem post litem contestatam, nec etiam actori. l. post litem. ff. de procurat. vnde lex corrigens in actore extenditur etiam in reo. gl. l. per interuallū. ff. de iudiciis. glo. auth. qui semel. vers. triginta dierum. vbi doct. com. C. quomodo, & quando iudex. Din. d. ca. non licet. numero secundo. Euer. in loco à correl. numero 7. Boer. post Din. d. capitulo non licet nu 5. Médices, reg. 9.

¶ ACTORE non probante, reus debet absolui, l. qui accusare. C. de edendo.

Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in octo, à Ioanne Butr. Bald. & Sali. in dicta l. qui accusare. vbi etiam Ioan. Bologn. ampliat in septem casibus, numero septimo.

Ampliatur in octo casibus, secundum Franc. Hercula. in tracta. de negati. numero 70. Ampliatur in sex casibus, & limitatur per Deci. in dicta l. qui accusare. Fallit in multis casibus, quos not. glo. in cap. primo, vt ecclesiast. benefi. Fallit in vndecim casibus, quos not. Speculat. in titu. de probation. §. probate. versi. tunc ad propositum. Fallit in duobus casibus, vt per Iaso. in dicta l. Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in quindecim à Marsil. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstion. vltra quos plures ponit Purpura. in dicta l. qui accusare. numero 8. Fallit in vndecim casibus, quos not. Iacob. de Ptolomæis in l. admonendi. ff. de iureiurand. numero centesimo decimoquinto. Fallit vt not. Baptist. à Villalob. conclus. quadragesimaseptima.

Circa merita causæ pariter fauetur actori, & reo, not. in l. de die ponenda. ff. qui satisd. cogantur.

Fallit in 3. casib. quos not. Ias. in d. l. nu. 2. ver. capio secundum membrum.

Actor impeditus iusto, & necessario impedimento, tenetur mittere procuratorem: hanc esse communem opinionem attestatur Ias. in l. non exigimus, §. si quis iudicio, ff. si quis caut.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 8.

Actor

Actor vel reus in causis arduis nō tenetur mittere procuratorem: hanc dicit esse communem opinionem Ias. in d. §. si quis iudicio, numero 13. vbi limitat in 4. casib.

Monachus non potest esse actor nomine proprio. no. in c. cùm dilecta, de ref.

Fallit in 8. casib. vt per Fel. in d. c. colum. 23. Fallit in 5. casib. quos not. Benedictus Capra in suo tractatu reg. 85.

Actor tenetur sequi forum rei, l. iuris ordinem. C. de iurisd. omnium iud.

Fallit in 8. casib. quos not. Socin. in tractat. fallent. regul. 10.

Fallit in 11. casib. quos not. Marian. Socin. in capit. cùm sit generale, de foro compet. Ampliatur in duobus casib. & limitatur in 3. per Alexan. Loscum in d. l. iuris ordinem, numero 8. Fallit in 52. casib. quos not. Speculator in tit. de competenti iudice, in §. generaliter. Fallit in 3. casib. vt per Bello. in suis conclusio. in litera A. in versic. actor. Fallit vt per Damas. reg. 75.

Actor in actione proposita, & reo cognita, cogitur persistere. Auth. qui semel, C. quomodo & quando iudex.

Fallit in 4. casib. quos ponit Io. Franc. Purpur. in l. edita. nu. 38. C. de edendo, vbi Io. de Vico Mercato ponit duas limitationes, nu. 11.

Excommunicatus non potest esse actor. c. intellleximus, de iudiciis.

Fallit in 4. casib. quos not. Soc. reg. 132.

Actori non prodest ius superueniens lite pendente, capit. fina. vbi DD. vt lite pendente, l. non potest. ff. de iud.

Fallit in 5. casib. quos not. Soc. reg. 216.

Agere quis non cogitur ante tempus concessum à lege. leg. prima. C. nemo inuitus, l. creditor, C. de pigno.

Fallit in 6. casib. secundum Soc. reg. 14. in addit.

Actori non licet quod reo est prohibitum, c. non licet, de reg. iu.

Fallit vt per Dyn. in d. c.

Actor debet habere probationes, l. qui accusare, C. de edendo.

Ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Io. Bolog. in d. l. qui accusare, nu. 3.

Actor tenetur edere reo ad exceptionem fundandam. Fallit in 7. casib. vt per Io. Bolog. in l. fin. C. de edendo, nu. 29.

Actori non datur actio præscriptis verbis, l. siue apud acta, C. de transact.

Fallit in 3. casib, vt per Io. Bologn. in d. l. nu. 56.

Agens ante euentum conditionis, vel diei patitur pœnam duplicationis indutiarum. Fallit in quatuor casib. vt per Alexan in l. pecuniam, ff. si certum pet. nu. 8.

Actor an possit repudiare venientem pro reo in iudicio, declarat Bar. distinguendo in l. si actor, nu. 2. ff. de procu. Donat. Fina, lib. 3.

¶ Actor tenetur edere reo instrumenta ad exceptionem fundandam. hanc regulam ponit Bar. in l. & quia diuo. nu. 1. in j. lectura. C. de eden. per tex. in l. nō est nouū. & in l. iustum. eo. tit. quē sequitur Ale. ibi. Hanc regulā dicit esse cōmunem & latissimè eā examinat Fran. Pur. in d. l. & quia diuo. vbi eam quadrupliciter limitat, à n. 8. vsque ad nu. 16. P. Du. re. 20.

¶ Actor tenetur sequi forum rei: ita probat tex. in l. iuris ordinem. C. de iurisf. om. iud. in l. criminali. eo. tit. in l. fin. vbi in rem actio. de iure Canonico tex. in c. cùm sit generale. de foro comp. & in c. si clericus laicum. eo. tit. facit etiam tex. in l. iij. in prin. ff. de alie. iud. mut. cau. facta. ibi, quia si cum eo qui alterius prouinciæ est experiar, in illius prouincia experiri debeo. Hanc regul. limitat octo modis Bart. Soci. in reg. x. vndecim modis limitat Mari. Soci. in d. c. cùm sit generale. à nu. 8. vsque ad nu. 18. de iure nostro regio limitatur hæc reg. quatuordecim modis, vt in l. xxxij. ti. ij. par. iij. & in l. iiij. tit. iij. ea. par. & in fi. Bar. Soc. ponit mirabilem cautelam per quā ferè nunquam actor sequeretur forum rei.

Amplia hanc regulā vltra eos duobus modis, vt per Ale. Losæum in d. l. iuris ordinem. in nu. 8. vbi etiam ponit alias tres limitationes.

Limita etiam quinquaginta & duobus modis, vt per Spec. in tit. de comp. iud. adito. in §. generaliter. nu. 1. cum sequen. P. Duen. reg. 21.

¶ Actore non probante reus debet absolui: ita probat tex. in l. qui accusare. C. de eden. de iure Regio tex. in l. ccix. tit. ij. part. iij. & in l. j. tit. vj. lib. j. fori: etiam si reus nihil præstet probationis, vel defensionis. Hanc reg. ampliat duobus modis & limitat 15. modis Hip. de Marf. in l. de minore. in §. tormēta. ff. de quæs. vltra quas limitationes vide alias per Frā. Purp. in d. l. qui accusare. à nu. 8. vsque ad finē, vbi notabiliter declarat materiā huius regu. P. Du. re. 22.

¶ Actor regulariter sequitur forum rei. l. iuris ordinem. C. de iurisdict. omnium iudicum.

Primò fallit ratione oppressionis, quæ facta esset per laicum, vel occupationis rei ecclesiasticæ, vel doli aut fraudis commissi, vel commissæ in contractu celebrato inter clericum & laicum: quæ omnia dic vt in capitulo, cùm sit generale. & in capit. licet ex suscepto. de foro competen. in quibus etiam notantur plures casus, in quibus actor trahit reum ad forum suum. & vide etiam aliquos per Specul. in tit. de compet. iudic. adi.

Secundò fallit, quando reus esset voluntarius, non etiam necessarius: vt si Paduanus conueniret Paduanum rei vendicatione coram Potestate Paduano, & Vicentinus qui vendiderat illam rem illi Paduano conuento voluit ipsum defendere ne teneatur de euictione: nam potest petere quòd causa remittatur Vicentiam, vbi ipse sortitur forum, vel debet venire coram Potestate Paduano vbi causa est inchoata. l. venditor. ff. de iudic. quia ipse nō est reus voluntarius, sed necessarius: cùm ipse non fuerit vocatus ad iudicium: sed venit sponte pro suo iudicio, vnde debet defendere in eo foro, in quo est inchoata lis.

Tertiò fallit in fisco, vbi reus sequitur forum vel iudicem fisci actoris, vt probatur in l. j. C. rep. hæred. & in l. defendere. ff. de auctor. tut. & in l. iij. de his, quibus vt indignis.

Quartò fallit in iudicio voluntario, vt in actibus extraiudicialib. ita dicunt dom. de Rota, in quæstio. clxxij. quę incipit, item quæ emancipatio. & est aliàs in ordine lxvij. & ita tenet Dominicus de sancto Gemin. in capitulo, si annum. §. si vero, de iudic. in sexto.

Quintò fallit, quando agitur actione reali ratione rei, quę est in alio territorio, quàm in quo sit reus: quia tunc est in electione actoris conuenire reū in loco domicilij rei, vel in loco vbi res est: vt est casus cum glo. & ibi Doct. in l. filiusfamiliàs. vbi in rem actio. C. hæc tamen fallen. non habet locum quādo reus

esset

esset clericus, & actor esset laicus: quia tunc actor deberet sequi forum clerici conuenti, vt notat Bal. in authen. clericus. C. de episcopis, & clericis.

Sextò fallit, quando iudex rei non facit iustitiam actori, & sic creditori: & tunc creditor & actor possunt à iudice suo impetrare represalias contra ciuitatem ipsius rei, & contra ipsum reum, vt not. Ang. in authen. vt clerici apud proprios epis. §. si verò aut.

Septimò fallit ratione mercātiæ: vt not Paul. de Cast. in l. fin. ff. de iurisdict. omn. iud. & vide aliquot limitationes in locis alleg. per Ang. in authen. de exhib. reis. & vide Paul. de Cast. in l. ordinarij. C. de rei vendi. vbi ponit etiam aliam limitationem de hoc, videlicet, quando in præparatoriis aditur primò alius iudex. & ibi vide multos casus speciales, in quibus actor non sequitur forum rei: vt not. xj. quæstio. j. c. experientiæ. in glos. & per Archid. & Alb. de Ros. in authen. statuimus. C. de episcop. & cleri. & vide Ang. in l. si cui. §. idem Imperator. ff. de accusat. & vide omnino Tancre. in suo opere ordinis iudiciarij. in tit. de foro compet. vbi ponit multos casus, & fallentias.

Octauò fallit: quia pauper, tāquam miserabilis persona, potest trahere reum, etiam laicum in rebus temporalibus coram iudice clerico, sicut est in causa donationis. vide Ant. de But. in cap. per vestras. in princip. & in c. de prudentia. de donat. inter virum & vxorem. & idem dicas de vidua.

Nota vnam cautelam valde singularem per quam fit, vt nunquam actor ferè sequatur forum rei, videlicet, quod ille, qui agit compareat, & dicat iudici ego sum acturus ad talem rem, &c. vos faciatis fieri proclama, vt omnes qui sua interesse putāt compareant, nam hoc casu si quis putauerit sua interesse & compareat, etiam si fuerit clericus, tenebitur respondere in foro actoris, nec obstabit, si diceret actori tu debes sequi forū rei: quoniam ille replicabit, ego non te facio reum: sed si putas aliquid tua interesse in hac mea lite, defende te corā meo iudice: nam ex hoc te reum non facio, & nō debes, nec potes me compellere, vt ego tuum tenear forū prosequi. istam cautelam ponunt Doct. in l. consulta diualia. C. de testib. & Ang. in l. j. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus, quam per legem Falc. in sua repet. quā not. perpetuò in practica. B. Socin. reg. 15.

¶ Actore non probante reus absoluitur. d. l. act. C. de rest. l. minus graue. de quæst. l. de minore, §. tormenta. ad Treb. l. eū qui. C. de ac. & obl. l. negātes.

Vrgere debet actor vt iudex quàm primum partibus suis fungatur. C. de adm. tu. l. frustra. Ruff.

¶ Actvs agentium debent regulari secundum eorum intentionem. l. obligationum substantia. §. non satis. ff. de actio. & obligat. cum concord. quæ nota biliter congerit Ias. in l. si extraneus. primo no. ff. de acquir. hære.

Primò fallit nisi res quæ fit, sit imperfecta, nam tali casu regula non procedit, secùs, si perfecta sit: vt not. Bald. in l. quod sinc. C. de testam. iunctis is, quę tradit Bald. in l. cùm allegas. C. de vsuris.

Secundo fallit quando apparet de intentione, secùs si nonquia propositum in mente retentum nihil operatur. l. ij. repetendi. C. de condictio. ob causam.

Tertiò fallit non procedere, quando est sola intentio sine potestate: quia in quolibet actu voluntas, & potestas requiritur. cap. cùm super. de officio delegari. not. Bald. in l. cùm te. per illum text. C. de don. ante nup. in l. nollet. de acquiren. hæred. & in l. omne verbum. C. communia de lega.

Quartò fallit hoc esse verum quando agitur ex contractu, secùs si agitur ex quasi contractu. l. si is, qui. §. ff. commodati.

Quintò fallit hoc habere locum quo ad actionem directam: secùs est in vtili actione. l. si absentis. C. si certum petatur.

Sextò fallit regulam procedere, quando intentio est expressa: secus verò si de intentione non constat. ita limitat Ias. post Gul. Bar. & alios in l. si vnus. §. pactus ne peteret. vers. limita. ff. de pact.

Septimò fallit non procedere, quando ex qualitate personæ actus aliter esset interpretandus. ita limitant Mod. Hispanū in rub. Insti. de iust. & iu.

Octauò fallit regulam procedere de intentione primitiua, non autem secundaria: vt est text. in l. si absenti. & ibi Bald. no. in ij. oppo. C. si cer. peta. sequitur Iason in l. libet hom. la secunda. vbi miranda est. ff. de verb. oblig. B. Soci. re. 20.

¶ Actvs agentium non operatur vltra intentionem. l. non omnis. ff. si certum petatur. l. obligationum substantia. §. non satis. ff. de actionibus & obligationibus.

Ampliatur in quatuor casibus, vt per Decium in dicta l. non omnis. numero 1. & sequent. fallit vt declarat Maria. Socin. iunior in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. numer. 39. & 42. fallit in octo casibus, vt per Bar. Socin. in tracta. fallentiarum, in additio. regul. 10.

Actus si non valet, vt agitur, valet, & valere potest, l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. cap. vno. §. pen. de spon. impub. lib. 6.

Fallit in quinque casibus, vt per Iason. in dicto §. si quis ita. numero 23. & sequen. Ampliatur in octo casibus, & limitatur in sex, vt per Rip. ibi, fallit in duobus casibus, secundum Crotum ibi, in ver. quinta conclusio. videas quinque conclusiones limitatas per Alci. in dicto §. si quis ita. numer. 17. fallit, vt per Dauas. regula 88.

Fallit, & fallentia sublimitatur à Baptista à Villalobos. conclus. 43. in litera N.

Actus debet interpretari, vt magis valeat, quàm pereat. l. quoties in stipulationibus. ff. de verbor. oblig. l. quoties in actionibus. ff. de rebus dub. facit text. in l. tertia. ff. de testamen. milit. & in capit. abbate sane. de verbo. signific. l. Diuus. ff. de vsu, & habit.

Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 4. à Ias. in d. l. quoties in stipulationibus. à numero 5. vsque ad numerum 6. fallit in 6. casib. secundum Dec. in l. in contrahenda. ff. de reg. iur. nu. 4. vsque ad finem.

Actus inutilis, & inualidus operatur tantum ademptionem actus validi. l. plane, in princ. ff. de leg. 1.

Fallit in 7. casibus, vt per Ias. in d. l. plane, numero 1. & seq. fallit in 6. casibus, vt per Soc. in tract. fallentia. in addi. reg. 7.

Actus gestus contra formam est nullus, c. cum dilecta de rescrip. cap. Pisanis de restitu. spoliato. cap. venerabilis, de off. delegat. l. cum hi. §. si prætor, de transactio.

Ampliatur in 12. casib. & limitatur in 8. à Fel. in d. c. cū dilecta, col. 8.

Actus viriliter constitutus non vitiatur si deuenit ad casum à quo incipere non potest. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. l. in ambiguis. §. non est nouum. ff. de regulis iuris. l. prima. §. casum. ff. de postula. l. is cui. ff. de testa. c. factū legitimè, de reg. iur. in 6.

Amplia

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2. à Deci. in d. §. non est nouum, & à Dyuo in dict. cap. factum legitimè. i

Actus qui potest expediri aliquo inuito, potest expediri eo ignorante. l. nec nô ignorante. ff. de tuto. & curato. l. 4. §. 1. ff. de fideicom. lib.

Fallit in 2. casib. vt per Socin. in tractat. fallent. in addit. reg. 9.

In actu censentur inesse quæ in continenti fiunt. l. in bonæ fidei. & l. petens. C. de pact. l. iurisgentium. §. quin imò. ff. de pact. l. generaliter. §. primo. C. de reb. cred.

Fallit in 10. casib. vt per Felin. in c. exceptio, col. 8. de exceptio.

Fallit in 3. casib. vt per Io. Bolog. in l. lecta. ff. si certum petatur, nu. 32. & seq.

Actus, & dispositio verificatur in prima vice. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. hanc regulam ponit Bar. in l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. l. dotis. la 2. ff. de iure dot. plures ponit decisiones Felin. in capit. 2. de treug. & pace.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. regu. 11. in posterio. Amplia pluribus modis, & limita 7. modis, vt per Felin. in c. innouauimus. de treug. & pace, numero tertio cum sequent. alias limitationes ad hanc regulam, vide per Paul. Paris. in consilio 14. numero 14. volum. 4. & per Ruynum in consilio 62. numero 7. volum. 3. & per Ias. in l. duobus, §. ei qui, numero 2. & 19. ff. de iu. iurand. & in l. diuortio, §. quod in anno, numero 12. ff. sol. matrim. & vide Sebast. Sap. in l. cum antiquioribus, C. de iure delibe. numero vigesimotertio. Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 6. ab Antonio Gabriel. in libro sexto de legib. & const. concl. secūda.

Actus contra legem pro infecto habetur, l. non dubiū, C. de legi. c. imperiali. 25. q. 3.

Fallit vt per Ias. in d. l. non dubium. fallit in 3. casib. secundum Felyn. in capit. in nomine, de test. numero 1.

Actus intermedius vitiat stipulationem, l. continuus, ff. de verb. oblig.

Fallit in 4. casib. secundum Ripam in l. stipulatio ista, §. qui præsens, nu. 17. ff. de verb. oblig.

Actus nullus executioni mandatur, licet nullus remaneat: hanc regulam ponit Præpositus: vbi etiam limitat in 4. casib. in c. dilecto, numero 85. de appelatio.

Actus regulatur secundum naturam sui subiecti, l. eius artificij, ff. de op. liberr.

Fallit in l. 2. in fi. ff. ad l. Aquil. vbi inspicit consuetudo, quæ est altera natura, glo. in l. si quis posthumos, ff. de lib. & posthu.

Actus in dubio debet interpretari in meliorem partē, l. cum creditor, C. de furt. fallit in 2. casib. vt per Fel. in c. auditis, de præscr. nu. 52.

Actus legitimi non recipiunt, neque diem neque conditionem. l. actus legitimi. ff. de reg. iuris.

Fallit vt per Dec. in d. l. actus legitimi. & per Dyn. in c. actus legitimi, de reg. iu. De intellectu d. l. actus legitimi, videas Thob. Nonium, in §. omnis. Inst. de verb. oblig. nu. 12.

Actus impugnatus operatur, quod quis se in eo fundare non potest: hanc regulam cum 6. fallentiis ponit Felinus in c. capitolium, de rescript. numero vigesimosecundo.

Actus simpliciter factus intelligitur, quando in eo non est aliqua conditio, hanc regulam colligit Alciat. & eam limitat in 3. casib. in l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obl. nu. 25.

Actus agentium non potest esse in suspenso, declarat hanc regulam Barto. distinguendo in l. Pomponius. ff. de negot. gest. tamen solemus dicere actus viuentium suspendi posse, non vltimas voluntates. l. fin. ff. commu. prædio. Don. Fina, lib. 5.

¶ Actus alis nus. Res inter alios acta, alij prodest.

C. de diuer. rescri. l. 1.
C. de natural. lib. Aut. item.
ff. de neg. gest. l. quod aliena. §. vlt.
ff. quemad. ser. amit. l. si commun.
ff. de man. te. l. si. ita fuerit.
ff. de reb. aut. ind. possi. l. eùm vnus.
ff. de accept. l. ipsius. §. sed si isti.
ff. de apel. l. si quis separa. §. quoties.

Non prodest, nec obest.

C. de inof. rest. l. si quis. §. vlt.
C. fam. her. l. cohæredibus.
C. de pœn. l. sancimus.
C. de proba. l. ad proba. §. serui.
C. locati. l. circa.
C. vnde vi. l. nemine.
C. de don. inter vir. & vxor. l. res.
C. de lib. caus. l. ea quæ.
C. si vnus ex pluribus ap. l. 1. & 3.
C. de non num. pec. l. vlt.
C. de reis. l. vlt. prope fin.
ff. quod quis. iur. l. 3. §. si is. in fin.
ff. de inof. test. l. qui re.
ff. fam. herc. l. hæredes. §. nulla.
ff. de diuer. & temp. præ. l. an vitium.
ff. de dol. excep. l. procurat.
ff. de re iud. l. non debet.
ff. de eo, per quem fac. esse dic. l. 2.
ff. de in ius voc. l. adopt.
ff. quemad. seru. amit. l. si commn.
ff. de hær. instit. l. paterfamilias.
ff. de alie. iu. mu. caus. l. 1.
ff. si ser. ven. l. loci. §. cùm.
ff. de contra. emp. l. si seruus cõmunis. §. si ser.
ff. si quis ali. re. pro. l. 2. §. 1.
ff. de oper. no. nun. l. depu. §. si plures.
ff. de public. l. quot. §. dominis.
ff. de ap. l. si proba. §. quoties.
ff. de stat. lib. l. si quis ita. §. si duo.

Aliquando nocet.

C. si vnus est plurib. app. l. 2.
C. de duob. reis stip. l. vlt. prope fin.
ff. de oper. no. nun. l. de pupillo. §. si pluriū res
ff. de ma. te. l. si ita stipn.
ff. de cessio. bono. l. is qui.
ff. de statu lib. l. si quis ita. §. si duo.
ff. de os. procons. l. obseruа. §. præsi.
ff. fam. her. l. qui erat hæres.
ff. de bo. pos. cõtra tab. l. non tantū. §. si eman.
ff. quod quisque iur. l. si quis edi. §. dominus.
ff. de instito. l. sed etsi. §. præscribere.
ff. quib. vt indigni. l. tutorem. in fin.
ff. de app. l. in peti. §. si magi.

Res inter alios, &c. & contrà.) Regulare est, vt res inter alios acta, aliis nec noceat, nec prosit: vt in cõtra. Rub. dicitur quādoq; tamē & prodest alij, vt in hac Rub. & nocet, vt in tertia postea sequēti. Azo, ru. 62.

Res iudicata, inter alios alij prodest.

C. si vnus ex pluribus ap. l. 2. §. vlt.
C. de lib. caus. l. iubemus.

ff. da

ff.de naut.caup.stab.l.licet.§.vlt.
ff.de inof.test.l.posthumus.§.si quis ex.
ff.ad Tertul.l.2.§.obiter.
ff.de testam.tut.l.si quis similem.
ff.de iur.dot.l.cùm in fundo.§.ipsius.
ff.quæ in fraud.cred.l.vlt.§.vlt.
ff.fam.herc.l.hæredes.§.si pro emp.
C. de reb.aut.iu.pos.l.cùm ven.
ff.de rei ven.l.in fundo.
ff.de euict.l.si rem,quam.§.1.
ff.si ser.vend.l.loci.§.si fundus.
ff.de appell.l.si quis quot. à sent.
ff.de iur.do.l.si duo.

Non prodest.

ff.de appell.l.si quis.§.vlt.

Aliquando nocet.

ff.de trans.l.vlt.
ff.de re.iu.l.pen.

Contra.

C.de fid.instrum.l.si nostris.
C.de non num.pec.l.si cui.
C.quib.res iud.non no.l.1.& 2.& 3.
C.si vnus ex pluribus.l.1.
ff.de his qui not.infam.l.Lucius.
ff.de pub.l.eum qui.§.qui sæpe.
ff.si ser.ven.l.si de communi.
ff.de iureiur.l.ait prætor.§.denique.
ff.de ritu nup.l.sæpe.
ff.qui pot.in pig.l.Claudius.in fin.
ff.de except.rei iud.l.res inter.
ff.de adul.l.de nupt.§.vlt.

Res inter alios iudicata, &c. & econtrà.) Sicut res acta,ita & iudicata nec prodest,nec nocet inter alios.vt C.res inter alios iudi.l.1.& vt legitur in prox. Rub.& in quarta. quandoque tamen prodest inter alios,vt in casibus sub ista Rub.contentis: & quandoque nocet, vt quandoque ex sententia fit ius,id est,in causa ingenuitatis, filiationis,& inoff.test. vt ff.de stat.ho.l.ingenuum.& de lib.caus.l.& diui.& de inof.test.l.Pap. §.si ex causa.& de lib. agno.l.1. §.vlt. & 2.& 3. Azo,rub.62.

Contra se fidem haberi.

ff.de inter.act.l.de ætate.§.1.

Contra se,&c.) Bene dicit,contra se,quia pro se alicui non debet fides haberi, licet præclarè curiæ honore præfulgeat.vt C.de testi.l.omnib.& de probatio. l.exemplo. Azo,rub.62.

Alterius conditio per alium fit deterior.

In Instit.de emp.& vend.§.si.
ff.pro socio.l.verum.§.si cum.
ff.man.l.si ita.
ff.de ser.expor.l. Titius.
ff.de hær.insti.l.si quis.§.semper.
ff.de verb.obl.l.si quis arbiter.
ff.de stat.lib.l.si quis ita.§.si duo.
ff.solut.matr.l.3. Azo,ru.62.

Teneri ut quis aliena gerere negocia: & econtrà.

In Aut.de referen.3.col.Ibidem.

Iniuria quæ fit vni,alterum contingit.

ff.pro soc.l.cum duob.§.vlt.
Contra,ff.de euic.l.si per impruden.ibidem,

Quandoque quis sibi non prodest, tamè alij nocet.

ff.de aflig.liber.l.1.§.vlt.
ff.de inof.test.l.posthumus.
ff.de his quæ in frau.cred.l.vlt.§.vlt.
ff.ad Tertul.l.2.§. obiter. & l.cquis. & ex his duab.legib.vnde ar.
ff.de testam.tutel.l.si quæ similes.
ff.de iur.dot.l.cum in fundo.§.ipsius.

Contra.

ff.de reb.aut.iud.pos.l.cùm vnus.
ff.de rei ven.l.in fundo.

Alterius conditio, &c.) Regulare, vt non fiat cuiusquam conditio per alium deterior. Fallit tamen in casibus,vt in hac Rub.dicitur,& ff.de alie.iud.mut. caus.fact.l.1.adeò, vt licet quis sibi non proficiat, alij tamen noceat,vt in sequenti Rub. Azo,ru.62.

Qui proprium facit negocium, aduersus alterum regressum non poterit habere.

ff.ad Treb. l.deducta. §. qui post tempus.
ff.man.l.si mandato.§.quòd mihi. Azo,ru.62.

Alterum alteri impedimentum præstare.

C.si se ab hær.abst.l.si omnis.
C.qui bon.ced.pos.l.si pater.
C.de iur.delib.l.sancimus.§.si verò.
ff.de adim.leg.l.3.§.si quis.
ff.de reb.du.l.si fuerit.
ff.de hær.instit.l.imperator.
ff.de ma.resta.l.cùm ex.
ff.de testa.tu.l.duo sunt.
ff.de vsur.l.quoties.
ff.de rei vend.l.idem Pomp.in fin.
ff.de acquir.pos.l.possideri.
ff.de in diem adiect.l.cùm duo.
ff.de confess.l.certum.
ff.de ædil.edict.l.quòd si nolit.§.quæ man.
ff.de pecul.l.peculij.
ff.quod vi aut clàm.l.ait prætor.§.1.
ff.de bon.dam.l.vlt.§.vlt.
ff.si quis caut.l.sed si quis.§.quæ fuit.
ff.de eden.l.1.§.edc.
ff.de interrog.act.l.de æta.§.nihil.
de leg.1.l.huiusmodi.§.vlt.
In Instit.de act.§.curare.

Contra.

In Instit.quod cum eo.§.cæterùm.
ff.de verb.obl.l.conti.§.1.
C.de probat.l.2.
ff.qui admit.ad bon.pos.l.vlt.
C.qui bon.ced.pos.l.in omni.
C.de ann.except.l.sed etsi.
ff.ad Treb.l.restituta.
ff.de ope.no.nun.l.de pupillo.§.qui nunciat.
ff.com.diuid.l.& si.§.1.
ff.de furt.l.qui vas.§.qui furt.
ff.de contra.emp.l.cum ferro.
ff.si pars hær.pet.l.1.§.vlt.
ff.quod met.caus.l.sicut ex.§.in hac.
ff.de pig.l.& quoniam de.§.1.

Alterùm alteri, &c.& contrà.) Solutio. Si duo contraria vel pugnantia petat,vel si talia fuerint duo quorum vnum non patiatur alterum inuicem, dicuntur sibi afferre impedimentum, vt in hac Rub. & ff. de vsur.l.quotiens.& de testa.tu.l. duo sunt Titij.& de reb.dub.l.si fuerit. & de hær. instit.l. qui soluendo. Vbi autem sunt duo non contraria,sed diuersa, & quæ se inuicem patiantur, obtinet cōtraria Rub. scilicet, vt neutrum alteri præstet impedimentum. Azo,rub.62.

Factum alterius alteri prodest.

C.de pact.l.si creditores.
C.si vnus ex plur.l.1.
C.ne de stat.defun.l.si is.

C.de

C.de bon.aut.ind.pos.l.vlt.
C.de temp.in inreg.rest.l.pen.
C.de lib.causa.l.principaliter.
C.de furt.l.vlt.§.litis.
ff.si quis caut.l.si ser.§.1.
ff.de inof.test.l.2.§.Pap.
ff.de crim.expil.hære.l.rem habere.
ff.si seru.vend.l.loci.§.1.in fin.
ff.de iureiur.l.duobus.§.1.
ff.de vsur.l.natura.

Contra, non prodest.

C.de mag.conue.l.1.in fin.
C.de distr.pig.l.vnus ex.
ff.de leg.præ.l.nonnunquam.
ff.de don.inter vir.& vx.l.si spon.§.1
ff.de oper.non.nunc.l.de pupil. §. si plurium.
ff.de coll.bon.l.2.§.vlt.
ff. de admi. tut.l.qui tutor.§.vlt.
ff.de pact.l.si tibi.§.si pactum.
ff.de separat.l.1.§.quæsitum.

Factum alterius, &c.) Hæc duo generalia ita soluuntur, vt diximus suprà, eo.Res inter alios, &c. Azo rub.62.

Pactum vel delictum alterius alteri prodest.

ff.de mag.conuen.l.2.l.si inter ma.
ff.de of.procons.l.obseruare. Azo rub.62.

Pactum super vna re factum, non nocet super alia.

ff.de pact.l.si vnus.§.pact.
C.de donar.inter vir, & vx.l.cùm multæ.Ibid.

¶ Actus & dispositio verificantur in prima vice: ita probat tex.in l.boues.in §. hoc sermone. ff.de verb. sig.hanc Reg.ponit Bart.in l.j.ff.ad l.Iul.maie.& in l. dotis.la ij. ff.de iure dot.hanc Reg. quatuor limitat modis Soc.in reg.xiij.in posterioribus duobus modis per Bernar.de Luc.in reg.dcxiiij.

Amplia pluribus modis, & limita septem modis, vt per Fel.in c.innouamus.de treuga & pacc.nu.3.cum seq. alias limitationes ad hanc Reg.vide per Pari.in cós. xiiij.num.14.in iiij.vol.Ruin.in cons.62. nu.7.vol.iij. & per Ias.in l.duobus.in §.ei qui.num.2.& 19.& 20.ff. de iureiur.& in l.diuortio.in §.quod in anno.nu.12.ff. solut.matr. P.Duen.reg.24.& B.Soc.reg.14.

¶ Actus dummodo constet, licet non appareat contentum in eo, si relatio fiat ad ipsum, verificabitur: ita in terminis per hanc reg.docet Paris.cons.133.nu. 12.quia accedunt aliæ præsumptiones & coniecturæ in informatione facti, aliàs secus, per hanc reg.Doc. l.institutio.ff.de cond.inst.Bart.l. vbi autem.§.illud. ff.de verb.oblig. Ias.l.Marcellus.nu.14. ff.ad Treb.l. placet.nu.22.ff.de lib.& posth. Alex.l.ait prætor.§.si iudex.nu.2.ff.de re ind.Dec.cons.63.nu.6.Decis.Ped. 23.nu.41.Paris.cons.19.nu.68.vol.2. Medic.reg.10.

¶ Actus electionis rerum, in dubio, in minimo interpretatur.c.ex parte, de censi. l.nummis. ff.de leg. iij.l.apud Iulianum.§.scio. de legat. j. alias est sub l. idem Iulianus.

Primò fallit, vbi est incertitudo in rebus, secus si est in personis: quia tunc electio datur hæredi.l.si quis seruum.§.si inter duos.de leg.ij.& not.per Dy.in reg.in obscuris.de reg.iur.in vj.vbi dicit, quòd in personis minimum apparere non potest.

Secundò fallit, nisi propria significatio vocabuli aliud importaret: vt not.Bar.per illum tex.in l.si is, qui ducenta, in princ.ff.de reb.dub.

Tertiò fallit regula, quando illud minimum non habet in se vtilitatem, aliàs secus: vt per gloss. in l.legato generaliter.de leg. j. vbi Alex.in versic.item dicit glos.

Quartò fallit ista regula, quando non apparet quòd electio data fuerit legatario, aliàs secus: vt no.Bar. in l. legato generaliter. de legatis primo. circa finé, in versic.prædicta omnia.

Quintò fallit, quando qualitas legati, & legatarij aliud suaderet. l. si cui.de alimen. & cibar. lega.l.Stichus. de legat. iij. quia legatum obscurum ex affectione cuiusque capis interpretationem, vt dicit text. in l. capienda.§.quod factum est.infrà, ff.de reg.iur.facit tex.in l.Aurelius.§.Titius testaméto.& quod ibi Bar. suprà de lib.leg.

Sextò fallit in legato relicto ad pias causas, quia nec de minimo sed de maiori, fauore religionis, intelligitur.l.Titia.§.Seia.ff.de auro, & argen.lega.vbi Bar. ita limitat istam regulam.& istum tex. pro singulari alleg.Ro.in sing. cccccxv. quæro, si lego ecclesiæ. & no.Abb.in ca.indicante.de testam.ver.vnum tamen sing.& tradit And. Sicu.in cons. lix. illud in medium. lib.ij. B.Soc.reg.19.

¶ Actus factus per maiorem partem, censetur ab omnibus factus.l.quod maior.ff. ad municipal. not. Abb.in cap. cùm olim.in fine, de re iudicata.Et hinc dicitur quòd maior pars reputatur pro toto: vt tradit Bartolus in l.cum delanionis.§. Sabinus.per illũ text.ff.de fundo instructo. & ratio redditur per Bartol.in l. quicunque. in fine. C.de omni agro des.libro xj.

Ista tamen regula limitatur, nisi aliter constaret de mẽte disponentis, volentis consensum omnium debere interuenire: prout not. gloss. in cap. vbi periculum. §.idem quoque.in verb.singulis, de elect.in vj.& tenet Bald.in c.non potest.de re iud.Et istud de plano procedit, quando talis voluntas expressa esset per viam statuti: secus tamen videtur in consuetudine, quæ hoc facere non posset, per ea, quæ not. Abb.in c.j.in pen.not de is, quæ fi.à maio.parte cap. Super quo tamen latius disceptat Dec. in l. refertur. ff. de reg.iur.vbi videndum est. B.Soc.reg.16.

¶ Actus geminatus validat actum inualidum priorem.Ang.l.talis scriptura.ff.de leg.1. Docto.l.legata inutiliter.ff.de adim.leg.Bar.in tract.schism.colum. 3.Feli.c.quoniam.de offic.deleg.ca.si quando.de rescrip.versi.geminata scriptura.glos.& Are.in l.centurio.versi.paganus.ff.de vulg.quod dictum procedit, videlicet, quando actus per se solus erat inualidus, poterat tamen validari per geminationem: secus si omnino validari nequiret: item hoc idem si incompatibilia essent, vt nullo modo possent concurrere, vt testis infans, & adulter.l.spadonem. §.qui multa. ff.de excus.tut.Ias.l.quæ dotis.nu.36.ff.sol.mat.item procedit, quando fit geminatio diuersis temporibus, aliàs secus.Ripa in Rubr.de verb.obliga.nu.30. Dec.cons.x.num.5.Cephal.consi.40.num.4. Decis. Pedemon.39.numero 16.Paris.consil.71. numero 19. volum.3. Medic.reg.3.

¶ Actus gestus contra formam, est nullus. Text.in capit. cùm dilecta.de rescript.text. in capit.Pisanis. de restit.spol.in capit. venerabilis. de offic.delegati.in l.cum hi.§.si prætor.ff. de transact. & aliqua dicta ponit Felin.in d.c.cùm dilecta.

Amplia xij.modis, & limita octo, vt per Felin.ibidem. B.Dias.reg.17.

¶ Actus Legitimus. Papinianus lib.18. Quæst.
Lex lxxvij. al.lxxviij.

Actus legitimi qui [a] non recipiunt diem vel conditionem: veluti [b] emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis vel conditionis adiectionem. Non nunquam tamē actus suprà scripti tacitè recipiunt, quæ apertè comprehēsa vitiū afferunt. Nam si acceptum feratur ei qui sub conditione promisit: ita demùm egisse aliquid acceptilatio [c] intelligitur, si obligationis conditio extiterit. [d] Quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum.

ADDITIO. a deest in Pand. Florent. hæc negatio. b Mancipatio, in Floren. c Intellegitur in Pand. Floren. d Sic in Pandec. Florentin. aliàs Quod si.

Actus legitimus est lege introductus, vel approbatus, vt contractus iure gentium. Coniunge l.8. de tutel. & rationib. distrahend. Alciat. lib. tertio Parerg. capit. quarto & quinto. l. Labeo. de verborum significat. in princip. l. eum actum. de negociis gest. Georg. Viuiennus.

¶ ACTVS legitim. l.78.

Actus secundum naturam sui subiecti regulatur. de op. lib. l. si ius.

Animum agentis declarat actus. ad Maced. l. sed Iul. §. interdum. de reb. du. l. quidam.

Præsumitur iustè & legitimè gestus actus, à prouidis & honestis viris factus. de præben. c. nisi essent. & ibi Abbas.

Non valet actus, cum forma non seruatur. Bald. cons. 390. in fi. 1. partis. Dec. consilio 11. column. 6. Socinus consil. 35. Iason in l. si vnus. C. de testib.

Actus celebratus coram iudice non requirit Solemnitatem testium. C. de testa. l. omnium.

Non operantur actus agentium vltra eorum intentionem. C. si cer. pet. l. non omnis. de ac. & obl. l. obligationum.

Actus regulatur à fine, in quem dirigitur, de acqui. re. do. l. si is qui in aliena. ver. nō enim. de furt. l. verum.

Actus quantumcunque fauorabilis contra voluntatem agentis minimè sustinetur. de leg. 2. l. si idem seruus. ad Treb. l. si cui purè. in fi. in princ. de vul. & pupil. sub. l. verbis, vbi Doctores.

Actus agentium sunt in patiente bene disposito. C. de her. inst. l. 1. de ac. & ob. l. in omnib. 2. si cer. pe. l. si ego.

Actus momentaneus non est considerandus. de sol. l. quific. de reg. iur. l. quicquid calore.

Actus necessarij interpositio non impedit continuationem. de ver. ob. l. continuus. in prin. de testa. l. hæredes. §. fin. C. eo. l. antiquitas.

Actus nullus nullum parit effectum. C. de legit. hæredib. l. si autem nullum. C. de legibus. l. non dubium.

Actus & potentia simul esse non possunt. Inst. de act. §. sic itaque.

Actus potentiam excludit. de mann. test. l. si ita fuerit. ver. non enim.

Actus in dubio ex causa magis necessaria factus intelligitur. de sol. l. cùm ex pluribus.

Actus non habens effectum, secundum intentionem disponentis, reiterari debet, donec consequatur effectum. Baldus in l. inuitus. circa fi. C. de proc.

Actus non valet, cuius effectus in tempus prohibitum confertur. C. de don. ante nupt. l. quod sponsæ.

Actus ambigui eandem ferè naturam vel promiscuam habentes, ex signis & accidentibus distinguūtur. de iure cod. l. illud. §. tractari. de dot. præleg. l. Seia. C. de test. l. non codicil. Oldra. cons. 159. Ex præsenti. in prin. Idem.

Actus in dubio, magis proprio quàm alieno nomine factus reputatur. de sol. l. & magis.

Actus in dubio censetur potiùs ex causa necessaria quā voluntaria factus. de iure deli. l. Aristo. §. 1. ad leg. Fal. l. pater filium. in fin. de adu. l. miles. §. fin. de ritu nup. l. proximè. Sol. mat. l. si cùm dotem. §. si pater. de leg. 2. l. huiusmodi. §. cùm pater 80.

Actus in dubio factus censetur loco & tempore licitus. Bar. & Dec. in l. non solùm. §. sed vt probari. de op. no. nu.

Actus perfectus per contrarium euentum non resoluitur. de don. l. donationes.

Actus contra legis prohibitionem factus, nec effectum habet, nec vllum nomen meretur. C. de sen. ex pericu. recitan. l. fin. C. de legib. l. non dubium.

Actus indiuiduus vnico cōtextu perfici debet. de testa. l. 1. de ver. obl. l. continuus in prin.

Propter vnitatem finis & effectus idem actus reputatur. de adul. l. qui pupillam. §. fin. l. Vim passam. §. incesti. Ang. in l. hos accusare. §. Iul. in fin.

Actus facti plenior est quàm verbi. C. de testam. l. nostram. iunc. §. pen. Inst. quib. mo. test. infir. c. gradatio. de pœnis in vj.

Actus peccans in forma redditur nullus. de transact. l. cùm hi. §. si Prætor.

Actus peccans in materia, valet meliori modo quo potest. de pact. l. si vnus. §. si acceptilatio 28. Bar. in l. 1. in fin. & prin. de vulg.

Actus attribuitur ordinanti & non exequenti. C. de vet. iur. enuc. l. secunda. §. omnia. Inst. in proœmio. §. cumqúe.

Actus non à nomine, sed ab effectu indicatur. de præscrip. ver. l. insulam. De contrahen. emp. l. cum manufata. §. fi. C. loc. l. si olei. iunct. glo. in l. non codicillum. C. de testam.

Actus qui re integra valere non potest, per consumptionem reconciliatur, si cert. pet. l. si à furioso.

Actus appellatione venit validus, non inualidus actus. de re iud. l. si se. §. condemnatum.

Actus inualidus & nullus æquiparantur. C. de legit. hær. l. si aut nullum.

Actus appellatione venit purus non conditionalis. Quando appelland. sit. l. prima. §. biduum. iuncta gloss.

Actus conditionalis non est propriè talis. de vsuc. l. si hominem. de don. l. 1.

Actus fauorabilis vel odiosus iudicatur secundum principalem agentis intētionem. de cond. in d. l. qui exceptionem.

Actus incontinenti facti censentur inuicem correspectiui. de priui. cred. l. si ventri. §. in bonis. si cer. pet. l. lecta. vers. dicebam. Bal. in repetit. l. petens. col. pen. C. de pact.

Actus non à confirmato, sed à confirmante dominatur. de test. tu. l. testamento. ad Trebellianum. l. si quis priore.

Actus non à faciente, sed ab eo, cuius contemplatione fit nominatur. de iure dot. l. profectitia. in principio.

Actus ceptus in conditionibus etiam fauorabilis causæ pro completo non habetur. de statu hom. l. arethusa.

Actus perueniens ad casum, à quo non potest incipere, vitiatur. de verb. oblig. l. pluribus. §. etsi placeat. Reg. 86. q. 3.

Consummatus actus non vitiatur, licet perueniat ad casum suo principio repugnantem. de acq. hær. l. si quis alicui. C. de contrah. emp. l. si Gaudentius. de his qui sunt sui. l. patre furioso.

Actus plures vnico contextu facti, pro vno iudicantur. Curt. consi. 54. super duobus. colum. 1. in fi.

Actus efficaces fieri nequeunt, nisi legum forma obseruata. de ver. oblig. l. 1. in princ. de pact. l. traditionibus.

Ad perficiendum actum requiritur etiam habilitas instrumenti. de aeq. poss. l. j. §. cæterùm.

Actus qui multiplici intentione geri potest, debet ab agente, præmissa protestatione declarari, de religio. l. at si quis. §. sed interdum. versic. sed oportet.

Actus nullus propter inhabilitatem agentis, superuenienti habilitate confirmatur, de seru. export. l. si minor. de rescript. in sexto. cap. si eo tempore. Pulchrè Deci. in consil. 661. in casu. in fine, volum. 4. vide infr. Suspensio. Riisvvich.

¶ ACTVS in quacunque materia, intelligitur pro prima vice. l. dotis promissio. ver. si. ff. de iure dot. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. cum pluribus decisionibus, quas ad istam regulam plenè scribit Fel. in cap. 2. de treuga & pace.

Primò fallit ista regula in dispositione permissiua, & consequenter affirmatiua: secùs est in dispositione prohibitoria, & sic negatiua: quia sermo negatiuus non finitur in primo actu. text. est no. in l. si sic stipulatus. ff. de ver. oblig. sed si non vis insistere posset retorqueri ille text. econtra, eò quia illud est quod dicit, si per me nisi per hæredem: istud per hęredem nihil operaretur, &c. nisi dicas, quòd in illo text. est duplex ratio, ista videlicet, quia sermo est negatiuus. istam limitationem ponit vna gl. no. quam Bar. sequitur in l. hoc genus. ff. de cond. & demon. sed cogita quæ ratio diuersitatis. & dicit Bart. signa: quia est notanda. adde quod per illam glos. consuluit in specie Oldrad. Lau. in cons. xvj. quod incipit, thema tale est, Titius habens vnam filiam. quòd si testator ordinauit in testamento suo, quòd filiæ non nubant, nisi filiis mercatorum sub pœna priuationis hęreditatis, si aliis nubant quòd habeant tantùm legitimam suam, pone quòd vna filia nupserit primò filio vnius mercatoris, posteà mortuo eo nupsit vni nobili, consuluit Oldr. quòd non priuabitur illa filia hęreditate. & illam decisionem Oldrad. refert Paul. de Castro in l. hoc genus. ff. de conditio. & demonstr. & dicit quòd ex illo consil. Abb. habuit magnum honorem. adde quòd idem latè ponit Albe. de Rosa. in l. finali. C. de sponsalibus. vbi ponit totũ consilium Oldra. licèt de eo non faciat mentionem.

Secundò fallit prædictam regulam procedere in dispositione hominis, secus in dispositione legis, vel statuti: quia lex non debet intelligi de primo actu, sed toties quoties opus fuerit: aliàs lex esset imperfecta: & quia propter primum actum non intelligitur satisfactum menti statuti: vnde si statutum disponit, quod in causis vertentibus inter agnatos debet fieri compromissum, si semel fuit factum compromissum, nec habuit effectum, debet secũdo, & tertio fieri compromissum: quia mens statuti est quòd nõ fiat lis inter agnatos. & de isto compromisso ponũt Bal. & Moder. in l. veluti. §. hæc vox. ff. de edendo. & in l. qui per salutem. vbi etiam Iason ff. de iureiur. cum cõcord. quæ vtrobique dãtur. & in terminis nostris reperio quòd ita limitat regulam suprà dictam vt procedat in dispositione hominis, & non legis vel statuti. Raph. Cu. cons. cxxj. quod inci. statutum dicit. & in specie Alexand. in l. si cùm dotem. §. j. ff. sol. matr. & in consili. ccxij. inci. viso consi. aliàs per me reddito.

Tertiò fallit, quando primus actus non tenet ex benignitate: nam tunc intelligitur de secundo. ita dicit text. in l. hæc conditio. la prima. ff. de con. & demõst. & ita per illum text. limitat Bal. in ca. vlim ex literis. de rescript.

Quartò fallit ista regula secundum Bald. in l. inuitus. ad fin. de proc. vt procedat tantùm, quando primus actus assumeret effectum secundum intentionem loquentis, aliàs intelligitur etiam de actu vlteriori. Per hoc infert, quòd si procurator sit constitutus ad appellandum, intelligitur non solùm de prima appellatione: sed etiam de secunda: eo quia per primã appellationem non est causa totaliter finita. & sequitur latè & in cons. ix. quod incipit, in casu propositæ consultationis. aliis quinque modis vltra quatuor præcedentes limitat Ant. de But. in consil. xxx. quod inci. dubium ingerit. sed illæ limitationes parum mihi placent, ideo non curo referre. B. Socin. regula 21.

¶ ACTVS intermedius vitiat stipulationem. hanc Regulam probat text. in l. continuus. ff. de verborum obligationibus. P. Duen. re. 25.

Limita hanc regulam quatuor modis, vt per Rippam in l. stipulatio ista. §. qui præsens. nu. 17. ff. de verborũ obligationibus. P. Duen. re. 25.

¶ ACTVS inutilis & inualidus, operatur tantum ademptionem actus validi. Text. est in l. planè. in prin. ff. de lega. j. vbi Barto. & doct. ponunt rationem.

Limita hanc regulam vij. modis, vt per Ias. ibi. B. Dias reg. 16.

¶ ACTVS inutilis, & inualidus operatur ademptionem actus validi. l. planè. ff. de leg. primo.

Primò fallit non habere locum in actibus dependentibus è voluntate duorum. l. si id quod. ff. de rescinden. ven. not. Bart. in l. iij. & si transferam. ff. de adimen. lega.

Secundò fallit secundum Barto. ista regula vt procedat in iure nondum quæsito, sed quod quæri sperabatur, secùs in iure iam efficaciter quæsito. l. nec vtilem. ex quibus cau. maio. & l. si id quod. in principio. ff. de rescinden. vendi. Ratio, quia facilius impeditur aliquid de nouo acquiri, quàm quæsitum tollatur. l. patre furioso. ff. de is, qui sunt sui vel alieni iuris.

Tertiò fallit ista regula in reuocatione expressa, secùs in tacita, & coniecturata, quæ non inducitur per actum secundum inualidum. l. si iure. & ibi Bart. in prima opposi. ff. de leg. iij. Raph. Paul. de Castro & Alexand. in d. l. planè, nam si non valet secundum testamentum expressum, non valet etiam tacitum. l. iij §. fina. ff. de serui. rustico. prædi. quicquid dicat gloss. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. quod intellige, nisi illud tacitum resultaret ex actu inter viuos. text. habes notabilem, in l. legatum sub conditione. §. pater. ff. de adimen. lega. nam si ibi secundum legatum non valuisset, non induceretur ademptio primi: quia tex. ibi dicit illam esse tacitam ademptionem.

Quartò fallit ista regula, vt procedat in vltimis voluntatibus, in quibus primus actus validus tollitur per sequentem inualidum factum in vltima voluntate vel in contractu, vt in l. & si transferam. ff. de adimẽ. lega. cum simi. secùs in contractibus inter viuos, in quibus actus validus non tollitur per actum inuali-

dum.l.certi condictio.§.quoniam.ff.si certum petatur.l.j.ff.de noua.l.si quis ante.§.fin.ff.de acqui.poss. secundum Bartol.in d.l. & si transferam. Imol.& Mod.in l.si cùm dotem.in princ.& ibi Alexand.ff.solut. matrimon. & Bartol.in dicta l. & si transferam. assignat rationem diuersitatis; quia contractus pendet ex voluntate duorum: sed vltimæ voluntates pendent à voluntate vnius.

Quintò fallit ista regula, vt nõ procedat etiam si translatio sit inutilis: ademptio enim nihilominus est valida, & tunc bene reuocat primum legatum validum: ita propriè loquitur text. in d.l. purè. secùs si ademptio esset in seipsa inutilis, putà ademptio seruitutis viæ pro parte. text. habes & exemplum in l. legata inutiliter.§.fin.ff.de adimen.lega.Bart. in d.l. & si transferam.

Sextò fallit secundum Bartol. & Imol.in l.seruum filij.§.seruus.per illum text.ff. de legat. j. vbi legatum libertatis, quod præcedit, si est inualidum, non vitiat legatum de ipso seruo factum, de quo ibi dicetur. B. Socin.reg.17.

¶ Actus nullus executioni mandatur, licet nullus remaneat: hanc Regulam ponit Pręposit⁹, vbi eam quadruplicitet limitat in d.cap. dilecto.numero 18. de appel. P. Duenas reg.26.

¶ Actus, qui potest expediri aliquo inuito, potest etiam expediri, eo ignorante. l.necnon ignorante. ff.de tut.& curato.dat.ab his.l. iiij.§.j.ff.de fideicommiss.libertatibus.

Fallit ista regula pluribus modis, vt per gloss.in l.si in tres.ff.de arbit. Ampliatur etiam per Alexand. in l. j.C. qui admitti. sed inter cętera tu sic limita, quòd ista regula intelligatur, & procedat, vbi est eadem ratio: prout regulariter videtur: quia si possum facere aliquid te inuito, & contradicente, pari ratione te absente, & ignorante: quia non debet expectari præsentia, & scientia quæ nihil operatur. argumen.l.aliquando.§.fin.suprà ad Velleianum. Secus, vbi sit diuersa ratio, prout est in casu l. duo ex tribus. ff. de re iudica. vt in arbitris vel iudicibus, qui iudicare licitè possunt tertio contradicente, & inuito, non autem eo absente & ignorante, facit text.in d.l. si in tres.qui rationem adducit, quia tertius, si esset præsens, posset alios in suam sententiam trahere. Bartol.tamen in l.qui potest.ff.de regul.iur. Videtur istam rationem impugnare, quia talis ratio semper videretur habere locum, & in omnibus casibus regulę procederet, quòd absens posset alios præsentes trahere in suam sententiam: sed cùm ista sit ratio Iurisconsulti impugnari non potest, & ideo dicendum est quòd illa ratio solum attendatur in arbitris vel iudicibus, qui ratione officij habeant potestatem iudicandi: secùs videtur in priuatis, prout regula loquitur.

Secundò fallit, quòd regula non procedit in iudicialibus: quia iudicia redduntur in inuitum.l.inter stipulantem.§.j.ff. de verb. oblig. & tamen non procedit iudicium contra absentem: quia citatio requiritur. l.de vno quoque.in princip.ff.de re iudica. & similiter in electionibus prælatorum, & in actu capituli, vel collegij, in quibus attenditur quod fit à maiori parte, & contradictio minoris partis non attenditur.l.quod maior.& cap.cùm omnes.de const.ff. ad municip.in antiq. & tamē factum à maiori parte nõ valet, aliquibus absentibus, & ignorantibus: quia plus nocet vnius contemptus, quàm contradictio multorum. c.venerabilē.de elect. in prædictis enim casibus regula non procedit: quia data est forma à iure quod absentes requirantur. B.Soc.reg.8.

¶ Actus, qui potest sæpius iterari, non verificatur in vno indefinitè prolatus, sed vlterius porrigitur. l.in annalibus.C.de lega.l. pater. ff. de vulg.& pupil. l.qui liberis. §.hæc verba.ff.eodem.Cornæ.consilio 279.volu.3. item actus primus quando inualidus est, tunc iterandus est, quia cùm fit mentio indefinitè de actu, intelligi debet de valido.l.qui per salutem. ff.de iur.iur.Alex.l.serui.ff.de leg.1.l. hæc conditio.ff. de cond.& demon.l.fideicommissa.§.si quis decem. ff.de leg.3. Bald. d.l. qui per salutem.ff. de iure iur.l. Mæuius.ff. de cond.& de. præsertim quando actus fuit nullus defectu formæ.l. si de pluribus.l. quid tamen.ff.de arbitr.& quando nullus est ipso iure: Bald. l.si.quæstio. 4. C.de contr.empt.l.serui elect.de leg j. Medic.reg.2.

¶ Actus si non valet vt agitur, valet vt valere potest: vt in cap.j.§. pen. de despons.impub.lib.vj.

Limita istam regulam v. modis, vt per Iason. in l. j.§.si quis ita.ff. de verb. oblig. vbi vide Ripam, qui ampliat istam regulam viij. modis, & limitat aliis sex. B.Dias.reg.18.

¶ Actui potentia proxima habetur pro actu, quia vt dictum est, quod parum abest, nihil abesse dicitur.l.pen.ff. de testam. milit.vbi gloss.Bart. l.1. §.sed si.ff.ad Syllan.Iass.l.admonendi.1.lect.nu.56. Tyraq.in tract.de retract.in tit.de contr.conuent. §. 1.gloss.4. num.1.Iass.l.lecta.nu. 24.ff.si cert.pet.l.1. §.quæ onerandæ.ff. quar.rer.act.non datur.gloss.l.in operis.ff. locati. Med.reg.5.

¶ Actum nihil dicitur, dum aliquid ad agendum superest.l.pe.C.de his quib.vt indig.c. nihil. 7. quæ.1. Cors.d.tract. num.85.& dicam infrà latius suo loco. Med.reg 5.

¶ Actorum verba emendare tenore sententię perseuerante, non est prohibitum.de re iud.l. actorum. cum gloss. Riisvich.

¶ Adaptatio. ad ea, quæ frequenter accidunt, iura aptari

Pro.

14.q.5.denique.
3.q.5.c.accusatores.
19.q.2.c.duæ sunt.
28.dist. c.de Syracusanæ.
Ext.de despon. impub.c.literas,
D.de leg.& senatusconsl.iura.
D.si pars hæred.peta.l.antiqui.

Contra.

Ad ea, Quæ nunquam, aut rarò accidunt.
51.dist.c.qui in aliquo.
De consec.dist. 4.c.sanctum est.
19.dist.c.in canonicis.
C.de legit.hæred.l.si maior.
Auth.de restitut.& de ea quæ parit.§.siquidē mulier.

Solutio.

Ex ordine, & regulari iure obtinet prima pars, vt per sua exempla probatur. Contraria autē casualia intelliguntur non tenere, cùm in negotiis gerendis interferuntur. D.de reg.iu.l. ea quæ. Damas.reg.103.

¶ Addi, nec minui quicquam potest ei, quod est pro forma introductū. l. fin. col.2.C.de suis, & leg.sed est puntaliter obseruanda. Angel.cons.146.leg.cū hi.§.si prætor.ff.de transact.alioquin vnusquisque daret formam, quod prohibitum est.c.quia, de elec.Boe.dec. 1.nu.45.imo cū sit indiuidua, interuallū nõ recipit.l. furiosum.C.qui test.fac.poss.Card.clem.caus.§.pen. de elect.

de elect. Docto. l.1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebell. l. si quis mihi. §. virum. de acq. hæred. ideo in suspenso manere non potest l. obligari. §. tutor. ff. de auct. tutor. §. pen. inst. eod. titu. Ripa l.1. §. qui præsens. numero 10. ff. de verbo. oblig. Asin. in prax. iud. §.3. c.36. numero 16. Medices, reg.7.

¶ Adæquatum vnum de correlatiuis ad alterũ, recipit eius priuilegia, secus è contrà, nisi ad inuicem adæquentur. Docto. com. l.1. ff. de leg.1. Bart. l. si cohæredem. ff. ad l. Fal. l. si cum venerit. §. si nuda. ff. de pign. act. Bald. l. siue possidetis. columna 2. C. de probat. Medic. reg.9.

¶ Adæquatorum eadẽ & Iuris est disposit. de le.1. l.1.

Aditio hæreditatis. l.78. Actus legit.

Adiectiuum ab his sic argui potest: Quando præcedunt duo substantiua, adiectiuum sequens vtrunque determinat. de his qui me. cau. l.1. extat. vbi Bar.

Adiuncti ratione conceditur, quod simpliciter non concederetur: de aqua plu. l. interdum.

Item quod profertur ab adiuncto, nõ est propriè tale. de don. l. filiusfa. §. meminisse.

Administrator tenetur de negligentia. C. vt in pos. leg. l. fin. & ibi Bald.

Contumax administrator priuetur officio. C. de proc. l. eum qui. & ibi Bartol. Vide Suum.

Adoptio imitatur naturam matrimonij. de adopt. l. si pater. Riisvvich.

Aduersatur. Vide Reg.79. generaliter.

Aequalitas seruanda est in iudiciis. c. in iudici. in vj. C. si aduersus transf. l. si ex persona. Item inter maritum & vxorem. Sol. mat. l. fructus. Auth. de æqua. dot. de re iud. l. non tantum dotis. Item inter fratres. C. communi diui. l. si maior, in fi. C. de collatio. l. vt liberis. C. de bo. quæ lib. l. cùm oporter. §. cui.

Aequatorum vel adæquatorum sedes est in l. 1. de leg.1.

Aequipollentium est eadem disciplina, & idem iudicium. C. de inst. & sub. l. si mater, & ibi Bar.

Aequipollentium quid fiat nihil refert. C. de inst. & sub. l.3. de lib. & post. l. Gallus. §. quid si tantũ. de le.3. l. 11. §. si cui. de conditione indebiti. l. seruo. ad leg. Rhod. l. nauis. in fine. de cond. & de. l. Iulianus. de æquiparatis vel adæquatis tractant Docto. in l. 1. de leg.1. Riisvvich.

Ademptio. Translatio legati facta inutiliter in secundum adimit legatum à primo, l. planè, ff. de lega.1.

Fallit in 7. casib. quos no. Ias. in d. l. planè, num.1. ea quæ in testamento ipso iure adempta censentur, l. si ita scriptum. vbi glos. ff. de leg.1.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 3. à Zasi. in d. l. si ita scriptum. num.7.

Voluntariæ rei legatæ alienatio, seu donatio, inducit legati ademptionem, l. rem legatam, vbi gloss. ff. de adimend. lega. l. fideicommissa, §. si rem, ff. de leg.3. §. si rem, Inst. de leg.

Fallit in 10. casib. quos not. Bened. Capta in suo tract. reg.108. Don. Fina, lib.2.

¶ Adire hæreditatem non dicitur ille qui, rẽ minimã hæreditatis possedit. Saly. l. non hoc. C. vnde legit. Bald. c.t. columna 4. ver. quæro. in tit. an Agnat. vel fil. licet regula sit in contrarium. l.1. C. de repud. l. prò hærede. l. Iulianus. ff. eo. conc. cum. dicto l. idem. §. recepisse. ff. de arbitr. l. si quis in cõscribẽdo, Doct. C. de pac. l. si hæredis. C. de man. test. Medic. reg.5.

¶ Aditione hæreditatis non facta, omne ius testamenti soluitur. l. eam, quam. C. de fideicom. l. si nemo. la prima. ff. de testam. tutel.

Primò fallit, nisi hæreditas pro adita habeatur: vt in titu. si quis omis. causa testam. quia tunc omnia debentur. l. ij. §. planè. ff. de vulg. & no. Bar. in l. j. §. fin. ff. de vulga.

Secundò fallit hæc regula in milite. l. miles ita hæredẽ. §. fi. ff. de testamento mil.

Tertiò fallit, quando habetur pro adita propter existentiã sui hæredis. l. si filius qui patri. suprà, de vul. & ita not. Imo. in §. ex asse. de vulg. & pupil.

Quartò fallit in legatis ad pias causas: vt not. Bar. in l. j. C. de sacrosanct. ecclesi. in versic. quartò quæro. de quo not. Bald. in cons. cclxxxvij. dicta mulier, in fine, lib. iiij. cons. xx. super primo. lib. quinto. & in consilio xxxix. viso testamẽto. eod. lib. v. Ro. cons. ccccxxviij. in terminis propositæ quæstion. & in cons. ccccxciij. in casu consultationis. Ioan. de Ana. in consili. xxviij. visis. Atet. in consi. lxiiij. diligenter. & in l. si filius, qui patri. de vulg. & pupil. post Imo. & An. Sicu. consilio viij. scribitur. versicul. circa istam hæsitationem. libro primo. Aliquid Alexand. consilio iiij. videretur. lib. ij.

Quintò fallit, nisi expressè agatur, quia testator potest disponere quòd legata debeantur hæreditate non adita. Alexand. in l. nemo potest. versi. & ista faciunt ad quæstionẽ. vbi tamen distinguit post alios, quos ibi refert. ff. de lega. j. B. Socin. re.26.

¶ Adeundi iuri seu immiscendi xxx. annis præscribitur: vt tenent doct. communiter in l. licet. C. de iure delib. secundum Ias. ibi. Vide tu Hispane l. fina. tit. xiiij. vj. part.

Limita, nisi filia esset instituta à matre sine coherede, quia tunc si intra xxx. annos non adiuit ex testamẽto, poterit intra alios xxx. adire ab intestato: & idem si ab intestato ex vno cap. per xxx. annos esset exclusa, quia poterit ex alio intra alios. xxx. admitti, quod voluit notabiliter Bald. in d. l. licet. referendo Bart. quam decisionem dicit mirabilem Paul. in d. l. quandiu. la j. ff. de acquir. hæred. commendat etiam Ias. in d. l. licet. per quod limitat dictam communem conclusionem: quod subintellige, vt per eosdẽ ibi. B. Dias. reg.2.

¶ Ad compromissum faciendum iudex partes litigantes cogere nõ potest. ita probat glos. & ibi Bart. in l. furti. in §. qui ius. ff de is qui not. infa. text. in §. fi. & ibi Ang. in Authen. vt litigantes iurent. in §. fina. & ibi Bald. de rescrip Bartol. in l. congruit. ff. de offic. præsidis. Bald. in procemio Decretalium, numero 28. gloss. & ibi docto. in l. j. in §. & post operis. ff. de noui operis nuntiatione, quod etiam hudie est decisum, quòd etiam inter consanguineos non habeat locum in pragma. vigesimaquinta, de Segouia. anni 1534.

Hanc regulam limita tribus modis, vt per Ias. in l. quidam existimauerunt. num.4. ff. si cert. pet quas limitationes posuit Iacobinus de sancto Georgio in l. si verò. num.2. C. de iudiciis. Septem limitationes ad hanc regulam posuit Felinus in rubric. de treuga, & pace. vbi tractat materiam: quam regulam latius explicabimus infrà, in Regu. incipiente, Affines. P. Duen. reg.30.

¶ Administrator non potest remittere debitum liquidum etiam odiosum. Bart. & Bal. l. præsens. C. de transact. tacitè tamen poterit. Bar. leg. Imperatores. ff. de pact. not. leg. aduersus. C. de vsu. Alex. leg. item. ff. de pact. itẽ necemere potest bona illius, pro quo est administrator. leg. si in emptione. § final. ff.

de contr. empt. gloss. leg. cum ipse. C. eo. l. nō licet. ff. eo. l. qui officij. ff. eo. l. 1. C. de contrac. iudi. leg. plebiscito. ff. de offic. præs. leg. aufertur. §. 1. ff. de iur. fisci, & hoc ne talis contractus noceat ei, pro quo administrat. Medic. reg. 8.

¶ ADMINISTRATOREM liberat liberatio generaliter facta à reddenda ratione eorum, quæ ante liberationem administrauit, secus ab his, quæ post, ne illi qui est administraturus, detur occasio delinquendi. Aret. §. actionum. nu. 24. inst. de act. Alciat. in tract. præsumpt. regul. 1. præs. 6. Ruin. consili. 54. colum. fin. lib. 1. & est cō. opi. Ceph. inter. cons. 39. numero 21. Medic. reg. 1.

¶ ADMINISTRATORES publici dicuntur habere mandatum generale cum libera: probat tex. ex quo ibi notant Bart. & doct. in l. præses. C. de transactio. per quem textum hoc firmauit glos. in l. mandato generali. ff. de procurat. in gloss. fin.

Limita tripliciter, vt per Ias. in d. l. præses. qui prius insert duo notanda ex prædicta. reg. I. B. Dias. reg. 22.

¶ ADMINISTRATORES seu officiales, vt sunt tutores, curatores, & similes, non possunt emere res illorum seu bona, cuius vel quorum administrant: facit & probat text. in l. si in emptione. §. fin. ff. de contrahen. emptio. vbi dicit text. quòd tutor non potest emere rem pupili. gloss. in l. cùm ipse. C. eod. titu. ibi, dum dicit, habet locum hæc in omni officio publico vel priuato: & si isti contrahunt puniuntur, vt in l. non licet. ff. eod. tit. vbi text. dicit, quòd amittunt & rem, condemnantur in quadruplū. facit etiā text. in l. qui officij. ff. de contrahen. empt. & in l. j. & & ibi doc. C. de contractibus iudicum. in l. plebiscito. ff. de offi. præsidis. notatur in l. aufertur. in §. j. ff. de iure fisci. Hæc Regula probatur in tutoribus & curatoribus, in l. j. titu. v. libr. v. ordina. & in l. xiij. tit. vlti. lib. viij. ordina. & in l. iiij. titu. v. part. v. hanc Regulam ponit Socinus in Regu. cclxxviij. vbi eam limitat septem modis.

Et quia Socinus tantummodo ponit regulam in officialibus administrantibus iustitiam, diuidam eam in duas partes. In prima parte ponam vltra eum Fallentias aliàs in istis officialibus qui iustitiam administrant. In secunda parte quid in curatoribus & tutoribus: quæ est magis necessaria.

Primò fallit vltra Socinum supradicta regula, nisi officialis emit rem quæ fuit patris vel antecessoris sui. ita probatur in d. l. qui officij. & in l. milites. ff. de re milit. & notatur in d. l. principalibus. maximè per Rom. Ratio est, quia nihil tam proprium est filio quàm patris successio: vt in Authen. quibus mod. natu. efficiān. legit. in §. igitur. colla. vj.

Secundò fallit nisi contractus cōfirmetur silentio xxx. annorum: ita concludit Azo. in Summa. C. de contract. iudi. quam sequitur Matthæus de Afflic. in cap. j. §. si verò. numer. 18. de feud. Guar. atque Castaldiæ. in vsib. feud.

Tertiò fallit nisi officialis emat finito officio, & sic tempore syndicatus, vt in d. l. j. C. de cōtrac. iud. & not. gl. in d. l. qui officij. & ita tenet Ias. in d. l. principalibus. numero 4.

Quintò fallit vt nō procedat d. reg. in vltima volūtate: & ideo officialis durante officio potest hæres institui, & sibi fieri legatum: vt in l. non dubiū. in prin. ver. potestate. C. de testa. & ibi Bar. & doc. quā opi. sequitur Ias. in l. principalibus. nu. 1. in fi. ff. si cert. pet.

Quintò fallit in officiali qui caperet donationē remunerationis causa, durante officio: vt in l. Aquilius Regulus, vbi Bartolus in iij. oppositione. num. 1. ff. de donationibus.

Sextò fallit in officiali recipiente pignus: ita tenet Bar. in l. in quorum. ff. de pigno. contra glos. ibi. quam doctrinam Bar. sequitur Bertachinus in tract. de Gabellis. in iij. parte principali. nu. 10. Ias. in d. l. principalibus. nu. 3. Fran. Aret. in l. Gallus. in §. & quid si tātum. nu. 9. ff. de libe. & posth.

Secunda conclusio huius regulæ, scilicet, quòd tutores non possunt emere rem pupilli: & sic in consequentiam quod non valeat donatio vel alia dispositio à minore facta ad vtilitatem tutoris, vel curatoris, seu alterius administratoris: vt probāt iura suprà alleg. Cuius regulæ ratio est: quia tutores in hoc casu autoritatem pupillis præbere debent, & tanquam in re sua non possunt: vt in l. j. ff. de auto. tut. quia tutor datus est pupillo vt eum tueatur, non vt eum spoliet, vt in l. j. ff. de tutelis. & in §. tutores. Inst. de tutelis.

Secunda ratio est propter metum & reuerentiam quā pupilli habent tempore tutelæ, ob ius tutelæ ipsius vel administrationis: iste metus & reuerentia sufficit ad rescissionem contractus: text. est iuncta gloss. in l. j. §. quæ onerandæ. in verbo, metu. ff. quar. rer. actio non dat.

Tertia ratio est, quia aliàs tutores & alij administratores suos pupillos, & hos quos regerent spoliarent: ita dicit Alberic. in l. j. ff. de tutel. facit tex. in l. j. ff. de dona. inter virum & vxorem.

Quarta ratio est, vt sit supradicta regula introducta in fauorem minorum, ne decipiantur: vt in l. j. ff. de minor.

Quam Regulam ampliā. Primò, vt procedat etiamsi pupillus sit hæres institutus & grauatus restituere hæreditatem tutori, non potest ipsi tutori restituere prædictam hæreditatem sine iudicis autoritate: quia non potest esse autor in re sua, vt in l. j. in §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. cùm prædicta restitutio sit ad vtilitatem tutoris: cùm in eum trāseant actiones: vt in dicta l. j. & per totum, instit. de fideicommiss. hæred. ita tenent doct. in l. singularia. ff. si certum petat. ita concludit Nicol. Bello. in lib. iij. supputationum. cap. xiiij. & xv.

Secundò amplia, vt in tantum procedat quòd etiam non valet acceptilatio facta tutori vel curatori per pupillum, seu alteri administratori durante tutela, neque etiam quidem statim finita tutela: sed ex longo interuallo secus, quia tunc cessat ratio huius regulę, arg. l. si ventri. in fin. ff. de priui. credit. & in l. j. in §. quę onerandę. ibi, in summa si incontinenti impositum sit quid liberto, quod oneret eius libertatem, dicendum est exceptioni locum fore. ff. quarū rerū actio non datur. Sed ex interuallo pupill. redditas rationes & reliqua, cùm nemo videatur eum cogere, vt promittat, tum bene potest, quia qualitas iuncta verbo, debet intelligi secundū tēpus verbi, vt in l. in delictis. in §. j. de noxa. & ne officiū sit alicui damnosum, vt in l. si quis. ff. si quis omissa cau. test. posset tamen minor læsus posteà restitui per l. j. ff. de minor.

Tertiò amplia, vt etiam habeat locum in cōtractu donationis, quæ donatio tutori per pupillū fieri non potest: quod non solùm est verum in donatione immobilium, verùm etiam mobiliū, vt in l. si ita. ff. de fideiuss. & in l. bonorum. ff. de verb. sign. quod etiā intelligo nō solùm habere locū in tutorib' vel curatoribus, sed etiā in alijs, etiā si ipsos tutores vel curatores nihil tangat non valet supradicta donatio: vt in l. tutor. ad vtilitatem. ff. de administ. tuto. & in l. fin.

C. si maior factus:imò etiam si tutor in hoc casu pupillo præstiterit autoritaté,tenetur:vt in l.j.in prin. ff.de tutelis & ration.distra.quia donare est perdere,vt in l.filiusfamiliâs.ff.de donatio.

Quartò amplia,vt etiam procedat in cessione:quia cessio facta per pupillum tutori,non valet:quia donationis vicem plerumque habet, vt in l.penulti.& final.C.manda.

Quintò amplia vt non solùm habeat locum in persona tutoris & curatoris,verùm etiam habet locum in persona consanguinei ipsius tutoris. Ratio est, quia fieret fraus de persona ad personam, vt in l. pupillus.in §.sed etsi per interpositam.ff.de administr. tuto.notatur in l.fraus.ff.de legibus.& in regula, quæ in fraudem.de reg.iur.lib.vj.

Sextò amplia vt etiam procedat in testamento facto ab adolescente in fauorem tutoris vel curatoris, quia etiam non valet,quia non liberè videtur factũ vt decet:vt in l.j.C.de sacrosanct.eccle.& in l.j.& per totum.C.si quis aliquem testa. prohibuerit. quamuis si aliud prohibitus fuisset institutus,valeret: vt in l.qua ætate.ff.de testamen.

Septimò amplia vt supradicta regula habeat locum in custode:de quo potest poni exemplum in c. cùm locum.de spons.vbi dicitur,quòd quãdo agitur de fœdere matrimonij,debet custodiri mulier in loco tuto:quòd si ista mulier esset minor,non posset cõtrahere cum custode.Ratio est,quia ratione metus videretur facere,vt in dicto §.quæ onerandæ,idem est dicendum in minore qui est in carcere,quòd nõ possit contrahere cum Commentariensi, vt notatur l. qui in carcerem.ff.quod metus causa.

Octauò amplia,vt non procedat etiam si cõtractus fieret in præsentia amicorum:quia licet præsentia amicorum tollat suspitionem , vt in l. transactionem.C. de transac.tamen non tollit prohibitionem huiusce regulæ,licet contrarium teneat Bartolus in repet.l.frater a fratre.nume.51.ff.de condit.indebit.vbi expressè loquitur in casu huius regulæ:quem sequitur ibi Iason,in repetitione,num.42.alex.in d.l.transactionem.numer.4.Sed contra Bartolum & pro supradicta ampliatione,facit text.in l.xiij.tit.xviij. libro octauo ord.in parte, concegeramente. quæ debet intelligi,id est publicè, sicut est quando fit in præsentia amicorum,quod dicitur publicè fieri.

Nonò amplia,vt etiam hæc regula habeat locum, si cõtractus inter tutorem & pupillum fieret in præsentia iudicis:cùm iudex non possit legibus probantibus hanc regulam derogare:quia inferior non tollit legem superioris,maximè prohibitiuam:vt in l.j.C. ne fideiuss.dot.dentur.in Clem.ne Romani. de electio.aliàs nunquam haberent locum constitutiones vel ordinationes prohibentes aliquid fieri, contra l. nemo.vbi doct.ff.de legatis j.nisi iudex ex magna causa approbaret supradictum contractum, vt si nimis vtile esset pupillo:vel aliàs, vt in l.si hominem. ff.manda.ita probat text.maxima causa interueniẽte, in l.iiij.titul.v.parte v.

Fallit primò supradicta regula,scilicet si tutor vel curator emat rem pupilli altero tutore autorizante:vt in l.iiij.& v.ff.de autorit.tuto.& in l. non existimo. ff. de administ.tutor.Ratio est,quia isti tutores habent autoritatem diuiduam:quod tamen intelligo verũ, vt suprà dixi,quando fieret etiam cum magna causa,vt probat text.in l.iiij.titul.v.parte v.

Secundo fallit,quando tutor accepisset possessionem alicuius rei sibi debitæ,antequam fuisset tutor: vt in l.fistulas.in §.j.ff.de contrah.empt. Ratio est,quia agitur de executione alterius cõtractus & vacuæ possessionis,in quibus nõ requiritur autoritas prædis, vt in l.j.C.quando decreto opus non est.

Tertiò fallit, quando pupillus esset debitor tutoris quia tunc poterit sibi soluere, si debitum esset pecuniarum:vt in l.quoties.in §. sicut. ff. de admin. tuto. sed si res essent immobiles,requirerentur solennitates positæ in l.magis puto.ff.de rebus eorum.& in l. si prædium,cũ aliis.C.de prædiis mino.notant doct. in l.singularia.ff.si cert.per.& idem quod dictum est de tutore,quod potest sibi soluere , habet etiam locum in executore daro in testamẽto:ita tenet Ioan. Andr.in additionibus ad Spec.in tit. de instr.editio. in §.nunc aliqua.vers.xxix.nume. 30. quem sequitur Bal. licet de Ioan. And.nullam mentionem faciat,in l.non est dubium.numer.4.C. legibus. allegat tex.in d.l.fistulas.in §.fundum. eandem opinionem tenet ibi Paul.de Cast.& Iason.num.4.in ij.limitatione.ne que talis executor propter hoc incidit in pœnam d. l.non est dubium.quam opin.sequitur Decius in consil.ccxliiij.num.3.

Quartò fallit quando pupillus factus maior approbauerit illum contractum:vt in l.fina.C.si maior fact.in l.pupillus.in § itẽ ipse.ff.de administ.tuto. Quod tamen intelligo verum quòd valebit supradictus contractus à tempore approbationis, & non antè, cùm à principio nullus fuit,ob id non potest conualescere.vt in l.quod in initio.ff.de regul.iur.

Quintò fallit quandocunque ex contractu resultaret commodum pupillo. Ratio est,quia cùm hæc regula fuit introducta fauore pupillorum, ne decipiantur,& bonis suis priuentur:igitur in fauorẽ ipsorum valebit:vt in §.j.Inst.de auth.tuto.in l.non eo minus. C.de procur.glo.in l.ij.ff.de acceptilatio.text.est in l.iij.tit.vij.lib.iiij.fori.& in dicta l.iiij.tit.v.part.v.

Sextò fallit in substitutionibus pupillaribus : quia non fiunt à pupillis tutoribus, & sic requiritur quòd sint factæ ab ipsis pupillis:quia vbi verba non conueniũt neque dispositio , vt in l.iiij. in §.tories.ff.de damno infect.& quia substitutio pupillaris potius est dispositio testatoris quàm filij pupilli:vt in l. Papinianus.in §.sed neque impuberis.ff.de inoff. testa. & est prouisio patris magis quàm filij. vt in l.patris & filij.ff.de vulg.& pupil.& sic substitutio valet,vt in cap. si pater.& ibi doct.de testam.lib.vj.

Septimò fallit quandocunque fieret contractus cum autoritate iudicis. Quod tamen intelligo verum, vt suprà dixi in ix.ampliatione,scilicet quòd causa debet esse maxima & iure conueniente:nam aliàs non potest minor etiam cum decreto facere talem contractum,vt in l.j.& ibi Bart. C.si maior factus ratum habuerit.quem sequitur Barba. loquendo in donatione,in consilio lx.versic.capio aliud dubium.in iij. volumine. vbi dicit quòd in tantum hoc procedit, etiam si minor iurauerit talem donationem , idem tenet in consi.xlj.iiij.volum.

Octauò fallit quando pupillus esset ditissimus,& cõtractus factus vel donatio esset modicæ quantitatis: quia de modicis nõ curat prætor, vt in l.scio.ff.de restitutio.in integrum.& in l. cùm plures.in fine.ff. de administr.tutor.

Nonò fallit in minore qui alienauerit aliquam rem pio loco,dum ibi custodiebatur professionis voluntariæ faciendæ causa,probat gloss.j.in l.si quis Titio.ff. de legat.ij.ita tenet Bald.in l.generali.num.3.C.de sacrosan.eccl.quam opinionem sequitur Paris. in c.in

præsentia.nume.37.de probat.contra Abb.ibi,num. 10. Circa quam quæstionem, vide Tiraquellum in legibus connubia.in gloss.vj.numer. 159. cum sequent. & sic licet, vt suprà dixi in vij. ampliat. quòd hæc regula habet locum in custode, tamen quando aliquis custoditur professionis voluntariæ faciendæ causa, non habet locum. est tamen verum quod ibi vult Tiraquel. loquendo in muliere quæ prohibetur contrahere sine licentia mariti, vt in l.lv. Tauri, an possit facere contractum fauore ecclesiæ vel piæ causæ: & concludit quòd non, ibi in num.170. Ratio in qua se fundat est, quia talis prohibitio est in fauorẽ mariti introducta. Sed supradicta ratio cessat in casu nostræ regulæ: quia talis prohibitio vt minor nõ possit cõtrahere cũ tutore tantummodo, vt suprà dixi in prin. huius regulæ, est introducta in fauorem ipsius minoris: & ideò procedit, & est vera nostra limitatio: & ibi Tiraq. pro vtraq; parte refert plures doctores, quos propter prolixitatem non refero, cùm ibi in promptu videri possint. P.Dnen.reg.31.

¶ Admittere. Quod pro te non admittitur, nec contra te admitti debet.

In Aut.quib.mod.nat.effi.leg.§.filium. Az.ru.104.

¶ Admittere. Quod pro te admittis, contra te admittere debes.

In Aut.de his, qui ingre.ad ap.§.illud.
C.de testib.l.si quando.
C.de senten.& interlo.l.cum ap.
C.de fruc.& lit.expen.l.cum quidam. Az.rub.60.

¶ Admitti actioni, Excipi. Bonif.Reg.lxxj. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

L.j.§.quod autem.ff. de superfic.l.inuitus. §.cui damus.de regu.iur. Viuiennus.

¶ Adoptio facta, hoc modo videlicet, adoptamus Semproniũ secundũ quod adoptauimus Sciũ, si adoptans apponit relationem per modum conditionis, tũc nõ valet.l.si tibi.vbi Doct.omnes.ff.de adopt. si verò per modũ causę efficiendi bene valebit, ita firmat Cagnol.l.actus legitimi.numer.6.ff.de reg.iur. not.l.1.§.1.si furt.fam.fecisse dicatur.l.si quis seruum. §.fin.ff.de leg.2.August.Ber.consi.20.num.9.vol.3.cõsil.92.num.51.vol.2.consi.110.nu.22.& seq.vol.2.Parif. consi.5.nume.17.vol.4.cons.1.nume.106.vol.3.cons.7. nume.13.vol.2.

Adoptio non iure facta nulla est, licet confirmari possit à Principe.l.adopt.ff.de adop dixi ego in meo tracta.defin.part.2.defin.74.nu.2.§ minorẽ.inst. de adopt. idẽ est in arrog.dixi d.loco.nu.4. Med.reg.7.

¶ Adoptio soluitur morte adoptantis, §.1. Instit. quibus mod.ius patr.potest.solu.l.si pater.ff.eodem. Ampl.1.procedere, vt soluatur etiam morte ciuili, not.§.pœnæ.§.cum autem.Instit.eodem titu. Tertiò soluitur propter delictum contrahendi incestas nuptias, §.sancimus.authentic.de incestis nupt. Quartò si adoptatus cõsecutus fuerit dignitatem aliquã, vt consul, & episcopus.l.fi.vbi Doct.C.de decur.lib. 10 §.filius.Inst.quibus mod.ius patr.pot.solu. Quintò soluitur etiam per emancipationem,l.emancipati.ff.de adopt.§ præterea.Instit.quib.mod.ius patr. pot.solu.Host.in Summa de cogn.leg.nume.8.conc. cum hac concl.Oldra.cons.139.Alexand. consi.83.volu.2.Petrus sing.27.Marsil.l.fin.numer.40.ff.de quæst. Medic.tract.2.p.

¶ Adscriptitius aliquis si pronunciabitur esse, talis sentẽtia quidem faciet ius quo ad omnes, quia est immobilis status personæ. l. quemadmodum.C. de agric.& cens.lib.11.Alexan.l.sæpe.numer.65.ff.de re ind. conc.simil.glo.l.cognitio. ff.de liberali causa.l.patronum.ff.si liber.inge.esse dicatur.l.ingenuũ. vbi Doc.ff.de stat.hom. Med.reg.8.

Aduena, vel viator, conueniri non potest in loco cõtractus, nisi sit permansurus.l.hæres absens.§.j.ff.de judic.

Primò fallit, nisi talis aduena, vel viator esset vagabundus: quia poterit non solùm ibi, sed vbique conueniri, vt tenuit gloss. in d.§.j.& ibi per Bart.& in l.iiij.§. prætor ait.ff.de dam.infect.& per gloss.& Bald.in l.j. C.vbi de crimine.& vide per glo.in d.§.prætor.dicentem, quòd dicitur vagabundus ille, qui non habet certam mansionem.

Secundò fallit, nisi tali loco esset destinata solutio: quia tunc ibi diceretur factus contractus, & ibi posset conueniri, vt in d.l.hæres.§.ij.Mod.in c.fi.de foro competen.l.contraxisse.ff.de act.& oblig.

Tertiò fallit, nisi talis contrahens vt viator, vel aliena, conuersaretur posteà ibi assidiuè, ratione cuius assiduæ conuersationis sortitur forum, tunc ibi conueniri poterit secundum Inno.in c.ex parte, suprà eo. per tex.in l.ij. C.vbi sena.vel claris.quod intelligit Pet.de Ancha.in c.j.§ contrahentes.de fo.comp.lib. vj.procedere, quando conuersatio esset assidua per x.annos.l.ij.C.de incolis.lib.x. Sed certè illo modo contrahitur forum ratione incolatus, vt per gloss.in d.§.j.sed ratione assiduæ conuersationis est diuersus modus, & non requiritur decennium: vnde dicebat glo.in l.fi.C.vbi de crim.& Bart.ibi.quòd scholaris poterit conueniri in loco studij, etiam pro debitis alibi contractis, de quo per eum in d.l.ij.& per Spec. in tit.de compe.iudi.adi.§.j.ver.quid si aliquis.& Io. And.ibi in additione, dicentem, quòd ratione assiduæ conuersationis poterit quis ibi conueniri de contractibus alibi gestis.& sequitur Anto.in cap.fi. & in ca.quod clericis.suprà e.& Abb.ibi, licet Ioan. And.in contrarium teneat in d.cap.ex parte. vt sola assidua conuersatio nõ sufficiat: prout etiam tenuit Bal.in d.l.ij.cùm tex.ibi loquatur copulatiuè, scilicet, de assidua conuersatione, & quòd habeat quis ibi maiorem partem bonorum: & ita etiam sequitur Bal.in d.l.fi.& inclinat in hanc partem Imo.in d.c.ex parte. pro quo facit quod idem Bart.dixit in tract. de præsaliarum, in v.q.prin.prope fi. quòd scholaris non possit ante decennium in loco studij conueniri ex contractibus alibi gestis. Imo.in l.lex Cornelia. §.domum.ff.de iniuriis.dixit, quòd etiam si per mille annos staret scholaris in studio, animo tamẽ recedendi, de quo appareret, non contraheret domicilium: vt per gloss.in d.l.ij.C.de incolis.de qua tamen materia vide plenius per doc.in d.c.fi.& c.ex parte.& c. quod clericis.

Quartò fallit, nisi conueniatur ad id, quod venit ex natura contractus immediatè expediẽdi in illo loco, vt si viator emit librum vel equum, poterit ibi conueniri ad pretium: quia de natura contractus est, vt pretium soluatur: & ita in dubio pręsumitur de mẽte contrahentium, nisi aliud appareat.l.iiij.ff.de pigno.actio.nec præsumitur habita fides de precio in rebus, in quibus consueuit statim pretium solui, vt in rebus, quę venduntur in nundinis.& ita determinat Bal.in l.si non donationis.C.de contrahen.emp. secùs tamen esset, si ageretur ad illa, quæ licet veniant ex natura contractus, tamen non veniunt ad executionem contractus immediatè: vt si agatur de euictione, vel petuntur fideiussores, vt determinat

terminat Barto. in d. §. j. & Imo. hic. quod intellige, ui si euictio veniret in limine contractus, & sic incontinenti. argu. l. si post perfectum. C. de euictio.

Quintò fallit, nisi contrahens cum illo, ignorauerit eũ aduenam, vel viatorem: quia tunc poterit ibi conueniri. d. §. j. & ibi per Barto. & per Anto. in d. c. fin. intellige ratione illius contractus, non autem alia de causa.

Sextò fallit, nisi contrahens vt aduena, vel viator haberet ibi originem, ratione cuius originis possit quis conueniri in loco. l. incola. & l. assumpto. ff. ad Municip. quod intellige, nisi locus originis sit alteratus per contrariam consuetudinem: vt not. in l. j. §. bestias. ff. de postu. vbi dicebat Barto. quod si represaliæ sunt concessæ contra Florentinos, tamen non intelligitur de Florentinis, qui diu habitassent in ciuitate, licet originaliter essent Florentini. Item intellige secundò, nisi ipsa origo sit repentina: vt not. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de lega. j. secundum Bald. putà si esset quis natus in vna ciuitate, dũ mater esset in fuga, vel peregrinatione: quia non dicitur ciuis illius ciuitatis, tenet Imol. d. §. j. ne sit contrarium, de quo ibi.

Septimò fallit, nisi talis viator intenderet delinquere, vel decipere contrahentem, vt si vellet recedere cũ re sibi vendita, vel cum re aliena, vt ff. de iudiciis. l. non aliter. & l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraudem creditorum. secundum Bald. in d. §. primo.

Octauò fallit, nisi esset talis causa ex qua esset alicui leue respondere, putà si vendidisset equum morbosum, vt in d. l. hæres absens. in versicu. durissimum. à contrario sensu, secundum Bald. in d. cap. quod clericia. B. Socin. reg. 23.

¶ ADVLTER. Adulter pœna mortis punitur. l. quamuis. C. de adulter.

Ampliatur & limitatur in 5. casibus, quos refert Lancil. in tractat. de prætore, in titu. de adulte. numero 21.

Propter adulterium mulier amittit dotem, lege quamuis, l. a 2. C. de adulte. c. plerique, vbi Abb. & Docto. de donat. inter virum & vxorem, & est communis opinio.

Fallit in 5. casibus, vt per Lancil. in tract. de prætore, in tit. de adulte. num. 23.

Mulier quæ adulterium cõmisit, pœna mortis punitur, glo. in l. quamuis, C. de adult.

Fallit in 9. casibus, vt per Lancil. in d. tract. & titul. numero 25.

De adulterio non dispensat Episcopus, nisi sibi aliàs permissum à iure reperiatur, c. at si Clerici, §. de adulteriis, de iud.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in d. c. num. 1.

In adulterio, & minoribus Episcopus dispensat, nisi prohibeatur. Fallit in 4. casib. vt per Fel. in d. §. de adulteriis, num. 4. Don. Fina. lib. 4.

¶ ADVLTER si condemnatus fuerit per sententiam non nocet mulieri, quæ diceretur adultera in eo delicto. l. denunciasse. ff. de adulter. capitu. interrogatum. secunda quæst. 4. capitulo significasti. vbi Doct. com. ff. de adulter. facit tamen aliquam præsumptionem contra ipsam, gl. c. ordinatus. 59. di. Arch. c. interrogatũ. 2. q. 4. ita interm. ad hanc reg. firmat Abb. c. quamuis. nu. 23. de sent. & re iud. Med. reg. 7.

¶ ADVLTERI confessio nocet alteri, gloss. c. ordinatos. 59. distinct. Archid. c. interrogatum. 2. q. 5. Abb. c. quamuis. num. 24. de senten. & re iud. vbi dicit quòd facit tantum aliqualem præsumptionem. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adul. cap. significasti, vbi doc. extra eo. addentes ad Abb. d. capitulo quamuis. numero 24. Medic. reg. 8.

¶ ADVLTERO absoluto, & adultera debet absolui. l. denunciasse. §. si. ff. ad l. Iul. de adulter. quando, scilicet tempore absolutionis mulier nupta erat, secundum Bart. d. loco. Alias secus. l. adultæ. §. si eo. ff. eod. similiter si vir potest vxorem adulteram accusare: ita & econtra, vt qualitas seruetur, atque par pari referatur, gloss. c. vnico, de æta, & qual. Doc. commu. l. si aduer. C. si aduer. rem iudicatam. Alber. authen. nouissima, C. de inof. test. conc. simil. Duen. reg. 158. Soc. consi. 56. num. 3. vol. 1. Alex. l. generaliter. §. cum autem, num. 4. de inof. testa. Med. reg. 9.

¶ ADVLTERIVM accusari non potest post mortem mulieris, neque post mortem mariti, ideo mulier superstes potest petere dotem. Anto. capit. fina. de donat. quã ipsa amitteret, si deprehensa fuisset in adulte. Doct. com. in rubric. C. de edendo. Affinitas non durat mortua filia, cuius causa affines dicebantur. le. cui eorum. §. affinitates. ff. de post. cap. infames. §. affinitates. 3. quæ. 7. gloss. l. sed hoc. ff. de re iud. l. fi. vbi Paul. & Ias. C. de verbo. sig. Bald. c. in literis de testibus. Alexand. consilio 107. column. 3. volumin. 6. Medic. reg 6.

¶ ADVLTERII querela soluitur morte viri, vel mulieris, vnde vir superstes lucratur dotem, mulier autem superstes illã repetere põt, Ant. c. fi. de don. Bar. l. rei. §. morum. ff. sol. matr. decis. Pedem. 77. nu. 10. non enim ius querelandi transit ad hæredes, sicut ius tollendi feudum non transit ad hæredes, l. omnimodo. C. de inofsic. testa. Boer. decis. 338. nume. 7. conc. cum hac 5. concl. Alexan. d. l. rei. num. 3. ff. sol. matr. Bald. l. fin. C. de adulter. Alba. cons. 25. num. 11. Fallit nisi ante mortem querela intercesserit: Specul. tit. de don. inter vir. & vxor. ver. quid si mulier, vbi Bald. vers. an hæredes. Rayn. l. secũda, §. fin. ff. ad Syll. Ant. cap. fin. de don. Paul. l. 2. §. si voluntare. ff. sol. matr. Imola l. si constante. in fine. ff. eodem. Barto. l. rei iudicatæ. nume. 5. ff. sol. matr. gloss. §. adulteram. Authen. vt nulli iud. §. quia verò. Authen. vt liceat matri, & auiæ. notat l. fina: C. de dot. promiss. Secundò fallit, si maritus, vel vxor ignorassent, quo casu iniuriam remissam esse non præsumitur, argumen. l. error. l. non est. ff. ad l. Falc. in dubio tamen ignorasse præsumitur, l. veriùs. ff. de probat. Tertio fallit, quando maritus, vel vxor statim fuissent mortui post adulterium, tunc enim iniuria non præsumeretur remissa, not. l. si mater. C. de inoffic. testam. Conclu. autem procedit quãdo sciens, & prudens quilibet aliquo tempore tacuerit, nam quasi simulando remisisse præsumuntur, l. omnino. C. de inof. test. l. 1. in fi. C. de reuo. don. l. Procula. ff. de proba. not. l. posthumus. C. de inof. test. Bal. cons. 302. & seq. vol. 3. Tiraq. l. si vnquam. vers. susceperit. nu. 217. C. de reuoc. donatio. Med. tract. 2. part.

¶ ADVOCATVS in criminalibus non repellitur, l. custodias. ff. de pub. iud.

Fallit vt per Bartand. in sua praxi, reg. 17.

Aduocatus qui se obligauit defendere, non tenetur defendere in causa appellationis.

Fallit vt per Baptist. à Villal. concl. 63.

Aduocatus qui præstat patrociniũ petenti rẽ suã, sibi præiudicat. fallit vt per Dama. reg. 29. Doua. li. 3.

¶ ADVOCATVS. Sententia lata contra aduocatum de corruptela, & præuaric. facit fidẽ contra corrumpentẽ. Doc. com. l. 1. C. de aduoc. diuer. iudi. Cyn. &

Bart. l.

Bart.l.si quis homicidij. de accusat.Cyn.l.1.C.quando ciuil.actio detur.Bar.l.præuaricationes.ff.de præuaricat.Alexand.l.sæpe.numer.46.ff.de re iud. Abb. c.cum super.numer.24.extra eodem tit. de sent.& re iud. Medic.reg.8.

Aduocati corrupti an possint nocere parti, vide Barto. per hanc reg.l.1.C.de adu.diuer. iud.l.præuaricationes.ff.de præuaric.Barto.rub.C.res inter alios acta. numer.2.leg.cum filius.ff.de verbo.obligatio.& conclusio est quòd non.leg.si veteris.de fide instrum.leg. 1.ff.ad leg.Corn.de Sic. Doct.com. leg. prima.C.de aduoc.diuers.iudic.Alexand.leg.sæpe.num.46.de re iud. Medices reg.8.

¶ AEDIFICARE potest quis, aut reficere castrum ciuitatis in sua.l.per prouincias.C.de ædif.priuat.

Fallit in casibus, vt per Pet.Duen.reg.32.

¶ AEDIFICARE, & eleuare potest quis domũ suam vsque ad cœlum.l.altius.& l.si ędib.C.de ser.& aqua.

Ampliatur in 3.casibus, & limitatur in 8.vt per Pet. Du. reg.33. Don.Fina.lib.5.

AEDIFICARE potest quis aut reficere fortalicium vel castra, & ciuitates in suo. Hanc regulam probat text.in l.per prouincias.C.de ædificiis priuat.eandem regulam ponit Bart.in l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure.nume.7.& ibi Bal.& Angel.Ratio est, quia constructio ædificiorum est de iure gentium, vt in d. l.ex hoc iure.

Limita primò, nisi talia ædificia fierent ad æmulationem vel iniuriam alterius.ita probat tex. in l. opus nouum.ff.de operibus publicis. & ibi Barto.& in l. fluminum.in §.finali.ibi, nisi animo nocendi.ff.de dã no infecto.gloss.in l.per prouincias, in verbo, sui dominij.C.de ędificiis priuatis.& in l.quicunque castellorum.C.de fundis limitrophis.libr.xij.in verbo, antiquas.Barto.in l.j.in princip.ff.quod cuiusque vniuersitatis nomine.& in l.fin. ff. de colleg.illicitis.numero tertio.Innocen.in capitu. Pisanis.de restitut. spoliato.Angel.in l.cum eo.ff.de seruit.vrba. prædio. Iason in dicta l.ex hoc iure.numer.8.ibi Claudius de Seysello, nume.16.

Secundò limita, quando quis ædificaret in limitibus Imperij castrum vel fortalicium, vt in dicta l.quicunque castellorum.iuncta gloss. ibi.Innocen. in dicto cap.Pisanis.Barto.in d.l. fin. ff. de colleg. illici.in d.num.5.Ang.in l.xij.tabularum.nume.3.ff. ad legem Iul.maiest.Iason in d.l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure.nume.12.

Tertiò limita, quando ædificia præberent materiam seditionis & scandali, vt tenet gloss. in d. l.per prouincias. Quia tunc publica vtilitas prefertur priuatæ: vt in l.Lucius.ff.de euictionibus, & in l.item si verberatum.cum similibus.ff. de rei vend. Quod tamen intelligo esse verum, etiam si iste haberet licentiam Regia ad ædificandum fortalicium, quia talis ædificatio præberet seditionis materiam, tunc illud priuilegium si ex post facto incipit nociuum esse debet reuocari: ita probat text.in c.suggestum.de decimis.& in l.xlj.titu.xviij.par.ij. & ita tenet Matthæus de Afflictis in constit.Neapol.lib.iij.Rub.xxix.nu.5.

Quartò limita, vt procedat quòd quis possit ædificare ad hoc quod officium sit licitum: sed ad hoc vt castrum vel locus habeat iurisdictionem, vel ius ciuitatis aut municipij, hoc non licet sine autoritate Regis, ita tenet Barto.in d.l.fi.ff.de colleg.illici. numer. 5.& in l.fin.ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine, quē sequitur Claudius de Seysello in d.l.ex hoc iure.num.14.& ita debet intelligi dictum Innocent.in c.cùm ab ecclesiarum.numer. 1.de officio ordinarij.

Quintò limita nisi per sententiam essent muri destructi: quia tunc non possunt refici vel de nouo ædificari sine licentia regis.ita tenet Ioannes Faber in l.seruus. C.de pœnis.quem sequitur Chassanæus in consuetudinibus Burgund.in titu.Des forestz §. ix. numer.4.Matth.Affl.in d. rub.xxix.numer.6.pro qua opinione est text.in l.sacra loca.in §. muros. ff. de rerum diuisione.

Sextò limita nisi esset consuetudo vt quis non posset ædificare castrum vel fortalicium: quia tunc illa cõsuetũdo valet, ita tenet Chassanæus in dicto titul. Des forestz.§.ix.num.4.

Septimò limita vt ista regula non procedat de iure nostro regio: vt in l.vij.tit.vij.lib.iiij.ord.& in l.xlvij. Tauri, in fine: & in Pragmatica lxx.in antiquis.vbi habetur neminem posse sine licentia principis ædificare aut reficere Castella. P.Duenas.reg.32.

AEDIFICARE & eleuare potest quis vsque ad cœlum domum suam. Hanc regulam ponit text.in l. altius.& in l.si in ædibus.C.de seruit.& aqua.in l. fi. in §.si.ff.quod vi aut clàm.cum aliis iuribus allega.in gloss.in d.l.altius.De iure nostro regio tex. in l. xxv. tit.xxxij.parte iij.Hanc regulam ponit Soci. in regula cj.vbi eam quadrupliciter limitat.

Amplia primò vltra eum, quòd in tantum procedat regula nostra, quòd etiam si domus mea steterit per mille annos iuxta domum tuam non ædificata, probè potero eam ædificare, ita probat gloss. in l. qui luminibus.in verbo, formam.in fine.ff.de seruituti.vrba.præd.& gloss.in cap. Abbate.in verbo, Alciatensem monachum.de verb.sig. ita tenet Iaso.in §. æquè si agat.num.41.Inst.de actio.

Secundò amplia, etiam si eleuando quis domum suam officiat luminibus vicini: quia tunc potest prędictam domum eleuare, nisi ei debeatur seruitus altius non tollendi.ita probat tex.in d l. altius, & in d. l.si in ędibus.& in l.cum eo.ff.de seruit.vrbano.prędio.etiam si vicinus esset minor vel pupillus: vt in l. altius.ff.si seruitus vendicetur.iuncta gloss.ibi. Decius in l.nullus videtur.numer.1.& ibi Cagnolus, numero 4.ff.de regu.iur.Coras.in lib.iij. Miscellanęorum.c.xxiiij.nume.3.Aymon consi. lxxxiiij. nume.2. volu.j.Bertrand.in consilio xxix.numero 2.& in consil.ccxxiij.num.1.vol.ij.& in consi.lvij.nu.1.vol.ij. primę impressionis.

Tertiò amplia procedere etiam si in totum obscurarentur lumina seu ædes vicini, vt in dicta l.cum eo. & ibi hoc tenet Baldus & Paulus in l.binas ædes.nu.2. in lectura Auenionensi. ff. de seruituti.vrb. præd.Ange.num.1.in dicta l.cum eo.& Cæpol.in tract.seruit. vrba.præd.cap.xxxix. nume.1. in fin.licet Bartholomæus Socinus in dicta regula cx. in iiij. fal. teneat expressè contra hanc ampliationem: quæ opinio falsa videtur, maximè cum tex. in quo se fundat, in iure non reperiatur.

Limita primò hanc regulam vltra Socinum, quando seruitus esset imposita per pactum: vt in l.inter seruitutes, cum sequenti.ff.de seruitu.vrbanorum prædiorum.& ita tenet Corasius in l. j. nu. 27.cũ aliis. ff. de seruitutibus.

Secundò fallit quando ædes vicini haberent lumen ex publico: quia tum vicinus ædificando nocere non potest talibus luminibus: nam non licet vicino aliquid in publico facere, quin liceat alteri prohibere: vt ff.ne quis in loco publico. per totum.ita tenet gloss.in l.fluminum, in §.fina. in verbo, non teneri.

ff.de

ff.de damno infec.& ita tenet Barth.Cæpola, vbi declarat iſtam limitationem,in tract.de ſerui.vrba.prędio.c.xxix.nume.2.

Tertiò limita quando quis habet plures domos & legat vſumfructum vnius alicui: nam tunc hæres non poteſt obſcurare domum vſufructuariam in totum: ſed debet modicum lumen quod habitantibus ſufficiat relinquere. ita probat text.l.ſi is qui binas.ff. de vſufructu.& in l.binas ædes.& ibi gloſſ.ff. de ſeruitutibus vrbano. prædio. ita tenet Iaſon in d.l.ex hoc iure.nume.15.ff.de iuſtitia & iure. Hippolyt.in ſingulari cliiij.Coraſius in libr.iij. Miſcellanæorum. c.xxiiij nume.6.

Quartò fallit quando eſſet ſtatutum vel conſuetudo ędificandi vſque ad certam menſuram:vt eſt gloſſ.in l.j.C.de ædificiis priuatis.& in l.qui luminibus. ff.de ſeruit.vrbanorum prędiorum. quas ſequitur Cępol. in tract.ſeruit.vrbanorum prædiorum.c.xxvij.num. 3.Coraſ.in l.j.nume.12.ff.de ſeruit. & in lib.iij.Miſcellanæorum.c.24.num.8.

Quintò fallit quando quis ædificaret ſuper re communi ipſius laborantis,& eius cuius luminibus officit: quia tunc non poteſt obſcurare lumina alterius domus quę eſt propria dicti ſui conſortij:& iſte talis ædificando tenetur formam antiquam ſeruare ſecundum quam erat ędificatum,& ſi nũquam fuit ædificatum ſuper ipſo pariete,melior eſt conditio prohibentis:vt in l.Sabinus.ff.communi diuidundo.& in c.in re communi.& ibi Ioan. Andr.& Dinus de reg. iur.lib.vj.& ita tenet Alberi.in d.l.altius.quem ſequitur Cæpola in tractatu de ſeruit.vrba.præd.c.xxxvj. num.10.& c.xxxix.num.3.

Sextò fallit quando area in qua fructus triturantur & paleæ à fructibus diſcernuntur,non poſſit habere vẽtum niſi ab vna parte:quia tunc ipſo iure prædio vicini ſeruitus impoſita eſſe videtur, ne poſſit altius tollere, & ventum impedire:ita probat tex. & ibi doc.per eum in l.ſi.in §.j. C.de ſeruit.& aqua.tex. & ibi gloſſ.j.& Ang.in l.Imperatores.ff. de ſerui.vrba. præd.& ita tenet Ioan.de Imol.in l.ſi prius. numer. 9.ff.de noui operis nunc.Iaſo.in l.ex hoc iure. num. 14.ff.de iuſti.& iur.Io.Coraſ.in lib.iij. Miſcellanæorum.c.xxiiij.num.4.

Septimò fallit quando quis ædificaret animo nocendi vicino,& ſibi non prodeſt:vt eſt tex.iuncta gloſſ.in l. j.in §.denique.el ij.ff.de aqua plu.arcen.& in l.fluminum.in §.ſi.iuncta gl.ibi in ver.non teneri.ff.de dam, infecto.& ita tenent Cyn.Bald. & doct. in d.l.altius. per tex in l.opus.ff.de operibus publicis.facit etiam tex.in l.qui data opera.in princ.ibi,ſine lucro hoc affectauit.ff.ex quibus cauſis maiores.& hanc opinionem tenet Pau.de Caſtr.in d.l.cum eo.Dec.in l.nullus.num.1.ff.de reg.iur.& ibi Cagno.num.4.Hyppo. in ſing.cliiij.Fran.de Ripa in l.de pupillo.in §.meminiſſe.numer.34.per gloſſ.ibi.ff.de dam.infec.Alex.in conſi.clxxiiij.nume.4.volum.ij.Stephanus Bertran. conſi.cccxxix.num.2.vol.ij.primæ impreſſionis.Aymon conſi.xciiij.nume.1.vol.j.Marianus Socinus Iunior in conſi.lxxvj. vol.ij.Coraſius in lib.iij.Miſcellanæorum c.xiiij.num.5.Alciatus in trac. præſump.iij. regula,præſumpt.xxiij.num.1.in l.ex hoc iure. num. 8.ff.de iuſti.& iur.Franc.de Ripa in l.quo minus. nu. 26.ff.de fluminibus.De iure Regio eſt text. pro iſta opinione in l.xix.tit.xxxiij.parte iij.& ibi gloſ.& iſta opinio eſt vera & communis,vt ex ſupradictis doc. patet:licet Alberic.teneat contrarium in dicta l. altius.& Ange.in d.l.cum eo.num.2.Florianus in l.Sabinus.num.2.ff.communi diuidundo.quæ opinio vt ſuprà diximus,communiter à doct.reprobatur.

Octauò fallit in ſcalis: nam quis iuxta ſcalas ædificare non poteſt,ita quòd liminibus earum officiatur, licet ſeruitus conſtituta non ſit:ita tenet Cæpola in trac.ſeruitutum vrbanorum prædiorum. c.xxxix. nu.4.. P.Duen.reg.33.

AEDIFICARE in ſolo ſuo vſque ad cœlum regulariter vnicuique licet,eique liberum eſt.l.altius. & l.ſi ne ædibus.C.de ſerui.cum ſimi.

Amplia,in area,in qua aliàs domus, vel aliquod ædificium nunquam fuit,quia contra illam vicinus non præſcribit,ſecundum gloſſ.in l.qui luminibus. de ſerui.vrba.prædio.

Amplia etiam,ſi officiatur luminibus vicini :niſi ei debeatur ſeruitus altius non tollendi.l.d.altius.

Amplia etiam ſi eſſet minor,vel pupillus.d.l.altius.

Primò fallit,quandu conſuetudo , vel ſtatutum poneret menſuram in ædificando.Floria.in l.j.C.de ædifi. priua.gloſſ.& Docto.in d.l.qui luminibus.

Fallit,quando ſeruitus eſt impoſita per pactum.l.inter ſeruitutes.ff.de ſer.vrb.præd.

Fallit quando ædes vicini haberent lumen ex publicò. ff.ne quid in loco pub.per totum.

Fallit quando concederetur poteſtas ædificandi à priuilegio principis, & non a iure. l. 2. §.meritò. & §.ſi quis à principe.ff.ne quid in loc.publ.

Fallit in prædiis ruſticis ratione fructuum,putà ego habeo viridarium,tu habes aream, à cuius parte recipio ſolem in viridarium meum,quòd non poſſis ædificare in ipſa area,ex quo impedior recipere ſolem in ipſum viridarium,& per conſequens fructus non producerentur,vt probat text.in d.l.ſi.§.ſi. Sed quæ eſt ratio,quòd fructus non generantur propter ſolis carentiam,dic quia ſol & homo generant omnia,ſecundum naturales.

Fallit in ſcalis,nam quis iuxta ſcalas ædificare non poteſt,ita quòd luminibus earum officiatur, licet ſeruitus conſtituta non ſit.Ita d.Ant.de But.in d.l.ſi. in d. §.ſi.hæc habes ex D.Bar.Cæpo.in tit.de ſer. vrb.prædio.in tit.de ſolo,& area.vbi diffuſiùs.

Fallit in locatore, qui quando vult ædificare, debet ita facere,ne luminibus domus locatæ officiat,ita quòd obſcurentur,quia illas obſcurare non poteſt ſecundum d.Bart.Cæpol.eodem loco,in titu.de feneſtra. quia tunc locator tenebitur conductori, vt probat tex.in l.ſi merces.§.ſi.ff.loc.glo.& Bart.in d.l. qui binas.quod intellige:vt eſt dictum ſuprà in tertia fallen. S.Ianu.reg.77.

¶ AEDIFICANS. Sciens de ſuo, in alieno ædificans donat.

ff.de donat.inter vir.& vxor.l.ſi vir.§.2.Az.ru.69.

¶ AEDIFICIVM regulariter ſolo,ſeu domino ſoli cedit.l.ij.C. de rei vendic. & §.ex diuerſo. Inſtitut. de rerum diui.l.qui domum.ff.ad l. Aquil.l. final. de ſuperfi.& l.obligationum.§.placet.ff.de actio.& obligationi.

Primò fallit in eo, qui ædificat in mari, vel in litore maris:quia tunc ædificium non cedit ſolo,vt eſt text.Inſtit.de rerum diuiſio.in princi. verſi.nemo.& ſimilis tex.& magis apertus in l.j.§.nũtiatio.ff.de noui operis nuntia.argument.eius quod not. Ludo. Roma. quod poteſt imponi huic ædificanti onus penſionis ſoluendæ annuatim fiſco.& alleg.l.ij.§.ſi quis nomẽ. ff.ne quid in loco publi.

Secundò fallit vbicunque ædificium eſſet illicitè conſtructum :nam tunc non cedit ſolo, cum veniat de-

ſtruen

ſtruendum.in l.fideicommiſſa.§.ſi quis illicitè.per illum tex.ff.de fideicommiſ.lib.per quem Bald. colligit iſtam fallen.

Tertiò fallit dicta regula in ædificante de pecunia eccleſiæ in ſolo dicto: quia tunc ædificium non cedit ſolo,ſed eſt ædificium eccleſiæ: gloſſ. eſt ſing. xij. q. ij.apoſtolica. quam ad hoc reputat ſing. Ludo. de Roma.in d.l.j.§.nunc videndum. ff. de noui operis nuntia.& eam ſimpliciter ſequitur Bald.in addi. antiquis ad Spec.idem tenentem,in tit.de empt.& vendi.§.tertio loco.verſic.quid ſi clericus,&c.Bald.in l. intantum.ff.de rerum diui. Ioan.Andr.tamen in regula,qui prior.in mercurialibus,de reg.iur.lib.vj. dicit,quòd gloſſ.in d.ca. apoſtolica. non videtur iure approbata.& in ſimili Ioan.Andr.in addi. Specu. in d. ver. quid ſi clericus. non approbat gloſſ. illam, nec dom.Specu.& ſimiliter do.Lud. de Rom. in authentic.ſimiliter.ad l.Falc.in xj.& xxj.ſpeciali,etiam in factis contra ius ad pias cauſas, tranſit cum opinione Ioan.Andr.

Quartò limitatur dicta regula non habere locum, vbi eſſent aliquæ coniecturæ quòd ædificans non habuiſſet animum donandi ædificium domini ſoli: vt quando ius habuiſſet ædificandi in ſolo alieno: vt probatur in l.ſenatus.§. Marcellus.ff.de leg.j.ſecundum Pet.de Anch.ibi,& etiam hoc ibi no. Ioan.de Imol.& tenet Cyn.& Bald.in l ij.C.de rei vend.per illum tex.& probatur in d.§.ex diuerſo.

Quintò limitatur non procedere vbicunque ædificij dominus & dominus ſoli eſſent perſonæ inter quas non poſſet cadere expreſſa donatio: vt eſt gloſſ.in l. ſi vxor filio.in gloſſ.fi.de dona.inter virum, & vxorem.& l.Marcellus.ff.eod.tit.

Sextò limitatur, vbi ædificium factum eſſet ſine calce & cæmento aliquo: vt quia lapis ſuper lapidem poſitus fuerit ſine calce & cæmento & alia materia, & modo hoc fuiſſet confectus murus ſiccus: quia hoc modo ædificium illud non cedit domino ſoli, quia non dicitur propriè ædificium,nec videtur propriè habere faciem operis.l.ſtipulatio.§. opus.ff.de operis.noui nun. Sed iſtud non videtur verum, imò in contrarium eſt veritas, vt eſt text.valde notab.in l.j. ff.communia prædio.& in l.ſi precatio.eodem titu. ibi, dum tex.innuit ædificium * ſoli conditum & dirutum inutilem facit intentionem,&c.& ibi tex.loquitur de muro ſicco,& tamen ędificium ſolo cedit. ad hoc illum text.ponderat Bald.& ibi Paul.de Caſtr.& eſt vtile hoc ſcire: quia ſi aliquis vẽdit mihi fundum in quo eſt talis murus confectus ſiccus ſine calce & cæmento,non poterit tamen eum tollere ſicut murum confectum cum calce. B.Soci.reg. 88.

ADDITIO.

* Aedificium. Aduerte ad hoc,quia non ſic legitur in d.textu, ſed, cùm ædificium ſoli conditionem ſecutum.nec vlla fit mentio de diruto. B.Vad.

Septimò limitatur prædicta regula, quando ædificans ignorabat ſolum, in quo ædificare ſſe alienum, nam tunc ædificium non cedit ſolo: vt in dicto §.ex diuerſo.Inſtit.de rerum diuiſ.quia hoc dependet ex iiij.limitatione ſuprà poſita. B.Soci.reg.88.

¶ AEQVIPARATVM. Lex loquẽs in vno ex æquiparatis,procedit in altero, gloſſ.in l.2.C.de curato.fu. Bald.in l.infantis.C.qui admit.

Fallit in 2.caſibus,vt per Socin.iun.in l. Centurio. ff.de vulg.num.69.

Vbi duo caſus æquiparantur ab aliqua lege antiqua, lex noua diſponens in vno habet etiam locum in altero.hanc regulam cum vnica limitatione ponit Io. Crot.in l.omnes populi,ff.de iuſt.& iure.

Fallit in 6.caſib.vt per Crot.in l.ſi cõſtante,ff. ſol.matr. num.78. Don.Fina.lib.5.

¶ AEQVIPOLLENS. Nõ refert quid ex æquipollentibus fiat.l.3.C.de inſti.& ſubſt.l.fi.C. de donat. quæ ſub.mod.l.mulier,in prin.ff.ad Treb.

Ampliatur ſiue conditio ſit neceſſaria,ſiue voluntaria, ita dicit Ma.Soc.iun.in l.Gallus.§.quid ſi tantùm.ff. de lib.& poſthu.num.28.

Ampliatur & limitatur per Iaſo.in l.ſi mater. C.de inſt. & ſubſtit.num.3. Don.Fina.lib.5.

¶ AEQVITAS,& IVSTITIA. Aequitas præfertur rigori iuris.

C.de indic.l.placuit.
C.ſi res alien.pig.da.l.cùm res.
C.de donat.l.quæ ſub mod.l.3.
ff.de pet.hær.l.1.§.ſi ego.
ff.de conſtit.pec.l.ſi duobus.
ff.depo.l. bona fi.§.in cu.
ff.de iur.do.l.ſi ego.§.1.
ff.de relig.l.& ſi quis.
ff.ad Vell.l.ſi creditor.§.1.
ff.de arb.l.ſicut dies.§.ſi quis ex.
ff.de ſeru.ruſ.præd.l.ſeruitutes.
ff.de pecul.l.ſi ex duob.
ff.ſolut mat.l.Gaius.
ff.de aq. plu. arc.l.in ſumma.§.item variis.
ff.de excep.rei iud.l.ſi mater.
ff.de fideiuſſ.l.inter eos.§.1. Azo rub.76.

¶ AEQVITAS,&c.) Certum eſt, ęquitatẽ ſtricto iuri eſſe præferendam.vt C.dę ind.l.placuit.Aequitatem dico,lege,non cuiuſquam ingenio excogitatam, vt C.de leg.ſenat.conſ.l.1. Azo rub.76.

Ex iuſto iuſtius,& bono melius.

C.de prob.l.exigendi.
ff.depoſiti.l.bona fi.
ff.de verb.ob.l.vbi autem.
ff.de vulg.& pupil.ſub.l.ſi filius.
ff.de dol.except.l.ſi prox.
ff.de furt.l.ſi ſeruus communis. Azo rub.76.

Ius bonum,melius,optimum.

ff.de min.25.an.l. ſi mulier.
C.de vſu.l.1. Azo rub.76.

Non oportet Ius ciuile calumniari,nec eius verba captari.

C.de teſtam.l.non codicill.
ff.ad exhib. l.pen.
ff.man.l.ſi ſeruus.§.1.
ff.de re iud.l.4.
In Decret.2.q.5.ſi quis. Azo rub.76.

Nullum non ipſo iure dicitur nullum, ſed quia iuris remedio nullum.

C.de bon.quæ lib.l.vlt.§.vlt.Aut. Azo rub.76.

Geſtum cum effectu videtur accipiendum.

C.de cond.ob.cauſ.l.1.§.ſi militem.
C.ſi manci.ita ſu.ali.l.ea.
C.de don.inter vir.& vx.l.ſi ex.
C.quando dies leg.ced.l.vlt.
C.de oper.lib.l.ſicut.
ff.de cond.& demon.l.hæc conditio.
ff.quib.mod.pig.ſol.l.ſi debitor.§.vlt.

Ex iuſto iuſtius,&c.
Non oportet,&c.
Nullum non ipſo iure,&c.
Geſtum cum effectu,&c.) Hæ ſunt notæ, Azo ru.76.

Semel

Semel extincta obligatio vel ius restituitur, quòd res peruenit in eo, in quo erat ab initio.
C. de pact. l. debitori.
C. de Epis. Aut. si seruus.
C. de iur. dot. l. cùm in fin. man.
ff. de fun. do. l. si maritus.
ff. de rer. diuis. l. non tantum.
ff. ad Trebel. l. debitor.
ff. de hær. vend. l. 2. §. vlt.
ff. de furt. l. si cum quis. §. vlt.
ff. de relig. l. cum lon.
ff. de vsufr. l. qui vsufr.
ff. de excep. rei iud. l. si cum testamento.
ff. de oper. lib. l. si quis. §. vlt.
ff. de leg. 3. l. si communis. §. area.
ff. de adim. leg. l. 3. §. vlt.
ff. de effract. l. sicut quis. §. vlt.
ff. de acquir. rer. dom. l. insulam.

Contra.

ff. de sententiam pass. l. 4. & l. frustrator.
C. de iur. dot. l. licet postea.
ff. de adopt. l. si pater.
ff. de pact. dot. l. inter so. §. vlt.
ff. de verb. sig. l. boues man. §. 1.
ff. de lib. hom. exhib. l. 3. §. 2.
ff. de adult. l. capite.
ff. de solut. l. qui res.
ff. de pact. l. si vnus. §. 2.
ff. de dol. l. arbiter. §. pen.
ff. de pecu. l. & an. §. illud quoque.
ff. de in rem vers. l. si pro patre.
ff. de cap. mi. l. 2. §. vlt.
ff. de rei vendic. §. sed ad.

Semel extincta, &c.) Si semel ius fuerit extinctum, & perueniat in pristinum statum in quo erat antequam extingueretur, resuscitatur quod erat amissum, vt in hac Rub. dicitur. Perueniat dico omnino, & quantum ad omnia, recuperato pristino statu: alioquin contrà, vt damnato, si enim pœna tantum per indulgentiam fuerit remissa, non recipit obligationem creditorum: sed si cum substantia tota, vel eius quota portione, non cum re aliqua singulari, vel pluribus etiam redeat, recidit in obligationem, vt C. de sent. pass. l. si debitor. & l. creditor. & l. tutor. restitutus enim pro non damnato habetur. Secus, si ex indulgentia pœna fuerit ei remissa. vt C. de generali abo. l. vlt. & C. de sent. pas. l. 1. Similiter respōdetur ad id, quod legitur in ff. de stat. ho. l. homo liber. quia ibi non omnino recuperat primū statū: quia ingenuus erat à principio, factus est autem postea libertus. Similiter respondeo ad id, quod legitur in ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. quia si factum fuit primò pactum de non petendo, & post ea fiat de petendo, nō restauratur ius in pristinum statum: quia obligatio naturalis extincta per pactū de nō petēdo, nō resuscitatur. vt Inst. en. §. dicit. Itē quod legitur in ff. de pecul. l. & an. § illud. non obstat: quia ibi nullo modo resuscitatur obligatio, semel per confusionē extincta. Et est ratio: quia domini acquisitio seruo facta, nō fingit infecta. Itē quod legit ff. de iur. dot. l. & licet. nō obstat: quia ibi cogitatū videtur de primo nuptiarum iugo. vt ff. de verb. sig l. boues. §. 1. & de pact. dot. l. item. §. vlt. Et ita determinatur l. contraria Rub. ad hanc rem facientes: quædā enim aliæ sunt ibi, parū aut nihil ad rem facientia. Azo, rub. 76.

Addit. * a Alias, non recidit in obligationē

¶ Aequipollans non sufficit vbi certa forma à iure statuta est. Boer. Decis. 1. nume. 45. gloss. clem. 1. de vit. & hon. cleric. 1. de vasallo, qui cōtra consu. Doc. com. e. ex tuæ. de. clerie. non resi. Afin. in praxi iudi. §. 3. c. 36. nu. 12. & c. 37. numero 1. Crau. consi. 12. numero 2. Felin. c. dilecta. numero 25. de rescri. Decis. Pedem. 92. num. 15. & est com. opin. Dec. l. si maier. nu. 4. C. de inst. & sub. Dec. consi. 466. nu. 19. Crau. cons. 177. nu. 4. Med. reg. 7.

¶ Aequitas. Paulus lib. xv. quæstion.

Lex xc.

In omnibus quidem, maximè tamen in iure, æquitas, spectanda est.

Maximè autē in iuris professione spectatur æquitas (& plus quàm in Grammaticis vel dialecticis) vt iudex eam stricto iuri præferat: cum etenim ius strictum sit, pacta seruari: æquitas autem, sua distinctio ne dicat quædā pacta seruanda nō esse, vt quę dolo, quæ metu, quæ vi, quæue cum minore, vel quæ cum fœmina, & maximè vidua, filiofam. furioso, surdo, muto, mente capto &c. facta sunt: iudex decernere debet secundum æquitatem: hoc est, potius non esse seruanda, quàm secundum iuris rigorem atque angustias: quum in omnibus spectanda sit æquitas: & benignior interpretatio fieri debeat, vt re semper in dubiis. ins. & maximè quidē in iure, eo quòd æquitas præferatur rigori. l. placuit. C. de iudic. & l. si tibi si cert. pet. c. fin. de transac. & not. Bald. per illum tex. l. ij. not. j. C. de rescind. vend. l. cum stipulati sumus. §. sequitur. de verb. oblig. & ibi. Ias. in hunc locum, & Felin. in cap. ex parte. de officio delegat. Viuiennus.

¶ Aequitas. L. 144. Marcellus libro tertio, Digestorum.

Etsi nihil facile mutandum est ex solennibus, tamen vbi æquitas euidens poscit, subueniendum est.

Ex titu. de in integrum restitu. l. Diuus Ant. l. solennibus, l. fin. lunge ad l. in omnibus quidem, de inter. & re. l. fin. de constr. prin. l. 2. Solennibus. Quib. ex caus. ma. l. sed etsi, §. feriæ. Huic manet l. absente, de pœnis. Ad fin. Hæc lex de facto, at lex 86. de iure intelligenda est. Ruswich. parasit.

¶ Aequitas generalem dispositionem restringit, c. fin. de transc. c. disciplina 25. distin. l. placuit. C. de iudic. Bald. l. 2. numer. 1. C. de resc. vend. Felin. c. cum illorum. de sent. exc. Ias. d. l. placuit. Dec. l. in omnibus. 2. ff. de reg. iur. Bald. l. abolendæ. C. de Episc. & Cleric. Socin. de regu. 284. fallentia 17. & est com. opinio. Medic. reg. 4.

¶ Aequitas suadet relatum esse in referente, nam quod relatum sit propriè nominatum in referente, procedit per fictionem non verè, & propriè. Aretin. l. Titia. §. fin. ff. de verb. oblig. Ruin. consi. 69. nume. 1. volum. 3. l. sed & si. §. pe. ff. de pet. hæred l. si is qui pro emptore. vbi Bar. in 3. oppos. ff. de vsucap. & est com. opin. vt attestatur Tiraq. in tract. de leg. con. glos. 7. numer. 187. quæ fictio non habet locum vbi æquitas cessat. l. denique. l. sciendum. ff. ex quib. caus. maior. Medic. reg. 10.

¶ Aequitas. l. 91. in omnibus quidem. vbi notātur plures reg. l. 44. etsi nihil. 86. quoties æquitatem. ff. lib. 39. tit. 3. l. 2. §. quanquam. vide Cauel.

Aequitas naturalis exigit, vt res mea quæ ad aliū peruenit, mihi restituatur. de ac. em. l. seruus. si cer. pet. l. si eum seruum. in fi. l. si & me. in fi.

Licet subtilitas iuris refragari videatur, attamen voluntas testatoris ex æquo & bono tuebitur. Papin.

de iniust. test. l. filio.17.

Aequitas in omnibus personis, quæ in negotio gesto contingunt, impletur. Trypho. Dep. l. bonaf.31.

Aequitas quæ non est scripta in iure, sed ex motu & affectione animi apparet, contra ius scriptum non est sequenda. Bar. Bal.& alij in l.1. C. de leg. l. placuit. C. de iud. Riifvvich.

¶ AEQVITAS NATVRALIS. Iulian. lib. lx. digesto. al. Vlpian. Lex lxvij.

Marcellus ait a, Definit debitor esse is, qui b nactus est exceptionē iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.

Qualis est exceptio pacti, & rei indicatæ, pecuniæ non numeratæ. Viuiennus.

ADDIT. a deest in P. Florent. alias notat. in ver. imp. b nanctus. in P. Flor.

¶ AEQVITAS. L.91. Idem decimoquinto Quæstionum. a al. l. 90.

In omnibus quidem, maximè tamen in iure æquitas spectanda sit.

Iungel.86.§. si l.& si nihil 143. C. de iud. l. placuit 8. C. de legib. l.1. ad Treb. l. qui filium.§.1. de appel. l. Impp. in fin. C. de testa. l. præposterè, Aut. vt fine prohibitione, ma. in fin. cum glo. C. de intest. l. si quis in suo.§. legis. C. de fur. l. fin.§. cum autem, de doli exc. l. qui æquitatem, C. de bo. au. iu. pos. l.3. si certum pet. l. si tibi, de transc. fi. C. de interd. l.1. in fi. Exem. de aqua plu. l.2.§. quanquam, de in integr. restitu. l.7. Ratio, inf. l. semper in dubiis, de iust. & iu. l.1. de vot. c. magnæ, vbi Pontifex tradit, quid liceat secundum æquitatem inspicitur. Item res ad æquitatem redigitur, C. de interdict. l.1. in fin. Hinc manant multæ Regulæ: Aequitas, Modus est interpretandi leges, Statuta & pacta, inquit Bald. in l. si defunctus, C. de suis: quæ quidem æquitas præcipuè in curia mercatorum attenditur. Bal. ad l. Quintus, in fin. l. fideiussor, §. quædam. man. Per sententiam æquitatis procedi debere iubet lex, de offic. de. cap. quærenti. Item à Regulis solemnibus iuris, verbis testatoris, & eo quod vsitatum est sæpenumero receditur propter æquitatem. si certum petatur, l. si me.&, de instit. l. si quis mancipiis, in fin. de restitut. l. Diuus, ad Trebel. l. qui filium, §. fin. de ap. l. Impp. Iudex æquitatem ante oculos habere debet. Vlp. quod cer. lo. l. quòd si Ephesi, in fin. Postremò fingit quandoque æquitas, quod non est in rerum natura, de statu hom. l. qui in vtero, l. fin. Instit. de exc. tu.§. sed si bello, de vac. mu. l. fin. Exem. de aqu. pluu. l.2.§. quanquam, de in integrū rest. l.7. dep. l. bona fides. Exc. Qui & à quib. l. prospexit. Pyrr.& arbitraria excipit cum Bal. in d. l.1. Aequitas. in specie per modum Regulę scripta post rigorem qui quidem aliàs tanquam genus specie derogat. Reg.6. cap. generi. Cagn. Deci.& Ramus hic: Bar. Sa. Ias. in dicta l. placuit. Ex hac reg.& alia oritur, scilicet: Humanitatis ratio habenda est, quibus ex caus. ma. l.38. de fideiuss. l.48.§. si fi. de ma nu. test. l.4. C. de petit. her. l. fin.§. penultim. Verum ęquitatem scriptam esse nō posse Pet. Fa. hic astruit ex l. in iis, de cond.& de. Cicer. pro Cecinna & in Bruto, Aristot. in Rheto.& Eudem. libro quarto. Ni cu mac.5. Aequitas, hoc est benignitas, f. l.57. de appel. l.6. quando ap. l.6. Salustius in proce. Cati. SPECTANDA. exem. de vi & vi. l.1.§. familia. Riif. para.

¶ AEQVITAS. Aequitatem rigori præferend. l. placuit. C. de iud.

Fallit in 3. casib. quos not. Deci. in l. in omnibus. ff. de reg. iur. vbi Iaso. limitat etiam in 3. casib. fallit in 3. casib. vt per Felin. in c. iurgantium, de sentent. Ampliatur in 2. casib.& limitatur in 4. per Ias. in d. l. placuit. fallit in 3. casib. vt per Fel. in c. ex parte, de off. deleg. & in c. cum illorum, de sent. exco. Don. Fina, lib.5.

¶ AEQVITATE suadente indefinita æquipollet vniuersali, quo casu quando res semel tantum nō sufficit iteratio erit admittenda. Saly. l. dotis promissio. ff. de iure dot. l. quo enim.§.1. ff. rem ratam haberi. Comensis l. si cum dotem.§.1. cum gl. ff. solu. matri. multa enim ratione æquitatis cōcedūtur, quæ alias minimè cōcederentur. Ias.& Doct. com. l. placuit. C. de iudiciis. Med. re.2.

¶ AESTIMVM referri non potest in præiudicium tertij, Barto. l. susceptores. la 2. C. de suscep tor.& arc. libr.10. leg. Theopompus. col.2. ff. de dote præleg. l.3. C. si. teg. Bartol. l. hac edictali.§. is illud. C. de secun. nupt. cum simil. aliis. Med. reg.8.

¶ EVICTA RE pignorata à debitore non nocet creditori. l. creditor. ff. si cert. pet. vnde creditor agere poterit pignoratitia cōtra debitorem. l. tutor.§. cōtrarium. ff. de pigno. act. doc. leg. sæpe. vbi gl.& Bart. & Alex. ff. de re iud. Abb. c. quamuis. numero 7. eod. tit. Medic. re.8.

¶ AESTIMATIO: Habendus quis est prout in Ciuitate sua æstimatur. de quęst. l.1. tenet Ab. in per.& c. postquam. de elect. Riifvvic.

¶ AESTIMATIO in dubio facta videtur, vt emptionem faciat * l. quoties.& in l. si dotem.& in l. si inter. ff. de iure dot.& in l. plerunque. ff. eodem tit. cum similibus.

ADDITIO.

* Faciat. Vide Ias. Instit. de actio. in §. actionum. nu.80. cum seq. Bened. Vad.

Primò fallit, vbicunque hoc ageretur in contractu vbi agitur vt dominium transferatur: quia tunc æstimatio nō facit emptionem, sed operatur vt periculum rei transeat in recipientem: de quo per Gul.& Bart. in l. si vt certo loco.§. j. ff. de pactis.& elegantissimè vltra alios per Bald. in l. si pascenda. C. de pact.& in l. si cum dotem. ff. sol. matr.& in l. quoties,& in l. si inter. ff. de iure dot. Soc. reg.184.

¶ AESTIMATIO communis valoris, pręsentis temporis,& non futuri attenditur in beneficiis: Oldra. cons. lviij. Fel. in c. eã te. vers. fallit quintò, de rescri.

Limita dupliciter, vt per eum in cap. ad aures, eodem titulo. B. Dias. reg.282.

¶ AESTIMATIO rei dotalis, vel alterius rei in dubio facit emptionem. l. prima. cum glo.& l. quoties. & l. si inter. vbi glos. singul.& Bald. C. de iure dot. per Docto. in l. si æstimatis. ff. soluto matrim. quam regulam inter suas inserit Socin. in regula cxlj. incipi. ęstimatio,&c. quã tantū vnico modo restringit.

Amplia primò, siue tunc fiat ęstimatio, siue committatur arbitriis, siue alteri personę quę debeat ęstimare pulchrè in materia Soc. cons. lvj. incip. stantibus.

Amplia secundò, etiam si partim det in pecunia, partim in rebus ad ornatum mulieris ęstimatis, quia tenebitur maritus ad pecuniam,& deterioratio vestium erit suo periculo, Soc. cons. cclxxxix. inci. difficultas. refert & sequitur vtranque ampliationem Neuiza. in loco infrà allegando.

Limita quatuor modis, vt per Ias. in l. ex conuentione. C. de pact. videlicet, quando maritus non est soluendo, quia tunc non facit emptionem, quòd nota, quia est quotidianum,& dicit ipse obtinuisse in practica, quod dicit etiam aureum Ioan. Lupus in repetitione rub. de donat. inter virum & vxorem. versic.

versi intellige. idem in repetit. c. per vestras. in additione, vbi plures refert idem tenentes. Et prædictas quatuor limitationes Ias. refert Neuizan. in Sylua nupti ali & cuilibet limitationi earum addit ipse vltra Ias. alios Doct. idem tenentes, & ipse tandem vltra prædicta ponit alias tres limitationes.

Octauò limita, nisi in æstimatione facta non sit pretiũ condigum rei, quia tunc in dubio nõ facit emptionem. Ita Bald. in l. j. vers. tertiò quæro. C. commod. refert Aret. consi. lxxxiiij. incipien. diligenter ponderatis his. & notat idem Bald. d. l. ex conuentione. & refert ibi Ias. declarando primam limitationem, licet hanc pro limitatione non assignet, & sequitur Ioan. Lup. in d. c. per vestras.

Et nota, quòd in hac æstimatione rei dotalis, in quacunque quantitate maiori vel minori iusto precio interueniat deceptio, debet reparari, & quod deest, vel superest, læso restitui. Ista est lex regni nostri, in quarta parte, titul. xj. in l. decimasexta. quam nota, & sic non attenditur quòd sit vltra dimidiam iusti pretij, vt in aliis contractibus. Bernard. Dias reg. 278.

¶ AETAS alia requiritur in masculis alia, in fœmina in matrimonio contrahendo, no. c. Iuuenis, de spõsal. inst. de nupt. in princ. l. qua ætate. ff. de testam. Bap. in loco à corre. nu. 198. Med. reg. 9.

¶ AETAS excusat in pœnalibus quando fragilis est, & indefinitè prolata, intelligi debet tam in minori, quàm etiam in valde senili. l. infans. ff. ad l. Corne. de sicar. l. 1. C. de falsa mone. Clemen. vnica, de homicidio. Docto. commun. cap. 1. & seq. & tot. tit. de delictis puer. l. 5. ff. de termino moto. l. ferè. ff. de reg. iur. adeò, vt nec etiam pro debito possint incarcerati, Bald. l. secunda. numer. 24. C. qui bon ced. poss. docto. l. nec impuberes. ff. de in ius vocan. Roman. cons. 120. numero quarto, Angel. l. 3. §. sed vtrũ. ff. de minor & l. nemo. C. de exact. trib. lib. x. l. auxilium. §. in delictis. ff. minor. Cæpol. l. si fugitiui. nu. 26. C. de seru. fugi. l. sacrilegij. ff. ad l. Iul. pecul. Doct. comm. c. pueris. de delictis puer. l. maiores. ff. de iure immunit. Ioannes §. item. num. 27. & Sylu. Aldobr. nu. 5. inst. de excusat. tutor. item neque torqueri potest. l. 1. §. impubes. ff. ad Syllan. l. ex libero. §. de minore. ff. de quæst. Gandin. in tract. de pœn. reorum. num. 30. Angel. in tracta. malefic. vers. fama. nume. 108. Med. reg. 2.

¶ AETAS in causa est vt restringatur generaliter dictum, vnde testi antiquiori magis creditur. l. ob causam. ff. de testibus. cum gl. in §. fin. item senior Canonicus potest conuocare capitulum, quando prælatus abesset. Inn. c. 1. de maior. & obed. not. simile tot. tit. de minor. l. 2. §. item. ff. de reg. iu. Med. reg. 1.

¶ AETAS, seu fragilitas ætatis, seu imprudẽtia excusat in pœnalibus. Hanc reg. probat text. in l. j. & ij. C. si aduersus delictum. & in l. j. C. de falsa moneta. & in l. ij. ff. de termino moto. in l. ferè. ff. de reg. iur. in element. si furiosus. de homicid. glos. quæ allegat quam plures cõcordantes in dict. l. ferè. de iure Regio probatur in l. ix. tit. j. & in l. xvij. tit. xiiij. & in l. viij. tit. xxxj. par. vij. & in l. xv. tit. j. par. j. & in l. iiij. tit. xix. par. vj.

Amplia primò, adeò procedere prædictam reg. vt talis minor non possit pro debito incarcerari. ita tenet Bal. in l. j. num. 24. C. qui bon. ced. possunt. quem sequitur Iacob. de S. Geor. in l. nec impuberes. nu. 3. ff. de in ius vocand. Chassanæ. in consuet. Burg. in tit. des rentes. rub. v. §. ij. num. 14. pro qua opin. est gloss. in l. iij. in §. sed vtrum. ff. de minor. & ita tenet Ange. in repet. l. nemo carcerem. C. de exact. tribut. lib. x. Rom. in cons. cxx. nu. 4.

Contra quam gl. tenet expressè Bart. in tract. de carceribus. num 6. vbi dicit, quòd supradicta gl. communiter reprobatur, in l. si filio. la ij. ff. sol. matri. Doct. in l. filius. ff. de procur. Bald. post Cinum in l. alio. C. quod cum eo. Hippo. in practica criminali, in §. attingam. nu. 69. & ita communiter teneri firmat Caccialup. in tract. de debitore suspecto & fugitiuo. q. v. nu. 8. & ibi Ioan. Baptist. in dict. nu. 8. dicit suprà dictam opi. gl. in d. §. sed vtrum. habere locum, & posse saluari quandocunque minor est filius familias: nam tunc non potest pro debito carcerari. Quem sequitur Paris. in hoc, in conf. xciiij. nu. 41. vol. j.

Amplia secũdò, habere locum in infante: nam infans penitus excusatur à delicto, etiam si dolo id commiserit, vt in l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. in d. l. j. C. de falsa mone. & in d. cle. vnica: de homi. not. per doct. in c. ij. de delictis puero. De iure regio probatur in l. iiij. tit. xix. par. vj. & in l. ix. tit. j. part. vij. & in aliis iurib. suprà allegat. Et quis propriè dicatur infans, gl. iij. in d. cle. si furiosus, dicit quòd ille qui est minor septennio, probatur per tex. in l. si infanti. C. de iu. deli. in c. j. de spons. impu. lib. vj. idem videtur tenere glo. in c. j. in verb. infanti, xxxj. q. ij. dicit tamen ibi quod potest capi pro maiori septennio, secundum subiectam materiam. ad quod etiam facit tex. & ibi glos. in cap. j. xxviij. distinct.

Et circa hanc ampliationem & regulam quæ differentia sit inter infantem, puerum adolescẽtem: puberẽ iuuenem, & senem, & similes, vltra doct. in l. si infanti. C. de iure deliber. & docto. in rubric. de delictis puerorum. est gloss. quæ enumerat suprà dictas ætates, in prooemio vj. in verb. perfectus. quam gloss. vltra Chassanæ. in consuet. Burgund tit. Des enfans. rub. vj. §. iiij. numero 15. sequitur Oldendor. in tractat. de vsucap. c. de ætate hominis, & earum temporibus. numero 1. eum sequent. vbi hoc declarat in viij. volum. tract. eandem glos. sequitur Grammaticus in decisione xxxiiij. numero 8. cum sequenti. Io. Coras. in l. precibus. numero 19 C. de impuberum & aliis substitu. Ioan. Montolon. in suo promptuario iuris, in verbo, ætas. Nicol. Bello. in rubr. instit. quibus modis re contrahitur obligatio. numero 25. & est similis gloss. in l. prima. in §. pueritiam. ff. de postulan. Hip. in l. infans. numer. 6. ff. de sica. sequitur eas.

Amplia tertiò habere locum in furioso. Ratio est, nam illud quod à furioso fit, perinde reputatur ac si casu contingerit sine facto hominis, vt in l. fin. in fin. ff. de administrat. tutor. & in l. sed & si quæcunque. in §. ij. ff. ad legem Aquiliam. vbi dicitur, quòd illud, quòd fit à furioso, perinde est ac si à quadrupede vel tegula per se cadente factum esset: cum satis furiosus dicatur puniri suo furore, vt in l. diuus. ff. de offic. præsid. & in l. penult. §. final. ff. ad legem Corneliam, de particidiis. Probatur de iure regio in l. ix. titul. j. part. vij. & l. xv. tit. j. part. j. facit quod notat Bald. in l. humanitatis. C. de impub. & aliis, vbi tenet, quòd furiosus habetur pro mortuo: & mortuus non potest corporaliter puniri, vt tenet Cin. in l. ij. C. qui testamenta facere poss. Quod tamen intelligo verum quandocunque furiosus continuo furore laborat: sed si habebat dilucida interualla, requiritur ad hoc vt liberetur, quòd delictum sit commissum tempore dementiæ, ad hoc vt suprà d. ampliatio locum habeat. ita concludunt suprà d.

leges Regni.

Quam amplia. intelligo non habere locum in furioso qui commisit maximum, & atrocissimum delictū. Nam hoc casu credo posse puniri, non obstante furore, ad quod dicendum moueor ex not. doctrina Innocentij in cap. j. de consti. vbi dixit, quòd propter atrocitatem delicti licitum est iura transgredi. quam doctrinam sequūtur ibi doct. Canonistæ, & doctores Legistæ in pluribus locis, quos congerit Hippol. de Marsil. in l. vnius. in §. cogniturum. numero 70. ff. de quæst. Ias. in l. cum seruus. numero 7. ff. de condit. caus. data. caus. non sequuta. Pro qua opin. est tex. in cap. mulier. xv. quæst. j. vbi probatur quòd si animal irrationale habet accessum ad mulierem quòd tale animal cum prædicta muliere cōburi debet. Si ergo animal brutum, omni ratione, & sensu carens, punitur propter enormitatem criminis, à fortiori furiosus cùm sit homo. & illum tex. dicunt esse notandum, Hippolyt. in dict. §. cogniturum. nu. 71. & in Practica sua criminali, in §. diligenter. nu. 176. Andr. Tiraq. in leg. connubia. io ix. leg. nu. 83. Io. Igne. in l. iij. §. ignoscitur. nu. 78. ff. ad Sylla.

Circa hanc ampliationem, & eius intellectum videndum est an, si aliquis commisit aliquod delictum propter quod deberet decapitari, vel suspendi, si posteà iste efficiatur furiosus, nunquid debeat decapitari, vel suspendi? Bal. notab. mouet hāc quæst. in l. furiosum. C. qui test. fac. poss. vbi determinat non posse puniri in persona, sed bene in bonis: quia afflicto non debet dari afflictio. l. diuus. ff. de offic. præsi. idem tenet Bald. in l. vnic. C. de confessis. & in l. humanitatis. nu. 47. C. de impu. & aliis, idē Bal. & ibi Aluarotus in c. j. in fi. princip. an ille qui interfecit fratrem domini sui. in vsib. feud. Ioan. de Imol. vbi multa pro, & contra adducit, & in fine relinquit indecisum, in l. ex pacto. ff. de vulg. & pupil. numer. 22. idem Imol. sequitur illud dictum Bald. in c. Rainutius, nu. 143. de testam. per rationes quas ibi assignat, vbi plus tenet, quod si iste qui commisit delictum dum esset sanæ mentis, & esset condemnatus, si posteà efficeretur furiosus, sententia non debet exequi contra eum: sed Princeps est consulendus, allegat ad hoc tex. in l. Diuus. in §. si verò. ff. de offic. præsid. qui parum aut nihil ad hoc facit. eandem opin. Bal. tenet Alex. in d. l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. motus: quia furiosus mortuo æquiparatur, vt suprà dixi: & mortuus non debet puniri in persona. iuxta not. per Cin. in d. l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. & ab ista sententia Bald. nullus discrepat præter Rom. in d. l. furiosum. vbi tenet quòd licet opinio Bald. in practica seruetur propter eius auctoritatem, tamen non videtur vera: motus tali fundamento: Nam qualitas superueniens post delictū commissum non mutat pœnam, l. j. in princ. versic. per contrarium. ff. de pœnis. facit etiam text. in l. si quis decurio. C. de falsis. Sed sustinendo dictū Bal. ad tale fundamentum respondent doct. quòd Bald. non vult, quòd mutetur pœna, sed quòd impediatur processus, condemnatio, & executio, propter furorem, & sic propter fictam absentiam vel mortem. Secundò, & contra Bald. tenet idem Rom. in l. penult. ff. si ex noxali causa agatur. quem sequitur And. Barb. in c. in literis. vers. & inquantum. de rescrip. Mouetur Rom. per doctrinam Barto. & doct. per tex. ibi, in l. j. ff. de pœnis. vbi concludunt, quòd in publicis delictis, in quibus pœna à iure determinata est, attenditur tempus commissi delicti: ad quod etiam respondent doct. vt suprà dixi: & sic dico, quòd in actu practico, & sic in iudicando & consulendo ab opin. Bald. non est recedendum: præcipuè cùm in pœnis, & delictis mitior pars tenenda sit: vt in l. interpretatione. & in l. sanctio legum. ff. de pœnis. & hanc opi. Bald. sequutus fuit Ias. in d. l. furiosum. nu. 7. idem in l. ex facto. num. 30. ff. de vul. & pup. & ibi Franc. à Rip. numer. 73. Gul. Bene. in rep. c. Rainutius. in verb. si absque liberis moreretur. in tract. de exemplari substi. nu. 23. de testa. Dec. & ibi Cagn. nu. 1. in l. negotiis. ff. de reg. iur. Et hanc opi. firmat esse communem Lud. Gome. in §. item si quis in fraudem. num. 6. Instit. de act. eandē etiam dicit communem esse Hippol. in l. j. nu. 58. ff. ad l. Corn. de sica. Hāc opi. dicit esse cōmunem, licet contra eam teneat Ias. in l. si seruū. nu. 7. ff. si ex nox. causa aga. eādē opi. Bal. sequitur Ang. Aret. in tract. malefi. verb. scienter & dolosè. nu. 7. Baue. in §. item furiosi. nu. 13. & 14. Instit. qui test. fac. pos.

Sed licet hæc opinio sit communis, vt suprà dixi, arbitror tamen contrariam opin. attentari posse: imò quòd, non obstante furore superueniente, debeat corporaliter puniri: ad quod dicendum moueor per tex. qui hoc clarè probat in d. l. Diuus. in versi. neque morbo eius danda est venia. & in vers. etiam supplicio afficiendus. ff. de offic. præsi. & dico, quòd non obstat tex. ibi in princ. iuncta ratione, dum dicit quòd satis furore ipso punitur: quia text. loquitur quando in furore commisit delictum: & certè tex. ille hanc differentiam ponit, quòd si commisit delictum tempore furoris, non debet puniri: sed si cōmisit delictum dum esset sanæ mentis, dato quòd furor superuenerit, puniendus est. & quòd tex. hoc probet, patet: quia text. ibi dicit, nec morbo eius dāda est venia. si morbo, ergo furore: quia qualitas adiuncta verbo intelligitur secūdum tempus verbi cui adiicitur. vt in l. in delictis. in §. si damnum. ff. de noxa. Secundò ad hoc etiam moueor ex notab. decisione Bar. qui in fortioribus tenet in l. nunquam. la ij. §. si vi aut clàm. ff. de vsucap. per tex. ibi: vbi tenet posse decidi quęstionem Theologorum, quòd si aliquis dum esset sanæ mentis commisit peccatū mortale, & posteà efficiatur furiosus, & moriatur in furore, an damnabitur apud Deū? & determinat ibi quòd sic. quod dictum Bar. vltra doct. suprà alle. sequitur Ias. in l. patre furioso. n. 40. ff. de iis, qui sunt sui, vel alie. iur. & hanc opi contra Bal. tenet Franc. de Albergotis de Are. qui fuit discipulus Bar. in d. l. furioso. Eandem opin. contra Bal. in puncto iuris firmat Ias. in l. si seruum. nu. 7. ff. si ex noxa. causa aga. vbi dicit, quòd opinio Bal. est communis. quod dictum Ias. sequitur Ioan. Montolonius in Promptuario iuris: in verb. furor. vers. ex delicto tamē ante furorē commisso posset furiosus puniri. & hanc opi. cōtra Bal. vbi eam examinat, tenet Ioan. Igne. in l. iij. §. ignoscatur. nu. 79. ff. ad Syllan.

Et non obstant fundamenta Io. de Imol. & Alex. vbi suprà, scilicet quòd furiosus habetur pro absente: item quòd æquiparetur mortuo, & mortuus non potest corporaliter puniri, vt tenet Cin. in d. l. ij. quia dico, quod Cin. loquitur in eo, qui naturaliter est mortuus, vel absente qui naturaliter viuit. Facit pro hoc: quia mors ciuilis non æquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expressis. glos. est not. in cap. placuit. el ij. xvj. q. j. quam pro sing. alleg. Bald. in authen. si qua mulier. C. de sacrosan. eccles. Aret. vbi eam declarat in l. ex ea parte, ff. de verb. oblig.

Ias.

Iaſ.in l. ſi deceſſerit .numero 10. ff. qui ſatiſd.cog.& eſt ſimilis gloſ.in c.ſuſcepimus.de reſcript.libr. vj.in verb. non morte. aliàs ſequeretur euidentiſſimum abſurdùm, quòd ſeruus ſi deliquerit non poſſet corporaliter puniri,eo quia cenſeretur mortuus ciuiliter:vt in l.quod attinet.ff.de re. iur. quod eſt falſum, & contra text.in l.j.ff.de pœnis.

Sed non obſtantibus ſuprà dictis fundamentis,& aliis quàm plutibus quæ pro hac parte poſſent adduci, dico quòd in iudicando & conſulendo ab opinione Bald. non eſt recedendum: quia eſt Communis, vt ſuprà dixi.

Amplia quartò prædictam regulam habere locum in ebrio: nam ſi aliquis exiſtens in ebrietate committat homicidium, non debet puniri homicidij pœna. probat text. in cap.ſanè. cum duobus ſequenti. xv.q j.gloſſ. in c. inebriauerunt Loth. eadem cauſa & quæſtione.& in l. j. iuncta gloſſ. in verb. temulentia.C.ſi quis Impera.maledixe. De iure regio probatur in l.v.ti.viij.part.vij.&hanc opin.tenet Barto. in l.aut facta. ff. de pœnis. quem ſequitur Marſil. in l. 1. numero 63. ff. de ſicar.Quod tamen intelligunt ſuprà dicti docto.quòd licèt iſte talis non debat puniri pœna homicidij,tenetur tamen de pœna ebrietatis.& ſic mitiùs debet puniri arbitrio iudicis.& ita hanc opinionem intelligit Card. Alexand.in c.denique.iiij.diſtin.Franc.de Ripa in l.fina.numero 79. C.de reuoc.donat.Ioan.de Ana. in c. de infantibus. numero 2.de his qui filios occid. Rom.in l.j.in prin. nume.9.ff.de verb.oblig.& hanc opinionem approbant doct. Theologi, prout refert Ioan. Gerſon in regulis moralibus, libr.j.pro qua opinione facit ſuprà dicta l.Regni.

Contrariam tamen opin. tenet idem Bartol. ſibi contrarius in l.reſpiciendum.in §.delinquunt. numer.3. ff.de pœnis.per text. in l.omne delictum. in §.qui ſe vulnerauerit.ff. de re milit.& iſtam opinionem Bar. ſequitur Florianus in l.ſed & ſi quencunque.in §.ſed ſi infans.ff.ad legem Aqui.vbi dicit Florianus,quòd iſte talis punitur, tamen mitiùs quàm ſi non fuiſſet ebrius.Quam opinio.ſequitur etiam Guliel.Maine. in l.in totum.numero 68.& in l.ferè in omnibus.numero 3.ff.de reg.iur. Saly. in l. diuus Traianus.C. de ſicar. Abb.in cap.j.de maledi.Bald.in l.j. numero 45. C. vnde vi. & ſic concludunt prædicti doctor. quod licet ebrius debeat puniri ratione delicti, tamen quod leniùs puniatur. In qua quæſtione ſic diſtinguo, quòd aut ipſe non dedit operam vt inebriaretur,ſed fortè deceptus fuit ex aliqua cauſa iuſta, & tunc non eſt aliqua pœna puniendus:aut dedit operam vt inebriaretur,&ſciebat quòd in ebrietate exiſtens erat ſolitus quaſi vt furioſus homines percutere& mutilare: & ſic procedat ſecunda opinio.ita notabiliter concludit Maria.Socin.in repetit.capit. ad audientiam.numero 15.de homicid. Angel. Aretin. in tract. maleficiorum. in verb. ſcienter, & doloſè.numero 17. Ludouicus Montaluus in tracta.de reprobatione ſententiæ Pilati. in primo dubio, numero 4.

Amplia quintò,habere locum in confeſſione:nam minor non punitur ex confeſſione facta in iudicio ratione delicti commiſſi: imò poteſt petere reſtitutionem aduerſus talem confeſſionem.pro quo facit notab.verbum Ioan. Andr. in capit. ij. de in integrum reſtitut. libr. vj. quod dictum tanquam notabile, & quotidianum ſequitur Angel. de Peru. in l. certum. in §.in pupillum.numero ſecundo.ff. de confeſ.&ſic dicit debere intelligi text.in l. ſi ex cauſa.in §. nunc videndum.ff.de minor.quod ſequitur Abb.in cap. fi.nu.7.de confeſſis.Deci.in l.ſemper.in §.ius publicũ.nu.4.ff.de reg.iur.Hippol.in l.j.nu.11.ff.de quæſt. & in ſing.cccclxv.Iaſ.in l.nam poſteà.in §. ſi minor. nu.7.ff.de iureiur.Afflic.dec.ccviij.idem in conſtit. Neapol.lib.ij. Rub.xxxviij. nu.10. Ioan. Mauritius not.in tract.de reſtitutione in integ.c. cl.Quod tamen non habet locum in delictis atrociſſimis, ſecundum Bar.in l.auxilium.verſic. nota ex hac lege. ff.de minor.Hipp.in l.de minore.nu.35.ff.de quæſt.

Amplia ſextò, habere locum in ſene.ita probat tex.in l.ij.ff.de termino moto. tex.& ibi glo.in verb. miſeratio.in l.auxilium.in §.in delictis.ff. de mino. & ita expreſſè per ſuprà dicta iura concludit Bartho.Cæpol.in repet.l.ſi fugitiui. num.26.C.de ſer.fug. facit tex.in l.ſacrilegij pœna.in princip. ff.ad l.Iul.pecul. De iure regio probatur in l.xvj.tit.viij. par.vij.Hãc opin.tenet expreſſè Gul.Main.in l.ferè in omnibus. nu.16.ff.de reg.iur.tex.& ibi doct.in c.puris.de ſent. excom.Ioan.Igne.notab. in l.iij.in §. ignoſcitur. ff. ad Syllan. nu.1.cum ſeq.& in tantum hoc procedit, quòd non ſolùm debent puniri, verumetiam non poſſunt torqueri,vt in d.l.j.in §.ignoſcitur.& in l.j.in §.impubes.ff. ad Sylla.& ita expreſſè tenet Hip.in ſua practi.in §.expedita.nu.41.vbi dicit hoc eſſe verum,quãdocunque ſenex eſſet decrepitæ ætatis:de quibus ego etiam ſuprà dictam ampliationem intelligo. Porrò quis propriè dicatur ſenex decrepitæ ætatis,ponit Tancre.in compendioſa q.xxij.vbi dicit quòd ille qui eſt maior lxx. annorum. alleg. ad hoc tex.not.in l.maiores.ff. de iure immu.facit tex. in l.ſi vltra.C.de decur.lib.x.& circa hanc ampli.vltra ſuprà dicta vide alia priuilegia ſenectutis, per Ioan.de Plat.in §.item is qui .nu.27.Inſtit.de excuſ. tut.per Syluest.Aldobrand.in §. item maior.nu.5. Inſtit.eo.titul.not.per Chriſtop. Iacob. in tract. de conſilio,lib.j.Ad hæc quinquaginta priuilegia ſenectutis ponit Tiraq.in tract.de primoge. in præfatione:à num.75.vſque ad finem. quæ autem ante eum poſuit Barth.Cæp.in tract. de Imper.mili. deligen. in princ.à nu.1.vſque ad finem.

Amplia ſeptimò,vt prædictus ex defectu ætatis torqueri non poſſit.ita probat tex.in l.j.in §.impubes. ff.ad Syllan.& in l.iij.in §.impubes.eod.tit. l.de minore.in princ. & in l.ex libero.in §.de minore.ff.de quæſt.De iure regio probatur in l.ij.tit.xxx.par.vij. ita tenet Ioan.Igne.in d.l.j.in §.impubes. nu.1.cum ſeq.Albet.Gan.in tract.de pœnis reor.num.30.& in rub. de quæſt.& tormentis.nume.9. Angel. Are.in tract. maleſi.in verb.fama publica. nu.102. Quod tamen non habet locum in crimine læſæ maieſtatis in perſonam Principis commiſſo: vt in d.l.de minore.& vltra Hip.ibi ita concludit Ioan.Igne.in dict.§. impubes.nume.19.Secundò intellige hanc amplia. quod licet prædicti minores non poſſint torqueri, poſſunt tamen terreri. ita probat text. in l.j.§.impuberi.ff.ad Sylla.ex quo not. Bald.in l.ij.C.quor. app.non recip.num.4. dicit quòd omnes illæ perſonæ quæ de iure torqueri non poſſunt, poſſunt ſaltem terreri.quem ſequuntur ſuprà dicti doct.& ita tenet Ioan.Igne.in l.ij.nu.49.ff.ad Syllan.

Amplia octauò habere locum etiam ſi minor commiſerit delictum in minori ętate: nam poſteà factus maior, non poterit de illo delicto puniri. gloſſ. eſt not.in l.ſciant.C.de legi.hæred.quam vltra doctor. ibi ſequitur Hippol. de Marſil. in l.de minore. in

princ.nu.40.ff.de quæst.& in l.infans.nume.13.ff.de sicar.

Amplia nonò suprà d. regul.habere locum etiam in mente capto,per rationem l.tuoi dementis.C.de epis.aud.facit tex.in l.ij.ff.de testam.in §.item furiosus.iuncta glos.Instit.qoib.non est permis.fa.test. pro qua opin.est tex.expressus in authen.vt hi qui obligatas se habere perhib.res mino.in §.considere mus.collat.vj.vbi probatur quòd mente captus & furiosus æquiparantur.quem tex.ad hoc not.Bald. in l.sed & milites.in §.iam autem.ff.de excus.tut.& in l.amicissimos.in §.j.eod.tit.& in l.ij.C.de curat. furi.& in l.humanitatis.C.de impuberum,& aliis. Ias.in l.patre furioso.num.3.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.Franc.Curt.Iun.in cons.lj.nume.6.And.Alciat.in l.j.nu.59.ff.de verb.oblig.Marc.Anto.Baueria.in §.item furiosi.numero 28.insti.qui testamenta face.poss. Pro qua opin.etiam facit tex.in l.si furiosi.C.de nuptiis.vbi constitutionem de filio mente capto qui potest vxorem ducere sine consensu patris,Imperator extendit ad furiosos & econtrà.& hanc opin.tenet Ioan.de Ana.in c.ad audientiam. numero 9.de homicid. Eandem opinio.vbi dicit Parisiis fuisse iudicatum,firmat expressè Ioan.Igne. in l.iij.in §.ignoscitur.nu.82.ff.ad Sylla.vbi hoc intelligit in vero demente, non autem in eo,qui dementiam simulat:facit tex.in l.obseruare.ff.de corat.furio.& in l.diuus.in §.responso.ff.de offi.præsi. Differentiam autem inter furiosum & mente captum ponit Bald.in locis suprà allega.scilicet quòd ille dicitur furiosus,qui est cum rabie furoris euidenti;mente captus autem est ille,cui mens & consilium deficit:tamen nullum furorem ostendit.quem sequitur Ias.in l.furiosum.num.2.C.qui testa.facere possunt.

Limita primò hanc regul.quandocunque minor dolo commisit delictum.ita probat tex.in l.si ex causa.in §.si in commissum.& in §.nunc videndum.ff.de minor. facit quod not.Gramm.in dec.xxiij.nu.12.Gul. Main.in d.l.ferè.nu.14.Iacob.de S.Geor.in l.j.nu.2.& 3.C.si aduersus delictum.

Secundò limita in delictis atrocissimis:l.auxilium.in §.in delictis.ff.de minorib.glos.in d.l.ferè.& quæ dicantur atrocissima delicta,ponit Guliel.Main.in l.ferè.nu.30.ff.de minorib.facit quod suprà dixi in iij.ampliatione.

Limita tertiò suprà dictam regu.quandocunque talis infans esset doli capax,ita concludit Abb.in ca.j.de delictis puerorum.vbi tenet,quòd licet infans non possit puniri,tamen hoc intelligi debet:nisi esset doli capax.Quam opi.Abb.sequitur Ioan.de Ana.ibi nu.3.Montal.in gl.l.viij.tit.xxxj part.vij.Hippol.de Marsi.in l.infans.nume.5.de sicar.& in l.j.numer.91. eod.tit.& in l.si quis iste.num.3.C.eod.tit.Quod tamen intelligo verum ad hoc vt puniatur ex delicto: secùs tamen ad hoc vt incidat in irregularitatem,in quo tamen dico quòd licet infans sit doli capax,vsque ad vij.annum in nullā incidit irregularitatem. ita tenet Maria.Socin.in c.ad audientiam.num.13. de homic.& quòd infans possit esse doli capax,firmat gl.in c.fin.de senten.excomm.quam sequitur Ioan.de Ana.in rub.de delictis puerorum.nu.fi.pro qua facit tex.in l.alterius.C.si minor se maiorem dixerit.vbi dicit text.quod malitia supplet ætatem. Et circa hanc limit.notandum est quis propriè dicatur doli capax.Doct.in clemen.j.de homicid.& in c.j.de delict.puer.dicant,quòd ille dicitur doli capax qui proximus est pubertati:vt in l.apud Celsum.in §.quæ in tutore.ff.de doli except.Ioan.Ign. in l.excipiuntur.nu.35.ff.ad Syllan.& proximus pubertati dicitur qui annum decimum & dimidium peregerit,si sit masculus:fœmina verò proxima est pubertati,si ix.annum cum dimidio compleuerit. glo.est not.in §.pupillus.in verb.infantiæ.instit.de inutilibus stipu.& in l.pupillum.ff.de reg.iur.Quas esse communiter approbatas asserit Ias.in l.properandum.in §.& si quidem.C.de iudic.Socin.in l.j.in §.adipiscimur.ff.de acquir.poss.Angel.Aret. in d.§.pupillus.Deci.in d.l.pupillum.& ibi Hier.Cagno.nu.2.ff.de reg.iur.De iure regio probatur in l.vj.tit.v.par.vj.& in l.ix.tit.j.par.vij.& in l.viij.tit. xxxj.part.vij.sunt & alij docto.qui quo ad delicta illum esse proximum pubertati opinantur,cui ad ętatem perfectam vj.tantum menses deficiunt.ita not. Bald.per illum text.in l.excipiuntur.ff.ad Syllan. quem vltra Ioan.Igne.ibi,sequitur Ias.in authen.sacramenta puberum.nume.15.C.si aduer.vend.& in d.§.& si quidem. alij verò doct.hanc vlt.opin.sequuntur,non solum in delictis,sed in aliis quibuscūque actibus.Pro quibus est gl.in l.non tantum.ff.de excus.tu.& in cap.continebatur.& in c.attestationes.de despon.impu.latè Ioan.Igne.in d.l.j.in §.impubes.& l.excipiuntur.ff.ad Syllania.Sed,his omissis,dico quòd arbitrio iudicis est relinquendum quis dicatur proximus pubertati:hoc enim iudex debet arbitrari & discrepatione pueri,& ex aliis circunstantiis cōtingentibus.ita tenet Ioan.Faber.in dict.§.pupillus.Salyc.in l.impunitas.C.de pœnis. Ioan.de Ana.in c.j.num.4.de delictis puer.Anto.de But.in dict.c.attestationes.in fi.Abb.& Præpol.in d. c.continebatur.Philip.Deci.in d.l.pupillum.& ibi. Hier.Cagn.numero 3.pro qua opin.est text.in §.in summa.Instit.de oblig.quæ ex delicto.ibi,si proximos pubertati sit:& ob id intelligat se d[illegible]quere. facit etiam tex.in d.l.impunitas.C.de pœnis.Quod tamen intelligit esse verum Dida.in epit.de spons. in ij.par.c.v.nu.5.quòd iudex ante illam ætatem definitam communi opinione,non potest imponere arbitrium suum,scilicet nouem annos cum dimidio in fœmina:& decem cum dimidio in masculo:imo iudex qui ante illam ætatem arbitrari debet puerum esse proximum pubertati,maximis adducendꝰ est cōiecturis,& raro & cautissimè debet id agere.

Est tamen notandum,quòd si infans doli capax committeret homicidium,mitius punitur quàm maior. ita tenet Abb.in d.cap.j.de delictis puer.quem sequitur Capola in authen.sed nouo iure.C.de seru. fugit.Pro qua opin.est tex.in cap.fin.de senten.excommu.in l.auxilium.in §.in delictis.ff.de minor. & in leg.regni suprà alleg.facit quod not.Ioannes Igne.in d.l.excipiuntur.numer.49.ff.ad Syllania. Decius in dict.l.ferè.nu.3.

Et circa hanc reg.alias limitationes vide per doct.in locis suprà dictis,& per Albertum Gandinum in tractatu maleficiorum:in titul.de pœnis reorum. numero 30. P.Duen.reg.259.

¶ AETAS vbi est fundamentū intentionis alicuius siue sit actor siue reus,ille debet eam probare.Hāc regul.probat tex.in l.cùm te.C.de prob.& in l.si minorem.C.de in integr.restit.mino.& in l.cum de ætate.ff.de prob.& ibi Iac.de S.Geor.Circa quam regulam vide Bart.not.in cons.xc.& in repet.l.de ætate.

ætate.num.12.ff.de mino.Pet.de Anch.in c.accessit.num.1.cum seq.de despons.impub.Iac. de S. Georg. in dict.l.si minorem.numero 2. Oldendorp. trac.de probat.capit.fin.in reg. xxxiiij. Alciat.in tract.præsumpt.in iij.reg. præsumptione 3. numer. 2. Petr.de Vnzola in Practica artis notariatus,in c.Ao de contractibus suis teneatur pubes respondere.nume.2.& notabil.Ioan.Mauritium in tract.de restitu. in integrum.c.cccxv.cum viij.sequentibus.Quę regula probatur de iure Regio in l.4.titul.14.parte 3.

Hanc regulam limitat quatuor modis, Alciat.in tract. præsumptionum. in 2.regula, præsumptione 14.nu. 1.cum sequent. P.Dueu.reg.258.

¶ AFFECTARE nemo debet id,in quo vel intelligit, vel intelligere debet suam infirmitatem periculosam aliis futuram.ad leg.Aquil.l.idem.§.Mulionem. Riisvvich.

¶ AFFECTIO facit cessare generalem dispositionē.l. qui officij.ff.de contr.emptio.l.si in emptione.ff.de minor.l.alimenta.ff.de alim.& cib.legat.nor.l. spadonem.ff.de excus.tut.Socin.Regul.284.Fall.35.& seqnen. Medic.reg.1.

¶ AFFECTIO non petitur,nec eius ratione condemnatio augetur.Hanc Regulam ponit text. in l.si seruum.ff.ad l.Aquil.& in l.pretia rerum.& in l. in lege Falcidia hoc esse.ff.ad legem Falcid.& in l. vnica,in ver.quòd re vera.C.de sent.

Fallit primò,quando vtilitas est iuncta affectioni:vt in libro in quo diu studiu,& multum scripsi,& sic habet vtilitatem iunctam cum affectione:vt in l.videamus.ff.de in litem iurando. & ita tenet Alber.in l.1. eod.tit.secus si affectio sit sola.

Secundò limita, vt non procedat in casibus à iure expressis,ita videtur text.in l.non tantum.ff.de appell. & ibi est vtile,quia vita prorogatur.

Tertio limita,non habere locum in minore: vt in l.si in emptionem.ff.de minoribus.& ita communiter tenent doctores secundum Pyrrhum in l.quatenus.in secunda regula.ff.de regul.iur.

Quarto fallit in casu Legis,competit.in §.1.& ibi Albericus.ff.quod vi aut clam.& in casu glossæ.in l.fin.in verbo,non habebitur.ff.de operis seruorum.

Quintò limita,quo ad inducendam actionem quam affectionis ratio inducit in contractibus bonæ fidei,vt in l.cum seruus.ff.mandati.quod intelligo si affectio fuerit honesta,secus si inhonesta:quia tunc non præbet actionem,nec auget cōdemnationem. ita tenet Alberic.in d.l.1.ff.de in litem iurando.secus tamen est in actionibus stricti iuris, in quibus affectio non inducit actionem,etiam si fuerit causa honesta: ista est glo.in l.fideiussores.ff.de pac.in verbo,nec enim. quam vltra doc.ibi,præcipuè Iacobinum de sancto Geor.sequitur Iaso.in l.quidam cum filium. num.7. ff.de ver.obl.& in l.1.num.7.ff.de in litem iurando.& in cons.41.vol.3. P.Duen.reg.34.

¶ AFFECTVS, licèt non sequatur effectus,punitur. Hāc regulam probat tex.in l.1.§.diuus. ff. de sicariis. & in l.is qui cum telo.C.eo.tit.& in l.si quis, non dicam rapere.C.de episc. & cle. canonizata in capit.si quis,non dicam rapere.de pœnit.dist.1.& in l.1.in fi. ff.quod quisque iuris.& in cap.fi.de sponsa.cum aliis glossis allegatis per Hippolytum in d.§.diuus.num. 3.& circa hanc regulam vide Felin.cap.1.de præsum. & melius quàm alibi Tho.Grammaticus, decisio.2. num.2.cum aliis.

Hanc regulam ponit Socinus,vbi eā octo modis limitat,in regula 31.Latius ponit hanc regulam, vbi eam limitat octo modis Felinus in tract. de con. quas limitationes ponit etiam Hippolyt. in dicta l. is qui cum telo.nu.24.& in l.qui falsam monetam. ff.de sicariis.nu.1.cum seq.Decem limitationes ad hanc regulam ponit Matth.de Affl. in constitutionib. Neapolitanis,lib.1.rub.11.nu.1. Circa quam regulā vide de iure regio legē 2.tit.3.par.7. Hodie tamen ad hoc vt incidat in pœnam,requiritur vulneratio : vt in l.2. tit.13.lib.8.ordinamenti. P.Duen.re.35.

Licet aliquando in maleficiis solus affectus sine effectu,de iure etiam puniatur,veluti in delictis atrocioribus.l.si quis ne dicam.C.de Episc.& Cleri.l.is, qui cum telo.C.de sica.tamen consuetudines,& statuta pœnalia semper intelliguntur de delictis effectu cōsummatis.Barto.& Hyp.in l.1.de sicar.Ange.& Pau. in l.1.quod quisque iuris.Bald.in l.fugitiui.C. de seruis fugit.Felyn.& Imol.in c.j.in vers. fallit octauò,& vlt.de præsump. M.Chærianus.

¶ AFFECTVS non punitur, nisi sequatur effectus. Quod quisque iu.l.1.in fin. de verb.sign.l.sæpè ita.de spon.c.fin.

Affectioni parentum parcitur.de re milit.l.4.in fin. Riisvvich.

¶ AFFINITAS contrahitur ex cōmistione sanguinis mulieris,& viri, non ex missione seminis vnius tantum.capitulo fratres.25.quæstio.10.Innocen.cap.fraternitatis, de eo qui cognosc. consang. vxor. fratr. tui. Medic.reg.9.

¶ AFFINITAS soluitur morte,l.cui.§. affinitates.ff. de postul.c.infames.§.affinitates,3.q.7. Vnde Cic.in Orat.pro Publio Sextio,ademit,inquit,altum soceri nomen mors filiæ,glo.l.sed hoc,ver. succurrendū. ff.de re iudic.Alex.l.legit.l. non tantum. C. com. de succ.Bald.l.affinitatis.C.eod.Paul.l.fina. C. de verb. sign.Bal.c.accedens.vt lite non contest.in literis.de testibus,Alex.cons.207.volumi.6. Vnde, quam diu durat affinitas,affines testificari non possunt pro inuicem,secus autem si fuerit morte affinitas soluta, Lanfrancus cap.quoniam contra. de prob.Mars.l. 1.§.idem.ff. de quæstio. Vnde statutum disponens inter affines compromitti debere, intelligi debet affinitate durante,quæ conclusio intelligitur procedere in ciuilibus, secus est quo ad impedimentum matrimonij, Diu. Thomas 3. parte summæ, quæst. 55.articul.2.& toto titulo de cons.& affinitate. Medic.trac.2.par.

¶ AFFINITATIS leuis nulla est habenda ratio, Iac. Butr.leg.Lucius.ff.de his,qui not.infam.Angel. consil.194.Hyp.consil.1.columna 2.idem l.fin.C.de probat.sing.76.& est com.Tiraq.in tracta.de iud.in reb. exig.non ser.numer.86. Vnde parum affinis dicens non esse affinem falsum deposuisse non dicitur. Medic.reg.5.

¶ AFFINES ad compromittendum de litibus cogi possunt, quandocunque cauetur per statutum, quod statutum in iure nostro validum est: vt tenet Bald.in prima constitutione Cod.§. quibus. quem sequitur Iaso.in l.1.num.6.ff. de legibus. & ita etiam quòd prædictum statutum valeat,firmat Afflic. decisione 46.Cor.Iunior in l.fratris.nu.2. C. de transact. Iacobi.de sancto Georg.in l.1.numer.7. in 1.lec.ff.de transac.& in 2.lectu.num.9.vbi dicit, quod illud statutum est fauorabile:quia est introductum in odiū litium.quod ante eum tenet Bald.in l.qui se patris. num.16.C.vnde liberi.Tiraquel.not.in trac.de causa cessante.in 1.part.in prin.num.34.

Amplia primò,procedere etiam inter maritū & vxo-

rem:qui licet nõ sint affines,sunt tamen principium & causa affinitatis.ita Bal.in l.affinitatis.C.communia de successionibus.num.1.

Amplia secundò,procedere inter sponsum & sponsam: secundum Ias.in l.quod Seruius.ff.de condi.ob causam.num.2.

Tertiò amplia procedere inter consanguineos spurios,quando agitur inter coniunctos ex parte matris:secundum Alexand.in l.ex facto. in §. si quis rogatus.ff.ad Treb.num.5.

Quartò amplia etiam inter minores, secundum Paulum de Castr.in l. nam & posteà. in §. si minor.ff.de iureiuran.

Quintò amplia in tutore & procuratore : nam licet aliàs istæ personæ non possint compromittere sine speciali mandato, vt in l.transact. & ibi doc.C. de transact.tamen quando eorum principales sunt coniuncti,bene possunt compromittere: ex quo non faciunt hoc voluntariè, sed ex necessitate statuti :ita tenet Ang.in l.non solùm.§.interdum.ff.de procur. Bald.Paul.de Cast.& Alexan.in l.si plures. ff.de pac. Ias.in d.l.transactionis.

Sextò amplia procedere etiam si partes sint discordes in eligendis arbitris: quia tunc iudex solus eligit,& fit compromissum:vt in l.fin. §.electioni.C.de iudic. ita tenet Bart.in l.in venditione.in §.fina.ff.de bonis autoritate iudicis possidendis.& in l.j.in §.ex hoc re scripto.ff.de ventre inspiciendo. Alexan. in l. de die. in prin.in 2.notabili.ff.qui satisd.cog.

Septimò amplia,non solùm quando principalis litigator est coniunctus,sed etiam quando autor est coniunctus,licet principalis sit extraneus:ita tenet Bar. in sua ij.disputat.incip.Pisanæ ciuitatis.& in l.procurator.la ij.ff.rem ratam haberi.

Primò limita,dũtamen compromissum petatur ab vna ex partibus: aliàs si non petatur, iudex non debet compellere partes de per se ad compromittendum: vt in l.iiij.in §.hoc autem iudicium.ff.de dam.infec. & quando petitur ab vna parte debet alia pars citari:ita tenet Alex.in cons.lxxxij.vol.j.

Secundò limita,non procedere, quando staret aliqua scriptura iurata: quia propter iuramentum non fit compromissum:ita tenet Pau.de Castr.in cons.xiij. vol.ij.num.1.& 2. Alex.in cons.xxxvij.vol.ij.nume.16. Ias.vbi plures alleg.in l.fratris.C.de transact.

Tertiò limita procedere inter affines durante affinitate:secus autem si affinitas sit dissoluta per mortem: quia licet remaneat vinculum quo ad impedimentũ matrimonij,tamen non remanet quo ad cõpromissum:ita tenet Bar.in l.cui enim. in §. affinitates. & ibi Bal.& doct.ff.de postul.glo.& ibi Alexan.& doc. in l.sed hoc ita.ff.de re iudic.Pau.de Castr.in l. rei iudicatæ.§.fin.in fin.ff.sol.matr.Tiraquellus in trac.de causa cessante,in prima parte,in prin.num. 31. Et ex hoc infero cessare dictum statutum inter priuignũ & nouercam mortuo patre,ex quo est dissoluta affinitas,secundum Bald.in l.affinitates.C. communia de successionibus.Pau.in cons.lxxx.vol.ij.

Quartò limita in causa feudali: quia illa compromitti non potest,non obstante prædicto statuto.ita determinat Andreas de Isernia in c.j.in §. si inter.de lege Corradi.in vsib.feud.

Quintò limita in causa in qua agitur de vita & militia, in qua non compromittitur: nam æquiparatur feudalibus:ita Matthæus de Afflictis in decisione xlıj.per totam.& in const.lib.uj.Reg.xvııj.Anto.Capitius in decisione ccxj.

Sextò limita,quando altera pars haberet aliquam exceptionem litis finitæ,seu impedientem litis ingressum:quia non potest ea inuita fieri compromissum: ita Bal.Alex.& doc.in l.fratris.C.de transac.Bal.in l. si iudex.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris. Iaco. de sancto Geor.in d.l.fratris.num.6.Iason nu.4.

Septimò limita quando altera pars haberet scripturam publicam liquidam, puta instrumentum, sententiam, vel obligationem.ita concludit Socin.in cons.iiij.num.1.vol.consiliorum.& in cons.ccc. nu. 5.in ij.volum.Corneus in cons.lxij.in iiij. volumin. Barto.in l.eleganter.in princip.ff.de cond.indeb.Iacob.de sancto Georg.in l.j.in j.lectura, numer. 7. de transac.& ibi Iason num.13.

Octauò limita non procedere in spurio, qui litigans cum consanguineo suo non potest petere compromissum,ex quo non dicitur coniunctus. ita Bal. in l. id quod pauperibus.num.26.C.de episcop.& cler.& in l.cum acutissimi.num.8 C.de fideicom.gl.in Clement.vnica,in verbo, liberi de baptismo.quam sequitur Guliel.Benedictus in c. Raynutius. in verbo, Raynutius de Clera.num.23.Pau.Pari.in c. in præsentia.num.76.de probationibus. Quod tamen intelligo vt suprà dixi in iij.ampliatione quando ageretur inter coniunctos ex parte patris:secus si ex parte matris:quia tunc etiam spurius dicitur coniunctus, & petit compromissum: ita concludit Alexand. post doc.in l.ex facto.in §.si quis rogatus.nu.50.ff. ad Trebel.Alex.in cons.lx.num.8.in ij.vol.consi.

Nonò limita non procedere in causis criminalib. quia in eis non fit compromissum:vt est gl.in l.transigere. C.de transa.quam sequuntur ibi Bald.& Sali. Felin.in rub.num.2.de treuga & pace.

Decimò limita non procedere in articulo iuris: quia vbicunque vertitur dubium quod in mero iure consistit, non debet compromitti, ex quo in iure omnia sunt certa & liquida. ita tenet Bald. & Salyc. in l.ancillæ.in princ.C.de furtis.Felin.in cap.cùm venissent.in princ.de iudi.Alex.in cons.lxij.num. 6. volum.ij.Iason in cons.xxvj.& in cons.xxxv. volumin.j. Iaco.de sanct.Geor.in l.j.in ij.lectura,numer. 8.ff.de transac.quod tamen declara, vt per Iasonem in d.l. j.nume.19.

Vndecimò limita non procedere quando altera tantùm ex partibus læderetur:vt notabiliter determinat Pau.de Cast.in cons.cccxx.num.3.& 4.vol.1.

Duodecimò limita procedere inter affines coniunctos per legitimum matrimonium:secus per simplicem fornicationem:ita tenet Ioan.And.in c.non debet.de consangui.& affinit.

Decimotertiò limita in causis mixti imperij : quia de iure non compromittuntur, non obstante prædicto statuto. ita tenet Barto.in l.non distinguemus. in §.de liberali.ff.de arbitris.& in l.prætor.ff. de tut. & cura.datis ab his.quem sequitur Francis. Curtius Iunior in l.fratris.numer.4. C. de transac. Iacob.de sanct.Georgio in d.l.j.in j.lectura,num.8.& in ij.lectura num.8.ff.de transactio.

Decimoquartò limita in causa appellationis: quia in ea non potest peti compromissum nisi petitum in causa principali.ita tenet Paul.de Castr.in dict.cons. cccxx.num.1.vol.1.Iacob.de sancto Georgio, in d.l. 1.num.8 in 2.lectura.ff.de transac.

Decimoquintò limita non procedere in causa dandi tutelam:quia non potest compromitti, secundum Barto.& Bald.in l.prætor.ff.de tuto.& curatori.datis ab his.

Decim

Decimosextò limita,quando côiunctus cederet suam actionem non coniuncto:quia licet compromissum fieret cum concedente,non tamen fiat cum cessionario,ita tenet Imo. & Alexand. in l.si post diuortium in fine.ff.solu.matr. Afflic. in decis.lxxiiij.facit text.in l.Paulus respondit per procuratorem.ff. de acquir.hæred.

Decimoseptimò limita non procedere inter consanguineos legitimatos.ita tenet Alexand. in consil.lx. num.7.volum.2.

Decimooctauò limita non procedere contra clericum coniunctum:quia cum sit statutum principis secularis,non potest ligare clericos, ita tenet Bald. in cap.cùm venissent.numer.6.de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. quæ sequitur Soci. in consil.lxxj.numer.12.in iiij. volum. consil. sed ipse clericus actiuè posset petere compromissum contra laicum coniunctum,quia clericus gaudet statutis laicorum pro se,non autem contra se: vt habetur per Abbatem & Modernos in cap. ecclesia sanctæ Mariæ.de constitut. vbi Felin.numer.81.Barto.& doct.in l.cunctos populos. C. de summ. trini.& fide catholica. P.Duen.reg.36.

¶Affirmativa & negatiua. Negatiua resoluitur in affirmatiuam.
ff.de pact.l.in persona.
ff.de inof.test.Pap.§.1.in fi.Letiam.

Verbum non obtinuit,id est,succubuit: & ita affirmatiua in negatiua:vt in concordantiis istis, & tali modo est contraria.

Contra.
ff.de procura.l.Pomp.§.1.
ff.de except.rei iud.l.si mater.
ff.de donat.l.non debet.in fin.

* Verbum bonæ fidei,id est,*nominale.
Addit. *al.non malæ fidei.
ff.mand.l.quæstio.seruos.
ff.de minor.l.si res.
ff.de oper.nou.nunc.l.non solum.§.si caus.
In Instit.de tutc.in fin.
l.deigno.dic.Rub.mitius.
ff.de manumis.l.is quiius.

Negatiuam resolui,&c.) Euenit,vt negatiuas resoluamus in affirmatiuas dictiones: quod est, vbicunque ponuntur duæ negationes: vna negatio tollit alteram:& ita fit affirmatio,vt in proxima Rubrica continetur.& ita ponitur in ff.de pact.l.in persona. quia non sit nocitura.dubitari non oporter, id est, non dubitatur,vel non timetur quòd noceat. Verbum enim quin,tacitam importat negationē, sicut enim negatiuæ resoluuntur in affirmatiuas, sic & affirmatiuæ in negatiuas.vt Rubrica signata pro contraria, quæ non est contraria,sed diuersa· sic enim bonæ fidei,& non malæ fidei.vt ff.de donat.l.non debet.sic etiam dicitur gratus,quia non est ingratus:& iustus, quia non potest dici iniustus.vt ff.de test.man.l.seruus.& ff.de fideicomm.l.liber sicut.§. ex iusta.& ita in similibus:vt in legibus sub Rubr.positis continetur. Azo rub.30.

Duæ negationes faciunt vnam affirmationem.
ff.de pact.post venditionem.
ff.de verb.sign.duobus.
Contra.
ff.de damn.infect.l.flum.in prin.

Duæ negationes faciunt vnam, &c.) Hoc in superiori Rubrica continetur. fallit tamen in casu signato in contraria Rubrica.vt ff.dc damn.infect.l.flumen.ibi enim ponitur,nemine nil faciente,id est, aliquo aliquid faciente:quia superabundat ibi vna negatio. vt ibi designatur in glos.Ioann.B.

Non semper interrogatio negationem habet:sed aliquando difficultatem,aliquando caritatem notat.
ff.de dolo.l.sed si ex dolo.
ff.locati.l.sed de damno.

Eo ipso dicitur quid dubium,quod negatur.
C.quib.ad lib.procl.non lice.l.3.
ff.de cōd.ind.l.elegāter.§.si post rē. Az.ru.30.

Quod de vno affirmatur,de reliquis tacitè negatur.
ff.de procura.l.maritus.
C.de pact.tam super do .l.si mulier.
C.de pign.l.quamuis.
ff.com.præd.l.similem di.
ff.de compen.l.quod Labeo.
ff.de act.emp.l.Iul.§.idem.
ff.de pign.l.1.§.seruo.
ff.de vsur.l.3.cum pa.
ff.de euic.l.minor.§.vlt.& l.quilibet. §.1.& 2.
ff.de donat.inter vir.& vx.l.sed si moræ.
ff.de cond.& demonst.l.cum ita lex.
ff.de instrumento leg.l.cum de la.
ff.de supp.leg.l.legata.§.1.
ff.solut.matr.l.si cum dotem.
ff.de pact.dot.l.pacta.
Contra.
ff.de cond.caus.dat.l.si extraneæ.
Contra.
In Decr.dist.65.disciplina.
In Decr.2.q.1.vnum ex duobus. Azo ru.30.

Quod de vno negatur,de aliis tacitè affirmatur.
ff.de posthu.l.Imperator.
ff.de seruit.rust.præd.l.si domus.
ff.de pigno.l.in quorum.
ff.de testib.l.ex eo.
ff.de repud.l.vlt.
In Decr.dist.25.quali. Ibidem.
Quandoque non est ita.
C.de diuer.rescript.l.1.
C.de instit.& subst.l.3.
ff.de vsur.l.Paulus.§.hæres.
ff.de re mil.l.7.
ff.de vino leg.l.cum vinum.
ff.de nat.lib.Auth.si quis liberorum.

Quod de vno affirmatur,&c.) Ita omnia vera sunt,nisi in prohibitis eadē sit ratio,quæ & in omissis: vel nisi in omissis eadē sit ratio,quæ in affirmatiuis:vt in cōtraria sequēti Rubr. cōtinetur,suprà eo. in illa Rub. De simil.ad similia.& in illa,Simile ex lege,&c.Ibid.

*Prohibitio aduersus tollitur,eiusque contrario.
Add. *al.Prohibito principali,tollit & accessoriū.
ff.de vacat.mun.l.in hono.§.philosophis.
C.de Latin.lib.toll.in prin.
C.de testamentis.l.nec codicilli.
C.de reput.l.vlt.
ff.de excus.tut.l.si duos.§.prohi.
ff.de remissionibus. Azo ru.30.

¶Afflictio non debet dari afflicto, l. diuus, ff. de f .præsi.l.pœna,§ fi.ff.ad l.Pōpe.de parrici.l.tam dementis,C.de epis.aud.l.ex facto,§.Iulianus,ff.de vul.& pup.c.at si clerici.in fi.ff.de iud.

Fallit primò in l.Romanus,ff.de tuto.& curato. vbi in eadem tutela duplex periculum subsistit.

Fallit 2.in l.capitalium,§.solent,de pœni.l. 1. ff. de iure patro.capit.attendendum, 17.quæst.4.capitu.si quis cuiusli

cuiuslibet,22.q.4.ca.1.ext. de calumniato.in quibus iuribus habetur quòd in delictis pœna duplex dari potest. Don.Fina.lib.15.

¶ AFFLICTIO non est addenda afflictis. Instit. de re. di.§.quod vis fluminis.7.q.1.c.cùm percussio. de clericis æg.c.ex parte.de of.præf.l.Diuus Mar. de iurisd. l.si idem. Ad leg. Rho.l.naui. Quæ in fraud. cre. l.ait. §.annus. Nisi ob crimen puniendus veniat. vt Zas. ibidem. Riisvvich.

¶ AFFLICTIO soluitur morte, vnde mors est solarium priuatis omnibus bonis,l.fina. C.de l. Iul.maiest.iuxta illud Cla. Senensis (Tutte l'humane cure trôconsi al colpo di morte,spengonsi in morte tutti l'humani lumi.) Paria enim sunt insidiari vitæ,& omnibus bonis,auth.quod matri,& auiæ, C. de reuocan.don. Item metus amistionis omnium bonorum æquiparatur metui mortis,Barto.l.athletæ.ff.de excus.tut.Iaco.l.propter.ff.eo.Docto. Com. l. isti quidem.§.si is.ff.quod met.causa. Bartol.l. pœna. ff.de cond.ob turpem causam.Fulgos.cons.fin.column.1. Abb.c.2.column.fin.eodem titu.de eo,quod metus causa,Alc.l.interpositas.C.de transact.Mars.l.vt allegas.num.5.C.de sicar.imò (vt Baldus inquit) maior est pœna omnium bonorum,quàm mortis,l.certa. C.de iure fisci.lib.10.Nam ea quæ fiunt in bonis, in persona fieri dicuntur,& ita licet restituere ei, qui de statu,& capite controuersiam mouet: ita etiam ei,qui de omnibus bonis, vel maiori parte, Baldus d.l.athletæ.§.dat.ff.de exc.tut.Ioan.And. capit. cum oportet.de accusar.colum.2.Ias. cons.177.volumin. 2.quo casu frater pro fratre testis esse non potest, Baldus l.parentes.numer.1.C.de testibus. Aret. cap. cum oporteat.numer.10.de accusat.Bauer.§. pater. numer.23.Institut. de testam. Laufrancus,in tract.de testib.numer.80. nota tamen quòd in persona egregia, quælibet minima pœna corporalis est maior qualiber pœna pecuniaria.l.si in seruorum.ff.de pœ. Medic.trac.2.par.

¶ AGERE. Si,quod ago,non valet vt ago,nec vt potest,valebit.

C.de codicil.l.pen.& vlt.§.illud.
C.de don.ante nup.l.quod spon.
C.de repud.hær.l.3.
ff.de euict.l.incredi.
ff.de test.l.ex eo.
ff.de spon.l.quæsitum.
ff.de vul.sub.l.cohæredi.§.cùm.
ff.de acquir.hær.l.qui mali.
ff.de leg.l.si seruus.§.si ser.
ff.de reb.dub.l.in ambi.
ff.de vsuc.l.iusto.
ff.de accept.l.an inutilis.
ff.de seru.reipub.l.item.§.qui habet.
ff.de verb.ob.l.si duo.
ff.de iur.codic.l.1.& 2.§.2.

Imò vt potest,valebit.

In Instit.de adopt.in fin.tit.
In Aut.de nupt.§.si verò abest.
In Aut.vt cùm de ap.co.§.si igitur.
C.de testament.l.hac consulti.
C.de pact.l.1.
C.de inst.& sub.l.cum te.
ff.de contra.emp.l.qui tab.
ff.de naut.fœn.l.Iul.§.vlt.
ff.de rescind.vend.l.cum emp.§.qui ita.
ff de leg.præst.l.1.
ff.de leg.1.l.si tibi huius filiusfam.
ff.de test.mil.l.3.
ff.de accept.l.si anrill.§.an inutilis.
ff.de fideicômiss.l.1.§.generaliter.& §.si quis.
ff.ad Treb.l.ex facto,qui si.§.& si cum.

Si,quod ago,&c.& contrà.) Solutio. Ita breuiter assignata est à quibusdam,si is qui agit, nullo alio modo voluit rem valere, nisi eo quem in animo gerebat, obtinet hæc Rub. alioquin obtinet contraria. Quæ solutio videtur rationabilis, non tamen sufficiens: quid enim,si dubitetur de voluntate? Respon. hanc esse Rub. Si,quod ago,non valet,vt potest præsumpta voluntate gerentis, per l. ex aliquibus coniecturis & argumentis, secundum rerum diuersitatem & qualitatē,propter quod lex mouetur ad cassandum quod factum est: vt neque eo modo quo voluit,valeat,quia id non potuit:neque eo quo potuit, quia apparet eum id non voluisse. Et huic responsioni optimè aptatur sequens generale, & quando locum habet regula,id quod potuit,&c. Et idem etiā per exēpla, sub Rub.posita, quilibet notare potest. Si verò non appareat per coniecturas,quòd alio modo valere voluerit,magis inclinabo vt valeat eo modo quo potest, quàm vt pereat. vt ff. de reb. dub.l. quot.& ita seruabo sequentem Rubr. vt generalem. Azo rub.*69*.

¶ AGERE quis non cogitur ante tempus concessum à lege l.vni.C.vt nemo inuitus.l.creditor.C.de pig.

Primò fallit,si appatet de mente valentis agere, quòd differat,vt probationes aduersarij pereant, l.pe. C. de vsuris pupillar.

Secundò fallit, vbi quis de proximo est recessurus de loco, vbi habet creditores: quia tunc potest præfigi terminus creditoribus ad agendum,gl. in l.vni. C.vt nemo inuitus.& in l.diffamari.C. de inge. manumis.

Tertiò fallit, quando quia comminatur se posse per querelam inofficiosi testamenti infringere testamentum:quia tunc fauore vltimæ voluntatis,ne stet in dubio, potest præfigi tempus ad querelam præpatandam: per tex.notabilem secundum Bar. in l.Papinianus.§.si quis post.de inofficio.testa.ff.

Quartò fallit in eo,qui litem contestatus fuerit, vel libellum obtulerit: vt in auth.de litigiosis.§. omnem.

Quintò fallit in nuntiante nouum opus: vt in c.fi.de no. operis nuntia.

Sextò fallit,quando actor differt malitiosè conuenire reum,quem conuenire intendit,argumento capituli,nonnulli.de rescrip. B.Soci.reg.24.

¶ AGERE non possunt filij contra parentes,neque excipiunt de dolo.l.apud celsum.§.aduersus.ff.de doli mali exc.idem est in libertis contra patronos,secus autē est è contra.leg.tertia.C.de arbitris. Med.re.9.

¶ AGENS mitius cum lege, quàm cum homine agitur.l.Celsus, cum gloss. ff.de arbitr. comprobatur per l.si stipulatus sit quis decem in melle.ff.de solutio,iuncta l.item veniunt.§.item in rete.ff. de petit. hæreditat.comprobatur etiam per l.insulam, iuncta l.cùm stipulatus sim mihi ò Procule.ff.de verbo obligatio.

Fallit in 3.casib.secundum Ripam in l. si insulam, ff. de verb.oblig.num.56. Don.Fina.lib.5.

¶ AGENS pro coniuncta persona non præiudicat ei, nisi habeat ratum.l.1 C.quibus res iud.non noceat. admitti tamen ius ad agendum pro consanguineo cum cautione debita.leg.sed & hæc.ff.de procurat. capitu.nonnulli.capitulo ex parte.de rescript.non tamen illum procuratorem facit.l.3. iud.solui, sed consanguineus obligat tantum facturum se, quod

con

coniuncta persona, pro qua agit, habeat ratum, ita concl Abb. per hanc reg. cap. quamuis. numer. 5. de sent. & re iud. Medic. reg. 8.

¶ AGENTIA communia. Habet rei vendicationem, qui non habet possessionem.

In Insti. per quas personas nobis acqui. §. itẽ.
In Instit. de inof. test. §. sed & si hæredi.
C. de sacrosan. eccl. l. vlt.
C. de arb. tu. l. 3.
C. de donat. l. quisquis.
ff. de pet. hær. l. & §. qui si.
ff. de rei ven. l. si agere.
ff. de nox. l. in noxalibus.
ff. de acquir. rer. dom. l. homo liber.
ff. de fideicom. lib. l. imperatores. §. diuus.
ff. de iur. fisci. l. si intelli. §. si tu. & §. idem.

Habet rei, &c.) Quidam volunt dicere, ne dominium acquiratur sine possessione: & hoc tradunt pro regula: sed certè regula talis non est ex lege, imò contra leges multas, vt in ista Rub. dicitur. & de fund. dot. l. si fundum. Ibi enim etsi possessio non fuit tradita, quia tradens eam non habebat, inductus est tamen maritus in possessionem: vnde & transfertur dominium, & fit fundus dotalis. Ipsi tamen dicunt, quòd marito fuit concessa rei vẽdicatio. quod falsum est: quia tunc fundus non esset in dote, sed actio: & ita non diceretur dotalis, quod lex illa dicit, arg. ff. de iur. dot. l. si sponsalibus. §. si res. Itẽ non obstat, quod pro se inducunt, in C. de distract. pig. l. qui prædiũ. Illud enim exigimus, vt interueniat inductio in possessionem, non vt possessionem acquirat. Azo ru. 61.

Non domino competit rei vendicatio.
C. quod met. caus. l. si vi vel metu.
C. de iur. dot. l. in rebus.
C. de præscrip. 30. ann. l. si quis §. sed &.
C. de reuoc. don. l. his solis.
ff. de manum. vind. l. si pater.

Non domino, &c.) Regulare est, vt rei vendicatio domino competat. vt ff. de rei vend. l. in rem. Hoc de directa. Vtilis enim non domino plerunque datur: vt emphyteotæ, superficiario, & præscribenti: vt ff. de rei vend. l. superficiario. & l. si ager vect. ht. & vt in hac Rub. dicitur. Maritus autem de iure ciuili & naturali habet dominium, & ideo habet rei vendicationem. vt in Instit. de rer. diuis. §. per traditionẽ. Vxor autem de iure naturali, quantum ad sustentationẽ, dicitur domina, vt & filij. vt C. de iur. dot. l. in rebus. & in Inst. de hær. qual. & diff. §. qui autẽ. Azo ru. 61.

Possidentem conueniri, non eum qui vendidit.
In Aut. de non alie. seruo. mi. §. hoc autem.
In Aut. de nup. §. si verò. prope finem. §. quo nunc. coll. 7. & §. si vero nullum.
C. vbi in rem actio. l. 1.
C. com. de leg. l. vl. in fin.
ff. de mino. l. in causæ. §. interdum. & §. Pomp.
ff. de oper. nou. nunc. l. is cui.
ff. de contrah. emp. l. si quis sub hoc.
ff. de ser. expot. l. Titius. Azo ru. 61.

Non conuenitur possidens, sed qui rem tradidit.
C. de hær. ven. l. 2.
C. de rer. permu. l. cum precibus.
C. de rescin. vend. l. dolus.
C. de distract. pig. l. vlt.
ff. de peculio. l. sed & si quis.
ff. de leg. 2. l. vlt. §. vlt.
ff. quæ in fraud. cred. l. quæ à debit.

Vtrunque posse conuenire.
C. de alie. iud. mu. caus. fac. l. 1.
ff. quæ in fraud. cred. l. 1. in prin.
ff. de nox. l. de illo. §. de dolo.
ff. de pec. l. si nox. §. pe. & l. ancilla. §. si seruus.
ff. de dam. insec. l. damni. §. vlt.
ff. de pet. hær. l. nec vllam. §. pen.

Possidentem, &c. & contrà.) Si quęritur, an tradens tantum, an & possidens debeat conueniri: attende, an agẽti competat in rem actio, an personalis. Si in rẽ, tantũ possidens: vt in hac Rub. Si personalis, si quidẽ sit in rem scripta, id est, quia datur contra possidentẽ, ad similitudinẽ realiũ actionũ: vt actio quod metus causa, & ad exhib. & noxalis, & peculiaria: vtráq; potest conueniri. Idem est, etsi sit mixta, id est, in rẽ, & in personã, vt petitio hæreditatis: vt in sequẽti Rub. Si verò nõ sit mixta, nec in rẽ scripta, tradens tãtũ debet cõueniri: vt in 3ria Rub. dicit. Azo ru. 61.

Qui tantum ciuiliter possidet, tenetur.
ff. de rei vend. l. si à bonæ. Azo rub. 61.

Qui rem alterius mobilem habet, quibus locis habuerunt vel dixerunt: puta quia erat dominus equi: respondere tenetur, non obstante fori exceptione.
ff. de iud. l. non aliter. §. 1. & l. quod legatur.
C. vbi in rem act. exer. de. l. vlt.
Cont. ff. de iudic. l. hæres. §. 1. Azo ru. 61.

Agis ex meo nudo pacto, vel stipulatione.
ff. si quis caut. l. si procurator.
ff. de procur. l. in causæ. in fin.
ff. de constit. pec. l. eum qui. §. pen.
ff. de dam. insec. l. damni. §. pen.
ff. de pact. dotal. l. cum dona.
ff. de præto. stip. l. in omnibus.
ff. de verb. obl. l. si procur.

Agis ex meo, &c.) Hæc specialia sunt. vt ff. de pact. l. iurisgen. §. sed cum nulla.

Quid si conuenit inter hæredes, vt vnus respondeat? ille primò à creditoribus est conueniendus.
ff. de leg. 2. l. cum ab vno.
ff. de na. con. l. 1. §. si inter. Azo ru. 61.

Vbi in causa ciuili nõ potest agi, nisi per procuratorẽ.
C. de his qui veniam ætat. l. omnes.
ff. de procur. l. Pompo. Azo ru. 61.

Qui conuenitur ex aliquo officio, interim cessat ab administratione.
ff. de vsufr. l. certum. §. vlt.
ff. de appel. l. in pri. §. illatum.
ff. de suspec. tut. l. eum.
In Instit. de susp. tut. §. si quis.
ff. de sol. l. quod. §. 1.

Qui cõuenitur, &c.) Hoc semper est faciendũ, ne propter diffidẽtiã causæ, interim res auferret. An autẽ interim dũ de causa agit, expẽsas & sibi necessaria habere debeat, quęrit. R̃nderi potest, q̃ debeat: ar. ff. de inof. te. l. si instituta. §. pe. & C. de or. co. l. vl. Az. ru. 61.

¶ AGNATI vsque ad x. gradum, cognati vero vsque ad vj. succedũt. Regula est, quæ colligitur ex tex. in l. fi. C. vnde legitimi. & in §. fi. Insti. de succes. cogna.

Limita hanc conclusionem quadrupliciter secundum Ias. in d. l. fina. I.B. Dias. reg. 25.

¶ AGNATIS vel cognatis deficientibus, coniuges succedunt inter se, excluso fisco. Hæc regula probatur in l. maritus. C. vnde vir & vxor. circa quem tex. vide Maturinum Montanum in authen. de hæred. ab intest. ven. coll. ix. in regula xxx. Ang. de Gambellionibus in tract. de testa. in glo. iuj. num. 19.

Hanc

Hanc regulam amplia duobus modis,& limita sex modis,vt per Dec.in d.l.maritus.nu.3. vsque ad numerum 5.hanc etiam Reg.cum sex ampliationibus decisis ab aliis duabus,ponit Guliel.Benedictus in c.Raynutius.in verbo,& vxorem nomine Adelasiã. num.… vsque ad num.240. vbi etiam ponit quinque limitationes ex limitationibus Decij, licet de eo mentionem non faciat. P.Duen.re.37.

¶ AGNATIS ignorantibus non præiudicabit sententia lata contra vasallum,licet sint eiusdem vasalli agnati,secus si sciuerint,licet Barto.dicat,quod præiudicabit citatis, & non aliis.leg. filiusfamil.§. diui. quæstio.1.ff.de leg.1.Andr.c.vnico.§. si vasallus.si de feud.fuer.contr.Alex.l.sæpe.numer.110.ff. de re iud. per hanc reg. Medic.reg.8.

Agnatis nocet sententia scientibus , quando lata est contra vasallum.Andr.de Isern.c.vnico.§.si vasallus. si de feud.contr.fuer.etiam si citati non fuissent. Angel.& Imola l.filiusfamilias.§.diui.ff. de leg.1. quicquid dicat Barto.in contrarium d.loco.q.1.refert Alex.in termi.huius reg.l.sæpè.numer.110.ff.de sent. & re iudic. Medic.reg.8.

¶ ALLEGANS turpitudinem suam regulariter non potest venire contra factum proprium.l. cùm profitearis.C.de reuo.donatio.

Fallit,quando allegaret turpitudinem suam excipiendo tantùm.l.fin.ff.de actio.& obligatio. hoc autem intellige,quando non allegaret turpitudinem suam contra sententiam iudicis: quia tunc nullo modo auditur:nec agendo,nec excipiendo,vt est text.in l. si seruus plurium.§.j.de lega.j.

Fallit,quando turpitudo esset priùs detecta: quia excommunicatus potest allegare excommunicationem propriam.Barto.in l.iusiurandum.§.procurat. ff.de iureiuran.& Bald.in cap.intelleximus. de iudi. in antiq.

Fallit quando turpitudo esset talis, quòd ex toto potest eligi ius auctoris.Ioan.Andr.in c. inter dilectos. de donatio.

Fallit in ca u legis,quisquis.C.ad leg.Iulia.maiesta.

Fallit in casu text.in ca.si quis Papa.lxxix.distinctio. & ibi glos.

Fallit in tex.in casu,c.mulieri.de iureiur.

Fallit in casu c.nouo iure.C.de pœna iudi.qui male iudicauit. S.Ianuar.reg.37.

¶ ALLEGANS impossibile non auditur. de interrog. l.confessionibus.Ad leg.Aquil.l.inde Neratius. §.fin. & in iis legib.glo.

Allegans frustratoria non auditur. Quando prouoc. non est necess.l.fin.iuncto c.consuluit.de off. deleg. facit,de verbor.signific.clem.sæpè.C.de conue. fisc. de.l.hi qui fisco,

Allegans contraria non auditur.C. de fur.l.1. de cond. & dem.l.Titiæ.de proc.l.in causæ.de app.c.solicitudinem.vt eccle.benef.c.1.in fin.

Allegans turpitudinem suam non auditur.C.de transf. l.transactione finita.C.de ser.pig.dat.ma.l. si creditoribus.in fin. Riisvvich.

¶ ALLEGANS contraria non est audiendus.text.in l. j.C.de furt.& in l.Titiæ.ff. de conditio.& demonstr. & allegat plures concordantias.glos.in d.l.j.sunt iura cano.in c.vno.vt ecclesiastica beneficia.& tex.vbi Bald.in c.solicitudinem.de appel. in quo semper tenere menti,quòd si aduersarius non vult eum repelli in totum,sed acceptare vnum ex contrariis , potest hoc facere.Ita Bald.in l.cùm precum.C. de lib.causa.vbi dicit notandum.

Limita tamen prædictam regulam septem modis , vt per Iaso.in d.l.j.C.de fur.adde alias quatuor limitationes per Claudium Marmerium in repet. §.nihil commune.l.naturaliter.ff.de acquiren. poss. ver. his consequenter. I.B.Dias.reg.25.

¶ ALLEGANS pro se aliquam legem fori , incumbit onus probãdi illam esse vsitatam & obseruatã. Hãc regulam ponit Rodericus Xuarez,vbi eam dupliciter limitat,in proœmio fori. Duen.reg.37.

¶ ALLEGANS titulum solennem,vel legitimum,puta stipulationis , probat titulum allegatum præcessisse,ex præstatione decennali: adeo quòd eius virtute potest debitor in futurum compelli. Elicitur ista regula ex l.cùm de in rem verso.ff. de vsuris.secundum communem intellectum Doctor.ad eam assignatum.

Amplia quadrupliciter dictam conclusionem,& limita duodecim modis,vt per Ias.in l. si certis annis. C. de pactis.quem vide,quia in huius regulæ corroborationem nouem decisiones notandas adducit, in quibus multum operatur decennij lapsus: & vide eundem Iaso.qui solum posuit septem restrictiones ad d.l.cùm de in rem verso.in §.præiudiciales.Instit. de actio.quem etiam vide pro materia eiusdem l.& huic regulæ solùm tradidit duas limitationes Soci. in regula lxxxij. incip.debitum. I.B.Dias.re.26.

¶ ALLEGARE,vel dicere non sufficit, nisi probetur. glo.in c.non est.de consuet.lib.vj.in vers.quàm allegat.& in clem.vnica.de in integ. resti. quas glo.cum aliis xvj.ad hoc allegat Felin.in cap.cùm dilectus.de accu.pro quibus considerat text.ibi:quas omnes etiam allegauit Hypp.in l.j.§.si quis dicatur.ff.de q.

Limita præfatam regulam ix. modis, vt per eundem Hyppo.in d.§. si quis dicatur.quorum quatuor,vt ipse fatetur habuit a Feli.in ca. quoniam contra.de probat.& pro ampliatione huius regulæ vide eundem Hyppo.vbi supra,qui pluribus doctrinis eandem extendit etiam in scripturis tabellionum , vel in sententiis iudicum. I.B.Dias.reg.27.

¶ ALLEGARE in iudicio aliquid non sufficit,nisi probetur.C.de li.& eo.li.l.si manumissus.C. de prob.l.si ue possidetis.

Allegare sufficit naturalem rationem sine lege.de pœ. l.fin. Riisvvich.

¶ ALIENARE. Paul.libro trigesimo ad Sabinum.

Lex xxvj. al.xxvij.

a Qui potest inuitis a aliquibus alienare, multò magis & ignorantibus & absentibus potest.

AUDIT. a deest in P.Florent.

Inuitis,vt creditoribus,pupillis adultis,qui potest alienare:multò magis absentibus & ignorantibus potest. Viuiennus.

¶ ALIENARE consentire. Vlpia.lib.53. ad edictum.

Lex 165. al.lex 126.

Cum quis possit alienare,poterit & consentire alienationi.Cui autem donare non conceditur,probandum erit,nec si donationis causa consenserit, ratam eius voluntatem habendam.

Super hac reg.vid.sup. aliud est vendere: cùm minus sit consentire quàm alienare. Viuiennus.

Alienare non potest pater rem ipsius filij , licet ipsam in iudicio deducere possit, dato quòd hæc duo correlatiua dicantur.Bald.l. prima. C. de bon. matern.Bapt.in tract.de correlat.numero decimoseptimo. Med.reg.9.

Alienare non potest emphyteuta , neque vasallus rem conductam in præiudicium domini.cap.1.de vasallo,

vasallo, qui contra ca. imperialem.de prohib. feud. alien.Bald.& Docto.com.leg.si permitteure. C. ad Maced.Spec.in tit.de locato.§.nunc aliqua.imo nec etiam sententia lata contra his præiudicabit dominis,vt dicam infer. Medic.reg.8.

* ¶ ALIENARE prohibitus,&ad longũ tempus * locare prohibitus esse censetur.not.in l.codicillis.§.in stituto.de lega.ij.

ADDITIO.

* Tempus. Vide quæ not. in l.j.§.quod autem.ff.de superfic.& quod ibi habetur per Alexan.de Imo.post Battol.& Fel.in c.quæ in ecclesiarum.in ver. vbi autem.de const.& Pet.Phi. Cor.in consilio cclij.incipien.licet.in litera d. in iij.parte.& adde quod contra gloss.in d. §.instituto.tenet Abb.in cap.ad audientiam.de reb.ecclesi.non alien.& Lud. Rom.in l.si constante.§.quoties.cum seq.sol.mat.& Bart.in d.§.instituto.cum quo transit Ang.& Imol.in l.si filio.§.fin.solut.matr. Bened.Vad.reg.25.

Primò fallit,quia si quis est prohibitus alienare sub pœna,non prohibetur locare ad longum tempus.text. est in c.nulli.in verbo, alienatione.de reb.eccle.non alie.vide Paul.de Castro in cons.xxv.qui alleg.Iaco. de Bel.in authen.de nou alienan.§.quia verò.

Secundò fallit, si esset facta locatio ad longum tempus, & esset dictum quòd tot fint locationes, quot sunt anni,atqu.l.scire debemus. ff. de verbo. oblig. & ita sub dubio dicit Bald. in c. j. qui feud. da.pos.& idem tenet Bald.in §.vt libellario.j.alleg. sed hoc est contra not.per Dy.in d.§.instituto.& contra prædicta vide Bald. qui tenet primam partem in l.voluntas est.C.de fideicommis.vide Bartol.in l.si finita.§.si vectigalibus.de dam.infect.

Tertiò fallit, quando volumus intelligere de alienatione propriissima:& tunc venit trãslatio directi dominij,& sic poterit fieri locatio ad longum tempus: si de alienatione propria,intelligitur de locatione ad longum tempus: si verò impropriissimè, & intelligitur de obligatione,& ita dicit Bal.in c.j.§. vt libellario.quibus mod.feud. amitta.& in authent. hoc ius porrectum.C.de sacrosanct. eccle. & sic potest concordari d.glos.in §.instituto.

Quartò fallit, quando locatio potest fieri ad longum tempus, si dictum sit quòd non transeat aliquod ius in conductores : tamen istud dicit Domi.de sancto Gemini. in c. abbatibus.xij.quæst. ij.& istud tenent Mod.ibi.idem tenet Bald.in l. si domus.§ fin. de legatis secundo. Sed contra hoc vide quod no.idem Bald.in c.imperiali.de prohib.feud. alienatione per Federi.in versicu.quare vasallus.& est contra nor. per Dyn.in dicto §.instituto. & l. vbi ita. ff. de donatio. causa mortis. & in l.cùm precario. de precario.

* Quintò fallit*, quia potest fieri locatio ad longum tempus colono partiario, & ita dicit Bald. in dicto §.vt libellario.& not. quidam Moder. in l.si filio.§. si vir in quinquennium. ff. solut. matrim. Sed videtur contra l.primam.§.j.ff.pro socio.vbi transfertur dominium in talem partiarium, qui est socius : vt est text. & ibi hoc tenet Salycet.in l. si merces.§.vis maior.ff.locati.vide Bald. in l. certi iuris. C. locati. vbi dicit,quòd non est propriè societas. & in l. j. G. de fructibus & lit. expen. & in consilio cccij. quod incipit, videtur prima fronte, &c.vbi tenet quòd sit socius. Item dicit quòd si fundus vendatur per dominum, fructus integri sunt emptoris: cùm actio personalis fundum sequatur,& ibi ponit an successor singularis teneatur stare colono partiario. & tenet quod sic.

ADDITIO.

Fallit. Vide de hac fallent. And.Barb. in repet.rubr. de rebus ecclesi.non alienan. in ix.fallent.

Sextò fallit, vbi ratio legis esset in contrarium, vel lex careret ratione. & multò fortiùs fallit, quando lex municipalis est contra rationem, vt quòd bona laicorum non possint vendi ecclesiis. Item fallit, vbi lex cõtinet ius singulare.l.fin.C.de prædiis curia.lib. x.&his verbis vtitur Bal.in aut.ei qui.C. de bo. auct. iud.pos.in vers. vlterius quæro.

Septimò fallit in prohibitionibus odiosis,putà si testator prohibuisset alienari in consortes: nam hoc casu valebit locatio,secùs in non odiosis.ita notat Bal. in l.fin.C. de rebus alienis non alienandis.

Octauò fallit, si esset facta locatio ad modicum tem* pus cum clausula ad renuntiandum: quia tunc videretur etiam valere locatio, vt not.Bal.in l.voluntas. C.de fideicommiss. B.Socin.re.25.

ADDITIO.

* Fallit. Vide Ioan. Bapt. de Rosel. in j.nota.vbi nonnulla ad materiam.

¶ ALIENARE non dicitur rem qui fructus alienat.so. mat.l. vsus fructus. Ruyvvich.

¶ ALIENARE prohibitus à testatore extra certũ genus personarum, puta extra familiam vel descendentes, potest ex testamento transferre in eum qui aliàs esset sibi ab intestato successurus, dato quòd non esset de familia illa,Glos.est sing.in l.paterfamilias.§.Iulius Agrippa.ff. de leg. iij. quæ communiter approbatur secundum Imol. & Raph. Cuman. in l. cùm pater. in §. cùm inter. ff. de legat.ij.& sequitur eam Barto.in l.peto.§.fratre.ff.eodem tit.& confirmat Iaso. in l. filiusfamilias.§.diui. numero 136.ff. de legat.j.

Limita hanc regulam duobus modis, vt per Iaf.in d.§. diui.nume.137.& 138. I.B.Dias.re.28.

¶ ALIENARE prohibitus generaliter non prohibetur testari. Alba.consili.109.nu.1.com.dicit Bald.l.ea lege.nu.11.C. de cond. ob causam, similiter non cõprehendit alienationem necessariam, neque illam quæ fit causa dotis,& similium.Cephal.conf.58.nu. 17.nisi adesset dispositio geminata.Ruin.conf.98.nu. 11.vol.2.idem conf.123.lib.2.Cephal. conf.59.num.35. conf.13.num.19.& 20. Fulg.conf.215.l.1.vbi doct.ff.de fund.dot. Med.re.1.

¶ ALIENARI non possunt res ecclesiæ sine solennitate debita.c.Ambitiosæ.in extr.de reb.eccle.non alie.gl.c.terrulas.12.q.2.c.sine exceptione. ea.q. Do. com.c.1.& seq.de reb. Eccl. non alien.fallit in re minima.d.c.terrulas.12.q.2.Doct.c.2.de reb. Eccl. non alien.6.Berous ca.quæ in ecclesiarum,num. 49.de const.conc.gloss.§.hinc nobis.vers.substãtiam.auth. de hære.&falc.Affli.in tract.de iur.protom.§.6.nu.9. gl.& Archid.c.Abbatibus.12.q.2.Inno.c.1.de his,quæ fiunt à prælat.gloss.& Host. c. si proponente.de resc. Ioan. And.c. qui tacet.de reg.iur.6.Feder.consi.210. Henric.c.& si quæstiones.de simon. Anchar.consilio 420.Docto.com.cap.super. de reb.Ecclesi.non alien. Bald.& Saly.Auth.hoc ius.C.de sacros.sanct.Eccles. Imol.capi.1. de his, quæ fiunt à maiori par.cæ.Barb. consilio 61.lib.3.Iaso.cap.1.qui feud dare poss.Curt. in tract.feud.21.q.pen.quæst.princip. cum mult.aliis simil. Medic.re.5.

¶ ALIENARI prohibita, in dotē dari possunt,auth. res,quæ.& l.finali.§. auaritiæ. C. communia de leg.

tenet Bartol.in l.si tibi homo.§.diui Seueri.ff.de legat.j per text.in l.fina.ff.ad Trebel.Bald.in l.voluntas.C.de fideicommiss.

Amplia primò, vt nedum locum habeat in dote de nouo cõstituta, sed etiam in dote, quam filius accepit, viuo patre, restituenda, secundum gloss. magnam in d.authen.res, quæ.in ij.parte.

Amplia secundò, quòd nedum procedat, quando filia dotem pro seipsa constituere veller, sed etiam pro liberis, in casu quo mater filiam dotare tenetur: & similiter in fratre, & clariùs in patre, vt probatur in d.authen.res, quæ.in j.q.vbi per Ias.

Amplia tertiò, procedere nõ solùm quando pater vellet constituere dotem pro filia inter viuos, sed etiã in vltima voluntate, põtà testamento, vt probatur in d.authen.& ibi per Ias.in quarto nota.

Amplia quartò, quòd non solùm procedat pro dote matrimonij temporalis, sed etiam pro dote matrimonij spiritualis, & sic ingressus monasterij, secundum Bart.& alios in dicta authen.

Amplia quintò procedere, etiamsi filia iam esset maritata cum nulla aut quasi nulla dote, vt per Ias.con tra in dicta authen.

Amplia sexto, quòd nedum ex causa dotis, vel donationis propter nuptias, sed etiam alimentorum, vel redemptionem captiuorum, aut alia simili causa, secundum d.glos.approbatam in dict.authen.

Amplia septimò procedere etiam quando mulier non inueniret maritum condignũ, nisi omnia bona subjecta restitutioni daret in dotem, quia tunc posset, secundum Bal.& Paul.de Castro in d.authen.

Amplia octauò, nedum procedere donec filius vel filia viuunt, imò beneficium huius ad eorum hęredes transmittitur, secundum Bal.in d.authen. vbi etiam per Paul.de Cast.

Amplia nonò, nedum si fideicommissum sit vniuersale, sed etiam si esset particulare, & purum, per rationẽ literæ, secundum Bal.in d.authen.

Amplia decimò, etiam si testator alienationem expressè prohibuisset, vt per Ias.in d.auth.in v.not.

Amplia vndecimò, procedere etiam si alienatio per statutum, etiam iuramento firmatum, prohibita esset, vt per Ias.in d.authen.

Amplia duodecimò non solùm procedere in causa dotis, vel donationis, propter nuptias, sed etiam in causa pia: quia tunc alienari potest, secundum Ange.in l.quidam ita in testamento.§.fin.ff.ad Trebel.

Amplia decimotertio, etiamsi talia bona subiecta restitutioni, venirent restituenda ecclesiæ, vel ad alias pias causas, secundum Bald.in d.authen.& Lud.Roma.in consil.ccxvj.incip.circa id.

Amplia xiiij.procedere etiam in muliere sterili, secundum Bal.in d.authen. *

Amplia xv.procedere nedum in muliere, sed etiam in eius cessionario, cui mulier cessit iura doralia: licet beneficium personale videatur, & diuersa sit inter * ca ratio. ita singulariter tenet Paulus de Castro in consil.cxxj.incipien.circa ea, quæ superiùs in vlti.dubio.quem refert, & sequitur Ias.in dicta authen.in xiij.ampliatione.

Amplia xvj.procedere etiam in dote, in qua mulier habet fideiussorem obligatum, vt tenet Paulus de Castro in cons.xiij.incipien.quia per suprascriptum.& pit nius in cons.cxxxj.incip.circa ea.quem etiam refert, & sequitur Ias.in d.authen.in xv.extensione.

Amplia xvij. vt effectus d.authe.perpetuo duret, adeò quòd bona detracta ex fideicommisso causa dotis vel donationis propter nuptias, nunquam ad fideicommissarium reuertatur, secundum Paul.de Cast.in d.auth. pro quo dicit esse casum singularem in l.mulier.§.cùm proponeretur.ff. ad Treb.in d.uéũ vt per Ias.in d.auth.in xvij.extensione.

Amplia xviij. vt etiam procedat in re emphyteutica, quam pater potest dare filiæ in dotem, vel filio in donationem propter nuptias sine cõsensu domini, secundum Spec.& Io.And.in tit.de loca.§.nunc aliqua.& latiùs per Ias.in d.auth.in xvij.extensione.

Primò fallit, vt singulariter dixerunt Iac. de Aret. Cy. & Salyc. vbicunque non extarent alia bona, quæ in dotem dari possent: aliàs secùs, per d.auth.res, quę. C.commu.de leg. bene facit secundum eos l.pater filium.ff.de leg.iij.not.Salyc.in l.fin. C. de reb.alien. non alien. Paul.de Cast.in consil.xiij. quod incipit, per suprà dictum eximium & ibi subtiliter idem dicit Bar.in d.§.diui Seueri.Bal.tamẽ in c.j.in §.donare.in tit. qua.olim feu. alie. pot. tenet contrarium, volens, quòd dispositio d.auth.res, quæ.non extendatur ad res expressè prohibitas alienari: quia illæ non poterunt alienari etiam pro causa dotis: quoniam illa authen.est exorbitans à regula iuris communis in eo, quod dicitur ibide causa doris, ergo nõ deber extendi. Sed respond.quòd imò debet extẽdi ad similes casus: cùm dispositio illius auth. cõtineat causam fauorabilem, vt colligitur ex no. in l. si constante.in princip.ff.soluto matrim.& ibi not.Bartol. in ix.q.j. partis. quod not. per gloss. in l.qui propter necessitatem.ff. de reg.iur.Bar.& omnes Doct.in d.auth.res, quæ.dum alleg.not.per glo.in l.obses.C.de præd.mino.

Limitatur illa regula procedere in prohibitione impediente translationẽ dominij: quia tunc nullo casu poterit alienari, etiam pro dotibus cõstituendis, vt est glos.sing.secundum Cyn.& ibi Bal.in l.nulla.C. de iure dot.idem tenet Bal. in c.j.§. donare.qual. olim feu.alien.pot.

Secundò fallit, prædicta regula habere locum in filia fœmina grauata: quia illa non posset alienare pro constituenda dote liberis suis, vt est gloss. not.in l.à filia.in princ.ff.ad Treb.quam ad hoc valde notabiliter allegat Nic.de Neap.in l.mulier.in §.cùm proponeretur.ff.eo. titu.& eam sequitur. Pro quo facit tex.in l.molier.§.cùm proponeretur.ff.ad Treb.ibi, & patris voto, &c.& rationem alleg.glos.in dicta l.à filia. Et de materia etiam vide per gloss. & Doct.in §.quamobrẽ.in authen. de restitutio. & ea, quæ par. vbi habetur, an dispositio dictæ auth.habeat locum in extraneo, an verò in filiis, vel filio testatoris. Et magis communis opinio est, quòd solùm extendatur in descendentibus *.& etiam probat in dicta authentica, res, quæ. versicul. sed si liberis legitima. B.Socin.re.26.

Additio.

* Descendentibus. Et ita tenet Ang.in dicta anthent. res, quæ.& sequitur Francisc.Aret.in consili xxxvij. incipien.sequendo. in secũdo dubio.vbi tenet quòd nec in parentibus, nec in transuersalibus locum haberd.authen.

Fallentias alias vide per Iaso.in d.authen.vbi ponit ad istam regulam xv.limitationes, & fallentias. Bened.Vad.

¶ Alienar in aliqum prohibita, nec vsucapi, nec præscribi possunt, tenet Bart.in l.vbi lex. & ibi glos. ff. de vsucap.& tenet Angel. in l. j. C. de præscrip. long. temp.& Io. de Imo.in l.filiusfamil. in §. diuus Seuerus.

Seuerus.ff.de legat. j. & Iac.de Aret. Cyn.& Bar.in l.fina. C. in quibus causis in integ. restitutio non est necess.not.Bald.in l.j.C.de ser. fugit. licet Bart. in d. §.diuus Seuerus,contrarium tenuerit.

Primò fallit, quando res, quæ prohibita est alienari, fuit alienata ab alio, quàm à domino, vel ab alio quàm ab hærede prohibito, vt putà à non domino bona fide:quia tunc talis res poterit vsucapi,& præscribi,ita not.tenet Cyn.in d.l.fin. C.in quibus caus. in integ.rest.nō est necess. idem tenet Paulus de Castro in consi.suo xij.vbi refert Cyn.in loco prælleg. & pro ista opin.alleg.text.& glos.not. in l.j. in gloss. magna. C.de ser.fugit.Dum glos.dicit, quòd seruus adscriptitius minimè potest præscribi, vel vsucapi: tamen si fuisset venditus à nō domino bona fide, bene posset præscribi,& vsucapi.

Secundò fallit, nisi interuenerit scientia illorum, contra quos præscribitur:quia sic videtur tacitè consentire:ita not. Cyn. in l.j.in iij. oppos. C.de ser. & aqua.Bald.in l.fin.post princip.C.in quibus caus. secùs,si ignoranter:quia in tali præscriptione non videtur adesse consensus illius, contra quem præscribitur.vt est glos.in l.j. §. penult.versic. actione. ff. de dolo.not.Bald.in l.ij.C.de in integr.rest.&in authen. ad hæc. C. de vsur. & in l.ij. C. de iure emphyteu.de quo vide per Ioan.de Imo.in d.l.vbi.& vide Bald. in l.j.C.de ser.fug. Ange.& Fulg. in l.j. C.de præscript. long.tempo.& in dicta l.si tibi homo.in §. diuus Seuerus.de leg.j. B.Socin.reg.27.

¶ Alienans bona sua hoc pacto:alieno rem meam secundum quod Sempronius suam alienauit, si de alienatione Sempronij non constiterit, talis contractus tunc dicetur nullus,nisi ex verisimili mente possit donatio præsumi, vel nisi solemnitates debitas posuerit. not. Barto.l. 1. C. de errore calc. Abb. c. Bertoldus,de sent.& re iud. Doct.com. c. quoniam contra.de probat. Imol. l. diuus.ff. de re ind. Socin. consi.27.colum.4.volum.4.Cephal.consil.16.nume. 32.consil.44.num.14. Medic.reg.10.

¶ Alienans rem subiectam fideicommisso in præsentia fideicommissarij non præiudicat, licet ipse præsens taceat, & non contradicat.Ita tenent communiter Doct.damnando glos.ibi, in l. cùm proponas.la j. C. de pact. quam dicit communiter reprobari Bald.in l.j.in fin.C.de bon.mater.

Limita tripliciter, vt per Ias. in dicta l. cùm proponas. I. B.Dias.reg.29.

¶ Alienatio. Vlpianus libro xiij. ad edict. lex cxix. al.l.clxij.

Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.

Ex tit.de alienat.iud.mut.caus.fact.l.4. §. 1. eodem tit. non alienat debitor, quasi in fraudem creditorum, qui duntaxat omisit, quod quærere potuit. Licet donatio sit prohibita quo ad dominium inter maritum & vxorem.l.3. §. sciendum.de don. inter. vir.possessio tamen non prohibetur transferri. l.1.§. si vir.de acq.possess. vt & hic Ias. in 3. columna. Viuiennus.

¶ Alienatio.vide l. 127. qui potest inuitis.l.126. cùm quis possit alienare. 123. cuius est donandi. l. 11. id quod nostrum.l. 162. Non ali.206. De prohibitis alienationibus tractatur ad l. filiusfamilias. §. diui. de leg.1. Riisvvich.

¶ Alienatio.l.162. Idem libro decimotertio ad edictum.

Non alienat, qui duntaxat omitit possessionem.

Sequitur hæc l.al.seq. legem, verùm hic ordo cùm ob idem argumētum de possessione tracter, tum etiam ob auctorem eundem videtur esse commodior. Ex titu.de alie.iu.l.4.§.2. Alienat. i.propriè. de acqu irenda possess.l.1.§. si vir, de contraheu. empt.l. filiu las, §.fundum, C.de fun.do.l . de verborum signification.l.alienationis,l.alienatum,§.1.28.67.de rebus eccl.non alien.c.episcopi.facit de eo quod me. can. l. 21.§. qui possessionem,ne obstet l.non solū, de alie. iud. Riisvvic.paratit.

¶ Alienatio contra legem facta pro infecta habetur.C.de sacrosanct.eccl.l.iubemus.§.1.de iu.pa.l. si libertus.& ibi glo.Prohibitæ alienationis materia tractatur à Dd.de leg.primo.l.filiusfamilias.§.diui. Riisvvic.

¶ Alienatio feudi non valet sine consensu domini.Hanc regulam probat tex.in cap.imperialem. de proh.feudi alienatio.per Federic.& ita per illum text.vltra Bald.& Doctor.ibi ita tenet Zasius in cōsilio xv.nu.11.& 16.vol.ij.Marc.de Mantua in consilio ccxxiij.moder.in consuet.Paris.§.xiij.glo.v. nume.t. cum aliis.

Primò amplia, vt procedat etiam inter consasallos, secundum Bald.in d.c. imperialem.nu. 9. quem seq. Socin. in cons.xix.vol.j.Curt.Iun.in tract.de feud.in iiij.parte.nu.82.

Secundò amplia,quòd in tantum procedat nostra cōclusio, vt talis alienatio non possit præscribi etiam longissimo tempore.ita tenet And.de Isernia in d.c. imperialem.per illum tex.in verb. nullius temporis præscriptione.quem sequuntur Doct. ibi.Bart.Soc. in cons.lxxxvj.nu.8.volu.j.Marianus Socin.Iun.eius nepos, in cons.cxv.num.4.vol.ij.Chassan.in cons.xj. nu.9.Paris.in cons.xxiij. vol.j.num.196.vbi hoc not. declarat.

Tertiò amplia, vt etiam procedat in pignoribus & hypothecis quæ pignorari nec hypothecari possunt sine consensu domini: vt probat tex.in d. cap.imperialem.ibi, pignorare.& in c.j.§. item si quis.quibus modis feudū amitta.per illum tex.tenet Soc.in cōs. xix.nu.12.vol.j.August.Berous de.xciiij.nu.1.Chassan.in consuet.Burgund.in tit.des fiefz.Regula iij.§. viij. nu. 11. vbi hanc ampliationem quadrupliciter limitat vsque ad num.21.& quinque limitationes ad hāc ampliationem ponit Afflict. in d.c.imperialem. num.4.

Quarto amplia, quòd nō solùm alienatio non valeat, sed feudatarius alienās amittit feudum ipso iure: vt in c.j.in §.si vasallus.quæ fuit pri.causa benefi. amittendi.in vsibus feudorum.& ita per illum text.tenet Gratus in consil.lx nu.134.volu.j.& sic talis alienatio eum sit de facto facta, de facto per dominum debet reuocari, secundum Alber.Brunum in consi.vij.nu. 6.Quod tamen intellige vt per Paridem de Puteo in tracta.de integratione feud. in c.an ipso iure perdatur feud.nu.1.per totum.& Matth.de Afflict.in d.cap. imperialem.§.xiij.nota.num.5.& num.59.Ias.in l.fin. nu.103.C. de iure emphyteu.Fel.in cap.Rodulphus. nu.36.de rescript.

Quinto amplia, procedere non solùm in toto feudo: sed etiam in parte feudi: nam si pars feudi alienatur, pro illa parte perditur feudum, & reuertitur ad dominum: ita probat tex.in d.c.imperialem.& ita tenet Bald.in c.j.in §.hoc quoque.de successione feud. num.13.Matth.de Afflict.in d.c.imperialem.numero 28.Thom. Grammati.in deci.xlix.numero secundo. Paris.in consilio xiiij. num.11.volum.j.& in consi.vj. nu.19.volum.iij.& Andr.Tiraquel.in l.si vnquam.in

verbo, omnia, vel parte aliqua. numero 14. C. de reuoc. donar.

Sextò amplia, quòd etiam pro anima feudum sine cõsensu domini non potest relinqui, vt in d. cap. imperialem. & ita tenet Curt. in tract. feu. in iiij. parte, numero 125. Lud. Gozad. consil. viij. numer. 21. quod de iure Canonico dicit non procedere Romanus singul. ccccccxxvij.

Septimò amplia, procedere etiam in donatione: nam vassallus non potest feudum donare sine consensu domini: ita probat in tex. in d. c. imperialem. versi. distrahere, vel alienare, quod comprebendit donationem, vt in l. fin. C. de reb. alie. non alienan.

Octauò amplia, procedere etiam in dote: nam vassallus filiæ suæ non potest feudum in dotem dare sine consensu domini: vt in c. j. §. donare. & ibi Bald. qualiter olim feudum poterat alienari. & in c. j. de eo qui sibi, & hæredibus suis. & in c. j. an maritus succedat vxori. in vsibus feudorum, & in c. nuper. de donat. inter vir. & vxor. ita concludit Socin. in d. consi, xix. num. 13. vol. j. Cbassan. in d. rubr. iij. num. 29. Ias. in l. fin. num. 109. C. de iure emphyt. & in consil. lxxxix. volum. j. & ccxxj. vol. ij. Maria. Soc. Iun. consili. lxxij. num. 74. volum. j. Paris. consil. xvj. num. 31. & cons. iiij. num. 47. volumi. j. & dicit Communem opin. Iacob. de Leonard. in consil. cxiiij. nu. 86. inter consil. Brun. Sigismun. Goffred. consi. lij. num. 60.

Nonò amplia, procedere etiam in emphyteusi perpetua: quia feudatarius non potest dare feudum in emphyteusim perpetuam, vel in eo constitui vsusfructus: ita tenet Andr. de Isern. in d. c. imperialẽ. & ibi Bal. num. 7. facit tex. in l. arboribus. in §. j. ff. de vsufruct. & in l. fin. C. de reb. alie. non alie. & istam opin. tenet glos. in d. c. imperialem. in princ. quam opinionem tenet Franciscus Curt. Iun. in tracta. feud. iiij parte. numero 91.

Decimò amplia, non solùm procedere in feudatario, verùm etiam in emphyteuta, cùm validum sit argumentum de vno ad alium, maximè quando dispositio feudalis non est contra regulas iuris communis, vt probat glos. in c. j. in verbo, vtrunque. an agnatus vel filius. in vsib. feud. quam sequitur Alexand. in consi. v. numer. 2. volum. v. moderni in cosuet. Paris. in §. j. glos. v. nume. 71. Tiraq. in tract. le mort saisit. in iiij. parte. declar. vj. numer. 2. Euerardus in Topic. in loco xij. & sic emphyteuta non potest ius suum emphyteuticum alienare, vel suas meliorationes: sed tenetur domino denuntiare, & expectare voluntatem ipsius per duos menses; aliàs amittit rem ipso iure. l. fin. & ibi Doct. C. de iure emphy. & contractus factus ab emphyteuta non tenet, cum factus sit contra formam illius l. ita tenet Salic. ibi, quem sequitur Ias. in d. l. fin. numer. 105.

Vndecimò amplia, procedere in omnibus casibus, in quibus dominium transfertur: quia in illis est prohibita alienatio feudi, arg. tex. in l. j. C. de fundo dotali. & in l. ex hoc edicto. in §. ij. ff. de alien. iud. mu. cau. vt in l. alienationis. ff. de verb. signi. notatur in d. l. fi. C. de reb. alien. & ita tenet Afflict. in d. c. imperialem. numero 6.

Duodecimò amplia, procedere etiam in locatione ad longum tempus: nam feudatarius non potest rem feudalem locare ad longũ tempus: ita tenet Matth. de Affl. in d. c. imperialem. num. 61. Ias. in l. fin. num. 8. C. de iure emphyt. Paris de Put. in lib. de redinteg. feudi. c. an possit reuocari locatio. pro quo facit, an locatio ad longum tempus parum distet ab alienatione: & ideo, prohibita alienatione, censetur etiam locatio ad longum tempus prohibita. Ratio est, quia talis conductor dicitur naturaliter possidere: vt est glos. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. in glos. magna. ff. commodati. & in l. si quis anteà. in glo. iij. de acquir. poss. & in l. sciendum. §. j. in glo. j. ff. qui satisd. cog. & in l. j. C. de patria potestate. & in l. j. in verb. conduxerit. ff. de loco publ. fruen. & in l. j. in verb. superficiem. ff. de superficieb. & in l. quæro. §. inter locatorem. in verb. biennij. ff. locati. & quia talis conductor habet vtile dominium in re conducta: vt in d. l. j. in §. j. ff. de superfic. & in l. j. in §. fi. cum l. sequenti. ff. si ager vectigalis vel emphyteutic. petatur. Dicitur autem longum tempus secundum supradictas glos. spatium x. annorum: quas glos. sequitur Bart. in l. j. in §. j. ff. de superfic. Ang. & Imo. in l. si domus. in § fina. ff. de leg. j. Ias. in l. manumissiones. num. 7. ff. de iustit. & iure. & in l. iij. in § . ex contrario. num. 48. ff. de acquir. possess. Felin. in c. quę in ecclesiarum. nume. 86. de constit. de Affli. in trac. de iure protomiseos, in viij. notab. nume. 25. Nicol. Boer. in decis. ccxxxiiij. Zasius in sua Epitome feud. in ix. parte. nu. 13. licet contrarium teneat glos quæ Communiter reprobatur secundum supradictos Doct. & secũdum Bar. ibi, in l. codicillis. §. instituta. in gl. fin. ff. de leg. ij.

Decimotertiò amplia procedere etiã si Vassallus post alienationem recuperauerit feudum, nihilominus non euitat pœnam. c. j. quid iuris sit, si Vassallus post alienationem factam recuperauerit. vbi text. & Cõmuniter Docto. tenent istam opinionem. Quam tamen intelligo veram, quando recuperauit feudum postquàm fuit traditum: secus, si recuperasset feudum antè, quàm tradidisset possessionem ipsius feudi: quia tunc excusaretur, & non procederet prædicta regula: ita concludit Aluarotus in d. c. j. vbi sic intelligit illum tex. quem sequitur Cur. Iun. in tract. feudorum. in iiij. parte. nu. 13. Tiraq. in tract. de iure constit. in ij. parte. ampliat. xxvj. nu. 1.

Decimoquartò amplia procedere etiam si Vassallus alienet feudum propter aliquam necessitatem. ita tenet Bald. in c. j. in princip. per illum text. qualiter olim feudum poterat alienari. & ibi Communiter Docto. eandem opinionem renuit idem Bald. in capitu. j. in §. aut si libellário. quibus modis feudum amittatur. quam opinionem sequitur Curtius, vbi eam examinat, in tractatu feudorum, in iiij. parte, num. 107.

Limita primò regul. vt non procedat quando vnus Vassallus infeudat alium Vassallum de feudo, quod ipse habet, & recognoscit à domino. ista est gloss. Communiter approbata in c. j. in §. præterea de capitulis Corradi. & in capit. j. in §. j. qualiter olim feudum poterat alienari. & in c. j. §. similiter. & in §. sequenti. de l. Corradi. text. & ibi gloss. & omnes Docto. in c. imperialem. in §. j. de prohibita feudi alienat. per Federic. glos. in c. quæ in ecclesiarum. in verbo, alienandi. de constitu. bonus tex. in c. ex trãsmissa. & ibi Panorm. & alius de foro compet. quam opinionẽ tenet Ioan. Barthol. de Scarampis in consil. cxj. nu. 1. inter consilia Alber. Brun. & Ludouic. Gozad. cons. lxij. nu. 5. & dicit esse communem Francis. Curt. Iun. in tract. feudor. in iiij. parte, num. 83. quam limitationem sublimitat idem Curtius ibi, vsque ad num. 91.

Secundò limita supradictam conclusionẽ nõ procedere in trãsactionib. nam Vassallus potest super feuda

transi

transigere sine consensu domini, quando est mota sibi quæstio: vt in c.j.§.si Vassal. de benefic. suo. si de feudo fuerit controuersia. & in c. j. de controuersia feudi inter Vassal. & alium. in vsib. feudorum.

Tertiò limita quandocunque Vassallus vendidit feudum, sed non tradidit: quia non priuatur feudo. ita tenet Bald. in c.j. in §. aut si libellario, quib. mod. feudum amittatur. & in c. j. in §. callidis. de prohibita feudi alienat. per Federic. in versicu. vendunt & in alios transferunt. Hanc opin. tenet Matt. de Affli. in d.c. imperialem. nume. 46. Modern. in consuetu. Paris. §. xiij. in glos. v. numer. 2. Hanc opin. notabiliter examinat Andræ. Tiraq. in tracta. de iure constituti. in iij. parte, amplia. xxvj. num. 1. & 2.

Quartò limita in renuntiatione, nam Vassallus potest renuntiare feudo inuito domino: vt in c. j. de Vassallo qui contra constitutionem Lotharij. vbi hoc expressè determinatur. Ratio est, quia cùm feudum principaliter concedatur in fauorem Vassalli, potest ipsi fauori suo renuntiare: vt in c. ad apostolicã. de regularibus. ita tenet Matth. de Afflict. in d.c. imperialem. versic. xvj. quarto. num. 35.

Quintò limita nisi esset statutum vt feudum possit alienari sine consensu domini: ita determinat Iac. Aluarotus in c.j. qualiter olim feudum poterat alienari. quem sequitur Franciscus Curtius, vbi hoc notabiliter declarat, in tractatu feudorum, in quarta parte, num. 109. Syluan. in consi. xv. nu. 41. & 43.

Sextò limita, non procedere in pignore iudiciali, nam sine consensu domini potest contrahi de feudo, vel in causam iudicati capi. ita tenet Aluarot. post Iacobum de Ardizone, in d.c. imperialem. vbi concludit, quòd licet voluntariè, vel ex consensu prædicta fieri non possint, tamen ex necessitate si Vassallus aliud non habet ex quo satisfieri possit creditoribus, prædicta fieri possunt: argument. text. in l. alienationis. & in l. cùm putarem. ff. fami. erciscun. & in l. cùm postulassem. in fine. ff. de damn. infecto. & ille ad quem ex dicta causa peruenerit feudum, poterit illud retinere donec viuat Vassallus. argumen. l. peto. in §. prædium. ff. de lega. ij. & in l. fundus. ff. de actio. emptio. quam opinionem sequitur Curt. in d. iiij. parte, numer. 102. Albert. Brun. in consili. xxxvij. numero 1.

Septimò limita in iuramento: nam Vassallus litigans potest deferre iuramentum aduersario super re feudali sine consensu domini: ita tenet Rom. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. j. ff. de iureiur. reprobando ibi Guliel. de Cun. Ratio est: nam iuramentum & transactio æquiparantur. l. iij. ff. de iureiur. sed Vassallus potest transigere, vt suprà dixi: ergo & deferre iuramentum, quod tamen intellige vt per Curt. in d. iiij. parte, num. 100.

Octauò limita, quando feudum alienatur in augmentum ipsius feudi, & ad vtilitatem domini, tunc potest alienare sine consensu domini: vt si feudatarius habens filios vendat feudum non habenti filios, & sic citò recasurum est feudum domino, tunc valet venditio: vel iuuenis vendidit feudum seni, cùm senes præsumantur citiùs mori quàm iuuenis: vt in l. hæreditatum. ff. ad leg. Falc. & sic in similib. casib. ita tenet Andr. de Isern. in c. j. §. è contrariò. de inuestitura de re aliena facta. & in c. j. an ille qui interfecit fratrem domini sui. & in d. c. imperialẽ. in princ. quam opin. sequitur Matth. de Afflict. in d. c. imperialem. in vj. notab. numer. 55. & in §. præterea ducatus. numer. 69. & in decis. Neapol. ccxxxij. numer. 6. Paul. Paris. in consil. ij. nu. 10. volu. j. Thom. Gram. in consil. x. nu. 6. 8. & 9. & in consil. cxlix. nu. 4. in consiliis Ciuil. Pro qua opin. facit tex. in l. iij. ff. de nouationib. vbi in augmentum & vtilitatem suam ille, cui bonis est interdictum, potest alienare. tex. in l. si quis in graui. §. cùm hi. ff. ad Syllan. vbi si seruus prohibetur distrahi, talis prohibitio non extenditur ad alienationem quæ expediens est communi vtilitati. Facit etiam pro hoc: quia prohibitio alienationis feudi fuit inducta ne feuda deminuantur: ergo vbi augmentatur non est prohibita talis alienatio, per regulam legis, quod fauore. C. de legib. Quod tamen intelligo verum dummodò sit euidens augmentum domini directi: ita tenet Afflict. in dict. notab. xvj. nu. 57.

Nonò limita non procedere in arbitrio: Nam Vassallus potest compromittere in arbitrum de re feudali sine licentia domini: vt in c.j. §. si inter. de lege Corradi. & in c. an apud iudicem vel dominum quæstio feudalis terminari debeat. & in c.j. de inuestitura in maritum facta. & ita per illa iura tenet Cur. in d. iiij. parte, nu. 98.

Decimò limita non procedere in seruitute reali: nam Vassallus sine consensu domini potest constituere in feudo seruitutem realem: vt in c.j. §. quid ergo. de inuestitura de re aliena facta. Quod tamen intelligo verum in præiudicium ipsius Vassalli: nam resoluto iure ipsius, & reuerso feudo ad dominum, nullum præiudicium affert domino talis constitutio. facit etiam glos. in c.j. in §. prætereà. de capit. Corr. & quia in supradicta regula tractatur, quòd Vassallus alienans feudum sine consensu domini priuatur feudo, alias quadraginta causas, in quibus Vassallus potest priuari feudo ponit Franc. Curti. Iun. in tract. feudorum, in iiij. parte, à num. 4. vsque ad numer. 82. septuaginta & duas causas ponit Matth. de Afflict. in cap. j. §. item si quis feudum. à num. 22. vsque ad finem. P. Duen. re. 40.

¶ ALIENATIO fieri potest ab executoribus testamentorum non citatis hæredibus, Maranta in tract. de ord. iud. p. 6. §. proposiu. vers. decimoquinto. Ale. cons. 17. nu. 1 . Bal. l. fi. C. com. de leg is. & l. captatorias. C. de testamen. mili. sicuti neque in alienatione sui iuris possessor citari non debet. Mar. Soc. capi. de multa. nu. 20. de præb. Mars. l. de vno. num. 86. ff. de re iudic. Med. re. 8.

¶ ALIENATIO rei ecclesiasticæ non seruata forma, est ipso iure nulla. Doct. com. cap. 1. de reb. eccle. non alien. 6. clem. 1. eo. titu. extra, ver. ambitiosæ. eod. tit. ca. sine exceptione. 2. quæstio. 1. Euer. in loco à defectu formæ. num. 3. fallit hoc dictum quatuor modis, vt per August. Ber. ca. quæ in ecclesiarum. nu. 39. de const. formam autem ponit Host. in summa, de reb. Ecclesi. alien. vel. num. 4. quæ forma nec per consuetudinem minui potest, Doc. c. cum causam, de re iu. gloss. capitul. 1. de consuet. c. quæ in ecclesiarum. de const. Med. re. 7.

¶ ALIENATIO rerum patrimonialium principis quæ appellatur limitosa, non valet: & si est facta alienatio debet reuocari, c. intellecto, iuncta gl. extrà de iureiurand. tex. est cũ gl. in c. quod quis, 35. q. 9. Bal. in l. 1. in fi. C. de pet. bo. sublat. lib. 10.

Fallit in 2. casib. vt per Ioan. Igneum, in l. donationes, C. de donat. nu. 19.

Per alienationem fundi extinguitur stipulatio insulæ ædificandæ, no. in l. non solum, §. morte, ff. de no. op. nunciatione.

Fallit in 5. casib. quos ponit Anto. Rub. Alexand. in d. §. morte. num. 26.

Alienata post delictum, fiscus reuocare potest, l. post contractum, vbi no. ff. de donat.

Fallit in 2. casib. vt per Paul. de Monte Pico, in d. l. post contractum, num. 20.

Prohibitio testatoris de non alienando nuda non valet, sed regulariter valet, si concernit fauorem alterius personæ, quàm prohibiti, siue sit facta causa tacita, vel expressa, l. filiusfamil. §. Diui. ff. de leg. 1.

Fallit in 6. casib. vt per Amb. de Opiz. in d. §. Diui. numero 10. ver. ex hoc text. Fallit in 6. casibus, vt per Ferd. Loaz. in d. §. Diui. numero 3. & sequent. & numero 29. limitat in 6. casib. secundam partem gloss. Fallit, vt per Crot. ibi. in 7. casib. nume. 1. & quòd nuda non valeat. Fallit in 6. casib. secundum Soc. Iun. in d. §. Diui. nùm. 100.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 14. per Ias. numer. 69. Fallit vt per Ripam, qui limitat in 3. casib. nume. 20. Fallit vt per Alex. ibi videas 8. limitationes Iaso. in d. §. Diui. num. 60. & seq.

Res prohibita alienari, potest per prohibentem alienari, propter dotem, vel donationem propter nuptias, hanc esse communem opinionem attestatur Crot. in l. filiusfa. §. Diui. ff. de leg. 1. num. 51.

Fallit hæc communis conclusio in 2. casib. vt per Amb. de Oppiz. in d. §. Diui. numero 34. Fallit in 4. casib. vt per Crot. in d. §. Diui. numero quinquagesimoprimo. Ampliatur in septem casibus & limitatur in 15. à Iaso. in Authen. res quæ. C. com. de leg. numero 32. & sequent. Ampliatur in 18. casibus, & limitatur in 3. à Socino, in tract. fallent. reg. duodecima, & regu. 324. Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in 3. à Ripa. in d. §. Diui. num. 75. vbi Alexand. limitat in 3. casib. num. 10.

Valet statutum, quòd in non subditum non possit alienari res immobilis: hanc esse communem opinionem attestatur Ambr. de Oppiz. in l. filiusfamiliàs. §. Diui. ff. de leg. primò, numero 35. versicu. circa princ.

Fallit in 8. casib. vt per Ferd. Loaz. in d. §. Diui. numero 75. Fallit in 6. casib. vt per Crot. ibi. numero 75. Fallit in 15. casib. vt per Ambr. de Oppiz. in d. §. Diui. num. 35.

Alienatio non potest impediri per pactum, vel non valet pactum, quòd quis rem suam propriam non alienet. l. ea lege. C. de cond. ob causam. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig.

Fallit in 4. casibus vt per Iaso. in d. §. Diui. numero 115. Fallit in 3. casibus. vt per Socin. regu. 75. in addit. Fallit in 7. casib. vt per Ripam, in d. §. Diui. numero 84.

Fallit in 14. casibus vt per Anto. de Oppiz. in l. filiusfamilias. §. Diui, ff. de legat. 1. numero 101. Fallit in 8. casibus. vt per Ferdi. de Loaz. in d. §. Diui. numero 84. Fallit in 6. casibus, vt per Crot. in d. §. Diui. numero 83. Fallit in 2. casibus secundum Iuniorem. ibi. numero 178. vbi disputat istam quæstionem. Fallit in 2. casibus vt per Iason. in d. §. ea lege. numero decimonono.

Statutum prohibens alienationem in non subditum, non comprehendit clericum: hanc esse communem opinionem, tradit Ferd. Loaz. in d. §. Diui. num. 82.

Fallit in 3. casibus, vt per Ferd. Loaz. in d. §. Diui. nume. 83. Fallit in 2. casib. vt per Crot. in d. §. Diui. numero 88.

Prohibita venditione censetur prohibita quæuis alia alienatio. gl. in l. 2. C. de vsu. pro emp. in l. statuliberi à cæteris. §. fi. ff. de stat. lib.

Fallit in 3. casib. vt per Ferd. de Loaz. in l. filiusfa. §. Diui, ff. de leg. 1. num. 97. Fallit in 3. casib. vt per Marian. Socin. in dicto §. Diui, numer. 203. Fallit in 3. casibus, vt per Ias. in dicto §. Diui, num. 143. Fallit in 6. casib. vt per Ripam, in dicto §. Diui, num. 101. & ista regula procedit etiam si sit hæredis institutio, sed hoc fallit in 3. casib. vt per Ripp. in d. §. Diui, nu. 99.

Prohibitio alienationis facta filiis nõ extẽditur ad nepotes. §. nos igitur, vbi gl. in Auth. de test. fideicom. hanc esse communem opinionem attestatur Ferd. Loaz. in d. §. Diui, nu. 98.

Fallit in 3. casib. vt per Ferd. de Loaz. in d. §. Diui, num. 98. & ibi Maria. Socin. limitat in 2. casib. numer. 203. Fallit in 2. casib. vt per Socin. regu. 284. contrariam regulam facit Baptist. à Villa. conclusi. 92. vbi eam limitat.

Prohibitio alienationis facta hæredi intelligitur facta hæredi hæredis, l sicut. §. si debitori, ff. quibus mod. pig. vel hypoth. hãc opinionẽ tenet Bar. in d. §. Diui, cum quo est communis opinio.

Fallit in 3. casib. & prima limitatio sublimitatur in aliis tribus per Ferd. Loaz. in d. §. 1. numer. 100. Fallit in 2. casib. vt per Iason. ibi, numero 74. Fallit in 4. casib. quos not. Per. Duen. regul. 39. Fallit in 2. casib. vt per Marian. Socin. in d. §. Diui, numer. 210. Fallit, vt per Crot. in dicto §. Diui, columna 33. vbi limitationem sublimitat.

Res prohibita alienari, si alienatur, non potest nec præscribi, nec vsucapi: hanc esse communem opinionem, attestatur Ferd. Loaz. in dicto §. Diui, numer. 101.

Fallit in 3. casibus, secundum Ferd. Loaz. numero 101. fallit in 12. casib. quos no. Ias. in Auth. res quæ. C. commu. de lega. numero secundo, Fallit in 4. casibus, vt per Socin. reg. 314. Ampliatur in 18. casib. & limitatur in 13. à Socin. regul. 12. in addit. Fallit, vt per Ripam in dicto §. Diui, numero centesimodecimotertio, Fallit in 2. casib. quos ponit Baptist. à Villa. conclus. 258. in littera P.

Alienatio rerum minorum facta à tutore, vel curatore non valet sine causæ cognitione, l. non solum. & l. sequent. C. de præd. mino. l. si ad reuelationem, C. de præd. mino. l. 1. §. 1. ff. de reb. eorum.

Fallit in 5. casib. quos no. Ias. in l. mãdata, ff. de off. eius. nu. 3. & seq.

Quando testator fauore agnationis, & familiæ prohibuit ne bona possint alienari extra familiam, si prohibitus ex testamento instituit vnum, qui non sit de familia, dato quòd sit ab intestato successurus, videtur facere contra voluntatem primi testatoris, & tamen valet alienatio, & institutio. Bart. in dicto §. Diui.

Fallit in 2. casibus, vt per Iason. in dicto §. Diui. numero 135.

Bona restitutioni fideicommissi subiecta, regulariter alienari non possunt, l. fin. §. sed quare, C. commun. de lega.

Fallit in 15. casibus, vt per Socin. in tract. Fallentiarum, reg. 38.

Fallit in 8. casibus secundum Iaso. in l. fin. §. sed quare nostra, C. commun. de legat. Fallit in multis casib. vt per Alexandr. in l. Marcellus, §. res, quæ, ff. ad Trebellianum.

Si quis alienat rem subiectam fideicommisso in præ-

sentia fideicommissarij, talis præsentia sibi non præiudicat: hanc esse communem opinionē attestatur Ias. in l. cum proponas. C. de pact. num. 10.

Fallit in 3. casibus, vt per Ias. in d. l. cùm proponas, column. fin.

Prohibitus alienare extra familiā, alienare non potest. l. voluntas, C. de fideicom.

Fallit in 4. casibus, vt per Ias. in d. l. voluntas, nu. 9.

Res subiectę restitutioni in diem incertum, vel sub conditione, interim possunt alienari, & transfertur dominium, sed adueniente conditione annihilatur, l. si duobus, §. sed quare nostra. C. commu. de leg.

Fallit in 8. casibus, secundum Ias. in d. §. sed quare, C. commu. de leg. num. 3.

Alienare prohibitus à testatore extra certum genus personarum, puta extra familiam, vel descendentes, potest ex testamento transferre in eum qui aliàs esset sibi ab intestato successurus, dato quòd non esset de familia illa, gloss. in l. paterfamil. §. Iulius Agrippa, ff. de leg. 3. quæ est communiter approbata, secundum Imo. & Cuma. in l. cùm pater. §. cùm inter. ff. de leg.

Fallit in 2. casibus, secundum Ias. in d. §. diui. nume. 117. Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 2. à Baptist. à Villa. concl. 85.

Fallit vt per Matth. in suis conclus. conclus. 1. in Litera A.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 76. in addi.

Mulier siiurauit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramento, nihil valet alienatio iurata, propter iuramentum primum, hanc esse magis communem opinionem, attestatur Alexand. in l. duobus reis. §. idem Pomponius. ff. de iureiur.

Fallit in 3. casibus, secundum Iaso. in dicto §. idem Pomponius.

Alienari potest pecunia sine decreto, quia non est de rebus quæ seruando seruari possunt. l. . §. fuit quęsitum, ff. ad Trebel.

Fallit in 2. casibus, vt per Iaso. in d. §. fuit quæsitum. column. 6.

Prodigus notoriè & manifestè potest alienare antequam sibi interdicatur à iudice: hanc esse communem opinionem attestatur Ias. in l. is, cui bonis. ff. de verbo. oblig.

Fallit in 2. casibus secundum Ias. in d. l. is cui bonis.

Solennitates requisitas à Canone in alienatione rei ecclesiasticæ non potest consuetudo diminuere: communis est opinio per text. in capit. causa, de re iud. & ibi glos. & c. 1. de cons. Abb. in c. nulli, de reb. eccle. non alienand.

Fallit in 2. quos no. Fel. in d. c. cum causa. colmn. 4.

Fallit in 6. casibus, in quibus res ecclesię possunt alienari absque solennitate, quos ponit Soc. in tractat. Fallent. reg. 110. & si ista alienatio sit vtilis, an valeat. Por. in libro 4. suarum conclu. reg. 13. & solennitas quæ requiritur in alienatione rerum ecclesiæ, an requiratur in alienatione rerum hospitalis, vide Pot. libro 5. regul. 8.

Qui potest inuitis alienare, multo magis & ignorantibus & absentibus potest, l. nec non ignorante, & inuito. ff. de tut. & cura. dat. ab his, l. 4. §. 1. ff. de fideicom. lib.

Fallit in multis casi. quos no. glo. & Dec. in l. qui potest inuitis. ff. de reg. iur.

Alienare prohibitus, non prohibetur alienationi consentire: vt no. per glo. & Bart. in l. cum pater. §. libertis, ff. de leg. 2. Bald. in Rub. de pact. in fin.

Fallit, vt no. Dec. in l. aliud est, ff. de reg. iu. 3.

Alienare non dicitur, qui omittit possessionem. l. item si res. §. sunt alia, ff. de alien. iud. mut. cau. fact.

Fallit, vt per Dec. in l. non alienat. ff. de reg. iur.

Alienari non potest res dotalis immobilis, etiam cum solennitate. Auth. siue à me. C. ad Vel.

Fallit in 2. casibus, vt per Socin. in l. 1. ff. solut. matr. numero 238. Fallit vt not. Francisc. Turza. conclus. centesimadecimaquinta.

Dotalis res mobilis non potest alienari, si inæstimata detur, nisi ab initio consentiat mulier, & iterum lapso biennio, & viro remaneant tot, quæ sufficiant ad dotis restitutionem. no. in l. 1. ff. sol. matr.

Fallit in 3. casibus, vt per Socin. in d. l. 1. numero ducentesimo trigesimoquinto.

Prohibitus alienare potest alienando vni ex his quibus permittitur facere alienabilem, & postea etiam inter extraneos, ita quòd alij retractare nō possunt.

Fallit in 3. casibus, quos not. Mar. Soc. in d. §. Diui. num. 143. & seq.

Sententia Arbitri prohibentis alienare, non impedit dominij translationem. Fallit in 2 casibus, vt per Maria. Soc. in dicto §. Diui. nu. 186.

Alienatione fundi facta à matre non potest reuocari per filium hæredem institutum, qui acceptauit hæredem. Fallit, vt per Franc. Turz. conclu. 23.

Prohibitio de non alienando à causa vestita obligat prohibitum, & impedit alienationem, l. filiusfam. §. Diui. ff. de leg. 1.

Fallit in 11. casibus, vt per Ripam, in d. §. Diui. nume. 9. & sequent.

Filius prohibitus alienare, potest alienare vsq; ad summam legitimæ: hanc esse communem opinionem attestatur Ripa, in d. §. Diui.

Fallit in 2. casib. vt per Ripam ibi. nu. 28. Don. fin. lib. 1.

¶ Alienatio simpliciter, atq; indefinitè prohibita vniuersaliter est intelligenda, vt comprehendat etiam hæredis institutionem. Ias. l. filiusfamilias. q. 7. §. diui. ff. de leg. 2. Ang. consi. 57. nu. 5. Soc. cons. 227. num. 9. lib. 2. Ias. cons. 101. lib. 1. alienationis enim appellatio comprehendit omnem actum per quem dominium trāsfertur. l. 2. C. de reb. alien. §. alienationis. authent. de non alien. l. 1. §. 1. C. de fund. dot. l. alienatum. ff. de verb. sig. Corn. consi. 147. numer. 22. Neguf. in tracta. de pign. 3. memb. 2. par. nume. 7. Crau. consi. 215. nume. 2. idem est in statuto prohibente alienationem. Ias. §. item si quis. nume. 22. & num. seq. insti. de act. Alexand. cons. 29. num. 15. lib. 7. Dec. cons. 645. nume. 14. cons. 640. num. 8. & in terminis huius dicti facit l. à Titio. ff. de furtis. Afflict. decis. 240. numer. 4. Ripa l. filiusfamil. §. diui. num. 102. ff. de leg. 2. Cepha. consf. 53. num. 16. Med. reg. 2.

¶ Alienatio, Scruitus, L. 206. Idem libro trigesimonono ad Quintum Mutium. † al. Vlp.

Plerumque fit, vt etiam ea quæ ᵃnobis auire possunt, ᵇproinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis, vt abire possent, & ideo quod fisco obligamus, & vindicare interdum, & alienare, & seruitutem in prædio imponere possumus.

Addit. al. quæ à nobis. al. perinde.

Summa legis. Plerumque fit vt rebus, quæ non in plenum nostræ sunt, ita vtamur quasi essent, perindéque illarū nomine nos aliis, & alij nobis obligantur, ac si iure suo nemo à nobis eas auocare queat.

C.de in diem ad.l.2.de contrahen. empt.l.hæc. §.fin. l.sciens,de cõ.fur.l.si seruus,de rei ven.l.41.l. si quis hac le.Exc.l.23.in rem act.l.66.non.de rei ven. PLERVMQVE.Conciliatio.l.non quocunque,de leg.1.l. etiam,de sol.l.etiam,circa stip.§.sed quia,C.com.de leg.FISCO.Multò magis priuato.de rei ven.l.non ideo,66.ALIENARE.C.de dist pig.l.si debitor.SERVITVTEM.Et multo magis acquirere inquit Fab. quemadmodum ser.amit.l.is cui.§.hæres. Secus de fideicom.l.generaliter.§.quoties,de leg.1.seruo leg. §.seruum sub.ad Trebell.l.Marcell.§.res,C.com.de leg.l.1.§.siautẽ.Si.de in diem ad.l.2.Hęc capitula se quentia fini conueniunt,nam postremò venitur ad fiscum & rem judicatam, vt & seruorum genus infimum est inter homines. Quin & superiora quędam elatius repetunt& interpretantur. Riisvvic. paratit.

ALIENATIO, VENDITIO, & AESTIMATIO.

Præcise tenetur venditor rem tradere.

In Instit.de donat.§.perficiuntur autem.
C.de contrah.emp.l.vlt.
C.de rescind.vend.l.non est.
ff.de act.empt.l.sicut eum.& l.ex empto.
ff.de hær.vel act.vend.l.2.§.illud.§.qui facti.
ff.de furt.l.causa.
ff.de iur.iur.l.si duo.§.si quis fundum.
ff.de leg.1.l.si domus.§.si peculiũ.& §.alicui.
ff.si cert.pet.l.2.
ff.de cond.ob causl.vlt.§.si ob rem.
C.de fabricen.l.1.
C.si cert.pet.l.non ad.
C.de fideicommiss.libert.l.1.& vlt.
C.de donat.l.si quis argentum.
ff.de leg.2.l.fideicomm.§.si seruo.
ff.de eo quod cert.loc.l.2.§.2.
ff.de ope.nou.nũc.l.stipulatio.§.siue. AZ.ru.41.

Propter tale inconueniens,ne semper dicat,se non posse tradere.

ff.de contrah.empt.l.si cum fundum.§.si.
ff.de hær.vend.l.2.§.peruenisse.
C.de act.empt.l.si ancillam.

Tunc demum præstando interesse liberatur,cum rei possessionem amisit sine dolo.

ff.de act.empt.l.si quis seruus eius.

Differ.Mart.& Alber.

In Decret.ca.1.q.1.qui studet. AZO rub. 41.

Non tenetur:quia sufficit, si velit interesse præstare.

C.de fid.instrum.l.contractus.
C.de hær.vel act.vend.l.qui tibi.
C.de act.empt.l.si traditio cum in rem.
C.de iur.emphy.l.vlt.
ff.de act.empt.l.1.ex empto.§.inde si ancillã.
ff.quibus mod.pig.sol.l.voluntate.
ff.de procur.l.nõ cogẽdũ.§.multus. AZ.rũ.41.

Si rem habet,tradat:si non, interesse.

ff.de leg.2.l.mortuo.§.Labeo.

Præcisè tenetur,&c.) Verum est,venditorem ad rem tradendam præcisè teneri,sed liberatur præstando interesse:vt in contraria Rub.dicitur. Nec obstat, quod in hac Rub.dicitur,per quædam argumenta, quòd debeat imponi tradendi necessitas.Illud enim est notãdum,an factum sit in obligatione, an datio: si datio,hoc est,quia obligatus quis est facere accipiẽtis, omnino debet facere id,si potest,vt ff.de ver. oblig.l.vbi autem non apparet.§.vlt.quod si non faciat,certum est,quòd non iuratur in litem, nisi actio esset arbitraria. vt ff. de in litem iur.l.actione.aliàs puto manu militari rem posse auferri.argu.ff.de rei vend.l.qui restituere.& in Instit.de act.§.aliæ.Si autẽ factum cõtineatur in obligatione,præcisè ad id põt agi.vt ff.de op.no.nun.l.stipulatio.§.fine,nisi specialiter lex permittat solui interesse,vt liberet ab obligatione.vt ff.de procur.l.nõ cogendum & l. murus. §.vlt.Ad quid ergo venditor est obligatus? Respondeo,ad factum:id est,ad traditionem,non ad dationem:nam traditio facti est,vt probatur per hoc,ff.de vsur.l.si stipulatus.&tit.de act.emp.l.ex empto.§.idẽ Neratius.& l.Iul.§.possess.aut.Igitur secundũ prędicta,pręcisè debet cogi ad traditionem?Respondeo: Verum est,sed lex permittit,vt possit præstito interesse liberari.vt ff.de act.empt.l.1.& C.de act.empt.l.si traditio.Obligatus est ergo sub alternatione,ad hoc vel ad illud:vnde alterũ præstando liberatur,vt ff.de iur.dot.Nec obstat,quod dicitur in Instit.de donation.§.alie.In hoc enim est similitudo inter donatorem & venditorem:quia cuilibet eorum imponitur necessitas,sed venditori cautiua:id est, si nolit rem præstare,interesse præstet,illi præcisè imponitur necessitas.Quæ in hac 2.& 3.Rubrica dicuntur, intelliguntur esse communiter:aliàs secundũ regulas communes:aliud autem in venditore,vt dictum est. Item si alicubi dicatur,necesse habet rem tradere: intelligas causatiuè,vt dictum est.Itẽ quod dicitur in quarta Rubrica,Tunc demum,&c.falsum est in venditore,nec probatur per leges ibidem positas.Posset tamen illud admitti,cum res præcisè est in obligatione.vt ff.de leg.2.l.mortuo.§.Labeo. AZO rub.41.

Iustum precium tempore venditionis æstimari.

C.de rei vend.l.ad resc.volun.
C.de rescin.vend.l.ad rescin.

Iustum precium,&c.)Hæc Rub.exposita est suprà eodem,in illa Rub.Tempore contractus.&c. AZ.ru.41.

Non habetur ratio affectionis.

ff.si quadrup.paup.l.ex hac lege. AZO rub.41.

Emptor se bonam fidem habuisse probare debet.

C.si ignorans rem.l.si quanquam. AZO ru.41.

Precia rerum communiter, non ex affectione æstimari.

ff.ad l.Aquil.l.si seruum.
ff.ad l.Falc.l.precia rerum.
ff.ad Treb.l.1.§.si hæres cum suis concordãt.

Precia rerum,&c.)Hoc regulare est: quãdoque enim quis ex sua affectione æstimat, vnde aliàs quandoq; iuratur in litem.Item aliàs quandoque æstimatur interesse meum,ratione affectionis.vt ff. mand.l. cum seruus.Item quandoque agitur ad singulare interesse.vt ff.de act.empt.l.1. AZO rub.41.

Aestimatio facit veram venditionem.

C.de iur.dot.l.quot.
ff.locati.l.3.

CONTRA.

ff.de iur.do.l.cùm poss.§.cùm res.
ff.de pig.act.l.si creditor.

Aestimatio,&c.)Quod in hac Rub. dicitur, verum est tũc demum,cùm co animo fit æstimatio,vt ipsa præstetur:alioquin si fiat,vt appareat quanti res sit facta deterior, cõtra est.vt C.de iur.dot.l.si inter. vt in cõtraria Rubrica dicitur. AZO rub.41.

Aliquem posse alienationi consentire, qui possit alienare.

ff.de man.l.si pater.in fin.& l.tertia.

C.de

C.de pact.l.vlt. Azo rub.41.
Cui vendere permittitur,etiam pignorare.
ff.de pig.l.sed & qui.
ff.de reb.eor.qui sub tut.l.si pupilli.§.si emptor. Azo rub.41.
Aliquem posse donare fine decreto, non vendere.
l.com.de pact.Rub.prædium minor.
C.de præd.fine decret.l.vlt.vel 10.Azo rub.41.
Aliquem posse distrahere,non donare.
ff.de pact.l.contra iuris ciuil.§.vlt.
ff.quæ res pig.vel hypot.l.1.§.vlt.
ff.de donat.l.filius.

Aliquem posse distrahere,&c.) Verbũ distrahere, malè fuit positũ in Rub.nec enim fit in l.distractionis mẽtio:sed hæc est sententia ibi,vt donare qois non possit,etsi liberam habeat administrationem : imò nec distrahere potest,qui habet liberam,sicut nec donare.vt ff.pro empt.l.qui fine.& l.qui fundum.§.tutor. Azo rub.41.

Reuocanda res quæ alienata est.
C.de condic.ob cauſ.l.3.& l.ea lege.§.dum.& §.tutor.
C.de pact.inter empt.& vend.l.qui ea.
C.de donat.cauſ.mor.l.qui mortis.
C.de donat.quæ sub mod.l.1. Azo ru.41.
Vel si contra illud factum fuerit.
In Aut.de nup.§.quia ius.
C.de reb.al.non alien.l.sancimus.
ff.de cõtrahen.emp.l.si quis.sub.§.qui fondũ.
In Aut.vt decęterò.§.quicunque.

Reuocanda res &c.) Super reuocatione alieoatæ rei verum intuentibus,ita videtur distinguendum: prohibeatur à testatore alienatio,anà contrahente. In primo casu datur rei vendicatio ei,cuius causa,testator prohibuit alienationem, vel si nõ appareat persona, cuius gratia prohibuit alienationem, impunè alienatur.vt ff.de leg.1.l.filiusfa.§.diui.& de lega.2.l.cum pater.§.libertis.Et est ratio,cùm ex sola defuncti voluntate trãseat dominium,etiam sine traditione: ergo eadem ratione debet re transferri. At in secundo casu,licet contrahens prohibeat, nihilominus recedit dominium:quia sicut nudo pacto, nõ transfertur dominium,ita nec sine traditione transfertur.vt C.de pact.l.traditionibus.& de coud.cauſ.dat.l.ea lege. Excipitur in casu.vt C.si man.ita fue.alien.l. ea quidem.Nec obstat,quod dicitur in C.de reb. al.non alie.l.vlt.nec enim vetat lex illa transire dominium,vbi pactum contrahentium prohibuit alienationem: sed dicit, quæ videatur esse prohibita, cùm lex, vel pactum,vel testator prohibet alienationem.

Quædam non recipiunt venditionem, recipiunt tamen diuisionem.
C.de prædi.min.l.inter omnes.
C.de fond.dot.l.mariti.
C.de litig.l.vlt.
C.de plag.l.in fuga.
Contra.
ff.comm.dioid.l.in hoc iu.§.2.
ff.pro soc.l.idemque.

Quædam non recip.&c.) Regulare est,vt quę vendi possunt,& diuidi.Fallit tamen quandoque,vt in personis eorom,qui prohibentur alienare : conueniuntur tamen nihilominus communi diuidundo. Et est ratio: quia fit talis alienatio per actionem communi diuidundo,ex necessitate.vt ff.de cond.fur.l.eleganter.& vt in hac Rubrica.& econtrà,quędam propter pactũ non agunt enim communi diuidundo: vendunt enim , vt in contraria Rubrica. Azo rub.41.

Priuilegium & omnis causa in accipientẽ transit.
ff.de priuil.fisci.l.vlt.
ff.de contr.emp.l.alienatio.
Non transit.

Priuilegium,&c.) Priuilegium,siue ius personale in aliũ transire non potest,vt in contraria Rubrica dicitur. vbi autem non est personale,cõtrà.vt ff. de aq.quot.& æsti.l.§.pen. Azo rub.41.

Ius venditoris transit in emptorem.
ff.fam.herc.l.hæredes.§.cum ego.
ff.de except.rei iud.l.si à te.§.item.

Ios vẽdit.&c.) Hęc Rub.in superiori cõtinet. Az. ru.41.

Alienari. Quædam non alienantur per hominẽ, sed per legem.
In Aut.quæ med.morb.
ff.de acquir.rer.dom.l.quædam.
C.de præscript.long.temp.l.1.
ff.ad Silla.l.si qois ingra.
C.de asser.toll.l.1.§.omnes.
ff.de eo qui protu.l.si is.

Quædam non alienant,&c.) Hoc locum habet,vbicunque qois ipso iure cadit à domioio,vt suprà eo. Ipso iure,&c. Azo rub.41.

Cùm quis soluit precium,venditione etiam retractata,non potest ipsum repetere.
C.de sacrosf.eccl.Aut.qui contra res.
C.ne rei dominicæ.vel.l.2.
ff.de euict.l.si fundum.
C.de his qui ven.æt.imp.
C.de præscrip.30.annor.l.1.
C.de agric.& cenſ.l.quemadmodum.
C.quod metus causa.l.pen.siue pars.
ff.de vsur.l.placuit.
C.de præd.curial.l.1.& 2.
ff.de leg.1.l.si seruus.
ff.de rescind.vend.l.pen.& vlt.
ff.de act.empt.l.emptorem habere.§.1.& vlt.

Distingue,an sciuerit,an ignorauerit:vt si sciuerit,non possit ad precium agere,nisi sibi stipulatione prænidit.vt C.commu.vtriusque iud.l.si fratris vno.vt quidam dicunt.nec tamen propter causam , quæ in fine illius legis,C.de agri.& cenſ.l.quemadmodum poni tur.Si ignorauerit,sine cautione ei consuletur.

Cũ quis soluit, &c.) Hæc sunt specialia , propter delictum contrahentia: aliàs enim,sicut vẽditor rem, ita emptor preciũ debet recuperare.vt C.de pręd.vel aliis reb.l.inter. ne vnquam contingat, vt re careat,& precium amittat.vt ff.de act.emp.l.emptorem.§.vlt. Py. Az.rub.41.

Emptorem non esse melioris conditionis, quàm venditorem.
ff.ad Vell.l.si mulier heres.§.1.

Emptorem melioris ,&c.) Quid mirũ, cum in eius locum succedat?vt ff. de re iud.l.his.§. non debeo. Azo.rub.41.

Aestimationem loco rei haberi.
In Instit.de leg.§.si res alie.
C.de cond.ob turp.cauſ.l.1.
ff.de neg.gest.l.vlt.
ff.de pet.hær.l.quod si in.
ff.quod met.cauſ.l.si ipsa.
ff.depos.l.1.§.vlt.
ff.de vsufr.l.quia pr.l.si vsufr.§.vsufr.
ff.de pecul.l.sed & si quis.
ff.quæ in fraud.cred.l.quia.

ff.de hær.

ff. de hær. vel act. ven. l. venditor.

CONTRA.

ff. de pet. hær. l. nec vllam. §. pen.
ff. de lib. hom. exhib. l. 3. §. hoc.
ff. de verb. obl. l. Stichum.
C. de rei vend. l. si is.
ff. de furt. l. qui vas. §. vlt.

¶ AESTIMATIONEM, &c.) Licet preciũ succedat loco rei ad multa, vt in hac Rubrica dicitur: fallit tamẽ in quibusdam, vt in contraria Rubrica dicitur. Azo rub. 41.

¶ ALIENATIONIS prohibitio facta hæredi, intelligitur facta hæredi hæredis. Hanc regulam ponit Bar. in l. filiumfamil. in §. diui. ff. de leg. j. numer. 21. per tex. in l. sicut. in §. si debitori. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. solui. qui licet loquatur in permissione, dicit idẽ esse in prohibitione. argum. legis, pater filio. in §. fundum. ff. de leg. ij. & licet Doct. maximè Imo. dicant in illo tex. opin. Bar. probari nõ posse, Communiter tamen approbatur opinio Barto. eò quia hæres hæredis & testatoris esse censetur: vt in l. fi. & ibi Doct. C. de hæred. inst. & est tex. clarus in l. hæredis appellatione. & ibi gloss. ff. de verborum signific. & istam opin. Barto. sequitur Alexand. in consilio lvj. volum. j. Andr. Alciat. in d. §. diui. nume. 43. Ias. in j. lect. nu. 110. & in ij. lect. num. 148.

Limita primò, si prohibitio in personam hæredis nominatim facta fuerit, puta Titium hæredem prohibeo: quia tunc non censetur facta hæredi hæredis, vt in l. Lucius. in §. j. & ibi Bar. & Doct. ff. de leg. iij. quã opin. sequitur Alciat. in d. §. diui. num. 41. & ibi Ias. in j. lect. num. 11 . & in ij. lect. num. 159. Ioan. Gauden. de arte testandi, Captela ij num. 3.

Quam limitationem intelligo veram, nisi testator prius nomẽ appellatiuum quàm proprium apposuisset, vt si dicat, prohibeo hæredem Titium alienare: quo casu prohibitio de non alienando comprehẽdit hæredem hæredis, vt in l. si seruus communis. ff. de stipulat. seruor. m. faciunt notata per Barto. in l. cùm ita. in § fina. ff. de condit. & demonstr. per Doct. in l. quoties. ff ad Trebel. & in l. j. C. de impuberum & aliis. per Canonistas in capit. quoniam Abb. de officio deleg.

Secundò, limitatur hæc j. limitatio. quando testator adiecit quòd volebat talẽ rem in familia remanere, vel de nomine vel genere suo non exire: quia tunc cùm ratio sit generalior, quæ ampliat & declarat ipsum dictum, vt in l. cùm pater. in §. dulcissimis. ff. de leg. ij. tunc quamuis prohibitio nominatim sit facta, nihilominùs ad hæredem hęredis est extendenda: ita consuluit Rom. in consi. ccccivij. num. 1. Ias. in d. §. diui. in ij. lect. num. 152. vbi dicit se ita in facti contingentia consuluisse, & ita iudicatum fuisse.

Tertio limitatur ista j. limitatio, vt non procedat, quando testator prohibuit hæredem nominatim, & sic nomine proprio expresso, scilicet ne domum quæ erat maiorum suorum alienare possit: quia ex tali prohibitione apparet testatorem ad dictam rem affectionem habuisse: vt in l. si emptione. ff. de minoribus, & in l. lex quæ tutores. C. de administ. tuto. Hanc opinionem tenet Roman. quam refert & sequitur Ioan. Crot. in d. §. diui. Ferdin. Loazes in d. §. diui. nu. 501. licet contrarium teneat Alexan. ibi num. 26. quia contra eum est communis opinio relata in proxima limit. quæ quasi eadem videtur cum ista.

Secundò limitat supradictam communem regulam, quando testator prohibuit bona extra familiam alienari sub pœna priuationis hæreditatis: quia tum cũ sit apposita pœna, prohibitio apposita in personam hæredis non afficit hæredem hæredis: ita tenet Ioan. Crot. in d. §. diui. versic. iij: sit conclus. argum. tex. in l. multa. in princip. ff. de condit. & demonst. per quem tex. ita ante eum tenuit Bald. in l. fin. numer. 42. C. de hæred. instit.

Tertiò fallit, quando testator prohibuerit hęredes suos alienare: dicendo infrà scriptos seu suprà scriptos hęredes meos: quo casu talis prohibitio non comprehendit hæredem hæredis: quia illud dicitur scriptum in testamento quod oculis corporis legi potest, vt in l. j. in fin. ff. de his quæ in testamen. delen. facit etiam tex. in l. cùm filio impuberi. iuncta l. qui liberis. in §. hæc verba. ff. de vulgar. & pup. vbi per ista verba, quisquis mihi hæres erit filio meo impuberi hæres est, non admittitur hæres hæredis: eo quia non est scriptus in testamento: quod requiritur per dicta verba, quisquis. vt in d. l. cum filio. & l. ex illa parte. ff. de verborum signifi. Hanc limitationem ponit Crottus, quã declara & intellige, vt per Loazem in d. §. diui. num. 504.

Quartò limita & intellige hanc regulam quòd licet comprehendat hæredem hæredis, non tamen extenditur vltra quartam generationem post testatorem: iste est tex. singul. secundum Iacob. de Belloviso, & Angel. in Authentic. de restit. & ea quę parit in xj. mense. in §. j. collat. iiij. & ita per illum text. tenet Alexand. numer. 72. Iaso. in j. lect. numer. 113. Fel. in consilio lxxvij. numer. 12. quod tamen est verum, nisi testator in prohibitione adiecit, quòd vult rem illam perpetuò transire ad omnes descendentes: tũc talis prohibitio extenditur vltra quartam generationem, & deinceps in infinitum: ita tenet Iacob. de Belloui. in d. §. j. quem refert & sequitur Alexand. in consilio lvj. numer. 2. in j. volum. Ias. in d. numer. 113. & in l. fi. C. de hęredib. instituen. Dec. in cons. ccccccxvj. numer. 6. Paul. Paris. in cõsil. lij. numer. 17. in iij. volum. Ioan. Gualdensis in tracta. de arte testan. titu. viij. cautel. ij. num. 3. P. Duen. reg. 39.

¶ ALIENATIONEM fundi dotalis reddit consensus mulieris iuratus, & geminatus. Doct. com. c. cum contingat. de iur. iur. Auth. siue. C. ad Velle. Euer. in loco à vi gemin. nu. 3. Med. reg. 3.

¶ ALIENVM negotiũ facio Ratihabitione meum. de neg. gest. l. 5. §. item quæritur. vide Licitum.

Alieno odio neminem prægrauari. C. de inofficio. testamen. l. si quis in suo. §. leges. vide Odium.

Alienis in rebus contra domini voluntatem aliquid fieri, vel pacisci secta horum temporum non patitur. Iustinian. C. de pact. in fin.

Alienare non possum, quod meum non est. si cert. pet. l. pen. §. quas. de spon. c. fin.

Alienasse nemo videtur ea, quæ possidet. Quib. mod. pig. sol. l. sicut. §. si voluntate. Riisvvich.

¶ ALIENVM. Permutatio. Vlpian. lib. xiiij. ad edictũ. Lex cxxiij. † al. clxvj.

Nemo alieno nomine agere potest. Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat.

Alter nanque non intendit actionem alteri competentem, nisi vel ex officio priuato, vt procurator, creditor, qui nomen pignori accepit, vel publico, vt tutor, curator, executor: qui & ipsi non agunt lege disponente, sed auctoritatem custodiente. Bart. l. j. C. de obseq. & l. quæsitum. de in ius voc. l. tutorem. de iis quib. vt indign. Viuienn.

¶ ALIMENTVM. Mater tenetur alere filium intra biennium

biennium.l.nec filium.C.de patria potestate.Alexã. in l.alimenta.C.de nego. gest.glo.& Can.in c.fin.de conuer.infidel.

Fallit in a.casib.vt per Ioan. Neuiz.in sua sylua.fol.95.

Alimentorum fauore præstatio triennalis operatur, quòd ex vltima voluntate inualida in futurum possint peti, ac si fuissent relicta in testamento valido, & solenni.

Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 8.à Ias. in l.1.C. de fideicommis.Fallit in 6.casibus,vt per Dec.in l.si certis annis,C de pact.num:7.& seq.vbi etiam Curt. limitat in 4.casibus.

Mulier mortuo viro alenda est infra annum ab hæredibus viri, si non habet vnde alatur, gloss.communiter approbata, in princip. ff. solu. matrimo. in l. diuortio.

Fallit in 12.casibus,vt per Ias.in §.fuerat, Instit. de act. colum.6.

Fallit in 2.casib.quos not.Plot.in reper.l.si quando, C. vnde vi,sub num.459. Fallit vt per Baptist. à Villa. concl.19.in litera H.

Filio durante lite super hæreditate paterna, facienda est prouisio de alimentis, l. qui de inofficioso. ff.de inoff. testam.l.si instituta.§.de inoff.ff.eod.

Ampliatur in 12.casibus & limitatur in 8. à Petr. Duen. reg.365.

Filius spurius debet habere alimenta de iure canonico à parentibus,§.fi.In autb. quibus mod. natu.effi. sui.l.1.& in authen.licet,C.de nat.lib. auth. ex complexu,C.de incest.nupt.

Ampliatur in 7.casibus,& limitatur in 3.à Pet. Duen. reg.367.fallit vt per Baptist.à Villalo. conclus. 29.in litera P.fallit vt per Fran. Viu.in suis conclus. in ver. alimenta.

Filius potest compellere patrem vt sibi det alimenta in studio. no. in authentic.habita, C. ne fili. pro patre.

Fallit in 4.casib.quos not.Pet.Rebuf.in tract.de priuil. schol.priuileg.53.nu.1.

Maritus vxorem alere non tenetur,si dos sibi promissa non detur,l.fi.C.ad Velleia.Bal.Cy.& Saly.in l.quod in vxore,C.de neg.gest.

Fallit in 3.casibus,quos no.Socyn.reg.258. Donat. Fina,lib.2.

¶ Alimenta non debêtur ab eo qui ea præstare coge batur respectu alicuius rei,si res fuerit ad nihilum re dacta.Bart.l.3.ff.vbi pup. educ. debeat.sicuti augentur ea, si res augeri côtingerit.l.Plautius.ff.de coud. & demi.fallit hoc dictum quãdo vtile dominium, atque directum fuisset translatum:quia ad eum, in quê translatum fuerit periculum spectat, & nihilominus alimenta debentur.Doct.comm.leg.1.C.de iur.emphyt.capitul.potuit,locati.leg.pignus.C.de pignor. act.Imol.d.capitul.potuit. Med.reg.6.

Alimenta si minuratim dantur transigi potest facile de illis.l.cum hi.§.fi.ff.de transact.facit simil.gloss.l.cum quid.ff.si cert.per.vbi etiam gloss.l.si filij.C.de dona. inter vir.& vxor.alexand.rub.colum.1.ff.solu.matr. gloss.cap.fin.de corpore vit.Cardi.Flor.c.1.de censu. Medic.reg.5.

Alimenta quemadmodũ debêtur liberis à parentib.l.a hmẽ.C.de neg.gest. Do.§.1.inst.de iur.nat.Gẽ.& ciuili,ita & econtra à liberis parẽtibus debentur,quan do parentes egent.l.si quis a liberis.§.1.ff.de liber. agnos. ratione huius reg.conc. Alexand.consilio 131. numer.2.volum.5.Natta consilio 201.numer.4. volu. 1.Socin.consi.56.numer.3.volum.1. Cephal.consi.109. nume.17.Rum.consi.33.nume.11. volum.1.Brun.tract. star.arti.14.num.12. Medic.reg.9.

Alimentorum fauore indefinita æquipollet vniuersali. Bar.l.quidam.numer.1.ff.de tritico,vino, & oleo leg. l.si cui.ff.de annuis leg.Bar.in terminis huius Reg. d. l.quidam.item alimenta relicta vxori alicuius, intelligitur de qualibet ipse duxerit.l.1.vbi doct.C.de fidei comm.Alexand.consilio 171.vol.2.not.l.cum hi.ff. de transact. Med.reg.2.

Alimentorum legatum generalis Clausula nõ comprehendit.Ias.l.talis scriptura.nu.13.ff.de leg.1. Med. re.1.

¶ Alimentorum,& vltimæ voluntatis fauore du plici concurrente, præstatio triẽnalis operatur, quòd ex vltima voluntate inualida in futurum possint legata peti, ac si fuissent relicta in testamẽto valido, & solenni.casus est secundum verum,& communem in tellectum in l.j.C.de fideicom.

Amplia hoc quatuor modis, & limita aliis octo: vt per Ias.ibi,scripsit easdẽ limitationes idem Ias. in l.si certis annis.C.de pact. I.B.Dias.reg.31.

¶ Alimentis regulariter renuntiari non potest. l. cùm hi.ff.de transact.

Fallit in alimentis debitis à patre filiis. S.Ianua.

¶ Alimentum. De alimentis tractatur in l. Mela. de aliment. Riiswich.

¶ Alternativa.In alternatiua quãtitatis, vel tẽporis minus onerosum est in obligatione, l.si ita stipulatus,ff.de verb.oblig.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in vno à Ias. in d.l.si ita stipulatus.

Alternatiua posita inter personas resoluitur in coniunctiuam,l.cum quidam,C.de verb.sig.

fallit in 8.casib.vt per Ias.in d.l.cum quidam,& in l.cum quidam,C.de leg.

In alternatiuis sufficit vnum esse verum. cap. in alternatiuis,de reg.iur.in 6. capitu. inter cæteras, de rescrip.

fallit in 5.casibus,vt per Felyn. in dicto capitu. cæteras, num.3.

Alternatiua facit dubium seu parit obscuritatem,c.cer to loco,de proba.

fallit in 3.casibus, vt per Felyn. in dicto cap.certo loco, nume.5.

In alternatiuis electio est debitoris. l. pleranque, §. penul.ff.de in.dot.l.si ita relictum. ff. de leg. 2. l. pen. C. de cond.indeb.

Fallit in multis casibus quos notaui in lib.vltima.vol.in c.electio.concl.11. Dou.Fina.lib.5.

¶ Alternativam ex plurib. vnam sufficit esse verã.tex.in c.inter cæteras.de rescript.traditur in regula,in alternatiuis.de reg.iur.lib.vj.

Limita quinque modis, vt per Felinum in d. cap.inter cæteras. Io.B.Dias reg.32.

Alternativum.Reg.vj.In alternatiuis debitoris est electio. Riiswich.

Alternatiua petitio non est admittenda. de stip.ser,l, si ita. de min.l.Prætor.§.quod autem.vide pactum.

Alter.l.74.§.1.l.50.alterius.l.43.quid in alterius.l.20.qui cum alio.in vj.capit.qui facit per alium.127.qui rem al.1.§.nemo alienæ.75. non debet alteri. 77. qui in ius. Riiswich.

Alter. Aduersitatem disiunctiuæ propositionis sufficit al teram partem esse veram. de verb. obl.l. si ita quis. de reb.dub.l.si quis.§.vtrum.Secus de verb.sig.l.cùm quidam.C.de instit.& subst.l.generaliter. Riiswich.

Ambass

¶ AMBASIATOR non potest præiudicare domino suo mittēti. Bar. l. Lucius. ff. de fideiusso. idem l. Paulus. ff. de legationibus. fallit nisi contingerit casus fortuitus, qui ei imputari non deber, sed quicquid perit, periculo domini interiit. Barto. l. inter causas. §. non omnia. ff. mandati, nisi volunrariè se obtulerir. aut. c. significasti. de pign. Med. reg. 8.

¶ AMBIGVVM. † Metianus lib. xij. Fideicommissorum. † Mætianus in P. Florent.

Lex xcvj. al. lex xcvij.

In ambiguis orationibus maximè sententia spectanda est eius, qui eas protulisser.

Vt declaremus. In ambiguis orationibus legistatoris, siue actoris maximè spectanda est eius sententia, qui eas protulisset. vt in libertate etiam censendum videtur. l. generaliter. ff. de fideicommis. libert. Viuiennus.

¶ AMBIGVVM. Paul. lib. vj. Quæstionum.

Lex lxxxv. al. lxxxvj.

In ambiguis, pro dotibus respondere melius est. Non est nouum, vt quę semel vtiliter constituta sunt, durent: licet ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. Quoties ª æquitatem desiderij naturalis ratio, aut dubitatio iuris moratur, iustis decretis res temperanda est.

Anuii. ª æquitate in P. Florent.

Coniunge l. in ambiguis. de iure dotium. l. Caius. solut. matr. l. si ego. §. si res. de iur. dot. l. fi. C. ad Velleia. l. j. ff. solu. matrimonio. Viuiennus.

¶ AMBIGVVM. † Pau. lib. v. ad Plautium.

Vlp. Lex clxxij. al. cxxxv.

In contrahenda venditione, ambiguum pactum contra venditorem interpretádum est: ambigua autem intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit.

Hoc est, in contrahenda obligatione ambiguum pactum contra vendirorem interpretandum est: ambigua nanque intentio, sic accipitur, vt res salua actori sit. Viuiennus.

¶ AMBIGVI seu obscuri interpretatio alicui concessa non potest fieri nisi semel. gloss. l. quicquid astringēdæ. ver. secundum promissionem. ff. de verb. obli. vbi Bar. col. 2. & Ang. nu. 6. Pau. Alexan. & Ias. & Com. doct. Barto. l. inter stipulantem. §. 1. vbi etiam Imol. ff. de verb. obli. Bald. l. de die. colum. fi. ff. qui sati. cog. Medic. reg. 4.

¶ AMBIGVITAS. L. ª 86. Idem lib. 6. Quęstionum. a Bal. l. 85.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. §. Non est nouum, vt quæ semel vtiliter constituta sunt durent, licet ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. §. Quotiens ª æquitate desiderij naturalis ratio, aut dubitatio iuris moratur iustis decretis res temperanda est.

Auit. ª æquitatem.

De interpretatione ab vtilitate eadem est l. 70. de iure do. Iunge l. Caius. solut. matrimon. C. de dot. promiss. l. fin. l. 2. de iure. dot. l. si ego. §. si res. 9. C. de rei vxo. ac. l. 1. C. ad Vel. l. fina. de iud. l. exigere dotem. 65. Iunge ad l. quoties dubia. 21. l. 168. Idem in aliis fauorabilibus, de re iud. c. fi. Ratio, sol. mat. l. 1. C. vnde vi. auth. prætęrea. Secus de iure fis. l. non puto.

§. 1. Non est nouum. De actu perfecto communiter intelligunt hanc reg. inf. l. omnia quæ ex testamento. l. penultim. arg. l. 30. quod initio, de iti. l. nec. l. 1. §. fin. de iu. pa. c. consultationibus, de conuer. coniu. c. placet. C. de interdict. matr. l. 3. de secun. ta. l. exigit. §. si quis autem, de eo qui cog. con. c. penult. 32. q. 7. cap. neque fur. de ritu nupt. l. adoptiuua. l. si qua denique, quor. legat. l. quoties. 1. de acq. hæ. l. seruum quis. §. fi. de testi. l. is cui, de postu. l. 1. §. casum, qui satisd. cog. l. sciendum. §. fin. Inst. de leg. §. è contrario. ver. quòd si, ad l. Fal. l. verbis. in fi. ne obstet, de his qui pro non script. l. si in metal. §. si seruo. 3. de assig. lib. l. vtrum, de verborum obligation. l. pluribus. §. etsi placeat. l. existimo. 98. l. si sub vna. §. si quis. vna. 136. l. inter. §. sacrā. §. 83. l. penultim. fin. de arbi. l. non distinguemus. §. sacerdotio, de serui. l. pro parte. l. post finitam. d. l. sciendum, in fin. Vide Nic. Bellonum consil. 74. nume. 20. & 8. vbi traditur quod hic est exceptio à Regula l. pluribus. §. & si placear, de verbor. obligation. hac nimirum: Quando res deuenit ad eum casum, à quo incipere non posset viciatur, arg. l. quod ab initio. 30. sup. Ratio, nam casus superueniens facti, ius non tollit, de his qui sunt sui. l. pater, iuncta l. obligationum, de verborum obligatio. c. 73. de acqui. hæ. l. si quis alicui. C. de con. empt. l. si Gaudentium, vbi distinguit Sa. VTILITER. f. absq; tamē delicto faciētis, de iniust. l. 6. §. irritum. Etiam si non legitimè, nam multa facta tenent, quæ ab initio fieri prohibentur, quando ap. l. 1. §. biduum, d. l. patrem. C. de episco. l. si quis, de inter. d. l. relegatorum. §. ad tempus. Vide Brocar. Azo. CASVS. f. actui non cōtrarius, ne obstet. l. 72. §. cum duo, de fideiuss. Lor. ax. 174. ad fi. Quandoque tamen effectus eorum impeditur. dist. 33. c. communiter. cap. vsque adeò, de cle. eg. c. presbiterum. c. tua. Sic non obstat de iud. l. 12. 11. ad leg. Aq. l. quia in eum, ca. Ita glo. in Reg. factum legitimè. 73. quæ videtur contraria. Contrà de leg. 2. l. debitor. E diuerso Regula est. Principiò malè inchoata, quam vide inf. in libro singulari.

§. Finali. S. si cui plus, l. hæreditate, C. de exc. re. iu. l. si legis, 7. de exc. re. iu. l. 2. de ac. & ob. l. qui cum. ÆQVITATE, ne obstet de pac. l. epist. § fi. DESIDERII. Id est precum, de offic. procon. l. 9. §. obseruare. Plinius in Panegyr. Si. de exc. do. l. qui æquitate. NATVRALIS RATIO. Hoc est, cōflictus naturaliū, qualia sunt honestatum natura, vtile. Ramus. Vide Ciceron. libr. 3. Offic. de exc. do. l. qui æquitate. DVBITATIO. Id est, controuersia ex contrariis & dissimilibus prudentum sentētiis emergens, Instit. de rerum diui. §. cùm ex alie. MORATVR. Id est, impedimēto est, quominus res decidi possit. Ita Ramus. Petrus autem Faber accipit moratur pro retardatur, f. l. 12. IVSTIS. Iusta vocantur, quod ea præcipuè ius agnoscat & probat, vt iustæ nuptię, iusta pacta. DECRETIS. Id est, aliqua parte iuris, qualis est lex, S. C. &c. Institut. de iure nat. §. constat. Petrus autem Faber interpretatur ordinariis remediis, vt in pos. leg. l. 2. TEMPERANDA EST. Id est, finiēda. C. de iu. vet. enuc. l. 2. de vsur. l. cùm quidā. Exem. de pac. do. l. 11. cùm pater, de verborum signification. l. 240. l. cùm quærebatur, de excu. tu. l. si is qui tres. §. cæterùm, de cu. fu. l. & mulieri, iuncta leg. 4. §. fina. & 2. leg. seq. de priui. cre. de bo. possess. contra tab. l. ex 2. §. penultim. & fina. de con. cum eman. lib. l. 4. Secus inf. l. 144. & si nihil, ad legem Falcid. l, qui quadraginta. §. quid ergo, de constitu. pec. l. 17, Rūsvvich. pararit.

¶ AMICITIA in causa est vt recedatur à generali dispositione. gl. l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur. l. sed & hæc. ff. de procurat. l. exigendi. ff. eod. tit. not. l. inter amicos. ff. de verbo. sign. Socin. Reg. 284. fall. 26. vnde amicus nō est idoneus testis pro amico, sed suspectus. Curt. in tract. de testibus. concl. 30. nu. 65, Ripa & com. doct. l. admonendi. col. 18. ff. de iur. iur,

gloss. l,

glos.l.sciendum.ff.de vsuris, Specul. in tit. de test. in princip. Nellus in tract.de test.nume.5. item amicus pro amico agere potest sine mandato, licet in aliis regulariter secus sit.l.cum allegas. C. de cast. pec. Barto.l.non solum.§.qui in alieno.ff. de procurat. Alex.l.sæpe.num.88.ff.de re iud. Med.reg.1.

¶ AMICITIA soluitur morte, iuxta illud Terentianum, Te mihi nisi mors adimet nemo. ex quo sequitur, quod eo casu, quo quis repellitur ab agendo aliquid amicitiæ causa, mortuo amico illa exceptio cessat, cap.accusator.3.quæst.5.Spec.§.1.tit. de teste, Bald.l.eos.quæst.1.C.eod. Doctor.l.sciendum, C.de vsur.glos.§.cogitandum, vers.testes.authen.de monach.& quia amore captus quodammodo æquiparatur mortuo, quicquid agit in eo, mitiùs punitur, furore enim amoris nihil vehementius est. vnde omnia vincit amor, not.Oldr.cons.210.colum.2.cap.maiores.§.sed hoc.de Bapt.Faber §.vxor.Inst.de inoffi. test.Boer.quæst.23.numer.75.Abb. cons.4. volum.1. Bald.l.precibus.C.de impub.not.l.2.§.initium.ff.de orig.iur. vnde qui plus castigat, plus amore ligat, Neuiz.lib.1.Syl.nupt.nu.109. Med.trac.2.part.

¶ AMICVS potest agere pro amico sine mandato, sicuti coniunctus pro coniuncto, sed an possit ei præiudicium conferre, not.leg.com.allegas.C. de castr. pec.Mil.libr.12.l.hæreditatis.ff. de castr. pec.dixi suprà amp.8.vide Barto.l.non solum. §. qui in alieno. ff.de procurat.Specul.in titu.de aduoc. §. obiicitur. Ioann.Andr.capitu.fin.de postul.præl.Bald.l.prima. C.qui accusa.non pos.Ioann.Andr. capit. coram. de offi.deleg. Imol.leg.si vero. §.de viro.ff.solut. matri. l.tutori.ff.de negot.gest.Alexand.l.sæpe.nume.88.ff. de re iudic. Med.reg.8.

¶ AMICVS qui est cum meis inimicis, meus amicus non est.C.de inof.testam.l.libertis.§.fin.3.q.5. cap.3. glos.in c.si inimicus.45.dist. in capit. cùm oporteat. de accu.

Amittere.l.84.non videtur rem amit.l.196.ferè quibuscunque modis.

Non est æquum pecunia amissa teneri eum, qui non teneretur, si creditor accipere voluisset. Martianus. l.72.qu.10.de sol. Rüsvvich.

¶ AMISSIO. Papinian.libro secundo definition. Lex 83. al.84.

Non [a] videtur rem amittere, [b] cuius propria non fuit. ADDIT. a al.videntur.in P.Flor. b al.quib. ibidem.

Rem amittere dicitur cuius ea fuerit. Sicut amitti non potest quod acquisitum non fuit.l.1. §.1. quib. mod. vsufr.amitt. Viuiennus.

¶ AMISSIO instrumenti debet probari per probationes legitimas, sicut etiam amissio cuiuslibet alterius rei, secundum Bart.& omnes in l. si quis ex argentariis.§.1.ff.de eden.

Primò fallit, quando ageretur de modico præiudicio secundum Bald.in l.fin.in fin.ff.de eden.& in l. dissolutæ.C.de condi.ex lege.

Fallit, quando quis teneretur ad exhibendum instrumentum officio iudicis tantùm, secundum Cyn.in l. fin.C.de fide instru.vbi per Bal.& pleniùs per Alex. in l.huiusmodi.§.si ita.ff.de leg.1.

Fallit in casibus, in quibus esset necessaria probatio Instrumenti: nam tunc non potest probari per testes secundum Card.in cons.27. incip. in causa, & quæstione excellentissimi, &c. Fel.in c.sicut.de re iud. in versic.sexta declaratio. S.Ianua.reg.9.

¶ AMISSIO instrumentorum cum de modico præiudicio agitur iuramento probari potest, Alexand. l.huiusmodi.§.si ita.ff.de leg.1.glo.& Barto.l.sicut,& l.emancipatione.C.de fide instru.l. thesaurus.ff.ad exhib.l.dissolutè.C.de cond.ex leg.Marsil.in rub.C. de prob.col.28. Medic.reg.5.

¶ ANIMAL mortuum non dicitur animal, vnde qui tenetur animalia tradere, puta cappones, non liberatur, si mortuos tradiderit, Docto. Com.l.quod te. ff.si certum pet.Ang.l.qui decem.§.fin.ff. de sol.l.1. §. cum etiam.ff.si quadru.paup. fec. dicatur. Et homo mortuus non dicitur homo, sed cadauer, Bellamera.cap.ex parte.num.16.de arbitr.not.l.1.ff.si quis in ius voc.non obt.l.contumaciam.§.1.ff. de re iudica. Petrus Instit.de l.Fusia Canin.tollenda. numer.6. glo. l.itaque.ff.de furt.Imol.l.qui Romæ.§.Augerius. nu. 3.ff.de verb.oblig.Imol.c.Raynutius, num.144.de testa.Marsl.l.fin. numer. 25. de quæst. Bald.in tract.stat. vers.pœnam.nec soluitur gabella pro mortuo animali, Barto.l.cum delanionis.ff. de fundo instr.dixi ego in tract.de reg.iuris, reg.6.num.46.& dicam inferiùs, ver.homo mortuus. Med.tr.2.par.

¶ ANIMÆ defectus modicus, non facit aliquem imprudentem dici, neque corporis defectus modicus facit quem appellari morbosum, Barto. in tern.in tract.de testibus.num.84.in princip.not. Doct. capi. fin.de corpore vitiat.conc.simil.Abba.capit. parati. colum.3.de appellat. Dec. cap. de appellationibus, de appel. Medic.reg.5.

¶ ANIMÆ periculum vbi versatur receditur per hoc à regulis iur.Crauet.cons.282.num.5. ideo quitatio generalis ad vsuras non extenditur, Abb. cons.314. col.3.in 3.dubio lib.2. Med.reg.1.

¶ ANIMVS percutientis, an fuerit occidendi, vel non, ex qualitate instrumenti, quo percussit præsumitur. Probat hoc tex.in c.significaui.el 2. de homicid. & ibi not. Felin. Probat etiam hanc conclusionem tex.in l.1.§.diuus.ff.ad leg.Corn. de sicar. de quo ibi singulariter per Hyppol.

Limita istam conclusionem dupliciter, vt per Felin.in d.c.significasti. I.B.Dias.reg.33.

¶ ANIMVS occidendi, vel non occidendi, ex armorum genere & qualitate cognoscitur, vel colligitur: nam percutiens calce, vel claue, capulo, virga, vel baculo, vel pugno, vel similib.instrumentis, ad mortem minimè accommodatis, animum occidendi minimè habuisse præsumitur.l.1.§. diuus. de sicar.l.cum qui.C.eo.c.significasti.de homi.Bar.in l.diuus.de sic. Bal.in l.1.C.de emen.seruor.Aret.in cons. lxxx. sicut decet.& d.cons.147.visa.Alexand. in cons.142. vol.2. Soc.in cons.130. primo aspectu. Thomas Grammatic.in voto 23. Matth.Cherianus.

¶ ANNVVS. Annua si debes exordia perspicis anni. Annuò si debes in fine, teneberis anni.Inst. de verb.ob. §.sed et si ita.de inuti.sti.§.qui hoc anno.C. quando di.leg.ce.l.1.cùm ibi no.Contra Instit. de auct. tu.§. neque.

Annuum quando relinquitur, sunt plura legata: sed si stipulamur, est vna stipulatio.de don.cau.mor.l.seruatur. Rüsvvich.

¶ ANNVS. Si promisero alicui seruire per annum, & aliquo illius anni tempore valetudine impeditus fuerim nec illi seruire possim, non tenebor in alterum annum ei deseruire.l. cum quæritur. §. item si. ff.de fideiuss.l.cum hæres.§.stichus. ff. de stat. libe.l. statuliberos.la 3.ff.eod.tit.de stat.liber. Med.re.4.

¶ ANNVLLATIO actus pœna est agenti. de leg. 1.l. turpia.in prin.de contrahen.emp.l.senatus.C.de le-

gib.l.non dubium.de poſthu.l.fin. Riiſvvich.

¶ ANTECEDENS. Antecedenti prohibito, videtur etiam prohibitum omne aliud per quod peruenitur ad illud.l.oratio,ff.de ſponſalib.glo. in clement. 1.de conſang.& affinitat.cap.conſtitutus, de conceſ. præbend.

Fallit in 2.caſib.quos no.Iaſo.in l.2.ff.de iuriſd.numer. 25.fallit in 9.vt per Por.in lib. ſuarum concluſio.concluſio.35. fallit in 9.caſib.vt per Anto. Gab.in lib.1. de præſump.concl.7. Don.Fina.lib.5.

¶ ANTECEDENS. Loci huius maxima hæc à Bald. traditur. Si tenet antecedens, tenet & conſequens. in l.conuenticulnm.C.de ep. Rüſvvich.

¶ ANTECESSOR. Iudex in ſententia dicit:condemno te ad ſoluendum omni anno 10. ſaccos frumenti ſicuti tui anteceſſores ſoliti ſoluere ſunt, ſi anteceſſores nihil ſoluerint, an valeat talis ſententia? reſp. quòd, ſi cauſa iuſta fuit condemnandi, ſententia valebit, quia tunc illa dictio, ſecundum, non ſtat conditionaliter, ſed cauſaliter.l.eum qui.§.Iulianus. il 2. ff.de conſt.pec.vbi Barto & com.Doct.gloſ.capitu. quoniam Abbas.de offi.deleg.Iaſ.l.pen.C.de inſt.& ſubſt.Oldr.conſ.121.in terminis huius regu. idem eſt in contractibus ac etiam vlti.vol.Ioan.Andr.in add. ad Spec.Tit.de feudis.§.1.Alexand.conſ.145.volum. 2.Paul.l.admonendi.colum.5.ff.de iur.iur. conſ.322. & l.pen.C.de inſt.& ſubſt.dummodo adeſſent debitæ ſolemnitates, ita in terminis huius reg.Iaſ.l.admonendi.1.lectura.num.37.& lectura 2.num.30. ff.de iur.iur. Medic.reg.10.

¶ ANTIQVITATIS geminatio oſtendit enixiorem concedentis voluntatem.Cepha.conſ.173. num.13.iuxta dictum Bar.l.cum ſcimus.C.de agr.& cenſ.lib.x. c.1.de Alien.pat.feud.c.1.§.is vero.de ſucceſ.fratr.vel agn.& c.1.de nat.ſuc.feud.Iaſ.l.1.col.8. ff. de offi.eius. Medic.reg.2.

¶ APPELLARE. Quòd gradatim ſit appellandum.

PRO.

2.q.7.c.metropolitanum.

2.q.6.c.anteriorum.verſ.illo.

Ext.de off.del.c.ſuper quæſt.

In Auth.de mand.princip.in princip.

CONTRA.

2.quæſt.6.c.ſi quis putauerit.& c.placuit.& c. ad Romanam.

Ext.de præbend.& dignita.c.referente.

SOLVTIO.

Secundum leges tene:nec enim princeps poterit appellari medio prætermiſſo.Secundum canones bene licitum eſt appellare ad Papam mediis prætermiſſis.d.c.ſi quis putauerit.Excipitur tamen vnicus caſus per illam decretal.ſuper quæſtionum. Damaſ. reg.64.

¶ APPELLARE ab executione ſententiæ quis non poteſt.l.ab executione.C.quorum appel.non recip. 2.q.6.c.ei,qui.§.ſunt etiam quorum.& habetur in c. nouit ille.extrà,de appellat.

Primò fallit, in ſententia interlocutoria, cuius grauamen non poteſt reparari per obtentum in definitiua.iſtud probatur in l.2.ff.de appel.recip.&c.

Secundò fallit in interlocutoria, quæ habet vim definitiuæ:quia tunc ab eius executione poterit appellari:vt in l.intra vtile.ff.de minori.& ibi hoc notatur. & dicitur habere vim definitiuæ, quando per eam tota cauſa determinatur:vt ibi dicitur in tex.iuncta gl. notabili, de qua per gl.in clem.fin.in §.l.2. de appell. & vide Bar.in l.ſi Prætor.in princ.ff.de tut. & per Ludonic.Rom.in l.2.ff.de verborum obliga. & per Bal. in rub.C.ne liceat tertiò prouocare.

Tertiò fallit, quandocunque ſequitur nec ſperatur aliqua definitiua:quia hoc caſu ab interlocutoria tali poterit appellari: vt probatur in l. ait Prætor. in §. permittitur.ff.de minor.

Quartò fallit, quando iudex pronuntiat deferendum eſſe appellationi, quia etiam à tali interlocutoria, poterit appellari:ita tenet Bald.in l.vnic.C.ne liceat in vna eadémque cauſa tertiò prouocare.& hanc opinionem tenuit Ioan.Monach.in cap.cupientes.de elect.lib.6.

Quintò fallit, in pronuntiatione ad exequendum:nam
* à tali pronuntiatione poterit etiam appellari*, vt notat gloſ.in l. ab executione. in princip. & ibi not. per omnes Docto. Et ideo ex his ſumitur cautela, quòd quando ſententia eſt lata pro parte, quæ tranſiuit in rem iudicatam, quam realiter ipſam exequi facias ſine aliqua pronuntiatione, hoc modo valet quòd iudex dicat, quòd exequendo ſententiam concedit victori familiam & nuntios ſuos ad capiendū pignora, vel admittendum cauſa releuandi in poſſeſſionem bonorum.ita dicit Ang.de Per. ſe infinitis vicibus practicaſſe, in d. l. ab executione, quia tunc ſecundum omnes non poterit appellari. & idem etiam tenet Ange. de Are. in dict.l.ab executione.in princ.quod not. B.Soci.reg.33.

ADDITIO.

* Appellari. Vide Corn. in conſ. 71. in litera V. in 2. parte. Bened.Vad.

¶ APPELLARE ab exequutore permiſſum non eſt: vt in l.ab exequutione.C.quorum appellationes nō recipiantur.& in l.ab exequutore.ff.de appel.De iure regio eſt text.in l.2.in fi.tit.18.par.3.& in l.161.Styli.Circa hanc regulam vide Specu.in tit.de appel. §. in quibus.nume.5.Gratum in conſ.16.volum.2. Aug. Beroum q.131. Alexan.in conſ.113.volum.5.numer.10. Ruinum in conſ.80.vol.5. Hanc regulam ponit Soc. in regula 26.vbi eam limitat quinque modis.

Limita primò vltra eum, niſi exequutor excederet modum, vt in cap.nouit.de appel.vbi ponitur eadem regula cum ſupradicta limitatione. idem probat text. in d.l.52.in fine.glo.in cap.ad noſtram. de appel.& in c.ſuper quæſtionem.in §.1.de off.deleg.in verbo, exequutorem.& gloſ.in d.l. ab exequutione.& quando dicatur excedere, ponit glo.& ibi doc.in c.quod ad conſultationem.in gl.fi.de re iudic.

Secundò limita quando exequutor quicquam dolo egit, vel ſi pars dolo obtinuerit ſententiam, vt in l.3. in §.ſi exequutor.ff.de nego. geſt. & ita tenet Spec. in d.num.5.& quamuis in d. §. ſi exequutor. dicatur agi poſſe de dolo, tamen tutius eſt appellare.

Tertiò limita quando pars allegaret tranſactionem factam poſt ſententiam, & illam ſtatim probaret, tunc exequutor non poteſt exequi, alioquin is ipſe grauat, ideo ab eo appellari poterit:argumento text.in l.neque.§.fin.ff.de in ius vocando.& in l.2.ſi quis cautionibus. vel ſi quis probet ſententiam nouatam, vt in l.4.in §.ex conuentione.ff.de re indic.glo. in d.c. quod ad conſultationem. quæ nouatio hodie non fit niſi hoc expreſsè agatur, vt in l.fin.C.de noua.vel quando pars, in cuius vtilitatem eſt prolata illi ſententiæ renunciaſſet:quod non poteſt facere ſi in cauſa matrimoniali lata ſit, ſecundum Romanum in cōſil.367.num.1 quia de periculo animæ agitur, vt in c. lator.& ibi gl.fi.de re iudicata.

Quartò fallit quando exequutor miſtus ſentētiam malè inter

lè interpretatus esset: vt in d.l.ab exequutore: ita tenet Pract.Pap.in forma exequutionis sententiæ definitiuæ.in verbo, publico nuntio. nu. 10. vbi declarat qualem interpretationem possit exequutor facere.

Quintò fallit, quando sententia lata fuerit contra absentem ex iusta causa: quia non potest ei imputari cur non anteà appellauerit, & ob id ab exequutore iustè appellatur: vt in l.si prætor. in §. fina.ff.de iud. c.cùm Bertol.de re iudic.Spec.in d.nu.5.

Sextò fallit quādo pendet restitutio in integrum post sententiam, vel literis super supplicatione ciuili impetratis durante earum comprobatione, si vellet exequutor exequi, tunc ab eo licitè appellatur: l.1. C.de in integ.restit.postul.

Septimò fallit, quando exequutor aliquid iniuriosè egerit vt si lectos captos, vel dolia capta causa exequutionis, malitiosè fregerit: vt in l. si quis prouocatione.C.de appel.& in l.lector.ff.de periculo, & commodo rei venditæ.& in c.quia suspecti.3.q.5.

Octauò limita, quandocunque sententia lata est contra aliquem famosum artificem: nam propter artificium ipsius poterit populus suspendere exequutionem, & tunc potestas tenetur suspendere exequutionem, donec principem, vel dominos, vel superiorem consulant, iste est mirabilis casus in l. ad bestiás.ff.de pœn.& ita tenet Rom. in sing. dccxvij. quem sequitur Cæpol.in l. mercis appellatione. nu. 15.ff.de verborum significatio.& in Caut. 1. numer. 1. facit tex.in l.qui cædem.in ver.faciliùs.ff. de sicariis. & idem Cæpola in l.si contra.nume. 18. C.de vsucapione pro emptore. P.Duen.reg.41.

¶ Appellare à pœna legis, vel statuti non licet.gl. communiter approbata in c.cupientes.§.quo si.super verb.priuatos.de elec.lib.vj.pro qua est text. in capitulo, quia nos.vbi doc.de appell.tenet Bal. in l. vnic.C.ex delict.defunct.

Limita vno modo secundum Fel.in c. cùm omnes. de constitut.num.5. I.B.Dias.reg.41.

¶ Appellare à sententia arbitri non licet.l.1.C.de arb.cum ibi not.& l.diem proferre.§.stari.ff.eo.tit.

Primò fallit, quia licet à sententia arbitri non appelletur, tamen adiri potest superior super nullitate arbitrij.ita Bal.in l.1.C.de sent.ex peric.reci.per illū tex.

Secundò fallit, quādo arbiter assumptus sit cum claus. vt possit de iure & de facto procedere, sed de iure tantùm pronuntiare: tunc enim si tulit iniquam sententiam, quia de iure non pronuntiauit, & nō seruauit formā compromissi ab eo, dicta sententia est nulla ipso iure, & non tenentur partes ei stare. ita Bart. simpliciter in l.diem proferre.§.stari.ff.de arb.cuius opin.sequuntur Mod.in l.societatem.§.arbitrorum. ff.pro soc.Bal.tamen dicit, quòd sententia lata ab hoc arbitro tenet, sed partes bene appellare possunt ab ea: quia iste nō est propriè arbiter, & sententia lata iniusta ab eo tenebit, sed ab ea appellabitur, vt dixit plenè in suo consil.quod incip.de iniustitia, vel de iustit.Sed istæ opi.non placēt: quia arbiter in pronuntiando & sentētiando tenetur iuris formā seruare, sicut iudex.l.1.de arbi. & ideo si iniustè pronuntiat, litem suā facit.l.si quis in cōstribēdo.C.de pac. & cū de iure teneatur pronūtiare, meritò dicēdum est, quod si hoc partes in cōpromisso expresè egerint, quòd de iure pronunciet, operetur quòd sententia sit nulla, vel ab ea possit appellari: quia expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur.l.3.de leg.1.

Tertiò fallit in arbitro iuris, qui eligitur loco iudicis recusati & suspecti, vt in l.apertissimi, & in l. cùm speciali.C.de iudic. Ratio, quare à sententia istorum appellatur, est, quia subrogantur loco iudicis recusati, vt in causa cognoscant: ideo sapiunt eandem naturam, quā ipse iudex recusatus, vt in l.eū, qui.§. qui iniuriarum.ff.si quis cau.& hoc de iure Ciuili: de iure autē Canon.cognoscunt solum de causa suspicionis: sed ab ipsorum sententia ideo appellatur, quia sunt arbitri iudiciales, qui ex necessitate iuris eliguntur.& ita not.in c.ab arbit.de offi.deleg.in 6.

Quartò fallit*, quando arbiter est electus de iure municipali, & sic ex necessitate statuti, vt sunt statuta per Italiam, non potest à sententia talis arbitri appellari: vt not.in d.l.apertissimi.& in dicta l.cùm speciali: tamen in prima constitutione Codicis tenetur contrarium, videlicet, quòd à tali sententia arbitri non appelletur, quod sequitur But.in cap. Quintauallis.de iureiur.standum est enim, secundum eum regulæ prohibitiuæ, ex quo non reperitur in hoc casu concessa appellatio. B.Soc.reg.31.

Additio.

* Quartò fallit. Pro qua fallentia vide Fely. in ca.quæ in ecclesiarum.de constit.in versic.secundò est considerandum.& Ias.Insti.de actio.§.omnium.nu.10.& seq.& Franc.Aret.in d.l.j.C. de arbit. Bened.Vad.

Quintò fallit, vbi conuenitur inter partes, quòd a sententia arbitri possit appellari: contractus enim ex conuentione legem accipiunt.l.j.§.si conuenerit.ff. depos.& ita tenuit Dyn.in l.si quis ex consensu. de appel.& Bald.in l.j.C.eod.ti.& in l. nemo potest.de leg.j.& Cyn.in hoc tenet contrarium in l.j. C. de arbit.Bald.ibi ponit tertiam sententiam.quam sequitur Car.Zaba.in c. cùm dilectus. de arbitris. de hoc vide Spec.in ti.de appellatio.in §.2.versic.16.& in §. inquilinus.versic.13.& glos.2.q.6.c.iudicibus.& vide Ant.de But.in c.Quintauallis.de iureiur.

Sextò fallit, nisi esset tertius arbiter electus loco duorum discordantium, iuxta formam l. si vnus.§.pen. ff.de arbit.nam tunc ab eius sententia poterit appellari: quia tunc non eligitur ex iuris necessitate, & dicitur potius arbiter iuris, quàm aliter: & ideo ab eius sententia poterit appellari: & fuit dictum Iac.But.in l.ab arbitro.ff.qui satisd.cog. quam sequitur Ioan.And.in addi.Spec.in ti. de arbi. §.sequitur. vers.sed nunquam.de quo dic vt habetur in l.si vnus. §.principaliter.ff.de arbi.

Septimò fallit, vbi statutum esset in loco, quo sententia arbitratoris mandaretur executioni, sicut sententiæ iudicum, tunc enim posset appellari: quia ex forma statuti assimilatur sententia arbitratorum sententiis iudicum.& ita videtur voluisse Bald.in l.j. C.de arbitr.

Octauò fallit, si intra x.dies appelletur: nam tūc appellans videtur approbare sententiam arbitri tanquā latam, sed nō tanquam sic latā: sicut in simili in l.3.§. falsus.ff.rem rat.hab.secundum Bar.in l.2. ff. de arb. & in l.nemo potest.ff.de lega.j.& in l. j. C. de arbi.& in l.ab arbitro.ff.qui satis.cog.iuncta l.penul.ff. eod. sed communis opin.est in hoc contra Bar. vt tenent Doct.Modern.in c.Quintauallis.de iureiur.maximè Ioan.de Imol.per plures rationes.

Nonò fallit secundum But.vbi suprà, in sententia arbitri electi ad referendum iudici super aliquo incidenti in iudicio, à quo partes non recedunt ex toto, vt si arbiter eligitur ad probandum, vel improbandum fideiussorem in iudicio datum per alteram partem: vt est casus in l. ab arbitro.ff.qui sa-

cifda.cog.licet aliqui tencant,quòd tunc non appellabitur,fed officium iudicis implorabitur:vt l.ab arbitro.fecundum aliam lecturam.

Decimò fallit,vbicunque non fubditi compromittunt in iudicem ordinarium:nam tunc licet non iudicet vt iudex,fed vt arbiter,iuxta not.in l.1. ff. de iudi.tamen ratione præexiften.iuris poteft à fententia talis arbitri appellari,ad hoc allego cafum.ij.q.vj.c.iudicib.quem fic intelligo,licet doct.non dicant.

Vndecimò fallit,vbicunque fententia arbitri eft nulla, vt quia per eam laico fpiritualia conceduntur:vt in cap.ij.de re iud.cum fimil & io l.j.§. item cùm contra factas. ff. quæ fenten.fine appella. refcind.nam tunc non appellatur,fed dicitur nulla,iuxta l.fin.§. expreffim.ff.de appel.fecundum Ioan. de Imo.in d. c.Quintauallis.

Duodecimò fallit, quia dicta regu. procedit de iure Ciuili:fecùs autem de iure Cano.quia à tali fententia appellatur,vt eft glo.fingularis.3.q.6. c. iud. & eam fequitur Bald.& Ang.in l.fi ferunt plurium.§.fina.ff. de leg.1.& Bal.in l.1.C.de arbi.& Ang.in l.ab arbitro. ff.qui fatifd.cog.& Petr.de Ancb.in clem.fæpe. ad fi. de verborum fignificatio.& eft alia glof. confimilis in c.a.de arbitris.& in hoc fequuntur Hofti.& Ioan. Andr.& aliqui in d.l.nemo poteft. tenent contrarium,fub dubio fortè:quia in dubio non dicitur induci difcordia inter ius Ciui.& ius Cano.cap.1.& 2. de nou.opet.ounc. ca. cùm ex parte.de electio 6.& refpondent ad cap.2. de arbitris. Sed vide Innoc.& Imol.in d.cap.Quintauallis,quos fequitur Rom. in d.l.ab arbitro.& hæc eft fuftentabilis opin.Ioan.de Imol.in puncto iuris:tamen communis opio.eft in contrarium:quam opin.vltra prædictos tenent Hoftien.& Anto.de Bu.in cap.cùm dilectus. de arbitr. & Bald.in l.cùm quidam,la graode. ff. de legat.2.& Salyc.in l.prima.C.de arbitr.& Paul.de Caftr. in l.& poftea.§.fi minor.ff.de iureiurand.& pro ifta communi opinione facit quod habetur 2.quæft.6. in canone,omnis oppreffus.& cap.ad Romanam.& cap. omnimodæ.de appella.

Tertiodecimò fallit,fi fententia arbitri tenet, vel continet tale pactum, cui partes renunciare non poffunt.Verbi gratia, fi fententia continet fimoniam, ita loquitur cap.fecundum,de arbitr. nam tunc per fuperiorem corrigitur,vt no.Ioan.de Imol. in dicto cap. Quintauallis. in aliis autem cafibus fententia arbitri,quantumcunque iniqua effet,& magni erroris vel læfionis, refcindi non poteft. Adde tamen quòd licet ipfa refcindi non poffit per appellationem,tamen iudex,coram quo petitur executio fententiæ,fi viderit ipfam iniquam & malè latam, poterit in executione ipfius fententiæ ipfam,tanquam malè latam,infringere,ita fingul.tenet Bald. in dict. l.diem proferre.§. ftari. ff. de arbitr. & tenet Ioann. Andr.in cap.j.eodem ti.quod perpetuò tene menti. B.Socin.reg.31.

¶ Appellare à fententia lata in caufa momentaneæ poffeffionis non permittitur. l. vnica. C. fi de mom.pof.fuet.appel.

Primò fallit,vbi notoria eft iniuftitia ex parte volentis appellare.glo.eft in ca.ex cunqueftione.de refti. fpol.Bar.& Bald.in d.l.vnic. C. fi de momen. poffef. fuer.appel.

Secundò fallit, vbi non poffit reparari grauamen à fcotentia lata in poffeffotio per iudicium petitorium:nam io d.l. vnic. fuit conftitutum, quòd non poffit appellari in caufa poffeffionis, quia eft fuccur fum in petitorio:& fic,vbi proprietas effet prius expedita,quàm poffeffiu,tunc poterit appellari. ita dicit Bald.in d.l.j.

Tertiò fallit etiam vbi eft melior conditio poffidentis, vt in turpi caufa:vt per Bar.in l.2.de appel.recipi.

Quartò fallit,vbi eft miffio in poffeffionem ex fecundo decreto:quia remanet reparatio:ideo poterit appellari,vt dicit Bartol. in dicta l. prima. & ifti duo cafus continentur fub regula & fallentia, fcilicet quando non remaneret remedium per iudicium petitorium.

Quintò fallit,vbi fententia fit lata in caufa poffeffionis contra condemnatum ad fructus fine intereffe:quia tunc appellari poterit:cùm iftud damnum reparabile non fit in caufa proprietatis,& fic non eft momentaneum.ita Bald. in d.l. vnic.C.fi de mo.pof.fu. app.in prin.verf.fed pone. B.Soc.reg.32.

¶ Appellare à fententia lata fuper poffeffurio de iure Ciuili non permittitur.tex.eft in l.vnica.C.fi de momen.poffef.fuer.appel.Pofuit hanc regulam Socin.in fuis fallen.in regula 18.incip.appellare etiam. & illam reftrinxit quinque limitationibus.

Limita vltra eum tripliciter,vt per Iaf.in l.j.C.de bono. pof.fec.tab.

Primò videlicet,quia fi iudex deferat appellationi,poterit appellans obtinere,ad quod alleg.Bal.& Alex. & tenet etiam idem Iaf.in l. patre furiofo.ff. de is, qui funt fui vel alie.iur.

Secundò,quia in tali cafu ab inordinato proceffu poteft appellari,Bal.in c.ex conqueftione. de reft. fpol. dicens alibi non legiffe.

Tertiò,quia licet non poffit appellari, poteft tamen agi de nullitate:Ant.Nicell.in concor.glo. iuris Giuilis,& Canonici,in coocor. fexta, incip. refricatur. verf.fextò fallit.vbi hanc regulam limitat pluribus modis. I.B.Dias.re.36.

¶ Appellare à fententia lata fuper poffefforio nõ permittitur, l. vnica. C. de momentanea poffeffione fuerit appellatum.& in cap. vl. §. de poffeffione, 2.q.6. Quæ regu.habet locum in omni poffefforio fiue adipifcendæ,fine retinendæ, fiue recuperandæ, fecundum Bar.ibi notatur in l.quifquis. C. quorum appellationes non recipiantur. plenè per eundem Barto.in l.2.nume.3.ff.de appellationibus recipiendis.tex.in cap.ex conqueftione.& ibi Bald.de reftitutione fpoliatorum.& in cap.fuper eo.el ij. eodem ti.glo.in cap.cùm ad fedem.in verbo,interdictum.io verf.& nota per hanc Decretalem.eodem ti. Et hæc eft vera regula,& communis opinio cum ea fecundum Auguftinum Beroum in q.52.nume. 8.& ex adductis per Tiraquellum in tracta.le mort faifir.in vj. parte,declaratione vj.nume.5.Catellianus Cotta,in verb.appellari.elj. Sebaftiannus Vantius de nullitatefententiæ.tub.4.quis poffit dicere de nullita. nu. 34.Ioannes Conllan.in glo.ad conftitutiones Regis Galliæ,artic.lxij.licet contra eam teneat Ioannes Corafius in Paraphrafi,ad tex.in l. naturaliter. in §. nihil commune.nume.8.ff.de acquirenda poffeffione.Hanc regulam cum quinque limitationibus pofuit Socinus in regula xviij. eandemmet regulam cum tribus aliis limitationibus ponit Bernardus de Luco in regula 36.& ibi refert Antonium Nicellum in concordantiis gloffarum, in concordantia 6.nu. 26.vbi limitat hanc regulam vno & vigiuti modis.

Primò limita vltra eos,nifi fententia feratur per verba negatiua,in cafu l.fin.C.de edicto diui Adria.tollen.nam licet a fentẽtia lata in cafu illius legis in iudicio

dicio possessorio adipiscendæ, vt est glo. vbi in verbo, missus est: post principium, non possit appellari per l. quisquis. C. quorum appellat. non recip. tamen, vt suprà dixi, quando sententia lata est per verba negatiua in isto possessorio, vt quia iudex pronuntiauit actorem non esse mittendum in possessionem: ab hac sententia bene poterit appellari, istud fuit notabile verbum Angeli, vbi dicit se ita multoties practicasse, in d. l. quisquis. num. 3. quod dictum tanquam notabile, & stupēdū, vbi etiam dicit se ita practicasse, refert & sequitur Iacobinus de S. Geor. in d. l. fin. numer. 56. C. de edicto diui Adria. tollend. illud dictum Angeli etiam tanquam notabile & mente tenendum, refert Andræas Tiraquel. in tractat. le mort saisit. in vj. parte, declaratione vj. num. 3.

Secundò limita in sententia sequestri faciendi: quia licet sit super possessione, potest tamen ab ea appellari. ita concludit Angelus in cons. 107. num. 3.

Tertiò limita in sententia definitiua: secus in interloquutoria, quia ab omni interloquutoria lata in possessorio ante sententiam potest appellari, secundum Angelum in cons. 46. numer. 4. & in cons. 188. Ioann. Mariam Rimінaldum in l. 1. num. 2. C. de bonorum posses. secundum tabulas.

Quartò fallit, quando possessorium tractaretur per viam contractus, & non per momentaneum iudicium: quia tunc potest appellari. ita concludit Bald. in cons. 210. num. 5. in 5. volum.

Quintò fallit, quando iniustè, & sine causa aufertur alicui possessio: quia tunc potest appellari. ita concludit Abb. in cons. 55. in princ. 2. vol. P. Duen. reg. 43.

¶ Appellare à statuto iniquo non permittitur, no. Bar. in l. fin. ff. de appel. recip.

Primò fallit, quia à sententia lata vigore illius statuti bene potest appellari: vt not. Bald. in capit. cessante. extrà, de appellatio. & Bald. in l. quisquis. C. quo. appel. non recip.

* Etsi omnia exemplaria sequentes limitationes huic regulæ subiectas habeant, vide tamen num potius ad regulam, Appellatione pendente. quæ est 42. pertinere debeant.

Ista regula limitatur septem aliis modis vltra istum: primò non habere locum, quando appellans est persona suspecta, vel fructus dilapidat, siue res sit mobilis, siue immobilis, fructus sequestrantur. l. ab executione. C. quorum appel. non recip. istud voluit glos. in ca. appellationis. 2. quæst. 6. & voluit Bal. in ca. j. §. sancimus. in titulo, quo tempore miles inuestitu. petere deb. dilapidare dicitur secundum Bald. ibi, si consumit in suos vsus conuertendo, maximè prodigaliter viuendo, & refert Archid. 6. q. 1. quia res.

Secundo fallit ista regula non habere locum, quando appellatio est expressè iuri contraria: vt no. in c. pastoralis. in nouel. de offic. deleg. ita refert Bald. in d. c. j. §. sancimus.

Tertiò fallit, nisi appellatio esset friuola, vt in c. cùm appellationibus friuolis. de appe. lib. 6.

Quartò fallit regula esse vera quo ad partes, secùs quo ad tertium. ista est glos. celebris in l. creditor. in princip. in verbo, pone. ff. manda. quam allegat Baldus in l. si quis filio. ff. de iniust. rupt. testamen. adde tex. & quod voluit ibi Gemin. in capit. Romana. §. in alium. de appella. & tex. singularis in cap. super eo. ff. de offic. deleg. secundum Butrig. in cap. vt debitus. de appel. & hoc voluit expressè Gemin. in c. non solum. super glo. fin. de appel. libr. vj. licet non alleget glo. in d. l. creditor.

Quintò fallit regula esse vera in eadem causa, secùs in diuersa: istud dixit Abb. in cap. quia frustra. extrà, de vsuris. & Lau. de Rodul. in tractatu de vsuris. q. cxliiij. & idem dicit in litis pendentia, secundum Bald. in d. cap. j. §. sancimus. vbi refert Innocen. in c. bonæ. de appellat. & in dict. c. pastoralis. facit, vt lite pendente. per totum. & limita, prout dictum est in appellatione.

Sextò fallit prædicta regula, & dicas eam procedere respectu iudicis, & non respectu partis, secundum Innocen. & Abb. in versicu. oppono tertiò. in ca. dilecte. de exceptionibus tu pro veritate huius dicti vide plenè Abbat. ibi disputantem hunc passum, & veritatem huius limitationis, quæ indistinctè ante procedit, vt ibi plenè per Abbatem post Hostiens. Adde etiam, quòd innouatum in causa appellationis non reuocatur, si extrinsecus aliquid sit gestum, quod in litis præiudicium non vergat, vt testimonium: vt singulariter notatur in l. furti. §. primo. ff. de iis, qui not. infam. & Bald. in dict. capit. dilecte. item nec reuocatur quod legitimè factum est, secundum litis exigentiam. tex. est vnicus in iure in l. postquam. §. Imperator. ff. vt leg. nom. caue. talia innouata non impediunt executionem. ff. de administrat. tut. l. chirographis. §. primo. ff. vt in pos. lega. l. is, cui. §. quæ in possessione.

Septimò fallit illa regula, quòd lite pendente non habet locum in casu cap. accusatum. de sim. & ibi aliàs in 2. notab. dicit not. casum, in quo lite pendente quis priuatur quasi possessione beneficij & officij. & intellige illum text. quando accusatus erit infamatus de simonia: nam per atrocitatem delicti concurrente infamia fit suspensio, donec causa finiatur: vt in cap. inter. de purgat. canon. & idem dicit in aliis magnis criminibus, concurrente infamia. facit quod not. Io. Andr. in d. capit. j. de accus. lib. vj. faciat etiam quod volunt Innoc. & Abb. in c. cum M. in gl. fi. de constit. & de ista materia vide per Specu. in tit. de app. vbi xvj. limit. ponit. Soc. re. 34.

¶ Appellare ad Papam a subdelegato non in totum minimè licet, sed ad delegantem. Hanc regulam reassumit Felin. per text. ibi, in c. super quæstionum. §. porro. de offi. deleg.

Limita octo modis, vt per eum ibi. B. Dias. re. 34.

¶ Appellare licet quis non possit ab excommunicatione, potest tamen à pronuntiatione qua quis dicitur excommunicatus. glo. est in c. cupientes. §. quòd si per viginti. de elec. lib. vj. in verbo priuatos. Feli. in c. parrochianos. de sent. excom.

Limita quatuor modis, vt per Feli. ibi. I. B. Dias. re. 39.

¶ Appellare licet regulariter in maioribus, & minoribus, in ciuilibus & criminalibus causis: vt probatur in l. & in maioribus. C. de appel. in l. non tantùm. & in l. fi. §. iussus. ff. co. & pluribus aliis locis.

Limita centum & viginti modis, vt per Ant. Nicellum in concordiis glossarum iuris Ciuilis, & Canonici, in concordia vj. quæ incip. resticatur in dubium. licet huic regulæ Socin. assignauerit solùm xxxij. limitationes in regu. xxiij. incip. appellatio. & Lanfr. in repet. c. quoniam contra. de prob. in verbo, interlocutiones, & appellationes. quas limitationes tu, iudex ecclesiastice, perlege, vt intelligas, quando tibi liceat appel. denegare, ne si in denegatiuue, partem grauaueris, de appel. deferendam regia autoritate cogaris.

Et vide Hisp. l. 13. & 16. tit. 23. par. 3. I. B. Dias re. 35.

¶ APPELLARE potest à iudice, si in commissis arbitrio suo partem lædit, aut grauat. gl. est not. in c. super his. de accu. & in c. Romana. in §. quòd si obiicia tur. in verb. minus legitima. de appel. in vj. gl. & Bar. in l. si qua pœna. ff. de verb. sig. vide Præpo. qui refert opiniones contrarias & concordiam in rub. de appel. & no. Phil. in c. cùm speciali. de appella. idem in c. ex ratione. de appellat.

Amplia istam conclusionem semel, & limita vj. modis, vt per Fel. in d. c. super his. vbi priùs pro ipsa principali regula, plures refert. I. B. Dias re. 40.

¶ APPELLARE potest ille, qui recusat iuramentum, ex declaratione ex iusta causa. l. generaliter. §. 1. C. de reb. cred. ita pariter etiam, & ille cui defertur iuramentum. glos. & Salyce. d. l. generaliter. vnde reg. hæc procedit, nedum quando sumus in causa principali, sed etiam quando sumus in causa appellationis, vel nullitatis. l. fin. C. de fruct. & lit. exp. l. ita. C. de procu. l. postquam. §. Imperator. ff. vt leg. nom. cau. leg. primo. C. de repudia. quæ fiunt in iudicio, quia causa appella. est eadem cum causa principali. vulg. iur. Medic. reg. 9.

¶ APPELLARE potest tertius pro reo condemnato in criminalibus. tex. est in l. non tantum. ff. de appell. Abb. & doct. notant in c. cùm super. de re iudi.

Amplia hanc conclusionem sex modis, & limita duobus, vt per Felin. in dict. cap. cùm super. I. B. Dias regul. 44.

¶ APPELLARE tertio non licet, iuxta text. in l. vna. C. ne liceat in vna eadémque causa. circa quam regulam vide Hippol. in l. extra territorium. numero 49. ff. de iurisdict. omnium iudicum. & in l. vnica. numer. 160. C. de rapt. virg. Paris. in consil. 119. nume. 15. volum. 4.

Hanc regulam amplia dupliciter, & limita quinque modis, vt per Decium in c. sua nobis. numero 13. de appell.

mita sexto vltra eum vt non procedat in supplicatione: nam poterit quis supplicare, vt suprà dixi in regu la 43. & Bernard. de Luco in regula 719. ponit hanc limitationem. P. Duen. re. 50.

¶ APPELLARI ab omnibus iudicibus, tam ordinariis, quàm delegatis, regulariter potest. Hæc reg. probat tex. in c. omnes. & in c. ad Roman. ij. q. vj. ita tenet Spec. in tit. de appel. in §. videndum. in prin. Non enim iudici iniuriam facit is, qui ab eius sententia appellat: vt & in l. in maioribus. C. de app. cùm enim appellatio sit quædam defensio quæ datur oppressis contra iniuriam iudicis. vt in l. j. ff. de appel. & in d. c. ad Roman. & sic debet regulariter omnibus esse permissa. & quod sit defensio probat tex. in c. cù speciali. in §. porrò. de appel. Circa quam reg. vide Soc. in cons. 195. num. 1. cum sequenti. in 2. vol. consil. Ias. in l. s. nu. 17. ff. si quis cautio. Octauianus in practica Romanæ Curiæ, libr. 7. Tiraq. in tract. le mort saisit. in 6. parte, declaratione 6. num. 9. Paul. Paris. in cons. 28. num. 11. vol. 4.

Hanc regulam limita 121. modis, vt per Ant. Nicellum in tract. de concordantiis glossarum, in concordantia 6. à num. 15. vsque ad fin. Quam regulam cum suprà dictis limitati. ponit Bernar. de Luco in regu. 35. & circa istam reg. vltra eum vide Matth. de Afflic. in constitutio. Neapol. in præludiis. in q. 25. per totum. & circa hanc regulam vide notabiliter Robertum Marantam in tract. de ordine iudiciorum, in 6. parte, in actu secundo, nu. 155. cum sequentibus; vbi etiam eam limitat pluribus modis.

¶ APPELLARI potest à statuto facto in odium, vel præiudicium particularis personæ. Hanc reg. ponit Barto. in repeti. l. omnes populi. numer. 53. ff. de iust. & iur. Deci. in capitu. cùm omnes. in j. lectu. num. 15. de constitutionib. Ias. in l. prima. numer. 3. cum sequentibus. ff. de legibus. Franc. de Ripa in libr. j. responsorum. cap. 22. num. 4. facit quod notant Abb. & doct. in cap. vestra. de locato. Barto. & Doct. in l. 1. ff. quando appellandum sit.

Ampliatur primò, etiam si statutum sit conditum per verba generalia. ita tenet Barto. in dicta l. omnes populi. numero 53. & in l. si res. numer. 3. ff. de appel. reci. Felin. in dict. cap. cùm omnes. numer. 5. de constit. Ias. & Clau. de Seysello in d. l. prima. ff. de legibus. Ioann. Crotr. in repe. d. l. omnes populi. versic. decima conclusio. Ias. in consil. 161. versic. confirmantur prædicta. volum. 2. & in consil. 120. in fin. volu. 4. Ang. Aret. in §. ius ciuile. numer. 15. Institu. de iure natur. gent. & ciui. Pro quo facit: nam genus quod in vna tantùm specie verificari potest, habetur pro specie & non pro genere: vt in l. prima & secunda. vbi Doc. ff. de libe. & posthum.

Amplia secundò procedere si statutum fiat in odium, vel grauamen vnius quarterij ciuitatis. ita tenet Iason in dict. l. j. ff. de legib. Stepha. Bertrand. notab. in cons. j. incipiente: Viso consultationis themate. in responsione ad 7. dubium. numer. 25. in 3. volu. primæ impressionis.

Ampliatur tertiò, vt non solum à tali statuto possit appellari, sed etiam per viam querelæ habeat recursum ad superiorem. ita Panor. in cap. cùm omnes. & ibi Philip. Dec. in d. nume. 15. & hoc est quod voluit dicere Bald. in l. j. §. similique modo. num. 2. C. de Latina liber. tollen. dum dicit, quòd fortior est sententia iudicis quàm statutum: quia sententia iudicis, si ab ea non appellatur, transit in rem iudicatam. Est tamen notandum, quòd talis facultas reclamandi non est perpetua, sed tantùm durat per annum: vt in l. qui grauatos. C. de censibus. lib. 11. tenet Barto. in l. ambitiosa. num. 31. ff. de decret. ab ordi. fac. Dec. in d. cap. cùm omnes. de constit. & in ca. consuluit. el 3. num. 30. de appel.

Amplia quartò, vt etiam tale statutum possit dici nullum, secundum Abb. in d. c. cùm omnes. nu. 2. & in c. consuluit. el 3. num. 4. de appel. facit text. in l. si constat. ff. de appel. idem sentit Bart. in l. fin. C. si contra ius vel vtil. publi. Contrarium tamen tenet Dec. in d. c. cùm omnes. & in d. c. consuluit. num. 32. vbi dicit, quòd contra Abb. est communis opinio. Eandem opin. contra Abb. dicit esse communem Fran. Curt. Iunior in l. fin. num. 25. C. de edicto diui Adri. tollen. & in l. 2. numer. 7. ff. quod quisque iuris. Sed hæ opiniones possunt concordari ea mente Aret. in rubr. nu. 7. de constit. quòd opinio Panor. procedat quando statutum esset factum in odium alicuius de collegio qui tempore conditi statuti contradixisset: tūc enim statutum est nullum: quia tum contradicens sit sanior pars capituli, in eo videtur ius residere capituli: vt notatur in cap. scriptum. de electio. & hac ratione idem videtur dicendum si statutum fiat in odium alicuius qui non sit de collegio, sed tantùm vnus de collegio contradicit: quia semper contradicens est sanior pars capituli.

Amplia quinto, vt non solùm à tali statuto possit appellari, sed etiam à sententia lata secundum tale statutum: ita tenet Bald. in l. quisquis. num. 2. C. quorum appel. non recipi.

Amplia

Amplia sextò vt etiam grauatus ex tali statuto possit cōtra agentem opponere exceptionem doli, vt in l.j.in fine.ff.de doli exceptio. Franc. de Ripa in d.c. xxij.& hoc verum, si actor participauerit dolū, aliàs secùs:l ij.in §.j.ff. de dolo. quòd tamen declara, vt per Aret.in §.j.nu.9. Instit. de except.

Fallit primò, quando statutum re & nomine esset generale, quia tunc à tali statuto non poterit appellari, l.ij.in §.exactis.ibi, neque prouocatio ex eis.ff.de origin.iur.& in l.si qua pœna ff.de verb.signific.& in l.fin.ff.de appel. recip.& in cap.quia nos. de appel. & ita fuit de mente Bart.in d.l.omnes populi.& in d.l.si res.Decius in dicto cap.consuluit.el ij. de appel.Fel.in dicto cap.cùm omnes.

Fallit secundò, quando statuentibus datum esset arbitrium procedendi, appellatione remora.ita Bal.in l.ij.§.postea ne diutius. ff.de orig.iuris quem sequitur ibi Cagno.nu.69.de quo vide Ias.in l.quominus, nu.155. ff. de flumini.Bar.in l.fi.ff.de appel.

Fallit tertio, quando illi, in cuius præiudicium statutum tendit, consensisset: secundum Inno.in c.vestra. de loca quem sequitur Fel.in c.quæ in ecclesiarum. de constit.nu.54.

Fallit quartò, quando persona, quæ ex tali statuto læderetur esset notoriè delinquens: quia valet statutum factum in odium delinquentis, si delictum erat notorium.ita Bald.in l.amissione.in §.j. ff.de capitis diminu.& in Auth.habita. nu. 18.C. ne filius pro patre.Sic etiam fuit factum capitulum vnicum de schismaticis, libr.vj.in confusionem domus de Columna de ecclesia malè merentis, quòd posteà ob eius emendationem fuit solenniter annullatum per Benedictum xj.in extrauagan.incipiente, bonæ memoriæ. in tit.de schismaticis. de quo vide Felin.in cap.si quando.nu.7.de rescrip.

Fallit quintò, si non fuerit appellatum intra decem dies: nam, lapsis decem diebus, non est ampliùs recipienda appellatio, vt in l.qui grauatos.C.de cens. lib.xj.ita Bar.in d.l.ambitiosa.nume. 31.facit text.in cap.concertationi.de appella. lib.vj.

Fallit sextò vbicunque subsisteret aliqua iusta causa taliter statuendi contra priuatam personā.Ita Fel. in d.c.cùm omnes.Iason in l. omnes populi.in ij.lectura.nu.13.ff.de iusti.& iure.Cagnolus in proœmio Digestor.nu.36. Claudi.de Seysello in l.j.nu.3.cum sequent.vbi enumerat aliquas causas ex quibus tale statutum sustineri potest.ff.de legibus.& hanc limitationē ponit Bernar.de Luco, vbi eam tripliciter sublimitat, in re. dcxcij. P.Duen.reg.44.

¶ Appellari non potest à iudice à futuro grauamine, antè, quàm sit illatum.not.Io.And.in c.super eo.el j.de appel.& ibi Imo. notat Inn.in c.significauerunt.de testib.& in c.dilecto.de appel. vbi bonus tex.& vide etiam ibi Panor.

Limita tribus modis, vt per Philip.in c.vt debitus. de appel. Quartò vltra cum limita non procedere in causis beneficialibus, vbi est speciale, quòd à futuris grauaminibus appelletur, ita tenent expressè Domini de Rot.in decisione cccxvj.incip.possessor beneficij. per text. in c.qui contra certam.de elect. in vj.

Appellare. Vide infrà in reg.pactum initum.& in regula, procurator.la vltim.& in regula, supplicare. I.B.Dias.re.42.

¶ Appellari non potest à pronuntiatione iudicis de exequendo, sicut nec ab ipsa exequutione. glo. in l.si cum exceptione. §. hæc autem.ff. quod met. caus.verbo, datam, ad finem. Tenent Spec. & Ioan. And.tit. de execut.senten.§.re. vet. sed secundum eum. Cyn.in l.ab executione. C.quor. appel.non reci.& alij plures quos recitat Felin.c.quoad consultationem. de reiudic.qui sequitur hanc partem, licèt in contrarium sint glo. & doc. multi, allegati per ipsum: Communis tamen est opinio prior secundum Alex.in consil.ccxxxvj.visis processibus.quem refert vbi suprà Fel.

Limita dictam Communem conclusionem tribus notandis modis, vt per Felin.vbi suprà. Io.Bernar. Dias reg.43.

¶ Appellari à sententia interlocutoria de iure ciuili non potest. Hanc regul. probat tex.in l.ante sententiam. ff.de appella.recip.& in l.ante sententiam. C.quorum appel.non reci.Regia l.iiij.titu.xvj.libt. iij.ord.

Limita primò, quando appellatur super carcere vel tortura: tunc enim admittitur appellatio. Ratio est, quia grauamen in definitiua reparari non potest:l. ij.ff.de appella.recipien. glossa in Clemen.j. verbo, ipso iure.de hæret. tex.de iure Regio in l.xiij. titu. xxiiij.in iij.partic.& dicitur grauamen irreparabile, quando cōtinet factum: quia cùm factum infectum esse non possit, vt in l.in bello.in §.factæ. ff.de capti. ideò grauamen illud irreparabile censetur. ita tenent Doct.in l.quod iussit.ff.de re iud.

Secundò fallit in sententia excommunicationis: quia etiam dicitur continere irreparabile grauamen, cùm habeat exequutionem, vt in cap. pastoralis.de appel.Bernar. de Luco in reg.xxxix.

Tertiò fallit, quando sententia interlocutoria tangit factū principale, vel substantiam negotij: vt in l.intra vtile. ff.de minori. vtpote si pronuntietur quis minor, vel maior, prodigus, vel alias inhabilis: quia ex hoc totus annullatur actus, vt tradunt Doct.in l. is, qui.ff.de verb.obligat.

Quartò fallit quando iudex per sententiam denegat copiam actorum. l.ij. C. vt lite pendente. & dixi in regula v.

Quintò fallit quando iudex iustam excusationem tutoris repellit, vt in l.prima.in §.si quis tutor.ff.quando appel.sit.

Sexto fallit quando sententia lata est super legitimatione personæ.ita Bal.in sua Margarita, quæst.viij.

Septimò fallit, quando iudex pronuntiat fideiussorem esse idoneum: quia tunc poterit à tali sententia appellari, vt [illegible] barbitro.ff.qui satisdare cog

Octauò fallit, quando iudex mandat solui pecuniam minori sine curatoribus. l.ait pretor.in §. permittitur.ff.de minori.

Nonò fallit, quando iudex pronuntiat testes admittendos esse, vel non: vel probationes admittendas, vel non, vt notab.concludit Corne.in consi.xxxv.numero 1.vol.j.

Decimò fallit, quando interloquutoria meretur exequutionem: vt si partes per eam cogātur facere cōpromissum.ita consuluit Barba.in conf.cccv.incipiēte, Illud in medio.vol.iij.vel quando generatur præiudicium circa execusionem: vt in d.l. si ab arbitro. & ita tenet Sali.in d.l.ante sentētiam.C.quorum appel.non recip.

Vndecimò fallit, quando alia non expectatur sentētia: vtpote, si quis pronuntiet se iudicem competentem vel incompetentem, vt in c.significantibus. de offic. deleg.& in l.ait pretor.in §.permittitur.ff.de minor. glossa in Authen. habita. in fine. C. ne filius pro pa-

h 4

tré.tenet Abb.in c.ſuper eo.el ij.notab. j.de appel. Sali.in l.penulti. C.quorum appel.non recip. circa quam limita.vide Berna.de Luco in regu.cccliij.

Duodecimò fallit, quando perfectè grauamen reparari non poſſit in definitiua quin aliquod faciat præiudicium: tunc enim bene poterit appellari, vt in l. j.in §.quæſitum.ff. de appel. vbi permittitur appellare à mendacis relatione, notat Bar.in d.l.ante ſententiam.ff.de appel.recip.

Decimotertiò fallit, quandocunque grauamen poſſit reparari, ſed cum maxima difficultate: tunc enim poterit appellari, & iudex non poterit poſteà procedere.ita Bar.in d.l.j.in §.quæſitum.ff. de appel. & in l.ij.C.de appel.recip.quem ſequitur Felin.in c.accepimus.num.5.de fide inſtrument.

Decimoquartò fallit in ſententia lata in cauſa momentaneæ poſſeſſionis: quando per iſtam ſententiam pateretur præiudicium, cui non ſit alio modo conſultum quàm per appellationem.ita Barto. in d.l.ante ſententiam.num.3.ff.de appel.recip.P.Duen.reg.52.

¶ APPELLANS ab interlocutoria, cauſam in ſpecie exprimere debet: gloſ.& Doct.in c. j.de appellat.in vj.& l.iiij.§.j.ff.eodem titulo.

Primò fallit, quando appellatur in cauſis maioribus, & Papæ reſeruatis: vt in c.vt debitus.extrà, de appel. ſecundum Hoſtien.in c.quamuis.de elect.in vj.

* Secundò fallit*, quando appellatur à tali interlocutoria, quæ habet vim definitiuæ: vt tenuit Ioan.And. in c.peruenit.el ij.extrà, appel. & Abb. in cle.appellanti.de appel.& tenent domini de Rota in deciſ. xij.quæ incipit, item ſi iudex. B.Soc.reg.30.

ADDITIO.

* Secundò fallit. Pro qua fallen. vide Felin. in c.quod ad conſultationem.de re iud.

Tertiò fallit, quando appellatur in cauſa notoria, ſecundum Lapum in d.c.j.de appell. in vj.quod tamen nõ eſt verum, vt ibi per Doct.

Quartò fallit, quando appellatur ab interlocutoria, de cuius grauamine ſatis conſtat ex inſpectione: quia ibi inſerta eſt cauſa à iure reprobata, vt vult Pet.de Anch.in d.c.j.de app.in vj.

* Quintò fallit*, quando in ipſa appellatione non exprimitur cauſa ſpecialis, ſed per relationē ad aliud, vt ſi diceret, appello ab iniqua interlocutoria prout patet ex actis: cùm tunc valeat appellatio etiam hodie, ſi iniquitas colligeretur ex actis & allegationibus iuris abſque aliqua probatione facti.& ita ſaluari poterit dictum Innoc.in c.penul.de no.ope.nunt. ſecundum Lap. in d. clem. appellanti. & refert Domin.de ſancto Ge.in d.cap.j.de appe.in vj.hoc idem tenens. B.Soc.re.30.

ADDITIO.

* Quintò fallit. Vide Bald. in conſil. xliiij.in iij.parte.

¶ APPELLANS à ſententia definitiua, cauſam * appellationis allegare non tenetur.l.ij. §.j. de appellatio.& not.in l.ante ſententiam.C.quor. appella.non recip.

ADDITIO.

* Cauſam. Adde Bart.in l.à ſententia.ff.de appel.quòd quotieſcũque prohibita eſt appellatio, vel per legē, vel per ſtatutũ, ſed permittitur appellatio in aliquo caſu ſpeciali, ille qui appellat in illo caſu ſpeciali, cauſam appellationis exprimere debet: aliàs appellatio non tenet: & ita tenet Lap.& Abb.in c.Romana. in §.ſin autem. de appel.libr.vj. & vide Fel.in c.quod ad conſultationem.de re iud. in verſic. nihilominus. Bened.Vad.

Primò fallit, vbi quis appellat à ſententia definitiua contra ſe lata per confeſſionem ſuam: quia tunc tenetur reddere cauſam quare appellat: quia confeſſus eſt per errorem: vt not.Ioan.Andr. in c. Rom.§. cùm autem, de appel.lib.vj.& ibi gloſ.ſing.

Secundò fallit, in appellatione reductionis ad arbitrium boni viri, in qua debet exprimi qualitas, & quantitas læſionis, aliàs ſimplex appellatio non tenet: vt not.Bald.in l.vnic.C.de is, quæ pœn.nomine. Bened.Vad.

Tertiò fallit, vbi latæ ſint tres ſententiæ conformes: & non obſtante hoc, ſi victus appellat, & iudex pronuntiat appellationi non eſſe deferendum, appellans à tali ſententia debet exprimere cauſam, ſecundum Io.And.& Imol.in c. cupientes. de elect.lib.vj. & idem tenet Bal. in l.vnic.C.ne lice.in vna, eademque cauſa tertiò prouoc. Bened.Vad.

Quartò fallit, quando commiſſa eſt cauſa alieni delegato, cum clauſula, appellatione remota. nam debet talis appellãs exprimere cauſam, ita tenet ſing. Inn.in c.vt debitus.de appel Bened.Vad.

¶ APPELLANS ad vnum vel alium iudicem, quem * ex his eligat, intra decem dies declarare debet *: not.Ioan.And.in c.is, qui.de offic.deleg.lib.vj.

ADDITIO.

* Debet. Vide Alex.in conſil. ccciiij.incip. viſo proceſſu, & in conſil. ccvij. incip. viſo toto proceſſu. & in conſil.cxxiij.incip. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter And. Et amplia & limita dictam regul. vt ex dictis conſiliis colligitur. Felin.in c.inter cætera, de appellatio. verſicu. inſuper. & dic vt ibi per eum. Bened.Vad.

Primò fallit, vbi ambo ſint competentes, quia quemlibet poteſt eligere: ſecùs, ſi vnus tantùm erat competens, alius non.dicit not. Ang.in l. cùm proponas.C. de bon.auctor.iud.poſſ. B.Soc.re.29.

¶ APPELLANS licet poſſit, & debeat terminum iuris præuenire, ſecus autem eſt in appellato, qui ſolum auditur circa finem termini iuris.c. præſens. c. ſæpe.c.oblatæ.de app.c.appellatore.2.q.6.l.eos.§.ne temerè. C.de appellat. Med.reg.9.

¶ APPELLANS poteſt renuntiare appellationi. & reuerti ad iudicē à quo, vt in c.interpoſita. in §. ille denique & ibi gloſ.in verbo, contradictione partis. de appel.

Hanc regulam limita decem modis, vt per Præpoſitũ in d.§.ille denique.n.7.vſque ad finē.P.Duen. re.49.

¶ APPELLANTI propter exceptionē non admiſſam, cuius probationē incontinenti obtulerat, non eſt neceſſe ad iuſtificandum appellationem probare veritatem exceptionis: ſed ſufficit quòd probet ſe oppoſuiſſe exceptionem, & obtuliſſe probationē in continenti.ita probatur in c.interpoſita. ibi, niſi exceptionē.de appel. Hanc regulam, vbi ponit rationem eius, ponit Præpoſitus cum xvj. limitationibus in d.c.interpoſita.nu.4.de appell.P.Duen.re.43.

¶ APPELLANTES plures ab eadē ſententia, ſi vnus obtinuerit, quia de iure ſuo docuerit, & alij non: victoria eius aliis non prodeſt. Abb.c.cùm ſuper.nu. 4.de ſent.& re iud. Are.conſil.78.& Ale.conſ.134.cõ. 205.vol.2.Seba.in add. ad Abb. d.c.cùm ſuper. nu.8. Imol.l.non tantum.ff.de appe.c.vna.vbi Doc.cõ.de appel.l.ſi qui ſeparatim.ff. eod.Fel. d. c.cum ſuper. nu.2.& ſeq. Med.reg.8.

¶ APPELLATUM bene ſufficit pronuntiare, ſi præceſſit abſolutoria, vt intelligatur reus condemnatus.glo.in l.præſes. C. de ſent.& interlo. Bartol.in l.

eos.C. de appel.vbi dicit communiter teneri per doct.refert, & sequitur Abb. contra Ant.& meliùs hoc differit alibi secundum Feliu. ibi. io c.cùm causam.de te iudic.

Limita hanc regulam duobus modis, vt per Abb.vbi suprà:quas limitationes ornat Fel.ibi. Dias reg 45.

¶ Appellatio alternatiua & incerta non valet. Bal.in l.appellatione.C.de appel.

Primò fallit,quando omni casu appellatio incerta valeret, dummodò intra decem dies declaretur & suppleatur.glo.in c. si is cui. de offic.deleg.lib.vj. Imo. in c.sua nobis.de appel.

Secundò fallit, quia valeret appellatio generalis, si esset facta ad competentem iudicem, vel simpliciter dicendo, appello,non exprimendo ad quem iudicē,aut si appellatur alternatiuè, quando cōcurrit aliqua probabilis dubitatio iuris vel facti, ad quem sit appellandū:tūc enim de iure Cano.propter probabile dubium iuris,vel facti, valeret talis appellatio.arg.c.j.de postul.præla.lib.vj.& in l.j. §.quod autem.ff.quo.leg.secundum Io.And.in reg. in alternatiuis.lib.vj.& gl.in d.c.si is,cui. Soc.reg.36.

¶ Appellatio ad hoc vt valeat, in scriptis fieri debet, not.in l.j.§.libellus.ff.de appel.

Auditio.

Debet,vide Corn.in cons.cxv.incip.viso.per totum, in quarta parte.

Primò fallit,quando iudex pronuntiat,& inde recessit à bancho:quia potest appellari sine scriptis, vt in d. l.j.§.libellus.& ibi per Bar.

Secundò fallit in sententia interlocutoria, vt not.Bal. in l.si eo. §. sin autem.C. de appel. dic tamen vt ibi per Angelum.

Tertiò fallit,quando causæ sunt breues, vt not.Bal. in l.& in minoribus.C.de appel. Soc.re.36.

¶ Appellatio ad hoc vt valeat, in scriptis fieri debet.no.in l.1.§.libellis, ff.de appel.

Fallit in 3.casib.quos not.Socin.regul.19. & non dicitur appellare in scriptis,qui appellat viua voce,deinde per notarium facit redigi in scriptis. hoc dicit Ias.in l.1.ff.de edendo.vbi limitat in 2. casibus numero 1e.

Appellatur si ita interrogatus dicat sententiam pro se latam fuisse, sed se illam non habere, poterit iudex pronunciare,quòd si aliquo tempore apparuerit,il la sit cassa,& vana:hanc dicit esse communem opinionem Purpurat. in l.is apud quem, C. de edendo.

Fallit in 8.casib.vt per eundem in d.l.nu.45. Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 3. per Fel. in c. perpetuus, de fide inst.nu.6.

Ab interlocutoria non licet appellare , l.ante sententiam,ff.de appellat.recip.l. ante sententiam,C.quo. appella.

Fallit in 14.casib.quos no.P.Duen.reg.52.

Appellans ab interlocutoria,causam in specie exprimere debet,gloss.& Doct.in cap.1.de appel.in 6.l.4. §.1.ff.eo.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.16.

Appellatio ab interlocutoria non potest iustificari ex nouis dictis,nisi ex primis. Clem.appellan.de appe. Bar.in l.eius qui.nu.8.de appel.

Fallit in septem casibus, quos not. Petrus Duen.regula quadragesimaseptima. Fallit in 4. casib. vt per Soc.reg.12.

Appellans ab interlocutoria non est amplius citandus.hanc opinionem cum vnica limitatione ponit Iaso.in l.qui Romæ,§.Seiæ,ff.de verb. oblig. numero 22.

Appellare ad Papam à subdelegato non in totum mioi mè licet,sed ad delegantem,not.in c.super quæstionum,§.porro,de off.deleg.

Fallit in 8.casib.quos not.Fel.in d.c.col.5.nu.2.

Appellatio ad principem omisso medio , regulariter non admittitur,l.Imperatores, ff.de appel. c. dilecti,el 2.de appel.

Fallit in 14. casibus quos not. Socin.regul. 23. appellandum enim est gradatim.Fallit vt per Damas. regul.74.

Appellare licet quis non possit ab excommunicatione, potest tamen à pronunciatione, glos. in ca. cupientes,§.quod si per viginti,de elect.lib.6.

Fallit in 4.casib.vt per Felin. in c.parrochiani , de feot. excom.

Appellare licet regulariter in maioribus, & minoribus,in ciuilibus , & criminalibus,l.& in maioribus, C. de appellat. l. non tantùm, & l.fin. §. iussus, ff.eo.

Fallit in vno & centum casibus, quos refert Antonius Nicel.in concor.gloss.in concor.6. Fallit in 23. quos refert Socin. reg.24.Fallit in 23. casibus secundum Marsil.in l.prima.C. de rap.virg. numero 138. Fallit in 80. casibus quos refert Lancillotus in tracta. de off.præto.in causis ciuilib.§.2.de appellat. numero 7.& seq. in causa criminali.Fallit in 22. casib. secundum Caretium in praxi crim.l.obseruare, nu. 43. vsque ad nu.101.

Appellare à sententia lata super possessorio, de iure ciuili non permittitur, l.1.C.si de momentanea pos. fuerit ap.

Fallit in 3.casib.quos not.Soc.reg. 18.& vltra eum limitat tripliciter Diaz.regul.30. Fallit in 21.casib. quos no. Anton.Nicel.in tract.de concor. glo. & vltra suprà dictas limitationes videas omnino per Pet. Duen.reg.44. Fallit vt per Bapti. à Villa.concl.13.in litera A.

Appellatio suspendit sententiam,c. venientes, de iure iurando,l.fi.C.qui sentent.res.non pos. l.si quis iusiurandum, de reb.cred.

Ampliatur & limitatur in 5. casib. per Ripam in l.1.ff. de re iudic.col.2.& 3.

Appellationi interpositæ licet videatur renunciare, recipiens terminum, non tamen interponendæ, Inno.in c.quoad consultationem, de re iud.Imol.in l. 3.§.si quis condemnatus.ff.de re iud.hanc dicit esse communem opinionem Feliu.in d. c.quoad consultationem. licet Ang. in l.cùm ex causa, de appel. reprobet.

Fallit in 2.casib. vt per Fel.vbi suprà,& appellationi renunciare videtur, qui coram iudice à quo , aliquid agitauerit, l.sed etsi. de iud.l.3.§. fin. tem tatam haberi.

Fallit in 5.casib.quos not.Socin.regul.25. Fallit in 15.casibus.vt per Purpur.in c. solicitudinem, numero 18. de appel.

Appellari potest à iudice, si in commissis arbitrio suo partem lædit aut grauat, glos.in c.1.super his, de accu.Bar.in l.si qua pœna,ff.de ver.sig.

Ampliatur in vno casu , & limitatur in 6.Fel.in d.c.super his.

Appellare à pœna legis, vel statuti, non licet, glos. communiter approbata in c. cupientes, §. quod si super viginti, de elect.l. prima.nec ex delicto defuncto,

Fallit

Fallit vt no. Feli. in c.cum omnes, de const.numero 5. Fallit vt per Carerium in praxi crimin.l.obsetua.numero 58.

Appellari non potest à iudice, vel à futuro grauamine antequàm sit illatum. Inno. in c.significauerunt, de re sub.& in c.dilecto, de appellat.

Fallit in 4. casib.quos not.Feli.in c.vt debitum, de appellat. columna 6. aliam fallentiam ponit Diaz. regu.42.

Appellari non potest à pronunciatione iudicis, de exequendo, sicut nec ab ipsa executione, gloss.in l. si cum exceptione.§.hæc autem, ff. quod metus causa: hanc esse communem opinionem attestatur Alexand.consil.236.

Fallit in 3.casib.secundum Fel.in c. quoad consultationem, de re iud.colum.8.

Appellatum bene sufficit pronunciare, si præcessit absolutoria, vt intelligatur reus condemnatus, glos.in l.præses, C.de sent.Bartol.in l.eos, C.de appellat. vbi dicit hanc esse communem opinionem.

Fallit in 2.casib, vt per Fel.& Abb.in c.cum causam, de re iud.

Supplicare licitum est à sententia in casib. in quibus non est licitum appellare ab ea.gloss.in c. ex literis, de rest.in integ.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in Authen. quæ supplicatio, in Auth.de precib.imperato.offe.

Appellare ab executore permissum non est, l. ab executione, C.quorum appell.non recip.l.ab executore, ff.de appellat.

Fallit in 5.casib.quos not.Soc.reg.26.& vltra eum limitat in 38.casib.Pet.Duen.reg.41.

Appellatione pendente nihil est innouandum, l. appellatione, C.de appel.l.1. C.nihil innouari appella. pendente.

Fallit in 5.casib.vt per Socin.regu.21.Fallit in 7.casibus, vt per Anton.Cors.in sing.incip.appellatio.Roman. sing.163.Fallit in 23.casibus quos no.Pet.Duen.regu. 42. Fallit in 23. casibus quos not. Lanci. in tract. de offic.præto.in causis ciuilibus.scilicet 2.in titu.de appellat.

Fallit in multis casibus, vt per Ripam in l. 1. ff. de re iudic.numero 10.Fallit in 22.casibus in 2.act. princi.in vltim.par.prin.numero 163.Fallit in 2.casibus, vt per Deci.in l. pendente, C. de bono.possess. contra tab. in princip.Fallit in 3.casibus, vt per Socin. regul.17. in addit.

Pendente appellatione ab interlocutoria potest iudex procedere. Fallit in 3. casib. vt per Lancillot. vbi suprà nu.23.

Appellatio iusta non tollitur à principe, cap.qui scit, 1. quæstio.6.

Fallit in 5.casib.quos no. Pet.Duen.reg.43.

Appellare à statuto iniquo non permittitur. Bart. in l, fin.ff.de appel.recip.Fallit, vt per Soc. reg. 20. Fallit etiam, si statutum factum est in odium particularis personæ, quoniam tunc licet appellare.hoc ampliatur in 6. casibus, & limitatur in sex à Petro Duen. reg.46.

Appellatio à diffinitiua potest iustificari ex nouis causis, & ex nouis probationibus, l.per hanc, C.de tempor.appellation.l. eos, §.si quid autem, C. de appellat.

Fallit in 4.casib.quos not.Pet.Duen.reg. 48.

Appellans potest renunciare, & reuerti ad iudicem à quo, c.interposita, §.ille denique, de appellat.

Fallit in 10.casib.quos not.ibi Præpos.nu.7.

Appellare tertio nõ licet, l.vnica.C.ne liceat in vna & eadem causa, vide Marsil.in l.extra territorium, numero 49.de iurisd.& in l.vnica, C.de rap.virg.numero 160.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 5. à Dec. in c.tua nobis, nu.13.de appella.Fallit in 2. casib.vt per Soc. reg.328.

Fallit si tertius vult appellare pro reo condemnato in criminalibus, quia tunc potest. Ampliatur ista limitatio in 6.casib.& limitatur in 2.per Fel.in c.cùm super, de re iud.nu.2.

Tertij appellantis pro suo interesse victoria prodest etiam victo.l.1.& 2.C.si vnus ex pluribus, C.vna senten.de appellat.

Fallit in 8.casib.vt per Fel. in d.c.cùm super, de re iud. col.1.& 2.

Conuictus legitimis probationibus, ac sponte, proprio ore confessus, condemnatus, non auditur appellans, l.obseruare, C.quorum appella.t.l.abstinendum, C.eo.

Fallit in 8.casib.quos not.Pet. Duen.reg.156. Fallit in 7.casib.vt per Carerium in rep.l.obseruare, C.quando appellandum sit, in praxi crimin.numero primo, & seq.

Appellatio incerta non valet, Bal. in l. appellatione, C.de appella.

Fallit in 2.casibus, quos not.Soc.reg.15.in addit.Fallit in 3.casib.quos not.Lancil.in tract. de off. prætoris in causis ciuilibus, §.2.de appell. nu.38. Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 3.per Fel.in c.inter cætera, de appellatio.nu.6.

A sententia principis non appellatur, nisi ad alterius relationẽ pronunciatio facta fuisset, l. 1. ff.à quibus appella.non licet.

Fallit in 3.casib.secundum Port.in libr.4. suarum conclu.reg.15.

Appellans à sententia diffinitiua, causam appellationis allegare non tenetur, l.1.ff.de appellat.no.in l.ante sententiam.C.quando appel. non recip.

Fallit in 4.casib.quos not.Soc.reg.14.

Appellans vnum, vel alium iudicem, quem ex his eligat, infra decem dies declarare debet. Inn.in c. his qui, de off.deleg.lib.6.

Appellare à sententia arbitri non licet, l.1. C. de arb.l. diem proferre, §.stari, ff.eo.

Fallit in 13.casib.secundum Socin.reg.17.Fallit in 3.casibus secundum Pet.Duen.reg.57.Fallit in 4.casib. secundum Soc.in l.arbitro.ff.qui satisd.cogant.nu. 15.Fallit in 6.casib.vt per Ripam in l. nemo potest, ff.de leg.1.nu.90.

Appellare non potest contumax verus, l.ex consensu, §.eum, qui.de appell.

Fallit in 4.casib, vt per Soc.73.Fallit vt no.Carerius in praxi crim.legis obseruare, num.59.

Contumax fictus auditur appellans, l. & peremptorium. §.fin.ff. de iud.l.Labeo, C. quomo.& quando iudex.

Fallit vt no.Soc.re.75.

Appellatio in notoriis non admittitur, c.cùm sit Romana, & c.peruenit, & c.consuluit, de appel.

Fallit in multis casib.quos not. Carer.in praxi crim.l. obseruare, in prin.nu.44.

Foriudicatus non potest appellare, & ei denegatur defensio.

Fallit vt no.Careri.in praxi crim.in prin.nu.73.

Condemnatus ex præsumptione iuris, & de iure non appellat.Bal.in l.si qui adulterij, C.de adult.

Fallit

Fallit in multis casib.quos not.Carer.in d.praxi crim. nu.54.

Appellari non potest à declaratoria sententia torturę. Fallit vt no.Carer.in praxi crim.l.obseruare,num.188. ver.item antea non debet torqueri.

Appellatio non potest tolli per statutum.hanc esse cō munem opinionem attestatur Anton.Nicel.in concord.gl.6.in fi.

Intellige in statuto inferiorum.hanc esse communem opinionem attestatur Ripa in cap.1.de rescr. numero 45.

Appellatio inspecto præsenti statu extinguit sententiam,sed futuro considerato solum suspendit.hanc esse commonem opinionem attestatur Baptist. à Villalo.in conclus.112.in litera A.vbi limitat in duobus casibus.

Appellatio sub his verbis, appello ad competentem iudicem valet. Ampliatur, & limitatur vt per Baptist.à Villa.concl.115.

Appellatio prima est prosequenda. Ampliatur & limitatur per Baptist. à Villa.concl.118.in litera A.

Appellatio iustè fit, si iudex reijcit legitimam exceptionem, dummodò probetur veritas causæ appellationis,c.ex parte R.de appella.

Fallit in 8.casib.quos not.Soc.reg.16.in addit.

Appellationis instantia non currit impedito ipso iure, §.hoc quoque,in Auth.vt sponsa.larg.

Fallit in 7.casib.quos not.Soc.reg.18.in addit.

Probationem afferens in peremptoriis exceptionibus,ex quibus appellauit, per hoc non iustificatur appellatio,nisi causa appellationis probetur,d.c.ex parte R.de appellat.

Fallit in 9.casib.quos not.Socin.reg. 73.in additio.

Appellationi renunciare videtur continuans iudiciū coram iudice à quo, not. in c.gratum,de offic. delegat.

Fallit in 20.casib.quos no.Fel.in d.c.nu.9.

Pactum quòd à sententia iudicis liceat appellare valet,l.fi.§.fi.C.de temp.appel.

Fallit in 4.casib.quos not.Rip. in l.nemo potest,ff.de leg.1.nu.87.

Coram iudice appellationis potest deduci,& probari, quod non fuit deductum, neque probatum in causa princ.no.in c.cùm Ioannes, de fide instru.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 3.à Fel.in d.c.n.17.

Victor non appellat ab expensis, sed obtinet de ipsis coram eo,ad quem victus appellauit,l.fi.C. quando prouoca.non est necess.

Fallit in 4.casi.quos no.Fel.in c.significauerunt, de exceptio.Fallit in 3. casib.vt per Socin. regula 97. in addit.

In commissis facultati iudicis non appellatur. Fallit vt per Fel.in c.exceptionem,de except. numero 3.5. & 6.

In commissis arbitrio iudicis si partem lædit, vel grauat,potest appellari.not.in cap. super his,de accu.

Fallit in 4.casib.quos not.Fel.in d.c.nu.15.

Qui appellat prior agit.l.qui appellat.de iudic.

Fallit vt colligitur ex distinctione, quam facit Barto. in d.l.

Appellatio non valet in his, quæ dilationem non capiunt.

Fallit vt per Damas.reg.73. Donat.Fina,lib.3.

¶ APPELLATIO à definitiua potest iustificari ex nouis causis & ex nouis probationibus. Hanc regulam probat tex.in l.per hanc.& ibi docto.C.de tempor.appel.& in l.eos.in §.si quid autem.C.de appel. Bart.in l.eum qui.ff. de appel.numer. 7. habetur in cap.fraternitatis.de testibus.

Primò fallit, dummodo nouæ probationes quæ producuntur per testes non sint super eisdem articulis vel directò contrariis propter timorem subornationis,sed super nouis articulis dependentibus à veteribus facientibus ad causam,vt est text.in Cle.ij.de testibus. ita Bartol. in d.l.per hanc. C. de tempor. appellat. numero quarto.idem Bartol. & docto. in Auth.qui semel.C.de proba.Abb.& Fel.in d.c.fraternitatis.

Secundò limita, dummodò nouæ probationes recipiantur,& producantur super re petita,& deducta in causa principali,& non super noua re & nouo libello: nam si in causa principali petij bouem, non possum in causa appellationis petere equum,& producere probationes super equo. Philip. Franc.in c. cùm ecclesia. nu.13.de appel. Nam iudex causæ appellationis non cognoscit nisi de eo,de quo cognouit iudex causæ principalis: vt tenet Bart.in l.j.C. si aduers.lib. Quod tamen intellige, nisi aliquis egisset ex testamento,vt hęres: Quod testamentum fuit pronuntiatum inualidum,quia potest in causa appellationis agere, & idem ab intestato: quia iuri, quod ignorat sibi competere, non videtur renuntiasse,vt in l.mater.ff.de inoffi.testa. ita Matth.de Afflict.in decis.Neapo. decis.liij.

Tertiò fallit in exceptione dilatoria, quæ si non fuit opposita in tempore in causa principali, non potest postea opponi in causa appellationis, vt in l.ita demum. & ibi Bald. & Alex. C.de procur. vbi dicunt, quòd illa lex non est alibi in iure ad limitationē huius regulæ,& sic per illum text. tenet Iaso.in l. si arrogator.nu.59.ff.de adopt.Fel. in cap.ad audientiā. el ij.nu.13.de rescrip.

Quartò limita quando scienter,& per negligentiam fuit aliquid omissum in prima instantia,vt tenet Anto.de But.in c.ad audientiam.el ij.nu.12.de rescrip. & ibi Fel.nu.14.& idem in simili dixit Bart.in Auth. at qui semel.numero 12. C.de prob. Hippol.in sing. ccclx. P.Duen.reg.48.

¶ APPELLATIO ab interlocutoria ex eisdem actis verificari debet.clem.appellanti.de appel.

Primò fallit,vbi est lata contra absentem, vt not.Bar. in l.cùm prætor.§.qui tamen.ff.de minor.

Secundò fallit,vbi iudex noluit admittere probationes in causa principali, vt dicit Bal.in d.l.per hanc. C.de temp.appel.per ea,quæ notantur in c.interposita.de appel.

Tertiò fallit, quando interlocutoria continet grauamen irreparabile ad definitiuam, vt not. Bald.in d. l.per hanc. per notata in l.ait Prætor.§.qui tamen. ff.de minor.

Quartò fallit,quando appellatio surgit ex facto aduersarij,vt dicit Baldus in l. per hanc.C. de tempo.appel. B.Socin.reg.38.

¶ APPELLATIO ab interlocutoria non potest iustificari ex nouis actis,nisi ex primis.Hanc regulā probat in tex.Clem. appellanti. de appel.Bar. in l.eius, qui.nume. 8.ff. de appel. recip.idem tenet Bar.in l. ait Prætor.num.4.vbi assignat rationem huius regulæ ff.de minorib.idem Bar.in l.eos.§.si quid autē.C. de appel. & in l. per hanc. num.2.C.de temp.appel. Afflic.dec.lxxix.Roma.in sing.cccxcix. & cclxxviij. Hanc regulam ponit Socin. in regu.xxij.vbi etiam quatuor modis limitat.

Limitat primò vltra eū, vt non procedat, quando quis

vellet

velet producere nouas probationes super causa antiqua expressa in appellatione, quando illa causa requirit probationes in facto. vnde dispositio l. per hanc. C. de temp. appel. habet locum etiam in appellatione ab interlocutoria quo ad probandum causas deductas. ita tenet Cynus in d. l. per hanc. in j. & ij. q. Deci. in capi. cùm ecclesia. de appel. gloss. in d. Clem. appelanti. de appel. in verbo, probandis.

Fallit secundò nisi causa noua superueniat de nouo, in qua nulla potest imputari culpa appellanti quare ipsam non deduxit in appellatione: nam potest tunc interlocutoria iustificari ex ista noua causa secundum Oldra. in consil. cxxx. num. 13. Bal. in l. inuitus. C. de procura. num. 6. & in l. per hanc. C. de tempor. appel. num. 29. Roma. in sing. cclxxviij.

Tertiò fallit si esset interlocutoria quæ haberet vim definitiuę: quia potest iustificari ex nouis actis: ita Car. in dicta Clem. appellanti. num. 9. in ix. quæst. vbi ponit exemplum in interloquutoria lata super attentatis: idem tenet Bald. in l. minoribus. num. 8. C. de his quib. vt indig. facit quod notat idem Bald. in l. j. num. 25. C. quando prouoc. non est necess.

Quartò fallit, quando appellatur à definitiua: nam in ea potest reparari grauamen, etiam illatum per interloquutoriam ex nouis causis & probationibus, ex quo non directò appellatur ab interloquutoria. ita Bal. in l. generaliter. in §. sed iuramento. num. 5. C. de reb. cred. & iureiur. Innoc. in c. quod ad consultationem. nume. 4. de re iudic. facit text. in c. fin. de appel. libro vj.

Fallit quintò quando iniquitas interloquutoriæ sententiæ detegatur per allegationem iuris, & non facti: tunc enim non est necesse declarare causas in appellatione. ita Bald. in l. minoris. numero 7. C. de his, quibus vt indig.

Fallit sextò secundum Bal. in l. hi qui ad ciuilia. nu. 2. C. de appe. scilicet quando præcedit causæ cognitio, & tunc habet locum: secùs vbi nō præcedit, sed sequitur. Exemplum: si aliquis esset nominatus ad officia publica & appellasset, vel nunciatione noui operis quæ fit per pretorē, quæ venit iustificanda ex nouis actis posteà probandis: vt in l. de pupillo. in §. meminisse. ff. de no. oper. nūt. idem dicit in præcepto facto à iudice cum causæ cognitione: quia potest iustificari ex iam dictis posteà probandis, secundum eum: quia magis accidit definitiuè, quàm interlocutoriè.

Fallit septimò, quando iudex à quo appellatur nō fuisset passus acta facta corā se scribi, vel appellanti copiam dati, poterit pars appellans per testes coram iudice appellationis hoc probare: argu. l. ij. C. vt lite penden. & ita expressè tenet Bar. in l. eius, qui. nu. 8. in fi. ff. de appel. recip. P. Duen. re. 47.

¶ Appellatio ad principem omisso medio * regulariter nō admittitur. l. Imperatores. ff. de appell. & c. dilecti. el. ij. de appe. & c. Romana. de appel. in vj. & ij. q. vj. anteriorum,

Additio.

* Medio. Pro infrà scriptis fallentiis vide Fely. in c. super quæstionum. §. porrò. vers. appellari. de offic. de leg. Bened. Vad.

Primò fallit, quando appellatur ab interlocutoria, eo casu, quo potest appellari ab interlocutoria. tex. est in l. reo vniuersali. ff. de minor. & ibi per Docto. & in auth. de appel. & intra quę tempora. §. j. & in l. maritus. ff. de quęst. in auth. de mand. princip. §. sit tibi. & ibi vide rationes per Doct.

Secundò fallit, quādo esset appellatum ad principem, & pars non opposuisset: per text. in l. Imperatores. ff. de appel. & debet fieri remissio.

Tertiò fallit, vt habetur in l. ad Imperatorem. ff. de appellatio.

Quartò fallit, quando iudex inferior delegaret causam appellatione remota, vt in l. j. ff. quando appel. non licet. & in l. fi. C. de sen. & interloc. om. iud.

Quintò fallit in scholari, secundum Nicol. de Neap. in * auth. habita. * C. ne filius pro patre. B. Socin.

Additio.

* In auth. habita. Vide Bal. & Abb. in disput. sua, quæ incip. Sandulphus. Bened. Vad.

Sextò fallit, quādo consuetudo super hoc disponeret, vt patet per tex. & glo. in d. c. Romana.

Septimò fallit, quādo hoc competeret ex priuilegio, vt ibidem per glossam.

Octauò fallit, quando Archiepiscopus cōueniret subditum suum coram suo suffraganeo. vt extra, de fo. comp. c. cùm sit generale. & hoc vt iudex non sit in causa sua: cùm nullus possit sibi authorari, vt in cle. si vna. de reb. eccles. alien.

Nonò fallit, quādo Episcopus agit cōtra subditū suū, quo casu eligerētur arbitri, à quibus appellatur ad Papam, extrà, de offic. deleg. in vj. c. arbitris.

Decimò fallit, quando concurrit iurisdictio mediata, vel immediata, vt si appellatur à subdito Archidiaconi, qui esset subditus Episcopi: nam omisso Archidiacono appellari potest. Abb. in c. dilecti. el ij. de appellat. in fin. in glo. fin. in simili, in cap. cùm ab eccles. de offic. ordin.

Vndecimò fallit, quando medium sit inhabile, putà, hæreticus vel excommunicatus. glos. est in cap. is cui. de offic. deleg.

Duodecimò fallit, quando esset suspectus, vel recusatus, vt in c. is cui. secundum Io. Andr. in c. Romana. §. j. qui hos casus enumerat, de quibus per Archid. in dicto canon. anteriorum.

Tertiodecimò fallit, quando appellatur ad legatum Papæ. c. j. de offic. deleg.

Quartodecimò fallit, quando appellatur ad patriarcham. vt dicit Innocen. in cap. Archiepiscopus. de priuileg. B. Socin. reg. 39.

¶ Appellatio iusta, & licita non tollitur à Principe sine causa: ita probat tex. in c. qui scir. ij. q. vj. vbi colligitur quòd appellatio est permissa de iure diuino: de cuius intellectu vide sanctum Thom. ij. q. lxix. articu. iij.

Secundò probatur hæc Regula: nam iusta appellatio est defensio innocentis, vt in c. cum speciali. de appellationibus. cùm sit de iure naturali, vt habetur in l. vt vim. cū similibus. ff. de iustitia & iur. & in Cle. pastoralis. de re iudicata. atqui Princeps sine causa non potest tollere decisionem, vt notatur in dicta Clementina pastoralis. ita eodem modo non potest tollere appellationem.

Tertiò probatur hæc Regula: quia per appellationem reparatur iustitia, qui habet sententiam contra se: quia si apparebit iustè appellasse, extinguitur pronuntiatum: vt in l. j. in fin. ff. ad Turpil. sed Princeps sine causa non tollit ius alterius, l. quoties. C. de precibus Imperatori offerendis. & in l. fi. C. si contra ius, vel vtilitatem publicam, & ideò dixi quòd sine causa non potest Princeps iuri alterius præiudicare, cùm ipse fateatur se secundum leges viuere: l. digna vox. C. de legibus.

Fallit primò nisi iusta causa subsistente, scilicet, quādo alias tumultum sedare non posset: quia tunc princeps

ceps posset tollere appellationem: argumento tex. in l. qui cędem.ff.de sicariis. Pro quo facit, quia Princeps cum causa potest dominium rei alienæ tollere, & dispensare contra ius gentium, naturale, & diuinum: vt copiosè congerit Felin. in c. quæ in ecclesiarum. num. 2. cum aliis, de constitu. Ferdinandus Loazes in tract. de matrimonio Regis Angliæ, in ij. dubitatione, in solu. ad fundamentum ij. partis negatiuæ, num. 4. latissimè Nicolaus Belon. in consili. ij. per totum.

Secundò limita, quando sumus in casibus, in quibus non admittitur appellatio: de quibus per Azonem in Sum. tit. quorum appellat. non recipian. Est tamen notandum, quòd in casibus, in quibus non admittitur appellatio ab aliqua sententia, poterit pars querelari: vt est glos. in c. querela, in glos. j. de procu. quam vltra Doc. ibi sequitur Ioan. Constantinus in glo. ad constitutiones regias Galliæ, anni 1539. articu. cxxxv. tit. xvj. lib. iij. ordinamenti.

Tertiò limita quando appellatur à sententia Regis, vel eius magni consilij, tunc enim non admittitur appellatio: l. j. in prin. ff. à quibus appellare non licet. & in l. vnica. ff. de senten. præfec. præto. in quo est notandum quòd solùm de gratia admittitur supplicatio, vt in Authen. quæ supplicatio. C. de precibus Imperatori offerendis. & in Authen. vt sponsalitia largitas. in §. ad hæc. & ita notabiliter tenet Hippolyt. in l. vni. num. 16. C. de raptu virg. Parisius in j. volum. consiliorum, consil. cxviij. num. 4. & in iij. volumine cons. liiij. nu. 39. de iure Regio est tex. in l. xij. tit. xxiiij. par. iij. & in l. clxxiij. Styli. & in l. xxj. de Madrid.

Quartò limita, quando Princeps rescribit committendo causam, appellatione remota: quia tunc solùm videtur tollere friuolam appellationem, secundum Bartol. in l. j. in §. interdum. ff. à quibus appellare non licet. numero 3. habetur in c. pastoralis. & in c. vt debitus. de appella. & in c. licet in corrigendis. de officio ordinarij. per Ioan. Andream in c. fin. de appellat. lib. vj.

Quintò fallit de plenitudine potestatis: ita tenet Bald. in prooemio Gregorianarum. num. 4 vbi dicit quòd in Principe est plenitudo potestatis, quòd quando aliquid vult ex certa scientia, non potest ei dici, cur ita facis? idem tenet idem Bald. in præludiis feudorum, num. 34 & in l. fi. C. sententiam rescindi non posse. sed ante Bald. istud fuit notabile verbum Speculi, in tit. de locato. in §. nunc ostendendũ. vers. lxxxix. pro qua opinione est text. in cano. in memoria. xx. dist. facit quod notat idem Bald. in c. cùm super. nu. 1. de causa possessionis, & proprietaris. quòd Princeps ex certa scientia super ius, & contra ius, & extra ius omnia potest: quem sequitur Ias. in l. j. nume. 2. ff. de consti. principum. pro qua opinione est tex. in l. qui in prouincia. in §. diuus. ff. de ritu nuptiarum. Ex quo apparet verum esse dictũ Ange. in l. item si verberatum. in §. j. ff. de rei vẽdicatione. vbi dicit quòd princeps potest mihi auferre dominiũ rei meæ, etiã nulla causa subsistente: & qui contrariũ dicunt, fallũtur. Idem tenet idem Ange. in l. iij. in §. si is, pro quo. ff. quod quisque iur. & in l. ij. C. de quadrienij præscriptione. Bald. in l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. & l. ij. C. de seruitutibus & aqua. quam opinionem sequitur latiùs comprobando Decius in consil. cxcj. nume. 4. & in consilio cxcviij. num. 1. & in consili. cclxij. num. 12. & in consil. cclxix. numer. 7. Barbar. in cap. quæ in ecclesiarum. de constitut. & in iiij. volumine consiliorum, consilio lxiiij. Curtius Iunior in consil. j. nu. 19. Belonus in d. consi. ij. num. 7. & Iacobus de Leonardis in consilio cxuij. nu. 43. inter consilia Alberti Bruni.

Et facit etiã in fauorem huius limitationis: nam Princeps (si vult) potest legitimare post mortem patris filium naturalem, nõ requisitis his, de quorum pręiudicio agitur: ita probat tex. in l. ij. in fi. ff. de natalibus restit. inquantum probat tex. ille, quod Imperatores nõ facilè solent quenquã natalibus restituere, nisi consentiente patrono: innuit ergo tex. ille, quòd si Imperator vult, potest: licet cum difficultate hoc faciat. & ita per illum tex. notab. tenet Bar. in l. Gallus. in §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posth. num. 14. quem sequuntur ibi Duc. præcipuè Iason. in j. lectura. nu. 140. eandem opinionem tenet Bal. in l. nã ita diuus. ff. de adoptiun. & in l. ij. nu. 39. C. de seruitu. & aqua. & in l. fin. C. quibus res iudic. non nocet. Abb. vbi refert se ita consuluisse in c. cùm olim. nu. 16. de re iud. & ita cõsuluit in j. vol. suorũ consiliorũ, cons. lxxxiiij. nu. 6. Alex. de Imol. in j. vol. consiliorũ, cons. ij. nu. 14. Soc. cons. cxx. nu. 8. in iij. vol. & alij Doct. relati per Fel. in dicto c. cùm olim. nu. 17. pro qua opinione est text. in l. ij. in §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publi. vbi probatur, quod licet Princeps non possit aliquid concedere in pręiudicium iuris alterius, tamen si concesserit, valet. Facit etiam tex. in c. quamuis. de rescrip. lib. vj. vbi probatur, quòd restitutio Principis, vbi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine præiudicio iuris alieni: ergo si aliud exprimitur potest fieri cum pręiudicio iuris alieni. Pro qua opinione est gl. nota. in l. relegati. in glos. fi. ff. de pœnis. vbi probatur, quòd sola volũtas Principis dicitur iusta causa quam gl. sequitur ibi Bar. Iason in l. testamentum. nu. 2. C. de test. & in l. quo minus. nu. 6. de flumin. Alex. de Imol. in l. quidam consulebant. ff. de re iudic. nu. 11. & simil. glo. de iure Canonico in c. si gratiosè. in verbo, à Romano Pontifice, de resc. lib. vj. & in c. si eo tempore. in verbo, & quamuis. de electio. eod. lib. Facit etiam vltra omnia supradicta text. expressus in dicta lege, quo minus. ff. de flumi. vbi cuilibet est licitum aquam ducere de flumine publico.

Ratio est, quia licet hoc facere auctoritate iuris gentium, quo iure flumina & eorum vsus & iura sunt publica & vsui publico cuilibet: vt in §. flumina. & in §. riparum. Institut. de rerum diuisi. & in l. fluminum. in prin. ff. de dãno infecto. Sed tex. in d. l. quominus. dicit hoc esse verum nisi Imperator vel Senatus vetet: & sic expressè probat hanc limitationem. Et idem quod dictum est de appellatione, extendo etiam habere locum in citatione: nam licet citatio sit de iure diuino, vt patet in Gene. c. iij. & etiam de iure naturali, vt in Clem. pastoralis. in §. ceterùm. de re iudic. tamen Princeps potest tollere citationem, & sic actus vel processus factus à Principe sine citatione valet. ita tenet Bal. in l. cessante. in prin. C. quomodo, & quando iudex. quem sequitur Alex. in cons. ij nu. 9. vol. j. Petrus Belluga in suo Spec. Principum, in Rubr. xj. §. restat. nu. 4. facit glos. in c. apostolicæ. xxxj. q. ix. ex quo apparet malè dixisse Feli. in d. c. cùm olim. numero 13. de re iudic. vbi tenet quòd Princeps de plenitudine potestatis non potest procedere parte nõ citata. Et ratio quare Princeps potest procedere sine citatione est, quia in Principe semper præsumitur causa, vt suprà dixi. & hoc etiam tenet Cinus & Bal. in l. rescripta. C. de precibus Impera. offerend. & in l. fina. C. si contra ius, vel vti, public. Anton. &

Imol. in cùm inter. de renuntiatio. Floria.in l.si ir-ruptionc.§.ad officium.nume.6.ff.finium regundo. & alij Doc.rclati per Iaf.in l.si testamentum. num.3. C.de testament.& per Hippol.in fing.vj. Ex quo Ci-nus in d.l.rescripta dicit,quòd si Princeps sine causæ cognitione mandat alicui,vt aliquem suspendat,po test ille sine peccato exequi:quia præsumitur pro principe quòd iustè procedat: facit tex. in l.si vindi-cari. C. de pœnis.& in c. eùm apud Thessalonicam. xj.quçst.iij.& illud dictum Cini dicit esse notandum Abb.in cap.cùm olim.nume.23.de re iud.

Secunda ratio est, quia quando Princeps facit actum sine citatione partis simpliciter,debet valere, & te-nere omnino. Ratio rationis est, quia si Princeps fa citactum qui non possit valere nisi fiat de plenitu-dine potestatis,semper intelligitur fieri de plenitu-dine potestatis,vt actus magis valeat quàm pereat, ita Castr.in consil.cclxxxiij.oumer.2.volum.j.& in l. ex imperfecto.C. de testam.quem sequitur Alex. in l.quanquam.num.1.C.de testamen.militis.Feli.in c. j.num.27.de constit.& in ca.cùm incer. num.7.de ex ceptio.& in c.in causis.nume.2.in fin.de re iud. Hip-pol.in l.de vnoquoque.numer.20.ff.de re iudic.& in singul.lxxxiiij.Et hanc limitationem secundò exten do,vt habeat locum etiam in recusatione:nam licet recusatio iudicis sit de iure naturali, vt in c.quia sus-pecti.iij.q. ix. Princeps tamen de plenitudine pote-statis potest tollere recusationem.hoc fuit nota.ver bum Inno. in c.ex transmissa,de for.comp.quem se-quitur Specul.in titu. de recusatio.in §.j. Lapus in cap.iudex ab Apostolica.de offic.deleg.lib.vj. Bald. in l.fin.C.de sententiis & interloquut. omn. Ange.& Imo.in l.j.in §.interdum ff.à quibus appel.non licet. Hippolytus in sing.ccxcij. P.Duen.reg.43.

¶ Appellatio iustè fit, si iudex reiicit legitimam exceptionem, dummodò probetur de veritate cau sæ ipsius appellationis, vt probatur in c. ex parte R. de appell. ex quo infertur, quòd iudex non dicitur grauare partem ex hoc solo, quòd eius exceptio-nem legitimam non admiserit:vt per Lapum in alle gatione secunda.

Primò fallit in exceptione recusationis iudicis: quia si,ea non obstante, iudex procedat in causa princi-pali,& ex hoc appelletur, censetur ipso facto iusti-ficata appellatio, licet aliter posteà in causa appel-lationis non probetur causas recusationis fuisse ve-ras:licet aliter non fuerit oblata probatio:quia non est necessarium offerre probationem coram iudice recusato,coram quo non tenetur facere probatio-nes suas.c. cùm speciali.de appel.

Secundò fallit in casibus, in quibus grauamen illatum non subiacet probationi, vt si denegetur induciæ deliberatoriæ, vel si negetur copia sententiæ vel a-liorum actorum, in quibus non potest offerri pro-batio, iustificatur appellatio: etiam si aliter non ob tulit se probaturum grauamen, nisi quia non fuit ad missa petitio partis, quæ de iure erat admittenda:vt per Imo.in c.significante.de appel.& per tex.in c.G. perpetuus.de fide instrum.

Tertiò fallit in omni casu, in quo causa grauaminis de tegitur per solas allegationes iuris absque alia pro-batione facti, vel si causa grauaminis appareat ex iu ris præsumptione: quia tunc videtur in continenti iustificata appellatio, cùm constet de veritate cau-sæ per solas allegationes iuris:vt per Bald. in l.mino ribus.C.de his,quibus vt indig.

Quartò fallit vbicunque appellatur ex causa notoria, vel tali, quæ fundet intentionem appellantis de iure communi, per not.in c.bonæ.de appel.& in c.ad de-cimas.de restit. spol.in vj.

Quinto fallit, quando constat ex iuris dispositione ap-pellationem fore legitimam: vt si est appellatum à definitiua, & illa non fuerit admissa, bene appella-tur.cap.j.§.iis,quæ.de appellat.& c.cùm appel. eod. tit.in vj.

Sextò fallit, nisi iudex, à quo appellatur, sit verisimili-ter informatus de veritate exceptionis, seu causæ appellationis: quia tunc intelligitur iustificata ap-pellatio:vt not.in c.cùm causam. de offic.deleg.& in c.si duobus.de appel.

Sextò fallit, nisi constaret de ipsa exceptione, & eius veritate per cõfessionem partis factam corã iudice à quo:tunc statim intelligitur iustificata appellatio, vt in c.dilecto. de appel.

Septimò fallit in causis beneficialibus, in quibus quo ad deuolutionem negotij principalis,quãdo est ap-pellatum ad Papam, quia sufficit quòd appellatio in terponatur ex causa probabili, licet aliter non pro-betur de veritate illius causæ:vt in c.quamuis.& in c. postquàm. de elect.in vj.

Octauò fallit, quando iudex ex leui præsumptione re-pelleret exceptionem partis in his, quæ sunt grauis præiudicij:tunc enim dicitur grauare partem, etiãsi non fuerit oblata probatio.c. licet causam. de pro-bat.& per Innoc.in capi.post electionem.de concess. præben. B.Socin.re.37.

¶ Appellatio in qualibet causa permissa est *.l. * & in maioribus.C.de appel.& per glo.& ibi Ang.in l. qui restituere.ff.de rei vend.

Additio.

* Est. Vide Lanfranc.in reper.c. quoniam contra.de probat.in versi.tractabimus.in versi quęro in quibus. cum xx.seq.vbi latè Et circa fallẽtias alias intrã po-sitas vide gl.in l.j & ij.C.quorum appel.non recip.& gl.ij.quæst.vij.in summa.& in Specul de appe.§.qui-bus.quæ iura allegant Canon.in c.Romana.§.tiu.de appel. in vj.

Primò fallit in sententia interlocutoria, à qua de iure ciuili non appellatur.tex.est in l.ij.C.de episc.aud.& in l.antè. C. quor. appell. non reci. & istud procedit de iure Ciuili:de iure autẽ Canonico potest à quo-cunque grauamine appellari, siue sit illatum in iudi-cio, siue extra iudiciũ:vt in c.super eo.de appel.dixit tamen Gulie.deCu.quem sequitur Bal.in l.post sen tentiam.C.de sent.& interloc. omn. iud.quòd licet de iure Ciuili non possit appellari ab interlocuto-ria tamen possit appellari à grauamine illicito. Ver-bi gratia : iudex nõ vult admittere alios testes, quos actor produxit, rectè poterit appellari ab isto gra-uamine illicito:dato quòd ita nulla interueniat sen-tentia definitiua vel interlocutoria: quod est singu-lare.

Secundò fallit in executione, à qua non potest appel-lari, l.ab executore.C. quorum appel. non reci.& in l.ab executione.ff.de appel.poterit tamen appellari à sententia lata de exequendo, vel non exequendo: vt est sing.gl.in d.l.ab executione.& hanc glo.sequi-tur Ange.in d.l.ab executione.qui dicit ita in practi-ca seruari, subiiciens cautum debere esse aduoca-tum actoris petentis executionem, vt instet cum iu-dice,vt non pronuntiet aliquam sententiam esse exe quendam, vel non:quia posset appellari à tali sentẽ-tia. Sed faciat quòd index suam sententiam exequa-tur mittẽdo in possessionẽ,&c.& tunc ab ista execu-

tione

tione non puterit appellari. Sed Oldra.& Bald.in d. l.ab executione. tenet, quòd etiam à sententia de exequendo non possit appellari: quia nunquam secundum hoc esset finis: quia lata sententia incerta, quis instaret cum iudice ipsum debere pronuntiare esse exequendam sententiam, & sic à tali sententia dominus appellabit.& sic ad exitum nunquam perducetur. Sed tu teneas opinionem gl.quæ est Communis,& etiam seruatur:nec obstat ratio Oldrad.& Bald.quia ad boni iudicis officium pertinet dirimere lites,vt in l. quidam existimauerunt. ff.si cert. petat. neque pronuntiabit sententiam esse exequendam:imò ipso facto exequetur sententiam, vt finis litibus imponatur.

Tertiò fallit in sententia lata super debito fiscali: quia à tali sententia super debito non potest appellari, vt in l.abstinendum.C.quorũ appel.non recip.Idem secundum Bal.in sententia lata super decimis: quia non poterit à tali sententia lata super decimis appellari:quia æquiparatur iuri fiscali.ij.q.v.c. si episcopi.

Quartò fallit, vbi sententia esset lata contra conuictum testibus,& propria voce confessum: quia tunc non poterit talis appellare,vt in l.ij.C.quo. app.non rec.

Quintò fallit in sententia lata super apertura testamenti, vel super missione hęredis in possessionem bonorum hęreditariorum:vt in l.quisquis.C. quorum appel.non recip.

Sextò fallit in sententia contra verum contumacem: quia non potest appellare,vt in l.ex consensu. C. de appel.& in l.post edictum.in §.fin. ff.de iudic. & in l. properandum in §.fin autem reus.C.de iudic.

Septimò fallit in sententia lata per principem, vel lata per eum,cui princeps contulit causam cognosci,appellatione remota: quia ab illa sententia non poterit appellari:vt in l.j.in ff. à quibus appel.non lic.

Octauò fallit, vbi interuenit pactum de non appellando à sententia iudicis: nam tunc non poterit appellari,etiam si sententia foret iniqua,vt in l.fin.§.fin.C. de temp.appel.Idem si litigantes promisissent stare sententiæ certi iudicis, quomodocunque foret lata talis sententia:nam per talia verba tolitur beneficiũ appellandi.glos.est singu.in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.quam glo.sequũtur Bart. & Ang.

Nonò fallit in sententia à Præfecto prætorio lata: vt in l.à proconsulibus.C.de appel. & in l.vnic.C.de sent. præfe. præto. & per consequens non poterit appellari à sententia Cardinalium: cum sint similes præfect. prætor.gl.est sing.in l.vnic.ff.de offi.præfe. præto. Idem dicas in sententiis eorum, qui non recognoscunt superiorem:arg.in c.quoniam.xj.distin.& Bald.in l.hostes.de capt.

Decimò fallit,in sententia lata per arbitrum, qui est arbitrarius de iure tantùm, & non de facto:quia ab eius sententia non potest appellari,nec etiam reduci ad arbitrium boni viri:imò ei est standum siue iniusta,vel iniqua sit:vt in l. diem proferre.in §.stari.ff. de arbitr.& in l.societatem. in §. arbitrorum.ff.pro soc.In arbitris autem, qui eliguntur ex necessitate, vt sunt arbitri,qui eliguntur ex forma statuti inter consanguineos,secus est, quia ab eorum sententia potest appellari,glo. est singularis in l.arbitro.ff.qui satisd.cogan.quam glo.ibi sequitur [illegible].

Vndecimò fallit in sententia arbitratoris,à qua nõ potest appelari:sed si interuenit deceptio vsque ad sextam partem,debet reduci ad arbitrium boni viri:vt in l.si neque pro socio,& ita tenet Barto. & est communis opi.in d.§.arbitrorum.

Duodecimò fallit in sententia lata ab episcopo ex eius prorogata iurisdictione: quia non poterit appellari, vt in l.si qui ex consensu.secundum vnum intellectũ. C.de episcopali aud.

Tertiodecimò fallit, vbi aliqua causa fuit alicui commissa in sua conscientia:nam tunc non poterit à tali sententia appellari: vt est glo.in c.statutum.in §. insuper.de rescript.lib.vj.& ita tenet Bald.in l.ij. C. de hære.

Quartodecimò fallit in sententia existẽte nulla*, à qua non potest appellari,vt in l.si constat.ff.de appel.& l. si expressim.ff.eod.titu.quia appellatio habet extinguere pronunciatum,vt in l.j.in fi.ff.ad Tur.

Additio.

* Nulla. Vide Corne.in consil.xij.in litera a,in iiij.parte.& in consil.ccxl.in litera m,eadem parte.Bened. Vad.

Quintodecimò fallit in sententia reductionis ad arbitrium boni viri,de qua tamen fallentia est valde dubitandum, & maximè: quia Inno. in c.præsenti. de rescrip.tenuit, quòd à sententia lata à bono viro nõ appellatur in causa reductionis ad arbitrium boni viri:& sic à sententia lata à bono viro non appellatur secundum eum,hanc eandem sententiã tenuit Bart. in l.j.ff.de leg.ij.& idem tenet Bal.& Host.disputando,vt refert Ioan.And.in addi.Spec.in tit. de appel. in §.in quibus.in ver.quid si conuenit.& eandem sententiam fuit amplexus Salic.in l.societatem. §.arbitrorum. ff. pro socio.& ita etiam de facto consuluit. Contrariam verò sententiam tenuit Bald.qui fuit sibi ipsi cõtrarius in l.vnica.C.ne liceat in vna eadémque cau. tertiò prouoca.dicens quòd à sentẽtia lata per bonum virum pro reductione causæ potest appellari, vt hîc: quia non reperitur iste casus exceptus à iure: ergo remanet sub regula præmissa, quæ est quòd regulariter in omni causa potest appellari: vt in l.nouum.C.de appel. hanc eandem sententiam tenuit Anch. in consilio incipi. laicus quidam. idem tenet Ioan. de Imo. in consilio suo, quod incipit, illud reuocatur in dubium.Bald.ad hoc reuocat eam, & tenet vnam opinionem,videlicet,quod potest appellari à sententia reductionis ad arbitrium boni viri, si in appellatione asseratur qualitas & quantitas læsionis.& ita intelligitur opi.Petr. de Anch.cum sequen. Si autem in ipsa appellatione non sit expressa quantitas vel qualitas læsionis,non valet appellatio: imò remanet sententia firma. ita tenuit ipse in l.vnica.C.de his, quæ pœn.nom.& ista opinio in practica seruatur.sit ergo cautus ille,qui à sententia reductionis ad arbitrium boni viri appellat, vt inseratur in ipsa appellatione quantitas& qualitas læsionis,aliàs succumbet: quia iudex appellationis pronuntiabit non deferendum, nec debere deferri appellationi.

Fallit xvj.vbi quis appellans dicit statutum esse iniquum, cum statutum est generale, secundum Bald. qui ita not. in l. quisquis. C. quorum appellation. non recip.

Decimoseptimò fallit, vbi sunt latæ tres sententiæ super eodem articulo confirmatoriæ: quia vlteriùs non licet prouocare, vt in rubro & nigro. C.ne lic. in vna eadémque causa tertiò prouoca. vbi ab ipsa sententia lata de consilio sapientis, licet transiuerit in rem iudicatam, poterit appellari, non tanquam à sententia, sed tanquam ab iniquo consilio. iste est text. ad literam, secunda quæstione sexta, biduum. §.vidimus.versicul. & nos. & tenet Antonius de Butri.

Decimooctauò fallit, in sententia lata per syndicatorem, qui habet syndicare officialem suum, putà Potestas syndicat vicarium suum: nam à sententia lata per Potestatem super syndicatu non potest appellari: vt in l. nulli. C. quorum appel. non rec. secùs esset in sententia lata per alium syndicatorem: quia tunc bene posset à tali sententia appellari, secundum Ange. in d. l. nulli, &c.

Decimononò fallit, si statuto caueretur, vel consuetudine legitima haberetur, quòd à certa sententia nõ possit appellari. Nam si per pactum, ergo & per consuetudinem, vt tenuit Lanf. in sua solenni repetitione c. quoniam contra falsam. extrà, de probatio. circa finem.

Vigesimò fallit, in sententia lata super possessorio, à qua non licet appellare: vt in l. vnica, in fine. C. si de moment. possessione fue. appel. Quod tamen fallit, vbi tale possessorium saperet naturam proprietatis, quia à tali sententia super possessorio bene posset appelari, secundum glos. in l. vnica. C. si de moment. possessione fuerit appel. & per hoc à sententia lata super constitutione legis, si quis in tantam. C. vnde vi. non poterit appellari: quia constitutio sapit naturam proprietatis, quæ cõpetit soli domino: ita not. Ang. in l. incerti. C. de interdic. & text. in l. ij. §. quædam. ff. de interdic.

Vigesimoprimò fallit in sententia lata super alimentis, per l. fin. de appel. recip. & ibi per Ang. l. si iudex. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris.

Fallit xxij. quia in decimis non appellatur. c. tua nos. de decimis. & glo. in cle. dispendiosam. de iudi. Spe. in tit. de appel. in §. in quibus. & suprà tactum fuit in tertia fallen.

Vigesimotertiò fallit, vbi victus in expensis condemnatus non sit: nam propter hoc victor non appellat, vt l. j. C. quando prouoc. non est nec. Anto. de But. & Io. de Imo. in c. significauerunt. de appella.

Vigesimoquartò fallit in correctione, vt in c. ad nostrã. de appellatio.

Vigesimoquintò fallit, vbi excommunicatus iurauit de parendo mandatis excommunicaturis: quia non poterit appellare, vt in c. quæstio. de appel.

Fallit xxvj. in eo, quod fit à maiori parte capituli: quia tunc appellari non potest.

Fallit xxvij. quia non potest appellari à sententia excommunicationis, vel alterius interdicti, ita quòd suspendat executionem. c. pastoralis. de sententia excommunicationis.

Vigesimooctauò fallit, quando quis appellat, ne fiat electio secundum ordinem iuris, vel pro vsu ecclesiæ. c. cùm à nobis. de electio.

Vigesimononò fallit in casu falsæ monetæ. l. j. C. de falsis.

Fallit xxx. vbi quis appellauit nullo existente grauamine. c. constante. de appel.

Fallit xxxj. in casu c. cum sit Roma. §. j. de appellat. in vj. vide Spec. in dicto §. in quibus.

Fallit xxxij. quia à sententia super declaratione non potest appellari: quia qui semel declarat, non potest amplius declarare: vt per gloss. in l. quicquid adstringendæ. de verbo. oblig. & ibi hoc dicit Ang. sed hoc intelligas verum, quando iudex declarando interpretatus est dictum suum ambiguum: secus si declarat factum alienum: ita declarat Ang. in l. qui cum se. de re iud. B. Socin. re. 40.

¶ APPELLATIO & DILATIO Non tenere appellationem in his quæ dilationem non capiunt.

PRO.

Ext. de appel. c. quæ fronte.

2. q. vl. capi. ei qui appel. §. definitiua. §. si quis etiam. & §. sequen.

In Auth. vt cùm de appell. cognosc. §. meminimus. col. 8.

D. de rescind. appe. l. vlt.

CONTRA.

Ext. de appe. c. consuluit & c. peruenit.

2. q. 6. c. post appellationem. §. appellatione interposita.

D. penden. app. nihil innoua. l. 1. §. 1.

SOLVTIO.

Vera est prima rubrica: sed fallit in casu, quandò aliter non potest consuli creditoribus, nisi interdicatur defuncto sepultura: vt sic rubore tacti hæredes eius soluant debita illius. ext. de vsur. c. quia frustra. In dicto verò c. consuluit. ratione dubitationis admittitur. In illo autem §. appellatione interposita, siue ea recepta fuerit, siue non, nihil debet innouari, vsque dũ deliberet secum iudex, an sit appellatio recipiẽda, vel non. Et ita exponũtur illa verba D. nihil inno. appel. l. 1. §. 1. Damas. re. 63.

¶ APPELLATIO concessa alicui, seu constitutus ad appellandum intelligitur non solum de prima appellatione, sed & de secunda si prima non sortitur effectum, iteratur enim actus ad hoc, vt mens disponentis locum habeat. Bald. l. inuitus. C. de procurat. l. hæc conditio. ff. de cond. demon. l. prætor. §. hoc interdictũ. ff. de nou. oper. nunc. vbi Rom. idem in cõs. 104. per l. si is qui. §. fina. ff. vt in poss. leg. l. 1. §. quod ait. ff. quorum lega. l. si arbitr. ff. qui satisd. cog. quia si actus primus non expeditur, secũdo proceditur, quia verba cũ effectu sunt intelligẽda. l. 1. §. hoc autẽ. ff. quod quisque iur. l. qui per alium. §. docere. ff. ne quis eum qui. c. relatum. de cleric. non resid. Med. reg. 2.

¶ APPELLATIO nulla est non seruata forma, videlicet si fuerit facta extra tẽpus, vel ad nõ cõpetentẽ iudicẽ. l. 1. C. de tẽpor. appellat. l. præcipimus. C. de appel. vt post decem dies. §. 1. auth. de appel. & intra quæ temp. c. anteriorũ. 2. q. 6. c. cũ dilecti. de confirm. vtil. vel. inutili. hoc idem si tertius appellat. Hyppo. l. extra territoriũ. nu. 49. ff. de iurisd. omn. iud. l. vnica. nu. 160. C. de raptu virgi. Paris. cons. 109. nu. 15. vol. 4. Medic. reg. 7.

¶ APPELLATIO pro modico grauamine admittit. c. de appe. hodie tamen de iure can. non datur appell. ab interlocutoria, nisi habeat vim diffinitiuæ, & hoc ne lites in lõgum tẽpus protrahantur, vt nouissimè disponit in concil. Trid. sessione 13. in tit. de reformatione. § cũ igitur, item no. quòd stat. sta. vt appellans debeat soluere quinque deo. pro libra, si quis omiserit soluere vnicum tantum nummum, appel. dicitur deserta. Bal. in Add. ad Spe. in tit. de app. ver. sed pone. Ant. tract. mini. nu. 100. item propter modicũ impedimentum non datur spatium alterius anni. Ang. cons. 139. Bal. in l. ei qui. C. de appel. aut in minimis causis detur appellatio. facit l. in maioribus. C. de appellat. l. si proprietarius. ff. de damno infecto. vbi gl. & Doc. Med. re. 5.

¶ APPELLATIO soluitur morte, siue actor, siue reus moriatur, quando causa erat criminalis, nisi expressum fuerit facta adeptio, Doctor. l. fin. C. si pend. appel. pars, vel accus. mort. fuer. secus autem si ciuilis causa esset, l. 1. C. si pend. appell. mors intercess. Host. in Summa, de appel. num. 12. l. fin. C. si reus, vel accus. l. si quis post. l. qui à latronibus. ff. de testa. Vide in tract. ...

in tractat. de nullit. in tit. de nullit. ex defectu iurisd. nume. 106. l. in summa. §. fi. ff. de reg. iur. l. Paul. ff. quæ sent. sine appell. resc. l. de qua. §. fin. ff. de re iud. Capic. decis. 1. num. 16. Item non soluitur si procurator ad illam causam constitutus esset, qui ante mortem litem contestatus fuisset, vel dominus de iudicatum soluendo satisdedisset præsente, & non contradicente procuratore: his enim casibus sententia pro defuncto, vel contra defunctum ferri poterit, dummodo in persona procuratoris formetur concipiatúrue, l. nulla. vbi Bald. ff. de procur. l. defunctus. ff. eo. Bald. l. 1. C. de sent. Cassad. numero 2. decisi. 2. de appel. Mars. l. qui sine. numer. 17. ff. de quæstio. ampl. etiam si moriatur res de qua agitur, nisi reus fuerit in mora, tunc enim si ad vsum hominis deuenire potest debetur, vt mortuo boue corium debetur, l. si seruus. §. boue. ff. de cond. furt. alioquin ad æstimationem deuenitur. l. inter stipulantem. §. si Stichum. ff. de verbo. oblig. Azo. in Summa, C. si pend. appel. numero 2. In casu tamen, cui hæredi dabitur appellatio, conceditur eis terminus quatuor mensium ad exercendum, non autem ad deliberandum, l. cum antiquioribus. C. de iure deliber. l. fi. C. pend. appellat. Azo in Summa, C. si post creationem quis decesser. numer. 3. præsertim quando pœna pecuniaria est, Barto. l. ex iudiciorum. de accusat. l. si qua pœna. ff. de verb. sign. l. t. columna 4. C. ne ex delicto defuncti, Docto. Com. l. 3. ff. si pend. appell. mors inter. Secundo modo tollitur appellatio per rem iudicatam. not. l. 1. ff. de re iud. Tertiò hoc idem per desertionē, gloss. l. 2. C. de tempor. appellat. in dubio tamen non est pronunciandum esse desertam, Alex. l. 1. ff. si quis caut. consil. 163. volumine 2. Dec. consilio 83. Medic. tract. 2. par.

¶ Appellatio suspendit sententiam, vt in c. venientes. de iureiur. & in l. fin. C. sent. rescin. non posse. & in si quis iusiurandum. C. de rebus credit.

Amplia quinque modis, & limita aliis quinque, vt per Ripam in l. j. ff. de re iud. Et vide Robertum Marant. de ordine iudiciorum. vbi limitat hanc regulam viginti modis. I. B. Dias. reg. 37.

¶ Appellationis geminatio non nocet, Inno. c. dilecto, de app. Bal. in Marg. ver. renuncians. ver. 12. Bartol. & Alexand. l. 1. §. 1. in fine. ff. de ope. no. nunc. & omnes com. & distingue vt per Alexand. ibid. numer. 8. conc. doct. d. c. dilecto, de app. Spec. in titu. de sent. §. 8. numer. 24. vbi dat cautelam, vt quis in secūda appellatione protestetur se nolle recedere à prima. Inno. & glos. d. c. dilecto. not. doct. Clem. si ante. de dolo, & contuma. Medic. reg. 2.

¶ Appellationis instantia non currit impedito ipso iure. §. hoc quoque. in authen. vt sponsa. larg. in ver. nullum penitus præiudicium, & c. cum sit. per Mod. Peru. in c. hac ratione. xxxj. quęstio. j. ver. circa quintum.

Primò fallit, dummodo impeditus protestatus fuerit & appareat quòd per ipsum non stetit: vt tenet Felyn. in c. cùm M. in j. quæstio. protestationis. de consti. & est glos. in c. cupientes. §. quòd si. in verbo, proposita. de elec. in vj. & ibi dicit Imol. quem sequitur Dom. se obtinuisse in vna causa appellationis, quòd appellans, qui non poterat habere copiam iudicis ad interponendam appellationem, & permisit labi tempus datum a iure ad appellandum, succumberet propter negligentiam in nō protestādo, quòd per eum non stabat, quo minùs tempore debito interponeret appellationem, ad quam glos. vide tu Alex. consilio clxiiij. volum. ij. Fely. in c. ex transmissa. de præscri. & Barb. consilio 50. volumin. ij. Phil. Simonnet.

Secundò fallit, dummodò impeditus probet se fuisse paratum expedire actum: tex. est in l. qui commeatus. ff. de re milita. & ibi Bar. & Inno. in c. ex transmissa. de præscr. in prin. & Arch. in c. actione. xxij. q. iiij.

Tertiò fallit, dummodò impeditus probet se adhibuisse conatum, vt repelleret impedimentum: text. est in l. fin. C. de adul. & ibi Bart. & Saly. reliqua circa impedimentum non cadunt hìc, maximè materia de modo probādi ipsum, sed ponitur per omnes in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cautionibus, & per Moder. in cap. ex ratione. in versic. quantum principale. de appellatio. B. Soci. re. 44.

¶ Appellationis remedio extinguitur condēnationis pronunciatio. ad S. C. Tur. in l. fi. de pœ. l. 2. in fi. de his qui notantur infa. l. furti. Riisvvi.

Appellatio inuenta est ad præsidium innocentiæ, non autem, vt defendatur malitia appellantis. de appel. c. suggestum. c. ad nostram.

Non appellatur à sententia super possessorio lata. C. si de mo. poss. l. 1. 2. q. 6. c. si de possessione.

Absenti ex peremptorio non conceditur appellatio, si modò per cōtumaciā absuerit. de iud. l. & post. in fi.

Appellare ad principem omisso medio nō admittitur regulariter. de appel. l. Imperator.

Extra eod. c. dilectus. 2. in vj. titu. eo. c. Romana. Exceptiones habet Socinus.

Pendente appellatione, nihil innouandum. ff. Nihil inno. pen. ap. lib. vj. de ap. c. non solùm. 2. q. 6. c. non solùm. ad S. C. Tur. l. 1. in fin. vide fallentias Barto. Soc.

Ab interlocutorio appellatio ex ijsdem actis verificari debet. De ap. c. appellanti. vide fallen. Soc.

Renunciare appellationi videtur, si appellans coram iudice appellato aliquid agitauerit. De iud. l. sed si. rem ra. ha. l. 3. §. falsis. De off. de. c. gratum. vide fallen. Socini. Riisvvic.

Apex. Vide Ius.

¶ Appellationi interpositæ licet videatur renuntiare recipiens terminum, non tamen interponendæ. Inn. in c. quo ad consultationem. de re iudic. sequitur ibi Abb. super gl. ver. arctari. Imol. in l. 4. §. si quis condēnatum. ff. de re iud. & alij plures relati per Feli. d. c. quo ad consultationem. vbi demū dicit opinionem Inn. esse Cōmunē, licet Ang. in l. cū ex causa. de appel. ff. reprobet Inno. dictum.

Limita dictam Communem conclusionem dupliciter, vt per Feli. vbi suprà. I. B. Dias. re. 38.

¶ Appellationi renuntiare videtur appellans, si coram eodem iudice à quo, aliquid agitauerit. l. sed & si. ff. de iudi. & l. iij. §. falsus. ff. rem ratam ha. & c. gratum. de of. deleg.

Primò fallit, secundum canones in cap. cum venissent. extrà, de eo, qui mit. in pos. quādo eius comparitio per aduersarium non acceptatur, cùm tunc non videatur appellationi renuntiare, vt est casus in d. c. cùm venissent. secundum vnam lecturam. pro quo facit regula, extra eodem. in vj. c. cū olim. extrà, de testi. & c. mulier. de iureiu. & quod no. per do. de Rot. in decisi. ccccvj. aliàs ccccxviij. quæ incipit, Item si ab alio.

Secundò fallit, quando comparuisset coram iudice nō conquerendo, sed coram honesta persona compositionem quærendo, & protestando quòd per hoc non intendit appellationi renuntiare: & isto modo poterit intelligi text. dicti c. cùm venissent. vt ibi in-

telligit Host. & Ioan. Andr. post eum.

Tertiò fallit, quando ipse iudex à quo, fuisset aditus, non vt non cognosceret de causa, vt index, sed vt ipsam instructam ad Papam remitteret, & ita potest intelligi alio modo secundum quosdam d.c. cùm venissent. & vide ad hoc quod not. extrà de ap. c. constitutus. vbi de hoc.

Quartò fallit, quando iudex à quo, haberet ex priuilegio potestatem cognoscendi de appellationibus interpositis ad Papam, vt habere consueuerunt communiter archiepiscopi: & ita intelligi poterit alio modo tex. in d. c. cùm venissent. secundum Ioannem Andræam ibi.

Quintò fallit, quando ipse appellans compareret primò coram iudice à quo, pro reuocatione grauaminis: cùm tunc non videatur renuntiare appellationi, etiam si illud vellet probare coram iudice à quo. vide ad hoc quod no. per glos. in c. si à iudice. de appellatio. in vj. & ita poterit alio modo intelligi text. in c. cùm venissent. extrà de eo qui mittitur in pos. secundum Nicol. de Neapo. & pleniùs per Hostien. & doct. B. Soci. reg. 43.

¶ APPELLATIONI renuntiare videtur, qui post appellationem coram iudice à quo, aliquid agitauerit, vt in l. sed & si. ff. de iudic. & in l. iij. in §. falsus. ff. rem rat. hab. & in c. gratum. de of. dele. Hanc regulam cum quinque fallent. ponit Soc. in reg. xxv.

Limita eam quindecim modis, vt per Præpo. in c. solicitudinem. num. 18. de appell. P. Duen. reg. 51.

¶ APPELLATIONE parentis omnes superiores continentur l. appellatione. ff. de verbo. sign. item appellatione liberorum omnes descendentes continentur, l. liberorum. ff. eod. conc. gloss. 1. ibi, & inst. de hæred. quæ ab intest. i. 1. ff. si tab. test. l. sed & si. §. liberos. ff. de in ius voc. l. liberos. ff. de senator. l. cognoscere. §. liberorum. ff. de verb. sign. l. si dotali. ff. sol. matrim. Medic. reg. 2.

¶ APPELLATIONE pendente, attentata debent reuocari per iudicem appellationis. c. solicitudinem. de appel.

Primò fallit, nisi appellans velit renuntiare appellationi: vt not. in d. c. solicitudinem.

Secundò fallit, nisi attentata sint notoriè iniusta, vt est tex. in c. cùm teneamur. eo. tit. & ita potest intelligi iste tex. in ver. si verò.

Tertiò fallit, nisi attentata tangant causam, vel negotium appellationis, sed possint expediri citca cognitionem articuli appellationis, tunc enim posset inferior vel alius iudex se intromittere super attentatis, vt in d. c. cùm teneamur. B. Soci. reg. 41.

¶ APPELLATIONE pendente*, regulariter nihil innouari debet: vt in toto titu. ff. nihil innouari appel. pen. & in l. j. in fin. ad Turpil.

ADDITIO.

* Pendente. Vide Lanfran. in repetit. c. quoniam contra. de proba. in ver. hic tractabimus. & in ver. quæro pro declaratione. cum quinque sequentib. & vide Bald. in consil. cccxvij. vbi ponit nunquid executio fieri possit. Ben. Vad.

Primò fallit, quia nihil est innouandum per iudicem à quo, sed per iudicè ad quê bene potest innouari: ita dicit gl. in l. eos. §. j. C. de ap. quod etiã intelligitur in præiudiciũ tertij: vt l. creditor. & ibi gl. sing. ff. mãd.

Secundò fallit, quando illud attentatur, quod poterat attentari, pendente primo iudicio: text. est sing. secundum Dyn. in l. postquàm. §. Imperator. ff. vt lega. nom. caue.

Tertiò fallit, si appellatio esset euidenter frustratoria: vt in capitul. cùm appellationibus. de appel. lib. vj.

Quartò fallit, si appellatur à sententia interlocutoria: quia iudex potest innouare quod velit: vt in c. nõ solùm. de appel. in vj.

Quintò fallit, si fiat innouatio ex permissione legis, vt l. per hanc. C. de tempo. appel.

Sextò fallit, si innouat appellando: vt l. eos. §. super his. & l. minimè. C. de appel. & istas fallentias ponit Ang. in d. l. per hanc.

Septimò fallit, quãdo partes consentiũt: quia tunc potest innouari ex consensu earum: vt est gl. in c. significasti. de appel. B. Soci. re. 41.

¶ APPELLATIONE pendẽte, suspenditur iurisdictio iudicis à quo, & sic interim nihil est innouandum: vt in l. appellatione. C. de appell. & in l. j. in princi. ff. nihil nouari appellatione pendente. & in cap. non solùm. de appel. lib. vj. & in capi. pol. appellationem. §. ante appellationem. ij. quæstio. vj. & in l. xxvj. in fi. titul. xxiij par. iij. & in l. iiij. titul. xv. libr. ij. fori. Hanc regulam ponit Socin. cum vij. limitationibus in regul. xxj. Anton. Corset. in singulari incip. appellatio. vbi ponit alias septem limitationes, ex quibus quinque sunt diuersæ à limitationibus Socini: quas limitationes Corsetti ad literam ponit Ioannes Constãtinus, in glos. ad constitutiones reg. anni 1539. Galliç. artic. xxix. Aliam limitationem ad hanc regulam ponit Roma. in singulari clxj. quas limitationes Corseti & Romani refert Catellianus Cotta, verbo, appellation. & Franciscus Niconicius in repetitione cap. quoniam contra. in glossa fin. numero 12. de proba. Matth. de Afflic. in c. fin. num. 35. quo tempore miles. in vsibus feudorum. Paris. in consi. xxviij. volum. iiij. num. 22. & 23.

Limita decimoquartò, & j. vltra eos, quando maritus in matrimonio quod iure nõ valebat possessionem copulæ carnalis habebat, pendente lite, potest prohiberi ne ad inuicem rem agat post litem contestatam & testium publicationem seu probationem. ille est casus singularis secundum Antonium ibi num. 5 in c. laudabilem. vt lite pendente. quem sequitur Romanus in singu. cccexj.

Secundò limita, cùm hæres conuictus super legato appellat: quia non obstante appellatione debet cauere de eo restituendo: vt in l. postquàm. in §. Imperator. ff. vt legatorum nomine caueatur.

Tertiò limita, si agatur actione personali, putà ex empto: nam si res petita alienetur, tenet alienatio. Nec obstat supradicta nostra regula, vbi status causæ nõ debet mutari: quia respondeo quòd non mutatur, nec alienationi præiudicatur: quia perinde condemnabitur reus si res petita alienetur, ac si nõ esset alienata: ita tenet Spec. in titu. de interrogationibus. in §. nũc de interrogatione. nu. 8. nec etiam obstat text. in Auth. vt nulli iudicũ. in §. & hoc. vbi prohibetur iudex transferre possessionem rei petitæ ab vno litigãtium in alterum: quia ibi non prohibetur quod pars possit transferre in extraneum, licet index sic, & sic regola nostra debet intelligi in iudice, non in parte in hoc casu, licet in aliis secus, secũdum Paris. in c. dilectæ. nu. 11. de exceptio. Nam pars non obstante appellatione potest vti iure suo, quãdo agitur persona li actione: sed si ageretur reali, tunc fateor, quod nõ possit alienari non per generalitatem nostræ regulæ, sed: quia res erat litigiosa: & ita tenet Parisius in c. dilectæ. nu. 13. de exceptio.

Quartò limita, vbi ordinarius ignorat fuisse appellatum

tum ad superiorem: vt in c. si duobus. de appellatio.

Quintò limita, nam iudex post appellationem potest tempus legis moderari: vt in c. cum sit Romana. in j. responso, de appellationibus.

Sextò limita non habere locum in casu c. consuluit. el j. & c. reprehensibilis. de appell. vbi iudex post appellationem potest cogere appellantem ad prosequendam appellationem propriam intra certũ terminũ.

Septimò fallit in patrono præsentante duos in beneficio: nã si prius præsentauit vnũ & ille appellauit, ne præsentetur alius, potest nihilominus patronus alium præsentare appellatione pendente: & iudex à quo, admittit talem præsentationem. Ratio est, quia ante appellationem permittebatur sibi huiusmodi præsentatio, & non debet hac facultate priuari per dictam appellationem: ita tenet Abb. in c. pastoralis. num. 3. de iure patro.

Octauò fallit in sententia excommunicationis: quia ea non obstante potest iudex à quo, denuntiare, & publicare excommunicatum, vt ab omnibus euitetur: ita probat tex in c pastoralis. in §. verũ. & ibi Abb. & Philip. Franc. in j. notab. de appel. Ioan. And. in c. venerabilis. in §. attamen. de sent. excom. libr vj. Ang. in l. per hanc. C. de tempo. appel. & in d. l. j. ff. nihil nouari appel. pendẽ. Item etiam iudex potest interim priuare excommunicatũ fructibus sui beneficij, & distributionibus quotidianis. ita tenet Abb. in d. §. verum. nu. 17. quem sequuntur ibi Io. de Imo. & Phil. Franc. Quod tamen est verum, quãdo appellatur ab ipsa sententia excommunicationis: secus, si appelletur à declaratoria iudicis, per quam declarat aliquẽ incidisse in sententiam excommunicationis: quia tunc appellatio suspendit, & iudex nihil poterit interim innouare, ita concludit Feli. in c. cum non ab homine. nu. 12. de iudiciis. vbi allegat aliquot Doct. idẽ tenentes. Item potest innouare iudex absoluendo ab excommunicatione, non obstante appellatione, secundum Abb. in c. qua fronte. nu. 5. & in c. quæstioni. nu. 6. eo. tit. etiam si appellans non renuntiet appellationi, vt ibi habetur. Quæ omnia suprádicta intelligo quando quis appellat ab excommunicatione iam lata: secùs quando appellat à futuro grauamine, & sic à censura futura: quia tunc excommunicatio posteà lata est ipso iure nulla. vt est tex. & ibi do. Abb. & Phil. Franc. in j. notab. in c. dilecti. el ij. de appel. in c. solet. de sent. excommu. libr. vj. & ita concludit Ang. in consi. clxxxviij. & Pau. Parisius in consi. xxviij. volu. iiij. & in c. Apostolicæ. nume. 30. de excep. quod procedit etiam in appellatione extraiudiciali: vt in dicto capitulo, dilecti.

Nonò limita quando debitor qui appellauit, fuit ex noua causa factus suspectus de fuga: quia, etiam appellatione pendente, potest capi per creditorem sicut anteà poterat, ita tenet Ang. in repet. l. nemo carcerem. ver. item quæro quid, si lite pen. C. de exactoribus tributorum. libr. x. quem sequitur Ias. in l. si ab arbitro. nu. 6. ff. qui satisd. cog. Alexan. in consi. cv. nu. 31. in iij. vol. pro qua opinione allegant glos. in l. fi. in verb. fideiussionis. C. de feriis. rectè intellecta: vbi secundum eos lis pendebat, & ita dicunt quòd debet obseruari: quam opinionem tenet etiam Phil. Frãc. in c. cùm teneamur. nu. 13. de appel.

Decimò fallit in omnibus casibus, in quibus de iure appellare non licet, quia tunc appellatio non suspendit effectum sententiæ, & potest iudex à quo, innouare, secũdum Inno. in c. pastoralis. nu. 3. de offic. deleg. gl. in c. non solum. in verbo, casibus. de appel. libr. vj. & per totum. C. quorum appellationes non recipiãtur. Bal. in c. Sancimus. quo tempore miles. in vsibus feudorũ. Quod tamen intelligo, nisi in talibus casib. prohibitis appellans allegasset aliquam iustam causam ex qua deberet admitti eius appellatio: quia tunc iudex tenetur eius appellationi deferre, & non debet interim innouare: glo. est in c. Romana. in §. si autem. & ibi Dominicus in fi. de appel. lib. vj. Abb. in c. consuluit. el iij. in j. notabili. de appel.

Vndecimò fallit in eo, qui detinetur in carcere pro crimine, in quo fuit condemnatus: quia licet appellet à sententia, tamen adhuc potest detineri. ita tenet Bald. in l. si clericus. numer. 6. C. de episcopali audiẽtia. Spe. in tit. de appellatione. in §. nouissimè. num. 1. Alexand. in addi. ad Barto. in l. j. ff. de custo. reorũ. Barto. in l. ab exequutione. C. quorum appel. non recipiantur. nume. 3. & ille carceratus est remittendus ad iudicem appellationis, & debet mitti cum custodibus, idque expensis ipsius carcerati: ita tenet Bal. in l. generaliter. in §. his de præsentibus. nume. 4. C. de rebus creditis & iureiuran. & licèt, pendente appellatione, exequutio corporalis non debet fieri, vt tenet Barto. in l. qui vltimò. nume. 5. ff. de pœn. hodie tamẽ de iure regio bene pótest, vt in l. cj. & in l. clxiij. in legi. Styli.

Duodecimo limita, in factis notoriis: nam in talibus appellatio non suspendit exequutionem sententiæ, secundum Doc. in c. cum sit Romana. in §. prǽtereà. de appel. gloss. in c. cum sit Romana. in §. si autem. in verbo, notorio. de appel. lib. vj. Hinc dicimus, quòd notoriè criminosus nó auditur appellans, & eius appellatio non suspendit, vt habetur in c. proposuit. de appel. Decius post Abbatem in capit. consuluit. numer. 5. eodem tit. Antonius de But. in tract. de notorio. artic. iiij. nume. 53. Bald. in l. vnic. numer. 10. C. ex delictis defuncto.

Decimotertiò fallit, nam iudex in fauorem appellantis potest innouare. secundum Inno. in c. quia propter. de electione. nume. 13. quem sequitur Socin. in consi. xlv. nu. 6. in j. volu.

Decimoquartò fallit quo ad impediendam absolutionem ab excommunicatione: vt in ca. qua fronte. & ibi Abb. & Doc. de appel.

Decimoquintò, quando sentẽtia fuit lata cõtra possessorem beneficij in Curia Romana: quia tũc interim si fuerit appellatũ, interim beneficiũ sequestrabitur per ordinariũ loci: iuxta tex. in Clemen. j. de sequestratione possessionum & fructuum, nam tunc interim si ab ordinario appelletur, potest procedere ad sequestrum non obstante appellatione, secundum Cardinalem in d. Clemen. j. num. 17.

Decimosextò fallit quando appellans attentaret aliquid in præiudicium appellationis: nam potest iudex à quo, se intromittere, nó obstãte appellatione: puta si appellans turbaret aduersario possessionem: nam potest iudex à quo, reformare sibi possessionẽ: vt in c. cum teneamur. de appel. & ibi Abb. numer. 5.

Decimoseptimò fallit, nam iudex à quo, generaliter potest intentare omnia illa, quæ tendunt in faciliorem exitum causæ appellationis: non tamen cognoscendo de viribus appellationis, vt tenet Abb. per illũ tex. in c. ex literis. nu. 4. de matrimonio contracto cõtra interdictum ecclesiæ, & in c. cum teneamur. in j. notabili. de appel. Felin. in consi. xiij. nu. 3.

Decimonoctauo fallit quo ad taxationem expẽsarum, quia iudex à quo, potest, pendente appellatione, taxare expensas, in quibus condẽnauit: quia tunc non

dicitur innouare, ſed potiùs deelarare pronunciatum. ita tenet Lapus in alleg. lxxij. incipien. in cauſa matrimoniali. Felin. in conſi. xiij. num. 2.

Decimononò fallit in eo cui factum eſt mandatum vt veniat ad reſidendum in loco beneficij: quia ſi interim appellat, poteſt iudex à quo, pendēte appellatione, ponere ſubſtitutum in dicto beneficio: qui interim nutriatur de fructibus illius beneficij: vt eſt tex. in c. peruenit. el ij. de appella.

Vigeſimò limita in ſententia lata contra officialem in ſyndicatu: quia non ſuſpenditur per appellationem, vt eſt lex noſtra regia in Pragmatica lvij. ver. lxvj. in vol. Pragmaticarum. Idem habetur in petitione xv. Toletana, anni 1530. quod tamen intellige dummodo ſententia non excedat quantitatem ibi poſitam.

Vigeſimoſeptimò fallit cōtra adminiſtratorem alicuius loci pij: quia ſi fuit condemnatus ad reddendum rationes & appellauit, poteſt interim iudex à quo ipſum conſtringere, non obſtāte appellatione: ita tenet Ange. in Auth. de ſanctiſſimis epiſcopis. in §. œconomos. nume. 28.

Vigeſimoſecundò fallit quando fuit à iudice terminus præfixus ad perſequendam appellationem, vel ad ſe præſentandum coram iudice ad qoem, nam licet pēdente appellatione, cenſeantur ligatæ manus iudicis, non tamen cenſentur ligatæ quo ad hoc vt poſt illud tempus, (cum appellatio remaneat deſerta) poſſit ipſe iudex ſententiam exequi, vel in cauſa ipſa procedere: in c. perſonas. & ibi Abb & Præpoſitus in c. oblatæ. & in c. reprehenſibilis. & in c. ſæpe. & in ca. cum ſit Romana. ver. quòd ſi is, de appella. & ita tenet Specu. in ti. de appellatione. in §. nouiſſimè. nu. 1. verſic. xv. & xvj. Cardinalis in Clemen. j. nume. 119. q. xxij. de appellationibus. Barto. in l. præſes, C. de appellatio. Pariſius in conſi. cviij. nu. 32. vol. iiij.

Vigeſimetertiò fallit, pendente appellatione, poteſt iudex à quo, examināre teſtes ſenes vel valetudinarios, nam tunc, ad perpetuam rei memoriam, non dicitur innouare, teſte Afflic. in conſtit. Neapolit. lib. ij. Rob. xxxij. nu. 1. cum aliis. P. Duen. reg. 42.

¶ APOCHA priuata non facit probationem, vt in l. inſtrimenta. & l. exemplo. C. de prob. notant Canoniſtæ in c. ij. de fide inſtru.

Limita decem modis, vt per Iaſo. in l. admonendi. in lectura, ff. de iureiur. quorum primos tres ponit, remittendo ſe ad Barto. ibi: ex cuius verbis colliguntur. I. B. Dias. reg. 54.

¶ APOCHA in qua quis oſtendit ſe tribus annis proximis ſoluiſſe, retrò ſoluiſſe præſumitur, niſi contrarium probetur. Hanc regulam probat textus in l. quicunque. C. de apochis publi. lib. x. & ibi Barto. per illum text. & Doct. in gloſſ. in l. ij. in verbo, repellere. C. de iure emphyt. & in c. cùm eccleſia Sutrina. de cauſa poſ. & proprie. Decius in l. ſi certis annis. num. 6. C. de pactis.

Amplia primò procedere tam in cenſu emphyteuticario quàm tributario. ita tenent Do. de Rota in dec. ccciiij. in ti. de locato, in nouis. quos ſequitur Alex. in additio. ad Bart. in d. l. quicunque. Iacobi. de S. Geor. in l. non eſt neceſſe. num. 3. ff. de probatio.

Secundò amplia habere locum in ſimplici colono, vel conductore: quia probando ſe ſoluiſſe tribus proximis annis, præſumatur ſemper retrò ſoluiſſe, ſecundum Ang. in Auth. de non alienandis. in §. ſcire. num. 25. vbi dicit ſe neſcire legem de hoc. Hāc etiam opinionem tenet Bald. poſt Ioan. And. in c. literæ. num. 7. de dilatio. vbi dicit, quòd concluſio huius regulæ procedit in emphyteuta, ſiue in ſimplici colono, ſiue in cenſuario, ſiue in illo, qui ſoluit collectas in communi per triennium. quam etiam opinionem ſequitur Iaſ. in d. l. ij. num. 137. C. de iure emphyt.

Limita primò, vt procedat ſupradicta regula, quando illa ſolutio trium annorum eſſet facta quælibet de per ſe, vnaquæque ſingulo anno: ſecùs, ſi ſimul & ſemel ſoluiſſet vno anno pro tribus annis: quia tunc regula non procedit. Hanc limitationem ponit Cinus in l. ij. C. de dotis promiſſio. quem ſequitur Bald. ibi, num. 2. Ang. in d. l. quicunque. num. 5. & ibi Pyrrhus Englebermæus in principio: quam limitationem dicit ſemper menti tenendam Iacobi. de S. Georgio in d. l. non eſt neceſſe. numer. 3. ff. de prob.

Fallit ſecundò hæc reg. ſingulariter, vt per Hoſtien. in Summa, in tit. de locato. num. 13. vbi tenet, quòd hæc regula procedat tātummodò in cauſis ſecularibus: ſed in eccleſiaſticis dicit ſufficere, quòd emphyteuta probet per duos annos proximè præteritos ſoluiſſe. Quæ limitatio non eſt vera, & eam expreſſè reprobat Ioan. And. in Addit. ad Specu. in tit. de locato. in §. nunc aliqua. verſic. xxvij. nu. 38. & iſtam opinionē Io. And. reprobando dictū Hoſt. ſequitur Iaſo. in l. ij. nu. 136. C. de iur. emphyteut. P. Duen. reg. 54.

¶ APOTHECAM poſſidens ſtante ſtatuto, quòd non poſſit perſonaliter capi tanquam ſuſpectus, non procedit in viliſſima apotheca, Ange. §. hinc nobis. auth. de hæred. & falcid. Afflict. in tract. de iur. protomiſ. § 6. nume. 8. cum ſimil. Medic. reg 5.

¶ APOSTOLICVS executor citare partē aduerſam non tenetur: quia per viam diſceptationis non procedit. Bal. l. quinquaginta. ff. de exc. tutor. gl. l. 3. §. ſi cauſa. ff. de bon. poſſ. Gozad. conſ. 5. nu. 29. Med. reg. 8.

¶ APPROBARI quod debet ab omnib. ſi vnus deficiat ex plurib. corruit actus. c. quòd omnes. de reg. iur. 6. Do. com. c. cum omnes. de conſt. præſertim quando plures, tanguntur vt ſinguli. l. per tuum. ff. de ſeruit. præd. l. 2. §. ſi aquæductus. ff. eodem. l. fin. C. de auth. præſt. Doct. cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte c. Aret. §. 1. inſt. de tutel. Alexand. l. quod maior. ff. ad municip. Bar. l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. Medic. reg. 5.

¶ APPROBATIO communis. Bonifac. Reg. xxix. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Vid. l. per fundum. ff. de ſeruitut. ruſtic. prædior. l. receptum. commun. prædior. Viuiennus.

¶ APTIORA comprehēdit indefinita locutio. circa. de elect. 6. Din. Rubr. de reg. iur. 6. Alexand. conſi. 15. numer. 4. libr. 4. & intellige aptiora vbi eſt par ratio omnium particulariū: ita Dec. & Cagn. & com. omnes. l. 1. ff. eod. Med. reg. 2.

¶ ARBITER. De arbitris & arbitratoribus tractant in l. ſi quis arbitratu. de verb. obl. l. ſocietatem. §. arbitrorum. pro ſoc. De arbitrariis verò actionibus in l. in act. de in li. iu. Riiſvvich.

¶ ARBITER. Hæc regul. habet locum tam coram iudice, quā in arbitratore, ſunt enim arbitria redacta ad inſtar iudiciorum. doct. com. lege prima. ff. de arbitr. Specul. §. differt. nume. quinto, titul. de arbitr. Doct. com. capitulo Quintauallis, de iureiurand. capitulo cum dilectus. de arbitr. Bart. leg. Pomponius. §. fin. num. 3. ff. de procurat. Medic. reg. 9.

¶ ARBITER ad pronuntiandum ſecundum iura, poteſt & debet pronuntiare ſecundū ſtatuta, & conſuetudines: pro quo eſt tex. in c. j. vt lite pend. vbi Archiepiſcopo ex priuilegio competebat deferre crucē ante ſe per totam Angliam: vnde cùm ſuper illo priuilegio

uilegio esset contétio, committitur per Pontificem & mandat vt deferat crucem donec de iure fuerit cognitum, & sic verbum: de iure, refertur ad priuilegia, & per consequens debet posse referri ad statuta & consuetudines. Facit etiam tex. in c. licet causam. in princ. de probat. inducto eo modo quo suprà d. c. j. Facit etiam gloss. in proœm. Clementi. in princip. nam dum dicit text. nulla iuris sanctio. glos. in verbo, iuris, dicit, humani positiui: sicut Canonicum vel Ciuile, synodale vel municipale, naturale vel diuinum. & sic gloss. sub nomine iuris comprehendit quodcúque, tam statutarium, quàm alterius speciei. Præterea facit, nam iura mandant iudicari secundum statuta & consuetudines locorum: vt in capitu. iij. de eo qui mitti. in posses. & in c. illa. xij. distinct. & in capit. sciscitatus. de rescript. cùm statuta, & consuetudines sint iura, vt patet in definitione consuetudinis: vt per Barto. in l. de quibus. in princ. ff. de legib. & de statutis in l. omnes populi. in princ. ff. de iustitia, & iure. ergo veniunt appellatione iuris. hanc opinionem tenet Antonius de Butr. in cap. Quintauallis. numer. 49. de iureiuran. Paul. de Cast. in l. ius pluribus. numero 3. ff. de iustitia, & iure. & in l. præscriptione. numer. 11. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. Ludouic. Roman. in l. post dotem. numero 43. ff. soluto matrimonio. & in consilio eclj. numero 5. ita tenet Abb. in proœmio Clementinarum, in principio. & in capit. Cumana. numero 11. de electione. & in capit. cùm venissent. numer. 4. de eo, qui mittitur in posses. & in cap. licet causam. numer. 2. de probationibus. Præpositus in cano. ius generale. j. distinct. numero 8. Alexand. in dicta l. post dotem. numero 26. Felinus in dicto cano. ius generale. j. distinct. & in dicto capit. licet causam. nume. 3. & in cap. j. numer. 1. de sponsal. Ias. in l. omnes populi. in j. lect. numer. 3. & in ij. lect. numer. 19. ff. de iustit. & iure. & in l. præscriptione. nume. 14. C. si contra ius vel vtilitatem public. & in numero 18. vbi in numer. 20. dicit illam esse Communem opinioné. Dec. in d. c. licet causam. num. 20. hanc etiam dicit Communem opinionem Crottus in d. l. omnes populi. in j. nota. & ibi Baptista de S. Seueri. eandem opinionem dicit Communé Claud. de Seysel. in d. l. ius pluribus. nume. 4. eandem opinionem tenet Roch. de Curte in rubr. de consue. in vj. q. nume. 50. licet aliqui Doct. quos ipsi referunt, teneant contrariam opin. Hanc regulam ampliat vno modo, & limitat quinque modis Roch. de Curte in d. num. 50. P. Duen. reg. 49.

¶ Arbiter de causa restitutionis in integrum cognoscere non potest. tex. est in l. fina. C. vbi & apud quos. & in c. pen. de restit. in integrum. quid autem in arbitratore. Barto. in d. l. fi. videtur tenere, quòd sic. Bald. tamen ibi tenet contrarium. Vide Abb. in d. c. pen. qui tenet cum Bal. & saluat Bart. in vno casu. vide Bapti. de S. Blasio in loco infrà allegando, vbi videtur tenere cum Barto. dum facit differentiam inter eos.

Limita quadrupliciter secundum eundé Bapti. in tract. de arbitro, & arbitratore. in quęst. xx. & habetur ille tract. in ij. volum. Tractatuum.

Primò, quia arbiter poterit pronuntiare aliquem restituendum, per glos. in d. l. fin. & per plures Docto. per eum relatos: vltra quem vide Abb. in d. c. penul. qui sequendo Bald. in dicta l. finali. videtur tenere cótra illam glossam.

Secundò, si compromittatur in arbitrum, articulis iuris, scilicet, an competat restitutio.

Tertiò si compromittatur in arbitrum, validitas alicuius articuli in causa restitutionis in integrum, putà vtrùm potuit concedi dilatio ad probandum in ea vel non.

Quartò, si quæstio restitutionis, oriatur coram eo incidenter, per text. in dicto cap. penult. vbi vltra eum vide Abb. & tenet hoc etiam Iaso. in l. quoties. C. de iudic. B. Dias. reg. 47.

¶ Arbiter de causa restitutionis in integrum non potest cognoscere, l. fi. C. vbi & apud quos, c. penult. de restit. in integ.

Fallit in 4. casibus, quos not. Baptist. de S. Blasio in tract. de arbit. & arbitr. in quæstio. 20. in 2. volum. tract.

Arbiter regulariter non admittitur ad testificandum in pertinentibus ad causam, in qua iudicauit, not. Doct. in cap. non sine, de arbi. Barto. in l. ne in arbitris, C. eo.

Ampliatur in 4. casibus, & limitatur in 9. vt per Steph. Aufrerij in tract. de reproba. test. in litera A, in ver. Arbiter.

Arbiter ad pronunciandum secundum iura potest, & debet pronuntiare secundum statuta, & consuetudines, c. 1. vt lite pendente.

Fallit in 5. casib. quos ponit Roc. de Curt. in Rubric. de consue. in 6. q. nu. 50.

Arbitri sententię etiam si sit iniqua, standum est, l. diem proferre, §. stari, ff. de l. arbit. qualem, ff. eod.

Fallit in 3. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 57.

Fallit in 13. casib. quos not. Soc. reg. 17.

Arbiter sententiam non potest ferre de nocte, §. sedebunt, in Authentic. de iudic. column. 6. Bald. in l. in eos, C. de appellatio. gloss. in §. 2. Institu. de verbor. obligatio.

Fallit in 3. casib, quos not. Pet. Duen. reg. 58.

Arbiter postquàm tollit sententiam non potest amplius eam retractare, Specu. in titu. de arb. & arbitrato. §. sequitur, numero 62. Cyn. in l. diuersa. C. de transact.

Fallit in 3. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 59.

Arbiter debet arbitrium suum ferre partibus citatis, l. nam ita diuus, ff. de adopt. l. de vnoquoque, ff. de re iud. c. ex ratione, de appellat.

Fallit in 7. casibus, vt per Zas. in l. si arbitratu, ff. de verb. oblig. num. 33.

Excommunicatus non potest esse arbiter. Ioan. Andre. in c. dolo. de reg. iur. lib. 6. Spec. in tit. de arb. §. differt. num. 10.

Fallit in 3. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 269.

Arbitri electi si non concordant, si tertius assumatur, potest ille sine aliis iudicare: hanc esse magis Communem attestatur Port. libr. 2. suarum concl. reg. 13. vbi limitat.

Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorũ, l. 1. ff. de arb.

Fallit in 31. casib. quos not. Socin. reg. 27. videas Lanfr. in tract. de arb. in 3. col. ver. arbitrium.

Arbiter cum clausulis amplissimis solum potest lædere in 6. partes. Ampliatur & limitatur, vt per Baptist. á Villa. concl. 134. in litera A.

Iudex ordinarius non potest esse arbiter. Fallit vt per Viuium in ver. iudex ordinarius.

Arbiter potest iudicare suo sensu, no. in c. Canonũ statuta, de consti.

Fallit in 3. casib. secundum Fel. in d. c. num. 110.

Arbiter an possit cogi vt dicat sententiam die feriata, distinguendo declarat Barto. in l. idem Pomponius, aliàs incipit, denique. §. ex compromisso, ff. de arbitris.

arbitris. Donat. Fina, lib. 3.

¶ ARBITER debet arbitrium suum ferre, partibus citatis. Hãc regulam probat text. in l. nam ita diuus. ff. de adoption. & in l. de vno quoque. ff. de re iud. & in l. si enim tres. cum l. sequenti. ff. de arbit. in c. ex ratione. de appel. tex. & ibi Bartol. & Doct. in l. si arbitratu. ff. de verb. oblig.

Hanc regulam limita septem modis, vt per Vdalric. Zasium in d. l. si arbitratu. nu. 33. P. Duen.

¶ ARBITRIVM iudicis debet esse ratione, & lege moderatum, & non ex opinione propria, sed ex regulis iuris cõmunis, in materia de qua agitur informatum. c. ne innitaris. cum ibi not. de constitut. c. iudicet. iij. quæstio. vij. l. de vsu. l. illicitas. §. veritas. de offi. præsid. glo. in l. eas causas. de condit. & demõstr. Roma. in consilio ccclxxvj. Alexand. in consilio xxj. visis. volu. j. & in consilio ccxxvij. vo. ij. Bald. in l. ij. in iiij. notab. C. de fideicommis. & in l. fi. C. de pœn. iud. qui malè ind. M. Chærianus.

¶ ARBITER nõ potest nocere partibus: fallit in modicis, dixi super latè regu. 5. ampli. 11. vnde non potest pronunciare absentibus partibus. Cin. l. fin. de contrah. emp. doc. commu. l. si quis arbitratur. ff. de verbor. obligat. gloss. & doc. l. 1. ff. de leg. 2. Petr. l. 1. ff. de arb. nec nocet parti testifi. arb. in causa, in qua sententiam tulit. gloss. & Innocen. cap. sine, de censibus. Bald. l. ne in arbitris. C. de arbi. Lanfran. in tract. de arbit. 7. quæstio. 27. in terminis, item non creditur arbitro dicenti se tulisse sententiam per simoniam, nam alleganti turpitudinem suam non creditur Innocen. cap. non sine, cum gloss. ver. clerici. extra de arbitr. Med reg. 8.

¶ ARBITER regulariter non admittitur ad testificandum, vel in testem, in pertinentibus ad causam, in qua iudicauit: notant Innocen. Hostien. & Ioann. Andr. & alij in cap. non sine. de arbitr. Bart. in l. ne in arbitris. C. eodem.

Amplia quatuor modis, & aliis limita ix. vt per Stephanum Aufrerium in tract. de reprob. rest. in litera A, in verbo, arbiter. Dias reg. 48.

¶ ARBITER postquàm tulit sententiam, non potest ampliùs eam retractare. Hanc regulam ponit Specu. in tit. de arbitro, & arbitratore. in §. sequitur. nu. 62. Cyn. in l. diuersa. C. de transact. Bal. & Alberic. in l. dicere. in §. vnde videndum, & in l. quid tamen. ff. de arbit. Angel. in consil. clij.

Limita primò non habere locum in sententia interlocutoria: per notata in l. quod iussit. ff. de re iudic. & in l. post sententiam. C. de senten. & interloc. om. iud. & in l. j. C. senten. rescindi non posse, & in l. si opus nouum. ff. de noui oper. nuntiat. & in l. fin. in fin. ff. de præto. stipul. Innocen. in c. in literis. de offic. deleg. & in c. auditis. numer. 2. de procur. & in cap. quod ad consultationem. numer. 1. de re iudic. Bald. in d. §. vnde videndum. num. 1. Abb. & Cagnol. in c. qualiter & quando. el j. num. 6. de accus. & in c. cùm cessante. nu. 3. & ibi Additionator, de appel.

Secundò limita, quandocunque arbiter mutat sententiam incontinenti: nam tũc valet illa iterata pronuntiatio, per l. si ita. la ij. ff. de hered. instir. in c. præterea. de testib. cogen. ita tenet Specu. in d. §. sequitur. numero 62. Quod tamen intelligo verum, quandocunque non interuenerit in mutatione sentẽtiæ aliquod spatium, ex quo decerni possit ius esse quæsitum parti: & ita intelligo dictum Baldi, qui contra hanc limitationẽ tenet in l. qui arbiter. in ij. lectura. numero 1. ff. de arbitris. dum quærit, an definitiua possit statim corrigi: pro qua opinione est tex. in l. ij. C. de sententiis ex periculo recitãdis. vbi probatur quòd statim lata sententia ius quæsitum est parti, & sic mutari non potest: & quia post latam sentẽtiam functus est officio suo. l. iudex. ff. de re iudic.

Limita tertiò, quando arbiter pronũtiasset contra formam compromissi. ita probat tex. in d. l. quid tamẽ. in §. j. vbi hoc expressè tenet Lud. Rom. in num. 1. notatur in d. l. dicere. ff. de arbitr. P. Duen. reg. 59.

¶ ARBITER sententiam non potest ferre de nocte. Hanc regulam probat text. in authentic. de iudicibus. in §. sedebunt. dum dicit, quòd vsque ad vesperas potest iudicium reddi. ita tenet Bald. in l. in eos. in fine. C. de appellat. gloss. in §. ij. Institut. de verborum obligationibus, ita concludunt Roman. & Ias. in l. more. Roman. numero 12. in fine. ff. de feriis. dicentes, quòd arbiter nisi ex causa necessitatis nõ potest dicere sententiam de nocte: per l. si de meis, in fine. & l. si feriatis. secundum vnum intellectum. ff. de arbit. idem tenet Alexander & Riminaldus Maria. in l. non minorem. C. de transactio. reprobato Paulo de Castro ibi, qui facit differentiam inter ordinarium, & delegatum, & arbitrum. Sed quantum ad arbitros, sic distinguendum puto: aut loquimur in arbitro compromissario, & tunc dico sentẽtiam per eum latam de nocte valere: per text. in l. diem proferre. in §. stari. & in l. qualem. ff. de arbitr. nam sicut eidem standum est, quando est iniqua ratione rei, vel alterius causa, vt in iuribus suprà allegatis: & posui suprà in præcedenti regula: ita & ratione temporis, argumento text. in capitu. j. de plus petitionibus. & in §. plus autem. Institu. de actioni. cum aliis notatis in l. vnic. C. de plus petitionibus. Si verò loquimur in arbitro electo secundum formam statuti, cùm multum assimiletur iudici siue ordinario siue delegato, vt tenent Doct. in l. fin. C. de iudic. & dixi suprà in præcedenti regula: crederem, quòd sicut iudex non potest sententiam de nocte dicere, vt in d. §. sedebunt. & notatur in capitu. consuluit. de officio delega. & in d. l. non minorem. & tenet Socin. in regula ccclx. ita nec arbiter: & sic nostram regulam secundum suprà dicta dico debere intelligi in arbitro statuario. & Socinus ibi ponit quinque fallentias quæ possunt huic regulæ conuenire. ideò vide eum.

Limita primò, non habere locum, quandocunque arbiter dedit interlocutoriam sententiam: nam tunc, licet sit lata de nocte, tenet tamen: per notata per Bald. in dicta l. non minorem. Imol. in l. quod iussit. ff. de re iudic. notatur in capitu. auditis. de procur.

Secundò limita, quando arbitri assumuntur de iure, & de facto: nam tunc cùm talis sententia habeat vim transactionis, vt dicit Paulus de Castro in d. l. more. in fi. dicendum est quòd sicut transactio potest fieri de nocte, vt in d. l. non minorem. ita & sententia debeat valere. facit quod notat Iason in dict. l. more. num. 12. in vij. fallen.

Limita tertiò, quando lata est sententia de nocte ex consensu partium: per notata per Ioan. Andr. in addition. ad Specul. in titu. de arbitro, & arbitratore. in §. differt. Iason & alij in dict. l. more. & in d. l. non minorem. Felin. in d. c. consuluit. notatur in l. penul. C. de pactis. quod procedit siue expressè siue tacitè esset consensum. vt tenet Ias. in d. l. non minorem. in ij. limitatione. P. Dueñ. reg. 58.

¶ ARBITER sententiam ferre potest non citata parte, ita

tia in terminis Abb.c.pe.num.2.de sent.& re iud. præsertim quando ita à partibus cauetur.Iaso.l.nec quicquam.§.vbi decretũ.nu.55.de offi.procons.l.ad monendi.nume.80.ff.de iur.iur.Niconiz.c.quoniam contra.num.93.de proba.Cuman.cons.7.nume.8.similiter quando arbitratur super elect. personarum. l.cum quidam.vbi Doc.ff.de leg.2.Bald.l.nulli.C.de episc.& Cleri.l.alio.ff.de alim.& cib.leg.Alexand.l.si quis arbitrat.ff.de verb.oblig.conc.pro primo dicto Tiraquell.in tract.res inter alios acta.fall.40.Cy.in l.fin.C.de contrah.emptio.Card.capitulo exposita.de arbi. Med.reg.8.

Articula admitti possunt absque citatione partis.Marsil.leg.de vno.numero 90.ff.de re iud.Anton.capitulo secundo,de testibus. Medic.reg.8.

¶ Arbitri potestas soluitur morte,seu cõpromissum morte finitur,nisi actum sit quod transeat ad hæredes,l.arbiter.ff.de rec.arb.l.non distinguemus.§.soluto.ff.eod.c.præsentata.de testibus.l.actione.§.morte.ff.pro socio.l.diem.l.sed & si.l.si compromissum.ff.de arbitr.Abb.c.compromissum.nume.2.ff.de arbitr.idem soluitur morte alterius compromittẽtiũ,nisi de hæredibus aliquid fuerit actum,Bald.cons.2.nu.1.volu.3.Item fallit hoc dictum in re diuidua,nam mortua vna persona,& extincta vna re,durat adhuc compromissum,quo ad alias,cum tot sint compromissa,quot partes,& personæ,l.ad officium.C.de cõdiu.l.scire.ff.de verb.oblig.l.si plures.ff.de iniuriis.In re autem indiuidua finitur compromissum morte vnius tantum,vt est in seruitutibus,l.hæredes.§.an ea.ff.fam.hercisc.l.loci.§.pen.ff.si seruit.vend.Tertiò fallit,quando non facta mentione hæredum,sed pro se,& vxoribus compromiserunt duo promittentes,& alterius vxor moritur,nõ finitur compromissum,cum executio non contra illam,sed contra promittentem fieri deberet,l.Plautius,ff.de procur.Ang.consilio 249.Quartò fallit in iudice quando nomine dignitatis compromissum fuit,l.proponebatur.ff.de iud.l.mortuo iudice.C.de ped.iud.Quintò fallit in arbitratore:quia arbitrum nõ soluitur morte:est enim transactio quædam,in quam hæres succedit. Sextò fallit post sententiam latam,l.diem.ff.de rec.arb. Septimò fallit in compromisso facto per prælatum,in fauorem ecclesiæ,quo casu eo mortuo trãnsit ad successorem,capit.1.de arb.ca.2.de præc.c.1.de societ.capit.fina.ne præl.vices suas,secus si esset in perpetuum detrimentum ecclesiæ,nam & eo viuo eo casu non tenet,capit.3.eodem tit.Quod autem arbitrium non soluatur morte,not.Specul.tit.de arbitr.§.si.ratione superius relata,de qua c.Quintauallis de iureiur.anth.si vero.C.de iud.DD.Com.vbi Ioan.Andr.& Anr.c.compromissum,vbi Imol.nume.6.de arbit.Lanfranc.tract.de arbitr.6.memb.numer.46.Item & secundò not.arbitri potestatem pluribus modis solui,quorum primus est,si inimicitiæ interuenerint,vel infamia facti,l.licet.ff.de arbitr.l.non distinguemus.ff.eodem.Secundò si arbiter fuerit in magistratu positus.l.3.ff.eodem.Tertiò secuta sententia,l.diem.ff.de arbitr. Quartò soluitur per lapsum temporis,l.si cum dies.ff.eodem.Quintò si litigantes ad aliud iudicium peruenerint,l.litigatores ff.de arbitr. Sextò soluitur acceptilatione,pacto,& transactione,re peremptione,sacerdotio adueniente,l.non distinguemus.§.compromisso.ff.eodem.Septimò per cessionem bonorum vnius ex litigantibus,l.item si.ff.de recept.arbitr.Octauò,quando compromissum claudicat,l.quid tantum.§.penultim.ff.eodem.capit.cum inter.de exception. Nonò per pronuntiationem incertam,l.item.§.idem.ff.de arbitr.Decimò quando est manifesta turpitudo,quando accepit pecuniã vt pro altera parte pronunciet,l.item si.ff.eodem. Vndecimò,quando latum fuit extra petita,l.quod tantum.ff.eodem. Duodecimò,cum pronunciatur die feriata.l.omnes.C.de feri.Decimotertiò,quando pronunciauit alibi,quàm fuit compromissum.l.si cum dies.§.si arbiter.ff.eodem.vel absente parte,Specul.titu.de arbitr.§.finitur.num.2.§.sequen.numero 10.latiùs dicam in fer.in vers.compromissum,conc.cum hac concl.l.Titio.ff.de vsufr.Inst.quibus modis ius patr.sol.not.l.1.C.si reus vel accus.mort.fuer.l.defuncto.ff.de publi.iud. Corn.consilio 195.numero 8.volum.2.Dec.l.pupillum.§.in hæred.numero 3.de reg.iu.l.2.ff.de pe.leg.Bald.l.vni.C.ne ex delict.def. Medic.tract.2.par.

¶ Arbitri sententiæ,etiam si sit iniqua,standum est,vt in l.diem proferre,in §.stari.ff.de arbitris.& in l.qualem.eodem titulo.

Limita primò,quando sententia arbitri fuisset lata secundum voluntatem,& cõtra compromissum:nam tunc esset nulla,per notata in cap.dilecta.de rescrip.& in cap. Pisanis.de restitut.spol.& in l.non distinguemus.in §.de officio.ff.de arbitr.quia omnis potestas arbitrij dependet à compromisso,in tantum,quòd si esset compromissum de iure,& processum de facto,non teneret sententia:vt ibi facit lex,diligenter.ff.mandati.cum aliis.

Secundò fallit,si arbiter ferat sententiam precio,vel dolo aduersarij:nam tunc non valet,nec ei standum est,sed ope exceptionis infringitur,ita notabiliter tenet Specul in titu.de arbitro,& arbitrat.in §.excipitur.num.4.versic.item quòd corruptus.per tex.in l.iij.in §.j.& l.ita demum.ff.de arbitr.& in l.sed & si seruum.in §.sunt & alij.eodem tit.& in c.ij.de arbitris.& in cap.cùm æternæ.de re iudic.lib.vj.& in cano.accusatores.iij.q.v.facit text.in l.non distinguemus.in §.cùm quidam.eod.tit.

Tertiò fallit,quando ius est clarum,& sententia arbitri continet errorem expressum.per notata in l.ij.C.quando prouoc.non est necesse.in c.per tuas.de sententia excommunic.per Batt.& Alexan,& Ias.in l.cum prolatis.ff.de re iudic.Felin.in c.j.numer.6.de re iudic. Moderni in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verbo.obliga.Anto.de Butr.in cap.Quintauallis.numero 42.de iureiuran.& intelligitur expressum,scilicet in ipsa sententia:vt si pronuntiauit quòd minor non potuit testari,contra tex.in l.qua ætate.ff.de testamen.nam si non est expressus error,non dicitur arbiter iudicasse contra ius commune,sed cõtra ius partis,vt in cap.cùm inter.de re iudic.facit text.& quod ibi notatur in l.si expressim.ff.de appel.quod notat Barto.in l.is,cui bonis.ff.de verbor.obligat.ita tenet Felin.in d.cap.j.de re iudic.num.9.Quam limitationem amplio procedere quando arbiter fert sententiam contra consuetudinem:nam sicut non valet contra ius,ita neque contra consuetudinem:cùm à pari procedant.ita notatur in dicto capitu.j.de re iudic.per Bald.in l.ij.C.quando prouocare non est necesse.faciunt notata per eundem Bald.in rubr.de concessione recti feud.& ita tenet Angel.Aretin.in §.j.Institut.de offic.iudic.de quo vltra eum ibi,& Felin.in dicto cap.j.de re iudicata.vide Doctor.in d.l.cum prolatis.& in d.§.duo fratres. Quam supradictam regulam intelligo habere

locum

locum in arbitro voluntario: secùs est in arbitro statuario: nam ab eius sententia appellatur ex dispositione iuris. ita tenet Bartol. in fin. C. de iudiciis. pro qua opinione est glos. in c. à iudicibus. ij. q. vj. & in c. ab arbitris. de officio deleg. lib. vj. quam opinionem vltra Bart. ibi sequuntur Salyc. & Ias. & Iacob. de sancto Georg. in dicta l. fin. C. de iudic. & ibi Aretin. qui dicit quòd ista est verior, & cõmunis opinio. Hanc opinionem tenet idem Bart. in l. j. in fine. ff. à quibus appellare non licet. Iason in §. omnium. nume. 11. Institut. de actionib. & ista est verissima opinio, licet cõ trarium teneat idem Bart. in prima constitutione C. nume. 4. quem sequitur Anto. de Butr. in d. capit. Quintauallis. num. 33. & in cap. cùm dilectus. de arbitris. Dominic. in dicto c. ab arbitris. P. Dnen. reg. 57.

¶ ARBITRO facultas concessa iudicandi secundum formam primi compromissi, si de primo non constat nulla ei iurisdictio deuoluitur. capitulo cũ dilecta, de confirm. vtili, vel inutili. abb. capitulo ex parte, de priuileg. per hanc reg. de qua per Ias. d. l. admonendi. num. 32. ff. de iur. iur. Deci. consil. 433. numer. 4. Medic. reg. 10.

¶ ARBITRIVM iudicis. Quod confertur in arbitriũ domini, vel procuratoris, de arbitrio boni viri seu iudicis, intelligitur. Fallit in 2. casibus, quos not. Iaso. & Dec. in l. generaliter, ff. de reg. iur.

Arbitrio iudicis relinquitur modus torturę, no. Doct. in l. fi. ff. de quęstio.

Ampliatur in multis, quę remittuntur arbitrio iudicis, de quibus latissimè videas Marſ. in l. quęstionis modum, ff. de quęst. Donat. Fina. lib. 3.

Arbitrium. l. 23. §. fin. Vide Bona fides.

¶ ARBITRIVM. De arbitrio boni viri.
In Aut. de sanct. Epis. §. reueren. Azo rub. 104.

¶ ARBITRIO iudicis relinquitur, quę dicatur quãtitas modica. Iac. Menoch. in tract. de arb. iud. libr. 2. Cent. 1. Cas. 52. num. 11. & idem d loco, lib. 1. q. 11. num. 8. Bal. l. voluntatis. num. 7. C. de fideic. l. quidam. ff. de leg. 2. l. cum post. § Gener. ff. de iur. dot. Med reg. 5.

Arbitrio iudicis declaratur quando aliquid generaliter prolatum est, cum alias declarari nõ potest. Ber. c. quoniam contra. numer. 28. de probat. Bald. l. 1. in fi. ff. de iure delibe. Doct. com. c. cum sit. de appellat. Medic. reg 1.

¶ ARBITRIA vt iudicia tractantur, & ad instar iudiciorum * redacta sunt. l. j. ff. de arbit.

ADDITIO.

* Iudiciorum. Et an hoc indistinctè sit verum, vide Lanfranc. in tract. de arbitr. versic. arbitrium. versic. diffinitio.

Primò fallit ista regula quantum ad appellationem: quia à sententia iudicis appellatur, vt l. j. ff. de appellat. sed à sententia arbitri non appellatur, imò est sta dum est, vt l. prima. C. de arbitr. & in l. diẽ proferre. §. stari. eo. titu.

Secundò fallit, quia in iudicio actor pręstat cautionem de prosequendo litem, & reficiendis expensis in pœna siue casu quo succubuerit: vt in authentic. generaliter. C. de episc. & cle. & in corpore, vnde sumitur. approbatur per Bald. in d. authen. generaliter. gloss. tamen in d. l. j. de arb. videtur tenere contrarium, & ibi Gul. de Cu. hoc tenet.

Tertio fallit, quia pupillus in iudicio nullo modo obligatur, vt l. j C. qui le. pers. & in l. cùm & minores. C. si aduer. rem iudic. sed pupilli in arbitrio bene obligãtur naturaliter, & tali obligationi naturali potest accedere fideiussor. l. si pupillus. ff. de arb.

Quartò fallit, quia ex sententia iudi. oritur exceptio rei iudicatæ: vt l. ij. de arbi. vbi de hoc latiùs: sed ex sententia arbitri non.

Quintò fallit, quia in iudicio habet locum reconuentio: vt l. Papinianus. & in authentic. & consequenter. C. de sent. & interlocu. om. iudi. sed in compromissis & in arbitris non habet locum reconuentio: vt in l. fin. in princi. ff. de arb. & in cap. cùm dilectus. extrà, eod. titu.

Sextò fallit, quia iudex potest purgare contumaciam litigatorum, & cogere testes ad comparendum: vt in d. l. vnic. ff. si quis ius di. non obtempe. & in §. si verò ignoti. in auth. de testibus. Sed arbitrator non potest purgare cõtumaciam litigantis, nec cogere testes. l. qui cum, §. vlt. de arb.

Septimò fallit, quia iudex potest pronuntiare altera parte præsente, & altera parte absente: vt l. inter stipulantem. §. j. de verb. oblig. sed arbiter non potest, nisi vtraque parte præsente, si aliud non conuenit. l. diem proferre. §. si quis litigator. ff. de arb.

Octauò fallit, quia iudex potest citare partem ad quẽcunque locum voluerit, sed arbiter non potest nisi in loco compromissi: vt l. si eùm dies. §. si arbiter. ff. de arbitris.

Nonò fallit, quia iudex potest delegare iurisdictionem: vt l. j. ff. de offi. eius, cui manda. est iuris. sed arbiter nõ potest delegare iurisdictionem arbitrariam. l. non distinguemus. §. quæsitum. ff. de arbitris.

Decimò fallit, quia in iudiciis, vbi est dies præfixus, potest purgari mora: vt l. & si post tres. ff. si quis cau. secùs in arbitris, vbi quando dies est præfixus non potest ampliùs mora purgari, vt in l. cessat. ff. de arb.

Vndecimò fallit, quia sententia iudi. potest infirmari, l. ictus fustium. ff. de iis, qui not. infa. sed sententia arbitri non infirmatur. l. furti. §. ex permisso. ff. de iis, qui not. infami.

Duodecimò fallit, quia si pars in iudicio renuntiat appellationi, non potest ampliùs appellari. l. fin. in fin. C. de tempor. appel. sed etiam si partes renunciauerint appellationi non compelluntur arbitrio stare. l. penult. C. de arb.

Tertiodecimò fallit, quia iudicium redditur in inuitũ, etiam à principio. l. inter stipulantem. §. j. de verbo. obl g. sed compromissum fit tantum inter volentes: vt l. iiij. ff. de arb.

Quartodecimò fallit, quia in iudicio contrahitur etc modicium: sed coram arbitro non. gloss. in l. diem. §. si quis. ff. de arb. l. ij. C. eod. titulo.

Quintodecimò fallit, quia iudex cognoscit de pœna compromissionis. l. qui tamen. §. fin. ff. de arb. sed arbiter non.

Sextodecimò fallit, quia olim, & hodie ex sententia iudicis oriebatur & oritur actio: vt l. miles. §. iudicari. de re iud. & l. actori. de iure iur. secùs de arbitro.

Decimoseptimò fallit, quia instantia iudicis in hæredem transit: vt l. eùm hominem. & ibi latè per Bart. & Ang. ff. de solut. sed instãtia arb. non: vt l. diem proferre. § j. ff. de arb.

Decimooctauò fallit, quia si stat per iudicem quominus in causa procedetur, non currit terminus ipso iure, secundum glos. in l. sed & si per prætorem. §. sed & si. ff. ex quibus caus. maior. secus, si stat per arbitrũ. l. si cùm dies. in prin ff. de arb.

Decimononò fallit, quia morte arbitri finitur instantia, & compromissum. l. sed & si interpellatur. §. vlti. & ibi not. ff. de arb. secùs antem mortuo iudice. l. ij. C. de eden. l. mortuo. ff. de fideiuss.

Vigesimo

Vigesimò fallit, quia clericus non potest esse iudex regulariter in causis secularibus: vel. repetita. C. de episc. & cleric. sed tamen clericus potest esse arbiter: vt l. non distinguemus. §. sacerdorio. ff. de eod. & l. episcopali. & l. si quis ex consensu. C. de episcop. audien.

Vigesimoprimò fallit, quia iurisdictio iudicis potest etiam prorogari tacitè. l. j. & ij. ff. de iudi. secùs autem in arbitro: vt est tex. cum gl. in l. non distinguemus. §. si quis. ff. de arb.

Vigesimosecundò fallit, quia iudex postquam est recusatus pro suspecto, processus factus est nullus. l. j. C. si quacunque prædi. sed in arbitro secùs, licèt obstet, &c. vt l. non distinguemus. §. cùm quidam. ff. de arbitr. & ita not. Bartol. in l. quia poterat. ff. ad Trebel.

Vigesimotertiò fallit, quia iudex potest condemnare partem ad mulctam applicandam fisco. l. vnic. ff. si quis ius dicenti non obtem. sed arbit. non. vt l. ex omnibus. & l. arbit. cum glo. suis. ff. de arbitris.

Vigesimoquartò fallit, quia maior xviij. ann. & minor xx. de consensu partiũ potest delegari iudex, etiam ab inferiore à principe: vt in cap. viginti. de officio dele. sed tamen non potest esse arbiter. & rationem vide per docto. in l. quidam consulebant. ff. de re iudicata.

Vigesimoquintò fallit, quia furiosus habens dilucida internalla potest esse iudex, vt l. cùm furiosus. ff. de re iudic. sed tamen non potest esse arbi. vt ibi notat gloss.

Vigesimosextò fallit, quia iudex per se suam exequitur sententiam: sed arbi. non. l. à diuo Pio. ff. de re iudicata.

Vigesimoseptimò fallit, quia infamis potest esse arbiter. l. Pedius. ff. de arbit. sed non iudex. l. ij. C. de leg. l. vnic. lib. xij.

Vigesimooctauò fallit, quia sententia iudi. per pecuniam lata, est nulla. l. venales. C. quando prouo. non est necesse: sed non est sic in sententia arb. vt est tex. cum glo. in l. ita demum. ff. de arb. & tex. in l. diuus. ff. de re iudic. cum glos. sua.

Vigesimononò fallit, quia iudex habet iurisdictionem, sed arbi. habet notionem: vt l. ait prætor. §. primo. de re iudicata.

Trigesimò fallit, quia sententia, & iurisdictio iudic. est fauorabilis, & meritò extendenda: vt in l. pen. cum glo. ff. de offi. deleg. & not. in c. præterea, de rescrip. non sic in sententia & notione arbitr. vt in l. iij. & in l. non distinguemus. ff. de arbit.

Trigesimoprimò fallit in re euicta: nam per sentẽtiam arbit. non datur euictio, secùs per iudicem: vt l. si dictum. §. coniuncta. & l. non tãtum. ff. de euictio. quod limita, nisi fuerit promissum de euictione quoquomodo euinceretur: vt est glos. not. in l. cùm pœna. ff. de arbit. B. Socin. reg. 45.

¶ Arbitranti potestas alicui concessa intelligi debet, vt semel tantum arbitrari possit. Bald. l. si ve proponis. la 1. cum glos. 3. C. quomodo, & quando iudex. Innocen. c. veniens, de iur. iur. Bald. l. si diuersa. colum. 2. C. de transact. Felin. c. 2. col. 3. de trenga, & pace. Ias. l. duobus. §. si ei. col. 2. ff. de iur. iur. l. diuortio. §. quod anno. col. 2. ff. sol. matr. Medic. reg. 4.

¶ Arbitrator. A persona arbitratoris electi per partes postea non arbitrantis nõ receditur, vt eatur ad arbitrium boni viri, & sic iudicis, & consequenter extinguitur compromissum, & stipulatio annullatur, l. fin. C. de contrah. emptio. l. si merces, ff. de locat.

Fallit in 7. casib. quos not. Ias. in l. si quis arbitratu, ff. de verb. obli. nu. 7. Fallit in 2. casib. secundum Soc. iu. in d. l. si quis arbitratu. nu. 21.

Arbitrator propter superuenientiã excõmunicationis non desinit esse arbitrator.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in vno, à Soc. iun. in d. l. si quis arbitratu, nu. 79.

Arbitrator debet cognoscere, & diffinire in præsentia partium, aliàs laudum non valet. Fallit in 8. casibus, vt per Socinum in dicta l. si quis arbitratu, numero 29. Don. Fina. lib. 3.

¶ Arbitrator potest in modico lędere alteram partem, Bar. l. idẽ Pomponius, & l. si de meis. §. recepisse. ff. de arb. l. societatem arbitrorum. ff. pro socio, Bald. & Saly. & Doct. com. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. Bal. l. si hæredis. ff. de man. testam. pro bono enim pacis de modico non curatur. Bal. l. 1. col. 2. C. de his quæ pœn. nomi. c. cum adeo. col. 2. de resct. Matesi. clem. sæpe. §. quæ omnia. col. 6. de verb. sig. conc. simil. Decis. Neapo. 119. nu. 13. Alex. Rub. ff. sol. mat. nu. 3. Med. reg. 5.

¶ Archiepiscopus præiudicare non potest exẽptis, exercens iurisdictionem contentiose, nisi vocatus fuerit ab illis. Card. clẽ. 2. in opp. 1. de priu. nec factum suum suffrag. nocet, licet illum cõpe. pos. ad iustitiam administrãdam. c. nullus. de iur. pat. c. pasto. de of. ord. Abb. c. 1. colum. 2. de foro comp. gl. cap. si quis. eod. ti. Med. reg. 8.

¶ Argentum. Cui debetur aurum vel argentum, non potest solui pecunia. C. de don. l. si quis argentum. de au. & ar. leg. l. 1. §. fi. ff. de sol. l. Paulus. Rufvv.

¶ Argumentum à contrario sensu valet. l. 1. §. huius rei. ff. de of. eius. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testamen. l. ex eo. ff. de testament. l. secunda. C. de cõditio. institu. capit. cum apostolica, extra de his quę fiunt à præla.

Fallit in 17. casib. vt per Socin. regul. 28. fallit in 4. casibus, secundum Sebast. Sap. in l. 1. ff. de offi. eius, numer. 60. fallit in 6. casibus, vt per Iaso. in d. l. 1. nume. 36. ampliatur in 4. casibus, & limitatur in multis à Fel. in c. significasti, de foro competen. Ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Baptist. à Villa. conclusio. 146.

Ampliatur per Franci. Viuium in suis conclusio. vee. argumentum.

Argumenta à simili, corruunt dissimilitudine data, gl. in c. sicut vrgeri, 1. quæst. & est bonus tex. in l. inter stipulantem, §. sacram. ver. 1. ff. de verb. oblig.

Fallit vt per Socin. regu. 29. Ampliatur. in 3. casib. per Dec. in c. translato, de constit. Fallit in 8. casibus, vt per Fely. in c. 2. de sponsa. fallit in 10. casibus, vt per Nicola. Euand. in suis topicis iuris, in parte locus à simili, fol. 60. in paruis.

Argumentum à contrario sensu habet locum in vltimis voluntatibus, l. aliquãdo, ff. de con. & demonst. l. legatum purè, in prin. ff. de adim. leg. l. quod purè. in prin. ff. quando dies lega. cedat.

Fallit in 4. casibus, vt per Iason. in l. 1. de offi. eius. num. 54. fallit in multis casibus, vt per Iacob. de Nig. in d. l. 1. num. 41. & sequen. videas Bar. in l. fin. commu. prędio. Dyn. & Doct. in l. pactum, de pact. Bal. in l. fin. C. de leg. 1.

Argumentum à contrario sensu valet in statuto, Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure, firmat Bal. in l. 2. in princ. C. de cond. infect.

Fallit in 2. casib. secundum Alexan. qui firmat hanc e-

gulam in l.3.numero 45.ff.de offic.eius.fallit in 3.casibus, secundum Iacob. de Nig.in d.l.1. numero 36. fallit vt per Ioan.Crot.in l.omnes populi.ff.de iust. & iur.numero 124.& postea limitationem sublimitat, nu.128.

Argumentum à contrario sensu valet in dispositione legis hanc esse communem opinionem, attestatur Ioan.de Nig.in l.prima.ff.de offic.eius, not.in l.conuenticulam.C.de epis.& clericis,& in l.2.ff.de offic. eius.

Fallit in multis casibus, vt per Iaco.de Nig.in d.l.1. nu. 34.& seq.

Fallit in 6. casibus, secundum Alexan.in d.l.1. num.38. fallit in 4.casibus secundum Campe. in tracta. de testa.concl.dsi.429.Ampliatur in 9.casibus,& limitatur in 10.à Ioan.Bolog.in d.l.1.ff.de offi.eius,nu. 84.

Argumentum à contrario sensu sumi potest, quando statutum disponit in casu non prouiso à iure communi, hanc regulam cum 3.limitationibus ponit Ioan.Crot.in l.omnes populi. ff.de iust. & iure, nu.128.& seq.

Argumentum ab etymologia vocabuli valet. l.1.ff.de iust.& iu.l.2.§. appellata, vbi latè Bar. ff. si certum pet.l.1.ff.de acq.poss.l.senatus. §.donatio. ff. de donat.causa mort.l.ita vulneratus.ff.ad l.Aqui.§.sicariis.Insti.de publi.iud.

Fallit in 3.casibus quos not.Ias.in d. §. appellata. fallit in 6.casibus secundum Ripam in l.1.ff. de acq.poss. num.19.fallit in 5.casibus secundum Fel. procœ. decreta.num.34.latissimè videas Ioan.Bolog.in d.l.2. nu.12.& seq.

Argumentum de vltimis voluntatibus ad contractus valet, l.ita stipulatus, la magna, & l.si diuortio, ff.de verbor. oblig. l.obligationum ferè, §. placet, ff. de act.& oblig.l.non est mirum, ff.de pigno.act.

Fallit in 18.casibus, quos not. Ias.in l.quæ, de legato, ff. de lega.1.nu.1.

Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates procedit, l.seruum filiis, §. cum qui chirographû, ff. de leg.1.l.si chirographû, ff.de leg.3. l.si successori, ff. de neg.gest.l.fin. C.de leg.l.1.& ibi Bar.no.C.de lege Fufia can.tol.

Fallit in 4.casibus, quos no.Iaso.in l.quæ de legato. ff. de leg.1.

Argumentum à contrario sensu habet locum in contractibus, l.inter socerum, §.cum inter, ff.de pact.dotalib.Corset. in sing.in verb. argumentum, l. pecuniam.ff.si certum pet.

Fallit in 2.casibus, vt per Ias.in l.3.ff.de offi.eius. Nicolaus Euand.in suis topicis in loco à contrario sensu, col.antep.

Argumentum de maiori ad minus validum est, c. cui licet, de reg.iur.in 6.l.in actionibus, §.1.ff.de in litem iuran.facit tex.in l.nec in ea, ff.de adulter.facit tex. in l.in suis, in ff.de lib.& posthum.l.1. C.ne fideiusso. dot.cap.ex parte, de deci.c.per venerabilem, qui filij sunt legitimi.

Fallit in 7.casibus.vt per Dec.in l.non debet.ff.de reg. iur.fallit, vt per Damas.reg.81.

Argumentum à diffinitione valet.l.1.§.ff.de dolo malo.l.1.vbi Bar.ff.de testa.fallit vt no.in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando introducta sunt.§. de quo à princ. Inst.de iu.natu.

Fallit vt per Dyn.in cap.in argumentum, de regul.iur. Don.Fins, lib.5.

¶ Argumentum à contrario sensu * tam in legibus, & vltimis voluntatibus, quàm in statutis, validum est in iure.l.j.§.huius rei. ff.de of. eius cui man. est iur. & l.qui testamento.§.mulier. ff. de testam. & in l.ex eo. ff. de testib.& in l.ij.C .de condi. insert.& in c.cû apostolica.extrà de his quæ fiût à prælato sine consensu cap.& not.gl.in c.j.de æta.& quali.in vj. & in l.omnes populi.de iustit.& iure. & in l.si procuratorem.§. ignorantes. ff. man. & in l. pecuniam.si cert.pet.l. inter socerum. §. tutor. ff.de pac.dot.& l. Imperatores.de posth.& per Doct. in l.conuenticulam.C.de episc.& cle.& in l.apud antiquos. C.de fur. & per Bald.in l.tale pactum.§. qui prouocauit. ff. de pact.& plenè in l.mater.C.de institut.& sub.sub condi.fac.& idem dic in priuilegio, vt in capit.penul.de priuil.in vj.

Additio.

* Sexto.Vide Fel.in c.ecclesia S.Mariæ. de consti.& in c.nullus.circa prin.de foro comp.& in c.significasti. vers.de arg.eod.tit.& nunquid sit sumendum ex tex. c.si verò.de iureiur.vide per eum ibid.in vers. & pro hoc.& vide Paul.de Cast.in cons.cccxxxvj in primò impressis.& Imo.in consil.lvij.Lud.Rom.in consilio cccxcij.& in consi.xj.& in consil.xvij.vbi, quid in sententiis, & an sit ex mente legis, vide Franc. Aret. in consil.xliiij.& quid in rescript.& conuent. vide Lud. Rom.in consi.cccxcix.de quo etiam per do.Alexan. de Imo.in consil. xlvj. & nunquid in priuileg. sumatur.vide eundem d.Bar.Soc.in consi.ccxlvj.inci.eleganter.vers.nec ob.cum vers.seq.in ij.parte.& an in statutis ad correctionê iuris sumi debet, quod quis esset hæres ad tempus, vide per eum in consili. lxiiij. incip.in causa.versi.præterea, circa me.versicul. & in consili.lxxxj.inci. in præsenti.& in cons.cxlvij.incip. visa.vers.iiij.quia non.in j.par. & nunquid ex arbitramento, vide Bal.in cons.clij.in ij.par.& vide Cor. in cons.cclxvj.incip.circa.in litera d. & f. & in cons. cccviij.inci.quod dicta.in litera h.in iij.par.& qualiter tale arg.in contract.procedat.vide per eum in cons.clxviij.inci.visa.in litera h.in j.par. & in cons. xxxj.inci.videtur.in lite.b,& in cons.cvij.inci.viso.in lit.d.& nunquid valeat à contrario sensu statuti, vide per eum in cons. xx.incip. videtur. in lite.a.in iij. par.& quid in contract.vide per eum in consi. xxij. in lite.a.& in cons.cx.incip.in iudicio. in litera i. & quid in instrumen. vide per eum in consil. cxix. inci.circa primum.in prin.& quid ad correct.iuris, vide per eum in cons.xliij.in ij.par. B.Vad.

Primò fallit hæc regula, quando resumendo tale arg.à côtrario sensu, veniret legum correctio, vt l. cùm pater. C.de conditio.inser.

Secundo fallit, quando resultaret intellectus absonus, vt l.conuenticula.C.de epis.& cle.vbi plenè per Bal.

Tertiò fallit, quâdo reperiretur casus côtrarius: vt d.l. cùm pater.& per Bal.in d.l.conuenticula.

Quartò fallit in hærede instituto, vt est casus singul .in l.ex facto.el ij.ff.de hæred.instit.secundum Bal. ibi, qui inducit illum tex.

Quintò fallit, quando ita arguendo in statuto, statuentes inciderent in aliquam pœnam: vt per glo.in c.ceterùm. & in c.quanto.extrà de vsur.quam Lu.Ro.in sing.suo cccccl xviij.alleg.facit ad hoc l. si procurator.ff.de cond.indeb.& gl.in clem.j.de vsur.

Sextò fallit, in statuto correctorio: vt ponitur per Docto.in l.si verò.§.de viro.ff.solu.matr.nisi taliter non arguendo aliud non operaretur, vt per Paul. de Castro in l.qui testamento. §.mulier. ff. de testament.

facit

faeit ad hoc optimè authen. ex testaméto. C. de colla. quam Bar. C æpo. ad hoc alleg. & eam se didicisse à quodam docto. Perusino dicit: tamen probat difficulter, atque subtiliter dicit, circa hanc materiam, quòd argumentum à cótrario sensu dicitur fieri ex coniectura, vt l. apud antiquos. C. de fur. Bene tamé dicitur esse impropriũ tale argu. vt probat tex. sing. in l. j. si tab. test. nul. ext. quod no. pro stat. vbi verba propriè sunt intelligenda: vt l. iij. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & l. quicquid adstringendæ. ff. de verb. obli. vnde videtur, quòd in statutis non valet tale arg. cuius contrarium non est in prin. reg. cogita solutionem. dicitur hoc etiam regulariter fieri, vt no. in d. l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. quandoque etiã dicitur fieri impropriissimè, vt in c. apostolica. extrà, de is, quæ fiunt à præla. sine consen. capi. sed de natura agentium à contrario, vide per Doct. in l. j. §. domus. & in §. huius. ff. de offi. eius cui man. est iuris. & in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proc. & Ioan. And. in d. c. j. de æta. & qual. lib. vj. & per Ant. de But. in c. quod dicitur. de verb. sig & per Bal. in l. apud antiquos. C. de fur. & per eundem in l. omnes populi. ff. de inst. & iur. & Paul. de Cast. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. & per Can. in d. c. apostolica. & vide etiam Bal. in glos. in hac materia in d. l. qui testamento. in §. mulier. qui meliùs loquitur q̃ aliquis alius doctor, qui faciendo distinctioné dicit, quòd arg. à contrario sensu aliquando sumitur probabiliter, sed non necessariò: & aliquãdo probabiliter & necessariò, aliquando nec probabiliter nec necessario. de quib. omnib. latè vide per ipsum.

Septimò fallit, quando ex contrario sensu resultaret tam correctio alterius statuti, quàm iuris cómunis derogatiui, vt patet rectè intuenti. not. Bartol. in l. j. in §. hoc interdictum. ff. quod vi, aut clam, & quia tale argu. inducitur per coniecturam, & improprietatem. & per tantas subauditiones, & improprietates, non debet induci correctio legis, vel statuti, sed bene euitari: vt gl. sing. in d. cap. cupientes. §. quòd si per viginti. in verbo, petere. de elect. lib. vj.

Octauò fallit, quando ratio statuti impugnaretur, argumento sumpto à cótrario sensu: vt est gl. sing. in l. cùm prætor. §. iudex. ff. de iud. si sit etiam statutum permissum in certo casu à contrario sensu: vt ibi, & in c. nonne. de præsump. tamen non sumitur contrarius sensus, quando ille casus specificè permissus, vel prohibitus fuit, & specificatur ratione, in actu frequentato, vt est glo. secundum Io. de Imo. in clemen. ij. & in l. j. de rescriptis.

Nonò fallit, quando ex arg. induceretur correctio iuris communis: vt in d. clem. ij. & in l. ij. C. de condit. infer. & not. in d. §. huius rei. Et est ratio, quia contrarius sensus potius venit ex interpretatione, quàm ex verbis. l. pecuniam. ff. si cert. pet. & not. per Bal. in d. l. apud antiquos. item fit per quãdam subauditionem, vt not. Bal. in d. l. ij. C. de cond. infer. per quam non debet fieri legum correctio, vt est gl. sing. in d. c. cupientes. §. quòd si per viginti. & est casus in l. fin. vbi autem. C. de bon. quæ lib. iuncta l. pen. C. de testam. item fit per quãdam coniecturã, quæ non procedit ex proprietate verborũ: tex. est sing. in l. pen. si tabul. test. nul. ext. quod tamen intellige, vbi statutũ aliter operari non posset, nisi sumatur argu. à contrario sensu: quia tunc poterit sumi, etiam à correctione iuris communis: vt no. Iac. Butr. in l. omnes populi. ff. de inst. & iure. §. huius rei. etiam Paul. de Castr. in d. §. mulier. & in d. §. huius rei. & Rom. in l. si cùm dotem. in prin. ff. sol. mat. Raph. Cu. & Lud. per d. glos. prout etiã dictum fuit suprà in vj. fallen.

Decimò fallit, nisi statuto caueretur, quòd statuta nó recipiant extraneũ, vel subauditum intellectum: quia si contrarius sensus sit, intellectus subauditus non posset sumi: vt not. Bal. in l. ij. C. de cond. infer. Qui tamen intellectus nisi sumeretur, contrarius sensus relinqueret aliquod absurdum: nam statutum prohibens statuta recipere interpretationé vel subauditionem debet intelligi, nisi propter hoc sequeretur absurdũ, ex eo quia talis intellectus cósonat iuri naturali, à quo omne absurdũ remouetur: vt l. iij. §. his legib. ff. de orig. iur. & ideo statutũ hãc interpretationé tollere nó potest: quia nec ius Ciui. hoc posset. l. ij. ff. de vsuf. ear. rer. quę vsu cósum. Sed per ista verba solũ videtur remora cauillosa interpretatio: vt est gl. sing. in clem. exiui de paradi. in §. quia verò. de verb. sig. quam ad hoc alle. Bar. in auth. si qua mulier. C. de sac. s. ecc. & Lu. Ro. in l. Cæsar. ff. de publ.

Vndecimò fallit, quando in statutis est dictio implicatiua, maximè, vel similis: argu. l. qui se patris. C. vnde lib. secundum Ant. de Bur. in c. cùm apostolica. de is, quæ fiunt à præla. vbi subdit, quòd verba enunciatiua principis, si super illis non fundatur intentio eius, non inducunt arg. à contrario sensu: vt ibi plenè per eum: nam etiam tale arg. debet sumi ad defectum causæ finalis non impulsiuæ, secundum Bald. in d. §. huius rei.

Duodecimò fallit dicta regula, videlicet, quòd non sumitur dictum arg. nec in contract. nec in vlti. voluntarib. quando esset contra menté contrahentiũ, vel cótra menté testatorũ: vt in l. inter socerum. §. cùm inter. de pac. do. quem tex. reputat ad hoc singularem. Io. de Imo. & d. Abb. in d. c. cùm apostolica. & est tex. in l. cùm pater. C. de condit. infer.

Decimotertiò fallit, vbicunque in legib. esset dictio, pręsertim, vel maximè, vel similes dictiones implicatiuæ: quia illæ inducunt maiorem rationem in casu contrario: ideo cessat arg. à contrario sensu, secundum Iac. de But. in d. l. conuenticula. per illum tex. prout in litera habetur dictio, etiam, vt ipse ibi refert. & not. glo. in l. illud. in verbo, æstimari. ff. ad leg. Aquil. bene facit quod not. glos. in l. cùm prætor. in verbo, iudex. ff. de iudic.

Decimoquartò fallit, quando sumeretur arg. à contrario sensu verborum narratiuorũ legis, secundũ Ant. de Butr. in c. publicato. de elect. post Io. And. ibi, & not. Io. And. etiam in d. c. cùm apostolica. & in cle. si summus. de sent. excom. bene facit quod no. Fe. de Se. in commento iij. in puncto iij. prædicto respectu, vbi dixit, quòd verba narratiuæ legis non constituunt ius allegandi. c. si Papa. de priuil. in vj & ita etiam dicit Saly. in d. l. qui se patris. C. vnde libe. allegando in arg. l. verba. C. de testa. & ita etiam dicit ipse in l. accusationem. C. qui accu. non pos. pro quibus allegat glo. in c. ij. in verb. non teneris. de dolo & cont. lib. vj. & ibi etiam ponderant Mod.

Decimoquintò fallit, vbicunque verbum Canonis ponitur narratiuè, vel modaliter, secundum Ant. But. post Io. And. in d. c. publicato. & ibi Abb. & in d. c. cùm apostolica. allegato, vt not. dicitur per Spec. in tit. de all & dis. §. postliminio. versic. non obstat. licet in d. cap. cùm apostolica. nihil alleg. tamen Spec. in loco præalleg. hoc non firmat. de quo plenè per Io. de Imo. in d. c. cùm apostolica.

Decimosextò fallit, quia non sumitur argumentum à contrario sensu verborum causę impulsiuæ, nec fina

lis,quia cessante causa impulsiua, non cessat dispositio: vt not.in c. post renuntiationem. de renun.& est de mente Iac.But.Pet. & Bal.in d.l.conuēticula. & Ant.de But.in d.c.cùm apostolica.

Decimoseptimò fallit,quia dictum arg. non sumitur à contrario sensu verborū vnius causæ finalis, quia cessante vna,non cessat iuris dispositio: vt in §.affinitatis. Institut.de nup.& l.si verò.ff. de hære.instit. & not.in l.liberorum.§.notantur.ff.de iis,qui no.in fam.& in l.si ventri.§.in bonis.de priuil.credi.& in auth.de nup.in §.si verò.cum simil. B.Soc.reg.46.

¶ ARGVMENTVM à contrario sensu, habet locum in contractib.tex.est in l.inter socerum.§. cū inter. ff.de pact.dot.quem ad hoc reputat sing. Abb.in c. cum apostolica. de his,quæ fiunt à prælat.& Corsetus in suis sing.in verbo,argumentum.el ij.cui est similis in l.pecuniam.ff.si cert.pet.tenet Bal.in l.venditi,la ij.C.de actio.emp.

Amplia,hoc procedere siue in contractib.bonæ fidei, siue stricti iuris,tenet Bald.in l.apud antiquos.C.de fur.per dictas leges,refert Ro. in cons. cccxcix.incip.vt præsens consultatio clarior.

Limita dupliciter,vt per Ias.in l.j.ff. de offic. eius, cui man.est iurisd.& per Nico.Euerat.in loco,à contrario sensu. I.B.Dias.reg.49.

¶ ARGVMENTVM à contrario sensu, habet locum in testamento,& in vltimis voluntatibus.text.est in l.Lucius,la ij.ff.de hæredi. instit. quem dicit peregrinum Anto.Corset.in suis singul. in parte, argumentum.lo iiij.probat tex.in l.aliquando. ff.de conditio. & demonstratio. & in l. legatum purè. ff. de adim.leg.& in l. quod purè. in princip. ff. quando dies leg.ced.

Limita quatuor modis, vt per Ias.in l.j.ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. quorum tres, ante eum posuit Alex.ibi.ver.item habet locum.licet Ias.non referat eum in aliqua ex dictis limitationib. I.B.Dias,re.51.

¶ ARGVMENTVM à nomine appellatiuo,vel ab etymologia vocabuli,bene procedit.tex.est in c.forus. de verb.sign. text. in l. si pupillus. §. territorium. ff. eod.not. Abb.in c.j.de iud.Bar.& omnes in l.ij.§.appellata. ff. si cert. pet. plures remissiones colligit in hoc Felin.in proœm.Decretalium,in suprascriptione,quæ inci. Gregorius episcopus. versicul. secunda conclusio.

Limita præfatam regulam quinque modis,vt per Feli. in dicto proœmio. I.B.Dias.reg.50.

¶ ARGVMENTVM à simili validum est in iure.probat tex.in c.dudum.vers ad instar.de præb.in vj.& in c.in causis.de re iudic.& in cap.ij.de transla.episco. & in §.item si adhuc.-vers. huic est simile.inst. mand.

Amplia primò istam regulam procedere etiam in delictis.

Secundò, licet in omnibus non sit similitudo,quia sufficit,quod sit in eo,de quo agitur.

Tertiò amplia procedere etiam in consuetudine. Has ampliationes descripsit Dec.in c.translato. de cōsti. quem vide bene loquentem.

Limita istam reg.octo modis,vt per Fel.in c.ij. de spōs. & vide Dec.in alleg. c. translato. vbi etiam describit octo limitationes ad hanc regulam: quatuor quoque differunt à positis per Felin. vbi suprà. Et vide Nicol. Euerard. in loco à simili. vbi ponit x. limita. I.B.Dias.reg.52.

¶ ARGVMENTVM IN CAVSIS. Argumenta ista specialiter ad aliquid prosunt.

ff.de act.emp.l.tenetur.§.4.
ff.de manu.l.si verò non.§.antepen.
ff de vsufr.l.æquissimum.
ff.de aq.plu.arc.l.quod si.§.vlt.& l.vlt.
ff.de off.præf.vrb.l.1.§.2.3.5.6.& 7.& §.cul.
ff.pro socio.l.arbiter.
ff.de cond.indeb.l.indebiti.
ff.de mili.test.l.1.

Argumentum aduersus pupillum.

C.de Epis.& cle.l.orphan.
ff.de reb.eo.qui sub tu.l.si prædia.
ff.de dam.infe.l.damnū.§.si pu.§.si fund.§.si plu.

Argument.&c.& contrà.) Hæ sunt notæ. Azo.ru.102.

Argumentum, quòd qui vincit maiorem, fortassis & minorem

ff.de diuers.& temp.præscri.l.de accessionibus.
In Decre.19.si Romam.

CONTRA.

ff.qui pot.in pig.l.Claudius.

Argumentum, &c.) Quod in hanc Rub. dicitur, generale est,sed fallit in casib.vt in contraria R.dicitur. Azo,rub.103.

Arg.vnius ad alterum.

In Instit.de vsuc.§.res.
In Aut.cum de app.co.§.si quis prędictæ.
C.de eden.l.qui accusare.
C.de reb.cred.l.in bonæ fid.
C.de pact.l.traditionibus.
ff.de maio.25.ann.l.inter car.§.hoc,
ff.de ritu nupt.l.vlt.
ff.de pecul.l.ex facto.
ff.de solutionib.l.Stichum.§. à diuo.
ff.de acqui.rer.dom.l.qui Romæ.§.hæ.& §.interdum.& l.si filius.§.si rem. Azo.rub.103.

Plurium ad vnum.

C.de quadrien.præscrip.l.bene.in fi.

Argumentum,vt muliere ancilla manumissa, partu excepto,partus sit liber.

C.de agri.& cens.l.2.quoniam fundum.
C.de Lat.liber toll.l.sed sub.& §.illicò.
C.de liberal caus.l.placuit.
ff.de senato.l.emanci.
ff.si vsusf.pet.l.1.§.item.
ff.de cond.instit.l.quæ sub cond.§.si quis sub.
ff.de fideic.lib.l.generaliter.§.si quis seruum.
ff.de action.& oblig.l.obligationum.

Argumentum contrà.

ff.de adop.l.liberum.

Argument.vt muliere,&c.) Hæc quæstio scholastica posset esse, magis tamen pro libertate videtur respondendum:vt sic manumittere non possit:& ita mater principaliter & directò sit libera,partus per consequentiam non obstante pacto,quod rei naturæ aduersatur.vt ff.si vsusfr.pet.l.1.§.1.& vt in hac Rubr.dicitur. Azo,rub.103.

Ex sola cognitione quem puniri.

In Aut,vt lic,mat.& aui.§.quòd autem.

Ex periurio aliquem puniri.

In Aut.vt nulli iud.§.quia verò.
In Aut.vt lic.mat.& au. §. si quolibet. & §.quia verò. Azo,rub.103.

¶ ARGVMENTA à simili corruūt data dissimilitudine *,glos.j.in c.sicut vrgeri.j.q.j.& est bonus tex.in l. inter stipulantem.§.sacram. in vers.j-de verb.oblig. ibi,sed hæc dissimilia.& glos.in l.creditori.ff.de noui ope.nun.facit l.fi.de calumnia.

ADDITIO.

* Dissimilitudine. Vide Felin.in c.translato.de constit.

ſtit.& adde Maria. Socin.in conſ.ix.incip.proſequendo.j.parte. vbi dicit quòd ſimilitudo eſt contraria veritati.& omnia ſimilitudo eſt quoddam figmentum rei,non ipſa res. Ben.Vad.

Primò fallit, niſi eſſet ſimilitudo in eo, de quo quæritur: quia tunc procedit argu. dato quòd in aliis nõ ſint omnino ſimilia: vt probatur in c. quemadmodum.in princ.de iureiur.videlicet in ſimilitudine dicta inter matrimonium contractum & contrahendum:nam in multis eſt differentia inter ſponſalia de futuro,& matrimonium de præſenti: vt habetur in rubr.de ſpouſ.per gl.Accedit quod not. Hierony.in epiſt.ad Lauren.Papam, dum tractat de generatione Filij.& oſtendit, quòd eſt eiuſdem ſubſtantiæ,& eſſentiæ cum Patre, cùm inducit aliqua ſimilia ad probandum:& dicit,quòd iſta ſimilitudo ſufficit,licet nulla res caduca poſſet habere ſimilitudinẽ cũ Deo.Satis enim eſt, quòd habeat ſimilitudinẽ quò ad hoc,vt videatur in creatura eſſe quoddam ſimile quò ad Trinitatem probandam, licet in aliis ſit diſſimilitudo. Et Idem dicit Hierony. in exemplis caeterarum rerum, vbi ſufficit quòd ſit ſimilitudo illius partis aſſumptæ, licet in ceteris ſit diſſimilitudo. de quo etiam vide ſimilem tex.in c.cùm dilecti.de confir.vti.vel inut.& vide etiam per Io.And.in c.poteſt. de præb.in vj.quæ omnia bene nota. B.Soc.re.47.

¶ ARGVMENTVM. Argumentorum materia tractatur in l.conuenticulam.C.de ep. Riiſvvich.

¶ ARMA portare regulariter prohibitum eſt,C.vt armorum vſus inſcio Principe interdictus ſit. lib. xj.& in c.quid culpatur.xxiij.q.j.in c.clerici.de vita,& honeſta.cleri.& in authen.de armis.Circa quam regulam vltra Capol.in verb.armorum appellatione.ff. de verbo.ſign.vide Catel.Cot.in Memorabilibus iuris,in verbo,armorum vſus.Roma.in ſingul.cclxiij. Paul.Pariſ.in conſil.clxxj. volum.iiij.numero 17.Angel.Aret.in tracta.maleficiorum.in par.vno ſtocho ferreo.per totum.Petr.Bellug.in ſuo Speculo Principum: rub.xxvij. §.milites.numero 3. cum ſequentibus.Hãc regulam cum ſeptem limitationibus ponit Soc.in reg.xxx.

Hanc regulam vltra eum amplia primò, non ſolùm habere locum in armis offenſibilibus,verùm etiam defenſibilibus:cùm de iure Codicis dicatur regulariter non licere arma portare, niſi de Principis licentia.l.vnica.vt arm. vſus,ſed appellatione armorum etiam defenſibilia veniunt.vt in l.armorum.ff. de verb.ſing.licet de iure Digeſt. arma defenſibilia non erant prohibita portari,vt tenet Bar. in d.l.j.ff. ad leg.Iul. de vi.& pro iſta opi. eſt tex.de iure Anthen.in §.pen.in Auth.de armis & ita per illum tex. tenet Barb.in tract.de Cardi.leg.à latere.in v.q.numero 23.Fel in c.ita quorundam.numero 2.de Iudęis. Marc.à Mantua in lib vj. obſerua.liiij.per totam,maximè in fin.Ioan.Igneus in l.j. in §. occiſorum.nu.42.ff.ad Syllan.

Amplia ſecundò,vt non ſolùm liceat arma portare,verùm etiam eſt prohibitum à magiſtris armorum vẽdere arma priuatis perſonis:& nullus poteſt eſſe faber ad arma faciẽda,niſi deputari à publico.ita probat tex.in d.Auth.de armis.in prioc.

Tertiò amplia etiam ſi quis habeat arma in domo.l.j. & ibi gloſſ.ff.ad leg.Iul.& vi public.& in dicto Authe.de armis.

Limita primò vltra Socinum, vt hæc regula non habeat locum quando quis portat arma cauſa venationis.ita probat tex.in d.l.j.ff.ad leg.Iul.de vi publ. vbi tex.dicit,quòd licet tenere arma cauſa venationis in domo: ergo licet ea portare.& miror quòd tex.in l.j.& ij.C.de venatione ferarum.lib.xj. de armis nihil dicant.

Secundò limita,non procedere in nauigatione: quia tũc licet portare arma.vt in dicta l.j.ff.ad legem Iul. de vi public.

Tertiò limita in familiaribus, & ſeruitoribus inquiſitorum hæreticæ prauitatis: quia poſſunt portare arma:& ſi prohibeantur à iudicibus ſecularibus,puniuntur tanquam turbatores inquiſitionis hæreticæ prauitatis:vt eſt text.& ibi Doct.in Cle.ij.§.fi. de hæret.

Quartò limita,non habere locum in fratribus Hieroſolymitanis:quia bene poſſunt portare arma,vt ſunt hodie Commendatarij ſancti Ioannis, vt eſt gl.in c. duo ſunt.in gloſ.j.in fi.xj.q.j.

Quintò limita, non habere locum in militibus, vt eſt tex.ſecundum vnum intellectum,in l.iubemus.la j. C.de præpoſit.ſacri cubic.lib.xij. Quod tamen intelligo verum in veris militibus,qui ſunt in expeditione belli,vel fuerunt veri milites. ita Tiraq. de nobilitate,cap.xx.numero 68.& 72.Et ratio ſupradictæ limitationis eſt: quia miles arma portando, non facit rem illicitam,ex quo portat id,de quo eſt inueſtitus vt miles.ita tenet Bald. in cap.j.quid ſit inueſtitura. numer.50.in Vſibus feudorum. Porro ad hoc vt quis dicatur miles,ſunt ſex neceſſaria:Primò,quòd non ſit negotiator.l.j.C.negotiatores ne militent.libr.xij. Secundò, quòd examinetur, ſi ſit aptus ad militiam.l.j.C. qui militare non poſſunt. libro xij. Tertiò requiritur,quòd præſtet ſacramentum,quòd mortem pro republica nõ euitabit.l.milites.ff.ex quib.cauſis maiores. Quartò requiritur, quòd in brachiis ſignetur.l. iij. C. de fabricenſib. lib.xj.Quintò requiritur, quòd ei enſis accingatur: argumento textus in l. filiusfamiliâs. de teſtamen. militis.Sextò requiritur,quòd ſcribatur in libro, in quo ſunt ſcripti alij milites. l.ex eo.ff. de teſtamen. milit.& ita tenet gloſ. in d.l.milites.& de iſtis militibus, vt ſuprà dixi, loquitur iſta quinta fallentia: quia iſti ſunt propriè qui habent priuilegia militum,ſecundum gloſſ.in d.l.milites & eſt ſimilis gloſ. in Authentic.de mandatis principum. in §.final.in verbo,ſiquidem.& ita Lancelot. Galiaula in repetit.l.Centurio.numero 16.cum aliis ff. de vulgari,& pupillari.Et circa hanc limitationem vide quinquaginta priuilegia militum, per Marcum à Mantua, poſt repetitionem legis, precibus.C.de impube.& aliis. in nu.ducenteſimo trigeſimo.vbi per modum tractatus poſuit ſupradicta priuilegia, quæ etiam ponuntur in xij.volum.tractatuum, in tractatu de priuilegiis militaribus, eiuſdem Marci de Mantua.

Limita ſextò in Curialibus commorantibus in Curia Regis,& eorum ſeruitoribus.vt in d.l.fin.C.de præpoſitis ſacri cubiculi.lib.xij.Porrò Curiales dicuntur,qui aliquo modo ſunt Curię obligati:vt milites, ſiue aduocati:ſiue iudices,ſiue officiales,ſiue hiſtriones,vt dicit glo.in c.j.lj. diſtinct.

Septimò limita,non procedere in Doctorib. ita tenet Bartol.in l.Medicos.C.de profeſſo.& medi.lib.x.vbi tenet,quòd Doctores non debent a familia poteſtatis ſcrutari de armis.Pro qua opinione quia nihil allegat,facit:nam Doctores dicuntur milites, & milites excuſantur,vt ſuprà dixi.& illud dictum Bart.ſequitur Ioan. Leſnauderius in tract.de Doctorib.in

ij par.§.viij. Ludouic.Bologni in repetitione Authenticæ,habita.C.ne filius pro patre. Andr. Barb. in procœ. Clemen.in x. priuilegio Doctorum. Lanceiot.Galiau.in repet.l.Centurio.numero 24.ff. de vulgar.quam limitationem veram intelligo in Doctorib.qui sunt re ipsa professores: cum isti propriè militare dicantur,per ea quæ dixi suprà de militib. in quinta limitatione.idem videtur dicendum in aduocatis,cùm militare dicantur:vt in l.aduocati. C.de aduoca.diuers.iudicior. de quo vide Galiaul. in d.l.Centurio. numero 43. ibi not. Ludouic. Canet. Iaso. in l.ad egregias. numero 10.ff. de iureiurand.

Octauò limita quando quis portat arma ad sui defensionem:nam tunc videtur portare causa suæ salutis: vt in l.j.& pen.ff.ad leg.Iul.de vi publi.

Nonò limita,quando officialis dat licentiam ferendi arma:quia tunc non punitur ferens pœna portationis armorum:quam licentiam non potest expressè concedere,sed sub dissimulatione tantum.l.fi.C.de fabricensib.lib.x.

Decimò limita,non procedere in Curialib. filij Regis primogeniti,vt in l.bene à Zenone.C. de quadrien. præscrip.ibi,siue ab his,qui posteà digni fuerunt nomine Imperiali.& sic priuilegium quod habent Curiales Regis,attribuitur etiam Curialibus filij primogeniti Regis: quia filius primogenitus dicitur Rex in vita patris,vt in capit.cœpit. xxviij.quæstione prima,& ita tenet Andræas de Isernia in cap.j.de feudo Marchiæ.in vsibus feudorum.

Vndecimò limita,non procedere de iure Regio: quia de iure Regio,nisi conuersi nouiter in regno Granatensi, omnes alij possunt ensem secum ferre: vt est Pragmatica lv.edita in Curtis de Valladolid. anno Domini 1523. posteà autem fuit statutum in Pragm.lxxij.Toleti,anno Domini 1525. vt etiam pugionem vel sicam cum ense possit quis portare per totum diem & noctem vsque ad certam horam ibi positam:Posteà autem fuit promulgata alia Prag. lxxij.de Madrid. anno Domini 1534. in qua fuit statutum,quòd omnes illi qui portauerint ensem cum pugione de nocte post horam prohibitam,si lumen secum portauerint, non possit familia eis arma auferre.idem etiam fuit statutum in omnibus illis qui de mane vadunt ad laborandum. P.Duen.reg.55.

¶ Arma portare regulariter prohibitum est, vt est tex.in c.clerici.de vita & honesta.cler.xxij. q.j.c.cóuenit,vt armorum vsus.&c. lib.xj. & in auth.de armis.in rubro,in §.penult.

Primo fallit in officialibus, & eorū familia,quibus permissum est arma portare:vt est tex.in l.arma ad salutē.§.fi.ff.de offi.præfect.vig.& ibi tenet Bald.extendens illum tex.ad familiā episcopi, qui cùm habeat merum,& mistum imperiū in sua diœcesi:ergo,&c. Idem est in officialibus legati de laterc.

Secundò fallit in illo, qui vellet ire ad suas possessiones:quia tunc potest arma portare, secundum Nicol.de Neapol.in l.final.per illum tex.de proxi.sacr. scri.libr.xij. & idem tenet Andr. de Isern.in c.j.§. si quis.de pace tenen.in vsib.feud.

Tertiò fallit si quis portaret arma ligata:quia tunc posset,vt in d.§.si quis.

Quartò fallit vbicunque quis portaret arma ad panem incidendum , vel ad aptandum pennas: vt est glo.singul.in § prohibemus. in verbo, minores. in auth.de armis.pro qua est tex.in c. lator.de homi. & pro eo bene faciunt not. per Bart.in l.pediculis. ff.de auro & arg lega.vbi dicitur, quòd si statuto caueatur, quòd portans arma offendibilia puniatur, & aliquis portet defendibilia, puta tabulam & similia, quæ possunt esse offendibilia,an puniatur pœna statuti? & dicit inspiciendam esse consuetudinem , ad quem actum quis illa vtitur.ita etiam dicit Bal.in l.j. ff.de vi publ.bene facit tex.in d.§.prohibemur.& gl. vbi , si quis vteretur tali gladio ad percutiendum, quod posito quòd talibus gladiis consuetum sit vti communiter per omnes ad incidendum panes , & similia , & talem rem fuerit fabricatus , tamen talis portans intentione percutiendi cum eo, punitur: vt est text.in d.ver.permittimus. quem ad hoc ponderat ibi Barb. in suo tract. de præsta. Card. & ad hoc etiam nota all.per Barto.in d.l.pediculis. de auro & argento.

Additio.

* Defendibilia. Sed quid de lorica vel aliis armis defendibilibus,vide Ias.Instit.de act.in §.ex maleficiis. nume.82.

Quintò fallit,vbi quis portat arma ad occidendum bānitum, stante statuto, quòd bannitus possit impunè offendi. ita dicit Bald. in d. c. j. §. si quis rusticus. de pac.iur.fir.vers.& sanè.& c. præterea. de offi.dele. & l.ij.ff.de iuris.om.iu.& ita etiam tenuit Barb. in loco præallegato.ad hoc alleg.tex.iuncta gl.in cap.an gladium.xxij. quæstion. v.

Sextò fallit in clericis, qui transeunt per periculosa loca, quibus etiam est licitum arma portare ad terrorem,non autem ad nocendum: aliàs efficerentur irregulares,secundum Ant.de But.in c.clerici.de vita, & honest.cler.

Septimò fallit dicta regula, nisi Potestas ex causa legitima permitteret portare arma , putà propter guerram vel partialitates :quia licet per ius commune,vel statutum sit prohibitum , & Potestas seruare statuta iurauit,tamen ex causa potest dispensare cótra illum statutum: hoc fuit singulare dictum Bald. in commēto rubr.C.qui admitti.& idem tenet etiā in l.obseruare.in §.proficisci.versic. primò quæro.ff. de offi. procons. Adde tamen, quòd illi quibus permissum est portare arma , non possunt portare illa coram iudice *, neque in congregatione, nec in cœtu scholarium, neque in palatio principis , vel cœtu communis consilij,secundum Ang.in l.armatos. ff.ad leg.Iul.de vi pub. facit text. in d.§.si quis rusticus. & Bald.ibi expressè firmat. B. Socin.reg.48.

Additio.

* Iudice. Adde Ias.Instit.de malefic. in versi.ex maleficiis.numer.87

¶ Arma portare regulariter prohibitum est. l.1.& per totum titu.C. vt armo. vsus insc. prin. interd.sit, lib.11. C.qui culpatur.23.quæstio.1.c.clerici.de vita & honest.cleri.Authen.de armis,columna 6.

Fallit in 7.casibus,vt per Soc.reg.30.vltra Soc, Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 11.à Pet. Duen.reg.55. Fallit in 5.casibus, vt per Marsil. in praxi crim. §.pro complemento.num.2.

Assessori salarium non debetur ante finem anni. Bald. • Paulus de Castro & Alexan.in l.diem functo.de off assess.

Ampliatur in 2.casibus,vt per Iaso.in d.l. diem functo, Fallit in 4.casibus,vt per Purp.in Rub. de off. assess. numero 189.

Amittere rem non videtur, cuius propria non fuit.l. non videtur.ff.de reg iur.l.1.§.1.ff. quibus mod. vsufruct.amit.

Fallit vt per Der. in d. l. non videtur rem.

Allegatio generalis quando sufficiat, distinguendo declarat Bened. Capra, in suo tract. reg. 84.

Aquam recolligere licet habenti molendinum in parte superiori: hanc regulam cum 5. limitatio. ponit Rip. in l. quo minus, ff. de flumi. nu. 95.

Aduersarius meus dicitur qui mecum in lite contendit. ampliatur in 8. casib. vt per Ripam in c. de quo vult, de iud. num. 11. Don. Fina. lib. 5.

¶ ARMA portare prohibetur regulariter. De vi. & ho. cle. c. clerici. 32. q. 1. c. conue. auth. de armis. §. pen. Vi de fallen. Socin. Riisvvich.

¶ ARMA portantes puniens statutum, non intelligitur de paruis cultellis idoneis ad scindendum pennas, auth. de armis. in fin. versi. cultellos, Angel. l. 1. ff. ad l. Iul. de vi. l. si pignore. §. furem. ff. de furt. Fel. ea. ita. colum. 1. de re iud. Abb. cap. clerici. de vit. & hon. cler. gl. rubr. C. de fabric. lib. 11. Corn. cons. 77. libr. 2. col. fin. Rom. l. 1. §. occisorum. ff. ad Syll. Aret. in tract. Malefi. ver. vno stocho. Ioan. Anan. cap. laror. de homicid. Alex. l. fi. ff. ad l. Iul. de vi publ. Ioan. Plat. l. 1. C. de vsu arm. lib. 10. & est com. Med. reg. 5.

¶ ARMA si quis portauerit contra reformationem statuti factam, quæ dicit, vt quis puniatur secundum formam statuti, si statutum nihil disponit, talis reformatio non valet, nisi ex coniectura appareat de qua pœna intelligi possit. l. in testamento. la 2. ff. de conditio. & demonst. vel nisi de iure aliqua debeatur pœna. capitulo 1. qualit. dom. propriet. priu. Roma. & Ias. l. admonendi. lectura 2. nu. 28. ff. de iur. iur. Medic. reg. 10.

¶ ARS imitatur naturam, in quãtum potest. de adop. l. de adopt. Inst. eo. §. minorem.

Arte non conceditur, quod naturaliter denegatur. l. vbi pugnantia. de reg. iur. Riisvvich.

¶ ASCENDENTES succedunt descendentibus. Hanc reg. probat tex. in l. nam & si parentibus. ff. de inof. testam. text. de iure Regio in l. 6. & 7. in legibus Tauri: per quas est correcta l. 4. titu. 13. parte 6. & lex 10. titu. 6 libr. 3. fori. Circa quam reg. vide Arnoldum Ferron. in gl. ad consuetudines Burdigalenses, in 2. parte, in tit. de testamentis. §. 4. & §. 11. Hãc regulam ponit Nicol. de Vbaldis in tracta. de successio. ab intesta. in 2. part. in 4. q. numer. 7. cum sequentibus: vbi eam limitat quinque modis. Eandem regulam cum sex limitationibus ponit Bart. de Chassan. in consuetud. Burgund. in tit. des successions. rubr. 7. §. 6. nu. 1. cum aliis.

Secundam verò limitationem quam ponit ibi Chassan. scilicet in matre, quæ intra annum non petit tutorem filiis, sublimitat sex modis Nico. de Vbal. vbi suprà, numer. 14. Eandem ipsam limit. ampliat vndecim modis, & sublimitat quatuordecim Ioan. de Neuiza. in Sylua nuptiali, lib. 2. nume. 53. quam refert & ponit easdem ampliationes & limitationes Bernar. de Luco in regula 458.

Limita septimò, & primò vltra Chassanæum, quandò pater fecit substitutionem pupillarem filio suo: nam tunc mater priuatur eius successione. ita probat text. in l. Papinianus. in §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testam. & in ca. si pater. de testam. libr. 6. & vltra Doct. vbique hæc est vera limitatio secundum Tiraq. vbi refert alios Doct. in legib. Connubialib. in glo. 5. nume. 60. Arnoldus Ferron. in d. §. 11. Iacobinus de sancto Georg. in l. fin. numer. 37. C. de edicto diui Adria. tollen. licet contrarium, & malè, teneat Io. Coras. in l. precib. n. 19. C. de impub. & aliis substi.

Octauò limita in feudalibus: vt in c. 1. de natura successionis feud. in vsib. feudorum. & quæ dicam in sequenti regula. P. Duen. re. 61.

¶ ASCENDENTES in feudalib. non succedunt descendentib. hanc reg. probat tex. in c. 1. in prin. de natura successio. feud. De iure Regio tex. in l. 7. titu. 26. parte 4. Circa quam regulam vide Matur. Montanum in Authent. de hæreditatib. ab intesta. venientibus.

Hanc regulam, vbi eam quadrupliciter limitat, ponit Barth. de Chassan. in titu. des successions. Rubr. 7. §. 6. nume. 3. cum aliis: quas limitationes ad literam ante eum posuit Franc. Curt. Iun. in tract. feudor. in 2. parte 3. partis principalis. q. 17. nu. 42. cum sequentibus. P. Duen. reg. 62.

¶ ASSECVRATIO data soluitur morte assecurantis, nisi nomine dignitatis concessa fuerit, vt dicam inferius, vers. fideiussor. Med. trac. 2. par.

¶ ASSERERE verisimiliter quis nõ debet quod ignorat. de ac. emp. l. 3. §. quidam tamen.

Attentatio punitur, licet aliquid secutum non sit. C. de Sic. l. si quis cum telo. C. ad l. Iul. ma. l. si quisquis. Vide Soci.

Audacia quæ vertitur circa licita, approbatur. de libe. & posth. l. Gallus. §. videndum. Et è diuerso. C. vnde vi. l. si quis in tantum. Riisvvich.

¶ ASSERTIO geminata idem operatur sicuti si fuisset iurata: in terminis Fel. c. si cautio. num. 36. de fid. instr. Ceph. cons. 35. num. 11. simil. Marsil. l. 1. §. quæstioni. numer. 2. ff. de quæst. & l. 1. num. 38. C. ad l. Cornel. de sicar. Med. reg. 2.

¶ ASSERTIO solius vulnerati iurata, etsi haud plenè probet contra vulnerantem. l. si quis in graui. §. primo. ff. ad Senatusconsult. Syllan. facere tamen ad torturam, indicium, quibusdam videtur: glos. in l. secunda. in verb. cauit. C. de calumniat. Angelus in d. l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad Syllania. Ana. in singul. xxvj. casus est, quòd si quis. volumine tertio. post Angel. in dict. l. secunda. C. de calumnia. tex. in l. tertia. §. primo. in princip. ff. ad Syllania. iuuat. l. 1. §. vltimo. in fi. eod. In contrariam iuit sententiam, August. apud Angelum in malefi. Tracta. in verb. qui Iudex ad probationem. versicu. tu autem. numer. 12. hac ratione illectus, quòd non omnes qui è corporis vinculis euolant, sint sancti (vt ille ait) Ioannes: & verius ac humanius, quod August. & aliis pluribus, & placuit, & visum est, aliis non existentibus indiciis, crediderim: & ita vtimur. An autem sola læsi assertio, hæredem accusatorem, à calumnia ac expensis exuat, & liberet, scintillam degustabis. re. 130. C. Batan.

Exculpatio (vt sic loquar) offensi, adeò inquisitum onere eximit, & omnia delere indicia creditur, vt nec torqueri, ne dicam condemnari queat: aureum Baldi dictum, in l. prima. numero 32. C. commun. de leg. Alexand. in dicto consilio vigesimoquarto. versic. fortifico. volum. 2. allega. text. in l. Paulus, la 2. §. 1. ff. de bon. liberti. iuncta l. secunda. in fi. ff. ad Senatusconsult. Sylla. Felin. in cap. 1. circa fi. de præsumptio. Hyppolit. consilio lxvj. post reditum. & singul. xxij. confessio. Thomas Grammat. Neapo. in voto xxiiij. in causa Nicol. & singul. 55. nota bene Albert. de Gandin. eius in malefic. Tract. titu. de transact. & pact. in malefic. numero 16. in princip. Augustin. apud Angel. eius in malefic. Tract. in verb. qui Iudex ad probationem. versicu. tu autem. præalleg. quod sic accipias velim, si aliundè in contrarium non emer-

gant probationes:vt regula præceden.numero tertio,consignatum literis videre est: Et ita vt paròm a.it nihil,sola vulnerari assertio,seu exculpatio, reo proficiat, vt & parùm accusatorem iuuat: ita vtimur:ad huius regu. enucleationem, repete præcedentes. Exculpationem, esse innocentiæ rei indicium,mordicùs tenuit Hyppolit.de Marsil.in Pract. §.diligenter.numero 260. quamuis reum ea assertione non iuuari,alibi numero 118.eodem §.dixerit. C.Baran.

¶ ASSERTIONI matris in articulo mortis factæ,asserentis in dicto tempore filium ex adulterio,vel dãnato coito genitum. An ei credendum sit, tu tene, quòd non regulariter.secundum Cyn. in l.si vicinis. C.de nup.Boe.q.299.numero 4.7.& 9.Alexand.consil.55.volum.1.Angel.in l. septimo mense. ff. de stat. hom.Alexand.cons.157.in 2.dub.numer.2. volum. 5. Ratio est,quia sola assertio non sufficit, vbi veritas requiritur.secundum Ancha.cons.202.nume.5.text. in l.fin.§.fin.ff.de probat.& ibi Flor.Bald. & Iacob. de S.Georg.Mars.in l.1.§.ad quęstionem.ff.de quæst. num.3.& hoc sauore matrimonij, quia filius in domo natus præsumitur esse patris, & attenta tali præsumptione,quæ est pro filio, matri nullo modo est credendum, esto etiam quod cum alio commertium haberet.Ita in cap. illud. de præsumpt.& cap. tanta.qui filij sint legit.& ibi communiter Doct.sed Boer.quæst.299.numer.7.& 8.Dec. in c. per tuas.de probat. vbi considerat in simul cohabitationem, nominationem,& tractatum: & ob id assertio patris,vel matris nullo modo præiudicat filio in contrarium.Ita Alexan.in l.neque professio. C. de testa. Abba.in d.cap.per tuas.gloss.in l.posthumus. §.fin. in verb.probetur. ff. de liber.& posthum. Bald.in l. non nudis.C.de probatio. cum aliis. Bald.consilio 180.numero 3. volu. 3. idem consil. 219. numero 3. volum.2.

Priorò fallit, quando pater confiteretur illum non esse filium suum, & notoriè constaret in loco patrem esse inhabilem & impotentem ad generandum & procreandum propter indispositionem virę. & Fulgos.consil.212.quædam mulier. Dec.in ca.per tuas.num.40.de probat.& Bald.cons.437.numer.6. volu.eod.

Secundò fallit,quando pater constare vellet de annali absentia,& de reuersione facta illico mater puerum peperit,& ideo cohabitatio præcedens nil sibi in hoc opitulatur, vt l. filium. ff. de iis qui sunt sui vel alien.iur.Abb.in c.intelleximus.de adult.

Tertiò fallit,quando in vicinia loci, varia est opinio gentium de natiuitate filij,scientibus vicinis,& de educatione in domo patris putatiui,ex quo alimentatio magis appropinquat & accedit naturali charitati quam nominatio & tractatus, vnde probatio filiationis & consanguinitatis per solam famam probatur.vt in capit. 12. libr. 1. statut. Venet. & in l. Nouell.

Assertio solius vulnerati iurata, licet non plenè probet contra vulnerantem.l. si quis in graui.§.primo. ad Syllan.tamen facit indicium ad torturam. glos. singul.in l.secunda.in verb.cauit.C.de calumn. Angel.in dicta l.si quis in graui. §. si quis moriens. ad Sylla. Aoincellus in singu. xxxvj. casus est, quòd si aliquis vulneratur.Contrarium & melius tenet Alexand.in consilio decimoquarto, ponderatis. volumine tertio.post Angel.in dicta l.secunda. C. de calumn.licet dictum solius volnerati prosit reo ad exculpandum:quia fauorabilior semper est liberatio, quàm condemnatio.l.Arrianus.de actio. & obligat. l.absentem.in l.præses.de pœn. Alexan.in d.cons.14. M.Chærianus.

¶ ASSESSORIS officium soluitur morte,l.prima.C. de offic. eius. debetur tamen salarium mortuo assessore hæredibus.Ias.l. diem functorum, numero 8. vbi Doctor.Comm. ff. de offic. assessor. hoc idem si moriatur præses, eo enim casu assessori salarium debetur,Alexand.Ias.Dec.& omnes post Barto. d.l. diem functo. ff. de offic. assessor. concordant cum hac concl.Doctor.Comm.l.more,ff.de iurisd. omn. iudic. vbi Fulgos. numero vigesimoquinto. not.l. cum post.ff.de administr.tutor.l. qui habeant. ff. de rebus dubiis.l.quod principi.l.si Augustæ. ff. de leg. 2.& dicam infer.latiùs, in vers.delegatio. Medic. tract.2.par.

¶ ASSESSORIS imperitia non excusat iudicem à pœna iudicis malè iudicantis, sed bene excusat à pœna retortionis.glos.magna, in fine. in l. secunda.ff.quod quisque iuris. quam ibi sequuntur Doctores.tenet Bald. in l. mancipia. C. de seruis fugitiuis.

Limita tripliciter,vt per Felin.in c.super quæstionum. §.verum.de offic.deleg. I.B.Dias re.54.

¶ ASSESSORI ante finem officij salarium non debet solui.Hanc reg.ponont Bal.Paul. de Cast. & Alexan.in secundo notabili, in l. diem functo.per text. ibi.ff.de offi.assessoris.facit etiam text. in l. si seruus communis meus,& castrensis.ff.de postul. ser. vbi probatur quòd ibi salarium debetur pro mercede laboris,tunc in fine tantùm debet solui.

Amplia primò, idem esse in medico. ita probat glos. in l. vnica,in verbo,consequantur.C.de suffrag.& ibi Bald.in 8.quæst.vbi probatur quòd medicus non debet habere salarium ab infirmo,nisi cùm sanus fuerit.idem tenet Bar.in l.1.in §.diuus.num.16.ff.de var. & extraordin.cognit.pro qua opinione est text.expressus.& ibi Bart.expressè eum ad hoc not. in l.archiatri.C.de profes.& medic.lib.x.ita tenet Ias.in §. triplici.num.56.Instit.de action.& vide Fel. in c.presbyterum.num.4.de homicidio.

Amplia secundò idem esse in aduocato. ita ponunt Doctor.in locis supradictis, in prima ampliatione. facit textus in l.quisquis.C.de postulan.quod etiam tenet Ias.in d.l.diem functo.num.11,

Hanc regulam limita quatuor modis, vt per Francisc. Purpur.in Rubr.ff.de offic.asses.numer.189 Et circa 4.fallentiam ibi positam per eum, scilicet, quòd si ante terminum potestas decessit, & per assessorem non stetit,illo casu integrum salarium assessori debetur.ita probat text.& ibi Paul. de Castr.& Ias.in 3, notab.in d.l.diem functo,& quia ista est quæstio necessaria & difficilis,omissis fundamentis quæ in hac opin.solent pro vtraque parte adduci, dico ei salarium deberi si est promissum:& si datum est, non competere repetitionem.ita probat tex.in l.qui operas.ff.locati.vbi dicit text.qui operas locauit, totius temporis mercedem debet habere,si per ipsum non stetit quo minus operas præstet. idem probat tex.in l.1.§.diuos.ff.de var.& extraordin. cogni.& in l.pen.& fin.ff.de condic.da.causa.& in l. 4. & in l. si quis.C.de princip.agent.in reb.libr.12.& in l.fina.C. de domest.& protect.libr.12.& vltra Barto.in d.§.diuus.nu.13.ita tenet Innoc.in c.propter sterilitatem. & ibi Io.de Imo.num.13.vbi dicit communiter Legistas ita tenere.Eandem opin.dicit esse Communem Ias.

Iaſ.in d.l.iuem functo.numero 36.Dect.in conſil. 70. numer.1.Guido Papa in deciſ. 112. Ludoui. Bolign. notabiliter in conſil.lxxj.Eandem opin. dicit etiam eſſe communem Franciſ. de Ripa in tract. de peſte: in parte, de priuileg.contractis in cauſa peſtis.num. 114. Eandem opin.dicit etiam communem, Lauren. Syluan.in conſilio 28.numer.17.& 18.& 20.quæ opinio approbatur hodie de iure Regio, per tex.in l.4. ti.31.partita ſecunda. Eſt etiam pro iſta opinione gloſſa expreſſa & communiter approbata in d.§.diuus.in verbo, repeti.in medio. P. Duen.re.63.

¶ ATTENTATIO punitur, licet aliquid ſequutum* non ſit,l.is qui cum telo. C.ad leg.Cornel.de ſic.& l. quiſquis. C.ad leg.Iul.maieſt.

ADDITIO.

* Sequutum. Vide Bald.in conſ.276.& Franc. Aret. in conſil.49. Bened.Vad.

Primò fallit hæc regula in caſibus, quos ponunt Canon.in c.1.de eo qui mit. in poſſ.& primò, quando ſtaret per ipſum delinquētem, quominùs perficiat. l.qui falſam.ff.de falſis.ſecundum Innoc.in d.c.j.

Secundò fallit, quando eſſet tale delictum, in quo pœna ipſo iure imponeretur: cùm tunc locum habeat ipſa pœna ſi delictum non ſit perfectum, etiam ſi non ſit deuentum ad actum propinquum: quia tunc punitur arbit.iudi.vt habetur cap.cùm in cunctis. extrà, de elect.& cap.perpetuæ.eod. titu. in 6.& voluit Ioann.Andr.in regula, in pœnis.de regul. iur. in mercur.

Tertiò fallit in pœnis impoſitis per ſtatuta: cum tales pœnæ non habeant locum in delictis non conſummatis, etiam ſi deuētum ſit ad actum propinquum: verba enim ſtatuti exigunt actum perfectum, vt volunt not. Doct.in l.1.§.diuus.ff. de ſicar. & d.l. is, qui cum telo.C.eod.pro quo etiam facit, quia ſtatuta debent intelligi in caſu vero, & non ficto. l.3.§.hæc verba. de negot. geſt. l. quicquid adſtringendæ. de verborum obligat.ſecundum Nicol.in d.c.j. extra, de eo qui mit.in poſſeſ.

Quartò fallit, vbi etiam ſi habuiſſet effectū, nemini nocuiſſet: probatur ex eo quod no.gl.pen.in c.quanto. de iuſt.& iure.ex qua colligunt ibi Doct. ꝙ quando falſitas committitur circa id, quod de ſe non probat, non nocet.quod dicit ibi Imo. eſſe menti tenendum: refert & ſequitur Felin.in ſuo tract.quando conatus punitur, in 2.fallen. Ben.Vad.

Quintò fallit, quando non habuit actum exteriorem, ſed ſtetit in ſola voluntate, etiam cum conſenſu rationis: quia illa cogitatio non punitur. l.cogitationis.ff.de pœn.not.Alber.de Roſ.in 2.par.ſtatu.q.168. in ci.Cy.quærit.& Saly.in d.l.is, qui cum telo.& eleganter Card.poſt Matth.in cle.1.in princip.in 3.q.de vſu.dicens, ꝙ qui errat in corde, in caſu illius clem. non tamen procedit ad exteriora, quò ad eccleſiam non eſt excommunicatus, ſed quò ad Deum ſic.& allegat multa quæ refert, & ſequitur Felyn.in d.ſuo tract.in 3.fallen. Ben.Vad.

Sextò fallit in delictis non atrocioribus: quia in ipſis pro effectu non habetur attentatio, ſecundum Bal. in l.ſi quis non dicam.de epiſco.& cler.in ſol.quam dat ad l.1.ff.quod quiſque iuris.refert latiùs & ſequitur Fel.loco ſuprà alleg.in 5.fall. Ben.Vad.

Septimò fallit in excommunicatione, & aliis cenſuris, quia ad eas incurrendas requiritur factum, ſecundum Car.in c.prætereà requiſiſti.ad fi.de appel. in illa quæſt. quando excommunicatur quis, ſi appellauerit, an incurrat excommunicationem quando ſe parat ad appellandum, an verò quando appellauerit. refert & ſequitur Felin. latiùs loco ſuprà alleg.in 6.fallen. Bened.Vad.

Octauò fallit in factis ciuilib. quia tunc non punitur pro effectu, vt ſentit glo.parua, & ibi expreſsè Bald. in l.ſi conſliterit.C.fin.reg.refert & ſequitur Fel. loco ſuprà alleg.in 6.fallen. Bened.Vad.reg.49.

¶ ATTESTATIONES teſtium licet ſint inualidæ, de conſenſu tamen partium conualidari poſſunt. Hanc regulam ponit Bald.per tex.ibi in l.fin.num.1. C.de teſtib.gloſ.in c.cum cauſam, quæ inter Archiepiſcopum.eod.tit.de teſtibus.

Limita primò, niſi teſtes fuiſſent recepti ante litem conteſtatam, & ſic in caſu non permiſſo, quia regulariter non poſſunt recipi teſtes lite non conteſtata, vt per totum, vt lite non conteſtata: nam tunc tales atteſtationes inualidæ non poſſunt conualidari de conſenſu partium: ita concludit Bald. in l.prima.ff. de feriis & in Authenti.ſi quis in aliquo.C.de edendo. Ratio ſupradictæ limitationis eſt, quia litis conteſtatio, & ſimiles actus, qui ſunt de ſubſtantialibus iudiciis, non poſſunt tolli conſenſu partium: ita notabiliter concludit gloſ.in cap.de cauſis. de officio delegat.& ſic iſte defectus non poteſt ſuppleri conſenſu partium: aliàs autem ſecùs, ſcilicet, ſi teſtes non iurati depoſuiſſent: nam tunc licet eorum dicta ſint inualida, poſſunt tamen conualidari partium conſenſu: & ita debet intelligi gloſſa in dicto c. cùm cauſa.

Secundò limita, in dictis teſtium, qui corrupti depoſuiſſent ita, non poſſunt conualidari conſenſu partium, ita concludit Bart.in Authen. atqui ſemel. C. de probat. vbi etiam dicit, quod illud quod ſolemus dicere, quòd publicatis atteſtationibus, non ſunt alij teſtes recipiendi ſuper eiſdem articulis, debet intelligi, & limitari niſi interueniat conſenſus partium: ita tenet Abb.in capit.fraternitatis. de teſtib. quod dicit communiter teneri Paul.Pariſ.in d. cap. fraternitatis.num.53.de teſtib.

Tertiò limita, ſi atteſtationes eſſent nullæ, eò quia receptæ per iudicem incompetentem non poſſunt cōualidari conſenſu partium, per id quod habetur in toto tit.C.ſi à non compet.iudice.& in cap. at ſi clerici.de iudiciis.quod verum puto, niſi ſua iuriſdictio poſſit prorogari conſenſu partium, per id quod habetur in l.ſecunda.ff.de iudic.& in l.ſi qui ex conſenſu.C.de epiſcop.audien. tractat Iaſ. in l.prima. §.& poſt operis.nume.11.cum aliis.ff.de noui oper. nun. P.Duen.reg.50.

¶ AVDIENDVS non eſt qui ſine actione experitur, reo repugnante, & inuito. Hanc regulam probat text.in l.ſi pupilli.in §.videamus.ff. de negotiis geſtis.& in l.ſi quid poſſeſſor.in §.penultim.ff. de petitione hæreditatis.& in l.quoties.in §.primo.ff.de adminiſtr.tut.

Hanc regul.limitat quinque modis, Zaſius in l.ſi Titius, numer.7.cum ſequentib.ff.de verbo.obligatio. P.Duen.reg.64.

¶ AVFERRI poteſt princeps ius alterius ſine cauſa, quando ipſum in modico offenderet, Alexand. conſilio ducenteſimonoigeſimoquinto. columna quinta.libr.2.Bart.l.fi.C.ſi contra ius vel vtil.publ. Doct.com.c.quæ in eccleſiarum.de conſt.conc.gl.l.

ſeruitu

seruitutes.ver. in commodo.ff.de serui.l.sed cum. vbi glo.fin.ff.ad Trebel.glos.l.si quis à principe. ver. impetrauit.ff.ne quid in loco publi. gloss. cap. cum olim.ver.præiudicium.de consuet.Iaso.l.quominus. q.11 ff.de flum.Bald.l.1.colum.2. ff. de const. princi. glo.l.quoties.versic.sine graui.C.de præc.imp.offe. Med.reg.5.

¶ AVFERRE. Non videtur ablatum, quod alteri non est oblatum.

ff.de restit.maio.l.nec vtilem.
ff.de acquir.poss.l.peregrè. Azoru.104.

¶ AVGMENTVM debet regulari, secundum naturam sui præexistentis, seu eius cui accedit. Probatur ista regula in l.etiam.vbi Bartolus, Baldus & Doctores. C.de iure dotium.& in l.inter socerum.§.cùm iuret. ff.de pactis dotal.ponit Albert. Brun. in tractatu de augmentario. & diminutione monetarum, quam corroborat & ampliat quinque modis.

Limita duodecim modis, vt per eum ibi. Et in materia augmenti, vide regulas infrà, in verbo, cótractibus. & in verbo, nihil.& in verbo, obligatio. & in verbo, onus.& in verbo, pensio.& in verbo, priuilegium. & in verbo, testamento. Bern.Dias reg.57.

¶ AVGMENTVM debet regulari secundum naturam sui præexistentis, siue eius cui accedit, l.etiam, vbi Bart.Bald.& doct.C.de iure dot. l.inter socerum, §. cum iuter, ff.de pact.dota.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 12.ab Albe.Bru.in tract.de aug.& dimi.mo.fol.8.

Augmentum non facit rem desinere esse talem, hanc regulam cum 7.declarationib. ponit Alber. Bru.in tract.de aug.& dimi.fol.7.vers.4.conclusio.

Augetur pensio, vel merces, vbi augmentum rei est in bonitate, seu reditu. Fallit in 11. casibus, secundum Albe.Bru.in tract.de aug.& dimi.mo.fol.14.ver.decima quarta conclusio. Don.Fina.lib.5.

¶ ASTROLABIVM. Qui videt in astrolabio pœniteat duobus annis.

Extrà, de sorti.ex tuarum. Viuiennus reg.36.

¶ AVVS succedit in locum patris in successione descendentium, ita nepos succedit in locum filij in successione ascendentium altero filio extante, & hoc ratione correlatiuorum.Ias.& com.Doct.auth. defuncto.C.ad Tertull.concor.Dec.Pedem. 140.numerò 7.Ronchegallus.leg.eandem.numero 43.ff.de duo.reis.Iaso.l.final.numero 29. C.de iud. vid.toll. Medic.reg.9.

¶ AVIA non potest præiudicare nepoti, immo siue tutrix, siue non ei reddere rationem teneatur, Bald. l.cum oportet.§.fin.C.de bon. quæ liber. Soci.cons. 2.vol.1.in terminis.num.2.l.1.& seq.ff.de tut. & rat.distrahend. Med.reg.8.

¶ AVSTERITAS nimia reprobatur, ideo facultas generalis alicui concessa verberandi intelligitur cum moderamine.l.1.ff.de his qui sunt sui.§.fin. inst. eod. vnde licet dominus possit verberare seruum, maritus vxorem, magister scholarem, Abbas monachum hæc intelligi debent cum moderamine iustitiæ nisi in casibus à iure expressis.ita Doct. com. sentiunt d. loco, Medic.reg.1.

¶ AVTHENTICA, bona damnatorú.C.de bo. dam.limitatur quadrupliciter, vt per Matt. Laud. in tract. de fisco.in §.5.incip.auth.bona dánatorú. Soc.re.54.

¶ AVTHEN.ex causa.C.de lib.præter.quo ad conseruationem legatorum, non habet locum quando filius, siue natus, siue posthumus, est præteritus ignoranter à patre. Voluit Barto. in d.authen.cuius opinionem dicit Ias.æquiorem, & magis communiter approbari, qui prius per totam præcedentem de eius veritate discussit.

Amplia singulariter secundùm eum, etiamsi nato posthumo, post eius natiuitatem, aliquos annos testator superuixit: pro quo refert Francisc. de Aret. in consil.xciij.incip.viso legato.qui mouetur per text. in l.si filius.versic.si verò adhuc militante.ff.de testa. milit.quod dicit notandum Ias.quia multi assererent oppositum.

Limita quinque modis, vt per Iasonem. Soc.re.55.

¶ AVTHENTICA, malæ fidei*. C. de præscrip.long. tem.an & quando locum habeat, in §.rursum. in authen.vt sponsl.largi.

ADDITIO.

* Malę fidei. Vide limitationes ibidem datas, per Paulum de Castro.

Primò hæc auth.locum habet tantummodò in præscript.non autem in vsucap.rerum mobil. in quibus loquitur: quia in vsucapione mobilium non loquitur: ergo vt exorbitans non extendenda. Barto. in l. Pompo.§.cùm quis.ff.de acquir.posses.

Secundò d.auth.locum habet, quando verus dominus, contra quem præscribitur est ignorans: ergo cùm sciens, locum non habebit: nec longissimum tempus in præscribendo spectatur, sed sufficit longum: vt in l.1.C.eod.tit.& Bar.in d.§.cùm quis.Bald. & Salyc.in d.auth.malæ fidei.

Tertiò d.authent. locum habet in primo emptore, qui emit à bonæ fidei poss.non autem loquitur de secundo emptore mediato, & per consequens de authentic.nostra præscriptione determinata non tangit.ita etiam dicit Bar.in dicto §.cùm quis.& etiam in d.authen.malæ fidei.

Quartò ista authent. loquitur in præscriptione longi temporis, non longissimi temporis: quia fides mala nullo tempore non nocet: vt l.omnes.& l.sicut. de præscrip.xxx.annorum.

Quintò illa auth.habet locum in alienatione voluntaria, secùs in necessaria: vt d.l.Pomponius.§.iussi.

Sextò dicit Bart.in l.rem quæ nobis.ff. de acquirend, posses.in vers.sed volendo.super ista glos.& Imo.& Cyn. quòd sicut ille, qui habet causam actualem à bonæ fidei possessore præscribit, ita etiam qui habet publicianam: vt in d.§.cùm quis. in prin.sed hoc est falsum secundum Iaco. de Are.& Cyn. in d.auth. malæ fidei, vt ibi per eos vide.

Septimò dicit, quòd illa authen. debet intelligi de habente causam ab eo, qui habebat malam fidem à principio suæ traditionis, secùs si posteà habuisset malam fidem: vt per gl.notab.in l. item. §. res.& ibi Bar.ff.de alie.iud.mutan.causa fac. & est ratio, quia de iure nostro mala fides superueniens non nocet, etiam ipsi malæ fidei possessori: ergo & multominus nocere debet ipsi singulari successori.

Octauò fallit, pone quòd obligo omnia bona mea tibi, postea scienter alieno fundum, an emptor poterit præscribere contra emptorem creditoris? & dicit Ang.quòd sic: quia illa auth.habet locum in præscribente domum, non autem pignus; ergo ad illud non extenditur, & maximè, quòd sit pauci præiudicij: vt in l.fi.C.quæ res pign.oblig.pos.

Nonò non habet locum quando simpliciter de acquisitione fructuum tractatur: quia ibi loquitur de acqui.do.ita dicunt Doct.& Flor.in l.vitia.C.de acqui. ren.posses.

Decimò non habet locum nisi in præscriptione sufficiat

ciat bona fides sine tit. vt in seruitutibus, vt l. si quis diuortio. ff. si ser. vend. ita dicit Ioan. And. in cap. j. de præscrip. in vj.

Vndecimò non habet locum, si præscriberentur actiones: quia tantummodò habet locum in præscribente rem corporalem: vt dicit Iacob. de Aret. in d. authen. malæ fidei.

Duodecimò fallit, quia illa authentica habet locum, quando agitur de malæ fidei actore, non autem ficto vel præsumpto: & ideò si agitur de mala fide præsumpta, super veritate nihil innouat. facit quod not. Angel, & Bald. in dicto §. Publiciana. quæ omnia tene menti singulariter perpetuò, & limita pro ut intelligit Anton. in mala fide. & vide etiam Rapha. in dicta l. rem quæ nobis. & d. §. rursus. vbi posuit alias ab istis. & scripsit in §. fortuitè. de vsucap. vbi vide.

Tertiodecimò fallit, vbi successor vult inchoare præscriptionem ex persona sua: nam etiam de æquitate canonica non nocet mala fides, secundum Dynum in regula, poss. & Bart. in l. cùm mulier. ff. de diuer. & tempo. præscript. & hanc limitationem ponit Bald. l. nihil. C. pro hærede. Moder. tamen & Anton. in ca. si diligenti. de præscript. contrarium tenent. sed concordæ opin. vt per Paulum de Castr. in l. ancilla. C. de furtis.

Quartodecimò fallit, licet de iure Canonico superueniens mala fides interrumpat præscriptionem. dicto cap. fin. tamen secùs est si quis cœperit dubitare, an res possessa pertineat ad se, an non: quo casu etiam authen. malæ fidei, non habet locum de iure Canonico: vt per Innoc. in d. c. fin. & sequitur Barto. in l. naturam. de vsucap.

Quintodecimò fallit, vbi idem est quod suprà, si primò per factam præscriptionem bona fide completam interueniat scientia rei in aliquo. de maiot. & obed. in c. cùm dilectus.

Sextodecimò dom. Anto. limitat, authen. malæ fidei. quando vnus interrumpit aduersus alios. ita tenet glos. in l. si fundum. §. fi. ff. de acquir. pos. l. sicut. C. de præscript. xxx. annorum. Soc. reg. 51.

¶ AVTHENTICA, qui semel. C. quo. & quando iu. & an, & quando locum habeat.

Primò fallit dicta authentica in criminalibus, glos. in l. absentem. ff. de pœn. licet Imol. dubitet in dicta authentica, qui semel.

Secundò fallit, si conueni te coram vno iudice, posteà volo desistere, & conuenire te coram alio: quia tunc & incontinenti cado meo iure: text. est not. in l. vnic. in fi. C. de cad. tollen. & hoc vult Cyn. in l. nulli. in fin. C. de iudic.

Tertiò fallit, quia ille qui dedit libellum contra vnum non prohibetur dare contra alium, & cõtra eius hæredem: vt not. Bat. in l. 1. §. fi. ff. de prætor. stipul.

Quartò fallit, secundum Paul. de Cast. in d. authentic. qui semel: quando reus non fuit citatus, vel non comparuit in termino: licet posteà comparens reperiret libellum datum: tamen quia non fuit citatus, non haberet beneficium authen. qui semel. & potest procedere eo modo, quo ibi dicitur. & dicit, quòd istud est speciale d. authen. licet per Doctor. non tangatur.

Quintò fallit, quando vellet opponere exceptiones contra ius, vt l. minor ex his. ff. de regul. iur. & hoc tenet in d. authen. Alb. versic. sed nunquid proponens exceptionem.

Sextò fallit, quando pluries idẽ petitur coram eodem iudice, & instatur: quia hoc potest fieri secundum Alb. in d. authen. quia hoc non inducit contrarietatem, sed omne desiderium geminantis petitionem. arg. ff. de lib. le. & l. j. in princip. ff. de ven. inspicien. & l. si conuenerit. ff. de pign. act. 31. q. 1. Loth. & not. per doc. in c. dilectus. ad si. de appel. licet sibi non sit contrarius Papa, tamen potest conuenire ne distrahatur per tot libellos siue petitiones, arg. l. implens. ff. de exer. Barto. in l. in commodato. §. fi. ff. commod. B. Socin.

Septimò fallit inquantum d. auth. necessitatem imponit quod fiat persecutio per actorem super libello porrecto: quia procedit quando actor est contumax, vt patet in l. si prius. & ibi hoc voluit Bar. de õper. no. nun. in 6. opp. 3. partis. & clarius Imo. B. Vad.

Octauò fallit per id quod habetur in ca. pastoralis. de causa pos. & proprie. & ibi per Io. Andr. & Innocen. quia fallit in casu illius c. quando quis vult auctoritate iudicis suspẽdere petitorium primò inchoatum, & vult transire ad possessorium. quod limita secundum Imo. in d. l. si prius. Bene. Vad. re. 50.

¶ AVTHORARI sibi proprio & ad sui vtilitatem nemo potest. l. j. ff. de author. tut.

Primò fallit, quia quis potest præstare authoritatem in officio proprio ad suum commodum & damnum. tex. est not. in l. si pactum. §. fin. de manu. vin.

Secundo fallit, quando quis potest præstare authoritatem in officio proprio, & nõ ad executionẽ facti. tex. est in l. fistulas. §. 1. de contrah. emp. B. Soc. re. 53.

¶ AVTHORITAS doctoris solùm est probabilis & non necessaria. Hanc regulam ponit Bart. in l. 1. nu. 2. ff. si certum petat. per text. in l. 1. C. de professor. & medicis qui in vrbe Constantinopolitana. libr. 12. & per notata in l. j. C. de legib. & in l. si de interpretatione. ff. eod. tit. quam opinionem Bart. dicit esse communem Francisc. Cur. Iun. in cons. 136. num. 8. & in cons. 160. num. 4.

Hanc regulam amplia tripliciter, & limita duobus modis, vt per Francis. Purpur. in d. l. 1. num. 134. vsque ad num. 140. ff. si certum petat. Soc. reg. 66.

¶ AVTHORITAS, quæ à tutore pupillo in contractu præstari debet aut in alio negotio sufficit quod incontinenti præstetur; quia quod parum distat nihil distare videtur, & quæ incontinenti fiunt censetur inesse. l. lecta. vbi Doc. com. ff. si cer. pet. Bar. l. si quis mihi bona. §. Iussum. ff. de acq. hær. Io. And. in ad. Spe. in tit. de Cess. act. col. 4. vers. sed nunquid, gl. & Barto. l. obligari. §. tutor. ff. de auct. tutor. Tiraq. in tract. rete. conuent. §. 1. gl. 5. nu. 7. Med. reg. 5.

¶ AVTHORITAS quando requiritur, non sufficit simpliciter consentire, sed sicut verbum sonat, debet expressè authoritas præstari. Hanc regulam probat text. in l. 1. in §. mutus. ff. de tutelis. vbi mutus tutor dari non potest. Rationem reddit ibi text. quia authoritatem præbere non potest. idem probat glos. in l. 3. & ibi Bartol. & alij. ff. de authorit. tutor. Hanc opinionem regulæ dicit esse communem Francisc. Aretinus in l. gerit. nume. 7. ff. de acquiren. hæredit. & circa eandem regulam vide notabiliter Syluestrum in §. tutor autem. per totum, Insti. de authoritate tutorum.

Hanc regulam ponit Tiraq. in legib. connubialib. in gl. 3. in prin. vsque ad num. 16. & à num. 16. vsque nu. 39. eam limitat octo modis. Soc. re. 65.

¶ AVTHORITAS quando requiritur, non sufficit simpliciter consentire, sed sicut verbum sonat debet expressè authoritas præstari, l. 1. §. mutus. ff. de tutel.

tutel.hanc regulam dicit esse communem Aret.in l. gerit,num.7.ff.de acquir.hæred.

Fallit in 8.casib.vt per Tiraq.in legibus connub. glos.3. in prin.vsque ad num.16.

Authoritas doctoris solum est probabilis & non necessaria,l.1.C.de profes.& medi. Barto.in l.1. num.2. ff.si certum pet.ampliatur to2.casib.vt per Purp.in d.l.num.134.

Authoritate propria nulli subdito Regis competit ius sibi dicere.l.si quis in tantam.C.vnde vi.l.extat. ff.quod metus causa.l.nullus, vbi glos.C.de iudic. l.vnica.C.ne quis in sua causa.l.Iulianus.ff.de iud.

Fallit in 7. casibus, vt per Socin.regu.34. fallit in 20. casibus,vt per Anto.de Tremulis in addit.ad prati. Huberti de Bonacurso,in Rubr.9.quib.mod. examen ordinarij. fallit in 21.casibus, vt per Matth.de Afflict.in constitution.Neapolitan. libr.1. Rubric.8. numer.14.eandem regulam ponit Matth. de Afflict. & limitat in 38.casibus.cap.1.numer.43.de pace iuramenti firmanda,in vsib.feudo. ampliatur in 40. casibus,& limitatur in 42.ab Anto.Gabri.lib.5. de acquit.poss. conclu.1.

Fallit in 10.casibus,vt per Barto.in l.generali.C. de decurio.libr.10.videas Dec.in l.non est singulis.ff.de re gu.iur.fallit vt per Marsil.singu.405.fallit vt per Socin.regul.195.

Authoritatem præstare sibi & ad sui vtilitatem nemo potest.l.1.ff.de auto.tuto.

Fallit in 2.casibus, vt per Socin.in tract. fallentiarum, regul.35.

Authoritas Principis excusat.hanc regulam cum multis limitationibus ponit Damasi.regu.70. Donat. Fina.lib.5.

¶ Avthoritas.Vide Emptor.

Authoritas maiorum,& in illicitis excusat.14.q.5.cap. dixit.

Authoritate propria nemo ius sibi dicere potest.Quorum leg.l.1.§.1.C.ne quis in sua cau.l.7. Vel suam iniuriam vindicare.23.q.4.c.inter querelas.q.5.cap.de occidendis. Rufvvich.

¶ Avthoritatem principis,vel regis excusate.

Pro.

Ext.de app.c.cùm parati.
12.q.2.c.de rebus.
63.dist.c.Salonitanæ.

Contra.

6.q.1.c.in canonibus.
12.q.2.c.quicunque.
16.q.8.c.decimas.
23.q.vlt.c.quo iusu.
24.q.2.c.sanè.

Solvtio.

Si clericus habeat regalia à rege, licet sit prælatus ecclesiæ,tenetur ire ad regem,si prius vocetur ab eo, quàm ab episcopo.18.dist.c.si episcopus metropolitanus.Si autem vocaretur propter causam spiritualem à Papa,licet prius vocatus sit à rege, tenetur ire ad Papam,neque in eadem causa propter hoc contumax potest iudicari,cùm ad suum tribunal vocatus iuerit,D.de re iud.l.contumacia.§.contumaces. Damas.reg.60.

Avthoritate propria alicui sibi ius dicente rem * suam vendicare * non licet.l.si quis in tantam.C. vnde vi.

Additio.

* Vendicare.Adde Ias.Institutio.de actio.in princip. num.74.

Et in ista regula sua fundata videtur æquitas.l.extat. ff.quod metus causa.quæ vt vides hic per Socinum quatuor modis limitatur. tu adde alios decem casus in quibus licitè quis ius sibi propria authoritate facit,quas ponit Bart.in l.generali.C. de decur. libro x.& Bald.in cap.1.§.1.de pace iuram.fit. quos non refero.

Primò fallit contra debitorem fugitiuum:quia licet eum capere propria authoritate:vt l. ait Prætor. §. debitorem.ff.de is,quæ in frau. cre.& limita ipsum §.vt patet ibi in margine text. hoc tamen verum est, secundum Bartolum in dicta l. ait Prætor. nisi debitor ille similiter esset fugitiuus tempore contractus:quia tunc sibi imputetur quare secum contraxit,secundum Baldum in dicta l.1, de is, quæ in frau.alij verò tenent contrarium:sed opinio Bar. est communis.

Secundò fallit,quia contra nocturnum depopulatorem licitum est vendicare rem meam, & eum occidere.l.1.C.quando liceat.

Tertiò fallit, vbi esset actum inter partes, vt possit rem suam propria authoritate vendicare:quia tunc licitum est propria authoritate vendicare. casus est in l.2.C.de pignor.

Quartò fallit in legatario, qui potest rem legatam vendicare ante aditam hæreditatem. casus est in l. non dubium.C.de legibus.& no.in dicta l.prima.C. quando lic.

Quintò fallit vltra istum nisi per iudicem aliter iustitia haberi non possit.glos.in l. nullus. C. de iudic.& in cap.ius gentium.1.distinct.

Alio modo istam regulam limitat nota. Alexand. in consilio sexagesimoquarto.incip.& si celeberrimè. libr.3.

Septimò limitat Imo.consi.16.viso casu.

Et aliis modis Abb.in cap.1.de dolo & contu. quæ per te ipsum videre poteris. Soc.reg.52.

¶ Avthoritate propria non potest quis venire contra proprium iuramentum,aliàs est periurus:vt in c.præiudicandum.22.q.2.& in c.peruenit.de iureiur.& in c.& si Christus.de iureiuran. & in c.cum dilectus.de temp.ordin.

Amplia istam conclusionem quadrupliciter, & limita duobus modis,vt per Felinum in capitul.2.de sponsalibus. I.B.Dias reg.56.

¶ Avthoritate propria nulli subdito Regis competit ius sibi dicere.Hanc regulam probat tex. in l.si quis in tantam.C.vnde vi.in l.extat.ff.quod metus causa.in l.nullus.& ibi glos.C.de Iudæis.in l.vnica.C.ne quis in sua causa ius sibi dicat.& in l. Iulianus ff.de iudic.De iure Regio est text.in l.10. titu.4. parte 3.& in l.2. titu.14. libr.3. ordinamenti. Circa quam regulam vide Franc.de Ripa in c.sæpe.nu.68. de restitut.spoliat. Hippol. de Marsil.in singul. 167. Hierony.Cagnol.in l.non est singulis, nu.2. cum sequentib.ff.de reg.iur.Dec.in cap. cùm venissent.nu. 45.de iudiciis.

Hanc regulam,vbi eam limitat septem modis, ponit Socinus in regula 34.

Limita viginti modis,vt per Antonium de Tremol.ad practicam, Bonacurs.in rubrica 9. quibus modis examen ordinarij iudicis declinatur, in additione ad numerum 3.cum sequentibus. Eandem regulam ponit,& limitat Afflict.in constitutionib.Neap.lib.1. rubr.8.num.14.vsque ad num.47.in cap.1.numer.43. vsque ad numer.93.de pace iuramento firmanda.in Vsibus feudorum. P.Duen.re.67.

¶ AVXILIVM ferēs delicti participem se facit. Ad l. Aqu. l. item Mela. Vide Postea Minor. inf. Rusvvich.

¶ AVXILIO nouo indigent, quę de nouo emergunt. De inter. actio. l. de ætate. §. ex causa. & ibi Bartolus. De ventre inspiciendo. l. 1. Idem.

¶ AVXILIVM præstans non tenetur, nisi fuerit in dolo. Bartol. in l. sæpè. de ver. sig.

Non debet quis ex eo auxilium petere, quod impugnare nititur. C. de pact. l. cùm proponas. de censi. c. cū olim. de reg. iur. in vj. e. ex eo. de inoff. test. l. 8. §. meminisse. de his qui. vt indig. l. post legatum. l. si. C. de lega. l. si legaturus. Rüsvvich.

¶ AVXILIVM. PROCVRATIO. Bonifac. reg. lxviij. Potest quis per aliū, quod potest facere per seipsum. §. j. per quas person. ager. poss. in Insti. l. si vo ius. §. idem Iulianus, & §. idem ait. de iniur. Viuiennus.

¶ AVXILIVM quod præstatur implorando misericordiam superioris, istud auxilium regulariter est permissum, nec est punibile, l. si fuerit, & l. quidam. ff. de reb. dub.

Fallit in 5. casib. quos no. Bened. Cap. in suo tractat. cōclu. 80. num. 34.

Præstans opem vel auxilium, tenetur eadem pœna qua principalis, l. is qui opem, ff. de furt.

Fallit in 6. casib. secundum Benedict. Capr. in d. conclusio. 80. nu. 42. vbi multa videas in materia auxilij.

Fallit in 14. casibus, secundum Campeg. in tract. de test. conclusio. 433. Fallit, vt no. Blanc. in praxi crim. fol. 117. & fol. 119. ponit defensiones pro imputato pro auxilio, & de materia auxilij, videas Carer. in praxi crim. §. homicidium. Fallit in 7. casibus, vt per Marsil. in praxi crimin. §. constante, numero 50. & per eundem in sing. 15. Ampliatur in 6. casib. vt per Bru. in repet. ca. 1. de homi. Fallit in 8. casib. vt per Felin. in c. sicut dignū, de homi. Ampliatur in 2. casi. & limitatur in 7. à Io. Villa. in rep. l. diuus, ff. ad l. Cor. de sic.

Auxiliari, vel iuuare alterum nemo tenetur. Communis est opinio in lege vt vim, ff. de iust & iure.

Fallit in 6. casib. vt per Fel. in cap. quando, de sen. exc.

Fallit in 3. casibus, vt per Ioan. Bolog. in d. l. vt vim, numero 80.. Don. Fina, lib. 4.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Secundus.

B

ANNITI non debet quis pro modica iniuria in aliquem illata etiam si iudici inseretur, item nec modica iniuria irrogat infamiam, glos. c. cum te. de re iudic. Bald. l. quicunque. C. de seru. fugit. l. quamuis. ff. de cōd. & dem, conc. simul. Spec. in titu. de in integr. rest versi. item iudex. Arch. capi. non potest. de præb. 6. Ioan. And. cap. si proponente, de rescri. Angel. l. infamem. ff. de public. iud. Rom. consilio 91. colum. 2. Medic. reg. 5

¶ BANNITVS ex forma statuti in territorio bannientis nihil acquirere potest etiam per subiectam personam, vt seruū vel filium, not. Ang. & Mod & Ludo. de Roma. in l. antistius. §. fin. ff. de acquir. hæred.

Primò fallit, vbi ista acquisitio sit potius odiosa, quàm fauorabilis: quia tunc poterit acquirere. l. si quis solidum. & hoc ibi ponit Bal. ff. de hæred. instit. & hoc tenet gl. in l. ij. §. nemo. de cap. dimi. quę etiā dicit, quod licet bānitus desinit esse ciuis, vt l. manumissione. §. qui deficiunt. eod. tit. & l. fin. de leg. ij. & ibi plenè, nō tamen desinit esse in eius odium.

Secūdò fallit, nisi ipsi bannito seu eius seruo sit aliquid relictum, cùm hoc, vt vendat: quia tunc non obstāre statuto valet ista acquisitio. ponit Bald. in l. cum quęsti. in fi. C. de leg. adde gl. & Io. And. in c. super. in verbo, dominū. de reli. do. in vj. dicentem, quòd licet ordo minorum nun possit sibi aliquid acquirere, tamē ei relinqui potest cum hac conditione, vt debeat vēdere. & hanc fallent. probat Ludouic.

Tertiò limita, nisi acquisitio facta ipsi bannito resultet in fauorem reipublicæ aut ciuitatis: nam si resultet in fauorem talem, acquirit nihilominus: vt not. Bar. in l. si quis contrariis. ff. ad Velleian. per illum text. & in l. in cogitatione. eod. tit.

Quartò fallit in acquisitione dominij consistentis in mero facto: quia illa ratione non obstante potest acquiri. hoc eleganter dicit disputasse Bald. in l. ij. in fi. suorum responsorum. ff. de iurisdict. omn. iudi. allegat tex. in l. j. §. vxori. ff. de acquiren. posses. has fallētias ponit Ludoui. in d. l. Antistius. §. io liberis. pręal. in princip. regulæ. B. Soc. re. 54.

¶ BANNITVS potest impunè occidi, ex dispositione statuti: ponunt Bar. & Bald. per illum tex. in l. ij. C. quādo lic. sine iud. se vindic. Bald. in l. Gracchus. per illum tex. C. de adulteris.

Limita quinque modis, vt per Iaso. in reperit. l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. quem vide: quia pro ipsa principali regula plures allegat. Et vide Felin. in c. quæ in ecclesiarum. de constitut. vbi ponit nouem limitationes. B. Dias. re. 58.

¶ BANNITVS ex forma statuti potest impunè occidi. Hanc regulam ponit Bartolus, Baldus, Iason, & Philip. Dec. in l. vt vim. ff. de iustit. & iure. Ratio est, quia bannitus est transfuga, & hostis ciuitatis: vt in l. amissione. §. j. ff. de capitis diminutione. Hostis autē ciuitatis potest impunè occidi, l. j. ff. de sicariis. & in l. minimè. ff. de religio. & sumpt. fune. Hanc opinionē tenet Bart. in l. vbi pactum. C. de transact. & in l. j. C quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare. Abbas in capit. fi. de consuetudine. Felinus in c. quæ in ecclesiarum. num. 5. de constitutionibus. Ias. in l. omnes populi. in repetitio. num. 46. ff. de iustitia & iure. Hippolytus in l. j. ff. de sicariis, & in singu. cl. Marcus Mantua. in consilio ccvj. numero 1. Afflic. in constit. Neapol. libr. ij. Rubr. iij. per totum. Carellianus verbo, statuta quòd bānitus. circa quam regulam vide Ioan. Igneum in l. iij. §. si ex stipulatu. nu. 70. ff. ad senatusconsultum Syllanianum.

Hanc regulā ponit Bernardus de Luco in regula lviij. vbi refert Ias. qui eam limitat quinque modis, vbi suprà in d. l. omnes populi & Felinum, qui eam limitat nouem modis, in d. c. quæ in ecclesiarum.

Quam regulam vltra ens amplia primò procedere in occidente bannitum ignoranter: quia ignorabat eum bannitum esse. ita tenet Barr. in l. inter omnes. in §. rectè. numero quarto. ff. de furtis. & in l. genero. per illum text. ff. de his, qui not. infam. Alexand. in j. volum. consil. 114. num. 4. Hippol. in pract. crimi. nu. tertio, & in l j. numero 69. ff. de sicariis. & in consilio 55. num. 6. Nellus in 2. par. secund. temp. quæstione 25. numero 25. in tractatu bannitorum.

Amplia secundò in occidente bannitum qui erat rebannitus, non tamen adhuc erat cancellatus de bāno: nam occidendu eum punitur. ita tenet Paul. de Castro in l. si de eo. ff. de acquir. poss. Bal. in l. Labeo. in fin. ff. de pact. Alex. in d. cons. cxiiij. nu. 5. Hippolytus de Marsiliis in l. j. num. 70. ff. de sicariis. & in practica criminali in §. aggredior. num. 4. & cons. lv. numero 7.

Tertiò amplia, si bannitus, fuisset indebitè cancellatus à banno, occidens eum non punitur sicut si non fuisset cancellatus: ita tenet Bald. in c. j. in princ. hic finitur lex Corradi, in vsibus Feudorum. Bart. post Rayne. in l. si eum seruum. ff. de donat. inter vir. & vxo. Cæpola in consi. vij. num. 1. cum sequentibus. Nellus in tract. bannitorum, in j. parte tertij temporis. q. iij. num. 3. Hippolytus in l. j. num. 7. ff. de sicariis. & in singulari cccxl. & in practica criminali, in §. aggredior. num. 5. vbi dicit, quòd dicitur iniustè cancellatus, si non appareat causa cancellationis, secundum Bald. in c. cùm super. num. 18. de re iudicata. & in l. si non sortem. in §. adeò. ff. de condict. indebi. & in l. si præses. in fin. C. quomodo, & quando iudex. idem Hippolytus in dicto consil. lv. numer. 5.

Quartò amplia vt etiam procedat, si statutum dicat simpliciter bannitum offendi posse, licèt non dicat occidi: nam etiam tūc occidi potest. ita tenet Ioan. And. in additionibus ad Speculum. in tit. de const. in additione fin. in fine. Raynerius, & Bart. in l. iij. in §. fin. ff. de alimentis, & ciba. lega. Albe. in j. parte statutorum. q. v. & viij. Nellus de S. Geminiano in tracta. bannitorum. in ij. parte ij. temporis. q. vij. versi. examinatis quæstionibus. Paul. de Cast. & ibi Florianus in l. binas ædes. numer. 4. ff. de seruitut. vrba. prædio. Paulus, Alexan. & Ias. in l. in suis. ff. de liberis & posthumis. Hippolytus in l. vni. num. 37. C. de raptu virg.

Quintò amplia, etiam si bannitus notificasset occisori cancellationem factam à banno: nam nō teneretur credere ipsi bannito, nisi ostenderet publicum instrumentum cancellationis, & gratiæ. ita Bart. quem sequitur Iason ibi in l. non solum. §. morte. ff. de noui operis nunt. & ibi Ant. Rubeus. num. 64. Marianus Socinus Iunior in consil. lviij. num. 12. volum. j. Hippolytus in l. j. num. 72. ff. de sicariis.

Sextò amplia in bannito occidente alium bannitum: nam potest impunè occidi. ita Bald. in l. cùm mulier. num. 4. versi. statuto cauetur. ff. soluto matrimonio. & ibi Alexand. Hippolytus in practica criminali, in §. aggredior. nu. 53. Felinus in capi. cum duobus. de sententia excommunicationis.

Septimò amplia in occidente bannitum qui iniustè bannitus erat: nam propter bannum, etiam si esset iniustum, excusatur. ita tenet Dinus in l. penult. ff. de adulteriis. Bar. in lege, ex hoc rescripto. ff. de ventre inspiciendo. & in lege, siue vxor. ff. de donationibus inter virum & vxorem. & in l. iij. §. si seruus. ff. de acqui. possessio. Ciuus in Authentica, si vxor. C. de repudiis. Bald. in l. j. C. de pœnis. & in l. j. ff. solut. matri. Angel. in l. quis sit fugitiuus. in §. item apud Labeonem. ff. de ædili. edict. Bartol. in l. ij. in §. hæc actio. ff. vi bonorum raptorum. idem Bartol. Alexand. & Ias. in l. iiij. in §. condemnatum. nu. 34. ff. de re iudicata. & in l. iij. in §. si seruus. num. 8. ff. de acquir. poss. Cæpola in consi. vij. num. 7. in consiliis criminalibus. Sebastianus Vantius in tract. de nullit. sentētiarum. rubr. viij. quoties & intra quod tempus de nullita. agi possit. num. 44.

Octauò amplia, etiam si quis occidat filium, aut patrem, aut dominum bannitum, vel fratrem, non punitur, ita Bar. & Alex. ibi, in additionibus, in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adult. Felinus in cap. quæ in ecclesiarum. nume. 5. de constitutio. Hippolytus in lege, vnica. numero 20. C. de raptu virgi. idem Hippolytus in consi. cxix. num. 18. Iason in dicta l. omnes populi. num. 47. Hippolytus in lege prima, in §. prætereà. ff. de quæsti. Eandem opinionem sequitur Gerardus de Petra Sancta in singu. ij. pro qua opinione facit quod notat Marcus de Mantua in l. veluti. ff. de iust. & iure. Contrariam tamen opinionem tenet Angelus in d. §. liberto. & in Authent. de incestis nuptiis, in principio, numero 1. Eandem opinionem examinat, & tenet contra Bartol. Ludouicus Gome. in dicto §. rursus. num. 22. quam opinionem sequitur Cæpola in cōsi. v. nu. 26. in cons. criminalibus. Nellus in tracta. bannit. in ij. parte secundi temporis, quæst. x. nu. 10. quam intellige & declara, vt in finali limitatione huius Regulæ.

Amplia nonò non occidendo bannitum, sed etiam nō bannitum, verùm de proximo banniendum. ita Ias. in l. quamuis. nu. 7. C. de inoffi. testa. & in Auth. si qua mulier. C. de sacrosanctis ecclesi. nu. 23. Hippolytus in l. vnic. nu. 74. C. de raptu virgi. & in cons. xcvij.

Hanc regulam sic ampliaram vltra Iasonem in dicta l. omnes populi. nu. 45. vbi limitat eā quinque modis: & Felinum dicto c. qui in ecclesiarum. vbi limitat eā nouem modis.

Limita primò secundum Iasonem in d. l. omnes popul. num. 46. quòd tale statutum non valet de iure Canonico, nec procedit, dato, quòd de iure ciuili valeat. ita tenet Hostien. & cæteri Canonistæ in capi. fin. de consuetudine. quam refert & sequitur Bal. in l. j. numero nono. C. si à non compet. iudice iudic. esse dicatur.

Limita secundò, non procedere in foro conscientiæ: quia iste occidens bannitum, etiam si faciat ex forma statuti, peccat: & in foro poli non est excusatus, maximè si hoc non facit respectu reipublicæ & animo exequēdi statutum, sed animo fundendi sanguinem humanum. ita tenet Ioan. Andr. in rubr. de constitutionibus. Sanctus Thomas ij. quæsti. lxiiij. Bald. in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. Alber. in iiij. parte statutorum. quæsti. xix. Felinus in capi. quæ in ecclesiarum. num. 14. de constit. Pro qua opinione est gloss. in cano. inter hæc. xxxiij. quæst. ij. vbi probatur quòd licet maritus defendatur à pœna homicidij, propter adulterium vxoris: l. Gracchus. C. de adulteriis. non tamen defenditur à pœna æterna: vt in d. capi. inter hæc. & ita per illum tex. tenet Abbas in repeti. capit. cùm esses. num. 16. de testa. Felinus in cap. j. nume. 2. de præscriptionibus. Fortunius Garcia in tract. de vltimo fine iuris Canonici & Ciuilis. illatione xj. Ias. in l. vbi pactum. numero 16. C. de transact. Neuizan. Sylua nuptiali, libr. j. num. 85. Ludoui. Gomezius in §. fuerat. num. 52. Instit. de actio. And. Tiraq. in ix. lege connubiali. nu. 4. & ex Theologis idem voluit diuus Thomas in iiij. Sententiarum, distinc. xxxvij. quæsti. iij. articu. j. & ibi Richardus & omnes doct. Alensis in libr. viij. suę summæ, titu. ij. arr. iiij. Robertus Holcot in commentariis in Sapientiam Salomonis, lectione xlij. Aug. in Summa, in verbo, homicidium. el j. §. vj. & in verbo, vxor. in §. iiij. & ante eos hoc tenuit diuus August. in libr. ij. de adulterinis coniugibus. capit. xiiij. & sequenti. Imò fortius etiam in foro fori non excusatur secundum Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. numero 42. de consti. Gomezius in d. num.

numero 62.&ſic ſuprà dictum ſtatutum,& leges quę permittũt vindictam, cùm agatur de peccato in eis non valent nec tenent, ſed attenditur diſpoſitio Canonum:vt in ca.fin.de conſuet. in ca. nouit. de iudiciis.in ca. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. & ita concludit Rochus de Corte in trac. de conſuetudine.numero 140.vbi vult, quòd diſpoſitio text. in l.j.& ij.C.quando liceat vnicuique ſine iud.ſe vindicare.non procedat in foro eccleſiæ nec Cæſaris, tanquam nutritiua peccati, nec ad hoc obſtat tex. in c.ij.de homicidio. vbi eſt diſpoſitio iuris Canonici,& permittitur fur nocturnus occidi: quia dico, quòd non eſt verum, dato quod ſit diſpoſitio Canonica ac procedat in foro conſcientiæ : imò non procedit.ita probatur in ca. cùm dilecti & in c. ad noſtram.de emptione & venditione, vbi ſunt iura canonica,& per illorum diſpoſitionem permittitur contrahentibus ſe inuicem decipere, vſque ad dimidiam : tamen illa diſpoſitio canonica non procedit in foro conſcientiæ:ita tenet Anto.de Butrio ibi,allegando diuum Thom. & Ioan. Crot. vbi plura refert,in repetit.capi.ij.in j.nota.de conſt. lib. vj.Gomezius in d.§.ſupereſt.num.54.Gerar.de Petra Sancta in ſing.xxij.Iaſ.in §.ſed iſtæ quidem.num.104. Inſtit.de action.& ibi Gomez.vbi dicit iſtam eſſe Communem opinionem & eam examinat,in ca.ij. num. 7.de conſt.libro 6. & in dubio præſumitur bannitus potius occiſus cauſa odij particularis quàm reipublicæ:vt in can.omnes.6.quæſt.1.& ita tenet Ant.Rubeus in repe.l.non ſolùm.§.morte.legis,non ſolùm. num.647.ff.de noui operis.

Limita tertiò quandocunque bannitus eſſet de proximo rebanniendus:nam tunc impunè occidi non poteſt.ita Bal.in l.1.in §.ſerui.ff.ad Syllanianum. Cæpola in conſi.xxxix.in criminalibus.Hippo.in ſing.cvj. & in pract.criminali,in §. aggredior. nume.27.& 30. & in conſi.x.& lxvj.& xciiij. Quod tamen intelligo, ſi ſciebat rebãniendum eſſe de proximo:alias mitiori pœna punitur:vt ex ſupra dictis patet.

Quartò limita in occidente bannitum qui cõmuni exiſtimatione reputabatur pro non bannito. ita Ang. de Peruſio in l.ſi duo. ff. de acquiren. hæred. Hippo. in l.j.num.11.ff.de ſicariis.& in practica criminali, in §.aggredior.num.34.

Quintò limita in bannito condemnato,qui ducitur ad ſupplicium:nam non poteſt occidi ab aliquo priuato,nec à familia poteſtatis. ita tenet Bald. in l.addictos.nume.3. C.de epiſcopali audientia. & in l.fideicõmiſſa.in §.ſi quis.ff.de leg.iij.& in l.fin.C.de maleficis & mathematicis.Bar.in l. cuiuſque.num 4.ff.ad l.Iuliam maieſt.Hippoly.in d.§.aggredior.num.40. & in l.j.num.13.ff.de ſicariis.

Sexto limita,quãdo bannitus eſt captus & carceratus: quia talis bannitus incarceratus non poteſt impunè offendi:quia carcerati ſunt ſub protectione Curiæ, vt in l.fi. C.de cuſtodia reorum.ita notabiliter dixit Bar.in l.in laqueum.ff.de acquir. rerum dominio, & in l.eiuſdem.in §. transfugas. ff. de ſicariis. & in l.legis Iuliæ.ff.ad legem Iuliam de vi priuata.Bal. in l.libertus.ff.de ſtatu hominum.Ioan.de Ana.in ca.cum iuramento.de homicidio.nu.6.& ibi etiam Felinus, Hippol.in ſingu.cl.& in practic.in §.aggredior.num. 24.& in l.j.num.3.ff.de ſicariis.

Septimò limita in fœmina prægnante: nam licet fœmina bannita poſſit occidi, tamen ſi eſt prægnans non poteſt.ita tenet Nel.in tractat. Bannit.in j.parte ſecundi temporis, quæſtio.lvj.& xlv.Ioan.de Anania in ca.intelleximus.nu.7.de his qui filium occiderũt. Angel.in tract.maleficiorum, in parte, fama publica.num.102.Neuizan.in Sylua nuptiali, lib.j.numer. 92. pro qua opinione eſt text. in l.Imperator.ff.de ſtatu homi.& in l.prægnantis ff.de pœnis.l.ij.tit.xxx. par. vij. & ibi Ioan. de Anania extendit hoc etiam ſi partus eſſet adulterinus,vel in carcere conceptus:& etiam ſi eſſet prægnans decem vel viginti dierum. quod etiam tenet Alexa.in additionibus ad Bart. in d.l.prægnantis.Hippoly.in pract.criminali, in §.nũc videndum.nume.50.& in l.ij.in principio.nu. .ff.de quæſtio.

Octauò limita, niſi proditoriè occidat,vel veneno, cũ tunc etiam proditoriè occidere dicatur.ita tenet Ang.in additio.ad Bart.in l.fi.per illum tex.C.de delatoribus.lib.x.quem ſequitur Hipp.in rub. nu.14.ff. de ſicariis.& in ſingula.xvj. idem Hippolytus in cõſ. j.in princ.& in conſ.cxxxij.num.16. & in conſ.cxxxj. Cæpola in conſilio xxxiiij.in conſiliis criminalibus, num.16.

Limita nonò, quandocunque aliquis occidit bannitũ, cum quo habeat capitales inimicitias: nam tunc nõ iuuatur prædicto ſtatuto, cùm potiùs præſumatur offendiſſe propter vindictam priuatam,quàm publicã.tenet Bar.in l.nulla. C.de delator.li.x.quẽ ſequuntur Lud.Rom.in l.ſi quis in graui. §.vtrum.ff.ad Syllania.nume.3.& ibi Alex.in additio. ad Bart.quæ per plura concludit Paul.Pariſ.in capit.dilecti. nume.25. de except.

Decimò pro limitatione facit: nam licet denegare alimenta alicui ſit cum necare.vt in l.necare.ff.de libe. agnoſ.tamen bannitus etiam ſtante ſupradicto ſtatuto poteſt petere alimenta ab eis qui ante bannum eum alere debebant, probat tex.in l.mutus.in §.manente.ff.de iur.dot.Et ita in vxore, quæ tenetur alere virum bannitum, tenet Bart. in l. ſi conſtante.nu. 22.ff.ſolut.matr.facit etiam text.in Auth. de inceſtis nuptiis.in §.ſi verò contigerit. Idem etiam eſt in filio qui debet alere patrem bannitum: vt tenet Bart. in l.ſi quis à liberis.in §.ſed vtrum.ff. de liber. agnoſ. allegat ad hoc ſupradicta iura : & in authentico, vt cùm de appellatio.cognoſc. in §. nunc de prædictis. gloſſ.in d.§.ſi verò contigerit.in verbo, alia neceſſaria.Idem eſt in patre,qui tenetur alere filium bannitum: vt tenet Rayne. de Forliuio in d. §.ſed vtrum. Pro qua facit : nam bannitis interdicuntur tantùm, ea quæ ſunt de iure ciuili:vt in l.quidã.in fi ff.de pœnis. non autem ea quæ ſunt de iure naturali vel gentium.ita tenet Gomez.in §. ſupereſt.nume. 32.Inſtit. de actio.

In contrarium tamen facit: quia cùm iſte bannitus ſit hoſtis ciuitatis, licitum eſt cuique, etiam filio, eum occidere.l.minimè. ff.de religio. & ſumpt.funerum. de quo vide ſuprà in viij. ampliatione. ergo multò magis poſſunt ei alimẽta denegari, vt in d. l.necare. ff.de liberis agnoſc.& in l.nihil.ff.de ſicariis.Pro qua opinione eſt caſus expreſſus in c.j.de pace tenenda, & eius violato.in vſib.feudor.vbi Bald. ibi nu. 7.per illum tex. dicit quòd filius nõ tenetur alere patrem bannitum:& ibi hoc eſt introductum de nouo.& hoc etiam tenet Matth.de Afflict.in d.c.j. per illum text. in xj.notab.nu.22.

Sed nihilominus dico primam opinionem eſſe veram & tenendam : imò quòd filius tenetur alere patrem etiam bannitum : quia licet bannitus ſit, nihilominus pater eſt. vt in dicto §.ſi verò contigerit.& in l. eas.& in l.legatum.ff.de capit.deminu.& in l.ſi adul-

terium cum incestu,in §.liberto.ff. de adulte.

Hanc opinionem tenet Angel.in d.Authen.de incestis nuptiis num.1 .Nellus in tract.bannitorum,in j.parte secundi temporis,nu.48. Quam opinionem probat tex.in l.si in metallum.ff.de is, quæ pro nõ scrip. habentur.vbi probatur quòd licet aliquis sit incapax,ita quòd de iure nihil possit habere: tamen legatum alimentorum,& sic alimenta habere potest, ita per illum tex.tenet Ioan.de Im.in l.si victum.nu. 3.ff.de re iudicata.Iason,in l.j.num.1.C.de hæred.instit.& in l.ex hoc iure.numero 49.ff.de iustitia & iure. Alciatus in l. nihil aliud. ff. de verbo. sign. Pro hac opinione etiam facit:nam filius tenetur alere patrem excommunicatum, etiã si iustè excommunicatus sit.vt in ca.inter alia. de sent. excommu. facit gloss.fin.in capi. pastoralis. in §. verùm.& ibi docto. præcipuè Decius. Imò etiam hæreticum patrem filius alere tenetur : vt in canon. non satis. & ibi expressè Archidiaconus lxxxvj. dist.facit etiam text.in l.qui cum vno.in §.fina. ff. de re militari,vbi per illum text. ibi Raynerius de Forliuio, allegando sanctum Thomam tenet, quòd frater existens in religione potest illam exire pro alendo fratre: ergo à fortiori dicendum est posse exire pro alendo patre.Et non obstat tex.in l.minimè.ff.de reli.& sump.fune. quia ille tex. loquitur in patre contra patriam veniente. Quo casu procedit alia opinio secundum Angel.in d.§.si verò.facit etiam text. in l. veluti.ff. de iusti. & iure. vbi probatur nos primùm patriæ nasci, & potiùs patriæ quàm parentibus tenemur obedire: ergo si pater aliàs deliquerit, licet patria eum hostem iudicauerit, si non venerit contra patriam, nõ licet filio eum interficere. ita Fortu.Garcia in d.l. veluti.nume. 17.& 18.ff.de iustitia & iure.Gome.in §.rursus.numer. 22. Institu,de actio. & ita debent concordari opiniones adductæ in viij. ampliatione huius regulæ. Nec obstat text. in c. j. de pace tenenda. suprà alle.quia ibi ponitur ius speciale , & sic ad consequentiam trahi non debet:vel.ius singulare.ff. de legibus. Ex quo apparet veram non esse opinionem Ioan. Croti in l.si cõstante.ff. sol. matr.vbi dicit quòd licet aliàs vxor marito absenti teneatur mittere alimenta:non tamen tenetur si sit bannitus: allegat text. in l. amissione. in §.qui deficiunt.ff.de capi.demi.Quem sequitur Marcus de Mantua in d.l.veluti.cùm contrarium (vt suprà dixi) teneat expressè Bartol.in d.l.si constante. Ex sic ex supradictis omnibus concludunt, quòd licet aliquis sit bannitus, nihilominus alimenta petere potest ab his qui de iure , maximè naturali, eum alimentare tenentur. & vltra suprà dicta hanc opinionem tenet Ioan.Iacobus de Leonardis in consil. cxiiij.nu.417.inter consilia Alberti Bruni. Pala. Ru. in l.iiij.Tauri,num.14. Hodie autem de iure nostro regio quis dicatur bannitus & qua pœna debeat poniri,vide l.j.tit.xvij. lib. iiij.fori.& l.iiij.titu.xiij. libr. viij.ord.& in l.xlviij. styli.quod tamen intellige seruata forma l.lxxvj.Tauri. P.Duen.reg.54.

¶ BANNITVS, qui ex forma statuti indefinitè potest impunè offendi, poterit etiam occidi: item si ex forma statuti poterit occidi,procedit etiam si iniustè bãnitus esset, & procedit in eo,qui proximè banniri debet. Ias.l.quamuis.num.7.C.de inoffi. testam. idem auth.si qua mulier.num.23.C.de sac.sanct.eccl. Hypol.l 1.num.74.C.de raptu virg.Ias. l. omnes populi.numer.45.ff.de iust.& iur. Felin.c.quæ in ecclesiarum de const, Din.l. penult. ff, de adult.Bald.l.1. C.de pœnis.Capol.consil.7.num.7.Vant. in tract.de nullit.Rub.8.num.24.hoc idem procedit vt patrem, aut filium quis possit occidere.Fel.d.c.quæ in ecclesiarum.nu.5.de const.Hypolit.consi. 119.nu.18.Mantua.l.veluti.ff.de iust.& iure.Hypol.l.vnica.nu.20.C. de raptu virg.Ias.d.l.omnes populi.nu. 47. Bart.l.3. §.fi.ff.de alim & cib.leg.Florian.l.binas.num.4.ff.de seruitu.vrb.præd. Med.re.2.

¶ BANNITVS nunquam liberatur,donec non soluerit residuum condemnationis vsque ad vlt.quadrantem.Bal.l.2.ff.ad Silla.Ant.d.loco.nu.95.item stante statuto quòd bannitus non promoueatur ad certos honores: habebit locum etiã in eo, qui paruo momento stetit bannitus.Bart.& Ias.leg. inter stipulãtem.§.sacram.colu.7.de ver.obl.conc.simil.c.si proponente.de rescri. Med.re.5.

¶ BANNITVS potest impunè occidi ex dispositione statuti. Bart.Bald.in l.1.C.quando liceat sine iudice. Bald.in l.Gracchus,de adult.

Fallit in 5.casibus,vt per Iaso.in l. omnes populi , ff.de iust.& iu.fallit in 9.casibus,vt per Felyn. in capi.quæ in ecclesia.de constit.colum.2. Ampliatur in 9.casibus,& limitatur in 10.vt per Pet.Duen.regul.68.fallit in 5.casibus , quos no. Marsili. in praxi. crim. in §. aggredior, numer. vigesimooctano ,fallit in 14. casibus, vt per Carer. in prax.crim. §. circa quartam, num.195.

Bannitus pro homicidio potest se redimere occidẽdo bannitum pro furto.fallit, vt not.Mar. Ant.Blanc.in sua praxi crim.fol.55. nu.133.

Banniti bona non possunt dilapidari : hanc esse Communem opinionẽ attestatur Ioan.Bolo. in l.vt vim. ff.de iust. & iu.

Fallit in 3.casibus,vt per Ioan Bologn.in dicta l.vt vim, num.30.

Stante statuto, quòd bannitus possit impunè occidi, si quis sit rebannitus , si nõ est actualiter cancellatus de banno, adhuc potest impunè occidi.

Fallit in 3.cãsib.vt per Iason.in l.si creditoris,C.de fidei commiss. Don.Fina.lib.4.

¶ BANNITVS, qui potest impunè occidi, potest etiã impunè deprædari, eo viuo, si tamen illico, postquam occisus est fuerit deprædatus impunè occidens id facit, quia quæ in continenti fiunt censentur inesse l.lecta.vbi Ias.num.24.& alij com.Doctor. ff.si cert.pet.Pau.consilio 31.Feliu.c.quæ in ecclesiarum.columna 5.not.2.de const. Alc.l.4.§. Cato. vers. in quantum.ff.de verbo. obli. & non curatur de minimo temporis spacio. Tyraq. in tract. de retr. conuent.§.1.glo.5.nume.12.conc.cum his Barto.l.nec ea. ff.de adult.Bal.l.3.C.si pend.appellat.l.fi. C.si contra ius.l.1.§.quod prætor.ff.de aleator.Bal. c. in literis. columna 1.de restit.spol. Paul.l. in suis. ff.de liberi.& posth. Bald. leg. ex hoc iure. columna 3.ff.de iusti. & iur. Medic.re.5.

Bannitus per sententiam iudicis hoc pacto:pronunciamus talem Bannitum secũdum quod fuit bannitus pater ipsius, nisi constiterit de banno eius patris, non dicetur bannitus, nisi aliter appareat. Ripa l.5. §.si iudex.numero decimotertio.ff.de re iudic.procedit enim regu. hæc etiam in pœnalibus. Bald.consilio decimotertio, consil. centesimooctuagesimoprimo, volumine quinto.Bald.l.prima,§ & post.columna 2.vbi Alexand. & Iasõn.ff. de oper.nou.nunc. Bald.l.acceptam.quæstio.7. C.de vsuris.l.1.quæstio. 10.C.de his qui pœn.nom. Alexand.consi.87.num.6. volum.6. Medic.re.10.

¶ BANNITO simpliciter concessio facta, seu facultas data, vt tutò possit veniri in Ciuitate, intelligitur ve semel tantum ipse venire possit. l. dotis, vbi Bartol. & Alexan. in add. ff. de iur. dot. Oldrad. l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. & l. simili. ff. de verbo. oblig. l. hæc conditio. ff. de cond. & dem. Ioan. Plat. l. 1. C. de Nauic. libr. 11. Alexand. consil. 16. volum. 4. Curt. consil. 178. Socin. consi. 25. volum. 2. Medic. reg. 4.

¶ BANNITI si remittuntur, omni beneficio principis concesso, non intelliguntur remissi illi, qui iterum atque iterum fuerunt banniti, nisi de his expresse dixerit, seu nisi per verba geminata concessio fuerit facta: hoc modo videlicet, remittantur omnes, & quicunque, & qualitercunque: quia per talem geminationem omnes remitti dicentur, vt dicam infrà versi. carcer. & not. quòd bannum sæpius prolatū magis aggrauat contra facientes, per illud enim ostenditur enixa principis voluntas. Card. Cle. ff. de offi. de leg. Ant. Corset. in tract. de pot. regia quæst. 17. Feli. cap. si cautio. de rescr. Ias. l. si cert. annis. C. de pactis. Medic. reg. 2.

¶ BANNITI non sunt amplius filij, si intuitu patris fuerint banniti mortuo eorum patre. Docto. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. Ange. l. incola. columna 4. ff. ad municipal. l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. Bald. l. 1. §. fin. ff. de req. reis, & l. 1. versicu. extra. C. de postul. bannum enim extinguitur morte bāniti. l. sororem. C. de his, quibus vt indign. & l. ex iure. columna 3. ff. de iust. & iur. idem in tract. stat. versic. bannitus, ideo mortuus non potest offendi, licet viuus impunè offendi possit. Medic. reg. 6.

¶ BANNVM generale restringitur sobsistēte ratione, Crau. consi. 3. num. 1. & seq. in terminis. Medic. re. 1.

¶ BANNVM datum à iudice contra contumacem nō valet quando libellus fuerit ineptus, Bald. in add. ad specul. in titu. de accusat. nec bannum mariti debet nocere vxori, quin teneatur ad alimenta præstanda. Bald. l. si constante. §. si maritus. ff. sol. matr. Bartol. d. l. si constante. 5. quæstio. 1. eod. tit. l. Mæuia. §. vxor. ff. de annuis leg. doct. com. d. l. si cum dotem. §. maritus. Medic. reg. 8.

¶ BANNVM soluitur morte, vnde si filij fuerint banniti intuitu patris, eo mortuo liberantur, Angel. l. incola. ff. ad munic. l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. l. 1. C. de postol. l. sororem. ff. de his, quibus vt indign. Item statutum, quod bannitus offendi possit, ad mortuum bannitum non extenditur, Bald. d. l. sororem. Mars. l. fin. numero 42. ff. de quæstio. l. si pœnam. ff. de pœnis. Bald. l. ex hoc iure. columna 3 ff. de iust. & iure, & in tract. stat. versic. Bannitus, Salic. l. qui sepulchri. C. de sepulchro viol. Ang. tract. malefi. versicu. vestem. column. 1. not. l. diuus. ff. de bon. damn. Imo spolians cadauer furca suspendi debet, Bald. l. de his. C. de furt. nisi bannitus incontinenti post mortem spolietur, Rom. & Salic. l. gerit. ff. de acquir. hæred. Paulus consili. 33. Quæ enim incontinenti fiunt, censentur inesse, vt latè dixi in tractat. de regu. iur. reg. 5. ampl. 165. Marsil. l. fin. numero 31. ff. de quæstio. & quia banniti amittunt nō solum ea quæ iuris municipalis sunt, sed etiam ciuilia, Ias. l. 1. numer. 6. C. de hæred. inst. Inst. de act. in princ. numero 36. consilio 167. numero 2. volum. 2. Socin. consil. 28. num. 14. volum. 3. Paulus l. 1. nume. 4. C. de hæred. inst. Ripa l. fin. quæst. 23. num. 86. C. de reuoc. donat. Cort. consil. 82. num. 7. Ruin. consil. 49. num. 4. volum. 6. consi. 26. nu. 2. vol. 5. Dec. cōs. 438. nu. 8. Afflict. decis. 6. nu. 4. Bald. l. si qua pœna. num. 2. ff. de his, quibus, vt indign. Mars. l. qui duobus. nume. 15. ff. ad l. Corn. de sicar. Fortun. l. Gallus. §. & quid si tantum. nume. 20. ff. de liber. & posth. ideo dum est bannitus, non est amplius ciuis, Felin. cap. ex literis. num. 227. de coust. nec meretur in ciuitate sepeliri, l. 2. vbi Bart. C. de cadauer. pun. nec hæres institui, Doct. Com. l. 1. C. de hæred. instit. Secundò, nobilitatem amittit, Fel. c. intelleximus. numero 2. de iudic. Tertiò, potest impunè occidi. Ang. consilio 14. Nellus in tract. de bannit. 2. par. 3. p. numero 20. Quartò amittit bona. DD. Com. authe. bona. C. de bon. dam. Quintò efficitur seruus pœnæ. Cor. consil. 55. volum. 2. Aegid. Boss. in pract. crimin. titu. de bannit. numer. 12. Sextò tollit patriam potestatem, Angelus & Imola l. si cum dotem, §. si patri. ff. sol. matr. Septimò non potest cedere iura sua, Bal. l. per diuersas. quæsti. 9. C. mand. Octauò, æquiparatur mortuo, l. tam mandatori. C. de non num. pec. vt dixi super. in prima part. numero 50. Item excommunicato æquiparatur, Ias. l. 1. §. sublata. numero 10. ff. ad Trebell. & potest impunè occidi, etiam si cancellatus esset de banno ante cācellationem factam, Marsil. l. 1. numero 72. ff. ad l. Corn. de sicar. Doctor. Comm. l. non solum. §. morte. vbi Rubeus numero 64. ff. de oper. noui nunt. Socin. consilio 58. numero 12. volum. 1. Bart. Auth. cassa, vbi Dec. numero 12. C. de sacr. sanct. eccle. Dec. consilio 327. num. 6. Gozad. consilio 6. numero 5. Dec. l. qui cum alio. numero 5. ff. de regu. iur. Item hoc idem est si iniustè bannitus fuisset, Iacobus Menoch. tract. de arbitr. iud. lib. 1. q. 90. numero 7. Bald. in tract. de pace Const. numero 83. Bellamera cap. ex parte. nu. 37. de alien. ind. mut. cau. fact. Med. tract. 2. par.

¶ BANCHERIVS pauper non nocet fisco, si confessus est pecuniam esse condemnati, secus si diues fuerit. Bal. post glo. l. in contractibus. §. sed quoniam. C. de non. num. pec. item nec potest salarium doctorū in salarium militum conuertere. Bart. l. sciant. C. de his, qui ex pub. lib. 10. Ange. §. iubemus. auth. de collat. nec potest soluere de pecunia communi, nisi de mandato. Bart. l. quoties. ff. ad municip. nec minus absoluit debitores communis. Angel. §. fin. auth. de exhib. reis. Med. re. 8.

¶ BAPTISMVS geminatus. Qui scienter rebaptizatur, vij. annis pœniteat, & feria iiij. & vj. in pane & aqua ieiunando tres quadragesimas facit, & hoc si fecit pro hæresi introducenda. Si autem pro mundicia, hoc est pro salute corporis obtinenda, tribus annis pœniteat.

Vt extrà de apostat. capitul. ij. de consecr. distinct. iiij. qui bis. Et talis qui bis baptizatur vel confirmatur fit de foro ecclesiæ, & cogitur fieri irregularis. dist. lxxxiiij. dictum est. De pœna autem talium habetur de consecrat. distinct. iiij. eos. cuius capituli sententiam prætermitto gratia breuitatis. Viuien. re. 46.

¶ BAPTISMVS non iteratur, sed vnus tantum datur, vnde dicitur in sacra pagina, Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, Pau. ad Ephe. 4. capitu. 51. quis. capitu. hanc regulam. 1. quæstio. prima. capit. ostenditur. de pœnit. distin. 4. tot. titul. ne sanctum Bapti. iteretur. nouissimè Can. 11. conci. Trid. sess. 7. in tit. de sacr. Bapt. Med. re. 4.

Baptismi forma omnino seruari debet, videlicet, baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. capitu. 1. de Bapt. Can. 4. sess. 7. conci. Trid. in titu. de sacram. Bapt. Abb. dicto capit. primo, in fine. Host. eodem titu. numero sexto. Magist. sen. libro quarto, dist. 3. Euang. Math. c. fin. diuus Thom. 3. p. summæ.

quæstio.61.arti.5. Medic.re.7.

¶ BARRATARIA*, seu simonia committi dicitur, * cùm præmium iudici datur, etiam si iudex iustam, & bonam sententiam ferat. l.iij.in princ.ff.de condic.causa data.& xj.quæstio.iij. capit.licet, cum similib. B.Socin.reg.55.

ADDITIO.

* BARRATARIA. Quid autem sit barrataria, vide Bald.in consil.xxj.in v.parte.

Primò fallit, nisi quis daret pecuniam iudici quòd sibi nollet facere iustitiam:nisi percipiat pecunias secundum debitum salarij sui, & det pecuniam illam iudici coram testibus, & coram notario palàm, & * publicè* non autem secretè:quia tunc, & isto casu non diceretur corruptela, nec poterit puniri de barrataria:vt vult Arch.xj.quæstio.iij. quæ rectè. & Bald.in c.fin.extrà,de appell.&ita aliàs fuit iudicatum in ciuitate Mediolanensi in fauorem cuiusdam iudicis, qui taliter receperat pecunias publicè, quod not.perpetuò,&nô vtaris ad malum.Et ideo cautela est,quòd quando iudex non vult tibi facere iustitiam nisi percipiat pecunias,quòd ei des pecuniam palam, & publicè coram testibus: quia ei impunè poteris dare pecuniam. Soc.reg.55.

ADDITIO.

* Et publicè. Et hoc idem tenet Feli.in c.tua nos.post princ.in versi,extra gloss.in fin.ver.de simon.

¶ BASTARDI regulariter legitimantur per subsequens matrimonium,vt est text.in c.tanta.qui fi.sine legit.

Fallit primò, quando concubina illa non esset digna tali viro, puta aliquis princeps duxit vilem mulierem in concubinam,quam duxit postea in vxorem, quòd tales bastardi non legitimantur per subsequês matrimonium secundum Bart. Cæpol.in trac. cautelarum in caute. ccxlvij.Tamen ego teneo contrarium:nam in matrimoniis non est duntaxat certa qualitas personarum ad ducendum vxorem,cùm libera sit voluntas vxorem ducendi. S.Iannar.

¶ BASTARDI non dicuntur nobiles, nec nobilitas patris in eos descendit. Hanc regulam ponit Bar.in l.j.numer.50.C.de dignitatibus.lib.xij. Bal.in l.cùm legitimæ.ff.de statu hominû.vbi dicit, quòd bastardi nobilium,etiam ex persona matrum non sunt nobiles.idem tenet idem Bald.in c.innotuit.numer.15. de electione,& in l.cum in antiquioribus.numer.8. in viij.quæst.C.de iure deliberandi.Ant.de Butrio, & Præpositus in iij.notabili,in ca.per venerabilem. quifilij sint legitimi.Eandem opinionem tenet Bar. in l.pronuntiatio.in §.familiæ.ff. de verb.sign.idem Bart.in l.tutelas. ff. de capitis deminutione. Florianus in l.qui testamentum.num.11.ff.de probat.Francis.Aret.in cap.super eo.el ij. nume.11.de testibus.& ibi Felinus num.5.idem Felinus in cap.in præsentia, nu. 23.de proba. Guido Pap. in decisione ccclxxx. Ruinus in consi.lxxvij.nume.7.volum.iij.text.& ibi glos.in cap.vnico,& ibi glo.in verbo, liberi.in fin.de baptismo.Circa quam regulam vide Guliel.Bened. in reper.c. Raynutius.in verbo, Raynutius de Clera.num 30.cum sequentibus.Idem disponitur de iure nostro regio in l.iij.titu.xv.parte iiij.

Hanc regulam ponit Tiraquell.in tract. de nobilitate. capi.xv.numer.10.vbi tractat materiam:& ibi in numero 17. vsque ad nu. trigesimûprimû ampliat eam dupliciter,&limitat etiam dupliciter: in quo est notandum,quòd in j.ampliatione quam ibi ponit, dicit suprà dictam regulam procedere, etiam si filius sit legitimatus: quia nihilominus non dicuntur nobiles, quod de iure nostro regio hodie est correctû imò si filius fuerit legitimatus gaudet nobilitate parentum: ita probatur in l.ix.in fin. titul.xv.parte iiij. & in l.xij.Tauri, in fin.Quod tamen intelligo verum in filiis spuriis vel adulterinis:quia filij naturales tantùm, etiam sine legitimatione, hodie gaudent nobilitate parentû.ita probatur in l.j.tit.xj.parte vij.& in l.vij.in fi.tit.xxij.libr.iiij.fori.Est tamen notandû, quod suprà dicta prima ampliatio Tiraquelli, quæ, vt suprà dixi, est correcta per tex.in l.ix.in fi.titu.xv, parte iiij.& per tex.in d.l.xij.Tauri, approbatur hodie &procedit non obstantibus suprà dictis legibus, per pragma.ix.anni 1554.in qua dispositû fuit, quod quandocunque aliquis filius natus fuerit ex damnato coitu, tam ex parte patris quàm ex parte matris, etiam si sint legitimati,non gaudeant nobilitate parentum, sed teneantur contribuere sicut si legitimati non essent. P.Duen.

¶ BELLI tempus,etiam in materia pœnali,comprehendit sub se tempus treugæ.text. est melior de iure in c.significauit.de Iudæ.probat tex.in c.ij.§. vasalli. qui feud.dare poss.in vsib.feud.

Limita dupliciter,vt per Fel.in d.c.significauit.quasi in prin.quem vide,quia dictam regulá exornat quibusdam doctrinis commendandis. B.Dias re.59.

¶ BELLVM. Generali côcessione immunitatis non venit immunitas ab oneribus belli: quia immunitas nô extenditur ad accidentalia secundû Com. opin. Alex.cons.28.nu.8.lib.1.& cons.107.col.pen.lib.3.Fel. c.sedes.nu.12.de rescr.c.cum M.nu.7.de const.Arc.§. cum ante.nu.4.inst.de emp.& vendit. Rubeus Alex. cons.153.nu.2.Rip.l.ex toto.num.16.ff.de leg.1.l.si vnquam.q 3.nu.9.C.de reuoc.don.& in tract. de peste. 2.p.nu.74.Soc.l.2.nu.6.ff.de vulg.Alba.cons.1. nu.10. in terminis Cepha.cons.58.nu.7.in terminis hoc dictum declarat latè. Medic.re.1.

Bellum non debet alicui inferri pro modica iniuria.c. illata,Ducto.l.ex hoc iure.ff. de iust. & iur.item not. factum dici tempore belli,quod paulo ante,vel post fuerit factum. Bald.capitu.1. columna 2.de pac.ten. doctor.com.l.diuortio.ff.sol.matr. leg. Pedius. ff.de inc.ruin.& naufr.Tiraquell.in tracta. de Rett.conu. §.1.gloss.5.numeru secundo. Areti. dicta l. diuortio. not.2. Medic.re.5.

Bellum non obligat milites de homicidiis, quia iussu superioris militant.Doc.com.c.3. de cler.percussor. Cald.cons.1.in titu.de treuga,& pace.Anch.c.fin.de purgat. can.Ias.l.ex hoc iure.nu.10. ff. de iust.& iure. Alba.cons.1.nu.8. Med.re.8.

¶ BELLI tempus etiam in máteria pœnali côprehêdit sub se tempus treugæ,ca.significauerunt,de iud. c.2.§.vasalli,qui feudum dare possunt.

Fallit in 2.casib.vt per Fel.in d.ca. significauit,in princ.

Belli publici tempore quæ capiuntur,capitaneo tradêda sunt,licet capientium fiant, Iaso.in l.1.ff.de acqui. posses.nu.8.Bart.in l.hostes,ff.de cap.

Fallit in 3.casibus,vt per Sylu.in summa,in ver. bellum. Donat.l.ina lib.4.

BELLI publici tempore,quæ capiûtur,capitaneo tradenda sunt:licet capientium fiant, vt diuidat secûdû merita cuiusque.Ita Ias.in l.j.in prin.col.ij.nu.viij.ff. de acqui.pos.Bart.in l.hostes.de capti. ff.col. penul. Abb.in c.olim.lo j.de restit.spoliat.

Limita tripliciter, vt per Syluest.in Summa, in verbo, bell.m.lo j. in princ. Ber.Dias re.60.

¶ BELLI têpus, etiâ in materia pœnali, côprehendit sub se

sub se tempus treugæ.tex. est melior de iure in c.significauit.de Iudæ.probat text.in ca.ij.§.vasalli.qui feud.dare pos.in vsib.feud.

Limita dupliciter,vt per Felin.in d.c.significauit.quasi in princ.quem vide,quia regulam exornat quibusdam doctrinis commendandis. Dias reg.59.

¶ Beneficium. Geminatio titulorũ super beneficio non nocet,sed prodest.Abb.c.post electionem. de concess.præbend.vnde si dubites de impetratione tua impetres secundam,nam per hoc non inducitur renunciatio primæ,imo vtraque vti poteris ad tui defensionem.Innocen.c.cum personę.de priu.6. c.a.de arb.gloss.c.inter dilectos.ver.mentio.de fide inst.quia abundans cautela non nocet,l. in testamẽtis.C.de testamentis.& quæ ponuntur ad tollendam dubitationem non impediunt actum ,sed prosunt. Medic.reg.3.

Beneficium Sententia lata super omni beneficio ecclesiastico,præiudicat tertio scienti.bald.capitulo veniens,il secundo,de testibus.Iaso.leg.1.§.huius.ff.de iust.& iur.addentes ad Abb.in termin. huius reg. capitulo penultimo. numero 1.extra de sent. & re iud. Med.reg.8.

Beneficium. Appellatione beneficij indefinitè veniũt omnia beneficia ecclesiastica:vnde dispensatus ad beneficium tenendum,ad omnia habilis redditur, similiter beneficium quod quis habere debebat per grat. expectatiu.si fuerit impetratum, quod consequi non potuerit,poterit aliud impetrare. doct.cap. in multis,de rescrip.6.gloss.& doct.cap.ne recepta dæ, de concess.præbend.6.Roma.consilio 319.facit l.2.ff.de opt.leg.gloss.& doct. capit.1. de regul.iur.6. Cardin.Clemen.auditor.numero oono.de rescri. & Clem.1.de præbend.Genuo.capitu.primo,in titu.de eo,qui mitt.in poss.eoer.& alij d.cap.1.numero 1.de reg.iur.6. Medic.reg.2.

¶ Beneficium. L.a69.b Paulus lib. singulari de dotis repetitione a al.l.68. b al.Paulus de assignatione libert.

In omnibus causis id obseruatur,vt vbi personæ conditio locum facitc beneficio,ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat:vbi verò genus actionis id desiderat,ibi d(ad quemuis persecutio eius deuenerit) non deficiat ratio auxilij.

Audit. c al.officio. d al.non includuntur per parenthesin.

De beneficio in genere quod specialius tractatur in l. 157.priuilegia.Secus in beneficio principis , de constit.prin.l.fin.Dec.Barto.in concordanti.l.pater, de ser.leg.Concordant huic regulæ.C.de pri.cre.l.scire, sup.eodem titu.l.dabimus.§.si quis,de dol.l.hæredibus,de re iud.l.patronus l.inter.l.fi fideiussor.§.si maritus.l.scientiæ.l.si cum proc.23.l.sunt,de au.& Vpal. c.2.2.quæst.1.c.petisti.C.de legibus.l.leges, in fin. de con.prin.in fi.de censibus.l.ætatem,in fi. C.de excu. mu.l.maximarum,de iu.immu.l.1.§. personis.§.fi.de excu.tu.l.non tãtum.§.non omnia,so.ma.l. maritus. cum l.seq.l.quia personale,Institut.de iure nat.§.sed quod principi de iure immu.l.1. Exc.l.etiam, soluto matrimon.l.fina.C.qui po.h. Personæ.De testam.cap.si gratiose,in 6.de admin.tu.l.ex pluribus. Conditio.Hoc est,status & qualitas,conciliatio. s.1.& l.non solum mi.de in integrum restit.l.hæredes.C.ad Vel.Ratio.ff.a odem.tit.l.1. Beneficio. Ita quod illa sit causa mediata beneficij,ne obstet l. non solum,de in integrum restit.l.minor aut. §. fina. l.interdum, de min.C. de tem.in integrum restitu.l. ea de priui.cre.l.antiqua, distinct.21.cap. denique,de off.procons.l.fin.Decius hic & Ioan.Andr.ad d.cap. 7.Beneficio, scilicet vel officio,de tut.l.tutela plerumque.Contrà de vsur.cap.ex tuarum. Deficiente.In 6.capit.7.penult. Exception. De compen.l.fin.de pact.l.17.§.si quis. Deficiat.De leg. 2.l.peto.71.§.1.l.cum patronus,in fin.l.Titia.2. §. vsuras,de acqui.hæ.l. Paulus,argu.de ac. em.l. fundum. 7.de admin.tu.l.ex plu.de except.l.7.de off.de.capit. quoniam,de tran.capitu.de cætero.de pa.l.7.iuris gentium.§.pactorum.de arb.capit.fin. Ratio,de acqui.rer.do.l.traditio.argu.de vsufru.§.finitur, de acquirenda possess.l. cùm hæredes. Excipiunt Dec.& Cagn.& Domi.personas accessorias & familiares, de priui.in 6.licet,§.cùm conceditur, de verborum obligation. l. si stipulatus fuero pro te. C. ne fi. pro pa.Authentic.habita. Genus. Hoc est negocium ipsum,ex quo competit, & discernitur actionis forma.Oldendorp.de relig.l.penultim.l.si fil.§.hæc,qui po.in pig.l.interdum post,de aqua quotid.l.1.§. penultim.Quemuis. Dist.61.capit.miramor,de re iud.ca.in causis,de iuris & facti ignor.l.Reg.11.§. fin. arg.de bó.possess.2.Idem de causa traditur inf.l.157. priuilegia.Item de re,de censib.l.4.quanquam,de aqua quotid.l.1.de decu.l.fina.Generalior reg. traditur à Cagno.hic & Aochara.consilio 404.colum.fina.& Barto.consilio 180.quod res transit cum onere & qualitate sua annexa. Riisvvich.paratit.

¶ Beneficium. L.a70.Paulus lib.singulari de assignatione libertorum. al.l.69.

Inuito beneficium non datur.

Coniunge de off. Præt.l.solet.l.198.inuitus.§. fin.C. de pact.l.si quis in conscribendo, de min.l.si iudex, de don.l.hoc, §.nec. C.de episcop.l.penultim. de regu. capitu.ad apost.dist.74.capitu. consuluit, capit. gesta.C.de negoc. gest.l.fina.C.de colon.l. penultim.de his qui sunt sui.l.fina.C.de iud.de.l.nec emere.l.Inuito.Ne obstet l.si pro me. 40. de sol. Ratio,quibus ex caus.l.feud.in princip. Ad fin.scilicet directè, ne obstet l.etiam inuitis,de acqu.rer.do.l.seruus vetante, de verborum obligationib. Item si de eius interesse pecuniario solùm agatur ,cui beneficium confertur.Ob.c.non vos hominem.in fin.23.quæstio.5.l. soluendo,de negoc.gest.l.38.l.si debitor tuus, l.solue re,de sol.§.sed & maior, Instit.de his qui sunt sui.l. ratas, de rescin.ven.l.Diuus, de mil.test. 23.quæstio.4. ipsa pietas, versi.item si duo, de iud.cap. nouit, dist. Excipe de lib.cau.l.2.l.3.l.4.de ap.capit.non tantùm, dist.45.& qui emendat. Contra Instit. de hæ. qua. §. 1.Institu. per quas personas. §. item vobis,vbi vide mei Præceptoris Claudij Cantiunculæ paraphrases:Inuitum qui seruat,idem facit,occidenti, inquit Horatius de arte poet.ad fin. Riisvvich.parat.

¶ Beneficium.l.inuito.70.l.in omnib. cau.id 69. Neratius.151.Vbi de varia beneficij significatione agitur.c.Priuil.in vj.Annotaoi & ad Reg.85.

Beneficium Ecclesiasticum non potest sine institutione Canonica obtineri.de reg.iu.in vj.c.1.

Beneficium à iure indultum nemini debet auferri.d. tit.c.indultum.de fer.l.1.

Principum beneficia sine læsione alterius sunt intelligenda. Ne quid in lo. public.l.prima.§.merito. § si quis à principe.de emau.li.l. nec auus. Ex quibus causis ma.l. sciendum. Tractatur latè in l.1.de const.prin.

Decet concessum à principe beneficium esse mansurũ. c.decet,in vj.

Beneficium alicui cōceſſum in eundem minimè eſt, retorquendum. de iniu. l. ſi iudex. in fi.

Beneficium Eccleſiaſticum eſt inſtitutum propter officium. 2. quæſtio. 2. c. conceſſio. 6. quæſtio. 5. c. generaliter. 1. quæſt. 2. c. ſi. arg. de mil. teſt. l. penul. 21. quæſt. 5. c. Cyprianus. Riiſvvich.

¶ BENEFICIVM. Paul. lib. ſingu. de adſignatione libertorum. Lex lxix. al. lxx.

Inuito beneficium non datur.

Quando quidem licet vnicuique his renunciare, quæ pro eo introducta ſunt, veluti præſcriptionibus fori, & aliis priuilegiis. vti vltra gloſſam facit text. etiā l. hoc iure. §. non poteſt. de dona. c. geſta. lxxxiiij. diſtinct. l. penult. C. de pact. l. penult. C. de Epiſcop. & cler. Viuiennus.

¶ BENEFICIVM. Inuitis beneficia non cooferri. In Aut. quib. mod. nat. leg. effic. §. quoniam verò. AZO. rub. 104.

¶ BENEFICIVM. Boniſac. Reg. xvj. Decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum.

Vid. authentic. conſtit. quæ de digni. §. illud. Viuien.

¶ BENEFICIVM. Celſus lib. xxxiij. digeſt. Lex cxcj. al. clij.

Neratius conſultus, an quod beneficiū dare ſe quaſi viuenti Cæſar reſcripſerat, iam defuncto dediſſe exiſtimaretur: reſpondit non videri ſibi principē, quòd ei, quem viuere exiſtimabat, conceſſiſſet, defuncto conceſſiſſe: quem tamē modum eſſe beneficij ſui vellet ipſius * exiſtimationem eſſe.

ADDIT. * æſtimationem in Pand. Flor.

Heres beneficio in viuis, olim exiſtenti conceſſo à principe: eo mortuo iam frui non poteſt: niſi fortè re cōperta à principe velit ad eum hæredem id beneficium porrigi. l. pen. quæ ſent. ſine appell. reſcind. Iaſ. l. ij. C. qui teſtam. fac. poſſ. Hippol. de Marſi. l. fin. de quæſt. Viuiennus.

¶ BENEFICIVM collatum alicui, vt ſoluat Caio penſionem, quam ſoluebat anteceſſor, ſi nulla vnquam fuit ſoluta penſio, non debebitur per iſtam reg. de qua Deciſio. Pedem. 23. numero quadrageſimoprimo. Deciſio. 110. numero tertio. Ruin. conſilio 183. numero primo, volumin. ſecund. Iaſ. l. Marcellus. numero decimoquarto. ff. ad Trebel. l. placet. numero 22. ff. de liber. & poſth. Alexand. l. ait prætor. §. ſi iudex. numer. 2. de re iud. conſilio 87. numero ſexto. volumin. ſexto. Auguſt. ber. cooſilio 20. numero 9. volumi. tertio. conſilio 93. nu. 51. vol. 2. Medic. reg 10.

Beneficium collatum in Rempublicam ab aliquo, ſi de eo, non fuerit remuneratus, eius ratione talis non punitur. l. non omnes. §. fina. vbi docto. ff. de re milit. Socinus reg. 284. Fallit 48. in termin. Medices reg. 1.

¶ BENEFICIVM conceſſum principali, trahitur ad augmentum: vt in decimis eccleſiæ conceſſis, & in aliis multis. Hæc regula probatur in cap. quia circa. de priuil. vbi priuilegium conceſſum eccleſiæ ſuper decimis epiſcopalibus retinendis, extenditur ad prædia poſt conceſſionem priuilegij quæſita & ſuperaddita.

Hanc regulam, ponit Albertus Brunus in trac. de augmento, in concluſione. 9. numer. primo. cum aliis. & in numero octauo, cum ſequentibus, limitat eam tripliciter, & in concluſione xiij. poſſunt colligi aliæ limitatio. ad hanc regulam, & alia circa eius materiam. P. Duen. reg. 73.

¶ BENEFICIVM. Boniſac. reg. 1.

Beneficium eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine inſtitutione canonica obtineri.

Vel epiſcopi. cap. cùm ex. in fin. de hæret. ff. de cal. l. vltim. & C. de don. inter vir. & vx. l. ſi maritus. j. Georg. Viuiennus.

¶ BENEFICIVM eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine canonica inſtitutione obtineri. capi. 1. vbi Din. numero 2. & Boet. io addi. ad ipſum, numer. 8. & ſeq. de reg. iur. 6. Medic. reg. 7.

¶ BENEFICIVM eccleſiaſticum pacificè per triennium poſſidens, non poteſt moleſtari in poſſeſſorio neque in petitorio. text. eſt qui hoc probat in Clem. j. de ſequeſtra. poſſeſ. & fructuum. & ibi gloſſ. io verbo, triennio. & in regula Cancellariæ, de triennali poſſeſſore. circa quam regulam vltra Gome. ibi vide Boerium in deciſ. xxiiij. Ioan. Igne. in repetit. l. neceſſarios. in §. non aliàs. num. 286. cum ſequentibus. ff. ad ſenatuſconſult. Syllania.

Quam regulam amplia xxiij. modis, & limita xx. modis, vt per Petrum Rebuffum in tractatu de pacificis poſſeſſoribus. à nu. 3. vſque ad finem. P. Duen. re. 64.

¶ BENEFICIVM detinens etiam iniuſtè, non debet expelli non citatus. glo. in c. licet. de præb, in vj. not. Bald. in l. ſi deſerta. C. ſi propter publ. penſit.

Limta primò, niſi appareret notoriè, quòd illi, qui eſt in poſſeſſionem non competeret aliqua defenſio: notant Imo. & Card. in c. ꝙ in dubiis. de renun. quos refert Fely. in c. ij. de ſimo. facit quod voluit Abb. in c. quia clerici. de iure patr. vbi tenet quòd ſi quis notoriè tenet eccleſiam iniuſtè, non eſt neceſſarium, ꝙ Epiſcopus eum vocet in iudicio, ſed poteſt eom ſpoliare de facto, ſicut de facto ſe iniecit: cuius dictum in æternum iubet eſſe notandum. Fely. in c. qualiter. el j. de accuſ. vide etiam Hipp. de Mar. ſing. cxcv. incip. nemo priuandus eſt. & illam etiam ſingularem deciſionem Abb. commendaui in meis doctrinis, in doctina incipien. factum de facto.

Secundò limita, ſi ille, qui habet titulum iniuſtum beneficij, non eſt in poſſeſſione, quia tunc poteſt capi tenuta ab alio eo non citato, ita Bal. in l. final. verſi. ij. oppo. C. de furt. quod refert commendādo Feli. in d. c. ij. de ſimon. Aduerte ꝙ Bald. noo loquitur in materia beneficiali, ſed in alia: & ipſe Feli. adducit hoc ad limitationem noſtræ regulæ. B. Dias. reg. 66.

¶ BENEFICIA Principum ſunt latiſſimè interpretanda: vt in c. cùm dilecti. de donat. & in l. penul. ff. de conſtit. princ. & in c. olim. de verb. ſig. facit l. ſi. circa medium. C. de præpoſi. agent. in reb. lib. xij.

Limita ſex modis, vt per Iaſ. in d. l. pen. ff. de conſtitu. princip. B. Dias reg. 63.

¶ BENEFICIVM impetrans, debet exprimere valorem omnium eorum, quæ poſſidet, aliàs gratiæ ſunt nullius roboris: & idem eſt in confirmationibus. Tenent dom. de Rota in deciſio. xix. ſub tit. de præben. & regula cancellariæ lxj.

Limita hanc concluſionem quinque modis per Felin. latè in capitu. ad aures. de reſcrip. quas explicat ibi per quinque concluſiones, cum tribus ſequent. I. B. Dias reg. 61.

¶ BENEFICIVM impetrans debet exprimere valorem omnium quæ poſſidet, aliàs gratiæ ſunt nullius roboris. Rota in deciſio. 19. ſub titu. de præbend. reg. cancel. 61.

Fallit in 5. caſibus, vt per Fel. in c. ad aures, colum. 4. de reſcript.

Beneficium detinens etiam inioſtè, non debet expelli non citatus, gloſſ. in c. licet, de præben. in 6. Bal. in l. ſi deſerta. C. ſi propter publi.

Fallit

Fallit in 2.casibus, quos not. Diaz. reg 62.

Beneficium ecclesiasticum non potest retinere homicida. capit. miror, distin. 50. capit. in quibusdam. de pœnis.

Fallit vt per Felin. in cap. inquisitionis, de accu. videas Franc. Turz. in suis conclusio. concl. 102.

Negans amittit beneficium. l. non tantùm. §. quod autem. ff. de re iudicata. l. electio. §. neque. ff. de noxa. l. inde Neratius. §. hæc actio, in glossa. ff. ad l. Aqui.

Fallit in 4. casibus, vt per Alexand. in d. §. quod autem. num. 1.

Beneficium ecclesiasticum pacificè per trienium possidens non potest molestari in possessorio neque in petitorio, clem. 1. de seq. poss.

Ampliatur in 23. casibus, & limitatur in 20. per Petrum Rebuf. in tract. de pacif. pos. num. 3.

Beneficia plura quis non potest habere, & per acquisitionem secundi vacat primum, c. gratię, de resc. c. de multa, de præb.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 11. per Pet. Duen. reg. 72.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 21. per Bened. Cap. concl. 90.

Beneficia sunt instituta, & ordinata à iure positiuo, & non à iure Diuino, capitulo primo, vbi gloss. 13. quæst. 1.

Fallit in 4. casibus, vt per Pet. Duen. reg. 72.

Beneficium concessum principali trahitur ad augmentum. fallit in tribus casibus, vt per Albet. Brun. in tract. de augmen. conclusio. 9. numero primo. & nume. 8.

Beneficium in inuitum non confertur, l. hoc iure, §. nó potest, ff. de donat. l. si quis in conscribendo, C. de pactis, l. si iudex, ff. de mino.

Fallit in 2. casibus, vt per Dec. in l. inuito, ff. de reg. iu. fallit in 5 casibus, quos no. Bened. Capra in suo tract. conclu. 89.

Beneficia non requirentia residentiam possunt de iure communi retineri: hanc regulam cum 3. limitationibus ponit Bene. Capra in suo tract. conclu. 90. numeru 93.

In beneficiis simplicibus etiam residentiam requirentibus per adoptionem secundi, non videtur renuntiari primo. fallit in 6. casibus, quos not. Bened. Cap. conclu. 90. & nu. 114.

Beneficia plura curata quis non potest retinere: fallit in duobus casibus, vt per Bened. Capt. conclust. 90. num. 130.

Quis non potest se absentare à beneficio sine legitima causa. Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 4. à Bened. Cap. in suo tract. conclu. 91.

Clericus qui non residet priuari debet beneficio. fallit in quinque casibus, quos not. Benedict. Capt. conclusio. 91.

Per vicarium quis non potest deseruire in beneficio. c. ex parte. de cleri. non resid. c. penul. & c. conquerente, eod. tit.

Fallit in 15. casibus, quos not. Benedict. Capt. conclusio. 92.

Beneficij appellatione venit præbenda. fallit in quinque casibus, secundum Felin. in capit. postulasti, de resc. numer. 23.

Beneficium principis latissimè est interpretandum. l. beneficium. ff. de constitut. princip. capitulo cùm dilecti. extrà, de donat. capitulo cùm olim. extrà, de verborum significatione.

Fallit in l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. l. nec auus. C. de eman. lib. l. quoties. C. de precib. Imperatori off. vbi quando lædunt alium sunt strictè interpretanda, sublimitatur ista limitatio in 10. casib. vt per Soci. reg. 19. in addi.

Fallit secundò in literis beneficialibus. c. quamuis, de resc. in 6. Donat. Fina, lib. 5.

¶ Beneficium minimum non curatur. capit. studeat. 50. dist. not. capit. terrulas. 12. quæstio. 2. capitu. non potest. de præbend. 6. no. l. scio. ff. de restit. in integr. l. si oleum. in fine. ff. de dolo. conc. simil. Cephal. consilio 39. numero 3. Ripa in tract. de peste, pagina 3. num. 301. Ias. authentic. qui rem. num. 15. C. de sacr. san. ecc. Medic. reg. 5.

Beneficium non cófertur in inuitum, neque beneficio quis priuatur ex facto alterius, ita per istam reg. arguit Barto. l. quidam. ff. si cert. pet. Petr. l. hoc iure. §. non potest. de donat. Doct. comm. l. inuito. ff. de reg. iur. cap. consuluit 73. dist. l. si pro te. ff. mand. leg. 2. C. de emanc. liber. Barba. consilio 34. volum. 2. Corn. consilio 77. volum. 1. Dec. consil. 55. Ias. consil. 125. volum. 3. Med. reg. 8.

Beneficium modicum tacitum ab impetrante reddit impetrationem nullam, cap. non potest. c. si motu. §. fin. de præben. 6. cap. cum adeo. de resc. fallit nisi summus Pontifex ad hoc motu proprio consensisset, item hoc idem fallit quando apparet de certa scientia principis. Bald. l. imperialis. §. similes. C. de nupt. l. impetrata. C. senten. rescr. c. si eo. de rescr. 6. Bru. in tract. stat. Artic. 9. nume. 110. Corsd. tract. de minimis. num. 98. Medic. reg. 5.

¶ Beneficium principis in præiudicium tertij debet strictè intelligi non latè. Ias. in l. fi. in fi. C. si contra ius vel vti. publi. cum concord. quæ congerit Felin. in cap. causam. de rescript. & est text. in cap. super eo. & in cap. ex parte. de offic. deleg.

Istam regulam amplia, vt procedat etiam si de modico præiudicio tractaretur, secundum Felyn. in c. causam quæ. de rescript. ad quod bene faciunt not. in l. scio. infrà: de in integ. restit. & quę ad illius intellectũ ponunt Mod. in rub. ff. sol. matr. licet Ioan. Andr. in cap. tua. extra de verb. signif. & Innocen. in cap. cùm dilecti. extrà, de donat. cum quo ibi videntur transire, licet doctores maximè Inno. velint contrarium: sed responsio patebit ex his, quæ dicentur in prima limitatione huius fallentiæ.

Secundò ampliat Fely. in d. cap. causam quæ. vt procedat, etiam si tale beneficium concedatur motu proprio, de quo latiùs per eum post Host. in c. causam. extrà de testi. & in c. cæterum. cap. nonnulli. in prin. versic. fallit tertiò. extrà de rescrip.

Tertiò amplia, vt procedat, etiam si sit cócessum tale beneficium minori, vel alteri priuilegiato. text. est in l. impuberi. ff. de admin. tuto. per quem ita dicit Bart. in l. idémque. infrà, qui po. in pig. hab. & sequitur Ias. in l. fin. ff. de consti. prin. bene facit tex. in cap. ex tenore. extra de foro compet.

Quartò amplia, vt procedat etiam si ex parte eius cui conceditur contineat fauorem: nam nedum non extenditur quo ad eum cuius præiudicium tangit, sed nec etiam quo ad eum cuius fauorem concernit: vt expressè vult Ilar. in d. l. liberorum. de verb. signific. per l. nepotes. & ff. de testam. tute.

Quintò amplia vt procedat, etiam si ex postfacto incidat præiudicium alteri. tex est, & ibi notant doc. in lege, ex facto: in princ. de vulg. & pupil.

Sextò & vltimò amplia, vt procedat, etiam si tale beneficium

neficium

neficium sit speciale, & tractetur de præiudicio habentis indultum generale: vt declarat Bal. in c. ex tenore. circa medium, extrà de rescriptis.

Primò fallit, nisi appareat de mente principis velit ne præiudicare tertio: putà quòd dicit nō obstante præiudicio tertij. per tex. in l. ij. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & intelligo hoc in casibus in quibus princeps potest præiudicare, putà vbi tractatur de modico præiudicio: iuxta glo. in lege, nec auus. C. de emancipa. libe. & in l. sed cùm hæredem. ff. ad Trebel.

Secundò fallit, quando tale beneficium concerneret præiudicium reipublicæ. ita procedat tex. in l. si quādo. C. de oper. pub. secundū Angel. in l. penul. de cōstit. princ. & idem vult Panorm. post Ioan. Andr. in capitu. ij. de immunit. eccles. & ad hoc multa adducit Felyn. in capitu. causam quæ. ver quinta declaratio. de rescript. & ista fallentia est indubitabilis, attenta præcedenti fallentia: vt declarat Iason in d. l. fin.

Tertiò fallit, quando tale beneficium cōcederetur ad supplicationem partis secūdum Ange. hîc, per l. si aliquando. & sequitur Ias. allegans Io. And. & Pa. in d. ca. ij. de immu. eccles. quod qualiter intelligatur dic vt ibi per Mod.

Quartò fallit, quando princeps concederet non solita concedi. ita potest intelligi d. l. si aliquando. secundū Ang. & mod. in d. l. si. bene faciunt, quæ dixi in l. more. in materia præscriptionis meri imperij. & in l. imperium. in illa quæst. an regalia veniant in generali concessione. ff. de iur. om. iud.

Quintò fallit, quando tale beneficium includeret plura specialia, secundum Bald. in d. l. penulti. de const. princ. in prima lect. per l. si quando. in princ. C. de inoff. de test. subñcit tamen posteà ipse Bald. quòd illa l. non loquitur in beneficiis, sed in priuilegiis: vnde in priuilegiis adduceretur hæc fallentia.

Sextò fallit, intelligi de beneficiis propriè & strictè, prout declarant Bart. & doct. in d. l. fin. secùs autem est in rescriptis ad beneficia ecclesiastica: quia illa tā quam ambitiosa sunt restringenda. c. quāuis. el primo. de præb. in vj. facit bona gloss. in ca. quamuis. el ij eod. tit. & lib. & ita declarant Bald. Alb. & Mod. & Fel. in d. cap. causam quæ. vers. septimò declarando. & in cap. Rodulphus. eod. tit.

Septimò fallit, quando beneficium esset concessum ex certa causa: quia restringitur ad illam causam. l. ij. §. corporis debilitas. ff. de vaca. mune. faciunt multa quæ ponit Felyn. in cap. cùm ordinem. de rescri. de quo mētionem facit Clau. in rub. de ope. no. nun. Paul. Castr. in l. seruitutes. §. j. de serui. vrba. prædio. Alexand. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupillari.

Octauò fallit, quando qualitas personæ repugnaret, per text. & quod ibi not. Ang. in l. plenum. §. equirij. ff. de vsu, & habit. ad quod multa ponit Felyn. in d. cap. causam, quæ. vers. quibus adde etiam Barb. in consi. v. in ij. & in j. volum. bene facit quod dicit Bal. & eum sequentes Mod. in cap. j. §. generali, in titu. si de feu. fue. contro. in vsib. feud.

Nonò fallit, quando materia subiecta aliter suaderet: nam debet intelligi secūdum materiam subiectam. ar. l. si vno. in princip. ff. loc. cum concord. & est de mente Felyn. in d. cap. Rodulphus. ad quod adduco decisionem Panorm. in cap. dudum. el ij. circa fi. extra de elect.

Decimò fallit, quòd debet fieri latissima interpretatio, scilicet quæ ex verbis concipi potest. de hoc est gloss. nor. quam ibi sequuntur Docto. maximè Butrius in capitu. fin. de translat. epis. bene facit text. in l. Gallus. §. j. ibi, qui ex verbis concipi possit, & ibi ponderaui. ff. de lib. & post. in gloss. fin. ibi, quia vero verisimile. ille §. loquitur in priuilegiis secundum omnes. B. Socin. reg. 66.

¶ Beneficium si dari atq; conferri debet illi, qui sit & constiterit bonus, non sufficit alterū esse, videlicet esse, nisi constiterit, quia est conditio coniunctiua, ad cuius veritatem requiritur vtriusque veritas. Ias. consi. 17. volum. 2. Bald. l. neque natales. in fi. C. de prob. Cle. vnica, de off. deleg. c. fi. de præsum. & hoc vt geminatio aliquid operetur. l. Balista. ff. ad Treb. glo. l. 2. ff. de exc. tuto. Med. reg. 3.

Beneficium. si Pontifex mandat aliquem prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo. Doct. c. si Clericus, de præb. 6. Dom. c. si pro te. col. 1. de rescri. 6. Bal. l. fin. C. qui bon. ced. poss. Ioan. Mon. c. si tibi. de præb. 6. Medic. reg 4.

Beneficium soluitur morte. not. Doct. Com. c. priuilegium. de reg. iur. 6. nec valet beneficium datum mortuo, si tempore concessionis mortuus erat, l. Neratius. ff. de reg. iur. est enim concedenda gratia viuis, vt ex mente concedentis colligi potest, c. inter. de sen. exc. Ias. l. ex facto. in 3. not. ff. de vulg. Fallit in his, quibus mortui sunt capaces, Fel. c. à nobis. de senten. excommu. Item not. quòd in beneficio mala fides prædecessoris soluitur morte, nec nocet successori. Augustinus Bertr. capi. de quarta. nu. 16. de præscr. conc. cum hac concl. quæ dicam in sequenti, & infer. versic. gratia, priuilegium, & rescriptum. not. contr. c. decet. de reg. iur. 6. Medic. tract. 2. p.

¶ Beneficia principalia latissimè sunt interpretanda.

ff. de constit. prin. l. vlt. Azo rub. 104.

Item vltimæ voluntates.

ff. de vsu & hab. l. plenæ purgation. & restitution. Azo rub. 104.

¶ Beneficia sunt instituta, & ordinata à iure positiuo, & non à iure diuino. Probatur in c. j. iuncta gl. j. xiij. q. j. vbi Dionysius Papa fuit inuentor & diuisor ecclesiarum parochialium. facit tex. in c. pastoralis. de his, quæ fiunt à præla. & probatur in ca. ij. de præb. lib. vj. & in c. j. vt lite penden. vbi dicitur quòd Papa habet plenariam potestatem in beneficiis: per tex. in c. proposuit. de concess. præb. secùs esset si essent ordinata de iure diuino: quia tunc non haberet ordinatam potestatem: vt in c. sunt quidam. xxv. q. j. Hanc opinionem tenet Abb. in c. cum olim. per illū tex. de constitu. idem Abbas in repeti. c. extirpandæ. in §. quia verò. de præben. num. 2. & in c. constitutus. num. 13. de religio. domi. & in disputatione incipien. episcopus. per tex. in cano. j. xxij. dist. vbi Papa instituit archiepiscopos & alios in dignitate cōstitutos. facit etiam tex. in cano. in illis. lxxx. distinct.

Hanc opinionem tenet Io. de Selua in trac. de beneficio in j. parte, quæst. iiij. nume. 22. Petrus Rebuffus in gloss. ad Concordata, in Rubri. de constitutionibus, in gloss. in verbo, parochias. & ita Communiter teneri dicit Christoforus Iacobatius, in suo libro iiij. de concilio. arti. iiij.

Amplia primò habere locum in beneficiis regularibus: quia beneficia regularia habuerunt ortum, & originem à iure positiuo: per tex. in c. cum de beneficio de præben. lib. vj facit etiam text. in c. cum ad monasterium. de stat. monacho. ver. nec alicui. & in Clem.

Clemen. in agro.§.ceterum.eod.titu.text.in c.inter quatuor de religio.domi.inductis vt per Seluam in d.iiij.par.nu.28.qui tenet hanc opinionem.

Fallit in dignitate episcopali, quæ dicitur instituta & ordinata de iure diuino quia Episcopi successerunt in locum Apostolorũ:vt in c.in nouo.vet. ipsis quoque.xxj.dist & in Clement.si quis suadente.§.nec super.vet.episcopi enim dicuntur sanctissimi Christi legati.de pœnis.& episcopatus ante Christi aduentum erat ordinatus:vt in Psal.118. Fiat eius dies pauci,& episcopatum,&c.& hanc opi.per plura tenet Barb.in tract.de præstantiis Cardinalium:in j.par.q. j.nu.8.Selua in tract.de beneficio,in d.iiij. par.num. 29.facit gl.in procemio Sexti.in verb.episcopus. vbi dicit ꝙ in ecclesia Dei nullus est maior ordo. quem sequitur Chassanæus in Catalogo Gloriæ mundi:in iiij.parte,considerat.xxv.

Secundo limita,non habere locum in archiepiscopatibus & aliis superioribus dignitatibus quæ sunt institutæ de iure diuino,non autem de iure positiuo. vt in c.j.lxxx.dist.& in cano. j. xcix. dist. Facit,quia archiepiscopatus est maior dignitas quàm episcopatus:vt in canu.placuit.xix.distin.& sic dicitur Archiepiscopus ab archos quod est princeps, quasi princeps Apostolorum,vt concludit Iacobatius in suo lib.j.de concilio,arti.xxij.facit tex. in cano.cleros.xxij.distinc.

Tertiò limita,non habere locum in Cardinalatu:quia est de iure diuino,non autem positiuo.vt in cap.per venerabilem.in §.rationibus.qui filij sint legiti.& ita concludit Barba.vbi suprà,in prin.& in numer.35.& notab.Iacobatius in suo libro de concilio,lib.j.articu.xij.vbi enumerat priuilegia Cardinalium.

Quartò limita,non habere locum in Papatu:quia est de iure diuino,non autem de iure positiuo. Patet, quia cum Redemptor noster à nobis sua corporali præsentia decedere decreuisset, suum vicarium,& ecclesiæ pastorem Beatum Petrum summum Pontificem, & post eum quemcunque successorem dimisit,vt gregis periculis,occurrere posset:quia Christus ante mortem suam dixit Petro,Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum:& quodcũque ligaueris,&c.vt habetur Matth.16.c.& in c.in nouo. xxj. dist. & in c.quocunque.xxiiij.quæstio.j.& in c.solitæ.de maio.& obe.& ipse est qui tenet vices Christi:vt in cap.ad apostolicæ.de re iud.in c.pro humani.de homici.libr.vj.& sic non puri hominis sed veri Dei vices in terris gerit:vt in cap.licet.& ibi doct. de translla.episco & in c.felicior.50. distin. gloss. in c. ita Dominus.xix. distin. Circa quam limitationem vide Iacobatium in libro suo vij. de concilio, art.v. Ferdinan. Loazem in tracta. de matrimonio Regis Angliæ, in ij. dubio, in primo fundamento pro parte affirmatiua:numero nono. Cassanæ. in Catalog. Gloriæ mundi, in iiij.parte considerationum. P.Duen.reg.72.

¶ Beneficia plura quis non potest habere,& per ademptionem secundi vacat primum. Hanc regulam probat tex.in Clem.gratiæ.de rescriptis,in cap, de multa.de præbendis.& in cano.j.& ij. xxj. quæst. j.& in capit.sanctorum.lxx.dist.& in cap.quia in tantum.& in capit.ad hæc,& in capitu.præterea.de præbendis.& in capitu.vnic.in §.sed hoc.x.quæstion. iij. Probatur de iure regio in l.iij. titu. xvj.part.j. Circa quam regulam vide Ioan.de Ligniano in tract.de pluralitate beneficiorum,nume.1.Curiel.in trac. de pluralitate beneficiorum,per totũ.notabiliter Bernard.de Luco in pract.sua criminali,cap. xlij. Lamberti.in trac.iurispatronatus, in j.part.ij.lib. in vij. quæstio.principali,art.xv.Aug.Berous in quæstionibus suis,in quæstio.lxxx.nu.1.cum aliis. Aluarus Pelagius in lib.suo de planctu ecclesiæ. art.ix.in fin. Paul.Paris.in capitu.cùm ecclesiasticæ.numer.5. de exceptionibus cum sequentibus.& Ioan.Nicol. Gimonteus tracta.de pluralitate beneficiorum à num. 1.vsque ad num.22.

Amplia primò non solùm vacare beneficium, sed etiã iure vacat per adicionem secundi.ita probat text.in Extrauaganti Ioan.22.quæ incipit, execrabilis. in §. quia verò.& ibi gloss.in verbo,ipso iure.in Extrauagan.communibus.in tit.de præben.

Amplia secundù procedere etiam in dignitatibus supremis,vt in episcopatibus,vt in capit.cùm in cunctis.in §.cùm verò.de electione.& in c.sicut.de excessibus prælatorum,& per totum de translatione episcopi.ita tenet Ioã.Nicolaus Gimontæus in d.tract. num.2.& Lambertinus in tractatu iuris patronatus. in j.parte secundi libri.in vj.quæstio.principali, artic.xv.num.5.cum aliis.

Amplia tertiò, vt procedat hæc regula in Cardinalibus.ita tenet Abb.in c.ecclesia.elij.numer. 3. de electione.quam opinionem sequitur Felynus in capit. ad aures.nume.11.de rescriptis.& in cap. quòd super his.de fide instrumẽtorum.quam opinionem tenet Gom.in procemio regularũ Cancel.quæs.iiij.vers.ex quo infertur.& in regula de impetrando beneficia vacantia per obitum Cardinalis quæstio.xij.

Amplia quartò,procedere etiam in aliis inferioribus dignitatibus,vt in diaconatu, & archidiaconatu,& similibus: vt in cap.sicut. de excess.præla.& in dicto cap.de multa.de præben.& in d.extrauagan. Ioan. 22.in §.quibus. & in Clem.quia regulares. de supplen.negligen.prælato.& ita tenent doct. in capitu. cùm singula. de præbend. Domini.in cap. gratia quam.de rescrip.libr.vj.Ioan.de Imola in dicta Clementina,gratiæ.numer.12.de rescriptis. Abb.in reper.cap.extirpandæ.§.quia verò. numer.30. de præben.Lapus in allegat.cxvj.numer.2. Feder.de Senis consi.cxx.cxxxv.& clv. Bernardus de Luco in d. ca. xlij.Ioan.Corasius in tractatu de sacerdotibus, in j. parte.cap.x.num.5.

Amplia quintò procedere in beneficiis simplicibus vniformibus sub vno eodémque tecto:nam & in his est prohibita pluralitas.text.in cap. literas,de concessio.præbend.& in Clement.finali,de præben.vt si quis velit habere duos Canonicatus vel duas præbendas in vna ecclesia,nõ põt per dicta iura:etiamsi vna illarum sit connexa dignitati:per text.cum glo. in dicta Clement.finali.neque episcopus in hoc casu potest dispensare secundũ eandem gloss.communiter approbatam,iunctis his quæ ponit Abb. in cap. literas.de conces.præben.nume.2.& 3.& in cap. cùm iamdudum.numer.9.de præben.etiam si de hoc sit cõsuetudo: vt tenet Cardin.in consil.liij. incipiente,casus talis est.in princi.& nume.4.& in Clemen.vt hic.in §.illi verò.nume.18 de ætate & quali.& ibi Io. de Imola, nume.33. Quod tamen intelligo verum in duobus canonicatibus vel dignitatibus,quæ in ecclesia quis non potest habere, nec valet consuetudo:sed hodie de cõsuetudine,quæ valet,potest quis habere in vna ecclesia duo beneficia simplicia,scilicet,dignitatem & canonicatum:quæ quidem consuetudo valet,text.& ibi gloss.in cap.j.in verbo, nisi

vnicum

vnicum de consuet.lib.vj.& in cap.super eod.in glo. fin.de præben.lib.vj.facit tex. in cap.eam te.de rescriptis. & ita tenet Patis.in iiij.vol.in consi.iiij.num. 15.Lambert.in tract.iuris patto. in j.parte.ij. lib. art. xv.quæst.vij.principali,num.5.In quo tamen est notandum, quòd licet tex.in d.extrauag.execrabilis.dicat, quòd quando quis obtinet plura beneficia est ipso iure priuatus ab ambobus, hoc debet intelligi in beneficiis curatis: sed quando quis habet beneficiũ simplex & obtinet aliud beneficium simplex, tantũ modò est priuatus secundo beneficio, & potest habere primum: & sic in beneficiis simplicibus prædicta extrauagans non habet locum: ita determinat Cassiador.vbi dicit quòd ita in Curia Romana seruatur, in decis.j.in tit.de const.num.2.

Amplia sextò habere locum etiam in beneficiis simplicibus, si tamen requirunt continuã residentiam de iure, vel de consuetudine, vel ex aliquo alio iure speciali: nam tunc est prohibita pluralitas beneficiorũ propter possibilitatem residendi, secundum Innoc. in cap.cùm iamdudum.& in cap.cùm super ordinata.de præb.ita Domi.in c.gratia, quam.numer. 8.de rescrip.libr.vj. Imol.in d.Clem.gratiæ.num.12. Abb. in d.§.quia verò.nu.34. Ioan.Corasi. in tract.sacerd. in j.parte,cap.v.num.2.

Hãc regulam sic ampliatam limita vj.modis, vt per gl. in summa xxj. quæstio.j.quam gloss.sequitur Abb: in d.§.quia verò.nu.27.quas limitationes refert Ioan. Lignia.in tract.de pluralitate benefi.nu.1.Spec.in ti. de legato.in §.dicendum.nume.7.easdem limitationes ponit l.iiij.tit.vj.part.j.

Vltra quas limitationes fallit primò quando vnum beneficium non sufficit habenti: quia tunc licet ei habere plura beneficia: arg.tex.in c. postulasti.& in cap. cùm adeò.de rescriptis.& in c.si cui.de præben.libr. vj.& in hoc attendenda est qualitas personæ: nam nobiles literati & virtute magna præditi, pluribus egent quàm alij inferioris conditionis; vt in d.ca.de multa.& in d.c.Sanctorum.lxx.dist. vel quia fortè habent parentes aut consanguineos suis expẽsis alimẽtandos: quia isti pluribus egent, quàm alij. Caie.in ij.q.x.art.iiij.pro quo videtur tex.in cap. studeat.50. dist. glo.in c.cùm adeò, in verbo, sufficientem, de rescript.dicens, quòd beneficiũ dicitur sufficiens quando sufficit sibi & suis, id est omnibus quos quis secũ habere debet necessariò, secundum Abb.ibi: vel quibus iure naturæ prouidere tenetur: vel quando requiritur ad suam decentiam vel honorem tot habere, arg.text.& ibi notatorum in d. c. de multa. & ita tenet Ludo.Gom.in trac.de gratiis expectatiuis.nu. 107.Chassanæus in Catal.gloriæ mundi, consideratione xxxix.And. Tiraq.in trac.de nobilitate.c. xx. nu.10.cum aliis.Ioan.du Selua in trac.de beneficio. in j.par.q.v.num.211.cum aliis.Ioan.Nicolaus Gimõtæus in supradicto Enchiridio sacerdotiorum, in d. tit.iij.de pluralitate benefic.nu.46.cum aliis.

Secundò fallit quando ex dispensatione quis habet plura beneficia, nam tunc potest ea habere, tenet gl. in c.quia tantum.de præb.per tex. in c. dudum.el ij. de elect.& ibi glo.in ver.vj.retinere.& in d.c.de multa.in fi.ita etiam tenet Lam.vbi hoc declarat in d.j. par.ij.li.par.xv.q.vij.principali.Alber. Troti,in trac. de vero & perfecto cleri.in ij.par.c.xlv. requisito vj. Villadiego in trac.de lega.q.xiiij.num.117.

Tertiò limita, quando non reperiuntur alij idonei in tota diœcesi: quia tũc potest quis habere beneficia illius diœcesis quæ aliis erãt conferẽda ita tenet Hostien.quem sequuntur ibi doc.in c.graue.de præben.

Quartò fallit, quando vnum beneficium est curatum in habitu, & potentia, & aliud est curatũ in actu: quia ex quo non sunt ambo in actu curata, potest quis retinere duo beneficia donec alterum reducatur ad actũ.ita tenet Abb.vbi allegat alios doct.in c.de multa.num.24.de præben.Pro qua opinione est gloss.in c.licet Canon.in verbo, parochialis.de elect. libr.vj. volens quòd dispositio loquens in ecclesia curata, non habeat locum in illa quę aliquando habuit parochianos, nunc autem desinit habere: idem vult glo.in verbo, collegiatas.in c.statutum.de elec.libr. vj.pro qua opinio.est tex.in c.pastoralis.vij.q.j.licet Innoc.in d.cap.de multa.quem sequitur ibi Card.in prin.num.2.ver.quæro.contrarium teneat.

Quintò limita non habere locum in beneficio simul cum præstimonio vel pensione non concessa in titulum, quæ potest simul retineri, secundum Imol.in d. Cle.gratiæ.de rescrip.num.20.Curiel.in tract. de pluralitate beneficiorum.in fine, in v.conclusione.arg. tex.in c.postulasti.de rescriptis.

Et circa hanc regulam vltra supradictum casum, alios in quibus beneficium in iure nostro vacare dicitur, vltra Io. Coras.in alleg.tract.sacerdotiorum. in iij. par.c.vj.& Ioan.Franc.de Pauinis in tract. de offi. & potestate capituli sede vacante.in vij.pręludio. vide xxxiij.casus per Petrum Rebuffum in gloss.ad concorda.in Rubrica de Regia ad prælaturas nominatione facienda.in §.monasteriis.in glo.in verbo, vacantibus.cum tribus sequentibus. P.Duen.reg.71.

¶ Bene gestum. Quod benè gestum est, non debet ex alio euentu reprobari, de offic. præto. l. Barbarius. Riisvvich.

¶ Benemeritus: Si princeps cõcesserit alicui castrum in feudum, ita disponens, quemadmodum genitor noster concessit tali benemerito tale castrum in feudum, ita nos quoque tibi cõcedimus, si de prima inuestitura non constiterit, talis tamen concessio valebit, dummodo scilicet præcesserit debita forma, atque solemnitas. Ioan.And.in titu.de feud.post Specul.in §.1.in princ.Alex.consi.145.volum.2. Paul. l.admonendi.colum.5.vbi Iaso.nu.38.ff.de iur.iur. Oldrad.consi.121.in termin.huius reg. Medic.reg.10.

¶ Beneplacitum soluitur morte, Goaad. consil.22.nu.7.not.l.4.loc.c.si gratiosè.de resc.6.Barto.l. & quia.ff.de iurisd.omn.iud.vnde suspensio facta ad beneplacitum alicuius soluitur morte, seu reuocatur. Augel.consi.217.col.9.Mars.l.fin. numer. 41.ff.de quæst.Item capitula inita cum vniuersitate ad beneplacitum, durant donec reuocetur beneplacitum, vel moriatur ille ad cuius beneplacitum inita sunt, Corn.consilio 235.volum.2. cons. 29. eodem volum. Gozad.cons.22.num.4.Gemin.c.si delegatus. de offic.deleg.6.Voluntas enim post mortem non durat. d.c.si gratiosè.de rescr.6.Bart.l.centesimis.ff.de ver. oblig.not.l.4.ff.loc.l.mãdatum. C. mandati.§.item. Instit.eod.ti.Dec.cons.108.l.vxorem.§.pen.ff.de leg. 3.Fallit hoc dictum in contractibus, quemadmodũ latius dicam inferius, vers.voluntas, Dec.d.cons.108. Medic.tr.2.p.

¶ Benignum.Reg.Semper in du.57.l.1.2.§.in re du. Riisvvich.

¶ Benignitatis ratio iuris rigori præfertur. si cer.pet.l.si tibi pecuniam de don.l.si tibi. Riisvvich.

¶ Benignius est nocentem absoluere, quàm innocentem condemnare.de pœ.l.absentem, Arg. Reg. 144.etsi. Riisvvich.

¶ BESTIÆ olim cædis damnabantur. scripsi ad regu.4. Riisvvich.

¶ BIBLIA si hoc modo à testatore fuerit relicta alicui priori, videlicet relinquo fratribus talis conuentu: cappam, atque priori Bibliam, tunc absque dubio etiam priori debebitur cappa cũ biblia, si clausula generalis præcesserit, videlicet lego omnibus fratribus cappam, & priori bibliam, tali casu prior habebit vtrunque propter vim geminationis, & generalis dispositionis: nam licet ipse sit Abbas, propter hoc non desinit esse frater aut monachus, similiter si diceret lego fratribus cappam, item priori bibliam, quia stat ampliatiuè debebitur vtrũque priori, secus autem, si aduersatinè ponatur, vt si dicatur relinquo fratribus cappam priori verò bibliam, tũc enim tali casu prior non habebit cappam. Bartol. l. cum quæstio. §. sed & alia. C. de legatis. l. quæsitum. §. si quis fundum. ff. de fundo inst. l. Titia. §. qui marco. ff. de annuis lega. l. doli clausula. ff. de ver. obli. Imo. l. 4. ff. de stip. seru. Angel. l. Cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulg. Med. reg. 3.

¶ BLASPHEMIÆ pœna. Blasphemaus publicè Deũ vel aliquem sanctorum: & maximè beatam virginem: illi debet Episcopus hanc pœnitentiam iniungere, scilicet, vt septem diebus dominicis præ foribus ecclesiæ in manifesto, dum missa cantatur, existat, & vltimo illorum dierum dominicorum pallium & calciamenta deponat, & corrigiam ligatam circa collum habeat, & septem præcedentibus sextis feriis in pane & aqua ieiunet, ecclesiam nullatenus ingressurus, & quolibet prædictorum dierum tres pauperes vel duos vel saltem vnum reficiat si potest: & si non potest hæc pœna in aliam commutetur: quod si renuerit agere omnia supradicta interdicatur sibi ecclesia: & in morte priuetur ecclesiastica sepultura, extra de maled. statuimus. Item blasphemus si diues fuerit quadraginta, alioquin triginta, vel viginti, & si ad hoc non sufficit: quinque solidorum vsualis monetæ pœna mulctetur: nullamque misericordiam in hoc habiturus, vt dicitur ibidem: scilicet, quin soluat quinque solidos: quos si non habet, currat per ciuitatem vel commutetur in pœnã aliam temporalem: Hæc autem pœna soluctur ei qui condemnat, id est potestati seculari: hanc enim pœnam temporalem præcepit papa imponi per potestatem temporalem, quod si neglexerit per Episcopum præcipitur cogi. Hæc Hostiens.

Habet autem prædicta pœna locum secundum Goffr. cùm quis blasphemat non ex ira vel ebrietate vel dementia: quia tunc cum eo mitius ageretur. 2. q. 3. si quis iratus. §. notandum. Secundum verò Hostiens. hæc pœna est specialiter inducta contra eos qui Deum blasphemant ex ira: non enim aliquis de leui blasphemat Deum nisi iratus. Tanta tamen posset esse iracundia, quòd æquipararetur dementiæ: & tunc illud quod dicit Goffr. locum posset habere. Quid si quis iuret per caput vel per ventrem, vel per corpus, vel capillum? Respon. Hostien. quòd si faciat hoc affirmando vel iurando non habet locum hæc pœna, secus est si faciat hoc detestando vel vituperando, licet iratus. Item secundum Goffre. & Host. hæc quæ dicuntur de pœna temporali fiunt iudice pro tribunali sedente. In iudicio autem animæ presbyter discretus molliendo rigorem dispensare poterit ex causa circa pœnam spiritualem superiorem. xxv. quæst. vj. pœnitentib. Item blasphemus clericus maximè presbyter cogatur ad veniam postulandam, quòd si noluerit degradetur. distinc. xlvj. clericus. Blasphemus quidem secundum leges est decapitandus: vt in authen. vt non luxu. contra natu. circa med. collat. vj. Secundum verò canonem antiquum clericus erat degradandus: & laicus excommunicandus. xxij. quæstio. j. si quis per capill. Hodie verò laicus aget pœnitentiam supradictam: scilicet illius canonis. statuimus, & hoc si publicè blasphemauit. Si enim occultè non pœnitebit publicè, vt puto. Clericus verò hodie est corrigendus pœna arbitraria & occulta: non illa quæ est publica. Clericus enim publicè non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit, vel sæpius hoc commiserit: locum habet pœna l. scilicet, vt laicus decapitetur in foro ciuili, & in canonico anathematizetur, id est, ecclesiæ ingressus sibi interdicatur, & in morte priuetur ecclesiastica sepultura. Clericus verò degradetur. Hæc Hostiens. titu. de maledicis. Viuiennus regul. 30.

¶ BONA FIDES. L. a58. b Gaius libr. 18. ad edictum prouinciale.

ADDIT. a al. l. 57. b al. Idem. al. Gaius lib. 2. de testamentis ad edictum vrbicum.

Bona fides non patitur, vt bis idem exigatur.

Summa generalior huius & 44. l. §. 1. hæc à Lotior. datur. Geminatio actus superflua reiicitur potissimum 4. casibus: in Contractibus, Solutionibus, Vltimis voluntatibus & delictis, de verborum obligation. l. qui vsumf. 58. l. qui bis, de resci. ven. l. si id, de hæredib. institu. l. si te solum, §. sed si te. Sim. nau. cau. l. penult. in fin. C. de accu. l. qui de crimine, supr. eod. titu. l. si crimen. 13. q. 2. cap. fin. de iud. c. at si clerici, C. de pœ. l. omnes, de exc. do. l. qui æquitate, de euic. l. si tem. BONA FIDES. Hoc loco autem & plerumque æquitatem & iustitiam naturalem significat, à stipulante. Io. Olden. & Pet. Fab. vt de excu. tut. l. scire, §. sufficit, in 6. c. 83. bona fides non, de pœn. ca. suam, de tab. exh. l. 3. §. condemnatio, de æd. ed. l. quod si nolit, de re ind. l. si quis dolo, 51. in fin. Sim, de duobus reis, l. 3. §. fin. Insti. eod. titu. §. ex. 23. quæst. 4. cap. si illic, 12. q. 2. cap. fraternitatis. Ratio, Instit. quib. mo. toll. ob. in prin. Dubitandi ratio de duobus reis, l. 3. IDEM. scilicet causa & titulo. de exc. l. & an eadem, §. actiones, de acquirenda possess. l. 3. §. ex pl. ne obstet. de leg. 1. l. 105. si seruus leg. §. 1. de peti. hære, l. nec. §. item si quis dolo, de dol. l. fundum. Corn. pro soc. l. duo, inf. l. 173. nunquam act. Institu. quibus mod. toll. ob. §. præterea nouatione, quod sine reuocatione & perpetuo ex vna causa lucratiua consecutus sum, de verb. ob. l. inter, §. si rem quam, de sol. l. si quis duos, de exc. do. l. 4. §. auctoris, C. de leg. l. cùm quæstio, in fin. 12. q. 2. cap. cùm deuotissimam, ad l. Aq. l. item Mela, §. sed si plures. Exc. de verb. ob. l. si dati, de leg. 2. l. Titia Seio, de hæ. ven. l. 21. Exc. à §. actiones autem, Institut. de act. Ad fin. scilicet ab eodem vel ab eo qui ab exacto causam habet, vel contra eum, à quo exegit esset habiturus regressum secundum Di. & Ioann. Andr. Ita non obstat l. tertia. §. penultim. de tab. exhi. & ibi Bald. & Di. in dict. cap. bona, l. planè. 34. §. primo. de leg. 1. Institut. eodem titul. §. si res ali. dep. l. bona fides, de accus. l. septima. §. iisdem, C. de euictio. l. emptor, C. de vsuris rei iudic. l. fina. in fine. Excipiunt Placent. & Faber, nisi manifesta sit contraria voluntas defuncti. Riisvvichius paratitla.

¶ BONA FIDES. Caius libr. 18. ad edictum prouinciale.

Lex 57. al. 58.

Bona fides non patitur, vt bis idem exigatur.

Super hoc facit principium Instit. quibus modis tollit. oblig. & §. ex huiusmodi. de duobus reis. ibid. subaudi, ab eodem. Hoc ita, nisi voluntas defuncti probetur contraria. Viuiennus.

¶ BONA FIDES. Paulus libr. 18. ad edictum.

Lex 126. al. l. 79.

Bona fides [a] tantum possidenti præstat, quantum veritas, [b] quoties lex impedimento non est.

ADDIT. a tantundem in P. Floren. b quotiens. ibid.

Ex tit. de petit. hæredit. aut de rei vendic. & coniunge l. magis puto. §. 1. de reb. eor. sicut ad dominum, sic ad bonæ fidei possessorem, pro cultura & cura fructus pertinent, nisi lex sit impedimento. Viuienn.

¶ BONA FIDES. 136. L. 179. Paulus libro decimooctauo ad edictum.

Bona fides tantundem possidenti præstat quantum veritas, quotiens lex impedimento non est.

Ex tit. de petit. hæred. l. sed etsi lege, §. siue, aut. ex titu. de rei vindic. BONA FIDES. Id est, probabilis ignorantia, Oldendorp. interprete. Iunge l. 180. cap. 2. in 6. de reb. eorum, l. magis, §. 1. de nox. l. quotiens, §. 1. de adnl. l. si postulauerit. §. de eo, de vsur. l. qui scit, §. 1. pro soc. l. si existimans, pro suo, l. hominé, de pub. l. 1. l. 13. TANTVNDAM. Al. tantum, hoc est, plenam vtilitatem, actionem, & exceptionem. Exempla addunt quidam. ex l. 5. §. bonorum autem appellatione, vt in poss. leg. l. 5. §. 1. de rebus eor. de verborum obligation. l. liber. Ratio, Inst. de man. §. rectè. VERITAS. De acquir. hæred. l. is qui putat, n. de ac. re. do. l. bonæ fidei, §. quatenus ad effectum dominij pertinet, completa tamen vsucapione, de publ. l. in rem, l. 1. l. fin. ne obstet. l. si quis à liberis, de lib. ag. l. prima. Ad Syll. l. prima. C. plus va. quod agi. l. sed etsi restituatur, de iud. l. cùm ad præsens, cum leg. seq. si certum pet. l. bona fi. dep. l. fin. de publi. l. promittendo, C. de dotis promiss. l. cùm quidam, §. quod dicitur, si putetur, de acq. hær. EST. De vsur. l. fructus, Instit. de vsuc. §. furtiuè. Ratio, de vsur. & vsuc. l. vbi lex, Instit. eod. §. nouissimè. Riisvvich. paratir.

¶ BONA FIDES. L. 179. Bona fides tantùm. l. 57. Bona fides non patitur. c. bona fides. in vi. Quid sit Bona fides. vide in l. 58.

Bonam fidem in contractibus considerari æquum est. Dioc. & Max. C. de action. & obligation. l. 4. Dep. l. bona fides.

Bona fides, Contractus legem seruari venditionis exposcit. Vlp. Com. præd. l. venditor. 14.

Bona fides exigit, vt quid conuenit fiat. Loc. l. 2. C. de pact. l. 2.

Bona fides exigit, vt arbitrium tale præstetur, quale viro bono conuenit. Paul. Loci. l. si in lege. 28.

Ad bonæ fidei interpretationem in pactis omnia referenda sunt. Neratius, de pact. l. ab emptione.

Præsumitur bona fides ex possessione. 30. annorum sine titulo. vnde vi. l. fin. & ibi Bart. de euict. l. pe. & ibi Bar. Pro soc. l. merito.

Bonæ fidei non congruit de apicibus Iuris disputare. Man. l. 29. §. quædam.

Contraria est fraudi & dolo bona fides. Pro soc. l. ca in fin.

Bona fides quæ in contractibus exigitur, æquitatem summam desiderat. Dep. l. 31. C. de ac. & ob. l. bona fides.

In quæstione de æquo & bono plerunque sub authoritate Iuris scientiæ periculosè erratur, inquit Celsus. de ver. ob. l. 91. §. sequitur.

Iudicia bonæ fidei. l. 117. nihil consensui.

Affectus ratio in bonæ fidei iudiciis habenda est. Man. l. 54.

Ea quæ sunt iuris & consuetudinis, in bonæ fidei iudiciis debent venire. ff. lib. 21. titu. 1. l. 31. §. quia assidua.

De officio iudicis in his iudiciis. vide infr. Officium.

Bonus quilibet præsumitur. Pro soc. l. merito. de præsump. t. fin. de seru. c. 1. vide fallen. Soc. Riisvvich.

¶ BONA FIDES ita requiritur in vno, sicuti in alio de correlatiuis. l. bonam fidem. C. de actio. & oblig. no. l. eleganter. ff. de dolo. l. bona fides. ff. depositi. gloss. Ber. & Doct. leg. contractus. ff. de reg. iur. Bapt. in term. huius reg. in tract. de correl. quæst. 4. nu. 102. Medic. reg. 9.

¶ BONÆ FIDEI possessorem si quis se esse dixerit secundum quod possidebant sui antecessores, nisi constet de possessione suorum, nihilominus dicetur bonæ fidei possessor, quia errans in facto bonæ fidei possessor dicitur, Abb. cap. si diligenti. colum. 5. & c. de quarta. de præscr. glo. & Port. instit. de vsuca. ver. error. Aret. §. nouissimè. eod. tit. Cyn. & Bald. l. vendicationi. C. pro emptore, Bal. l. nullo. C. de rei vendic. Alexan. cons. 73. vol. 2. Dyn. c. 2. nu. 38. de re. iu. e. 6. Med. reg. 10.

¶ BONÆ FIDEI possessor. 137. L. 180. Vlpianus libro vigesimoquinto ad edictum.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est.

Iunge ad l. 137. l. 179. Iunge l. non videtur, §. qui iussu, ca. 81. qui contra ius, in 6. de min. l. minor vigintiquinque ann. l. adito Præside, l. ex aspectu. Ex titu. de relig. l. at si quis, §. si colo. de nox. act. l. & generaliter. Vide Loriot. axiom. 128. Ratio, de acquirenda possessio. l. iustè. COMPARAVIT. scilicet bona fide, si ex nox. l. secunda. in fin. de nox. l. & generaliter. Sic non obstat de eo quod cer. lo. l. quod si Ephesi, in fi. C. de præd. min. l. etsi Præses, de reb. eorum, l. 5. §. manet actio, l. quamuis antecessor. Riisvvich. paratir.

¶ BONA possidens in alieno territorio, & non sub eadem iurisdictione sub qua conuenitur, non releuatur à satisdatione. Hanc reg. ponit glos. in l. multis. in verb. cautioni. in fin. C. de principib. agentium in rebus. libr. xij. Quam glos. sequitur Bald. in l. sciendum. numer. 2. in fin ff. qui satisda. cog. & ibi Iaso. in nume. 2. in 8. fallentia. idem Ias. in d. l. sciendum. in §. 1. num. 1. & in l. filiusfamiliàs. num. 7. eo. titu. pro qua opinione est text. in d. l. sciendum. in §. possessor. el. 1. iuncta glos. ibi: vbi text. dicit, qui in agro, vel in ciuitate rem soli possidet. & ibi glo. dicit, in agro, scilicet in villa.

Hanc regulam, vbi eam declarat, ponit Rode. Xuarez. in l. 2. tit. de los emplazamientos. lib. 2. fori. versicu. vlterius quæritur. num. 1. & ibi in num. 6. cum seq. limitat eam quinque modis. P. Duen. reg. 74.

¶ BONA præsentia & futura in generali obligatione & hypotheca bonorum, continentur. Hanc regulam probat text. in l. fi. C. quæ res pigno. obliga. possunt.

Ampliа hanc regulam 7. modis, & limita nouem modis,

dis, vt per Neguſ.tracta.de pignori.in 2. parte principali, in 2.membro: à numer. 1. vſque ad numerum finalem. P.Duen.reg.76.

¶ BONVS quilibet præſumitur.c. ſi. de præſump.cum ſimil.c.1.de ſcrutin.

Limita hanc regulam quatuor modis, vt per Felin. in c.cùm in iure.de officio deleg.quas adde ad Socin. qui poſuit vnicam tantum ampliationem. I.Dias.

Bona non ſufficere, quando aliquis dicit, non tenetur aliud probare, ſed aduerſarij contrarium aſſerentis intentio eſt probanda: vt eſt glo. in l. cum de lege.ff. de proba.per text.in l.fin. §. licentia.C.de iur.delib. & illam glo.ſequitur, idem Barto. in d.§. licentia. in l.ſi conſtante.ff. ſolut. matrim. & in l. decem. ff. de verbor.oblig.Barto.in rub.ff.de oper. noui nun.in l. conficiuntur.§.codicilli.ff.de iure codici.in l.prima. §.ſi vſusfructus, circa fin.ff.ad l.Falcid.Bald.& Salic. in d.l.cum de lege.idem tenet Ange.& Imo.in l.mutum. ff. de acquirend. hæred. vbi etiam Alexand.& Ange.& Imo.in l. cùm ex cauſa.ff.de re iud.Paul.de Caſtr.in l.maritum.ff.ſolu.matrimon. Bald.Ange.& Pau.de Caſt.in d.§.licentia.Imol.in l.neceſſariis.vbi etiam Alexand.ff.de acquirend.hæred.iſtud voluit Pau.de Caſtr.in conſil.212.volum.1. Areti.in conſil. 119.incip.Procedendo breuiter, circa fin. Roma.in conſil.276.incipien. Viſis dubiis propoſitis, in vltimis verbis.Ioann.Crot.in l.ſi conſtante.ff.ſolut.matrimon.Alexand.in conſil.41. in fin. volumin.3.& in conſil.71.in fin.volumin.4.& in conſil.239. volumin.6.Guid.Pap.quæſtio.42.Deciſ.Neap.377.Iaſo.inſtit. de actio.§.item ſi quis.Gozad. in conſil. 94. Caſſan. in conſ.Aymo.in conſil.80.Ruin.conſil.139.volumi.1. & conſil.187.vbi dicit communem, volumi.1.& conſil.116.volumin.2.& conſ.144. vbi dicit communem, volumi.1.& in conſ.109.volumin.3.vbi idem dicit, & conſ.33.volumin.4.& conſil.69.volumin.4. in conſil. 519.in fin.iſtud videtur tenere Anto.de But.in capit. fin.de proba.in cap.contingat.de fid inſtrum.Corn. in conſil.197.volumin.4.tenet, quòd ſufficiat aſſerenti ſe eſſe proximiorem hoc dicere, nec alio modo aliud notificare debet.Iaſo.in conſilio trigeſimo quarto.volumine primo. & gloſ. in d.l.cum de lege, eſſe communiter approbatam dicit Ruin. conſ.109. volumin.5.& conſ.77.volumin.5.& 91. volumin.5.& 143 volumin.5.Contrarium, Calcan.in conſ.8 & conſil.9.ſentit contrarium Caſſan.in conſuetu.Burgun. ſentit idem quod Corn. Felin.qui ponit rationem in cap.ad aures.de reſcript.Franc.curt.in conſi.150. Socin.in conſil.104.volum.3.Felin.in c.ſi.de præſcri. deciſ.Neap.159.in non.Aymo.conſil.2.& qui vult dicere defunctum reliquiſſe tempore mortis plures coniunctos debet ipſe probare.Ruin.conſil.154.vol. 3.contrarium tenuit Iacob.de Burr.in l.actor. C.de proba.& in d.l.cum de lege.ff.de prob. Imo. Roma. Alexand.& Iaſ.in l.ſi conſtante.ff.ſolut.matrimon. Paul.de caſt.in l.Mæuia.§.fin.ff.ſol.mat. Imn. Raph. cuma.& Alexan.in l.decem.ff.de verb.obli. Cor. in l.fin.§.licentia.C.de iur.delib.vbi etiam Iaſ. Aret.in l.in illa.ff.de verb.oblig.Imo.in rubr. ff. de oper.no. nun.& ibi Alexand.& in d.l.ſi in §.licentia.C.de iure deliberand.Lancelot.Deci.in d.l.ſi conſtante.& ibi Claud.& idem Claud.in d.l.decem.Marian.Iun.conſil.26.volum.2.Et pro iſta opin.facit, Nam, ſi aliquis vult teſtem cogi ad teſtificandum in ſubſidium, debet hoc probare, nec ſufficit ſibi allegare, quòd non habeat alios teſtes: vt per Anto.de Butr.in ca.ſuper eo.de teſtib.refert Aret.in c.dilecto.eo.ti.& qui vult dicere beneficium eſſe maioris valoris debet probare.Rebuſ.in tract.non anat.& qui vult dicere aliquem teſtatum de ...e, debet probare.Bertran.in conſi.132.vol.2.Et ſimiliter qui dicit aliquem deceſſiſſe inteſtatum, niſi fama & communis opinio fundet intentionem, debet probare.

Et qui vult dicere aliquem deceſſiſſe ſine coniunctis, ipſe probare debet.Bertrand. in conſ.232.volu.3.qui vult dicere extare plures coniunctos, ipſe probet. Ruin.conſ.134.vol.7.

Qui vult dicere plures potuiſſe reperiri tempore peſtis, ipſe probet.Prob.in cap.tibi qui.verſic.& ſic.vt prædixi, de reſcri.in 6.l.et qui vult dicere non reperiri plures teſtes, ipſe probet.Rui.conſ.67.vol.5.

Tenendo primam opinionem quæ videtur magis communis.Limita, niſi fama & communis opinio ſe haberet in contrarium, vt not.Bart.in l.is poteſt.ff.de acquir.hære.ex cuius doctrina colligitur iſta limitatio, & propterea ſi probat rem perueniſſe ad aliquẽ, quia præſumitur penes illum exiſtere, niſi probet deperditam vel diſtractam: idcò non ſufficit aſſerere rem apud ipſum non extare: vt no.Bar. in l. ſi quis ex argentariis.§.an verò hæred. ff. de eden. & Iaſ. in conſ.34.dicit quòd gloſ. illa procedit quando præſumptio eſt pro illo qui negat. Tenendo aliam opinionem, limita, non procedere confecto inuentario per hæredem: quia tanta eſt præſumptio pro inuentario, quod transfert onus probandi contrarium in aduerſarium, & ita procedit gloſ.in d.l.cum de lege. & omnia dicta doctorum, qui dicunt hæredem habere fundatam intẽtionem ex inuentarij ſcriptura: vt dicit Pau.caſtren.in conſ.207.volumi.1.ita declarat Alexan.in d.l.ſi conſtante.& ibi Iaſ.Corn.in l.fin. §.licentia.vbi etiam Iaſo.C.de iur.delib.Ruin.conſ. 49.vol.5.& conſ.81.volum.5.idem ſi alia concurreret præſumptio pro negante, & ita declarat Felin. in c. ad aures.de reſcrip.Claud.in d.l. ſi conſtante. & in l. decem.ff.de verb.oblig.Iaſ.in conſ.34.vol.1. Loſred. conſ.32.Marian.Iun.conſ.26.volumin.2. item limita non procedere, quando aliquis ſuſtineret partes rei: quia tunc ſufficit reo dicere, quòd bona non ſuffi... erunt, vt nihil aliud tenetur docere: ... ccùs, ſi ſit actor, & ita intelligitur principalis concluſio, vt dicit Pau. de Caſtr.in l.Mæuia.§.fina.ff.ſolu. matri. ita reſpondendo, ad gloſ.in d.l.cum de lege.& idem dicit Im. in rubric.ff.de noui operis nunc.& videtur fuiſſe de mente Bart.in l.ſi verò.§.qui pro rei qualitate. ff.qui ſatiſd.cogan Marian.Iun.conſ.26.volumi. 2. Alciat. de præſumptio.in 3.regu.in 21. præſump. Eſt verum, quòd iſtam opinionem videtur impugnare Alexan. in d.rubric. ff. de noui oper.nuncia.dicens, quod eſt vna truffa, vide eum.& idem dicit in dict. §.licentia. & Iaſo.ipſe impugnat in conſilio trigeſimoquarto. volumine primo, & has duas limitationes ponit appoſtil.ad Barto.in rub.ff.de noui oper. nunc. Aliam limitationem, ad glo.in l.cùm de lege, ponit Iaſo.ex mente aliquorum in conſil.34.ſed etiam ibi eam impugnat, vt per eum.

Aliam limitationem ponit Loffred. in conſilio 52. Aliam Ruin.conſil.4.volum.5.& conſil. 81. volumin.5. Bart.Soc.reg.75.

¶ BONA reſtitutioni fideicommiſſi ſubiecta regulariter alienari non poſſunt.l.fin.§. ſed quia. C.commu. de leg.

Primò fallit, quia licet in totum non poſſint alienari,

tamen vſque ad Falcidiam bene poſſunt, & tunc in Trebellianicam computantur: vt in l. Marcellus. §. res quæ ab hærede. ff. ad Treb.

Secundò fallit vbicunque alienantur ex cauſa neceſſaria, vt quia res eſſent ſteriles, aut quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vt tenet gl. in d. §. res quæ.

Tertiò fallit pro dotibus conſtituendis, quo caſu permiſſa eſt alienatio: vt in authen. res quæ. C. communia de legat.

Quartò fallit in cauſa alimentorum ipſius hæredis grauati, propter quæ alienatio permittitur: vt firmat Bar. & magis communiter doc. in d. auth. res quæ. licet glo. ibi & malè contrarium dicat.

Quinto limitatur, niſi ille, cui res erant obligatæ reſtitutioni, dedit licentiā hæredi grauato vt poſſit eas alienare, vel conſenſit alienationi factæ per hæredem grauatum: quia tunc dicta alienatio de iure valebit, ſiue ſcienter ſiue ignoranter conſenſerit: & ideo non poterit fideicommiſſarius petere pretium d. rei alienatæ. ita ſing. decidit Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. in d. q. quod eſt menti tenendum, & ratio iſtius limitationis eſt, quia ille, qui conſentit alienationi, dicitur alienare: vt in lege 1. * C. ſi aduer. dona. & ibi not.

Sextò limitatur, vbicunque filius hæredis defuncti eſſet captus ab hoſtibus: quia tunc hæres grauatus poterit ipſum de dictis bonis redimere ſi non haberet alia bona. allegatur ad hoc glo. ſingu. 12. quæſt. 2. ſacrorum.

Septimò limitatur, quando hæres grauatus propter eius delictuo fuiſſet captus & condēnatus: quia tūc * ipſe hæres poterit ipſa bona alienare*: ita tenet Rapha. Fulg. in d. auth. res quæ. eſtque mentis ex præſumpta mente parentum. arg. l. iſti quidem. ff. quod met. cau. & l. vtilitatem. & l. confirmando. ff. de confirman. tut. & l. 1. ff. de re. eorum. per quod vlti. not. per eum ꝙ executores teſtamenti ad erogandum aliquid in pios vſus, poſſunt erogare pro redemptione carceratorum vel captiuorum pro delicto: vt no. Bal. & Imo. in l. quamuis. per illum tex. ff. ſol. matr. & not. Bal. in auth. ſimiliter. C. ad l. Falc. §. 1. bene facit quod no. gl. in d. c. ſacrorum. 12. q. 2. quæ vult, ꝙ diſpoſitio d. c. & l. ſancimus. C. de ſac. ſanc. eccl. permittat alienari bona eccleſiæ pro redemptione captiuorum, & extendatur etiā ad eos, qui ſunt pro debito capti. & illa gl. allegat bona iura. & illam gl. ſequitur Bal. in prin. C. de ſac. ſanc. eccl. nec obſtat quod nemini culpa ſua debet eſſe proficua: quia verum eſt, quando eſt ordinata ad illud: quia tunc non eſt ſibi proficua, aliàs ſecus, vt patet in l. 4. in princip. ff. ſi quis cau. & not. Bald. in l. 2. §. ſi verò non audiens. ibi, dum dicit vel forte relegat. ſed Ange. in d. §. res quæ ab hærede. quem ſequitur Imo. ibi, & Ludo. de Ro. tenet contrariū propter ſuum delictum, & nihil alleg. adde quod idem videtur Bal. velle in auth. contra cum rogatus. C. ad Treb. in duobus locis. videlicet in ver. vltimò quæro. & ibi no. per gl. fi. & ibi eam approbat Cy. dum Bal. exponit veſtrorum, id eſt, captiuorum. & pro hoc facit, quia delinquens perdit priuilegium à lege ſibi conceſſum. l. ſed ſi ex parte. §. quanquam. ff. quòd cum eo. & l. etiam. § . ff. [illegible] mat. & l. ſed & hoc ita. ff. de rei ven. & l. fi. §. fi. cum ibi no. ff. de is quæ in frau. cred. & l. pen. ff. de [illegible] credo. & iſtam partem Saly. ibi tenet in d. au[illegible]. res quæ. arg. l. ſiue hæreditatia negotia. ff. de neg. geſt. ibi, dū tex dicit, ſine vitio, & c. Prima tamen opin. in puncto iuris videtur verior, & dicit præceptor meus Alexand. in d. Auth. res quæ. quòd ſi quis vellet ſuſtentare opinionem contrariam, poſſet dicere, ꝙ agitur de præiudicio tertij, vt in caſu noſtro, vt quia agitur de præiudicio fideicommiſſarij, tunc procedat opi. Ange. & ſequacium: ſed vbi agitur de præiudicio alicuius, ſiue de auferendo tertio ſuum ius eo inuito, tūc procedunt not. in d. c. ſacrorum. cum concor. ſuperius alleg. Et retenta hac præcedenti opinio. pro vera, poſſet limitari vt ſuprà dictū eſt, videlicet, quòd vbicunque filius hæredis grauati eſſet ex debitu carceratus, & ex ſtatuto caueretur patrem teneri ad ſoluendum condemnationem pro filio, tunc videtur patrem poſſe alienare bona pro ſua redemptione neceſſaria: cùm ſit tunc eadem ratio quæ eſt in dote vel donatione propter nup. quoniam tunc alienatio dicitur neceſſaria & permiſſa. d. authentic. res quæ. & in gloſ. d. §. pro hærede. vbi autem eſſet quis carceratus ſeu captus non ex delicto, tunc determinat Barto. & Bald. ibi in d. §. res quæ. permiſſam eſſe alienationem. bene facit l. quamuis. ff. ſolut. matrim.

ADDITIO.

* Alienare. Vide Bald. in auth. contrà cum rogatus. ad Treb. & in conſ. 176. in 2. volu.

Octauò fallit dicta regula in caſu valde ſing. l. fin. §. fin. ff. de leg. 2. quando habens iuſtam cauſam ignorantiæ fideicommiſſi circa res reſtituendas, & per fideicommiſſum res alienari prohibitæ alienatæ fuerint bonæ fidei emptori: quia tunc valida eſt alienatio: vt ibi dicitur.

Nonò fallit, vbicunque res prohibita alienari, eſſet tēpore peritura: quia tunc non obſtante prohibitione teſtatoris nihilominus poterit alienari: vt eſt text. ſing. in l. pro hærede. ff. de acqui. hære. vbi Bal. & Ludo. de Roma. ad hoc not. illum tex.

Decimò fallit, quotieſcunque res eſſet per fideicommiſſum conditionaliter relicta, & conditio eſſet in poteſtate fideicommiſſarij negligentis eam adimplere, ita tenuit Io. de Imo. in l. qui hæredi. §. ſi pars. per illum tex. cum gl. ff. de cond. & dem. qui reputat notab. & ſing. ad limitationem ſing. dicti §. ſin autem. C. communia de leg. cogita tamen an ſit verum. Aduerte tamen pro intellectu illius ſing. text. quòd Io. de Imo. ibi, & in l. quidam ita. §. ſi quis filium. ff. ad Velleia. limitat illum tex. procedere in fideicommiſſo vniuerſali, prout loquitur dictus §. ſin autē. ſecus ſecūdum eum, ſi res ſpecialiter per fideicommiſſum eſſet relicta: vt no. per gl. in l. fideicom. de manu. teſt. item quia deciſ. d. §. eſt exorbitans à reg. iu. commu. poſita in d. §. ſed quia: ergo non debet extendi ad alios, in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat.

Primò nota plures limitationes, ad l. fi. §. fin. ff. de leg. 2. vbi dicitur, quando hęres habet ignorantiam, quòd certæ res per fideicommiſſum alienari prohibeātur & alienauit, ꝙ valida eſt alienatio, nā limita eam pluribus modis, vt ibi dicitur. ſed Pau. de Ca. in d. §. ſed quia multum. faciens mentionem de Im. ſentit contrarium. quia tex. in d. §. fi. loquitur in fideic. conditionali, ſeu relictu in diem certum, neque videtur differentia an ſit particulariter, an vniuerſaliter: quia clarum e[illegible] in omni caſu non tranſire dominium in fideicommiſſarium ante conditionis euentum.

Secundò limitat illum tex. Io. de Imo. in d. §. ſi quis filium. [illegible]b dubio fortè procedere in fideicommiſſo vniuerſali: ſecus in puro, per not. per gl. in d. §. ſi quis filium. dum gl. reſpondet ad l. fin. C. com. de leg. & in hoc

hoc etiam tenuit contrarium Paul. de Castr. in d.§. sed quia: quoniam est eadem ratio in vtroque: cum nunquam transeat dominium in fideicommissarium, nisi restitutione facta. §.res quæ.

Tertiò limitat illum tex.not. Pau.de Cast.in d.l.fi.& in cons.incipien.clarum est,& c.nisi hæres, qui alienat non esset soluendo, pro restituẽdo pretio fideicommissario tẽpore euenictis conditionis: quia præfertur fideicõmissari⁹ emptori. all.l.planè.la 2.ff.de leg.

Quartò limitat Paul.de Castr. ibidem scilicet in d.l.fi. de leg.2.vt non habeat locum quando testator expressè prohibuisset alienari: quia illa expressa prohibitio est fortior, vt not.per glo.in l.cùm pater.§.libertis.de leg.2. Relinquo hoc cogitandum, sed puto hoc verum, quando est expressè prohibita alienatio à testatore: cùm communiter alienatio non valeat etiam à principio.l.filiusfam.§.diui.de leg. j. sed in casu d.l.fi.valuit à principio alienatio: quia erat facta alienatio, pendente conditione fideicommissaria, quo casu interim valet contractus & alienatio: vt d.l.fi.§.sin autem.C.communia de leg. & no.Barthold.in §.res, quæ.vnde in casu d.l.fi.difficilius inualidatur contractus: quia alienatio fuit nulla.l.patre furioso.ff.de is qui sunt sui vel alie.iuris.

Quintò limitat illum tex.in §.fi.Raph. & ibi dicit hanc fuisse limitationem Bald. in d.auth.res, quæ.in principio, scilicet, quòd ille tex.habeat locum, quando ignorantia processit à facto testatoris, qui iterum viuente hærede prohibuit alienari per codicillos, & voluit interim interdici administrationem hæredi. vt ibi in tex.secùs, si ignorantia aliunde quàm opera & facto hæredis processisset: sed tamen mens omniũ Doct.in d.§.fi.& in d.§.sed quia.est in contrarium, scilicet, quòd habeat locum ille tex.vbicunque procedit ignorantia, dummodo sit probabilis, & si bene consideretur verba Bal.in d. auth. res quæ. ipse non ita voluit: sed intentio eius est dicere, ꝙ in casu d.§. fin.fideicommissum fuisset relictum in testamento, non debet dici, quòd hæres illud ignorasset: quia in dubio præsumitur habere scientiam, iuxta contenta in testamento: vt no.per gl.in l.cùm hæres.de lib.leg. Et vltra prædicta adde quod no.in l.Titius.ff.ad Trebel.& prædicta sunt menti tenenda, quia sæpissimè de facto contingunt. B.Soc.re.57.

¶ Bona damnatorum de iure Auth. applicantur ascendentibus, & descendentibus condemnati in infinitum, Auth.bona damnatorum.C.de bon.præs.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 8.vt refert Dias regul.165.

Bonorum mobilium, & immobilium appellatione non veniunt iura, & actiones: hanc esse magis communem opinionem attestatur Port.in lib. 3. suarum conclu.regu.10.vbi limitat, & refert tenentes contrarium.

Bonorum mobilium appellatione veniunt annui redditus, hanc esse communem opinionem attestatur Port.d.libr.1.reg.31.vbi limitat in 3.casib.

Bona quæ sunt intra fines prouinciæ, seu ciuitatis, censentur esse illius, cuius est prouincia, vel ciuitas. Fallit vt no.Por.lib.5.reg.12.

Bona particularia in castri territorij existentia non veniunt appellatione pertinentiarum castri. Fallit in 2.casib.quos no.Por.lib.5.reg.37.

Bona omnia ingredientium monasterium, in monasterium transeunt, c.in præsentia, & ibi Doct.de proba. Auth.ingressi.C.de sacros.eccl.

Fallit in 5.casib.quos no.Soc.reg.180. Don.Fina.lib.3.

¶ Bona fiscalia regulariter solus Princeps dare potest, fallit hoc tamen in modicis, Bald.l.2.C.de commer.alien.l.prohibere.§.fin.ff.quod vi aut clàm.doct. l. Diuus.ff.de bon.damn. Tiraq. in trac. de iudic. in exig. Rebus non ferend.num.65. Med.re.5.

¶ Bonorum possessio. Solus pupillus sine authoritate tutoris nõ potest bonorum possessionem agnoscere, l.bonorum, C.qui admitti.

Fallit in 4.casib.secundum Ias.in d.l.bonorum, num.5.

Quibus datur bonorum possessio cõtra tabulas, quando sunt præteriti, illis ab intestato datur vnde liberi, aliàs non posset dari vnde liberi, vbi non daretur contra tabulas, l.final.ff.de lib.& posth.l.1. §. fin. ff.si tab.testa.

Fallit in 3.casib.secundum Ias.in Rubr.C.vnde lib.Fallit in 4.casib.vt per Dec.in d.Rubri.C.vnde liber.

Bonorum possessio non transmittitur.l.3. §. acquirere, ff.eo.l.emancipata.C.qui admit.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 7.à Io. Bolog.in d.l.emancipata, nu.41.

Bonorum possessio contra tabulas, impedit dari secundum tabulas, l.2.§.expectandi, ff.de bono.pos.secundum tab.

Fallit in 3.casib.quos no.Io.Bolog.in l.posthumo, C.de bon.pos.contra tab.nu.60. Don.Fina.lib.2.

¶ Bonum, vel malum si dicatur vnum extra correlatiuis, non per hoc sequitur quod ita sit alterum, quia accidentalia, quæ sunt in vno ex correlatiuis non sequitur, quod dicantur esse in altero: no.l.quisquis.C. ad l.Iul.Maiest.dixi super.limi.1. Med.re.9.

¶ Bonus quilibet præsumitur. Hanc regulam probat tex.in c.dudum.de præsum.glo.in c.1.in verb.existimare.de scrutinio.& in l.cum pater. in §.rogo. ff.de leg.2.& hæc est præsumptio naturæ: quia naturaliter quilibet est bonus, secundum glo.in l.fi. C.quod met.cau.ita tenet Iac.de Bellovi. per illum tex. in l. omni modo.C.de inoffic.testa. Ang. in l. sciendum. in fin.ff.de verb.obli.Hippo.in l.1.num.67.C.de sica. Hanc regulam ponit Soc. cum vnica ampliatione in regu.39. Eandemmet regulam ponit Bernard. de Luco in reg.64.cum 4.limita.referens se ad Fel.in d c.dudum.à num.11.vsque ad nu.16.

Limita primò hanc regulam vltra eum quando agitur de aliquo promouendo: quia tunc integritas nõ præsumitur, sed debet adhiberi aliqualis informatio.ita tenet Card.in Clem.1.in 2.notab.de conces.præben. quem sequitur Fel.in c.cùm in iure.nu.3.de offic.deleg.circa quam limitationem vide And.Alc.in trac. de præsump.in 3.reg.præsump.2.

Secundò limita, non habere locum quo ad facultates: secundum glo.communiter approbatam in l. si verò.in §.qui pro rei qualitate.in verbo, dubitetur. ff. qui satisd.cog.& ibi Ias.num.15.

Tertiò fallit quando cõntra eum esset aliqua infamia, vel præsumptio: quia tunc oportet illam purgare, vt per totũ 2.q.5.& per totum de purga. canoni. Facit ad hoc quod notatur in l.qui iurasse.in §.quid tamẽ. ff.de iureiur.quod no.Bernard.de Luco in reg.140.

Quartò limita: nam licet sit verum, quòd quis præsumatur bonus, non tamen præsumitur optimus: & propterea si statutum requirat ad probationem alicuius negotij testes optimos seu optimæ opinionis, debet illa qualitas articulari & probari: secundum Ange, in l.2.in §. dicoi. ff. quemad. testa. aper. quam opinionem sequitur Hippo. in singul. 187. & hanc dicit veram & communem Aleiatus in dicta præsump.2.nu.9. P.Duen.re.75.

¶ Bonvs quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur. c. fi. de præsump. & c. 1. de serui.

Amplia, vt per Inno. in c. dudum el. 2. de elec. vbi dicit, quòd si probatur electum esse venatorem, interpretatur quòd causa licitæ recreationis hoc faciat, & si probatur ista sibilis, vel indignabilis naturæ, interpretatur quòd ex iusta causa hoc faciat: vt ibi per eum, & per Abb. ibidem, refert, & sequitur Fely. in fi. ver. in glo. & in ver. idoneus.

Primò fallit, quando probatur, quòd semel fuerit malus: cùm tunc etiam in eadem specie mali esse præsu- * matur*: vt in regula, semel malus. de reg. iur. in 6. ad hoc l. si cui. §. idem. ff. de actionibus.

Additio.

* Præsumatur. Vide Alex. de Imo. in cons. 5. in 1. parte. & adde Fran. Aret. in l. in substitutione. ver. sed contra præmissa. de vulg. & pup.

Secundò fallit, quando contra eum esset infamia, vel alia præsumptio: cùm tunc oporteat, quod illa purgetur. 2. q. 6. per totum. & extrà, de purga. cano. per totum. ad hoc quod not. in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. B. Soci. re. 74.

¶ Bonvs vir etiam suspicionem criminis euitare debet. C. de fur. l. inciuilem. l. ciuile.

Voluntas bona plerunque pro facto reputatur. Exem. l. veer. 23. & 11. De cond. Instit. de statuli. l. cùm hæres. vers. seruire.

Ex his quæ extra testamentum incurrunt, possunt res ex æquo & bono interpretationem capere, ea verò quæ ex ipso testamento oriuntur, necesse est secundum iuris scripti rationem expediri. De con. & de. l. 16.

Malum facere videtur, qui non studet ad bonum. de ritu nupt. l. qui liberos. in fin. vbi glo.

Bonum publicum priuatorum commodis anteponitur. Auth. de rest. & ea quæ pa. in 11. men'e. §. lancimus. Auth. de non al. §. oportet.

Bona arbor bonos fructus facit: mala verò bonos facere non potest. De ædil. edi. l. quod si nolit. §. qui mancipia. vbi glo. Mat. 7.

Bonum ex malè gesto proueniens non excusat delinquentem. De re mili. l. 3. §. in bello. 23. qua st. 5. capit. relegentes.

Minùs malum comparatum ad maius habet rationem boni. 22. q. 4. c. iurauit.

Boni mores diuitiis omnibus præferuntur. Inst. de suspect. §. fin.

Pacta quæ contra bonos mores inita sunt, repelluntur. Inst. l. ti. C. de pact.

Bonum prohibetur ratione mali consequentis. 22. q. c. ita ergo.

Propter bonum, quod ex malo aliquo sequitur, ipsum malum toleratur. dist. 4. c. denique. 13. dist. ca. neruj. circa fi.

Bonum est honesti viri nomen assumere. Ad Treb. l. facta. §. si verò nominis.

Quotiens bonum aliquod agimus, toties Deum confitemur, sic quotiescunque vincimur à peccatis, toties Deum negamus. 2. q. 3. c. æstimauit.

Semel qui fuit bonus, semper talis præsumitur. de reg. iur. l. non omnes. §. à Barbaris. C. de long. tempo. præ. longi temporis. arg. cap. semel malus. de regu. iur in 6.

Præsumendum potius bonum quàm malum, vbi tamen vtranque interpretationem habet. de don. inter vi. l. Quintus Mutius. Pro soc. l. merito. de furt. l. cum creditor. de admi. tu. l. si defunctus. Alexand. cons. 127. vol. 4. Reg. Semper in du. 57. Vide Ius.

Boni viri arbitrium. sup. Arbitrium.

Bonis suis quilibet contentus esse debet, & non concupiscere aliena. C. si. reg. l. si constiterit. ff. eo. tit. l. si irruptione. 7. q. 1. c. si quis episcopus.

Rem in bonis nostris intelligimus habere, quoties possidentes exceptionem, aut amittentes ad recuperandam eam actionem habemus. Modest. De acqui. re. do. l. 52. Reg. 116. §. non potest.

Id bonorum cuiusque esse intelligitur, quod æri alieno superest. de iur. fisc. l. non possunt. de vsufr. leg. l. 1. fi. de col. bo. l. cùm emancipari. §. 1. de ver. sig. l. subsignatum. de leg. 2. l. si quis seruum. cum l. seq.

Bonorum possessio f. 118. Prætor bonorum poss. l. 171. in pari. Ri-vvich.

¶ Bravivm. Si fuerit propositum præmium ei, qui primum accesserit ad Brauium, si duo simul accesserint, neuter eorum præmium habebit, nec iterù currerit, quia de primo tantò cursu iam peractò intelligendum est, vnde secundus fiet cursus de consensu domini. Albe. 1 P. q. 107. l. si fuerit. ff. de reb. dub. l. matrimonij. ff. qui. & à quib. Med. reg. 3.

¶ Bvlla dum fit, modicum pro ipsa conceditur, & per hoc non committitur Simonia, nam modicum illud non consideratur, gl. c. super hoc. ver. pecunia. de renunc. Imol. & Fel. c. dilectus. de sim. c. ad quæstiones. eod. tit. Rebuffus in praxi beneficiorum, in tit. de sim. num. 22. Med. re. 5.

¶ Bvlla informari potest inuita parte, ideò non requiritur citatio. Rebuff. in praxi benefi. in tit. de forma, & correctione bullæ. num. 8. Med. re. 8.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Tertius.

Cadavera sequestrari non potest ob vsuras, quæ morte soluuntur, quo ad pœnam corporalem, Boer. q. 287. num. 2. Ioan. de Anania c. sicut. colum. 3. de iud. Ripa in tractat. de rem. præseru. contra pestem, nu. 101. Didacus lib. 2. var. resol. cap. 1. nu. 10. Item non potest impediri ne sepeliatur, etiam ex debito guarentigiato cui parata est executio. Ab. c. ex parte. 11. de sepul. Fel. c. sicut. de sepultu. Guliel. c. Rayn. vers. morte. nu. 55. de testa. Mars. sing. 199. Rod. l. post rem. nu. 6. ff. de re iud. Gram. deci. 82. Imò, si creditor vexat debitorem moribundū, ius suū amittit, Auth. iuē. C. de sepulc. viol. Auth. sed neque. C. eod. Et nullitas actus inducitur, si creditor hæredes debitoris vexat, Rip. in trac. de peste, tit. de remed. preseru. nu. 104. Item cadauer suspendi non debet, Aegid. tit. de exec. nu. 18. Dec. l. pupillum. §. in hæredē. ff. de reg. iu, nisi pro atrocissimo delicto. Ias. l. ex facto. ff. de vulg. Nec de sepultura euelli potest, nisi si repertus hæreticus excommunicatus, vel vsurarius manifestus, Ripa in trac. de remed. præseru. contra pestem. nu. 145. Gram. dec. sf. 82. nu. 5. vel nisi parricida fuisset, vel seipsum interfecerit, Ias. l. 2. col. 1. C. qui testa. fac. pos. Dida. lib. 1. var. resol. c. 2. numer. 11. Regulariter tamen mortuus solum à Deo cœlesti condemnari potest.

test l. de qua re. §. eum absentem. ff. de re iud l. pen. ff. quæ sent. sine appell. resc. Angel. cons. 68. Curt. cons. 60. Bart. l. defuncto. ff. de publ. iud. not. l. si. C. si reus vel actor. Med. tract. 2. p.

¶ CAUUCITAS videtur declarari ab eo, qui bis pronunciauit bona de caduta esse, quia de enixinri & magis deliberatā volūtate cōstare videtur. Cepha. cons. 222. nu. 3. in terminis, per Doct. Bar. l. cum scimus. C. de ag & cēsi. lib. x. Doc. l. Balista. ff. ad Treb. quæ declaratio apparet quando recipiēs canones prestatus est ēt postlitē motā se nolle renūciare ca ducitati. gl. & doc. l si debitor. §. 1. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. Bar. auth. interdicimus. C. de epi. & cle. Ang. consi. 262. Pau. consi. 116. col. fin. Corset. in trac. de Treb. 4. dub. nu. 8. Guid. Papæ q. 264. Med. re. 2.

¶ CALAMITAS soluitur morte, Tiraq. in tractat. de nobil. c. 31. nu. 498. vnde dicitur,

Optima non nasci res est talibus ægris,
Nec solis cernere luminibus.

Vnde Iob, fuissem quasi non essem de vtero translatus ad tumulum; con. quæ dixi super. conclus. 8. Medic. tract. 2. p.

¶ CALORE iracundiæ dictum, vel factum, non imputatur facienti, vel dicenti, not. Spec. in tit. de accusa. in ver. quid si te vocaui. & ibi Bal. in additio. quos refert Ias. in l. si filium. C. de inoffi. testamen.

Limita tripliciter, vt per eundem Ias.

Calumnia euidens de dolo actoris in litigando vitiat ipso iure trāsactionem. Istam conclusionem tenet Bar. post Iac. But. in l. sub prætextu. 2a j. C. de trans. sequuntur ibi Ang. Sali. & Alexan.

Limita quinque modis, vt per Ias. ibi. I. B. Dias reg. 65.

¶ CALVMNIATOR dicitur quis, eo ipso quòd non probat quod intendit, glo. est in l. Athletas. §. calumniator. in glo. in verbo, ex vtraque. ff. de is qui not. infa. & in c. de calumnia. in glo. ij.

Limita istam conclusionem sex modis, vt per Felin. in d. c. ij. vbi prius asseuerat, suprascriptam regulam esse communem opinionem, licet fuerint opiniones in materia. I. B. Dias. reg. 67.

¶ CAMINVM cuilibet facere licet in muro communi, l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli.

Fallit quando alter socius opponeret, quòd vult etiā ipse ex parte sua facere alium caminum.

Fallit in muro subtili, qui murum non pateretur. l. quidam Hyberus. ff. de seruit. vrb. prędio. S. Ianu.

¶ CALCVLATOR videtur relationem facere qui se relationi aliorum subscripsit: ita in terminis huius reg. per Marc. Ant. Natt. consi. 40. nume. 4. per l. nō figura. ff. de act. & obli. cap. cum marthæ. de celebr. miss. quis enim per scripturam loqui dicitur. l. cum seruus. ff. de cond. & dem. Bald. l pen. C. de interd. matr. Barto. l. emptio. §. Lucius. ff. de pact. Doct. §. 1. instit. de empt. Dec. auth. si quis in aliquo. num. 17. vbi etiam Cagnol. & com. omnes. C. de edendo. Med. re. 10.

¶ CALCVLVS inter socios lucri, & damni non potest inuito socio reuideri. l. neminem. C. de Succ. & Arch. lib. 10. potest tamen reuideri ab electis à partib. parte non citata. Angel. l. 1. §. Marcellus. ff. si cui plus quàm per l. Med. reg. 8.

¶ CALVMNIATOR nemini nocere debet, sed puniēdus est officio iudicis. Inno. c. 1. de offi. vic. Bal. & Salic. l. 1. C. quomodo, & quando iudex. l. vbi pactum. C. de transa. Bal. l. 2. §. sed quia. C. de iura. Cal. Med. re. 8.

¶ CALVMNIA euidens de dolo actoris in litigādo vitiat ipso iure transactionem, Bart in l. sub prætex. C. de transf.

Fallit in 5. casibus, vt per Ias. in d. l. eolum. pen.

Denunciator vel accusator si non probat, videtur calumniari, c. cùm dilectus, de calumniat.

Fallit in 7. casibus, vt per Fel. in d. c. num. 6.

Calumniator dicitur eo ipso, quòd quis non probat, quod intendit, glos. in l. athletas. §. calumniator, ff. de his qui nō. infa.

Fallit in 6. casibus, vt per Felinum in capi. 2. de calumniat. Don. Fina, lib. 4.

¶ CALVMNIA excusatur ob aliquod modicum euētum. l. 3. §. causæ. ff. de Carb. ædicto. Doct. com. l. si. eleganter. §. si post. ff. de cond. indeb. Medic. reg. 5.

¶ CALVMNIA soluitur morte, ideo mortuus homo accusari non potest nec etiam suspendi, Doct. Com. l. 1. C. si reus vel actor. Fallit in atrocioribus criminibus, l. ex iudiciorum. ff. de accusat. l. apostatarum. C. de apostat. l. 3 ff. de bon. eor. l. defunctis. C. eodem. conc. cum hac conclu. quæ dixi super. conclu. 2. facit l. 1. C. ne ex delicto def. §. non autem. Insti. de perpet. & tempor. act. cap. quorundam. 23. distin. Aretin. §. publica numero 7. Institut. de public. iudic. dicam inferius versicul. crimen: vt versicul. delictum. Medic. tract. 2. p.

¶ CALVMNIA, INTERITVS. Frustratoribus obuiatur.

C. de ord. cog. l. vlt.
ff. de iudic. l. si post. Azo, rub. 80.
Calumniæ obuiatur.
C. de iud. l. si præ.
C. de appel. l. imper.
ff. de condi. indeb. l. si prætor. in fin.
ff. de leg. & fideicom. ex stip. §. diuus.
ff. vt in pos. leg. l. si is.
ff. de Carb. edict. l. Carbo. §. duæ. Azo rub. 80.

Non est maliciis indulgendum.

ff. de rei ven. l. in fundo.
ff. de seruit. l. si cui. Azo rub. 80.

Argumentum pro eo, qui calumniā euitare voluerit.

C. de aduoc. l. fisci.
ff. de alie. iud. mut. caus. fac. l. item si.
ff. mand. l. si fideius. §. quędam. & §. si quis.
ff. de act. empt. l. ex empto. §. idemque.
ff. de admi. tu. l. quoties.

Frustratoribus, &c. Calumnię, &c. Arg. pro eo, &c. Hæ sunt notæ, vt cuilibet patet. Azo rub. 80.

Qui tenetur in specie, interitu rei non liberatur.

C. de cond. infer. l. cùm quidam. Az. rub. 80.

Re interempta vel extincta, possidentes tenentur, etsi apud dominum eodem modo perisset.

C. de fid. instrum. l. apud eos.
ff. quod met. cau. l. sicut. §. quòd si.
ff. de rei vend. l. item. §. vlt.
ff. ad exhib. l. eo. §. si post.
ff. si cert. pet. l. cùm fundus.
ff. quod vi aut clàm. l. 1. §. quod autem. §. reo.
ff. de seru. corrup. l. 1. §. persuadere.
ff. de leg. 1. l. cùm res. §. vl.
ff. de poss. hær. l. si posse. §. vlt.
ff. de rei vend. l. si mater. §. si.

CONTRA.

ff. de pet. hær. l. illud quoque.

ff.quib.ex cauſ.maio.l.antepe.
ff.de alie.iu.l.non ſolum.§.hæc.
ff.ac l.Rhod.l.vlt.
ff.depoſ.l.ſi plures.§.1.
ff.de iur.do.l.ſi is,qui ſti.
ff.quod vi aut clàm.l.ſi alius.
ff.de con.ob cauſ.l.ſi pec.in fin.

Re interempta,&c.& contrà.) Hæc ita breuiter expedio. Si re ipſa fiat mora, odio delinquentis, ſpectat ad delinquentem periculum, ſi verò fiat per interpellationem, cum quis intelligit ſe debere, idem. vt hæc omnia plenè tractauimus, in diſtinctione de mora in cuſtodia, ff.noui.

ADIECTIO.

Imò quod eſt notabile, quis ad ſpeciem tenetur, & ſi ſine dolo mora culpa eius interitu nõ liberatur, vt C.de cond.inſer.l.cum quidam. Sed illud ideo, quia in alio iuuatur: deficit enim conditio, vnde ad libertatem peruenire non debebat; in hoc tamen ei ſubuenitur, & ſi ſine dolo & culpa deſinit poſſidere. Azo, rub.80.

Mortuo Animali non carnem, ſed precium deberi.
ff.de leg.1.quid ergo.§.ſi hæres.& §.ſi plures.

Animali,&c.) Imò animal tantũ debetur. vt ff.de verb. ob.l.ſi ſeruum ſtipulatus.§.vlt. præſtatur tamen precium: quia viuum præſtari non poteſt, ſicut eſt in obligatione. vt ff. de leg.1.l. quid ergo.§.ſi hæres, Azo, rub.80.

Quando quis de naturali interitu teneatur.

ff.de pet.hær.l.illud quoque.in princ.
ff.de cond.fur.l.quod fur.& l.vlt.
ff.de re vend.l.item ſi.§.vlt.& pen.
ff.de verb.ob.l.ſi ex lege.l.ſi extr.nemo.§.1.

CONTRA.

ff.de alie.iu.mu.cauſ.l.non ſolum.§.pen.
ff.de act.& ob.l.is qui.
ff.depoſ.l.ſi plures.§.1.
ff.de iur.dot.l.ſi is qui ſti.
ff.de vſur.l.ſi quos ſolu.

Quando quis,&c.) Quando de interitu naturali quis teneatur, plenè cõprehẽdit mea diſtinctio, vt ſuprà prox.notaui. Azo, rub.80.

¶ CAMPSOR ſi promittat ſoluere deferenti litteras ad illum, ſi contingerit, quòd deferens aufugiat, cuius erit periculum? vide Alex.conſ.94.vol.3. ſi tamẽ alteri ſcripſerit, vt ſoluat alicui, videtur liberare eũ à ſe cui ſcribit. Bald.l.fin.ver.quod autem.C. de nouat. Bar.l.ſingularia.col.9 ff.ſi cert.pet. Imol.l. qui vſumfructum.ff.de verb.obl. Med.reg.8.

¶ CANCELLATIO inſtrumenti ſacta à notario nõ nocet partibus. Bar.l.in fraudem.§.ſicut.ff.de mil. teſt.l.fin.§.1.C.de edic.diu.Adr.toll.l.1.§.fina.ff.de ſec.tab. Bal.in Rub.C.de fide inſtr.l.ſi vnus.vbi doct. com.C.de teſtam.neque cãcellatio vnius inſtrumẽti nocet aliis de eodem facto celebratis, niſi conſtet de mente partium. Bart.l.fi.ff.de his quæ in teſtam. delentur, idem in raſura. Bal. falſus.col.9. C. de furtis. Barto.l.labeo.§.fi.de pactis. Doc.com.l.ſi librarius.ff.de reg.iur. Med.re.8.

¶ CANICIES. Plus ſapientiæ maturitas, quàm corporis canicies conſideranda eſt, diſt.84.c.quiſquis. c.ſequ.1.q.1.c.viliſſimus. Riiſvvich.

¶ CANONES abrogati obſeruandi non ſunt. Hanc regulam ponit gl.in c.j.in verbo, ſtatuta, de conſtit.& ibi gl.allegat iura hanc regulam probantia.

Amplia primò, vt etiam procedat in ſtatuto correcto, tenet Bald.in j.conſtitutione C.in §.quibus.num.2. Bart.in l.omnes populi.num.68.ff.de iuſt.& iure. quos ſequitur Gome.in §.in perſonam.nu.17. Inſtitu.de actionibus.

Amplia ſecundò, quòd tales leges vel canones correcti non debent inſeri in corpore Iuris. ita tenet Portius, per illum tex.in §.ſed neque.nu.1. Inſti.de teſta. Quòd tamen intellige, & declara vt per Marc. Anton.Bauer.ibi.nu.5.

Tertiò amplia, etiã ſi qui iurauerit ſeruare illud ſtatutum: quia ſi poſteà abrogetur, non tenebitur illud obſeruare. tenet Bal.in prælu.feud.nu.51. cùm ſtatutum correctum non ſit ampliùs ſtatutum.

Quartò amplia, vt non ſolùm non debeat obſeruari talis lex correcta, ſed nec etiam reformationes circa ea factæ, vt tenet Barba.in dicto c.j.de conſtitu.per tex in l.vni.in prin.C.de Latina liber.tollenda.

Quintò amplia, etiam ſi Canon, vel lex non eſſet correcta; ſed ſi non eſſet recepta à ſubditis, ita tenet Aret. in conſ.liiij. quem ſequitur Bauer, in Rub. Inſt.de teſtam.nu.11.

Amplia ſextò, vt non ſolùm procedat in Canone vel in Lege correcta: ſed etiam in Canone vel in Lege antiqua per deſuetudinem antiquata, ita concludit Ioan.Igne.in Repet.l. neceſſarie.in §. non aliàs.nu.122.ff.ad Sylla.& intra quantum tempus præſcribatur contra legem per contrarium vſum, vide doct. in c.j.de treuga, & pace.cum aliis allegatis per Bald. in tract.præſcript.in v. par.v.partis principalis.q.x. Anto.Bauer.in d. Rub.de teſta.nu.1. Et quando lex tollatur per non vſum.vide Afflict. in trac. de iure protomiſeos.capit.j.§.ſcriptum,in j.notabili, ad finem.

Amplia ſeptimò, vt non ſolùm non debeant obſeruari, verumetiam quòd allegari non debeant, nec ex eis arguendum ſit: l.fi.& ibi Bar.ff. de furtis. Arch.in c.frequens.de teſt.ſpol.in vj. gl.in c.nouit.in verbo, quicunque.de iud,& ibi doc. Quam ampliationem limita vij.modis, vt per Soc.in reg.ccxxx. Alias vij. limitationes ponit Bauer.in alleg.rub.Inſtit. de teſta.nu.8. Alias ponit Felin. in c.j. de conſtit. & in c. fraternitatis.de hæret.nu.2.vbi ponit iiij.limitationes ad hãc ampliationẽ. Iaſ.etiam in §.in perſonam. nu.18.Inſtit.de actio.& ibi Gome.nu.17.

Amplia octauò vt procedat in tantum quòd ille, qui vtitur cõſtitutione abrogata vel lege, incidat in pœnam falſi. Probat tex.in l.fin.iuncta gloſ.j. ibi: & ibi Bar.ff.de falſis.

Quam octauam ampliationem limita primò, quando ex tali allegatione legis nemini fieret præiudicium, ita declarat Gome.in d.§. in perſonam.nu.17.Inſtit. de actio.facit tex.in l.damus.C.de falſis.qui probat quòd falſum nemini nocens non eſt punibile. Circa quam legem vide eundem Gome.in §.ex maleficiis. nu.18.Inſtit.de action.

Secundò fallit ſupradicta ampliatio, vt non procedat quando talis allegatio fieret ſine dolo: quia ex ea quis non punitur crimine falſi, tenet Gome.in dict. §.ex maleficiis.numero decimonono.facit text. in l.neque exemplum.C.de falſis. vbi probatur, quòd falſum quod committitur ſine dolo, non eſt punibile.& ita tenet Bartol, in l. quid ſit falſum.ff.de falſis. Ioan.de Imol.in conſil.xxxj. numer.2.& in conſ. ciiij.nu.1.

Porrò ſupradictã principalem Regulã limita primò, quando

quandocunque lex vel Canon correctus, esset correctus in parte, & non in totum: quia in parte non correcta seruari debet. ita concludit Dec. in c.j. in j. lectu. nu.37. de consti. P.Duen.reg.79.

¶ CANONICVS receptus vltra numerũ, habet iura canonicalia. Ita cõcludit post multas opiniones Felin. in c. cùm M. de consti. vbi Cald. & Imo. probant hanc conclusionem.

Limita tripliciter, vt per Fel. ibi. B.Dias.reg.68.

¶ CANONICVS regularis non potest esse delegatus Papæ. Hanc regulã ponit Archid. & Ioan. And. in c. statutum. de rescrip. lib. vj. & ibi Domin. in j.q. Ratio est, quia talis canonicus de iure antiquo prohibetur esse iudex: vt in c. de præsentium. & ibi glo. xvj.q.j. Facit ratio c.j. de syndico. & c.ij. de postulando. quam opinionem dicit esse communem Gomec. in d.c. statutũ. nu.32. de rescrip. in vj. licet Abb. in c. causam quę. el j. de iudiciis: teneat contrarium, cũ quo Gome. ibi tenet.

Hanc regulam amplia vno modo. vt per Gome. in d.c. statutum. num.32. & limita vj. modis, vt per eundem ibi, à nu.48. vsque ad nu.57. P.Duen.reg.78.

¶ CANONICO si fuerit assignata præbenda cum altero, si contra vnum fuit lata sententia ex eo, quod fuit ad ipsam cum alio contra dispositionem iuris, non nocet alteri. Doc. c. cum dilecto, de præb. l.2. vbi not. C. de fide instrum. Ale. in termin. huius reg. l. sæpe. nu.37. ff. de re iudic. Med.reg.8.

¶ CANONICI ecclesiarum Cathedralium ad Synodum episcopi non tenentur venire: quia Canonicatus dicitur simplex beneficium, & canonicus dicitur simpliciter beneficiatus, vt not. Panor. in capit. nouum genus. nu.8. de decimis. Hanc regulam ponit Henri. Bothæus, in trac. de Synodo episcopi, in ij. par. nu.22. Pro qua regula facit quod not. glo. & ibi Card. in iij. notab. nu.2. & Abb. notab. j. Fel. nu.1. in c. quòd super his. de maior. & obe[di]entia.

Amplia primò, non solùm procedere in canonicis ecclesiarum cathedralium, verum etiam in canonicis ecclesiarum collegialium: cùm non solùm isti canonici ecclesiarum collegialiũ dicãtur habere simplicia beneficia, sed etiam dicuntur clerici secundi gradus, secundum Dominic. de sancto Geminiano, & Card. Alex. in c. episcopos. xvij. distinct. nu.3. cùm valeat argumentum de maiori ad minus negatiuè, vt in glo. in verbo, fortius. in cap. cùm in cunctis & ibi Doct. de electione & in auth. multò magis. C. de sacrosanct. eccle. Facit, quia canonici ecclesiarum collegialium non vocantur ad Concilium prouinciale, vt not. Card. in c. fi. in j notab. de his, quæ fiunt à prælat. Canonici verò ecclesiarum cathedralium vocantur, vt ibi.

Hanc regulam limita vij. modis, vt per Henricum Bothæum in d. tract. de Synodo episcopi, in ij. parte. à nu.23 vsque ad nu.30. P.Duen.reg.80.

¶ CANONICI si ad aliquid agẽdũ indefinitè interuenire debẽt, omnes vniuersaliter debẽt conuocari. c. cũ omnes. vbi Dec. in terminis huius reg. nu.1. de cõst. Domi. c. canonici, de of. ord. 6. doc. c. ad decimas de rell. spo. Ale. l. tel criptũ. ff. de pac. doc. c. audi tis de præscri. doc. c.3. de prob. Dec. cons.61. idem l. in actione. ff. de in litem iur. addentes ad Dec. c. cum omnes. nu.2. Med.reg.8.

¶ CANONICAM institutioné in beneficialibus vnusquisque probare tenetur. Hanc regulam probat glo. in c. ex insinuatione. in glo. fin. de procurato. Ratio est, quia beneficium non est tenendum sine canonica institutione: vt in cap. vni. vt ecclesiastica beneficia, & in regu. beneficium. de regu. iur. lib. vj. & licet quis non teneatur docere titulum suæ possessionis, l. cogi. C. de petitio. hæred. tamen in beneficialibus hoc locum non habet: vt in c. ordinarij. de offi. ordi. lib. vj. per quem text. ita tenet Abb. in c. licet Heli. de simo. numer. 22. quem sequitur Iacobi. de S. Georg. in l. quidam quasi. nume.6. ff. de prob. & quia sola possessio in beneficialibus non sufficit nisi adsit canonica institutio: vt in c. ex frequentib. de institu. & debet habere literas suæ institutionis: vt in c. legum. ij.q.j.

Et circa istam regulam vide Gome. in regula de triennali possessore. q. xlij. Lamberti. in trac. iuris patr. in iij. parte ij. libri, articulo ij.q.iij.

Hanc regulam limita quinque modis, vt per Ioan. de Selua in trac. de beneficio. in iij. parte. q. xxv. per totum. P.Duen.reg.67.

¶ CAPANNA non venit appellatione domus. Bald. c.1. de duob. frat. glo.1. §. appellatione. inst. de rerum diuis. facit simil. l. Senatus. §. Marcellus. ff. de leg.1. Rom. singul.332. Barbaria in tract. de præst. Gard.8. q.p. part. Corn. consili.26. col.5. lib.3. Medic.reg.5.

¶ CAPI potest vt suspectus possidẽs apothecam vilissimam, licet statutum dicat, quòd nemo possidens apothecam vt suspectus capi possit. Angel. §. hinc nob. authen. de hæred. & falc. item statutum puniẽs comburentem domum non procedit in comburentem domumculam. Alexand. leg. senatus. §. Marcellus. de leg.1. Medic.reg.5.

¶ CAPERE. l.52. nõ videtur quisquam, ca. l.116. si quis obligatione. §. non potest videri. l.13. non videtur cœpisse. l.182. non videtur perfectè.

Captio. l.200. quoties nihil. Riisvvich.

¶ CAPERE L.52. Gaius lib.13. ad edictum. al.51.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere.

Ex titu. de bonorum possess. deprompta est, iungi potest ad l.1. sup. l. non videtur cœpisse, de inoffi. test. l. si pars, §. fi. de leg.2. l. cum ea, ad Treb. l. cogi, §. hi qui solidum, de leg. prestan. l. sed si mortis, §. item si quis vester, ver. sed si op. de don. inter vi. l. Sulpitius, C. de bon. quæ liber. in fi. de negoc. gest. l. si quis mandato. Ratio, de verborum significat. l. aliud est capere, contrà sup. titulo 1. cœpisse. Riisvvic. paratit.

¶ CAPERE. Caius lib. xv. ad edict. prou.
Lex lj. al. lij. Ex tit. de bonor. pos.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere.

Nam capere fit cum effectu: accipere etiã dicimur dũ nõ habeam'. Et ideo nõ videt' quis capere id quod non est restituturus. vid. Castrens. l. sed etsi pupil. §. condi. de inst. c. quoniam Abbas. in gloss. j. de offic. dele. Viuiennus.

¶ CAPIENS bannitum si lucratur dimidiam partẽ pœnę, non intelligitur tantum de prima captura, sed & de quibuscunque vniuersaliter. Comensis consilio decimoquarto, per l. veluti. §.1. ff. de edendo, quia legis dispositio intelligitur quoties opus fuerit. doct. d. l. veluti. Med.re.3.

¶ CAPTIO. † Iauolenus lib. vij. epistol.
† al. Iulianus. al. Vlpian.
Lex cc.

Quoties nihil sine captione inuestigari potest: eligẽdũ est, quod minimum habeat iniquitatis.

Vid. reg. in obscuris. & adde reg. Castrensis. l.j. ff. si quis cautio. Viuiennus.

CA

¶ CAPTVRA non potest fieri sine citatione ad hoc ne quis indebitè damnum patiatur per alium. Doc. com. l. ab executione. C. quorum appellatio non recipiatur. Bal. l. filiusfamilias. la 2. ff. sol. matr. l. 1. C. de iur. & facti ignor. Bal. l. si quis. C. de episco. & cler. Innocen. capitulo ex ratione. de appellat. Abb. capitulo 2. column. secunda. de pignor. Angel. l. nemo carcerem. C. de exact. trib. libr. 1. fallit in criminalibus. Bal. leg. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. l. fi. C. de abolit. l. nemo. ff. de in ius voc. secundò fallit in debito publico. Ang. d. loco. Abb. c. 2. col. 2. de pigno. Med. reg. 8.

¶ CAPITANEVS Guerræ regulariter non potest facere pacem sine licentia superioris sui, secundum Ang. post Bart. in l. conuentionum. ff. de pactis.

Primò fallit, quando haberet mandatum generale cũ libera, & ampla potestate, secundum Bar. & alios in l. qui Romæ. §. Calimachus. ff. de verb. oblig.

Fallit, quando talis pax fieret ob causam necessitatis. Alex. in d. l. conuentionum canoni. in c. j. de treug. & pace. faciunt multa similia dicta per me in glo. j. tractatus eleemosynarum.

Fallit, quãdo talis Capitaneus esset locumtenens Principis: quia tunc idem potest quod & Princeps, nisi expressè ei prohiberetur, secũdù Bar. in l. j. §. à Præfecto. ff. de leg. iij. & in l. ij. post glo. C. de offic. eius. hæc ex Ias. in d. l. conuentionum. S. Ianua. re. 12.

¶ CAPITANEVS non potest facere pacem, seu treugam cum hostibus in præiudicium sui domini, Bar. l. conuentionũ. ff. de pact. nisi ad hoc habeat speciale mandatum. Ang. & Paul. d. l. conuentionum. gl. l. mandato. ff. de procur. §. 1. ver. 22. Med. re. 8.

¶ CAPITVLVM regulariter non potest cognoscere de causa matrimoniali, notatur per scribentes in c. præterea. maximè per Fel. de testi. coger.

Primò fallit, quando inferior haberet hoc ab episcopo ex consuetudine præscripta. Abb. cap. in causis. de offic. deleg.

Fallit, quãdo sedes vacaret. Imo. d. c. Alberi. S. Ia. re. 13.

¶ CAPITVLVM non potest præiudicare episcopo, Vnde non potest conferre beneficia spectantia ad collationem eius etiam sede vacante. Gemin. cap. quanquam. de elec. 6. Ioan. Andr. c. vnio. ne sed. vac. 6. conc. simi. l. c. verum. de foro comp. Dec. c. bonæ, de appellat. Card. clemen. statum. q. 5. de elec. Ioan. And. c. 1. de Maior. & obed. item an sententia lata contra capitulum præiudicet alteri, vide Inno. Anr. Abb. & Fel. c. quamuis, de sent. & re iud. Ioan. And. c. Mandatum. de rescri. Alex. l. sæpe, numero 119. de const. Doc. com. c. cum omnes. de const. & gl. Din. Boer. c. quod omnes, de reg. iur. 6. Med. reg. 8.

¶ CAPITVLVM, quamuis pactum, de pactis lib. vj. limitatur per Soc. in reg. cl. xxxvj. modis. quem text. limitat Affli. in c. si quis inuestierit. de feudo dato in vicem leg. commissoriæ. in Vsibus feud. à nume. 20. vsque ad nume. 43. vbi limitat eum xvj. modis: & ibi tractat materiam, & istum tex. limitat Pau. de Cast. in l. Paulus. §. j. ff. de acquir. hæred. idem Pau. in l. j. In §. inde Neratius. & ibi Ripa ff. ad Trebel. Octo limitationes ponit Rom. in l. qui superstitis. numer. 1. vsque ad septimum. ff. de acquiren. hæredit. Et circa materiam huius text. & eius intellectum, & alias limitationes, vide Doctor. in l. pactum dotale. & in l. fin. C. de pactis. & in l. pactum quod dotali. C. de collat. vbi Romanus notab. num. 10. cum aliis. Bart. & Doctо. in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. oblig. & in auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. & c. cùm contingat. de iureiur. vbi Alciat. nu. 66. & vltra alia loca & remissiones, quæ ponit ipse Matth. de Afflict. vbi suprà, nu. 43. vide Doctor in l. xxij. Tauri. Corn. in consil. ccxcj. nu. 1. cum aliis, in iiij. vol. Fortu. Garsia in tract. de vltimo fine iuris ca no. & ciuil. numer. 304. cum seq. Io. Crottus in repetit. l. frater a fratre. fallen. 3. ff. de cond. indeb. Dec. in consil. clxxx. nu. 3. & in cons. clxxxj. nu. 1. cum aliis & in cons. clxxxiij & cons. ccccxcvj. num. 3. & in consil. cccclxxv. nu. 5. cum seq. & in l. fraudis interpretatio. nu. 2. & 3. de regul. iur. & in c. causam matrimonij. nu. 23. de offic. deleg. Fel. in c. j. nu. 6. de iuream. Ripa in l. j. num. 69. ff. de vulg. & in l. si vnquam. in princip. nu. 9. cum seq. C. de reuocan. donat. vbi Tiraquel. in princi. nu. 150. cum seq. Pala. Ruui. in repet. rub. de dona. §. lxiiij. & Roder. Xuarez in repeti. l. quoniam in prioribus. in iiij. limitatione, numero 1. cum aliis. C. de inoffi. testa. Montaluus in l. fi. tit. xj. lib. j. fori. in gl. fin. & in l. ix. titu. vj. lib. iij. fori. Afflict. decis. ccxxxij. nu. 11. Gomez. in §. item si quis in fraudẽ. num. 2. Instit. de actio. Chassanæus in consuet. Burgund. in titu. Des droitz. rubr. iiij. §. vij. numero 8. in tit. Des successions. rub. vij. §. xij. nu. 34. Guliel. Benedict. in repet. c. Rainutius. in verbo, duas habens filias. num. 190. cum aliis, de testam. Parisius in consil. xxvj. numero 77. vol. iij. Zasius in consil. j. volum. ij. P. Duen. re. 80.

¶ CAPTVRA. Captus, & incarceratus debitor non seruato iuris ordine, non retractatur eius captura, si apparet, quòd verè est debitor, l. fin. §. fi. ff. quod metus causa, Bal. in c. tuæ. vt lite non contestata. c. conquerente, de resti. spoliar.

Fallit in 3. casib. quos nor. Iaso. in l. à diuo, §. in venditione, ff. de re iud.

Capi in domo sua quis non potest, l. nemo de domo, ff. de regul. iur. l. plerique, ff. de in ius vocand.

Fallit in 10. casib. quos not. Pirrhus Englebert. in d. l. nemo de domo. Fallit in 14. casib. secundum Ias. in d. l. plerique, num. 3. vbi etiam Socin. limitat in 5. casib. Ampliatur in 13. casib. & limitatur in 18. à Porr. lib. 3. suarum concl. reg. 20.

Prætor non potest deuenire ad capturam personalem, nisi præcedente diffamatione, vel indiciis, l. 1. ff. de quæst. l. penult. C. eo.

Ampliatur & limitatur in 2. casib. per Lancil. in tract. de offic. prætor. in causis crim. §. 3. in titu. de captura.

Capi non potest debitor propria authoritate, nec valer pactum etiam iuramẽto firmatũ. Bal. in auth. sacramenta pube. si aduersus venditionem, nor. Doct. in l nemo potest, ff. de legat. 1.

Ampliatur in plurib. casib. & limitatur in 4. à Croto in d. l. nemo potest, numero 8. fallit si est debitor fugitiuus, quare potest capi propria auctoritate. Ampliatur ista limitatio in 5. casibus, & limitatur in 8. à Ripa, in capit. de quo, extra de iud. numero 88. sunt alij casus in quibus quis potest propria authoritate capere, quos enumerat Lancillot. in tractat. de prætore in causis crimin. in titu. de captura, numero 14. & sequent.

Fallit etiam in 2. casib. vt per Soc. reg. 78.

In ciuilibus index à captura personali incipere non potest, l. 1. C. de execu. rei iud.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 9. à Lanci. in tract. de off. præto. in causis crim. in tit. de captura, nu. 14. fallit in 3. casib. vt per Bened. de Bened. in suo tract. reg. 75. nu. 18.

Liber

Liber homo quando possit detineri, declarat Benedict. de Benedict. in suo tract. regul. 75. vbi distinguit.

Mulier personaliter capi non potest. l. 1. C. de offic. diuer. iud. auth. nouo iure, C. de custod. reorum.

Fallit in 7. casib. reg. 259. Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 3. per Pet. Duen. regu. 312. Fallit in 3. casib. vt per Dec. in l. fœminæ, ff. de regul. iur. nu. 72.

Delegatus non potest facere capi aliquem, & detinere.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 431.

Familia iudicis laici non potest Clericum capere. Fallit, vt per Vinium in ver. iudex laicus.

Capi & carcerari pro debito potest. Fallit in 3. casibus, vt per Marsi. in praxi cri. in §. attingam, nu. 6.

Capi non potest delinquens in ecclesia, cap. diffiniuit. 17. quæst. 4. c. inter alios, de immu. eccles. cap. reos. 23. q. 5.

Ampliatur in 25. casib. & limitatur in 39. à Remig. de Gō in tract. de immu. eccles. & per Io. de Vischis in suo tract. de immu. eccles. nu. 18. vide Ias. in l. vinum, ff. si cert. per. numer 6.. vide Bocr. Decis. 109. Guid. Pap. q. 121. Alciat. de præsump. regul. 3. præsump. 33. Don. Fina, lib. 3.

¶ CARCERANDI ius soluitur morte debitoris, quo casu hæres debitoris carcerari non debet stante statuto, quòd debitor personaliter capi possit, Bart. l. si decesserit. ff. qui satis. cog. Bald. l. per diuersas. q. 10. C. mand. Imola l. si quis legauerit. ff. de leg. 1. Ampl. etiam si data esset licentia a debitore. Bald. in Marga. ver. hæres. Secundò ampl. etiam si non fecisset inuentarium. Bart. l. postulantem. ff. ad Trebell. Bald. l. fin. §. si præfatam. qu. 3. C. de iure deliber. Alexand. l. si decesserit. ff. qui satisd. cog. Sapia l. hæres. numero 5. ff. de iudic. Fallit tamen primò quando debitor propria authoritate capi potest, tunc enim etiam hæres capi poterit, licet de hærede nulla sit facta mentio, Doct. Com. l. postulante. ff. ad Trebell. Abb. c. fi. col. 1. de arbitr. secus est in eo, qui virtute pacti capi poterit, Crotus l. hemo. numero 14. ff. de leg. 1. Alex. l. quia tale. §. eleganter. numero 14. ff. sol. matr. Salic. l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. Imol. l. 4. §. prætor. ff. de damno infecto. not. l. si cui. §. fin. l. diuortio. §. interdum, vbi Ias. numero 6. ff. sol. matr. Gomes. §. fuerat. numer. 35. Inst. de act. Ias. l. 1. numero 18. ff. si cert. pet. Chassan. in consuetud. Burgun. Rubr. 11. §. 6. numero 1. Abb. cons 86. numero 4. volum. 2. Decius consil. 536. numer. 2. Secundo fallit quando testator grauaret, se, sua bona, suosque heredes, tunc enim hæres capi poterit, secus si sua tantum bona obligaret, Bart. l. si decesserit. numero 1. ff. qui satis. cog. vbi Ias. nume. 31 & not. quòd perpetuus carcer æquiparatur morti, & quicquid agitur in eo sine contractus, siue testamentum non valet, l. qui in carcerem. ff. quod me. causa, vbi Doc. Com. Med. tract. 2. par.

¶ CARCER. Si princeps ob aliquā publicam lætitiam iusserit omnes incarceratos à carcere ab officialibus relaxari, intelligi debet de prima relaxatione: nam si quis semel relaxatus fuerit, deinde iterum fuerit carceratus, non debebit ipse amplius relaxari. Signor. consi. 91. Iaso. l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matr. dixi latè in super. reg. ver. carcer. Medic. reg. 3.

¶ CARCER. Carceratus ad meā petitionē nō potest per iudicē relaxari, nisi me citato, secus si esset carceratus motu proprio iudicis, Bal. in c. 1. de iud. facit text. in l. si quis vxor, §. si fugitiuum, de furt.

Fallit nisi esset de facto carceratus, quare tūc de facto esset excarcerandus, ita dicit Barb. in dicto capit. 1. motus, per glos. in l. minor, ff. de euictio.

E carceribus eximens condemnatum vel condemnandum, cum esset iam confessus crimen, tenetur crimine læsę maiestatis, l. cuiusque, §. penult. ff. ad l. Iul. maiest.

Fallit in 3. casibus, quos not. Ias. in §. Pœnales, Instit. de actio. colum. 17.

Priuati carceris crimen punitur. Fallit in 2. casibus, vt per Blanc. in praxi crim. fol. 158. caut. 9.

Fallit in 5. casibus, vt per Carer. in praxi crim. §. circa quartam, num. 118.

Carcer ad continendos homines, non ad puniēdos dari debet, l. aut damnum, §. solent, ff. de pœnis. l. fin. ff. de custo. reorum.

Fallit de iure Cano. c. quamuis, de pœnis, libro 6. Don. Fina lib. 4.

¶ CARCERATVS ad meam petitionem, non potest per iudicem relaxari, nisi me citato: secùs, si esset carceratus motu proprio iudicis. Ita firmat Bald. in c. j. in j. lectura. de re iudic. alleg. tex. in l. si quis vxor. in §. si fugitiuum. ff. de furtis.

Limita, nisi esset de facto carceratus, quia tunc de facto esset excarcerandus. Ita restringit Barba. in d. c. j. motus per gl. singularem in l. minor. ff. de euictio. Adde io doctrina mea incip. factum de facto.

Casus omissus, &c. vide infrà in regula, prouisio. B. Dias reg. 69.

¶ CARCERATVS contrahens in carcere, quo ad sui liberationem tenet contractus, sed non in fauorem eius, cuius gratia fuit carceratus, docto. com. l. qui in carcerem. ff. quod mer. causa. Bald. in rubr. C. de resc. vend. Med. re. 9.

¶ CARCERATI, qui liberari solēt ob reuerētiā alicuius sancti, nō veniūt illi, qui in carcerationē geminatā inciderūt. Ro. l. si verò. §. de viro. in 31. Fall. 10 6. casu. ff. solu. mat. Gulie. & Bal. l. 3. C. de epi. aud. Ant. in trac. de Gemi. numer. 34. dixi suprà in ampl. 8. tradit Euer. in loco à vi Gemin. numer. 12. simile Barto. authen. itaque. C. comou. de legat. gloss. l. si stipulatus. ff. de vsur. Med. re. 2.

¶ CARDINALES ex consuetudine habent priuilegium vt possint liberare damnatum ad mortem, dū ducitur ad supplicium. Hanc regulam ponit Bald. in l. additos, in fi. C. de appel. quem sequuntur ibi Paul. Cast. & Saly. eandem opinionē Bal. sequitur Cępola in cautela j. in prin. Chassanæus in consuetu. Burg. in tit. Des iustices. Rubr. j. §. v. num. 101. Catellia. Cotta verbo, Cardin. Corsettus in sing. incip. Cardin. Hippol. in sing. cclxxij. Ludo. Gom. in §. pœnales. nu. 50. Insti. de actio. Ias. in l. j. nu. 2. C. ne liceat potētio. Fel. in c. quærenti. nu. 6. de offic. deleg.

Hanc regulam limitat vj. modis Andr. Barb. in tract. de præstantus Cardinalium, in j. par. quęst. ix. nu. 1. cum aliis. P. Duen. re. 81.

¶ CARERE. Si caret, nomine caret, vel re: & econtrà.
C. de feriis. l. à nullo.
In Decre. dis. 38. quę ipsis.
In Decre. 21. per ele. vbi verò subactor.
In Decre. dis. 17. multis. Azo rub. 104.

¶ CASTRVM concessum alicui, vt non possit alienari intelligi debet, vt neq; eius pars alienari possit: appellatione enim Castri totū intelligitur. l. de pupillo.

lo.§.nunciat.ff.de nou.oper.nunciat. Ruin.consil. fin.nu.17.lib.2.Alcia.respons.230.nu.8.Cæphal.in ter inin.cons.148 nu.54. Med.reg.2.

¶ CASTELLANVS suscipiens custodiam castri nō potest præiudicare domino, si tamē per vim ei ablatum fuerit, non tenebitur nisi iure susceperit omne periculum cuiuslibet casus fortuiti. Ioan. Andr. in addit.ad Spe.in tit. de locato. circa medium. Pau. l.sed & vbi. Doct.§. quæsitum.ff. si quis cautiooe. Med.reg.8.

¶ CASTITAS maior requiritur in muliere, quàm in viro. C.ad Or.l.si quis illustris. Auth.quomo.op.episcopos.6.§.oportet. Riisvvich.

¶ CASVS Geoerales & fortuiti. Generali permissione non videri concedi, quod non esset specialiter cooeessurus.

C.de transac.l.si de certa.
C.ad Vell.l.iubemus.
ff.mandati.l.creditor.
ff.de pig.l.ob.
ff.de dona.l.filiusfa.
ff.de solut.l.si ex pluribns.in prin. Contrà.
ff.de pact.l.tres fratres.& l.emptor.§.1.
ff.de pecul.l.qui peculij.
ff.de trans.l.non est ferendus.
ff.si quis caut.l.3.§.quæsit.
ff.de ritu nup.l.generali.

Generali permissione, &c.) Hoc generale comprobatur regula, vt ff.de pecul.l. qui peculij. & ff. de pig.l. obligatione.nec recipit contrarietatem. Azo, ru.41.

Generalia, & verbis generalibus facta, licet nō sint specificata, tamen admittuntur.

C.de ann.excep.l.vlt.§.si quis.
ff.de seru.rust.præd.l.si seruus in po.
In Decre.c.6.quæs.5.si sacerdos. Azo, rubr.51.

Generalia non recipiuntur, nisi expressa inueniantur.

C.de iud.l.2.
ff.si quis caut.l.sed & quæsitum.
ff.de iniur.l.prætorij.
ff.quod cuiusque vniuers.l.item.§.si decu.
ff.de recept.l.sicut dies.§.plenè.
ff.commu.prædio.l.in tradendis.
ff.de hær.ven.l.2.§.illud.
l.Lombar.de debi.& generali.l.si quis aliam.

Generalia non recipi. &c.) Hoc generale inuenio falsum, & ita suppleo. Generalia, & verbis generalibus facta, tenent: & econtrà. Regulare est, quòd in hac Rub.continetur, vt probatur per leges subiectas. vt C.quando mul. tu.off.fun. Aut. oiat. & auiæ. & de seru.vrb.præd.l.si seruitus imposita. & hoc quilibet lippus etiam attēdere potest in statutis legum, quæ generaliter concipiuntur, & tamē valent. vt per tot. tit.de reg.iur. & de sepul. viola.l.3.§.quid tum. & de leg.præstan.l.1.§.generaliter. Idem in verbis contrahētium, vt in prin.huius generalis dictum est. Idem in verbis testantium, vt de leg.3.l. hoc legato. Quod ergo in sequenti R. contraria proponitur, ff.si quis caut.l.sed &.§.quæsitum. speciale esse negari non potest. Sed etiam quædam ibidē inducuntur, quæ non faciunt ad causam, sicut est illa, C.de iudic.l.2. nam & ibi tantum faciunt generalia verba, quantum specialia super singulis adhibita: nisi dicat quis, se de certa specie in generalibus verbis nō sensisse, vt ibidem dicitur. Item non obstat quod legitur ff. quod cuiusque vniuers.l.item.§.si decurio. quia ibi verba generalia non admittuntur ea ratione, quia super re futura eligi actio non potest: non ea, quia minus faciunt generalia verba, quàm specialia. Item non obstat, quod legitur ff.de arb.l.sicut dies.§.plenū, quia & ibi compromissum generale validum est, licet restringatur ad species tantum, de quib. est actum. Est tamen tutius, vt ibidem continetur, species nominatim edicere, quàm generalia verba compromisso proferre, & pòst cōtrarium probare, se de certa specie non sensisse. Item non obstat, quod legitur ff.cōmunia prædiorum.l.in tradendis. quia & ibi generalem exceptionem tenere dico, vt omnis seruitus debeat imponi. Item non obstat, quod legitur ff.de iniur.l.prætor.in prin. quia quòd dicit, specialiter ponitur pro expressim, vt intelligatur, quam vel qualiter fuerit iniuriam passus, siue generali siue speciali verbo id cōplectatur. Quod autē legitur de hær.vel act.vend.l.2.§.illud.nihil ad rem pertinet. Azo, ru.51.

Generaliter omne periculum præstare debet conductor: & dolum & culpam conductoris debet probare.

Io ff.de vi bon.rapt.l.raptorum.
C.ad Vell.l.iubemus.
C.de præscr.10.vel 20.aon.l.emptor.
ff.si quis caut.l.sicut.
ff.de pact.l.iur.§.si paciscar.
ff.de inter.act.l.si decreta.
ff.commo.l.si vt.§.nunc eum, qui rem.
ff.de constit.pec.l.cùm plures.§.vesti.
ff.depo.l.1.§.si conue.& §.sæpe.
ff.mand.l.Aristo.
ff.de pact.inter empt.l.Lucius.
ff.de præ.ver.l.si gratuitam.
ff.de admi.tu.l.chirogra.
ff.de except.rei vend.l.si rem meam.

Neutrum debet.

C.si adu.rem iudi.l.1.
C.de fid.instrum.l.vlt.
ff.si quis caut.l.2.§.quæritur.
ff.commu.præ.l.in tradend.
ff.de con.sine caus.l.transac.tu.
ff.de pignorat.act.l.si conuenit.

Generaliter omne periculum, &c.) Si ita intelligatur illum verbum periepulum, id est, casum, falsum est. vt C.de pig.act.l.quæ fortuitis. Si ponatur pro culpa, similiter falsum est: nec enim tenetur de leuissima culpa, sed de dolo, lata culpa, & leui: cū vtriusq; gratia contrahatur. vt ff.commo.l.si vt.§.1.nisi in casu, quando promissa est custodia, vt ff.locati.l.qui mercedem. vel generaliter quis in se suscipit periculum. vt ff.mand.l.& Aristoni. Et ita intelliguntur pleræq; leges huius Rub. Ideo dicūt quidam in calumna, vt ff.loc.l.si merces.§.qui colum. Ego contrà puto, vt ponatur ibi superlatiuū pro positiuo. Vel dic, quòd ibi promissa fuit custodia. Leges autem, quæ in hac R.contra hoc inducuntur, non video in aliquo obstare. Quod autem supponitur de probatione doli & culpæ, hic non tracto: quia suprà plenè tractata est, in debitore & creditore, & quę ibi dixi, hìc intelligantur repetita.

Generaliter dicto vel probato mandato omnia contineri.

ff.ad Treb.l.Marcell.l.quidam.
ff.de pig.l.Paulus.insi.
ff.de contrah.emp.l. si quæ.§. cum seruo.§.1.
ff.de procu.mandato.l.procurator.
ff.de commod.l.illud.
C.de transact.l.trans.

C.de

C.de fideicom.l.vtrum.
C.quæ res pig.oblig.pos.l.1.

Imò non, sed speciale mandatum necesse est.
C.quæ res pig.obl.pos.l.1.
ff.de procur.mand.l.procu.non solum.§.vlt.
ff.de serui.l.si mihi.§.1.
ff.de cond.& demonst.l.fideicom.in fin.
ff.de priuile.cre.l.pen.
ff.de pig.l.ob.
ff.de dolo.l.filius.§.dare.
ff.de acq.hær.l.si quis mihi.§.iussu.
ff.de mino.25.ann.l.illud.§.1.
ff.de act.emp.l.si merces.§.2.
ff.manda.l.maritus.§.1.
ff.de oper.no.nūc.l.de pupil.§.qui procurator.

Generali dicto,&c.) Et contrà, vt in hac R. dicitur, in generalibus verbis omnia continentur: ea tamen, quæ quis specialiter esset concessurus: vt suprà, eo. generali permissione. Et ideo in his, quia non est verisimile, aliquem generali verbo concludere, necessaria est specialis commissio: vt in contraria Rub. dicitur. Azo, rub.51.

Generaliter omne periculum suscipi potest.
C.quando ma.tu.off.fung.l.vlt.
C.de hære.vel act.vend.l.vlt.
C.de reb.alie.non alie.l.vlt.
ff.solut.mat.l.accep.pluribus.
ff.quod iussu.1.in prin.
ff.de stat.lib.l.statu liber.l.1.

Hęc vera sunt, siue sicut dixi, omne periculum recipio, siue sic, quicquid periculi acciderit, tenetur, quocūquemodo interueniat. vt ff. de interrogat. l. si sine. §.quod autem.& ff.de leg.1.l.si Titius. Quæ circa materiam istam dicuntur, variè exponuntur. Opinabantur quidam, scilicet B. non posse suscipi periculum alicuius ex pacto generaliter, nisi vnusquisque casus periculi nominatim & specialiter dicatur: & hoc ex lege ff.si quis caut.l.siue.§.quæsitū. cuius sententiam reprobat P. non etiam in contractibus, in quibus generalitati verborum statur.

Non potest suscipi.
C.de secund.nup.l.nunc autem.
C.manda.l.si maritus.
ff.de iniu.l.illud.in fine.
ff.quod quisque iur.l.si quis.§.si pro.
ff.de procur.mi.tu.l.1.

Generaliter omne periculum, &c.) Et contrà, omne periculum & omnem culpam ex pacto quis suscipere potest. vt ff.mād.l.& Aristoni. leges autem in hac Rub. inductę id non probant, sed hoc, quòd tantum valeat generale pactum, quantum speciale: quod verum est, quantum ad culpam, non tamen quantum ad casus fortuitos, vt ff.commo.l.si vt.§.commodatum autē.& ff.si quis caut.l.sed &.§.quæsitū. Imo speciale mandatū in illis est necessariū: vt probatur per similia in cōtraria Rub.& inf.eo. Casus fortuiti,&c. & in hac sententia fuit B. sed M. contrà. Azo, rub.51.

Sub generali continetur speciale.
C.de testi.l.vlt.
ff.de donat.l.filiusfam.
ff.quæ in fraud.cred.l.vlt.§.1.

Sub generali continetur,&c.) Hæc Rub. malè videtur mihi posita secundum tenorem l. de donat. l. filius inductæ. debuit enim dicere, non continentur: sic enim in prædicta l. dicitur, quòd si filio concessum est donare, non videtur concessum donare mortis causa: & ita sub illo generali verbo donationis, non continetur speciale, donatio causa mortis, quæ species est: vt in Instit. de donat. & est fortè ideo, quia genus vt proprium, quandoque attribuitur speciei, vt ff.de adopt.l.1. aliàs enim generis appellatione continentur species omnes. vt ff. de leg.3.l.hoc legatum generale. Azo rub.51.

Quem teneri de fortuito casu, si culpa sua incidit in eum.
ff.commod. l.in rebus.

¶ Causa fortuiti casus exprimi debet.
ff.si quis caut.l.sed & si.§.pen.& vlt.
ff.deposit.l.1.§.1.& §.sæpe.
ff.de ritu nup.l.generali.
ff.ad l.Falc.l.1.
ff.de acquir.hær.l.si quis.§.iussu.
ff.de pœnis.l.mortis.

Causa fortuiti,&c.) Hęc Rub. exposita est suprà, eo. Generaliter.& in illa, Omne,&c. Azo rub.51.

Rectè negocium gestum fortuitò nō imputari.
ff.de succe.ed.l.3.
ff.de ædil.act.l.4.
ff.de euict.l.Lucius.
ff.de mag.conuen.l.1.§.si mag.
C.qui pet.tu.l.cum à matribus.

Rectè negocium, &c.) Hanc Rub. indiscretè positam esse dico. sic enim debuit poni, rectè negocio gesto fortuitum casum non imputari: sicut euidenter probatur per subiectas leges. vt ff. de mag. con. l.1.§. si magistratus & loco.& con.l.Marcus.

Non obesse impedimētum velle, vel fortuiti casus, cum factum sit, quod fieri non debuit.
C.de leg.l.ab ad.
C.de appel.l.præses.
ff.de adim.lega.l.Mæuia.
C.qui pet.tu.l.à mat.
C.de instit.& subst.l.1.
ff.de con.& demon.l.si Titius.
ff.de re iud.l.in iure ciuili.

Contra.
C.de cond.insert.l.legatum.
ff.de cond.& demon.l.Titius.

Non obesse impedimētum, &c.) Cum alicui fortuitus casus præstat impedimentum, nihil omnino potest ei imputari, vt in proxima Rub. dicitur: nisi fortuitus casus contingat, & in eius persona, in qua debuit compleri conditio. vt C.de cond. insert. l. legatum. Et ita intelligitur contraria Rub. Si verò lex pręstet impedimentum, repellitur quis, nisi sit miles. vt C. de leg. l. administra. Azo ru.51.

Aduentij casus non sunt imputandi.
ff.de stat.lib.l.Labeo.
ff.de re iud.l.si quis ab.
ff.de admi.rer.ad ciuit.perti.l.2.§.si eo tempore. Azo rub.51.

Quæ specialiter permittūtur, generali verbo: nō videri repetita, sed alia generalis clausula nō pertinet ad ea,&c.
ff.de ver.ob.l.dol.dam.
ff.de vulg.subs.l.cohæredi.§.qui per rem.
ff.de ali.& cib.leg.l.cum ali.§.reli.
ff.quib.ex caus.maiores.l.sed si.§.2.
Contrà, ff. ad l.Aquil.l.si seruus.§.cum eo.

Quæ specialiter, &c.) Hoc est, de re, quòd generalis clausula non extenditur ad speciales: vt leges subiectæ apertè dicunt.

Generalis clausula,&c.) C.fa.herc.l.quotiēs. Azo.ru.51.

Minus dicit, & plus significat.

Hoc generale habet locum, vbicunque affirmatiua soluitur in negatiuam.
in Inst. de vsu. §. no.
C. de Iud. & reli. l. cœlico.
C. de arbit. l. ne mat.
C. de testamentis. l. errore.
C. de cond. ob ca. da. l. si ext.
ff. de cond. instit. l. mulie.
ff. de precario. l. pen.
ff. de verb. ob. l. in illa.
ff. de re iud. l. qui mor. pœn.
Contrà, ff. de superfi. l. 1. §. quod. Azo, ru. 51.

Si minus dixerit, non plus significat.
ff. de procur. l. filiusfa.
ff. de seru. rust. præd. l. inuitus.

Minus dicit, &c.) Hoc si ex facti vel contractus qualitate appareat, vt ff. si cert. pe. l. cum quid. & de hære. instit. l. 1. §. si autem sic vel ex consimilibus. Et ita intelligitur hæc Rub. alioquin non plus significat aliquis, quàm loquatur, in his præcipuè, in quibus specialiter desideratur volũtas: vt in procuratorũ cõstitutiõe, & seruitutis impositiõe. Et ita intelligitur cõtraria R. vt ex legibus subiectis apparet. Azo, ru. 51.

In sermone quædam tacitè excipi.
ff. de pact. l. tres.
ff. de neg. gest. l. Pomp.
ff. de seruit. l. si cui.
ff. de act. empt. l. ex empto. §. t.
ff. de iniur. l. item. §. quæsti.
ff. de lib. leg. l. Aurelius.

In sermone, &c.) Licet generalia verba proferãtur plerũque, excipiuntur quædã tamẽ, de quibus nõ est cogitatũ, vel non est verisimile cogitandũ: vt in cõtraria Rubr. continetur, l. eo. Generali, &c. Azo, ru. 51.

Generalis præstatio in quantum obsit.
ff. si quis caut. §. quæsitum.
ff. de transf. l. non est se.
ff. de solut. l. si ex pluribus.
ff. de pact. l. tres.
ff. de dona. l. filius.
ff. de arbit. l. 3. §. 1.

Generalis præstatio, &c.) Hanc Rubr. dico esse falsam: sic enim puto, quòd in ea debet contineri generalis pactio, in quantum obsit vel non obsit, ex superiori Rub. apparet, & ex contraria Rub. illius generalis, quod habuimus suprà eo. Generaliter, &c. Et vt leges subiectæ manifestè declarant. Azo, ru. 51.

Quis debeat probare amissionem rei, vel fortuitum casum.
In Aut. de depor. & denun. in prin. tit.
In Aut de test. §. si verò.
In Aut. de æqual. do. qui nec ma. §. qui Veronia. Azo, ru. 104.

Ybi culpa præcessit casum, tenetur de casu.
In Aut. de depot. & denũ. in prin. n. Az. ru. 104.

¶ Casvs contingens in personam procuratoris, vel nuncij non nocet domino, sed illum excusat. Doct. com. l. præses. C. de appellat. Barr. l. cum a matribus. C. qui pet. tutor. post. nisi culpa, vel mora eius præcesserit. l. si procuratorem. §. 3. ff. mandat. Medic. reg. 8.

¶ Casvs fortuiti non comprehenduntur sub generali dispositiòne, nisi de his fiat specialis mẽtio. Bart. l. cæsar. num. 4. ff. de publ. & vectig. d. 9. Com. l. quæ fortuitis. C. de pign. act. c. de occidendis. 23. q. 5. Dec. consi. 473. num. 7. consi. 523. num. 2. Cepha. consi. 20. nu. 12. gl. 1. c. ad aures. de ætat. & qualit. c. fin. de homicid. l. illicitas. ff. de offi. præsid. ideo suscipiens in se omne periculum non veniunt fortuiti casus. c. vnico, commodati. & ibi doct. Medic. reg. 1.

¶ Casvs fortuitos nullũ humanũ cõsiliũ præuidere potest. ff. lib. 50. tit. 8. l. 2. §. qui eo. l. 23. §. fin. Riisvvich.

¶ Casvs fortuitus non liberat homines ab obligatione. C. de pig. l. casus fortuitus. l. contractus. 24. de his tractatur in l. fistulas. §. frumenta. de contrahen. empt. Riisvvich.

¶ Casvs superueniens non tollit legitimè factum. l. 2. ff. de iti. act. priuat. l. is cui. ff. de testa. l. 1. §. si quis autem. ff. de bono. pos. contra tab. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris.

Fallit in l. si quis filio exheredato. §. irritũ. ff. de iniust. rupto. l. qui ex liberis. §. testamenta. ff. de bon. secundum tab.

Casus fortuiti non continentur appellatione periculi, glos. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. vbi Bar. & Ias. nu. 30. l. . §. sæpè. depo. l. qui fortuitis. C. de pigno. actio.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 4. per Ripam in tracta. de peste, in prin. c. de priuilegiis contractuum causa pestis, num. 70.

Casus nõ expressus habendus est regulariter pro omisso. l. commodissimè. & l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthum.

Fallit vbicũque ex coniecturis apparet testatorem voluisse ad casum omissum extẽdi dispositionem. l. Lucius. ff. de lib. & posthu. latissimè videas Viui. in suis conclu. in ver. casus.

Casus fortuiti non præstantur in bonæ fidei iudiciis. l. quæ fortuitis. C. de pig. act. l. 2. §. si eo tempore. ff. de admi. rer. l. contractus. ff. de reg. iur.

Fallit primò in l. subtracto. C. de furtis, in odium furis, vel raptoris, quos nullus casus fortuitus excusare debet. l. 1. C. quod metus causa. l. 1. §. rectissimè. ff. de vi. & vi armat.

Fallit 2. in l. fi. C. de con. inser. ratione libertatis, quæ est inæstimabilis. l. libertas ff. de reg. iur.

Casum, aduersamque fortunam expectare non debemus. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. obligatio. Fallit in l. diuortio. §. sed & si sfacere. ff. de neg. gest.

Casus fortuiti periculum, an, & quando possit in se recipere, distinguendo declarat Bar. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. Dona. Fma lib. 5.

¶ Cavillatio. Iulianus lib. liiij. Digest.
Lex. lxvj.

Ea est natura cauillationis, quam Græci sophisma appellant, vt ab euidenter veris, per breuissimas mutationes disputatio ad ea, quæ euidẽter falsa sunt, perducatur.

Addit. soritin. P. Flor. aliàs sophistikoin. sic in P. Flor. a aliàs produeatur.

Concordat textus l. natura cauillationis. tit prox. c. venerabilis. de iudic. & ibi Andreas. Cauillare dicitur, qui de assumpto, quod euidenter verum est, dissimiliter acceptis terminis, quod falsum est, infert. Geor. Viuennus.

Cauillatio. l. 178 ea est natura. l. 200 quoties nihil Riisv.

¶ Cavillatio. L. 66. Idem lib. 54. Digestorum.

Ea est natura cauillationis, quam Græci a soritin appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio, ad ea quæ euidẽter falsa sunt, b perducatur.

Add. a al. sophisma. al. sophistikin. b al. producat.

Definitio seu natura cauillationis. Sorites, Sophisma, Commentum cauillatorium, Cicero in libr. de

fato

lato Calumniam vocat. Petrus autem fabri captionem, putatque Ammianum Marcellinum cauillationis verbo in aliam sententiam vsum esse libr.22. p.36 BREVISSIMAS MVTATIONES. Hoc est, elenchos, ad legem Falcid.l.qui,l.87. Et Iureconsultus, vt Oldendorp.tradit, hic rem magis definit, quã verbum, vt eam ob causam fortassis hæc l. huic sit titulo inserta, ne obstet sup.titu.1.l.natura.177. C.de vet.iu.enuc.l.1.§.sed & similitudinem. Secus est 22. quæstio.2. vtilem simulationem.pro fuc.l. actione distrahitur.§.Lab.C.de cadu.tol.l. hæc autem omnia, auth.de non al.7.§.quia verò verissimum, neg.gest.l. actio.de leg.2.l.cùm pater.§.Titio.fratri.3. Reg.infr. de dol.l.1.§.non,de præsum.c.2. Riisvvich.paratit.

¶ CAVSA bona. L.88. Idem libro decimutertio Quæstionum.

Nemo enim [a] in persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit: denique post [b] litem contestatam hæredi quoque [c] prospiceretur, & hæres tenetur ex omnibus causis.

ADDIT. a al. deest in. b al. litis contestationem. c al. prospicirur.

De nox.l.si seruus communis furtum, de verborum significat.l.90. Contra de in ius voc.l.pe. OMNIBVS. Inf.l.198. neque in interdicto. de accu.l.ex iudiciorum, de ac.& ob.l.sciendum.de hæ.& fi.tu.l.fi.de lib. cau.l.ordinata.ad fin.de publi.l.fi.§.pen. Riisvvich. pararit.

¶ CAVSA vna cessante, non cessat concessio, vbi aliquid conceditur ex duabus causis, vt not. in §.affinitatis.de nupt.Institu.& in l.liberorum.§.j.ff.de his, qui not.infam.

Limita tribus modis, vt per Ripam in l.si vẽti.§.in bonis,ff.de priuil.cred. B.Dias reg.70.

¶ CAVSA cessante, cessat effectus, vt in c.cum cessante.de appel.in c.magnæ.in prin.de voto. in l.generaliter.C.de epis.& cle.in l.adigere in § quamuis.ff.de iure patr. Circa quã reg. vide Aleiat.in lib.j.de verb. signi.in fin.Deci.in consi.xxiiij.num.2.Ias. in l.quod dictum.num.2.ff.de pactis.& notabiliter in l. j.num. 61 ff.de officio eius.

Hanc regulam ponit cum quinque limitatiõibus Dec. in d.c.cùm cessante.num.1. Tiraquel.in tract.de causa cessante: vbi in j.part.tractat materiã.& in ij.part. à prin.vsque ad fi.limitat eam xl.modis. Due.re.72.

¶ CAVSA cessante cessat effectus.

PRO.

1.q.1.c.quod pro necessitate.
1.q.7.c.quod pro remedio.
6. dist.§.his omnibus.
Ext.de vo.& voti red.c.magnæ.
Ext.de concess.præben.c.quoniam diuersitatem.& c.ex parte.
Ext.de appel.c.cum cessant.
D.de condit.sine causa per totum.

CONTRA.

19 q.2.c.duæ sunt.
32.q.7.c.tantum.
16.q.vlt.c.constituit.
Ext.de spons.c.ad audientiam.
D.de condic.indeb.c.videamus.
D.condic.caus.data.c.dedi.

SOLVTIO.

Si cessat causa impulsiua tantum: vt si causa aliqua impellat populum ad aliquid statuẽdum, quod etiam sine causa illa statuendum esset, cessante causa, non cessat constitutio. Idem si quis det aliquid propter aliquam causam, quæ tamen ex necessitate eum dare nõ compelleret: puta, si des mihi aliquid, vt amicus tuus efficiar, non repetes illud. dict. l.dedi. Si autem sit causa finalis, sine qua nullo modo constitutio fieret, nec fieri deberet, ea cessante, cessabit constitutio, d.c.quod pro remedio. Aut si det aliquis propter causam, quæ dantem (si vera esset, & duraret) compelleret ad dandum: si illa cessaret, repetet quod datum est. D. de condit. sine causa.per totum. Et hoc est quod vult dicere illa dec. ex parte. Damas.reg.104.

¶ CAVSA cessante, cessat effectus. Petr. Anchar.cons. xlvij.pro clariori decisione, ver.hæc est enim regula generalis.

Causa autem à ratione in hoc differt, vt plerisq; placet: quod causa est id, ex quo, vel per quod, vel a quo, vel propter quod aliquid fit: ex quo illud frequẽs apud bonos autores, Quid causæ est? Et vt scribit Cicero, in li.de fato, ex Carneade: Causa ea est, quę id efficit, cuius est causa: vt vulnus, mortis: cruditas, morbi: ignis, ardoris. Itaq; non sic causa intelligi debet, vt quod cuiq; antecedat, id & causa sit: sed quod cuiq; efficiẽter antecedat. Et paulò pòst, Interesse autẽ, vtrũ, eiusmodi quid sit, sine quo aliud effici nõ possit: aut eiusmodi, cũ quo aliquid effici necesse sit. Nulla igitur earũ causa est, quoniã nullam rem sua vi efficit, cuius dicitur causa: nec id sine quo quippiã non fit, causa est: sed id quod, cũ accessit, id cuius causa est, efficit necessariò. Hęc ille. Donatus autem enarrans illud Virgilij.lib.2.Aeneid.

Tum verò ardemus scitari, & quærere causas.

Causa est (inquit) propter quã fit aliquid, nihil enim fit, nisi præcedat causa faciendi.

Ex nostris autẽ Io.Mona.in c.vlti.de iura.calũ.lib.vj.dicit causam multipliciter accipi: & causam esse animi impulsum ad aliquid agendum, vt accipitur in l.j.§. sexum.ff.de postu. Rationẽ autem esse gerendorum ordinẽ ex causa venientiũ. Vnde (inquit) causa potest esse sine ratione: at ratio nõ potest esse sine causa. Cui adde id quod scribit Cicero in libr.ij.ad Hærẽnium, si is sit, Rationẽ esse causam, quæ demõstrat verum esse id, quod intendimus, breui subiectione. Ex quo id certè apparet, nullã rationẽ esse sine causa. Sed & Pau.Elea.in cle.dudum.§.nos autẽ.verb.in studiis, & ibi post eum Car.Flo. in ver.ab olim.in iij. oppo.Inio.c xij.ver.tertiò Pau. hìc, de sepul. Hinc occasione sumpta, quod ille tex.vtitur his verbis, ex aliqua ratiune vel causa, idẽ dicunt quod Io.Mona.vbi suprà. vti etiam facit Io. And.in c. cũ dilecti, versi. in gl.causa, ibi, de accusatio.

Vide Hosti.in d.c. cum dilecti, in verbo, ex causa, & ibi quoq; Io.And.ver.in gl.causa, extrà de accus.Bart.in l.demõstratio.§. quod autẽ.ff. de condit.& demõ.& Luc.Pen.in l.j.ver.item not. quod causa.C.de his, qui nõ imple.stipend.lib.x.& Henric.Boh.in c.forus.§.causa.de verbo.signi.

Ratio igitur, vt illis, & aliis plurimis placuit, est ordo gerẽdorum ex causa venientiũ. vel, vt scribit Bald.in l.omnes populi.ver.tertiò quarto.ff.de iustit. & iure. est vrgens disputatio, vel euidens demonstratio, vt dicit notari in l.j.§.veteres.ff.de acqui.pos.& in l.nõ omniũ.ff.de legib. vel, vt subdit ipse Bal.ratio est quidam motus animi, visum acuens, veráque a falsis distinguẽs: vel, est mentis motus, in his, quæ dicuntur, decernere vel conuertere valẽs, per l.vlt.C.de indic. vidui.toll.& l.his solis.C.de reuoc.donat.

Ex quibus vides causam de præterito esse, aut præsen-

ci: Rationem, de futuro, vt etiam scribit Bart. in d. l. demonstratio. §. quod autem. versicu. in viij. q. ff. de condi. & demon. & in l. ij. §. vlt. versi. tertiò sumitur. ff. de dona. & Saly. in l. generaliter. in fin. C. de episc. & cler. Aegi. Bellame. in c. post trāslationem, ver. de ratione verò, de renuntia.

Veruntamen hæc sæpius confunduntur alterúmque pro altero ponitur, vel optimis auctoribus. Cicero lib. epist. famil. 15. ad Catonem. Cùm autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem moratus. Cæsar. lib. viij. belli Gallici, quantum hybernorum opportunitas, bellique ratio postulabat. Et apud nos in l. eas obligationes. ff. de ca. demin. quam in hoc expendit Alber. in suo lexico, in verbo, ratio aliquando & Pau. Paris. consi. xij. trāsactio. num. 189. lib. ij. Nonnunquam autem simul hæc coniungūtur, vt apud Terētiū in Eunucho, Num parua causa, aut parua ratio est. Ciceronē lib. j. offic. Causa autē, & ratio efficiens magnos viros in priore est. Arnobium in libr. aduersus gentes, vbi in infinitis propè locis hæc verba comperies, Quæ causa? quæ ratio est?

Et hanc quoque confusionem videbis apud nostros iuris interpretes, vt apud Bar. in l. ij. §. vlti. ante fin. ff. de dona. & in extrauag. ad reprimendum, in verbo, absentia. Bald. in l. j. ver. in ea. glos. ibi, sed impulsiua. ff. de feri. & in l. data. ver. item not. quòd non dicitur. C. qui accus. non pos. & in c. & si Christus. ver. adde quòd cessante vna. de iureiur. Card. Flor. in c. si quādo. ad fi. de rescri. & alios plurimos quos infrà in hoc tractatu citabimus, nunc causam, nunc rationem, rem vnam appellantes.

Cæterùm Dec. in c. cum cessante. statim post prin. de appel. dicit causam pro ratione tunc accipi, cùm dicimus, cessante causa cessare effectum. Ante eū Imo. in c. post translationem. nu. 40. de renun. dicit, quòd causa finalis legis propriè dicenda est ratio, & allegat Bart. in l. ij. §. vlti. ff. de dona. vbi id non adeò expressè dicit.

Et facit ad superiora quod scribit Bal. in c. monasteria. de vita & honesta. clericorum. quòd illa dicitur causa, cui ratio inest. Nam si ratio non inest, non dicitur propriè causa, sed abusiuè, lege, si ita stipulatus fuero te sisti. §. si tibi. in fine, ibi, nec rarò probabilis causa, &c. ff. de verbo. obli. & sequitur Dec. in d. c. cùm cessante. haud multò post prin. de appel. & Pau. Parisius, consi. xxxij. potissima dubitatio. num. 53. lib. j.

Cessante igitur causa, seu ratione (vt vtrunque copulemus, & ad nostrum principale institutum redeamus) cessat effectus.

Effectum perimit causa perempta suum.

Estque ex lib. 2. Physicorum Aristotelis (ni fallor) deprompta, tandémque etiam pōtificiis sanctionibus sæpe, veluti conceptis quibusdam verbis vsurpata, vt ex c. & si Christus, paulò ante fi. de iureiur. & c. cū cessante. in princ. de appel. & in c. cùm infirmitas. de pœnit. & remissio.

In idque allegantur l. in omni. vbi Bart. ff. de adop. & l. licet. §. ea obligatio. ff. de proc. & l. actione. §. item si alicuius. ff. pro soci. & l. vlt. & ibi glos. & Bartol. ff. de testam. tut. & l. si duas. §. pen. ff. de excusat. tut. & l. ex facto. in princ. & ibi doctores, id trahentes ad quasdam quæstiones, & inter alios Alexand. ver. item nota, quòd cessante. ff. de vulga. & pupil. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & l. qui cum hærede. ff. de actio. & oblig. & l. adulter. §. vlt. & ibi gl. & doc. ff. de adult. & l. planè. ff. de ope. liber. & l. nec magistratibus. ff. de iniur. & l. generaliter. vbi glos. & omnes. C. de episc. & cler. ex quibus Paulus Castro eam legem semper ad hoc dicit allegari. & authe. sed neque curialem, & authentic. si seruus. C. eod. titul. & l. j. C. de hære. & l. vltima. C. de restit. milit. & l. vni. in principio, & ibi gl. in verbo, imaginem. C. de Lat. libertate tollenda. & l. vltima. C. de testam. milit. & §. illos autem. & ibi gl. Instit. eodem titu. & §. vltim. Instit. de auctoritate tutorum. & §. hi qui reipublicæ. Instit. de excusationibus tutorum.

Et alij textus iuris Canonici, præter eos, quos suprà citauimus, videlicet cap. post trāslationem. ver. cæterùm extrà de renun. & ibi omnes doct. ex quibus Card. Flor. in iiij. notabi. dicit eum quoque textum semper ad hoc solere allegari. & c. magna. in fine, de voto. & capitul. non debet, & ibi Antonius in secūdo notab. de consanguini. & affini. & cap. ij. de tornea. ex quo notat Antonius in primo nota. quòd cessante fine facti, cessat facti effectus. & capitu. suggestum, de decim. & cap. vltimum, de vita, & honestate clericorum. & capitul. cùm ex iniuncto. de operis noui nuntia. & Clementina prima, de regula. ex qua notat Imo. in tertio notab. ad remotionem causę sequi remotionem effectus. & cano. quia statuimus. §. his omnibus. lj. distinc. & c. quia sancta. §. verùm. lxiij. distinct.

Et ex hoc fit, vt dicamus paria esse, nullā ab initio fuisse causam, vel fuisse aliquam, sed eam finitam, per text. in lege prima. ff. de condi. sine caus. & lege, nihil interest. ff. de nau. fœno. Et ita voluit per eos textus glossa, in constitutio. Siciliæ, incip. si quem nostrorum fidelium, & ibi quoque Matth. Afflict. ver. tertiò not. ex tex.

Sed & ex eo illud procedit quod nostrates sæpe solent dicere, quicquid est causa causæ, id quoque esse causam causati, id est: effectus, per legem, dotem dedit. ff. de colla. bonor. & l. manumissiones. & ibi Iac. But. & Raph. Fulg. versicul. not. quòd quicquid. ff. de iustitia, & iure. Baldus in lege, ex placito. versiculo, decimotertio, quia actiones. C. de rerum permutatione. Raph. Fulg. in lege, cùm hic status. §. si inter virum. in fine. ff. de dona. inter virum, & vxorem. Cotne consilio cxliiij. viso themate. in litera p. vbi & ad hoc citat Proclum philosophum in lib. de causis. Socin. consilio clvj. pro fundamento. versicul. præterea respondetur alio modo, libro sexto, & omnes vbique.

Et illud quoque, quòd falsa causa (intelligo de finali, propter ea quæ dicemus infrà in prima limitatione) errantem emissa vitiat, & legatum. l. prima. & ibi not. C. de fals. caus. adiec. leg. Et contractum, l. si diuortio. cum gloss. & ibi Raph. Co. Paul. Cast. & Alexand. ff. de verborum oblig. & l. ij. §. circa. ff. de doli exceptione. Alex. consilio lxxxix. viso puncto, & instrumentis, versicul. & bene facit. libro ij. Ruin. consilio cxxxvij. verbis vtriusque testamenti, numero 11. libro tertio.

Et illud item quod est veluti nostræ regulę oppositum, vt durante causa, durare & perseuerare debeat effectus, vt dicit Signo. consili. cxxxv. parerfamiliàs. numero 6. per legem, semper. §. negotiatores. ff. de iure immunitatis. & l. si cui. §. j. ff. ex quib. caus. maio. & l. secunda. §. omnes. ff. de iudic. & l. Titia. §. vsuras. ff. de lega. ij. & l. qui nominibus. ff. de admini. tut. Nam, vt hoc ei addas, quod operatur propositum in proposito: idem oppositum in opposito, vt tradit Aristoteles in libro primo Ethicorum. & probatur in l. si vt proponis. C. de nupt. cum simil. à me collectis intra

ctat

ctatu Retractuum.titul.j.§.xij.in gloss.j.nu.16.incip. posset item.

Et hæc procedunt, vt scilicet cessante causa vel ratione cesset dispositio etiam in foro conscientiæ, voluit Fran. Cur.iunior consil. xij. videtur prima consideratione, versic.sed quòd fortius, per tex.in cap.quoniam contra falsam, de prob.& ibi Pan.versi. vlt.hic nota, qui ex eo textu not. quòd quando constitutio continet aliquid nó propter se principaliter, sed ad aliquem finem, non illaqueat transgressores ad pœnam: si finis ad quem principaliter tendit constitutio, non violatur, etiam respectu peccati mortalis: dummodò id non fiat in contemptum constitutionis, An.Tyraq.

¶ CAVSA cessante cessat generalis dispositio. Bartol. l.ticia.§. vsuras. ff. de lega.2. ita in terminis tradidit Soc.Reg.284.fall.29.nec mirum quia cessante causa cessat effectus. l.adigere.§.quamuis. ff. de iure patr. c.cum cessante, de appel. & est com. reg. de qua latè dixit Tyraq.in regu. cessante causa, per totum, vbi plura vtilia cumulat. Medic.reg.1.

¶ CAVSA ablationis cessante, cessare debet & ipsa ablatio. verbi gratia, princeps potest ex causa auferre rem alterius. l. item si verberatum, §. j. ff. de rei vend.& l.Lucius.ff.de euict.glos.& doct.in l. vlt. C.si contra ius, vel vtilit.publi. cum aliis multis cócord. à me traditis, in repe.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus.numer.42.incip.xxij.ex l. item. C. de reuoc.don. Certè si ea causa aliquando cesset, debet ea res restitui, vt nuncupatim voluit Innoc. in cap. quia plerique, ad fin. de immu. eccles. Ant & Imo. in cap.quæ in ecclesiarum: ille versi. venio ad secundum: hic, versi.quid autem, si statutum, & ibi latè. & Fely.versi.secunda declaratio. de consti. & Iason in l.j.versi. quartò adde text. de officio eius cui mand. est iurisd.& consil.xcij.illustrissimus, versicu.dictum instrumentum, lib iij. Tyraq.

¶ CAVSA absolutionis cessante, cessat absolutio, l. si a te, & ibi Socin.qui in j puta.ff.de except.rei iudic. Et id quoque satis apertè probatur ex l. ij. & si mater.§.eandem, tit.& est etiam text.in ca. eos.in prin. de sent.excom.in vj. Et facit quod ex Paris. dicimus in cessante ratione legis, ver.incip. hócque illud est, & quod item dicimus in sententiæ causa cessante. And.Tyraq.

¶ CAVSA actionis cessante, cessat ipsa actio, aut certè illius persecutio, siue exercitiú, verbi gratia, Fideiussori ante solutionem competit actio contra reú dilapidátē bona sua.l.si pro ea.C.mád. Si igitur reus ad frugalitaté reuerterit, desieritque bona sua dilapidare, cessabit ea actio, vt dicit Bal.ibi, in viij.oppo ft.

Nam & alias, cessante eo quod interest, ob quod competebat actio, desinit eadem actio cópetere.l. si procuratorem.§ mandati.ff mand.& voluit glos.in l.ad comparandas.C.eod. titu. Sed quoniam id recipit multas distinctiones, limitationes, restrictiones, vide glos.in l.qui autem.§.illud tenendum, & ibi Bart. Bald.Salyc.Raph.l ulgo.Rom.& Iason ff.si quis cautio. Cyn.late post alios antiquiores, Bal. Salyc.& Paul.Cast.in d l.ad comprobandas.Ias.in d.l.non solum.§.morte.ff.de ope.no.nunt. Et vide etiam infrà in Redhibitionis causa cessante. An.Tyraq.

¶ CAVSA ademptionis cessante, cessat ademptio, vt voluit Bald.in l.cùm seruus.ff.de adim.leg. per text. in l.quòd si iterum redierunt, quæ est iiij.eod.titu. vbi ademptio legati quæ interuenit ob inimicitias quæ interuenerunt inter testatorem, & legatarium, cessat, si iterum in amicitiam redierint, respódétque Bart.ad d.l.cum seruus, quæ videbatúrque probare contrarium, scilicet, quod si seruus alienatus à testatore, ita vt legatum ademptum sit, postea sit redemptus, manet tamen ademptio, nec debetur legatario, nisi noua voluntas testatoris accesserit. Nam (vt dicit ipse Bart.) inimicitiæ, de quibus in d.l. iiij. fuerunt causa ademptionis, vnde, illis cessantibus præsumitur cessare voluntas adimēdi. At in d.l. cùm seruus, ea alienatio non est causa voluntatis ademptionis, sed præcessit voluntas adimendi, quæ ostenditur per actú ipsius alienationis: vnde secuta ademptione non sequitur quòd remaneat voluntas legandi, quia non erat eius causa. Andr.Tyraq.

¶ CESSANTE ætate, cessat effectus illius, verbi gratia, filius minor, qui non redemit patrem excusatur, ne priuetur illius hæreditate, authe.si captiui. C. de episc.& cler. Quid ergo? si factus est maior patre suo per captiuo, nec postea eum redemit, certe priuatur, cessante scilicet ætate minore, quæ illum excusabat, vt voluit Bald.in d.authentica, si captiui, post medium, in vers.ij.quæstio est. Nam priuilegium datum ætati, non durat post eam ætatem, per l.Titia.§. vsuras.ff.de leg.j & l.doli.§.diuersum.ff.de nouationib. & quia obsequium filij erga patrem, habet in se actum successiuum, & non instantaneum. Licet secùs sit in matre minore, quæ non petiit tutorem filio impuberi: nam cum sit minor, lex statim prouidet de alio tutore: ideo mater liberatur ab onere petendi, quia prouidétia legis sufficit: mater enim à iure præuenta est, arg.legis, causam. §. puellam. ff. de manumission.

Et facit etiam ad hoc nostrum propositum, quod scribit Cyn.post Pet.in l.j.C.in quibus caus.in integ. restit.nó est necess.& in l.minoribus, & ibi quoq; Ang. C.de his quib. vt indig. & Angel. in § illud, in auth. consti.quæ de dignitat. Alex. in l. si cum dotem.§.si maritus.versi.& illud in terminis ff.solut.matr. Et vide quę dicā infrà in illa iij.limita.vers.incip.& quod in fine, & seq. And.Tyraq.

¶ CAVSA affinitatis cessante, cessat & ipsa affinitas, & proinde effectus, qui inde sequebatur, vt bene probat tex.in l.cui eorum.§.affinitates.ff.de postulan.& can.infames.§.affinitates.iij.quæst.vij.quibus accedit Cicero in oratione pro P.Sestio: Adempta, inquit, altum soceri nomen mors filiæ.& gloss.nota. in l.sed hoc, in princip.in verb.succurrendum ff.de re iudic. quæ dicit (vt omnes sentiunt) quòd soluto affinitatis vinculo, sicut amor, qui ex affinitate processerat, soluitur: ita & priuilegij, quod inde oriebatur, beneficium, quod scilicet ibi datur ratione affinitatis, quam gloss.dicit valde not. Alexand.qui eam l. legit cum l.non tantùm, versicul.capio gloss.& eam quoque expendit, & sequitur Bal.in l.affinitatis.C.commun.de success.& in dicta l.cui eorum.§. affinitates. ff. de postulat. vbi & eam dicit not. & in l. vlt.& ibi quoque Paul.Castren. & Iason, qui eam ornat l.solennem.C.de verborum significat.& ipse Bald.in capit. accedens, vt lite non contesta. vbi eam dicit sing.& rursum in capi.in literis, in fin.de testibus, Alexand. qui eam quoque dicit not.consil.in [illegible] ponderatis verbis stat [illegible] vers.quarto per id, lib vj

Ex quo ipse Bald.& Ang.post Gul.Cu.in d.l.cui eorú.§ affinitates, dicunt, quod licèt quis pro vxore fratris viuentis non possit ferre testimonium, falsum eo faciat fidem integram. intelligitur tamen quamdiu durat affinitas: nam si frater est mortuus, & ita ea af-

finitas sit soluta, poterit pro eo testificari: quod & sequitur Alexan. d. consi. ccvij. ponderatis verbis statuti. versi. iij. quia hoc expresse, lib. vj. Lanfr. Oria. in rep. c. quoniã cõtra, in materia testamenti, de prob. vbi & ipse id trahit generaliter ad omnes affinitates. Hip. Mar. qui & illam glos. in d. l. sed hoc. ad hoc dicit sing. in l. j. §. iidem Nummio. ff. de quæst.

Sed aduerte, quoniam ea glos. in d. l. sed hoc, non dicit omnino dissolui amoris vinculum, soluta affinitate, sed decrescere: quasi diceret, non tantum esse amorem affinitate sic soluta, quantus erat ea durante, sed deminui per solutionem affinitatis, non quòd omnino perierit: tanquam scilicet adhuc maneant quædam vestigia, & reliquiæ ipsius, quod facit, vt nõ omnino cesset causa. Præsertim si ex affinitate siue matrimonio, ex quo contracta ea erat, manserint liberi, vt in simili consuluit Paul. Cast. in con. inci. vertitur quæst. quem refert Alex. in d. consi. ccvij. ponderatis verbis. ver. iiij. per tex. lib. vj. Ideo relinquendũ esse arbitrio boni viri censeo, quanta fides sit his adhibenda, Nam vt id quoq; addas, amicitia ex affinitate contracta plerunque etiam durat soluta affinitate, Nã Cicero ad id quod suprà eo. diximus in orat. pro P. Sestio, subdit confestim, sed charitatem illius, necessitudinem & beneuolentiam non ademit.

Et hinc quoque fit quod scribit idẽ Bal. in l. 1. ver. super iij. art. de affinibus. C. de his qui accu. non possunt, ꝙ licet affinis possit accusare ꝓpter sui affinis iniuriã, per l. j. §. j. ff. de post. hoc tamẽ ꝓcedit durãte affinitate: ea enim soluta nõ potest, per d. glo. in d. l. sed hoc. de re iud. & d. l. cui eorum. §. affinitates, & l. quod ait, ibi, finita est, ff. de diuor. Et id sequitur Alex. d. cons. ccvij. versi. & ꝙ non sit omnino eadem ratio. libr. vj.

Sed & hinc quoque illud fit, vt statutum iubens quæstiones affinium inter se cõpromitti, cuiusmodi est Bononiæ, & in aliis multis locis, intelligatur durante affinitate, non etiam ea soluta, vt voluerunt Bart. Bal. & Ang. in d. l. cui eorum. §. affinitates, per eum text. ff. de post. & lan. Bal. in d. l. vlt. in j. not. C. de verb. sign. vbi dicit hoc quoque tenuisse antiquos aduocatos Perusinos, & in d. l. affinitatis. ver. item nota quod aduocati. C. com. de success. & in d. c. accedens, vt lite non cont. & in marg. in verb. affinitas. Pet. Anch. in rep. c. j. in xiiij. q. prin. versi. quæro vlteriùs de verbo consanguinei, de const. Paul. Castro in l. ex diuerso, quam legit cũ l. rei iudicatæ. §. vlti. & ibi etiam Frãc. Aret. & Alexan. ff. solut. matr. idem Paul. consil. lxxx. super j. dub. seu in iij. dub. lib. ij. & Ioan. Ana. in c. salubriter. versi. nunquid autem dicatur, de vsur. Alex. in d. l. sed hoc. ff. de re iudic. vbi dicit ita Communiter teneri. & d. cõsili. cvij. per totum, lib. vj. vbi multa allegat ad hanc rem pertinentia.

Verum Saly. subdubius tamen in d. l. vlti. C. de verbo. signi. hoc intelligit, nisi maritus, aut vxor superstes manerent in viduitate, nam tunc tantisper censerentur manere in eodem matrimonio, quod affinitatẽ produxit, per l. vlt. C. de bon. mater. & glos. in l. vni. §. exactio. C. de rei vx. act. cũ aliis multis concor. à me adductis in tract. Nobilitatis. c. xviij. numer. 9. incip. nam interim dum est vidua. Et hoc dictum Sa. sequitur Barb. in rep. l. cum acutissimi. versi. Do. Salyc. in d. l. fin. C. de fideic.

Sed id nõ recipit Alex. in d. l. sed hoc. vbi suprà, dicẽs se cõtrariũ cõsuluisse, d. cõs. ccvij. lib. vj. verba enim statuti debere intelligi propriè, nec extendi debere ad casum fictum, cap. susceptũ, de rescr. lib. vj. & l. iij. §. hæc verba, & ibi Bart. ff. de neg. gest. Idem Bart. in l. omnes populi, in vj. q. ff. de iust. & iu. & in l. apud Iulianum. §. vlt. ff. quib. ex cau. in pos. ear. Sed quod videatur esse in eodem matrimonio, quæ durat in viduitate, id ex fictione est, cùm non sit verè matrimonium: vnde ea non vocatur vxor. l. j. cum glo. j. ff. vnde vir & vxor, & not. Bar. in l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. ij. & eam quoque Saly. sententiam, nulla Alexan. mentione facta, reprobat Ias. in d. l. vlt. in iij. no. C. de ver. sig.

Tamen istud non est sine scrupulo, nam huiusmodi statutum est fauorabile, vt per se satis patet, & voluit Bal. in d. l. affinitatis, circa medium, ibi, pone statutũ dictat. C. com. de succes. & in l. qui se patris, C. vnde libe. vbi ex hoc infert, quòd extenditur ad casum improprium: quem sequitur Pau. Cast. & ipse Rom. ibi, ex quibus idem Pau. dicit tale statutum comprehẽdere etiam eos, qui sunt in ea affinitate, quam ius non considerat, quod sequitur Iaso. ibi, versi. secundò infert, & multis seq. & in l. quique litigandi causa, quæ est l. iiij. quam legit cum l. ij. §. prætor ait, in iij. not. ff. de in ius vocan.

Sed & tale statutum esse fauorabile præter illos voluerunt Hosti. & Ioan. And. in capit. j. de transactio. Bar. in j. constit. C. Anton. in capitul. j. de mut. petit. Per. Ancha. consilio clxxxvij. apud me quæst. ista, ad fi. vbi & hoc dicit, in hoc statuto comprehendi affines, & consanguineos naturales. Raph. Ful. consilio cix. item si qua quæstio. versicu. & in proposita quæstione. Alexand. in l. j. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falcidi. & in rubr. ff. soluto matrimonio. versicu. sed mihi plus placet. Mari. Soci. Senior, consi. iiij. incip. visis actis, & actitatis, in fin. & consil. xxvij pro decisione præsentis consultationis, in fin. Deci. consilio xiij. cuius superscriptio incipit, an appellatione agnatorum, post prin. versicu. secundò ad istud. Sed de hoc vide Alexand. in d. l. qui se patris, versic. & ideo dicunt. C. vnde liberi.

Quid? quòd & leges nostræ etiam soluto matrimonio vxorem vocant. l. diuortio, iuncta glossa, in verbo, vxoris. ff. de neg. gest. & l. si quis reum. §. idem Iulianus. l. j. cum gloss. parua. ff. de libe. leg. quam ad hoc expendit ipse Alexan. consili. xx. viso processu causæ inter Catharinam, libr. ij. Quibus concinit Ouidius lib. j. Fastorum:

Per totidem menses à funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Et alibi leges vocant generum, & socerum etiam soluto matrimonio, d. l. vlt. C. de verbo. signifi. quibus cõcinẽs Lucanus lib. iij. Pharsalicæ, paulò post prin. vmbra Iuliæ defunctæ Pompeio viro in somnis apparens, renuntiat illum Iulij Cæsaris patris sui generum vel inuitum esse, tametsi illa defuncta sit.

Nunquam tibi Magne per vmbras,
Pérque meos manes generum non esse licebit.

Et Cæsar ipse apud eundem Lucanum, tum in multis locis, tũ lib. ix. eiusdem operis, Pompeium post mortem eiusdem Iuliæ, generum vocat.

Exilium generique minas Romámque timebã.

Et paulò pòst se illius socerum appellat.

Sentiat aduentum soceri.

Porrò Oldr. quem refert & sequi videtur Bald. in dicta l. vltim. C. de verb. signific. pro horum concordia dicit, quòd in illa l. volebat quis ad actum fauorabilẽ sine alterius iniuria in subsidium admitti, tanquam gener siue socer, quod ei permittitur, quia latissimè in fauorabilibus fit interpretatio. At in d. l. cui eorũ. §. affinitates. ff. de postu. volebat sub affinitatis velamine

liamne contra ius commune admitti. Cui concinens Pau. Ca d.con.lxxx.lib.ij. Aut quis, ait, tanquam affinis vult admitti ad aliquid quod sit de iure communi, & admittitur etiam soluta affinitate, per d.l. vltim. Aut ad aliquid de iure speciali, & côtra ius cómune, & non admittitur. Certum est autem quod de iure communi quis ad compromittendum non cogitur, l. si dictum. §. si compromiserit. ff. de euict. Barto in l.furti. §. qui iussu. ff. de is qui not. inf. Bald. in l. ex stipulatione. C. de sent. Et eandem fermè distinctionem tradidit idem Paul. in d. l. ex diuerso. ff. sol. matr. A. Tyraq.

¶ CAVSA amoris cessante cessat amor, vt videre licet ex iis quæ diximus in verb. affinitatis, vt ostendit Plutarchus in lib. cui titulum fecit gamikà parágelmata, id est, connubilia præcepta, quòd quemadmodum ignis in paleis, leporinisque pilis accenditur, ociúsque restinguitur: ita breuem amorem nouorum coniugum corporis forma inflammatū, nec durare posse, nec firmū esse existimandum: tãquam id dicat: vt forma cuius gratia amor conciliatus est, citò abit, ita amor ipse: nam cùm propter formam ames, idem amoris & formę finis est. vnde etiam est illud Terentij in Heautontimorumen.

Quippe forma impulsi nostra nos amatores colunt:
Hæc vbi immutata est, illi suū animū aliò conferunt.

Et illud quoque Iuuenalis Satyra 6.

Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies non vxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculique minores,
Collige sarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis.

Quod & plurimis declarat Aristot. lib. Ethi. viij. amicitiam quæ ex forma, & pulchritudine proficiscitur, deficiête ipsa pulchritudine, eam quoque desinere. De quo & nos quoque diximus in nostris leg. connub. in l. ij. num. 21. nec soli sunt. A. Tyraq.

¶ CAVSA appellationis cessante, id est grauamine propter quod appellatio est emissa, cessat ipsa appellatio, cuius rei est tex. expressus in cap. cùm cessante, & ibi Pa. in j. no. de appel. Est enim (vt dicit ipse Pan.) grauamen appellationis causa, cap. vt debitus. eod. tit. Igitur eodem grauamine cessante, cessat appellatio, vt in d. c. cum cessante. A. Tyraq.

¶ CAVSA arbitriorum extraordinariorum concessorum ob causam timoris aut periculi cessante, cessant & eadem, vt nuncupatim voluit Bald. & post cū Saly. qui dicit not. in l. j. per eum tex. C. de nautic. fœno. Ideo inquit, arbitrium concessum, quod illi bailiam vocant, tempore discordiæ, exercerinó poterit tempore pacis. & sequitur Ias. in l. j. vers. & circa hoc. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. A. Tyraq.

¶ CAVSA banni cessante, cessat bannum ipsum. Bar. & Bal. in l. j. §. vlt. ff. de requir. reis, Bald. in l. j. ad medium, ver. extra opponitur. C. de postulan.

¶ CESSANTE bello, cessat omnis effectus ex ipso bello secutus, vt post Odof. voluit Bal. in §. priuilegia omnia. in verbo cassentur. tit. de pace Constan. per tex ibi, & in §. sententiæ, ibidem. vbi & hoc no. idem Bal. Et facit etiã tex. in l. vni. in prin. C. de cadu. toll. ex quo & ipse Bal. in ij. no. dicit, q tempore pacis debēt tolli statuta facta tēpore belli, & huius occasione ad locupletandum fiscū. & sequitur Barb. cons. j. magnus scripsit Psalmista. ver. & ideò colligit, & iterū vet. xxvj. adduco, q tēpore pacis. li. iij. vbi plus videtur tenere, huiusmodi statuta hoc casu ipso iure esse reuocata, arg. eius quod habetur in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. & c. pen. de cler. nō resid. Quamuis Bal. in d. l. vni. de cadu. tol. sentiat contrariū, per tex. ibi, ex quo not. legem etiã ratione eius abolita manere illæsam, donec tollatur noua constitutione. Ideóq; fuisse necessarium legem Papiã illic corrigi.

Sed vtcunq; sit, de quo tamen postea dicemus in cessante ratione legis, ad hoc certè caput pertinet, q tradit Host. in c. dilecti, in verbo, & si. de for. comp. q priuilegium à sede apostolica concessum Anglis, ne circa mare conueniri possint, de quo in eo text. quia scilicet nó poterant citra mare securè morari, vel venire propter inimicitias capitales & bella, quæ illis cum Gallis erant: ea enim causa posita erat in priuilegio, vt ipse Hosti. vidisse se dicit, quia tamen ea causa cessabat, cùm pax esset inter reges, cessabat quoque effectus illius priuilegij ob bella concessi. & sequitur Aegi. Belle. in c. post translationem. versic. secus de priuilegio, de renūciat. vbi plus dicit, quòd si etiam hodie eadem causa reuiuisceret, nó haberet locum illud priuilegium semel extinctum ob causæ cessationem, quod & dicit voluisse Hostien. vbi suprà, qui tamen id postremum non dicit, sed vide q dicā in simili, infrà, in priuilegij causa cessante. vers. inci. nam gl. in cap.

Sed & huc quoq; spectat quod apud Liuium libr. belli Macedonici 4. elegantissimè differuit, aduersus Catonem Censorium Lucius Val. Tr. Pl. ad legis Oppię derogationē, quæ lata fuerat in medio ardore belli Punici, qua cautū erat, ne qua mulier plus semuncia auri haberet, neu vestimento versicolori vteretur. Nam inter non parū multa quę in eam legis abrogationem proposuit, hoc quoq; carptim pronūciauit, legē latã per bellū tēporibus duris, in pace, & florēte ac beata republica abrogãdã esse. Eam enim scripsisse latores rãdiu mansurã, quãdiu causa scribendæ l. mãsisset. Nam vt quę in pace latæ sunt, plerūq; bellum abrogat: ita quæ in bello pax. A. Ty.

¶ CAVSA constituti cessante (de eo loquor, quo quis se constituit possidere nomine alterius) de quo etiã in l. quod meo. ff. de acquir. pos. cessat ipsum constitutū, vt probatur ex l. si debitore. & ibi Bar. & alij ff. de precar. & latissimè diximus in nostro tract. de iure constit. posses. par. iij. limit. xxix. And. Tyra.

¶ CAVSA certa & determinata facit, vt concessio indefinita ad ipsam possit sæpius iterari. vnde securitas concessa veniendi, & redeundi pro pace tractanda, intelligi non debet pro prima vice tantum, sed semper durante eo tractatu, vt possit ire, atque redire. Bart. l. 1. colu. fin. ff. ad l. Iul. maiest. l. continuus. §. qui insulam. ff. de verb. obliga. l. veteres, & l. seq. ff. de itinere act. priuato. Medic. reg. 2.

¶ CAVSA connexa facit, vt sententia lata in vno alteri noceat. leg. res hæreditarias. ff. de Crim. expil. hęred. addentes ad Bart. in terminis huius reg. l. 1. C. res inter alios acta. gloss. & Doc. c. pen. de sent. & re iud. capit. quippe. 3. quæstio. 7. c. ad petitionem. de accusat. l. denunciasse. §. quæritur. l. adulter. §. si eo. ff. de adult. Alexan. l. sæpe. nume. 54. ff. de re iud. ideo ratione connexitatis non est opus citatione: capitulo tãtis. 81. distinct. Anf. c. dudum, 1l2. de elect. Tiraq. tract. res inter alios acta. limit. 22. Medic. reg. 8.

¶ CAVSA consuetudinis cessante, cessat & ipsa consuetudo, vt expressè voluit Bald. in rubric. extrà de consue. per iura loquentia de constitutione, vt intelligas id dependere ex eo, an cessante causa constitutionis vel legis, cesset cōstitutio vel lex, de quo di-

ximus in pen.arti.& dicemus latiùs infrà in cessatio ne causæ legis. Quãuis sit quædã ratio, vt faciliùs cesset consuetudo, quæ tacita est cõstitutio, vel lex: quã lex ipsa, aut constitutio expressa, cùm tacitum faciliùs reuocetur, quàm expressum. A. Tyr.

¶ CAVSA contractus cessante, cessat idem contractus. l.j.& ibi gloss. vlti. Cy. in j. no. Bal. in prin. C. de cond. ob caus. Idque etiam in contractu nominato, per tex. not. in l. eũ re. C. de pac. inter empto.& vend. quẽ ad id expendit, & dicit sing. Alex. id intelligens de causa finali, in l. dedi, quæst. vlt. versi. aliam etiam assignat. ff. de condic. ob caus. dat. vide tamen infrà in trigesimasexta limitatione. A. Tyraq.

¶ CAVSA contumaciæ cessante, cessat effectus illius, scilicet, pœna quæ ob eam irrogatur, l. j. §. si frater, vers. quod si per contumaciam. in fin. ff. de coll. bon. & c. ex literis, de const. vbi est tex. expressus, quod is qui propter cõtumaciam cõmunione priuatur, eius deinrestitutionem obtinet, congrua satisfactione exhibita. quem tex. notab. dicit Bal. in c. vlt. tit. per quos fiat inuestit. in vsibus feu. vbi & illud dicit, Quod contumacia abstulit, restituit obedientia.

Et auctoritate illorum duorum text. scribit idem Bal. in l. puto. §. si quis aduocationem, & iterũ in l. quos prohibet. ff. de postulan. rursumq; in l. j. in addi. paulò ante fin. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. quòd cessante contumacia, cessat eius pœna, quod & ipsum per text. in d. cap. ex literis. tradit Bar. in l. si quis adulterium. §. j. ff. de adulter.

Alibi autem ipse Bal. per duos illos tex. in l. j. circa medium, ibi extrà opponitur. C. de postu. quòd sententia lata ex contumacia est eius naturæ, vt tandiu solùm duret, quandiu durat contumacia. Et ideo, inquit, bannum, quod fertur ex contumacia, bannito comparente legitimo tempore, reducitur ad simplicem citationem, nec hic ampliùs dicitur esse bannitus, quod est (vt ipse dicit) notabile. Et idem fermè voluit ipse Bald. & ante eum Bar. in l. j. §. vlt. ff. de requir. reis. & Paul. Cast. consil. xxxj. super primo quæsito, vt eum allegãt Fely. & Philip. Deci. qui id sequũtur in d. c. ex literis. ille, versi. secunda declaratio. hic versi. quarta declaratio.

Sed & per illum tex. in d. cap. ex literis. scribit Inno. in cap. sicut, in verbo, satisfactionem congruam, ibi, & idem si pro contumacia, de cohab. cleric. & mulierum, quòd clericus suspensus pro contumacia, cum primùm obedierit, primum statutum recuperat. Et Dominic. in c. contumaces. vers. concludo quòd aut clericus, quinquagesima distin. quòd clerici depositio pro contumacia, videtur esse imposita, vt duret ad limitationem ipsius causæ, propter quam imponitur: cessante ergo contumacia, debet cessare, per d. ca. ex literis. Quod & ipsum bene probat c. j. extrà de supplen. negl. prala. ex quo no. Ant. & Panor. vterque in vltim. not. quòd cessante contumacia, cessat dispositum ob cõtumaciã, & sic, inquiunt, ad limites contumaciæ mensuratur pœna illius, & allegant etiam d. c. ex literis. Et idem propemodum dicit ipse Anton. in c. excommunicato. versi. venio ad secundum membrum, de rescript. per d. c. ex literis. & Ias. in l. j. nume. 61. versi. vltim. not. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. per illos duos text. supra in princip. allegatos.

Et hæc quidem procedunt etiam si in impositione pœnæ ob contumaciam poneretur dictio, perpetuo, quia id intelligeretur, quandiu contumax maneret in contumacia, per glo. in c. clericos. in verbo, perpetuam, de cohabit. cleri. & mul. [illegible] quæ [illegible] tatur, perpetuam, id est, donec resipiscant. & [illegible] in ca. actus legitimi, post prin. de reg. iur. [illegible] per d. c. literis, & alia gloss. in c. reperiuntur. [illegible] i. j. quæstio. j. quæ & ipsa exponit id verbum, perpetuo, scilicet, quousque emendet, per d. c. ex literis. & in c. de viduis & puellis, in gloss. quoque vltim. quæ similem expositionem dat dictæ dictioni, per illum eundem tex. & Archidia. in capit. quia sacerdotes, in fi. x. quæstio. j. vbi similiter interpretatur ea verba, in excõmunicationem perpetuam. Domi. post Ioan. Fan. c. quamuis, in fi. de pœn. lib. vj. F[illegible] & Dec. in d. c. ex literis. ille, ver. amplia primo: h[illegible] vbi supr[illegible].

Procedunt item, quæ diximus, etiam [illegible] pœna fuerit simpliciter apposita sine declaratione, an esset propter contumaciam quæ interuenit, an propter [illegible] delictum, super quo contumacia facta est: tamen in dubio censetur fuisse irrogata ob contumaciam, & nõ delictum, ita vt, ea cessante, cesset & pœn[illegible] vt voluisse videtur Imo. post Gofr. in d. capit. [illegible] ficu. vbi autem sit dubium, per nor. in capitu. [illegible] pœnis, de regulis iuris libro [illegible] & in l. [illegible] ff. de pœnis. & idem voluit Panorm. in eo ipso capit. ex literis.

Quæ sententia ex eo confirmatur, quod in simili dicitur absentem condemnatum, magis vi[illegible] condemnatum ob contumaciam, qu[illegible] propter [illegible] causam, per l. si ideo. ff. de euict. ex qua Barto. not. quod bannitus, & condemnatus de falso, videtur condemnatus magis ob contumaciam, q[illegible] commiserit: ideo potest instrumenta con[illegible]. & idem Barto in leg. Papinianus. §. meminisse [illegible] not. per eum text. ff. de inofficio. test. & in l. si [illegible] tus, circa medium, ff. de pign. Bald. in l. ij. versi. quæro secundum, ibi, secundum est nec [illegible], & ibi Saly. in xj. oppositio. C. quibus res iudic. non noc. Panor. in capitu. in causis. versic. sed ego [illegible] de sentent. & re iudica. Roma. cons[illegible] præsens consultatio. versi. est enim iuris reg[illegible] d. c. ex literis. versicu. pro quo facit optimè. & ibi [illegible] Dec. versic. saluando dicta.

Et bene facit quod traditur in l. hæc enim. ff. de [illegible] rint. quòd si quis remotus sit tutela, nec apparet an sit ob dolum, & sic ex causa famosa: an ob culpam, & sic non famosa: censetur ob hanc potius esse remotus, vt sit integræ famæ, & sic intelligunt eum text. gloss. ibi in verbo, & verum est, in fin. & Bartolus, & cæteri, & voluit etiam Crem. singu. xxxvij. ponè quòd sententia, vbi in hoc dicit singularem illam gloss.

Nam & semper aliàs si non apparet ex qua causa iudicatum sit, in dubio præsumitur ex ea, quæ minus lædit condemnatum, vt voluit Imo. in l. [illegible] ad [illegible] in fin. ff. de acqui. hæred. per tex. & gl. in d. [illegible] ff. de suspect. tutor. & in l. si quis ad [illegible] except. rei iudic. & cap. si fortè, de electio. li[illegible] quod & idipsum voluit Roman. in eadem l. si is, a[illegible] versi. ex q[illegible] a causa.

Sed hoc tamen intellige, quod dictum est [illegible] ca, Ni[illegible] vt subdit ipse Fe. [illegible] x actis causæ, quia tunc non procede[illegible] ideo, de euict. Ita enim voluit glo[illegible] bo, absen[illegible] & ibi Bal. qui eam gloss. adm[illegible] commendat. C. de conte. iudi t[illegible] & ip[illegible] Bald. [illegible] quib. res iudic. non noc. & in l. ingenuum, versi[illegible] q[illegible] re, quis dicatur. ff. de stat. hom. cum aliis con[illegible] tis à Felyn. in d. c. ex literis, vbi suprà, vb[illegible] &c.

dicit esse casum in capit. cùm olim, ibi, licet absenti cùm de subreptione liquidò constet, de re iudic.

Quod autem diximus in princip. cessante contumacia, cessare & pœnam illius, tempera, vt procedat, nisi contumacia transitet in specificum, & peculiare delictum: quia tunc pœna pro eo semel imposita, non cessaret, etiam si posteà contumax ille vellet obedire, vt voluerunt Anto. Imol. Panor. Felin. in dicto capit. ex literis: ille, vers. quandoque pœna imponitur: alter, versicu. item aduerte, quia contra, Panormit. versic. secundo casu principali. Felin. dict. versicu. fallit tamen ista declaratio, ita intelligentes nonnulli ex illis. capitu. ex his, de cleri. non resid. vbi si clericus est contumax in residendu in suo beneficio, pœna priuationis est perpetua, quia illa contumacia transit in delictum non residentiæ, quamuis ipse Imol. dicat, posse etiam dici, quòd ibi constabat de mente proferentis, quòd scilicet intelligebat de priuatione perpetua, dum mandat prouideri alteri de beneficio.

Secundò tempera, vt procedat, nisi pœna irrogata propter contumaciam fuisset mumētanea, vt etiam voluit Panor. in d. capit. ex literis. vers. & intelligo, quando pœna, & ibi quoque Felin. vbi suprà, versic. fallit secundò vbi pœna, per cap. ad audientiam. extrà de cri. fals. & not. per Archidia. & Domin. in cap. j. quinquagesima distinct. & facit quod dicemus infrà in xxiij. limitatio. qua tractamus de effectu momentaneo, & quod scribit Archidia, in c. cupientes. vers. rursus si clericus, ibi, & est ratio, quia cùm lex certum, de electio. lib. vj.

Tertiò intellige, vt, cessante contumacia, cesset pœna pro tempore futuro, vt dicit Bald. in d. l. j. in additio. paulò ante finem. & ibi quoque Iasu, vers. vltimò not. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdic. tanquam scilicet sentiant non cessare pro tempore præterito, Quod intelligo, respectu impensarum iam factarum per aduersarium ob illius contumaciam: neque enim purgare poterit contumaciam, quin refundat eas impensas, per l. sancimus. C. de iudi. at respectu pœnę ob eam contumaciam irrogatæ, non video quin cessare debeat, per ea quæ dicta sunt. A. Tyraq.

¶ Cavsa curationis cessante, cessat curatio: quod hinc videmus, quòd curatio data impuberi, ob suspicionem tutoris finitur tutela cessante. l. potuit. C. in quibus casibus tutor. hab. Et idem si ob absentiam alterius. l. j. eodem titulo. vel ob aliam causam. l. curatorem. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. Et data ob minorem ætatem, cessat ea minori ætate cessante, iuribus vulgaribus, vt etiam tutela ob impubertatem, ea cessante. l. nisi. in princ. ff. de tute. & ratio. distrahen. & §. j. Institut. quibus modis tute. fini. Et quod posteà dicemus infrà in furore cessante, quòd curatio ob furorem data cessat, furore cessante. Et quòd item dicemus in prodigalitate cessante, vt scilicet curatio ob eam data, ea cessante cesset. A. Tyraq.

¶ Cavsa delegationis cessante, cessat & delegatio: verbi causa, si delegatio facta fuerit ob absentiā delegantis, eo reuerso cessat delegatio. l. j. versi. non aliter itaque, & ibi Bartol. versic. quæro, præsens vel ordinarius. Bald. in addit. eius l. Alexand. vers. quæ rit etiam hic Iaso. vers. vltimò not. in verbo, non aliter. & Philipp. Dec. hoc tamen intelligens re integra. vers. successiuè Bartol. concludit. & Fran. Curt. iunior, versicu. circa septimam quæstionem. ff. de officio eius, cui manda. est iurisdict.

Et huc verum est, licet Roman. ibi, versicu. dubitatur etiam, per capitu. cùm plures. iuncta gloss. in verbo, nequibunt, & in verbo, recusarit. de officio delega. libro sexto. vbi si fuerint delegati duo iudices cum clausula, de qua ibi, & vnus incœpit, & occupauit cognitionem alterius, poterit alius prusequi. At si vnus ægrotet, eo sanato, non expirat cognitio illius alterius, per textum loquentem de duobus procuratoribus in capit. si duo. versi. cæterum, de procur. libro vj. Et sic ex illis patet, quòd cessante impedimento vnius, non extinguitur officium translatum in alium ratione illius impedimenti. Sed huic obiectioni respondet Alexand. vbi suprà. A. Tyraq.

¶ Cavsa depositionis cessante, cessat depositio, verbi gratia, quis depositus est ob contumaciam, cessante ea contumacia, cessat depositio, vt expressè voluit Domin. à S. Gemini. in c. contumaces. versic. conclude quòd aut clericus, quinquagesima dist. & diximus etiam suprà in verbu, contumacia. versi. incip. sed & per illum. A. Tyraq.

¶ Cavsa dilationis cessante, cessat dilatio. l. liberto. §. vltimo. vbi Dyn. ita cum tex. summat. & ibi quoque Alber. in prin. Bartol. in fin. & alij. ff de annu. leg. & l. iiij §. Stichus. ff. de statuliber. & l. si quis hæres ita scriptus, & ibi Bartol. Angel. Imo. Pau. Cast. Roman. & Fran. Aret. ff. de acquiren. hæredit. & l. j. §. si intra. ff. de successor. edict. & l. continuus. §. cùm ita, in fine. ff. de verborum obligationibus, & l. à filia. §. alumno. ff. ad S. C. Trebellia. & l. vltim. ff. ad legem Falcid. Et facit & l. hoc iure. ff. de verborum obligatio. & l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adult. & l. vlti. secūdum vnum intellectum, & ibi Bal. C. qui admit. & capit. ab eo, & ibi not. de app. libr. vj. & §. pen. Instit. de bonor. possess. & quod not. gloss. Doct. in l. in illa stipulatione, si Calendis. ff. de verborū obligat. & glos. in cap. vltim. in verbo, duntaxat, in fine. & ibi Docto. de consuet. libr. vj. & Ioan. Andr. in addit. Specu, in rubr. de conces. præben. Bald. in l. j. §. j. in vtraque lect. ff. de offi. eius, cui mand. est iurisdict. & cons. ccclxxix. thema super quo petitur consilium. vers. item respondeo. lib. iiij. & Alexand. consil. xxxiij. viso instrumento, in fin. lib. vj.

Ex quo inferunt Dyn. Bart, in d. §. alumno, non impediri iudicem procedere in causa, durante tempore dilationis, si causa ipsius cessat: puta, si iudex præscripsit tibi tempus ad comparendum, vel respondendum positionibus intra tres dies, & incontinenti compareas, & respondes, iudex non expectato illo tempore trium dierum, non impeditur, quo minùs possit procere ad vlteriora, cùm sit finita causa dilationis.

Et idem voluerunt Bartolus, Baldus, Imo. Rom. Paul. Castr. & Fran. Aretin. in d. l. quis hæres ita scriptus. Barto. in l. ij. in fin. ff. de re iudica. & in l. siue pars. ad finem. C. de dilatio. & consilio clxiiij. processus & sententia. Bald. in authentic. si omnes. vers. item licet citatur. C. si vt se ab hæred. abstin. & in l. vltim. in iiij. quæstio. ff. de feri. & in sua Marga. in verbo, dilatiu. & consilio ccxij. eundo ad veritatem, libro iiij. & consi. ccclxxix. thema, super quo petitur consilium. vers. item respondeo, eodem lib. iiij. Ang. consilio cxlvj. super primo dico, post princip. Petr. Anch. in cap. significante. versic. item intellige regulam quod procedit, & ibi quoque Anton. versic. fallit sextò, de appellat. Dominic. in capitu. cupientes. §. hac generali, post gl. vltim. ibi in versi. & scias quòd si electus. de

electior

electio.libro vj.& consilio cxxj.attenta forma, Paul. Castren.consilio cccliij.super primo dubio videtur dicendum quòd iustificatio.versicu.& quòd ista fuerit intentio, libr.j. Roman.in l.quandiu institutus. versicu.sed firma remanet,& ibi Franc.Aret.vers.& hæc dicta.ff.de acquirend.hæredit.& idem Roman. consilio cccciij.diligenter inspectis.versicu.tertiò moueor, quia testatur. Angel. Aretin.§.si minùs, versicu.quæro, data est dilatio, Institutio. de actio. Alexand.consilio xxxiiij.viso instrumento, versicu. non obstat si diceretur.libro ij.& Georg. Na.in repetit.clemen.sæpè, in princip. versicu.aut terminus probatorius, de verborum significationibus. Iaso.in d.l.j.versic.vltimò nota.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.& in l.vltim.versicu.item aduertendum est.C. de iure emphyt.

Ex illis autem vides id procedere, vt scilicet cessante causa dilationis, cesset dilatio, siue ea dilatio data sit à testatore:nam de ea loquitur dicta l.si quis hæres ita scriptus.ff.de acquirend.hæredit. siue à lege, de ea enim loquitur dict.l.penultim. §.si intra,ff. de successor. edict. & gloss.& Doctor.in dicto capitu. vltim.de consuetudin.lib.vj.siue à iudice, de ea enim loquuntur omnes Doctores allegati in superiore versiculo.

Ex hoc quoque illud fit quod scriptum est à Canonistis, præsertim Imol.& Panorm.in cap.potuit.& ca. illo.versicul.item quòd vbi tempus hoc, versicu.nota quòd si datur alicui. de loca.quod licet dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteuticariæ venditione, debeat expectari per duos menses, l.vltima. C. de iure emphyteuti. tamen si ipse dominus ante id tempus suum animum declarauerit, non debet vlterius expectari: quoniam vbicunque alicui statuitur tempus ad declarandam voluntatem suam, si ante declarauerit, cessat prælixio temporis. quod & in eadem specie firmauit Specul.titu de emphyteut.§.nunc aliqua, in 100.quæstio.& Iaso.in d.l.vltim.vers.item aduertendum est,& iterum.vers.& nota bene hæc verba.C.de iure emphyt.

Et huc quoque spectat, quod scripsit Ioan. Andræ.in additio.Specul.in rubr.de secund.nupt.quod si maritus reliquerit vxori suæ vsumfructum bonorum toto tempore vitæ suæ, donec tamen vidua remanserit: & post eius vxoris mortem eadem bona alteri reliquerit: mulier aliquo post tempore sese maritauit,& ita vsumfructum perdidit: quæstio erat inter hæredem mariti,& illum alium legatarium: hæres enim dicebat debere illum expectare mortem vxoris, ille contrarium, cum cessaret causa dilationis legati. Et pro illo legatario tenuit ipse Ioan. Andr.post alios à se relatos. Et sequitur Pau. Castr. in d.l.si quis hæres ita scriptus, de acquit.hæred. de quo tamen vide omnino Rom.contrarium tenentem quibusdam rationibus,& Franc.Aret.illi respõdentem in ea ipsa lege.

Sed & ipse Paul Castren.in dicta l.si quis hæres, ad fin, dicit se consuluisse Florentiæ, quòd si ex statuto quod intra decẽ dies debeat appellare, & post eos decem dies teneatur prosequi suam appellationem intra sexaginta dies, si appellauerit prima die, statim currit altera dilatio sexaginta dierum, cessante, scilicet, causa primæ dilationis. Verùm Francisc. Aret.in dicta l.si quis hæres ita scriptus.etiam ad fin. tradit, id determinatum esse per text. & glos.in clement.sicut, in verbo, à die appellation. vbi decẽ dies dati ad appellandum, non consumuntur cum tempore dato ad prosequendũ: nec id postremum tempus currit, nisi priore elapso. Et eã glos. sequitur Bal. in l.secunda, in principio.C.de tempor. appellatio. Et tamen si appellatio fuerit imposita intra decem dies, à die interpositæ appellationis numerandos, currit terminus prosequendi, per text.ibi.quod & ipsum disputabatur in capitulo, ex ratione.extrà, de appellationib. vnde inquit, dicta clemẽtina, vera est.

Et illud item quod scribit Andr.Iser.in capitulo j. versicu.quid ergo si data dilatione, titu.de controuersi. inter vassal.& alium de benefic.in vsibus feudorum. quòd cùm ex constitutione regni Siciliæ, si quispiam ex regno citetur, detur ei terminus triginta dierum: si extra regnum, sexaginta.& quis extra regnum degens citetur, & detur ei terminus sexaginta illorum dierum,& intra paucos dies rediit in regnum, & citatio ad eius notitiam peruenit, nec tamen comparuit intra triginta dies, sed vult expectare finem sexaginta dierum illi datorum, an sit contumax? Et concludit And.& post eum Matth. Afflict.ibi, versicul.subsequenter Andræ. tangit. quòd non debet expectare, cùm causa dilationis esset, sitque reducta ea dilatio ad non causam. l. prima.ff.de condictio. sine cau.& sic debuit comparere cùm potuit. Et idem in simili propè casu voluit Archidiacon. in capitul. cupientes. in verbo, commodè, versicu.sed quid si facta, post gloss.ibi in dicto verbo, commodè, versi.& scias quòd si electus. de electio lib.vj.

Quod tamen intelligunt d. gloss.in versicu. item scias. Archidiacon. Andræ.Iser.& Matth. Afflict.locis suprà citatis, in dilatione statuta à iudice: secùs, si à lege. Neque enim beneficium legis est alicui auferendum. canon. de his. vigesimaoctaua distinctio. & capitu.indultum, de regulis iur.libro vj.nec ei debet sua diligentia obesse. Sed quia id videtur aduersari ei quod diximus in præceden. versicu. id declarant Archidiacon.& Matthæ. Afflict. vbi supra, quos super hoc videre poteris. Atque etiam Petr. Ancharan.in dicto capitu.cupientes.in princip. versic. quæro in hoc.

Denique & illud manat ex eo quod diximus, cessante causa dilationis cessare dilationem. quod à Bald. responsum est consilio ccxij.eundo ad veritatem, libro quarto, quod si quis stipulatus fuerit ab alio certam summam soluendam hinc ad decennium, & interim stipuletur aliquid annuum, si opponitur quòd ea annua stipulatio est vsuraria, poterit creditor petere, vt debitor soluat totam sortem, vt sic, cessante causa dilationis, cesset ipsa dilatio. Cuius sententiæ mentionem fecit Francisc. Curt. iunior, in l.ij.§.omnes, versicu. postremò vltra prædictos. ff. de iudic. & dicit in contrarium obstare fortem text.in l.pecuniæ fœnebris.ff.de vsur. iuncto argumento, de toto ad partem.l. quæ de tota. ff. de rei vendicat.

Nisi dixeris creditorem ibi saltem legitimas vsuras consequi,& sic non videri eandem rationem totius & partis. Et prætereà ob illam promissionem annuam deficientem, non videri in totum cessare causam dilationis, quæ non solùm conceditur propter illud annuum, sed plerunque contemplatione debitoris, qui aliàs non erat promissurus, vt per gloss. Bartol.Paul.Castren.& Alexand.in l.qui Romæ, in prin.ff.de verb.obliga. Aduertendũ itaque esse quòd in hoc casu dilatio continet fauorem vtriusque, cui

non po

non poteſt eodem tempore ſatisfieri, Et ad hoc optimè facit quod voluit Bartol. in d. l. ſi quis hæres ita ſcriptus, in fine, de acquiren. hæred. dum dicit quòd in quibuſdam legibus contrariis non erat omnino finita cauſa dilationis, & ibi etiam Franciſc. Aret. verſ. & ad illas.

Intellige tamen, vt, ceſſante cauſa dilationis ceſſet dilatio, niſi tempus ſit aſſignatum per dictionem ſignificantem extremitatem temporis, vt ſi dicatur, tunc decem Seio dato, nam & tunc non ceſſat dilatio ceſſante cauſa dilationis, per text. in l. iiij. §. j ff. de conditio. & demonſtratio. & voluit gloſſ. in d. l. ſi quis hæres ita ſcriptus. ff. de acquirend. hæredit. & ibi Franc. Aret. in ſecundo notab. & iterum verſ. tu aduerte quòd, vbi dicit, & de hoc eſſe gloſſ. not. in d. cap. cupientes, in verbo, commodè, relatum ad tex. de elect. libr. vj. Et idem voluit Bart. in l. vxori vſumfructum. ff. de vſufruct. legat.

Intellige ſecundò, vt, ſcilicet, ceſſante cauſa dilationis, ceſſet dilatio, cùm dies dilationis certa eſt, ſecùs, ſi incerta: quia huiuſmodi dies incerta facit conditionem l. quibus diebus. §. quidam Titio. & l. hæres meus, in fine. ff. de condict. & demonſtrat. & voluit Fran. Aret. in dict. l. ſi quis hæres ita ſcriptus. verſ. extra gloſſ. & iterum verſ. vel potes dicere. ff. de acquirend. hæredit. vbi ita intelligit d. l. vxori. ff. de vſufruct. legat.

Intellige tertiù, vt ceſſet dilatio data à iudice ceſſante cauſa dilationis, quia certum eſt fieri non poſſe quòd iudex ipſe iuſſit fieri intra certum terminum, non quidem ipſo iure, ſed poteſt iudex eam reuocare deficiente cauſa, ob quam dilatio data eſt, vt voluit Ioan. Andr. in addit. Specu. titu. de dilat. §. j. verſ. probatoria. quod ſing. dicit Fran. Aret. in d. l. ſi quis hęres ita ſcriptus. verſ. in materia autē noſtra, vbi tamen il. non probat, cum ſit eadē ratio adhoc, vt iudex poſſit procedere ad vlteriora.

Nec etiam in hac tractatione omittendum eſt quod voluit ipſe Aretin. in dicta l. ſi hęres ita ſcriptus. verſ. & aduerte diligēter, multum ſcilicet referre, vtrum quæramus, an dilatio impediat procedere ad vlteriora, quādo ceſſat cauſa dilationis: an verò, vtrū ille qui debet facere intra aliquod certum tempus ſub pœna, poſſit conueniri ad pœnam ante elapſum id tempus, cum certum eſt illum non poſſe id præſtare ante illud tempus, de quo per Bartolum, Imolā, & ipſum Aret. in l. cū ſtipulatus ſim mihi, ô Procule ff. de verborum obligationibus, & quod in ſimili tradit Ioan. Andr. in cap. irrefragabili, in verbo, ex tunc, de offic. ordin. & Bald. in capitu. j. verſi. quæro quando par citat parem. tit. de milit. vaſſal. qui contum. eſt. Fran. Arc. in l. in illa ſtipulatione ſi calendis. verſ. ſed extra diſtinctionem. ff. de verbo. obligatio. A. Tyraq.

¶ Cavsa beneficij à iure conceſſi ceſſante, ceſſat beneficium. verbi gratia, parentes & patroni etiam adoptiui in ius ſine venia vocari non poſſunt, ſed tandiu tamen quandiu durat adoptio. l. ſed & ſi hac lege. §. liberos. verſ. parentes. ff. de in ius vocand. Ex qua Angel. & Iacob. à S. Georg. illud notant, quod diximus, videlicet beneficium cōceſſum ob certam cauſam, finiri cauſa finita. & ſequitur Maria. Socin. iun. dum eos allegat conſil. clx. circa præſentem conſultationem. num 78. lib. ij & bene facit l. filio. §. mater. ff. de adimend. leg. ex qua not. Alexand. conſilio xix. circa primum dubium. verſ. ſecundo probatur, nam quando vnum. libr. vj. quòd quando vnum beneficium datur contemplatione alterius, hoc ſublato tollitur & illud. Et vide infrà in Priuilegij cauſa ceſſante, neque enim longe diſtat priuilegium à beneficio, vt videre licet ex not. in l. vltim. ff. de conſtitut. princip. A. Tyraq.

¶ Cavsa beneficij alterius, id eſt, ſacerdotij (quod & ipſum vulgus beneficium appellat) ceſſante, ſcilicet officio, propter quod datur, ceſſare debet & ipſum beneficium, ſi credimus Petr. Anharan. id ipſum dicenti in d. cap. & ſi Chriſtus. in xiij. not. de iureiur. Hinc occaſione ſumpta, quod ibi dicitur, ceſſante cauſa ceſſare effectū. Nam hinc aſſumit quod diximus, ſcilicet quòd clericus, qui non dicit officium, non debet habere beneficium, quod propter illud datur, per capit. vlti. de reſcript. lib. vj. Et adhoc quoque bene facit quod ſcribit gloſſ. in §. illis, in verbo, adiuuantur. Inſtitut. de milit. teſtam. quòd ceſſante clerico ab eccleſia, ceſſat præbenda, de quo & tu vide Doct. ibi.

Sed & ſuper eo, an ſcilicet ceſſante officio ceſſet beneficium, ita vt qui priuatur, vel ſuſpenditur ab officio, conſequenter priuetur, vel ſuſpendatur à beneficio, vide tex. in c. ſi quis ſacerdotum. & ibi gloſſ. j. & iterum in cap. eos. lxxxj. diſtinct. & gloſſ. in cap. latores, in verbo, ab officio. & ibi Hoſtien. Ioan. Andr. Card. Flor. Petr. Ancha. Ant. & Pan. de cleri. excommuni. gloſ. in d. c. vltim. in verbo, datur, & ibi quoque alios, de reſcript. libr. vj. & gloſſ. in c. j. in verbo, officij. & ibi Ioan. Mona. & Archid. in eodem verbo, de re iudi. libr. vj. & gloſſ. in clem. cupientes, verbo, ſuſpenſi. verſ. & quia ſuprà poſui. & ibi Card. Flor. in ver. quòd ſi. in iij. quęſt. de pœnis. glo. in c. prēter hoc. in verbo, ab eccleſia. & ibi Archidia. ſuper gloſſ. j. & Domi. latè, in princ. verſ. ad ſecundum. xxxij. diſtin. Bald. in capit. j. verſ. & ſi remouetur officium. titu. an mut. vel imperfect. Ant. in capit. inter ſolicitudines. in iij. not. de purg. cano. Cardin. Flor. poſt Lauren. in cle. j. §. ſi quis. in ix. quæſt. de reb. eccleſ. non alie. Et vide etiam quod ſcribit Pan. in c. j. verſ. ſed hic cadit, de celebrat. miſſar. A. Tyraq.

¶ Cavsa communis ceſſante, ceſſat commiſſio, Bald. in l. vnic. §. conſules, paulo ante fin. ibi, item nota ex prædictis. ff. de offic. Conſul. & ſic inquit eſt argu. quòd ſi iudex propter abſentiam notarij deputati in cauſa à lege, vel à ſe committat alteri ſcripturam actorum, eo reuertente ceſſat commiſſio: & primus ipſo iure reaſſumit officium, ad quod dicit facere. l. quæſitum. ff. de tutel. Vide quæ dicam infrà, Cauſa officij ceſſante, A. Tiraq.

¶ Cavsa commodi ceſſante, ceſſat & commodum, vt probat text. in l. eum, qui iurauit, in princip. & ibi Bartol. Alexand. vterque in ſummar. & Iaſon in j. notab. & plerique omnes. ff. de iureiuran. ibi enim grauamen ſcilicet onus probandi quod actori incumbebat, erat cauſa eius commodi, vt duplum pro ſimplo deberetur, ratione infitiationis. Ideo ſi reos deſert iuramentum actori, qui iurat ſibi deberi, condemnabitur tantum in ſimplo, cum liberauerit actorem eo onere probandi. Ceſſante igitur grauamine, quod erat cauſa illius commodi, ceſſabit & ipſum commodum. A. Tyraq.

¶ Cavsa conceſſionis ceſſante, ceſſat & ipſa conceſſio. capit. relinqui. & ibi Pan. qui id expreſſè not. in iij. not. extrà de cuſtod. euchariſt. Matth. Afflict. in capitul. j. §. moribus. numero tertio, titu. ſi de feud. fuer. controuerſia inter dom. & agnat. in vſibus feud. A. Tyraquel.

¶ CAVSA confessionis cessante, cessat eiusdem effectus, verbi gratia, statuto stante, quòd accusatus de crimine, si passus sit se poni in banno, habeatur pro confesso: quispiam accusatus de crimine famoso, passus est se poni in banno, deinde ex nouo statuto cancellatus est de banno, quæsitum fuit an hic tanquam infamis repellatur à testimonio: quæ quæstio disputata fuit à Iaco. Butr. & relata à Bald. in l. cùm mulier. vers. quæro igitur circa præmissa. ff. solu. matrimonio. Et ex eo tres quæstiones collegerunt: primam, an bannum ex causa famosa transiens in vim sententiæ, infamet. Secundam, an ficta confessio infamet. Tertiam, an per cancellationem banni tollatur infamia. Et de hac tertia tantum loquor, vt quæ sola ad hunc nostrum tractatum pertineat.

Et quod huiusmodi infamia sit sublata, his rationibus probauerunt, sicut se habet causa ad effectum in productione, sic & destructio causæ, ad destructionem effectus, quia est par potentia contrariorum. l. ab emptione. ff. de pact. & l. vlti. ff. de lega. iij. sed bannum se habet ad infamiam in producendo: ergo abolitio banni se habet ad infamiam in tollendo eam: nam origine sublata non debent sequentia remanere. l. j. in princip. C. de Lat. liber. tollen. Item bannum est causa finalis confessionis & infamiæ, ergo eo sublato, & sic sublata causa finali tollitur effectus. Hæc illi. A. Tyraq.

¶ CAVSA constitutionis cessante, vel ratione: nam vtranque hîc nostri copulant, siue veriùs confundunt, cessat & ipsa constitutio. c. Neophytus. & ibi gloss. in verbo, causa. sexagesimaprima distinct. & cap. quod pro remedio. & ibi gloss. in verbo, cessante. j. quæstione vij. Sed tamen contrarium videtur, vt scilicet ea non cesset, nisi aliter reuocetur. per capit. licet ex quadam, de testibus, & capit. detestanda. & ibi Domi. in ij. not. de concess. præbend. libr. vj. & not. in l. vnic. in princ. C. de cad. tollen. Philip. autem Fran. in d. capit. detestanda in j. not. dicit, quòd si causa omnino cesset, non cessat constitutio, nisi (vt diximus) reuocetur. Si partim cesset, certè pro ea parte cessabit & constitutio. per l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. & not. in c. cùm cessante. de appel. Sed tu hic omnino vide quæ dicam infrà, dc cessante ratione legis: nam id eodem recedit.

¶ CAVSA dispensationis cessante, cessat dispensatio. capit. priscis. quod est j. & ibi Archid. post princ. & Domin. vers. quæro an ista constitutio. lv. distin. & c. Cenomanensem. lvj. distinct. & cap. monachus. lxvij. distinct. & c. vltim. in fi. lxxvij. distinct. & c. quod pro necessitate. & ibi gloss. & alij. j. q. j. & c. eos. j. q. v. & c. quod pro remedio. & ibi Card. Alexan. & c. exigunt. j. q. vij. & c. ordinationes. vers. quamuis autem. ix. q. j. gloss. in c. post translationem. in verb. cessante. de renuntiat. & in ca. quod pro remedio. j. q. vij. & c. quia circa. & ibi Card. Alexan. in iiij. not. de cósang. & affin. Archidia. in c. Neophytus. in fi. lxj. dist. Bald. in rubr. de consuet. vers. cessante causa. & in c. si alicuius. quod est pen. ad fi. de elect. & in c. at si clerici. ver. quæro nunquid episcopus. de iudi. Henric. Bohic in c. & si Christus. de iureiur.

Quod tamen ita nonnulli intelligunt, vt cessante causa dispensationis, non fiat posthac similis dispensatio: nam quæ semel facta fuerit cuipiam ob causam, non reuocatur ob eius cessationem. per c. ex tua nobis parte. & ibi glo. in verb. irritari. de filiis presbyte. Et quod in simili dicitur de remissione iniuriæ. in c. illic. xxiij. quæstio. iiij. Et ita voluit glos. c. in argumentum. ad fi. de regu. iur. libr. vj. Archidiac. & Card. Alexan. in d. c. quod pro remedio. j. quæst. vij. & Henr. Bohic in d. c. & si Christus. Et facit secundum eam gloss. c. factum legitimè. de reg. iur. libr. vj.

Secundò intellige (& id propemodum idem est) vt, sei licet cessante causa dispensationis, cesset dispensatio quò ad alios, secùs autem quantum ad ipsum, cum quo est dispensatum, & ita nuncupatim voluit Imol. in capit. post translationem. vers. in xl. in verb. cessante. de renuntiation. per id quod habetur in l. vlti. ff. vnde lib.

Tertiò intellige (quod & fermè in idem recidit) vt cesset dispensatio causa illius cessante, cum adhuc dispensatio est in fieri, vt nostri loquũtur, ita scilicet, vt ex ea nondum ius sit in perfecto esse, vt & ipsi loquũtur. Si autem ius est perfectè quæsitum, & est causa generalis, tunc cessante ea causa generali, non cessat lex, sed reuocari debet. c. suggestum. de decim. Ita voluerũt Ant. & Pan. in d. c. post translationem. vers. tu dic latiùs. de renuntiat. de quo etiam dicemus inferiùs in cessatione rationis legis. versic. incip. Ant. in in d. c. Sed interim vide quæ dicam in xiij. limitat. vers. incip. intellige quintò.

Quartò intellige, nisi loco necessitatis, ob quam dispensatio concessa est, succedat vtilitas, verbi gratia, eogente penuria clericorum dispensatum est cum monachis, vt ad clericatum promoueretur, cessante ea necessitate non cessat promotio; quia loco illius necessitatis successit vtilitas ecclesiæ. Ita voluit Cardinal. Alexand. in dicto capitu. quod pro remedio. in fi. j. quæstio. vij. & dicemus etiam inferiùs in necessitatis causa cessante. vers. incip. sed hoc primo, A. Tyraq.

¶ CAVSA exceptionis cessante, cessat eiusdé exceptionis effectus, vt est text. in l. pupilli. §. si pupilli qui est j. & ibi Barto. in epitome. ff. de solutio. Sic exclusionis causa cessante, cessat exclusio. l. si instituta. & l. pater filium. & l. si is qui. ff. de inoffi. testam. & l. Gallus. §. in omnibus. & l. inter cetera. ff. de libe. & posthu. & l. ij. §. si mater. ibi, cùm enim prælatio. ff. ad Senat. Trebel. & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bo. poss. contra tab. Et voluit Bald. consilio xxj. punctus quæstionis. vers. & ideo videtur. libro iij. quod repetitur mutato initio, consilio clxxviij. anno domini. libr. v. vbi loquitur de filia exclusa à successione ob dotem. & consilio cclxxij. substitutio fideicommissaria, vbi dicit, cessante causa finali exclusionis substituti, debere cessare exclusionem. & consil. ccclxxix. thema super quo petitur consilium. vers. sirem quando exclusio. Ange. in §. si quis autem. in authent. de hære. & Falcid. Roma. in l. vlti. vers. subiungitur in bonis. C. de pac. & Dec. loquens etiam de exclusione filiæ dotatæ, consil. ccclxxix. requisitus. nume. 5. & seq. vbi & alios multos citat.

Hinc que etiam plurimi dicunt filiam exclusam à successione patris ob masculos, his deficientibus, admitti, tanquam cesset exclusionis causa, Ang. in d. §. si quis autem, super verbo, auferri. de hæred. & Falcid. Raph. Comen. consil. viij. dominus Petrus. versi. & sanè hæc sententia. Paul. Castrens. consil. cxcj. visis & diligenter examinatis. versic. ex his videtur. lib. ij. Aug. Aret. in §. admonendi. versic. & hoc facit, Institut. de hæred. quæ ab intest. defer. Marth. Afil. in c. j. §. quinetiam. versic. & propterea iste tex. titu. epise. vel abb. cum similibus.

Quod tamen intellige, cùm nulli sunt masculi tempore de la

re delatæ hæreditatis, qui possint, aut velint succedere: nam si qui sunt, succedant, & ita excludant filias, eæ perpetuò erunt exclusæ, etiam si masculi posteà deficiant, nisi statutum excludens vteretur his verbis, quousque, donec, quãdiu erunt masculi. Bart. in l. vlti. in j. q. ff. ad Sen. Tert. Bal. in auth. sed & si quis. versicu. & per hoc infertur. C. de secund. nup. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. in fi. & ibi quoque Angel. & Franc. Aret. ff. de liber. & posthum. cum aliis multis concord. à me collectis in repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, numero 193. incip. sed & huc spectar, & duobus numer. sequentib. C. de reuoc. donat. Quod ideò fit, quia effectus exclusionis per masculorum successionem est omnino consummatus: ideóque, cessante ratione, non cessat is effectus, vt dicam posteà in x. limitatio. suprà, in verbo, caus. cess. & ita semper, quãuis aliud voluisse videntur Rapha. Comen. & Pau. in dictis cons. in præced. versic. allegatis. And. Tyraq.

¶ Cessante excommunicatione, cessat eius effectus, vt videre licet ex eo quod dicit gloss. in cap. quia diligentia, in fin. extrà de elect. per eum text. quòd excommunicati posteà absoluti omnia iura recuperant, & ad id multa alia allegat. atque ex eo quod tradit Cardin. Florent. huc proximè pertinens. in c. ab excommunicato, versic. quartò deficiente causa, de rescript. cessante causa excommunicationis cessare excommunicationẽ. Sed is in ij. nor. & in j. oppositio. eiusdem c. declarat, quomodo id intelligatur.

Et hoc quoque non mediocriter fulcitur ex eo, quod tradit alia glos. nota. in c. vlt. in fin. tit. per quos fiat inuestit. in vsib. feud. quòd quemadmodum fidelitas pariter cum fama domini finitur, cùm ipse dominus excommunicatur, sic & pariter cum fama eadem fidelitas eo absoluto restituitur, per c. domino guerram. titu. hic finit lex, in vsib. feudor. & cap. alius. & c. vlt. xv. q. vj. Et eam glos. sequitur Bald. ibi. & in l. j. in xxxj. q. versic. & nota iuramentum fidelitatis ff. de rer. diuisio. Et facit etiam quod dicemus infrà in suspensionis causa cessante.

¶ Cavsa excusationis cessante, cessat excusatio: verbi gratia, excusatus à tutela ob absentiam reipublicæ causa, si desinit abesse, ampliùs non excusatur: sed onus tutelæ suscipit. §. item qui reipu. Insti. de excus. tuto. Bal. in l. generaliter, vers. quædam est causa successiua. C. de episcop. & cleri. Et optimè faciũt quę dicam infrà, in paupertatis causa cessante. Vide tamen quæ scripsi in iiij. limitat. suprà in verb. caus. cess. vers. & ad hoc facit, in fi. in versic. seq. & iterum in xxj. limit.

¶ Cavsa expulsionis cessante, cessat expulsio: verbi gratia, dominus potest expellere inquilinũ ob necessariam domus refectionem. l. æde. ibi glos. & Doc. C. de loca. Quid igitur, si domus refectio facta fuerit, durante adhuc tempore conductionis, an inquilinus possit petere se redintegrari & reponi in priorem statum, vt scilicet vtatur sua ductione, quandiu durabit tempus illius? Et certè potest, cùm cesset causa, ob quam expulsus fuerat. Ita voluit gloss. notab. in l. prima, §. cùm inquilinus, in verbo, dominum, in fine, & ibi Bartol. etiam in fine, & Franciscus Cremen. singul. lxxj. tu scis. quòd possum. Andr. Tyraq.

¶ Cessante famulitio aut (vt vulgò loquimur) seruitio siue domesticitate aut familiaritate, cessat effectus qui inde sequebatur: putà, famulus domesticus repellitur à testimonio in causa domini, ob id quòd talis est, l. j. C. de testib. & l. penul. ff. eod. & c. consanguinei, quod j. est, iij. q. v. Ideò ea causa cessante, quia scilicet ampliùs non est famulus, cessat ille effectus, poteritque pro eo cuius olim dominus fuit, testificari, vt voluerunt Iacob. Rã. Cyn. Bald. Bart. Salyc. Paul. Cast. & alij in d. l. ij. Io. Fan. in d. c. consanguinei. Specul. titu. de teste. §. j. versic. quid, si olim fuit eius clericus, & ibi Ioan. Andr. in addit. Bart. in l. j. §. iidem Nummio, per eum tex. & rursum in l. vnius, §. penult. ff. de quæst. & in l. deferre, §. item decreuerunt, in fi. ff. de iure fisci. Bald. in l. j. circa medium, C. de episc. & cleric. & in l. nihil, in princip. ff. de inoffi. testamen. & in c. in literis, in fi. & ibi quoque recentiores, præsertim Felin. qui id declarat post alios, de testib. & ipse Bald. in c. insuper, versic. & est argumentum pro famulo. eod. tit. Salyc. in l. seruos. C. de quæst. Imol. in cap. insinuante, de offic. deleg. Alex. cons. v. in casu inquisitionis formatæ, versic. potest etiam responderi. libr. ij. & consil. cxlix. viso processu inter Michaelem, versic. non obstat si dicatur, lib. v. Franc. Aret. in l. ad testium, in princ. versic. de primo ponit, ff. de testamẽ. Hippol. Marsil. in d. §. iidem Nummio, & iterum in l. etiam si redhibitus, versic. vlteriùs hæc lex potest. ff. eod. tit. de quæst.

Sed hoc tamen primò intelligas, nisi in fraudem recesserit, vt expressim voluit Specul. vbi suprà. & Bald. in d. l. ij. versic. sed quid econtrà. & in d. c. insuper. de testib. Iacob. Butr. Angel. & Salyc. in d. l. seruos, C. de quæst. ad quod Saly. allegat l. j. §. si seruus ad hoc, & §. seq. ff. eod. tit. & l. penulti. C. de adulter. Et fortè, inquit, ista fraus posset probari ex eo quòd posteà ad famulitium reuertitur causa finita, arg. l. si quis adulterium, §. j. ff. de adulter. & arg. l. sicut. §. superuacuum, ff. quib. modis pign. vel hyp. sol. & l. si is, qui. ff. de acquir. hæred. & l. si quis naturalem. §. & quod de subeunda, C. de natura. liber. Quod & ipsum voluit Io. And. in addit. Specu. vbi suprà. Nam tunc ait, pręsumitur familiaris mansisse, & inter eos sic actum fuisse, cùm statim reuertitur: secùs, si ex interuallo, l. si ventri. §. vlti. ff. de priuileg. credit. & l. petens. C. de pactis.

Intelligas secundò, secundum ea quæ diximus suprà in affinitatis causa cessante, vers. incipien. ex quo ipse Bal. vt scilicet non hic sit omnino testis omni exceptione maior, cùm maneant quædam reliquiæ, & vestigia amicitiæ, honoris, & reuerentiæ dominicæ. argumen. eius quod scribitur in l. vnius. §. seruus. ibi, in memoriam pristini dominij. ff. de quæst. cum concordant. quas afferemus infrà in xv. & in xvj. limitatio. præsertim si hic famulus diutissimè mansit in famulitio eius, qui nunc eum in testem producit, & cum bona gratia ex eodem famulitio discessit, argu. not. alicubi de vxore, quæ bona gratia discessit à marito, & id quidem totum arbitrio iudicis relinquimus. Et facit ad supradicta quod scribunt Specul. & Ioan. Andræ. in additio. illius, vbi suprà. Andr. Tyraq.

¶ Cavsa fauoris cessante, cessat & illius effectus: quod ex eo satis videmus, quòd priuilegium concessum filiis, fauore parentum, vel vxoribus fauore maritorum, cessat illis mortuis, & sic, cessante fauore, vt probat tex. in l. vlt. & ibi Cyn. qui dicit menti tenendum, in iij. not. & Bald. post princ. C. de iniur.

& voluit etiam gloss.in l.medicos.in verb.& filiis.C. de professor.& medic.lib.x.quæ eum tex. non alle gat,sed aliũ in l.archiatros. C.de metat. & epid.lib. xij.& in l.ij. C.de episcop.& cleric.quæ quidem posterior nihil facere viderer,sed illud idem voluisse videtur glo.ibi,in verbo,filij.quam sequuntur Cyn. Iacob.Bart.Bald.Albert.& Saly.ibi,ex quibus Cyn. id tribuit nostræ regulæ, quia cessante causa cessat effectus, dicitque ,& post eum Alber.id generale esse,vt priuilegium alicui concessum ratione persone alterius,tandiu tantum durat,quandiu ille alter viuit,per l.si tibi.§.pactum.& l.& hæredi. ff.de pact. & d.l.vlt.ff.de iniur.Sed & Iacob.& Bald. in dict.l.se cunda dicunt, quòd priuilegia concessa famulis fauore dominorũ intelliguntur durare,quandiu sunt in seruitio,cùm cessante causa fauoris cesset fauor.

Id quod etiam generaliter voluit ipse Bald.in l.ij.vers. nota quod cessante.C.si rector prouinc.per text.in l.senator.ff.de rit.nupt.& l.Titia Scia.§.vsuras.ff.de leg.ij.& idem quoque Bal. in l.ij.per tex.ibi. C.qui ad liber.peruen nõ possunt.Ang.cons.xcvij.Viuian. de Moure,paulò ante fi.vbi ex hoc in pulchro casu consuluit,& Dec. consil.cccclvj.consului alias. nu. 12.Sed vltra prædicta iura in id optimè facit text. probans id generale esse in l.in omnibus.ff. de regul.iur. cuius hæc verba sunt, In omnibus causis id obseruatur , vt vbi personæ conditio locum facit beneficio,ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat.

Verùm quantum ad id, quod diximus de filiis,cõtrarium tenuerunt Io. And.Pet.Anch.Dominic.& Philip.Franc.in c.ne aliqui,videlicet vt priuilegium cõ cessum filiis ob parentes, duret etiam mortuis parentibus,per regulam c.decet.de reg.iur.lib.vj.Sed ad hoc videntur esse tex. expressi in l.ij. §.in filius.& §.si ad tempus.ff.de decurionibus.& in l. emancipatum.§.j.ff.de senatoribus.

Nam & vxores quoque post mortem maritorum quãdiu manent in viduitate, vtuntur priuilegiis maritorum. l. fœminæ. in fin.& ibi Alber.ff. de senat.& l.filij.§. vidua.ff.ad municip.& l.cùm te.& ibi Bald.C. de nup.& c.is,qui.§.mulier.de sepul.lib. vj.gl.in cle. ne Romani.§.sanè.in verb.vacare.& ibi Imo.& Bar. de elect.Ang.Pau.Cast.& recentiores in l.eùm quæ dam puella.ff.de iurisd.om.iud.cum aliis concord. à me adductis in tract. Nobilit.c.xvij. nu.5.incip. & hoc procedit,& multis seq.Idque etiam in priuileg. exorbitantib.per l.vlt. in princ. & ibi Bar.ait quisquis is fuit,& Io. Plat. C. de priuileg. schol.lib.xij. Franc. Are.qui eum tex.ad hoc dicit nor. in c.super eo,le ij.de restib.Alex.qui id declarat, consil.ccvij. ponderatis verbis statuti. versic. quintò quia dato. versi.nõ obstat quintò.lib.vj.& diximus in d.c.xviij. nostræ Nobilitatis.nu.8.incip.sed & hæc omnia.

Qua in re quantum ad priuilegium concessum filiis fauore parentum, sunt qui hanc controuersiam quibusdam distinctionibus sedant,& inter cæteros Cy. Alb.& Sal.in d.l.ij.C.de episcop.& cle.& ibi quoque Paul.Cast.qui eam legem legit cum l j.Nam aut,inquiunt,priuilegium conceditur ratione dignitatis iunctæ.& tunc priuilegium competit liberis, etiam mortuis parentibus, per l. fœminæ.ff.de senatorib. quæ loquitur de vxoribus respectu maritorum:tam quam sentiat & id procedere in priuilegiis vxorum. & l.eam legem. C.de excusat. mune.libr.x.Et facit, vt id illis addas , quod in simili scribit gloss. in l. semper.§. negotiatores, in verbo , in huiusmodi. ff. de iure immunitat.

Aut (vt ad illos redeamus) competit priuilegium ratione officij publici, & tunc non compẽtit liberis post mortem parentum, & ita intelliguntur leges contrariæ:Aut denique conceditur priuilegium ratione necessitatis,& tunc ad filios non cõpetit,mortuis parentibus,cùm nec illis viuis competat.l.in filiis.C.de decurion.lib.x.& l.vlt. C. qui morbo se excusant.eo.lib.

Verùm aliter distinguit Ripa in l.ex facto.num.12.ff.de vulg.& pup.substit.nam aut,inquit,priuilegium parentum conceditur filiis, ea ratione , ne dehonestentur dignitas ipsorum parentum,& tunc cessat mortuis parentibus.Aut ea tantùm ratione,quod sunt filij,& tunc non cessat, & ita dicit esse intelligend a iura vtrinque allegata.

¶ Cavsa fictionis cessante , cessat & fictio: ideo cessante æquitate,quæ semper causa est fictionis.l. post liminium. in princ. ff. de capt.& postlimini. reuersi. cessat & ipsa fictio.l. qui in vtero. ff. de stat. homi. & l. Vranius.versicu.sed cùm duo. & l. si debitori. ff. de fideius.& l. Stichum.§.aditio.ff. de solut. Et ita voluit Bartol. qui declarat in l.si is, qui pro emptore.versicu.ad solutionem igitur,& plenius in versic. sextò principaliter,& ibi quoque Imol. versicu. circa quartum,& Ias.numer.384.quartò principaliter. ff.de vsucap.Quibus adde l.denique.& l.hæc vtilem. ff.ex quibus causis maio. quibus probatur , nunquam fictionem habere locum , nisi subsit æquitas. And.Tyraq.

¶ Cessante furore, cessat quod ob eum factũ est: verbi gratia, si cesset furor ob quem facta est substitutio exemplaris,cessat ipsa substitutio. l. humanitatis.C.de impub.& aliis substit.& §. qua ratione. Insti. de pupi.subst. An autem ita cesset, vt non reuiuiscat,redeunte furore,videbis apud Bal. in l.ex facto.versi.quæro,quid si furiosus, & ibi Imol. & Alex. ff.de vulg.& pupil.& Dec.in d.l.humanitatis. versic. se primò noto, quòd si mente captus. Similiter quoque videmus cessare curationem ob furorem datã cessante furore.l.j.ff.de curat.furios.& l.penultim.C. eodem. Andr.Tyr.

¶ Cavsa gratiæ cessante,cessat gratia. Pao. in capi. super literis.versicu. quò ad tertiam regulam,ad fin. illius versi.& ibi quoque August.Bero.ad fi.de referi. per tex.in d.l.generaliter.C.de episco.& cleric.Quin addit de hoc Bero.text.in capit.suggestum. de deci. Hincque illud assumit,quòd multoties gratia debet cessare gratia,si causa eius expressa fuit falsa, etiam per ignorantiam:quia vt subdit Bero. fortiùs est impedimentum ab initio consistens,quàm ex post facto superueniẽs.l.patre furioso.ff.de is,qui sunt sui vel alie. iur.& §.furiosum.Instit. quib. non est permis.fac.testam. And.Tyra.

¶ Cavsa immunitatis cessante,cessat immunitas. L. semper.§.negotiatores.ff.de iure immuni.cum aliis multis concor. adductis per Io. And. qui id voluit in c.decet.ver.aliqui ex suprad ictis. de reg.iur.l b. vj.in Mercur.Et ad hoc facit, quod suprà dixi de cessante causa cessante, & quod dicam infrà in priuilegij causa cessante. And.Tyr.

¶ Cavsa impedimenti cessante, cessat quod ob ipsum impedimentum constitutum est, id enim probat text.in l. & si contra. & ibi Bald.& Salyc. C. de nupt. quem text. ad hoc expendit Cyn. in l.non dubium.

bium.in viij oppofit.C.de legib.Et tex.in capi. poft tranflationem.ibi,ægritudinis impedimento ceffan te.de renunt.ex quo omnes Doct.ibi,& vbicunque illud affumunt,quòd,ceffante caufa,ceffat effectus. Et voluit etiã expreffè Bal. in l.fi ob turpẽ.in ij.lect. per eum tex.ff.de condi.ob turp.cauf.& ex recentio rib. Marc. Mant.confi.clxj. vifo proceffu præfentis caufæ,paulò ante fi.& ante hos lo. And.poft alios antiquiores in c.fi poftquam.verfic.in contrarium. cùm à principio,de elect. lib. vj. And. Tyraq.

¶ Cavsa infamiæ ceffante, ceffat & effectus illius , vt patet ex exemplo,quod ex Iac.But.& Bal.adduxi-nius fuprà,in banni ceffante caufa , vide fuprà in verbo,cauf.ceff.in xij.limit. verficu. adde. And. Tyraq.

¶ Cavsa inftitutionis ceffante,ceffat inftitutio,putà, fi ceffet adoptio,ob quam inftitutio facta eft,ceffat & ipfa inftitutio,vt multis probat Hieron.Grat.cõ fil.cxxiiij.cuius hoc exordium,cùm hæc caufa.verfic. nec poteft etiam vt extraneus. lib.j. vbi loquitur de eo, qui cùm putaretur fuiffe legitimè adopratus,ideò fuerat hæres inftitutus,& nihil allegat, quàm illud generale noftræ regulæ , quòd ceffante caufa,ceffat effectus.Sed de illa Hieronymi eft cafus expreffus in l.fi eam quam.C. de fideicom.id quoque tenuit Angelus.

Nam nec valet inftitutio facta de filio,aut fratre putatiuo, cùm verè non effet: fiue inftituens errauerit in facto.l.fi pater.C.de hæred. inftitu.fine in iure.l. nec apud.eod.tit.& vtrobique Doct. vtpote cùm ceffet caufa eius inftitutionis.Et id quoque procedere etiam in donatione inter viuos illis facta vt ta libus,cùm non effent,voluerunt Bal. Alex.Corn. & Iacob.à S.Georg.in d. l.nec apud.per l.cùm hic ftatus.§. fi quis fponfam.ff.de dona.inter vir.& vxor. Quamuis Petr.Cyn.& Ang.contrarium tenuerunt in d.l.nec apud.

Sed & per eam l. cùm apud, refpondit Rapha. Fulg. confil.xxiij.Engelbertus.verfic. ad fecundum appa ret non valere inftitutionem filij naturalis , qui putabatur legitimè legitimatus,cùm eius legitimatio non valeret:quod & idem voluit Pau. Caft.in l.eam quam.verfi.& per iftam legem. C.de fideicom.per eum tex.fecundum lectu. Azon.& ita dicit fe aliàs confuluiffe,& fequuntur ceteri recentiores,ibi, & Dec.qui tamen nutat,conf.clxvj. vifo themate.verfic.fed prædictis.verfic.fecundò principaliter.& vee fic.& ita tequifitus.& affeuerantius conf.cclxxxvij. quæritur in effectu.verf.fecundò alia ratione.& con fil.cccclxij.confultum fuit.in fi.& ad hoc quoque eft tex.in l.neque profeffio.& ibi not. C.de teft. Et vide infrà in fubftitutionis caufa ceffante. And.Tyraq.

¶ Cavsa interdictionis ceffante, ceffat interdictio, nam fi interdictum bonis fuerit prodigo ob prodigalitatem,fi is ad frugalitatem redierit,ceffat inter dictio.l.j.ff.de cura.fur.Ita vt non fit opus fententia, quæ id declaret , vt fatis oftendunt verba illius legis , quæ funt eiufmodi, ipfo iure definut effe. Et ita voluit Pet.à Bel.Pert.in l.is,cui bonis, & ibi Franc. Rip.verf.iuxta prædicta dubitatur.ff.de verb.oblig. Cy in l.ij.poft med.C.quando prouoc. non eft neceffe. Bald.in d.l.j.ad fin.ff. de curat.fur.qui & antè. ver.fed hoc quæro vnum, reddit rationem diuerfitatis quare id fiat,vt ceffet interdictio fine declaratione iudicis , cùm interdictio non fiat ipfo iure etiam verè prodigo.& Gui.Pap. non obfcurè conf. clxix.prouifio de curatore.

Intelliges,cùm pater,aut frater errabat in iure,vel facto, putans illos inftitutos effe veros filios,aut legiti mè legitimatos,fiue adoptatos : Nam fi non erret, fed fciat illos nec effe veros filios,valet inftitutio de illis facta,licèt eos ita fimpliciter appellet,vt voluit Paul.Caft.in d.l.neque profeffio.& ibi Iaf.verf.limi ta tamen iftum tex. C.de teftamen.ita intelligentes tex.l.j.§.Pomponius ff.de carb.edict.& l.nemo.§.j. ff.de hæred.inft.In dubio autem fi eos quis vocet filios,aut fratres, præfumitur errare propter eiufmodi appellationem,vt voluit gl.in d.l.nemo. §.j.& ibi Bar.ff.de hæred.inftit.

Quod tamen plerique intelligunt cùm notorium eft prodigalitatem illam , ob quam interdictio facta fuit,ceffare: alioquin enim neceffaria effet fententia,quæ id declaret.Ita voluerunt Iac.Are.Bar.Pau. Caft.Alex. & propriè omnes in d.l.is, cui bonis.ff. de verbo.oblig.idem Bar.in l.de ætate.in vlt.q.j.pac tis.ff.de minor.Sed hoc non admittit Bal.in d.l.j.ad fi.de curat.furio.nam ceffat,ait,caufa impediẽs,nec requiro plufquam lex ibi requirit , quæ folùm exigit quòd fanos mores recuperauerit, nec requirit quòd fit notorium,vel declaratum. And.Tyr.

¶ Cavsa legati ceffante,ceffat & ipfum legatũ.l.qui tutelam.in princ.ff.de teft.tut.& l.tutor petitus.§.j. ff.de excuf.tut.& l.etiam fi partis.ff.de leg.j.vbi qui à tutela à teftatore mandata fe excufat perdit lega tum,quod ei teftator ob caufam tuitionis relique rat, vtpote ceffante caufa huius legati : quod fecus eft,fi non contemplatione tuitionis legatum relictũ fuiffet,vt ibi not.in eifdem locis. Vide tamen Bart. in l.demonftratio.§.quod autem.vũj.q. ff.de cond. & demonft.facientẽ difcrimen inter caufam legati, & rationem eiufdem,vt ibi videre poteris.

Et huc quoque pertinet quòd cùm legatum non nifi ob amicitiam,vel meritum fieri foleat.l.nec adiecit. ff.pro focio.Certè fi poft legatum factum interuenerint non leues inimicitiæ, legatum reuocatum effe cenfetur, quòd fi iterum in amicitiã redierint, legatum redintegratur.l.iij.§.vlt.cũ l.feq.&l.ex parte.ff.de adi leg.& l.fi inimicitiæ.ff. de his quib.vt indig.Quid autẽ fi inimicitiæ culpa teftatoris interue nerint,an & id procedat,vt id obitet dicã,vide Ro. fing.cccxvj.tu habes quod propter. Tyraq.

¶ Cavsa legitimationis ceffante,ceffat legitimatio, verbi gratia,quifpiam nullos habẽs filios legitimos fecit legitimari filios fuos naturales,deinde ei nati funt legitimi:certè ceffante caufa,ob quã ea legitimatio facta fuerat, fcilicet ob defectũ legitimorũ, ceffat& ipfa legitimatio, faltem quantum ad effectũ fuccedẽdi,vt hac ipfa ratione voluit Dyn. in l.ex facto.in prin.per eum tex. ff.de vul.& pup.fubfti.Gul. Cu.Alb.& Paul.Caftr in l.tale pactum. §.vltim.ff.de pact.idẽ Gul.in l.j.C.de natur.libe. Guid. Suza.in l. humilem.C.de inceft.nupt. Ioan. And.in addit. Spe. tit.de fuccefs.ab inteft. §.j.verfic.fed ex facto.Oldr. conf.cclxvij. factum tale eft.in j.dub.Bal.in l.ij.ad fi. C.fi in frau. patr & in c.innotuit.verfic fed nunquid legitimatio.de elect. Ang.in l Gallus § & quid fitã tum.verf.fed adde hoc effe verum.ff.de lib.& pofth. Pau.Caft. & Phil.Cor. in l.fi te parens.C.de iuis, & leg.&idem Pau.conf.xxij.vifis omnib lib.ij. Barb.in repe.l.cum acutiffimi.verf.facit quod pulchrè.C.de fideicom.& Bened in repe.c. Raynutius, in verb & vxorem nomine Adelafiam.nu.186.de teftam.

Sed hæc res non admodum certa eft,quandoquidem funt multi,& maiori numero,qui contrariũ teneat,

ut in mea repe. l. si vnquam. in verb. donatione largitus. in xvj. q. C. de reuoc. don. vbi eam quæst. tracto. illincque poteris depromere quæ tibi necessaria videbuntur, ne hoc iterum ineulcem. *A.* Tyraq.

¶ CAVSA legis sine ratione (vtrunque enim aliqui confundunt, quamuis alij eas dissperarant) cessante, cessat & ipsa lex. l. adigete. §. quamuis. ff. de iure patro. & l. quod dictũ. ff. de pact. & ibi Bar. & *Ang.* qui eam l. ita summant, vt diximus in princ. huius ver. & eum tex. ad hoc dicit not. Nico. Euerar. in loco à cessatione rationis. l. ita autem. ff. de admin. tut. & l. illud. ff. ad leg. Aqui. & l. j. §. hoc interdictũ. ff. de fonte. & l. vlt. vbi Raph. Ful. id not. in j. not. C. de edic. diui Adri. tol. & l. j. C. de lib. præte. & clem. j. & ibi Car. Flot. in x. not. de iud. Et voluit glo. in l. cùm tale. §. falsam causam legato. in verb. non cohæret. ff. de cond. & demonst. Barto. in l. demonstratio. §. quod autem. in viij. q. ff. eo. tit. & in l. ij. §. vlt. vers. tertio sumitur. ff. de donat. & in extrauag. ad reprimendum. in verb. ne ex eorum absentia. in fin. Bal. in cap. j. §. & quia vidimus. versic. modò quæritur quæ est ratio. tit. qui feu. da. poss. in vsib. Ang. in repe. l. si certis annis. vers. alij dixerunt. C. de pact. vbi loquitur in casu. l. j. C. de fideicom. Imol. in l. si filius qui. vers. secundus est effectus. ff. de vulg. & pupil. subst. & Doct. vbique.

Vt è diuerso cessante lege, cessat & eius ratio. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mar. & l. j. in prin. C. de Lat. lib. tol. & voluit Bal. in c. et si Christ. paulò ante fi. ibi, adde cõtrà quòd cessante, de iureiu. De quo tamen vide gl. not. in c. nouit. in verb. quicunque. de iudic.

Ex quo & illud consequens fit, vt correcta ratione legis, lex ipsa correcta esse censeatur, vt voluit glo. in l. j. in prin. in verb. prouidentia. & ibi Alex. in addit. Bart. in princ. ff. de legit. tutor. & in l. j. C. eod. tit. ex quibus locis patet, quòd licèt olim agnati præferebantur cognatis in tutela, quamuis essent remotiores gradu, tamẽ hodie secùs est: quia id olim fiebat ea ratione, quòd agnati præferebátur cognatis in successione, & eadem ratione in tutela. l. quò tutela. ff. de reg. iur. Sed hodie quò ad successionem sublata est differentia agnationis & cognationis. aut. in successione. C. de suis & legit. & authen. defuncto. C. ad Sen. Tertyl. & auth. post fratres. C. de legit. hære. & sic correcta est ratio legis circa tutelas, ideo etiam correcta est dispositio. Et ad eam rationem bene facit tex. in auth. sicut. C. eod. tit. de leg. tut.

Sed & id quod diximus, vt lex correcta sit, ratione eius correcta, probat alia gl. in l. j. §. filiusfami. quid est j in gl. vlt. vers. item nunquid poterit. ff. de dona. causa mor. quam ad hoc expendit Iac. But. in l. ij. C. de cond. ob cau. licèt Imo. & Ro. in eo ipso §. j. dicant eam glo. id non probare sed aliud, de quo dicemus in alio loco. Et id quoque probat alia item glo. in l. j. in princ. in glo. j. ad fin. ff. de coniung. cum emancip. liber. Et alia denique glo. in l. ij. in princ. in verbo, filio præcedente. ibi, item quod de adoptione. ff. de vulg. & pupil. substit.

Et voluerunt etiam Bald. cons. clxxix. quædam dnni na Catharina. paulò post med. ibi, nõ obs. arl. Titia. lib. j dum dicit, quòd correcta ratione legis, correcta est ipsius legis substantia. Saly. in authen. ingressi. versic. item not. quòd lege correcta. C. de sacrosſ. eccl. & in l. vt liberis. in fin. C. de collar. & in l. vlti. in fi. C. de legit. hæred. Imo. in l. dotalem. vers. sed certè hæc ratio. ff. sol. matr. & in l. si verò. §. de viro. versic. aut erat vnica ratio. ff. eod. tit. vbi illam primam gl. dicit singularem. & in d. l. ij. versic. sed tu potes tenere. ff. de vul. & pupil. & idem Imo. Rom. qui id latè tractant post alios in l. ij. §. vlt. ille, versicu. vlt. adde: hic, versicu. quintò in quantum. ff. de donatio. Idem Imo. in c. post translationem. versic. potest dubitari an correcta. de renunt. Alexand. qui illam quoque glo. dicit reputari singularem in l. si conuenerit. versic. nec obstat ratio. ff. de re iudi. & in d. l. quod dicitur. vers. vnde videtur recidere. ff. de verb. obligat. & in l. j. versi. vnum tamen not. ff. sol. matr. vbi & illam gl. dicit sing. Paris à Put. in tract. Syndicatus. in verb. contra officiales. & in verb. qui semel ostensa. Felin. in c. j. versicu. nun sic è contrario. & ibi Dec. in priori lect. id intelligens in ratione, siue causa finali. versic. tertia conclusio. & ibi Augu. Bero. num. 86. de consti. & ipse Felyn. in c. vlt. de rescript. & in c. quanto. versicu. limita tamen vt non fiat. de iudic. & in c. tua nos. versicu. similiter videmus. de iuretur. & Ias. in d. l. quod dictum. ff. de pact. & in l. si quis filium. vers. cogita tamen. C. de inofic. testa. & in l. posthumo. vers. & pro ista sententia. C. de bon. poss. contra tabul. Franc. Curt. Iun. cons. xij. videtur prima consideratione. num. 10. Io. Crot. in l. si constante. vers. secunda conclusio, ff. sol. matrim. *August.* Bero. in c. quæ in ecclesiarum. nume. 189. de constitutionib. Syluester Aldobrandinus in §. serui autem. vers. sed tunc quæro. Instit. de iure perso.

Et hæc est communis opinio, & verior, licèt contrariũ tenere videatur Ioan. *Andr.* in d. c. post translationem. de renuntiat. & Iac. Butr. in d. l. ij. C. de cond. ob caus. per gloss. in l. qui in potestate. ff. de testam. & in l. tam is. §. j. ff. de dona. caus. mor. & in l. meminimus. C. de legit. hæred. & Bald. in l. vnic. versic. not. quòd lex remanet. per eum text. C. de cadu. tollen. & in tract. substitutionis pupillaris. vers. quæro vltra alios. vbi & ad hoc allegat glo. in l. si suspecta. §. quoniam fœmina. ff. de inoffi. test. Et voluit quoque Fra. Are. in d. l. ij. ver. tu autem aduerte. ff. de vulg. & pup. subst. li. & Dec. in d. l. posthumo. versicu. rationes istæ efficaces. C. de bon. pos. contra tab. Sed illas glos. satis respondent ij, qui sunt prioris sententiæ, præsertim Rom. in d. l. ij. §. vlt. ff. de donat.

Nec deest in priorem sententiam legum auctoritas, nã citatur text. in l. generali. iuncta authen. ingressi. quæ illam confestim sequitur. C. de sacrosanct. ecclesi. nam per d. l. generali. permittebatur monachis testari, quia bona per ingressum non transferebantur in monasterium: sed cùm posteà ea ratio correcta fuerit, nempe cùm bona ingressi transferantur in monasterium, correcta quoque fuit lex dans facultatem testandi, per d. authen. ingressi. vbi id not. Salyc. vt iam suprà diximus. Et citatur quoque l. placet. C. eodem tit. iuncta l. vnic. C. de indi. libr. x. nam per eam l. priorem, qui excusabantur ab extraordinariis muneribus excusabantur ab indicto, quia id erat extraordinarium, sed cùm postea factum fuit ordinarium, per d. l. j. & sic correcta fuit illa prioris legis ratio, & ea quoque in hoc correcta fuit, per d. l. j. Et l. j. in prin. ff. de collar. bon. & l. ea demum. & l. si emancipati. C. de collat. iuncta l. vlt. C. eodem titul. nam primis illis legibus, emancipati omnia suis cõferebant, propter iniuriam, quam eis faciebant: sed cùm posteà emancipati fuerunt à iure Ciuili cogniti, solùm profectitia suis conferunt, quia iniuriari suis non dicuntur, per d. l. vltim. declarat Salyc. in d. auth. ingressi. Et citatur item c. miramur. cum gl. de seruis non ordin. iuncto c. a multis, de ætat. & qualit.

lir. Ex quibus patet, ꝙ constitutio loquens de subdiaconatu tanquam de ordine non sacro, quia túc etiam non facet ordo erat, correcta censetur, ea etiam ratione correcta, quia is ordo nouis constitutionibus sacer factus fuit.

De quo tamé vide Fran. Are. in d. l. ij. ff. de vulg. & pup. substit. vbi docet hæc postrema iura nihil ad id facere, ad quod citantur. Nisi intelligas, quando lex specialiter disponeret super vno, ita vt certum esset verba complecti personam, vel casum, in quo ratio legis corrigitur, & tunc potest habere locum tex. in d. c. à multis. qui videtur velle, quòd requiratur contraria constitutio reuocans priorem: & hoc, inquit, fortasse verius est, vt videtur probari in d. l. vnica. in prin. vbi id not. Bald. C. de cadu. tol. & facit optimè quod no. glo. in l. liberos. in §. j. ff. de capit. de minu. Sed & id (vt ille subdit) intelligendum, vt scilicet, correcta ratione legis, intelligatur lex correcta, quando legis ratio corrigeretur generaliter: secùs, si in vno casu tantùm ex multis quos lex complectitur, deficeret siue corrigeretur ratio. per no. à Bar. in l. cùm hi. §. eam autem. ff. de transact. & optimum tex. in l. j. in fi. ff. de minorib.

Ratio est, nam legis ratio est mens legis, vt voluit Dyn. in c. vlt. ad fin. de regul. iur. lib. vj. & Cy. in l. non dubium. vers. primò quæro. & ibi clariùs Bar. vers. secundum dubium est. & Bal. vers. sequitur videre de tertio, ibi, secundò quando ratio. C. de legib. Bar. in l. cùm mulier, in princ. & ibi quoque Bald. Imo. Raph. Cuma. Paul. Cast. ad fi. Alex. in v. not. omnes per eum tex. ff. sol. matr. Bal. in l. j. versi. item an cessatio. ff. eod. tit. vbi de hoc dicit esse tex. in l. scire oportet. §. aliud autem. vers. sed & si maximè. ibi, mens legislatoris. ff. de excusat. tut. vbi & hoc ex eo tex. not. ipse Bal. rursum idem Bal. in l. j. ff. si cert. pet. vbi dicit, quòd ratio est mens & medulla ipsius statuti, & in l. ij. in fin & ibi Imo. vers. nec obstat, quòd remanet. ff. de donat. & in l. maximum vitium. versi. prætereà istud statutum. C. de libe. præter. & in l. j. versic. pone alium casum. C. de interdict. & in l. j. versicu. ex quibus concludo. C. quæ sit longa consuetud. & in c. post translationem. versic. quæro vtrùm cessante: de renuntiat. & consil. ij. verba statuti. lib. j. vbi dicit tria hæc vnum & idem operari, scilicet verbum, rationem, & mentem. & cons. cxcix. in causa illa, circa med. lib. iij. & consi. ccccxxxiij. domina Ioanna. vers. est vltimò considerandum. eod. lib. iij. & inter consil. Ang. consil. cclxxxj. Martin. Io. de Florentia. & ipse Ange. consil. ccxj. in volumine statutorum. versicu. nec obstat huic decisioni. & Feder. Senen. consil iij. testator in vltima voluntate, circa medium. Per. Anc. in repet. cap. j. versicu. circa tertium casum, de consuetud. Card. Floren. in hoc confundens causam. & rationem, in cap. si quando, ad fin. de rescript. vbi dicit mentem legis & rationem idem esse, ideóque rationem seu causam legis esse ipsam legem. & Rapha. Fulgo. consilio lxxviij. supposito statuto tenoris. versicu. igitur & in nepoté. Corne. consilio cxciij. placet. in princip. libro primo. & consilio xxix. in præsenti consultatione. versicu. & pro certo videtur. libro iij. & consil. xc. scrupulosa videtur. post princip. eod. libr. iij.

Et ratio seu mens legis est sicut anima, & verbum sicut corpus, siue superficies, vt scribit Bald. in l. si quis seruo. versicu. ex his apparet. C. de furt. & vt tradit idem Bald. in l. vlti. in xv. quæstio. C. de hæredi. instituen. ratio est anima ipsius scripturæ. & in authenti. post fratres, la ij. versicu. item frater. C. de legit. hæred. quòd ratio legis debet attendi, tanquam virtus intrinseca legis, & tanquam genus prædicans de suis singulis speciebus, vt not. in §. j. Institut. de leg. patronor. tut. & in cap. j. §. & quia vidimus. versic. extrà quæritur. tit. qui feud. dare possunt, in vsib. feu. dicit quòd essentia legis vel statuti consistit in mente statuentium. & in cap. dilectus, le j. versic. item nota quòd appellatione, de rescrip. quòd sicut sententia vel statutum inducit dispositionem, ita ratio statuti, l. emptor. §. vlt. ff. de rei vendicat. quia ratio (inquit) ius facit. & consilio cclxxv. quod pro regula. versicu. si autem ratio, libro ij. quòd ratio legis sine consuetudinis seruari debet tanquam anima, & spiritus eius. Panor. in c. nihil. versicu. nec obstat, si dicatur, de electio. quòd sic se habet ratio legis ad verba legis, sicut anima ad corpus: vnde sicut anima dominatur corpori, ita ratio verbis. quod & idem ipse dicit consil. j. facti contingentia talis est, quidam A. contraxit. vers. vltimò adduco pulchrum. libr. j. & consilio lxxv. quidam decessit. versicu. & ex his coniecturis. eod. lib. j. Rom. in l. ij. §. vlt. & vers. non obstat quod dicit. ff. de donat. & Maria. Socin. Sen. consilio xxx. quamuis ex his. versicu. quare cùm præfatum. lib. j. & consilio xxxv. circa prædictam consultationem. versicu. & quamuis hæc ratio. eod. libr. j. & Barthol. Socin. eius filius consilio ccxlj. circa primam difficultatem. versicu. prætereà. & tertiò. lib. ij. vbi dicit quòd spiritus & anima statuti, est ratio illius. Alex. consilio lij. circa hanc dubitationem. vers. prætereà faciat. lib. iij. & Franc. Curt. Sen. consil. ix. Ticinensi statuto. versicu. quia verba statutorum, vbi dicit, quòd ratio statuti est anima ipsius. & consili. xlv. statuto & consuetudine. versicu. quia mens. vbi & illud quoque dicit, quòd mens & ratio est sicut anima, & verba sicut corpus & superficies. & Fel. in c. tua nos. de iureiur.

Súntque multi qui dicunt mentem & rationem legis esse legem ipsam, glos. in l. ij. in verbo, rationem vel legem. paulò post princi. C. quæ sit longa consuetu. Bald. consil. cccclxvij. de iure communi. in fi. libro secundo, per not. in l. cùm tale. §. penul. ff. de condit. & demonstrat. Angel. in l. prætor ait. §. j. versic. conclude ergo, vbi dicit mentem, & rationem legis ab ipsa lege non differre, per l. credendum. in princip. ff. qui pet. tut. Panor. in capitu. vltim. versicul. nec ex hoc dicas. de rescripr. & in capi. ij. versic. item mens. de prædend. & in cap. j. versicu. quid autem, si lata, de re iudic. & in capi. quia plerique. versicul. ego latiùs. de immunit. eccles. & consilio lxxv. quidam decessit. versicul. ex his coniecturis. lib. j. Corn. consili. xv. ex quo dictus Franciscus. versicul. & ratio legis. libro j. & consilio cviij. placet mihi. versicul. & sic ex prædictis. Deci. consilio lxiiij. cuius superscriptio incipit, præsupponitur tempore. versicu. confirmatur prædicta conclusio. vbi etiam multa ex superioribus tradit. & Docto. vbique. vt tamen non omittamus quod dicit gl. in c. hinc etenim. §. gibbosus. in verbo, faciē. xlix. distinc. rationem esse cordis faciem.

Hincque plerique illud assumunt, id quod venit ex mēte & ratione legis, ex ipsa lege & non ex extensione venire, ita vt ex ea competat directa actio, per l. nominis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verbo. significat. & l. prima. ff. vti possidet. & ibi Cyn. de quo per

Bart. in l.rettia,in princip.ff.de legit.tut.& in l.curator.versalio modo.& ibi Alex.C.de neg.gest. Raph.Ful.Cot.& Dec.in l.vlt.C.de bono.poss.secund.tabul.

Nam vbi est omnimoda ratio, ibi non dicitur, nec est extensio aut ampliatio, vt voluit glo.not. in c.j.in verb.Italiæ. de tempor. ordin.lib.vj. Etiámque, vt ea dicit, in pœnalibus, per c.si postquam. de elect. eod.lib.vj.vbi constitutio, cupientes, eiusdem titu. licèt sit pœnalis declaratur habere locum in prouisionibus, appellationibus, & confirmationibus, de quibus ibi cautum non erat.& allegat etiam l.si postulauerit.§.idem.ff.ad legem Iul.de adult.& l.quædam.§.nummularios.ff.de eden. Et idem propemodum voluerunt Petr. & Cyn. in l.iura non in singulas.ff.de legib. dum dicunt, quòd cùm in pluribus casibus est eadē ratio, ea decidit omnes istos casus, non quidem per extensionem, sed sicut genus compræhendit omnes suas species, sic & generalis ratio diuersas species casuum. Cùm autem rationes sunt specie differentes, tamen similes, tunc est extensio, id est, progressio de termino ad terminum per adæquationem. & iidem Petr.& Cyn.in l.quòd verò contra rationem, & ibi quoque Bal.in priore lectura.vers.item verisimile est, eod.tit.idem Bald. in auth.post fratres.la ij.vers.item frater. C.de leg. hæred.Per.Anch.cons.cxij.superstite domina.Pan. in d.c.nulli.vbi suprà, de elec.Pau.Cast.cons.lxxxiij. præsens casus. vers.constat autem quòd quando, lib.ij.vbi id pulchrè declarat, cum aliis multis à me collectis in repe.l.si vnquam.in verb.libertis. nu.45. vers.quorum sententia.C.de reuoc.donat.

Quæ cùm ita se habeant, ideo ratio siue causa in legibus, statutis, consuetudinibus, & aliis quibusuis dispositionibus maximè & in primis attendenda est, & seruanda, vt dicit Bart.in l. contra legem. post medium.ff.de legib.auctot.Iac.Ate.& Cyn.in l.qui cúque.C.de ser.fugit.& sequitur Ias.in l.de quibus. versicu.alij intelligunt.ff.eod.tit.de leg.& ante illos scripserat glo.in d.l.ij.in verb.rationem, aut legem. C.quæ sit longa consuet.non minus attendi mentem siue rationem legis, quàm legem ipsam, per cū tex.& l.præcedentem.& omnes vtrobiq;.sed quod præ cæteris tibi annotandum est hoc in loco, id est quòd diximus de ratione statuti, & consuetudinis.

Proptereáque dispositio quantumcunque generalis per rationem restringitur, & è diuerso specialis per rationem generalem ampliatur. Primū probatur ex tex.in l.cùm pater.§.dulcissimis & ibi Bart.Bald. Alb.& Paul.Cast.ff.de leg.ij.& l.pater.§.fundum.& ibi Bart.ff.de leg.iij.& l.adigere, §.quamuis.ff.de iure patro.& l.ex facto.in j. responso.ff.de vul. & pupil.substit.vbi & id in priuilegiis procedere probatur, & l.quod dictum.ff.de pact.ex qua Ang.ibi post prin.not.limitatam legis rationem limitare ipsam legem.& l.si is, qui animo, & ibi glo.in verb.amittere.Dyn.Albe.Ang.Pau.Cast.& Clau.Seysel.ff.de acquir.poss.& l.cancellauerat, & ibi Bar.ff.de is, quæ in testam.delen.& l.ita autem.in princ. & ibi etiam Bart.ff.de administ.tut.& l.hęc actio.secundum vnā lecturam.ff.de calumniat.& l.non omnium.C.de tutor.vel curat.qui non satisded.& c.suggestum.& ibi Panor.in ij.not.Philip. Franc.& Philip. Deci. in j.& ij.not.de appellationibus.

Et id item voluerunt glos.in l.j.§ hoc interdictum eandem.ff.de fonte. Bartol. in l.adigere.§. quamuis. ff.de iure patronat. Bald.in l. de quibus. versicu. ad secundum. ff. de legib. & in l.si quis seruo. versicu. ex his apparet. C. de furt.& in l. data. versicul.item not. quòd ratio. C.qui accusa. non possunt, & inter consilia Angel. consilio cclxxxj. Martinus. Ioan. de Florentia. & ipse Angel. consilio ccxxj. in volumine, versicu. nec obstat huic decisioni.& consilio cccxlvj.Titius, vt hæres, vbi id dicit procedere in dispositione legali, testamentaria, & inter viuos, per multa ex iuribus suprà allegatis. Salyce.in l.ij.versicu. dico & meritò. C. de noxal. actionibus. Petr. Anchar.qui & hoc dicit procedere non solùm in legibus, sed & in contractibus, vltimis voluntatibus, & iudiciis.consil.cclviij.super primo quæsito.Raph. Fulg.consilio xcix.magister.vbi dicit, quòd ratio regit, id est, restringit, & ampliat dispositionem, & consilio clxxxvj.pro determinatione. versicu.secundò quoniam ipsa domina. Raph. Cum.consilio ij. proponitur quòd Ser.Blanc.& consilio cxliij.Titius & Scius. Roma.consilio xvj.viso themate consultationis.versicu.item & quia ex dicta ratione. Paulus Castro consiliu ccccxxxviij. quantùm ad primum. versicu.non obstat quòd statutum.lib.ij.Pan.in d.c. vlti.vbi suprà, de rescript.& in c.secundò requiris. in t.not.de appellat.& in d.c.1.versicu. & quia plerique à lege.ibi, ego latiùs, de immunit.eccle.& in c. de vxore.versicu.sed quæro, quid in abbate, de sepult.& consilio xciij. statuto ciuitatis Grossetanæ. versicu. nam ad rationem legis.libro primo.& consilio 3. nitar in præsenti causa, in xxiij.quæstio.lib.2.& consil. lviij.quidam Nicolaus.versic.secundò hoc videtur, eod.lib.2.Alexan.cons.lxxv. videtur in præsenti consultatione.versi.sed hæc dispositio.lib.v.Franc.Aret. consi.clx. verum est quòd Comicus. versic.moueor primò.Soc.consi.clxv.visis inuestituris. versi.secundò probatur.lib.2.Fel.in c.tua nos.versic.in text.ibi, res.de iureiur.Francisc.Cur.Senior, qui hanc dicit esse regulam infallibilem.consil.ix. Ticinensi statuto.vers.concludo igitur fratrem.& latiùs cōs.lxxxj. rectè præfatus.vers.sed præmissis, & multis sequen. Alter Franc.Cur.Iun.cons.xij.videtur prima consideratione.nu.10.

Et ideò ex facto respondit Ang.cons.clxxxix.visa quictatione, reuocatur in dubium, quòd quantumcunque verba liberationis sint generalia, prægnantia & plenissima, si tamen causa ipsius non potest ex proprietate sermonis adaptari ad aliquam speciem debiti, illam non comprehendit. Vnde illud infert, q si creditor generali sermone dicit se ideo liberare debitorem, quia est sibi satisfactū vel solutum, cùm ista causa non posit conuenire obligationi conditionali, non illam comprehendit: quod dictum refert Fran.Aret.d.cons.clx.vbi suprà.& Dec.consil. ccclxxix.requisitus.vers.& vlterius ista conclu.& Paris.cons.xlix.Galassino.nu.43.lib.iij.Maria.Soc.Senior cons.xxiiij.visis ac diligenter.vers. primò quia posito, & dicemus posteà in liberationis causa cessante.nu.171.incip.liberationis.

Hôcque illud est propemodum, quod vulgò dicimus. limitatam causam limitatū producere effectum: ad quod etiam allegari solet d.l.cancellauerat.ff.de is quæ in testam.delen.& l.cùm seruo, in princip.& ibi Bald.ff.de contrah.emp.& l.ij.& ibi etiam Bal.ff.de ser.export.& l.in ratione.§.vlti.ff.ad leg. Falci.& l. ita autē.in princ.ff.de admin.tut.& l.filius à patre.§. si quis ex certa.ff.de lib.& posthu.ex quo not.Rom. limitatam institutionem siue exhęredationē limitatū producere effectum.& l.in agris.& ibi Alber.ff.de acquir.

acquir.rer.domi.& d.l.cùm pater.§.dulcissimis.ff.de leg.2.& l.si gratuitam.§.1.ff.de præscri. verb. & l. sed si plures.alias est in l. qui liberis. §. ad substitutos. vers.in arrogato.& ibi Bald.Imo. Raph. Cor. Alex. & Ias.ff.de vulg.& pup.substit.& l.milites agrum. ff. de re milit.& l.age.& ibi Bald. Sal. Rum. & Ias.C.de transact.vbi de limitata causa transactionis. & l. 1. in fin.ff.de æstim.actio.& cap.de cætero. & c. eanoscitur.de sent.excom.& c.licet.de dec.& cap. quod super his,de voto.& c.2.& ibi Ant.post princip. de custo.euchar.& cap.susceptum,de rescrip.lib.6.glo.in clemen.j.in verb.restituar,de sequest.posses.& fruct. Francisc.Aret.in l.qui superstitis. vers. circa 3. limit. ff.de acqui.hæred,vbi loquitur de limitata causa renuntiationis,post alios antiquiores ab eo citatos. & consil. 84. diligenter ponderatis. versicu. ex hoc primo fundamento,vbi loquitur de limitata causa æstimationis.Barb.inter cons.Alexand.cons.94.viso puncto.libr.3.vbi loquitur de limitata causa nouationis.Maria.Socin.consilio xxvj.ex is,quæ in facto. versic.postremò posito.lib.1.vbi loquitur de limitata causa defensionis.& cons. xxxj.prosequendo ordinem.vers.secundò probatur.eod.libr.1.vbi loquitur de limitata causa negligentiæ.& Bartol. eius filius consilio 48.eleganter.versicu. ex quibus infero. lib.3.vbi loquitur de promissione.Cor.cons.299.præmittendum est,quòd fratres.libr. 4. vbi loquitur de limitata causa societatis.Cæpola causarum criminalium,cons.63.circa primum dubium. versic. & licet dicatur,vbi loquitur de limitata causa sententiæ.Francisc.Curt.Sen.cons.50.memoriæ recolendæ Dux Mediolani.numer.66.vbi loquitur de concessione feudi.& consil.lxx.Christi.& capitu.circa primum.numer.13. vbi de inuestituræ limitata causa, quod idem propemodum est. Iason in l. si fundum per fideicommissum.versicu.secundò ratio.& seq.ff. de legat.1.vbi etiam loquitur in causa limitata venditionis.Dec.cons.379.requisitus pro consilio.numero septimo.vbi loquitur de limitata causa exclusionis.& consilio 394.pro vera resolutione. versicu. quantum autem ad aliam: vbi loquitur de limitata causa substitutionis. Afflict. in cap. Titius. numer.7. titu.si de feud.fuer. controuers. inter domi.& agn. vbi loquitur de limitata causa renuntiationis. Bertrand.loquens de limitata causa cessionis. consil. 1. viso consultationis themate.nume.105. libro secundo.Hieronym.Grat.respon.7.& si satis.libro 1.vbi loquitur de limitata causa reuocationis. & respon.65. & si agatur.numero trigesimoprimo, eodem libro primo,vbi loquitur de limitata causa legitimationis. Paris. loquens in limitata causa absolutionis. consil.102.& si regulariter.numer.17.lib.1.& cons.116. circa resolutionem.nume.8.eod.libr.1. vbi loquitur de limitata causa concessionis.& consilio lxv.viso testamento.numer. 28. libr. 2. vbi item loquitur de renuntiatione.& consil.1.redemptoris. numer. 124. libro 3. vbi etiam loquitur de renuntiationis causa.& consil.xlj.Ioannes testator. numero 77. eodem libro tertio.vbi loquitur de causa substitutionis, & consil.42.Galassino.numer.41. & sequen. eod.libr.3. vbi etiam loquitur de renuntiatione. & consilio 96. quamuis prima facie.numer.12.eod. libr. 3. de causa commissionis.

Quibus adde alia multa in eandem sententiam collecta à Felino,in cap.cùm ordinem. versicul. limitata causa.& sequen.de rescript.& in cap.post cessionem. versic.amplia primò.de proba.& in c.Petrus.versic. secundò declara,de homicid. & Iaso.in d.l.age,in 2. not.C.de transactio.

Hincque etiam illud fit,quod tradit Bald. in rubr. ff.si certum peta.versic.& dicto de causa, quòd per causam agnoscimus effectum, & è diuerso causam per effectum.Cui cõsimile est quod scribit Car. Fl. in c. cùm dilecti.versic.& nota arg de accusa. quòd talis censetur effectus qualis est causa, & quòd valet ar. à destructione causæ ad destructionem effectus, & è diuerso. Afflict.qui alios citat in const.Sicil. incip. si quis aliquem.in v.q.inst.

Igitur(vt repetamus)generalis dispositio restringitur per limites rationis. Quod tamen not. intellige, vt non procedat in ratione, quæ sola præsumptione innititur, quia per eam rationem non restringeretur generalis dispositio legis, vel statuti, vt voluit Bald. consilio ccl.cuius exordium est,in quæstione domini Milani.libr.1.per not. à Iacob.& Oldrad. in l.1.ff. soluto matrimon. & nos dicemus infrà in 29. limitatione.

Intellige secundò, secundum distinctionem Bartol. in l.non dubium.versicul. secundò quæro, ibi, & ideò aduerte.C.de legibus. Si quis, inquit, vult restringere legem ob defectum rationis, aut propter aliam succedentem æquitatem, & tunc si vult restringere, non licet, & ita loquitur l. prospexit. ff. qui, & à quibus. Si verò vult restringere, ne aliquis indebitè lucretur, & id quidem licet. l. vt gradatim. ff. de munerib. & honorib. & l. 1. C. de sacrosanct. eccles. Si verò vult restringere, ne aliquis patiatur damnum, & potest, & ita loquitur l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronat. Et eam distinctionem sequitur Corneus consilio cxciij.placet mihi. versicu. & ideo vbi, libro primo. secundum id intelligens quod dicitur, cessante ratione legis cessare legem. & consilio cexxxix. pro decisione. in literis o, & p, eodem libro. Et idem propemodum voluit ipse Barto.in dict.l.prospexit.& in d.l. adigere. §. quamuis.& in l.omnes populi.versicul. secundò quæro an statuta.ff.de legib.& Bald.in d.l.non dubium.versic. sequitur videre de interpretatione, & Imol.in l. si verò.§.de viro.versicu.circa primum conclude.ff.solu. matrimon.vbi id dicit procedere etiam si ratio esset expressa in lege, per tex.in cle.1.iuncta glo. de elect. & idem Imol.in l.vbi purè.§.1.in fin. ff. ad Sen. Treb. Maria.Socin.cons.j.in casu suprà narrato.lib.1.& Felyn.in c.si quando.versic.sed videtur mirabilis,de rescriptis.

At hoc minimè placet Salyc.in l.2.versic.alij.vt Barto. C.de noxal.actionibus. vbi dicit hæc Bartol. verba non sibi videri esse perfecta, tùm quia non videtur debere fieri restrictio aliquo casu, quo restringendo, statutum ad iniquitatem, vel absurditatem deducatur. l.nam absurdum. ff. de bon.libertor.tùm quia in d.l.prospexit,non restringitur dispositio ea ratione, ne lucro libertatis indebitè priuetur, sed solùm ea ratione, quia lex sic scripta est: tùm quia si fallit in l.penult.§.1.ff.de rit.nupt.quæ ad idem allegatur, vt d.l.prospexit, à ratione fallentiæ debet sumi discretio rei, & non à dicto.

Ideoque ipse Salyc.hanc rem latiùs tractat, nam aut, inquit, statutum generaliter vel indefinitè loquens habet rationem scriptam secum annexam, & tunc secundum illam rationem debet restringi, per dictam l. adigere. §. quamuis. Ratio enim primò n est in intentione statuentis, ex eáque dispositio facta ac illata, authentic. ingressi. C. de sacrosanctis

ecclef. illatum autem non debet feparari à dicto, quod fe habet per modum rationis ad illud. l. naturaliter. §. nihil. ff. de acquiren. poffef. ideo meritò fecundum rationem limitatur & reftringitur. l. fi id quod, ff. eod. titul. & l. hæc actio. & ibi glof. ff. de calumniatorib. Aut verò ftatutum non habet rationem fcriptam fecum annexam, & tunc licet ratio non fit in illo, eft tamen in alio fcripta, vel declarata, & idem dicendum eft. Aut nec in illo, nec in alio fcripta, vel declarata eft, & tunc aut difpofitio ftatuti eft de eo, quod non eft de iure communi cautum, vel difpofitum, & tunc fruftrà tractamus de limitanda difpofitione ftatuti fecundum ius commune, quod nihil de ea difponit. Ideóque tunc ftatutum in fuis generalibus verbis debet feruari, dummodo comprehenfa in verbis generalibus fub illa difpofitione poffint includi, quantumcunque fit durum, & afperum, & ita loquitur dicta l. profpexit: etiamque fi hæc afperitas ceffet. l. prima. §. nuntiatio. iuncta glof. ff. de operis noui nuntia. Aut difpofitio ftatuti eft de eo quod difpofitum eft à iure communi, & tunc aut reftrictio quam facere volumus de ftatuto, non poteft fieri falua ratione recti fermonis & intellectus, & tunc non reftringitur fecundum ius commune, quia ex verbis eius apparet, quòd ftatuentes voluerunt ampliare ius commune, & non poteft fe ad illos reftringere, & eius rei quædam exempla addunt, quæ ibi videre poteris. Aut reftrictio quam facere volumus, poteft fieri falua ratione recti fermonis, & tunc aut quæritur in pœnalibus & odiofis, & tunc ftatutum debet reftriugi fecundum ius commune, per dict. l. & alia iura, quæ allegat. Aut in fauorabilibus, &c. vt ibi videre poteris. Neque enim pertinent ad hoc noftrum inftitutum, quo quærimus de reftringenda difpofitione ex ceffatione, fiue defectu rationis.

Secundum autem, quo dicimus difpofitionem fpecialem extendi & ampliari ex ratione generali (fi hæc extenfio aut ampliatio dicenda fit, de quo fuprà diximus) ita quòd vbi habet locum ratio illa generalis, habeat & difpofitio, probatur ex l. nomen debitoris. §. vltim. ff. de lega. iij. & l. cùm mulier. ff. foluto matrim. & l. regula. §. fi quis. & ibi Barto. & Bal. & iterum §. & licet. ff. de iur. & fact. ignor. & l. prima. §. hoc interdictum eandem. ff. de fonte. & l. 1. §. mater. verfic. quid fi curatores. & verfi. quid fi decefferunt. ff. ad Sen. Tertu. & l. pater filium. §. fundum. ff. de leg. 3. vti à nonnullis citatur, licet aliis nihil facere videatur. & d. l. cùm pater. §. dulciffimis. ff. de leg. 2. & c. fecundò requiris, & ibi Bal. de appel. & c. conftitutionem, de regula. lib. 6.

Et voluit quoque gloff. in clemen. 1. in verbo, eligatur, & ibi Cardi. Floren. qui eam dicit fingu. de electio. Bald. in l. quod dicitur, per eum tex. ff. de pact. dum dicit eatenus extendi dictum, quatenus ratio illius extenditur, & confil. cccix. opinio communis. ante medium. libro quarto. Ang. conf. 222. in volumi. verficul. nec ob. huic decifioni. & confilio 346. Titius vt hæres, vbi & id dicit procedere in omni difpofitione. Imol. confilio primo. in cafu præmiffo. verficu. & primo non videtur, vbi ex hoc dicit, quòd cap. quamuis, de pact. lib. 6. loquens de pacto de non fuccedendo, quod ei fit, cui debet fuccedi, habet locum in eo quod fit alteri, ex generali ratione illius cap. & confil. 174. fpectabilis domine, poft princip. Panor. in d. cap. 1. de iuramen. calum. vbi & id dicit procedere in odiofis, & in dict. cap. 1. vbi fuprà, de re iudic. vbi & id dicit procedere in pœnalibus, cum ratio eft expreffa. vt in cap. fecundò requiris. in 1. not. de appel. & in d. cap. quia in infulis. de regu. iur. & d. conf. 93. libro 1. & d. confil. 58. eod. lib. 2. Domin. in c. ftatutum. §. cùm verò. de refcript. libr. 6. Paul. Caftr. in l. fi verò. §. de viro. poft princip. ff. folu. matrimon. & dicto confil. 430. quantum ad primum. vbi fuprà. libr. 1. Alexand. confil. 111. ponderatis verbis inquifitionis. verfic. & cum ibi. libr. 1. & conf. 52. circa hanc dubitationem. verfic. præterea faciat vbicunque. libro quarto. & d. confil. 75. vbi fuprà. libr. 5. & conf. 51. in cafu præfenti. verfic. tamen iftis non obftantibus. libro 7. & Sociu. conf. 241. circa primam difficultatem. verf. nec obftat fi dicatur. libro 2. & Iafon in l. licet inter priuatos. verficu. primò quia quando ratio. C. de pact. & alij multi ex his quos fuprà. verf. in cip. & id item.

Idque eft, quod vulgò dicimus, vbi eft eadem ratio, idem ius ftatui debere. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & l. à Titio. in princip. ff. de verb. oblig. & ibi concordant. in glof. Vltra quas adde text. nota. in l. his folis. in illis verbis, fatis tacitè cautum. C. de reuo. don. quem ad hoc dicit fing. Bald. in cap. quia V. in fin. de iud. & meliorem totius iuris. idem Bal. in rub. C. de nautic. fœnor. Adde inquam tex. in c. tranflato. de conftit. & c. inter corporalia. de tranflat. epifcop.

Et quod dicit Bald. in l. omnes populi. verf. tertiò quæro. ff. de iuftit. & iure. quod non videntur difsidentia quæ in ratione conueniunt, quia ratio eft coniunctio diuerforum cafuum ad eundem finem tendentium. per l. non poffunt. & l. nam vt ait. & l. ideo quia. ff. de legibus. & rurfum ipfe Bald. in eadem l. omnes populi. verficu. fecundò not. quòd vbi eft eadem ratio, non propriè dicimus ftatutum extendi, quia ineft tacitè, per gloff. in capit. 1. in verbo, Italiæ. de temporibus ordinationum. libro fexto. & quod ipfe Bald. fcribit in repetitio. l. de quibus, verf. item not. quòd non videtur. ff. de legibus. quòd vbi plura habent eandem rationem, cùm de vno tantùm fiat mentio, videtur id fieri exemplariter, non reftrictiuè, cum aliis multis aggregatis ab Alexand. conf. lxxv. incipien. videtur in præfenti confultatione. lib. v. & Iafon in d. l. à Titio. in princip. ff. de verborum obligationibus. & conf. 63. per reformationem. verf. fecundò principaliter. libr. 3. & à me in repet. l. fi vnquam. in verb. libertis. num. 45. quorum fententia. C. de reuoc. donat.

Et hæc vfque adeò obtinent, vt etiam in correctoriis, & exorbitantibus extendatur difpofitio ex ratione expreffa in lege, vel alia conftitutione corrigente, & exorbitante, licet aliàs fecus. Ita enim voluit glof. in clementina prima. in verbo, eligatur. & ibi Zenze. Paul. Eleaz. Cardin. Floren. in vigefimafecunda quæftio. & latè Imol. verficu. tertiò quærit gl. de electio. Bald. in authentic. quas actiones. verf. fed ego dico. & ibi etiam Paul. Caftren. verficu. item verum eft. & Iafon qui id lariffimè & optimè difputat & declarat. verficul. pro clara intelligentia. C. de facrofanctis ecclefiis. per textum in dicta l. his folis. idem Bal. non obfcurè in l. maximum vitium. C. de liber. præter. Imol. Rapha. Cuman. & Paul. Caftrenf. in dicta l. fi verò. §. de viro. ille, verficul. circa primum. alter, poft medium: poftremus ftatim poft principium. ff. foluto matrimonio. Idem Imol. in l. vltim. verficu. & nota diligenter. ff. de hæred. inftitu. & confil. cxxiij. in caufa quæ vertitur. verficu. & pro

ista parte. vbi dicit glo. in d. clemen. 1. Raph. Fulgos. consil. 104. Titius condidit testamentum. versic. & illa etiam ratione. Raph. Cuman. in dict. l. cum mulier. per illum tex. & ibi etiam Alexand. in v. not. ff. solu. matrimo. & in l. quamuis. & ibi etiam Paul. Castren. in fin. C. de fideicom. Pan. in c. vlt. versi. & licet Bar. dixerit. de rescrip. & in c. nihil. versic. nec obstat si dicatur. de elect. Alexand. in l. 4. §. Cato. versicu. & vltra prædicta. ff. de verb. oblig. & cons. 50. visis actis causæ. versicu. & saltem vbi scripta. libr. 2. & cons. 17. ponderatis his, quæ in themate. versicu. nec obstat, quòd tex. libr. 3 & consil. 89. circa primum dub. vers. vnde sicut. lib. 6. Francisc. Aret. consi. 27. proponitur ex facto. versic. prætereà etiam iunctis his quæ dicit. versi. non obstan. quòd melior. & versic. sequen. Cæpol. qui id dicit singul. causarum criminal. cons. 74 viso statuto Taruisij. versic. quia respondetur, quòd illud. Iason in l. de quibus. versic. puto, quòd vtrunque. ff. de legib. Francisc. Cur. Iunior. cons. 81. rectè præfatus. nume. 7.

Et ad hoc bene facit text. in l. emptor. in fin. ibi, ea ratione reddita. ff. de rei vend. & in l. & fideicommissi. §. cum Pollidius. ibi, idque sibi mater ideo placuisse testamento comprehendisset. ff. de vsur. glos. in §. 1. in verbo, ad curationem. in authen. vt hi qui se hab. perhib. & quod tradit glo. in cap. si postquam. in verbo, mente. de elect. eo. lib. 6. & in clemen. 1. in verbo, eligere. eod. tit.

Nam & in pœnalibus hoc idem procedere tradit Bald. in l. data opera. versicu. & adde quòd vbi est. C. de accus. per d. l. his solis, quæ proprie loquitur in materia pœnali. & l. vltim. C. de indic. viduit. tol. & idem Bald. in c. j. §. porrò. per illum tex. quem dicit meliorem de iure. tit. quæ fuit pri. cau. benef. amitten. & Salyc. in l. si serui. versic. prima est, quòd etiam, iunctis praeced. C. de noxa. Pet. Anchara. consil. 304. ista allegata in contrarium: ante fi. vbi etiam dicit talem casum potiùs venire ex mente legis, quàm ex extensione. Nam ratio, inquit, extendit verba legis, per dict. l. nominis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verbo. signific. & dicit esse tex. expressum, ad casum, qui venit ex mente legis, extendi constitutionem pœnalem in d. c. si postquam. de elect. libr. 6. & idem quoque Pan. in c. vlt. vers. sed mihi placet. de rescrip. per tex. vt inquit, apertissimum, in l. 2. §. quid si curatorea. & §. quid si decesserint. ff. ad Senat. Tert. & per bonum (vt & ipse dicit) text. in l. liberum. §. senatus. ff. de ritu nupt. dicitque id non esse interpretationem extensiuam, sed intensiuam, & intellectiuam. & idem Panor. in c. 1. versic. no. ibi, intensione, de iuram. cal. dum dicit procedere etiam in odiosis. & in d. cap. 1. vers. dispositio etiam pœnalis. de re iudic. & in d. cap. quia plerique. vers. ego latiùs. de immunitat. eccles. Dom. in c. si ciuitas. §. 1. in princi. de senten. excommun. lib. 6. Alex. in dict. l. cùm mulier. in 5. not. per illum tex. ff. soluto matrimon. & d. cons. lxxv. videretur in præsenti. libr. v. Ias. in l. j. §. si is, qui. in princip. versic. tertiò moueor. ff. ad Senat. Trebel. Philip. Dec. in l. non videtur. versic. septimò fallit. ff. de regul. iur. De quo tamen vide Imol. in l. si verò. §. de viro. vers. tertio casu principali. ff. solu. matrim. & Dec. in l. si quis id quod. vers & ex ista gl. ff. de iurisd. omn. iudic.

Sed quicquid sit in simplici pœnali, tamen vbi esset constitutio, & correctoria, & pœnalis simul, tunc non extenderetur ex eadem ratione etiam expressa, vt voluit Anto. in repetitio. cap. vlti. vers. hæc vera in quantum, de consuetodin. Rom. in dicta l. si quis, id quod. vers. nota etiam ratione. ff. de iurisdict. omnium iudi. & consil. 129. licet magna apud me. versic. secunda ratio. Domin. in cap. 1. versicu. hæc vera nisi ius, de tempo. ordin. libro sexto. Alexand. in dicta l. si constante, in princi. vers. hoc tamen intelligi debet. ff. soluto matrimon. & Iason in authen. quas actiones. vers. intellige tamen istam, & omnes ferè. C. de sacrosanct. eccles.

Et in id allegant glos. in clemen. vt hi qui, quæ est secunda, in verbo, in eisdem, de ætate & qualitate ordin. dum text. ibi ponit rationem expressam, & glos. ibi dicit non esse extendendam. Cui adde & aliam glossam, in cap. fidei, in prin. de hæreti. lib. 6. Et faciunt quæ scribunt Bar. & alij in l. Marcel. in prin. in vlt. q. ff. ad Trebel.

Sed huius tamen contrarium sentit Panormit. in dict. cap. vltim. de rescrip. licet iura quæ ipse allegat, non loquantur in materia correctoria. Tamen pro illius opinione adducit Claud. Seysel. in dicta l. si constante. versicul. primò, vt non procedat dictum Barto. in l. quemadmodum, circa medium. C. de agricol. & censit. libr. 11. cum aliis concordantibus dicentibus constitutionem pœnalem esse fauorabilem, ex quo sequitur pœnæ appositionem non debere impedire extensionem, siue ampliationem. Sed vt subdit Seysel. responsio patet ex notatis per ipsum Bartolum in l. secunda. §. exercitum. ff. de his, qui notan. infam. ex quibus declaratur hæc limitatio procedere tantùm, vbi pœna esset odiosa. Et ita illam glo. in dicto cap. 2. de ætate & qualita. limitat Felin. in c. translato. vers. primò quòd licet in materia. de constitutio.

Sed & hæc quoque procedant etiam in testimoniis & depositionibus testium, vt scilicet ratio testis declaret, restringat, & ampliet dictum ipsius, vt videre licet ex Bald. in l. conuenticulam. versic. & de hoc do regulam. C. de episcopis & clericis. & in l. data. versicu. item not. quòd ratio restringit. C. de his, qui accusa. possunt, per dictam l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte. Alexand. consilio xx. viso processu causæ inter Catharinam. versicu. modò sic ratio. libro secondo. & consilio xxiiij. animaduersis his. versiculo prætereà ipse, eod. libr. 2. Felin. in cap. tua nos. vers. & ad ista, de iureiuran. Hippol. Marsil. in repet. rubr. C. de probationib. vers. propter hoc. Imò verò & in omnibus hominum dispositionibus rationem considerari tanquam fundamentum actus, pronuntiauit Bal. loquens in hac materia, in c. & si Christus, ad fi. de iureiur. per l. vlt. ff. de hæred. instit. & l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2.

Sed vt redeamus ad nostrum principale institutum, quod diximus, cessante causa aut ratione legis, cessare legem aut constitutionem: istud quidem multi non admittunt, sed è diametro contrarium dicunt, vt scilicet non cesset lex, cessante eius causa, nisi id dictum sit expressè ea lege, vel nisi posteà renocetur: licet enim cesset causa, remanet tamen eius auctoritas, quæ eam facit durare. argu. l. de quibus. ff. de legib. & cap. vlt. de offic. delega. Ita enim voluit glos. in dict. cap. post translationem, in verbo, cessante, in fi. & Ioan. Andr. super ea glos. & Bald. versicu quæro vtrum cessante. Cardin. Flor. Imol. numer. 36. de renuntiat. Ioan. Mona. in cap. cupientes. nume. 5. de electio. lib. 6. Zenzel. & Paul. Eleaz. in clemen. 1. de appellat. allegantque ij omnes propemodum in id capitu. dixit. xxxij. quæst. 1. vbi id etiam not. Archid.

post

post Lauren.& idem voluit Iacob.Aren. in l. prima. vti eum allegat Imol.ibi.ff. solu.matri. Alter Iacob. Butriga.in l.vlti.ff. de condictio. ob caus.& in l.2.C. eodem tit.prout & illum citat Imol. in l.2. §. vltim. ff.de donatin.Corn.consil.ccxxxix. pro decisione. in litera C.libro 6.& consil.53.in hac consultatione, in litera I.lib.4.

At id nonnulli intelligunt,& inter cæteros Ioann. andræ.post Hugon.in dicto capi. post translationem. Henric.Bohic in cap & si Christus, de iureiurand. & multi ex his quos citauimus in ver. ab hinc. 2.nisi interueniat necessitas.cap.priscis.55. distinction.vel vtilitas.cap.Neophytus.61.distinctio. aut pietas. c. Lugdunensis.9.q.2. aut contraria constitutio. cap. vtinam.76.distinct.siue consuetudo.§.leges. qui est sub cap.in istis.4.distinct.

Verum Cardinal.Florent.in dicto capitu.post translationem.in §.certum.versicu. item in eo quod dicit Hostiens. post eandem opinionem quam tribuit Hostiens.dicit causas necessitatis, vtilitatis, & pietatis magis inducere dispensationem, quàm vt faciant cessare dispositionem.In eo autē quod de contraria constitutione,vel consuetudine dictum est,id quidem non esse quòd cessat causa, sed quia dispositio renocatur & extinguitur. Auton. verò in eo ipso capitu.post translationem.versiculo, tu dic latiùs, dicit, quòd ex primis duabus potiùs reuocatur,quàm cesset.

Alij hac in re distinguunt, secundum ea quæ diximus suprà versicu. incipien.intellige secundò,an scilicet, quis indebitè damnum pateretur, nisi cessaret lex cessante eius ratione,& tunc cessat.per l.adigere. §. quamuis.ff.de iure patron.Aut tūc indebitè lucrum amitteret,& tunc non cessat, per l. prospexit. ff. qui & à quibus Qua in sententia primus fuit Barto. in multis locis quæ tibi designauimus illo eod.vers.vbi etiam videbis qui illum sequuti sunt,& vers.quoque seq.incip.ad hoc minimè,vbi videbis quid de hac re dicendum sit.

Bald.autem in cap.& si Christus.vers. ampliùs not. de iureiurand. Causa, inquit, dicitur duobus modis. Primo, vt est aliquid inesse producens, & ipsi cohærens. Alio modo,prout est ratio faciens ratum, vti accipitur in l.1.ff.soluto matrimo. & tunc aut ratio est expressa in verbis, & tunc nunquam discedi tur à ratione.l.vltim.ff.de diuort. & l. in eo iure. §. deinde.ff.de rit.nupt.& l.1.§.non autem omne. ff. de fluminib.& l.ita autem,in princip.ff. de admin. tut. Aut ratio non est expressa in ipsis verbis promulgationis legis, sed adiicitur post legis promulgationem,verbi gratia,lex noua ponit rationem legis veteris,vel interpretatio prudentum rationem addit: & tunc refert:aut enim cessante ratione sequitur absurditas,& tunc cessat lex.c.quemadmodum,de iureiur.aut æquitas potest stare cum statuto,licet cesset ratio interpretatiua prudentum, & tunc non cessat lex,quia sufficit ratio generalis in omnibus,quæ sunt de iustitia positiua,scilicet,quia placuit legislatori.l.1.§.1 ff.de postulan.vnde est pro ratione voluntas,vt not.in l.1.C.de secund.nupt.& supposita potestate non est quærendum de ratione.l. nō omnium. ff.de legibus. Aut cessante ratione remanet statutum contra rationem naturalem,& tunc cessat statutum.l.milites agrum.ff.de re mili.

Item Bald in l.1. versicul. nota hic in secunda glos.C. quæ sit long.consue.dicit, quòd ratio legis licet tacita sit,tamen est ratio,& ea quidem seruanda, si est finalis,per d.l.ita autem,in princip. ff. de administ. tuto.& d.l.milites.ff. de re milit.non obstat,inquit, l.prospexit.ff.qui & à quib. quia ratio legis inspicit ad extendendum,non ad perimendum iam dispositum,vt ibi, nam ex illa tacita ratione non possumus perimere formam ipsius legis,in casu formaliter occurrenti,& formaliter disposito.

Alibi quoque idem Bald.in l.1.versic.item an cessatio. ff.solu.matrim.dicit,quòd cessante ratione legis cessat lex,quando aliàs sequeretur perpetua & inemendabilis absurditas,siue incommoditas:secus si temporalis tantùm,per d.l.prospexit.ff. qui & à quib.vnde,inquit,Iacob.Aren.& Cyn.qui dicunt eam l.carere spiritu,non bene loquuntur.

Rursus idem Bald.in c.1.§.quia vidimus. versic. modò quæritur quæ est ratio,in additio. tit. qui feud. dare pos.dicit,quòd si statutum disponit de ratione, seruamus statutum,non rationem,per d.l.prospexit.Si autem è diuerso:ratio disponit de statuto,seruamus rationem,non statutum,quia ea prior est in potentia,ar.l.Labeo,in ratione sui. ff. de suppellect. leg.& eum refert & sequitur Corn.cons.53.in hac consultatione.vers.potest etiam ad hoc applicari.lib.4.

Anto.in d. cap.post translationem.vers.tu dic latius,de renunt.dicit,quòd cùm quæritur, an cessante causa legis cesset lex,hoc dupliciter posse intelligi.Primò, an ad casum in quo causa legis non se extendit, lex vel eius dispositio se extendat,& tunc cessante causa cessat lex:quia vbi separata est ratio, separatum debet esse ius.l.hæc actio.ff.de calum. cum simi. Secundò potest intelligi,an cessante causa cesset lex in eo quod principaliter disponit,& tunc si est ius dispensatiuum,& in fieri,vt ipse loquitor, ita vt ex dispensatione nondum ius sit in perfecto esse, tunc cessante causa cessat dispensatio, & hoc est verum, quando cessat specifica causa.Si autem ius est in perfecto esse,& causa est generalis,tunc cessante ea causa generali non cessat lex,sed reuocari debet.capitu.suggestum,de decim.Si verò est ius commune,& tunc aut causa est perpetua,& non est quæstio,scilicet, quòd iuris obseruantia est perpetua, vt iugis continentia clericorum,& dilationis suspicio,cap.sacerdotibus, 23.distinct.& cap.quia ea,3.quæstio.2.& l. si furor. C. de inter.matrimonio. Aut est causa temporalis,& tunc si exprimitur in ea,quòd cesset lex cessante causa,ea cessabit.cap. vt constituetur. quinquagesima distinctio.& cap.cùm M.Ferra.de const. si non exprimitur,non cessat.cap. dixit dominus, 23. quæstio.1. nisi interueniat necessitas,vtilitas,pietas, contraria lex,vel consuetudo, secundum ea quæ diximus suprà vers.incip.at id nonnulli.Et idem ad verbum voluit Pan.in d.cap.post translationem, in 2. lect. cuius ti.quę omnino similis est lectu.Anton.vt ipse Panor. ab illo accepisse videatur.

Ante hos autem Innoc.in d.c.quia plerique,de immuni.eccles.scribit, quòd valet constitutio contra ius naturale,ex iusta tamen causa facta : sed si ex causa cesset,cessabit & constitutio: verbi gratia, iusta est constitutio, quæ dat exceptionem Senatusconsulti Macedoniani propter iustam causam:sed si ea causa non subesset in certo aliquo casu , vt quia quis in necessitate mutuauerit pecuniam filiofamilias,non haberet locum ea constitutio: & peccaret qui se ea exceptione tueretur. Subdit tamen posteà alios dicere,quòd cùm facta sit constitutio ex iusta causa, licet postea eueniat casus,vbi cesset causa illa, tamē seruanda est constitutio, quæ generaliter fuit facta:

non

non potuit enim, nec expediuit omnes articulos sigillatim comprehēdere.l.non possunt. ff. de legib. nisi talis sit casus, qui à iure excipiatur. Hæc ille, qui non aliter declarat, vtra opinio ei magis placeat, & eum refert Pet. Anch. ibi paulò ante fin.

At Card. Flo. ibi, in 18. quæstio. dicit primam opinionem sibi magis placere, quia proprium constitutionis est, vt sit iusta: cùm ergo desinit esse iusta, non est seruanda, vel vt subdit, posset dici, melius esse hoc casu principem consulere, cap. si quando, de rescr. qui prouidebit reuocando constitutionem iniustam, & faciendo aliam iustam ex varietate temporum. c. non debet, de consang. & affinit.

Sed Anton. ibi, versi. plus dicitur, concordando illas duas opiniones, scribit, se putare vltimam opinionem procedere, si lex statuit ex causa legitima & indiscretè loquitur, & in omnibus casibus præsumit causam: Si autem non præsumit causam in omnibus casibus, vel saltem de defectu causæ potest constare per modum probandi à lege non reprobatum, procedit prima opinio.

Panor. autem in illo ipso c. quia plerique. in 13. quæstio. ver. ego latiùs, relatis huiusmodi opinionibus hanc rem latiùs tractat. Nam aut lex, ait, siue statutum præsumit causam, & super ea inducit præsumptionem iuris & de iure, & tunc non admittitur probatio super cessatione causæ. per c. is qui fidē, de sponsal. nisi ius induceret illam præsumptionem in fauorem alicuius: tunc enim admittitur probatio in contrarium, per confessionem partis, per not. in auth. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. & per Innoc. in d. c. quia plerique. Tamen in foro animæ non esset ea constitutio seruanda, si constaret de defectu causæ, vt idem ipse Pan. tradit in d. cap. is qui fidem, & cap. 1. de const. Aut lex siue alia consuetudo non inducit præsumptionem iuris & de iure, sed simpliciter statuit: & tunc si causa est expressa in lege, & probatur causam illam deficere in casu occurrente, & non debet seruari constitutio, nec in foro animæ, nec in iudiciali, quia ratio legis est lex, & non è contrario, ideo vbi cessat ratio, cessat lex, l. non dubium. C. de legib. & c. vlt. de reg. iur. lib. 6. & l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. & l. ex facto, in 1. respon. ff. de vulg. & pup. vbi hoc idem probatur habere locum in priuilegiis, & aliis iuribus ab eo allegatis, & quod, vt subdit, not. Barto. in l. item quæro. §. qui impleto. ff. locati. Aut ratio legis non est expressa, & tunc si potest naturaliter & indubitanter vnica præsumi, debet lex restringi ad limites illius rationis, vt dicit Cyn. in d. l. non dubium est, & Bald. in l. maximum vitium. C. de lib. præter. Quod procedit etiam in pœnalibus, vt voluerunt Doct. in dictis locis, & optimè facit l. 2. §. si quid curatoris, versic. quid ergo. ff. ad Tertull. Hæc Pan. Cui, quantum ad postremum casum pertinet, adde quæ dicam infrà in vigesima prima limitatione, præsertim ver. incip. intelligendum est tertiò, & sequen.

Aegid. Bellamera in c. pòst translationem, de renunt. recensitis aliorum opin. sic distinguit. Aut cessatio rationis tanta est, vt per eam remaneat constitutio irrationabilis, & tunc, vel est ob id, quia remanet alia ratio sufficiens, & tunc non cessat lex, nisi hoc diceretur ea lege, vel alia. §. affinitatis, instit. de nupt. cum similib. Aut non remanet alia ratio sufficiens, sed lex non manet propter hoc irrationabilis, quod qualiter procedat, declarauit idem autor in c. quanto, in 4. q. de consu. Et tunc aut ratio cessans est impulsiua solùm, & tunc non facit cessare legem. l. 1. §. sexum. ff. de post. Aut est finalis, & tunc aut non est lex merè positiua, sed facta ex certo & sufficienti iudicio rationis, sicut sunt responsa prudentum, & quasi omnia alia iura. & tunc præsumitur ratio cohærere legi, & consequenter cessatio eius facit cessare legem, & ita procedit quod not. in d. l. cùm tale. §. legato. ff. de condit. & demonst. Aut est lex positiua nullam certam & sufficientem rationem habens, sed solùm autoritatem statuentis, licet quadam persuasione rationis minimè sufficientis adiutam: & tunc aut apparet de mente statuentis volentis cessare legem ex cessatione rationis, & cessabit lex: quia in constitutionum interpretatione principaliter recurritur ad mentem conditoris. c. in his, de ver. sig. cum simi. Aut non apparet, & tunc standum est eorum opinioni, qui negant cessare legem ex cessatione rationis: quia hoc casu sola autoritas statuētis est causa principalis: constat autem (inquit) de mente, si id exprimatur, vel etiam tacitè ex præfationibus. l. vlti. ff. de hær. inst. vel aliis sequentibus, l. si seruus plurium. vl. ff. de leg. 1. & quia hoc non est lege certa constitutū, locus est arbitrio iudicis. c. de causis, de off. deleg.

¶ CAVSA liberationis cessante, cessat liberatio, quod ex eo patet, quod ex facto respondit Angel. consilio clxxxix. visa quietatione reuocatur in dubiū, quod quantumcunque verba liberationis sint plena & prægnantia, si tamen causa ipsius liberationis non potest ex proprietate sermonis adaptari ad aliquam speciem debiti, illam non comprehendit. Et id sequitur & dicit no. Fran. Are. consi. clx. verum est quod Cornetus. versic. moneor primò, vbi ex hoc dicit, quòd oratio quantumlibet vniuersalis restringitur, vt non comprehendat ius, cui causa liberationis non est adaptabilis, de quo dicit esse casum clarissimum, & ibi hoc no. Bartol. in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. & bene facere tex. in l. si is, qui animo. ff. de acquirend. possessio. & in l. cancellauerat, & ibi Bar. ff. de his, quæ in test. delen. Quod & ex eo reassumit Chasse. consil. 69. quæro ad primum. nu. 9. & seq. Et bene etiam facit quod proditum est à Socin. consilio 159. in præsenti consultatione præmittens aliqua. versicul. 4. & vlti. libr. 2. & Paul. Parisi. dum allegat Angel. & Franc. Aret. vbi supra, consil. 48. Galassino, numer. 43. libr. 3. Et diximus etiam suprà vers. incip. & ideo ex facto. num. 146. And. Tyraq.

¶ CAVSA mandati cessante, cessat mandatum. tex. expressus in c. si pauper, in fin. in illis verbis, cum cesset causa mandati, & ibi glos. in verbo, cesset, & Domin. qui id not. in tertio notabili. de præbend. lib. 6. And. Tyraq.

¶ CESSANTE metu, cessat quod ob eundem factum est, vt ex eo satis liquet, quod scribitur in l. 1. C. de nau. fœnor. tandiu venire vsuras centesimas pro pecunia traiectitia, quandiu durat metus maris apud creditorem: cessante autem metu communes tantùm deberi, quod Bal. & Saly. ibi, trahūt ad bailiam, siue arbitrium, extra ordinem concessum metu bellorum, vt cesset cessante metu, de quo nos diximus suprà in arbitriorum causa cessante. Et bene etiam facit quod scribit glos. in l. 3. ff. de donatio. caus. mortis. argu. l. si mortis causa. eod. tit. And. Tyraq.

¶ CAVSA morbi cessante cessat morbus, quod hinc videre licet, quod medici imprimis obseruandum esse dicunt, vt medicus obseruet morbi causam: an frigus, fames, an satietas: & quæ similia sunt: occursurum enim vitio eum qui originem non ignoraret, vt

scribit

ſcribit Corn.Celſus in procœmio rei medicæ:proindéque etiam medici ipſi circa id præcipuè laborāt, vt declarēt morborum cauſas,inter quos is, qui facilè primas obtinet,Galenus lib.vnū de morborum cauſis priuatim ſcripſit,vt ſcilicet illis cognitis, ac deinde ſublatis,morbi quoque vitia tollant.Ex quo ille ipſe lib.1.de arte curandi ad Glauconem, Cauſæ(inquit)infeſtanti perpetuò contraria opponenda ſunt remedia:labori quidem quies, vigiliis ſomnus:iræ,triſtitiæ,excandeſcētiæ,ſermones, actiones ſpectandæ,& rerū narrationes,quæ animo voluptatem afferunt. Sic & qui cogitatione laborant,ab hac omnino ceſſent.Sed & hinc eſt illud ipſius Celſi,in illo eodem procœmio,quòd ſi morbos eæ cauſæ facerent,quę vbique eædem eſſent,remedia quoque vbique eadem eſſe debuiſſent:idque pręcipuè, vt dicit Galenus libr.viij. Therapeuticæ, proſpicit morbis,qui in generatione ſunt, tollendis, ſcilicet iis,quæ illas excitant cauſas.

Nullúſque eſt propemodum medicorum, in quo non inuenias ſexcentas huiuſmodi ſententias: ſed quod ad noſtrates pertinet,huc reſpicit quod ab illis diſſeritur de medico qui certa mercede promiſit curare ægrotum, qui curatus (vt ſtatim prima fronte videbatur)in eandem ægritudinem recidit, vt ſi ſtatim reciderit,cenſeatur eadem morbi cauſa permanſiſſe:ideóque ab eo morbo curatus cenſeri non debeat,vt per Barto.Brix.quæſt.lxxiij.medicus quidam,omnes propè in l.Martius.ff.loca. Alber.in lege,contractus,numer.7.ff.de regul.iur.Bald.conſil. cclv.quidam fœnerator, libr. iij. & alios quos tibi congeſſi,in l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos, numer.180.incip.& quod à noſtris. C. de reuocand. donat. And.Tyraq.

¶ CAVSA neceſſitatis ceſſante,ceſſat quod ob neceſſitatem ſtatutum eſt,aut introductum, capit.2.& ibi Card.Flo.in 3.not.Petr.Anchar.in 1.not.Ant.in 1.no. de cuſt.euchariſt.& capitu. de Siracuſanę vrbis.28. diſt.& cap.quoniam multa,48.diſtin. & cano. quia ſancta.§.verum.63.diſtinctio.& capit.quod pro remedio,& ibi Card.Alexan.in princ.1.quæſt.7.& cap. ordinationes.§.quamuis autem,9.quæſtio.1.glo.in l.ſolet,in verbo,quam curator,ibi quoque Barto. ff. de tutel.& in capit.in argumentum,de regu.iur.libr. 6.Hoſtien.in cap.cùm in cunctis.verſ. ea propter, in verbo,neceſſitate,de elec.Barto.in l.1. §. nuntiatio, verſi.quandoque fit iuris noſtri.ff.de oper.noui nuntiat.vbi dicit, quòd quando aliquid ſtatuitur pro neceſſitate contra regulas iuris communis, intelligitur habere locum, quatenus durat neceſſitas, per l.ſenatus,ff.de offic. præſid.& l.1. in fin. ff.de feri.& Pet.Anch.in cap.1.in 6.not.de ſtatu monacho. Et ex externis ſcriptoribus Dionyſius Halicarna. lib.8.Quicquid,ait,neceſſitate pro tempore, vel priuatis,vel ciuitatibus adſert,tantiſper duret, donec ceſſet ea neceſſitas.

Sed hoc primò intellige, niſi vtilitas ſuccederet in locum illius neceſſitatis ceſſantis, vt eſt de monachis ordinandis,in cap.ſunt nonnulli, in fin.& cap. cùm pro vtilitate.16.q.1.& arg.c.priſcis.55.diſt. Et voluit gloſ.in d.c.in argumentum,in fin.de reg. iur. libr. 6. Archid.poſt Hug.in cap.ſtatuimus, circa medium, & iterum in cano.neophytus.in fi.67.diſtin.Henric. Bohic in cap.& ſi Chriſtus,de iureiur.Card. Alex.in c.quod pro remedio.1.q.7.

Secundò intellige,niſi ex neceſſitate ius commune introductum fuerit, tunc enim id non ceſſat, ceſſante etiam ipſa neceſſitate.ſed perpetuum manet, c.duo. 12.q.2.& c.dixit dominus,32.q.7.Niſi in conſtitut. ex primatur quod id ceſſare debeat ceſſante neceſſitate, ca.quod ſcripſi.35.q.3.& ita voluit ipſe Arch. poſt Laur.in d.c.ſtatuimus.61.diſt.

Cui adde, quantum ad primum, quòd id, per quod redimus ad ius commune, multò firmius eſt,& potentius,vt videre licet ex gl.illa ſing.in cap. ſtatutum. in verbo,numerandum,ibi,item per hanc, de præben. libr.6.Ant.& Panor.in cap.olim tibi,per illum text. illum quidem,in fi.alterum, in 3. not. de verb. ſignificatione.cum aliis multis ſimilib. à me collectis, in trac.Primogeniorum,q.34.num.6.incip.quam rationem.Quantum autem ad exceptionem, adde etiam quæ diximus ſuprà in ceſſatione cauſæ legis, verſ.incipien.ſed vt redeamus.

Tertiò intellige, vt ceſſet effectus in eo caſu circa facienda, non etiam iam facta, vt etiam dicit gloſ. in d.cap.in argumentum,per not. in d. c. quod pro remedio,& in cap.& ſi Chriſtus,in fin.de iureiur.& facit(inquit)c.factum legitimè.eod.tit.de reg. iu. lib. 6.Ad quod etiam facit quod diximus ſupra in ceſſatione cauſæ diſpenſationis,verſi.incip. quod tamen ita,& ſequen.& quod etiam dicemus inferiùs in 12. limit.& iterum in xl. And.Tyraq.

¶ CAVSA obligationis ceſſante, ceſſat obligatio, vt ex facto interrogatus reſpondit Socin. conſi.31.pro ſequendo ordinem,verſ.quartò etiam probatur, li. 1.motus hac noſtra generali regula, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. Andr.Tyraq.

¶ CAVSA odij ceſſante,ceſſat & effectus illius. l. 2. & ibi Bald.C.qui ad liber.non poſ. peruenire. & idem Bald.in l.1.verſ.nota quòd ceſſante,C. ſi rector prouinciæ.Aegid.Bellam.in cap. cùm eccleſia Sutrina, num.8.de cauſ.poſſeſ.& propriet.Caro. Rui. conſil. 122.de duobus principaliter.numer.7. libr. 5.& Philip.Deci.conſi.456.conſului aliàs quòd Iacobus, numer.12.& omnes propemodum, quos citabimus, in ſequent.verſi.

Ex quo Bald.in illo primo loco illud aſſumit,vt ſi filius vel vxor priuatur patria,in odium patris vel mariti banniti,illis mortuis,& ſic odio illo ceſſante, poterit liberè & impunè in patriam reuerti.Quod etiam voluerunt Iac.Aren.Iac.Ra.Bart.ipſe Bald.Alberic. Imo.in l.Titia Seio.§.vſuras,ff.de lega.2. idem Bald. poſt Dyn.in l.1.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager vectig. & in l.omnes populi. verſic. ſed nunquid ſtatutum, ff.de iuſtit.& iure. & in l. ſi ſeruus, ff. de publicia. in rem actio.& in l.in omni, ff. de adopt. & in l. cùm acutiſſimi,verſic.& nota illud ſtatutum. C. de fideicomm.& in l.voluntas,circa princip. eod. titu.& in l.vlt.per illum text. C.de iniur.Alberic. in tracta. ſtatut.part.4.quæſtio.62.quæro ſi ſtatuto, vbi plus dicit id procedere, etiam ſi ſtatutum dicat, vt vxor banniti ſit perpetuò bannita, Ange. vt à nonnullis citatur,in repetit.l.incola.ff. ad municip. Florian.in l.pen.§.ſi quis pro ſeruo,ff.de noxa.Alexan. con.xx. viſo proceſſu cauſæ inter Catharinam. verſicu. iſtud etiam fuit de mente,libr. 2.& conſil. 207. ponderatis verbis ſtatuti.verſic.ad idem allego.libr.6.Franc. Aret.in l.Pantonius,§.vlt.ff.de acquir.hæredit. Cornæus conſil. 50. in hac conſultatione placet, in fin. libro 4.& conſilio 97.licet in hac, verſic. ſic & aliàs, libro iiij.Socyn.in tractatu fallen.regu.ccxxix. incipien.lex generaliter loquens,verſic. fallit ſi finiatur cauſa.& conſilio cclxij.in cauſa magnifici.verſi.nam finita cauſa odij,libro 2.quod reperitur conſi.90. li-

bro

bio iij. Felin. post modernos, vt ipse dicit, in cap. ex parte B. versic. limita tertiò, & iterum versicu. illa limitantur, de foro comp. & in cap. quæ in ecclesiarum, in ij. declaratione, de const. Iason in l. j. versicu. tertiò adde text. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdict. Caro. Ruio. d. cons. cxxij. vbi suprà, libro v. Hippol. Marsil. in l. vlt. versi. item adde quòd stante statuto. ff. de quæstionibus.

Et huc pertinet text. in ca. cùm tu, iuncta glo. in verbo, donec. de vsur. vbi odiosæ constitutiones editæ contra vsurarios odio vsurarum cessant, posteaquàm vsuras exercere desierunt, & ita per eum text. voluit Bald. in rubr. C. de vsur. versi. secundò quæro. & Lauren. Rodulph. in repet. ca. consuluit, capite quarto, versicu. est etiam quæstio, extrà eod. titu. Ioan. Ana. in ca. quia in omnibus, quod est tertium. versi. adde etiam prædictis, eod. titul. Rom. consil. ccciiij. in casu propositæ consultationis. versicu. similiter cessat odiosa. Alexan. id intelligens, dummodò vsuras præteritas restituerit, in l. j. C. de eden. & in lege, prætor ait, §. is etiam, in j. nota. ff. eod. Iason in l. j. versicul. secundò adde text. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdict. And. Tyraq.

¶ CAVSA officij cessante, id est qualitate, quæ est causa officij, cessat officium, per textum in l. Lucius, ff. de fideicommis. liberta. quem in id expendit Bald. id tamen intelligens, quando ea qualitas officij certa est, in l. generaliter, versic. & adde circa primum, C. de episc. & cler. & aliom text. in l. tutelas. ff. de capit. deminu. quem & ad hoc quoque allegat Bald. in cap. j. in vtraque lectu. & ibi post cum Ias. versic. vltimò not. in verbo, non aliter, ff. de offi. eius cui mandata est iurisdictio.

Ex quo illud fit, vt officium coadiutoris dati ob malam officialis, vel magistratus, vel beneficiarij, siue prælati, siue tutoris, aut curatoris valetudinem, aut aliud impedimẽtum cesset cessante valetudine, aut alio impedimento, gloss. in l. solet, in verbo, quàm curator, & ibi Alberic. & Bartolus, qui distinguit, ff. de tut. idem Alberi. qui in hoc distinguit, in l. si quos, ver. sed nunquid remoti, & sequẽt. C. de offi. Præfect. Prætor. Ori. cũ his, quæ diximus suprà in curationis causa cessante.

Et idem quoque mortuo prælato, cui coadiutor datus erat, nam etiam finitur officium coadiutoris, cessante, scilicet, causa, vt probatur ex cap. grandi, de supplen. neglig. prælat. lib. vj. & voluit Bald. in l. ex facto, in prin. paulò post medium, & ibi quoque Alex. vers. item no. quòd cessante, & Franc. Ripa. nume. ii. ff. de vulg. & pupil.

Sed hoc intellige vt non procedat, quando sufficit qualitatem adesse certo & determinato tempore: nam si ea qualitas adfuerit illo tempore, & posteà cesset, non propterea cessat officium, vt latè per Ioan. And. in cap. statutum, super verbo, habentibus, de rescript. libr. vj. & dicemus infrà in iiij. limi. per totum, maximè verò versicu. incip. & ex hoc quoque fit. And. Tyraq.

Onere cessante cessat & quod illius causa inductum est, l. alumnæ suæ. §. hæra liberta. ff. de adim. leg. & argu. l. Caio, in priu. ff. de ali. leg. Atque ita nuncupatim voluit, ex hócque in pulchro casu consuluit Old. cõsilio ccj. casus talis est, quidam clericus. versi. primo clausula. And. Tyraq.

¶ CESSANTE pace, cessat qđ ob eã cõcessum est, Rõ. cons. cccclix. in proposita cõsultatiõe, in j. dubio. ibi à Senensibus concesso Pisanis propter pacẽ, & concordiam inter eos coitam. quod quidem priuilegiũ dicit cessare, cessante ac rupta ea pace & concordia, per multa iura & rationes illic adductas. & sequitur Felyn. in capit. quæ in ecclesiarum, in ij. declaratione, de rescript. & Iason. in l. j. versicul. vltim. not. in verbo, non aliter, ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. & in l. sciendum, §. vlt. versicu. sed, vt articulus, ff. qui satisda. cogant. Et facit quod è diuerso suprà diximus, versicul. cessante bello, cessare omnem ipsius effectum. And. Tyr.

¶ CESSANTE paupertate, cessat & quæ propter eã statuta, aut introducta sunt, aut concessa, vt probatur ex l. non tantum. §. eos qui, ibi, nisi si facultates eorum adauctæ fuerint. ff. de excus. toto. vbi immunitas concessa ob paupertatem, cessat adauctis facultatibus, & ibi Iac. Are. Nic. Mart. in lect. Bar. ipse Bar. & Alber. not. ex eo text. quòd priuilegium cõcessum ratione paupertatis perditur auctis facultatibus. Et probatur item ex l. cura, §. deficientium, ff. de muneribus, & honoribus, vbi deficientium facultatibus ad munera vel honores qui indicuntur, excusatio non perpetua est, sed temporalis: nam si ex voto patrimonium auctum fuerit, cessabit excusatio, & l. his oneribus. §. auctis, ff. de vacat. mun. cuius hæc verba sunt, auctis post appellationem medio tempore facultatibus, paupertatis obtentu non excusantur, & lege semper, §. hæc idcirco, versiculo, sed ne eos quidem, qui augeant facultates, ff. de iure immunitat.

Et ea quidem sunt iura, quæ à nostris in id, quod diximus, allegari solent, quibus addere potes l. nec maritus, C. sol. matr. vbi exceptio, ne quis vltra quàm facere potest, non ampliùs ei prodest, qui locupletior factus est. & §. vlti. Insti. de actio. vbi bonorum cessio facta ob paupertatem, ei non prodest, qui fortunis auctus est. & cap. si pauper, de præb. lib. vj. vbi si Papa mandauerit episcopo, vt clerico pauperi nullum habenti beneficium, prouideat de beneficio, & interim ille clericus adeptus fuerit beneficium, cessat illa prouisio.

Sed & huc spectat quod plerique voluerunt, quòd si dos fuerit restituta vxori, ob viri inopiam, & vir ipse posteà diues factus fuerit, cessabit illa restitutio, ita vt dos ipsi viro reddenda sit, vt voluerunt Dyn. Bald. Ang. & Ro. in l. si constante, ff. sol. matrim. ea ratione moti, quod cessante causa cesset effectus, & alij nonnulli quos tibi citabo in xiiij. limitat. vbi hanc rem latè tractamus. & ibi videbis quid hîc dicendum sit, nam sunt alij, qui sunt contrariæ opinionis, vt etiam ibi videbis.

Vt tamen interim non omittam, & alios doctores, qui hoc voluerunt, quod in principio diximus, paupertate cessante, cessare & priuilegium propter illam datum, videlicet gl. in §. vlt. in verb. cessauerint. xxv. quæst. ij. & Rom. qui ex hoc in pulchro casu ex facto consuluit, cons. ccccciiij. in casu propositæ consultationis, vbi loquitur de statuto quodam Perusino, vt ibi videre poteris. And. Tyraq.

¶ CAVSA permissionis cessante, cessat permissio. ita Bal. in l. j. per eum text. in verb. non aliter. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdict. & Signor. consil. xxxix. quæritur nunquid ex consoetudine, vers. secũdò probat, per text. in l. verò non remunerandi, §. si mandauero, ff. manda. & l. ij. & l. cum precario, ff. de prec. & l. iudicium soluitur, ff. de iudic. & l. peto §. prædium. ff. de leg. ij. & l. in omnibus. ff. de regul. iur. & Cardina. Alex. in cap. quod pro remedio, in princip. per eum

tex.j.quæst.vij. And.Tyraq.

¶ CAVSA periculi cessante, cessat quod eius causa statutum est, aut permissum, vt nuncupatim voluerunt Bald. & Salyc. in l.j. per eum tex. C. de nauti. fœno. Rom. consil. ccccciiij. in casu propositæ consultationis, Philip. Deci. in cap. cùm cessante, post princ. de appell. Ad quod etiam facit quod suprà diximus in metu cessante, nam & hoc illuc quoque pertinere videtur. And.Tyraq.

¶ PIGNORIS causa cessante cessat & ipsum pignus. l. ij. & ibi Salyc. in summario. C. de pactis pig. vide ibi glos. & doct. And.Tyraq.

¶ CAVSA præscriptionis cessante (id est, possessione quæ causa est præscriptionis) cessat & ipsa præscriptio, vt probatur ex l. denique, & l. nec vtilem. ff. ex quibus caus. maior. & l.j. §.j. C. de vsuca. transformã. & tradidit Bald. in l. generaliter. versicu. item exemplum, C. de episc. & cler. vbi tamen intelligit de præscriptione nondum completa: si enim esset completa, & consequenter ius iam quæsitum, non cessaret id ius cessante causa, vt dicemus in xj. & iterum xij. limitatione.

¶ CAVSA præsumptionis cessante, cessat præsumptio, vt testis est Bald. in l. si certis annis. versicu. concludo igitur. C. de pact. per l. si qui adulterij. C. de adulte. & l. diuus, ff. de rest. in inte. & l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraud. credi. & l. non solùm, §. de viro. ff. de ritu nupt. & l. non omnes, §. à Barbaris, ff. de re milit. Et idem voluit Corne. consilio cccviij. licèt dicta allegata, versicu. & non recedendo à præmissis, libro j.

Ex illis autem textibus, primus ille d. l. si qui adulterij, & est admodum notandus, quo cauetur, quòd si accusati adulterij, accusationem resellant, ex eo quod proximè coniuncti sint sanguine, ob quod non præsumitur eos se inuicem concubitu polluisse: si posteà nuptias contraxerint: ob idque cessauerit ea causa præsumptionis, cessat & ea præsumptio, adeò vt tanquam confessi prius illud adulterium, puniri possint: & illum text. facit sing. Bartol. ibi & Rom. in repet. l. admonendi, versic. secunda ratio est, & ibi quoque Iason in repe. numero 265. versicu. & ex hoc potes colligere rationem, ff. de iureiur. & Felyn. in capi. insinuatum, post medium, de simo. Sed non est dissimilis text. generalis loquẽs de accusatione adulterij qui quocunque pœnæ modo se subduxerit, & posteà cum muliere propter quam accusatus fuerit matrimonium contraxit, in §. si quis vero accusat. in authen. nulli iudic.

Cui admodum adstipulatur lepidum illud epigramma à Martiali libro sexto, in Proculinam scriptum epigr. 22.

Quod nubis Proculina concubino,
Et mœchum modò, nunc facis maritum,
Ne lex Iulia te notare possit
Non nubis Proculina, sed fateris.

Et aliud quoque eiusdem libro primo in Paulam, epigram. 41.

Mœchus erat, poteras tamẽ hoc tu Paula negare?
Ecce vir est, nunquid Paula negare potes? Tyr.

¶ CAVSA priuilegij cessante, cessat priuilegium, l. athletæ, §. j. ibi. quoad in præsidatu sunt, & l. geometræ. ibi, donec curam gerunt, & l. idem Vlpianus, ff. de excusa. tuto. & l. Titia Seio, §. vsuras, & ibi glossa, & Bartol. ff. de lega. ij. & l. filius à patre. §. j. ibi, cum militare desiisset. & ibi Imo. Alexa. Francis. Aret. & Iason, ff. de liber. & posth. & l. ex facto, in prin. ibi, quia iam posset sibi testamentum facere, & ibi Dyn. dum tractat, an legitimatio reuocetur per filiorum legitimorum natiuitatem. Fran. Are. in vij. not. qui dicit id fieri ipso iure, & Iaso. in vj. not. ff. de vulg. & pup. & l. ij. §. omnes, & ibi Fran. Curt. Iunior. versi. iij. ex text. habes. ff. de iudici. & l. doli, §. diuersum, ff. de nouation. & l. in omnibus causis, la ij. de reg. Iur. & l. generaliter, & ibi Bal. & omnes, C. de episcop. & cleric. & §. j. & ibi gloss. & doct. Instit. de milit. testa. & cap. suggestum, de deci. & cap. magnæ, in fin. & ibi glo. vlt. Host. in fi. & alij, de voto, & c. cùm longè. lxiij. dist. & cap. quisquis. lxxxiij. distinctio. & ca. vl. xxiij. quæst. ij.

Et voluerunt vltra iam citatos gloss. in l. si ventri, §. in bonis. in verbo, credere. ff. de priui. credit. & cap. in synodo, in gloss. vlt. lxiij. dist. & in ca generaliter, in verbo, non diuagantes, la ij. xvj. quæstion. j. Dyn. & Philip. Franc. in capit. decet, de reg. iur. lib. vj Spec. tit. de instrum. editio. §. nunc autem, qui est xj. versi. item quod fiat. Bald. in l. j. §. & ideo, versicu. item cessante causa priuilegij, ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. Ang. in l. minoribus, C. de his quibus vt indig. Panor. in cap. cùm accessissent, versicu. aut quæritur de priuilegio, de constitu. & in capi. quia plerique. vers. ego latiùs, de immunit. ecclesi. & consilio lxj. videtur quod dictus Perusinus, versicul. moueor. in hanc sententiam, libr. ij Ro. in repet. l. si verò, § de viro, in xxvij. fallentia. versic. septimò, ff sol. matr. & consilio clxxx. si admittimus totum, versic. hac igitur pro finali supposita. & cons. ccccciiij. in casu propositæ consultationis, vers. quod vltra vulgare. Fran. Arer. in l. diuortio, §. vlt. ff. solut. matrimo. & consilio lxxxiij. quia multa fuerunt, vers. nec obstat præmissis, in fi. eius versicul. & Maria. Sorin. Iunior consilio clx. circa præsentem. & vlt. libr. ij. & alij quos posteà citabimus.

Nam gl. in c. abbate, in gl. vlt. de verb. signi. dicit, quòd priuilegium datum monasterio, cessat destructo ipso monasterio, vtpote quod erat causa priuilegij argu illius text. & capitul. & hæc diximus, xvj. quæstio. septima, vbi idem dicit gloss. in verbo, destructa, & §. vltim. in fin. xxv. quæstio. ij. Et illam primam gloss. referunt, & sequuntur omnes ibi, cum eo tamẽ temperamento ab Inno. Ioan. And. Card. Floren. & Panor. tradito, vt si monasterium reædificetur, recuperet suum priuilegium, per ca. quia diligentia, de electio. Sed hoc rursum intelligit Panor. nisi monasterium fuisset destructum auctoritate superioris, neque enim tunc etiam reædificatum recuperat priuilegium, per capitu. ij. & ibi no. de ope. no. nuntiatio. & c. quæris, de consec. dist. iiij. quod & antè ipsum dixerit gloss. in d. capit. & hæc diximus, xvj. quæstio. vij. Ant. autem in d. illo capitulo, abbate, ita de hoc loquitur, vt nolit priuilegium reuiuiscere loco semel extincto.

Et huc quoque spectat quod scriptum reliquerunt Cy. Bart. Salyc. Raph. Fulgo. & Paul. Castr. in l. qui sub prætextu, per illum text. C. de sacrosanct. ecclesi. loquentes de scholaribus (ita enim vocant scholasticos,) non studentibus, vt non debeant gaudere priuilegiis concessis ipsis scholaribus, vt quæ dantur causa studij, ideò ea causa cessante cessare debent & priuilegia: & idem tradidit ipse Bar. in l. vnic. etiam per illum tex. C. de collegi. & chartopra. libro vndecimo. Bald. in authenti. habita. versi. sequitur in tex. scholaribus. C. ne fil. pro patre, Auto. in proœmio

decretal

decretal. versicu. quid de scholaribus, vbi tamen declarat. Ioan. Ligna. in procem. clement. Panor. in c. j. ad fin. de iudi. & clanculum ante hos Ioan. Monach. in procem. lib. vj. versic. ex quibus colligo, & ibi quoque eius auctoritate Ioan. And. & clarius Pet. Anch. versicul. quartò not. quod dicit, & Imol. in clem. ij. versicu. si verò constat qualitatem, de rescript. Et facit text. in cap. cùm ex eo, ibi, literarum studio insistentes, de electio. lib. vj. & quod scribit gloss. vlt. in l. vnic. C. de stud. liberal. vrb. Rom. lib. xj. loquens de iis, qui malè intenti castra ædificant, & tegolas domus numerant, nam & ea gloss. solet à nostris in hunc casum allegari.

Et id credo verissimum, quamuis contrarium subobscurè tenere videatur glos. loquens de scholaribus parum studentibus, in d. procemio lib. vj. in verbo commorantibus, & ibi Domi. qui ita dicit communiter teneri, & Philip. Franc. vterque super ea gloss. & Hosti. etiam subobscurè in d. procemio decretal. in verbo commorantibus, & ibi clariùs Car. Flo. & Imo. vterque in viij. oppositi. ibi, dicit autem hîc, nam vtriusque est eadem lectu. & iisdem verbis, vt Imol. Card. in d. procemio Clem. salutationis summi pontificis, versi. quæro in eo quod dicit, ibi, item quia dicit hîc, & Alberic. in l. generaliter. C. de episcop. & cler. & nouissimè Iason in l. j. versic. confirmo istam limitationem. ff. sol. matrim.

Verùm hæc posterior opini. mihi non placet, quando & id generale sit in omnibus actibus, siue artificiis, & operis, vel negotiis, aut muneribus, & officiis, vt priuilegia illis concessa tandiu solùm durent, quandiu quis illis se exercet, per text. in d. l. semper, §. negotiatores, in illis verbis, quãdiu in huiusmodi actu sunt, & rursum in §. vlt. eius l. & ibi Bartol. in ij. oot. ff. de iure immunita. & in l. athletæ, in prin. ibi, quoad in præsidatu sunt, & ibi glos. in verbo gentium, ff. de excusatio. tut. & l. geometræ, & l. exactores, C. eodem titu. & l. milites, & ibi gloss. & docto. & iterum l. ne quidam, quæ est penul. ibi, iis solis, qui in expeditionibus occupati sunt, C. de test. milit. & l. vlt. ibi, si in hostili loco, ff. eod. titu. & d. §. j. & ibi glos. in verbo, introduxit. & iterum in §. illis autem, & ibi Ang. Arct. in j. not. Institu. eod. titu. & l. sub prætextu, ibi, cùm id munus non impleant, & iterum ibi, muneris quod minimè exequitur, rursúmque ibi nudæ appellationis velamine, & ibi Bartol. & omnes, C. de sacrosanct. ecclesi. & l. si quis, iuncta gloss. in verbo, spoliandus, C. de domest. & protector. lib. ij. Et voluerunt præterea ipse Bartol. Bald. Paulus Castro & alij recentiores in l. scriniarios, C. de testa. mil. Bald. in l. in testamento. eod. titu. & in l. j. C. de iur. & fac. ign. & in l. militem, C. de proc. Salyc. in l. non prohibentur. C. qui accus. non poss. Panor. qui id dicit not. in d. c. j. de iudic. Rom. latè in rep. l. si verò. §. de viro, in xxxiiij. falleo. soluto matr. Bartol. consilio lvij. præclarè scribitur. versicu. & si quispiam opponat, libro primo. Fel. in c. clerici, de iudic. Ioan. Fran. Ozer. in §. suprà dicta. numer. 5. Instit. de milit. testam.

Et hanc quoque opin. confirmat quod post Gul. Cu. scripsit Bald. in l. semis, argument. illius tex. C. de episcop. & cler. quòd priuilegium concessum studentibus vel habitantibus in certo loco, puta in Clusio Perusino non durat, nisi perseuerante studio, vel habitatione, nam causa, inquit, commensurata tempori, commensurat sibi effectum secùdum tempus. Ex eo not. ipse Bald. quòd consensus per aliquem præstitos contemplatione certæ causæ finalis, tandiu intelligitur durare, quandiu durat causa in esse, vt ipse loquitur.

Ad hæc mutatione personæ quæ est immediata causa priuilegij, mutatur, & proinde extinguitur priuilegium, l. Paulus. & ibi Bart. ff. de acq. hær. & l. licitatio. §. vlt. ff. de publ. & vectig. & l. j. C. de imp. lucra. descriptio. lib. x. Et ita per illos tex. voluit Bal. in rub. C. de vsur. in iiij. quæst. vbi ex hoc dicit, quòd si res ecclesiæ perueniat ad priuatum, cessat priuilegium, quod & dixerat Bar. in d. l. Paulus. & sequitur Ioan. Anh. in c. salubriter, vers. quæritur etiã iuxta prædicta ibi, pro quo etiam facit, eodem titul. de vsur. Et hoc quoque alibi voluit idem Bald. in repet. l. secunda, in septima quæstione. C. de seruit. & aqu. vbi & ad hoc allegat text. in l. sed & si restituatur, ff. de iudic. & ex hoc dicit, quòd licèt Papa mihi concesserit castrum de plenitudine potestatis, poterit nihilominùs contra me præscribi, quia mea possessió non est Papalis: & mutata persona, mutatur priuilegium. quod dictum pro sing. sequitur, & commendat Barb. in tract. de præstan. Card. in ij. parte j. partis, vbi dicit se super hoc consuluisse contra dominos de Corrigio. Et id quoque voluit Socinus consilio xciij. circa primum. versicul. ad quintam rationem. vbi & ad hoc allegat l. si fundum per fideicommissum, §. vltim. cum ibi not. ff. de leg. j. & l. cùm patronus ff. de leg. secundo. latè Phil. Dec. qui alios allogat, & id declarat, in l. in omnibus causis. ff. de regul. iur. & consilio quadragesimo octauo, cuius superscriptio incipit priuilegium immunitatis.

Et ad hoc quoque faciunt, quæ tractata sunt ab Archidiaco. & Io. And. in c. j. de immunit. ecclesi. libr. vj. & eod Io. And. in c. priuilegium, de reg. iur. eo. lib. vj. & in additio. Spec. tit. de sensi. §. nunc dicendum. in addi. magna, incip. per hanc l. ibi tractauit Vber. & ipse Spec. tit. de cleric. coniug. §. j. versic. ad huius aorem articuli euidentiam. & post eos Alex. cons. xxxv. viso processu inter communitatem. vers. quo otùm verò ad illud, lib. iiij.

Sed & ad hoc quod hîc principaliter tractamus, videlicet, cessante causa priuilegij, cessare priuilegium, pertinent quæ suprà diximus de fauore cessante, & quæ de pace cessante, quæ itẽ de paupertate cessante, & quæ prçtereà dicemus de cessante causa religionis, & quæ deniq; de cessante causa reuocandi domum, quæ hîc aliter scribenda non duximus.

Illud autem non prætermittendum in hac tractatione duximus, quod tunc cùm cessat priuilegium cessante causa priuilegij, requiritur sententia rescissoria, vt sentire videtur Bald. in d. ca. decet, in addit. Io. An. & ibi expressè Philip. Franc. qui & ad id dicit facere gl. ibi, in illis verbis, propria auctoritate, & quod not. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. & in c. cum secũdum, de hæret. lib. vj. Id quod ex eo pendet quod latè tractauimus in rep. l. si vnquam, in verbo reuertatur. nu. 398. incip. quinquagesimũ cum pœna, & multis sequentibus. And. Tyr.

¶ Cessante prodigalitate cessat, & id quod ob eã decretum est, verbi gratia, prodigo datus est curator, si is desinat esse prodigus & resipiscat cessat ipsa curatio: de quo nos latè diximus suprà in interdictionis causa cessante, vt videre ibi poteris, nam id tantùm hîc apponere volui, quo te eius loci admonerem. And. Tyraq.

¶ Causa Prohibitionis cessante, cessat prohibitio. l. j. & ibi Bal. ver. nota quòd cessat. C. si rector prou.

loquentibus de restitutione dotis ob inopiã mariti. de quo tamen videas, quæ de huc scribam, infrà in xiiij.limitat. And. Tyraq.

¶ CAVSA reuocandi domum cessat, cessante legatione. l. si cui. §. j. ff. ex quib. cau. maior. & l. secũda. §. planè si perfecta. ff. de iudi. & voluit Imo. in c. licèt. quod est vltimum, in verbo, per alia, de for. compe. & Soc. in tract. Fall. in regula clxij. incip. domum reuocandi priuilegium, in iiij. fall. Et facit quod in simili scribitur in l. miles, & l. qui mittuntur. §. vlt. ff. ex quibus cau. ma. And. Tyraq.

¶ CAVSA reuocationis cessante, cessat reuocatio. Bald. loquens de reuocatione donationis inofficiosæ, vt ea scilicet cesset, si parer post donationes tantum quæsiuit, quantum sufficit ad legitimam, in l. j. versicu. tertio sic, post glos. ibi in viij. q. C. de inoffi. donat. arg. l. j. §. si quis in fraudem. ff. si quis in fraud. patro. Et idem quoque voluit Angel. in anthen. de immens. donat. & Albe. loquens de reuocatione, quę fit ex l. si vnquam. vbi ad hoc allegat l. post diuortiũ. ff. de iure dot. vbi dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio. Et facit l. iij. §. vlti. iuncta l. sequent. ff. de adimen. lega. vbi legatum reuocatum ob inimicitias redintegratur solutis inimicitiis, de quo & nos diximus suprà in causa legati cessante. And. Tyraq.

¶ CAVSA saluiconductus cessante, cessat saluusconductus, Imo. consi. xxxiij. in casu præmisso videretur prima facie, statim post prin. motus hac nostra regula, cessante causa, &c. quòd postea declarat procedere in causa finali, sed non impulsiua, de quo nos dicemus in j. limit. Et huc pertinet quod statim dicemus in sequen. ver. And. Tyraq.

¶ CAVSA securitatis concessæ cessante, cessat ipsa securitatis concessio, Cornel. consil. cxxij. cuius exordium est, viso dicto puncto & præsupposito, haud multò ante fin. lib. iiij. hac tantùm nostra regula fretus, quòd cessante causa, cessat effectus. Quod & spectat ad casum præcedentem. And. Tyraq.

¶ CAVSA sententiæ cessante, cessat & ipsius sententiæ effectus. l. si à te. ff. de except. vbi & id not. Soc. in j. not. nam (vt ipse dicit) videmus ex eo text. quòd cessante causa absolutionis cessat absolutio, vt etiã probatur ex l. ij. & l. si mater. §. eandem. eod. titu. de quo & nos diximus suprà in absolutionis causa cessante. And. Tyraq.

¶ CESSANTE societate cessat & omnis effectus societatis, vt ex eo patet quod suprà diximus in recusationis causa cessante, in princ. quòd recusatio quæ poterat proponi cõtra socium aduersarij, cessat desinente ea societate. And. Tyraq.

¶ CAVSA specialitatis cessante, cessat specialitas & ad ius commune redeundum est, ita Ioan. Mona. in c. j. in verbo, è vestigio, & ibi Archi. in verbo, reuersura. Ioan. And. in eo. verbo, & Pet. Anch. in vj not. de statu monac. lib. vj. per l. ex facto. ff. de vulg & pup. & l. generaliter. C. de epis. & cle. Et dicit prætereà Pet. Anc. ad hoc facere gl. in c. cupientes. §. insuper. versi. & nihilominus. de electio. And. Tyraq.

¶ CAVSA statuti cessante vel ratiõe cessat statutum, Paris. consi. xcviij. circa præsentem consultationem. versic. & etiam quia inter. un. 30. libr. j. in qua re non opus est hîc diutius immorari, cùm eam tractauerimus suprà in legis ratione cessante: & aliquid etiam diximus in constitutionis atque consuetudinis causa cessante. And. Tyraq.

¶ CAVSA substitutionis cessante, cessat & ipsa substitutio, vt probat text. in l. si ita quis. ff. de vulgar. & pup. substit. & l. vltim. C. de instit. & subst. & l. penultim. C. de impub. & aliis substitu. Signo. consi. ccliiij. ex visione scripturarum. Et bene facit quod suprà diximus in institutionis causa cessante. A. Tyraq.

¶ CAVSA suspensionis cessante, & ea quoque, & effectus illius cessare debet, ex sententia gloss. in cap. quia diligentia, in fi. de electio. quæ ex eo tex. not. quòd suspensi, suspension[illegible]ate, omnia pristina iura recuperant, per eum [illegible]. & in c. beatus. iij. q. iiij. & c. j. iiij. quæstio. j. & c. illi qui. vj. quæstio. j. & c. nos sanctorum. xv. quæst. vj. & c. præceptum, in fin. xxxij. quęstio. v. Et scribit famam quoque restitui, si infamia tantùm, canonica fuerit irrogata. arg. c. illi qui. vj. q. j. Et facit quod diximus suprà, ver. incip. sed & per illum. & rursum versicu. incip. excommunicatione cessante. A. Tyraq.

¶ CAVSA suspicionis cessante, cessat suspicio, text. est in vulgari illo c. cum cessante. & ibi Bald. in j. not. de appella. Ex quo illud fit, vt cum caueatur in l. j. C. de salgam. hospit. non præben. libro xij. ne milites salgami nomine culcitras, lignum, oleum à suis hospitibus extorqueant, sed nec à volentibus quidem accipiant: semper enim, vt ibi dicit glos. quæ & alia similia iura allegat, præsumitur quædam concussio, siue occasio concutiendi sub velamine donationis. Quid igitur, si miles hospitatur in domo proximi cuiusdam consanguinei, aut amici non vulgaris, an ei prohibeatur aliquid accipere ab huiusmodi hospite sponte ei offerente, quod videtur posset, cùm lex generaliter loquatur. Tamen Ioan. Platea ibi cõtrarium definiuit, quia cessat ratio illius suspicionis, & præsumptæ concussionis, ideo debet cessare eius effectus, & dispositio illius l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pat. Et de hoc dicit esse text. in l. prima, in fin. ff. ad leg. Iul. repe. vbi scribitur, eam legem repetundarum non pertinere ad ea quæ à sobrinis & cognatis dantur: nam, vt dicit glos. ibi, ratio sanguinis tollit eam suspicionem. & illum text. Maria. Soc. Iunior, consi. xxxviij. in casu præmisso. nu. 9. lib. ij. Et facit etiam quod diximus suprà in causa recusationis cessante. And. Tyr.

¶ CAVSA testimonij refutandi (ita enim Cicero pro Fonteio vocat, quòd nos vulgò dicimus reptoche) huius igitur refutationis testium cessante, cessat & hæc refutatio, vt satis patet ex iis, quæ diximus suprà in affinitatis causa cessante, verb. incip. ex quo ipse Bal. & iterum in familiaritatis cessante, & quæ in simili diximus de recusatione iudicum, suprà, in recusationis causa cessante, hæc enim à pari procedunt, nisi quod facilius recusamus iudices, quàm testes, vt not. in c. insinuante. de offic. & potest. iud. dele. cum simil quòd licèt iudex non possit esse testis in causa in qua iudex est, no. in c. statutum. ij. q. vj. & in c. cùm à nobis, de testib. deposito tamẽ officio iudicis testificari poterit, c. cùm dilectus. de elec. & c. ij. de arb. & c. dilecto. de test. & c. cùm dilecti. & ibi Host. in verb. responsionem. Io. And. in gl. finale. Car. Flo. in ij. oppositio. Pet. Anch. in vij. not. Panor. verb. nota quòd inquisitores, de accusat & omnes, in d. c. cùm à nobis. de testibus. An. Tyraq.

¶ CAVSA voluntatis testatoris cessante, cessat & voluntas & eius dispositio, vt voluit Carol. Rui. consilio clx. circa primum quæsitum. versic. quantùm autem ad legatum. libr. iiij. & ante eum Bal. in l. j. in addi. ff. de offi. eius, cui manda. est iurisd. per l. quod ait lex. ff. de diuort. Quod & optimè ex eo probatur

quod diximus suprà in institutionis causa cessante, item in legati causa cessante Atque item ex tex. in l. j. §. vlt. ff. de adimen. leg. vbi legata, & fideicommissa censentur adêpta ob graues inimicitias, quæ inter testatorem, & legatarium intercesserunt, ob scilicet præsumptam ipsius testatoris mutatam voluntatē, vt ibi dicit glos. & doc. & est similis tex. in l. inimicitiæ. ff. de is, quib. vt indig. vbi etiam scribitur idem esse, si legatarius, vel fideicommissarius testatori palam maledixerit, & infaustas voces aduersus eum iactauerit. Nam & sic (vt ibi dicit glos.) verisimile est testatorem nolle ei legatum vel fideicommissum præstari. Cessante igitur causa voluntatis testatoris, qui verisimiliter non sine causa, sed ob meritum & beneuolentiam legauit. l. nec adiecit. ff. pro socio, consequens est vt legatum quoque ex cessante illa causa cesset, de quo & nos alibi suprà diximus. A. Tyraq.

¶ CAVSA voti cessante cessat votum, Pan. in c. magnæ. in vlti. not. extrà de voto, dum postquàm ex eo. text. notauit cessante causa voti, non cessare votum, subiunxit id ideo ibi esse, quoniam illa esset causa impulsiua, qua cessante, non cessat effectus, vt latè statim diximus in j. limitatio. suprà in regu. cau. ces. citátque etiam tex. quem dicit menti tenendum in c. ex parte tua. ibi, quamuis falsa sit causa, de conuer. coniuga. vbi etiam glos. Car. Floren. in xx. opposi. Anto. & ipse Pan. intelligunt de causa impulsiua. Et ex illis intelligis quomodo & quando procedat. Vide tamen quæ in xxxix. limitat. And. Tyraq.

LIMITATIONES, QVAS VOCANT.

Prædicta regula, Cessante causa cessat effectus, quia nun est semper perpetua, recipit limitationes.

LIMITATIO PRIMA.

¶ LIMITA primò regulam procedere in causa finali, siue ratiocinatiua, quàm Græci Logikìn aitían appellant, non etiam in impulsiua, quam & ipsi Græci vocant oreitikìn aitían. per tex. l. ij. §. vlt. & ibi no. glos. Bartol. & alij. ff. de donatio. & l. j. §. sexum & ibi etiam gloss. Bartol. & ceteri. ff. de postulan. & l. sed & si mors. §. vlti. ff. de donatio. inter virum, & vxorem, & l. generali. §. diuus. ff. de vsu, & vsufruct. legat. & l. cùm tale. ff. de condit. & demonstrat. & §. j. in authen. de non eligen. secund. nubent. & c. ex parte. le ij. & ibi glos. in verbo, causa, & Panormitan. de conuer. coniugat. & c. magnæ, & ibi Panor. versicul. vltimò not. de voto. & cap. neophytus. & ibi in glos. in verbo, causa, ad fin. & Car. Flor. lxj. distinctio. & c. si propter. & ibi idem Cardina. vij. quæst. j. & c. duæ sunt, & ibi glos. & Archid. xix. quæsti. ij. & c. tantùm. xxxij. q. vij.

Et voluerunt prætereà gloss. in l. j. in verbo, necupati, & ibi Bald. in vtraque lectura. ff. de seri. & gloss. in l. si pecuniam, in princ. in gl. magna. ff. de cond. caus. dat. & in l. si repetendi. C. eodem titul. & in l. si mulier. & ibi Cyn. Bald. & alij. C. de iure dot. & in l. generaliter. in gloss. vlti, & ibi omnes. C. de episcop. & cleric. & in l. prima, in verbo, absentium. ff. de nego. gest. in l. prima, in gloss. magna. in v. oppositio, C. de pac. & in §. illis autem. in verbo, adiuuantur, Institu. de milit. testa. & in c. si Christus. in verbo, cessat effectus, & ibi omnes de iureiuran. & in c. post translationem, in verbo, cessante, & ibi Hostien. in verbo, impedimento. Ioannes Andr. super ea glossa, Collec. Bald. Card. Flo. Anton. Panor. & quotquot super eo c. scripserunt. de renuntia. & glos. in cap. ex parte tua. in verbo, falsa sit causa. & ibi Hostien. Car. For. Petr. Ancha. & Panor. de conuers. coniug. & in capit. cupientes. in princip. in verbo, periculosis. & ibi Ioan. Monac. numero quarto. Arclud. in d. verbo, periculosis. Ioan. And. & Domi. de electio. libr. vj. & glos. in capitu. decet concessum, in glos. j. & ibi Dyn. versic. & in proposito. & Philip. Franc. item j. de reg. iur. libr. vj. & glos. in c. quod pro necessitate. j. q. j. & in cano. duæ sunt. in verbo, propter criminosos. xix. quæstio. ij.

Et vltra eas glos. & qui eas secuti sunt Ioan. Monach. in capitu. vltim. in verbo, cessante, & ibi quoque Ioan. And. in eodem verbo, de hęret. libr. vj. Specu. titu. de disputatione & allegatione aduoca. §. post hoc autem. versicu. vel illud statutum fuit ex causa, & titul. de instru. editio. §. nunc autem videndum, versicul. Item fuit ob causam. Collecta. in d. cap. cùm cessante. in princip. & ibi Pan. etiam in princi. de appellat. Guliel. de monte Laud. in clemen. prima, in verbo, quia fortè, de appellatio. Federi. Senen. consilio iiij. incip. testator in vltima voluntate. Bartol. in l. in omni. ff. de adoptio. & in l. demonstratio. §. quod autem. in viij. quæstion. ff. de condi. & demonstrat. & idem Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, absentia, in princip. Bald. in l. prima, versicul. item an cessatio. ff. solut. matri. & in l. vltim. in j. oppositio. ff. de hæred. instit. & in repetit. l. ij. versicul. de tertio igitur, ibi, si consideretur tertio modo. ff. de iureiur. Nam causa (ait) impulsiua non est substantialis, ideo non dependet ab ea effectus, nec aliquid operatur, nisi ad bene esse, & in cap. quemadmodum. versicu. nota tacitas conditiones. extrà eodem titul. Alb. in l. si vnquam. versicul. in contrarium. C. de reuocand. donatio. Angel. in l. sciendum. la ij. ff. de ædilit. edic. & consilio cxxiiij. visis prædictis. versicul. & pro hac parte. Imo. in l. si verò. §. de viro. versicu. circa secundum articulum. ff. solut. matrimon. & in l. vltim. vers. & nota diligenter. ff. de hæred. instituen. & in clemē. ij. versicul. nam stante declaratiune, de rescript. & in clem. j. super glos. in verbo, fortè. de appellation. & consilio trigesimotertio, in casu præmisso. versicul. nec habet obstare. Panor. in superscriptione procœmij decretal. versicul. deinde primò quæritur. & in capit. ex parte tua. de conuer. coniugat. & in capitu. cùm infirmitas. de pœnitent. & remis. Paul. Castren. consilio cccxiiij. super eo quod quæritur, facit dubium. versicul. nec obstat. libro primo. Alexandr. & Iaco à S. Geo. vterque. C. de edic. diui Adria. tollen. Felin. in c. cùm nuntius. de testi. Iaso. cons. la iij. circa primum. vers. tertiò principaliter. in fin. lib. iij. Matt. Afflic. in constitutione Sicil. incipien. in locis demanij. ver. sed super. d. l. & Dec. in c. quoniam abbas. ver. sed respōderi potest, de offi. deleg. Fra. Rip. in l. ex facto. sub num. 14 ff. vulg. & pupilla. & nostri Doct. sæpe.

Nec nostri tantùm in hac fuêre sententia, sed & theologi, Adrianus Florentinus theologus in iis quæstionibus, quas scripsit in iiij. libro sententiarum, in materia restitutionis, in ea quæst. cuius initium est, cōsequenter quęro, vtrum indistinctè, in solutione eius quæstionis, ex quo intelligis, & hoc procedere in foro conscientiæ.

Huius autem limitationis causam afferunt nostri, quoniam causa ea propriè dicitur, quæ finalis est: impulsiua autem causa, ab abusiua, & impropria est. Cy. in l. generaliter, in j. oppo. C. de epi. & cleri. & ibi quoq;

Bal in

Bald.in ij.opposi. vbi & prætereà dicit authoritate Aristote.quòd causa finalis est causa aliarum causarum, cuius locum non designat, sed est ex lib.ij. Physicorum, & idem Bal.in rub.C.de instit.& subst. ver. causa verò est.per l.Titio centum.in prin.ff. de cõd. & dem.& l.demonstratio.eodem titu.& l.ij.§. vltim. ff.de don. & rursus ipse Bald. in d.c.post translationem.vers.quæro, vtrùm cessante, ibi, dicit Ioã.Andr. in nouella, de renun.& Socin. in d. l. demonstratio. §.quod autem.in ij.not.vbi tamen dicit auctoritate illius tex.appellatione causæ, vtranque venire, & finalem, & impulsiuam.

Alibi idem Bald.in l.eam quam.ver.venio ad not.C.de fideicõmis.dicit, quòd causa finalis est fons causarũ, quod ex eo reassumit Barb.consilio xxx.sacro scriptum est.ver.prætereà facit ad prædicta. libro iij. & idem Bald.& post eum Matth.Afflic.in c.j.ad fi.titu. an mu.vel alias imperfec.dicit, ꝙ causa finalis substantia appellatur, per gl.in l.iuris gentium. §.quod ferè.ff.de pact.Et alibi forma, vt dicit not.in § item si quis, postulante.Instit.de actio.Sed & idem Bal.in l.auia.C.de iure dot.dicit, quòd causa finalis est primum principium intentionis, licèt sit vltimum executionis, & consil.cccxl.& præmitto quòd istud iu . lib.iij.dicit quod suprà diximus, causam impulsiuã non propriè causam esse, sed quoddã motiuum ad disponendum, vel contrahendum.

Ex aliis autem philosophis, Timæus Locrensis Pythagoricus causam finalem apud sapientes optimam arbitratur habendam.Proclus quoque in commentariis in Alcibiadem Platonis, hanc primam, præcipuámque causarum, atque potentissimam esse dicit huius enim gratia & efficientes faciunt, & quæ fiunt efficiuntur.Ideóque ignorantiam causæ finalis circa rem, quamlibet efficere, vt ceteræ causæ ad eandem pertinentes similiter ignorentur.

Quæ cùm ita sint, ideò Mathesilla.in tractatu Extensionum.dicit, quòd ex ratione finali tantùm potest argumentum elici, vel extensio, non etiam ex impulsiua, per tex.in authent.hæc const.Inno. circa mediũ, & per not.per Io.And.in nouella, & alios post gloss. in c.j.in verbo, Italiæ.de tempo. ordinan.lib.vj.Et id ex eo reassumit & sequitur Ias.in Auth.quas actiones.ver.puto tamen disputationis gratia, & iterum, ver.tertio limita.C.de sac.san.eccle.

Et id nuncupatim de argumento à contrario sensu, vt scilicet sumi non possit ex causa impulsiua, sed finali tantum, voluerunt Petr.Cyn. Iacob. Butr. Bald. & Sal.in l.conuenticula.C.de episc.& cle.& Anton. in c.publicato.de elec.& in c. cùm apostolica. versicu. item nec à verbis modalibus, de his, quæ fiũt à prælat.sine consen.capit.Domi.in cap.Imperatoris, ver. quicunque.ix.dist. Pau.Cast.in l. qui testamento. §. mulier.ff.de testa.Alexand.& Ias.in l.j.ille, ver.tertiò fallit.& iterum, ver.quintò fallit:hic, iu vj.fallen.ff.de offic.eius cui mand.est iurisdict.Fel.in cap.significasti.ver.itẽ fallit.in verbis causæ impulsiuæ.de for.cõpe.Nico.Euerar.loco à cõtrario sensu.& rursus, ver. dicta regula.

Et huc quoque proximè accedit, quòd id quod suprà diximus in cessante ratione legis, ver.inci.ex quo & illud consequens, correcta ratione legis, legem quoque ipsam correctam censeri, procedit in ratione, siue causa finali, non etiam in impulsiua, vt videre poteris ex Euerardo in illo eodem opere, in loco à ratione legis ampla, siue generali, ad extensionem ipsius legis.ver.primo casu.

Hæc tamen prima limitatio intelligenda est & declaranda, non procedere in rescriptis ad beneficia, in quibus subreptio vitiat, non solùm quando fuit causa inductiua, & finalis rescripti, sed etiam si fuit tantùm causa impulsiua, vt quia Papa aliàs & sine causa concessisset, sed non tam faciliter siue leniter, text. in cap.postulasti, in illis verbis, de leui nõ scribimus, de rescri.vbi & hoc not. Imo.in iiij. no.& Panor.in vlt.not.& Fely.ver.per istum tex.& Philip. Dec.in c. cùm cessante, de appellat. vbi & in hanc sententiam allegat Old.consil.cclvj.Clemens Episcopus.in primo dubio, Euerardus, vbi suprà, versiculo hoc tamẽ limito, vbi & eum textum dicit singu. Qui quidem omnes propemodum id esse dicunt in odium materiæ beneficialis, ad refrænandam, scilicet, ambitionem, arg.c.quamuis, de præben.lib.vj.

Sunt tamen qui eum tex.generaliter intelligunt, non solùm in beneficialibus, sed & in ceteris omnibus gratiosis, & priuilegiis. Et ita eum text. intelligit Pan.in c.constitutus. ver.item nota, quòd non omnia, de religio.domibus. Barb.loquens in materia legitimationis, consil. xlix. clementissimum Deum & patrem.versi.rursus opportunè. libro iiij.vbi & ad hoc illum tex. dicit singularem & meliorem de iure.& rursum consilio lv.clementissimum, & omnipotentem.libro iiij.vbi & illum dicit sing.& expressiorem, quàm qui sit alibi, & Corne.qui item loquitur in legitimatione.cons.ccxlv.licèt aliàs consuluerim, lib.j.vbi etiã dicit singu.& cons.ccxxvij.videtur prima facie.ver.non enim attenditur.lib.ij.vbi etiam dicit illum tex.procedere in gratiosis rescriptis ad lites, & ita allegari per doctor.in c.super literis.de rescri.& idem quoque Cor.consil.xcviij.quanquam videatur.versi.solùm autem videndum.libr.iij. vbi itẽ dicit singu.& Alexan.loquens in remissione banni cons.cxiiij.ponderatis is, quæ narrantur. versic. plus probat text.lib.j.vbi & illum tex.dicit reputari sing. & Franc.Ripa in l.ex facto.numę. 15. de vulgar.& pupil.substitutione.

Nec id quidem abs re, quando aliàs in materia subreptionis æquiparantur literæ beneficiales, & priuilegia, & aliæ literæ gratiosæ.Imo.(vt à multis citatur) in capitulò cùm dilecta. de rescrip. Pan. qui id dicit notandum, in capitu. ad audientiam. le ij.versiculo, mihi tamen non placet.& ibi latè Felin. qui multos alios concordan.adducit.vers.amplia secundo hanc regulam.eodem tit.de rescrip.& idem Felin.in c. super literis.versi.sed caue:quia intentio.eodem quoque titu.

Et si id verũ est (vt certè verum est) nescio quid nobis emolumenti afferret id quod scripsit Bald.in additio.Ioan.And.in c.decet.de reg.iur.libr.vj.& ibi etiã Philip.Fran.qui id dicit not.ver.& dicit hic, quòd in gratiis, & priuilegiis in dubio omnis causa præsumitur impulsiua, vt dicunt nostri in l.ij.§.vltim.ff. de dona.Nam si in hisce gratiis & priuilegiis cessante causa impulsiua cessat effectus æquè, ac cessante causa finali, nihil est quod inquirendum sit an causa sit, siue præsumatur finalis, an impulsiua.

Sunt & denique qui eum tex.in d.c. postulasti. trahunt simpliciter ad rescripta, & inter ceteros Car. Flor. in d.ipso cap.in viij.not.ad hoc dicit eum tex.sing.& mirabilem, & ibi quoque Barb.versi.nota ibi, de leui.& ipse Pan.in cap.ceterùm.versi.ex quo infertur, de rescri.Alexand.in additio.Bar.in l.demonstratio. §.quod autem.in versic.longa differentia.ff. de condi.& demon.& Ias.in l.j.versi.sed pro limitatione.C.

ſi contra iue, vel vtilit. pub vbi & ad hoc allegat Pano. in c. ex quæſtione. ver. ego puto, quod de qualibet, de reſti. ſpol. vbi ipſe hoc idem tenet, non tamen per tex. in d. c. propoſuiſti, ſed per c. ex literis. de dol. & contuma. & c. in noſtra, de reſcrip. & tamen poſteà dicit hoc relinqui arbitrio iudicis, vt dicitur de qualibet ſubreptione in c. ſuper literis, cum ibi not. eodem titu. de reſc. Subdit etiam Iaſ. vbi ſuprà, ad id facere tex. in c. ſi motu proprio. in verbo, modicum, de præb. libr. vj. & in cap. ſi proponente. extrà de reſcrip.

Sed Dec. in d. c. poſtulaſti in iiij. nut. dicit illud conſiderandum, quod ſi, ſublata cauſa impulſiua, trahatur gratia ad alium caſum non expreſſum, id certè verũ eſt, quòd ceſſante ea cauſa impulſiua, quæ limitat gratiam in vno caſu, non haberet locum in alio, per c. ſuſceptum. de reſcriptis lib. vj. ſed ſi, ceſſante cauſa impulſiua remaneret gratia in eodem ſtatu, non videretur (inquit) quòd gratia vitietur propter defectum cauſæ impulſiuę, quia ſufficit quòd Papa quouiſmodo fuiſſet cõceſſurus, vt dicit probari in c. dudum, ibi, nihilominus gratioſè donatemus. eod. tit. de præb. lib. vj. Ideo ſatis eſt, quòd gratia non retraxiſſet Papam à conceſſione. Hæc ille, quem ſequitur Pau. Pariſ. conſi. iiij. deduxi aliàs optimum ius. num. 35. & quamuis. lib. iiij.

Nec obſtat, ait Dec. (vt ad eum redeamus) tex. in d. c. poſtulaſti. quia ibi erat defectus in cauſa finali, nec ibi Papa vllo modo veriſimiliter conceſſiſſet literas pro ſecũdo beneficio, cũ primum erat ſufficiens, vt patet ex illis verbis ibi poſitis, pro habente beneficij competentis ſubſidium, de leui non ſcribimus, id eſt, non ſolemus ſcribere, quin faciamus mẽtionem de primo, & ſic infert Deci. illud ibi, non id probari, ad quod ſolet à noſtris Doctoribus allegari.

Tamen ſi hæc prima declaratio vera ſit, vt veram eſſe exiſtimo, cum eo temperamẽto, vt ſemper ſit locus arbitrio iudicis, vt ſuprà diximus: Tamen eam intellige, vt procedat, ſi cauſa impulſiua iam à principio non fuit reperta eſſe vera, ita enim loquitur tex. in d. capit. poſtulaſti. ſecùs autem ſi à principio ſubeat. ſed poſteà ceſſauit: tunc enim non vitiabitur gratia. vt expreſſim voluit Franc. Ripa, in d. l. ex facto. numero 15. de vulg. & pup. vbi tamen nihil allegat. Sed vide quæ dicam inferiùs in quarta limitat. atq; etiã in xij. limitatione.

Secundò declara hanc primam limitationem, quæ dicit noſtram regulam non habere locum in cauſa impulſiua, vt non procedat, quando ſtatuens aut aliter diſponens non aliàs ſtatuiſſet, aut diſpoſuiſſet, quàm ſi cauſa illa impulſiua locum habuiſſet, vt voluit Bal. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautio. vti illum refert & ſequitur Alexand. in addit. Barto. in l. ij. §. vltim. ſuper verbo, cauſa legis. ff. de don. & Io. Franc. Ozer. in §. ſuprà dicta. numero 19. Inſtitutio. de excuſat. tutor. qui hoc caſu dicit eam cauſam cenſeri non impulſiuam, ſed finalem. Quomodo autem id cognoſcatur, an aliàs ſcilicet fuiſſet, nécne facturus, non video, niſi ex verbis legis ſtatuti & conceſſionis id deprehendi poſſit.

Tertiò declara hanc limitationem: vt licèt ceſſatio cauſæ impulſiuæ non faciat ceſſare effectum: facit tamen vt faciliùs concedatur diſpenſatio, vt ſingulariter not. Pan. in c. magnæ. in vltim. no. de voto, per illum tex. vbi Papa inductus fuit ad concedendam diſpenſationem, & vt tex. ille loquitur, indulgentiam, propter ceſſationem cauſæ impulſiuæ ipſius voti: & id dicit Pan. eſſe not. & menti tenendum. Et hoc idem voluit ipſe Pan. per illum tex. in cap. ex parte tua. de conuer. coniugator. & hoc certè à paucis annotatum eſt.

Ceterùm in hac prima limitatione, hæc nobis ſunt præcipuè obſeruanda, quæ ſcilicet dicatur cauſa finalis, quæ impulſiua: & ſi id non appareat, qualis in eo dubio iudicanda ſit, finalis ne, an impulſiua. De quibus ſunt multæ de hac re ſententiæ, quas hîc ſigillatim ſubiicienius. Accurſ. in l. cùm tale. §. falſam cauſam ff. de condi. & demon. non obſcurè voluit omnem cauſam appoſitam in lege præſumi finalem, veluti ipſi legi cohærentem. & ita illam intelligit, & ſequitur Bald. ibi, aliud dicens eſſe ex eadem gloſſ. cùm apponitur ab homine: & Cyn. in l. j. ff. ſol. mat. & ibi quoque Bald. verſi. item an ceſſatio. Aug. qui eam gloſſ. dicit ſingul. in l. ſciendum. la ij. & ibi Cæpola ff. de ædilit. edict. & Cardi. Flo. & Imol. in c. ex parte, quod eſt penul. vterque ad fi. de cler. coniug. Alexand. & Iacob. à S. Georgio qui dicunt illam gloſſ. ſing in l. vltim. C. de edic. diui Adria. tollen. Philip. Fran. qui & illam dicit ſingu. in c. quoniam. ver. in gloſſ. in verbo, eccleſiaſticum, de immuni. eccleſia. Card. Alexand. in c. vetum. verſ. item vbicunque lex exprimit cauſam, de condi. appoſi. vbi illam gloſſ. dicit notab. Sed tu ſuper intellectu illius gloſſ. vide Barto. in loco citato, inſtà verſicu. incip. ſed audiamus quid de ea re.

At Specu. tit. de diſput. & allegatio. §. poſt hoc autem, ver. vel illud ſtatutum fuit, dicit quòd cauſa finalis eſt, cùm conſtitutio ob fauorem inducta eſt, vt in fauorem condemnati ſtatutum eſt, vt poſſit à grauamine appellare, & hac ceſſante cauſa grauaminis ceſſat lex. capit. cùm ceſſante. de appellatio. & c. magnæ. de voto. Cauſa verò impulſiua eſt cùm in odium alicuius aliquid ſtatuitur, vt propter garrulitatem Calphurniæ ſtatutum eſt, ne mulieres poſtulent. §. ſexum. ff. de poſtulan. & propter fugitiuos & criminoſos ſtatutum eſt, ne clerici, ſine literis dimiſſoriis recipiantur. §. j. & ca. Afros. xcviij diſt. qua cauſa ceſſante, non tamen ceſſat diſpoſitio. Hæc ille, quem ſequitur Feli. in c. poſtulaſti, verſic. per iſtum tex. de reſcrip.

Bald. autem in l. j. §. ſi parendi. ff. de condict. cauſ. dat. refert (inquit) an cauſa ponatur cõditionaliter, an cauſaliter. Si primum, habetur pro cauſa finali. l. à Titio. ff. de verb. obli. & l. demonſtratio. §. quòd autẽ. ff. de conditio. & demon. Si ſecundum, & refert, an per modum cauſę de præterito, an de futuro: ſi primum, iterum refert, an apponatur cauſa à ſciente eam non eſſe veram, & præſumitur impulſiua l. diuortio. ff. de verborum obligatio. & l. Campanus. de ope. liberto. An ab errante, & tunc aut eſt error cauſæ obligationis, & præſumitur finalis: Aut cauſæ non obligationis, quia & ſi cauſa eſſet vera, non reſultaret verum debitum, & tunc præſumitur impulſiua, vt not. in l. damus. ff. de condic. indebit. Et id quidem verum eſt in contractibus. At ſi in vltima voluntate cauſa apponitur, non præſumitur finalis etiam ſi exiſtens vera induceret verum debitum, quia vltima voluntas tendit ad lucrum. l. Aurelius. §. vlt. ff. de liber. lega. & arg. l. hęredem. ff. manda. Et iſtud quoque poſtremum voluit idem Bald. in d. l. iuriſgentiũ. §. ſed cùm nulla. poſt medium. ff. de pac.

Sed in d. §. ſi parendi, poſt ea quę ſuprà ex eo diximus, cõtinuo hęc ſubiungit. Vel dic quod in d. l. Aurelius. §. vlt. non cõſtabat de errore teſtatoris. Si enim conſtaret,

ftaret, non valeret legatum, l. si pater. C. de hæredi. instit. & l. eam quam. C. de fideicom. Et subdit confestim, sed in illis legibus error remouebat affectionē legantis. arg. l. tale pactum. §. vltim. ff. de pact. Sed quòd error obstet, probatur in l. non idcirco. C. de iur. & fact. ignoran. & l. ex his verbis. C. de testa. milit. & quod not. in l. si domus. ff. de leg. j. Et ista est ratio, quare non valet legatum cum effectu, si testator legat ius suum, quod morte ipsius testatoris finitur: quia videtur erranter putasse se posse legare. l. Sticho. ff. de vsufruct. leg. & l. vxor patrui. C. de legat. Et potest ibi esse alia ratio, quia finito iure datoris, finitur ius acceptoris. l. peto. §. prædium. ff. de leg. ij. & l. minor. §. vltim. ff. de petic. & com. rei vend. & l. si quis domum. ff. loca. & c. vltim. extrà ne prælat. vices suas. Si autem causa apponatur per modum causæ de futuro i refert, an insit vni partium tantùm, & præsumitur impulsiua, l. repetendi. C. de condic. ob caus. an vtrique; & rursum refert, an tradeos sciat causam impossibilem: & præsumitur impulsiua. l. ij. ff. eodem titu. de condi. caus. da & arg. l. ab administratione. C. de legat. An verò credat possibilem, & tunc aut causa continet incertum re, & genere, putà species remunerationis, & præsumitur impulsiua, nec ex ea vestitur obligatio. l. quan quam. ff. de condi. caus. da. & argumen. l. salarium. C. manda. & est tunc quædam informis obligatio ad antidora, nec est propriè obligatio: quia nascitur ex causa impulsiua. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de peti. hæred. Nec obstat l. si non fortem. §. libertus. ff. de condic. indeb. quia ibi obligatio ad antidora est firmata ex dispositione legali ad operas reuerentiales. Ideo secùs in aliis operis, videlicet fabrilibus, in quibus non est formata obligatio. Aut causa continet quippiam certum, & tunc aut concernit vtilitatem tradentis, & præsumitur finalis, vt in d. §. si parandi, aut ipsius pietatem, & idem, quia ipsa pietas habetur pro causa immediata & finali. l. si ego. ff. de iure dot. & l. cùm is. §. in ea. ff. de condict. indebit. Aut solius recipientis, & præsumitur impulsiua l. Titio. ff. de condi. & demon. nam tunc videtur potiùs consilium quàm mandatum, argu. l. j. ff. manda. & l. generali. in princ. ff. de vsufr. leg. Aut tertij commodum, & præsumitur finalis. l. Nesennius. ff. de excu. tutu. & l. si tibi homo. ff. de leg. j. & l. si hæres. ff. de condi. ob caus. Sed & vbicunque modus vel forma traditur nudo executori, præsumitur finalis. In conditionibus verò etiam si nullus commodum sentiat, tamen habet vim causæ finalis. l. Mæuius. ff. de condi. & demon. Et paulò infrà subiungit, hæc esse vera, quando causa apponitur ab homine. Si verò causa à lege apponatur, præsumitur causa & ratio, & ipsa mens legis iudicatur, vt not. in l. cùm tale. §. penulti. ff. de condi. & demon. Nisi appareat, quòd sit impulsiua, vt quia causa sit specialis & constitutio generalis, vt in Sen. Macedonia. & similibus.

Nam & in l. senatorem. ff. de senator. illud simpliciter dicit, quòd causa sententiæ semper intelligitur esse diffinitiua, siue finalis, licèt in contractibus & vltimis voluntatibus præsumatur impulsiua, per l. cùm enim. ff. de suspec. tutor. & l. qui eum vno. §. j. ff. de re milit. & d. l. Aurelius. §. vltim. ff. de liber. leg. & nihil prætereà dicit.

Idem in l. damus. ff. de condict. indeb. scribit causam conceptam de præterito esse impulsiuam: de futuro, finalem, verbi gratia, do tibi quia gessisti negotia mea, impulsiua est & cessat repetitio. Si autem do tibi quia hæres, finalis est, & repetitur, causa non secuta. Fallit primùm, quando quis non erat aliàs daturus, quia tunc dicitur causa finalis. l. vltim. ff. de hæred. instit. Item fallit, si quando causa esset vera, importaret verum debitum, tunc enim est finalis, vt in toto illo titu. de condict. indeb. secundum Plac. & Iac. Aren. subiungitque id quod dixerat de futuro, intelligendum esse quando eius impletio respicit commodum tradentis vel tertij: secus si solius recipientis, nam tunc præsumitur impulsiua. l. Titio centum. ff. de condi. & demon. secundum Petr.

Idem Bal. in l. & si post tres, in j. lectura. versic. causa autem. ff. si quis cautio. tradit Iaco. Rauen. fuisse in ea opinione, vt vera causa sit ea, quę est fundamentum, & principium sui effectus. l. ij. §. circa. ff. de exceptio. dol. & d. l. damus. ff. de condict. indebit. in qua quidē causa datur talis regula, quod aut si vera esset, importaret verum debitum, & tūc præsumitur finalis, aliàs impulsiua. Subdit tamen ipse Bald. hanc esse suam opin. quod aut causa profertur à sciente, & non præsumitur finalis, l. sed & si quis. §. vlti. eo. illo tit. si quis cautio. & d. l. si diuortio. de verb. obli. Aut aberrante, & tunc aut est de substantia obligationis, & præsumitur finalis, vt not. in d. §. circa. Aut non est de substantia obligationis, sed facit ad bene esse, vt ipse loquitur, & tunc regulariter præsumitur impulsiua. l. ij. §. vlt. de dona.

Idem in l. j. ver. adde quòd illa causa. ff. solut. matr. dicit eam causam præsumi esse finalem, quæ per se infert in quemlibet effectum inclusum sub dispositione illius: aliàs autem si id non faciat præsumi impulsiuam, per not. in capit. statutum, de hæret. libr. vj. & illum refert & sequitur Corn. consilio xxxv. semper mihi visa fuit dubia. sub litera A. libro iij. & iterum consilio cliij. ardua est. sub litera B. libro iiij. Sed id quidem obscurum est, nisi intelligas secundum ea quæ dicam postea, numero sexagesimosecundo, incip. iterum quòd cùm lex.

Idem in l. cùm tale. §. falsam causam. ff. de condit. & demonstra. sumens occasionem ex gloss. ibi, & rursum in l. generaliter. versicu. sed in dubio. C. de episc. & cleric. dicit quòd causa, quæ inseritur in lege, præsumitur esse finalis, per text. ibi: quæ autem ab homine, impulsiua, per l. j. §. sexum. ff. de postulan. Quod & idem dicit ipse Bald. in d. l. ij. §. vltim. ff. de donat. in id allegans gloss. quam dicit singular. in d. §. falsam. & ipse Bald. in addit. Specul. titu. de disputat. & allegat. aduocat. §. post hoc autem. versicu. vel illud statutum. vbi prætereà allegat d. l. ij. §. vlti. ff. de donat. & l. si is qui animo. ff. de acquir. posses. sed in illo priore loco, scilicet in d. §. falsam. subdit eā solam causam cohærere dispositioni, quæ est finalis, per l. Titio centum. §. ante nuptias. eod. tit. de cond. & demonst. & d. l. vltim. ff. de hæred. insti. dicit autē cohærere, quando non possunt ab inuicem separari, nec vnum esse sine altero.

Ab hac autem Bald. sententia non longè abest quod tradit Old. consilio ccxxiiij. istæ sunt allegationes. versic. prætereà, quando causa, quòd causa apposita à contrahentibus, vel à testatore censetur impulsiua, per d. §. falsam causam. & d. l. ij. §. vltim. de donat. Sed à lege vel principe positam, censeri finalem, per text. quantum ad primum, in l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. & quantum ad secundum, in l. penultim. C. de donat. inter vir. & vxor. quod & post eum reassumit Alb. in d. l. generaliter. C.

ter. C. de episcop. & cleric.

Idem. Bald. in l. si repetendi. versicu. quæro nunquid causa. C. de condit. ob caus. Aut loqueris, inquit, in causa de præterito, & tunc si ea sit huiusmodi, quæ si vera esset, induceret verum debitum, & præsumitur finalis. Aut non id faceret, & præsumitur impulsiua, per l. damus, de condictio. indebit. Aut verò loqueris in causa de futuro, & tunc aut in contractibus, qui habent in se causæ relationem, vt in quatuor contractibus innominatis positis in l. naturalis. ff. de præscript. verb. & tunc causa præsumitur finalis. l. j. in fin. ff. de rer. diuisio. Aut in contractibus, qui non habent in se relationem, vt in contractu donationis, legato, libertate; & tunc in dubio causa præsumitur impulsiua, nisi contineat interesse illius, qui causam apponit. l. ij. §. vltim. ff. de donat. vel nisi sit de essentia actus, id est, vt ea circumscripta, actus non subsisteret. l. sed si maritus. §. vltim. ff. de donatio. inter virum & vxor. vel nisi ex ea augeretur effectus. l. si quis pro redemptione. C. de donatio.

Idem in l. vnica, versicu. item poni possunt in vim. C. quando non petent. part. scribit breuiter causam finalem illam intelligendam esse, qua posita in esse, ponitur quoque in esse voluntas disponentis, &, ea cessante, cessat consensus, per l. vltim. ff. de hæred. instit. subditque confestim causam siue rationem esse duplicem, nam quandam influere effectum, quandam remouere ipsum effectum, id est, obicem, siue obstaculum, & alia quædam subiungit quæ huc non admodum pertinent. Sed & quæ priùs dixerat, multùm obscura sunt.

Idem in l. eam quam. versicu. venio ad not. C. de fideicommiss. dicit, quòd causa finalis ea præsumitur, quæ secundum iuris rationem debet esse finalis, per tex. ibi, & in l. si pater. C. de hæred. institu. vel vt ipse ibi subdit, quæ assignatur à disponente loco finalis causæ, per l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de legat. ij. & no. in d. l. si is, qui animo. ff. de acquiren. possess. Et ita eum sequitur Barb. consilio xxix. sacro scriptum est euangelio. versic. prætereà facit ad prædicta. libro ij. Sed id non minùs obscurum: neque enim declarat quæ causa debet esse finalis secundũ iuris rationem, nec quæ pro tali assignari censeatur, nisi id expressè diceretur.

Idem in l. j. versicu. quæro, quomodo cognoscimus. C. de fal. cau. adiec. lega. scribit eam causam finalem existimari in contractibus, ex cuius radice oritur obligatio, per d. l. damus. ff. de conditio indeb. In legato autem eam dici finalem, quando cessante causa cessat titulus legati, vt in legato pro dote, vel sepultura. l. filio. §. matri suæ. ff. de adimend. lega. & §. sed hoc præsenti, in authent. de sanctiss. episc. Et hoc quidem est multò obscurius.

Idem in l. vnic. versicu. & si tu quæris. C. de confess. dicit, quòd si sit aliquid quod implet vel vestit contractum, tunc ratio præsumitur finalis, per l. cùm enim. ff. de nouat. At si nihil sit quod illum impleat, aut vestiat, præsumitur impulsiua. Et hoc quidem, inquit, vbi est error, sed quando fit ex certa scientia, semper præsumitur impulsiua, per d. l. si diuortio. ff. de verbo. oblig. Nisi tamen in mutuo, & cetera quæ sequuntur, quæ de industria omittimus, veluti nihil ad hunc locum pertinentia.

Idem in cap. quemadmodum. vers. porrò causa finalis, de iureiu. dicit eam causam esse finalem quæ cum ve[illegible]st, imponit ex necessitate impulsiuam liberalitatem, per l. Titio centum, in princip. ff. de condic. & demonstr. Sed & idem consilio ccccxj. & præmitto, quòd istud ius. vers. pone, omnis causa. libro iij. dicit omnem causam esse finalem, & è diuerso impulsiuam, etiam si aliàs finalis esset, si id disponentes voluerint, vt semper aliàs pactum regit contractus. l. j. §. si conuenit. ff. depos. Quod & idem propemodum dicit in l. falsam, statim post princ. ibi, not. quòd etiam. C. si ex fal. instr.

In qua etiam opinione sunt, qui dicunt simpliciter causam dici finalem, cùm disponens non erat aliàs facturus: impulsiuam, cùm erat aliàs facturus. inter quos est Ioan. Moua. in c. cupientes. numero quarto de rescript. libro vj. Collec. in c. post translationem. vers. sed quam causam, de renuntiat. Imol. in ca. post translationem. numero 42. de renuntiat. & alij plurimi. Sed id nobis inutile est, nisi & illud sciamus, quando disponens non erat, vel erat aliàs facturus. Et certè minimè id dubium, cum disponens id expressè declarat, vt dicit Alber. in d. l. generaliter. versic. est etiam quarta. C. de episc. & cler. Aliàs autem si id scire velis, adi Bar. in l. demonstratio. §. quod autem. ff. de condit. & demonstrat.

Sed Cyn. & Salyc. in d. l. generaliter. C. de episcop. & cleric. aliter de hac re loquuntur. Ille enim post Petr. in ij. quæstio. dicit breuiter causam finalem esse propter quam immediatè aliquid conceditur: impulsiuam, quæ occasionem remotam præstat: quod admodum obscurum est, nisi referas ad id, quod dicemus inferius in xiij. limit. versi. sunt & qui dicunt. & in xx. limita. post princip. Salycet. autem ibi, antè fin. dicit, quòd si ad actus validitatem est necessaria causæ expressio, præsumitur causa finalis, per d. l. sed & si mors. §. vltim. cum l. sequen. ff. de donat. inter vir. & vxor. & l. quod adipiscendæ eodem titu. Aliàs impulsiua per d. l. Titio. in prin. ff. de cond. & demõ. Sed & id Oedipo indiget.

Idem Cy. in l. si quis pro redẽptione. C. de don. aut causa, inquit, continet aliquid fauorabile, vel pium, & præsumitur finalis. l. si ego, in princip. ff. de iure dot. aut nihil tale, & tunc aut interest alterius quàm donatarij, & præsumitur finalis. l. si tibi legatum. ff. de leg. iij. Aut nõ interest nisi eiusdem donatarij, & præsumitur impulsiua. l. ij. §. vlt. & l. seq. ff. de dona. Ipse quoque Saly. in l. conuenticula. vers. sed tunc quæro. C. de episc. & cler. dicit quòd ea causa censetur finalis, cuius sensus non est contrarius iuri communi. Aliàs impulsiua, & dubitationis causa tantùm adiecta. l. si quis patrem. C. de condi. insert.

Verùm idem Salyc. latiùs prosecutus est in l. si pecuniam. in princ. versic. nunc ad declarationem. ff. de condict. ob caus. Si, inquit, causa apposita concernit præteritum, & tunc dicendum est, vt not. doct. in l. si damus. ff. de condict. indebi. Si futurum, tunc aut exprimitur per modum conditionis, & dicitur finalis. l. ij. §. vltim. ff. de donat. & not. gloss. vltim. in l. si militem. C. de cond. ob cau. nisi in quibusdam casibus not. in l. j. C. de instit. & substit. Aut exprimitur in vim modi, & tunc aut causa respicit commodum dantis, & dicitur finalis. l. Titio. in princ. & l. quibus diebus. §. vltim. ff. de cond. & demon. Et ideo in quatuor contractibus innominatis mutuam correlationem habentibus, causa finalis iudicatur. l. j. ad fi. ff. de rer. permut. & l. naturalis. §. j. ff. de præscript. verb. Et idem si commodum tertij concernit. l. proximè allegata. & l. liberto. §. Lucius. ff. de annuis leg. & l. si tibi putè. ff. de leg. iij. Aut commodum recipien

e'pientis tantum, & tunc sut expressio illius causæ requiritur necessariò ad substantiam actus qui geritur, & iudicatur finalis. l. sed si mors. in fin. & l. seq. & l quod adipiscendæ. ff. de don. inter vir. & vxo. Aut non est necessaria, & tunc iudicatur impulsiua. l. iij. §. si quis quas., ver. quanquam. ff. de cond. cau. da. & d. l. Titio. j. respon. ff. de cond. & demonst. nisi si causa ob quam datur, est fauorabilis & pia, tunc enim præsumitur finalis. l. si quis pro redemptione. C. de don. & l si ego. ff. de iure dotium. Hæc ille.

Sed audiamus quid de ea re dicunt Barto. Imo. & Romã. in d. l. ij. §. vlt. ff. de dona. Ille primùm dicit, quòd vbicunque datur ob causam fauorabilem vel piam, causa finalis præsumitur, vt si quis tibi donat vt nubas, vel vt redimas captiuos, per l. si ego. in princ. ff. de iu. dot. & l, si quis pro redemptione. C. de don. Postea autem dicit, quòd est conditio, modus, & causa & quòd hæc tria assumuntur vt causa in hac materia. Aut igitur causa apponitur per modum conditionis, & tunc haud dubiè illa conditio est causa finalis, & illa cessante, cessat dispositio. l. cedere diem. de verbo. signifi. & l. qui hæredi. in fi. ff. de cond. & demonst. fallit in casibus not. in l. j. C. de institu. & subst. & per gloss. & Cy. atque etiam Dyn. in c. imputari. de reg. iur. libro vj. & in l. testamento. ff. de cond. & demonst. Quandoque causa sumitur pro modo, vt in toto tit. de condict. ob caus. & in omnibus contractibus innominatis, do vt facias, & ceteris. Et aut modus iste siue causa respicit vtilitatem alterius, quàm eius cui datur, vt do tibi centum, vt emas fundum Titio, tunc præsumitur finalis. d. l. Titio. in fin. de cond. & demonst. & l. quibus diebus. in fi. eodem tit. & l. si tibi purè. ff. de leg iij. Quandoque respicit commodum eius, cui datur, & tunc aut ad substantiam actus requiritur causa de necessitate, & tunc præsumitur finalis. d. l. sed si mors. §. vltim. cum l. seq. ff. de don. inter vir. & vxor. Quandoque necessariò non requiritur, & tunc impulsiua præsumitur, per l. Titio centum. in ij. respon. de cond. & demonstr. nisi ille modus respiciat causam fauorabilem, per iura suprà, in prin. allegata. Et subiungit, quòd cùm quæritur, an cessante illa causa finali cesset effectus. Et in vltimis voluntatibus, inquit, si illa causa per modum modi adiecta cessat casu fortuito, repeti non potest. l. si fundum per fideicommissum. §. j. ff. de leg. j. In contractibus autem cessante causa datur repetitio, per d. §. vltim. & in toto tit. de cond. ob cau. Tertiò, inquit, sumitur causa propriè de præterito, vt d. l. damus de cond. indeb. & l. si ita legatum. in fine. ff. de cond. & demonst. & tunc est quædam causa legis, & præsumitur finalis. l. cùm tale. §. falsam. ff. eod. tit. nisi aliud expressè repetiatur. l. j. §. sexum. ff. de postul. Et ita, inquit, dicitur cõmuniter, sed verum est, quòd gloss. in d. §. falsam. non loquitur de causa, sed de ratione legis, quæ si habet locum, habet etiam locum obseruantia ipsius legis, & de futuro est. l. cùm mulier. ff. sol. mat. Causa autem propriè est de præterito, quæ etiam si vera non sit, non vitiatur dispositio, per d. §. sexum. quia illa impulsiua est. Hæc ille.

Imol. autem & Rn. in d. l. ij. §. vltim. se omnino referunt ad Bart. sed illud addunt ad id, quod dixerat causam præsumi finalem in his, quæ cõditionaliter proferuntur, vt procedat siue loquamur in contractu. l. j. ff. de donat. Siue in legato. §. longè magis. Insti. de leg. & l. qui hæredi. ff. de condi. & demonst. Siue in legibus, & statutis, per not. à Cy. in l. cõuenticula. C. de episc. & cler. & ab omnibus in l. generaliter. eo. titu. Nisi vt subdit Imo. aliud appareat expressè, vel ex coniecturis: quia sic intelligendo resultaret paruus, vel obscurus, vel rei contrarius intellectus. l. ij. cum ibi not. C. de condit. insert.

Idem Bart. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum absentia, ad fi. dicit, quòd cùm lex est declaratiua, eius finalis ratio colligi potest ex lege antiqua, quam hæc declarat, vt patet ex omnibus ferè legibus Iurisconsultorum, & maximè ex l. sed & si lege. §. item si rem. ff. de peti. hæred. & l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obliga. & illa, inquit, propriè dicitur ratio. Si verò est lex noui iuris inductiua, tunc ratio illius ex eadem colligitur, si sit expressa, vel ex præfatione eiusdem, vt in d. extrauag. & in l. vltim. ff. de hæred. inst. & l. j. ff. ad Sen. Maced. Et ista magis propriè appellatur causa finalis, quàm ratio. l. cum pater. §. dulcissimis ff. de leg. j. & illis libertis. ff. de cond. & demon. & l. adigere. §. quamuis. de iure patr. Et, hac cessante, cessat lex, vt dd. ll. vbi verò ratio non apparet, debemus stare proprię significationi verborum. l. j. §. si is qui nauem ff. de exercit. actio.

Hæc Barto. cui Imo. in d. l. ij. §. vltim, vers. item adde circa id, & ibi quoque post eum Rom. ver. & potest dubitari. ff. de donat. addunt, quòd hoc vltimo casu, cũ scilicet non apparet de ratione, recurrendum est ad rationem naturalem. arg. c. quia ratio. de præben. c. consuetudo. dist. j & §. sed naturalia. Instit. de iure nat gent. & ciuil. Et idem voluit ipse Imol. in c. post translationem. nume. 50. de renunt. Pan. in c. suggestum. in ij. not. de appellat. Iacob. à S. Georg in l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollen. vbi expressè dicit, quòd hæc ratio naturalis præsumitur esse finalis, & vide quæ dicam infrà, in hac eadem limitatione. versic. incip. quintum, quòd ratio.

Nec omittemus quid de ea rescripsit Pao. Cast. consil. cccxiiij. super eo quòd quæritur facit dubium, in j. dub. ibi, nec obstat, lib. j. quòd causa, quæ mouet legislatorem ex parte ante, id est, quę illum impulit ad sic statuẽdum, vt fuit improbitas illius Calphurniæ, aut (vt alij legunt) Afaniæ: & illa quidem, nisi sit in lege expressa, non dicitur finalis, sed impulsiua. l. j. §. sexum. ff. de posthlaudo. Causa autem propter quam mouetur legislator ex parte post, id est, propter cuius finem & effectum fit, vt fuit in illo casu verecundia sexus muliebris in edicto Pretoris: & illa censetur finalis, qualitercũque possit apparere de ea etiã si non fuerit expressa.

Alij autem dicunt, eam causam esse finalem, quæ cohęret dispositioni, alias impulsiuam, per gloss. in l. demonstratio. §. quod autem. & Barto. in iij. quęstio. & alibi sępe in eo. §. ff. de cond. & demonst. Et id quoque expressè voluit Sal. in l. j. ad fin. C. de sal. cau. adiec. leg. & Soc. consil. clix. hoc exordio, in pręsenti consultationis. vers. cõfirmantur etiam prędicta. lib. ij. Quãdo autem causa dicatur cohęrere dispositioni, vel non, declarat Salyce. in d. l. j & ibi quoque ante eum Bart. & idem Bar. in d. §. quod autem. vers. tertio modo. & Imo. in l. vlt. vers. aduerte tamẽ. ff de hęred. inst. Ang. Aret. in §. quis. Instit. quib. mod. testa. infir. vti apud illos videre poteris.

Io. Monach. ante illos in c. vltim. in verb. cessante, & ibi post eum Ioan. And. in eodem verb. de hæret. lib. vj. dicunt, quòd in dubio pręsumitur causa impulsiua, per l. sed si mors. ff. de don. inter vir. & vxo nisi factum esset indifferens ad impressionem huius, vel illius causę, vt tunc in dubio donans videatur potiùs dirigere in quem vsum cõuertat donatarius rem donatam,

natam,quàm vt necessitatem ei imponat, aliàs non daturus,vt in l.ij.§.vlt.ff.de donat. Sed vbi factum nõ est indifferens,ſed limitatum ad vnum extremũ per ius ſcriptum,vt in d.c.vlt.de hære.cauſa ceſſante quę fuit cauſa iuris communis mutandi,ceſſat ius ſpeciale, & reditur ad ius Commune,cùm ſpeciale tollens ius Cõmuné ſit ſublatum. Et idem voluit Collecta. in c.cùm ceſſante,in princ.de appellat.

Sunt & qui ſimpliciter dicunt cauſam impulſiuam præſumi,& non finalem, in quibus eſt Accurſ. noſter in d.l.ij.§.vltim.in gloſſ.vltim.per d.l.ſed ſi mors §.vlti. ff.de dona.inter vir. & vxo.& l.ſi Titio. in j. reſpon. & §.ſed cum ante nuptias,circa fin.ff.de cond.& demonſt.& d.l.ſi mulier.C.de iure dot. Niſi aliter fuerit expreſſum,per d.l.ſi quis pro redemptione.§. vlt. ibi,nulla eis licentia danda.C.de don.& gloſſ. Dy.& Philip.Franc.in c.decet, de reg.iu.lib.vj.vbi ad hoc præterea allegant d.l.cum tale.§. falſam, cauſam. ff. de condi. & demonſt. Iac. Aret. pront illum refert Cyn.in l.j.in iij.oppo.C. quæ ſit lon.conſuet.& Collect.in ca.poſt tranſlationem.verſi.ſed quid ſi dubitatur.& ibi Card. Flo.in §.cæterùm.verſic. quæro in eo quod ſuprà.de renunt. vbi hanc dicit eſſe Communem opin.Pan.Caſt.in l.vltim.ff.de cond.cau.da. Ang. Aret.in §.illis autem. Inſtit.de teſta. milit.vbi dicit illam gloſſ.ſuprà allegatam ad hoc eſſe ſing.inſértque ex ea,quòd in dubio ceſſante cauſa non ceſſat effectus,& quòd qui vult dicere eam ceſſare,ceſſatione cauſæ, debet probare eam fuiſſe finalem:& ibi quoque Io.Franc.Ozcrius,& Soc.qui idem dicit pro certo,ad fin.lib.iij.

Sunt qui contrà conſtanter affirmẽt, in dubio cauſam eſſe,& dici finalem,& inter eos Ioan.Andr. in capit. poſt tranſlationem, de renunt. hac ratione motus, quia propria ſignificatio huius verbi, cauſam, denotat cauſam finalem. Impulſiua autem cauſa non eſt, ſed occaſio,per not.in c.ſolitæ,de maior.& obed.& ita dicit vidiſſe ſe id in iudiciis defendi. Sed hæc ratio nõ placuit Imol.Ro.in d.l.ij.§.vltim. illi quidem, verſ.item adde ei,quia dicit:huic,verſ.quod ad ſecũdum.ff.de donat.vti apud eos videre poteris.

Sunt item qui in ea ſententia ſunt,vt ſi cauſa ſit expreſſa in diſpoſitione,ea ſemper præſumitur eſſe finalis, ita enim voluit Soci.conſ.lxxxiij,cuius initium eſt, pro certo tex eſt.ver.ſed alia ſit difficultas.lib.iij.per l.iij.& ibi not.ff.de hæred.inſtit. Sed tu hîc vide quæ dicam inferiùs in xxj.limitatio.

Nec deſunt qui hoc dicunt inſpiciendam eſſe qualitatem perſonarum,vt ſecundum eam indicemus cauſam eſſe finalem,aut impulſiuam,id eſt, vt præſumatur quis fuiſſe aut non fuiſſe facturus,ſecundum Bal. in l.cùm veterani,in j.no.per eum tex.C.de don.ante nup & deinde in vlt.not.ex eo quoque not.ex qualitate perſonarum aliquid præſumi.& ſequitur Math.Affl.in c.j.num.103. titu. ex quib. cauſ. feud. amit. Id quod certè propè perpetuum eſt in omni materia,vt ſcilicet,ex qualitate perſonarũ diſpoſitiones quaſlibet metiamur,vt videre licet ex l.plenũ.§.equitij.ff.de vſu & habita.& ibi concord.

Ex illis autẽ,quæ ſuprà diximus,multa colligi poſſunt. Primum, quòd cum cauſa tendit ad commodum ſolius accipientis, ea cauſa præſumitur impulſiua. Si ad commodum concedentis vel alterius tertij finalis,quod & præter eos quos in id ſparſim citauimus, voluerunt glo.Bar.Bal.qui eam gloſſ.dicit no. Ang. & Sal.in d.l.ſi mulier,per eum tex.C.de iu.dot.& gl. in l.iij.§.ſi quis quaſi.ff.de cond.cau.da.Cy.poſt Pet. in d.l.generaliter,in fi.& ibi quoque Alb.ver.in contrarium videtur.& Saly c.C.de epiſc.& cler. Collect. in d.c.poſt tranſlationem.verſ.ſed quid ſi dubitatur. & ibi Ant.verſ.an autem in dubio,de renunt. Bart.in l.ſi fundum per fideicommiſſum.§.Iulianus ff.de lega.j. Albe.in l.vlt.C.de rer.permu.& in d.l.ſi quis pro redẽptione.C.de don.Bal.in l.ij.§.vlt.ff. eo.tit. Ang. Raph. Cu.& Pau. Caſt.in l.ij.§. vlt.ff. de don. Idem Ang.in l.ſciendum,la ij.& ibi Cæp.ff. de ædil.edic. & ipſe Ang.conſilio cxxiij.Iulus.verſ.& pro hac parte. verſ.an ergo defectus. Imo.conſi.xxxij.in caſu præmiſſo.ver.in contrariũ videtur.Pau.Ca.conſ.ccxiiij. ego Paulus,poſt med.lib.j.Alexan.in l.vlti.verſi. aliã etiam aſſignat.ff.de cond.ob cau. Soc.conſ.lj. quoniam in præſenti.verſ.comprobatur,nam principalis intentio.lib.ij.& conſil.lxxxiij.pro certo.nume.7. lib.iij. Car. Alexan.in c.verum.verſ.cauſa autem duplex eſt,de condit.appoſ. Iaſ.in l.ſi pecuniam.verſ.regula eſt.ff.de condict.ob cauſ.& Hieron.Grat.conſil. lxxij.in præſenti cauſa.

Et neminem vnum hactenus reperi,qui contrariũ diceret,præter Bal.quantum ad id,quod de cõmodo alterius tertij pertinet,diximus. Nãque is conſ.cccxl. præmitto,quòd iſtud ius,poſt princ. lib.iij. concordat cum aliis,in cauſis,quæ pertinent ad commodũ accipientis & concedentis. Sed in iis,quæ pertinẽt ad commodum tertij, dicit eas ſibi videri impulſiuas,niſi is tertius eſſet huiuſmodi,cui ſtipulari poſſemus,aut paciſci,cùm ex iis non ſurgat obligatio, ac ne exceptio quidem. Et ſic non ſurgit ius,neque neceſſitas implendi. l. donationes in concubinam. §. ſpecies.ff.de donat. Et ego vt facilè abirem in ſententiam Bald.ita ſcilicet, vt illi tertio non competeret actio aduerſus illum, qui accepit, vt ei traderet. Sic etiam fateri oportere actionem concedenti in eam cauſam, vt illi alteri traderet ad repetitionem eius rei cauſa non completa, probatur legibus ſuprà allegatis,

Sed quæri poteſt,quid ſi cauſa ad nullius vtilitatem reſpicit,veluti ſi nauis venerit ex Aſia,an tunc præſumatur finalis,an impulſiua:& id quidem à nemine tactum comperi,præterquam à Bald.in d.l.ij.§.vlti.in fi.ff.de don.vbi dicit præſumi impulſiuam,auctoritate glo. quam dicit not.in l.j.in prin.verb.ſecutum.eod.titu. & ſubiungit facere l.ſi ego.ff.de iure dot. Ex illa autem gloſſ. Imo.ibi not.quòd conditio adiecta donationi,quę non reſpicit commodum,vel affectionem donantis,ſed quandam facti contingentiam, non facit,quo minus donatio dicatur eſſe propria.

Quod autem dictum eſt de cauſa reſpiciente commodum accipientis,pro impulſiua habeatur,quibuſdã modis intelligẽdum eſt, vt etiam ex ſuprà dictis videre licet. Primò, niſi ea cauſa reſpiciens commodũ ipſius accipientis neceſſariò requiratur, tunc enim ſemper cauſa finalis præſumitur, ad cuiuſcunque cõmodum reſpiciat,per d. l. ſed ſi mors.§.vltim.cum l. ſeq.de don.inter vir.& vxor.& nemo in hoc contradicit.

Secũdo modo intellige etiã ex iam dictis, niſi ſit fauore dotis,aut alterius piæ cauſæ & fauorabilis,tũc enim ſemper pro finali erit accipienda,Cy.in d. l.generaliter.& ibi Alb.& Sal. paulò ante fi.& omnes qui de ea locuti ſunt.C. de epiſ.& cler. Collec.in d. c. poſt tranſlationem,verſ.ſed quid ſi dubitatur,& ibi Ant. verſ.an autem in dubio,de renunt.Raph.Cu.in d.l.ij. §.vlt.& ibi quoque Pau.caſt.in iiij.caſu.ff.de dona.

Nam & aliàs ſemper in omni materia,fauore piæ cauſæ,præſu

sæ, præsumitur finalis causa l. cum is. § mulier. ff. de cond. inde. & voluit Bal. in l. dictam legem. vers. ego dixi. C. de cond. ob caus. Alex. in addit. Bart. in d. l. 2. §. vlti. de donat. & Carol. Rui. cons. 137. verbis vtriusque testamenti. num. 10. lib. 2.

Hæc autem intelligo, vt scilicet præsumamus causam finalem, si sit fauor, & commodum piæ causæ, vt talis præsumatur. Quòd si è diuerso id tenderet ad odium, & incommodum ipsius piæ causæ, tunc contrà præsumeremus non esse finalem, vt si agatur de reuocatione donationis factæ ecclesiæ, ob defectum causæ: nam tunc non præsumeremus eam causam fuisse finalé, cùm id tenderet ad præiudicium piæ causæ, per tex. in c. verùm. & ibi Panor. qui illum in id sing. dicit. vers. si autem modus, de cond. appos. Ad quod facit illa regula, quod fauore alicuius introductum est, non debet in eius odium retorqueri. l. quod fauore. C. de legib. cum simil. & alia, quæ introducta ad vnum effectum, non debent contrarium operari.

Tertiò intellige vt procedat, nisi commodum reipubl. sit coniunctum cum commodo accipientis, vt si donem mulieri vt nubat, interest enim reipub. ne ea indotata sit. l. j. ff. sol. matr. vel si alicui donem, vt reficiat domum suam: nam reipub. interest domos reparari, ne vrbs ruinis deformetur. l. singularum. C. de ædifi. priua. tunc enim causa præsumitur finalis, & repeti potest, quod in eam causam datum, nisi causa impleatur. Alb. in d. l. generaliter. vers. circa hoc tantum. C. de epis. & cler. ad hoc referens d. l. si quis pro redemptione, circa fi. C. de don. & d. l. si ego, de iure dot. quamuis alij vbique, & ipsemet, vt alibi diximus, id tribuant fauori piæ causæ. Sed vtrunque, scilicet causam piæ causæ, & reipub. in hoc æquiparat Aegid. Bellam. in d. c. & si Christus. vers. si dubitatur, de iureiuran. & Imo. in d. l. 2. §. vlti. statim post princip. ff. de don. & alij multi. Quanquam & hoc spectat ad id quod suprà diximus de causa respiciente commodum alterius, quàm accipientis.

Secundum quod ex supradictis colligi potest, quòd causa finalis præsumitur ex dispositione conditionali, quod & vltra alius multos, quos suprà citauimus, voluerunt Barto. in l. demonstratio. §. quod autem. vers. tertio modo, per eum text. ff. de condit. & demonst. Aegid. Bella. in c. post translationem. ver. de conditione. de renun. Saly. & Lud. Bolog. in d. l. damus. ff. de condi. indeb. Raph. Co. in d. l. 2. §. vltim. circa med. & ibi Paul. Cast. vers. secundus casus. ff. de donat. Iac. à S. Georg in l. vlti. C. de edic. diui Adria. tollen. & Io. Fran. Ozer. in §. supradicta. nu. 7. Instit. de milit. testamen.

Et nemo repugnat, Nam conditio formam inducit & solennitatem non leuem. Bal. in auth. matri & auiæ. ver. quidam tamen dicunt. C. quando mul. tute. offi. Alexan. in l. 2. §. vlt. vers. passus non est. & ibi quoque Franc. Are. vers. secundò principaliter. & Ias. vers. limita istam regulam. ff. de vulg. & pup. substit. vbi ex eo dicunt non leue esse quod per conditionem profertur, cum aliis concord. ibi ab illis adductis, & à me numerosiùs in tract. Retrac. tit. 2. §. 2. gl. 1. num. 3. inci. & eò quidem magis. Idcirco ea est de substãtia probationis, vt dicit ipse Bal. cons. 122. vtrum dictus processus. vers. allegatur tertiò. lib. 3. & debet seruari in forma specifica. l. Mænius. & ibi Bar. in princi. & l. qui hæredi. ff. de condi. & demonst. & Doct. vbique.

Tertium, quòd cùm lex, vel dispositio est generalior ratione siue causa, ea causa censetur esse impulsiua, & non finalis, quod & præter eos, quos etiam suprà citauimus, voluit Io. And. in c. quoniam, in verbo, dominorum, & ibi Domi. vers. quod si aliquis. & iterũ, vers. secundò nota vnum modum. & Phili. Fran. paulò post med. de immun. eccles. lib. 6. Bal. in d. l. generaliter. ver. sed in dubio. & ibi quoque Alb. vers. si autem cessar. C. de episc. & cler. & idem Bald. in d. l. de quibus. vers. quoad sextum. ff. de legib. Ant. in cle. 1. de elec. Cor. consil. cccv. semper mihi visa fuit. vers. & illæ subductiones. libro 3. & consilio 88. licet in primò. versicu. & quando ratio. lib. 1. & consilio 177. circa quod est primò videndum. versicu. nec obstat quod in contrarium. lib. 4. Fely. in c. cum nuntius de testib. Ias. in authen. quas actiones. vers. puto tamen gratia. C. de sacrosanct. eccles. Nic. Euerar. in loco à cessatione rationis, in fin. Chasse. consi. lv. stante consuetudine. num. 3. & seq. & ad hoc ipse Cor. vbique allegat glo. in l. vlt. ff. de offic. procur. Cæsar. & in l. 1. ff. de except.

Sed aduerte, nam id ex diametro pugnare videtur aduersus id, quod diximus in cessante ratione legis, vers. incip. proptereáque dispositio, & sequentib. videlicet, quòd dispositio quantumlibet generalis restringitur per rationem specialem. Nisi dicas ad tollendam huiusmodi contrarietatem, quòd illud intelligitur de ratione legis, vel dispositionis propriè sumpta, quæ restringit ac limitat dispositionem generalem. Hic autem loquimur de causa differente à ratione propriè sumpta, vt etiã diximus suprà post prin. huius operis, & secundum ea quæ scribit Bart. loquens de hac materia in l. 2. §. vlt. ver. tertio sumitur. ff. de donat. & in l. demonstratio. §. quod autem. in 8. q. ff. de cond. & demonst.

Quartum, quòd causa quæ ex procemio, siue præfatione sumitur præsumitur finalis: & id præter eos, quos suprà in id adduximus, voluerunt Bar. Bald. Ang. & Imo. non semel in l. vlt. per tex. ibi iuncta gl. in verb. modus, in fi. de hære. insti. & id dicit ipse Bal. in 2. no. notatu dignum, nec aliam esse legem, quæ id ita bene probat: & iterum ipse Bal. ibi, in 1. oppos. & idem Bald. in procem. C. §. quibus, qui est vltim. in 1. not. & in l. vt liberis, in 1. no. per illum tex. C. de collat. & in l. nostram. vers. tu dic. C. de testam. & in l. 1. ff. de orig. in. & cons. ccl. in quæstione domini Milani. vers. item procemium. lib. 1. Car. Fl. & Imo. in c. ex parte, quod est pen. vterque ad fi. de cler. coniug. Ro. cons. clxxx. si admittimus. vers. præmissis tamen non refragantibus. Alex. cons. cxix. viso processu causæ. vers. circa secundum. lib. v. Ange. Aret. in §. sed & si quis. ver. in glo. expressum. Instit. quib. mod. testa. infir. Philip. Fran. in c. quoniam, post med. de immun. eccl. lib. 6. Soc. cons. 67. incipien. consiliis, & cap. visis inuestituris. vers. secundò probatur, & iterum vers. tertiò si dicta conclusio. li. 1. quod consilium repetitur cõs. 165. lib. 2. & idem Soc. cons. 159. in præsenti consultatione præmittens aliqua. vers. quartò & vltimò. lib. 2. & cons. 273. in præsenti consultatione considerata. ver. præterea dico, quòd ex quo. d. lib. 2. Iac. à S. Georg. in l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollen. Fran. Curt. Sen. cons. 39. visis & diligenter. Dec. consil. 379. requisitus pro consilio. versic. & vlteriùs ista conclusio. Ioann. Franc. Ozer. in §. præterea. num. 10. Instit. de milit. testa. Marian. Soc. Iun. cons. 21. circa propositam quæstionem. lib. 1.

Et huc quoque spectant alij tex. probantes mentem, & voluntatem disponentiũ ex procemio maximè colligi, scilicet l. item quia. §. vlt. ff. de pac. & l. cum hi, in princip. & ibi Bart. vers. item not. ex isto verbo, &

iterum in §.eam tranſactionem.& ibi quoque Ray. ff.de tranſact.& l.regula.§.ſi quis,& ibi quoque Bart.& Bald.ff.de reg.iu.& l.Titia.§.idem reſpondit.ff.de verbo.oblig.& l.1.& ibi Barto.ff. ad Senat.Maced.& l.cum pater.§.dulciſſimis.ff.de legat. 2. & in cap. ex multa.§.ſecundò quæſiuiſti,ibi,verum ſi ad ſuperiora,& ibi Pan.in 4.not.de voto.& ca.vbi periculum,& ibi Ioan.And.ne cler.vel monach.lib. 6. Barto.in l.eum qui certarum.ff.de verb.oblig.& in proœmio C.verſic.oppono & videtur.& ibi Bald.in §. vlt.in 1. not.& idem Bart.in l.ambitioſa.verſi.viſis & examinatis.ff.de decre.ab ord.facien.Imo. in d.l. vlt.ff.de hæred.inſt.Rom.conſ.16.viſo rhemate.vbi ex hoc dicit,& probat ſigillatim ex ſtatuti præfatione,diſpoſitionem conſtringi,extendi, & declarari.& conſil. xc.viſo themate quæſtionis.verſic.his tamen non refragantibus.Pan.conſilio 93.ſtatuto ciuitatis Groſſetanæ.verſic.ſecundò videtur.lib.1. Alexand.conſi. 7.viſis,& diligenter animaduerſis.verſi. verba enim appoſita,libro 2. & conſil. 55.quoniam cauſa,poſt princip.lib.5.

Sed illud tamen quod diximus, ex præfatione præſumi cauſam finalem,intelligit Barb.ad Pan. in c.poſt tranſlationem,de renunt.vt id quidem non ſit ex natura præfationis,vt eam vim obtineat,ſed ex natura cauſæ expreſſæ in ipſa præfatione. Si enim in ea exprimeretur cauſa,quæ haud dubiè ſua ipſius natura eſſet impulſiua,non fieret,nec præſumeretur eſſe finalis,vti dicit voluiſſe Bar.in extraua.ad reprimendum,in verbo,nec ex eorum abſentia, vbi tamen id non dicit,ſed ſimpliciter cauſam ſumptam ex præfatione præſumi finalem,quod certè verum eſt,niſi natura ipſius cauſæ repugnaret.

Quintum,quòd ratio naturalis etiam non expreſſa in lege,vel alia diſpoſitione,facit præſumi eam eſſe finalem,vt ex Bar.& aliis diximus ſuprà hac limi.ver. hæc Bar.cui Imo.Quibus adde tex.in l.cum ratio,in prin.ff.de bon.damn.qui dicit naturalem rationem eſſe legem quandam tacitam,& in l.vni. §.in primo, ibi,naturali ratione ſubnixum.C.de cad. tollen. Ex quo Bal.ibi,in prin.no.ea quæ ſunt naturali ratione ſubnixa,debent intacta & illibata perpetuò cuſtodiri:& ideo,inquit, ad naturalem rationem eſt recurrendum,quæ optimus eſt legis clypeus.Fel.in c. tua nos.ver.& ad iſta,de iureiur.& Mat.Affl. in ca.1. nu.25.tit.qui ſucceſ.teneant.

Et videmus etiam aliàs Iuriſconſultos ſuis legibus innixi ratione naturali.l.1.§.ſi id quod. ff.de actioni.& oblig.ibi,palam eſt naturali ratione inutilem eſſe,& in l.itaque,in princ.ff.ad leg.Aquil.& in l.ſi à patre. §.vlt.ff.de peti.hæred.& in l.2.§.1.ff.de vſufru.earum rer.quæ vſu conſumun.& l.ſi quis à liberis.§.ſi vel parens.ff.de liber.agnoſcend.& §.1.Inſtit.de nupt.& §. conſtituitur.Inſti.de vſufruct.

Vti & naturali quoque æquitate,vt paret ex l.1.in prin. ff de pact.vbi glo.declarat,& l.1.in prin. ff.de mino. & l.1.in prin.ff.de leg.præſt,quod & ſæpè faciunt noſtri doct.preſertim Bal.vt videre poteris apud eum, in l.reſcripta,paulò ante fin C.de preci.imp. offe.& in l.1.quam vnam legit.C. ſi aduerſ.delic. & in auth. niſi rogati.verſ.hac ratione determinatur. C. ad Sena.Tre.& in ca.j.§.hoc quod nos. in verb. pro bono pacis,tit.de pace Conſtan. Quod non longè diſtat à ratione ipſa naturali,vt dicemus poſteà:nam & rationem ſimpliciter pro æquitate naturali intelligit glo.in ca.1.§. denique.tit.quæ fuit prima cau. benef. amitten.

Súntque & aliæ multę leges,quæ naturam pro vnico ac ſolido teſtimonio,& ratione adferunt,vt l.ſi ſi o porte tem.§.libertus.poſt prin.& iterum in fi.& vtrobiq; glo.in verb.natura.ff.de cond.indeb.& l.nam & hoc natura,eod.tit.& l.naturalis.in princip.ibi naturalis eſt,eo.quoque tit.neque enim ibi naturalis dicitur condictio ea ratione,quam dicit glo.ibi.ſed quia natura id æquum erat,vt dicitur in d.l.nam & hoc natura,& pręterea adduci poteſt,l.adoptio.ff.de adop. vbi adoptio in his tantum perſonis locum habet,in quibus etiam natura poteſt habere. Cuius legis auctoritate atque etiam §.minorem.Inſt. eod. Docto. ſępe illud aſſumunt legem atque artem imitari naturam.& inter cęteros Bar.in l.ſi is, qui pro emptore.verſ.eius quod eſt impoſſibile.ff.de vſucap. Sed & eius quoque l.teſtimonio.Ange. conſ. x.ſanctiſſima. verſ.fatetur fiſcus,dicit naturā legis eſſe pædagogā.

Et per eum quoque §.minorem.tradit Bald. in l. quoties,quę eſt vlt.poſt princip. C. de ſuis & legit.virtutem legis in naturali ratione cōſiſtere. Legem enim ſeſe ſpeculari in natura,& illū refert,& ſequitur Fel. in c.tua nos,vbi ſuprà,de iureiur. Cicero autem lib. 3.Offic.ſcribit naturam eſſe legis fontem, hoc diſticho aliquando luſimus.

> Eſt legis natura parens,eadémque magiſtra,
> Si neſcis,legito hęc,continuóque ſcies.

Sed in eandem ſententiam faciunt alię leges, videlicet l.3.§.ex contrario ibi,cōtra naturam.ff. de acq. poſ. vbi Fran.Aret.in 1.not.illud quoque ex ea not. ꝙ lex imitatur naturam quantū poteſt.& l.1. §.furioſum, ibi,natura manifeſtum eſt, & iterum in §.mutum, vtente iiſdem verbis.ff.de actio.& oblig.& l. vbi autem.§.illud,ibi, ipſa natura manifeſtiſſimum eſt.ff. de verb.oblig.Cuius etiam auctoritate tradit Bald. in c.1.verſ.item quæritur,ibi, dicit Io. de Bronetco, titu.an agnat.vel fil.quòd id quod appatet per rerum naturam non indiget probatione.

Nec omittendus eſt text.loquens de naturali iuſtitia, ſed quem omnes vbique trahunt ad rationem naturalem,in l.ſcire oportet. ff. de excuſ.tut. Ex quo Iac.Rayn.Cyn.& ab eis Bald.circa med. not. ſufficere naturalem rationem ſine lege, quod ipſe Bald. dicit not.dignum.& ſequitur Iaſ. in l. illam. verſicu. limita tamē.C.de collat.vbi ex hoc limitat id,quod per eum text.dici ſolet,quòd erubeſcimus ſine lege loqui.Ex eo quoque tex.idem Cy.in l.non dubium. verſ.primo quęro.C.de legib.dicit,quòd propter rationem naturalem etiam non ſcriptam poſſumus recedere à verbis legis,& ſequitur Bald.ibi. verſicu. ſed hîc vnum quęro.& Pauor. in c. 1. verſic. nota ib', intentione,de iura.calum.

A quibus non longè diſtat,quod ſcribit Andr. Iſer. vt à nonnullis allegatur in proœm.Feu.verſic. nam rationabile,quòd naturale,& rationabile aliquod dictum ſine lege, ita debet mouere iudicem, vt ipſa lex.& ita illum citat & ſequitur Marian. Socin. Iun. conſ.61.inſpectis.nume.43.hinc dixit egregiè, libr.2. licet And.ipſe non loquatur de dicto naturali, ſed tantùm de rationabili: ſed & in id alleg. ipſe Maria. Ang.conſil.cclxxv.thema ſuper quo,dicentem,vt ipſe refert autoritatem Ariſtotelis,quęrere legem,vel rationem,vbi naturaliter ſentimus, nihil aliud eſſe, quàm infirmitatem intellectus, quamuis Ang. ſimpliciter loquatur de his, quę ſenſui patent. at illud primū,ſcilicet de his, quę naturaliter in nobis ſentimus,dicit idem Ang.in alio loco, videlicet,conſilio 367.in queſt.vertente.verſ. primò quia capta.quem

in hoc

in hoc sequitur Ias. qui & ipse priorem locum in id citat, in auth. si qua mulier. vers. contrariam opinionem. C. de sacrosan. eccles. & in d. l. illam, vbi suprà, de collat.

Quid, quod lex nunquam induceit fictionem aut præsumptioné cõtra naturæ potentiã, siue impotentiam, id est, lex non fingit id quod natura est impossibile, gl. in l. Gallus. §. si eius, in gl. magna. & ibi Bar. & alij. ff. de lib. & posth. gl. in l. 3. ff. pro soc. & ibi Bald. qui ex hoc dicit, quòd fictio imitatur naturam. Barto. in l. si is, qui pro emptore, & ibi Ias. ver. ex prędictis habes, qui est in nu. 109. ff. de vsuca. idem Bart. in l. eandem. & ibi quoque Ang. Imo. & Fran. Are. de duob. reis. Pet. Anch. cons. 32. subtiliter & copiosè. vers. secundò probo, & doct. vbique. Ad quod citari solet l. si paterfamil. §. vlt. cum l. seq. quæ est d. l. adoptio. ff. de adop. & d. §. minorem. Insti. eo. ti. & l. qui ad certum, ad fi. ff. loc. & l. certè, in prin. ff. de prec. & l. si tibi electio. §. vnius. ff. de op. leg. & d. l. 3. §. ex contrario, in princ. & iterum in fi. de acq. pos. & l. si pupilli. §. quid ergo, in verb. nec possit. ff. de nego. gest. & d. l. 2. ff. de vsuf. earum rerũ, quæ vsu consu. vbi scribitur naturalem rationem auctoritate legis immutari nõ posse.

Adde quod scribit Bal. in c. 1. in verbo, aliquid. titu. de pace Constan. prout illum citat Ias. in dict. l. si is, qui pro emptore. num. 362. quòd ratio naturalis est potentissima in statutorum interpretatione. Et quod tradit Angel. consilio cccxlv. primo matris. versicul. ego in hac disputatione, quòd ratio naturalis certa est ratio, & in dubio habetur pro lege scripta, per d. §. sufficit. loquentem (vt iam suprà diximus) de iustitia naturali. Nam (vt Angel. subdit) naturalis ratio idem est quod iustitia naturalis, præualens rationibus coniecturalibus.

Nam Abb. in repet. ca. per tuas. vers. nec obstat si dicatur, de arbit. quòd Papa non potest dispensare contra legem canonicam fundatam in dictamine rationis merè naturalis, vti nec contra legem fundatam in ratione iuris diuini, & sequitur Fel. in c. ad audientiam. el 2. vers. bene fateor, quòd vbi lex, de rescrip. & August. Bero. in rub. de rescrip. nume. 134. & iterum nume. 151. idem Pan. in cap. vltim. vers. & licet ratio, de re iudi. quòd licet ratio non exprimatur in lege, tamen illa debet coniecturari, quæ potuit naturaliter mouere legislatorem, quod & idem voluit ipse Pan. in c. secundò requiris. in 1. no. de appellat. & rursum ibi, ver. vltimo not. ibi, ipse nanque, quòd licitè in decisionibus causarum allegatur ratio naturalis.

Sed & ipse Panorm. in cap. cùm sint, in vlt. not. de deci. quòd cùm ius scriptum deficit, debemus recurrere ad rationem naturalem, per d. §. sufficit. & sequitur Francisc. Cur. Sen. cons. 57. super eo quod ab ordine. numer. 17. Denique idem Pan. in c. nulla, in 1. not. de præben. quòd possumus argumentari à ratione naturali absque allegatione iurium, per eum text. qui tamen simpliciter de ratione loquitur. Et eũ tamen sequitur Fel. in d. c. tua nos. vers. in tex. ibi, res, de iure iur. Id quod proximè accedit ad id quod ex Bald. diximus, suprà versic. nec omittendus est. Et huc quoque spectat quod dicemus in tertia limitatio.

Sextum, quod superioribus annectendum duximus, quod gerundiuum facit semper præsumi causam finalem. Bar. in d. extrauag. ad reprimendum, in verb. ne ex eorum absentia. dicens id probari in l. 1. §. 1. ff. de dolo, in diffinitione doli, & in l. 1. ff. de tute. in diffinitio. tutelæ. Bald. in l. id quod pauperib. vers. iuxta hoc est sciendum, vbi id declarat, C. de episc. & cler. Alex. in addit. Bar. in l. 2. §. vlti. ff. de donat. Ioan. Plat. in §. 1. vers. & sic habes. Inst. de act. Ang. Aret. in rubr. eiusdem tit. vers. ex qua etiam not. & ibi quoque Ias. in paruis. ver. aduertendum tamen est. & Hier. Grat. cons. 124. cùm hæc causa. nu. 18. lib. 1.

Et hoc confirmatur, quod gerundiuum importat necessitatem. gl. & Bal. in rub. ff. de eden. Odof. in rub. C. eo. tit. Bal. in rub. ff. de lib. & posth. vbi Bal. dicit, quod importat formam. & Ang. in l. 1. in prin. e. ti. vbi dicit, quòd importat necessitatem causatiuam, Mari. Soc. Sen. in c. 1. in fi. de mutu. peti. de quo tamen, quia id perpetuum non est, vide Alex. & Ias. post alios antiquiores, quos citant, in d. rub. C. de eden. & Sal. in l. 1. vers. quæro ab extra. C. de his qui latro. occul. vbi & alia multa dicit de vi & natura gerundiui.

Sed vtcunque sit de ea re, tamen eam sententiam principalem fulcit, quod gerundiuũ conditionem facit ex multorum sentẽtia: quę si vera est, huc admodum pertinet, quia conditio denotat causam finalem, vt diximus suprà vers. secundum quòd ex supradictis, sed nec hoc quoque perpetuum est, vt scilicet gerundiuum faciat conditionem: sed tum demum, cùm iungitur verbo futuri temporis, vt videre licet ex Bar. in l. si tu ex parte, ante fi. & ibi Fran. Arc. in 2. no. ff. de acq. hæred. & eod. Bart. in l. 1. versic. octauò quæro. ff. de cond. & demonst. Bal. in l. falsus. vers. & nota hîc in dictione. C. de fur. Corn. cons. xc. in causa vertente. versic. quia gerundiuum. lib. 4. & consil. 143. licet in hac consultatione. versicu. illud enim gerundiuum, eod. lib 4. & Fely. in c. exceptionem. ver. noto quòd illud, de exceptio. Io. Plat. & Ange. Are. vbi suprà, Dec. consil. 433. visa copia. versicu. non obstat quod secundò.

Septimum, dictio, quia, denotat causam finalem, Bald. in l. 1. per glos. ibi, in verbo, occupati. ff. de feri. in 1. lectu. & in l. 1. versicu. & nota quòd causa. C. de fal. cau adie. Verùm Imo. in l. 2. §. vlt. versic. item adde ei. ff. de donat. nulla Bald. mentione facta, contrarium tenuit, videlicet quòd causa expressa per hanc dictionem, quia, tam in contractibus quàm in legatis non præsumitur finalis, nisi fuerit obligatoria, vel accessoria causæ obligationis, vel nisi ex illa speretur lucrum, vel euitatio damni, per ea quæ no. Bart in l. damus. ff. de cond. indeb. & in l. cum tale. § falsam causam. ff. de cond. & demonst. & in l. 1. C. de fal. cau. adiec. Sed hîc vide ipsum Bar. in l. demonstratio. §. quod autem. in 2 q. penè per totam eam quæst. ff. de condi. & demonst.

Ego verò cum Bal. sum huius opi. vt hęc dictio propriè significet causam propriam, & sic finalem, cùm nulla dictio sit magis finalis, quàm hæc, vt etiam patet ex not. à Car. Flo. in c. quia propter, in 1. not. de elect. & in cap. verùm, post princ: de condit. apposit. Nisi tamẽ aut natura, siue subiecta materia, aut aliud quippiam ex his quæ diximus, aliud suaderent, vt bene intelligit ipse Car. Flo. in c. quia circa, in fin. de consang. & affin. nam semper & vbique naturam negotij, siue subiectam materiam inspicere debemus, vt latè diximus & probauimus, in repe. l. si vnquam, in verb. reuertatur. num. 37. & aliàs etiam videmus, & seq. & alibi sæpè in eadem glos.

Nec tamen omiserim quod ipse Bal. scriptum reliquit in c. quia propter. vers. in tex. ibi quia, de elec. quod huiusmodi dictio, quia, est redditio causæ, vt not. in l. si is qui animo. ff. de acq. pos. Et quando, ait, ponitur à lege, præsumitur finalis, vt not. in d. l. cum tale. §. vlt. ff. de cond. & demonst. si verò profertur ab homine,

& tunc aut est necessaria, vt ratio quæ redditur à teste,& tunc præsumitur finalis.ca. cum causam,de testib.aut est voluntaria, & præsumitur impulsiua, vt in l.2.§.vlt.ff.de donationibus.

Octauum,quòd in gratiis & priuilegiis in dubio omnis causa præsumitur impulsiua,potiùs quàm finalis, id enim voluit Bald.in c.decet,& ibi eius auctoritate Phil.Fran.ante med.vers.& dicit hîc Bald. de regul.iur.lib.6.per not.in l.2.§.vlt.ff.de donat.Circa quod & tu vide quæ nos latè scripsimus suprà in hac eadem limitat.versic.incip. hæc tamen prima, cum multis sequentibus.

Nonum,quod & ex præcedentibus depromitur,quòd causæ quæ cohærent dispositioni,& quæ inspecta iuris dispositione inducũt,& arctãt ad ita disponendum, dicũtur finales. hanc enim veluti regulã ponit Soc. cons.159.in præsenti consultat. versic. confirmantur etiam prædicta,lib.2.& allegat d.l.1.& ibi Bar.C. de fal.cau.adiec.leg.& ipsum Barto.in l.demonstratio falsa.§.1.versic.tertiò quæro,de effectu causæ. ff. de cond.& demonst.& in l.damus.ff.de cond. indeb.& expressiùs Im.in l.2.§.vlt.ff.de don.& in c.post translationem,de renun.Suprà autem diximus,quando causa dicatur cohærere dispositioni.

Illud denique dixerim in hac tractatione causę impulsiuæ,eam non omnino esse superuacuam, inutilẽ & inefficacem,vt quæ sufficiat ad id, vt promissio non dicatur esse nuda,& sine causa, si sit causa quędam impulsiua,vt voluit Bal.in l.generaliter.ver. quartò quæro.C.de non numer.pecun.per l.creditor.§.1.ff. mand.& l.à Titio.ff.de verb.obli.quod dicit notandum.& Alex.cons.76.viso libello producto. vers.ex his patet,lib.6.& facit,quod scribit ipse in l.pactum quod dotali,in 17.quæst.C.de collatio.

Sed & aliud quoque non contemnendum operatur,vt scilicet præstet faciliorem causam dispẽsandi,vt videre licet ex c.magnæ, & ibi Pan.qui id ex eo expẽdit, & aduertendum dicit. versicul.vltimò no.quòd cessante,ibi,aduerte tamen quòd licet, extrà de voto.Et idem voluerunt Ant.& Pan.in c. ex parte tua, de conuersio.coniug.per illum eundem text.in d.c. magnæ.Et id certè maximè tibi notandum ducimus,quia multi statim prima fronte, ei sententiæ minimè assentirentur,prupter ea quæ not.in c.quia circa,de consanguin.& affinit.

LIMITATIO II.

Secundò limita hanc nostram regulam quia cessante causa cessat effectus, vt non procedat, quando is qui ex cessatione,siue defectu causæ contendit effectum cessare siue deficere,eo ipso versaretur in turpitudine,tex.est not.à paucis tamen in id priuatim annotatus,in l.cùm profitearis.C.de reuo. don,vbi allegans defectum finalis causæ non auditur,si id allegando propriam quoque turpitudinem allegat, & ad hoc illum tex.expressim expendit Bald.ibi.

Et id quidem generale est,vt non audiatur turpitudinem suam allegans.l.transactione finita.C.de transactio.l.filios.C.de reuoc. his quæ in frau. cre.& l. si creditoribus.C.de ser.pi.dat.man.& l. si seruus plurium.§.1.ff.de leg.1.& l.2.ff.de condi.ob turp.cau. & cap.sicut,de testi.& cap.cum super quæst. de conc. præb.& ca.inter dilectos,de don.& ca.nemini.xv.q. 3.& c.non sanè,xv.q.v.Super quo tamẽ, quia recipit multas distinctiones, & limitat. vide glo. in c.inter dilectos,in ver.turpitudinem allegabat. & ibi doct. de reuoc.don.& Bal.in repet.l.2.vers.ad solutionem istius quæst.ff.de iureiur.Panor.in d.c.cùm super,de concess.præb.Soc.cons.154.visis instrumento donationis.vers.circa primum,& multis seq.lib.2.& quæ nos diximus in tract.Retractuum,tit.1.§.1. glos. 2.in verb.a vendu,num.15.at vnum est,& gl.18.in verbo, Le prix que la chose, & c.nu.20.quantum autem, & num.24.sed & aliud est,& seq.& iterum num. 72.aut etiam nisi dicas.

LIMITATIO III.

Tertiò limita,vt non procedat nostra regula, quando ratio naturalis repugnaret, vt cessaret effectus ob cessationem causæ:neque enim tunc posset assumi argumentum à cessante causa, vti nec à contrario sensu,nec quoduis aliud,vt dicitur voluisse Ant.in c. ad monasterium.vers.venio ad ver.in refectorio,extrà de stat.monach.vti refert & sing.dicit Vinc.Pallio inter cons.Franc.Curt.Sen.cons.17. in sanctæ nomine & indiuiduæ Trinitatis.vers.præterea in quantum:quamuis in meo codice Ant.id non ita scriptũ sit.Tamen id admodum iustũ est, & rationabile, & id expressè tenuit ipse Anto. ab illis non citatus in c.cùm apostolica.& ibi quoque Imo.versic.si autem causa sit finalis,de his,quæ fi.à pręlat.sine consen.ca. Et id confirmatur ex his, quæ scripsimus suprà in 1. limit.vers.incip.hæc Bar.& iterum vers. incip. quintum quòd ratio,& multis seq.vsque ad versic. finem huic rei fecero.

LIMITATIO IIII.

Quartò limita,vt non procedat,quando sufficit,vt causa adsit certo aliquo tempore: nam si eo tempore adfuerit,non cessabit effectus,si posteà ea causa cesset,l.si quis hæredem.C.de instit. & substit. vbi sufficit conditionem momento temporis quo adesse debuit,adfuisse.l.quæcunque.§.vlt.ff.de public. in rem actio.vbi sufficit possessio momenti, quo adesse debuit,quas leges ad hoc allegat, & inducit Bald. declarando dicta Petri & Cyni,in l.generaliter.versic. sed ego dico. C.de episc.& cleri.Imo.in clem.2.vers. conclusionem autem.de rescri. & Fel.in c.cùm cessante,post prin.& ibi Dec.ver.tertiò fallit,de appel. idem Dec.in auth.præterea,in fi.C.vnde vir,& vxor. & cons.24.cuius factum incipit, mulier cui propter inopiam.Iason in l.sciendum.§.vlt.vers.ad idem facit.ff.qui satisda.cog. & Francisc. Ripa in l.ex facto. num.17.ff.de vulg.& pup.Et ad hoc quoque allegat Imo.vbi suprà,l.3.ff.de auro & argen.leg.

Et ex eo dicit ipse Dec.in d.auth.præterea, & d. consil. 24.quòd si mulier,cui ob paupertatem delata erat quarta pars,de qua loquitur d.authentic. præterea. efficiatur posteà diues, non propterea eam quartam amittit,quia qualitas paupertatis ipsius mulieris requirebatur tempore mortis mariti: quæ cùm eo tempore semel adfuerit, sufficit vt perpetuò id beneficium duret.

Sed hùc quoque pertinet,quòd si qualitas quæpiam certo tempore requiratur,satisfactũ erit, si eo tẽpore adfuisse reperiat.l.in delictis.§.si extraneus.ff. de nox. & l.ex facto.& ibi Bar.in princ.ff. de vul. & pup. & l. Titius.& ibi Bar.ff.de test.mil.& d.l. sciẽdum. §. vlti. ff.qui satisd.cog.vbi ille, qui tempore iudicij possidet immobilia,releuatur à satisdatione,& si posteà desinat possidere ea bona,non tamen tenetur præstare satisdationem,quasi causa cessauerit,quoniam tempus iudicij inspicitur.Ex quo not.Paul.Cast.ibi, quòd excusatio semel concessa propter aliquam causam,quæ aderat congruo tempore,durat, quamuis causa non duret. Et (quod fortius est) etiam si cesset facto ipsiusmet excusati,vt probat ille tex. vti

ponde

ponderat Iason ibi, vers. not. ex isto text.

Et ex hoc quoque fit, quòd cùm rescriptũ Papæ nõ nisi canonico ecclesiæ cathedralis, vel similibus personis enumeratis in c. statutum, de rescri. lib. 6. & aliis iuribus, dirigi non possit. Si causa per rescriptũ fuit cõmissa canonico, qui posteà desinit esse canonicus, nõ ob id cessat cõmissio, etiam cessante ea qualitate, secundum Pet. in l. generaliter, & ibi Bal. qui id tamen declarat. vers. ex prædictis determinatur. C. de episc. & cler. nam vt dicit ipse Bal. decretalis non requirit istam qualitatẽ adesse, nisi tempore impetrationis, vt d. c. statutum, post prin. & ibi Io. And. in nouel. super gl. habentibus. vbi id latè tractat post alios multos antiquiores ab eo citatos, & certè idem ibi ante eum tenuere Io. Mona. ver. sed quæro aliquis tẽpore. & Archi. vers. quid si causa fuit commissa, & ibi item ipsemet Io. And. in gl. ordin. in verb. canonicis. ante fi. ibi, & si tẽpore datæ, & ibi quoque Pe. Anch. vers. quarto quæro, dicitur. Domi. super ea glos. & Phil. Fran. super eadem gl. & prætereà glo. in cle. 2. in verb. principalis, ibi, sed quid si desiit, & ibi Paul. Eleaz. Cal. Flo. in 6. q. & Imo. qui latè tractat, ver. cõclusionem autem. Pau. in princi. & Barb. vers. quærit vlterius glo. eod. tit. Specu. qui distinguit, tit. de iud. deleg. §. vltim. quid si causa. Domi. à Rota, decis. 27. nota quòd vbi aliquis, de rescrip. in antiq. & Feder. Senen consil. 32. quæstio talis est, quidam de pupulo. vers. facit etiam quod not. Bal. in l. prædia, post med. vers. extra quæro, quid si erat. C. de fideicomm. Pau. Castr. cons. 288. ad primum respondetur, quòd à dicta. vers. super tertio dico. lib. 1. Domi. in cap. licet canon, in princ. vers. primo casu. de elect. lib. 6. Felin. latè in c. quoniam Abbas. vers. sed nunquid desinens, & ibi quoque Dec. qui hanc dicit esse communem opin. & id tamen duobus modis declarat. Tu tamen vide hîc Pan. qui contrarium tenere videtur in d. ca. quoniam Abbas. vers. ex prædictis videtur mihi difficilè, de offic. deleg. & ante illum, licet non alleget Cyn. in l. tutelas. ff. de cap. deminut.

Quin & huc quoque nonnulli referunt quod alibi diximus, sufficere vt tempore delatæ hæreditatis quis sit agnatus, vt hæreditatem ipsam nãciscatur, etiam si posteà desinat esse, quia id ampliùs non dependet ex ea causa. l. vlti. de succes. edic. & l. vlt. ff. vnde lib. & l. cognatis. ff. de rebus dub. neque enim agnatio in acquirenda hæreditate respicit successiuum effectum, quia vno momento acquiritur, l. placet. de acquirend. hæred. Hæc enim propemodum Bal. in d. l. generaliter. versic. in contrarium, quia text dicit, & iterum. vers. quandoque autem causa finalis. C. de episc. & cler. & ibi quoque ante eum Cyn. post Petr. versic. vnde quæro nunquid. & Imo. in d. cle. 2. versic. hæc ratio concludit, de rescrip. Et omnes vbique. Et hoc quoque potest pertinere ad id quod dicemus de actu consummato in 12. limitatione.

Nec hinc longè distat quod voluit glo. no. in l. 1. in verbo, non vlciscantur, & ibi post eum Alb. Bald. Ange. Saly c. Pau. Castr. & omnes præter Petr. & Oldr. qui contrarium dicunt, & Cy. qui dubitat. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necess. quòd cùm is qui minor est tempore delatæ & aditæ hæreditatis non priuetur hæreditate, ob id quòd mortem patris nõ vltus est, quia scilicet minor est, per tex. ibi. Certè si paulò post, & (vt verbis eius gl. vtar) post triduũ maior efficiatur, nec mortem patris vlciscatur, non priuatur hæreditate. Sufficit enim vt sit minor eo tempore. Quod & ipsum voluit alia glos. in l. minoribus, in verbo, respondere, & ibi quoque Alber. Bald. qui dicit not. vers. quærit glos. hîc, Angel. Saly. latè Floria. qui ita dicit se consuluisse, Corneus etiam latè, Alex. Ias. & omnes etiam præter Petr. Cyn. & Paul. Cast. C. de his quib. vt indign. & Raph. Fulgos. cons. 52. quidam Antonius. in 2. dubio.

Et quod in simili dicitur de matre, quæ tenetur intra annum petere tutorem suo filio impuberi, aliàs priuatur eius hæreditate. l. sciant. C. de legit. hæred. & l. omnes. C. ad Sen. Tertul. excusatur tamen, si ea minor sit, cum eius maritus moritur. l. 2. C. si aduersus delic. & hæc quidem excusatio durat etiam si mater posteà maior facta fuerit: sufficit enim eam fuisse minorem in illo priori tempore, vt voluit Spe. tit. de in integ. resti. in 1. parte (est enim & idem tit. in 3. parte) §. quis autem. versicu. sed quid si ipsa mulier. & ibi Sal. in addit. illius, per glos. in dict. l. 1. C. in quib. cau. resti. in integ. non est neces. & idem Bald. in d. l. 2. C. si aduers. delict. etiam per no. in d. l. 2. & in d. l. minoribus. dicitque se pluries hanc opi. fuisse secutum ex naturali æquitate, & ibi quoque Sal. Ang. Pau. Castr. Raph. Fulg. & alij suprà alleg. & ipse Bald. in auth. si captiui, post medium. vers. secũda quæstio est, C. de episc. & cle. dicens aliud esse in filio minore, qui non redemit patrẽ captiuũ, & interim factus est maior, nec tamen eum redemit, de quo non diximus suprà in ætate cessante, vbi videbis rationem differentiæ, & idem Bal. in l. qui contra. vers. ibi, quos omnes. C. de incest. nup. & in l. precibus. vers. quid ergo si tempore primo. C. de impub. & aliis substit. vbi hanc dicit esse communem, & secundum eam se consuluisse. Ang. in d. l. 1. C. in quib. cau. restit. in integ. non est neces. Raph. Fulg. d. cons. 52. in 2. dub. Paul. Cast. Alex. & Ias. in l. sciendum. §. vlt. ille in 1. not. alter, post princ. tertius. nu. 11 ff. qui satisd. cog Rom. sing 221. tu habes, vbi & in id allegat l. qui cùm maior, post princ. ff. de bon. lib. & l. 3. §. scio. ff. de min.

Ex quibus tamen ipse Pau. in d. l. sciendum. §. vlt. id declarat nisi efficeretur maior intra illum annum, restarétque tantùm temporis ex eo anno, vt posset ipsa tutelam assumere, vel alium tutorem petere, quia non fuit omnino excusata, cùm toto tempore anni minor non fuerit, quod & ipsum voluit Alex. in l. si cùm dotem. §. si maritus. vers. & istud in terminis ff. sol. matr. & ita intelligendus est Ange. qui contrariũ prima facie videbatur tenere eius quod suprà diximus, vt scilicet mater non excusatur, & ita illum intelligit Alex in d. §. si maritus. de quo tamen vide ipsum Alex. in d. l. minoribus.

Facit quod Bart. tradidit in l. si cum dotem. §. si maritus, per eum tex. vers. si autem tantus, ibi, vt sanitatis nulla spes supersit, & ibi etiam Paul Cast. circa medium, ibi, & per hoc determinat, & Alex. vers. in tex. ibi, nulla spes. ff. sol. matri. quòd si quis est excusatus à muneribus propter morbum, de cuius sanitatæ nulla spes erat, illi semper proderit ea excusatio, licet posteà præter spem conualescat, & allegat etiam Bartol. ad hoc l. penultim. in princip. ff. de vacat. munet. & Paul. etiam allegat quod not. per glos. in dict. l. 1. C. in quibus caus. in integrum restitutio. non est necess.

Et id quoque quod à plerisque scriptum est, quòd si quispiam ob numerum liberorum à tutela fuerit excusatus, & posteà is numerus decrescat morte liberorum, non propterea extinguitur ea excusatio, & immunitas, quã habuit, per tex. in d. l. sciendum. §. vlti. ff. qui satisda. cog. & in §. illud, in auth. constit. quæ

de dignit. Ita enim voluit Ioann. Andr. qui dicit ita fuisse in publica disputa. determinatum, & per præstantissimos Doct. consultum, in c. decet, de reg. iur. lib. 6. & ibi quoque Bald. in quibusdam addit. quas fecit ad ipsum Ioan. And. & Albe. qui id c. legit sub tit. ff. eod. tit. de reg. iur. Mart. nutans tamen in l. 2. §. non solùm, & ibi ipse Alb. qui eum §. legit cum prin. l. 2. ff. de excus. tut. per text. in dict. §. non solùm. ipse Alb. in l. si vnquam. vers. item in excusatione. C. de rei vend. per tex. in dict. l. 2. §. oportet. ff. de excu. tut. Fulg. d. cons. 52. quidam Antonius. Imo. cons. lxxvij. visis ac ponderatis. in 3. dub. Mart. Laud. in tract. de fisco, conclus. cxcviij. habens priuilegium. vbi ita dicit se consuluisse. Io. Ana. cons. cv. eodémque vlt. circa dubium oblatum. Soc. & Ias. in d. l. sciendum. §. vltim. ille, vers. secundò inducitur, hic, vers. not. ex isto tex. ff. qui satisd. cog. ex quibus Soc. dicit hanc esse cómunem opi. nec ab ea in iudicando & consulendo esse discedendum. Dec. in d. auth. præterea. ad fi. C. vnde vir & vxor. & in l. vlt. in princ. ff. si cert. pet. & l. in omnibus. ff. de reg. iur. & in cap. cum cessante. de appellat. vbi id dicit not. & d. consilio 24. versic. quintò accedat. Hippol. Marsil. in l. si redhibitus. ff. de quæst. Francis. Ripa. in l. ex facto. vers. præmissa faciunt. ff. de vulg. & pup.

Verùm ipse Alex. in addit. Nic. Neap. in d. l. 2. §. non solùm. ff. de excus. tut. dicit, quòd licet id sequeretur, & consulendo, & iudicando, tamen contrariam opi. esse veriorem, & in eam sententiam factum fuisse statutum Bononiæ, vt scilicet decrescente numero liberorum, cesset priuilegium immunitatis, nisi vnus tantum fuerit mortuus. Sed & in addit. Bart. in dict. § non solùm & etiam in d. l. si cùm dotem. §. si maritus. versic. secundò adde, & aliis multis sequen. ff. sol. matrimon. palam illam opinionem reprobat, & vbique multas rationes adducit, quibus respondet Ias. in d. l. sciendum. §. vlti.

Priori opinione, facit text. in l. 2. §. qui ad munera. ff. de vacat. muner. vbi qui vocantur ad munera, viuorum se liberorum numerum habere, tempore quo propter eos excusari desiderant, probare debent: numerus enim liberorum postea impletus, susceptis antea muneribus non liberat, & ibi glo. allegat alios text. concordan. Ex quo sequitur, vt nec numerus posteà deficiens, tollat immunitatem iam acquisitam ex eo tempore quo requirebatur hunc numerum adesse, vt idem operetur propositum in proposito, quod oppositum in opposito. l. vlt. §. si filius. ff. de leg. 3. & c. vltim. de consuet. & ad hoc illum tex. expendit Franc. Rip. in d. l. ex facto, vbi suprà, de vulg. & pupil.

Sed eam tamen priorem opi. & alia similia intellige procedere in tutela, aut aliis muneribus iam ordinatis, & consummaris, verbi gratia, si quis habens 12. liberos ex statuto sit exemptus à datiis, certè si cù da tiæ erant ordinatæ, cùmque dies partim cesserit, partim non cesserit, & ita nondum erant prorsus consummatæ, ex 12. liberis vnus aut duo moriantur: nihilominus pater erit prorsus ab illis exemptus: inspecto initio, quo immunitas incipit habere vim suam, l. incola. ff. ad municip. non autem à futuris nondum ordinatis, si res peruenerit ad casum à quo non potest incipere. l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de leg. 2. Et ita in specie consuluit Bald. cons. 117. verba domini. ita dicunt, lib. 1. & eum nuncupatim refert, & sequitur Franc. Rip. in d. l. ex facto. num. 17. in fin. ff. de vulg. & pup. subst.

Quinetiam in illa ipsa specie excusationis à tutela ob numerum liberorum, vt scilicet semel excusatus à certa tutela, quæ iam cesserat, ob eum numerum liberorum, perpetuò maneat excusatus (etiam mortuis posteà liberis) ab eadem tutela: non etiam ab aliis quæ post mortem liberorum superuenerũt, vti voluerunt nonnulli, quos citat Io. And. in d. c. decet, quos tamen ipse non sequitur: sicuti nec facit Soc. in d. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. matr. Sed id tamen placuit Philip. Franc. in d. c. decet, & non obscurè Bar. in d. l. 2. §. non solùm. ff. de excus. tut. & plerisque omnibus, qui hanc rem tractarunt. Et hoc mihi verius videtur, ad quod & tu vide quæ dicam infrà in 12. limit. vers. incip. intellige secundò.

LIMITATIO V.

Quintò limita nostram regulam, vt nõ procedat, quando tractatur de lucro captãdo, siue quærendo: quia tunc per cessationem causæ, siue rationis non disceditur à verbis legis, aut alterius dispositionis, ex sententia Bart. in l. omnes populi. versic. secundò quæro an statura, ff. de iusti. & iur. per tex. in l. si prospexit. ff. qui & à quibus, vbi & idem sentit ipse Bar & similiter in l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pat. & eum ex primo loco refert, & sequitur Maria. Socin. Sen. cons. omnium 1. in casu suprà narrato.

Sed tu hic vide Fely. in c. si quando. vers. sed videtur mirabilis, extra de rescrip. & quæ nos latè scripsimus suprà in cessante ratione legis, versic. incip. intellige secundò, & multis sequen. ex quibus facilè intelliges, quid hic dicendum sit.

LIMITATIO VI.

Sextò limita, vt etiam non procedat nostra regula, quando causa est duntaxat probabilis non necessaria, tunc enim ea causa cessante, licet etiam sit finalis, non cessat effectus, siue dispositio, vt scribit Bal. in l. 2. vers. item an cessatio. ff. sol. matrim. per d. l. pro spexit. ff. qui & à quib. loquitur tamen ipse Bal. cùm ratio, vel causa non est expressa, sed venit interpretatiuè ex alia dispositione: licet eum simpliciter, sine ea declaratione sequatur. Marian. Soc. Sen. d. cõsil. 1. vbi suprà in præced. limitatio. Et ad hoc bene facit quod ex Iaco. Bel. in l. 2. §. vlt. ff. de dona. affert Alb. in l. generaliter. ibi, si autem cessat culpa. C. de episc. & cler.

Et quòd aliàs in vniuersum causa siue ratio, aut etiam arg. probabile, & non necessarium non cõcludit necessariò, vt videre licet ex no. à gl. & aliis, in l. fi. de in terpretatione. ff. de legi. & in l. 1. C. eo. ti. Bar. & aliis in l. 1. ff. si cer. pet. Bal. in auth. conuenticula. ver. item est argumentum. C. de epis. & cler.

Glossa autem in l. non omnium. ff. de legib. dicit, quòd ratio debet esse talis, quæ sit necessaria. Sed & alia glo. in l. si cum exceptione. §. post annum, in verb. & rei habet. ff. quod met. cau. specialiùs dicit, quòd ratio debet esse necessaria, nedum probabilis. Et deinde dicit, tum demum necessariam rationem, cùm lex deficit ipsa deficiente, & cùm eadem locum habet, tum ipsa ratio locum quoque habet, quæ res proximè spectat ad hanc nostram limitationem.

LIMITATIO VII.

Septimò limita, vt non procedat quando ratio, siue causa cessat in singulis quibusdam personis tantùm: verumtamen verificatur, vt in pluribus, nam eo casu non cessat effectus ex cessatione causæ, siue rationis in illis singularib. vt voluit Bald. qui quoquò te vertas, illum vbique reperies, in l. 1. vers. in ea glo. ibi, sed impulsiua. ff. de fer. in 1. lectu. per tex. in l. iura.

iura.ff.de legibus.

LIMITATIO VIII.

Quin generaliter, cessante causa in vna persona, non cessant effectus in aliis personis, per text. in l. Lucius.§.quisquis.ff.de legat.ij. & in l.vnum ex fratribus. ff.de cond.instit.& not.glo. in c.& si Christus, verbo,cessante,& ibi quoque Bald. versic.dicit glo. quòd cessante,de iureiurand.& idem Bald. in dict. l.generaliter.vers.sed in dubio.C.de episc.& cleric.

Et huc pertinet quod generaliter dispositiones loquẽtes de quibusdam personis ad alias non trahuntur. l.si verò.§. de viro.ff.solu.matr. Et ita quidem, vt si aliàs extensio fieri possit ad alium casum ex certa quadam ratione,videlicet ex præsumpta mente disponentis,secundum not.in l.tale pactum.§. vlti.ff. de pact.& in l.Titius.§.Lucius.ff.de lib. & posth.Id tamen non fit de vna persona ad aliam etiam in fauorabilibus, per l.si quis ita. §.si quis cùm ignoraret.ff.de rest. tut.& id voluit Raph.Cu.in l.commodissimè.ff. de liber. & posth. Franc. Aret. & Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum.ff. de lib. & posth. cum aliis multis concord.adductis à me in repet.l. si vnquam.in verb.literis.nu.28. incip. idque maximè,& duobus seq.C.de reuoc.donat.

LIMITATIO IX.

Nono limita, & idem est cum duabus præcedentibus limitationib. vt hæc nostra regula procedat in ratione generali,quæ scilicet consideratur in sua generalitate, id est, in generibus singulorum, non in singulis generum:licèt enim in aliquo casu singularissimo cesset ratio legis, non tamen cessabit lex. Bald.in l.non dubium.versic.sequitur videre de interpretatione.C.de legib.ita intelligens d.l.prospexit.ff.qui & à quib. & sequitur Pet.Anch.in c.j.vers. circa secundum articulum.de constit.& Alex.cons. xxxij.clarissime domine.versi.ad idem bene facit. lib.vij.

Sed id non placet Fely.doct. certè celeberrimo,in dict. cap. si quando.vers.considera secundò verba,extra de rescrip. neque enim, inquit, iustum est, vt in illo casu quamuis singulari, cessante ratione legis, lex ipsa affligat,ita enim loquitur. Sed tu tamen hîc vide,quæ diximus suprà in j.limitatio.vers.incip.tertium,quòd cùm lex,& seq.

LIMITATIO X.

Decimo limita, vt hæc nostra regula non procedat quando in causa, siue ratione ponitur dictio fortè, aut similis,ex sententia gl.in cle.j.in verb. fortè.aut vt alij collocant eam glo.in verb. appellandum. de appella.quæ quoniam tex.dixerat,quia fortè de facili eorum præsentia simul haberi non possit, dato ergo, inquit,quòd haberi posset eorum copia locus esset ei,quod hîc dicitur.Et eam gl.sequuntur doct. ibi, magna ex parte, ex hoc dicentes eam dictionem,fortè,denotare causam impulsiuam,non finalem, vti videre poteris apud Card. Flor. post antiquiores,ibi, in xij.q.& Imol.vers.glo.fortè quærat. atque etiam Ant.in c.quoniam.§.nisi fortè.versicu. quæro qualiter probabitur. & ibi Pan. qui eum §. nisi fortè. legit cum princ. vers.quæro, quid, si non tacta,extrà vt lite non contest.per eum tex.in verb. ne fortè hoc proueniret. Imo.in l.gerit. vers. nec obstat prædictis.ff.de acqui.hæred. Alexand.qui illam gl dicit not.in l. in ratione.la ij. §. quod vulgò.vers. in ea.ibi,§. si verò non fecerit. ff. ad leg. Falcid.vbi ex hoc reprobat decis. Bald.in l.filium quæ. vers.& quia de inuentario.C.fam. ercis.& eundem Alexan. in l.1.§. is,qui me. versicu.ratio autem, qua mouetur,& ibi Ias.qui tamen id declarat,& eam gloss. dicit sing.ver.& si tu subtiliter diceres.ff.ad Sen.Treb. Barb.in repet.c.Raynaldus.vers.ponderandum est, rursúmque,versic.vnde pondero illum tex. de testa vbi per eam gloss. dicit, quòd causa, in qua apponitur hæc dictio, fortè, respicit factum, siue facti accidentia,& non iuris dispositionem. Fel.in c.ij. versic primò quòd vbi lex.vt lite non contest.Ias.in l.si pecuniam.vers.item nota quòd vbicunque.ff.de cond. cau.da.& in l.in substitutione.versi. vltimò circa distinctionem.ff.de vulg.& pupil.& in l.si ex falsis. in v. nor.C.de transactio.& in §.æquè,si agat.numer. 27. Institu.de actio. Et hæc certè limitatio pertinet ad primã illam limitationem,qua tractauimus de causa impulsiua.

Alia de vi & natura huius dictionis fortè, forsitan, forsan, fortasse, fortassis, quæ sunt eiusdem significationis, vide glos.in l.mutus.in verb. forsitan. ff. de procur.& in l.si duo.in verb. fortasse.ff. de recept.arbit. & in l.j.§.j.in verbo,nisi fortè,& in glo. sequent.ff.de rei vendi.& in l.in commodato.§.sicut.in verbo,peritura.ff.de commod.& in d.l.in substitutione.in verbo,nisi fortè.& ibi Bald.in fi. Ang.etiam in fi.Raph. Co.Imo.Alexan.latè,& Iac.latiùs.ff.de vulg.& pup. substit.& glos.in c.super literis.in verbo, nisi forsan. & ibi Barb.versicu. venio ad gloss. in verbo, forsan. & August.Beto.num.74.de rescrip.& gloss.in c.tuæ. in verbo,si forsan.de procura.& in c.nisi cùm pridẽ. in princ.in verbo, forsan. de renunt. & in c.ij.in verbo,propter contumaciam.& ibi Host.et Ioan.And. vtrunque in verbo, fortè. Card. Florent.in iij.not. Ant.paulò ante fin.et Pan.in fin.et Fel. versi.vltimò dum dicitur, vsque ad fi. illius c. vt lite non contest. & glo.in c.2.in verbo,fortè.& ibi Hostien.in eodem verbo,Ioan.Andr.ad fi.Card. Flor.in 4.not.Imol.in vlt.not.& Barb.vers.&not.etiam ex illa,extrà de testamen.&glo.in c.ex parte.in verbo,ne si fortè.post princ.&ibi Anto.vet.oppono quòd omnino.& Pan. circa med.de celebrat.missar.& glos. in c. tua nos.in verbo,fortè.& ibi Innoc.in princ.de sponsal. & glos. in cle.2.versic. denique. in verb.forsan, & ibi Cardi. Flor.in princ.de senten.& re iudic.& in c.admonere. in verbo,si fortè.33.quæstion.2.& in can. quoniam.in verbo,si fortè.de pœniten.distinc.1. & Spec.titul.de alleg.& disput.aduoc.§.post hoc autem. versicu.vel in principio.ibi,item dictio,fortè. Al. in suo Lexico, in verbo,forsan,forsitan, fortassis & fortasse. Cardi. Flor.in cap.1.in 5.not.de postulan. Barb.in rep.capi. Raynaldus.versicul.&si quispiam dixerit.de testam. Steph.Malcret.in tract.de elect.versic.& quia, de verbo, fortè.

Et vide quæ habentur Ioan.c.8. si me sciretis, forsitan, & patrem meum sciretis,quam eandem sententiam cap.14.sine dictione dubitatiua posuit. Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis. in quo, illud notandum, interpretem in priore loco coniunctionem, at,vertisse in forsitan:in posteriore, in vtique. Augustinus autem in priore loco monet illud forsitan,non esse dubitantis, sed increpantis.

LIMITATIO XI.

Vndecimo limita nostram regulam, vt non procedat vbi ius iam esset alicui quæsitum ex causæ existentia, nam licèt causa ipsa postea deficiat siue desinat, ius tamẽ illud quæsitũ retinetur, vt per l.si post mot-

tem.§.j.& l.non putaui.§.sed si post mortem.ff.de bon.poss.contra tab.& l.cum vxori.C.quando dies leg.ced.& c.abeo.de elect.lib.vj.& clem.constitutionem.eod.tit.voluit Ioan.Andr.in c.decet.vers.& idem in similibus,de regul.iur.lib.vj.& Bald.in l.filiam.ff.de Senat.in prima lectura.

Ad quod etiam facit,quod scribit Bald.in l.generaliter.vers.ecce aliud exemplum.C.de episco.& cler.quòd cùm restitutio in integrum acquiratur in primo instanti,& momento læsionis consummatæ ob absentiam,licèt postea cesset ea absentia,ob quam competebat eadem restitutio,non tamen cessat ea restitutio,iam quæsita,per l.quod tempore.C.de restitut.milit.& l.vlt.§.sed quod simpliciter.ff.eod.tit.& idem,propemodum dicit Cyn.post Petr.in dict.l.generaliter.faciúntque alia multa quæ dicam in sequen.limit.

Sed hoc tamen intelligendum est,quando illud quæsitum fuit de iure communi:secùs,si quodam iure irregulari siue extraordinario,& speciali fuerit quæsitum,nam tunc illud ius cessat cessante causa ipsius,vt voluit Bald.in l.si pro ea.in viij.quæstio.C.mand,quod dictum pro not.refert & sequitur Philip.Franc.in cap.cùm cessante.versicu.secundò conclusio limitatur,extrà de appellationibus.

Nam(vt dicit Bald.vbi suprà) faciliùs tollitur priuilegium siue ius extraordinarium,& speciale,quàm ius commune.l.eius militis.§.j.& ibi gl.quæ id not.verbo,quocunque modo.& l.antiquæ.C.ad senatus.Vell.& l.si quando.in princ.C.de inoffic.testam.& ibi Bart.Bald.& Ang.ff.de milit.testa.& §.quia verò verisimile,in fi.in auth.de non alie.reb.eccles.& id quoque voluit glo.in l.ij.in verbo,interpretari.& ibi Barto.ff.de constit.princ.& glo.vlt.in l.j.ad fin.C.si aduers.venditio.& in l.j.in glo.vlt.vers.item quartò,quia faciliùs.C.si de momen.poss.& in l.assiduis,in verbo,licèt anterioris sint,paulò ante medium.C.qui potior.in pign.hab.& in l.si quis extraneus.in princ.& ibi Rom.in fin.ff.de acquir.hæred.Alber.in l.qui per salutem.in fin.ff.de iureiurand.Bal.in cap.post translationem.versic.quæro vtrùm cessante.de renuntiatio.Roman.in l.sciendum.versic.restat respondere.ff.qui satisda.cog.Et addit ipse Bald.in d.l.si pro ea,facere no.in l.ad comparandas,in fi.C.mand.

LIMITATIO XII.

Duodecimò limita,& generaliùs,vt non procedat hæc regula,cùm effectus causæ esset iam consummatus & perfectus,& vt nostri loquuntur in esse productus,per l.vlti.in princip.ff.vnde lib.& l.inter stipulantem.§.sacram,in illis verbis,nec reuocantur in obligatione.& ibi Ias.in iiij.not.ff.de verbo.obligatio.& l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui vel alien.iur.& l.qui res.§.aream.ff.de solut.& l.tutelas,in princip.ff.de cap.diminut.& c.quæris,& ibi glos.in verbo,contrahatur,de consecrat.distin.iiij.vbi obligatio semel extincta propter aliquam causam extinguentem,non conualescit cessante ea causa.& cap.de bigamis,extrà de big.ex quo not.Ant.in ij.locis,quòd cessante causa efficiente non cessat effectus iam impressus.& c.sanè,de renunt.ex quo etiam not.idem Anton.post princip.perempta causa non perimi effectum iam in esse productum.& c.vlt.de offic.legar.ex quo not.Imo.in ij.not.quòd extincta causa non perit iuris effectus in esse deductus:secùs,si sit in fieri,vt ipse loquitur,& res sit integra.

Et ita quoque,vt scilicet non cesset effectus consummatus per cessationem causæ,voluit Cyn.in l.generaliter.versic.in contrarium,quia lex dicit,& ibi Bal.vers.item exemplum de causa,& iterum vers.quandoque autem causa finalis.C.de episc.& cler.Bar.in l.ij.§.vlti.ad fin.ff.de donat.& in l.pluribus.§.& si placeat,ad fin.ff.de ver.obli.bona pars Canonistarum in c.post translationem,de renuntiat.Bal.in l.vbi.vers.formatur etiam alia quæstio.C.de iure dot.& in l.j.vers.priuilegia autem.ff.sol.matr.vbi & alia iura allegat,& in c.& si Christus.de iureiur.Alexan.in addit.Nicol.Neapol.in l.ij.§.non solum.ff.de excus.tut.Corn.consil.xxiiij.omisso primo dubio.vers.nec obstat quòd in secunda.lib.iij.Soc.consil.lxxxj.non est dubium.versic.nec obstat nunc.lib.iij.Deci.in l.j.nume.79.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.& in c.quæ in ecclesiarum.versic.sed aduertendum est,de constit.& in c.cum cessante.versic.secundò conclusio limitatur,de appellat.& consilio xxiiij.cuius factum incipit,mulier cui propter inopiam.versicu.tertio suadetur ex eo.& consil.xxxj.cuius superscriptio est,quando valeat renuntiatio.vers.tertiò non obstat,vbi ex hoc consuluit in pulchro casu Fran.Balb.in tract.præscriptio.in iij.parte princ.in ix.q.in fin.Francisc.Ozer.in §.j.nu.5.per eum tex.Instit.de exhęred.liber.Franc.Curt.Iun.in l.ij.nu.78.C.de eden.& Hieron.Grat.cons.lxiij.visis elegantissimis.nu.37.lib.ij.

Propterea dicit glos.not.in cap.in argumentum.de reg.iur.libr.vj.quòd ista regula procedit circa facta,non autem facienda.Bald.autem in d.l.j.§.j in fin.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.scribit cessante causa priuilegij non cessare priuilegium,quod retro sortitum est effectum.& sequitur Ias.in d.l.filius à patre.§.j.versicu.limita istam regulam.ff.de liber.& posthu.m.quo etiam loco ipse Bald.Ange.& alij,tradiderunt,quòd si aliqua terra exiuit de obedientia domini,& ob id fuerit bannita,licèt postea ad obedientiam redierit,non tamen per hoc remittitur banna,nisi id expressum fuerit:quod tamen pugnare videtur cum eo quod diximus suprà in banni causa cessante.

Et huc quoque spectat quod ab ipso Bald.proditum est in l.Titius,quæ est penult.per illum tex.ff.de excusat tutor.quòd si testator reliquit vxorem suam vsufructuariam bonorum suorum,donec castè vixerit,ea autem primo anno pudicè vixerit,secundo autem impudicè,ob quod legatum illud suum amiserit:deinde verò ad castitatem redierit,non per hoc recuperat legatum,quo iam per impudicitiam decidit,quod non ob aliud est,quàm quòd effectus impudicitiæ consummatus est.

Specu.in tit.de prob.§.j.vers.circa nouale,illud tradit,quòd nouale tandiu durat,quamdiu à primis religiosis detinetur:quòd si ad alios peruenerit,desinit esse nouale,per c.vlti.de priuil.nec si ad primos illos redierit,recuperat illam nouualitatis vt ita dixerim,qualitatem,per tex.in dict.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verborum obligationi.suprà in princip.huius limit.allegatum.

Et quòd id quod dicitur,perempta instantia perimi omnes effectus eiusdem,intelligitur in effectibus iam consummatis per litis contestationem,verbi gratia,quis fit malæfidei possessor ob litem contestatam.l.certum.C.de rei vendic.& l.nemo.C.de acquit.

acquir. possess. item perpetuatur actio. l. vltim. C. de præscript. xxx. vel xl. anno. item res efficitur litigiosa. authent. litigiosa. C. de litigios. Certè hi effectus, & si qui alij sint similes, non perimuntur, perempta instantia, cùm sint (vt diximus) consummati, ita voluit Panor. in c. causam, quæ. versicu. sed circa hæc secundum recentium, extra de testib. sed tu de hoc vide glo. & doct. in l. ij. C. de fruct. & lit. expens. & in c. significauerunt, de testib. & in l. properandum. §. j. C. de indic.

Sed & eò spectat, quòd cùm per superuenientiam liberorum ipso iure reuocetur donatio, per l. si vnquam. C. de reuoc. dona. certè si liberi nati ob quoa ea reuocatio facta fuerit, posteà moriantur, non tamen cessat reuocatio, cùm per eorum natiuitatem continuò ipsius effectus, id est, ea reuocatio fuerit consummata. Ita enim voluit Alb. in d. l. si vnquam. & Barto. in l. Titia. §. Imperator, versi. pone quòd filij. ff. de leg. ij. & alij multi, quos enumerauimus in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 203. incipien. & ne post tot tantásque. C. de reuocan. donation.

Et illud quoque, quòd si mater, quæ tutrix erat filiorũ, transiuit ad secundas nuptias, ob quod priuata fuerit ea tutela, & posteà soluatur secundum illud matrimonium morte mariti, non reassumit eandem mater tutelam, sed manet perpetuò priuata: cùm effectus priuatiõis fuerit statim consumatus, quàm ad secundas nuptias conuolauit, vt satis declarat tex. in §. quia verò, in illis verbis, mox vt secundas nuptias contraxerit, in authenti. vt sine prohibitio. matr. & aui. Ea enim dictio, mox, ostendit priuationem esse factam ipso iure, ex sententia glo. in §. j. in verbo, imminere. & ibi Barto. & Ange. in authen. de incest. nup. cum aliis multis similibus à me collectis in illa repet. d. l. si vnquam. in verbo, reuertatur. nu. 109. incip. vigesimoseptimo.

Et ita, vt scilicet mater illo casu non recuperet tutelam filiorum, voluerunt Cy. qui tamen id declarat, in authen. mat. & auiæ. versicu. octauò quæro, & ibi etiam Alb. versi. item quæro. & Ange. qui & ipse declarat, versicu. vltim. scias. C. quando mul. tutel. offi. & Hippol. Marsi. qui id dicit not. in l. etiam si redhibitus. versicu. patet etiam hoc. ff. de quæstio.

Nã & quod plus est, si mater declarauerit, se velle nubere, ideóque priuetur tutela, & alius tutor sit datus: non eam reassumit, etiam si postea nolit nubere. Bald. in d. l. cum ancillis. versi. item collige argumentum. argu. illius tex. C. de incest. nup. & in l. imperialis. in fin. prin. etiam per eum tex. C. de nup. & in l. omnem. C. ad Sen. Tertyl. & consi. ccccxxiij. datalis Abrami, in fin. lib. ij. & alibi diximus plenius in nostris consuetudinibus Pictonum, nã & hoc quoque casu ipso iure amittit tutelam, vt etiam probatur in d. §. si verò.

Adde & illud quod huc proximè accedit, ꝙ nonnulli assumunt ex tex. in c. constituit. iuncta glo. in verbo, qui ex iudæis. xvij. q. iiij. ꝙ infamia remanet apud infamen, etiam extincta infamiæ causa. inter quos est Hippo. Marsi. sing. cvij. versicu. & quia vt nostri. Quanquam nec ille tex. nec gl. illius illud adeo specialiter dicunt, sed id tantum, vt sicut Iudæus non potest ad publica officia admitti, ita nec qui ex Iudæo Christianus nouiter factus est: & ita eam gloss. intellexit Archid. ibi. & Ro. qui sing. dicit sing. lxxij. nunc veniamus ad lucrum. versic. sed quid de eo. Io. Ana. in c. cùm sit. versi. vltim. quia text. & ibi Felyn. de Iudæis. & idem Felin. in cap. etiam te. versicu. limita secundò, de rescrip. & ipse Hippol. sing. clxxix. viget communiter statutum. versiculo, item & facit gloss.

Verùm facilè crediderim infamiam iam contractam non aboleri sublata causa, ob quam ea cõtracta est, cùm iam effectus consummatus sit, nec quod factũ est infectum fieri non potest. l. in bello. §. factæ. ff. de captiuis. vt non sine ratione Claudius Cæsar apud Suetonium, cùm orantibus familiaribus cuipiam dempsisset notam, litura tamen (inquit) maneat, de quo & nos diximus in tractatu Constituti, parte iij. limit. vij. num. 10. & illius quoque. & vide etiam suprà versic. incip. infamiæ causa.

Sed quod dictum est de Iudæis de nouo factis Christianis, id fit, quoniam verendum est, ne adhuc restent quædam reliquiæ Iudaismi, donec diutissimè probati fuerint: qua ratione hi promoueri in episcopos nõ possunt, vt scribitur in prin. xlviij. dist. quanquã. & aliæ eius rei causæ ponuntur. Et hoc quidem pertinet ad xvj. limitationem. versi. incip. sed ita tamẽ, vbi etiam loquemur de inimico recens conciliato.

Et huc item referri potest, quod diximus in cessatione causæ exclusionis, ver. inci. quod tamen intellige, fœminã semel exclusam ob masculos, perpetuò manere exclusam, etiã si masculi posteà deficiant, cùm iã effectus exclusionis sit consummatus. Et quod præterea diximus in 4. limi. ver. inci. quin & huc quoq;, de eo cui acquisita est hæreditas, quoniã esse agnatus tempore delatæ hæreditatis, licèt posteà desinat esse agnatus. Quódque etiam ibi diximus, versi. inc. & id quoque, & multis seq. de eo qui excusatus est à tutela ob numerum liberorum, qui posteà deficit. Et quod denique dicemus infrà in xiiij. limitatio. de dote restituta ob viri inopiam, qui posteà diues efficitur, nam & id tribuit consummationi effectus. Bald. in l. vbi adhuc. ver. formatur etiam. C. de iure dot. vide omnino in d. iiij. limitatio.

Et vbi actus est iam consummatus, casus superueniens non vitiat, sed tunc habet locũ ea regula, vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent: licet casus extiterit, à quo initium habere non potuerint, de qua in l. in ambiguis. §. non est nouũ. ff. de reg. iur. & in c. factum legitimè. eo. ti. lib. vj. id enim apertè colligitur ex l. pluribus. quæ est pen. §. & si placeat. vbi Bar. & alij. ff. de verb. obl. & præterea voluerunt Pet. à Bel. Per. & Bal. in ij. lec. in l. patre furioso. per eum tex. ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iur. Bar. in l. ex facto. in prin. ver. vltimò hæc lex. ff. de vulg. & pup. de quo latè per Dy. in d. c. factum legitimè. & Dec. in d. §. nõ est nouum.

Id quod procedit etiam in foro conscientiæ, verbi gratia, quis præscripsit rem alienam cũ bona fide, præscriptione autem completa superuenit scientia rei alienæ, certè cum effectus præscriptionis sit iam perfectus, & consummatus, potest hic, qui ita præscripsit, iustè rem retinere, gl. in c. vlt. & ibi Inn. in verbo, temporis, & Hosti. in verbo, in nulla temporis parte, & latè Imo. qui hanc dicit esse communem opi. legistarũ, & canonistarũ, ver. venio ad gl. vltimã. & Pan. ver. idem sentit. de præsc. glo. in c. j. in verbo, pellendi, de concessio. præb. Inn. in c. cura. in fin. & ibi Host. in verbo, legitimam. de iur. patr. & idem Inn. in c. quia plerique. vers. quia tutius est, & ibi etiã Pan. ver. septima quæstio, de immu. eccle. Hosti. in Summa, tit. de præscri. rei immob. §. verum. ver. sed quid si iam completa. vbi id probat auctoritate veteris

teris testamenti Io.Ligna.in c.vigilanti.& ibi Bald. Car.Flor.Imo.Pan.& Fel.de præscr.Io.And.in cap. possessor.in vlt.artic.& ibi etiam Pet.Anch.ver.quę ro cùm debitum naturale.& Philip.Fran.versi.in ea gl.ibi.qui completa,de reg.iur.lib. vj.Bart.non obscurè in extrauag.ad reprimendum.in verbo, videbitur.in fi Bald.in l.cùm quis.ver.post hoc scias. C. de iur.& facti igno.& in c.de causis.ver.vtrùm possit renunciari.de offi.deleg.& in c.j.ver.& an ius naturale.titu.de contro.inter dom.& fidel.de inuest. feud.in vsib.feu.& in c.j.ante fin.tit.de contro.inter dom.& vas.& in c.j.§.si quis per xxx.ver.dicit Inno. quòd,& ibi Iac. alua.ver.quæro an quando quis. & Card.Alex.in fi.tit.si de feud. fuer.controuer.inter dom.& agna.& consi.ccxcv.fama viciniæ est.in fin. lib.j.& consi.cccxv.ponitur quòd antiquitus.ver.& facit ad prædicta.Rayner.in superscrip.consi.Fede. Senen.cxxx.casus talis est,quidam testator.Io.Fab. in §.j.ver.quid si ea cópleta.Instit.de vsucap. Ang. qui id latè tractat in rep.l.j.C.de iudi.Petr.Anc.consilio clxx. principale contra istos. prætereà contra Barto.est Imol.in repe.c.vlt.versi.venio ad glos.vlt. de præscrip.Pau.consil.lxxxix.in quæstione quæ ad præsens.vet.ad idem.quod not.Roma.in repe.rub. de arbi.& in l.filiusfamiliâs. ff.de don.& cons. cxlix. conclusionem primam.ver.quintum autem.Corn. consilio clxxviij.in hac re aliàs consului. versi.cùm & videamus.libr.ij.Franc. Aretin.consilio xcij.viso legato.versicu. nec potes intelligere. Iaso.in l. post diuisionem.ver.hinc videmus.C.de iur.& fac.igno. Dec.in authen.prætereà.versic.vel illud dictum.C. vnde vir,& vxor.& in cap.j.ver.secunda est, de consti.in j.lect.& in c.iurauit. paulò ante fin. de probatio.& nouissimè Fran. Balb.in tract.præscrip. in ix. quæstio.iij. partis principalis, vbi in hoc vtitur ea quam diximus ratione,quòd actus iam cósummatus est.

Et è Theologis diuus Thomas quotliber.xij. ar.xxv. & quotlib.seq.cor.vj. Scot.in iiij.senten.distin.xv. Anto.Floren.in ij.parte princ. suæ summæ.libro j. c.vij.ver.quia autem ex beneuolentia. An.Claua.in summa,in verbo,præscriptio.§.xlvj.incip.verùm tu tus præscriptione. Diuus Bernard.in suis sententiis alioqui seuerior,in lib.de euangelio æterno,sermo. xxxij.arg.ij.c.j.& iterum c.iij.q.j. vbi & alios aduocat idem tenétes, vt ibi videre poteris,& Adr.Flo. qui nostra ętate Romanus pontifex fuit,in suis quęstio.in iiij.senten.

Quamquam scio nonnullos simpliciter contrarium tenuisse,alios diuersimodè id distinxisse, vt videre licet ex glo.in c.j.& ibi Archid. xiiij.q.vj.& glos.in c.si virgo.xxxiiij.q.ij.& glo. in c.vigilanti.in verbo, noceriт,de præscri.Bald.in authen.ad hæc.versi.reuertor igitur ad quæstionem.C.de vsur.& aliis multis quos tu citatos videbis ab Angelo in repe.d.l. j.C.de iudic.& nouissimè And.Alciat.in multis locis,nam is semper constantissimè hanc opinionem tenuit.

Amplia autem hanc nostram limitationem, vt non solum habeat locum in effectu omnino consummato, sed & in inchoato, qui habetur pro perfecto, secundum l.& si non sint.§.infecti.ff.de aur.& arg.leg. nam nec is effectus ita inchoatus cessat, etiam cessante illius causa, vt expressè per eũ tex.voluit Fran. Cur.Iunior,in l.more,num.12.ff. de iurisd.om.iudi. Cui adde quod per illũ tex.in d.§.infecti.voluit Bar. in l.cætera. §. sed si parauit. ff. de leg j. illud haberi pro completo,quod cœptum est, vt etiam voluit [illegible] l.quo minus.in v.q.princip.non multò post prin.ff. de fluminibus.

Adde alium tex.in l. vestimentum.ff.eod tit. de aur. & arg. leg.cuius hæc verba sunt: vestimentum,i [illegible], quod detextum est, & si desectum non est, si sit consummatum quod in tela est, nondum prætextum (in Pand.Flor.pertextum,) vel detextum, contextum appellatur. Quem tex.Nico.Neapol.referens Iac.Arct.ibi dicit notandum ad statutum loquens de vestimento, vt habeat locum in eo quod in tela est,& illum tex. dicit singul.Barb.in clement. causam.versicu.sed dubium esset.de elect.& in tract.de præstan.Cardi.in v.q.j.partis. versi. & si dicatur. ad hoc vt ea quæ sunt in fieri(ita enim loquitur) censentur esse in facto, & valde singu. idem Barb.consilio lvij.præclarè scribitur. versi. item faciat quod dictum.libro j.& consilio xiiij. clementissimi.ver.& si quispiam diceret. libro ij. de quo & nos diximus in nostris ll.Connubialibus.glos.ij.num. 7.incip.ad idem etiam.

Ego verò hoc addã, si aliquis sit casus,in quo,id,quod cœptum est,habeatur pro completo,crederem tũc sufficere esse cœptum, vt effectus non cesset cessante causa postquam cœptum esset, vt fortè in illis casibus.Aliàs verò huic sententiæ non accederem, prę sertim cùm initium pro fine & consummatione nõ habeatur,nisi certis casibus, aut respectibus, vt videri potest ex his quæ scripsimus in dd.nostris legibus connubialibus in glo.ij.in verbo, au pouuoir de son mary, vbi tractauimus an,& quando, & quo modo sponsa habeatur pro vxore.

Amplia secundò, vt procedat hæc limitatio etiam in effectu nondum consummato, sed qui tamen consequentiam habet ab ipso actu perfecto, quod patet ex l.patre furioso.ff.de is qui sunt sui vel alie.iur. dum loquitur de iis qui nascuntur post furorem ex matrimonio contracto tempore sanæ mentis,& ad hoc illum tex. expendit Imo.in l. pluribus. quæ est pe.§.& si placeat.ver.circa tertium membrum.ff.de verb.oblig.

Sed hanc principalem nostram limitationem intellige tribus modis, primo vt procedat in causa fiendi, hac enim cessante cessat illud fiendum, non tamen idem factum tollitur: secus autẽ in causa essendi, qua quidem cessante non solùm impeditur fiendum, sed & factum quoque tollitur, vt voluit Bald. in c. & si Christus.versic.adde quod cessante, ibi, cessante causa, de iureiuran. auctoritate Ioan. Monach.in proœm.lib.vj.

Intellige secundò ita procedere, vt non cesset effectus iam cõsummatus pro tempore præterito, sed bene pro tempore futuro: si effectus est successiuus.per l. tutelas.ff.de capit. diminu. aut etiam si momentaneus, nisi superueniat causa infirmãs, quo casu etiã cessaret effectus, per l.si quis hæred. C.de instit.& subst.per quos tex.ita voluit Bal.in c.quemadmodũ.ver.circa tacitas cõditiones,de iureiur. & Fran. Ozer.in §.supradicta.nu.18.Instit.de milit. testa. Et hic vide quæ dixi suprà in iiij.limitatio. nu.13.& 14. & quæ dicam infrà,in xxiij.limitatio.

Intellige tertiò, vt procedat hæc limitatio, nisi superueniat causa retro contraria, remouens illud iam consummatum,& in esse productum: tunc enim cessat effectus etiam perfectus,& consummatus: verbi gratia, grauamen est causa appellationis,& ea quidem in esse producta confestim, quàm interposita est, &

est,& tamē reuocato,& ita cessante grauamine cessat appellatio,per tex.in c. cùm cessante. de appellatio.vbi id expresse not.Bal.in iiij.notab.

Intellige quartò,nisi is,ad cuius commodum effectus fuit consummatus,fuerit in mora:nam tunc poterit effectus ipse cessare, cessante causa, vt patet ex l.quod tempore. C. de resti. milit. vbi si intra annum vtilem restitutio intētata fuerit, ea amittitur & cessat,& ita eum tex.ad hoc expendit Francis. Ozer.in d.§.supradicta.nu.17. Instit. de militar. testamento.

Intellige quintò,vt non cesset effectus consummatus cessante causa generali,per c.suggestum.de decim. secus si cessaret causa specifica, nam tunc cessaret effectus etiam consummatus, vt voluisse videtur Anton.in c.post translationem.versi. tu dic latiùs. de renuntia.vt eum refert Imo.ibi.nu 41.vbi tamē hoc secundo membro non ei accedit, per tex. in l. vlt.ff.vnde liber.

Et quando actus,vel effectus sit consummatus vel perfectus, vt sit vel non sit locus huic limitationi, vide Franc. Aretin.post alios in d.l.pluribus. §.& si placeat,versic. attende quia quo ad solam mentem.ff. de verb.oblig.

LIMITATIO XIII.

Decimotertiò,limita principaliter hanc regulam, vt procedat in causa cessante, prout ea ipsa regula loquitur,non etiam in occasione,qua quidē cessante minimè cessat effectus,per tex.in l.vlt.ff.de rescind. vend.quam ad hoc pro no.alleg.Bal.in c. solitæ. in fi.de maiori.& obedien.

Neque id quidem mirum est,quoniā occasio est causa iniusta, insufficiens, minimè vera ac propria, vt videre licet ex Hostien.Io. And.Per. Anch. Anto. Imo.& cæteris.in d.c.solitæ.per eum tex.& id quod scribitur Prouerb.xviij.in prin occasionem quærit, qui vult discedere ab amico. Collec.in c. cùm cessante.de appella.Archid.in c.statutum.in verbo,occasionem.de rescrip.lib.vj.& in c.j.§.porrò.in prin. de sta.regu.eo.lib.vj. & in c.consequens. post prin. & ibi quoque Domi.xj.distin.And.Iser.in c.j.§.conuenticula.per eum tex.tit. de pace iuramen.firmā. Lucas Pen.in l. quicunq;.per eum tex. C. de fundis patrimonia.libr.xj. & in l.j.in verbo, occasio. C.de frum.Alex.eo.lib.& in l.j.in verbo, occasione.C.de castren.pecul. lib xij. Cardi.Flor.in cle. causam.in j.opposi.de elect.& in clemen. dudum. in versi. ab olim.in iij.opposi.in fin.de sepult.Panor.in c.ij.ver. in glo.j.in fi.de consti.Corn.consi.cliij. in præsenti consultatione.in litera E,lib.ij. & consi.cclxvj.constit dicta credita.lib.iiij.

Ad quod facit tex.in l. Labeo, ibi, magis occasione, quàm tunc contigerit.ff de riuis.& tex.in l.famosi. §.j.ff.ad l.Iul.læsæ maiestatis.cùm dicitur non in occasione , sed in veritate rei.& in l. omnimodo. in prin.ibi, occasionem subuertendi,&c. C.de inoffi. testa.& in l.vlti.ibi, incolatus occasione.C.de munici.& origina.lib.x.& l.vlt.ibi, occasionis huiusmodi calūniam.C.de conueniēd.fis.debit.lib.x. & in c. j.post prin.ibi,sumentes occasionem.de confirma. vtil.vel inutil. vbi Dec. in prin.eum tex.ad hoc annotauit,vt occasio in malam partem accipiatur.& in cap.qualiter,& quando, el j. post prin.ibi, qualiter occasione,de accusat.& tex.in d.c.statutum.§.in super.ver. prouisurus.ibi,occasionem non assumit, de rescri. lib.vj. vbi Dom.nota, inquit,text.declarantem,quid sit occasio, nempe quæ in veritate facti est falsa , sed exteriùs apparet coloratè iusta.& text.in c.j.versicu.quia vero, ibi, peccandi occasio. & ibi Archi.in verb.quia verè occasio præbetur. de iureiur.eo.libro vj.& in c.ij.versicu. si autem causa, ibi, occasionem cessioni dederat ,de officio ordin. eodem lib.vj.

Ideóque Ioan.And.in c.post translationem.de renuntiat.quòd in dubio causa impulsiua videtur esse occasio,& ibi quoque Car.Flor.qui id singul.dicit,versicu.quæro.in eo quòd suprà. Domi. in d.c.consequens.xj.dist.dum dicit causam sumi pro ratione finali,& occasionem pro causa captata , & Pan.in c.j. in ix.not.vt ecclesiast.benef.& Imo.in l.ij.§. vlt.versicu.item adde,& quia dixit.ff.de do.&Corn.d.consilio cliij.in litera d.lib.ij.Fel.in d. c. solitæ.versic.inquantum dicunt hîc,de maior.&obed.& Barb.in c. super quæstionum.versic.nota ibi occasione.de offic.& potest.iud.dele. Et secondum hoc id pertinet ad primam limitationē in qua locuti sumus de causa impulsiua.

Scin autem aliud esse causam , & aliud occasionem,vt videri potest ex d.c.solitę.post prin.ibi non causam, sed occasionem præbuit,vbi omnes præter id quod ex illis suprà diximus, dicunt causam in iure consistere,occasionem in facto.& d.c.primo.§.porrò.versicu.& ideo nos,ibi causam & occasionem præstant, vt ecclesiast.benef.vbi id not. Cardi.Flor.in viij.eodémque vlti.not.& Pan. in vlti. not. & d.c.j.§.porrò, ibi,causam seu occasionem,& ibi Domi.de sta. reg. lib.vj. & cle.dudum.§.in studiis autem liberalibus, ibi,ex aliqua ratione,vel causa, de sepul.& gloss.in l. si ego.§.interdum. in verbo , partum me vsucapere, in fi.ff.de public.in rem actio.& Bald.in l.certum.ad fi.C.famil.ercisc.&ex Cicerone in oratione pro Milone,Quę tum non modò occasio , sed etiam causa illius opprimendi fuit.

Quid autem inter eas intersit , iam vides ex his quæ iā diximus, vt tamen non omittam quod in eam rem à Bal.scriptum est consil.cxix. statuto cauetur quod turbans.ver. quæstio denique expensarum.libro ij. inter eas id differre, quod occasio dicitur , omne id quod ordinatur ad aliud per se vel per accidēs.Causa verò propriè dicitur id, quod ad aliquid per se ordinatur,per l.verum est.ff.de furt.&l.si mulier.ff.rer. amot.

Alij dicunt occasionem illam dici, quæ non est ordinata ad effectum de quo agitur,sed accidentaliter , & fortuitò contingit.ita enim voluit De. in rub.C.qui admitti.ver.sed consideranda.& iterū in d.c.vl.post prin.de confir.vtil.vel inutil.per tex.in l.vlt. §.sed cū in secundam,ibi,ex rei suæ occasione ortā.C.de fur. & l.rescriptum §.j.ibi, ex occasione eius redactū.ff. de distrac.pigno.&l.generaliter.§.proinde.ver. planè si minus,ibi,per testamēti occasionē. ff.de fideic. liberta.&l.fori.ibi,ex huiusmodi professione,vel ipsius occasione quæsierit.C.de adoo.diuerso.iudicio. Ex quo Barto.not.aliud esse , aliquid esse ex aliquo, aliud eius occasione.

Sunt , & qui dicunt occasionem denotare causam remotam , & inter hos Io.Andr.post Roffred.in addi. Spec.titu.de iniur.§.sequitur.ver.sed pone inimicus tuus.Bar.in l.vxori.ff.de auro & arge.leg.vbi id dicit probari. in l.cum de laniónis. §.asinam. ff. de fund. instruc.&Bal.cons.cxxxvj.proponitur,quòd Titius, ad fi.lib.ij.Sal.in l.omnimodo.§.impotari.versicu.se

cundo

eunde modo probat.C. de inof. test.& in l.fori,per eum tex.C.de aduoca.diuer.iudi.Ang. consil.lxiij. nobilis miles.versic.nec obstat si dicatur.& consil. cclxxxviij.viso themate supradicto.ver.illud enim verbum & vtrobiq; per d.l.vlti.§.sed cùm in secondum.C.de fur.Imol. in l.ij.§.vlt.versic.item adde ei quia dixit.ff.de dona. Barb.& Ias.in rub.C.qui admit.ad bono.possess.ille, Iason ver. in prima parte, per not.in d.c. solitæ.de maior.& obedieu.& in d. cap.post translationem.de renuntia. & in d.c.cùm cessante.de appellat.& idem voluit Francisc. Aret. consi.clxj.verum est quod Comicus. ver.patet igitur ex præmissis,ibi,nam causa mediata,dum dicit causam mediatam & remotam potius dici occasionem,quàm causam. & Corn.d. consil. cclxiiij.post prin.lib.iiij.Alex.in l.si patroni.ver.secundo modo probatur.ff.ad Senat.Trebellian.vbi in id citat gl.in d.l.si ego.§.interdum.ff.de public.in rem actio.& in l.prætor.§. quod de fructibus.ff.de bon.auctor.iud. post id.& Soc.cons.clvj.pro fundamento. versf.confirmatur,nam licet.& Iason cons.lxiij.circa primū. ver.tertio principaliter.lib.iij.

Et eò respicit, quod post Pet. tradit Cyn.in d.l. generaliter.in ij.q.& ibi quoque Saly. C.de episc.& cler. quòd causa finalis est, propter quam aliquid immediatè conceditur,causa impulsiua,quę occasionem remotam prętat:quod & nos alibi ex illis diximus. Id quod satis probat, etiam si nihil aliud esset,cessante occasione non cessare effectum:quoniam cessante causa remota,non cessat effectus, vt latè dicemus infrà in vicesima limitatione.

Nec tamen illud interim prætermittendum, quòd aliquando causa pro occasione ponitur, Terentius in Eunucho, Nam iamdiu aliquam causam quærebat senex,quapropter aliquid faceret,is nunc repperit: quo in loco Donatus interpres doctissimus, nota, inquit,causam pro occasione.

LIMITATIO XIIII.

Decimoquartò limita hanc regulam non procedere vbicunque cessatio causæ superueniens,& effectus eiusdem secutus tendunt ad eundem finem , tunc enim non cessat ipse effectus. Exempli causa, vxor dotem exegit à marito propter ipsius mariti inopiam, secundum tex. in l.si constante. in prin. ff.sol. matrim.& in l.vbi adhuc.C.de iure dot.postea vir è paupertate emersit,& diues factus est,& ita cessat causa illa restitutionis dotis,non tamen cessat effectus illius,id est,restitutio semel facta,vt voluit gl.in d.l.vbi.in verbo, abutatur. & ibi Cy.in xvij.q.Odof. Iaco.Butrig.vti illum allegat,& sequitur Bal.versic. formatur etiam alia quæstio.& Ioan.Fab.ver.item quid si venit.& Sali.in §.j.eius l.ver. quærò septimò, de iure dot.Ioan.And.in c.per vestras.ver.in gl.in §. bona.& ibi quoque Car,Flor.versic. sed quæro post hanc glo.& Ant.in secunda oppositio. paulò ante finem illius.de donat.inter virum,& vxo.& idem Io. And.in addit. Spec.tit.de dote post diuor.restit.§. vlt.ver.quid si vir vocatus.Bar.in d.l. si constante.in ix.quæstione vlti.partis,quæ est,& ibi quoque Alb. circa medium. versicu.item quæritsi dote exacta. Imo.ver.item adde ei quod tangat.in ix.q.& Alex. idem Bar.in l.pluribus. quæ est pen.§.& si placeat. ver.induco ad quæstionem.& ibi Imo.ver.in eadem glo.in fi.& iterum ver.tu autem dictis, rursumque & ibi quoque Paul.versi.sed oppo.contra regulam. ff.de verb.obli Ang. in §.illud. in authen.de æqual. dot. Imol. dum allegat Barto. in d.§.& si placeat.

in l. secunda.§. vltim. versicu.sed in casu. ff.de dem. Pau.Cast.in l.sciendum.§.vlti.in fin.ff. qui satis. [illegible] Campez.in tract.doti.in iij.parte,quæstio. xlvij Socin. consil in lx. in præsenti consultatione omnibus.versic.præterea ad quid.libro j.Hipp. Marsi in l.si redhibitus.ver.& facit not. verbum. ff.de quæstionib.

Monentúrque præterea Bar.& Pau.Cast.al iis rationibus,& ea potissimùm, quòd quando cunque casus superueniens,qui ab initio impediuisset actum geri,tendit ad eundem effectum cum actu gesto,tunc non tollitur quod gestum est ex superuenienti illo casu.l.verbis legati.in fi.ff. ad l.Falc.& §.ex contrario.versic.quòd si vno.Instit.de leg.vti etiam voluit Dy.in c.factum legitimè.de reg.iur.libro vj.& idem Bart.in l.si in metallum.ff.de his,quæ pro non scrip. Imo.in d.l.pluribus.vers.in eadem glos.in fin.& iterum ver.tu autem dictis.ff. de verborum obligat.& Dec.in l.in ambiguis. §.non est nouum.sub nu. 2.io fi.ff.de reg.iur.Igitur cùm hæc restitutio facta mulieri,propter inopiam viri, tendat ad securitatem mulieris,vti etiam tendit cessatio illius causæ,scilicet diuitiæ superuenientes, certè tolli non debet effectus,id est,ipsa restitutio. Super hac tamen ratione,vide quod dicam infrà,vers.sed nunquid.

Et dicit etiam Bar.ad id videri casum in d.l.sciendum. §.vlt.qui satis.cog.vbi cautio interposita pro securitate à paupere non tollitur per superuenientes diuitias , quia id quod superuenit tendit ad eundem effectum securitatis.Et ibi Pau. Cast. qui hanc opinionem tenet,vt suprà diximus, dicit eum textum esse not.& ita inquit Bar.potest responderi ad quædam iura,quæ dicunt paupertatis causa cessante cessare & illius effectum, vt in l.cura.§. de facientium.ff.de mune.& honor.& aliis, quæ nos adduximus suprà in paupertate cessante:ea enim procedunt, quando diuitiæ tendunt ad contrarium effectum.

Nec tamen hæc opinio in casu , de quo loquimur, caruit contradictoribus, nempe Old.& Richar. Malū. vt citantur à Bald.in l.vbi adhuc. & ibi quoque Alberic.ver.item quærit idem. C.de iure dot.& Dy.in d.l.si constante. & ibi quoque Bal.& Ang. sibi contrarij,& vtrque in fin.prin.& Rom. versic.item inquantum.in ix.q.ff.solu. matri.idem Dyn. in l.post finitam.ff.de suspect.tutorib.Collecta.ind.c.per vestras.ver. sed quid si in casu. de do.inter vir.& vxorem.Bal.in l.ad comparandas.in fi.C.mand.Ang.in l.si cum dotem.§.si verò. ff.solu. matri.Petr. Ferra. for.libelli, quo vxor agit ad dotem, in verbo, vxor quondam domini. ver.sed quid dices. Et omnes qui dem hac nostra regula innixi, quòd cessante causa cessat effectus,cui tamen responsum est ex eo quod diximus.

Verùm & ad tutandam hanc posteriorem opinionem afferunt d.r. per vestras.de do.inter vir. & vxo.vbi probatur, quòd marito exigenti dotem à tertio, qui eam promiserat , non obstat exceptio , quòd vergat ad inopiam, si offerat cautionem de restituendo, vel perit eam deponi apud mercatorem, ita vt per depositum res sit secura. Sed Imo. in d.l. si constāte. in prin. versic. item adde ei, dicit eum text.si bene inspiciatur,id non probare,vt patet ex bis quæ antè dixerat circa intellectum illius. Sed & dici potest,quòd inopia non allegabatur à muliere,sed à tertio,qui promiserat dotem, cui tantus fauor non debebatur, imò qui non videbatur posse alleg

se allegare hanc exceptionem, & ideo in d. c. disponitur, vt suprà diximus, & hoc patet manifestè, quia ibi dicitur, quòd statur soli iuratoriæ cautioni mariti, si aliam reperire non potest, & tamen certum est, quòd si maritus est inops, non per hoc consulitur mulieri, nec euitatur restitutio ex capite inopiæ, imò tenent Communiter doctores in d. l. si constante. quòd restitutio dotis illo casu non euitatur per præstationem cautionis.

In qua re Henr. Bohic in d. c. per vestras. in fin. de don. inter vir. & vxor. hanc controuersiam concordans tradit, quòd si maritus non solùm factus est diues, sed & sapiens & discretus, procedat posterior opinio. Si autem diues tantùm factus est, forte ex successione parentum, vel aliás citra industriam, tanquam scilicet dormientis illius rete ceperit, vt est in veteri prouerbio, & tunc procedat prior opinio. Et pro hoc (inquit) facit l. si creditores. ff. de priuilegiis creditorum, & §. suspectus, & §. vlti. Institu. de suspect. tutor. Et id sequitur Ioan. Lup. in rep. d. c. per vestras. §. xxv. inci. ampliabis quartò, in fin. dicens hanc concordiam menti esse tenendam, quia de iure & æquitate procedit, nec alibi eam reperit.

Alij autem in hac re aliter distinxerunt, nam aut dos ita fuit vxori restituta, vt dominium ad eam transiret, vt contingit cum actum est actione personali ad restitutionem dotis, vel declaratum est à iudice dominium esse apud eam; quod item contingit, quando actum est rei vendicatione: & tunc vera sit prior opinio, cum sit perfectissima executio, secuta traditione, iuxta ea quæ scribuntur in l. j. C. de perico. & com. rei vend. licèt res deuenit ad casum, à quo nó potuisset incipere, vt in d. §. & si placeat, & in l. vt pomum. ff. de seruit. Aut mulier egit hypothecaria, & res illi adiudicata est iure pignoris, vel prætorij, vel conuentionalis: & tunc cessante causa ob quam datum est id pignus, ipso iure pignus resoluitur, per l. si pecuniæ. §. j. ff. vt in posses. legat. & ex regula tradita à Barto. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. Et ita nuncupatim voluit Fran. Aretin. in d. l. pluribus. §. & si placeat. versicu. & ex hac conclusione. ff. de verbor. oblig. vbi id dicit esse de mente Bald. in d. l. vbi adhuc.

Alij denique ita hanc controuersiam componunt, vt si pendente iudicio: quo vxor maritum conuenit, vt illi fiat dotis restitutio secundum d. l. vbi adhuc, ipse maritus desinat esse pauper, debea. cessare id iudicium, cessante, scilicet, causa illi... ...d si iudicium finitum fuerit, ita vt iam facta sit executio, & dos mulieri assignata, non debeat cessare ea restitutio, siue assignatio: & ita voluit Cepo. in l. actioni. nume. 9. ff. de ædilitio edicto.

Sed quicquid sit de illo casu, illud tamen scire debes, non semper obtinere quod diximus casum superuenientem, qui tendit ad eundem effectum cum actu gesto, non tollere quod gestum est: sed tum demum tantum, cum nihil interest debitoris, vt per secundã causam superuenientem irritetur prima, vt in iuribus suprà in id allegatis. At si illius interest, secùs dicendum est, per tex. in l. si fideiussor. §. j. ff. qui satisdare cogantur. & l. j. §. ij. ff. de curat. furios. quas in id expendit Franc. Aretin. in d. §. & si placeat. versicu. vel si vis dicere.

LIMITATIO XV.

Decimoquintò limita nostram regulam, vt non procedat in priuilegiis dignitatum, quæ durant, etiam finita dignitate, vt videre libet ex l. eos, qui, & ibi Io. Plate. C. de excus. muner. libr. x. & l. maximarum, ad fi. & ibi gl. vlt. Bar. Ang. & Io. Plat. eo. tit. & l. eam legẽ. eo. quoq; tit. ex qua not. gl. quod immunitas nó cũ dignitate, sed cum persona extinguitur, & ibi etiam Io. Plat. & l. eos qui. & ibi item Io. Plat. C. de fabricẽs. libr. xj. & l. vlti. in fi. & ibi quoq; Plat. in fi. C. de silentiar. lib. xij. & l. iubemus. & ibi idem Plat. C. de prox. sacro. scrinio. eod. lib. xij. & l. j. & ibi glo. & Pla. C. de magistris scrinio. eo. libr. xij. & l. j. & ij. & vtrobique gl. & Plat. de præfec. præto. eo. libr. xij. & l. j. & ibi Plat. de præpo. sac. cubi. eod. libr. xij. & l. j. de Primice. vbi etiam notat idem Plat. quod dignitate deposita retinentur vestigia dignitatis. & l. j. C. de Comi. qui prouinc. regunt. eod. libr. cuius argu. scribit Spe. tit. de legato. §. finitur. qui est vlti. ver. itẽ not. quod ei. ꝙ qui semel fuit legatus, semper ei debetur reuerentia in memoriam pristinæ dignitatis. & sequitur Fel. in c. quæ in ecclesiarum. in v. fallen. versic. & hinc est quòd ei, de constit.

Atque ita, vt scilicet priuilegia dignitatum nó cessent, cessante dignitate, voluerunt præter eos quos suprà citauimus, Dy. Ioan. And. Albe. & Philip. Franc. in c. decet concessum. de reg. iur. lib. vj. Nam Alb. vti alibi (ni fallor) dicimus. id c. legit sub tit. eiusdem tit. ff. & voluerunt item Inno. Bal. & Barb. in c. sedes apostolica. extrà de rescr. Hippo. Marsi. latè sing. cvij. priuilegium dignitatis. & sing. clxxix. viger cõmuniter statutum. ver. & vltra prædicta.

Facit text. in l. nihil. C. de quæst. & in l. vlt. ff. de decurio. vbi qui fuit olim decurio, torqueri nó potest, in memoriam pristinæ dignitatis. Ex quo dicit ibi Franc. Tig. quod Marti. Fanen. liberauit quendam à morte, qui cum à iudice fuisset morti adiudicatus, appellauit, & inter cætera allegauit, quod & si olim fuisset decurio suæ ciuitatis, tamen potestas illum quæstioni supposuerat: & in quæstione confessus fuerat: ideó que cùm quæstio non valuisset, neque etiam confessio facta in ea, quod dicit notandum Barb. in c. sedes apostolica. vers. & etiam allego. & Hippolyt. Marsi. d. singu. cvij. & d. singu. clxxix.

Sed per illum tex. scribit gl. in c. ad abolendam. in verbo, prærogatiua, de hæret. quod percutiẽs clericum degradatũ incidit in canonẽ, si quis suadente. vij. q. iiij. propter memoriam pristinæ dignitatis, quod & ipsum voluit gl. id tamen declarans in c. degradatio. in fi. & ibi quoque Dec. de hære. li. vj. & gl. in c. accedens. 50. dist. & in ij. in glo. vl. liiij. dist. & in c. dictum. lxxxj. distin. & in c. eos. in verbo, clerico xx. q. iij Fel. in c. contingit. le j. in fi. de senten. excom. Hipp. Mars. d. sing. clxxix. & è theologis Anto. Flo. in ij. parte iij. partis summæ. tit. xxv. c. j.

Quinetiam eiusdem illius text. auctoritate, scribit alia glo. in c. si qui episcopi. in glo. mag. na, paulò post medium. xcij. dist. quòd si quispiam clericus fuerit electus ad episcopatum, nec tamen eum potuerit assequi ob plebis seditionem, eique renuntiauerit, manet clericus sui episcopi, vt priùs erat, & ab eo iudicabitur vt simplex clericus, secundum c. ad supplicationem, extrà de renuntiatio, non tamen poterit eum deponere, ob memoriam pristinæ dignitatis, & sequitur Fely. qui eã gl. dicit not. in c. quę in ecclesiarum. in v. fal. ver. vnde dicit, de constitutionib.

Denique per illum textum in d. l. vlti. ff. de decurio. dicit Paris. de Pur. in tractatu syndicatus in euidẽtiali. nu. 6. non minorem honorẽ deberi magistratui post depositum officium, quã in ipso officio: ideo, inquit,

in signum honoris & commendationis preteriti magistratus ei solent dari à principibus & ciuitatibus vexilla cum insignibus & armis. argu.l.j.C.de statu. & imag.

Húc que etiam vergit, quod dicit glos.not.in §.generaliter.in verbo, præstet, in authen.constit. quę de dignitat. quòd filius qui propter dignitatē liberatus est à patria potestate, non redit in eam, dignitate finita. & sequitur Alb.in authen. sed episcopalis. ver. sed an liberatus.C.de episc. & cler.& Ioan. Plat.in l. vlt.C.de Consulib.lib.xij.&idem voluit Dyn.in c.decet concessum.de reg. iur. libr. vj. & nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus, in gloss.3.in ver.& n'est plus en pouuoir de son pere, in prin.

Et quod scribit Bart. in l.j. per illum tex.C.de aduoca. diuers.iudicum, quòd qui deposuit officium aduocationis, est tamen, vt prius erat, & appellatur Clarissimus, nec debet torqueri: & ad eum mitti debet, vt ad egregiam personam, & sequitur Fel.in d.c.quę in ecclesiarum.vbi suprà, versi. Hinc est quòd qui deposuit, de constitut. & Iason, dum illum simpliciter allegat, in l.si ita stipulatus sit.nume.27.ff.de verb.oblig.& d.consi.clxxix.vers.& faciunt dicta.

Et quod idem tradit Ioan. Ligna.in clem.ne in agro, de sta.monach.quòd qui semel fuit abbas, deposito officio, sine culpa, obtinet primum locum in choro, & conuentu post abbatem, in memoriam pristinæ dignitatis, & sequitur Imol. ibi, ver.in vlti.quæstione dicit, & Fel.vbi suprà.ver.& hinc est quòd qui semel.& Iason in d.§.Chrysogonus. versicu. hinc est quòd qui semel.ff.de verbo.oblig. A quo non longè abest quod tradit Gui.Pap.deci.Delphin.ccclxxvij. quid ergo si quis ex dominis, quòd domini parlamenti iisdem gaudent priuilegiis dignitate priuati, sola voluntate principis & sine crimine, quibus & in ea constituti.

Adde quod scribit Bald.id tamen declarans in l.obseruare.§.proficisci.versi.septimò quæritur. ff. de offic. Proconsul.quòd offendēs eius potestatem, vel eius familiam tempore syndicatus ita debet puniri, ac si eum offendisset tempore officij, propter reliquis pristinæ dignitatis, arg.l.j. C.vt caus.post puber.adsit tut.& sequitur Pau. Purea.in trac. syndicat.tit.de offic.syndicatorum.num.3.& in §.an si potestas.ver. eiusdem initij, qui est sub num.8.& iterum ver.an offendi potestatem, qui est sub numer.16.& §.officialis finito officio.versi.j.& §.dicitur autem. August. Ari. in addit. Ang. Aret.in tract.malefi.in verbo, Caium Sempronij.versicu.diligenter pondera.& Iason in l. sciendum.§.vlti.versic.facit quod sing. ff. qui satisd. cog.vbi id dicit sing.& in d.l.si ita stipulatus.§.Chrysogon.vbi suprà ff.de verbo.oblig.& in l. principalibus.versicul.secundò quæro.ff.si cer.pera. vbi ex eo infert, quòd sicut dans alapam potestati debet capite puniri ex sententia Bal.in c.j.§. iniuria.in prin.tit. de pace iurament.firman. ita & is qui dat alapam ei in syndicatu existenti.

Cui & illud adfine est, quod no. Alber.in ij.parte statutor.q.xx.incip.quòd si statuto, quòd percutiēs eum qui fuit prior vel Antianus, punitur eadem pœna, qua percutiens Priorem vel Antianum, per l. ordo. ff.de public.iudic.& l.ordine.ff.ad municipa. quam decisionem longè latéque approbat & cōfirmat reprobaris aliis, qui contrarium tenuerunt, Hippol. Marsil.singu.clxxix.viget communiter statutum, & faciunt alia quæ dicam in seq.limitat.

ed hæc intelligenda sunt in dignitate tantùm, de qua etiam tantùm locuti sumus, non etiam in mero officio, cui nulla est annexa dignitas: quia, eo officio finito, finitur & omne priuilegium, quod ex eo proficiscitur, per tex. iuncta gl. vt à multis citatur [illegible] & ibi etiam doct.C.de excusat.munc.libr.10.& vo[illegible] etiam Bart.in l.1.versi.sed quęro, an talis dignitas.C. de mulieri.& in quo loco, eo, libro decimo, & in l.vniuersi.& ibi etiam Ioan. Plat. C.de legatin. eodem libro, & in d.l.maximarum.ad fin. & ibi quoque Ang. & Ioan.Plat.in 6.not.eu.tit.vbi ipse Plat. allegat alia iura, & idem Plat.in l.eam legem.eo quoque titu.

Ex quo redditur dubium quod not. voluit Bald.in [illegible] data.ver.de eo qui se asserebat.C.de his qui accus. non pos.quod mitius punitur is qui aliquando fuit notarius, sed posteà priuatus officio conficit instrumentum, propter primordium veritatis, siue in memoriā pristini officij, arg.§.quia verò verisimile, in auth. de non alienan.reb.eccle.quod & ipsum voluit idem Bal.in l.si quis.C.de aquæduc.libr.11.Et illum tamen sequitur Ioan. Ana. in c. accedens. ad fi. de crimine fals.Alexan.consi.50. ponderatis verbis statutorum. ver.& idem dicit, lib.3.& Felyn. in c. quæ in ecclesiarum.in 5.fallen. ver.& hinc est quod mitius. de constitu.qui & hoc tribuit memoriæ pristini officij, & in c.super literis.ver.pro quo facit. de rescrip. Iaso.qui id singu. dicit in l.sciendum.§.vltim.numer. 10.ff.qui satisd. cog.& in d.§, Chrysogonus. versicul. ad idem vltimò facit. Hippoli. Marsili. singul.35. ille qui nunquam fuit.& d.singul.179.versiculo, & faciunt etiam quæ dixi.

Et ego certè vix illorum opinioni accederē, quamuis neminem reperi qui ei contradixerit, hic enim plus delinquere videtur qui depositus ab officio ob crimen, illud nihilominùs exercet, cùm præterquā quòd crimen falsi committit, vt alius qui nunquam fuit notarius, contemnit iustitiam, éstque magis incapax huius muneris, quàm qui nunquam illud est adeptus: & est illud primordium, quo Bald. nititur omnino, sublatum per priuationem factum ob crimen: nec quicquam operari potest ad commodum illius qui ita priuatus est, arg.l.nec infames. C.de decurio.libro decimo, & l.j.& ibi Bar. C.de infam.libro 12.cum aliis multis similibus, à me adductis in tracta.Nobilit.cap.24.numer.7.incip. intellige tertiò, & multis sequen. Et bene facit quod diximus suprà, numero octauo, de abbate deposito sine culpa, qui potitur prærogatiua loci, vt priùs: sed si ob crimen depositus esset, minimè, vt voluēre Ioā Ligna.& alij ibi allegati.

LIMITATIO XVI.

Decimosextò limita generaliùs quàm in præceden.limit.vt nostra regula nō procedat, quoties remanēt reliquiæ pristinæ causæ, nam licèt ea maxima ex parte cessauerit, non tamen omnino extinguitur effectus, propter illas reliquias: vt præter alios tex. quos citauimus.in d.præced.limi. satis etiam probat tex. in l.2.& 3.& ibi Dyn.qui id no. ff.rer. amot. vbi cōtra illam quę desiit esse vxor, nō instituitur turpis actio, in honorem præteriti matrimonij & text. in l.ex duobus.ff.de vulg.& pup. & l.sed si vnus, § seruos, ibi, in memoriam pristini dominij. ff. de quæsti & l. [illegible] ruos non solùm.C.eodem titulo. vbi glossa, allegat concordan.

Et ita nuncupatim nostram regulam limitat g[illegible]. Dy. Ioan.And. Alber.& Philip. Franc.in c.decet concessum, de reg.iur.libro 6.Io.And in c. post trans[illegible]actionem, & ibi Ant. versic.tu dic latiùs, Imo.nu.36.& nu. 40.ite uni

40.& iterum.nume.51.de renunt. Bart.in l.ij.§.vlt.in fin.ff.de donatio.Bald.in l.patre furioso, in prima lectu.post princip.& in ij.ad fin.ff.de is,qui sunt sui vel alieni iur.& in l.vlti.versicu. quartò quæro,ff.de seri.& in cap.cùm cessante, in iiij.not.de appell. Angel. in l.minoribus,C.de is quibus vt indig. Henric.Bohic in ca.& si Christus,de iureiuran. Alexand. in l.si cum dotem, §.si maritus, versicu.vel potest responderi,ff.solut.matrim.& in additio. Nico.Neap.in l.ij.§.nó solùm,ff.de excus.tutor. Iason in l.sciendum.§.vlti.versicul.quartò pro ista parte, ff.qui satisdar.cogan.Franc.Rip.in l.ex facto,num,16.ff. de vulg.& pupil.substitut.

Et per text.in d.l.si vnus, §.seruus, ff.de quæstio.voluerunt Hostien. Card.Flor.Anto.Imo.& Felyn.in d.c.quæ in ecclesiarum:ille in verbo,alienaudi,versicul.sed nunquid vasallus,alter in fin. Ant.versicu. an vasallus possit,Imo.versic.& intelligit etiam, Felyn.in v.fallen.in princ. de constit. quòd licèt vasallus possit renuntiare feudo,inuito domino, per tex.in cap.j.titu.de vasal.qui contra constit. Lotha.non tamen post eam renuntiationem potest,nec debet offendere dominum ob memoriam pristini dominij. quod & ipsum voluit ipse Card.Florẽ. in clem. pastoralis, versi.denique,in vij.quæst. de iud. vbi & ad hoc allegat.text.in d.illo cap.j.

Quibus adde duo dicta Bald. Primum,in l.genero.ver.vlteriùs oppo.C.de iure dot.quòd ex patris stipulatione de reddenda dote quæritur filio emancipato actio vtilis,propter reliquias pręcedẽtis potestatis, argu.l.talem institutionem, §.vlt.ff.de hæred.instit. Alterum est in l.in rebus,versi.tertiò noto,ibi,tu dic quòd aut consideramus.C.eod.tit.de iur.dot.quòd vxor constante matrimonio censetur quodammodo domina rerum dotalium,propter vestigia & reliquias præcedentis dominij, & in his vir imaginem vxoris repræsentat,argu.l.cùm notissimi.§.j.de præscript.xxx.annor.

Adde & tu alia similia,in quibus ob reliquias, vestigia & memoriam pristinæ causæ effectus non cessat, etiamsi causa ipsa cesset, quæ & tu videre poteris apud Ioan.Andr.in c.consulti,versicu.in glos.j.dissolutæ,& ibi Ant.versicu.glo.super verbo, seculariter, & Panorm. versicul.ex quo inferunt, extrà de regu. qui omnes loquuntur de memoria pristinæ religionis,& eundem Ioan.Andr.in ca.vlti.ad fin.eod.titu. Felyn.latè in cap.quæ in ecclesiarum,in v.fallent.de const.& Hipp.Marsil.sing.clxxix.viget communiter statutum.& quæ etiam nos diximus in præced.limitat.in qua specialiter locuti sumus de reliquiis & vestigiis dignitatis.

Adde,inquam, & alia in quibus reliquiæ sunt tanti roboris, vt perinde excludant sequentes ordine, ac si totum ipsum remaneret. quod ex eo videre licet,quòd reliquiæ prioris tutelæ excludunt sequentem tutelam,vt plenè nota.in l.j.C.de testã. tute. & d.l.si quis sub conditione,&ibi Bar.ff.eod.& voluit etiam Bal. in l.cùm antiquioribus, versicu.quintò sic sicut reliquiæ,C.de iure delib.& Card.Alexan.in cap.j. versi. quartodecimò sicut reliquiæ, de feud. March.& diximus in tract.primige.quæstio.xl.num.71.incip.31. vbi rei quæ deficit.

Sed ita tamen vt nó illud specialiter omittamus,quòd inimicus reconciliatus non statim est iudex, vel testis idoneus, cum adhuc dubium sit, an remanserint quædam reliquiæ odij, sed expectandum est, vt amicitia sit longo tempore confirmata, & sint obliterata omnia inimicitiarum vestigia, per text. not.in c.accusatores,& testes,quod est 2. & ibi glos. 3.quæstion.5.Et ita voluit gloss. in c. per tuas, le 1. in verbo, inimicitias capitales, in fin. & ibi Ioan.Ana. versicul.in gloss.in verbo.capitales,& Felyn.versicu. in eadem gloss. in fin. de simo. Inno. non obscurè in c.cùm oporteat, in verbo,inimicos,& ibi clariùs Panorm.versic.item aduerte,Io.Ana.versicul.nunquid autem reconciliatio, & Felyn. versicul. nũquid autem reconciliatio,de accus. Idem Innocen.in capit. cùm I.& A. paulò ante fin.& ibi etiam Imo.versicu. tertia fuit quæ colligitur,de re iud.vt à nonnullis citantur, licèt aliud dicere videantur, quamuis allegent d.ca.accusatores. Spec.titu. de iud.deleg.§.superest videre, versicul.item quòd quondam, & ibi Ioan.And.in addit.Rom.singu.315.incip.Innoc.in c. cùm I.Alexandr. consilio 99.in causa inquisitionis formatæ contra Iacob. versic.& quamuis tempore, libr.1.Firmi.in tract.de episc.in 4.part.libr.4.versicu. decimatertia. Felyn.in c.si pro debilitate,versi.confirmo hæc per tria,de offi.deleg.& in c.j.post princ. de iudic.& in c. quoties, de testib. & consilio iij.habent legistæ, versicu.quartò adduco,vbi dicit singu. text.in d.c.accusatores. Hippol. Marsil. in l.j.§.prætereà.versicu.amplia etiam hunc text.& hanc regulam,versic.intellige tamen, de quæstio.& in repet.l. vlt.C.de prob.& singu.cvij.priuilegium dignitatis. versicu.item adde quòd inimicus,& d.singu.clxxix. versic.item facit etiam,nam inimicus.Ludo. Carre. in repet.l. obseruare, quæ est ij.in princ.numer.118. versicu.amplia etiam in inimicitia,C. quor. appell. non recip.Ioan.Crot.in tract.de testib.versic. decimò extenditur.Maria.Soc.iunior,consil. lxxix.licèt in præsenti,num.42. lib.j. & Syluester Aldobrandinus in §.inimicitiæ,versi.sed dubium.Inst.de excusatio.tut.Et facit quod in simili diximus suprà in ij.limit.num.11.incip.adde & illud, de Iudæo recens facto Christiano.

Et has certè inimicitias reconciliatas esse suspectissimas docet Cicero in oratione pro Milone, In communi omnium lætitia si etiam ipse gauderet, timeret ne videretur infirmuor fides reconciliatæ gratię. Et alibi, Ego cũ omnes amicitias tuẽdas semper putaui summa religione, & fide, tamen eas maximè quæ essent ex inimicitiis reuocatæ in gratiam, proptereà quòd integris amicitiis officium prætermissum imprudentiæ, vel(vt grauiùs interpretemur) negligentiæ excusatione defenditur: post reditum in gratiam, si quid est commissum, id nó neglectum, sed violatum putatur:nec imprudentiæ, sed perfidiæ assignari solet.Idem pro Deiotario rege scribit Cæsarem fuisse huiusmodi, vt nemo illum placuerit inimicitiis,qui vllas resedisse in eo simultatis reliquias senserit.Et huc respiciens Horat. ad Iulium Florum, lib.Epist.j.Epist.iij.

Debes hoc etiam rescribere: sit tibi curæ
Quantum conueniat Numatius,an malè sarta
Gratia nec quicquam coit?& rescinditur?

Diuus autem Hieronymus ad Rufinum, profitetur se reconciliatas inimicitias purè colere,& non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere,panem offerre altera. Et idem alibi in ipsum Rufinum libr.j. monet amicos post reconciliatam simultatem, etiam leues vt suspiciones fugiant: ne quod fortuitò fecerint, consultò facere putentur. Vide tamen interim tex.in §.inimicitiæ. Inst.de excusat.tutor.

Tamen contra hanc limitationem videtur esse tex.in l.vlti.ff.vnde libe. vbi si filius dedit se arrogandum, non poterit amplius dicere contra tabulas, licèt etiam post arrogationem remaneant quædam reliquiæ filiationis naturalis.l.tutelas, ff.de capi.demi. cum simili.Ideo Imo.& Rom.in l.ij.§.vlti.ille versic. item adde inquantum:hic,vers.vlteriùs inquantum, ff.de donat. id præsentientes dicunt illud in hac re dici posse, quòd cessante causa cessat dispositio, licèt maneant aliquæ reliquiæ.Nisi tamen in casibus, in quibus lex aliquid statuit propter memoriã pristini status,d.l.vnus.§.seruus,ff.de quæst.& d.l.vlt.ff. de Decutio.& cap.j.ad fin. titu. constit. feud.dom. Lothar.Tanquam scilicet intelligat reliquias pristinæ causæ non esse concedendas in hac nostra regula,nisi in casibus expressis. Et id fortè verius est,nisi in reliquis esset eadem ratio.

LIMITATIO XVII.

Decimoseptimò limita,hãc nostram regulam,vt procedat cùm omnino cessat causa: secus si sit suspensa tantùm,& non obrupta:nam tunc non etiam obrũpitur effectus.l.si extraneus, & l.quod seruus, ff.de condict.ob causam.Et ita per illos tex.dicit Bald.in c.quemadmodum,versic. non tacitas conditiones, de iureiurando.

Cui adde quod tradit ipse Bald.in c.j.versic.& ad idem facit,tit.hic finit lex,esse longam differentiam an aliquid suspendatur, an verò, omnino abrumpatur, per not.in l.ij.§.ex his,&l.inter stipulantem,§.sacrã, ff.de verbo.oblig.& hæc verba dicit esse l.illa institutio,§.j.ibi,in suspenso retinentur, non abrumpũtur, ff.de hære.inst.Ex his Bal.vbi suprà,decidit pulchrã quæstionem, post gloss.ibi,vt apud eum videre poteris, & bene faciunt quæ dicam inferiùs in xxxj.limitat.

LIMITATIO XVIII.

Decimooctauò limita,vt procedat cessante,id est, extincta causa, secus si interpretemur cessante adimpleta:nam tunc cùm scilicet adimpleta est,licet cessare videatur, non tamen propterea cessat effectus, per id quod habetur in l.si iam facta, & l.conditionum quæ in futurum, ff.de condit. & demonstr.vbi implementum causæ legati non resoluit, siue non facit cessare legatum, imò ipsum corroborat & confirmat,per quos quidem tex. Bal.in l. filia legatorũ, in ij.quęst.& ibi quoque Salyc. versi. sed an pro residuo, Ang.in princ.Pau.Cast.versi.sed pone quòd minùs,vbi id dicit consulendo tenuisse, Corn. vers.sed dubitatur an possit, & Iason versicu.prędicta.& illi tex.& Iacob.à S.Geor.qui hãc dicit esse Com.opin. C.de lega.sequuntur Old. qui fuit eius opinionis,vt testator qui plus legauit pro dote, posteà minùs dedit in dotem,non videtur minuisse legatum:quasi videlicet per illam vltimam dationem in dotem, & sequens matrimonium nõ cessauerit,id est,non extincta fuerit causa finalis legati:sed solum cessauerit,id est,adimpleta fuerit.

Et id etiam sequitur Pau.Cast.con.cxlviij. proponitur in facto,quòd quędã testatrix,lib.2.vbi per hoc cõsuluit,quòd si ea,cui quis testamẽto dotem reliquit, nubat interim antequam testator moriatur, sitque ab alio dotata:ei tamẽ debetur legatum veluti causa legati non extincta,sed adimpleta.Id quod etiam antè tenuerat Gul.Cun.in l.cùm is,§.si mulier, ff.de condic.indeb.per tex.in l.Publius,in prin.ff.de cõd. & demonstr.atque etiam Ray.Forliu.per l.hæc conditio.la j.eod.tit.quos ipse Pau.citat.

Sed & id quoque tenuerunt Oldr.Bart. qui tamen declarat,& alij in l.Lucius,la 1.ff.de leg.2. Bald. in l.huiusmodi, §. cùm pater, & ibi recentiores, ff.de lega. ptimo.& idem Bald.in l.vlti. ad finem, C.de sentent. quæ sine cert.quant.& consil.330.casus talis est,auus reliquit nepti,lib.5.& iterum cons.493. considerato, quòd testator, eod.libr.5.vbi & ipse distinguit.Petr. Anch.in c.filius, ver. vltimò circa proximè dicta, de testa.Alex.consili.7.visis & diligenter animaduersis, versicul.hoc in terminis,libr.2. quod repetitur cons. 88.libro 6.vbi illum omnimodo vide. & ipsum quoque Alexan.consi.95.repetitus, versi. circa secundũ, libro septimo.&Bal.cons.360.quia dictum legatum, libr.4.

Et hoc quoq; pertinet,quòd per d.l.si iã facta,de cond. & demonst.atque etiã per l.antep.de instit.& substit. voluit ipse Bal.in d.l.vl.vers.pone testator,C.de sent. quæ sine cert.quantit.proferuntur,q si testator reliquit decem Berthæ,pro ea maritanda,quæ ipsa tempore testamẽti erat iam maritata, debetur illi legatum.quem refert& sequitur Alex.cons.146.in causa, & lite inter nobilem Raphaelem,vers.& similiter dicit,lib.5.& Hipp.Marsi.in repet.rub.de fideiussor.nu. 85.& Io.Lupus in repet.c.per vestras,§.20.ver.ex hoc dicebat, de donat. inter vir. & vxor. Tu autem vide Paul.Cast.consi.38.in isto facto,versic.secundò facit dubium,lib.1.

LIMITATIO. XIX.

Decimononò limita nostram regulam, nõ procedere, quando actus quispiam est nullus, propter aliquam causam:quia si etiã posteà cesset ea causa, non tamẽ cessat effectus nullitatis,id est,nõ recõualescit actus, propter cessationẽ causæ,vt probatur ex §.1. inst.de exhi.lib.iuncta l.Papinianus,in prin.ff.de inof.test.& ex l.eius qui,ff.de testa.& §.prætereà, Instit. quibus nõ est permis.facere test.& §.1.Inst.de inutilib. stipu. & c.1.de despon.impub.

Et ad hoc quoq; facere videtur l.filiã,ff.de Senato.quę repetitur ad verbum,in l.generali.§.vlt.ff.de ri.nup. vbi si filia Senatoris cõtraxerit matrimonium cum libertino,id quidẽ matrimonium nullum est:nec vires reassumit, etiã si causa ob quam illud matrimoniũ non valebat,cessat, quia scilicet pater desiit esse Senator.Verùm Bal.ibi, in priori lectura, dicit illud ibi ideo procedere, quòd ius iã filiæ erat quæsitum, quod pertinet ad vndecimam limitationẽ, vbi diximus, in posteriore autem lectura idem Bal.dicit eã causam fuisse remotam, qua cessante nõ cessat effectus,& id pertinet ad seq.limit. vbi dicemus. Vel did quoq; potest, vt dicemus ex Alberico, infrà in 31.limi.Vel etiam dici posset vltra eos,q ibi qualitas impediens non cessat, quia filia per casum patris, non desinit esse filia Senatoris, per l.emãcipatum,§.quis conceptus,ff.eo.tit.de Senator.quod bene animaduerterunt Ray.&Albet. d.l.filiam.

Sed si hæc qualitas desineret, ita vt res venisset ad eum casum à quo incipere potuisset, vtrum actus vires assumeret,ingens est labyrinthus.ideo vide glos.Bart. Floria.à sanc,Pet.in l.per fundum,ff.de seruit.rustic. præd.glos.& Bart.in l. cum viro, ff.de vsucap.glossa, & alios,ca.quod initio,& in l.quæ ab initio, quæ est penulti.ff. de reg. iur.Dyn.& Bart.in l.filius,ff.de solutio.eundem Dyn. & alios in capit. non firmatur, & in c.factum legitimè,de regul.iur.libro sexto.Bar. in l.pluribus,quæ est penult.§. & si placeat,ante medium,versic.circa primum, & ibi cæteros recentiores,ff.de verbor.obligat.&eundem Bart.in l.cætera,

in primo

,in princ.ff.de leg.j.Bald.in l. patre furioso, ff.de his, qui sunt sui, vel alie.iur. Rom.consilio cccccix.circa propositam consultationem, in v. dubio. Barb. qui alios multos citat, consilio lxx. illud in medium referam, lib.iij.

LIMITATIO XX.

Vicesimo limita, vt nostra regula procedat in causa propinqua & immediata, non etiam in remota, siue mediata, vt voluit gloss. in l.mulier, per eum text. ff.rer. amotar.& alia gloss. à paucis in id annotata, in l.j.in verbo, re filio, in v.opposit.C.de pact.Dyn.non obscurè in c.priuilegium, in solut.j.oppo.de reg. iuris lib.vj.Bald.in l.filiam, per eum text.ff. de Senator.in ij.lect.& in l.si cùm dotem, in prin.versic.secundò inducũtur, ff.sol.matr. quòd posita causa immediata, & proxima, ponitur effectus: remota, remouetur effectus. Panor.in c.ex parte tua. ver.secunda solutio, de conuers.coniug. Cæpo.caus.criminal. cons.super casu homicidij.ver.& quòd hoc sit verum, cum multis sequen.versic.& ideo cum sumus, vbi dicit, quòd causa proxima est vera, & propria causa: remota autem ficta, & impropria. Ideo non habet locum in statutis.

Nec id à nostratibus tantùm fuit annotatum, vt scilicet deficiente causa remota non deficiat effectus, quando & Theologi scolastici, non pauci fuerint eiusdem sententiæ, & inter cæteros Alc. Hales.in iiij. part.suæ summæ, quæst.xx.memb.ij. art. ij.§.j in solut.2.argumen.& Diuus Bonauentura li.iiij.sententia.dist.xxij.art.j.& Gabriel.Biel.lib.j.eiusdem operis, distin.xlv.quæstio. vnica, & iterum libro 2.dist.1. quæst.2.in 2.not.

Nam & aliàs causa finalis immediata, attendi debet, vt scribit Sign. Homod. doctor laudatissimus, consili. lxxix.cuius exordium est, factum sic se habet, in quęstione vertente inter dominum, ver.præterea causa finalis, per l.cùm quis, cum ibi nota. ff. de dolo ma. & l.si ob turpem.ff.de condict.ob turp. cau. & l.nec tamen, ff. quod met. caus. Et bene facit, quod diximus in xiij.limitat.num.8.incipiente, sunt & qui dicunt, scilicet causam remotam, & mediatam dici potius occasionem, quàm causam.

Sed quòd semper aliàs magis operatur causa proxima, quàm remota, l.socium, qui in eo, §.j.ff.pro soc. vbi Bal.dicit causam remotam ęquiparari causæ impulsiuæ, & non finali. & l.qui domum habebat, in fi. ff.loca.& l.huic scriptura, ff.ad leg.Aquil & l.idem & si.§.sed & quod meretrici, ff. de cõd.ob turp. cau. & l.sed si plures, §.in arrogato, & ibi Bart.& iterum, l.qui liberis, §.hæc verba, ff.de vulg.& pup.& l.ij.§.si cui, ff de hæred.vel actio.vend.& l. sed si sic. §.vlti. ff.de leg.3.& l.rogasti, ff.si cert. peta.l.metus autem, §.sed licèt, ff.quod met.caus.vbi not.Bar.quòd in dubio tex. loquens de causa intelligitur de proxima, non de remota, & l carbonum.ff.de verb.signific.& l.cùm de hoc, ff.de except.rei iudic.& l.2.C.eo.tit.& ca.non potest, de præb.lib.vj.

Et voluit præterea Oldrad.consili. xxv.thema tale est, aliquid propter defectũ, vers.præterea quantò causa est, vbi dicit quòd iuristæ proximã cuiusq; rei causam attendũt, Io.And.in Add. Spe.tit.de iniur.§.sequitur, vers.sed pone inimicus.Bar.in l vlt.vers.præterea in conditione.ff.de cond. sine caus. Bald.in l. ex placito.C.de rer.permu.vbi id probat multis rationibus.& in l.vni. §.simili modo. C.de Lat. liber. tolle.& in l. cùm in antiquioribus, ver.sextò, quia filius.C.de iure deli.& in l.sub prætextu, la j.versicu. præterea si dolus.C.de trans.& in l.vxor tua.C.famil.ercis.& in l.1.paulò ante fi.C.si cer.pet.vt dicit, quòd causæ multùm remotæ nõ cõsiderãtur, quia act' nõ sunt consecuturi ab iis nisi in virtute maiori acceptionis causæ, per l.sociũ, qui in eo.§.vlti.ff.pro soc.& ipse Bal.in l.eede, ver.quærn, de quib' vsib'.C.loca. vbi dicit, ꝙ nõ tenetur quis cõsiderare remota, sed propinqua. & allegat Senecã, vt ibi videre poteris, & idem Bal.in auth.ex testa.ver.13.ca. in fi.illius ver.C. de Coll.Pet.Anc.in prœmio 6. ver.& alibi dubitatur, vbi & illud dicit, quod Iuristæ attribuunt rem causę proximę non remotę, per d.l.si mulier, & idem Pet.in c.nõ potest, de pręb. lib.6.& cons.26.in quæst. supradicta, & cons.315. dominus Bar. circa mediũ. & cons.329.dubitationem facit, vbi & illud quoque dicit, quod debet semper actus attribui causæ proximæ, & ab ea denominari, & non à remota, consilio 404.tria dubia, versic.& istam opin. Imola consilio 139.præfatus Symus debitor, versicu. præterea posito.Pan.consilio 45.quædam D.G.coniugata, versic. restat nunc respond.libr.2. Franc.Aret. consilio 161. verum est, quod Comicus, nume.5.vbi dicit causam mediatam & remotam dici potiùs occasionem, quã causam, & consilio 148.in quæstione proposita.Phil. Cor.consi.266. circa primam consultationẽ, libr.4. Barb.consil.43.illud in medium referam, vers.restat modò videre, libr.2.vbi dicit, ꝙ vbi constat de causa propinqua, non curatur de remota.Iaco.à S. Geor. in l.cùm hi, in princ.in 1.lect.num.12.ff.de trans.Fran. Cur.iunior.consil.j.primùm complector, num.9.& iterum consil.2.circa præmissam, versic.quarta præmittitur conclusio.Dec. consi.137.cuius perscriptio incipit, de absolutione facta, vers.secundò principaliter.Mat.Affli.in c.1.numer.6.tit.Imp.Loth. & deci. Neapo.127.mater habet duas. Hier.Gratus consilio 177.in præsenti causa, numer.8.lib.1.Paul. Pari.cons. 127.lucrũ dotis, & cons.41.Ioãnes testator, nu.7.lib.4.

Quibus adde quod in vniuersum voluit Compostel.in capit.cùm in cunctis, de electio.quod in quibuscunque hominum actionibus causa immediata inspicitur, quem sic refert, & sequitur Ludouic. Gomez. super regula cancellariæ, de iure quæsito non tollẽdo, quæst.3.versicul.& tenendo istam partem. Sed & Ang.consil.in 110.sanctissima, versicu.& ideo concludo, dicit generaliter, quòd semper prima causa est intuenda: neque enim secunda causa quicquam operatur, nisi quantum sibi à prima influitur, per l.Prætor.§.prædium, ff.de leg. 2. & l. si quis domum. §. hic subiungi potest.ff.loc.& l.necessariò.§.vlt.ff.de peric. & com. rei ven. & l.si ex duobus, & ibi gloss ordina. ff.de assi.liber.nam vt ait philosophus, vt ipse Ange. ait, causa prima magis influit in causatum, quàm secunda. Et ideo causæ secundę tanquam subalternæ, plusquàm causæ primæ concedi non debet, l. Publius.§.1. ff. de cond. & demon. & l si viua, ver. nam licèt. C. de bon. mater. & l.2.in princ.de interdict.& relega.

Ante hos omnes gl.in ca.de cętero, in verbo, deinde, de homic. quod causa remota nõ imputatur ad homicidium, aut aliud delictum, arg. d.l.qui domum habebat.ff.loca & c.exhibita, eo.titu.de homic.Quam gl.sequuntur Hosti Io.And. Henri. Bohic, Io. Ana. Pan. Fely.& cæteri, ex quib' ipse Pan. not. quòd appellatione causę venit tantùm proxima.& idẽ voluit ipse Pan.in c.quia diuersitatem, versi in gl.in verbo, non tamẽ, de cõcessio.præb.& in c.discretionẽ.versi. sed ego adderem, de eo qui cogno.consangui.vxor.

mus possessionẽ, licet sit remota causa, quàm dominium, quæ est proxima, vt scribit Bar. in l. 1. in vlt. opposi. ff. de const. prin. Et vide quæ dicam in sequen. declara. & iterum in nu. 18. inci. ego in meo codice.

Quartò declarabis (& hæc quidem declaratio proximè ad præcedentem accedit) secũdum ea, quæ scribit Bald. in ca. imperialem. §. illud, tit. de prohi. feu. alie. per Fede. dum tractat in causis subordinatis, à qua eorum denominetur effectus: nam aut prima, inquit, causa inducit secundam, sed ob effectũ eius, & tunc ex secunda tantùm insurgit effectus: vt patet in mandante & mandatario, nam mandans est causa anterior, mandatarius autem, qui contractũ explicuit, causa posterior: & quia effectus contractus in hac posteriore includitur, & non in priore, ideo actio incipit à posteriore, & ei attribuitur actio directa: & non à priori, cui vtilis attribuitur, l. quęcũq; gerimus. ff. de actio. & oblig. & l. Iulianus. §. si procurator. ff. de actio. emp. & l. idémq;. §. si quis Tirio. ff. mand. Sed quando prima causa secundã includit, & effectum eius, tunc primam eam causam inspicimus, l. si ita stipulatus fuero. §. vlt. cum l. seq. ff. de verbo. obli. & l. si quis pro eo. §. si nummos. ff. mand. Hæc ille, qui ex hoc decidit quæstionem, an vasallus vasalli offendens dominum, domini amittat feudum, vt ibi videre poteris, & eum quoque ibi sequitur Card. Alexand. vers. non obstat, & Matth. Afflict. vers. secundò nota ad idem. Et vide etiã quæ dicam infrà, nume. 17. & sequen.

Quintò declarabis hanc limitationem, vt procedat in causa multum remota: secùs si non sit adeò remota, sed proximè coniuncta, tunc enim æquè attenditur, ac causa proxima immediata. per d. l. cùm de lanionis. §. asinã. ff. de fund. inst. & l. in lege Censoria. ff. de ver. sig. & l. vxori quis. ff. de aur. & arg. leg. vbi Bar. no. quòd causæ intelligitur etiam de causa remota non multum, non item de multùm remota, quæ magis dicenda est occasio, quàm causa. idẽ Bar. in l. vt iurisiurandi, in prin. circa medium. ff. de oper. liber. & in l. ambitiosa, in ij. reg. ver. sed quarto pone habentes. ff. de decre. ab ord. facien. & in d. l. sed si plures. §. in arrogato, versi. ego limito hoc dictum. ff. de vulg. & pup. substit. vbi eius rei exemplũ ponit, & ibi quoque Alexand. ver. item not. ex tex. & Ias. ver. nota diligenter. Ioan. An. in d. c. de cętero. in fi. de homic. vbi etiam allegat l. quæ religiosis. ff. de rei vend. Frã. Aret. in l. si ante nuptias. ff. solu. matr. & cons. 6. viso instrumento diuisionis, versi. nam ista est regula, & iterum cons. 14. viso, & diligenter examinato. versi. cùm igitur prima vice. & cons. 29. diligenter maturè consideratis. vers. verùm igitur ad quintum. Soci. dum allegat dictã legem, vxori, & ibi Bart. l. certi condictio, in 2. not. ff. si certum petatur. & bene facit quod suprà diximus ex Bald. in d. l. 1. C. si seruus extero se emi mandauerit.

Qua in re tamen illud annotandum est, ꝙ Fran. Are. sibi in hoc contrarius, in d. §. in arrogato, quem legit sub l. si pater. ver. tractat etiam Bar. hîc, tradit causam mediatam ita cohærẽtem proximæ, vt nulla inter eas sit media, non accipi pro proxima, vt dicit colligi satis euidenter ex l. Proculus. ff. de neg. gest. & l. metum. §. sed licèt. ff. quod met. cau. & vtrobiq; Bar. idque dicit esse de mẽte d. l. lege Censoria. quã tamẽ Bar. in d. l. ambitiosa, adducit pro sua illa sententia. Nec obstat (inquit) d. l. vxori, quia vbi vestes emptæ pro ancillis, non veniunt tãquam paratę mediatæ in vsum vxoris, & vt legatum per se factũ: sed veniunt accessoriè ad ipsas ancillas, quæ erant paratæ vxoris causa: legauerat enim testator quicquid vxoris causa paratum erat: ad legatum autem principaliter factum veniunt accessoria, tanquã pars legati principalis, l. creditor, §. vlt. ff. de lib. leg. & bene facit l. 1. §. quæ depositi. ff. depos. Non solùm autẽ non attenditur causa mediata, quæ non intenditur à disponente, tunc cùm fit dispositio, sed nec etiam causa illa mediata, quæ intenderetur à disponente tanquam causa causæ immediatæ, vnde licèt procurator emat, quia sibi fuit mandatum, tamen causa acquisitionis mediata est emptio: & quia illa causa venit à procuratore, ipsi acquiritur indirectum, l. Iulianus. §. procurator. ff. de actio. empt. & ita dicit voluisse Bal. in c. imperialem. §. insuper. titu. de prohibi. feudi alienat. per Federic. in vsib. feud.

Ego in meo codice Bald. nihil tale reperi in eo loco, credóque Fran. Aret. voluisse illum allegare, non in illo §. insuper, sed in §. illud. qui illum confestim sequitur, cuius in eo loco dictum citauimus suprà nu. 15. Sed quicquid sit, ego in hac re magis assentio Bar. sententiæ, vti etiam faciunt Alexan. & Ias. qui dicit Bart. satis respondere rationi Aret. Præsertim verò quando huiuscemodi causa mediata siue remota talis est, vt sine ea nullo modo causa propinqua & immediata produceretur, tunc enim haud dubiè cõsideratur ac ipsa causa immediata, vt not. Bald. in c. cùm omnes, versi. item quia quãdo, de const. vbi dicit, quòd quando causa proxima agit vi alicuius causę, inspicimus eam causam, quæ vim, & efficaciã tribuit, per text. in l. vtrùm. §. cùm quidam. ff. de reb. dub. & idem Bald. in c. literis, in 3. not. de rescrip. dũ not. ex eo text. quòd causa remota inspicitur, cùm ea est fundamentum proximę.

Et id est propemodum quod suprà diximus nu. 14. & 15. qui sunt 3. & 4. declaratio huius limitationis.

In qua re non possum prætermittere quæ idem Bald. scribit in duobus locis, primùm in l. tutores, per eũ text. ff. de testam. tute. quòd quando res procedit à prima causa per medium, nec tamen transit per ipsum medium, tunc denominatur à prima causa, vt ibi. Cùm verò transit per medium, & requiritur virtus & influentia medij, tunc non simpliciter fit denominatio à prima causa, sed ab vtraque, scilicet à prima causa, & medio influente. verbi gratia, in tutore testamentario confirmato per iudicem, qui nõ est merus testamentarius, nec merus datiuus, sed habet quandam mixtam qualitatem. Ideo dubium est an præferatur legitimo, de quo per Dyn. & Iac. Aret. in l. 2. ff. de confirm. tutore.

Alterum ipsius Bald. dictum est, in l. non ideò minùs, versic. & ideo oportet. C. de accus. quærentis, quando concurrunt duæ causæ, scilicet causa proxima & remota, & quid agat causa remota in effectu. Quædam, inquit, sunt causę primæ, quæ aliquid de se ipsius & eorum substantia transmittunt, & transfunduntur in causas secundas. verbi gratia, prima causa calefaciens est ignis: sol secunda causa: prima autem & proxima illa causa aliquid transmittit de sua essentia effectiua. Dicetúrne igitur quòd sol calefacit, siue quòd à sole calefio? Et certum est inquit, siue quòd ab vtroque, scilicet à prima & secunda causa: quia à prima causa semper aliquid transfunditur in secundam: sequitur igitur quòd ei inhæret, ita vt causa secunda nihil agat, quin &

prima etiam agat inhærens secundæ. Quędam autem sunt primæ causæ, quæ de ipsorum essentia nihil transferunt in secundas: & tunc aut secunda causa talis est, quæ nihil agit absente prima: verbi gratia: ego percutio te baculo, ego sum prima causa, baculus secunda, sed hæc nihil agit absente siue non agente prima. Ergo prima hæc causa illa est quæ principaliter actum agit. Aut secunda causa agit absente prima, vt si faciam te percuti per aliam interpositam personam, ea persona sic interposita est secunda causa, quæ liberè absente prima potuit agere. Ideo prima causa non assistit actui, quia non est concreta secundæ causæ, sed discreta, distincta & separata. Et ita est in mandante & mandatario. Hæc ille, qui ex iis quasdam quęstiones decidit, vt ibi videre poteris.

Sed vt redeamus ad id quod diximus, causam mediatam, non multùm remotam, æquè considerari ac ipsam proximam, intelliges primò procedere quando vtraque causa, scilicet mediata & immediata, non multum remota, est iam deducta in esse, vt nostri loquuntur, sicuti in d. l. vxori. ff. de aot. & arg. leg. vbi vxor habebat ancillas, quæ ei seruiebant, quibus parata erant vestimenta. Igitur cùm ancillæ quæ erant causa proxima vestimentorum, iam erant in seruitio vxoris, constat quòd causa immediata erat producta in esse, scilicet ancillæ seruientes: vnde non mirum si vestes dicuntur paratæ causa vxoris: quia quicquid est causa causæ, dicitur causa causati: influit enim causa immediatè existens in actu, vim & robor in causam mediatam, propter connexitatem quam habet ad eam, & dependentiam quam habet ab ea. Ita subtiliter, vt semper aliàs tradit Franc. Aret. d. consilio 6. versicu. confirmatur ista conclusio.

Intellige secundo modo, quando ambæ causæ, proxima scilicet & remota, non tamen multum remota, aut quæ etiam est fundamentum proximæ, tendunt ad eundem effectum siue finem. Nam si essent alterius naturæ & qualitatis, ita vt ad diuersos effectus siue fines tenderent, magis inspiceretur causa propinqua quàm remota, vt voluit Bald. in d. capit. literis. in 3. not. de rescrip. per not. in d. l. si mulier. ff. rer. amot. dicitque hanc rem nos naturam docere, nam si quis in pruno inserit pyrum, facit pyra, non pruna.

Quæ autem dicatur causa proxima, quæ remota, intelliges ex gloss. & alus in l. penul. ff. de cond. ob turp. caus. & ex illis multis, quos suprà citauimus, præsertim Franc. Aret. d. consilio 14. versic. cùm igitur prima vice. & è Theologis Gabr. Biel. libr. 3. sentent. distinct. 1. quęstio. 2. in 2. notat. & ex philosophis, Iacob. Fabr. in introductione quam fecit in Physicam Aristotelis, statim post prin. ex sententia ipsiusmet Aristotelis, libr. 2. Physic. & iterum in dialogis intro ductionis ipsius Physi.

Vt tamen non omittamus dictionem, propter, significare causam remotam, vt videtur probare text. in l. 1. & ibi Barto. in 1 not. Bald. versic. quintò not. differentiam, & iterum in 4. oppositio. rursùmque versi. vltim. quæritur extrà, & Saly. ver. quintò not. differentiam. Pau. Castr. post medium, ver. quintò not. ex eo, C. si cer. ext. se manda. emend. & tex. in l. eo tempore. §. vltim. in fin. & ibi Bart. Bal. Alb. Salyc. & Paul. Castr. ff. de pec. & in l. 1. §. nunc videamus, & ibi Barto. q. 11 eum §. legit cu n §. emancipatus. ff. de coniungen. cum emancip. lib. & in l. §. ex incendio, & ibi Barto. ff. de incend. ruin. nauf. & in l. socium. §. socius. & ibi Bald. post Richar. ff. pro soc. Et voluit Collecta. in cap. quod dilecto, num. 3. de co san. & affinir. Barto. in l. non dubium. versi. nota quod dictio. & ibi Ias. versic. circa hoc est videndum, ibi, cuius gratia debes scire. C. de sent. quæ pro eo quod interest, Bald. in d. l. qoi proprio. §. procurator vt in cęteris ff. de proc. & in l. si ex arthali, paulò ante fi. C. de actio. empt. Imo. in cap. qualiter, in vltim. not. de elect. Luc. Pen. in l. qui per potentiam. C. de omni agro desert. libro 11. & Franc. Aret. d. consil. 14. vi. & diligenter considerato, versicu. sicut enim vasallus. Corne. consilio 290. ardua plurimùm, in litera r, lib. 3. Alexand. in l. diuortio. §. vir, versi. aut quæritur vtrum. ff. solut. matr. & consilio 144. viso themate, nu. 13. lib. 6. & Felyn. in cap. solitæ, versicu. & dixit. de maio. & obedien.

Quamuis aliquando causam proximam denotet. l. si propter. ff. rer. amota. prout nonnulli eam allegant, & l. aditio. ff. de acquir. hæred. Ideo Cald. consilio 4. abbas locauit, titu. de loca. quod est omnium consilio 83. dicit eam dictionem, vtrâque causam simul significare, Ang. consilio 312. prout patet ex themate. Sed cùm significat propinquam, est ex improprio significatu, vt dicit Salyc. in d. l. j. C. si seru. exter. & Franc. Aret. in d. l. aditio, in 3. not. & alij multi ex iis quos suprà citauimus.

Sed & dictio, propterea, quæ ex illa conficitur, denotat causam remotam, vt tradit Socyn. consilio 156. incip. pro fundamento decisionis, ver. secùndum fundamentum, libr. 2. vbi in id allegat loca, quæ loquuntur de illa dictione, propter. Sed ver. prætereà respõdetur, nam posito, dicit quòd etiam denotat aliquã do causam proximam, prout, inquit, habetur in l. cãcellauerat, & ibi Bald. post princip. ff. de iis, quæ in test. delen & per Bald. in d. c. quia propter, de elect. cuius dictum in eo loco suprà citauimus.

Similitérque dictio, ob, propriè causam remotam significat. d. l. non dubium, & ibi Bart. versi. not. quod dictum, & Bald. in 5. not. & Ias. in 9. not. C. de legi. ipse Bart. in d. l. eo tempore, §. vlt. & ibi Bald. ff. de pec & idem Barr. in d. l. vnic. vbi suprà C. de sent. quę pro eo quod interest. Bal. in d. l. qui proprio §. procurator vt in cęteris. ff. de proc. Imo. et Pan. in cap. qualiter post obitum, vt in vltl. not. per eum tex. de ele idem Pan. in c. auditis. in vlt. not. etiam per eum tex. de procur. et in c. inter dilectos, vers. nota ibi ex eo, de fid. instr. et in c. exhibita, in vlti. no. de rer. permu. Donii. in cap. deliberatione. §. prohibemus, in vlt. not. per eum text. de offic. lib. 6. Felyn. in c. solitæ vbi suprà, de maior. et obed.

Verùm dictio, pro, significat causam propinquam, et immediatam, vt proditum est à Bald. in d. cap. quia propter, quo loco suprà citauimus, vt dicit notari in l. dominus Sticho. ff. de pec. leg. Ex quo et illud quoque fit, vt eandem denotet causam finalem, vt si alicui legetur pro alimentis, vt dicit idem Bald. in l. pro arrhali. C. de actio. empt. per l. cùm ij. §. si cui. ff. de transac quę tamen nihil huc facit. Nam ea dictio non afficit rem cui adiicitur, vt cùm dicitur pro fundo, vt scribit Luc. Pen. in l. 2. versi. item not. differentiam. C. de his, qui ex public. rat. libr. 10. per l. 2. §. vltim. C. sine cens. vel reliq. Et dicit Archidia. in cap. Agatho. 73. dist. quòd hęc dictio aliquando denotat causam finalem, aliquando efficientem, aliquando

quando aliter.& in c.iudices, paulò post medium, 1.quæstio.1.quòd nonnunquam denotat causam remotam,& occasionalem.& in c.ordinationes,versi. propter hoc,1.quoque quæst.1.quòd interdum non notat causam finalem,sed excitatiuam, vt etiam Cor.cons.82.imminet.circa medium,lib.4.

Sed & dictio,ex,causam quoque propinquam significat,vt videre licet ex omnibus propè locis suprà citatis in dictione, propter,& præterea ex text.in l. qui liberis.§.hæc verba,& ibi Fran. Aret. ff.de leg. 1.& voluit Collecta.in d.c.quod dilecto, nume.3.de consang.& affinita.Bart.in l.1.§.si plures,in rep.versi.expeditus de oppositione. ff. de exercit. & in d.l. eo tempore.§.vlt.& ibi quoque Bald. Alb. Saly.& Paul.Cast.ff.de pec.& idem Bart.in l.liberorum.versi.præterea probatur quòd propria,ff.de verbo.sig. Bal.in l.3.§.quacunque,post medium,ver.circa secundum punctum,ff.de iureiur.& in l. maximum vitiũ, ver.præterea cui non competit.C.de lib.præteri. & in l.1.versi.quæro quid si dicatur,& ibi Pau.Ca.circa medium.C.de cond.insert.& idem Bald. in l.vlt. circa medi.ver.quæritur nuquid ex dicta.C.de test. manum.vbi ex hoc dicit, quòd vbi lex dicit ex stipulatione alterius agi posse,intelligitur sine cessione,& in c.1.§.iniuria,versi.si statutum dicit.tit.de pace iura.firman.Ange.in l.Lucius,la 2.post principiũ. ff.de hæred.instit.nisi(inquit)aliud suaderet naturalis æquitas vel ratio,vbi per eum Luc. Pen.in l.2. versic.item quod præpositio. C. de iis qui ex publ. rationi.lib.10.vbi & ad hoc allegat l.ex libero.ff. de quæst.& §.impuberes.Instit.de suspect. tut. Anton. in c.pactum,in 2.not.per eum text. de verbo. signi. Imol.in d.l.si finita.§.1. versicu. not. quòd dictio. ff. de dam.infect.& in capitu.qualiter,in vltim.not.de elect.Pau.Ca.consil.164.in præsenti causa, vers.constat autem quòd illa dictio,lib.2.Dom.in d.ca. deliberatione.§.prohibemus. in vlti.not. per eum tex. de offi.leg.lib.6.Pan.in c.auditis.in vlt.not.per eum tex. de procurat.& in c.inter dilectos,versi. not. ibi ex eo,de fid.inst.Frãc.Aret.in l.causa cognita circa medi.ff.de vulg.& pup.vbi sequitur & dicit sing. id quod suprà diximus de stipulatione alterius. & in l.Prætor ait,ver.si autem teneas.ff.de acq.hæred. & in l.quoniam,la 1.in fi.C.de inoffi.test. Alex. in l.diuortio, §.si vir,vbi suprà.ff.solu. mar. & in l. petens, ver.sed hoc est violare.C.de pact.& consil.49. viso processu,ver.& licèt dicta bona,lib.4.& cons.124.super primo quæsito,ver.non ob.quòd dictio ex, lib. 4.& consi.36.Aldronandus,num.3.lib.5.& consi. 61. viso processu.num.7.eod.lib.5.& consi.148. viso themate,num.12.lib.6.& cons.198.perspectis his,nume. 11.eodem lib.6.Corn.consil.25.in præsenti consultatione,versic.& sic est indifferens,libr.1.& consil. 122. circa præsentem consultationem.in litera c, libr.2. & consilin 199.in præsenti consultatione,ver.& pro hac conclusione,libr.2.& cons.200.consuluerunt,in additio.libro 3.& cons.209.tota vis,in litera b, libr. 4.Maria,Socin.Sen.consilio 14.sequendo ordinem, versi.tertiò probatur,libro 1.consil.51. visa facti narratione.nume.7.lib.4.Fely.in c.solitæ, vbi suprà,de maior.& obed.Iaso.in l.1.in.1,not.ff.de iust.& iur.& in l.certi condictio,in priu.ver. primò quòd dictio. ff.si certi.de pet.& in l.si mihi & tibi,versi.secundò & fortiùs.ff.de leg.1.& in l.non dubium,in 9.not.C.de legibus.Franc.Rip.in l.ex facto.§.si quis ita, versic. pro ista parte.ff.ad Sen. Trebel. & omnes vbique.

Licèt nonnunquam hæc dictio causam quoque remotam significet,vt patet ex l.1.§.ex incendio.vbi Bar. & Ang.not.ff.de incend. ruin.naufr. & d.l. aditio.ff. de acquir.hæred.& l.si pupillus.& ibi Franc. Aret.in 1.not.eod.tit.& d.l.si plures.§.in arrogato.ff.de vulg. & pup.substit.& l.cùm filiùs,& ibi Barto. post prin. ff.de leg.& d.l.si finita.§.1.in prin.& alij.ff.de dam.infec.& d.l.Prætor ait.§.1.ad fin.& ibi quoque Barto. ff.de bon.autor.iudi.possid.& l.apud Trebatium, in princ.cum glos.1.ff.de aqua plu.arcen.& l.1.& l.cùm ex causa, C.de inof. testa. & authentic.ex causa. & ibi Corn.ver.not.quòd præpositio,ex.C.de lib.præt. & l.ex falsis.B.de transact & cap.1.& ibi Anton.in vltim not, de cler.pugnant.in duel.& gloss. in l.cùm oportet,in verbo, ex eiùs substantia, & ibi expressiùs Barto.versicu. quæro ergo qualiter. C. de bono.quæ lib.Raph Fulg.consil.13.circa primum,versic.illud porrò, Corn.consilio. 144. viso dicto themate,in litera o,lib.1.Sed id certè est ob subiectam materiam,vt dicit Corn.in d.Auth.ex causa. & consi.1.circa primum,in litera q,lib. 4. regulariter autẽ cõtrà,vt patet ex supradictis in præced.& dicit Bar. in omnibus propà locis in hoc ver.citatis.

Nam & dictio,de,quæ eiusdem significationis est, (vt scribit Barto.in d.l.Prætor,§.1.in fi.ff.de bon.auctor. iudi.possidẽd.(significat etiam causam propinquã: vt probat text.in d.l.1.§.nunc videamus, & ibi Bart. in §.emancipatus.ff.de coniugen.cum emancip. liber.& voluit etiam Barto. in d. l.1.§. ex incendio.ff. de incend.ruin.nauf.Bald.post la.in d.l.non dubiũ, in 6.not.& ibi Ias.in no.not.versi.adde idem esse. C. de legibus,& ipse Bald.in l.de pecoribus,versi.item dictio,de,C.ad leg.Aquil.& in d.l.de tempore.§.vlt. in fi.ff.de pecu.Imo.in l.si finita.ff.de damn.infect.& ibi quoque Alexand.in 1. not.nisi(inquit)constet aliud esse de mente loquentis, per eum text. Paul d. consilio 164.vbi suprà,lib.2.Fran.Aret.in d.l.Prætor, ff.de acquir.hæred.Corn.cons.290. ardua plurimũ, in litera c,lib.3.

Hæc enim dictio, denotat substantiam, vt dicit Bald. in capi.excommunicatis, ver.quæro quæ est ratio, de offic. leg.per d.l.1.§.videamus. ff.de coniungen. cum emancipat.liber. Ideo,inquit,legati de latere dicuntur quasi sint de substantia sedis apostolicæ. & idem dicit in capit.cùm in veteri,versi.nora.consilium requirendum, vbi in id allegat magistrum sententiarum,libro 1.di.26.in fin. & sequitur Corn. consilio 48.de pluribus,in litera g.libro 2.& consilio 26.in hac consultatione, versic.vrget & fortiùs, libro 3.idem autem Bald.posteriori loco,versic.sed nunquid est necesse,dicit quòd si sententia ferri debet de consilio iurisperiti,necesse habet inde exsequi consilium illius,cùm illa dictio,de, det ei potestatẽ, argumẽ.d.§.videamus:licèt secus esset, si diceretur cum consilio,& illum quoque in hoc sequitur ipse Corne. consilio liiij.pro decisione, in literis c.& d. libro j.d.consili.ccxc.vbi suprà,libr.iij. Sed & quòd substantiam significat tradit Corn.cons.j.circa primum,in litera q,lib.4.licèt, vt ibi dicit, impropriatur secundum subiectam materiam,vt etiam apparet ex d.l.si finita.§.j.ibi,de eo opere, iuncta gloss.& ibi Bart.& alij ff.de dam.infect.quod & ipsum intellexit ipse Bar.in d.l.j.§.ex incendio.ff.de incend.rui. naufrag.& ipse item Corn.cons.clxvij.in hac consultatione,in litera c,lib.ij.

Sunt autem qui dicunt hanc dictionem,de,minùs afficere

cere rem, cui adiicitur, quam dictionem, ex, vt si dicimus ex fundo, ipsum afficit, l. defuncta. §. j. ff. de vsufruct. & l. Gaius. ff. de anouis leg. At cùm de fundo dicimus, ipsum non afficit, l. vltim. §. j. ff. de contrahend. emptio. Ita enim voluit Luc. Pen. in d. l. a. versi. nec differentiam. C. de his qui ex publ. rationi. libro 10. At idem contrarium tenuit in l. qui potentiam. C. de om. agr. descr. lib. 11. vt enim, inquit D. Augustinus super illud ad Rom. 11. quoniam ex ipso est, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Attendendum est quòd non ait de ipso, sed ex ipso: ex ipso enim cœlū sunt & terra, quia facit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Frequenter tamen, vt subdit, vnum pro altero ponitur. Et ita dicit Lucas se dixisse in dicta l. 2. de his qui ex public. ration. vbi tamen cōtrarium dixerat.

Ex is autem, quæ diximus in dictionibus propter, pro, propterea, ob, ex, & de, satis intelligis eas propriā naturam exuere: & impropriam induere ex subiecta materia: quod generale est, & perpetuum in omnibus dictionibus, vt videre licet ex l. si vno, in princ. & ibi gloss. Bartol. & Bald. ff. loca. & l. si lege. ff. eo. tit. & l. si stipulatus. ff. de vsur. cum multis concord. adductis à Felyn. & Dec. in cap. nam concupiscentiam, de const. in capit. quoniam abbas, de offic. deleg. & Iaso. in l. 3. in 2. not. C. de transac. & à me in repet. l. si vnquam, in ver. reuertatur. numero 16. incip. fallit secundò & generaliùs, & 2. sequen. & alibi sæpe in ea gloss. C. de reuocand. donatio.

Si autem alia scire vis de huiusmodi dictionibus, vide de primis illis, propter, & pro. glos. in l. dominus Sticho, in princ. in verbo, pro quibus, & ibi Alb. ff. de pec. lo. Andr. in cap. vltim. in princ. de donat. & in c. petistis. post prin. de priuil. De dictione, ex, Bal. in l. in hoc iure, in 7. opposit. ff. de iustitia & iur. De dictione, de, Ioan. Andr. in c. nullus ex consilio, in multis locis, de reg. iur. li. 6. Bal. in l. 1. §. ius naturale. versi. quintò circa alimenta. ff. de iustitia & iure, & in d. l. ex hoc iure, vbi suprà, eodem titulo.

Vigesimoprimò limita nostram regulam, vt procedat in causa expressa, secùs in causa tacita, & in mente tantùm retenta, per text. in l. si maior. C. de transactionib. vbi transactio non rescinditur ob deffectum causæ non expressæ, & ibi id not. omnes doctor. & in l. si repetendi, & ibi quoque gloss. & doct. C. de condict. ob caus. & l. tertia. §. si quis quasi, & ibi item docto. eodem titu. & l. quod quis. ff. de cond. indeb. & l. cū in plures. §. locator, & ibi doct. ff. loca. & not. Barto. in l. si ego, in 2. oppos. ff. si cert. pet. & Pan. in c. ex parto tua, versi. secunda conclusio, de conuer. coniug. & diximus in rep. l. si vnquam, in verbo liberti. num. 24. & hæc quidem. C. de reuoc. donat. vbi & alius citauimus.

Et huc quoque respicit quod à Baldo scriptum est in l. vltim. in 2. opposit. ff. de hæred. instit. quòd si ratio statuti est expressa in statuto, ea attendi debet. l. milites agrum. ff. de re milit. secùs est, si non sit expressa, nec in lege scripta, tunc enim magis attendi verba, quàm rationem, per l. prospexit. ff. qui, & à quibus. quod & propemodum voluit Pau. Castr. consilio 314. super eo quod quæritur, in 1. dubio, libr. primo. Sed quod propriùs accedit ad id nostrum propositum, idem Bald. in l. j. versi. an cessatio. ff. solut. matr. dicit, quòd cessante ratione legis in eadem lege scripta, cessat, & ipsa lex. Si autem non sit scripta, id non perpetuum est, vt ibi videbis, de quo & nos alibi diximus in cessatione causæ, siue rationis legis, & rursum, in 1. limitatione.

Sed hoc multis modis intelligendum est. Primò (quantum ad contractus pertinet) vt procedat quando causa fuit tantùm considerata in mente promittentis aut donantis, prout illa iura in princ. allegata loquuntur. At si causa fuit ab vtroque cogitata tanquam finalis, & propter quam facta fuit promissio, aut donatio, tūc ea cessante cessat promissio, vel donatio, licèt expressè non fuerit adiecta l. 1. §. vltim. cū l. seq. ff. de excusatio. tutor. & l. quæ tutelā. ff. de test. tut. & l. etiam si patris. ff. de leg. 1. & l. si legatarius, ad fin. C. de legat.

Et ita per illa iura Roman. consilio 417. in proposito casu aduertendum, post princip. Et id quoque ante illum voluit Barto. in l. cùm quid, per illum tex. versic. vlteriùs dubito hic. ff. si cert. pet. vbi posteà docet qualiter probetur, quòd ab vtroque causa fuit considerata. Et tandem in fi. ex hoc infert post Guil. Cune. ad hanc speciem, cùm scholasticus recens veniret è studio, abbas illi dedit fundum fruendum, dum viueret: posteà cum iret ad Palatium pro abbate, detecta est eius imperitia: potest abbas illi fundum auferre, cùm esset causa inter ipsos verisimiliter, ac præsumptiuè considerata, vt scilicet abbatem in suis litibus iuuaret, nisi tamen de alia causa appareret: & illum sequitur Roman. d. consilio 417. reprehendens Ioan. Andr. aliter sentientem, in addi. Specul. in rubr. de præben. & alia multa similia adfert ipse Roman. ex quibus, & in alio pulchro casu consuluit, vt ibi videre poteris. Sed cui adde Bald. in cap. peruenit, quod est tertium, in 1. not. de iureiurand.

Intelligendum est & secundo, quantum ad contractus, procedere in iure fori, vt nostri appellant: non cui in iure poli, id est, conscientiæ, ex eo quod scribit Adria. Flor. Theologus, in suis quæst. libro 4. sententiarum, in materia restitutionis, in quæst. incip. consequēter quæro vtrùm indistinctè, in solutione illius quæstionis, vbi dicit, quòd si quicquam datum fuit alicui propter aliquam causam, quę tamen expressa non fuerit, is tamen cui datum est in foro animæ tenetur restituere, si causa non subsit, quamuis lex repetitionem non cōcederet, per d. l. si repetendi, quā allegat. Nihil enim, ait, refert quòd ad ius diuinum & naturale, an causa tacita fuerit, an expressa, modò de ea vtrique constiterit.

Sed hîc aduerte, quia si Flurentius intelligit de causa ab vtroque considerata, non solùm id procederet in foro conscientiæ, sed & in foro iudiciali, modò de ea re constaret, vt diximus in præceden. declar. At si intelligit de causa considerata à donante tantùm, vt in casu d. l. repetendi, quam allegat, est magna, & no. limitatio, vt videlicet is, cui donatum est, teneatur reddere, quando sibi constiterit fuisse donatum ob causam consideratam à donante, quæ nō soberat, vel posteà cessauit. Scio autem Deum Opt. Maxim. non tam verba considerare quàm animum, si verba donantis, & causam exprimentis faciant locum repetitioni, faciat quoque animus.

Intelligendum est tertiò, & id pertinet ad leges, & constitutiones, non procedere, quando illa tacita, siue coniecturata causa, et non expressa, esset vnica, nec alia reddi posset: quia huiusmodi causa haberetur pro expressa, argu. text. in l. nominatim. quæ est 2. ibi, si modò vnicus sit, ff. de lib. et posth. et l. fundus

qui loci

qui locatus est, in fin. ff. de fund. instruct. & l. milites agri ff. de re milit. & l. si domino, & ibi Bart. & alij. ff. de leg. 1. & l. patronus. §. 1. ff. de leg. 3. & l. si tibi, §. 1. & ibi Bar. & rursum l. si hæres, & l. si optio. in 1. respõ. ff. de optio. leg. & §. nominatim, Inst. de exhæred. lib. & cap. ex parte, le 1. & ibi gloss. vlt. & Pan. ver. in glo. fin. ibi, & Hely. in fi. qui eum tex. dicit ad hoc singularem, de off. & potesta. iudi. dele.

Et idquidem vt scilicet, cùm vna tantùm ratio reddi potest, pro expressa habeatur. Et itaquidem, vt ab ea, vel à simili, vel eadem, vel à cessante ipsa, vel aliàs argumentari possimus, tenet gloss. in l. quamuis, & ibi Bald. in princ. Paul. Castr. Raph. Fulg. Phil. Cor. & alij recentin rea. C. de fideicommiss. ex quibus ipse Bald. docet, tunc non esse interpretationem extensiuam, sed intellectiuam, & id procedere tam in testamentis, quàm in statutis, Dyn. in capit. vltim. de reg. iur. libro 6. Bald. in l. maximum vitium, versicu. sed Barro. dicit. C. de lib. præter. vbi expressè dicir, quòd ex ea potest sumi argumentum, vt ex causa finali. & in l. quoties. versic. nota ex qualitate, & in l. vltim. C. de natura. lib. & in authentic. quas actiones. in 3. quæstio. & ibi Iason, versi. adde idem esse. C. de sacrosanct. eccles.

Sed & alij plures vltra Bald. & alios suprà adductos idem voluere. Imo. in l. vltim. ver. item etiam aduerte. ff. de hær. instit. Pan. in capit. vltim. ver. & plus ego puto, de rescr. & in capit. nihil, versi. nec obstat si dicatur, de elect. & in cap. cùm inter vniuersas, versi. & quanquam ista iura, eodem titu. & consi. 75. quidam decessit, versicu. & sic in quacunque materia, libro 1. Raph. Fulg. consilio 15. proponitur, vers. quæ namque alia ratio. & consi. 78. supposito statuto tenoris qui sequitur, statuimus, versicu. & licèt hæc ratio. & consi. 109. si qua quæstio. vers. quæ nanque potest alia. & cons. 152. supposito statuto tenoris, qui sequitur videlicet, vers. quæ nanque potest, nam idem fermè consilium est cum illo 78. Alter, Raph. Co. in l. si verò. §. de viro. versi. item nisi ratio esset, & ibi Pau. Ca. paulò ante medium, ver. idem, si ratio non esset. ff. sol. ma. idẽ Raph. Co. cons. 2. proponitur, quòd Ser. Blancus. & cons. 146. Simon Helius, Ro. 32. visa municipali constitutione, tertiò hoc statutũ. & cons. 100. in præsenti causa, ver. ratio autem. cum seq. vbi loquitur in casu nostræ regulæ, vt scilicet cessante ratione constitutionis, quæ sola reddi potest, licèt non sit expressa, cesset constitutio. & cons. 120. circa primum, in fi. & cons. 404. in causa propositæ consultationis, vers. his tamen non refragantibus, vbi etiam loquitur in casu nostræ regulæ. & consi. 411. quatuor sunt, ver. à quaquidem. Paul. Ca. cons. 251. visa quadam securitate, ante medium, lib. 1. & cons. 256. videtur dicẽdum, quòd dictum consilium, post medium. eo. lib. 1. & cons. 40. præsens casus, post medium, lib. 2. & cons. 8. quod est simili initio. eodem lib. 2. Alexand. in l. si constante, in prin. versi. fortiùs videtur, qui etiam. & ibi quoque Cla. Seys. vers. tertiò fallit. ff. solut. matr. vbi & hoc dicunt procedere in correctoriis. idem Alexand. cons. 48. super extractione, vers. & cum nulla alia, lib. 1. & consi. 24. animaduersis ts, ante fi. libr. 2. & cons. 50. visis actis causæ, versi & saltem, vbi scripta, eod. libr. 2. & consi. 22. consideratis verbis statuti. lib. 4. & consil. 52. circa hanc dubitationem, vers. quinimò plus dico, eodem libro 4. & cons. 75. animaduersis optimè his, secundò pro hoc facit, eodem libro 4. & consil. 100. visa parte testamenti, vers. quòd autem testator, eodem lib. 4. vbi & id dicit procedere in contractibus, & vltimis voluntatibus, & consilio 149. circa primum dubium, versicu. vnde sicut quando, libro 6. & consilio 7. attentis & ponderatis, vers. aduertendum est, libro 7. & consilio 129. super primo dubio, vers. præsuppono & secundò, eod. libro 7. Cepol. in l. sciendum, la 2. numero 7. ff. de ædil. edic. & causarum criminal. consil. 74. viso statuto Taruisij, vers. quia respondetur. Baptista Caccia. in repe. l. omnes populi, in materia interpretationis extensiuæ, ff. de iustitia & iur. Corn. consilio 217. Quitianus. libr. tertio. Barb. in repe. rub. de fide instrumen. & consilio 32. sapienter scripsit, libro 2. Phil. Franc. in capit. suggestum, & ibi alter Phil. Dec. latè in 2. not. de appel. Fran. Cur. senior consilio 9. Ticinensi statuto, versic. ego respondeo. & consilio 45. statuto, seu consuetudine, versic. præponendæ sunt. & latè consilio 71. rectè præfatus, numero 12. & Socin. inter consilia illius, consilio 40. cùm in præsentiarum. vers. igitur illa est. & ipse Soc. consil. 28. quidam Petrus. ver. quintò confirmatur, libro 4. Lud. Bolo. in repet. l. 4. §. Cato. ff. de verbor. obligatio. & consilio 60. cor mundum, &c. viso igitur puncto. Felin, in cap. translato. ad fin. de const. et in capit. cùm omnes, versic. secunda opinio fuit, eo. tit. et in capit. si quando, versi. sed certè licèt, de rescriptis, Card. Alexand. in capit. verùm. vers. item vbicunque non potest, de cond. appos. vbi tunc dicit præsumi rationem, siue causam finalem, cùm non nisi vna esse potest. Iason in l. de quibus, versicu. puto, quòd vtrunque. ff. de legibus. vbi et post alios dicit procedere etiam in correctoriis. et in l. certi condictio. §. quoniam, vers. ego pono pro constanti. ff. si cert. pet. et in l. siue apud acta, vers. 3. moueor, C. de transact. vbi et id dicit procedere etiam in correctoriis. & in §. omniũ, nu. 38. Inst. de act. Matth. Affli. loquens in casu nostræ regulæ, in const. Siciliæ, incip. intentionis. in 3. not. Dec. consil. 374. in casu proposito, vers. & ideo ista ratio. Pau. Paris. loquens etiam in casu nostræ regulæ, cons. 5. vnio istius monasterij. num. 57. libr. 4. Maria Soci. Iunior, consi. 1. præsentis consultationis. num. 52. lib. 1. & Lauren. Sylua. qui id quoque dicit procedere in correctoriis, consil. 21. noua offertur dubitatio, vers. sexto & vltim.

Et hanc sententiam admodum confirmant alia multa similia, quæ tibi collegi in nostris legib. cõnubialibus, in gl. 7. in verbo, expres, nu. 128. incip. sed & illud sciendum, & multis seq. quibus vsque ad 146. ostendi ea expressa dici, & existimari, quæ in vno tantùm verificantur, licèt aliter non sint expressa. Et ibi quoq; videbis id procedere, etiam si quid expressum pro forma requiratur, ex Fran. Cur. Seniore, cons. 50. memoriæ recolendæ. nu. 126. & Ias. in l. Gallus, §. quidam rectè, versicul. nota ex isto text. in 2. lect. ff. de libe. & posthum. per text. ibi, & in d. l. 2. eodem titu. Sed & id item procedere etiam si dispositio loquatur numero multitudinis, per l. Titius, in prin. secundum vnã lect. ff. de lib. & posthu. et ita ibi voluit Salyc. Imo. Franc. Aret. et Alexand. cum aliis concord. ibi à me adductis.

Super eo tamen quod dictum est de causa, vel ratione, quæ vnica est, illud annotandum est, non præsumendum vnicam esse in dubio, nisi id probetur, præsertim ad extensionem constitutionis correctoriæ, vt voluisse dicitur Sal. in l. si serui vestri, ver. qua propter egò reassumò, C. de noxal. actio. per l. percipimus, in fin. C. de appel. et ita (licèt non adeo planè id dicat) illum citat, et sequitur Alexan.

qui id

qui id dicit not.& menti tenendum,in d.l.si constante.in prin.vers.sed quid,si petam, ff.solut.matr. & in l.iij.§.prætor ait,ff.de in ius voc.Iaso.in d.authentic.quas actiones,vers.& quid erit tunc.C.de sacrosec.eccles.vbi id dicit sing.& in l.j.versi.sed dictum Barto.ego cõfirmo,C.de succe.edic.vbi tamẽ subdubitat, & in d.l.quamuis.C.de fideicom. vbi id dicit singu. & Thom. Parp. in rep. rubr.ff.sol.mar. versi. cauete, quia hoc fundamentum.& Franc.Curt. Senior, cõs. lxxxj.rectè præfatus.vers.vlti.fortiùs vrget.

Imò verò sunt,qui simpliciter negant ex tacita ratione etiam vnica debere fieri extensionem in correctoriis.& inter hos Alex. subobscurè consilio cxv.circa dubitationem, versi.nec potest dici,libr.ij.quòd magna ex parte transplantatum est.consilio lxxvj. Franciscus,libr.vj.& consilio lxxx.viso,& opportunè animaduerso, ver.rursum dixit Barto. libro j. & consilio xcvij.viso themate suprascripto,versic. nec obstat vltimum arg libr.ij. atque etiam clanculum Fran.Aret.in l.cùm quidam.§.quod dicitur. ff.de acquiren.hæred.& paulò apertiùs,in l.mutum , versic. confirmatur ista conclusio , eodem titu. & consilio xxvij.proponitur ex facto. versic.non obstant iura. atque etiam subobscurè Dec.consi. cccix. viso puncto,in quo in effectu,versic prætereà non videtur. & consilio cccxv superioribus,vers.prætereà à tali ratione.& clarissimè consilio dclxxix.viso eleganti cõsilio,circa medium.

Sed aduerte,quòd horum maxima pars innititur autoritate Barto.in l.liberorum.vers.his præmissis reducamus,& vers.pone,retento.ff.de verb.sign.dum ibi dubitat, an ratio statuti excludentis fœminas, propter masculos,sit illa quę reddi à plerisque solet, vt salua sit agnatorum familia,& dignitas,& an ea sola sit,cùm scripta non sit:ideóque contendit nõ posse, nec debere id statutum extendi ex illa ratione. quem sequi videtur Bald.in l.si defunctus. post medium,versicu.quæro ergo vtrum statutum,C.de suis & legit & Imo.in l.si verò.§.de viro.ff.sol.matrim. & Franc. Aret.consilio xxvij.proponitur ex facto.versi.non obstant iura.& Alexand.consilio lxxx.viso & oportunè animaduerso. versicu. rursus dixit , libro j.Et Iason in d.l.j.versicu.vnde respondeo. C.de success.edictn.

Et ego certè huius sum opinionis, quòd si sit dubium, an ratio quæ redditur,sit sola, propterea quòd & aliæ reddi possunt,vt contendit Barto.in illo statuto, haud dubiè non sit ab ea argumentandum. Quòd si is qui contendit aliam esse rationem , tamen nullam probabilem adferre possit, vt minimè sit dubiũ illam quæ redditur,esse omnino verisimilem , & probabilem,nec aliam adduci posse:ita vt sit certum illam esse statuti rationem, & eam quidẽ vnicam , tũc crederem ex ea posse sumi argumenta , vel ab extensione,vel aliàs,æquè ac si expressa esset, ex priori illorum opinio.Id quod bene & sciẽter declarat Frãc. Curt.Senior d.consilio lxxxj.num.8.

An autem illius statuti excludentis fœminas ob masculos sit eà ratio conseruandæ familiæ , & an ea sola sit(vt id obiter dicam)intelliges ex Ioan. And.in addit.Specu.in rub.de success.ab intest.Petr.& Cyn. in l.j.C.ad leg.Iul.de adulter. Alexand.in authentic. itaque,versi.item inspicienda est,C.commu.de successio.Bald. in l.maximum vitium , versic. prætereà istud statutum.C. de lib. præte. & in l. Titia. §. Lucius,per eum text.ff.de leg.ij & consilio ccxviij. statuto ciuitatis Florentiæ,versicu. nunc igitur restat, libr. ij.& inter cons.Ang.consilio cccxliiij.Martinus Ioannis de Florentia,versi.si dicerem excludi,& iterum versic.secundò,ratione cuiusdam. Pan.consilio vij.quidam decessit.versic & hic idem,libro j.& Pau. Cast.in l.si verò,§.de viro,circa medium,ff.solut. matrim.& consilio xl.præsens casus modicam,post medium, libro ij. & consilio lxxxiiij. quod est eiusdem exordij,eodem lib.ij.Raph. Fulg. consilio liij.quod quælibet,& cons.lxxxv.in proposita quæstione, insi. Rom.cons.xvj.viso themate consultationis,versi.secundum autem quod principaliter. & consil. xxxj. visa municipali consuetudine. vers.quintò illud. & cons.cccxj.quatuor sunt quæ refragantur , ferè per totum. Corn.cons.lxxxij.licèt in hac consultatione, vers.& statutum generaliter loquens,eo.lib.iiij. Alexand.in l.Gallus,§.quòd si is, versic. facit etiam iste tex.ad aliam quæstionem,ff. de lib.& posth. Laur.à Palatiis,in tract.statutorum excludẽtium fœminas. versic.quæro pro intelligentia.Maria. Socin. Seniore consi.xxx.quamuis ex his,versi.primò ad hoc respondetur.& consi.xxxj.prosequendo ordinem.ver. cùm ergo ratio.& eius filio Barth.Soci. cons. xxviij. fuit quidam Petrus.ver.quintò confirmatur,lib.iiij. & inter cons.Fran.Cur.senioris,cons.xl.cùm in præsentiatum.vers.sed sic est quòd quando,& eod.Cur. larè cons.xliij sæpenumero in hoc passu,& consilio lxxxj rectè præfatus egregius,& Barb.cons.xliij.præclarè scribitur,vers.quòd iste,libr.iiij. Mari.Soc.Iuniore d.cons.j.vers. secundò principaliter, libro j.& cons.iiij.circa præsentem,eo.lib.j.& cons.x.si in præsenti,numer.19.& iterum 21.eod.libr. j. & cons. xx.in proposito casu,numer.5.eod.lib.j.& cons.xxiij. casus iste,nume.22.eod. lib.j.& cons.xxxvj.præsens consultatio.num.1.eod.lib.j.

LIMITATIO XXII.

Vigesimosecundò limita nostram regulam non procedere,quando essent duæ aut plures causæ : tunc enim vna tantùm illarum cessante non cessat effectus siue dispositio , per text. in l. si non lex Aelia Sentia.ff.de hæred.inst.ex qua not.Oldr.Barto.Bal. Imo.quòd quando plures leges concurrunt ad vnũ effectum,vna cessante remanet virtus alterius,et dicit Bald.eam l.ad hoc solere allegari, quod diximus in prin.et tex.in l.tutor petitus.§.quæ tutoribus,ff. de excusat.tuto.et l.j.in prin.ff.si quis à paren.manumis.fue.et l.ij.§ corporis debilitas , ff.de vacat.mune.& l.quod ait Prætor,§.exercitum,ff.de his qui no.infa.& l.assiduis,C.qui pot.in pig.habean.et §.affinitatis,versi.nam si adhuc,Inst.de nupt.et §.vltimo authentic.vt deter.sit nu.cleri.et §.si verò altera, et ibi gloss.in authen.de nupt.et §.sed et si quis,et §.si verò nullus,et §.vltim.versic.ex vtroque,in auth.de instr.caus.et fid.et §.vnum,in authent.de restit. et ea quæ par.in vnd.men.et cap.j.§.maximè,de renuntia. iuncto cap.nisi cum pridem, §.pro delectu, eo. tit.et c.quæris,versi.et nisi forsan. de æta. et quali.et cap.tãtum,xxxij.quæst.vij.quod loquitur de matrimonio quod non cessat,siue dissoluitur ob sterilitatem: neque enim sola causa prolis est in matrimonio,sed et euitatio libidinis,fides,& c.hæc enim omnia iura solent à nostris in eam sententiam allegari , quãquam sunt,qui illius cap.tãtum, aliam rationem reddant, vt dicemus in xxv.limitat.

Et id quoque voluit glo.in l.liberorum,§.j.in verb.collocare & ibi etiam Iac.Butr.Barto.Bal.Alb.et Pau. Castr.qui eum §.legit cum prin.l.j.ff.de his,qui not. infa.et glo.in l.liberos,§.j.in verb.deductus,ff.de ca-

pit.de

pit.demin.& gl.in l.si ventri,§.in boni,in verb.credere.& ibi etiam Dyn. Bar.Alb. & Ang.ff.de priuil. cred.& gl.vt à multis citatur in l.si quis ad exhibendum.ff.de exc.rei iud. Dy.in l.j.§.hoc interdictum. ff.quor.legator.Cy.in l.ij.C.de sec.nup. Bart.in extraua.ad reprimendum, in verb.nec ex eorũ absentia.Io.Fab.in l.j.C.quor.legat. Bal.in l. generaliter, ver.secundò oppono dicitur,ibi, vbi tamen essent. C.de episc.& cler.& in c.j.tit.an mut.vel imperfect. & in c.& si Christus.vers. adde quòd cessante vna, & ibi quoque Henr.Bohic,de iureiur:idem Bald.in sua marg.in verb.generalis.Ang.in §.maiores,in fi. in auth.de nupt.& in tract.substitutionum,in materia substitutionis pupillaris.ver. quæro vltra alios. & consil.cxviij.super puncto prædicto,factum verò incipit,auia pronepte,post medium, vers.secundò ratione successionis.Lap.Castel. allegat.100. in ciuitate Florentiæ.vers.circa secundum statutum,ibi, nec ob.quod not.Salyc.in authen.ingressi,versi.nó obstat quod not.gl.C.de sacros.eccles. Car.Flor.& Imo.in c.ex parte, quod est pen. vterque ad fin. de cleric.coniug.Ant.& Imo.in cap. cùm Apostolica: versic.& secundum prædicta. de his quæ fiunt à prælat.sine cons.ca.Aegi.Bellamer.in c.post translationem,vers.aut non tanta,de renunt.Imo.in l.iij.§. ex contrario,vers.sed certè ex quo,& ibi Alex.vers.tamen aduertendum est.ff. de acquir.possess. Idem Imo.in l.si verò,§.de viro.vers.circa secundum articulum.ff.solut.matrim.& Ro.in l.ij.vers.non obstat gloss.ff.de donar. & in l.tam is,§.j.quem legit cum princ.legis,versi.in eadem ibi.nunquid,ff.de donat. caus.mort. & cons.clxxix. amplissime doctor. vers. clarum est autem.Pan. in c. cùm nuntius, de testib. in c.quoniam,vers.ego intelligo hoc procedere,de iure patro.& in c.vlt. vers.item quia frustrà, de immunit.eccl.& in ca.iuuenis, de sponsal. Alexan.in l. j.vers.sed Imo.dicit non debere.ff.de acquir. possess. & in l.si conuenerit,vers.passum habui pro satis dubio, de re iudi.& in l.j.versic. & aduerte quia. C. de eden.Franc.Aret.in c.j.de proba.& consil.xlij.diligenter & maturè pensata,ver.ex his apparet, & cós. 50.copiosè,& eleganter.vers.non obstat id quod dicebatur, Barb.in l.ij.versicu.ego pro Archid.ff.de verb.obli.& in reperit.cap.Raynaldus.versi.ex isto tex.not.& iterum,versic.xiiij.de testa.& consili. xj. scripsit bellissimè, versic.& sic,ponderet dominus, libro j.& cons. xlj. immortalem & omnipotentem Deum,versic.quinimo dico quòd posito, lib.iiij.& consil.lxxiiij.magnanimus.versi.tertiò si quispiam dixerit.eo.lib.iiij.Maria.Socin.Senior consilio j.in casu suprà narrato.libro j.Corn.in repet.l.si pascenda,vers.ideo non licet arguere, C.de pact. & consilio cccxij.in hac consultatione,versi.& vbi duæ rationes, libro j.& consilio cxxij.circa præsentem, & consilio clxxxiij.pro certo,libro iij.& consil. cclxij. ardua est,versi.facit etiam,libro iiij.& consil.ccxcj. videtur prima facie,versi.profectò istæ etiam causæ.eo.lib.iiij.Fran.Cur.Senior cons.j.vers.sed etiam subest.Ias.in l. quod dictum, vers. limita prædictam regulam,ff.de pact.& in l.licèt inter priuatos,in fin. C.eod.titu.& in l.exigendi.vers.huic fundamento. C.de procur.& in l.vt liberis, versicu.sed nunquid sit correcta. C.de collat.& in l.in testamento quidem,versicu.tertiò facit,quia quando.C.de testam. mil.& in l.j.ff.de cond. caus.da.& in l.cùm filiosam, versic.confirmo vltra eum.ff.de leg.j. Dec.in cap. ex literis. vers.non obstat text.hic, de const.& in c. quoniam abbas,vers.sed responderi potest,de offic.de leg.& in cap.cùm cessante.versicu.quartò conclusio fallit,de appel. Franc.Rip. in l.ex facto, ver. crederem igitur, de vul.& pupil.subst. Marc. Mant. cons.xxv.in facto præsupponitur. numer.32. Franc. Ozer.in §.supradicta.nume.18.Inst.de excus.tut.Maria.Soc.Iun.cons.xxx. inspectis is.num.40.lib.j.Io. Luppus,in rep.cap.per vestras.§.xx.vers.& ita quãuis,de don.inter vir.& vxo.Lauren.Sylua.cons.xxv. adiutorium nostrum.nu.29.

Et id quidem confirmat tex.in l.legatis.ff.de leg. ij.ex qua not.Raph.Comen.in priori lect.quòd illa dicitur esse causa alicuius rei,quæ sola est causa:non autem si sit causa simul cum alia, & in id quoque allegat l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.vbi id traxit ad quandam Baldi in eo loco quæstionem.Sed & in secunda lect.not.ex eodem tex.non dici causam finalem,quæ sola non est.

Et huc quoque spectat quod suprà diximus in legis ratione cessante.num.127.incip.ex quo & illud ratione legis correcta, legem quoque ipsam correctam censeri,procedere,nisi duæ sint eius legis rationes, vna enim earum correcta,tamen manet lex illęsa,vt est gloss.no.in d.l. tam is,§.j.in verbo, patris,ibi,itẽ nunquid poterit. ff.de don.cau.mor.& ibi Imo. qui eam ad hoc expendit,versic.in ea gloss.ibi respondeo, & ad id quoque allegat not. in l.liberorum, §. j.ff.de his qui not.infa.& voluit quoque alia glo. in §.minima,in verb.vel contra,in fin.& ibi Ang.Aret. etiam in fin. ff.de ca.deminu. vbi & ipse Ang. dicit facere l.iij.§ planè,ff.de itin.actúque pri.& §.quamobrem,in authen.de restit.& ea quæ parit,& voluit etiam Alexand.in d.l.si conuenerit. vbi suprà.ff.de re iudic.& Iason in d.l. vt liberis. vbi supra. C. de collationib.

Et illud, quòd vbi duæ sunt causæ euiuspiam constitutionis,non sumitur argumentum à contrario sensu ab vna tantùm causa,cùm plures sunt,vt expressè voluerunt Iacob. Butr. in l. conuenticula, C. de episc.& cler.Ant.& Imo.in d. cap.cum apostolica, quibus locis supra citauimus, extrà de is,quæ fiunt à prӕl.sine consen.cap.Felyn.in d. cap. significasti, versicu. item fallit in verbis causæ finalis, de foro competenti.

Sed & illud quoque,quòd si in sententia expressæ sint duæ causæ, quarum altera est vera, altera falsa vel erronea, sustentatur sententia ex ea causa quæ vera est,per l. Titianus, ff quod cum eo.& §.si igitur omnes, & §.si tales, in auth. vt cùm de app.cogno. & cap. cùm I.& A.de re iud. & ca. per tuas, le j.& ibi Hostien. verbo, iudicasti,Ioann.Andr.in eod. verbo,Car.Flor.in ij.not.Pet. Anch. in vj. not.Ant. in v.not.Pan.qui enim tex.dicit no.vers.quo ad tertium,& Car. Alex. in xj. not. qui fil. sint legit.& voluit Inno.in casu non admodum absimili, in cap.in præsentia,in verbo,præter ista,in fin.& ibi Ant. ver. quandoque sententia est lata,& Pan.in eod.vers.nã est eadem vtriusque lect.de renuntia. Host. in cap. ex parte,in verbo, occasionem concilij, per illum tex.& ibi Ant.vers.& not. per hanc decret. de concessio.præben. Io.And. in ca. cùm inter, in verbo, expressè.& ibi Ant.ver. oppo. ꝙ valeat.& Pan.qui dicit singul.versic. & ob hoc dicit, de re iudic.Pet. Anch.cons.cclxxxix.de viribus sententiæ,ver.item falsa causa. Imo. in l.si plagij, circa medium,ff.de verb.obligat.vbi id dicit singu.& in l.quod dicitur patrem,ver.secũdo casu,eo.tit.& in l. si is ad quem,

vers.aduerte tamen,ff.de acq.hæred.Domi. in ca. in tantum,quod est vlt. vers.dic,aut causa est falsa, xxj.dist.Ant. in ca.ab excommunicato, vers.sexta patet ex sequentibus,de rescr.& Pan.qui dicit sing. in c.j.vers.nunc autem quæro,ibi, aut cessat, & ibi Fely. qui alios adducit.ver.limita secundò,nisi causa,de re iud.& idem Pan.in c. sicut. ver. sed si iudex in sententia, eu tit. Alex.in l.impossibilis, ver.iuxta prædicta,ff.de verb.oblig.vbi id dicit Communiter approbari. & latiùs in l. qui Romæ, §. duo fratres, vers. & quia dictum est,ff.eod.titu. vbi id dicit sing.& in addit.Bart.in l.si is ad quem,ff.de acq.hæred.Barb.qui eum tex.in d.c.per tuas, ad hoc dicit not.consil. vj. illud in medium adducam,vers.facit quod singul.voluit,lib.iiij.Aug.Aret.in §.sed quia, vers.si autem expresit plures causas,Inst.de fideic.hæred.& vide infrà nu.20.vers.& ad id spectat.

Et similiter, si in appellatione fuerunt expressæ, & id quidem copulatiuè,plures causę ipsius appellationis sufficit vnā illarū ꝓbare,vt apertè probat tex.in c.exhibita,extrà de iud.& in c.iandudū,de præb.& voluit Pan.in c.cùm causam,in fi.extrà de appel.

Quò etiam pertinet illud, quòd si cui sint duo impedimenta quempiam repellentia,si alterum tantum sublatum fuerit,& alterum autem supersit,æquè repelletur,ac si ambo subsisterent, per tex.in l.si domus,ff.de seruit. vrb. prædio. & d.c.cùm nuntius, & ibi Ant.Imo.Pan.& Fely.omnes post princip. de test.& c.ex tuarum,de auctor.& vsu pall.& c.si gratiosè,in fin. de rescr.lib. vj.& c.non potest, de præbend.eo.lib.vj.not.gl.in c.statutum, in prin. in verbo,canonicus,de rescri.eo.lib. vj.Old.Bald.Ang.& Imo.in d.l.si non lex,ff.de hæred.instituen.vbi id trahunt ad legitimationem siue dispensationem factā de vno impedimento, vel inhabilitate siue macula.

Ex hac antē limitatione illud fit, ꝙ filia maritata potest petere dotem à patre, neque enim dos ob eā tantum causam datur filiæ,vt maritetur,sed etiam, vt ea alatur,cum dos sit loco alimentorū, Bal. cōs. cccclvj.recolo,vers.prætereà dus. libr.v.cum simil, à me collectis in tract.Primogeniorum.quæst.xxvj. nu.5.Et vt maritus onera matrimonij faciliùs sustinere posit,l.pro oneribus,C.de iure do.cum similib.Et vt denique vxor velut indorata,à marito non contemnatur, vt fieri solet,§.sic itaq; matrimonia, ver.si quis enim duxerit.in auth.de nupt.& §.quem autem,in auth.quib.mod.natur. effic.legit.& Bald. in authe.res quæ,vers. quæro pater viuens.C.com. de leg.vbi & ad hoc allegat l.si ita stipulatus,§.si tibi,& l.vtrum turpem.ff.de verb.obli. Et in hac sententia,vt scilicet ea filia iā maritata possit tamen petere dotem à patre,fuit gl.in l.obligamur.§.lege.ff. de act.& obl.quem sequitur,& dicit singularē Bald. in c.iurauit,vers. item si esset hoc, extra de prob. & in l.vlt.ver. pone vir cepit. C.de sent. quæ sine certa quanti.profer.& in l.j.versic. sed si nupsit filia,& ibi Imo.versic. in ea gloss. ibi, qui liberos, & Rom. vers.sed an si est iuxta.ff. sol.matr.idem Bald.in ca. iurauit,vers.item si esset hoc,de prob.vbi eam glo. dicit sing.Ang.& Pau. Castr.in d.authen.res quæ.& ibi Iason,versic.quartò quæritur.C.com. de leg.Io. Cam pez in tract.de dot.pat.j. quæst.xiij. Io.Lup.in rep.c per vestras.§.ij.versi. sic ergo videtur. Et hæc est communis opin. etiamsi Gul.& Bar. aliter sentiant,ille in l.cum is. §.si mulier. ff.de cond.indeb. hic in d.l.obligamur. Et ea quidem confirmatur ex iis,quæ diximus suprà in xviij.limit.nu 2.3.& 4.

Quæ etiam eò vsque procedit, etiam si filia inuito patre nupserit, si credamus glos.in c.hoc sanctū,quod est vlt.in glo.j.xxxij.q.2.quam dicit sing. Imo.in d.l. 1.solu.mat.sed est & alia clarior, & melior, vt dicit Ro.ibi,in c.de raptoribus. in verbo, excusata.xxxvj.q.1.Quod tamen semper intellige,modò non nupserit indiguo,ex sententia Bal.in d.l.vlti.vbi supra. C.de senten.quæ sine cer.quant.

Sed & ex hoc quoque procedit, quòd cùm priuilegia dotis dentur,non solum propter sobolem procreādam, sed & propter fragilitatem sexus, & propter onera matrimonij,& obsequia,quę pręstat vxor marito. l.assiduis.C.qui potio.in pigno.habean.cessante causa illa sobolis, quia mulier sterilis est: tamen cum subsint aliæ causę,non cessant priuilegia dotis. Barto.post Iac.Aret.& Cyn.in l.1.ver.quarto quæro quid in muliere.ff.sol.matr. tum illa ratione, quam diximus in nostra limitatiōe,tum per tex.in l.si quis posthumus.in prin.ff.de lib.& posth. & sequuntur Bal.in d.l.j.ver. item an cessatio. & ibi quoque Imo. & Ro.vterque. Alex.ver. secundò infertur quòd mulier, Iason ver.sextò not.ff.solut.matr. idem Bal. in rub.C.de priuileg.dot.ver.sed hîc quæro,&c.in l.assiduis.ibi,siue liberos habeat mulier, &c.C.qui potio.in pig habean.& in d.authen.res quæ.ver.quarto nunquid ista auth.C.com.de leg.& Lapus alleg.no. in ciuitate Florentię.ver.circa secundum statutum, ibi,nec ob.quod not.

Sed hæc nostra limitatio primò intelligenda est procedere,quando sunt duæ aut plures causæ distributiuæ,id est, quarum quælibet sula satis est ad producendum illum effectum: secus si omnes simul concurrerentur, nam hoc casu cessatio vnius facit cessare effectum.tex.est no.in c.quoniam frequenter. §.porrò. iuncto §.si autem. & in priori loco. Pan.in fi.qui eum tex.reputat singu.vt lite non contest. Bart.in d. extrauaganti ad reprimendum,in verbo,nec ex eorum absentia.Bal.in d.l.generaliter.in 2.oppos.C.de epi. & cle.dum loquitur de pluribus causis,quarum quælibet per se influit,& in d.sua marga. Ang.in d.§.notiores.in auth.de nup.Pano.in d.c.cum nūtius vol prin.& ibi Fel.de testi.idē Panor. in d. c. cū cessante. in 1.not & ibi Dec.in 4.fallen.de appel.& ipse quoq; Panor.in d.c.quoniā.de iure patron. & consil.70.id de iure quæritur.vers. tertiò probatur alia ratione. lib.2.Iason in l.dedi.ver. confirmatur,quia vbicūq;. ff.de condic.ob caus. vbi id latè probat, & Rom.in d.l.in testamento quidem.ver.tertiò, & notabilius. C.de testa.milit.Hipp.Marsi. in l.si quis viduam.ve sed tu ad saluandū.per illum text.ff. de quæsi. Nico. Euerar.in locis legalibus. in loco à contrario sensu. ver.primò vt procedat.Fran.Rip. in d.l. ex facto.nu. 14.ff.de vulga.& pup.vbi tamen id declarat,vt ibi videre poteris.

Nam quod suprà diximus numer.6.sententiam latam ex duabus causis, quarum altera vera est,altera falsa vel erronea, sustineri ex vera causa, intelligi debet,si illa vera causa per se,& sola sufficiat ad validitatem sententiæ: aliàs enim non valeret, vt ecce in specie, si iudex pronuntiet testamentum impuberis valere,quia impubes potest testari,& quia in co fuit sufficiens numerus testium:tunc enim licèt hæc posterior causa sit vera,tamen ea non sufficit vt valeat testamentum, quia non sufficit solemnitatem fuisse adhibitam, nisi testator sit habilis.l. si quæramus.ff. de testam. ideo ea sententia non sustinetur ex illa causa vera non sufficienti.Et ita nuncupatim voluit

Fan.

Pan. qui id dicit esse bene notandum, quia alius nemo tetigit in d. c. j. ver. hoc tamen dictum, & ibi quoque Fely. vbi suprà. ibi, & intellige dummodo, de re iudic.

Et ad hæc facit, quod in simili dicitur, quòd si ex duobus etiam copulatiuè positis, alterum tantùm sufficiat ad id obtinendum, de quo quæritur, sufficit alterum esse verum: non etiam, si vtrunque sit necessarium, per l. scire oportet. §. scire. & l. propter litem. ff. de excusat. tuto. & c. accepta. de resti. spo. & c. quædam. de iureiur. & ca. peruenit. in fin. de fideiussor. & c. j. xlviij. distinc. & c. qui periculosum. vij. q. j. glo. in c. ij. in verbo, & perpetuo, & ibi Bald. ver. & iuxta notabilem. Card. Floren. vers. quæro. in eo quod hîc. Pet. Anch. ver. sunt duæ qualitates. Ant. in iiij. not. & iterum, ver. hîc descendo ad factum, Imo. in vlt. not. rursúmque super gl. j. Panor. super eadem glos. j. Felyn. qui alios multos citat, ver. fallit tertiò. vbi plura copulantur. de rescrip. & glo. in cle. vt circa. in verbo probare. de elect. libro vj. Barto. & recentiores in l. diuus. ff. de re indic. idem Barto. in d. extrauag. ad reprimendum. in verbo, ne ex eorum absentia. ver. sed cùm in lege. Bald. in l. j. in princip. ver. & extrà quæritur. ff. de eden. & in l. j. versic. item do aliam. C. de condict. indeb. dum allegat glo. in d. cle. vt circa. & in cap. j. de exceptio. & in d. c. licèt causam. de proba. & idem Bald. in l. minoribus. ver si. vnum scias quòd pluribus. C. de his, quib. vt indi. & in l. conuenticula. vers. item est argumentum ab effectu. C. de episco. & cler. atque etiam Alexand. cons. lxj. viso processu causæ. ver. sed in casu nostro, lib. ij. & Fran. Aret. in l. si quis ita stipulatus. ver. ex præmissis sequuntur. ff. de verb. oblig.

Nam quando duo, vel plura coniunctim requiruntur ad actum, vno deficiente, totum corruit. l. vlt. §. ait lex. ff. de diuor. & d. l. si quis ita stipulatus & ibi Barto. & alij. ff. de verborum obligar. & l. Lucius. & ibi gl. ff. de his, qui not. infa. & l. si his, qui ducenta. §. vtrùm. ff. de reb. dub. Et l. Titia. & ibi Roma. in ij. norab. & rursum, ver. nisi probet. ff. sol. matrimo. gl. in l. iij. §. hoc autem interdicto. in verbo, competere. ff. de itinere actúque priua. Ioan. Andr. in c. sine culpa. vers. secundò matrimonium. de regul. iur. lib. vj. Cyn. post Iacob. Aretin. in l. sancimus. §. si quis autem. le j. in fin. C. de dona Bal. in l. Titia. in princ. ff. solu. matrimo. Cæp. caus. crimin. consilio ij. super casu homicidij. versic. tertiò quòd illud auxilium. vbi huius rei reddit rationem, quia tunc de forma videtur aliquid fuisse omissum, vt dicit singul. Bald. in addi. Spec. titu. de arbitr. §. potest. ver. sed quid si compromittatur.

Et ex hoc fit, vt si ex duabus causis vna ponatur vt ratio, altera vt ratio ipsius rationis, vtraque requiratur, per l. sed & si lege. §. idem si rem. ff. solu. matrimo. Et similiter si vna ratio ponatur vt maior propositio, altera vt minor, altera earum falsa corruit argumentum, vt videre licet ex Barto. in d. extrauaganti ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum absentia. Et vtrunque voluit ad comprobationem eorum quæ suprà diximus, Franc. Ripa in d. l. si ventri. §. in bonis. versi. ideo si vna causa. ff. de priuil. credit.

Secundò hæc nostra principalis limitatió intelligenda est, quando vtraque ratio cósideratur ad effectû producendû. Secùs, si vna ratio nó habetur in consideratione, tunc enim hac cessante non cessat effectus, vt dicit Ripa in d. §. in bonis. ver. item intellige quando vtraq; ratio cósideratur, per id quod voluit Bald. in c. j. §. his verò. post princ. tit. de success. frat. siue de gradibus successio. in feud. q in feudis frater vtrinq; coniunctus non præfertur fratri ex parte patris tantùm, licèt enim duæ partes concurrant, tamen cùm altera earum, scilicet matris, sit impertinens, ex ea non augetur effectus.

Quem, vt id Ripæ addas, sequuntur Marti. Lauden. & Card. Alex. ibi: ille versi. quæro. circa istam: hic, ver. eiusdē initij. & voluit etiam Iaco. Ardiso. in summa rubr. de successio. feud. sub rubr. an frater ex vtroque parente excludat fratrē ex patre tantùm. And. Iser. in c. j. tit. de natu. successio. feud. Bald. in l. j. post prin. ver. & per hoc determinant, & ibi quoque Pau. Castr. & Corne. C. de legi. hæred. ipse Bal. cons. clxx. ad euidentiam. ver. item sciendum. lib. ij. & consi. ccciiij. donatio. in fi. eo. lib. ij. & consi. liiij. proponitur, quod quidam nobilis. libr. iij. & consi. casus talis est, primo dominus. co. li. iij. Mart. Lauden. in c. j. §. & quia. vers. quæro an vtrinq; coniunctus. & ibi etiam Card. Alex. ver. eiusdem exordij. ti. qui feud. dare possunt. Alex. consilio ix. ponderatis. in fin. libro v. Per. Ferra. for. libel. quo agitur ad reuocationem feud. in verbo, nec superstitibus. versi. sed quid si vnus. Soci. consi. ccciiij eodémque vlt. viso statuto, ad fin. libr. ij. Franc. Cur. Iunior in iij. parte. iiij. part. principalis tractatus feudi. q. vj. Dec. consi. cccclxiiij. concurrit patruus. Io. Cro. in repe. l. filiusf. §. diui. ver. quartò quæritur. ff. de leg. j. & ipse Franc. Rip. in l. ex facto. nu. 98. ff. de vulg. & pupil. & diximus etiam in tract. Retractuum, tit. j. §. xiiij. gloss. ij. nu. 10. incip. illud autem inter omnes. Et faciunt quæ etiam ibi diximus in nu. seq. incip. quo in loco.

Tertiò intelligenda est nostra limitatio, quando vtraque ratio exprimitur in lege, aut alia cóstitutione. Secus si vna tantùm, licèt altera possit etiam considerari, tunc enim cessante expressa, cessat dispositio, licèt altera militare quoque videatur, vti pulchrè declarat Lancel. Dec. in l. singularia. ff. si cert. peta. & ab eo Franc. Ripa, in d. §. in bonis. nu. 16.

Et ad id spectat, quòd si in sententia expressa est vna tātùm causa, sed ea quidem falsa, sententia corruit, licèt sit alia causa tacita, & ea quidem vera, qua sustentari potuisset, si expressa fuisset, vt voluerunt Anto. & Panor. in d. c. in præsentia. vterque, ver. si vna tantùm est expressa, de renun. Host. Ioan. And. & alij in d. c. per tuas. qui fil. sint legit. & maxima pars eorum, quos citauimus suprà, nu. 6. huius limitatio. incip. sed & illud quoque. ex quibus intelliges illud interesse inter id, quod ibi diximus, & id quod núc dicimus, vt scilicet, illud procedat, quando sunt expressæ duæ causæ, quarum altera vera est, altera falsa: hoc autem, quando expressa est vna tantùm causa falsa tacita, altera vera.

Quartò item intelligenda est hæc limitatio, quando illæ duæ rationes sunt vniuersales, siue etiam generales: si enim vna est generalis, altera specialis, tûc sola illa generalis consideratur, quod ex eo satis patet, quòd ab ea tantùm, non etiam à speciali sumatur argumentum à contrario sensu, per tex. in l. regula. §. vlti. & ibi Bart. & Bald. ff. de iur. & fac. igno. quem ad hoc dicit not. & menti tenendum Nico. Euerar. in locis legalibus, in loco à contrario sensu. vers. secundò istud limito. Cui adde in simili tex. in l. j. §. si mater. ver. quid si curatoris. & ver. quid si decesserit. ff. ad Senat. Trebel. & l. nomen debito-

ris.§.vlt.ff.de leg.ij. Et tu interim vide quæ diximus in cessante legis ratione.num.149. incip. secundum autem.& iterum in j. limit.nume.62. incip., tertium quod cùm lex,& quæ etiam dicemus infrà, in xxxij. limitatione.

Quintò intelligenda est hæc nostra limitatio, nisi ex duabus causis altera principalis sit, seu primaria, altera accessoria, siue secundaria. Nam tunc sola principalis causa est consideranda, vt cesset, vel non cesset effectus, non etiam accessoria, vt expressè, & in hac specie voluit Franc. Rip. in d.l. ex facto.num.14. ff.de vul. & pup. substi.& idem propemodum voluit Pan. in c. ex parte, per eũ tex. extrà de conuers. coniugat.

Nam illud perpetuum est, vt eius quod principale est ratio habeatur, non etiam eius quod accessoriè venit & secundariò, siue in consequentiã, vt patet ex l.j.ff.de auto.tut. & l.si sponsus. §. donationis.& §. generaliter.ff.de dona.inter vir.& vxo. & l. non solum.§ vlt.ff. de procur. iuncta l.j.§.pen. & vlt.de suspect.tut. & l.si vnus. §.illud.ff. de pac. & l.arbor. §. aquarum.ff.com.diuidun. & l.cùm probatio.& ibi gl.ff.de proba.& c. ad audientiam.& ibi gl. in verbo, principaliter, de præsc.cũ aliis infinitis concor. tex. & doct. à me collectis in cõmentariis consuetudinum Pictonũ, tit.ix. qui est, de reoit noblement en fief.§.xx.in gl.j.in j.limitatione.

LIMITATIO XXIII.

Vigesimotertiò limita hanc nostram regulam procedere in his, quæ habẽt tractum successiuum in futurum, verbi gratia, in excusatione à muneribus, quæ successiuè, & diuersis tẽporibus imponuntur: quæ quidem excusatio cessat cessante causa ipsius, per l.cura.§.deficientium.ff.de mune.& hono. At in his, quæ sunt momentanea, cessante non cessat effectus, vt per Bal. in l.generaliter.ver.sed ego dico.C.de sacrosan.eccle.quem ita simpliciter citat, & sequitur Alex. in l.si eum dotem.§.si maritus. ver.sed certè hoc non puto.ff.sol. matr.in addi. Nic. Ma. in l.ij.§. nõ solùm.ff.de excus.tut.& Soc.in l.sciendum.§.vlt. circa medium.ff.qui satisd. cogã.& cons.lxxxj. non est dubium. ver.nõ obstant nunc in contrarium.li. iij. & consi.lxxxiij.accuratissimè. ver. præterea ibi cõceduntur.eo.li.iij.& Dec.cons.xxiiij.mulier, cui propter inopiam.ver.non obstat tertiò.Ioan.Fran. Oze.in §.supradicta.nu.16.Inst.de excu.tut. Et idem quoque apertè voluisse videtur Pan.in c.suggestũ. ver.vltimò scias.de deci.dũ dicit, quòd priuilegiũ, quod habuit perfectionem suam, nec continet actũ successiuum, non reuocatur, licèt posteà cesset causa priuilegij: secus in priuilegio habente causam successiuam, per eum tex.

Sed in hoc vide quod scripsit Bartolus in l.ex facto. in prin.vers.secundò oppono.dicuntur hic.ff.de vulg. & pupil.substit. quòd cùm dispositio est momentanea: si iungitur qualitas verbo dispositiuo, tunc sufficit eam qualitatem adesse, secundum tempus dispositionis, licèt posteà deliuat, per l. Mela. in princip.ff.de alimen.& cib.leg. vbi si legatur puero, vel puellæ, sufficit quòd sit puer vel puella, secundũ tempus legati facti. Si verò iungitur verbo notanti effectum, aut executionẽ dispositionis, sufficit secundũ illud qualitatem adesse.l.iij.ff. de aur.& arg. leg. vbi si lego vxori ea, quæ parata sunt tempore mortis, illa cedunt legato, quæ tunc parata reperiũtur: & sufficit illa esse parata, licèt ex post facto, vel autè parata non sint. Et ita illã sequitur Imo.io ele. 2.ver.si verò constat qualitatem, de rescrip.

Verùm & de ea re multò pleniùs & latiùs Cy. & ipse Bal. post Pet.& alios antiquiores. in d.l.generaliter. & Henricus Bohic, & Aegid. Bellame. in c.& si [illegible] stus. de iureiur. Causas enim esse in quadruplici differentia, quasdam enim esse momentaneas, quæ & momentaneum habent effectum. Alias quidem, & ipsas momẽtaneas, sed quæ effectum habent successiuum. Alias item successiuas, quæ & successiuum effectum habent. Alias denique & ipsas successiuas, sed quæ habent effectum momentaneum.

Et intelligunt momentaneum, cuius est esse tempore momentaneo, vt quod momento acquiritur, veluti hęreditas, per l.placet.ff.de acquit.hære.& agnatio, quæ scilicet quæritur eo momento temporis, quo quis nascitur. §.sui. Institu. de hæred. quali.& diffe. item momento quis consequitur beneficium siue sacerdotium, vt legitur in c.si tibi absenti, de præben. Successiuum autẽ dicitur, quo ad suũ esse, vt ipsi loquuntur, requirit successionem tẽporis, vt tutela, quæ est ius in successione temporis consi[illegible], & ad sui esse requirit totum tempus impubertat[illegible].

In primo igitur casu, quando scilicet causa est momentanea, habens etiam momentaneum effectum. Refert, an causa cesset post completũ effectum, & tunc non cessat ipse effectus: exempli causa, agnato defertur hæreditas, ideo & agnato sufficit momentanea agnatio, eo tempore, quo quæritur hæreditas, & si posteà desinat causa, id est ipsa agnatio, non desinit effectus iam quæsitus, scilicet hæreditas.l. vlti.in [illegible] respon.ff.vnde lib.& argu.d.l.sciendum.§. vlti[illegible] qui satisd.cog.& l.cognatis.in j.respon. ff. de reb.d[illegible] dicit prætereà Henric.de hoc esse casum in l.j.C.de pac.vbi pactum, siue contractus innominatus, scilicet donationis sextantis, ex parte filij testatoris ab ipso testatore rogati restituere hęreditatem Licinio Frontoni, si sine liberis decederet, & remissionis eius fideicommissi ex parte eiusdem Frontonis, fuit c[illegible]pletus. Et ideo licèt causa propter quam cõtractus, siue pactum interuenerat, scilicet metus fi[illegible]j, ne [illegible]cederet sine liberis, cesset, quia decessit relictis liberis, non tamen cessat effectus, quia non reuocatu[r] contractus completus. Et ad id quoque facit, vt [illegible] subdit, l.naturalis.§.1.ff.de pręscriptis verbis.

An verò causa cesset ante completum effectũ (id enim est secundũ membrum primi casus) & tunc, cessante causa, cessat effectus, verbi gratia: Agnati. defertur hæreditas, & tutela, fac igitur, quod quis desinat e[illegible] cognatus, nonne hic habebit hæreditates, vel tut[illegible], quæ posteà deferuntur? & certè non habebit, p[er] [illegible] vlt.in 2.respon.ff.vnde liber & l.j. in fin.ff.vnd[illegible] & non solùm. §. si emãcipatus filius præteritus.[illegible] de bonorum possessio.contra tab.

In secundò casu, quando scilicet causa est quoque momentanea, sed quæ habet effectum successiuũ, vt est in tutela legitima, quæ defertur agnatis, & q[uæ] quidem tutela est quidam effectus successi[illegible], vt dictum est, & tunc dicendum est, vt prius. Nam aut ante completum effectũ cessat causa, & cessabit quoq; effectus. Ideo si ante finitã tutelã delatã agnato ipse capite minuatur, finitur tutela. l.tutelas, ibi, [illegible] legitimæ tutelæ.ff.de capi.demin.& §. vltim. Instit.de leg.agna.suc.& §.sed & capitis. Instit.quib. mod.tut. fini. Quod intelligendum dicit Bald. vbi suprà, pro tempore futuro, quia administratio præteriti temporis manet firma, vti & ipse quoq; declarat in c.quẽadmodũ.ver. nota tacitas cõditiones. de iuream.per

d.

d.l.tutelas.& alibi quoque diximus. Aut cessat causa post effectum cõpletũ, & tũc non cessat effectus.

In tertio casu quãdo scilicet causa est successiua, quæ etiam successiuum effectum habet, cessante causa cessat effectus, exempli gratia: Absentia reipublicæ causa, est quid successiuum, & similiter excusatio à tutela est effectus successiuus, ideo si tutor abest Reipub. causa, is excusatur quandiu abest: cessante autem absentia, cessat & excusatio. §.item qui Reipublicæ. Instit.de excus.tut. Item clerici, vel monachi excusantur à tutela & curatione, quandiu insistunt diuinis officiis, non aliàs. d.l.generaliter. C.de epis.& cleric. Et hoc quoque idem patet ex d.c.& si Christus. in fin.& in c.post translationem.§.cæterũ. de renuntia. vbi causa & effectus sunt successiui.

In quarto casu, quando causa est successiua quidem illa, sed quæ habet effectum momentaneum, cessante causa cessat effectus, vt patet in illa ipsa absentia Reipublicæ causa, quæ causa est dandi restitutionẽ in integrum, si absens læsus fuerit. Ideo ea absentia cessante, si interim ille lædatur, cessat restitutio. l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.ff.ex quib.cau.ma. & l.quod tempore. C.de restit.mil. Quod intelligit Bald. vbi suprà, vt in eo, quo fuit læsus tempore absentiæ, non cesset effectus, cùm ipse iam quæsitus sit, ita intelligens iura suprà allegata.

Sed & id quoque patet in officio, propter quod datur beneficium. c.præter hoc.xxxij.dist. & c.eos. & c.si quis sacerdotum.lxxxj.dist.& per c.quia nonnulli. & c.relatum.de cler.nõ resid.& c.pastoralis. de appel.& c.latores.de cleric.excom.ministrau.& c.vlt. de rescrip.lib.vj. Et ideo, si beneficiatus in eum casum incidat, saltem culpa sua, vt officium facere nõ possit, amittit beneficiũ, vt no.in c.j.de æta. & qual. & c.tua nos.de cleric.ægrot.& nos alibi diximus suprà, in beneficij causa cessante.

Bald. autem vbi suprà, relata illa opinio. quã diximus, eã ita declarat, vt si requiratur causam adesse certo, & determinato tempore, sufficit eam adesse eo tempore: nec ea posteà cessante cessat effectus, siue causa sit momentanea, siue successiua, quod & nos latè tractauimus suprà, in quarta limit. Et aliter quoque hæc declarat, quæ hîc de industria prætermittimus, quia ea adscripsimus in aliis locis magis peculiariter ad ea pertinentibus.

LIMITATIO XXIIII.

Vicesimoquartò limita regulam nostram non procedere in vltimis voluntatibus, in quibus si fortè fortuna cessat causa vice modi adiecta, non propterea cessat effectus, vt & nos suprà alicubi transeũter diximus, & probatur in l.si fundum per fideicõmissum.§.Iulianus si Titio. aliàs, si Titio, qui est §.j.& ibi Barto.& alij.ff.de leg.j.& idem Bart.in l.ij.§.vlti. versi.vbicunque dixi.ff.de don.& in l.Titio centum. §.Titio genero.ff.de cond.& demon.& Imo.in d.c. post translationem.num.39.de renun. Cæterùm cõperies apud Barto.in illo §.Titio genero. istud non procedere, quãdo modus de necessitate inesset legato, vt in casu d.§.Titio genero. secundum Rayn. quanquam Bart.ibi dicit deficere legatum, quia nõ erat modus, sed conditio.

Sed quia hæc res est admodum scrupulosa super intellectu vtriusque illius loci, ideo, antè, quàm hîc iudicium firmes, vide Bald.Imo.Pau.Castr.Raph.Com. Ang.Peru.& Ias.in d.l.si fundũ per fideicõmissũ. §.j. & oẽs scribẽtes. in d.§.Titio genero.& latè Bal. ipsũ in l.generaliter.ver.quintò quærit.C.de epis.& cler.

LIMITATIO XXV.

Vicesimoquintò limita procedere in causa pro qua excludenda aliquid constituitur, secùs in causa propter quam habendam aliquid fit: nam licet cessaret illa causa, non propterea cessaret id quod factum est propter illam. Verbi gratia, contrahitur matrimonium propter prolem, si tamẽ vxor sit sterilis, ita vt prolem non habeat, non propterea dissoluitur matrimonium. c.dixit dominus.xxxij.q.j.& c.tantum.xxxij.q.vij. vbi id expressè not.glo. quod diximus. atque etiam glo.in c.& si Christus. ad fi. in verbo, cessante causa. de iureiur.& ibi quoque Ant. in §.vlt.post medium.ver.oppo.ꝙ cessante, vbi dicit per eam glo. ꝙ cessante causa facti non cessat factum. quãquam alij aliò hæc referunt, nempe quòd proles non sit sola causa matrimonij, vt diximus suprà in xxij. limitatio. numero 1.

LIMITATIO XXVI.

Vicesimosextò limita & hanc nostram regulã, vt procedat, quando causa cessat non solũ actu, sed & exemplo: ita vt videlicet non possit trahi in perniciem exempli, aliàs non cessaret effectus, ita enim expressè magna auctoritate affirmant gl.in c. neophytus. in verbo, causa, ibi, vno modo sic.lxj.dist. per tex.in §.verùm.lxiij.dist.& sequuntur Archi.& Domi.in d. c.neophytus. Et ad hoc præbet aliquod argumentum text.in l.si quis aliquid.§. qui abortiuum.ff. de pœnis.& can.principatus.j.q.j. cum aliis concord. ibi traditis à gloss.

LIMITATIO XXVII.

Vicesimoseptimò limita non procedere in causa essentiali, aut (vt alij vocant) efficienti, quando causa ipsa, & effectus sunt in diuersis subiectis, vt pater, & filius: tunc enim cessante causa non cessat effectus: licèt enim cesset, siue desinat esse pater, non tamen desinit filius: siue sit iã natus, siue posthumus. l. Gallus.ff.de libe.& posth. per quam ita in specie voluit Bald.in c.cum cessante. in iiij. not. de appel.

Aliter autem, licèt in eundem finem, loquitur idem Bald.in l.generaliter. versi.sed quandoque requiritur. C.de episc.& cler. At, scilicet, nostra regula non habeat locum in causa efficiente, cùm effectus per se potest stare, per l.patre furioso. ff.de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, sicut inquit, quotidie videmus, ꝙ mortuo pictore manet pictura, mortuo patre manet filius, mortuo igne, manet calor homini ab igne datus, & sic de similibus, subdítque facere legem, qui libertinos.§.j.ff.de oper.liber.& l.ij.in princi. ff. de excusat.tutor.

Idem in d.l. patre furioso. in j.lectu. non multò post princ.ff.de his, qui sunt sui, vel alie.iur. postquam retulit Dy. dicentem quòd cessante causa ex toto, cessat effectus, secùs, si remanent reliquiæ, vbi suprà alibi diximus, subiungit duas esse causas fiendi, scilicet efficientem & finalem: & duas esse causas essendi, scilicet materialẽ, & formalem. De duobus autẽ primis intelligit ipsum Dyn. de tertia, & quarta, si in totum destruantur, destruitur quod fundatur in ipsis. l.si ex legati causa.ff. de verbo.oblig. & l.in naue Saupheli.ff.loca.& l.qui vsumfructum areæ.ff. de cõtrah.emp.& l.quæsitum.§.illud.ff.de leg.iij. Et idẽ propemodum repetit ipse Bal.in ij.lectura eiusdem d.l.patre furioso. paulò ante fi. nisi ꝙ clariùs dicit, cessante causa materiali, & formali, effectũ cessare: quia is effectus est inseparabilis à causa, & ea quidem causa dat esse rei, & rem in esse conseruat. l. Julianus.ff.ad exhiben. Tandẽ dicit in eadẽ l.patre

furioso.causas esse velatas, non absorptas, posteà verò in ver.iij.not. ex eo text.not.multa impedire contrahenda, vt furorē: quæ nō vitiant iā contracta. eiúsq; rei rationem esse, quia ea quæ sunt perfecta, sunt in suo esse præcedente cōsensu, vt not.in l.si is, qui animo suo.ff.de acqui.pos. At super illo, inquit, brochardo, dic, quod aut est impedimentum ex parte causæ materialis, & tunc vitiat.l. inter stipulantem. §.sacrā.ff.de verb.obli. aut ex parte causæ finalis, & idem: aut ex parte causæ efficientis, & tunc aut effectus dependet à causa, quia est in fieri, & vitiat. Aut non dependet à causa, quia est in facto esse, & nō vitiat, vt in d.l.patre furioso. Aut est impedimentum alterius accidentis, & tunc si potens est ad resoluendum, resoluit: aut non est potens, & non resoluit.l. non distinguemus.§.sacerdotio.ff.de recep. arbitr. secundum Iac.But. aut impedimentum est circa ipsum principale, & tunc aut non compatitur se cum principali, & vitiat.l.pro parte.ff.de seruit.& l.existimo.ff.de verbo.obl. Sed Pet. vt subiungit, ita distinguit: aut actus peruenit ad confirmationem, & tunc casus superueniens non vitiat: aut non, & tunc aut sequitur absurdum, & tunc vitiat.l.vlti.& ibi Petr.& Cyn.in addit.ff.rer.amot. aut non sequitur absurdū, & non vitiat.§.ex contrario.Insti.de legat. Hæc Bal. vbi suprà, quorum magna pars pertinet ad ea, quæ diximus suprà in xij. limitatione.

Sed & aliter Saly.post Iac.But.in eadem l.generaliter, circa medium, nam cessante, inquit, causa efficiente, cessat effectus, quandiu res est in fieri, ita enim loquitur. non etiam quando est in facto esse, per l. furiosum.C.qui testa.fa.poss.& d.l.patre furioso.ff. de his, qui sunt sui vel alie.iur. licèt aie Saly. vbi s. secùs sit in causa materiali, quia ea cessante semper cessat effectus, siue sit in fieri, siue in perfecto esse.l.nō morituros.C.de commit.& contrah.stip.& in l. inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbor.ob.& l.qui res.§. aream.ff.de solu. Et idem de formali in l.Iulia.§.sed & si quis.ff.ad exhib.& l.Seio.§.Caic.ff.de au.& arg. lega.& l.is, qui quadraginta.§.quædam. ff.ad leg. Falcid.quæ iura, vt id addas, solent in id allegari, quod forma dat esse rei, de quo & nos alibi latè diximus.

Et idem propemodum voluit Imo.nullam Saly. mētionem faciens, in d.c.post translationem.num. 37. & sequen.de renuntiat. vbi tamen intelligit quod dictum est de causa materiali, vt scilicet, ea cessante, cesset materiatum, tamen, si mora interueniat, remanebit quis obligatus ad æstimationē ipsius materiati, per l. si ex legati causa.ff.de verborum oblig. & l.quod te.ff.si cert.petat.

Denique & aliter, licet in eandem propemodum sententiam, Aegi.Bella.in c.post translationem. versic. recipiendo ergo causam, de renuntia. In causa (inquit) efficiente quo ad effectus consumptus & iam in esse productus, & quorum conseruatio ab existētia causæ non dependet, non habet locum regula, cessante causa.l.vltim.in j.respon.ff.vnde lib.& l.j.C. de pac.& l.naturalis §.j.ff.de præs. verb.& c.vlti. de offi.leg.& c.licèt.de sent.excom.lib.vj.& arg.l.sciēdum.§.j.ff qui satisd.cog.& l.si cognatis.in j.respō. ff.de reb.dub. Et ideo (inquit) mortuo patre, non sequitur quod mortuus sit filius. Quo ad effectus verò nondum productos, aut pendentes in fieri, sed quorum conseruatio in esse dependet ab existētia causæ, habet locum ea regula.d.l.vlti.in ij.respon. vnde legit.& l.non tantum.quæ est iij.§. si emancipatus filius.le ij.ff.de bon.pos.contra tab.& l.tutelas. ff.de capi.deminu.& §.vltim.Institu.de legit.agna. suc vt id certè totum pertinet ad xij.nostram limitatiunē.

LIMITATIO XXVIII.

Vicesimooctauò limita procedere in iis, quæ dependent ex animo & intentione, ita vt aliter stare non possint. Secùs in iis, quæ non dependent ex intentione, possíntq; stare sine animi dispositione, quia cessante in illis causa etiam finali, non cessat effectus, vt dicit Bald.in d.l.generaliter.ver.sequitur videre.C.de episc.& cle. vbi ponit huiusmodi speciē: Ego ædificaui domum ad eum finem, vt illam habitarem: si cessat posteà ea causa finalis, quia ego non habito, non propterea cessat domus, quia habet esse ex materia & forma, quæ adhuc supersunt, & non ex intentione mea, velim enim aut nolim, domus est.

LIMITATIO XXIX.

Vicesimonono limita hanc nostram regulam, vt non procedat in causa, siue ratione, quæ fundatur in sola præsumptione, per id quod not. voluit Bal. consi. cel. cuius exordium est, in quæstione Domini Mila ni. non multò ante fi.lib.j. quod scilicet huiusmodi ratio non restringit dispositionem generalem legis vel statuti, per not.à Iac.& Old.in l.j.ff.solu.mat. & quod & nos diximus suprà in cessante ratiōe legis. nu.142.incip igitur vt repetamus, sed hūc repetere volumus quoniam ex illo sequitur non cessare effectū cessante huiusmodi ratione, vt quę legem vel statutū nō restringit. Et faciunt quæ diximus suprà in xxj.limitat. vbi locuti sumus de causa tacita.

LIMITATIO XXX.

Tricesimò limita vt procedat, cum omnino cessat causa, non tantùm pro præsenti tempore, sed & pro futuro, ita vt nonnulla sit spes reditus siue reuersionis causæ. Secùs si sit quædam spes vt redeat, nam tunc ea redeunte, non cessat effectus illius: verbi gratia, in priuilegio concesso cœnobio cuipiam, vt aliud monasterium occurrente vacatione teneatur eligere vnum ex monachis illius cœnobij: contingit autem vt nullus illic tempore electionis [illegible] idoneus, ita vt causa tunc cesset: ideo fuit alius [illegible] ctus qui non erat huius cœnobij, quæsitum est an si posteà tempore alterius sequētis electionis, sit aliquis idoneus, an eligentes teneantur illum eligere vi illius priuilegij. Et hāc quæstionem tractat gl.in c.abbate.in fi.de verb.sig. dicitq; primùm videri id priuilegium fuisse prorsus ac perpetuò extinctū quia vnico actu perditur priuilegium. c. cùm venissent, de constitu.& c.constitutus.de rescrip.

Tamen decidit contrarium, vt scilicet teneantur eligere idoneum ex illo cœnobio, si quis reperitur tēpore electionis, licèt antea nullus fuisset. arg.l.& Attilicinus. ff.de seruit. rustic. præd. & c.quia diligentia, de electio. Et illam gl.sequuntur omnes ibi, ex quibus Panor. qui illam dicit not. expressè illud asstuunt, quod in princip.huius limitationis diximus, quod dicit bene notandum.& sequitur Dec. in c.cū cessante.versic.quinto limita, dum simpliciter allegat Panor.vbi supra. Et faciunt quæ diximus suprà, in xvij. limitatione.

LIMITATIO XXXI.

Tricesimoprimo limita (& hoc proximè accedit ad superiorem limitationē, atque etiā ad xvj) vt procedat hæc regula, quando causa omnino cessat, secùs si pro parte tantùm: vt voluit gl.in c.cùm accessissent, in verbo, cōtrauenerint.& ibi Roch. Curtius de constitu.& Dec.in d.c.cùm cessante. de appella. vti eos allegat Nicol.Bellon.cons.viij.respondendo

diuer

uerſis dubiis, num.5. licet mihi id dicere non videantur. Sed tamen hoc verum eſſe puto per ea, quæ diximus in dictis duabus limitationibus.

LIMITATIO XXXII.

riceſimoſecundò limita, vt procedat, quando cauſa, ſiue ratio legis, vel conſtitutionis generaliter ceſſat: ſecus, ſi in vno tantùm caſu inter multos, quos conſtitutio complectitur, ceſſaret ſiue deficeret: tunc enim non ceſſat conſtitutio, vt expreſsè voluit Franciſc. Aret. in l.2. ver. tu autem aduerte. ff. de vulga. & pupilla. ſubſtit. per not. per Barto. in l. cum ij. §. eam autem. ff. de tranſac. & per optimum (vt dicit) text. in l.1. in fi. ff. de minorib. quod & nos alibi diximus, ſuprà in legis ceſſante ratione.

LIMITATIO XXXIII.

riceſimotertiò limita noſtram hanc regulam, vt non procedat quando culpa illius, qui aliquid dedit aut conceſſit, ceſſat cauſa, nam tunc nõ ceſſat effectus, ſi credimus, vt credendum exiſtimamus. Iaco. Beluiſ. qui idipſum voluit in l.2. §. vltim. ff. de dona. per l. filiam. ff. de Senator. vti illum refert & ſequitur Alber. in l. generaliter. verſi. ſed pro prima parte. C. de epiſcop. & cler. Quanquam ſunt qui aliò referunt d. l. filiam, vt diximus ſuprà in xix. limita. num.2. incip. & ad hoc quoque.

LIMITATIO XXXIIII.

ceſimoquartò limita, vt procedat quando effectus finalis cauſæ, ſiue finis, eſt ordinatus ad impediendum effectum, ex tunc & retrò, nam tunc ceſſante ea cauſa, haud dubiè ceſſat effectus. Secus ſi ex tunc & non retro, tunc enim retro non ceſſaret, vt poſt Iac. But. ſcripſit Saly. in d. l. generaliter, in 3. oppoſ. C. de epiſcop. & cle. vbi dicit primum probari ex l. pro parte. ff. de ſeruit. leg. & l.3. §. adeò. ff. de lib. agnoſcen. & l. Vrannius. §. quemadmodum. ff. de fideiuſ. Secundum ex l. tutelas. in princ. ff. de capi. demin. & l. ff. vnde lib. & §. item qui reipublicæ. Inſti. de excuſ. tut. Sed id multũ obſcurũ eſſe videtur, niſi intelligas, ſecundũ ea quæ diximus ſuprà. in 12. limi. nu. 24. incip. intellige ſecundò. in 23. limi. præſertim nu.7. inci. in ſecundo caſu, & ſeq. vt certè intelligi debet, & ſatis cõſtat ex illis iuribus, & eis quę ibi diximus.

LIMITATIO XXXV.

ceſimoquintò limita procedere ſecundum theologos in cauſa introducente, ſiue producente, atque etiam conſeruante, vt videlicet, huiuſmodi cauſa ceſſante, ceſſet effectus, ſecùs in cauſa inducente ſolum, non etiam conſeruante. Ita enim voluit Diuus Bona uentura lib.2. Senten. diſtinct.7. art.1. q.2. & item eo. lib.2. diſtin.32. quæſt.2. eodem libr. 4. diſtin. artic. 1. diſtinctio.2. & rurſum eodem lib.4. diſtinc. 2. artic.1. quæſt. vbi & vtriuſque ponit exemplum, de primo, videlicet cauſa producente, & conſeruante: Sol eſt cauſa inducens & conſeruans lumen, ideò que ſemper ſole ceſſante, ceſſat ipſum lumen ab eo procedens, de ſecundo, ſcilicet, cauſa producente ſolum, & non conſeruante, gladius eſt cauſa producens vulnus, non tamen conſeruans, & ideo, ceſſante gladio, non propterea ceſſat vulnus.

Hanc quoque limitationem ſenſit etiam è noſtris Bal. qui nihil rerum omnium (quod alibi diximus) intractum reliquit: in l.1. §. in prima lectura, in fine. C. de offic. eius cui mandata eſt iuriſdictio, vbi poſtquam dixit, quòd ceſſante cauſa officij, ceſſat officium, per text. in d. l. tutelas. ff. de capit. deminu. & diximus etiã ſuprà in officij cauſa ceſſante, ſubiungit hoc eſſe verum, quando eſt cauſa talis, quæ requiratur ad conſeruationem rei, per illum ipſum tex in d. l. tutelas. & expreſſiùs idem Bald. in repeti. l.2. ver. viſo vnde naſcatur, & iterum verſic. de tertia igitur, ibi. ſi conſideretur tertio modo. ff. de iuteiur. & Franc. Rip. qui illum non citat, in l. ex facto. num. 17. ff. de vulg. & pup. ſubſtit.

Quibus adſtipulatur quod voluit Ioan. Calder. conſil. clxxix. omiſſis pluribus, prout eum refert, & ſequitur Socin. conſil. cclxj. circa primam difficultatem. ver. nono comprobatur. libr. 2. quòd vbi non ſubeſt cauſa, propter quam aliquis effectus producitur, & conſeruatur, nunquam illius effectus induci poteſt productione, vel exiſtentia, & ita dicit argumentari Gratianum in §. hoc idem. de pœnit. diſt.1. & facere tex. in cap. debitum. de bigam. & ca. ſi pauper. de præbend. lib.6. & in l. in omnibus cauſis. ff. de regu. iur.

LIMITATIO XXXVI.

Triceſimoſextò limita noſtram regulam, vt procedat in contractu innominato, nam ceſſante in eo cauſa finali, ceſſat & ipſe contractus: ſecus in contractu nominato abſolutè, & per ſe ſtante abſque aliqua dependentia contractus innominati, neque enim ſi in eum cadit cauſa finalis quæ deficit, non reſoluitur nec ceſſat contractus. Ita voluit Bald. in l. cùm te. ita intelligens eum text. C. de pact. inter emptor. & vend. fact. vide ſuprà in contractus cauſa ceſſante.

LIMITATIO XXXVII.

Triceſimoſeptimò limita hanc noſtram regulam, vt non procedat in ceſſatione cauſæ, propter quam forma eſt introducta, neque enim ea ceſſante, ceſſat formæ obſeruatio, vt ſcribitur à Barto. & aliis in l. cùm hi. §. eam autem. ff. de tranſac. prout allegat (neque enim reperi) & ſequitur Franciſ. Aret. in l.2. ver. tu autem aduerte. ff. de vulga. & pupill. vbi id dicit probari in l. ſi fundus. ff. de rebus eorum, & clarius in cap.1. §. præſertim. de rebus eccleſ. non alienandis. libro ſexto.

LIMITATIO XXXVIII.

Triceſimooctauò limita eandem regulam, vt etiam non procedat, quando talis eſt caſus, qui non vitiaretur partibus volentibus: nam etiam tunc deficiente cauſa, non vitiaretur ipſe actus, per l. ſciendum §. vlt. ff. qui ſatiſdare cogantur: quam ſic intelligit Bart. in l. pluribus §. & ſi placeat. ibi, aut non tradit. ff. de verbo. obligatio.

LIMITATIO XXXIX.

Triceſimononò limita, vt hæc noſtra regula non procedat in ſpiritualibus, vt videre licet in cap. ex parte tua. & ibi glo. in verbo, falſa ſit cauſa, & Hoſtien. in verbo, cauſa, Petr. Anch. in v. not. Anton. ver. oppo. quòd falſa cauſa, de conuer. coniugat. & in c. magnę. & ibi propè omnes, de voto. Et huius rei dicit Hoſt. rationem ſumi ex c. pen. de his, quæ met. cauſ. fiunt. & in ca. dubium, de conuerſ. coniuga. vide quæ dixi ſuprà in voti cauſa ceſſante.

LIMITATIO XL.

Quadrageſimò limita, vt procedat hæc regula in cauſa fiendi, vt noſtri loquuntur, ea enim ceſſante, ceſſat fiendum, ſed iam factum, & perfectum non tollitur. Sed, ceſſante cauſa eſſendi, impeditur fiẽdum, & tollitur iam factum. Ita expreſsè voluit Bald. in c. & ſi Chriſtus. ver. adde, quòd, ceſſante vna, de iureiuran. vbi dicit idem voluiſſe Ioan. Mona. in prooemio vj. lib. atq; etiã Bal. in procemio Decretaliũ. in verbo, rex pacificus. Hæc aũt limitatio nõ nihil per-

tinet ad ea quæ diximus in 12. limitatione. Et vide hic quæ dixi suprà ex eodem Bald. in eadem 12. limitatione, numero decimotertio incipien. sed hanc principalem, & iterum in 27. limitatione nu. 3. post princip. And. Tyraq.

¶ CAVSA cum deficit, corruit etiam effectus, l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. capitu. cum cessante. vbi Dec. numer. 3. de appellat. cap. cum infirmitas. de pœnit. & remiss. Barto. l. in omni. ff. de adopt. glo. l. fin. ff. de testamen. tutel. l. planè. ff. de oper. liber. Soci. conf. 156. numer. 12. volum. 2. gloss. & Doct. com. l. si diuortio. ff. sol. mat. Alexan. conf. 89. lib. 2. Rui. conf. fil. 137. numer. 11. libr. 3. Sign. conf. 135. numer. 6. Tiraq. in tegu. cessante causa. nume. 12. Doc. c. quoniam. de probat. Med. re. 6.

¶ CAVSA ecclesiæ cathedralis, sede vacante, regulariter non agitur, vt toto titu. ne sede vacan. & habetur per scribentes. in c. edoceri. de rescrip. in antiq.

Amplia, etiam si iudicium esset cœptum ante vacationem, secundum Innocen. in c. fi. ne sede vacan. facit tex. in elemen. fi. de procurato.

Amplia etiam, si causa concerneret plenum præiudicium ecclesiæ vacantis: sed qualequale. Alib. in cap. verum. in 2. nota. de foro competen.

Amplia in bonis communibus. Abb. in c. t. de præscr.

Fallit, quando capitulum litigaret, ac tueretur iurisdictione Episcopali. Imo. c. cum in te. de constit.

Fallit in causa, quæ commodius veniret tractanda sede vacante. tex. & glo. c. 2. de in integ. resti.

Fallit in causa, quæ absque periculo differri non potest. Signo. conf. 9.

Fallit in bonis separatis inter Prælatum & capitulum Felin. in c. edoceri. de rescrip. S. Ianuar. re. 17.

¶ CAVSA reconuentionis eadem sententia terminanda est. c. 1. & ibi per doc. extrà, de iudi.

Primò fallit, quando aliquod iustum impedimentum incideret, vt si longè plus litigatur de proprietate, quàm de possessione: cum tunc pronuntietur primò super possessione dilata quæstione proprietatis: vt voluit Spec. in §. videndum. in tit. de reconuentione. & Docto. in capitulo, cùm dilectus. extrà, de ordi. cogni.

Secundò fallit, quando lata est sententia super conuentione, mox appellatur, vt excusetur iudex ne procedat in aliam formam, secundum eap. ad hoc. & cap. proposuit. extrà, de appellat. secundum Ant. qui ita tenet in d. ca. de mu. pet. & hoc etiam voluit in d. cap. dilectus. extrà, de ordine cogni. & not. bene quòd iudex recusari potest quando superueniret facultas. extrà, de offic. deleg. capit. insinuante. secundum ipsum Nicol. & Ant. in d. cap. 1. qui etiam dicunt, quòd eadem prærogatiua videtur in actu excusationis, salua tamen dispositione capitu. dilectus. extrà, de causa possess. & propriet. & hoc tamen exequi potest, vt exequatur sententiam latam in causa conuentionis, & dictam sententiam latam in causa reconuentionis, si potest: aliàs exequatur eã, quam potest, iuxta not. extrà, de foro compet. cap. postulasti. B. Socin. re. 61.

¶ CAVSA in dubio præsumitur in principe. Cyn. in l. rescripta. C. de precib. imp. in l. fin. C. si contra ius, vel vtilitatem publ.

Fallit vt per Soc. iun. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & post. num. 110. fallit in 4. casibus, quos not. Ias. in l. si testamentum. C. de testam. num. 4. fallit in 2. casib. quos no. Bened. Capr. in suo trac. reg. 10. nu. 39. fallit in 2. casib. vt per Mars. in sing. 6.

Causa cessante, cessat effectus. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. c. & si Christus. extrà, de iureiurando. e. cùm cessante. extrà, de appel.

Fallit in 5. casibus, quos ponit Dec. in c. cum cessante, numero primo. fallit in 40. casibus, quos not. Andr. Tiraquel. in tracta. de causa cessante. in 1. & secunda parte. fallit vt per Damas. regul. 114. fallit vt per Marsil. in l. de minore. §. etiam. ff. de quæstio. fallit in 4. casib. vt per Ludo. Goza. in l. 1. C. de pact. nume. 16. fallit in 4. casib. vt per Ioan. Bolog. in l. 1. ff. de offic. eius, num. 109.

Causa priuilegij cessante, cessat priuilegium. l. Tiria Seio. §. vsuras. ff. de leg. 2.

Fallit vt not. Ias. in l. filius à patre. §. filiusfam. ff. de lib. & posthu. num. 3. & seq.

Causa falsa de præterito non vitiat stipulationem, sicut nec legatum. l. si diuortio. ff. de verb. oblig.

Fallit in 2. casibus, vt per Iaso. in dicta l. si diuortio. numero 1.

Causa vna cessante, non cessat concessio, vbi aliquid conceditur ex duabus causis, no. in §. affinitatis. Instit. de nup. l. liberorum. §. 1. ff. de his qui no. infa.

Fallit in 3. casibus, quos not. Ripa in l. si ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. cred. col. pen.

In pari causa, vel delicto melior est conditio possidentis. cap. in pari causa, de regu. iur. l. 2. C. de cond. ob turp. ca. l. si debitor. ff. de pig. l. is qui destinauit. ff. de rei vend.

Fallit vt no. Dynus in d. c. in pari.

Ex causæ defectu quando repetitio inducatur, distinguendo declarat Bar. in l. si pecuniam, num. 14. ff. de cond. causa data.

Ob causam pecunia data, siue causa sit expressa, siue tacita, ab vtraque parte potest repeti, quando causa nullo modo impletur, vel non legitimè.

Fallit in 6. casibus, quos no. Ias. in l. si pecuniam. ff. de cond. causa data, num. 18. Don. Fina. lib. 5.

¶ CAVSA falsa vitiat sententiam, quæ nemini nocet. Bal. & Imola, l. iusse. ff. de acqui. pos. l. si is. vbi Barto. ff. de acq. hære. Alex. l. qui Romæ. §. duo fratres. col. 16. ff. de verb. obl. Doc. com. l. demonstratio. §. 1. ff. de cond. & demon. Bal. l. 2. p. 6. C. de resciu. vend. Inno. e. in præsentia. de renunciat. idem est in falsa causa expressa exhæredationis, quæ non præiudicat exhæredato. §. aliud Auth. vt cũ de app. cogno. Med. re. 8.

¶ CAVSA iusta in dubio præsumitur in principe aliquid præcipiente, vel rescribente: voluit Bal. in l. rescripta in 3. & 4. q. post Cyn. C. de precib. Imper. offer. Ant. & Imo. in c. cum inter R. de elect. quam dicit esse communem regulam Canonistarum, & Legistarum Iaso. in l. si testamentum. C. de testamen. propter quod dicit singulariter Alib. referendo Cy. in cap. cùm olim. de re iudi. quòd si princeps iubet alicui sine causæ cognitione, vt suspendat aliquem, ille potest sine peccato exequi.

Limita suprascriptam regulam quatuor modis, vt per Ias. in d. l. si testamentum. vbi eam optimè declarat, & ponderat ibi eandem legem contra eam. B. Dias. regul. 71.

¶ CAVSA modica omitti facit solennitates iuris. Specul. in ti. de iur. calum. §. 2. ver. quid si. nu. 8. doc. auth. breuiores. C. de sent. ex breui. reci. Bal. c. quoniam contra. col. 2. num. 5. de probat. cap. fin. de re iud. 6. & dicitur causa modica, quæ tractatur à personis modicæ conditionis. l. illicitas. §. rennis. ff. de offi. præsid. l. cum hi. §. modus. de transact. Bal. l. iubemus. C. de fact. sane. eccl. cum simil. Med. re. 5.

CAVSA

¶Cavsa, pat. Paulus libro decimonono. ad edict. Lex 128. al. l. 170.

In pari causa possessor potior haberi debet. [a] Ij, qui in vniuersum ius succedunt, [b] hæredum loco habentur.

Addit. a sic in P. Flor. b hæredis in Pandect. Florent.

Vti præstat possidere quàm petere. Ex tit. de Publiciana in rem actio. §. Commodum. Insti. de interdictis. c. ex literis. de prob. Viuiennus.

¶Cavsa quando de iure canonico agitur, secundũ ius canonicum, non autem secundum ius ciuile iudicari debet, tex. est cum glo. & Doct. in c. quod clericis. de foro competenti.

Primò fallit, quando ipsa causa tractatur accidentaliter in foro canoni. & ratione reconuentionis, vel prærogationis: quia tunc attenditur, vt seruetur lex naturalis fori, argumen. l. qui habent. ff. de tute. secundum Antonium in dict. capitu. quod clericis. ad hoc alleg Specul. in tit. de constit. in §. 1. versicul. & not. cuius dictum corroboratum est, sed ibi Specul. sentit contrarium, & etiam Hostien. expressè in tit. de testamen. §. qualiter. vt similiter tenet contrarium Archidiaco. & ibi glos. in xcvj. distinctio. denique secundum domin. Nicol. in d. capit. quod clericis. qui in hac limitatione non videtur persistere, nec in ea communiter persistunt doct. secundum Imol. ibi.

Secundò fallit* quando ius laicorum iniecisset vinculum in clericum ante clericatum: tunc ius siue statutarium, siue consuetudinarium afficit clericum, vt secundum illud ius iudicetur, etiam in foro ecclesiastico: vt not. Ioann. Andr. in regul. sine culpa, de reg. iur. in 6. & Ioann. Calder. in disput. quæ incip. statuto cauetur, &c. per quod videtur, quòd statutum disponens quòd, superextantibus masculis, fœminæ non succedant, præiudicet fœminis effectis religiosis post, & non antè, & ita dicit in dict. capitul. quod clericis. Anto. se consuluisse, & refert Imo. ibi. & isto modo intelligi poterit capitu. cùm venissent. de eo qui mit. in posses. & capitu. constitutus. extrà, de restitutio. in integrum, secundum Nico. in dict. capit. quod clericis. qui dicit idem, etiam si ius agendi ortum est ante clericatum, vt quia cum eo fuit contractum: quia tunc secundum ius laicorum iudicatur in vtroque foro, ad hoc bonus text. in dict. capitu. constitutus. circa quod vide not. in dict. cap. fin. de testib. in 6.

Additio.

* Secundo fallit. Vide Paul. de Cast. in cons. ccexxxix. & in consil. ccexvij. & Petr. de Anthara. in cons. cvij. Bened. Vad.

Tertio fallit, quando statutum laicorum non disponeret specificè contra ecclesiam, vel personas ecclesiasticas, vel contra libertatem ecclesiasticam, vel contra concessa eis in priuilegium: cùm tunc bonum & æquum seruandum sit in vtroque foro: vt voluit Barto. in l. prima. de sum. Trini. cuius dictum improbat Bald. in dict. cap. quod clericis. & Anto. in c. ecclesia. extrà, de constit. per d. c. quod clericis. cuius dictum procedere posset, quando ipsum statutum concerneret solennitatem actus, de quo agitur: vt est statutum, vel consuetudo laicorum disponentium, quòd non valeant contractus, non seruata forma circa solennitatem requisita: nam tunc non valebit contractus celebratus inter clericum & laicum. Nec ex eo agi poterit in foro ecclesiastico, cũ etiam subditus non possit tantùm hoc ad se etiam non subditum sine licentia superioris trahere. cap. 2. de maio. & obed. & etiam quia cum talis contractus fiat intra iurisdictionem statuentis, subiicitur statuto, iuxta not. in l. 1. C. de emancip. lib. & videtur hoc tenere Imol. in dict. capitu. quod clericis. & ita procedere potest quod Ioan. Calder. voluit in disputatione sua, quæ incipit, statuto, &c. dum dicit, si agitur ratione contractus, ius contractus consideratur, vt l. si fundus. ff. de euictio.

Quartò fallit, quando ipsum ius laicorum conferret commodum simpliciter: cùm & tunc extendatur ad clericos, vt eo vti possunt. ad hoc cap. dilecti. extrà, de foro competen. & hoc tenuit Lapus in alleg. 100. vbi pleniùs de hoc. & Bald. & Anto. in ca. quod clericis. quod non transit sine dubitatione, per ea quæ not. Imo. sed tamen obstat, quia ibi loquitur quando statutum specificè facit mentionem de clerico, secundum Domi. qui etiam tenet ibi.

Quintò fallit, quando tale ius etiam disponeret circa modum decidendi, non præfigendo legem iudici, sed generaliter loquendo, vt habeatur fides libris mercatorum: cùm tunc allegari possit, etiam in foro ecclesiastico, contra laicum, non contra clericum: cùm lex possit vbique allegari, secundum domin. Nicol. in d. cap. quod clericis. vbi vide Canonistas. B. Socin. reg. 61.

¶Cavsa si modica sit respectu vnius litigatoris, licet dicatur magna respectu alterius, tamen defertur iuramentum necessarium semiplenè probanti, ex cuius persona causa modica est, & tamen non defertur alteri, ex cuius persona causa magna est, Docto. com. leg. admonendi. ff. de iur. iuran. leg. fina. eodem titulo. leg. in bonæ. C. eodem. Med. regul. 9.

¶Cavsa si parua sit, & ordinarius velit cognoscere in loco nimis remoto, à domicilio partium, partes petere possunt, vt deleget, & cognoscatur in loco propinquo, licet regulariter ordinarius possit reddere ius in qualibet parte suæ diœcesis. Ancb. c. nulli. de rescri. c. cum episcopus. de offi. ordi. 6. & si denegat appellare potest. l. eum post, de appel. Per. de Anch. c. cum te. de offi. deleg. c. finem. not. 3. de dolo. c. cum causam. de testib. vnic. cap. sane. de for. comp. Barb. c. dilectus. num. 9. de rescr. Med. reg. 5.

¶Cavsa præcedere debet effectum. C. de tur. l. inciuilem. Quæ res pig. l. pe. de col. l. filiæ licet.

Causa cessante cessare debet effectus. C. de episcop. l. generaliter. C. de hæredi. institu. l. si pater. de min. l. prima. Pro soc. l. actione. §. si alicuius. de postu. l. 1. §. sexum.

Priuilegij causa cessante, cessat & priuilegium. de leg. 2. l. Titia Seio. §. vsurus. vide Impedimentum, Dilatio, Terminus, Prohibitio.

Causa determinata producit determinatum effectũ. de leg. 2. l. cùm pat. §. dulcissimis. 79.

Quoties quid fit ob duplicem causam finalem, tametsi cesset vna, nihilominus adhuc obtinet dispositio. Institut. de nupt. §. affinitatis. De his qui notant. infam. l. liberorũ. §. 1. Vide Nic. Bello. cons. 14. n. 14. 15.

Iudicari & exprimi causa debet, quoties aliquid fit. De transact. l. 8. §. vlt. de suspect. tut. l. quarta. de leg. 3. l. filiusfam. §. Diui. De his qui notan. infam. l. 2. §. ignominiæ.

Continentia causæ non debet diuidi. C. de iud. l. nulli. C. de spor. l. 1.

Causa conuentionis, & reconuentionis vno iudicio deter

determinanda est. De iud. e.1. Vide fallen. Soci.

Conditio habetur pro causa. Si cert. pet. l. cùm ad præsens. vbi Bar. de verb. ob. l. Titio. & ibi Bar.

Causa naturalis præfertur accidentali. De tute. l. Qui habent. q.1. Barto. in l. Proconsul. de off. proconf. de don. l.34.

Causa proxima magis attenditur, quàm remota. De leg. 3. l. Ligni, in fin. de vulgar. & pupilla. l. Sed si plures. §.1.

Causa magis influit in primum causatum, quàm in secundum. de cond. & demon. l. Publius.

Causa secunda tantum potest, quantum ei influit à prima. Loc. l. si quis domnm. §.1. De leg. 2. l. Peto. §. Prædium. 70.

Causa finalis est attendenda. de hær. inst. l. fi.

Mediata causa non multum remota, æquè consideratur vt proxima. de aur. & arg. l. Vxori quis. in fi. Aret. cons. vj. cir. fin.

Causa à suo causato minimè confirmatur. De iure eod. l. Quod per manus.

Semel causa finita amplius instaurari non debet. C. de pact. l. Postquam liti.

Quicquid est causæ, est causa causati. Ad l. Iul. de adul. l. Etsi amicis.

Omne ius potentius est in causa, quàm in causato. C. de leg. l. digna vox. Pau. cons. 129. vol. 1.

Attenditur causa efficiens, non instrumētalis. De don. l. Qui mihi donatum.

Causa facti potius attenditur, quàm ipsum factum. 23. q.8. c. occidit. q.4. c. si ecclesia. 7. q.1. c. scias.

causati expressio tacitam suæ causæ expressionem inducit. C. de eden. l.1. in prin. Bal. in l. si de proprietate. col.1. C. si à non compe. iud.

Effectum. Inducta ad vnum effectum, non debent aliũ, præsertim contrarium effectum operari. de acq. hæ. l. Pro hærede. & ibi notat Bal.

causæ fauor superat fauorem rei. de re iud. l. Inter pares. ext. eo. tit. c. fin.

Sublata causa tollitur effectus. de admi. tut. l. tutores. §. curatores.

Idem iudicamus de causa causante effectum, quod de ipso effectu. de Sic. l. Nihil interest. de flumi. l. Quò minùs.

Defectus causæ finalis vitiat dispositionem. de testam. tu. l. fin. de hæred. inst. l. fin.

Dictum determinatur secundum suam causam. de admi. tu. l. ita. anth. in princ. de leg. 2. l. cùm pater. §. Dulcissimis. 79.

Quando verba dispositionis sunt ambigua, causa disponendi inspicienda est. de legat. 3. l. vxorem. in princip.

Ex causa receditur à voluntate testatoris. de confir. tut. l. Vtilitatem. de admi. tu. l.3. §. quamuis. & ibi notat Bart.

Diuisa causa, diuiditur effectus. de vsu. l. Seia. mutuam.

Quando concurrunt duæ causæ, vna quæ nocet, altera quæ prodest, attenditur illa quæ nocet. l.3. §. fi. & ibi Bart. ad Syllan.

Concurrentibus causa quæ nocet, & quæ prodest, attenditur potentior, & alter cædit. de iure fis. l.3. §. si quis palàm. Ias. in l. si mater. de inof. test.

Quando concurrunt duæ causæ, vna permittens, altera prohibens, attenditur prohibitiua. De hæred. institu. l. Si non lex. Ad Syllan. l. si quis in graui. §. finali.

Scire, est rem per causam cognoscere. de legib. l. Scire leges.

Causa & effectum. Quæcunque ab eadem causa efficiente ad eundem effectum producuntur, sunt paris virtutis & potentiæ. de legib. l. de quibus. & ibi notant Bald. & Iason.

causarum diuersitas, diuersitatem specierum inducit. de pact. l. conuentionum. in prin. de acqui. pos. l. 3. §. Genera.

causę lucratiuę duę in vnam eandemque personam, & de eadem re concurrere non possunt. de sol. l. quoties. 61. de act. & ob. l. omnes. 16. 17. Instit. de leg. 6. si res aliena. vide fallen. Soci.

causa. Reg. 157. priuilegia. l. 73. omnia. l. 106. Vbicunque causa. Quælibet causa etiam iniusta excusat à dolo. Vide Pœna, Culpa. Riisvvich.

¶ CAVSA principalis. Paulus lib. 15. ad Plautium. Lex 178. al. l. 139.

Cum principalis causa non consistit, [a] plerunque [b] nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

ADDIT. a consistat in P. Florent. b ne ea. ibi.

Coniunge cap. 129. ff. eod. ex quo orta est regul. accessorium, vt alienatio prędiorum minoris sine decreto, si locum non habet, nec traditio vel euictionis promissio. Viuiennus.

¶ CAVSA quę terminatur per testimonium vnius est nulla, quamuis testimonium sit legitimũ. Hanc reg. ponit tex. in c. licet vniuersis. & in c. licet ex quadam. de test. & tex. in l. iurisiurandi. C. eo. ti. de iure regio. l. 32. tit. 16. part. 3.

Circa hanc regu. vide gl. in c. tanta. in verb. filius. 86. distin. Abb. & doct. in c. proposuisti. nu. 1. de prob. Ant. & Canonistæ in c. veniens. el 2. de testibus. Ias. in l. 1. §. si absens. nu. 9. ff. si ex noxali causa agatur. Hyp. in singu. 112. Lud. Gomezius in §. in personam. nu. 23. & 24. Instit. de actionibus. Barth. de Chassan. in consuetudinib. Burgund. in tit. Des iustices. Reg. 1. §. 6.

Hanc regu. dupliciter limitat Soci. in Reg. 421. & circa primam limitationem per eum ibi positam vide Bernard. de Luco, qui cum ea dicit esse communem opinionem: & sublimitat vno modo in regula 747.

Hanc regulam limitat sex modis, vt per Io. de Plat. in l. semel. nu. 3. C. de re militari. libr. 12. Viginti duas fallentias ad hanc regulam ponit Bonifacius de Vitallinis, in tract. maleficiorum. in tit. de probatione, & quot sunt genera probationum, num. 18. Et triginta fallentias ad hanc Regulam ponit Specu. in titu. de teste. §. restat. nu. 7. vsque ad nu. 12. & in princ. vsque ad numerum 7. ponit viginti casus, in quibus requiruntur plures quàm duo testes. Alios quàm plures casus, in quibus vni testi creditur circa hanc regu. vide per Ias. in rep. l. admonendi. num. 187. cum aliis. ff. de iureiurando. P. Duen. re. 84.

¶ CAVSA simpliciter prolata, intelligitur de prima immediata. gl. l. si mulier. ff. rerum amot. gl. l. 1. ver. te filio in 5. opp. C. de pac. Din. c. priuilegium. de re. iur. 6. Bal. l. filiam. in 2. lect. ff. de senat. l. si cum dotem. ff. sol. ma. Abb. c. ex parte, de conuers. coniug. Old. cõs. 25. Tiraq. in reg. cessante causa lim. 20. n. 1. & seq. Bar. l. metus. §. sed licet ff. quod met. caus. Med. re. 3.

¶ CAVSA omnis regulariter est plenaria, & sic requirit plenum ordinem iudiciarium, hanc regulam fit mar gl. in l. iudices. C. de iudic. sequitur Bar. in extra uag. ad reprimendam. in verbo, de plano. & dicit eam menti tenendam. Abb. in c. dudum. el 2. de elec. qui allegat tex. pro ea in c. quoniam frequenter. in prin. vt lite non contest.

Limita istam regulam duobus modis, vt per Abb. vbi suprà.

suprà.Primò,vbi sententia modicum præiudicium afferret. Secundò,etiam si afferat magnum præiudicium,duommodò sit reparabile per aliud remedium citra appellationem. B.Dias.reg.72.

¶ CAVSA quælibet etiam iniusta,& fatua, vel credulitas,licet excusetà dolo,& eius pœna, secundum gl.ordin.in l.plagij.la 2.C.de plagiar.per text.in l. igitur.§.1.de liber.caus.tamen illa fatua, vel iniusta causa nunquam in delinquente præsumitur, nisi vehementibus coniecturis,& præsumptionibus comprobetur,ita nominatim tradit Bart. in l.inter omnes.§.rectè.de furt.Ange.in l.sed & si.§. scire.de petit.hæred.Aretio conf.80.sicut decet.versu primo. M.Charianus.

Licet pro ciuili causa liber homo torqueri non possit. l.diuus.vbi Bar.de quæstion. illud tamen procedit, vbi factum pro quo ciuiliter agitur, delictum annexum haberet.ca.1. de depos.& ibi not.Butr.Imol.& Panor.Alex.in conf.77.vol.1. M.Charian.

¶ CAVSAM amittit assumens patrocinium potentioris,l.1.C.ne liceat potent.

Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 4. à Ias.in d.l.1. Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 10. à Pet.Duen. regul.88.

Fallit vt per Soc.reg.48.

Causæ continentia diuidi non potest coram diuersis iudiciis,l.nulla prorsus,C.de iud.

Fallit in 6.casibus,vt per Ias.in d.l.nulla.nu.5.

Causa omnis regulariter est plenaria, & sic requirit plenum ordinem iudiciurum,gl.in l.iudices,de iud. Abb.in c.dudum,el 2.de elect.

Fallit in 2.casib.vt per Abb.in d.c.dudum.

Causa matrimonij,vel similis potest per secularem iudicem tractari quando quæstio facti incideret,secus si iuris.Bar.in l.Titia,ff.sol.matr.& hæc est communis opinio,vt dicit Abb.in c.cum sit generale.de foro compet.

Fallit in 10.casib.vt per Alex.in d.l.Titia,col.4. nu.8.

Causa ecclesiæ cathedralis non agitatur sede vacante, no.in c.edoceri,de resc.

Ampliatur in 3.casib.vt per Fely.in d.cap.col.6.

Causa ciuilis,& criminalis terminari debet intra tempus statutum,In l.properandum.C.de iudic.

Fallit in 4.casibus, secundum Ias.in dict.l.properandum.fallit in 22.casibus, secundum Marant. in speculo aureo,in 5.part.princip.numer.6.refert Lancil. in tract.de offic.prætor.in causis crim.in tit.de sent. numer.2.

Causam Legatus remittere non potest sublato iuris ordine,no.in c.sicut Roma.de resc.

Fallit in 5.casib.secundum Felyn.in d.c.sicut Romana, numer.1.

Causa quando de iure canonico agitur secundum ius canonicum,non autem secundum ius ciuile iudicari debet,glo.& doct.in cap. quod clericis. de foro compet.

Fallit in 5.casib.quos uot.Soc.reg.40.

Causa conuentionis, & reconuentionis eadem sententia terminanda est,cap.1.& ibi Doctor. extra de iud.

Fallit in 2.casib.secundum Soc.reg.41.

Causæ duæ lucratiuæ regulariter in eandem personam,& de eadem re concurrere non possunt,l.quoties,ff de solu.l.omnes,ff.de act.& obli.§.si res aliena,Inst.de leg.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.42. Don. Fina.lib.3.

¶ CAVSAM habens ab eo, pro quo fuit lata sententia,talis sententia alteri prodest,& obest.l.hæredes.§.ideo.ff.fam.herc.l.si superatus.ff.de pig.idem est, quando absolutoria lata in prima parte except.rei iudicatæ in alia,atque iudicia sunt eiusdem naturæ. l.si fundum.ff.de exce.add.ad Bar.l.1. C.res inter alios acta.Ale.l.sæpe.n.76.ff.de re iud. Med.re.8.

¶ CAVSAE COGNITIO. L.43.Vlpianus lib.2.de officio proconsulis. a al.l.72. al.Iauolen.

Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

Commodiùs præcedit præcedentem in Flo.& vet.Iunge l.105.vbicunque,de off.eius,l.mandata.§.si tutores,de off.procon.l.9.§.1. DESIDERANT.scilicet plenam.Et quæ nobili officio iudicis expediuntur, ne obstet l.1.C.qui pro su.iu.de of.eius,l.pen.§.1.de ven.in pos.mit.l.1.§.fin.de transl.8.§.si Prætur,§.sed nec,C.de dil.l.à præcedente. LIBELLVM,scilicet supplicatorium,Bud.Alc.Liui.Ferra.Old.interpretibus.Ad finem scilicet per iudicem.Cice.de legib.libr.2. C.de præd.min.l.minorem.Secus in Canonib.de of. ord.c.quod sedes.& ibi DD.item in restitutione in integrum,C.vbi & apud quos,in fin.Iunge l.omnes, de in integrum rest. contrà de iud.l.iudices. contrà de of.eius qui vicem al.l.suggerentem.Rufv.parat.

¶ CAVSAE cognitio alicui concessa semel intelligitur tantum.l.si.§.si qua.ff.de bon.auth.Iud.possid. Med. regul.3.

CAVSAE COGNITIO. Paulus libr. 1. ad edictum. Lex cv. al.cvj.

Vbicunque causæ cognitio est,ibi prætor desideratur.

Ex prima parte vbi de iurisdictione & potestate magistratuum. Viuianus.

¶ CAVSAE duæ lucratiuæ* regulariter in eandem personam,& de eadem re concurrere nō possunt,l.quoties.ff.de solut.& in l.omnes.cum seq.de act.& obli. & Inst.de legat.§.si res aliena. B.Suc.re.62.

ADDITIO.

* Lucratiuæ. Quæ autem sint causę lucratiuæ:vide Ias. Instit.de actio.§.nam si quis.

Primò fallit nisi ille non solum habuit rem ex causa lucratiua,sed etiam habuit eam reuocabiliter, quia tunc poterit eam habere ex alia causa lucratiua.

Secundò fallit in re,quę non potest ad oculum demonstrari.in l.Lucius.la 2.ff.de leg.1.

Tertiò fallit in alternatiuis,l.huiusmodi.§. si Titio.el 2. de legat.1.

Quartò fallit vbicunque duæ causæ lucratiuæ haberent originem in personis diuersorum, puta serui & domini,qui posteà reducuntur ad vnam. casus est not.in l.si seruus.§.1.ff.eod.tit.

Quòd procedit,nisi alicui debeatur ex contractu ipsius serui:vt est tex.in l.quod seruus.ff.de solu.& in l. eum qui ita.ff.de verb.oblig.

Item limita,nisi res sit versa in vtilitatem domini:vt dicit gl.in d.l.si seruus.§.1.de legat.1. B.Soc.re.62.

¶ CAVSAE de partibus,in quibus extitit appellatum ad Papam,non dicuntur ad Curiam deuolutæ, nec in ea necessario tractandæ:sed in partibus remitteo dæ sunt.Hęc reg probatur in c.interposita.& in cap. cordi.§.post hæc.de appella.Hanc eandem regulam per tex.ibi,ponit Francus in c.sæpe.nume.25.de appella.& in c.Nicolao.num.5. eod. tit. Præpositus in d.c.sæpe.num.1.& 15 & Domini de Rota in decis.1.in num.2.tit.de electione:in nouis.

Limita primò hanc reg.vt non procedat in causis maioribus,de quibus in c.quod translationem. de offi. legati.& in causis beneficialibus, ac spiritualibus, quæ

quæ sui natura in Romana Curia tractandæ sunt: in quibus siue appelletur in partibus, siue à principio causæ huiusmodi inchoentur, in Curiam dicuntur bene deuolutæ,& ad partes non sunt vllo modo remittendæ probatur in c.quamuis.& in cap.1.& in c. cupientes.de elec.lib.6.& in Clemen.causam.eo.tit. & in c.vt debitus.de appel.in fi.gl.in c.1. in verb. deuoluta.de supplenda negligentia prælat.lib.6.Hanc limitationem ponunt Domini de Rota, in decisione 1.in d.tit.de electione.in nuu.2.Philip.Fran. in d. c.sæpe.num.25.& ibi Præpositus.num.16.

Limita secundò in causis clericorum,& aliarum personarum ecclesiasticarum:quia tales per viam appellationis ad Papam cum negotio principali,& accessorio de facili,& quasi naturaliter deuoluuntur, vt est tex.in c.dilectis filiis.circa fin.ibi, ex parte decani,cui etiam officialis duxerat deferendum,& c.de appel & nn n loquitur in causa beneficiali.

Tertiò limita non procedere quando appellatum fuit à grauamine,& à causa commissa in Curia constitit legitimè appellatum:quia tūc cognitio totius principalis negotij censetur deuoluta,& in Curia est tractanda,vt in capit. vt debitus.de appell.imò etiam, quòd pronuntiaretur malè appellatum, nihilominùs causa huiusmodi quo ad principale negotium in Curia remanet:quia propter appositionem manus Papæ & ex antiquo stylo ipsius Curiæ causa semel in ea commissa non exit,nec vlterius ad partes remittitur:vt inquit Rota in decisio.3.& in decisione 43.in titu. de appel.in nouis.secundum nouam impressionem:& secundum antiquā in decis.11.& in decisio.cccxxj.& in dicta decis.1.in tit.de elec. Bald. in l.si vt proponis.num.16.C.quomodo,& quando Iudex.Fel.in c.quoniam Abb.num.fi.in fin. de offic. deleg.Abb.in cap Nicolao.num. 6.de appel.Dec.in cons.dclxxxix.num.13.& propterea licet appellatio desereretur,nihilominus negotium semel deuolutum non tollitur, nec reuocatur per desertionem. ita Rota in decisione xvij.in tit.de appel.in nouis,secundum nouam impressionem:& secundum antiquam in decisio.cxiij.Aegidius de Bellamera in decisione 520.quamuis ad effectum,vt Auditor appellatione deserta in negotio principali cognoscere possit,foret necessaria specialis cōmissio,secundum Dominos de Rota in dicta decisione xvij.& in decisione 2 & in decisione 61.in ti.de appel.in antiquis, secundum nouam impressionem:& secundum antiquam in decisio.5.& decisio.604.Gome. in regula de triennali possessore q.54.Quod intellige,nisi ex aliqua rationabili causa ipsi Papæ aliter visum fuerit,scilicet si causa modici momenti fuerit,seu Pauperum, vel miserabilium personarum quæ expensas,quæ fiunt in Curia,pati non possent. Nam is natura mouetur ad miserendum,vt inquit Ioan. And. in c.significantibus.de officio deleg. facit tex. in ca. 1.in fine,de postulan.quæ in proposito notabiliter adducit Ioan.Staphylæus in tract. de gratiis expectatiuarum.in c.de rescriptis.in forma breuium:incipienti,Post commissiones.nu.55.

Quartò limita,si litigatores fuerint in Romana Curia præsentes:quia tunc altero ex ipsis litem mouente dubitandum nō est quin causa sit in Romana Curia tractanda.Ratio est,quia Roma est communis patria:l.Roma.ff.ad municip. ita tenent Domini de Rota in decisio.xix.& in decisione xxj. in decisionibus de Bisigneto,sub tit.de appel.facit glos.in c.1. de appella.in 6.

Quintò limita in causis in Romana Curia ex speciali mandato Papæ commissis:cū illo casu de deuolutione minus sit dubitandum,& nunquid causa sit in Curia tractanda postquam de speciali mandato Papæ constat:quia huiusmodi specialis commissio satis deuoluit:vt est decisio Dominorum de Rota 6.in tit.de dolo,& contumacia: in nouis secundum nouam impressionem:& secundum antiquam 169.Aegidius de Bellamera in decisio.676.de quo vide Cassiadorum in decis.2.in fi.tit.de procura.

Sextò limita si à sententia definitiua fuerit ad Papam appellatum,cùm illo casu, si iudex non defert, deferant iura.vt in l. quoniam iudices. C. de appella. & in l.si cuius.C.de appella.recipi.& in Auth.de iudicibus.in §.nostros.nam ob eius reuerentiam deferenda erat:vt in cap.veniens.de iureiur.etiam si interponerentur à laicis Papæ temporaliter non subiectis:vt in c.si duobus.de appella. in fin. imò iudex non deferens puniri debet,vt in c.de priore.eod.tit. ita tenent Domini de Rota in decisione 50.in titu. de appel.in nouis,secundum nouam impressionem: & secundum antiquam in decis.366.& in decis.61. in ti.de appella.in antiquis.secundum nouam impressionem:& secundum antiquam in deci. 605. Cassiadorus in decis.8.in tit.de appel.

Septimò fallit si appellatio à grauamine, vel aliàs quomodocunque ad Papam interposita fuisset à iudice acceptata:quia tunc per dilationem,seu acceptationem huiusmodi omnis cognitio transfunditur in Papam,& iudici taliter deferenti non est vlterius remittenda:vt in d.ca.cùm appellationibus de appellat.in 6.licet Specul.in titu.de appella.in §.qualiter. num.25.super hoc variauerit. Istam opinionem tenent Domini de Rota in decisio.xlix. in titu. de appella.in antiquis,secundum nouam impressionem & secundum antiquam in decis.537.iidem de Rota in decisione 16.& 21.in titu.de appella.in decisionibus de Bisigneto,& sufficit quòd vnus ex pluribus iudicibus deferat ad effectum illum deuoluendi: vt tenent Domini de Rota in decisione ix. in titu. de appella.in illis de Bisigneto.& in decisione lv. in tit. de appel.in antiquis secundum nouam impressionem:& secundum antiquam in decisione cccclxix. Pet.Duen.reg.85.

¶ CAVSÆ à sede Apostolica debent committi personis existentibus in dignitate. Hanc regulam probat tex.in cap.statutum.in princ.de rescrip.lib.6.& ibi glo.& in Cle.2.de rescripi.& ita tenet Abb.in ca. suspicionis.num.9.de offi.deleg. Alexan. in cons.77. num.5.vol.2.idem Alc.in rub.ff.de officio eius.nu.3. & ibi Ias.num.5.Sebast Vantius in tract.de nullitat. sententiarum:in rub.x.de nullitate ex defectu iurisdictionis delegatæ.nu.66.cum seq.

Hanc regulam ponit Ludo.Gome.in d.ca.statutum.in nu.60.in fi.vbi vsque ad nu.78. eam ampliat nouem modis.& à nu.78.vsque ad numerum 85.limitat eam 4.modis,posteà ponit alias xcix.in proposito,vsque ad numer.89. P.Duen.re.83.

¶ CAVTELA futurorum pertinet ad iudicem tam in generalibus quàm in specialibus iudiciis, vbicunque id æquitas suadet.colligit Bal.ex l.58.pro socio arbiter.Pro soc. Riisvvich.

¶ CAVERE de iudicio sisti tenetur ille, qui immobilia non possidet.l.sciendum.ff.qui satisd.cog.

Primò fallit,vbi quis esset positus in carceribus:quia non tenetur cauere,vt not.Ang. in d.l.sciendum.& idem not.ipse Ang. in l.sed si procur. ff. de procur.

secun

Secundò fallit in mercatore, qui possideret multa mobilia, & esset intricatus nominibus debitorum, cui de facili non est recessus possibilis propter multitunem mercantiarum, vel grauitatem ipsarum, not. Ang. in d. l. sciendum. præalleg.

Tertiò fallit in causis summariis, vbi potest procedi sine lite contestata, & ad diffinitiuam lite non contestata perueniri potest: quia tunc satisdare non tenetur. ita not. etiam Ang. in l. Iulianus. in fin. vbi ponit rationem. ff. qui satisd. cog. & omnino vide per eum in d. l. sciendum. B. Socin. reg. 62.

¶ Cautio omnino nuda est inefficax tam de iure ciuili, quàm etiam canonico, vt probat text. in l. cùm indebito. ff. de prob. & in c. si cautio, de fide instr.

Amplia præmissam regulam procedere non solùm in promissione, vel confessione simplici redacta in publicum instrumentum, sed etiam si esset per simplicem promissionem vel scripturam priuatam, vt est glos. in d. l. cùm de indebito.

Amplia, vt non solùm procedat, quando est nuda promissio, sed etiam si interuenisset stipulatio, videlicet promittis: promitto, quia si non est expressa causa non oritur obligatio, Ioan. Andr. in addit. Spec. in titu. de conf. in §. nunc videndum. versi. sed quæ est ratio. Roma. in l. generaliter, de verbo. oblig.

Primò fallit in 3. casibus relatis per Soc. in reg. lxvij. vltra quem plures pone casus.

Secundò fallit, quando dico, promitto tibi donare decem: nam tūc liberalitas donantis est causa promissionis, vt est tex. in c. j. de donat.

Tertiò fallit in piis causis, argum. text. in c. fi. de succes. ab intest.

Quartò fallit in confessione liberatoria. l. tale pactum. ff. de pact. vbi Bart. post glos. ibi.

Quintò fallit in confessione reali: quia rem meam confiteor tuam esse non adiecta causa, mihi præiudicat confessio: quia ex hoc surgit habitus pro derelicto. ff. pro derelicto, per totum. & l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. poss. & Spec. in tit. de confes. §. nunc videndum. versic. in summa. & versic. quid si confiteor rem meam, &c.

Sextò fallit in vltima voluntate, in qua nuda confessio inducit legatum. l. Lucius. §. quisquis. ff. de leg. 2. & l. 1. & 2. C. de fals. caus. adiec. leg.

Septimò fallit quoad semiplenam probationem. Spe. titu. de confes. §. nunc videndum.

Octauò fallit in confessione geminata. Roma. l. nuda. ff. de donat.

Nonò fallit in confessione facta in instrumento guarentigionato. Bald. l. sicut. C. de repud. hæred.

Decimò fallit, quando concurreret personarum coniunctio & paruitas rei, siue causæ præmissæ: quia tūc præsumitur donatio, secundum Bal. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. arg. tex. in l. si seruus communis. ff. de donat. inter vir. & vxor.

Vndecimò fallit, quando aliqua liberalitas stipulantis anteà præcessisset: quia tunc promissio intelligitur facta gratia remunerandi, vt voluit Bald. in rubr. C. de confes. per tex. in l. si vero. §. idem Papinianus. ff. mand. Imo. in l. si fundū certo die. ff. de verbo. oblig.

Duodecimò fallit, quādo esset claus. ex certa scientia: nam tunc donatio præsumitur, secundum Paul. de Cast. in l. hoc iure. de verb. oblig. & voluit Imo. in l. à Titio. ff. de verb. oblig. & idem Pau. in l. diuortio. eo. tit. Alexan. in l. cùm de indebito. ff. de probat.

Decimotertiò fallit, quando stipulatio haberet causam satis persuasiuam, vel impulsiuam: licèt non sit obligatoria, sed finalis, secundum Bal. in d. l. generaliter, in 4. q. & in l. pactum dotali, in 17. q. C. de collat. Hæc ex Fel. in capit. si cautio. vbi materia amplè per doct. tangitur, de fide instr. S. Ian.

¶ Cavere quis pro modico non tenetur. c. peruestras, de donat. Ioan. Anan. c. si proponente, de rescr. Arch. c. non potest. de præb. 6. Henr. c. si quæstiones. de simon. not. l. quauis. ff. vt in poss. leg. Tyra. in tract. de iud. in reb. exig. non fer. nu. 28. Med. regu. 5.

¶ Cautio. Pomponius lib. 11. ad Sabin. † Lex 25.

Plus cautionis est in a rem, quàm in personam.

Addit. † al. 28. a in re. in P. Flor. in persona. Huic æquipollet, melius est pignori incumbere, quàm in personam agere. facit text. in §. neque autem. in auth. de mand. princip. Viuiennus.

¶ Cautio. Contractus. L. 26. Pomponius libro 11. ad Sabinum.

Plus cautionis in re est, quàm in persona.

Cautionis, Id est, securitatis daris pignoribus. Hieron. Fran. & Alciatus in l. habere licere. sup. tit. 1. Insti. de ob. quæ ex delict. nascun. §. fur. de furtis, l. duodecima. §. final. sic non obstat de rei vendi. l. fin. iuncta l. actionum genera, de ac. & ob. Re. Id est, in pignus, de sup. leg. l. legata, §. final. Idem in pactis, actionibus, & priuilegiis, de pact. l. & hæredi, §. final. 21. l. Idem. §. 1. ad Trebel. l. 1. §. si hæres, Instit. de iure natur. §. sed & quod. Hinc de vsuris. l. benè, & Auth. de mand. princ. §. neque autem. Huc pertinet illud Martialis:

Cùm rogo te nummos sine pignore, non habeo inquis,
Idem si pro me spondet Agellus, habes.
Quod mihi non credis veteri Thelesine sodali,
Credis colliculis, arboribúsque meis.

Ratio, C. de hæredib. instituend. l. quotiens, sol. matrimoni. l. 12. l. 13. inf. l. priuilegia, 157. de pig. l. si fundum, §. in vendicatione, 16. l. pignoris, de ac. & ob. l. est in arbitrio, de pign. ac. l. si necessarias, §. de vendendo, de pact. l. 7. §. pactorum, de prob. l. si pactum, dicta l. actionum genera, ad Trebel. l. prima. §. si hæres præcepto, de contrahen. empt. l. fin. §. fina. de seruit. rust. præd. l. cum fundo, de censib. l. tertia. §. fina. l. forma, §. quanquam. 4. Exc. De petit. hær. l. Diuus, l. penultim. de iud. l. si debitori, & ibi Ange. & hic Pyrrh. qui & prætoria excipit, arg. l. r. §. an pignoribus, de col. bon. l. secunda. §. si legatarij, quorum legatorum. Apud quem plures sunt exceptiones. Riisvv. paratit.

¶ Cautio, & Satisdatio.

In his casibus cautio vel satisdatio desideratur.

In Instit. de adopt. §. cum autem.
In Instit. de vsuf. §. consti.
In Instit. de offi. iudicis. §. 1.
C. de vsufr. l. 1. & 3.
C. de rei vx. act. l. rem in præsenti. §. cum autē.
C. de vsuris. l. aduersus.
C. quor. legat. l. 1.
C. de solu. Aut. nisi.
C. de leg. l. si in fraud. & l. vlt.
ff. de adopt. l. nec ei. & l. non aliter.
ff. quod met. caus. l. si cum. §. aliquā. & §. quot. & l. Iulia pu. §. 1.
ff. de mino. l. patr. §. 1.
ff. de vsuf. l. si cuius rei.
ff. de pet. hær. l. si possessor. §. 2. l. si quid. §. illud.
ff. de vsuf. quemadmodum cau. l. 1.

ff.de rei vend.l.nisi si verò nõ solum. l. si post.
ff.de seruit.l.quot.
ff.fam.herc.l.& puto.
ff.si quadrupes pauperiem.l.1.§.pen.
ff.ad l.Aquil.l.si seruus.§.si fur.§.inquit.
ff.com.diuid.l.si socius.§.cum socio.
ff.de eo quod cer.loc.l.quòd si.§.1.
ff.commod.l.si is qui.§.2.
ff.de peculio.l.quot.§.si semel.
ff.quando act.de pecul.l.1.§.in annali.
ff.depos.l.si plures.& l.1.§.si pecu.
ff.pro socio.l.si vnus soci.
ff.man.l.si procura.§.vlt.l.si mandato.
ff.de contrah.emptio.l.quod sæpe.§.si res.
ff.locati.l.sed addes.§ inquili.
ff.de solut.l.cum quis.§.1.
ff.de leg.1.l.ita si fic.§.1.
ff.de dam.infec.l.qui bona.§.vlt.eorũ qui.§.1.
ff.de adult.l.si adulter.§.vlt.
C.de fideicommis.l.3.

In his casibus non desideratur.
ff.de pet.hæred.l.si qui.
ff.de rei vend.l.si ambo.si verò.& ex.§.penult.
ff.commu.præd.l.causam.
ff.fam.hercis.l.si pignori.
ff.depos.l.si sine.
ff.de pecul.l.quoties,§.si semel.
ff.de dam.insec.l.qui bona.§.vlt.
ff.de admin.rer.ad ciuit.pert.l.3.§.filium.

Hæ duæ Rubr.commodissimè soluuntur,vbi quis desiit sine dolo etiam posse soluere:si remanet obligatus,tenetur cauere; in quo casu prima Rubr.loquitur:si desiit esse obligatus,non tenetur: & in hoc casu contraria Rubr.loquitur.

In his casib.&c.)Generale est,vt cautio nõ præstetur,vt in cõtraria rub.cõtinetur:nisi in casib.quibus lege statutum est,vt iudex ex officio suo iubeat esse præstandam, vt ff.de iudic. in bonæ fidei, vel pactio litigatorum continetur,vt in hac Rubr. continetur.

Aliquid esse omittendum, vel non faciendum, propter cautionis fragilitatem.
ff.ad Treb.l.qui ita.§.1.
ff.de suspec.tut.l.suspectus.
ff.quod fals.tuto.auct.l.pupil. Azo,rub.38.

Cautio ex abundanti tenet,& præstatur.
ff.fam.herc.l.qui erat hæres.
ff.de redhib.l.quòd si no.§.quia. & §.in factũ.
ff.de dam.infect.l.damni.l.quidam.§.inde.
ff.de fideiuss.l.Græcè.§.à tutore.
ff.ad S.C.Vell.l.si mulierem.
In Decret.dis.23.quanquam.
ff.de neg.gest.l.si pupilli.§.1.
ff.de relig.& sumpt.fun.l.sed si quis.§ pleriq;.
ff.de nouat.l.si pupillus.
C.de pos.§.pen. Azo,rub.38.

Cautio ex abundanti non tenet.
C.de iur.dot.l.auia.
C.de pact.pig.l.1.
C.de fideiuss.l.non rectè.
ff.vt lega.vend.fideicom.l.hæc stipulat.
ff.de procura.l.licet.§.ea.
ff.mand.l.2.1.respons.

Cautio ex abundanti,&c.)Illud certum est,quòd si cautio præstita sit super eo, in quo committi non possit,nulla est.vt ff.vt leg. vel fideicommiss. nom.l. hæc stipulatio.§.diuus.& ff.de procura.l.non cogendum.§.vlt.& vt in cõtraria Rubrica dicitur. Vbi autem committi potest,sed non habuit necesse eã præstare,nihilominus tenet:vt in legib.sub hac Rub.positis notatur,& præcipuè in ff.fam. herc.l.qui erat hæres.in fi.& ff.de fideiuss.l.Græcè.§.à tutore.Nec ad rẽ pertinet, quod legitur in ff.de redhib.l. quòd si nõ. §.quia.& §.in fac. quia ibi nõ ex abundanti, sed ex necessitate & vtilitate præstita fuit. Azo,ru.38.

Causa cognita ante tempus cauendum.
ff.de iudic.l. in omnibus.
ff.de furt.l.quidam.
ff.pro socio.l.pro socio.
ff.qui satisd.cog.l.inter.
ff.quando act.de pe. an.l.1. §.3.
ff.de pet.hær.l.quod in diem.

Causa cognita, &c.) Bene dixit, Causa cognita: nec enim semper est aliquis cogendus.vt ff.de cond.causa dat.l.dedi. Azo,ru.38.

Cautio ad id facta intelligitur, de quo cautum nõ erat non ad id, de quo cautum fuerat.
ff.de leg.1.l.si quando.l.si quis vxo.
ff. de contra. emp.l. cũ res tibi do.& l.ea quæ.
ff.ad mun.l.1.

Cautio ad id facta,&c.) Hoc ideo dicit,ne sine effectu videatur interposita satisdatio. vt ff.ad munic.l.1.in Aut.vt nulli iudicum §. necesse. Azo,ru.38.

Sufficit alicui,si velit iurare, cum aliàs nõ possit satisdare.
In Instit.de satisdatio.
C.de episcopis & cler.Aut.generaliter.
C.de asser toll.l.1. Azo,rub.38.

Interdum non sufficit, sed res sequestratur.
C.de ordi.co.l.vlt.
ff.qui satisd.cog.l.si fideiuss.§.vlti.

Sufficit alicui,&c.)Hoc est regulare, Fallit autem quãdoq;, vt in sequenti Rubrica continetur. interdum non sufficit,propter personæ suspicionẽ. Azo,ru.38.

Differentia cautionis & satisdationis.
C.de verb.sig.l.sancimus.

Differentia,&c.) Hoc est de verb.sig.quandoq; tamen ponitur cautio pro satisdatione: vt C.de procur. l. seruum. §.ait prætor. Azo,ru.38.

De quo specialiter cautum est, generali cautione non contineri.
ff.de verb.ob.l.stipulanti.
ff.ad l.Aquil.l.si seruus.§.cum eo.

De quo specialiter cautum,&c.) Quasi dicat: Generalis clausula refertur ad ea, quæ specialis non complectitur.vt ff quib.ex caus.maio.l.sed & si per.§.deinde adiicit. & de verb.obligatio.l.doli. Azo,rub 38.

¶ CAVTIO.Terminus cautio.prolatus à lege,vel ab homine, intelligitur de nuda cautione, l. sancimus, C.de verb. sign.

Fallit in 6.casib.vt per Ias.in d.l.sancimus,nu.3.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 5. à Pet. Duen.reg. 86.videas Cors.in sing. incip cautio.& Cagnolum in lege,plus cautionis, ff.de regul. iur. videas Dias regul.73.

Fallit in 5.casibus,vt per Socin.reg. 43. fallit in 9.casib. vt per Alexan.in l.diuortio, §.interdum,ff.sol.matr. nume.2.

Cum cautione de rato coniũcta persona agere potest, l.sed & hæc personæ, ff.de procu.

Fallit in 11.casibus, vt per Alexand.in l.exigendi, C.de procu.

Fallit in 17. casibus, vt per Iason. in d.l. exigendi. fallit in 5.casib.vt per Fel.in c.coram,de off. deleg.fallit in 4.casibus, vt per Petr. Duen.regul.123.fallit etiam in casib.

casib.requirentibus speciale mādatum,l. patris pro filio,ff.de mino.Bald. in l. nec filius, C.de reb.cred. fallit hoc in 7.casib.quos no.Fel.in c.cotam dilecto, colum.2.de off.deleg.

Satisdandi in potentia operatur,quòd stetur iuratoriæ cautioni,no.in l.1.ff.qui satisd.cog.

Fallit in 14.casibus,vt per Iaf.in d.l.1.col.fin.fallit vt per Marſ.in rubr.ff.de fideiuſ.num.107.

Cautionem de pluribus si quis per dolum exigi petat etiam plus petendo punitur pœna de qua in l.vnica, C.de plus peti.

Fallit in 4.casibus,vt per Soc.reg.44.

Cauere de iudicio sisti tenetur ille qui immobilia non possidet,l.sciendum.ff.qui satisd.cogantur.

Fallit in 4.casibus,vt per Soc.reg.45.fallit in multis casib.quos not.Iaf.in d.l.num.1.& 3.

Procurator rei, etiam quòd de mandato dubitetur, non tenetur cauere de rato,l.non cogendum. §. fin. ff.de procu.l.postea,ff.de compensat. l.de pupillo, §.fin.ff.de nou.op.nunciat.

Fallit in 2.casib. quos not. Benedict. Capr.in suo tract. reg 60.

Procurator si de eius mandato certum sit, de rato canere non tenetur,l.cùm,C.de procur.

Fallit in 2.casib.secundum Soci.reg.317 Fallit in 4. casib.vt per Felin.in c.curam,de off.deleg.num.7.

Procurator si de eius mandato dubitatur, de rato canere tenetur,no.Angel.in l. tantùm, §. his qui.ff. de procur.

Fallit in 20.casib.quos not.Socin.reg.318. Fallit in procuratore rei, etiam quòd de mandato dubitetur,tamen non tenetur cauere de rato. Fal.in ista fallentia in 2.casibus, vt per Benedict. Captam in suo tract. regu.60.

Obligatus ad nudam cautionem non tenetur sub pœna promittere,gloss.in l.2. §.sed & si dubitetur,ff.de iud.

Fallit vt colligere potes ex distinctione, quam ponit Franc.Turz.concl.165.

Cautionem de præstandis legatis, vel fideicommiſſ. testator potest remittere,l.2.C.vt in pos.qua.legat.Do ćto.in l.nemo potest,ff.de leg.1.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 2.per Viuium in suis concl.in ver.cautionem.

Cautio Mutiana non habet locum in contractib. no. Doct in l.ita stipulatus,ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casibus,vt per Rip.in d.l.num.43.

Excommunicatus ob offensam in dubio absolui potest data cautione de satisfaciendo post absolutionem.

Fallit in 5.casib.secundum Fel. in c.cum contingat, de off.deleg.num.1.

Qui timet verisimiliter offendi ab alio, potest iudicis officium implorare, vt ipsum compellat ad præstandam cautionem de non offendendo. Marſil.in l.1.§. præterea.ff.de quæstio.num.44.

Fallit in 9.casibus,vt per Felyn.in rubr.de treng.& pace,num.13.

Cautio omnino nuda est inefficax de iure cano. not.in c.si cautio,de fide instru.

Ampliatur in 2.casibus, & limitatur in 16. per Fel.in d. c.si cautio.

Cautio de conseruando indemnem reum ab vno vincente, si forte alius litem prosequens eandem rem vinceret,non habet locum,no.Doc.in c.cum super, de re iud.

Fallit in 5.casib.vt per Fel.in d.c.nu. 7.

Cautio de qua in l.in omnibus,ff.de iud. non habet locum in cōtractibus stricti iuris.fallit in 3.casib.vt per Alex.in l.2.ff.sol.mat. nu. 14.

Ille qui promittit aliquē facere securum tenetur solū per stipulationem promittere,nō autē dare fideiussorem,vel pignora.

Fallit in 4.casibus,vt per Marſ.in rub.de fideiuſſ.numero 300. Don.Fin.lib.3.

Cautio.l.26.plus cautionis.l.nec paciscendo. Riisvvic.

Euentus cautionis est incertus.Quod cùm fal.tu.l.pupilli. Riisvvich.

Cùm per contumaciam actiones denegatæ sunt, oblata postea cautione incipit pristinum ius. de col.bo. l.1.§.quod si. Riisvvic.

Idonea cautio intelligitur dato fideiussore & pignore. Man. l. si mandato. §. Paulus.de fideicom.lib.l.4. §. sub. Riisvvich.

¶ CAVTIO de vtendo arbitrio boni viri non potest remitti per testatorem in præiudicium domini dicti Bar.Bal.& omnes l.1.C.de vsufru.Doct. l.pe.C.vt in poss.legat.& in l.nemo potest.ff.de leg.1.Bal.auth. cui.C.de ind.vid.tol. Med.re.8.

¶ CAVTIONIS quando à lege ciuili mentio fit, de nuda * regulariter intelligitur.l.sancimus.& ibi gl & Bar.C.de verb.sign.& not.gl.& ibi Dyn.Bald.Ang.& Io.de Imo.in l.diuortio. § interdum ff.sol.mat.& gl. in l.habere.in §.causam.ff.de verb. sign. & idem Bal. post gl.in l.1.in princ.C.de procura.& not.Bald.in l. vniuersæ.C.de precib.imperat.offer.& in l.executorem.C.de execu.rei iudic.& Bar.in l.si priùs.ff.de noui operis nuntiat.

ADDITIO.

* Nuda. Vide Fel.in c.ad nostram. in versic.in gl.cum plur.sequen.de iureiur.

Primò fallit, nisi persona esset suspecta, quæ ad cautionem teneretur: quia tunc intelligitur cum fideiussione,vt probatur in l.penulti.ff. de petit. hæred quam alle.Bar.& Bal.in d.l sancimus.& fuit sententia Bar. in l.si priùs.in 3.quæst.

Secūdò fallit,nisi requireretur sufficiēs cautio, vt not. glo.in c.quoniam.in § in aliis,vt lit.non contest.& in c.fin.de pig.& in c.1.de seque.poſ. & fruc. & in c.qua fronte.de appel.& tenet gl.in c.transmissa. de restit. spol.& nor.gl.in c.publico.de conuet.coniug.& in c. ad nostram.el 1.de iureiuran.& idem tenet gloſ.in c. Corradus.de solut.

Tertiò fallit, vbicunque requireretur plena cautio,vt tenet gl.in l.si mandato.in §. fin.ff.mandati.

Quartò fallit, vbicunque requireretur re caueri, l.1.§. iubet.cum gloſ.ff. de collar.bon. & de materia, vide etiam not.per Ang.in d.§.interdum. vbi dicit quòd quamuis teneatur nudè cauere, tamen cogitur sub pœna promittere.alleg.glo. sing.in l.2.in §.sed si dubitetur.& in §.quamuis.ff.si cui plusquam, per l.Fal. & in l.3.in §.fin.ff.de alie.iud.mut.causa fac.& hoc sequitur Pau.Castrin d.§.interdum.& Io.de Imo.in d. l.si priùs.tamen in hoc communiter tenetur contrarium,vt firmat Bart.& magis communiter alij: & ibi etiam not. per gloſſ.in l.fin.ff.de præto.stipul. & not. per gloſſ.in l.2.§.fina.ff.qui satisda.cogan.nisi in certis casibus.not.per Bar.in d.l.fin. per Bald. in d.l.vniuersæ.& in dicta l.executorem.Et vltimò adde, quòd quando à lege, vel à statuto requiritur quòd aliquis cum fideiussore caueat, tamen si euidenter appareat idoneus, sufficit nuda cautio. ita voluit Bartol. in l.quæcunque. C.de fur. in princip. per illum textum. B.Soc.reg.63.

¶ CAVTIO idonea vbi requiritur, non sufficit nuda cautio, sed intelligitur cum pignore, vel fideiussore. text. in l. si mandato Titij est. §. final. ff. manda. & ibi gloss. tex. melior de iure in l. iiij. §. si sub conditione. versic. addici. ff. de fideicom. libert. tex. iuncta gloss. in verb. idoneè. in c. felicis. de pœnis. in vj. gloss. in l. sancimus. C. de verb. signif. in gloss. fin. gloss. in c. ad nostram. lo j. de iureiur. alia in c. quanquam. in verbo, idoneè. de vsur. in vj. & in c. fin. de pign. & in c. fin. de sent. excom. reprobata glos. quæ contrarium voluit in c. prima igitur. de cõse. distinc. 4. quam reprobat Ias. in d. l. sancimus. Sed illa gloss. non meretur damnari, quia licet eliciat argumentum ex tex. ibi: contra suprà scriptam conclusionem, tamen non residet in eo, imò idem videtur tenere allegando d. l. 4. in d. versic. addici.

Amplia idem esse, si requiratur plena cautio, vel si dicatur, quòd debeat competenter caueri, vel si requiratur sufficiens cautio, vel si debet rectè caueri. Ita ampliat Ias. varia ad hoc referendo in d. l. sancimus. & ex his ampliationibus posuit tres Socinus in regula xliiij. incip. cautio quando lege ciuili. in tribus vltimis limitationibus.

Limita prædictam conclusionem sic extensam, sex modis vt per Ias. in d. l. sancimus. B. Dias reg. 73.

¶ CAVTIO prolata à lege, intelligitur de nuda. Hanc regulam probat tex. & ibi docto. per eum, præcipuè Iason in princip. in l. sancimus. C. de verbo. signific. Paul. & Alex. & idem Ias. in num. 8. in l. diuortio. in §. interdum. nu. 8. sol. matrim. Hiero. Cagnol. in l. plus cautionis. num. 6. ff. de reg. iur. Ant. Corset. in singul. incipiente, cautio.

Amplia primò hanc reg. vt habeat locum etiam si à testatore proferatur: vt in d. l. sancimus. & ibi doct.

Amplia secundò etiam inter contrahentes habere locum, secundum Salic. in d. l. sancimus. notatur in l. j. C. de procurat.

Limita primò, vbi persona esset suspecta: vt in l. diuus, & in l. cùm idem. ff. de petit. hæred. & in l. fideiussor. & in l. sciendum. ff. qui satisda. cog. ita tenet Guliel. Mayn. in d. l. plus cautionis. num. 1.

Secundò fallit, quando lex dicit quòd idoneè caueatur, vel sufficienter: nam talia verba importãt quòd cum fideiussore vel pignore caueatur. l. si mandato Titij. in §. fina. ff. manda. & in l. 4. in §. si sub conditione. in versicu. adiici. ff. de fideicommissa. liberta. & in l. si debituri. ff. de iudic. ita tenet Iaso. in d. l. sancimus. numero tertio, vbi sublimitat hanc limitationem, sex modis: quam refert Bernardus de Luco in reg. lxxiij.

Tertiò limita, quãdo lex hoc onus iniungens esset prætoria: quia tunc intelligitur cum fideiussoribus, vel pignoribus, vt in l. j. in §. iubet. ff. de colla. bonorum, & in l. prætoriæ. & ibi Bart. ff. de præto. stipular. & ita tenet Paulus de Castro in d. §. interdum. Salic. in d. l. sancimus.

Quartò fallit in quadrimestri quod datur condemnatis miserationis causa: quia intelligitur datis pignoribus vel fideiussoribus. Ratio est, quia talis dilatio non debet esse nociua creditori, quin debeat esse cautus & securus, quòd adueniente tempore sibi satisfiat. ita tenet Angel. de Perusio in l. debitori. num. 2. ff de iudic. vbi dicit ita se vidisse practicari. Eandẽ opinionem, tenet ibi Iacob. de S Georg. nu. 8. istam opinionem tenet idem Ang. in l. in omnibus. num. 2. de iudic. quem sequitur Guliel. Mayn. in d. l. plus cautionis. num. 2.

Quintò fallit in Principe dante rescriptum. l. vniuersa. C. de precibus Imper. offer. Nam si Princeps dat alicui priuilegium ne possit molestari intra annum à suis creditoribus, debet intelligi dummodò ille, cui est concessum satisdet de soluendo post terminum. tenet Bald. in dicto §. interdum. Paul. de Castro in d. l. in omnibus. Abb. in cap. quod ad consultationem. numero 22. de re iudic. Hanc opinionem tenet Iacob. de Sanct. Georg. vbi dicit se ita in quæstione facti practicari fecisse, in d. l. debitori. numero 11. Quod tamen intelligo verum, quandocunque talis satisdatio petitur à patre: aliàs ipse non renetur. ista est glo. notab. quam ibi sequitur Paul. de Castro, vbi dicit ita secundum eam practicasse in ciuitate Paduę, in dict. l. vniuersa. Eandem gloss. sequitur ibi Iason, & Aeneas Falco in additionibus ad Abb. in dict. c. quod ad consultationem. numero 22. P. Duen. reg. 86.

¶ CAVTIONEM de pluribus si quis per dolũ præstari petat, tanquã plus petendo punitur pœna l. vnic. C. de plus petitionib. & ad eam euitandam pœnitentiæ locus non est etiam de iure Canon. in c. j. & ibi per Doct. extrà, de plus petitionibus.

Primò fallit, quando debitor non reus super illa pœna transegisset: vt in dictis iuribus.

Secundò fallit, quando non tantùm actor exegisset cautionem de plus petito: sed etiã ipse reus, & confessus esset se totum illud debere in iudicio, vt in l. vnic. C. de plus pet. & per Goff. in præalleg. cap. j. de his duobus casibus.

Tertiò fallit, vt voluit Ioan. And. in d. cap. vnico. & gl. & Bart. in d. l. vni. C. de plus petitionib. antè, quàm actor conueniretur de maiori pretio, ipso actore etiam confitente: cùm tunc non punitur in hoc, vt priuetur toto debito, cùm non fuerit conuentus in hoc, vt ibi videtur requirere secundum ipsum, coniuncta ad hoc l. eum, qui. ff. de iureiur. & Communiter tenetur.

Quartò fallit, quando ipse actor exegisset cautionem de pluribus, etiam si plus petiisset, & de hoc non cõstet, quòd dolo fecerit: nam tunc secundum gl. in d. l. vnic. pœna illius l. locum non habet. Cyn. tamen Bartol. & Communiter omnes tenent oppositum: quia licet possit probari de dolo, tamen per hoc nõ præsumitur dolus, vnde aut est conuictus quod dolo exegerit, & tunc est locus dictæ pœnæ: vt habetur. in d. l. vnica. aut non est conuictus quòd dolo exegerit, & tunc non erit locus dictę pœnę: pro quo facit quia in dubio dolus nõ præsumitur. l. quoties. §. qui dolo. ff. de dolo. & in dubiis mitior est fienda interpretatio in pœnis. ff de pœnis. l. pręses. secundũ Nic. in d. c. vnico. B. Soc. re 64.

¶ CEDENS bonis liberatur. Toto titul. C. Qui bo. ce. poss. vide fallen. Socin. De cessione tractant in l. Modestinus. de sol.

Bonis cedi non tantùm in iure, sed etiam extra ius potest. sufficit per nuntium vel per epistolam id declarari. De ces. bo. l. fin. Rüsvvic.

¶ CADENS bonis à debito liberatur, vt in toto tit. ff. & C. qui bonis cedere possint.

Amplia primò, quòd non solùm locũ habeat in patrefam. sed etiam in filiosam. qui bonis cedere pos. tex. in l. penul. & ibi per glo. Bar. & Doct. C. qui bonis cedere pos.

Amplia secundò, non solùm locum habere in masculo tantùm, sed etiam in fœmina: vt est text. in d. l. penul. in versicu. vtriusque sexus. & ibi not. Salycet. & in l. j. C.

l.j.C.eodem titulo.

Amplia tertiò procedere etiam in ecclesia, quæ potest cedere bonis, text. in §. si quis autem adiecerit. in authen. vt determi. sit nu. cle. pro quo vide Ange. Aret. Institu. de actio. in versicu. cum quoque. quem refert, & sequitur Iason ibidem in numero 10.

Primò fallit, si quis est obligatus ad onus personale: quia tunc non liberatur. l. cum fruct. & ibi Florian. de vsufruct.

Secundò fallit * in emphyteuta, vt not. in Spec. in titu. de locato. §. nunc aliqua. versicu. cxxviij. & ibi Ioan. Andr. in addit. vide aliquid per Dy. in l. is, cum quo. ff. de aqua plu. & Lud. Rom. in cons. xlviij. Bal. & Flo. in d.l. cum fructibus. de vsufruct. B. Socin. reg. 65.

ADDITIO.

* Secundò fallit. Pro ista secunda, & tertia fallentia, vide Bald. in d.l.j.C. qui bonis cedere pos. quòd cedēs bonis retinet emphyteusim & feudum, sed non eorum commoditates, & idem dicit esse in bonis prohibitis alienari. Bened. Vad.

Tertiò fallit in feudatario, vt per Floria. in dicta l. cum fruc. & in l. si autem. in princ. ff. eod. tit. Bald. in c.j. §. callidis. de prohi. feu. alie. vbi glos. & vide glo & Iac. de Bel. in c.j. de vassal. qui contra constit. Lotha. feu. alie. & in Spec. de fruct. versi. 38.

Quartò fallit in rustico, qui non vult soluere collectā, & vult cedere domino. l. optimam. in fine. ff. manda. gloss. est in l. incola. ff. ad municip. & Floren. in d.l. cum fruct. not. Bald. in l. iij. per illum tex. C. qui bon. cedere pos.

Quintò fallit, vbi debitor dissipasset bona in fraudem creditorum: vt est casus not. in l. fin. §. fina. ff. quæ in frau. credito.

Sextò fallit, vbi quis tenetur ad factum tantùm, putà scribere librum, vt not. in l. in stipulationib. §. fin. ff. de verbo. obliga. & in l. stipulatio. §. siue autem. ff. de oper. noui nuntiat.

Septimò fallit, si debitor eo tempore, quo contraxit, sciebat se non esse soluendo. l. pen. in fin. de iure dot. & hos duos casus præcedentes ponit Bar. in l. alia. §. eleganter. in fi. soluto matrimonio.

Octauò fallit in debitore fisci, qui non potest cedere bonis: vt est casus in l. ij. C. de exact. trib. lib. x. & l. sacrileg. §. fi. in fi. ad leg. Iul. pecu. Bar. in l. j. ff. qui bon. ced. pos. nisi eo casu, quo paupertas excusat, secundum Bal. in l. j. & ibi Cy. in iij. q. C. eod. tit.

Nonò fallit, vbicunque quis tenetur ex delicto, vel quasi: quia tunc non admittitur cessio bonorum, sed pœna pecuniaria resoluitur in corporalē: quia qui non potest in ære soluere, luat in corpore. l. generaliter. ff. de pœn. & l. penult. de in ius vocando.

Decimò fallit in hærede dolo non conficiente inuentarium: quia non potest bonis cedere, cum voluerit fraudare creditores: vt in auth. de hæred. & Falc. §. sancimus, per Bal. in d.l. vers. quæro an hæres.

Vndecimò fallit in eo, qui plenariè habeat vnde creditoribus soluat: quia ille non potest cedere bonis secundum Bal. in d.l.j. per rationem de qua ibi per eū. tamen contrarium tenet Cyn. ibid. in iij. q. per text. in l. illud. §. quod tamē. ff. de tribut. quòd imò etiam diues potest cedere bonis, & idem tenet Rayn. de For. in l. legis Iuliæ. C. qui bon. cede. pos. sed vide Nicol. de Neap. Institu. de actionibus. versicu. eum quoque. quem refert & sequitur Iason ibidem in numero 21.

Duodecimò fallit, vbi creditor fecisset pactum debitori de non incarcerando eū: quia cessat ratio huius beneficij cessionis, quod est, vt non incarcēretur debitores. ita Bal. in d.l.1. qui bo. ced. pos.

Decimotertiò fallit in minore, qui incarcerari nō potest, & cessat ratio huius beneficij cessionis: nā non potest cedere bonis: ita habetur per Bald. in d.l.1.C. qui bo. cede. pos. & plenè per Ang. in l. nemo carcerē C. de exac. trib. lib. x. & per Ang. & Lud. Rom. in l. nec impuberes. ff. de in ius vocando.

Decimoquartò fallit, vbi debitor habuit dilationem quinquēnalem: quia tunc nō potest amplius gaudere beneficio cessionis: vt not. glo. & Ang. in d.l. fin. C. qui bon. ced. pos.

Decimoquintò fallit, vbi licet bona debitoris fuerint confiscata, tamen gratia principis fuerunt sibi restituta: vt est casus singul. in l. penult. & fin. C. de sen. pass. B. Socin.

Decimosextò fallit, quando debitor à princip. negasset debitum, & posteà fuisset conuictus & condemnatus: quia tunc nō gauderet priuilegio cessionis. Ang. Aret. Institu. de actio. versicul. eum quoque. vt ibidē Iason. in numero decimosexto, & Bald. latè in dicta l.1. Bened. Vad.

Decimoseptimò fallit generaliter secūdum Ioan. Fab. in d. vers. eum quoque. cùm cessio nūquam admitti debeat, nisi creditores instent & petant: quia hoc beneficium est miserabile & subsidiarum: ergo non debet concedi: vt etiam ibi per Ias. alleg. Bald. ita tenētem in d. l.1. Bened. Vad.

Decimooctauò fallit in eo, qui sub spe cessionis bonorum contraxit, secundum Dyn. in regula, peccatum de reg. iur. in vj. & Ioan. de Plat. in d. versic. eum quoque. vbi etiam per Ias. Bened. Vad.

¶ CEDENS bonis nō tenetur, nisi in quantum facere potest. Instit. de actio. versi. eum quoque.

Primò fallit, vbicunque cedens alienauit bona sua in fraudem: quia tunc tenetur in solidum, vt est casus not. in l. si, secundum vnam lect. gl. ff. quæ in fraudem credi. & in l. etiā. §. 1. ff. sol. mat. & in l. rerum amo. ff. de re iudic. per tex. in l. pen. ff. de iure dot. & est glo. in §. quòd autem. in fi. in auth. de fideius. in glo. super verbo, cedere. imò si non habet, vnde soluat, debet luere in corpore: vt est tex. in l. quicunq;. C. de ser. fug. quia conuenitur ad pœnam.

Secundò fallit, si conueniretur ex delicto ad restitutionem vsurarum: vt in c. cùm tu. de vsur. vnde cedens bonis liberatur, & naturali, & ciuili obligatione, secundū gl. in l. hæres à debitore. §. quod si stipulatur. ff. de fideiusso. licet contrarium dicat glo. in l. vbicūque. ff. eodem. B. Soc. re. 66.

Tertiò fallit respectu creditorum, quos posteà post cessionem est sortitus: quia tales noui creditores bene poterunt eum in solidum conuenire, secundum Io. Fab. in d. versi. eum quoque. quem refert & sequitur ibid. Ias. in nu. 4. Bened. Vad.

Quartò fallit in scholari, qui cessit bonis, & posteà emit libros, vel clericus breuiarium, vel miles arma: quia tales libros, vel arma creditores auferre nō possunt. Bald. hîc not. ad limitationem illius, si cedens peruenerit ad pinguiorem fortunam, an possit denuo cōueniri. in rubr. C. qui bo. ced. pos. alleg. ad hoc gloss. fin. in l. nepos Proculo. in verb. dignitate. ff. de verb. sign. Bened. Vad.

¶ CESSIO bonorum concessa alicui indefinitè intelligi debet non solum ob debitoris necessitatem, sed etiam contra creditorum voluntatem. tot. titu. ff. de cess. bon. & C. qui bon. ced. poss. Aret. §. fina. numer. 6. vbi Ias. num. 17. inst. de act. Dec. l. quæ præter.

num.2.ff.de reg.iur.Cæphal.consi.193.num.15.in terminis huius reg. Medic.re.2.

¶ Cessio bonorum nō habet locum, vbi ex delicto imponitur pœna pecuniaria. Ita Iason per illū text. in l.si quis id, quod. ff. de iurisdictio.omuium iudic. numero 27.

Limita quadrupliciter, vt per Iasonem vbi suprà. B. Dias.reg.24.

¶ Cessio debiti potest à patre in filio scolastico fieri.Hanc reg.ponit Ang. in l.j. num.12.in fin.ff.soluto matrim.eandem opin.sequitur ibi Bal.num. 8.& ibi Raph.Cum.numer.14.Lud.Rom.in l.donationis.in §.pater.numer. 4. ff.de donatio.& in l.si donatione. num.8.C.de collat. Ioan. de Grassis in tract.de cessione iu.& actio.§.iij.numer.3.Iacobin.de S.Georg. in repet.legis,frater à fratre.numer.33.ff.de condic. indeb.idem Iacobin.in l.j.nume.62.C.ne liceat potentiores.Socin.in reg.cüj.fallen.ij.Ioan.Crotus in repet.legis, frater à fratre, fallen. ix. ff.de condi.indeb. eandem opinio. dicit esse Communem Ias. in l.j.num.52.ff.soluto matrim.eandem opinio.dicit etiam esse communem Petr.Rebuf.in tract.de priuilegiis scholarium,in priuilegio lx.nume.2.& in priuil.lxj.dicit quòd in tantùm valet quòd à patre reuocari non potest. Eadem opinio approbatur hodie de iure nostro regio in Pragmatic. xxv. in Pragmat.antiq.in vol. Pragmatic.licèt contrariam opinionem tenet Ioan.de Imo.in d.l.num. 15.ff.sol.matrim.& ibi Alex.nu.55. Bart.in l.1.in §.nec castrense. nu.3.ff.de collat.bonor.Bart.Bal.& Sali.in l.filiæ cuius.C.famil.ercisc.Aret.in consil.xvij.num.6. Ias.in l.filiæ licèt,in princ.C.de colla. eandem opinionem tenet Guliel.Ponta.in l.1.num. 88. & ibi Francisc. de Ripa.num.140. vbi dicit istam esse magis Communem opinionem.ff.sol.matrim. eandem dicit etiam magis Communem Alexā.in l.in quartam. nu.22.ff. ad leg. Falcid.

Amplia primò procedere, siue pater fuerit naturalis, & legitimus, siue naturalis tantùm: quia filius, & pater sunt nomina naturalia.l.tutelas.ff.de capitis demiuut.in l.parentes.ff.de in ius vocando.Barto.in l. pronuntiatio.in §.familiæ.ff.de verb.sign.nam sicut naturalis filius admittitur ad accusandum & vindicandum mortē patris naturalis occisi, vt tenet Bar. per illum text.in l.certis.numero 3. & in l. hos accusati.§.omnibus.num.8.ff.de accusatio. Bald.in cap. de cetero.num.2.de testibus.ita cessio naturali filio fieri potest.facit text.in l.Lucius.§.fin.ff. de legat.ij. & ita tenet Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus.num. 16.ff.ad Trebel.quod tamen intelligo verum, dum tamen prædicta cessio non excedat quintam partē bonorum patris, si habet alios filios legitimos: vt in l.ix.& x.Tauri.

Amplia secundò procedere in filiis spuriis, ideò sacerdos pater poterit filiis suis cedere: quia naturalia vocabula sunt pater & filius: & in vocabulis naturalibus non debet attendi rigor iuris Ciuilis: nam hos etiam ius Canonicum recipit & alere disponit, postquàm in lucem emissi sunt, vt in c. cum habetet.de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. Et de iure Regio est hodie dispositum in l. viij.tit.xiij.par.iij. & in d.l.ix.& x.Tauri.& quia filiorum appellatione veniunt à nobis progeniti etiam sine nuptiis. l.prima.in §.ius naturale. ff.de iustit. & iure.& in §.1. Institu.de iure natu.licet de iure Ciuili aliter sit dispositum. Authen.ex complexu. C. de incestis, & inutilibus nuptiis,& in Aut.licet.C.de natura.lib.quia tā de iure Can.quàm Regio rigor earum non seruatur.Et quia fauor studij hoc adiuuat, qui potest etiam esse in naturali & spurio: publicè vtile est vt ipsi studeant, ne vitia parētum sectentur, vt in c.vndecunque.& in c.nasci.56. distin. quod tamen etiam intelligo, vt dixi suprà in prima ampliatione.

Tertiò amplia non solum in patre, & filio in potestate, sed etiam in emancipato: quia vterque filius, & pater est: & naturalia iura immutari non possunt.§.sed naturalia.Institut. de iure naturali. & donatio facta filio studendi, valet, siue sit in potestate, siue emancipatus: vt tenent Angelus & Iason in d.l.1.ff.soluto matrimo.ergo cùm donatio valeat, cessio etiam illi facta valebit.

Quartò amplia habere locum in auo: nam patris appellatione auus continetur: vt in l.iuxta. ff.de verb. signific.maximè in fauorabilibus, vt hîc, secundum Bartol.in l.liberorum. numero 21.ff.de verbo.significa.& hoc est fauorabile respectu nepotum: ergo valebit.

Quintò amplia idem habere locum in auia, cùm idem sit iudicium: & aui nomine auia continetur.l.1.ff.de verb.significa.ita tenet Bald.in l.Nesennius.ff.de negotiis gestis. Bartol.in l.2.in §. videodum. ff. ad Tertyllianum. Alexan.in cons.198.nu.4.vol.7. Decius in cons.656.per totum.

Sextò amplia procedere etiam in matre, vt filio studēti cedere possit: cùm sit eadem ratio in matre quæ in patre: & dispositio loquens in matre, eadem in patre procedit: vt in l.1. C. de rescind. vendit. & in l.si pater.C. de curat. furio. Et sicut fratris nomine venit soror, vt in l.tres fratres.ff.de pact.sic & patris nomine mater: de quo vide Bald. post gl.ibi, in verbo, minus.in l quisquis.numer.2.C.ad legem Iuliam maiest. Angel.in §.interdum.numer. 15.Instit. de hæred. quæ ab intest.deferun. Albert.Bru. in tractatu Statutorum, in 5.articulo principali.quæsti.13. num.17.Ias. in l.si quis id, quod.in num.1. ff.de iurisdict. omnium iudicum.

Septimò amplia procedere regulam hanc è cōtrario, scilicet, quòd filius possit cedere filio scholastico debitum. Ratio est, quia bonum est argumētum à correlatiuis.l.fi.C.de indict.vid. eoll. & quod est statutū in vno correlatiuorum, etiam in alio locum habet.l. 1.& 2.C.de cupressis.lib.11.

Octauò amplia habere locū in monacho: nam Abbas & cōuentus possunt cedere debitum religioso, si est scholaris illius conuentus vel monasterij, & tunc pater dicitur cedere filio: nam monachus in iure nostro æquiparatur filiofamiliàs. ita tenet Bar. in l.1.ff. de vulg. & pup. & licet Innoc. in c. cùm olim.in numero 4. de priuilegiis. dicat æquiparari seruo. dico debere intelligi quod debeat æquiparari filio, vel seruo, prout fauorabilius fuerit monasterio. ita Bald. in l.1.numero 42.C.qui admit.quem sequitur Iason. in l.1.num.24.ff.de vulg.& pupil. idem Iaso.in l.cùm fundus.§.1.nu.17.ff.si cert.pet. Ludouic. Rom.in l.is, qui hæres.in §.neque filius.nume.11.ff.de acquit.hæred.facit quod notat Paris.in c.in præsentia. nu.206. in fine, de probationibus.

Primo limita non procedere in patre spirituali, quem patrinum vulgus vocat: is enim non cedit filio studenti quem de sacro fonte leuauit: quia verbum hoc, pater, intelligitur de naturali: nōn autem de spirituali.l.patre furioso.ff.de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. Doctores in Rubric. de cognitione spiritua.

ritua. facit quod notat Guliel. Benedict. in repetitione capituli, Rainutius. verbo, & vxorem nomine Adelasiam. nume. 761. de testam.

Secundò limita in patre adoptiuo: filij enim adoptiui non sunt sui, nec inter suos computantur. §. cùm autem. & in §. adij. & seq. Instit. de hæredit. quæ ab intest. deferun. & in l. adoptiuum. vbi Docto. ff. de in ius vocan. & iura loquentia in patribus, & filiis non extenduntur ad adoptiuos.

Tertiò fallit in vitrico, id est, in marito matris: nec in nouerca: tum quia nec vnus est pater, nec altera mater, de quibus loquitur hæc Regula: nec patris nomine venit vitricus, per text. in l. 1. in fine. ff. depositi. vbi sub generali parentum nomine non comprehenduntur.

Quartò fallit in patre scientiæ, scilicet, præceptore: quia non potest cedere suo discipulo, licèt pater, & filius inuicem vocentur. l. 1. C. de excusat. artificum. libro 10. quia hæc regula intelligitur in patre naturali, tunc quia est quasi dominus bonorum paternorum. l. in suis. ff. de lib. & posthum. in l. fin. C. de impuber. & aliis substitut. Marc. Anto. Baucrius in §. parer. num. 3. & 13. Instit. de testam.

Quintò limita in patre non habere locum, qui vult filio suo priuilegiari, non tamen studenti: cùm hæc reg. loquatur in scholastico: ergo secùs est in alio: argum. text. in l. cum Prætor. ff. de iudiciis.

¶ Cessio facta bonis non valebit, reseruatione facta vnius denarij tantum. l. penulti. ff. de cess. bon. Bald. l. fin. C. qui bon. ced. poss. conc. Bal. c. cum omnes. de const. col. 5. Iacob. l. incerti. C. de interdict. glo. clem. 1. ver. aut. de foro comp. Medic. reg. 5.

Cessio facta per filiam omnium bonorum, quæ habet in bonis patris, an videatur cedere iuri dotis maternæ? solutio est quod sic, si nullũ ius habet nisi dotis maternæ, ne inutilis sit cessio. l. fundus. ff. de fundo instr. Bal. l. liberti. C. de oper. libert. Ias. l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 63. ff. de ver. ob. alias secus, per l. institutio. ff. de cond. inst. l. si ita. ff. de cõd. & demõ. l. si prior. ff. sol. matr. Decis. Pedem. 110. nume. 3. Ias. l. Marcellus. num. 14. ff. ad Trebe. Medic. reg. 10.

¶ Cessio. Cessio iurium non valet, nisi in instrumẽto appareat causa, propter quam, vt in l. per diuersas, & in l. an Anastasio. C. mand.

Fallit vt no. Marsi. sing. 45.

Cedens iura nihilominus apud se retinet directam actionem, qua experiri potest, l. 3. C. de nouatio.

Fallit in 7. casib. quos no. Ias. in l. si cum emptore, C. de pact. nu. 7.

Cessio actionis non valet, vbi precium actioni cessæ non est par, l. per diuersas, C. mand. & ibi. Bar. Bal. in l. 2. col. fi. ne liceat potentio.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur, & sublimitatur in multis casib. vt per Port. in lib. 3. suarum conclu. regul. 43.

Cedi non debent actiones reo conuento actione reali, & soluenti æstimationem, si reus dolo desiit possidere, l. is qui dolo. ff. de dolo.

Fallit in 3. casib. vt per Alex. in l. in deposito. ff. de re iud. nu. 5.

Cessione bonorum quis à debito liberatur. l. 2. C. qui bonis ced. pos.

Fallit in 8. casib. vt per Soc. reg. 20. & reg. 46. Ampliatur in 3. casib. & fallit in 28.

Non valet pactum, quòd debitor carceratus non possit bonis cedere: hæc est communis opinio, de qua per Doct. in l. obligatione, ff. de pigno.

Fallit in 4. casibus, vt per Ripam, in l. obligatione, ff. de pig. nume. 30.

Fallit in 14. casib. secundum Soc. reg. 279.

Cessio regulariter permittitur. l. secund. C. ne liceat potenti.

Fallit in 9. casibus, vt per Socin. reg. 48. & in l. si cuique. C. ne liceat.

Cedens bonis non tenetur nisi in quantum facere potest, vt Inst. de act. ver. cum quoque.

Fallit in 4. casibus, vt per Socinum in tract. fallent. regul. 47.

Cedere actiones potentioribus non licet, vt in Rubr. ff. de alien. iud. mut. causa fact. & per totum titu. C. ne liceat potent.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 10 à Pet. Duen. reg. 88.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in quartuor, secundum Ias. in l. 1. C. ne liceat potent. videas Socinum regul. 88.

Cessio bonorum non habet locum, vbi ex delicto imponitur pœna pecuniaria, l. si quis id quod. ff. de iurisdict.

Fallit in 4. casibus, vt per Ias. in d. l. si quis id quod.

Cessio debiti potest à filio scholastico fieri: hanc regulam ponit Ang. in l. 1. nu. 22. ff. sol. matr.

Ampliatur in 8. casib. & limitatur in 5. à Pet. Duen. reg. 87. ex constituto datur actio. l. eum qui. §. 1. ff. co. Fallit in 5. casib. quos ego posui in §. in personam. inst. de act. numer. 7.

Si quis constituat se precario nomine possidere post mortem suam non sortitur effectum hoc constitutum. Angel. in l. quamuis, §. si conductor, ff. de acquiren. pos.

Fallit in 2. casib. vt per Crot. in l. is qui pro emptore. ff. de vsucap. num. 57.

Per constitutum vera possessio acquiritur, licet modus acquirendi sit fictus. Bar. in l. ab emptione, ff. de pact. l. certe, §. 1. vbi Bartol. ff. de preca.

Fallit in 2. casibus, vt per Dec. in l. contractus, ff. de reg. iu. nume. 16.

Constitutum in generali hypotheca appositum operatur, vt hipotheca extendatur etiam ad bona. Salyc. in l. fin. C. quæ res pigno. oblig. pos.

Fallit, vt per Fran. Tutia. conclu. 146.

Commodatum dicitur, quando res conceditur ad vsum determinatum. no. in l. 1. ff. commodati.

Fallit vt per Soc. in l. mutuum, ff. si certum petatur. numer. 16. Donat. Fina. lib. t.

¶ Cessio nulla est forma iuris omissa cessionis. auth. nunc si hæres. C. de lit. cont. l. nomen debitoris. ff. de leg. 3. vt si fiat potentiori. c. 2. de alien. iud. mut. causa fact. l. 2. C. ne liceat potentiori, vt si potentior esset ratione officij cuius occasione aduersario terribilis esset. l. fin. C. quod met. causa. Feder. consil. 85. Bal. consi. 156. vol. 2. Socin. reg. 48. Gozad. consi. 3 numer. 26. quod procedit tam in reo, quàm in actore. Dec. c. 1. num. 25. de offi. deleg. Medic. reg. 7.

¶ Cessio in potentiorem facta regulariter est nulla: vt in rubr. ff. de alienat. iudic. mut. causa fac. & per totum. C. ne liceat potentior. & cedens actionem punitur pœna contenta ibi, scilicet, pœna arbitraria, & iactura causæ: vt in dictis iuribus. Et vide circa hanc regulam Marc. de Man. in libro 10. obseruationum, obseruatione 98. & Socin. in reg. 48. Lud. Gozad. in consilio 3. numero 26. de iure Regio in l. 13. cum seq. tit. 7. part. 3.

Amplia primò habere locum hanc regulam tam in

actore, quàm in reo. ita tenet Alberic. & alij in l. 1. C. ne liceat potentioribus. Dec. in c. 1. numer. 25. de offic. deleg. Ias. in d. l. 1. numer. 1. reprobata gloss. in l. penultim. in fi. ff. de alien. iudicij. & ibi in Rubr. C. de his, qui potentio. nomi. & pro opinione Doct. contra glo. est glos. in l. non solùm. in verbo, in eos. ff. de alienat. iudic. mut. cau.

Amplia secundò procedere post sententiam durante appellatione, vel executione, cùm ibi cessio generaliter prohibeatur: quia integer debet esse status appellationis. l. j. ff. nihil nouari appell. penden. ita tenet Alber. in l. 1. numer. 4. C. ne liceat potentior. licet contrarium teneat Ludo. Gomez. in glo. ad regulas Cancellariæ, in regula de subrogandis collitigantibus. q. 1. in versi. & ista quæ dicta sunt. vbi allegat dictum Abbatis post Spec. in c. 2. numer. 4. de alienatione iudicij. quæ opinio Abb. magis facit pro opinione Alberici quàm ipsius.

Amplia tertiò procedere tam ante litem contestatam quàm post. l. ex hoc edicto. in §. ait Prætor. & ibi glo. ff. de alienat. iudic. mut. causa. ita concludit Paris. in cap. aduersario. num. 5. & 6. de exceptio.

Amplia quartò procedere, quandocunque cessio facta est in clericum: nam tunc dicitur facta in potentiorem: vt est gloss. in c. fi. de alien. ind. in gloss. 1. quã sequitur ibi Collectar. numer. 1. Sed illa gloss. communiter reprobatur secundum Doctor. ibi, præcipuè Abb. numer. 2. eandem gloss. reprobat Ludoni. Gomez. in dicta regula de subrogandis collitigan. quæstio. 1. in versic. dicitur etiam. eandem gloss. dicit Communiter reprobari Iacobinus de sancto Georgio in d. l. 1. nume. 13. quæ gloss. potest saluari secundum Abb & Iacobinum, & Gomezium ibi, vt procedat in episcopis, vel in clericis habentibus iurisdictionem super laicos: nam tunc dicitur potentior. quod ante eos tenuit Innoc. ibi num. 5. & vide Xuarez in alleg. xix. in principio.

Amplia quintò procedere in minore: nam quis non potest facere cessionem minori de re immobili: Ratio est, quia non potest minor alienare rem immobilem siue iudicis decreto: toto titu. C. de prædiis minor. vt est gloss. in l. potest. ff. de ancto. tuto. & ibi Barto. Istam ampliationem ponit Iacobin. de sancto Georg. per supradictam rationem in d. l. 1. C. ne liceat potentior. nume. 18. Facit vltra eum: nam minori in iure nostro competunt multa priuilegia, & ideò dicitur potentior. Quam ampliationem etiã in vidua habere locum, in vidua tanquam priuilegiata, concludit Aegid. Bellam. in d. cap. 2. de alien. iud. numer. 19.

Amplia sextò, quandocunque cessio est facta in personam tutoris contra personam pupilli, nam tunc hæc talis cessio facta in tutorem dicitur in potentiorem facta: quia iste tutor potest se ostendere minacem vel terribilem pupillo: vt notabiliter concludit Innoc. in d. capit. ex parte. numero 5. de alienat. iudic. mutan. cau. fact. pro qua opinione est tex. Authentic. minoris debitor. C. qui dare tutor. vel curato. pos. & in Authentic. vbi hi, qui obligatas se habere perhibent res minorum. in §. fi quis. quam opinionem tenet Maria. Socin. iunior in consil. 148. nu. 13. & 14. vol. 1.

Limita primò, non habere locum, quando quis soluerer quod debet. l. nam & si obligatus soluero quod à me petere velles, huic edicto locus non erit. ff. de alienat. iud. mut. causa fact.

Secundò fallit, quando quis rehabuisset rem alienatam, vt in l. ex hoc edicto: in fi. cum l. sequen. ff. de alienatione iudicij.

Tertiò limita, quando quis instituendo, vel legando rem alienauerit. l. ex hoc edicto. in §. alienare. ff. de alien. iud. Ratio est, quia alienatio est necessaria, & non prohibetur. & l. fi. tit. vij. part. iiij.

Quartò fallit, quando res aliena periret sine culpa, vt in l. non solùm. ff. de alien. ind.

Quintò limita, quando quis rem suam non possit recuperare: tunc enim permittitur in potentiorem cedere. ita tenet Barb. in Rubr. de rescript. versicu. idem dicendum erit. quia tunc licet rem alienam furari æquiualentem, quando rem meam aliter habere non possum propter opulentiam, vel potentiam aduersarij detinentis eandem rem: vt est gloss. in canon. ius gentium. 1. distinct. ita tenet Innocen. in cap. olim. el 1. numer. 8. de restit. spoliat. facit tex. in capit. dominus noster. 23. quæstio. 2. ita notabil. tenet Alexand. in consilio 135. numer. 1. volum. 1. Fel. in cap. quoniam. numero 13. de simon. & in cap. 2. numer. 36. de sponsalibus, in fi. Bartholom. Chassan. in consuetud. Burgund. in titulo des iustices. Rubr. prima. §. 5. numer. 32. Hippolyt. de Marsil. in singul. 175. Matthæus de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 1. Rubr. 8. numero 36. Et in tantum hoc est verũ, & procedit, vt etiam ille, qui huiusmodi rem furatus est, sit tutus in foro conscientiæ. id tenet Archidiaco. in cap. non sanè. numer. 4. 14. quæstio. 5. quam opinionem ante eum tenuit Innocen. vbi suprà, & in capit. quia plerique. de immunitat. ecclesiarum. quẽ sequuntur omnes supradicti Doct. Florian. in l. itaque. numer. 6. ff. ad leg. Aquil. Hippol. in consilio 57. numero 19. Abb. in c. 1. nume. 10. de dolo, & contuma. Ias. in l. 1. nume. 7. C. de testam. Pala. Runi. in repet. Rubr. de donat. §. 65. num. 5.

Sextò fallit, quando quis rem, quæ à me petere volebat pro derelicto habuit: nam factum eius non improbat prætor. vt in l. item si res. in §. potest. in fi. ff. de alienatio. iudicij.

Septimò limita, quando cessio fuit inutilis. l. non putauit. in §. non quæuis. ff. de bonorum possess. contra tabulas. & in l. continua. in §. cùm quis. ff. de verborum obligatio. tenet Bald. in l. quid ergo. in §. eũ autem. in fine. ff. de his, qui notantur infamia. quem sequitur Ias. in l. cùm dubitabatur. numer. 140. C. de iure emphyteu.

Octauò limita, quando alienans paratus est se defendere, ac si possideret. l. quia etiam. in §. quid ergo. ff. de alien. iud. & ita tenet Spec. in tit. de cessione. in §. 1. versic. cessat autem. num. 17.

Nonò fallit, quando talis cessio fieret bona fide & non malitiosè ad opprimendum aduersarium, tũc enim bene valet. l. qui stipendia. C. de procurato. tenet Specu. in titu. de cessione actionis. in §. 1. numero 4. quem sequitur Iacobinus de sancto Georgio in l. 1. numer. 13. C. ne liceat potentior. Abb. in cap. ex parte. numer. 4. de alienat. iud. vbi declarat quando dicatur cessio bona fide fieri.

Decimò, & vltimò limita, & declara supradictam regulam, vt prædicta actio competat tantummodò contra alienantem: sed contra hæredem, vel bonorum possessorem non datur. l. non solùm. in §. finalem l. sequenti. ff. de alienatio. iudicij. nec post annum datur, vt in l. vel post annum. ff. eodem titul. P. Duen. reg. 88.

¶ Cessio regulariter permissa est. l. secunda. C. ne liceat potent.

Primò

Primò fallit, quando in eo qui est in potestate ratione officij, d.l.2. C. ne liceat potentior.
Secundò fallit, quando est facta ab eo, qui est in potestate alio respectu, vt dicit gloss. in d.l.2. de alienatio neiudicij mutandi causa facta.
Tertiò fallit in re litigiosa, vt dicit gloss. in d.l.2.
Quartò fallit, quando pro parte actio venditur, & pro * parte donatur: quia tūc est suspecta, & simulata *: vt l. per diuersas. & l. ab Anastasio. C. mand. B. Socin.

ADDITIO.

* Simulata. Quando autem præsumatur simulata, vide Maria. Socin. eiusdem Bart. Socin. genitorem in consil. 18. prosequendo, versic. solùm ergo circa fin. in verbo, æquè. in 1. parte. Bened. Vad.
Quintò fallit, quando ceditur pro pretio minuto non condigno ipsi actioni d.l. ab Anastasio.
Sextò fallit, quando ceditur pro pretio, de quo non constat, nisi per confessionem de recepto, secundum Bartol. de quo per gloss. in d.l. per diuersas, secundum Iacobum de Bel. in corpore authentic. de æqualitate dot. in §. illud etiam. sed Bald. in d.l. 2. tenet contrarium.
Septimò fallit, quando esset titulus siue causa expressa in instrumento: vt dicit glo. in d.l. secunda, quòd si est facta cessio pro centum florenis, & non sit apposita causa, nec sit dictum pro quo pretio, quia tunc videtur contractus innominatus, quòd ipsa cessio sit suspecta.
Octauò fallit, quando pars cedens esset inhabilis. l. pupillo. ff. de auctor. tut.
Nonò fallit, in casu tex. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure dotium. B. Socin. reg 67.
¶ CESSIONE bonorum, quis à debito liberatur. l. 2. ff. & C. qui bonis cedere possunt.
Primò fallit, si est quis obligatus ad onus personale, licèt illud onus sit occasione rei. l. cum vsufructus. & ibi gloss. ff. de vsufruct.
Secundò fallit in emphyteuta, vt no. per Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. vers. 128. ibi per Io. And. in addi. & Bal. in l. cum fructus. ff. de vsufruc.
Tertiò fallit in feudatario, vt per Florianum in d. l. cum fructus. & l. si absentis, in princ. ff. de vsufruct. & Bald. in cap. 1 in §. callidis. de prohibita feudi alien. per Federi. & gloss. & Nic. de Neapol. in c. 1. de vasallo, qui contra constit.
Quartò fallit in rustico, qui non vult soluere collectā, & non vult soluere domino. l. rescripto. in fi. de mu. & hono. & l. incola. ff. ad municip.
Quintò fallit, vbi debitor dissiparet bona in fraudem creditorū: vt est casus in l. fin. in fine. ff. quæ in fraud. credit.
Sextò fallit, vbi quis tenetur ad factum, vt scribere librum & not. in l. si quis curialis. C. de episcopis & clericis. & in l. si stipulatio. §. si autem. ff. de noui operis nunciat. & Barto. in l. is, qui bonis. ff. de cessione bonorum.
Septimò fallit, vbicunque debitor ipse sciebat sanè vn de soluere, l. 1. ff. de iure dot. vt per Bald. in l. alia. §. eleganter. ff. solu matrim.
Octauò fallit etiam in debitore, cui est concessa dilatio ad soluendum: vt per glossam in l. fina. C. eodem. B. Socin.
¶ CESSANT facit omnem subornationem geminatio actus. Ias. l. damnosa, colum. 3. C. de prec. imp. offer. Cephal. consi. 90. numero 31. conc. simil. Ber. c. sicut. nomer. 69. de prob. Zuchardus. l. 1. nume. 111. C. de praed. Goza. consi. 70. nume. 7. Medic. reg. 3.
¶ CELERITAS. Celeritatem esse amplectendam.

PRO.

2. q. 1. c. sicut.
5. dist. c. baptizari.
Ext. de sent. & re iud. c. iurgantium.

CONTRA.

50. dist. c. * ponderet.
28. dist. c. 1.
30. dist. c. communis.
27. q. 1. c. si homo esses.
30. q. 5. * c. iudicantem.
11. q. 3. c. cùm apud. & c. illa.
D. de nouat. l. doli. in fin.

SOLVTIO.

Festinandum est, ne quid tardius iusto fiat. 27. quæstio. 2. cap. qui oblationes. Vbi autem canon vel lex dat dilationem, nō debet dici mora, sed potius tempus debitum, rebus talibus ascriptum, D. de iudic. l. si debitori. Damas. re. 36.
ADDIT. * ponderet. Celeritas actus inducit suspicionem fraudis, l. si ventri. §. fin. & ibi Barto. de priuile. cred.
ADDIT. * c. iudic. in manuscript. 31. q. 4.
¶ CANSVS extinguitur, destructo castro cui debetur, Roman consilio 417. item destruitur etiam destructa re in qua erat collocatus. Aegid. Boss. in tract. de remiss. merced. numero 8. Doct. commu. l. 1. C. de iur. emph. leg. secund. ff. de vsufr. §. adeo, inst. locati. cōc. simil. leg. 1. ff. de hæred. vend. Ias. leg. eius qui. §. quod si. numero 13. ff. si cert. pet. Dec. consilio 585. numero 9. Alexand. l. Pomponius. §. sed si l. nume. 4. ff. de acquiren. poss. Medic. reg. 6.
¶ CERTVS certiorari amplius nō debet. de ac. emp. l. 1. in fin. De reg. iur. in vj. c. eum qui certus. 31. Ext. de adult. l. denunciasse. 16. & ibi Bartolus.
Certa pro incertis eligenda non esse. Ad Treb. l. cogi. §. idem quæris cum gloss.
De proprio facto certi esse debemus. C. de rescin. ven. l. quisquis. De acqui. hær. l. sed etsi de sua. l. cùm falsum. Secus De con. & de. l. sed etsi ius. De pact. l. inter. §. 1.
De cessione tractatur in l. Modestinus. de soluen. Riisv.
¶ CERTVM dicitur aliquid cum per relationem habetur. l. 5. §. si iudex. vbi Ripa numero 5. ff. de re iud. l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contr. empt. l. certum. vbi doct. comm. ff. si cert. pet. l. vbi autem. §. illud. ff. de verborum obligatio. l. 1. C. de codicillis. l. institutio. ff. de cond. inst. l. qui non militabat. §. 1. ff. de hære. inst. Soc. consilio 27. columna 4. volum. 4. Cephal. consil. 256. numero 42. consi. 16. numer. 32. consilio 44. numero 14. Angel. l. si prior. ff. sol. mat. Medic. reg. 10.
¶ CERTITVDO. Bonifa. Reg. xxxj.
Eum, qui certus est, certiorari vlteriùs non oportet. Exemplum sume ex l. 1. venditori. ff. de action. empt. Viuiennus.
¶ CHARITAS ordinata incipit à seipso. C. de ser. l. præses. De præben. c. dilecto. Riisvvich.
¶ CHARITAS. Bonifac. Reg. xlviij.
Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria vel iactura.
Vid. Dyn. eleganter hoc loco disceptantem. Viuien.
¶ CHARITATIVVM subsidium episcopus non potest exigere à subditis pro expeditione Bullarum suæ promotionis. Hanc regulam probat textus in capitu. vt prætcritæ. de electione. secundum verum

rum intellectum:nam text, ibi dicit, quòd expensæ factæ pro negotio electionis, de bonis patriarchatus fiant totaliter.& verbum patriarchatus exponitur, id est, de bonis spectantibus ad cameram Patriarchæ futuri:secundum Guffredum ibi,& est vera expositio secundum Cardina.numero secund. quæstio.9.contra Hostien.Pro qua opinione facit text.in cap.cupientes.in §.ad hæc. & in §. fina. iuncta gloss.ibi,in verbo, indicauit. de electione, libro 6. Hanc etiam regulam ponit Nicol. Boer.in decisione 134.numer.6

Fallit primò,quando fructus prælaturæ, non sufficerent pro dictis expensis, & immineret necessitas pro eis soluendis:quia tunc posset episcopus petere charitatiuum subsidium,iuxta text.in ca.cùm Apostolus, de censibus,& ita debet intelligi dictum Chassan.in consuet. Burgund.in titulo de iustices. rubr.1.§.4.nume.36.

Secundò limita, quando esset consuetudo quòd pro sumptibus,seu expensis prædictis sit contributio facienda per omnes subditos:vt tenet Hostiensis, Anto.de Butr.Anchar,Cardin,& Panor.in d. c. vt prætcritę.Calder.in consi.3.in titu.de censibus,per text. in c.conquestus.9.quæst.3.vbi dicit text. iuncta glo. in verb. consuetudo. quòd ratione consuetudinis potest aliquid peti.Facit tex.in c.fin.18.quæstio.2.vbi text.dicit quòd monasteria debent exhibere episcopis consueta seruitia.& ibi gloss.a.dicit quòd consuetudo inducit annuas præstationes:& sic omnes Docto.supradicti dicunt,quòd si apparet de consuetudine,illa est seruanda,quæ est optima legum interpres:vt in c.cùm dilectus.de consuet.quam limitatio.sequitur Nicol.Boer.in d.decis.134.numer.7. Remigius de Gonny in tract.de charit.subsidio.q.6. P.Duen.reg.89.

¶ CHARITATIVVM subsidiũ exigi nõ potest vltra taxam,nec valet consuetudo contraria:& hodie est taxatum charitatiuum subsidium per Extrauagan. Vas electionis.in tit.de censibus.in Extrauagan. cõmunibus.in §.præmissis quoque.de qua extrauagãti facit mentionem Nicol.Boetius in decisione 134. nume.10.Remigius de Gonny in tract. de charitat. subsidio quæstio.16.Circa quam regulam vide Afflict.decis.136.Gramma.in decisione 88.

Hanc regulam ponit Bartholomæus de Belencinis in tract. de charit subsidio. quæstio. 62. Facit pro ea gloss.in d.§.pręmissis.in verbo,vel consuetudine. vbi Papa videtur reiicere,& improbare talem consuetudinem:facit text.cum gloss.in verbo,consuetudinis.in capit.dilecti.& ibi Hostien.& alij, de maior. & obedien.

Fallit primò,nisi talis consuetudo esset antiqua,& tanti temporis,cuius initij memoria non sit in contrarium: quia talis consuetudo inueterata habet vim priuilegij à principe concessi. ca.super quibusdam. in §.præterea.de verborum significatio. & in l.ex hoc iure.in §.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æsti. & ita tenet Abb.in consilio 61.vol.2.Et hanc limitationem quòd consuetudo inueterata habeat vim priuilegij,intelligo verum in capaci: secùs tamen in incapaci:vt declarat Hippol.in sing.80.Petr.Rebuffus in tract.de decimis,quæstio.13.num.68.Felin. in c.accedens.num.6.in 2. limitat.& in cap. causam quæ.numer.2.de præscriptio.& ibi Abb. idem Abbas in c.quanto.notab.1.de consuet. Hierony Gratus in consilio 6.numero 20.volum.1.Francisc.Balb. in repet.tit.leg. Celsus,numero 10.ff.de vsucap.& supradicta consuetudo non solùm habet vim priuilegij,sed habet vim legis:vt in l.1. in §. fina. ibi, vetustatem legis obtinere. & in l.in summa.in princi. ibi, vetustas quæ semper pro lege habetur.ff. de aqua pluuia.arcend. Circa quam limitationem est notandum quod dicatur spatium tanti temporis, cuius initij memoria non stat in contrarium. Cyn.in l.2.C.de seruit. & aqua. numero 9. in 9. quæstio.dicit quòd spatium tanti temporis, cuius initij memoria non extat,dicitur spacium centum annorum:quam opin. sequitur Cæpo.in tract. seruit. vrbanorum prædio.capitu.19.in prin. Rebuf. in tract. de decimis.quæstio.13.numero nonagesimoquarto. Bertachin.in repertorio,in verbo, præscriptio. el 2. Chassan.in consuetud. Burgundiæ.titu. de iustices. Rubr.1.§.secundo,numero 8. Curt.Iunior, vbi allegat alios Doctores in consilio 68.numero 1.licèt cõtrarium teneat Felinus,fortè malè, per supradictas auctoritates in cap. ad audientiam. numero vigesimoseptimo,de præscript.

Secundò limita,nisi esset consuetudo generalis quòd prælati exigerẽt, seu reciperent charitatiuum subsidium à subditis vltra taxam dictæ extrauagantis: quod intelligo de consuetudine generali vniuersalis ecclesię,per tex.in cap. contra morem. 100.dist. quam Papa scit,& tolerat:vt per Oldrad.in consilio 254.numero 8.& 26.ita etiam tenet Bartholom. de Belencinis in d. quæstio.62.Remig.de Gonny in allegato tract.de charitatiuo subsidio,quęstio.16.in fi. & in quæst.18.in fine. P.Duen.reg.90.

¶ CHARITATIVVM subsidium non possunt petere inferiores episcopi.Hanc regulam originaliter tenuit expressè Abb. antiquus in capitu. cùm Apostolus.de censibus.per tex.in d.cap.cum Apostolus. in §.prohibemus.in fi.in versic. Archidiaconi siue decani nullas exactiones siue talias in presbyteros exercere præsumant. reprobata gloss.in verbo, exactiones.Hanc opinionem tenet etiam Archidia. in cap.iuxta sanctionem.16.quęstio.1.numer.1.Host. in d.§.prohibemus. Abb.in d.cap.cùm Apostolus. numero 6.Belencinus in allegato tract. de charitati.subsidio.quæstio.4. Hanc opinio, dicit esse communem Nic.Boer.in decisio 133.numer.2.eandem dicit etiam communem Chassan. in consuetu. Burgund.in tit.des iustices.Rub.1.§.4.nume.6. eandem opinionem tenet Ioan. Maurinus in repet.l.vnicæ. C.de muliet.& in quo loc. munera subire soleant. libr.10.quæ opinio approbatur hodie de iure Regio in l.3.in tit.23 parti.1.

Fallit primò in casu, vbi laicus domino suo subuenire teneretur, secundum collecta in capit. conquerente.numero quinto,de offic. ordina.quem sequitur Remigius de Gonny in tract.de charitatiuo subsidio.quæstio.28.

Secundò limita nisi in hoc sit priuilegiatus,vel habeat consuetudo.ita tenet Host.in d.capit. cùm Apostolus.& ibi Henric.Bohic, numero 5.& Abb. numero 6.Boer.in d.decis.133 nume.2. Ioan. Mauritius in dicta repetitione.

Tertiò fallit,nisi isti essent superiores,& capita alicuius ordinis, vt Priores generales totius ordinis: tenet id Calderin.in cons.3.in tit.de censibus.quem sequitur Chassanæ.vbi suprà,nume.28.Boer.in dicta decisione 133.numer.3.& sic si fecit magnas expensas in promotione pro communi vtilitate religionis, poterit exigere charitatiuum subsidium à tota religione,si non potest soluere de bonis prælaturæ.

Quartò

Quartò fallit in ecclesiis patronatis: nam debent subuenire dominis suis: & sic possunt petere charitatiuum subsidium. ita tenet Innocen. in cap. cùm & plantare. de priuilegiis. nume. 2. quod est verum interueniente episcopi consensu: quod etiam sequitur Anto. de Butr. ibi, numero 19. & ibi etiam Anchar. num. 12. P. Duen. reg. 91.

¶ Circumventio. L. a 50. b Vlpi. lib. 35. ad edict. Addit. a al. Pau. b al. 49.

Alterius circumuentio alij non præbet actionem.

Ex tractatu de tutelis, iunge de acquirẽda poss. l. quod ser. in fin. de exc. do. l. 4. §. quæsitus. §. illa. §. quæ in tutore, si proc. quod vi, l. is qui in puteum. §. si tutoris, Authentic. 114. Exc. de ac. pos. §. quòd si. Ratio. C. de Iudæis. l. nemo exterus, su. l. culpa, insr. l. iure naturæ. Reg. 6. c. locupletior, insr. l. factum. 198. de do. ex. l. si proc. 2. de con. in. l. si proc. §. Celsus, quæ in frau. cred. l. si pater. Exc. De eo per quem. l. fin. in fi. arg. C. de pac. l. debitorum. Riisvvich. paratit.

¶ Circumventio. Vlpian. lib. 35. ad Edict. Lex xlix. al. Paul. al. lex.

Alterius circumuentio, alij non præbet actionem.

Quia ille, cui actio acquiri debet, non videtur consentire illicitis. Et est ex tractatu de tutelis hæc regula desumpta. facit item l. procurator. versi. quod si indebitum. de condi. indeb. l. 2. §. si procurator. sup. Quod quisque iur. vbi procuratori vel tutori tuo circumuentus promisi vel condemnatus fui: aut nullam habes actionẽ, aut excluderis per exceptionem. Viuiennus.

¶ Circumventio. l. 50. Alterius.

¶ Circunstantiæ. Vide Iudex. Riisvvich.

¶ Circuitus sunt euitandi. l. singularia. ff. si certum peta. l. dominus testamento. ff. de cond. indebiti. l. fina. C. de adoptio. Cle. auditor. de rescrip. in Clement.

Fallit primò in l. 2. in princip. ff. ad l. Rhod. de iact. vbi damnum passus agit cum magistro, & magister cũ vectore, & sic fit circuitus.

Fallit 2. in l. si vsufructus, in prin. ff. quemadmodum vsusfructus caueatur, vbi vsufructuarius cauet domino, & fideicommissarius fructuario, & sic cum circuitu. Don. Fin. lib. 5.

¶ Citare iudex testes non debet facere quando sumus in modicis, vt expendatur plus in adeundo quàm sit valor causæ. l. mediterraneæ. C. de annon. & trib. libro 10. l. seruus. C. de pign. act. sed tunc iudex delegabit examinationem. l. generaliter. §. his præsentibus. C. de reb. cred. Rot. Decis. 686. Crau. cons. 182. num. 16. Medic. reg. 5.

¶ Citari non debet præsens in iudicio, vide infrà in verbo, præsens. B. Socin. reg. 72.

¶ Citari reus si debeat ter vigore statuti, non sufficit vna citatio pro tribus, etiam peremptoria, sed requiruntur tres separatæ diuersis temporibus factæ, quia quando geminatio actus requiritur, fieri debet cum interuallo temporis. Bald. cap. ex literis, de const. Docto. commun. l. si certis annis. C. de pactis. vbi Ias. numer. 6. gloss. 3. clemen. 1. de vita & honesta. clerico. Abb. cap. 1. de concess. præbend. Ioan. And. in addit. ad Specul. in Rubri. de cleric. non residen. gloss. capitu. 1. de Mil. vas. qui contumax est. gloss. capitul. 1. §. fin. de pac. iur. firm. Bald. l. receptitia. capitu. de const. pec. Angel. consil. 195. Ripa Rubric. de verbo. obligatio. numero 30. Decis. Ped. 39. num. 16. Medic. reg. 3.

¶ Citari quis non potest, vt personaliter compareat: quoniam liberum esse videtur citato comparere per procuratorem, vt in cap. querelam. de procur. & in l. 1. ff. eodem titu. & not. in cap. 1. de iudic. libro sexto, & in l. fin. C. de procurat. circa quam reg. vide Bern. de Luc. in prac. capit. 112. Mat. de Afflict. in constitut. Neapol. libro 1. rubric. 96. numer. 14. & 50. Paul. Paris. vbi limitat 3. modis, in consil. 120. nu. 1. Hanc regulam amplia 4. modis, & limita 8. modis, vt per Maria. Soc. in tract. de citatio. artic. 20. num. 25. vsque ad num. 39. Duen. reg. 95.

¶ Citari non potest re necẽ verbo, existens extra territorium citantis. Hanc regulam descripsit Ang. in sua disputatione, incip. Bononienses. quem refert Fel. in c. fin. de foro competenti.

Limita decem modis, vt per eundem Felin. quorum sex habuit ab Angel. vbi suprà, vt ipse fatetur. B. Dias. reg. 75.

¶ Citari si quis faciat aliquem simpliciter, eo ipso intelligitur eius persona habilitata. ita quòd si esset filiusfamilias, qui non potest esse sine consensu patris in iudicio, vel seruus, vel aliàs inhabilis, videtur eius persona habilitata: doctrina est Innocen. in capit. cùm inter. de exceptio. quam tenet notab. Bald. in l. cùm mulier. ff. solu. matrimo. Imo. & Moder. in l. si pro lusorio. §. fin. ff. de appellatio. quos refert sequendo Ias. in l. fina. C. de edict. diui Adrian. tollen.

Limita singulariter, quando talis esset citatus, cũ clausula, si sua putauerit interesse. Ita tenet Bal. in dict. l. fin. in 5. quæst. quod ibi refert, & commendat Ias. & hoc dicit seruari per procuratores practicos: & referũt Pan. & Rom. idẽ tenentes, & eundẽ Bal. in alio diuerso loco. & idem tenet Cæpo. in cautela 203. incip. si fecit aliquem citari. B. Dias. reg. 76.

¶ Citari ad vnumquenque actum deberis, cui potest præiudicari. text. est in l. de vnoquoque. ff. de re indicata. text. est etiam in l. nam ita diuus. ff. de adoptionibus.

Amplia hanc regulam vnico modo, & limita nouem signandis modis, vt per Vldaric. Zas. in d. l. de vnoquoque. B. Dias. reg. 77.

¶ Citari debet, qui prætendit interesse, & sic pars, cui ex actu potest præiudicari, ad validitatem processus & pro ordine substantiali: aliàs actus non valet. Hanc regulam probat text. in l. nam ita diuus. ff. de adoptio. in l. de vnoquoque. ff. de re iudic. in l. fin. C. de legit. hered. in l. tres denuntiationes. C. quomodo, & quando iudex. in l. si quando. C. de testib. in c. 2. & in c. dilecti. eodem titu. in c. dilecta. de sent. excommun. in c. Romana. de appellat. libr. 6. in c. constitutionum. de senten. excommu. eodem lib. in clemen. sæpe. de verbo. signific. in clemen. pastoralis. de re iudic. in c. porrò. de diuortiis. & ibi gloss. in capit. ecclesia S. Mariæ. de constit. & ibi gloss. in capit. 1. de causa possess. & propriet. in cap. quoniam contrà. de probat. in c. nos in quemquam. & in c. Deus omnipotens. 2. quæst. 1. & sic ille, qui vult litigare contra aliquem, ante omnia debet citare suum aduersariũ, aliàs processus non valet: quia citatio est inuenta de iure naturali: & est species defensionis: & nullo modo potest omitti, etiam per principem, vt est tex. in clem. pastoralis. in §. ceterum. de re iudi. ita tenet Bald. in l. cùm fratrem. in fi. C. de his, quibus vt indignis. Alexand. in consi. 5. vol. 2. nume. 2. Ias. in l. 2. quam legit cum l. 1. C. quando libellus principi datus. & in l. rescriptum. in 2. notab. ff. de pact. pro quo facit quod dixi in Regula 43.

Circa hanc regulam vide Thomam Grammaticum in decisione 65. Franrisc. Niconitium in repetit. c. quoniam contrà. in verbo, citationes. numer. 49. Pau. Paris. in consil. 1. num. 32. volumi. 1. & melius, quàm alibi Sebastia. Vantium in tract. de nullitate sententiæ, in Rubr. 12. de nullit. ex defectu citationis. per totam.

Hanc regu. cum 11. limitationibus, ponit Socin. in reg. 20. in posterioribus. Hanc etiam ponit Zasius cum vna ampliatione & 9. limitat. in l. de vnoquoque. nu. 10. cum aliis. ff. de re iudic. quem refert Bern. de Luco, cum aliis limitationibus, in regu. 77. Hanc regulam cum 12. ampliatio. & 60. limitatio. ponit Hippol. in d. l. de vnoquoque. nume. 8. vsque ad num. 123. Hanc etiam regulam cum 7. limita. ponit Catellian. in verbo, citatio. Hanc etiam regulam cum 45. ampliatio. & 35. limitat. ponit Marian. Socin. in tract. de citatione, artic. 7. per totum.

Quam regulam in sententiis etiam habere locum ponit Bernar. de Luco, in reg. dclxxiij. per rex. in d. ca. nos in quenquam. & in d. c. Deus omnipotens. & in d. c. 1. de causa posses. & propri. quam limitat secundum eum ibi Ias. 19. modis, in l. nec quicquam. in §. vbi decretum. num. 23. ff. de offic. Proconsul. & legati. Eandem regulam limitat aliis 19. modis Francisc. Niconitius in repet. c. quoniam contra. in glo. in verbo, citationes, nume. 54. vsque ad num. 97. Eandemmet regulam limitat 115. modis Ant. Nicellus in cócordantiis glossarum, concordantia 52. numer. 224. vsque ad nu. 371. & in repetitione testium, vt in ca. 2. de testibus. Ponit regulam cum 6. limitationibua Rom. in singul. 364. Soc. cũ 9. in re. 406. P. Duē. re. 92.

CITANS aliquem, qui non sit iurisdictionis suę, ille cóparere * non tenetur, nec contra eum, siue veniat, siue non, procedere potest. in l. non nocet. ff. de iudic. & per Doct. in c. 2. de dilat. B. Soc. reg. 91.

ADDITIO.

* Comparere. Adde Felyn. in c. veniẽs. versi. in ca glo. ibi, non est. de accusat.

Primò fallit, quando citatus coram eo comparuisset, & lit. fuisset contest. nec esset necessarium in iure nec in facto: cùm tunc eius iurisdictio prorogetur in tantum, quòd contra eum potest procedi ad deffinitiuam sententiam, quam exequetur suus iudex, extrà de foro comp. c. c. postulasti. & si ille postquàm venit recedit illicentiatus, poterit puniri ex contumacia, secundum Innocen. in d. capitu. 2. de dilat. pro quo facit quod not. extrà, de offic. deleg. cap. fin. & cap. 1. extrà, de iudiciis. vbi de his, de quibus etiam in l. 1. & 2. ff. de iudiciis.

Secundò fallit, quando ipse extra territorium existat & fuisset citatus ab eo expressa causa in citatione, quæ si esset vera competeret iurisdictio, vt quia dixisset in ea quoniam in suo territorio contraxit, vel deliquit, vel ibi sita est res, de qua agitur: cùm tunc ipse citatus comparere teneatur, si habeat res in territorio citantis, aliàs petatur contra eum procedere ad missionem in possessionem illarũ rerum: quia tũc talis citatus arctatur ab eo, à quo ipsa res decernenda est: vt est tex. expressus in cap. Romana. §. cótrahentes. extrà, de foro compet. in 6. secundum Anto. per hoc quod tenet in c. 2. de dilat. quicquid dicat Innocen.

Tertiò fallit, quando ipse citatus inuentus fuisset in ipso territorio citantis: cùm tunc parere teneatur si citetur ex tali causa, quæ si esset vera competeret iurisdictio, vt suprà: adeò quòd si non comparet poterit excommunicari, & puniri per ipsam cõtumaciam: imò & per ipsum iudicẽ procedi poterit super causa principali: si sit talis causa, in qua procedi poterit lit. non contest. & si procedit, valebit processus. B. Socin. reg. 91.

CITANS aliquem de sua iurisdictione, si ille non compareat excommunicari potest, & alium in possessionem mittere. l. in possessione. ff. ex quib. caus. io posseatur. & per Doct. in c. 2. de dilat.

Primò fallit, quando in citationibus exprimitur aliquid iniustum, vel inhonestũ, vel tale propter quod certum est, quòd contra eum qui agit comperit exceptio ditatoria, vt si citetur quis vt respondeat spoliatori, vel seruo, vel excommunicato, vel alij personæ, quæ in iudicio stare non posset, vel die feriata: cũ tunc citatus comparere non teneatur, ex quo citatio continet expressum errorem extrà de sentent. excommun. c. per tuas. secundum Innocent. in d. c. 2. de dilationibus, quod procedit etiam si talis iniustè possit habere talem excusationẽ, vel dubitationem: vt est si citetur dominus, quòd respondeat seruo suo, qui potest de eo quandoque conqueri, vt de iniuria: vt Institu. de his, qui sunt sui vel alien. iur. §. fin. sufficit enim, quod conueniat in istum, secũdum Communem relationem cursorum nó attento causali euentu: & hoc nisi adiiciat causam excusationis illius iniustæ, secundum Innoc. in d. c. 2.

Secũdò fallit, si sit notorium ipsi iudici, & aduersario, quòd ipsa citatio contineat quod sit iniustum, vt est si citetur quis ad locũ notoriè non tutum: cùm tũc comparere non teneatur. l. non videtur. ff. de iudic. Imo. in d. c. 2. ad hoc d. c. pastoralis. §. Pisana. de re iud. secundum Ioan. And. in d. c. 2. qui post Innoc. dicit, quòd si tunc non compareat, & contra eum proceditur, tutus erit exceptione doli contra aduersarium, qui obtinuit, etiam si in possessionem missus sit. argu. l. si reus. ff. de eo per quem factum erit. licet prudẽter faciet, si simulabit ægrotare. v. q. 4. si ægrotans. secundum Innoc. in d. ca. 2. de dilat. & Io. And. pro quo facit extrà, de offic. iud. c. 1.

Tertiò fallit, quando ipse citatus fuisset iusto impedimẽto detentus, cum citatio nó arctet eũ ad comparendum, si iudici hoc fuit notum. ff. de re iud. l. quæsitum. extrà, de procur. c. querelam. aliàs, si arctabit in tantum quòd poterit contra eum procedi, iuuetur beneficio restitutionis in integrum ex clausula generali, si apparet eum iusto impedimento detentum, vt not. ff. ex quib. caus. ma. l. sed & si per prætorem. §. fin. & l. vnic. ff. si quis ius dicen. non obtemp. & in d. l. quæsitum. & c. querelam. & in c. cùm Bertholdus. de re iudic. in antiq.

Quartò fallit, quando ipse citatus non competens, tutus esset aliqua exceptione dilatoria, vel peremptoria: cùm tunc non teneatur comparere, dummodò non compareat intra tempus, intra quod ipsas exceptiones opponere posset & opponat: admittetur enim si posteà compareat & ipsas exceptiones opponat, dummodò reperiat causam in eo statu, quo admissus fuisset ad probandum, id est opponendũ, si fuisset pręsens: cùm ipsius exceptionib. præcludatur via contra ipsum absentẽ per illum actũ, per quẽ præcluderetur si fuisset præsens: vt extra, de postul. pręlat. c. 1. secundum Inno. & Io. And. in d. c. 2. de dilat. ad hoc quod not. per Innocen. extrà, de appella. c. si duobus. & de eo qui or. fur. suscep. c. innotuit. per gloss. in verb. absentia. & c. 1. de electio. in. vj. per l. rem. alleg. in glo. suprà, vbi hoc idem tenet Innoc. extrà, de iudic. in Spec. de appel. §. in quib. vers. sed pone.

pone.& per Paul.in clem.sæpe.de verb.sign.

Quintò fallit, quando ipse citatus latitat, vel exceptione tutus non comparuisset,& propter côtumaciá agens esset missus in possessionem: nam ipse absens posset excommunicari, vel mulctari, nô missionem in possessionem pati: cùm subueniatur ipsi post missionem.ff.de pecul.l.si eo tépore. in princ.secundum Innoc.& ipsa missio non arctet eum ipso iure: cùm nô valeat missio in possessioné contra eum tutum exceptione: in tantum, q si missus expellatur, non competet ei actio ex illo edicto, ne vis fiat.l.1.§. hæc verba.ff.ne vis fi.ei, qui in pos.secundum Innoc. in d.c.2.de dilat.quod tamé deest propter defectum iustitiæ agentis,& decretû si sit interpositû redditur ipso iure nullum, vt d.§.hæc verba.secundum Inn.in d.c.2.de dilat.& l.cùm verò.§.subuentum.ff.de fideicom.liber.& d.l.si eo tempore.& voluit Imo. in d.c.2.de dilat.& c.dilectus.de verbor. sig.& Bart.in l.1.§. iustè possider.de acq.pos.sed aliud in sententia definitiua.ff.de acq.hæred.l.si is, apud quem.& ff.famil. erc.l.cùm putarem, secundum Anto.& Imo.in ca.2. extrá, de dilat.vbi latè vide. B.Soc.re.70.

¶ CITANDVS personaliter, ad domum * citatio recipi non potest: cùm personaliter citari possit. c.fin. & ibi per Doct.extrà, de eo, qui mit.in pos.causa rei seruan. B.Socin.

ADDITIO.

* Domum. Vide Lanfran.in c.quoniam contra. versi. tertiò quæro, de probat.

Primò fallit, quando ipse citandus existens in loco ciuitatis, vel domus non patitur se personaliter citari, vel se occultat, vt citatio ad eum non perueniat: cum tunc possit citari ad domum, extrà, vt lite non contest.capit.quoniam.§.porrò.imò plus dicit Ioann.Monach.in cap.Romana.§.contrahentes.de foro competen.in 6.quòd si constat, quòd citandus malitiosè se occultat ne citetur personaliter, nô est necessarium amplius eum personaliter citari: vt no. ibi in verbo, occultant.quod & satis rationabile videtur: sed tamen tutius est, vt citetur ad domû, per ea, quæ habentur in d.§.porrò. secundum Ioann.de Imo.in d.c.fin.extrà, de eo, qui mit.in pos.circa quę vide not.in d.§.porrò.

Secundò fallit in causa desiderante celeritatem: cùm in ea possit quis citari ad domum, eo ipso, quòd abest à iudicio, seu loco iudicij.l.3.§.Prætor ait.de damno infecto.

Tertiò fallit, quandò ipse citandus ab initio fuit in iudicio: cùm tunc, si posteà se absentet à loco iudicij, poterit ad domum citari.ff.de iudi.l. post edictum. C.quomodo & quando iudex.l.Labeo.

Quartò fallit, quando consuetudo vel statutum aliud disponeret: cùm tunc ipsa dispositio sit attendenda & seruanda.l.omnes populi.ff. de iustit. & iure. videtur autem aliud disponere statutum, quando disponeret, quòd quis possit personaliter citari ad domum: nam vt statutum aliquid addat iuri communi,& sit vtile, intelligitur, vt sit alternatiua electionis,& non ordinis.argumen.cap.si Papa.de priuileg.in 6.& hoc quod voluit Bartol.in dict.§.Prætor ait.& secundum Ioannem de Imo.in dict.§.fin. B.Socin.reg.71.

¶ CITATVS in iudicio ad comparendum, inde discedere non potest: & si discedit, regulariter est contumax.c.1.de iudic.vbi omnes tenent.

Fallit, quando comparens non reperiret partes aduersas: quia tunc discedere potest.tex.cap.1.de dolo & contu.& potes videre per Feli.in d.cap.1.in verb. vtrùm recedens à iudicio,&c.

Fallit, quando recessisset propter repentinum periculum, secundum Anto.de Butr.in dict.c.1.hæc ex Fel. ibi post omnes ibi.

Citatus vt reus, vel eius procurator personaliter dicatur, per ciuitatem & prouincias, si ibi requiritur perquirere sufficit.cap.causam, quæ.& ibi per Doc. extrà de dolo & contuma.

Primò fallit in causis requirentibus celeritatem: cùm tunc sufficiat, quòd non reperiatur in loco iudicij, vt citari possit ad domum: vt l.4.§. ait prætor. ff. de damno infecto.l.Labeonis.iuncta l.1.ff.eodem.vt voluit Bart.in d.l.ait prætor.

Secundò fallit, quando citatus semel fuisset in iudicio: cùm tunc dicatur esse satis, quòd reperiatur in iudicio,& in loco iudicij, alias si ibi non reperiatur, possit citari ad domum. vt voluit Barto.in d.§.prætor ait.pro quo facit l.& post edictum.de iud.& authen.qui semel.C.quom.& quando iud. & l.alieno. C.de dolo.& per glos.in l.prima.§.ex hoc edicto.ff. quæ sententiæ sine appel.rescin.& per Ioann.Andr. in reper.c.præsumitur.de regu.iur.in 6. & per do.de Rota, decisio.ccccxiij.quæ incipit, item si actor.vbi videntur hoc approbare, secundum Nic.in cap.causam, quæ.vbi latius vide. B.Soc.re.78.

Licet in ciuilibus, parte non opponente, libellus generalis & obscurus procedat: text.in l.fina.§.sancimus.C.de annali exceptio.attamen in criminalibus, etiam parte non excipiente, extruditur fauore rei: Bald.in l.edita.num.10.C.de eden.Alexand. consil.72.versic.& licet.volum.2 Hyppo.cons.xlix.donandus.maximè vbi loci, aut temporis diuersitas, varia arguerent negotia: Ang.tract.malefic.in verb. qui dominus Iudex.numer.8. cum seq. vbi quasdam dat limitationes. Quòd autem accusatoris libellus, certitudine,& donandus veniat, ex rat l.libellorum. ff.de accusat.cum aliis. Nec enim debet accusator, cum æstimationis alienę iactura,& discrimine, vagari: facit l.si in rem.ff.de rei vend. Diem, & horam, ac locum commissi delicti ab accusatore enucleandum, conuincit alibi rei, vt aiunt, proponendum pluries,& proponendum propositum scribunt. Regulam nostram fulciet text.in l.in causis criminalibus. C.de accusat.cum gl.vbi de libello Babylonio campo: Confessus tamen crimen, hac exceptione, vix in defensionum datione, iuuaretur. Ang.in verb.comparuerunt dicti.numer.4.vbi processus ineptitudinem, quam nullitatem vocant, obiicere, huic fas nô esse credidit. His pondus addit tex.in capit.1.de accusation.in 6.quibus addatur Angel.in verbo, de anno præsenti.numero 1.& sequen.vbi an locus & tempus necessariò exprimi debeant in libello,& numero 13.cum duobus verbis sequentibus. numer.1.14. & 15.vbi de anno, die, nocte,& hora: de horum requisitorum exceptione,& quando opponi debeat, Alb. de Gandi.in malefic.Tracta.titu.qualiter fiat accusatio.numero 5.& 6.vt ante sententiam id fiat. In criminalibus autem hodie concludendum, vt secundum iuris, & statuti formam, reus condemnetur, mordicùs tenet Angel.in verbo, hæc est quædam. numero 66.quem videas: vide suprà, regula tertia, numero 5. Hanc secundam regulæ partem, iuuare videtur text.in cap.examinata.de iudiciis.extra, vbi ineptè agens, tunc repellitur, & reus ab instantia liberatur, actori, iure, alio in iudicio agendi saluo: probatum tamen aliter quàm propositum, scelus, ca-

dem instantia, causarum ac instantiarum circuitus, & molestudo conuincere ex æquo & bono, videtur: argumen. l. quidam existimauerunt. ff. de rebus cred. in fin. princip. Degustabo infrà, regul. lxxvj. C. Batand.

¶ CITATVS regulariter non comparens est contumax. tex. est in c. 1. de iudic. & in l. vnic. ff. si quis in ius voc. non ierit.

Fallit, quãdo quis esset citatus ad vnũ locũ, vel actum: quia si fic ob vnus actus, vel nouus locus, & non comparet in nouo loco, vel nouo actu, nõ est contumax secundum Anto. de Butr. in d. c. 1. de iud. Bar. in l. auc qui aliter. in prin. ff. quod vi vel clam. ad quod facit quod voluit Barto. in cons. 171. quòd si iudex citauit aliquem ad audiendum sententiam tali hora: quòd si sententia lata est ante, vel pòst, quòd non tenet, nisi iudex prorogec in sequentem diem, & istud refert, & sequitur Abb. in cap. consuluit. de offi. deleg. S. Ianuar. reg. 33.

¶ CITATI ad locum non tutum, vel sibi inimicum, non tenentur comparere. text. est in c. accedens. el 2. vt lite non contest. ex. & Docto. in cap. ex parte. de appel. & in clem. pastoralis, de re iud. & in l. recusare. §. si quis alio. cum l. sequenti. ff. ad Trebel. vbi Bar. & Doc. maximè Alex.

Amplia sex modis, vt per Fel. in c. cùm R. canonicus. de offic. deleg. quem vide in materia.

Limita quinque modis, vt per Hippolyt. in l. 1. §. prætereà. ff. de quæstion.

Citatio. Vide suprà in verbo, absolutione: & infrà in verbo, dominus qui litigauic. & in verbo, mulcta. & in verbo, sententia lo v. B. Dias. reg. 83.

¶ CITATIO. Circa istam materiam citationis videas multas quæstiones apud Bar. in l. inter accusatorem, ff. de publ. iud. & Marc. Ant. Blanc. in sua repetit. ad dictam legem, quam posuit in sua praxi crim. fol. 7. num. 18.

Citari debet is, de cuius præiudicio agitur, l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita diuus, ff. de adopt.

Fallit in 88. casib. quos not. Lancil. in tract. de offic. prætor. in cau. ciuilibus. §. 2. de citatio. Ampliatur in 115. casibus, & limitatur in 124. à Port. in libr. 1. suarum conclu. regu. 43. Fallit in 11. casibus, vt per Soc. regu. 23. io addit.

Fallit in 10. casibus, vt per Alexand. in d. l. de vnoquoque. Fallit in 115. casibus, vt per Anto. Nicel. in tract. de concor. glo. coo. 52. qui tract. est in primo volum. tract. Ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Mars. in d. l. de vnoquoque.

Citatio si fiat edicto, vel nuncio ad hoc, vt intelligatur peremptoria, requiritur, quòd illud exprimatur. Bar. in l. ad peremptorium. ff. de iud. Abb. in c. consuluit. de off. deleg.

Fallit in 2. casibus, vt per Felyn. in cap. causam quæ, de resc. colom. 2.

Citatio non præsumitur facta de commissione iudicis, hanc esse communem opinionem attestatur Aret. cons. 33. incip. consultatio. Felin. in c. quoniam, contra falsam, col. 5. de prob.

Ampliatur & limitatur in 3. casib. per Rip. in cap. 1. de iud. col. 44.

Vbi requiritur trina citatio, iudex potest facere vnam pro omnibus si hoc exprimat, l. nonnunquam, de iudic.

Fallit in 2. casibus, vt per Socin. regul. 51. fallit in 5. casibus, quos no. Alexand. in l. contumacia, ff. de re iud. colum. 2. fallit in 5. casibus, vt per Fel. in cap. con suluit, de offic. delega. numero decimotertio. fallit in 4. casib. vt per Marsil. in l. de vnoquoque, ff. de re iud. num. 128.

Citatio trina requiritur ad audiendam sententiam, no. doct. in c. consuluit, de off. deleg.

Fallit in 11. casib. quos no. Fel. in d. c. consuluit.

Citati ad locum non tutum, vel sibi inimicum, non tenentur comparere, c. accedens, el 2. vt lite non contest. cap. ex parte, vbi docto. de appella. l. recusare, §. si quis alio, cum l. seq. ad Trebel.

Ampliatur in 6. casib. vt per Fel. in c. cum R. Cano. de off. deleg. fallit in 5. casib. quos no. Mars. in l. 1. §. prætereà, ff. de quæstio. col. 11.

Citatio in legitimatione non requiritur eorum quorum interest legitimationem non fieri quando legitimatio fit in vita patris, aliàs requiritur, vt est communis doct. opinio, vt refert Maria. Socin. Iun. in l. Gallus, §. quid si tantum, ff. de lib. & posth.

Fallit vt per eundem ibi, num. 144.

Citari si quis faciat aliquem simpliciter, eo ipso incel ligitur eius persona habilitata, ita quòd si esset filius famil. vel seruus, qui non habeat legitimam personam standi in iudicio, videntur eorum personæ habilitatæ. Innocen. in cap. cum inter, de excep. Bald. in l. cùm mulier, ff. solot. matrimo. Ias. in l. fi. de edict. diui Adria. tollen.

Fallit secundum Ias. & Bald. in dict. l. fin. si talis esset citatus, cum clausula, si sua putauerit interesse. Cæpo. cantel. 203. incipiente, si fecerit aliquem citari.

Quando agitur de præiudicio possessoris, est nominatim citandus. Bartol. in l. fina. C. de edict. diui Adria. tollend.

Fallit in duobus casibus, quos not. Sebast. Sap. in d. l. fin. numer. 94.

Vbicunque fit citatio peremptoria ad aliquem actum, ponatur in actis, & appareat, qualiter talis citatio emanauit ad petitionem partis ita postulantis, talem citari debere. fallit in 2. casib. quos not. Ludo. Bolog. in l. si finita, §. Iulianus, ff. de damno infecto, num. 12. ver. secundò principaliter.

Citari debet pars aduersa ad audiendum ipsos testes iurare, l. si quando. aut. sed & si quis, C. de testib. c. 2. de testib.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 14. à Felin. in d. cap. 2.

Fallit in 9. casib. vt per Soc. reg. 406. Fallit in 15. casib. quos refert Lancil. in tract. de prætor. §. 2. in tit. de ce. n. 9. & vnica citatio requiritur quando tractatur de iuramento testium. fallit hoc in 2. casibus secundum Hor. Det. in l. si finita, §. Iulianus, ff. de damno infecto, nu. 16.

Citatus pro die feriata, si non comparuit, excusatur à pœna contumaciæ, l. ex quacunque, ff. si quis in ius vocatus.

Fallit in 3. casib. quos not. Ias. in d. l. nu. 14.

Si partes citentur coram iudice non suo, & nihil opponunt, valebit processus. gloss. in dict. l. ex quacunque.

Fallit in 3. casib. quos no. Ias. in d. l. nu. 39.

In sententia arbitratoris requiritur citatio, aut præsentia partium, aliàs nihil valet, not. doct. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig.

Fallit in 10. casib. quos not. Ias. in d. l. numero 22. fallit in 7. casib. vt per Zas. in d. l. si quis arbitratu. numero 33.

Si pars est præsens in iudicio nulla requiritur citatio, l. de vnoquoque, ff. de re iud. Alexand. in rubr, C. de

C. de in ius voc.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2. per Ias. in d. rubr. C. de in ius vocando. fallit in 3. casib. secundum Soc. reg. 70. in add.

Fallit in 3. casibus, vt per Iaso. in l. 1. ff. de in ius vocando, num. 12.

Prima citatio causæ potest incipere à procuratore: hanc esse magis communem opinionem attestatur Ias. in l. eum qui res, ff. de procu.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. num. 1. fallit vt per Baptistam à Villa. concl. 53. in litera C.

Citari non potest re, nec verbo existens extra territorium citantis, no. DD. in c. fi. de foro comp.

Fallit in 10. casibus, vt per Felin. in dict. capitu. fin. columna secunda.

Citatio personalis requiritur, nec sufficit ad domum, in monitione, quæ requiritur ad excommunicationem inferendam, Innocen. in cap. fin. de senten. excommunicatio.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in cap. cùm sit Romana, de appella. colum. 5.

Citatio regulariter in scriptis fieri non debet, quare est in arbitrio iudicis citare viua voce, vel in scriptis, debet tamen in actis scribi, vt ex eis appareat, c. cùm dilecti, de dolo & contu.

Fallit in 7. casib. secundum Pet. Duen. reg. 93.

Citatio partis requiritur in executione sententiæ, l. prima. ff. de iu. & fact. igno. l. meminerint, C. vnde vi, Barto. in l. à diuo Pio, §. in venditione, numer. 2. ff. de reiud.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 4. à Petr. Duen. regul. 94.

Citari quis non potest, vt personaliter compareat, quando liberum est, citato comparere per se, vel per procuratorem, c. querelam, de procu. l. 1. ff. eo. l. fi. C. de procu.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 8. per Mar. Soc. in tract. de citat. art. 20. nu. 25.

Citatio ad hoc, vt valeat, requiritur partis, Abb. in c. 1. num. 4. de iud.

Fallit in 5. casibus, quos no. Rip. in d. cap. 1. numero 20. de iud.

Citatio ad hoc vt valeat, requiritur authoritas iudicis, & e omnissio. l. neminem, C. de exhib. reis, c. ex parte: de resc.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2. à Petr. Duen. regu. 97. sed non præsumitur citatio facta de commissione iudicis. Ampliatur hoc, & limitatur in 3. casibus, secundum Ripam in c. deo quomodo, extra de iud. númer. 90.

Vnica citatio peremptoria requiritur, l. nonnunquam de iudic. fallit in multis casibus, quos not. Paul. de Castro in dicta l. ad peremptorium. fallit per Lancil. in tract. de offic. prœto. in causis ciuilibus. in titu. de peremptorio, numero 7. fallit in 9. casibus, vt per Felyn. in capitu. quoniam, de const. numer. 14. & sequent.

Citatio requiritur etiam in notorio facti: hanc esse communem opinionem attestatur Lancillotus, in tract. de offic. præto. in causis crim. in titu. de noto. crim. numero vndecimo. vbi limitat in 6. casib. contrariam regulam scilicet, quòd in notoriis non est necessaria citatio, ponit Bened. Capra in suo tract. de noto. in 4. membro. numer. 21. fol. 81. vbi limitat 9. casibus.

Citatio nulla inducit perpetuitatem iurisdictionis: hanc esse magis communem opinionē tradit Port. lib. 4. suarum conclu. reg. 12. vbi limitat in 3. casibus. fallit vt per Felyn. in c. gratum, de offi. deleg.

Absens ad ea quæ sunt grauis præiudicij ad domum citari non potest, l. ignorare, C. de restit. in integr. c. quoniam, §. sunt & alij, vt lite non contestata, Ab. in c. fi. de eo qui mittitur in possess.

Fallit in 3. casib. quos not. Soc. reg. 2.

Citatus à non suo iudice, comparere non tenetur, l. non nocet, de iud. c. 2. de dilat.

Fallit in 3. casib. quos not. Soc. reg. 49.

Citans aliquem de sua iurisdictione, si ille non compareat excommunicari potest, & alium in possessionem mittere, l. in possessione, ff. ex quibus causis, Docto. in c. 2. de dilat.

Fallit in 5. casib. quos not. Soc. reg. 50.

Citatio amicorum in absentium citatione, tam de iure ciuili, quàm Canonic. non requiritur, l. cùm proponas, vbi Doctor. C. de bon. author. iud. poss. gloss. & Doctor. in capitu. causam quæ, extra de dolo, & contuma.

Fallit in 2. casib. quos not. Soc. reg. 52.

Citandus personaliter ad domum citationem recipere non potest, cùm personaliter citari possit, cap. fin. & ibi Docto. extra de eo qui mittitur in pos.

Fallit in 4. casib. quos not. Soc. reg. 53.

Citatus vt reus, vel eius procurator personaliter dicatur, per ciuitatem, & prouincias, si ibi requiritur, perquirere sufficit, c. causam quæ, & ibi Docto. extra de dolo, & contum.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 54.

Citatio requiritur in publicatione cuiuscunque instrumenti, Canon. in cap. fin. de fide instru. glos. in c. pen. eod. tit. l. fi. C. de fide instru.

Fallit in 7. casib. quos not. Soc. reg. 185.

Citatio est fundamentum ordinis iudiciarij, hanc esse communem opinionem attestatur Baptist. à Villa. conclu. 37. in litera C. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in multis ab eo. ibi.

Citatio præsumitur interuenisse etiam si in sententia non sit facta mentio de citatione. Ias. in l. si se obtulit, §. condemnandum, ff. de re iudica. communem dicit.

Ampliatur in 2. casib. vt per Baptist. à Villa. conclu. 47. in litera C.

Citatio dicitur de processu. gloss. in capi. prudentia. in princip. de off. delega. & in cap. quoniam contra. de probatio.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 22. in addit.

Citatio ter debet fieri, vt constituat citatum in contumacia, vel semel peremptoriè, l. contumacia, §. 1. de re iudic.

Fallit in 4. casib. quos no. Socin. regul. 24. in add. fallit in 12. casib. vt per Felyn. in cap. consuluit. de off. delegat. nume. 12.

In citatione quando sit opus peremptorio, not. Doct. in c. causam quæ, de resc.

Fallit in 6. casibus secundum Fely. in d. c. num. 7.

In causa appellationis non est necessario citandus index, qui tulit primam sententiam, cap. dilectus, de rescrip.

Fallit in 6. casib. secundum Felin. in d. c. num. 7.

Contumax iterum citari debet, not. Docto. in cap. de quo, de iud.

Fallit in 3. casibus, secundum Felin. in dicto capitu. numero 18.

Sufficit in citatione dicere compareas, & tui præsentiam facias.
Fallit in 4.casib.secundum Felin. in c.ignarus Episc.de lib.oblatio.nu.3.
Citatio requiritur in exemplatione instrumenti.
Fallit in 4.casib.secundum Fel.in c.si instrumenta,de fide instru.num.6.
Citatio requiritur in absolutione à iuramento.
Fallit in 4.casib.secũdum Fel.in c.ex administrationis, ff.de iureiurando,num.20.
Cùm princeps ex plenitudine potestatis, seu ex certa scientia facit alteri gratiam, non est necesse ad eius validitatem citari illos,quibus ea ex præiudicium afferri potest,declaratur tribus modis à Feli.in cap. cùm olim,de re iud.num.19.
Citatio requiritur in declaratoria incursæ pœnæ. Fallit in 4.casib.secundum Fel. in cap. parochianos,de sent.excom.
Citari non potest quis realiter in domo,l. nemo de domo,ff.de reg.iu.
Ampliatur & limitatur in multis casib.quoad no. Alex. in l.plerique,ff.de in ius vocando,num.1.
Citatus qui se in iudicio sistere non tenetur,an & quando teneatur mittere procuratorem, distinguendo declarat Bar.in l.non exigimus,§.si quis in iudicio, ff.si quis cautio. Don.vina.lib.3.

¶ Citatio amicorum in absentium citatione,tam de iure ciuili, quàm canoni. non requiritur. l.cùm proponas.& ibi per Docto. C.de bonis auctoritate iudicis possidendis.& per gl.& Docto.in c. causam, quæ.extrà,de dolo & contum.
Primò fallit,quando procederetur contra minorem, vt l.hoc autem.ff.quibus ex causis in possessionem eatur.
Secundò fallit, quando procederetur contra maiorem,qui iuuari potest iure speciali,putà beneficio, vt restituatur in integrum,vt si procedatur contra absentem ex causa reipublicæ,vt voluit Nicol.post Anton.in d.cap.causam,quæ.& latiùs, & clariùs Io. de Imo.in capitu. fin. extrà, de eo,qui mit.in possess. B.Socin.reg.77.

¶ Citatio prima causæ,potest incipere à procuratore:ita tenet Bart.& communiter Docto. in l.eum qui.C.de procurat.Idem Barto.in l.solent.in vlt.no. ff.de alimen.leg.& in l.meminerint.per illum tex.C. vnde vi.& in l.quamuis.ff.de dam.infec.
Limita,nisi dominus esset præsens in ciuitate:quia tũc citatio prima debet ab eo incipere.l.1.§.1.ff. de lib. agnos.& Fulg.& Paul.& Ias.in d.l.eum,qui.
Secundò limita in iis, quæ sunt magni præiudicij, secundum Ang.in §.hinc nobis.in 3.notab. per illum tex.in authen.de hæred.& Falcid.quem refert Ias. in d.l.eum,qui. B.Dias reg.78.

¶ Citatio ad hoc vt valeat requiritur requisitio partis.Hanc regulam ponit Abb.in c.1.numer.4.de iudic.& in nom.33.Aleaand.in l.si finita.§.Iulianus. ff.de damno infecto. facit text.in l. ad peremptorium,ff.de iud.& in cap.licet. de accusationib.& in l.fin.C.de bonis auctoritate iudi. possidendis.& in l.properandum.§.& si quidem.in verbo,requirenre parte.C.de iudic.glos.in l.sancimus. in verbo, per. contumaciam.C.ad Trebellian.melior tex.de iure in cap.proposuisti.in verbo,ad petitionem cuiusdam aduersarij de foro compet.& ibi Abb Felin.in d.c.1.num 1.de iudic.Decius in l.lectura. num. 25.& in 2.lect.num.14.& ibi Fran.de aret.nu.10. Sebastianus Vantius in tractatu de Nullitatibus sententiarũ,in rub.12.de nullitate ex defectu citationis.n.44. Hanc regulam limitat quinque modis Franc.de Ripa in d.c.1.nu.20.de iudiciis. P.Duen.reg.95.

¶ Citatio ad hoc,vt valeat requiritur auctoritas iudicis,& commissio. Hanc regulam probat tex. in l.neminem.C. de exhibendis reis.& in §.si verò quidam iurant.in authentic.de exhibend reis.collat.5.text.in c.ex parte.de rescrip. Hanc regulam vltra Abb.ponit Fel.vbi ponit rationem eius,in c.1. num.1.de iud.& ibi Dec.in 2.lectu.nu.92.Aret. in numero 41.vbi dicit,quòd opin. Barr. ita qui tenet in dicta l.neminem.communiter à Doctoribus approbatur.Hanc etiam regulam ponit Franciscus Niconitius in repetitio.capit.quoniam contra.in glossa in verbo,citationes.numero 5.eandem opinionem tenet etiam Ias.in §.quadrupli.nume. 12. Institutio. de actio. Chassa. in consuetudin. Burgun d.in titu. des iustices.Rubr.1.§.6.num.61. Sebastianus Vantius de Nullitat.Rubrica duodecima, de nullitate ex defectu citationis.num.32.Paulus Paris.in c quoniam contra.num.43.de probationib.Matthæus de Afflic.in constitutio.Neapol.lib.1 rub.90.nu.2.
Hanc regulam cum tribus ampliationibus,& duabus limitationibus ponit Franciscus de Ripa,in d.ca.1. num 85.de iudiciis.
Amplio hanc regulam vltra eum,vt procedat siue causa sit ciuilis siue criminalis:in ciuilibus probat tex. in d.cap.proposuisti.de foro competenti.& in cap. ea parte,el 2.de rescrip.cum aliis iuribus suprà adductis,& in criminali probat tex.in c. 1. de iudi. secundum communem intellectum. facit quod nor. Bal.in d.l.neminem.num.4.facit etiam tex. in l. absentem.ff.de pœnis.
Limita primò vltra Ripam,vt non procedat in citatione de nouo reiteranda propter nullitatem primæ:quia vbi prima citatio fit facta auctoritate iudicis, licet nullitet ex aliqua causa poterit per nuntium alia de nouo fieri sine alia auctoritate. ita tenet Roman.in l.qui per salutem.ff. de iureiurand.per textum ibi.facit tex.in capitu. ex literis. de offic.deleg.quem sequitur Ias.in dict.l.qui per salutem.num.4.
Secundò limita,quando aliqua causæ cognitio requiritur in citatione:aliàs secùs: vnde simplex citatio ad comparendum potest fieri per nuntium absque alia speciali commissione iudicis. ita tenet Dec.in d.cap.1.de iudic.in 2.lectu.numer.95.vbi dicit quòd ita Florentiæ practicatur. & ibi Aretin. numer. 41. Bald.in l.si quando. numer. 12. C.de testib. Philippus Francus in capitu.cùm parati.numero 14.de appellatio.Ias.in §.quadrupli.numer.35.Institu. de actio. quod notab. declarat Sebastianus Vantius, vbi tenet hanc opinionem,in tract.de Nullitatib.sententiarum,rub.12.de nullitate ex defectu citationis.numero 38. P.Duen.reg.97.

¶ Citatio est fundamentum ordinis iudiciarij,sine qua iudicium consistere non potest.Inst. de pœ. te.li.§.fin. De re iud.cle.pastoralis.ver.cæterùm.3.q. 9.c.caueant.e.omnia.
Materiam citationis tractant in l. de vnoquoque. De re iud.
Citatio requiritur in omni actu iudiciario, de cuius præiudicio principaliter agitur. De re iudica l. de vnoquoque. Iaso. in l. si quis. Si certum petatur. Rufvvichius.

Circui

Circuitus est vitandus. De con.ind. l. Dominus. C. de adop. l. fin. ff. ad leg. Rhu. l. 2. in prin. De vsufr. l. si vsufructuarius. in princip. de rescript. cap. auditor. Rusvvichius.

¶ CITATIO dicitur de processu. gl. in c. prudẽtiam. in princ. de offi. deleg. ca. quoniam contra. in verb. citationes. & ibi no. de proba.

Primò fallit in prima citatione, quæ censetur extraiudicialis: vt per glos. in clem. 1. in verbo, citationis, de iudiciis.

Secundò fallit, quando actor, qui fecit citari, non comparet in termino citationis: quia eo non comparente circunducitur citatio, perinde ac si non esset facta. l. & post edictum. §. quòd si is. ff. de iudic. B. Socin. reg. 73.

¶ CITATIO partis requiritur in executione sententiæ, l. 1. ibi si cœperis ex sententia conueniri. C. de iuris, & facti ignoran. & in l. meminerint. C. vnde vi. Pro hac regula allegatur text. licet parum faciat, in l. deffendente. ff. de auctoritate tutor. vbi Iudex debet interrogare partem an velit satisfacere. Hanc regulam ponit Barto. licet cum distinctione, in l. à diuo Pio. §. in venditione. numero secundo. ff. de re iudic. idem Barto. in dicta l. meminerint. & in extra uagan. ad reprimendum. in verbo, executionem. qui sint rebelles. quem sequitur Alexand. in dicto §. in venditione. num. 35. & ibi Iason num. 9. & ibi Vincen. de Hercula. num. 32.

Prima ratio huius regulæ est, quia aliter pars lædi posset propter multas exceptiones, quas opponere poterit, scilicet, incompetentiam iudicis, qui sententiam protulit, iuxta glos. in clemen. vnic. de sequest. posses. & fruct. in glos. fin. & in l. fin. C. si a non competen. iud. & sic alias exceptiones quas scribit Petr. de Ferra. in practica, in forma executionis sententiæ. glos. & Doctor. in d. l. prima. C. de iuris & facti igno. & Matth. de Afflict. in constitut. Neapol. libr. 2. rubr. 17 num. 15.

Amplia primò, siue executio fiat in actione personali, siue in reali, cùm sit eadem ratio, secundum Cyn. in l. ab executione. C. quorum appella. non recipian. quem sequitur Ioann. de Imo. in d. §. in venditione. & ibi Alexand. vbi dicit, quod hæc opinio est verior in iure. & ibi Ias. num. 9. licet Bar. teneat contrarium in dict. §. in venditione. & in aliis locis suprà allegatis: quę opinio est communior, secundum Ias. ibi. Sed opinio Cyn. approbatur de iure regio in l. 2. tit. 14. lib. 5. Ordin.

Amplia secundò procedere, etiam si in illa re, in qua fuit condemnatus fieret executio, cum etiam pars in hoc lædi posset, forrè propter hypothecam, vel aliud ius quod in illa re habet, & ideo ad hoc debet citari, l. de vnoquoque. ff. de re iudic. & ita tenet Io. de Imol. in d. §. in venditione. numer. 13. quem vltra Iasonem vbi suprà, & Alexan. sequitur ibi Vincen. de Hercul. num. 35.

Amplia tertiò, etiam si iudex, qui eam protulit exequeretur, cùm exceptiones possint allegari in executione: quod fieri non posset, si pars non citaretur, secundum Alexand. in d. §. in venditione. Card. in clemen. sicut. quæst. 2. de appella. Philip. Franc. in c. ex ratione. num. 83. de appella. Deci. in cons. 97. numer. 2.

Amplia quartò, etiam si executio fieret contra eundem condemnatum, & sic in omni executione tutius est, quòd fiat citatio, secundum Socinum in tract. de dilationib. articu. 7. q. 19. Alexan. & Ias. in d. §. in venditione.

Quintò, etiam post desertionem appellationis, scilicet, si pars intra tempus præstitutum non fuit prosequuta appellationem, & sic remansit deserta, secũdum Bartol. in l. 1. in fin. ff. nihil nouari appella. penden. quem sequitur Decius in d. consilio 97. numer. 2. Matthæus de Afflictis in constitut. Neapol. libr. 2. rubri. 17. numero 20. Alexand. in d. §. in venditione. numero 32.

Limita primò, nisi constaret notoriè nullam absenti competere defensionem, vt est gloss. in capitul. ad nostram. el 3. & ibi Doctor. de iureiuran. & in capit. cùm sit. de appellatio. Facit text. in l. si cùm seruum. in §. si quis seruum. vt si præsens esset. & in §. insta. ibi, non est necesse vocare. ff. de fideicommissa. libert. in l. recusarc. in princip. ff. ad Trebell. in capit. cùm olim. secundum vnam lecturam gloss. de re iudic. Innocen. capitul. tua. de cohabit. cleric. & mul. quem sequitur Matth. de Afflict. in constit. Neapoli. in d. rubr. decimaseptima. numero vigesimoprimo. Nicol. Bellon. in consilio septuagesimo, numero decimosexto, Paul. Paris. in consilio primo. numer. trigesimotertio. volumin. primo. Vincen. de Hercul. in dicto §. in venditione. numero trigesimosexto, & Ioan. de Aima Veronensis in proœmio concordatarum,

Limita secundò, quando præcessisset cognitio super executione, & non restaret nisi executio facti: tunc enim non est necessaria citatio: vnde tunc iudex potest committere ad petitionem partis nũtio, vt exequatur, nulla facta partis citatione: & tunc executor poterit manu militari exequi sententiam, per text. in l. qui restituere. ff. de rei vendic. ita eleganter tenet Matth. de Afflict. in d. rubr. xvij. num. 17. Bart. in d. §. in venditione. num. 2.

Tertiò fallit, quando prius citato aduersario esset facta executio de parte, tunc si in alia parte fiat nun requiritur citatio, secundum Philip. Dec. in c. ex ratione. nu. 72. de appellat.

Limita quartò non procedere de iure regio: nam absque citatione sententia mandaretur executioni. l. v. tit. viij. libr. iij. Ord. vbi ponitur tempus x. dierum, intra quem terminum debet reus comparere coram iudice ad opponẽdam executionem, & hãc practicam communiter seruari tenet Roderi. Xuarez in repet. l. post rem iudicatam. in xij. limita. numero 2. & decem dies enumerantur à die factæ oppositionis, vt in l. ix. in legibus de Madrid. quæ lex transumptiuè habetur in l. lxiiij. in legibus Tauri. P. Duen. reg. 94.

¶ CITATIO si fiat edicto, vel nũtio, ad hoc vt intelligatur peremptoria, requiritur quòd illud exprimatur. Hanc regulam reassumit Felin. in cap. causam, quæ. de rescript. vbi allegat Barto. in l. ad peremptorium. ff. de iudiciis. Abb. in cap. consuluit. de offic. deleg.

Limita dupliciter, vt per Fel. vbi suprà. B. Dias. re. 79.

¶ CITATIO non præsumitur facta de commissione iudicis: ita est communis sentẽtia secundum Aret. in consil. xxxiij. incip. consultatio pramissa. & secũdum Felinum in cap. quoniam contra falsam. de probationibus.

Amplia tripliciter, & limita aliis tribus modis, vt per Io. Franc. de Rip. in c. j. de iud. B. Dias. reg. 80.

¶ CITATIO requiritur in vnoquoque actu, etiã præiudiciali & notorio. l. nam ita diuus. ff. de adopt. & l. fin. C. de legib. Bald. in l. cùm fratrem. de his qui

bus, vt indig. Ista regula limitatur sedecim modis, vt tradunt nouissimi repetentes in l. de vnoquoque. ff. de re iud. vbi Alexand. & alij istam regulam limitant nonem, vel decem modis, sed vltra illas limitationes ego addo plures alias.

Primò fallit, quando recipiuntur testes ad perpetuam rei memoriam, & timetur de potentia aduersarij, vel alia iusta causa occurrit: aliàs secùs, vt per textum in capitu. significauit. de testibus. Marianus Socinus in repetitione rubricæ de dilation. in versiculo 13.

Secundò fallit, quando producuntur testes, & certum est eis aliquid opponi non posse: quia tunc possunt examinari parte non citata: ita tenet Anton. de Butrio in capitu. veniens. extrà de testibus. & Alexand. in consilio cxxx. incipien. difficultate huius, &c. in primo volumine.

Tertiò fallit, vbicunque proceditur inspecta naturali æquitate, vt per Bartol. in l. secunda. C. de naufragiis.

Quartò fallit, vbicunque non requiritur cognitio causæ. glos. in l. 3. §. si causa cognita. ff. de bon. pos. Bald. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconsul. Hippol. de Marsil. in repetitione legis si. C. de probat.

Quintò fallit, si fuerit conuentum inter partes à principio, quòd valeat iudicium sine citatione: vt per Aretinum in tractatu maleficiorum, in verbo, qui iudex. & Baldus in l. vt perfectius. C. de annali exceptione.

Sextò fallit, quotiescunque potest inchoari ab executione, vt per Bald. in l. de pupillo. §. meminisse. de noui operis nunciat. & maximè quando periculum esset in mora.

Septimò fallit, quando est imposita ipso iure pœna: quia tunc potest peti sine aliqua citatione, textus est & ibi Abbas, in cap. repræhensibilis. de appellationibus.

Octauò fallit, quando causa est commissa iudici, quòd debeat iudicare secundum conscientiam suam: quia tunc non requiritur citatio partis. Bal. in l. certam. C. vnde cognati.

Nonò fallit, quando proceditur contra rebelles ecclesiæ retinentes bona ecclesiæ, vel imperij: nam contra tales valet scientia sine citatione. Ioan. Andr. in c. cum olim. de re iud. sequitur Bal. in procemio feudorum, in §. in aliqua.

Decimò fallit, quando dubitatur de scandalo futuro veniendo. ita tenet Ioan. de Imol. in l. de vnoquoque. de re iudicata.

Vndecimò fallit, quotiescunque aliquis est passus violentiam, vel fuit spoliatus, & per iura remittitur iuramento suo, per quod possit probari de rebus ablatis: vt per Ioannem de Anania consil. lv. incip. quia dubia. & Alex. in l. 2. de damno infect. & Imol. in c. si quod metus causa.

Duodecimò fallit, vbi sit condemnatio expensarum: nam tunc potest fieri sine citatione. Bald. in l. 1. §. sancimus. x. q. C. de iudiciis. B. Soc. reg. 74.

¶ Citatio non requiritur, vbi figura iudicij seruari non debet. Barto. in extrau. ad reprim. versicu. figura, in fine. Cuman. consilio septimo. numero 7. ita per hanc regulam in terminis notat Asinius in praxi iudi. §. 7. nume. 1. fall. 34. Doct. l. si fuita. §. Iulianus, vbi Bolognin. nume. 40. ff. de damno infecto. gloss. Clem. sæpe. ver. citationem. de verbor. signific. & est Com. opin. Medic. reg 6.

Commissio causæ non potest esse deficiente eo, cuius causa facta fuit. l. quæsitum. ff. de tutel. Bald. l. vnica. §. consules. ff. de offic. cons. not. l. Lucius. ff. de fideicomm. libert. item mortuo eo, à quo fuit commissa deficit commissio: capit. grandi. de supple. neglig. præl. 6. Bald. Alexand. leg. ex facto, vbi Ripa numero vndecimo. ff. de vulg. & pupilla. conc. sim. leg. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. capitul. cum cessante. de appellat. §. disponat. auth. de nuptiis. Ruin. consilio 137. numero 11. libr. 3. gloss. & Docto. comm. l. si diuortio. ff. solut. matrimon. Alexand. cons. 89. lib. 2. Medic. reg. 6.

¶ Citatio facta respectu vnius actus, locum non habet si ille actus in substantia, vel qualitate varietur. Dec. in termin. huius reg. cons. 449. numer. 1. per l. in testamento. ff. de cond. & demonstra. l. asse toto, ff. de hæred. instit. l. 1. §. 1. ff. si furt. fam. fec. dic. leg. si quis seruum. §. final. ff. de leg. 2. l. sanctio legum. ff. de pœnis, Paris. consil. 2. numer. 50. cons. 7. nume. 3. cons. 18. num. 24. cons. 51. numer. 17. vol. 3. August. cons. [illegible] o. num. 9. volum. 3. cons. 93. nume. 51. vol. 2. cons. [illegible] nu. 22. volum. 2. Med. reg. 10.

¶ Citatio fieri non potest alicui in dignitate constituto, nisi in scriptis qui alias regulariter verbo citari posset. l. quoties. C. de dignit. libr. 2. Socin. d. reg. fall. 4. Med. reg. 1.

¶ Citatio in interlocutoria modici præiudicij non requiritur. Barto. & Doct. l. si opus. ff. de ope. noui nunc. Imol. l. quod iussit. ff. de re iud. Ang. [illegible] recusare. ff. ad Trebell. Rom. consil. 72. Ias. d. l. si opus. num. 5. Nicon. c. quoniam. nu. 6. de prob. Tiraq. trac. res inter alios acta. limit. 13. Marsil. l. 1. numer. 4. ff. de re iud. Crau. cons. 182. numer. 5. quia de his quæ sunt modici præiudicij lex parum curat. Asin. in praxi iud. §. 7. limit. 59. num. 12. Med. reg. 5.

¶ Citatio nulla est, si non fiat cum forma competenti. Spec. in tit. de citar. §. sequitur. num. [illegible] & si malè fiet corruit processus, capitu. primo. de cau. pos. & propri. cle. pastoralis. de re iud. glo. & Bal. leg. fi. C. de legibus. Marian. in tract. cit. articul. 20. quæst. 25. Aegid. Boss. in tit. de cit. numero 13. glos. capitulo in causis. de offic. deleg. Decis. Neapol. 366. Vant. in tract. de nullitat. in titu. de nullitat. ex defectu cit. num. 23. Med. reg. 7.

¶ Citatio regulariter in scriptis fieri non debet: quia est in arbitrio iudicis citare viua voce, vel in scriptis, debet tamen in actis scribi, vt ex eis appareat partem citatam fuisse. Hinc regulam probat tex. in c. cùm dilecti. in vers. spectantibus. in verbo, viua voce. de dolo & contumacia.

Limita primò non procedere in iudice delegato, qui debet citare inserto tenore suæ commissionis: quia tenor non potest apparere, nisi in scriptis. cap. prætereà. & ibi Abbas & Doctor. de dilatio. Barto. in authentic. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. idem & Alexand. & Ias. in l. ex quacunque. ff. si quis in ius voc. non ierit.

Secundò fallit, quando nuntius vellet citare realiter, faciendo capturam in bonis, vel in persona: quia debet ostendere commissionem in scriptis, secundum Barto. in l. Palatinos. C. de collatione feudorum fiscalium. lib. 1. num. 1. & 2. Philip. Franc. in cap. cum parati. num. 30. de appellat. De iure regio [illegible] tex. in l. 3. tit. 14. lib. 5. Ordina.

Tertiò fallit, quando citatur aliqua persona illustris, vel clarissima: quia debet citari in scriptis: alias citatio non valet. ita notabiliter tenet Bartol. [illegible]

tex. ibi, iuncta glos. in l. quoties. C. de dignit. libr. x. nu. 7. quem sequitur Ias. in §. quadrupli. nu. 24. Instit. de action.

Quartò fallit, quando destinatur nuntius ad capienda bona fisco delata: nam non creditur ei sine literis. vt in l. prohibitum. in fin. C. de iure fisci. lib. x. similiter quando aliquis mittitur ad exigendas pecunias fiscales: vt in d. l. Palatinus. tenent Doctor. in d. c. cùm parati.

Quintò fallit, quando citatio fit in domo, & non personaliter: nam non valet ad effectum reddendi citatum contumacem, nisi fiat cum literis, secundum Baldum, & Angel. in l. vt perfectiùs. C. de ann. except. Alexand. in addi. ad Bartol. in d. l. Palatinos. numero 3.

Sextò limita in nuntio electo specialiter, qui non est nuntius consuetus: nam sibi non creditur nec valet eius citatio sine literis. tenet Bald. in d. l. vt perfectiùs. numero 18. & Bartol. per illum textum in l. eum, qui. in §. si epistola. de furtis. & in l. iustè possidet. ff. de acquirenda possessione. & ibi Alexand. numero 30. idem Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in verb. per literas. facit tex. in capitu. prudentiam, in princip. ibi, per certum nuntium. de offic. deleg. tenet Francus in d. cap. cùm parati. nu. 29.

Septimò fallit, quando citatio fieret extra prouinciã: quia non valet nisi fiat in scriptis, secundum Bartolum in d. extrauagan. ad reprimendum. & in glossa in verbo, per nuntium, in medio. qui sint rebelles. per textum in authen. de collatoribus. §. cos. quod etiam tenet Francus in d. capitu. cùm parati. numero 31. P. Duen. reg. 93.

¶ CITATIO regulariter est facienda parte instante, est tex. in capi. de quo vult Deo, de iudic. & in capi. quoniam contra, de probat.

Amplia, quod in tantùm hoc est verum, quòd semper præsumitur impetrata a parte prima facie, secundũ Anton. in d. c. de quo vult Deo.

Primò fallit, quando pars comparuisset, & non opponeret, secundum Bald. in l. vnic. C. vt quæ sunt aduo. vide Iaso. in l. patre furioso. ff. de iis, qui sunt sui, vel alieni iuris.

Secundò fallit, quando iudex videret instantiam perire: quia tunc motu proprio potest citare, secundum Bar. in l. Scius, & Augerius. ff. ad leg. Falci. ratio est: quia instantiam causæ perire damnum infertur reipublicæ, secundum Innocent. in c. cum contingat, in fin. de iureiurando.

Tertiò fallit, quando concerneret bonum publicum, vt in electione: quia ex officio citare potest, secundum Abb. in c. proposuisti, de foro compet. gloss. in c. fin. de elect. lib. vj. S. Ianua. reg. 18.

¶ CITATIO noua requiritur, quãdo quis mulctatur, secundum Bart. in l. ex quacunque, in §. item si etiã. ff. si quis in ius voc. non ier.

Primò fallit, vbi mulcta concernit processum, Bar. in l. iij. §. si ad diem. ff. de re milit.

Secundò fallit, quando citans comminatur se citaturum: tunc si non comparuit ex prima citatione, nõ est amplius citandus. Bar. l. impuberibus § fin. ff. de suspect. tut. S. Ianua. reg. 19.

¶ CITATIO regulariter requiritur in omnibus actibus causæ. tex. c. quoniam, de probat. l. de vnoquoque. ff. de re iudic.

Primò fallit in excommunicando notorium cõtumacem. Felin. in capitu. j. de iudic. vt si sciui. vt ipsi ex-communicatus.

Secundò fallit, quando citandus esset præsens. Felin. in dict. capitu. j.

Tertiò fallit in condemnatione expensarum. Felin. & Doct. in dict. capitu. j.

Quartò fallit in discussione facienda: quia tunc statur dicto nuntiorum super discussione: non requiritur noua citatio, secundum Ange. in authen. hoc si debitor. C. de pign. & in authent. de fideiuss. §. j. in princip. quod signa: quia multi dicebant aliàs de facto contrarium. S. Ianua. reg. 20.

¶ CITATIO, monitio, vel interpellatio extraiudicialis regulariter vna sufficit, secundum Canon. in cap. ex literis, de constitutio.

Amplia istud procedere etiam in citatione iudiciali, quæ non fit litigatoribus, vt est gloss. in clemen. j. de hære. vbi Cardin.

Primò fallit, quando inferior interpellat superiorem, seu ita protestatur: quia talis actus debet esse trinus. Abb. in cap. cùm causam, de offic. deleg. Roman. in l. de pupillo. §. si quis ipsi Prætori. ff. de noui operis nuntiatio.

Secundò fallit in casu authen. statuimus. C. de episc. & cleric. videlicet in iudicibus habentibus ministrare iustitiam: quia recusantibus ipsis ministrare nõ aliter priuantur iurisdictione: nisi ter fuissent moniti, & requisiti, & non aliter.

Tertiò fallit in feudalibus, vt est tex. in cap. vnic. de milite vassal. qui contum.

Quartò fallit, si habeo protestari, quòd non stat per me, quo minùs expediatur, sed stat per aduersarij casum, vel dignitatem propter quem, vel quam impedior actum expedire, vide Bartol. dicto §. si quis ipse. S. Ianua. reg. 21.

¶ CITATIO trina vbi requiritur, iudex potest facere vnam pro omnibus, si hoc exprimat. Istam regulam tradit Socin. per l. nonnunquam. ff. de iud. in suis fallen. in regu. lj. quam solùm limitat duobus modis. vide Alex. qui illam limitat quinque modis in l. contumacia. ff. de re iud. B. Dias. reg. 81.

¶ CITATIO trina requiritur, ad audiendam sententiam, nec sufficit vnica. Istam regulã reassumit Fel. in cap. consuluit. de offic. deleg. super glo. in verbo, terminum.

Limita eam xj. modis, vt per eum ibi, vbi etiam tertiam limitationem, quæ communiter damnatur, duobus casibus saluat. B. Dias. reg. 82.

¶ CITATIO ter debet fieri, vt constituat aliquem in contumacia, vel semel peremptoriè. l. contumacia, §. j. de re iudicata. & per Doctores in l. de vnoquoque. eodem titulo.

Primò fallit, quando par citat parem, vt si sunt duo arbitri, & vnus velit ferre laudum, vel facere aliquem actum. gloss. in clem. j. de hæret. sequitur Bald. in l. ad peremptorium. in fin. de iud.

Secundò fallit, quando citatur persona potens: quia tunc sufficit vnica citatio, etiam si non sit peremptoria. Ioannes Andræ. in cap. non minus. de immunit. eccles. sequitur Bald. in capit. j. princip. de milite vassal. qui cont. est. B. Socin. reg. 75.

¶ CITATIO vnica regulariter pro trib. citationib. sufficit, vt vim peremptorij habeat. l. nonnunquam. ff. de iudiciis.

Primò fallit, quando requiritur trina citatio, vbi non sufficit vna pro omnibus. gloss. est sing. in clem. j. in versicu. requisierit. de hæret.

Secundò fallit in feudis: quia oportet quod interueniat trina citatio. vt per Bartol. in capitu. j. de milite

vassal. qui contumax est. in gl. super verbo, veniunt. iu fin. in vsib. feud.

Tertiò fallit, nisi requiratur pro forma: nam tunc iudex nõ potest facere, quòd vna citatio habeat vim perẽptorij. Bal. in l. ij. C. quomodo, & quãdo iudex.

Quartò fallit, quando tractatur de pœna imponenda. Anton. de Butr. in capit. ex tunc. de clericis non residen. B. Socin. reg. 76.

¶ CITATIO vbi non interuenit sententia nulla est, ita in terminis cum ista regul. not. Abb. c. quamuis. num. 35. de senten. & re iud. c. in nostra, de procurat. fieri enim debet saltim per edictum. l. ea quæ. C. quomod. & quando iudex. ca. absens. q. 9. fel. post Bald. c. ex parte, de offic. deleg. Vant. in tract. de nullit. in titu. de nullit. senten. ex defectu citat. nume. 3, latè. Med. reg. 8.

De citatione tractatur in l. de vnoquoque. De re iudicat.

Citò qui dat, bis dat: & qui tardè dat, minus dat. Institu. de fideiuss. l. non solùm. Riisvvich.

¶ CIVITAS. Ciuitatis appellatiõe regulariter, quod muris cingitur, continetur. l. nam quod liquidè. §. pen. de pen. leg. & ibi gloss. & Barto. in l. a. ff. de verb. signifi. c. si ciuitas, de senten. excom. libr. 6. & ibi Bal. glo. in capitu. si statutum, in versicu. ciuitatibus, de rescrip. lib. 6.

Fallit in 8. casib. quos not. Bened. capr. in suo tractat. conclusi. 101. fallit vt not. Felin. in capit. Rudulphus, de ref. num. 1. & seq. Don. Fina, lib. 5.

Ciuitas priuatorum loco habetur. De verborum signific. l. 16. in fin. Riisvvich.

¶ CIVIS factus pater, non per hoc & filius dicetur ciuis, nisi expressè dicatur, Bald. leg. prima. C. de patr. qui fil. distr. secus in his est, quæ proceduot de genere, vel antiquorum consuetu. Med. reg. 9.

Ciuis si quis pronunciatur esse alicuius ciuitatis per sententiam, & eius fratres ciues dicentur esse. Ang. Auth. vt liceat mat. & auiæ. §. ad hæc. Alexand. lege sæpe. numer. 51. ff. de re iud. Doct. capitul. si iudex, de sentent. & re iudi. 6. Alex. d. l. sæpe numero. 61. cum simil. Med. reg. 8.

Ciuis verè, & propriè erit ille, qui cum verbo fictionis adiungere poterit verbum veritatis: vnde si in priuilegio ciuitatis dicatur. Quicunque per triginta annos habitauerit in ista ciuitate habeatur, & sit ciuis, gaudebit tali priuilegio omnium ciuium verorum, propter geminationem illam, habeatur, & sit, hoc idem si apponantur verba hæc, in omnibus, & per omnia habeatur pro ciue. l. ij. §. furiosus. ff. de Iur. Cod. Ange. l. in negotiis. ff. de re iudi. Alex. Ias. Socin. & omnes Doctor. comm. l. j. ff. de legatis j. Medic. reg. 3.

Ciui nouo non imponuntur collectæ, quæ aliis pro veteribus debitis solent imponi. Barto. l. prouidendum. C. de decurion. lib. x. l. j. §. cohæredum. ff. ad l. Falcid. non enim soluere debet debitum, quod ab aliis contractum fuit. not. l. non debet, ff. de regulis iuris. Med. reg. 8.

¶ CIVILIS mors, soluitur morte naturali, Bellam. decis. 1. titu. de hæret. numer 32. fallacia enim alia aliam trudit. & vna fictio tollitur per alterã, sicuti clauus clauo cuditur. vnde seruitus quæ dicitur mors ciuilis, l. quod attinet. ff. de reg. iur. soluitur morte naturali. §. finitur. Institu. de vsufru. est enim maior effectus mortis naturalis, quàm ciuilis, Aug. Ber. cap. in præsentia. num. 535. de probat. nam mors ciuilis habet effectum mortis naturalis in casibus tantum à iure expressis, Alex. consi. 139. volum. 2. Et not. quòd mors ciuilis triplex est; Prima dicitur maior capitis diminutio, cum amittitur libertas, & ciuitas. §. 1. Institu. de cap. dim. Secunda, quando ciuitas tantum, & dicitur media capitis diminutio, l. j. §. si filium, ff. de bon. poss. contra tab. tertia est minima, cum retinetur ciuitas, & libertas sed tollitur tantum velle, & nolle, no. l. eius. §. fi. ff. de rest. in integ. Medi. re. 2. p.

¶ CLAM qui delinquit, magis delinquit, quàm qui palàm. De admi. tu. l. non existimo. De ritu nupt. l. fin. C. de fum. tri. l. nemo. C. de ser. fug. Auth. sed no no iure. Riisvvich.

¶ CLANDESTINÆ NVPTIÆ. Presbyter qui inter est clandestinis nuptijs triennio suspenditur, & si culpa exegerit: grauiùs puniatur.

Extrà de clãdesti. desponsat. cũ inhibitio. Viuic. reg. 11.

¶ CLAVSVLA codicillaris, apposita in testamento etiam nullo, virtute prætcritionis, vel exhæredationis, operatur vt ipse filius præteritus, vel exhæredatus, vel alij succedentes ab intestato teneantur per fideicommissum hæreditatem restituere hæredi, detracta quarta Trebellianica, & quarta legitima si fuerit filius, vel Trebellianica tantum, si alius fit successor. Ista est communis conclusio Doctor. contra gloss. ibi in authent. ex causa. C. de liber. præte. secundum Iasonem, quem etiam vide in l. filius qui in potestate. ff. de liber. & posthum. vbi etiam hanc conclusionem describit. Sed quò ad illud de quarta dicit, quòd cum tũc fideicommissum debeat statim restitui, non detrahetur nisi vna quarta. allegat Bart. expressè, in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testament ad finem. & Baldus in l. filium quem habentem, C. familiæ ercisfcundæ. & Angelus in l. prima. ff. de iure codicil.

Limita suprascriptam regulam tripliciter, vt per Ias in d. authen. ex causa. B. Dias. reg. 90.

¶ CLAVSVLA. De clausula codicillari tractatur in l. j. de iur. codicil. Auth. ex cau. in fin. C. de li. præt. De derogatoria in l. si quis in princ. de leg. 3. Riisvvich

¶ CLAVSVLA derogatoria, ad alias sequentes vltimas voluntates posita in testamento, videlicet, si testator dicat, quòd si cõtingeret eum facere aliud testamentum, non vult eum valere: nisi talis clausula esset specialiter in eo adiecta, operatur vt tale testamentum per secundum non tollatur. notat plenè Bart. in l. si quis in princip. ff. de leg. iij.

Limita quatuor modis, vt per Baldum in l. sancimus, C. de testamen. quos ibi refert, & examinat Ias. quibus ipse addit alios septẽ: & sic prædicta regula restringitur per eum vndecim modis, quẽ vide optimè loquentem. B. Dias, reg. 86.

¶ CLAVSVLA hæc, quantum de iure poterimus, non habet vim peremptorij, tenet Anton. in capi. sæpe de appellat. quem sequitur Felin. vbi alios allegat in loco statim allegando.

Limita tripliciter, vt per Felin. in c. causam, quæ. de rescriptis. B. Dias. reg. 87.

¶ CLAVSVLA, non obstante aliquo, non tollit determinationem legis antiquæ. gloss. ij. in authen. de hæred. ab intesta. veni. in princi [illegible] in l. [illegible] in prin. ff. qui satisd. cogan [illegible] in l. ita no [illegible] cordi. pudor. C. de adulter.

Limita dupliciter, vt per Felin. in capitu nonnulli. de rescriptis. B. Dias. reg. 88.

Clausula, non obstante, nunquam tollit actum iuratum, vel constitutionem iuratam. gloss. est [illegible] in ca. cùm non deceat. in gloss. fin. de elect. in vj. p[illegible]

l.

bat tex. in c. constitutus. de rescrip. tenent Anton. Imn.& Abb. in c.j.de is, quæ fiunt à maio.par.cap. commendar etiam illam glo. Celsus Hug. in tract. clausularum.in c.de clausulis rescriptorum, in prin. & vide infrà in litera P. in regula incip. principis re scripto. in prima fallentia.

Limita istam conclusionem duobus modis, vt per Ias. in l.fin.in fi.C.si contra ius vel vtil.publi.qui reputat vtrunque mirabile pro restrictione dictæ regulæ. Vide meliùs,& latiùs per Fel. in d.c. constitutus. vbi ampliat dictam regulam, & eam quinque modis restringit. B.Dias.reg.89.

¶CLAVSVLA codicillaris, apposita in testamento etiam nullo, virtute præteritionis, vel exhæredationis, operatur vt ipse filius præteritus, vel exhæredatus, vel alij succedentes ab intestato teneantur per fideicommissum hæreditaté restituere hæredi, detracta quarta Trebellianica, & quarta legitima si fuerit filius, vel Trebellianica tantum, si alius successor. Ista est communis conclusio Doct. contra gloss. ibi in authen. ex causa. C. de lib. præter. secundum Ias. ibi, quem etiam vide in l. filius qui in potestate. ff. de lib.& posthum. vbi etiam hanc conclusionem describit. Sed quò ad illud de quarta dicit, quòd cũ tu ie fideicommissum debeat statim restitui, nõ detrahetur nisi vna quarta. allegat Bartol. expresse in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testam. ad fi. & Bald. in l. filium quem habentem, C. famil. ercisců. & Angel. in l.j. ff. de iure codicil.

Limita suprascriptam regulam tripliciter, vt per Ias. in d. authen. ex causa. B.Dias.reg.90.

Clausula generalis non extenditur ad futura, quæ sunt contra ius commune. Ias. l. talis scriptura. nu me.25. ff. de leg.j. idem. l. sed & si quis. §. Iurium. nu. 7. ff. si quis caution. Med. reg.1.

¶CLAVSVLA generalis posita inter aliqua capitula, refertur ad omnia præcedentia,& sequentia, l.3.§. filius inter medias, ff. de libe.& posthu. l. talis scriptura, ff. de leg.j.

Fallit in 7. casib. quos not. Ias. in d. l. talis scriptura, numero 36.

Fallit in 9. casib. quos not. Feli. in c. causam quæ, de ref. num.15. Fallit in 36. casib. quos no. Anton. Gabr. lib. 6. de clau. concl.9.

Clausula generalis non refertur ad specificata, l. doli clausula, ff. de verbo. obligat.

Fallit in 4. casib. quos not. Iaso. in d. l. nu.3. videas Abb. in cap. sedes. de rescri. Declaratur secundum Bello. in litera C. in versi. clausula.

Clausula, non obstante, nunquam tollit actum iuratũ, vel constitutionem iuratam, DD. in l. omnes, C. si contra ius.

Fallit in 2. casib. vt per Iason. in d. l. omnes, num.5. Ampliatur,& limitatur in 5. casib. per Felin. in ea. constitutus, de ref. colum.2.

Si in libello apponatur clausula, saluo iure addendi, vel minuendi, de qua clausula est tex. in capitu. inter dilectos, de fide instrum. non potest libellus mutari, vel emendari post litem contestatam. hanc esse communem opinionem testatur Iaso. in l. edita, C. de edendo.

Fallit in 13. casib. vt per Iason. in d. l. num. 41.

Clausula apponi solita, censetur apposita, doct. in l. vt liberis, C. de colla.

Ampliatur & limitatur in multis casib. secundum Ias. in d. l. vt liberis. numer. 8. Fallit in 4. casib. quos not. Soc. Iun. in l. Gallus, ff. de lib.& posthum. nume.24. & seq. fallit in 6. casib. vt per Rip. in capitu. cùm M. Ferrarienf. numero 39. de constitu. vbi rel. numero 15. etiam limitat. fallit in 4. casib. vt per Anto. Rube. in l. non solum, §. morte. ff. de no. op e. nuntiat. numero 18.

Sicut clausula in fine posita trahitur ad omnia capitula præcedentia, ita econtrario clausula posita in pri n. trahitur ad omnia capitula sequentia, l.3. §. filius, ff. de lib. præte. l. quisquis, & ibi Bald. in prin. ff. si cer. pet. no. dd. in c. secundo requiris, & in c. inquisitioni, de appel.

Fallit in 12. casibus quos no. Ias. in l. eum post omnes. C. de lib. præteritis, numero 9. fallit in 8. casibus, quos not. Felin. in c. causam quæ, de ref. colum. 2. fallit in 22. casib. quos no. Port. in lib.2. suarum cõcl. reg.38.

Clausula derogatoria ad alias sequentes vltimas voluntates posita in testamento, videlicet si testator dicat, quòd si contigerit eum facere aliud testamẽtum, non vult valere: operatur vt tale testamentum per secundum non tollatur, l. si quis, in prin. testamenti, vbi Barr. ff. de legat.3.

Fallit in 11. casib. quos not. Iaso. in l. sancimus, C. de testa. nu.7.

Clausula hæc, quantum de iure poterimus, non habet vim peremptorij, not. in c. causam quæ, de ref.

Fallit in 3. casibus, vt per Felin. in c. causam, de ref. colum.2.

Clausula codicilllaris apposita in testamento, etiam nullo virtute præteritionis, vel exhæredationis, operatur, vt ipse filius præteritus, vel alij succedentes ab intestato teneantur, detracta quarta, hæreditatem hæredi scripto restituere: hanc esse communem opinionem testatur Ias. in Auth. ex causa, C de lib. præterit.

Fallit in 3. casib. secundum Iaso. in d. Auth. colum. antepen.& an clausula codicillaris censeatur apposita voluntate testatoris, videas Port. lib.4. suarum concl. reg.8.

Nullus inferior potest vti clausula derogatoria, puta non obstante aliqua lege, in contrarium faciente.

Fallit in 2. casib. secundum Crot. in l. nemo potest, ff. de leg.1. num.4. versic. infertur tertio.

Clausula, non obstante aliquo, non tollit determinationem legis antiquæ, glo. in Auth. de hæredi. ab intest. venientib. in princip. Bar. in l. sciẽdum, in princip. ff. qui satisd. cog. facit text. in l. ita pudor, ff. de adulte.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in cap. nonnulli, colum.23. de rescript.

Clausula, si sine liberis, quomodo intelligatur declarat Zas. in tract. subst. fol. 66. & incipit conditio, si sine liberis.

Fallit in multis casib. vt per Ripam in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebel.

Notarius censetur rogatus apponere clausulam cõsuetam, per Barto.& doct. in l. non solum, §. morte, ff. de noui op. nuntiat.

Fallit in 4. casib. quos not. Anton. Rube. in d. §. morte, numero 19.

Fallit in 14. casib. quos not. Port. in lib.4. suarum conclus. reg.19.

Clausula ex certa scientia operatur, quòd error allegari non potest, Bald. in l. 2. q. 7. in fin. C. de resc. vend.

Fallit in 2. casibus quos not. Dec. in l. in totũm, ff. de reg,

regu.iur.& ista clausula multũ operatur in 25.casib. & nihil operatur in 18.quos no. Port.lib.1.suarum concl.reg.1.

Clausula simpliciter derogatoria voluntatis sequentis operatur sequentem dispositionem ab illa clausula regulari,& per consequens sequens dispositio dicatur sine voluntate, & ita quòd non sit attendenda. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 5. à Mari.Socin.Iun.in l.si quis in prin.testa.ff. de leg.2. numer. 24.

Clausula decreti si est apposita in dispositione, illi pars renunciari non potest, gloss.in c.dispendia, de resc. in 6.

Fallit in 3.casib.quos not. Port.lib.3. suarum conclus. reg.1.

Clausula generalis non refertur ad ea, de quibus non censetur esse actum, vel cogitatum inter partes .l. cum Aquiliana,& l.qui cum tutoribus. §.fi.de transaction.

Declaratur ista regula à Bello. in suis conclu.in litera C.in ver.clausuls. Don.Fina,lib.2.

¶ CLAVSVLA omni meliori modo apposità in fine substitutionum, ad omnes substitutiones referri debet, quando non subest ratio diuersitatis, cur ad vnam potius referatur, quàm ad aliam.l.3.§.filius.ff. de liber.& posthum.l.talis scriptura.§.fin.ff.de leg.j. Barto.l.fin.ff.de reb.dub.Bald.l.quisquis.C. si cert. pet.l.j.C.de liber.præt.c.inquisitioni, de appel.Dec. consi.79.nume.4.Crau.consi.326.num.24.item not. quod clausula adiecta vni capitulo non est referenda ad cæteras partes, quando diuersa ratio potest assignari, Barto .l.3. §.filius.colum.2.ff.de liber. & posthum.num.7.not.l.talis scriptura.§.fin.ff.de leg. j.Dec.consilio 294.Alba.consilio 88.numer.6. Medic.reg.10.

Clausula saluo iure tertij, semper in rescripto principis subintelligitur.l.2.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico.Bald.leg.ex facto.ff.de vulg.glo.c.j. vt lite pend.nisi contrarium appareat, in eo.c.quãuis.de rescrip.6. Medic. reg.8.

Clausula rato manente pacto, adiecta in cõtractu pœnali super pœna adiecta vni ex correlatiuis non seruanti contractum, non extenditur ad non seruantẽ.Doct.leg.cũ pater.§.liberis.ff.de le.2.Medic.re.9.

Clausulæ derogatoriæ vim habet geminatio verborum.Ber.c.sicut.num.69.de proba.Ceph. consi. 90. num.3.Zuchard.l.j.num.11.C.de pact.simil. Gozad. consi.70.num.7.Ias.l.damnosa.colum.j.C.de præc. imp.offer. Medic. reg.3.

¶ CLARICVS absens ad hoc vt priuari possit, primò moneri debet.in c.quoniam.§.porrò.& ibi Doctores, vt lit.non contestata.

Primò fallit, quando constitutio synodalis ipsis clericis præciperet, vt resideant,& ipsos non residentes priuet: cùm tunc alia monitio non sit necessaria, vt voluit Federic.in consilio suo 100.& Antonius in d. §.porrò.

Secundò fallit, quando ipse clericus expressè, vel tacitè fuisset monitus in primo termino sibi assignato, super recessu, ad reuertendum sub pœna priuationis: tunc alia monitio, vel requisitio non sit necessaria,& ita procedere poterit opinio Innocent. in d.§.porrò.qui hoc tenuit, secundum Ioan.And. ibidem, quod notat extrà, de officio deleg. capitu. consuluit.secundum Imo. in §. porrò. vbi pleniùs vide per doct. Soc. reg. 81.

¶ CLARICVS coram non suo iudice, id est seculari, conueniri non potest, etiam si sui episcopi consensus interueniat. tex.est cum glo.in capitulo, significasti.de foro competenti.

Primò fallit, quando talis causa fuisset commissa eidem à Papa, vel episcopo: cùm tunc conueniri possit, vt patet in c.significasti.

Secundò fallit in causa feudali, in qua conueniri potest coram domino seculari, extrà de foro competenti.capitulo, ex tenore.& not.extrà, de maioritate,& obedientia.c.solitæ.

Tertiò fallit, quãdo ipse clericus esset bigamus, quia tunc non gauderet beneficio ecclesiastico, quarta distinctione.c.quisquis.& c.vnico.de bigamis.

Quartò, fallit in causa conuentionis, in qua dicẽdum est, prout not.extrà, de iudic.c.at si clerici.

Quintò fallit, quando esset coniugatus, & non incederet in habitu clericali, & tonsura.extrà, de cler.coniug.c.vnico.in vj.

Sextò fallit, quando dimisisset habitum,& tonsuram, & tertiò monitus illam non resumpsisset, extrà de senten.excommunicationis.capit.in audientia. & cap.cùm contingat.eod.titulo.& hoc etiam not.in c.primo, de apostatis.

Septimò fallit, quando clericus negotia secularia exerceret,& tertiò monitus non desisteret: cum tunc primò illa bona perdat, & priuilegium clericale: vnde super eis poterit coram iudice seculari conueniri.extrà, de vita & honestate clericorum.c.fi.

Octauò fallit, quando clericus in minoribus existens esset ad militiam secularem promotus, extra, de elect.cùm inter.

Nonò fallit, quando per annum artem ioculatoriam exercuisset, & intra annum monitus non desisteret.extrà, de vita & honestate clericorum. in cap. j.in sexto.

Decimò fallit, quando esset depositus, vt incorrigibilis, extrà, de iudi.cùm non ab homine.

Vndecimò fallit, si esset etiam degradatus actualiter, vt in c.secundo, de pœnis.in vj.

Duodecimo fallit, quando inuocatur brachium secularе contra ipsum clericum, prout inuocari potest in casibus, de quibus in c. princeps. decimatertia q.prima. vt est casus quando ab ecclesia requiritur: cùm tunc laicus habeat potestatem, vt clericum puniat: vt habetur extrà, de senten.excommunicationis.capitulo, perpendimus. per Card.& Florẽtiã.in sua repeti.in c.si iudex.& c.si clericus. de sen. excommu.in vj. B.Soc.reg.80.

¶ CLARICVS eligi non potest regulariter per saltũ, sed gradatim, vt est text. in capit. statutis. §. his.lxj. distinctione.

Primò fallit in casu necessitatis, quia deficeret qui celebrasset, vel esset minis pauper eligendus, seu ordinandus in sacerdotium: vt nota.per totum, de tempo.ordin.

Secundò fallit in clerico magnæ scientiæ, qui potest eligi per saltum, vt probat Felin. in cap.clerici.in fine.de iudic. S.Ianua.reg.24.

¶ CLERICVS non potest, nisi semel in die, celebrare, c.sufficit.de consec.distinct.j.

Primò fallit in die natalis IESV CHRISTI. c.consuluit.de celeb.miss.

Secundò fallit in casu necessitatis.d.c.consuluit.

Tertiò fallit, quando veniret aliqua persona, quæ non potest transire sine missæ auditione, vt sunt episcopi.c.si.de priuileg.in v. S.Ianua.

¶ CLARICVS de Papæ mandato potest bellum gerere,

tere,& indicere. Calder.c.petitio.de homicid.
Primò fallit, quando bellum nō esset omnino iustum.
Secundò fallit, quando tale bellum non fieret Cardinalibus consultis: quia ad hoc, vt clericus debet obedire mandato Papæ: debet Papa in hoc casu consulere Cardinales, aliàs non est præstanda obedientia.
Tertiò fallit, quando tale bellum sufficienter possit explicari, ac exerceri per laicos: quia tunc non debent clerici se inmisceri, aliàs sic. hæc ex Feli. post Card.& alios in d.c.petitio,&c. S.Ianuar.
¶Clericus non admittitur in testem contra laicum in criminalibus: nec contra. gloss. in capitu. testimonium. xj. quæstio. j. facit text. in ca. vt decetero. de testibus.
Primò fallit, quando laicus accusaretur de crimine ecclesiastico, coram iudice ecclesiastico: quia tunc bene possunt; e. testimonium.
Secundò fallit etiam quando in iudicio seculari veritas aliter haberi non potest. Abb. in d.c. vt decetero. per tex. in cap. quanquam. xiiij. quæstio. j. & hoc quando agitur de crimine ciuiliter etiamsi iudex post sanguinem puniat: quia non nocebit. secùs autem, quando agit criminaliter principaliter. Fel. in d.c. vt decetero. S.Ianuar.re. 28.
¶Clericus, & Oeconomus. Quòd clericus, vel œconom⁹, vel alij administratores alicui⁹ venerabilis loci, non possunt prouocare ante sententiam, nec post sententiam: nisi primò cōdemnatio exigat ut, postea verò prouocetur.
In Aut. de sanc. Epis. §. œconomus autē. Azo, ru. 104.
¶Clericis opprobrium est, si peritos se velint disputationum esse forensium. C. lib. 6. titu. 23. l. 23. in fin. Riiswich.
¶Clericus in causa ciuili potest reconueniri coram iudice seculari. Hanc regulam probat gloss. in c. j. in verbo, super suis. de mutuis petitio. & in c. at si clerici. in verbo, non tenet, de iudi. & in c. multi. in verbo, seculari. ij. quæst. j. & in summa, xj. q. j. & in l. cùm Papinianus. C. de senten. & interlo. om. iudic. de iure Regio concordat tex. in l. lvij. titu. vj. part. j. Circa quam regulam vide Dec. in cap. at si clerici. num. 25. de iudiciis. Hanc opinionem dicit esse communem Iac. de sancto Georg. in l. ij. in §. sed si agae. num. 4. ff. de iud. & in l. qui non cogitur. nu. 1. eo. tit.
Hanc regulam posuit Maria. Soci. in c. j. de mutuis petitio. nume. 24. vbi in numero 28. cum sequent. eam limitat decem modis. P.Duen.re. 102.
¶Clericus incorrigibilis regulariter degradandus. & curiæ seculari tradendus, & per eam comprimendus est. tex. est à contrario sensu in c. cùm non ab homine. & quod ibi no. & in c. at si clerici, extra, de iudiciis.
Primò fallit in crimine hæresis: quia clericus est statim post depositionem curiæ seculari relinquendus, & eidem traditur, & sic degradatur: vt capitu. ad abolendam. in gloss. de hæreti. & in d.c. cùm nō ab homine, quod est verum, quando fuit relapsus in hæresim, nam tunc sine vlla audientia traditur curiæ secularis: vt in c. super eo. & cap. accusatus. de hæreti. is. in vj. aliàs non traditur ipse hæreticus, si vult se corrigere, hæresim abiurare, sed detruditur in carcerem ad pœnitentiam peragendam. extrà, de hæret. capitu. penultim. quinimo ista pœna carceris potest hodie in aliam commutari, vt capit. vt commissi. de hæret. in vj. circa quod vide nota. per glos. xx d. stinc. cap. nunc autem.
Secundò fallit in falsificante literas Papæ: quia incontinenti traditur curiæ seculari. dicto capitu. ad abolendam. extrà, de hæreticis. & dicto capitulo, cùm non ab homine. & communiter tenetur quod sit speciale in hoc crimine, secundum Alexandr. in dict. cap. at si clerici.
Tertiò fallit in illo, qui fuit depositus propter contumeliam, vel calumniam, quam intulit episcopo suo. xj. quæst. j. si quis sacerdotum. & iij. quæst. iiij. si quis clericus. vt voluit gloss. in dict. cap. ad abolendam. & in cap. fin. extrà de testi. cogend. secundum gloss. in dict. cap. cùm non ab homine. & dicuntur hæc capitula procedere in incorrigibili: & ita sentit glo. in d. capitulo, si quis clericus. & in canone, si qui sunt. ij. quæst. vij. ista opinio tanquam verior cōmuniter approbatur, vt in d.c. cum non ab homine. & in d.c. fin.
Quartò fallit, nam cùm pro simplici homicidio vel alio crimine atroci degradetur, & detrudatur in carcerem, aut alia pœna condigna, si ecclesia non habeat vltra quid faciat, degradandus erit, & curiæ seculari tradendus: quod etiam permittitur pro simplici homicidio, propter contemptus canonicę disciplinæ: vt in d.c. cùm non ab homine. extrà de iudi. & per ipsum domi Nicol. pleniùs in dicto c. at si clerici. circa finem: ibi, ad hoc faciat.
Quintò fallit in illo, qui promiscuè commisisset vnum crimen grauissimum, putà homicidium non simplex sed qualificatum *, putà paricidium, quia interfecit patrem, vel matrem: vel sacerdotem priuatum eum spoliariōe bonorum, vel ecclesiam cōbusisset, vel vnum de deputatis ad diuinum officiū spoliasset, & ordinasset patriam prodere, vel aliud crimen grauissimum commisisset, & in canonibus certa pœna nō esset determinata: sed per leges pœna sæuissima venisset imponenda. Nam cum sacerdote talia delicta committēte non fit cōdigna pœna depositionis & perpetui carceris, cùm forte laici eius socij comburerentur, vel ad bestias darentur. Et alia pœna condigna in ecclesia similis nō reperitur, erit talis clericus degradandus, & curiæ seculari dandus: quia ecclesia non habet vltra aliud quid faciat. ad hoc auth. de san. epis. §. si verò crimen. Et ita disputando retulit Petr. de Ancha. pro quo facit tex. in c. j. de homic. in vj. Ad hoc tex. in c. nouimus. de verb. sig. vt patet ibi, & aliud, &c. quia non solùm propter aliud crimen, ergo videtur damnabile & damnosum vt clericus degradetur, & curiæ seculari tradatur: facit etiam ad hoc tex. xxxiij. q. v. sunt quidam. & xxij. q. v. si quis laicus. vbi patet, quòd clericus vel presbyter degradatur propter coniurationem prædictam contra principem, vel dominum terræ, quia tunc in tali loquitur in actuali degradatione * propter immanitatem criminis. arg. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. etiam ad hoc tex. in d.c. at si clerici. in princi. vbi patet, quòd non quilibet depositus debet tradi curiæ seculari indifferēter, sed qualificatus, secundum Nicol. vbi pleniùs de his tractatur. B.Soci.re. 79.

Additio.

* Qualificatum. Adde Petr. de Ancha. in consil. clvij. Bened. Vad.
* Degradatione. Vide Pet. de Ancha. in consi. præalleg. clvij. Bened. Vad.

¶Clericus non succedit in feudum. Hanc regulā probat textus in cap. j. in §. qui clericus. si de feudo defunc. content. in vsib. feud. vbi dicit text. quòd eo ipso

ipso quòd quis est clericus, vel votum religionis assidar, priuatus sit feudo. Facit etiam tex. in c. vnic. de milite vasallo qui arma bellica deposuit. vbi miles assumens habitum religionis priuatur feudo. Facit etiam tex. in c. j. an mutus vel surdus. vbi probatur quòd vasallus effectus clericus feudum retinere nõ potest. Facit etiam tex. in c. j. de feudo fœminæ. vbi ille qui efficitur clericus vel conuersus, aut aliquo modo habitum religionis assumit, in feudum paternum non succedit: & si illud habeat, perdit ipsum. De iure Regio est tex. in l. vj. titu. xxvj. part. iiij. Hãc regulam per multas alias rationes posuit Præp. in c. j. in §. & quia vidimus. qui feudum dare pos. Barba. in Rub. de feudis. nume. 1. cum sequentibus. Alex. in consi. x. volum. v. num. 1. Abbas & Canonist. in c. in præsentia. de probationibus, vbi notabiliter Paulus Parisius num. 192. Chassanæus in consuet. Burgund. in titu. des fiedz. Rubri. iij. §. v. num. 1. cum sequent. Francisc. Curtius iunior in tracta. feudorum. in iij. parte, in x. quæstio. num. 13. vbi vsque ad numerum 19. notabiliter examinat quæstionem hãc pro vtraque parte: & finaliter concludit cum hac opinione, allegans ibi quamplures alios Doct. idem tenentes. eandem opinionem tenet Matthæus de Affli. in c. j. in §. præterea si vasallus. in gl. iij. num. 72. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. & in c. j. num. 9. de milite vasallo qui arma bellica deposuit. & in c. j. nu. 32. an mutus vel aliàs imperfectus. in vsibus feud. idẽ Matthæus de Afflict. in constitu. Neapol. lib. iij. Rubri. iij. num. 5. Iason. in consi. cxvij volum. iiij. num. 1. & in cõsi. cxiij. nu. 2. volu. j. Capitius decis. xxxj. nu. 2.

Limita primò, vt procedat in feudo vero & proprio, pro quo debetur seruitium personale: secus autem in eo in quo debetur seruitium reale. ita Abb. in dicto c. in præsentia. de probationi. & ibi Felin. nu. 46. Parisius ibi num. 193. Hanc opinionem tenet Ruinus in consi. xlij. num. 9. volum. j.

Limita secundò, quando clericus non esset in sacris constitutus, sed esset primæ tonsuræ. ita Bald. quem sequuntur alij Doct. in dicto cap. qui clericus. si de feudo fuerit controuersia. Præpo. Alexandrinus in d. §. & quia vidimus. Calderi. in consi. 2. in tit. de feudis. Curtius Senior in consilio lxij. versiculo, sextò me mouet. Albertus Bru. in consi. xvj. nume. 1. & in consi. xxxviij. num. 10. Matthæ. de Afflict. in d. capit. qui clericus. num. 17. si de feudo fuerit controuersia.

Limita tertiò, quãdo pater vel alij agnati facerent aliquem in fraudem effici clericum, ad hoc vt in feudo succedere non posset. ita tenet Iacobus de Belloviso. in c. j. de feudo fœminæ. in j. q. per illum text. vbi dicit ita sæpe vidisse in regno Siciliæ: quem sequitur Francisc. Curt. iunior in tract. feud. in d. quæstio. x. nume. 25.

Limita quartò, non procedere in fœmina quæ intrasset monasterium: quia in casu in quo feudum transiret in fœminas, trãsiret etiam ad Moniales. ita cõcludit Felin. in d. c. in præsentia: nume. 47. post alios Doct. Alex. in dicto consi. x. num. 6. in v. vol. quos sequitur Franc. Curt. in d. tract. feud. vbi notabiliter hoc ponit in d. q x. num. 26.

Contra quam limitationem tenet Chassan. licet sub dubio ibi relinquat cogitandum, in consuetu. Burg. titu. des fiedz. Rubr. iij. §. v. num. 15.

Limita quintò in monacho qui ex dispensatione Papæ factus est comes: quia succedit in feudo aperto post quàm est comes. ita tenet Bald. in consi. cclxxv. nu. 7. volum. ij. quem sequitur Curtius iunior in dicto tracta. licet corruptè eum alleget, in d. q. x. nume. 28. Circa quam vide Chassanæum vbi suprà, numero decimosexto.

Limita sextò, non procedere in istis cruciferis qui militant contra infideles, vt sunt Commendatarij sancti Ioannis. ita Bal. licet sub dubio, in consi. clxx. nu. 2. volu. 2. quem sequitur Præpo. in c. 1. de milite vasallo qui arma bellica deposuit. in vsibus feudorũ. nu. 2. in fine. licet de Bal. nullam mentionem faciat, & ibi hoc tenet idem Bal. Contrariam tamen tenet Andr. Barb. in Rubr. de feudis. num 3. & in tracta. de præstantiis Cardinalium. in j. par. q. v. num. 7. quam opinionem dicit de rigore iuris veriorem esse Albert. Brun. in cons. 17. Catellia. Cotta, verbo, clericus. in fine. Chassanæus in consuet. Burgund. in d. nu. 18. Curti' iunior in d. tract. feud. in d. x. q. n. 29. est tamen notandum quòd Bal. in d. cons. non se bene firmat in hac opinione.

Limita septimò, non procedere in feudo franco, & libero: quia in eo succedit clericus & etiam monasterium. ita Bald. in c. inter dilectos. nu. 5. & 6. de fide instru. & in Authen. nisi rogati. C. ad Trebellia. nu. 15. vbi allegat tex. in d. cap. inter dilectos. idem Bal in l. si plures. nu. 7. C. de condit. inser. quam opinionem sequitur Alex. in consi. x. nu. 15. volu. v. Felin. in c. in præsentia. nu. 45. de probatio. Barb. in d. Rub. de feudis. nu. 2.

Limita octauò, nisi clericus de nouo inuestiatur à domino sciente ipsum clericum: quia posset eo casu feudum retinere. ita concludit Aluarotus in c. j. in §. j. de benef. fœminæ. Aretinus in d. c. in præsentia nu. 84. de probatio. Francisc. Curt. in dicto tract. feudorum. in d. q. x. nu. 30. Alex. in d. cons. x. numero 17. Matth. de Afflic. in cap. j. in §. ex hoc illud. num. 8. de benefic. feudi. & in c. qui clericus. num. 8. si de feudo fuerit controuersia. Quod tamen intelligo verum, quando post monachatum de nouo datur per dominum dictũ illo monacho sciẽte. si autem euenirer monacho per legatum vel alia de causa, puta successionis vel simili: tunc distinguendum est quale sit feudum, & quod seruitium præstare tenetur: vt declarat Aretinus in dict. nu. 84. quem sequitur ibi Paul. Parif. nume. 193. in fine.

Limita nonò, vbi esset consuetudo in contrarium in aliquo loco: quia consuetudo specialis derogaret generali consuetudini feudorum: quia generi per speciem derogatur: vt in capitulo, Robertus. cum simil. de feudi cognitione. ita concludit Bald. in cõsi. clxx. num. 2. volum. ij.

Limita decimò, non procedere in feudo acquisito pro se, & suis successoribus quibuscunque: per ea quæ notat Bal. in l. j. nume. 37. quæst. xxiiij. ff. de rer. diuis. vbi dicit quòd quando fuerunt apposita dicta verba, transit feudum ad extraneos, imò etiam ad legatarios, quem sequitur Iaso. in l. quædam. in §. nihil interest. numer. 3. ff. de edendo. Albertus Brunus in consil. xvj. numero. 8. Alexand. in l. si patroni. ff. ad Trebel. & in l. Gallus. in §. etiam. ff. de lib. & posth. idem tenet Bald. in cap. inter dilectos. de fide instr. & in c. quæ in ecclesiarum. nume. 39. de constitutio. Fel. in cap. in præsentia. num. 48. de probar. Contrarium tamen tenet Barba. in rubrica, de feudis. num. 5. quam opinionem sequitur Chassanæ. sub dubio vbi suprà, numero decimoseptimo, & Curtius Iuni. in dict. tractatu, quæst. x. numero trigesimoprimo, vbi remittunt se ad Felin. in dict. cap. in præsentia. numer. 48.

Limita

Limita vndecimò in Canonicis regularibus: prout cõcludit Curtius Senior in consil.lxj.& lxij.

Limita duodecimò, non habere locum in Cardinalibus: ita concludit Ias. in cons. cxvij. numer.2.volum. 4.quam opinionem tenet etiam Afflic. in c.1. nume. 10.de mil.vasal.qui arma bel. deposuit. in vsib. feud. vbi dicit idem esse in Archiepiscopis & episcopis, cùm sint personæ illustres, & possunt seruire per substitutum: vt in cap.j.de re iudic.libro vj. quod notat Bald. in l.nullus.C.de decurio.libro x. Hanc opinionem tenet Barba in d.tub.de feudis, numer.2.in medio: & in tract.de præstantiis Cardinalium.in j.par. quæst.v.Præpos.in cap.j.§.& quia.numer.47.qui feudum dare possunt.

Limita decimotertiò, non habere locum in fratribus tertij ordinis sancti Francisci ita Rõ. in cõs.ccclxxvij.numer.4.quem sequitur Barba.in c.ex parte.numero 11.de feudis. Curtius in d. tract. feudorum, in ij.parte, quæstio.xx. Capitius in decisione x. nume. 3.& 17.Præpo.Alexan.in cap. 1.in §.& quia. nu.53.qui feudum dare possunt.in vsib.feud. P.Duen.re.103.

¶ Codicilli rumpuntur, rupto testamento.l.prima.C.de codi.cum similibus.

Primò fallit, si venientes ab intestato grauati essent restituere id, quod relinquebatur in codicillis: quia tunc codicilli valerent, licet testamentum non habeat effectum, vt in l.ex testamento.& in l.cam, quã. C.de fideicommis.& in l.ex ea scriptura.& ibi not.ff. de testamentis.

Secundò fallit, vbicunque tacitè nõ expressè essent rogati de restituendo id, quod in codicillis contineretur: quia tunc valent codicilli, licet testamentum rumpatur: casus est, & ibi exemplum in l. qui filio. §.j.cum gl.fi.ff.de hæred.inst.& ibi vide per Bart.qui ab omnibus ibi improbatur, & vide ibi ad intellectum illius legis Baldum & Ioannem de Imola, qui idem volunt.

Tertiò fallit, vbicunque testamentum esset ab initio nullum, putà quia in eo esset præteritus filius iam natus: quia tunc facti codicilli valent. Ita tenet Cyn. in l.domina.la prima.eodem titu.& alleg.l.iij.§. fin. cum ibi not.ff.de postul. & idem tenuerunt Dyn. & Bartol.in l.legata inutiliter, secundum vnam lecturam.ff.de legatis j. B.Socin.reg.103.

¶ Clericus per laicum, vel patronũ, seu parochianum ecclesiæ impediri vel denuntiari non potest, vt propter crimen commissum à beneficio remoueatur.glos.in c.ex parte.de testib.& quod not.glo.in c. qualiter.el secundo, de accusatio. & Goffre. & Spec. in titu.de inquisitione.§.primo.versicu.sed nunquid extraneus.

Primo fallit, quando non fuisset oppositum, & ita procedere poterit d.cap.ex parte.& ibi per Ioan.Andr. qui ita tenet.

Secundò fallit, quando quis vellet eum impedire, vel denuntiare de crimine dilapidationis: cùm tunc in defectum clericorũ admittatur laicus, ad hoc quod not.extrà, de reb.eccle.non alie.§.si quis.secundum Nicolaum, in dicto cap.ex parte.

Tertiò fallit, quando denuntiare vellet non canonica institutione, sed denuntiatione euangelica, quæ solum tendit ad pœnitentiam: cùm tunc admittatur quilibet etiam laicus, iuxta nota.extrà, de testibus. c.in omni, & in cap.nouit.

Quartò fallit, quando ageretur de crimine præcedente monitionem: nam ipsa facit, vt tunc admittatur quilibet de populo, cùm cuiuslibet intersit, ne frater decipiatur, secundum Anto.in dicto ca.ex parte. & ibi per Nicol.

Quintò fallit, quando ipse clericus non esset iam promotus, sed promouendus: cum tunc admittatur ad excipiendũ cõtra cum non solum parochianus vel patronus: sed etiam alius laicus, dũmodò speciale interesse prætendere possit: vt voluit Innoc.extrà, de accusa.c. super his.vbi pleniùs. B.Soc.reg 82.

¶ Clericus potest relaxari à iudice laico, quando ostendit se esse clericum, & hoc potest facere parte non citata. Tiraque.in term.huius reg.tract.res inter alios acta.limitat.38.Marsi.l.de vno. numer.107.ff.de re iudic.c.si iudex.de sent.excom.6.Bald.l.ege, si quis per calumniam.columna secunda. C. de episcop.& cleric. Med.re.8.

¶ Clericus pro statu ecclesiastico ecclesia vacante personaliter agere non potest. tex. est in capitulo 1. ne sede vacante.

Primò fallit hæc regula in casibus, de quibus per Canonistas in cap.cùm olim.extra, de testibus. Et primò quando esset talis quæstio, quæ commodè tractari potest vacante sede, quam plenè not.extrà, de consuetu.cap.cùm dilectus.secundum Imo.in d.capitu. cùm olim.

Secundò fallit, quando esset talis quæstio, quæ si differatur, ecclesia traheretur in peiorem statum: vt est casus in dicto cap.cùm olim. & ibi plenè per Canonistas. B.Soc.re.83.

¶ Clericum punire non potest iudex laicus corã se delinquẽtem, in actu explicando coram se, Feder. consili.93.secus est in iudice ecclesiastico, qui punire potest delinquentem coram se. Doct.com.l. nullum. C. de testib. Med.re.9.

¶ Clericus regulariter coram suo episcopo debet conueniri, tex.est in c.1 & in c.si diligenti.de foro cõpetenti, & in capitul.insolita.& in capitul.placuit.11. quæst.1.

Amplia istam regulam 20.& 4. modis, & limita 30.& 2. vt copiosissimè per Maria.Socinum, in dicto ca.1. de foro competen.& vide notab. per Stepha. Aufrerij, in repet.clementinæ 1.de offi.ordin. in additionibus per eum factis ad dictam repetitionem, in regula prima, vbi ponit viginti & vnum casum, in quo clericus potest conueniri de crimine coram iudice seculari, & in regula secunda in dictis additionibus, vbi ponit triginta & tres casus, in quibus etiam potest corã eo conueniri clericus in ciuilib. Soc. re.92.

¶ Clerico violentiam inferens in vestibus, vel eũ detinens inuitum, est excommunicatus: tenent Innoce.in cap.nuper.de senten.excommun.notat glo. in capitul. si quis suadente. 17. q. 4.in verbo, manus.

Limita octo modis, vt per Felinum, ibi, circa finem, ver. text.videtur, & adde septem casus (quos ponit Bernardus Laurent. in tractatu quem edidit de casibus) vbi iudex secularis potest imponere manus in clericorum personas, in quibus quis potest verberare clericum sine metu excommunicationis. Ber. Socin.re.94.

¶ Clericum percutiens est excommunicatus, & non nisi à Romano Pontifice debet absolui. Hanc regulam probat text. in capitul. si quis suadente.17. quæstio.4.& in c.1. & in cap. non dubium.& in capit. ex tenore.de sententia excommun & in cap.religioso.eodem titu.libr.6.De iure regio text.in l.3.titul.9. part.1.Hanc regulam ponit Nicol. Plotius in tract. de excommunicatione in princip. numero 73.vsque ad finem: vbi eam limitat xiiij. modis, eandem re-

gulam etiam cum aliis xiiij. limitat. ponit Ioan. de Ligniano in tract. de censura ecclesiastica. §. vj. numero 1. Alias xiiij. limita. ad hanc regulam ponit text. in l. iij. titu. ix. par. 1. & x. limitatio. par. 1. & x. limitatin. ponit glossa, in d. c. si quis suadente. in verbo, violentas, & vij. limitationes ponit Bernardus Laurentius in tract. in quibus casibus iudex secularis possit imponere manus in personas ecclesiasticas, numero 7. Hanc regul. cum xx. ampliatio. in effectu, licet viij. tantùm videantur, & xxij. limitatio. ponit Stepha. Aufreri. in tract. de potestate seculari super ecclesiasticas personas. in 3. reg. per totam. vbi licet tantummodò ponat xij. limitatio. sunt xxij. vt suprà dixi in effectu.

Vltra quas ampliationes, & limitationes amplio primò hanc regulam, vt non solùm percutiens sit excommunicatus, verùm etiam ipso iure sine aliqua denuntiatione, vt est text. in Extrauagan. Martini Quinti, quæ incipit, insuper ad euitanda. vbi probatur quòd ad hoc vt quis sit excommunicatus requiritur quòd denuntietur. Sed extrauag. illa excipit supradictum casum, nisi fuerit excõmunicatus pro violenta manuum iniectione in clericum: quia tunc non requiritur denuntiatio, & Extrauagantem illam ponit ad literam Archiepiscop. Florentinus in tractatu de excommunicatione. num. 16. & in Summa in iij. parte. titu. xxvj. c. vlti. vbi ponit etiam approbationem illius extrauagantis: & illam etiam refert Felin. in c. Rodulphus. numer. 39. de rescript. Ange. in Summa, in verbo, excommunicatio. el viij. Philip. Dec. in c. à nobis. num. 20. & ibi Pau. Parisius, num. 12. de exceptio.

Amplia secundò habere locum etiam si percussus sit primæ tonsuræ, vt in c. quisquis. xvij. quæstio. iiij. in can. de persona. xj. quæstio. j. in cap. clericos. xj. dist. in c. cùm non ab homine. ibi, quocunque ordine. de iudiciis. in cap. j. de clericis coniuga. lib. vj. gl. in Clemen. 2. in verbo, clericos. de vita & honest. cleri. & in c. 2. in verbo, clericos. de præben. & ita expressè tenet Ioan. Lupus Segouiensis in tract. de censu ecclesiast. quæstio. 2. & v. Tho. Grammaticus in decisione x. numer. 1. Matthæ. de Afflic. in constitut. Neapo. lib. j. Rub. xix. numer. 21. Ioan. de Imo. in c. ex literis. nu. 6. de vita, & honesta. cleri. Lambertinus in tract. iuris patrona. in j. par. 2. libri, in 2. arti. in vj. q. nume. 6. Hanc opinionem tenet etiam Io. Maur. in repe. l. vnicę. C. de mul. & qui in loco munera subire soleãt. lib. x. eandem opinionem dicit esse communem Albertus Trotius in tract. de vero, & perfecto clerico, in j. lib. dubin 2.

Amplia tertiò habere locum in personis, quæ regulariter viuunt, licet non faciant professionem: nam isti gaudent priuilegiis clericorum, & manus iniicientes in eos violentas incurrunt sententiam excommunicationis. ita Ant. de Butr. quem sequũtur alij Doct. in c. 2. numer. 6. de foro compet. Quam opinionem dicit esse communem Nicol. Boerius in tract. de vita, & honesta. Eremitarum. numero 14. Eandem opinionem tenet Lambertinus in tract. iuris patrona. in j. par. ij. librum vij q. art. 4. numero 2. Idem est in mulieribus quæ vt Deo seruiant se recludunt vna domo ad ieiunandum, & orandum, quæ tamen habent priuilegium monachorum, ita vt eas percutientes incidant in pœnam huius regulæ, & sub iudice seculari conueniri non possunt, ita probat in c. indemnitatibus. in §. si prædicta, de elect. libro vj. ita tenet Ange. in Authen. ad quos oporteat causas dicere monachos. in prin. nu. 4. Anto. de Butr. in d. nu. 6. Cardina. de Turre Crema. in c. qui verè. in vltima q. 16. q. 1. Quam opinionem sequitur Ni. Boer. in trac. de statu, & vita Eremitarum. nu. 15. licet contrarium teneant Domini de Rota in decisione 167. in antiquis, secundum veterem impressionem: & secundum nouam in tit. de regularibus, in decisio. 1. de qua decisione facit mentionem Cęsar Lambertinus in tract. iuris patronatus, in 1. par. 2. libri, in 7. q. principali, artic. 6. nu. 4.

Amplia quartò, etiam si clericus sit degradatus, non tamen potest percuti, & percutiens eum incidit in can. si quis suadente. tenet Bal. in c. sedes apostolica. de rescr. numer. 4. & allegat Inno. ibi. Ratio est, quia priuilegium dignitatis durat finita dignitate. gloss. est expressa in can. accedens. in gloss. 1. 50. dist & est glo. expressa quæ hoc probat in c. dictum. in glo. fin. 81. dist. Pro quibus glo. est tex. in l. vnius. in §. seruum. ff. de quæstionib. & in c. ostenditur. de consec. distin. 4. text. notabi. in l. fin. in versic. non esset torquendũ in memoriam pristinæ dignitatis. ff. de decurio. Facit etiam glo. in c. contingit. el 1. de sententia excommuni. & in c. ad abolendam. de hæreti. in verbo, prærogatiua. & hanc opinionem tenet Hipp. in sing. 707. & in l. eiusdem. in prin. numero 7. ff. ad l. Cor. de sica. & in l. etiam si redhibitus. numer. 2. ff. de quæst. And. Tiraq. in trac. de causa cessante. in 2. parte, limitati. 15. nume. 4.

Amplia quintò, etiam si percussus sit coniugatus, dum tamen contraxerit cum virgine semel & non bis, & deferat tonsuram & vestes honestas. vt in c. 1. de clericis coniuga. libr. 6 & l. 49. tit. 6. par. 1. l. 13. tit. 3. libr. Ord. & est pragmatica 27. in vol. Pragmaticarum, vbi taxatur habitus clericalis. ita tenet Matthæ. de Afflictis in constitu. Neapol. lib. 1. Rubr. 3. nu. 21. quod tamen intelligo verum in percutiente ipsum clericum coniugatum, non tamen in persona vxoris eius: ita Io. And. & ibi Dom. in c. 1. de cle. coniu. libr. 6. Io. de Imol. in c. 2. de fo. compe. Tiraq. in gloss. 1. post leges connubia. nu. 59.

Amplia sextò, etiam si clericus percussus sit mortuus: durat enim priuilegium in cadauere, vt percutiens iniuriosè, incidat in pœnam huius regulæ, ita tenet Felin. in c. à nobis. el 2. numero 4. de sententia excõmu. Alber. Brunus in tract. de augmentn. nu. 95. Hippo. in l. vnica. numero 53. C. de raptu virgi. & in l. fin. numer. 56. ff. de quæsti. pro qua opinione est text. in c. quod te. de pœniten. & remissio. vbi clericus, qui non potest tempore interdicti ingredi ecclesiam viuus, potest in ea sepeliri mortuus, facit etiam tex. in l. 2. ff. de cadaueribus puni. gloss. in can. licitè. 3. quæst. 7.

Amplia septimò, etiam si percutiẽs sit clericus, vt in c. cùm pro causa. & in c. porrò, & in c. monachi. de sententia excom.

Amplia octauò, etiam, si clericus percussus sit excommunicatus, ita Innoc. in num. 3. & communis opinio in c. si verè. nume. 1. de sententia excom. & est tex. pro illa opinione in c. & in cap. de Monialibus. eodem titu. facit glos. in cano. si quis deinceps. 17. quæst. 4. & in can. si quis vestrum. 23. quæstio. 5. & in capitu. 2. ne clerici vel monachi. libr. 6. Felin. in cap. 1. de sententia excom. Ratio est, quia priuilegium hoc ordini, non clerico conceditur: vt in c. contingit. el 2. de sententia excommu.

Amplia nonò in percutiente ingressum religionem nouitium, & si nullum ordinem habeat. vt in capit.

religioso.de sententia excommun.lib.vj.sunt enim de foro ecclesiæ & personæ ecclesiasticæ: vt in can. duo sunt.xij.quæst.j.ita concludit Ancha.in consil. lxviij. And. Tiraquellus in tract.de vtroque retra.in tit.de retrait lignagier.§.j.in gloss. viij. numer.22.& numero 30

Decimò amplia, etiam si non sit verè clericus, sed destinatus clericatui, & sic gerat se pro clerico: vt sunt pueri deseruientes in choro, deferentes habitum, & tonsuram: quia percutiens eos est excommunicatus, ita concludit Archid.in dicto c. si quis suadente.nu.8.Felin.in c.cùm adeò.de rescript.faciunt cumulata per Iaso.in l.diuortio.§. interdum.ff.soluto matrimonio. Pala. Ruuios in repet. Rub.de donatio.§.xxxviij.

Amplia vndecimò, non solùm si percutiat clericum, sed etiam consanguineum clerici causa eiusdem clerici.vt in c.sciant cuncti.de electio.lib.vj.glos.in clemen.ij.in verbo, quomodolibet.de senten. excommun.facit etiam text.in cap. quicunque. de senten. excommu.lib.vj.tenet Matthæus de Afflic. in tract. de iure protomiseos, in Rubri.numer.27.quod intellige solùm in casibus specialibus in illis iuribus: secundum Syluestrum in sua summa, in verbo, excommunicatio.el ix.Caiet.in eod.verbo. c.xxxiiij. Ias.in l.de pupillo.§. si quis ipsi prætori.numer.12.ff. de noui operis nuntia.

Limita primò non habere locum, quando quis insequitur clericum, sed non percussit, vt est glos.in c.felicis.verb.insequutione. de pœnis. libr.vj. quam sequuntur ibi Ioan.Andr.& Communiter Docto. Innocen.Abb.& Docto.in cap.nuper.de sententia excommu.licet contrarium teneat gloss.in can.si quis pulsatus.de pœniten.distin.j.

Fallit secundò in eo, qui capit clericum, vt obuietur delicto committendo.tenet Abb.in cap.si verò.el j. de senten.excommu.idem Abb.& Deci. num.36.in cap.cùm non ab homine.de iudi.facit gloss.notab. in cap. 2. de hæreticis. vbi probatur, quòd quilibet tenetur alium corrigere in delicto committendo,& ex hoc patet quòd familia potestatis potest capere clericum incedentem de nocte cum armis, sine metu excommunicationis, tenet Abb.in c. vt famæ. de sententia excommu.in c.j.nume.7.de deposito.Bal. in l.si qua per calumniam C.de episc.& cleri. Deci. in d.c.cùm non ab homine.num.40. Montaluus in l.ij.tit.vj.parte 2. quæ opinio hodie approbatur per l.xv.tit.iij.libr.1.Ord.Et xx.casus in quibus iudex secularis potest imponere manus in ecclesiasticas personas sine metu excommunicationis, ponit Bern. Laur.in tract. quibus casibus iudex secularis possit imponere manus in ecclesiasticas personas. in xiiij. volum.tractatuum.

Limita tertiò, quando clericus primæ tonsuræ exercens officium carnificum, seu macellariorum, aut tabernarij publici, & personaliter tertiò monitus propriis nominibus expressis à diœcesano non dimiserit illud officium: nam isti tales non gaudent priuilegio clericali, vt est text.& ibi glos.in verb.publicè,& in verbo.nominatim.in Clemen. j. de vit.& honest. cle. sed hodie sufficit si in genere moneantur: vt in Extrauagan. Leonis x. quam refert Boetius, vbi eam ad literam ponit, in decisi.lxix.numer. 36.& ideò si fuerit tertiò monitus, & non destiterit à tali officio, si est coniugatus perdit statim priuilegium,& percutiens non incidit in Canonem: si quis suadente, & si non est coniugatus, tantummodò perdit priuilegiũ clericale, scilicet, in rebus suis, vt ibi dicit prædicta Clemẽ. quam declarat B.rn.de Luco in practica, c.67.Cæsar Lambertinus, in tract. iuris patrona.in 1.par.2.libri, in artic.26.9.quæstio. principali, numer.3. & circa hanc regulam vide tex. in l.4.titu.9 part.1. quæ ponit casus, in quibus percutiens clericum possit absolui ab alio quàm a Romano Pontifice. P.Duen.re.99.

¶ Clerici, & personę ecclesiasticę & ecclesię non debent subire munera personalia, sed sunt immunes: & sic non tenẽtur soluere collectas, neque aliud tributum. Hęc regula probatur primò de iure diuino, Numerorum c.3.& c.8.Probatur etiam & secundò de iure naturali, vt testatur Caius Cęsar in lib.6. suorum Commentariorum. Tertiò probatur de iure Canonico, vt in capitul. non minus.& in c.aduersus.de immunit. ecclesi.& in capitul.peruenit.86. distin.& in c.quanquam.de censibus. libr.6.Quartò probatur de iure ciuili, vt est text. in l. placet.C. de sacrosan.ecclesi.canonizata in cap. generaliter.in §. placet.16.quęst.1.facit etiam tex.in auth.item nulla communitas. C. de episc.& cler.Probatur etiam de iure regio, in l.·.titu.3.lib.1.Ordin.& in l.3.in quaterno Gabellarũ.& in l.5·.titul.6. part.1. Hanc regulam ponit Bart.in l.vnica.numero 32. C de mulier. & ibi quo loco munera subire debeat. libr. 10. idem Bart. in consilio 180.& in l.1.in §.fin.ff.de munerib.& honori.Panor.& alij.in c.non minus.numer. 1.& 17.suprà alleg.Ias.in l.placet.in 2. lectura numer. 10. C. de sacrosan.eccles.Ioan.de Plat.in l.fi. C. de exactoribus tributorũ.libr.10.Guido Papa, quæst.272.Fran.Curt. Iunior in cons 61.num.2.Matth.de Afflı.in c.1.nu.32. quæ sint regaliæ, in Vsibus feud. Thomas Grammaticus in decis.29.numer. 14. & in consil.1. posito post decisiones.numer.32.& 33.Io. Mauritius in repet.dictæ l.vnicæ.C. de mul. & in quo loco munera subire debeat.Ioan.Bassianus in consuet. Aluerniæ. cap 25. articu.8. Petrus Antibolus in tract.de munerib.§.4. numero 26 cum sequentib.Franc. de Platea in trac. de excommunicatione.§.36.Chassanæ. in consuetu. Burgund.in titul.Des iustices.Rubr.1.§.5. numero 4. & in §.4.in d.titul Des iustices.Rubr.1.num.17.Cardina.in repet.capit.perpendimus.numer. 9. de sent. excommunic.

Amplia primò, etiam si clericus vellet sponte soluere dictam collectam: nam non posset nec communitas debet recipere. ita tenet Thomas Parpalia, in repe. d.l.placet.ver.& tertium.C.de sacrosan.ecclesi. Ratio est, quia hoc priuilegium est inductum in fauorem totius cleri, prout in dubio præsumitur, & sic illi non potest renuntiare: vt in capitul. si diligenti. cum aliis, de foro competenti.Facit quod not. Iaso. in l.ad egregias.num.2.ff.de iureiur.& in l.1.§.& post operis.numero 12.ff.de noui ope.nuntia.pro qua limitatione est tex.in capi.exigit.de censibus.lib.6.licet cõtra eam velit tenere Ioan.Mauritius in repet. dictæ l.vnicæ.

Amplia secũdò habere locum etiam in colonis,& vxoribus, & filiis clericorum: nam eis non possunt imponi collectę propter bona quæ habent à clericis vel ecclesiis: vt d.capitul.generaliter.in §.nouatum 16.quęstio.1.Bald.in l.2.C.de episc.& cleri.idem Bal. per illum text.in l.2.penes quos.C.de agricol.& censitis, libro 11.vbi textus dicit quòd domini, non coloni vel censiti pro eorũ prædiis tributa soluere tenentur.Circa quam limitationem vide Mauritium. in d.l.repe.l.vnicæ.

Amplia tertiò in emphyteutis, vel vasallis ecclesiæ, seu ecclesiarum: nam sunt exempti à muneribus sordidis. tenet Bart. in l. senatorum. C. de dignitat. lib. xij. vbi expressè dicit, quòd vasallus ecclesiæ est exemptus, & non dicit à quibus, sed de necessitate intelligendum est à sordidis, & de emphyteuta idem tenet Bald. in l. quæro. ff. de vsufructu legato. Barto. per illum tex. in l. priuatæ. de excus. muner. C. nu. 2. lib. x. quē sequitur Thomas Parpalia in repet. l. placet. in prin. quod etiam sequitur Ioã. Mauri. vbi alleg. alios Doct. in d. repet.

Amplia quartò in oblato, qui se, & sua obtulit religioni: quia tunc tam persona ipsius oblati quàm eius bona monasterio collata sunt libera, & exempta ab omnibus oneribus secularibus, sicut sunt reliqua bona ecclesiastica, & personæ ecclesiasticæ, vt in ca. j. & ibi gloss. de decimis. tenet Abb. in consil. liij. nu. 2. volum. j.

Amplia quintò in fratribus Hierosolimitanis, quos Rhodianos vulgus nominat: nam ipsi sunt immunes & non tenentur soluere collectas, cùm pro Christianæ fidei incolumitate eos passim videamus militantes: nam sunt de ordine clericali, & separati à lege matrimonij & obligati ad horas dicendas, & habent certum & limitatum ordinem viuendi à Pontificibus institutum, vt in Clement. j. de religio. domi. non computantur inter personas ecclesiasticas: vt in cano. duo sunt genera. & ibi glos. j. xij. quæstio. j. Bartol. in l. semper. in §. quibusdam. num. 1. ff. de iure immunita. tenet Ioan. Mauritius in repe. d. l. vnicæ. Quod intelligo in fratribus, quos assiduè pro diuini cultus augmento, & salute operam dare agnoscimus, vt per Alexand. in l. ne quidam. C. de milita. testamen. Docto. in Clement. cùm ex eo. de senten. excommuni. & in Clem. 2. de foro compet. Quod hodie est derogatum quantum ad collectas, in omnibus Commendatariis, tam sancti Ioannis quam sancti Iacobi & alij in l. iij. in fin. in quaterno Gabellarum.

Fallit primò, nisi aliud habeat consuetudo: nam si consuetudo est, quòd clerici consueuerunt soluere collectas pro certis bonis ad eos translatis, valeret cōsuetudo. hoc voluit sentire Bartol. in l. ad collationem. C. de auro coronario. libr. x. Alexand. in additio. ad Bartol. in l. rescriptum. in §. sciendum. ff. de muneribus, & honor. Bald. in consili. cxij. numer. 4. volum. 2. Specul. in titul. de clericis coniuga. numero 5. Rochus de Curte in tracta. de consuetudine. numero 511. vbi tenet, quòd in conflictu opinionum illa est tenenda, quam sequitur consuetudo, etiam si sit contra ecclesiam. quod ante eum tenuit Abb. post Ioan. And. in cap. at si clerici, de iudiciis. Hanc opinionem sequitur Remigius de Gonny in tracta. de charitatiuo subsidio. Paulus Parisius consilio 27. numero 27. volumine primo, & in numero 32. licet contrarium teneat Abb. in cap. non minus. numer. 17. de immunit. eccles.

Limita secundò, quando aliqua possessio æstimata, seu adscripta & appretiata & registrata in libro communi, seu communitatis, deueniat ad clericum seu ecclesiam ex quocunque titulo: nam tunc tenetur clericus vel ecclesia penes quam est dicta possessio, ad collectas soluendas per laicos imponendas, sicut sui antecessores debebant. ita tenet Specula. in titul. de clericis coniug. numero 11. versi. alij dicunt. Lucas de Penna in l. fin. C. de exact. tributo. libro x. Guid. Papa in decis. lxxix. Contra quam fallentiam dicit esse Communem opinionem Remigius de Gonny in tract. de charitatiuo subsidio, vbi etiam notabiliter examinat. Sed pro hac limit. est tex. in L. 1. titul. 3. libro 1. Ord. & videtur etiam l. 15. titul. 6. part. 1.

Fallit tertiò, quando ex vetusta consuetudine, seu antiqua præscriptione debetur domino per vasallos terrarum suarum annis singulis quędam prępstatio vocata collecta, pro qua soluenda omnia bona immobilia ipsius terrę sunt taxata, & appretiata in summa pręstanda pro ipsis collectis, si possessiones illorum bonorum ex aliquo titu. inter viuos, vel in vltima voluntate transferātur in ecclesia, vel clericos, aut aliàs ipsi clerici in eis legitimo iure succedant, pro bonis eisdem tenentur clerici vel ecclesię ad soluendam taxationem pro rata illorum bonorum, prout prædecessores laici pro illis bonis antea persoluebant. Hanc fallentiam in eisdem propriis terminis ponit Lucas de Penna. in l. fin. in princip. C. de exactoribus tributorū. lib. 10. quem sequitur Remigius de Gonny, vbi beatissimè eā examinat, in trac. de charita. subsidio.

Fallit quartò, quando clerici possedissent de facto, & non de iure: nam tunc nō excusantur ab istis muneribus: vt sunt fratres Minores si possiderent immobilia, quæ sunt eis prohibita. vt in clemen. exiui. de verb. significati. facit text. in capitul. recolentes. in fine, de statu monachorum, ita tenet Ancha. in cōs. 109. nume. 2. quem sequitur Ias. in l. vbi pactum. numer. 30. C. de transact. Thomas Parpalia in repet. l. placet. C. de sacrosan. eccl. Ioan. Mauritius in repet. l. vnicę. C. de mulie. & in quo loco munera subire debeant. lib. 10.

Limita quintò, quando fraudulenter fieret translatio bonorum per laicum in clericum, vel ecclesiam, vt tenet Specula. in titu. de clericis coniugatis. nu. 16. quem sequitur Thom. Parpalia in repet. d. l. placet. vers. item limites. Ioan. Mauri. in d. repe. l. vnicæ. C. de mulierib. & in quo loco. De iure regio est textus in l. 59. tit. 5. part. 5.

Fallit sextò, quando alienans, vel donans, seu legans tempore contractus opponit conditionem quòd ecclesia soluat onera, seu collectas: tunc si ecclesia vult acceptare relictum debet id facere cum onere suo. ita tenet Anchar. in consil. 217. nume. 1. quem sequitur Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. num. 77 de constitut. quam opinionem sequitur Thomas Parpalia in allegata l. placet. in versi. sextam limitationem. pro qua opinione allegat tex. in l. si ista stipulatio. in fin. ff. de operis liberto. vbi acceptans contractum debet in totum illud ratificare. quem sequitur Bellonus in consil. xl. num. 4. licet Mauritius contra eam teneat in d. l. vnic.

Fallit septimò, quando communitas imponeret collectas pro certis annis successiuis, si interea medio tempore transeat ad ecclesiam, tenebitur ecclesia soluere. tenet Aug. in consil. ccvj. & in consil. xxiiij. quem sequitur Felin. in ca. ecclesia sanctæ Mar. nu. 77. de const. Thom. Parpa. in d. l. placet. ver. aliam, & septimam limitationem. Nicol. Bellon. in dicto consi. xl. nu. 4.

Fallit octauo, quando princeps indicit collectam vasallis suis: nam si ecclesia tenet feudum ab eo siue mediatè, siue immediatè, ecclesia tenetur ad talem collectam soluendam. tenet Ioan. Faber. nume. 8 in d. l. placet. C. de sacrosanct. ecclesi. Pro qua opinione facit text. & ibi Doct. in cap. nimis. de iureiur. d:

quo vide Carol. de Grassalio in libr. regalium Franciæ lib. 2. ius 2 j. Franc. de Platca io tract. de communica. §. xxxvj. num. 6.

Fallit nonò, quando esset statutum, quòd omnia prædia alicuius territorij essent tributaria, scilicet, quòd soluant annuatim certum quid communitati: tenet Bartol. in l. rescriptum. in §. fin. ff. de muneribus & honor. numero 5. & ibi Alexand. in eius additionibus. idem Bart. in l fin. C. de exactor. tributorum. lib. x. Anchar. in cap. 1. de immunit. ecclesiarum. lib. 6. idem tenet Bal. in l. fina. C. sine censu, vel reliquiis. numero septimo. & hoc vult dicere glos. in l. munerum. iu §. patrimoniorum. lo ij. in verbo, Pontifex. ff. de muneribus & honorib. Idem tenet idem Bald. in consilio eclxxx. volu. 2. vbi tenet, quòd opinio Bart. propter publicam vtilitatem, & necessitatem est in vsu, aliàs esset damnare totum mundum, & hanc opinionem Bartol. sequuntur alij doctores, relati per Deci. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. num. 214. de constit. quam opin. latissimè defendit Ioan. Mauri. in repetit. l. vnicæ. C. de mulieribus, & in quo loco, libro x. Contrariam opinionem tenet Iacob. Butr. io Authen. item nulla communitas. C. de episcop. & cleric. quam opinionem contra Bar. dicit esse Communem Iaf. in l. placet. suprà allegata, in 2. lectura, num. 21. Eandem opinionem contra Bart. dicit esse communem Feli. vbi latissimè eam examinat, in d. ca. ecclesia sanctæ Mariæ nume. 76. & eam dicit esse falsam Bal. in d. l. placet. & in l. neminem. C. de sacro sanct. eccles. in d. auth. item nulla communitas, & in d. l. fi. C. sine censu, vel reliquiis, & in d. consil. cclxxx. vbi dicit, quòd hæc opinio est tutior. Lud. Rom. in l. si publicanus. §. j. num. 7. ff. de pub. & vectigal. Abb. num. 13. & Ioan. de Imo. numer. 16. versic. an autem. in c. fin. de vi. & honesta cleric. pro qua opio. cootra Bart. est text. in l. 2. tit. 3. lib. 2. Ordi.

Fallit decimò in clericis coniugatis: vt in c. j. de clericis coniug. lib. vj. quod tantùm excepit eos io duobus casibus. de quibus ibi. & ibi glo. in verb. ceteris. Hãc opi. tenuit Abb. antiquus in c. ex parte. in prin. de clericis coniugatis. & ibi Pan. not. j. Ang. in Auth. de monachis. §. penul. nume. 15. Bal. in Margarita, in verb. cleric. Guid. Papa in decisi. lxxiij. & cclxxxiij. Bertachin. in tract. de Gabellis, in vij. par. princ. nu. 19. Ioan. Mauritius io repet. l. vnicæ. C. de mulierib. & in quo loco. lib. x. quæ opin. approbatur de iure regio per text. in l. xiij. titu. 3. libr. j. Ord. & l. xxiij. tit. 4. libr. 4. Ordin.

Fallit vndecimò in clericis negotiatoribus: ita tenet Fed. de Senis in consil. ccvij. facit text. in cap. quanquàm. à contrario sensu, de ceosibus. libro vj. & in Clement. fin. eo. tit. & ibi glos. tenet Panor. in coosil. vj. volum. j. Bertachinus in tract. de Gabellis, in vj. q. septimæ partis principalis, num. 10. idem io 2. quæst. tertiæ partis principalis. Spec. in tit. de immunitate ecclesiarum. nume. 3. text. io l. iij. in quaterno Gabellarum. Ratio est, quia est prohibita negotiatio in clericis, cùm distrahat à diuinis: vt in dicto capit. quanquàm. & in c. fin. & ibi Docto. de vita & honestate clericorum. & in Summa. xiiij. quæstio. iiij. & in can. j. lxxxviij. dist. Porrò dicitur quis negotiari quando rem emit & integram lucrando reuendit, non mutata forma: non qui emit, vt sibi sit materia operandi cum ea, etiam si in venditione lucretur, vt in can. eiiciens. lxxxiij. dist. ita firmat Domini. in d. c. quanquàm. Cardin. in d. Clemen. præsenti. in 3. notabi. Bertachin. in dicta. vij. parte. numer. 11.

Quod tamen intelligo verum, quando clericus portat res proprias causa negotiandi: quia tunc talis tenetur soluere Gabellam: non si ex dicta causa portaret res ecclesiæ. ita tenet Anchar. Imol. & Panor. in d. c. fi. de vita, & honest. cleric. Bertachi. vbi suprà.

Limita duodecimò ratione belli imminentis, vt in ca. peruenit. de immunita. eccl. in ea. nõ minos. io vers. nisi episcopus. eo. tit. & in l. nemine. C. de sacrosanct. eccl. De iure regio est tex. in l. 52. titu. 6. part. 1. facit etiam tex. in c. aduersus. eod. tit. de immunit. eccles. Pro quo etiam facit quod habetur 4. libro Regum. c. 12. vbi Inas Rex Israel pro necessitate tulit omne autum, & argentum, & vniuersa vasa, quæ inuenta fuerint in domo Domini. Facit etiam eod. libr. 4. cap. 18. vbi similiter Ezechias Rex Israel dedit omne aurum, & argentum quod repertum fuerat in domo Domini pro necessitate patriæ, & vt eis subueniretur. Facit pro hoc: nam bona ecclesiæ & facultates sunt deputatæ vt oppressos, & captiuos redimant: vt in c. sacrorũ. & in c. sicut. & in c. gloria episcopi. 12. q. 2. Hanc opinionem tenet Nico. Bellon. in consilio 1. numero 1 Ioan. Mauritius in d. l. vnic. Chassanæ. in consilio 64. num. 2. Curtius Iunior in cons 61. nu. 14. vbi dicit hanc esse Communem opinionem. Socinus, & Doctores in l. si ex toto ff. de legatis 1. Matthæus de Afflictis in cap. 1. in §. similiter. de Capitaneo qui curiam vendidit. in vsibus feudorum. Paul. Parisius in consil. 78. num. 14. & 17. volum. 1. Ioan. Iacobus de Leonardis in consilio 117. numer. 26. inter consilia Alberti Bru. Pro qua limitatione facit text. iu c. in omni timore. & in c. si nulla necessitas. 23. quæstio. 8. text. expressus de iure Ciuili in l. nullus penitus. C. de cursu publico. lib. 12. vbi probatur, quòd tempore expeditionis nullus cuiuscunque ordinis vel dignitatis, vel sacrosancta ecclesia, vel Domus regia excusationem angariarum seu parangariarum habeat: & sic non solùm teneatur contribuere, verùm etiam custodire muros ciuitatis & eam defendere. Sed contra supradictam limitationem est text. expressus in c. reprehensibile. 23. quæstio. 8. vbi dicit text. quòd clerici non tenentur ad custodiam ciuitatis, etiam contra piratas maris: quia cùm sint milites Christi debẽt Christo in diuinis seruire. in quo est distinguendum, aut quæritur vtrùm clerici debeant ire ad belligerandum, ita vt velint alios impugnare: & dico quod non, etiam si ageretur pro recuperatione terræ sanctæ: cùm clericalis ordo reddat eos inhabiles ad pugnandum, etiam contra Saracenos. ita probatur in cap. ex multa. in §. fi. de voto. aut quæritur vtrum teneantur ad custodiam ciuitatis seu oppidi vbi morantur, vt in casu nostræ limitationis, & tunc si maxima necessitas non subest, excusantur: quia non debent auocari ab officiis diuinis, vt in d. can. reprehensibile. facit etiam text. in ca. Cyprianus. 21. quæst. 3. aut imminet magna necessitas, ita vt sine eis non possit commodè ciuitas ab oppressione, & inuasione custodiri, & tunc eos puto teneri: vt in d. c. peruenit. & in d. l. nullus. quæ debet intelligi propter necessitatem instãtem, & aliis iuribus contradicat. Pro quo facit tex. io c. penult. de homicid.

Hanc opinionem tenet Abbas in d. capitu. peruenit. & in c. sicut. & in nu. fi. de iureiuran. Angel. de Clauasio in Summa, in verbo, immunitas. §. 34. Iason in l. si ex toto. numero 15. ff. de legat. 1. Carolus Ruyn. in cons. 219. volum. 1. numer. 12. & Mauritius io repet. l. vnicæ,

C.de Mulieribus,& in quo loco.lib.x.Pro quo facit, nam quilibet tenetur defendere patriam suam,præsertim cùm ex ipsius defensione protegatur orphani,& viduæ,& miserabiles personæ,pro quibus episcopi,& clerici debent summoperè laborare: vt in cano.j.lxxx.distinct.facit etiam textus in cap.j.& fi-na.de postulan.

Fallit decimotertiò, quandocunque ptinceps imponit collectam pro redemptione sua:nam omnes, etiam ecclesiastici,debent contribuere:quia ecclesia est mater captiuorum : vt in præcedente limitatione dixi.& ita notabiliter concludit Boerius in decisi.cxxvj.num.9.

Fallit decimoquartò in tributis,seu collectis præteritis:nam si possessor non soluit tributum seu collectam , potest pro præterito anno exigi ab ecclesia, vt tenet Bart.in l.incola.la 2.num.5.ff.ad munic.Iaf. in d.l.placet.in 2.lectu.nu.2.& ibi Thomas Parpalia in versi.aliam limitationem. Ant.de Butr. Panor.& Ioan. de Imol.in d.c.fin.de vita & honest.cleri.facit text.in l.Imperatores.ff.de publica.& vectig.

Fallit decimoquintò, quoties ecclesia transiret iteratò ad priuatum.ita tenet Dynus, quem sequitur ibi Bar.num.3.in l. Paulus.ff.de acquir.hæred.vbi ponit regulã, quòd licet statim ex quo res est apud ecclesiam sit priuilegiata,statim ex quo recidit ab ecclesia definit esse priuilegiata : quem sequitur Thom. Parpalia in d.l.placet.in verf.nonam limitationem.

Fallit decimosextò in oneribus, in quibus est pietas, vel publica versatur vtilitas: vt in viis, & itineribus instruendis,vt in l.ad instructiones,C.de sacrosanct. ecclesiis,& in l.ad portus.C.de operibus publi.& in l.absit.C.de priuilegiis domus Augustæ. lib.xj.& in l.fin.C.de quibus muneribus nemini liceat se excusare.lib.x.gloss.in cap.non minus.in verbo,releuandas.de immu.eccles.de iure regio tex.in l. liiij.titu. vj.parte j.& l.xx.titu.xxxij.parte iij.& in l.j.titu.iij. lib.j.Ordi.Hanc limitationem ponit Lucas de Penna in l.fin.C.de exact.tribut. lib.x. Fran.de Ripa in lib.2.responsorum,cap.xx.nume.5.& 6. Hanc etiam opinionem tenet Bartol.& Docto.in d.l. ad instructiones.C.de sacrosanct.eccles.de quo latissimè, & notabiliter per Aegidium de Bellamera in consilio xlv. incipiente, Consules ciuitatis Aluiniæ. Guido papa in quæstio.lxxviij. Contrarium tamen consuluit Abb.in consi.3.in 2.volumine,pro qua opinione est gloss.in d.l.ad instructiones.& ideò pro concordia est distinguendum: aut mœnia fiunt,seu reparãtur ad ornatum ciuitatis, & tunc procedit opinio illa quòd ecclesia non tenetur:aut verò propter necessitatem belli,& tunc secùs:ita videtur sentire Cinus & Bald.in d.l.ad instructiones, vbi dicunt quòd tunc sunt compellendi clerici per episcopum: allegant ca.j.de immu.eccles.lib.vj.& ita notabil.concludit Carolus de Grassalis in Regal. Franciæ.lib.2. ius vj. in versic.cngi.

Fallit decimoseptimò in collecta imposita pro liberanda ciuitate à peste: quia talis collecta propter communem clericorum, & laicorum vtilitatem videtur esse imposita,& quia pietatem respicit: nam nulla est maior pietas, quàm pauperes, & debiles,in firmósque tueri,& patriam subleuare:vt in can.fortitudo,& in ca.non inferenda.23. quæsti.3.Ratio est, quia ibi concurrit pietas, & communis vtilitas: ita concludit Panormit.in dicto consi.3.volum.j.num.1. Quem sequitur Ripa in d.l.2.libr.responsorum.cap. xx.numero 8.

Limita decimoctauò, regulam non habere locum in fratribus tertij ordinis sancti Francisci:nam isti non excusantur à collectis, ita tenet Petr. de Ancharano in capitulo1. de immunit. eccles. libro 6. vbi tenet, quòd isti non sunt personæ ecclesiasticæ,& ideò non sunt exempti à datiis,seu collectis: quia isti licet dicantur fratres, vt in Clem. cùm ex eo. de sententia excommunicat.tamen non sunt propriè atque strictè religiosi, sed fratres de pœnitentia: neque propriè dicuntur habere regulam,sed potiùs quendam modum viuendi,vt est gloss. notabilis in Clem. t.de religio.domi.& in d. Clem. cùm ex eo. Barr.tamen iul,semper.in §. quibusdam. ff. de iure immunit. dicit se vidisse consilia plurimorum Doctorum Iuris Canonici,& Ciuilis,asserentium quod isti à talibus exactionibus sunt exempti: nam sunt Deo deuoti: vt in capit.duo sunt genera. duodecima quæstione prima. Pro qua opinione est tex. in cap.1.de immunit.eccles. libr. 6. dum dicit, personis ecclesiasticis. nam non potest negari quòd prædicti non sunt personæ ecclesiasticæ, licet non sint clerici. quam opinionem Bart. vltra alios Doctores sequitur Franc. de Platea in tract. de excommunicatione. §. 38.numero tertio, & Abba.in c.vnico, numeru sexto,de obligatis ad ratiocinia.Est tamen verum quod Bar. in dicto §. quibusdam. in fin. in versieu. puto tamen. dicit ,quòd quandocunque apparet prædictos assumpsisse habitum, seu ordinem in fraudem onerũ, quòd eis non prodesset: & sic procedit nostra limitatio, quem sequitur Corneus in consilio 220. numero 10.volum.3.idem Corn.in consilio 205.numero 1.cum sequentibus, volumi. 1. Pro qua opinione est text.& ibi glos.in l. cura. in §. qui obnoxius.ff.de muneri.& honorib.& in Extrauagant. Ioan.22.quæ incipit: Sancta Romana & vniuersalis ecclesia.sub titu.de religio.domi.& hanc opinionem tenet Boerius in tractatu de vita, & statu Eremitarum, numero 15.pro qua opinione est text. in l.19. titul 4.libro 4. Ordin. ex quo confirmatur notabile dictum Federici de Senis in consilio 97.numero quarto, in fine. Nam cùm verum sit, quòd quandocunque aliquis laicus committit aliquod delictum, si formata est contra eum inquisitio, & sequuta condemnatio efficitúrque clericus, vel religiosus, per talem mutationem fori non excusatur à potestate seculari a iudicis,quin possit eum punire.ita tenet Barto. in l. cùm quædam puella. ff.de iurisdict. omn.iudic.& in l.1.ff.de pœnis. Abb. & canonistæ in c. vnic. de obligatis ad ratiocin. numero 4. pro qua opinione est text.in l.si quis decurio.C.de falsis. quod tamen intelligo, facta prius degradatione à iudice ecclesiastico,secundum Doct.vbi suprà,quod indubitanter procedere dicit Iaf.in d.l. cùm quædam puella.numero 10. Quod tamen verum intelligo, nisi ille,qui commisit delictum ante,quàm id commiserit,fecisset votum clericale,vel intràdi religionem: quia tũc non punitur per iudicem secularem , quasi votum trahatur retrò.hoc tenet Bal.in l.1.in fi.C. an seruus exsuo facto post manumissionem teneatur. quèm vltra multos Doctores antiquos sequitur Iacobinus in d.l.cùm quædam puella. & in l.si quis posteà. numero 10.ff. de iudi. Thomas Ferratius in cautela 23.Geta.de Petra sancta in sing.51. Ioan. de Neuizanis in Sylua nuptia. libro1. numero 62.Chassanæ. in consue.Burg.in tit.des iustices.Rubr.1.§.5.numero 67. maximè quia in hoc casu statur, iuramento suo,an votũ emiserint ante cõmissum delictum,sicut stari debet

ftari debet iuramento in his,quæ dependent à voluntate,& conscientia nostra:vt est glo.notab.quam ibi sequitur Iason.nu.100.in §.sed istæ quidem.Insti. de actio.& in c.significasti.el ij.de homicidio. Sed Federic.de Senis(vt supra dixi)tenet hoc esse verum,nisi talis delinquens efficeretur de fratribus tertij ordinis:nam si assumpsit habitum tertij ordinis,non obstantibus supradictis, puniri poterit à seculari iudice.quam opinionem Federici de Senis in consi.xcvij.num.4.in fine,sequuntur Doct.Canonistæ, præcipuè Cardina.in repet.capit.perpendimus.numer.8.de sententia excomm. Iason in dicta l.cùm quædam puella.numero 13. Hippo.In sing. dxxxiiij. P.Duen.reg.100.

¶Clerici cõsilio,si sequitur homicidium,vel mutilatio membri, est irregularis clericus. text. est in c.sicut dignum.de homicid.& in c.ij.ad fin. de cleri.pugnan.in duel.& in c.si quis viduam.50.distin. & in c.si quatuor.xxiij.q.viij.

Amplia illam regulam quadrupliciter,& limita tribus modis,vt per Felin.in d.cap.sicut dignum.post med.& easdem ampliationes rescribit idem Felin. in c.j.de offic.deleg.limitat eandem regulam quin que modis. Dias reg.93.

¶Clerici in causa ciuili non possunt conueniri coram iudice seculari, probatur in c.significasti.& c. si diligenti.& c.iij.de foro competent.c.clerici.& c.qualiter,& quando, de iudic.c.inolita.c.placuit. & c.nullus.xj.q.j.authen.statuimus.C.de episcop. & cleric.hæc regula traditur per Socin.in regula xlvj.sed tu multis ampliationibus & fallentiis ampia,& limita,vltra ipsum.

Amplia etiam ipsis volentibus,iuribus præallegatis.

Amplia etiam consensu sui superioris interueniente, vt clarè probatur in d.iuribus præallegatis.

Fallit in Episcopo, vel clerico habente iurisdictionem temporalem iure feudi:nam dato,quòd vasialli sint clerici possunt ad superiorem secularem appellare,vt probat text.in c.Romana.in §.debet. cum glo.de senten.excommu.in vj.glos.in c.ij.de delic.pue.Inn.& Abb.in c.solitæ, de maio.& obedien.Barto.in l.j.§.si quis.ff.de appellatio. Abb.in d.cap.ij.

Fallit in actione reali,super qua potest ipse clericus, secundum aliquos,conueniri coram iudice seculari, vt videtur probare Innoc.in c.non minus.de immu.eccle.quòd res clericorum sunt de foro laicorum:& idem Inno.in cap.nouerit,de senten.excommu.dixit,quòd in temporalibus solus Imperator vniuersis clericis,& laicis præesse debet.

Fallit, quando clericus vendidit mihi rem aliquam putà domum,& à seculari coram iudice seculari, mouetur mihi lis super ipsa domo, tunc possum vocare clericum coram iudice seculari,super causa euictionis. Nam regula est quòd ex persona defensoris venientis ad causam suscipiendã non debet mutari forma.l.j.C.vbi in rem actio.casus in l. venditor.ff.de iudi.

Fallit quando clericus esset hæres laici iam conuenti coram iudice seculari. quia tunc instantia:(sicut præmittitur) cum laico inchoata transit in clericum.Pau.Cast.in l.hæres absens.de iudi.ff.

Fallit quando pater vult emancipare filium: quia coram iudice seculari hęc causa tractanda est.

Fallit quando clericus esset hæres laici.

Fallit in insinuatione donationis excedentis summã ccccc.aureorum.

Fallit vbi statuto cauetur, quòd non valeant legata, nisi insinuentur coram capitaneo ciuitatis testam. quòd si contingat clericum instituere in testamento quo legabantur laicis,clericum hæredem citari fecerunt laici pro consequendis legatis,valet citatio secundum Bald.in l.testamen.C.de testamen.& Saly.in l.consulta.C.eo.titu.& Anchar.in d.regula ea,quæ.in xvij.quæst.ver.pleniori,&c.Ang.in l.j.§. hæc stipulatio.ff.si cui plus per l.fal.Bal.in authent. clericu.C.de epis.& cleri.

Fallit vbi clericus tanquam tertius possessor rei, super qua lata est sententia,vult contra executionem sententiæ super hoc latæ inter laicos per iudicem secularem se opponere ad impediendum:quia hoc fieri debebit coram eodem iudice, secundum Bal. in d.l.testamenta.Saly.in d.l.consulta.Bald.in l.fin. C.de edi.diui Adria.tol.

Fallit, vbi laicus hæres vult facere publicationes testamenti,iuxta l.publicati.& in l.testam.& l.consulta.C.de testamen. Nam si, cessante testamento, clericus esset successurus, aut aliàs haberet interesse pro dicta publicatione in vrbe Roma, vocaretur coram magistro census : vt dict. l. testamenta. & d.l.consulta.alioquin publicatio non teneret,secundum Barto.Bald.& Saly.in dict. l. testamenta. vel fieri debet apud præsidem prouinciæ in prouinciis,aut coram defensore ciuitatis,vt in authentic. de defenso.ciui.§.nulla.d.Abbat.& Bald.in cap.fin. de fide instrument.vnde Bartol.in d.l.consulta, dixit, quòd huiusmodi publicatio testamenti fieri non potest apud rectores ecclesiarum, & idem sequitur Salyce.ibidem.cùm certum sit, quòd in huiusmodi publicatione sunt vocandi quorum interest,secundum Innocen.Hostien.& Bald.post Ioan. And.& d.Abba.in c.Albericus.de testibus.Bar.Bal. & Saly.in d.l.publicati.

Fallit in confectione inuentatij fienda per laicum hæredem,quod fieri non debet, nisi citatis creditoribus,& legatariis clericis,per l.fin.§.cùm igitur.C. de iure delib. vbi Bald.& Salic.& Barto.in authen. sed cum testator.C.ad legem falcid. Barto.in l.2.§. prius.ff.de vulg.

Fallit in confectione inuẽtarij per laicos tutores. Spe. de instru.edit.§.fi.versi.huius autem.

Fallit in eo apud quem ex ordinatione iudicis secularis factum est depositum. Salicet.post Bald.in l. acceptam.C.de vsur.

Fallit in iudiciis duplicibus, id est, in quibus plures conueniuntur,quorum conuentorum vnus est clericus,quia tunc clericus conuenitur coram iudice seculari, idque triplici fundamento, primò ratione connexitatis causæ,l.nulli.C.de iudiciis. Secundò ratione reconuentionis:quia quilibet est actor, & reus:& quilibet agit, & conuenitur: ergo apud eundem iudicem.C.de senten.& interloc.l. Papinianus.& in d.authentic.consequenter & l.qui non cogitur.ff.de iudi.Tertiò ratione absurditatis.Nam posset accidere,quòd vnus aliter iudicaret, quàm alius.d.l.j. Hoc intelligo,quando sunt plures laici, quàm clerici : quia maius in numero trahit ad se minus,vt est tex.in l.maiorem, cum ibi nota.ff.de pac.quia si est vnus laicus,& alius clericus:tunc respectu æqualis numeri est agendum coram iudice ecclesiastico & non laico,& ita intelligerem quod voluit Barto.in l.solent.versic.sed ponamus.ff.de alimen.& ciba. lega.quòd si vnus hæredum sit laicus,& alius clericus,& petuntur alimenta,erit adeũ

dus iudex ecclesiasticus, & idem Barto. in l. præcipimus, in fine. C. de appella. quòd si laicus & clericus litigant, quòd si reclamatur vel appellatur, debet appellari vel reclamari coram iudice ecclesiastico & non seculari.

Fallit vbi conueniretur tota vniuersitas & clericorum & laicorum, quia si maior pars vniuersitatis est laicorum potest ipsa vniuersitas coram iudice seculari conueniri, secundum Barto. in l. fi. ff. de col leg. illi. versic. Sed coram quibus, &c. d. Abb. in d. c. ex literis. de proba. & in c. si diligenti. de foro competen. Bald. in authent. habita. in versi. dicto de scolaribus, &c. vbi Sal. in l. fi. in ver. quæro coram quo, &c. C. ne filius pro pat. & Barto. in l. cum senatus. ff. de reb. dub. Abb. in c. ecclesia. de offic. ordi. Zaba. in c. accepimus. de fide instru. & Anchar. in d. regula ea, quæ. in 16. q.

Fallit, vbi clericus communi opinione haberetur pro laico. Hostien. in Summa de iudic. §. illud autem.

Fallit in possessoriis beneficiorum vel aliarum rerum, aut iurium ecclesiasticorum etiam spiritualium, præsertim cum agitur possessorio retinendæ cui æquiparatur casus nouitatis, de quo per Ioan. Fab. instit. de interd. §. retinendæ. & videtur facere tex. in cap. causam. qui fil. sint legitimi, vbi Papa fatetur quòd ad Regem pertineat, de possessionibus iudicare. Cuius quidem rei ea ratio est: quia secundum Antonium in cap. cum dilectus, de ordi. cognitio. si agatur super possessorio beneficij causa propriè non dicitur esse spiritualis. Et idem voluit gloss. in c. cum dilectus. de elec. in verbo iuramento. glo. in c. literas. de iuramen. calum. Ioan. Andr. in alleg. c. cum dilectus. & in ca. frequens. post Arch. de resti. spo. in vj. & d. Abb. in d. c. literas, &c.

Fallit in causis beneficialibus, quorum beneficiorum collatio pertinet ad Regem ex Papæ priuilegio: quia eorum cognitio est officialium Regis secularium & non aliorum officialium clericorum. Ioan. And. in addit. ad Specu. in titu. de legat. in §. nunc tractemus. in versi. sed nunquid legatus, &c. post Specu. & idem Ioan. And. post Inno. in c. quod sicut. de elect. in glo. quæ incipit episcoporum, vbi Abb. post Anto. quòd Rex Apuliæ ex priuilegio Papæ habet inuestituras beneficiorum, & idē voluit Domi. de Sanct. Geminia. post Ioannem And. & Petr. de Anchara. in c. 2. de præben. in vj.

Fallit, cùm agitur de reparatione ecclesiarum: quia eo casu tam seculares, quàm clerici coguntur stare in seculari iudicio, vt videtur probari. quarto Regum c. 12. & 2. Paralipomenon 14. c. vbi Ioas Rex Iuda vocauit Ioiadem Pontificem, & sacerdotes dicens eis, quare sacra tecta tēpli non instauratis, &c. & vide text. in c. filiis vel nepotibus. 16. q. septima.

Fallit in censibus & tributis pro quibus clerici possunt coram seculari iudice conueniri: quia videntur potius conueniri res eorum affectæ quàm personæ. Ita tenet Guli. de Cug. in l. de his. C. de episc. & cleri. vbi & Bal. S. Iann. reg. 34.

¶ Clerici non habentes curam animarum, sed beneficia simplicia, non tenentur ire ad Synodum episcopi. Hanc regulam ponit gloss. & ibi Cardin. per eam in 3. notabili. numero 2. & Abb. in 1. notab. Felin. numero 1. in cap. quod super his. de maiori. & obedien. Hanc opinionem sequitur Henric. Bothæus in tract. de Synodo episcopi. in 2. parte, numero 18.

Limita primò, quando episcopus aliquid vellet statuere concernens totum clerum, vel procedere ad reformationem mortuorum. ita Abb. post Ioan And. & Hostien. in dicto notab. j. quos sequitur Henric. Bothæus in dict. ij. parte, no. 17. & 20.

Secundò limita, quando episcopus in sua Synodo notificaturus, & publicaturus est statuta, & ita in Synodo prouinciali, seu archiepiscopali, vt in cano. fin. ibi, diaconos, & clericos. xviij. distin. & ibi hoc tenet Hugutius & vterque Cardin. pro quo facit, quia tunc etiam laici tenentur venire, secundum Archidia. in d. capit. fi. & Abb. in d. j. notab. quos sequitur Henric. Bothæus in d. ij. parte, numero 33. P. Duen. reg. 95.

¶ Clerici non possunt de crimine coram iudice seculari conueniri. vt est text. in c. j. xj. quæstio. j. & in c. clerici. de iudic.

Amplia, quòd nec valet consuetudo omnino contrarius, vt in iuribus prædictis.

Amplia, si agatur tam criminaliter, quàm ciuiliter, vt est tex. in c. ij. de fo. compet. & probat tex. in c. vnico. de cleric. coniug. lib. vj.

Amplia, quòd nedum possunt personaliter à iudicibus secularibus condemnari, verū etiam quod nec pecuniariter; vt probatur in Rot. decisione viij. aliàs xl. in antiquis. Geminia. in §. lege. distinctio. iiij.

Amplia tam in bonis beneficialibus quàm patrimonialibus ipsorum clericorum: faciunt ea, quæ dixi suprà in vltima ampliatione, præcedentis regulæ.

Fallit, quando Papa vni principi seculari ex causa daret potestatem iudicandi de clericis certi loci, vel territorij, prout tenet Zaba. in reper. cap. perpendimus. de senten. excom. & Imo. post Zaba. & Lau. in clemen. ij. de celebra. miss.

Fallit in clerico falsum deponente coram iudice seculari: quia talem iudex secularis potest ciuiliter punire, per tex. in l. nullum. C. de testib. vbi Bal. post glo. & Cy. & Federi. de Senis in consi. lxxxvij. factū quod proponitur, &c.

Fallit, vbi ecclesiastica potestas deficit: quia iudex laicus clericos hoc casu poterit corrigere: vt in cap. principes seculi. xxiij. q. v. vbi bona est glos.

Fallit in degradato actualiter, quia talis est de foro seculari, vt est text. in c. nouimus. de ver. sig. c. 2. de pœnis. in vj.

Fallit, quando talis clericus est depositus verbaliter & postmodum, text. in c. cum non ab homine, de iudic.

Fallit, in clerico ioculatore qui monitus non destiti, text. in c. vnic. de vita & honestat. cleric. vbi Domi. & Arch. fallit in clericis coniugatis non deferentibus vestem, & tonsuram. c. vnic. de cleric. coniug. libro vj.

Fallit in clerico in minoribus constituto. c. vnic. de bigam. lib. vj.

Fallit, quando secularis assumpsit clericatum post delictum, vel postquàm fuit captus à iudice seculari, quia in carcere assumpsit clericatum, & in dubio videtur fecisse in fraudem: vt ff. de his qui sibi mor. consci. l. fi. Ita voluit Ioan. Andr. in c. vnico, de obligatis ad ratio. & in c. Ioannes, de cleri. coniuga. & in c. ex parte. iij. de priuileg. voluit Barto. in l. 1. ff. de pœnis. Hoc intellige, quando fuit effectus clericus post iudicium incohoatum: secùs, si ante inchoatum iudicium, secundū Ioan. And. & alios in d. c. vnico. vide tex. in c. proposuisti. de foro cōpe. & in c. si quis posteà. de iudic. de cuius veritate aliàs dicetur.

Fallit in casu violationis seu effractionis saluæ guardiæ,

diæ:quo casu iudex laicus potest cognoscere contra clericos pecuniatiter, pro quo facit l.2. vt nemo priua. tit. pre.C.vbi miles vel clericus, & ibi executores huius legis omnes iudices, &c.

Fallit in portatione armorum: cùm clerici de huiusmodi delicto per iudicem secularem possunt ciuiliter puniri, vt videtur text. secundum Ioan. Fab. in l.addictos.C.de episc.audien. Nam clericis delatio armorum interdicitur: vt in cap. ij. de vita, & hone. cleri. & etiam laicis. vt C. vt armo. vsus. & c. vnic. lib.xj.& hoc in armis offensibilibus, secùs autem in defensibilibus: vt in c.dilectio de senten.excommuni.lib.vj.

Fallit in clericis non obedientibus iudici seculari per l. vnicam. ff. si quis ius di. non obtemp. secundum Bald.ibidem.secundum Innocen.in c.j.vbi Abb. de offic. de leg. quod intellign, quando non est vocatus sub nomine speciali, videlicet, voco talem clericum, &c.de quo per d.Alex.& Ias.& alios in l. si.ff. si quis in ius voca.non ierit.

Fallit, vbi clerici volũt vsurpare iurisdictionem regiã, nam tunc possunt mulctari per iudicem secularem, facit tex.in c.ex parte.de verbo.sign. Innocen. in c. olim.j.de restit.spolia.

Fallit in clerico artifici, delinquente in suo artificio. Bald.in addit.ad Spec.tit.de reo.versi.sed quid si seculari.quem vide.

Fallit in clerico assumente administrationem & officia laicorum, facit tex.in c.sacerdotibus, extra ne cleric.vel monach.

Fallit in clericis assassinis.c.j.de homicid.in vj.

Fallit in clericis, qui se immiscent enormitatibus, & sæuis.c.vnic.de vita & honesta.cleri.in vj.

Fallit in clerico apostata tanquam laico conuersante, qui in crimine depræhensus potest per iudicem secularem puniri, vt probat tex. secundum verum intellectum, in c.j.extrà de apostata.

Fallit in clericis constitutis in minoribus, qui effecti milites exercent arma: quia ipso facto perdunt clericale priuilegium, secundum Innocen.in d.c.j. vide Abb.in c.fi.de vita & hone.clerico.

Fallit in clerico arma militaria deferente, quia si tertio monitus à suo prælato non destiterit, perdit omne priuilegium clericale, vt in ca.audientia.de sententia excommunica.& per hæc habes satis discussam hanc regulam, melius quàm per alium huc vsque. Ad laudem domini nostri Iesu Christi. S. Ian.reg.32.

¶ Clerici propter fornicationem, aut concubinatum deponendi non sunt. Hanc reg.probat tex. & ibi gloss.in c.Maximianus.81.distinct.& cano.lator.2.quæstio.7.in verb.in corporali.est similis glo. secundũ Corse.in singul.incipienti, Fornicatio.vbi ponit hanc regu.in cano.presbyter.82.distinct.pro quibus gloss.est tex.in d.ca.presbyter. Hanc etiam regul.ponit Ioan.de Imol.& ibi Doct. in capit.vt clericorum mores.de vita & honest. cleric. Hanc regulam ponit etiam vbi dicit eam ea esse Communem opinionem post Doc.ibi, Felin. num.8. in c.at si clerici, de iudi.eandem opinionem, vbi dicit eam esse Communẽ, allegat & plures Doct.ponit Bernard.de Luco in practica, cap.lxxij.circa quam regulam vide Lambertinum in tractatu iuris patronat.In j.part.2.libri, in artic.xx.ix.q. principali. nu. 14.Bernondum, vbi hanc dicit esse Communẽ, in tract.de publicis concubinariis.num.10.cum aliis.

Hanc regulam ponit, vbi eam limitat tribus modis Ioannes de Selua in tractat.de beneficio, in 3.parte, quæst.3.nume.16.

Vltra quas limitationes limita primù, non habere locum, si clericus fornicatus fuerit cum Moniali, vt est gloss.in cano.virginibus.& in ca.si episcopus.& in ca.si quis rapuerit.& in c.si qua monacharũ.17. quæstio.1.& ita per illas gloss.tenet Bernard.de Luco in practica, cap.75.Paul.Grilland.in tract.de pœnis ob nefariam coitus.quæst.1.num.17.

Limita secundò, non procedere in virgine, & in nupta propter stuprum & adulterium. vt in cap. si quis cler.81.distinct.& in c.lator.2.quæstio.7. & ibi glo.1. quam ibi sequuntur Archidiac.& Doc.& hanc esse Communem opinionem tenet Bernar. de Luco in pract.criminali, c.99. vbi eam examinat, cam etiã dicit Communem opinionem Paul.Grillan.in trac. de pœnis ob nefarios coitus, q 7.num.2.

Limita tertiò, si eum soluta, & virgine de facto contraxerit matrimonium, vt in c.fraternitatis.34. dist. & in c.si quis à modo.81.distinctione.

Limita quartò quando fornicatio est notoria, & scandalosa, & continuata: quæ digna est depositione, vt in c.quàm sit, de excessibus prælat.in cap. ex parte. de testibus. gloss.1.in dicto cano. presbyter. lxxij. distinct.Facit etiam text.in capit.fin.& ibi Doct.de cohabitatione cleric.& mulie. & ita expressè tenet Mart.Nauarrus in capit.consideret.num.121.de pœnit.distinct.v.

Limita quintò, quandocunque clericus commisit incestum, scilicet cum consanguinea: quia tunc deponitur: arg.tex.in c.tuæ.de pœnis.gloss.in d.c. Maximianus, in d.c.lator.quas sequitur Ioan.de Imol.in d.cap.vt clericorum.de vita, & honestate clericor. Abb.& cæteri scribentes in cap.at si clerici. in §. de adulteriis.de iudic.& ibi gloss.Ratio est, quia grauior est incestus crimine adulterij.vt in c. adulterij malum.32.quæst.7.sed pro adulterio imponitur suspensio: vt in cap.significauit. de adult. & etiam deponi, vt suprà dixi in ij. limitatione. ergo pro illo qui est maior à fortiori debet deponi.ita concludit Pau.Grillandus in tract.de pœnis ob nefariam coitus.in 3.q.num.3.& in x.quæst.num.4.

Limita sextò in nouerca, socru, nuru, priuigna, vt in c. qualiter.& in cap.hoc quoque.35.quæstio.3. in cap. 1.in §.inquisita.de consang.& affinit. ita tenet Paul. Grillan.in d.tract.quæst.2.num.2.

Limita septimò quandocunque clericus contra naturam fornicaretur: vt in ca.vt clericorum, de vita & honesta.cleric.& ita probat text. in ca. clerici. de exces.præl.& à cœtu fidelium omnino debet expelli: vt in d.cap.clerici, ita tenet Pau. Grillan. in dicto tract.de pœnis ob nefariam coitus, quæst.8. num.3. P.Duen.reg.101.

¶ Clerici regulariter possunt conueniri coram iudice seculari in causa reconuentionis.vt 1. quæst. 8.c.cuius in agendo.gloss.in c.denique.96. distin.gl. in cap.multi.2.q.1.gloss.in Summa.11.q. 1. cum simi. cõcordan.alleg.per Docto.in c.at si clerici, de iud. Innocen.in c.2.de foro competen. vide Hostien.in Sum.eo.ti.§.quibus, &c.

Amplia etiam de consuetudine secundum Ioannem Andr.& Imo.in d.c.at si clerici.

Fallit nisi clericus in fraudem conuenisset laicum coram iudice seculari, vt ibi reconueniretur: nam detecta tali fraude non reconueniretur etiam si clericus hoc petierit, vt tenet Ange.in l.2.in §.sed & si agatur.ff.de iudiciis,

Fallit,

Fallit, nisi laici procurassent in fraudem à clericis cō ueniri ad hoc, vt ibi ipsum possent reconuenire. tex. in c. relatum. iuncta glos. in verb. seculari de iure patro. Specu. titu. de reconuen. §. j. versic. quid si laicus.

Fallit, quando clericus conueniret laicum coram iudice seculari super actione famosa, vel iniuria sibi facta. Bald. & Sali. in authenti. & consequenter. C. de sent. & interlo. omnium iudic.

Fallit, quando reconuentio tangeret causam spiritualem, vel ipsi annexam. Innocen. & alij in cap. j. extra de mut. petit.

Fallit, quando recōuentio esset super crimine. Abbas in d. c. at si clerici. & vide Bald. in c. j de controuer. apud pec. termi. in vsib. feud. S. Ianu. reg. 32.

¶ Clerici regulariter sunt immunes à gabellis, & ab alia quauis specie solutionis, vt est text. in capit. quanquam, de censi. in vj. & in clem. præsenti. eod. tit. nor. Bart. in l. j. de mune. C. lib. x. & Bald. in l. pla. C. de sacrosanct. eccles.

Amplia etiam pro equis, & aliis rebus, quibus vtuntur clerici ad pompam, secundum Ioan. de Porto, in cō silio omnipotentis Dei, & c. In primis sciendum est, & c in versic. ex prædictis potest, & c.

Amplia etiam pro rebus, quas transmittunt de loco ad locum suæ habitationis pro necessitatibus suis: cùm non faciant principaliter ad quæstum, vt negotientur, cum etiam & tali casu laici sint immunes à gabellis, secundum Bart. in l. sed & ipsi. ff. nau. caup. stabu. & habetur in l. vniuersi. C. de vectigal. commiss. & probat text. in d. cap. quanquam. in verbo, ne gotiandi.

Amplia etiam in gabellis, & solutionibus impositis vi gore statuti, quia illas non tenentur soluere, & statutum non ligat clericos, etiam si de ipsis expressam faciat mentionem, secundū Bal. no. in l. j. in vj. quæst. C. de contrahen. emptio.

Amplia etiam, quod statur ipsorum clericorum simplici iuramento, & assertioni, quòd res illæ quas portant ipsi clerici sunt ad eorum necessitatem, secundum gloss. & Doct. in clem. ij. de testib.

Amplia etiam in rebus profanis effectis ecclesiasticis, secundum Baldum & alios post Bartol. in d. l. placet.

Amplia, quòd etiam clericus non solùm non tenetur ad gabellas pro bonis ecclesiæ: sed nec etiam pro bonis propriis patrimonialibus. Roma. in l. si publicanus. §. de rebus. ff. de public. & vec. Barto. in consil. punctus quæstionis est, & c. & Abb. in cap. primo, de censi.

Primò fallit in clericis coniugatis, secūdum Abba. antiq. in c. ex parte. de cleric. coniug. refert, & sequitur Bal. in Margarita in verbo, clericus. versicul. fina.

Secundò fallit, quando clerici soluerent ipsas gabellas pro eorum prædiis tributariis, secundum Barto. in auth. item nulla. C. de episcop. & cleric. & ibi omnino Bald. & Bal. in l. fi. C. sine censu. vel reliq.

Tertiò fallit, quando clerici voluntariè soluerent ipsam gabellam. gloss. in d. clem. præsenti. verb. extorquent. arg. tex in c. dilectus. de simon.

Quartò fallit tempore guerræ, vt occurratur hostibus: tunc enim ecclesia non excusatur à parangariis. casus est not. secundum Bar. in l. fi. C. de cursu publico. libr. 12. pro quo facit sing. dictum Dyn & Alber. de Rosa. in l. ex toto. in princip. de leg. j. nisi expressè dicatur, vt tenet Barth. Capol. in cautela 58.

Quintò fallit, quando clerici portant res causa negotiationis. vt est tex. & glo. in d. clem. præsenti.

Sextò fallit, quando res quas deferunt ipsi clerici, non essent ipsorum clericorum, sed aliorum, d. clem. præsenti. arg. à contrario sensu.

Septimò fallit in gabellis impositis pro reparatione viarum. Bald. latè in l. ad instructiones. C. de sacrosanct. eccles.

Octauò fallit in gabellis impositis pro custodia ciuitatis, & militum salario. Dec. in d. l. ad instructiones. tex. in c. peruenit, de immunit. eccles.

Nonò fallit in clericis voluntariè soluentibus. c. dilectus. ij. de simon.

Decimò fallit in rebus ecclesiæ alienatis in laicū. Bald. Marg. in verb. contractus. S. Ianuar. reg. 31.

¶ Clericorum appellatione in materia restringibili, non veniunt canonici, vt per Abb. in rubric. de vita & honesta. clericor. latius in c. bonæ. lo j de postulat. prælat. Vide Felin. in c. non dubium. de sen ten. excommunicat.

Limita dupliciter, vt per eundem Felin. in c. ad abolendam. in gloss. ij. de hæret. qui pro principali regula, plures alios refert. Soc. reg. 9.

¶ Clericorum status sine consensu capituli immutari non debet, & ideò non tenentur in communi viuere, gloss. & Doct. in c. quoniam, de vita, & honest. cleri. per Host. in summa, eo. tit.

Fallit in 4. casibus, quos no. Bened. Capr. in suo tractat. reg. 93.

Clericis prohibita sunt negotia secularia, gloss. in ca. ex literis, de vita, & honest. cler. gloss. in cap. in summa. 14. q. 3.

Fallit in multis casibus, quos not. Bened. Cap. in suo tract. conclu. 95. Don. Fina. lib. 5.

¶ Codicillus nō valet si in eo dabitur, vel adimetur hæreditas. §. codicillis. inst. de codicillis, dixi ego in tract. de defin. p. 2. defin. 77. nu. 2. item non valet si in eo nō adhibuerint quinque testes. l. fi. cū gl. vers. quinque. C. de codicillis. Rolan. in tract. de codicil. §. sciendum. nu. 11 & est com. opin. Med. re. 7.

¶ Codicillus. Codicilli intelligūtur rupti rupto testamento, l. rupto, C. de codicillis.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in d. l. rupto, nu. 1. Fallit, vt per Soc. reg. 60.

In codicillis non potest dari directo, nec adimi hæreditas, l. hæreditatem, C. de codicil.

Fallit in 4. casib. quos not. Socin. regul. 169. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 7. à Ioan. Bernar. Dias reg. 308. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 6. vt ego notaui in §. codicillis autem, Instit. de codicill. Don. Fina. lib. 2.

¶ Codicillis licet hæreditas dari, vel adimi non possit. l. 2. C. de codicillis, nihilominus, si testator dixerit, quem hæredē in codicillis fecero hæres esto, si Titium in codicillis hæredem instituero, eius qui dem institutio iure valet, quia ex testamento data videtur, ita per hanc regu. in terminis loquitur textus leg. asse toto. ff. de hæred. instit. per l. si ita. ff. de cond. & dem. leg. instit. C. de codicillis, si tamen actor egerit ad relicta in codicillis, & iudex condemnet reum ad relicta in testamento, sustinetur sententia, nam largè loquendo appellatione testamenti comprehenduntur codicilli, gloss. l. 2. versicu. pen. finales. C. com. de legat. capitulo quam quam, de vsur. 6. glo. l. & pnto. ff. famil. hercisc. Med. reg. 10.

¶ Coeptum & Impletum. Rem cœptam haberi pro impleta, & sufficere si cœpta sit.

Pro

Pro.
Ext.de coqui mit.in pos.c.cum fient.
Ext.de regular.& transf.c.significasti.
De poeni dist.1 c.magna piet.
D.de postuland.l.1.
D.arbor.fur.cæsa.l.furtim cæsæ.vers.etsi nò.

Contra.
De poenit.dist.3.incassum.
Ext.de renuncia.c.literas.
C.ad Syllania.l.cum Syllanianum.
D.de verb.sig.l.soluendo,& l.id apud.
D.de iniur.l.item apud.§.abduxisse.
D.de bon.libert.l.qui cum.§.accusasse.

Solutio.
Sufficit quem habere voluntatem faciendi bonam: & si incipiat,& perficere non possit, perinde est ac si perfecisset.Idē etiam si incipere non possit,de poen. dist.1.c.quis aliquando.§.item votum. Idem obtinet in contractibus vel quasi, quòd si non est per illum, qui aliquid perficere debet, quo minus perficiat, pro facto habetur. Quod quandoque fallit, vt notatur in optima distinctione, quæ assiduè versatur in allegationibus & disputationibus Decretistarum, ext.de rescript.c.si quando. In delictis autem quandoque reputatur voluntas aut inceptum pro facto, licet effectus aut perfectio non sequatur, vt not.suprà sub illa regula, Verba cū effectu sunt accipienda. Damas.reg.86.

¶ Coeptum. † Vlpian.lib.xix.ad Sabin.Lex xiij. † al.Iulianus.
Non videtur cœpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione.
Addit. a cepisse in P.flor.
Qualis est is cui legatur aliquid, sed voluntas testatoris postea mutatur. l.exceptione.remouetur à petitione.eod.l.nihil interest.eodem.l.si quis obligat.§. non potest.Bald.l.quòd si marit.§.si quis autem.de const.pec. Viuiennus.

¶ Coactio. Quibus ex causis cogatur quis vel non.
Nemo cogitur instituere aduersarium suum.
C.de eden.l.qui accusa.
C.de per.hær.l.cogi.
C.de testib.l.minus graue.
ff.de rei vend.l.in speciale.
ff.de eden.l.si quis.§.prætor.
ff.de inter.act.l.quia.§.interdum.

Nemo cogitur,&c.) Hæc est nota,& ita determinanda, vt reus nō teneatur instruere aduersarium actorem, sed actor teneatur instruere reum,& exhibere instrumenta sibi, ad fundandam intētionem suam: secus, si constaret de sua intētione, & excipiat reus. Tunc enim reus actori,& non actor reo cogitur exhibere instrumenta. vt C. de eden. l. qui accusare. & l.vltim.

Nemo cogitur,&c.) Hoc ideo quia vanæ sunt hominis voluntates, in diuersa se inclinātes. vt ff.ad Turp. l.quia poterat. Azo rubr.73.

¶ Cogi. Qui furem nouit, cogitur eum indicare.
C.de furt.l.ciuile.
ff.ad l.Corn.de fal.l.maiorem.
ff.de contrah.empt.l.idem.§.vlt.
Non cogitur.
ff.de cond.ob caus.l.idem.§.vlt.
ff de præscrip.ver.l.solet.
ff.de furtis.l.qui vas.§.1.
Nemo dicere debet causam suæ suspicionis.
C.de his qui ad Eccl.confug.l.vlt.
In Aut.vt lic.mat.& au.§.his verò.

Qui furem nouit,&c.& contrà.) Solutio. Nemo cogitur indicare furem. si enim quis cogeretur vt indicaret, non liceret ei accipere pecuniam, ob hoc, quòd indicaret. vt ff.de cond.ob turp. caus.l. 2. in prin.& l. vlt. Lex autem dicit, quòd licet accipere ob indiciū. vt ff.de cond.ob turp.caus.l.idē.§.vlt.& de præscrip. verb.l.solet. Non obstat, quod legitur C.de furt.l.ciuile. quod enim ibi dicit ciuile, non dicit ibi de iuris autoritate, sed quia vrbanum est, & elegans. Similiter respondetur ad illam C.ad l.Cor.de fal.maiorem. Azo rub.73.

Qui soluit pensionem cogitur id ostendere pro quo soluit.
ff.de furt.l.si falsus.& l.Aquiliæ.
ff.de alim.leg.l.2.§.qui ali.
ff.ad Treb.l.restituta.
In Aut.de man.prin.§.coges.
Sed si voluerit, præsumitur dato patrimonio.
ff.de accept.l.pluribus.
ff.de fide instrum.l.generaliter.
ff.de leg.2.l.si pluribus.
ff.de dot.prælеg.l.1.§.1.
ff.de pet.hær.l.sed etsi.§.adeò.
ff.de ind.l.fideicom.§.tractatum est.
ff.ad l.Aquil.l.item Mela.§.si plures.
ff.de his qui deiec.l.1.§.vlt.

Contra.
C.de fid.instrum.l.plures apoc.
C.de pig.act.l.quamuis.& l.vlt.

Qui soluit,&c.) Soluentem pensionem dico esse artandum, vt dicat, cuius rei gratia soluat pensionē: quasi videatur confessus, se debere pēsionem, sed non adiicere causam.arg. est quod legitur.ff de confess.l. certum. Nec obstat, quod legitur in C. de fide instrum.l.plures.nam & in fine eiusdem l. dicitur nullum generari domino præiudicium, licet apocham non recipiat. Et ita intelligitur contraria Rubric. Azo rubr.73.

Domo exusta, cogēdus est cōductor vt reficiat.
In Aut.de appell.l.cog.
ff.loca.l.sed addes.§.si quis cum man.& l.vlt.
Non est cogendus.
ff.de pollicit.l.1.
ff.de verb.oblig.l.stipulat.ista.
ff.de appel.l.1.

Domo exusta,&c.& contrà.) Distinguitur, vtrum conductor adhibeat culpam in opere faciendo, an non, Si non adhibeat, non tenetur iterū facere, alioquin contrà. vt ff.locati.l.maritus. Azo rub.73.
Non tenetur soluere, nisi pro tēpore præterito.
ff.sol.mat.l.diuortio.
ff.de mag.l.1.§.si præ.
ff.de aduoc.diuer.ind.l.per hanc.
C.de act.empt.l.si pendente.

Contra.
ff.de reg.iur.l.in omnibus.
C.de suffrag.l.2. Azo rub.73.

¶ Coactio. Hæreditas coactè adita non confundit actionem. Ad Treb.l.debitor. sed commendandi.C.quod cum eo.l.Dominos. Riisvvich.

¶ Coactum, Dubium,& Pendens. Aliquem inuitum cogi agere.
ff.locati.l.in plures.§.messem.
ff.de minor.l.ait prætor.§.2.
ff.de act.empt.l.Iul.§.penult.

C.de

C.de ingen.manu.l.diffamari.

CONTRA.

C.vt nemo inuitus.l.1.

Aliquem inuitum,&c.) Regula traditur generalis,ne inuitus cogatur agere quis. vt C.nemo inuitus.l.1. Fallit tamen in casibus,vt in hac & in contrar.Rub. & vt norauij in sum me,C.vt nemo inuitus.Az.ru.97.

Coacta voluntas voluntas est.

ff.quod met.caus.l.mulier.

ff.de bon.liber.l.nihil.§.si patronus.

ff.de rit.nupt.l.si patre. Azo rub.97.

Dubia in benigniorem partem interpretari.

C.de nupt.l.si quis calum. Azo rub.97.

¶ COACTIO. Duo sunt,quæ coactionem abhorrét: & sic excusat.

ff.quod met. caus.l.si mulier.§.si dos.

ff.de indic.l.2.1.respons.

Contrà,ff.de arb.l.si feriæ.

Contrà,ff.de min.25.an.l.ait prætor.§.2.Azo rub.97.

Cogitur particulatim accipere.

ff.si cert.pet.l.quidam.

ff.quib.mod.pig.vel hypot.sol.l.vlt.

Cogitur,&c.)Creditor per partes non cogitur accipere,nisi in tribus casibus:id est,in libertate,& vbi debitum non est liquidum,& vbi hoc est conuentum, vt ff.de vsur.l.tutor.§.Lucius.&ff.si cert.pet.l.quidã. & de statu lib.l.cùm hæres.§.Stichus. Azo rub.97.

Cogitur manumittere,qui rogatus non fuerat.

ff.de fideicom.lib.l.Cepha.§.2. Azo rub.97.

De sola suspicione cogitur quis iurare.

C.de his qui ad Eccles.confu.l.vlt.§.vlt.

C.de iure delib.l.sancimus.§.licentia.

C.de iure dot.l.in pe.vetus.§.vlt.

C.de pœn.iud.qui mal.iud.Aut.

ff.de eden.l.argentarius.

ff.ad Syllani.l.2.§.si quis in nulla.

Cogitur manumit.&c.)

De sola suspicione,&c.) Hæ sunt notæ. Azo rub.97.

Dubium pro certo haberi.

ff.de nox.act.l.quoties.

ff.de re iud.l.cum ex causa.

ff.de minor.l.eleganter.

ff.de ritu nupt.l.si ita. Azo rub.97.

Dubium pro nihilo haberi.

ff.de arbit.l.non distinguemus.§.summè.

ff.ad leg.Aquil.l.sciét.§.cũ stra.huic.§.si suus.

ff.de vsufr.l.sed etsi.§.1.in fin.

Dubium.&c.)Quæ in istis Rubr.dicuntur,non videntur esse contraria:quod enim dubium est, si necessarium sit,illud esse certum ad alicuius fundandam intentionem,pro nullo habetur.vt ff.de arbir.l.non distin g.§.summa.& vt in contrar.Rubr.Et ad idem tẽ dit,quod dicitur in contraria Rubr.& ff.de nox.act. l.quoties.nam & ibi certum erat,dominum habere in potestate,& negaret,conueniretur sine noxæ deditione.Sed quia incertum est,desertur sacramentum,vt in eo,tit.l.si seruus.§.dominus.Quod autem dicitur,ff.de re iud.l cum ex causa:non obstat, quia dubium est à principio, sed postea perueniendum est ad indaginem veritatis,vt si probetur,non remanete apud eum,quantum sufficit ad alimenta, soluto debito implorer beneficium.

Eo ipso quòd dubium est quod negatur,vt suprà, de affit.Rubr.eo ipso. Azo rub.97.

Quædam dubia retrò duci ex post facto.

ff.de vsufr.l.sed & si quis.§.1.

ff.de minorib.l.non enim.

ff.de acquir.rer.dom.l.in eo.

ff.de reb.dub.l.quidam sunt.

ff.ad Trebe.l.filiam fratribus.

ff.de castr.pec.l.ex castrensi.

ff.ad Aquil.huic scripturæ.§.si seruus.

ff.de solut.l.pupillus.§.1.& vlt.qui res.

ff.qui potior.in pig.

In Auth.de nupt.§.inde.in fin.

ff.de liber.caus.l.ordinata.

· Incipit pendere.

In Instit.quib.mod. ius pat. pot.§. ab hostib.

ff.de vsuc.l.is qui.

ff.ad l.Aquil.l.liber homo.

ff.si cert.pet.l.proprium.

ff.de man.test.l.Nerat.

ff.com.præd.l.vlt.

ff.de fund.dot.l.si nup.§.2.

ff.de solut.l.si quis off.in fin.

ff.ad Maced.l.1.

ff.de vsuf.l.sed &.§.arborib.& §.vl.quid ergo.

ff.de re iudic.l.duo.

ff.de cond.indeb.l.si non sortem.§.si decem.

ff.de castrensi pec.l. proponebatur.§. filiusfam.& l.pen.§.penult.

ff.de don.int.vir.& vx.l.vlt.§.pen.

ff.de postlim.reuers.l.in bello.

CONTRA.

ff.de statu lib.l.1.& 2.§.si ex.

Quædam dubia,&c.Incipit pendere,&c.)Hæ sunt notæ,nec recipiunt contrà. quod enim signatur pro contrario,in ff.de statu lib.l.1.& 2.non video ad rem facere. Azo rub.97.

Non cogitur aduocatus ire per prouincias.

C.de sent.& interloc.l.comparat.

ff.de annu.leg.l.Mæuia.§.1.

ff.de procur.l.sed.& §.non solum.cum suis concord.

ff.de dam.infect.l.inter quos.§.vlt.

ff.de iud.l.hæres.

CONTRA.

ff.de oper.liber.l.quod ius.

ff.de procur.l. qui proptio.§. irem quæritur.

Non cogitur,&c.)Vt in hac Rubr.dicitur,aduocatus non cogitur ad aliam prouinciam ire,vt ff. de procur.l.sed hæ.§.non solum.Nec obstat,quod dicitur, ff.de oper.liber.l.quòd nisi.quia ibi duplex vinculũ est:& stipulationis operarum,& reuerentiæ, instinctu naturæ debitæ:vnde magis astringitur libertus, hîc autem promissionis tantum vinculum est. Nec obstat,quod dicitur,ff.de eden.l.4.§.vlt.quia nec ibi cogitur in alia prouincia, nisi ei sua culpa obiiciatur. Azo rub.97.

Non debere aduersam partem adiuuare, ex quo vnius partis merita contraria sunt ei proposita.

Ar.ff.de arbitr.l.4.§.ramctsi.

Coactum,Vide Voluntas.

¶ COGI, & VOLENS. Necdũ cogatur,sed volens admittitur:& per hoc non potest renunciare suo priuilegio,

C.de Ep.& cler.l.nec honore.

In Decre.c.2.q.7.alieni.

C.de testa.l.aduersus parent.

C.lib.12.de saligamo.l.hos non ptæ.

ff.de procurator.l.filius.§.miles

C.de aduoc.diuer.iud.l.3.

C.qui

C. qui da. tu. vel cur. poss. l. militiæ. Azo, rub. 104.

¶ Cogita, Generaliter dictum non extenditur ad incogitata. Roman. consil. 294. l. cum Aquiliana. ff. de transact. Soci. l. 1. nu. 16. ff. de leg. 1. Med. reg. 1.

¶ Cognitio de suspectis tutorib' potest delegari. Hanc regulam ponit textus in l. cognitio. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio. & in lege j. in §. damus. ff. de suspectis tutor.

Hanc regulam amplia tripliciter, & limita vno modo, vt per Francis. Purpuratum in dict. l. cognitio. per totam. P. Duen. reg. 104.

¶ Cognitionem causæ, quod non exigit citationem non requirit. Marsi. lege de vno. numero 75. ff. de re iud. l. de minore. §. plurium. ff. de quæstio. hoc idem quando sumus in cognitione causæ quæ ante iudicium inchoatum fieri debet. lege sed si. §. prætor. ff. de in ius voc. Corn. consil. 46. numero 20. volumine 2. Medic. reg. 8.

¶ Cohæras cum dicitur indefinitè intelligi debet de omnibus cohæredibus. Ias. l. si fundum. §. si libertus. nume. 1. ff. de leg. 1. vbi etiam Cum. & docto. omnes per. l. si pluribus. ff. de leg. 2. ca. vt circa, de elect. 6. c. quia vbi Abb. de priuileg. Medic. reg. 2.

¶ Cohæres tenetur de euictione cohæredi cui res euicta obuenit ex diuisione facta ab ipsis cohæredibus. Hanc regulam probat tex. in l. si fratres. C. communia vtriusque iud. Probatur de iure Regio in l. ix. titu. xv. pat. vj. Ratio huius regulæ est: quia diuisio, quæ fit à partibus vicem obtinet permutationis. l. communi diuidundo. in §. si debitor. ff. communi diuid.

Hanc regulam amplia vno modo, & limita tribus modis, vt per Francis. de Ripa in l. qui Romæ. in §. duo fratres. numero 97. ff. de verborum oblig. P. Duen. regu. 105.

¶ Cohæredi alteri non nocet sententia lata contra vnum, ita in terminis huius reg. Alexand. l. sæpe. numero 4. ff. de re ind. versic. differt. l. j. vbi Doct. C. de reb. cred. l. pro hæred. C. de hæred. act. item cohæres non tenetur ad debita contracta per alium. l. ex parte. §. j. ff. famil. hercis cun. concor. simil. leg. pater. ff. de hære. institu. leg. si hæredis. §. fin. ff. de lega. j. vbi Bar. idem leg. cum pater. §. victis. ff. de leg. 2. Alexan. ad. l. sæpe. num. 15. Medic. reg. 8.

¶ Coitus brutus. Qui coierit cum brutis pœniteat plus quàm septem annis: & similiter pro incestu. xxxij. q. ij. hoc ipsum. & §. sequent. regul. x. Viennus.

¶ Collatio nulla est re ipsa, nisi tantum quis remittat quantum conferre tenetur, item nō fit cautione, nisi per satisdat. fideiussor. vel datione pigno. l. j. §. iubet. ff. de collat. Vital. in tract. de colla. §. de personis. num. 24. conc. simil. Alex. consi. 137. numero 15. volum. 2. Medic. reg. 7.

¶ Collatio. Emancipati inter se non conferunt. l. si emancipati. C. de colla.

Fallit in 2. casib. quos no. Sebast.

Donatio simplex facta per patrem filio in potestate, mortuo patre non debet fratribus conferri: hanc esse communem opinionem testatur Io. in l. ex testamento. C. de collat.

Fallit in 7. casib. quos not. Ias. in d. l. ex testamento, numero 9. fallit in 8. casib. vt per Io. Bolog. in l. si emancipati, C. de colla. num. 51.

Filius emancipatus donationem simplicem conferre tenetur: hanc esse communem opinionem attestatur Iaso. in d. l. ex testamento, numer. 14. vbi limitat. filius studens non tenetur conferre libros sibi traditos à patre causa studij, sed mortuo patre debent esse sui præcipui: hanc opinionem cum 2. limitationibus ponit Iaso. in l. filiæ licet, C. de collat. num. 3.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 5. à Petr. Rub. in tract. de priuileg. scola. priuileg. 55.

Aduentitia non conferuntur, l. vt nemini, C. de collat. fallit in 2. casib. vt per Iason. in d. l. vt nemini, num. 3.

Si pater dedit vni filiorum pecuniam ad mercandum, & talis filius mediāte pecunia patris exercuit mercantias, & multum est superlucratus, lucrum tenetur fratribus conferre. fallit in multis casibus, quos colligere potes ex distinctione Doct. in l. illud fine, de colla.

Soror quæ vult succedere cum fratribus tenetur dotem conferre, l. filiæ dotem, C. de collation.

Fallit in 2. casibus, secundum Dec. in l. filiæ dotem. Donat. rina, libro 2.

¶ Collationem tractant in Auth. ex testamento. & l. si emancipati. C. de coll. Riifvrich.

¶ Collaterales succeduntin feudum vsque ad septimum gradum. Hanc regulam probat tex. in c. j. in §. quia vidimus. qui feudum dare possunt. in vsibus feudorum. Et ibi Andreas de Isernia, Bald. in auth. defuncto. C. ad Tertyllian. Curtius Iunior in tract. feudorum, in iiij. parte, quæst. xvij. numer. 48. Matthæ. de Afflictis in c. j. in §. hoc quoque. num. 41. de successio. feudi. Hieronym. Gratus in consili. ix. nu. 46. volu. j. Quam regulam examinat Martinus Laudensis in consi. cxix. numero 8. & inter consilia Alberti Bruni.

Limita primò, vt non procedat in successionibus regni: quia tunc admittuntur illi, qui essent vltra millesimum gradum. ita Bald. in c. j. de feudo Marchiæ, in vsibus feudorum, quem ibi sequitur Aluar. & Afflict. in d. §. hoc quoque. num. 40. Curt. iunior in dicto tract. feud. in dicta quæstio. xvij. num. 49.

Limita secundò, non procedere in feudo iurisdictionis, & castrorum, & terrarum: nam in ipsis succedūt collaterales vltra septimum gradum: quia feudum iurisdictionis videtur concedi vnicuique in solidū. Hanc limitationē ponit Franc. Aret. in cōsi. clxiiij. num. 2. in fi. maximè in feudo Marchiæ & Ducatus, Comitum & Baronum: nam in istis succedunt etiā ad centesimum gradum. ita concludit Bald. in c. j. in §. capitale. versicu. item apponitur. de feudo Marchiæ. Gratus in consi. ix. num. 46. volum. j. Decius in consi. lxxxv. numer. 3. Curtius iunior in dicta. q. xvij. numero 49. P. Duen. reg. 106.

¶ Collecta si solui debeat ex reformatione statuti sub pœna quarti, prout alio statuto cōtinetur, licet non reperiatur aliud statutum, valebit tamen talis reformatio dummodo in statuto referente sic insertus tenor ad eum, vt de dispositione constet, alias secus, Bal. l. j. C. de episco. & cler. Rom. l. admonendi, colum. 1 ff. de iur. iur. vbi gloss. & Barto. Bald. l. donatio. C. de donat. Medic. reg. 10.

¶ Collectivo nomine, quando plures sunt vocati simul cum alio tertio, regulariter in quacunque materia, illi plures habentur loco vnius tātum. Istam regulam ponit Iasou in l. fin. C. de impube. & aliis substitu. quam ibi pluribus exemplis ornat, & eam posteà limitat septem modis. reg. 95.

¶ Collegium, seu vniuersitas, si cōgregatur vt singuli consentiāt, vel dissentiāt, si tacet, habentur pro consentiētibus. Hanc doctrinam dicit Fel. resultare ex positis ibi per eum in c. cùm omnes, de constitu.

Limita eam tripliciter vt ibi per eum. B.Dias.reg.96.

¶Colonvs. Setétia lata contra colonum an præiudicet domino, si fuerit conuentus rei vend? Respon. distinguendo, quòd si conuentus colonus declinando iudicium in persona sua dominum vocat in iudicio, tunc domino fieri debent denonciationes, contra quem procedetur secundum formam traditam in leg.ij.C.vbi in rem act.c. quoniam frequenter.§.super.vt lit.non contest. si non nominat dominum, tunc aut dominus est sciens, aut ignorans, primo casu non præiudicat, quo ad proprietatem. Innocen.c.cum super.in glo.magna, de senten. & re iud. sed quo ad possessionem bene præiudicabitur ei.leg.bona fides.ff.depositi.vnde si dominus nó appellauerit, setétia executioni mittetur. And. d.capitu.cum super.in 3.quæstio. not.l.fio. C. si per vim, vel alio modo. Barto.l.officium.ff.de rei vendi. & l.sæpe.numero 6.ff.de re iudic.Imo.l.à sententia. de appell.&in c.quamuis, de sentent.& re iudi. dicit hanc esse com.si autem fuerit ignorans, nullo modo ei præiudicium infertur, secundum commu.opi. de qua attestatur Alex.d.l.sæpe. numero 114. versic. & sic videtur. Innoc.c.quoniam.§.quod si.cum glo. versic.nominare, vt lit.non conte. Doct.omnes leg. 2.C.vbi in rem actio.l.peregrè.§.quib.ff.de acquir. poss.Fel.c.cum super.nu.12.de sentent.& re iud. Ange.l.qui vniuersas.§.j.de acqui.posses. Medic. reg.8.

¶Colonvs expellitur per sententiam inter alios acta. Felin.c.quamuis, de senten.& re iud. Iaso.l.j.C. de edendo, add.ad Barto.in rubri.C.res inter alios acta. Medic.reg.8.

Colonus regulariter non est idoneus testis pro domino, fallit in re minima. Dec.consi.10.columna penultima, versicul.6.Doct.comm.cap.penultim.de testibus, item not.quòd colonus propter leue damnum non auditur, l.si vno. §. cum quidam. l.si merces.§. vis maior.ff.locati.addentes ad Alexand.rub.ff.sol. matr.nu.3. Medic.reg.5.

Colonus, si quis vendiderit fundum hoc pacto, vendo fundum Sempronio excepto iure coloni, qui medietatem fructuum habere debet, si nullus reperiatur colonus præter venditorem, illa reseruatio nihil operatur, & totum cedit emptori. Barto.& Doct.l. si quis legauerit.ff.de leg.1. Ang.l.si in venditione.ff. com.præd.idem l.fin.cum glo.C.de temp.appellat. l.legati.ff. de liber.legata. Oldrad.consil. 164. quia persona loquentis non includitur. Ang.l.locus.ff.de acq.poss. Medic.reg.10.

¶Comburi in quibus casibus quis debeat, ponit quindecim Albertus Gandinus in tract. maleficiorum.in tit.de pœnis reorum. nu.57. quos casus ponit Sali.in l.vnic.C.de Nili aggeribus non rumpen. Et decem & sex casus ponit Chass.in consuet.Burg. in rub.j.in tit.des iustices.§.v. ou.3.& duodecim casus ponit Ioan. Paponus commento ad consuetudines Borboniæ.in tit.j.de iurisdictione.§.ij.

Adde alium casum vltra omnes in crimine Sodomiæ: nam licet ij de iure mori debeant, vt in authent. vt non luxurien.contra natu. homi.in §.præcipimus. & in l. fœdissimam. & in l. cùm vir nubit in fœminam. C. de adulter. & in l.eiusdem. in §. qui hominem libidinis, vel commercij causa castrauerit. ff. de sicariis.iuncta l.j.C.de eunuchis.& in can. adulterij.xxxij. q.vij. & Leuitici xx. c. & iol. j. & ij. titul. xxj.parte vij.& in l.2.titu.ix.lib.iiij.fori.& ita tenet Chassanæus in consuet.Burgund. rub.j.in princ.nu. 56. Et de testatione huius criminis vide Matthæ.de de Afflic.in constitutio.Neapo.lib.3.rubr. xlij.num. 3.Hipp.in consi.xxviij.num.4.& 5.hodie tamen non solùm debet mori, verùm etiam comburi: vt in Pragmatica lxxxv.in volumine Pragmaticarum: de qua Pragmatica facit mentionem Cæsar Lambertinus in tract.iuris patronat.in prima parte 2. libri, in articulo xviij.ix.quæstio.principali.numer.16.& 17.vbi per totum illum articulum tractat materiam illius Pragmaticæ. P.Duen.reg.113.

¶Comes concessit ecclesiæ quicquid iuris habet in tali fundo, si posteà non appareat eum aliquod ius habere, talis concessio nulla est, quia relatio est in referente, & nemo dat, quod non habet, atque nullius entis nullæ sunt qualitates, ita in termin. huius reg.Ang.l.locus.ff.de acquir.poss.Bald.l.qui in venditione.C. de hæred. vel.actio.vend.Barto.& alij l. si sic.§ 1.ff.de leg.1.per l.nemo.ff. de regul.iur. capitulo ad dissoluendum.de despon.impuber. Medic. reg.11.

¶Comes sub dominio Regis in dubio præsumitur habere Comitatum iure proprio: non autem tanquam feudalem. Hanc regulam ponunt Hostien. & Ioan.Andræ.in c.fin.de iudiciis. & in c.nimis. & ibi Anto.de Bot.de iureiuran.Cardin.Alexan.in præludiis feudorum, nu.56.Alex. in consi. xv. in principio. volumine v.

Hanc regulam ponit Andræas Alaciat.in tract. præsumpt.in ij.regula, præsumptio.iij.nu.2.vbi eam limitat quinque modis. Duen.reg.107.

¶Commendatio. Commendandi verba emissa, verba generaliter non obligant dicentes. De æd.ed. l.sciendum.in fin.de ac. & ob.l.obligationum substantia.de instit.c.cùm venissent.

Commendatitiæ & familiares literæ non censentur emissæ animo obligandi, sed commendandi. de l. dominus. Riisvvich.

¶Committere in legem. Bonifac. Reg. lxxxviij.

Certum est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

C.de leg.l.non dubium.ff.de legibus. contra legem. & l.fraus.l.solent.§.fi.hic, & ibi.Aug. & Bar. Viuiennus.

¶Commissio. Non excusatur is cui fit commissio prætextu infamiæ, vel alterius inhabilitatis. fallit in 6.casib.secundum Felyn.in cap.sciscitatis, de res.nume.20. Don.Fina, lib.3.

¶Commissio. Cui plus committitur, ab eo plus exigitur. C.de episc.l.Presbyteri. Riisvvich.

¶Commissio facta alicui secundú volútaté suam, nó subiicitur regulis iuris. Bal. in l.si cui. C. de dotis promissio.& in l.cùm anteà.C. de arbitris.

Primò fallit, quando quis committeret se in voluntatem aduersarij sui: quia tunc intelligitur arbitrio boni viri, secundum Bartolum, & docto. in l.penult. ff.de arbi.& Innocen. in c.veniens. & capit. sanè. de renuntiatio.

Secundò fallit, quando etiam diceretur in commissione, quòd committitur arbitrio tuæ voluntatis: quia tunc illa verba important arbitrium boni viri, vt in cap.nimis praua.de excessibus prælato. per quem textum ita simpliciter tenet Alexand.in l.si sit legatum.§.si tibi.ff.de leg.1.pro quo facit quod not. in l. 1.C.si propter publicas pensitat. vbi dicit, si princeps dedit potestatem exactori, vt possit compellere omnes debitores fiscales ad soluendum omnem collectam, de qua sibi videbitur, nihilominus tenetur seruare statuta, & consuetudines illius loci. B.Socin.reg.85.

Com

¶ COMMISSIO facta iudici, quòd debeat iudicare secundum consilium alterius, valet. Hanc regulam ponunt Abb. & Ioan. de Imola in c. si pro debilitate. de offic. delega. Bart. in l. 1. in §. si plures. nu. 18. ff. de exercito. actione. Bal. in Auth. ad hæc. in princip. C. de iudi. & in l. nec quicquam. in §. vbi decretum. nu. 5. vers. item quilibet ordinarius. ff. de offi. Proconf. & lega. Ioan. de Imo. in l. illa institutio. nu. 14. in medio. ff. de hæredibus instituend.

Hanc regulam limita tribus modis secundum Deci. in c. si pro debilitate. nu. 69. de officio deleg. vsque ad numerum 74. P. Duen. re. 108.

¶ COMMISSIO facta iudicibus delegatis, vt procedant secundum formam priorum literarum, nihil valet, nisi de prioribus literis appareat. glo. fin. c. 1. de fid. instr. not. Barto. l. 1. C. de errore calculi. l. a. C. quando appel. non est necesse. l. diuus. ff. de re iud. Dec. consil. 63. nu. 7. l. 2. ff. de hæred. institu. Ias. l. Marcellus. numero 14. ff. ad Trebellian. Alexand. consil. 23. numero 9. volumine 7. consilio 87. numero 6. volum. 6. Med. reg. 10.

Commissio forma non seruata, quod fit ipso iure non valet. Ias. post Paul. l. si procurator. num. 5. C. de procurat. Barto. l. item. §. sed si. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. Felin. cap. cùm dilecta. numero 36. de rescript. Alexand. consil. 1. volum. 4. Stracha. in tract. de mercatu. tit. mand. numi. 9. Med. reg. 7.

¶ COMMODVM. Paul. lib. 16. bre. edicti.

Lex 148. al. 190.

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad [a] omnes pertinent.

ADDIT. a vniuersos.

Quarum rerum commodum prodest hæredibus omnibus, earum rerum partes ad singulos pertinent: ex tit. de reb. author. iudic. possid. & vide l. quæ de tota. de rei vendic. l. qui scit. de vsur. Viuiennus.

Commodum. Paul. lib. 3. ad Sabinum. Lex x.

Secundum naturam est, commoda cuique rei cum [a] se qui, quem [b] sequuntur incommoda.

ADDI. a consequi. b sequentur, in P. Flor.

Eadem reg. est Hippol. de Marsil. singul. ccxliiij. & cap. qui sentit. eodem tit. lib. 6. & probatur l. j. in princip. de instito. §. cùm autem. Instit. de empt. & vend. l. 1. §. pro secundo. C. de caduc. toll. Viuiennus.

¶ COMMODVM quis sentire non debet ex eo, quod nixus est impugnare. cap. ex eo. de reg. iur. in 6. cap. olim. & ibi not. Abb. in 6. not. de censib. l. 1. C. de furt. l. quæsitum. ff. de acquir. hæred.

Fallit in duobus casibus, quos not. Por. in lib. v. suarum conclus. reg. 1.

Commoda eum sequi debent, quem sequuntur incommoda. c. qui sentit. de reg. iur. in 6. l. 1. in princ. de instit. §. cùm autem. Instit. de emp. & vend. l. 1. §. pro secundo. C. de cad. tol.

Fallit in 3. casibus, secundum Decium in l. secundum naturam. ff. de reg. iur. nu. 1. & seq. Dona. Fin. lib. 5.

¶ COMMODVM. Paul. libro 13. ad edictum.

Lex cxx. al. clxiij.

Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quàm ipse habuit.

Ex tractatu restitutionum, & l. hæredem. hoc eodem titulo. si quid tamen stipulatus est sub conditione, vel post mortem suam: habiturus est hæres, etiam si defunctus non habuerit. Viuiennus.

¶ COMMODVM. l. 10. secundum. l. 191. ex qua. Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus est impugnare. Reg. vi.

Onus ad eum pertinet, qui commodum percipit. Pro soc. l. 55. in fi. C. de cadu. tol. pro secundo.

Vigilare licet vnicuique pro suo commodo, etiam in alterius damnum. de his quæ in fraud. cred. l. pupillus. in fi. C. Dep. l. fi.

Introductum ad compendium, non debet ad dispendium pertrahi. de priuil. c. quod nonnullis. c. fi. Reg vi. quod ob gratiam. Riisvvich.

¶ COMMODVM, lucrum, & compendium.

Vbi est onus, ibi & emolumentum esse debet: & econuerso.

In Decr. 16. q. 1. monachus si ad.
In Decr. 12. q. 2. caritatem.
In Inst. de fideicom. §. si id quod.
ff. de vsufr. l. si ex eo.
C. de alluuionibus. l. 2.
C. de iur. dot. l. eum dotem.
C. de act. empt. l. non est nouum.
C. de naut. fœno. l. 1.
C. de leg. auth. sicut hæredi.
ff. de cur. furio. l. nec lucrum.
C. de caduc. tol. §. pro secundo.
ff. de bon. auth. iud. possid. l. vlt.
C. de furt. l. manifestè. §. sed tamen.
ff. mand. l. ex manda. l. qui denun. §. si man.
ff. de iur. dot. l. si man.
ff. pro socio. l. si igitur ex hoc. §. deinde.
ff. de reg. iur. l. plerunque. §. 1. & l. 1.
ff. de vsur. l. in fideicom. §. nunquid.
ff. de aq. plu. arc. l. vlt.
ff. de nauti. fœn. l. periculum.
ff. ad l. rhod. de iact. l. 2.
ff. ad l. falc. l. 3. §. si hæres.
ff. commod. l. si is qui. §. 1.
ff. de instit. l. 1.
ff. de in diem adiec. l. 2. §. vlt.
ff. de peric. & commod. rei vend. l. id quod.
ff. de hæred. vel act. vend. l. qui si.
In Instit. de hæred. qual. & differ. in princ.
In Instit. ad l. Falc. l. quantitatis.
In Institut. de emptio. & venditio. §. si autem.
Azo, rubr. 45.

Imò etiam sine emolumento.

In Instit. de leg. patro. tut. in fin.
C. de leg. tut. l. vlt.
ff. de neg. gest. l. si quis ne.
ff. de pact. dot. l. si mulier.
ff. de iur. dot. l. si spon.
ff. de leg. tut. l. si filia.
ff. ne quid in loc. pub. l. prætor. §. idem Labeo.
Cont. ff. pro soc. l. de illo. §. Papinian. in fin. §. sed filius.
ff. de adopt. l. si arro.
Contrà, ff. locati & cond. l. ea lege.

Vbi est onus, &c.) Quod in ista Rubr. dicitur, generale est & naturale, vt ff. de reg. iur. l. secundum naturam. & vt in hac Rub. dicitur. Fallit tamen in casibus cum priuilegio ætatis, vt institut. de leg. tuto. in fine. & C. de legit. tuto. l. vltima. Vel ex natura contractus, vt ff. pro socio. l. de illo. & l. non ob eam. Et est ratio: quia ob lucrum tantum contrahitur societas, tum ex pacto speciali, vt ff. de pact. dot. l. Pomp. l. si mulier. Nec obstat, quod legitur ff. de iure dotium. l. si sponsa. §. vltimo. quod enim dico, vbi est onus, & emolumentum, intelligas circa rem ipsam: putà, si res melior vel deterior, partus autem per se censetur. Vnde licet periculum rei promissæ ad me per-

tineat, non tamen fructus, vel partus. Vel dic illud ideo recipi: quia debebatur per actionem, quæ stricti iuris est. Vnde non euenit emolumentum fructuum, vel partus, nisi à tempore litis contestatæ, vt ff. de vsur. l. videamus. §. fi act. & vt plenè dixi s. eod. titu. in illa R. Tempore litis contest. Vel dic emolumentum, scilicet non semper, & statim, cùm inest onus, sed postea, puta lite contestata. Item non obstat, quod dicitur de adop. l. si arrogator. quia & ibi qui sentit emolumentum, sentit & onus, licet non semper: vt ratione eiusdem legis assignata probatur. Sunt adhuc duæ leges, pro contrario signatæ, ff. ne quid in loco pub. l. j. §. idem. & ff. de legit. tuto. l. si filia. quarum primam non inuenio, secundam ad rē facere non percipio: quia ibi certè malum damnū ad me spectaret, facta operis demolitione, sicut ad me spectat cōmodum, non tamen conuenior: quia ego non feci, nec alius meo nomine. Azo, rub. 45.

Non pro parte, qua quis commodum habet, sustinet incommodum.

ff. fam. herc. l. licet.
C. si cert. pet. l. j.
C. de excep. l. j.
C. de hær. vel act. vend. l. 2.
ff. de fideiussor. l. Lucius.

Non pro parte, &c.) Imò pro ea, qua quis sentit damnum, sentire debet emolumentum: & econuersò, vt eadem sit ratio totius ad partem. vt ff. de vsufr. l. qui scit. in prin. & vt suprà in illa R. Vbi est onus, &c. nisi pacti tenor reclamet, vt C. fam. herc. l. licet. vel testatoris voluntas, vt C. ad exhib. l. j. & vltim. & nisi quis alio iure sentiat damnum, qui non consequatur emolumentum, vt C. de hær. vel act. vend. l. 2. & ecōuersò, vt C. si cert. pet. l. j. lex autem, quæ est in ff. de fideiuss. l. Lucius. non facit ad rem. Azo, rub. 45.

¶ COMMODVM. Qui onus patitur, & cuius periculo res est, ipse debet commodum sustinere.

ff. ad Treb. l. quia poterat. Con. cū cōcordāt.
ff. de reg. iur. l. secundum naturam.
C. de fur. l. vltim. §. filia.

Qui onus patitur, &c.) Hæc R. exposita est suprà eod. Vbi est onus, &c. Azo, rub. 45.

Si quis vult recedere ab incommodo, non debet sequi incommodum.

ff. de vsufr. l. si absente.
ff. de dam. infect. l. euenit.
ff. si serui. vend. l. etsi.
C. de repud. hæred. l. j.

Si quis vult recedere, &c.) Hoc procedit ex illo generali, Vbi est onus, &c. Et est hoc intelligendum, si recedat quis sine dolo: alioquin contra, vt ff. pro socio. l. actione. §. diximus. & l. si omnis causa testa. per tot. titu. Azo, rub. 45.

Refert, an non habeat, an cum incommodo habeat.

C. de collat. Aut. quod locum.
ff. si vsusfr. pet. l. j.
ff. de euict. l. si plus. §. vltim.
ff. de ædil. edict. l. si quis ven. l. scien. §. illud.
ff de act. emp. & vend. l. peo.
ff. de seruit. vrb. præd. l. 3 & 8. in fine.
Contrà ff. de reg. iur. l. in condemna.
Cont. ff. de re iud. l. sint.
Cont. ff. fam. hercis. l. & puto. §. si vnus.
Cont. ff. com. diuid. l. si quis pu. §. fine.

Refert, an non habeat, &c.) Hoc sine dubio verum est plerunque, vt in hac R. probatur. Fallit tamen priuilegio personarum, quæ damnantur, in quantum facere possunt: absoluuntur enim si nihil habeant, siue aliquid, sine quo tamen commodè esse non possunt, vt ff. de regul. iur. l. in condemnatione. & de re iudic. l. sunt. item pacti tenore, vt ff. de verb. signif. l. nepos. & ex natura actionis, vt ff. fam. hercis. l. hæredes. §. si vnus. Et. communi diuid. l. si quis putans. §. fine. Azo, rub. 45.

Lucri ratio habenda est.

C. de sent. quæ pro eo quod interest profe.
ff. de eo quod cer. loc. l. non vtique. §. vlt.
ff. ad Treb. l. apud.
ff. rem rat. hab. l. si commissas.
ff. locati. l. si fundum. & l. si fine.
ff. de act. emp. l. si in actione.
ff. pro socio. l. si socium. §. qui non. in princ.
ff. ad Lrhod. l. 2. §. portio.
ff. quod met. cau. l. si cum ex. §. quadru.
C. arbit. tu. l. quicquid.
ff. ne quid in loc. l. 2. §. meritò.

Non est habenda.

ff. de act. emp. l. si stipul. vel. §. cum per.
ff. ad l. Aquil. l. quemad. §. item Labeo.
ff. de seruit. l. si idcirco. §. pen.
ff. de leg. 3. l. Imperator. §. sicut.
ff. de furt. l. si is. §. eius.
ff. de dam. infect. l. Proculus.
ff. ad l. Rhod. l. 2. §. portio.
ff. commodati. l. si vt certo.
C. de sen. quæ pro eo, quod interest.
ff. qui & à quib. l. sciendum ergo.
ff. ad l. Aquil. l. si seruus.
ff. de periculo & commo. rei vend. l. vlt.

Extimatur interesse, vbi ad certum deduci nō potest, vt ff. solut. mat. aliquando in lucro, aliquando in dā no: vt enim quandoque propter affectum, vt ff. mād. l. cum seruus. & ff. de euict. l. cum pater. quandoque propter factum naturæ, vt ff. de ser. expor. l. seruus. quādoque quia res fuit meorum maiorum, vt ff. de bon. libert. l. libertus. §. quia sol. quandoque quia vitia, vt ff. de leg. 2. l. si cui. Et hæc ferè omnia possunt esse extra singulare interesse.

Lucri ratio habenda, &c.) Regulare est, vt etiam lucri habeatur ratio in interesse, vt C. de sen. quæ pro eo quod interest. l. 1. & vt in hac R. dicitur. Fallit tamen in casibus, vt contraria rubr. continetur, in quibus damni tantum fit præstatio. Azo, rub. 45.

Interest alicuius, vt contra eum aliquid instituatur.

C. de rescind. vend. l. ratas.
ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si dominus.

Obtentu potentiæ & scientiæ, non debet quis amittere lucrum.

C. de aduoc. fisc. l. 3.
C. ne fisc. vel priua. l. ad fra.
C. de offi. recto. prou. l. modera.
ff. de admi. tut. l. quæritur. §. si crimeo.
ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. nempe.
C. ne liceat potent. l. 1.

Obtentu potentiæ, &c.) Quasi dicat per potentē non debet alius impotens amittere lucrū: & procedit ex illo generali, factū alterius, vel dolus, alij non debet obesse: & ex eo maximè quod dicitur C. de statu. & ima. l. vt virtu. C. de au. exec. l. vt perfectius. in princ.

Agendo ad interesse, habeatur ratio lucri: & sic appellatione interesse lucrum continetur.

ff. rem rat. hab. l. si commissa.
ff. locati. l. si fundus.

ff. de

ff.de eo quod cet.loc.l.2.§.vlt.
ff.ad Treb.l.apud Iul.

Agendo,&c.)Hęc Rubr.exposita est suprà,in illa Rub. Lucri ratio;&c.

Non tenetur qui lucrum abstulit,si iacturam non irrogauit.
ff.de dam.insec.l.Proculus.
ff.de aq.plu.arcen.l.1.§.apud Labeo.
ff.de furt.l.si is.
ff.de iniur.l.iniuriarum.§.si quis homo.

Qui lucrum habiturum aufert alicui facto vel consillo,tenetur.
ff.ad l.Aquil.l.inde Neratius.§.idem Iul.
ff.de cond.ob turp.cau.l.dedi.in fine.
ff.de leg.1.l.Lucius.§.Sempronia.

Non tenetur,qui lucrum,&c.)Quasi dicat,non tenetur qui aufert lucrum,si non irrogauit damnũ:& hoc est speciale,vt dixi suprà eo. Lucri ratio,&c. Generale est enim, vt quis de lucro & de damno teneatur: ve in proxima R.dicitur, Qui lucrum habiturum,&c. Melius dixisset,habendum aufert. Azo,rub.45.

Non compensatur compendium cum damno.
ff.pro socio.l.& ideo.

Hic innuitur compendium,non tamen damnum.
ff.ad l.falc.l.pœnales.§.si Titio.
ff.de cond.& demon.l.Plautiũs.
ff.de don.caus.mor.l.eum qui.
ff.de neg.gest.l.si negocia.
ff.de vsur.l.Gaius,Seius.
ff.locati.l.si vno.§.item.
In Inst.de contr.empt.§.sed etsi.

Non compensatur compendium,&c.) Quasi diceret: licet sentiat lucrum,non tamen damnum: & econuerso. Sunt autem hæc specialia. Aliud verò est de iure communi:vt in contraria R.& vt suprà dixi eo. in illa R.Vbi est onus,&c. Azo,Rub.45.

Non est deterior,etsi nil quæsitum est,vel quod quæri potuit,sit omissum.
ff.de acquir.poss. vltim. in fin.
ff.ad Vell.l.bona.§.j.
ff.quæ in fraud.cred.
ff.de iur.fisci.l.cum quidam.
ff.pro socio.l.nemo.§.j.

Arg. Contra.
ff.de hær.vel act.vend.l.2.§.non tantum.
ff.ne quid in loco pub.l.2.§.meus.
ff.solut.mat.l.si verò.§. quod dicitur.
ff.de pet.hæred.l.sed etsi.§.perinde.
ff.si omissa causa test.l.j.§. sanè.
ff.de iur.fis.l.in fraudem.
ff.de don.inter vir.& vxor.l.si quis.

Non est deterior,&c.) Regulare est, vt quis teneatur non diminuere,non autem teneatur acquirere:vt in hac R.dicitur.Fallit autem in casibus.vt ff.de hære. vel act.vend.l.2.§.non tantum.& ff.de pet.hære.l.sed & si leg.§.perinde.& ff.si omissa caus.testament.l.j.§. sanè.& ff.solut.matr.l.si verò me.§.quod dicitur.Et ita intelligitur contraria Rub. Azo.Rub.45.

Factum alterius ex quo lucrum sentis, culpare non debes.
ff.de iur.dot.l.cum in fraud.
ff.solut.mat.l.sed & si.
ff.si omiss.causa test.l.sed non solent.
ff.de cond.indeb.l.eleganter.§.si quis.

Factum alterius,&c.) Factum alterius, ex quo lucrum sentio,culpare non possum.vt ff.de iur.dot.l.cum in fundo.§.quòd si mulier.Et accedit hic etiam illud, vt culpēt alij te,me laudare necesse est. Videtur cõtrà posse signari circa præscriptiões omnes,ex quibus sentio lucrum,obijcio culpam ei ex cuius desidia præscriptio currit,vt C. de ann.except.l.vltim. Posset tamen responderi,præscriptiones contra naturalem æquitatem esse inductas,de bono tamen publico,quod verùm est, vt ff.de vsucap.l. bonor.& de re iud.leg.iur.naturæ. Vt ergo ius naturale fallit in præscriptionibus, ita & huius Rubric. sententia. Vel aliàs respondetur,quia quod dicitur, vt mulier marito imputare non posſit culpam,ex qua ipsa lucrum habet: ideo dicitur, quia parebat id ipsum, quòd ex culpa mariti ad se peruenit.Cum ergo habeat,qualiter petere posset:sed vbi ego nõ peto ipsum quod habeo,quod quæsiui ex culpa tua, amisisti,excludo.possum similiter respondere ad l.ff.sol. matrim.l.sed etsi. Azo, Rub.45.

Vt culpent alij,te me laudare necesse est.
ff.de leg.1.l.cùm res.
ff.de euict.l.vendicantem Seia.
ff.ad l.Aquil.l.Stichum aut Pamph.

¶Commodatum.Prætextu debiti restitutio commodati non recusatur probabiliter.Institu. de interd.posſidere. Rüsvvich.

commodatum soluitur morte,non enim hæres successor erit earum rerum,quas defunctus habuit nomine commodati:sicuti talis hæres petere non potest se mitti in possessionem earum rerum ex l.fin.C.de edict.diui Adr.toll.Bal.l.j.C.si de momentanea pos. & hoc procedit ne posſit aduersus illum, qui deposuit, agere. Fallit si res commodata fuerit ab alio occupata,vel detēta,pro qua datur etiam actio furti.l.fin.C.de furtis,& remedium reintegrandæ,Specu.in titu.de pet.& poss.§.j.per l.fin.C.de præt.pig. Alex.l.j.ff.de acq.poss.Cin.l.j.C.quorum bono.l.j. §.quod autem.ff.de vi,& vi armata.cõc.Doct.l.quidam.C.qui testamen.fac.poss.Mars.l.fin.ff.de quæst. Medic.tract.2.Part.

Commodatum extinguitur extincta re commodata, sed damnum spectat ad illum,cui res commodatur l.j.vbi Doct.com.C.commod.& l.j.C.de iur.emph. vt dicam infrà. Medic.reg.6.

Commodatum nullum est eius neglecta forma.l. 3. §. fin.ff.commoda.Innocen.c.j.de commod.Host.eodem titu.nume.4.l.in commodato.ff.eod.per hanc reg.concor.Port.consi.29.numero 10.consi.112. nume.28.Ceph.consi.219.num.3.Dec.consi.532.num.5. Cra.consi.224.num.7. Medic.reg.7.

¶Commodatum.Commodatarius re obligatur, l.j.ff.eo.Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3. vt ego notaui in §.item is cui res.insti.quibus modis re cõtr.oblig.in 2. notab.

Commodatarius culpam etiam leuisſimam pręstare tenetur,l.prima.C.commoda.l.j.ff.de actionibus & obliga.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 2.vt declaraui in d. §.item is.

Commodatarius casum fortuitum non præstat.l. prima.C.commoda.l 5.§.quod verò,& l. in rebus,& l. eum qui,& l.fin.ff.eod.sicut certum, §. nunc videndum.ff.commoda.Fallit in 3.casib.vt notaui in d.§. item is.

Commodatũ cùm primùm merces adhibetur, locatio efficitur, l. si vt certo, §. nunc videndum, ff. eodem.

Fallit in 3. casib. vt notaui in dicto §.item is.in vltimo

notabili.

Commodatum dicitur,quando res vtenda conceditur ad certum,& determinatum vsum,l.in commodato §.ficut,ff.commod.vbi Barto.

Fallit in 2.casib.vt per Iaf.in l.j.§. mutuum damus,ff si certum petatur,num.6.vbi etiam Socin. limitat in 2.casib.num.16.

Commodatarius de furto tenetur.

Fallit in 3.casib.quos no.Bened.Capra in suo tract.regu.78.num.60. Dona.Fina,lib.1.

Commodatarius non tenetur si famulus commodantis aufugiat cum re cómodata reportanda missus à domino.l.Titianus.ff.quod cum eo,Bald.in rubr. C.de constitu.pecu.colum.3.idem l.si is,C.de furt. Medic.reg. 8.

¶COMMVNI. In re communi potior est conditio possidentis.de ser.rust.l.parietem.Com. diui.l. Sabinus. Riisvvich.

Commune intelligitur esse meum quoad dispositionem partis meæ.l.j.§. dominij appellatione. ff. ad Silla.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 2.à Iaso.in l.serui electione.§.Labeo,in primo nota.ff. de leg. j.nume.13.fallit in 7.casibus,vt per Ripam in d.§.Labeo, nume.6 & 13.videas Dec.in l.id quod.ff.de reg.iur. nume.4.& seq.

Communem rem habentes,vt singuli,non possunt disponere,nisi omnes consentiant.l.per fundum.ff.de ser.rust.præd.glo.in c.cùm omnes,de consti.

Fallit in 7.casibus.vt per Fel.in d.c.cùm omnes.

Communem opinionem tenetur sequi iudex in iudicando.cap.nouimus,de verb.sign.l.j.ff.de offi.quæsto. Bart.& Doct.in l.2.C.de pœna iud.Iaf.in Auth. nouissima.C.de inoff.testa.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 10.per Io.de Neuiz.in sua sylua nupt.fallit in 5.casib.secundum Felin.in cap.canonum statuta,numero centesimo tertio,de consti.

Communis loquendi vsus est attendendus: hanc esse communem opinionem attestatur Franc.Turz. cóclus.29.vbi limitat. Ampliatur in 3.casib. vt per Fel. in proœ.decret.nu.6.& seq.

In re communi melior est conditio prohibentis,fallit vt per Dyoum,in capitu.in re.de reg.iur. Don.Fina, libro 5.

¶COMMVNEM rem cum alio legando testator intelligitur solùm legare partem,quam in ea habet:& sic non videtur grauasse heredé in redimendo partem socij.tex.est in l.serui electione.§. cùm fundus. ff.de leg.j.vbi Iaf.in prin.ponit duplicem rationem.

Amplia quatuor modis,vt per eum ibi,& limita totidem modis,vt per eum. B.Dias.reg. 104.

¶COMMVNEM rem habentes,vt singuli,nó possunt super illud disponere regulariter, nisi omnes consentiant.tex.est in l.per fundum.ff.de serui.rust.prædi glo.in c.cùm omnes de constitu.vbi Feli.corroborat hanc conclusionem,& infert ex ea duo dicta notanda ex Old.& Anton.de butr.

Limita septem modis,vt per Felin.ibi. B. Dias.re.105.

¶COMMVNEM opinionem tenetur iudex sequi in iudicando.probat tex.in cap.nouimus.de verbo.signific.& in l.j.ff.de offic.quæsto.& in prin.Institu.de heredi.institu.ponunt Bartol.& Doctor.in l.ij.C.de pœna iudic.qui malè iudic.latius per Iaf.in authen. nouissima.C.de inoffic. testamen.

Amplia sex modis,& limita aliis decem,vt per Neuizan.in sylua nuptiali parua. B. Dias.reg.106.

¶COMMVNIA,si quæ sint pluribus,vt singulis,in is, quo ad dispositionem partis meæ tantù,illud quod est commune dicitur esse meum.Conclusio est Barto.in l.serui electione.in §.Labeo.quam ibi sequitur Iaf.ff.de leg.j.

Limita dupliciter , vt per eundem ibi. B. Dias. regu. 107.

¶COMMVNIO SACRA. Qui dederit vel acceperit communionem ab hæretico,& nescit hoc esse prohibitum ab ecclesia, & postea intelligit, pœniteat vno anno.Si autem sciuit & neglexit,pœniteat decem annis:vel secundum quosdam septem,vel secúdum alios quinque.Qui verò permittit hæreticum missam celebrare in ecclesia Catholica per ignorantiam iuris,pœniteat quadraginta diebus.Si pro reuerentia eius,per annum pœniteat. Si pro damnatione ecclesiæ Catholicæ,& pro consuetudine Romanorum proiiciatur ab ecclesia sicut hæreticus,& sit impœnitens:alioquin pœniteat decem annis. Si auté relicta ecclesia ad hæreticos transierit,& alios ad hoc induxerit, pœniteat duodecim annis, tribus extra ecclesiam,septem inter audientes, duobus extra concionem,& sic duodecimo anno communionem siue oblationem percipiat.

xxiiij. quæstion. j. si quis dederit. Viuiennus regul.41.

¶COMMVNIO discordię mater est.De leg.2.l.79.cú pater.§.dulcissimis. de ser.vr.præ.l.in re communi. C.de don.l.sancimus. Riisvvich.

Inuitus nemo impellitur ad communionem. l. 26. §.si centum de cond.indeb.

Inuitus nemo retinendus est in communione. C. có. diui.l.fin fa.her.l.1. Idem.

Communi in re potior est conditio prohibentis. Reg. vj.Si.de leg.2.l.pe.§.codicillis. Riisvvich.

Naturale vitium est,vt negligatur plerúque quod cómuniter possidetur.Impp.The & Valent.C. quando & qui.quarta pars.l. 2. Idem.

Quod commune est,meum non est.de rer. di.l.in tantum.§.j.de aur.& arg.l. Quintus.

Tempore necessitatis omnia debent esse communia. Ad leg.Rho.l.3.§.cùm 12.q.1.cap.duo.q.2.cap.aurú. 88.distinc.capitulo non satis.Glos.in capitulo sicut. 47.distinct.

¶COMPARATIVVM participat de positiuo,& retinet significatum sui positiui.l.stipulationum quædam.ff.de verbo. oblig.

Fallit vt no.Iason in d.l.stipulationum, numer.2.& sequen. Don.Fina,lib.5.

¶COMPARANS. Vlpian. libro xxv. ad edict.Lex cxxxvij. al.lex clxxx.

Qui authore iudice comparauit , bonæ fidei possessor est.

Ex titu. de religiosis.l. at si quis.§.sed si adita. Viuiennus.

¶COMPARERE per procuratorem potest, qui tenetur venire ad Synodum. Pro qua regula facit tex.in capit.fin.de his,quæ fiunt à præl.& ita tenet ibi Imo. facit etiam tex.in cano.episcopus ad Synodum.xviij.distinc.& licet illa iura loquantur in debentibus venire ad Synodum prouincialem, tamen idem videtur dicendum in Synodo episcopi: quia de vno ad aliud sæpe arguunt docto. Pro qua opinione est text. in l. diui. circa medium. ff. de iure patronat. quam opinionem tenet Franciscus curtius in repetit.l.admonendi.ff. de iureiurando. Panormit.in capitu.bonæ.el ij.de postulat.prælato.

aaiba.

Barba.in repet.cap.Raynutius.de testamen. Præpo si.in cap.si vir.j.de cognatio.spiritua.Corset.in sing. in verbo,opinio. Henricus Bothæus in tract. de Synodo episcopi.in 2.par.nume.43. Pro qua opinione facit:nam ciratus simpliciter non tenetur comparere personaliter,sed potest per procuratorem comparere: vt in cap.penul.& ibi Panorm. in 2.notabili, de iuramento calumniæ.notatur in cap.1.de indic. lib.6.sed nullibi reperitur, quòd supradicti teneantur comparere personaliter:ergo,&c.

Fallit primò,quando essent citati, vt personaliter veniant ad Synodum.probat glo.2.in d.c.fi.& ibi Abb. de his,quæ fiunt à præla.

Fallit secundò in curatis, qui rationem reddituri sunt in iis,quæ faciunt, vt habeant curam animarum: vt in cap.quod super his.de maiori.& obedient.& ibi Ioann.Andr.& Cardin.in 3. oppositio. Imol. & Panormi.in j notabili.probatur in cano. quandu.& ibi doctor. xxxviij. distinctio.nam isti non possunt comparere per prucurato. argumento tex. in cap. pastoralis.de iudiciis.glo.in cap.j.de confessis.lib.6. P.Duen.reg.126.

¶ Compensatio de liquido ad nō liquidum regulariter non fit.l.fin.C.de compensatio.*cum simi.

Addetio.

Compensatio.Adde Felyn.in cap.ad nostram. versic. qoare autem.de iureiur.tu vide Bald.in consi.clv.in 2.parte.& Dom.Barto.Socin.in cons.xciij.incipieo. circa primum.versi.præterea illa.circa principium. in j.parte,& dom.Pet.Phil.Cor.in cons.clxix.incip. licet.in j.parte, vbi ponit, quòd compensatio non fit de non liquido cum debito instrumenti liquido. Bene.Vad.

Primò fallit,quia dicta regula debet intelligi, quando illud est liquidum per testes,vel alias probationes: secùs si esset liquidum per confessionem partis, vt est text.cum glos.valde not. in l. fina. in verbo,conuicta.C.de compensa.& ibi hoc nota.& tenet Cyn. in ix.quæstio.& est alia glo.similis in l.nemo ex his. ff.de regu.iur.Ideóque est cautela sing per quam de liquido ad non liquidum poterit opponi compensatio,& liquidum non poterit iterum exigi, vt si vnus compensat x.in quibus est verus debitor, & ipse tenetur etiam compensare alia x.vel maiorem, vel minorem summam, si potest prubare aduersarius quod sis debitor suus: quia confiteris incontinenti debitum,& opponas compensationem pro ea quantitate,in qua aduersarius est debitur tuus, & licet aduersarius neget debitum, tamen talis oppositio compensationis valebit,& interim non poterit à te exigere, sed debebit te expectare, quòd probes,nec obstabit dicta regula, quod de liquido ad non liquidum non fit compensatio: quia debet intelligi,quando illud est liquidum per testes, vel alias probationes,secùs autem, si per confessionem partis:vt dictum est suprà.

Secundò fallit dicta regula si nō liquidum esset de proximo liquidandum: vt in d.l.fin.C.de compensationibus. B.Soci.reg.86.

¶ Compensatio fit de liquido ad liquidum.C.de compen.l.fin.fallen.habet Soci.

Aduersus fiscum solummodò emptores compensationem pretij petitioni obiicere possunt.C.de compé. l.si ex vend.in fin.vide Delicta.

Rectiùs est lucrum cum damno compensari,& si quid deest emptori,siue pro modo siue pro qualitate loci hoc resarciri.de ac.emp.l.si duorum. Riisvvich.

¶ Compensatio quantitatis ad quantitatem,rectè procedit.l.quæcunque.ff.de compensatio.l.si cōstat.& l.fin.C.eodem.§.in bonæ fidei.Inst.de actioni.

Limita hanc regulam,vt per Vldar.Zas.in d.§.in bonæ fidei.

Primò:si actor contra quem obiicitur compensatio deberet decem, aut hominem, & esset sua electio: secus si electio esset rei: quia alternatiua obligatio non potest compensari cum pura, si actoris electio est,secus si rei.

Secundò limita hanc regulam,si actor vel creditor cui obiicitur compensatio,haberet facultatem soluendi speciem pro quantitate,sicut contingit in actione noxali:& ibi Vldar.ponit dissimilitudinem inter casum istius fallentiæ,& prioris.

Tertiò limita,quando pecunia caperetur, vt species & vt corpus,sicut numi qui includuntur in cistam, vel aliàs in sacculum,tunc enim cessaret compensatio, quia illa pecunia non debetur tanquam quantitas, sed tanquam corpus. Ista est sententia glos. in l.cùm fuodus.§.seruum tuum imprudens.ff.si cer.pet.& in §.in bonæ fidei.Institu.de action. sed contra tenent Vltramontani,quos sequitur referens Barto.in d.§. seruum tuum imprudens.& alij relati per Ias.in d.§. in bonæ fidei.concordat opiniones contrarias Vld. Zas.vbi suprà,quem vide. B.Dias re.98.

Compensatio,vide infrà in regula debitor necessarius.

¶ Compensatio.Si alicui aliquid debetur ex dispositione legis,vel ab aliquo,vel in bonis alicuius,& illi ab eo sit relictum,compensatur, Auth. præterea, C.vnd.vir & vxor.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 2. à Iason. in d. Authen.præterea,vbi Fab.de Pepis limitatiu multis casib.

Si maritus ex forma statuti debet lucrari certam partem dotis, & vxor aliquid ei legat in testamento, tale legatum, quamuis simpliciter factum, compensatur cum lucro dotis statuti:hanc esse communem opinionem testatur Iaso,in dict. Authen.præterea.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.ibi.nu.26.

Compensatio quantitatis ad quantitatem rectè procedit,l.quæcunque, ff. de compensat. l. si constat,& l. fin.C.eo.

Fallit in 3.casib.vt per Zas.in §.in bonæ fidei, Institu.de actio.col.225.

Compensatio in decimis fieri non potest, cap. statuimus,de decimis,cap.decimæ.& cap. quicunque. de decimis.

Fallit in 10.casibus,vt per Bened. Cap. in suo tractat. regul.1no.

Compensatio de liquido ad non liquidum non fit, l. fi. C.de compensat.

Fallit in 2.casibus,vt per Soc.in tractat.Fallent. reg.61.

Compensatur dolus cum dolo,& delicta mutua compensatione tolluntur,l.viro atque vxore.ff.sol.matr. l.1.§.idem aduerte. ff. ne quid in loco publico,l.si duo,ff.de dolo.

Fallit in duobus casibus,vt per Soc.in trac.Fallen.reg. 86.Fallit in 2.casib.vt per Carrerium,qui multos allegat in prax.crimin.nu.104.Fallit vt per Duenam, regul.129.

Compensatio regulariter admittitur.l. si constat, & l. fina.C.de compensatio.Fallit vt per Viuium in suis conclusionibus,in ver.Compensatio. Donat.Fina. libr.1.

¶ Compelli nō debet quis ad faciendum quod al-

teri prodest,& sibi non nocet, quando contractus non præcedit de euius natura est, vt faciat: & ille, qui vult aliquem compellere, ex illo lucrum, vel cõmodum sentit. Hanc regulam probat text. in l. nec creditoris. C. de nouat. in l. fin. ff. de vsu,& habita. in §. præterea. el 2. Institu. de actio. Hanc regulam per supradicta iura ponit Barto. cum 3. limitationibus. in l. soluto matrimonio. nume 13. ff. soluto matrimonio. quem ibi sequitur Guliel. Pontanus numero 4. & cum Barto. dicit esse communem ibi Iason, numero 32. & 33.

Hanc regulam per supradictam doctrinam Batt. cum 58. limitationibus ponit Ludouicus Roma. in dicta lege, soluto matrimonio. à num. 5. vsque ad num. 21. P. Duen. reg. 171.

¶ Compensatio de specie ad quantitatem regulariter, non admittitur. vt est tex. in §. in bonæ fidei. vbi gl. cum simili. Inst. de actioni.

Fallit Quando species esset ad quantitatem deducta, & sic quando quantitas fuisset subrogata in locum speciei, vt est text. nota. in l. si domus. in §. qui confitetur. ff. de leg. 1.

Fallit quando compẽsatio fieret ex præsumpta, vel expressa mente disponentis. Imol. singulariter in l. si cùm dotem. §. si pater. sol. matri. regula tenet quando compensatio fit per iudicem ex dispositione legis parte innita. S. Ianu. reg. 98.

¶ Compositum, seu mistum, ab eo debet denominari, quod est dignius. notatur in c. quanto. de iud. facit l. cum diuersis. ff. de relig. & sumpt. fune.

Limita nouem modis, vt per Gaspar. Valas. Lusitanum in repetitione l. imperium. ff. de iurisdictione omni. iud. B. Dias re. 99.

¶ Compositum. Vide Aetymologia.

¶ Compositio inter personas ecclesiasticas, vt decimæ vni curato debitæ alteri soluantur, valet, vt in cap. 2. de transact. & in capit. dilecti filij, de decimis in fine, eod. titulo: vbi Papa dicit, soluatis vel cum ipsis amicabiliter componatis, & sic compositio approbatur ibi a Papa,& hoc tenet ibi Abb. Ratio est, quia cùm decimæ Clericis sint reseruatæ, non refert quis ipsorum habeat, vel quæ ecclesia. tradunt doct. in cap. ex multiplici. de decimis. & ita tenet Carolus Ruynus in cons. 142. numero 13. volu. 3. Circa quam regul. vide Barb. in cap. fi. num. 4. de rerum permutatione.

Limita primò, non procedere in decimis personalibus. Ratio est, ne detur occasio vacationi, & audiẽdi diuina extra ecclesiam parochialem: contra tex. in cap. 2. de parochiis. ita tenet Collectarius in cap. Apostolicæ. de decimis.

Limita secundò, etiam si ageretur vt monachi haberent totam prædialem decimam vnius parochiæ, vel alius curatus: nã tunc si curatus victũ sufficiẽtẽ non habet, eò quòd ei desint decimæ, ager ad congruam portionem: vt in c. de monachis. de præb.

Limita tertiò non procedere, nisi causæ cognitio interueniat: debet enim superior examinare an talis cõpositio expediat ecclesiæ: aliàs compositio non valebit: quia est alienatio in qua hæc inquisitio fieri debet, vt in cano. sine exceptione. 12. quæst. 2: glo. in cap. 1. de rebus eccles. non alienand. facit tex. in ca. 2. de transact.

Limita quartò non procedere, nisi interueniat consensus episcopi, vel superioris, vt suprà dixi: & sic non valet cum consensu inferioris, videlicet Abbatis, Prioris, seu alterius: vt in cano. placuit. 12. quæst. 2. & in dicto cano. sine exceptione. & in can. Abbatibus. eadem causa & quæstione. & in c. cùm Apostolica. de his quæ fiunt à prælato. vbi dicit non requiri capituli consensum, sed episcopi tantùm: licet in vera alienatione cõtrarium sit: vt in c. sine exceptione. 12. quæst. 2. & cùm decimæ sint cibus clericorum, proinde sicut de alimentis futuris non potest transigi sine iudice, vt in l. cùm ij. ff. de transaction. ita nec de decimis: vt tenet Anchar. in capitu. cùm homines. eodem titu. & episcopi præsentia loco iudicis habetur, quod est verum nisi inferior haberet iurisdictionem quasi episcopalem: gloss. in Clementin. 1. in verbo, proprij. de rebus eccles. non alienand. in capitu. significasti. de foro compet. quia tunc cum auctoritate illius valeret compositio. & si fuerit facta sine episcopi, vel superioris consensu, mortuo eo qui eam fecit, successori non præiudicat: vt in c. de cætero. & in cap. veniens. de transactio. in capitu. ad hæc, de officio vicarij, & hoc super futuris decimis: secus de præteritis: gloss. & doctores in capit. vt super. de rebus ecclesię non alienand. De cuius in c. venerabilis. in quarto notabili, de confirmatio. vtili vel inutili. P. Duen. re. 127.

¶ Compositum annullatur per mortem alterius compromittentium: vnde non transit ad hæredes. Hanc regulam probat tex. in capitu. fin. de arbitris. & in l. diem proferre. in §. 1. & in l. sed interpellatur. ff. de arbitr. Circa quam regulam, vide Specu. in titu. de arbitris. in §. finitur. versicu. item morte. numero secundo. Bartol. in l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & in l. si quis arbitratu. ff. de verborum obligation. Baptista de sancto Blasio in tractatu, de arbitris. in 3. quæstion. 4. quæstionis principalis. Antonius de Butr. in cap. Quintauallis. num. 23. de iure iur. Marian. Socinus Iunior in consilio 66. numer. 9. volum. j.

Amplia primò procedere, etiam si in causa conclusum sit: nam instantia compromissi ad hæredem non transit. ita tenent Barto. Bald. & Alberic. in dicta l. diem proferre. post Innocen. in cap. ex parte. de Arbitris. Abb. in d. cap. fin. de arbitris. vbi post Anton. ponit rationem huius regulę, quare compromissum extinguatur, & non transeat ad hæredes: dicens quòd est: quia arbitrium est stricti iuris, & non extendibile nisi exprimatur: quod secùs est in iudicio, vt in capitu. cùm dilectus. de arbitris. & ibi Abb. ponit alias rationes.

Amplia secundò, etiam si compromittentes per stipulationem promiserint facere compromissum in vnum, vel in plures vsquequò causa expediatur: nam si alter mortuus fuerit, hæredes non possunt compelli ad compromittendum: nam si expirauit compromissum iam factum, ergo & promissio de compromittendo: quia non debet esse maioris efficaciæ quo ad transmittendum in hæredem spes compromissi faciendi resultans ex dicta promissione, quàm sit ipsum compromissum iam factum, ita Cast in cons. 31. num. 4. vol. 2.

Amplia tertiò, etiam si alter ex compromittentibus ingrediatur monasterium: quia tunc etiam annullatur compromissum: argument. text. in l. Deo nobis. C. de episcop. & cleric. & in Authentic. ingressi. & in authentic. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. ita concludit Baptista de sancto Blasio in tract. de arbitris. quæst. 53.

Amplia quartò, etiam si alter ex compromittentibus esset mortuus ciuiliter: nam tunc annullatur compromissum

prom

promissum, & non transit ad hæredes. ita concludit Baptista de sancto Blasio in dicto tractat. de arbitris. in d. quæstio. 53. Aegidius de Bellamera in d. capitu. fin. numer. 1. de arbitris. Quod tamen intelligo verum, si bona morientis ciuiliter sint publicata, seu confiscata, ita vt fiscus habeatur loco hæredis: per text. & glos. in l. inter eos. in §. fina. ff. de fideiussori. & in l. quoties. ff. de nouatio. quod habetur in §. relegati. Instit. quibus modis ius patriæ potesta. solui. Ita tenet Ioann. de Imola in d. cap. fin. numero 7. in fine. de arbitris. Facit pro hoc quod notat Bart. numer. 14. in dicta l. si quis arbitratu. in fine. ff. de verbor. obligar. vbi tenet, & determinat in compromisso facto in arbitratorem, vt stante banno, publicatione bonorum annulletur compromissum, quem sequuntur ibi Alexand. Romanus, Iason, & Socin. asserentes hanc esse communem opinionem. Quòd si hoc procedit in arbitratore, quanto magis dicendum est in arbitro, cuius compromissum faciliùs annullatur: vt notant doctor. in d. l. si quis arbitratu.

Amplia quintò procedere, quandocunque pro vna parte compromiserunt, si vnus ex illis moriatur, & res erat indiuidua, tunc finitur compromissum, ita concludit Albertus Galeotus in tracta. de arbitris. versicu. antepenult. quem sequitur Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in titu. de arbitris. in §. finitur. numero secundo. eandem opinionem sequitur Ange. de Perusiu in consilio 248. numero primo. in fi. pro qua opinione est glos. in l. diem proferre. in §. 1. in verbo, morte. in fine. ff. de arbitr. quam sequuntur ibi Bart. Bald. & doct. & hanc esse communem opinionem tenet Marian. Socin. Iunior in d. cons. 66. numer. 13. volum. 1.

Limita primò, non procedere si in compromisso dictum sit per partes, quòd compromittunt pro se, & hæredibus suis: quia tunc non finitur morte, sed transit ad hæredes, vt probat text. in dicto capit. fin. de arbitris. & in dicta l. diem proferre. in §. 1. ita tenet Specula. in d. titu. de arbitris. in §. finitur. nume. 2. Abba. & alij docto. in dicto cap. fin. Bald. in consilio 102. volumin. 3. Bart. & alij in d. §. j. Hippolytus in singul. 54. Marian. Socinus Iunior in dicto consil. lxv. numero 7. volum. j. Quod tamen intelligo verum, quando ab vtraque parte ex compromittentibus compromissum sit pro hæredibus: secùs tamen, quando vna pars tantum de hærede mentionem fecit: nam tunc non comprehenduntur hæredes. text. est in l. sed interpellatur. in §. si ab altera. ff de arbitris. & ibi Barto. & Bald. Henricus Bohic. in dicto cap. fin. numero primo. de arbitr. Ratio est, quia non debet compromissum claudicare, secundum Bald. in cap. vno delegato tum. & ibi Barba. numer. 24. de off. deleg.

Limita secundò, quando post compromissum est lata sententia: nam etsi moriatur compromittens, hæres eius succedit in emolumenta, vel damna: quod ex sententia contingit. argum. tex. in d. l. diem proferre. in princip. ita tenet Specul. in titu. de arbi. in d. §. finitur. numer. 3 Henricus Bohic. & Abb. in dicto capitu. finali, de arb. idem Abb. in cap. ex parte, de arbitris.

Limita tertiò, quando per capitulum, vel vniuersitatem esset factum compromissum: nam tunc si aliqui de capitulo, vel de vniuersitate deficiant, & alij subrogentur: attamen compromissum tenet. ita probat text. & ibi hoc tenet Angel. & Paul. Iacobi. de sancto Georg. in l. proponebatur. ff. de iudiciis. & ita determinat Dinus per illum textum in l. si grege. ff. de legat. j. allegat etiam text. in §. si grex. Insti. de legat. & ita etiam tenent Bald. Paul. & Imola in d. l. si grege.

Limita quartò, quandocunque prælatus sub nomine dignitatis compromisit: quia tunc transit ad successorem eo mortuo. tenet Aretinus per text. ibi post Anto. & Abb. in cap. præsentata. num. 6. de testibus, in j. not. Quod tamen est verum quandocunque compromissum est factum de rebus ecclesiæ: nam tunc præsumitur factum nomine ecclesiæ, & durat: secùs, si respiceret vtilitatem canonicorum, vel alicuius de vniuersitate: nam tunc mortuo aliquo ex ipsis expirat compromissum. ita tenet Aret. in d. c. præsentata. Ang. & Bald. in d. l. si grege. ff. de leg. j. & not. in c. querelã. ne præla. vices suas. P. Duen. re. 128.

¶ Compromissum authoris non nocet successori scienti, etiam in casibus in quibus præiudicaret sententia. Innocen. cap. dudum. il 2. cum glo. ve. hic. partibus. de elec. c. cum inter. eod. titu. Ant. c. quamuis. de sent. & re iud. l. si dictum. §. si compromisero. de euict. fallit in l. controuersia. vbi Iaso. ff. de transact. Euer. in tract. de transf. q. xv. Fulgos. consilio 180. num. 6. not. l. si fideiussor. ff. de transact. secundo fallit in c. t. de contr. inter vasal. Abb. c. quamuis. nu. 31. de sent. & re iud. Medic. reg. 8.

¶ Compromissum, cum clausula prout videbitur, & placuerit, erit liberum. Roma. consil. 55. Cror. consil. 302. colum. 3. volum. 4. Crau. consil. 105. numero 4. contra Ias. consi. 4. col. 4. volum. 3. dixi ego suprà, nu. 56. Med. reg. 3.

¶ Compromissum fieri debet ex forma sta tuti indefinitè debet intelligi non de vno compromisso tantum, sed vniuersaliter toties quoties opus fuerit. Bart. in prima const. C. colum. 2 Bald. l. qui se patris. vbi etiam alij. C. vnde liberi. Ancha. consil. 187. hoc enim statutum tendit ad bonum publicũ propter dirimendas lites. Bart. d. loco. Med. reg. 2.

¶ Compromissum factum super lite alias agitata non valet, nisi de illa appareat. Aret. consil. 68 Ias. l. admonendi. numero 36. ff. de iur. iur. & si fiat, vt arbitri iudicent secundum Ius, si contingat eos non seruata forma iuris iudicare, eorum laudum nullum erit. Dec. consil. 434. numero 4. & numer. 6. Barto. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. c. causam quæ. de re iud. consilio 42. volu. 1. Fulgos. consilio 180. Ruin. cõsilio 84. numero 4. consi. 35. numero 40. consil. 201. nume. 3. vol. 1. consi. 150. nu. 17. vol. 3. Port. consi. 32. nu. 17. consi. 98. nu. 3. Med. reg. 10.

¶ Compromissum factum in arbitrum, vel arbitratorem, post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, valet, si in eo apponatur clausula: non obstante sententia. Ita tenet Bald. quem ibi sequitur Alex. in l. si diuersa. C. de transact. & Pau. de Cast. in l. causas. ad fi. eo. tit.

Limita vnica restrictione, vt per Ias. post Fulg. in d. l. si diuersa quem vide, quia refert plures principali regulæ assentientes. B. Dias. reg. 103.

¶ Compromissum factum in arbitros vel arbitratores, data eis potestate pronuntiandi de iure tantum, intelligitur non solum de iure communi, sed etiam statutario vel consuetudinario, etiamsi statutum vel consuetudo derogaret iuri communi. Ita Paulus de Cast. in l. præscriptione. C. si contra ius, vel vtili pub. motus per gloss. ibi, licèt aliqui contrarium teneant, quos ipse refert: & ita firmat Abb,

qui

quibene loquitur in quæstione, in rubrica de consuetud. & ista est magis commuois opinio secundum Ias. in dicta l. præscriprione, vbi describit assertores huius opinionis & contrariæ: & in huius corroborationem ipse aliqua subiungit, & faciunt ea quæ notat idem Ias. in l. de quibus. ff. de legibus. vbi vide quando appellatione iuris veniat consuetudo, & contra.

Limita suprascriptam magis communem conclusionem dupliciter, per Ias. in d. l. præscriptione. B. Dias regul. 100.

Compromissum, transactionem vel pacem facere, nõ cogitur quis per iudicem de iure communi, & si cogatur à iudice, nihil valet. glo. & ibi Barto. in l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui not. infam. text. quem ibi commendat Ange. in authen. vt litigantes iurent. §. quia verò. tex. in cap. fin. vbi Bal. de rescrip. Barto. in l. congruit. ff. de offic. præsid.

Limita hanc regulam tripliciter, vt per Iasn. l. quidam existimauerunt. ff. si cer. pet. latius vt per Felin. rubrica de treu. & pa. vbi limitat 7. notandis modis. B. Dias reg. 101.

¶ COMPROMISSVM nullum est non seruata forma iuris, videlicet non citata parte, quando de iure compromissum est, gloss. l. prima. vbi Bal. & Rom. ff. de arbitr. habent enim arbitri iurisd. ordinariam. capit. suspitionis. de offi. deleg. ideo etiam libellus requiritur adeo, vt eius omissio vitiet sent. l. prolatam. C. de sent. Docto. com. cap. cum dilectus. de arbitr. Bapt. in tract. de arbitr. q. 29. item iuramentum calumniæ arbitro præstatur, glos. l. final. §. sed quia. vet. compromisso. C de iur. calumn. Blanch. trac. de compr. q. 8. num. 2. num. 8. num. 12. Medic. reg. 7.

Compromissum per arbitros prorogari potest inuitis partibus, Bald. leg. non distinguemus. §. dies. ff. de rec. arb. quia de consensu partium illis attributa dicitur. Bald. l. eos. §. Apostolos. colum. 2. ff. de appell. Med. reg. 8.

Compromissi terminus datus ad prorogandum intelligitur de vna, & prima prorogatione, Speculat. in tit. de arbit. §. excipitur, vbi Ioann. And. in add. & Bal. idem Bald. cap. olim. colum. 2. de rescr. c. fin. de Consu. & cons. 114. volu. 3. Alex. cons. 70. vol. 2. Dec. cons. 109. & cons. 112. Med. reg. 7.

¶ COMPROMISSVM. Stante statuto, quòd affines vicini cogantur ad compromissum, si ageretur coram iudice ordinario ex contractu iurato, vel instrumento iurato, & reus conuentus post oppositiones peteret compromissum virtute dicti statuti, non habet locum dictum statutum, nec alius potest cogi ad compromissum, quare petendo compromissum reus incideret in periurium, & non est verisimile, quòd statuentes de tali casu cogitauerint, ita dicit Iason. in l. eleganter, ff. de cond. indeb.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. num. 6.

Compromissum factum in arbitros, vel arbitratores data eis potestate pronuntiandi de iure tantum, intelligitur non solum de iure commuoi, sed etiam statutario, vel consuetudinario, Paul. de Castr. in l. præscriptione, C. si contra ius, vel vtilitat. pub. ista est communis opinio, secundum Iaso. in d. l. præscriptione, & ibi limitat in duobus casibus, columna 6. sed si pronunciauit contra ius, an sententia sit nulla, videas Port. lib. 3. suarum conclus. reg. 39. Ampliatur & limitatur princip. regula. in 5. casibus, vt per Dias regul. 102.

Compromissum non cogitur quis facere de iure communi, etsi cogat à iudice, nihil valet, l. furti, §. qui iussu, vbi Bar. de his qui no. infam. Bar. in l. congruit, ff. de off. præsid.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in l. quidam æstimauerunt, ff. si cert. pet. Fallit in 7. casibus, vt per Felin. in Rub. de treug. & pace.

Compromissum factum in arbitrum, vel arbitratorem post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, valet, si in eo opponatur clausula non obstante sententia. Bald. & Alexand. in l. si diuersa, C. de transactio.

Fallit, vt per Ias. in d. l. col. fi.

Affines cogi possunt per statutum ad compromittendum, quod statutum validum est, vt tenet Bald. in §. quib. prima constit. C. Iaso. in l. prima. numero 6. ff. de legi.

Ampliatur in 7. casib. & limitatur in 18. à Pet. Duen. reg. 36. & compromissum, quod fit per statutum, dicitur esse cohortatum.

Fallit in 8. casib. secundum Io. Bolog. in l. si quis maior, C. de transf. num. 46.

Compromissum annullatur per mortem alterius compromittentium, vnde non transit ad hæredes, ca. fin. de arb. l. diem proferre. §. primo. & si interpellatur, de arbitr.

Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 4. per Petr. Duen. regul. 128.

Compromissum in mulierem fieri non potest, l. fina. C. de arbitr.

Fallit in multis casib. quos not. Deci. in l. fœminæ, ff. de reg. iur. num. 17.

Compromissum non dicitur nec quicquam operatur ante acceptionem, gloss. in leg. si cum dies, ff. de arbitr.

Fallit in 3. casibus, quos no. Port. lib. 3. suarum conclus. regul. 4.

Compromisso impeditur fatalium cursus, authentic. si tamen, C. de appella. clementi. quandiu. eodem titul.

Ampliatur & limitatur per Port. libr. 3. suarum concl. regul. 7.

Ea quæ sunt mixti imperij non possunt compromitti. fallit in 3. casib. vt per Socin. in l. imperium, ff. de iurisd. num. 22. Don. Fina. lib. 3.

¶ COMPROMISSVM soluitur morte arbitri, etiam si vnus ex pluribus moriatur, Doctor. Com. capit. vno. de offic. deleg. Docto. Com. l. duo. ff. de re iudic. glos. in l. diem. §. 1. ff. de arbitr. Blanch. in tracta. de compr. tit. de annull. compr. numer. 1. Item soluitur etiam morte alterius partis, cap. fin. de arbitr. non enim iura compromissi transeunt in hæredem, l. diem. ff. de rec. arb. Innoc. cap. ex parte. cod. tit. etiam si instantia data fuisset, Abb. d. ca. fin. Non enim extenditur compromissum ad casum non expressum, cap. dilectus. de arb. Alia est ratio, quia in arbitris electa est industria personæ. l. non distinguemos. §. quæsitum. ff. de arbitr. qui subdelegare non possunt, Specu. in tit. de arbitr. §. finitur. versic. item. numero secundo. Barto. l. qui liberis. § hæc verba. colum. 2. ff. de vulg. Imola cap. fina. de arbitr. cap. Quintauallis. de iureiurand. l. si quis arbitratu. ff. de verb. obligatio. Lanfrancus in tract. de arbit. 3. quæst. 44. princ. Bapt. in tract. de arbitr. q. 52. Ampl. 1. etiamsi compromissum factum esset ex dispositione statuti. Secundò ampl. etiam si compromittentes stipulati essent compromittere in vnum, vel plures, quia cum talis sit actio personalis, non e[illegible] reditur

ditur personam, l. Sempronius. ff. de vsufruct. leg. Tertiò ampl. etiam si ante mortem alterius, conclusum esset in causa, Docto.Com.l.diem.§.primo. ff.de arbi. Quartò ampl. etiam si assignata esset dies ad sententiam ferendam, Abb. cap. ex parte.de arbitr. Fallit, si iam lata esset sententia, nam executio ad hæredes extenditur, gloss.l.diem.ff.de arbitr. Specul.§.finitur.ff.de arbitr. Henr.c.fin.eodem titul. Secundò fallit, quando compromissum est pro se, & pro suis hæred. tunc enim ad eos transit, Marsil.sing.54.Bald.consilio 102.volum.2. si tamen pars de hærede mentionem fecerit, de altero non intelligitur, l.sed & interpellatur.§.ab altera.ff.de arbitr. Tertiò fallit, quando compromissum factum fuit nomine dignitatis, vel vniuersitatis, tunc enim ad successores extenditur, Docto.Com.l.proponebatur.ff.de iudiciis.Din.l.si grege.ff.de leg.1.§.si grex. Institu.de leg. dummodo sit in eius fauorem, & vniuersitas non sit destructa penitus authoritate principis, & postea restituta, Docto. l.intercidit.ff.de cond.& dem.Conc. quæ dixi super.conclu.11.ad quę dicta addas, quod compromissum soluitur etiam morte ciuili, vt per ingressum monasterij, not.Authen.ingressi.C.de sacrosanctis ecclesiis. idem si fuerit bannitus, Blas.tract.de arbitris.quæstio.53. Docto.Com.l.si quis arbitratu ff.de verbor.oblig. præsertim quando sunt confiscata bona, in quibus succedit fiscus, vt hæres. item hoc idem si excommunicatus esset.capit.vno.de offic.deleg. Specul.titu. de arbitratu.§.finitur. versicul. si tamen absolutus, & restitutus fuerit, reassumit iurisdictionem, si verò protulit dum est bannitus, vel excommunicatus, nisi opponatur de his, sententia valet, Docto.Commu.capit.sciscitatus.de rescript. Secundo modo soluitur, si recurratur ad iudicem, nisi statutum aliter disponat, dummodo soluatur pœna adiecta in compromisso, l.non distinguemus. §.compromisso.l.litigatores.ff de arbit.Bart.l.qui fidem. ff.de transact.l.sed & si.&l.seq.ff.de arbitr.Roman. consilio 338.Alexand.consilio 72.volu.3.Bapt.tract. de arbitr.quæstio.51.Tertio, vnum compromissum per alterum soluitur, l.sed & si.&l.seq.ff.de arbit. not.cap.t.de regul.iur.l.nihil tam naturale.ff.eod. Doct.Com.clem.quandiu.de appell.cap.innotuit. de arbitr.Facit simil.l.pacta nouissima. C.de pact. Bal.l.falsus.colum.9.C.de furt.l.Sempronius.ff.de leg.2.l.si ita ff.de hæred.inst.Soci.consilio 87.volu. 4.Lapus Alleg 99.Decius c.cæterum.numer.5.de rescr.Lanfranc.in tit.de arbit.quæstio.4.si verò addatur aliquid noui, compromissum alterũ dicetur, Doct.Com.l.ius ciuile.ff.de iust.& iure.c.de causis. de offic.deleg.l.Labeo.ff.de arbitr.Blanch.in tract. de compr.q.2.nume.40.& in tit.de annull.compr. vers.morte. . Medic.tract.2.part.

Compromissum soluitur pœna semel commissa, nec amplius peti potest, nisi aliud actum sit.l.si duo.§.fi. ff.de arbit.Doc.comm.l.si sic stipulatus.ff.de verb. obl.glo.l.2.ver.repellere. vbi Cyn.& Ias.C.de iur. emph.Spec.in tit.de arbi.§.fin.idem in tit.de emphy.q.38.Cy.l.quicunque.C.de seru.fug.Anch.c.si compromissarius.de elect.6. Medic.reg.4.

¶ COMPVTARI. Id solum computari in fructibus, quod deductis expensis superest.

PRO.

Ext.de vsur.c.plures.
Ext.de iureiur.c.ad nostram.
12.q.2.vobis enim & fam.
D.famil.ercisc.l.fundus.
D.de pet.hær.l.si à patr.§.vlt.
C.de fruct.& lit.expen.l.1.

CONTRA.

Ext.de decim.c.cum homines.& c.non est. & c.pastoralis.

SOLVTIO.

Deducuntur sumptus ex fructibus in personali actione, D.solut.matrim.l.fructus. Similiter in actione reali, C.de fruc.& lit.expen.l.1.& 2.& in mixta, d.l.si à patre.fallit autē in decimis prædialibus, cùm dominus eas in signum vniuersalis dominij retinuerit, ext.de decim.c.cùm non sit. In personalibus tamen decimis, puta in mercibus emptis de pecunia decimata locum habet, quod hîc dicitur, d.c.pastoralis. Damas.reg.50.

¶ COMPVTATIONIS seu calculationis sedes est in l.instar.de iure fisci. Riisvvich.

¶ CONCEDERE. concessum intelligitur, quod non est prohibitum.

PRO.

16.q.1.c.sunt nonnulli.
5.dist.c.ad eius verò.
32.dist.c.de illo clerico.
18.*q.2.c.hoc tantum.
30.q.4.c.qui spiritualem.& c.post.
27.q.2.c.lex diuina.
D.quib.ex caus.maio.c.necnon.§.1.
D.de procur.l.maritua.§.1.
D.de testibus.l.1.
D.de probat.l.ab ea parte.

ADDIT. q.2. *in manuscript.38.

CONTRA.

Ext.de translat.c.inter corporalia.
2.q.5.c.consuluisti.
32.dist.c.de illo clerico.
18.q.2.c.hoc tantum.
55.dist.c.si euangelica.
2.q.5.c.monomachiam.
D.de colleg.illic.l.1.

SOLVTIO.

Vbi constitutio affirmatiuè, & non prohibitiuè fertur, cuilibet intelligitur esse concessum id, quod exprimitur in illa: vtputa, concedit Apostolus matrimonium contrahi.28.distinc.c.de his. Hæc concessio ad omnes homines porrigitur, quibus specialiter non prohibetur matrimonium contrahere.ext.de sponsal.cap.cùm apud. Si verò negatiuè, siue prohibitiuè promulgatur, quilibet intelligitur prohibitus, nisi expressè excipiatur à prohibitione, vtputa, prohibetur ne aliquis iniiciat manus violentas in clericum hęc constitutio quemlibet prohibet, nisi alicui inueniatur permissum aliquo iure specialiter. ext. de sent.excom.c.super eo. Damas.reg.102.

¶ CONCEDERE. Paulus libr.13.ad Plantium. Lex 176. al.Vlp.lex 137.

Non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. Infinita æstimatio est libertatis & necessitudinis.

Ex tit.de iniuriis.& vid.leg.13.& 14.eo.ti.non enim competit singulis, quod tantum permissum est vniuersitati, vel ei, qui obtinet vicem vniuersitatis: qualis est magistratus: veluti permitti nô debeat alicui, quòd eius propria auctoritate ius sibi dicat, vt est tex.l.extat.quod met.cau.l.si quis in tantam.C.vnde vi.&l. nullus.C.de Iudæis.Dec.cons.216.C.M. Viuien.

¶ CONCEDI, & PROHIBERI, Cum conceditue alicui quod maius est, prohiber ei quod minus est.

PRO.

Ext.de captor.c.super eo.
Ext.de decimis.c.tua.
Ext.de torneam.c.felicis.
Ext.de offi.ord.c.pastoralis.
Ext.de tempo.ord.c.literas.
2.q.1.c.si qui episcopi.
50.dist.c.placuit.
80.dist.c.episcopi non in.
88.dist.c.episcopus guber.

CONTRA.

Ext.de decimis.c.tua.
44.dist.c.nulli clerico.
24.q.1.c.miramur.
7.q.2.c.nullus primas.
D.de senato.l.qui indignus.
D.de interdict.& relegat.l.relegatorum.

SOLVTIO.

Cui conceditur maius, conceditur ei minus, quod est eiusdem censuræ, nisi minus interdicatur ob honorem personæ: vt quia prohibetur ne episcopus sit in minima ciuitate, & sic vilipendatur.d. cap. episcopi non in. vel nisi minus interdicatur ob terrorem. Vnde quandoque mortuo conceditur corpus Christi, & denegatur sepultura.d.c.felicis. Damas.re.125.

¶ CONCESSVM. Concesso vno, conceduntur omnia, sine quibus id explicari non potest.de iurisdict. l.2.De off.eius.l.fin.

Concessum de vno, de aliis negatum videtur. C.de prob.l.maritus.de compen.l.quod Labeo.

Antecedentis concessio trahitur ad consequens.C.de fideicom.l.quamuis.

Reg.vj.In generali concessione non veniunt quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. de off. vic.cap.si in generali.De proc.l.qui ad agendum.C. qui res pign.ob.poss.l.prima.de pign. l.generali.de pec.l.qui peculij.de don.l.filiusfam.de admi.tu.l.si duo.de leg.3.l.si corpus.in princip.de vsu. & ha.l. si ita.C.de quadri.præ.l.2.C.de præscrip.30. an.l.omnes. Riisvvich.

¶ CONCESSO principali, concedi & accessorium.

PRO.

Ext.de cler.coniug.c.quod te.
Ext.de fo.comp.c.si diligenti.
Ext.de don.inter vir.& vx.c. de prudentia.
Ext.de fid.instr.c.inter dilectos.in fin.
Ext.de of.dele.c.præterea.& c.prudentiã.in fi.
D.de iurisd.omn.iud.l.2.
D.de re ind.l.quidam.
D.de reg.iur.l.cum principale.
D.de off.eius, cui man.est iurisd.l.fin.
C.de vsur.l.eos.
C.de leg.& const.l.non dubium.

CONTRA.

Ext.de conuers.coniug.ca.quidam intrauit.
De pœnit.dist.1.c.sicut primi.
25.dist.c.primum.
20.q.3.c.constituit.
D.depositi.l.1.& l.prædia.
D.de re iud.l.à Diuo.
D.de alimen.leg.l.alimenta.
D.de fundo instruct.leg.l.prædia.

SOLVTIO.

Vbi accessorium consistere potest sine principali, concesso principali, cõceditur accessorium: sed nõ colletur sublato principali. Si verò tale esset quod non posset sine principali consistere, cõcesso principali, illud concedetur, & reuocato, reuocabitur, d.c. inter dilectos. In illo autẽ c. constituit, nõ erat principalis intentio inserendi bona, sed religionem suscipiendi, & ideo contradicit. Damas.re.23.

¶ CONCESSA intelligũtur omnia, sine quibus illud explicari non potest, quandocunque alicui aliquid conceditur. Probat hanc regulam tex. in c. præterea.de offic.delega.& in l.ij.ff. de iurisd. om. iud.& in l.fin.in fin.ff.de offic.eius cui manda.est iurisd. & in l.iij.§.fin.in tit.ff. de peun leg.& in l. veteris.ff.de itin.actúque priu.& ibi gl.& Bar.

Limita quinque modis, vt per Ias.in d.l.ij. de iurisdict. om.iud. quam prius ornat septem conclusionibus & vnica ampliatione. B.Dias.reg.198.

¶ CONCESSO vno de correlatiuis, & alterum concessum est: vnde cui permittitur vendere, & emere concessum dicetur esse. Fel.in procem. decretal. numero 10.Boer.decis. 206. numero 10. Decis. 84. numero 3.Decis.Pedem.140.nu.7.Decis.115. numer. 10.decis.133.numer.10.Ber.capitulo ad nostram, numero 5.ff.de empt.& vend.Felin.in capitulo fin. nume.4.de iudic. Med.reg.9.

¶ CONCESSIO. Cui conceditur aliquid, censentur concessa omnia sine quibus expediri non potest, l.2. ff.de iuris.

Fallit in 5.casib.quos no.Ias.in d.l.2.nu.2.& seq.

Principi reseruata non veniunt in generali concessione.C.quo ad translationẽ, de off. deleg.c.fin.de off. vic.in 6.l.2.de off.eius.

Fallit in 3.casib.quos not.Felin.in c.quæ in ecclesiarũ, de const.nu.32.

Concessionem reuocare non potest princeps, si ea in contractũ transiuit.Bal.in l.donationes quas diuus, in princ.C.de donat. inter virũ & vxo.Paul.de Cast. in l.digna vox, ff.de legib.

Fallit in 10.casib.quos no.Port.in li.5. suarum conclus. reg. 19. Fallit in 7. casib. vt per Feli.in c.ex epistolæ verbis, de proba.nu.5. Don.Fina, libr.1.

¶ CONCESSIO.Bonifac.Reg.81.

In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

Cap.qui ad agendum.lib.6.de procuratorib.c.1.de iureiurand. Viniennus.

¶ CONCESSIO facta ad certum tempus non intelligitur de prima vice, sed toties quoties opus fuerit durante dicto tempore.l.sicut.ff.quib.mod. vsusfru. amitt. doct. l.si mihi. ff.de verbor.oblig. Alexand.in additio.ad Bart.l.1.ff.ad l.Iul.maie.l.græcè §.& post. ff.de fideiussor.docto.l.1. columna final. C. de inst.& subst.& Bal.cons.34.volu.1.l.qui fundum.ff.de contr. empt. Med.re.2.

Concessio geminata pontificis arguit certam scientiam, & voluntatem concedentis, & habet vim motus proprij. Crem.sing.136.Bal.l.nec damnosæ.C.de præc.imper.offer.Roman.l.si vero.§.de viro.numero 31.ff.solu.matr. Alexand.l.3.ff. quod quisque iur. Duen.in tract.regu. versicul. geminatio. numero 8. Med.re.3.

Concessio generalis facta per Principem alicui intelligitur sine præiudicio tertij & suæ iurisdictionis, item si Princeps reuocat priuilegia concessa ciuibus alicuius ciuitatis, non videtur in dubio reuocare priuilegia clausa in corpore statutorum.gl.auth. qua in prouincia.C. vbi de crim. ag. oport. l.hæres absens.ff.de iud.l.2.§.1.ff.eod. itẽ nõ potest Princeps

reuocare

reuocare concessionem, quæ transiuit in contractum, licet regulariter alias posset. Bald. l. ambitiosa. C. de decret. ab ordin. fac. l. qui se patris. C. vnde liberi. Medic. reg. 1.

¶ CONCESSIO rei, quæ fit ad vsum certum, est commodatū: si verò ad indeterminatum vsum, est precarium. text. est in l. in commodato. §. sicut. ff. commod. glo. j. in l. j. ff. de precario.

Limita hanc regulam duobus modis, vt per Iaso. in lege 2. §. mutuum damus. ff. si cert. petatur. B. Dias. reg. 109.

¶ CONCESSIO, vel obligatio non perit, mortua persona, cui aliquid competit, vel fuit concessum, aut relictum, vel promissum: sed ius competens trā sit ad hæredes. Quam regulam probat text. in l. si pactum. ff. de probat. in l. j. C. vt actiones & ab hęredibus & contra hæredes, & in l. veteris, C. de contrahenda, vel committenda stipulat. Circa quam regulam vide Alexand. in l. si quis filium, in §. j. ff. de acquir. hæredit. Deci. & Doct. in l. hæredem. ff. de reg. iur. Iason. in §. actiones. nume. 1. cum aliis. Institu. de actionibus.

Hanc regulam ponit Albertus Brunus in tract. de interitu, & peremptione: in xj. conclusione, nume. 57. vbi eam ampliat viij. modis vsque ad numer. 65. & à num. 65. vsque ad num. 82. limitat eam xviij. modis, in xvij. volum. Tractatuum. P. Duen. reg. 109.

¶ CONCORS dicitur quis ratiōe etiam minimæ partis. l. 1. versicul. siue quantumcunque. C. de com. ser. man. quod facit ad statutum Florentinū, quo cauetur ne possit domus alienari extra consortes, nam poterit transferri in eum, qui habet tantum mille simam partē. conc. simil. Aret. cons. 160. Medic. re. 5.

¶ CONCORDIA. Ad concordiam nemo compelli potest. c. humilis, de treug & pace.

Fallit in 7. casibus, vt per Felin. in dicto capi. humilis, num. 1. & seq. Donat. Fina, lib. 5.

¶ CONCLVSVM in causa cum est, pro condemnato habetur fideiussor: apparet enim quia de breui condemnandus est. Bald. l. si pro ea. C. mand. quia reg. est, proximè accingendum haberi pro accinto. Ias. l. admonendi. 1. lect. nu. 53. ff. de iur. iur. conc. l. quamuis. C. ad l. Iul. de adult. Angel. l. ex eo. de test. mil. l. si quis id quod. ff. de iur. omn. iud l. pen. ff. de testa mil. Iaso. in terminis d. l. admonendi. 1. lect. ff. de iur. iur. no. 49. vbi dicit paria esse in causa concl. vel latam esse sententiam. Bartol. l. si mater. §. ea. ff. de exc. rei iud. Bald. l. error. quæstio. 4. C. de iur. & fact. ignor. l. certi. col. 6. de interd. Abb. c. fi. de excep. Medi. re. 5.

¶ CONCLVSIO CAVSÆ. Conclusio in causa fit excluso, vel elapso termino probatorio. Ampliatur & limitatur per Lancil. in tract. de off. præto. in causis ciuilib. in tit. de publicatione, & conclusio.

Post conclusionem in causa non possunt instrumenta produci. glos. & Doct. in c. cùm dilectus, extra de fide instru. l. iubemus, C. de iud.

Ampliatur in 4. casibus, & limitatur in 10. à Socin. reg. 184.

Fallit in 4. casib. quos refert Cato Sachi. in repe. l. admo. ff. de iureiur. numero 27. Fallit in 7. casibus, vt per Iacob. Accial. in d. numero 25. Fallit in 10. casib. vt ibi per Franc. Curt. numero 62. Ampliatur in 4. casibus, & limitatur in 14. à Felin. in c. cùm dilectus, numero 4. de fide instrumen. Fallit in 4. casib. secundum Marsil. in praxi crimin. §. sequens, numero 39. Don. Fina, lib. 3.

L. † 38. Vlpianus libro 51. ad Sabinum. † al. 37.

Nemo qui a condēnare potest, absoluere nō potest.

ADDIT. a al. condemnare non potest, absoluere potest.

Iunge. l. eum qui, de iurisd. l. locus, de iud. l. si iudex, de re iudic. cap. fin. in medio. 10. q. 1. de confess. 7. arg. l. 103. §. eius est actio, inf. sup. l. nō debet Exceptio est à l. 1. & 3. C. si à non com. iu. CONDEMNARE. Scil. ex defectu iurisdictionis, & vbi eadem subest ratio, vt Decius tradit per l. solent, de iurisd. ne obstet, C. vbi sena. l. 3. de off. proc. Cæ. l. 3. Riisvvi.

ABSOLVERE NON POTEST. l. & è diuerso de re iud. l. 3. ex qua similes regulæ colliguntur, de pœnit. distinct. 1. cap. verum. de maio. cap. cùm inferior. distinc. 21. cap. inferior. Vulgaris lectio: nemo qui condemnare non potest, absoluere potest, placet Hier. Franco l. 6. de off. procons. Sed Florentinū mauult retinere Petr. Fab. per leg. 3. de re iudic. arg. contra de pœnis, l. absentem, de accu. l. absentem. Intelligēdæ autem sunt hæ regulæ in genere tantùm, vnde excipitur si sit mutata conditio hominis, de iniust. rup. l. fin. si laici in periculo alter alterum absoluerent, quia neuter eorum ligare potest, arg. c. sanctis, de cons. distinct. 4. Si alterum contrariorum per legem nouam corrigatur, de hæ. Cle. 1. & ibi gloss. & Hier. Franc. hic arg. inf. l. 168. fauorabiliores, de act. l. Arrianus. Item si superioris iurisdictioni subiiceret, de iurisdict. l. est receptum, 2. quæst. 7. capi. nos si incompetenter. Item excipitur de off. procons. l. 1. C. vbi sena. l. 3. §. adeò, de off. leg. capit. 2. cum gluss. Gl. in dicto capit. cùm inferior, de sen. excommu. c. tuam. Latiùs scribam ad l. 3. de re iud. vbi vide Iasonem & Zasium, qui infert ex hac regu. Posito vno Relatiuo, ad aliud relatiuum infertur, de acqui. hæred. l. quandiu, de adi. leg. l. 3. §. si Titio, C. de leg. l datum. Item est eadem potestas ligandi atque soluēdi, Ioan. 21. Riisvvich. paratit.

¶ CONDEMNATVS ad mortem regulariter, non ducitur ad supplicium, nisi post decem dies. Hanc regulam ex pluribus ibi traditis per eum, Felin. elicit in capi. quærenti. de offic. delega. post Abb. in cap. 2. de re iudic. facit gloss. in c. quam periculosè. de pœnit. distin. 1 De consuetudine verò seruatur contrarium secundum Bart. in l. qui vltimo. finalib. verbis. ff. de pœnis.

Limita eam tripliciter, vt per Fel. vbi suprà, & ibi colligit 12. casus in quibus executio in causis criminalibus, vel differtur, vel aufertur. B. Dias. reg. 10.

¶ CONDEMNATVS ad soluendum non euitat executionem, dato quòd velit fideiubere, vel pignora dare: vt probat tex. in l. si se non obtulit. in §. ait prętor. ff. de re iudic.

Hanc regulam amplia duobus modis, & limita aliis duobus modis, vt per Franciscum de Ripa in d. §. ait prætor. nu. 4. P. Duen. re. 16.

¶ CONDEMNATVS ad mortem regulariter non ducitur ad supplicium nisi post decem dies, Doct. in c. quærenti, de off. deleg.

Fallit vt per Fel. in d. c. contrariam regulam videtur facere Fel. in d. c. dum dicit, quòd sententia in criminalibus statim mittenda est executioni. Fallit in 12. casib. vt per Fel. in dicto c. fallit in 7. casib. vt per Ias. in l. debitoribus, ff. de re iud.

Plures condemnati in vnam summam, non tenentur nisi in virilem portionem, l. Paulus respondet, ff. de re iud. facit l. reos, §. cùm in tabulis, ff. de duob. reis.

Fallit in 6. casib. quos no. Zas. in d. l. Paulus respondet reos, col. 1.

Condemnari nemo poteſt ſine accuſatore, c. de manifeſta.2.q.1.

Fallit in 27. caſibus, vt per Beoedict. Capr. in ſuo tract. concl.74. Fallit in 9. caſib. vt per Lancil. in tract. de offic. prætor. in titu. de notorio, num.5.

Si non eſt probata qualitas expreſſa in accuſatione, non ſequitur condemnatio. Fallit vt colligitur ex Mar. Ant. Blanc. in prax. cri. fol.50. n.76. Do. Fi. li.4.

¶ CONDAMNATI plures vni omnes videntue condemnati viriliter, ita è contra ſi vnus pluribus condemnatur omnibus viriliter códemoari videbitur, Doct. com. leg. prima & ſequen. cum tot. titul. C. ſi plures, vna ſeutentia cond. fuer, item quemadmodum reus contumax, vel conuictus condemnatue in expenſis. ita & actor. l. properaudum, l. ſancimus. C. de iudiciis, capi. finem litibus. de dolo, & contu. c. calumniam. de pœnis, gloſſ. in procemio inſtit. io princip. verſicu. calumniantium, hoc idem eſt in appellante, & appellato. Compoſt. capitul. ſtatuimus. colum.13. de elect. conc. Iaſ. l. non tantum. num.2. ff. de re iud. Medic. reg.9.

¶ CONDEMNATI plures in vnam ſummã, non tenẽtur niſi in virilem. portionem. text. eſt vbi notatue in l. Paulus reſpoodit eos, &c. ff. de re iudic. facit l. reos. §. cùm in tabulis, ff. de duobus reis. & in l. ſi mãdato Titij. §. Paulus reſpondit.3. ff. mãd. & in l. ſi pluribus. in prin. ff. de leg. j. tex. qui probat concluſionẽ ſupradictam in l. ſi qni ſeparatim. §. quoties. ff. de appel. quibus etiã iutibus poſſet ampliari hæc regula.

Limita hanc regulam ſex modis, vt per Vldati. Zaſi. io ind. §. Paulus reſpondit eos: &c. B. Dias. re.111.

¶ CONDEMNATORIA ſententia, ſiue abſolutoria lata pro vno non nocet alteri neque alteri prodeſt, ſecundum magis com. opin. de qua atteſtatur Ale. leg. ſæpe. nume.36. ff. de re iud. per l. ſi adulte. §. ſi eo. ff. de adulte. Abb. c. quamuis. num.6. de re iud. Doct. com. cap. cum ſuper eodem. Felin. d. capi. quamuis. num.12. Medic. reg.8.

¶ CONDEMNATIO. Tempus quod indulgetur condemnatis ad ſoluendum eſt quatuor menſium, l.2. C. de vſu. rei vend. l. debitoribus, ff. de re iud.

Ampliatur io vno caſu, & limitatur in 7. per Iaſ. in d. l. debitoribus, num.7. fallit in 7. caſib. vt per Fel. in c. quærenti, de off. delega. nu.2. Fallit in 4. caſib. vt per Alex. in d. l. debitoribus, nu.10. ff. de re ind. fallit in 7. caſib. & vltima fallentia ſublimitatur in 7. à Lanc. in tract. de off. præto. in cauſis ciuilibus, §.2. in titul. de execu. ſententiæ. num.11. & ſeq.

Condemnatus ad ſoluendum non euitat executionẽ, dato quòd velit fideiubere, vel pignora dare, l. ſi ſe non obtulit, §. ait prætor, ff. de re iud.

Ampliatue & limitatur in 2. caſib. vt per Ripam in d. §. ait prætor, nom.4. Don. Fina, lib.3.

¶ CONDEMNATIO facta à iudice hoc pacto, condemno te ad ſoluendum tot, quot ſoluerunt tui anteceſſores, ſi conſtiterit per anteceſſorem nihil ſolutum fuiſſe, an valeat talis ſententia? dic quòd ſic, quia illa dictio relatiua ſtat cauſaliter non conditionaliter. l. eum qui. §. Iulianus. ff. de conſt. pec. gl. capitulo quoniã Abb. de offic. delega. Doct. com. leg. penultima. C. de inſt. & ſubſt. Oldr. conſ.121. quæſtio. ſecund. Iaſ. leg. admouendi. nume.37. ff. de iur. iur, not. quòd condemnatus ad relicta in codicillis non cõdemoabitur ad relicta in teſtamentis, niſi in codicillis nihil dicatur, Ripa l. ait prætor. §. ſi iudex. num.5. verſicuio vel codicillis. ff. de re ind. facit leg. ſi idem. C. de codicillis. Medices, reg.10.

¶ CONDEMNATIO. l. nemo condemnare.38. l.198. cum par. dele. l.29. Diuus Pius. l.134. in condemnatione. Riiſvvic.

¶ CONDEMNATIO quæ fieri debet per ſtatutum à capitaneo, cum conditione, vt fiat depoſitum aliquod, non babet locum in minima condemnatione. Bar. & Ang. l. leuia. ff. de accuſ. Alex. conſ.152. col.3. li.5. vbi dicit, quòd ſententia lata à iudice in camera non ſeruata forma, oon valet. Med. reg.5.

¶ CONDEMNATIO, RATIO. †Paul. lib.6. ad Plautium. † Vlpian. Lex 173. al. lea.124.

In condemnatione perſonarum, quæ in id quod facere poſſunt, [a] damnantur: non totum quod habent, extorquendum eſt: ſed & ipſarũ ratio habenda eſt, ne egeant. Cùm verbum, reſtituas, in [b] lege inuenitue: & ſi non ſpecialiter de fructib. additum eſt, tamen etiam fructus ſunt reſtituendi. Vnicuique ſua mora nocet: qood & in duobus reis promittendi obſeruatur. Dolo facit, qui petit quod [c] reſtituturus eſt.

ADDIT. a condemnantur. b deeſt in P. Flor. c eedditur in P. Florent.

Ex tit. de re iudic. & coniunge. l. videamus. de vſutr. itẽ & adde l. dolo.8. de doli excep. Viuiennus.

¶ CONDICTIO. l.45. cuius per errorem.

Actus conditionalis non niſi impleta conditione peeficitur. de contrahen. em. l. hæc venditio. Riiſvvic.

Condictio ob cauſam competit ex capite cauſæ oon ſecutæ in contractibus innominatis, l. ſi pecuniam, ff. de cond. cauſa dat.

Fallit in 12. caſib. vt per Pet. Duen. reg.111.

Conditio ob cauſam habet locum ex capite pœnitentiæ in contractibus innominatis, d. l. ſi pecuniam.

Fallit in 17. caſibus, vt per Petrnm Duen. regula 12. Dona. Fina, lib.1.

¶ CONDICTIO ob cauſam competit ex capite cauſæ noo ſequutæ in contractibus innominatis. Hanc eegulam probat text. in l. ſi pecuniam. ff. de condic. cauſa data.

Limita primò, ſi cauſa non eſt ſequuta propter caſum fortuitum contingentem in perſona aduerſarij, d. l. ſi pecuniam. ibi, conditio temporis, &c. ſecus eſt in contractu nominato, per l. qui operas. ff. locati. & in l. item ſi vno. in §. item cùm quidam. ff. eodem titu. ſecundum Paul. de Caſtr. in d. l. ſi pecuniam. & hoc procedit, ſi caſus fortuitus imminet de præſenti, & ſic non ceſſabit, aliàs ſecus, vt patet in dict. l. ſi pecuniam. dum dicit, de condictione ob cauſam ex capite pœnitentiæ, &c.

Limita ſecundò, niſi eſſet actum à principio quòd non poſſit repeti datum ex capite cauſæ non ſequutæ, ſed tantum ex capite pœnitentiæ, vt probatur ex his, quæ notat Raphael Cuma. in l. ſi alienam. in §. Marcellus. in verſic. item colligitur hic notabilis limitatio. ff. de donatio. cauſa mortis.

Limita tertiò, in contractu innominato, facto cum eccleſia: nam non poteſt agi contra eam condictione ob cauſam, ſed ſolùm præſcriptis verbis ad implementum contractus: vt in cap. verum. de conditio, apposi. ſecundum intellectum traditum per Nicol, de Matarellis in l. dictam legem. C. de condictio. ob cauſam. prout refert Bald. ibi, num.5

Limita quartò ſi deficit cauſa, quæ fuit cauſa faciendi contractum, ſcilicet, ſi cauſa fuit remota, & non proxima, & amplius non ſupereſt: nam tunc ceſſat conditio ob cauſam ex quocunque capite. l. j. & ibi Bal. C. de pactis.

Limita quintò, in contractu innominato, facio, vt des: vel in

vel in contractu, facio vt facias: si factum sit non repetibile. Nam tunc datur actio de dolo, si aduersarius non vult implere vel præscriptis verbis, seu in factum de quo habetur in l. naturalis. in §. quòd si faciam. ff. de præscriptis verb. & in l. cùm proponas. C. de dolo. per glo in d. l. si pecuniam. per Bartolum & doct. in l. finali. ff. de condictio. causa dat.

Limita sextò, si causa vtrinque est sequuta: vt in d. l. si pecuniam & ibi Barto. Ratio est, quia iam sumpsit suam perfectam vim, & obligationem.

Limita septimò, quando expressè fuit dictum à principio quòd recipiens decē debeat restituere si Capuam non ierit, vel si pœnitebit dantē. per l. si dominus. ff. de præs. ver. Nam tūc datur actio præsc. verb. sed non condictio ob causam: vt in d. l. si dominus, licèt Bar. aliter dicat in l. 2. C. de cōdictio. ob causam.

Limita octauò, si actor non plenè impleuit pro parte sua: vt quia promisit ampliùs non petere vt reus daret decem. Nam tunc quia aliud non amplius petere habet causam successiuam, cessat condictio ob causam, & habet locum actio de dolo. l. actiones, secūdum vnam lecturam. C. de transactio. de qua per Raphaelem Fulg. in d. l. si pecuniam. in princip.

Limita nonò in contractibus nominatis: nam in eis esset condictio ob causam, vt in l. si. ff. de cond. cau. da.

Limita decimò si de tali contractu innominato est factum publicum instrumentum, in quo solet apponi stipulatio: nam tunc datur condictio ob causam: vt per Bar. in l. si vt proponis. num. 11. C. de condict. ob cau. de quo vide Ias. in l. 1. num. 9. ff. de pactis.

Limita vndecimò in illo, qui impleuit contractum pro parte sua ob causam impossibilem de iure, vel de facto scienter: nam tunc cessat repetitio d. l. dictam. C. de condic. ob causam.

Limita duodecimò si repetens non vult soluere interesse aduersarij quod ipse aduersarius prætendit, d. l. si pecuniam. in princip. sed certè hoc procedit in condic. ob causam ex capite pœnitentiæ: secus, si ex capite causæ non sequutæ, secundum Bald. in dic. l. si pecuniam. Quod ego intelligo verum, nisi aduersarius esset paratus adimplere contractum pro parte sua: seu si non fuisset in mora implendi, argu. text. in d. l. si pecuniam. quicquid Bald. ibi dicat. P. Duen. regula 110.

¶ CONDICTIO ob causam habet locum ex capite pœnitentiæ in contractibus innominatis. d. l. si pecuniam. ff de condic. causa data.

Hanc regulam limita 13. modis, vt per Ias. in d. l. si pecuniam. num. 3.

Vltra eum autem limita primò, si per stipulationem promisi tibi decem, vt vadas pro me Romam: quia iste non est simplex contractus innominatus, sed mistus: cùm stipulatio sit contractus nominatus. l. prima, in fine, ff. de pactis. in quo non habet locum pœnitentia. l. sicut. C. de action. & obligationib. iuncta l. Aristo. ff. de donatio. secundum Pau. de Cast. in d. l. si pecuniā. de quo per Bart in l. si ff de cond. cau. da.

Limita secundò in contractibus nominatis: nam in eis cessat pœnitentia, d. l. sicut. C. de action. & obliga. & in l. in commodato. in § sicut. ff. commodat. & notant omnes doctores in dicta l. sicut. & in dicta l. si pecuniam. in princip.

Limita tertiò, si dixi, dono tibi pecuniam hanc, puta decem, vt vadas pro me Romam, nam tunc cessat pœnitentia: quia donatio est hodie contractus nominatus. l. Aristo. ff. de donat. ita tenet Paul. de Cast. in d. l. si pecuniam. num. 8.

Quartò fallit, si contractus innominatus incipit à precedente conuentione: nam, secuto implemento contingit liberatio ab obligatione saltem naturali, quæ tenebatur: vnde vna, & eadem solutio non debet parere liberationem, & obligationem, seu repetitionē: ne vnus, & idem actus diuersos pariat effectus, vt in l. cùm is. in §. j. ff. de cond. indeb. secundum Rapha. Fulgos. in dict. l. si pecuniam. sed Paul. ibi tenet contrarium, de quo ibi per eum. pro quo allegat quod not. Cin. in l. 1. C. de pactis.

Limita quintò in quolibet contractu innominato, excepto contractu illo innominato, do, ne facias: prout loquitur illa lex, si pecuniam, secundum Gulielmum de Cune. ibi. Communiter tamen doctor. tenent contrarium: quia est eadem ratio in aliis contractibus innominatis, quæ est in illo de quo loquitur Guliel. de Cuneo, prout tenet Paul. de Castr. in dict. l. si pecuniam. nu. 14.

Limita sextò, quando in contractu innominato ex vtraque parte est sequutum implementum: vt probatur in dict. l. si pecuniam. & ibi notabiliter per Paul. de Castr. in sua distinctione: & hoc nisi interueniat aut consensus vtriusque partis, & datur retrò similis l. ab emptione. ff. de pactis.

Limita septimò, nisi in contractu innominato sit apposita illa clausula, quòd valeat omni meliori modo, &c. d. l. si pecuniam. iuncto tex. in l. cum pater. in §. filius matrem. ff. de leg 2.

Limita octauò, si in obligatione, & scriptura contractus innominati est apposita illa dictio, omni modo: arg: glos. in verb. omni modo. in l. fi. & quod ibi notat Ang. C. de fideicommissis.

Limita nonò, si fuit actum inter contrahentes quòd non reuocetur contractus innominatus, ex capite pœnitentiæ, sed tantum ex capite causæ non sequutæ: secundum Raphaelem Cuma. per illum text. in l. si alienam. in §. Marcellus. ff. de donationibus causa mortis.

Limita decimò in eo, quod datur causa conditionis implendæ: glos. magna in l. inter mortis. ff. de don. causa mortis. ita tenet Paul. de Castr. in d. l. si pecuniam. num. 5.

Limita vndecimò, in pactis liberatoriis, de quo per Bart. & Bal in d. l. si pecuniam. per eundem Bat. in l. dedi. in prin. ff. de condi. caus. da. per eundem Bal. in l. quamuis. C. de transactio.

Limita duodecimò, si talis contractus innominatus sit pars, vel præambulum contractus nominati. Nā tunc cessat condictio ob causam ex capite pœnitētiæ, secundum Bald. in dict. l. quamuis per text. in l. fundi partem. & in l. Labeo scribit ff. de contrahen. empt. iuncta l. dedi. ff. de condictio. caus. dat. caus. non sequ.

Limita decimotertiò, si semel contra actorem fuit iudicatum, vel super hoc transactū: arg. tex. in l. actione. C. de transac. & in l. fratris: eo. tit. & in l. euidēter. ff. de exceptio. rei iudic.

Limita decimoquartò, si causa implenda per aduersarium sit causa impulsiua, & non finalis: & per glo. in dict. l. si pecuniam. per notata in simili per Bat. in l. 2. in §. fin. num. 2. ff. de donatio.

Limita decimoquintò in diuisione: secundum Bald. in l. si diuisione. nu. 3. C. famil. ercisccund. & ibi Salicet.

Limita decimosextò, in hærede faciente contractum innominatum: secundum Salice. in d. l. si pecuniam, in princ. nam facultas petendi non transit in hæredem. allegat notata in l. 3 ff. de seruis exportan. & in

l.fin.C.de reuocand.don.in l.omni modo. C.de inoffic.testament.quod notatur in l. Pomponius scribit,si frumentum.in §.fin.ff.de rei vend.

Limita decimoseptimò,si aduersarius in præparamentis tantum impendit quantum habuit ab actore: vel plus, vt in dicta l.si pecuniam. in fine principij. P.Duen.reg.111.

¶Conditio,Institutio,& Legatum.Conditio pro impleta habetur.

C.de instit.& sub.l.si mater.l.1.
C.de fideicommi.lib.l.fideicom.
ff.de verb.obl.l.cùm seruus.
ff.de man.t.si inscrip.
ff.de leg.1.l.turpia.
ff.de stat.lib.l.3.si quis ser.& §.si quis hæres.
ff.de cond.indeb.l.Iul.§.si quis ita.
ff.de annu.leg.l.Mæuia.in prin.
ff.de leg.2.l.Titia.§.Sciæ.
ff.de alim.leg.l.Gaio.§.vlt.
ff.de leg.3.l.qui concu.§.vxori.
ff.de contrah.emp.l.si mihi.
ff.de cond.instit.l.quæ.

Conditio pro impleta habetur,&c.) Hæc nota est bona circa interpretationes:interpretantur enim quandoque impletam conditionem, quæ non est impleta,vt in hac Rub.& conditionem extitisse,quæ non extitit,vt in sequenti, id est, defecisse quæ extitit,vt in tertia:& conditionem appositam , quæ non fuit apposita,vt in quinta:& nõ appositam,quæ fuit apposita,vt in quarta: & institutioné esse factam, quæ non fuit facta,vt in sexta:& non esse factam,quæ fuit facta,vt in septima,& vt in materia plenè de hac tractatur. Azo,rub.60.

Conditiones in præfationibus positæ in sequẽtibus videntur repetitæ, nisi earũ repetitio vitiaret.

ff.de cond.instit.l.cùm seruus.
ff.de cond.& demonst.l.quia.
ff.de pact.l.item in fin.
ff.de ver.ob.l.Titia.§ idem R.
C.de necess.ser.hær.l.vlt.
Contrà.
ff.de adim.& transf.l.si tibi.

Conditiones,&c.)Hoc,nisi repetitio rem inutilem faciat,vt ff.de verb.oblig.l.si ita stipul.fuer.§.Chryso. vel nisi inter præcedentia & sequentia interuallum non modicum interueniat,vt C.de vsur.l.per retentionem,& vt in contraria R.dicitur. Azo,rub.60.

Conditionem extitisse,vbi non extitit.
C.de instit.& sub.l.1.
C.de necess.ser.hær.l.vlt.
ff.de contrah.empt.l.si mihi.
ff.de cond.& demon.l.Titius. Azo,rub.60.

Conditionem extitisse,vbi extitit.
C.de instit.& sub.l.generaliter.

Conditionem appositam ,quam non apposuit.
C.de instit.& sub.Aut.p.sed hoc.

Non appositam,vbi apposuit.
C.de con.& demon.p.b.l.item si du.l.patet.

Institutionem esse, vbi non erat.
C.de Ep.& cler.l.si quis ad.§.vbi.
C.de inof.test.l.si mater.
C.de Epi.au. Aut.liberi furios. Azo,ru.60.

Non esse,vbi erat.
C.de hær.instit.l.si pater.
ff.de probat.l.quidam.

Pactum appositum,quòd non fit.
C.de pac.l.creditores.

Non esse appositum,quod fuit. Azo,ru.60.

Cum legatur in genere,eligat legatarius.
ff.de cond.instit.l.cum seruus.
ff.de cond.& demon.l.auia.
ff.de alim.leg.l.qui hominem.

Cum legatur in genere, &c.) Si legatur in genere , à principio est hæredis electio: sed si ipse sit in mora, transfertur electio in legatarium,vt ff. de seruit.l.si cui.& de seru. rust. præd. l.si via. & Instit.de leg.§.si generaliter.Hoc secundæ Rub.B.autem, cuius sententia præualuit, distinguit, vtrum incertũ de certis legauit, puta Stichum, cum plures haberet Stichos,& nescitur de quo sensit: an incertum de incertis,puta in genere,in primo casu est hæredis electio: quia ei concedendum est,interpretari voluntatem, qui in ius vniuersum succedit,vt arg.C.de fideicommiss.l.vlt.& de leg.1.l.si quis à filio.§.si quis plures in seruo legatarij, vt ff. de leg.1.l. legato in genere. & fam.here.l.hæredes.§.si incerta. Sed hic addo aliquid B.sententiæ, nisi legans habeat seruos, vt tunc ex illis mediocrem eligat hæres vel legatarius: esset enim ridiculum, circuire mundum , vt mediocrem inueniat seruum. Azo.ru.60.

Legatis,& fideicom.quarta detrahitur,de mortis causa donatione, à legatariis, & fideicom.
C.com.de legat.l.1.
ff.de con.& demon.l. Plautius.§. vl.
Contrà,ff.ad Treb.l.1.§. is qui.
Contrà,ff.ad l.Fal.l.ex fal.
Contrà.de leg.2.l.cùm pater.§.1.
Cõtrà,ff.de volg.& pup.subst.l. sub cohæ.§.2.

In mortis causa capione cessat lex Fal.arg.ff.ad l.Fal. l.1.Itẽ acceptio,secun.Io. cõt.arg.C.ad l. Fal. l.pen. Azo,rub.60.

Vbi causa non facit conditionem.
C.de iur.dot.l.si mulier.
ff.de donat.l.1.
ff.de hær.instit.l.si ita quis.

Vbi causa,&c.) Imò causa nunquam facit conditionẽ, nam vbi sub conditione legatur, nõ nisi impleta cõditione capitur legatum. Si verò sub modo, id est, causa adiecta, capit statim, præstita cautione de faciendo,vt ff.de leg.3.l.si tibi legatum.& de condit.& dem.l.qui hæredi.§.vlt.ad aliquid tamen modus habetur pro conditione,id est,in vtroq; conditione,& modo non impleto,careat commodo legatarius,vt C.de his , quæ sub modo.l.1. Azo,rub.60.

Cõditionalia verba poni, nõ tamẽ inest cõditio.
ff.de verb.ob.l.si ex fal.
ff.de tute.l.inuito.§.1.
ff.de con.& demon.l.Titia.
C.de leg.l.1.
ff.de hær.instit.l.si ita quis.

Connentionalia,&c.) Plus quàm certum est, verba cõditionalia non semper facere conditionem: quid enim, si turpe vel impossibile contineatur cõditione,vel quid si rei natura non recipiat conditionem? vt ff.de leg.1.l.3.& C. de instit. & substit. l. reprehendenda, vt suprà dixi in illa R. Conditio pro impleta,&c. Azo,ru.60.

Legata, etsi nõ adeatur hæreditas ex testamẽto, deficiente solẽnitate,vel herede præmoriẽte.
ff.de mil.test.l.neq;.§.cùm.
ff.de reb.dub. l.vlt.
ff.de leg.3.l.cùm pater.§.filius.& l.si Titius.§. filiam.
C.de testa.ma.l.si Rufinus.

Contrà

Contrà.

ff.quando dies leg.ced.l.r.

Debentur legata,&c.) Debentur legata demum adita hæreditate, vt in contraria Rub. dicitur: nisi in casibus, vt in hac Rub.& vt plenè glossauit Io. C.de fid.com.l.eam quam.

Isti sunt casus, vbi ab intestato legata præstantur.

C.de coll.l.vl.
C.de fideicom.l.eam.
ff.si quis omi.caus.test.l.1.
ff.de leg.præs.l.2.
ff.de leg.2.l.cum pater.§.filius.& §.filiam.
C. de mil.test.l.si.
ff.de hær.instit.l.vlt.
ff.de his, quæ inte.do.l.proxi.

¶ CONDITIO. Paul. † Lib. Singul. De Dot.Rep. Lex lxviij.

In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio: vbi deficiente ea, beneficium quoque deficiat: vbi verò genus actionis id desiderat, ibi (a ad quenuis persecutio eius deuenerit) non deficiat ratio auxilij.

ADDIT. † al. Paul.de assignat.libert. l.lxix. a non includuntur per parenthesin in P.flor.

Priuilegium personale cum persona extinguitur. Et priuilegium datum actioni transit cum actione.l.cū patronus.in fine.de leg.2.l. quia tale. solut. matrim. §.sed & quod principi. Institu.de iur.nat.gent.& ciui. Et ita ergo persona & genus actionis faciet locū beneficio. Viuiennus.

¶ CONDITIO. L.19.Pompon.

Si filiusfamilias sub conditione stipulatus emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio, a patri actio competit, quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

ADDIT. Deest in Flor.hæc Reg. nec Accurs. eam habuisse videtur. a al. pari.

Deest in Flor.nec Accursij libet eam habuisse videtur. Sed est in titu.de verbor.obligat.l.si filius.78. lunge de negoc.gest.l.Pomp.14.de vul.l.qui liberis, §.hęc, de con.& de.l.qui hæredi, de leg. præst.l.3.§.hoc autem. Est autem hæc reg. ratio superioris, si coniungatur.l.vsus.de stip.ser. TEMPVS. Ins.187.§.in stip. Ratio, ins.l.189.quod quis cum ser.l.181.§.nunquam ex postfacto, ad fin. in legatis autem diem cessionis. Rusvvich.paratir.

¶ CONDITIO. Paulus Libro III. Quæstionum, Lex † lxxxvj.

Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem cō testati sunt, quā si nō a essent, sed plerunque melior.

ADDIT.† al.lxxxij. a deest in P. florent.

Coniunge l. nemo enim. hoc tit.litis contestatio solet prodesse actori, cùm exinde actio perpetuetur, & in hæredes transeat, & vsuraria fiat. Bar.l.j. C.de iudic. & l.aliam.de nouatio.l.si plurib.§.fi.de lega.j.l.si Titius.de verb.oblig. Viuiennus.

¶ CONDITIO. Bonifac.Reg.lvj.

In re communi, potior est conditio prohibentis.

Petrus Ferra.titu.pro hæred. vel re sing.in gloss.super verbo, in futu. Bartol.l. fin. ædibus, & l.inter quos. ff.de dam.infect.l. Sabinus.ff. commun.diuid. Viuiennus.

¶ CONDITIO.Bonifac. Reg.l.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

Licet alioqui actus per se sit vocabulum generale, & hic restringatur eo quòd à scriptoribus partesint inuenti. Dec.l.actus.ff.eodem.& Io. Im.l.gerit.ff.de acquir.hæred.§.constat.de Iur.nat.gent.& ciuil.Instit. l.ius autem.ff.de iust.iur. G.Viuiennus.

¶ CONDITIO. Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.l.cohæredi.C.fami.l.si vnus. §.ante omnia.ff.de pact.cap.denique.14.quæst.5.

Fallit vt per Deci.in l. non debet alteri. ff.de regu. iur. Don.Fina,lib.5.

¶ CONDITIO,l.138.qui potest facere.l.122. in iure.l. 20.qui cum alio.l.175.melior.l. 23. §. generaliter. in vi.cùm non stat.

Conditio debet in forma specifica impleri, de condi. & dem.l.Mæuius.l.qui hæredi.

Reg.vj.Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Meliorem ignorantis conditionem facere possumus, non autem deteriorem.neg.gest.l.soluendo.

Melioris conditionis non erunt stulti, quàm periti. Quod vi.l.seruus. Viuiennus.

¶ CONDITIO. Bonifacius, Regul. lxvj.

Cum non stat per eum ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debere perinde ac si impleta fuisset.

Super hanc leg.seu regul. vide l. in iure ciuili. de verb. oblig.ff.eod.l.fin.C.de cond.inser.l.si ita hæres.ff.de cond.instit. Viuiennus.

¶ CONDITIO PAR. Vlp.lib.lxviij. ad edictum. Lex cl. al.cxciij.

Parem esse conditionem oportet eius, quiquid possideat vel habeat: atque eius, cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret vel haberet.

Ex tractatu interdictorum:& concordat reg.qui dolo. Viuiennus.

¶ CONDITIO vno, & primo actu impletur, atque perficitur.l.hæredibus.ff.ad Trebellian. l.ex facto. §.si quis.ff.eod.l.cum vxori.G.quando dies leg.ced. glo.l.si quis hæredem.C.de instit. & substit. Bald. & Pau.l.fi.C.de ind.vid.tol.Tyraq.in l.si vnquam.vers. susceperit.nu.187.C.de reuoc.donat. Med.reg.4.

¶ CONDITIO.In legatis conditio non retrotrahitur, l.1.§.serui appellatione,ff. ad Sil.l.si mater, §.eandē, ff.de excep.rei iud. Bar.in l.is qui pro emptore,ff.de vsucap.

Fallit, in 6.casib.quos no.Ioan. Crot.in d.l.si is qui pro emptore.nu.38.

In hæreditate conditio retrotrahitur,l.hæres quandoque,ff.de acq.hęred.l.si ex re,§.fin.de stipulat.l.omnis hæreditas,§.omnia ferè,ff.de reg.iur.

Fallit in multis casib.quos not.glo.in d.l.hæres.& alias limitationes addit Io. Crot.in d.l.is qui pro emptore,nu.36.

Conditio in contractibus retrotrahitur ad tempus celebrati contractus.l.si filius.in princ.ff. de verb.obli, l.potior,& l.qui balneum, ff. qui pot.in pigno. l.qui legata,ff.de reg iu.

Fallit in 9.casib.quos no.Io. Cro.in d.l.si is qui pro emptore,ff.de vsucap.nu.28.ver.quarta cōclusio. Fallit in 5.casib.vt per Ias.in l.si filius tam.ff.de verb. oblig. nu.1.& seq.

Conditio impossibilis vitiat contractum, l. impossibilis,ff.de verb.oblig.

Fallit in 5.casib.quos not.Iason in d.l.impossibilis, numer.1.& seq.Fallit in 9.casibus, vt per Zasi.in d.l.numer.4.vbi etiam Butigel.ponit duas declarationes, numero 1.

Conditio impossibilis negatiuè concepta, non vitiat,

nec suspendit, imo promissio remanet pura. Bart. in d.l.impossibilis.

Fallit in 5.casibus, vt per Soc. in tract. Fallen.reg.26.in addit. Fallit in 2.casib.vt per Iaſ.in d.l.impossibilis, num.7.& seq.

Conditio impossibilis, quam testator putabat esse possibilem, & habebat iustam causam putandi, non habetur pro impossibili, sed pro possibili, & ideo si deficiat, facit deficere legatum, & sic vitiat dispositionem, & non vitiatur: secus quando testator sciebat conditionem esse impossibilem, quare tunc vitiatur conditio, & non ipsum legatum, l.obtinuit, ff.de cond.& demostrationibus, §.fina. Inst.de hæred.instit.

Fallit in 6.casib.secundum Iaſ.in l.seruo manumisso, ff. de cond.indeb.num.1.& seq.

Conditio volūtaria debet impleri in forma specifica, & non per æquipollens, hanc regulam cum 2. limitationibus ponit Iaſ.in l.Gallus, §.& quid si tātum, ff.de lib.& posth.num.15.

Quando stat per vnum ex contrahentibus, quo minus conditionem impleat, habetur pro adimpleta, ad incommodum illius per quem stat, l.in executione, §.final.ff.de verbo.obliga.l.iure ciuili, ff.de cond.& demonstr.

Fallit vt not.Iaso.in l.centesimis, §.si ita stipulatus, ff. de verbo.obligat.Fallit in 6. casibus, vt per Dec.in l.in iure ciuili, ff.de regu.iur.de hoc latissimè videas per Socin.in l.in testamento.ff.de condit.& demon. num.4.& sequen.

Ius implendi conditionem non transit ad hæredes, l. à testatore.ff.de cond.& demon.l.fin.ff.de conditio. instit.Bartol.in l.cùm fundus. ff. de conditio. & demonstrationib.

Ampliatur & limitatur in duobus casibus, & vltima limitatio sublimitatur in duobus per Iaſ. in l. si decē cùm petiero.ff.de verb.oblig.num.12.

Impediens conditionem impleri, tenetur, ac si esset impleta, l.in executione.§.quicunque. ff.de verbor. obligationib.

Fallit in duobus casibus, vt per Iaso.in d.l. quicunque.

Qui potest facere vt possit conditioni parere, iam posse videtur.l.qui potest.ff.de reg.iur.c.fin. de electio. Bart.per illum tex.in l.sed & si per prætorem.§.1. ff. ex quibus caus.maio.

Fallit in 2.casib.vt per Dec.in d.l.qui potest.

In conditione positi, non censentur vocati: hanc dicit esse Communem opinionem Iaſ. in l. conditionis, C.de pact.

Fallit in 2.casib.vt per Iaſ.in d.l.conditionis. numer.11. Fallit in 2.casib.vt per Soc.in l.Centurio. num.304. ff.de vulg.Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 27.à Pott.in l.2.suarum conclu.reg.12.fallit vt per Matth. in ver.liberi.

Sufficit conditionem semel fuisse impletam, licet non duret impedimentum, lege cùm vxori. C. quando dies legat.cedat. l. si quis.C.de instit.

Fallit in quatuor casibus, vt per Iasonem in dicta l. si quis.fallit in quatuor casibus, vt per Decium in dicta l.fallit in quatuor casibus, vt per Antonium Gabriel.in libro quarto suarum conclusionum, reg. 8.

Conditionem & diem vbi conuentio habet, & sic duplicem dilationem, non sufficit conditionem impleri, sed requiritur, quòd dies expectetur, not.in l.illa stipulatio.ff.de verb.oblig.

Fallit, vt not.Iaſ.in d.l.colum.3.

Conditio quæ ipse infert viduitatem non est seruāda, l.turpia, §. si Titiæ, ff.de leg.1.l.filiæ.ff. de cond. & demonst.

Ampliatur & limitatur in 12.casib.per Emanuel.à Costa.Lusita.in l.tale legatum, §.rescriptum.ff. de cōd. & demon.fallit in 2. casib. vt per Bernard. de Luco. reg.114.

Conditio quę solet dici perplexitas, vitiat stipulationem, l.si Titius, ff.de cond.instit.

Fallit in 3.casib.vt per P.Duen.reg.114.

Actus legitimi non recipiunt conditionem, l.actus legitimi, ff.de reg. iur.

Fallit in 3.casib.vt per Dec.in d. l. nu.1.& seq.

Conditio tacita quę inest à lege, vel aliter, impedit ortum obligationis, sicut expressa.l. hæc verba, ff.de leg.1.

Ampliatur, & limitatur per Mari.Soc.iun.in d. l.nu.63. sed in legato expressio cōditionis, quæ tacitè inest, non facit illud conditionale.

Fallit in 7.casibus, vt per Socin.in d. l. numero primo, & sequent.

Cōditio potestatiua adiecta legatario honorato, adimpleri debet quāprimùm legatarius potest. l.hæc conditio, ff.de cond.& demon.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.in d.l.nu.1. & seq.

Quando post factum legatum adiicitur conditio per dictionem, si præstationi, siue executioni, redditur legatum conditionale.no.in l.quibus diebus, §.quidam Titio.ff.de conditio.& demonst.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.in d.l.nu.2.

Ablatiui absoluti resoluuntur in conditionem.l. facta, §.rescripto, ff.ad Trebell.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 5. à Socin. in tract.fallen.reg.1. in additio. Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 5. à Ripa. in Rub. ff. solut. matri.numero 31.

Conditio apposita in persona honorati, non potest ab eo diuidi, l.cui fundus, ff.de conditio.& demonst.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 5. per Ripam, in l.Stichum qui meus erit, ff.de leg.1. nu.29.

Dies adiecta conditioni negatiuè suspendit executionem actus purificati vsque ad vltimum momentum illius diei, l.in illa, ff.de verb. obligat.

Fallit in 4.casib.vt per Ripam in d.l. in illa, nu.2.& in l. ita stipulatus, nu.98.

Conditio omnino extitura non reddit conditionalē dispositionem, sed puram, l.si pupillus, §.1.ff.de nouat.& delegat.

Fallit vt per Bellon.in suis conclu.in litera c. ver.conditio.

Conditio est de futuro, non de præsenti, l. cùm ad præsens, cum duab.legib. seq.ff.si cer.pet.l.institu. ff. de cond.inst.

Fallit in l.quibus diebus. §.quidam, ff. de condit. & dem.

Conditio pro adimpleta habetur, si non stat per eum qui adimplere tenetur, cap. cùm non stat, de reg. iuris.

Fallit vt per Dinum in d.c.cùm non stat.

Per conditionis remissionem remissum est fideicommissum, l.delata, in fi.de reb.cred. Barto. in l.1.C.de pact.

Fallit in multis casibus, quos no.Io.Bolog.in d.l.7.numero 22.

Sub cōditione institutus, an & quando videatur adire distinguendo, declarat Bar.in l.7. num.2.ff.de cond. causa data.

Conditionem tacitam esse subaudiendam.

Fallit

Fallit, vt per Damas.reg.4.

Conditionem appositam pro non apposita haberi.

Fallit, vt per Dama.reg.119.

Conditio in sententia non retrotrahitur. Bar. & DD. In l.si is qui pro emptore, ff.de vsucap.

Fallit, vt per Fran. Turza. conel.168. Dona.Fina, lib.1.

¶ Conditio geminata adiecta legato, quod quis sibi adscripsit propria manu in testamento alicuius excusat scribentem à pœna de his, qui sibi adscribunt. Bar.l.diuus.§.fi.ff.de fals. Med.reg.2.

¶ Conditio de nubendo arbitratu tertij, cùm à lege reiiciatur, tanquam præstans impedimentum matrimonio, & inductiua viduitatis, si deficiat, multo minùs peribit legatū eius defectus. tex. est in l.turpia.§.j.ff.de leg.j.& in l.filię.ff.de cond. & demonst.

Limita dupliciter, vt per Ias.in d.l.turpia.§.j.quarum secunda limitatio est secularis, prima tamen non videtur propriè limitatio. B.Dias.reg.114.

¶ Conditio impossibis affirmatiua in contractu adiecta vitiat omnem contractum, l.impossibilis. ff.de verbor.obligationib.

Hanc regulam amplia tripliciter, & limita ix. modis, vt per Zasium in dicta l.impossibilis.P.Duen.re.115.

¶ Conditio impossibilis negatiuè concepta non vitiat, nec suspendit, imo promissio remanet puta, Bar.in l.impossibilis.ff.de verb.oblig.

Primò fallit si conditio sit impossibilis de iure: lege iurisgentium.§.ob maleficium.ff.de pactis. & in l. non solùm.& ibi per Bar.ff.de actionibus & obligationibus.

Secundò fallit, si adiiciatur stipulationi pœnali: l.si homo mortuus ff.de verbor.obligat.vt per Imol.in l.j. in fin.ff.de condi.insti.

Tertiò fallit, si talis conditio haberet diem incertum, quia non valet: vt per Cardi.in c.per tuas. ad fin.de condi.appo. B.Socin.reg.87.

¶ Conditio impossibilis vitiat stipulationem.tex. est in l.impossibilis.ff.de verborum obligationibus. in §.si impossibilis. Instit. de inut.stipu.& in l. certi cōdictio.§ quoniam.vers.item quęri potest.ff.si cer. petat.& vitiat omnem contractum, etiam bonæ fidei: l.non solùm.ff.de actionibus & obligationibus.

Limita quinque modis, vt per Ias.in dict.l. impossibilis. B.Dias.reg.115.

¶ Conditio iniqua. Papinian.lib.1.quę.
†Lex lxxiiij. al.Pompo. lex lxxv.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Exemplum habes l.transactio muneris.C.de transact. l.cohęredibus.C. famil. herciscund. lege si vnus.§. ante omnia.de pact. Viuiennus.

¶ Conditio omnis, & dilatio atque grauamē, reiicitur de legitima ipso iure. Regula est, quæ colligitur ex tex.in l.quoniam in prioribus. C.dę inoffic. test. Vide l.xj.titu.iiij.part.vj.

Amplia eam dupliciter, & viij. modis restringe, vt per Iaso.ibi, & vide Roder. Xuarez, in repet.legis, quoniam in prioribus.C.de iure deliberandi. vbi ponit xvj. ampliationes, & septemdecim restrictiones. B.Dias reg.112.

¶ Conditio purificata in legatis sub ea relictis, nō trahitur retro ad tempus mortis, vel aditæ hæreditatis, not. Bartolus in l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap.pro empt.allegat text.in l.prima.§.serui appellatione.ff ad Syllan.& in l.si mater.§.candem.ff. de except.rei iudic.idem Bar.in l.si filius. in princip. ff.de verbor, obliga, & ibi Doctores sequuntur communiter.

Limita sex modis, vt per Ioan. Crotum in repetitio. dict.l.si is qui pro emptore. quem primò vide, conatur enim sustentare opinio. Dini, qui contrarium huius regulæ voluit: & respondet ad fundamenta Barto.& tandem sequendo eius opinionem, quam dicit Communem, ponit septem differētias inter legatum conditionale, & contractum cunditionalem. B.Dias reg.117.

¶ Conditio, quæ debet adimpleri in forma specifica vitiatur si minimum omittatur. Doct.com.l.meuius.ff.de condit.& demonst.nam ea, quæ requiruntur pro forma debent adimpleti ad vnguem: quia ipsa dat esse rei.leg.Iulianus.ff.ad exhibend.cum simil. Medic.reg.5.

¶ Conditio, quæ in se infert viduitatem non est seruanda: & ideò si testator dicat, relinquo Seiæ fundum si nupserit arbitratu Titij: si, viuo Titio, nupserit Seia sine eius arbitrio, nihilominus debet habere legatum. Hanc regulam probat text. in l.turpia. §.si Titiæ legatum. ff. de leg. j.& in l. filiæ.ff.de con. & demon.& in l.cum tale legatum.in §. rescriptum est.ff.eod.tit.

Hanc regulam ponit Bernar.de Luco in regula cxiiij. cum duabus limitationibus.

Amplia duodecim modis, vt per Emanuelem à Costa Lusitanum, in dicto §.rescriptum est.& limitat aliis xij.modis. P.Duen.reg.112.

¶ Conditio, quæ solet dici perplexitas vitiat institutionem. Hanc regulam probat tex.in l.si Titius. ff.de condit.institu.vbi ponitur exemplum.

Limita primò, quando perplexitas, immediatè non insurgit ex verbis testatoris, sed habito respectu ad aliud, scilicet ad patrimonium eius. Nam tunc nō vitiat, sed dissoluitur talis perplexitas, prout melius fieri poterit, considerata voluntate testatoris: vt patet exemplum in l.qui quadraginta.ff. ad legem Falcidiam.

Limita secundò quando perplexitas prouenit ex verbis testantis, sed contingit inter res, quarum vna est digna maiori fauore, & in illa valet dispositio.l. seruum communē habemus.in §.Titius hæres esto. cum ibi notatis.ff.de vulg.& pup.

Limita tertiò, quando versatur inter res dignas pari fauore, si talis perplexitas potest dissolui per implementum facti tendens ad commodum implentis, tunc non vitiat: sed potius per tale implementū dissoluitur, vt in l.si quis ita.ff.de cond.insti.facit quod not.gloss.& Bart.in dicta l.si Titius.P.Duen.re.113.

¶ Conditio soluitur morte, vnde conditio potestatiua, quæ adiicitur in contractu, & quæ adimpleri debet in persona diuersorum, vt puta tertij, si is moriatur, non poterit adimpleri in persona hæredis, l.fideiussor.§.fin.de fideiussor.Item à conditione incipit conuentio, facultas implendi conditionē potestatiuam non transit ad hæredem, l.si decem. ff.de verborum obligatio.videlicet, si voluero, dabis mihi decem. Si verò contractus incipit à dispositione, vt promitto stare sententiæ arbitri, si non stetero, promitto pœnam, tunc facultas implendi conditionem potestatiuam transit ad hæredem. l. diem.§.1.ff.de arb.ratio primi dicti est, quia conditio in forma specifica debet adimpleri, non autem per fictionem, Doct. Comm.l.Mæuius.ff. de cond. & dem.heres enim dicitur eadē persona cum defuncto, per fictionē, nō verè, not.l. postulante.ff.ad sen. cons.Trebell.l.hæredem, ff.de reg.iur.§.1.auth.de iure iur.Paul.cons.197.num.2.vol.2.Gem.c.2.nume.10.

de iur.cal.6.Bellam.c.cum cessante.num.27.de appel.Philippus tract.de testam.nume.7.Socin.cons. 60.numero18.vol.1.Ratio autem secundi dicti est, quia cum principalis dispositio, quæ pura est, sit transitoria ad hæredes, conditionalis, quæ subiicitur,& accedit,etiam est transitoria,c.accessorium, de reg.iur.6.l.cum principalis.ff. eo.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis caut.ita distinguit Ias.l. si decem.ff.de verb.oblig.& est Com. vt attestatur Petrus Stells l.qui Romæ.§. Augerius.n.32.ff. de verb. obliga.Barto.l.cui fundus.ff.de cond. & demonstr. Med.tr.2.p.

¶ Conditio trahitur retro in contractibus, ad tẽpus celebrati contractus.l. si filius.in princip. ff.de verborum obligatio.& in l.potior. & in l. qui balneum.ff.qui potiores in pig.habe. & in l. quæ legata.ff.de regulis iuris.

Limita nouem modis, vt per Ioannem Crotum in repetit.l.si is,qui pro emptore.ff. de vsucapionibus, pro emp. B.Dias.reg.115.

¶ Conditio voluntaria debet præcisè, & formaliter impleri. Fuit sententia Bartol. in l.Gallus. §.& quid si tantum.ff.de liber.& posthum.motus per l. qui hæredi, & per l.Mævius. in princ. ff. de condi.& demonst.quam ibi Ias.examinat,& licet Aretin.dicat quòd dicta doctrina est minis generalis, Ias.tamen sequitur eam.

Limita istam regulam dupliciter, vt per eundem Ias. in dict. §. & quid si tantum. B.Dias.reg.113.

¶ Conditionis Impletio. Vlp.lib.77.ad edic. Lex clxij. al.cxxij.

In iure ciuili receptum est,quoties per eum, cuius interest, † conditionem non impleri,fiat quo minus impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset, quod ad a libertates & legata, & ad hæredũ institutiones perducitur. Quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cùm per promissionẽ factũ esset,quò min⁹ stipulator cõditioni pareret.

Addit. † conditionem impleri non fiat.

a Ex tractatu prætor. stipu. sic in P.Flot.al.

Concordat cum reg.stat per eum. eod.tit. in vj.quum hæc etiam habent locum in vlti.voluntatibus,& in contractibus:item cõcordat tex.l.iure ciuili.de cõdit.& demonst.l. labeo.in fi.de contrah.empt.l.sed addes.§.fi.l.qui operas.loc.l.j.§.diuus.de extraord. cogn. Viuiennus.

¶ Conditionis melioratio. caius.lib.8.ad edi.prou. Lex cxxxiij. al.clxxv.

Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest.

Melior, scilicet siue paciscantur siue adipiscantur: nã ex eorũ pactione & actio & exceptio nobis cõpetere potest,sicut & dominiũ re tradita acquiritur nobis:super hanc l.vid.l.fin.C.de acquir.possess.& vid.l. seruus. C. de pact. Viuiennus.

Conditionem appositam pro non apposita haberi.

Pro.

10.q.1.c.sic quidam.
Ext.de condi.appo.c.quicunque.
Ext.de testa.c.requisiuit.
C.de inoff.testamen.l.cum te.
C.de condi.insertis.l.cùm patrem.
C.de instit.& substit.l.reprehendenda.
C.de his quę pœnę nomine.l.vna.
D.de condi.& demon.l.dubitamus.
D.de vsu.& habit.l.sed neque.§.si vsusfructus.
D.de condi.instit.l.penult.
D.de lega.1.l. ab omnibus. §.in testamento.
Instit.de hæredib.instit.§.impossibilis.

Quandoque vitiare,& non vitiari.

32.q.2.c.solet quæri.& c.aliquando.
Inst.de lega.in fin.
D.de act.& oblig.l.non solum.
D.de condit. l.si Titius.& l.filius.

Quandoque suspendere.

Ext.de app.c.præterea.
Ext.de condi.appo.c.verum.& c.super eo.& c.per tuas.
Inst.de verbor.oblig.§.ex conditionali.
2.q.6.c.biduum.
D.de contrahend.emption.l. hæc venditio.
D.de peric.& commo. rei.ven.l. necessario.

Solutio.

Quidam actus legitimi sunt,qui expressam conditionem,vel diem non recipiunt,& si in eis apponatur dies,vel conditio,vitiantur:vt est emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio,serui optio, tutoris datio. Recipiunt tamen tacitam conditionem interdum.D.de regul.iuris.l.actus. Alij actus legitimi recipiunt conditionem. Nam stipulatio,quia est actus legitimus,conditionem recipit.Institut. de verbor.oblig.§.omnis & nouatio. D. de nouat.l. quotiens.& matrimonium.d.ca.super eo. Idem in aliis contractibus,si conditio à iure non reprobata apponatur,suspendit contractum,d.ca.super eo, & in omnibus concordãtiis vltimo positis. Si autem apponatur conditio impossibilis,vt, cõtraho tecum, si contraxero cum Titia,propter perplexitatẽ non tenebit matrimonium,sicut nec alij actus. d.l.si Titius. Si verò sit impossibilis propter peccatum, puta, Contraho tecum,si occidas hominem,reiicienda est conditio,& tenebunt sponsalia & matrimonium,d.c.quicunque. Et idem in aliis cõtractibus: vt in concordãtiis in parte prima Rubricæ positis. Excepto in filio. Nam si in institutionibus apponatur hæc conditio impossibilis in personam filij, vitiat institutionem.d.l.filius. Vbi apponitur conditio impossibilis.cui natura est impedimẽto quominus existat:veluti,cõtraho tecũ,si cœlũ attigeris digito:contractus matrimonij sub tali conditione nõ tenet. Inst.de inutil.stipul.§.si impossibilis.nec fortè etiam matrimonium:quia non videtur consentire, qui sub tali conditione contrahit,quæ nũquam potest existere. Verius tamen est quòd teneat,si conditio abiiciatur.d.c.quicũq;. Sanè cùm apponitur cõditio contra substantiam matrimonij,ea vitiat matrimonium,veluti si dicam,contraho tecum vsque dum pulchriorẽ,ac honorib.& facultatib.mihi aptiorẽ inuenero:nullũ erit matrimoniũ.d.c.solet quæri.& dict.c.aliquando.& ext.de condit. appos.c. vltimo. Damas.reg.109.

¶ Conditionem, & diem vbi cõuentio habet, & sic duplicẽ dilationẽ,non sufficit conditionẽ impleri,sed requiritur,quòd dies expectetur. text.est, ex quo ibi Ias.iij.nota.colligit istam regulam in l.in illa stipulatione.ff.de verb.obligationib.

Limita hoc non procedere in contractib. bonæ fidei, quia in his quàm primũ constat quod promissum est non posse adimpleri,statim põt agi,nõ expectata die, vt probat text.in l.si in lege.§.si domus. vbi Bart.& Fulgos.hoc notãt.ff.loca.& istã limitationẽ sequunt Imo.Raphael Cumanus,& Alex.prout eos refert Ias.& secundũ eũ est vera & cõmunis opinio, licet Paul.ibi,& Aret.aliud dicant. B Dias.re.119.

Condi

¶ CONDITIONAM importat relatio, quæ fit ad futura, vt si index dixerit, pronuncio prout probabit, quo casu si nihil probauerit nulla sententia erit, & tunc semper procedit reg. ista, ita in terminis Ripa l. ait prætor. §. si index. numero 5. Alexand. numero 2. ff. de re iud. Anton. consilio 5. Dec. consilio 532. Grat. consilio 105. numero 3. libro 2. Decis. Pedem. 23. numero 41. Ruin. consilio 183. numero 1. volumine 2. Socin. consilio 170. numero 33. volumine 2. Iaso. l. Marcellus. numero decimoquarto. ff. ad Trebellian. Med. reg. 10.

¶ CONDITIONEM sufficit semel fuisse impletã, dato quòd eius Implementum duret. text. est in l. io substitutione. ff. de vulgari & pupillari. vbi doctores, & in l. cum vxori. C. quando dies leg. ced. & in l. si quis hæredem. C. de institut. & substitutio. vbi Ias. pro declaratione, & extensione huius regulæ cõsumit.

Limita quatuor modis, vt per eundem Ias. vbi suprà. B. Dias. reg. 110.

Coosestionem tacitam esse subaudiendam.

PRO.

Ex. de iureiur. c. quemadmodum.
Ext. de const. c. cum M. Ferrariensis.
Ext. de rescript. c. ex parte constitutus.
22. q. 5. cap. ne quis. & c. beatus.

CONTRA.

Extra, de conuers. coniug. c. ex parte.
C. de condict. ob cau. dat. l. si repetendi.
25. q. 2. c. vniuersa.
33. q. vlt. c. vlt.

SOLVTIO.

In rescriptis Papæ subintelligitur ista conditio, Si preces veritate nitantur, vt d. ca. ex parte. In alijs autem generales conditiones subintelliguntur, vtputa: Si Deus voluerit: Si vixero. Speciales autem non subintelliguntur, nisi exprimantur, vel nisi sint de substantia contractus: vt, si dominus promittit pœnã colono, si expellet eum: subintellige ibi, si soluerit pensionem, & expellat eum dominus, committi pœnam: vt D. locati. l. quæro. §. inter locatorem. Item aliæ quæ in iure inueniuntur expressæ, subintelliguntur, vt in extraordina. in prima parte Rubricæ positis. Damas. reg. 4.

¶ CONDITIONALIA verba in modico verificantur. Boerius c. 1. nu. 31. de rescr. Med. reg. 5.

¶ CONDITIONALITER statutum loquens formã inducit, adeo vt si omittatur vitiabitur actus. Bald. auth. matri & auiæ. C. quando mil. tut. offi. fung. leg. prætor. ff. de collat. bon. Fel. cap. cũ dilecta. nu. 23. de resc. Dec. cons. 11. nu. 9. Doct. com. l. hac consultissima. C. qui test. face. pos. leg. 2. §. quod si. ff. sol. matr. Bar. leg. 2. §. 1. ff. de donat. Pet. Gherard. sing. 4. nu. 4. Gozadin. cons. 73. nu. 13. Med. reg. 7.

¶ CONDVCENS domum secundum quod Sempronius conduxerat, nisi constiterit de tali conductione, nulla erit conductio, nisi appareat contrarium ex actis, Paul. l. 1. C. de instit. & substi. conc. simil. Ias. in termin. huius regu. l. admonendi. lectura 1. nu. 39. ff. de iur. iur. l. 1. ff. de recept. l. 1. §. 1. ff. si furt. fam. fec. dicat. Bal. cons. 99. volum. 1. Alex. consi. 23. numer. 9. lib. 7. cons. 87. nu. 6. vol. 6. Ias. l. Marcellus. nu. 14. ff. ad Trebel. Med. reg. 10.

¶ CONDVCENS rem suam, vt suam, non perdit dominium. tenet glos. in l. ei à quo. ff. de vsucap. & in l. qui rem. C. loca. quam ibi approbant Cyn, Bald, & Salic. & hanc dicit communem sententiam Alex. in l. si aliquam rem. ff. de acq. poss. licet glo. ibi, quã sequuntur Imol. & Aret. teneat contrarium.

Limita duobus modis, vt per Ripam in repet. dict. l. si aliquam rem. B. Dias. reg. 120.

¶ CONDVCTOR locatori, & locator conductori stare tenetur: nam statutum in vno ad alterum extenditur, capitulo primo. vbi du S. locati. Boer. deci. 48. numer. 3. Cephal. consi. 109. numer. 17. Socin. leg. moribus. numero 102. ff. de vulg. Ias. l. legem num. 30. C. de ind. vid. toll. Medic. reg. 9.

¶ CONDVCTIO & precarium non possunt concurrere in eadem re, & eodem tempore, ratione contrarietatis, l. si quis ante, vbi not. ff. de acq possess.

Fallit in 2. casibus, quos not. Iason in d. l. si quis ante, numero 6.

conducens rem suam vt suam, non perdit dominium, hanc dicit esse communem opinionem Alex. in l. si aliquam rem, ff. de acq. poss.

Fallit in 2. casibus, secundum Ripam in d. l. si aliquam, colum. 10.

conductor ædium si incendium contingat, tenetur domino ædium, necnon etiam vicino de culpa, l. si vt certo, §. nunc videndum, el 1. ff. commod. iuncta gl. & tex. in l. dominus horreorum, & l. qui mercedem, vbi gloss. ff loca.

Fallit vt per Franc. Turza. conclu. 185. vbi latissimè de de hoc videas.

Conductor suscipiens in se omne periculum, vel promittens soluere pensionem omni exceptione remota non intelligitur suscepisse periculum pestis, nec alterius fortuiti.

Fallit in 4. casibus, secundum Ripam in tract. de peste. in titu. de priuil. contract. contra pestem, nume. 75.

Periculum aduersi casus spectat ad conductorem, vel ad emptorem.

Fallit in 4 casibus, vt per Ripam in tract. de peste, in princ. nu. 87. Don. Fina, lib. 1.

¶ CONDVCTIO non est in modica pecunia. l. si quis conduxerit. ff locati. l. si quis. ff. de acquir. possess. c. 1. §. donare. in titul. qualiter olim feudũ alien. pot. ver. sub vilissima. conc. simil. Rom. cons. 367. corn. cons. 16. lib. 1 gloss. c. nostra. de testib. Medic. reg. 6.

Conductio non est amplius extincta re cõducta, damnum tamen ad locatorem pertinet, nisi conductor in culpa, seu in mora extiterit. l. conductor. l. maritus. cum glo. ver. nihilominus. ff. locati. capit. potuit. vbi doct. comm. extra eo. l. 1. C. de iur. emph. vbi Ias. numero 20. §. adeo. inst. locati. leg. 2. ff. de vsufr. §. fi. & §. 1. inst. eod. Aegid. Boss. in tract. de remiss. mercedi. num. 61. Medic. reg. 6.

conductio nulla est non seruata eius forma, vt si deficiat in ea consensus partium, ac tempus determinatum. not. l. si merces. ff. locati, deficiente enim forma deficit actus. Alexan. cons. 137. nu. 15. vol. 5. Plotus l. si quando. nu. 372. C. vnde vi. Medic. reg. 7.

conductio quandoque præsumitur ex modicitate prętij. Bald. c. fin. de in integr. rest. l. 1. §. fin. ff. de superficiebus, in vno tamen nummo rectè locatio non constituitur. Medic. reg. 5.

¶ CONFITERI peccata sua quis sub pœna peccati mortalis regulariter non tenetur nisi semel in anno ad minus, vt est tex. in cap. omnis vtriusque sexus, de pœni. & remiss.

Fallit in peccato manifesto, glo. in d. c. j. de pœn. distin. v. Reliquas fallentias vide per canonist. in dict. cap. omnis, S. Ianu. reg. 42.

CONFI

¶ CONFITENS per apocham, vel publico instrumẽto habuisse, & recepisse pecuniam mutuo, non potest conueniri in effectu ante biennium, vt Instit. de lit. obli. & l. si ex cautione. vbi glossa magistra. C. de non numera. pecunia.

Amplia primò, etiam si in instrumento confiteretur, & dictum esset se non fecisse talem cõfessionem spe futuræ numerationis, sed quòd verè habuit, ita Bar. in dicta l. si ex cautione. quem sequitur, & multum exclamat Ioann. de Imol. in cap. si cautio. de fide instrumentorum.

Amplia secundò, etiam si esset renuntiatum exceptioni non numeratæ pecuniæ. ita Bald. in l. in contractibus. C. de non nomer. pec. & doct. in l. si ex cautione. eodem tit. C.

Amplia tertiò, etiam si quis confessus esset in instrumento guarentigiato, nisi statutum specialiter prohiberet contra tale instromentum opponi non posse exceptionem non num. pec. ita Bald. in l. qui pecũniam. ff. si cert. pet. idem Bald. in addi. Spec. in tit. de executione senten. §. j.

Amplia, etiam si esset statutum in ciuitate, quod contra instrumenta publica non possit opponi aliqua exceptio, nisi solutionis, vel simulationis, & nulla alia. ita Bartol. & Bald. in l. iij. C. de postul. & Bald. in l. penult. C. de solut.

Ampliatur etiam ista regula, quòd habeat locũ, etiam si confessus in instrumento recepisse pecuniam mutuo dedisset pignus. de hoc est text. in l. j. C. de non num. pecun. vbi Bald. multum not.

Amplia, etiam quòd talis exceptio haberet etiã locum, quamuis ille, qui confiteretur recepisse, iurasset. l. fi. & ibi Bart. & docto. C. de non numer. pec. quam Bald. dicit singularem in capitulo, quæ in ecclesiarum. de constitutionibus.

Fallit primò, quando quis in testamento confiteretur recepisse pecuniam mutuo, quia vel ipse, vel hæres eius poterit conueniri, & non poterit opponere exceptionem non nume. pecu. ita ad literam tenet gl. in l. j. in fin. quam sequuntur Bar. Bal. & omnes doctores. C. de fal. cau. adiec. leg.

Fallit secundò, quando fuit geminata confessio, quia tunc ista regula non procedit. hoc intellige, si fiat ex interuallo. ita voluit glo. in l. in contractibus. §. illis etiam. C. de non nu. pe. quam dicit singularem Romanus in l. si verò. §. de viro. in xxxj. fal. ff. solut. matrim.

Fallit tertiò, quando debitor expressè renuntiaret excep. non nu. pecu. & iuraret: quia tunc sibi præiudicat. ita Bald. in l. qui pecuniam. ff. si certum petat. & Bar. & docto. in l. fin. C. de non nu. pe.

Fallit quartò, quando post confessionem debitor inciperet soluere aliquid ex debito: quia tunc sibi præiudicat l. cùm fidem. & ibi Bar. & Bald. C. de non no. pec. intelligendo tamen vt ibi per eos.

Fallit quintò in campsoribus vel mercatoribus: quia non habet locum dicta exceptio propter publicam fidem, per glossam sing. in §. fin. in verbo, argentariorum in authent. de fideius. & per Iasonem in l. singularia. ff. si certum petatur.

Fallit sextò, etiam quando confessio fuisset facta in iudicio, vt per glossam iunct. textu in l. vnic. C. de confessis. & ibi Salycetus. B. Socin. reg. 97.

¶ CONFITENS se mutuum recepisse pecuniam, nihilominus potest intra biennium oppon[e]re exceptionem non numeratæ pec[un]iæ, l. in contractibus. C. de non nume. pecu. & in §. j. Inst. de literarum oblig. & de iure regio est tex. in l. 9. titu. j. parte v. text. in l. 184. Styli. & circa hanc regulam vide Petrum de Vnzola in practica Artis notariatus, in rub. de exceptione non numeratæ pecuniæ.

Hanc regulam cum vij. limitatio. ponit Bernard. de Loco in reg. 249. eam ponit Felin. in cap. si cautio. cum sex ampliationibus, & 7. limitatio. de fide instrumentorum. P. Duen. reg. 121.

¶ CONFITENS statim post negationem vtitur priuilegio confitentis: quia quod paruo momento fit censetur inesse. Bald. l. ea quæ. colum. pen. C. de condi. indeb. cap. fi. de iur. cal. 6. & c. fin. de iur. iur. 6. Roman. consil. 59. idem consil. 70. Alexand. consi[l]. 93. vol. 1. Felin. c. qualiter. il 1. de accusat. Ias. §. ex maleficiis. num. 28. inst. de act. item quemadmodum confessio, quæ fit in tormentis non sufficit ad condemnationem, nec etiam illa, quæ fit paulo post tormẽta. Doc. commu. l. 1. ff. de his, quæ vi met. causa. & l. 2. C. de cust. reorom. nam debet esse interuallum ad minus diei, vel noctis. Bald. l. 1. col. 4. C. de confes. c. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. Barto. l. diuus. ff. de quæstio. Angel. l. qui in aliena. §. fi. ff. de acq. hæred. Alexand. consi. 98 lib. 3. Angel. in tract. malefi. ver. quod fama publicà. numer. [illegible] Ias. l. si ob turpem. col. pen. ff. ob turpè causam. Tyraq. in tract. de retract. conu. §. 1. gloss. 5. nu. 20 & seq. Medic. reg. 5.

¶ CONFESSVS crimen de quo excipitur contra eum contingens causam, punietur ordinarie. [illegible] est secundum expositionem gloss. fin. ibi: & etiam omnes Docto. in cap. primo. de except. vbi gloss. allegat iura aliqua.

Limita hanc regulam quatuor modis, vt per Felinum, in dicto cap. j.

Primò, nisi fiat confessio in foro mixto, inter pœnitentialem, & forum contentiosum. gloss. est, quam ad hoc ibi extollit Dom. in ca. ex pœnitentibus. 50. distinct. in gloss. magn. ad fin.

Secundo, nisi confessio sit non simplex, sed quasi conditionalis, vel obiiciendo crimen, quod quis tacitè confitetur de seipso. gloss. magna, ad fin. in capit. si quis Papa. lxxix. distin. quam not. Domi. in cap. [illegible] de test. in vj. secundum Felin. vbi suprà.

Tertiò, nisi confessio fuisset in iudicio reprobata. Bal. in authen. nouo iure. C. de pœna iudicis qui malè iudicauit. & confirmat Felin. in cap. capitulum sancte Crocis. versic. confirmatur. de rescript.

Quartò, nisi causa principalis esset intentata ciuiliter, Abb. in capit. cùm super, de conces. præb. Felin. vbi suprà: qui in hac quarta limitatione vltra dictas, breuitatis causa perstrinxit alias tres limitationes, vide per eum. B. Dias. reg. 126.

¶ CONFESSVS crimen regulariter pœnam non patitur, secùs autem si per sententiam fuerit condemnatus. l. si confessus. ff. de custo. reo.

Primò fallit in crimine raptus, vbi deuenitur ad executionem absque alia sententia: vt not. Specu[l]. in titul. de accus. §. j. & Innoc. in cap. ex parte. de verb. significatio.

Secundò fallit, vt per gloss. & per Pau. de Cast. in l. ij. C. qui testamen. facere possunt.

Tertiò fallit, quando in pœna accidentali aliquid dari, vel fieri continetur, quo casu solum præceptum iudicis sufficit vt faciat. vel soluat: vt dicit Anton. de But. in cap. fin. de confe[ss]. & ita intelligit Fede[r]. [d]e Senis in consi. ciij. alias c[i]iij. B. Soci[n. reg.] 96.

¶ CONFESSVS de crimi[ne] extra [iu]di[ci]um [n]o[n] punitur. gloss. & ibi not. Abb. & docto. in cap[it]. [illegible] de simon. &

fimon.& Rota in decisio.nouis,in decisio.clxxx.incip.licet confessio.sub rubric. de confess. & nota, quòd dicitur extra iudicium fieri confessio, licet fiat coram tabellione, fine iudice, vel coram iudice,& non in figura iudicij.gloss cit sing.& menti tenenda secundum Bald.ibi in l.iubemus.in gloss.fin. C.de liber. cau.de qua meminit Ias.in l. videamus. §.deferre.ff.de in litem iuran.vide aliam gloss.quam ibi commendat Bart.l. cùm fcimus. C. de agric. & censit.lib.xj.

Limita primò,quia licet vigore talis confessionis non puniatur,potest tamen poni ad torturam: not.Abbas in dicto capitulo de hoc. per gloss. fingu. & ibi Barto.in l. capite quinto. ff.ad leg. Iuliam de adulter.& probat etiam gloss.in l.ictus fustium. ff.de iis, qui nnt.infami.quas ad hoc allegat Alexãder in l. magistratibus.in versic.secundo quæritur Bartol.ff.de iurisdictione omnium iudic.tenet Rota vbi suprà: & sequitur Felinus in dict.cap.de hoc. in principio. qui plures ad hoc refert: ponit etiam idem Felin. in cap.at si clerici.de iudi.in princi.

Sublimita primò hanc fallentiam, nisi de crimine ageretur ciuiliter. Ita tenet Abbas in capit.olim. de rescript.sequitur Felinus in dicto capit. at si clerici.

Sublimita secundò, nisi ille , qui extra iudicium fuit confessus, postea confessionem reuocet , etiam non docto errore, tenet Bald.in l.vnica. C. de confessis.Sequitur Felin.in vtroque loco suprà relato, in prima limitatione,& in dicto capitu.olim.de rescriptis.Ex quo consuluit Bald.ibi, quòd torquendus reuocet confessionem suam,& impediet torturam: nec habet necesse probare errorem ex ratione,de qua per eum,quod nota,quia singulare est.Et hoc dicit perpetuò notandum Iason in l.magistratibus,versicu.secundò singulariter limita. ff. de iurisdictio.omnium iudic.Commendat etiam Thom. de Ferrar.in cautelis, vltra Cæpol. in cautela xxvij. vbi ex hoc ponit cautelam pro confitente extra iudicium,vt euadat torturam reuocando confessionem.

Sublimita tertiò, nisi talis confessus esset clericus, quia nisi esset infamatus, ex sola confessione extraiudiciali non torqueretur, propter dictum Abbatis antiqui,in capit.grauis. de deposi. vbi voluit, quòd clericus ex solis indiciis non torqueatur, nisi sit infamatus: cum quo simpliciter transit Felinus in dicto cap.de hoc.de simonia.vbi refert Paulum de Eleazaris,& Ioannem Andræ. & Antonium ,& Anan.in diuersis locis:idem sequent. quod etiam dicit singu. idem Felin. vbi refert prædictos doct. in cap.cùm oporteat,de accus.& in cap.veniens.lo j.de testib.& sequitur etiam ipse Felinus in cap.vniuersitati. de senten. excommun. & illud etiam sequitur Iason in dicta l. magistratibus. ff. de iurisdict. omn. iudic.vbi dicit quòd Abbas Siculus in d.cap grauis. reprobat istud dictum, tamen quòd nihil adducit, quod vrgeat: & dicit quòd poterit multùm facere ad euadendum quem à tormentis: quia , vt plurimum ribaldi nostri temporis ea ratione se faciunt clericos,quod dictum Hippoly. quidicit sic obtinuisse in practica in singu.lv.incip.aduertas , vbi refert Alexand.& Barba. idem tenere. etiam idem Hippoly.in l. penultim. ff. de quæstion. & in l. edictum. eodem titulo,& in sua practica criminali.in §.nunc videndum. & vide Bonum de Cortil. in tracta.nobilitatis. vbi hanc etiam sententiam sequitur,dicendo, quòd etiam si sint contra clericum mille indicia,nisi sit infamatus non potest torqueri, & sequitur etiam Steph.Aufterij in addit ad repet. clemen.j.de offic.ordin.per eum editam in regula 3.in impressione Parisiensi,facta in paruo volum.licet Felin.in d.cap.at si clerici. dubitet de illo dicto Abba.antiqui,& in d.ca.olim,aliter teneat cum opinione Panorm.in dicto cap.grauis.

Sublimita quartò, quando talis confessio extraiudicialis est iuncta cum verisimili causa, ratione loci & temporis,quia tunc est sufficiens indicium ad torturã: secùs,si sit informis & non certa,& qualificata, cum tinens locum commissi criminis, & tempus, quia tunc non sufficit.Bald.in l.admonendi.ff.de iureiurando.quem ad hoc refert Paris de Puteo in tract. de syndic.in cap.incip.quia communiter dicitur.

Sublimita quintò,quando illa confessio non esset verisimilis,& hoc per not.per Bald.in l.ij. prope fin. C.de auct.præst.quod refert Paris de Puteo, vbi suprà.Adde Hippoly.in repet.rubr.C.de probat.

Secundò fallit nostra principalis regula,nisi in tali cõfessione extraiudiciali facta de crimine concurrant omnia requisita ad confessionem extraiudicialem factam in ciuilibus.Ita Innocen.in cap.per inquisitionem.de electione.cuius doctrinam commendat Felinus in dicto cap.de hoc.& refert Abba.de prędicta conclusione exclamantem.

Tertiò fallit,quando talis confessio de crimine esset geminata:quia tunc posset puniri, ac si esset in iudicio confessus.Ita tenet Felinus in d.capit.de hoc. ad quod refert Bart.in l.cùm scimus.C. de agricol. & censi.quem dicit referre Roma. in l. nuda ratio. ff.de donatio.Paul.in l.Publia.in §.Titius Sempronio.ff.deposi. & adde quòd vltra Felin. & prædictos, dicti doctrinam Barto.sequitur Abbas in capit.si cautio. de fide instrument.in fin.verbis:& Iason in rubrica,ff.de verborum obligatio. & in §. in personam.de action.Institu. & in l.si pacto quo pœnam.C.de pactis.& in l.prima,codem titul. tenet etiam Hippoly. in l. prima.§. quæstioni. ff. de quæstioni. qui ad hoc tantùm refert Cinum, per quem vide vltra vigintí effectus geminationis. Sed tu aduerte,quòd Barto.vbi suprà. loquitur in ciuilibus,& Docto.eum referentes,& ideo ex sola prædicta sua doctrina non esset tutum hoc firmare in criminalibus, prout firmat Felinus, maximè quia ipsemet Felinus in d.cap.olim.in alio proposito dicit,quòd non est bona æquiparatio,de confessione in ciuilibus,ad confessionem in criminalibus , & ponit ibi triplicem instantiam inter vtranque : in quibus apertè constat dissimilitudo. Et nota, quòd ad hoc vt confessio dicatur geminata, requiritur internallũ,& non sufficeret,quòd pluries vno & eodem tempore aliquis fateretur: & hoc ex eo quod not.Bal.in proœm,C.& ex eo quod latius posui in meis doctrinis magistralibus, in doctrina incip. actus vt dicatur.

Quartò fallit , in delictis quæ pertinent ad iudicium ecclesiæ fauore animarum , quia tunc confessio extraiudicialis legitimè facta probat: putà, si quis moriens confessus fuit , se esse vsurarium, specificando personas , à quibus extorsit vsuras. ita Bald.in l. prima. versicul. quidam confessus. C. de fal.cau.adiect.lega. quem refert Felinus in dicto capit.de hoc.& in dicto capitu.olim. versicul. fallit vij.vbi melius loquitur.& in dicto cap.at si clerici. in quibus locis alia etiam cumulat ad hoc,& sic restringit

stringit istam regulam. Sed aduerte, quod ista non est propriè restrictio ad eam, quia talis confessio nō operatur, vt ille confessus puniatur de crimine, sed vt fiat restitutio vsurarum, ideo ille non efficitur intestabilis virtute illius confessionis. Ita intelligit Bald. vbi suprà, & sic potius esset extensio: quòd cōfessio extraiudicialis non sufficit, quo ad hoc vt possit puniri aliquis in sola inhabilitate testādi, qua puniretur, si illud quod ab eo est confessum, esset aliàs probatum.

Quintò limita, quia licet confessus extra iudicium nō puniatur: indicium tamē ex confessione sumptum, est tantæ efficaciæ, vt confessio facta in tormentis, quibus confessus eius vigore subiicitur, valeat sine alia ratificatione. Ita Felin. in dic. cap. de hoc. per gloss. sing. in l. capite quinto. ff. ad leg. Iul. de adult. in verbo, accusatori. quam gloss. commendant Doct. ibi, & dixit eam singularem Lanfran. in repet. cap. quoniam contra. de probat. & nota illa verba, sine ratificatione, in ista fallentia posita, quia illa non ponuntur in illa gloss. & sunt singularia: & eadem verba posuit Felinus in dicto capit. olim. de rescript. referēdo Tinda. in tract. de testium varietate. Idem etiam, quòd sine alia ratificatione stetur tali confessioni factæ in tormentis tenet Iason in l. magistratibus. ff. de iurisf. omn. iud. & tenet Hyppoly. in sua pract. criminal. in §. quoniam. versic. vlteriùs teneas mēti. qui dicit ita tenere Ioan. de Imol. in capitu. at si clerici. de iudi. Et illam gloss. dicit singularem Hyppoly. in l. prima. §. diuus Seuerus. & in §. quæstioni. in princ. ff. de quæstio. vbi refert solùm Felin. in dicto capit. olim. & ad idem commendat illam gloss. Paris de Puteo in dicto tract. de syndic. incip. quia communiter. vbi etiam tenet, quòd confessio facta in tormentis valet sine perseuerantia, si præcessit extraiudicialis confessio, cuius vigore fuit aliquis tortus: & vide etiam eundem vbi illam glos. dicit singularem. certè durus est sermo hic, quia videtur quòd sufficiat, vt talis confessio extraiudicialis sit sufficiens indicium ad torturam, sine eo quòd etiam operetur ratificationem confessionis in tortura subsecutæ, & plures possent quotidie decipi, qui vigore talis confessionis torquerentur: quia existimantes parum sibi nocere confessionem in tortura factam, facilimè faterentur in ea, animo non ratificandi postea: ideo memoriæ fige prædictam conclusionem.

Sextò fallit, nisi prædicta confessio extraiudicialis sortiretur specificum nomen delicti, quia tunc punietur de illo delicto: putà quia clericus gloriatur extra iudicium adulterium perpetrasse, quia tunc de gloriatione punietur. Text. est in cap. quàm sit, de excess. prælat. vbi hoc tenet Abb. & in dicto capit. de hoc. vbi hoc sequitur Felinus, & in d. cap. at si clerici, & voluit Abb. in dicto cap. olim. vbi hoc sequitur Felinus, & illum textum dicit ad hoc singu. Paris de Puteo, in loco suprà alleg. in prima fallentia, in iiij. sublimitatione: & etiam ponit Fran. Cur. in repet. l. admonendi. ff. de iureiur. in versic. iiij. limita.

Septimò fallit, nisi aliquis acceptet confessionem nomine fisci. Ita limitat Felinus in dicto cap. olim. de rescript. versic. fallit ij. quem vide de veritate & intellectu. & in dicto cap. at si clerici. & veritas huius limitationis ex x. fallen. infrà scripta patet.

Octauò fallit, nisi confessio extraiudicialis fiat parte præsente, quia tunc probatur crimen, & posset puniri, tenet Abb. in dicto cap. olim. & in dicto cap. at si clerici, sic intelligens Innocen. in cap. per inquisitionem. de elect. Sed contrariam sententiam tenet Aretinus, in dicto cap. at si clerici, motus optima ratione: & dicit, quòd ista est verior opinio. & refert Barto. & Salicet. tenentes quòd solùm facit indiciū ad torturam. Et huic etiam opinioni contra Abb. assentitur Felinus, in dicto cap. olim. versicu. tertio fallit. qui aliqua pro ea adducit, vbi vide additionē in litera A. quæ incipit, confessio.

Nonò fallit, nisi fiat coram multitudine personarum: quia tunc transit in notorium, & probat. Ita limitat Felinus in dicto capit. at si clerici. versicul. fallit tertio, & in dicto capit. olim. versicul. fallit quarto, referendo Ant. in capit. vestra. de cohabit. cleri. & mul. & in cap. per Inquisitionem. de electio.

Decimò fallit, nisi fiat coram syndico repræsentante populum: quia tunc plenè probat, & confessus punitur. Ita limitat Felin. in dicto capit. at si clerici. versiculo fallit quartò. referendo Salice. in l. quoniam A. C. ex quib. cauf. infami. idem Felinus in dicto ca. olim. versiculo fallit quintò. vbi hoc generaliùs dicit, videlicet, in publica persona, quæ poterit recipere probationes ad vtilitatem fisci.

Vndecimò fallit, nisi cum tali confessione extraiudiciali concurrant aliæ coniecturæ, & verisimilia veritatis: quia tūc plenè probat. Et cùm sit plena probatio poterit confessus puniri. Ita restringit Felinus in dicto cap. olim, versicul. fallit octauò. post Tindarū, quem ibi refert in dicto tract. de testium varietate. & refert ad hoc eundem Tindarum Iason in dicta l. magistratib. ff. de iurisd. omni. iud. Et refert quoddam inconueniens, cui dicit quòd non sufficienter respondet Tindar. vbi suprà.

Duodecimò fallit, quia talis confessio extraiudicialis facit semiplenam probationem de crimine: tenet Felinus in dicto cap. olim. versicu. fallit nonò, referendo Tindar. vbi suprà, quas limitationes nota, cū sint in practica quotidianæ. Et ideo libui eas deferre, quia (vt vides) sparsim sunt descriptæ. Et nullibi sic reperies, maximè cum aliqua addidi vltra ipsum Felinum, vt facilè iudicabis. B. Dias. reg. 125.

¶ Confessus contenta in instrumento, instrumentum regulariter confiteri non dicitur: quia aliud est confiteri instrumentum, aliud contenta in instrumento, doct. in cap. cum venerabilis. de exceptio. post Innoc. in c. dilecta. de præben.

Fallit, quando illa separata confessio, esset principaliter reprobata. Cardi. post But. in dict. cap. cum venerabilis. per tex. in c. mulieri, de iureiur.

Fallit, quando doceretur illam confessionem non relatam ad instrumentum fuisse erroneam. d. Abb. in dict. cap. cum venerabilis. & Bart. in l. post legatum. de his qui. vt indignis.

Fallit, quando confessus esset manifestè contrarius, secundum Bal. in l. ornamētorum. ff. de aur. & arg. leg. S. Ian. reg. 36.

¶ Confessio. l. 185. qui tacet. Riisvvich.

Nullæ sunt partes iudicis in confitentes. Vlp. ad leg. Aquil. l. proinde. in fin. 25. De iud. l. si debitor. 21.

Confessus pro iudicato est. Paulus l. 1. ff. & C de confess.

Confessionibus etiam falsis standum est. De inter. ac. l. in confessionibus.

Aegrotantis confessio multū operatur, & nocet confitenti. C. de non nu. pec. l. generaliter. glo. Bar. & Dd. in l. 1. C. de fal. cau. adiecta. Riisvvich.

Fortissima probatio est confessio propria apud iudicem facta.

cem facta.d.l.generaliter.De proba.c.per tuas. De off.ord.c.si sacerdos.de inter.ac.l.1.§.fin.

Confessio testatoris in vltima voluntate simplex, & fine iuramento, non facit plenam fidem. Authen.de iureiu.à mo.præ.§.1.de leg.3.l.cùm quis discedens. §.codicillis.l.36.nihil tam. Riswich.

¶ Confessio. Confessio contra ius facta, nocet.
C.de iur.& fact.ig.l.2.
C.de pact.l.postquam.
ff.de redh.l.quæro.§.vlt.
ff.de adult.l.si maritus.§.fin ego.
ff.de don.l.si patronus.§.de illo.
C.de testib.Aut.rogati.
ff.depos.l.publia.§.1.
C.de non num.pec.l.si ex.
ff.de proba.l.cùm deinde.§.quidam quasi.
C.de fal.causa adiec.l.si do.§.1.

Non nocet.
In Decre.2.q.1.in primis vbi ordinabitur.
C.de lib.caus.l.nec si.l.nec omnes parentes.
ff.de iur.& fact.ig.l.cùm falsa.
C.de ingen.man.l.si te.
C.de non nu.pec.l.si ex caut.
C.arbit.tut.l.vlt.
C.de fide instru.l.si aduersus.
ff.de sepul.vio.l.prætor.§.si is cuius.
C.de dot.caut.& non num.l.vlt.

Confessio,&c.) Confessio extra iudicium non nocet, vt in contraria R.dicitur.e ane tibi tantum, quid sit confessio. Est autem confessio, dubiæ quæstionis, & propositæ enodatio, vel per negationem, vel per affirmationem. Non igitur obstant, quæ proponuntur in hac R. de pactis tacitis & expressis. vt C.de pact.l.postquam.& ff.de donat.l.si patronus. Nec enim ideo, quia confitearis, sed quia pacisceris, tibi præiudicat. Similiter respondeo ad illam legē, quæ est ff.de adult.l.si maritus.§.si nega.nam & ibi ex renunciatione quam facit, non ex cōfessione sibi præiudicat. Fallit autē in cōfessione solutionis. vt C. de testi.Aut.rogati.& de fal caus.adiec.l.1.& quādo ex præcedenti causa confiteor me debere.vt ff.de pos. l.publia.§.vlt.& de probat.l.cùm deinde.§.vlt.Excipitur, nisi adiiciatur causa mutui.vt C.de non num. pec.l.si ex cautione. Item fallit hæc regula in seruo, cùm quæritur de suo facto.vt ff.de redhib.l. quæro. §.vlt. Azo rub.43.

Confessio extra ius facta, probationem inducit.
C.de probat.l.non nudis.
C.de lib.caus.l.iubemus.
ff.de probat.l.vl.& l.quidam.
ff.de agno.lib.l.1.§.Iul.

Confessio, &c.)Hæc Rubric.secundum Ia. simpliciter est vera: ego contra dico, vt nec etiam præsumptionem inducat, cui statur, & si non probetur cōtrariū. arg.ff.de inter.act.l.1.§.vlt.Nec obstant quæ hic alleganturinec enim propter assertiones, vel epistolas quas misi, imponitur necessitas probationis, sed ideo, quia aduersarius erat in quasi possessione filiationis, vel fraternitatis.

Contra confessionem in iure factam venire licet.
C.de tepud.hæredi.l.seruus.
C.de lib. caus.l.parentes.
C.de ingenu. man.l.si.te.
In Aut.de instru.cau.§.sed & si quis.
ff.ad Vell.l.si qua mulier.
ff.de leg.3.l.eum qui.
ff.ad l.Aquil.l.inde Neratius.§.vlt.
ff.de confes.l.pen.
ff.de interrog.act.l.de ætate.§. ex causa, si is. §.qui iusto.l.confessio.l.1.2.& 3.
ff.de quæst.l.1.§.si quis.§.diuus.

Non nocet.
In aut.de testi.§.latet.
C.de pact.l.postquam.
C.de recept.l.pen.
C.de confes.l.1.
C.de fid.instru.l.si aduersa.
C.de non num.pec.l.generaliter.
C.ad l.Falc.l.& si dotem.
ff.de donat.l.si patronus.§.quidam tu.
ff.de inter.act.l.de ætate.§.vlt.voluit.
ff.de confes.l.1.2.3.4.5.& 6.

Contra confessionem,&c.) Regulare est, vt contra confessionem in iure factam venire non liceat, vt dicitur in contraria R. distinctione tamen adhibita, qua facilè soluuntur, quæ in hac R.dicuntur, vtrum possibile, an impossibile quis confiteatur. Si impossibile de iure, vel de natura, non præiudicat, vt ff.ad l.Aquil.l.inde Neratius.§.vlt.& l.hoc apertius.& de interro.act.l.confessionibus.& ff.de repud.hær.l.seruus. Si verò sit possibile quod cōfiteris, si pro te, tibi non prodest. vt C.de prob.l.exēplo.nisi in casu, vt ff. de re mil.l.non omnes.§.à barbaris. tunc enim sibi præiudicat, si cōtra te, si quidē ex certa scientia confitearis,& in pecuniaria causa, tibi præiudicas: si in criminali, contrà est, nisi in confessione perstiteris, vt ff.de quæstio.l.1.§.diuus.& §.si quis fal.si verò per errorem facti confitearis, tibi non præiudicat. vt C. de ingen.ma.l.si te.& de liberali causa.l.parētes.& l. inter.& ff.ad Vell.l.si mulier in iure. & C. de iur.& fact.ign.l.error.& ff.de interro. act. l. de ætate. §. ex causa.Secus, si per errorē iuris.vt ff.de iur.& fact.ig. l.non fatetur. Præiudicat dico in eo, super quo faciebar quæstionem, non in allo.vt ff.de confes.l.pen.

Secunda confessio prodest, vel secunda scriptura.
C.de agri.& cens.l.cùm sancimus.
C.de plus petitionibus.
C.de pact.l.postquam si quis incon.
C.de testib.Aut.rogati.
C.ad Vell.Aut.simili.§.quæ antiq.& §.1.
C.de non nu.pec.l.in cōtractib.§. sed quoniā. sed si quis.
C.de præscript.30.anno. l. cùm notissimi. §.
C.de quadrien.præscr.l.omnes.§.ad.
ff.de iur.iur.l.non potest.§.si is qui.
ff.de pos.l.prædia.§.Lucius.
ff.pro derelic.l.vlt.§.vlt.

Secunda confessio,&c.) Si quis semel confiteatur, quid iuris sit, dictū est suprà proxima R. nec ponit, quid iuris sit, si secundò fuerit confessus: & certū est, quòd prodest, & non nocet: quia ex maiori animi constantia fieri videtur. vt C.ad Vell.l.si mulier. Et dicitur secunda confessio, quæ sequitur cautionem: & similiter ea prodest. vt C. de test.Aut.rogati & in aliis legibus, sub hac R.positis. Azo ru.43.

Confessum in iure pro iudicato haberi.
C.de confes.l.1.

Confessum in iure,&c.) Hæc R. exposita est suprà eo. contra confessionem,&c.Nam vbi diximus, in iure confessum sibi præiudicare, ibidem pro iudicato habetur. Azo rub.43.

Confessus in iure damnatur.
C.de Epis.& cler.l.si quis in hoc.

ff.de confess.l.vlt.
ff.de exhib.reis.l.si confessus.

Confessus in iure,&c.)Hæc exposita est suprà eo. contra confessionem,&c. Azo rub.43.

¶ Confessus. Subleuatur à mendaciis propter confessionem.
C.de plus pet.
C.de non num.pec.Aut.contra.
C.de peric.iud.qui mal.iud.
ff.de noxa.act.l.electio.§.neque.

Subleuatur,&c.)A pœna peccati & mendacij,sponta-nea confessione quis subleuatur, vt in hac & in sequente R.dicitur. Azo rub.43.

confitentis pœna sponte peccatum alleuiatur.
ff.de cust.& exhib.reor.l.meos.
In Decre.cc.3.& 12.non dicatis.
C.de his qui deiecerunt.l.defen.
ff.de iur.fis.l.edicto.
In Decre.2.q.1.in primis.verbum sponte.
In Aut.vt litigan.iu.§.si quis aut.
C.de non num.pec.Aut.qui propria.
C.de plus pet.inf.de his,quib.parcitur.Rub. parcitur.
ff.de iur.iur.l.eum qui.
ff.de leg.Inl.ma.l.pen.§.vlt.
In Decre.c.1.q.1.baptizandi.
In Decr.7.q.1.virginem. Azo ru.43.

Quando conuictis,vel sæpius de crimine confessis credi oportet.
C.de fals.mon.q.1.
ff.de remis.l.non omnes.
ff.de custod.& exhib.reo.l.diuus.
ff.ad exhib.l.vlt.
l.commun.delict.R.particeps.
C.de feriis prouinciarum.
C.de act.l.vlt.

Quando conuictis,&c.)Quando conuictis,vel confessis credi debeat pro se, vel contra se, plenè dictum est in illa R.Contra confessionem,&c. Sed quoniá quandoque pro se ipsis, & de aliis etiam interrogantur,ideo supponit hanc R.& sunt hæc specialia, aliàs enim nemo de scelere socij interrogari debet, vt C.de accus.l.vlt.nec cuiquam pro se creditur, vt in prædicta R.dicitur. Azo rub.43.

In confitentem nullæ sunt partes iudicis: quod Io.intelligit in examinando, necnon in indicando.
ff.ad l.Aquil.l.proinde.§.vlt.
ff.de confess.l.1.& l.3.& 5.
Contrà,ff.de custo.& exhib.reo.l.si confess.
C.de execut.rei iud.l.vlt.

Solutio.

Confitetur quis debitum: & tunc non est ferenda sententia.arg.ff.de iud.l.si debitori.Aut.aliud. puta, se aliquid fecisse,& tunc sententia est necessaria: quia non est certum,quid ex illo debeatur. Azo ru.43.

Confessio facta in vno iudicio, in alio nocet.
ff.de interr.act.l.& quia.
C.de lib.eaus.l.iubemus.
In Aut.vt liceat mat.& aui.§.ad hæc.
ff.de interro.act.l.vlt. Azo rub.43.

¶ Confessio,absente parte facta non præiudicat, * nec plenè probat*.l.certum.§.si quis absente. ff. de confessis.& glo.in c.fin.de confessis.

Additio.

* Probat.Vide Fel.in c.si cautio.de fide instru.versic. in gl.in verb.causam.& Pet.Philip. Cor.cons.211.incipien.quanquam,in litera b.& in cons.261.incip.viso.in litera a.in 3.parte,& omnino in consilio ccxiij. inci.circa,in litera r.in 1.par.& Bal.in cons.ccclxxx. in v.part.& in cons.clj.in 3.part. vbi ponit, an faciat aliquod indicium.& vide eum in cons. cccxcij. in 3. part.vbi an probet liberationem,& an facta præsente fideiussore,& absente principali, dicatur facta ab sente par.& vide in cons.ccccxxxvij.in iij.par.

Amplia primò,etiam si confessio cum causa fieret in iudicio absente parte, cum non noceat. d. §. si quis absente,& ideo dicit ibi Barto.quod facias semper poni in actis,præsente parte,& hoc etiam no.gl. magna in d.c.fin.de confes.pro qua ampliatione vide latè ibi per Ant.& Abb.& Bald. in authen. generaliter.C.de episc.& cler.quam tamen ampliationem restringe quatuor modis,de quibus per Fely. in ca. si cautio.de fide instru.vers.in glo. in verb. causam. vbi etiam ponit hanc ampliationem.

Amplia secundò, etiam si pars esset præsens in iudicio, dummodò pars impugnetur: quia tunc confessio noceret confitenti:aliàs secus, vt clarè habetur per Innocen.in cap.mulieri.de iureiur.per illum text. vnde fortius dicit Salyce.post Cyn.in l. vnica.in xv. oppo.C.de confes.quod non sufficiat, quòd confessio non sit impugnata per partem præsentem, sed oportet,quòd fiat parte instante & petente, vel saltem acceptante:quia aliàs non posset dici confessio:quia non esset simul fassio:quia propriè confiteri idem est quod simul fari.idem.vult Saly.in l.iubemus.in fin.C.de lib.causa.& expressius in l. generali ter.in 6.quæstio.C.de numer.pecunia.quem refert,& sequitur Felyn.in d.cap. si cautio. in vers. secunda declaratio.

Amplia tertiò,procedere etiam in vltima voluntate si quis confiteatur, quòd talis confessio non probat, id,quod emanat secundum Anton.& Imol. in dicto c.si cautio,& Barto.in l.non solùm.§.si liberationis. ff.de libe.lega.& in l. Lucius. §. quisquis. el 2. per illum text.de leg.2.nisi in 5.casibus relatis per Felyn. in dict.capit.si cautio. in versicul. tertia declaratio. cum sequent.

Primò fallit*quando est facta in libello: vt est text.& glos.in l.cum precum.C.de libe.causa. concor. text. in l.cura.C.de omni agro deser.libr.11. & text. in l.2. C.de insti.& substi.sub condi.ibi,ex his quæ in libello.& vide ibi Bal. Ange. & Moder.& ita not.Card.in cap.examinata.extra de iud.qui dicit,quòd illa glo. in l.cùm precum.non est alibi.& hoc non solum in libello actoris, sed etiam in libello rei,in quo ponun- * tur exceptiones*,est casus in l.1. C.de his quæ pœnæ nomine.& ibi hoc nor.Bart.& doct.in dict. §. si quis absente.vide Ange.de Arer.in §.si minus.Institu.de act.in fin.& Paulum de Castro in dict.l.2.C.de instit. & substi.Prædicta limita procedere lite contestata, nisi sit iusta causa erroris:quia ante litem contestatam confessio facta in libello potest reuocari, & libellus corrigi,& mutari:vt est glos.singul.in l.qui familiæ.ff.famil.ercifcun.secundum Ang.in d.l.2.& vide Bal.in l.vnica.C.de confes. vers.secundum quod non iudex,sed quod confessio. B.Soc.re.42.

Additio.

* Primò fallit. Vide Lud.Rom.in cons.23.& Alex.de Imo.in cons.80.in 3.parte. Ben.Vad.

* Exceptiones.Adde Lud.Rom.in cons.lxx.si quid de facta in positionibus.vide Alex.de Imo.in cons.71. in 3.parte.quo idem.

Secundò fallit absente parte contumace,quæ habetur

pr

pro præsente.in l.properandum.§.& si quidem.C.de iudic.& hoc sentit Bar.in l.vnic.in fi.C.de confes.

Tertio fallit in confessione geminata diuersis temporibus, vt probatur in cap.fin.de success.ab intesta. & no.Bar.in l.admonendi.vers. his præmissis. de iureiur.& in l.cùm scimus.C.de agri.& cens.lib.11.

Quartò fallit, vbi confessio sit facta per viam voluntariæ iurisdictionis: vt sentit Cyn.in l.vnic.C. de confessis.in 6.q.& hoc volunt Bar.& Salyc.in l. generaliter.C.de non numerata pecunia.

Quintò fallit secùndum id, quod habetur per Ioannem And.in addi.Spec.in tit.de confes.§.sequitur.versic. 7.quòd circa præparatoria præiudicat, sed circa decisoria non:& ita intelligit dict.l. certum.§.si quis absente.ff.de confes. Sed contra hoc videtur casus in l.1.de interrog.act. de quo per Angel. in l.1. ff. de confes.sed Ioan.And.potest saluari in his, quæ consistunt in animo, quando confessio fuit facta ab illo, qui hæres poterat esse:quia tunc confessio facta parte absente valet, vt statim dicam in sequenti fallen. non ob.l.fin.de interr.act.C.quia illa loquitur in eo, qui non poterat esse hæres.ita dicit Bart.in l.is, qui potest.vers. nemo ad illas qualitates. & in l. gerit. vers.circa secundam qualitatem probatur. ff. de acquirend.hæred.& idem tenet Flo.in dict.l.fina.de interrog.act.limitando illam, vt non habeat locum in eo, qui poterat esse hæres.

Sextò fallit circa ea, quæ dependent ex volũtate vnius tantùm:sicut est aditio hæreditatis, vt est glos. ord. in l.fin.de interro. act.in glos. fin. ad fin. ad idem est glos.in l.Fulcinius.§.quid sit latitare. in verbis, animus enim.ff.qui ex cau.in pos.eatur.

Septimò fallit, quando mercator in libris suis verbum aliquod parte absente scribit contra se: quia scriptura habet semper actum permanentem, secundum Barto.in l.nuda ratio. ff. de muneri. & honor. vbi latè tenet glos.& Bart.ibi per l. inter chartulas. C.de conue.fisc.debi.lib.11.idem tenet in l.vnic. ff. de confes.idem ibi Paul.de Castr.idem Anton. de But. & Prosdoximus in cap.si cautio.de fide instrumentorum.

Octauò fallit, nisi talis confessio esset iurata*, vt not. Barto.in l.cum quis.§.codicillis.ff.de legat.3 & hoc sentit Barto.in rubr.in l.1.C. res inter alios acta.vbi dicit, quòd si parte absente, quis dicat, in veritate, sum debitor talis, quòd talis confessio præiudicat. alleg.glos.hic not.3.q.7.quoties cordis oculus. quia tantum est dicere in veritate, quantum si iuretur: ergo vult quòd iuramentum habeat validare confessionem factam, parte absente.

Additio.

* Iurata. Adde Pet.Philip.Cor.in suprà alleg. consil. 112.incip. circa.in litera a.in 1.par.& Bal.in cons.344. in 4.parte.

Nonò fallit, nisi fiat, præsente fideiussore, licet non præsente principali, sed per ipsum creditorem: quia tũc per talem confessionem pararetur exceptio fideiussori, & per consequens ipsi principali.arg.l.idem in duobus.ff.de pact.idem vult Bald.in quodam suo cons. quod incipit, primò est videndum. B.Soc.

Decimò fallit de æquitate canonica, secundum quam dici posset, quòd valet confessio etiam absente parte, quia secundum æquitatem canonicam sola mens sufficere videtur: vt videtur voluisse glos. singul. in can.quoties.ver.promitto.in fin. j. quæst. vij. vt per Anto.in cap.si cautio.de fide instru. vbi etiam vide Imo.& facit quod no.Bal.in cap. innotuit. de elect. & in l.rationes.C.de probat.quod in causis ecclesiasticis, & spiritualibus, & in foro pœnitentiali, vel spirituali non requiritur præsentia partis, & valet confessio facta ea absente. Bene. Vad.

Vndecimò fallit nisi interuenerit nuntius, vel epistola.l.Publia.in fin.ff.depo.& hoc tenet Paul.de Castro in l.vnica.C.de confessis.& idem tenet Ant.de Butr. & d.Prosdox.in cap.si cautio.de fide instrumenti.

Duodecimò fallit, nisi dixisset ista verba in confessione:scilicet, in veritate sum debitor talis. vide suprà in 8.fallentia.

Tertiodecimò fallit quando fit ad liberandum: quia pararur exceptio doli, vt te et glo.in l.non solùm.§. liberationis verbo.ff.de libe.leg.sed pro prima glos. videtur casus in l.2.C.de pac.de hoc tamen vide Bal. in capit.j.de eo qui fi.te.ag.& in dict.rubric. aliàs l.j. C.res inter alios acta.

Quartodecimò fallit singul. secundum Antoninm de Butr.in capitul.vestra.de cohab. cler. & mu. nisi sit facta coram omni populo, vel maiori parte:tunc enim nedum in ciuilibus:sed etiam in criminalibus tantam præsumptionem inducit, vt ex ea possit sequi condemnatio nisi purgatio fiat:& ita dicit tenere gl.in l.ictus fustium.in verb.fustium.de his, qui no.infam.dum sentit, quòd per confessionem extraiudicialem inducitur notorium, etiam si sit facta absente parte, sed Barto.ibidem reprobat, cùm tunc notorium suspicionis inducitur sine præsumptione ex quo sequitur condemnatio. ad quod vide eundem Anton.de But.ind.c.vestra.de coha.cle.& mulie.

Decimoquintò fallit, nisi esset aliquis, qui acciperet confessionem nomine absentis: tunc enim dato quod accipiens mandatum non haberet, valeret receptio:quia potest absens ratum habere: quod eius nomine gestum est, vt toto titu. ff.& C.de nego. gest. in capitulo, si à vitio.extrà, de fide instrumentor.& vide de hoc glos.in l.huiusmodi.in princip.de legar. primo.facit quod not.Bar.in l. cùm quis. §. codicillis.in princ.ff.de leg.3.

Decimosextò fallit, quando lex fingeret aliquem confessum:quia tunc illa confessio æquiparatur confessioni factæ in iudicio parte præsente, & sulenniter, istud per Bar.in l.si arbor. C. de interdic.ma. secundum Bald.ibi, qui inducit ad quæstionem, statuto cauetur, quòd ille, qui non compareret in termino banni, habeatur pro confesso. Nunquid fit necesse, quòd in illo termino aduersarius sit præsens, & accuset cõtumaciam eius? dic quòd non, quia ista cõfessio procedit ex dispositione legali, ad cuius effectum non requiritur præsentia personæ. Et idem videtur tenere Bar.in disputatione sua quæ incipit, per Italiam, vbi dicit, quòd ficta confessio inducta à statuto operatur vltra, quàm vera confes.&c.

Decimoseptimò fallit, nisi cõfessio fieret, non quidem rectè ad obligandum confitentem ei cui fit confessio, vel alicui pro eo, sed fieret aliàs ad probandum aliquid, ex qua probatione absenti quæritur obligationem tunc illa præiudicat, secundum Angel. in authentic.de hæred.& Falc. §.si verò expressim. per illum tex.quem dicit esse singu. vt quis approbat instrumentum tanquam verum, vigore huius approbationis omnes quorum intererit, agere poterunt contra approbantem, licet non fuerint præsentes.& licet aliter sentire videatur Barto. in l. admonendi. de iureiur.& Anto.in cap.fin.de iureiuran. pro Ang. tamen multùm facit l.desiderium.C. depo.& ibi not.Bald. Bene.Vad.

Decimooctauò fallit quo ad semiplenam probationem: vt voluit Barto. in d.l. admonendi. de iureiur. & sequuntur Imo. Abb. in d. capitu. si cautio. de fide instrumento. Sed vide Bald. contrarium tenentem in l. in bonæ fidei. versic. modò quaro de viua voce. C. de reb. creditis. Bene. Vad.

¶ Confessio cedentis non nocet cessionario, & sic alteri correlatiuo. Barto. l. facta. §. si hæres. ff. ad Trebel. l. pen. C. res inter alios acta, item confessio filij non nocet patri volenti probare contrarium. Bal. l. 1. C. de confes. Med. reg. 9.

¶ Confessio coram iudice in loco non tribunalis, & sic non iudicij facta, fidem non facit, neque valet, vt no. in l. vnic. C. de confes.

Primò fallit, quando confessio fieret per viam voluntariæ iurisdictionis: quia potest fieri in quolibet loco. l. j. ff. de off. proconsulis.

Secundò fallit, quando fieret in summario iudicio. etiam extra tribunal: quia faceret fidem. l. 2. §. dies. ff. quis ordo in bon. pos. serue.

Tertiò fallit, quando confessio fieret ad præparationem iudicij, vt l. voluit. §. quod ait. ff. de inter. ac. Bal. in d. l. vnic. C. de confes.

Quartò fallit ratione qualitatis personæ, quando ad eum mittitur pro iuramento, & confessione: quia indistinctè valet alibi, quàm in tribunali. l. ad egregias. ff. de iureiurand. vt patet. B. Soc. re. 92.

¶ Confessio criminosi, potest declarari, & exponi, sed non in totum perimi: text. est in cap. cùm dilecti. versic. mandamus. ibi, Vos excusationes suas, &c. extrà, de accusatio. Bald. in l. 2. in fi. C. de custod. reor. G. Batan.

¶ Confessio de crimine extraiudicialis tantum nihil operatur. gl. & doc. c. de hoc. c. de simo. Amplia in ciuilibus, gl. in cap. si cautio. de fide instrum.

Fallit quoad effectum torturæ, Rota decis. j. ti. de confes. in Nou.

Fallit quando esset quis præsens, & acceptaret confessionem extraiudicialem tá nomine suo, quàm alieno. Are. c. 2 si clerici. de iudic.

Fallit, quando confessio fieret coram syndico: quia túc plenè probat. Sali. l. quoniam. ff. de his, qui no. infam.

Fallit in pertinentibus ad iudicium ecclesiasticum, Bal. l. vnic. in fin. C. de confes. & in l. 1. C. de lati. lib. toll. S. Ian. reg. 37.

¶ Confessio delicti, nullis legitimis præcedentibus indiciis, tormentorum metu, & terrore facta, & extorta, vel millies, quantumuis iudicialiter, ratahabita, confitenti non præiudicat: glos. in l. penultim. & ibi Bartol. scitè. ff. de quæstion. Angel. in l. vnica. C. de confess. Albert. de Gandin. in malefic. Tract. titu. de quæstion. & 101 men. numer. 26. & Augustin. apud Ange. in malefic. Tract. in verbo, Fama. versicul. tu antem. numer. 105. Angel. in l. 2. vbi gloss. penulti. C. quorum appell. non recipiant. Alexand. consilio 1. numer. 5. volumin. 3. Angel. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirend. hæredi. vbi de notario spontaneam rei confessionem scriptitante, Alexan. consilio quinto. numero 14. volumin. primo, & consilio 52. numero 2. volumin. tertio. Salicet. in l. 2. C. de custod. reor. Roma. consilio cxlviij. Anton. Anna. consilio xviij. Hippoly. in consilio viij. in causa magistri. text. in l. prima. §. diuus Seuerus. ff. de quæstion. & l. vnius. versicu. in ea causa. ff. eod. & dicta l. prima. §. si quis vltrò. ff. eodem. in arg. & §. in causa. versicul. quæstioni. eiusdem legis: nam si vltrò confessus, nihil ex eo sibi præiudicij parit, vt ibi: multò minùs tormentorum terrore, ad confessionem pulsus. Quamuis Bald. in l. vnic. numero 8. C. de confess. & in l. secunda. C. de custod. reor. huius perseuerantiam morti præponderet: de huiusmodi torturæ cófessione plura Albert. Gandin. in malef. Tracta. titu. de quæstion. & Angelus simili Tracta. in verb. quod fama. versicu. postquàm aliquis. numero 110. cum sequent. ibi August. & ibi de confessione in tortura, & extrà facta, & quando sola sufficiat, & quando non, sed iterùm repeti debeat, hinc vnum crimen in tormentis, vel alibi, confessum, super aliis indiciorum auxilio haud vallatis, nec ad quæstionem, nec ad interrogatoria trahi. Idem Gandin. dicto titu. de quæstion. numero decimonono. his adde quæ regula sequen. contexuntur: & huic vltimo dicto regul. xliij. C. Batan.

¶ Confessio delicti facta coram iudice incompetenti, non probat postea coram iudice competenti, c. at si clerici, in prin. de iud.

Fallit in 2. casibus, quos no. Socin. reg 62. fallit in 5. casibus, quos not. Iaso. in l. magistratibus, ff. de iurisd. numero 3. Fallit vt per Viuium in ver. confessio facta coram iudice. Fallit in tribus casibus, vt per Soc. in d. l. magistratibus, numer. 8. vbi Alex. ponit duas limitationes, Fel. in c. at si Clerici, in princ. de iud. & de ista confessione, an faciat indiciú, & an sequi possit condemnatio, videas Carerium in praxi crim. legis obseruatę, numero 121. versi. quid autem, de confessione.

Confessio potest reuocari vsque ad sententiam, probato errore facti, l. error, C. de iu. & facti igno. Ampliatur in 7. casibus, & limitatur in 35. à Lancil. in tracta. de offic. præto. in causis crim. in tit. de confes. crim.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in d. l. numer. 1. & seq. Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 64. Sed prætextu erroris iuris reuocari non potest. Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 65. & 69. videas Carer. in praxi crim. in §. circa quartum, num. 182.

Confessio facta in vno iudicio, probat in alio, Bald. in l. iubemus. C. de lib. caus.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 7. à Purp. in l. is apud quem, C. de edendo, col. 21. Sed confessio facta in vno iudicio, potest in alio reuocari: hanc esse communem opinionem attestatur Francisc. Turza. vbi eam limitat, concl. 174.

Confessio facta ab aliquo in iudicio, quòd hominem occiderit, sed ad suam defensionem, potest à iudice in parte acceptari, & sic quatenus confitetur se occidisse, poterit illum condemnare nisi probet defensionem. Ias. in l. vt vim, ff. de iust. & iut. Mars. sing. 185. incip. confessio.

Fallit vt no. Tho. Ferrettus, caut. circa princip. fallit vt per Carerium in §. circa quartum, numer. 163. Fallit in 6. casibus, secundum Por. in libr. 1. suarum conclu. regul. 15.

Confessio non requirit telam iudicij, nec curat de ineptitudine processus, ideo confessus potest condemnari etiam data ipsius processus nullitate. Innoc. in c. qualiter, el 2. de accus. Mars. sing. 52.

Fallit in 12. casib. quos no. Fel. in c. qualiter, §. licet autem. de accu. fallit in 7. casib. vt per Fel. in c. at si clerici, de iud. num. 2.

Confessio facta per aliquem sponte, & in iudicio, quòd occiderit vnum hominem, qui non apparet, nec reperitur occisus, non valet, nec ligat confitentem. Angel. in l. 2. colum. 2. ff. de confess. Cæpo. in repet. anth.

sed

sed nouo iure, C. de ser. fug.
Fallit in 2. casib. quos not. Dias, reg. 124.
In confessione idem est, quòd in sententia, uo. doc. in l. is apud quem. C. de edendo.
Fallit in multis casib. vt per Purp. in dict. l. numer. 80. & sequen.
Confessus de crimine extra iudicium non punitur. Rot. in decisio. nouis. 180. incip. licet confessio, sub rub. de confes.
Fallit in 12. casibus, quos not. Dias. regu. 125. & ista confessio nihil operatur. Fallit hoc in multis casibus, vt per Baptist. à Villa. conclu. 132. in litera C. Fallit in 9. casibus, vt per Felin. in cap. olim, de resc. nu mero 4. Fallit in 6. casibus, vt per eundem in c. at si Clerici, de ind. numer. 18. sed aduerte, quòd hæc confessio facit indicium. fallit in 4. casibus, vt per Carerium, iu l. obseruare, numer. 121. in sua praxi crim. & ista confessio facta extra iudicium potest reuocari: hanc esse communem opinionem attestatur Francis. Turza. conclusio. 173. cautelam ponit Blanc. in praxi crim. folio 156.
Confessio extraiudicialis parte præsente plenè probat, l. Publia Mæuia, in fin. depos. l. cùm de indebi. §. fi. de proba.
Fallit in 8. casib. quos no. Pet. Dnen. reg. 119.
Confessio extraiudicialis facta parte absente facit semiplenam probationem, Doct. iu l. certum, §. si quis absente, de confes. Mars. in Rubr. de prob. num. 89. & in sing. 329. videas Viui. in vet. confessio.
Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 13. per Felin. iu ca. si cautio, num. 22. de fide instrum. Fallit in 8. casibus, quos ponit Robert. Maranta in tracta. de ordi. iud. in 6. parte, in Rubr. de confes. num. 12. fallit iu 3. casib. secundum Iacob. Philip. Tholomeum, in l. admonendi, de iureiuran. num. 265.
Fallit in 12. casibus, in quibus in confessione non requiritur præsentia partis, quos refert Ioann. Baptist. Cacia. in dicta l. admonendi, numero centesimo trigesimo sexto. fallit in 20. casibus, in quibus confessio extraiudicialis plenè probat, quos refert Francis. de Curte in l. admonendi, nume. 194. fallit si fuerit geminata: quare tunc producit actionem. Ampliatur & limitatur per Port. in lib. 1. suarum conclu. reg. 22. Ampliatur in multis casibus, & limitatur in 23. ab Aut. Gab. lib. 1. de confes. reg. 1. fallit in 7. casibus, vt per Felin. in capit. ad hæc, de simo. numer. 1. fallit, vt per Marsi. in rubric. de proba. num. 89. Ampliatur iu 5. casibus, & limitatur in 18. per Socin. regu. 63. in quibus confessio extraiudicialis etiam absente parte probat.
Confessus crimen de quo excipitur contra eum punietur ordinariè, gl. in c. 1. de exceptio.
Fallit in 4. casib. vt per Fel. in d. c. 1.
Confessio spontanea facta in iudicio sufficit ad condemnandum, cap. vestra, vbi glos. de cohabitatione cle. & miul. cap. cum olim. in fin. de verbo. sign. c. fi. de rest. spol.
Ampliatur in vno casu & limitatur in 10. à Dec. in cap. at si cleri. de iud. numero decimoseptimo. fallit vt no. Carer. in praxi crim. l. obseruare, num. 169. fallit in 12. casibus, vt per Marsil. in praxi crim. in §. postquam, numero decimosexto. fallit in 10. casib. quos no. Ias. in l. iusiurandum, §. procurator, de iureiurando, numero 20. fallit in 2. casibus, vt per Blan. in praxi crim. fol. 35. numero trigesimo. Ampliatur in 15. casibus, & limitatur in 19. à Lancill. in tract. de offic. præto. in caus. crim. num. 3. & sequent. in ti. de confes. & intit. de dep. res.
Confessio facta sine causa, scilicet, si aliquis confiteatur, se debere decem, & non exprimit causam, non valet, neque præiudicat, cap. si cauno, vbi Docto. de fide instrum. l. cùm de indebito, §. fi. ff. de prob. glos. in l. 1. ff. de interrog. actio. l. instrumenta, C. de proba. l. generaliter, C. de non num. pec.
Fallit in 4. casib. quos refert Mars. iu l. 1. §. præterea, nu. 59. de quæstio. fallit in 16. casib. secundum Fel. in d. c. si cautio, nu. 4. & vltra supradictas limitationes tres ponit Pet. Duen. reg. 118.
Fallit io 3. casib. vt per Soc. reg. 67. fallit in 5. casib. vt per Mars. in Rub. de prob. num. 77.
Confitens se mutuo recepisse pecuniam, nihilominùs potest intra biennium exceptionem non numeratæ pecuniæ, l. in contractibus, C. de non num. pecu. §. 1. Inst. de lib. obl.
Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 7. à Fel. in c. si cautio, de fide instr. num. 45.
Confessis in iure pro iudicatis haberi placet, l. 1. C. de confes.
Fallit in 18. casibus, in quibus confitenti succurritur, quos refert Specul. in titu. de conf. refert & sequitur Lancil. in trac. de offic. prætor. in cauf. ciuilibus. Ampliatur in 15. casibus, & limitatur in 35. ab eo. in titu. de offic. præto. in caus. crim. in titu. de conf. cri. contrariam regulam, quòd confessio sola non sufficiat ad condemnandum, nisi alia indicia concurrat, facit Care. & eam limitat in 4. casib. in §. circa vltimam, num. 4. in prax. crim.
Confessio partis probat contra confitentem. fallit in 46. casibus, in quibus, confessio non præiudicat, quos refert Franc. Hercu. in tract. de negatiua, numero 196.
Confessio partis officio iudicis extorta probat. fallit in 13. casibus, vt per Fran. Hercu. in trac. de negatiua, num. 199.
Confessio per interrogationem factam parti probat. Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 5. ab Hercula. in d. trac. num. 204.
Confessio facta de mille si ostendetur se particulas recepisse, vt quinquaginta, tunc in reliquis solutio non facta probatur: hanc regulam cum vnica limitatione ponit Hercu. vbi suprà, num. 221.
Cõfessio facta in libello supplici nocet, l. cum precum, & ibi Bar. C. de lib. causa.
Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 10. à Port. lib. 1. suarum concl. reg. 13.
Confessio inducit notorium, cap. vestra, & ca. tua nos, & cap. fin. de cohab. cler. cap. cum olim, de verbor. signific.
Fallit in 6. casib. quos not. Bened. Capra in suo tract. in tit. de notorio. num. 27.
Confessio coram iudice in loco non tribunali, & sic in loco non iudicij facta fidem non facit, neque valet, no. in l. 1. C. de confes.
Fallit in 4 casib. quos no. Soc. reg. 66.
Confessio de credulitate ita præiudicat sicut confessio de veritate, gl. in c. ex literis, de iureiur. glo. in l. quare, ff. de iurisd. omnium iud.
Fallit vt per Soc. reg. 68.
Confessus crimen regulariter pœnam non patitur, secus si per sententiam fuerit condemnatus, l. si confessus, de con. reorum mitius enim agitur cum confesso, quàm cum conuicto. Fallit in 2. casibus, vt per Felin. in cap. at si Cletici, de iud. num. 5. Fallit vt per Damas. reg. 133.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.70.

Confiterioon dicitur, qui tacet in criminalibus, l. pe. & l.inter eos, §.vetare, de furt.

Fallit vt per Soc.regu.392.fallit vt per Bataud.in praxi crim.reg.12.num.18.

Confessus, & conuictus legitimis probationib. condemnatus non appellat, l.obseruare curabis, C.quorum appellat.

Ampliatur & limitatur in 6.casibus, vt per Carerium in dicta l.fallit in octo casibus, vt per Petr. Duen. regul.156.

Confessus sponte, & in confessione perseuerans, nec eam reuocans, non auditur appellans, l. non tantũ, ff.de appellat.not.in l.addictos, C.de Epis.audi.& in l.addict.C.de appel.

Fallit vt no.Carer. in praxi crim. l. obseruare, numero 46.

Fallit in multis casib.vt per Viuium in suis conclusio. in ver.confessio.& si vis videre, an sententia sit necessaria in sponte confessum, videas Azo.in repe.c.nos in quenquam, 2.q.1.nu.22.

Confessio socij criminis facit indicium. Bar. in l.si seruus, & in l.repeti, §. j. ff. de quæstio. multos allegat hoc tenentes Carer.in praxi crim.l.obseruare, num. 122.vbi limitat.

Confessio mandatarij contra mandantem facit indicium, Bal.in cons.97.vol.5. multos allegat Carer.in d.l.num.223.vbi limitat.

Confessio, & inculpatio offensi in mortis articulo facit iodicium. Angel.in l.si quis in graui.§.si quis moriens, ff.ad Syllan. fallit vt per Carer.in dicta l. numero 124.

Confessio tacita per pacem facit indicium, doct.in l. transigere, C.de transactio.fallit vt per Caret. in d. l. numer.125.

Confessio facta metu tormentorum, vel in tormentis, confitenti non præiudicat.l.obseruare, C. quo. appella.

Fallit vt no.Carer.in d.l.nume. 172. videas Marsil.in l.1. ff.de quæstio.fallit vt per Mars.in l.1.§.quæstioni. nume.1.ff.de quæstio.

Confessio facta non præcedentibus indiciis non probat, neque præiudicat, l.penul.vbi glo.ff.de quæstio. Ang.in l.j.C.de confes.

Fallit vt not.Carer.in d.l.obseruare, num.181.

In confessione quis cogitur perseuerare, multos hoc tenentes allegat Carer.in praxi crim. d.l.obseruare, nu.190.vbi limitat.

Confessio minoris, sine curatore non valet. fallit vt no. Carer.in sua praxi, in §.circa quartum. nu. 9.

Cófessio ficta defuncti non transit ad heredem, neque ei nocet, l.eius qui delatorem, ff.de iur.fis.& ibi Bar. & l.Manichæos, C.de hæredi.

Fallit vt per Franc. Turza.concl.177.

Confessio conditionalis vnius actus, qui simul & semel fuit adhibitus, non potest pro parte acceptari: hanc esse communem opinionem attestatur Boet.Deci. 339.num.9.

Ampliatur & limitatur per Baptist.à Villa.conclu.145. in litera C.

Confessio admittitur contra præsumptionem iuris, & de iure: hanc esse communem opinionem attestatur Panor.in c.is qui fidem, de sponsa.

Ampliatur & limitatur per Baptist.à Villa. concl.148. in litera C.

Confessio facta sacerdoti non debet reuelari, & dato, quòd reuelet, sibi nulla fides est adhibenda. fallit vt per Viui.in suis conclu.in ver.confessio, seu ea quæ. fallit in tribus casibus, vt per Rip. in tract. de peste, in titu.de remed.ad curandam pestem, numero centesimoseptimo.

Fugiens è publico carcere, pro confesso & conuicto habetur.l. eos, ff.de custo.reor. & ibi est magis communis opinio.

Fallit in 3.casibus, vt per Viuium in suis conclus. in ver. fugiens.

Confessio mutui in publico instruméto probat numerationem, l.si ita stipulatus.§.Chrisogonus, vbi Bart. & Doct.ff.de verb.obl.

Fallit in quinque casibus, quos not.Socin.in l.certi conditio, §.si numos, ff.si certum petatur, numero duodecimo.

Confessio dotis receptæ præsumitur facta spe futuræ numerationis, & competit exceptio non numeratæ dotis, l.fina.& authentic. ibi posita, C. de dote caota non nu.

Fallit in 2.casib.quos not. Barth. Socin. in l. 1. ff.soluto matrimonio.num.75.Ampliatur & limitatur in 3.casibus, secundum Felyn.in cap.si cautio. de fide instr. num.59.

Confessio dotis facta constante matrimonio præsumitur facta animo donandi, & non præiudicat marito, Bar.in l.j.ff.sol.matr.

Fallit vt per Soc.in d.l.j.num.102.

Confessio dotis licet sit iuramento firmata tamen opponi potest exceptio non numeratæ dotis, l.fin.C.de non num.pecun.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.in d.l.j.num.81.

Cófessio procuratoris nocet domino.fallit in 7.casib. vt per Fely. in c.ad hoc Deus.de lit.contest. nu. 29. & de confessione procuratoris, tutoris, vel curatoris videas Azo.in repet.in quenquam.2. q. 1. & est in primo volu.rep.iu.cano.

Excipiens non confitetur, not.doct.in c.cum venerabilis.de exceptio.

Fallit in 7.casibus, vt per Felin.in d.cap.cum venerabilis, numer.10.fallit vt per Dyn.in cap. exceptionem, de reg.iur.

Producens instrumentum videtur confiteri contenta in eo, etiam contra se, & ex his potest condemnari, no.Doc.in d.c.cùm venerabilis.

Fallit vt no.Fel.in d.c.Fallit in 2. casib.secundum Paris. in d.c.cùm venerabilis, nu.57.

Reprobato instrumento corruit confessio orta tacitè ex eius productione. fallit in 3. casib. secundum Felin.in dicto capitu.cùm venerabilis, num.18.

Confesio ficta non infamat in criminalibus, no.Doct. in c.cum te, de re iud.

Fallit in tribus casibus, secundum Felin.in dicto capit. numero 5.

Confesio laborantis in extremis attenditur, not. in c. exhibita, de iud.

Fallit vt per Fel.in d.c.

Confesio inter easdem personas semper præiudicat, siue secuta sit sententia, siue non: siue fiat in iudicio summario, siue in plenario, Deci.in l. secunda. C.de edendo.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 4.per Ioan.Bolog. in l.2.C.de edendo, nu.68.

Confesio regulariter valet. Fallit in 3.casibus, vt per Mars.in l.prima.de quæst.numero xxxj.Fallit vt colligitur ex distinctione, quam ponit Azo.in cap.nos in quenquam.2.quæst.1.& illa repet.est in primo volu. repet.iuris Canonici, sed aduerte, quòd ex confes-

sione

fione fpuntanea fequitur condemnatio, minimè in 26.calib.quoa ponit Lancillot.in tract.de offi. præt. in caufia crim.in rit.de confef.

Confeffio ferui de facto domini non nocet ipfi domino, leg.feruos, C.de teftib.leg.vnius, §. ferno, ff. de quæftio.

Fallit vt per Marf.in l. prima. §. fi ferui. ff. de quæftio. numer.1.

Confeffio iurata non poteft reuocari. Marf. in l. 1. §. fi quis vltro. ff.de quæftio.vbi limitat, & tractat materiam reuocationis confeffionis. Don. Fina, lib.3.

¶ CONFESSIO per errorem facta probando rem aliter fe habere, regulariter reuocari poteft. text. eft cum glof.& ibi doct.in l.de ætate.§.fina.ff. de interr. actio.& habetur in l.error.C.de iur.& fac. ign.& ibi per doct.omnes,& per Bar.in l.non fatetur.ff.de confeffis, cum fimilibus.

Primò fallit, nifi poft dictam confeffionem aduerfarius faciat confitenti affignare breuem terminum ad dicendum, vel contradicendum, quare non debeat fieri præceptum de foluendo, & dicta confeffio exequi: quia elapfo dicto termino, fi facias fieri præceptum de foluendo, erit irreuocabilis occafione erroris: quia ipfi eft datus terminus ad deliberandum, ideò non poteft poftea audiri volens allegare errorem. Ita fingulariter tenet Ange.de Are. Infti.de actio.in §.fi minus.allegat.not.per Bar.in l. j.ff.de confef.& in dict. l.error.& pro ifta decifione: vide glof.fingularem quam ipfe allegat in cap.ex literis. extrà, de diuortiis. quę vult, quòd quando quis dubitat, quòd debet ei dari terminus ad deliberandum, & deliberatè refpondendum, quo termino elapfo fi fic refponderit, nunquam amplius poteft variare, fecundum Bald. qui ita alleg. illam gloff. pro fingulari in l.fiquidem.C.de except.& idem not.Innocen.in cap.cum olim.de cenfi.& Archi.in ca.fina. de iuram.calum.lib.6.& Flo.in dict.l.de ætate.§. Celfus.verfic.vnum tamen nota circa reuocationem.ff. de interrog.act. Et ideo cautela eft, fi vis quòd confefsio talis non pofsit reuocari, quòd poft dictam confefsionem facias afsignari breuem terminum confitenti ad dicendum, vel ad contradicendum: quare non debeat fieri præceptum de foluendo, & dicta confefsio exequi: quia tunc elapfo dicto termino, fi facias fieri præceptum de foluendo, erit irreuocabilis occafione erroris confefsio, ex quo eft datus terminus ad deliberandum, &c. Et vt ifta cautela fit proficua, adhibeas vnam aliam, & eft practica fingularis, videlicet, vt tota confefsione, feu refponfione altera pars faciat fcribi per notariũ, ipfa præfente, & dictam confeffionem & refponfionem acceptante in quantum facit pro ea, & non aliter: nam ex poft facto dicta confefsio feu refponfio ampliùs reuocari non poterit: vt in l.ficut.C.de action. & obligation.fecundum Bald.ita fingulariter not. in l.Gallus.in §.quænam.circa prin.de lib.& pofthu. Ex quibus fis cautus fi vis, quòd confefsio, vel refponfio aduerfarij non pofsit reuocari allegato errore, vt præcipuè duo facias concurrere: primum quòd afsignetur terminus ad confitendum, vel refpondendum, vel contradicendum, fecundum quod acceptes dictam confefsionem, vel refponfionem, de qua abundè. Bal.in d.l.error. Et per hoc datur fecunda limitatio ad regulam prædictam. B.Soc.reg.95.

¶ CONFESSIO extraiudicialis, parte præfente facta plenè probat. Hanc regulam probat tex in l. Publia Mæuia.in fine.ff.depofi.& in l. cùm de indebito. in §.fina. ff.de probatio. & in l. generaliter. in fine. & ibi doct.C.de non numerata pecunia. Et de iure regio probatur in l.vij.in medio, titu. xiij. parte iij. Hanc regulam ponit Bald.in l.prima.nume.4. C.ne ex delict.def.& in l.quoniam.numer.7. in fin. in prima lectu.ff.de iis qui not.infam.Ioan.Andr.in rub. de probat.Socinus.in conf.ccxxviij.numero tertio. volum.fecundo.

Limita primò, non procedere fi à parte non fuerit acceptata: quam opinionem tenet Cynus in l. vnica. in 6.quæftio.C.de confefsis. & ibi Salicetus in oppofitione xv. Nam ad hoc vt prædicta confefsio plenè probet non folùm requiritur, quod fiat parte præfente, fed quòd pars acceptet talem confefsionem. Idem tenet idem Saly.in l.iubemus.C.de liberali cauf.& in l.generaliter.in 6.quæftio.C.de non numera.pecun.vbi refert fe ita confuluiffe. quem fequitur Alexand.in confilio xx. numero 1. volumi. 4. idem Alexand.in conf.cxj.numer.7.volumin.3.& in conf.clxxiiij.numer. 2.volum.6.Curt.Senior in confil.lxxvij.numer.j.Hippoly.in repet.rubr.C de probatio.numer.96.& in l.de vnoquoque. nume. 124.ff. de re iudicat.& in fingul. cccxxix. & in l.fi quis ne quæftio.numero 128.ff.de quæftio. Ioann. de Imola, quem fequitur ibi Felin.numero 23. in dicto cap ic.fi cautio.de fide inftrumen.Felin. in capit. capitulum fanctæ Crucis.nume.12. de refcriptis. Iacobinus de fancto Georg.in l.procuratore.numero 2.ff.de interrogatoriis actionibus.Petrus Rebuffus in glof.concordatarum, in rubric.de regia acceptatione, Chaffanæus in confuetud.Burgund. in titu. des retraitz. rubri.x.§.vndecimo.numero tertio. Iafon in l. poftquam liti.numero fecundo. C. de pact. Francifc. de Ripa in rub.numero 22.ff.de verborum obligation. Paul.Parif.in conf.xxxiiij.numero 29.volum.j.& Pala. Ro.in repet.cap.per veftras.in 4.notab. numero 39.& Curt. Iunior in l.prima. numero 41. C. de pact. Hanc opinionem dicit effe communem Iaf. in l. error.numer.3.C.de iur.& fact.ignor. eandem opinionem dicit effe communem Andr. Alcia.in rub.ff.de verbor.oblig.num.3.

Contrariam opinionem tenet Ant.de Butr.in cap.vlt. num.12.de confefsis.& ibi Abb.num.15.idem Abb.in cap.cùm dilectus.nume.5.de fuccef. ab inteft. & ibi Andr.Barba.nume.4.Soc.in d.conf.ccxxviij. nume. 6.Philip.Dec.in cap.at fi clerici.numer.137. de iudi. poft Abb.& Barbatiam.& in l.poftquam liti.num.8. C.de pactis.Aret.in confil.lx.Alciat.fibimet contrarius in tract.de præfumpt.in iij.regu.præfumpt. xxj. nu.6.vbi in nu. 10. dicit hanc opinionem effe veriorem, & habet longè plures autoritates pro fe. Eandem opinionem tenet Ioan.Baptifta de S.Seuerino in repe.l.admonendi.ff.de iureiuran.vbi dicit, quòd hoc eft de mente omnium Canoniftarum in d.capit. cùm dilectus. Eandem opinionem dicit effe veriorem in iure Catel.Cotta in verbo confefsio.el 2.in medio. Eandem opinionem fibimet contrarius tenet Alex.in l.3.nume.3. C.de repudian. hæred. Ratio eft, quia cùm confeffio fit in fauorem præfentis, præfumitur acceptatio ex parte eius: l. qui patitur. ff. manda.& per ea, quæ notant Bart. & doc.præcipuè Iaf.num.70.in l.quæ dotis.ff.folu.matr.pro qua opinione videtur tex.in d.l.vij.in medio.tit.13.par.3.& l. 3.lib.3.ordin.quam opin.etiam tenet And. ab Exea in lib.pactorum, nu.4.vbi dicit, quòd contraria opinio eft rigida.& Ioan.Gualdenfis de art.teftand. tit. 6.cautela 6.num.2.

Limita secundò, quando confessio fit per verba enuntiatiua: quia tunc non probat: ita probat textus, in cap.fin.& ibi Abb.numero 19.& doct. de successio. ab intesta. Quam opinionem tenet etiam Matth.de Afflic.in decisio.Neapo.decisio.cv.numero 3. Quod tamen intelligo verum, nisi esset confessio iurata, tenet Ant.de Butrio in dicto cap.fi.de successio.ab intesta.Felin.in dict.cap.si cautio. numer. 24. Afflict. decisio.clxiiij.nume.4.Panorm.in dicto cap.fin.numero 19.

Limita tertiò, nisi confessio esset facta calore iracundiæ: quia non nocet, nisi detur perseuerantia, vt est glos.in cap.ex literis.in verbo admonita.& ibi Abb. de diuortiis. quam glos.sequitur Dec. in l.quicquid calore.numer.5.& ibi Cagnolus. ff. de reg. iur.Pala. Ru.in repet.rubricæ de donat.§.xvij.numer.14.Hip. in l.1.in §.quæstionum.ff. de quæst. idem Hipp.in repet.rub.C.de prob.numer.102.& ita per illam glos. tenet Felin.in cap.sicut.el 1.de iureiuran.& ibi Abb. idem Abbas in cap.fin.numer.11. de confessis. idem Abb.& Decius in c.at si clerici. de iudi. idem Abb. in cap.cùm venerabilis.post glos.2.de exceptio.& in cap.cùm olim.el 2.de priuileg.Anto.de But. in cap. olim.de rescrip.Rom.in sing.508.

Limita quartò, non procedere in depositione testis dicentis extra iudicium se falsum deposuisse in iudicio: quia per hoc non tollitur eius depositio. idem etiam est in iudice dicente se venalem sententiam tulisse & subductum, ita tenet Angel.in consilio trecentesimonono, numero quinto, pro quo est text.in cap.sicut.de testibus.notat Innocen.in cap.cùm dilectus.de electio.

Limita quintò, in cõfessione ex causa mutui: quia non probat intra biennium, nisi aliter probaretur vera numeratio, vt per totum titulum. C. de non numerata pecunia.& per totum.Instit.de literarum obligationibus.

Fallit sextò, quando testes producerentur ad probandam confessionem contra instrumentum celebratum in scriptis continens debitum: quia tunc non omnis probatio confessionis parte præsente facit plenam probationem: sed est necesse, quòd probetur per quinque testes rogatos, iuxta formam text. in l.testium.C.de testibus.cum authentic.ibi posita. gloss.in cano.testes.in gloss.magna.in fine. 3. quæst. 9.& ita tenet Afflict. in dict. decisione cv. numero quarto.

Limita septimò, quando confessio fuit facta cum causa: vt si confiteor me debere ex causa mutui: aliàs non nocet, licet probetur.gloss.in d.c.testes.in glos. magna.& est tex.& ibi doc.in l. cùm de indebito. in §.fin.ff.de probat.& dixi in reg.118.

Limita octauò in confessione prælati: quia non præiudicat ecclesiæ, nisi aliter veritas probetur. ita tenet Abb.in cap.fin.de præscripr.Ioan.And. in additioni.ad Specu.in rubr. de rebus ecclesiæ non alienand. Afflict.decis.168.num.4.de quo plenè per Fel. in c.edoceri.de rescrip.

Limita nonò, quando talis confessio fuerit inter personas prohibitas, & suspectas: quia non probat, vnde non creditur prælato dicenti se donare seruitoribus proper merita, & seruitia, quæ ab eis recepit, nisi aliter probarentur, vt notat Ioann. Andr. in additio.ad Spec.in titu.de rebus ecclesiæ non alie. super rub.Bal.in l.iubemus.la 2.numer.4.ver.si ergo. C.de sacrosanct.ecclesi.& similiter, quando maritus donaret vxori, vel pater filiæ propter merita, & idem in similibus casibus, qui sunt in iure innumerabiles, de quibus per Bart.& doct.in l.post contractum.ff.de dona.& in l.per diuersas.C.mandati.& in l.si donatione.C.de collatio.in l.prima, in §. nec castrense.ff.de collario.bonorum: Angel.in cons.v. nu. 5.pro qua opinione est tex.in l.qui testamentum. & ibi notabi.Iac.de Sancto Georg.num.1.cum sequentibus.ff.de probatio. P.Duen.re.119.

¶ CONFESSIO extraiudicialis nõ seruata forma nõ probat plenè. leg.certum.§.si quis.ff.de confes. glo. & Abb.cap.fin.de success.ab intest. Afflict. Decis. 12. numer.2.Decis.337.Abb.Paris. consilio 120. numero 4.volum.1.Marsil.rubr.C.de prob. numero 89. idem singu.329.Crau.tract.de ant.tempor.p.1.numero 45. Fel.cap.si cautio.numero 22.de fid.instrum.Hyppo. l.1.num.59.ff.de quæst.Georg.l.1.numero 27.ff.de interrog.act. Med.re.7.

¶ CONFESSIO extraiudicialis ad effectum torturæ valet & probat, vt est dictum suprà in prima fallent. præcedentis regulæ.

Fallit, quando ageretur de crimine ciuiliter, quia tunc taliter confitens non subiicitur torturæ. Abb.in d.c. olim.in fi.de rescrip.

Fallit, quando confitens extraiudicialiter, in iudicio postea reuocaret suam confessionem.Bald.in l.vnic. in fine.de confes.

Fallit, nisi confitens esset clericus: quia vlteriùs requiritur vt infamatus, vt possit subiici torturæ, secundum Abb.antiq.in c.j.deposi. S.Ianu.re.38.

¶ CONFESSIO extra iudicium facta, parte absente, facit semiplenam probationem. Hanc regulam ponunt doc.in l.certum.per tex.ibi, in §.si quis absente.ff.de confessis.gl.& ibi Pan.in c.fi.de successio. ab intesta.Affli.dec.12.nu.2.& in decis.337,num.6.Bar.& doct.in l.admonendi.ff.de iureiurand. Pau. Parisius in cons.cxx.num.4.volum.j.Hippoly.in repe.rub.C. de probatio.nu.89.& in sing.329.& Aymon in tract. de antiquitate temporis, parte j.in parte incip. viso de verbis.num.45.cum aliis.De iure regio est tex. in l.7.tit.13.parte 3.

Hanc regulam amplia quatuor modis, & limita tredecim modis, vt per Felin.in c. si cautio.nu. 22. cum aliis, de fide instr. Octo limitationes ponit Maranta in trac.de ordine iudiciorum.6.par. rub. de confessione.num.12. P.Duen.re.120.

¶ CONFESSIO facta ab aliquo in iudicio, quòd hominem occiderit, sed ad suam defensionem, potest à iudice in parte acceptari, & sic quatenus confitetur se occidisse, & poterit illum condemnare, nisi probet defensionem, notat Bartol. in l. Aurelius. §. idem quæsiit.ff.de lib.leg.& sequitur Ias.verbis latioribus, eius dictum referendo in l.vt vim. ff. de iust.& iure.de quo vide Hippo. in sing. 185.incip. confessio.

Limita, quia licet possit reus ex tali confessione condemnari, non tamen poterit capitaliter puniri. Ita not. Panor.in cap.auditis.de præscript. vbi vide Felin. qui hoc dicit, non reperiri alibi: & refert Ang.in trac.maleficiorum, ita tenentem, & dicit, quòd aliquibus rationibus posset contra istud instari: commendat etiam idem Felin, in cap.significasti.lo 2.de homi. in princ.& in cap.cùm venerabilis.de excep.Alex.in l. non solum.§.sciendum.ff.de noui oper.nunc.Soci.l. j.ff.de vulg & pupil.Ias.in d.l.vt vim.Hipp.vbi suprà. in l.repeti.ff.de quæstio.Thom.Ferra.in cautel.vltra Capo.in cautel.v.circa prin.& refert aliquos ex supradictis doctoribus. Et Bertachi.in suo reper. in verbo, confessio habet vim sententiæ.in versic. xxij.

& in

& in verbo, inquisitus. lo 8. vbi hoc etiam sequitur, & dicit etiam illud dictum Abb. singulare, Petrus de Rauenna in alphabeto aureo, in litera c, in verbo, confitetur. B. Dias re. 122.

¶ CONFESSIO facta ad relationé alicuius dicti, vel instrumenti, & non aliter, si in eo nihil dicatur, an talis confessio aliquid præiudicet? respon. quòd non. Bald. l. 2. C. de errore aduoc. Roni. consil. 293. Iaf. l. admonendi. num. 36. ff. de iur. iur. Paris. consi. 7. nume. 4. vol. 3. Dec. consil. 63. numer. 6. Alexand. consil. 9. num. 5. Socin. consil. 92. num. 4. vol. 3. Barto. l. edita. col. pen. C. de edendo. Med. reg. 10.

¶ CONFESSIO facta coram iudice non suo, regulariter coram suo fidem nullam facit. cap. at si clerici. in principio de iudiciis.

Primò fallit, vbicunque talis confessio fieret coram tali iudice incompetenti, qui posset fieri iudex ex prorogatione confitentis: quia tunc confessio talis faciet fidem, etiam quo ad condemnationem: ita singu. not. Inno. in cap. super. de confes. & in cap. per inquisitionem. de electione.

Secundò fallit, & debet intelligi dicta regula quo ad totale iudicij præiudicium: sed bene valebit quo ad hoc, vt per maiorem iudicem possit torqueri ad confirmandum & persistendum in illa confessione, qua veniret puniendus per sufficientem iudicem: vt voluit Angel. in l. vnic. C. de confes. & in l. prima. ff. eodem. Bald. in simili. in l. clarum. C. de auct. præstan. in fin. & in l. bonæ fidei. C. de reb. cre. Ang. in disputatione incipiente, Astensis miles. & idem tenet Innoc. in dict. capitu. per inquisitionem. de elect. Ratio est, quia licet iste iudex non sit iudex causæ, est tamen honesta persona, & confessio facta coram honestis personis facit indicium. l. quæro. §. fin. ff. de ædi. edic. facit quod nor. in authen. de sanct. epis. §. si verò crimen. Prædicta autem debent intelligi, nisi confitens ipsam reuocet, quod potest, d. capitu. at si clerici. & ita tenet Bald. in dict. l. vnic. C. de confes. in fi. in vers. idem dicit.

Fallentias alias vide per Felyn. in d. cap. at si clerici. in principio. vbi ponit 7. limitationes ad dictam regulam: & vide eum etiam. B. Soc. re. 88.

¶ CONFESSIO facta in iudicio præiudicat, vt in cap. finali. & in cap. vestra. vbi gloss. de cohabita. cleri. & mulier. & in cap. cùm olim. in fine, de verborum significatione. & in cap. finali. de resti. spol. & in c. 1. de accusatio. lib. 6. cum aliis. De iure regio tex. in l. 4. ti. 13. parte 3.

Hanc regulam amplia vno modo, & limita decem modis, vt per Deciom, in capit. at si clerici. numer. 17. & deinceps. P. Duen. re. 117.

¶ CONFESSIO facta per aliquem sponte & in iudicio, quòd occiderit hominem, qui non apparet, nec reperitur occisus, non valet, nec ligat confitentem, not. Angelus in l. prima. ff. de confes. & in l. certum. in princ. ff. eod. & vide Cæpo. in repe. auth. sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis.

Limita primò singulariter, nisi confitens esset assassinus malæ conditionis, & famæ, qui confiteretur se occidisse certos mercatores, & eorum corpora in mari proiecisse: quia tunc dato, quod illa corpora non reperiantur, si ille erat publicè diffamatus, & prope litus maris latrocinia exercebat, tunc propter confessionem debet puniri. Ita limitat Angel. not. vbi suprà, quod sequitur & commendat Iason in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. finali. ff. de iureiurando. stante tamen maris distantia, vel bona fama confitentis, non posset ex eiusmodi confessione puniri, corporibus non apparentibus, secundum eum.

Limita secundò, nisi saltem per famam probaretur mors, licet corpus non posset inspici. Ita Bald. in ad dition. ad Spec. in titu. de sentent. in versicu. Titius fuit confessus, quod refert & commendat Ias. vbi suprà, in corroboratione doctrinæ Angel. suprà scriptæ: vide tamen Felinum in cap. auditis: de præscript. Et (ne decipiaris cum hac doctrina Bal.) & no. quòd non est necesse, quòd constet de nomine mortui, vt voluit Bald. in cap. at si clerici. de indic. qui allegat gloss. singu. in cano. libellorum. 2. quæstion. 8. & refert Ias. vbi suprà, & ibi alia loca describit, vbi idem firmat ipse Bald. pro quo etiam vide not. per Felin. vbi suprà. B. Dias reg. 124.

¶ CONFESSIO facta parte absente, in libello vel qua cunque scriptura porrecta iudici præiudicat confitenti, vt l. cum precum C. de lib. cau. si quis cùm talis scriptura iudici porrigatur, vt in authen. offeratur. C. de litis contest.

Amplia procedere etiam in omni scriptura, quæ producitur & parti aduersæ traditur secundum Imol. in dicto cap. si cautio.

Fallit in verbis narratiuis libelli, quia ea non probant contra producentem, vt l. non epistolis. vbi Barto. C. de proba. Bald. in l. prædia. C. de prædi. minor. per text. in l. qui familiæ. ff. famil. ercifcund. & hinc bene dixit Bald. in capit. cum venerabilis. de excep. quòd producens instrumentum videtur confiteri illud esse verum in verbis dispositiuis tantum, & non in verbis narratiuis.

Fallit, quando illa confessio esset scripta manu alterius, quàm producentis: quia nô probat contra producentem, secundum Bat. in l. nuda. ff. de don. quod dictum impugnat Imo. in d. ca. si cautio. tamen ego dico pro nunc quòd ideo Bart. dicit quòd non probat ex quo potest per partem reprobari, maximè si talis confessio esset facta a persona non habente potestatem, cogita. S. Ianu. reg. 41.

¶ CONFESSIO facta sine causa ita inducit semiplenã probationem, quod iuramentum in probatione suppletiuum deferri potest. ita nor. Specul. tit. de confes. §. nunc videndum. ver. sed quæ est oratio. Idem tenet Ioan. de Imo. c. si cautio. de fide instru.

Fallit j. de iure regali, quia confessio facta nulla expressa causa, plenè probat. Bar. l. factum. ff. de reg. iu.

Fallit in sententia liberatoria quæ valet, & nocet confitenti, & inducit dispensationem, nulla expressa causa. l. pactum. de pact. ff.

Fallit quando confessio est trina in iudicio: quia tunc nocet sine expressione causæ. Battol. & Imol. dict. c. si cautio.

Confessio de credulitate ita præiudicat, sicut confessio de veritate. glos. in cap. ex literis. in verbo veritatis. de iureiurand. gloss. in l. & quia. ff. de iurisdic. omni. iudic. Cyn. l. j. §. quod obseruari. C. de iuram. calum.

Primò fallit, quando quis non responderin facto proprio, sed in facto alieno, quia tunc sibi non præiudicat. ita tenet Abb. in dict. cap. ex literis. alleg. capitu. licet. de probatio. & capit. cum causam. de testibus. Sed aduerte, quia dubito an illa limitatio sit vera, ex quo per talia verba intelligitur confiteri, debet ergo præiudicare, ac si confessio fuisset facta de facto proprio: vnde Doctores communiter sequuntur illas glossas. Et quòd confessio cõtinens factum alien

alienum per verbum, credo, vel credit, præiudicet, allego glossam in l.3.in §.quod obseruari. C. de iuramento calumniæ.& capit. 2.in verb.sciat.de testibus.in clement.quæ dicunt, quòd quando quis dubitat, debet præmittere negationem, vt videatur confiteri, puta si dicatur & affirmetur Titium esse mortuum, & iudex interroget an sit mortuus, & cogat me respondere affirmatiuè, vel negatiuè, non debeo respondere, negatiua præposita, non credo ipsum esse mortuum: quia tunc crederem eum viuere, & sic intelligitur me confiteri, & idem tenet Speculator in titu. de deposi. §.6. vers.sed nunquid.vnde illa glos.& Speculator tenent & volunt quòd vbi quis respondet per verbum, credit de facto alieno, de quo dubitat, talis confessio sibi præiudicat, nisi præmittat negatiuam, & cum hoc etiam transit Domi.in capitu.2.de testibus.libro sexto.super glo. præallegata.& idem videtur tenere Bartol. in dicta l.præallegata, in §.quod obseruari. vbi simpliciter recitat illam glos.nec eam reprobat. licet dicat illud consilium non esse necessarium: quia potest dicere securè, ego dubito: vt in l.si debitor.ff. de petit. hæred.in l.si quidem.C.de exceptionibus: ergo, &c. Potest etiam petere tempus ad deliberandum, de quo ibi per Barto. in dict. §.quod obseruari.& per Dominic.in d.cap.j.de confessis. libr. 6. de quo per Bal.in d.c.fin.de iureiurando. B.Soc.re.92.

¶ Confessio facta in vno iudicio probat in alio. tex.est & ibi not.Bald. in l. iubemus. C.de lib.cau.& Ratio huius regulæ sumitur ex l. generaliter. C. de non num.pec.& ex c.per tuas.de probat.

Amplia istam regulam quinque modis, & limita alijs septem, per Purpuratum in l. is, apud quem. C. de edend.

Primò amplia, etiam si confessio fiat coram arbitro, per l.pen.C.de arbi.

Secundò amplia, etiam si confessio sit facta in iudicio summario, quia probat in plenario. alleg. Innocen. Abb.& Alex.

Tertiò, etiam si iudicium, in quo esset facta confessio, esset nullum.

Quartò, etiam si quis confessus fuit in iudicio, non vt principalis, sed vt testis: quia poterit contra eum adduci illa confessio in alio. Allegat Alex.ibi & vtrunque Raphaelem.

Quintò amplia, vt confessio facta in ciuili, probet in criminali, & è contrà, allegat Bar.& Alex.ibi.

Limita primò, respectu præiudicij ad tertium.

Fallit secundò in confessione ficta, quia illa non egreditur causam, in qua facta fuit, etiam inter easdem personas: vnde secundum eum, licet confessio ficta noceat successori, intelligitur in eadem causa, & non aliter; quod nota pro illo qui non respondet positionibus.

Tertiò limita, in confessione procuratoris, quia non præiudicat in alia causa, sicut confessio domini.

Quartò limita, in confessione, quæ esset reprobata à iudice, pronuntiando contra illam: quod ampliat etiam, si reprobatio esset in fauorem confitentis.

Fallit quintò, quando confessio esset facta coram incompetenti iudice, quia non probat coram competenti. Aduerte tamen, quia tunc talis confessio faceret indicium ad torturam, nisi in quatuor casibus descriptis per Iasonem in l.magistratibus.ff.de iurisdictione omnium iudicum.

Fallit sextò, quando confessio esset tacita, allegat Imo. in clem.constitutionem.de electio.

Fallit septimò, quando confessio esset facta iudice non sedente pro tribunali, allegat gloss.& Docto. in d.l. iubemus. B.Dias re.121.

¶ Confessio facta in vltima voluntate non probat id, super quo fit, parte absente. Ant.& Imol. in c. si cautio.de fide instrum. Bart.in l.non solum. §. si liberationis.ff.de libera.lega.habes in l.Lucius.§.quisquis.el 2.de leg.2.vbi Bart.

Fallit, quando nomine absentis interuenisset nuntius, vel epistola.Bar.in d.§.quisquis.

Fallit, quando nuntius vel alius acceptasset nomine absentis, secundum Saly.in l.generaliter.C. de non numer.pecun.

Fallit, quando iurasset quia probatur illud quod confitetur.l.cum quis decedens.§.codicillis. vbi Barto. ff.de legat.3.

Fallit in eo qui in testamento detexit hæredem rogatum ab alio testatore de restituendo bona filio spurio secundum Cal.in cons.xxv.in tit. de testam. S.Ianu.reg.39.

¶ Confessio geminata extra iudicialis probat cõtra confitentem. Barto.l.cum scimus.C.de agric.& censi.lib.11.Pau.consilio 172.quod dictum procedit etiam si cuilibet confessioni adsit vnus tantum testis.Paul.consilio 300.secundò Ampl.vt non possit reuocari.glo.cap.ex literis.de diuor.Bal.l.error. C. de iur.& fact.igno.Tertiò Ampl. vt excludat exceptionem non numeratæ pecuniæ.Barto.l. triticum. ff.de verb.ob.Alex. Rube.ff.eod.quartò Ampl.hoc idem in criminali procedere, vt confessio extra iudicialis geminata validet confessionem in tortura. glos.c.quanto.de adul.c.olim.de rescr.Fel.c.de hoc, de sim.quintò confessio nuda geminata operatur effectũ confessionis vestitæ.gl.l.si mulier, C. ad Vell. Sextò confessio geminata intelligitur ex certa scientia concedentis.Ioan.And.c.Porrecta.de confir.vti. vel inuti.Septimò amp.quod quando statutum dicit, vt contumax habeatur, & sit pro confesso, tunc nulla requiritur sententia iuris.Bald.c. vnico. in fin. vt lit.non contest.Ias.cons.53.vol.2.Ale.cons. 59 vol, 3.Octauò amp.vt iura generaliter dicentia confessionem prætextu erroris posse reuocari nõ procedunt, quando confessio fuerit geminata.l. non fatetur.ff. de confes.l.error.C.de iur.& fact.ig.c.fi.de conf.Nonò ampl.nam licet confessio erronea, ad quam quis deductus est persuasione aduersarij reuocet leuius, quã alia, quã quis ex se ipso fecit.l.1.in fi.ff. quando actio de peculio est annal.l.1.§.si omnes.ff.de ventr.inspic.tamen si ipsa confessio fuerit postea per confitentem iterata valet.l.vnica.C.de plus pet. Decimò Ampl.vt confessio geminata prodest ad actionẽ, sicuti si facta esset in iudicio.Alex.in add.ad Bart. d.l. cum scimus.nu.7.C.de agric.& cens.li. 11. Vndecimò confessio nõ præcedentibus indiciis, & timore tormẽtorum nõ præiudicat sibi, tamẽ si ante confessionẽ factã sine indiciis emanasset alia confessio, quæ teneret, per cõsequẽs condẽnaretur ex ea propter geminationẽ ipsius cõfessionis, sicuti si cũ iuramento fieret.Ale.d.loco.nu.7.ver.adde.Duodecimò ampl. exceptio nõ numeratæ pecuniæ, quæ alias intra biẽnium opponi poterat nõ poterit opponi si cõfessio fuerit geminata. ab.c.si cautio.de fid.instr.Ale. post Bar.d.l.cum scimus.n.7.C.de agri.& cens. li.11. Euer. in loco à vi Genu.nu.2.Rom.l.nuda.ff.de don.Pau.l. publia.ff.depositi.idẽ cons.175.Præpo.c.ex literis. de diuor.quia cõfessio facta ex deliberatione reuocari non põt.gl.& Bal.l.si quidẽ.C.de excep.Bal.l.cũ pro-

cum,

cium.C.de liber.causa.l.non solum.column.2.ff.de procurat.Archid.ca.fin.de iur.iur.6. Capol.Caute. 69.glof. & Ioan.And.capi.ex literis.vt lit.non contest.Doct.commu.l.error. C.de iur. & fact. ignot. Rom.l.si vero.§.de viro.fall.31.ff.solut. matri. idem consi.391.Bald.cap.fin.de confes.& l.iusiurandum.ff. de iur.iur.Ioan.And.cap.fin.de iureiuran.6.gl.l.capite quinto.ff.ad l.Iulia.de adulte.Ener. in loco à vi Gemi.num.11.& 15.hoc dictum intelligas vt confessio extraiudicialis geminata operetur quando fuerit facta diuersis temporibus,secus si in continenti fiat.Bald.in procem.C colu.fin.l.si.l.si certis annis. numer.6.C.de pact. Tertiodecimò Ampl.vt excipi non possit de dote non numerata stantibus geminationibus confessionum.l.in contractibus.§.j. cú glo.versic.illis.& Bald.& com.omnes.C.de non nume.pecu.Soci.l.j.versic.3.limi.ff.solut.matr. Thom. Gramma.Decis.337.numer.5.fallit tamen quando semper erronea esset,quia reuocari posset, licet geminata fuisset.Roman.consi 391.Docto.l.j.colum.2. C.de errore calc.dummodo probetur causa erroris.Socin.consi.228.colum.j.volum.j.& est commu. vt attestatur Crauet.consi.151.num.32. Medi.reg.2.

¶Confessio indefinitè facta extraiudicialis parte absente facit semiplenam probationem. Doct. commu.l.certum.§.si quis absente.ff.de confess.glo. & doct.capi.fin.de success.ab intest.Affli.Decis.12. num.2.& decisio.337.num.6.Paris.consi.120.nume.4. volum.1.Hyppo.Rubr.C.de probat.num.89. idem in sing.329.Crau.in tract.de antiq.temp.p.1. numero 45. Medic.reg.2.

¶Confessio non requirit telam iudicij,nec curat de ineptitudine processus, ideo confessus potest condemnari,etiam data ipsius processus nullitate. Doctrina est Innoc.in cap.qualiter.el ij.de accusat. quam ibi sequuntur Doct.& voluit idem in capit. per inquisitionem,de electio.probat tex.vbi norat hoc Abbas antiquus in cap.Pisanis.de restit.spolia. descripsit Mathesil. in singul.liij. incip.nota vtilem regulam.pro qua doctrina vide Hippol.in sing. ccj. incip. in confessum.

Limita prædictam conclusionem duodecim modis,vt per Felin.in d.cap.qualiter & licet acutem.in cap.at si clerici.de iudi. B.Dias.reg.123.

¶Confessio prætextu erroris facta reuocari potest.l.non fatetur.& ibi per Barto.ff. de confess.

Primò fallit,quando præcessit terminus ad deliberandum:vt not.in cap.cùm olim.de censib.& in cap.fi. de inteinr.& Anto.de But.in ca.fin.de confess.idem tenet Host.Ioan. Andr.in cap.ex literis.de diuor. & Ioan.Mona.& Archi.in dict.cap.fin.& Bald.in l.edita.C.de eden.& dom.Abb.in c.prætereà. de testib. cogen.& idem reperiri intueri voluit Bart.in l. quicquid adstringendæ.de verborum oblig.dum allegat l.contractus.C.de fide instrumen.iungendo c.quoniam contra.de proba.& ita etiam singulariter voluit Baldus in l.Gallus.§.quidam rectè. circa principium.ff.de libe.& posthu.vbi ponit practicam singularem ad prouidendum quòd talis confessio non possit reuocari in continenti, videlicet,quòd facta confessione,seu responsione,altera pars faciat scribi per notarium ipsa præsente,& dictam confessionem seu responsionem acceptante, inquantum facit pro eo,& non aliter:quia tunc non poterit amplius reuocari.

Secundò fallit,quandò talis confessio esset in actis,& in scriptis redacta:quia tunc non poterit reuocari per errorem.gl.sing.xxxij.quæst.prima,apud quam sequitur dom.Anton.de Bur.de confess.cap.fin.

Tertiò fallit post præceptum factum:quia non admittitur talis reuocatio.ita dicit Bald.in l.error.C.de iuris,& facti ignorantia.

Quartò fallit, quando non potest reuocari confessio propter errorem post conclusionem in causa. Archidia.& Iona.Andr.in nouel.in capit.ij.de restitut. in integrum.

Quintò fallit,quando fuisset confessio geminata interuallo:quia tunc non poterit reoocari, vt sentit Bal.in procem.C.in l.iij.ff.de pign.actio.& in l.vnic. C.de confess.facit quod no.Bar.in l.cùm scimus.C. de agricol.& censi.& in l.triticum,de verbo.oblig. & in l.j.ff.de constitu.pecu.in l.mulier.C.ad Velle.& per Moder.in Rubri.de verborum obligationibus. & maximè per Bar. Capol.

Sextò fallit,quando iurauit dicere plenam veritatem circa inquisita:quia tunc confessio non potest reuocari prætexto erroris,vt per Anton.de But.in ca. fi.extrà.de confess.& in capitul. cùm dilecti.de fide instrument.

Septimò fallit,quando producit instrumentum: quia videtur fateri in eo contenta,quo casu talis confessio non potest reuocari.ita Anton.in d.capit. fina. allegat Innocent.in capitu.cùm olim. de censibus. B. Socin.reg.170.

¶Confessio prætextu erroris iuris reuocari non potest,ita no. Bar.in l.non fatetur.ff.de confess.

Primò fallit,quando errasset in aliqua extrauagantis secus si in lege in corpore iuris clausa:vt notat.in l. cùm prolatis.de re iudicata.

Secundò fallit,in aliquo tex.singulari,vt in text.sopet quo sunt opiniones:vt no.in l.quòd Nerua.ff.depositi.secus in communi.

Tertiò fallit,in fœmina,milite, vel rustico, vel monacho,& similibus,de quibus in l.regula.§.sed & si.ff. de iuris & fac.igno.& l.in bonorum.ff.de bonorum possess.

Quartò fallit,quando confessio haber intolerabilem errorem expressum,vt dicitur in minore xiiij.annorum,posse excusari,quia tunc non valet confessio: vt dicit gloss.& Anto.de But.in cap.fin.de confessio. vbi ponit dictas limitationes. B.Socinus.reg.91.

¶Confessio procuratoris potest incontinenti quã facta est reuocari,quamuis ex interuallo reuocari non possit.conc.ampl.præcedens,gl.c.scriptum.de elec.Abb.c.fi.de confes.idem est de confessione ad uoc.glo.c.olim.versi.reuocato.de censi.Do. com.l. 3.C.de error.aduo.item hoc idem est in confessione ipsius partis.gl.c.apud.32.q.j.Abb.c.causam.col. 2,de appell.c.præterea.col.2.de tes.cog.modo confessio nõ sit redacta in scriptis,c.olim.de censi.Bal.l. j.col.5.C.de fur.Ant.c.fi.de conf.Ale.l.j.§.j.ff.de ver. obl.Alex.conf.34.col.j.l.j.conf.92.lib.5.Ruin.conf.5. nu.15.vol.4.gl.l.rura.C.de omni agro.lib.11.Barbat.l. stipulationum.col.5.ff.de verb.obl.conf.18.li.2. Abb. c.fi.de confes.Soc.conf.97.vol.4.Alciat.l.j.§.si quis. j.lec.ff.de ver.obl. idem est in positionib.& respons. ad positiones,vt scilicet in continenti reuocari possiut.glo.c.fin.vers.iusta.de iur.iur.Doc.l. edita.C.de edendo.Bald.l.j.colum.5.C.de furt.consi. 30.libr.4. Ange.l.j.§.si quis.ff.de verborum ob.Rom.l.si verò. §.de viro.31.fall. ff.soloto matrimon.idem consilio 59.Felin.capitu.qualiter. colum. 15. de accus. Iason l. error.column.2.C.de iur.& fac.igno.quæ omnia procedunt, nisi fuerint ab aduersario acceptatæ: tunc

tunc enim confestim reuocari non possunt, nisi error earum probetur, Docto.com.l.j.§.si quis simpliciter.ff.de verbo.oblig.Rom.consi.433.Alex.& Ias.l. quicquid adstringendæ.ff.de verb.oblig.Alex.cons. 109.lib.j.Hypolit.sin.315.ratio prædictorum est, quia quæ in continenti fiunt censentur inesse, neque curatur de paruo temporis spatio.l.lecta.ff.si cer.pet. Doct.Com.d.l.j.§.si quis. Medic.reg.5.

¶ Confessio quæ fit de modica summa simulata dici non potest.l.cum si.§.modus.ff.de transact.cap. fin.de sim.Crau.consi.40.num.8.consi.44.numer.3. consi.182.& Socin.in consi.7.lib.7.Bar.l.fin.C.si cót. ius vel vtil.public. Medic.reg.5.

¶ Confessio rei in carcere facta viribus subsistit: Bald.in l.vnic.num.13.C.de confess. dummodò sine tormentis id fiat, nec eorum metu facta videatur. Nam solus carcer, vt pœnam nó adfert, ita nec metum: glo.cum tex.in cap.si Clerico.de sententia excommunica.in sexto. Etenim non eò detinentur rei criminis, quò interim carcere crucientur, sed custodiæ causa, & ne illusoria tandem aliquando emergant indicia, includuntur.l.ij ff. de custod. reorum. cum similib.Bald.in l.si quis in hoc.numer.3.& 4.C. de Episco.& Cleric.vbi metus ex carcere non præsumitur, quum Iudex carcerem iuris auctoritatem dat, & habeat: quamuis in ciuilibus, pro carceris metu, in præsumptionem crebriùs eatur: Bald.in l.falsus.num.31.C.de furt.& ser.corrupto. C. Batan.

¶ Confessioni rei testium præsentia non necessaria, verùm vtilis creditur, & è re adhibebitur, duorum putà: Actis enim sine teste statur: facit in argumen.tex.cum ipsius ratione, in l. in donationibus. C.de donat.iuuat l.vbi numerus.ff.de testibus. E re autem erit, & proficiet, quò maior fides & pondus primi Iudicis actis indatur, & ne de facili reus confiteus à primæua (vt nonnunquàm euenit) confessione & responsione deflectat & desciscat, si se confessum aduerterit. C. Batan.

¶ Confessio, seu assertio reciproca facit hanc reg. locum habere, vnde si confiteor me esse fratrem tuum, in consequentiam videtur fateri te esse fratrem meum, Bald.l.non epistolis.col.1.C.de prob.l. voluntatis.num.7.ff.de reb.dubiis.deci.Pedem.140. num.7. Medie. reg.9.

¶ Confessio soluitur morte, Bar.l. eius. ff.de iure fisci. Lanfrancus cap.quoniam contra.de probat. Docto.Com.l.j.C.ne ex delicto defuncti.Alex.l.j.ff. de priu.del.Bat.l.j.§.sed hæc. ff. de calumn. Procedit hoc dictum in confessione ficta, secus autem in confessione vera, Ioan.Andr.in addi.ad Specul.§.j. titu.de accusat.§.j.versi.quid si, not.l.eius.ff.de iure fisci.curt.tract.de iureiur.§.fin.num.11.l.2.C.de bono.eorum, qui mort.sibi consc.Baldus l.2.C.qui accus.non poss.l.si apud C.de edendo. Decius ca.cùm speciali.§.Porrò.numero 6.de appel.Secundò fallit quando iam bona fuerint confiscata, Baldus l.j.C. ne ex del.def. vbi nu.14.hoc idē dicit in confessione furti, Imo.l.defuncto.ff.de publ.iud.Ang.§.pen.numer.11.Instit.de perpet.& temp.act.Ioan.Ana.ca.in literis.de rapt.Ang.d.l.j.num.5.Quartò fallit in his, in quibus hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti, Bald.l.generaliter.C.de non numer.pecu. quæ.10.Ioan.d.c.in literis. Doct.com. capitu. cum causam.§.porrò.vbi Dec.num.6.de appellat. Quintò fallit, quando ex morte confessio resultat, tunc enim ipsa transit ad hæredes, Bald.l.j.§.2.C.qui testamen.fac.poss. Roman.consilio 305.l.2.ff.de bon. eorum. Sextò & vltim. fallit, vbi pœna imponitur ipso iure, quo casu confessus pro conuicto habetur, Barto.l.ciuilis.numer.7.ff.de priu.deli.no.l.j.& seq.ff.de confess.Afflict.decis.232.titu.de confess.defuncti.vbi num.3.hæredem posse reuocare confessionem defuncti, si contrarium poterit probare, Bald.l.error.C.de iur.& facti ignor.l.non idcirco.ff. eod.gloss.l.creditor.§.iussus.ff.de appella.Barto.l.j. C.ne ex delicto defuncti, Milæus in pract.crim.numero 149.in formula inquis. Bald.l.Titia.§. Gaius. ff.de legat. 2.nam & defunctus in vita hoc agere posset, l cum quidam.§.fiscus.ff.de vsur.Capic. decis.121.numer.17.not.l.generaliter.C.de non nume. pecu.Bald.& Doct. Com.l.j.C.de falsa causa, Ber. consi.60.numero 36.volum.2. Hæres igitur de sententia lata confessione defuncti appellare poterit, Dec.capitu cum speciali.§.Porrò.num.6.de appel. Anton.de Butr.in tract.de notor.artic.4.numer.59. Medic.tract.2. part.

¶ Confessio vera facta contra defunctum nocet hæredi.l.eius qui.ff.de iur.fisci.Barto.l.manifestè.ff. de iur.iur.præcipuè in confessione resultante in vita confitentis, & facta etiam ab eo, qui se ipsum interfecit.Bar.l.2.ff.qui test.fact.poss.Bal.l.j.C.ex delicto defuncti.addentes ad Bart.l.j.C.res inter alios acta.in fine. Medie. reg.8.

¶ Confessio vnius non nocet alteri regulariter, Barto.l.sæpe.num.11.vbi Alex.numer.226.ff.de re iudi.Barto.remittit se ad not.per illum in l.facta. §. si hæres.ff.ad Treb.Ioan.And.in addi.ad Specu.in titu.de cess.act.§.j.num.7.Cin.l.si delegato.C.de nouat.l.fin.C.de procurat.Doct.com.l. si actor.ff.eod. & quid in confessione cessionarij, vide Abb.c.quāuis, num.32.vbi Fel.num.14.de senten.& re iud.Bart. l.si partem.ff.quemadmo.seru.amitt. Medic.reg.8.

¶ Confessoria, & negatoria actio competit pro seruitutibus rusticis, & vrbanis. Hanc regulam probat tex.in §.æquè si agat.Institu. de actionibus.

Hanc regulam, vbi eam examinat, & limitat quinque modis, ponit Ludouic.Gomes.in d.§.æquè si agat. à num.12.vsque ad num.15. P. Duen. reg.122.

¶ Confirmari sententia potest non citatis partibus. Alciat.consi.17.nume.10.gloss.& Inno.c.cum olim.de dolo, & contum. Medic.reg.8.

¶ Confirmari non potest sententia, à qua fuit appellatum, in præiudicium tertij.tex.est in term.c. cum super vbi Abb.num.3.de senten.& re iudicata. Medic.reg.8.

¶ Confirmans, regulariter nihil de nouo dare dicitur, probat tex. in c.inter dilectos.cum concor. ibi assignaris per doct.de fide instrumen.in antiq.

Fallit, quando actus ante suam confirmationem non tenuisset, vt est tex.in l.adoptio.ff.de adoptio. maximè quando confirmatio fieret ex certa scientia, vt probat tex.in c.j.& ij.de confirma.vti.

Fallit, quādo actus tenuisset sed esset imperfectus, quia licet tunc confirmare non sit propriè dare. S. Ian. reg. 44.

¶ Confirmata ea, quæ sunt iuri contraria non intelliguntur per simplicem confirmationem. Hanc regulam per illum tex.ponit Bal.in c.j.in prin.nu.2. per quos fiat inuestitura, in vsibus feudorum, allegat notata in l.j.de his qui sunt sui, vel alieni iur. vbi notatur quòd illa regula, quæ dicit quòd quicquid acquirit filius, acquirit patri: intelligitur de acquisitione iusta & non iniusta, idem tenet idem Bal.in d.l.j. allegans text.in l.diuus.in §.sed nec.ff. de falsis. facit text.

tex. in lege, quod seruus, ff. de acquir. possess. not. idē Bald. in l. j. ff. de constitu. princip. vbi allegat notata in l. 2. C. de diuersis prædiis, lib. xj. idem Bal. in l. cum oporteat. C. de bonis, quæ liberis. vbi dicit ita tenere Cinum. Pro quo facit: nam in confirmatione ea iura intelliguntur confirmari quæ valida erant tempore confirmationis, vt in l. Aurelius. §. testamento. ff. de libera. lega. & in l. si quis priore. ff. ad Treb. quę iura allegat Albericus in tract. statuto. q. xxj. & hęc regula probatur in l. 2. C. de fundis, & saltibus rei dominij. lib. xij. De iure canonico probatur in c. ad nostram. de cōfirmat. vtili, vel inutili.

Fallit primò, nisi princeps ex certa scientia confirmasset actum nullum vel infirmum: nam tunc confirmatio supplet omnem defectum, ita tenet Inn. in c. j. de confirmat. vtili vel inutili. & ibi glos. Bal. in d. c. j. per quos fiat inuestit. num. 2. allegat in argumento text. in d. l. Aurelius. in §. testamento. idem tenet Imo. in l. quidam consulebant. ff. de re iudic. notatur in c. si motu proprio. de præben. in vj. facit quod notat Iaso. in l. j. num. 3. ff. de constit. princip. l. fin. nu. 12. ff. de pac. tenet Curtius Iuni. in l. hæres absens. in princip. numer. 16. ff. de iudic. Quam limitationem intelligo veram, si prædicta confirmatio facta super re inualida ex certa scientia, sit facta cum causæ cognitione & citatione partis: aliàs secus, tenet Inn. in d. c. j. numer. 1. de confirmat. vtili, vel inutili. Spe. in tit. de legato. in §. nunc ostendendum. nume. 14. archid. in c. Cenomanensem. oum. l. lvj. distinc. Ludouicus Romanus in singula. cccexix. pro quo facit quod posui in regu. aliij.

Fallit secundò, nisi Papa confirmaret factum propriū, secundum Bald. in d. c. j. nume. 2. per text. in l. legata inutiliter. ff. de legat. 3.

Limita tertiò, nisi in confirmatione esset clausula, confirmamus, & de nouo concedimus: de quo per Andræ. de Isernia in cap. j. de Vasallo decrepitæ ætatis. in vsi. feudorum. docto. in c. inter dilectos. de fide instrumen. sed an, & quando ille, qui confirmat videatur de nouo dare, vide singularem distinctionem Cini in l. & quia. quem refert & sequitur Bald. ibi. ff. de iurisdic. omn. iudic.

Limita quartò, quando peteretur confirmatio à domino qui teneret, & possideret feudum quod petitur confirmari, quo fuit spoliatus pater petentis cō firmationem, tunc talis confirmatio per quam restituitur possessio videtur noua traditio feudi, & hoc per tex. in l. 3. in §. Nerua filius. in verbo, nancisci. ff. de acquir. possess. secus, quando possessio esset vacās, tunc dicitur continuari, secundum Abb. in c. cum venissent. de resti. in integ.

Fallit quintò, quando confirmatio fieret à successore qui non tenebatur confirmare feudum quod ipse dominus possidet; nam tunc confirmando dicitur noua concessio. argu. l. si ante. ff. ad legem Falcid. & in l. stipulatio ista. in §. si quis ita. ff. de verbo. obli. & in l. si cum vno. ff. de except. rei iudic. ita tenet Old. in cons. clxxviij. num. 1. Ioan. de Imo. in c. inter dilectos. de fide instru. num. 24. vbi tenet, quòd quando successor potest primam inuestituram reuocare, tunc confirmando dicitur de nouo concedere: quē sequuntur ibi alij Doctores.

Sextò fallit, nisi priuilegium confirmationis quædam confirmaret, & quædam infirmaret: argument. text. in l. tribunus. in §. vlti. ff. de testamen. milit. ita tenet Bald. in d. c. j. nu. 2. per quos fiat inuestit.

Sed suprà dictæ limitationes in minore non vendicant sibi locū: quia tunc talis confirmatio dicitur potiùs noua concessio, quam minor facere non potest: vt in d. c. j. maior autē qui habet legitimam administrationem bonorum suorum bene posset ex certa sciētia facere confirmationē iurium inualidorum: vt in iuribus suprà alleg. P. Duen. re. 131.

¶ Confirmatio. Quædam per se non valere, sed indigent confirmatione.
In Aut. de defens. ciui. §. 1.
In Au. de sanc. Epi. §. si quis orat. Azo, rn. 104.

¶ Confirmatio. Qui confirmat dare non videtur. l. moræ. ff. de iurisdi. omnium iud. l. si donare. §. 2. ff. de dona. inter virum & vxor. facit quod latè voluit Bal. in l. ex placito, col. 3. C. de rerum permut. & in c. cùm contingat, de iureiurando.

Fallit in 4. casibus, quos ponit Iason. in d. l. moræ, numero 27.

Fallit in 4. casib. vt per Felin. in c. inter dilectos, de fide instrum. nu. 29.

Confirmari non potest ab initio inualidum. l. quod ab initio. & l. quæ ab initio. ff. de reg. iu.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 4. à Dec. in dict. l. quod ab initio. Confirmata ea quæ sunt iuri contraria, non intelliguntur per simplicem confirmationem. cap. 1. vbi Bald. numero 2. per quos fiat inuestitura feudi. Fallit in 6. casibus, vt per Pet. Due. reg. 131. Don. Fina. lib. 5.

¶ Confirmatio facta per pontificem exemptionis alicuius ecclesię tenet talis confirmatio, si exprimatur exemptio, quamuis illa priuilegia alter non appareant. glos. c. si Romanorum, ver. desunt. 19. distinct. vide Abb. c. inter. colum. 8. de fid. inst. gloss. c. Abbate. vers. fiat fides. de verb. fig. Arch. c. præsentiū. 7. quæst. 1. Ant. c. ex insinuatio. de refer. Dom. c. 1. colum. 3. de sent. exc. 6. Card. consi. 119. c. decet de regu. iur. 6. Med. re. 10.

Confirmatio geminata habet vim clausulæ derogatoriæ, non obstante Zuchard. l. 1. numero 111. C. de pactis. Cepha. consilio 90. numero 30. simil. Gozad. consili. 70. numer. 7. Bern. c. sicut. num. 69. de proba. Iaso. l. damnosa. colom. 1. C. de præscrip. Impe. offer. Med. re. 2.

Confirmatio Generalis, non trahitur ad actum nullū, & inualidum. Abb. cons. 4. nu. 22. Abb. & Dec. c. 1. de confirm. vtili, vel inutili. Iasl. doli clausula. nu. 2. ff. de verb. obli. l. legata inutiliter. nu. 11. de leg. 1. l. more. ff. de iurisd. omn. iud. Med. re. 1.

¶ Confirmatio Papæ etiam ex certa scientia nō prodest, in defectum substantialium: putà incompetentiæ iudicis & falsitatis narratorū, sed solùm in defectū solēnitatis, vt in vocatione partis, & similibus: vt est decisio Rotæ, in nouis 230. incip. Papa confirmat, quam ad supradictam regulā allegat Fel. in c. 2. de rescript. qui in confirmationem huius decisionis alleg. dictum Hostien.

Limita, nisi interueniret certa scientia dicti defectus substantialis reddentis processum nullum, quia tūc si valeret confirmatio, suppleret defectum potestatis gerentis actum. Ita limitat Domi. in c. Cenomanensem. 56. distin. quem refert Felin. vbi suprà, per suprascripta verba pro limitatione dictæ regulæ. Et idem dicit ipse Felin. in omni simili defectu: quia eodem modo tunc suppleretur data certa scientia illius. B. Dias. re. 117.

¶ Confines appositi in primo instrumento intelliguntur appositi in secundo, cū se refert ad primū l. institutio talis. ff. de hæred. inst. l. si ita. ff. de cood. &

demon.l.ait prætor.§.1.ff. de re iud. Aret. l.scire debemus.ff.de verb.oblig.Batt.l.edita.colum.2. C.de edendo.l.si cui.§.1.ff.de leg.1. Alex.in add.ad Bart.l.asse toto.ff.de hære.inst.l.institutio.ff.de cond.inst. l.si filio.§.pater.ff.de al.& cibar.legat. Soc.consi.170. num.33.vol.2. Ruin.consi.183.num.1.vol.2. Decis.Pedem.110.num.3. Medic.reg.10.

¶ Confiscatio bonorum patris non nocet filio in bonis profectitiis.l.3.§.sed verum.vbi Bar.ff.de minor.Imol.l. si finita.§.si de vectigalibus.ff.de damno infecto,Bal.l.pe.C.qui bon.ced poss.l.pe.col.10.C.de bon.auth.iud.poss.Ang.inst.quibus non est permiss. fac.testam. in prin.Ias.§. actiones.col.13. inst.de act. item neque filio in legitima nocet.Card.clem.2.q.7. de re iud. Medic.reg.8.

¶ Coniectvris legitimis quod apparet, constare dicitur euidenter,licet nõ fuerit expressum.text. est secundum Iaco.de Aren.Barto.& alios in l.licet Imperator.in princip.ff.de leg.j.facit tex.in l.si quis locuples.in §.fin.ff.de manu. testa.& confirmat hãc regulam Iaso septem aliis conclusionibus, in d.licet Imperator.

Limita dupliciter,vt per eum ibi. Dias reg.128.

¶ Conivnctvs admittitur pro coniuncto sine mãdato,dummodò caueat de rato,quòd is,pro quo agit habebit hoc ratum. Hanc regulam probat tex. in l.sed & hæ.ff.de procurato.& in l. Pomponius.in §.fin.eo.tit.& in l.exigendi. C.de procura.in c.nonnulli.de rescript. De iure regio est text. in l.x.tit.v. par.iij.Circa quam regulam vide Romanum in singu.dcxiij.& dcl.Ioan. Bassianum in commento ad consuetud. Aluerniæ, capitulo iiij.artic.j. Marcum Anton.Baueriam in §.pater.num.37.Institu.de testamen.Nico.Bellon.in consi.xxvj.numero 14. Chassanæ.io consuetud.Burgund.in titu. Des droitz. Rubric.iiij.§.v.num.1.cum sequentibus.& notabi. Augustinum Beroum quæst.cxxxij. per totam. Affflic. in tract.de iure protomiseos,in rub.num.15.cum sequentibus.Catellianum Cottam verbo , coniuncta persona.Sebastianum Vantium in tract. de nullit. Rubric.xiiij.Qualiter,& quibus modis sententia, nume.99.Ripam in cap.cùm M.Ferratiensis.nume. 60.de constitutio.

Hanc regulam cum xj.limitation. ponit Alexan. in l. exigendi.nume.4.C.de procur. Eandemmet regulam cum quinque limitatio.ponit Felin.in capi.coram.numero 3.de officio deleg.eam etiam cum iiij. ampliatio.& xvij.limitatio.ponit Iaso in dicta l.exigendi.numero tertio,quos refert Bernard.de Luco, in regula cxxix.

Amplia primò procedere etiam,vt coniunctus possit agere pro coniuncto,quando agitur de libertate,etiam sine cautione de rato vel iudicato soluendo.l.amplius.cum duabus sequentibus.ff.de liberali causa.glo.in l.Pomponius.in §.fin.in verbo , offeram.ff.de procurator.

Vltra quas limitationes limita primò,quando coniũctus est præsens,nam tunc non potest comparere sine mandato,ita concludit Ioan.de Imo.in c.cùm M.Ferrariensis.num.40.de constitu.quem sequitur Alexand.de Imol.in l. non solùm.ff. soluto matrimonio.

Limita secundò , non habere locum in petitione interpositionis decreti iudicis: Nam coniunctus pro coniuncto non potest petere tale decretum iudicis interponi super contractu coniunctæ personæ. facit text.in l. minorum. C. de prædiis minorum.

Limita tertiò in protestatione: nam coniunctus pro coniuncto protestari non potest sine mandato, ita Felin.in capitul. cùm M. Ferrariensis.numero quadragesimooctauo,de constit.facit text. quem ibi ad hoc expressè notat Bald. in l.tutor.ff.de minoribus, quod est verum, nisi esset protestatio, quæ fieri posset quocunque:vt in l. prohibere. ff. quod vi, aut clam.

Limita quartò in causis spiritualibus ,& beneficialibus,vt est gloss.in capitu. cùm pridem. in gloss. j.de pactis, & in dicto capitul.coram.de officio delegat. Hanc limitationem ponunt Felin. & Iaso vbi supra: contra quam tenent expressè domini de Rota in decisione 68.numero secundo,in titu.de rescriptis, in antiquis, secundum nouam impressionem: & secũdum antiquam in decisione 324. Specu. in titul. de coniuncta persona , in §. 1. numero septimo. Collectarius in capitulo , nonnulli. de rescript. numero decimoquinto, Lapus in allegatio. 70. Cardina. in Clemen.quæstione sexta, de rescript.Roma.in sing. 593.Abb.in capitulo cùm pridem,numero septimo, de pactis,& in capitulo coram, numero septimo, de officio deleg. in capitulo nonnulli.in §. sunt, & alij,de rescript.Eandem opinionem Rotæ sequitur Sebastianus Vantius de nullita.in rubr.11.de nullitate ex defectu mãdati,nu.130. Ripa in c. cùm M. Ferrariensis.nu.60.in fine,de constit.

Et ratio est propter grauitatem præiudicij : & in his,in quibus requiritur speciale mandatum, non admittitur coniunctus pro coniuncto sine mandato:text. in l.patri pro filio.ff.de minoribus, notatur in cap. nonnulli.& in cap. ex parte Decani.de rescrip. & in istis spiritualibus non potest sufficienter prouideri per cautionem,vt notat glos. in d. c. coram. Sed de rigore iuris hæc limitatio est verior secundum Iaso. in d.l.exigendi.numero 9.& Felin.in dicto capitulo coram.num.6. pro qua opinione est tex.in c. accedens.de procuratori.per quem tex.ita tenet Augustinus Beroius in dicta decisio.131.Iacobinus de sancto Georgi.in dicta l.exigendi.numero 21. vbi dicit quòd in practica durum esset tenere contra supradictam decisionem Dominorum de Rota. Porro coniunctorum appellatione qui veniant ponit Paulus Parisius consi.23.num.19.& consil.49.nu.11.volu. secundo.

Et circa hanc regulam vide 47. casus, in quibus de iure requiritur speciale mandatum per Petrum Rebuffum in gloss.concordatorum, in ritul.de electionis derogatione.in gloss.in verbo, speciale. P. Duenas.re.124.

¶ Conivnctvs,consanguineus,vel vicinus præsumitur scire facta coniuncti,consanguinei, vel vicini. Hanc regulam probat text.in l. octaui. ff. vnde cognati. & in l. de tutela. de in integrum restitut. mino. in l.si vicinis. C.de nuptiis. in l. si ita. in fine. ff.de fundo instructo.& in capitu. quanto.& in cap. quosdam. de præsump. & in can. nulli.liiij. dist.in.& in cap. qui & humani.xiij.q.ij.Circa quam regulam vide gloss.in cap. paratus.in verbo,nescire.23 quæst. 1.Doct.legistas, in l.1.ff.si cert.petatur.& in l.2.C.qui admitti.Canonistas, præcipuè Abb. in capitu.1.numero secundo, de restit.spoliat. Alexand. in consili. 113.numero duodecimo. volumine secundo. Socin. in consilio 187.numero vigesimosecundo, volumin. secundo.Philip.Deci.in consilio vigesimonono.numer.8.volum.primo, & in consili. 206.vol.2. Hierony. Gratum in consilio 25.numero 7. & in consili.51.

numero

numer.4.volum.2.Felin.In cap.literis.numero 2.de præsumptio.Iaf.in l.is potest.numer.63.ff.de acquirenda hæred.& Purpura.in l.prima,numero 9.cum aliis.ff.si certum petatur.ibi Marcum de Mantua in secunda lectura,nnmer.70.Quis autem propriè dicatur vicinus,probat tex.in l.j in §.eo autem tecto. ff.ad Syllania.vbi dicitur,quòd ille dicitur vicinus, cuius vox audiri potest.Hanc regulam ponit Soci. cum duabus limitationibus in regu.lxxj.& Felin.limitat eam quinque modis,& in dicto capit.literis. numero 5.vsque ad finem.de præsumptio.

Vltra quas amplia primò:nam vbi est maior consanguinitas,vel vicinitas,ibi maior scientiæ præsumptio fit,ita loquitur tex.in d.l.octaui.ff.vnde cognati.& in d.c.quosdam.de præsumptio.

Amplia secundò,etiam si materia sit pœnalis:secundum Barto.in l.dominus horreorum.in fine principij.ff.locati.Specu.in titu.de emptio.& venditio. in §.nunc dicendum est.de rescindenda venditione.numero 30.in fiu.facit tex.in l.si filium.C.de libera. causa.

Limita primò procedere tantummodò in is,quæ côcernût iura sanguinis,& procedunt rerum naturæ.ita Ange.de Perusio in l.quoniam.C.de iure delibe.quem sequitur ibi Iacob.de sancto Georgio,nume.2.

Limita secundò dummodò vicinus,seu consanguineus absens din non fuisset:quoniam tunc non præsumitur scire facta vicinorum,ita tenet Barto.in l. is potest.ff.de acquirend.hæred.quem sequitur ibi Iaso.nume.63.Alexand.in l.Lucius.in §.Titius.ff.de liber.& posthum.Marcus de Mantua in l.j.in j.lectu. num.61.ff.si certum petatur.& ibi Purpuratus numero 122.facit tex.in cap.cùm in tua. & ibi Abbas in 2.not.abi.qui matrimo.accusa.possunt.

Limita tertiò in affine vel viciuo nouo.argu. tex.in l. qui cum vno.in §.si.ff.de re milit.& de vicino videtur tex.in dicto cano.paratus.in versic.nec Paulus. xxiij.q.j.ita tenet Purpura.in d.l.j.num. 126.

Limita quartò procedere duntaxat vsque ad gradus iuris ciuilis:per text.in l.octaui gradus.ff. vnde cognati.Bald.Nouellus in tract.priuilegij dotis putatiuæ:in priuilegio j.numero 8.versi.sed circa ignorantiam iuris quem sequitur Marcus de Mant.in d. l.j.in j.lect.num.63.

Limita quintò,nô habere locum filiis,qui sunt sui hæredes,& in quos dominium rerum paternarum côtinuatur,ita vt quodam modo domini etiam viuo patre censeantur.l.in suis.ff.de liberis & posthum. tamen non præsumitur scire contenta in testamento patris.vt in l.eius,qui in prouincia.in fin.ff.si certum petatur.& ita vult sentire Barto.in l.sed si plures.in §.ad substitutos.ff.de vulg.quem sequitur Iacobinus de sancto Georg.in d.l.quoniam.in fine.C. de iure delib. P.Duen.reg.125.

¶Coniunctus facta coniuncti scire præsumitur, sicut vicinus præsumitur scire facta vicini.l.de tutela.C.de in integrum restitutione,& l.octaui.vnde cogna.& in l.prima,in principio,& ibi per Barto.ff. locati.& capitulo,cùm dilectus.ff.in l.de purgatione canon.& cap.postquàm.de elect.& in cap. quanto, de præsumptionibus.

Primò fallit in testamento condito à coniuncto : quia de eo coniunctus nô præsumitur habere notitiam: vt est text.& ibi hoc not.Bald.in l. quoniam sororem.C.de iure deliberan.& idem tenet Bartol. in l. qui duos.in princip. ff. de rebus dub. in versiculo, quæ ratio dicit,& idem tenet Bartol.in l. is potest, ff.de acquiren.hæreditate.

Secundò fallit,nisi coniunctus certificaretur de te, licet dicat se scire vt coniunctus, tamen non probabit,quia non potest cadere veritas in eum per sensum corporeum,& ita tenet Bald.in dicta l.de tutela.quem ibi sequitur Salice.& Paulus de Castro ,& in l.j.ff.si certum petatur, pro quo facit quod not. Ioan.de Imol.in capitulo.literis. * de præsumpt. vbi dicit, quòd quando sumus in materia probandi, quæ potest plenè cadere immediatè in sensum corporeum apparenter actui,de quo quæritur quod tunc testis debet deponere per rationem, seu sensum corporis id necessariò inferentem & concludentem:vt tertia quæst.nona,testes.& ibi glos.& dicto capitulo,in præsentia.& per nota.per Innocen. in capitulo,in præsentia.& per nota.per Innocent. in capitulo, cùm causam.de testibus.& testis deponens quòd est sanus vel diues nô videtur quod teddat rationem dicti sui,dicendo se scire quòd consanguineus est:quia deponit in materia,quæ plenè potest cadere in sensum corporeum testis: nam potest videri qualiter sit sanus, vnde testis debet reddere rationem,quia vidit eum ambulantem & facientem quæ sani faciunt,& similiter dicere potest quòd scit eum esse diuitem,quia domum eius vidit multis supellectilibus magni valoris refertam.& de hac materia vide etiam per Bald.& Angc.& Imo.in l.Lucius.§.j.per illum tex.ff.de liberis & posthumis. & per doct.in præallega.l.de tutela.& in c.literis. de præsumptio. B.Socin.reg.98.

Additio.

* Literis.Vbi vide Felyn.& d.Alexan.de Imol.in consi.xxxvj.in j.parte.vbi loquitur de vicino,sed de côiuncto vide per eum in consilio lxxj.in j. parte, & in versicu.cij.iij.parte. Bene. Vad.

¶Coniuncti verbis dicuntur,plures vocati ad hæreditatem,vel legatum,per nomen collectiuum, & sic omnes simul admittuntur ad vnam duntaxat portionem, vt in l. Titius. & in l. interdum. & in l.liber homo.§.si Titius.ff.de hæred.instit.

Limita quatuor modis,vt per Ioan. Crotum in repeti. l.re coniuncti.ff.de leg.iij.Vide Iaso.in l.fin.C.de impuberum & aliis.numero quinto.vbi vnam ampliationem & sex limitationes ponit. Dias reg.131.

¶Coniuncta persona non potest recipere solutionem pro coniuncta sine mandato:vt probat tex. in l.non solùm.ff.solut.matrim.& in l.2.cum aliis, ff. vt in posse.legatorum.& in l.qui hominem.§.gener. ff.de solutionibus.tenet Alex.in l.exigendi.numero 12.C.de procur.& Roma.in singul. ccxxiiij. Ripa in capitu.cùm M.Ferrariensis.numero 60. de constitutionibus.

Hanc regulam amplia duobus mòdis, & limita quatuor modis,vt per Iaf.in d.l. non solùm.à num.1. vsque ad num.8. P.Duen.reg.124.

¶Coniuncta persona agens pro coniuncta, non præiudicat ei,nisi ratum habeat.Abb. ca.quamuis. num.5.de sent.& re iudic.Doc.l.1. C. quib.res iudic. non noc.dixi supra ampl.8. Med.reg.9.

¶Coniuncta persona potest agere sine mandato cum cautione rati,vt est text.in l. sed & hæ personæ.ff.de procur. (Vide l.x.tit.v.parti.iij.) dicitur tamen impropriè procurator,vt in gl.1.vbi posita,per tex.qui ad hoc solet allegari, in l.1.ff. iudicatum solui. vbi vide duas notabiles differentias inter coniunctum & procuratorem,per Paulum de Castro,& collige tertiam differentiam ex text. in l.patri pro

filio.cum l. seq. & quod ibi notat Bartol.ff. de minoribus.

Limita xj. modis, vt per Alexand. in l. exigendi.C. de procuratoribus. vbi etiam vide Iason. qui refert dictas limitationes Alexand.& ipse addit alias sex, & sic habebis xvij. restrictiones, in quibus includuntur quinque limitationes, quas huic regulæ tradidit Felin.in ca.coram.de offi.deleg.& vide eundem Iaso.vbi ampliat quadrupliciter istam regulam. B. Dias.reg.129.

¶CONIVNCTA persona non admittitur in casibus requirentibus speciale mandatum, etiam cum cautione de rato.tex.est in l.patri pro filio.ff.de minor. tex.& ibi Bal.in l.nec filius.C.de reb.credit.no. Abba.in c.constitutus.de in integrum restitutio.

Limita septem modis, vt per Feli.in c.coram dilecto. de offic.deleg. B.Dias.reg.130.

¶CONIVNCTIO sanguinis facit recedere à reg.iur. nam reg.iur.est quod frater contra fratrem deponere non possit cogi, hoc tamen fallit, quando contra alium fratrem deponeret.l. Iulian. ff. de testibus.l.non solum.§.de vno.ff.de rit.nup.quia par.affectio tollit omnem suspicionem.Barto.l.qui testamen.§.per contrarium.ff.de test.nu.119. Med.reg.1.

¶CONNEXIO. Ratio connexitatis. Quòd connexio facti inducat patientiam conditionis.

ff.de condit.institu.l.mulier.§.pen.
ff.de verb.obl.l. quidam.
ff.de verbo.sign.l.qui res ali.
ff.de cond.& demonst.l. Mæuius.

Quòd connexio facti,&c.) Melius debuit poni: Sufficit de facto impleri conditionem:& est speciale in his casibus, aliàs contrà.vt C.si manc. ita fuer. alie. Lea.& ff.rer.amot.l.si concubina. & ff pro dote.l.j. & vnde vir & vxo.l.j. Azo,rub.99.

Ratione connexitatis, indemnitatis aliquid concedi.

ff.de neg.gest.l.cum pater.§.eum actum.
ff.de iudic.l. proponebatur.
ff.de aq.plu.arc.l.sed interdum.
ff.de mino. l. etiam. §.1. cum omnibus suis concord.

CONTRA.

ff.rer.amot.l.si concubi.
ff.pro dote. l.j.
ff.vnde vir & vxo.l.j.

Ratione connexitatis aliquid conceditur.vt ff. de aq. plu.arcen.l.sed interdum.& de neg.gest.l. cum pater. Azo, rub. 98.

Coacernationem debere fieri.

C.de præscrip.10.ann.l.autem.§.quòd si.
ff quib.ex caus.maio.l. necnon.§.si quis.
ff.ad l.Falc.l.pœnales.
ff.de pact.l. si plures.
Contrà,ff.de iurisd.om.iud.l.si idem.
Contrà, C.de donatio.l.sancimus. §. si quis.
Azo,rub.98.

Nota, inseparabilitatem nocere vel prodesse.

ff.de dona.inter vir.& vxo.l.si sponsus.§.generaliter.
ff.de admin.tut.l.tres tutores.
ff.de his quib.vt indig.l.post lega.§.qui prin.
ff.de aq. quot.& æst.l.j.§.item quær.
ff.comm.diuid.l.arbor.§.duo Stic.
ff.de ædilit.edict.l. plerunque.
ff.de lib.leg.l.si his qui duos. Azo,rub.98.

Propter continuationem plura facta vnum intelliguntur.

ff.ad l.Aquil.l.vnde.§.vltim. Azo,rub.98.

Connexum:sententia lata in vno de connexis non nocet alteri.cap.dilecto,de præb.l.2.C.de fid.instrum, fallit nisi contra vtrumque esset processum secundum Magis com.opin.de qua attestatur Alex. l.sæpe.num.3.ff.de re iudic.item per hanc reg.hoc idem firmat Abb.cap.quamuis.num.23.de senten.& re iudi. Medic.reg.8.

¶CONSCIENTIÆ,& animæ alicuius ea, quæ committuntur per suam simplicem assertionē cum iuramento declarantur, gloss.not.Insti.de actio.§.sed istæ.glo.in l.at qui natura.§.me absente.in glnſ.magna.ff.de negotiis gest.& in l.j.§.ij.ff.de itinere actúque priua.& ibi Bartol.& tex.in capitulo pastoralis.de rap.& notant doctores & glossa in l.ij. in fin, de seruitutibus.

Primò fallit ista regula, quando non præcedit titulus: quia tunc non statur simplici assertioni cum iuramento:secùs,si præcederet titulus, ita limitat Bart. prædictam glo.in l.j.§.ij.versic.ad sequentem glo.ff. de itine.actúque priua.

Secundò fallit, quia prædicta sunt vera in foro pœnitentiali & quo ad vinculum occultè contrahentis, secùs in foro iudiciali:quia priùs iudex non debet denuntiare, nisi per coniecturas viderit, ita no.glos. sing.in clementina prima, de pœnis.ver. commodè poterit.

Tertiò fallit, quando esset magna præsumptio contra asserentem:quia tunc nunquā staretur dicto ipsius, etiam cum sacramento,& etiam in pendentibus ab animo, Bar.in l.inter omnes,in §.rectè.ff. de furt.& Inn. & Pau.de Eleaz.in cap.cognoscentes. de constit.arg.l.si non conuicij.C.de iniu.& de ista materia habetur per Barto.in l.gerit.ff.de acquir.hære.& in d.l.pro hærede.ff.eod.titu.& per Bar.in l. qui accusare.C.de edē. & per gl.in l.ij.§.iisdem criminibus. ff.de accus.& per glo.in l.Fulcinius.§.quid sit larirare.ff.ex quib.cau.in pos.ea.& in c.si verò.de sententia excommunicatio.& per glo.sing.lxxxij.distinct. proposuisti.in verbo,haberur. B. Socin.

Quartò fallit, nisi per aduersam partem probetur contrarium, vel etiam probetur aliquid, per quod præsumatur contrarium.Bar.in l.ij.§.si à pupillo. circa fin.ff.pro empto.& Barto.in l.his potest ff.de acqui. hæred.refert latius,& sequitur Iaso.d.§.sed istæ. nume.93. Bene.Vad.

Quintò fallit, quando persona talis aliàs non esset fide digna.Bald.sing.in l.falsus.& in iij.opp.C. de furtis. & glo.in c.significasti.el j.in versicu.si est ita.de homici.prout etiam latiùs refert,& sequitur Ias.in dicto §.sed istæ.num.96. Bene.Vad.

¶CONSCIENTIÆ alicuius cum aliquid committitur poterit ipse absentibus partib.pronūciare, Bal. l.certum.colu.secunda.C.vnde legit.l.qui se patris. C.vnde liberi.glo.capitu.statutum.§. assessorem.de rescr.Cephal.consi.89.numero 22. Lanf.in tract.de arbitr.p.7.colum.3.Ange.§.sed illæ.insti.in de act.Bal. c.si sacerdotes.de offi.ordin. Medic. reg.8.

¶CONSENTIRE in actibus capitularibus, seu collegiatis non sufficit canonicos, seu illos de collegio separatim, sed oportet quod sint tanquam collegium congregati,& collegialiter consentiant. glos. in c.cum omnes.de consti.quam ibi Cald.Bald.Anton.Card.Abb.Imo.& doct.indistinctè intelligunt, licet Io.And.ibi & in glo.verbo tractatus, in capitu. j.de reb.eccle.non alie.libr.vj.post aliquos dixerit hoc speciale esse in electione, per capi.in Genesi.de electio.

electio. Confirmat hanc Felin. in d. cap. cùm omnes. vbi refert plures doctor. vide in proposito doctrinam magistralem in meis doctrinis, in verbo, maior pars.

Limita hanc conclusionem sex modis, vt per Feli. ibi, nume. 26. B. Dias. reg. 132.

¶CONSENTIRE. Vlpianus Libro xj. ad edictum. Lex cxvj.

Nihil consensui tam contrarium est, qui & bonæ fidei iudicia sustinet, quàm vis atque metus: quem comprobare, contra bonos mores est. Non capitur qui ius publicum sequitur. Non videntur consentire, qui errant.

ADDITIO.

Bac. in P. florent. cap. non videntur qui errant consentire. in P. flor. sic legitur.

Ex tit. de iis quæ vi metusue caus. vbi contrarium quid sit consensui, vt vis & metus. contractus rescinditur cum consensus sit omnium contractuum substantia, & quasi præiacens forma. vid. reg. in omnibus caus. Viuiennus.

¶CONSENSVS geminatus mulieris post biennium à die primi præiudicat ei in casu Auth. siue à me. C. ad Velle. & vbi requiritur geminatus consensus ad validitatem actus sufficit vnicus cum iuramento. gl. ij. & Abb. cap. cum contingat, de iur. iur. quia iuramentum est loco secundi consensus. Doct. com. l. 1. C. si aduer. vend. l. si quis maior. C. de transa. glo. ca. ex rescripto, de iur. iur. Batro. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. capitul. cum contingat. vbi docto. de iur. iur. Medic. reg. 2.

¶CONSENSVS. l. 117. nihil consensui. l. 121. aliud est vendere. l. qui tacet. Naturale est hominum ad dissentiendum facilitas. ff. libr. 4. titu. 8. l. 17. §. principaliter. Riisvvich.

¶CONSENSVS. Consensus omnium est requirendus, ad quos res pertinet.

PRO.

Ext. de reg. iur. c. quod omnes.
66. dist. c. Archiepiscopus.
Ext. de temp. ord. c. si Archiep.
Ext. qui fil. sint legitim. ca. per venerabilem.
C. de auct. præstan. l. vltim.
D. de adopt. l. nam ita.
D. de seruit. præd. l. per fundum.
D. de aqua plu. arc. l. in concedendo.

CONTRA.

Ext. * de temp. ord. c. episcopus.
Ext. de his quæ fi. à mai. part. c. 1.
Ext. de elect. c. cum nobis olim.
65. dist. c. sanè.
D. de reg. iur. l. aliud. §. refertur.
D. de contrahend. empt. leg. quod maior.

ADDITIO.

* De temp. Non extat de iure Pontificio.

SOLVTIO.

In negotio vniuersitatis omnium consensus requiritur, & si dissentiant, obtinebit consensus maioris partis, vt in contraria parte Rubricæ, fallit tamen hoc in electione Papæ, extra de elect. cap. licet. Item fallit, vbi consuetudo approbata à Papa obtinet in contrarium. ext. de his, quæ fi. à ma. part. cap. cap. ea noscitur. Item in iudiciis, si plures sint iudices, tenet sententia maioris partis. d. ca. sanè. In negociis autem priuatorum communibus, obtinet regula doctrinæ, quòd omnium consensus requiritur, ad quos res pertinet. Nec obtinet sententia maioris partis, d. l. per fundum. Casualiter tamen contingit contrarium, quod ob fauorem debitoris statur maiori parti creditorum, licet illi non constituant corpus, vel collegium, vt D. de pact. l. iuris gentium. Damas. reg. 8.

¶CONSENSVS tacitus sufficit in leuibus. Bar. l. quæ dotis. colum. fin. ff. solut. matr. Præpos. c. solicitudinem. 12. vallit de appellat. Ant. in tract. de minim. num. 60. item consensus episcopi in modicis statuendis non est necessarius. ca. cum accessissent. de constit. c. requisisti. de testib. Abb. consi. 7. col. 2. volum. 2. Crau. consi. 182. num. 15. not. simil. glo. l. quod dicitur. ff. de libe. agnos. l. diuus. ff. de bon. damnat. Bald. cap. fin. de præscr. Medic. reg. 5.

¶CONSENSVS. Consensus tacitus, vel expressus, in quibus casib. requiratur, & sufficiat, enumerat Anton. Rub. in l. non solum, §. morte, ff. de nou. op. nunciat. num. 43.

Quando requiritur consensus non refert an præcedat, vel sequatur, siue in continenti, siue ex interuallo. hanc esse communem opinionem refert Iaso. in l. si quis mihi bona, §. iussum. ff. de acq. hæred.

Fallit in 2. casibus, vt per Ias. in d. §. iussum, nume. 41.

Dissensus impedit dominij translationem. l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verbo. oblig. l. in omnibus, l. vltima, ff. de actio. & obliga.

Fallit in 4. casib. secundum Alex. in l. si ego pecuniam. ff. si certum petatur, nume. 3.

Consensus omnium est requirendus ad quos res pertinet. Fallit, vt per Damasi reg. 8. vide as Dec. in l. aliud est vẽdere. §. refertur, ff. de re. iur. Don. Fina, li. 1.

¶CONSENSVS vtriusque ex correlatiuis requiritur, l. j. ff. de pact. l. consensu. ff. de act. & obliga. Fel. ca. fin. num. 4. de Iudi. idem in procem. decretal. num. 8. Boer. decis. 242. num. 10. Medic. reg. 9.

¶CONSENSVS eius, cui fit protestatio, requiritur regulariter in protestatione, not. Bar. in l. non solū. §. morte. ff. de no. oper. nun. & Anton. in ca. cùm M. Ferrar. de constit. facit quod no. Inno. in ca. Cumana. de elec. & tex. in l. fin. §. item si prædixerit. ff. nau. caup. stab.

Limita duodecim modis, vt per Præpos. in cap. solicitudinem. de appel. B. Dias. reg. 133.

¶CONSEQVENS cui committitur, committuntur & antecedẽtia, per quæ peruenitur ad illud. de pro. l. ad rem mobilem. l. ad legatum. Instit. quib. ex cau. ma. §. idem iuris. Nisi illud antecedens multò maius consequenti foret. arg. C. de nec. ser. l. pen. §. illud.

Vel ita: Qui vult consequens, antecedens quoque velle intelligitur. l. illud. de acquir. hære. Vel destructo consequenti, in quo stat ratio antecedentis, destruitur antecedens. Si cert. pet. l. 2. §. mutui datio. Glos. Canriuncula in Topicis, loco à consequentibus. num. 7. vide Reg. vj. Cùm quid prohi. Vide Effectus. Riisvvich.

¶CONSEQVENS. Qui vult consequens, vult necessarium antecedens. l. 2. ff. de iurisd. omnium iud.

Fallit in 5. casib. vt per Iaso. col. 2. & 3. in d. l. 2. Fallit in 15. casib. vt per Sebast. Sap. in d. l. 2. numero 1. vsque ad num. 6. ampliatur in 9. casib. & limitatur in multis à Io. Bolog. in d. l. 2. numer. 14.

Cui committuntur præcedentia, & sequentia videntur committi. l. si procurator. & l. indebitam. ff. de condi. indebi. l. qui procuratorem. ff. de procurato.

Fallit in his qui spectant ad damnum concedentis. l. cũ procurator. §. fin. ff. de colla. bon. l. tutor. ff. de bono. poss. l. j. §. vnusquisque. ff. de succes. edict.

Exorbitans vel quod aliquibus præcipitur, aut indulgetur, ad consequentiam non trahendum. c. quæ à iure, de reg. iur.

Fallit vt per Dyn. in d. cap. quæ à iure. fallit vt per Damas. reg. 31. Don. Fina, lib. 5.

¶CONSEQVENTIA. Ad consequentiam esse trahēdum quod aliquibus præcipitur, aut indulgetur.

PRO.

Ext. de iur. cal. c. inhærentes.
23. dist. c. in nomine domin.
22. q. 1. §. his itaque.
26. q. 1. c. non exemplo.
16. q. 1. c. hinc est. & c. prædicatur.
Instit. de iur. nat. §. planè.
C. de fideicom. liberta. l. penultim.
D. de iur. & fac. ign. l. reg. §. fin.

CONTRA.

50. dist. c. purgabis.
51. dist. c. miramur.
6. dist. c. ad * eius verò.
Ext. de sent. & re iud. c. in causis.
D. de leg. & const. l. iura.

ADDITIO EIVS.

* Nusquam apparet in edito iure Pontificio.

SOLVTIO.

Ius commune porrectum omnes cótingit, iuxta illud, Quod vni dico, omnibus dico. Si autem aliquid alicui contra ius commune concedatur, personam eius non excedit, vt in contrariis. Damasus, reg. 31.

¶CONSILIVM. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum, l. per fundum. ff. de ser. rusti. prædio. c. publicato. de electio. l. nemo potest mutare. ff. de reg. iur.

Fallit vt declarat Dynus in c. mutare. de reg. iur. videas Dec. in d. l. nemo potest, & Dyn. in cap. quod semel.

Consilij non fraudulenti nulla est obligatio. l. consilij non fraudulenti. ff. de reg. iuris.

Fallit in 3. casibus, vt per Dec. in dicta l. consilij, & per Dyn. in capitulo nullus ex consilio, de regulis iur. Don. Fina, libro 5.

¶CONSILIVM. Commissio facta iudici, quòd debeat iudicare secundum consilium alterius, valet. no. in c. si pro debilitate, de offic. delegat.

Fallit in 3. casib. quos no. Dec. in d. c. si pro debilitate, numero 69.

Consulens, & persuadens, punitur sicut faciens: sed si erat aliàs facturus, mitiùs punitur, l. qui occidit, § penultim. ff. ad l. Aquil. c. de cætero, de homicid.

Fallit in 6. casib. vt per Io. Vilemat. in repet. l. Diuus, ff. ad l. Cor. de sica. Fallit in 2. casib. vt per Fely. in c. sicut dignum, num. 7. de homic. Fallit in 5. casib. vt per eundem Fely. in ca. 1. de offi. deleg. num. 9. Fallit in 7. casib. vt per Caret. in praxi crim. in tit. de homic. §. circa. num. 163. eandem regulam cum 12. limit. ponit Dec. in c. 1. nu. 43. de offi. deleg. Fallit in 4. casib. quos no. Dec. in l. consiliis. ff. de reg. iur. num. 5. & sequen.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur, l. consilij, ff. de reg. iur.

Fallit in 3. casib. vt per Dec. in d. l. consilij, num. 1. vsque ad num. 4. Don. Fina, lib. 1.

¶CONSILIVM. Bonifac. Lex xxxiij.

Mutare consilium quia non potest in alterius detrimentum.

Ad hanc regul. vid. Alexand. l. in ratione. §. fi. ff. ad leg. Falcid. Dec. in l. nemo potest. ff. eodem titu. & vid. c. publicato. de election. Viuiennus.

¶CONSILIVM. l. 47. consilij. l. 76. nemo potest mutare. Tractatur in leg. furti. §. ope.

Consilio quod fit, effectum & firmitatem habet. C. de repu. l. dubium. in princ.

Consilio & deliberatione omnia sunt facienda. C. de sac. Eccle. l. placet. in prin. De consti. cap. ne innitaris. de auxilio & consilio tractant in l. furti. §. ope. de furt. Rüsvvich.

¶CONSILIVM. Papinian. libr. 3. quæstion. Lex lxxv. al. lxxvj.

Nemo potest mutare consilium suū in alterius iniuriā.

Coniunge l. nonnunquam. de collat. bonor. de acquir. poss. l. possideri. §. illud. l. qui bona. §. quod scriptum. vid. regu. mutare consilium. eod. tit. hoc in vi & exemplificat. l. per fundum. de serui. rustic. prædior. c. publicato. de elect. Viuiennus.

¶CONSILIVM non potest mutari in alterius iacturam, ita in terminis c. mutare. vbi glos. Din. & Boer. de reg. iur. 6. conc. c. publicato. de elect. 6. capi. nulli. eod. l. apud. ff. de opt. leg. Doct. c. quod semel. de reg. iur. 6. Fel. c. ex parte. colum. 9. de rescrip. Bald. consi. 354. volum. 3. Medic. reg. 8.

¶CONSILIO alterius habens expedire actum, si illud omittit, actus est nullus, quasi non seruata forma mandati: notat Vincentius, relatus per omnes scribentes, ibi sequentes eum in c. ex parte. de con. vbi Felin.

Limita tripliciter, vt per eū ibi, latissimè. B. Dias. re. 134.

¶CONSORS eiusdem litis, potest agere pro consorte, sine mandato, præstita eius satisdatione. glo. in c. cùm M. de constit. in glos. j. vbi allegat iura ad hoc. glo. in cap. cùm dilecti. de dolo & contum. facit l. si petitor, ff. de indic. traditur in clement. si religiosus. de procura.

Limita quadrupliciter, vt per Felin. in d. capit. cùm M. B. Dias. reg. 135.

¶CONSORS regulariter non tenetur de facto consortis, nisi aliter statutum, seu conuentum sit, Barto. l. sancimus. C. de pœnis. Specu. §. j. in titu. de appellat. versi. item Doct. comm. l. 1. & 2. C. de cons. e iusd. lit. Medic. reg. 8.

¶CONSORS sine mandato potest agere, & excipere pro consorte. Hanc regulam probat tex. in l. 2. C. de consortibus eiusdem litis, & circa hanc regulam vide Nicolaum Bellon. in consi. xxvj. nume. 5. & 6.

Hanc regulam cum quatuor limit. ponit Bernard. de Luco in reg. cxxx. referendo se ad Felin. in cap. cùm M. Fer. num. 8. de constitu.

Eandem regulam cum quinque limit. ponit Franc. de Ripa, in d. capitu. cùm M. Ferrariensis. numero 53. de constitu. P. Duen. reg. 132.

¶CONSVLENS alicui, vt aliquem occidat, tenetur ac si ipse occidisset: vt in l. qui occidit. §. penultim. ff. ad leg. Aquil. & in cap. de cætero. de homi.

Limita hanc regulam sex modis, vt per Ioan. Vilemati de Fortia, in repe. l. diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicariis & est illa repetitio in 4. vol. repetitionum iuris ciuilis. B. Dias. reg. 145.

¶CONSVLENS, & persuadens punitur sicut faciens: sed si is, qui consulitur erat aliàs facturus, mitiùs debet puniri. Quæ regula probatur in c. sicut dignū. in §. qui verò. & in c. de cætero, de homicidio. & in l. non solùm. in §. si mandato. ver. Atilicinus autem. ff. de iniuriis. in l. qui occidit. in §. penulti. ff. ad legem Aquil. gloss. in §. ope. in verbo, certè. Institut. de obligat. quæ ex delicto nascun. in l. prima. in §. persuadere. in verbo, facturus. ff. de seruo corrupto. gloss. & Bartol. in l. sæpe. in verbo, condici potest, ff. de

ff.de verbo.signi.& licet Barto.in dicto §.si mandato.numer.16.teneat indistinctè teneri absque supradicta distinctione:communis tamen est opinio debere distingui,secundum gloss. in dicto §.ope. Feli. in d.c.sicut dignum.in §.qui verò.numer.7.& in c.j. numer.11.de offic.deleg. Bald.in l.j.numero 7.C.de seruis fugit.& in l.data opera.numero 79.C.qui accusare non possunt. Angel.Aret.in tract. maleficiorum:in verbo,& Sempronium mandatorem.nume. 43.Mathesillanum in notabili xcvij. hanc etiam dicit Communem Ioan.de Imol. in capitu. j. de officio deleg.Cæpola in consil.lxv.in consiliis criminalibus.Hippol.in sing.dclv.& circa hanc regulam vide Stephanum Aufreriū in tract. de potestate seculari in ecclesiasticas personas,in regula iij.Hanc regulam ponit Ioan.Bern.cum vj.limitationi.in reg. cxlv.

Limita primò hāc regulam duobus modis,vt per Fel. in d.cap.sicut dignum.numer.7. Eandem regulam limitat v.modis idem Feli.in ca.j.num.9.de offic.de leg.eandem regulam cum vij.limitationibus,vbi latissimè tractat eius materiam,ponit Ludouicus Carrerius in practica criminali. in tit. de homicid.in §. circa. el ij.num.163.cum seq.eandem regulam cum duodecim limitationibus ponit Dec. in c. j.numer. 43.vsque ad num.60.de offic.deleg. P. Duen.re.149.

¶ CONSVLENS alias facturo:ex humicidio inde fortè sequuto regulariter nō tenetur pœna ordinaria, sed alia sic,vt probatur in tex.in c.sicut dignum. de homi.ibi non ita seuerè,&c.

Fallit in atrocissimis,in quibus cōsulens absque aliqua alia distinctione tenetur,vt probat text.in capit.fælicis, de pœn.in vj.& clementi. si quis suadente , de homici.

Fallit,quando delinquens venit puniendus quatriplici pœna:nam tunc consulens punietur saltem dupli ci,vt voluit Salyc.in l.vnic.C.de rap.virgi.

Fallit,quando lex,vel statutum dictaret,quòd tenetur faciens tantum & non consulens,secūdum Barto.in l.ex furtiua.cum l.sequenti,quæ incipit prouidè per illum tex.ff.de condi.fur.

Fallit in foro pœnitentiali:quia isto casu consulens,indistinctè tenebitur.c.deteriores.vj.q. j. S.Ianu.

¶ CONSTITVTVM facit geminata promissio.Doct. com.Rub.de const.pec. Alexand.l.iurisgentium.§. sed cum nulla.ff.de pact. doct. commu. vbi Alba. in terminis,Rubr.ff.verbo.oblig.numer.124. vbi Alex. idem in add.ad Barto.l.aduersus.l.generaliter.C.de non numer. pec.Alexan.& Dec.l.legem. C. de pact. Mathesi.no.36. Medic.reg.2.

Constitutum nullum dicitur si id,super quo fundatur resoluitur. Barto. & Doc.comm.l.si debitor.ff.de præc.Barto.l.si rem.la 2.ff.de pignor. act.l.qui pignoris.ff.de acq.pos. Cin.l.1.q.12.C.etiam ob Chyrogr. pec.Tiraq.in tract.de iur.const.p.3.limitat.29. num. 1.Paul.consil.10.colum.1.vol.1.Dec.consi.366. Ruin. cons.173.in 2.dubio.vol.1. Medic.reg.6.

Constituti vis est,vt transferatur possessio,& habet locum in primo constituto nō etiam in secundo. Corneus consi.183.col.2.Doct.l.quædam.ff.de rei vend. not.l.quoties.C.de donat.Guid.Papæ decis.112. Bertrandus consi.266.vol.4. Medic.reg 4.

¶ CONSTITVTIO futura respicit,& non præterita, nisi de præteritis in ea caueatur.cap.fi.de consti.vbi glo.tradit Host.in summa de constitu.in §.quoniam constitutio.in fin.

Ampliatur in 4.casi.& limitatur in 10.per Fel.in d.c.fi.

Fallit vt per Damas.reg.10.

Constitutionis effectus non extenditur extra territorium, l.extra territorium. ff. de iurisdictio. omnium iud.

Fallit in 3.casibus,vt per Crot.in l.omnes populi. ff. de iust.& iure,num.160.

Constitutio ignorantes non ligat.l.si ignorans, iuncta gloss.ff.locat.c.si verò,el 2.de sent.excom.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 8.à P.Duen.re.129. Donat.Fina,lib.5.

¶ CONSTITVTIO futura respicit,non præterita,nisi de præteritis in ea caueatur:probat tex.in c.fin.de consti.vbi glo.alleg.concordantes, tradit Hostien. in summa,de consti.§.quando constitutio.in fin.

Amplia quadrupliciter,& limita decem modis, vt per Felin.in d.ca.fin.vbi plures ex limitationibus sublimitat. B.Dias.reg.136.

¶ CONSTITVTIO humana, & traditio. Naturæ ac rationis ordinem,& legem generalem Dei,nulla cōstitutione humana coarctari aut dissolui posse,

PRO.

25.q.1.c.quæ ad perpetuam.& c.sunt quidā. & c.violator.
22.q.2.c.si quis per.
1.q.vlt.c.vlt.
Ext.de reg.iur.c.qui scandalizau.
27.q.1.c.nuptiarum.
10.dist.c.non licet.
11.dist.c.nolite.
25.q.2.c.dicenti,& c.posteaquam.
Ext.de vsur.c.super eo.
9.q.3.c.nullus.

CONTRA.

14.dist.c.sicut.
50.dist.c.vt constitueretur.
1.q.vlt.c.dispensat,& c.exigunt.
Ext.de iudic.c.at si clerici.
De consec.dist.2.c.reuera.
Ext.de diuort.gaudemus.
Ext.de bigam.c.debitum.
9.q.3.c.cuncta per mundum,
Ext.de elec.significasti.
32.dist.c.omnes.
40.dist.c.si Papa.

SOLVTIO.

Vt ea quæ diuinitus sunt præcepta,nequaquam in disceptionem & dubium reuocanda sunt.30.dist.c.hæc autem.& 25.quæstio.1.c.violator.ita quoque non debet quisquam mortalium præsumere in mysteriis & religione definire,aut antiquare , quod non definit nec antiquat Apostolus.31.q.1.c.quod si.& 12.dist. c. præceptis.Ritus verò ecclesiasticos possunt episcopi ordinare,huiusmodi tamē,qui cū euangelicis regulis consentiant.d.c.non licet.& 12.dist.c.illud.aliter non:quia vbi diuina tā præclara & indubitata testimonia habentur,nihil valent vltra pontificum decreta.9.dist. c. noli.& sicut in potestatib.societatis humanæ maior potestas minori ad obediendū præponitur:ita Deus omnibus. dist.8.ca.quæ contra.& nihil est tantū,quod super induci,aut introduci possit.& in hoc Spiritus sancti placita valeat aliquatenus eneruare.11.distin.c.quia nesciat. & quod Apostolus concedit,nemini auferri pōt.28.dist. in fi. Ius aūt naturale in se est incōmunitabile,6.dist.c.nō est. & ext.de consuetud.c.vlt.igitur papa non posset cōstitutionē facere,qua matrimoniū prohiberet, d. c. nuptiarum.& 27.q.2.c.sunt qui. Alij dicunt,quoad

moralia (vt non occides, &c.) esse immutabile: quo ad mystica, superficialiter mutari posse. Sed contra illud est, quòd lex multis casibus homicidium permittit. C. de adult. l. Gracchus. & ext. de homicid. c. 2. in fi. In aliis autem contrariis cùm aliàs suspectū, tum certè nimis familiare ac domesticum est testimonium, vt Fulgosius in procemi. Dig. scribit. Damas. reg. 132.

¶ Constitutio, vel dispositio ignorantes non ligat. Hanc regulam probat text. in c. lectum. xxxiij. quæstio. ij. in capit. si verò. el secundo, de sententia excommunic. tex. in l. si ignorans. iuncta gloss. ff. loca. Hanc regulam ponit Panor. in consil. xxxv. nu. 1. volu. j. Roma. in consil. ccccxxiij. numer. 1. Signorolus de Homodeis in consil. cxxxiiij. num. 2. Ioan. de Annania, & ibi Ludouic. Bologninus in additio. in consilio lxxij. Gratus in consil. cij. numer. 9. vol. ij. Brunus in consilio xx. numer. 2. Decius in consil. lxiij. numer. 5. Philip. Corn. in consil. centesimo sexto, nume. 2. volumine tertio, Parisius in consil. xlix. nu. 2. vol. iiij.

Amplia primò, vt procedat si lapsum fuerit tempus duorum mensium à tempore promulgationis: quia nihilominus probata ignorantia excusatur, vt probat text. in cap. proposuisti. in fine. lxxxij. distinct. gloss. in capitulo secundo, in verbo, ante prohibitionem. in fine. de constitutio. Facit quod notat Anchara. in clemen. j. numer. 13. de rebus eccles. non alienan. vbi concludit, quòd quando statutum est antiquum, & inusitatum, licet sit inclusum in volumine statutorum, quia tamen iustè ignorari potest, nō ligat ignorantes, & valet actus contra tale statutum factus: quem sequitur Hippolyt. in consil. xlix. numero 49.

Amplia secundò, vt procedat etiam in sententia generali, quæ non ligat ignorantes, vt concludit Philip. Francus in cap. ij. numero 5. de constit. libro vj. per gloss. in capitul. à nobis. el j. de sententia excommunicationis.

Amplia tertiò, etiamsi ignorans fuerit in leui vel leuissima culpa. Decius in ca. ij. lectura. numero 34. de constitu. facit quod ante eum notat Cinus in l. data opera. C. qui accusare non possunt.

Limita primò hanc regulam, vt non procedat in lege habente clausulam decreti: quia illa ligat etiam ignorantes. vt in ca. j. in §. adiiciebat. de concessio. præben. libr. vj. & in capi. si postquam, de præbend. eodem libr. gloss. in c. si eo tempore. in verbo ignotanter. de elect. libro vj. Contrarium tamen tenet Cardina. in clement. j. quæstio. xviij. de elect. Ioan. Crotus in repet. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in capit. ij. in j limitatione, ad iij. notabile, de constitutio. libro vj. Mouentur, quia ficut de natura legis est vt non liget ignorantes, & hæc conditio tacitè inest in lege: ergo etiam tacitè inerit in clausula Decreti. facit gloss. in verbo, famiana. in l. si patronus. in §. patronum. ff. si quid in fraudem patro. & quod per eam not. Curt. Iun. in consilio lxxiiij. numer. 18. & tenendo hanc opinionem ad iura suprà allegata responde vt per Cardinalem, & Ioannem Crottum vbi suprà.

Limita secundò, vt procedat, quando agitur de damno vitando: secus si statutum auferat lucrum alicui, quia tale statutum comprehendit etiam ignorantes. ita tenet Io. Crottus in repet. l. omnes populi. versic. secunda cōclusio. ff. de iusti. & iure. Quæ limitatio videtur directò contra doctrinam Barto. in l. auunculo. in fine, numer. 4. ff. de condictio. sine cau. vbi tenet, quòd habens iustam ignorantiam excusatur à pœna quæ consistit in amissione lucri: & ideò credo quòd Ioan. Crottus voluerit aliter loqui, scilicet in casu, in quo statutum affert lucrum: quia tale statutum comprehendit etiam ignorantes in eorum commodum: vt est text. in l. penultim. C. de decurio. libro x. quem ad hoc notat Anchara. in capitulo cognoscentes. num. 7. de constitut. allegat notata per Innocen. & doct. in cap. cùm in cunctis. de concessio. præbend.

Limita tertiò, vt procedat quando ignorantia esset iusta: secus, si esset crassa, supina, & affectata, vt declarat Ioann. Crottus in dict. capitul. ij. in iiij. & vltimo notabili, de constit. libro vj.

Limita quartò, vt non procedat, quando lex imponeret nouam pœnam super actu à lege veteri prohibito: quia talis lex etiam comprehenderet ignorantes. vt tenet Deci. in dict. cap. ij. in prima lectura, nu. 35. de constit. in contrarium tamen facit tex. in l. nē apud Labeonem. in §. si quis virgines. ff. de iniuriis. & cap. si verò. el ij. de sententia excommunicar. de cuius veritate vide Ioan. Crottum. in dict. cap. ij. super gloss. in verbo ignorātes. de constit. lib. 6. Gratū cons. xlix. num. 39. volumine ij.

Limita quintò vt procedat, quando sumus in casu dubio: secus vbi certum esset quòd lex voluit comprehendere ignorantes, vt est gloss. in clement. ij. de hæreticis. ita tenet Dec. in dict. l. ij. lect. nu. 34.

Limita sextò vt licet ignorans excusetur à pœna ordinaria, tamen ignoranti ad cautelam imponitur pœna, vt probat text. iuncta glos. ibi in c. in lectum. xxxiiij. q. ij. & ita per illum text. tenet Deci. in d. c. cognoscentes. in ij. lectura, nu. 33. de constitut.

Limita septimò, vt procedat, vbi lex procedit imponendo pœnam pro culpa: secus si lex procedat in ferendo damnum ex causa sine culpa: quia talis lex etiam ignorantes ligat, vt tenet Angel. in l. prima, in princi. ff. si quis omissa causa testamenti. quē sequitur Decius in dict. cap. ij. in ij. lectura, numero 33. de constitut.

Limita octauò, vt non procedat in sententia speciali quæ ligat etiam ignorantes. vt tenet Philip. Fran. in cap. vt animarum. numero 5. de constitut. libr. vj. allegat text. in capitu. ad Apostolicæ. de cleric. excommunic. P. Duen. reg. 119.

¶ Constitutiones, leges, vel canones facti per verba generalia dicuntur generales. Hanc regulam ponit Phil. De. in ca. j. in. j. lect. nume. 28. de constitut. Ratio huius regulæ est: quia vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: vt in l. de pretio. ff. de publicia. & in iiij. in §. si liber homo. iuncta gloss. in verb. accepisset. ff de condictio. da. caus. & lex edictalis appellatur generalis: vt in l. hac edictali. C. de secund. nupt. secundum Matthæum de Afflict. in constitut. Neapolit. libro j. Rubr. lxxxij. numer. 1.

Amplia primò, vt procedat, etiam si esset aliqualis ratio dubitandi, an lex sit generalis, vel non: quia solemus dicere, quòd lex simpliciter facta comprehendit omnem casum, dato quòd in vno sit maior ratio quàm in alio: vt in l. j. in §. quod autem. ff. de aleato. in l. in fraudem. in §. si de testamen. militis. & in l. j. in §. generaliter. ff. de leg. præsta. bonus text. quem ad hoc ponderat ibi Galiaula in principio, in leg. j. in §. finali. ff. de verborum obligationibus.

Amplia

Amplia secundò, vt procedat, etiam si talis lex ita generaliter intellecta contineret rigorem & esset dura: vt est tex. in l. prospexit. ff. qui, & à quibus.

Amplia tertiò, etiam si lex sit solùm generalis in fine, & specialis in principio: vt est gloss. in Rubric. C. etiã ob chirographariam pecuniam pignus retineri posse. & ibi Alberic.

Amplia quartò, vt procedat, etiam si lex sit solùm generalis in sui præfatione & initio: quia licet loquatur posteà per verba specialia, tamen tota lex erit generalis: vt probat text. quem ad hoc ibi ponderat Bart. in l. regula. in §. fi. ibi, nam initium constitutionis. ff. de iuris, & facti ignorantia. ita tenet Philippus Decius in capit. j. in prima lectura, numero 35. de constit. Curtius Iunior in consilio clxxxv. nume. 1. facit quod notat Signorolus de Homodeis in consil. vj. nume. 6. P. Duen. reg. 133.

Constitutiones tantùm extendi ad futura.

Pro.

C. de leg. & constit. l. leges.
Ext. de iuram. cal. l. fin.
Ext. de constit. c. cognoscentes. & c. vlt.
32. q. 4. c. dixit Sara.

Contra.

Ext. de vsur. c. cùm tu manifestos.
Ext. de elec. c. cùm in cunctis.
54. dist. c. ex antiquis.
C. de contrac. iud. l. vnica. in fin.
C. de pact. pig. l. vlt.

Solutio.

Constitutiones ad præterita non extendũtur, nisi hoc dicatur in iis. d. c. legea. Item nisi sint confirmatoriæ vel reuocatoriæ præcedentis constitutionis. d. c. cũ tu manifestos. Damas. reg. 19.

¶ Consuetudo Ecclesiæ, vt Canonici, si non resideant percipiant fructus beneficiorum suorum, valet. Hanc regulam probat text. & ibi Abb. in j. notabili. in cap. cùm omnes, de constit. & per illum text. tenet gloss. in cap. dudum. el ij. in verbo retinere. de elect. Eandem opinionem tenet gloss. in cap. gratia. in verbo, de iure. de rescriptis. libr. vj. gloss. in capit. conquerente, in verbo, deseruiat. de clericis non resid. & sic per suprà dicta tenet Panor. in capit. extirpandæ. in §. quia verò. numero 15. & 31. de præben. & in consilio 96. numer. 2. volu. ij. in medio. Federic. de Senis consilio ccxlvj. numero 1. Ioann. de Imola in capitu. quia nonnulli. numero 6. de cleric. non resid. & ita concludit Rochus de Curte in capit. fin. numero 500. de consuetud. Ioan. Selua in tractatu de beneficio in iiij. parte, numero 1. quæst. ij. & circa hanc regulam vide Paulum Parisium in cõsilio xxxij. vol. iiij.

Amplia primò, habere locum in statuto de non residendo: quia valet statutum permittens licentiam non residendi, vt est gloss. in d. cap. gratia. in verbo, retineri.

Amplia secundò, etiam si in fundatione sit expressum, quòd fundator dotabat Capellam, & donabat presbytero eligendo pro Missis ibidem celebrandis: ita tenet Lapus in allegatione xxxvij. numero 2. in titul. de prębend. quem sequitur Ioan. Selua in dicta ij. q. numer. 5. & sic procedit etiam si ex ordinatione testatoris ecclesia deberet conferri vni, vt ibi quotidie celebraret: quia valet consuetudo vt per alium celebret.

Limita primò, non habere locum in beneficio curato: vt tenent Archid. Geminia. & Præpositus in ca. sacerdotibus. xxxj. distinct. idem Dominicus in ca. fin. numer. 8. de rescrip. libr. vj. Abb. in dicto capitu. quia verò. numero 32. Felin. in capit. cùm olim. numero 33. de constitut. & ibi Philippus Decius in secunda lectura, numero sexto. Ioan. Selua in dict. ij. quæstio. numero 3. Franci. de Ripa in libro j. responsorum, capit. xiiij. numero 33. facit text. in cap. licet Canon. de electio. libro vj. sed iusta ex causa episcopus potest dispensare cum curatis vt deseruiant per substitutum: vt in d. cap. licet Canon. in fine. & in cap. cùm ex eo. de electio. libro vj. de quo vide Francisc. de Ripa in capit. cùm M. Ferrariensis. numero 39. de constit.

Porrò centum septuaginta vnum casum, in quibus episcopus potest dispensare cum clerico de non residendo in suo beneficio, ponit Io. Selua tract. de benefic. in iiij. parte. q. vij. per totam.

Limita secundò in ecclesiis cathedralibus, seu canonicalibus, quando ecclesia pateretur defectum in ministris: ita concludit Felin. in dict. capit. cùm omnes, nume. 33. per not. in dict. §. quia verò. & in capit. peruenit. el ij. de appellat. quem sequitur Ioann. Selua in d. ij. quæst. num. 8.

Limita tertiò, quando talis consuetudo præberet occasionem vagandi: vt quia permitteret quem sine causa se absentare à beneficio: ita Innoc. in cap. ex tuæ, numero 3. de cleric. non resid. & ibi Anchara. & Doct. Io. de Imol. & Philip. Deci. & Fel. num. 33. in d. c. cùm omnes. de constit. Io. Selua in d. num. 8. Abb. in d. §. quia verò. num. 32. & sic talis clericus potest reuocari ad residentiam: & si non redierit, priuari beneficio, facit text. in c. fin. de regu.

Limita quartò, quando consuetudo esset sine aliqua iusta, & rationabili causa: ita Deci. in dict. c. cùm omnes. numer. 5. in ij. lectura, Syluester in verbo, residentia. ij. q. facit quod not. Bald. in d. ca. cùm omnes. nu. 9. quòd consuetudo hæc debet intelligi de absentia ignominiosa, vel dissoluta,

Limita quintò in beneficiis regularium etiam manualibus, & sine cura, vt est text. in clemen. ne in agro. in §. sanè. el ij. de statu monachorum. nisi dispensetur causa studij, vt ibi dicitur.

Limita sextò non procedere in distributionibus quotidianis: quia non valet consuetudo, quòd clericus non residens illas percipiat: vt est text. & ibi gloss. in capitu. j. de clericis non resid. libro vj. facit etiam text. in cap. decetero. & ibi Doct. de clerici. non resid. vbi dicitur, quòd illi, qui finguntur residere, si nõ resident non percipiunt distributiones quotidianas. & ita notabiliter tenet Paul. Paris. in consilio xxxiij. numero 1. cum sequent. volum. iiij. & in consilio xxxij. numer. 6. eod. volum. ponit quæ propriè dicãtur distributiones quotidianæ. Et sic licet aliquis sit priuilegiatus vt percipiat fructus sui beneficij nõ residendo, tamen non percipiet quotidianas distributiones. & ita tenet Felin. in cap. Iacobus. numero 1. de simonia. P. Duen. reg. 134.

Consuetudo etiam iniqua & irrationabilis excusat à pœna, gloss. est notabilis in capitu. venerabilis, de consuetud. gloss. in cap. sanè, de tempo. ordin. in ca. flagitia. 32. q. 7.

Fallit in 2. casibus, quos not. Iason in l. de quibus, ff. de leg. num. 8.

Fallit vt per Damas. reg. 16.

Consuetudo induci non potest de iure canonico contra ius canonicum, nisi sit præscripta spacio 40. annorum, Abb. Panor. & Ante. de Butrio, in cap. fin. de consue.

consuetud.

Fallit in 4.casibus, quos not. Iaso.in l.de quibus.ff. de legi.fallit in 7.casibus,vt per Soc.in tract. fallen.reg. 29.in addi.

Consuetudo vincit legem,gl.in c.fi. de consuetud.gl.in l.de quibus.ff.de legi.

Fallit in 5.casibus,quos not. Iason.in d.l. de quibus,nu. 54.fallit in 3.casibus,quos colligere potes ex distinctione qnam ponit Bene. Capra iu suo tract.reg.12. nume.27.

Consuetudo sequens contraria pręcedenti eam tollit, gl.in l.nemo.§.temporales.ff.de reg.iu.

Fallit iu 2.casibus,quos not.Ias.in l.de quibus.ff. de legib.nu.79.&si vis videre,per quantum tempus pręscribatur,videas Bene.Cap.in suo tract. reg. 13.fallit in 2.casibus secundum Ber.de Luco,reg.142.fallit in 5.casibus,vt per Rochum de Curte,in tract.de consue. nu.405.

Consuetudo, & statuta loci in quo contractus matrimonij fuit celebratus, attenditur quoad dissolutionem.c.1.de sponsa.l.si fundus.ff.de euictio. Bal. in l.si voluntas. C.de fideiuss.

Fallit in 2.casibus, quos not. Felin.iu dicto capitulo 1. num.23.

Consuetudo vel statutum disponens, quòd libri, puta mercatotum faciant fidem pro scribeute, valet& tenet.not.Bald.Ang.& Alexand.in l. quædam.§.nnmularios.C. de edēdo.Bal.in l.compaririones.ff.de fide instrum. & in l.cunctos populos. C. de summa Trin.

Fallit iu 6.casibus, quos uot.Ias.in l. admonendi. ff. de iureiurando.

Consuetudo quæ inducit grauamen ecclesiis nō valet. c.1.de consueru.c.grauamen, de senten. excommu.

Fallit in 4.casibus,vt per Dec.in d.c.1.nu.3.

Consuetudo vel statutum faciens validam probationem, quæ de iure est inualida, si concurrit euidens necessitas vel vtilitas,valet.Ant.Abb.& Doct. in c.2. de probat.

Fallit in 5.casibus,vt per Felin.in d.c.2.

Consuetudo ius non scriptum appellatur.§.constat.& §.ex non scripto.Instit. de iure nat. Bart. in l.2.ff. de lega.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 4.à Dec.in Rub. de consuetudine.

Consuetudo ecclesiæ,vt canonici si non residеant, percipiant fructus beneficiorum suorum,valet. ca.cùm omnes.de constitut.vbi Abb. Ampliatur in duobus casib.& limitatur in 6.à Pet.Duen.reg.134.

Consuetudo laicorum non ligat clericos, hanc regulam cum decem ampliationibus,& 12.limitationib. ponit Rochus de Curte in tract. de consuetud. q.11. numero 653.

Consuetudo contra ius non extenditur, Fallit in 10.casib.quos ponit Rochus de Curte, in cap. fin. de consuetud.numero 921.Fallit in 21.casibus,quos uo.Crauet.in tract.de antiq.temp.iu quarta parte, in princ, numero 48.

Consuetudo contra ius naturale non valet. Ampliatur in octo casibus,& limitatur in quinque à Rocho de Cnrte, in tracta.de consuetudin. numero 78. neque etiam contra ius diuinum. Fallit in multis casibus, quos potes colligere ex Beuedict.Capr.in suo tract. regul.vndecima.

Consuetudo iuducit de iure ciuili spacio 10. annorum.§.ex non fetipto.Institu.de iure nat.fallit in 4. easfbus pet Roch.de Curte. in d. tract.numero 281.

fallit in 5.casibus,vt per Per.Duen.regù.138. fallit in 5.casibus.quos uot.Bened.Capra in suo tract. regu. 13.numero vigesimoseptimo.fallit in 3. casibus, vt per Socin. regu. 28.in addi.& videas etiam Pet. Duen.reg.139.

Consuetudo contra ius de iure canonico requirit spacium 4.an.Abb. Panor. in capit.fi.de consuetudin. Ampliatur in vno casu,& limitatur iu 7.à Socin. in tract.fallent.reg.29.in addi. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 8.à Rocho de Curte,in tract.de consuetud.num.293.

Consnetudo potest induci etiam ignorante principe: vel illo qui potest ius coudere Abb.in c.fi.nume.13. de consuetud.vbi Barb.num.71.dicit hanc esse Communem opiuionem.

Fallit in 4.casibus,vt per Pet.Duen.reg.141.

Consuetudo tollitur si est præscripta per aliam consuetudinem præscriptam,gloss.in l.nemo.§. temporalis,de reg.iur.Abb.in c.fi.de cond.num.10.

Fallit in 5. casibus, vt per Rochum de Curte, in dicto tract.nume.429.

Fallit in 2.casibus,secundum Ber.de Luco,reg.142.

Consuetudo quæ est contra ecclesiasticam libertatē, non valet.c.1.& ibi Abb.de consuetudin. capit. noverit.& c.grauem,de sent.excomm.c. cùm causam, de re iud.

Consuetudo si firmata sit non tollitur, licet semel, vel bis contrafactum sit.l.nemo.§.temporalis.ff.de reg. iur.l.final. C.de serui.& aqua. Alexand.in l.2. ff. sol mat.

Fallit in 3.casib.vt per Dec.iu d.§. temporalis.

Consuetudo debet esse obteura in contradictorio iudicio,gloss.in §.ex non scripto. Inst.de iure nat.& in Rub.quæ sit longa consuetudo.

Fallit vt per Viuium in suis conclusio.in versic, consuetudo.

Multas alias conclusiones videas per Rochum de Curte,in cap.fin.de consuetud.vbi fecit tract. consuetudinis. Don.Fina.lib.5.

¶ CONSVETVDO. L.35. Vlpian.libr.45.ad Sabinum. a al.34.

Semper in stipulationibus & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est,[b] aut si non[c] pareat, qnid actum est, erit consequens, vt id sequamur, quod in regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo,si neque Regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id quod minimum est redigenda summa est.

ADDIT. b quod al.vnde. c appareat al.patet.

De interpretatione à cōsuetudine, & minimo, iunge l. 97.in ambiguis,l.57.semper in du.de verborum obligatio.l.52. STIPVLATIONIBVS. Strictius autem huiusmodi contractus est introductus aliorum obligationum fraudendarum, ergo quomodo & pignus & arrha, vt Paulus tradit in senten.lib. CAETERIS. L.1.de pactis,l.si donationis, C.de his qui vi.& §. penultim.Institut.de obligatio. conciliat l. Labeo, 19. sup.titu.1.CONTRACTIBVS.De contrahen.empr. l.sed Celsus, §.si fundus,l.qui fundum,l.fundi partē,l. alioqui, C.plus va.l. prima.de legat. secundo.l. non aliter,de euict.l.emptori duplum.35. Sim. Institu de leg.§. si quis rem, de furt.l.qui iniuriæ. C.plus vale.l. 3.l.4. Et impropriè hic stipulatio contractus dicitur, vt & in §.penultim.Instit.de obligat.sup.tit.1.l. Labeo,l.19.de verbo.oblig.Ratio de pactis,l.1.C.de his quæ vi.l. si donationis. ACTVM EST. cognoscitur autē hoc primò ea Mēte, deinde ex Verbis & Benignitate,

nignitate, de sup. leg. l. Labeo, in fin. sup. titu. t. nominis, §. verbum, de legib. l. benignius. 18. q. 1. cap. Eleutherius, C. de testibus, l. fina. C. de spon. in fin. si ser. ven. l. testatrix, §. 2. si certum petatur, l. 3. man. l. Lucius, C. de iure emphy. l. fin. ad legem Rho. l. qui leuandæ, §. 1. de iu diē ad. l. 2. §. item quod in fi. de prob. l. ante qui fine ma. l. fin. PAREAT. De reb. dub. l. in ambiguo, vbi subaudi ex iis quæ habet. l. seruus plurium, §. fina. 56. de leg. 1. inf. 115. ne obster l. si alij, in fi. de vsufr. leg. Ratio, C. de con. ob cau. l. si repetendi, de hæredibus instituend. l. quidam cùm filium, de sup. leg. l. Labeo. C. loc. l. licet, de æd. ed. l. quòd si nolit, 31. §. qui assidua, C. plus va. l. 2. Secus si certum petatur, l. vinum, de aur. & arg. l. Titia, 40. §. si. REGIONE. Arg. de legib. l. si de interpret. l. de quib. de leg. 1. seruus plurium, de vsur. l. 1. de verborum obligat. l. stipulationum quædam, cum leg. seq. de iure do. l. cùm post, §. gener. de aqua plu. arcen. l. si quis nocturna, §. placuit, de æd. ed. l. quòd si nolit, §. quia assidua, de euict. l. si fundus, Com. di. l. si vēditor, §. si constat. Heming. Goden. consil. 1. de iure ciuitat. de ven. inspi. l. 1. in fin. distinct. 8. cap. qui contra mores, quod cuiusque vniuer. l. item eorum, de off. procon. l. obseruare, de testib. l. 3. in fin. inst. l. in obscuris, 115. l. ea quæ raro, 64. FREQVENTATVR. De iurisd. l. si idem. 1. de fund. inst. leg. l. 18. §. optimum, 5 præsenti, vel postremo tempore. de ali. leg. l. Mela, §. quod. Alexan. consi. 5. si vera. lib. 5. MINIMVM. l. semper in stipu. 9. Mēs ex cōsuetudine cognoscitur plerùque, inf. l. 115. in obscuris. hoc est, vel ex similitudine dispunentis aut regionis, de cond. & de. l. cum seruus, Lot. axiom. 86. & 91. de pign. ac. l. 12. Vel vniuersorum. Appellatione verò benigni venit id quod minimū est, C. de eccl. bon. l. fina. versic. si verò, infr. in fin. leg. ad fin. sup. l. nona, de re iudic. Ruswich. paratit.

¶ CONSVETVDO. l. 35. semper in stipu.

Optima legum interpres cōsuetudo. Paulus de legib. l. 3. si de interpreta.

Consuetudo veritati non præiudicat. 8. distinct. c. veritate. c. qui contempta. c. frustrà. c. si solus.

Mala consuetudo non vincit legem, sed bona. Quæ sit longa con. l. secunda. de sen. cap. cùm causa. De consue. c. fin.

Mos antiquorum seruandus est. de iurisd. l. more. de testa. l. testamenta omnia. de lib. præt. l. maximum vitium.

Tolerabilia sunt, quę vetus, cōsuetudo comprobat. l. 13. §. fin. de pol. Ruswich.

¶ CONSVETVDO induci[tur] de iure Ciuili spatio decem annorum. Hanc regulam ponit Panor. quem sequuntur ibi alij Doct. in c. fin. de consuetudine. numer. 11. Bar. in l. de quibus. nu. 14. & ibi Iaso. num. 41. ff. de legibus, & prædicta conclusio est communis, siue consuetudo sit contra ius siue præter ius: secundum prædictos Docto. facit id quod habetur in l. diuturna. ff. de legibus. & in Rubr. C. quæ sit longa consuetudo. & opinionem huiusregulę dicit esse Communem Syluester Aldobrandinus in §. ex non scripto. numero 19. Institutio. de iure natural. eandem opinionem dicit etiam Communem ibi Christophorus numero quarto. Et circa hanc regulam vide Thomam Grammaticum in decisione lxiij. & notabiliter Aymonem Crauctum in tracta. de antiquitate temporis, in quarta parte, in princ. numero 9.

Limita primò, vt procedat in consuetudine propria & vera: secus in consuetudine ficta & intitulata; quę momento induci potest, exemplum vt si populus vno momento dicat velle obseruari pro consuetudine quòd maior natus succedat, vel si id ex populi consensu eligatur, & sic de similibus. ita concludit Anto. de Butrio post Petrum de Bella per. & Guliel. de Cugno in repet. c. fin. nume. 17. de consuet. Barto. in l. de quibus. num. 14. ff. de legibus. quem sequitur ibi Iason. numer. 41.

Limita secundò, nisi consuetudo tendat contra ea quę sunt reseruata Principi: quia tunc requiritur tempus cuius initij memoria nō extat, vt in c. super quibusdam, in §. præterea. cum similibus, de verborum significatio. ita tenet Alexan. in consi. vj. vol. j. Iacobinus in l. de quibus. nu. 31. ff. de legi. Porrò quæ sint ea, quæ Principi reseruata sunt, traditur per Bald. in l. rescripta. C. de precibus Imperat. offeren. per glos. & Doct. in c. quod translatione. de offic. legati. tex. in c. vnico. quæ sunt regal in Vsib. feud. Paul. de Cast. & ibi Ias. num. 24. in l. j. ff. de offic. eius. circa quam fallētiam vide quæ dixi in Reg. xc. fallentia j.

Limita tertiò, quando consuetu. detrahit iura alicuius ecclesiæ, quia tūc requirentur xl. anni. ita tenet Inn. in c. cùm dilecti. de consuetu. quem sequitur Abb. in d. num. 11. Iacobinus in d. l. de quibus. & licet secundum Abb. Inn. intelligat hoc, quando cōsuetudo venit ad detrahendum iura alicuius ecclesiæ particularis: secùs, si veniret cōtra ecclesiam vniuersalem, sed Panor. dicit hanc rationem diuersitatis inter istos casus non esse bonam: quia nō minus fauorabile debet esse totum corpus ecclesiæ, quàm aliquod membrum ipsius ecclesiæ. & illud dictum Abb. dicit esse notandum Iacobinus vbi suprà. nume. 30.

Limita quartò, vt non procedat quando consuetudo contra ius est irrationabilis, & sumus in foro ciuili: quia eo casu requiritur tempus xxx. annorum. tenet Bald. in ca. j. qualiter feudum olim poterat aliena. idem Bald. in c. clerici. de iudiciis. nume. 3 per gl. in l. domini prædiorum, in verbo, consuetudo. C. de agricol. & censit. libr. xj. quem sequitur Aretinus in consi. xlij. nume. 1. in fine.

Limita quintò, quando consuetudo est contra legem quæ nunquam fuit recepta in obseruantia ignorante superiore: quia tunc requiritur præscriptio xl. annorum. ita tenet Abb. in c. j. num. 4. in medio: de treuga, & pace. quam opinionem conatur defendere Rochus de Curte in tract. de consuet. numer. 303. sed in contrarium est communis opinio secūdum eundem, ibi, à qua opinione in practica durum esset recedere, vt ibi dicit. P. Duen. reg. 138.

¶ CONSVETVDO de iure ciuili inducitur per tempus x. annorum. Barto. in l. de quibus. in ij. q. prin. ff. de legi. Abb. & Barb. in c. fi. de consuet. quod intellige, siue talis consuetudo sit contra, vel præter ius, per id quod habetur in l. diuturna. ff. de legib. & in rubrica. C. quæ sit longa consuetudo.

Primò fallit, in consuetudine ficta, & intitulata, quæ momento induci potest, vt per Ant. de Butrio in c. fi. de consuetudine. & Barto. in l. de quibus. versic. tertiò vide anius. ff. de legibus.

Secundò fallit, quando consuetudo tenderet contra ea, quæ sunt reseruata principi: vt per Imo. in cap. cùm dilectus. de consue. & Bart. in d. l. de quibus.

Tertiò fallit, quando consuetudo contra ius esset irrationabilis, & sumus in foro ciuili, quia tunc requiritur tempus triginta annorum. ita Bald. in l. j. in tit. qualiter olim feudum alienari poterat. in vsibus feud. & in cap. clerici. de iud. de quo tamen, an valeat, vide

leat, vide per Rochum de Curte in cap. fin. in glo. rationabilis. de consuet. B. Socin. reg. 110.

¶ CONSVETVDO de iure Cano. contra ius requirit tempus xl. annorum. Abbas Panor. & Ant. de But. in c. fi. de consuet. & Alexan. in consil. lxvj. incip. viso. in secundo volumine.

Amplia prædictam regulam, procedere non solùm quando consuetudo est contra canones, sed etiam quando est cōtra rationē canonis, gl. est, quam nullus commentat præter Gemini. in c. vt litigantes. in verbo, statuimus. de officio ordina. libro sexto. sequitur Fel. in c. statuimus: de maioritat. & obedien. & in c. tua nos. in prin. de iureiurand.

Primò fallit, nisi consuetudo contra ius veniret etiam contra ea, quæ sunt concessa per principem in signum specialis priuilegij: quia tunc vtroque iure requiritur tempus, cuius initij non est memoria, c. super quibusdam. de verbo. signifi. & per Alex. in consil. vj. in primo volumine.

Secundo fallit, vt non procedat, quando consuetudo tendit ad detrahendum iuri laicorum, contra quos posset fieri statutū ex causa, vel etiam nisi præiudicaret iuri clericorū in patrimonialibus, in quibus clerici non gaudent priuilegio clericali, nisi in casibus expressis à iure, secundum gl. in c. possessiones. xvij. q. iiij. & Abb. in c. ecclesia. de constit. quia tunc sufficiunt decem anni: vt per Innoc. in c. cùm dilectus, de consuet. & Are. in consil. xxiij. incip. in præsenti consi. & per Alexand. in consil. lxxviij. incip. viso. ij. volumine.

Tertiò fallit, nisi in tali consuetudine contra ius concurreret sententia superioris: quia tunc sufficit tempus a. annorum, vt per Ant. de But. in c. quia circa. de consanguinitate & affinitate. de quo tamen vide per Fel. in c. 1. de treu. & pace. & per Phil. Cor. consil. clv. incip. ex quo statuto. in quarto vol.

Quartò fallit, si Papa vsus esset tali consuetudine contra ius: quia tunc sufficiunt x. anni: vt per Abb. in c. finali, de consuetud.

Quintò fallit, quando consuetudo est contra canonē, quicunque fuit receptus in conseruantia. ita Calde, Imo. & Fel. in c. j. in fi. de treuga, & pace.

Sextò fallit, quando consuetudo induceretur per clericos contra eorum statuta: quia etiam tunc sufficerent a. anni, vt in c. frustrà. distin. viij.

Septimò fallit, quādo consuetudo induceretur in præiudicium ecclesiæ Romanę: quia tunc requiritur spatium 100. annorum, vt in c. ad audientiam. de præscrip. idem dico, si esset in præiudicium Imperatoris, vel alterius non recognoscentis superiorem: vt per Alex. in cons. xxxiiij. incip. in causa vertente. in primo vol. B. Socin. reg. 110.

¶ CONSVETVDO contra ius de iure Canonico requirit spatium xl. annorum. Quam regulam ponūt Abb. Io. Andr. & Doct. in c. fi. de consuet. num. 11. vbi assignant rationem: quia clerici inducendo consuetudinem contra ius quasi præscribunt contra legē superioris: ideò requiritur tempus quod in præscriptione contra clericos, vel ecclesiam requiritur: & quare talis consuetudo requirat maius tempus quàm consuetudo de iure ciuili, colligitur ex doctrina Innocen. in cap. cùm dilectus. de consuet. & ex Hosti. ibi: vbi referuur Rotam in decisio. vj. in tit. de consuet in nouis, secūdum nouam impressionem. & secundum antiquam in decisi. ccccl x. & præmissam conclusionem firmant Barr. & Doct. in l. de quibus. ff. de legi. Alexan. in cons. lxviij. vol. ij. num. 6. licet Barb. teneat contrarium in d. c. fi. de consuetu. sed pro opinione huius reg. facit tex. in d. c. fi. de consuet. ibi, non sufficit consuetudo longęua quo ad præiudicandum iuri positiuo: ergo probat quòd non sufficit tempus decem annorum, vt præsupponit ibi Barba. & probatur suprà dicta conclusio ex iis quæ tradit Iaco. de Bellouiso in c. j. in principio, qui feudū dare possunt, in vsib. feud. vbi dicit, quòd ad hoc vt res ecclesiæ dicatur consueta concedi in emphyteusim, requiritur tempus quadraginta annorum. quem sequitur Alex. in cons. ix. num. 6. vol. iij. probatur etiam ea text. in argu. cum ibi notatis in ca. cùm de benefi. de præb. libr. vj. circa quam regulam vide Aymonem Crauetam in tractatu de antiquitate temporis, in iiij. parte principali, nume. 7. & 8. vbi ponit ij. limitationes.

Hanc regulam cum vnica ampliatione, & septem limitat. ponit Soci. in reg. xxix. in posterioribus. Hanc etiam regulam cum vna ampliatione, & viij. limitatio. ponit Rochus de Curte in. tract. de consuet. à nume. 293. vsque ad num. 308. P. Duen. re. 160.

¶ CONSVETVDO contra ius nō extenditur. l. quòd non ratione. ff. de legibus. in c. quod translationem. de offic. lega. & ita communiter tenent Doct. excepto Fulg. in l. de quibus. ff. de legi. ad quem ibi respōdent Doctor. præmissam tamen regulam tenet idē Fulg. sibimet contrarius in consilio lxvj. incipiente, Serguanerius, vbi dicit, quòd consuetudo de qua in l. dos à patre. C. solut. matrim. non extenditur.

Hanc regulam cum decem limitationibus ponit Rochus de Curte in c. fi. de consuet. nume. 321. vsque ad num. 351. Hanc etiam regulam ponit Aymon Crauetus in tract. de antiquitate temporis. in iiij. parte, in princip. & ibi in numer. 48. vsque ad numer. 151. limitat eam vno & viginti modis. Est tamen notandum quòd decimamquartam limitationem, quæ est ibi in nume. 98. sublimitat decem modis, & eam declarat vsque ad nume. 136.

¶ CONSVETVDO contra ius naturale non valet. ita probatur in c. fi. & ibi Abb. & doct. de consuet. & intelligitur ius naturale: ibi, cuius transgressio inducit peccatum: & illud ius naturale appellatur ius diuinum, secundum Ioan. Andræ. Ant. & alios Doct. in d. c. fi. facit textus in can. j. dist. j. gl. in princip. Instit. de iure naturali. & ita concludit Rochus de Curte in tractatu de consuetu. nume. 78. & hanc esse communem opinionem tenet Syluanus consil. x. nume. 39. & circa hanc regulam vide Albertum Brunum in consil. xliij. nume. 20. Guliel. Mayne. in l. quoties. numer. 96. ff. de regul. iur. Parisium in consil. lxviij. nume. 193. volu. iiij. Alexand. in consi. cxcvj. numer. 13. vol. ij. Lofredum in consil. 50. numer. 52.

Hanc regulam ponit Rochus de Curte in d. tract. de cōsuet. numer. 78. vbi vsque ad nume. 98. eam declarat & à numer. 98. vsque ad nume. 141. ampliat eam viij. modis: & limitat v. modis. P. Duen. reg. 137.

¶ CONSVETVDO inducitur per binum actum, quādo interuenit interuallum temporis inter primum, & secundum actum, aliàs diceretur vnicus actus. l. si triennio. ff. de stat. liber. glos. c. Lotharius. ver. appellauit. 21. quæst. 2. Ant. in tract. de ver. Gem. num. 8 Butr. c. fin. de consue. nor. Docto. commu. l. de quibus. ff. de legibus. Ias. l. si certis annis. num. 6. C. de pactis. idem. l. si quis in conscribendo. numer. 24. C. eod. simil. de internallo temporis. Ripa Rubr. de verbor. obligatio. numer. 30. Decisi. Pedem. 58. nume. 37. Decisi 39. num. 16. Medic. reg. 2.

Consuetu

Consuetudo inducta in vno de correlatiuis, & in alio locum habet.no.l.de quib.ff. de legibus.Bald.l.1.numero 5.C.de bon.Matern.not.l.1.C.de cupress. libr. 11.Bal.in l.qui plures.§.1.numer,3.ff.de vulg. & pup. glo.l.1.C.ne fideiuss.dot.dentur.gl.l.fin.ver.amissionis.C.de rescin.vend. Medic.reg.9.

Consuetudo introducere potest,vt prælatus possit testari,atque donare modicum de rebus Ecclesiæ.c.ceterum de don.Abb.consi.45.libr.1.Innocen.c.fraternitatem.de donat. Host.ca.si quis sanè.de pecul. cler.glo.c.præsenti,de offic.ord.6. Abb.c.cum in officiis,de testam. item consuetudo valet modicum præiudicium adferre valens, Ecclesiæ. Doct.c.1.de cósuet.conc.c.quoniam.16.q.1.c.2.de app.c.apostolicæ,de donat.glo.t.c.1.de consuet. Anton.in tract. de minim.num.11.Tiraq.in tract.de iud.in reb.exig. non serendis.nume.24. Medic.reg.5.

¶ CONSVETVDO,ius nó scriptum appellator. Tex. in §.constat.& in §.ex non scripto. Instit.de iure natu.gent.& ciuili.Bart.in l.ij.ff.de vulgar. & pupil. & in l.de quibus.ff.de legib.

Amplia vno modo, & limita quatuor modis, vt per Decium in rub.de consuet. B.Dias.reg.141.

¶ CONSVETVDO laicorum non ligat clericos.Hãc regulam ponit Cinus in l.ij.ad fin. C.quæ sit longa consuet.Abb.& Cano.in capit.ecclesia sanctæ Mariæ.de constit.Dominic.in capit.j.de iureiur.lib.vj. Baptista de sancto Seuer.in repet. l. cunctos populos. versic. tertia conclusio Bartoli est. C. de sum. Trin.& fide cathol. Ant.de Butr.in Rubr. de consuetud.nume.3.& 12.Ratio huius regulæ est,quia iurisdictio spiritualis, & temporalis distinctæ sunt & diuisæ:vt in c.celebritatem.de consec.dist.iij.& authentic.de instrum.cautela & fide.in §.quis igitur. vbi dicit text.quòd Imperator habet potestatem à Deo.facit pro hac opi.text.in ca.fin.de vita, & honest.cleric.in fin.vbi dicitur quòd clerici non subiacent staturis nec consuetudinibus patriæ, facie text. in c. fi. de reb. eccles. non alie.tex.& ibi Abb. in c.peruenit.de arbitris. & ita tenet Remigius de Gonny in tract.de charitatiuo subsidio.

Hanc regulam cum decem ampliationibus & duodecim limitationibus ponit Rochus de Curte in tractat.de consuetud.in xj.quæstio.à numer.653.vsque ad numer.697. P.Duen.reg.135.

¶ CONSVETVDO non ligat forensea.Hanc regulã ponit gloss.quam sequuntur ibi Doctores in cano. qui contrà.in verbo, aut peregrini. viij. distinctio. pro qua facit text.in capit.certificari, de sepult. dicens,quòd quælibet patria abundat in sensu suo.facit in simuli de statuto,text.in cap. vt animarum.de constitut. libr.vj. in l.fin.ff. de iurisdictio. omnium iudi.consuetudo enim localis est,ideò non ligat nó subditos,vt inquit Oldrad.in consilio cclxviij. numero 1.facit text.in l.ij.C.quæ sit longa consuetud. in l.venditor.in §.si constat.ff.communia prædi.ita etiam tenet Rom.in consi.clxiij. quam opinionem tenet Barto.in l.de quibus.numero 26.quem ibi sequuntur Ias.& Doct.ff.de legib.idem Barto.in l.cunctos populos.numero 20.& ibi etiam Ias.& doct.C. de sum. Tri. & circa hanc regulam vide Corn.in cósilio lxxxiij.numero 15.volum.iiij.Parisium in consilio xxv.numer.24.volum.j,Alber.Brunum in consilio xx.numero septimo. Boerium in consuetudinibus Bituricensium, in tit.de iurisdictione omnium iudicum. in §.iij.in gloss.ij. Abb.in cap. postulasti. de foro compet.eundem Abb. Barba.& Felin. in capit.final.eodem titu.& Ioan.Igne.in l. cum fisco. numer.34.ff.ad Syllania.

Hanc regulam ponit Rochus de Curte in tracta. de consuetudine,numero 699.vbi Ampliat eam duobus modis,& limitat septem modis,cum aliquibus illationibus & declarationibus, vsque ad num.729. P.Duen.reg.145.

¶ CONSVETVDO non ligat etiam subditos extra territorium.Hanc regulam probat text.in capit.vt animarum.in §.j.de constitu.libr.vj.vbi probatur quod si episcopus excommunicat omnes furtũ faciẽtes, tale statutum non comprehẽdit subditos extra diœcesim præfati episcopi furta committentes, & ita ibi hoc tenent Geminia.& Doct.per illum text probatur etiam in l. fina. ff. de iurisdictione omnium iud.tenet Bart.in l.j.nu.50.C, de sum. Trin. vbi dicit, quòd statuta, quæ respiciunt litis decisionem non comprehendunt ea,quæ extra territorium sunt cómissa.& subiicit hoc procedere tam in contractib. quàm in delictis: allegans text. in d.c.vt animarum. in §.j.de constit.libr.vj.pro qua opinione est tex. in l.vij.tit.ij.par.iij. Hanc opinionem dicit esse Communem Fel.in c.à nobis.el j.nu.6.de sententia excómunic.Alex.in cons.cxj.nu.1.vol.j.

Hanc regulam amplia vno modo,& limita viij.modis, vt per Rochum de Curte in tractatu de consuetud. numer.729.vsque ad numer.746.& circa hanc regulam vide positam in præcedẽti regula.P.Duen.re.146.

¶ CONSVETVDO loci seruanda est in concernentibus processum, in quo proceditur, & sic illius tribunalis, vel iudicis, coram quo proceditur. Hanc regulam probat gloss. & ibi Communiter Doctores,in cap.quod clericis.de foro compet.cuius materiam tractat Nicolaus Eueradus in Locis legalibus,in loco xix.

Hanc regulam ponit Bernar.de Luco cum quatuor limitationibus in regul.44. eandem regulam cum viij.ampliationibus,& iiij.limitationibus ponit Rochus de Curte in tract.de consuetud.numer. 759.vsque ad numerum septingentesimum sexagesimum octauum. P.Duen.reg.147.

¶ CONSVETVDO potest induci,& valet etiam si nó inducatur sciente Principe,vel illo,qui potest ius condere.Hanc regulam ponit Abb. in d.c.fi.nume. 13.de consuet.quem sequuntur ibi Doct. & ibi Barba.num.71.dicit quòd hæc est communis opinio. Hanc opinionem tenet Alex. cons.vj.nu.4.vol.j.tenet etiam Corne.in cons.clv.nu.7.vol.iiij.& hæc fuit opinio glo.& in c.in istis.in §.leges.in glo.fi.iiij.dist. & ibi Doctores;quam opinionem tenẽt Geminia. in c.frustra.viij.distinct.vbi dicit quòd glo.& similes contrarium tenentes communiter reprobantur,eãdem opinionem,vbi adducit aliàs auctoritates,tenet ibi Præposi.num.9.hanc opinionẽ tenet Abb.in cons.vij.vol.ij.licet contrariũ teneat gloss.in c. fi. de consuet.& in d.cano.frustra.viij.dist.& Old.in cons. ccxxxvij.num.3.in cons.ccxliiij.num,7.Sed opi.glossarum approbatur hodie per l. v. titu.ij. parte j. In quo est notandum quòd licet non requiratur scientia Principis, vt suprà dixi, requiritur tamen scientia populi,vel maioris partis:scientia enim requiritur in consuetudine inducenda eorum qui possunt statura condere:quia sicut requiritur eorum scientia,& expressus consensus in condendis statutis,eadem ratione requiritur eorum scientia, ex qua causatur tacitus consensus ad consuetudinem inducendam.& istud est quod voluit dicere gloss.in d.ca. &

de consuet.requirens scientiam illius, qui potest ius condere.& quòd talis scientia requiratur, probatur in l.de quibus.ff.de legibus.& clariùs in ca.cùm consuetudinis.de consue.ita tenent Ioan.And.Ant. & Cardin.in d.c.fi.Cinus in l.ij.C.quæ sit longa con suetu.Corn.in consi.ccxciij.numer.4.& 18.volum.iij. ita tenent Doct.in d.l.de quibus.ff.de legi.& hoc est tenendum quicquid teneat Gemin.in c.fi.per illum text.de consuet.lib.vj. qui non probat.sentiunt tamen præfati Docto. quòd non requiritur scientia populi congregati, seu quòd actus deueniat ad notitiam populi congregati: quos refert, & sequitur Corn.in consilio ccxcvj.num.5.vol.iiij.licet ibi referat alios tenere contrarium.

Limita primò, quando consuetudo induceretur contra ius publicum vtilitate,& austeritate: quia tunc requiritur scientia Principis, secundum Ioan. Andr. in c.fin.de censi.lib.vj.& ibi Gemin.Specu.in Rubr. de feudis.vbi dicit non valere consuetudinem sine scientia Imperatoris quòd feuda imperialia diuidantur.quod sequitur Fel.vbi refert alios Doct.idem tenentes in c.cùm ex officij.nu.8.de præscr.licet Abb. ibi contrarium teneat.quam opinionē Abbatis conatur defendere Præpos. Alexandr.in cano.frustra. nume.9.viij.distinctione.

Secundò limita, quando lex reprobat consuetudinem: quia tunc consuetudo contraria non valet nisi Principe sciente, ita tenet Ioan. Andr.in additionib.ad Spec.in tit.de instrumen.editione.in §. compendiose.nume.13.Gemi.in glo.Summæ.xj.dist num.4.Fel. in d.c.cum ex officij.num.8.Abb.& ibi Feli.nu.6.in c.accedentes.de præscript.Ant. de Butrio in repet. cap.fin.numer.51.cum aliis.de consue.

Tertiò limita, nisi consuetudo inducatur in sacramētalibus, putà in consuetudine benedicēdi corruptas: quia tunc requiritur scientia Principis ad hoc vt talis consuetudo valeat.ista est glo.quam ibi extollit Abb.inc.vit autem. de secundis nupt. quem sequitur Præpo Alex.in c frustra.num.9.viij.dist. de qua limitatione dicit dubitare Rochus de Curte in tract.consuet.num.353.propter restrictionem generalitatis illius text.in d.c.fin.de consuetud.

Quartò limita, vt non procedat in consuetudine, quæ fit contra reseruata Principi, vt dixi suprà in regu. cxxxviij.in ij.limita. quia tunc ad consuetudinem inducendam requiritur Principis scientia.ita gloss. in c.penultim.de filiis presbytero.ita tenet Gemin. vbi allegat aliam gloss.in Summa.xj.distinct.Barto. in l.si Publicanus.in §.in omnibus.nume.1.ff.de publi.& vectig.Sed contra hanc limitationem tenet ibi Ioan.de Imol.in dict.§.in omnibus.per text.in c.super quibusdam.de verborum significatio. vbi non requiritur scientia Principis quo ad hoc vt valeat acquisitio reseruatorum Prin.per tempus de quo ibi.Quam opinionem Ioan.de Imo.contra suprà dictam limitationem tenent Doct. in variis locis,prout refert Fel.qui idem tenet in c.cùm nobis. num.2.de præscript.Iason.in l.Imperium.num.21.ff. de iurisdi.omn.iudic.Alex.vbi dicit hanc esse Communem opinionem,in cons.vj.nu 6.vol.j.eandē opi. tenet Alex.in consi.cxxv.nu.1.vol.ij.& in consi.xiij. nu.16.vol.v.Balb.in tract.præsc.in ij.par.iij.par.prin. q.vj.num.22.Curtius Iunior consi.clviij.num 12.Iacobinus de sancto Georgio in tracta.feu.in parte,cum mero & mixto imperio.num.20.Rubeus Alexandr. consil.xxj.numer.6.Alciatus in l. munus.ff. de verborum signific. P.Duen.reg.141.

¶ CONSVETVDO præscripta per aliam cōtrariam, & præscriptam consuetudinem, tollitur: per non præscriptam verò non tollitur.Glos.est sing.in l.nemo.§.temporalis.ff.de regul.iuris.

Limita primò procedere in causa petitorij, sed in causa possessorij, consuetudo secunda non præscripta, tollit primam etiam præscriptam.ita Bald. in cap. j.de feudi cog.quod dicit mirabile Ias. in l.de quib. ff.de legib.

Secundò limita, quando licet secunda non esset præscripta, tamen populus vult statim eam valere: notat Abb.in capitulo, pro illorum.de præb.refert Ias. vbi suprà. B.Dias.reg.142.

¶ CONSVETVDO, quæ est contra ecclesiasticam libertatem vel illi onerosa, non valet. Hanc regulam probat text.in c.j.& ibi Abb.de consuet.in c.nouerit.& in c.grauem.de sententia excommu.in c. cùm causam.de re iud. De iure regio est text.in l.ij.titu. ix.parte j.& in l.ij.titu.iij.lib.j.Ord.& quæ dicuntur esse contra libertatem ecclesiæ ponit text.in c.fi.de immunitate eccles. libr.vj.text.in lege xix. titu. ix. parte j.& l.viij.& x.tit.iij.libr.j.Ordi.Barto.& Doct. in l.j.C.de sum. Trinit.& circa hanc regulam vide Paulum Parisium in consi.xxxvij.per totum, vol.j. Carolum Ruinum in consil.xlj.numer. 45.volum. j. & in consi.clvj.num.iiij.

Hanc regulam ponit Bernard.de Luco in reg. cxxxix. cum tribus limitat.eādem regulam ponit Rochus de Curte in tract.de consuet.numer. 453. vbi in numero 460.ampliat eam vno modo.ex qua ampliatione vsque ad numerum 489.ponit xx. illationes:& à numer.489.vsque ad numer. 515.limitat eam octo modis.ex qua prima limitatione ex suprà dictis octo facit quindecim illationes à numero 489.vsque ad numer.506. P.Duen.reg.143.

¶ CONSVETVDO, quæ inducit grauamen ecclesiis, non valet.Ita text.in cap.j.de consuetud.vbi Abb. & alij.Facit text.in cap.nouerit.& in ca. grauem,de sent.excom.

Limita quatuor modis, vt per Decium in dict. capit.j. numero 3. B.Dias.reg.139.

¶ CONSVETVDO, quæ est præter ius de iure Canonico, inducitur spatio decem annorum. Hanc regulā ponit Panorm.in c.fi.num.11.de consuetu.per gloss. in cap.fin.eodem titul.libr.vj.in verbo, consuetudo. quæ loquitur in consuetudine oprandi, quæ solum decem annos requirit.& ita tenet Oldrad. in consi. cclxxxv.num.3.facit etiam glo.in c.consuetudo.xij. distin.& in c.litigantes.in verbo, statuimus.de offic. ordi.libro vj.& ita tenent communiter Doctores in d.c.fi. Abb.& Fel. in c.statuimus.de maiori.& obedient.tenet etiam Aret.in cons.xxiij.num.11.

Limita primò, quando consuetudo tendit ad detrahendum iuri alicuius ecclesiæ: quia tunc requiritur tempus xl.annorum.cap.de quarta.de præscri. Abb. post Innocen.in c.dilectus.de cōsuet.Feli in d.c.statuimus.in j.limit.facit pro hoc quod dixi suprà in præcedenti regula.

Secundò limita, vt non procedat, quando dispositio requirit consuetudinem legitimè præscriptam: quia tunc licet nō esset contra ius requireretur spatium xl. annorum.facit text.in dicto capit.fin. de consuet. & in c.Cum.& ibi Abb.de electionibus,& in capit.non est putanda.de consue.lib.vj.& in c.cùm de benefic. de præbend.eo.lib.ita concludit Roch.de Curte.in tract.de consuet.num.245. P.Duen.reg.139.

¶ CONSVETVDO regionis, aut loci seruanda est.

In Instit.

In Instit. de iur. nat. gen. & ciuili. §. ex non scri
pto.
In Aut. de mand. prin. §. coges.
In Aut. de sanctiss. Epis. §. proconsul.
C. de sacrosanc. Eccl. l. anni.
C. de vsur. l. eos. §. cæteros.
C. de serui. l. 2. §. præsi.
C. loca. l. circa.
C. de testament. l. vlt.
C. de ædific. priua. l. anni.
C. quemad. test. aper. l. 2.
C. de emanc. l. vlt. l. 1. & 5.
C. de aq. duc. l. vsum.
C. de agri. & censi. l. dominis prædiorum. & l.
cum fat.
ff. quod cuiusque vniuers. l. item.
ff. com. præd. l. vendi.
ff. ad l. Aquil. l. item Mela.
ff. fam. her. l. & puto.
ff. de pig. l. vnus.
ff. de instito. l. pu. §. proscribere.
ff. de euict. l. sed si ca.
ff. de man. test. l. si sum. §. pen.
ff. de rest. l. 3. §. vlt.
ff. de aq. plu. arc. l. 1. in fi. §. si prius.
ff. de cust. reor. l. si qui reum.
ff. de decu. l. non tantum.
ff. de mun. & oner. l. 1.
ff. de pollicita. l. antepe.
ff. de reg. iur. l. semp. in sti.
ff. de off. procons. l. obseruare.
ff. de aqua quot. & æst. l. hoc iur. §. debent.
ff. de leg. 1. l. semper in sti. & l. seruus plurium,
Azo rub. 72.

Non oportere, nec debere seruari,
C. de vsu. l. eos.
C. de decu. l. ex.
In Aut. vt iud. sine quoquo suf. §. scriptum.
ff. de off. præsid. l. sed licet.
ff. de iniur. l. iniur. in fin.

Consuetudo regionis, &c.] Et econtrà, vt in hac Rubr. continetur: Consuetudo regionis & loci spectanda est, nisi contra legem sit, vt in contraria Rubr. dicitur, & in illa Rub. consuetudo praua, &c. Sed secundum P. illa loquitur secundum sua tempora: huiusmodi enim lex translata erat potestas in principem: vel ibi loquitur de eo, quod quandoque ciuitas sibi constituit per cõsuetudinem. namq; ea, lege scripta vel cõtraria cõsuetudine tollitur: lex autem scripta, tantû lege scripta. Vel ibi loquitur de generali consuetudine, id est, quam princeps patitur, quæ ex cõsequentia inducta videtur. Hic de speciali dicimus loci, quæ legẽ non abrogat, etiamsi ex certa sciẽtia sit inducta, licet ex loco seruetur. vt ff. com. præd. l. venditor. §. si constat. Sed contrà videtur, vt ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus. Sed distingue, vtrum lex sequatur consuetudinem cui ipsa est contraria, an præcedat. si lex sequatur, quia posteriori derogat consuetudini, quæ præcessit: alioquin legi cõsuetudo derogat, secundû Io. B. nisi lex prohibeat consuetudinẽ admitti: vt in vsuris habemus. Si verò per errorẽ inducta sit, nec in eo loco derogat legi: licet quidã contradicant, qui aliter quàm nos, casum illius legis, ff. de leg. & senatusconsl. quod nõ ratione ponunt, sicut ibi notauimus. Alij distinguunt, an lex sit talis, cui possit derogari per pactum: vt est in omnibus, quæ sunt fauore inductæ: veluti, nisi agatur ad residuum, si pignus sit minoris quàm debitû: & huic tali legi per consuetudinẽ in eo loco derogari. alioquin si pactum, non potest legi derogari. Secus dicunt, quod accidit in casibus vt C. de pact. l. si quis in con. notauimus. & meritò consuetudinem pacto pa rificant: quia ipsa consuetudo, consensus tacitus dicitur. vt ff. de legib. & senat. cons. l. de quibus. in fin. Sed hoc non placet: quia secundum hoc, furiosis vel similibus, qui expressis consentire non possunt, consuetudo non obijcitur. vt ff. locat. l. qui adempt. Sed responderi potest, imò obijcietur: quia maior pars vniuersitatis consensit: vnde perinde est, ac si omnes consensissent, vt ff. ad munici. l. quod minor. secundum Io. Respond. illam regulam veram esse in electionibus, & in his quæ singulorum prouidẽnt vtilitatibus, sed pertinet ad hoc, vt ipsa vniuersitas possit conueniri: ideo, quia maior pars aliquid fecisse dicatur, sicut vniuersitas: non eo, vt aliquis ignorãs nunquam conueniatur. Hæc autem consuetudo patrimoniorum singulorum detrahit. Item ad hoc inducitur, vt singuli conueniantur, quod esse non potest. nam & si milies paciscerentur, quòd ego tenerer, mihi non præiudicarent. Alij distinguũt, an lex sit contraria, vt tunc legem arroget: an verò lex lata postea consuetudo sit corroborata, vt sit contraria consuetudo postea inducta, lege vincatur. arg. præbet, quod de venditione dicitur, quæ solo dissensu dissoluitur, si traditio corroborata non fuerit: alioquin contrà. vt C. quando licet ab empt. disce. l. 1. Et si contra l. si tamen ex certa scientia eorum qui viũtur, ea sit inducta, non per errorem, dico esse seruandam, secundum B. & Io. in eo loco: licet alij mulras adhibeãt distinctiones: vt notaui in C. quæ sit long. consuet. l. 2. in solutione signati contrarij, vt Instit. de iur. natur. in fin. tit. Azo rub. 72.

Duo actus consuetudinem faciunt.
C. de epis. Aut. nemo. Azo rub. 72.
Consuetudo patris sam. seruatur.
C. quemad. test. aper. l. 2.
C. de ædifi. priua. l. 3.
C. de testi. l. testimonia.
ff. de dila. l. præsi.
ff. de seru. rust. præd. l. vlt.
ff. de vent. inspicien. l. 1. in fin.
ff. de leg. 3. l. seruus legatus. §. vlt.
ff. de vsur. l. qui senis. §. quæsitum.
ff. de pig act. l. eleganter. §. si secundum.
ff. de arb. l. sicut. §. si arbiter.
ff. de vsufr. l. damnas estò.
ff. de in rem vers. l. 3.
Contrà, ff. de act. empt. l. pen.
ff. de vsufr. l. si fundi. §. vlt.
Consuetudo Romæ seruatur.
C. de vete. iu. enuc. §. sed si quæ. & l. 1. §. cũ hoc.
C. de off. præf. Afri. l. vlt. in fin.
ff. de contrah. emp. l. imperatores.
ff. de var. & extr. ord. cog. l. cui. §. sunt quædã.
ff. quib. vt indig §. 1 & 2.
Consuetudo praua, vel legi contraria, nõ est tenenda.
C. de offic. præf. Afri. l. in nomine.
C. de vsur. l. eos §. cæteros.
C. quę sit long. consue. l. 2.
ff. de arb. l. sicut. § si arb.
ff. de aq quot. & æsti. l. 1.
In Aut. vt nulli iud. in prin.
In Decret. dis. 4. denique.

Sed nota, quòd in hac Rub. dicitur tenenda. nec enim dicitur quòd teneatur. sed toleratur. Sed nonne inuenitur, q errot ins facit? vt ff. de supelle. leg. l. 3. in §.

Consuetudo bominis seruatur in iudiciis.
C. de his qui ad Eccl. consug. l. vlt.
C. de lud. l. apertissimi.
C. de adult. l. quamuis.
In Aut. licet. oiatr. §. his quoque. & §. illud.
Azo rub. 72.

Consuetudo loquendi seruatur.
ff. de verb. sig. l. anniculus.
ff. de instrum. leg. l. cum de lanionis.
Consuetudo patris sam. &c.
Consuetudo Romæ ser. &c.
Consuetudo hominis, &c.
Consuetudo loquendi, &c.]
Hæ sunt notæ, nec tecipiunt cõtrarietatẽ.

¶ CONSVETVDO, & statuta loci, in quo contractus matrimonij fuit celebratus, attenduntur, quo ad solutionem. Text. in c. j. de spons. & in l. si fundus. ff. de euict. Bald. in l. si voluntas. C. de fideicom.

Limita dupliciter, vt per Felyn. in dict. eapit. j. nume. 3. B. Dias. reg. 137.

¶ CONSVETVDO, vel statutum disponens, quòd libri, putà mercatorum, faciant fidem pro scribenre, valet, & tenet. notant Bald. Angel. & Alexand. in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. per illum text. & Bald. in l. comprobationes. C. de fide instrum. & in l. cunctos populos. de summ. Trini. & fide catho. & Innocen. in cap. ij. de fide instrum.

Amplia hoc procedere, quòd stabitur dictis libris, etiã si alibi, & extra locum vbi viget talis consuetudo, produeantur. renet Ioan. And. in addit. ad Spec. in tit. de fid. instr. in §. nuoc dicendum. in addit. magna, quæ ioeipit: priuatotum, qood reputat singulare Ias. in lnco infrà allegan.

Limita sex notabilibus modis, vt per Ias. in l. admonendi. in lectura, ff. de iureiur. vbi vltimum sublimitat. B. Dias. reg. 138.

¶ CONSVETVDO, vel statutum absorbens in totum legitimam filiorum, non valet: tenet Abb. in capit. final. de consuetud. & in isto articulo adeò contrariæ suut opiniones, quòd sunt Doctor. aliqui asseten tes hanc esse Communem opinionem, & alij contrariam (& sic quod possit in totum tolli, vel asorberi) esse Communẽ, Describit eos Hiero. Chucalon in additio. ad Dec. in l. iura sanguinis. in fin. ff. de regul. iur. in litera A. in addit. incip. contrarinm. vbi in hac opinione residet, quia est opinio Canonistarũ.

Limita primò, nisi ille filius haberet, vnde vioat: ita not. Abb. in cap. Raynutius. ver. ego crederem. de testam. Refert Ioan. Lup. in repe. in cap. per vestras. versic. & idem ell. & versie. ex quo infertur. vbi refert Alexan. in can. ius gentium. j. distinctione, dubitare de ea. Vide Rochum Curtium in tract. de consuet. vbi dicit, quòd Communis opinio est, quòd ex causa possit legitima non solùm minui, imò in totũ tolli per statutum, vel consuetudinem: Vnde possemus dicere, quòd si iusta eausa statuendi id, quòd filius habear vnde se alat, sic procedat nostra limitatio. B. Dias. reg. 143.

¶ CONSVETVDO, vel statutum faciens validam probationem, quæ de iure est inualida, si cõcurrerit euidens necessitas, vel vtiliras, valet: tenet Anto. Abb. & Doct. in cap. ij. de probat. per text. in cap. cùm dilectus. in ij. respon. de fide iostrum. tenet Barto. in l. si seruus commuois ipse. ff. de stipulat. seruo. Bald. in l. j. C. de sum. Trinit. & fide cath.

Limita quinque modis, vt pet Felin. in d. capitu. ij. de probat. quem vide, quia pro ipsa principali regula plures doctorea refert, per eam pluta & pulchra determinantes. B. Dias. reg. 140.

CONSVETVDO tollitur, si est præscripta për aliam cootrariam consoetudinem præscriptam. Hanc regulam probat gloss. in l. nemo. in §. temporales. ff. de tegul. iur. quam regulam per illum text. ponit Abb. in cap. fin. de consuet. numero 10. & ibi Aot. de Botr. in repet. numer. 63. Barb. in d. capit. fin. numer. 76. de consuetud. extollens gloss. illam: vbi allegat pro ea casum singularem in l. fi. C. de seruit. & aqua. Aret. in consi. xxiij. nume. 11. & 12. Rom. in singul. xlij. Iason in l. beneficium. num. 58. ff. de eonstit. Princip. & Arct. vbi suprà dicit, quòd tantum tempus requiritur ad consuetudinem tollendam, quantum ad io ducendam. facit text. in c. j. de reg. iur. in autiquis: & hãc opinionem tenet Feli. in c. cùm accessissent. nu. 30. de constitut. in versi. septimò limira. & ibi Dec. oumer. 93. Ias. in l. de quibns. num. 79. & 80 ff. de legi. Cardi. in cons. cxxxj. nume. 6. Paris. in cons. xxj. num. 14. volu. j. Cagnolus in l. nemo. in §. temporalis. ff. de reg. iur. Alciat. in l. moribus. numet. 3. ff. de vnlga. & citca hanc regulam vide Pyrrhum Eoglebermeum in dicto §. remporalis.

Haoc regulam cum duabus limitationibus ponit Bernar. de Luco in reg. cxlij. eaodem regulam ponit Rochus de Curte in tractatu de consuet. nume. 405. vbi in num. 410. vsque ad numer. 429. limitat eam quioquemodis. P. Duen. reg. 142.

¶ CONSVETVDO, valet, quòd probatio imperfecta habear vim perfectæ probationis: not. quia not. ca. quia nos. de appellat. not. doct. capi. dilectus, de fide instr. Spe. in tit. de instr. edit. §. compendiose, imò cũ tractatur de paruo præiudicio rreditur, etiam de iure communi iuramento alicuius. l. thesaurus. ff. de exhib. doct. Commn. l. 2. ff. quemadmodum testam. aper. l. si quidem. C. sol. matr. Medie. reg. 5.

¶ CONSVETVDO, noo valet contra legem derogaotem consuetudini. Hanc regulam ponit Abb. in c. fi. de consuetod. oomero 22. & ibi Anton. de Butrio io repet. nnmer. 53. idem Abb. & modet. in capit. ij. de probat. Barto. eum quo transeunt alij Doct. in l. de qoibns. num. 4. in fine. ff. de legi. idem Bart. in l. si mihi, & tibi. §. fin. de lega. j. & ibi Doct. Alexand. vbi adducit alias auctoritates, in l. si non speciali. nume. 4. C. de testam. facit text. in ca. fi. de consuet. libr. vj. & circa hanc reg. vide Petrum Rebuffum in gloss. ad cõstitutiones Regias Galliç, in prima parte, in proœmio: in gloss. v. numer. 144. & Loazes in tract. de matrimo. Regis Angliæ, in j. fundameoto pro parte affirmatiua, nome. 32.

Amplia primò, vt procedat etiam in lege prohibitiua: quia licet expressè oon deroget consuetudini, tamen consuetudo in contrarium oon valet, qoando in ipsa lege prohibitiua est inserta clausula Decreti, vt tenet Gemin. & Philippus Francus in eapit. cùm de beneficio. de præb. libto vj. pet adducta per eos facit decisio Abb. antiqui in dicto capitulo, finali. in fine, de cõsnetud. dicens quòd nõ valet consuetudo contra legem habentem perpetuam caosam prohibitionis: allegat text. in capitu. sponsam. de sponsa.

Amplia secundò, vt proeedat si lex non faciat mentionem de consuetudine, sed solùm improbet aliquid tanquam irrationabile: quia non valet consoetudo, quæ induceretur, vel esset inducta in contrarium:

rium: quia irrationabilis esset. ita Paulus de Loazes in clem. j. de elect. & patet exemplum ibi. idem Gemin. in cap. j. io ñne. num. 30. de constitut. & in Summa. xj. distinct. & in consi. cxxxij. num. 7.

Tertiò amplia, vt procedat, etiam si esset consuetudo tanti temporis, cuius initij memoria in contrariũ non existit: quia non valet, quando lex improbat cõsuetudinem. ita tenet Ant. de Butr. per illum tex. & ibi Abb. in iij. not. in capit. cùm ex officij. de præsc. Card. in clem. ij. in princ. in viij. quæstio. & in §. j. in fin. de rebus ecclesiæ non alie. Fel. in cap. cùm causa. nume. 12. de re iudi. idem Feli. plenè, licet aliquos contrarium tenentes adducit, in capit. accedentes de præscr. Imo. in capi. fin. de consuetud. idem Feli. in capitu. cùm ex officij. eodem titul. de præscript. numero 13. pro qua opin. facit ratio text. in l. Ariani. C. de hæreticis. vbi probatur, quòd lex semper loquitur: ergo lex reprobans consuetudinem censetur perpetuò illam reprobare. facit etiam text. in l. seruus. C. de pœnis. vbi dicitur quòd simpliciter cõdẽnatus ad vincula perpetuò in vinculis stare debet: aliqui tamen, vt dixi, tenẽt contrariũ: maximè Abb. sibi contrarius in consil. xxvj. vol. ij. Card. Alexandri. in cap. frustra. numero 9. vol. ij. Anchara. in consil. lj. per gloss. in clem. statutum. in verbo, consuetudine. de electio. & alij Doctor. quos refert Felin. in dicto cap. accedentes.

Quartò amplia, vt procedat maximè in leg. edita in consilio generali: quia censetur habere clausulam derogatoriam ad dispositiones contrarias, quæ in futurum etiam fierent, & sic tacitè derogat consuetudini: ita tenet Bald. in tit. de pace Constantiæ. in §. Imperiales. nu. 14. facit quod not. Iaso. in l. de quibus. num. 55. ff. de legi. Feli. in c. nonnulli. de rescr.

Limita primò, nisi consuetudo inducatur ex noua causa, vel ratione, quæ non fuerat tempore legis damnantis consuetudinem: quia tunc vacabit: ita tenet Abb. in d. c. fi. de consuet. num. 24. arg. tex. in l. si hominem. ff. mand. & ita in effectu declarat ipse Abb. gloss. in clem. statutum. de elect. quæ prædictæ conclusioni repugnat. idem concludunt Abb. & Doct. alias autoritates referentes, in di. c. ij. de probat. & idem firmant Geminia. & vterque Cardinalis in dicto canone, frustra. viij. distinct.

Secundò limita, quando lex non est recepta in obseruantia: quia licet deroget consuetudini, tamen contraria consuetudo valet, cùm talis lex non attendatur, iuxta gloss. in c. j. cum ibi per Abbatem & Feli. traditis, de treuga, & pace. & sic non debet attendi clausula ipsius legis per quam derogatur consuetudini: quia corruente aliqua dispositione, corruunt clausulæ in ea insertæ, vt inquit gloss. notabilis in l. si patronus. in §. patronum. in verbo. Fauiana. ff. si quid in fraudem patr. quam gloss. sequitur Iason in l. certi condictio. num. 36. ff. si certum petatur. & in l. testamento. C. de fideicommiss. Soc. in l. iiij. in §. fi. ff. de verborum obligat. pro quo est bonus tex. in l. fin. ff. de constitu. pecunia. cum similibus. quem ad hoc allegat Iason in l. non dubium. numer. 56. C. de legibus, & quando lex dicatur non recepta in obseruantia, declarãt Doctores in d. c. j. de treuga, & pace.

Tertiò limita, vt non procedat, quando lex tolleret simpliciter consuetudinem præteritam, vel introductam: quia consuetudo inducta post legem ipsam eidem legi derogaret: ita tenet Geminianus in d. c. j. nu. 30. de constit. in vj. alia adducens. idem videtur sentire Antonius de Butrio in c. fi. nu. 53. de consue. aliter tamen tenet Bald. in l. dudum. C. de contrahend. emp. & in aliis locis relatis per Ias. in dicta l. de quibus. num. 80. ff. de legi. circa quod distingue vt per Abb. in dicto cap. finali. numero 24.

Quartò limita, nisi publica vtilitas suadeat reuocationem legis, quæ derogabat consuetudini: quia tunc consuetudo valet. ita Ant. de Butrio in dicto c. fi. nu. 53. Gemi. in c. j. nu. 30. de constit. lib. vj.

Quintò limita, quando expressus consensus Principis interueniret in inducenda consuetudine: quia tunc valeret contra legem derogantem etiam consuetudini. ita tenet Gemin. in summa. xj. distinct. Anton. de Butr. in dict. numero 53. Ioann. Andr. in Additio. ad Specu. in titul. de instrumen. editione. numer. 14. P. Duen. reg. 144.

¶ Consuetudinis mentio facta per statutum si de ipsa non constat quid erit dicendum. vide Doct. c. Abbate. de verbo. signifi. Paul. consil. 319. Barto. in extrauag. ad reprim. ver. prout vult. Bald. l. si donatio. C. de don. l. 1. in fine. C. de episc. & cler. Bald. l. inciuile. ff. de leg. l. vnica. ver. omnib. C. de cad. toll. c. t. §. fi. ti. qualiter olim feud. alien. potetat. Paris consi. 97. nume. 94. vol. 1. consi. 22. num. 9. consi. 92. num. 22. volum. 2. Medic. reg. 10.

Consuetudinem Antiquam debere seruari.

In Aut. eo. §. sed neque.
In Aut. de defenso. ciui.
In Aut. vt iud. sine quoquo suf. in prin.
In Aut. de sanct. Episc. §. quod cùm.
In Aut. de man. princ. §. coges.
In Aut. de appell. §. ad hoc. §. illa.
In Aut. de fid. instrum. §. illud. §. hoc autem.
In Aut. de iudic. §. illo.
In Aut. vt manumiss. & al. l. fi. si non perhi.
Azo rub. 104.

Consuetudinem Romanæ Ecclesiæ non esse seruandam.

Pro.

Ext. de sent. excom. c. per tuas.
Ext. de temp. ord. c. subdiaconos.
Ext. de rebus eccle. non alien. c. si quis presbyterum.
D. de off. præsid. l. sed & licet is.

Contra.

11. dist. c. nolite. & c. quis nesciat.
12. dist. c. 1. & 2.

Solutio.

Non sunt sequendæ ex necessitate consuetudines Romanæ, ni illæ, quas Apostolum Petrum sequi dignoscitur, & ipse docet esse sequendas. d. ca. nolite. & 12. dist. c. 2. Nec quid Romæ fiat, sed quid fieri debeat, attendendum est. D. de off. præsid. d. l. sed licet is. Damas. reg. 14.

¶ Consuetudines, & statuta loci, in quo iudiciũ agitur, considerantur quantum ad ordinaria iudicij, & processus solennitatem: not. Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. per l. iij. in fin. ff. de testi. Est gloss. not. in cap. quod clericis. de for. compe. quam ibi sequitur Ioan. Andr. & vide ibi Maria. versic. quo ad primum.

Limita quadrupliciter, vt per eundem Maria. in d. ca. quod clericis. in fin.

Consuetudo, vide infrà in verbo, statutũ: & in verbo, præscriptione. B. Dias. reg. 144.

¶ Contemnere vnicuique licet hæc, quæ pro se introducta sunt. De min. l. 41. De pac. l. 46. C. eo. l. 29.

C.de episcop.l.39.Auth.136.§.sancimus. Riisvvich.

¶ CONTENTA in relato propriè continentur in referente, sed non quod dicantur nominata, verum quia tacitè insunt. Bald.consilio 212.volum.5. Ripa, & Alexan.l.ait prætor.§.si iudex.num.2.ff.de re iud. l.institutio.ff.de cond.inst.l.si ita.ff.de cond.& dem. Doc.l.quem hæredi.ff.de reb.dubiis.Decis. Ped.23. nume.41.decis.110.numer.9.Crau.consi.88.numer.3. Soc.consi.170.numer.33.vol.2,Ruin.consi. 183.num. 1.vol.2.Ias.l.Marcellus.nume.14.ff.ad Trebell. Alex. cons.23.num.9.volum.7. Medic.reg.10.

¶ CONTESTATIO,& eius authoritas. Contestatio pro petitione habetur.

C.de ann.except.l.vlt.
C.de naut.fœn.l.2. Azo rub.74.

Oblatio libelli pro contestatione habetur.

C.quando libel.prin.da.l.1.& 2.
C.de Episc.aud.l.vlt.

CONTRA.

C.de offic.præf.l.1.
C.de præscrip.30.ann.l.sicut.
ff.de in ius voc.l.libertus aduer.
ff.ad Tertull.l.quæsitum.
In Aut.vt liti.inrent.col.4.

Contestatio,&c.]Oblatio libelli.&c.& contrà.] Contestatio quidem habetur pro petitione, in casibus sub hac Rubr.notatis.item libelli oblatio. vt in prætoriis & annalibus,non in aliis. vt C.quando libellus.l.1.& 2.in contraria Rubr.dicitur. Azo rub.74.

Incongrua litis contestatio non facit interruptionem.

C.de offic.præf.l.1.
C.ne de stat.defunc.l.si pater tuus.
C.de præf.30.ann.l.sicut.
ff.de in ius voc.l.libertus.
ff.rem rat hab.l.amplius.
ff.de co,per quem fac.l.hoc edict.
In Aut.de exi.& intro.re.§. sancimus.

CONTRA.

C.quando libel.prin.da.l.1.& 2.
C.vbi in rem ac.l.penult.
ff.de act.& ob.l.consti.
ff.de annal.except.l.2.

Incongrua litis contestatio, &c.& contrà.] Vbi litis contestatio est incongrua,nullum inducit effectũ, vt in hac Rubr.continetur: licet præcedens libelli oblatio suum poterit sortiri effectum, vt sequenti Rub.dicitur. Azo rub.74.

¶ CONTESTATIO.litis ante contestationem factũ videtur quod mox post eam fit.gloss.l. 2.ver.narrationem.C.de iur.calum.& est communiter approbata conc.l.inter omnes.ff.qui satisd.cog.Rom.l.si mulier.nume.13.ff.sol.matr.Arct.§.præterea.colum.12. inst.de excep.quia satis dicitur fieri in initio ,quod post statim fit.leg.lecta.ff.si cer.pet.& in termin. Iaso.leg.si quis mihi.§.iussum.ff.de acquirend. hæreditate. Medic.reg.5.

¶ CONTINVATIO, debet fieri ad præcedentes.l.2. ff.de stat.hom.l.cum de lanionis.§.asinam.ff.de fundo instru.l.continuus.ff.de ver.obli.

Fallit in 3.casibus,vt per Benincasa in præfatione ad titulum,de act.num.301. Dona.Fina,lib.5.

¶ CONTRADICERE,quãdo quis non potest in causa est,vt ei sententia inter alios acta noceat,neq; citari debet.Marsil.rub.de prob.num.219.Ant.c.auditis.colum.3.de procnrat.Oldra.cons.95. Rom. cons. 212.Marsi.l.de vno.numer. 67.ff.de re iud. Dec.cons. 698.nu.3.Io.And.c.2.de oper.nou.nunc.Med. reg.8.

¶ CONTRAHERE.Ignarus.Vlpian.Lib.24.ad Sabinum. Lex xix. al.xx.

Qui cum alio contrahit,vel est,vel esse debet non ignarus conditionis eius:hęredi autẽ hoc [a] imputari non potest,cùm nõ spontè cũ legatariis [b] cõtrahat.Non solet doli exceptio nocere iis,quibus voluntas testatoris non refragatur.

ADDIT. a sic in P.sl.al.eius. b contrahit, ibid. L.pen.ad Maced.gloss.l.si Titius.in verb.ætatis.de fide iuss. Viuiennus.

¶ CONTRAHERE.Habentem 17.annos, contrahere posse.

In Aut.cũ de appel.co.§.si quis. insi.Azo ru. 104.

¶ CONTRAHI.Petire.Caius lib.1. Regularũ. Lex c. al.l.cj.

Omnia quæ iure cõtrahuntur,contrario [a] iure pereũt.

ADDIT. a al.iudicio.

Sicuti quæ consensu contrahuntur,re integra,contrario consensu dissoluuntur.vid.reg.nihil tam naturale.eod.tit. Viuiennus.

¶ CONTRAHENS.Quid actum sit inter contrahentes,inspicitur.

In Decret.18.quæst.11.Eleutherius.
C.de testib.l.vltima.
C.de spon.l.vlt.in fin.
ff.si seruit.vend.l.testatrix.§.2.
ff.si cert.pet.l.3.
ff.mand.l.Lucius.
C.de test.l.vlt.
C.de iur.emphyt.l.vlt.
ff.ad l.Rhol.de iact.l.qui leuante.§.1.
ff.de contrah. empt.l. qui fundum. & l.fundi partem.& l.alioquin.
ff.de in diem adiect.l.2.item quod in fin.
ff.de probat.l.ante omnia.
ff.qui sine mand.ad liber.per.l.vlt.
ff.de reg.iur.l.semper in stipulat. Azo ru. 12.

¶ CONTRAHENTES non possunt facere, quòd obligatio vel seruitus realis ipso iure finiatur tempore,sed tantùm paratur exceptio. Tex.est in l.cum qui ita.§.ita.ff.de verb.oblig.text.est similis in l.obligationum ferè.§.placet.ff.de actio.& obligatio.Rationem huius assignat.& ex ea aliqua subtilia infert Iason,in d.§.qui ita.

¶ CONTRAHENTIVM matrimoniũ in gradu prohibito,ipso iure bona debent pnblicari. Hanc regulam probat tex.in authentic.incestus.C.de incestis & inutilibus nupti. & in authen. de incestis nuptiis,in §.j.in cap. cum secundum. de hæret. libr. vj. De iure regio est tex.in l.iij.titu. xviij. par. vij. circa quam regulam vide Didacum in iiij.libr.Decreta.in ij.parte,c.vj.§.viij.nu.5.Boer.in decisi.cclxiiij. nu.13.

Amplia primò, vt procedat etiam non solùm si nuptias contrahant, verum etiam si accessum habuerint ad consanguineas vel ad Moniales: vt in clemen. j. de consanguin.& affin. & vltra amissionem bonorum sunt ipso iure excommunicati,vt ibi dicit:& ita notabiliter tenet egregius Doctor Iacobus de Simaneas in libro Institutionum catholicarum, cap.xl.maximè in num.5.

Limita primò, nisi isti habuerint liberos ex alio matrimonio:nam tunc licet pater vel mater amittant bona, non acquiruntur fisco ,sed aliis liberis. vt in dict.authent.de incest.nupt.& in d.auth.incestas.C. de incestis & inuti.nupt.

Secundò limita, quando mulier , vel maritus ignorantes

ranter contraxerunt, vel commiserunt incestum. ita tenet gloss. in d. clementin. j. in verbo, scienter. de consangui. & affinit. vbi probat, quòd ille qui in gradu prohibito matrimonium ignoranter contraxit, non incidit in pœnam illius clementinæ, licet postea sciuerit, & cohabitauerit: cùm ab initio nuptiarum illud sit referendum. quam gloss. approbat Felin. in capitu. examinata. nume. 7. de iudi. Couarruuias in d. §. viij. nume. 19. similis est gloss. in capit. decreuit. in gloss. fin. de hæreticis. libr. vj. quas gloss. vltra Philip. Franc. ibi sequitur Iuan. Corasius in l. naturaliter. in §. nihil commune. in reg. xxv. num. 58 ff. de acquirenda posses. pro qua opinione est tex. in l. iij. tit. xviij. in par. vij. & vltra Doct. d. clem. idem tenet Didacus del Castillo. in l. lxxxvj. Tauri. Xuarez in l. j. titu. de las ganancias. lib. iij. Fori. pro qua opinione allego tex. in can. si virg. xxxiij. q. 2. & in l. qui contra. C. de incestis, & inutili. nupt. vbi probatur, quòd quando matrimonium illicitum est consummatum, tūc mulier quæ sciuit ius, vel factum vel alterum tantum, prohibetur dotem datam repetere, & applicatur fisco: sed si mulier ignorauit ius vel factum, sine dubio potest repetere dotem: l. si cùm dotem. in §. fin. ff. soluto matrimon. Hanc opinionē tenet Barto. in l. fin. num. 4. ff. de condictio. sine causa. & in l. si adulterium cum incest. numer. 11. ff. de adulter. Iason. in additionibus ad Christophorum in §. fin. nume. 16. Institu. de nupt.

Circa quam limitationem est notandum, an filij nati ex tali matrimonio sint legitimi. glo. in d. l. qui contra. mouet hanc quæstionem, & determinat quòd si vtrique ignorauerunt impedimentum, tunc essent legitimi: vt in l. qui in prouinciam. in §. diuus. ff. de ritu nuptiarum. sed vbi alter eorum sciuit impedimentum, filij non sunt legitimi: sed quo ad ignorantem, sic. quam gloss. sequitur ibi Bald. in 2. lectura, num. 2. Cinus num. 8. Salic. nume. 5. Barto. in l. fin. num. 4. ff. de condi. sine causa. & ibi Iaso. Alex. in Additio. ad Barto. in d. l. si adulterium, in additione super num. 11. ff. de adulter. Odofredus in d. l. qui contra. numero 5.

Contrariam opinionem, imò, quòd si vnus eorum tātùm ignorauit impedimentum, filij isti sint legitimi quo ad vtrunque parentem, tenet gloss. in cap. cùm inhibitio. in §. j. in verb. si ambo, de clādest. despon. & in cap. referente. in verbo, ignorantiam, qui filij sint legi. gloss. j. in cano. cùm in ciuitate. xxxiiij. q. j. per tex. qui hoc probat, in cap. 2. & in capi. ex tenore. qui filij sint legitim. ad idem est tex. in l. duobus. ff. de liberali cau. quia mōstrum esset: si aliquis esset partim legitimus & partim illegitimus: sicut quòd aliquis esset partim seruus, & partim liber: d. l. si duobus. & dictum illarum glo. sequitur Iacob. de Aren. in d. l. qui contra. num. 3. & ibi Bald. sibimet contrarius, in j. lectura, numer. 4. vbi dicit hoc esse notatu dignum vt procederet de iure Canonico. & hoc etiam tenet ibi Alberic. num. 2. Anchara. in cap. 1. de constitu. & in consi. clxxxiij. Barto. titubanter, & sibimet contrarius in authent. de incest. nup. in princip. Abb. in d. c. 2. nu. 2. Præpositus in d. c. cum inhibitio. nume. 7. vbi dicit non obstare l. qui contra. quia illa lex loquitur quo ad pœnam irrogādam in personas ipsorum qui contraxerunt incestas nuptias: non autem irrogandam in persona filiorum, vt sint legitimi. In qua quæstione sic distinguendum puto, quòd aut matrimonium est contractum in facie ecclesiæ, aut clandestinè: si in facie ecclesiæ, & alter eorum habuit bonam fidem, tunc proles est legitima. & procedunt glo. iuris Canonici. ita tenet Anchara. in d. cap. 2. num. 6. & in d. cap. ex tenore. nume. 2. & ibi Abb. num. fin. idem Anchara. in d. capit. cùm inhibitio. num. 17. Anton. de Rosellis in tract. de legitimatione: in lib. 1. in §. de matrimonio putatiuo. num. 3. Ludouicus de Sardis in tract. de naturalibus liberis, in 2. part. in §. de legitimatione per putatiuū matrimonium. num. 1. Et hæc distinctio approbatur de iure Regio per tex. in l. j. tit. xiij. parte iiij.

Tertiò limita, nō procedere in sponsalibus: sed requiritur, quòd matrimonium sit carnali copula consummatum, vt in capitu. & si necesse. de donationibus inter virum, & vxo. quem tex. ita intelligunt ibi Anto. Abb. & Præpo. Bald. Nouellus in tract. de dote. in xj. parte, numero 3. versic. secundus casus. & in numer. 7. versic. sextus casus. in fin. Couarru. in d. §. viij. numero 20.

Limita quartò, non procedere de iure Regio: nam de iure Regio medietatem bonorum tantummodò amittunt, vt in l. v. titu. xvj. & in l. vij. tit. xviij. Ordin.

Et circa hanc regulam vltra supradictū casum, in quo confiscatio bonorum fit ipso iure, vide decem casus per Afflict. in constitutio. Neopolitan. libr. primo. Rubr. 2. nu. 25. & 49. casus ponit Fran. Lucas de Parma in trac. de fisco & eius priuilegio. in 2. parte principali. per totā, & lxij. casus ponit Chassanæ. in cōsuet. Burgund. in titu. Des confiscations. §. j. Rubr. 2. numero 20. cum sequētibus. Nouissimè & melius quàm alibi in iure ponit cel. casus Ludouicus de Cressolles in trac. in quibus casibus iure Ciuili omnium bonorum vel partis publicatio sit indicta. P. Duen. reg. 150.

¶Contrahentibus licitum est se inuicem decipere intra dimidiam iusti prætij, seu in valore rei super qua contrahitur. Quam regulam probat tex. in l. in causę. la 2. in §. idem Pomponius. ff. de minoribus & in l. si hæres. la j. ff. ad legem Falcidiam, & in l. item si pretio. in §. fin. locati. & in l. si voluntatem. C. de rescin. vend. in capitu. cum dilecti. & in cap. ad nostram, de empt. & vendi. gloss. in cap. cùm causa. in versic. deceptionis. de testib. & in capitu. in ciuitate. de vsuris. in verb. compareant. Circa quam regulam vltra Fel. in d. capi. cùm causa. numer. 2. vide Ias. in §. sed iste quidem. num. 104. Insti. de act. & in l. si quis cùm aliter. nume. 17. ff. de verborum obligation. Andr. Tiraq. in Legib. connub. in ix. l. num. 8.

Hanc regulam ponit cùm v. ampliationibus, & xviij. limita. Pantaleon Cremensis in repetit. l. secund. versic. ex prædicta solutione. C. de rescindenda vendit. Hanc etiam regulam limitat 4. modis, vbi notabiliter tractat materiam Ant. Burgensis in d. capit. cùm dilecti. num. 15. cum aliis. eandem regulam cum 6. limitationibus, vbi notabiliter tractat materiam, ponit Matth. de Afflic. in c. 1. nu. 88. de feudo dato in vicem legis commissoriæ. in Vsi. feud. P. Duen. re. 148.

¶Contrahentibus licitum est ad inuicem se decipere in pretio, aut valore rei, super qua contrahitur, probat tex. in l. in causæ. §. penultim. ff. de minorib. pro quo facit lex, si hæres. ff. de minor.

Amplia istam regulam quinque modis, & aliis xviij. restringe: vt per Pantaleon de Crema. in repetit. l. 2. de rescind. vendit. B. Dias. reg. 151.

¶Contractus, & alienatio. L. 27. Vlpian. libr. 30. ad Sabinum.

Qui potest inuitis aliquibus alienare, multò magis & ignorantibus & absentibus potest.

Detn.& ra.l.illud,l. necnon ignorante,de fid.li.l.4.§.j. C.deb.ven.pig.l.j.l.2.de iud.l.cum fur.de muneri.l. munerum.§.iudicandi,C.qui admitt.ad bonorum possunt.l.j.C.de bon.quæ libr.l.fi.§.si autem pater, C.de admin.tut.in fin.fa.hær.l.arbitrium.Exem.De solut.l.vero proc.iuncta l.si quis stipulatus pro soc.l. idemque,§.qui igitur paciscitur. Extēditur ad correctoriam materiam ab Alexand.in l.j.§.lex,ad legem Falcid.l.2.deleg.2.l.2.Ratio,C.de litig.l.censemus,vet.siue,scientem.Excipe ea,in quibus diuersa est ratio de arbi.l.si in tres,sup.titu.j.l.coram. Item sententiam,delegationem,emphyteusim, collegiū, restitutionem,matrimonium,de verborum obligation.l.inter.§.si Stichum, de re iudic.l.de vno,l.Celsus,l.duo ex 3.C.de iure emphy.l.fin.l.j.in princip.& §.si autem duo,ad mun.l.quod maior pars,quod cuiusque vni.l.3.de mino.l.etiam,§.fin.C.de nupt.l.viduæ.Adde de verborum significat.l.coram,de statu homin.l.respondit.Tractatur hæc reg.ad l.si ita patet,de ritu nupt.Secus eodem titu.l.si filius eius,vbi certum est conditionem à patre, non repudiatam. Riisvvichius Paratit.

¶CONTRACTVS.L. [a] 78.Papinianus lib.27.Quæstionum.

ADDITIO. a alias l.77.

Actus legitimi,qui [b] recipiunt diem vel conditionē, veluti [c] emancipatio,acceptilatio, hæreditatis aditio,serui optio,datio tutoris,in totum vitiantur, per temporis vel cōditionis adiectionem: nonnunquam tamē actus suprascripti tacitè recipiunt, quæ apertè comprehensa vitium adferunt,nam si acceptum feratur ei,qui sub conditione promisit,ita demum egisse aliquid acceptilatio [d] intelligitur, si obligationis conditio extiterit: [e] quę si verbis nominatim acceptilationis [f] comprehendatur nullius momenti faciet actum.

ADDITIO. b al.non. c alias emancipatio. d ali.intelligitur. e al.quòd si. f ali.cōprehēditur.

Singularis Reg.est in casibus exceptis ab illa vera Regul,quod actus legitimi fieri possunt purè in diem & sub conditione,quæ confirmatur Institut.de empti.§.emptio,Institut. de verborum obligation. §. omnis,de legat.1.l.4.§.illi,de noua.l.quotiens, de in diem adiect.l.2.de peric.l.necessariò,pro emp.l.2.§. si sub,de condi. ap.capitu.super eo,capitu. verùm. capit.per tuas.Vide Hieron.Cagnol.& Prochiron. Iunge de tut.& ra.l.8. ACTVS.S. titu.j.l. Labeo 2. LEGITIMI. Id est,solennes,qui specialem quandam ordinationem à lege habent, vt Oldendor.intelligit,arg.de orig.iur.l.2.§.his legib.§. ita in ciuitate,de offic.procon.l.3.l.4.inf.l.nemo alieno,de off. Præto.l.Barbarius,de pact.l.legitima 4.Instit.de legi. pat.tut.in prin. RECIPIVNT. 7.q.j.cap.pastoralis,dist.86.capit.tanta.10.q.3.ca.vnio de condi.ap. cap.super eo,de elect.c.cùm in vet.de tut.l.muto,§. penultim.Al.non recipiunt quod conciliat c. actus. 50.in 6.de elect.cap.in 6.Sim.l.quæsitum,34.de adopt.l.in tempus,de hæredibus instituen.l.j.§.biduū, de re iudic.cap.non,dist.36.§.item Pedius,de arbit. cap.fin.de cond.ap.32.q.2.c.solet,cap.significasti,de elect.ca.in elect.eod.titu.in 6.de auctor.in l.j.§. & si conditionalis. DIEM.Contrà 7.quæst.j.ca.pastoralis,de fi.pres.c.veniens.CONDITIONEM. In facto consistentem,hoc est,quam quis suo arbitrio adiicit,vt obstet l.3.de leg.j.l.potuit,C.de iu.del.vbi Bal. & hic Deci.Cagn.& Oldendorp.substantiamque actus tantùm respicientem,& nō eius executionem, de tut.l.muto,§.sub.14. Decima. Adde nec de sumptionem de elect.in 6.ca.2.c.si quis duas. MANCIPATIO.Quod quidem quid sit,vide Vlpian.in titu. de dominiis & acquisitionibus, Boëtium in Commentat.ad Top.Cicer.Bud.ad l.secūdā de orig.iur. OPTIO.Institu.de leg.§.optionis.Vide Pet.Fab.de hac lectione.Tradit tamen Dec.ad l.j.C.qui admit. ad bon.poss.quod electio & emancipatio ratificari possint,arg.l.seruo inuito,ad Treb.65. TVTORIS. à magistratu facta.Institu.de Atti.tu.§.j.de au.tu.l.j. l.& si conditionalis,qui da tu. pos.§. ad certum,de tut.& cur.l.8.Secus in testamentaria tutela, licet & illa sit legitimus actus,de test.tu.l.j. Rationes differentiæ sunt apud Lor.de tut.axio.9.& Olden. Contrà de test.tut.l.8.§.fin.Contrà de tut.l.muto,§.pen. 14. ADIECTIONEM. Institu.de hæ.institu.§.illa. Ratio,nam hi actus magnam perniciem incertitudine adferrent,& præsens factum continent, & statim characterem imprimunt,argu.de acq. hæredi.l. cum qui soluere,§.fin.de op. leg.l. apud. TACITE. Inf.l.156.expressa nocent,Instit.de leg.§.fin. de act.l. non solum,de cond.Institu.l.si Titius, l. filius. ACCEPTVM. De solut.l.sub.16.de accep.l. acceptum sub.eum l.seq.Adde electionem de elect.cap.in elec. in 6.Sed excipitur potestas eligendi de elec.ca.cùm in vet.Item adde Institu.de hær.institu.§.hæreditas. Exc.de hær.insti.l.si quis instituatur,l.sub.l.cuius filio.Excipe & Papæ mandatum 7.q.j.ca.instituatur. Secus de const.pe.l. id. QVÆ. Hinc colligit Lor. axio.90.mens hominis tacita, si in consequentiam expressi cognoscatur,aut plus, aut tantum operatur quantum expressum.de iurisdict.l.2.de act.hære. l.illud.Idem si ex natura actus cognoscatur: nā expressio eorum, quæ tacitè & necessariò actui insunt,nihil operatur,de verborum obligation.l. interdum,C.de fideius.l.non rectè,de leg.j.l.3 vbi Bar. nisi cōtra legis formam aut aliter, quàm natura insunt,exprimantur,l.si ita,leg.§. illi.de lega.j.l si quis Sempronium. Riisvvich.Paratit.

¶CONTRACTVS. L. 139. Idem libro decimoquinto ad Plautium. ali. 178.

Cùm principalis causa non consistat,plerumque ne ea quidem,quæ sequuntur,locum habent.

Inf.l.172.§.cum princi.arg.sup.l.30.quod ab initio, Institut.de pupi.§.liberis,Institu.de leg.§.si seruus,de penu leg.l.3.de pec.leg.l.2.l.j.C.de cond.cau.da.l.j. C.de legibus,l.non dubium,quod metus cau.l.14.§. Labeo,C.dep.l.4.C.de vsur.l.eos qui principa.C.de fruc.l.terminato,qui po.in pign.l.Lucius,de lib.leg. l.Aurelius,§.legatum,de vac.mu.l.in honor. §.philosophis,C.de lati.li.toll.in princip.C.de testa.l.nec codicilli,C.de repudiis,l.fin.de excu.tut.l.si duos,§. prohi.si quis can.l.si seruus, de pact.l. & hæredi, de reiven.l.redemptores,§.j.de leg.com.l.pen.de verborum obligation.l.si pupillus,de arbi.l. aduersus sent.de remis.l.j.Auth.de san.ep.§.illud,§.j.§.neque, Auth.quomodo op.ep.6.§.si quis in extraneas, de donat.inter virum & vxorem.capitu. præterea, capitu.de prudentia,16.quæstion.7.capitu. & hoc dicimus,de foro competen.c.si diligenti,de offi. dele. cap.prudentiam,§.sexta,in fin.de fide inst.ca. inter dilec.in fin.de præben.capitu.super eo, de res.in 6. c.j.C.de his qui à non do.ma.l.fin.vi bono. rapr.l.si seruus.Institu.de rerum di.§.quod si partim,de vsufr.l.fundi,§.sed etsi,quemadmodum serui.ami.l.Labeo.Ratio,de condit.indeb.l.quid,§. indicio,de fideiusl.l.generaliter. PRINCIPALIS, S.pretiosior,

ne ob-

ne obstet l.quod, quibus modis vsufru.amitt.& ibi Alciat.& Barto.d.l. generaliter, l.si duo, de solut. CONSISTIT. S.ab initio, de cōsti.pec.l.item illa, §. quod adiicitur, §.penul. C.de lui.pig.l.2. SEQVVNTVR. Id est, accessoria, quorum validitas à principali prorsus dependet: aliud enim est, si per se subsistant, de libe.& posthum.l.3.§.fi.de fun.inst.l.prędia. Vel si sunt alterius qualitatis & specialis dispositionis, & in quibus periculum animæ vertitur, vt tradunt Albcr.Butrig.Deci.Oldendorp.& Cagn.& l.si is, C.de præd.min.l.intelligere.C.de lui.pign.l.centum Capuę, §.fi.de eo quod cer.lo. Ratio, quia prouisio & dispositio specialis derogat illi, quæ virtute, iure, vel significatione verborum intelligebatur, C.de pac.con.l.j.de vul.l.39.§.qui patrem, vt ait Dinus in capi.accessorium. Excipiunt item Di. Io.Andr. Fran.& Cagn. si in accessorio sit facta à lege dispositio de eo quod cer.lo.l.centum, de fun.inst.l. final. C.de lib.præte. Auth.ex causa. Excipit insuper Per. Lorio.in apicibus iuris, tit.de principali & ac. axios.fructus, vsuras, & pœnas, cùm per actionem, vel officio iudicis nobili debentur, soluto matrimon.l. j.marito, §.fin.de exc.re.iud.l.si in iud.de verborum obligation.l.cùm stipulanti, 125.l.si ita stipu.§.Chrysogonus in fin.l.stipulatio ista, §.alteri. de fun.inst.l. si in fundum, Bart.l.fi.in fin.de cond.inst. Nam tunc principalia iudicantur esse accessoria. d.l. centum, de eo quod cer.lo.versi.nec oportet, cum seq. Item litis contestationem super principali excipit l.j.C. de iud. Ratio, sup. l.non solet. Item excipitur de iureiurand.cap.debitores, cap.cùm contingat, de re iud.l.Paulus. Contrà Institu.de obliga.quæ ex de.§. hi. Affirmatiuè quoque legitur reg.cap.42.accessorium, in 6.de iurisdict.l.2.de offi.eius, l.fi. de contrahend.empt.l.si aquæductus, de vsufr.l.si fundi, §.sed etsi, de seruit. vrb. præd.l.Binas, versicu.non, de seruit.rustic.pręd.l.3.§.qui habet, quemadmodum ser. amit.l.ab.de proc.l.ad rem mob.l.ad legata, C.dep. l.4.de ali.leg.l.legatis, l.alimenta, 28.de fun.instr.l.si quis fundum, l.5.l.26.§.fin.si ser.ven.l.testatrix, de ac. emp.l.creditor fundum, §.an do.de pign. act.l.si cōuenit, §.si nuda, de pign.l.grege, l.fundum, de offic. deleg.cap.si super gratia, in 6.de pen.leg.l.3.de pec. l.j.l.2.l.34.de eo quod cer.lo.l.centum, C. de vsur.l. eos, si quis cau.l.10.§.fi.l.2.si certum petatur.l. lecta, de neg.gest.l.ait.§.hæc verba, de pact.do.l. inter socerum, de iud.l.si legationis, l.si cum, de re iud.l.quidam, de cle.coniu.cap.quod te, de fid.instr. capi.interdil.l.in fin.de fideiuss.l.fideiussor, de operis noui nuncia.cap.cùm ex, de off.del.cap.1.Instit.de rerum diui.§.quod si partim, quod met.cau.l.si cum. Exc. §.Labeo, ad legem Aquil.l.qui occidit, l.30.§.fin.ad Mac.l.9.§.non solum, de accep.l.& per iusiur.§.si fideiussori, de æd.ed.l.iustissimè, de contrahen. emp. l.si in emp.33.C.de solut.l.j.Exc.de ritu nupt.l.si quis offi.de transac.l.8.§.qui transigit, de ordin.cog.cap. tuam, de vsufr.l.vsufructuarius, §.ædificium, si vsufr. pe.l.1.in fin.Loc.l.sed ades, §.si quis mulierem, C.de episc.au.Auth.liberi, de lib.leg.l.si quis reum, de cōsti.pec.l.item, §.quod, de conuer.con.capi.quidam intrauit, de pœn.dist.j.capit.sicut primi, distinct.25. cap.primum, de min.l.24.§.fin.de ali.leg.l alimenta. Contrà de sacrosan.eccle.l. iubemus, C.quod cum eo, l.dominos, C.de bon.ma.l.j.C.de præscripti.triginta annorum, l.cùm notissimi, de arb.l.si pupilli, C.quib.mod.pig.sol.l.j.§.cùm venditor, de rei ven. l.sin autem, §.si homo, de verbo.obligat.l.si pupillus, de solut.l. cùm quis, §.fin.de pactis, l. quod dictum, de contrahen.emp.l.in vendendo, C.de iud.l. j.Contrà de iureiur.cap.debitores, capit.cùm contingit. Latiùs vide Broe. Secus ad Mac.l.9.§.non solum, C.si aduersus ven.l.j.Auth. Sacramenta, C.de pact.l.pacta quæ contra, ad legem Falcid.l.quod de bonis, §.j.Sim.20.quęst.3.cap.constituit, quib.mod. vsu.2.l.in quod tamen.l.præce. Ratio, sup.l.86. non debet. Rüsvvich. Paratit.

¶CONTRACTVS. L. 87. Paulus libr. 62.ad edictū.

Non omne, quod licet, honestum est, §. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

L. 158. semper in contract.de petit. hæredit.l. ancillarum, 30.j.Cor.6.& 10. Licitum hic est, quod leges impunitè permittunt, sed non adeò laudantur, vt non rectius possit fieri diuersum.arg.de p.l.bona fides, Institut.de his qui sunt sui, §.sed & maiore, Institu.de nup.§.si vxor, de legib.l.legis virtus, ne obstet de iust.& iu.l. j. HONESTVM. Cicero primo Officio.quo pertinet C.de institu.& substit.l.reprehendenda, de dam.l.& damni. Comparatio autem liciti & honesti sic ferè se habet sicut iuris stricti & æquitatis, teste Oldēdorp. Demosthenes ad Athenienses: Themistoclis consilium vtile quidem esse, sed non honestum. Respōnderunt Athenienses: Quod honestum non est, id nec, vtile reputamus.

§. In stipula. L.si filiusfamil.10.l.188.l. quod quis, 101. nunquam ex postfacto, l.18.quæ legata. Ad fi.s.quātum ad acquisitionem, de verborum obligation.l.si filio, l.si rem meam, de stip.ser.l.vsufru. Exc.de verborum obligat.l.quidam eum, §.fin. mandati, l.12.si filios.de hæredibus instit.l.quidam. Rüsvvich. Para.

¶CONTRACTVS. L. 143. Paulus libro tertio ad Vitellium.

Quod nullius esse potest, vt id alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere.

Iunge ad l.145.l.178.ea quæ dari, de verborum obligat. l.inter, §.fin.de constit.pec.l.promissor, Institut. de inuti.stipu.§.idemque, inf.l.2.de vsuf. & hab.l. vsus pars, de contrahend.empt.l.si in emptione, §. omnium, 24.§.j NVLLIVS. Insti. de rerum diui §.nullius, pro soc.l.verum, 63.§.societas. Rüsvvich. Paratit.

¶CONTRACTVS. L. 186. Vlpianus libro sexagesimo secundo ad edictum.

Quod ipsis, qui contraxerunt, obstat, & successoribus eorum obstabit.

Ex titu.de reb.au.iu.pos.de vniuersalibus successorib. intelligitur l.ne obstet.l.j.C.de lōgi temp.præscrip. C.de acquir.possess.l.vitia, de diuer. & temp.præ.l. cùm hæres, de exc.do.l.4.§.si quis autem, §.de auctoris. Exemp.de pact.l.52. Excipe pactum personale, de pact.l.25. §. primo.l.56.§.final.l.17. §. si quis. Rüsvvichius Paratit.

¶CONTRACTVS. L.101. Gaius lib.1.regularum.

Omnia quæ iure contrahuntur, contrario * iure pereunt.

ADDITIO. a al.iudicio.

Iunge sup.l.36. Aristot.in Top. IVRE. S. æquipotenti, ne obstet l.95. Si stichū, §.naturalis, de sol.l. si vnus, §. pactus, l.28. de pact. PEREVNT. Distrahuntur, resoluuntur, tolluntur, distrahūtur. Rüsvvich. Parat.

¶CONTRACTVS. L. 190. Caius libr. 24.ad edictum prouinciale.

Semper specialia generalibus insunt.

Iunge l.80.l.114.in toto iure, in 6.capitu.34. generi, de in ius voc.l.quinque, §.præsentes, de seruitut.vrban. præd.l.22.quæ res pig.ob.poss.l.fin.C.de hæ.ven.in fi.

Secus

Secus de leg.3.l.vxorem,40.§.codicilloa, §.fœlicissimos,C.ad Velle,l.iubemus,de verbotum oblig.l.si stipulatus,§.cum stip.de leg.2.l.cum pater,§.dulcissimis,79. Riisvvich. Paratit.

¶CONTRACTVS. Contractus ex vna parte constat.

In Decret.15.quæst.2.aliquando.
C.de transact.l.fin.
C.de hære.vel act.ven.l.qui nondum certus.
ff.de pact.l.iurisgentium. Rubr.j.
In Decret.12.quæst.2.si qua.
In Decret.c.32. quæst.7.quod proposuisti.
ff.de act.empt.l.Iul.§.si quis à pupillo.
In Auth.de non elig.§.hoc autem quod.

Contractus ex vna parte,&c.) Illud certum est,quòd in parte rei recedi potest à contractu,sicut & in totum.vt ff.de pact.l.iurisgent.suprà, quinimò.& §. adeò.Non autem receditur sic,vt vnus tantum contrahétium sit obligatus,alius non,nisi propter personæ priuilegium,vt ff.de actio.empt.l.Iulianus.§.si quis à pupillo.vel propter odium, vt de transact.fi. Et hoc est ideo,quia non debet claudicare contractus.vt ff.de arbitris.l.si cũ dies.§.pen. Azo,Rub.12.

Contractua in totum rescinditur,cum in parte ineundus non erat.

In Decret.de cons.dist.2. comperimus.
ff.de minor.l.tutor.§.curator.
ff.de contrahend.empt.l.si duos quis.
ff.de in diem adiect.l.quòd si vno.§.Celsus.
ff.de ædil.edict.& redhib.l.cum eiusdem generis.

Contractua in totum,&c.) Hoc est, quando aliàs pro parte rescindendus erat:sed quia pro parte non erat quis empturus,in totum rescinditur.vt ll.suppositæ declarant. Azn,Rubr.12.

¶CONTRACTVS. L.20. Vlp.libro 24. ad Sabinum.

Qui cum alio contrahit,vel est,vel debet esse nõ ignarus conditionis eius,hæredi autem [a] hoc imputari non potest,cùm non spontè cum legatariis [b] cótrahit.§.Non solet exceptio doli nocere his,quibus voluntas testatoris non refragatur.

ADDITIO.

a alias autem eius. b alias contrahat.

Iunge l.43.qui in alterius,l.138.qui in ius,de fur.l. incidde,de adult.l.penultim. Exc. ad Mac. l.si quis patrem.2.Institu.de ob.quæ ex quasi contractu,§.hæres,de exerci.l.j.de iu.& fac.ign.l.j.ea quibus causia in possessionem eatur,l.apud,cum leg. seq. Excipe & publicum terrorem ad Mac.l.si quis pater familias,de offi. Præto.l. Barbarius,de acqui.hæred. l.si, duo,de fideiuss.l.si Titius,l. & Seio.EST. Ad Mac. l.pen. ESSE. Ratio,si certum petatur,l.quod te mibi,C.de exerc.l.j. HÆREDI. Ratio differentiæ, de act.l.apud Iul.in fin.l.ex malef.§.hæres,ad Velle.l.si mulier,pro suo,l.fin.Institut.de vsuc. §. sed tamen. SPONTE.Conciliat hoc verbum l. apud, cum leg. seq.quibus ea cau.in possessionem eat.Vide Cuiacium libro septimo obser.cap.36. LEGATARIIS. S.quibus re,non consensu ad societatem coniungitur,ad fin.Nec cum cohæredibus verum in eos incidit,arg.pro soc.l.6.rem pu.sal.fu.l.fin.de do.ex.l.j.in fin.l.purè.S.econtrà facit l.4.§.præterea,de col.bo. l.4.Exemp.De milit.testam.l.militis,§.penultim.de col.do.l.8.de mort.cau.do.l.8.auunculo,de pac.do. l.26.§.filia.Ratio,de do.ex.l.12. quando di.leg. ce.l. vsufru. Riisvvich. Paratit.

§.Non solet. C.de in.do.l.2.C.de hær.act.l.si adulta, C. de his qui.vt indign.l.hæreditas,de aur. & arg.leg.l. scribit,§.item scribit,C.de leg.l.cum aliena,de adi. lega.l. cùm seruus,contrà si certum petatur, l. pecuniam. QVIBVS. S. ex testamento agentibus. Riisvvichius Paratit.

¶CONTRACTVS. L.131.Idem libro 4.ad Plautium.

Nemo ideo obligatur quia recepturus est ab alio quod præstiterit.

Lib.4.Huius inscriptionis ergo hæc lex in Flo. & ver. sequitur sequentem legem ,de aqua pluu. arcen.l. supra iter,§.apud ferocem,C.ne vxo.C. ne fi.l.3.l.4. de fideiuss.l.cùm ia qui & reum.Secus ad legem Falcid.l.qui fundum,§.si tu ex parte,de prec.l.& ancillarum,27.§.si quis cum ser.in quibus alia causa agẽdi præcedebat. Riisvvich. Parat.

¶CONTRACTVS. L. 16. [a] Vlpianus lib.12. ad Sabinum. a al.Paul.

Imaginaria venditio non est precio accedente.

Hanc non esse reg.sed simplex pronunciatum ait Anton.Massa de exercit. Iurisperitorum. Sed Modestinus libro quinto regularum definit,quod côtractus imaginarij etiam in emptionibus vinculum iuria non obtineant,de act.& obliga.l.contractus , 54. Loc.l.sicut empti,l.si quis,C.de contrahen.emp.l.si quis donationis. IMAGINARIA. Vlpianus in tit. de testa.Theoph.in §.restituere,de fid.lib.de quæst. l.j.§.diui.de imaginaria militia,coẽmptione , Apocha,solutione,Sueto.c.25.in Claudio.Nonius Marcellus,C.Theo.de anno.& tribu. ex solu.apo.fal.C. Theo. de decu.27.Sim.Institut. quibus modis toll. ob.§.j.de imaginario,nuncio,repudio, honore , tabernaculo,verbo,C.de repud.l.3.§.fina.de decu.27. August.in Psalm.86.serm.229. VENDITIO.Conciliat l.& qui sub imag.C.de dist.pign.l.emptor,de aqua plu.l.2.C.plus va.Lor.axiom.121.C.de contrah. empt.l.empti,l.5.l.circa loc. de donat.inter virum & vxor.l.si sponsus,§.circa 5. arg. C.de rei vendi.l.3. quibus modis pign.solu.l.sicuti.§.superius.51.Auth. 6.quibus modis op.ep.§.sancimus igitur. Ratio de contrahen.emp.l.pacta conuenta 2.Institu.de emp. §.item precium,de iu.do.l.dotem.C.de præd.cur.l. fina.& ibi Barto.Excipe non perniciosas iuris antiqui imaginationes de manu.l.4.§.si quis ab ignoto, de ea.l.postliminij.l.postliminium,etsi vnius nummi pretium esset,Loc.l.si quis cõduxerit.Vide l.ab. Differentiam inter simulatum,imaginariũ, in fraudem factum & fictum habet Lor.117. axiom. ad fin. Hoc est venditio non est iudicanda simulata,in qua de pretio inter partes conuenit,quantumuis etiam exiguo,nam lex nõ distinguit , de off.Præsi.l.Præses prouinciæ. infr.libr.singulari , Vt latius hic tradit Ioan.Ferra.cõtra sententiam Bartholomæi.Verronem,& Petri Ferratien. VIDETVR. Conciliat hoc verbum l.scribit,§.nõ.l. Quintus,§.argento,de aur. & argen. Riisvvich. Paratit.

¶CONTRACTVS. L.126.Vlpianus libro trigesimoquinto ad edictum.

Cùm quis possit alienare, poterit & consentire alienationi.Cui autem donare non conceditur,probãdum erit,nec si donationis causa consenserit,ratam eius voluntatem habendam.

QVIS.S. vna eademque persona, ne obstet l. aliud, 124. sup. iung. l.111.in eo quod plus , de cu. fu.l.prima.Institut.de auctorit. tuto. in princip. quib. modis pign.solui.l.sicut,§.si voluntate, de aqua pluu.l. in concedendo,l.si aut plures,de negoci.gest. l. qui in aliena,§.quanquam,l. liberto,32.C.qui ma. non poss.l.4. Ad Macedo. l.filium, sup. titulo j. l. alienationis.

tionis. E contrà de dist. pig. l. si creditor, §. quæritur si pactum, quibus modis pign. solu. l. si consense-rit, C. si ad dona. l. 2. C. de pact. l. fin. de manu. vin. l. si pater, §. fin. l. apud filium, de vsufru. l. quod nostrum, 13. ALIENARE. Suo iure & sua pactione secundum Oldendorp. ne obstet l. interdum, §. qui tutelam, de fur. l. fina. C. de præd. Decu. C. de iure emphyt. l. per quos fiat nuest §. sed etiam res, de proh. feu. al. per Fed. §. insuper si filius, in vsibus feudorum. CONSENTIRE. Quod fit per ratihabitionem, quod minus est, arg. l. a. l. si pater, de manu. vin. DONARE. Differentia inter donationem & cæteros contractus à maiori. CONSENSERIT. De don. inter vir. & vxor. l. 3. §. non tantum, quæ in frau. cre. l. si pater. Ad finem. de pactis, l. contra iuris. 5. respecta vna eademque persona, ne obstet, l. aliud, scilicet 121, Riisvvich. Paratit.

¶CONTRACTVA. L.† 158. Idem libro singulari de ritu nupt. † al. 197.

Semper in [a] coniunctionibus non solùm quid [b] liceat, considerandum est, sed & quid honestum [c] sit.

ADDITIO.

a al. conuentionibus. al. contractibus. b al. quod licet. c al. est.

Iunge. l. 87. non omne, l. 91, in omnibus quidem, l. 86. §. quoties æquitatem, l. 144. etsi. CONIVNCTIONIBVS. De ritu nup. l. adoptiuus, §. nec vulgo, l. 32. Ratio, de inst. & iu. §. iuris præcepta, Insti. de nupt. §. si vxor, in fin. Cice. 3. Offic. SIT. Ita, vt honestum licito quidem, sed non eo quod iustum est, præferatur, si simul concurrant, de ritu nup. l. semper, de spon. c. 3. quem notat Abb. Dec. & Lud. Gomes. in cap. 1. 2. de iud. de pos. præla. cap. bonæ, 2. circa fi. vbi Abb. non obstat. l. in causæ. 2. §. pen. de min. l. item si precio, §. fin. Loc. Quoniam ius Canonicum tuetur consciẽtiam, per capi. dilecti, cap. pen. de emp. Deci. hic. Riisvvich. Parat.

¶CONTRACTVS. L. 14. Pomponius libro 5. ad Sabinum. al. 13.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non [a] ponitur, præsenti die debetur.

ADDITIO. a al. apponitur.

S. titu. j. l. cedere, de cond. & demon. l. j. de leg. 2. l. omnia, de sol. l. quod dicimus, quando di. le. ce. l. si dies. 7. de duobus reis, l. 7. Institut. de verborum obligat. §. omnis. Excipe nisi sit tacitus dies, de lega. j. l. talis script. l. proinde, de verborum obligation. l. continuus. §. item qui insulam, de doli except. l. 2. §. item quæritur, si certum petatur, l. 36. de pac. l. 4. in fin. 56. Institut. de inutil. stip. §. fin. Exc. alias habent Lor. & Pyrrhus ad fin. 5. cum effectu ita, vt peti posit, de verborum obligat. l. eum qui. §. quoties, 41. distinct. §. omnes. Riisvvichius Parat.

¶CONTRACTVS. L. 10. Paulus libro 3. ad Sabinum.

Secundum naturam est, Commoda cuiusque rei eum [a] sequi, quem [b] sequuntur incommoda.

ADDITIO. a al. consequi. b al. sequitur.

S. Et è diuerso. Terent. in Hecy. actu. 5. Scena penulti. Ad iustitiam distributiuam pertinet hæc regul. In 6. cap. qui sentit onus, 55. capitu. rationi, 77. 6. quæst. 7. filius, de solut. cap. j. de iud. l. mortuo iudice, inf. l. 192. l. ex qua persona, de peric. & com. rei ven. l. id quod post, C. eod. titu. l. post perfectum, de vulg. l. etsi cõtra, in fin. Institu. de leg. par. tu. §. quia plerumque, de insti. act. l. j. de leg. præst. l. is qui in potestate, C. de fur. l. fin. §. penultim. Com. l. 3. l. si is. §. j. Instit. de soc. §. illud. Pro soc. l. si non fuerint, §. fin. C. de fideiuss. l. j. C. de pericul. l. j. si quis omissa cau. test. l. si non solus, in princip. C. de iu. do. l. cùm dotem, de aqua pluu. arcen. l. si tertius, §. fina. Hinc colligitur quod contrariorum eadem est disciplina, C. de furt. l. manifestiss. §. sed cùm 12. soluto matrimo. l. insulam, §. vsuram. NATVRAM. Nam nihil æquè ad conseruationem naturæ & rerum pertinet, quàm æqualitas & proportio. Regula autem locum habet, quãdo circa commodum & incommodum per omnia par ratio est, & personæ suscipientis commodum & incommodum habilitas, inquit Dynus, de leg. tu. l. j. §. interdum, de negoc. gesti. l. si negocia absens, argum. comm. diui. l. si quis putans, §. j. Institur. de contrahen. empr. §. cùm autem, de lega. j. l. si ex toto, 8. de leg. 3. l. fina. C. de cadu. toll. §. pro secundo, de leg. tut. l. j. §. interdum, Institut. de leg. pat. tu. §. fina. C. pro soc. l. j. l. 3. sup. eodem titu. l. si igitur, l. sed & socius, §. si absentẽ. Ne obstet, l. qui propria, §. procurator, l. si non fuerint. Pro soc. cont. de hæred. instiru. l. sub. de leg. j. l. licet. Vide Dynum ad fin. de inter. act. l. j. Man. l. 20. ex mandato. Vide Erasmum in Adagiis, Neque mel. Hęc lex & 12. ex eodem lib. desumptæ ad vsum & vsumfructũ pertinet, teste Fab. Riisvvich. Parat.

¶CONTRACTVS. L. 171. Paulus libro decimonono ad edictum. al. 128.

In pari causa possessor potior haberi debet, §. Hi qui in vniuersum ius succedunt, hæredis loco habẽtur.

Ex titu. de pub. in rem act. sup. l. 54. in eo, l. 42. non debet actori, l. 169. l. 118. nemo, l. 197. cùm par. del. ca. 65. in pari, in 6. Instit. de interd. §. commodum, de proeu. cap. ex literis, de præben. cap. si à sede, in 6. si vsufru. pe. l. vti frui, vti posses. l. j. de publ. iud. l. siue, §. si duob. de pign. l. si creditor, de noxal. l. 2. §. penultim. de con. ob turp. caus. l. penultim. C. eodem titu. l. 2. de cond. sine cau. l. fin. de verborum obligation. l. si seruum, l. Stichum, §. sequitur, de calum. l. in hæredẽ, Institut. si quadrupes pau. §. pen. de mil. test. l. militis, §. pen. Possessor iuris & facti, sup. titu. j. l. interdũ, de eo qui mit. in posses. l. j. vt lit. nõ contest. cap. pen. C. vbi in rem act. l. 2. Idem in eo qui prohibet. Com. diui. l. Sabinus, de in diem ad. l. quod si vno, fa. hær. l. 25. §. si incerto. Contrà de rer. diu. l. interim, §. religiosus.

§. Hi qui. Iunge l. hæreditas, l. 60. hæredem, l. 155, qui per suc. de reb. au. iu. poss. l. si non. Vnde hæres ab hærẽdo nomen habet, de condi. furt. l. si pro fure, §. final. Riisvvich. Parat.

¶CONTRACTVS. L. 77. Idem libro 24. Quæstionum. al. l. 76.

In totum omnia quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt.

IN TOTVM. Hoc est omninò. Comm. l. in commodati, §. sicut, si certum petatur, l. non omnis, C. de dol. l. nec ignorans, de testa. l. de statu. de legat. 3. l. j. de acqui. hæred. l. eum qui duobus, l. pupillus, si fari, Institu. de auctorita. tut. §. neque, de iuris & facti ignor. l. fina. C. de sic. l. j. C. de prædi. minor. l. minorem, l. si quis vxori, §. cùm Titio, in fine. C. de iur. & facti ignor. l. non idcirco. Exc. Rem pupil. sal. fore. l. 2. C. de acquir. hære. l. donator, ad leg. Aquil. l. sciẽtiam, §. penultim. de lega. j. l. qui quartum. DESTINATIONE. Propositione, iudicio, existimatione, sup. tit. j. l. fugitiuus, l. pupillus, 183. ad mun. l. eius qui manumisit, §. secundo. Petr. Fab. VERA. Id est, non vi aut metu coacta, quod metus causa. l. si cum exc. §. eum.

CERTA,

CERTA. Id est, non erroribus cogitata, de iurisd. l. si per errorem, C. de loc. l. ad proba. 2. C. de ficar. l. j. de pœnis, l. respicienndum, §. fin. C. de don. inter vir. l. 4. C. quomodo, l. 6. l. si ξt. Riisvvich. Parat.

¶CONTRACTVS. L. 141. a Paulus libro decimoseptimo ad Plautium. al. Vlp.

Quod iussu alterius soluitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset.

Exc. ã l. in fun. §. fi. de cond. ind. Coniunge l. si donaturus, de coo. cau. da. in 6. cap. qui per, inf. l. 195. §. deiecit, sup. l. is. dam. l. non potest, de acquirenda possess. l. j. §. si iusserim, de admi. tu. l. ita, §. quod si quis, de vi & vi, l. j. §. deiecisse, arg. de pecu. l. 2. de solut. l. qui mandatum, l. solutum, l. cum iussu, de don. inter vir. l. 3. §. sed si deb. §. fin. l. si eum, de iu. do. l. licet, §. quoties. Excipe de solut. l. si fugitiuus est, l. fina. ALTARIVS. Ciuil. de solu. l. fin. in fin. Riisvvich. Paratit.

¶CONTRACTVS. L. 116. Paulus libro primo ad edictum.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cœpisse. §. Non potest videri a accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoueri.

AVDITIO.

a al. cœpisse.

Ex tit. de calumniator. Coniunge l. 2. eodem titu. quæ idem pene principium habet. Iunge. l. 13. non videtur cœpisse, sup. C. de calum. l. quinetiam, de testib. cap. veniens, 8. quæst. 3. capitu. cùm talia, de leg. j. l. si fundum. 83. §. Titio, de leg. 3. l. ij. §. interdum, de don. cau. mort. l. causa mortis, §. j. de con. cau. da. l. si mulier, de pecu. l. peculium, quæ in ftau. ere. l. j. in fin. ad legem Falcid. l. Nesennius, §. fi. l. quærebatur, de leg. j. l. si quis testamento, §. Titio, quod met. cau. l. itenı si cum exc. §. sed etsi, de pac. l. 18. §. si cum. §. non potest. Adiunge l. 52. non videtur, l. 113. nihil, l. 13. non videtur, de noua. l. 24. nouatio nõ potest, de lega. j. l. si fundum, 83. §. Titio, de calum. l. 2. COEPISSE. Id est, factus locupletior. Ratio, de acquir. re. do. l. rem in bonis, 52. arg. de dolo, l. nam is. Riisvvich. parat.

Contractus ex vna parte claudicare posse, & nihilominus subsistere.

PRO,

32. q. 5. c. proposito.
34. q. 2. c. in lectum,
33. q. 5. ca. manifestum.
11. q. 2. c. si qua de rebus.
Ext. de desponſ. impub. ea. de illis.
Ext. de eo quidux. in mattim. c. propositum,
D. mandati. l. potest.
Institu. de auth. tur. §. j.

CONTRA.

32. q. j. c. si quis,
D. de arbitris l. sicut dies.
D. de verb. sign. Labeo libro,

SOLVTIO.

Fateor obligationem ex vna parte posse tenere, ex altera non, vt apparet per contraria hic posita. Obligatio autem matrimonialis ex vna parte consistere non potest: quia cùm vir & vxor, sponsus & sponsa fiot relata, posito vno, ponitur & reliquum, & vno perempto, perimitur & reliquum. Vnde si vir, vel sponsus aliquis sit vinculo matrimoniali astrictus mulieri, & illa eidem alligata esse debet, Damas. reg. 105.

Contractus. l. 195. in contractibus, l. 36. semper in stip. l. 24. contractus. l. 19. si filius. l. 20. qui cum alio l. 28. nec ex prætorio. l. 46. Vide. l. 9. semper. Vide, Bona fides. Riisvvichius.

Contractus ab initio sunt voluntatis, ex postfacto necessitatis. C. de act. & obl. l. sicut. 5. C. de tran. l. quãuis. C. de rescind. vend. l. de contractu. Com. l. in cõmodarõ. C. de con. emp. l. non idcirco.

De contractibus ante vel post delictum tractatur in l. post contract. de don. Riisvvich.

Contractus ex conuentione legem accipiunt, C. com. l. j. Dep. l. j. §. si conuenit. facit loc. l. si domum. de cõtrahen. empt. l. si quis fundum,

De contractibus ante vel post delictum tractant Dd. in l. post contractum. de don. Riisvvich.

¶CONTRACTVS. L. 113. Idem libro quinto ad Plautium.

In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est: ambigua autẽ intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit.

De ambiguo orto ex facto & contractu accipitur hæc regula, ne ei aduersetur. inf. l. 168. fauorabiliores. ca. contra eum, eod. titu. in 6. 57. Iunge hanc ad l. 198. factum euique, l. 68. quoties idem sermo. facit de seruit. vrba. præd. l. 21. l. cùm in lege, §. Labeo, de pact. l. veteribus, de euict. l. quæ libertatis. Idem in stipulatione quoque obtinet de rebus duab. l. cùm quæritur, l. quotiesIn actionibus, de verborum obligatio. l. quoties, de procur. ca. 4. in nostra præsentia. AMBIGVA. Limitatio est superioris responsi, facit de testam. mili. l. 3. dictis ll. quoties, de verborum significat. c. l. INTENTIO. Hoc est, quævis actoris petitio iudicialis, vt D Ramus interpretatur, de iudi. l. si quis intentione, l. solemus. Ratio est in dicta l. solemus, & de verborum obligat. l. inter, §. si Stichum, ACTORI. Id est, pro actore ipsius intentionẽ interpretamur, de exc. rei iudi. l. si ex testament. Contrà sup. l. cùm sunt obscura. Fallit in duobus actibus, l. si quis an. & ibidem Iason in quarto notabili, de acquirenda possess. Item si plus æquo onerosa esset interpretatio, de eo quod cer. lo. l. 3. §. si quis insulam, ob quam vitãdam actus vitiatur, de leg. j. l. 24. quod in rerum natura, §. j. C. de leg. l. vxor patrui, de leg. j. l. si domus, §. fi. de milit. testam. l. dotalem. Præterea si ex validitate actus offenderetur volunras testatoris, de vulga. l. verbis ciuilibus. & ibi notat Paul. Castren. & Alexand. ACTORI. f. eo modo, quo agatur. Et sic est ipsa hæc regula exceptio ab illa regula vulgarioti. Quando non valet vt agitur, valeat eo modo, qua valere potest, quã hic prosequitur Decius. Intelligũnt etiam hanc regulam vt procedat, si verborum proprietas non præ se ferat, de qua re actũ sit, ne pugnet. l. si in emptione, de contrah. emp. Deinde quando verba conueniunt, & aliquo modo adaptari possunt ad actum, qui valet, ne obster. l. tutores, §. j. de admi. tuto. vream conciliat Atet. in l. à Titio, de verborum obliga. col. fin. Postremò, quando in actu concurrant requisita ad eius validitatẽ, de dol. exe. l. 2. §. circa. Vide Decium. Contrà de cõr. empt. l. si ita distrahatur, 43. l. si in eum. Contrà de verborum obligatio. l. eum qui talem. Contrà inf. l. in ambiguis. Contrà loca. l. in lege. Riisvvich parat.

¶CONTRACTVS. Cum dolus dat causam contractui, ipso iure nullus.

Et probatur tantum duabus legibus, & non pluribus, ff. de dolo. l. eleganter. Rubt. j. ff. de minor in integr. restitu. l. in causæ. §. item rela. Vbi dolus dedit causam contractui, in potestate illius est, qui dolum nõ adhibuit, an velit conuentioni stare.

ff. de iur. dot. l. si res æstimata, §. j.

C. de

C.de transact.l.fin.
ff.de min.25.ann.l.si iudex.
ff.de arb.l.si cum.§.si arbiter.
I.ff.de act.Rubr.non valet.
Suprà de dolo consid. Rub. dolum propriũ.
Azo rub.12.

Contractum temporalem fieri posse.
ff.de leg.fideicom.l.vlt. Azo ru.12.

Quod in contractibus agitur, pro cauto habetur.
ff.si cert.pet.l.cum quid.
ff.de verb.obl.l.triticum.
ff.de dam.infect.l.si finita. Azo ru.12.

¶ CONTRACTVS. Licet contractus non teneat, tamen postea exigitur.
In Decre.30.q.1.in fin.& c.1.& 2.
ff.de his qui no.infa.l.quid ergo. §. quod ait,
C.de cond,ob caus.l.1.
In Auth.de non al.l.aut per.§.quia verò congruum.col.2.

Licet contractus,&c.] Si loquaris de pœna conuentionali, hoc est intelligendum, quando non tenet, quòd lex ei non assistit, secus si resistat: puto quòd improbatur, quod contineatur in stipulatione. vt ff.de ver. oblig.l.stipulatio hæc. In Instit.de inut.stip.ista. §.alteri.& Inst.de inut.stip.§.alteri. Si autem loqueris de pœna legali, ea exigitur, & si improbatum deueniat contractũ. vt C.ad l.Iul.de adult.l.eũ qui. Azo ru.12.

¶ CONTRACTVS. De æqualitate seruanda in contractibus,& iudiciis,& in pactis.
C.de fruct.& in lit.expen.l.cum quidam.
C.de prox. sac.seri.l. in sacris.l.a 3.§.& quoniam.lib.12.
ff.de arbi.l.si de meis.in fi.1.respon.& l.si cum dies.§.pen.& l.Pedius.§. in seruum.
ff.pro soc.l.si socius pro filia.

De æqualitate seruanda,&c.] Quòd æqualitas in contractibus, in iudiciis, arbitriis,& pactis debeat seruari, plenè probatur in d.legib. Vnde dicitur, quòd si vnus litigatorum sit priuilegiatus, alter non: priuilegium vni competens extenditur ad alterum.d.l.fi. C.de fruct.& lit.exp.& de prox.sacro.scri.l.vnicuique.li.12. Nam Iurisconf.vitare student in omnibus actibus, tam iudiciariis quã extraiudicialibus, inæqualitatẽ.ff.de vulg.& pup.subst.l.iam hoc iure.& l.Lucius.C.de rescin.ven.l.ratas.& de test.mil.l.in testamento.& C.de impub.& aliis subst.l. hæreditatẽ.& l.quamuis.& notaui in d.l.in sacris.3.§.& quoniã.& in d.l.fin.C.de fructi.& lit.expen.& habetur in reg. in iudiciis.de reg.iur.in 6.

Ex inutili contractu dominium transfertur.
C.si quis alij vel sibi.l.multum.
C.de don.ante nup.l.cum veterum.& ibi.
C.de imp.& aliis sub.l.1.
In Instit.pro socio.§.2.

Vide quæ dixi in l.contractus.C.de fid.instru.& in d.l. multum. Azo rub.12.

¶ CONTRACTVS, L.85. Paulus lib.3. Quæstionum. al.l.84.

Cùm amplius solutum est, quàm a debebatur, cuius pars non inuenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione.§.is natura debet, quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

Iunge l.24.cuius per errorem de cond. in.l. si non sortem,§.si centum.26.l.Iulianus, ad legem Falci.l.1.§.si vsufr. Secus d.l.si non, §.idem Marcellus. Ratio, de ac.& ob.l.naturales. Riisvvich.paratit.

§.Is natura. De primario iure gentium insti. Coniunge l.Iul.de cond.ind.institut.de rerum diui. §.singulorum, distinct.1.cap.ius naturale, de constit.pec.l.1.ne obstet.l.1.§.ius gentium, de iust.& iu. Riisvvi.parat.

¶ CONTRACTVS correlatiui si ex vna parte est casus certus, & ex altera incertus, per relationem certi ad incertum, & è contra casus redditur certus.no.l.vnica.vbi Florian.C.de sent.pro eo, quod interest. Item contractus vltro, citróque obligatorij, faciunt hincinde actionem oriri, vtputà ex vendito.leg.si duo.§.si quis iurauerit.ff.de iur.iur.glo.capitulo cupientes.§.penultimo.versiculo de veteri. de elect.6. doct.auth.qui semel,C.quomodo,& quando iudex. Barto.l.1.ff.quod met.caus.Curt.cons.6.feud.col.6. Decij,Pedem.115.nu.16 Dec.113.n. 10. Ronchegallus l.eandem.nu.63.ff.de duob.reis. Med.re.9.

¶ CONTRACTVS, Error consensus. L.117. Vlpianus libro vndecimo ad edictum.

Nihil a consensui tam contrarium est, qui ac bonæ fidei iudicia sustinet, quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est.§. Non capitur, qui ius publicum sequitur.§. Non videntur qui errant, consentire.

ADDIT. a al.consensu.

Ad edictum de in integrum restit.pertinet. Iunge l.146. inf.§.fin.a l.vani timoris, sup.l.3.l.4. CONSENSVI. Id est, voluntati, de ac.& ob.l.in omnibus, C.de his qui vi,l.4.l.5.C.de profes.l.Archiatri. Contra quod met. cau.l.si cum.exc.§.cum l.si mulier, C.eod.titu.l.si vi, de iurisd.l.si per errorem. Itidem & electioni & iuri, vt ex Senecæ lib.2.de benef.cap.8.& Ciceronis orationibus pro domo sua & Cecinna docet Pet. Fab. SVSTINET. Quin & stricta sustinet d.l.in omnibus, C.de trans.l.interpositas metu, C.de iis quæ vi, l.si donationis. Huc pertinet illud Martialis.lib.2.Quòd si me tonsor.

§.Non capitur. Ad edictum de minoribus pertinet. C.de in integrum restit.l.non videtur, l.fi.C.de his qui ve.æ.l.1.in fin.C.de fur.l.1.l.2.C.qui ad bo.pos.l.pen.l.fin.C.de in integ.rest.l.5. IVS PVBLICVM. De min.l.verum,§.sciendum. Ratio, de legib.l.1.l.2.C.eod.ti.l.leges, dist.4.c.erit autem lex, de rei ven.l.in fundo.

§.Fi. Iunge inf.l.77.de in integ.rest.l 2.de iurisd. l.15.de act.& obl.l.56.in omnibus, inst.de inuti.sti.§. si de alia, de verborum obligation.l.137.§.1.l.83.§.si Stichũ. Exemplum.de pac.l.30.in personam, §.qui pecuniã, l.51.si cum, l.52.si cert.per.l.18.de exc.dol.l.7.l.17. Exceptio sup.l.93.si librarius, de verborum obligat.l.32.si in nomine, 22.C.loc.l.ad prob.Exc. à l.188. Insti.de exc.§.1.de act.l.56.in omnibus, de iurisd.l.15.si per er.Ratio, d.l.si per er.de pac.l.1.iuncta l.si ego, si certum peta.l.2.de iud.vbi erroris materiam tractat, C.de iur.& fact.igno.l.8.l.9.de aq. plu.l.sed hoc. Nunquam hanc reg.fallere Dec.asserit, sed Acc.dicit secus esse in iuris errore, de confes.l.nô fatetur, de off. Præt.l.Barbarius, de sup.leg.l.2.in fin. Ad legem Falcid.l.1.§.si legatarius. Item Vigelius. de iu.& fa.ig.l.9.de tran.l.33. Riisvvich.pararit.

¶ CONTRACTVS factus ab vxore sine licentia mariti, non valet. Hanc regulam probat text.in l.xiij. tit.xx.libr.iij.Fori.& in l.fin.titu.xj.libr.j.Fori. quæ leges declarantur & intelliguntur per l.ccxliiij.Stili. idem etiam disponitur in l.lv.Tauri. Circa quam regulam vltra Castil & Doct.in d.l.lv.& Montal.in gl. ad dictas leg.Fori.vide Ioann.Bern. in regu.ccccly, Pala.Ruui.in repet.Rubr.de donatio.§.lxviij.nu.6, Couarruuias in Epitome 4.libri, in secunda parte,

cap.8.§.1.numero 1.

Hanc regulam limitat decem modis Rodericus Xuarez in l.13.titu.de las duedas per totam, eandem regulam ampliat quinque modis, & limitat 18. Chassanæ in consuetud. Burgund. in titu. Des droitz. Rub. 4.§.1.numer.1.cum aliis & ibi tractat materiam. Et circa hanc regulam vide Tiraq. in legibus connubia. in glos.2.numer.2. vbi per totam glo. tractat materiam: & in glos.3.numer. 28. vsque ad finem ponit duas & viginti quæstiones circa hanc regulam: & in glos.4. ponit, an maritus per alium, consensum præstare possit, & in glos.5. ponit, an autoritas mariti debeat esse expressa vel tacita? & in glos.6. ponit quinque & triginta quæstiones circa hanc regulam, per totam: & sic in effectu ex his omnibus possunt sumi quinquaginta limitationes ad hanc regulam. P.Duen.reg.181.

¶ CONTRACTVS nullus dicitur non seruata forma iuris, quæ neque de consensu partium omitti potest, l.cum precario.ff. de prec. l.nemo potest: vbi Doctor.com.ff.de leg.1.tendit enim forma in fauorem publicum, ne falsitates committantur. leg.iubemus.C.de testa.l.fin.C.de fideic. Maranta in trac. de ord.iudic.num.42. Ruin.cons.158.num.12. volu.4. Gozad.cons.40.num.4. Isc. Menoch.in trac.de arb. iud.q.30.num.6.lib.1.Dec.cons.11.num.8.Port.cons. 36.num.57. Med.reg.7.

¶ CONTRACTVS, & nuptiæ.L.31.Vlp.lib.36.ad Sabinum. a al.30.

Faber legit lib.15.iuxta inscriptionem l. 15. de cond. & demonst.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

Auth.de nupt.§.nuptias itaque.Auth.quibus mod.na. ef.le.§.illud, C.de repud.l.fina.de def.im. cap.cùm locum, 27.q.2.cap.sufficit, cap.matrimonio, de spon. l.2.l.12.l.4.ex eod.titu.cap.tuæ, cap.fin. CONCVBITVS. De don.inter virum & vxorem, l.33.§.si diuortium. CONSENSVS. Verus parentum & liberorum, de verborum obligatio.l.Titia, insti.de nup. in prin. de spon.cap.tua, cap.cùm locum, sup.eo.titu.l.sufficit.Sim.de spon.capit. 4. arg. de don.inter virum & vxorem, l.33.§.si mulier, de ritu nupt.l.mulierem absenti, l.5.l.6.de proc.in 6. cap. fina. Aliter hanc Reg. habet Vlpian.in dicto §.si mulier. FACIT. Sed perficit concubitus, ne obstet l.1.de orig.iu.C.de nouo cod.in princ.iuncta l.1.soluto matrimon.arg.contrà de conuer.coniu.c.ex pluribus, de big. c. debitum. Rüsvvich.pararit.

¶ CONTRACTVS & pactum de necessitate non requirit scripturam, l. pactum quod bona fide, C.de pact.

Fallit in multis casib.quos no.gl.in d. l. pactum, & ibi Franc.Curt.ponit multas limitationes remissiuè.

Contractus initus metu valet, & tenet mero iure, sed rescindi potest, vel ex edicto pretoris, vel officio iudicis, l.interpositas, vbi no.glo.C.de transactio.

Fallit in 4.casib.quos no.Franc.Curt.in d.l.interpositas, num.4.

Fallit vt not.Viuius in suis conclusio. ver. contractus, fol.95.& metus reuerentialis solus contractum irritat. Fallit in quinque casibus, vt per Felin.in capitu. causam matrimonij, de offic. delegat. numero quinto.

Sola præsentia patris, mariti, patroni, prælati, non inducit metum reuerentialem, no.glo.in d.l.interpositas, C.de tran.

Fallit in 4.casib.quos no.Fran.Curt.in d.l.numer. 15.& seq. Fallit in 4.casib.quos no.Nata.in rep. c.quamuis pacti de pot.in 6.

Contractus nominati eo ipso, quòd sunt in esse producti, statim producunt actionem, sed contractus innominati sunt debiles, & inefficaces, & sic non producunt actionem nisi secuta causa, l. iurisgentium, in prin.ff. de pact.

Fallit in duobus casibus, vt per Ias.in d.l.iurisgentium, numero 1.

In contractibus innominatis oblatio non inducit implementum, no.gl.in d.l.iurisgentium, in princ.

Fallit in 4.casib.vt per Ias.in d.l.num.11.

In contractibus innominatis ex parte illius, qui adimpleuit, licita est pœnitentia.no.glo.in l.si pecuniam, ff.de cond.caus.data.

Fallit in 13.casib.quos no.Ias.in d.l.si pecuniam, num.2. & ampliat etiam in vno casu, & ampliationem limitat in 2.

In contractibus innominatis præparamenta non faciunt desinere rem esse integram, quin sit locus pœnitentiæ, siue sint extrinseca, siue intrinseca.no.glo. in d.l.si pecuniam.

Fallit in 5.casib.quos no.Ias.in d.l.num.6.

In contractibus nominatis etiam re integra nunquam est locus pœnitentiæ, l.sicut, vbi glos.C.de actionib. & obligat.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3.à Ias.in l. si pecuniam, ff.de cond.causa data, numer.12. Ampliatur etiam in principe, qui non potest reuocare in contractum cum eo initum. Ampliatur & limitatur in multis casibus, vt per Port.in lib.5.suarum conclus. regul.18.

Si in contractu interueniat precium pro re certa, & apponatur verbum dare, ex parte eius, qui obligatur ad speciem, non est emptio, & venditio, sed contractus innominatus.l.dedi tibi pecuniam, ff.de cond. causa data.

Fallit in 4.casib.quos no.Ias.in d.l.dedi.nu.1.

Contractus incertitudine viciatur, l.si merces, ff.locat.

Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in l. 1.ff.solut. matrimon. numero 32.

Prodigus notoriè & manifestè potest contrahere, & alienare antequam sibi interdicatur à iudice: hanc esse communem opinionem testatur Iaso.in l. is cui bonis, ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in dict.l. is cui bonis, numer. 10.& seq.

Qui contraxit tanquam viator, non sortitur forum contractus, ratione l.hæres absens.§.1.de iud.glo.in cap. Romana, §.nec etiam.de foro compet.

Contractibus apponi solita, & si non apponantur pro expressis habentur, cap.cum M.Ferrari.de const.vbi Bald.

Fallit in 2.casib.quos no.Ia.in l.& lib.C.de coll.

Contractibus stricti iuris non potest agi per stipulationem ratione deceptionis, vel doli, re ipsa, quando promissor non habet animum decipiendi, l. si id quod durum, ff.de verb.obl.

Fallit in 4.casibus, vt per Iaso.in d.l. si id quod aurum, numer.3.

In contractibus aucto iure dationis, augetur ius exceptionis.l.si fundus, in prin.§.si res, & l.Paulus, §. si domus, ff.de pign.

Ampliatur in 13.casib.& limitatur in 11. ab Alb. Bru. in trac.de aug.& dimi.fol.17.col.1.

Contrahentes non possunt facere, quod obligatio, vel seruitus realia ipso iure finiatur tempore, sed tantum

tùm paratur exceptio, l. obligationum ferè, §. placet. ff. de act. & obl.

Fallit in 3. casib. vt per Iason. in l. cum qui ita. §. qui ita. ff. de verb. oblig. col. 1.

Error in materia in contractibus bonæ fidei vitiat contractum, l. si sterilis, §. quamuis, ff. de actio. & oblig. l. cum ab eo. §. fin. de cont. emp.

Fallit in 2. casib. quos not. Ias. in l. si id quod aurum, col. fin. ff. de verb. oblig.

Contrahentes licitum est adinuicem se decipere in precio, & in valore rei, super qua contrahitur, l. causa. §. pen. ff. de mino. l. si hæres. ff. de mino.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 18. per Pant. de Crem. in rep. l. 2. C. de resc. vend. colum. 82. Fallit in 4. casib. vt per Ant. de Burg. in cap. cum dilecti, nu. 15. de emp. & vend. Fallit in 6. casib. vt per Matth. de Afflict. in cap. 1. num. 88. de feudo dato. videas de hac regula Pet. Duen. reg. 148. videas Dec. in l. semper, ff. de regu. iur.

Fallit in 4. casibus, & alios ponit remissiuè Dec. in l. si quis in conscribendo. C. de pact. nume. 81. Fallit in 3. casib. vt per Bened. Cap. in suo trac. reg. 87. nu. 63.

Dolus dans causam contractui bonæ fidei, facit contractum ipso iure nullum, secundum magis communem opinionem, vt per glo. & Doct. in cap. cum dilecti, de empt. & venditio. Bart. in l. sub prætex. C. de transact.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 18. per Ant. Nicellum in tract. de concord. glo. in concord. 13. qui tractatus est in 1. vol. tract. Fallit in 4. casib. vt per Bene. Capr. in suo trac. reg. 87.

Qui cum alio contrahit, debet esse certus, de conditione, & qualitate contrahentis. l. pen. ff. ad Maced. no. Bald. in l. inciuile, C. de furt.

Ampliatur, & limitatur in 3. casib. per Dec. in l. qui cum alio. ff. de regulis iuris. numero primo vsque ad numerum 8.

Contractus recipit interpretationem à consuetudine, l. qui si nolit. §. qui assidua, ff. de ædil. edic. l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. glo. in l. si fundus. §. in commissoria, ff. de lege commis.

Ampliatur, & limitatur per Port. in lib. 4. suarum conclu. reg. 20.

In celebratione contractus attenditur locus, in quo conficitur, & ipsius consuetudo. l. si fundus, ff. de euictio.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 3. à Port. lib. 5. regul. 31.

Minor si ex forma statuti contrahere non potest sine consanguineorum consensu, si contrahat talis contractus ipso iure est nullus. Bald. in l. si quis mihi bona, §. quod si mandata, ff. de acquir. hæred.

Fallit in 9. casib. quos no. Soc. in trac. fallent. reg. 26.

Officialis dum est in officio, cum subditis contrahere non potest, l. non licet, ff. de contrah. emptio. l. 1. C. de contra. iud.

Fallit in 7. casib. quos ponit Soc. in tract. Fallent. regul. 278. Fallit in 10. casib. quos no. Iaso. in l. principalib. ff. si certum petatur. vbi etiam ampliat in 6. casib. refert & sequitur Lancellotus in tract. de præto. §. 1. numer. 9.

Contractus in dubio non præsumitur vsurarius. Bal. in Rub. const. de off. iud. Alex. in cons. 221. lib. 2.

Fallit vt not. Dec. in l. Rogasti, §. si tibi, ff. si certum pet. numet. 6.

Contractus non reducitur in inuitum, l. nec emere, C. de iure delibe. l. inuitus, ff. de contrahen. emptio.

Fallit in 2. casibus, vt per Bello. in litera c, in ver. Contractus.

Arræ non impediunt rescissionem contractus, l. contractus, in fi. C. de fide instru.

Fallit in 4. casib. vt per Zas. in lib. 2. responso. c. 24.

Contractus claudicare non debet, l. Labeo, §. contractum, ff. de verb. sig. l. consensu, ff. de act. & oblig.

Fallit vt per Damas. reg. 115. Fallit vt per Bello. in litera c, ver. contractus.

Contractus ex conuentione legem accipiunt, c. contractus, de reg. iur.

Fallit vt per Dy. in d. c. contractus.

Si staret statutum, quòd mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum, & repetiatur contractum fuisse celebratum sine tali consensu, talis contractus erit nullus.

Fallit in 3. casib. quos no. Alex. in l. si quis mihi, §. si coram, ff. de acq. hæred. nu. 8.

Contractus factus incarcerato non valet.

Fallit in 3. casib. quos no. Mars. in praxi crimi. §. attingam, num. 22.

Contractus aduersus ecclesiæ interdictum initus non obtinet vigorem. Fallit vt per Damasi. regul. 118. Don. Fina, lib. 1.

¶ CONTRACTVS, possessio. 153. L. 196. Paulus libro sexagesimoquinto ad edictum.

Ferè quibuscunque modis obligamur, hisdem in contrarium actis liberamur, cum quibus modis adquirimus, hisdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio adquiri nisi animo & corpore potest, ita nulla amittitur, nisi in qua vtrunque in contrarium actum.

Ab acquisitione & dissolutione obligationis ad possessionis acquisitionem vel amissionem argumentatur hic Paulus. Iunge ad l. 63. nihil tam naturale, l. 101. omnia, de acquirend. possess. l. quamuis, l. quemadmodum, de sol. l. prout. Ratio, Insti. quibus mod. tol. ob. §. fina. de pactis, l. ab emptione. FERE. Hæc particula ferè repetèda est in apodoli multitudinis, propter ea quæ hic sequuntur, & conciliat §. manet, Instit. pro soc. §. rectè, Inst. mandati. VTRVMQVE. De acquirenda possess. l. 3. l. sed si nolit, 7. Excipitur. de acquirend. possessio. l. peregrè, §. finali, vers. eius. Riisvvich. paratit.

¶ CONTRACTVS ratione non sortitur forum ille, qui tanquam viator contraxit: probat tex. in l. hæres absens. §. j. ff. de iudi. no. gl. in c. Romana. §. nec etiã, de for. compe. in 6. in verbo, respondere.

Limita quadrupliciter, vt per Matia. in c. dilec ti filij, de foro compe.

Primò, quando contrahens ignorabat illum viatorem, ignorantia probabili, quod in dubio præsumitur, si videt illum habentem pergulam, seu tabernam, aut quid simile: vel si ille non habebat aliquod signum peregrinationis, vel itinerationis.

Secundò, si res erat talis, quæ verisimiliter à viatore emebatur, aut vendebatur: vt ibi statim solueretur pecunia, aut traderetur res.

Tertiò, in his qui accedunt ad locum ea sola intentione, vt in illo loco contrahant, & ibi forum sortiantur; quamuis statim intendant inde recedere.

Quartò limita, vt viator contrahendo non sortiatur forum ratione contractus, quando contra viatorem, aliàs non daretur naturalis habitus fori, & iurisdictionis, secus si fortè ex aliquo priuilegio non posset iste contrahens ibi conueniri: nam ex contractu facto cum ipso, tanquam cum viatore, tolletur

ius priuilegij,& ibi poterit conueniri, ex habitu pri mæ iurisdictionis. Et has duas vltimas limitationes habuit ab Anton. in capit. fin. eod. titu. vt ipse refert. B. Dias reg. 146.

¶ CONTRACTVS verbum etiam minimum non est absque misterio aliquid operandi, Bal. rub. C. de cõ trah. empt. q. 9. l. si stipulatus. ff. de vsuris, Inn. c. ex literis. de iur. patr. Bal. l. à procuratore. C. mandati. l. qui fundum. §. qui agrum. ff. de cont. empt. l. ea tamé. ff. de leg. 3. l. si cum fundum. ff. de verb. sign. vnde deficiens in vno incidit in pœnam. l. hæredes. §. idem. ff. fam. hercis. uam contractus ex conuentione legem accipiunt. c. contractus, de regul. iur. 6. & ipsi ad vnguem debent obseruari. l. quicquid adstringendæ. ff. de ver. ob. Bald. l. pacta conuenta. ff. de contr. empt. not. 2. Med. re. 5.

¶ CONTRACTVM res modica non vitiat. l. si quis fundum. ff. locati. l. habitatores. ff. de dona. inter virum & vxorem. leg. si id quod. §. si quis. ff. de iur. om. iud. add. ad Alexand. rubr. ff. solu. matrim. numer. 3. conc. simil. Cuman. cons. 36. Guid. Papę dec. 614. Bal. l. quamuis. ff. de cond. & dem. no. l. 1. in fine. ff. de ven tre. inspic. Med. re. 5.

Contrarietas modica in testibus non vitiat eorum testimonium. Alexand. l. insulam. ff. sol. ma. Bal. l. eos. ff. ad l. Corn. de falsis. Alexan. cons. 5. lib. 1. cons. 24. li. 2. Ias. l. fin. C. de bon. pos. secund. tab. Alexan. cons. 65. & idem in cons. 105. lib. 2. Med. re. 5.

¶ CONTRACTVM. Nota contractum in quo contrahentes non possunt adhibere certam legem.

ff. de exercitu. l. 1. §. magistrum. Azo rub. 12.

Causa in contractibus adiecta, nisi de iure & de facto impleatur, non sufficit.

C. de testa. l. nolumus.
ff. de emphyt. iur. l. vlt.
ff. de cond. ob turp. caus. l. 3. cum ait.
ff. de cond. ob caus. dat. l. dedi tibi. §. vlti.
C. si man. ita fit. al. l. vlt.

Causa in contractibus, &c.]Hoc fallit quandoque. vt in ff. de con. inst. l. si mulier. §. si quis. & inst. de fic. Rub. id videtur posse fieri. & Rub. nõ sufficit an. Az. ru. 12.

¶ CONTRACTIBVS apponi solita, & si non apponantur, pro expressis habentur. Tex. vbi Bal. Ant. & Imo. in cap. cùm M. Ferrarien. de consti. quem etiam commendat Ias. in l. vt liberis. C. de colla. Et vide in proposito, quæ posui in meis doctrinis magistralibus, in doctrina incip. dispositio, vbi alias remissiones descripsi.

Limita dupliciter suprascriptam conclusionem, vt per Ias. in d. l. vt liberis. B. Dias re. 147.

¶ CONTRACTIBVS stricti iuris, non potest agi per stipulationem, ratione deceptionis, vel doli, re ipsa, quando promissor non habet animum decipiendi: regula est à Iasone descripta, per text. ibi in l. si id quod aurum. ff. de verb. obl. in 3. notabil.

Limita qua drupliciter, vt ibi per eum. B. Dias re. 148.

¶ CONTRACTIBVS aucto iure dationis, & re debita ex contractu aucta, augetur ius acceptionis, ac ipsum debitum, vel obligatio: ita quòd augmentum superueniens rei obligatæ, vel quæ ex contractu de berur, acquiritur ei cui res debetur, vel est obligata iuxta terminos obligationis, vt in l. si fundus. in prin cip. §. si res. & in l. Paulus. §. si domus. ff. de pig. & in l. grege. in prin. ff. eod.

Descripsit hanc regulam, & ampliat eam tredecim mo dis, & limitat aliis vndecim Brun. in trac. de augmen to & deminu. monet. B. Dias re. 149.

¶ CONTRARIVM. Allegans contraria non auditur. l. 1. C. de fur. l. Titia. ff. de cond. l. vbi repugnantia. ff. de regu. iur.

Fallit in 4. casibus, quos not. Claud. Mar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. num. 33. Fallit in 6. casibus, quos not. Iaso. in l. si ex pecunia. C. de fur. numero 20. vsque ad numer. 22. fallit vt per Damas. in reg. 76.

Contrariorum eadem est disciplina. l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris.

Fallit vt nor. Horma. Detus in Rub. ff. de acq. pos. num. 4. Ias. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbor. oblig. nu. 26. Dec. in l. secundum naturam, ff. de regu. iur. num. 3. Ripa in Rub. ff. de acq. pos. nu. 3. vbi etiam Socin. num. 35.

Contraria in eodem subiecto consistere non possunt, vnde allegans contraria non est audiendus. l. 1. C. de furt. l. 1. ff. mand. l. Titia. ff. de conditio. & demonst. l. contra maiores. C. de inof. test. c. solru diuem, in fin. extrà, de appel.

Fallit primò, in l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inof. test. in diuersis iudiciis & instantiis.

Fallit 2. in l. nonnunquam. ff. de colla. bono. fallit 3. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirend. poss. fallit 4. in l. 1. C. de serui. fugitiu. vbi seruus facit furtum sui, & sic est agens & patiens simul, quæ sunt contraria. fallit 5. quando non concurrunt eodem tempore. l. secundum naturam. ff. de regulis iuris. Don. Fina, lib. 5.

¶ CONTRARIVM. Argumentum, quòd cum quis duo contraria proponit, id obseruatur, quod ei nocet.

C. de lib. caus. l. cum pòst. Azo rub. 104.

¶ CONTRARIA duo in eodem subiecto simul esse non possunt. de iurisd. l. si per errorem. Man. l. 1. C. de ser. fu. l. 1. sup. l. ius nostrum. Pro soc. l. Mutius.

Maximi loci à contrario.

Contrariorum vno cognito, cognoscitur & reliquum, de his qui sunt sui. l. 1. Inst. de tut. in prin. Qui sanida. cog. l. sciendum. in fin. De argumento à contrario sensu tractatur in l. 1. de off. eius.

Contrariorum eadem est disciplina. de leg. 1. l. si ex toto. in princip. 8. l. quod in rerum. 24. §. si quis post. de leg. 3. l. fin. in fin. vide sup. Allegans, Contributio, & Damnum. Rüfvvich.

¶ CONTRARI ai iuri infecta. Bonifac. Reg. 64.

Quæ cõtra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi. Vid. Dy. hoc loc. Vinieunus.

¶ CONTRARIORVM ratione in actu, fallit reg. hæc, nam iudex qui potest condemnare poterit etiam absoluere in potentia, secus autem est in actu, non enim iudex potest eũdem pro eodem delicto absol. & cond. l. 3. ff. de re ind. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsid. capitulo cum æterni. de senten. & re ind. 6. l. rem non nouam. C. de iudi. c. nouit. eo. tit. l. iudex. ff. de re iudi. c. cum cessante. de appell. nor. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Med. reg. 9.

¶ CONTRAVENIRE non potest, qui bis actũ fecit, nec quicquam opponere. Goza. cons. 70. nu. 7. Ceph. cons. 90. nu. 32. quia determinarè facere præsumitur. Ias. l. damnosa. col. 1. C. de prec. imp. offer. Zucha. l. 1. nu. 111. C. de pact. Ber. c. sicut. n. 69. de prob. Med. re. 3.

¶ CONTRAVENIENS transactioni in modico non incidit in pœnam. Paul. cons. 377. num. 3. per l. quamuis. ff. de cond. & dem on. fallit hoc nisi iuramentum interuenerit. l. si quis maior. C. de transact. Fulgos. cons. 223. Cuman. cons. 172. Alexan. l. in executione. §. pe. ff. de

pe.ff.de verb.ob.conf.16.col.3. vol.3. vbi ex defectu vnius nummi potest colonus expelli, quando, scilicet iuramentum interuenit: quia iuramentum est individuum quoddam, cui pro parte contrauenire non potest, quin contraueniat in totum. Io.de Ana. conf.7.col.3. vbi vasallus contraueniens iuramento fidelitatis in modico in totum contrauenisse dicitur. Crauera.conf.182.nu.16. Med.re.5.

¶ CONTVMAX: sententia lata contra contumacem non potest præiudicare tertio. Ale.l sæpe.nu.78.ff.de re iud.no.l.si perlusorio.§.1.ff.de appell.l.si seruus.§.1.ff.de leg.1.fallit duo.mod.vt per Alex.d.l.sæpe.nu.80.& Imo.c.pen.de sent.& re iud. Med.reg.8.

¶ CONTVMAX vt aliquis reputetur, requiritur trina citatio. Tex.est l.contumacia.ff.de re iud.

Limita decem modis, vt per Alex.ibi, qui de aliis fallentiis se remittit. B.Dias rc.152.

¶ CONTVMAX* fictus regulariter auditur appellãs. l.ad peremptorium.§.fin.ff.de iud.& in l. Labeo.C. quomodo & quando iudex.

ADDITIO.

* Contumax. Et qui.mod.cog.fictus contumax, vide Fely.in c.quòd ad consultationem de re iud. versic. considera duos.ad fin.ver.cum seq.

Fallit, quando est fictus contumax apparenter, & existenter: tamen non verè, quia tunc non appellat, secundum Bar.in l.ex consensu.§.eum qui.ff.de appe. quod tamen intellige secundum Bart. in d. §. quòd non auditur appellans coram iudice à quo, sed bene auditur appellans coram iudice ad quem, quia ei non constat de vera contumacia.alleg.gl.in cle.1. de dolo & contu. B.Soc.reg.101.

¶ CONTVMAX in non comparendo, vel respondendo, vel recedens ante tempus sine iudicis licentia, excommunicari potest.

Hanc regulam probat text.in cap.j.de iudic.& ibi Ab. num.10.per illum text. Text.in cano.certum. 9.q.3. glo.in c.duo.in verbo, videbatur.xcvj. distinct. probatur etiam in c.constitutus. de procur. in c. commissa.de elect.lib.6. De iure Regio est tex.in l.10.11. & 12.tit.9.part.1.

Amplia primò, vt procedat suprà dicta conclusio in actore. ita tenet Innocent.in cap.calumniam.de pœnis. quem sequuntur Dec. & Doctor. in dicto cap.j. de iudic. quam opinionem sequitur etiam Alexan. in consil.137.numer.10.volum.2.& in cons.72.nu. 8. volum.3.

Secundò amplia, etiam si recedens licentiatus dimiserit procuratorem cum mandato, sed non sufficienti: vt est tex.in d.c. constitutus. de procuratoribus.

Tertiò amplia, procedere etiam in minima contumacia, cùm sit inobedientia, quæ est digna excommunicatione: vt probat glos. in d. cap. duo sunt. quam sequitur Abb.in c.j.numer.10.de iudic.& in c. ex parte.el 2.num.3.de verb.significat. Ludouic.Gom. in §. ex maleficiis.numer. 4. Instiut. de actio. Ludouic. Montaltus in tract.de reprobatione sententiæ Pilati: artic.3.numer.25.Andr.Barbat. in tract. de testib. in 3.parte, num.9.

Quarto amplia, vt possit priuari beneficio, si extiterit in excommunicatione per annum, probat text. in can.rursus.& in can.quicunque.11.quæstio.3. Bernard.de Luco in practica, capitul. cxlij. Quod tamen intelligo verum quandocunque esset excommunicatus pro crimine: secùs, si pro causa ciuili: ita tenet Panorm.in d.c.j.nume.24.de iud.& in c. contingit.num.7.de dolo, & contu. Rom.in singu.ccciij. glos.est in cap.cùm contumacia.in glos.fin. de dolo & contuma.libr.6.glos. in cap. contingit. in verbo, non potest.& ibi Anto.de Butr.de dolo & contum. Aegid.de Bellame.in cap. cùm bonæ. de ætate, & qualita. Chassan.in consuetudin.Burgund. ritu. des instices.rubr.1.§.6.num.21.Pala.Rubi.in repet.c. per vestras.§.xxviij. num. 22. Stepha. Aufrerius in glos. ad decisiones Curiæ Tolosanæ, decis. cclxxv. Rip. in d.c.1.de iudic.num.77.

Limita primò, vt non procedat in citato ad vnum actum, qui, illo expedito, licentiatus recesserit: quia etsi non expresse, tacitè tamen dicitur licentiatus à iudice. ita tenet Abb.in c.pront.in j.nota.de dolo & contum. Anto.de Butr.in c.1.num.28.de iudic. facit text.in can.certum.xj.quæst.iij.ibi, aut si ante finitam causæ excommunicationem.

Secundò limita, quando citatus comparuit in termino, & vsque ad extremum spatium citationis, donec iudex discesserit de tribunali extiterit: qui, actore non comparente, potest, eius contumacia accusata, illicentiatus recedere: ita tenet Ioan, de Imo. in cap.j.de iudic.num.18.per text.inncta glos.2. in c. 1.de dolo & contum.libr.6.quem sequitur Felin. in d.cap.j.numer.21.idem videtur tenere Abb.in cap. consuluit.numer.7.de offic.deleg. Alexand.in l. si finita.in §.Iulianus.ff.de damn.infecto.numer.25.pro qua limitatione, facit quod notat Alexand. in cons. xcij.num.11.volumin.j.& quod notat Arct.in cons. 161.numer.3. Quam limitationem intelligo, vt per Imol.& Alex.vbi suprà.

Tertiò limita, vt procedat aduersario accusante contumaciam recedentis ante terminum, vel non comparentis: aliàs secùs.l.properandum.in §.& si quidem.C.de iudic.ibi, actoris absentiam inculante. quem ibi ad hoc notant Raphael, Paul. de Castr. & Iason, & ante eos Bartol.in l.consentaneum.C.quomodo, & quando iudex.& in l.si finita.& §.Iulianus. & ibi latè Alexand.ff.de damno infecto. & in l.secunda.in fi.ff.si quis in ius voca.non ierit, & l.arbitro certo die. vbi assignat rationem.ff.de arbit.

Quartò limita, vt non procedat quando citatio fuisset inualida, secundum Barbat.in cap.j.de iudic. num. 40. quæ limitatio ante eum fuit Bal.in l. nam ita diuus.ff.de adoptio.

Quintò limita non procedere, quando propter aliquod repentinum periculum illicentiatus recederet, secundum Anto.de Butr.in d.capitu.j.nume. 28, de iudic. quem sequitur Felin.ibi, numer.21. Pro qua opinione vltra l. quæsitum.ff. de re iudicata.addo text.in cap.tenor.de re iudic.iuncta glo.j.quam ponderat Abb.ibi.

Et circa hanc regulam, qua pœna contumax puniatur, vide Chassanæ.in consuetudin. Burgund.in titu. des iusticer.rubr.j.§.vij.numero 1.cum aliis. & quinque casos, in quibus contumacia non punitur: & 24. in quibus punitur, ponit Maranta in tracta. de ordine iudiciorum. in sexta parte, in rub. de cõtumacia, per totam. Viginti etiam casus, in quibus contumax punitur, ac totidem in quibus non punitur ponit Ioannes Bassianus in consuetud. Aluerniæ, capitu.9. in artic.12. De iure regio, casus, in quibus contumax non puniatur, ponit l.5.titu.3.lib.2. fori. & l. 11. titu.7. part.3. P.Ducn.reg.153.

¶ CONTVMAX regulariter non amittit causam principalem, sed condemnatur in expensis. Hanc regulam probat text. in l. properandum. in §.fin autem. C. de iudic. vbi sæpenumerò contumax vin-

eit in causa etiam absens, si actor de iure suo non probauit. facit etiam text. in l.& post edictum, ff. de iudi. est elegans text. in l. diui fratres. in §.1. ad fin. ff. de libera. causa. vbi sæpenumerò secundum seruum absentem qui patitur causam status fertur sententia. Hanc regulam probat gl. in l. contumacia. in verbo, litis. ff. de re iud.

Primò fallit, quando contumax excluditur à facultate appellandi: vt in l.& post edictum. in §. fin. ff. de iudi. & in l. ex consensu. in §. fin. ff. de appell. & in l.1. C. quorum appella. recipian. De iure regio est textus in l. nona, titu. 23. parte tertia, & in l.5. titul. 16. lib. 3. Ordi. eùm iste propriè verus contumax dicatur, notat Decius in cons. 34. num. 1.

Secundò limita, quando propter contumaciam parti contumaci, actio, & audientia denegatur. Ita gl. in l. contumacia. ff. de re iudic. allegat text. in l. sed & si per prætorem. in §. sed & si dum. ff. ex quibus caus. maio. vbi quando prætor, vel iudex præstituit certa tempora agere volenti, si intra ista tempora non agat, causam perdidit, & denegabitur amodò ei actio. & ibi glo. in verbo, decreto, quam gl. vltra Bald. ibi sequitur idem Bald. in Rubr. de mutuis petitio. numero nono, facit pro hoc tex. in l. diffamari. C. de ingenuis & manu. De iure Regio est l.46. titu. 2. parte 3. & circa hanc limitationem vide Iason. in l. insiurandum & ad pecunias. in §. ait prætor. in secundo notab. ff. de iureiur.

Tertiò fallit in præparatoriis: nam si reus interrogatus à iudice ex quota parte hæres sit, vel hæreditatem defendere pergat, is verò contumaciter tacet, perdit hoc commodum, quòd possit partem defendere, nam cogitur solidam hæreditatem defendere, etiam si ex parte hæres sit: quia contumaciter tacuit, vt in l. de ætate. in §. qui tacuit. ff. de interrog. actiu. itaque hic non perditur causa principalis, sed commodum principale quod hæres habere poterat.

Quartò fallit in iuramento calumniæ: quia qui contumaciter non vult iurare de calumnia requisitus ab altera parte, facit iacturam totius causæ. l.2. in §. hoc etiam. C. de iureiur. prupter calumniam. gl. in c. j. in §. j. de iuramen. calum. & ibi Doct. probatur etiam de iure Regio in l.23. tit. 11. parte 3.

Quintò limita in casu capitul. 2. de confes. libro 6. & ibi gloss. vbi probatur, quòd si terminus positionibus actoris respondendi statuitur, & reus sine rationabili causa nolit respondere, vel contumaciter se absentat, habetur pro confesso, & perdit causam: & idem est in actore, vt ibi inquit gloss. in verbo, reus. idem disponitur in l.11. & 12. de Madrid. Circa quam limitationem vide Barto. in l. prima. numer. 4. ff. de vulg. & ibi Ripam, numer. 23. Curt. Seniorem in l.2. in §. sed quia. C. de iureiur. propr. calum. quæ repetitio est posita per modum tractatus in 3. vol. tract. diuersorum Doct. in fine. Alciar. in lib. 1. paradoxorum. c. 7. Neuiz. in sylua nuptia. libr. 3. numer. 54. Iaso. in l. nec quicquam. in §. vbi decretum. numer. 16. ff. de offic. proconsul. & lega. eundem in l. iusiurandum. in §. ait prætor. nume. 4. ff. de iureiurand. Quam limitationem sublimitat 7. modis Bernard. de Luco in regul. cccclxv. & circa eius ampliationem vltra supra dictos Doct. vide Alexand. in Additio. ad Bart. in l. si postulauerit. in §. quæstionis. ff. de adulter. & in l.1. numero 4. ff. de vulgar. & in l. si finita. in §. Iulianus. ff. de damno infecto. eandem limitationem sublimitat Francus quinque modis in dict. cap. 2. de confes. libr. 6.

Sextò fallit in casu l. j. in §. fin. C. de assertione tollenda. vbi si dominus vocat in ius Stichum quem dicit suũ seruum, & pendente iudicio liberali dominus fatigat seruum coram alio iudice suspensa priori lite: iam dominus dominio suo priuabitur.

Septimò fallit in casu l. locurum. C. de omni agro deserto. lib. 11. vbi si coloni deserant prædia dominica, id est, tributaria, præstituitur eis certum tempus, intra quod veniant, & prædia colant, & tributa soluãt: nam nisi venerint intra illud tempus, amittunt dominia prædiorum.

Octauò fallit in delatore contumace, qui suam delationem non prosequitur: vt in l. senatus. in §. quòd si tribus. ff. de iure fisci.

Nonò limita in Vasallo: quia vasallus contumax verus, vt quia citatus dixit, nolo venire, perdit statim feudum. ita tenet Andr. de Isernia in c.1. de milite vasallo qui contu. est. in Vsibus feudo. & ibi Doct.

Decimò limita non habere locum quo ad acquisitionem fructuum: quia propter nimiam contumaciam missus ex primo decreto lucratur fructus. ita probat text. in l. Fulcinius. in §. diuus quoque Pius. ff. ex quibus causis in posses. eatur. & hanc opinionem per illum text. tenet idem Bartol. in l. si finita. in §. Iulianus. ff. de damnu infecto. Abb. in capitu. contingit. de dolo, & contumacia. Felin. in cap. consultationibus. numer. 8. extr. de officio delega. Soc. in regula cclxv. in iij. fallen. & in regula cclxvj. in prima fallent. quod tamen intelligo, quando iudex hoc expressit, licet glos. in d. §. Iulianus. & in dict. l. Fulcinius. in §. fi. aliter sentiant, scilicet, quòd vbi constat de aperta contumacia missus ex primo decreto lucratur fructus ex dispositione legis absque eo, quòd iudex aliquid dicat. Sed opinionem primam quæ fuit Bartuli in dicto §. fin. dicit contra supradictas glo. veriorem Alexandr. in dict. §. Iulianus. numer. 107. & dicit apertè probari ex dicto §. fin. ibi, in quo rescripto & fructum percipere iussit. eandem opinionem ante Barto. tenuit Iacob. de Arenis in dicto §. fin. quem sequitur ibi Angel. eandem tenuit Ioann. Andr. in Additioni. ad Speculato. in titul. de primo & secundo decreto. in §. restat. versicu. hoc autem. Innocen. in capitulo, dilecto. numer. 3. ad fin. de verborum significatione. Baldus in l.2. numero 7. ff. si ex noxa. cau. aga. & in l. consentaneum. numero 32. C. quom. & quando iudex. Abb. in cap. quoniam frequenter. in §. in aliis. numer. 5. & 17. vt lite non contestata. Felin. in dict. cap. consultationibus. num. 9. & ibi Deci. numer. 11. & istam esse communem testatur expressè Michael Vlcurrus in dicto §. Iulianus, licet ipse contra eam conatur tenere, leuibus tamen fundamentis.

Vndecimò fallit in casu l. ad curatoris. in §. domum. ff. de damno infecto. vbi probatur, quòd quando domus est diruta, ita quòd deformitas causatur in ciuitate, si dominus ad refectionem est potens potest compelli vt reficiat: sed si dominus non est potens, curator ciuitatis potest sumptu publico eam reficere: & si intra tempus à iudice assignatum sumptus cum vsuris non soluat, poterit eam respublica detrahere pro iure dicti sumptus, & vsurarum: & sic ille propter contumaciam amittit rem principalem. illum text. vltra Angel. ibi exaltat Bar. Capol. in trac. seruit. vrbano. prædio. cap. lix. numer. 4. Hippoly. in singu. cccclxx. facit etiam similis tex. in l. si vt proponis. C. de ædificiis priua. vbi probatur, quòd si socius

nomine

nomine communi domum refecerit, ad sumptus pro rata agere poterit, vel per quatuor menses expectare, intra quos si sumptus pro rata non fuerint redditi, dominium totius sibi vendicare poterit, & est similis text. in l. si fratres. §. idem respondit. el a. ff. pro socio. De iure regio est text. in l. fin. tit. xxxij. parte iij. & ita per supra allegata tenet Angelus Aretinus in §. sequens. num. 13. Institut. de actionib. vbi Ias. num. 48. idem Ias. in l. creditor. nu. 7. ff. si certum petatur. & in repetitio. l. quo minus. num. 109. ff. de flumini. Cæpola in cautela 123. Hippoly. in singul. ccclxix. P. Duen. reg. 152.

¶ CONTVMAX reus, contra quem fuit facta missio ex secundo decreto, reuertens non auditur aliquo modo. Glos. in capit. quoniam frequenter. in gloss. fin. vt lite non conte. tenet Imol. in l. debitoribus. ff. de re iudi.

Limita dupliciter, vt per Feli. in c. consultationibus. de off. deleg. B. Dias reg. 153.

¶ CONTVMAX verus regulariter non appellat, & verus contumax dicitur, qui legitimè citatus ad iudicium venire recusat. lege, ex consensu. §. eum qui. de appellationibus.

Primò fallit, vbi quis esset contumax apparenter, & non existenter: putà quando aliquis fuit citatus, qui dixit se nolle venire, & posteà ductus pœnitentia veniebat ad iudicium, & fuit impeditus, vnde isto casu poterit appellare, secundum Bar. in d. l. ea cōsen. §. eum qui. ff. de appell. & in l. fin. ff. de in integr. restit. quòd tamen intellige talem appellantem audiri coram iudice ad quem, sed non coram iudice à quo, vt ibi per Bartolum.

Secundò, fallit vbi verus contumax comparuit coram iudice sedente pro tribunali: quia tunc auditur appellans: vt l. diuus. ff. de in integ. restit.

Tertiò fallit, vbi quis fuit contumax in non obediendo iudici, putà quia noluit exhibere, vel restituere, vel iurare de calumnia mandato iudicis vt est casus in l. creditor. §. iussus. ff. de appellationibus.

Quartò fallit, vbi ex forma statuti verus contumax haberet beneficium purgandi moram, quia tunc auditur appellans: vt vult Bald. in l. secunda. si pendente appellatione mors interue. C. B. Soc. re. 104.

¶ CONTVMACIA. Prodest quibusdam sua contumacia, vel absentia.

ff. de inoffic. test. l. Papinianus. §. meminisse. Azo rub. 104.

¶ CONTVMACIA domini dicitur, & non procuratoris, quando dominus citatur, & mittit procuratorem, qui non comparet: notat Bart. in l. cùm filius. §. in hac. quasi in fin. ff. de verb. oblig. alleg. text. in l. si procurator. §. tutores. ff. manda.

Limita quatuor modis, vt per Cæpol. in cautela 57. incip. iste artic. in princ. B. Dias re. 155.

¶ CONTVMACIA non est de per se delictū. Ita Abb. in c. j. de iud. & est communis opinio, prout asserit Felin. in c. ea literis. de const. num. 27. vbi plura allegat pro dicta regula.

Limita quinque modis, vt per Felin. vbi suprà post Domi. in summa, 4. q. 1. B. Dias re. 154.

¶ CONTVMACIA procuratoris præiudicat domino in non appellando. l. j. §. fi. ff. quando appel. sit.

Amplia, vt procedat, quando procurator procurauit, sed posteà non petiit apostolos intra terminum iuris, vt per Bar. in c. j. vt lite non contestata.

Primò fallit, quando procurator fuit negligens in appellando: nam tunc præiudicat. l. j. §. fi. præallegato.

Secundò fallit, quandò procurator non est soluendo: tunc enim negligentia procuratoris nō præiudicat domino. gl. & ibi Bart. in d. l. j. §. fi. idem Bald. not. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. Bald. Salyc. & alij in auth. hodie. C. quomodo, & quando iudex.

Tertiò fallit, quando procurator fraudulenter omisit appellationem intra x. dies, vel nisi ex actis appareat euidenter, quod debuerit appellare. vt per text. in d. l. j. §. fi. & ibi Bar. in verbo, non facile. B. Soc. re. 152.

¶ CONTVMACIA sublata tollitur pœna, cuius causa imponi debebat. l. 1. §. si frater. ff. de collat. bon. c. ex literis. de const. Bald. c. fi. col. 1. in tit. per quos fiat inuest. not. idem Bal. l. puto. §. si quis. l. quos prohibet. ff. de postul. Bar. l. si quis adulterium. §. 1. ff. de adult. l. 1. §. fin ff. de req. reis. Med. re. 6.

¶ CONTVMACIA soluitur morte. Bellamera ca. ex parte. num. 16. de arbitr. Mortuus enim non potest contemnere. l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemper. l. contumaciam. §. 1. de re iud. l. contra pupillum. §. is qui. ff. eod. & intellige si mors præueniat, vt ex iuribus adductis colligitur. Med. trac. 2. part.

¶ CONTVMACIA vera requiritur, vt quis possit mulctari, non autem ficta. Ias. in l. 2. in fin. prin. C. quo modo & quando index.

Primò fallit, quò ad mulctam applicandam parti, secùs autem quando applicatur fisco: vt per Bald. in l. sancimus. C. de iudicus.

Secundò fallit, quando non appellaret: quia tunc valeret impositio talis mulctæ. l. j. §. biduum. ff. quando appellandum sit. & Bal. in l. & in multis. C. de appellationib. rationes diuersitatis ponit Ias. B. So. re. 103.

¶ CONTVMACIÆ 24. pœnas, videas apud Lancillotum viginti quatuor casus, in quibus punitur contumax, & 5. in quibus non punitur, refert Maranta in tractat. de iud. in 6. parte, in tract. de contu. viginti casua, in quibus contumax punitur, & 20. in quibus non punitur ponit Io. Bassia. in consuet. Alue. cap. 9. in art. 12. in tract. de off. præto. in tit. de citatio. & contra contumaces, quomodo procedatur, declarat Barand. in sua praxi crimin. reg. 19. & de contumacia plura videas apud Mars. in praxi crim. in §. postquam, num. 35.

Contumax amplius non auditur, nisi prius solutis expensis, auth. qui semel. C. quo. & quando iud.

Ampliatur in 12. casib. & limitatur in 3. à Ias. in l. sancimus. C. de iud. num. 5. fallit in vno casu quem postea limitat in 2. Fel. in c. nouit. de iud. num. 46.

Contumax, vt aliquis reputetur requiritur trina citatio, l. contumacia. ff. de re iud.

Fallit in 10. casib. vt per Alex. in d. l. contumacia.

Contumax reus contra quem fuit facta missio ex secundo decreto reuertens non auditur, gl. fin. in cap. quoniam frequenter, vt lite non contestata. Imo in c. creditoribus. ff. de re iud.

Fallit in 5. casib. quos no. Fel. in c. consultationibus, colum. 2. de off. deleg.

Contumacia non est de per se delictum, Abb. in c. 1. de iud. & est communis opinio, vt refert Fel. in c. ex literis, de const.

Fallit in 5. casib. quos refert Fel. in d. c. ex literis, nu. 27.

Contumacia domini dicitur, & non procuratoris quando dominus citatur, & mittit procuratorem qui non comparet. Bar. in l. cum filius, §. in hac, ff. de verborum obligat. facit tex. in l. si procurator, §. tutores, ff. mand.

Fallit in 4. casib. vt per Cæp. in caut. 57. incip. iste artl.

Cōtumax regulariter nō amittit causam principalem,

sed condemnatur in expensis, l. properandum, §. sin autem, C. de iudic. l. & post edictum, C. de iud. gl. in l. contumacia, ff. de re iud.

Fallit in 11. casib. quos refert Pet. Duen. regu. 152. Fallit in multis casib. quos not. Fel. in c. quoniam contra, de probatio. num. 25.

Contumax in non comparendo, vel respondendo, vel recedens ante tempus, sine iudicis licentia, excommunicari potest, cap. 1. de iud. & ibi Abb. nu. 10. c. constitutis, de procurato. c. commissa, de elect. lib. 6.

Fallit in 5. casib. quos no. Pet. Duen. reg. 153.

Contumax verus non appellat. l. ex consensu, §. cùm qui, de appel.

Fallit in 4. casibus, secundum Soc. regu. 73. Fallit vt per Car. in praxi crim. l. obseruare. nu. 59. vbi plenissimè tractat de contumacia.

Contumax fictus auditur appellans, l. & peremptoriũ, §. si de iud. l. Labeo, C. quomodo & quando iud.

Fallit vt per Soc. reg. 74.

Contumacia procuratoris domino regulariter non præiudicat, l. eum qui, C. de procu. c. 1. & ibi Doct. vt lite non contesta.

Fallit in 5. casib. quos not. Soc. reg. 32. Fallit in 3. casib. vt per eundem reg. 30. in add.

Contumacia vera requiritur, vt quis possit mulctari, non autem ficta, Io. in l. 1. in fi. ff. quomo. & quando iud.

Fallit in 2. casib. secundum Soc. reg. 31.

Contumax appellatur qui ante tempus sine licentia recessit, no. in cap. de quo esset, de iud.

Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 2. per Rip. in d. ca. de quo, num. 30. vbi etiam Felyn. limitat in 2. casib. num. 33.

Iudici datur potestas parcendi reo contumaci, & expectandi eum, etiam actore contradicente. fallit in 2. casib. secundum Felyn. in cap. consuluit, de off. deleg. num. 1.

Excusatur dominus contumacia procuratoris, quem misit, si euenit casus fortuitus procuratori. fallit in 2. casib. vt per Felyn. in c. ad hoc Deus, de litis contest. num. 9.

Iudex non debet contumacem cõdemnare, nisi prius sibi constet de contumacia. fallit in 2. casib. secundum Felyn. in cap. quoniam contra. de probatio. num. 28. Don. Fina, lib. 3.

¶ CONVENIRI coram alio, potest quis, licet elegerit coram vno agere. Hanc regulam ponit Maria. Socin. vbi declarat in c. prudentiam, num. 21. de mutuis petitio. & in num. 22. vsque ad numerum 35. limitat eam 12. modis: & fallentiam ibi positam sublimitat 11. modis, à nu. 36. vsque ad nu. 47. Duen. re. 154.

¶ CONVENIRI coram alio potest quis, licet elegerit coram vno agere, no. in c. prudentiam. de mutuis peti.

Fallit in 12. casib. & vltima fallentia limitatur in 11. per Fel. in d. c. num. 36. & seq.

Conuentus ad factum simpliciter, non potest præcisè compelli, sed liberatur præstando interesse, l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verb. oblig. vbi Bart. numer. 29.

Fallit in 7. casib. quos ponit Vincent. de Hercula. in l. in executione, num. 150. ff. de verb. oblig. Fallit in 10. casib. vt per Ias. in d. l. stipulationes, num. 32.

Qui actione famosa conuenitur, infamis efficitur, si condemnatur, l. athletas, §. calumniator, cum l. seq. ff. de his, qui no. infam. l. infames. ff. de publ. iud.

Magistratus durante magistratu conueniri non potest, l. in ius vocari, ff. de in ius vocand.

Fallit in 5. casib. quos nor. Soc. reg. 249. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 8. per Iaso. in d. l. in ius vocari, numer. 11.

Res si dolo ad aliquem peruenit, ille in subsidium conueniri potest, l. si. ff. de eo, per quem factum erit.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 340.

Solus prælatus agit, & conuenitur sine capitulo, uo. in c. edoceri, de resc.

Fallit in 7. casib. secundum Fel. in d. c. edoceri, nu. 3.

Conueniri non potest vacans ecclesia. Fallit vt per Damas. reg. 54.

In ciuilibus simplex Monachus claustralis conueniri non potest. Fallit in 3. casib. quos no. Bened. Capra in suo tract. reg. 84. Don. Fina, lib. 3.

¶ CONVENIRI. Vacantem ecclesiam conueniri non posse.

PRO.

Ext. ne sed. vacan. c. 1.
Ext. de elect. c. auditis.
Ext. de præscrip. c. de quarta.
12. q. 2. c. si qua de rebus. & c. precariæ.

CONTRA.

12. q. 2. c. vobis enim & famæ.
D. de minor. l. ait prætor. §. 1.
D. de tutel. l. 3. §. 1.
Inst. de curato. §. inuitum.
D. quib. ex caus. in pos. l. hæc autem locum. & l. Fulcinius. §. adeò.

SOLVTIO.

Præscriptio cessat vacante ecclesia: & continuatur tempus præscriptionis, quod cœpit currere in vita prioris prælati, subducto de medio tempore vacationis ecclesiæ, d. cap. auditis. Poterit nihilominus medio tempore tem alterius præscribere, ne torqueatur in eius læsionem, quod introductum est in fauorem ipsius. C. de legibus & const. l. quod fauore. Sed conueniri poterit, & necesse habebit respondere, & petere curatorem, siue actorem, sicut fit in minore. Inst. de curat. §. inuitum. Ecclesia enim vtitur iure minoris. ext. de in integ. rest. c. requisiuit. Damas. re. 54.

¶ CONVENIRI liberaliter. Vlpian. libr. 36. ad Sabi. Lex 28. al. 29.

Diuus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate sua conueniuntur: in id quod facere possunt, condẽnandos.

Sumpta est hæc regula ex leg. si extraneus. de iur. dot. & coniunge l. si quid crediderit. sup. ff. de pact. & l. maritum. §. vt sol. mat. §. sunt præterea. ver. idem est. Instit. de action. l. inter eos. §. is quoque. de re iudic. deducto etiam debito, ne euictio præstanda est, ex solo pacto. Viuiennus.

¶ CONVENTVS simpliciter ad factũ, non potest præcisè compelli, sed liberatur præstãdo interesse. Hãc regulam probat tex. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. obl. cum aliis allegatis per Bar. ibi, nu. 38. circa quam regulam vide Ant. Burgos in rub. de emptio. & venditio. nu. 3. l. ud. Rom. in sing. 629.

Hanc regulam ponit, vbi declarat Vincen. de Hercula. in l. in executione. nu. 150. ff. de verb. oblig. vbi in nu. 161. cum sequen. vsque ad numerum 176. limitat eam 7. modis. P. Duen. re. 155.

¶ CONVENTIO ambigua, vel obscura nocet ei, qui potuit apertius ponere, l. Labeo scripsit obscuritatem. ff. de contrah. emp. l. quicquid astringendæ, in prin. ff. de verb. obl.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in l. veteribus, ff. de verbor. oblig. num. 2.

Verbum

Verbum Conuenit, vel promisit, in instrumento intelligitur per solennem stipulationem: hanc esse communem opinionem attestantur omnes in l. lecta, ff. si cert. pet.

Fallit in 5. casib. quos no. Ias. in d. l. lecta, numer. 5. contrariam opinionem esse magis communem attestatur Franc. Viuius in suis conclus. & eam limitat in 2. casib. ver. verbum conuenit.

Conuentio facta in vna re, vel persona, non extenditur ad aliam, l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact.

Fallit in 5. casib. vt per Bello. in suis conclusionibus, in verb. conuentio.

Conuentio dat legem contractui, l. 1. §. si conuenerit. ff. depos. l. contractus, ff. de reg. iur.

Fallit quando vltima conuentio priori derogauit, l. pacta nouissima, C. de pact. Don. Fina, lib. 1.

¶ CONVENTIO, & emptio. L. †46. Idem libt. 30. ad edictum. †al. 45.

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere potest, §. a Priuatorum conuentio iuri publico non deroget.

ADDIT. a al. Conuentio priuatorum.

Ex titu. de pignor. de pign. act. l. si rem alienam 2. NEQVE DEPOSITVM. Dep. l. bonafides, in fin. l. qui rem. PRECARIVM. De prec. l. 4. §. 1. l. certè, §. fi. de itin. l. 1. §. penultim. Hinc de acquirenda posses. l. si de eo fundo, §. fina. EMPTIO. De contrahen. emptio. l. 16. suæ rei, C. eod. titu. l. cùm rea tibi donatas, l. si mater, de con. in. l. seruum meum. Ratio, inf. l. 159. non vt ex plurib. de contrahen. emp. l. cum manusata, §. fina. iuncta l. 4. §. lana, de vsuc. quæ conciliat l. cum ex sortis, de pign. ac. §. fina. l. debitor, sub pign. ad Treb. l. penultim. §. Latinus, de exc. re. ind. LOCATIO. C. loc. l. qui rem propriam. ff. eo. tit. l. non solet, 39. de vsuc. l. ei à quo fundum 21. si vsufr. pe. l. vti de ser. vr. l. in re communi. l. si quis ædes, de acquirenda posses. l. si de eo, §. fin. de verbor. obliga. l. nemo rem suam, de leg. 1. l. cætera, 32. §. sed si sub. Adde l. neque vsuf. 19. l. neque seruus, 27. quib. mod. vsusf. amitt. Simile de verb. obliga. l. 92. nemo rem suam, Instit. de inuti. sti. l. idem iuris. Exc. de verbor. obli. l. 31. si rem meam, 98. 82. l. 29. §. si à fure, 56. §. qui proprietatem, de sol. l. 72. §. Stichum, ibi fingamus, de acquir. poss. l. 28. §. fin. de do. inter vit. & vxo. l. 57. de pign. ac. l. 35. §. fin. Ad fin. scilicet irreuocabiliter. Secus ratione possessionis vel alterius iuris deficientis, de acqui. poss. l. si quis aliquam, 28. de contrah. emp. l. 34. §. rei suæ, secundum Deci. Pau. & Baldi sententiam.

§. Priuatorum. Iunge l. nec ex Prætorio, sup. de pac. l. 7. §. si paciscar, l. ius pub. l. 35. contra iuris. l. inter debitorem, 43. §. si paciscar, nam nulla est priuati cum publico proportio, arg. solut. matrimo. l. 1. Insti. de rer. diuis. §. cùm in suo, secundum Ra. interpretationē. Contrà. C. de temp. ap. l. fin. Riisvvich. paratit.

¶ CONVENTIO fieri non potest si modicum vltra vnam dietam remotus esset, puta vnum miliare, glos. capit. statutum. §. cum vero. vers. remotus: vbi Gem. & omnes. de rescrip 6. conc. simil. capitu. si ad scripturas. 9. dist. cap. pura 3. q. 11. Bald. ca. cum adeo. de rescrip. Anton. cons. 20. no. l. pen. ff. de cess. bonorum. Med. reg. 5.

¶ CONVENTIO inter partes, quòd debitum non possit probari nisi per instrumentum, & non per testes, non valet. glos. est singu. in authenti. vt sine prohib. mat. cred. in §. quia verò. in verbo, senatusconsulto, post med. quam ibi sequitur Ang. & Imo. in cap. si diligenti. de foro compet. Bald. Angel. & Pau. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. & illam dicit notab. Hippoly. in repeti. rubr. C. de probat. vbi plures Doctores refert illam sequentes, quos referre existimo superuacuum.

Limita dupliciter suprascriptam conclusionem, vt Ias. in authen. iubemus C. de iud. vbi dictam glos. dicit singul. B. Dias reg. 156.

¶ CONVENTIO partium facit vt vno correlatiuo resoluto, & alterum resolutum esse dicatur. l. final. ff. de acceptil. glos. & Ange. l. si conuenit. ff. de pac. Ange. consil. 108. numero 6. Dec. Pedem. 140. num. 7. Medic. reg. 9.

¶ CONVENTIO personalis cum persona extinguitur, nec transit ad heredes leg. qui in futurum. §. si ex aliena, ff. de pact. Flor. l. si pactum. in 2. casu. ff. de proba. item hoc idem si deficit causa, in qua erat conuentio facta. Doc. com. l. 1. C. de condit. ob causam. Med. reg. 6.

¶ CONVERSANS cum excommunicatis, regulariter est excommunicatus excommunicatione minori. c. inter alia. de sent. excomm.

Fallit, quando ego conuersarem cum excommunicato, protestariuè tamen in conuertendo ipsum in cōmunionem fidelium. Bart. in l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. voluit Abb. in c. responso. de sent. excom.

Fallit in familiaribus, & viuentibus sub vno pane, & vino cum excommunicato: nam tunc conuersantes cum ipso excommunicato non sunt excommunicati, vt probat tex. in d. c. inter alia.

Fallit in casu necessitatis: quia si est aliquis excommunicatus, & moritur fame, sine dubio in tali casu possum sibi charitatiuè subuenire, vt probat tex. in ca. quoniam multos. in fi. 11. q. 3. dixi in tract. eleemosy. in 38. par. prin. quibus est danda eleemosy. in verbo, excommunicato. S. Ianuar.

¶ CONVICTVS legitimis probationibus, ac sponte proprio ore confessus condemnatus, non auditur appellans. Hanc regulam probat tex. & ibi Doc. in l. obseruare curabis. C. quorum appel. non recipian. & in l. abstinendum. C. eod. tit. & in can. ei, qui appel. in §. sunt etiam quorum. 2. q. 6. gl. in can. quicunque. 2. q. 6. in c. cùm speciali. in §. porrò. in gl. 1. de appella. vbi hnc tenet Abb. nu. 5. Præpos. nu. 7. Phil. Fran. n. 5. Ant. de Bu. in trac. de notorio. ar. 4. nu. 56. notatur in l. constitutiones. & ibi gl. fi. & in l. creditor. in §. iussus, & ibi Bar. nu. 2. de appel. Rom. in sing. 619. no. in l. qui sententiam. C. de pœn. & quis dicatur conuictus, vide notab. Fulg. in cons. 123. nu. 3.

Limita primò non habere locum, quando est conuictus per probationes non legitimas, & indubitatas, sed dubias: nam tunc non dicetur conuictus, & admittitur appellatio, licet fuerit confessus: ita Bal. in d. l. obseruare curabis. & in l. fi. C. de probatio. & in l. addictos. C. de episcopa. audien. per gl. in d. §. iussus. ita tenet Philipp. Franc. in dict. §. porrò. numero quinto.

Secundò limita habere locum in vera confessione, non autem quando fuisset facta per procuratorem etiam habentem speciale mandatum ad confitendum: nam confessio facta proprio ore plus operatur, cùm iudex possit perpendere, qua constantia, & qua titubatione confiteatur, vt ex ea perpendat an confessio fuerit vera, an non. ita tenet Bal. in d. l. obseruare. nu. 14. per illum tex. ibi, voce propria: quem sequitur ibi Paul. Castr. Rom. in l. vnic. in §. si procurator. ff. si quis ius dicenti non obtempe. facit

cittext.in clem.2. de procurat.vbi procurator non potest confiteri delictum.facit etiam text. in l.certè.ff.de preca.Anto.de Butr.Panorm.& Canonistæ in cap.j.vtlite non contest.Bar.& Doc.in l. certum. in §.sed anno.ff.de confessio.& in l.j.in §.fin. ff.quando appellan.sit.Alex.in addit.ad Barto.in d.§.iussus. in additione j.

Tertiò limita,quando est conuictus & sponte confessus:secus tamen,si in tortura.d.l.obseruare curabis. in versic.aut formidine tormentorum.& ita per illum text.tenet Bald.ibi,num.15. Abb.in d. §. porrò. num.5.& Philip.Franc.ibi,num.5.Bald. tamen in l.j. in fin.C.de iuramen.calum.sentit contrarium : & in l.fin.num.8.C.de probat.imò quòd etiam si in tortura confiteatur,non appellat.Quod intelligo ,quando reus perseuerat in confessione ,secundum Curt. Sen.d.l.1.num.17.C.de iura.calum.

Quartò limita,quando confessio fuisset facta post sententiam:nam condemnatus ante confessionem posset appellare.ita tenet Barto.& ibi Alexand. in addit.in d.l.obseruare.& ibi Pau.de Cast.& Bald.nam quandocunque ante sententiam erat conuictus tantùm,si post sententiam confiteatur delictum , bene auditur appellans.Hanc opin. probat glos.in l.non tantum.in verb.acquiescit.ff.de appel.& ibi est tex. pro hac opinione secundum vnum intellectum ,& secundum Barto.& Doct.ibi glo.in d.l.obseruare.in verb.propria.& ibi Bal.C.quorum appel.non reci. Hanc opinionem tenet Barto. in l. constitutiones. num.3.ff.de appella.Bald.& Doct.in l.addictos.C.de episcop.audien.& in l.addictos.C.de appellat.& in l.vt debitum.in fi.C.de hæred.actio.Lud.Rom.in d. sing.619.Phil.Franc.in d.§.porrò.nu.6.

Quintò limita in casibus,in quibus propter inhumanitatem sceleris non admittitur appellatio: de quibus in l.constitutiones.ff.de appel. Porrò casus, in quibus non admittitur appellatio ponit Alex.ibi, in addit.ad Bart.in d.l. constitutiones. & vltra dicta suprà in reg.xlv.vide Soc.in reg.xxiiij.Specu.in tit. de appel.§.in quibus.Hypp.in rep.l.vnicæ,num.138. C.de raptu virg.Lanfr.de Oria.in tracta.de interloquutionib.& appellat.numer.96.Federi. Schem,in tract.de appellatio.numer.37.Montal,in l.j.titu.xv. lib.ij.fori & l.Regia.xv.tit.xxiij.pat.iij.& in l.xj. tit. xvj.lib.iij.ordin.

Sextò limita, quando verè esset confessus ,& conuictus,non autem fictè per contumaciam : quia requiritur,quòd ore proprio confiteatur: contumax autem fictè dicitur confessus,& non fit extensio de casu vero ad casum fictum:vt in l.iij.in §.hæc verba. ff.de negot.gest.ita tenet Ange. Aret. in tract. maleficio in verb.præsente dicto Gaio,& appellante.nu. 21.Nellus In tract.bannitornm,in iiij.part.j. temporis.quæstio.ij.Philip.Franc.in d.§.porrò.numero 8. vbi tenet quòd quandocunque contumax ex forma statuti habetur pro conuicto ,& confesso ,non auditur appellans,quod tamen declara vt per Phil. Franc.vbi suprà,quia contrarium tenent Barto.& Alex.ibi,in d.l.obseruare curabis.

Septimò limita , nisi allegaretur probabilis causa in appel.atione,quæ offuscaret probationem aut con fessionem:tunc appellatio admittitur. ita notatur in ca.Roman.in §.fin autem.de appel. libr. vj.& tenet Ioan.de Imol.in d.§.iussus.ff. de appell. Philip. Dec.in cap.consuluit.numer.5.de appella.& in d.§. porrò.numer.16.

Octauò limita procedere tantummodò in criminibus enumeratis in d.l.obseruare.Hanc opin.contra gl. ibi tenet Petr.de Bellaper. quam opinio. tanquam æquiorem sequitur ibi Cyn. quam dicit magis sibi placere.Albericnum.2.in d.l.obseruare.& ante eos tenuit Azo in Summa illius rituli:quam opinionem dicit esse veram de rigore iuris Ioan.de Imo.in d.§. iussus.num.8.

Contrariam tamen opinionem tenet gl.in d.l.2.quam sequitur ibi Bar.& Bald. eandem opinionem tenet gloss.in d.§.iussus.& in d.l.non tantùm.ff. de appel. quam opinionem dicit communiter teneri Ioann. de Imo.in d.§.iussus.eandem opinionem tenet Anto.in d.§.porrò.de appellat.eandem dicit esse communem opinionem idem Anto. de But. in trac. de notorio.art.4.num.56. P.Duen.re.156.

¶ Conuertuntur in vnam naturam,licet correlatiua sint diuersa , præsertim quando origo est in causa efficienti in formali dispositione,& in tempo rum concursu, Aut.ca. translato.de const.c.quanto. de iudiciis.Ias.l.2.C.de transf.l.non tantum, nume.2. ff.de re iud. Med.reg.9.

¶ Copia iudiciorum à iudice dari debet reo, no. in l.is apud,de edendo.

Fallit in multis casib. quos colligere potes ex dictis per Mar.Ant.Blanc.in praxi cri.fol.36.num.58.

Fallit in multis casib.quos no.Carer.in praxi crimi. l. obseruare,num.188.fallit in 4.casib.vt per Rip. ind. l.is apud,nu.88.fallit in 5.casib.vt per Alex.in d.l.is apud,nu.4.videas de hoc Marf.in praxi cri. §. nunc videndum,nu.1.& seq. Don.Fina,lib.3.

¶ Copula regulariter requirit concursum vtriusque copulati, vt est tex.in l.si heredi plures.ff.de con dit.inst.& in §.pen.Instit.de hære.instit.& in l.si quis ita.ff.de verb.oblig.

Amplia semel,vt per Iaso.in l.j.ff.de iustit.& iur. quam ampliationem ornat septem decisionibus notadis.

Limita octo modis,vt per eum ibi, vide latius per Fel. in c.2.de rescriptis.in §copula.quia licet solum prin cipaliter sex fallentias prosequatur,plura tamen no tanda interserit in materia.Et vide Ias.in d.l.si quis ita.vbi vnam tantum ampliationem, & tres limitationes scripsit. B.Dias re.107.

¶ Copula requirit concursum vtriusque copulati. l.si hæredi plures.ff.de cond.inst.

Ampliatur & limitatur in 8.casib.per Iason.in l.1.ff.de iust.& iur.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3.à Iaso. in l. si quis ita.ff.de verb.oblig.fallit in 8.casibus,vt per Fel.in c. 2.de rescrip.

Fallit in multis casib.vt per Soc.in l.si is qui ducenta.§. vtrum.ff.de reb.dub.nu.3.multa de proprietate copulatiuę videas apud Ripam,in cap.ex parte,de ref. nu.38.Fel.in c.sicut Romani,de ref.nu.24.

Copula inter duo extrema posita,discretitatem ponit inter copulata,vt no.in Rub.C.de iuris & fac. igno per Cano.in Rubr.de causa pos.& proprie.

Fallit vbicunque species ponitur inter genus,& speciē, vt in Rub.C.de fer.& aqua.simile in Euangelio,dicite discipulis eius,& Petro,Mar.c.20.tunc sta t declaratiuè &,tunc exponitur &,pro id est.Don.Fina,li.5.

¶ Correctio.vide Peccatum.& tractatur de ea in l.si verò.§.de viro.sol.ma.in Auth.quas ac.G. de sac. Eccle. Riifvvich.

¶ Correus:sententia lata vni ex correis,an noceat alteri,vide Alex.l.sæpe.num.69.ff.de reiud. Bar.l.in duobus.q.4.ff.de duob.reis,dic quòd non, nisi dicatur,quod vnica solutio sufficiat.Bart.l.3. §.1.n.2 ff.de duob.

duob.reis,& l.si pluribus.ff.de leg.2. item not.quod, correus non tenetur cauere de ratihabitione correi.glo.& Bar.l.3.solu.matr.tenetur tamen communicare correo id,quod exegit à debitore. l. qui hominem.§.1.ff.de sol. Med.reg.8.

¶ Correus credendi,quæ à debitore exegit, tenetur alteri correo communicare.text.in l.qui hominem.§.j.ff.de solut.& in l.3.§.1.ff.de duobus reis. gl. celebris in l.frater à fratre.quam ibi scribentes exaltant.ff.de condict.indeb.

Limita duobus modis,vt per Ias.in d.l.frater à fratre. in lectu.& in repet. B.Dias reg.159.

¶ Correo nocet sententia lata cótra vnum ex correis,gl.& Bald.leg.ex duobus.ff.de duobus reis. Angel.leg.loci.§.si fundus.ff.si seruit.vend.Imo.l.Titio.§.Titio.ff.de cond.& demon.Ale.in term.huius reg. l.sæpe.num.42.ff.de re iud. Med.re.8.

¶ Correlativum. Correlatiuorum eadem est iuris dispositio.l.fin.C.de indict.viduitate tol.l.si.ff. de accep.l.2.C.de cupres.lib.12.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 8.ab Anton.Gabr. in lib.6.de legib.conc.3.Fallit in 4.casibus,vt per Felin.in procę.Greg.num. 3.& seq.videas Ioan.Cro.in l.omnes populi.ff.de iust.& iur.numer.114.declarae hanc regulam Mari.Soc.iun.in l.moribus.ff.de vulga.num.101.Ampliatur in 110.casibus, & limitatur in 110.à Baptist.de Sancto Blasi.in trac.correlati.qui tract.est in primo vol.tract.

Dispositio etiam correctoria concepta in vno correlatiuo extenditur etiam ad alterum , hanc regulam cum vnica limitatione ponit Io. Crot. in l.omnes populi,numer.114.Ampliatur & limitatur in 3.casibus,à Fel.in procę.Grego.c.Gregorius,nu.5. & seq. etiam si sit lex pœnalis,tamen extenditur ad aliud, hoc tamen declaratur in 4.casib.à Felin.in ca.nulli, de iud.num.3.

Correlatiuorum vel contrariorum qui potest vnum, potest & reliquum,l.qui condemnare.ff.de re iud.

Fallit in 9.casib.vt per Zas.in d.l.qui condemnare , vbi etiam Ripa limitat in septem casibus. Don.Fina, libr.5.

¶ Correlativorum natura talis est,vt dispositio facta de vno,extendatur ad aliud etiam non expressum.l.fin.& ibi Barto.C.de indic.vidu. tol.& in l.fin.& ibi etiam Bar.ff.de acceptil.tex.& Bart.in l.j. C.de cupressis.libr.xj.quem dicit meliorem de iure Iaso.in auth.sacramenta puberum.C.si aduersus vendit. Pro cuius intellectu: vide Bald.in l.1.C.de commu.ser.manumis. vide plenè de materia per Hippol.in l.si quis viduam.ff.de quæst.

Limita quadrupliciter,vt per Fel.in procę.Greg.in parte,Gregorius.à nume.3.vsque ad 12.& in cap. fin. de Iudæis. vbi ponit aliquas doctrinas pro exemplis huius regulæ.Et vide vberrimè per Bapt. de S. Bla. in tract.correlatiuorum,vbi scripsit centum & decem ampliationes,& totidem limitationes ad supra scriptam regulam,& est ille tractatus insertus in 2. vol.Tractatuum. B.Dias re.158.

¶ Correlativorum eadem dispositio est.l.prima.C.de cupressis.lib.11.vbi ementes,atque vendentes pari pœna puniuntur.conc.Ias.l.fin.numero tertio.C.de iud.vid.toll.Doctor.comm. leg. final.ff.de acceptilat.Barto.l. qui plures. §. primo. numero 3. ff.de vulgar.& pupilla.gloss.rubric.C. de reb. cred. Bald.leg.prima.numero 5.C.de bon. matern.gloss. clemen.1.versiculo æternalis.de summa Trini.& fid. Catho.Euer.in loco de correlat.numero tertio.glo. magna in fin.C.ne fideiuss.dot.dentur.Bapt.in trac. de correl.quæstio.3.num.12.glo.& doc.cap.primo locati,gl.penul.capitulo sunt.de elec.6.Ioan.in Sylu. nupt.lib.1.num.214.glo.l.fina.vers.amissionis.C.de resc.vend.Cephal.cons.109.num.17.gl. cap. cupientes.§.pen.vers.de veteri.de elect.6.Fel.cap.fi.num.4. de iud.Docto.com.auth.qui semel.C.quomodo,& quando iudex,Socin.leg.moribus.nu.102.ff.de vulg. Barto.l.prima.ff.quod met.causa.Felin.in procœmio decretal.num.5.Bald.leg.voluntatis. numer. 7. ff.de reb.dubiis.Ias.l.transigere.num.2.C. de transactio. Boer.decis.48.numer.3.Decis.Pedemon.140.num.7. pro declaratione huius reg. nonnulla prius præmittenda sunt,& primò quid sit correlatiuum,secundò vnde dicatur,tertiò quotuplex sit: quartò quæ differant inter se ista videlicet,relatiuum alicuius,relatiuum alicui,& relatiuum ad aliquid,quintò,& vltimò quibus in casibus procedat reg.hæc,vel non cum declaratione illius, quatenus igitur attinet ad primũ respond.quod correlatiuum est duorum , vel plurium ad inuicem mutua relatio.Euer.in loco à correlatiuis.numero primo quod dicitur ex dictione con,& nomẽ relatiuum, vnde idem importat,quod simul relatiuum.l.Labeo.§.contractus. ff. de verborum significatione.leg.reos.in princip.ff. de duobus reis,& est duplex videlicet nominis,& rei:relatiuum nominis est,cuius proprium est restringere casum præcedentem secundum Bar.& com.Doct. l.prima. C.de summa Trin.& fid.Catho.cuius propriè locus non est,istæ rei autem relatiuum est, vt pater respectu filij,vel ad aliquid, vt locator non sine conductore,& capitur tribus modis,primò alicuius, vt pater, & filius,capitulo ecclesiæ.12.quæst.in.secunda.secundò alicui, vt vicinus vicino,socius socio. l. nã socius. ff.pro socio. Tertiò ad aliquid , vt simplum ad duplum.leg.prima. §. secundo.ff. depositi , videamus modo quinto loco in quibus casibus ipsa habeat locum. Med.reg.9.

¶ Correoi quilibet potest incontinenti, siue sit testis,siue pars,siue iudex,siue notarius,siue procurator:de teste textus est cum glos. magna, capit. præterea.de test.cog.gloss.§. quia vero, circa medium, gloss.magnæ.authen.de test.Alber.l. accusatus.ff.de adulter.Barto.l.eos.colum.1. ff. de fal.l. imperator. la prima.ff.de stat.hom. leg. si librarius. columna 2. ff.de regu.iur.Bald. consil.34.libr.5.Abb.cons.73.lib. 1.idem leg.iurisgentium.§.quinimo.ff. de pact. quando autem testis dicatur aliquid agere incontinenti. no.glo.§.quia,auth.de test.Ioan.Pla.l.cura.C.de omni agro.quæ enim paruo momento fiunt,censentur inesse,neque curatur illud minimum tempus.l. lecta.ff.si cert.pet.de confessione partis , quod etiam corrigi possit.no.glo. ca. apud misericordem.32.q.1. Abb.c.cum causam.colum.2.de appel. ca. præterea. col.2.de test.cog.Tertiò quòd iudex hoc facere possit, vt scilicet incontinenti suam sententiam statim diffinitiuam corrigere,no.gl.c.prædicator.ver.imò. 16.q.1.licet regulariter dicatur hoc fieri non posse Doct.com.c.quod semel.de reg.iur.6. l. quod iussit. ff.de re iud.Bald.in procem.C.§.quib.col.2.l.1.col. 5. C.de furt.Gulielm.l.si quis arbiter.ff.de arbit.Quartò hoc idem procedit in notario:qui suam schedam originalem corrigere potest.Doct. cap.ex literis.de fid.instr.Spec.in titu.de instr.edit. §. instrumentum, Angel.l.imperator.la 1.ff.de stat.hom. Docto. com, l.si librarius.ff.de regu.iur.Bald. l. cum proponeretur,colum.2.ff.de leg. 2. Alexan.consil. 70. colum.1, lib.1.

lib.1. Quintò ampl. in procuratore, qui potest incontinenti confessionem suam reuocare, glos. cap. scriptum. de elec. quod secus est ex interuallo, nisi primum probato errore. Abb. cap. fin. de censib. Sextò, & vlt. Ampl. etiam in confessione aduocati, quæ statim potest reuocari, glo. cap. olim. de censibus: fallit tamen totum hoc dictum, primò nisi confessio esset redacta in scriptis. capit. olim. de censibus. Doctor. com. c. ex literis. de diuor. Bald. l. j. C. de fur. Alexan. cons. 34. libr. 1. Ruin. cons. 5. numer. 15. lib. 4. glos. l. rura. C. de omni agro deser. libr. 11. secundo hoc idem fallit nisi confessio fuisset à parte acceptata, tunc enim non possunt neque statim reuocari, nisi error earum probetur. Roma. l. 1. §. si quis simpliciter: vbi Doctor. comm. ff. de verbor. obligat. & in cons. 433. Alexand. cons. 109. libr. 3. Alexand. & Ias. l. quicquid adstringendæ. in fine. ff. de verborum oblig. Alexan. cons. 119. lib. 3. Abb. cap. fin. de confes. Socin. cons. 97. lib. 4. Barbat. l. stipulationum. colum. 5. ff. de ver. obl. & cons. 25. lib. 2. conc. simil. Cardi. cons. 31. Dec. cons. 345. Mar. leg. is qui. numè. 32. C. de sic. idem Hyppol. de Marsil. sing. 315. Med. re. 5.

¶ Corrosio mvris. Quando mus corrodit, vel comedit corpus Christi.

De pœnitentia huius casus Inquire, vbi sit notata. de consec. dist. 2. cir. fin. Viuien. reg. 39.

¶ Corrvmpens iudicem si moriatur ante sententiam non nocet hæredi suo. Barto. & com. Docto. l. 1. C. de pœna iud. qui male iud. l. eius qui. ff. de iur. fisci, item succurritur domino si fiat corruptio de procuratore, Barto. & Doctor. l. prima. §. sed & constitutio. ff. de calumn. doc. l. eleganter. §. pe. ff. de dolo. Medic. reg. 8.

¶ Corrvptvm si malum sit, corruptio bona probatur, per totum. 23. q. 5. Econtra: Cuius corruptio bona est, ipsum corruptum malum. 23. q. 5. c. Excommunicatorum, c. nō est crudelis. c. homicidas. Gammarus in dial. lega. de loco à corru. Riisvvich.

¶ Credi. De se confesso non creditur super crimine alterius.

Pro.

C. de accusat. l. vlt.
Ext. de testib. c. veniens.
Ext. de adult. & stup. c. significasti.
2. q. 5. c. interrogatum.
15. q. 3. c. nemini.
4. q. 3. c. placuit. §. item in crim.
D. de quæst. l. maritus.

Contra.

Ext. de testib. c. quoniam.
C. de feriis. l. prouinciarum.
C. de fal. mo. l. 1.
C. de malef. & mathem. l. fi.
D. de custod. & exhib. reo. leg. Diuus.

Solvtio.

Prima regula obtinet regulariter. Contraria sunt specialia. Vel non creditur alicui de se confesso super alieno crimine, quantum ad certam fidem faciendam, sed qualem qualem coniecturam inducere. Damas. reg. 42.

¶ Creditor alicuius ex aliqua causa, non per hoc dicitur debitor ex alia. l. si maritus. C. de don. inter vir. & vxor. Doc. ca. debitum. de Bapt. glo. rub. C. de reb. cred. & iur. iur. Med. reg. 9.

¶ Creditor: sententia lata contra creditorem, an præiudicet debitori, distingue, vt per Bartol. post glos. & l. sæpe. numè. 3. ff. de re iud. vbi Alexan. nu. 84. doct. com. cap. pen. eod. titu. & dicas quòd si ignorauerit causam agi non præiudicabitur ei, no. l. vendicantem. ff. de euic. no. l. j. C. de ordin. iudic. l. quod tantum, de neg. gest. Bal. l. si fine. C. ad Velleian. Bar. l. secunda. §. primo. ff. vi bon. rapt. Abbas capitulo quamuis. vbi Sapia. in addit. numero 10. de sent. & re iud. Medic. reg. 8.

¶ Creditor: Cai. libro 26. ad edictum prouin. Lex 58. al. l. 99.

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit.

Permittit, scilicet expressim: nam si simpliciter non videtur remittere: ex tit. de migrand. & vid. Dec. com Parot. hic. Viuiennus.

¶ Creditor. l. 177. nihil dolo. 119. creditor, l. non fraudatur. Vide Amittere. Riisvvich.

¶ Creditor consentiendo pignus vendi per debitorem, censetur remittere ius sui pignoris. Quam regulam probat text. in l. si debitor. in §. j. ff. quib. modis pignus, vel hypoth. solui. & in l. sicut. in §. si voluntate. & in l. si probaueris. C. de remissio. pignor. & in l. cum te. eod. titu. & in l. creditor. & ibi Doct. ff. de regul. iur.

Hanc regulam amplia 9. modis, & limit. 12. modis, vt per Negusan. de pignor. in 3. membro 6. partis, à numero 12. vsque ad num. 33. P. Duen. re. 170.

¶ Creditor. Consistere: Paulus libr. 31. ad edict. Lex 129. al. 172.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. † Cùm principalis causa non consistit, nec ea quidem quæ sequuntur, locum habent.

Addit. † aliàs hæc desunt. a al. plerunque nec ea, sed in P. Flor. ne ea.

Coniunge cap. 178. inf. eod. ff. quamuis enim sciens debitorem non esse soluendo, recipit: quia tamen sibi vigilare licuit, non timet edictum. vid. reg. nullus videtur dolo facere. inf. Viuiennus.

¶ Creditor habens rem meam pignoratam, eam mihi simpliciter legando, in dubio censetur mihi legare liberationem tantum pignoris, non autem remissionem debiti principalis: quare hæres non tenebitur aliquid soluere, nec debitum personale remittere, sed tradere tantum rem à pignore liberatam. gl. est not. in l. si tibi homo. in glos. 2. ff. de leg. 1. facit tex. in l. 1. ff. de lib. leg.

Limita tribus modis, vt per Bar. in d. l. si tibi homo. qui colliguntur ex eius doctrina. B. Dias re 161.

¶ Creditor inultus non compellitur recipere vnum pro alio. Hanc regulam probat text. in l. si se non obtulit. §. ait prætor. ff. de re iudic. & in l. promissor. in §. fin. ff. de const. pecunia. & in l. item liberatur. in §. qui paratus. ff. quibus modis pignus vel hypot. solui. text. & ibi Docto. in l. 2. in §. mutui datio. ff. si certum petatur. & in authen. & hoc si debitum. & in l. manifesta. C. de solutio. Ruinum in consil. 65. numer. 10. volum. 2. Tiraquel. in tract. de vtroque retractu, in titu. de retractu Lignagier. in §. j. in glos. 20. num. 13. Marcum Mantua in lib. 6. obseruationum, obseruatione lix. Maria. Soc. Iun. in cons. lxxv. nu. 7. volum. 2. & in cons. 147. nu. 8. vol. 1. Marc. de Mantua in cons. 18. num. 10.

Hanc regulam cum duabus limitationibus ponit Soc. in reg. 382.

Hanc etiam regulam cum iij. ampliatio. & v. limitation. ponit Castillo in l. xx. Tauri in glos. fina. Eandem regulam cum decem limitationibus ponit Ioan. de Platea in §. j. numer. 3. Instit. quib. mod. tollitur oblig. eandem regulam cum quindecim limitatio

tatio nibus ponit Martinus Sancius Vasculetus in dicto tract.indiuiduorum.in tertja cerula,nume.38. eandem regulam cum duabus ampliationibus, & viginti limitationibus ponit Ias. in l.1.§.mutui datio.à num.8.vsque ad finem. P.Duen.reg.159.

¶Creditor modicæ quantitatis non prohibetur esse tutor,hoc idem dici debet in debitore. gl.j.aut. minoris.C.qui da.tur.vel cura.poss.neque pro paruo debito nó potest debitor creditori iurari vt suspectus. Bald.auth.sed iam necesse.cum glo.de donat.ante nupt.Rom.consi.120.Barto.l.si quis in pignore.§.fin.de pignor.Alexand.consi.186.lib.7. neque capi potest vt suspectus de fuga debitor modicæ quantitatis,licet statutum dicat, quod debitor suspectus capi possit.glo.& Doct.com.auth.sed iam necesse.C.de don.ante nupti.leg.ait prætor.§.si debitorem.ff.quæ in fraud.cred. Medic.reg.5.

¶Creditor,& pignus.Creditor iustè possidet.
In Aut.de alio emphyteu.§.si verò aliquis.
ff.de nox.l.si seruus depos.§.is qui.
ff.de public.l.quicunque.§.interdum.
Contrà,ff.vti poss.l. si duo.§.vltim.
Contra,ff.de acquir.poss.l.qui pignoria.

Creditor iustè possidet,&c.) Verum est, creditorem qui pignus habet,ex conuentione ciuiliter & naturaliter possidere.vt ff.de acquir.poss.l.qui pignoris: vt in hac Rubrica continetur.sed ille qui ex authoritate prętoris nancifcitur pignus,nullo modo possidet,sed duntaxat est in possessione: contraria Rubrica dicitur. Azo,rub.36.

Creditor naturaliter & ciuiliter possidet, non vt quidam dicunt, naturaliter tantum.
ff.de acquiren.possess.l.qui pignoris.
Azo, rub.36.
Pignora data ab vno arbitro litigatori restitui, pœna commissa ab alio.
In Aut.de iudic.§.quia verò.
C.de reb.cred.l.cùm proponas.
C.de transact.l.si quis maior.
ff.de litig l.vltim.
ff.de dolo.l.si quis affir.§.si oleum.
ff.de euict.l. Lucius.
ff.de arb.l.arbiter.& l.quod Celsus.
ff.de præscrip.ver.l.si tibi rem.§.si quis spon.
ff.de calum,l.& eleganter.§ is. Azo, rub.36.
Non restituentur,sed ab arbitro retinentur.
C.de transf.l.interpositas.l.cum donatum.
C.quod met.caus.l.cum te.
C.de cond.ob caus.l.si repetendi.
ff.de arbit.l.litiga.§.quod ait.

Pignora data,&c.) Si arbiter pignora accepit,contéplatióe partium,videtur pignora accepisse ,& partes sui contemplatione videntur dedisse. Si qua ergo partium arbitrio steterit,pignora sibi applicare iustè desiderat.vt C.de transf.l.si quis maior. & ff.de præscrip:verb.l.si tibi rem.§.si quis spon.& vt in hac Rubrica continetur,perinde ac si esset expressum. vt ff.si cert.pet.l.cùm quid.Secus cum ab vno contrahentium aliquid sentitur.vt C.de transact.l.cum donatio.& C.de condit.caus.dat.l.si repetendi.& vt in hac Rubrica dicitur.Lex autem in ff.de arbit. litigatores,non facit contra nos. Azo, rubr.36.

Hypothecaria suas habet actiones,si est constituta.
ff.ad Vell.S.C.l. aliquando.
ff.de pign.l.grege.§.si.
ff.ad Trebell.l.debitor.
ff.de solut.l.cùm quis.§. vltim.

ff.de except.rei iud.l.pen.
ff.de constit.pec.l.item illa.§.quod.
Azo, rubric.36.
Quis habet hypothecã in suis propriis rebus.
C.de rei vxo. act.
In Institut.de delegatis.
ff.de excep.rei iud.l.Paulus.§.satis.cum omnibus concord.
C.de sacros.eccles.l.vt inter diuinum.
Inuito creditori aliud pro alio soluitur.
C.de solut. Aut.nisi.
C.de donat.l.si quis argent.
ff.de legat.1.l.non amplius.& l.vlti.si domus.
ff.de solut.l. creditorem.
ff.de arbitr. Labeo.§. si per fidem. cum suis concord.
C.de sacros.eccles.l.hoc ius por.
ff.de cond.l.inde Neratius.l.seruus. §. vltim.
In Institu.quod cum eo.in prin.

Contra.

Instit.quib.mod.toll.ob.in princ.
C.de ædil.act.l.si tempore.
C.de solut.l. eum à quo.
ff.locat.l.si quis.§.Iul.
ff.de verb.obli.l.2.
ff.de solut.l. inter ar.
ff.si cer.pet.l.2. §.j.
C.de rescin.vend.l. precij.

Inuito creditori,&c.) Regulare est, vt creditori aliud pro alio solui non possit, vt in contraria Rub.dicitur.Fallitauté in casibus,vt in hac Rub.continetur.

Adiectio.

Verum in contractibus bonæ fidei,si alius pro alio soluat,vel quod vni debet,alij soluit,eius voluntate,nó ipso iure contingit liberatio,sed per exceptionem. vt ff.de act.empr.l.prædia.& ff.de verborum oblig. l.vlti.§.cum in.aut tenetur ad dandum: & tunc aut speciem vult dare pro specie, aut quantitatem pro quantitate,aut speciem pro quantitate:vel cótrariò.aut præstandum.vt ff.de solut.l.inter arti.

Causa.

Secus ratione diuersitatis.vt ff.de leg.l.potest.ratione impossibilitatis.vt C.de dona.l. sancimus. ratione affectionis.vt ff.de leg.j.l.domus.ratione religionis. vt C.de sacrosan.eccles.Aut.hoc ius.

Adiectio.

Odio creditoris multa dicuntur.vt C.de sacros.eccles. l.hoc ius pos.ibi debet probare,in vtilitatem ecclesiæ datum processisse,& res districtè debet æstimari addita parte 10.in precio,in solutum dari. Et sic duo sunt odio creditorum introducta. Causa.
Azo,rub.36.

Si res tua peruenit ad me sine vitio,possum eam retinere loco pignoris.
C.si aduersus cred.l.j.
ff.de cond.indeb.l.si non sor. §. si debes.
ff.de petit.hær.l.vltim.
ff.de ædil.edict.l.videamus.
ff.de in rem vers.l.vltim.
ff.de int.do.l.si is qui stip.ff.quod dicitur.
ff.de pign.act.l.si nec.§.j.
ff.de dam.infect.l.6.§.vltim.
ff.de pericul.& commod.rei vend.l.j.§.licet.

Si res tua ad me,&c.) Hoc si faciam in re ipsa expensas,vel si perueniat ad me ex tua voluntate, occasione pecuniæ,ob quam volo retinere pignus:vt ex legibus sub Rubr.positis probatur.Cæterùm si de-

beam tibi centum, & res meæ ad te aliquo casu perueniant, non ideo retinebis eas loco pignoris. vt C. commodati. l. prætextu. & de rei vxor. action. §. sed nec ob impensas.

ADIECTIO.

Contrà videtur, ff. de acti. empt. l. Iul. §. assinis. Dic, vt ibi. Causa. Azo, rubt. 36.

Quando credirot curiosus esse debet.
ff. de in rem vers. l. 3. §. necnon. & l. illud. §. sed.
ff. si cert. pet. l. ciuitas.
C. de sacros. eccle. Aut. hoc ius.
C. de contrah. & commit. stip. l. magnam.

Quando non oportet creditorem esse curiosum.
ff. de nouat. l. doli except.
ff. de leg. l. si seruus.
ff. de offic. rec. prouinciæ.
ff. ad Sillan. l. 3.
ff. de iur. & fact. ign. l. non si.

Quando creditot curiosus, &c.) In contraria Rubrica continetur, quod non exigitur ab aliquo creditore, vt sit curiosus, nisi quando contrahit cùm his personis, quæ non obligantur, nisi in quantum processit in rem eorum: vt cum pupill. ciuitatis defensore, & œconomo, & seruo alicuius: & vult agere de in rem vers. vt in hac Robrica dicitur. Azo, tubr. 36.

Sed & alij curiosi debent esse.
C. de reb. cor. l. mag. §. illud.
ff. de iur. dot. l. vltim.
ff. de in rem vers. l. si pro patre. §. versum.
ff. de exercit. act. l. Lucius.

Pignoris retentionem, sed non actionem.
C. si alie. res pig. da. l. j.
ff. de pign. l. j.
ff. quibus modis pign. solu. l. j.

Pignuris retent. &c.) Hæc est nota, vt quis quandoque non petitionem pignoris, sed retentionem habeat. Azo, rub. 36.

¶CREDITOR partem debiti regulariter accipere non cogitur. Hanc regulam probat tex. in l. quidam existimauerũt. ff. si cer. pet. & in l. tutor. in §. Lucius. ff. de vsuris. & in l. acceptam. C. de vsuris. gl. & Doc. in l. qui Romæ. in princi. ff. de verborum obligationib. & in l. si ita quis in §. Seia cauit. ff. eodem titu. De iure Regio est tex. in l. ix. tit. xx. lib. 3. Fori. & in l. viij. tit. xiiij. parte v. & in l. cxix. Styli. Ratio est, quia particularis solutio, non minima incommoda solet afferre. l. planè. ff. familiæ ercis. Circa quam regulam vide Anton. de Tremo in additionib. ad practicam Huberti de Bonaccur. Rubrica secunda, incipiente, Quibus modis suo nomine, &c. in glo. in verbo, non cogitur. Castil. in l. xx. Tauri, in gl. fi. Bellon. in consi. 44. nu. 2. Ioan. de Amicis in consi. 55. nume. 18.

Hanc reg. cum duabus limitat. ponit Soc. in reg. 75.

Hanc etiam regulam ponit Iason post Alex. vbi eam ampliat duobus modis, & limitat 9. modis in d. l. quidam existimauerunt. num. 5. cum aliis. quas duas ampliat. Ias. & 3. limitationes ex eis ponit Mar. Saocimus Vascoletus, in tract. indiuiduorum, in 7. cerula. num. 79. Hanc etiam regulam cum quinque ampliatio. & xij. limitatio. ponit Anton. Negusant. de Fano, in trac. de pignorib. in 2 parte 3. mẽbri quintæ partis principalis, nu. 17. cum aliis. P. Duen. reg. 158.

¶CREDITOR partem debiti accipere non cogitur. l. quidam existimauerunt. ff. si cert. pet.

Primò fallit, quando vna pars est liquida, & alia non liquida: quia partem liquidam cogitur recipere. ita Barto. in d. l. quidam existimauerunt.

Secundò fallit in creditore, qui cogitur recipere partem debiti à fideiussore, si ille vult soluere. gloss. est no. in l. in his. §. si duo. de solutio. & Ang. in l. qui pignore. C. de pignor. B. Socin. reg. 106.

¶CREDITOR petendo in iudicio sortem principalem, sibi non præiudicat in vsuris, interesse, damnis, nec in aliis accessoriis. secùs videtur in receptione solutionis, quia recipiendo sortem simpliciter, sibi præiudicat in istis accessoriis. Istam regulam tradit Ias. per tex. ibi in l. j. C. de iudic.

Limita sex modis, vt per eum ibi. B. Dias. reg. 162.

¶CREDITOR petendo sortem de per se, non potest postea petere accessoria, l. 4. & l. qui per collationem, §. fin. ff. de act. empt.

Fallit in 6. casib. secundum Ias. in l. j. C. de iudi. nume. 4.

Creditor habens rem meam pignoratã esse mihi simpliciter legando in dubio, censetur mihi legare liberationem tantum pignoris, nõ autem remissionem debiti principalis, glo. in l. si tibi, ff. de leg. j.

Fallit in 3. casib. secundum Iaso. in d. l. colum. penulti.

Creditor petendo in iudicio sortem principalem non præiudicat in vsuris interesse dãdis, nec aliis accessoriis, secus videtur in receptione solutionis recipiendo sortem simpliciter sibi præiudicat in istis accessoriis, l. j. C. de iudi.

Fallit in 6. casib. quos not. Ias. in d. l. j. colum. 1.

Creditor priori soluens non succedit in pignore, nec in hypotheca, l. res obligatas, C. de pig. l. j. C. de his qui prio. loco cred. succed.

Fallit in 5. casib. quos no. Rip. in l. si ventri, §. eorum ratio, ff. de pri. cred. colum. 2.

Creditores non possunt agere reuocatoria contra illos, in quos bona sunt alienata, nisi prius excussio præcedat in bonis debitorum, qui in eorum fraudem alienauit, §. item si quis in fraudem, vbi gloss. Institut. de actio.

Fallit in 6. casib. quos no. ibi Ias.

Creditor regulariter partem debiti accipere non cogitur, l. quidam existimarunt, ff. si certum peta. l. inter, §. Lucius, ff. de vsu. l. acceptam, C. de vsu.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 75. Ampliatur in 2. casi. & limitatur in 9. vt per Ias. in d. l. quidam, num. 5.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 12. à Negu. de Fano. in tract. de pign. in 2. parte, in 3. membro, in 5. parte princ. num. 17.

Creditur inuitus non compellitur recipere vnum pro alio.

Creditor si succedit debituri confunditur actio, l. debitori, C. de pact.

Fallit in multis casib. quos no. Franc. Curt. in d. l. debitori, nu. 2. Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. vbi Alex. ampliat in vno casu, & limitat in 4 Fallit, in 2. casib. vt per Ias. in l. frater à fratre. ff. de condi. indebit.

Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 4. à Per. Duen. regu. 18. Fallit in multis casib. vt per Dec. in d. l. debitori, vbi etiam Soc. limitat in 3. casib. nume. 3.

Creditor non potest facere vt capiatur debitor propter suspicionem fugæ nisi à tempore contractus citra superuenerit noua causa suspicionis, l. cum mandato, in prin, ff. de mino. Barto. & dd. in l. si arbitrio, ff. qui satisd. cog.

Fallit in 4. casib. quos not. Iaso. in l. si arbitrio, nume. 5.

Si creditor reddat debitori instrumentum crediti hoc ipso intelligitur debitum remisisse, & debitor habet exceptionem taciti pacti, capitu. cum ecclesia, el 2. in fin & ibi gloss. vt lite pendente, l. Labeo ait, ff. de pact.

Amplia-

Ampliatur in 5.casib.& limitatur in 4. à Iaso.in d.l.Labeo,num.1. & seq.

Pactum factum à maiori parte creditorum cum hærede futuro debitoris mortui de quota parte debiti remittenda, præiudicat aliis creditoribus si in vnum conuenerint,& decretum prætoris intercesserit,& maior pars creditorum considerat prout dicitur in l.& suum hæredem,§.hodie tamen,ff.de pact.

Fallit in 7.casib.quos no.Ias.in d.§.hodie tamen,nu.2.

Creditori non est licitum vti retentione pro vero debito.l.fin.vbi doct.C. commod.

Fallit in 5.casib.vt per Iaso.in l.si non sortem, §.si centum,ff.de condi.indeb. num.10.

Creditor inuitus nõ cogitur alibi solutionem recipere,quàm in loco solutioni destinato,l. is qui certo, ff.de eo, quod certo loco.

Fallit in 3.casibus,quos not.Ias. in d.l.is qui certo,nu.1.

Si creditores hæreditarij,qui debent conuenire hæredem,agant contra emptorem hæreditatis,videntur fecisse tacitum pactum de non petendo amplius ab hærede,& sic non possunt postea redire ad venditorem,si emptor postea non sit habilis,not. DD. in l. post venditionem,C.de pact.

Fallit in 3.casib.quos no.Iaso.in d.l.post venditionem, numero 4.

Creditor recipiendo solutionem pro sua parte ab vno ex pluribus obligatis in solidum,sibi præiudicat,ne possit amplius in solidum petere ab vno ex eis,sed intelligitur summam inter eos pro rata diuisisse,l.si creditores,C.de pact.

Fallit in 4.casib.quos no.Ias.in d.l.nu.3.ampliatur in 3. casib.& limitatur in 10.à Franc.Purp.in d.l.nu.1.vbi etiam Franc.Curt.ponit 4.fallentias,num.4.

Fallit in 3.casib.vt per Dec.in d.l.

Creditor inuitus non tenetur vnum pro alio recipere, si se non obtulit,§.fin.ait prætor,ff. de re iudi.l.promissor,§.fin.ff.de const.pecu.l.item liberatur, §.qui paratus,ff.de quibus modis pign.docto.in l.j.§.mutui datio,ff.si certum petatur.

Fallit in 2.casib.vt per Socyn.reg 382. Ampliatur in 3. casib.& limitatur in 5.à Castel.in l.20.taur.in gl. fin. fallit in 10.casib.secundum Io.de Platea in §.j.instit. quib.modis tol.oblig.

Fallit in 15.casib.vt per Mar.Sanct.Vas.in tract.indiuid. in 3.colum.num.38.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 20.à Io.in d.§.mutui datio,num.8.fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.377.

Creditor secundus potest offerre primo creditori suũ creditum,& liberare pignus à primo creditore, & & suam hypothecam confirmare, l. prima. C. qui pot.in pigno.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 3.à Negus.in tract. de pign.in 3.membro,5.part.num.1.vsque ad finem. & primam restringit in 7.casib.& nu.10. ponit alias 9. Ampliationes.

Creditor tenetur mittere ad domum debitoris quando debitor non expresso loco aliquid dare tenetur, & sic non tenetur portare debitum ad domum creditoris,l.cum hi,§.causæ huiusmodi,ff.de transact.l. item illa verba,vbi glo.ff.de consti.pecu.

Fallit in 19.casib.quos no.Pet.Duen. reg.161.

Creditores priuilegiati eiusdem titu. in personalibus actionibus concurrunt,nulla habita ratione prioritatis,nec posterioritatis,l.priuilegia,ff.de priui.cre.

Fallit in 6.casib.quos no.Rip.in d.l.nume.51.

Creditor tenetur fideiussori soluenti cedere actionem personalem,vel hypothecariam.hãc regulam cum 3.ampl.& limitat.ponit Negus.in tract.de pign.in 3. memb.5.par.prin.num.33.

Creditor quia non potest cedere actionem fideiussori exceptionem cedendarum actionum repelli: hanc regulam cum 5.limitat.ponit Negus.in d.tract.in 3. membro prin.num.33.

Creditor si vendit pignus,& nondum recepit precium ab emptione,non tenetur soluere debitori residuũ, sed solum cedere ei actionem contra emptorem, periculo tamen ipsius creditoris,qui vendiderit,ff. de pignor.action.

Fallit in 6.casib.secundum glo.in l.penultim.ff.de pig. actio.videas Pet.Duen.reg.165.

Creditor potest vendere pignus, seruatis tamen seruandis,l.cum soluendæ,ff.de dist. pign.

Ampliatur & limitatur in 10.casib.per Negus.in tract. de pig.in 3.memb.6.part.princ.numer.1.& sequent.

Creditori datur retentio pignoris,si sibi non est satisfactum à debitore pro vtroque debito, scilicet hypothecario,l.vnica,C.ob Chirog.

Ampliatur in 9.casib.& limitatur in 4.per Ant.Negu. in tract.de pignor.in 3.membro,5.part.nume. 46.

Creditor prior præfertur posteriori,l.qui balneum,& l.potior,ff.qui potio.in pign. capitu.qui potior,de reg.in.libr.6.

Ampliatur in 13.casib.& limitatur in 25.in l.priuilegia, num.3.ff.de pri.cred. Ampliatur & limitatur in 20. casib.per Negus.in tract.de pig.in 2.membro,5.partis,num.1. Ampliatur in 21.casib.& limitatur in 25.à Cassa.in catal gloriæ mundi,in 12. parte. 2

Creditor vendens pignus non tenetur de euictione,l. periculum,ff.de pign. vbi glo.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 6. à Pet. Duen. reg.169.

Creditor consentiendo pignus vendi per debitorem, censetur remittere ius sui pignoris,l.si debitor, §.j. ff.quibus mod.pig.l.sicut,§.si voluntate,l. si probaueris,ff.de remis.pig.l.creditor,ff.de reg. iur.

Ampliatur in 11.casibus & limitatur in 12.per Negus.in tract.de pign.in 3.membro 6.par.prin.num.12.

Creditor non potest petere pecuniam ante terminũ, c.vnico,& ibi per Doct.extra de plus peti.

Fallit in 3.casib. quos not.Socy.reg.290.& si agit ante tempus,induciæ duplicãtur. fallit hoc in tribus casib.vt per Dec.in l.pecunia quam,ff.si cer.pet.nu.10.

Creditor qui merces vendidit debitori ex quo contractu ortum fuit creditum,si debitor fugit,non est potior in re vendita aliis creditoribus prioribus: hanc esse communem opinionem attestatur Baptista à Villa.concl.209.in litera C.vbi ampliat in vno casu,& limitat in 2. 3

Creditor non debet venire cum sacco paratus, expectare enim modicum tempus, scilicet, decem dierum ad recipiẽdam solutionem cogitur,l. quod dicimus,ff.de solut.vbi Doctor. limitant.

Creditor non cogitur recipere partem, no.Doct.in l. quidam,ff.si cert. pet.

Fallit in 7.casib.vt per Alex.in d.l.num.7.

Creditor ita videtur diuidere, quando vnum conuenit pro parte, sicut quando conueniuntur omnes pro parte.

Fallit in 3.casib.secundum Alex.in l. si ex toto,§.si ita scriptum,ff.de leg.j.num.6. D.Fina,lib.3.

¶CREDITOR prior præfertur posteriori. Hanc regulam probat text.in l.qui balneum.& in l. potior, ff.qui potio.in pigno.habean.in l.quoties vtriusque, ff.de reg.iur.& in regula,qui prior.de reg.iur.lib.VI.

& ibi Dyn.Regia l.v.& l.xvij.titu.xx.lib.iij.fori. & l. xxvij.& xxix.titu.xiij.part.v. Circa quam regulam vide Catellia.Gottam verb. creditor. el vij.Cæpol. cautela cxxiiij.vbi eam limitat aliquibus modis.

Hanc regulam amplia tredecim modis, & limita viginti quinque modis, vt per Rip.in l.priuilegia.à nu. 3.vsque ad nume.50.ff.de priuileg. credit. Eandem regulam, vbi eam ampliat xx.modis, atque etiam limitat totidem modis, ponit Negusantius de pigno. in iij.membro v.part.à numer. 1.vsque ad numerum 31.Eandem regulam, vbi eam ampliat xxj.modis, & limitat xxv.modis, & tractat materiam, & xiij. effectus quos operatur prioritas temporis ponit Chassan.in Catalogo gloriæ mundi:in xij.parte, consideratione xcix.per totam. P.Duen.reg.168.

¶Creditor secundus potest offerre primo creditori suum creditum, & liberare pignus à primo creditore, & suam hypothecam confirmare. Hanc regulam probat tex.in l.j.C.qui potio.in pig.habean. De iure Regio est tex.in l.xlvj.titu.xiij.parte v.

Circa quam regulam vide And. Tiraquel. in tract. de vtroque retractu, in titu.de retractu Lignagier.§. 8. glo.vij.numer. 11.

Hanc regulam cum ampliat.& limit. posuit Negusan. de pignori.in tertio membro quintę partis princip. num.1.vsque ad finem.quam primam limitationem, quæ ponitur per eum ibi, num.4. restringit septem modis.& vide eundem ibi numer.10.vbi ponit alias nouem ampliationes. P. Duen.reg.160.

¶Creditor quando succedit debitori, actiones confunduntur:probat tex.in l.debitori.C de pact. & in l.licet.C.ad leg.Falci.& in l.pen.C.de hæred.actio.& in l.cùm secundum.C.de fideicom.

Amplia semel, vt per Iaso.in d.l.debitori.in princip.

Limita tribus modis, vt per Alex.ibi circa prin.vbi vide Ias.qui allegat aliam limitationem remissiuè. Et vide eundem Ias.in l.frater à fratre.num.4.vbi duas limitationes ponit. B. Dias. reg.160.

¶Creditor quemadmodum cogit debitorem ad soluendum ei, ita econtra cogi potest à debitore ad accipiendum.leg.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega. 3.l.acceptam, C.de vsuris.l.obligatione.C. de solut. & quemadmodum creditor cogere potest debitorem ad faciendum instrumentum debiti, ita & debitor postquam soluit ad faciendum instrumentum finis, & liberationis.l.ex parte.in princi.ff.de verborum oblig.l.dissolute.C.de condi.ex lege.l.debitor, & ibi doct.ff.de verbo.signifi.gl.rub.C.de reb. cred. Aug.Ber.consilio 140.num.17.volumine primo. capitu.ad nostram.nu.5.de emp.& vend. Med.reg.9.

¶Creditor qui non potest cedere actionem fideiussori, exceptione cedendarum action. repellitur. Hanc regulam probat text.in l. Sticbum.in §.si creditori el 2.ff.de solut.& in l.si pupillus alterum.& vtrobique Barto.ff.de administr. tut.

Hanc regulam cum quinque limitatio. ponit Negusa. in tract.de pigno.in iij.membro iij.partis principalis.numero 33. P.Duen.reg.164.

¶Creditor si permiserit creditori abire intelligitur de prima vice, vnde si abierit, atque redierit nō poterit amplius discedere, nisi creditor iterum discedendi potestatem concesserit Dyn.& Bar.l.adulter.§.fin.ff.de adult.l.j.ff.ad l.Iul.eo.Alber.& Oldr.l. fin.C.de remiss.pign. Med.reg.4.

¶Creditor tenetur fideiussori soluenti cedere actionem personalem, & hypothecariam. Quam regulam probat text.secundum Salyc. ibi in l. cùm eorum.C.de sentent.& in l.2. & ibi gloss. in verbo, transferendi.ff.de distract.pigno.text.in l. creditori.C.de fideiuss.circa quam regulam vide Modern. Parisien.in tract.de vsuris.nume. 680.

Hanc regulam cum tribus ampliationibus & duabus limitationibus ponit Negusan.tract.de pignoribus. in iij.membro quintæ partis principalis.numero 33. Duen.reg.163.

¶Creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expresso loco aliquid dare tenetur, & sic non tenetur portare debitum ad domum creditoris. Hanc regulam ponit Alb.de Rosate in l.ij.num.22.C.de iure emphyt.per tex.in l.cùm ij.in §.causæ huiusmodi.ff.de transactio. vbi obligatus ad alimenta non tenetur ea deferre ad domum personæ, cui debentur, & in l.item illa verba. in princip. & ibi gloss. quæ incipit, non venit. ff.de constitut.pecun.quam gloss.sequitur Abb.in capitu.significante.numero 9.de pignor.& ibi hoc tenet Barr.numero 8.eandem opinionem tenet Ange.in l.spatium.nume.3.ff.de edend.Bald.in l.acceptam.numero 22.C.de vsur.Innocent.in d. capitu. significante.numeto 1.& ibi Doct.& Abb.in capitu. licet.el j.numero 13.de simonia. Barto. in l.cum filius.in §.si promissor.num.2.& ibi Ange.numero 2. Iaso.numero 3.& Alex.& doct.ff.de verborum obligation. Ange.Aret.in §.prætereà quasdam.numero 35.Institu.de actio.Roman.in l.de die.in §.qui mulierem.ff.qui satisda.cog.nume.14. Ias.in d.l.2.num. 92.C.de iure emphyteutico.

Limita primò hanc regulam non procedere, nisi ambo, videlicet creditor, & debitor, sint eiusdem fori, secundum Bartolum in d.l.item illa.per glos.ibi, Bald.in d.l.acceptam.& in l.fin.numer.7.C.de condit.inser.Petr.de Vbaldis in tract.de duobus fratribus.quæst.xiiij.numero 15.Iaso.in dict.l. 2. numero 92. C. de iure emphyteu.& quando dicantur eiusdem fori vltra Barto.in dict.l.item illa.ponit Iaso.in dict.l.2. numero 93.

Secundò limita, nisi debitum esset ita modicum, vt plus incommodi, quàm vtilitatis afferret domino, ita tenet Bald.in d.l.acceptam.nume.23.allegat Innocent.in d.capitu.significante.de pignor. Sed certè Innocent.ibi hoc non tenet; sed illam opinionem Bald.sequitur Ias.in d.l.2.nume. 92.

Tertiò fallit, quando testator legatum, vel fideicommissum expressè, vel tacitè solui destinasset in loco creditoris, vel alibi.l.si fideicommissum.in princ.ff. de iudic.& ibi Doct. De iure Regio est text. in l.fin. titu.ix.part.vj.

Quartò limita, quando debitor cœpisset soluere in loco creditoris.d.l.fideicommissum.in §.fin.cum l.sequen.per quem text. Ange.in l.j.numero 5.C.de fideicommiss.tenet quòd quandocunque aliquis habet exceptionē, ne teneretur soluere legata in certo loco, si vnum legatum in illo loco soluerit, sibi præiudicat quò ad alia, vt etiam possit cogi alia legata in illo loco soluere. contra quam opinionem Ange.tenet expressè Ias.in l.ij.nu.9.C.de fideicommis.& Guliel.Bened.in repet.capitu. Rainutius. in verb.si absque liberis moreretur.el ij.nume.176. de testam.sed pro opinione Ange.contra Ias.& Guliel. Bened.est tex.in d.l.fin.circa fin.titu.ix.part.vj.

Quintò limita, quando debetur certa species: quia est tradenda vbi res est: vt in l.sed & si susceperit.in §.si ea res.ff.de iudic.

Sextò limita, quando petitur non res, sed cautio rei præstan-

præstandæ. ita tenet Paul. de Castr. in l. si fideicommissum. in §. j. ff. de iudic. facit tex. in l. quod legatur. ff. eodem titulo.

Septimò limita, si aliquis promisit facere cessionem, vel renuntiationem sub pœna: quia tunc tenetur ire ad domum creditoris. ita tenet Innocent. in d. c. significante. numer. 1. de pignor. quem sequuntur ibi Doct. præcipuè Barb. num. 11. allegans tex. in ca. pastoralis. in §. fin. de offic. ordin.

Octauò limita, secundum Innocent. quem sequitur ibi Anton. de Butr. nume. 12. in d. capitu. significante. de pignori. quando est dies apposita tacitè, vel expressè: quia vt impediatur mora committi, debet debitor ire ad domum creditoris: sed (vt dicit Barto. in d. l. item illa.) hoc nõ est necesse, cùm possit in domo sua, si creditor est absens protestari.

Nonò limita, nisi consuetudo loci aliter se haberet, secundum gloss. quam ibi sequitur Barto. in d. l. item illa. eandem gloss. sequitur Petrus de Vbaldis in d. tract. de duobus fratribus. in d. vj. quæst. numero 15. eandem opinionem tenet Barto. in l. suo victu. num. 1. ff. de operis libert.

Decimò fallit, si debitor velit soluere in loco creditoris: nam tunc etiam eo inuito potest. ita tenet Bald. in d. l. acceptam. num. 23. C. de vsur. quod dicit esse verum, nisi locus ille esset destinatus fauore creditoris, vel vtriusque. allegat notata in l. vsuras. C. de solutio. & in ratione sui tex. in l. j. C. de seruis exportan. quam opinionem sequitur Ias. in d. l. ij. num. 96. C. de iure emphyteu.

Vndecimò fallit, nisi gratia moræ purgandæ: quia attenditur locus creditoris. dicta l. item illa. in §. proinde. ff. de constit. pecunia. notatur per Doct. in d. c. significante. de pignor. quid autem, si sit dies apposita tacitè, vel expressè, dixi suprà in 8. limitatione.

Duodecimò fallit, nisi esset debitum obsequium, vel reuerentia personæ. l. quòd nisi. §. ex prouincia. ff. de operis libert. vel causa, propter quam debetur, aliud suaderet. l. sed & si susceperit. in §. si libertis. ff. de iudiciis. & ibi Bart. vbi dicit quòd si relinquitur scholari certa quantitas pecuniæ in auxilium studij, tale legatum, seu fideicommissum debet præstari in studio. quem sequitur ibi Iacobin. de sancto Georgio, numero 2. & ibi Lancelotus Dec. vbi declarat illud dictum Barto. Idem etiam est in vassallis, cùm renouatur fidelitas, secundum supradictos Doctores. Idem in censuariis, ac afflictuariis, quando petunt renouationem: quia sunt quodammodo subditi. l. pro loci. C. de annonis, & tribu. libro x.

Decimotertiò limita, nisi detur gratia conditionis implendæ: quia tunc debet fieri oblatio in domum creditoris. l. fin. C. de condit. insert. Barto. in l. tales. in §. Priscus respondit. ff. de condi. & demonstr. Bal. in l. suus quoque. in fin. verbis. §. puto rectè. in versi. potest. ff. de hæred. institu.

Decimoquartò limita, non procedere in primitiis soluendis sacerdotibus: quia illas tenentur rustici in horrea clericorum deferre, vt inquit gloss. notab. in capitu. reuertimini. in gloss. in verbo, in horrea. xvj. quæst. j. & in capitu. decimas, quas in vsum. in verbo. in horreum. xvj. q. vij & est tex. notab. secundum gloss. & Imo. & Roman. ibi in l. stipulatio ista. in §. inter certam. ff. de verborum oblig. ita tenet Ias. in l. ij. num. 92. C. de iure emphyt.

Limita decimoquintò, nisi subsistente impossibilitate creditoris: vt quia pater propter aliquod delictum missus esset in exilium, & filius illi ad alimenta teneretur: quia teneretur mittere alimenta ad locum patris, vt est tex. solennia in authentic. de incestis nuptiis. in §. si verò contigerit. & ibi gloss. in verbo, alia necessaria. vbi Nicol. de Neapoli refert dominum suum habuisse hanc quæstionem de facto in ciuitate Forolinij. Idem est in patre, qui tenetur alere liberos: vt in l. si quis à liberis. in §. si vel parens. ff. de libe. agno. nam si filij nolint aut non possint stare cum patre, debeant eis alimenta extra domum patris præstari, ponunt Roman. & Imol. in l. si cùm dotem. in §. transgrediamur. ff. solut. matrimon. pro quo facit quod suprà dixi in regula lxviij. in x. limitatione.

Limita decimosextò, quando aliquid est præstandum in quo deferendo ad domum creditoris non cadit expensa, vt est deferre pecuniam: quia tenetur deferre, putà pecunias pro alimentis. ita tenet Ange. in l. cùm ij. in §. vult igitur. numero 5. ff. de transacti. & ita tenet Barto. in l. j. numero 4. ff. de alimen. & cibar. leg. quem sequitur Imo. in capit. indicante. numero 19. de testament. Iaso. in dict. l. ij. numero 92. in fin. C. de iure emphyteut.

Decimoseptimò fallit, si creditor velit sua impensa deferre legatum ad domum suam per debitorem, ita vt hæres solùm poneret laborem suæ personæ: & licet gloss. in l. quod legatur. in gloss. in verb. vbi est. ff. de iudic. teneat contrarium: tamen gloss. magna ibi, in verbo, à legatario. in versicul. vel nisi fortè. ff. de iudi. probat hanc limitationem, quam gloss. reprobata gloss. iij. suprà dicta sequitur ibi Bartol. & Ange. hanc opinionem esse communem & tenendam firmat ibi Iacob. de sancto Georgio, numero 4. idem Bartol. & Doct. in l. cùm res. ff. de lega. j. pro qua opinione est tex. in l. prætor. in §. quod si in alio loco. ff. de edend. & in l. si in Asia. in §. depositum. ff. depositi. & illam glos. sequitur Ias. in l. cùm ij. §. dum igitur. num. 9. ff. de edendo.

Decimooctauò limita, nisi esset determinatus locus, in quo debeat offerri: quia tunc ad illum locum debet accedere tam debitor, quàm creditor. l. j. ff. de eo quod certo loco.

Decimononò limita non habere locum in bannito: nam si debitor promisit soluere Salmanticæ, & postea ego sum bannitus de illa vrbe, tenebitur debitor soluere mihi alibi, & sic est speciale in bannito, vt possit conuenire debitores suos in quocunque loco eos reperiat, etiam si ibi nullo modo sortiatur forum. tex. est & ibi glo. quæ hoc expressè tenet in l. vsuras. C. de solutionibus. & ita per illum tex. & gl. tenet Roman. in singul. lxxj Bald. in d. l. vsuras. Fel. in capitu. cùm sit. in princi. de foro competen. Cremensis, singul. cxxiij. Curt. Iun. in l. hæres absens. in §. si quis tutelam. numero 3. ff. de indi. pro qua limitatione vide posita suprà in decimaquinta limitatione.

P. Duen, reg. 161.

¶Creditor vendens pignus non tenetur de euictione. Hanc regulam probat text. & ibi gl. & Bar. in l. periculum. ff. de pignor. & in l. j. & 2. C. creditorem euict. pign. non debe.

Amplia primò, non solum habere locum in creditore priuato, verùm etiam in fisco: quia in hoc fiscus vtitur iure priuati. vt in l. j. C. creditorem euictio. pign. non debere.

Amplia secundò, non solùm si creditor vendat pignus consistens in corpore: sed etiam si vendat nomen creditoris hypothecatum: vt est textus in dict. l. periculum.

Limita primò, quando creditor vendidit pignus non iure creditoris, ſed iure dominij, & vt dominus. Idem ſi ſimpliciter vendidit: quia intelligitur vendidiſſe in dubio vt dominus, & non vt creditor: nam iſto caſu creditor tenetur de euictione. ita tenet Saly. in d.l.j. in fin. verſ. nunc quia caſus. vbi dicit ita tenere alios doct. mouetur per tex. in l.j. §.j. ff. ſi ager vectig. vel emphyt. peta. idem tenet Saly. in l. reſcriptum. in §.j. ff. de diſtract. pignor.

Limita ſecundò, quando creditor vendidit & promiſit de euictione: quia tũc tenebitur creditor vti promiſit: vt eſt tex. d.l.j. ibi, niſi nominatim hoc repromiſſum à priuato fuerit, &c. & ibi glo. in verbo, creditorem. quam ſequuntur ibi Docto. præcipue Saly. in 3. notab. idem probatur in l.2. eodem titu.

Limita tertiò, quando ille, qui vendidit tanquam creditor non doceret ſe eſſe creditorem, & rem venditam eſſe ſibi obligatam: tunc enim non obſtante quòd vendiderit, tanquam creditor teneretur de euictione, quæ poſteà ſequeretur. ita probat text. in d.l.j. in princ. ibi, prædium obligatum. & ibi glo. fin. vult quòd creditor, qui vẽdidit pignus, debeat quatuor præſtare: & primum eſt illud, quod continetur in hac limitatione. & cum glo. tranſeunt ibi Barto. Bald. Saly. & alij doct. idem Saly. in l. reſcriptum. in §.j. ff. de diſtract. pignor.

Fallit quartò, quando creditor, qui vendidit doceret ſe creditorem, & illam rem eſſe ſibi obligatam: tamen non doceret ſe in dicto pignore, ſeu hypotheca eſſe potiorem omnibus alijs creditoribus: tunc enim ſi alius creditor potior euinceret ab emptore, ille creditor, qui vendidit, teneretur de euictione. tex. eſt in d.l.1. in fin. ibi, potiorem ſe cæteris eſſe creditoribus. & ita tenet glo. fi. ibi: quam ſequuntur ibi Doctores, quod tamen declara vt per Salyc. in d.l.1.

Limita quintò, quando creditor habens rem obligatam, & illam vendens ſciret illam non eſſe debitoris qui obligauit, ſed eſſe alienam, eſt in dolo: & ideo, domino euincente, tenebitur de euictione: vt in d.l. j. C. credit. euict. pign. non debere. & no. glo. fin. in d. l.j. quam ſequuntur ibi Bald. & Saly.

Limita ſextò, quando creditor ſciebat ſibi non licere vendere, neque ex pacto, nec ex diſpoſitione legis, & tamen vendidit: quia tunc creditor tanquam doloſus tenebitur de euictione. ita tenet gloſ. fin. in d.l. j. & ibi Salyc. poſt Bald. P.Duen.reg.169.

¶Creditor ſi vendit pignus, & nondum recipit pretium ab emptore, non tenetur ſoluere debitori reſiduum, ſed ſolùm cedere ei actionem contra emptorem, periculo tamen ipſius creditoris, qui vendidit. Hanc regulam probat tex. in l. eleganter. in §. ſi vendiderit. ff. de pignorat. actione.

Hanc regu. limitat quinque modis gl. in l. penultim. in verbo, delegare, ff de pigno. action. quæ lex contrariatur noſtræ regulæ. & glo. ibi ponit quinque ſolutiones, per quas limitatur hæc regula.

Et ſic limita primò, ſecundum glo. quandocunque ipſe creditor totum pretium recipit: tunc enim tenetur ſoluere illud reſiduum debitori. & hæc eſt prima ſolutio gloſſ. Facit de iure Regio text. in l. xlj. titu. xiij. part. v.

Secundò limita, quando creditor non curat recipere ceſsionem ab ipſo creditore, ſed vult expectare dilationem per eum datam emptori, & tunc accipere pretium per manus creditoris: nam iſto caſu non cogitur inuitus recipere ceſsionem. & hæc eſt 2. ſolutio gloſſ.

Tertiò limita, quando creditor velit cedere actionem contra emptorem per modum delegationis: debitor autem non vult illam hoc modo, ſed per viam ſimplicis ceſsionis tantùm: quia non vult quòd creditor delegando penitus liberetur, iuxta text. in l.j. C. de noua. nam in hoc creditor debet ſatisfacere ipſi debitori. & hæc eſt tertia ſolut. gloſſ.

Quartò limita, quando debitor fuiſſet in culpa dando dilationem emptori, & in habendo fidem de pretio: quia tunc debitor non cogitur recipere ceſsionem. quæ eſt ſolutio quartæ gloſſæ.

Quintò limita, quando creditor vellet cedere actionem periculo debitoris, & non periculo ſuo: quia debitor non cogitur illam recipere. & iſta eſt quinta ſolutio gloſſ. Quam regul. & limit. intelligo veram, quando creditor potuit vendere præſenti pecunia abſque dilatione: nam iſto caſu ipſe creditor non debuit facere gratiam de alieno: & ideo tenebitur cedere ſuo periculo. ita tenet Paul. de Caſt. in d.§. ſi vendiderit per text. in l. qui Romæ in §. Callimachus. ff de verborum obli. inducendo vt ibi per eum. ſed ſi creditor non fuit in culpa, quia fortè nõ potuit aliter vendere, vel quia erat talis conſuetudo: tunc non tenetur non cedere ſuo periculo, ita tenet Paul. de Caſtr. in d.§. ſi vendiderit. argument. tex. in l. ſi pignore. in §. fin. de pignoratitia actione. P.Duen.reg.166.

¶Creditor poteſt vendere pignus, ſeruatis tamẽ ſeruandis: & primò ad hoc vt creditor poſsit vendere pignus, requiritur quòd debitor ſit in mora ſoluendi debitum, vt eſt tex. ſecundum Barto. & Saly. in l. cùm ſoluendæ. ff. de diſtract. pigno. & ideo vbi eſt appoſita certa dies ad ſoluendum, illius lapſus ſufficit ad conſtituendum debitorem in mora: vt eſt tex. in l. magnam. C. de contrah. vel committ. ſtipul. & ita propriè loquitur text. in d.l. cùm ſoluendæ. vbi autem dies non eſſet appoſita, requiritur interpellatio ad conſtituendum debitorem in mora, iuxta tex. in l. ſi ex legati cauſa. cum ibi notatis. ff. de verborum obligat. De iure regio eſt text. in l. xlj. & xlij. titu. xiij. part. v. vbi ponuntur ea quæ ſeruari debent in venditione pignorum. Hãc reg. probat etiã text. in l. ſi conuenerit. la j. ff. de pign. & in l. fin. C. de iure domin. impetran. tex. & ibi gl. in l. creditor hypothecas. C. de diſtract. pign. De iure regio eſt tex. in d.l. xlj. & xlij. ſuprà allegatis.

Hanc regulam ponit Neguſ. tract. de pigno. in j. membro vj. part. numer. 1. vbi vſque ad numerum 15. eam declarat. & à nume. 15. vſque ad nume. 33. ampliat x. modis, & limitat totidem modis. P.Duen.reg.166.

¶Creditori datur retentio pignoris, ſi ei non eſt ſatisfactum à debitore pro vtroque debito, ſcilicet hypothecario, & chirographario. Hanc regulam probat tex. in l. vnica. C. etiam ob chirographariam pecuniam pignus retinere poſſe. & ibi Doct. & regia lex xxij. titu. xiij. parte quinta.

Hãc regulam amplia nouem modis, & limita iiij. modis, vt per Antu. Neguſ. in tract. de pign. in iij. membro quintæ partis, numero 46. vſque ad numero 51. P.Duen. reg.167.

¶Creditori præiudicat ſentẽtia lata contra debitorem. gloſſ. & comm. doct. l. ſæpe. vbi Alex. ff. de re iudi. l. ab executore. §.j. de appell. Nicol. de Neapol. l. ſi ſine. C. ad Vellcian. Medic. reg.8.

¶Creditori priori ſoluens non ſuccedit in pignore, nec in hypothe. l. res obligatas. C. de pignor. & l.j.

& l.j.C.de his, qui in prior.loco credit.succed.

Limita quinque modis, vt per Rip.in l.si ventri.§. corũ tatio.ff.de priuil.credit.

Primò, nisi soluens esset alia ratione, creditor debitoris, quia tunc succedit in pignore cũ priuilegio prioritatis.l.j.C.qui potio.in pig.habe.

Secundò, vt non procedat, si soluens emeret nomen ipsius prioris creditoris.l.si à creditore.C.de actio. & oblig.

Tertiò, nisi prior creditor soluenti cederet iura sua.l. fin.C.de iure fisci.

Quartò, nisi prior creditor traderet pignus soluenti, quia tradendo videtur cedere hypothecam.l. cùm ex ea.& ibi Bald.C.de remis. pignu.de quo tamen dubitat Ripa, quia in contrarium videtur casus in l.j.C.quib.mod.pign.vel hypothec.

Quintò fallit, nisi actum sit, quòd soluens succedat in locũ prioris. d.l.j.de his, qui in priorum cred. loco succe.& in hoc casu tria requiruntur secundum eũdem.post glo.in dict.l.j.& post Azonem in Summa. B.Dias.reg.163.

¶ Creditores impedire corpus debitoris mortui, ne sepeliatur, regulariter non possunt, vt probat apertè tex.in auth.vt defunct. seu funer. quem tex. Fel.in c.sicut, de Iudæ.habuit incognitum.

Fallit, quando creditor haberet clausulatum instrumentum de capiendo suum debitorem ad omnem ipsius creditoris requisitionem. Ang. in authen.vt defunct.seu funer.in principio.

Fallit in vsurario manifesto, nisi præstita cautione, vt probat text.in c.quanquam.de vsur.in vj.

¶ Creditores prorogantes terminum solutionis, regulariter prorogationem inducunt, quòd nõ possunt ex prima sed ex secunda obligatione agere, tot.tit.de nouat.

Fallit in debito iurato, Bartolus in l.j.§.& post. ff. de oper.no.nunt.Fel.c.ad aures, de simo.

Fallit in excommunicatione. Hostiens.& alij in capit. præterea.de appel. S.Iannar.reg.49.

¶ Creditores possunt reuocare alienata in eorum fraudem sine vlla pretij restitutione, vt probat gloss.in verbo, petere.in §.item si quis.Institu.de actio. de quo per Cynum in l.j.C.de præscript. xxx. vel xl.annorum.

Fallit in patrono, secundum gloss.in d. §.si quis.in verbo, in.fraudem.circa principium.vbi de ratione diuersitatis per Iasonem.

Fallit, quando pretium extaret, vel illud esset in debitoris vtilitatem conuersum.l.ex iis.ff.quæ in fraud. credi. S.Ianuar.reg.48.

¶ Creditores non possunt agere reuocatoria, cõtra illos, in quos bona sunt alienata, nisi priùs excussio præcedat in bonis debitoris, qui in eorum fraudem alienauit. Conclusio fuit gloss. in §. item si quis in fraudem.in verbo, possessio. in vltim. expositione. Institutio.de actio.quam ibi sequuntur Doct.Pro qua conclusione bene facit text.in l.j.ibi, bonis eius excussis.& in l.penultim C.de reuoc.quę in fraud.cred.reprobat gloss. in d.l.j.quæ voluit cõtrarium.

Limita hanc Communem sententiam sex modis, vt per Ias.in d.§.item si quis. B.Dias.reg 106.

¶ Creditores priuilegiati eiusdem tituli in personalibus actionibus concurrunt, nulla habita ratione prioritatis nec posterioritatis. Hãc regulam probat tex.in l.priuilegia.ff.de priuileg.cred.& in l. si hominem.in §.quoties.ff.depositi.

Hanc regu.ponit Franc.de Ripa, vbi eam limitat sex modis, in d.l.priuilegia.num.51.vsque ad numer.58. ff.de priuileg.credit. P.Duen.reg.162.

¶ Credulitas. Credulus qui nimis fuit sibi imputet.l.miles.§.pen.ff.de adult.auth.hodie.C.eo.c.relatũ.qui filij sint legitimi. l.nimia credulitate. C. de act.& oblig.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in l.æquissimum.ff.de eo per quem factum erit, num.2.& seq.

Non debet quis facilè credere, quia qui facilè credit, stultus est corde.

Fallit in 3.casibus, secũdum Fel.in c.licet heli.de simo. num.3. Donat.Fina,lib.5.

¶ Chronicorum & Historiarum exemplum, eorúmque libris fides danda probat. Hanc regulam ponit Barto.in l.j.& ibi Alexand.ff.si cert. peta.per tex.in capi.cùm in causam.de probat. probatur in l.vnic.ibi, à quibusdam scriptoribus traditum est.ff. de offic.præfect.præto.& in l.j.ibi, Iunius & Trebatius & Fenestella scribunt.ff. de offic. quæsto. gloss. in cle.j.in verbo, vrbano.de reliquiis, & vener.sanct. & in clem.j.in verb. Bononia. de magistris. & in ca. quamuis.xxj.distin.de Historiis. est tex. in l. ij.in §. eodem tempore.ff.de orig. iur. & in l.in quæstionibus.ff.ad leg.Iul.maiest. vbi Salustij Historia referri videtur.& in §.j.in fi.Instit.de donat.Et de Historiis Ecclesiastic.est tex.in cap.fin. ix.dist. in gloss. in c.vt veterum.in verb.Græci.ead.dist. Et de Legendis Sanctorum est glo.in §.hæc autem tria.in Prooemio Digest.in verb. Regis.& generaliter, de libris antiquorum tex.in l.vnic.ff.de offic.præs. præt.& in l.j.ff.de offic.quæst.& in l.septimo mense.ff.de statu homi.Circa quam regulam vide Dec. in consilio cxxxv.Abb.in cap.ij.numer.11.de feud.& in ca.cùm causa.numer.1.de probat.Cæpol.in authen.sed nouo iure.numer.22.C.de seruis fugit.& notab. Paul. Paris.in cons.j.num.50.vol j.Plateam in §.penultim. notab.j.de testam.iustitut.

Hanc regulam amplia quatuor modis, & limita vno modo, vt per Purpura.in l.j.numer.156.ff.si cert. petatur. P.Duen.reg.157.

¶ Creditores regulariter non possunt capere suum debitorem propria auctoritate ex causa suspicionis.l.si ab arbitrio.ff.qui satisd.cog.

Fallit, quando debitor bonis verbis persuasit creditori, quòd erat idoneus.Paul.Cast.l.intellige.§.j.sol. matrim.Bald.in cap.quæ in ecclesiarum. extrà, de constitutionibus.

Fallit, quando creditor probaret quòd à principio ignorasset malam conditionem sui debitoris.Bald. l.quæsitum.de pignor.

Fallit, quando debitor tempore contractus incipit dilapidare patrimonium suum, non tamen ita quin sit idoneus: nam si post fortiùs & dissolutiùs dilapidat, creditor potest ipsum capere. secundum Bald. in l.si pro ea.C.manda.

Fallit, quando quis contraxit cum aduena: & si cum eo cuius conditionem verisimiliter ignorasset, vel credebat ipsum ciuem, & pòst fuit inuentus aduena: nam verisimiliter potest credi ipsum recessurũ quia isto casu, nulla alia causa superueniente, potest capi saltem: vt satisdet.Bald.in rubri. C.de reuocan, iis, quæ in fraud.credi. S.Ianuat.

¶ Crimen contrahitur proposito & voluntate nocendi.Ad leg.Corn.de Sic.l.1.l.Diuus Ha.de iniur.l, de iniur.vide Delictum.

Doctrina certa tradi non potest in criminalibus, sed

pœnarum constitutio ex qualitate rei delinquentis, & delictorum circunstantiis iudicis prudentiæ relinquitur. de pœnis.l.aut facta.l.respiciendum. de cust.re.l.militis.de testibus.l.3.ver.tu magis. de homi.capit.sicut dignum,in prin.dist.50.capi.student. A. Riisvvich.

bitrium iudicis erit ratione & lege moderatum, & non ex opinione propria,sed ex reg.iuris communis in materia de qua agitur,informatum.de const. cap.ne immunitatis.cap.Iudice.3.quæstio.7.de off. præ.l.illicitas.§.Veritas.gloss. in l.eas causas.de cond.& de.

Interest Reipublicæ, ne crimina maneant impunita. Ad leg.Aquil.l.si ira vulneratus.§.quod si quis.de iud.l.si longius.§.& Iuliano. Dep.l.Bona fides.§.31.

Culpæ aut negligentiæ ergo si dolus absit, capitis pœna non imponitur,de Sic.l.secund.l.in lege. Excipe.C.de vi pub.l.quoniam multa. de admi.tu. l.tutor qui. Riisvvich.

Culpa.l.15.culpa caret.l.37.culpa est.l.204.quòd quis ex sua culpa.l.175.imperitia.l.24.contract.

Præceproris nimia sæuitia culpæ adnumeratur. Iuris consultus.ff.lib.9.tit.2.l.6. Riisvvich.

Bonarum mentium est ibi timere culpam, vbi culpa non reperitur.Inno.3.c.2.de obser.ie.

Lata culpa dolus est.Man.l.29.ibi dissoluta.Dep.l. antepenult. Vide Causa.

Paulus ait: Veteres constituerunt. Quoties culpa interuenit debitoris, perpetuari obligationem.de verbo.oblig.l.91.§.sequitur. Riisvvich.

¶ Crimen.Paul.Lib.ad Edictum. Lex cix. al.cx. Nullum crimen patitur is,qui non prohibet,cùm prohibere non potest.

Ex tit.de iis qui not.infam.vid.l.liberorum.& seq. eodem tit. Viuiennus.

¶ Crimen nullum redditur extincta persona delinquens.l.defunctn.ff.de publ.iud. c. quorundam.23. dist.ist.ideò corpus mortuum non suspenditur neq; cruciari potest.Doct.comm.l.2.C. qui test.fac.poss. Bal.l.1.colum.2.C.ne ex del.def.Ang.l fin.C.si reus, vel actor,nisi ex atrocissimo crimine,quod arbitrio iudicis relinquitur.Bal.d.l.2.c.peruenit.qui filij sint legit.Aret.§.publica.num.3.inst.de publ.iud.& Angel.in tracta.Malefic.ver. dominus.nu.41. Gomes. §.superest.nume.19.inst.de act. Iasl.l.ex facto.nume. 42.ff.de vulg.Igneus l.1.§.sibi.nume.39.ff.ad Syllan. Rom.sing.431.Marsil.cons.1.num.36.volum.1. idem l.fin.nume.28.ff.de quæstio.limitatur tamen primũ dictum pluribus modis.vide gloss.§. interdum.instit.de hæred.quæ ab intest.defer.gloss.l.ex iudicio. ver.maiestatis.ff.de accusat.Hippol.l.qui falsam.§. accusatio.numer.9.de fals.Spec.tit. de accusat.§.1. nume.33. Medic.reg.6.

¶ Crimina leuia debent discuti de plano,& sine libello.l.leuis.ff.de accusat.vbi Bart.num.4.l.non solum.§.mandato.ff.de iniuriis.glo.c.illorũ ver.membri.de sent.exc.& quæ dicantur crimina leuia relinquitur arbitrio iudicis, distinguẽtis loca, facta,causas,& personas leg aut facta.ff.de pœnis.Med.re.5.

¶ Crimina morte extinguuntur. Hanc regulam probat tex.in l.j.cum aliis.C. si reus,vel accusator mortuus fuerit.in capit.quorundam.xxiij.distinct. in capit.peruenit.& in cap.eausam,quæ.el ij.qui filij sint legitim. De iure regio text.in l.xxviij.titu. xxiij.part.iij.& in l.ix.tit.a.xx.libr.iij.fori.& in l.vij. & viij.titu.j.parti. vij. Circa quam regulam vltra Ang.in §.publica autem.nume.3.& ibi Doct.Instit. de public.iudic.vide eundem Ang. in tract. malefic.in verbo,qui dominus iudex videus, nume.41 Gome.in §.superest.numer.19.Instit.de actio.Ioan. Igneum in l.j.in §.sibi manus.nume.39.ff. ad Syllan. Rom.in singul.ccccxxxj.Hippol.in consi.j.num. 36. vol.j.& in l.fin.num.28.ff.de quæst.

Hanc regulam limitat quinque modis gloss. in §. interdum. Institut.de hæredit.quæ ab intesta.deferuntur.& ix.modis limitat eam gloss.in verbo, maiestatis.in l.ex iudiciorum.ff.de accusat. Quas ix. limitationes ponit Speculator in titu. de accusatore,in §.j.numer.33. Hanc etiam regulam limitat xij. modis Hippolyt. in l. qui falsam. in §. accusatio. numero 8.& 9.ff.de falsis. aliæ limitationes ponuntur in dictis legibus regni suprà allegatis. Porrò intra quantum tempus duret illud ius accusandi, dico quòd in crimine hæresis intra quinquennium, iuxta l.ij.& ibi Doctor.C.de apostatis.quod extenditur etiam habere locum in crimine læsæ maiestatis.glossa in l. Manichæos.in verbo, subire. C.de hæretic.quam glossam sequitur Roman. in singul. ccccxxxj. in quo est notandum quòd de iure Canonico est gloss.de hoc in Summa xxiiij.quæstio.ij. vbi tenet quòd de iure Canonico non permittitur aliquem accusari post mortem, nisi in tribus casibus:scilicet, in crimine hæresis, per capitu. finale. de hæreticis.secundò, quando quis hæreticum instituit hæredem, vt in capitu. si quis episcopus. eodem titulo.tertiò,si quis in notorio crimine decesserit, vt in capitu. neque. lxxxviij. distinctio. & dicit ibi gloss.quòd de iure Ciuili non permittitur aliquẽ accusari post mortem, nisi propter bona tantum, non vt alia illi pœna imponatur: atque addit ibi glossa,quòd hoc etiam statutũ est in crimine læsæ maiestatis:per textum in l.finali.C.ad legem Iuliam maiestatis. Quod de iure Regio non habet locum per suprà dictas leges:imò in crimine læsæ maiestatis non solùm propter bona, verùm etiam in omnibus aliis pœnis,quas si esset viuus deberet pati,potest condemnari:& ibi gloss.enumerat multos casus,in quibus de iure Ciuili permittitur accusatio. & est similis gloss. iuncto text.in capitu. accusatus. in eo.in verbo, post mortem. de hæreticis, libro sexto,quæ gloss.dicit quoddam verbum notandum,quòd licet accusatio post mortem non duret vltra quinquennium,vt suprà dixi:tamen ad hoc,vt bona ipsorum post condemnationem confiscentur & applicentur fisco, debent peti intra quadraginta annos:aliàs non:& sic in effectu vult gl.quòd in crimine læsæ maiestatis confiscatio bonorum præscribatur quadraginta annorum spatio.quam gloss. vltra Doctor.ibi sequitur Augustinus Ariminensis, in additionibus ad Angel. in tracta. maleficiorum, in verbo,& hai tradito numero 17. qui sic eam intelligit. contra quem vltra gloss.in dict.l.Manichæos.tenet Abb.in capitu.cùm nobis.numer.8.de præscriptionibus,& ibi expressè Felin.numer.12.quos vide, quia not.hoc declarant. Et circa hanc regulam notabiliter vide Matth.de Afflict. vbi ponit xxxj.specialia in hoc crimine læsæ maiestatis:in capitu.j. in versicu.& bona committentium crimen læsæ maiestatis,à numer.1.vsque ad nume.53.& à nume. 55.vsque ad numer.111.ponit xlv.modos, quibus committitur hoc crimen læsæ maiestatis,quæ sint regalia, in vsibus feudorum. P.Duen.reg.173.

In criminalibus,quæ clàm, & in obscuro fieri solita sunt (vt furtum, adulterium, falsum, & similia) solis

ſolis indiciis & præſumptionibus, ad torturam, multò faciliùs, quàm in aliis proceditur: Bald. in l. iij. numero 3. C. de epiſcop. audiend. vbi incantationis crimen, & venenationis, vt ille ait, & falſæ monetæ, contexit & nectit: iuuant not. in l. ſi hi, qui. C. ad legem Iuliam, de adulter. in fin. not. apud Bartolũ in l. fine. ff. de quæſtion. vbi an ſola fama ſit ſufficiens indicium ad torturam, necne: quod Bartol. non videtur, ac inquiſitionem licet ſuppetat: idem voluit Hyppolyt. de Marſil. eius in Practic. §. diligenter. num. decimooctauo. Idem creditur de conſiliis & tractatibus ſecretis. C. Batand.

In merè criminalibus, vel pœnalibus iuramentum non defertur, neque ſuppletorium, neque litis deciſiuum. Eſt magis commu. opinio. ſecundum Alexand. in conſilio lxvj. viſo proceſſu: volum. j. Tradunt Bartol. Hippolyt. in l. de quæſtione. §. tormenta, de quæſtion. & in l. maritus. eodem titu. & in ſingul. lxiij. in cap. memoriæ teneo. Ratio patet ex ſequenti concluſione.

In criminalibus ea ſolis præſumptionibus, licet vrgentiſſimis, non ſequitur condemnatio, niſi reus fuerit ſponte confeſſus, vel legitimè conuictus per probationes luce clariores. l. fin. vbi commu. Doctor. C. de probationibus. l. qui ſententiam. C. de pœn. l. qui accuſare. C. de edendo. l. vnic. C. de confeſſio. l. abſentem. de pœn. capit. nos in quam. & & capitu. multi. ij. quæſtio. j. Aret. in conſilio lavj. in princ. volum. j. M. Chærianus.

In criminalibus ad excuſandum reum à pœna mortis admittitur depoſitio teſtis de credulitate atteſtantis, veluti ſi teſtis dicat ſe credere inquiſitum vulneraſſe, vel occidiſſe ad neceſſariam ſui corporis defenſionem. Bald. & Felin. in l. ſolam. C. de teſtibus. Hippolyt. in ſingul. xix. tu ſcis clerum. Alexand. in conſ. lxxvj. viſam. & conſi. cviij. viſo. M. Chærianus.

Licet in ciuilibus ad parandam reo abſolutionem requirantur neceſſariò probationes reddi dubias ex ſibiipſis. capit. in præſentia, de probat. l. non hoc. C. vnde legit. tamen in criminalibus ſufficit actoris probationes ex probationibus rei dubias reddi, vel debilitare. Barto. in l. non ſolùm. §. ſed vt probare. de operis noui nuntiat. & Saly. in l. matrem. C. de probat. Alexand. in conſilio xv. viſo proceſſu. in ij. fundam. vol. j. M. Chærianus.

In criminali reus inſtrumenta etiam fiſco edere non tenetur, ſecùs autem in ciuilibus. l. ij. §. item Diui. cum glo. in verb. agatur. de iure fiſci. Alexan. in conſil. cxxxij. viſa. vol. j. M. Chærianus.

In criminali ad probandum contra reum requiruntur teſtes idonei, & omni exceptione maiores: & illorum inhabilitas neque multitudine, neque etiam inſtrumentorum ratione purgatur. l. final. cum ibi not. C. de probationibus. Inſul. in authentic. ſi verò contingerit. verſicu. tu limita. C. de iudic. M. Chærianus.

Licet in ciuilibus iudex ſe interponere poſſit, vt partes ad concordiam reducantur. l. j. §. & poſt operis. de noui operis nuntiat. l. æquiſſimum. l. de vſufruct. tamen in criminalibus partes componere non poteſt, antè, quàm delinquens fuerit legitimè punitus. gloſſ. eſt in l. transigere. vbi not. Bald. & Salyc. C. de tranſact. Bald. in l. cùm affirmes. C. de liber. cauſſ. Salyc. & Inſu. in d. authentic. ſi verò contigerit. C. de iudic.

In criminalibus teſtis etiam non interrogatus cauſam ſui dicti, & intentionem dicere tenetur, alioquin non probat. Salycet. in l. fin. C. de probatio. Rom. in rubric. de arbitr. Sed dicta regula procedit in teſte contra reum deponente: ſecùs ſi in fauorem rei, quia etiam non aſſignanti ſponte intentionem, fides adhibetur. Tantus eſt fauor abſolutionis. l. Arrianus. de action. & obligatio. l. abſentem. de pœn. l. fauorabiliores. de regul. iur. latè Hypp. in ſing. dciij. in c. teſtes in caſu.

In criminali etiam violenta præſumptio, quæ in ciuili vim habet plenæ probationis, non ſufficit ad condemnandum. c. afferte. & c. quia veriſimile, de præſumpt. d. l. fin. cum ibi not. C. de prob. Alexan. in dict. conſ. xv. viſo proceſſu. in iij. fundamen. vol. j.

Licet in ciuili libellus generalis & obſcurus parte opponente procedat. l. fina. C. de annal. except. tamen in criminali etiam parte non excipiente repellitur, Bald. in l. ædita. C. de eden. Alexan. in conſil. xlia. domine Deus. l. vnic. C. de confeſſ.

In criminalibus plures diuerſæ probationum ſpecies ſimul iungi non poſſunt, ad faciendam plenam probationem. Bald. in cap. j. de teſtib. in l. ſi quis ex argentariis. §. j. de æden. D. Alexan. in conſ. cxlvij. ſiue cxliij. quoniam abundâti. vol. ij. Saly. in l. ea quidem. C. de accuſ. Deci. in cap. j. de appell. & in c. cum cauſa. de probat. & in conſ. centeſimoſexageſimoquinto. in cauſa falſitatis. circa finem, vel paulo ante. l. admonemur, de iureiur.

Licet regulariter in criminalibus, vbi agitur de pœna corporali, procurator non admittatur, l. ſeruo quoque, §. publicè. de procurator. l. penultima. §. finali. de public. iudic. tamen vbicunque contra abſentem ſententia ferri poteſt, ſemper admittitur excuſator ad cauſas innocentię, aliunde etiam probandas. Eſt magis communis opinio, ſecundum Aret. in conſilio cxlvj. viſis conſult. & l. ij. verſicu. item concludo poſt Bartol. in d. §. publicè. de procurator, & in d. l. penultim, §. j. de public. iudic, M. Chærianus.

In criminalibus occultis, quæ ſui natura plenè probari non poſſunt, veluti de adulterio, conſpiratione, venenatione, falſa moneta, & conſimilibus, coniecturæ, præſumptiones loco plenæ probationis ſufficiunt ad condemnandum. capit. Michael. de filius presbyter. capitu. veniens. de teſtibus. Tenet Bald. & Iaſon in l. ſi quis ex argentariis. §. Prætor ait. de ædendo. Paulus de Caſtro in conſilio cclxxviij. viſo proceſſu. Alexand. in conſilio xxiiij. animaduerſis. volum. ij. Buttius & alij in capitu. tertio loco. de probat.

In criminalibus certa doctrina tradi non poteſt, ſed pœnarum conſtitutio, ex qualitate rei delinquentis, & delictorum circunſtantiis, iudicis prudentiæ & diſcretioni relinquitur. l. aut facta. & l. reſpiciendum. de pœnis. l. prima. & l. militis. de cuſtod. reor, l. tertia, verſicu. tu magis. de teſtibus. capitu. ſicut dignum. in principio, de homicid. capitu. ſtudent. 50. diſtinct. capitu. decet. de pœnis. diſtinct. v. ſiue j. M. Chærianus.

In criminalibus dans operam rei illicitæ, non ſolùm ex eo punitur quod ex propoſito deliquit, ſed & de delicto conſequutiuo. l. quoniam multa. C. de vi public. l. ſi quis aliquid. §. abortionis. de pœnis, l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis inſulam. ad legem Aquil. l. qui ſeruum. de furt. capitu. fina. de homicid. in ſexto. Bartol. in l. diuus. de ſicar. Aret. in conſilio trigeſimo

trigesimoquarto,visis in fine. M.Chærianus.

Lata culpa nūquam morte punitur.Bar.l.j.§.j.ff.si quis testā.lib.esse. Et lata culpa à dolo non differt, nisi quia dolus in committendo,culpa verò in omittendo committitur.l.tutor qui repertorium.de administ.tuto.& consequenter dolus voluntatem positiuam arguit: culpa verò permissiuam.l. Metrodorum de pœn.l.Iulianus.in principio, de actio.empt. l si sterilis.§.cùm per venditorem.ff.eodem tit. M Chærianus.

In criminalibus, saltem quæstioni & torturæ ob noxiis(qualia sūt capitalia& atrociora)accusator seu pars ciuilis,de dānis,& eo quod eius intererit cauere,in casum absolutionis teneri creditur: hoc velle videtur textus in l.iij.in fin. verb. C. ad legem Iuliā de adulter.vbi Bald.rem hanc quibusdam depingit coloribus& distinctionibus:quod hodie parum obseruatur. C.Batan.

In criminalibus, ad probandum contra reum, testes idonei & omni exceptione maiores requiruntur, & ita,vt illorum inhabilitas, nec multitudine suppleatur,nec adiunctorum ratione purgetur:Baldus in capit.ad nostram,de probationibus, l. fina.cùm ibi notatis.C.de probationib, Iason in authentic.si verò cōrigerit.versicu.tu limita.numer.6.C.de Iud. textus in capitu.licet causam.versic.quanquam.ibi, Ad probandum.extrā,de probationibus.Quamuis in ciuilib.secùs:Hippolyt.de Marsil.eius in Practic. §.expedita.numero 82.vbi quod deest in fide,in ciuilibus,supplet numerus.Idem creditur pro reo, in criminalibus,vt vel domestici rei innocentiam probent:Hippo.de Marsil.eius in Pract.§.opportunè. numer.15.sed vide Barto.gloss.& alios in l.parentes. C.de testib. C.Batan.

¶ Crimina soluuntur morte,gloss.§.interdum.§. damnati.Instit.de hæred. quæ ab intest. defer. gloss. esp.à nobis.il 2.de sentent.exc.l.defuncto.ff. de public.iud. c.quorundam.23.distin. Doct. Com.l.s.C. qui test.fac.poss.c.fine culpa.vbi Doct.de reg iur. 6. Aret.§ publica.numer.4.Instit.de public.iud. Ange. in tract.malefic.vers.Dominus.numer.41. Dec.l.pupillum.§.in hæredes.numer.3.ff.de reg.iur. Bellamera. c. ex psire. nu,17.de arbitr.Curt.l.imperium.nu. 4.ff.de iurisd.omn.iudic.dixi superius,concl.2.dicā infer.versic.delictum. Medic.tract.2.part.

¶ Criminali,non obstat sententia lata in ciuili ,facit tamen aliqualem præsumptionem secundum Com.opin.de qua per Alber.in 3.parte stat.quæstio. 65.numero 4 Anton.capitulo causam.de test.il 2.Ssly.leg.1.C. quando Ciuilis act.preiud. Crim. Sapia in add.ad Abb.capitulo penultimo.nume.1.de rent. & re iud.Alber.l.1.C. quibus res iud. non noceat.l. ingenuum ff.de stat.hom. Doc.ca.hic.3.quæstio.6. Medic.reg 8.

¶ Culpa.Qualiter culpa intelligatur, & in quibus casibus culpabilis quis censeatur,siue dolus arguatur.Quæ sub ista rubrica supponuntur,magis notulę dici possunt,quàm generalia.

Culpa est,quia non clamauit,vel denunciauit,cum potuit.ff.ad l. Aquil.l.si putator.in Decret.4. ca.huc. Hoc ita,nisi is cui nunciatum non est,rem sciebat. vt ff.de act.empt.l.1.

Culpa est,quia cum à diligente potuit prouideri,& nō est prouisum.vt ff.ad l.Aquil.l.si putator. Hoc fallit, vbicunque tenetor adrsntam dulgentiam, quantū in rebus meis adhibeo.vt ff.fam.ercisc.l.hæredes.§. non tantum.& pro socio.l.socius socio.

Culpa est, quia non denunciat his quibus est denunciandum. Hoc ita,nisi is cui non est nunciatum, sciat.ff.de act.empt.l.1.in fin.l. nemo fraud. videtur. ff.de reg.iur.

Culpa est,quia tunc denunciauit, cum periculum euitari nō potuit.ff.ad l. Aquil.l.si putator.& ff.de euict. l.si rem.§.vlt.

Culpa est,quia nō certiorauit.ff.de eo qui pro tut.neg. gest l.1.in fin.

Culpa est,quia non certiorauit. ff. locat.l.item quæritur.§.si fullo.

Culpa est, quia malos habuit vel elegit.vt ff. si mens. fals.mod. dix. vel per literas.ff.locat.l. videamus. ff. neg.gest.l.& Seruius.§.vlt.

Culpa est,quia non restitit cū potuit.ff. locat.l.item.§. exercitu. Hoc ita,nisi ætas excuset.ff.ad S.C. Sillanian.l.1.§.impubes.& l.excipiuntur.

Culpa est,quia debuit prospicere,posse euenire.ff. locat.l.si quis domum.ff. quibus ex caus.l.sed & si.§.si feriæ.§.hæc.Hoc ita.si facti qualitas apparentis eū monebat:alioquin non diuināti parcitur.vt ff. mād. l.fideiussor.

Culpa est.quia contra pactum sit factum. ff.locat. l. videamus.§.in hoc.in fin.

Culpa est,si imperitus se intromisit.vt ff.ad l. Aquil.l. qua actione.§.vltim.& l.item si.§.si seruum. & ff. locat.l.item.§.gemina.fallit ff.quod quisque iuris.l.secunda.

Culpa est,quia credulus fuit.vt ff. de in rem vers.l.3.§. sed & si accepit. Hoc fallit ff.de eo per quem fact. est.l.1.§.dolum.ideo , quia vnus erat ibi in culpa:alius in dolo,vt hic præponderet dolus culpæ.ff. ad l. Aquil.l.item obstetrix.§.vlt.

Culpa est,quia debuit temperare,& modum seruare. vt ff.l oca.l.item.§.1.2.3.

Culpa est , quia non congruo tempore fecit.ff.de rei vend.l.qui petitorio.

Culpa est,quia asseuerauit quod de facili non debuit. ff.act.empt.l.Iulianus.§.item qui.

Culpa est,quia fuit in arbitrio eius,id non facere.vt ff. ad l. Aquil.quemadmodum.§.si nauis.

Culpa est, quia sponte quid fecit.ff. de euict. l. si rem quam.§.1.

Culpa est,quia non fecit quod facere potest,vel debet. ff.ad l.Aquil.quemad.§.item.

Culpa est,quia potuit mandare.ff.de diu. temp.præsc. l.1.§.proinde.

Culpa est, quia omisit appellationem.vt C.de erroribus aduoca.l. penultim.ff. qui neg.gest.l.liberto.§. vltimo.ff.mād.l.si procurator.§.si ignorantes. ff. de euict.l.Herennius.

Culpa est,quia potuit per alium facere.ff. de minorib. l.sed Papinianus.

Culpa est,si tardus fecit.ff.de damn.infect.l.cum postulassem impu.

Culpa est,quia nō inquisiuit de eo,vel de facultatibus eius.ff.de admin.tut.l.tres tutores.

Culpa est,si non adhibuit medicum , vel malum:ergo si non adhibuit aduocatum,vel malum,in culpa est. ff.de ędil.edict.l.quòd si nolit.§.si mancipium.

Culpa seu dolus est,si cautionem non extorsit.ff.ad exhibend.l.Iulianus. §. si tibi. & ff.de tribut.l. quod in hæredem.§.si seruo.

Culpa est,quia per suppositam personā , & quia clam. vt ff.de auct.tut.l.5.§.vlt.

Culpa

Culpa est, quia perseuerauit. vt ff. quę in fraud, cred. l. ait prætor. §. si quis particeps. & C. de rei vend. l. si fundum.

Culpa est, si rationem reddere non potest. vt ff. de contrah. empt. l. quia sæpe. §. si res.

Culpa est, si plus iusto se onerauit, aut negligẽtius per lubricum transiit. vt ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. sed & si quis plus iusto.

Culpa est: vel dolus, quia contra transact. factum est, vt ff. de condit. deb. l. eleganter. §. penult.

Culpa est, quia perseuerauit in constitutione de dolo. ff. de doli except. l. 2. § & generaliter. ff. de acqui. rer. dom. l. Pomponius. quia perseuerauit. subaudi, testato conuentus. Hoc ita, nisi ex bona fide quiuis non credat. ff. de eo quod fal. tut. gess. l. 1. §. vlt.

Culpa est, si potuit præscire, & non præsciuit. ff. de minor. l. sed etsi. §. si feriæ.

Culpa est, vel dolus, quia non restituit cũ potuit. ff. depos. l. 1. in fin. nisi habeat iustam causam non restituendi. vt ff. de acquirend. possessione. l. si quis rem.

Culpa est, si potest præstare, nec velit. vt ff. deposit. l. 3.

Culpa est, quia per eum stetit. ff. locat. l. opus.

Culpa est, quia talem elegit. ff. locat. l. cum in plures. §. suum.

Culpa est, si contineri firmius potuit, vel si per eum locum duci non debuit, aut si alterius instigatu hoc fecit. ff. si quadru. paup. fec. dic. l. 1. §. sed & si canis.

Culpa est, quia procurauit ad certamen. ff. si quadr. paup. fec. dic. l. 1. §. cum arietes.

Culpa est, si animal dissolutum dimisit, vt damnũ dare posset. ff. si quad. paup. fec. dic. l. 2.

Culpa est, si potuit apprehendere, & maluit occidere. ff. ad l. Aquil. l. sed & si quemcunque. in princ.

Culpa est, quia nimis castiganit. ff. ad l. Aquil. l. sed & si quemcunque. in fin. præceptoris.

Culpa est, quia intempestiuè deseruit cautionẽ. ff. ad l. Aquil. l. idem. in prin.

Culpa est, quia infirmus se intromisit. ff. ad l. Aquil. l. idem. §. 1.

Culpa est, quia non debuit affectare id, in quo intelligit infirmitatem alij fore periculosam. ff. eodem. l. idem. §. 1.

Culpa est, quia persuasit. ff. eo. l. item si obstetrix. §. 1.

Culpa est, quia concitauit. ff. ad l. Aquil. item si. §. si seruum.

Culpa est, quia nõ debuit intempestiuè ita facere, aut quia data opera hoc fecit. vt ff. eod. l. item si. §. vlti.

Culpa est quia ludus noxius. ff. eodem. l. nam ludus.

Culpa est, quia male composuit. ff. eod. l. si seruus. §. si ex plaustro.

Culpa est, si in eius potestate fuit, ne id accideret. ff. eod. l. quemad. §. si nauis tua impacta.

Culpa est, quia inclusit. ff. eod. l. boues.

Culpa est, quia irritauit. ff. eod. l. itẽ si plures. §. si seruũ meum.

Culpa est, si non distraxit vt potuit. ff. ad Trebell. l. mulier si hæres. si tamen vtiliter distrahere potuit. ff. de off. procons. l. 1. §. 1.

Culpa est, quia in tutiorem locum transferre potuit. ff. de dam. infect. l. vtique. in fin.

Culpa est, si ad edictum non respondisti, & ob hoc dãnum in re communi habuisti. ff. commu. diuid. l. si is cum quo.

Culpa est, si aliter vsus est re cõmodata quàm debuit. ff. commod. l. si vt. §. si interdum.

Culpa est, si idoneum hominem elegisti. ff. commod. l. qui non tam idoneum.

Culpa est, si in tam longum iter equum dedi, vt laborẽ pati non possit. ff. commod. l. vlt.

Culpa, quando fures surripuerunt, quod custodiri debebat. ff. pro soc. l. cum duobus. §. damna. Imò non hoc ipso, nisi in illa culpa interueniat custodis, vel leuissima tantũ interueniat, non leuis. ff. de furt. l. eum qui. §. idem scribit.

Culpa est, quia propter inimicitias eius ignis emissus est. ff. loca. l. si merces. §. si culpæ. si tamen sua culpa contigerit. ff. solut. mat. l. penult. in princ.

Culpa est se immiscere rei ad te non pertinenti. ff. de reg. iur. l. culpa. Hoc ita, si te immisceas vt alium damno afficias, non vt ei cõsulas: alioquin ad se pertinere videtur, quia beneficio afficio hominem. C. vnde vi. l. cũ quærebatur. & de neg. gest. l. 1. & 2. ff. ser. export. l. seruus ea.

Culpa est, quia negligens fuit in eligendis ministris, vt ff. ad l. Aquil. si seruus. §. si fornacarius. ff. de furt. l. in furto. ff. solut. mat. l. in his rebus. §. vlt.

Culpa non est, vel dolus, si compulsus id feci. ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. 2.

Culpa non est, vel dolus, si virtutis ostendendæ causa id feci. vt ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. si in colluctatione.

Culpa non est, si vni gratificatus est, cum vni haberet necesse gratificari, vt ff. locat. l. in naue.

Culpa nõ est, seu dolus, si suo iure quis vtitur. ff. de reg. iur. l. non videtur.

Culpa nõ est, si aliquid secundum naturam fiat. vt ff. ad l. Aquil. l. si seruus. §. si fornacarius.

Culpa non est, si per ignorantiam feci quod non debui. ff. de admi. tut. l. chirogaphis. §. vlt.

Culpa non est, si feci quod aliàs honestè vel commodè non fieret. vt ff. de iur. dot. l. siue. §. dubitari. & de mino. l. in eadem. & comm. diuid. l. si quis putans. §. 1. ff. de pig. act. l. si pig. surrepto. in fin.

Culpa non est, si non diuiuauit. vt ff. ad l. Aquil. l. si puta tot. & ff. mãd. l. si fideiussor. §. cum. ff. de do. l. except. l. apud. §. illa.

Culpa non est, si facio quod soleo, vel quod talis persona facere solet. vt ff. de pet. hæred. l. sed si. §. quod autem.

Culpa non est, si facio quod multi solebant facere, vel quod erat secundum opinionem multorum. vt ff. de acquir. hære. l. cum quidam. §. 1. & ff. de ædil. edict. l. quis sit. §. apud Labeonem.

Culpa non est, vel dolus, si compulsus id feci. vt ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. perinde.

Culpa non est, si erat mihi difficile. vt ff. de bon. lib. l. qui cum natu. §. 1.

Culpa non est, quandoque omittere appella. vt ff. ad Syll. l. propter. in fin. imò distinguendum est, vtrum paupertas excuset, an non. vt ff. mand. l. si procuratorem. §. si ignorantis.

Culpa non est, si non est cui quid fiat, nisi possum facere vt sic, vt C. qui tut. pet. l. admone eam quæ quondam.

Culpa non est, vel mora, si non sit cui id fieri debeat, vt ff. ad Trebell. l. si patroni filius. §. 1.

Culpa non est, si non acquisiuit cum potuit, nisi propter malam fidem contractum præcedentem aliud dicetur. vt ff. de his quæ in fraud. cred. l. quis autẽ. in prin. & de pet. hæred. l. sed si te. §. perinde. & de hæred. vel act. l. 2. §. non solum. §. peruenisse. ff. si quis omiss. caus. test. l. 1. §. sanè.

Culpa non est, si credam celebri mercatori, licet soluendo non sit. ff. de admi, tut. l. si res pupillaris.

Culpa non est,si credam quod plerisque videbatur. vt ff.ad Maced.l.3.

Culpa non est,si procurator accepit sacramentum de soluẽdo. vt C.de his qui ad Eccle.consug. l.vlti.in fi.

Culpa non est,qui non dedit procutatorem cum potuit,vt ff.si quis caut.l.2.

Culpa non est,si non deseruit accusationem , vel abolitionem non impetrauit. vt ff.de bon.lib.l. qui cum natu maio.§.1.

Culpa non est,si propter paupertatem omisit quid facere. vt ff.mand.l.si procurat.§.si ignorantes.

Lata culpa est, gratiam adhibere. vt ff.mand.l.si procurat.in fin. Item exemplum latæ culpæ. vt ff.depos.l.si hominem,in prin. aliàs dolus. vt ff. de euict. l.filius.

Culpa non est,si feci cõtra consuetudinem , quæ erat, vel magis expediebat. vt ff. de pig.l.si pigno.§.vlt.de iur.dot.l.ita siue.

Culpa non est , si credulus fuit. vt ff. de eo per quem fact.l.1.

Culpa non est,vel dolus,si prohibitus fui,aut si per me non stetit,vel si morbo impeditus non potui, aut si sine dolo vel culpa id accidit:vel si eodem modo periisset. vt ff.ad l.Rhodiam de iact.l.si vehẽda. §.si ea.

Culpa non est,quia prouocatus hoc fecit. vt ff.si quad. paup.fec.dic.l.1.§.cum arietea.

Culpa non est,vel dolus,si pro tutela mea hoc feci. vt ff.ad l.Aquil.sed & si.in prin.In Decret.cap.2.quæst. 1.in primis.

Culpa non est,vel dolus , si tantum idoneo seruo meo tradidisset,vt non debuisset quis extimare vt deciperetur. vt ff.commod.l.argentum.ff.de præscr.verb.l. apud Labeonem.§.vlt.

Culpa non est,vel dolus,si feci vt fieri solet. vt ff.ad l.Aquil.l.qui foueas.

Culpa non est,vel dolus,si alio modo se explicare non potuit. vt ff.ad l.Aquil.l.quemadmodũ.§.itẽ Labeo.

Culpa non est,vel dolus,si feci secundum consuetudinem patristam. vt ff. de vsur.l. qui semisses. §. quæsitum

Culpa non est , vel dolus, si feci quod diligens paterfamiliàs facturus erat. vt ff.de condit.iudeb.l.idem. in l.antep.

Culpa non est,si non credidit. vt ff.quod fals. tut. l.2. ff. comm.l.sicut idem Labeo.& l.ad eos.ff.de in integ. restit,l.diuus.ff.de pig.l.pignus.ff.de rei vend.l. vtique.§.culpa.ff.pro socio.l.idem Iul.C.qui pet.tut.l. cum à matris. Med.trac.2.part.

¶ Cvlpa. Bonifac. Reg. xix:

Non est sine culpa,qui rei , quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Vid.Barto.& Alexan.l.si iudex.ff.de var.cog.& l.ex maleficiis.§.si iudex.ff. de actionibus & obligationib. Viuiennus.

¶ Cvlpa. Bonifac. Reg.xxiij.

Sine culpa,nisi subsit causa,non est aliquis puniẽdus.

Vid.l.aliud est fraus.ff.de verbo.significat.Viuiennus.

¶ Cvlpa. Caius Lib.vij.ad ed.Prouin. Lex. cxxij. al.clxxiij.

Imperitia culpæ adnumeratur.

Ex tit.ad leg.Aquil.veluti in ea.l.dicitur, vt si medicus quid malè affectauerit,quod ignorauerit, eum culpæ reum esse.l.culpa.sup.eod.& vid.l.illicitas.§.sicuti.de offic.præsid.cum simil.alleg.in glo. Viuiennus:

¶ Cvlpa.Pompon.Lib.xxvij. Ad Sabin. Lex xxxvj. al.ij.

Culpa est,immiscere se rei ad se non pertinenti.

Veluti adire hæreditatem ad se non pertinentem:cum omnes scire debeant quod suum non est, hoc ad alios omnino pertinere.vide l.2.quod quisque iuris. Viuiennus.

¶ Cvlpa & dominium. Ex culpa aliquem amittere dominium reum suarum.

In Auth.de sanct.Episc.in prin.ti.Az.ru. 104.

Vbi principale non tenet,nec eius accessorium.

In Aut.de sanct.Epis.§.illud.

Inutiles ministros,siue Episcopos remouendos esse,& alios subrogandos.

In Aut.de sanct.Episc.§.interdicimus.

In Aut.de Eccle.ti.§.si quis.§.ędif.Az.ru.104.

Iniqua & ambitiosa decreta nullas vires habere.

In Aut.de sanct.Epis.in prin.tit.§. sed neque.

Contra.

In Aut.de sanct. Episc. §.omnibus autem. Azo rub.104.

Quando clerici ordinantur,castitatem debent promittere.

In Aut.de sanct. Epis.§. si verò finitus. Azo rub.104.

Quædam cum onere transeunt ad alios.

In Aut.de sanct.Episc.§.in ascriptitios. Azo rub.104.

Culpa præcedens culpam abolet subsequẽtem.

In Aut.cùm de app.co.§.si quis.

Contra.

In Aut.vt liceat mat.& au.§.propterea. Azo rubr.104.

¶ Cvlpa.Paulus al.Vlpian. Lib.xxxix. Ad edict. Lex l. lex.xxxvij.

Culpa caret,qui scit,sed prohibere non potest.

Ex tit.de noxalibus.l.nullum crimen.eod.hoc tit.inf.l. 1.§.occisorum.ad Syll.vel quia longè maneat,vel quia seruus eum contemnat. Viuiennus.

¶ Cvlpa similis est tam docere,quàm discere prohibita.l.culpa.C.de malef.& math.

Fallit in l.quicunque,in fin.C.de hæret.

Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti l. 1. ff. quod quisque iu.l.culpa est.ff.de reg.iur.c non est sine culpa.de reg.iu.

Fallit vt not.Dyn.in c.non est sine culpa.

Sine culpa nemo est puniẽdus.c.sine culpa,de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.ibi. Donat.Fina,lib.5.

¶ Cvmvlatio. Quoties competunt plures actiones diuersæ , & ex diuersis causis ad diuersa eidem actori, & contra eundem reum cumulatio est permissa,no.Doct.in l.edita , C.de edendo.

Fallit in 5.casibus,quos not. Ioan.de Vico Mercato, in d.l.nu.44.& Pur.num.46.

Vbi cumulatio admittitur , tunc erit necessarius vnus libellus,& vna erit instantia.Ampliatur & limitatur ista conclusio per Purp,in d.l.edita,num.64.

Cumulatio regulariter est permissa.Fallit in 3.casib.secundum Dec.in d.l.edita,nu.58.vbi Ioan. Bolog.limitat in 4.casib.num.136.

Cumulatio non admittitur ratione maioritatis.

Fallit in 2. casibus, secundum Dec. in d.l.edita. numero 66. Donat.Fina,lib.3.

¶ Cvmvlatio actionum.l.44.§. quoties concurrunt.

Non est nouum,vt duæ obligationes in eiusdem persona de eadem re concurrant.l.Non est. de acq.emp.

Cumulationis,emẽdationis & mutationis , actionum materia tractatur.C.de ed.l.edita.Sali.in C.de fur.in l.1.Pau.de

l.1.Pau.de Cast.& 50.eurus in l.15.qui & in Iure.C. de except. Canonistæ in c. ind.l.9.nullus pluribus. de reg.iur.in vj. Riisvvich.

¶ Cumulatio duarum actionum in eodem libel lo regulariter permissa,glossa in l.edita. C.de edend. Fallit,quando duæ actiones sunt omnino similes, & tẽdunt ad idem in effectu.l.si idẽ.ff.de iurisd. om.iudic. Fallit,quando prima actio ita se habet ad secundam, quod absolutoria lata super prima possibilis parete exceptionem rei iudicatæ in secunda.Barto.in dict. l.edita.probat text.secundum eundem Bartolum in l.finali.& in l.fundum.ff.de exceptio.& ff.de public. iudic.l.interdum.

Fallit,quando plures actiones sic se habent, quòd editione vnius alia tollitur:tunc non admittitur cumu latio,secundum glo.in d.l.edita.per text.in l.fin.C. de codicil.& §.eligere.de tribu.l.quod in hæredem.

Fallit,quando plurium actionum intentandarum vna est maior altera quia eo casu ratione maioritatis non admittit secũ alias actiones,& per consequens cumulatio non permissa: vt l.fin. de ordin.iud. & l. per minorem.ff.de iudic.

Fallit,quãdo plurium actionum vna præcederet alias: quia ratione ordinis aliæ non admittũtur,& per cõsequens cumulatio non est permissa: vt l.ordinarij. C.de rei vendicat.l.incerti. de interdic. & l.qui de officioso.ff.de inoffic.testamen.

Fallit,quãdo quis esset vsus vna suarum defensionum, & fuerit conuictus de mendacio:quia pòst non audi tur,putà fui conuentus super scriptura, negaui scripturam,fui pòst de mendacio cõuictus,si volo pòst probare solutionem non audior, vt probat Dyn. in Nullus pluribus, de regul.iuris in sexto libro. S. Ianuar.reg.53.

¶ Cumulatio plurium actionum est contra formam libelli, quando sunt ad inuicem contrariæ, Doc.comm.l.edita.C.de edendo.l.naturaliter,§.nihil commune.ff.de acquir.poss.Din.cap.nullus pluribus.nume.9.de reg.iur.6.Ias.§.si minus. colum.12. instit.de act. Alexand.leg.si idem.ff.de iurisd.omn. iudic.Barto.l.libellorum.§.sed si.colum.1.ff.de accu sat.Rom.consi.240.facit l.vbi repugnantia.ff.de reg. iur.quia duo contraria simul esse non possunt.d.l. vbi repugnantia. Medic.reg.7.

¶ Cura soluitur morte, Azo in Sum.C. quãdo tutor. vel cur.nume.4.Ampl.primò procedere etiam per mortem ciuilem,vt puta per ingressum religionis, Specu.in tit.de regular.vers.35. Secundò finitur negotio soluto,gloss.l.solet.ff.de tutel.Angel.l.1.C.qui pet.tutor.poss.Tertiò cura furiosi finitur per superuenientiam sanæ mentis.Barto.l.si is qui. quæstio.1. ff.de verbor.obligatio. Quartò finitur adultis maioribus factis 25.annis.l.1. C. quando tutor. vel cur. esse desin. Quintò finitur per capitis diminutionem.§.finitur.Inst.quib.mod.tutela finiatur,l.tutorem.ff.de tutor.&cur.dat.ab his.l.tutelas.ff.de ca.di min.Itẽ finit sublata causa,cuius gratia data fuit,l. poruit.C.in quib.cas.tutor.habeat.Med.trac.2.par.

¶ Curator non potest nocere personis,neque minuere res,quibus datus fuerit.Barto.l.ab agnato. vbi etiam Nicol.de Neapol.ff.de cur.fur.Cyn.l.fin. §.tenetur.ff.de admin.tutor. Medic.reg.8.

Curator,qui fecit inuentarium hoc modo, ego talis N.inueni in bonis defuncti ea, quæ continentur in inuentario tutoris,vel in alterius instrumento,an ra le inuentarium valeat?dic quòd sic, dummodo constet de relato:ita in term.docet Ripa l.ait prætor. §. si iudex.nume.3.ff.de re iud.conc.simil.Ias.l.admonendi.lectura 1.num.36.ff.de iur.iur. Decius consil. 65.num.6.not.l.2.ff.de hæred.inst. Medi.re.10.

Curator indefinitè datus ad omnes lites dicitur dari.l. 3.§.pupillus.ff.de tute.l.quod dicit.ff.de tut.& cur. dat.ab his.l.curatorem.ff.eod.Specul.in tit.de actore const.nume.8. Medic.reg.2.

¶ Custos non tenetur de fuga carcerati, nisi fuerit in dolo,vel in culpa.glos.Barto.& Doc.l.pecuniam. §.sed si.ff.de cond.ob causam.& hoc nisi alias carceratus aufugisset.gloss.l.in lege.ff.ad Syllan.glo.l.publicati.C.de testam.gloss.& Doc.leg. si vt certo.ff. commodati.non enim quis alterius culpa grauari debet.l.non debet.ff.de reg.iur. Medic.reg 8.

REGULARUM IURIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Quartus.

D

AMNARE.l.37.nemo qui dãnare. Inaudita causa quẽquam dãnari æquitatis ratio nõ patitur.l.1.in prin.de req.re. Satiùs est impunitum relinqui facinus, quàm innocẽtem damnari.ff.libr.48.tit. 19.l.5.in princ. Riisvvich.

¶ Damnatus ad mortem de iure testari non potest. * l.eius.§.j.ff.de testam. B.Soc.reg.164.

Auditio.

* Non potest. Adde Bald.in consi.cccclxxvj. in v. parte. Et quid de clerico damnato ad mortem, vel ad perpetuos carceres, an testari possit: vide per eum in consi.ccccxlviij.in j.parte. Bened.Vad.

Primò fallit,quando de consuetudine contrarium seruaretur,vt ibi dicunt Doct.

Secundò fallit,quando ille,qui est damnatus, potestatem haber,vt miles:vt l.si quis filio exhæredato. §.irritum,de iniust.rup.test.& per Barto. in l.j.de testa.

Tertiò fallit,quando appellauit,quia potest facere testamentum:vt d.§.irritum,cum §.seq.

Quartò fallit,quando appellasset, & sit intra tempus appellatum:vt est gloss. not. valde in l.ex iudiciorũ. ff.de accus.& in l.j.ff.si pen.appel.mors interue.

Quintò fallit, quando esset lata sententia: sed ille non vult exequi propter timorem.

Sextò fallit, quando superior rescriberet:hæc omnia probantur in d.§.irritum.& vide in d.l.eius,qui.

Septimò fallit,quando fuisset condemnatus per iudicem incompetẽte:vt d.l.si quis filio.§.quod si quis. & ibi per doct.& in d.l.eius qui.ff.de testam.

Octauò fallit, quando esset condemnatus ad vanas voces populi:quia tunc testamẽtum facere potest:per text.in l.pen.in fi.ff.de fica.& in l.decussionum.C.de pœn.& Angel. in d.l.eius qui.intellige,etiam si esset damnatus à populo,& non à iudice:tunc sententia non valeret,ex quo fuit lata per iudicem incompetentem:vt per Ang.in d.l.eius qui. B.Soc.reg.164.

¶ Damnatus iniuria rum non est infamis promo dica iniuria in aliquem illata.ca. cum te.de sen.& re

indic. Spec. §. videndum. tir. de in integr. rest. versic. item Archid. c. non potest. de præb. 6. Ioan. Anan. c. si proponente. de rescr. Saly. l. decuriones. C. ex quibus caus. infam. irrog. Angel. l. infamen. ff. de publ. iud. Rom. consi. 191. Medic. reg. 5.

¶ DAMNATORVM bona de iure Authen. applicantur ascendentibus, & descendentibus condemnati in infinitum. tex. est in auth. bona damnatorum. C. de bo. præscri. vbi doct. Tu tamen, Hispane hodie de iure regni vsq; ad tertiū gradum tantùm, habes tex. in l. viij. tit. x. & l. vj. tit. vij. & l. v. tit. xxxj. par. vij. Item applicātur & transuersalibus, vsque ad tertium gradum, deficientibus ascendentibus, & descendentib. d. auth. bona damnat. Tu tamen, Hispane per d. leges habes, quòd exclusis transuersalibus, fiscus admittitur, nisi in casu l. ij. tit. xxvj. part. vij. vide tex. in l. iij. & iiij. tit. iiij. & l. iiij. tit. fin. lib. viij. ordin. regal.

Amplia hanc conclus. ij. modis, & limita viij. modis. vt per Mich. de Cisuen. in commento leg. iiij. Tauri.

Primò amplia, etiam si ille cuius bona veniunt confiscanda se occidat. gl. not. in l. fi. in fi. C. de iure fis. lib. x. pro qua videtur tex. in l. j. tit. xiij. lib. viij. ordi. reg.

Secundò amplia, etiam si iudex in sententia expressè publicet bona, in casu, in quo erant publicanda, in consequentiam pœnæ.

Limita primò, nisi quando publicantur nō omnia bona, sed aliqua pars duntaxat, siue quota bonorum: allegat iure regio l. viij. tit. x. par. viij.

Secundò limita, nisi in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. & l. ij. titu. ij. part. vij. & l. ij. tit. vij. lib. viij. ordin. regal.

Sublimita primò, quando filij committentium tale crimen maiestatis, sunt emancipati, quia illi habebūt bona fisco excluso, per gloss. vnic. in verb. nō valeat. in d. l. quisquis. §. emancipationes. sed illa reprobatur per vtrunque Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebel. ideo tene contrariam opinionem esse de iure veriorem.

Secundò sublimita, non procedere hanc limitationē in filiis natis ante delictum læsæ maiestatis commissum. Glos. l. diuo Marco. C. de quæst. pro qua tu Hispane habes l. iij. tit. ix. lib. iiij. ordin. & est casus in l. vj. ad fin. tit. xxvij. part. ij. Dicit tamen Cisuentes vbi suprà, se credere quòd fiscus non patietur talem limitationem ad d. l. quisquis.

Tertiò limitatur prædicta regula, in crimine hæresis. auth. Gazaros. de hæret. C. & in ca. cum secundum. de hæret. lib. vj. quibus standum est, maximè c. cùm secundum. cùm sit crimen ecclesiasticum, secundū Cisuentes, non obstantibus legibus regni allegatis per eum, aliter disponentibus.

Quartò limita, nisi quis iniecerit manus in cardinalē.

Quintò limita, nisi in omnibus casibus, in quibus bona ipso iure confiscantur.

Sextò limita, nisi in ascendentibus, vel descendentib. naturalibus tantùm, vel spuriis.

Septimò limita, nisi quis condemnetur propter delictum, ad perditionem bonorum absque alia poena corporali.

Octauò limita, nisi casu quo quis condemnatur vel cōfiscantur eius bona per annotationem, propter eius contumaciam: & quia inter iuris communis Doct. est repugnantia, vide tu Hispane l. vij. tit. viij. par. iij. & in pragmaticis huius regni. B. Dias. re. 165.

¶ DAMNVM. Cū damno alterius nemo debet locupletari. l. nam hoc natura. ff. de con. indeb. l. cùm hi. §. si idem. ff. de transact. l. iure naturæ. ff. de reg. iur. in c. suam. extrà, de pœnis.

Fallit in 3. casibus, vt per Dec. in dicta l. iure naturæ.

Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet imputare, c. damnum, de reg. iur. in 6.

Fallit vt per Dyn. in dicto c. damnum.

Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. hanc regulam cum pluribus limitationibus ponit Damas. reg. 41. Don. Fina, lib. 5.

¶ DAMNVM. l. 206. Iure naturæ. l. 130. is damnum. l. hoc iure. §. deiecit. l. nemo damnum. l. 76. nemo potest mutare. c. mutare. c. damnum. in vj. l. 203. quod quis ex sua cul. vide Minor.

Iudex curabit damnum sarciri ab eo qui dedit. C. de admi. tu. l. si liberti.

Compensari cum damno lucrum debet, quando in quibusdam lucrum, in quibusdam damnum factum fuerit. Neg. gest. l. si negotia absentis.

Damnum facere possum alij ne res mea pereat. de præscrip. ver. l. qui seruandarum. Riisvvich.

Occasionem damni qui dat, damnum ipsum dedisse videtur. Ad leg. Aqu. l. qui occidit. §. in hæc. de testib. c. sicut. dist. 86. c. pasce. de Sic. l. nihil inter. de off. præsi. l. illicitas. §. sicuti.

Præsumitur malo animo factum fuisse damnum. Inno. c. 1. de præsump.

Omnium contributione sarciatur, quod pro omnibus factum est. Pau. ad l. Rho. l. 3. Quod me. cau. l. metū. §. Licet. vide Deceptus.

¶ DAMNVM. Officium suum nemini debet esse damnosum.

PRO.

Ext. de fideius. c. peruenit.
D. quib. ex caus. maio. l. videl.
D. de furt. l. si seruus. §. quòd verò.

CONTRA.

7. q. 1. c. constitutum.
20. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius.
Ext. de post. c. cum sacerdotis. in fin.

SOLVTIO.

Regulariter obtinet prima pars Rubricæ: contraria sunt casualia ex circunstantiis: & ita restringunt regulam. Damas. reg. 76.

¶ DAMNVM. L. † 130. Idem lib. 3. ad Plautiū. † a l. 169.

Is damnum dat, a qui iubet dare: eius verò nulla culpa est, cui parere necesse sit. §. Quod pendet, non est pro eo quasi sit.

ADDIT. a al. qui iubet damnum dare.

Ex l. 1. §. deiecisse. de vi & vi. l. aut qui aliter, in fin. quod vi. Iunge l. hoc iu. §. 1. l. 95. sup. l. non videtur, §. 1. l. 197. l. nemo dam. §. 1. 194. quod iussu. l. ad ea, 199. in 6. c. potest quis, c. qui facit, de admi. tu. l. ita. §. quod si quis, ad legem Aqui. l. liber, de nox. l. 2. C. de sol. l. inter artifices, de act. l. seruus, non in omnibus. Cicero pro Quintio: Omnes quorum in alterius manus vita posita est, sæpius id cogitant, quod possit is, cuius in ditione positi sunt, quam quid debeant facere, arg. de off. eius, l. & si Prætor. Secus de his qui not. infa. l. liberorum, §. fin. PARERE. Sup. l. 128 §. 1. CVLPA. Ergo nec pœna, cap. cognoscentes, de const. vt Cag. & Alber. docent.

§. Quod pendet. Sup. tit. 1. l. cedere, ad Mac. l. 1. §. si pendeat, si certum peta. l. 9. de iud. l. 35. l. non, quemad. Exemp. dè libe. & posthu. l. si quis posthumos, §. rumpit, Insti. de verborum obligation. §. ex conditionali, Inst. quib. mo. ius pa. po. sol. §. ab host. §. ipse, vnde leg. l. 2. §. si quis decesserit, de acqui. re. do. l. seruus qui bona, §. cùm seruus, de vsufr. l. arboribus, §. fin. l. sed etsi

sed etsi quis stip. de don. inter vi.l. si is seruus, 31. de æd. ed. l. boue. §. fi. de re iud. l. duo iudi. de sol. l. si quis offerēti. §. fi. de hę. inst. l. liber. §. fi ita, §. sed si decesse rit. ad l. Fal. l. si propter, l. in lege. de leg. 2. l. cū filius. §. seruus pnrē, de verb. ob. l. 116. decē, quando ac. de pecu. an. est. l. 3. §. fi. Exc. oē verbo. oblig. l. 100. conditio de ven. in poss. mit. l. 1. §. sed etsi incertum, de iure do. l. si ego, §. si res. Riisvvich. paratit.

¶ DAMNVM. Paulus libr. lxiiij. Ad edict. Lex clj. al. cxiiij.

Nemo damnum facit, nisi qui id a facit, quod facere ius non habet.

ADDIT. a al. fecit in P. florent.

Extit. ne quid in loco public. vbi mentio damni fit. Cū ergo Præses rotulæ ius habeat damni inferendi ei, qui contumax est, propter nō comparitionem, nec ipse tenetur, nec is parere iubetur. vid. l. quod fit lege permittente. in regul. l. Gracchus. C. de adult. Viuiennus.

¶ DAMNVM ex culpa. Pomp. lib. viij. Ad Q. Mutiū. Lex cciij.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

Vtis, qui ex delicto furti, vel iniuriarum aliquid præstitit: sibi imputare debet, nō ab eo exigere cui præstitit. Viuiennus.

¶ DAMNVM culpa pendere. Paul. lib. ij. ad Plautium. Lex clxix. a al. Vlp.

Is damnum dat, qui iubet a dare. Eius verò nulla culpa est, cui parere necesse sit. Quod pendet, non est pro eo quasi sit.

ADDIT. a al. damnum dare.

Coniunge regul. iur. qui per alium. in vj. ad idem tex. l. j. §. de eiecisse. de vi & vi arm. Viuiennus.

¶ DAMNVM. Bonifa. Reg. lxxxvj.

Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet non aliis, imputare.

L. qui proprin. §. procurator. versic. pœnam. ff. de procur. Viuiennus.

¶ DAMNVM modicum non facit recedi à iure communi. Spec. in tit. locat. §. 6. versic. vt autem, sed nunquid tantum habebit quis ex secundo decreto, qui minimū damnū timet, quantū qui maximū. Spec. in tit. de secūdo decreto. §. videndum. nu. 1. Medic. re. 5.

¶ DAMNVM nemini inferri debet ob alterius culpā. c. fine culpa. de reg. iur. 6. l. aliud. ff. de ver. signifi. glo. capitulo renouante. 32. dist. capit. damnum. de reg. iur. 6. Doct. com. c. cognoscentes. de const. Bal. capi. 1. de feudo fine culpa. Din. & Boer. post glo. d. c. fine culpa. numer. 5. & d. c. damnum. num. 2. de reg. iur. 6. Medic. reg. 8.

¶ DAMNVM proprium. L. 204. Pomp. lib. 8. ad Quintum Mutium.

Quod quis ex sua culpa a damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

ADDIT. a al. sibi imputare debet.

Iunge l. 122. in iure, l. 79. generaliter. 145. nemo, de aqua plu. l. in dicm addicto, de iniu. l. 1. §. vsque adeò, Inst. de leg. Falci. §. quantitas, Insti. quib. mo. re contrah. ob. §. pe. pro soc. l. cum duobus. 52. 53. de nox. l. si communis. C. de fideicō. lib. l. si quis in testamēto. quod quisque iu. l. 3. §. si is, ad legem Aqui. l. si putator, de inst. act. l. sed etsi quis, in fin. 23. q. 4. cap. displicet, de præben. c. si clericus, dist. 50. c. sæpe. c. hi qui. de hom. c. si. DAMNVM. Huc facit c. damnum, in 6. Ratio, sup. l. factum, l. non debet alteri, de proc. l. qui proprio, §. idem. Contrà de euict. l. emptor fundi, de neg. gest. l. si quis negocia, de nox. l. si communis fama, rem ra. hab. l. si fine, §. cùm autem. Secus prò so. l. 55. Ad fin. vt scilicet intendere non possit, quo magis ei hoc damnum sartiatur, fam. hær. l. inter hæredes, §. quod ex fac. de nox. l. si ex duobus, de euict. l. si rem, §. 1. l. si mancipium, in prin. l. si dictum, §. si cū posset. Riisvvich. paratit.

¶ DAMNVM quando indefinitè dicitur, verificatur etiam in exiguo. Cæphal. consi. 104. nu. 28. docto. c6. l. licet. C. locati, & in c. qui propter sterilitatem. extra eod. Aretin. cons. 52. Gozad. cons. 74. Ruin. consi. 81. num. 4. cons. 87. num. 2. lib. 1. & est com. opin. vt attestatur Aret. d. cons. 52. Medic. reg. 2.

¶ DAMNI infecti actione agitur pro modico. leg. si proprietarius. ff. de damno infecto. concor. simile Ias. auth. qui rem. C. de sacr. san. eccl. Dec. c. de appellationib. de appel. Bal. l. 1. vers. nec gratus. C. quæ res exportari non debeant. l. 1. §. cepisse. ff. de pollicitat. Medic. reg. 5.

¶ DAMNI replicatio admittenda est cōtra exceptionem lucrosam. Glo. est in c. dilecti. in gloss. fi. de except. quam ibi in hoc sequuntur Doct.

Limita hanc conclusionem, vt per Felin. ibi, tribus notabilibus modis. B. Dias. reg. 166.

¶ DANS fundum, construens seu dotans ecclesiā, cū cōsensu diœcesani, quilibet ipsorū erit patronus in solidum. Hanc regulam probat text. in c. piæ mētis. & in can. Frigentius. & in can. quicunq;. & in can. filiis. xvj. q. vij. in c. Abbatem. al. ij. xviij. q. ij. in ca. nobis. de iure patronat. hoc voluit gl. in d. c. piæ mētis. ita tenet Arch. in c. j. de iure patron. lib. vj. & ita concludit Lambertinus in tract. iuris patro. in j. part. j. libri, in iij. quæst. principa. nu. 1. iunctis his quæ ponit Abbas, & ibi Ioan. de Imo. in c. nos quidem. de testamen. Rochus de Cur. in tract. de iure patron. in verbo, construxit. quæst. xiij. num. 21. Idem Lambertin. in eod. tract. inj. part. libri, artic. xxv. iij. q. principal.

Hanc regulam, vbi eam ampliat xxj. modis, & limitat decē modis, ponit Lamber. in d. xxv. articulo, per totum. P. Duen. reg. 174.

¶ DATÆ tēpus in rescriptis, regulariter attenditur. text. in c. eā te. de rescript. in antiq. & in clem si. eod. tit. facit tex. in c. si super. de offi. deleg. lib. 6. tex. in c. tibi qui. & in c. duobus, & in c. si eodem tempore. de rescript. lib. vj.

Limita sex modis, vt per Felinum in d. capit. eam te. B. Dias. reg. 177.

¶ DATVM l. 128. non videntur data.

Datum ab illo, qui de iure dare non potest, pro nō dato habetur. de iu. pa. c. quod autem. 1. q. 7. Daiobertum. de ac. re. do. l. traditio. Riisvvich.

Bona restitutioni fideicommissi subiecta, alienari non possunt. C. com. de leg. l. 1. §. sed quia.

Vide fallen. Soc. Riisvvich.

Benignè datum fraude reuocari non debet. de æd. edi. l. ad res.

Datio Tutoris, l. 78. Actus. Riisvvich.

De datione in solutum tractatur in l. ā diuo. §. si pignora. de re iud. Riisvvich.

¶ DATIO in solutum facta pro maiori summa, quàm sit debitum, vt volet, etiam in modico vitiatur. Bart. Paul. Ias. l. si non fortè. §. si centum. ff. de cond. indeb. cōc. Paul. l. 5. §. fi. vbi & gl. ff. de ver. ob. Barba. cō. 74. col. 9 li. 3. Ias. l. si insulā. col. 18. ff. de ver. ob. Med. reg. 5.

¶ DATIO in solutum. Si detur res in solutū, pro maiori quantitate debiti, vitiatur in totum datio in solutum. Barto. & Doct. in l. si non fortem, §. si centum,

ff.de cond.indeb.

Fallit in 3.casib.secundum Dec.in l.cum amplius.ff. de regul.iur.fallit vt per Iaso.in dicto §.si centum.

Debitor potest dare res suas in solutum.§.quod autē, in auth.de fideiuss.auth.hoc ius nisi,C.de solut.

Fallit in 5.casib.quos no. Io. Bolog.in l. 2. §. mutui datio,ff.si cert.pet.nu.31.col.antepen. Dun.Fina,lib.1.

¶ DEBITOR, & Fideiussor. Si debitor bonis cedat, iudicet ea.

C.de fid.instrum.l.vlt.
C.de iur. delib.l.sancimus.§.si non verò.
C.qui bon.ced.poss.l.si pater.
C.de bon.proscr.l.si quis inter.
ff.de do.l.sed si ma.
ff.de act.empt.l.Titius.
ff.de acqui.poss.l.possideri.§.in eum.
ff.de confess.l.certum.
ff.de cess.bon.l.vlt.
ff.de cens.l.forma.
ff.de fideiuss.l.liber.l.si puer.
ff.de his qui ad Eccl.confugiunt.l.vlt.

Non tenetur indicare.

ff.si pars hær.pet.l.1.§.vlt.
ff.commu.diui.l.etsi.§.1.
ff.de contrah.empt.l.cum seruo.§.denuò.
ff.ad Trebell.l.restituere.
ff.de bon.poss.l.vlt.
C.qui bon.ced.poss.l.in omni.
ff.de oper.no.nunc.l.de pupillo.
ff.de appell.l.sed si.
C.qui admit.ad bon.poss.l.vlt.
ff.de probat.l.2.
C.de annal.except.l.si except.

Si debitor bonis cesserit,&c.] Cum hoc sit præcipuum iusticiæ præceptum,vnicuiq; ius suum tribuere, vt Instit.de iust.& iur.§.iuris, meritò ad id satagere iudex debet,vt creditor,qui certat de dāno vitando, suum consequatur,sola cessione bonorū non sufficiēte,sed eā sequente indicatione,præstito ab eo sacraméto.de iudicio faciēdo.vt C.de iur.delib.l. sancimus.§.licētia.C.de is q̃ ad eccl.cōfug.l. præsenti. §.sicut.& vt al.arg.in hac Rubr.Nec obstat,quod in contraria Rubr.allegatur.vt ff.si pars hær.pet.l.1.§. vlt.ff.com.diui.l.& si.§.1.quia ibi propter incertitudinē non cogitur.colligitur ergo,ꝙ si certus esset,aliud esset.Item non obstat,quod legitur ff.de cōtrahend.empt.l.cū seruo.§.demonstra.quia ibi demōstrauerat agrū,& ita per consequentiā,etiam fines. Confines verò vicinos nō est necesse exprimere,cū de re sit certū:hîc autem nō est certū de reb.vnde oportet,vt nominētur.& ita respōdeo ad l.quæ est.ff. ad Trebe.l.restituta.& C.qui bon.ced.pos.l.in omni.& de appell.l.sed si.Itē nō obstat quod dicitur in C.qui admit.ad bon.poss.pos.quia ibi petitor bon. poss.non erat alij obligatus,cui teneatur quid iudicare.Itē respondeo ad l.quæ est in C.de ann.excep. l.vlt.ibi reus sponte recipit libellū: nec enim cogebatur.vt ff.de rei vend.l.si iurem. Azo rub.37.

Si obligatus fuerit debitor in aliquo,æquè cōmodum præstando liberatur.

ff.quod met.caus.l.illud.
ff.de recept.l.Labeo ait.si arg.§.vlt.
ff.de relig.l.2.§.locum.
ff.de constit.pec.l.quod ait.§.2.
ff.locati.l.si quis domum.in prin.

Si obligatus,&c.] Hîc non fuit talis causæ qualitas, vt præcisè ad dandam speciem, vel restituendam, vel factū implēdū quis teneatur.vt ff.de rei vend. l.qui restituere.& in Instit.de donar. §.alie. & ff. de oper, nou.nunc.l.stipulatio.§.siue. Azo rub.37.

Qui tenetur ad speciem,quantitatem soluendo, inuito creditore liberatur.

ff.de leg.1.l.nō amplius.vlt.&l.domus.§.ipse.
ff.de aur.& arg.leg.l.1.& cum aurum.
In Aut.de fideiuss.& man. Azo,rub.37.

Qui tenetur in quantitate,soluendo speciem creditori liberatur.

ff.de vx.act.
ff.de re iud.l.miles.§.1.

Vsque ad iudicati actionem contestatur ex solutione.

ff.de pet.hær.l.itē.§.cū prædixi.Azo,rubr.37.

Duo simul tenentur, sed tamen quilibet primò conuenitur.

In Aut.de duob.re.stip.
In Aut.de fideiuss.in prin.
ff.de dolo.l.arbitrio.§.de eo.
ff.si mens.fals.mod.dix.l.2.§.1.
ff.de act.empt.l.Iul.§.vlt.
ff.de tut.& rat.dis.l.1.§.nunc.

Duo tenentur in solidum,&c.] Licet duo in solidum sunt obligati, tamen ordo seruatur quandoque, vt primò is,cuius causa præcedere videtur,primò conueniatur,deinde alius:si autem par sit vtriusque causa,implorāt,vt pro parte detur actio in se.vt in Aut. de duobus reis promit. Azo, rub.37.

Imò actor & princeps facti.

ff.de ser.cor.l.in hoc iudicio.
ff.quod vi aut clàm.l.si ego.

Debitor,quamuis in principio soluerit, non liberatur:alio interueniente liberatur.

ff.de neg.gest.l.si ego.
ff.si cert.pet.l.si filius.
ff.de solut.l.quod si.in fin.

Debitor,quamuis,&c.] Hæc est nota.

Eum de vsuris teneri,qui simpliciter fideiussit.

ff.de hær.fideiuss.l.3.
ff.rem rat.hab.l.si postea.
ff.de fideiuss.l.si quis pro eo.§.nummos.
ff qui satisd.cog.l.2.§.vlt.
ff.de admi. rer.ad ciuit. pet.l. 2. §. cond. & §. qui fideiuss.
ff.de admi.tut.l.qui re.§.pen.
ff.quor.leg.l.vlt.
ff.qui.mo.pig.ta.cont.l.2.& 3.
ff.ad muni.l.Lucius.§.Paulus.
C.de pact.inter empt.l.inuentio.
ff.de pericul.tu.l.quod magis.

Non teneri.

C.de fideiuss.l.fideiuss.
ff.de verb.oblig.l.si seruum.§.nunc.
ff.locati.l.quæro.
C.qui cum eo qui in al.post.l.si ma.
C.de vsur.l.pig.obligatio.
ff.de fideiuss.l.si de fideiuss.§.1.
ff.ad muni.l.libertum.§.fideiuss.
ff.de eo quod cert.loc.l.certum.

Eum de vsuris teneri,&c.] Si fideiussor intercedat simpliciter,puta si dicat,fideiubeo: tenetur in sorte, & vsuris:vt in ll.in hac Rub.positis ostenditur. Nec distinguitur,debeatur per stipulationē, an per iudicis officiū:licet P.contrariū dixerit,s.vt in primo casu teneatur,in secundo cōtrà. Imò,si ita distinguerē,in totū contradicerē.Nec obstat, ꝙ legitur in ff.de eo quod

quod cert.loco.l.certũ.quia ibi incertã summã non simpliciter fideiusserat:vñ de vltrà cõueniri nõ pôt. vel ibi,cũ fideiussor accessit obligatiõi, nondũ erat debitum interesse,sed postea incepit deberi:& ideo nõ tenet ad interesse,postea emergẽs.Itẽ,quod dicit in C.quod cum eo.l.si mandator, magis consentit mihi quã obstet.vel verius,non loquitur,vbi simpliciter intercessit.Item quod legitur ad municip.l.libertus.vlt.& ff.de fideiusso.l.fideiussor. Non obstat quòd non loquitur in vsura,sed in pœna. vel loquitur,quòd intellexit de damno reipubl.tantũ.si enim dico,fideiubeo pro sorte: non teneor in vsuris, & contrà.sicut & si centum debẽtur,& fideiubeam in decem,in aliis non teneor.vt ff.locati.l.quæro.

Adiectio.

In vsura quæ per stipulationẽ debetur, nõ est quæstio: quia si simpliciter fideiussit,in ea tenet:sed in ea,quę debet ex mora,vel interesse.Distingue,verum antequã fideiuberet reus principaliter cœpisset debere: quo casu,si simpliciter fideiussit,tam pro præterita, quã pro futura tenet,qui debere nõ cœperat,non renet fideiussor secundũ Io.Si reus principalis solũ liberat,fideiussor verò tenet:q̃a est ad id obligat' per stipulationẽ.quod placet:cũ creditor sit in culpa,q̃ à reo principali sortem accepit:vnde voluntate propria videtur eum liberasse.Causa. Azo,rub.37.

Non videtur fideiussorem dare,qui talem dat,qui se tueri exceptione potest.
ff.ad Vell.l.quamuis.l.si conuenerit.
ff.qui satisd.cog.l.quoties.
Suprà,de sigm.leg.Non videtur factum lege.

Non videtur,&c.]Hæc est nota,sicut & sequens.

Strictius tenetur fideiussor,quàm reus.
ff.pro socio.l.verum. Azo ru.37.
Fideiussor non tenetur in duriorem causam,
ff.de fideiuss.§.2.

Contra.

ff.de cond.indeb.l.naturaliter.
C.de fideiuss.mi.l.1.
ff.de act.& obl.l.serui.

Fideiussor non tenetur,&c.]Hoc est verum,vt tantum æstimetur durior causa quatuor modis;scilicet re, loco,& tempore,vt in Instit.de act.§.plus autem.Cęterùm si fideiussor ex stipulatu,reus autem nudo pacto sit obligatus,nõ videtur esse durior causa. Item si reus habeat exceptionem personalem,vel priuilegium:vt in contraria Rubrica dicitur. Azo,rub.37.

Liberato reo fideiussor tenetur.
ff.de sol.l.si fideiussor.
ff.de vsur.l.mora.
ff.de solut.l.cum quis.§.pen.

Liberato reo,&c.]Hoc speciale est, propter fideiussoris delictum,vel moram:vt in ll.sub Rubr. positis cõtinetur:aliàs enim contrà est.vt ff.de fideiuss.l.hæres à debito.§.quòd si stipulator.& vt in contraria Rubrica continetur. Azo,rub.37.

¶ Debitor.L.67.† idem lib.60.digestorũ.† al. Vlp. Marcellus [a] definit esse debitor is,qui [b] nactus est exceptionẽ iustam,nec ab æquitate naturali abhorrẽtẽ.

Addit. a al.ait.al. Marcel.notat. b al.nanctus.

Iunge l.13.non videtur cœpisse.l.113.l.116.§.fi.arg.sup.ti.1.l.debitor.Debitor.Catachresis est,ne obstet l.creditores,sup.ti.1.l.15.de ac.& ob.inf.l.94.§.1.Nactus Est.f.& eã opposuit,arg.de.l.Titio,de suis.l.nulla,inf.l.nõ pôt videri desiisse. Ratio colligit ab Olden.ex leg.creditor aũt.sup.tit.1.Riisvvich.parat.

Debitor.l.Marcel.l.167.definit deb.c.in alternatiuis.l. nemo dubitat.97.soluendo.vide Culpa. Riisvvich.

Inter eos,quibus ex eadem causa debetur,occupantis melior est cõditio,nec deducitur quod eiusdẽ cõditionis hominib. debet. de re iud.l.inter eos.& ibi gl.

Mora debitoris non inspicitur,cùm etiã creditor moram facit.C.de pig.l.1.

Præsumitur soluisse debitor,qui habet cancellatum instrumentum.De con.ind.l.Stichus.§. Titius.Ale.in l.Labeo.de pactis.

Iure & non vi debitor conueniendus est. De eo quòd me.cau.l.extat.de act.& ob.l.negantes.

Omne promissum de iure debitum est.C.de suff.l.1. de pact.l.1.C.de trans.l.non minorem.de don.c.2.de in int.rest.l.nemo.

Vagus debitor vbiq; cõueniri potest.de op.lib.l.quod nisi.§.fin. de iis qui not.infam.l.ait.§.si debitorem. Quod cer.loc.l.1.Qui satisda.cog.l.si fideiussor.§.fi. C.vbi de cri.l.1. Riisvvich.

¶ Debitor.Nullus debitor etiam in diem, vel conditionem cogitur cauere,nec fideiussorem dare,l.2. C.de hæred,vel actio.vendita.

Fallit in 3.casib.quos ponit Tho.Parp.in l.2.ff.sol. mat. num.69.vbi Crot.num.60.

Quando debitor promisit soluere in quocunque loco, vbicunque potest conueniri,si ibi personaliter reperiatur,cùm in contractibus non habet locum remissio,l.hæres absens,§.fi.ff.de iudic.

Fallit in 4.casib.vt per Ias.in l.si conuenerit,ff.de iurisdictio.nume.39.

Debitor generis,vel quantitatis,soluendo alij, quàm cui debet,non liberatur.hanc regulam cum vnica limitatione,& sublimitatione,ponit Bar.Clar.in l.falsus,C.de falsis,num.41.

Nullo præcedente contractu nemo cogitur facere alij tractanti de lucro,etiam si non nocet, glo.in l. cùm quid.in verbo nouam,ff.si cert.per.

Fallit in 3.casibus,quos not.Thom.Parp.in l. 2. ff.solut. matr.num.95.

Debitor non potest capi propria authoritate,no.Doctor.in l.nemo potest,ff.de leg.1.

Fallit in 4.casib.vt per Crot.in d.l.nemo potest.num.8. Fallit vt notaui suprà in tract.de captura.

Debitor fugitiuus potest propria authoritate capi à creditore,l.ait prætor,§.si debitorem,ff.quę in fraudem credito.l.generali.C.de decu.lib.10.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.78.Ampliatur in 5.casibus,Gome.in §.superest,num.59.Inst.de actio. Ampliatur in 11.casibus,& limitatur in 8.à Rip.in c.1.nu. 88.de iud.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 3.à Pet.Duen.reg. 175.Ampliatur in 4.casib.& limitatur in pluribus, à Benin.in §. superest, Inst.de act.num.412.

Debitor speciei,perempta specie ante morã liberatur. l.ex legati causa,& l.Stichus,certa die, ff. ver. oblig.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 2.per Ias.in l.quod te,ff.si certum petatur,numer.12.Ampliatur in 12.casibus,limitatur in 6.par Ripam in d.l.quod te, num. 4.Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 2.per Ias. in d. l.si ex legati causa.Ampliatur & limitatur in 3.casib. per Soc.regul.32.in add. Fallit in 4. casi.vt per Dec. in d.l.quod te.vbi Ioan.Bolog.ponit 3.limita.

Debitor generis perempta specie non liberatur,l. incendium,C.si cert.pet.

Fallit in 3.casib.secundum Porr.in libro primo suarum conclusio.regul 8.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 4.per Ioan.Bolog. in l.quod te.ff.si certum petatur,

Debitor ſpeciei perempta ea poſt moram non liberatur per interitũ, ſed adhuc tenetur ad æſtimationẽ, quare mora perpetuat obligationem, l. ſi ſeruum, §.ſequitur, & §.fi.& l.nemo.§.1.ff.de verborum.obligatio.

Ampliatur in 2.caſib. & limitatur in 5. à Ioan.Bolog.in d.l.quod te,num.16.

Debitor quantitatis etiam perempta quantitate, caſu fortuito non liberatur, l.incendium, C.ſi certum petatur, §.item is, Inſt.quibus mod. re contrah. oblig. gloſſ.in l.quod te, ff.ſi certum petatur.

Fallit in 6.caſib.quos not.Pet. Duen.reg.176.Fallit in multis caſib.quos no.Iaſ.in d.l.quod te,num.14.vbi Io.Sodol.Tho.Parp.ponunt multas limitationes,& ſublimitationes.Fallit in 4.caſib. vt per Rip. in d.l. num.19.videas multas concluſiones in d.l.quod te, num.30.vbi ponit octo limitationes.

Debitor obligatus ad quantitatem reſpectu certæ ſpeciei, quam ſoluendo fuiſſet liberatus, perempta illa ſpecie, liberatur etiam ab illa quantitate.l.quidem, §.ſi tibi, ff.de leg.1.l.1.§.fi.ff.ſi cui pluſquã per l. Falc.

Fallit vt per Iaſ.in l.Titiæ textores,§.alteri, ff. de leg.1.

Debitor ſi eſt captus,& incarceratus, non ſeruato iuris ordine, non retractatur eius captura, ſi apparet, quòd verè eſt debitor, l.final.ff.quod metus cauſa, Bald.in l.tuæ, vt lite non conteſt.

Fallit in 3.caſib.vt per Iaſ.in l.à diuo Pio, §.in venditione.col.3.ff.de re iud.

Debitor ſine die ſi conuenitur, priuſquàm extra iudicialiter moneatur, non ſoluet expenſas, ſi confiteatur, quare non fuit in mora, Abb.in c.1.de accu. Angel.in l.ſi manumiſſori, C.de obſeq.patro.præſt.

Fallit in 6.caſib.quos not. Fel.in c.licet Heli.de ſimo. col.2.vbi etiam concludit quòd vbi dies eſt appoſita non requiritur monitio. Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in 2.per Fel.in d.c.nu.8.

Debitor neceſſarius, quando aliquid relinquit in teſtamento, ſemper videtur tale legatum factum vt compenſetur cum debito, Iaſo in Authen. præterea, C.vnde vi.

Fallit in 2.caſib.vt per Iaſ.in d.Authen.

Debitor conſtituitur in mora per interpellationem extraiudicialem, l.mora, ff.de vſu.l.ſi ex legati cauſa, ff.de verb.oblig.l.quod te, ff.ſi cert.pet.

Ampliatur in 3.caſib.& limitatur in 4.à Dias regu.355.

Ampliatur in 4.caſibus, limitatur in 6.per Purp. in l.vinum, ff.ſi cert.pet.num.31. Ampliatur in 10. caſibus, & limitatur in 13.à Mar.Anto.Bauer.in tract.de mora, in 1.& 2.parte.

Debitor conſtituitur in mora ex lapſu diei, à contrahentibus appoſito, Bald.Alexan.& Iaſ.in l.vinũ, ff.ſi cert.pet.l.magnam, C.de contrah.& commit.ſti.

Ampliatur & limitatur in 7.caſib.Purp.in l.vinum, nu. 3.ff.ſi cert.pet.

Debitor abſolutus eo, quare non eſt debitor, non poteſt actor venire contra ſententiam,& probare debitum, Bar.in l.Iulianus, ff.de condit.indeb.

Fallit in 3.caſib.vt per Iaſon.in d.l.Iulianus, numer.21.

Debitor ante tempus ſoluere poteſt, l.cùm tempus, ff. de reg.iu.l.ſtipulatio iſta, §.ſi quis dolum, ff.de verbor.oblig.

Fallit in 2.caſibus, vt per Soc.reg. 77. Ampliatur & limitatur vt per Dec.in d.l.cùm tempus, videas infrà in tract.debito.

Debitor ſpeciei ex natura cõtractus de caſu fortuito non tenetur, l.in rebus, in princ. ff. commod.l. quæ fortuitis.C.de pign.actio.l.1.C.depoſi.c.2.de poſit.

Fallit in 3.caſibus, vt per Dec.in l.contractus, ff.de reg. iu.numer.46.

Debitor in diem non eſt propriè debitor: hanc eſſe cõmunem opinionem atteſtatur Iacob. Nig.in l.1.ff.ſi cert.pet.num.76.vbi limitat in 3.caſib.

Debitor interpellatus tenetur, ſi non ſoluit rem promiſſam certo loco, vel tempore ad intereſſe.

Fallit in 12.caſibus, quos not. Plot.in rep.l. ſi quando, C.vnde vi, num.182.

Debitor liberatur ſi ſoluit ciuitati, vel tyranno, quando bona creditoris ſunt confiſcata. Bart. & alij in l. creditor.ff.de ſolut.

Fallit in multis caſibus, quos not.Por.in libr. 3.ſuarum concl.reg.41.

Debitor ſi ceſſionarius ei notificet, ne cedenti pecuniam ſoluat, ſi aliter faciat, omninò liberatur, l.3. C. de noxal.

Fallit in 3.caſib.vt per Soc.reg.79.

Debitor licet creditori ſuo contra ſuum debitorem actionẽ cedat, ceſſione tamen non obſtante contra ipſum agere & exigere poterit, l.3.C.de noua.

Fallit in 2.caſib.quos no.Soc.reg.8.

Debitor non habens vnde ſoluat, regulariter in corpus luere debet, l.ſi id quod, ff.de iuriſd. omniũ iud. l.municipia.C.de ſer.fug.c.fi. de dolo,& contum.l. fi.de in ius vocando.

Ampliatur in vno caſu,& limitatur in 7.per Soc. re. 81.

Fallit vt no.Iaſo.in d.l.ſi id quod. numero 28. vbi limitat in 4.caſibus.Fallit in 3.caſibus, vt per Socin.in d. l.numer.12.

Fallit in 3.caſibus, vt per Fel.in c. ad deliberandum, de iud.nume.3.Ampliatur & limitatur per Alex. in d.l. ſi quis id quod, nu.5.

Debitor meus purè ſi de voluntate mea promittat Titio, quod mihi debetur, ego non poſſum agere, l.pecuniam quam, ff.ſi cert.pet.

Fallit in 3.caſib.quos not. Dec.in dict.l. pecuniá, nu.5.

Debitor alternatiuè ex ſtipulatione quando verba ſtipulationis ad ipſum referũtur, poteſt eligere quod voluerit.

Fallit vt per Baptiſt.à Villallo.cõcluſio.10.in litera D.

Debitor in actionibus deſcendentibus ex contractu, vel quaſi indiſtinctè poſt moram tenetur: hanc eſſe communem opinionẽ atteſtatur Soc.in l.quod te, ff.ſi cert.peta.vbi limitat in 3.caſib.

Debitor vel promiſſor in loco deſtinatæ ſolutionis, non poteſt conueniri, niſi ibi reperiatur, Panor.& Doct.in cap.Romana, §.contrahentes, de foro competenti.

Ampliatur in 5.caſib.& limitatur in 11.per Ripam, in c. quo vult, extra de iud.num.64.

Debitor poteſt excommunicari, ad petitionem creditoris, ſi non ſatisfaciat, not.in ca.ad aures, de ſimo.

Fallit in 2.caſib.vt per Fel.in d.c.nu.1.

Debitor ad factum præciſè compelli non poteſt, l.ſtipulationes.ff.de verb.oblig.

Fallit in 5.caſib.vt per Alex.in d.l.num.27.

Debitor ſoluendo legitimo adminiſtratori, liberatur.

Fallit in 3.caſibus, vt per Alexandr.in l.pactum, C. de pact.num.1.

Debitor quando teneatur ad rem propter iuramentum, declarat Bar.diſtinguendo in l.eum qui, §.ſi iurauero, ff.de iureiurando. Don.Fina.lib.3.

¶ DEBITOR abſolutus eò quia non eſt debitor, nõ poteſt actor venire contra ſententiam,& probare debitum.Hanc regulam ponit gloſſ.in verb. abſolutus.& ibi Bartol.in l. Iulianus verum debitorem.ff. de con

de condíct.indeb.in iiij.part.j.gloss.quam sequuntur ibi doct.excepto Fulgotio.

Hanc regulam cum tribus limitationibus posuit Ias.in d.l.Iulianus verum debitorem. P. Duen.reg.182.

¶DEBITOR se à creditore liberare potest,etiam ante tempus soluendo.l.stipulatio ista.§.si quis dolum.ff.de verborum obligat.

Primò fallit,in eo qui in diem certam promisit rem, quæ spatio tēporis corrumpitur, puta fructus: quia inuito creditore solui non poterit.ita singu. tenuit Gul.de Cun.in l.pen.C.de fid.instrumen.pro quo facit id,quod dicitur in d.§.si quis dolum.in versic. inter.in fin.& quod not.in l.qui Romæ.in princip.ff.de verborum obligat.& idem sentit Barto.in l.in ciuilibus.C.de legi.& ibi Bald.qui contradicit Barto.in l. præfinitum.ff.quando dies lega.cedit.& Baldus in l. fin.C.qui admit.

Secundò fallit,vbicunque verteretur interesse creditoris quòd debitum soluatur ante tempus,nisi debitur totum vellet interesse soluere.vt est gloss.not.in dict. l.qui Romæ.in princip.& de materia habetur etiam per Bal.in l.eum qui.ff.de annu.leg.vbi ponit an emphyteuta possit soluere inuito domino canonē pro pluribus annis:& per eūdem in l.statu liberos.§. Stichus.ff.de statu lib.& per Guli.de Cun.& Bald. in l. quamplures.ff.de fid.instrum.Bald.in l.si quis argentum.in fin.C.de donat.Bald.post Cyn.in l.j.C.de iure emphyteutico.& in l.filiusfamilás.§.diui.ff.de leg. primo.per Speculatur.in titu.de loca.§.sequent.versic.aliqua.Pet.de Ancha.in capit.potuit.de loc.& ibi per Innocen. B. Socin.reg.100.

¶DEBITOR licèt creditori suo contra suum debitorem actionem cedat: cessione tamen non obstante contra ipsum agere,& exigere creditor suus poterit.l.iij.C.de noua.in fin.

Primò fallit,vbicunque in instrumento cessionis exprimitur,quòd fit cessio creditori,& quòd omnia iura cedantur,& quòd cedens non solùm transferat omnem actionem,quam habet cōtra debitorem suum, sed etiam cedat,& transferat omnem spem & exercitium actionis,ita quòd apud cedentem nullæ remaneant actionum reliquiæ: cùm enim eo casu cedens nullo casu experiri possit nec agere contra debitorem,contra quem est facta cessio,sequitur quòd ille,cui huiusmodi cessio facta est,nō possit ampliùs contra cedentem agere: cùm per talem delegationem sit obligatio nouata, vt in illis tribus casibus nota.tenuit Francisc.de Corne.in suo opere iudiciali,in vltim.part.ix.quæst.

Secundò fallit,dicta regula,quando fieret delegatio,& sic quòd debitor promittat soluere illi, cui iura cedantur:quia tunc etiam delegatus nullo modo poterit agere contra debitorem, vt est casus in dict.l. tertia.in prin.C.de noua. sed istud nō semper posset fieri,primùm verò sic.& ideò melius. B. Soc.re.109.

¶DEBITOR constituitur in mora ex lapsu diei à cōtrahentibus appositum.Hanc regulam probat text. & ibi Bal.Alexan.& Iason in iiij.notabil.in l.vinum. ff.si cert.petat.& in l.magnam. C.de contrahend. & committend.stipul.De iure autem regio est tex.in l. xviij.titu.xj.part.v.

Hanc regulam cum vij. ampliatio. & totidem limitatio.ponit Franc.Purpura,in dict.l. vinum. à numero 17. vsque ad numer. 31.& vide quæ dicam infrà in sequenti Regula. P.Duen.reg.180.

¶DEBITOR constituitur in mora per interpellationem extraiudicialem.Hanc regulam probat text.in l.mora.ff.de vsuris.& in l.si ex legati causa.ff.de verbo.oblig.& in l.quod te mihi.ff.si cert.pet.in l. Titia.ij.in §.vsuras.ff.de leg.ij.gloss.in l.qui Romæ.in §. cohæredes.in verbo,testato.ff.de verborum obliga. circa quam regulam vide Bartol.in l.non solùm.in §.morte.ff.de noui ope.nuntia. & ibi Anton. Rube. numero 681. Ludouic. Roman. in singul. cccxxiiij. Ias.in l.nam & posteà.in §.si is qui temporali.numero 30.ff.de iureiurand.& in l.si mora.numero 20.ff. solut.matrim.Rube.Alexandrinus in repeti.l.viuum. numero 103.cum sequent.ff. si certum petatur. vbi Alexand.in l.si insulam.ff.de verborum obligationibus.Corne. in consilio cj.numero 15.volum.j. Ias.in dict.l.quod te mihi. numero 22.

Hanc regulam cum iij.ampliatio.& iiij. limitatio. ponit Ioann.Bernard.in regu.cccl v. Eandem regulam cum iiij.ampliatio.& vj.limita. ponit Francis. Purpura.in l.vinum.numero 31.vsque ad numerum 47. eandem regulam , melius quàm alibi ponit Bauer. in tract.de mora:vbi in j.parte à numero 1.vsque ad fin.ampliat eā decem modis:in ij.parte à nu.1.vsque ad fin.limitat eam tredecim modis. P. Duen.re.181.

¶DEBITOR fugitiuus die feriato etiam in honorem Dei capi potest.gloss.est sing.secundum doct.in l.fin.C.de fer.& etiam propria authoritate ,per casum singul.in l.ait prætor.§. si debitorem.ff. quæ in fraudem credi.& est gloss.not.Institu.de actionib.in princip.in versic.prosequendo.& glo.in §.j.cap.j.de pace iurament.firman.in vsib.feud.& videtur casus in lege generali.C.de dec. libro x.

Primò fallit,vbicūque quis esset debitor in parua quātitate seu paruo debito:quia tunc non poterit allegari suspectus.ita tenet glo.not.in auth.sed iam necesse.C.de donat.ante nup.& ita etiam tenet Ludouic.de Rom.in suo sing.quod habeo in numer. 28.inci.dic mihi tu hæres:vbi ipse ad hoc allegat textum, & ibi Bald.no.in dict.authentic.sed etiam.ibi gloss. quæ ad hoc expresè tenet.

Secundò fallit,vbicunque causa suspicionis non emersit post debitum contractum,sed anteà,quia tunc sibi imputatur qui cum tali contraxit.ita singu.tenet Ange.in l.ab arbitro.ff.qui satisd.cog.ex quo à principio videtur ipsum approbasse.& ita tenet in l. nemo carcerem.C.de exact.trib.libr.x.& idem tenuit in l.is à quo. in §.fina. ff.vt in pos.leg.& in l.fi.per illum tex.no.C.de sponsa.& in l.ait prætor.in §. si debitorem.ff.quæ in fraud.cred.Ange.in l.j.C.quorum appel.non reci.& in l.apertissimi.C.de iud.& ibi hoc tenet Bald.idem Bal.in l.sciendum.in princ.ff.qui satisd.cogan.& in l.creditor.la secunda.si cert.petat.& in l.quod euitandi.de condi.caus.dat.& idem tenuit in l.si quis curialis.C.de episc.& cleric. in l. consentaneum.C.quomodo,& quando iudex. & idem tenuit Ange.& Imo.in l.j.in princip.ff.si cui plusquam per l.Falci.& idem tenet Ioan.de Imol.in l.ij.in princip.ff.solut.matrim.Bal.in Rubr.C.de reuo.his quæ fi.in frau.cred.& idem voluit dom.Abb.in ca.quemadmodum.de iureiuran.& in cap.ij.de seq.poss.& in l.quæsitum.ff.de pigno.& Ange.in dict.l.fin.C.de fer. vbi per illam glo.dicit quòd licet ex forma statuti veniens ad nundinas debeat esse securus & liber , & eius bona molestari non possunt:tamen ex causa suspicionis capi poterit,vt caueat de iudicio sisti: quia statuta simpliciter debent regulari secundum regulam iuris:vt est tex.not.in l.serui cōmunis,C.de noxa.sed de iure communi capi possunt ex causa suspicionis,vt dicit glo.prædicta:ergo,&c.B.Soci.reg.111.

¶DEBITOR fugitiuus potest propria auctoritate capi à creditore. Hāc regulam probat tex. in l. ait prætor. in §. si debitorem. ff. quæ in fraudem credi. & in l. generali. C. de decurionib. libro x. gloss. in l. extat. in verb. sine vllo iudice. ff. quod metus causā. & in l. quæsitum. in verb. quia interest. ff. de pignori. gl. in verb. judicio. in princip. Institu. de actio. & in authentic. vt iudices sine quoquo suffragio. in §. necessiratem. in verb. detinere. & in capitu. j. in verbo potestatem, de pace iuramento firman. in vsib. feud. De iure regio probatur in l. xij. titu. xx. libro iij. Fori. & in l. x. titul. xv. part. v. & in l. ij. legibus de la hermandad. Circa quam regulam vide Hippoly. in singul. xliij. & in singul. ccxliij. & in l. si vt allegas. numer. 9. C. de sicariis. Iason in l. cùm te proponas. numero 3. C. de transactio. & in l. j. nume. 71. ff. de officio eius. & in l. vinum. numero 3. ff. si certum petatur. & in l. pecuniam. numero 9. ff. eodem titu. & in princip. Institut. de actio. numero 72. cum aliis. & ibi Gomez. numer. 59. Marc. de Msntua. in consi. xlj. numero 9. Seguram in l. ab exhæredato substituro. numero 5. ff. de legat. j. Paul. Paris. in consi. cvj. numero 52. & in consi. xcix. numer. 3. volūmi. iij. Castillo & Pals. Ruui. in l. lxvj. Tauri. Et quæ requirantur ad hoc vt debiror possit capi, ponit Ioann. Baptista Caccialupus in tractat. de debitore suspecto & fugitiuo. quæstion. iij. & iiij. Iaso. in l. qui ab arbitro. numero 3. cum aliis. ff. qui satisda. cogantur. Paul. Paris. in consilio cj. numero 6. volumine tertio. & Antonius Rubeus Alexandrinus in repet. l. non solùm. §. morte. numero 241. ff. de noui operis nunt.

Hanc regulam cum duabus limitationibus ponit Socin. in regul. lxxviij. Hanc regulam ampliat v. modis Gomes. in dict. §. superest. numero 59. eandem regulam cum aliis v. ampliationibus ponit Petrus Rebuffus in gloss. ad constitutiones regias Galliæ, in prima parte, in tract. de literis obligato. art. vj. in gloss. tertia. numero 70. & alias quatuor ampliat. & quatuor limitatio. ad hanc regulam ponit Rodericus Xuarez. in l. ij. titu. de los emplazamientos, libro ij. fori. numero 20. Hanc etiam regulam amplia xj. modis, & limita viij. modis, vt per Franc. de Rips in capitul. j. numero 88. de iudic.

Vltra quos amplia primò, etiam si tempore contractus debitor dilapidasset bona: non tamē in tantum quin adhuc esset idoneus si posteà illud fortius dilapidasset & conditionem suam deteriorem fecisset, procedit nostra regula & potest capi à creditore. ita Bald. in l. si pro ea. in principio. C. manda. numero primo. quem sequitur Iason in §. superest. numero 87. Institut. de actionibus. idem Iason in l. si ab arbitro. numero quinto. ff. qui satisdare cogantur.

Amplia secundò, non solùm in debitore principali, sed etiam in eius hærede. ita tenet Bsrto. in l. postulante. in princip. ff. ad Trebellia quem sequitur Iason, in l. diuortio. In §. interdum. numero 6. ff. solut. matrimo. Petrus Rebuffus in j. part. gloss. ad constitut. Regias Galliæ: vbi allegat alios doctores in gloss. ij. iij. articuli, in tractatu de literis obligatoriis. numero 10. & in eod. tractat. artic. vj. gloss. iij. numero 74. Ioann. Crotus in repet. l. nemo potest. ff. de lega. j. quod tamen intellige vt per Rebuffum in dicto num. tertio.

Amplia tertio procedere, vt creditor per solum sacramentum probare possit suspicionem fugæ. ita Ioan. de Imol. in l. ij. in fine principij. ff. solut. matrimo. vbi tenet quòd ad probandum debitorem suspectum de fuga, ad hoc vt capi possit sufficit sacramentum creditoris. idem tenet Angel. in repet. l. nemo carcerem. C. de exaction. tribur. libro decimo. Hanc opinionē ante eum tenuit notabi. Benedictus de Plumbino in dict. l. nemo carcerem. Ratio huius ampliationis est: quia in hoc casu vertitur periculum in morā: & vbicunque periculum est in mora ad probationem suspitionis sufficit iuramentum, vt est gloss. & ibi Innocent. in capitu. quoniam frequenter. vt lite non contestat. & in l. secunda. vbi doctor. C. vbi in rem actio. Pro qua opinione est casus in l. eorum. ff. de damno infecto. vbi dicitur, quòd timenti damnum, debet de damno infecto caueri, & talis timor probatur per iuramentum calumniæ: vt in l. qui bona. in §. si quis stipulaturus. ff. eodem titulo. ita ergo in casu nostræ ampliationis, quia mora est periculum allatura, & res est talis quæ celeritatem desiderat: ideò talis suspitio per iuramentum probatur, ne si aliæ probationes exigerentur, debitor interim aufugeret. Hanc opinionem tenuit Roman. in l. fideiussor. in §. fin. ff. qui satisdar. cogan. facit quod voluit Salicet. in l. vnica. C. de prohibita sequestra. pecun. vbi tenet, quòd reum esse suspectum vel non possidere immobilia, statur iuramento actoris: quia tractatur de modico præiudicio: argumento text. in l. thesaurus. ff. ad exhibend. Hanc opinionem dicit communiter practicari Ioannes Baptista Caccialupus in tractatu de debitore suspecto & fugitiuo, in sexta quæstione. numero 18. Eandem obseruare totum mundum testatur expressè Paul. Castrens. in consilio cclxxiiij. numero primo. volumin. primo. Eandem tenet Iaso. in l. secunda. numero 29. ff. soluto matrimon. & secundum hanc opinionem consuluit Alexand. in consilio xix. numero secund. volumin. tertio. & ita tenet Paul. Parisius in consilio cvij. numero 54. volumin. quarto.

Contrariam tamen opinionem tenet Bald. in l. apertissimi. C. de iudi. numero 9. idem Bald. in consilio cclxxxv. numero tertio & quarto. in primo volumi. Angel. sibi contrarius in l. si ab arbitro. §. qui ex causa. numero 9. ff. qui satisdar. cogan. & in authentic. de exhibend. reis. in §. si verò. Hanc opinionem tenet Lanfranc. in tractatu recusationum, numero 7. Alexand. sibi contrarius in l. secunda. numero 22. ff. soluto matrimon. Eandem opinionem tenet Iason sibi contrarius in principio Institut. de action. numero 91. & in l. si ab arbitro. numero 8. ff. qui satisdare cogantur. Et hanc dicit communem Thomas Parpalis in repetitio. l. secundæ, in gloss. in verb. suspectum. ff. soluto matrimon. eam tenet expressè Ange. Aretin. in princip. Institut. de action. numer. 8. quam opinionem dicit etiam communem Decius in consilio lxxv. & eam tenet Paris. sibi contrarius in consilio cj. numero 5. volumin. tertio. eandem opinionem tenet Cstellian. Cotta. verbo, debitor. el primo. Pala. Ruui. in l. lxvj. Tauri. numero 49. & ibi expressè Castillo. in gloss. information. pro qua opinione est tex. in dict. l. lxvj. Tauri.

Amplia quartò habere locum in bānito: nam eo quòd quis est bannitus censetur esse in fuga. vt in c. j. in §. si quis hominē. de pace tenen. & eius viola. in vsib. feu. facit tex. in l. si cùm Cor. & in l. si quis. ff. de sol. quod notat Bal. & Moder. in l. rogatti. in §. si. ff. si cert. pet. & ita tenet Ioan. Baptista Caccialupus in tract. de debitore suspecto & fugi. quæst. xvj. numero 3.

Amplia quintò, habere locum etiā in alieno territorio, nā ibi potest propria auctoritate capi, ita tenet Ange. in repe. l. nemo carcerem. C. de exact. tributo. lib. decimo.

decimo.quod ante eum expresèe tenuit Benedictus de Plumbino in repetit.dictæ l. nemo carcerem. in versicu.item iuxta prędicta quæro.C.de exacto.trib. libr.decimo.quod esse mente tenendum dicit Caccialupus in dicto tractatu de debitore suspecto.in vij. q.num.2.quam tamen intellige vt per Xuarez vbi suprà numero 30.quem intellectum Xuarez ante eum posuit idem Ange.in l.j.numero 2.C.vbi quis de curiali vel cohortali aliáue cond.conuen.

Amplia sextò, procedere etiam in pecunia:nam creditori debitoris fugientis licet capere pecuniam sibi debitam propria auctoritate.ita probat tex. in d.§. si debitorem.quem sic intelligit Dinus in principio, Institut.de actionibus.& hoc etiam tenet Rainerius Forolinio.in dicto §.si debitorem. numero 1. & ibi Vdalri.Zasi.nume. primo.Caccialupus in dicto tractat.de debitore suspecto.in quarta quæstione.num. vndecimo.Iason in §.superest.numero 81.Institu. de actio.Eandem opinionem tenet Bartolus in dict.§.si debitorem.quando esset periculum in mora espectare iudicis licentiam.& ibi Zasius,numer. 2,

Limita primò, non procedere quando creditor habet pignus:nam in dubio præsumitur Idoneus: & tunc non potest capi tanquam suspectus de fuga: vt tenet Bald.in l.creditor qui non idoneum.ff.si certum petatur.pro qua opinione est gloss.in verbo, redigere. in l.secunda.C.de pignoribus. quem sequitur Ioan. Baptista Caccialupus in dict.tractatu.quæst.iiij. numero 17.Iason in dict.§.superest.numero 94.Institu. de actio.Catellia.verb.creditur.el secundo.& in verbo debitor.el primo.Barba.in rub.de pignorib. vbi exclamat de illo dicto Bald. Quod tamen est verum quando pignus est idoneum: nam aliàs captura locum habet.tenet Alexander in dict. l.creditor.ff.si certum petatur. quem sequitur Rode. Xuarez vbi suprà, numer. 29.

Limita secundò, nisi debitor militasset in armata militia:hoc enim casu non est licita in eum manus iniectio.gloss.est ij.in verb.armata.C.vbi quis decuriali vel cohortali.per tex.ibi.Ange.in l.j.numero 2.in fin. & numer.3.C.eo.titu.eandem opinionem tenet Roderi.Xuarez vbi suprà, numer. 31.

Limita tertiò, non procedere in debitore fugiente ad ecclesiam:nam etiam si suspectus sit de fuga non potest ab ea extrahi.Pro qua opinio. facit generalitas tex.in l.præsenti.C.de his qui ad eccles.confugi.& in §.sanè enim.eiusdem l.cùm generaliter prohibeatur inuitum quem posse extrahi ab ecclesia.& etiam generaliter loquitur tex.in capitu.si quis contumax.& in capitu.miror.xviij.quæstione quarta.quam opinionem tenet Oldrad.in consi.liij.Abb. per text.ibi in capitu.inter alia.numer.22.de immunit.ecclesi.sequitur etiam Ioan.de Visquis in repet. capitu. definit.numero 55.xvij.quæst.iiij.& de consuetudine seruari testatur expresè Hippolyt.in repetitio.l.vnicæ, numer. 111.C.de raptu virgi.Stephanus Aufre.in additionib. capellæ Tolosa.deci.cccxxij. Boër.in decisio.ccxv.numero sexto.Syluest.in summa, in verbo, immunitas.el iij.in §.tertio. Francisc.de Rip.in dicto capitul.primo.numero 88.de iudic. Cynus in dict.l.præsenti.Ludoui.Gomez.in §.superest. numero 66.Instit.de action.Didacus in libro secundo Variarum resolut.capitu.xx.numero 14. Hanc opinionem dicit quotidie obseruari Deci.in l.vinum.in ij. notab.ff.si certum petat.eam tenet Roderi. Xuarez in l.ij.titu. De los gouiernos.libr.iij.fori,in 5.quæst. numero primo, eandem opinionem dicit esse veram & communem,& ita seruari Remigi. de Gonny. in tracta.de immuni.ecclesi.fallent.xxvj.numero 4.& 5.& 6.Pro qua opinione est text.de iure regio in l.ij. titu.xj.part.j.& est Pragma.fina.incipiens, Venerabiles prouisores.in volumine pragmaticarum.Licet contrarium teneat Ias.in l.vinum.numero 3.ff.si certum petatur.per quatuor fundamenta, de quo ibi.& principaliter mouetur per regulam dict.l.vinum.ff. si certum petatur.arguendo de tempore ad locum. idem tenet Iason in l.plerique. numero 26. ff. de in ius vocand.& in l.j.in §.si excipiuntur. numero 9.ff. de feriis.quam opinionem reprobat Rip. vbi suprà. & ad eius fundamenta responde vt per Remigy. de Gonny,& Ludoui.Gomez.vbi suprà. P.Duen.re.175.

¶Debitor generis peremptione speciei non liberatur.l.incendium.C.si certum petatur.

Limita primò, nisi genus deberetur respectu certæ speciei:quia tunc peremptione speciei liberaretur debitor.Bar.in l.quod te.ff.si certum petatur.& ibi Ias. & idem in l.si pluribus.ff.de lega.j.Alex.in l.in ratione.§. diligenter.ff.ad leg.Falcid. Bertrand.in consil. lxxxiij. volu.iij.Sublimita, vt per Lofred.in consi.ij. Marian. Iun.in consilio cxx.

Secundò fallit, nisi deberetur genus,& casus superueniret culpa creditoris, ita Bald.in l.fine hæreditaria, in ij.notab.ff.de reb.gest.per Decium in l.si à furioso.ff.si certum petatur.

Tertiò fallit, quando creditum factum esset contemplatione ipsius creditoris, & ad eius vtilitatem, iuxta terminos.l.Titius.ff.de præscrip.verb. vbi dicit Alexand.in l.si ex legati causa, in fin.ff.de verborum obligation.Decius in d.l.quod te.ff.si certum peta. Ias.in l.si pascenda.C.de pact.& in d.l.quod te. & in l.non omnis.§.pupillus, in fin.ff.eod.titul. Socin. in consilio cclxvj. vers.confirmatur.

Quartò fallit, quando debitor generis obtulisset speciem illius generis, quam creditor recusasset recipere:quia tunc specie illa perempta liberatur debitor.no.Alesand.in d.l.in ratione.§.diligenter. ff.ad legem Falcid.

Quintò fallit, si est debitor in genere subalterno,& totum illud genus pereat:quia tale genus perire potest.d.l.in ratione.ff.ad legem Falcid.in §. diligenter.versicu.incertæ viro.& no.in l.in naue Sopheli, ff.loca.& no.Alexand.§.diligenter. & idem in l.recusare.§.si quis alio.ff. ad Treb.

¶Debitor quando est diuersi fori cum creditore, non tenetur regulariter ire ad domum creditoris, vt probat text.in l.item illa.ff.de constitut. pecun. vbi Barto.quem sequitur Barbat. in capitul.significante, de pign.

Fallit, cùm debetur soluta ratione obsequij, vel reuerentiæ personæ, vel qualitas aliquid persuadeat, sed & si susceperit.§.libertas.ff.de iud.

Fallit, in censualibus, vel affectuariis.l.pro locis. C.de anno.& trib.

Fallit quando locus solutionis esset determinatus.l.j. ff.de eo, quod cert.loc.

Fallit, quando solutio fieret gratia conditionis adimplendæ.l.fin.C.de condit.insert.

Fallit, quando solutio fieret gratia moræ purgandæ.d. l.item illa.

Fallit, in decimis.gloss.capitu.j.xvj.q.vij.

Fallit, in emphyteuta. Iaso.l.fin.C.de iure emphyteutic. S. Ianuar.

¶Debitor licet teneatur soluere vsuras ad hoc vt iuramentum seruet, creditor tamen eas rectè

non

non recipit.Doct.comm.capitulo debitores.de iur. iur. Medic.reg.9.

¶DEBITOR impetrans ius iniquum contra creditores suos,extenditur ius illud etiam cōtra se ad commodum debitorum suorum.gloss.rub.C.si cert. pet. item quemadmodum cogitur soluere creditori. l. debitor.ff.de verbor.signi.ita creditor cogi poterit ad accipiendum.l.acceptam.C.de vsuris.l.fideicommissa.§.si re.ff.de leg.3.l.obsignatione.C.de solution. no.l.ex ea.ff.de verborum oblig.d.glo.rub.C.de reb. cred. Medic.reg. 9.

¶DEBITOR minoris in modica quantitate potest esse tutor pupilli.gloss.auth.minoris.C.qui dari tut. post Marsil.in praxi crimin.§.& quia.nume.8.Barto. l.si quis.§.fin.ff.de pignor.neque potest vt suspectus iurari.Bal.auth.sed iam necesse.C.de don.ante nup. Afin.in praxi iudic.§.26.capitu.j.nume.5.neque propter paruum debitum quis de fuga suspectus dici potest.Docto.leg.ait prætor.§.si debitorem.ff.quæ in fraud.cred.Bald.auth.præterea.C.vnde vir & vxor. Rom.consi.320.idem singul.96.num.8. Medic.reg.5.

¶DEBITOR necessarius,quando aliquid reliquit in testamento,semper videtur tale legatum factum vt compensetur cum debito.Hanc regulam scripsit Iaso.in auth.præterea.C.vnde vir,& vxor. quam colligit ex dictis per Barto.& doct.ibi,& per Barto.in l.si cum dotem.§.si pater.ff.solut.matri.quæ dicta prius ipse Iaso.declarat.

Amplia,vt per eundem ibi,post Aretin.in consi. xciij. incip. viso legato.etiam si talis debitor sit necessarius,in foro conscientiæ tantum.

Limita dupliciter,vt per eundem Ias.ibi.B.Dias.re.171.

¶DEBITOR non habens vnde soluat, regulariter in * corpus luere debet. * l.si id quod.ff.de iurisdi. omni. iu.& in l.municipia.C.de ser.fugit.facit tex.ca.fin.de dolo,& contum.& in l.fin.de in ius voc.cum simi.

ADDITIO.

* Debet.Declara hanc regulam,vt per gloss.j.in fin.in regula peccatum.de reg.iur.in vj.& in gloss. in verb. habent,in capitu.sicut dignum.de homi.quæ dicunt, quòd si talis punitur in persona, & deueniat ad meliorem fortunā,non vexabitur amplius in pœn.text. est in l.sed si minos.§.si ante.ff.de iureiur. alleg. pro sing.per Roman.sing.suo xxv.

Amplia procedere etiam si talis soluens in vno nummo deficeret,secundum Bal.in l.cùm sit.C.de sepul. viola.nisi forte per errorem hoc factum esset,secundum Bald.in l.quamuis.in fin.ff.de cond.& demon. quem sequitur Imo.in l.in executione.de verbor. oblig.

Primò fallit,quia dicta regula procedit in delictis:secus autem in contractibus:vt est glo.no.xxiiij.q.vj.in ca. si res.& Bald.in d.l.fin.de in ius vocan.

Secundò fallit,nisi delictum esset leue, puta quia quis est repertus de nocte: nam si non posset soluere libras,quæ sunt pœna euntis de nocte, non puniretur corporaliter licet non habeat vnde soluat: ita tenet Bald.in l.quicunque.C.de ser.fugit.in mulcta imposita. B.Socin.reg.113.

Tertiò fallit,nisi pœna pecuniaria esset applicanda alicui,& ille non peteret pœnam corporis, secundum Bald.in l.quòd si minor.§.quod si seruus.ff.de minor. & in d.l.fin.& Inn.in c.Odoardus.de solu. Bene.Vad.

Quartò fallit,in persona non vili,sed solum procedit in personis vilibus:quia in non vili omnis minima corporalis excederet pecuniariam.l.in seruorum. ff.de pœn.& ita expressè voluit Barto.in l.j.§.fina.ff. eod. titu.& Salyc.in l.& si seuerior.C.ex quib.caus.infa.irrog.quod tamen limita,nisi illa pœna pecuniaria esset extraordinaria.ita no.Barto.in l.illicitas.§.fin.ff. de offic.præsid. Bene.Vad.

¶DEBITOR re perempta liberatur.Doc.com.l.quod te.ff.si cert.petat.l.si seruitutes.§.sublatum.ff.de seruit.vrb.præd.§.fin.inst.de vsufr.l.2.ff.eo.l.j.vbi Doct. com.C.de iure emph.l.vinum.vbi Doct.ff. si certum petatur. Medic.reg.6.

¶DEBITOR sine die si conueniatur,non monitus ante diem;regulariter non soluit expensas.l.si ex causa.de verborum obligation.

Fallit in debitore fisci.gloss.sing.in l. cùm quidam. §.fiscus. de vsur.

Fallit in debitore ecclesiæ ex vltima voluntate.gl. sing. in §.item mista.Institu.de actio.& voluit Bald.in l.j. C.de sacrosanct. eccles.

Fallit in debitore minoris.l.in minorum. C. in quibus caus.in integ.restit.non est necess.

Fallit,quando debitor iurasset.ca.breui.de iureiurand.

Fallit,quando promisisset se facturum, & curaturum, secundum Baldum in ca.ad hæc.in tit.hic finitur lex.

Fallit,quando esset obligatus defendere,vt vult Specu. in tit.de aduo.§.j.vers.sed nunquid his,&c.S.Ianuar.

¶DEBITOR sine die,si conueniatur prius, quàm extraiudicialiter moneatur,non soluet expensas,si cōfitetur,quia non fuit in mora:not. Abb.cap.ij.prope fin.de accus.no.bene Ang.l.si manumissori.C.de obseq.pa.præst.Bald.in l.non ignorat.C.de fruct. & lit. expen. Vide Felin.in capitu.nouit.de iudic.prope fi. & in dict.capitu.ij. in fin.

Limita istam conclusionem sex modis, vt per Felyn. in cap.licet Heli.de simo.& vide eum ibidem. cui incumbit onus probandi, si negetur interuenisse monitionem extraiudicialem. B. Dias.reg. 170.

¶DEBITOR si cessionarius ei notificet ne cedenti pecuniam soluat,si aliter faciat non omnino liberatur,tex.est in l.iij.C. de nouat.

Primò fallit: vbicunque notificauit, sed non expressit causam debitori,quare non deberet soluere ipsi cedenti,quia tunc liberè ei soluendo liberatur.facit ad hoc illud quod tenet Bald.in l.fin.in viij.oppo. C.de edi.diui Adr.tol.& tenet Barto.in l.si quis inficias.ff. deposi.& in l.non solùm.§.morte.ff.de noui operis nuntia.in materia protestationis.& ideo ibi in gloss. secundum eum cautela est quando denuntiatur debitori ne soluat,quòd creditor ei legat instrumentum debiti,vel copiam penes eum dimittatur:prout est tex.in clem.causam.cum glo.de electio.alleg.per Barto.in dict.§. morte.

Secundò limitatur dicta regula non habere locū quando apud eum qui cessit nihil remanet, eo quia solum vtiles habebat:quia tunc non poterit ei solui ex quo nihil apud eum remanet:nam tunc debitor poterit soluere cedenti.ita singulariter tenet Bart.in l. ex asse.ff.ad Trebel.

Tertiò limita,vt no.per Bald.in l.si pecuniam.ff. de leg. j.vbi per illum text.dedit aliam not.limitatio.ad d.l. iij.& vide Bald.in l.qui tibi.C.de hæred.& act.vendi. & in l.pacto successorum.C.de pact.& in l.qui hominem.in §.j.ff.de solutio.& per Ange.in l.post constitutum.ff.de constituta pecunia.vbi dat aliam singu. limitationem:& præallegatam l.iij. D. de nouatio. B.Socin.reg.112.

¶DEBITOR: si contra vnum ex hæredibus debitoris fuerit lata sententia facit cohæredi aliquale præiudicium,& damnum. Alex.ic.termin. huius reg.l.sæpe.num.5.ff.de re iudic. Medic.reg 8.

¶DEBITOR

¶Debitor si est captus,& incarceratus, non seruato iuris ordine,non retractatur eius captura, si apparet quòd verè est debitor.tex.est in l.fin. §.fin. ff. quod met.caus.repurat vnicum & sing. Bald.in capitu.vt lite non contest.& c.conquerente. de restitu. spol.quod refert Ias.in l.à diuo pio.§. in venditione. de re iudicata.

Limita hanc regulam dupliciter vt per Iaso. vbi suprà. B.Dias.reg.118.

¶Debitor speciei ante moram,re perempta, liberatur:quia redacta est obligatio ad eũ casum à quo incipere non potuit. Quam regulam probat tex.in l.homo mortuus.& in l.impossibilis.ff.de verborum obligat. De iure regni l.xviij.titu.xj.part.v. & la. titu.xv.libr.iij. fori.& quia casus fortuitus ascribendus non est debitoris culpæ,vt in l.cùm duobus.in §. damna.ff.pro socio.Circa quam regulam vide Ruin. in consi.ccxviij.numer.7.volumi.j.& in consi.clxvij. nume.6.& 7.volumin.iiij. Bellonium libr.iij. supputationum,capitu.xij.

Hanc regulam ponit Socin.cum iij.ampliationibus, & duabus limitationibus in reg. xxxij. in posterioribus.Bernard.de Luco cum vij.amplia. & iij. limitatio.in regul.clxix.referendo se ad Iason.in l.quod te mihi.numero 12.ff. si certum petat. Eandem regulam cum x.ampliatio.& vj.limitatio.ponit Ripa in dict.l. quod te mihi.à nu.4.vsque ad nu.12.P.Duen.reg.179.

¶Debitor speciei perempta specie ante moram & culpam liberatur ab obligatione.l.si ea legati causa. & ibi no.per Bar.ff.de verbo. oblig.

Amplia,vt procedat etiam si debitor speciei fuit in culpa,quæ non dedit causam interitus rei sponsæ:quia tunc perempta illa specie debitor liberatur:vt probatur in l. qui ex stipulatu. ff.de actionibus & obligationibus.

Amplia etiam istam regulam procedere non solùm in debitore speciei,sed etiam in eo,qui tenetur ad factum,vt ad sistendum Titium in iudicio, quia etiam tunc si Titius moriatur,liberatur debitor ab obligatione.l.iiij.in fin.cum l.sequenti.& ibi Paul.de Castr. ff.qui satisda.cogan.

Amplia hoc procedere etiam,si desit res debita esse in commercio nostro absque facto debitoris, qui etiã tunc perempta tali re,ante moram,& culpam ipsius debitoris,liberatur ab obligatione.l.is,qui alienum. ff.de verborum obligatio.& in l.si mihi alienam.ff.de solutio.

Primò fallit in contractibus innominatis,in quibus, si quis tenetur ad certam speciem,quæ moriatur ante moram,non liberatur:vt in l.fin.verb. & ideo. & ibi Alex.ff.de condit.ob caus.

Secundò fallit in casu l.cùm quidam.de condit. insert. B.Sociu.reg.108.

¶Debitor speciei, perempta specie, ante moram liberatur.tex.est in l.quod te mihi.ff.si cert. perat. & tex.in l.si ea legati causa ff.de verborum obligati. & vtrobique omnes doctores.

Amplia hanc regulam septem modis,& limita tripliciter,vt per Ias.d.l.quod te. B. Dias. reg.119.

¶Debitor quantitatis,perempta quantitate etiam casu fortuito,non liberatur. Quam regulam probat tex.in l.incendium.C.si cert.pet.& in §.item is. Institut.quibus modis re contra.obligat.gluss.in l. quod te mihi ff.si cert.petat. Circa quam regulam vide Ias. in l.si à furioso.numero 4.ff.si certum petat. Ruin.in consi.ccxviij.numer.19.voluminej.& in consi.clxxj. numer.10.volum.iiij.

Hanc regulam ponit Iaso.cum sex limitationibus in l. quod te mihi.nume.14.ff.si certum petatur. Easdem vj.limitationes ponit etiam Martinus Sancius Vascoletus in tra.indiuiduorum.in vij.cerula,nume.80. & quia non ita facilè inueniri poterunt,Prima est.

Limita primò,nisi debitor obtulisset quantitatem, & ipse creditor recusat accipere : nam si posteà pereat quantitas,debitor liberatur.probatur in l.si decem. ff.de solut.& clariùs in l.si & per emptorem.ff. de actio.empt.& ita Barto.in dict.l.quod te mihi.numer. 4.quod est verum nisi illa quantitas adhuc maneat: quia tunc tenetur:vt in l.sed & si post.ff.de arbir. ita notab.tenet Iason vltrà in dict.l.quod te mihi.in l.si à furioso.nume.4.ff.si cert.pet.Ruinus consi.cxvj.numero 11.volumin.v.

Limita secundò in debitore quantitatis simpliciter: secùs autem in debitore quantitatis respectu speciei. Nam tunc perempta specie liberatur à quantitate. ita tenet Barto.in dict.l.quod te mihi.numero 9.per tex.in l.Titiæ textores.in §.fin.& in l.filiusfamiliàs.in §.fin.ff.de leg.j.& alia iura quæ ibi allegat. quam limitationem Bartol.sequitur Alberic.Paol.Castrens. & Alexand.Moder.in l.si ex legati causa.ff.de verborum obligation.Iaso.in dict.l.quod te mihi. numero 15. vbi eam declarat.

Limita tertiò,quando pretium verè vel fictè superest penes debitorem,vt in l.si possessor.in §.fin.ff.de petitio.hæred.

Limita quartò, quando inter partes esset conuentum quòd periculum esset creditoris:l.periculum. C. de nautico fœno.Regia l. tertia.in fine, titul. secundo. part.quinta.

Limita quintò,non habere locum in casu l. Titius. versicul.sed neque ipsius.ff.de præscript.verbis.vbi probatur quòd si dedi pecuniam alicui,& in eum transtuli dominium cum hac conditione, quòd si quid lucratus fuerit ex reditu eius solueret pro me tributum : nam cùm tale pactum fiat gratia creditoris principaliter,& principale lucrum debet esse creditoris,ideò periculum debet ad creditorem spectare, cuius gratia principaliter celebratus fuit contractus.Hanc limitationem per issum tex.ponit expressè Paulus de Castr.vbi dicit se nescire alibi,in dict.l. quod te mihi.quem sequitur ibi Ias.numero 15. Alexander in l.si ex legati causa.in fine.ff. de verborum obligationibus pro qua opinio.videtur tex.de iure regio in l.iiij.ad medium.titu.tertio, parte quinta.

Limita sextò,quando respublica deberet certam quãtitatem frumenti alicui & eam illi obtulit: & quia erat tempus fertilitatis creditor accipere recusauit, volens expectare tempus carestiæ:nam isto casu respublica in totum liberatur,etiam si frumentum oblatum earet: l. nulli. C. de erogatione militaris annonæ.libr.xij.& ibi Barto.quem tex. ad hoc ponderat Bald.in l.non dubium.numer.10.versi. vj. modo fit fraus.C.de legib.& in l.accepta.numer. 24. C. de vsuris.Ruina.in dict.l.quod te mihi.num.6.in fin. P. Duen.reg. 176.

¶Debitor indistinctè iurans non exire districtum sine licentia creditoris si obtinuerit licentiam à creditore intelligi debet,vt non semel tantum ei liceat discedere,sed vniuersaliter toties quoties ei libuerit, Felin.capit.2.colum.4.de treug.& pace,quia fauorabilis res est. Medic. reg.2.

¶Debitori præiudicium non potest fieri in subhastatione pignorum, dummodo non conuenerint de venditione eorum,vnde debitor ad hoc citari debet,

Bald,

Bal.l.fin.C.de iur.dot. Barto.l.j.C.de fide instrumēt. Barto.l.Titio.§.Titius.ff.ad municipal.item debitoti non præiudicat creditor,si succubuit ex eo, quòd obligatio pignoris non valuit,vel ex alia causa non respiciente dominium.Barto.& comm.Doct.l.sæpe. numero 4.vbi Alexan.numero 84.ff.de re iud. Abb. capitul. penultimo.num.9.& num.10.extra eodem. Bal.l.si siue.ff.ad Vell.Doct.l.præses.C.de pign. item debitum vnius non facit grauari alterum nisi sit fideiussor,etiam si esset debitum filij, vel patris: nam vnus non tenetur pro alio, nisi quatenus est hæres, Veron.Caut.80.Doc.com.l.lex Cornelia.ff.de vulg. & pupil.Barto.leg.cum filius.ff.de verborum oblig. Bald.l.j.C.ne fil.pro patre. Medic. reg.8.

¶DEBITOREM dicens esse aliquem ex causa mutui secundum quod continetur in tali instrumento,si in eo nihil dicatur,nullum dicetur debitum, nisi actor alias probauerit intentionem suam. Iaso.in termin. huius reg.l.admonendi.lectura 2.nume.30.ff.de iur. iur.Grat.consilio 105.numero 3.volumine 2. Doct.l. ait prætor.§.si iudex.vbi Rip.nu.4.ff. de re iudicata. Paris consilio 2.numero 50.consilio 7.numero 3.cōsilio 51.numero 17.volumine tertio.Augustinus Ber. consilio 20.numero 9.volum.3.consilio 93.nume. 51. volum.2. Med.reg.10.

¶DEBITVM legitimæ regulariter per testatorē præscriptum executores testamenti soluere non possunt,tamen si testator non habebat alios creditores, tūc debet intelligi de illis,contra quos legitimè præscripserat.l.fundus.ff.de fund.instru.præcipuè quando testator mandauit satisfieri omnibus debentibus,Bald.l.quibus.§.dominus.ff.de cond.& demon. Iaſ.l.qui Romæ.§.duo fratres.numero 64.ff.de verborum obligation. not.l.legaui. ff. de liberis lega. Medic.reg.10.

¶DEBITVM in diem potest ante diem solui.Hāc regulam probat tex.in l.eum qui in §.fin.ff.de verbot. obliga.& in l.quod in diem.ff.de solutio.& ibi gloss. ponit concordantias.

Hanc regulam cum duabus ampliationib. & quinque limitationi.ponit Zasius in l.stipulatio ista. in §.incertam.num.3.ff.de verb.oblig. P. Duen. reg.163.

¶DEBITVM vel onus non diminuitur nec perimit obligationem diminutis personis oneratis, vel quæ aliquid debent.Hanc regulam probat tex.in l.si pactum.ff.de probationib.in l.veteris.cum concordantibus ibi signatis. C. de contrahen. & committend. stipulat.in l.si debitori.C.de pactis.in l.pro hæreditariis.C.de hæreditariis actioni.& in l.fina.eod.titu. Amplia primò,etiam si obligatio sit in dando,seu in faciendo,siue mista:vt in dict.l. veteris.

Amplia secundò,etiam si diminutio causetur ex inutili adiectione personæ ab obligationem:vt si fundus quem habebam communem cum Titio fuit à me venditus pro decem:nam licet ratione Titij non teneat vēditio,nihilominus ego sum in totum ad pretium obligatus,& in me firma manet totius fundi vēditio:vt in l.fundus ille.ff.de contrahend. emptio.

Amplia tertiò, in indiuiduis,in quibus quilibet in solidum tenetur:vt in l.fideicommissa.in §. penultim.ff. de legat. iij.nam si vnus ex cohæredibus est grauatus opus facere ciuitati,vel statuam, vel aliud indiuiduum,potest in solidum astringi cohærede nolente vel negligente:vt habetur in l.ij.in §.j.& ij. & in l. iiij.in §.Cato.& in l.stipulationes non diuiduntur.ff. de verborum obligation.

Amplia quartò, non solùm si diminutio causetur ex morte vnius personæ,verùm etiā ex alio defectu: vt quia sit incapax,vel inhabilis:vel si sit diminutio dispositionis,siue postea superueniat: vt habetur in l. vnica, in §.primo.cum pluribus sequentibus. C.de caducis tollend.& in l.si Titio.ff.de legatis tertio.

Amplia quintò,in pluribus qui aliquid debent vt vniuersi,vt in l.sicut.in §.fin.cum ibi notatis.ff.quod cuiusque vniuersit. nomi.

Fallit primò,in onere, vel debito cohærenti personæ: quia non transit ad hæredes cùm extinguatur cum persona.vt in l.centesimis.in §.j.ff.de verbo. obligation.& in l.si decesserit.& ibi Barto.& doct.ff.qui satisdar.cogant. & in l.j.in §.ne autem.C. de caducis tollendis.

Limita secundò,vbicunque est electa industria personæ: quia cùm obligatio non egrediatur personam perit & cessat:vt in l.inter artifices.ff.de solutio.notatur in l. nemo est qui nesciat.ff.de duobus reis. ita dixit Bart.in l.si sit stipulatus.in fine.ff.de verborum obligation.Bald.in d.§.ne autem.& in l. continuus. in §.si ab eo.ff.de verborum oblig. Cinus & doctor. in l.veteris.C.de contrahend.& committen. stipula. Ludouic.Roman. in singul.dclxiij. Felin.in capitu. quoniam.in §.is autem.num.5.de offic.deleg. Quod tamen est verum,nisi hæredes essent eiusdem artificij:nā tunc licet esset electa industria personæ, obligatio transit ad hæredes.ita concludit Alberic. vbi dicit ita communiter teneri, in dict.l.inter artifices. numero 1.

Tertiò limita,vbi ex pluribus creditoribus quis efficitur non soluendo:quia alij non tenētur pro eo etiam in causa alimentorum: vt in l.solent. in fin.ff. de alimen.& ciba.legat.facit tex.in l.j.& ibi notat.C.ne filius pro patre.

Limita quartò,in persona accessoria, vt est fideiussor, qui liberatur liberato principali;vt in l.vt hæredi. in §.in his.cum l.sequent.& in l.quod dictum.ff.de pact. Iason notabiliter in l.si post moram.nume.2.versicu. modò ego habeo regulam.ff.de eo quod certo loco.

Quintò fallit respectu præscriptionis: vt si debens decem annua decesserit relictis duobus hæredibus, quorum vnus soluerit,& alius cessauerit tanto tempore ex quo possit causari præscriptio:nam tunc debitum minuitur.tenet Barto.in l.si priùs.in prin.nume.4.ff.de aqua pluuia arcenda.

Fallit sextò,vbi onus est distributum pro numero personarum:nam si minuantur personæ minuētur operæ:quia nō debet vnus pro tributo alterius vel onere grauari:vt in l.vnica,& ibi gloss.C.vt nullus ex vicaneis pro alienis vicaneorum debitis teneatur.lib. xj.& in l.hac definitione.cum ibi notatis.C. de omni agro deserto.lib.xj.notat Barto.in l.munerum.in §. mista.ff.de munerib.& honorib.& hoc etiam est verum si sit de eadem domo:vt in l.legatorum.in princip.ff.de legat.ij.vbi Bartol.hoc expressè notat. notatur in l.ij.C.de apochis publicis.lib.x. facit l.iij.in fin.ff.de aliment.& cibar. legat.

Septimò limit.in casibus,in quibus ius disponit, quòd portio deficiens non transeat nec remaneat cum onere suo,& sic vbicunque cessat ius accrescendi:quia tunc ex quo non accrescit portio personæ deficientis propter quam onus est impositum pariter onus non accrescit:& quando sit,patet in l.vni.in §.j. cum sequentib. C.de caduc.tollendis.notat Barto. in l.re coniuncti.nume.54.ff.de legat.iij.habetur per Bald. & doctor.in l.vnica. C. quando non peten. partes. P. Duen. reg. 178.

¶ DEBITVM vel onus diminuitur, diminutis personis quibus aliquid relinquitur, seu debetur. Hanc regulam probat text. in l. Seio amico. in principio. ff. de annuis legat. vbi si lego Titio decem annua si interueniet negotiis filiorum meorum qui erant tres, vno moriente legatum minuitur, ex quo onus etiam minuitur. facit text. in l. penultim. ff. de conditio. & demonstratio. in l. vnic. in §. j. C. de caducis tollend. facit ad hoc: Nam si debeo alimenta pluribus quorum numerus sit diminutus, minuitur onus: vt in l. dominus. in §. fin. ff. de vsufruct. in l. 3. in §. debebit. & in l. pecunia. ff. de alimen. & cibar. leg. alimenta enim cum persona extinguuntur. vt in l. cùm ij. in §. constat. ff. de transact. in l. in singulos. ff. de annuis legatis.

Fallit primò, vbi obligatio est transitoria ad hæredes: quia diminutione personarum non minuitur actio vel obligatio, sed transit ad hæredes, etiã si sint collegæ in creditum: vt in l. veteris. C. de contrahend. & committen. stipula. & in l. si pactum. ff. de probationib. cum concordant. hæres enim personam defuncti repræsentat pro ea parte pro qua est hæres: l. cùm à matre. C. de rei vend. in l. si ab eo. C. de negotiis gestis. in l. j. C. si certum petatur. & censetur eadem persona cum defuncto: vt in auth. de iureiurando à moriente præstito. in princip. ita tenet Decius in l. hæredem. ff. de reg. iur.

Fallit secundò in indiuiduis: vt in l. si communem. & in l. non satis. ff. quemadmodum seruitut. amittan. & in l. 4. §. Caro. & in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum oblig. cum ibi not.

Fallit tertiò in eo quod debetur pluribus personis, non vt singulis, sed vt vniuersis: quia diminutione personarum etiam si vnus tantùm superfit non minuitur obligatio: vt in l. sicut. in §. fin. ff. quod cuiusque vniuersi. nomine.

Limita quartò, vbicunque habet locum ius accrescendi, quia portio personæ deficientis transit ad alium cum onere, vt in l. vnica, §. primo. cum pluribus sequentibus. C. de caduc. tollendis. & in l. & si contra. ff. de vulgar. & pupill. & latè habetur per Bar. & Doctor. præcipuè per Alciatum in l. re coniuncti. ff. de legat. tertio. quod est intelligendum, quando persona deficiens perfectè excluditur: quia aliàs non habet locum ius accrescendi: vt in l. si duo. in princip. & ibi nota. ff. de iureiurando, iuncta l. communi liberto. ff. de bonis libert. quæ materia tractatur per Bald. in l. vnica. C. quando non petentium partes. vbi Cagnolus. P. Duen. re. 177.

¶ DEBITVM, vel onus diminuitur diminutis personis, quibus aliquid relinquitur, seu debetur, l. Seio amico, in prin. ff. de annu. legat.

Fallit in 5. casib. vt per Pet. Duen. reg. 177.

Debitum vel onus non diminuitur, nec perimit obligationem diminutis personis oneratis, l. si pactum, ff. de proba. l. si debitori, C. de pact. l. pro hæreditariis. C. de hæred. actio.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 7. à Petr. Duen. regul. 178.

Debitum regulariter non augetur: siue onus rei, vel personæ promissum, auctis rebus, vel personis, quibus onerosum debetur: hanc dicit esse magis communem opinionem Alb. Bru. in tract. de aug. vbi limitat in 5. casib. num. 8.

Debiti remissio non inducitur per diuturnitatem, vel taciturnitatem temporis, l. liberis quos, §. manumissis, ff. de ali. & ciba. leg.

Fallit in 4. casibus, quos notat Petr. Duen. reg. 207.

Deberi nobis aliquid potest ex pluribus causis, l. non est ex pluribus, ff. de reg. iu.

Fallit in 2. casib. vt per Dec. in d. l.

Debitum per diuturnam solutionem probatur, l. cùm de in rem verso, ff. de vsu. Bart. & gl. in l. seruitutes, de seruit.

Fallit in multis casib. quos not. Docto. in cap. fin. extra de causa pos. & propriet. Fallit in 2. casib. vt per Soc. regul. 82. Don. Fina, lib. 3.

¶ DEBITVM per diuturnam solutionem probatur. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. & ibi plenè per Bar. & gl. in l. seruitutes. ff. de ser. tit. generali.

Primò fallit, hæc regula in nonnullis casibus, de quibus per doct. in c. fi. extrà de causa pos. & proprie.

Secundò fallit in ecclesia vel pupillo, vt voluit Bald. in d. c. fi. & l. cùm de indebito. ff. de probat.

Tertiò fallit, quotiescunque quis debitum petat, & ius commune resistat: quia tunc non sufficit allegare ti. nisi probetur: vt habetur in c. 1. de præscrip. lib. 6. secùs autem, si ius commune non resistat: vt per Abb. in d. c. fi. & pleniùs in c. peruenit. ad fi. de cens. & vt per Bar. in d. l. cum de in rem verso. & Bart. & Bal. in l. si certis an. C. de pac. vbi etiam per Alexan. & doct. B. Soc. reg. 114.

¶ DEBITVM regulariter non augetur, seu onus rei, vel personæ promissum, vel debitum, auctis rebus, vel personis quibus onerosum debetur. Hanc regulam ponit glo. in l. non modus. C. de seruitutibus. vbi dato quòd augeatur fundus cui debetur seruitus aquæ ductus, non ex eo augetur ipsa seruitus. quam regulam probat etiam text. in cap. quanto. de censibus. vbi est expressum, quòd si quis fundauerit monasterium, ita quòd ex reditibus ipsius monasterij detur procuratio monachis alterius monasterij, & contingat quòd multum sit auctus numerus monachorum quibus procuratio debebatur, fit reductio iudicis arbitrio ad antiquam mensuram seu numerum antiquum. Circa quem text. vide Pala. Runi. in repet. rub. de donatio. §. 66.

Hanc regulam ponit Brunus in tract. de augmento: vbi in numer. 7. & 8. & 12. dicit hanc esse magis communem opinio. in x. conclusione principali: & eam dicit tenere Pileum, quæstion. 48. Bartholom. Brixien. in quæst. 50. Imol. in clement. literas. nume. 28. de rescrip. Ias. in l. quo minus. num. 136. ff. de flumini. Hanc regulam limitat quinque modis, & eam declarat Brunus vbi suprà, à nu. 8. vsque ad nu. fin. & vide eundem ibi, in 12. cõclusione principali. P. Duen. re. 184.

¶ DEBITVM soluitur morte, mortuus enim non debet, sed debuisse dicitur, Imola l. qui Romæ. §. Augerius. numer. 3. ff. de verborum oblig. vnde hæres non potest carcerari pro debito defuncti, Bartol. l. si decesserit. ff. qui sat. cog. Abb. cap. compromissorum. numer. 3. de arbitr. Bald. l. per diuersas numer. 14. C. mand. & hoc, nisi per pactum aliter sit expressum, seu statutum aliter disponat, Socin. consilio 120. numer. 18. volum. 1. cons. 24. nume. 7. vol. 3. Doct. Com. l. postulante. ff. ad Trebel. Alexand. cons. 18. numer. 16. volum. 5. Alc. l. 2. §. ex his. num. 9. ff. de verbor. oblig. Bertrand. cons. 21. numer. 3. volum. 1. dixi super. conclus. 20. dicam infer. concl. ex ecurio. & hoc intellige de personali, vt super. concl. 3. Secundò soluitur debitum solutione eius, quod debetur. Inst. quibus modis toll. oblig. in prin. Tertiò, per compensationem; dixi ego in meo tractat. de Compensat. in proœm. num. 2. Med. trac. 2. par.

¶ DEBERE & OMITTARA. Qui omittit quod debet, intelligitur facere quod non debet.

In Aot.vt lic.mat.& aui.§.qui vetò.§.si quolibet.

In Aut.vt cùm de app.eo.§.si quis. Az.ru.104.

Casus, in quo aliquis in quadruplum condemnatur.

In Aut.vt litig. iur. §.& hoc quoque. Azo rub.104.

Casus, in quo quis condemnatur in triplum.

In Aut.de sanct.Epis.§.si quis autem.

Consensus pro facto accipitur.

In Aut.de Eccles.tit.§.si quis tantum. Azo rubr.104.

Peccata suos teneant autores.

In Aut.vt null.iud.§.quia non. Azo ru.104.

Rescripta contra ius valere, si princeps ex certa scientia fecit, sed tamen iudex aliter ea nō debet admittere, nisi primò Imperatori rescripserit: & tunc demum valebunt, si Imperator ei secundò rescripserit.

In Aut.de mand.prin.§. deinde competens.

In Aut. vt null.iud. §.& hoc non iubemus. Azo rub.104.

¶ DEBERI. Nostrum. Paul. libt. 70. ad edictum. Lea 169. al.120.

Non vt ea plurib.causis deberi nobis idem potest, ita ea pluribus causis idem [a] potest [b] & nostrum esse.

ADDIT. a Possit.in P.Flor. b deest ibi.

Coniunge l.& an eadem.§.actionis.de except.rei iud. & quidem idem ex pluribus causis deberi nobis potest, ab eodem, vel à diuersis, vt ex vendito, ea stipulatu: sed idem ea plurib.causis, non potest nostrum esse. Quod enim meum est, amplius meum fieri non potest. Viuiennus.

¶ DECENNIO si quis habitauit, videtur habere animum perpetuo standi, & præsumitur ibi constituisse domicilium. tex.iuncta gl.in l.2.C.de incolis. li. x. & ita intelligitur quod not.Ioan.And.in proœ. Decret.per l.cùm de in rem verso. ff. de vsur. Barto. & Ang.in l.lex Cornelia.§.domum.ff.de iniuriis.

Limita dupliciter, vt per Maria.in capitu. fina. de foro compet.refert eum Felin.in cap.dilectus. el 2.de rescript. B.Dias re.172.

¶ DECEPTI. Deceptis & non decipientibus iura subueniunt. De pig ac.l.si rem.§.omnis pecunia.gl.fin. Ad Vel.l.2.§.verba.

Auctoritate legis nemo decipi debet. C. de his qui ve. æt.l.1.

Iustum est, vt ille qui alium decipere credit, suam sententiam iacturam. Auth.de emphy.§.si qui. Riisvvich.

¶ DECLARATORIA sententia iuris seruitutis realis lata cum vno non nocet alteri, glo.l.qui aliena.§. fin.ff.de neg.gest.gloss.lege seconda.§.si hæres.ff.eo. gloss.Barto.& Com.Doctor. l.si de communi.ff.de verb.oblig.Alex.l.sæpè.num.48.ff.de re iud. & quid de personali: vide Fel.c.quamuis. num. 10. extrà, de sent.& re iud. Med.reg.8.

¶ DECLARATORIA sententia alteri nocet. Rom. consilio 347.add.ad Barto.in rubr. C.res inter alios acta. & nota quòd in declaratione animi. citatio non requiritur.gloss.l.prima.ff.de acquiren. hæred. Med.reg.8.

¶ DECIMÆ. In decimis consuetudo seruari debet, & soluere decimas est de iure diuino, cap.tuæ, de decimis.

Fallit in 6.casibus, quos not. Bened. de Bened.in suo tract.conclu.98.

Ad decimas prædiales tenentur clerici. c. nouum, de decim.vbi Docto.

Fallit in 3.casib.quos not. Bened. Capr. in dicto tract. reg.99. Don.Fina,lib.5.

¶ DECIMATIO cuiusdam loci alicui concessa, intelligitur concedi etiam futuram decimationem. Archi.c.cognonimus.12.q.2.Bald.auth.excipitur.C. de bon.quæ liber. Med.reg.2.

¶ DECRETVM bis interponi nō solet ex dispositione iuris, tamen optima cautela est, vt is interponatur, Bal.l.magis puto.§.ne passim.ff. de reb. eorum, & aliquid operabitur. E uet.in loco à vi gemi. nu.6. Medic.reg.3.

¶ DECRETVM. Decretum sub cōditione interponi. ff.de fideicom.lib.l.qui diui.§.adiici. Azo ru.104.

Pro instrumento empti fundi non agitur vt detur, sed vt exhibeatur.

ff.de act.emp.l.creditor. Azo ru.104.

Intelligitur permissum, nisi sit specialiter prohibitum.

Suprà, de tacit.& expres.Rub.vlt.

In Aut.de hær.& fal.§.his igitur. Az.ru.104.

Voluntas defuncti habetur pro lege, nisi lex contradicat.

In Aut.de hær.& fal. §. cui.& §. si quis.& §. his igitur.

In Aut. de nup. §. vnum itaque. & §. si non. §. si quis ea.§.si igitur.in fi.& §.pigno.in fi.

In Aut.de iureiur.l.à mo.in prin.

In Aut.quib.mod.nat.effi.sui.§.si quis autem.

CONTRA.

In Aut.de hær.& falc. Azo ru.104.

¶ DEBITVM ex falsa causa interpositum, est nullū. Hanc regulam probat text. in l. magis puto. in §.si æs alienum.ff.de rebus eorum.in l.Seiæ.ff.de tutor. & curator.dat. ab iis. in l. iusta.& ibi Benedict. de Plumbino, numero tertio.ff.de manumis. vindic in l.cùm verò.in §.subuentum.ff.de fideicommissa.lib. & in l.& si præses.C. de prædiis mino. Iacobio.de sancto Georg.in l.hoc edicto.in j.lectur.numero 10. ff.quod quisque iuris.vbi ponit hanc regulam Cor. in consilio cxxxij.numero 12.volumin.2.& in consil. cxxxij.numero 6.volumin.iiij.& in consilio clxxxv. numero 2.eodem volumin. Alexand. in consil.lxix. numero primo.volumin.iij & in consilio cxlvij. numero 1.& in cons.ccvij.numero 7. volumi. vij. And. Alciat.in tractat.præsumptio.in 3.regula, præsump. x.Ias.in l.si is ad quem.numero xv. ff. de acquirend. hæredit. Ruinus in cons.clx.numero 27.volum. 2. & in cons.xlvj.numero 3.volum.5. Parisius in cons.99. numero 16.volumi.1.& in cons.12.numero 63. vol.2. Syluester in §.si quis autem.numero nono.vbi dicit hanc esse communem opinionem, Insti. de excusatione tut.

Amplia primò, siue causa esset falsa ipso iure, siue per exceptionem: ideò decretum interpositum propter debitum quod potest excludi per exceptionem nō valet.ita Inno.in cap præterea.num.4.de dilationi. quem sequitur Lud.Rom.in cons.454.nu.9.

Amplia secundò, etiam si suberat vera causa ex qua interponi potuisset & valuisset, non tamen fuit allegata, sed falsa, & super ipsa fuit fundatum decretum: vt in l.tutor si petitus.& in l.Seiæ egressæ. ff. de tutoribus & curatoribus dat.ab iis.ita tenet Paulus de Castro in cons.201.vol.1.

Amplia tertiò, siue causa falsa sit expressa in Decreto, siue non: dummodo ea actis constet: vt est glos. in

Decre

Decreto, siue non: dummodò ex actis constet: vt est glos. in l. 2. in verbo, palàm. in fin. C. quando prouoc. non est necesse: Barto. in d. l. Seiæ. ff. de tutor. & curator. dat. ab iis. num. 2. Raphael Cuman. in cons. cxv. numero 6. Alex. in cons. ccvij. num. 7. volum. 2. vbi dicit hanc esse communem opin. pro qua opinione allegat text. in l. magis puto. in §. penulti. ff. de rebus eorum.

Amplia quartò, etiam si causa sit pro parte falsa: quia tunc in totum vitiatur decretum. tenet Bart. quem sequuntur ibi docto. in l. si non sortem. in §. si centum. numero 5. ff. de condictio. indeb. Bald. in Margarita, in verbo, decretum, quæstio. 2. Roman. in consilio 454. numero 12. Dec. in consilio 403. nu. 20. Ruin. in consilio clx. numero 27. volumin. 2. & Paris. in consilio 100. numero 31. & 35. volumin. 1. Ratio est, quia sententia indiuidua est vnius capituli: vt in l. in hoc iudicio. ff. famil. ercisc. & in indiuiduis vtile per inutile vitiatur: vt in l. 1. in §. item quæritur. & in §. itè Trebatius. ff. de aqua quotidia. & æstiua. in l. Græcè. in §. illud. ff. de fideiusso. & sic adiudicatio rei pro maiori debito quàm sit, non tenet in aliquo quãdo fit à iudice: vt in l. 1. in §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. Bal. in l. certi condictio. in §. quoniam. nu. 3. ff. si certum peta. secus si à patre: vt in dicto §. si centum. ita tenet Alexand. in l. iustè possidet & ibi doct. ff. de acquir. possessio. Bald. in consilio 223. num. 1. & 2. vol. 2. & ita fuisse iudicatum testatur Matthæus de Afflictis in decisio. 218. numer. 3. & 4. Quod non procedit etiam quando res esset mihi adiudicata, tam ratione mei debiti quàm debiti fratris, cuius mandatum non habeo: quia tunc pro parte mea tenebit. ita concludit Bal. in l. ordo. num. 17. C. de executio. rei iudic. quem sequitur Philip. Dec. in l. cùm ampliùs. nu. 3. in ver. 3. limitatur. ff. de reg. iur.

Limita primò, quando ius, & iustitia deficerent ex parte conuenti, seu ratione rei in qua missio facta est, vtpote si verè sim creditor Titij, & missus sim in possessionem rei Caij, tanquam esset Titij: nam tunc si missio ex primo decreto facta sit, poterit Caius comparere & ostendere summatim de iure suo, & reuocari facere missionem, vt in l. à diuo Pio. in §. si super rebus. ff. de re iudic. si verò compareat post secundum decretum, non poterit summariè reuocationem missionis petere: sed ordinariè sic, libellum offerendo, & alia faciendo necessaria: vt in d. l. à diuo Pio. in §. si post addictum. Bart. in d. l. si is, ad quem. num. 2. de acquirend. hær. Item si missio facta fuerit, in qua tertius ius habet: quia intra annum summariè discutietur: posteà verò ordinariè: ita Bart. quem sequuntur ibi docto. in l. iustè possidet. numero 1. ff. de acquiren. possess. secùs si deficeret ius ex parte agentis, vt si peto centum quæ falso mihi dico esse debita: & quia non comparet in possessionem bonorum tuorum missus sum, tunc non valet decretum interpositum: quia ex parte agentis ius defecit, cùm nihil mihi debeatur: vt in l. j. in §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei.

Limita secundò, quando fuisset cognitum de veritate aut falsitate causæ ante decreti interpositionem, vt est glos. in l. si putas. in verbo, negarentur. & ibi Bald. C. de petition. hæredita. argumen. text. in l. fina. C. de edicto diui Adrian. tollend. Bald. in l. 2. C. quando prouoc. non est necesse. etiam si summariè cognitum fuerit, quia in decreto plena cognitio causæ non requiritur: gl. in l. cùm proponas. in verbo, constat. C. de bonis auctorit. iudi. possi. & in cap. quoniam frequenter. in §. si. in verbo, summatim, vt lite non contest. Text. de iure regio in l. 2. tit. 8. par. 3. & hanc limitationem tenet Ang. in l. ius pluribus. ff. de iusti. & iure.

Limita tertiò, quando decretum interponeretur ex causa erronea: vt si iudex ignorans interposuerit decretum super contractu dolo vel metu inito: tunc enim decretum non est nullum, sed poterit peti restitutio, vt in l. 2. C. de fideiusso. mino. & ibi Bal. nu. 1. & 2. Iacobi. de sancto Georgio ibi, nu. 13.

Limita quartò, quando interpositum esset ad postulationem partis, & erant tales qui sibi præiudicare poterant: nam tunc falsitas causæ decretum nullum non redderet. Hanc limitationem posuit Barto. in l. tutor si petitus. ff. de tutoribus & curator. datis ab iis, dum soluit cõtrarium l. si vt proponis. C. de confirman. tuto. quem sequitur Ang. in l. cùm ij. in §. si prætor. & ibi Iacobinus in 1. lectu. num. 5. & in 2. lect. num. 7. ff. de transactio.

Quintò limita, quando decretum inter consentientes interpositum esset: vt in l. sed si hac. in §. patronum. ff. de in ius vocan. vbi si libertus tanquam ingenuus esset adoptatus, & decretum adoptionis interpositum, illud decretum tenet. & ita per illum text. tenet Bald. ibi Iacobinus in d. l. cùm ij. §. si prætor. in 2. lectu. num. 7.

Sextò fallit, quando veritas vel falsitas causæ ex iudicis declaratione pendebat, vt si iudex interdixit administrationem alicui tanquam prodigo qui non est: vt in l. is cui bonis. & ibi Barto. ff. de verborum obliga. & ita tenet idem Barto. vbi hoc notabiliter declarat, in l. Seiæ. numero 4. & 5. ff. de tuto. & curat. dat. ab iis.

Fallit septimò, quãdo decretum esset interpositum ex falsa causa pro executione iudicati: quoniam falsa causa illud non vitiat. ita tenet Bald. in l. sunt, & aliæ. in j. lectu. in §. fina. per text. ibi. ff. de Publicia. quem sequitur Iacobin. in d. §. si prætor. in 3. lectura, nume. 7. ff. de transactio. & quamuis text. ille hoc non probet secundum Alexand. in d. l. iustè possidet, tamen eius dictum comprobatur ratione: nam sententia etiam iniusta inter partes facit ius: vt in l. 1. §. item cùm contra. ff. quando appellan. sit. & facit debitum quod prius non erat, & ideo tale decretum licet interpositum sit ex falsa causa, non potest impugnari postquam transiuit in rem iudicatam: per ea quæ habentur in l. 1. C. de iuris, & facti ignoran. pro qua ratione est text. in l. qui Romæ. in §. duo fratres. ff. de verb. ob. vbi probatur & expressè ex eo notat Bart. quòd iniusta sententia, per quam quis contra diuisionem facere declaratur, facit pœnam committi. quem ibi sequuntur doct. præcipuè Zasius nume. 6. qui dicit illum tex. esse notabilem ad hoc, & illud dictum Bal. sequitur Carolus Ruin. in cons. 12. nu. 4. volum. 4.

Alia verò circa hanc regulam & eius materiam vide per doct. in d. §. si prætor. & in l. iustè possidet. ff. de acquirenda possessione. P. Duen. re. 181.

¶ DECRETVM interpositum sine causæ cognitione non valet, sed annullatur. Hanc regulam probat tex. in l. magis puto. in §. non passim. ff. de rebus eorum, & in l. fin. ff. de curato. furio. & in l. cùm ij. in §. si prætor. ff. de transactio.

Hanc regulam ponit Barto. in l. prolatam. C. de sent. & interlocu. omni. iudic. & ibi declarat, quando dicatur fieri sine causæ cognitione: quia quando iudex sine causæ cognitione procedit, censetur tan-

quam priuatus procedere:ideo non est ei obediendum:vt in capit.conquerente.de restitutio. spolia. Cardi.in Clemen j.in fine,de celebra.Missa.Felin.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.num.17.de constitut.& circa hanc reg.vide Ferrarium in cautela lx.Catellianum Cottam,in verbo,decretum.el 4.& 5.

Amplia primò,quando de causa breuiter cognitum fuit,& omnia momento temporis facta fuerunt, & sic præcipitanter:nam præsumitur fraudulenter cognitum:sed requiritur temporis interuallum in cognitione causæ & interpositione decreti: quia ex breuitate temporis præsumitur causæ cognitioné non interuenisse:vt in l.si finita.in §.si fortè.versicu. festinare non debes.ff.de damno infecto.& in cap. j.de rebus ecclesi. non aliena. libro sexto, & ita in expressis terminis consuluit Anchara. in consilio octuagesimotertio,numero 3.vbi concludit, quòd licet in alienatione bonorum minoris decretum interuenire debeat,vt in l.si cum plures.§.si.ff.de administrat.tutorum,& in l. lex quæ tutores. C. eodem titulo,quibus concor.l. vigesimaoctaua, titulo xvj, parte vj. tamen quando iudex decretum interposuit eo temporis momento quo fuit petitum, tum decretum est nullum: cùm propter temporis breuitatem dicantur omnia fuisse præcipitanter gesta, & re ac negotio non maturè discusso: vt in c.ex literis.de restitut.in integrum.idem Anchar.in cons. xxxvj.num.3.Paulus Castr.in d.§.si prætor.Alexan.in consil.clxiij.num.5.volum.v.Pau.de Castro in cons. xxxviij.num.2.lib.2.eandem opinionem tenet Raphael Cum.in cons.clxxx.numer.3.Barba.in consi.1. numer.13.in versi.quinimò plus dico.& in consi. xl. numer.19.& in consil.vj.in versi. capio decisionem in indiuiduo.idem in cons.xlj.in versi. hoc decidic in indiuiduo.volumin.4.Iason in l.sciendum.nome. 14.ff.de verbor.oblig.& in l. nec quicquam.in §. vbi decretum.ff.de officio Proconf.& lega. numer.69. & in l.2.numero 15.G. de edendo.& in l. sed si hac. in §.prætor ait,numero 1.ff.de in ius vocan. Dec. in consi.ccclj.nume.7.& in cons.ccccciij.num.19.Hippolyt.in l.statu liber.numer.15 ff.de quæstio.& in l. qui cædem.nom.18,ff.ad l.Corn.de sicariis.& in consil. xlviij.numero 32.& 37.Pari in consi.lxxxv.nu.43.lib.3. & in consil.lxxx.numero 49.volumi. 1.idem Hippol. in practica,in § nunc videndum.num.33.idem Iaf.in l.iudices.C.de iudi.ou.3.Alc.in trac. præsumptio.in 3.reg.præsumptio.x.no.8.

Quam ampliationem intelligo: Primò, nisi esset talis causæ cognitio quæ incontinenti adhiberi possit: quia tunc valeret decretum. ita Alex. in cons. lxxx. nu.9.cum seq.vol.5.quem sequitur Franc.Purpur.in rub.ff.de officio assessorum.q.4 nu.134.

Secundò intellige,quādo iudex vel alius habuisset plenam cognitionem illius causæ ante decretum:quia tunc cessat ratio:ergo & iuris decisio:vt in l.illud.ff. ad legem Aqui Hippo.in rub.ff.de fideiusso.q.v.ou. 86.& vide posita infrà in finali ampliatione.

Amplia secundò,vt procedat in missione in possessionem secundi decreti:nam missus in possessionem sine causæ cognitione non facit fructus suos: ita tenet Inno.in c.consultationibus.nu.2.de iure patro. quem sequitur Bald.in l.2.numer.80.C. de seruit. & aqua.Lud.Roma.in cons.cccclilij.dum.17. Hipp. in practica criminali,in § nunc videndum.num.35.imò fructus percepti virtute inutilis decreti debent in sortem computari,per l.j.& vlti.C. de pigno. actio. notatur in l.si dominium.ff. de pignori.& ita fuit ex presse decisum vt testatur ibi Affl. in decisione ducentesima decimaoctaua.& ita tenet Fel.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.num.25.de constitutionibus.

Amplia tertiò procedere,etiam si notarius attestetur instrumento causæ cognitionem interuenisse: nam ei non creditur,maximè vt suprà dixi in 1. ampliatione,quando modicum interuallum temporis interuenit ad causæ cognitionem.ita tenet Paulus de Castro in cons.xxxviij.num.2.volum.2.Hippoly.in l. qui cædem.num.19.de sicariis.Philip.Dec.in consil. eccceclvj.num.6.Iaso.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.nu.70.& 79.ff.de officio Proconf.& legati.& in l.sciendum.nu.13.ff.de verb.obl.

Amplia quartò:nam licet res minorum debeant vendi seruatis iis quæ habentur in l.1.2.& 3.& 4.C.de autori.præstan.& in l.obest.& in l.1.& 2.C.de prædiis minorum.& in leg.lex quæ tutores. C. de administrat. tutorum.vbi inter alia requisita ponitur, quòd debent vendi,scilicet ob æs alienum: tamen non creditur tutori,vel curatori dicenti ob æs alienum vendi disse,nisi appateat de iudicis decreto,& antè cognitio causæ interuenisse.ita tenet Spec.in titulo de emptio.& venditio.in §.nunc dicendum.numer. quarto & quinto.Archid.& doct in cap.primo,de rebus ecclesi.non alienan.libro sexto.Lucas de Penna in l. fina.C.de decretis decurio.lib.x.Bal.& Salyc.in l.1. C.si aduer. donatio. Corne. in cons.lxxj.numero quarto,volum.4.Hippolytus singula.trecentesimo-nonagesimnono.

Amplia quintò,procedere etiam si index dicat se interposuisse causæ cognitionem in decreto, argumento eorum,quæ notat Bartol.in l.si fortè. ff. de castren. pecu.ita tenet Pau.Castren.in l. cùm ij.in §. si prætor.ff.de transactio.& in d.conf. trigesimosecundo, volumine secundo.Specu.in d.tit.de emp 10.& vendi.in §.nunc dicendum.numero 4.& 5. Corneus in consilio lxxj.numero 3.volumin.3. Hippol in d.sing. ccccxcix.Ferratius in cautela lx.numero 4. Iaso in l. nec quicquam.§ vbi decretum.numero 71.ff.de officio proconsulis & legati.licet Alexand.quem refert Iaf.in l.sciendum.ff.de verborum oblig.contrarium teneat numero 13.

Amplia sextò in tantum procedere, quòd scriptura separata fieri debet de causæ cognitione, & altera de decreto ita firmat Specu.in titu. de procurator.in §.j.numero 22.Pau.de Cast.in d. consilio trigesimooctauo.num.2.versicu.debuit ergo. quem sequitur Ferratius in d cautela lx.numero 13.Iason in d.l.nec quicquam.in §.vbi decretum.numero 71. ff. de officio Proconsulis,& legat.& in l.sciendum.ff. de verb. oblig.num.13.

Amplia septimò,procedere in causis criminalibus: nā sicut in ciuilibus non valet sine causæ cognitione, à fortiori in criminalibus:nam vbi maius periculum, &c.vt in capitu.vbi periculum.de elect.lib. 6.ita concludit Hippol.in practica criminali,in §.nunc videndum.nu.43.& in cons.cxxx.num.46.

Amplia octauò,habere locum etiam in sententia: nam quandocunque est lata sine causæ cognitione, est ipso iure nulla:vt concludit Felin.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.numero 17.de constit. vbi hoc limitat sex modis. Eandem opinionem tenet Mantua in repet. l.nec quicquam.§.vbi decretum.nu. 18. ff.de officio Proconsul.& lega. Sebastianus Vantius tract. de nullitate.rub.13.De nullitate ex defectu processus, num. 30.cum sequen.idem tenet Capitius decis. lxix. numer.35. Iaf.in l.iudices.C.de iudiciis.nam.1.& 2

Amplia

Amplia nonò, habere locum in compromisso, nam si factum sit compromissum in aliquem, & is immediatè post compromissum pronunciet, non valet. ita tenet Bal. in ca. 1. nu. 10. de inuestitura in maritum facta. in Vsibus feud. & in l. proletam. nume. 15. C. de sententiis, & interlo. omni. iudic. quod notat contra rusticos Ias. qui immediatè post compromissum pronuntiant: & in l. iudices. numer. 4. C. de iudi. Raphael Cum. in cons. 50. num. 4. Gardina. in cons. cxl. num. 7. Philip. Dec. in c. cùm venerabilis. in glos. ij. in prin. num. 43. cum sequen. Panor. in c. Quintauallis. nu. 45. de iureiurand. Quod tamen intelligo, nisi per arbitrium ante compromissum longo tẽpore causa esset ruminata & disputata coram eo, & ipse posteà arbiter fuit electus. ita tenet Socin. in cons. 121. nu. 3. vol. 3. Hipp. in rep. rub. ff. de fideiusso. nu. 81. alia circa hanc regulam vide per Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 25. de constitutionibus. P. Duen. re. 186.

¶ Decretum iudicis præsumitur interpositũ ex iustis causis. Hanc regulam probat gl. in l. j. in verbo, omni ordine. ad finem. C. de fide instrumen. & iur. ha. fisc. libro x. pro qua glo. est text. in l. 2. in versic. quod non arbitramur. C. de officio ciuili iud. quem text. allegat Bald. in l. errore. C. de testamen. facit etiam text. in l. ab ea parte. in 2. responso. ff. de probatio. ita tenet Specu. in tit. de empt. & vend. in §. nunc dicendum. numero 5. Hanc opinionem tenuit Iason. in l. nec quicquam. in §. vbi decretum. numer. 79. ff. de officio Proconsu. & leg. & in l. mandata. numer. 6. ff, de officio eius. & in l. post dotem. nu. 83. ff. soluto matrimo. Petrus Loriotus in tract. de pactis, axioma. 56. Cor. in cons. 98. numero 1. volumine 1. Alexand. in l. sciendum. ff. de verborum obligation. Hippoly. vbi allegat alios docto. in singu. 438. Abbas in capitu. quoniam contra. de probat. vbi Paris. numero 137. Franciscus Niconicius not. in dicto capitu. quoniam contra. quæst. si. post glos. numero 28. Quam opinionem dicit esse communem Alciat. in tract. præsump. in tertia regula, præsumptione decima. num. 1.

Amplia primò, procedere etiam si iudex esset ribaldus adhuc pro eius decreto præsumitur, ita tenet Bald. in c. sicut. per illum tex. nu. 3. in fi. de re iud. & illud dictum Bald. sequitur Iason in c. 1. num. 8. qui feudum dare possunt. in vsib. feudo. & in l. pacta nouissima. num. 7. C. de pact. Fran. Nico. in repet. in c. quoniam contrà. in quæstio. fi. post gl. nu. 29.

Amplia secundò: nam licet sit verum, quòd spoliatus ante omnia restituendus sit, iuxta tex. in l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi publica, tamen in tantum præsumitur pro iudice & pro eius decreto quòd spoliatus à iudice non potest petere restitutionem: & tunc non habet locum suprà dicta regula. ita probat glo. in cap. præsentiam. in glos. fin. 7. q. 1. & in ca. in nomine Domini. in verbo, audientia. 23. distinct. quas glo. approbat Abb. in cap. cùm dilectus. nume. 11. quod metus causa, & in cap. dilectus filius. de rescriptis. & in capi. conquerente. in vltim. notab. de restitu. spoliat. Iason. in d. l. iustè possidet. num. 3. ff. de acquirenda posses. & in l. iusiurandum. in §. ait prętor. nume. 2. ff. de iureiur. Decius, in l. qui auctore. num. 3. & ibi Guli. Maine. num. 10. ff. de regu. iur. Cagno. in l. non videtur in §. si iussu. eodem titu. de arte testandi. titu. xj. cautela xx. numer. 8. Afflict. in constit. Neap. libro 1. rubrica septima, numer. 59. Aufre. in additionibus Capellæ Tolosanæ, decisione ccccxc.

Limita primò procedere in maioribus iudicibus, veluti in præside, prætore, & similibus: quia lex præsumit, quòd maioris iudicis factum sit ritè factum: secùs tamen in minoribus, puta in magistratibus pedaneis, vel municipalibus: ita tenet Bald. in l. tutores, ff. de confirman. tutore. & dicit ita velle Azonem in Summa. C. de tut. & curat. qui non satisdant, & quòd ita intelligitur §. nos autem. Insti. de autor. tuto. Quod dictum sequitur Iason in l. pacta nouissima. numero 9. C. de pact. & in d. cap. j. numero 10. qui feudum dare possunt. & in Rub. C. qui admitti. numero 7. Franc. Niconi. in dicta reper. capitu. quoniam contrà. in dicta q. fin. numer. 32. Hippol. in singul. ccccxxxviij.

Secundò limita, quandocunque decretum interpositum fuit præcipitanter, de quo dixi suprà in reg. 186. prima ampliat.

Limita tertiò, quando iudex esset idiota: quia non est verisimile, quòd ipse fecerit seruari solennitates iuris quas ignorat: vel adhibuerit legitimam causæ cognitionem. ita concludit Aret. in consil. lxix. num. 2. quem sequitur And. Alciat. in tractat. præsumptionum. in d. reg. x. num. 10.

Quartò fallit, quando pars plenè non edocuit iudicem de negotio. ita concludit Bal. in conf. ccclxxv. num. 4. vol. 3. allegat tex. in l. j. C. de prædiis decurio lib. x. quem sequitur Alciat. vbi suprà, nu. 9.

Quintò fallit, quando in tali decreto esset error manifestus, seu vitium visibile, & sic per euidentiam facti contrariam apparet: ita tenet Bald. in l. 2. in §. sed alio. in j. lectura. nume. 13. in fine q. ff. si ex noxali causa agatur. per notata in l. Imperatores. ff. de priuil. cred. quem sequitur Alc. vbi suprà. nu. 11. Hippo. in d. singulari 438. in fin. P. Duen. reg. 189.

¶ Decretum primum, & secundum interponi non potest, nisi quando reus latitat: vt no. in l. cùm proponas. C. de bon. auct. iudi. pos.

Primò fallit, vbi agitur contra reum condemnatum, & iudex vult peruenire ad executionem sententiæ: quia isto casu non est necesse, vt latitet. l. properandum. §. si autem reus. C. de iud. & not. per doct. in l. à diuo Pio. ff. de re iudi.

Secundò fallit in eo, qui est absens causa rei publicæ dolosè: quia non est necesse, quòd latitet. in l. eum qui. la prima. de priui. credi.

Tertiò fallit in debitore fisci: quia potest conueniri ad primum, & secundum decretum absque eo quòd latitet: vt no. in l. 1. & 3. C. si propter publicas pensit. B. Soci. reg. 115.

¶ Decretum in quibus casibus annulletur.

Primus est, quando ex falsa causa est interpositum, vt dixi, in regu. 185.

Secundus, quando fuit interpositum sine causæ cognitione, vt dixi in regu. 186.

Tertius, si iudex interponendo illud non sedeat, vt in l. naturali. in §. si quæratur. ibi, & pro tribunali decretum interpositum sit. ff. de confir. tut. Specu. in tit. de feriis. in §. sequitur. num. 12. Lucas de Penna in l. vlti. C. de decurio. lib. x. Philip. Corneus in cons. 98. num. 4. volum. 1.

Quartus, quando interpositum est in die feriato in honorem Dei, vt notatur in l. actus. & in l. dies festos. C. de feriis. Anchar. in cons. cxvj. num. 6. versicu. fuit enim decreti interpositio nulla ipso iure. Iacobi. de sancto Georg. in l. diuus. num. 7. de feriis. Chassa. in consuetu. Burgundiæ, in titu. Des iustices. rub. j. §. vj. num. 96.

Quintus, quando per errorem est interpositum, tenet Bar. in l. ius pluribus. num. 2. de iusti. & iure. ita tenet Ludoui. Bologninus in cons. xxxiij. incipiente, vt ea quæ iusta, facit text. in l. si per errorem. ff. de iurisdic. omnium iud.

Sextus, quando interuenit dolus partis. l. & si præses. C. de prædiis minorum. Barto. in d. l. ius pluribus. Bal. & ibi Iacobinus. num. 13. in l. vnica. C. de fideiussor. minorum: nam dolus nemini debet patrocinari: vt in c. sedes. & in c. ex tenore. de rescrip.

Septimus, quando non interuenit citatio peremptoria, annullatur etiam primum decretum si ante fuerit interpositum: vt in l. præsenti. C. de his, qui ad ecclesias confugiunt. & in l. 2. & ibi gloss. C. vbi in rem actio, notant doct. in l. si finita. in §. Iulianus. ff. de damno infecto. Bart. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. Phil. Cor. in cons. lij. nume. 4. & in cons. cxxxij. num. 5. vol. 4.

Octauò, iudex ex officio suo potest annullare decretum interpositum in quo fuit pars decepta. ita firmat Ioan. And. in capit. consultationibus. de officio delegati. Baldus in l. vnica, nu. 9. C. de confessis. Hip. in singul. ccxx. P. Duen. re. 188.

¶ DECRETVM quibus casibus interponi debeat.

Primus est in venditione rerum ciuitatis. l. fin. & ibi Iacobus Rebuffus, & doct. C. de vendendis rebus ciuitatis. li. xj. & vide pragmaticam ix. de Valladolid. anni Domini 1542.

Secundus est in venditione prædiorum Decurionum & Curialium: vt in l. prima, & per totú. C. de prædiis Decurionum siue decreto non alienan. lib. x.

Tertius est in alienatione bonorum immobilium minoris: vt in l. lex, quæ tutores. C. de administra. tut. & in l. 1. & per totum. C. de prædiis, & aliis rebus minorum. De iure regio est tex. in l. 18. tit. 16. parti. 6. & in l. 4. tit. 5. parti. 5. & vide Catellianum Cottam in verbo, decretum. e14.

Quartus est, quando decernuntur alimenta pupillo: nã debent decerni pro modo facultatum, & sic debet interuenire decretum. vt in l. j. secunda, & tertia. ff. vbi pupil. edu. debeant. de quo vide Ias. in l. 2. num. 15. & ibi Deci. nu. 34. C. de edendo.

Quintus est in tutore, vel curatore dando pupillis illustrium personarum: vt in l. j. vers. posteà per prætorem interponatur decretum. C. de tutoribus, vel cura. illustri. vel clarissi. person. idem in aliis personis tenet Bar. in l. legitimos. ff. de legiti. tuto. nu. 3. idem est in actore dando tutoribus impeditis: §. fin. Insti. de curatori. & ibi Aldobrandinus. numer. 16. cum sequen.

Sextus vbi iudicis officium imploratur: vt in l. necquiequam. in §. vbi decretum. ff. de off. Procons. & legati.

Septimus, in dominij adiudicatione facienda contra contumacem, & vocatur secundum decretum. de quo in l. si finita. in §. Iulianus. & in §. si plures. ff. de damno infecto. & ibi doct.

Octauus, in contractu filijfamilias, cuius pater furiosus, vel mente captus est. ita tenet Bald. per tex. ibi, in l. si furiosi. num. 1. C. de nuptiis.

Nonus casus in quo decretum interponitur, in remittenda parte debiti facta per maiorem partem dissentiente minore parte: vt in l. & suum hæredem. in §. fi. ff. de pact. & l. 5. tit. 15. par. 15.

Decimus casus in venditione facta per subhastationem: vt in j. C. de fide instru. lib. x. & in l. si quos. C. de resci, venditione. In quo est notandum, quòd licet res sit vendita in publica subhastatione iudicis mandato, habet locum remedium l. 2. C. de rescind. vendi. ita probatur in d. l. si quos. pro qua opinio. est text. in l. 4. titu. 7. lib. 5. ordi. Hanc opinio. tenet Barto. in l. j. nume. 1. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. quem sequitur Ioan. de Imo. in l. pretia rerum. numer. 3. ff. ad l. Falcidiam. idem Imo. in l. si quis cum aliter. nume. 7. de verborum obligat. Abb. in cap. cùm causa. nu. 6. de emptio. & vendi. hanc opinio. tenet etiam Pantaleon de Crema in repet. l. 2. & 9. limit. C. de rescind. vend. eandem opinionem tenet Alexand. in d. l. pretia rerum. num. 8. & in d. l. si quis cum aliter. num. 15. vbi plura adducunt pro ista opinione. idem Alex. in additionibus ad Bar. in l. 1. C. de præd. decurionum. lib. x. Roma. in d. l. si quis cùm aliter. ff. de verb. obli. nume. 9. & 10. eandem opi. vbi eam latissimè examinat, tenet Vincentius de Herculanis in d. l. pretia rerum. in §. corpora. versic. circa quintum. ff. ad legem Falcid. contrariam opinionem tenet Bart. per textum ibi, in l. j. C. de prædiis decurionum. libr. x. ibi, nec immoderatus venditor, nec emptor iniustus inueniatur. idem sentit idem Bartol. in l. si quos spontaneos. C. de decurionibus. eo. lib. quam opinionem Bartoli sequitur Angel. in dicta l. j. C. de præd. decur. numero 1. & in repetit. l. sciendum. numero vndecimo. ff. de verborum obligat. idem Ang. in l. pretia rerum. §. corpora. num. 3. ff. ad legem Falcid. idem Angelus in cons. cxlij. numero secundo, pro qua opinione est text. in l. ccxx. styli, in fi. quæ facit contra suprà dictam l. ordinamenti.

In qua contrarietate sic distinguendum puto: nam quando aliqua res venditur propter debitum publicum, vt in casu l. 1. C. de prædiis decurionum. ibi, necessitate coactus, & emptor fuit compulsus per iudicem ad emendum: in hoc casu licet venditor sit deceptus vltra dimidiam, non habet locum rescissio, & procedit opinio Bartol. in dicta l. prima. C. de prædiis decurionum. & l. cxx. styli. Hanc opinionem & concordiam videtur tenere Ioann. de Imo. in d. l. pretia rerum. Ange. de Perusio in dicto consil. cxlij. in finalibus verbis. Ange. Are. in §. sequens. numer. tertio, Institu. de actionibus. Anto. Burgos in dicto c. cùm dilecti. numero 27. de empti. & venditione. pro qua opinione expressè facit l. v. titu. vij. lib. v. ordinam. & l. xviij. titu. iiij. libr. v. ordinamenti. est etiam notandum, quòd suprà dictæ leges regni in alio contrariantur: nam lex ordinamenti in fine loquitur in quatuor annis post venditionem: lex verò styli loquitur in vno anno, quæ lex styli debet intelligi, quando res vendita est auctoritate iudicis, vt ex ea lege constat.

Vndecimus, olim in bonorum possessione discernenda, & vocabatur bonorum possessio decretalis, vt in l. j. §. decretalis. ff. de successo. edicto. hodie tene quod traditur in l. fina. C. qui admitti ad bonorum posses. possunt.

Duodecimus super transactionibus alimentorum solet decretum, siue auctoritas Prætoris interponi, lege, cum ij. in prin. ff. de transact. & in l. de alimentis. & ibi Doct. C. eod. tit.

Tertiodecimus in procuratore dando furioso, vt in l. de creationibus. C. de episc. audien.

Decimoquartus propter famem consanguineorum pupilli potest tutor cum decreto alimenta eis ex bonis pupilli dare, l. j. in §. sed nonnullus. ff. de tutelis, & rationibus distrahen. Porrò casus in quibus quis in iure tenetur aliquem alimentare, vltra Roma. in singu. xxxviij. vide Ioan. de Platea in Rubrica. C. de

decurio

decurionibus.lib.x. Baptista de sancto Seuerino in tract. de feudi cognitione. q. xv. Franc. Purpura. in l. cùm quid. num. 127. ff si cert. pet. Ripam in l. cùm filiofamiliàs. num. 15. ff. de leg. j.

Decimoquintus in inuentario tutoris: ita tenet Bald. expressè in l. si tutor tuus. num. 1. C. in quibus causis restit. in integrum non est necessa. vbi allegat text. in l fin. C. arbitrium tute. Et est text. de iure Regio in l. xv. tit. vj. parte vj. & l. ij. titu. vij. libr. iij. fori. pro quo facit glo. notabilis in l. tutor qui repertorium. in gl. 1. ff. de administrat. tut. vbi probatur, quòd inuentarium fieri debet in præsentia iudicis: idem probat glo. in l. tutores. la 2. in verbo, publicarum. C. de administrat. tut. & in l. chirographis. in glo. j. in fine. per text. ibi, ff. de administrat. tut. pro qua opinione est text. in d. l. tutores. ibi: in præsentia publicarum personarum. & facit text. in l. nonnulli. in §. cùm autem. C. de episcop. & cler. & in l. de creationibus. C. de episcop. audien. vbi episcopus qui tenet locum hæredis, coram iudice tenetur inuentarium facere. Et hanc opinionem tenet Ange. in tract. de inuentario. num. 11. idem in d. l. tutores. nu. 1. pro qua opinione sunt leges regni suprà allegatæ.

Contrariam tamen opinionem (vbi dicit quòd communiter seruatur fieri tantùm coram tabellione) tenet Cinus in d. l. tutores. num. 4. quam sequuntur ibi alij Doct. Moder. Pro qua opinione est text. in l. fin. C. de iure delib. & in Authen. de hæred. & falcid. vbi non fit mentio de præsentia iudicis, sed solùm testium, tabellionum, & legatariorum, nec debemus aliam solennitatem quærere, quàm lex non posuit. Hanc opinionem ita obseruari tenet expressè Montaluus in dicta lege ij. titu. vij. libr. 3. fori. in glos. in verbo, el Alcalde. in fine.

In qua quæstione, sic cômuniter distinguitur: aut quæritur quantum ad tutorem obligandum, & tunc sufficit fieri extra iudicium: aut quæritur, an faciat fidem contra debitores scriptos in inuentario, & quantum ad eos debet fieri coram iudice: vt in d. l. chirographis. ita expressè tenet Barto. in l. tutor, qui repertorium. num. 9. ff. de admini. tut. quod ante eum tenuit Cin. in d. l. tutores. & hanc concordiam sequitur Fran. Porcellinus in tract. de inuentario. c. 2. num. 9. Vitalis de Cambanis in tract. clausul. in parte, nihil nouari, inuentarij confectione pêdente. num. 75. cum sequen.

Decimosextò interponitur decretum iudicis in diuisione bonorum minoris, vt est gl. & ibi Bar. in l. inter pupillos. in gl. 2. ff. de auctoritate tutorum & cura.

Decimoseptimò in manumissione seruorum per minorem ex causa facienda, vt in l. etiam. ff. de manumis. vindict. & in §. ea. & sequen. Insti. quibus ex caus. manu. non licet.

Decimooctauò in reuocando tutore vel curatore, quia eadem solennitas requiritur in dissoluendo sicut & in faciendo, vt in ca. j. de regulis iuris. in antiquis. & in Authen. econtrà. C. de repudiis. in l. si vt proponis. la 2. C. de nuptiis. in l. nihil tam naturale. ff. de regulis iuris. vt in l. prout quisque. ff. de solutio. vbi in contractu, in quo requiritur decretum, ita etiam in distractu. ita notabiliter concludit Bal. in l. præses. num. 5. C. de transactionibus. de quo latissimè per And. Tiraquel. in legibus connubialibus, in gl. 3. num. 17. cum aliis.

Decimonono, secundum quosdam, requiritur decretum in alienatione rerum ecclesiæ: vt in Authentica, hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. ibi, accedente consensu ordinatoris. canonizata in ea. casellas. in §. hoc ius porrectum. x. q. ij. ita expressè tenet Innocen. in c. 2. de transact. nume. 2. Sed Abb. in d. c. 2. eum reprehendit, nu. 4. dicens in iure hoc non probari. Pro qua opinione Abb. est glos. in cap. j. in verbo, tractatus, in fine. de rebus eccle. non alie. lib. 6. & sic intelligere voluit Inno. decretum pro consensu, & auctoritate episcopi vel superioris: solet enim episcopus post inquisitionem super commodum, vel incommodum factum, si ex re ecclesiæ sit, & vtilitate, decernere faciendam compositionem, vel factam ratam esse: & sic illi consentit: & hoc modo debet intelligi dictum Inno. Nam hæc auctoritas aliquando vocatur consensus auctorizabilis: vt dicitur in dicta Authentica, hoc ius porrectũ. Aliquando verò vocatur licentia: vt in c. fin. de rebus ecclesiæ non alienandis, libr. 6. ibi, consensu apostolicæ sedis. & in cap. Abbatibus. duodecima q. ij. ibi, absque permissu, & subscriptione episcopi. & in cap. de cætero. & in c. veniens, de transactio. Interdum simpliciter vocatur consensus. vt in c. in venditionibus. in §. etiam. xvij. q. iiij. & in Clemen. j. de rebus eccle. non alie. Non tamen requiritur decretum sicut in rebus minorum, vt suprà dixi: quia iura hoc nô dicunt in rebus ecclesiarum: sed auctoritas episcopi, siue consensus requiritur loco illius decreti: vt in c. j. de rebus eccle. non alienan. lib. 6. Quam opinionem tenet expressè Petrus Rebuffus in tract. de decimis. q. 13. nu. 20. & in compendio alienationum rerum ecclesiasticarum, nu. 52. And. Barb. in cons. 40. num. tt. cum seq. & vide notabiliter Andr. Tiraq. in legibus connubialibus, in gl. v. nu. 4. cum aliis. & ideo ad euitandas opi. solent in instrumentis notarij apponere, talis episcopus dedit licentiam, auctoritatem, & consensum super talis rei alienatione: vt tenet Specu. in tit. de emptione, & vend. in §. nunc dicendum. nu. 8. Quæ autem differentia sit inter decretũ, auctoritatẽ, licentiã, & consensum, vide Ias. in l. nec quicquam. in §. vbi decretũ. nu. 3. ff. de off. proconf. & leg.

Vigesimò, & vltimò in omni contractu debet interponi decretum iudicis, seu peti vt contractus confirmetur: vt est tex. & Bar. doctrina, nu. 2. in l. si quod. C. de decurio. lib. x. Luc. de Penna in l. fi. C. de decretis decurio. eo. lib. Ant. de Burgos in c. cùm causa. num. 27. de emp. & vend. Pantaleon de Crema in repe. l. 2. C. de rescind. vend. P. Duen. re. 187.

¶ Decretum iudicis non præiudicat pupillo, in quitatione damnosa, Pau. cons. 306. nec nocet parti petenti in eo, in quo non habet ius, Bar. l. 1. §. 1. ff. de ventre insp. Med. reg. 8.

¶ Decretum soluitur morte, & inane est illud quod in mortuum defertur, l. si decesserit. ff. qui sat. cog. l. 1. §. cum triplici. C. de cad. tollen. l. quo loco. §. si iam mortuo. ff. de hæredi. instit. Vnde mortuus ante executionem mandati ad excommunicandum non est excommunicatus, Mars. l. fina. numero 40. ff. de quæst. conc. Cum. l. qui à latronibus. §. si quis. numer. 5. de testam. Mileus in pract. crim. numer. 10. Salic. l. 2. ff. de pecul. leg. Angel. cons. 68. Curt. consil. 60. Vantius in tract. de nullit. tit. de nullit. senten. ex defectu iurisd. ordin. numero 106. Docto. Comm. l. in summa. §. fin. C. de cad. toll. Mars. l. qui sine. numer. 17. ff. de quæst. Dec. l. is. numero 8. C. qui testam. fac. poss. Ang. l. imperium. numer. 16. ff. de iurisd. omn. iudic. Rom. l. si verò. §. de viro. fall. 16. ff. sol. matrim. Pontan. l. 4. §. Caro. nu. 59. ff. de ver. oblig. Medices trac. 2. par.

¶ DECRETVM. Pro decreto interponendo requiritur citatio peremptoria, l. si finita, §. Iulianus, ff. de damno infecto.

Fallit in 3. casib. vt per Lud. Bolog. in d. §. Iulianus, nu. 11. & seq.

Iudex non potest facere, quòd possideus ex primo decreto possideat, & priuare possessorem verum possessione sua, nisi omninò interponatur secundum decretum, not. iu d. §. Iulianus.

Fallir in 2. casibus, vt per Ludouic. Bolog. in dict. §. nnmero 48.

Missio in possessionem ex secundo decreto non fit in bonis pupilli, donec rempora pubertatis veniant, & iu hoc creditoribus est expectandum. l. apud Iulianum, ff. ex quibus causis in pos.

Fallit in 3. casibus, quos uot. Zas. in l. contra pupillum, ff. de re iud. col. 2.

Decretum ex falsa causa interpositum est nullum, l. magis puto, §. si æs alienum, ff. de reb. eorum, l. Seiæ, ff. de tuto. & curato.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 7. à Pet. Duen. reg. 185. Fallit iu 5. casibus, vt per Alexan. in l. iustè, ff. de acq. pos. num. 14.

Decretum interpositum sine causæ cognitione, non valet, sed annullatur, l. magis puto, §. non passim, ff. de rebus eorum, l. fi. ff. de curato. furiosi.

Ampliatur in 9. casib. per Per. Duen. reg. 186.

Decretum iu quibus causis interponi debeat. 20. ponit Pet. Duen. reg. 187.

Decretum judicis præsumitur interpositum ex iustis causis, glos. iu l. 1. C. de fide instru. lib. 7. l. 2. C. de off. ciui. iud.

Ampliatur iu 2. casibus, & limitatur in 5. à Petr. Duen. regu. 189.

Iudex ad hoc, vt ad primum & secundum decretum peruenire possit, necesse est, quòd se latitet reus, l. cùm proponas, C. de bonis auth. iud. pns.

Fallit in 3. casib. vr per Soc. regu. 195. & in reg. 33. in add. & quatuor requiruntur ad hoc, vr possit deueniri, ad secundum decretum, quæ omnia limitat Fel. in cap. consultationibus, de off. deleg. num. 9.

Missus in possessionem ex secundo decrero, non possidet, hanc dicir esse communem opiniouem Ant. de Fano in tract. de pig. & hypoth. memb. 2. nu. 6.

Fallit in 2. casibus, vt per Baptist. à Villa. conclu. 106. in litera M.

Contumacia procuratoris non nocer domino, quoad secundum decretum, no. in l. in omnibus, §. si procurator, ff. si quis ius dicenti.

Fallt in 3. casib. vt per Soc. in d. §. si procurator, num. 7.

Decretum non valet, siue primum, siuè secundum, si concedatur pro debito partim falso, not. Doct. in l. certi conditio, §. quouiam igitur, ff. si cer. pet.

Fallit in 4. casibus, vt per Soc. in dict. §. quouiam igitur, uumer. 29.

In secuudo decreto reus reuertens, non auditur aliquo modo. Fallit in 2. casibus, secundum Fel. iu cap. consultationibus, de off. & potest. iud. delegat. nu. 7. Don. Fina, lib. 3.

¶ DECRETI forma non seruata ad vnguem reddit omnino alienationem nullam, Fel. cap. quæ in ecclesiarum. num. 8. C. de const. Ias. Authen. res quæ. num. 26. C. com. deleg. Socin. consi. 19. numer. 2. volumi. 3. Tiraq. in tract. de retr. §. 1. gloss. 9. num. 180. & d. loco. §. 35. numer. 2. Dec. consil. 142. numer. 5. & consil. 444. numero 11. Chassan. consil. 32. columna 2. Rubeus consil. 59. numero 50. dixi suprà ampl. 6. conc. simil. Alexand. consil. 42. numer. 28. volumin. 1. Deci. cons. 19. num. 10. Calcan. cons. 8. numero 22. Deci. Pedem. 164. uume. 4. Alex. cons. 112. numer. 1. volum. 6. Port. cons. 28. num. 50. Med. reg. 7.

¶ DECVRIO semel factus, vel quodliber aliud munus consequutum ab aliquo non cogitur iterum suscipere. l. æstimationem. §. fin. ff. de muner. & hon. l. libertus. §. præscriptio. l. Diuus. ff. ad munic. l. quis tam. C. de decur. lib. 10. Tiraq. l. si vnquam, in princi. num. 210. C. de reuoc. don. Med. reg. 4.

¶ DECVRIONES, & constituti in dignitate non debent torqueri. Hanc regulam probat text. in l. milites. & in l. decuriones. C. de quæst. De iure regio est tex. in l. ij. titu. xxx. parte vij. & in l. iiij. tit. ij. lib. iiij. ordina. Circa quam regu. vide Andr. Tiraquellum in trac. de nobilitate. c. xx. num. 133.

Hanc regulam cum sex limitationibus ponit Cifuentes in l. lxxix. Tauri. vers. sextò dubitatur.

Amplia primò vltra eum habere locum in eorum filiis, vsque ad pronepotem. ita probatur in l. diuo Marco. C. de quæst. iu l. si matrem. C. de pœnis. & iu l. ij. titu. xxx. part. vij.

Amplia secundò, procedere etiam finiro officio in memoriam pristinæ dignitatis: vr in l. fi. ff. de decurion. & in l. nihil. C. de quæst. gl. in l. omnes. C. de decurioni. lib x. & in c. concessum. de regul. iur. lib. vj. ita tenet Hippolyt. in practica criminali. in §. expedita. nu. 27. Et hanc quæstionem dicit Bar. se habuisse de facto in d. l. milires. sequitur idem Hippol. in singul. clxxix. idem in l. edictum. nu. 16. ff. de quæstio. Grammaticus in voto 1. nume. 17. & 18. & in voro xxxij. nu. 19. & 22. idem Hippolytus in sing. cvij.

Amplia tertiò, habere locum iu doctoribus, & aduocatis: nam sicur milites torqueri non possunt: ita eodē modo neque Doctores, ratione dignitatis: quia doctor dicitur in dignitate constitutus: vt in c. quanto. de magistris. Hanc opinionem tenet Ioan. And. in capitulo, cùm in contemplarione. de regul. iur. in antiquis. eandem opinionem tenuit Alex. de Imola in l. centurio. ff. de vulg. vbi per decem æquiparationes tenet, quòd priuilegium concessum militi, & Doctoribus concessum videatur. & ibi Lancel. Galiaula num. 25 Hippolyt. in d. l. edictum. nu. 4. & in sing. 556. & in d. §. expedita. num. 30. Iason lege 1. C. de iuris & facti ignor. Grammaticus in voto 1. num. 4. & in voto 25. numer. 4. & Cinus expressè in d. l. milites. Marhesil. nor. lix. facit quod dixi suprà in regu. 55. in 5. & 7. limitatione.

Amplia quartò, adeo procedere, quòd consuetudo iu contrarium non valet: ita probat text. in l. omnes iudices. & ibi expressè Barto. per illum text. numero 2. C. de decurio. lib. x. quod dictum Bar. sequitur Ludouicus Roma. in singu. ccccclxxxviij. Additionator Barto. in l. 1. in additione ad nu. 2. C. de dignitatibus lib. 12. Iason iu l. de quibus. num. 66. ff. de iust. & iure. Chassan. in consuet. Burgun. in tit. Des iustices. Rub. 1. §. 4. num. 8. Lancelo. Galiaula in repet. l. Centurio. num. 35. ff. de vulg. Hippoly. in d. l. edictum. nu. 5. Thomas Grammat. in voto 1. numero 12. Augel. in tractat. maleficiorum. in verbo, fama publica. num. 102. eandem opinionem tener idem Grammat. licet corruptus sit, in d. voto xxv. numero quarto. & licet aliqui ex Docto. quos ipse allegat contrarium teneant, ita commu. teneri vltra alios Doctor. reuet Ludouic. Carrerius in prac. criminali, in prin. num. 180. Paul. Grillandus in tract. de tortura. q. 6. nu. 3. & Hippol. in sing. 556.

Ainplia

Amplia quintò in tantum procedere, quòd nec pro debito carcerari possunt, ita tenet Bald. in l. t. C. qui bonis cedere possunt, per text. in l. miles. ff. de re iudi. facit etiam gloss. in l. medicos. C. de professo. & medi. libro x. ita tenet Hippolyt. in d. l. edictum. numer. 5. ff. de quæst. Tiraq. in trac. de nobilit. c. xx. numer. 136. Pro qua opinione est hodie tex. de iure Regio in l. 4. & 5. tit. 2. lib. 4. Ordi.

Amplia sextò, adeo procedere quòd etiam furcæ subiici non debent: & sic pro delicto non debent suspendi, ita probat text. in l. moris. in §. sed enim sciendum. in versicu. nec furcæ subiici ff. de pœnis. quod etiam probat tex. de iure Regio in l. 8. tit. 31. parte 7. & quòd de consuetudine hæc opinio seruetur, tenet glos. in l. desertorem. in §. pœna. in glos. in verbo, torquentur. ff. de re militari. quam glo. sequitur Bald. in cap. cùm quidam. numero tertio. de iureiurand. Hippoly. in repet. l. vnicæ. num. 107. C. de raptu virg. Claudius Cottaræus in tractat. de iure militum. lib. 3. cap. de pœnis. Andræas Tiraquel. in trac. de nobilitate. c. xx. num. 107.

Amplia septimò, adeo quòd si tales torqueantur de facto, talis confessio non valeret: ita probat glos. in l. pen. ff. de quæst. & ita per illam glos. tenet Hippoly. in d. l. edictum. num. 17. & in d. §. expedita. numer. 46. & in d. sing. clxxxix. Bald. in l. Imperator. la 2. loquendo de muliere prægnante. ff. de statu homi. & idem Hippol. in sing. 107. & Ang. Aretinus in trac. maleficiorum, in verbo, fama publica nu. 99.

Amplia octauò, procedere quòd si officialis aliter facere vellet, posset ei de iure resisti: vt habetur in d. l. omnes. C. de decurionibus. libro x. & in Authen. quomodo oporteat episcopos. in §. fin. Hanc opinionem tenet Hippoly in dicta l. edictum. numer. 3. quem sequitur Grammaticus in dicto voto j. num. decimoquinto, & in voto. 32. num. 24. Pro qua opinione est glos. in capitu. ex literis. in verb. denuntiatis. de offic. delega. vbi dicit, quòd iudici male exequenti, violenter resisti potest, etiam per tertium cuius nihil interest. vnde dicitur Prouerbiorum 24. & 81. Psal. 80. cap. quòd quis potest eripere condemnatum ad mortem, etiam propria auctoritate: & per vim quando est iniustè condemnatus, facit glos. in canon. non inferenda. in glos. finali, vigesimatertia quæstione tertia. textus in l. contra præcepta nostra. C. de exequutio. & exact. libro duodecimo. Pro qua opinione etiam facit quod notat Bald. in l. addictos. C. de episcopali audien. Spec. in tit. de citationibus. in §. sed nunquid. & hanc opinionem illarum glos. vbi prosequitur hanc materiam, tenet vltra Felin. in dicto cap. ex literis. qui expressè illam glo. sequitur, Chassanæus in consuetu. Burgun. in titu. des iustices. Rubrica 1. §. 7. nume. 5. eandem opinionem tenet Grammaticus in cons. 56. numer. 26. in consiliis criminalibus. Dec. in cons. cccclxix. num. 3. Ioan. Bernard. in practica, cap. xcv. Matthæus de Afflictis not. in constitut. Neapolitanis, libro t. Rubrica 8. num. 78.

Amplia nonò, cùm hodie non sint decuriones, id quod suprà de decurionibus dictum est habere locum, & extendi ad consiliarios ciuitatis, vt si ciuitas habeat consiliarios idem erit: nam consiliarij ciuitatum decurionum instar obtinent: vt est glo. in Rub. C. de decurionibus. lib. x. & ibi expressè Doct. præcipuè Pyrrhus Anglebermæus in dicta Rubr. illam glo. sequitur etiam Bar. in l. non ambigitur. num. 4. in fi. ff. de legibus. Lucas de Penna in l. nominatio. num. 1. C. de decurioni. lib. x. & expressè Iacobus Rebuffus in d. rub. subdit, quod cùm consules ciuitatis sint loco ipsorum substituti, habent idem priuilegium quod ipsi decuriones: argu. l. filiæ. in §. fin. ff. de condi. & demon. & in l. si donatæ. in §. sponsus. ff. de dona. inter virum & vxor. quod maximè intelligit ibi Iacobus Rebuffus de consulibus ciuitatum & magnorum locorum, & nobilium non autē de consulibus oppidorum: arg. tex. in lege, athletæ. in §. gentium. iuncta l. propter magistratum. ff. de adm. tutorum. & quòd consules ciuitatum nostri temporis habeant idem priuilegium quod decuriones, vt non quæstionentur, tenet vltra Ioann. de Platea & Doct. in d. Rub. Salic. vbi dicit ita tenere Doc. in d. l. diuo Marco, C. de quæst. eandem opi. tenet glos. in lege, nulli. in verbo, ordo. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. & Tho. Grammat. in d. voto. j. num. 21. & in voto xxxij. num. 20.

Amplia decimò, procedere etiā in nobilibus: nam nobiles torqueri non possunt, iste est casus notabilis, & non alibi, in l. nullus in vers. vel generis. C. ad l. Iul. maiest. Probatur de iure Regio in d. l. iiij. & v. titu. ij. lib. iiij. Ordin. & quis dicatur nobilis ponit l. ij. & iij. titu. xxj. par. ij. & l. lxxxvj. styli: & de forma probādi nobilitatem: vide in Pragmaticis antiquis, & vide suprà posita in reg. lxix.

Limita primò regulam non habere locum consulto Principe: Nam si princeps super hoc consulatur, bene potest torqueri, ita probat tex. in d. l. nullus. & ibi Bald. C. ad l. Iul. maiest.

Limita secundò, quandocunque ante dignitatē gessit aliquod officium: scilicet si erat tabellio, & dubitatur de fide alicuius scripturæ: quia in tali casu torqueri potest, vt appareat veritatem, text. est notabilis qui hoc probat in l. si quis decurio. C. ad leg. Cor. de falsis & de iure Regio in l. ij. titu. xxx. par. vij. & ibi hoc expressè tenet Montal. Pro qua limitatione facit quod tenet Ias. in l. ex facto, num. 30. ff. de vulg. & pup. & in l. si seruum. nu. 6. ff. si ex noxali cau. aga. vbi hoc expressè firmat.

Tertiò fallit, nam licet clerici in sacris constituti priuilegia militum ad eos extendantur, vt prosequitur Alexand. in lege, Centurio. ff. de vulgari. cùm miles dicatur cœlestis militiæ: nam talis clericus, hoc non obstante potest torqueri, si contra eum sint indicia, ita tenet Abb. in ca. grauis. de deposito. num. 6. & hanc opinionem sequitur Felin. in c. olim. num. 2. vers. tertius casus. de rescriptis. & in c. at si clerici num. 6. vers. iij. restringe. de iudiciis. Hanc opin. vbi eam examinat, tenet Alciatus in c. j. nu. 43. de offic. ordinarij.

Contrariam tamen opinionem tenet expressè Abb. antiquus in dicto capitulo, grauis. de deposito. imò, quòd ad hoc, vt clericus possit torqueri non sufficit, quòd adsint indicia contra eum, nisi sit infamatus. Quam opinionem sequitur Ioan. Andr. in cap. cùm in contemplatione. & ibi Abbas sibi contrarius, de regu. in antiquis. & illud dictum Abb. antiqui communiter approbari tenet Card. in dict. cap. j. nume. 4. de deposito. & in dicto capitulo, cùm in contemplatione. q. xj. sequitur etiam Io. de Ana. in c. j. num. 7. de clerico percussore. Alex. in additio. ad Bart. in l. j. in additione ad num 5 ff. de pœnis. idē in eiusdem additionibus, in l. milites. C. de quæst. Anto. de But. in d. c. grauis. num. 14. in fine, de deposi. Fel. in cap. veniens. el j nume. 4. de testibus. quam opinionem dicit omnes tenere Felin. in ca. vniuersitatis

sitati, num. 2. de sententia excommu. & in ca. de hoc. de simonia. num. 2. Hanc etiam tenet Ang. Aretinus in tractatu maleficiorum, in verbo, fama publica. numer. 102. And. Barb. in c. si constiterit, de accusa. Hippoly. in practica criminali. in §. nunc videndum. num. 51. & in §. expedita. nu. 40. & in singu. lv. & in l. edictum. num. 9. ff. de quæst. & in l. quæstionis habendæ, numer. 76. ff. de quæst. & in repetit. rub. ff. de fideiusso. num. 126. & in consilio xlj. num. 6. quam etiam sequitur Felin. in c. cùm oporteat. vers. vnum tamen singulariter nota. num. 7. de accusatio. eandem opinionem sequitur expressè, vbi eam nimis exaltat Ioan. Constantinus in gloss. ad constitutiones Regias Galliæ: anni 1539. articulo clxiij. Decius in d. ca. at si clerici. nume. 126. de iudic. eandem opinionem tenet expressè Ioan. Bernard. in practica. c. cxvij. & in regula cxxv. in iij. sublimitatione. Aufrerius in tractatu de potestate seculari super ecclesiasticas personas, in regula iij. numer. 17. Bonus de Curtili, de nobilitate, in v. parte. nu. 7. Iason in l. magistratibus. num. 7. ff. de iurisdict. omnium iudicum. Grammaticus in voto xj. num. 15. & in consilio lxv. nu. 3. in consiliis criminalibus, & hæc opinio videtur magis vera & communis, vt ex suprà dictis apparet.

Quartò limita, nisi iste talis renuntiauerit iuri suo & priuilegio: nam in hoc casu bene poterit torqueri: cùm in causa criminali valeat renuntiatio: vt est gl. notabi. quam ibi sequitur Ange. in l. 1. in verbo, audiendi sunt. ff. de furi. & Balnca. idem Ang. Ful. & Paulus de Cast. in l. pactum inter hæredem. C. de pact. vbi dicunt, quòd iudices maleficiorum quotidie faciunt inquisitos renuntiare defensionibus suis. Hãc quæstionem mouit Dec. vbi relinquit cogitandum, in l. nemo frandare. nu. 9. ff. de reg. iur.

Contra quam limitationem, imò quòd suprà dicta renuntiatio non valeat cum causa criminalis sit, & ex eo veniat imponenda pœna corporalis, est gloss. notabilis quæ hoc tenet in l. pactum inter hæredem. in verbo, liceat. ff. de pactis. quæ gloss. communiter approbatur à doct. & eam sequitur expressè Ioann. de Imo. in l. custodias. numer. 3. ff. de public. iudic. Bald. in cap. cùm non ab homine. numero 8. de iudi. & in capitulo, cùm venisset. numero 7. de testibus. idem Bald. in l. vnica. numero 24. C. de confessis. vbi dicit, quòd in tantum procedit, quòd etiam si in tali renuntiatione iuramentum interuenerit, non valet. & illam gloss. sequitur Iason in l. si quis in conscribendo. numero decimooctauo. C. de pactis. & in l. iiij. in §. quæsitum. ff. si quis cautioni. Pro qua opinione glo. est textus in l. non tantùm. ff. de appellatio. & in lege, liber homo. ff. ad legem Aquiliam. quod notat Hippolytus in singulari dclj. circa quam glo. vbi notanter eam declarat, vide Iaso. in d. l. pactum inter hæredem. num. 12.

Et circa hanc regulam vide Cifuentes in dict. l. lxxix. Tauri. Pau. Grillandum in tract. de quæstionibus, & tortura, in vj. q. Hippol. in practica, in d. §. expedita. numero 26. & in d. l. edictum. nume. 3. & Angel. Aret. in tractatu maleficiorum, in verbo, fama publica. numero centesimosecundo, vbi not. ponuntur personæ, quæ de iure torqueri non possunt. P. Duen. reg. 190.

¶ Defendere. † Vlpian. libro 44. ad edictum. tal. Iulia 1. Lex 52. lex 53.

Non [a] videtur defendere, non tantùm qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere [b] actiones.

Addit. a non defendere videtur. in P. b actionem. in P. Flor.

Qui turpiter latitat, vel se occultat, & qui præsens se non vult defendere aduersus persequutionem extra ordinariam, vt fideicommis. ab intestato relicti: aut non vult suscipere actiones ordinarias, vt condictionem certi, non videtur defendi. Ideo bona eius, vt contumacis, & possideri poterunt & venundari. l. stipulatio ista. de verb. obli. ibi doct. & Ias. fin. colum. in princ. & Fel. c. causam. de off. deleg. Viuiennus.

¶ Defendere alium non tenetur quis regulariter de iure ciuili. tex. est in l. metum etiam. §. licet. ff. quod me. cau. & ibi Bar. glo. in l. culpa caret. ff. de regu. iur. Barto. in l. 2. §. si eo. ff. ad Syl. & vide rationes ad hanc regulam, & alias remissiones per Io. Vilemati, in loco infrà allegando.

Limita tripliciter, vt per Felin. in c. quam te. de senten. excommu. & limita latiùs, vt per Ioan. Vilemati, in repetit. l. diuus. ff. ad l. Corn. de sicar. habetur illa repetitio in 4. volum. repetitionum diuersorum doct. in iure ciuili. B. Dias re. 125.

¶ Defendere alium non tenetur quis regulariter de iure ciuili, l. metum etiam, §. licet, ff. quod metus causa, gl. in l. culpa, ff. de reg. iur.

Fallit in 3. casibus, vt per Felin. in c. quam te, de senten. excom. Fallit vt per Carer. in praxi crimin. §. circa quartum, num. 63. Fallit vt per Viuium in ver. defendere offensum. Fallit in 11. casib. secundum Io. de Villa. in l. diuus, de sica. nu. 22.

Defensio licita est pro defensione & tuitione rerum, vt occidendo quis non teneatur. Bar. & Doct. in l. vt vim: num. 6. ff. de iust. & iur.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 4. per Iason. in d. l. vt vim, nu. 23. Ampliatur in 4. casib. vt per Pet. Duen. regul. 191. contrariam regulam facit Ioan. Bolog. & eum ampliat & limitat, & limitationem ampliat in 7. casib. in d. l. vt vim, num. 68.

Defensio cuilibet permissa est, l. 1. §. cùm arietes, ff. si quadr. paup. fecis. dicatur, l. vt vim, ff. de iust. & iur.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 4. à Petr. Duen. reg. 182. Fallit in multis casib. vt per Carer. in praxi criminal. in §. circa quartum, num. 70.

Reus defensionibus non renunciat. Fallit vt no. Baran. in praxi crim. reg. 22. Fallit in 5. casib. vt per Ias. in l. si quis in conscribendo, C. de pact. nu. 18.

Fallit vt per Mars. in l. vnius facinoris, ff. de quæstion. numero quinquagesimonono. vbi tractat materiam defensionis.

Defendere non licet se à iudice, Doctor. in d. l. vt vim.

Fallit in 4. casibus, vt per Carer. in §. circa quartum, num. 78.

Pater filium defendere potest in causa criminali, 4. ponit casus Campeg. in tract. de testib. conclus. 425. videas suprà in lib. 3. in tract. de procu. in conclu. procurator in causa criminali.

Statutum non potest tollere defensionem, l. si sic, ff. de leg. 1. Clem. 1. de re iud. Docto. in l. si. C. si contra ius vel vtilitatem publicam.

Fallit in duobus casibus, secundum Ioan. Bolog. in l. vt vim, ff. de iust. & iure, numer. 17. circa materiam defensionis videas Blan. in praxi cri. fol. 124. & fol. 138. Don. Fina, lib. 4.

¶ Defensor alienæ litis nemo idoneus sine satisdatione intelligitur. lege, qui proprio. §. & qui. ff. de procuratori.

Primò fallit, quando dominus liberasset me à satisdatione instrumento mandati: vt not. Ange. in l. filiusfa

liusfamiliàs.ff.qui satisd.cog.

Secundò fallit, quando venit ad defendendum vnum articulum causæ: vt not. Ang. in d.l. filiusfamil. qui al leg. glo. sing. in l. in eo. §.1. ff. de reg. iur.

Tertio in prælato ecclesiæ, qui non cogitur satisdare, vt per Ang. in d.l. filiusfamil. ff. qui satisda. cog. Inno. in c. veniens. de accus. B. Soci. re. 116.

¶ Defensoris confessio non præiudicat domino, Bart. l. certum. §. sed an ipsos. ff. de confess. Specu. in tit. de confes. §. si verò. vers. 4. item defensor Ecclesiæ ei non nocet, Specul. in tit. de dolo & contum. numero 26. Med. reg. 8.

¶ Defensio. L. a 53. Vlp. lib. 45. ad edictum. a al. 52. Non b defendere videtur tantum, qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere c actionem.

Addit. b al. non videtur defendere non. c al. actiones.

Ex quibus caus. in possess. ea. l. 2. l. hæc autem, §. rectè defendi, de iud. l. rectè. ex quibus caus. ma. l. item ait, §. defendi, de proc. l. sed hæ. Negat, l. de interrog. l. de ætate, §. qui tacuit. Actionem d. l. 2. §. fina. & l. rectè defendi, in fin. 11. q. 3. c. certum. Ruisvvich. paratit.

¶ Defensio. l. 199. inuitus. l. 53. nemo defendere. l. 43. nemo dubi. l. 95. l. qui rem al. l. 127. l. 111. §. nemo alienæ. Tractatur in l. vt vim de iust. & iu.

Defensionibus pluribus vti nemo prohibetur. Reg. vj.

Vim vi repellere licet incontinenti. Ad leg. Aquil. l. 54. §. qui eum. de iust. & iur. l. vt vim. vbi de ea Doctor. tractant.

Defensor idoneus est, qui de solido cauet. Item: Dum defunctus habet defensorem, bona sua non debent vendi. Inst. de eo cui li. cau. §. hoc.

Nemo defensor in aliena re sine satisdatione. Inst. de satisd. §. si verò in personam. Reg. 111. §. nemo alienæ.

Aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere. ad leg. Aqui. l. 4. Rüsvvich.

¶ Defensio cum non competit iudici non requiritur citatio. Sapia. l. fin. num. 69. C. de edic. diu. Adr. toll. Abb. c. cum olim. de re iud. Rimin. l. si pacto. col. 2. C. de pactis. Dec. consilio 192. columna quarta. Med. reg. 8.

¶ Defensio cuilibet permissa est. Hanc regulā probat tex. in l. 1. in §. cùm arietes. ff. si quadru. paup. fecisse dic. & in l. vt vim. ff. de iustitia & iur. & in §. quod verò. Instit. de iure natur. gent. & ciui. & in Clemen. j. de homicidio. circa quam regu. vide posita suprà in præcedenti regula: & Hippolytus in sing. 100. & in l. is qui aggressorem, vbi est text. pro hac reg. C. de sicariis. Abb. in cap. olim. el 1. num. 15. cum aliis, de restit. spol. & ibi Docto. Ange. in trac. maleficiorum. in verb. & Titius se defendendo, num. 7. Hippolytus in l. 2. num. 34. ff. de siccar. & in consilio 4. nume. 7. & Afflict. in constitu. Neap. lib. 1. Rub. 8. num. 72. Catellia. Cotta in verbo, defensio.

Primò amplia, habere locum in Cardinalibus: nam pro defensione corporis licitum est offendere etiā Cardinales, ista est glo. notabilis in cap. fi. in verbo, percusserit, de pœnis. lib. 6. & ibi Ioann. Andr. quam glo. sequitur Ang. in l. vt vim. ff. de iustitia, & iure. & ibi Iason nu. 1. & Dec. num. 7. Franc. Curtius Senior in cons. 20. num. 39.

Amplia secundò, habere locum etiam in clericis: vt est glo. in summa xxiij. q. j. habetur in c. cum voluntate. de sententia excommuni. ita tenet Hippol. in cons. 4. num. 5. pro qua opinione facit notabile dictum Io. de Lignianoin tract. de iusto bello. vbi dicit, quòd si clericus ad altare celebrans inuaditur ab aliquo, licitè potest dimittere celebrationem missæ, & se defendere: & si in illa rixa se defendendo occidit aggressorem, potest incontinenti redire ad altare & Missam perficere, quod dictum sequitur Abb. in c. clerici. el 1. num. 2. de vita & hone. cler. Maria Soc. in repet. cap. ad audientiam. num. 40. de homici. Hipp. in l. is qui aggressorem. num. 2. C. de sicar. Dec. in l. vt vim. nu. 6. ff. de iustitia, & iure.

Amplia tertiò, non solùm habere locum quandocunque imminet periculum mortis, sed quandocūque imminet periculum alicuius iniuriæ personalis, ita tenet Bart. in l. 1. C. vnde vi. quem sequitur Antonius de Butrio in c. olim. el 1. de restit. spo. & Alex. in consilio cix. volum. 1. & hoc esse verum firmat Ias. in d. l. vt vim. numero 10. & 36. & not. Ange. in d. l. is, qui aggressorem. num. 2. in fi. vbi dicit, quòd istud dictum debet esse semper mente tenendum: quia ex eo datur lucrari multas pecunias. & ita dicit se consuluisse in ciuitate Venetiarum, vbi liberauit quendam captum à pœna mortis, quod intelligit Pa[illegible] in c. dilectè filij. nu. 36. de excep.

Amplia quartò, habere locum etiam in minatore: nam minator potest occidi à minato, pro qua opinione est glo. in c. cùm dilectus. in verbo, violentia, quod metus causa. quod tenet Bal. in l. metum. in fine. C. quod metus causa. & in l. fi. num. 4. ff. de hære. instit. & ibi expressè Ioan. de Imol. & hanc opinionem tenet Abb. in c. 1. de offic. deleg. & ibi Fel. num. 2. idem Felin. in cap. afferte. nu. 12. de præsumpt. & in c. sicut dignum. num. 12. de homicidio. Maria. Socin. in c. ad audientiam. num. 38. eo. tit. Io. de Platea in §. ius autem gentium. num. 43. Instit. de iure naturali. Panor. in c. scribam. de præsump. & in cap. quod dicitur. de verb. sig. Montal. in l. 3. tit. 13. part. 2.

Quam ampliationem veram intelligo, quandocūque ille, qui minatur, solitus est minas exequutioni mandare. ita concludit Ange. de Peru. vltra suprà dictos Docto. in consilio ccxv. Petrus de Anchar. in consil. ccxcix. Chassa. in consue. Burg. in tit. des fiefz. Rub. 3. §. 1. numer. 14. pro qua opinione est glo. in dicto ca. cùm dilectus.

Secundò intellige hanc Ampliationem, secundum Bal. qui meliùs loquutus fuit quàm alibi, in l. j. C. quando liceat vnicuique sine iudi. se vind. quandocūque minans est in actu percutiendi: aliàs non licet minatorem occidere, quod tenet etiam idem Bald. in trac. statutorum, in verbo, pax. ver. j. quod dictum sequitur Iaso. in l. vt vim. numero 13. ff. de iustitia & iur. & in l. 1. num. 46. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdictio. Ange. de Perusio. in l. quemadmodum. C. de inofficioso testa. Anton. Corset. in sing. incipienti, metus. Hippoly. in singu. dcxl. & in practica criminali, in §. diligenter. nu. 87. & in l. 1. in §. prætereà. num. 22. ff. de quæst. Matth. de Afflict. in constitutio. Neapol. lib. j. Rubr. 8. num. 52. in quo notandum est, quòd quandocunque minator solitus est minas exequutioni mandare, & est vir potens, est præsumptio contra ipsum, vt retorqueri possit, ita tenet Specu. in tit. de præsumpt. in §. species. versic. sed pone. Alberic. in l. metum. C. quod metus causa. Bald. & Ioan. de Imol. in d. l. fin. ff. de hæred. insti. Ias. in l. 1. C. de seruis fugit. Felin. in c. cùm oporteat. nu. 9. de accusa. & in d. c. afferte. num. 12. de præsumptio. Panor. in d. c. scribam. numer. 4. Albertus Brunus in tract. de iudiciis. versic. quarto vlterius. Ange. & ibi Augustinus Ariminensis in tract. maleficiorum. in verbo,

verbo, fama publica.num.39.Hippo.in d.§. diligenter.num.85.& in cons.3.nume.13.Stepha.Bertrandus in cons.1.numer.7.volum.1.& in cons.127.nu.12.volu.2.& in consil.292.numer.17.volum.3.in tribus libris secundæ impressionis. Et hanc opinionem dicit esse communem Blanchus in repetit.l.finalis, nu. 183. ff.de quæst.& hæc opin.probatut in l.lx.in ll. Styli. Pro quo facit hæc ratio:nam ex solis minis inducitur capitalis inimicitia:vt in l.licet.in verbo, capitales.ff.de arbitr.quam gloss.sequitur Chassan.vbi suprà, numero 11.& non solùm ex minis oritur capitalis inimicitia, vt suprà dixi, sed etiam ex iniuriis verbalibus.ita tenet Bald. in cap. veniens. in fine, per illum tex.extra de iniur. quem sequitur Iason in l. procuratoribus.C.de procurat. quod dictum dicit esse notandum Chassanæ.vbi suprà, & illud dictum sequitur Hippol.in consilio 3.numero 12.& in d. §. prætereà, num.23.

Amplia quintò, in tantùm procedere, quòd si aliquis est percussus ab aliquo, & ille percussus insequitur vulnerantem qui fugiebat, & eum occidit, licet non sit se defendendo, non debet puniri pœna mortis, sed alia mitiori pœna:hoc fuit notabile verbum Iacob.de Arenis in lege prima.C.vnde vi.num.8.eandem opinionem tenet Anto.de Butrio in c. olim. el 1.numer.37.de restit.spol.& ibi Abb.num.15.quos sequitur Franc.Aret.in cons.lxxx.nu.9.Ang. in tract. maleficio.in verb.& Titius se defendendo. num.36. & ibi August.Ariminensis:vbi dicunt, quòd secundum hoc dictum consuluit Bald. in ciuitate Papiæ, sequitur etiam Hippolyt.in singu.100.& in l. is, qui aggressorem, numero 18.C.de siccariis & l.58. Styli. & quia in cõtrarium videtur l.59.Styli, vide Couar. in 4.2 parte, c.7.§.7.num.11.

Amplia sextò, habere locum, quòd si aliquis se defendendo occidat suum inuasorem, non incidat in irregularitatem, & licet in hoc olim essent diuersæ opiniones, de quibus per gloss.in cap.sicut dignum. in §.clericus.in gloss. magna.in fine: & in can.de is.el iij.v.distinctio.& in Clement.si furiosus.de homicid. tamen hodie hoc est expresè determinatum, per text in d.Clemen. si furiosus. de homi. & sic dico, quòd occidens aliquem non voluntariè neque ex proposito, sed solùm ad suam defensionem:quia aliter non poterat à morte euadere, non incidit in irregularitatem, per illum text. & ibi omnes Docto.idem voluit glos.in summa xxiij.quæst.j. glo.& ibi Abb.in cap.sicut dignum.nume.14.de homicidio. Quod tamen est verum quandocunque mortem propriam aliter euadere non poterat, ita probat text.in d.Clemen.si furiosus.& ita per illum tex.tenet idem Abbas in cap.olim.el 1.de restit.spolia.numero 17.& in cap.clerici.el 1.de vita & honesta.clerie.numero 2.Felin.in capitulo, dilecti filij.numer.14.de exceprio.

Limita primò, quando inuasus est constitutus in periculo vitæ: sed quando non esset ita angustatus, vel in periculo vitæ constitutus, tunc non licet ipsi inuaso occidere aggressorem, ita probat text. in d. clem.si furiosus.& in l.is, qui aggressorem, in vers.in discrimine vitæ constitutus.C.de sicariis.& in l.prima.in vers.cum mnderamine.C. vnde vi. & ibi glos. magistra.& in l.scientiam.in § qui cùm aliter.ff. ad leg.Aquil.& in l.1.in §.vim vi.ff.de vi & vi arm.& dicitur quis constitutus in discrimine vitæ:& licet illi occidere aggressorem eo ipso, quòd terror armorum sibi infertur:vt habetur in l. licet. in §. armatæ. ff.de vi, & vi arma.& in l. sed & si quemcunque. in princip.ff.ad l.Aquil.vbi hoc voluit gloss.& Doctor. Florian.de sancto Petro in dicto §. qui cum aliter. numero quarto. Cæpola in consilio xxix. numero 13.in consiliis criminalibus. Ang. in trac. maleficiorum, in verbo, & Titius se defendendo, numero 11. facit quod notat Barto.per illum text. in l. sed & si quemcunque.num.2.ff.ad l.Aquil. vbi firmat, quòd eo ipso, quòd probo, aliquem venire contra me gladio euaginato, & ego eum occidi, quòd tunc probata est defensionica, quem sequitur Ioan. de Ana. in cap.si persodiens.num.5.in fin.& in numero 6. de homici.vbi dicit, quòd vsus armorum affert iustum metum mortis, quod etiam tenet Bal.in d.l. sed & si quemcunque.vbi dicit hoc esse notandum, illud dictum sequitur etiam Iason in dicta l.vt vim, nume.9. Cæpola in d.cons.xxix.num.14.facit quod notat gl. in l.1.C.vnde vi.vbi dicit quòd sufficit terror armorum, vel iactatio persecutionis.

Limita secundò, non procedere in bannito:quia is non potest se defendere:& si quem occidat se defendendo, punitur:ex quo vbi licita est offensio, reprobata est defensio, ita concludit Barto.in l.vt vim.nume.4.ff.de iusti.& iure, quem sequitur Nellus de sancto Geminiano, vbi arguit ad vtranque partem, in tract.bannitorum, in 2.parte 2.temporis.q.49. num. 49.quem etiam sequitur Dec.in d.l.vt vim.numer.3. Hippolyt.in practica crimin.in §.aggredior.numero septuagesimoquinto & Nellus vbi suprà concludit, quòd bannitus occidens ad defensionem, punitur directa legis Corneliæ & de dolo, cùm sciebat se non posse defendere.

Contrariam tamen opinionem tenet Bald.in l.1. num. 51.C.vnde vi.& in d.l.vt vim.numero 3.Card.in Clement.1.numer.32.de homicidio. Ratio autem in qua se fundant est in supradicta regul scilicet, quod defensio est de iure naturali: vt in dicta l.vt vim. & in Clemen.pastoralis.de sent.& re iudic. & non potest à Principe tolli: vt in §.sed naturalia quidem iura. Institut.de iure natura.facit quod notat Bald.in ca. à nobis.numero sexto.de exceptio.vbi dicit, quod statutum tollens defensionem debet intelligi de ciuili, non autem de naturali, quem sequitur Felin.in cap.dilecti.numer.6.eod.titu.in qua quæstione Pau. Castren.in dict.l.vt vim.distinguit auctoritate Io.de Ligniano, in trac.de iusto bello, cap. lxxxviij. quòd aut statutum dicit bannitum posse offendi: & tunc non est licita defensio bannito: ex quo vbi offensio permittitur, reprobatur defensio, aut dicit, quòd occidens bannitum non puniatur:& tunc licet se defendere, ex quo non est permissa offensio, sed est impunita, quem sequitur Hippol.in d.§.aggredior.numero 78.quod tamen intelligo verum ac habere locum quandocunque maxima subsistente causa tollitur hæc defensio naturalis:cùm subsistente maxima causa tolli possit, vt not.Ange.in l.si sic.ff.de leg.1. & ibi Alexand.idem Alexand.in l.cum mulier.numer.12.ff.soluto matrimonio.Alberic.in l. omnes qui.C. de episcop.& cleric.vbi plura adducit in quibus defensio tollitur, facit text.in l.addictos.C.de episcop. audien.& ita tener expresè Philip. Dec. in dict. l.vt vim.numero tertio, & quarto. quod ante eum tenuit Florianus in l.prima.in §.cùm arietes. numero tertio.versicu.quod tamen dixi.ff.si quadrup. panp. fecis.dica.per text. in l. milites agrum. in §. irreuerens.ff.de re militari.& in l.si seruus. C. de is, qui ad ecclesi.confu.& in l.itaque.ff.ad l. Aquiliam. de quo

etiam

etiam vide not. per Felin. in dicto ca. dilecti filij. numero 7. de exceptionibus.

Limita tertiò in filio contra patrem, & in seruo contra dominum: ita tenet Bartol. in d. l. vt vim. secundum Hippol. in practica, in d. §. aggredior. numer. 79. vbi tenet, quòd si pater, aut dominus verberet filium aut seruum, si filius aut seruus insistat, licet patri vel domino occidere filium vel seruum impunè, per supradicta ratione. glos. in d. l. vt vim. nam ex quo licita est offensio patri in personam filij, & domino in personam serui, vt concludit Alciat. in tract. præsumpt. in j. regula, præsumptio. iij. per totam. facit tex. in l. j. ij. iij. & iiij. C. de patria potest. & per totum. C. de emēdatione seruorum & propinquorum. Non est licita defensio contra eos: ideò pater & dominus occidere possunt: ita concludit Hippol. vbi suprà. sed Bartol. in dict. l. vt vim. hoc non dicit: sed ibi, numero 4. dicit, quòd non licet filio se defendere aduersus patrem verberantem: non tamen dicit quòd si pater occidat, non teneatur, imò expressè Felin. tenet cōtrarium in dict. cap. dilecti filij. de exceptio. numero 7. in casu quo pater aut dominus non verberaret animo corrigendi, sed potiùs occidendi: nam filio licet ei resistere, vt ibi.

Limita quartò in officiali: nam non licet aduersus officialem exequentem resistere, & se defendere: vt in l. si seruus. & ibi notat Bar. C. de his qui ad ecclesi. confu. & in l. fin. C. quando liceat vnicuique sine indi. se vind. Cataldus in trac. Syndica. numero 17. Ioann. de Imo. in l. ex consensu. in §. fi. ff. de appella. numero 9. facit gl. in dict. l. vt vim. ff. de iustit. & iure. quæ dicit, quòd officiali iniuriam facienti non licet resistere, nec se defendere contra eum, facit quod notat Aristotel. libro v. Ethicorum, capit. v. vbi dicit, quòd si principatum habens percutiat, non debet repercuti, ex quo violentia à superiore iustè infertur, facit etiam tex. in capitu. noli. in fin. xxiij. q. j. item etiam facit capitu. bonæ. de ætate, & qualitate. vbi imponitur pœna ei, qui manus intulit suo duci. & facit capi. patet. ix. q. iij. facit etiam Ecclesiast. capitul. quarto, vbi dicitur, noli resistere contra faciem potentis. Et sic non sine causa princeps secularis portat gladium ante se, ad denotandū quòd subditi eorum superioribus non debent resistere: vt dicit Apostolus ad Roma. capitu. xiij. Ideò Lucas in Euangelio. x. capitu. dicit: qui vos, scilicet, iudices mundi spernit, me spernit. facit pro hoc tex. in l. addictos. C. de appella. vbi nullo modo via facti licet resistere iudici quando aliquid facit vt iudex. Pro quo facit quod notat. in ca. si quando. de officio deleg. & hanc opinionem tenet Hippolyt. in l. j. numero 78. ff. de siccariis. quod tantum intellige vt dixi suprà in reg. exc. ampliat. viij. P. Duen. reg. 192.

¶Defensio licita est pro tutione rerum adeò, vt occidendo quis non teneatur. Hanc regulam probat glo. & ibi Barto. num. 6. in l. vt vim. ff. de iustitia, & iure, idem Barto. in l. j. nume. 2. & 7. C. vnde vi. & in l. furem. num. 2. ff. ad l. Cornel. de siccariis. Eandem regulam ponit gloss. in l. itaque. in verbo, latronem. ff. ad legem Aquil. Hanc etiam ponunt doctores in cap. ij. & in capit. significasti. el secundo, de homicidio. pro quo est tex. in dict. capitu. ij. ibi, te tuáque liberando. De iure regio probatur in lege iiij. tit. xiij. libro viij. ordin. & in lege j. titu. xvij. libro iiij. fori. & l. ij. titulo viij parte vij. Hanc regulam probat text. iuncta gloss. ibi in verbo, vitam. quam ibi notat Bal. in l. aduocati. C. de aduocatis diuer. iudic. idem Bal. in l. si suis nummis. C. de operis libert. & in l. ij. C. de constitu. pecunia. Ioann. ab Ana. in ca. ij. & in capit. perfodiens. de homicidio. Cardin. in Cle. j. de homicid. Aret. in consilio lxxx. numer. 8. Hippo. in consil. iiij. numer. 8. & 22. & in l. furem. nume. 3. ff. de siccariis. Matth. de Afflictis in constitu. Neap. libr. j. rub. xiij. numer. 20. & 51. tenet Iason in princip. Institu. de acti. numero 69. Decius in dicta l. vt vim. numer. 31. Chassanæ. in consuetu. Burgun. vbi examinat hanc regulam & allegat iura pro ea & fundamenta, in titulo, Des insticea. Rubrica prima, §. quinto. numer. 11.

Hanc regulam cum tribus ampliationibus & quatuor limitationibus ponit Ias. in d. l. vt vim. num. 23. quem refert Bernar. de Luco in reg. dvij.

Amplia primò, vltra Iasonem si inferatur vis ædificando: nam licet resistere: vt in l. si vitem. in §. ad ianuam. ff quod vi, aut clam. & in l. dè pupillo. in §. meminisse. ff. de noui operis nuntiatione.

Amplia secūdò, si inferatur vis turbatiua. l. iiij. in §. cùm generaliter. & in l. cùm fundum. & in l. j. in §. vim. ff. de vi, & vi arma. Barto. in l. j. in §. hoc interdicto. numer. 3. ff. de itinere actúque priuato.

Amplia tertiò, quòd liceat pro defensione rerum congregare amicos: & amici & vicini mei possunt eum qui vult expellere me possessione mea impunè percutere, ita firmat Barto. in l. de voto. C. de metatis, & epidemeticis. libro xij. & in l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. x. quem sequitur Corse. in singularibus suis, in verbo, defensio. el ij. Alex. in consi. cxix. volumin. vij. Hippolyt. in sing. ccccl vj. Iason in l. vt vim. nume. 30. ff. de iustitia & iure.

Amplia quartò, habere locum pro defensione dignitatis, & officij, etiam ex interuallo. ita tenet Bal. in repet. l. j. num. 6. C. vnde vi. per tex. in l. item apud Labeonem. in §. adijcitur. ff. de iniur. P. Duen. reg. 191.

¶Defensio multiplex. Bonifac. Reg. xx.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

L. Is qui. ff. de exceptionibus. Viniennus.

¶Defensio. Plures actiones. Vlpian. libr. xxviij. ad edict. Lex xliij. al. xliiij.

Nemo ex [a] iis, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione vti, nisi lex [b] impediat. Quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine [c] vna tantùm experiri debet.

Additio. a iis, in P. florentin. b impedit. in P. florentin. c vna qui expedire debet in P. florentin.

Concordat cum reg. nullus pluribus. eod. titu. in vj. & idē dicitur l. nemo prohibetur. de excep. Viuiennus.

Definitio. l. 203. omnis definitio. Riisvvich.

¶Definire. Non licet nobis definire quod definitum est.

Pro.

2. q. 5. c. consuluisti.
21. q. 1. c. quod si dormierit.
Ext. de sepult. c. quia de vxore.
Ext. de translat. c. inter corporalia.
D. de publician. l. de precio.
12. dist. c. præceptis.
25. q. 1. c. sunt quidam.

Contra.

De consec. dist. 2. c. liquido.
33. q. 2. c. quos Deus.
28. q. 1. c. idololatria.
23. q. 5. c. si non licet.
D. de testibus. l. quæsitum.

Solutio.

Exponunt magistri, & bene, quod non est expositum:

quia interpretatio iuris prudentibus ablata non est, quæ in legislatione collatis locis, & attenta voluntate auctorum completur. vt 37. dist. capitu. relatum. sed prohibita est præsumptuosa adinuentio pontificum, vel ordinum subsequentium, qua rationabiliter sanctorum patrum documentis decisa turbãtur, & viribus euacuantur, & nouitates superinducuntur iis neglectis, quæ ab Apostolis antè definita fuerunt. dict. capitu. quod si dormierit. & dict. cap. præceptis. & 11. distinct. quis nesciat. & 12. dist. capi. decet. Quantum ad iudicialem diffinitionem, legem simplicem simpliciter intelligere debemus: nisi per legem vel canonem aliter possit exponi, vel distingui, ext. de elect. capitu. significasti. Damas. reg. 80.

ADDITIO. Pontificum. Indignum & contra bonos mores est, & à spiritu Dei, atque ecclesiastica moderatione prorsus alienum, decreta patrum Apostolica, & æquas antecessorum cõstitutiones, posteriores pontifices aliud statuendo euertere. 25. q. j. & 2. per totum. Vide Concil. Carthag. c. 47.

¶DEFORMITAS corporis modica nõ impedit promouendum. c. Thoma. de ætat. & qual. gl. capitu. fin. de corpo. vit. Archid. cap. non potest. de præb. 6. Bal. capit. cum adeo. de rescr. Cæpol. leg. 1. §. sed si. nume. 38. ff. de ædil. edict. Host. in summa eod. titu. de Corp. vit. Medic. reg. 5.

¶DEIICIENS aliquid in via vel effundens, tenetur ad pœnam dupli. Hanc regulam probat tex. in l. j. ff. de his, qui deiecerunt vel effuderunt.

Limita primò, si effundens, aut deiiciens ter proclamauerit ea quidem voce vt audiri, & casus euitari possit: tunc enim non tenetur, ita probat tex. in l. si putator. ff. ad leg. Aquil. & in l. inter. §. qui susceperit. ff. mand. & in l. qui soneas vrsorum. ibi, si neque denunciatum est. ff. ad l. Aquil. De iure regio est tex. in l. iiij. titulo viij. parte septima.

Limita secundò si via sit, qua vulgò non commeatur, & eiectum vel effusum sit: nam cùm locus remotus sit, etiam si modò cœperit commeari, regula non habet locum. l. j. in §. j. ff. de his, qui deiecerunt vel effud. diuinare enim non potuit, an aliquis per eum locum transiturus esset: vt in l. si fideiussor. in §. si cum debitor. ff. mand. & in d. l. si putator. in fine.

Limita tertiò, quando interdiu deiectum est: non autem cùm noctu: vt in l. hoc edicto. in §. Labeo ait. ff. de his, qui deiec. vel effuderunt, tamẽ in vrbe & noctu iter fieri solet: ideóque siue diu siue noctu quid effusum est, teneri puto: vt videtur sentire glo. in d. §. Labeo ait. in verbo, non nocte.

Limita quartò, non habere locum in hærede. Ratio, quia pœnalis est: vt in l. si verò plures. in §. hæc autem actio. & in §. fin. ff. eod. titu. & pro hoc facit, quod suprà dixi in regula xiij.

Limita quintò, non habere locum in hospite, qui diuertit, sed in eo, qui hospitium dedit: vt in l. j. in §. hospes. ff. eodem titulo. P. Duen. reg. 193.

¶DELEGARI non possunt ea, quæ meri, seu misti imperij sunt. l. imperium. ff. de iurisdi. omnium iudic. & ibi gloss.

Primò fallit, quando iudex proficiscatur aliquo pro interesse publico, & sic ex necessitate eum contingat abesse: vt l. j. §. j. & ibi gloss. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdictio.

Secundò fallit, in Proconsule. l. solent. ff. de officio proconsulis.

Tertio fallit, quando iudex prohibetur intrare prouinciam: vt l. aliquando. ff. de offic. Proconsul.

Quartò fallit, ratione minoris, sicut. C. vbi, & apud quẽ.

Quintò fallit, de iure Canonico secundum Ioan. Andr. in clement. j. de officio delega. in gloss. secunda, mouetur per tex. in capitu. in archiepiscopatu, extrà, de rap. licet Imo. dicat contrarium in capit. super quæstionum. de officio deleg. & has fallen. ponit Benedi. de Bars. in dicta l. imperium. ff. de iurisdict. omnium iudic. B. Socin. reg. 117.

¶DELEGATVM. Delegari quæ causæ possunt, & quæ non, distinguendo declarat Bart. in l. nec quicquam, §. vbi decretum, num. 8. de offi. procons.

Vbi causa requirit plenam cognitionem, & decreti interpositionem, non potest delegari, not. DD. in l. 2. ff. de offic. eius.

Fallit in 2. casib. vt per Iacobum de Nig. in d. l. 3. nume. j.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in l. nec quicquam, ff. de offi. procons. nume. 82. Fallit in 4. casib. secundum Dec. in l. omnia quæcunque, ff. de regul. iur.

Sicut per absentiam causa meri imperij delegari potest, ita etiam propter infirmitatem. hæc est communis opinio, vt attestatur Sebasti. Sapia in l. j. ff. de offic. eius.

Fallit vt per eundem ibi, num. 116. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 3. per Io. de Nig. in d. l. numer. 69.

Causæ meri imperij delegari propter varias occupationes non possunt: communis est opinio, vt attestatur Sebasti. Sapia. in d. l. j. vbi eam limitat. Fallit in 5. casib. vt per Io. Bolog. in d. l. j. numer. 41. Fallit in 12. casib. quos ponit Gasp. Valla. l. imperium, nu. 117. vsque ad numer. 138. Fallit in 4. casib. quos not. Bened. de Benedict. concl. 79.

Delegatus principis potest causam meri imperij delegare: hanc esse Communem opinionem attestatur Iaco. de Nig. in l. j. ff. de offi. eius.

Fallit in 3. casib. vt per eundem in d. l. videas pulchram distinctionem, quam ponit Benedict. Capra in suo tract. reg. 29. Fallit in 5. casib. secundum Campeg. in tractat. de testibus, conclus. 430.

Delegati assertioni standum est: hanc esse communem opinionem testatur Paul. Oria. in l. j. ff. de offic. eius.

Fallit in 3. casib. vt per dictum Paul. Oria. in dict. l. j. numero 61.

Si Papa scribat iudici alterando eius iurisdictionem, erit delegatus. Fallit in 9. casibus, vt per Alc. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verborum obligation. numer. 10. & seq.

Causæ meri & mixti imperij delegari non possunt, l. imperium, ff. de iurisd. omnium iud. vbi gloss.

Fallit in 5. casib. quos ponit Socin. reg. 84. Fallit in 7. casib. vt per Iaso. in l. quæcunque, ff. de offici. eius, numero 28.

Fallit in 8. casibus, vt per Socin. in dict. l. imperium, numero 46.

Fallit in principe, qui potest delegare causas meri & mixti imperij. Ampliatur hoc in 3. casib. vt per Baptist. à Villa. concl. 36. in litera D. Fallit etiam in ordinario, qui potest causas meri, & mixti imperij delegare ex causa infirmitatis. Ampliatur hoc & limitatur in 4. casib. per Ias. in d. l. quæcunque, numer. 13.

Quando delegatio fit alicui sub nomine dignitatis, nõ extinguitur per mortem illius delegati, sed transit ad eius successorem: sed quando facta est sub nomine proprio, quando censetur facta personæ, eo mortuo, extinguitur, & non transit in successorem in dignitate, gloss. in l. tale pactum, §. fin. ff. de pact. no. gl. in l. more, ff. de iurisdict.

Fallit

Fallit in 6.casib.vt per Ias.in d.l.more,num. 65.

Morte delegantis re integra expirat iurisdictio delegata,l.more.ff.de iurisd.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 6.per Iaso.in dict. l.more,numer.5.

Delegatus ab ordinario non potest subdelegare,l.à iudice.C.de iudi.

Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 8.per Ias. in d.l. à iudice,num.3.Ampliatur in vno casu,& limitatur in 7.à Feli.in c.super quæstio.de off.deleg. Fallit in 9.casib.per Soc.in d.l.more,ff.de iurisd.num.31.

Delegatus principis,vel Papæ,potest subdelegare: hãc esse communem opinionem attestatur Iac.de Nig. in l.j.ff.de offi.eius.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 14.à Ias.in l.à iudice,C.de iud.nume.11.vbi Alexan.limitat in 6.casib. Fallit in 5.casib.secundum Campeg.in tract.de test. reg.430.videas pulchram distinctionẽ Benedi. Cap. in suo tract.reg.29.

Fallit in 3.casib.vt per Iaco.de Nig.in d.l.j.

Delegatus etiam à principe potest à iure ciuili recusari,vt suspectus,multò fortius de iure Canonico,l. apertissimi, C. de iudi.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.numer.1.

Delegationis instrumentum registratio facta in actis, probat originale,adeo quòd non est amplius opus ipsum producere,Rota Decisio.93.de fide instrum.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3.vt per Fel. in capitu.cum iure,de offi. delegat.

Delegatus Papæ cognoscit an sua sit iurisdictio. l.2.ff.si quis in ius vocatus,l.præscriptione,C.si contra ius, C.super literis,de resc.

Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 14.per Felin.in d. c.super literis,col.10.

Delegatus inferioris à principe non potest mulctam inducere,Ange.in consi.8.Feli.in capit.de causis, de offi.deleg.

Fallit in 4.casibus,vt per Fel.in d.c.de causis. Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.85.Fallit in 5.casib.vt per Alex. in l.omnibus,ff.si quis ius dicenti,num.13. Fallit in 5. casib.secundum Soc.in d.l.omnibus,num. 20.

Delegatus post sententiam latam,& executioni mandatam ita functus est officio suo,vt non possit se vlterius impedire,ante executionem verò functus est quoad cognitionem,leg.si vt proponis,C.quomod. & quando iud.

Fallit in 8.casibus,quos no.Fel.in cap.in literis,colum. j.de offi.deleg.Fallit in multis casib.vt per Baptist.à Villa.concl.21.in litera D.

Delegatus inferioris non potest facere citari reum,& sic capi personam innitam,glo.in l. consentaneum, C.quo.& quand.iudex,DD.in l.plerique,ff.de in ius vocando,& est communis.

Fallit vt per Ias.post Roman.in l.2.colum.2.ff.de iurisdict.Fallit in 4.casib.vt per Campeg.in tracta.de testib.reg.431.

Delegati potestas prorogari non potest,cap.E,& G.de offic. delegat.

Fallit in 6.casib.quos no.Fel.in d. c.colum.2.

Delegatus iudex non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ,l.si vt proponis,C.quomod.& quando iudex.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 5.à Rip.in l.quod iussit,ff.de iudi.numer.63.

Legatus de latere non potest causam appellatione remota,committere,c.dilectus,de præbend.

Fallit in 2.casi.vt per Ias.in l.nemo potest,ff.de le.j.nu.8.

Legatus non creditur quis, nisi ostẽdat literas legationis,C.ad eminentiam,de senten.excomm.cap.quod translationem,de offi.deleg.

Fallit in 3.casib.vt per Fel.in d.ca.ad eminentiam,nu.2.

Legatus non committit causam sublato iuris ordine, Abb.in c.j.de resc.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 5.à Fel.in d.capit.j.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.nemo potest,column.2.

In delegato habet locum l. Barbarius,ff. de offic. præto. Fallit in 3.casib.vt per Fel.in capit.sciscitatus. de resc.column.4.

Ordinarius potest causas meri & mixti imperij delegare ex causa infirmitatis,sicut ex causa absentiæ, cõmunis est sententia Doct.in l.j.ff.de offi. eius.

Fallit in 4.casibus,vt per Ias.in d.l.j.Fallit in 4. casib.vt per Io.Bolog.in d.l.j. nume.140.

Ordinarius non potest delegare ea, quæ sunt meri & mixti imperij,propter multitudinem causarum.hãc esse communem opinionem attestatur Curtius Iun. in d.l.j.ff.de offi.eius, numer. 83.

Fallit in 8.casib.vt per Baptist.à Villa. concl.42. in litera D.

Cognitio de suspectis tutoribus potest delegari,l.cognitio,ff.de offic.eius,l.j §.damus,ff.de suspect.tuto. Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in vno,per Purp. in d.l.cognitio.

Ille cui committitur nudum ministerium, non potest delegare,c.fin.de offi. deleg.

Fallit in 4.casib.quos not.Benedict.Capra in suo tract. reg.38.num.28.

Causæ criminales delegari non possunt. Fallit,in multis casib.quos no.Benedict.Capra in suo tract.re.79.

Sed rei auditio processusque textura,non gladij potestas,seu causæ decisio delegatur, declaratur à Battand.in praxi crim. reg.15.

In causa commissa delegato intelliguntur cõcessa omnia,sine quibus explicari non potest,l.2.ff. de iurisd.

Ampliatur & limitatur in 3.casib.vt per Alex.in l.cui iurisdictio,ff.de iurisdict.num. 1.

Delegare potest Episcopus causas merè ciuiles, & ecclesiasticas laicis,c.decernimus,extra de iud.

Fallit in 5.casib.secundum Rip.in d.c.num.34.

Delegatus potest cohercere impedientem suam iurisdictionem,cap.quare quæsitum, de offi. deleg.

Fallit in 7.casib.secundum Felin.in dicto capitu. quare, numero 14.

Delegatus tenetur admittere subdelegatum collegæ. Fallit in 5.casib.secundum Fel.in cap.coram,de offi. deleg.numer.14.

Potestas ordinaria,& delegata,possunt in eadem persona,& causa simul concurrere,& exerceri. Fallit in 2.casib.secundum Paris.in c.cùm ex officij, de præs. numero 24.

Inferior à principe non potest sibi vicarium constituere,§.nulla,in Auth.de desen.ciui. §. eos.in Auth. de mand.princip.

Fallit in 4.casib.vt per Io.Bolog.in Rub.ff.de offi.eius, numer.63. Donat.Fina,lib.3.

¶Delegatus inferioris à principe non potest mulctam indicere.Ita consuluit Ang.consi.viij.& sequitur Fel.in c.de causis.de offic.deleg.

Limita quadrupliciter hanc conclusionem,vt per eum ibidem. B.Dias.reg.177.

¶Delegatus inferioris, non potest subdelegare. Hanc regulam probat tex.in ca.super quæstionum, §.si verò.de offic.deleg.& ibi glo.elicit ex tex.

Amplia vno modo,& limita septem modis,vt per Feli,

ind.§.si verò.vbi aliquas ex limitationibus sublimitat. B.dias.reg.175.

¶DELEGATVS inferioris non potest facere citari reum,& sic capi personam inuitam:probat gloss.in l. consentaneum.C.quomodo & quando iud.& in §.si verò etiam.in auth.de exhib.reis.colla.v.notant Docto.in l.plerique.ff.de in ius voc.& ita est communis conclusio.

Limita istam conclusionem,nisi talis captura personæ fieret de suspecto de fuga.Ita limitat Ias. post Rom. ibi in l.ij.ff.de iurisd.omnium iud. B.Dias.reg.179.

¶DELEGATVS iudex non debet de salario plus petere ab actore quam à reo,sed æqualiter.c.statutum. §.prouisurus.de rescr.6.l.fin.C.de fruct.lit.expens.& quemadmodum morte delegati expirat delegatio, ita & per mortem delegantis. Host.in summa de offic.deleg.§.finitur. Medic.reg.9.

¶DELEGATVS mulctam inferre non potest l.ij.§.fi. ff.de iudic.

Primò fallit in delegato ad vniuersitatem causarum: vt in l.ij.C.de spor.& not.glo.in l.Pomponius. aliàs est in l.suum.ff.de re indic.

Secundò fallit,vbi esset quis delegatus ad causam specialem:quia tunc talis potest mulctare nuntium,secundum Baldum,qui ita limitat d.l. secundam.

Tertiò fallit,in delegato principis,qui etiam potest pœnas maximas imponere:vt tenet Anton. de Butr. in capitulo pastoralis.in fine,de officio delegat.& in capitulo de causis,eodem titulo. Sed Ioann.de Imo.reprehendit eum in dicto capitulo de causis, quod imò talis delegatus non possit maximas pœnas imponere.

Quartò fallit,in delegato ab inferiori:quia aliàs iurisdictionem suam tenere non posset,nisi pœnam inferendo,ita tenet Imola in dicto capitulo,pastoralis. & Angelus in l.vnica.ff.si quis ius dicenti non obtempera.

Quintò fallit,in delegato,cui mandata est potestas mulctandi:vt in l.secunda,ff.de iudic.sed hoc vltimũ reprehendunt Canonistæ in c.j.& in d.cap.de causis, in gloss.& in capitu.pastoralis.eod.titu.Specu.in titu.de sentent.prolatione.in §.species.versicu.simile est,&c.& Innoc.in capitu.dilectus.de pœnis.& Bart. in l.si qua pœna.ff.de verborum obliga.& Hostien.in Summa.in titu.de senten.§.hic noto.quid sit mulcta, versicu.in ordinariis.& Anto.de But.& Ioan.de Imo. in d.c.de causis.& Ang.in d l.j.si quis ius dicen. non obtemp. B.Socin.reg.118.

¶DELEGATVS nihil agere potest cõtra formam iuris,ac etiam suæ delegationis.cap.cũ dilecta,de rescr.Doct.l.diligenter.ff.mand.capit.causam,quæ,de offic.deleg.Fel.d.c.cum dilecta.num.9. Med. reg.7.

¶DELEGATVS non habet plus iurisdictionis,quàm delegans.dist.14.c.j.Arg.de dam.in l.quo bona.§.fin. de offi.eius.l.etsi prætor. Ruisvvich.

In omnibus quos idcircò teneri dicimus,quia habent actionem,Delegatio pro iusta præstatione est. De pec.l.51.in fin.

¶DELEGATVS non nocet deleganti.Bald.rubr.C.de Pœn.iud.qui male iud.Innoc.capit.dilecto.de testib. tenet contr.sed j.opin.verior est Saly.l.fi.C.de pœn. iud.qui male iud.Alex.leg.secunda.colum.3.ff.quod quisque iur.item non potest citare,nisi cum copia delegationis,Barto.l.consentaneum.§.j.C.quomodo & quand.iudex. Medic.reg.8.

¶DELEGATVS Papæ vel principis,potest subdelegare,vt in c.cum causam.de appel.& in c.super quæstionum.§.si verò.de offic.deleg.& not.in capi. cùm Bertholdus.de re iudic.& est Cæsareus casus in l.à iudice.C.de iudic.

Habes Hispane,text.ad idem,in l.xix. titu.iiij.parte iij.

Amplia quinque modis,& limita quatuordecim,vt per Ias.in d.l.à iudice.

Delegare.vide infrà,in regula ordinarius. la secunda. B.Dias.reg.181.

¶DELEGATVS Papæ cognoscit etiam an sua sit iurisdictio.tex.est in l.ij.ff.si quis in ius voc. non ierit. & in l.præscriptione.C.si contra ius vel vtili. public. tex.in c.super literis. de rescrip.

Amplia tripliciter,& limita quatuordecim modis collectis per Felin.in dict.capitu.super literis.vbi etiam aliquas ex limitationibus sublimitat multipliciter. B.Dias.reg.176.

¶DELEGATVS potest de paulo maiori summa,quã sit expressa in rescripto cognoscere.Specul.in tit. de rescr.§.fi.versic.item.modicum enim incrementum nõ debet emouere iudicem.l.7.& seq.C.de Alluuion. & pro modico,neque plus.neque minus. Med.re.5.

¶DELEGATVS post sententiam latam,& executioni mandatam,ita functus est officio suo,vt non possit se vlterius impedire:ante executionem verò functus est quoad cognitionem.l.si vt proponis.la j.C. quomod.& quand.iud.Domini de Rota.decis.cccxlj.incip.dubitatur vtrum.in nonis.

Limita octo modis:vt per Felin.in cap.in literis. de offic.deleg. B.Dias.reg.178.

¶DELEGATVS quando aliquid agit contingenti aliquo impedimento si illud impedimentum cessaret modico tempore puta vno die,deinde rediret,valeret quidem tale impedimentum.Dec.cap.quoniam Abbas.colum.3.de offi.deleg.Tyraquel.in tracta.de iud.in reb.exig.non fer.nume.76. Medic.reg.5.

¶DELEGATVS,qui per iustum errorem nulliter pronunciauit poterit iterum suum mandatum exequi, c.executor.de concess.præb.lib.6. Med.reg.2.

¶DELEGATI potestas prorogari non potest. Hanc regulam probat tex.in capi.P.& G.de offi.deleg.per quem ita notant Docto.ibi.

Limita sex modis,vt per Felin.ibi. B.Dias.reg.180.

¶DELEGATO commissio facta,vt procedat secundum formam priorum literarum nulla est,si priores literæ non apparent.glo.fin.capitulo primo,de fide instrum.ita in term.Iaso.l.admonendi.nume.32.ff.de iur.iur.Doct.comm.l.5.§.j.ff.de re ind.l.in summa.ff. eod.l.institutio.ff.de condi.institu.l.si ita.ff.de condi. & demonst.l.si prior.ff.solut.matr.l. hæc venditio.§. huiusmodi.ff.de contrah.emp.leg.quem hæredi.vbi Doct.ff.de reb.dubi.Crau.consil.88.numer.3. Socin. consi.170.numer.33.volumine 2.Ruin.consi.183.num. 1.volumin.2.Decis.Pedem.110.numer.3.Ias.l.Marcellus.nume.14.ff.ad Trebell. Medic.reg.10.

¶DELEGATIO extinguitur morte delegãtis,& morte eius,cui delegatio fuit facta.Hostien.in summa de offic.delega.§.finitur.nume.3.item non valet si causa ad iurisdictionem delegantis non spectet.Doct.com. leg.nemo plus.ff.de reg.iur.Vant. in tract.de nullit. sent.ex defectu iurisdict.deleg.numer.85.Medic.re.6.

¶DELEGATIO extinguitur morte delegati,& morte delegantis re integra. l.& quia.l.more.vbi Doc. Comm.ff.de iurisd.omn.iud.Maranta in trac.de ordin.iudic.4.p.q.15.numer 38.Specul.in titul.de iudi. delegat.§.restat.num.5.Gozadinus consi.22. capitu. relatum.ff.de offic.delega.Fulgos.l.diem functo.nume.1.ff.de offic.asses. Curt. l.more. nu.76.ff.de iurisd. omn.

omn.iud.Bellam.cap.ad nostram.il 2.nume.2. de iureiur. Quia mandatum morte mandatarij soluitur, l. si verò. §. si mandauero. ff. mand. capitu. si gratiosè. de resc. 6. Barto. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. l. centesimis. §. fin. ff. de verborum oblig. Resoluto enim iure datoris, resoluitur & ius acceptatoris, l. lex vectigali. ff. de pigno. quod intellige quando sui ipsius nomine proprio mãdatur. l. si seruus. ff. de stipu. seru. Bald. consil. 217. volum. 3. si verò mandetur nomine dignitatis, tunc hoc idem, si dignitas nõ est perpetua, seu si per se non subsistit, sed pendet ab alio, vt vicarius: & tunc morte vtriusque soluitur, l. quod principi. l. si Augustæ. ff. de legat. 2. Si dignitas per se subsistit, non soluitur morte delegantis, Fulgos. l. more. num. 25. ff. de iurisdi. omn. iudi. l. fin. ff. de inst. l. cum post. ff. de adm. tutor. l. qui habeant. ff. de reb. dub. Si verò nomine proprio, & dignitatis delegatio fiet, debet inspici, quod principaliter fuerit prolatum, l. si seruus. ff. de stipu. seru. Secundò modo soluitur delegatio sententia lata, & executioni mãdata, capitu. in literis. de offic. deleg. Tertiò, per legitimam appellationem, capit. vt debitus. de appellat. Quartò, si prounncietur commissionis literas nõ valere, capitu. significantibus. de offi. deleg. Quintò, per recusationem causæ, capitu. licet. de foro compet. Sextò, reuocatione mandati. capitu. cæterum. de rescr. capitu. licet. de offic. deleg. l. cum prætor. ff. de iudi. Septimò, finitur, lapso tempore commissionis. item si instantia iudicij per triennium durauerit, l. properandum. C. de iudic. Octauò, per litis cõtestationem, tacitè enim renunciasse videtur, cum res de facili reuertatur ad naturam suam, l. si vnus, §. quod si. ff. de pact. Nonò, soluitur acceptilatione, pacto, transactione, & rei peremptione. Specu. titu. de leg. §. restat. nu. 13. Decimò, soluitur, si res ad impossibilitatem iuris, vel facti peruenerit, capitu. sciscitatis. de rescr. capitu. ad probandum. de re iud. Host. in Summa, de offic. deleg. num. 11. Vndecimò, soluitur etiam morte delegati, vt dictum est, l. inter causas. ff. mand. Duodecimò, etiam si vnus ex pluribus tãtum moriatur, nec sit adiecta causa, quod si non omnes. capitu. l. vno. de offic. delega. Decimotertiò, soluitur etiam morte impetrantis. l. pe. ff. de senten. quæ sine appella. resci. l. si decesserit. ff. qui satis. cog. Decimoquartò, mortuo eo, contra quem literæ fuerint impetratæ. capitu. significauit. de rescr. Quia rescripta personalia sunt, nec extenduntur ad alias personas, quàm nominatas. capitu. cum olim. de offic. delega. Fallit, si delegatus ante mortem egit, nam successor eius litem finire poterit, si tale sit ius, vbi successio locùm habeat, l. si pater. C. de inoffic. testam. Secundò fallit, si nomine dignitatis perpetuæ, vel vniuersitatis fuerit delegatio facta, Spec. titu. de leg. §. restat. num. 8. cap. quoniam. Abb. de offic. deleg. Hostien. in Summa, eod. titu. num. 11. versic. fallit. & not. quod legatio facta ob ægritudinem, vel absentiam alicuius, eo reuerso, vel sanato soluitur delegatio. DD. Com. l. j. ff. de offic. eius. gloss. capitu. plures. versicu. nequibunt. de offic. deleg. 6. conc. capitu. si duo. de proc. 6. Ratio huius. 31. cõcl. est, quia delegati industria personæ est electa. DD. Comm. l. more. vbi Bart. numer. 7. Iaso. num. 65 Dec. num. 52. ff. de iurisdict. omn. iudi. cunc. cùm hac concl. quæ dicam infer. versicu. mandatum & in versic. rescriptum. Facit simil. l. non solum. §. morte. vbi DD. Comm. ff. de oper. noui nunr. Mars. l. fin. numer. 29. ff. de quæst. Felin. capit. à nobis. nume. 7. de sent. exc. Dec. l. pupillum. §. in hæredem numer. 3. ff. de regul. iur. Medic. tr. 2.

¶Delegatio facta ad consentiendum alienationi rei Ecclesiasticæ intelligitur de vno tantum, & primo consensu. Alex. consi. 18. col. 4. vol. 3. Iaso. l. diuortio. §. in Anno. col. 3. ff. solut. matr. consi. 36. col. fin. vol. 3. Ener. in loco à vi numer. num. 3. Felin. c. 2. de treug. & pace Inno. c. gaudemus. de diuor. Medic. reg. 4.

¶Delegationis instrumenti registratio facta in actis, probat originale, adeò quòd non est amplius opus ipsum producere. Ita concludit Innu. in c. cùm in iure. de offi. deleg. cuius sententiam referunt Do. de Rota, decisio. xciij. & est prima sub tit. de fide insthoc attestante Feli. in loco infrà allegan. quæ decisio est in antiquis: illam tamen non refert Innoc. in loco vbi Felin. dicit, nec loquitur in instrumento delegationis, sed procurationis, & alios etiam citat idem Felin. in fauorem huius reg. in d. c. cum in iure.

Amplia dupliciter secundum eum, primò etiã si postea appareat originale abolitum, vel abrasum, vel cassum, quia non nocet.

Secundò, etiam si originale non fuit registratum, sed data copia parti, quæ nihil opposuit, quia perdito originali, cogetur pars copiam exhibere, quæ registrata faciet fidem: pro quo solum refert Pau. de Castr. in l. publicati. C. de testa.

Limita tripliciter secundum eundem Feli. primò dummodo iudex auctorizauerit exemplationem, quia generaliter non sufficit productio facta coram solo notorio: & hanc restrictionem præcipit mẽte teneri.

Secundò limita, dummodò registrario sit facta de toto tenore instrumenti, vel de principio & fine, cum clausulis substantialibus: secùs si simpliciter de principio & fine.

Tertiò limita, dummodo præsente aduersario vel citato. B. Dias. reg. 174.

¶Delegationem petere possunt partes, si causa parua sit, quando ordinarius cognoscere vellet in loco nimis remoto, id quod partibus denegari non potest. Anch. cap. nonnulli de rescrip. & si eis denegatur appellare possunt. l. cum post. C. de appellat, Anch. capi. cum re, de offic. deleg. cap. finem. nu. 3. nu. 5. de dolo & contum. c. cum causa. de test. Med. reg. 5.

¶Deliberatione omnimodam sapit geminatio verborum. Bald. in titu. de pace const. Præposit. capi. quoniam. 18. dist. c. & si Christus. de iur. iur, gl. c. si quis. 2. q. 3. Dec. consi. 88. numer 3. Med. reg. 3.

¶Delicti cõtinui punitio. Sufficit semel deliquisse,

ff. de pecul. l. semel.
ff. depos. l. j. §. si rem.
ff. de redhib. l. qui scit. §. si ita. in princi.
ff. de furtis. l. qui ea mente. Azo, rub. 89.

Delinquentem, bis consuetudinem peccandi habere.

C. ad leg. Iul. de vi publ. l. seruos.
C. de Episc. aud. l. 3. §. si plures.
ff. de abige. l. vltim. §. qui ve.
ff. de pœnis. cap. l. capital. §. solent.

Sufficit semel, &c.)

Bis delinquentem, &c. Hæ sunt notæ. Azo. ru. 89.

Delicti hoc facit enormitas.

Vt in Decret. 25. q. 2. ita nos. Azo, Ibid.

Aliquando trinus actus.

ff. de verb. signi. l. inde Nerar. Ibid.

Particeps eiusdem criminis potest socium accusare.

ff. de suspec. tut. l. tutor. in princ.
ff. de manumi. test. l. vltim.

ff.ad leg. Aquil.l.iudex Neratius.§.si seruus.

Contra.

C.de lib.caus.l.si filium.
C.de testib.l.quoniam.
C.de accusat.l.vltim.

Solutio.

Distingue. Aut primò de alio fuit confessus, quàm de se: quo casu primæ leges loquuntur. Aut primò de se: quo casu hæ leges loquuntur. Vel non ei creditur vt apprehendatur, & quæstioni subdatur.

Particeps, &c.) Vtin contraria Rubr. dicitur, socius socium accusare non potest. Nec obstat, quod dicitur. ff. de suspect.tuto.l.tutor.in princip.quia ibi non erant socij in crimine, sed in tutela, & maleficiis. Azo, rubr.89.

¶Delictvm. L.†71. Vlpianus libro.j.de officio proconsulis. a † alias l.70.

Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel ᵃ cuius alterius coërtionis, ad alium transferre.

Additio. a alias cuiuslibet.

Delegationis materiam pulchram & arduã hic Pyrrh. tractat, ad verbum est, hæc reg.de offic.procon.l.solent. Facit de offi.eius.l.j.§.fi.de iurisdict.l.imperium. Glaus. De iurisdict.l.3. Limitat Pyrrhus in causa necessaria absentiæ vel impedimenti, arg.C.de testa. l.casus, de offi.con.l.j.secundò in principe eiusque delegato, C.vbi sen.l.fin.24.quæstion.4.capit.illud, de offi.eius, l.fin.§.j.C.qui pro suo, l.j. Tertiò in proconsule, d.l.solent, sed contra communem opinionem, de offic.ot.capitu.quod sedes.Exc.de offic.de. capitu.finali. Riisvvich.Paratit.

¶Delictvm. L. 175. Gaius libro septimo ad edictum prouinciale.

Imperitia culpæ adnumeratur.

Ex titu.ad legem Aquil.de offic.præ.l.illicitas, §.sicuti, de va.& extraordi.cog.l.si iudex, ad legem Aquil.l.si seruus seruum, §.si calcem, §.idem iuris, 7.in fin.Institu.eodem titul.§.præterea si medicus, Loc.l.si quis fundum, §.Celsus, l.item quæritur, §.si gemma, de ac. emp.l.13.§. quod. quod quisque vniner.l.2.de hom.c. ad audientiam, de iud.l.si filius. Nam ex illa in societate humana multæ læsiones oriuntur, ad legem Aquil.l.idem, §.Mulionem, l.item si obstetrix, de suspe. tut.l.tutor quoque. Imperitia. Hæc dictio conciliat capitu.ad aures, de æta.capitu.tua nos, de homicid.Exc.Si mensor fal.mon. dix.l.j.§. hæc, quib. mod.pigno.vel hyp.solui.l.sicut, §.superuacaneum. Cvlpæ. Græci iniuriæ & negligentiæ vertunt. Riisvvichius Paratit.

Bonifactvs.

¶Delictvm. Reg.lxxvj. Delictum personæ, non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare. Vid. de tab.exhib.l.penul.& l.neque.ff.de reg.iu. Viuiennus.

¶Delictvm. L.179. Vlpianus libro septuagesimo ad edictum.

Cùm par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa, sicut fit cùm de dolo excipitur petitoris: neq; enim datur talis replicatio petitori: Avt Si Rei Qvoqve In Ea Re Dolo Actvm Sit. §. Illi debet permitti pœnam petere, qui inipsam non incidit.

Ex tractatu interdictorum. Par. Hoc est, cùm nulla circunstantiarum disparitas vel acerbitas criminis obstat, ne contradicat, l.si duo, vti possi.l.inter pares, de re iudi.l.2.§.si vxor, §.iudex alteri, de adul. Iunge ad l.171.in pari, 169.§.eum de lucro, l.fauorabiliores, cap.65.in pari delicto, in 6.cap.11.cùm sunt, in vj.sup. l.nemo prædo, de verbor. obli.l.l.si seruum, §.sequitur, de dol.l.si duo, de doli exc.l.4.§. Marcellus, de contrahen.emp.l.domum, de eo per quem, l.fin.§ pen.l. 3.§.ij.ne qnis eum, l.j.l.ij.§.idem, de con.ob.tur.cau. l.3.l.pe.ne quid in lo.pu.l.2.§.fin.solut. matri.l.viro, l. cùm mulier, 14.q.5.ca.non sanè, de vsur.cap.qoia frustrà Ratio, de ac.& obl. Arrianus. Secus ne quis eũ, l. sed eximendi, §.item si quis, §.si per al.§.in eum. Vide dist.diui.ad d.capitu.65. Possessoris. Id est, eius qui conuenitur, ne obstet.l.2.de dolo.& d.l.domum. Dolo. Exemplum generale conuenienter subiicit generali definitioni. Vide Oldendorpium. Exc. de dol.l.si duo. Regula locum habet in his, quæ per se sunt turpia: de condi.sine cau.l.fin. Et quando vtrinque versatur dolus & delictum circa eandem rem, & eodem modo, ne obstet.l. quemadmodum, de noxal.l.colonus, de vi & vi arma.

§.illi debet. De leg.2.l.cùm pater, 69.§.libertis, de furt.l. quite sibi commod.§.si quis alterius, Locati, l.quæro, §.inter. Secua eod.titu.l.qui vas.§.si ego, de eo per quem, l.fin.§.j.Ratio pro soc.l.si conuenerit, §.fin.de inoffi.test.l.cum qui, l.si instituta, C.de transact.l.qui fidem, C.de don.ante nup.l.pollicitatione, 28.quæst. 2.capi.si infidelis. Riisvvich. Paratit.

¶Delictvm. L.177. Vlpianus libro vigesimoprimo ad edictum.

Non fraudantur creditores, cùm quid non adquiritur à debitore, sed cùm quid de bonis diminuitur. §. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

Lib.21.ad edictum.) libro 66. magis vult Faber.

Iunge ad l.80.fraudis, l.75.nõ debet alteri, quæ in fraud. cred.l.qui autem.pro soc.l.nemo. Ratio, sup.titu.j.l. alienationis, si de col.l.j.§.confertur, de don.inter virum & vxor.l.si sponsus, §.si mulier, C.de iu.do.l.fin. §.licentia, de iust.& iur.l.j.§. iuris præcepta. Excipe solu.matr.l.seruus dotalis, l.si verò, §. quod acquiritur, de pet.hær.25.sed etsi lege, §.perinde, de hær.ven. l.2.§.non tantum, si quis omiss.cau.test.l.j.§.pen.Deminvitvr. Deci.legit minuitur.

§.Nemo. Iunge ad l.206.iure naturæ, l.198. factum cuique, sup.l.cùm par.§.fin.c.76.delic.in 6.de don.inter vi.l.3.§.j. Hinc mand.l.si renumerandi, §. maritus, ad exhi.l.3.§.si meeum, de fur.l.itaque fullo, l. qui vas.§. fina.l.eum qui, §.is.l.qui re.§.si quis alteri, l. inficiando, §.quod.de reb.arb.l.ita demum, iuncta l.si duo, si quis cau.de noxal.l.si communis, l.si ex duobus, l.qui proprio, §.pœnam, de tu.& ra.l.j.§.planè, l.si ex do.§. non, C.de transact.l.transactione, C.de ser.pigno.da. ma.l.si creditoribus, dep.l.j.§.si prædo, de fur.l.eum, §.j.quib.ex caus.ma.l.sed & si per, §.actio ex empt.l.si cui ex, de arb.l.ita, de dol.l.j.de fideiuss.l.si Titius, de negoc.gest.l.siue hæreditaria, de inter.& rel.l.relegatorum, §.fina.soluto matrimon.l.si ab hostibus, §.fin. Svo. Conciliatio.l.in depositi, de re iudica.l.2.§.qui amitt.de vi & vi, l.final. de acquirenda possessione. Riisvvichius Paratit.

¶Delictvm. Quod dignitas delinquentis peccatum auget.

Pro.

50.dist.c.quia sanctitas.
40.dist.c.homo Christianus.
25.q.j.c.nulli fas sit.
32.q.5.c.qui viderit.
11.q.3.c.præcipuè.
Ext.de iureiur.c.cum quidam.
De re milit.l.omne delictum.§.augetur.

Contra

CONTRA.

Ext.1.q.1.c.quicquid.
1.q.3.c.saluator.
24.q.1.c.qui contra pacem.
D.de pœnis.l.minores.
C.vt nemo priua.tir.su.pos.l.2.

SOLVTIO.

In quantitate contemptus metitur Deus, quantitatẽ delicti.tantúmque fruitur iustus, quantum amat, 6. quæst.1.c.quæro ergo.similiter tantum peccat quis quantum contemnit. Quanto verò quis est maior tanto magis contemnere præsumitur. Et sic intelligitur prima Rubrica. Pœna verò pecuniaria, vel spiritualis maior imponitur nobili, quàm ignobili, C. de iudi.l.properãdum.§.sin autem vtraque.sed corporalis maior imponitur ignobili. Inst.de publ. iudic.§.lex Corn. Arg.contra 35.dist. c. ante omnia. Damas.reg.52.

¶ DELICTVM. Quòd delictum prælati non redundat in damnum ecclesiæ.

PRO.

17.q.5.c.si episcopum.
Ext.de deposito.grauis.
Ext.de rest.spol.c.requisiuit.
Ext.de iura.cal.c.pertractandis.
Ext.de donat.c.fraternitatem.

CONTRA.

Ext.de arbitris.c.dilecti.
Ext.de donat.c.inter dilectos.
26.q.2.ita nos.
C.de sacros.eccles.l.iubemus.

SOLVTIO.

Delictum quod consistit in omittendo, redundat in dãnum ecclesiæ: puta, si omittat interrum pere præscriptionem. Delictum verò quod consistit in faciendo, pura, si occidit hominem, vel simile quid fecerit, nõ redundat: nisi fortè vniuersitas tota deliquerit.d.c. ita nos.& d.l.iubemus.vel nisi ageretur pro vniuersitate, & constitueretur aliquid pro vniuersitate Damas.reg.31.

¶ DELICTVM.L. † 39.Pomponius lib. 29.ad Sabinum. † al.38.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non ᵃdebeat, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

ADDIT. a al.debet.

Iunge l.13.l.sciendum, de ac.& ob.inf.112.§.in hæ.l.115. pœnalia, l.170.cum Prætor, l.45. Toties in hæ.l.200. §.fina.l.195.§.fin.de calum.l.in hæ.de dol.l.in hæ.l.itaque.Instit.de temp.& per.ac.§.non, §.pœnalia, de vi & vi,l.3.l.1.§.fin.C.de vnde vi.l.vi pulsos, de eo per quem,l.1.§.fin.C.quod metus caus.l. quod diximus, §.final.l.quid autem,l.si cum exceptio.§.Pedius. de pec.l.3.§.ex re furtiua, de trib.l. 3. §.si seruus, de aucto.tut.l.1.§.1.C.de vsu.pro empt.l.fina.Institut.quibus alien.lic.§.fina.man.l.idemque, §.si mandauero. 10.de peti.hæred. l.item veniunt, §.eos, l.sed et si lege, de act.l.34.§.honorariæ, C.ex del.de.l.1. POENA. Excipe.l.2.argumen.l. eadem. ad legem Iul. repetund Aliam exceptionem habet Pyrrhus in l.non solet, inf.Ratio, de act.l.in honorariis, infr.l. iure naturæ. Secus Institut.de actio.tu. §. vnde, de negoc. gest.l.si negocia absentis.ITA.Argum. sup.l.secundum naturam.192.ex qua persona, ad fin.inf.l.ad ea. 199.l.hoc iure. Rüsvvich.paratit.

¶ DELICTVM. L.† 47.Gaius lib.10.ad edictum prouinciale. † al.46.

Quod à ᵃquoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur.

AUDIT. a al.quoquo.

Ex titu.de pignoribus, de pig.ac.l.si pignore surrepto, de sol.l.id quod pœnæ, 74.de tab.exhi.l.3.§.condemnato, de cond.in.l.pœna.de proc.l.qui proprio, l.pœnam, ad Mac.l.sed etsi pater, §.fin. Dubitatio mouetur sup.42.nõ debet actori.§.1.Ratio, de cõ.ind.l.qui ob rẽ, C.de cond. ob tur.cau.l.3.mercalẽ, inf.l.quod quis sua culpa, de cri.stel.l.3.§.pœnæ, de tu.& cu.l.1. §.planè.Exc.De æd.l.cùm autem, §.fi.pro soc.l.cum duobus, §.fin.l.si igitur, de nox.l.si ex 2.EXACTVM EST.Vera & iusta ex causa de cond.in.l.eleganter, §.fin.Vide Decium hic in fi.& latius in c.1.de consti. Rüsvvich.

¶ DELICTVM.L. † 51.al.37. † Paulus al.Vlpian.libr. 39.ad edictum.

Culpa caret qui scit, sed prohibere non potest.

In Placent.veteri anteponitur præcedenti capiti. Ex titu.de nox.ac.l.1.l.2.l.3.l.4. Iunge inf. l.nullum crimen, ad Syl.l.1.§.occisorum.verb. hoc ideo, l. si quis in graui, in principio. Loc.l.item, §.si quis mensura, de his qui not.infam.l.quid, §.si quis alieno. Lex duodecim tab.cap.15.de senten.ex.cap.quantæ præsump.C.de sacrosanct.eccles.l.iubemus, §.Oeconomus, 23.quæst.3.cap.non inferenda, & cap.seq. Contrà de con.ob turp.cau.l.si iuncta l.metum, §.sed licet.quod metus cau.l.si patet, §.si quis aliquem de don.Ratio, infr.l.impossibilium. Cicero in offic. & è diuerso, de his qui not.infam.l.1.§. qui eam.l. liberorum, in fin.l.quid.§.1.l.non alia, de nox.l.2.l.4.§.cũ dominus. Hucusque Hier. Franc. eleganter enarrauit. Rüvvisch.

¶ DELICTVM.L.110.Idem libr.quinto ad edictum.

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cùm prohibere (non) potest.

Ex titu.de iis qui not.infam. Vide l.librorum, & seq. eodem titu. PATITVR. Id est, extra causam delicti est, secundum Ra. Iunge ad l.17.Culpa caret, 194. nemo damnum.130.§.fin.de nox.l.in delictis, A contrario sensu ad legem Aq.l.scientiam, de nox.l.in omnibus, de damno infec.l. fluminum, §.quanquam, NON. Deest in Fl. & ita casus est dubirabilior. Quod sequuntur Græci Interpretes Constantino Harmonopolo excepto, qui cum Petr. Fab. peruulgatam lectionem probat magis. Ratio, inf.l. impossibilium. Rüsvvich.paratit.

¶ DELICTVM. L.75. † al.l.74. † Papinianus libr.1. Quæstionum. † al.Pomponius.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Ad secundum iuris præceptum pertinet hæc reg. Institut.de iust.& iu.§.iuris. Et ritè sequenti l.cohæret & superiori.§. Iunge ad l.factum 115.l. 198.§.secund.l. 206.l.117. §. fina.l.alterius circumuen.capitu.22. cap. 23.in 6.C.de acquiren.possess.l.fin. §. sin autem necdum. Exemplum.C.de transf.l. transactione matris. 26.de pac.l.seruus, l.si vnus.28. §. ante omnia, de eo per quem.l.fin.de al.iu.l.1.de diuor.l.si filium, de procu.l.in causa, 27.§.1.de grad.l.non facile.§.affinis, de nox.l.electio, in fin.quemadmodum ser.amit.l.nam satis, §.fina.de libe.cau.l.si pariter.fami. hercisc.l. hæredes, §.in illa.25.de iureiurand.l.quia, de bonorum possessio.au.ind.l.si non expediuit, §.si pupilli, de doli except.l.si procu.l.secund.de pœnis, l.crimen paternum, de hæredibus instituend.l.paterfamilias, de aqua pluu.l.1.§.de eo opere, de seruit.vrban.prędio. l.quidam, l.12.ad exhi. l.penultim. C.famil.hercisc.

l·cohæredibus, C.de inoff.test.l.si quis in suo.§.fina. C.de pœnis,l.sancimus,de bon.possess.contrata.l.3. §.si emancipatus,24.quæst.3.capit.si habes,de elect. cap.si compromissarius,§.1.1.quæstio.4.cap. Iudæi, de simo.cap.nobis,capit.sicut tuis,de iniu.capit.& si pignoratis, C.si omissa cau.test.l.2.l.3. Institut. quod cum eo,§.cæterùm.Exc.C.de noua.l.4.C.de pact.l.22.Contra 2.quæst.6.cap.biduum.versic.si aduersus absentem,de cau.poss.ca.cùm olim, de trib. l.procuratorio.dep.l.si is apud.soluto matrimo.l. Meuia,§.fundum,de leg.præst.l.emancipato, C.de iu.do.l.sancimus,§.si patet.Similes regulæ,Non debet nocere factum alterius ei,qui nihil fecit, de operis noui nuncia.l.5.§.si plurium. Ob errorem & imperitiam vnius alter damno affici non debet, man. l.mandatum distrahendorum,nisi. Nemo debet negligentiam suam ad alienam iniuriam referre, de transf.l.3.§.1.ne sit in potestate aliena conditionem meam nihil delinquentis deteriorem facere, quod vi.l.2. Riisvvich.paratit.

¶ DELICTVM.L.109.Paulus libr.4.ad edictum prouinciale.

Ferè in omnibus pœnalibus iudiciis,& ætati, & imprudentiæ succurritur.

Ex titu.de in ius voc.& tit.ne quis eum,qui in ius voc. cum titu.de his qui not. infam. AETATI. De termo.l.2.de sic.l.1.§.impuberes, de adul.l.penultim. arg.Ad Syl.l.1.§.impuberes,l.3.§.ignoscitur.l.2.Excipiuntur 14.Com.l.1.§.impuberes, de homi.cl.cap. 1.de min.l.auxiliū.38.Exemp.de sica.l.infans,12.de pœn.l.16.§.persona.Excipe inf.l.pupillum 112.d.l.ex cipiuntur,d.l.auxilium,§.in delic. IMPRVDENTIÆ. De in ius voc.l.quamuis,l.si libertus,l.penultim.l.fina.de iurisdict.l.si quis id quod perpetua, C.de rei vx.ac.§.& vt plenius,de va.& extr.l.fina.de ac.& ob.l.ex malef.§.si iudex, de negoc.gest.l. nam & seruus,§.fin.de sica.l.3.§.1.versic.sed S.C.l.4. §.1.de pœnis,l.respiciendum,§.delinquunt. Ratio, de fur.l.qui iniuriæ 55.Vide in libr.sing.locum Maleficia,C.de fal.mon.l.1.§.fin.argum.de cust.& exhi. reo.l.9.l.fina. SVCCVRRITVR. Vt pœna remittatur,vt in specie,l.genero, de iis qui notan.infa.de rei ven.l.quod infans,C.si ad del.l.1.in fin.l.si seruus, C.de iis qui not.infam.l.penultim.C.de incestis,l. 4.Exc.C.de interd.mat.l.1. Riisvvich. paratit.

¶ DELICTVM.L.200. Vlpianus libro septuagesimo primo ad edictum.

Ad ea quæ non habent atrocitatem facinoris vel sceleris,[a] ignoscitur seruis, si vel dominis, vel his qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus & curatoribus,obtemperauerint. §. Semper qui dolo fecit, quo minus haberet,pro eo habendus est, ac si haberet.§.In contractibus successores ex dolo eorū(quibus)successerunt,non tantum in id quod peruenit, verùm etiam in solidum tenētur, hoc est, vnusquisque pro ea parte,[b] qua hæres est.

ADDIT. a in his ignoscitur. b hæres est patiatur.

Ex tractatu interdictorum l.is qui in puteum,§.si tutoris,quod vi aut clam.Iunge ad l.17.culpa, l.197.l.130. §.1.l.4.velle,l.is,C.de vi,l.seruos,rerum amotarum, l.si mulier.§.si seruus,de iniu.l.si vnus,§.si iussu, de nox.l.2.§.1.de fal.l.Diuus,§.item senatus, ne obstet l.si mulier,§.fina.quod metus cau. Ratio, de iure fisc.l.prohibere,l.defensionis,l.tutor. AVTORITATEM. De his qui not.infami.l.liberorū,§.fin.ad legem Aqui.l.liber. SERVIS. Porrigunt. Olden.& alij ad filios & conductos operarios, si exequantur iussum patris & conductoris,etiamsi alius eis cessationem denunciet,d.l.velle.4.IGNOSCITVR.Arg. de ac.& ob.l.seruis.48.l.seruus non in omnibus,19. ad legem Aqui.l.si quis fumo,inf.l.non videtur, §. qui iussu,l.is damnum,de noxal.l.2.§.1.de sol.l. Diuus.§.item senatus. DOMINORVM. De admi. tu.l.tutor,26. TVTORIBVS.Pro emp.l.si fundum, §.si tutor.

§.Semper.Iunge ad l.193.parem, l.195.§.in contractibus,l.79.generaliter.Iunge l.qui dolo 174.l.122.in iure,l.4.l.in omnibus.l.203.quod quis ex sua culpa,l. 141.qui iussu,l.15.qui actionem.Secus si quis om.cau. test.l.3.in fi.arg.de nox.l.electio.§.si is.

§.In contractibus.CONTRACTIBVS.scilicet bonæ fidei,in l.hoc.in contractibus,de act.l.ex depositi,l. ex contractibus,de cond.fur.l.9.Institu.de perpe.& temp.& antepenultim.ne obstet l.7.§.fin.de tribut. l.7.§.1.Iunge ad l.45.toties in hæredem,l.195.§.in cōtractibus,de dol.l.7.Sum.de prec.l.duo,in fin.l.2.§. fi.C.de neg.gest.l.curatoris,C.de in lit.iu.l.fin.Secus in aliis causis,in quibus interdicta reddi solent, de oper.no.nun.l.20.§.hoc,quod vi,l.semper,§.hoc,de preca,§.hoc,de preca.l.quæsitum,in fi.DOLO.Cōciliatio l.quia non de dolo, de tribu.nam dolus ibi non in contractibus,sed iniqua distributione admissus est.Excipe l.4.de ma.con. SVCCESSERVNT. Conciliatio l.1.C.ex delic.def.§.non autem omnes, Instit.de temp.& per.ac.l.in hæredem,de calu.l.Videamus,quod met.cau. PERVENIT.C.de hæred. tut.l.1.de vi & vi.l.3.in prin.Contrà de polli.l.ex polli.Exc.Comm.l.3.§.hæres,de polli.l.9.de relig.l.Celsus,l.veluti,de ali.leg.l.3.de leg.2.l.cùm ab vno.Denique excipiuntur casus,in quibus hæredes tenentur insolidum, dep.l.si duo, de verborum oblig.l.2 §.1. Instit.de act.§.rei persequendæ, dep.l.1.§.1.§.merito,l.de eo,si men.fal.l.1.§.1.l.3.§.penulti. PRO EA PARTE.Interpretatur hic ampliori cū fructu magis rem ipsam,quàm vocem.arg.sup.titu.1.l.nominis,6.l.pecuniæ,4.de legibus,l.scire leges. Sim.de iust.& l.1.de pact.l.18.resp.1.& fi.Contrà,Inst.de perpe.§.aliquando.TENENTVR. scilicet actione rei persecutoria. Riisvvich.paratit.

¶ DELICTVM.L.163. Idem libro decimotertio ad edictum.

Qui non facit quod facere debet,videtur facere aduersus ea,[a] quia non facit, & qui scit quod facere non debet,non videtur facere id quod facere iussus est.

ADDIT. a quæ non. b atqui.

Ex tractatu restitutionum,sed alius refert ad edicta,de recep.arb. Iunge ad l.37.culpa,quæ in fraud.cred.l. in fraudē facere,4.l.5.de in.l.non quicquid,§.iudex, de iti.l.veteres,ad Syll.l.1.§.penult.l.cum dominus, de æd.l.quid sit,§.idem ait,l.si seruus,§.fi.de re mi.l. non omnes,§.fi.§.qui captus.Exemplum de recep.l. aduersus,de edē.l.vbi exigitur,qui satisda.co.l.quotiens,de æd.ed.l.quis sit fugitiuus, §.fi.Loc.l.si in lege,§.item si ex conducto,de re mil.l.omne.§.fi.quæ in fraud.cred.l.4.iuncta l.alienationis,sup.titu.1.pro soc.l.duo societatem. FACERE.Institu.de nupt. §.si vxor. DEBET. Hic est vbi delinquir, Cornelius Fronto de differentiis vocabulorum. EA.Sententiam legit Faber,& ait errorem manare potuisse ex his notis, Sam, quibus sententiam significari Paulus Diaconus memorat.ET QVI. De excep.l. Excep.Ratio,quorum legatorum,l.1.§.penul. Vide Brocat.Azo.Rub.10. Riisvvich.paratit.

DELICTVM.l.195.cũ pac.de l.170.cũ prætor. 177. §. nemo ex ſuo del. 193. §. in maleſic. 198. factum. l. omnis. §. nunquam. de reg. iu. c. deflear. Rüſvvich.

[D]elinquens in vno facto eſt omnium reus.

[L]ucrum nemini adferre debet delictum. Neg. geſt. l. ſi ſuc hæreditaria.

[P]lura delicta in vna re plures admittunt actiones, ſed non poſſe omnibus vti probatum eſt. De actio. & obl. l. plura.

[P]actum legitimè irritatur delicto ſuperueniente. 1. q. 7. cap. ſi quis. 7. quæſtio. 2. qui dormierit. 3. quæſtio. 1. c. de eo. c. ad lumina. Contra 30. quæſt. 1. c. noſſe. c. dictum. diſt. 55. c. præceptum. 32. q. 7. c. hi. 1. q. 5. c. quicunque. q. 7. c. ſi quis omnem.

Delicta paria mutua compenſatione tolluntur. Sol. mat. l. viro atque vxore. Ne quis eum. l. 1. in fin. Ne quid in loc. pub. l. 1. §. idem aduerte. de dol. l. ſi duo. Vide fallen. Socin. Dig. ad leg. Aqui. l. quemadmodum. §. ſi nauis.

In atrocioribus delictis agentes, conſentientes, & auxilium præſtantes, pari pœna puniuntur. C. de ſac. Eccleſ. l. iubemus. §. ſane. Ad leg. Pomp. de par. l. Vtrum. de recep. arb. l. 1. de iure fiſ. diuus. de Sic. l. 3. de fal. mon. l. r. de off. del. capitu. 1. de hom. capitu. ſicut dignum. §. 1.

Vbicunque delictum cum aliqua qualitate à grauante deducitur, ſi talis qualitas non probatur, etiam ſi aliter de delicto conſtat, reus eſt abſoluẽdus. Cõmunis opinio in l. 2. C. de prob.

Delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare. c. 67. in vj.

Ad crimen publici iudicij proſequendum fruſtra interuenit procurator. De pub. iud. l. pen. §. ad.

Patris delictum filio nocere non debet. de iniuſ voc. l. adoptiuum. §. fin. C. de pœnis. l. ſancimus. C. ne ſi. pro pa. de ſena. l. emancipatio. §. ſi quis. Riiſvvich.

Delicti veniam potentibus damus. C. de hæret. l. Manicheos.

Prætor delinquentibus ſubuenire non debet. Quibus ex cau. ma. l. ſed etſi.

Occaſio delinquendi non debet dari. de con. præben. lib. vj. c. 2. c. 3. vbi Bonif. Pont.

Ne captandæ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis Apoſtolicæ tribuatur. Riiſvvich.

¶ DELICTVM enorme facit quem condemnari parte non citata. Felin. cap. quoniam. columna pen. vt lit. non cont. Marſi. l. de vno. numer. 101. ff. de re iud. Arch. c. 2. de homicid. 6. Medic. reg. 2.

Delictum extinguitur morte delinquentis. not. l. 2. C. ne ex delicto defuncti. §. non autem. inſt. de perpet. & temp. act. l. ſi quis poſt. C. de bon. proſcr. §. non autem. inſt. de pub. Iud. vide ſuper amp. 22. Med. re. 6.

¶ DELICTVM factum à famulis, amicis, vel conſanguineis alicuius, ei non imputatur, nec ſciuiſſe præſumitur, glo. in c. quare præſulatus, 1. q. 3. & c. Petrus, de homi. c. ſicut tuis, de ſimo.

Fallit in 7. caſibus, vt per Fel. in d. c. Petrus, col. 1. nu. 3.

Delictũ quando quis cogitat, agit, & perficit punitur, nec pœnitẽtia ſibi prodeſt. l. qui ea mente, ff. de furt.

Fallit in 5. caſib. vt per Philip. in c. 1. de ho. in 6.

Delicto non tenetur quis obuiare, gloſſ. in cap. quando, de ſent. excom. l. metum. §. ſed licet, ff. quod metus cauſa.

Fallit in 3. caſibus, vt per Fel. in c. 1. colum. 2. de offic. de leg. Fallit in 3. caſibus, vt per Dec. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. Fallit in 9. caſib. in quibus caret ſcrupulo occultæ ſocietatis, qui manifeſto facinori deſinit obuiare, vt refert Lancillo. in tract. de off. præto. in titu de conſo.

Delicta extra territorium commiſſa per inferiorem à Papa vel Imperatore puniri non poſſunt, ca. ſi. de foro compet.

Fallit in 6. caſib. vt per Soc. reg. 87.

Delicta paria mutua compenſatione tolluntur, l. viro atque vxore, ff. ſolu. matrim. l. 1. §. idem aduerte, ff. ne quid in loco publico. l. ſi duo, ff. de dolo.

Fallit in 2. caſib. vt per Soc. reg. 86.

Delinquens vltra intentionem an & quando declarat. Carer. in praxi crim. in l. obſeruare, in tract. de hom. §. 2. num. 57.

Delictum inchoatum hic, finitum alibi, punietur à iudice finis, Doct. in c. licet ratione, de foro compet.

Fallit in 3. caſib. vt per Fel. in d. c. num. 26.

Vniuerſitas non dicitur delinquere, Fallit in 3. caſib. vt per Felin. in c. dilectus, el 2. de ſimo. num. 12.

In delictis. conſideratur in delictis. no. in l. diuus, ff. de ſicar.

Fallit in 8. caſibus, vt per Ioan. à Villa. in d. l. diuus, numero 76.

Delictum prælati non redundat in damnum eccleſiæ. Fallit vt per Damaſ. reg. 32.

Delictum quomodo probetur ſufficienter per indicia, ſeptem ponit modos Campeg. in tract. de teſt. conclu. 394. Don. Fina, lib. 4.

¶ DELICTVM geminatum veniam ſperare non debet, vnde indulgentia ſuper homicidio non prodeſt facienti duo homicidia, nec indultum principis valet ſuper condẽnatione ſecunda, niſi fiat mentio de primæ. Doct. Com. l. nemo. vbi etiam Bal. C. de epiſ. aud. dixi ſuprà amp. 13. Medic. reg. 3.

¶ DELICTVM non præſumitur. Hãc regulã probat text. in l. meritò. ff. pro ſocio. vbi habens rem communem cum aliquo, & ea vtens non præſumitur velle interuertere ius alterius, ſed ſimpliciter vti iure ſuo: & proptereà contra talem poſſet agi furti actione, vt ibi dicitur. Circa quam regulam vltra doct. ibi vide Iaſ. in l. qui iurasse. in §. j. nu. 8. ff. de iureiurand. & in l. ex hoc iure. nu. 11. ff. de iuſti. & iur. & in l. rogaſti. in §. ſi tibi. ff. ſi certum petat. Pariſ. cap. in præſentia. nume. 33. de probatio.

Hanc regulã cum quatuor limitationib. ponit And. Alciat. in tracta. præſumptio. in iij. regula, præſumptione j. per totam. P. Duen. reg. 194.

Vbicunque de delicto non aliter, quã propria rei qualificata confeſſione, ad delictum alterandum extenuandúmve, putà, ſi ad neceſſariam ſui defenſionẽ, quis ſcelus factum fateatur: nunquã id genus confeſſio, vera delicti pœna mulctanda eſt, nõ probata, puta, ea qualitate: ſing. dictũ Angeli in conſi. xxvij. quidam. vol. iij. quod velis equiſq; inſequitur Abb. in c. auditis. de præſcrip. Fely. in c. ſignificaſti. de homicid. Hyppol. in ſing. clxxxj. confeſſio inquiſiti. Bal. in l. vnic. nu. 20. cum ſeq. C. de confeſſ. vbi latè, & doctè hunc articulum examinat Ferra. cautel. v. vt tunc demùm torturã euolet & euadat: in illa deliteſcit ſententia, Ang. in malefic. Tract. in verb. comparent inquiſiti. numer. 4. 5. & 9. vbi quid iuris, ſi & quando, negata qualitate, crimen reus faſſus dicatur, & an, & quî is puniendus veniat, vel abſoluendus: & quòd condemnandus veniat reus, idem Angelus eodem tract. in verb. qui dominus Iudex. vt ſuprà, nume. 10. credidit. Quidam tamen diſtinctione rem fucare & palliare,

&palliare, verborum prolationi pedem figentes, elaborant vt si quidem reus, vnitate vocis responderit, se nempè, ad necessariam sui defensionem, occidisse, non veniat tunc reus condemnandus: secùs si aduersatiuè, putà, occidi, sed ad necessariam mei defensionem. Alij alia vtuntur phrasi, vt reus se occidisse neget, quòd si illud appareat, id iusta de causa, aut non occidendi animo, factum dicat: & sic de cæteris. Sed iudex, quo omne dubium exterminet, omnémque anxietatem extrudat, non conoexa, sed simplici responsione, reum respondere cogat, vt defensio vim exceptionis & locum obtineat, quam reus, si in se pœnam itrepere nolit, habeat probare necesse. Bald. insuper eò loci defensiooem pruponi, aut per testes probari, non sufficere, sed necessitatem in homicidiis addendam opinatur. Docet denique banc exceptionem, Iudicem, præsumptionibus & coniecturis dolo contrariis, ex informationibus exhaurire & eradicare aliquando posse, vt præsumptionibus & coniecturis contra dolum, probetur non dolus: August. apud Angel. eodem tractat. in verb. & dictus Titius. numero 14. Quòd sola hæc qualificata confessio non excuset, iuuat quod dici solet de deprehensis in fornicatione, etsi priùs initum matrimonium aduehant & adducant, vt à pœna non eximantur. l. commissum. C. de adulteris. Cæpol. cautela xxxv. numero primo, nisi iuramento id fulciant. idem cautela xlij & Bald. in vnica. numer. 17. C. de confess. Vim autem vi repellere licere, conuiu eit l. vt vim. ff. de iusti. & iur. vbi Bart. Socin. suis in fallen. reg. ccccxliij. Quod intelligas velim, de proprio, non de tertij facto: nisi coniunctæ personæ ratione, aut socij respectu. Socin. reg. ccccxliiij. loco præallegato de defensionibus tam personæ, quàm rerum, & tam suiipsius quàm aliorum, scitè, & latè Angelus eius in malefic. Tracta. & ibi passim Augustinus, in verb. & dictus Titius. à numero primo ad fin. vsque illius verbi, maxi. numero quarto, versicu. primis & Albertus de Gandin. in malefi. Tract. titulo de defension. numero primo, & sequent. per totum, vbi scitè, & latè addit Hyppol. de Marsil. eius in practic. §. diligenter. numero 129. cum præceden. vim passum agentem, reum fugientem, ne illius iniuria remaneat impunita, icere posse: putà, si læsus accusarit, & reus aufugeret. Articulandum autem reo in eius, defensionibus, voluit, quòd eò vsque erat reus coarctatus & deductus, vt saluo honore, & salute, insultum effugere, enatare, ac euitare nequiret, quódque in vitæ discrimine erat reus positus, nec aliter se tueri, aut euadere poterat, quàm vi inimicũ & hostem repellendo, & similia. Ex eo autem solo, quòd terror cum armis euaginatis, ab aggressore, in actu percutiendi existente, infertur, vitæ discrimen præsumitur (nam armorum delatio, malum animum arguit: notat Ang. Perusin. post Bald. in l. vnic. in fi. vt armorũ vsus inscio Princ. interd. sit. lib. xj. C.) quod intellige, siue antè, quàm reus iciatur, siue posteà ad euadenda alia vulnera: secùs enim esset vindicta: hæc scitè Angel. in verb. & dictus Titius se defendendo. numer. nono. cum seq. Quòd autẽ quis ad sui exanimans defensionem, indiciis fultus, & necessitate probata, excusetur, videatur Bartol. consilio xvj. lib. consilio. ij. ex l. is, qui aggressorem. C. ad legem Cornel. de sicar. & l. si quis percussorem. cum l. sequen. eodem titu. scitè Bonifac. de Vitell. eius in malef. Tract. titu. quis alium possit offendere, & vindict. face. per tot. vbi regulam cum limitationibus erigit: idem titu. de insultu & percussio. de fin. & qui excusa. Albertus de Gandin. in malef. Tract. titu. de defensio. à reo faciend. per tot. & maximè, nume. 1. 2. & 3. cum sequen. vbi de personarum tuitione, & aliis numeris sequen. vbi de reorum defensione. Eò autem ventum est, vt hæc qualificata confessio, cum qualitate acceptanda veniat, non aliàs: text. glo. Bar. & alij in l. si quidẽ. C. de exception. Alexand. consil. xx. numer. 22. vnlum. iiij. Reis enim vel cõfessis, iustæ & legitimæ defensiones, abnegari solitæ non sunt: l. si filius. §. exceptionibus. ff. de interrog. actio. vbi Bald. Admissas autem reus, si earum auxilio, sese munire & fulcire tentet, probare habet necesse: d. l. j. C. de sicar. l. si non conuitij. C. de iniur. Confessioni enim rei (vt alibi diximus) statur: l. de ætate. ff. de interro. actio. sed nõ qualitati ei annexæ ac contextæ: l. exemplo. C. de probat. §. sed hæc quidem. in Authen. de iureiur. à morient. præstand. hãc autem qualitatem, & defensionem, probabit reus, si soluendo existat, suis sumptibus: sin minùs, partis ciuilis: quòd si neuter id præstare possit, solúsve adsit Fiscus, id ipsius fiet sumptibus, vt alibi diximus. hac autem incedi solet methodo, vt ex processus corpore exhauriantur & extrahantur (vt Practici aiunt) breui charta, & testium reprobationes, & iustæ rei defensiones, ac ipsi proponantur, si eas probare intendat, & quibus modis, instrumentis, ant testibus: si instrumentis, ea designet: sin testibus, eos ore proprio nominet, cum iuramento calumniæ: quo præstito, de probationum sumptibus, distantiæ loci, ac testium numero, habita ratione, modo quo suprà diximus, agitur. Et hæc vera creduntur, si sine harum rerum veritate expiscanda & inquirenda, lis decidi definitiuè nequeat. De his defensionibus, est capitu. qualiter & quando. le ij §. debet. extrà, de accusatio. & l. is, apud quem cum ibi no. C. de eden. in arg. in fi. iuncta ibi gloss. hanc huius regulæ confessionem, mortem haud expauescere, mordicùs tenuit Hippo. de Marsil. eius in Pract. §. postquàm. numero 22. in fin. cum nume. seq. vbi in reum, non defensionis causa, factũ præsumitur. C. Batan.

Vbicunque delictum cum aliqua qualitate à grauante deducitur, si talis qualitas non probatur, licet de delicto constet, reus est absoluendus. Est communis Docto. opinio in l. ij. C. de probat. & in l. denuntiasse. §. qui tamen. de adult. l. quid ergo. §. pœna grauior. de his, qui not. infam. refert, & sequitur Roma. in consilio 109. M. Chærianus.

Vbicunque de delicto aliter non constat, si ex propria confessione delinquentis, qualificata ad delictum alterandum vel excusandũ: veluti si quis confessus fuerit, se occidisse ad necessariam sui corporis defensionem: nunquam ex tali confessione qualificata, vera delicti pœna infligi potest. Sing. dictum Angel. in consil. xxvij. quidam victor vir. de tertio. Sequitur Abb. in ca. auditis. de præsumpt. Felyn. in capit. significasti. de homic. Hipp. in sing. clxxj. confessio inquisiti. M. Chærianus.

In delictis atrocioribus agentes, & consentientes, vel auxilium præstantes pari pœna puniuntur. l. iubemus. §. sanè. C. de sact. Eccles. l. vtrum. ff. ad l. Pomp. de parric. l. j. de recept. l. Diuus. ff. de iur. fisc. l. j. de recept. l. j. C. de fals. mon. capitu. primo, de

offic. de

offic.deleg.cap.sicut dignum.§.j.de homicid. Hippol.io singul.clxxj.mandatis. Secùs in leuioribus, quia consentientes mitius puniuntur.latè Hippol. l.is,qui cum telo.C.de sicar.l.si in rixa.ff.eodem. M. Chærianus.

Si de principali delinquente non constat, contra auxiliatores seu consentientes inquiri, vel procedi non potest: quoniam incertitudo principalis obligati, infert in accessorio impotentiam procedendi.Bar. in l.si is, qui.§.si Titium.de furt.in l.denunciasse.§.fina.de adulte.in l.nihil interest. de sicar. Anchara.in consi.ccxvj.nos Bartholomæus.Hippol.in consilio lxxxj.omnium. M.Chærianus.

¶ Delictum & Possessio. Bonifac. Reg. lxv.

In pari delicto vel causa, potior est códitio possidẽtis.

Super hanc regulam vid. l.si seruum.§.sequitur.ff. de verbor.oblig. Viuiennus.

¶ Delictum quando quis cogitat, agit,& perficit regulariter punitur,nec pœnitentia sibi prodest, vt in l.qui ea mente.ff.de furtis.

Istam regulam tradit Philip.& limitat quinque modis in cap.j.de homicid.in vj.

Primò, in foro conscientiæ,& pœnitentiali.

Secundò, quando ex pœnitentia, declaratur in præteritum non fuisse dictum. l. prima.C.de crimin. stellionatus.

Tertiò, quando quis deliquit incitatus, à re super quã deliquit, vt in l.j.§.j.ff.de ser.fugit.

Quartò, quando ex tali delicto, oriebatur actio ad interesse, quod desinit per pœnitentiam: vt in l.ex hoc edicto.§.penul.ff.de alien.iud.

Quintò, quando actio ab initio non erat pœnalis, vt l.j §.quod si fecerit.ff.de public.quia aliàs si ab initio esset pœnalis, non admitteretur in pœnitentia, nisi in casu per eum ibi.

Delictum factum à famulis, amicis, vel consanguineis alienina, ei non imputatur, nec sciuisse præsumitur.

Probatur ista regula per tex.& gloss.in cap.quia præsulatus.j.quæstio.iiij.& in c.Petrus.de homicid. à contrario sensu,& in c.sicut tuis.de simon. & in c.cùm ad sedem.de restit.spol.per quem text.ita not. Bald. in l.ad inuidiam.C.quod met.cau.vbi dicit menti tenendum & in aliis locis per Feli.relatis in c.Petrus. vbi hanc regulam scripsit.

Limita septem modis, vt per eum ibi. Dias.reg.182.

¶ Delictum quod per se capitale non est, ex iteratione capitale redditur.l.1.C.de exact.lib.x.l. omnibus.C.de delat.eodem lib. Rom. l.si verò.§.de viro. in 25.casu.fall.31.ff. sol.mat. etiam si esset in diuerso domicilio. Medic.reg.2.

¶ Delictum soluitur morte delinquentis, DD. Comm.l.1.C.ne ex delicto def.§.non autem. Inst.de perpet.& tempor.act.§.non autem. Instit. de publ. iud.l.defuncto.ff.eo.c.quorundam. 19. distin. DD. Com.l.2.C.qui test.fac.poss.gloss.l.2.§.pen.ff.de hæred.vel act.vend.l. crimen.ff. de pœn. glo. l.in hæreditariis.C.de hæred.act. Afflict.decis.145.numer.2. Rui.consi.37.numer.5.vol.1.cons.21.numer.7. vol.4. Alba.cons. 90.numer.2.Abb.c.ecclesia.numer.23.de const.c.parochiano.nu.4.de vsur.c.nobis. nu. 13. de sent.exc.Alex.l.2.nume.3.C.qui test. fac. poss. Dec.l. imperium.nume.16.ff.de iurisd.omn.iud. vbi Curt. nume.34.Bologn.nume.37.Bald.l.sororem.C.de his quib.vt indig.Fallit in atrocioribus, quibus casibus suspenditur cadauer arbitrio iudicis, Dec.l.secund. numer.8.C.qui test.fac.poss.d.l.imperium. numero 16.Mars.l.quæstionis.nume.31.ff.de quæstio. Boer.q. 316.numer.9.Clar.libr.5.senten.§.fin.quæstio.51. Iac. Menoch.tractat.de arb.iud.libr.2.cent.3.cas.283.numero 7.dixi super.concl.2.& conclu.27.l. 1. C.si reus vel accus.mort.fuer.l.3.ff.de public.iud.Corn.consilio 195.numero 8.volumine 2. Decius l.pupillum.§. in hæredes.numero 3.ff. de reg.iur.Ignæ. in tract.Regis.numero 108. Amplia, etiam quo ad publicationem bonorum, Salic.l.fin.numer.3.C.si reus, vel accus.mort. fuer. Bartol.l. defuncto. ff.de public. iud. Barto.l.ex iudiciorum.ff.de accusat. Bald. l. vnica. numer.5.C.ne ex delicto defuncti, Ignæus l.1.§. si sibi.numero 67.ff.ad Syllan.Cum.l.qui à latronibus. §.si quis.numero 5.de testamen. Bellamera cap. ex parte.numer.17.de arbit.Bald.cons.162.nume.5.vol. 2.Mileus in pract.crim.numer.101. Anton. consi. 63. numer.1.Paris consi.155.vol.4.Curt.l.imperium.numero 4.ff.de iurisd.omn.iud.Fallit nisi sit lis contestata, atque secuta sententia. Bart.l. ex iudiciorum, ff.de accusat.ante enim sentẽtiam fiscus nullum ius habet, Doct.l.post contractum. ff. de don. Cin.l.si quis post.C.de bon.dam.l.si pœna.ff.de pœn.l.si qua pœna.C.de his, qui sunt sui. Mortuus enim à solo Deo cœlesti condemnari potest.Ang.l.de qua re.§. cum absentem.ff.de iud.l.penultim.ff.quæ senten. sine appell.resc.Angel.consilio 68.Curt.consil. 60.l.libellorum.ff.de accusat. Gand.in tract.malef.l.fi.nu. 16, ff. de quæstio. Mileus in pract. crimin. numero 152.Fallit secundò, pendente appellatione, quam hæredes prosequi tenentur, l.1.C.si penden.appellatio. mors interu. Quod intellige de hærede accusatoris.dixi super.conclu.10. Tertiò fallit, si ex delicto hæres factus est locupletior, not.l. Caius.ff.ad Syllan.vbi Ignæus numero 15.l. si pro fure. §. fina.ff. de cõd.furt.not.l.sicut.ff.de reg.iur.l.toties.ff. eodem. l. in hæredem. ff. de dolo. l. quod diximus.§.finali. ff.quod met.causa.l.quod autem.ff. eodem.l.1.§. fin. ff.de vi, & vi armata.l. vi pulsus. C. vnde vi.l. 3.§.ex furtiua.ff.de pecul. l. si cum exactione. §. Pedius.ff. de eo quod met.causa.l.fi.ff.de eo per quem factum erit.Brix.quæst. 81.Ang.tract.de testam.glo.fi, quæst. 113.nume.6.Corn.cons.37.nume.24.volum.3.quo casu contra hæredem dabitur actio. Ex quorum doctorum opinionibus infertur primò, quòd circa personam nullus ex delicto alterius tenetur. Amp.procedere, vt hoc fieri non possit, nec per l. neque per pactum. Secundò infertur, quòd circa rem, si pœna ipso iure defuncto irrogatur à lege, tunc eo casu in hæredem transfertur, Barto.l. prima, numero secundo.ff.de priuat.del.l. Caius.ff.ad Syllan.l.3.§. quod autem.ff.quod quisque iuris.l.commissa.ff.de public.& vectig. Angel.l.1.C. ne ex del.def. Decius l.pupillum.§.1.numero 3.ff.de reg.iuris. vt in crimine hæres.& læsæ maiest. Abb.capit. fin.numero 5. de sepultur.Barto.l.ex iudiciorum.ff.de accusat. Iaso.l. 3.§.quod autem, nume.2.ff.quod. quisque iuris. hoc idem in fraude gabellæ, Bertach. tract. de Gabell. part.9.versic.5.Barto.l.2.ff.de vectigal.quod aufertur etiam à singulari successore, l. commissa.ff.de public.& vectig. Quia dominium transit ipso iure in fiscum, & pœna in hæredem, dummodo sententia detur, Bald.l.si quis in tantum. C. vnde vi.column. 13.quia licet ipso iure detur, requiritur tamen factum hominis: dixi ego in tract.de Compensat.parte 2.quæstio.21.numero 6.Tertiò, si sumus in pœna, quæ à iudice imponitur, si defunctus delinquerit in his, quæ pendent à contractu, tenebitur hæres ad pœnam pecuniariam, Paul.consilio 63.numero 3.

volum.

volu.2.dummodo vltra vires hæreditarias non grauetur,l.si hominem.§.datur.ff.de positi.l.1.&fin. C. de hęred.tutor.l.ex depositi.l.ex contractibus.ff.de act.& oblig.l.si hæres.ff. depositi. Imola l. ex parte. §.ex facto.ff.de verbor.obligatio. Abb.ca.fin. de sepulturis. Quartò si sumus in aliis,tunc si lis iam erat contestata ante mortem, ad hæredem pœna transfertur,& ad damnum datum, dummodo isto etiam casu non excedat vires hæreditarias,Barto.l.1.ff. de priu.del.Ias.l.si eum.§.qui iniuriarum. numer.5.ff.si quis caut.quia lite contestata,quæ in hæredem transire solet, inita, atque incepta intelligitur. l.si cum hominem.ff.de fideiussor.Dec.l.pupillum.§.1.num.5.ff.de reg.iur.Ang.in tractat.de testamen. gloss.113. Abb.c.2.nume.57.de ord.cogn. Ias.l. hæc actio.ff.de æd.Quod procedit in actionibus ciuilibus, quæ ex delicto nascuntur,non autem in criminalibus,& publicis iudiciis, quibus hæres non tenetur,nisi lata sententia.l.iudiciorum.ff.de accus.Barto. l. 1. C. ne ex delicto def.si verò lis contestata non sit,hæres nõ tenetur,nisi ad ea,quæ ob tale delictum fuerit consequutus,præterquam in actione furtiua, in qua vltra id etiam,quod ex furto percepit,damnum resarcire aduersario placuit.§.fin.Instit.de oblig. quæ ex del.nasc.Angel.l.contra.§.si post.numer.2.ff.de act. rerum amot.Dec.l.toties.ff.de reg.iuris.l. si pro fure.§.fin.ff.de cond.furt.Barto.l.1.nume.2.ff.de priu. delictis.& hoc fit ad tollendam furtorum frequentiam,l.aut facta.§.fin.ff.de pœn. Corn. consi.414.nu. 6.volum.1.Bald.l.vnica.C.ne ex del.def.&datur contra hæredem lite adhuc non contestata,glo.& Ang. l.1.§.fi.ff.de eo per quem factum erit, Bologn.consi. 8.Mars.l.si is qui.num.75.C.ad l.Iul.de sicar.in actione tamen amotarum hæres tenetur tantum,quatenus ad eũ peruenit. Angel.l.cõtra.§.si pot.ff. de act. rerum amota.numer.2.l.& ideo.§.fina.eodem titul. l.fin.C.eod.Sed vtrùm sola citatio pro litis contestatione habeatur?not.isto in casu,Ias.l.si eum.§.qui iniuriarum.numer.6.ff.si quis caut.l.ex hoc edicto.nu. 13.ff.de eo quod met.caus.l.3.§.quod autem.ff.quod quisque iur.Bald.l.vnica.numero 1. C. ne ex delicto def.Dec.l.pupillum.§.1.numer.7.ff.de reg.iur. Bart. l.1.numer.7.ff.de priu.del.l.eius.ff. de iureiur. Curt. tract.de iureiur.§.fin.nume.11.Bald.l.2.C. qui accus. non poss.l.si apud.C.de ed.Dec.cap.cum speciali.§. porrò.nume.6.de appell.Item not. quod si fur fuerit confessus de furto,& mortuus ante condemnationem,agetur contra hæredes, licet ad eos nihil de furto peruenerit,Baldus l.1.nume.14.C.ne ex delicto def.Imol.l.defuncto.ff.de public.iud.Ang.§.pé. nume.11.Inst.de perpet.& tempor.act.Anan. c. in literis.de raptor.Ang.d.l.1.num.5 gloss. l. creditor.§. iussus.ff.de appell. Mil. in pract. crimin.numer.149. Afflict.decis.233.Bald.l.error.C.de iur.& fact. ignor. l.Titius.§.Caius.ff.de leg.2.Potest tamen hæres contrarium probare,Afflict.d.decis.233.& appellare possunt à sententia contra defunctum lata, Ant.tract. de notorio.artic.4.num.59. Decius.c. cum speciali. §.porrò.nume.6.de appell.Quintò not.quòd si quis alicui succedit nomine dignitatis,semper quatenus vires hæreditatis patiuntur,damnum resarcire debet præstitum à defuncto; Abb.c.2.nume.57.de ord. cogn.quia dignitas nunquam desinit, c.liberti.11.q. 2.c.si gratiosè.de rescr.6. Quod est intelligendum, quãdo nomine dignitatis delictum contractũ fuit, Bar.l.1.ff.de priu.del. Sextò in foro ecclesiastico siue lis fuerit contestata,siue non,semper hæres tenetur iuxta vires hæreditarias de delicto à defuncto commisso,vt defuncti anima liberetur, Ambros.in tractat.de vsuris.versic.sed quid.nume.234.c.in literis.de raptor.c.sanè.24.q.2.c.episcopus.12.quæst.2. quanquam.de vsur.6.c.episcopus.16. quæst.6.c.benè.96.distin.c.tua.de vsuris.c.3 de pignor. Bertach. tract.de Gabell.4.p.q.20.nume.31.Flor.l.inde. §. hac actione.ff.ad l.Aquil.Bar.l.furti.C.de furt.sunt enim bona defuncti pro restitutione obligata,cap. Parochiano.de sepultur.cap. Archiepiscopatu.il 1. de raptor.Bald.l.filium.C.famil.hercisc.gloss.c.tua.de decim. Brix.quæst.81. Ang.l.contra.§. si post ff. rerum amotarum. Decius l.pupillum.§. 1. numero 8.ff.de reg.iur.Et procedit hoc vlt.dictum,siue hæres confecerit inuentarium,siue non, Bald. l.furti.C.de furtis.de iure autem ciuili,nisi confecerit inuentarium hæres,tenetur etiam vltra vires hæreditatis in casu litis contestatę,sententiæ latæ,& executionis faciendæ,iuribus supradictis. Medic.tract.2.p.

¶ Delictvm vasalli facit eum amittere ius quod habet in feudo si contra dominum commiserit, ita econtra si dominus contra vasallum amittit dominium directum. §.denique.in titu. quæ fuerit prima causa ben.amitt.capitu.domino.si de feudo contr. fuer.c.vnico.tit. qualiter domin. proprietate priuetur.Boer.Decis.48.num.3.Felin.c.si.numer.4. de iudiciis.Ias.l.quod dicitur.num.39.C.de trans. Decis. Pedem.140.nume.7. Medic.reg.4.

Delictũm vnius non debet nocere alteri.l.non debet. ff.de reg.iur.c.sine culpa.c.damnum.de reg.iur.6.noxa enim caput sequitur.l.sancimus. C. de pœnis,& sine culpa nemo puniri debet.d.ca. sine culpa. amp. hoc dictum,vt nec etiam delictum patris noceat filio.l.si quis in suo.§.legis.C.de inoffi.test.l.3.§.si emãcipat.ff.de bon.pos.contr.tab.l.crimen.ff.de pœnis. l.2.§. In filiis.ff. de decur. fallit in crimine læsæ maiestatis,& in crimine hęresis.l.quisquis.C.ad leg.Iul. Maiest.authen. Gazaros.C.de hæret.doc.com.l.diui.ff.de pœnis. Bald.l.si filius.ff.de his, qui sunt sui. Medic.reg.8.

¶ Delicto obuiare,secundum leges ciuiles, regulariter quis non tenetur,vt vult gloss.in c.quantæ. in verbo,interpretari.de senten.excomm.l.metum.§. sed licet.ff.quod met.caus.

Fallit,quando agitur ex damno subditi, quem dominus tenetur iuuare,secundum gloss.in l.culpa caret. de regu.iur.& plenissimè per Dyn. in c. non est sine culpa.de reg.iur.in vj.

Fallit in subdito offendendo:quia subditus debet auxiliari,secundum Bar.in l.vtrùm.ff.de peri.

Fallit in delictis atrocibus,in quibus sciens, & non obuians,punitur,non pœna mortis.sed alia,secundum Bald.in capit.quæsitum.dê offic.delega. per text. in d.l.vtrùm.

Fallit in sciente crimen committi contra rempublicã: quia tunc debet puniri,secundum Bar.in d.l.vtrùm. S.Ianuar.reg.54.

¶ Delicto non tenetur quis obulare secundum legem,Gloss.est in cap. quantæ. verb. interpretari. de sentent. excommu. text,in l. metum. §. sed licet.ff. quod met.cau.

Limita tripliciter,vt per Felin.in cap.j. de offic. deleg. B.Dias.reg.184.

¶ Delicta extra territorium commissa per inferiorẽ à Papa,vel Imperatore puniri nõ possunt, nec cõtra ipsos delinquẽtes procedi põt,nisi ibi domicilium habeant. text. est in c.fina. de foro competen.

Primò

Primò fallit in hæretico: quia conueniri potest vbi reperitur, & in eum iurisdictio conceditur per vniuersum orbem. ix. quæstio.iij. cuncta per mundum. xcvj.dist.c.si Imperator.vbi enim persona hæresim committit conueniri potest.de hæret.c.fi.in vj.secũdum do. Anto.

Secundò fallit in alio crimine, cum similiter conueniatur in personam vel in rem: vt est fur, cum vadit cũ re furtiua.l.j.C.vbi de crimi.

Tertiò fallit in raptore virginis, cum talis possit vbiq; conueniri.l.raptores.C.de episco.& cleri.

Quartò fallit in officialibus, qui ab officio aufugiunt, cum possint vbique conueniri.l.nullus.C.de senten. & interloc.

Quintò fallit in illis, qui in suorum officiorum executione aliquos pec concussionẽ vexarunt.l.j.& l.quarta.C.de decur. secundum d. Nic.in d.c.fin.extrà de foro competenti.

Sextò fallit in vagabundo, qui potest conueniri vbi inuenitur, vt voluit gloss.in l.hæres absens.ff.de iud. & l.eius.§.fi.ff.ad munic.& Ioan.Cal.in capitu.j. extrà de rap.& ita Communiter censetur in vagabundo, qui non habet certam & firmam habitationem, vel domicilium: vt voluit gloss.in l.Prætor.ff.de dam. in fect.& per Dyn.in l.j.vbi de crim.agi oportet.de quo in d.l.eius.§.fin.per gloss.& Gul.in Spe. de compet. ind.adi.in §.j.versi. sed pone.& ibi per Ioan. Andr. quod etiam locum habet in expulsis, & bannitis, qui sunt vagabundi si alibi non eligant domicilium, nec est spes quòd citò reuertantur, cum tales tanquam vagabũdi possint vbique conueniri, vt fuit de mente Gul.vt ibi dicit not.si verò aliquis eligat domicilium, tunc poterit ibi conueniri, secundum d. Ant.in d.cap.fin.extrà de foro compet. & ibi per d. Nicol. B.Socin.reg.120.

Additio.

* Sextò fallit.Vide Bar.Cap.in consi.lix.vbi etiam an bannitus dicatur vagabundus. B.Vad.

¶ Delicta paria mutua cõpẽsatione tolluntur. l.viro, atque vxore.ff.solu.matri.l.ij.§. idem ait.ff. ne quid in loco public.& l.si duo.ff.de dolo, cũ similib.

Primò fallit vbicunque delicta commutarentur, & essent diuersa: exemplum, si tu tenes equum meum & mihi petenti denegas, & illum aufero tibi violenter, tamen dabitur tibi actio vi bo.rapt. contra me: quia in hoc non debet fieri compensatio, ex quo delicta commutantur, & sunt diuersa. Idem tenet Inno.in c.sicut.el ij.de iureiurand.

Secundò fallit, quando agitur de pœna applicanda fisco, siue sit spiritualis, siue temporalis, siue pecuniaria: quia tunc non potest fieri compensatio, sed non sic quãdo pœna veniret applicanda parti, voluit Inn. in d.c.sicut.de iureiurando. B.Soc.reg.182.

¶ Delicta Paria mutua pensatione dissoluuntur.

Pro.

Ext.de diuort.c.significasti.
Ext.de adult.c. intelleximus.
Ext.de concess.præb.c.cùm super.
Ext.de except.c.cum ecclesiasticæ.
23.q.6.nihil iniquius.
D.de condi.sine causa.l.aunc.
D.de condi.ob turp.caus.l.2.
D.sol.matri.l.viro atque vxore.

Contra.

Ext.de præb.c.cum non ignores.
Ext.de concess.præb.c.ex tenor.
6.q.1.c.qui crimen.
D.de dolo.l.si duo.
D.de do.excep.l.apud Celsum. §.Marcellus.
25.dist.c.priuatum.
D.de reg.iur.l.cum per delictum.
C.de libera causa.l. si filium.

Solutio.

Speciale est in causa matrimonij, quòd actor opposita replicatione adulterij, exceptionem adulterij à reo oppositam elidat: aliàs in causa pari turpitudinis, conditio est potior est.d.l. cùm par delictum.& not. fuit sup.in illo generali, Allegans turpitudinem suã audiri non debet. Item in exceptis criminibus audiuntur participes criminis contra reum, 7.quę 1.§ quiduis. Damas.re.119.

¶ Demandare. Nemo potest demandare, quod non habet.
ff.de offic.procons.l.obseruare.in fin.
In Decret.dis.23. in nomine. Azo,rub.104.

¶ Demonstratio falsa facta à testatore, nõ præiudicar hæredi.doc.com. vbi Bar.& omnes.l.falsa.l. demonstratio.ff.de cond.&dem.nor.l.si quis in fundi vocab.ff.de le.2.l. quidam.ff.eo.ti.Spe.in ti.de cõfes.§.4.l.1.§.fin.ff.de dote præleg. Doct. l. nemo. leg. quoties.ff.de cond.&dem.l.neque.C.de testa.l.si pater.C.de hæred.inst. Med.rc.8.

Demonstratio, quæ fit per relationem videtur gerere vices indiuiduæ.l.si nominatim.ff.de cond.& demõ. l.certum.ff.si cer.pet.Dec.cons 9.consi 47.Cephal. cons.257.nu.2.l.1.ff.de recep.l.1.§.1.ff.si fam. furt.fec. dicatur.l.si quis seruũ.§.fi.ff.de lega.1.l. sanctio legũ. ff.de pœnis.Ant.cons.2.Grat.cons.105.num. 2.vol.2. Dec.cons.532.cons.63.nu.6.Ias.l.placet.num 22.ff.de liber.& posthu. Med.re.10.

¶ Denunciantibus de iure non creditur, etiam si de publico electi sunt: secundum Bal.in l.diuus.ff. de cust.reo.& Cyn.in l.ea quidem.C.de accu.& per glos.& Bart in l.1.§.quies.ff.de offic.præfe.vrb.& latè per Canonist.in cap.præterea.* de testib.cog.facit l.1.C.de curiosis.lib.12.

Additio.

* Præterea.vbi vide Fely.post prin.in versi.in gloss.in versi.aliter.& in cap.omni negotio.in prin.de testi.& in cap.sicut olim.de accus.vbi latiùs.

Primò fallit, quando ipsi denuntiatores denuntiarent seu referrent eorum factum proprium, vt quia citauerunt, seu requisiuerunt, seu renuntiauerunt, cum tunc eis credatur.l.magis puto.§ ne tamen ff.de re. tor.& hoc voluerunt doct.in d. l. ea quidem. C. de accus.

Secundò fallit, quando deputati essent ad denuntiandum factum: quia referunt ex auditu, & fama: cum tunc licet non bene credatur: tamen quo ad hoc vt veniatur ad inquisitionem & ita probat text.in d.l. diuus.vbi Bar.hoc etiam tenet.

Tertiò fallit, quando statutum, vel consuetudo hoc disponeret, vt in his credatur: cùm tunc credatur, vt voluit Bar.in d.§.quies.

Quartò fallit, quando essent deputati ad denuntiandum illud quod ipsi inuenerint: videlicet ipsos ludentes, vel portantes arma, vel quid simile: cùm tunc si denuntient talia crimina eis credatur: vt d.§. quies.quod est verũ, si sint leuia. l. leuia. ff. de accu. secùs autem si aliud esset.d.l.diuus.& d.l.ea quidem. Item hoc est verum, quando essent saltè duo denuntiantes.ad hoc gloss.not.in l.ictus fustium. ff. de iis, qui not.infa.aliàs si vnus: tunc eidem videtur credi de facto alterius, maximè quò ad denuntiationem

ad hoc ca.licet ex quadam.extrà de testi.secundùm Nicol.in c.in præsentia.de prob.sed illud c.hoc nō probat,cùm loquatur in grauibus, & in teste,vnde forte dicendum, quòd in istis leuibus credendum erit vni,etiam quādo ad hoc esset deputatus vt crederetur alicui in spectantibus ad eius officium:vt l.magis puto. §. cuius officium. ff.de reb.cred.& l.si quis decurio.ff.de fal.ad hoc etiam quod not.in c.quoniam contra.extrà de prob.per Inno.& ca.licet vndique,extrà,de testibus. B.Socin.reg.122.

¶ DENVNCIATIO.Ex temeraria promissione quē teneri.

ff.de act.empt.l.si minor.
ff.de ædil.edic.l.3.
ff.de instit.l.5.§.sed & cum.
ff.de pericul.& consens.l.vnaquæque.
ff.de act.empt.l.Iul.§.1.§.quòd autē.§.si vnde.
ff.de ædil.edict.l.quod suo.§.1. Azo rubr.65.

Teneri,qui sine perfusione loquutus sit, sine effuso sermone.

C.de dot.promiss.l.vlt.in fin.
ff.de inter.act.l.de ætate.§.vlt.
ff.de euict.l.qui liber.

¶ DENVNTIATIO.Qui ad faciendum tenetur,non debet expectare,vt sibi nuncietur.

ff.de leg.commiss.l.si fundus.§.vlt.
C.de contrah.& com.stip.l.magnam.
Contrà,ff.quorum leg.l.vlt. Azo rub.65.

Protestatio,vel denunciatio prodest,nec nocet asseueratio.

ff.de neg.gest.l.Nesennius.
ff.de rei ven.l.aut.
ff.de dol.l.quod vend.
ff.de nego.l.& si.§.idem,

Ex temeraria promissione,&c.Teneri quem, &c. Protestatio,&c.Istæ Rub.tres contrariæ sibi signatæ, soluūtur quadam distinctione,quam scripsi in ff.de dolo.l.quod venditor. Tertia verò Rub.in eo quòd dicit de protestatione,nota est,cùm vēditor commendat,aut effuso sermone ita scilicet,optimus est hic seruus:vel simili modo.aut enunciando specialiter serui aliquam bonitatem,si effuso sermone quādocunque faciat,id est,siue facta vēditione,siue nō, coram quibuscunque emptore,vel aliis,nullo modo tenetur:si enim enunciat specialiter,aut emptori,aut alij:si emptori,aut animo iactandi,aut animo decipiendi,tenetur de dolo:si deceptus non aliter erat empturus,alioquin ex eo contractu agetur, eo saluo,vt si apparens sit vitium,non teneatur, nisi vēditor in dolo,emptor autem in culpa fuerit, vt hîc dicitur:si non,nullo modo tenetur:cum autem animo se obligandi,semper tenetur actione ex eo contractu.Responsioni huic videtur contrarium, quod dicit lex,hoc quod licet decipiendi cum dixit, non nascitur actio aduersus dictum vel promissum:ergo est dictum animo obligandi: & ideo non de dolo,sed ex ea promissione est agendum. Respon. Illud verbum ita exponitur;actio quæ aliàs datur,scilicet quanto minoris,vel ex empto,pro eo quod sit contrà dictū,vel promissum,nō dabitur hîc.Si verò alij enunciauit, ad hoc vt deciperet ementem ibi astantem,& hîc de dolo tenetur. Si noluit decipere,nullo modo tenetur. Hæc colliguntur.ff. de act.empt.l.ea.& ff.de ædilit.edict.l.sciēdum.& l.si quid. Azo rub.65.

Denunciatio ex necessitate fieri debet.

In Instit.de execu.tu.§.quòd autem.
In Instit.mandat.§.mandauero.
In Instit.ad l.Aquil.§.item si pu.
ff.ad Mace.l.si filius.
ff.de pericul.& cons.l.re ven.l. si vnaquæque,
ff.de redhib.l.1.§.1.
ff.de iureiur.l.consi. Azo rub.65.

Attestatio ex necessitate fieri debet.

C.de arb.l.vlt.
C.de iur.delib.l.scimus.
C.ad Mace.filiusfam.
ff.manda.l.si procura.§.si igno. Azo rub.65.

In quibus casibus tenet denunciatio, & est necessaria,si vult euitare pœnam, vel damnum.

In Aut.vt lic.mat.& au.§.is quoque.
In Lomb.de debi.& gua.
C.de neg.gest.l.vlt.
C.de nouar.l.3.
C.de rei vend.l.si fundus.
C.de his,qui per me.iu.non app.l.2,
C.de ann.except.l.vlt.
ff.de eden.l.quædam.§.nec inter.
ff.de neg.gest.l.si ex duobus.
ff.de arb.l.non distin.§.cùm quidam.
ff.de.pet.hær.l.item veni.§.petitam.
ff de inof.test.l.quemadmodum.
ff.de his quæ in fraud.cred.l.ait.§.si quis.
ff.ad l.Aquil.l.qui fo.§.si puta.
ff.ad l.si fun.§.nō tamē.& l.si quis.§.Proculus.
ff.mand.l.si hominem.§.si pro te.
ff.de nau.fœ.l.2.
ff.locat.l.item quæritur.§.si ex.
ff.de euict.l.sicut diem.
ff.de peric.& com.l.1.§.si quis.
ff.de cura.furios.l.consilium.§.vlt.
ff.de vsur.l.qui sol.in fin.
ff.ad Treb.l.hæres.§.cum de.
ff.de bon.pos.cont.tab.l.vtilis.§.si quis.
ff.de oper.no.nunc.l.1.§.nunciatio.
ff.de dam.infect.l.die.§.prætor.& §.verè.
ff.quib.ex caus.in poss.eat.l.hoc aūt.§.nōdū.
ff.de solut.l.si quis seruo.
ff.de adult.l.denun.l.si vxori.
ff.de pœn.l.absentem.
ff vti possid.l.si duo.§.item.
ff de leg.præstan.l.iuribus.§.sed ad.
ff.de oper.no.nunc.l.1.§.nunciatio.& §.hæc.
ff.de lib.agnos.l.1.
ff.de cond.instit.l.mulier.
ff.de lib. hom.exhib.l.3.§.si quis. & §. is qui. Azo rub.65.

In quibus nocet,vel non tenet.

ff de neg.gest.l.Pomp.
ff.de min.l.quod Sceuola.
ff.de publi.l.si quis prohib.
ff.de relig.l.& si quis.
In Aut.de deposi.& de.
C.de litig.l.1.
C.de lib.caus.l.si liber homo.
C.de neg.gest.l.vlt.
ff.de fideiuss.l.fideiussor. Contrà.
ff.de oper.no.nunc.l.de pupi.§.si quis.
C.de rescind.vend.l.si maior.
C.si ven.pig a.l.2.
ff.de constit.pec.l.vtrum.
ff.de seru.expor.l.quæsitum.
ff.de instit.l.si qui.§.si denunci.

ff.mand.

ff.mand.l.Quintus mu.
ff.quod fal.tu.l.si id,in quod.
ff.de fideiuss.l si fideiussor credi.
ff.de oper.no.nunc.l.de pu.§.si quis.
ff.de solut.l.Procu,prope fin.
ff.pro empto.l.peu.
ff.de cloac.l.1.§.si quis.
Annunciatio,&c.] Attestatio,&c.] In quibus casibus tenet,&c.] In quibus nõ tenet,&c.] Hæ omnes sunt notæ,vt cuilibet patet. Azo,rub.65.
Si certiorauerit, liberatur.
ff.de lib.hom.exhib.l.3.§.is,qui.
ff.pro suo.l.si ancillam.
ff.de pig.act.l.si quis.in ptinc.
ff.deposit.l.1.§.eleganter.
ff.mand.l.fideiussor.§.si de.
ff.de act.empt.l.quæro.
ff.de cood.ob turp.caus.l.sæpe.§.si seruum.
ff.de euict.l.si id.§.vlt.
ff.man.viud.l.si pater.
Non liberatur.
ff.de acquir.poss.l.si de eo.§.sed eum.
Si certiorauerit,&c.] Solutio. Ideo non liberatur à vitio clandestinæ possessionis,propter certiorationẽ: quia iu ea inspicitur origo.vt ff.de acquit.poss.l.clã. §.deuuuciat absenti.ff.pro socio.l.sed & so.§.si ab. Azo,rubr.65.
Si prædixerit,liberatur.
C.de iur.emph.l.vlt.
ff.nau.caup.stab.l.debet.
ff.mand.l.inter causas.§.si.
ff.de redhib.l.itaque sicut.
ff.de pig.l.& quæ.§.si res.
ff.qui satisd.cogãtur.l.si fideiuss. Azo,rub.65.
Si quod consuetum est fieri,fecit liberatur.
C.de pig.l.pignus.
ff.ad Maced.l.sed Iul.§.quòd dicitur.
ff.de vsuc.l.qui socius.§.1.
ff.de admi.tut.l.cùm plures.§.1.
ff.de leg.1.l.si seruus.§.si.
ff.de vsufr.l.damnas.§.1.
ff.de alim.& cib.leg.cum alimen.
C.de vsur.l.acceptam.
C.de agr.& cens.l.peu.
ff.qui pot.iu pig.l.1.
ff.de pact.inter empto.l.sanè.
Si consignauerit.
C.de iur.emph.l.vltim.
ff.mand.l.inter causas.§.si causas.
ff.de pig.l.& quæ.§.si res.
ff.de redh.l.itaque sicut.
ff.qui satisd.cog.l.si fideiussor.
Si prædixerit,&c.] Si quod consueuit,&c.] Si cõsignauerit,&c.] Istæ sunt notæ,nec recipiunt contrarium.
Si prohibuit,non tenetur.
ff.de neg.gest.l.vlt.
Contra.
ff.de pecul.l.si quis fec.§.quot.
ff.de exerci.l.1.§.4.
Si prohibuerit,&c.& contrà.] Solutio. Non tenetur ex sua persona is qui prohibuit,sed ex persona alterius,vt serui,vel præpositi:vt iu contraria Rub.
Denunciatio extra ius per iudicem uon facta valet.
In Aut.vt lice.mat.& au.§.vlt.
ff.de inoff.test.l.quemad.
ff.de leg.& con.l.vlt. Azo,rub.65.

Dictum sufficit ab aduersario, factum in denunciatione.
C.qui admit.ad bon.poss.l.vlt.
ff.de inoff.test.l.quemadmodum.
ff.ad Treb.l.testitu. Azo,rubr.65.
Licet aliqua res mihi prosit, eius tameu nomine nou teueor.
ff.ne quid in loco pub.l.2.§.idem Labeo.
ff.de cond.indeb.l.is solus.
Denunciatio,&c.] Dictum sufficit,&c.] Licet aliqua res,&c.] Hæ sunt notæ. Azo,rub.65.
Ex sola deuuntiatione,omne periculum ad eum qui denunciauit,spectat.
In Aut.de deport.& denun.in prin.tit.§. videndum. Azo,rub.104.
¶ Denunciatio. Vis ac potestas denũciationis.
In Aut.de lenon.§.1.in medio.
In Aut.de exhib.& intro.§.si verò.
In Aut.vt in priuat.dom.sacro.
In Aut.quomodo opor.Episc.§.illud.
In Aut.vt omnes obe.iu.§.si igitur.
In Aut.de testib.& hoc. Azo, rub.104.
¶ Denunciatio.Sufficit quocunq; denunciare.
In Aut.vt lic.mat.& au.§.quia verò plurimã.
§.causas.§.quòd autem. Azo ru.104.
¶ Denunciatio extraiudicialis regulariter non causat malam fidem.l.pen.ff.pro.empt.cap.nihil.de præsumpt.
Fallit in Papa,dicto cap.nihil.
Fallit in nou recognoscente superiorem.dicto cap.nihil.vbi Abbas.
Fallit in præscribente bona pauperum.Abb.d.c.nihil.
Fallit in fauorem hæreditatis.l.Item veniunt.§.petitã. ij.de peti.hære. S.Ianuarius.
¶ Denunciatio extraiudicialis nou constituit aliquem in mala fide. Pro emp.l.pen.Decius iu l. 4. de reg.iur. Rüsvvich.
¶ Denunciatio extraiudicialis non causat malam fidem,vt in §.potest.xvj.quæst.iij.versi. his. & in l.pen.ff.pro emptore.
Limita sex modis,vt per Felinum in capit.nihil.de præscrip. B.Dias.185.
¶ Denunciatio facta seruo non constituit debitorem in mora certioratum,doc.le.mora.ff.de vsur. doc.com.l.semel.ff.soluto matri.qualiter aũt fiat de bitori debitoris vt non soluat:vide Bar.l.non solũ.§. morte,colum.8.ff.de noui oper.nuucia.Med.reg.8.
Denunciatio non potest omitti,quando de forma introducta est.Alex.cons.26.vol.6.Iacob.l.emptor. C. de euict.Bald.cousi.283.volum.1. Bart. l. non solum. §.morte.ff.de oper.nou.nunc.Tiraq.in tract.de retr, §.36.gloss.2.nume.28. Medic.reg.7.
¶ Denunciatio,& prærogatiua.A meliore & potiore parte ficti denunciationem.
Pro.
Ext.de sen.& re iud.c.non potest.
D.de stat.hom.l.2.& l.quæritur.
C.de dona.l.sancimus.§.ne autem.
3.q.6.irritam.
Ext.de iur.patr.c.quouiam.
7.q.4.c.1.
D.de verb.sign.c.maiorem.
Iust.de iure nat.gen.&.ci.§.sed ius quidem.
Inst.de ingenu.§.1.
Ext.de elec.c.quod super.&c.ecclesia vestra. 1.& 2.
D.ad municipal.quod maior.l.& ibi gloss.

Ext.de off.deleg.c.prudentiæ.
D.si ager vectigal.l.1.
Ext.de testam.c.1.
Ext.de renunc.c.cum inter.

CONTRA.

Instit.de par.potest.§.1.
Ext.de elec.c.significasti.
9.q.3.c.aliorum.
C.de aucto.præstand.l.vlt.

SOLVTIO.

Huc pertinet quod suprà quoque dictum est,* de quo latiùs vide gloss.in c.cum omnes.ext.de const. Non semper autem potior & maior pars censetur, quæ numero superat, sed etiam quæ dignitate & sapientia.d.c.prudentiæ.item quę pietate & saniore sensu.d.c.ecclesia.& 9.dist.c.sana.& quæ est fortior, & maioris effectus, plausibiliorque.d.l.quæritur.& D.si ager vectig.l.1.& ext.de test.c.1.& in §.si vnus.& l.quæ religiosis.D.de rei vendic.& Inst.de ingen.§.1. Non obstat §.1.Insti.de patr.potest. vbi matrimonium à mulierē, non à viro dicitur. Tametsi enim vir quoad administrationem rerum externarum, & potestatē ac sexum ipsum, maior fœmina habeatur. D.de senat.l.1.secus tamen est in ipsa, de qua principaliter agitur, matrimonij coniunctione propter pariendi necessitates, vt Plinius nat.histo.libr.7.ca.25. explanat.tum etiam quòd infans magis indiget solatio materno, quàm paterno.ext.de conuers.infidel.c.2. Damasus, regula.134.

ADDIT. * De quo.In reg.13.Vide Aretin.consi.55.ad fin.vers.secundo respondemus.

¶ DENVNCIATIO super ea obligatione, quæ per ius, vel per sententiam sublata est, fieri non potest.l.1.& l.nam & postea, §.1.ff.de iureiur.l.si quis totum. §.planè, ff.de except.rei iud.

Fallit in 4.casib.quos ponit Soc.reg.88.

Denunciationibus de iure non creditur, etiam si de publico electi sunt. Bar.in l.diuus, ff.de custo. reorum, l.ea quidem, C.de accu.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.89.

In denunciatione facienda, monitio duplex requiritur, c.nouit.extra de iud. Fallit in 3.casibus, vt per Soc.reg.268.

Per denunciationem extraiudicialem nō causatur mala fides, no.in c.nihil.de præs.

Fallit in 5.casibus, quos not. Fel.in d.c. nihil, numer.13. Don.Fina.lib.3.

¶ DENVNCIATIO super ea obligatione, quæ per ius vel sententiam sublata est, fieri non potest.l.j.& l.nam posteà.§.j.ff.de iureiur.& l.si quis cum totum. §.plenè.& §.si quis ancillam. ff. de excep.rei iud.& per Bart.in extrauag.ad reprimend. in verbo, per denunciationem, & Canonist.in capitulo, nouit. extrà de iudic.

Primò fallit, quando talis sententia non transisset in rem iudicatam: cum tunc reuerti possit ad denunciationem ratione peccati, secundum dominum Anton.in dicto cap.nouit, sed hoc fortè non est verum, cùm possit appellari, & sic iustitia non deficit prout requiritur, ad hoc vt ad denunciationem decurri possit.

Secundò fallit, quando pars non fuisset negligens in appellando: sed ideo non appellasset, quia timeret tyrannidem superioris: cum tunc non possit recurrere ad superiorem, ad quem est appellandum: iuxta not.in cap.fin.extrà de appell.

Tertiò fallit, quādo ille, qui succubuit: fecit quod potuit, vt quia appellauit & succubuit: cum etiam tunc possit recurrere ad ecclesiam per hanc viam secundum ipsum d. Anto.& ita potest procedere dictum Host.in d.cap.nouit.de iud. qui dicit, quod denuntiari possit iniustè obtinens.& hoc fortè non est verum, quia post sententiam non est admodum licitū dicere de iniustitia: vt voluit Barto. in d. verbo, per denunciationem, & hoc, nisi ipsi iniustitia esset notoria vel de ea constaret ex cōfessione per acta: iuxta not.per Innocen. extrà, de immu.eccl. cap.quia plerique, secundum Ioan. de Imol.in d.ca.nouit. ad hoc quod not.per Bald.in authentic.ad hæc. C.de vsur.vbi dicit idem esse, si posset probari de dolo. an autem denuntiari possit, vide ad hoc quod not. extrà, depositi.cap.grauis.& ibi Bal.& not. in dicto cap.quia plerique.

Quartò fallit, quando iniustitia sententiæ & eius vitiū non potest per partes remitti: cùm tunc non possit denuntiari: imò & tunc agi possit de iure, ex quo nō transit in rem iudicatam: vt patet in causa matrimoniali.extrà de re iud.lator.& ca. consanguinei. & sic super ipsum super quod naturaliter obligare non est iudicatum aut decisum, illi tunc cui fuit quis naturaliter obligatus imputari possit ad eius culpam vel delictum propter quod aduersus naturalem ipsam obligationem est inducta exceptio, putà si creditor mutuauit filiofamil. cui competit exceptio Maced.& talis non potest denuntiari. ad hoc quod not.Barto.in lege, qui exceptionem, de condictio. indebiti.& hoc voluit Bart.in di. verbo, per denunciationem: & Ant.in d.cap.nouit.de quo vide latissimè per Canonistas. B.Soci.reg.121.

¶ DENVNCIATIO. Denunciationem impunè non contemni.

PRO.

Ext.de dolo & contumac.c.causam.
Ext.de accusat.c.Deus omnipot.
Ext de noui oper.nūc.c.intelleximus, & c.2.
C.de rei vind.l.si fundum.
D.quæ in fraud.credit.l.ait prætor.§.si quis.

CONTRA.

Ext.de elec.c.cum inter canonic.
D.quod fals.tutore auth.gest.esse dic.l.si cū falso.& l.2.
D.de minorib.l.tutor.
D de remis.pigno.l.1.
D.pro emptor.l.alienam.
C.de rescind.vendi.l.si maior.

SOLVTIO.

Si bona fide non credit denuncianti, non nocebit denuntiatio. Si verò credat, nocebit, si post ipsam procedat. D.quod fal.tut.aucto.gest.l.2. In denunciatione autem noui operis nocet. Damas.reg.116.

¶ DAPONANA apud hospitem valisiam, vel fardellum clausum, & sigillatum, probat suo iuramēto res ibi existentes: si sibi per hospitem dissigilatum, & apertum tradatur. Doctrina est Bart.qui refert Inn. in l.in action.ff.de in litem iur.vbi vide Ias.qui hanc dicit esse communem sententiam, pro qua refert Bal.Rom.Fulgo.Spec.Nicol.Imol.Salic.& Io.Petrū de Ferraria: vide eundē Ias.in l.si quādo.C. vnde vi.

Limita trib.modis, vt Ias.in d.l.in actio. B.Dias.re.186.

¶ DEPOSITVM finitur re deposita extincta, & ad dominum periculum, seu damnum pertinet. Do. comm.l.1.§.1.ff.depositi.cone.simi. Ias.l.eius qui.§. quod si.num.3.ff.si cert.pet. Tiraq.in trac.primoge. quæstio.40.numer.121. Dec.consi.583.numer.9. Alexand.l.

xand.l.Pomponius.§.sed si.numer.4.ff. de acq.poss. Angel.consi.390. Medic.reg.6.

¶ Depositum soluitur morte, vnde successor depositarij non est successor earum rerum, quas defunctus habuit nomine depositi, nec petere potest mitti in possessionem earum rerum, l.fina. C. de ed. diu.Adr.roll. Baldus l.2.C.si de momentanea possess.DD.Com.l.bona fides.ff. depositi. Tiraq.tract. le mort saisit le vif. in 4.declarat.nume.1.& seq.dixi superiùs concl.22.Si tamen fuerit res vendita, tenetur hæres ad precium,& liberatur,Paulus l.1.§.fina. ff.depos.l.mater.C.de rei vend.l.si cum seruum.ff. si cert.pet. Medic.tract.2.p.

¶ Depositum. Depositarius non habet actionem furtiuam,sed deponens,no.in l.falsus procurator, C.de falsis.

Fallit in 3.casibus,vt per Bernar.Clar.in d.l.falsus, numero 17.

Si aliquis deposuit penes hospitem fardellum clausum,& sigillatum,vel cistam,aut valisiam clausam, & sigillatam,& reddatur dissigillata,& aperta,cum ex hoc arguatur dolus hospitis,& sit difficultas probationis de rebus,quæ in ea erant,statur iuramento eius,qui eam deposuit:hanc esse Communem opinionem attestatur Iaso.in l.in actionibus,ff. de in litem iurando.

Fallit in 7.casib.quos no.Plot.in repet.l.si quando, C. vnde vi,num.390.& seq.fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.in actionib.num.41.

Depositum,nec precarium in re propria fieri potest.l. qui rem,ff.deposit.

Fallit in 2.casib.quos not.Dec.in l.neque pignus, ver. secundo no.ff.de reg.iu.

Depositarius vtens re deposita committit furtum.

Fallit in 2.casib.quos no.Plot.in repet.l.si quando, C. vnde vi,num.420.

Pecunia consignata simpliciter censetur depositum, gl.in l.cum sponsa.§.1.ver.condemnandus,ff.deposi.

Fallit,vt no.Port.in lib.5.reg.2.

Depositarius de dolo tantùm tenetur, l.si vt certo. §. nunc videndum,ff.commo.§.præterea. Inst.quib. mod.re contrah.oblig.

Fallit,vt no.Viuius in lib.Commu.opin.in ver. depositarius,de dolo.Fallit in 5.casibus,in quibus tenetur etiam si nullum dolum commisit,quos ego notaui in d.§.præterea.

Depositarius non tenetur de casu fortuito,l.1. §. sæpè euenit,ff.deposit.

Fallit in 6.casibus,quos ego notaui in d.§. præterea,in ver.itaque securus est.

Depositarius de ea ipsa re,quam accepit, restituenda tenetur,l.1.ff.de act.& obligat.

Ampliatur in 3.casibus & limitatur in 4.quos ego notaui,in §.præterea, Inst.quibus modis re contrah. oblig.num.2.

Depositum dicitur,cùm res custodiæ causa datur.d.§. præterea.

Fallit in 2.casibus,quos not. Socyn. in l.mutuum, ff.si certum petatur. Donat,Fina,lib.1.

¶ Depositum.l.24.contractus. Riisvvich.

Depositario videtur tacito concessum rei dominium, si depositum non obsignatum aut conclusum est, Dep.l.licet.§.rei. Riisvvich.

¶ Deportatus est incapax hæreditatis,vel legari:& sic non habet testamenti factionem passiuam. text.est vbi doct.in l.j.C.de hæred.insti. faciunt not. per Bart.in l.deportati.ff.de leg.iij.

Limita octo modis scriptis per Iasonem in dicta l. prima. B.Dias.reg.187.

¶ Deportatio.L.98. Hermogenianus libro tertio iuris epitomarum.

Ea sola deportationis sententia aufert,quæ ad fiscum perueniunt.

De iu.fis.l.1.§.an bona ad fiscum peruenire,nisi quæ creditoribus supersunt,vt Ra.ait. Riisvvich.parat.

¶ Lucrum.L.99.Idem libro quarto iuris epitomarum.

Quotiens vtriusque causa lucri ratio vertitur,is præferendus est,cuius in lucrum causa tempore præcedit. De pec.l.si verò,C.de rei ven.l.quoties, in fin.de leg.1. l.si pluribus,in fin.de re iud.l.inter.19. de prob. in 6. capit.cùm cui,de ac.em.l.si ea,§.vterque, de publiciana,l.scire,§.si duobus.Intelligit Dec. cæteris paribus.Loc.l.in operis.Generalior est reg. 6.cap. qui prior,qui po.in pign.l.9.l.6.l.11. Lud.Rom.cons.47. visis necessariis.Eac.de iniust.test.l. 1. l. 2.de leg.1.l.si mihi.& qui po.in pign.l.Offilius,C.eodem titu.l. fina.Secus in legibus,& iis,quæ publici iuris sunt, de legibus.l.non dubium. Riisvvich.paratit.

¶ Deportatio.Hermogenes Lib.iij.iuris epitomarum. Lex xcvij. a al.xcviij.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt.

Addit. Hermogenianus in P.florent.

Repete ex gloss.l.deportatorum.C.de pœn.& not.per gloss.in §.relegari.Institut.quibus mod.ius patriæ potest.soluit.Itaque dos ad fiscum non pertinens, dimidium quoque substantiæ suæ liberis sit reseruandum. Viuiennus.

¶ Derogatio. Bonifac,Reg.axxiiij.

Generi per speciem derogatur.

Etiam si legatum generis redderetur inutile.l. vxorē. §.fœlicissimo.ff.de leg.iij.l.seruis vrbanis.§. penulti. Dec.l.in toto.nume.13.ver.2.ampliatur.ff.eod. Dyn. in proœmio.numer.20. Viuiennus.

¶ Derogatio. Posteriora non derogant prioribus,nisi in iis fiat mentio de ipsis.

Pro.

Ext. de renuntiat.c.sanè.
Ext.de offi.delegat.c.ea parte.
Eat.de dolo & contum.c.ex literis.
Eat.de rescrip.c.cæterum.& c.ex parte.
Eat.de confir.vtil.vel inutil.c.bonæ.

Contra.

Ext.de rescrip.c.pastoralis.& c.sicut Roma.
Eat.de cogna.spirit.c.1.
D.de legib.l.non est nouum.
D.de procurat.l.pluribus.

Solutio.

Si primum mandatum sit speciale, non derogatur ei per secundum,nisi secundum faciat mentionem de illo,vt in prima parte Rubricę.Sed si primum est generale,& secundum speciale, tunc derogat primo, etiam si de primo non faciat mentionem,vt in contraria parte Rubricæ.Fallunt tamen præmissa in iure:quia posterius ius derogat priori,& si de eo non faciat mentionem,d.l.non est nouum. Et est ratio, quòd iura nostra sunt à Principe:ergo idem contra primum promulgando tollit primũ, vt D.de const. princip.l.quod principi.Aliud est in rescriptis, quia factorum,super quibus rescribitur,haberi memoria non potest:nam omnium habere memoriam, & in nullo peccare potius diuinitatis est,quàm humanitatis,C.de veter.iure enucl.l.2. Damas.reg.5.

¶ DESINERE. l.209. non potest videri desiisse.67. Riisvvich.

¶ DESERTA appellatio potest pronunciari per iudicē ad quem siue præsentia partis. Marant.in tract. de ord.iud.parte 6.§.2.nume.155.Francus capit. sæpe.col.7.de appellat. Medic.reg.8.

¶ DESERVIRE Ecclesiæ. Per se,non per alium debere quemque ecclesiæ suæ deseruire.

PRO.

16.q.1.c.generaliter.
D.de solut. l.inter artifices.
C.de cad.toll.l.vna.§.sed omnes.& §. ne aūt.
Ext.de cler.nó resid.l.relatū.& c.q a nónulli.

CONTRA.

Ext.de off.vicar.per totum.
Ext.de app.c.peruenit.
C.de episcop.& cler.l.quisquis.
C.de contrahen.& committ.stipul.l.veteris.
D.de duob.reis stipul.l.nemo est.

SOLVTIO.

Non nisi per se debet clericus seruire,quia munus personale est in eius persona electum. Si tamen iusta causa fuerit impeditus,vel propter superuenientes fatales casus,siue delicto proprio,fuerit effectus inhabilis ad seruiendum,poterit vicarium constituere.d.c.peruenit. Damas.reg 67.

¶ DESISTERE. Eo ipso quòd destitit, calumniator præsumitur.vel,ita punitur si destitit, quemadmodum si probaretur calumniator.
In Aut.eo.§.si quis. Azo,rub.104.

¶ DESTINATIO. Papinia.lib.xxiiij.quæst.Lex lxxvj. al.lxxvij.

In totum,omnia quæ animi destinatione agenda sunt non nisi vera & certa scientia perfici possunt.

Vid.l.si per errorem,de iurisdictio.omnium iud.l.2.in princip.de iurisdic. lege si quis vxor.§. cum Tit. in fin.de furt.l.non idcirco.C.de iuris & fact. ignor. Animi enim destinationem desiderat possessionis acquisitio,vel hereditatis aditio,seu amissio. Viuienn.

¶ DESTRVCTO vnó de correlariuis te non integra, non destruitur alterum.gloss.& comm.Doc.l.si conuenit.ff.de pactis.not.l.fin.ff.de acceptil.Bald.auth. si quas ruinas.autben.quas actiones.C.de sacr.sanc. Eccle. Cin.l.si certis annis.C. de pactis.Barto.l.si.ff. quorum bonor. Medic.reg.9.

Destructo vno ex correlatiuis, destruitur & alterum. leg.fin.ff.de acceptil.Bald.leg.omnia.C.de episc.& cler.Ronchegallus l.eandem.numer.43.ff.de duob. reis.Decis.Pedem.115.numer.10.Aflict.deci.209.numer.2.Boer.deci.23.nume.7.Boer.decis.241.numer. 10. Bald.l.voluntatis. numero 7. ff. de reb. dubiis. Medic.reg.9.

¶ DETENTIO soluitur morte,Curt.Iun.cōs.110.col. 8.DD.Com.l.qui iure.ff.de acq. poss.l. & habet.§.& hospes.ff.de præc.l.mulieri.ff.quemadm.vsufruct.amitt.Bart.consil.121.Ang.l.assiduis.col.8.C.qui pot. in pign.hab.Alex.cons.88.vol.2.Corn.cons.91.nu.5. vol.4.Soc.131.vol.1. Rui.cons.51. vol.4. Gozad.cons. 99.Crau.cons.61. Medic.tract.2.part.

¶ DETERIVS,annotaui ad l.47.non debet alteri.

Non videtur res reddita,quæ deterior redditur. Cum mo.l.3.§.1.Ad exhi.l.Iulianus.§.sed etsi. Riisvvich.

¶ DETERMINABILE. Vna determinatio respiciēs plura determinabilia debet ea pariformiter determinare,l.quamuis,C.de impub.l.iam hoc iure,ff.de vulga.& pupilla.

Fallit in 3.casibus,vt per Socin.in tract.fallent.reg. 99. in addit.fallit in 3.casibus,vt per Iaso.in d.l.iam hoc iure.& in l.in testamento, C. de testa.milit.vbi ampliat in vno casu,& limitat in 2.videas Dias reg.188. fallit in 4.casibus,vt per Deci.in d.l.in testamento, nume.8. Declaratur à Sebast.Sap.in l.hæreditatem, C.de impub.num.6.

Determinatio præmissa in seq. claus.non repet. hanc regulam cum suis fallentiis, ponit Dama.reg.59. Don.Fina,lib.5.

¶ DETERMINATIO aliqua respiciens plura determinabilia,debet ea æqualiter determinare.text.est in l.iam hoc iure.ver.sed si aliter.& l. Lucius.ff.de vul.& pup.& in l.in testamento.la j.C. de test. milit. & in l.quamuis.& in l.hæreditatem. C. de impub. & aliis.

Amplia hoc procedere,etiam in statutis. Ang. in consilio cxliij.incip. tria videntur. ad fin.quem refert Iaso.in d.l.in testamento.vbi regulam prædictam limitat dupliciter.

Primò videlicet,quando in vna re ex determinabilib. subesset maior fauor.

Secundò,quando inesset maior ratio:quem vide de veritate huius limitationis. B.Dias.188.

Determinatio præmissa in sequenti clausula non repetitur.

PRO.

Ext.de donat.c.cùm dilecti filij.
D.de fideicommiss.liberta.l.vlt.
D.de verbo.sig.l.si cùm fundum.
D.de verb.oblig.l.doli clausula.
D.qui. ex caus. ma.l.sed & si §.deinde.

CONTRA.

Ext.de app.c.secundo requiris.
35.q.7.c.apostolus.
Inst.ad l.Aquil.§.hoc autem.
Inst.de vulg.& pup.substit.§.si disparibus.
D.de legat.1.l.seruus plurium.§.vlt.

SOLVTIO.

Vbi articuli coniunctim collocantur in rescripto, & sic inuenitur determinatio posita in præcedétibus, repetita intelligitur in subsequentibus.d.c.secundo requiris.Secus erit,si diuisim. Damas.reg. 59.

¶ DETERMINATIO vna respiciens plura determinabilia,vniformiter omnia determinat.De vul.l.iā hoc iure.de impube.l.quamuis.Plura Grib.lib.2.De ratione studij. Riisvvich.

¶ DETERIORANS domum, vel fundum regulariter expellitur:fallit si esset deterioratio parua. Bald. & Doct.leg.eodem.C.locati.not.leg. scio.ff.de rest. in integr.leg.si oleum.in fine.ff.de dolo.Doct.capit. potuit,locati leg.1 & sequen.C.de iur.emphyt.cum simil. Medic.reg.5.

¶ DETERMINATIO,seu diminutio superueniens in re de qua fuit dispositum,non extinguit dispositionem,actionem,vel obligationem:vt patet in vltimis voluntatibus.vt in l.si ex toto. in princ.& in l.si grege.cum sequenti.& in l.quod in rerum.ff.de leg. j.vbi minuto grege,vel fundo legato,casu vel facto testatoris,durat legatum.facit l.peculium.in princ. ff.de leg.ij.vbi deminuto peculio vel familia legata, in reliquo durat relictum.facit l.tabernam.ff de fundo instructo.& in l.pediculis.in § penult.& fin.ff. de auro,& argen.leg.& in l.iiij. in §.si reddita.ff. cómoda.vbi durat obligatio & actio ex cómodato , licet deminuta sit res,vel deterior facta.& ibi late per Alber.& Salic.post gloss.Idem patet in re deposita: vt in l.j.§.si res.ff.deposit.

Amplia

Amplia habere locum, siue diminutio causata sit à testatore, vel disponente: vt in dic. l. peculium. in principi. & in l. Seio. in princip. secundum vnum sensum. iuncta l. Meuia. ff. de annuis legat. vbi probatur quòd si testator mihi legauerit duodecim, vt curam habeam trium filiorum suorũ: & contingat mori duos, quo ad vnum pro tertia parte durabit legatum. faciunt posita suprà in regul. clxxvij.

Amplia secundò procedere in actione ad exhibẽdum, quia esto quòd res exhibeatur diminuta, seu deteriorata, nihilominus res dicitur exhibita: vt in l. exhibitionis. & ibi Barto. C. ad exhibẽdum. ita vt actio ad exhibendum cesset, vt ibi dicitur: dummodò in diuersa forma non exhibeatur: vt in l. Iulianus. in §. si quis. ff. eod. titu.

Amplia tertiò procedere in tributo, quod habet certam taxam: quia si prædium fiat sterile, aliud fertile magis grauatur, vt notatur in l. omne territorium. C. de censib. libro vndecimo. & in l. prima. C. de omni agro deser. eodem libro.

Amplia quartò procedere, quandocunque debitum est in genere: quia nisi soluatur res integra & sine deterioratione, vel quæ perfectè fiat accipientis, debitor non liberatur ab obligatione: vt in l. si seruum. §. sed & si sic. ff. de verborum obligat. & in l. cùm quis. in §. qui hominem. ff. de solutio. & ibi Barto. idem Barto. in l. si rem. eod. titu.

Fallit primò, si talis diminutio, vel deterioratio extinguat formam rei. ita tenet Sali. in l. iij. in §. si reddita. ff. de commoda. nume. secundo, & ibi Alberic: idem Alberi. in l. Iulianus. in §. si quis deteriorem. ff. ad exhibend.

Limita secundò, quando diminutio superueniens fit contra substantialia dispositionis: quia tunc vitiat dispositionem: vt in l. per seruum. in §. j. & ibi Barto. & alij. ff. de vsu & habita.

Limita tertiò in actione stricti iuris, quando quis non prosequitur rem suam, sed sibi debitam: quia nõ durat prior actio ad rem qua liberatur debitor: sed actio de dolo datur: vt in l. eleganter. in §. non solum. cum ibi notatis. ff. de dolo. & in l. qui sibi aut Titio. in §. Stichum. & ibi Bartol. & alij. ff. de solutio. notant Cynus & Baldus in dicta l. exhibitionis. C. ad exhibendum.

Quartò fallit, nisi diminutio sit causata ex causa quæ præcedit obligationem: vel aliàs sine culpa, vel mora debitoris: vel vbicunque periculum deteriorationis vel diminutionis non spectat ad debitorem, iuxta not. per Barto. in l. Neratius. ff. de condi. indeb. & in l. si rem. ff. de solutio. Per Paul. Castrens. in l. etiam. ff. eod. titulo.

Quintò fallit si creditor simpliciter rem recipiat sine petitione vel protestatione interesse, diminutionis, vel deteriorationis: secundum Bartol. post Cyn. in l. exhibitionis. numer. 7. C. ad exhiben. Alber. in d. §. si reddita. numero 4. & ibi Doct. idem Alberic. in §. si quis deteriorem. numer. 6. Bartol. in l. qui sibi aut Titio. in §. j. & ibi Paul. de Castr. & in l. etiam. ff. de solut. P. Duen. reg. 178.

¶D e v s gubernat imperia, & Respublicas sustentat. C. de vet. iu. enuc. l. j.

Semel Deo dicatum non debet amplius in prophanos vsus retorqueri. cap. semel. in vj. Riisvvich.

¶D i c t v m. Dicta ad tollendam dubitationem non lædunt. l. quæ dubitationis. ff. de reg. iur.

Fallit in duobus casibus, vt per Deci. in dicta l. quæ dubitationis.

Dicta sanctorum patrum sunt imitanda. Fallit in 3. casib. vt per Fel. in capitu. ne innitaris, de constitu. numero 2. Don. Fina, libro 5.

¶D i c t i o. Sub dictione, &c. indeterminatè posita, continetur quod deficit in sermone illo secundum consuetudinem loquendi & disponendi in illa materia. hanc conclusio. ponit Maria. Socin. iun. in l. Gallus, §. idem credendum, ff. de liber. & posthumi.

Fallit in 4. casib. secundum Socin. in d. §. idem. numero 20. & seq.

Dictiones taxatiuæ affirmatiuè positæ excludunt omnes alias personas, & omnes alios casus, præter expressos. hanc conclusionem ponit Ias. in l. omnibus, ff. si quis ius dicenti.

Fallit in 5. casib. vt per Iaso. in dicta l. omnibus, numero 9. & sequ.

Dictio plures indefinitè posita non solum refertur ad paucos, sed etiam ad paucos eiusdem qualitatis & generis. hanc opinionem ponit Ias. in l. & si post tres, ff. si quis caut.

Fallit in 2. casib. secundum Iaso. in d. l. & si post tres. numero 5.

Dictio plus, prolata à teste, qualitercunque proferatur, nihil importat: hanc esse communem opinionẽ attestatur Ias. in d. l. & si post tres.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. ibi numer. 7.

Inter dictionem, &, & dictionem cum, non est differentia l. illi cum illo. de vsu. lega. l. Titiæ textores, §. nihil differt. ff. de leg. j.

Fallit in multis casib. quos colligere potes ex distinctione, quam ponit Ias. in dicto §. nihil, videas etiam ibi Iaso.

Dictio si, & cum, æquiparantur, l. si Titio in fin. princ. ff. quando dies leg. cedat.

Fallit in 5 casib. vt per Iaso. in l. quodcunque. §. non solùm. ff. de verbo. obliga. numer. 3.

Dictio, seu, est ampliatiua, & facit vtrunque deberi. l. si quis ita. ff. de auro & argen. legat. Bald. & Pau. de Castr. in l. cum quidam. C. de lega.

Fallit in 2. casib. quos no. Ias. in d. l. cùm quidam. fallit in 3. casib. de quibus per Inno. & Fel. in d. cap. inter cæteras, de resc. Don. Fina, lib. 5.

¶D i c t i o, seu, est ampliatiua, seu augmentatiua, & facit vtrumque deberi. text. habes cum exemplis in l. si quis ita. ff. de auro & argento legat. voluit glos. in cano. ego Lodoicus. in verbo, seu. lxiij. distinct. probat gloss. in capitu. Bonæ. el j. in gloss. fina. de postu. præl. not. Car. in cle. j. §. porrò. de sum. Trinita. & fide catholi. & Abba. in capitu. inter cæteras. in fin. de rescripr. vbi per eius additionem: vnde dicebant Bal. & Paul. in l. cùm quidam. C. de legat. quòd si testator legat libros quos habebat Bononiæ, seu Paduæ, omnes debentur.

Limita primò, quando caderet inter dictiones singularis numeri: vt si legat testator, equum album, seu nigrum, quia tunc legatarius, non habebit nisi vnum. ita tenet Bald. in capitul. inter cæteras. de rescript. quod dicit mirabile Iaso. in dicta l. cùm quidam. nec alibi legisse: reputat tamen eam periculosam limitationem quantum ad se.

Secundò limita, quia licet dicta dictio augeat, tamen non debet augere immoderatè. Ita restringit Iaso. referendo ad hoc Archid. in dicto capitu. si ego. & in capitu. statutum. §. cùm verò. de rescrip. libr. 6. quod dicit esse magnum dictum, tamen dubium quo ad se. & relinquit cogitandum.

Tertiò, vltra Iaso. restringe, in contractibus, in quibus

non fit ita plenior interpretatio sicut in legatis,& ideo regula nostra non procedit in eis. Ita tenet Io. de Imo.in dicto capit.inter cæteras.quod ibi refert & sequitur Felin. B.Dias.reg.179.

¶DICTA Pontificum regulariter præualēt dictis sanctorum.capitu.translato.de constitu.

Fallit,quando dicta sanctorū patrum sunt fundata auctoritate Noui & Veteris Testamenti, gloss.in versi. illorum.in capitu.libellis.xx.distinctio.& est text.& gloss.in §.fin.xxxvj.q.ij.Abb.in capi.qualiter.el ij.de accusationibus.

Fallit,in interpretando sacram scripturam.gloss.& Archi. in dicta summa:Geminia.in §.Augustinus.xxvj. distinctio. S.Ianu.

¶DICTIO,fructus,prolata ab homine refertur ad fructus existentes in fundo,seu pendentes: & intelligitur de fructibus integris deductione non facta.Hanc reg.ponit Barto.in l.fructus.num.7.ff.solut.matr.per text.in l.pendentes.in princip.& in l.quoties.in §.si sic colono.ff.de vsufruct.& in l.qui pendentem.ff.de act.empt.& in l.si.in §.pen.ff.de iis quæ in fraud.cred. licet aliter velit sentire gloss.in l.Iulianus.in §.si fructibus.ff.de iut.fisci.hanc opin.Barto.tenet Roma.in d.l.fructus.numer.4.versicu.secundò quòd.ff.soluto matrim.Circa quam reg.vide Vinc. de Hereulanis, vbi eam declarat in dict.l.fructus.numer.10.in fin.in versicul. quantum ad primam conclusionem. & in numero 11.

Hanc regulam limitat tribus modis Ioan. Campez. in tract.de exactione dotis,posito in tract.de dote,& eius priuil.q.x.nu.3.cum sequentib.P.Duen.reg.198.

¶DICTIO dummodo habet hanc vim,vt in id,quod ea dictione adiicitur si contingat præter intentionē disponentis eius actus veluti forma omissa redditur nullus.Ioan.Andr.capitu.ex tuarum.versi.dummodo.de auctorita.& vsu pallij.Alex.l.j.numer.7.ff.ad l. Falc.Dec.consi.326.colum.2.Beneu.Stracta.in tract. de mercar.in titu.mandati.num.8. Med.reg.7.

¶DIES.dispositio dicens illud faciro in diebus, intelligitur in bidno proximo.l.inter illam.§.j.ff.de verbo.oblig.not.c.pluralis.de reg.iur.6. Medi. reg. 4.

¶DIES celebratæ stipulationis expressus in ea,non facit censeri stipulationem esse factam in diem,& ideo eadem die potest debitor conueniri,text. in l. liber homo,§.decem hodie,de verbor.obligat.& ibi Iaso. declarat bene hanc regulam.

Limita quatuor modis,vt per eundem Iaso. in dicto §. liber homo,& aliquas ex dictis limitationibus ornar. B.Dias.reg.191.

¶DIAS,& consul appositi in instrumento vno in suo protocollo intelliguntur repetiti etiam in sequentibus instrumētis,vt probat tex.in l.ait Prætor.§.si initium,de eden.vbi omnes.

Amplia in loco,quòd locus positus in primo contractu intelligitur repetitus & in sequētibus contractibus. Ias.in d.§.si initium.

Amplia in testibus,quòd testes appositi seu adhibiti in primo contractu intelliguntur etiam interuenisse,& in aliis contractibus.Iaso.in d.§.si initium.

Fallit quando scripturæ non sunt readunatæ:quia sunt disligatæ. Barto.& omnes in dicto §.si initium.

Fallit quando inter instrumentum præcedentem & in subsequentem essent aliquæ chartæ albæ:nam tunc regula non habet locum,secundum omnes in dicto §.si initium.

Fallit quando non esset verisimile, quòd notarius vno, & eodem die posset tot instrumenta conficere.nam vna præsumptio tollit alteram,secundum omnes in dicto §.si initium,per tex.in l.diuus.ff. de restitut. in integrum.

Fallit in renuntiationibus,& similibus contractibus: quia illæ appositæ in vno contractu non intelliguntur repetitæ in aliis:cū dependeant à voluntate partium.Bald.l.circa.C.loca. S.Ianu.reg.57.

¶DIES inceptus habetur pro completo,etiam in minima hora præsertim in fauorabilib.l.j.ff.si quis Cautio.gl.& Doct.l.qua ætate.ff.de testam.l.in omnibus. ff.de act.& oblig.Barto.l.3.§.minorem.vbi gloss.ff.de minoris.Doc.l.si cui.de leg.j.Bald.l.liberti.colum.6. C.de oper.liber.no.Doc.l.1.ff.de annuis legatis.Cardi.clem.j.not.8.de seq.possess.Doct.com.l.3.ff. de diuer.& tempor.præscri.facit à contrario sensu quod dictum fuit suprà de reg.proximè accingendus haberi pro accincto.Ias.l.admonendi.j.lect.nu. 55.ff.de iur. iur. & quæ in continenti fiunt censentur inesse: idem l.lect. vbi comm. Doct.ff.si cert.pet.arg. à contrario sensu. Medic. reg.5.

¶DIES interpellat pro homine.De act.& oblig.l.Traiectitiæ.§.de illo.C.de con.stip.l.magnam.vide Soci. vide Actio.

Incertus dies conditionem facit in testamentis. De con.& de.l.dies incertus.C.de hær.inst.l.extraneum. Riiswichius.

¶DIAS regulariter interpellat pro homine nisi appositio diei esset parua.Bald.l.si m.& Titio.§.j.ff.de leg.j. Doct.capi.mora.de reg.iur.6.l.si insulam.ff.de verb. obliga.l.quod te.ff.si cer.pet.conc.simil.capitu. cum te.de senten.& re ind. Medic.reg.5.

¶DIES regulariter pro homine interpellat.l.traiectitiæ.§.de illo.ff.de action.& oblig.& l.magnam.C.de contrahen.& committen.stipu,

Primò fallit,in die apposita gratia multiplicandæ obligationis:quia tunc dies non interpellat pro homine, nec constituit debitorem in mora.not. Barto. in l.j. in fine,de pe.leg.

Secundò fallit,quando tempus est appositum gratia fiendæ obligationis,putà,dicit volo te teneri vsque ad mensem,& vltra etiam volo teneri:tūc enim dies non interpellat pro homine.casus est in l.ex empto. §.denique.ff.de act.empt.quem tex.ad hoc propositum gloss.allegat in vsib.feud.in titu.de eo qui interfecit fratrem domini sui,cap.j.§.fin.

Tertiò fallit,quando dilatio vel dies est nimis breuis, tunc dies non interpellat pro homine:ita colligit Bald.in l.si mihi & tibi.§.si quis seruos.ff. de leg.j.

Quartò fallit,in die non legali neque tacita:quia tunc dies non interpellat pro homine,secus in legali & tacita:vt l.j.C.de iure emphyt.& in ca.potuit.de locat.& est gl.vulg in l.mora.ff.sol.mat. B.Soc.reg.113.

¶DIES termini computatur in termino. Hanc regulam probat glo.in l.Gallus,in princip.in verbo, proximis.& ibi Iacobus de Areuis,Bald.sibi contrarius, Alberic.Ange.sibi quoque contrarius,& Alexand.ff. de liber.& posthum.gloss.in cap.anteriorum.in verbo,dierum.& ibi Archid.ij.quæstio.vj.Hanc opinionem dicit de iure veriorem Alexand. in dicta l.j.ff.si quis cautio. Iacobus de Areti.in l.j.in §.sed si maritus.ff.de liber.agnos.Specul.sibi contrarius in titu. de appellat.in §.restat.numero 3.Bald.Inno.Panorm. & ibi Dec.in dicto capitu.super eo.el ij.& ibi Philip. Fran.num.20.per illum tex.Ioannes And.in d.c. pia. & in dicto capitulo frequens.& ibi Paul.de Leazar. & Francus ad finem.idem Ioan. And.in capitu.quàm sit.de electio.libro vj.& ibi Domini.sibi contrarius,

idem

Idem Ioan. Andr. in capitu. cupientes. eod. titu. & libro, Domi. de Rota in decisione ccviij. in nouis, secundum impressionem antiquam: & secundum nouam in titu. de senten. excommunic. decisio. iiij. Bal. in l. eos. in §. si autem. numer. 5 C. de appellatio. & in l. si quando. numer. 7. C. de testib. in l. si duobus. in §. sed & si quis. numer. 57. C. commu. de leg. & in capitu. cùm vicesimum, numero 3. versicu. illud commune est. de offic. deleg. & in consilio ccxlvj. numero 1. volumi. v. & in l. si ante nuptias. ff. solut. matrim. Anchar. in capitu. si propter, versicu. sed quæro. post gl. de rescript. lib. vj. Geminianus in capitu. solet. nume. 14. & ibi Philip. Franc. de sentent. excommunic. idem Geminia. in consi. xcj. numero 6. Angel. de Perusio in consilio cccciiij. numero 2. in constitu. Neapolit. lib. j. Rubrica xc. numero 5. Moder. in consuetud. Parisiensibus. §. iiij. numero 4. hanc opinionem dicit esse magis communem Philippus Corneus, in consilio cclxxix. numero 4. libr. iiij.

Hanc regulam ponit Bernard. de Luco cum sex limitationibus in reg. cxc. referendo se ad Castil. in l. lxiiij. Tauri, in gloss. in verbo, desde el dia. quas vj. limitationes ante eum posuit Præpo. Alexand. in capi. super eo. el ij. numero 21. de appellatio.

Hanc etiam regulam ponit Tiraquellus in tracta. de vtroque retractu. in titu. de retractu linagier. in glo. xj. numero 19. & ibi in numer. 42. vsque ad numer. 61. limitat eam decem modis. De iure Regio dies termini computatur in termino: in casu l. j. titu. xvj. lib. i j. ordin. ibi, fasta cinco dias desde el dia que fuere dada la sententia. & in casu l. lxx. Tauri: ibi, se cuenten en este caso desde el dia del remate. & ibi Pala. Ruu. numero 34. & Docto. & etiam in casu l. lxiiij. Tauri: ibi, desde el dia que se opusiere a la tal execution. quod etiam erat anteà dispositum in l. ix. de Madrid, & sic suprà dicti casus videantur excepti, firmãs de iure communi regulam in contrarium, maximè per dictam l. lxx. ibi, en este caso. P. Duen. reg. 197.

¶Dies termini computatur in termino. Ita Ioan. Andre. in capitu. super eo. in secunda de appells. vbi Abba. & idem Abb. in capit. quærenti. de offic. delegat.

Fallit sex modis, vt per Doctor. del Castillo in commẽto legum tauri, super l. lxiiij. in parte desde el dia. B. Dias reg. 190.

¶Dies termini non computatur in termino. Quam regulam probat text. in l. j. ff. si quis cautio. gloss. in l. vbi tex ff. de regu. iur. & in capitu. quisquis. in verbo, ex ead. iiij. quæstion. v. gloss. Innocent. & Hostien. in capitu. super eod. el ij. de appellat. Barto. Alberic. Salyc. Angel. Paul. Cast. & Rom. in dict. l. j. post gloss. ibi. ff. si quis cautio. Specu. in titu. de citationibus. in §. viso. numer. 17. Ioan. Andr. post Hostien. in capitu. solet. de senten. excommunica. lib. vj. Philip. Fran. in ca. quàm fit. de election. eod. libr. Bald. & Ange. in l. ij. C. de annali exceptio. idem Bald. in l. si ea. numer. 16. C. qui accus. non poss. Ioan. de Imol. in l. Gallus. in princip. ff. de libe. & posthum. Anchar. & Domini. in cap. frequens. de restitu. spoliat. in vj. Ioan. de Imo. in Clement. sicut. numer. 12. de appellat. idem Imol. in consil. lxj. nume. 2. Paul. de Castr. in consi. cccxcviij. num. 1. Chassanæ. in consuetud. Burgund. in titulo, Des iustices. Rubric. j. §. viij. numero 10. Felin. in capitu. j. numer. 4 de præscription. & in capitu. quod ad consultationem. num. 26. de re iudic. & hanc opinionem communiter obseruari de consuetudine tenet Bald. in l. eos. in §. si autem. numero 6. C. de appel. eandem opinionem tenet Guido Papa in decisione cclxx. & hanc opinionem tenet expressè Moder. in consuetud. Parisiens. titu. j. §. xliiij. nume. 2. & Arnoldus Feronius in appendice, quam fecit ad consuetud. Burdegalen. in titu. de retractu. §. viij. & in princip. & Petrus Rat in gloss. ad consuetud. Pictauien. & expressè Alexand. in l. j. ff. si quis cautio. & ibi Iacob. de Sancto Georg. num. 6. & ibi etiam Iason nume. 20. vbi dicit hãc esse communem opinionem: & facit pro hac regula tex. in dicto capitu. frequens. & in capitu. pia. versicu. si quis igitur. de exceptioni. libr. 6.

Hanc regulam cum duabus limitationibus ponit Socinus in reg. xcj. & Iaso. in dicta l. prima. ff. si quis cautio. numero 20. vbi ponit alias limitationes.

Hanc etiam regulam cum quindecim limitationibus, vbi eã examinat, ponit Tiraquel. in tractatu de vtroque retractu, in titul. de retractu, Linagier. in §. j. in gloss. xj. numero 17. & 51. vsque ad numerum 45. P. Duen. reg. 196.

¶Dies termini non computatur in termino.* l. j. ff. si * quis caut. & not. Specu. in titu. de appella. §. restat. in versicu. nunquid. Bald. in l. eos. §. si autem. C. de app.

ADDITIO.

* In termino. Vide Fely. in capitu. j. de præscr. versicu. & cùm iste tex. & vnum dictum in capi. quod ad consultationem. versicu. iiij. conclusio. de re indic.

Primò fallit, in tempore signato per naturam: cum viã naturæ semper sequi habeamus, & non artis, quia tunc non computatur in termino secundum Bald. in l. Gallus. in vltimo quæsito. ff. de lib. & posthum. & in l. qua ætate. ff. de testamen.

Secundò fallit, quando interest magis eius, cui est assignatus terminus, verbi gratia, si interest sua quia illa die produxit iura sua, quia dies termini non computatur in termino: vt notat gloss. in clemen. j. de appel. B. Socin. reg. 124.

¶Dies vnus datur pro viginti millibus passuũ quod si erunt viginti vnum millia passuũ dantur duo dies, pro vno igitur miliari, quod superest, æque datur vnus dies, ac pro viginti. l. 3. ff. de verbor sign. Tiraq. in tract. de iudic. in reb. exig. non fer. fall. 8. Med. reg. 5.

¶Die Feristo ad aliquem actum iuridicum procedi non potest. l. prima. ff. de feriis. & capitu. fin. & ibi per doct. eod. titu.

Primò fallit, in appellatione, quę potest interponi tempore feriato. l. j. C. de feriis.

Secundò fallit quando res, vel actio ipsa esset peritura: vt per gloss. antepen & ibi per docto. in d. capitu. fin. de fer. quo casu dici potest quòd subsit necessitas: vt in dict. gloss. præalleg.

Tertiò fallit, quando subest necessitas, vt ibi tex.

Quartò fallit, quando subesset pietas*, vt plenius not. * in dict. cap. per gloss. B. Socin. reg. 115.

ADDITIO.

* Pietas. Vide Fede. de Senis in consilio vndecimo. Bene. Vad.

Quintò fallit, in causis spiritualibus, circa quod dic vt not. in clem. sæpe. de verborum significatione.

Sextò fallit, in executione sententiæ, circa quod dic vt plenius in dicto capitu. fin. de feriis.

Septimò fallit in libello, qui tempore feristo offerri potest. not. in l. miles. §. sexaginta. de adult. & in dicto capitu. fin. & capitu. j. de libel. oblatio.

Octauò fallit, quando interueniret consensus per taciturnitatem, & tunc procedi potest die feristo ob reuerentiam Dei, & in feriis repentinis: vt colligitur in dicto capitu. fina. de feriis. in text. & plenius ibidem in gloss. ij.

Nouò

Nonò fallit in actionibus voluntariæ iurisdictionis, in quibus cessat strepitus iudiciorum: vt voluit Innocentius & Hostiensis in dicto capitu. fin. dicens, quòd iudex potest interponere officium suum circa compositionem, maximè vbi est periculum animarum, quod etiam voluit gloss. ibi, quia actio voluntariæ iurisdictionis exerceri potest tempore feriato etiam in honorem Dei, prout est scribere, & conficere instrumentum publicum, vel emancipare, & similia facere: vt voluit Specu. eodem titu. §. sequitur. versicu. quòd si clarius, & in versicu. porrò. & vide latiùs de his per doct. in d. cap. fin. de feriis.

Decimò fallit, in sententia excommunicationis, quæ ferri potest tempore feriato in honorem Dei, etiam si requiratur causæ cognitio, cùm valeat, licet sit iniusta: prout voluit Lapus in consilio xij. & xiij. & habetur ij. quæstio. j. in summa. & xj. quæstio. iij. in summa. & capitu. sacro. de sentent. excommunica. prout etiam confirmat Lapus in dicto consil. xiij. licet loquatur in feriis messium: nam rationes suæ concludunt etiam in feriis in honorem Dei & repentinis, sed hoc non videtur verum vt excommunicatio talis fieri possit in diebus feriatis in honorem Dei, & si fieret non valebit, nisi necessitas vel pietas aliud suadet, vt videtur velle dict. Anton. in dicto capitu. fina. de feriis. per illum textum, & ibidem videtur velle quod idem sit in feriis repentinis, quæ æquiparantur. l. omnes dies. C. de feriis.

Vndecimò fallit, quando citaretur aliquis die iuridica ad diem ferialem: cùm tunc valeat talis citatio, siue fuerit expressa in tali citatione dies feriata, siue non adeo quod ipse citatus tenebitur comparere in die sequenti non feriato, cùm videantur esse duo præcepta, videlicet, vt compareat, & ad diem compareat. arg. extrà de dolo & contumia. capitu. cùm dilecti. & si non impleret secundum, impleat primum, videlicet compareat cum potest, & sic die sequenti: prout videtur velle Innocent. in dicto capitu. fina. de feriis. relinquendo in hac opi. quam videtur sequi gloss. xxxvij. distin. de quibus vide latiùs per Hostien. & docto. & capitu. fin. de feriis.

Duodecimò fallit, quando quis citaretur die feriato ad diem non feriatam, cum tunc valeat talis citatio: vt tenet Dynus in dicto capitu. fina. mutando contrariam opinionem, quam tenuit priùs in l. prima. §. nûtiatio. ff. de noui operis nunt. cum effectus citationis dirigatur in tempus concessum. de donat. inter vir. & vxorem. capitu. fin. cuius opinio de consuetudine non seruatur: vt per Ioann. Andr. in dict. capitu. final. circa quæ dicas, vt recollegi ex prædictis eius dictis & aliorum. B. Socin. reg. 125.

¶ DIFFERRI, & AVFERRI. Quod differtur, non aufertur.

ff. de arb. l. quamuis. Ago, Rubr. 69.

¶ DIFFICVLTAS non excusat debitorem quantitatis à mora. Hanc regulam ponit Barto. in l. quod te mihi. nume. 14. ff. si cert. pet. in l. continuus. in §. illud. numer. 5. & 6. ff. de verbor. oblig. per tex. in dict. §. illud. Et licet contra Bartol. in hoc vsque ad tempora Alexandri esset communis opinio secundum Areti. in dict. l. quod te mihi. cùm contrariam opinionem tenerent ibi Saly. Raphael Cum. & Ludouicus Rom. eandem opinionem teneat Hier. Gigas in tract. de pensionibus. q. lxxv. numer. 7. & Dec. in dict. l. quod te mihi, numero 17. tamen post Alexand. qui hanc opinionem Barto. defendit in dict. l. quod te mihi, num. 9. magis communis opinio est cum Bart. secundum Ripam ibi, numer. 52. & Francisc. Purpura. numero 63. in fin. vbi dicit illam Bartoli opinionem esse magis communem. eandem opinionem tenet Zasius ibi, numer. 38. & ibi etiam hoc sequitur Franc. Curt. Iunior. numero 37. licet se bene firmare non audeat. & illam opinionem Barto. sequitur ibi Iacobinus. numer. 3. & eam dicit esse communem Laucelo. Decius ibi, in versi. in debitore autem quantitatis. eandem dicit communem Iaso. ibi, numero 32. & ibi etiam Bartholomæ. Socin. numero 32. Panorm. in cap. breui. numero 4. de iureiurand. & ibi Anton. de Butr. & hanc opinionem Bartoli dicit esse communem Ruinus in consi. cl. nume. 3. volum. j.

Hanc regulã limitat quatuor modis Ruinus vbi suprà nume. 9. eandem regulam limitat aliis quatuor modis Iacobin. de Sancto Georg. in dict. l. quod te mihi. numer. 3. Hanc etiam regulam ponit cum duodecim limitationibus Franc. Purpura. in dict. l. quod te mihi. numero 64. P. Duen. reg. 198.

¶ DIGITVS non est membrum. Ita tenet Abb. in cap. j. qui clerici vel vouen. in fin. post Barto. in l. ij. ff. de publ. iud. & Pau. in l. vxoris abortu. C. de posthu. hæredi. institu. Vide Bald. in l. eos. versic. quæro quid est membrum. C. de accus.

Limita sex modis, vt per Felin. in capitu. cùm illorum. de senten. excomm. B. Dias. reg. 192.

¶ DIGNITAS. Denominatur actus à digniori sul parte. de verbo. oblig. l. j. in fin. & ibi gloss. & Dd. de cons. eccl. capitul. quod in dubiis. de aur. & arg. leg. Lecti non sunt. §. peruenimus. de acquir. re. do. l. cùm ex aliqua. de statu ho. l. quæritur. l. non quicquid. §. si interpartes. Riisvvichius.

Ex conuersatione æquali contemptus dignitatis nascitur. Galistra. de offi. præf. l. 18.

Dignitas causæ causati arguit dignitatem. de præben. in vj. capit. 2. C. de admi. diuer. iud. l. testituendæ. iuncta gloss. in fin.

Quæsita dignitas liberis propter Crimen patris auferenda non est. Iutisconf. in l. generali. De ritu nupt.

Non est impedienda dignitas eius, qui nihil admisit. Iurisc. De decu. l. spurij.

A dignioribus est inchoandum. Instit. de iure natur. §. j. Vide Publicè.

Quilibet præsumitur dignus, nisi probetur indignus. capitu. ex parte. de re milit. l. non omnis. §. à Barbaris. C. de proba. l. actor. & ibi. Riisvvich.

¶ DIGNITAS episcopalis liberat filium à patria potestate. §. illud, in Authen. const. quæ de dig. Authen. sed hodie. C. de episc. & cleri.

Fallit in 2. casibus, quos nor. Ias. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris.

A digniori & potentiori debet fieri denominatio. l. prima, & l. quæritur. ff. de statu homin. l. j. ff. si ager vectigal. l. legatis seruis. §. si vnus. ff. de leg. 3. §. sed ius quidem ciuile, institu. de iure natura. capitulo primo extra de testib. capitu. quod in dubiis, extra de consan. ecclesia.

Fallit vt per Bello. in 3. conclu. in litera A.

Militia non est dignitas: vt probatur in rubr. C. qui mil. non possunt. libr. 12. l. maior, C. de dign. libr. 12. l. fin. C. qui milita. non poss. gloss. in l. j. C. de sequest. elig. libr. 12. Barto. in l. ex eo, ff. de testa. milit. & in repet. l. j. C. de dign. libr. 10.

Fallit in 3. casib. quos no. Iaso. in l. si quis in conscribendo, C. de pact. num. 4.

Dignitatẽ quęsitam radiis mariti vidua retinet. hãc regulam ponit Foly. in c. ex parte. de foro competenti. nume.

num.1.vbi limitat in 4.casib.Nata in rep.capi.quamuis pa:tum,de pact. in 6.

Dignitatum portæ infamibus non patent, capitu. infamibus.de reg.iur.

Fallit vt per Dy.in dict. capitu. infamibus.

Dignitas delinquẽtis peccatum auget.fallit vt per Damasi.reg.62. Don.Fina,lib.5.

¶DIGNITAS extinguitur morte eius,cui cõceditur, quando scilicet eius tantum contemplatione datur. Doct.com.capitu.priuilegium.de reg.iur.6.concl.simil.l.maritum.ff.de solut.Ange.§.sunt.institu.de act. no.leg.non solum.ff.de re iud.& l.si filio.ff.solut. matrimonio.Alexand.leg.non tantum.ff.de re iudi.leg. in omnibua.leg.prinilegia.ff.de reg.iur. Med. reg.6.

¶DIGNITAS impetrata per rescriptũ, de prima vacatura intelligitur,vnde ad secundam impetrana nõ erit admittendus.gloss.capitu.quia.versicu.causa.de conc.præb.6.l.apud Iulianum.§. de optione legata. Doct.capitu.ex parte.il 2.de offi.deleg.capitu. si clericus.de præb.6.Arcb. capit.gratiæ. de rescr.6.Bald. consi.228.volumin.4. Medic. reg.3.

¶DIGNITAS personæ facit nos recedere à regulia Iuria.l.si conditio.§.si arbiter.ff.de arb.l.2.C.de senten. ex bre.reci.l.sed & reprobari.§.amplius.ff.de Exc.titu.not.l.ad bestias.ff.de Pœnis.l.ad egregias. ff.de iur.iur. Dec.ca.Ecclesia Sanctæ Mariæ. numer.15.de Constitu. Medic. reg.1.

¶DIGNITAS soluitur morte,l. cum patronus. ff.de leg.2.l.liciratio.ff.de public.capitu.miramur. 61.distinct.capitu.dona.j.qu.7.Din.capitul.in iudiciia. de reg.iur.6.Ias.l.j.num.11.ff.de const.princ.quod intellige de dignitate,quæ personæ cohæret, secus est de ea,quæ rei adhæret, vt est Episcopalis, & similium, quæ continuantur in successorem,Innocen.ca. cum super.de causa possess.& propr.capit.cum in officiis. detesta.DD.l.eum hæredea.ff.de acq. possess.Paulus l.si sororis.C.de iure deliber.Bertach.in trac.de Episc.lib.3.p.j.q.56.Guid.decis.365. Medic.tract.2.par.

¶DIGNITAS.Rationem dignitatis,aut officij,vel generis babendam,quoniam defertur nobilitati.

ff.ad l.Iul. maiest.l. nullum.
In Inst.de iniur.§.si communi.§. atrox.
C.vbi sen.vel cla.l.3.in mediq.
ff.de accus.l. vltim.
In Decr.dis.9. ego solus.
C.de quæsti.l.militea.l. decuriones.
C.de indic.vidu. Ant.qui.
C.de pœnis.l.decurio. honor.
C.de ann.except.l.vt perfectua.
C.de Epis.& cler,l.nec honore.
C.de nupt.l. furiosi,
ff.de in ius voc.l.2.
ff.de trans.l.cum hi.§.si mari.
ff.de pact.l. maiores.
ff.de dolo.l. non debet.
ff.de iud.l.si longius.l. sed etsi.§.j.
ff.de vsu.& hab.l.plenè.§.j.
ff.de arbi.l.si cum dies.§.si ar.
ff.de iureiur.l.ad primas.
ff.de vsur.l.cùm quidam.§.si debet.
ff.de fid.instrum.l.vltim,
C.de dona.inter vir.& vxo.l. si ad,
ff.de vent. inspici.l.j.§. pen.
ff.de suspect.tut.l.tutor.§.antepe,
ff.de lib.ho.exhib.l.j.§.& hoc,
ff.de donat.l. filiusfam,
ff.de vsufru.l. si extra.
ff.ad l.Iul. de vi.l.j.§. vltim.
ff.de pœn.l.moris.§.istæ quædam capi.§.non omnes.
ff.de re mil.l.3.§.is qui ad.
ff.de decur.l.j.§.in filiis. & l. vltim.
ff.vt in poss.leg.l. vltim.
ff.ad Treb.l.ex facto.§.si quis.l.sed sciendum.

Argumentum,quod infirmitatia ratio habetur.
ff.de aur.& arg.leg.l.si cui an.

CONTRA.

ff.de vet. iur. enucl.l.j.§. si is.
C.de senat.vel cla.l.vltim.
C.commu.de leg.l.si duobus.
C.de male.& mat.l.3. & 4.
ff.de ser.rust.præ.l.si partem.
ff.famil.herc.l.si quem.
ff.vt lega.vel fideicom.l.j.
ff.ad Maced.l. j.§. vltim.

Rationem digniratis,&c.] Vt in ista R.dicitur,dignitati,officio,& nobilitati deferendum est, veluti vt minores pœnæ imponantur. vt ff.de pœn.l.capitalium. §.vltim. Vel vt præferatur alij,qui prætendat parem potestatem.vt ff.de pac.l.maioreni.Vel vt maior potestaa videatur inconcessa.vt ff.de donat.l.filius. Vel vt maius beneficium sit collatum. vt ff.de legat.j.l.si seruua.§.vlti.Potest & quilibet ex suo ingenio,& ex ista Rubr.plura exempla ponere. Nec obstat, quod dicitur.ff.de seruitu.rust.præ.l.si partem.quia neque de dignitate,neque de officio tractatur,sed de fertiliote parte fundi.Item non obstat, quod dicitur C. communia de leg.l.si duobna.quia nec ibi dicit habendam, vel non habendam. Imò ibidem dicerem habendam,per banc Rubric.Item non obstat,quod dicitur.ff fami.hercis.l.si quem.quia ibi licet habeatur ratio maioris partis, nihilominus tamen & dignitatis. vt ff.de fide instrumen.l.vltim.Fallit autem hæc regula,propter immanitatem criminis.vt C. ad l.Iulia.maiesta.l.nullus.& de male.& mathe.l.etsi.& vbi senat.vel clar.l.j.& ff.ad Maced.l. prim.§. in filio. Grauissimum enim est,accipere mutuum,& postea insidiari morti parentis,propter quod inductum est Macedonianum.vt in Institut.quod cum eo.§.illud.
Azo, Rubric.47.

Conceduntur quædam,quæ aliàs non concederentur.
ff.de regulis iuria.l.quidam,
Azo,Rubric.47.

Datione dignitatis ab obligatione eximitur.
ff.de procur.l.filius.§.vltim.
Aut raligionis.
ff.de arbitr.l.non distin.§.compromissum.
Azo,Rubric.47.

Dignitatis autem officium, seu nobilitas quandoque obest.
C.de Episc.& cler,l. præberi.
ff.de pœnis.l.quædam.
l.de pœna.R. magis punitur.
Aliquando non obest.
C.quod met.caus.l.ad inuidiam.

Dignitatis, &c.) Vt in contraria Rubric.dicitur, plerunque prodest in mitigatione pœnæ,vt sup. proximè dixi.& ideo malè posuit in hac Rubric. aliquando.Imò debuit dicere, plerunque. Fallit autem in militibus armatæ & cœlestis militiæ, quorum delicta acrius puniuntur, vt in hac Rubrica dicitur.
Azo,Rubric.47,

Ratio

Ratio consanguinitatis,vel proximitatis habetur.
C.de in iure.rest.l. decurio.
C.de codicil.l.vltim.§.si quis.
C.de leg.l.cùm alienam.
C.de his qui in test.l.j.
C.de hisquib.vt indig.l.cum fratre.
ff.de in ius voc.l.j. & 3.
ff.de pact.l.Imperator.& Lantepen.
ff.de procur.l.sed hac.
ff.de vsur.l.si extraneo.
ff.de his,qui deiec.l.si verò.§.hoc autem.
ff.de probat.l. Procula.
ff.de mino.l.si in empt.
ff.de testib.l.lege.
ff.de susp.tut.l.si tutor aliquo.
ff.de leg.j.l.si domus.§.impe.
ff.vt in possess.leg.l.pen.
ff.de coll.bon.l.nonnunquam.
ff.de manumi.vind.l.fin.
ff.de priuil.cred.l.j.
ff.de iniur.l.vestem.
ff.de receptato.l.vltim.
ff.solut.matrim.l.Gaius.

Ratio consanguinitatis,&c.) Sicut dignitatis ratio habetur,ita & cognationis,vt hîc.Prodest enim cognatio,vt hic,& proximè dicitur. Azo,rubr.47.

Amicitia vel necessitudo prodest.
ff.de testib.l.lege.
ff.de receptato.l.vltim.
ff.de confirm.tut.l.3.
ff.de suspect.tut.l.onera.
C.de inoffic.test.l.liberis. Azo,rubr.47.

Quod rectè fieri debet, per odium, vel per gratiam non debet immutari.
ff.de arb.l.reo.
C.de reb.aut.iud.poss.l.vltim.
C.de rescind.vend.l.si quos debet.
C.de fid.instrum.l. comparationes.
C.si vend.pign. ag.l.3.
In Aut.de sanct.episcopis.in princi.

Ratione affectionis aliquid statui.
ff.qui satisd.cog.l.2.
ff.manda.l.cùm seruus excomm.
ff.de bon.lib.l.libertus qui.
ff.de rei vend.l.in fundo.
ff.de seru.export.l.si venditor.
ff.quod vi aut clàm.l.is qui.§.j.inde Nerat.
Contrà,C.de sacros.eccles.Aut.quibus.

Rationem affectionis non haberi.
ff.quæ in fraud.cred.l.j.§ si quis.
ff.ad l.Aquil.l.si seruum meum.
ff.de oper.seruorum.l.eum.§.vltim.
ff.ad l Falcid.l.precia.

Ratione affectionis,&c.) Ratio affectionis in bonæ fidei iudiciis maximè locum habet, ad hoc, scilicet vt beneficium conferatur,vel collatum non reuocetur.vt ff.de ser.expor.l.setuus ea lege.& de bonis libert.l.libertus qui sol.& titu.mandati.l.cum. & ff.manda.l.cum seruus extero.& de tutel.& rat.dis.l. j.§.sed sane.Vel vt quisnô grauetur.vt ff.de rei vendi.in fin.Lex autem, quod vi aut clàm,non facit ad rem:quia non tractat ibi de affectione,sed de amœnitate locorum,quæ in se quandam repræsentat vtilitatem,loquitur autem de ea affectione,quæ solum cuiusque continet desiderium. Ad hoc autem non habetur ratio affectionis,vt quis acrius puniatur,vel vt grauetur.vt ff.ad l.Aquil.l.si seruum meum. & de oper.seruo.l.vltim.& ad l. Falcid.l. precia. & si quid in fraud.patr.l.j.§.si quis. Et ita intelligitur contraria Rubric. Azo, Rubric.47.

Ratione religionis,vel potestatis,non cogitur quis reddere rationem: & sine decreto prædium minoris alienari.
I.eom.pac.Rubr.prædium mino.
C.de hær. Aut.& de Nesto.
C.de episcopis.l.Ornatio.
C. de bon. quæ lib.cùm oporter.§.sub hac. Azo,Rubric.47.

Ratio administrationis non est reddenda.
In Auth.cum de appell.co.§.Aristo.

Ratio, &c.) Quæ sub isto nomine rationes continentur,specialia sunt in patre, & orphanotrophis: aliàs enim tutores,& gestores rationem reddere tenentur.vt in Institut.de obligat.quæ ex quasi contract. nas.§.si cui.& C.vbi de ratiociniis agi opor.l. prima. Azo,Rubric.47.

Mos quando gerendus sit.
C.de probat.l.eum.
C.de re.ven.l.quod si post.
C.de lib.caus.l.cùm ne.
ff.fam.here.l.& puto fundum,qui do.§.j.
C.de inoffi.test.l.liberis.l.si maritus.

Quando mos gerendus sit.) Hæc Rubric.magis in verbo,quàm opere,vel vtilitate consistit. Azo,Rub.47.

¶Dignvm magis trahit ad se minus dignum.de con. ec.quod in dubiis. De statu homi.l. quæritur. vide Actus. Riisvvichius.

¶Dilatio.Quælibet dilatio censetur esse peremptoria,l.ne pecuniaris,ff.de feriis.

Ampliatur in 8.casib.& limitatur in 6.per Iaso.in dict.l. numer. 6.

Iudex non potest dare in causis pecuniariis nisi vnam dilationem,dict.l.ne pecuniaris,ff.de ferils.

Fallit in duobus casib.vt per Iaso.in dict.l.numer. 26.& & si daret esset ipso iure nulla.Fallit in 10.casib.quos notat Iaso.in dict.l.num.35.

Per rescriptum principis potest concedi debitori dilatio ad soluendum,l.quoties,C.de precib.impe. offe.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in dict.l.nume.1.vide as Diaz. reg. 582.

Dilatio peremptoria,seu dilatoria,non potest dari,nisi semel,l.j.vbi Bart.C.de dilat.l.fina.vbi Alex.& Doct. ff.de feriis.

Fallit in 10.casib. vt per Iaso. in dicta l.final.ff. de feriis, numer. 35.

Fallit in 8.casib.vt per Marant.in tractat. de ordi.iud.in 6.part.in Rub.de dilat.num.5.

Dilatio quæ datur ad probandum,dicitur esse peremptoria,Barto.in l j.C.de dilat.l.fin.ff.de feriis.

Ampliatur in 8.casib.& limitatur in 7.à Ias.in dict.l.fin. num.27.Ampliatur & limitatur in 7.casib.per Franc. Nico.in capi.quoniam contra,in gloss.in verb.dilatio.numer.15.de probat.

Dilatione pendente nihil innouandum est, cap j.& ca. præterea, vbi gloss.extra de dilat.

Fallit in 20.casib.vt per Socin.reg.93.Ampliatur in 3. & limitatur in 18.per Anton.Gabr.in lib.2.de dila.concl.Fallit in multis casib.quos no. Alexan.in l.qui pro tribunali,ff.de re iudic. num.21.

Absentia aduocati est iusta causa dandi dilationem,gl. in cap.j.in verbo,aduocatus,vt lite non contest.glo. in l.emancipatus,C.de repu. bonor. possess.

Fallit in 4.casib.vt per Dec.in d.l.numer.3.

Dilatio data à lege eum ministerio iudicis, potest à iudice

dice abbreuiari,no.in l.1.C.de inq.reis.

Fallit in 5.casib.vt per Bart.Soc.in l.qui pro tribunali, ff.de re iud.

Dilatio data à lege sine ministerio iudicis non potest alterari,d.l.1.C.de inq.reis.

Fallit in 6.casibus,vt per Soc.regul.34. in addit. Fallit in 7.casib.vt per Soc.in l.qui pro tribunali, nume.16. ff.de re iud.Felin.tamen in cap. cùm sit Romana, de appellatio.facit regulam contrariam,quòd omnis dilatio legalis mutari potest per iudicem ex causa.Fallit in 8.casibus,vt ibi per eum.Fallit in 8.casib. vt per Rip.in l.qui pro tribunali,ff.de re iud.numero decimoquinto.Fallit in 5.casibus,vt per Soc.reg. 48.in additio.

Dilatio potest dari absenti,& non petenti, no. in l.4.§. hoc autem iudicium,ff.de dam.insec.nu.60.

Fallit in quinque casibus,vt per Rip.in d.§.hoc autem, numer.60.

Cohortatio dilationis à iure concessa sine iudicis ministerio,non valet,si sit facta sine causa.Fallit vt per Ripam in d.l.qui pro tribunali,num.27.

Impeditus in prima dilatione in duobus diebus tamen debet habere secundam dilationem,per quam tamen sibi concedantur tantum duo dies. Fallit in duobus casibus,vt per Felin.in cap.vltra tertiam,de testib.num.12.

Dilatio est arbitraria.Fallit vt per Dama.reg.66.Don. Fina,lib.3.

¶ Dilatio abbreuiari debet si causa modicæ quantitatis erit.Bart.l.2.colum.3.ff.de re iud.l.1.ff.de glan de leg.l.mediterraneæ.C. de annon. & trib. libr.10. Abb.c.1.nu.10.de libelli obl.c.de appellationibus.de appel.Ang.l.si vacantia.C,de bon.vac.lib.10.Fel.ca. ecclesiæ.col.22.de const. Med.reg.5.

¶ Dilatio data reo non est in præiudicium actoris,nec è contra,sed si datur reo dilatio ad iurandũ, & actori ad probandum data sanè dicetur. Doct.l. qui prior.ff.de iud.Bar.l.admonendi.col.9.ff.de iur. iur.D in.c.non licet.nu.1.de reg.iur.6. Doc.l. petendæ.C. de temp.in inreg.rest.Lanfr.c.quoniam contra.§.dilationes.nu.4.de probat.Ab.in prooem. decretal.nu.8.l.quæ omnia.de procurat. Med.reg.8.

¶ Dilatio nõ durat sublata dilationis causa. Doc. com.l.liberto.§.fin.ff.de annuis leg.l.3.§.stichus.ff. de stat.lib.Doc.vbi Bat.l.si quis hęres.ff.de acq.pos. c.ab eo.de appel.6.l.in illa.ff.de verb.obl.gl.c.fi.de cons.6.Aret.§.si minus.col.7.inst.de auct.Bart.l.2.ff. de re iud.l.siue.C.de dilat. Med.re.6.

¶ Dilatio peremptoria, seu dilatoria non potest dari nisi semel.Hanc regulam probat tex.& ibi Bat. in l.1.C.de dilation.text.in l.fi.& ibi Alex.in 1.notab. & Doct.communiter.ff.de feriis. Eandem regulam ponit idem Bar.in l.mancipiorum.nu.5. de optione legata.idem Bar.in l.cessante.nu. 6. C.quomodo & quando iudex.Pan.in c.licet.nu.4. de probation.

Hanc regulam ponit Iason cum decem limitationibus in d.l.fi.num.35.ff.de feriis.vsque ad nu.48.eandem regulam cum octo limitationibus ponit Maranta in tracta.de ordine iudiciorum.in 6.parte,in rub.de dilatione.nu.5.vsque ad nu.15. P.Duen.re.200.

¶ Dilatio,quę datur ad probandũ,dicitur esse peremptoria.Hanc regulam ponit Barto.per textum ibi in l.1.C.de dilatio.idem Bart.in l. fi. etiam per illum tex.ff.de feriis.& in l.oratione.ff.eod.titu.idem Barto.in l.mancipiorum.per illum tex.ff.de optione legat.num.5.& in l.cessante.per text.ibi. C.quomodo & quando iudex.nu.6.& in l.si finita.in §. Iulianus.& ibi Alex.numer.12.ff.de dam.infecto. idem Bart.in l.iij.in §.vsuras.numer.3.ff.de leg.ij.& in Extrauag.ad reprimendum.in glos.in verbo, super dicto crimine.in fine.qui sint rebelles.extrauag. Spec. in titu.de dilationi.in §.j.nume.3. & in §.videndum. numero 7.Barto.in l.ij.ff.de re iud.& ibi Iason, numer.36.idem Iason in l.qui Romæ.in §.duo fratres. numero 1.ff.de verbor.obliga.& in l. Gallus.numer. 17.in j.lect.& in ij.lectura,num.16.ff. de lib.& post h. Abb.in c.consuluit.num.11.ff.de offic.deleg. Feli.in c.pastoralis.num.2.de exceptio.Abb.in c.licet causam.nu.4.de probatio.Iacobinus in d.l.fin.nu.1.& 2. ff.de feriis.

Hanc regulam ampliat octo modis,& limitat septem modis Iason in l.fin.nume.6.vsque ad num.23. Eandem regulam cum vij.ampliatio. ex suprà dictis Iasonis,& vij.limitatio.ponit Franc.Niconicius in repet.ca.quoniam contra.in glo.in verbo, dilationes. à numero 15.vsque ad numer.72.de probationibus. P.Duen.reg.201.

¶ Dilatio legalis in criminalibus abbreuiari non potest.l.1.C.de requiren.reis.& ibi Cyn.

Primò fallit,vbi crimen esset manifestum, in quo sufficeret vnica citatio pro omnibus,capit.de illicita. xxiiij.q.iij.

Secundò fallit,vbi ageretur de imponenda poena,quæ de facili potest tolli,vel poena non est corporalis,vel præiudicatiua:vt in l. consentaneum. C.quomodo, & quando iudex.

Tertiò fallit vbi agitur de poena excommunicationis, quæ licet sit magna & requirat trinam admonitionem.c.sacro.de senten.excommunicat.tamen valet præcedente vna citatione pro omnibus,vt in e.constitutionem.de sent.excom.in sexto. B.Soc.re.196.

¶ Dilationem accipiens ad soluendum id,in quo cõdemnatus est,vel qui soluit ipsam condemnationẽ,in totũ vel pro parte aliqua videtur acquiescere sententiæ,& eam approbare.l.ad solutionem. C.de re iud.ita è contra, si aduersarius consentit dilationis petitæ per victum in aliqua parte ad soluendum, vel si aliquid retinuit vigore sententiæ,Angel.consi. 312.l.fin.C.de fruct.& lit.exp.l.fin.C. de ind.vid.toll. Ioan.Andr.cap.statutum.§.quod si.de elect.6.Soci. l.moribus.numer.102.ff.de vulg.& pup. Bald.l.1.numer.5.C.de bon.matern.Cephal.consil.109.num.17. Ias.l.transigere.nume.2.C.de transac.l.legem.nu.3. C.de ind.vid.toll.l.non tantum.num.2.ff.de re iud. Medic.reg.9.

¶ Dilatio.Dilationem non necessariam postulãs, præsumitur malam habere litem.De præsump. cap. nullus.11.q.1.c.Christianus.3.q.9.c. decernimus.74. dist.c.honoratus.

Causa dilationis cessante cessat dilatio.De acqui.hær. l.si quis hæres.

In dubio quælibet dilatio intelligitur peremptoria.de exc.c.pia.de rest.spo.in vj.c.frequens.

Pendente dilatione,nihil innouandum est.C. de dila.l, sicut pars.

Dilatum non aufertur.de iud.l.cùm furiosus.Tractant de ea Doc.in l.fi.de fer.

Quod differtur,non aufertur.De iud.l.cùm furiosus. Instit.de sing.reb.per fi.§.itaque.ff.C.de inoff.testa. l.sancimus.§.fi.De vsu.l.si vsufru.De elect.c.de post. Limitat Domi.in cap.si super.in prin.De off.deleg. in vj.De isto Brocard.Vide Bartol.in l.inter stipulantem.§.sacram.De verborum obliga. Tractatur in l. fin.de fe. Riisvvich.

¶DILATIO. Dilationem temporis fieri sine damno actoris.

In Aut.eum de appel.co.§.Memi.

In Aut.de sanct.Epis.§.si quomodo. Az.ru.104.

¶DILATIONE pendente, nihil innouandum est.l.siue pars.C.de dila.cum si.& text.glo.& docto.in c.2. & c.prætereà.extra de dila.& Abb.in c.significante. de appel.

Primò fallit, si detur super aliquo articulo non continente primam dilationem, nec illi præiudicat, sicut si data sit dilatio ad probandum per testes: nam illa pendente potest dari altera ad probandum per instrumentum.l.generaliter.§.nullo.C.de re.cre.sed si esset præiudicialia ad primam, secùs esset, vt dict.l. siue pars.

Secundò fallit, nisi primæ dilationis causa sit finita: vt si statuit iudex x.dies ad veniendum, & ille venit prima die: nã non debet quiescere officiũ in omnibus illis diebus, casus est no.in l.si à filia.§.fi.ff. ad Treb. pro hoc l.iij.§.Stichus annua.ff. de statu lib. & has duas ponit Barto.in l.a.ff.de re iud.& eodem modo, si quæratur an possint dari simul duæ dilatione a pro vna ad duplicẽ actum, dic quòd sic, si simul illi actus examinari non possunt.arg.ad hoc in l.qui.de inoffic.testam.& in l.j.ff.ad exhiben.& idem tenet Iaco. But.in d.l.siue pars.& glos.Io.And.in c.constitutiones.de sent.ex communi.lib.6.in vers.vna pro omnibus.vbi probat formaliter quomodo vna citatio pro omnibus sit fienda.

Tertiò fallit d.l.siue pars.& similes, quando iudex ipsam dilationem reuocaret.vt ibi per glos.& Innoc. in c.significante.extrà, de appel. quia facere posset cum causa vel sine, quando in continenti reuocat: item ex interuallo quando partium non interest, secundum Antonium de Butrio.ibi,&c.

Quartò fallit, nisi ex causa suspensionis innouetur.l.ait prætor.§.si debitorem.quæ in fraud.cred.& ita dicebat Dionysius de Perus.in d.l.siue pars.pro hoc esse text.cum gl.in lege, quæsitum.ff.de penu legata.

Quintò fallit nisi iudex primo reuocet ipsam dilationem, quia tunc potest procedere ad vlteriora non expectato termino.ita Bal.in c.significãte.de appel,

Sextò fallit, nisi iudex velit exercere actum ad executionem ipsius dilationis: quia tunc eius officium non conquiescit.ff.de arbit.l.non ex omnibus. Bal. in c.2.de dilat.

Septimò fallit, vbi innouaretur in fauorem illius, cui dilatio data est.ff.de hære.insti.l.si quis instituatur. & l.3.§.deueniant.ff.de Carb.& idem tenet Bald.in l.qui fauore.C.de legi.per tex.ibi in prin.

Octauò fallit, nisi per alteram partem innouetur secundum Innocentium in d.c.significante.

Nonò fallit, nisi de consensu partium: quia iudicis officium in terminis non est extinctum: sed dormit.secundum Aut.de But.in ca. significante. & hoc dicit Bal.in l.eum anteà.C de arbit.vbi, pendente dilatione iudex habet iurisdictionem, sed non exercitium iurisdictionis contentiosæ, vt d.l.siue pars.

Decimò fallit, nisi procuratione dilationis secundum Bal.in l.si quia seruo.C.de fur.alleg.tex.in dict.l.siue pars, coniuncto d.c.significante.facit quod iudex à quo potest pendente appellatione appellantem cogere prosequi appellationem: vt in c.consuluit.de appel.extrà nor.in c.cum appellationibus.& in ca. non solum.eo.titu.in 6.text.est in l.licet.§.imperator.ff.vt lega.no.caue.

Vndecimò fallit, vbi committatur vel mãdetur, quòd interim aliquid expediatur: vt extrà, de priui.c.cum olim.& secundum Ant.de But.in d.ca. significante.

Duodecimò fallit, vbi cognitor tolerabiliter ignorat dilationem, vbi erat commissa cognitio, de qua nihil constat priuato: nam auocatur sibi cognitio, & alteri committitur, vt procedat, & attendat omnia, quæ peracta sunt: quia qui aliquid posteà facit ignorantia dilationis concessæ, certè valet, sicut dicimus in iudice à quo quid potest, pendente appellatione innouari, quando ignorat appellatio.vt in c. si duo. de appel.& no.in cle.j.eo.titu.

Decimotertiò, nisi innouetur ratione concessionis à parte factæ pendente appellatione, sicut potest iudex à quo, pendente dilatione, notorium delinquentem punire: vt in ca. proposuit.de appel. & in Spec. de appel.2.parte.§.pen.& hoc in confessione factæ in iudicio quæ transit ad notorium, vt in d.c. appellanti.& not.in l.1.C.de confessis.cum similibus.

Quartodecimò fallit, nisi dilatio sit nulla: quia concessa est sine causæ cognitione.l.1.C.de dila.l.oratione.ff.de feriis.l.cum ij.§.prætor.ff.de transf.glos.& Bar.in l.cum pater.§.curator.de leg.2.sicut videmus quando appellare potuit: vt in c. non solum.& per gl.in verbo, casibus.de appellat.in 6.per Inno.in ca. pastoralis.de officio delegati.vbi videtur, quòd iudex à quo, potest facere dicto casu executionem non obstante appellationis pendentia.

Quintodecimò fallit, nisi constet dilationem fuisse manifestè petitam calumniosè, per id quod no.glo.in d.l.fin.ff.de feriis.& in l.qui commodo.§. si pater.de bonis quæ libe. cum simil. & facit quod no. Imo.in hac l.& in c.cum ex literis.de in integrum restitutione.vbi tenet quòd impedit executionem sententiæ si non sit malitiosè petita: aliàs secus.

Decimosextò fallit si alia dilatio detur, quia pendente dilatione alia dari potest, vt incipiat illa finita.l. quandiu.& ibi per Bar.ff.de acquir.hæredit.& vide Lap.alleg.lxxxij.

Decimoseptimò fallit, quando finita esset causa dilationis, vt si data esset dilatio ad probandum instrumentum x.dierum, & prima die fuit productum: nam tunc debet iud.officium conquiescere, vt probatur in l.Titia.§.vsuras.ff.de leg.a.& in l. si quis ita hæres institutus fuerit.ff.de acquirend.hæredi.& in l.iij.§.Stichus autem.ff.de sta.lib.& in l.filia.§.alumno.ff.ad Treb.& proptereà Pau.de Castro in dict.l. si quis ita hæres.& in l.fin.C. qui admit. dicit se consuluisse, quòd si statutum dicat quòd quis habeat terminum lx.dierum ad prosequendum, quòd si appellatio fuerit interposita primo die: tunc non expectatur x.dies à die appellationis: nam incipiunt currere lx.dies ad prosequendum, quod an verum sit, dubito, propter dictionem, post, quæ denotat quandam temporum extremitatem: quasi sentiat quod finitis x.diebus incipiant lx.dies, prout dicimus de dictione, tantum, quæ extremitatem significat temporis.l.si hæres legatus.§.j.ff.de conditio. & demonstra. quæ si apponatur in dilatione, non facit cessare causam dilationis: vt est casus in l. vsumfructum.ff.de vsufru.leg.& in dicta l. si hæres legatus.§.j.per quæ iura limitatur secundo loco dicta regula.

Decimooctauò fallit, nisi iudex velit procedere ad penitus diuersa, vt si est data dilatio ad examinandum testes, poterunt produci instrumenta: quia hoc non præiudicat testium examinationi, vt probatur in l. generaliter.§.his de præsentibus.C.de re.cred.& ibi

hoc

hoc notat Barto.& in dicta l.siue pars.& in l.2.ff.de re iud.vt etiam suprà in prima fallen.dictum fuit.

Decimononò limitatur, nisi dilatio esset inutilis.l.cum pater.§.curatoris.ff.de leg.2.quia frustra expectatur illud, cuius euentus nihil operatur.l. continuus. §.cum ita.in fi.de verbo.obliga.& has limitationes ponit Antonius de Butr.in c.significante.de appellat.Lud.de Roma.in d.§.alumno.& in l. quandiu.ff. de acqui.hæreditate.

Vigesimò fallit prædicta regula, nisi iudex velit ex causa ipsam dilationem breuiare: quia quo ad illam breuiationem non conquiescit eius officium: nam ex causa potest illam interlocutoriam moderari.l. quod iussit.ff.de re iudic.

Vigesimoprimò limitatur, nisi, pendente dilatione, ille, cui concessa est, efficeretur suspectus de fuga, & has duas limitationes ponit Bald. in d.l.siue pars. Nam ratione superuentionis suspicionis fugæ non seruabitur dilatio.sicut etiam non seruantur feriæ.vt not.gl.in l.festos.C.de fer.in gl.2.quæ est singula.

Vigesimosecundò fallit etiam hæc regula in pluribus casibus notat.in d.c.2.& per Bal.& dom.Ant.in cap. significante.vt lite penden. B.Soc.re.127.

¶ Diligens quilibet esse debet in suo officio. De excu.tut.l.si duas.§.decet.de admi.tu.l.cùm plures. §.nimirum.de off.præf.l.Diuus Mar.

Diligens non facilè errare, & suum iactare præsumitur. de prob.l.cùm de indebito.§.qui enim soluit.

Diligentibus & vigilantibus iura subueniunt. Quæ in frau.cre.l.pupillus.in fin. Riisvvich.

¶ Diminutio. Inducta ad diminutionem non debent operari augmentum, l. cum tale, §. fina. ff. de cond.& dem.l.ex facto.ff.de hæred.inst.l.Titia,§.fin. ff.de manu.testa.

Fallit in 2.casib.quos no.Iaso.in l.legata inutiliter.ff.de leg.1.nu.5.& seq.

Diminutio superueniens in re, de qua fuit dispositum, non extinguit dispositionem, actionem, vel obligationem.l.ex toto, in prin.l.si grege, cum l.seq.l.quod in rerum.ff.de leg.1.l.peculium, in prin.ff.de leg.2.l. tabernam.ff.de fundo instructo.l.4.§.si redita.ff. commod.

Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 5.à Petro Duen. in suo tract.reg.195.

Diminutionis periculum, vel damnum pertinet ad eum, ad quem res pertinet.l.1.& l.cùm inter. C. de per.& commo.rei vend.

Fallit in 9.casib.vt per gl.in §.cùm autem.Inst.de emp. & vend.Ampliatur in 15.casibus, & limitatur in 22. per Albert.Bru.in tract.de dimi.nu.128.

Diminutio quæ est in re, de qua disponitur, tempore dispositionis non facit cessare dispositionem.l. domum, ff.de contrah.empt.Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 9.ab Alber.Bru.in tract.de diminu.num. 56.& seq.

Diminuens vel addens iuri veteri, nouum ius facit, declaratur ista regula ab Alci.in l.1.§.si quis simpliciter.ff.de verb.obl.nu.6. Don.Fina,lib.5.

¶ Diminutio quæ est in re de qua disponitur tempore dispositionis, non facit cessare dispositionem. text.est in l.domum.ff.de contrah.empt.vbi vendita domo quæ pro parte erat combusta tempore contractus insciis contrahentibus, nihilominus tenet venditio, licet fiat pretij defalcatio: vt ibi, & in l.Iulianus.in §.si venditor. versi.per contrarium. ff. de action. empti.vbi vendita hæreditate ex qua subtractæ erant plures res, tenet nihilominus venditio licet competat actio propter res subtractas, & facit text.in l.2.in prin.& l.tenetur.in princip. ff.de actio. empt. vbi si mensura dicta non inueniatur in fundo vendito, tenet emptio, licet pro parte deficiente habeatur ratio, idem tenet Bal. in l.2.C. de contrahen. empt.per text.in l.ex conducto.ff.locati.idem facit text.in l.si post.ff.de peric.& commo. rei vendi. vbi dicitur, quòd si post inspectum fundum quem emere volebam, arbores vi ventorum fuerunt euulsæ, nihilominus venditio postea de fundo facta tenebit absque eo, quòd arbores venditæ intelligantur, cum non sint pars fundi: licet si emptor ignorauerit, & venditor sciuerit & non dixerit, debeat haberi ratio interesse arborum.facit l.sed si communis.ff.eo. rit.vbi si emam rem in qua ignorans habeo vsumfructum, tenet emptio, & pretium iudicis officio minuitur: vt in l. suæ rei. in fine, cum l. sequenti. ff. eodem titu. De iure Regio est text. in l.xiij.& in l. xix.titu.v.parti.v.& circa hanc regulam vide ootab.Ioan.Igneum in repet.l.contractus.nume.82.ff. de reg.iur.

Hanc regulam cum duabus ampliationibus, & nouem limitationibus ponit Alber.Bru.in tract. de diminutione & deterioratione.in 14.conclusione.nu.76. vsque ad nu.90. P.Duen.re.104.

¶ Diminutionis periculum vel damnum pertinet ad eum ad quem res pertinet, seu ad dominum rei, vel creditorem, aut cui res est peruentura, vt est text.in l.1.& in l.cùm inter. C. de peric. & commo. rei vendi.& in §.cum autem. Institutio. de empt. & vendi.& in l.id quod.ff.eod.titu. vbi damnum contingens in re vendita post perfectam venditionem spectat ad emptorem. De iure Regio probatur in l.xvij.titu.x.lib.iij. Fori.& in l.xxiij.titu. v. parte v.& in l.xxiiij.xxv.xxvj.& xxvij.eodem titu.& part.& in diminutione est text.in l.Lucius. ff. de euictio. Sed ante perfectam spectat ad venditorem, vt ibi dicitur, & in l.necessariò. ff. de pericu.& commodo rei vendi.& in l.periculum.ff.de pignori. & quando dicatur perfecta, declarat text.& ibi glos.in verbo, periculum.in d.l.necessariò.& in dict. l.17.Fori.& circa hanc regulam vltra Barto.in l.quod te mihi.ff. si certum perat.& in l.creditor.ff.de solutio.vide Philip. Corne.in cons.clxxxvj.numero 9.volumin.j.& Rui. in cons.cxvj.numero 8.& 16.volumi.v.Marian.Soc. Iun.in cons.xxvj.numero 11.volu.1. Ioannes Corasi. in libro secundo Miscellaneor.c.9.nu.3.Io.de Amicis in cons.cxxx.nu.9.

Hanc regulam limitat nouem modis gl. in §.cùm autem. in verbo, statim. Insti.de emptio.& vend.quam gl.vltra doc.ibi declarat Fran.Ozerius nu.5.

Quam regulam amplia quindecim modis, & limita duobus & viginti modis, vt per Albertum Brunum in tracta.de diminutione & deterioratione. in conclusione xx.à nu.128.vsque ad nu.163. P.Duen.re.103.

¶ Dioecesani & non alienigenæ in beneficiis per patronos sunt præsentandi. Hanc regulam probat text.in cano.hortamur.lxxj.distin.qui vult patronos in ecclesiis patronatis, non posse præsentare presbyteros aliunde venientes, nisi sint de illa dioecesi.idem probat text.in c.nullum. eadem causa, & quæstione.& in c.ad decorem.de institutionibus, in antiq.Hanc etiam probat text.in capit. nullus.& ibi gl.in verbo, ciuitatis.lxj.distin.& tex.in c.sacrorum. lxiij. distinc. facit etiam quòd episcopus debet eligi de numero Canonicorum, si in capitulo idoneus reperiatur: aliàs extra capitulum eligi potest, vt in

c.ne pro defectu. & in cap. cùm inter Canonicos.& ibi Doctor.de electio. Firmianus in tract. de episc.iu j.pat.ij.lib.q.xvj.facit etiam text.in c.fi. & ibi Ioan. And.in c.fi.de cleric.peregrin.vbi clericus peregrinus non potest institui sine approbatione & literis dimissoriis sui ordinarij.tex.à contrario sensu in c.si quis episcoporum.16.quæstione quinta.

Amplia primò in tantum procedere, quòd si reperiantur idonei in ciuitate vbi præsentatio debet fieri, illi erunt præsentandi. Ratio est, quia commodius residere poterunt: vt in d.c.nullus.61.distinct.& in c.sacrorum.61.distinc.

Amplia secundò, quod si reperirentur de græmio, vel capitulo, in quo est beneficium, aliqui idonei qui præsentari possint, illi præsentari debent: vt in d.ca. ne pro defectu.& in d.c.cùm inter Canonicos.& ibi Doct.de electio.

Amplia tertiò, quod clerici peregrini nullo modo possunt præsentari, nec institui in illo beneficio: vt in cap.fin.& ibi Ioan.Andr.& Docto. de clericis peregrinis.

Limita primò, procedere hanc regulam, quando in illo græmio, seu capitulo, in illa ciuitate, vel diœcesi, sunt clerici idonei qui poterint præsentari: quia illi præsentari debent. Sed si in diœcesi, ciuitate, vel græmio, idonei clerici non reperiantur, recurrendum est ad exteros, facit tex.in cap. ne pro defectu. & in capitu.cùm inter Canonicos. & de elect. & ibi Doct. Hanc opinionem tenet Abb.in cap. ad decorem.nu.1.& 4. pro qua limitatione facit quod notat Feder.de Senis in cons.xcv.nu.2.& 3.

Limita secundò, non procedere in episcopis: nam episcopi possunt in ecclesiis, in quibus habent ius patronatus in sua vel in aliena diœcesi præsentare quem velint: vt in c.si quis episcoporum.xvj.q.v.

Limita tertiò, non procedere de consuetudine: nam de consuetudine non solùm episcopi patronos, sed etiam laicos in quacunque diœcesi possunt præsentare quem velint, quamuis alienigenas, secundum Hosti. Anton.de Butrio & docto.in cap.significasti. de iure patronat.quod est intelligendum, dummodò clericus præsentandus sit idoneus, & cognitus, secundum Anton.de Butrio in dicto capitulo, significasti. Paulus de Citadinis in tract. Iuris patronatus, in sexta parte, arti.iij. quæstio.lj. numero 30. & circa hanc regulam vide notabiliter, vbi alia quamplura adducit Cæsar Lambert. in tractat. Iuris patronat. in prima parte 2.libri, artic.24.7.q.principali, numer.1.cum aliis.

Hodie tamen de iure Regio hæc regula habet locum in omnibus alienigenis, non solùm in beneficiis, verum etiam in canonicatu, & in præstimoniis, & in omnibus aliis dignitatibus ecclesiasticis: vt probatur in l.18.19.& 20.titu.3.libro 1.Ordi.& in Pragm. 3.in Curiis Toletanis. Anni 1525.& in Pragmat. 2.& 9.& 66.de Madrid, Anni 1528.& in Pragma.42.in Curiis Segouianis, Anni 1532.& in Pragmat.14. de Madrid, Anni 1534.& in Pragma.17.de Valladolid, Anni 1537.quod etiam in pensione habere locum est Pragma.4. Toletana, Anni 1525.& Pragma.4.de Madrid, Anni 1539. P.Duen.re.202.

¶ DIRECTVM. Directè paria sunt siue quid obliquè fiat, siue directè.de in rem ver.l.2.§.in rem. Contrà. de ac.re.do.l.quidam.de admi.tu.l.tutor reum.

¶ DISCO. Discere appetit humana natura. de leg.3.l. legatis.§.ornatricibus. Riisvvich.

Discordia. Vide Natura.

¶ DISCVSSIO fieri non potest in præiudicium fideiussoris, vel tertij possessoris, Bal.l.secunda.C.quando fiscus, vel priu.l.fin.ff.si cert.pet.Barto.& docto. leg.in executione.ff.de verborum oblig. Alex.l.decem.ff.eod. Med.reg.8.

¶ DISIVNCTIVA posita inter personas, resoluitur in côiunctam.tex.est in l.cùm quidam.C.de legatis.

Limita octo modis, vt per Ias.ibi. B.Dias re.104.

¶ DISPENSANDI facultatem habens cum spurio, item cum incestuoso non poterit dispensare cum spurio, & incestuoso simul, vt puta cum nato ex consanguinea maritata, Bar.l. vim passa.§. præscriptione.ff.ad l.Iul.de adult.Docto.com.l.2.ff. de verbor. obligation.Alexand.Rub.C.de iud. Docto. com.c. at si clerici.§.de adul.de iud.Ang.& Ias.§.omnium. instit.de act.sub simplicibus enim non continetur mixtum.vul.iur. Med.re.2.

¶ DISPENSATVM licet sit cum filio spurio, vt possit succedere parentibus suis, tamen vigore dispensationis non poterût parêtes succedere filio spurio, quia non est eadem ratio dispensandi, cum illorum parêtes deliquerint nô autem ipsi. Benedictus cons.1.no. capitulo nasci.56.distinct.Doc.com.l.curatorem.C. de interd.matr.Saly.l.fi.C.de ind.vid.tol.vbi Ias.nu. 30.Euer.in loco à correl.nu.8. Med.re.9.

¶ DISPENSARI. Non posse quis dicitur, quod non potest fieri absque dispensatione, vel remedio extraordinario.not.Dom.in c.gratia. de rescrip. in 6.per glo.pe.Inno.& Abb.in c.pastoralis.de cau.pos.in fi. Riisvvich.

¶ DISPENSATIO ad vnum gradum non extéditur ad alium regulariter.cap.fin.de fili.presby.in 6.Ab. in c.at si clerici.in §.de adulteriis.de iudi.

Fallit quando conceditur, ex causa fauorabili. Abb.in d.§.de adulteriis.& intellige vt ibi.

Fallit in actibus inseparabilibus.capi.ex literis, de excess.præla. S.Ianu.re.60.

¶ DISPENSATIO facta per pontificem alicui, vt obtinere possit beneficium intelligitur de primo tantû vacaturo, vnde si primû dimiserit non poterit aliud vi ipsius dispensationis obtinere: item dispensatio ad duo intelligitur de primis vacantibus, gl.c. ordinarij.ver.ea quæ.de offi.ord.6.Doc.c.non potest, de præb.6.Inn.c.dudum.il 2.vbi Bal.de elec.Tiraq.l.bones.§.hoc sermone.nu.18.ff.de ver.sig. Med.re.3.

¶ DISPENSATIO. Quòd multitudo dispensationem inducit.

PRO.

50.dist.c.vt constitueretur.
1.q.vlt.c.quotiens.
35.q.3.c.quod scripsi.
44.dist.c.comessationes.
22.q.4.c.ipsa pietas.& c.non potest.
Ext.de temp.ordi.c.sanè.
Et iuxta illud: Ob populum multum crimen pertransit multum.
Ext.de cler.excom.c.latrones.

CONTRA.

15.q.vlt.c.cùm multæ.
De pœnit.dist.6.c.qui vult.
32.q.7.c.flagitia.
Ext.de reg.iur.c.quia multotiens.
D.de pœnu.l.aut facta.§.fin.

SOLVTIO.

Si multitudo ignoret illud esse malum quod fecit, instare debet prælatus monendo, prædicando, & puniendo factum, si possit.d.c.qui vult. Si autem multitudo sciat

ſciat eſſe malum quod fecit,& per vehementiam defendat illud,tunc ceſſare debet verbum prædicationis,vſque dum vltio diuina viam præbeat prædicationi.c.non poteſt.& pœna eſt diſſimulanda , vel minor inferenda,ne ſchiſma ſuſcitetur,vel graue ſcandalum oriatur. Damaſ.reg.15.

¶DISPENSATIO de adulterio, ſi adulteria geminata ſunt,de quibus quidem mentio non fuerit ſacta non tenet,neque valet.Doc.c.poſtulaſti.& ſic geminario operatur in fauorabilibus,& in odioſis. Med. regul.2.

¶DISPENSATIO non extenditur.text.eſt in e. ſi.de fil.presbyt.in 6.etiam ad caſum maiorem,& habentem in ſe maiorem rationem quàm habeat caſua conceſſus:vt voluit ſingulariter Hoſtienſ.in c.poſtulaſti.de reſcript.quem ſequitur Abb.in ca. ad aures, de reſcri.& Nic.Mil.in ſuo repertorio, in verbo, diſpenſatio.quos refert Fel.in d.c.poſtulaſti.de reſcri. & vide Iaſ.in l.pen.ff.de conſtitu.princ. vbi idem ſequitur,& plures deciſiones allegat in propoſito : & licet Dec.in c.at ſi clerici.de iud. §. de adulteriis.& in l.non debet.ff.de regu.iur.in verſ.quartò regulariter, teneat contrarium,& dicat,quòd iſta concluſio non probatur iure,eam tamen firmat Lancelot. Galiaula in l.2.ff.de verbo.obligatio. vbi reſpondet ad motiua Decij.

Limita dupliciter,vt per Felin.in d.ca.at ſi clerici. §.de adulteriis.de iudic.quas etiam limitationes ſcripſit idem Felin.cap.mandato.de ſimo.& vide latiùs eundem Felin.in d.c.poſtulaſti.vbi ſupradictam concluſionem Hoſt.firmat pro regula:& in ſeptem eam limitat octo modis. B.Dias re.195.

¶DISPENSATIO res odioſa eſt, & per conſequens reſtringenda,ideo vitiatur ſi modicum omittitur, quod quis debebat ponere: vnde diſpenſatus ſuper pluralitatem beneficiorum,ſi minimũ obtinuit beneficiũ diſpenſatio non valebit,no.e.non poteſt. de præb.6.no.c.ſi proponente.de reſcr.conc.e. ſi metu. de præb.6.Doc.com.d.e.ſi proponente. Med.re.5.

¶DISPENSATIO non datur,nulla ſubſtinente cauſa diſpenſandi.ca.priſcis.51.diſtin.c. cenomanenſe. 56. diſtin.cap.monachus.67.diſtinc.cap.fin. 77. diſtinc. glo.cap.quod pro neceſſitate.1.q.1.ca.eos.1.q.5.cap. exigunt.1.quæſtio.7.cap.ordinationes.9.q.1.c.neophytus.61.diſt. Med.re.6.

¶DISPENSATIO regulariter nunquam redundat in præiudicium tertij,niſi expreſsè caueatur.dixi ſuper.amp.37. Med.re.8.

¶DISPLICERE. Boniſac. Reg.xxj.

Quod ſemel placuit,ampliùs diſplicere non poteſt.

Vid.l.iudex.l.paulus.1.& l.poſt rem.& l.cùm quærebatur.ff.de re iudic.& l.1.§.fina.de quæſt. Viuiennus.

¶DISPONENDI poteſtatem habens non eſt opus, vt producat inſtrumentum,ad quod ſe refert,quando certa habetur mens diſponentis, ſecus ſi inſtrumentum reperiatur quod aliter loquatur, túc enim relatum attendi debet.Alexand.conſ.9.volumine 5. Card.in.conſilio 11.colum.1.Abb.cap.pen.de confir. vti.vel inutili.Spe.in titu.de inſtr.ed.§.nunc autem, Roman.conſ.336.Dec.auth.ſi quis in aliquo.nu.40. C.de edendo,Roman.l.admonendi.col.8.ff.de iur. iur.Cagn.d.auth.nu.74. Med.re.10.

¶DISPOSITVM in vno de correlat.non dicitur diſpoſitum in alio quando eſt diſpoſitio inducta ſpecialiter in odium alicuius perſonæ.cap. in pœnis.c. odia.vbi doct.de reg.iur.6.l.quicquid adſtringendæ. ff.de verborum oblig.l.cum quidam.ff.de liber.& poſthum. Med.reg.9.

¶DISPOSITIO,vel actus verificatur in prima vice,l. boues,§.hoc ſermone,ff.de verb.ſig.Bart.in l.1.ff.ad l.Iul.maieſt.

Ampliatur in pluribus caſib.& limitatur in 7. à Feli.in c.innouamus.de treug.& pace,nu.3.Fallit in 4.caſib.vt per Soc.reg.13.

Fallit in multis caſibus,vt per Iaſ.in l.duobus,§. ei qui, nu.2.& 19.ff.de iuriſd.l.diuortio,§.qui in anno, nu.12. ff.ſolut.matr.

Ampliatur in 4.caſib.& limitatur in 14. per Por.libr.3. ſuarum conclu.reg.21.Fallit vt per Dias re.614.

Diſpoſitio,ſeu prouiſio facta per modum diſpoſitionis purè in vnum caſum non extenditur ad alium, quare caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni iuris communis,l.ſi extraneus,ff.de condi.ob cauſ.

Fallit in 5.caſib.quos not.Iaſo. in l. Gallus, §. & quid ſi tantum,ff.de lib.& poſth.nu.21.

Diſpoſitio facta in tempus præſens non porrigitur ad futura,l.ſi ſtipulatus fuerim,§.cum ſtipulamur,ff.de verb.oblig.l.ſi ita,ff.de auro,& arg.lega.

Fallit in 5.caſib.vt per Iaſo.in d.l.num.2.Fallit in 6. caſib.vt per Io.de Imo.in c.literas , nu.25. de reſ. Fallit in 10.caſib.vt per Vincent.de Hercul.in ſua diſp.1.q. incip.in nomine Domini.

Fallit in 19.caſib.vt per Crauet.in repet.l.1. num. 26.ff. de leg.1.

Diſpoſitio ignorantes non ligat,l.ſi ignorans.iuncta gl. ff.locat.c.ſi vero,el ſecundo.de ſent.excom.

Fallit in 8.caſib.quos not.Pet.Duen.reg.129.

Prouiſio facta per modum diſpoſitionis de vno caſu porrigitur ad alium,ſiue ex Intentione præſumpta diſponentis,ſiue iuris æquitate. Fallit in 4.caſibus, quos no.Fortu.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum, ff. de lib.& poſthu.nu.114.& ſeq.

Diſpoſitio facta in vno caſu,non trahitur ad alium, vbi de mente diſponentis non poteſt conſtare,l.ſi alij,ſecundum intellectum,gl.& Bar.ff.de vſufr.legat.

Fallit in 2.caſib.quos not.Lancill.in l.Gallus,§.& quid ſi tantum,ff.de lib.& poſth.nu.23.

In diſpoſitione,vbi eſt expreſſus vnus caſus per modum conditionis,voluntariè debet adimpleri in forma ſpecifica,nec porrigitur ad alium caſum non expreſſum,& quòd ſit ſimilis caſui expreſſo,& eiuſdem effectus,l.qui hæredi,in prin.ff.de conditio.& demonſtratio.& communis eſt opinio,vt tradit Socin.in conſ.218.

Fallit in 3.caſib.quos not.Lancil.in d. §.& quid ſi tantum,num.27.

Diſpoſitio concepta in vnum caſum extenditur ad alterum omiſſum ſimilem expreſſo , & eundem effectum habentem,l.ſi.C.de poſt.hæred.inſt.l. Titius.§. Lucius,ff.eo.

Fallit in 3.caſib.quos not.Lancil.in d. §. & quid ſi tantum,num.30.& ſeq.

Diſpoſitio loquens de morte verificatur in morte ciuili,Docto.communiter in d.§.& quid ſi tantum.

Fallit vt colligitur ex diſtinctione,quam ponit Ruy.in d.§.num.2.& ſeq.

Diſpoſitio hominis concepta in caſu vero trahitur ad fictum etiam in priuilegiis,Doctor. in d. §.& quid ſi tantum.

Fallit in 4.caſib.quos no.Ruyn.in d.§.nu.80.

Diſpoſitio quæ continet noui actus conceſſionem , recipit reſtrictionem habilitatis, not. in l.1. §.nunciatio,ff.de no.ope.nuncia.

Fallit in multis caſib. quos no. Ruy.in d.§. nunciatio.

nu.64.& 70. Fallit in 3.casib. vt per Ias. in d.§.nu.5.

Dispositio siue prouisio specialis, si arctatur ad casum expressum, non pertinet ad omissum.

Ampliatur & limitatur in 3.casib. per Iaso. in l. commo dissimè, ff. de lib. & posth. num.2.

Dispositio facta cum ver. per omnia generaliter, omnes casus comprehendit.

Fallit in 2.casib. quos no. Matia. Soc. Iun. in l.1. ff. de leg. 1. num.41. Don. Fina, lib.2.

¶ DISPOSITIO de illa re, quæ interiit ante completam dispositionem, redditur nulla. l. inter stipulantem. §. pen. ff. de ver. ob. nisi mora præcesserit. l. non moriturum. C. de contr. & commit. stip. l. eum qui, §.1. de iur. iur. Med. re.6.

¶ DISPOSITIO facta per verba præsentis temporis, non trahitur ad futura, siue dispositio sit indefinita, seu vniuersalis. De indefinita est text. in l. si ita. ff. de auro & argento leg. & in l. si seruitus. in princi. ff. de seruit. vrban. prædio. & in l. si stipulatus fuerim illud aut illud. in §.j. & in l. si à colono. ff. de verb. obli. tradit Roman. in consilio cxxxvj. De vniuersali est tex. in l. in lege. ff. de contrahen. empt. & in l. si ita scripsisset. & in l. finali. in §.j. ff. de legat. ij. & in l. Iulianus. in fine. ff. de legat. iij. Roma. in conf. ccccciij. numer. 11. Franc. Aret. vbi allegat alia iura, in cons. cxj. num.2. Ange. in cons. cclxj. nu.5. Alex. in cons. clxviij. nu.16. volu.2. & in cons. xxv. volum.7. & circa hanc reg. vide Romanum in sing. cccexcvij.

Hanc regulam ponit cum sex limitationibus Ioan. de Imola in Clem. literas. numero 25. de rescript. eandem regulam cum decem limitationibus, vbi notabiliter tractat materiam, ponit Vinc. de Hercula. in sua disputatione, in j. quæstio. incipienti, In nomine Domini nostri. versicu. redeundo modò ad propositam materiam: quas limitationes Imo. & Vincen. de Hercula. ponit Alber. Brun. in tract. de rebus seu dispositionibus dubiis. in 3.ca. incipiente, Venio ad dubiam dispositionem, nu.39. in 17. volu. tractat.

Hanc etiam regulam cum nouemdecim limitationibus ponit Crauet. in repet. l.j. num.26. cum seq. ff. de legat. j. P. Duen. re.205.

¶ DISPOSITIO generalis omnes casus includit, dato quod maior sit ratio in vno, quàm in alio. de ale. lu. l.1. §. quod autem.

Dispositio magis specialis derogat minus speciali. de pec. leg. l. seruo manumisso. Gribal. lib.2. de ratione studij. Riisvvich.

¶ DISPOSITIO legis est, vt si indefinitè loquitur extendatur ad omnes, quod enim lex vni dicit omnibus dicit. l. veluti. §. hæc vox. ff. de edendo. Dec. consil.287. idem est in dispositione hominis negatiuè concepta, quæ non de vno actu, sed in infinitum extenditur, Ias. l. si sic. not.2. ff. de verb. obl. dicam infrà. ver. lex. Med. re.2.

¶ DISPOSITIO, seu statutum, quod sine consensu & auctoritate principis poterat per disponentes, seu statuentes fieri, si à principe confirmetur, potest sine eo liberè reuocari. Probatur ista regula per tex. & ibi Abb. in cap. cum accessissent. de constitutio. quam probat latiùs Iason in l. omnium. C. de testa.

Limita, nisi princeps in cõfirmatione apponeret clausulam decreti annullatiuam, videlicet, si secus actũ fuerit, sit irritum & inane. tex. est in d. c. dilecto. versicu. nisi fortè. cum gl. ibi, in verbo, clausula, de preb. quem text. ibi pro singulari notant Ant. Imo. & alij, & Ioan. de Imo. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupil. & Ias. B. Dias re.196.

¶ DISPOSITIO si dicat quod omnes fecerunt verificatur, licet pauci ex illis non fecerũt. Abb. in procœ. decretal. in fine. capit. reuera. de consecr. dist.2. no. c. ieiunium. 76. dist. accipitur enim maior pars pro toto, & è contra quandoque. Med. re.5.

¶ DISPVTATIO. Multa in iure ciuili, contra rationem disputandi, pro cõmuni vtilitate sunt recepta.

ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus.
C. de furt. l. si quis seruo.
C. de sacros. Eccles. l. hoc ius prior.
ff. de iud. l. si longius. Azo ru.104.

Disputatio. Vide Vox.

¶ DISSIMVLATIO. Quando dissimulare licet, & prodest.

ff. de Instit. act. l. si quis. §.3.
ff. de nouat. l. doli exceptio. in fin.

Dissimulare non licet, vel non prodest.

C. de iur. & fac. ign. l. constitutiones.
C. de leg. & constit. l.3.
C. de incest. nupt. l. vlt.
C. de pericul. tut. l.1. & 2.
C. de eunuchis. l.1.
C. de lib. caus. l. parentes. & l. si filium.
C. de natur. lib. l.1. §. vlt.
C. si alien. res pig. l.3.
ff. de rit. nupt. l. simulatè.
ff. de act. & oblig. l. contractus.
ff. de rei vend. l. aut si ante.

Simulatio, siue dissimulatio in facto alieno contrahentis mecum, non pertinens ad contractum, in nullo mihi obstat, vel nocet: quia quod facio, gratia iuris mei conseruandi facio: vnde mihi venia datur. Si autem respiceret contractum, mihi mea simulatio noceret, quo minus experiar ex eo contractu: vt suprà dixi in prima Rubrica, & de nouat. l. dolus. Vbi autem ego dissimulo delictum alterius, non contrahẽtis mecum, vel dissimulo delictum meum propriũ, non prodest simulatio, imò nocet: quia videor criminis esse particeps, vt C. de iur. & fact. ign. l. constit. princip. & C. de legib. & const. l.2. & de incest. nupt. l. vlt. & de eunuchis. l.1. & si aliena res pignori. l.2. & de rei vendic. l. aut consensu. & argum. ad hanc solutionem ille canon, negligere cum possis, &c. vt dist. 83. error. & ff. de his qui not. infam. l. quid ergo. § si quis alieno. Azo rubr.5.

¶ DISSOLVI. Quod contra leges fit, per leges dissolui meretur.

PRO.

21.q.2.c. imperiali.
35.q.4.c. contradicimus.
Ext. de testibus. c. in nomine domini.
Ext. qui mat. acc. pos. c. videtur.
C. de leg. & const. l. non est dubium.
D. de verbo. oblig. l. si stipulor. §.1.

CONTRA.

1.q.1.c. quod quidam.
9.q.2.c. Lugdunensis.
7.q.1.c. episcopus in diœcesi.
27. dist. c. si vir.
44. dist. c. de Iudæis.
50. dist. c. ex antiquis.
14.q.6.c. comperimus.
73. dist. c. vbi ista.
De consec. dist.4.c. à quodam.
Ext. de frigid. & malef. c. fraternitatis.
Ext. qui cler. vel vou. c. consuluit. & c. rursus.
D. de condi. sine causa. l. annuæ.

SOLV

SOLVTIO.

veraest regula, quòd quicquid fit contrà leges, de iure pro infecto haberi debet. * Sed est supplendum in regula quicquid fit contra leges, supple, habentes perpetuam causam prohibitionis. Nam sic contractum non dissoluunt. Et ita responde ad illud cap. si vir, & similia. Item supplendum est, quod fit contra leges. &c. si illud quod fit contra leges sortiatur effectum de iure. Et secundum hoc non est obiectio de turpitudine dantis, quia hæc fit contra legem, scilicet datio in turpi causa: attamen nõ dissoluitur per legem, quia non deficit ibi ius, sed persona quæ repetit. Nec est ibi obiectio de maleficiis, quia illa nõ sortiuntur effectum de iure. Nec est obiectio de dispensatione, quia dispensatio est contra literam legis. Nec est contra sententiam, quia ius iussit, quòd exigente necessitate relaxetur illud quod statuitur. Vnde est obiectio de sententia, quæ non debet ferri sub conditione, sed si feratur, tenet. 2. quæst. 6. ca. biduum. quia illud non est tam prohibitum, quàm non admissum. Damas. reg. 113.

ADDIT. Sed est. *Quia ea dicimur tantum facere posse, quæ iure possumus.

¶ DISIVNCTIO. Nota, apertè esse distinguendum, socij sint, nec ne.

ff. si quis caut. l. si dno. Azo ru. 103.

¶ DISTRIBVTIONES duas debet habere qui habet duas voces, Ioann. And. & Abba. cap. cum olim. de re iudic. & dicam infer. ego in versicu. Salarium. Med. reg. 2.

¶ DISTRIBVTIONES quotidianas quis, si non residet, habere non potest: nec valet consuetudo in contrarium. Hanc regulam probat text. in cap. j. & ibi glos. de clericis non residen. facit etiam: nam illi qui finguntur, si non resident, non percipiunt distributiones quotidianas: vt in c. de cætero. & ibi doct. de cleric. non resident. & sic licet aliquis sit priuilegiatus, vt percipiat fructus beneficij non residendo: tamẽ non percipiet quotidianas distributiones. ita concludit Caldet. in consi. ccxxj. Fel. in ca. Iacobus. num. 1. de simo. & circa hanc regulam vbi ponit quæ propriè dicantur distributiones quotidianæ, vide Paris. in consi. xxxiij. numer. 1. volum. iiij. & in cons. xxxij. num. 6. eo. lib. Step. Bert. in cons. cclxxv. nu. 5. volu. 2. primæ impressionis. Mar. de Mantua. in cons. cxxxj. per totum. Oldra. in cons. cxl. Didacum lib. 3. variarum resol. c. xiij. nu. 2. & per totum. & Boer. decis. 17. August. Beroum in q. 114. per totam. & vide quæ dixi suprà in reg. 134. in 6. limitat.

Amplia primò, procedere vt etiam non valeat consuetudo quòd Canonici residentes, qui infrà annum non promouentur ad ordines quos beneficia per eos retenta requirunt, percipiant integras distributiones: cùm lex canonica quæ subtrahit illis dimidiam partem, deroget consuetudini, vt in Clem. vt ij qui. in versi. ipsisque. de ætate & qual. Rochus de Curt. in tractatu, de consuet. nu. 482.

Amplia secundò, vt etiam nõ valeat consuetudo, quòd habens plures canonicatus in diuersis ecclesiis percipiat distributiones quotidianas in vtraque ecclesia, licet in vna tantùm resideat. ita tenet Cardin. in dicta Clem. vt hi. in §. illi verò. numer. 18. de ætate & qualitate. Circa quam ampliationem vide Didacũ de Couar. vbi suprà num. 6.

Amplia tertiò, etiam si consuetudo fingeret eos residere in ecclesia, per text. in d. c. de cætero. glos. in d. c. vnico, in verbo, affuerint. de cleri. non resi. libro 6, Et aliæ tres ampliationes colliguntur ex text. in d. c. vnico. Prima, vt procedat si consuetudo disponat, quòd præsentes in loco non percipiant distributiones quotidianas, licet non intersint diuinis. Secunda, idem habere locum in anniuersariis mortuorum. Tertia, vt etiam virtute consuetudinis non acquiratur dominium.

Limita primò, vt procedat in consuetudine generali: Secùs si esset consuetudo specialis priuilegians aliquem ex aliqua iusta causa. ita tenent Deci. in cap. cùm omnes. in 2. lectura, in 1. notab. in fine, de constitutionibus. quem sequitur Couarru. vbi suprà, nu. 5. in fine, vers. 3. eadem ratione.

Limita secundò, vt licet talis consuetudo non valeret tamẽ valeret cõsuetudo, quòd distributiones quotidianæ diuiderentur inter eos, qui interessent officio certis horis, licet non interessent omnibus horis. ita tenet Card. in dicta Clemen. vt hi qui. §. 1. post glo. ibi in verb. certis. q. xvij. & ibi Ioann. de Imola. quam opinionem sequitur Rochus de Curte in repet. c. fi. num. 485. de consuetud.

Limita tertiò, vt non procedat, quando esset dubium in iure an tales distributiones deberentur aliquibus sic absentibus: quia tunc consuetudo valeret, & interpretaretur istud dubium iuris, ita tenet Dec. in d. c. cum omnes. in j. lect. post Bal. ibi per eum allegatum, de constit. eandem opinionem tenet Rochus de Cur. in d. c. fin. de consuetu. num. 128. vbi plura ad hoc adducit And. ab Exea in d. cap. cùm omnes. numero 50. in fine.

Limita quartò, vt non procedat quando consuetudo vellet quòd habens duo officia in eadem ecclesia percipiat distributiones quotidianas annexas illis officiis: & sic quòd vnus percipiat duas distributiones quotidianas in eadem ecclesia. ita tenet Bal. inter consilia Card. in cons. 53. num. 6. & ibi Cardi. Zabarella in subscriptione illius consilij. eandem opinionem tenuit ante eos Ioannes Andræas in c. cùm olim. de re iudic. & ibi Felin. dicit hanc esse communem opinionem & eam sequitur Couarruuias vbi suprà, num. 6. quam opinionem relinquit cogitandam And. ab Exea. in d. c. cùm omnes. nu. 15.

Limita quintò, non procedere quando talis consuetudo esset inducta sciente & patiente Papa: quia talis consuetudo generaliter & indistinctè valebit, etiam quo ad distributiones quotidianas: quia ex tali sciẽtia & tolerantia Papæ, inducitur dispensatio: per ea quæ tradit Panor. in consilio xciiij. in prima parte. Anton. de But. & Doct. in c. accedentes. de præscriptio. eandem opinionem tenet And. ab Exea in d. c. cùm omnes. num. 52. de constitu. Couarruuias vbi suprà. nu. 5. in fine.

Limita sextò, quandocunque aliquis est absens ab officiis diuinis propter aliquem vrgentem causam & necessitatem, vel ob euidentem ecclesiæ vtilitatem. ita probat tex. in dicto cap. vnico, in §. qui verò, de cleric. non residen. lib. vj. & ibi gl. & ita tenet Couar. vbi suprà, nu. 8. in vers. 8. non tantùm.

Limita septimò, quandocunque aliquis esset infirmus, qui morbo impediente non potest personaliter interesse diuinis officiis, vt in dicto c. j. de cleric. non residen. libro 6. in §. qui verò. & in cap. j. de clerico ægrotante vel debilitato. facit etiam text. in l. arboribus. in §. de illo. ff. de vsufruct. & ita expressè concludit Couarruuias vbi suprà, nu. 8. in princip. & facit quod suprà dixi in reg. lxiij. & alia circa hanc regulam vide per Doctor. in d. c. j. de cleri. non resid. &

in d.Clem.vt hi.& in dicto cap.cùm omnes.& in ca. cùm non deceat. de elec.lib.vj.& per Couarruuiam vbi supra. P.Dnen.re.206.

¶ Diversitas. In diuersis & contrariis constitutionibus non posteriores, sed veteres Apostolicæ simplicitati,& veritati propiores præualent.

Pro.

8.dist.c.si solus.
8.dist.c.quæ contra.& c.frust.
9.dist.c.sana.
11.dist.c.nolite.& c.quis nesciat.
50.dist.c.domino.§.in fine.
25.q.1.c.sunt quidam.& c.contra.
35.q.2.c.si ea.& c.dicenti.
19.dist.c.nulli.
37.dist.c.relat.§.& ideo.

Contra.

25.q.2.c.posteaquam.§.his ita.
D.de legib.l.non est nouum.
36.q.vlt.c.vlt.

Solutio.

Si per nouorum pontificum constitutiones inuehatur quædam diuersitas,& discrepantia in veteres canones generales, sacrarum literarum auctoritate probatos præualere, & effectui mancipari debent hi: cùm quòd volũtati diuinæ & æquitatis rationi conueniant,d.c.dicenti.& maiorẽ cõtinent pietatẽ,d.c. sana.tum etiam quòd anteriores Pontifices, vt non minoris potestatis,ita maioris auctoritatis sunt propter antiquitatẽ,d.c.domino.& valde incongruum & anathemate dignũ iudicatur, niti quempiã quantacunq; rationis excusatione,quæ bene sunt ordinata rescindere,& exemplo docere cæteros,queãdmodum quandoq; sua etiam constituta dissoluant, 25. q.1.c.generali. Atq; hoc est submouere ac transferre terminos,quos posuerunt patres,24.q.3. c. transferunt.& 25.q.1.c.quæ ad perpetuam.Non obstat d.c. posteaquam,quia in §.subiunguntur verba Gratiani,non canonis.Neq; obstat d.c.vlt.quia ibi sententia Hieronymi antiquior,testimonio scripturæ accedente,præfertur concilio. Damas.re.133.

¶ Divinum. Diuinæ res quidem perfectissimæ sunt, humani verò iuris conditio semper in infinitis decurrit,& nihil est in eo quod stare possit perpetuo. C.de vet.iu.enuc.l.2.§.sed quia diuinæ. Riisvvich.

¶ Divinatio, & prouisio. Locus non est diuinationi.

ff.ad l.Aquil.l.quemad.§.si ita.
ff.mand.l.si fideiuss.§.si cum.
C.de contrah.empt.l.vlt.
ff.de dol.excep.l.apud.§.illam etiam.
ff.de verb.ob.l.continuus.§.2.& 4.Azo ru.79.

Debuit prouidere,& quasi diuinare.

ff.si quis caut.l.2.§.quòd autem.
ff.de neg.gest.l.diuortio.
ff.de mi.l.Neratius.§.si locuple.
ff.quib.ex caus.mi.l.sed & §.si fœminæ.
ff.loca.l.si quæ domum.§.1.& §.si fullo.
ff.de incend.l.3.§.qui ædes.
ff.de fica.l.eisdem.§.qui hominem.
ff.quod vi aut clam.l.seruus.
ff.de dam.infect.l.qui bona.§.quidam.

Locus non est,&c.& contrà.] Diuinationi quidem nunquam est locus,vt imputetur alicui, si non diuinauerit id quod nemo sapiens in animo suo reuoluetet. Prouisiones planæ,quæ circa res quæ facilè, & frequenter contingere solent,non sunt interdictæ.Hæc discretis ascribuntur, & simplicibus imputantur:vt per exempla quilibet in sequenti Rubr. perpendere potest. Azo rub.79.

Aliquando æstimati,quod fieri possit.

ff.solut.mat.l.si mulier.
C.de pact.l.1.
ff.de priuil.cred.l.2.§.si sponsus.
C.de vsufr.l.ambi.
C.de donat.l.sancimus.§.vlt.

Aliquando,&c.] Plerunque æstimatur,quod fieri potest:si tamen casum fortuitum qui accidere potuit, non æstimatur posse contingere:quia vix est, vt contingat.ar.ff.qui & à qui.ma.li.non fi.l.Iulianus. Azo rub.79.

¶ Divisio. In actu diuisionis seruanda est æqualitas, vt not.inst.de off.iud.per totum,l. iubemus, la 2.vbi Bar.C.de sacrosan.eccl.

Fallit in 6.casib.quos ponit Bened. Capra in suo tract. reg.109.num.2.

Minor non potest diuidere,nec socium , vel cohæredẽ ad diuisionem prouocare,l.si pupillorum.ff.de reb. eorum,l.penul.C.de præd.minor.

Fallit in duobus casibus,vt per Soc.reg.228.Fallit in 4. casibus,vt per eundem Socin.reg.329. Fallit in quatuor casibus,quos not. Bened. Capra, in suo tract. reg.109.num.17.

Diuisio præsumitur si duo fratres diu bona eorum pro diuiso,& separatim tenuerunt, & possiderunt: hanc esse communem opinionem attestatur Fran. Turz. vbi limitat conclu.172.

Diuidi potest res corporalis,not. in §. 1. de reb. corpo. & incorp.

Fallit in 4.casib.quos no.Soc.in l. stipulationum quædam,§.& harum,ff.de verb.obl.

Per diuisionem cum clausula se nihil aduersus diuisionem facturos nunquam censetur remissum fideicõmissum inter fratres, Bar.in l.qui Romæ, §. duo fratres,ff.de verborum oblig.

Ampliatur in 7.casibus,& limitatur in 2. à Rip. in l.qui Romæ,§.duo fratres, numero 44. Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 3. à Crot. in d.l. duo fratres, numer.36.

Diuidi potest res emphyteotica sine consensu domini directi,nor.in d.l.qui Romæ,§.duo fratres.

Fallit in 3.casibus,secundum Crot.in d. §. duo fratres, num.65. Don.Fina,lib.1.

¶ Divisio facta inter fratres dicentes se nolle recedere à diuisione alias facta,nec ei nullatenus derogare,ob hanc protestationem omnia contenta in prima diuisione repetita videntur in secunda,l.si nominatim.ff.de cond.& dem. Doctò l. certum. ff. si cert. pet.l.si ita.ff.de condi.& demonst.auth.si quis in aliquo.C.de edendo.Bart.l.si quis ferrum.ff.de leg.2.l. 1.ff.de receptat.Dec.cons.9.Cephal.cons.253.num.2. in terminis huius reg. Med.re.10.

¶ Divisio, quæ fieri debet per arbitros electos de hæreditate intelligi debet de rota hæreditate.l. hæreditas ff.de reg.iur. Dec.consil.388.nu.3.per hanc reg. & quia res quæ communis est pro diuiso intelligi debet.Cor.cons.184.idem in cons.90.lib.2.& hoc intelligitur,vt tollatur discordia,quæ ex communi oritur.l.cum pater.§.dulcissimis.ff.de leg.2. Med.re.2.

¶ Divisio rei communis inter quatuor facta, inter duos non valet,in præiudicium aliorum, ideo impunè contrauenire potest,Doc.l.Cohæredibus. C.fam. hercis.nec facta inter præsentes præiudicat absenti, Bal.d.l.cohæredibus.Soc.cons.195.vol.2. Med.re.8.

¶ Divi

¶DIVISIO semel facta non erit irrita. C. de fid. instr. l. instrumentis. C. famil. hercis. l. non ideò. De pact. l. diuisioni.

Retractatur diuisio propter enormem læsionem. C. com. vt. iud. l. 3. C. de re vend. & ibi Bal.

De diuisione tractant Doc. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obl. Riisvvich.

¶DIVITIÆ. Census non esse augendos.

PRO.

Ext. de præbend. & dignitat. c. auaritiæ.
Ext. de his quæ fiunt à prælat. c. pastoralis.
Ext. de cens. c. prohibemus. & ca. significauit.
C. de omni agro deserto. l. fin.
C. de alluuionib. l. vlt.
C. de noua vectig. l. 3.
C. de fundo rei priuat. l. 2.

CONTRA.

Ext. de præbend. & dignitat. c. de monachis.
Ext. de censibus. c. quanto.
Ext. de iur. patron. c. præterea.
Ext. de transact. c. de cætero.
D. locat. l. si merc. §. vis maior.
D. de reg. iur. l. secundum naturam.

SOLVTIO.

Census constitutus auctoritate episcopi augeri non potest sine auctoritate eiusdem. Nam episcopus eũ iusta de causa augere, vel minuere potest. arg. d. cap. pastoralis. Cùm auté persona sine auctoritate episcopi censum constituit, non augebit censum vltra tempus locationis, nisi vltra modum fructus succrescant. Post tempus auté locationis poterit is illi, vel alij pro maiori vel minori precio locare. Dama. regul. 96.

¶DIVTVRNITAS temporis seu taciturnitas sola ad præscriptionem non sufficiens in non petendo debitum, non inducit remissionem debiti seu donationem. Hanc regulam probat text. in l. libertis quos. §. manumissis. ff. de alimentis, & cibariis legatis. quã regulam per illum text. ponit Lud. Roma. in consil. ccccxvij. num. 15. Ias. in l. quæ dotis. nu. 18. ff. sol. matr. & hanc opinionem dicit esse communem Gulielm. Pontanus in d. l. quæ dotis. nu. 8.

Limita primò nõ habere locum in debito odioso, seu in lucro pœnali, vt vsurarij: vt in l. cum quidam. in §. diuus. ff. de vsuris. & ita vltra Bal. ibi, & Ruman. vbi suprà, tenet Alexan. per illum text. in l. quæ dotis. & ibi Iason numero 21. ff. sol. matr. And. Alciat. in trac. præsumpt. in 1. reg. præsumpt. xxxij. numero 6 quod etiam tenet Bal. in cons. cccclxxiiij. in iij. vol. Philip. Corne. in cons. ccvj. numero 10. lib. 2. Alex. in consil. lxxiiij. numer. 8. lib. v. Guliel. Ponta. in d. l. quæ dotis. nu. 8. Florian. de sancto Petro in dicto §. diuus Pius. in fin. verb. Iacobin. in l. cùm post. in princ. nume. 2. ff. de iure dot.

Limita secundò in lucro dotis, quam vir lucratur propter dissolutionem matrimonij contingenté culpa mulieris, vt est text. in l. cùm post. in prin. ff. de iure dot. & ita per illum textum tenet Roman. in dicto consilio ccccxvij. num. 15. ita tenet Iason in d. l. quæ dotis. num. 19.

Tertiò fallit, quando concurrunt hæc tria, scilicet ius sanguinis, diuturnitas tẽporis, & multiplicata computatio rationis, vt probat text. in l. Procula. ff. de probatio. & ibi doct. præcipuè Floria. de sancto Petro, & Iacobinus de sancto Georgio, Bart. & Docto. in l. quæ dotis, ff. soluto matrim. & ibi Iason numer. 18. & Guliel. Pontan. numer. 8. & ita expressè tenet Roma. in dicto consi. ccccxvij. glos. in dicta l. libertis quos. in §. j. ff. de alimen. & cibariis legat. & in d. l. quæ dotis. ff. soluto matri. Hanc opinionem tenet Bal. in l. si certis annis. C. de pactis. Alexan. in consil. xlvj. num. 12. volu. 1. & in cons. lvj. num. 14. volumi. iiij. Matthæ. de Afflict. in decis. Neapolit. decisione xiij. numero 12. & 22. Andræ. Alciat. in dicta præsumptione 32. numer. 5. vbi post Iaso. in d. l. quæ dotis. & ibi Guliel. Pont. qui dicunt hanc esse communem opinionem, dicunt quòd hæc tria copulatiuè requiruntur ad hoc, vt prædicta limitatio procedat.

Quartò limita non habere locum in casu l. quicunque. C. de apochis public. libro decimo, vbi ille, qui tribus annis proximis ostendit se soluisse tributum vel censum, præsumitur vsque retrò posteà semper soluisse: nisi probetur contrarium, & illum textum ad hoc reputat ibi singul. Barto. Bald. in capitu. literæ. numero 7. de dilatio. gloss. magna in l. 2. C. de iure emphyteu. Franc. Balbus in tracta. præscript. in tertia parte principali, in 2. quæstio. numero 18. vbi ponit hanc limitationem: circa quam vide posita suprà in reg. 54. P. Duen. re. 207.

¶DOCTORARI quilibet potest regulariter, not. in capitulo quanto, de magi. & in clementi. secunda eodem tit. & est ratio, quia quilibet intelligitur admissus, nisi expressè inueniatur prohibitus. l. 1. ff. de testa. l. 1. ff. de testi.

Amplia, quòd pater filio volenti adipisci doctoratus gradum cogitur administrare expensas iudicis officio, nedum in ipso studio, verum in doctoratu, teste Bologni. in authenti. habita. C. ne fili. pro patre. dixi in proœ. Insti. in §. finali.

Fallit in bastardu. §. Bastardus.

Fallit in excommunicato. d. c. quando. vbi Fel.

Fallit in hæretico. c. 2. de hæreti. in 6.

Fallit in committente crimen læsæ maiestatis humanæ contra Regem suum. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest.

Fallit in Iudæo eminentis scientiæ. Barto. l. omnes. de Decur. lib. 2. C.

Fallit in Neophito, nisi post triduum à die baptismatis recepti in antea si catholicè vixerit. Feli. in c. eam te. de rescript.

Fallit in scholare, qui nõ studuerit per quinquennium, vt in procœmio Digest. dixi in Procœmi Insti. §. fin.

Fallit, si non præcessit priuatum examen, nisi ex causa sit remissum, vt quia scholaris esset eminentis scientiæ, vide Docto. in d. c. quanto, & in d. cle. 2. Bolog. in d. auth. habita. dixi in d. §. fi.

Fallit in scholare minore, de quo vide per Docto. in d. cle. 2. & in l. 1. §. pueritiam. ff. de postu. & in cap. cum vigesimum. maximè Feli. de offi. deleg. dixi in d. §. fi. in Procœmi. Insti.

Fallit in infami per sententiam: quia infamibus portæ dignitatum clauduntur. l. 2. C. de digni. l. 2. §. miles. vbi gl. ff. de iis qui no. infa. vide Abb. in c. querelam de iureiuran. & in cap. dilectos. de excessi. præla. est tex. in cap. infamibus. vbi Dyn. de regulis iuris. in 6. S. Ianu. reg. 61.

¶DOCTORATVS ab Imperatore præcedit doctoratum ab inferioribus: quamuis priùs fuerit doctoratus. l. 2. de albo scri.

Primò fallit, dummodo Imperator non creauerit, talem doctorem cum rigore examinis, secus si per simplex verbũ doctoré eum fecerit, vt communiter fit. Mari. in cap. qualiter. in 2. & 3. not. de accus. & Andr. Sicu. in procem. cle. per l. nemo. C. de auno. & capi. adm.

adm.& de istis creatis sine examine loquitur Barto. in l.professores.C.de professoribus & medi.lib.x.di cens quod præsumuntur paruæ doctrinæ.

Secundò fallit,dùmodo Imperator creet istos in terris imperij:nam si creat in terris ecclesiæ,non videtur valere actus,per id quod not.Pet. de Anchar. conf.cccxvj.primum dubium non est nouum,quem retulit Fely.c.pen.ad fin.de offic.ord.dum no. cle.j. de iureiur.per quam iurat Imperator nullam iurisd. exercere in terris ecclesiæ:& sic neque doctorare, quod est voluntariæ iurisdictionis, vt in his firmat But.extrà,qui filij sint leg.cap. per venerabilem.tamen si teneretur opin.multorum, qui dicunt,Imperatorem posse legitimare in terris ecclesiæ,ista limitatio non procederet.

Tertiò fallit,nisi Imperator crearet doctorem in iure Canonico,aut in sacra pagina: quia de istis non videtur sibi data potestas,& verba intelliguntur secundum quod patitur qualitas illius,in quem proferuntur.l.plenum.§.æquitij.ff.de vsu,& habit. dixilarè,de rescriptis.c.causam.& cum Imperator subsit istis scientiis,per not.in c.ecclesia.de const. non videtur talis doctoratus posse emanare ab eo. in tali materia ita audiui aliàs attentari,tamen quia scriptum non reperio,non affirmo. Quæcunque autem dicta sunt de Imperatore,procedunt in dubio in habente ab eo potestatem creandi doct.B.Soc.re.129.

¶ DOCTORATVS generaliter ei conferri debet qui sufficiens est,fallit tamen, nisi esset quis præstantis ingenij.Innoc.c.cum iustionis.de elect.gl.l.1. C.quibus,& aduersus quod.item quando notoriè doctus apparet sine examine promoueri potest:quia in notoriis non est opus coniecturis. l.continuus. §.cum ita.ff.de verb.obl. Med.re.1.

¶ DOCTOR:si testator reliquerit filio suo libros medicinæ,si medicus efficiatur,& libros legum si iurisperitus euaderit,modo contingit quod dictus filius in medicina,& in leg.doctoratus est, an libros legum,& medicinæ habebit? Respon.quod sic, quia vtrunque doctoratum adeptus est, & propter hanc geminationem habebit omnes, Bald.l. si prætor.ff. de offic.eius.Ioann.Andr.capit.cum olim.de re iud. Medic.reg.2.

¶ DOCTOR antiquior iuniori præferri debet, vt est glo.in l.cùm quid.in verb.nouum.ff.si cert.pet.facit etiam tex.in l.1.ff.de albo scribend.in ca.1.de maiorit.& obediend.notatur expressè in authen.de defenso.ciuit.in §.audient.in verb.publicè.in l.prima. C.de consulibus.libr.xij.in l.fi.de decurio. eod. libr. facit l.semper.in ciuitate nostra.ff.de iure immuni.l. fina.ff.de fide instrumen.cap.episcopi.& ibi glo.vnica,xxiiij.distinc.cap.statuimus.lxj.distinct.text.in l. prouidendum.in princip.ibi,aut vetustas. & ibi glo. ij.C.de postulan.vbi dicit, quòd seniores aduocati præferuntur iouenibus.facit glo.vnica.in c. sic viue. xxj.quæstio.1.vbi dicit, quòd seniores magistri potius sunt audiendi quàm iuuenes.& circa hanc regulam vide Barto.& doct.in d.l.cùm quid. ff. si cert. pet.& Felyn.in rub.de maior.& obedien. Lambertin.in tract.iuris patrona.in iij. parte secundi libri, in xj.xij.& xiij.artic.v.princip.Bartho.Cæpol. in tractatu de imperat.militi. elig.c.j. Petrum Lesnandetium in tractatu,de doctoribus,in iij.part. quæst.iij. cum seq.

Hanc regulam cum duabus ampliationibus, & sex limitationibus ponit Philip.Deci.in dict.l. cùm quid. numer.11.vsque ad numer.22.Eandem regulam cum duabus ampliationibus,& octo limitationibus ponit idem Decius in c.clerici,nume.7.cum seq.de iudiciis.Hanc etiam regulam cum duabus ampliationibus,& septem limitationibus,ponit Franc. Purpuratus in d.l.cùm quid.num.54.cum aliis.Eandem regulam ponit Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi in x.part.consideratione xxix.& ibi in xxv. consideratione,& xxvj.& xxvij.& xxviij.eam limitat: & in xxx.& xxxij.& xxxiij.& xxxiiij. Alciat. in tract. præsump. in j. regul. præsump. xlv. vbi eam limitat duobus modis. P.Dneo.re.200.

¶ DOCTOR senex debet præferri doctori iuueni.arg. l.fin.ff.de fi.instru.& Barto. in l.j.ff.de obsequi.tenet Decius & alij in c.clerici.de iudic.

Primò fallit nisi doctor iuuenis esset dignior, & excellentior: quia est præferendus senioribus. ita dicit glos.in §. ordinationem. in verbo, compro. in authentic.de monac.& ibi Ange.sequitur. facit l.prouidendum.C.de postula.vbi Salyce.not. Imò fortiùs tenuit glos.in l.1.C.de anno. ciuilibus. libro xj. quod scholaris si sit excellentis doctrinæ debet præcedere doctorem,quomodo tamen debeat præcedere,gl.ibi declarat,& in c.clerici.de iud. & ad probandum talem excellentiam in doctore, vel scholari requiruntur quindecim testes.text. in l. vnicuique.C.de proxi.sac.scrin.libr.xij. ad hoc reputatus singularis per Ludo.Rom.in repe.l. si verò. §. de viro.n.53.fallen.ff.sol.mar.

Secundò fallit,nisi doctor iuuenis actu legat: quia debet præcedere doctorem etiam seniorem,qui non legit.ita probat text.in l.secunda,& ibi And. de Baru. & Ioann.de Pla. C.de dig. ordi. ser. libro 12.Andr.de Baru.& Nicol.de Neap.in l.1.C.de consul.lib.12.Alexan.in l.2.§.prius.ff.de vulg.& pup.

Tertiò fallit, nisi iuuenis maiori tempore legeret, & haberet maius stipendium, vt tradit Felyn. in rubri.de maiori.& obedien.& de ista materia tradit Iaso.in l.si seruus seruum.§.sequitur.in vltim.notab. ff.de verborum obligationibus. Decius in l. cum quid.ff.si certum petatur,cum multis decisionibus, quas scribunt Mod.Hispani,Institutio.de iusti.& iu. in rub. B.Soc.reg.128.

¶ DOCTOR inuitus potest compelli ad consulendū regulariter:quia munus est publicum. glos. in l.2.C. de proxi.sa.scri.lib.12.

Fallit,quando fuit assumptus primò aduocatus pro parte aduersa.Barto.in l.proximè.ff.de iis,quæ in testa.delen.

Fallit in doctore non subdito illi iudici coram quo cōuenitur.Fel.in capitulo si pro debilitate. de off. del.

Fallit in crimine hæresis.cap.ad fidei fauorem, de hære.in vj.

Fallit in crimine læsæ maiestatis,vt in extrauagāti qui sint rebel.ibi.nullis,vbi gl.Bar.

Fallit in personis,quibus est interdicta aduocatio, vt in l.j.ff.de postul. & nota, quòd aduocare prohibitus,non intelligitur prohibitus, si id faciat cum licentia superioris.

Doctor ad hoc,vt de sua lectura habeat salarium, debet ipsemet,& non per substitutum legere. Bal. Sal. l.vnic.§.vt autem.C.de cad.tollen.

Fallit in casu necessitatis,si æquè idoneum substituerit.

Fallit,vbi esset contraria consuetudo.Feli.c.j. de summa Trinitate.

Fallit,quando substitueret filiū.Rom.sing. cccccclxiij incip.ille cuius.Faciunt multa similia relata per Feli.in c.affertc.de præsump.& Præpositum in c. quoni...

niam de magistr. quòd intellige verum in filio legitimo & naturali, vel saltem legitimato, cum clausula vniuersali, secùs in bastardo tantùm, iuxta notata per Barto. in l. liberorum. de verborum significatio. S. Ianu. reg. 63.

¶ Doctor potest compelli ad consulendum, glos. in l. 2. C. de profes. lib. 12. vbi Bar.

Fallit in 3. casib. quos not. Fel. in cap. si pro debilitate, de off. deleg.

Doctor qui facit consilium nō potest regulariter illud reuocare. Bal. in c. si pro debilitate. de off. deleg. Bar. in l. de tutela. C. de in integ. rest.

Fallit in 3. casib. quos no. Fel. in d. c. si pro debilitate.

Doctor præcedit militem, Bald. in procę. ff. in fi. & in l. quod constituitur, ff. de testa. milit.

Fallit in 3. casibus, vt per Felyn. in cap. clerici. de iud. colum. fin.

Doctor antiquior pręfertur iuniori, fallit in 5. casibus, vt per Deci. in l. 2. §. creditum, ff. si certum petat. nu. 11. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 6. per Dec. in l. cum quid. ff. si certum pet. Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 7. per Purp. in dict. l. cum quid. fallit in 2. casibus, vt per Alc. in trac. præsump. reg. 1. præsump. 45.

Fallit in 8. casibus, vt per Io. Bolo. in dict. l. cum quid, num. 34. & seq. & num. 46. vbi poteris videre multas limitationes.

Iudæus non potest fieri doctor. Ampliatur & limitatur per Iaso. in rub. ff. de iust. & iu. nu. 4.

Domum suam reficere vnicuique licet, l. domum, ff. de reg. iu. vbi Deci. limitat in 2. casib.

Deiiciens aliquid in via vel effundens, tenetur ad pœnam dupli. l. 1. ff. de his qui deiecerunt vel effud.

Fallit in quinque casibus, quos not. Pet. Dueu. reg. 194. Don. Fina, lib. 5.

¶ Doctor potest compelli inuitus ad consulendum. glos. in l. 2. C. de proxim. sacro. scrin. libr. 12. vbi Bar. etiam tenet.

Limita tripliciter, vt per Felyn. in c. si pro debilitate. de offic. deleg. B. Dias re. 197.

¶ Doctor præcedit militem. Ita Bald. in procę. ff. in fi. & in l. quod constituitur. ff. de testa. mil. & Ant. in rub. de maio. & obe. Fel. in c. clerici. de iudic.

Limita tripliciter, vt per Felyn. in dict. capitu. clerici. B. Dias re. 199.

¶ Doctor qui dedit consilium, non potest regulariter illud reuocare. Bal. in ca. si pro debilitate. de offic. deleg. vide Bart. in l. de tutela. C. de in integ. rest. minor.

Limita tripliciter, vt per Felin. in dict. cap. si pro debilitate. B. Dias re. 198.

¶ Doctor simplex regulariter præfertur militi simplici. Bal. in procę. Dige. Docto. in c. clerici. de iudi. dixi in procę. inst. post alios.

Primò fallit in doctorellis pauca scientibus. Bald. in d. c. clerici.

Fallit in militibus ad latus principis adsistentibus. Ange. in l. in testamento. ff. de testa. mili.

Fallit in actibus militaribus, lege prima, C. de off. vicq. S. Ianu. reg. 62.

¶ Doctor. Doctoris dictum intelligendum secundum legem, quam allegat. Bar. in l. non solùm. §. libę rationem. de lib. leg.

Auctoritas Doctorum vbi deficit lex, pro lege seruanda est. de iurisdict. l. si idem. cum eodem. vbi Ange. hoc notat, & Hostien. in c. inquirendi. de pec. cler. vide latissimè in tract. Can. regul. in 2. parte prima pa. tit. 7. Riisvvich.

¶ Dolus. Paulus. Lex 128.
al. Vlpian. lex 128. al. Iulian.

Non videntur data, quæ eo tempore, quo a dantur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, non videt dolo malo facere: b quia parêre necesse habet.

Additio. a dentur in P. Floren. b qui, in P. Florentin.

Ex eodem tit. de aqua pluu. arcenda. ad quem Iuris studiosum remitto. Viuiennus.

¶ Dolus. 198. L. 159. Iauolenus libro decimotertio ex Cassio.

Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue non est.

Exc. à l. 26. §. inuenimus, C. de admi. tu. in 6. ca. 76. delictum personæ, de euict. l. 4. §. si contra, ne vis fiat, l. 1. §. hoc edicto, de pecu. l. summa, 22. §. si dolo, de tab. exhi. l. pe. de ac. emp. l. pe. l. 13. §. idem Iuli. de dol. l. 15. l. si seruus, quæ in frau. cre. l. ait, §. ait, quod quisque in. l. 4. §. si procurator, de pact. l. si vnus, §. ante omnia, 28. C. Theo. vnde vi. tit. 20. libr. 4. Dolum. Contrà quando fac. tu. l. 2. l. 4. l. 1. l. 3. de dolo, l. sed etsi dolo, 15. Soluendo. De ritu nupt. l. si quis tutor, de doli exc. l. 4. §. illam. Exc. de trib. l. 3. §. 2. de euict. l. 4. §. fin. Riisvvich. paratit.

¶ Dolus. 145. L. 188. Vlpianus lib. 66. ad edictum.

Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt & consentiunt.

Iunge ad l. 138. §. 1. l. 56. nullus, §. nemo videtur dolo, in 6. c. 27. scienti, l. cum qui, de his qui in frau. cre. l. qui, §. præterea, de ac. emp. l. 1. in fin. de lib. ho. ex. l. 3. §. si quis volentem, C. de trans. l. de fideius. l. cum donationis, de contra. ta. l. non putauit, §. si quis sua ma. de rei ven. l. venditor, dep. l. 1. §. elegan. quod fal. tu. l. 1. §. fin. de in ius voca. l. quamuis, de aqua pluu. l. in diem, de furt. l. omnes, §. penulti. Exem. de fur. l. 49. §. qui ex volun. quæ in fraud. cred. l. 6. §. præterea illud, Insti. de iniur. §. fina. arg. ff. eod. titu. l. 1. §. vsque adeò, 29. quæst. 2. cap. si quis ingenuus, cap. si fœmina, de sent. exc. cap. 1. Fraudare. scilicet à principio. Sciunt. scilicet, & qui scire debent, scilicet tempore contractus, de æd. ed. l. 1. §. si intelligitur, l. si iam, §. ei, §. in ædilitiis, l. iustissimè, §. fina. distinct. 16. cap. quod dicitis, de cle. exc. min. ca. Apostolicæ, quod met. cau. cap. penultim. in fin. Exe. de ser. corrupto, l. 1. §. persuadere, C. de rap. virg. l. 1. cum Auth. ad legem Aqui. l. liber. Secus de æquitate, C. de furt. l. si quis seruo, sup. 117. §. fin. Contrà de sen. exe. capit. contingit. Riisvvich. paratit.

¶ Dolus. 131. L. 174. Paulus libro vigesimosecundo ad edictum.

Qui dolo desierit possidere, pro possidente a damnatur, quia pro possessione dolus est.

Addit. a al. possessore.

Ex titu. de nox. ac. l. in bonæ fidei, arg. l. pen. de iusti. ins. l. 195. parem, 199. §. semper, cap. 36. pro possessore, in 6. de rei ven. l. fin, §. sed & is, §. quod si dolo, de petit. hær. l. sed etsi, §. perinde, 25. §. quod autem, §. is qui dolo, l. item veniunt, §. item eos, ne quid in lo. pu. l. 2. §. hoc interdictum, vt li. pen. c. ecclesia S. Mariæ, si ex nox. l. 2. §. 1. quod vi aut clam, l. semper, §. antepen. si quis omiss. cau. test. l. 1. §. totiens, §. si de dolo, c. contingit, ad exhi. l. 3. §. si mecum, vers. alioqui, l. Celsus, §. idem Iul. l. Iulianus, respon. 1. §. si tibi, iuncta l. si vir, rerum amo. l. 3. l. 4. Damnatur. scilicet in effectu, de rei ven. l. hæc si res, l. is qui dolo. Contra l. electio, §. si quis, de noxal. Riisvvich. paratit.

¶ Dolvs.150.L.193. Idem libro sexagesimooctauo ad edictum.

Parem esse conditionem oportet eius, qui quid possideat, vel habeat, atque eius, cuius dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet.

Ad verbum ex l.2.§.hoc interdictum locum, ne quid in loc.pu. Iunge l.199.§.semper qui dolo, l. qui dolo, l. generaliter, de nox.ac.l.si bonesi.l.155. qui potest facere. Riisvvich.paratit.

¶ Dolvs.151.L.194. Paulus libro sexagesimoquarto ad edictum.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet.

Ex titu.ne quid in lo.pu. vbi damni mentio fit. Iunge l. 197.§.non videtur vim, l.130.§.1.l.uu.nullum crimen, l.17.culpa caret, l.199.ad ea. Exemplum. C.de adul.l. Gracchus, l.permittere, de verborum obligation.l. qui seruum, de inine.l.iniuriarum, §.is qui, §.seq.l.sed & si vnus, §.2.ad legem Aqui.l.quemadmodum, §.si quid tamen, l.scientiam, §.qui cùm aliter, l.huic, de damno infect.l.3. Riisvvich.paratit.

¶ Dolvs.L.456. Gaius libr.2. de testamentis ad edictum vrbicum. a al.55.

Aliàs Idem lib.3. de legatis ad edictum vrbicum. Aliàs Scæuola.

Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur.

Ex titu.si quis omissa cauf.test. Iunge l.20.non solet do li exe.128.§. qui iussu iu. inf. l. 80. fraudis, de lib. ho. exh.l.3.§.is tamen, §.hæc verba pro soc.l.iure, l.actio ne 65.§.item qui.l.meritò 51.de seruit.vrba. prædio. l.cum eo, l.Impp. C. de emen. pro.l.1. Exem.de aqua pluu.arcen.l.2.de pec.l.eo tempore, de con.cau.da. l.si donaturus.§. si quis indebitum, man.l. fideiussorem 52.quæ in fraud.cred.l.6.§. antepenultim. de dam.l.26.arg.dep.l.1.§.status, quæ in fraud.cred.l. quod ad. Dolo. scilicet, nec vi, inf.l.factum, §.1. Svo. Vel publico de iniu.l.iniuriarum, §.1.§.is si donaturus. Vtitvr. Id est, aliquid facit, vt lucretur, vel vt damnum vitet. Lor.axiom.199.de leg.2.l.cum pater 79.§.filia, de negot.gest.l.atqui, §. si cum me, inf.l.qui in ius, vel suum recipit.inf.l.nihil dolo 172. Secus si nocendi animo negotium principaliter fuerit gestum, argu.l.1.§.denique, inf.l.62.l.domum, quod in dubio nunquam præsumitur pro soc.l.51. meritò, inf.l.1.ne obster l.3.l.nõ debet alteri.de dam. infect.l.24.in fin.l.Proculus. Contrà. C. de rei ven.l. quotiens, C.de contrahend. empt. l.rem al.iuncta l. qui duobus, l.impuberem, de sal. Secus si certum petatur, l.pecuniam, C.de fer.l.si iu ædibus, cum l.seq. in fin. Riisvvich.paratit.

¶ Dolvs de reg.iur.l.8.fraudis.56.nullus videtur 138. nemo videtur 188. nemo videtur fraudare. 110. non potest videri improbus.160. non potest dolo. dolo facit.117.non capitur.48.consilij.50.alterius circum uentio.l.79.generaliter.199.semper qui dolo.193.parem.174.qui dolo desierit 122.in iure ciuili.40.iu om nibus causis. 20. qui eum alio. 24. contractus quidam dolum.125.§.qui iussu.64.qui sine dolo.

Dolus malus etiam absentis esse potest.vi bo.rap.l.8.l. 4.§.si cùm seruum.§.hoc.

Is qui per iniuriam verberat, dolo facit. dict.l. 4. §. penultim.

Dolosa persuasio plus est quàm violenta coactio. de lib.ho.ex.l.3.§.si quis volentem. de fer.cor.l.1. §. persuadere.gl.iu c.cetto.12.q.1.

In vniuersum hæc reg.sequenda est, vt dolus omninò puniatur, etsi non alicui, sed ipsi qui eum admisit, damnosus futurus sit.ff.lib.44.l.11.§.fi.

Nemini sua frustratio prodesse potest.ff.lib.17.tit.1.l.4 §.si cùm seruum.

Absentis etiam dolus malus esse potest.ff.lib. 47. tit.8. l.4.§.hoc autem edicto.

Dolus est, si quis nolit persequi, quod persequi potest, aut si quis non exegerit.&c.ff.lib.17.tit.1.l.44.

Suspicionem doli mali & metus tollit præsentia Amicorum. C.de transf.l.Transactio.

Dignum est fraudem in suum auctorem retorquere. C.de lega.l.pen. Ouidius.

Discat in auctorem pœna redire suum.

Dolis & fraudibus omnibus modis occurrendum. De dol.l.1.de resc.c.sedes. Riisvvich.

¶ Dolvs.129.L.172. Paulus libro vigesimoprimo ad edictum.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. §. Cùm principalis eausa non consistit, ane ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

Addit. al.plerunque nec ea.

Iunge ad l.79.generaliter, 56.nullus videtur dolo, 80. fraudis, 138.§.1.l.119.creditor. Exemp.de con.inde.l.si donaturus, §.si quis indebitum. Svvm. scilicet debitum sibi, de cond.inde.l.repetitio, l.si pœnæ, C.de pet.hæ.l.de hæredit. Exc.quæ in fraud.cred.l.qui autem, §.apud, §.sciendum. Vide Pirrhum.

§.Cùm principalis. Deest hic §.in quibusdam Codicibus, cùm sit ad verbum ferè, sup.l.139.cum princip. Riisvvich.paratit.

¶ Dolvs. Dolus dolo compensatur.

ff.de contrah.empt.l.donum.in fine.

ff.solut.matrim.l.vitò. Az.rub.5.

Si dolo quis fecit aliquid, ei non prodest.

ff.de arb.l.ita demum.

ff.de iurisd.omn.iud.l.2.

ff.de cond.indeb.l.in summa. Azo ru.5.

Dolo comparatur lata culpa.

ff.de verb.sig.l.magna.in fi.tit.

ff.de act.& obl.l.1.§.is.

ff.de peculio.l.quæsitum.§.qui illud.

ff.si mens.fals.mod.l.2. Azo ru.5.

Dolo non comparatur lata culpa.

ff.ad l.Cornel.de sica.l.in lege.

ff.de dolo.l.eleganter.§.idem Labeo.

ff.depos.l.si hominem.

Hæc regula fallit. Vbicunque dolus tantum venit, non culpa, contrahitur delictum: vt in furto, rapina, iniuria.vt ff.ad l.Cornel.de sicar.l. qui eadem. & ferè in qualibet publica actione.vt ff.ad l.Corn.de sicar.l.in legem. Azo rub.5.

¶ Dolvs.199.L.160. Idem lib.6.epistolarum.

Non potest dolo carere, qui imperio magistratus non aparuit.

Addit. a al.obtemperat.

Sup.l.non videtur, §.qui iussit, l.128.de re iu.l. contumacia, in fin.l.3.si quis ius di.non obtem.l.1.de iniur.l.in iuriarum, §.si quis, de min.l.si ex causa iud.9. Declarat Paulus Cast.in l.vt vim, de iust.& iu. Abbas & Decius in ca.p.si quando, de off.de.In Flo.sequitur hanc l.quoties nihil, inf.200. Hinc ait Cato: Foro pare. Exc.l.si.de iurisd. Riisvvich.paratit.

¶ Dolvs. Scienti & volenti dolus non infertur.

C.de epis.aud.l.si legibus.

C.de resc.vend.l.venditor.

C.de transact.l.cum donationis.

ff.de contrah.emp.l.domum.in fi.

ff.de act.emp.l.si minor.

ff de

ff.de iniur.l.j.§.vsqueadeò.
ff.quod falſ.tut.l j.§. vltim.

Scienti & volenti dolus non infertur.] Verum eſt,ſciẽti& volenti dolum non inferri, vt ex eo agi poſsit, cum effectu infertur:tamen adeò vt naſcatur actio, elidenda per except.vt ff.de furt.l.inter omnes.§.vltimo.

Dolus pro poſſeſsione accipitur.
C.ad exhib.l.ad exhibendum.
ff.de peti.hęred.l.ſed ſi lege.§.nec vllam his.in §.item quis.
ff.de rei vend.l.quod ſi do.l.ſi autem.§.ſed & is qui.
ff.ſi ex nox.cauſ. ag.l.2.§.j.
ff.quod vi aut clam.l.ſemper.§.peri.
ff.de re iud.l.qui dolo.§. vltim.
ff.de nox.l. ſi hæres dolo.
ff.de dolo.l. dolo.
ff.de cond.ob cauſ.l.cum ſeruus.

Dolus pro poſſeſsione accipitur,vt ff.de regu.iur.l.qui dolo.& l.parem.& l.adeò.§.ſemper. ad hoc ſcilicet, vt in tantum teneatur qui dolo deſiit poſsidere, in quantum poſsidens: non vt teneatur taliter: & ita contra poſsidentem directa datur actio: contra doloſum,vtiliter,& furtè ciuilis,quæ prius dabatur in poſsidentem doloſum,prætoria non inuentione,ſed extenſione.vt ff.de nox.l.electio.§.item ſi ex.& §.ſi is quem.Sic etiam dicit lex,ratihabitionem comparari mandato:nõ tamen agitur mandati,ſed negociorum geſtorum.vt ff.de neg.geſt.l. Pomponius.§.vlti. in fin.& ff.mand.l.ex mandato.§.vltim.& de reg.iur. l.hoc iure.§.deiecit. Azo, Rubr.5.

¶Dolvs.Cai.† Li.11.de teſt.ad edic.vrb. Lex lv.

¶Nvllvs videtur dolo facere,qui ſuo iure vtitur.

Additio. † alias Scæuola.al.Vlpian.lib.iij.de legatis ad Edict.Vrb.

Ex titu.ſi quis omiſſa cauſa teſtam. Et in re communi qui vtitur,dolo facere non videtur.dominus ſi ſeruũ corripiat non dolo facit ſi modum non excedat.l. iiij.§.is tamẽ.de li.ho.exhi.l.iniu.§.j.de iniur. Viuien.

¶Dolvs,& Avxilivm. Ex alterius dolo alterum iuuari.In Aut.de alie.emphy.§.ſi verò quidam.
Azo,Rubri.104.

Emolumentum ſine onere.
Io Aut.de non alie. aut permu.§. ſicut.
In Aut.de alie.emph.§.ſi verò quidam.
Azo,Rubr.104.

¶Dolvs,Cvlpa,Vlpianus lib.xxix.Ad Sabinum. Lex xxiij.

¶Contractvs quidam dolum & culpam. Dolum tantùm,depoſitum & precarium,dolum & culpam, mandatum,commodatum,venditum ,pignori acceptum,locatum:item dotis datio, tutelæ,negocia geſta.In his quidem & [a] diligentia. [ſed &] ſocietas,& rerum communio,& dolum & culpam recipit.Sed hæc ita,niſi ſi quid nominatim conuenit,vel plus vel minus in ſingulis contractib. nam hoc ſeruabitur quod initio conuenit: legem enim [b] contractui dedit,excepto eo, quòd Celſus putat, non valere,ſi conuenerit,ne dolus præſtetur. Hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium [c] eſt:& ita vtimur. Animalium verò caſus,moreſque quę ſine culpa accipiunt:fuga ſeruorum,qui cuſtodiri non ſolent:rapinæ,tumultus,incendia , aquarum magnitudines, impetus prædonum, à nullo præſtantur.

Addit. a diligentiã in P.florẽt.() incluſa ibid.deſunt. b contractus in P.florent. c eſſe in aliis vet.impreſ.

Cohiunge.l.xj.depoſit.& l.ſi vt certo.§. oune videndũ. j.ff.commodat.l.j.§.ſi veſtimenta.& §.fina.ff. cod.6. Viuiennus.

¶Dolvs,Cvlpa.L. 24. Vlpian.lib.29.ad Sabinum. Contractus quidam dolum malum tantum recipiunt, quidam & dolum,& culpam:dolum tantum depoſitum,& precarium::dolum & culpam,mandatum,cõmodatum,venditum , pignori acceptum , locatum: item dotis datio,tutelæ, negucia geſta:in his quidẽ & [a] diligentiam, [b] ſocietas & rerum communio, & dolũ & culpam recipit,ſed hæc ita,niſi ſi quid nominatim conuenit,vel plus,vel minus,in ſingulis cõtractibus:nam hoc ſeruabitur quod initio conuenit: legem enim [c] contractus dedit , excepto eo quod Celſus putat,nõ valere ſi cõuenerit,ne dolus præſtetur:hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium [d] eſt, & ita vtimur.Animalium verò caſus,mores,quæquæ ſine [e] culpa accidunt , fugæ ſeruorum qui cuſtodiri: non ſolent, rapinæ,tumultus, incendia , aquarum magnitudines,impetus prædonũ à nullo præſtantur.

Additio. a alias diligentia. b al.Sed &. c aliascontractu. d alias eſſe. e alias vitia legitur.

Epitome omnium actionum,quæ ex contractu veniũt, teſte Oldendor.qui latè hic tractat, quatenus læſi in cõtractibus agere poſsint.Et primò has cauſas proſequitur,dolum,culpam,cuſtodiam,diligẽtiam,periculum & caſus fortuitos:deinde 6. Circumſtantias, per quas obligatio contractuum variatur, Conuentionem,Moram,AEſtimationem, Mercedem,Cumpenſationem,& publicam vtilitatem. Compendium huius regulæ habet ſuo more Boniſa.in 6.c.86. capitu.contractus.

¶Dolvm.Dep.l.j.l.2.l.quod Neruá. Rationes & exceptiones habẽtur com.l.5.§.2. Precarivm. De prec.l.8 §.eum. Mandatvm. Man.l.8.§.fin.l.antepe.§.fin. Commenoatvm. Com.l.4.§. nec cum, l.in rebus,in prin.§.j.l.hoe.§. item qui ſciens. Venditvm. De fur.l.eum,de contr.emp.l.quod ſæpè,§. ſi res. Pignori.Inſti.quib.mod. re. con. §. fina. de bon.au.iu.poſſ.l.prætor. Locatvm. Loc.l.ſi merces,§.qui columnam,26.C.eod.titu.l. in initio. Dotis Datio. Quæ quidam leuiſsimam recipit culpam,ſi maritus in bonis ſuis diligentiſsimus ſit,glo. in l.in rebus,C.de iu.dor. Et caſum, ſi æſtimata dos ſit,de iu.l.ſi non cum.De dolo verò maritus quandoque tenetur,ſolut.matr.l.etiam,§.j.l.ſi mora. Lo.ax. 149. Tvtelæ.C.de arb.tut.l.quicquid de ſuſpe.tu. l.3.§.tutores,de lata tamen culpa tenetur in tribus caſibus,de adminiſtr.tut.l.tutor qui,§.competit, C. de arbitr.tuto.l.2.C.de hære.tut.l.j.Negocia.De neg.geſt.l.5.§.interdum,C.eod.titu.l. tutori. Et ſunt hi poſtremi improprij contractus, Inſt.de ob.quæ ex quaſi con.§.igitur cum aliquis,§.tutoris,de ac.& ob. l.4.§.ſi quis abſentis,§.tutelæ.Diligentiam.De admi.tut.l.à tutoribus. Societas. Pro ſoc. l. cum duobus,§.ſ.Inſtitut.eod.titu.§.fin.com.l.5.§.2. in fin. Commvnio.Fa.hære.l.hæredes,24.§.non tamen, l.& puto,§.ſed etſi.C.commu.diui.l.ſi maior.Diligẽtiam de commendato & mandato tantum accipit Faber.de admin.tut.l.à tutoribus,l. tutor ſecundum §.j.l.Chirographis,l.cùm tutor,§.final.& non de tutela, vt Harmonopolus interpretatur.Conuenit. C.commodati,l.j.de contrahen. empt.l. quod ſæpe, §.ſi res,de pigno.act.l.quæ fortuitis,in fin. dep.l.j.§.ſi conuenerit,C.eo.l.j.§.ſæpe,de pact.l.paciſci. Secus ſi ſubſtantia contractus mutetur conuẽtione de prec.

l.cum precario.12.arg.de vsufr.quib.rerum,l.2.de vsu & ha.l.per seruum,§.denique,de contrahen.empt.l.pa. l.cum manusata. In initio. Ne obstet. l.pacta,de contrahen.emipt.l.7.§.quinimò, de pact. Nec dolus.Dep.l.j.§.si conuen.de pact.l.si vnus,§.illud, a8.l.7.§ si pacifcar,com.l.in conuent. Casus. Id est,quid fortuitò animalibus accidere.de nego.gest. l.si negocia,l.siue hæreditaria.Loc.l.10.§.2.de actio. emp.l.si ea.31.C.mand.l.à procur.de adminift. tuto.l. si res pupillaris. Ratio,inf.l.31.impossibilium,de administr.re.ad ciuit.pertin.l.2.§.si eo tempore. Mores. Vulgarem lectionem, moresque, quæ sine culpa accedunt, magis probat Pet. Fab. per dict.l. in rebus. Culpa.C.de pigno.actionl.4.dicta l.siue. Exemp.C.de pericul.tutor.dicta l.in rebus, §.quod autem,dicta l.5.§.sed interdum.5.§.quod. Institut. quibus modis re.§.j.de dep.capitul.2.sim.si quis cau. l.2.§.quod. Et hæc exceptio est generalis ad omnes casus fortuitos,quibus adde quæ habet l. antepe.C. de nego.gest.l.j.C.dep.5.titu.eodem.l.si in Asia,§.finali.si in vendit. de pericu. Excipiunt quoque Decius & Bald. Moram irregularem,si certum petatur. l.quod te,de verborum obligatio.l.si ex legati,de vi & vi.l.meritò, §.rectissimè. Custodia. De rei vendi.l.si à bonafid.dictal.in rebus. Secus dictal.5.§. custodiam. Tumultus. De incen.rui. nau.l.j.§.ex incen.depo.l.j.§.j.§.Prætor,§.quod tumultus. Mandati,l.inter causas,§.non omnia,26.de actio.& obligation.l.j.§.ia qui vtendum. Incendia. C.de pericul.l.penul. de præscrip.verb.l.si rem,§.pe.l.10.§.j.al. est.9.§.si colonus,l.ex condit.§.cùm quidam. Secus Loc.l.insulam,§.fina.de verborum obligatio.l.& ita hæ siratum,ad legem Aquil.l.si seruus,§.si fornicarius commodati,l.5.§.proinde,pro soc.l.si duobus,§.damna,de nego.gesto.l.siue hæreditaria.nau. cau.l.3. dubium facit l.si vendita,de pericul. Aquarum. Dicta l.3.§.mihi,de pericul.l.10.§.fina. Magnitudinas. Præter hunc reliqui casus in hoc capitul. enumerati facto hominis accidunt. Porrò numerantur & alij naturales casus fortuiti, vt Tempestas, Naufragium, Vis fluminis, Graculorum, Sturnorum, Senectus, Morbus, Mors, Vredo solis, feruor non assuetus, Terræmotus & Niues, de diuer. præscript.l.27.§. nau.can.l.j.§.nisi,de damno infecto,l.24. fluminum, §.sed & Loc.l.ex conducto,§.j l.maritus, 69. Com.l. 5.§.quod verò.Mau.l.26.§.non dep.l.si plures,§.fina. de contrahen.empt.l.fistulas,§.final. Iis autem casibus,qui facto hominia contingunt, adiiciunt Ruinam, Defectum facultatum, Publicationem, Decretum curiæ. Id quod ex nutu Principis dependet, furtum & iniuriam,ad legem Falcid.l.in ratione, de administr.rer.ad ciuita.pertinen.l.2.Loc.l.si fundum, de euict.l.Lucius Tit. Prædonum. Item hostium, Piratarum & Latronum,C.de pigno.actio.l.si gratuitis.5,C.dep.l.j. dicta l.in ratione.nau. cau.l.3.§.ad hoc,C.de pignor.actio.l.5.dicto§.non omnia,de administr.tut.l.si res pupill.C.de loc.l.damnum,l.j.sup. Loc.l.si quis fundum,§.Imperator,al.est,l.si quis dānum.Latè hic Faber tractat culpas & diligentias. Riisvvichius Paratit.

¶ Dolus. Fraus & dolus nemini debent patrocinari.

Pro.

Ext.de cogna.spirit. capi.2.
Ext.de rescript.capitu.super literis.
Ext.de donat.cap.inter dilectos.
Ext.de dol.& cont.cap.ex literis.
Ext.de eo qui duxit in matrimo.capitu. propositum.
Ext.de appellat.capitu.ex quorundam.& capitu.suggestum.
D.de dol.l.ne ex dolo.
D.de vsucap.l.3.§. vltim.
C.de repudi.l. dubium non est.
Institu.de his qui sui iur.sunt, vel alieni.§.in potestate. ad finem.

Contra.

Ext.de appell.cap.cùm sit Romana.
Ext.de dol.& cont.capit.j.
Ext.de excep.capitu.cùm ecclesiastic.
D.de reg.iur.l.cùm par delictum.
D.de condict.siue causa.lega. auun.
D.de dol.l.j.§.non fecit.
22.quæst.2.capitu.vtilem.
22.quæst.4.capitu.vt pridem.

Solutio.

Prima regula vera est: quia dolus non debet alicui patrocinari,nec auditur ille,qui turpitudinē suam allegat,vel dolum à se commissum.dicto capitu.inter dilectos. Et si ei tradita sit res ex contractu dolo eius inito,reuocabitur per actionem de dolo. D.de dolo, per totum.& argument.extra.de re.permut.capitul. cum vniuersorum.hoc est verum,si ille cum quo cōtraxit dolosus,particeps doli non fuit. Si enim fuisset doli particeps,tunc licet actori non prodesset dolus contra reum, proderit tamen reo contra actorem,propter regulam,quæ dicit: Quod in pari causa turpitudinis potior est conditio rei.dicta l.cùm par delictum. Et hoc est quod dici consueuit: prodest dolus resistenti,vt pura si iungatur commodo possessionis,propter aliam regulam,quæ dicit:In pari causa turpitudinis,potior est,conditio possidentis. dict. l.auunculo.Et ita intelligitur ext.de exceptione.capi.cùm ecclesiasticæ.cum suis concordantiis. Quando dolus committitur extra contractum, sic agendum est,quòd dolosus non lucretur ex suo dolo.d.c. super literis. Damas.reg.20.

¶ Dolus,& inobedientia. Iabolen.vj. Epistolarum.
† l.ex cxcix. † alias ccix.

¶ Non potest dolo carere, qui imperio magistratus non * obtemperat.

Additio.

a paruit.in P. florentin.

Dolo litigator facit,si non paritur cum esse in possessione,quem iudex miserit.facit l.j.si quia ius dicent. l.iniuriarum.§.si quis.de iniur. & vid. Castrensl. vt vim.de iustit.& iur. Viuiennus.

¶ Dolus. Dolus proprius committenti patrocinatur.

C.de furt.l.si quis seruo.
ff.de inoffi.test.l.si quis in suo.
ff.de bon.libert.l.qui cum.§.si pater.
ff.de vsucap.l.sequitur.§.si via.
ff.de furt.l.qui vas.§.si ego.
ff.ne quis eum qui in ius voc.l.si per.§.j.
ff.de inoffi.test.l.quem ad.§.quartam.
ff.de condi.& demonstr.l.quæsitum.
ff.de statu liber.l.si peculium seruo.
l.communia fraud.do.Rub.fraus ne,
ff.de nouerc.l.dol.mali excep.in fin.
ff.de municip.l.Titio.§.cum.
l.de leg.Rubric. maligna & proxim.
ff. de doli except.l. apud.§.Marcellus. & l. si procurator.

ff.de

ff.de eo per quem factum est.l.secun.& 3.§.j.
Azo, Rubric.5.

Dolus committenti non patrocinatur.

C.si minor se maiorem dix.l.2.& 3.
I.de mand.Rubric.j.
I.de act.Rubric. ex alterius.
C.de seruo pigno.dat.l.si creditoribus.
C.de vsur.l.eos qui.in fin.
C.si omiss.caus.rest.l.j.
C.de legibus.l. illud.
ff.si quis caut.l.2.§.vltim.
C.de inoffi.test.l.eum qui.
ff.de act.empt.l.Iulianus.§.si venditor.
ff.de euict.l. si cum venditor.
C.de præscript.decem vel viginti annorum.l. si fraudem.
C.pro empt.l.2.
C.de seru.fugit.l.quicunque.in fin.
C.de recept.arb.l.3.
C.ad Velleia.l. si fine.
C.de dol.malo.l.si maior.
ff.de receptis arbit.l.ita demum.
C.de transact.l.transactio finita.
ff.de iureiur.l.nam postea.§.sed & si.
ff.mand.l. hominem.
ff.solut.matr.l.& si.§.sed si non patet.
ff. pro socio. l.verum.§.tempus actione.§. diximus.
ff.de magist.conuen.l.j.§. sciendum.
ff.de dolo.l.j.& l.quod si cum scires.l. ne ex dolo.l.si legatarius.
ff.quod vi aut clàm.l.semper.§.eum.
ff.de furtis.l.eum qui.§.his.

Dolos proprius committenti patrocinatur : & econtrà.] Hoc quod hîc dicitur, regulare est, quòd nemo ex suo delicto faciat conditionem suam meliorem. vt ff.de regulis iur.l.non fraudatur.§.nemo.& de dolo.l.j.in princip.quod autem legitur in C.de furtis & seruo corrupto.l.si quis speciale testament.vt in eadem lege continetur.item quod legitur.ff.de inoffi. testament. l. Papinianus.§.quarta.fauore libertatis dicitur.aliàs filium suum pater fraudare non potest. vt C.de inoffic.testament.l.quoniam in prioribus.& aut.nouissima.Item quod legitur de conditio.& demonstrat.l.quæsitum.non obstat: quia non patrocinatur ei, cum ipse ob id teneatur actione in facto. vt ff.de condit.causa data.l. dedi.§.vltim. Similiter respondetur illi legi, si peculium, de statu liberis. Posset tamen respóderi ad omnes prædictas leges, quòd non dolo facit is, qui legis autoritate vel permissione facit. vt ff. de regul. iuris.l. nullius. Similiter & posset responderi illi legi de bonis libertorum, qui cum.§.si partes.vel ibi admittitur causa periculi rerum vitandi, argumen.ff.de iniur.l.si quis de libertate.& de nego.gest.l.atqui.§.cum Mela. Quod autem legitur de vsucap.l.sequitur.§.si via.non obstat: quia ibi non patrocinatur decipienti: cum ob hoc teneatur mihi, qui eius occasione amisi seruitutem, saltem actionem in facto.vt ff.de præscript. verb.l. quoties. Item quod legitur de doli except.l.apud.§. Marcellus.& l.si procurator.& ne quis eum qui in ius vocat. l.si per.§.j.& de eo per quem factum.l.j.§.j.statuitur. ideo quia ea persona est indigna, quę proponit querelam. Item quod legitur.ff.ad municip.l.Titio.& de nouat.l.doli exceptio. Nec obstat : quia ibi non fuit dolus, sed calliditas quædam, qua nemo fuit deceptus, id est, damnum passus : quæ non cadit in doli nomen, nisi ex ea decipiatur aliquis.vt ff.de dol.l.j.§. dolum. Azo, Rubric.5.

¶Dolus, & Restitutio. Bonifa.Reg. lix.

Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem. L.in condemnatione.§.dolo.de reg.iur.l.dolo.ff.de dol. except. Viuiennus.

¶Dolus, vel negligentia non præsumitur, nisi probetur.per totum.ff.de dolo.& facit tex.in capitul. præsumitur.de reg.iur. in 6.

Fallit in omittente facere id, quod scit se debere facere.l.si procuratorem.§.dolo.iuncta l.dolus.ff. mandat.secùs si ignorante.l.quod in alterius.ff. de regulis iuris.

Fallit in faciente actum simpliciter prohibitum, quia præsumitur dolus, secùs, si actus erat permissus.cap. j.de præsumpt.

Fallit, quando actus aliquando est prohibitus, aliquando est permissus, & sic clandestinè: quia præsumitur dolus.l.fina.ff.de ritu nup.l.non intelligitur.§.si quis palam.ff.de iure fisci.& vide doctor. in l. post contractum, de donat.posui in consilio secundo meorum consiliorum.

Fallit in custodibus carceris. l.ad commentariensem. C.de custod.re.iuncta l.milites.ff. eodem.titulo. S.Ian. reg.66.

¶Dolus dans causam contractui in bonæ fidei contractibus, facit contractum ipso iure nullum, secundum magis communem opinionem, vt per gloss. & doct.in capitu.cum dilecti.in gloss.fin.de emptio. & venditi.per Bartol.in l.sub prætextu.la prima. C. de transact. Vide Hispane, l.lvij.titu.v.part.v.

Amplia tripliciter, & limita xviij.modis, vt per Anton. Nicellum in tract. concordiarum gloss.iuris ciuilis & canonici, in concordia xiij.quæ incip.gloss.vna.

Dolus, vide suprà, in regula contractibus.la prima.& infrà in regula pœna.la secunda. & in regula tutori. B.Dias. reg.200.

¶Dolus latæ culpæ æquiparatur.l.quod Nerua.ff.de pos. cum similibus.

Primò fallit, quia dicta regula procedit in ciuilibus, secùs autem in criminalibus.quia vbi agitur de pœna, & lex facit métionem de dolo, non venit lata culpa. glo.not.in l.in actionibus.in gloss.super verb.leuem. ff.de in litem iur. l.j.§. si quis ideo. iuncto princip. ff. vi bonor.rap.not.gloss. in l.magna negligentia.ff.de verborum significa.

Secundò fallit, vbicunque lex expressè requireret dolum: quia tunc & in causa pecuniaria, siue sit criminalis accusatio, siue ciuilis, lata culpa non æquiparatur dolo.ita not.voluit Barto.in l.j.§.non autem.ff.si quis in test. lib. esse iu. fue. de hac materia habetur plenè per Barto.in repet.l.quod Nerua.ff.depos.Bal. in l.in actionibus.ff.de iureiur. & per Salyc. in l.j.ff. depos.aliquid in l.ij.de probat.& in l.ij.C. de noxa. & plenè per Anton.Butr.& Ioann. de Imol.in capit. ij.de confess.& not.in l.si mora.§.si culpa.ff.solu. matrim.& Bald.in l.serui vend. C.de nox.vbi dicit quòd in homicidio requiritur dolus, & non lata culpa. & per eundem Bald.in l.pignus.C.de pign. action.vbi singul.dicit quòd in homicidio appellatione culpæ venit lata. B.Socin.reg.131.

¶Dolus præsumitur, quotiescunque aliquid de genere prohibitorum committitur.* text.est not.in l.si non conuitij.C.de iniur.cum similib. B.Soc.reg.130.

Additio.

* Committitur. Adde Corn.in consilio xciiij.incip.viso.in litera x.& in consilio cclx.incip.visa.in litera b.

in iij.part.quod dolus præsumitur inesse in quolibet actu illicito. Bened. Vad.

Primò fallit, vbicunque verisimilitudo tolleret istam præsumptionem:nam si pater percutit filium, frater fratrem, vel socius socium, in dubio non præsumitur fecisse per dolum,& animo committendi delictum: vt est gloss.singu.in l.j.de sicar. consideratur tamen genus armorum quo percutit.dicta l.j.& adde quod not.in capitu.j.de præsumpt.& ibi per Innocen.xxij. q.ij.cap.quod ait. B.Socin.reg.130.

¶Dolvs Tvtoris.Iabolenus libr.xiij.ex caf.

† Lex cxcviij.

Neque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue non est.

Additio. † alias clix.

Nisi quatenus ad eum peruenerit scilicet,& declaratur hæc reg.secundum distinctionem Barto.l.si dolo tutoris.ff.si quis omiss.caus.testamenti. & lege vnica.§. si procurat.si quis ius dicent. non obtemperat. Viuiennus.

Dolus vnius alteri non nocet.capitu.sine culpa.capitu. damnum.capitu.non debet de regulis iuris 6.l. non debet.ff.eodé.vnde dolus hæredis non nocet fideicommissario, nec dolus defuncti nocet hæredi.Bald. auth.sed cum testator.C.ad l.falc. Med.reg.8.

Doli actio competit cum alia actione.
ff.quod met.caus.l.si cum ex.§. penultim.
ff.de dol.l.si quis affirmauerit.§. vltim.
ff.de pigno.action.l.si quis.§.j.
Azo,Rubric.5.

Doli actio non competit cum alia actione.
ff.de dolo.l.j.§. vltim.

Actio de dolu, deficiente demum omni auxilio actionis vel exceptionis aduersus hominem, locum haber.vt ff.de dol.l.j.§.vltim.& l.2,3.4.5.6.hæc ita, nisi alia actio sit generalis:vt certi cōdictio, vel in factum: nam de quocunque prædicatur species, & genus.vt ff.de præscrip.verb.l.naturalis.§.si tibi.vel alia actio sit subsidiaria,& prætoria,& arbitraria,& ab eodem edicto inducta:vt act.quod met.caus.vt ff.quod met. caus.l.si cum.§. eum. cum criminali autem actione concurrere non prohibetur.vt ff.de dol.l.si quis affirmauerit.in fin.

Adiectio.

Quæritur, an cum condictione indebiti concurrat?non videtur.vt ff.de dolo. Arbitrio concurrit.ergo cum generali, vel per æquè famosa, vel cum alia non ordinaria, sed ex æquitate inducta. Causa,
Azo,Rubric.5.

Doli actio, id est, doli replicatio.
ff.de dolo.l.eleganter.§.si dolo.
ff.de pecul.l.quæsitum.§. vltim.
ff.si seruit. vendi.l. si de communi.
ff.de in rem vers.l.si pro parte.§.versum.

Doli actio, id est replicatio.] Melius scripsisset: id est, propter dolum actio. Sic enim quandoque exponitur verbum.vt C.de dol.l.j.ne sit contrarium ei quod legitur.ff.mandat.l.si mandato.§. Paulus.& ff. si ser. vend.l.si de communi.& ne sit contrarium ei quod legitur.ff.fam.ercisc.l.& puto.§.sed si dolo vel culpa. & ff.de pecul.l.quæsitum.§. vltim. nam ibi loquitur de actione de peculi.Illa autem duo exempla, ff.de in rem verso.l. si propria.§. versum. & de dolo.l. eleganter.§.si dolo.mala sunt:quia propriè designatur nomen actionis. Azo, Rubric.5.

¶Doli appellatione non venit paruus dolus.l.si oleū.§.fina.ff.de dolo, sicuti parua iniuria non est iniuria. capitu.cum te.de sentent.& re iudi. Specul.§.videndum.titu.de in integr.rest.Archid.capit. non potest. de præb.6. Medic.reg.5.

¶Dolo æquiparatur lata culpa, l.j.ff.si mensor fals. mo. dixerit,l.is cui,§.si hæres, eod.titu.

Fallit in 8.casib.vt per Bened.Capr.in suo tract.conclu. 78.numer.32.

Dolum probandum esse per allegantem, l. quoties, §. qui dolo, ff.de probat.

Fallit in 4.casib.vt per Bened.Cap.in d.tract.conclu.78. numer.45. Donat.Fina,lib.4.

¶Dolo facit qui petit quod est restituturus,l.in condemnatione,§.dolo,ff.de reg.iur.capi.dolo facit, de reg.iur.in 6.

Fallit vt per Deci.in dict.§.dolo. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 5.à Zasio in l.dolo facit,ff.de doli exception.

Iussus iudicis excusat à dolo,l.non videtur,§.qui dolo. ff.de reg.iur.facit tex.in l.iustè possidet.ff. de acqui. pos.l.si quis id quod.§.doli.ff.de iurisdict.glo.in l.aut prætor.§.j.versi.quid tamen.ff.de min.l.quanquam, vbi glo.ff.de aqua plu.arcen.

Fallit in 2.casib.vt per Dec.in l. in condemnatione.§. dolo.ff.de reg.iur.

Ignorantia iuris excusat à dolo.l.sed & si lege.§.scire.ff. de peti.hæred.l.si quis in graui.§.si quis ignorans.ff. ad Silla.l.si quis id quod, ver.doli, de iurisd.

Fallit in 2.casibus, vt per Dec.in l.qui in ius.§. nemo. ff. de reg.iur.

Dolus latæ culpæ æquiparatur.l.j. ver.lata culpa. ff.si mensor falsum mod.l.is cui.§.si hæres.vbi gloss.& l. mulier,§.sed enim.ff. de dolo.

Fallit in 2.casib.quos no.Socin.in tract. fal. reg. 95.

Fallit in 8.casib.quos no.Bened.Ca.in suo tractat. reg. 78.numer.32.

Dolus non præsumitur.l.quoties.§.qui dolo.ff.de proba.l.dolum.C.de dolo.

Fallit in 4.casib.vt per Felin.in capitu.is autem.de rel. fallit vt per Mar.Anton.Blan.in praxi crimi. fol. 54. numer.126.

Fallit etiam quoties committitur aliquid de genere prohibitorum, hæc tamen fallentia sublimitatur per Socin.reg.94.

Dolum plures committentes, an quilibet teneatur de dolo, distinguendo declarat Barto. in l. eleganter.§. 2.de dolo.

Dolus dans causam contractui facit contractum ipso iure nullum. gloss.& doct. in capitul. cum dilecti.de emptio. & venditio.Bartol. in l. sub prætext. C.de transactio.

Fallit in 18.casib.vt per Anton.Nicel.in tract. de concordant.gloss.concord.13.qui tract.in j.volum. tract. Don.Fina,lib.5.

¶Dolo facit, qui petit quod restituturus est.Hanc regulam probat tex.in l.in condemnatione.io §.dolo. ff.de regu.iur.& tex.in regula dolo.de regul.iur.lib. vj.& in l.dolo facit.ff.de doli exceptione.& in l.si socer.§.Lucius.ff.solut.matrimo.& ibi Bart.& doctor. Circa quam regulam vide Deci.in consi.ccccxxiiij. numer.5.Ange.Are.in §.j.numero 7.cum sequentib. Institut.de exceptionibus.

Hanc regulam limita vt per Deci.in dict.§.dolo. & ibi Gulicl.Maineri.qui etiam ponit aliquas limita.& ibi Pyrrhus Englebermæus, qui eam limitat quinque modis. Eandem regulam, vbi eam ampliat duobus modis,& limit.quinque modis, ponit Zas.in d.l.dolo.

ff.de

ff.de doli except. B. Duen.reg.209.

¶Dolo. Tenetur quis ex alieno dolo:& sic dolus alterius alteri nocet.

ff.de pecul.l.summa.§.si dolo.
ff.deposi.l.si is apud.ff.solut. matrimon.l.Mæuia.§.fundum.
ff.de leg.præstan.l. si emancipato.
ff.ne vis fiat ei.l.j.§.hoc edicto.

Sine Dolo Meo.

C.de inoffi.test.l.si quis in suo.
C.quib.ad libert.proclam.non licet. l.2.
C.ad l.Iul.maiest.l. quisquis.
ff.de offi.proconsul.l. obseruare.
ff.naut.caup.stab.l.licet.§.vltim.

Avt Facto.

ff.de duob.reis stip.l.penultim.
ff.locati.l.videamus. in fin.
ff.præscript.verb.l.apud Labeonem.§.j.
ff.de bonor.poss.cont.tab.l.non puta.§.3.

Regulare est, ex alieno facto vel dolo alium non granari.vt ff. de noxal.l.electio.§.vlti, Alterius dico, id est, me aliquo iure non contingentis.tutor enim me aliquo iure contingit, scilicet quia sum in eius potestate. Vnde mihi nocet dolus eius: vt suprà proxima Rubric. Nec obstat quod legitur ff.deposi.l.si is apud quem.ff.locat.l.videamus.§.vltim.quia ibi non tam ex alieno, quàm ex meo facto teneor: quia indiscretum hominem elegi, vel quia mea culpa præcessit.& quod legitur ff.de præscrip.verb.l.apud Labeonem. non obstat:quia ibi ex natura contractus, perfecta emptione, spectat periculum ad emptorem. Item nõ obstat quod legitur ff.de bonorum poss.contra tab. l.non putaui.§.si hæredi.quia ibi dolus alienus non intercessit, imò factum fuit licitè hoc quod petiit bonorum possessio.quod enim legitur C. ad leg.Iul. maiest.l. quisquis. speciale est.

Adiectio.

Contra ff.si mens.fals.mod.dix.l.2.Sed stare nõ posset, quoniam actiones cedendo non posset liberari. Respondeo ego, vt ibi dixi. Causa. Azo, Rubr.5.

¶Dolo. Cum plures de dolo tenentur, si vnus soluerit, cæteri liberantur.

ff.de eo per q.fact.est.l.j.§.si plures.
ff.de dol.l. si plures.
ff.quod met.caus.l.si eum.§.si autem.
C.de condi.furt.l.j.
ff.si mens.fals.mod.l.3.in princip.
ff.ne quis eum qui in ius.l.si per alium.§. hæc.
ff.ad l.Aquil.l.illud.
ff.de re iud.l. si quis.
ff.de public.& vecti.l.eum si exhibuissent.
ff.de his qui deiec.l.& quidem in solidum.
ff.de nox.act.l. si plurium.
ff.commod.l. si vt.§. penultim.
ff.deposi.l.j.§.quod autem.l.si apud duos.& l. si duo hæredes.
ff.de vi & vi arm.l.j.§.quotiens.
ff.quod vi aut clàm.l.semper.§.2.si ego tibi.

Azo, Rubric.5.

Si plures simul tenentur, vno tamen soluente, cæteri non liberantur.

ff.de iurisd.omn.iudi.l.si quis id quod.l.adeò.
ff.de nox.act.l.si ex duob.& l.si plurium.
ff.ne quis eum qui in ius.l.j.& l.penulti.§.pen.
ff.ad l. Aquil.l.item Mela.§.j.& 2.
ff.de tab.exhib.l.3.§.condemn.
ff.de libe.caus.l.vtique eius.
ff.arb.furt.l.si plures.
ff.de furtis.l.qui res sibi.in fin.

Hæc Rubricella melius & generalius poni debuit, ita: Si plures ex maleficio teneantur:vt non tantum in dolo, sed etiam in quolibet delicto loquatur. Circa hoc autem attendendum est, an pœna dicatur pœna, respectu actoris & rei:an rei tantum, an actoris tãtum. Est autem pœna, respectu actoris, quando id actor persequitur, quod ei non obest:respectu rei, quando id reus cogitur præstare, quod ad se non peruenit. Sciendum est ergo, quòd si pœna dicatur respectu vtriusque, vt est in actione furti:vno soluente, non liberantur alij.vt ff.de furt.l.qui rem sibi.§.vltim.

Adiectio.

Hoc verum esse intelligo, cum ab initio pœnalis fuit. Cæterùm si postea cœpit esse pœnalis, liberatur vno præstante.vt ff.quod met.caus.l.si cum.§. vltim.

Causa.

Idem, etsi respectu actoris pœna dicatur, vt in actione in factum de calumniator.vt ff.qui calum.l.j.in prin. & l.generale.§.illud. Si verò dicatur pœna respectu rei, tantum vno soluente, liberantur alij.vt ff.de eo per quem fact.l.j.§.si plures. Illud autem certum est, quòd si propter dolum competit actio, tantum ad rei persecutionem:vno soluente, liberantur alij:vt in actione de dolo, & in cond. furt. & consimilibus. Azo, Rubric.5.

Dolum per subsequentiam purgari, & culpam.

ff.de recept.arb.l.non ex omnibus.
ff.de rei vendi.l.si autem.§.si homo.
ff.de hær.vel act. vendita.l.venditor.
I. de vitiat.Rubric.vltim.
I.communia fran.Rubr.ab init.culpa.
ff.de alien.iud.mutand. caus.fact. non solùm quod.
ff.de per.hæred.l. illud quoque.
ff.de leg.j.quid ergo.§.si hæres.
ff.de act.& obl.l.is qui ex stipulatu.
ff.de calum.& in inte.rest.l. interea.
ff.de inoffi.test.l.nihil.§.penultim.
ff.de nox.act.l.electio.§.si is quem.
ff.ne quis eum qui in ius voc.l.j.& 2.
ff.de in ius voc.l. quia semper.
ff.de solut.l.ex parte hæres est.& l.Stichum.§. dolo.
ff.de leg.2.l.Titiæ.§.vltim.
ff.de impen.in re dot.l. in totum.
ff.ad l.Rhod. de iact.l. impubes.§.j.& l.si vehenda.§.j.
ff. quod vi aut clàm.l.si alius.§.est.

Azo, Rubric.5.

Dolum per subsequentia non purgari.

ff.de cond.furt.l.qui fur.
ff.de ser.corr.l.j.§.sed vtrum.& §.fine.
I.de emph.Rubr.eum qui.
ff.ad Turpil.l.in senatusconsultum.
ff.de fideicommiss.libert.l.decem legata.
ff.ad exhibend.l.tigni. §.si quis.
ff.de verbo.obl.l.inter stipul.§.si seruum.
ff.rem rat.hab.l.procurator.§.j.
C.de furt.l.si quis.

Verum est, dolum purgari per subsequentia, sed non per quælibet subsequentia.purgatur enim per naturalem rei interitum, sine dolo & culpa dolosi contingentem.vt ff.de hæred.vel act.vend.l. vendit.& de pet.hæred.l.illud.& de act.& obliga.l.is qui ex. & de nox.electio.& de leg.2.l.Titiæ.§.vltim.

ADDITIO.

Vel melius distingue, an fuerit in dolo: quo casu nunquam postea purgatur. an in culpa, & tûc distingue, an ille erat distracturus: quo casu non purgatur. an non erat distracturus: quo casu distinguitur, an eodem modo res peritura erat.

CAVSA.

Hæc ita, nisi dolus committitur, in his quæ conuentus non restituit, & ita est in mora. tunc enim non purgatur per naturalem interitum. vt ff. de lega. j. l. cum res. §. vltim. & de cond. furt. l. qui furtum. aliàs verò cùm dolo facio, ne postea conuentus restituere possum, obtinent prædicta. nec obstat quod legitur ff. depos. l. j. §. si rem. quia ibi sua colpa periit, & sine dolo. Item purgatur per agentis concurrentem dolum. vt ff. de arbit. l. non ex omnib. §. vlt. & titulum, ne quis eum qui in ius voc. l. j. & 2. Item per alterius solutionem. vt ff. de solut. l. Stichum. §. dolo. l. lex autem. de rei vend. §. si homo. & de leg j. l. quid ergo. §. si hæres. & de inoffi. testa. l. nihil. §. penult. & quod vi aut clàm. l. si alius. §. est. nihil faciunt ad causam: nam in illa de rei ven. non purgatur, quia non tenetur l. Aquil. propter moram. nec erat in mora: quia iustam causam litigandi habebat. & in illa quod vi aut clàm, non fuit dolus: quia iustè timuit, ignem illò peruenturũ. Cursu autem temporis non purgatur. vt ff. de ser. corr. l. doli. §. vlt. nec per mortem extranei, vt liberi hominis. vt ff. ad Turpil. l. in scena. §. 2. aliæ leges contraria nihil faciunt ad rem. Azo, Rubric. 5.

Dolum præsumi à lege.

C. de test. l. Iubemus.

Hæc omnia sunt superflua, cum ex perspicuis indiciis dolus debeat probari. infrà, communia fraud. dol. & culp. Rubrica dolum præsumi.

ff. si mensor fals. mod. dix. l. 2.
ff. ad exhib. l. Iul. §. si quis rem. l. si vir.
ff. mand. l. si is qui. §. vltim.
ff. de euict. l. si fundo. §. si cum possit.
ff. vi bon. rapt. l. prætor. §. 4. Azo, Rubri. 5.

Dolum non præsumi.

ff. de neg. gest. l. atqui. §. eum qui.
ff. de regu. iur. l. nullus.

ADDITIO.

Præsumitur dolus, eo quòd aliquis habet res suas saluas, & alienas amisit, vt ff. depos. l. quod Nerua. & ita probatur etiam dolus, etsi aliter non probaretur, interrogando vtrum de suis rebus amiserit. Item præsumitur, si in tutiore loco quis potuit ponere. vt C. de pig. l. pignus. ff. de dam. infec. l. vtique. Econtrario non præsumitur dolus, si domus fracta sit. vt C. locat. l. j. Item, si damnum sibi datum, communis vicinus ostenderit. vt ff. ad l. Iul. de adul. l. capite quinto. arg. contra. C. quod met. caus. l. metum. Est autem maior vis, cui resisti non potest. vt ff. quod met. caus. l. 2.

CAVSA.

Regula quidem tradi potest, vt dolus præsumatur: vbicunque quis non facit, vel minus idoneo committit, quod ipse scit se debere facere: vel si id agat, ne facere possit, quod facere tenetur. & probatur hæc regula, ff. mandat. l. si procuratorẽ. §. si ignorantẽ. nos igitur. ibi, si sciuerunt, incumbebat eis necessitas prouocandi. & tit. si mens. fals. mod. dix. l. 2. & ad exhibẽdum. l. Iul. §. si quis. & §. si tibi. & l. si vir. & de euict. l. si fundo. §. si. vel si faciat, quod sciat se non debere facere. vt ff. vi bon. rap. l. 2. §. 2. Vbi autem ignorans facio id quod debeo facere, vel si facio causa mei iuris tuẽdi, non præsumitur dolus. vt ff. de reg. iur. l. nullus videtur dolo. & l. qui in jus do. §. nemo. Imò istæ causæ excludunt dolum. vt ff. de nego. gest. l. atqui. §. si cum me. Quid si dubitetur, feceris sciens an ignorãs, præsumeris ignorans. & ita qui dolum objicit, dolũ probare debet. vt ff. de proba. l. quoties. §. qui dolo. & C. de dol. mal. l. dolum. Azo, Rubri. 5.

Dolum * præsumitur nemini debere prodesse.

ADDITIO. * alias proprium.

In Aut. vt lic. mat. & aui. §. quia verò quædam.
In Aut. vt nulli iud. §. monasteria. & §. quia verò aliquid. Azo, Rubric. 104.

Tacita obligatio.

In Aut. de hæ. quę ab int. §. ex his. Az. Ru. 104.

Confitẽti suum delictũ ignoscitur, si hoc probat.

In Aut. vt litig. iur. §. si quis. Azo, Rubr. 104.

Nõ sufficit, si generaliter quid dicatur, sed oportet, vt specialiter proponatur.

In Aut. vt litig. in §. si verò.
In Aut. de mulie. quæ par. Azo, Rubri. 104.

Iuramentum habetur loco plenæ probationis.

In Aut. vt litig. iur. in prin. tit. Azo, Rubri. 104.

Ex sola suspicione debere aliquem iurare.

In Aut. vt litig. iur. §. si verò. Azo, Rubr. 104.

Allegantem suam turpitudinem debere audiri.

In Aut. vt litig. iur. §. si verò. Azo, Rub. 104.

Dolum proprium non debet quis posse allegare, inde est, quòd qui dolo induxit alium ad contrahendum, altero nolente, efficaciter tenetur.

C. de ser. pign. dat. manumisso. §. si crediturib.
C. de transact. l. transactione.
C. de euict. l. si cum quæstio.
l. commonia fraudis. Rubric. fraudis.
In Decret. 24. q. 5. non sanè.
ff. de adopt. l. post mortem.
ff. de pign. l. si inter. §. j.
ff. quando appellare sit necesse. l. 2. §. j.
ff. de leg. j. l. si seruus. §. j.
C. quæ in fraud. cred. l. filios.

CONTRA.

C. cond. ob turp. caus. l. j.
ff. de nox. act. l. quot.
ff. de iureiur. l. aliàs autem. l. quæuis. §. si pater.

Hoc generaliter verum est, nisi aduersus eum qui est in eadem turpitudine mecum, nitar ex ea me tueri. C. cond. ob turp. caus. l. j. Aduersus alium autem qui nõ est mecum in eadem turpitudine, non allego turpitudinem meam. Vel nisi ex voluntate aduersarij cõtingat: puta, si delato sacramento & præstito sit cõtentus. vt ff. de iureiur. l. 5. §. dato. & l. aliàs autem. & de noxal. l. quotiens. §. vltim. Vel dic, nisi allegat quis dolum suum ad agendum, sed ad excipiendum. Et ita omnia sunt plana.

ADDITIO.

Aduersus alium non possunt, nec etiam excipitur. vt ff. de leg. j. l. si seruus. §. j. vel non suam allegat, sed illius qui dedit. vel in alieno, non suo nomine hoc faciat. vt C. de lib. caus. l. j. vel nisi sit tale factum, quod ipso iure non teneat: vt infrà, nemo potest contra factum suum venire. Azo, Rubric. 5.

¶ DOMINIVM, possessio, & traditio. Ipso iure quis cadit à dominio, sed non ab actione.

In Aut. de nupt. §. si quis verò.
In Aut. vt defuncti.
C. si mancip. ita fue. al. l. socio.
C. locati. l. vltim.

C.de secund.nupt.l.2.
C.de præscrip.30.ann.l.si quis.§.sed hoc.
C.quibus ex caus.servi pro premio ac.lib.l.1.
ff.de publi.l.commissa.
ff.de iur.fisci.Imperator.

Ipso iure quis, &c.] Hæc Rubrica est nota, nec recipit contrarium: speciales enim sunt casus, aliàs enim si ne suo facto non desinit aliquis esse dominus. vt ff. de rei vend.l.quod nostrum. Azo,rubr.40.

Quandoque per sententiam.
C.de iud.l.properandum.§.si inter.
In Aut.vt litigan.iurent.
Non transit dominium traditione, sine scriptura publica.
C.de suffragio.
C.de fid.instrum.l.contractus.
Contrarium potest argui.
C.rescind.vend.l.dolus.

Non transit dominium, &c.] Hæc est nota, & sunt specialia quæ in ea notantur, & est vnum speciale ex legis voluntate: & hoc ideo, ne clientes litibus irretiti, cogantur aduocatis suis, ad eorum nimiam instantiam, immobilia plerumque metu litis tradere: alterum, ex voluntate contrahentium, quando id actum est inter contrahentes, vt teneat contractus, etsi scriptura non interueniat: aliàs enim scriptura in alienatione vel contractibus nihil operatur, vt C. de fid.instrument.l.instrumentum. & l.contractus. Contrarium autem ad hanc Rubricam signatum secundum Py. nihil facit ad rhombum. Azo.rub.40.

Voluntas sine traditione dominium transfert.
C.de sacros.Eccl.l.vt inter diui.
Contrà secundum Py.
ff.de acquir.rer.dom.l.si seruus.

Volũtas, &c.] Hæc sunt specialia, sicut & quæ in prox. Rubrica dicuntur: alias enim regulariter necessaria est traditio, vt C. de pact.l. traditionibus. & in contraria Rubrica dicitur. Azo,rub.40.

Sine traditione dominium acquirimus, & sine voluntate.
C.de dol.l.1.quisquis.
C.de crim.expil.hæred.l.1.
ff.de contrah.empt.l.clauibus.
ff.de fund.dot.l.si fundum.
C.de distr.pig.l.qui prædium.
ff.de acquir. rer. dom.l.liber homo.§.quicquid. Azo,rub.40.
Quod non habeo, transfero, quasi longa manu quæsitum.
ff.de acquir.poss.l.interdum.
ff.de solut.l.pecunia.

Quod non habeo, &c.] Regulare est, vt id demũ trãsferam, quod habeo, vt ff.de acqui.rer.dom. traditio. Fallit tamen, vt in hac Rubrica dicitur. Azo,ru.40.

Re ipsa sublata remanet proprietas.
C.quibus casibus habentitur.l.potuit.
C.de quæst.l.nihil.
C.de interdi.mat.l.si patris.
ff.de vsufruct.accr.l.interdum pars.

Re ipsa sublata, &c.] Euenit quandoque, licet quantum ad exitium res amittatur: vt in legibus in hac Rubric.notatis percipi potest, licet in quibusdam legibus possit notari contrarium. vt C. de Lat.lib. toll. in prio. Quæ ergo in hac Rubrica dicuntur, specialia sunt. Azo,rub.40.

Acquiritur possessio & dominium, per gestorem negociorum: quod est mirabile.
ff.de vsu c.l.sequitur.§.item Labeo.
ff.de solut.l.cum quis.§.si debitorem.
ff.de neg.gest.l.si ego. Azo,rub.40.
Facilius res corporales, quàm incorporales: & in rem actio, quàm personalis acquiritur.
C.per quas pers.nobis acquir.l.1.
ff.de pecul.l.quam Tuberonis.
ff.pro socio.l.2. Azo,rub.40.
Possessio primò est restituenda.
C.locati.l.si quis conduc.
C.de donat.inter vir.& vx.l.si mater.
C.de post.l.pecul.
C.commodat.l.vlt.
C.de rei vx.l.rem in præsenti.§.primum.
C.qui pot.in pig.l.licet idem ac.
C.quor.leg.l.1.
ff.de precar.l.vlt.
ff.de collat.prætor.§.emanc.
Non est.
C.de dolo.l.eum proponas.
C.de cond.indeb.l.cum & so.
ff.de dol.except.l.dol.fact.
ff.de superfi.l.1.§.proponitur.
ff.depositi.l.bona fides.§.vlt.

Possessio primò.&c.] Circa hoc distingui potest, agatur iudicio proprietatis, an possessionis. Si proprietatis, obtinet contraria Rubrica, vt non sit statim possessio restituenda, sed obiiciat reus exceptionẽ, quam potest. vt ff.de dolo.l. exceptione.l.dolo. Si possessorio, obtinet hæc Rubrica, vt non obstãte aliqua exceptiõe restituatur. vt ff.quor.leg.l.1.§.rediguntur. Magis tamen placet, vt idem dicatur in omnibus, distinctione facta, vtrum ordinem lex statoit: putavt prius possessio restituatur, deinde agatur de proprietate, vt tunc idem seruetur indistinctè. vt C. locati.l.si quis.an non statuat. vt tunc siquidem reus paratus sit, incontinenti probare, se non debere restituere, is debet audiri: alioquin contrà, vt ff. ad exhibend.l.2.§.ibidem.& ff.vt in poss.leg.l.si is qui.

Vsufructuarius non possidet. ff. ad exhib.l.Celsus.§.1. Azo,rubr.40.
Possessio condicitur.
ff.quod met.caus.l.si mulier.§.qui.
ff.de cond.indeb.l.indebiti.§.sed &.
ff.de cond.tritic.l.sed ea.
ff.solut.matr.l.si aliena.
ff.de furt.l.verum.

Possessio condicitur.] Hæc est nota, sicut & sequens. Azo,rub.40.
Possessio per iudicem aduocatur.
C.de transl.l.si super.

Possessio per iud.&c.] Hæc est nota.

Possessio sine apprehensione ad suum hæredem trãsit, vt ff.quibus ex caus.ma.in integ.rest.l. miles. §. verbum interim. quod non placet, per l.quæ est ff.de acquir.poss.l.cum hæredes. Causa. Azo,rub.40.
Dominium pro possessione poni.
C.de long.temp.præscript.l.1.
C.de rei vend.l.quoties.
I.de act.§.alien.
CONTRA.
C.de seruit.l.2.
ff.de contrah.empt.l.cum res.
ff.de iud.l.si deoi.
ff.de verb.sig.l.interdum.

Dominium pro poss.&c.] Neque possessio est domi-

nium,nec dominium est possessio: vt ff.de acq.poss. l.naturaliter.§.nihil.& t.vt in pos.leg.l.si duo.§.vlti. Ponitur tamen quandoque dominium pro possessione,vt in hac Rubr.dicitur:& quandoque ecõuerso,vt in contraria Rubrica dicitur. Azo,ru.40.

Quædam transeunt cum vniuersitate, quæ aliàs non transirent.

ff.de fund.dot.l.1.
ff.de acquir.rer.dom.l.quædam.
ff.de inof.test.l.penult.§.vlt.
ff.mand.l.si man.§.Iul.
ff.de verb.obl.l.si ita quis.& l.pen.
C.quæ res pig.l.sæpe,
ff.de off.eius cui mand.est iurisd.

Quædam transeunt.&c.]Regulare est,vt quæ trãseunt ad nos singulari titulo,transeant ad nos vniuersali, & econtrariò:vt in contraria Rub.continetur.Fallit tamen,vt in hac Rubr.dicitur.& ex verbis legis apparet:sic enim loquitur,Quædam transeunt,&c.Vnde apparet,aliud in cæteris esse. Azo,rub. 40.

¶ Dominivm. L.138.Paulus libro decimoquarto ad Plautium.

Qui in ius dominiúmue alterius succedit iure eius vti debet.§.Nemo videtur a dolo exequi, qui ignorat causam,cur non debeat petere.

Addit. a al.dolo facere.

Ex titu.de hæ.ven.Iunge l.197.§.penultim.186.quod ipsis,l.aliud,§.fina.121.l.nemo plus in hæ.l.146.is qui in ius,l.136.§.non, de acquir.hæ. l.37. Exem.de foro competen.capitu.dilecti,in 6.de rescript.capitu.significauit,de diuer.& tem.præ.l.cùm hæres, de iud. l.mortuo,l.vbi acceptum , 30.l.si is qui Romæ.34. Et est hæc reg.exceptio à l.17.§.cùm possessor, de pact. Excipe de inoff.testa.l.singularia,l.scimus,§. cùm autem,l.si quis filium.34.ad Treb.l.prima.§.si hæres.C.fami.her.l.filiæ, de probat.l. Procula, ad legem Falcid.l.reperitur, de pact.l.25. §.personale, 52.§.de inoff.sup.l.74.§.fina.de verborum obligationibus.l.37.§.final.de iure patto.in 6.capitul.primo de leg.1.l.legatarius.Al.pro parte,2.quæst,1.capitu. nullus episcopus,cap.clericum nullus. de foro competen.capit. cùm sit.capitu.si diligenti, de euict.l. vendicãtem,de don.inter.vi.l.33.§.oratio,fami.her. l.filiæ.Ratio,c.nemo potest,in 6.eod.titu.

§.Nemo.Iunge ad l.80.fraudis,l.56.nullus videtur, L 20.non solet doli exc,100.non potest improbus,188. nemo videtur fraudare,de doli excep.l.2.§.itẽ quæritur,§.generaliter.inf.l.64.qui sine dolo. Dolo. scilicet vero,ne obstet l.Diuus Clau.ad legem Corne.de fal.& ibi Bart.Secus iure Canon.de præscrip. in 6.cap.2. Riisvvich.paratit.

¶ Dominivm.Paulus lib.xiiij.ad Plaut.Lex clxxvij. al.Vlpian.l.cxxxviij.

Qui in ius a dominiúmue alterius succedit, iure eius vti debet.Nemo videtur † dolo facere, qui ignorat causam cur non debeat.

Addit. a vel, in pand.florentin. † dolo exsequi in pand.florentin. in dolo esse,alibi.

Ex tit.de hæred.vendit. Viuiennus.

¶ Dominivm. L.120. Paulus libro septimo ad edictum prouinciale.

Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit a nostrum esse.

Addit. a al.& nostrum.

Summa.Ex pluribus causis dominium eiusdem rei ad me peruenire non potest. Coniunge l.& an eadem, §.actionis,de exc.rei iud.sup.l.7.ius nostrum, de acquirenda pos.l.3.§.ex plu.ad legem Falcid.l.fundo. Cavsis. scilicet validis, C.de contrahen. empt.l. cùm res,de re iud.l.4.condemnatio. & sese mutuo competentibus, de petit.hær.l.3.de vul.sub.l.pater filio,pro emp.l.2.pro suo,l.si ancillã.Ita Ex Plvribvs,scilicet diuerso tempore concurrentibus, Bar.ne obstet l.in muneribl..cùm quis,§.de pecu.de sol.l.si creditori,§.Marcellus, l.in numerationibus. de leg.1.l.sine possess.de vsucap.Cavsis.Id est,titulis.ne obstet l.vsuc.scilicet titu.1.Ad fin.scilicet pleno iure.Rationem habet Dec.ex §.sic itaque,Instit. de act.§.sic.Iosti.de leg.§.sed si rem,in fin.C.de con. empt.l.4. Riisvvich.paratit.

¶ Dominivm.l.11.id quod nostrum.

Dominium rei legatæ pendente conditione ad hæredem pertinet. De leg.1.l.87.§.cùm seruus. de leg.2, l.82. Riisvvich.

¶ Dominivm directum in præscriptione non transfertur, vtile verò sic.l.traditionibus.& ibi gloss.& Bart.not.C.de pactis.

Primò fallit in præscriptione merè fauorabili:vt est casus in dict.l.traditionibus.

Secundò fallit in præscriptione,cuius memoria nõ extat.ita Bald.in d.l,traditionibus.

Tertiò fallit,quando statutum dicit, quòd ex præscriptione quæratur dominium: quia si hoc erat inductum de iure communi, ad hoc vt aliquid operetur,acquireretur directum dominium.ita Barto.in l.1.ff.de vsucap.

Quartò fallit propter auctoritatem secundi decreti: quia præscriptione acquiritur dominiũ directum, ita Bald.in l.in possessionem.C.de bon.aucto.iud. poss. qui hoc examinat , & allegat l.si finita.ff.de dam.infect.in §.si qua sunt.& in §.si de vectigalibus. & Ludouic. Roma.in l.prætoris.in prioc. eodem titul. B.Socin.reg.133.

¶ Dominivm in ecclesiam, solo titulo traditione transfertur.tex.est in l.fi.C.de sacrosanct.eccles.glo. & doct.in c.ex literis.de consue.

Limita,& intellige, quando venditio immediatè celebratur cum ecclesia,secùs, si cum suo procuratore,quia tunc sine traditione non transfertur : tenet Ang.singulariter in l.1.§.per procuratorem.ff.de acquirend.posses.quod refert dubitando Ias.in d.l.fin. B.Dias.reg.207.

¶ Dominivm, nisi ex vna causa, contingere non potest.

Hanc regulam ponit Vldaricus Zasius in l.iij.§.ex pluribus.numer.23.ff.de acquirenda possessione.per illum textum.

Hanc regulam limitat idem Zasius septem modis,vt per eum in d.§.ex pluribus.à numer.32. vsque ad finem. P.Duen.reg.211.

¶ Dominivm non tollitur alicui absque eius culpa per reg.istam, fallit nisi tollatur à principe, qui de plenitudine potestatis hoc facere potest.Ang.l. item.§.1.ff.de rei vend.Bart l.fin.C.si contra ius, vel vtil.publ.Innocen.c.innotuit.de electio. Doc.com. rub.ff.solu.matri.addentes ad Abb.c. quamuis.nu. 13.de sent.& re iud. Medic.reg.8.

¶ Dominivm non transfertur, si trado rem meã vt alienam.not.gloss.in l.1.in gloss.magna.ff.de officio procur.Cæsar.& ibi Bart.per l.si procuratorem. ff.de acqui.rer.do.

Limita tripliciter,vt per Ias.ibi. Dias reg.206.

¶ Dominivm per pronomina possessiua iuncta cũ substantiuo alterius generis,vt argenti seu tritici, significa

gnificatur.l.Quintus.§. argento. ff.de aur.& argen. leg.& l.qui habebat.de leg.iij.

Primò fallit,ex natura eius cum quo loquimur, vt si dico,lego seruum & omnem pecuniam meam,non intelligitur de dominin suo qnia impropriè potest habere.l.4.ff.de manu.test.& generalius idem est dicendum in monachis,& secularibus:faciat l. plenũ. §.equitij.ff.de vsu.& habi.

Secundò fallit ratione proloquẽtis primi:vt si colonus dicit meum campum, vel ragatius meum equum: nam intelligitur qnantum ad curam, & solicitudinem:vt nor.glo.in l.2.in prin.ff.de re iu.facit l.si cum pup.§.item quæritur.ff.de neg.gest.

Tertiò fallit ratione rei de qua quia loquitur, vt si legat aliquis omnes famulos, certè non intelligitur vt eos habeat in dominiũ:vt l.si cum exhibuissent. §.1.ff.de publica.

Quartò fallit ratione amicitiæ & familiaritatis:quia sæpe vulgariter dicitur amicus tuus sum,& ille & me tuũ esse recognoscas:nam ista verba nõ intelliguntur ratione dominij,sed quoad seruitium.gloss. est no.in l.fructus ipsius actus. C.in quibus caus.lib. x.facit ad hoc c.cum venissent.extrà de insti.& has limit.ponit Cæpo.in l.nominis, & rei.de verbor.signific. B.Socin.reg.132.

¶ Dominivm qualiter acquiratur,vel mutetur, vel amittatur præscriptione:& de eorum interruptionibus:& quibus præscriptio non nocet:& in quibus rebus dominium præscriptione acquiratur,habetur, dominij permutatio.

In Instit.de vsucap.§.1.& 2.
In Inst.per quas pers.nobis acq.§.nõ solum.
C.de edic.diu.Ad.toll.l.fi.
C.de bon.mater.Authen.nisi tricennal.
C.de præscript.30.ann.l.si quis emptionis.
C.si aduers.vsucap l.1.
ff.de dam.infect.l.si finita.§.si de vectig.
ff.de acqnir.rer.dom.l.acquiritur.§.nõ solũ.
ff.de vsucap.l.cum quis ædes.
In Auth.de nupt.§.nam si.
ff.de rei vend.l.in rem.
ff.si seru.vend.l.sicuti autem. Azo.rub.8.

Præscriptione dominium non acquiritur.

C.de rei vend.in illo.
C.de præscript.10.vel 20.ann.l.cum in longi.

Circa hoc distinguitur tractatus de vsucapione triennij,10. annorum,vel 20,vel 30. vel etiam maioris tẽporis. Vsucapione enim triennij,directa rei vendicatio quæritur,& directum dominium: & quibus fuerat ipso iure, desinit esse:at in præscriptione 10. vel prolixioris temporis, aliud est:nec enim dominiũ sed quasi dominium,secundum Bulg. quæritur.Vel die congruentius:Vtile dominium acquiritur,vnde & lex dicit,domino rem vendicanti obstare exceptionem.vt C.de long.tempo.præscript.l.super.& de præscript.30.annorum.l.si quis emptio. Vnde patet, veterem dominum remanere dominum. vt ff. de except.l.2. Vbicunque ergo dicitur,quæri dominium:subaudi,quasi dominium, vel vtile dominiũ: & ita soluentur omnes contrarietates. At in vsucap. triennij,aliud est,vt C.de pact.l.traditionibus,& est ratio:quia mobilium possessio & proprietas vilis & abiecta,immobilium verò non ita. vt ff. de acquir. poss.l.si rem. Ex hoc etiam prouenit illius quæstionis solutio, quare vsucapione triennij non tollitur hypothecaria, sed præscriptione longi temporis tollitur.vt C.de pign.l.vsucap.& C.si aduers.cred.l. diuturnum:nam quia vsucapione solum dominium quæritur:remanet ergo hypothecaria: at præscriptione vtile dominium,& commodum exceptionis quæritur contra quemlibet, vnde denegatur hypothecaria.impossibile est enim hũc habere exceptionem contra quemlibet,& eundem efficaciter posse ab aliquo hypothecaria conueniri,illud facilè quidem est,& mihi dari hypothecariam contra te, & te dominium quærere:quia in re tua possum habere. Azo,rub.8.

Præscriptio qua dominium mutatur.

ff.de vsucap.l.eum qui.

Præscriptio qua dominium amittitur.

C.de præscript.long.temp.l.2.suprà eodem. Rubr.1. Azo,rubr.8.

His modis interrumpitur Præscriptio:scilicet sequuta per exequutorem conuentione.

Hoc verum est vsque ad annos 36.C.de præscript. annorum 30.l.cum notissimi.sicut his modis interrumpitur præscriptio,scilicet per exequutionem sequuta conuentione.est tamen contrà ff.de eo per quẽ facta est.l.vlt.pri.R.ibi nõ per exequutorem sed per simplicem denunciationẽ aduersarij fuit cõuentus, porrectis precibus trãquilitati principis.vt C.quando libell.dat.l.lit.contest.fact.l.1.& 2. Azo,rub.8.

Pupillari ætate interueniente præscriptio interrumpitur.

C.de præscrip. 30.annorum. l.cũ notissimi.

Item pupillari ætate interueniente,&c.] Quod falsum est,non enim interrupta,sed extincta dici potest,sed magis cessare,vt interim dormire videatur,quæ excitatur à somno,adueniente pubertate:si enim verè interruptio esset, priora tẽpora nõ continuarentur cum sequentibus.vt ff.de vsucap.pro empt.l.qui fundum.§.qui bona.& C.de præscript.30.ann.l. vlt.in fi. nec dicatur quòd interruptio,id est,à tempore.

Adiectio.

Io.dicit,quod nihil quod sit pupillare, potest vsucapi. arg.ff.de acq.rer.dom.l.bona fide.sed Alber. distinguit inter rem mobilem & immobilem. arg. prætaxatæ l.& C.si aduer.vsucapionẽ.imò plus dico:quia siue sit mobilis,tamen scribi potest longi temporis præscriptione,habita distinctione scientiæ & ignorantiæ.arg.ff.pro empt.l.2.§.si à pupill.quod si à tertio vendatur,distingue,an vt pupilli, an vt propria, vel alterius cuiuslibet maioris. Causa.

Detestatione facta.

Hoc meo iudicio in pristinum statũ reducit, vt si erat talis,quæ spacio sex mensium poterat tolli, totidẽ tollatur.C.de præscr.30.ann.l.cum notissimi.§.imò.

Item contestatione.

Hæc differt ab aliis:quia per hanc extenditur vsque ad 40.annos:per alias autem extẽditur vsque ad 30. vt C.de ann.excep.l.1.§.ad hæc.

Lite contestata vsque ad annum.

C.de præscript.30.ann.l.cum no.§.imò. Inutilis,ergo interruptionem non facit.
C.ne de stat.defunct.l.si pater.

Secunda cautione exposita.

Hoc facit,quod dixi suprà,de testa.Rubr.

C.de præscrip.30.ann.l.cum no.§.sed &.

Deiectione de naturali possessione.

Hæc sola fauet omnibus,solummodo vsque ad 30. annos.ff.de vsuca.l.naturaliter. Item deiectio à naturali possessione hoc differt ab aliis: quia hæc prodest omnibus,& non facientibus eam:aliæ aũt cum

sint ei

ſint ciuiles, proſunt facientibus eam. vt ff. de vſuca. l. naturaliter. & de diuer. tempo. præſcr. l. intra quatuor. & C. ne de ſtat. def. quær. l. 2.

Vſuris ſolutis, hoc eſt, in illa Rubr. deteſtatio

C. de præſcriptione triginta annorum. l. penultim.

Pecuniæ conſtitutio ne.

ff. de conſtit. pecu. l. item illa. §. 1.

Iureiurando.

ff. de iudic. l. ſed & ſi reſtitu atur. §. ex quibus autem.

ff. de iureiur. l. nam poſtea. §. ſi is qui temporaria. Et ibi nota. in verbo, poſt litem.

Libelli oblatione.

Hæc vſque ad triginta annos.

C. de ann. except. l. vt perfectius.

Item, libelli oblatione fit in quatuor caſibus, quæ notātur. C. de ann. except. l. vt perfectius. in ver. triennij. & in alio caſu, vt C. quando lib. princip. l. 1. & 2. idem etiam fideiuſſoris datione. Rubric. ff. de ſolut. l. cum quis. §. ſi quis pro reo. & ibi not. in ver. reuerſo. Azo, rubr. 8.

Quibus præſcriptio non nocet.

C. com. de leg. l. vlt. circa fin.

C. de bon. mater. l. 1. in fin.

C. de præſcript. 30. annorum. l. vlt.

ff. de ſer. ruſt. præd. l. vicus. §. 1.

ff. quemad. ſeruit. amitr. l. iter ſepulchro.

ff. de itiner. actuque priuat. l. 1. Azo, rub. 8.

Decimas præſcribi non poſſe.

C. de præſcrip. 30. ann. l. cum notiſſimi. § competit.

C. de metall. & met. l. vlt. lib. 11.

ff. de public. l. Imperator.

ff. de vſucap. l. vſucapio.

In Decret. c. 16. q. 3. c. poteſt.

Decimas præſcribi non poſſe.] Sola quidem præſcriptio non currit, ſed ſi priuilegium quidem habeam, vt adempto canonem poſſideam, & poſtea præſcribam, prodeſt. vt C. de ſund. patr. l. vlt. lib. 11. Decimæ non petuntur, niſi de eo quod ſupereſt, deductis expenſis. vt C. de fruct. & litis expenſ. l. 1. Azo, rub. 8.

Quomodo præſcriptio minoribus & mulieribus currit.

C. de bon. quæ lib. l. quæcunque.

C. de iur. dot. l. in rebus.

C. de præſcript. 30. l. ſicut in rem.

In Auth. de nupt. §. ſi verò.

Præſcriptio contra deſides, vel propter ruſticitatem non currit.

C. de inoff. teſtam. l. contra maiores.

C. de bon. quę lib. l. fina.

C. de annal. except. l. 1. in fi.

C. de agr. & cenſ. l. cum ſcimus. §. illud, lib. 11.

ff. de calum. l. annus.

ff. de vſuf. l. non vtitur.

ff. quemad. ſeruit. amitt. l. ſi quis.

Præſcripito contra deſides, & propter ruſticitatē non currit.] Iſta Rubric. non bene ſuit poſita, ſecundum tenorem legum ſub ipſa poſitarū, debuit enim ita poni: præſcriptio contra eos qui non ſunt deſides, non currit. Azo, rubr. 8.

¶ DOMINIVM quādo in eius tranſlatione error fit, per traditionem à domino rei factam, non transfertur tex. eſt not. in l. 3. §. ſubtilius. ff. de cōdict. cauſ. dat. cauſ. non ſeq.

Primò fallit, niſi fiat traditio auctoritate iudicis: quia tunc etiam licet error ſit in tranſlatione dominij, tamen dominium transfertur: vt eſt text. in l. Pomponius. §. ſi iuſſu. ff. de acquir. poſſ. & idem dicendum eſt, quando auctoritate arbitri iuris, iuxta legem, cùm ſpecialis. C. de iudiciis.

Secundò fallit dictus §. ſubtilius. & regula eius, quia locum non habet in tranſlatione, quæ fit à lege: vt eſt tex. in l. is cui. de leg. 2.

Tertiò fallit, vt non procedat quando tractatur de fauore libertationis: quia tunc dictus error non impedit tranſlationē dominij. l. ſi ego. in princip. ff. ſi cert. pet. vbi eſt tex. not.

Quartò fallit, vbi error eſt in recipiente, non in tradente. tex. eſt in l. regula. §. qui ignorauit, de iu. & fact. igno. & facit tex. cum ibi not. in l. eius, qui in prouincia. ff. ſi cert. pet. & vltrà applicatur diſpoſitio d. §. ſubtilius. ad tranſlationem vſucapiendi conditionis, iuxta l. clauibus. ff. de contrahen. emp. Vnde ampliatur hoc magis, quia illud quod dicitur in d. §. ſubtilius. procedit, quādo eſt error in traditione, quia traditur vt res recipientis, cum eius non ſit: vt ibi: idem eſt quando eſt error in perſona illius cui traditur, quia eſt alia perſona. Nam ſimiliter impeditur tranſlatio dominij: vt eſt text. in l. falſus. in princ. ff. de furt. Et ſic habes declarationem in iſto paſſu, quod ſicut error in iſta traditione rei impedit tranſlationem dominij, vt d. §. ſubtilius, idem eſt in errore perſonæ. d. l. falſus. in princ, tamen non ſic eſt, quando error eſt in cauſa: vt in toto tit. ff. de cond. indeb. & toto tit. de cond. ſine cauſa. B. Socin. reg. 134.

¶ DOMINIVM rei legatæ ſtatim recta via tranſit in legatarium particularem à morte teſtatoris. Hanc regulam probat text. in l. à Titio. ff. de furt. in l. vnic. in §. in nouiſſimo. C. de caducis tollend. l. ſi ſeruus legatus. ff. de noxalibus. in l. legatum ita. ff. de leg. 1. cū aliis ibi in gloſſ. allegatis. De iure Regio probatur in l. 34. titul. ix. part. vj. circa quam regulam vide Barto. & doct. in l. 1. ff. de leg. 1. vbi Iaſ. num. 59. & 81. & 115. Alciat. num. 10. cum aliis: & ibi Guliel. Pontanus nu. 71. Angel. de Periglis. Franc. Balbus in repetit. l. Celſus. in 2. part. num. 3. ff. de vſuc. Bertrandus in conſ. 8. nu. 2. vol. 1. primæ impreſſionis. Gratus in conſi. lxv. num. 20. vol. 2. Mantua in conſ. 8. nu. 16. Ruin. in conſ. 153. num. 4. vol. 5. & in conſ. 55. nu. 3. volu. 2. Gulielmus Benedict. in repet. c. Rainutius. in verbo, ſi abſque liberis moreretur. el 3. num. 153. Tiraq. in tract. le mort ſaiſit le vif. in 4. declaratione præfationis, nu. 3. in 6. part. declara. 2. nu. 6. Mantua Apophthegma. clxix. Anto. Nicellus in concor. gloſſ. concor. xcij. nu. 418.

Et circa hanc regulam quibus modis acquiratur nobis dominium de iure ciuili, vide Ioan. de Villamati in tract. de acquiſitione ſucceſſionis. nu. 2. cum aliis. & quibus modis acquiratur de iure naturali, vide per eundem ibi num. 43. cum aliis.

Hanc regulā limitat quinque modis Zaſius in l. planè. in §. ſi ita Titio legetur. numer. 6. cum ſequen. ff. de leg. 1. Eandem regulam ampliat duobus modis, & limitat duodecim modis Ripa in dict. l. 1. à nume. 48. vſque ad num. 62.

Vltra quos amplia primò hanc regulam vt procedat, non ſolùm in dominio, verùm etiam in iure ſeruitutis realis: nam tranſit ſeruitus in legatarium recta via, vt in l. ſi partem. in §. j. ff. quemadmod. ſerui. amit. in l. fin. ff. de ſer. legat. gloſſ. in l. corruptionem. C. de vſufruct. Barto. in dict. l. 1. numero 6. & ibi Iaſ. numer. 124.

Amplia

Amplia secundò, vt procedat etiam in seruitute personali vsusfructus, vt in l. si Titio fund. ff. de vsufructu legato. & ita tenet Ias. in dict. l. 1. numer. 52. ff. de leg. 1. in dict. numer. 124. & ibi Socin. numer. 9. facit etiam text. in l. ij. ff. quando dies legat. ced. licet contrarium tenet Aret. in d. l. 1. numer. 4. vers. tertiò videtur posse limitari. ff. de leg. 1. & hanc ampliationē tenet Ripa in d. l. 1. numer. 60.

Amplia tertiò, vt procedat etiam in legato vniuersitatis corporum: vt in l. si grege. versic. vendicari. ff. de leg. 1. idē in vniuersitate mixta, vt in l. si peculiū. ff. de pecul. legato. idem etiam in legato dotis quod æquiparatur legato peculij. ita tenet Iacobus Nigri in repet. leg. 1. in princip. ff. de legatis primo.

Quartò ampliatur, vt procedat non solùm quando legatur res particularis, sed etiam si legetur rei vendicatio re possessa per tertium. ita tenet Bald. in l. si creditoris. numer. 5. C. de fideicom. & in l. 1. C. commu. de leg. Iaso. in d. l. 1. numer. 123. ff. de leg. 1. & ibi Iacobus de Nigris consilio 38. versi. tertiò amplia. pro quo adducitur tex. in l. ex legatu nominis. C. de legat. & in l. sicut. §. venditionis. ff. quib. mod. pignus vel hypot. sol. iuncto tex. in l. 1. §. per seruum corporaliter. ff. de acquir. posses. & ita not. Guli. Pontanus in d. l. 1. numer. 73. ff. de leg. 1.

Quintò amplia, vt procedat etiam respectu dominij directi, quod transit statim in legatarium, vt in l. Papinianus. ff. de seruit. & in l. à Titio. ff. de furtis. quæ iura ad hoc citat Salycet. in l. 1. in §. 1. vers. nunc quæro. C. commu. de leg. Probant autem illa iura hoc modo: Nam si directum dominium maneret apud hæredem, & vtile tantùm transiret, confusa esset actio noxalis, quæ domino non competit. similiter in d. l. Papinianus. iuncta declaratione gloss. si fundus seruiens esset legatus purè, non induceretur confusio: quia nullum dominium mansisset apud hæredem. Nam si maneret directum, induceretur confusio: & quòd transeat dominium directū in legatarium, Tradit Barto. in l. in rem. ff. de rei ven. Aret. in l. iij. in §. ex pluribus. numer. 25 ff. de acqui. posses. & sicut transit directum dominium in legatarium, ita etiam transit directa actio: quia actio realis directa transit in legatarium singularem successorem ipso iure: vt in l. sed neque legatarius. ff. de condict. furti. Ratio est, quia iura realia non hærent ossibus nostris, sed ipsis rebus: ideo cum rebus transcont. ita tenet Barto. in l. 4. ff. de seruit. idem Barto. & Bald. in l. fin. C. de legatis. idem Bart. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. Iaso. in l. ex legato. C. de legatis.

Amplia sextò vt procedat etiam in quasi dominio, seu in actione Publiciana: nam in casibus, in quibus trāsit dominium sine traditione, transit etiam quasi dominium: vt in l. cùm sponsus. in §. j. ff. de publiciana. vbi restituta hæreditate verbo tantum, competit fideicommissario Publiciana. Ratio, quia restitutio verbalis, quemadmodum operatur translationem dominij, ita & quasi dominij. ita tenet Barto. in d. l. 1. numer. 12. ff. de leg. 1. & ibi Ias. num. 139. idem Barto. in l. 1. ff. de Publiciana. & in l. in fideicommissaria. ff. ad Trebellian. Alexand. in consilio lxxxviij. numer. 7. vol. 2. Quod intelligo, quando res non fuit tradita hæredi: nam ex persona ipsius hæredis competere non potest sine traditione: vt in l. 1. & 2. vbi gloss. & Barto. ff. de Public. idem Bartol. in d. l. cum sponsus. in §. 1. Alexand. in cons. xcviij. numer. 8. libr. 3. ..otabiliter.

Amplia septimò, vt procedat licet res legata esset in dominio testatoris reuocabiliter: quia adhuc transit dominium reuocabile: vt in l. si fundum sub conditione. in §. si Titius. ff. de leg. 1. vbi Bart. Paul. Cast. & doct. & per illum tex. confunditur dictum Bald. in fin. ff. de cond. instit. vbi vult, quòd dominium reuocabile alteri quæri non potest. Quam opinionem Baldi impugnat Aret. licet illum text. non alleget, in l. qui in aliena. in §. interdum. prope fi. ff. de acq. hæredi. quem refert & sequitur Iacobus de Nigris in repet. l. 1. num. 65. ff. de leg. 1.

Amplia octauò procedere in dominio rei legatæ vsque ad certum tempus: quia adhuc transit dominium quod durat pro illo tempore, & eo finito reuertitur ad hæredem: vt in l. fi. & ibi doct. C. de legatis. in authentic. cui relictum. C. de indict. vid. tol. ita tenet Iacobus de Nigris post Io. Crot. in d. l. 1. num. 66 vers. quarto ampliatur.

Amplia nonò, procedere licet dominium fuerit acquisitum mortuo testatore, completa præscriptione per hæredem, vel hæreditate, iacente ante traditionem: nam dominium transit in legatarium sine traditione hæredis. gloss. & Bald. in l. 1. §. fin. de eo per quem factum erit. Quod comprobat Alexand. duobus modis in dict. l. 1. num. 22. & ibi Ias. numer. 107. & ibi etiam Iacobus de Nigr. num. 66.

Contra quam ampliationem arguit Iason in l. qui in alienam. in vj. limitat. C. de legatis. sed argumētum Iaso. procedit in re aliena, in qua testator nullum ius habet: sed in casu huius ampliation. habet quasi dominium.

Amplia decimò, vt procedat etiam de persona legatarij in ipsum hæredem: nam si testator legat alicui ad certum tempus, finito illo tempore reuertitur res, ipso iure ad legatarium: vt in l. fin. C. communia de legat.

Amplia vndecimò, vt procedat licet vnum sit in obligatione legati, & aliud in solutione aut facultate soluendi: nam transit dominium rei legatæ ipso iure: nec talis facultas soluendi aliud, impedit translationem dominij, vt in l. si quando. in §. hæres. & ibi Barto. ff. de legat. primo.

Amplia duodecimò, vt procedat etiam in legato nominis debitoris, aut actionis personalis: nam actio vtilis statim transit in legatarium sine aliqua cessione: vt in l. ex legato. C. de legatis. tamen actio personalis vtilis regulariter non transit sine cessione: vt in l. cùm is. ff. de fideiussoribus, in l. Modestinus. ff. de solut. in l. si minoris. ff. de admi. tut. in l. alterius. in §. fin. ff. de tutelis, & rationibus distrahend. & in l. si res obligata. in fin. ff. de lega. primo. in l. 1. C. de actio. & obliga. vbi Salic. in vij. oppositione, rationem duplicem assignat, & si dicatur quare non transit actio personalis directa in legatarium, sicut transit vtilis. dico quòd eadem ratione qua non transit dominium rei alienæ: quia testator directam transferre non potest in singularem successorem expressè, cùm ab ossibus auelli non possit: vt in l. quis ergo casus. ff. de peculio. notatur in l. iij. ff. pro socio. ob id absurdum fuisset si lex dispositum haberet perfectionem, quòd testator ad veritatem præstare nō poterat: ideo licet hæres mandet directas actiones legatario, illas tamen non exercet legatarius suo nomine, sed hæredis, vt notat Paul. Castren. in l. si pecuniam. & in l. sequenti. ff. de leg. 1.

Amplia decimotertiò, vt procedat non solum quando inmediatè legatur res, sed etiam quando testator mandat

mandat rem vendi certo pretio: vt facta venditione per hæredem, vel ea habita pro perfecta, statim transit dominium in legatarium: tenendo opinionem Barto. qui ita tenet in l. vxorem. in §. agri plagam. numer. 1. vers. ego sum cum digno. ff. de leg. iij. & eius opinio mihi placet. idem tenet idem Barto. in l. si fidejussor. in §. meminisse. ff. de leg. j. & ibi Ias. nume. 6. vbi refert multos doct. hoc tenentes. quam opinionem sequitur Fabianus de Monte in tracta. de emptio. & venditio. in iij. quæstio princ. numero 47. Iacob. Nigri, in dict. l. j. versicu. tertio fallit. ff. de leg. j. Sed contra Barto. dicit in hoc esse Communẽ idem Ias. in l. j. numer. 126. ff. de legat. j. & Alexand. in dict. §. meminisse.

Limita primò vltra Rip. & Zasium, vbi suprà, non procedere in legatis tacitis, seu quod tacitè veniunt: aut in consequentiam quòd non transeunt ipso iure, sed traditione aut constitutione hæredis est opus: vt in l. testatrix. vbi Paul. Castren. ff. si serui. vendice. & in l. seruum filij. in §. fin. ff. de legat. j. in l. damnas esto. in §. j. ff. de vsufructu legato. in l. emptor. in §. ancilla. vbi Barto. ff. de rei vend. idem Barto. in l. 1. numer. 12. in fin. quam opinionem dicit esse Communem Soc. ibi, Franc. de Ripa numer. 33. eandem opinionem sequitur Ias. ibi nume. 50. & ibi Alex. numer. 17. Deci. in l. traditionibus. C. de pactis. Socin. in cons. xlj. in fin. vol. iiij. numer. 25.

Limita secundò, vt non procedat quando conseruatur legatum de iure speciali, puta, quando hæres repudiat ex testamento: cùm nõ habeat locum actio personalis ex testamento, nec etiam hypothecaria actio, nec rei vendicatio: & sic non transit dominium recta via: ita tenet Bald. & Salic. in l. fin. C. si quis omissa caus. testam. quos refert Alexan. in d. l. j. nume. 29. illud dictum Bald. & Salice. sequitur Soc. in l. si ex toto. in princip. ff. de lega. 1. ad idem Alex. allegat Angel. in l. 1. in §. lex falcidia. ff. ad l. falcid. vbi in casu, l. mulieri, & Titio. ff. de cond. & demon. si fuerit legatum sub conditione, de qua ibi, non transit dominium ex quo conseruatur de iure speciali: sed illud dictum Bald. & Salyc. reprobat Alex. in d. numer. 29. per quatuor fundamenta.

Limita tertiò, quòd mulier legat fundum dotalem cuius dominium non transit statim in legatariũ: quia dispositio l. in rebus. C. de iure dotium. per quam soluto matrimonio dominium fundi dotalis reuertitur ipso iure ad mulierem, non procedit in fauorem hæredis aut legatarij mulieris. ita tenet Barto. in l. Nesennius. in §. fundum. numer. 1. ff. de re iudic. quem sequitur Bald. Nonellus in tractat. de dote. in xij. part. q. v. licet de illo dicto dubitet Ioan. Niger. in dict. l. j. in x. fallentia. ff. de leg. j.

Quartò fallit, quatenus ascendit quarta Falcidiæ: quia Falcidia resecat ipso iure legata: vt in l. in quantitate. in fi. & in l. Plautius. & in l. linea. ff. ad l. falc. ita tenet Paulus Castren. in l. fin. C. eod. tit.

Quintò fallit in legato optionis in quo non transit statim dominium ante factam electionẽ: vt in l. apud Aufidium. ff. de optione legata. Ratio est: quia in legato optionis nihil est in obligatione ante factam electionem. ita tenet Bart. in l. Iulianus. ff. de leg. j. quam limitationem amplia, & limita, vt per Bernardum de Luc. in reg. ccv.

Sextò limita, vt non procedat secundum veritatem: quia dominium rei legatæ non transit à morte testatoris verè, sed fictè: verè autem ab adita hæreditate, vt in l. si tibi homo. in §. ij. vbi gloss. & in l. seruum filij. in §. 1. vbi etiam gloss. ff. de legat. 1. tradit etiam gloss. in d. l. à Titio. ff. furtis. idem videtur probari in l. si partem. in §. 1. ff. quemadmodum serui. amittantur. vbi tempus præscriptionis cõtra seruitutem legatam solum incipit currere à die aditæ hæreditatis: ergo ante aditam hæreditatem legatum verè non cedit. ita tenet Mantua. in dict. consilio vij. numer. 19.

Limita septimò, quando à primo legatario legatur alij, quia non transit ius aut dominium in secundum legatarium ipso iure nisi facta restitutione, aut cessione à primo legatario. l. Imperator. in princ. ff. de leg. 2. & in l. si legatarius. ff. de leg. 3. Barto. quem sequuntur ibi doct. in l. j. numero 8. in 3. regula. ff. de leg. 1. & ibi Iason. numero 86. Bald. in l. 2. in lectura antiqua. C. communia de legat. & ibi Cornæus, & Paul. de Castr. per l. si quis vsumfructum. ff. de vsufructu legato.

Contra quam limitationem tenet Iacobus Nigri, in dicta l. 1. numero 40. per tex. in l. fi. C. de legatis. vbi est casus, quòd dominium potest transferri de vno in alium: & dicit quòd non obstat tex. in dict. l. Imperator. quia illa l. procedit de iure Digestorum, quo iure dominium transferri non poterat de vno in alium, sed nihilominus cum hac limitatione tenet Crotus in dicta l. 1. vbi respondit ad omnia suprà dicta.

Limita octauò in legato conditionali, in quo non transit dominium ipso iure: quia pendente conditione, res dicitur hæredis: vt in l. si fur. ff. de vsufructu. Hinc videmus, quòd si ancillæ relinquitur libertas sub cõditione filij nati, ea pendente, sunt serui, & pertinent ad hæredem iure dominij: vt in l. 3. C. de fideicommissariis libertatibus.

Limita nonò, in casu l. cùm quidam. la 2. ff. de legatis 2. scilicet, quando testator legat quid vni ex pluribus certis quem hæres elegerit: nam etiam post moram hæredis in eligendo, durante tamẽ tempore ad purgandum moram, dominium statim transit: scilicet si testator legat libertis quibus hæres volet, tenetur hæres eligere quàm primùm potest: aliàs dicitur in mora: & tamen antè, quàm aliquis liberorum petat potest hæres moram purgare & offerre cui voluerit: ergo non transit dominium post moram: nam si transiret, iam facta esset exequutio à lege, neque purgari posset mora. & ita illum text. vltra Bart. ibi citat Iason in l. si insulam. numer. 32. ff. de verborum obligatio. P Duen. reg. 210.

¶ DOMINIVM rei meæ, non potest Princeps auferre per rescriptum: glos. est not. quæ ad hoc probandum citatur passim in l. fi. C. si contra ius vel vtil. public. de qua materia vide Fel. in c. quæ in ecclesiarũ. de constit. Et vide l. ij. tit. j. part. 2.

Amplia nedum hoc procedere in dominio directo, sed etiam in vtili, quod habet emphyteuta, feudatarius, vel superficiarius. Ita Bart. in l. quicunque. C. de fundis patrim. lib. xj.

Limita tribus modis, vt per Ias. in dict. l. fin. vltra alios quatuor, quibus ibi glos. restringit seipsam. Bern. Dias regul. 209.

Dominium rei in specie, sed alternatiuè legatæ, non transit nisi facta electione. text. est in l. huiusmodi. §. Stichum. ff. de leg. j.

Amplia quatuor modis: & limita decem & quatuor modis, vt per Iacob. de Nigr. in repe. l. 1. ff. de legatis primo. B. Dias reg. 205.

¶ DOMINIVM rei meæ non potest princeps auferre per

re per rescriptum, gloss. in l. omnes, C. si contra ius, vel vtilit. publ.

Fallit in 7. casib. vt per Ias. in d. l. omnes. num. 2. vbi glo. limitat in 4. casib. Ampliatur, & limitatur in multis casib. vt per Port. in lib. 5. reg. 15. 16. & 17.

Dominium rei in specie, sed alternatiuè legatum, non transit nisi facta electione, l. huiusmodi, §. Stichum, ff. de leg. 1.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 14. per Io. de Nig. in rep. l. 1. de leg. 1.

Dominium non trãsfertur, si trado rem meam vt alienam, gloss. in l. 1. ff. de of. proc. Cæs. vbi Barto. per l. si procurator, de acq.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. col. 4.

Dominium in ecclesiã solo titulo, sine traditione trãsfertur, l. fin. C. de sacrosanct. eccles. gloss. & Doct. in c. ex literis, de transact.

Fallit quando contrahitur cum procuratore. Angel. in l. 1. §. per procuratorem, ff. de acquir. poss. Io. in d. l. si. colum. 2.

Dominij translationem non impedit pactum de non alienando appositum in contractu, Barto. & Bal. in l. ea lege, C. de cond. ob causam, l. qui absenti, §. 1. vbi Doct. ff. de acq. poss.

Fallit in 7. casibus, quos refert Crot. in l. filiusfam. §. Diui, ff. de leg. 1.

Fallit in 3. casib. quos no. Port. in lib. 3. suarum conclusionum, conclus. 1. vbi refert hanc esse Communem, licet multos referat tenentes contrarium.

Dominium rei legatæ statim recta via transit in legatarium particularem à morte testatoris, l. à Titio, ff. de furt. l. vnica, §. in nouissimo, C. de cad. tol. l. seruus legatus, ff. de noxa. l. legatum ita, ff. de leg. 2.

Ampliatur in 13. casibus, & limitatur in 9. à Pet. Duen. reg. 210.

Fallit in 6. casib. quos no. Hiero. Buttig. in l. omnia, ff. si cert. pet. fallit in 5. casibus, secundum Zasi. in l. planè, §. si ita Titio, in 6. ff. de lega. 1. Ampliatur in 2. casi. & limitatur in 12. à Ripa, & Ias.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 14. à Io. de Nig. in d. l. ff. de leg. 1. num. 65. Ampliatur & limitatur in 4. casibus, à Mar. Socin. in d. l. 1. num. 357. & num. 384. fallit in 4. vt per Socin. reg. 201.

Fallit in vno casu, & fallentia limitatur à Franc. Viuio in lib. suarum concl. in ver. dominium rei legatæ.

Dominium nisi ex vna causa contingere non potest. l. 3. §. ex plurib. ff. de acq. poss.

Fallit in 7. casibus, quos no. Zasi. in d. §. ex pluribus. numero 23.

Fallit in 2. casib. vt per Dec. in l. non vt ex pluribus, ff. de reg. iur. fallit in 3. casib. secundum Fely. in c. inter dilectos. de fide instr. num. 32.

Dominium rerum dotalium soluto matrimonio illico transit in vxorem, sine aliqua traditione, vel noua apprehensione, l. in rebus, C. de iu. dot. l. dotis actio, ff. solu. matr.

Fallit in 15. casibus, secundum Bald. Nouel. in trac. de dote, in 8. parte, in 6. priuileg. à numero primo vsque ad finem.

Dominium per pronomina possessiua iuncta cum substantiuo alterius generis significatur, vt argenti, seu tritici significatur, l. Quintus, §. argento, ff. de auro & arg. leg. l. qui habebat, ff. de leg. 3.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. in tractatu fallent. reg. 96.

Dominium directum ex præscriptione non transfertur, vtile verò sic, l. traditionibus, & ibi gloss. & Bar. no. C. de pact.

Fallit in 4. casibus, vt per Socin. reg. 97. fallit in 3. casibus, vt per Igne. in l. contractus, ff. de reg. iur. numero 45. fallit, vt per Fran. Curt. in d. l. traditionibus, numero 7. fallit in 16. casibus, vt per Iaso. in d. l. traditio, numero 14. & seq. fallit vt per Dec. in d. l. tradit. numero 11. fallit in 9. casibus, vt per Fely. in rub. de præscr. numero 4. vbi videas Paris. qui ponit 10. fallent. Fallit in 3. casibus, vt per Alexan. in d. l. traditio. C. de pact. num. 2.

Dominium, quando in eius translatione error fit per translationem à domino rei factam non transfertur, l. 3. §. subtilius, ff. de condit. ob causam.

Fallit in 4. casibus, vt per Soc. reg. 98.

Domini in solidum plures eiusdem rei, vel iuris esse nõ possunt, l. si vt certo, §. si duob. vehiculum, ff. commo. l. 3. §. ex contrario, ff. de acquit. poss.

Fallit in 8. casibus, vt per Soc. reg. 99.

Dominus semel amplius effici non potest, l. sequitur. §. lana. ff. de vsucap.

Fallit in 5. casibus, vt per Soc. reg. 100. fallit in multis casibus, vt notaui suprà in concl. 7.

Dominus soli est dominus ędificij superpositi, l. 2. C. de rei vend. §. ex diuerso, inst. de rer. diui. l. qui domum, ff. ad l. Aqul. l. fin. de superf. l. obligationum, §. placet. ff. de act. & oblig.

Fallit in 6. casibus, vt per Alexand. in l. 1. §. nunc videamus, ff. de op. no. nunciat. fallit in 7. casibus, vt per Soc. reg. 111.

Dominium alteri quæsitum princeps non potest auferre sine causa, no. Doct. communiter in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posth. l. fi. C. si contra ius, vel vtilit. pub.

Fallit in 2. casib. vt per Viuium in suis conclus. ver. princeps de plenitudine. fallit in 4. casib. quos not. Feli. in cap. quæ in ecclesiarum, de const. num. 41.

Capta in libello, capientium fiunt, l. naturalem, §. fi. & l. alio. ff. de acquir. rer. dom.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 4. vt ego notaui in §. item ea. Instit. de rerum diuis. fallit vt not. Mar. Soc. & Bart. Soc. in l. 1. ff. de acquir. poss. nu. 6.

Qui vult dominium transferre, si statim recipiat, nihil agit.

Fallit in 8. casibus, vt per Socin. in l. si tibi, ff. si cert. pet. numer. 7.

Dominium per sententiam trãsfertur. videas pulchrã Bart. dist. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu.

Error an, & quando impediat dominij trãslationem, plures ponit distinctiones Barto. l. quæ acta, de of. procu. Cæs.

Dominij appellatione vsusfructus non continetur. l. falsus, §. fin. ff. de furt. l. rectè diximus, ff. de verborum significatio.

Fallit in l. in venditione, ff. de bon. author. iud. poss. l. 3. ff. de vsufr. declarat gloss. & Bald. in l. proprietatis, D. de prob. Don. Fina, lib. 1.

DOMINIVM rerum omnium legatarum transit in legatarium particularem regulariter à die mortis testatoris. l. à Titio. de furtis. l. vnica. §. in nouissimo. ff. de Caducis tollendis. l. seruus. ff. de noxal. Barto. l. 1. vbi Ias. numer. 58. Alciat. numero 10. Pontan. numer. 71. & Comm. omnes de legatis 1. Gratus consilio 65. numero 20. volum. 2. Bertrandus consilio 8. numero 2. volumine 1. Mantua consilio 8. numer. 16. Ruin. cõsilio 153. numero 4. volum. 2. consilio 55. numer. 3. volumine 2. Benedictus capitu. Raynutius. numer. 153. de testamen. fallit in legatis tacitis, quæ veniunt in consequentiam. doct. vbi suprà, vbi Ripa numero

22.& Alexand.numero17. Medic.reg.1.

¶ DOMINII translationem non impedit pactum de non alienando, appositum in contractu: not. Barto. & Bald.in l.ea lege, C.de cond.ob cau.& in l.qui absenti. §.1.vbi doct.ff.de acq.poss. & Paul.in l.fi.C.de pact.interempt.& vend.& ab ista cõclusione nemò dissentit, vt firmat Crot.in loco infrà allegando.

Limita septem modis vt per Io.Crot.in repet.§.diui.l. filiusfam. ff. de leg.1.vbi dicit, quòd licet omnes teneant hanc opin.tamen in puncto iuris credit contrariã opin.veriorẽ, & disputando facilè posse sustineri, & aliqua fundamẽta subiungit. B.Dias re.208.

¶ DOMINVS contra familiarem, & domesticum testis produci potest, licet è contra ipsi contra dominum non admittãtur ratione dubij subornationis. Saly.l.enim.C.de test.Euer.in loco à correlat.num. 8.item dominus occidens aliquem proditorem nõ priuatur proprietate feudi, licet vasallus hoc agens priuetur feudo.Euer.dict.loco.nu.12. Medic.reg.9.

¶ DOMINVS feudi cognoscit inter vasallos, nec potest fieri prorogatio. Regula est, quam firmat Fely. in c.cæterùm.de iudic.

Limita tredecim modis, vt per eum ibi, & vide Maria. Soc.in c.ex transmissa.de for. compe. vbi tradit sex tantum limitat.quarum aliquæ differunt à scriptis per Felyn.vbi suprà. B.Dias reg.203.

¶ DOMINVS membrorum suorum nemo videtur. Ad leg.Aqui.l.liberi.

Nemo potest duobus dominis seruire. De feud.fœ.ca. 1.Mat.6.

¶ DOMINI arbitrium.l.23.generaliter. Riisvvich.

¶ DOMINO nõ nocet declaratio facta à tertia persona seruum esse ingenuum.l.1.l.patronũ.ff.si liber. in gen.esse dicatur.leg.cum non iusto.ff.de collus. deteg.nisi alicui ex dominis pronunciatio ñat.leg.ingenuum.ff.de stat.hom.leg.1.ff.de iur.aur.Anu. Alexand.l.sæpe.numero56.ff. de re iud.l.diui.§.1.ff. de lib.caus.item Dominus mutari non potest in præiudicium subditorum, vnde defensio æqualiter pariter ad dominos, & ad subditos pertinet.Innocen.capitu.auditis.de rescr.per l.principaliter.C.de liber. causa.vbi Doc.Comm.Abb.cap.cum super.numer. 17.de sent.& re iud.Doc.c.imperialẽ.§.præterea. de prohib.alien.feudi. Medic.reg.8.

¶ DOMINVS non potest alienare feudum Vasalli inuiti.Hanc regulam probat text.in capit.1.in §.ex eadem.de lege Corradi.& in ca.Imperi.in §. prætereà ducatus.de prohibita feudi alienat.per Federicum. in Vsibus feud.gloss.notab.& communiter approbatã in l.inuitus.ff. de fideicommissar. libert. & est similis gloss.in Authen.vt non fiant pignorationes. in verbo, formam.Bald.in cap. generali, in fin. verbis: si de feudo fuerit controuer. inter dominum, & agnat.& in capitu.1.in §.si quis miles.quo tempore miles.in vsibus feud. & hanc opinionem tenet Hostien.& Ioan.Andr.in cap.dilecti.& ibi Canonistæ, de maior.& obedient.doctor.in l. filiusfamilias. in §.diui ff.de legatis 1.vbi Iason in prima lectu. numer.17.& in 2 lectu.numer.32.& ibi Ferdinand. Loazes numer.265.Chassan.in consuetudine Burgund. in titu.des fiefz. robr.3.§.8.numero 51.Francis.Curt. Iunior in tract.feodorum.in 6.parte quæstio.2.numero 3.Felin.in capit.ex parte. numer.1. de accusatio.idem in capitu.dilecti. numero 1. versicu. hominibus inuitis.Neuiza.in consilio 12. numero 107.inter consilia Bruni.Paris.in consilio 22.numero 70.& in consilio 23.numero 101.& 102.in 1.volum.Rube.in consilio xcvj.numero 2. Curtius Iunior in consilio clxxiiij.numero 32. Ruinus in consilio 1.numero 9. libro 4.Crauet.in consilio 54.numero 3.volum.1. Ripa in libro 2.responsorum.capitu.25. numero 3. Baldus in consilio 323.& in consilio 326.in 1.volumin.& in consilio 310.volum.5. Alexand. in consilio 25.numero 21.volum.5.Andr.Barb.in consilio 11.numero 16.& doctor.in l.1.C.de nouationibus.Ioan. Igne.in repet.l.donationes.numero 29.cum aliis.C.de don. inter vir.& vxor.Hanc regu.cum duabus limitationibus ponit Socin.in reg. xxxvij. in posterioribus. Eandem ampliat vno modo, & limitat sex modis Ludouic.Gome.in §.item Seruiana.numer.41. cum sequen.Instit.de actionibus.

Vltra Gomezium autem, amplio primò, quòd prædicti Vasalli domino resistere possunt, ita concludit Ioan.de Neuizanis post Bald.in d.consilio 12.numero 113.facit text.in capit.innotuit.de electio. vbi Papa non potest Abbatem inuitum transferre de vno episcopatu ad alium: ita tenet Petrus Rauennas in suo Alphabeto iuris in verbo, quadriennij præscriptio.Ioan.de Imol.in Clementina 1. ad fin. de foro com.Bald.in coosilio vltim.volu.1.Ioan. de Selua in tract.de iureiur.in 4.parte, quæstio.1.numer.10.facit etiam pro ista ampliatione tex.in l.nec magistratibus.ff.de iniuriis.& capit.ex literis.& capit.si quando.cum ibi notatis de officio deleg.& ita tenet Ripa in dicto capitulo 25.nume.23.

Amplia secundò, quòd si vasalli alienentur inuiti, non possint cogi iurare fidelitatem.tenet Iason numero 7.in l.debitorum.C.de pact.post Cinum in l.1. C.de nouatio.Bald.& doct.in l.2.in §. finali. ff. soluto matrimo. Idem Iason in l.si non sortem. in §. libertus. numero 27.ff.de condictione indebiti. vbi se remittit ad ea quę dixit in dicta l.debitorum pactionibus. Moder.in consuetud.Parisiensi. in §.1.in gloss. 3.numero 35.

Amplia tertiò, quòd si maior pars consentiret sponte, & sine aliquo metu, cùm faciant contra libertatem, non possunt præiudicare non consentientibus, & esset standum minori parti nolenti consentire.ita notabil.tenet Iason in l. iuris gentium. in §.hodie. numero 8.versic.13.limita.ff.de pactis.facit quod notat Anchara. in consilio x. quod clarius tenet idem Anchar.in regula, peccatum.quæstio. 8. de reg. iur. libro 6.vbi dicit, quòd tunc etiam licet minori parti maiorem circunuenire: & in foro conscientiæ nõ tenetur sequi maiorem partem. facit etiam quod notat Phil. Dec.in consilio xv. numero 18.& istam opinionem tenet Ioan. de Neuiz. in d. consilio xij. numero 116.

Amplia quartò, vt etiam ipsis consentientibus alienati, dominus eos alienare non possit, quandocunque testator prohibuit filium, vel hęredem ne possit eos alienare: cùm prohibitio hominis iunctim cum legis prohibitionis concurrat. argumento tex. in §. sanctissima.in Authen.de aliena.& emphyteu. ita tenet Ferdinandus Loazes in d.§.Diui.nume.165. pro quo facit quod notat Bald.in capit.1.in §. prætereà. de capitulis Corradi.

Limita primo procedere, quando vasalli alienantur de per se cum vniuersitate territorij Ita tenet Bald. in capit.fin.numer.6.de officio deleg.glo.& ibi Bal. in c.imperialem. in §.prætereà Ducatus.de prohibita feudi alie.per Feder.in vsib.feud. facit text. in ca. 2.in §.ex eadẽ.de lege Corradi. ita concludit Alex. in consilio 25.nume.21.volu.5.Panor.in c.auditis, nu. 21.de prę

ai.de præscrip. Zasi.in sua Epitome feudorum, in septima parte, in fin. Moder. in consuetudin. Parisi. in §.1.gloss.3.numer.25.Paulus Paris.in d.consilio 23. numer.103.volum.1.De iure regio probatur in l.xv. titul.5.part.5.quod in tantum procedit vt in hoc casu vasalli inuiti possint alienari in inferiorem etiam rusticum, ita tenet Bald.in d.c.1.in §. ex ea. de lege Cor.quem sequitur Ias.in l.si non sortem. in §.libertus.numer.27.ff.de condict.indeb. P.Duen.re.215.

¶ DOMINVS qui litigauit per procuratorem, si sit citatus ad audiendam sententiam, vel ad alium actum judiciarium & fuit contumax: non valet sententia lata, vel ille actus iudiciarius gestus, sola præmissa citatione, & contumacia domini. Ita not.Bart.in l. furioso.ff.de re indic.Antonius & Abb.in c.a.de testibus, & notant alij, quos referre non curo, relati per Ias.in loco infrà allegando.

Limita dupliciter, vt per Ias.in dict.l.furioso.

Primò, quando dominus citatus sponte compareret, quia tunc valeret sententia propter ius vtile instantiæ, quod habet dominus sine cessione: pro quo refert Bart.ibi, & alibi, & Abb.sed ista fallentia respectu regulæ est impertinens, quia loquitur data contumacia domini.

Secundò limita, quando essemus in causis, in quibus proceditur summariè, & sine figura iudicij: quia tunc valet sententia, licet dominus & non procurator fuerat citatus. Pro quo allegat Bar.in extrauag. ad reprimendum, in verb.sine figura.& sequitur etiã Cuman.in dict.l.furioso, in fin. Rom. in l. stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de verb.obligat.vbi hoc dicit perpetuò menti tenendum. B.Dias reg.202.

¶ DOMINVS potest compelli ad tradendum possessionem vacuam vasallo, nec liberatur præstando interesse, quandocunque fecit inuestituram abusiuam, & impropriam. Quam regulam probat text. in cap.j.in §.si facta.si de feudo defuncti contentio sit inter dominos & agnatos vasalli. in vsibus feudorum.& in capitulo primo.§.finali, & ibi communiter Doctores, de noua forma fidelitatis. & sic tenebitur præcisè tradere possessionem vacuam, vt dicit gloss.in dicto §.si facta. debet enim esse vacua, id est, non impedita per alium: sed vacua ab omni impedimento: vt notatur in l. cùm res.C. de probationibus. & in l, improba.C. de acquirenda possessione.in l.2.& 3.ff.de action.empti. notatur in capitulo secundo, vt lite pendente. libro sexto. & ita notabiliter concludit Matthæus Afflict.in dicto §.si facta.numero 1.Maria. Socin.Iunior in consil.lxxv. nume.33.volum.1.

Amplia primò, etiamsi dominus tradidisset possessionem semel, & Vassallus posteà cecidisset, & adhuc possessio esset penes dominum; ita concludit Bald. in d.§.si facta.per tex.in l. corruptionem. C.de vsufructu. facit etiam text. in lege, sed si possessor.in prin.ff.de iure int.& in l.inter Castellianum. ff. de arbitris.& ita expressè tenet Matthæus de Afflict.in d. §.si facta.numero 30.& sic dominus tenetur ad duo scilicet ad tradendum, & patientiam præstandam in futurum: argu.l.Plotiana.ff.de iure codicil.& in lege, verbum oportere: & quod ibi notatur ff.de verb. signific. notabiliter limitat Iacob. Aluaro. in d.§.si facta.numer.7.nisi de nouo esset exorta aliqua exceptio aduersus Vasallum, quæ possit excludere ius ipsius, sicut præscriptio: vt in l.corruptioné.circa medium.cum ibi notatis.C.de vsufructu.

Limita primò, nisi dominus priùs fecisset inuestituram, ponendo eum in possessionem: quia tunc præfertur secundus. ita tenet gloss. in d.§.si facta. & est tex.notab.in l.quoties.ff. de rei vendi.& ita tenent omnes doct.in §.si facta.præcipuè Matth.de Afflict. notabiliter numer.13.& ibi Aluarotus numer.8. vbi notabiliter declarat hanc limitationem.

Limita secundò, quando dominus fecit inuestituram de re propria, cuius tradendæ habet facultatem: secus autem si de re aliena vel alteri obligata quam tradere non potest: quia tũc potest cogi præcisè ad tradendum, sed liberatur dando aliud feudum æquipollens.tex.est & ibi doct.in c.1.in prin.de inuestitura de re aliena facta, in vsibus feud.

Limita tertiò, quando dominus non fecit inuestituram, nec verè, nec abusiuè: sed solùm promisit feudum dare: quia ex tali promissione non potest dominus præcisè compelli ad tradendam possessionem. ita tenet Andr. de Isernia in dicto §.si facta. quem sequitur Matthæus de Afflict. ibi numero 28. Ratio est: quia non est feudum: vt in capit. 1. quibus modis feudum constitui potest. Sed in hoc casu iste talis tenetur ad interesse, argumento text. in l.2.ff. de actionibus empt.facit etiam text.in l. si quis ab alio.ff.de re indic.& hanc opinionem sequitur Aluarotus in d.§.si facta.numer.8.& in capit.1.in §.fin.de noua forma fidelitatis.

Limita quartò, quando primò inuestitus, fuit adeptus possessionem, & dominus inuestiuit secundum ignorantem, & illi tradidit possessionem sciente primo, qui primus tacuit per annum: nam tunc secundus præfertur: quia prima Inuestitura pro nulla debet reputari. ita tenet Iacobus de Ardizo. in rubri. quibus modis feudum acquiratur, & in rubrica de contentione feudi.in §.fin.quam opinionem sequitur Aluarotus in d.§.si facta.numero 9.pro qua opinione adducit tex.in d.ca.1.in §.Titius.et l.1.si de feudo fuerit controuer. P.Duen.reg.214.

¶ DOMINVS non potest indistinctè alienare feudũ Vasalli inuiti, procedit hoc etiam si maior pars vasallorum consentiret. Iaso.l.iuris gentium. §.hodie. numer.8.ff.de pact. Anchar.c.peccatum.q.8.de reg. iur.6.Dec.cons.13.numer.18.Neuizan.cons.12. nu.16. Ias.l.filiusfamilias.§.diui.num.17.ff.de leg.1.Curt.in tracta.feud.in 6.parte.quæst.2.nume.3.Pari. cons.22. num.70.vol.1.Rubeus consi 96.num. 2. Curtius consi.174.nume.32.Ruin.consi.1.nu.9.lib.4.Cran.consil. 54.num.3.Bald.consil.410.col.4.vol.5.Alexan.consi. 25.nume.21.lib.1.Igneus l.donationes.numer. 29. C. de dona.inter vir.& vxor.Gomes.§.item. numer.41. inst.de act. Medic.reg.2.

Dominus qui potest cogere vasallum, vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ, intelligitur hoc vt semel tantùm possit, siue pro vna vice conferat pro vnaquaque filia. Masue.in tit.de taliis.§.item quatuor. GuidoPap.Dec.57.dicit hoc debere intelligi pro prima filia tantum.l.sancimus.l.1.C.de consulib.lib.12.Tyraq.in tract.primog.q.70.

Dos danda vel restituenda filiæ nuptæ de primis nuptiis tantum intelligitur. l.cum pater. §. pater. ff. de leg.1.Vbi Bart.& Imol. in terminis l. boues.§.hoc sermone.ff.de verb.sign. Med.reg.3.

¶ DOMINVS qui post receptam ab aliquo iniuriam, dixit famulo suo, nunquam redeas domũ meam, si ego non sentiam aliquid de illo negotio: si ille famulus posteà interficiat iniuriantem, videtur illud mãdasse, & punitur pœna mortis. Doctrina est Bart.in l.si quis mihi bona.§.patet Seio.ff.de acquiren.he-

red.quam ibi sequuntur Bald. & Angel.& Modet. pro qua doctrina ponderant Ancha.& Abb.text.ibi in cap.ex literis.de excess.prælato.eam dicit ab omnibus approbari Ias.in l. prima.ante medium. C.de ser.fugit.

Limita sex modis,vt per Iason.vbi suprà.Dias reg.201.

¶ DOMINVS regulariter non tenetur ex delicto famuli,vel alterius personæ sibi coniunctæ , vt probat tex.in c.quia prælatus.1. quæst. 4. vbi gloss.habetur. in cap.Petrus.de homi.

Fallit,quando consultua de delicto committendo tacuisset.d.cap.Petrus.

Fallit,quando delictum haberet causam successiuam. Abb.in c.com caussam.de testib.

Fallit,quando domestici essent personæ viles,Abb.clement.ne in agro.§.porrò.de statu monach.

Fallit,quando esset superior habens officiales,vel famulos reputatos ad aliquid expediendum,quia tūc excessus imputatur domino,vt est tex.in l.1.in prin. §.familiæ.ff.de publica.& in l.1.ait prætor.ff.de vi,& vi arma. S.Ianu.reg.210.

¶ DOMINVS regulariter tenetur ex delicto perpetrato per eius famulos in eius officio & famulatione manentes,secundum omnes in dict.c.Petrus.

Fallit, quando dominus statim post sententiam purgaret delictum perpetratum per suum officialem: domi.de Rota in conclus.226.incipient.item si vicarius.in nouissimis.

Fallit,qoando officialis subditus deliquerit extra officium:qoia dominus officialis non tenebitur, nisi in quantum alij domini non officiales tenereotur de delicto famuli. Ita pulchrè determinat Barto.in l.ne quid.in princ.ff.de incendio rui.naufra. d.Abb. in cap.1.de restit.in integ post d.Anto.Imo.in c.generali.de elect.in 6.

Fallit, quando deputatus à superiore ad certum officium esset persona valde integra: ita colligo ex glosa peregrioa in capitul.primo.in verb. archi. de offic.archi.

Fallit,quando talis officialis esset datus ab alio superiore officiali:nam tunc excessus imputabitur primo,& principali datori,secundum Bald.in c.1.de officio iudi.deleg.

Fallit,quādo potestas ipsa,vel alius exhibuisset ipsum delinquentem officialem,habes text. in l. exhibuisset.ff.de publi.iudi,

Fallit,nisi criminaliter ageretur ad pœoam corporalem,quia etiam si fugerit non conuenietur domi-oua,secundum Rom.cons.xv. S.Ian.reg.68.

¶ DOMINVS sciens causam agi à falso procuratore, sibi præiudicat si non contradicat.Ionocen. capitu. ex parte.de rescrip.l.2. C. de filio fam. Alexand.leg. sæpe.numero 87.ff.de re iudic.gl oss.l.Caios.ff.de pignor.act. Doct.Comm.capitu.penultim.de senten. & re iud. Medic.reg.8.

¶ DOMINVS semel amplius effici oon potest.l.sequitur.§.lana.ff.de vsucap.

Primò fallit in eo , qui est dominus irreuocabiliter quia tunc præscribit cōtra illam actionem, per quā illud dominium potest reuocare: vt est text. in l.in bello.§.si quis seruum.ff.de cap.& post.re.per quem tex.dicit glo.sing.in l.sequitur.§.fructus. de vsucap. quod licet bonæfid.possess. faciat fructus suos: tamen tenetur restituere eos existentes, & quatenus est locupletior:vt l.fructus, de rei vend. & l.bonæfi. ff.de acqui.rer.dom. Istud est verum, nisi bonæfidei pos.tales fructos per biennium possederit: quia tūc illos non restituet : & ita etiam ibi expressè tenet Barto.& in l.4.ff.qood met. cau.& ibi hoc multum commendat.& ita etiam tenet Cyn.in l. ancillæ.C. de fur.& Oldra.in cons.15.quod est not.ad limita. d. l.fructus.de rei vend.

Secundò fallit,quandò essent plures causæ eodem tempore concurrentes:secùs,quando essent plures caussæ successiuæ,quia si quis ex vna plenum dominium consequutus sit,amplius ex ea dominium consequi non potest.ita Ioann. Faber & Angel. Areti. & Nicol.de Neap.Institu.de actionib.§.sic itaque. quos refert & sequitur Ias.ibidem, oumer.16.Bened. Vad.

Tertiò fallit in habente vtile dominium,vel fictum, secùs autem si haberet directum.gloss. est in l. 1. C. de don.quæ sub modo.in gloss.1.de quo tamē vide per Cyn.post Pet.in l.ea lege in fin. C. de cond. ob caussam.& ibi Bald.in 1.quæstio.& Dyn.io l.qui morti.ff. de don.caus.mortis.

Quartò fallit in quasi dominio,& consequenter in publiciana : quia quasi dominus bene potest fieri magis quasi dominus, vt per Ias.in dict.§.sic itaque.instit.de act.numero 18.& numero 19. vbi de tali limitatione dubitat,prout ibi latiùs per eum vide. Bened. Vad.

Quintò fallit in habente ex priuilegio speciali per tex. in dict.l.io libello.§.si qois seruum.& per l. in rebus. C.de iure dotium. licet multi contrarium teneant vt refert Iason in dict.§.numero 20. Benedict. Vad. B.Socin.reg.136.

¶ DOMINI in solidum plores eiusdem rei, vel iuris esse nō possunt.l.si vt certo.§.si duobus vehiculum. ff.commo.& in l.3.§.ex contrario. ff. de acquirend. posses.cum simil.

Primò fallit ratione commonionis, sed non denominationis partium,sicut in l.ea,qoæ.ff.famil.erci c. - bi actio communis iure vectigalis, quæ est in dote io solidum penes patrem & filiam connexa, nec in vna persona repræsentatur in solidum. & hoc per l. in rebos.C.de iu.dot.de qua in l.2.§.1.& l.per totam. ff.sol.matr..quia commonis est in d.l.in rebus.argu. l.præcipimus.in fi.C.de appellat.

Secundò fallit in l.in suis.ff.de lib.& posth. quia pater dominus est verè,filios autem fictè, & sine administratione viuente patre: licet hoc io filio operentur plures effectus,inter quos est, quòd in filiis non datur titulus pro hærede.l.oihil.ff.pro hærede. facit l. 1.§.si impuberi.de collat.bono. & quod per Dyn. & Bart.in l.fi.ff.de libe.agno.& per docto.& Bald.in repet.in d.l.in suis.

Tertiò fallit, quando diuersis respectibus possunt.l.1. ff.si ager vecti.& in d.l.in rebus.secundum vnum intellectum per literam ibi,cùm eædem res ab initio vxoris fuerant,& naturaliter in eius permanserint dominio,quamuis per legum subtilitatem earum transitus in mariti patrimonium videretur fieri, & pro hoc l.quamuis.ff.de iure dot.& l. doce ancillā. C.de rei vend.

Quartò fallit,quando vnus potest esse dominos actualiter habitu,vt in legatario,qui etiam adita hæreditate est dominus habitu rei legatæ,& potest intentare rei vend.cui videtur renuntiare eligendo actionē personalem vel hypothecariam.l.2.C.communia de leg l.cum filius.§.variis.ff.de leg.2.

Quintò fallit in casu l.adeò.§.cùm in suo.ff. de acquir. rer.dom.vbi duo sunt domini soli, vt est dominus ædificij, & dominus soli, super quo ædificatur. & primus dominus elementorum remanet dominus

ipsorum

ipsorum elementorum.& hoc contingit aliter:& aliter:quia dominus soli non est dominus in concreto,saltem ipsius materiæ: sed dominus simpliciter non habito respectu ad formam ædificij:sicut in simili in l.rerum.iuncta l.Labeo. & l.eum qui ædes.ff. de vsuc.

Sextò fallit, quando vnus potest esse dominus commutabiliter.l. in bello.§.si quis seruus.ff.de captiu. & postli.re.

Septimò fallit in vsufructuario, & proprietario, sicut in simili sunt,dominus & emphyteuta, vel feudatarius & superficiarius.l.qui habet precariam.& d.l.1. ff.si ager vect.& l.j.C.de iure emphy.& in tit.ff. de superfi.& in tit.de feu.& in tit.extrà de precar.

Octauò fallit,quia legatarius & dominus rei legatæ tenentur fictè à morte testatoris:sed hæres verè tenetur ab aditione & in seruitutibus,iuxta l.propter.cũ sua materia.ff.de serui.& in l.3. §. ex his.& l. stipulationes non diuidũtur.ff.de verb.oblig.B. Soc.re.135.

¶ DOMINO quemadmodum non præiudicat sententia lata,quando nunquam fuit in iudicio per se sed per procuratorem ex parte rei,ita etiam ex parte actoris,Barto.& Ang.l.1.C.de senten.& interl.omn. iud.item not.quòd dominus,& vasallus pariter procedunt.gloss.tit.de forma fid.gloss.ca.non est. alien. feud.pat.Euer.in loco à vl Corr.nume.11.Natta cõs. 201.nume.4.vol.3. Medic.reg.9.

¶ DOMINIS imputantur excessus officialium, vel famulorum ab eis deputatorum ad aliquid exequendum.text.est in l.1.in princ.§.familiæ.ff. de publi.& in l.1.§.ait prætor.ff.de vi,& vi arm.ponit hanc conclusionem Fel.in capit.Petrus.de homi.versic. fallit septimò.

Limita,& declara hanc conclusionem ix.modis,vt per eundem Felyn B.Dias reg.204.

¶ DOMVS etiam parua comprehẽdit statutũ puniẽs comburentem domum,si cõburatur ipsa ab aliquo. Bald.l. 1. §.de excep.ff.naut.Caup.stab.Bru.in trac. sta.superfœm.art.9.numero 109.& hoc propter crimen incendij. Medic.reg.5.

¶ DOMVS,& reficere.L.62.Vlpianus libr.tertio Opinionum.

Domum suam vnicuique reficere licere,dum non officiat inuito alteri,in quo ius non habet.

VNICVIQVE, scilicet habenti potestatem ædificandi,C.de ser.l.altius,si ser.ven.l.sicuti,§.Aristo.§. idẽque. IN QVO.Hoc est,in ea re,vel in eo loco,qui seruiturem non debet. Ratio,ins.l.iure naturæ,l. cùm quis possit alienare.Excipitur ne quid in lo.pub.l.2. §.si quis à principe. Riisvvich.paratit.

¶ DOMVS. l.62.domum.104. Neminem de domo. Riisvvich.

Domus cuique sua tutissimum refugium est.Iurisicon. de in ius voc.l.19.

Domus constat ex solo & superficie.De vsuc.l.23.

Domus pariete medio ædificata in duas diuisa,pro duabus domib.accipitur.Com.præd.l.6.quod & in.

Pertinet ad decus vrbium ædificia non derelinqui.De op.no.nun.l.prætor.

Sola domus possessio quæ in aliena ciuitate comparatur,domicilium non facit.Iurisicon.Ad mun.l. libertus.in fin. Riisvvich.

¶ DOMVS,non nocet res inter alios acta, nisi saltim ad domum quis fuerit citatus.Bartol.l.4.§.prætor. ff.de damno infect.l.1.§.1.ff.de liber.agnos.Lans. ca. quoniam contra,colum.8.de probat.Corn.cons.52. volum.4.Alexand.consil.137.volum.2.Cardi.clem.1. quæstio.9.de foro competen. Medic.reg.8.

¶ DOMVM forensis,si vigore statuti acquirere non potest non prohibebitur acquirere domunculam. Angel.l.senatus.§. Marcellus.ff.de leg. 1. Barbatia. l.si ita. 2.not.de ver.obli.Corn.cons.26.lib.3.quia appellatione domus non venit Domuncula. Bald.c.si duo, de duobus fratr. Rom.sing.332. vnde statutum puniens comburentem domum non habet locum in domuncula combusta.Marsil.in praxi Crim.§.& quia.numer.6.Bald.cap.1.de duob.fratr.Rom sing. 374.conc.simil.Ias.l.cętera.num.7.ff.de leg.1. Decis. Neapol.129.num.15. Medic.reg.5.

¶ DONATIO amore dei præsumitur cum res modica datur.Barto.l.quæ dotis.ff.sol.matr.l.si quis cum aliter.ff.de verb.oblig.Butr.c.cum causa.de empt.& vend. not.l.omnino.ff.de impens.in reb. dot. fact. Bald.l.si paterno.ff.de negot.gest.hoc idem est cum sit inter coniunctas personas.not.l.si vero.§. item.ff. mand.nam regulariter donatio non præsumitur. l. cum de indebito.ff. de prob. hoc tamen fallit in re parua.gloss. Bartol.& alij.l. cum quid.ff. si cert.pet. gloss.l.si filij.C.de don.inter vir.& vxor.Rom. singu. 337.Corn.consilio 81.volumin.1.consilio 122. libro 2. Medic.reg.5.

¶ DOMVM reuocandi, priuilegium regulariter habet existens in curia Papæ vel Principis ex causa necessaria,vel probabili.l.2.§.sed si agant. & §.legatis. ff.de iudi.& gloss.in cap.fin.de foro compet.

Amplia primò,nedum tale ius reuocandi domum cõpetere repertis in curia Roma.sed in quolibet alio loco:vt per Maria. Soci.in d.c.fin.allegantem Host. in tit.de excep.§.quid sit effectus.ad fin.per d.l.2.§. legatis.ibi,Romæ vel alio loco.

Ampla secundò hoc ius competere, etiamsi durante causa Romæ superueniret iusta causa reuocandi domum.ita Abb.do.Ant.& Imo.in c.fi.de dilatio.

Primò fallit,quando ibi ageret:quia tunc & ibi conueniri posset.d.l.2.§.sed si agant,vt ibi plenè de hoc.

Secundò fallit,quando ibi deliquisset, vel contraxisset: cum tunc pro his conueniri possit:vt l. non aliàs.§. primò,& l.sequent.ff.de iud.

Tertiò fallit,quando esset causa,quæ celeritatem desiderat, vel esset tempore peritura,vt est quando tractatur causa electionis prælatorum : argum.de app. cap.abbate.l.1.ff.de feriis.secus autem , si esset causa,in quam non versaretur tantum periculum : vt si tractaretur de electione canonicorum:vt voluit Io. Andr.in dict.cap.fin.quod est notandum.

Quartò fallit, quando conueniretur , finita causa necessaria,quia tunc cessat priuilegium reuocandi domum:vt si conueniretur finita legatione. ff. ex quibus causis maio.l.qui mittitur.§.fin.& l.si cui.§.j. secundum Imol.in d.c.fin.

Quintò fallit,quando reconueniretur pro aliis, quàm pro his,quæ gesserũt in propria prouincia:cum pro talibus nõ competat hoc priuilegium:vt l.2.§. item si extra prouinciam.ff. de iudic. quod est verum tã in aliis,quibus competit hoc priuilegium quàm in legatis,cùm competat hoc priuilegium in omnibus præterquàm in contractibus initis, & delictis commissis ibi, dum esset in legatione. vt in d. §.legatis, quod etiam locũ habet in peregrinis,qui ipsis ęquiparantur.extrà de priuil.capi.vnic. secundum Imo. & Io.And.in d.c.fin. B.Socin.reg.138.

Sextò fallit, dummodo agant per viam actionis , secùs si intentant officium iudicis secũdum aliquos,post gloss.in l.sed & si.de iud.sed Ang.ibi contra, cùm sit

eadem ratio. Bened. Vad.

Septimò fallit in persona agente, proprio nomine, secus si nomine eius qui ei imperare potest. ita text. in §. reuerendissimi. in auth. de san. epis. Bene. Vad.

¶ DOMVM suam quisque ad cœlū vsque eleuare potest. l. altius. C. de ser. & aqua.

Primò fallit in prædiis rusticis fauore agriculturæ, secùs in vrbanis. l. 2. ff. de ser. rusti. præd. & not. in l. fin. C. de ser. & aqua.

Secundò fallit, quando ex speciali priuilegio, vel alicui generaliter concedatur à principe, vt possit in loco publico ædificare & obscurare lumina vicini: vt est text. not. in l. 2. §. merito. ff. ne quid in lo. pub. vt vult gloss. in 2. ff. de damn. infect. secùs, si ædificaret in area vel domo propria: vt in l. luminib. ff. de ser. vr. præd.

Tertiò fallit, quando aliquis vellet eleuare parietem communem quem vult esse proprium ipsius soli: quia non potest eleuare: secùs si vellet quod esset communis ille paries: & tunc non tenetur ex ædificio: l. hoc quod dictum. §. si ex tribus. ff. de ser. vrba. præd. & ibi etiam ponit Bart. quod not. quia quotidie est in facto.

Quartò fallit in casu l. propria, ad fin. ff. de serui. vrba. præd. in quo quis non potest tantum eleuare domū ne obscuret in totum lumina vicini. B. Soc. reg. 177.

¶ DOMESTICI factum non nocet domino, nisi factum ad ipsum peruenerit immediatè. gloss. Cardi. clem. 1. §. porro, de stat. Monach. c. in literis. de testibus. c. sicut. de ver. sign. Abb. capitul. primo, de rest. spol. Bart. l. 1. §. si familiæ. ff. de vi & vi arm. vel nisi dominus sciat, & non prohibeat, quia consentire videtur, vel nisi de voluntate domini egerit. Flor. l. is cui. ff. si seru. vēd. leg. si colonus. ff. de aqua pluu. arc. leg. licet. ff. nau. Caup. stab. vel nisi aliter statuto caueatur. Bart. l. Titius. ff. de testam. milit. Medi. reg. 8.

¶ DENOMINATIO. A causa proxima debet res denominari. de vul. l. quisquis. §. Hæc verba. Riifvvich.

¶ DONARE non potest princeps terras suas suis subditis. Iason in l. filiusfam. §. diui. in 1. lectu. numer. 18. de leg. 1. & in 2. lect. nume. 32. & vltra ipsum hanc conclusionem in terminis nostris per plura probat Corset. in tract. de potestate. in 4. quæst. Moder. omnes in l. 2. ff. sol. mat. Præposit. in cap. plerunque. §. penul. ad fin. 2. quæst. 7. Pau. de Cast. in cons. xx. in causa isto rum. numer. 9. in primo volum. in cons. 335. laudatio. numer. 1. eodem. lib. & pulchrè per Corn. in cons. 321. in hac conclusione.

Primò fallit, quod non procedat, quando princeps venderet, siue alienaret terras, pro commodo pacis, propter quam receditur à regulis iuris: vt dicit Bald. in l. vnica. in principio. C. de cad. toll. cap. nisi essent, de præben. in ca. is, qui. de maio. & obed. cum infinitis similibus: vt ibi per eum. nam isto casu valeret alienatio etiam si vasalli non consentirent. & hanc limitationem sequitur Felyn. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. & Hippol. de Marsiliis in l. 1. §. cùm quidam, ff. de quæst. & quòd pro bono pacis recedatur à regulis iuris in casu isto, & aliis grauioribus latissimè idem Andr. Sicu. prosequitur in consilio xlj. incip. illud affetam. libr. primo, & in consilio 1. in secundo volum. vbi latissimè hoc prosequitur, faciunt pro hac parte priuilegia pacis, quæ ponit Felyn. in rubr. de treu. & pa de quo vide latè Lucam de Penna in l. prima, per illum tex. C. de cap. ciui. censi. exi. libr. xj. contra istam limitationem vide tur tenere Ioan. Igne. in repetit. l. donationes quas dicus, &c. C. de donationibus inter virum & vxorē. & nihil iudicio meo dicit, quod stringat, & ideo tene primam opinionem quę est communis, nam pro commodo pacis liber homo potest obses dari, & sic loco pignoris assignari, vt tradunt omnes doct. in c. ex rescripto. de iureiuran. & vide circa hoc Aterin. in proœmio Institu. & hoc idem assumunt nouissimi. Institu. de testa. in prin. ibi, in pace & ocio. & latius plura congerit Corset. in tract. de priuil.

Secundò fallunt, & limitantur prædicta, nisi princeps alienasset terras, vel donasset propter remunerationem. Nam isto casu non requireretur consensus subditorum: quia propter remunerationem rec li mus etiam à regulis iuris. l. cum nauarchorum C de noua libr. xj. facit sing. text. in l. si pater. §. 1. ff. de don. remuneratoria, propter ingratitudinem non reuocatur. contra regulam l. fi. C. de re. dn. & ita illum text. exclamat sing. Iaso. multa cumulans i .l. si non sortem. §. libertus. numer. 8. ff. de cond. indeb. & vltra ibi per eum adducta, illum text. val le commendat ad hoc idem Lud. Rom. in sing. cxxiij. incip. donatio. Andr. Sicul. in capitu. 1. numero 3. de constit. cum simil. quæ adducit And. Sicu. in d. con io xj. & facit quod de remuneratione iuncta cau rei tradit Rom. in consilio cccxxviij. præsens consultatio. quem sequitur Felyn. in cap. causam, quæ de rescr. & in cap. fin. de præsumpt. etiam xij. notabiles decisiones in hac materia tradit quidam Petrus de Raue. in alpha. inr. in verbo, remuneratio. quos videas circa hoc latè insistuunt subtilissimi Mo. H p. in § item Seruiana. numero 44. in titu. de actionibus. * B. Socin. reg. 139.

¶ DONARE potest prælatus modica de rebus Eccle. Doct. Comm. capitu. cęterum. de don. Abb. cons. libr. 1. Innocen. c. fraternitatem. de donat. Host. a ū quis fanè. de pec. cler. gloss. c. præsenti. de offic. ord. 6. Abba. cons. 31. libr. 1. Medic. reg. 5.

¶ DONARE. Vbi mulier donat propter nuptias, non possidet, sed maritus.

In Aut. de æqual. dot. §. illud quoque.

In Aut. de sanct. Epis. §. cui adhuc.

In Aut. vt lic. mat. & auiæ. §. si de alterius. §. causas. §. quia verò quædam. Azo, rub. 4.

In quibus casibus cogatur quis exhibere instrumenta.

In Aut. de coll. in fin. primæ colum. Azo, ru. 104.

Contractus pro parte valet, pro parte non.

In Aut. de non elig. secun. nub. §. hoc quoque.

Beneficium à lege indultum non potest auferri.

In Aut. de hær. & falc. §. si quis autem. §. non autem hoc. Azo, rub. 104.

Qui in vno satisfecit, in cæteris satisfacere cogitur.

In Aut. de hær. & falc. §. non autem.

In Aut. vt lic. mat. & au. in fin. §. 1. Azo, rub. 104.

Inuitus compelleris, ergo nolens non admitteris.

In Aut. de non alien emph. § si quis vero, §. s aūt.

Standum est ei præsumptioni, quæ non nocet.

In Aut. de hær. & falc. §. si verò.

In Aut. de his, qui ingred. ad appell. §. illud etiā.

Errorem iuris siue facti non prodesse.

In Aut. de hær. & falc. §. si verò. Azo, ru. 104.

¶ DONA s potest pactum reuocare seu remittere donatarin, in præiudicium ecclesiæ, cui post mortē ip sius donatarij acquiri voluit. Est singularis decis o Bart. in l qui Romæ. in §. Flanius. ff. ver. o g. et vera & communis conclusio secundum Iaso. i qui eam confirmat numer. 15 & 16.

Limita hanc regulam tribus modis, vt per eundē Ias. in d. §. Fla

d.§.Flauius. B.Dias. Reg.211.

¶Donans quicquid iuris habet in aliqua re, si nullum ius in ea non constabit, nihil operatur donatio, cum fundetur in eo, quod nullum est. Iaso.l.admonendi. numero 40.ff.de iur.iur.Ange.l.Locus.ff. de acquir.poss.Bald.l.quod in venditione.C.de hæred.vel act.vend.item non valet si referat se ad omnia bona, quæ quis habet, cum auferat ipsa facultatem testandi.Ripa l.filiusfamilias. §.diui.nume.111. ff.de leg.j.Dec.consi.465.numer.8.Ruin. consi.103. nume.5.volum.2.Crau.consi.98.nume.8.Ripa Rub. ff.solut.matr.num.17. Medi.reg.10.

¶Donans, seu liberalitatem exercens, habet priuilegium vt non exigatur, vltrà quàm facere potest. tex.est in §.sed & si quis.Institut.de act. & in l. inter eos.ff.de re iudi.versicu.is quoque.& in l.ne liberalitate.ff.eod. titu.

Limita hanc conclusionem vnico modo, vt per Ias.d. l.inter eos.versicu.is quoque.videlicet, vt procedat in promissione de donando pura & simplici, secùs si in ob causam donatio est. Hanc limitationẽ probat, confirmat, impugnat, & demum defendit Iaso. vbi suprà.

Sublimita hanc limitationem vt per Iaso.in dict.§.sed & si quis dupliciter.post Fabr. ibi.

Primò nisi donatio ob causam respiciat solum fauorem recipientis, & non dantis, ita quòd in nihilo esset vtilitas dantis: vt casu quo dono tibi centum, vt emas tibi domum, vel in dotem: & ita intelligit l. si extraneus.ff.de iure dotium.

Sublimita secundò, hanc limitationem non procedere, quando datio facta ob causam etiam concernẽtem fauorem dantis, excederet ipsam causam, & sic esset maior datio causa ipsa: quia in eo quòd excedit, est mera donatio: & habet locum dictum priuilegium, de quo in regula diximus. Iaso. in dicto §. sed & si quis.vbi dicit se credere istam meram veritatem, & eam non inueniri alibi inclusam. B.Dias. regul.210.

¶Donatio alicui facta, si in ea interuenit duplex actus respectu dotis, & quantitatis quam debet vltra dotem habere, puta quia primus actus fuit pactum ipsius donatoris, secũdus stipulatio, quam facit notarius nomine donatariæ, & licet facta fuerit mentio mortis, videtur tamen facta inter viuos, quando scilicet duplex interuenit actus.Doct.l.fin. C.de non nume.pecu.l.cum maritus.§.si.ff.de pact. dot. Bar.l.quæ dotis.ff.solu.mat.Are.consi.74.col, 2.num.12.Ias.d.l.quæ dotis. num.35. Medic. reg.2.

¶Donatio.L. a 54. Paulus libro 42.ad edictum. Additio. a alias 53.

Cuius per errorem dati repetitio est, eius consultò dati donatio est.

Extitn.si quid in frau.pa.Non poterat, inquit Oldendorp. donationis vis & effectus, vel breuius vel cõmodius explicari, quàm collatione repetitionis: nã quæ causa materialis est condictionis indebiti, ea quoque est donationis. Imò constat donationem nihil aliud esse, nisi solutionem indebiti à sciẽte factã. Et propterea vbi cessat repetitio propter sciẽtiam, ibi incipit donatio eius quod sine causa debiti solutum est, de cond.ind.l.j. Cuius s.f. rei cum accessoriis & fructibus de condi.inde. indebiti, ne obstet l.j.C.eo.tit.Errorem.s.iuris vel facti turbationem, C.eo.tit.l.fin.ff.eo.titu.l.error, l.20.§. indebitum.Iunge l.85.eum amplius, de condi.inde.l.j. C.eo.tit.l.j.l.indebitum pro emp.l.qui fundum, §. seruus meus, in fi.de ad.tu.l.j.cùm post mortem.§.j. Dati.s.sub nomine, l.6.de cond.ind.C.eo.tit.l j.& ibi Bal.Et hoc verbũ conciliat l.si.pœnæ, §.j de cõd ind.Consulto.Et nulla necessitate cogente. de iureiur.c.debitores.Aliæ exce.sunt in l.2.l.ea, l.cùm is, §.si mulier, de cond.ind.facit, de don.l.11. in ædibus, §.fin.l.donare videtur, de op.lib.l. Campanus. de prob.l.cùm de indebito.Ad fin. Intelligit Deci. quando recipiens scienter recipit, & soluitur principale indebitum. Postremò cum alia coniectura diuersum non suadeat, vt de solut.l. si cùm aurum. Latius Lor.ax.196.& seq.ne obstet l. si non sortem, §.si quis falsum 22.de cond.indeb. Rusvvi.Parat.

¶Donatio nõ præsumitur in dubio maximè quãdo verba possunt trahi in alium sensum, l.si cum aurum, ff.de solut.l.cum de indebito.de solut.

Ampliatur vt per Mars.in sing.57. contrariam regulã, videlicet, quod donatio inter viuos in dubio præsumitur, ponit Iaso.in l.quæ dotis, ff.solut. matrimo.

Fallit in 8.casib.vt ibi per Ias.num.27.Ampliatur in 4. casib.vt per Io.Bolog.in l.fin.C.de pact. numer.131.

Donatio causa mortis reuocatur per pœnitentiam, arg.l.3.in fin.cum l.seq.ff.de aliment.legat. Fallit vt no.Mars.in sing.63.

Si testator dicit aliquo præsente, & acceptante, lego, & dono fundum, adhuc erit donatio inter viuos, licet admixtum fuerit verbum lego, cum verbo dono.

Fallit vt no.Ruy.in l.j.ff.de leg.j.num.12.

Donatio causa mortis quoad confirmationem magis æquiparatur contractui, quàm vltimæ voluntati, §.j.institu. de donatio.

Fallit in duob.casib.quos ponit Maria.Soci.in l.sciendum, ff.de leg.j.numer.77.& seq.

In donatione causa mortis transit in donatarium dominium recta via, arg.l.à Titio, ff. de furt.

Fallit in 2.casib.quos no.Maria Socin.in dict.l. sciendum.numero 108.

Filiusfamilias quamuis habeat liberam administrationem, tamen non potest donare, l. contra iuris, §. si filius, ff.de pact.vbi gloss.allegat concordantia.

Fallit in 6.casib.quos no.Iaso.in dict.§.si filius, numero 7.& seq.

Donatio facta à patre filio in potestate regulariter nõ valet.l.si pater, C.de inof.donat.l.donationes quas parentes, C.de dona.inter virum & vxor.l.2.§.si filium, ff.de donati.l.j.§.si pater filio, & l.si pater filiæ, ff.de vsucap.

Fallit in 11. casib.vt per Soci.reg. 103.& vltra Socin.limitat in 7.casib.Pet.Duen.reg.223 Fallit in 9.casib. quos no.Io.Crot.in l.frater à fratre, ff.de condi. indeb.nu.435.Fallit in 5.casib.vt per Ias.in d.l.frater à fratre, num.44.& in ij.lectura ponit 8. limitationes. Fallit, vt no. Viuius in suis conclus.in vers. donatio facta à patre: Ampliatur hæc conclusio procedere, quod nec firmat iuramẽto. Fallit in ij.casib.in quib. firmatur iuramẽto, quos no.Port.li.2.suarũ cocl.re. 2.

Donatio facta filio ob benemerita, valet, no. in Auth. vnde si parens, C.de inoffi. testa.

Fallit in 2.casib.quos no, Iaso.in dict.Auth.vnde si parens, column.fin.

Donator potest reuocare grauamen in præiudicium tertij.Barto.in l.qui Romæ, §.Flauius, ff.de verbor. obligation.hanc dicit esse communem opinionem Socin.consi.115.numer.12.libro 4.Iaso.in dict.§ Flauius, num.14.& 16.

Fallit in 3.casib.vt per Iaso.in d.§, Flauius, numero 17.

Fallit in 8.casib.vt per And.ab Exea,in lib.pactorum, numer.141.

Fallit in 6.casib.vt per Zas.in d.§.Flauius, numerò 7. fallit in 10.casib.vt per Port.in libr.5. suarum conclu.reg.36.

In donatione facta à patre filio propter benemerita de bonis non statur assertioni patris, not.gloss. & communiter doct.in l.si douatione,C. de colla.

Fallit in 9.casib.quos no.Ias.in l.frater à fratre, ff.de cond.indeb.numer.44.& seq.fallit in 5.casib.vt per Dec.in d.l.si donatione.Ampliatur,& limitatur in 3.casib.secundum Iaso.in d.l.si donatione, numer. 4.& sequ.fallit in tribus casib.vt per Soci.reg.38. in addition.

Donatio facta inter viuos per patrem filio non imputatur ei in legitimam, nisi expressè dictum sit. Bar.in l.si quando,§.generaliter,C.de inoffic.test.

Fallit in 3.casib.quos not.Diaz reg.212. Sed si est donatio ob causam computatur in legitimam. fallit tamen in 5.casib.quos no.Pet.Duen.reg.222.

Donatio facta alicui reuocatur,si donator postea liberos suscipiat,l.si vnquam,C.de reuo.donat.

Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 12.à Diaz reg. 213. Ampliatur in 22.casib.& limitatur in 29. à Port. in li.j.suarum cōclu.reg.35.fallit vt per Viuium in suis conclusio.versic.donatio facta priuato.Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 6.à Io.Bolog.in l.j. C. de pact.num.36.Ampliatur,& limitatur per Baptist.à Villa.conclu.143.in litera D.Fallit in 3.casib.vt per Socin.in l.conditionis,C.de pact.numero 8.

Donator habet priuilegium, vt non ab eo exigatur vltra qoàm facere potest,§.sed & si quis, Instit. de act.l.inter eos,ff.de rei vendi.l.oe liberalitate.ff.eo.

Fallit,vt no.Iaso.in d.l.inter eos,ver.is quoque.sublimita.vt per Iaso.in d.§.sed & si quis. l·allit, vt per Viui.in suis conclusio.versi.donator.Fallit in 6.casibus,vt per Dec.in l.diuns,ff.de reg.iur.

Actio oritur ex pacto donationis,l.si quis argentum, §.sin autem,C.de donatio.

Ampliatur in 8.casibus,& limitatur in 3.à Pet. Duen. reg.216.

Donatio causa mortis facta, si in ea apponatur pactum de non reuocando,facit donationem transire in contractum inter viuos,l.vbi ita donatur, ff. de donat.causa mort.

Ampliatur, & limitatur in 3.casib. vt per Pet. Duen. reg. 217.

Donatio causa mortis censetur,si in ea de morte mētio facta sit,l.Seia,§.fin.vbi not.gloss.& Barto.ff.de donat.causa mor.gl.in l.Seia,ff.de dote prælegat.

Fallit iu 2.casib.secuodum Bar.in l.fi.nu.11.C. de pact. Fallit in 8.casib.secundum Alex.in l. quæ dotis, ff. solut.matr.Franc.Purp.in d.l.fin.num.227. fallit in 8.casib.secondum Ias.in d.l.quæ dotis,num.26.fallit in 4.casib.quos no.Io.Bolog.in l.fin.C. de pact. num.222.& ideo si donat post mortem, erit donatio causa mortis.fallit tameo in 7.casib.vt per Buttig.in l.stipulatio hoc modo concepta,ff.de verbo. oblig.numero 33.

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum,non valet,l.si libertus,§.si quis plures,ff.de iure patro.l.omnes.§.Lucius.ff.de his, quæ in fraud. cred.l.j.C.vt act.ab hæred.& coutra hæredem.

Fallit in 6.casib.secundum Soc.reg.108.& vltra Socin. Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 2. à Pet. Due. reg.219.fallit in 6.casib.vt per Deci.& Cagnol.in l. fi.C.de pact.fallit in 7.casib.vt per Dec.in l.de quæstione,C.de pact.nnmer. 30.

Ampliatur,& limitatur in multis casib.vt per Baptista.à Villa.conclu.136.in litera D. fallit vt per Viuium,versi.donatio,vbi limitatur in 4. casib. fallit in 10.casib.vt per Io.Bolog.latissimè in l. fin. C.de pact.nume.126.

Donatio de re ecclesiæ facta non valet,cap.sine exceptione,2.q.2.

Fallit in 4.casib.quos no.Pet.Duen. Reg.220.

Dooatio inter virum,& vxorem regulariter prohita est,l.prima secnnda & tertia.ff.de donationi. inter virum & vxorem.

Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 10. à Pet. Duen. reg.22.

Fallit in 7.casib.vt per Pala.Ruui.in repet. Robric.de donati.§.47.fallit in multis casib. vt per Viuium in suis conclus.240.

Donatio inter virum,firmatur ioramento,& hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turz. conclus.74.

Fallit in 8.casib.quos no.Port.in libro 2.suarum conclus.regul.j.Socin.regul.104.& 105.ponit regulam, quòd confirmatur morte mariti, & limitatur id vno casu.

Donatio excedens quingentos solidos, non valet sine insinuatione,l.si quis pro redemprione,§. cæteris. C.de donation.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 19.per Pet. Duen. reg.225.

Ampliatur in 13.casib.& limitatur in 26.à Port.libro j. suarum conclus.reg.40.fallit vt per Viuiom in suis conclus.versicu.donatio inter viuos.sed donationis insinuatio potest posteà quocunque tempore fieri.Ampliatur & limitatur in 6. casib. secundum Baptist.à Villa.conclus.53. in litera I.

Donatio facta per criminosum post crimen contractum ante sententiam condemnatoriã valet,l.post contractum,ff.de donatio.

Fallit io 9.casib.vt per Pet.Duen.reg.226.

Donare qui potest,non prohibetur vendere,l.cui ius. ff.de reg.iur.

Fallit, vt no.Dec.ibi.

Qui testari non potest, non potest donare causa mortis.

Fallit vt not.Socin.in l.sciendum,ff.de legat.j. numero 12.& seq.

Donatio hoc modo facta, instituo talem hæredem, & si contingerit me mutare testamentum dono, &c.non valet.hæc est communis opin.vt per Doct. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff.de verborum obligatio.

Fallit in 2.casib.vt per Maria.Socin.in d.l. stipulatio, numero 33. & seq.

Donatio inæqualis dotis,si est propter nuptias non valet,in auth.de æqual.dotis,in princip.l. ex morte,cum auth.ibi pos.C.de pact.conuentis,cap. donatio.extr.de donat.inter virum,& vxorem.

Fallit vt not.Socin.reg.106.

Donatio facta pauperibus, non valee, nisi quis ibi præsens sit, qui pro eis donationes recipiat, glossa & Bartolus in lege illud, C. de sacrosanct. ecclesiis.

Fallit vt not.Socin.reg.107.

Donatio causa mortis reuocatur per conualescentiã. §.j.de donat.l.non omnis,ff.si certum petatur.

Fallit in doohus casibus quos no.Deci. in dict.l. non omnis,numero 5.

Pater

Pater si filio temtra.lit simpliciter, non videtur donare. Bart. in l. cum pater, § si pluribus, ff. de leg. 2.

Fallit in 3. casib. quos not. Dec. in l. si donatione, C. de collat. numet. 28.

Donatio simplex facta per patrem filio in potestate, mortuo patre, non confert ex quo facto non valet, sed morte confirmatur, hanc esse cómunē opinionē attestatur Ias. in l. ex testamento, nu. 10. de collat.

Fallit vt not. Baptist. à Villa. conclusio. 126. in litera D.

Donatio propter ingratitudinem reuocatur, gloss. in §. j. Institu. de donat. l. fi o. C. de reuo. donat.

Fallit in 2. casib. vt per Vluium, in suis conclusi. versic. donatio ex quinque causis.

Donatio causa mortis facta per filium patri: ipso patre ad suam vtilitatem consentiente, non valet: est communis opinio, secundum Dec. in consilio 279. columo. secunda.

Fallit quando pater generaliter consensisset filio donanti causa mortis, vt posit donare cui voluerit, ita Dec. in d. consi. ver. & certè negari non potest.

Donare non potest princeps terras suas subditis inuitis. Ias. in l. filius fam. §. Diui. ff. de leg. j.

Fallit in 2. casib. vt per Socin. reg. 57. in additio.

Donatio principis de re alterius conualidatur quadriennio elapso, adeo quòd dominus rei amplius non auditur.

Fallit in 5. casib. quos no. Feli. in c. quæ in ecclesiarum, de constitut. numee. 55.

Donatio omnium bonorum præsentium valet. Bart. in l. fin. C. de pact.

Ampliatur & limitatur per Io. Boiog. in d. l. fi. nu. 123.

Donatio facta in pœnam mutationis testamenti non valet, communis est opinio in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligation.

Fallit in 2. casib. vt per Crot. in d. l. stipulatio, nomero 13. Donat. Fina, libr. j.

¶ DONATIO. L. a 83. Papinianus libro nono Responsorum. ADDIT. a alias l. 82.

Donare videtur, quod nullo iure cogente cóceditur. De don. l. donari 19. l. j. §. & §. si quis. Institu. de leg. §. legatum, de fideius. l. fideiussor, §. fideiussor accipi, de petit. hær. l. sed etsi lege, §. consuluit. IVRE. Ciuili, aut naturali simul, aot ciuili tantùm, nec obstet l. Stichom, §. aditio, de solu. l. si fideiussor, §. fin. de fideiuss. l. fideiussor obligari, § j. COGANTE, de don. l. hoc io. §. fin. l. j. Conciliatio. l. nuda, de don. l. si tibi, 10. l. 18. de pac. l. j. de cu. fu. Sim. de ritu nup. proximè 50. in fin. Excipe nisi donator tutus est exceptione perpetua, de leg. j. l. si creditori: Vel vbi inuitus donat. Loc. l. ex conducto, §. si ius, & l. seq. §. sed si verbo, ad legem Aquil. l. si seruum, §. si oliuam. Seneca libr. 2. de beneficiis capi. 19. Beneficium est id quod qois dedit, cùm illi liceret & non dare. Riisvvichius Paratit.

¶ DONATIU. Papinianus libro nono respons. Lex lxxxij. ADDIT. alias l. lxxxiij.

¶ DONARI videtur, quòd nullo iure cogente conceditur.

Licet ex necessitate naturalis iuris & dare & donare posit. l. donari. de donationib. & ibi Alb. & Imol. cum Andr. l. si non sortem. §. iodebitum. de condiction. indebit.

¶ DONATIO, & VENDITIO. L. 124. Vlpianus libro qoinquagesimoquinto ad edictom.

Cuius est donandi, eidem & vendeodi & concedendi ius est.

Ex titul. de liberali causa. Iunge ad l. 22. non debet, l. m. in eo, de reb. ecc. non alien. cap. nulli, de don. l. 7. in fin. Iunge. l. actionum genera, de act. l. 2. de proc. l. 126. inf. §. j. DONANDI. Conciliatio de pact. l. cótra iuris, §. si curator, §. si filius, C. eod. tit. l. pactum curatoris, de fur. l. interdum, §. qui tutelam. CONCEDENDI. l. s. per colonarium contractum. Ad fin. s. ratione eadem subsistente, nec obstet C. de præd. decu. l. fin. Contrà sup. l. aliud 121. E diuerso etiam prohibita venditione videtur prohibita donatio, C. de fideicom. l. voluntas, & ibi Bar. C. de vsu. l. 2. Secus C. de sacrosanc. eccle. Aoth. perpetua, C. de trans. l. præses. Ratio, de don. l. j. Riisvvich. Paratit.

Donatio. l. 64. culus per er. 70. inuito beneficium. 124. cuius est donādi. 83. donari. 126. cùm quis posit al. Riisvvichius Paratit.

De omnium bonorum donatione tractant Dd. in l. stipulatio hoc modo. de verbor. oblig. Riisvvich.

De alieno donare, est species furti. de adult. l. filius. Riisvvichios Paratit.

¶ DONATIO. Intelligitur donatum, de quo noo est cogitarum.

C. quib. cau. pig. tac. contr. l. quamuis.
ff. de pign. l. penultim.
ff. de leg. j. l. patro. §. j.
ff. de cond. & demonst. l. filiæ. §. j.
ff. de lib. & posthum. l. placet.
ff. de stat. lib. l. statu liberi.

Non intelligitur.

ff. de pae. l. tres.
ff. de trans. cum aliquis. l. cum hi. §. qui cum. & §. j. & vltim.
ff. de iud. l. non potest.
ff. de donat. l. cùm donatio.
ff. de leg. tut. l. vxorem. §. sic prædi.
ff. de verb. obl. l. filiusfam. §. cum vi.
ff. de reb. dub. l. j.
ff. de vsur. l. petente.
ff. de instrum. l. quæsitom. §. Celsus sicut.

Intelligitur de quo, &c. & econtrà.) Verum est, quòd ea demum intelligūtur esse data, de quibus est cogitatum, vt in contraria Rubr. continetur. Cogitatum dico expressim, vel tacitè, vt in hac Rub. continetur. Nam vbi tacitè cogitatum est, tantundem valet, ac si expressim. & ita intelliguntur leges hoius Rub. Si verò neque tacitè, neque expressim sie cogitatum, non videntur esse data, vt in contraria Rub. restatur: nisi ea de quibus est cogitatum, oon possint esse sine his, de quibus oullo modo est cogitatum, vt in sequenti Ru. continetur. Azo, Ru. 52.

Conceduntur, quædam honestè quæ non honestè petuntur.

ff. qood quisque iur. l. si qnis.
ff. de orig. iur. l. 2. §. primus.
ff. de var. & extraor. l. j. §. est quidē. Az. Ru. 52.

Concedi, id videri sine quo concessū nō potest exerceri, nec illius tenet ademptio.

ff. de iur. omn. iud. l. 2.
ff. de relig. l. si venditor.
ff. de procur. l. ad rem adlegat.
ff. de vsufr. ple. l. j. §. j. & 2.
ff. de vsu. & habita. l. si deside.
ff. de seru. vrb. præd. l. seruit. §. j. binas.
ff commun. præd. l. refec. §. j.
ff. de ser. l. si inter. (ctus. l. seruum. §. j.
ff. de cótra. emp. l. in l. §. fistulas. l. si aquædu-
ff. de leg. j. l. si fundus. §. si fundum.
ff. de vet. l. si princeps bonæ rei appel.

ff. de

ff.de ser.rust.præd.l.3.§.qui habere.
ff. de pœn.l.3.§.j.
ff.si ser.vend.l.testatrix.§. plures.
ff.de contrah.empt.l. in vendend.
ff.de instru.leg.l.prædia.§. vltim.

Id videri concedi,&c.] Hæc Rubric.suprà proxim.exposita est. Azo,Rubric.52.

Id videtur concessum, quod sequitur ad illud.
ff.de re iud.l.quidam.
ff.de ope.nou.nun.l.cùm procu. Azô,Ru.52.

Videtur concessum,si non fuerit ademptum.
Infrà de taci.Rubric. vltim.

Cum aliquid conceditur alicui, id quoque intelligitur concedi,quod solet ab hoc concedi.
Infrà,communia sa.cum aqua. Azo,Ru.52.

Quædam transferri,de quibus non est cogitatum inter contrahentes, & si illa de quibus cogitatum est, non transferuntur propter impossibilitatem.
ff.si serui vend.l.si tantum.

Hæc Rubric.salsa est,quia quæ accedunt:non sallitur tamen scienter,nisi de his esset actum & cogitatũ, quod non placet. Ego credo sic fore soluendum, sicut solui,
ff.de do.inter vir.& vxo.l.quod autẽ si vxor.
ff.de ser.rust.præ.l.per fundum.
ff.quib.mod.pig.vel hyp.l.j.
Suprà, de pact. Rubric.superueni.
Infrà,de ver.præ.Rub.verbum generale.
Infrà,de taci. plus valent.
Infrà,de taci.Rub.quod expresßim contra,
Infrà,de diuer.reg.Rubr.vt quis fac.si.
Suprà,de stip.Rubr.ex causa id.
Suprà,cessante causa cessat.
ff.de don.l.antepe.
ff.ad Treb.l.ex facto.in princip.
ff.pro socio.l.5.
ff.de contrah.emp.l.qui tab.si non sed si res.
Contra,ff.de pign.act.l. debitor.
ff.de hær.instit.l.quotiens.
ff.de leg.j.l.senatus.l.si domus.l.si tibi.l.5.
ff.de adimpl.leg.l.legat.§.pater.
ff.de donat. inter virum & vxorem.l. quòd autem.§.si vxor.
ff.quib.mod.pigno.vel hyp.l,si debitor. §.si autem volunt.
Contrà.C.de remiss.pign.l.debitum.

Quædam transferri,&c.) Cum id de quo cogitatur, transferri non potest propter impossibilitatem, transfertur id quod transferri potest, quod ei accedit vel consequens est,de quo cogitatum est.q.d. si,quod ago,non valet,vt ago:valeat ,vt valere potest.vt ff.de contrahend.empt.l.qui tabernæ. & vt leges aliæ huius Rubric.testantur. Azo, Rubr.52.

¶Donatio causa mortis censetur,si in ea de morte mentio facta sit. Hanc regulam probat text.in l. Seia.in §.fin.& ibi glo.in verbo,videri.& ibi Barto. ff.de don.caus.mortis.glo.in l.Seia.ff.de dote prælegata.in gl.fin.& in l.apud Celsum.in §.Iuli.in verbo,spopondisset.ff.de doli exceptio.gloss.in l.fin.in gl.j.C.de don.causa mortis gl.& ibi doc.in l.fi.C.de pac.in verbo,accommodauerit. Hanc opinionem tenet Bar.& doc.in l.quæ dotis.ff.sol.mat.& in l.stipulatio hoc modo cõcepta.ff.de ver.obli. Bal.in l. cum quis.ff.de cõd.caus.da & in l.& si mortis.C. ad legem Falc.Ale. in l.Stichum.ff.de legat.j.Ias.in l.ſi in §.si quis ita.num.18.ff.de verbo.oblig.no.Guliel. Pontan.in d.l.quæ dotis. numer.7.

Hanc regulã ponit Bar.in d.l.fi.nu.11.C.de pac.vbi eã limitat duob.mod. Hanc etiã regulã limitat octo modis notabiliter Ale.in d.l.quæ dotis.à nu.6. vsq; ad nu.14.Quas limitationes refert Fran.Pur.in d.l. fi.numer.227.C.de pactis.eandem regulam limitat etiam octo modis Iaso.in d.l.quæ dotis. nu.26.vsq; ad numer.49. P. Duen. reg.208.

¶Donatio causa mortis facta, si in ea apponatur pactum de non reuocãdo,facit donationẽ transire in contractum inter viuos.Hanc regulã probat tex. in l.vbi ita donatur.ff.de don.caus.mor. & ita tenet Pau.de Cast.in cons.lxj.volu.2.Ferratius in caut.30. Abb.in c.constitutus.de relig.domib. Dinus in cõsil.44.in principio,& in 3.dubio,Bal.in l.2.C.de iure dotium.& ita in expresßis terminis consuluit Alex. in consi.44.nu.2.vol.1.eandem opinio.tenet Ias.in l. quæ dotis.nu.31.ff.solut.matr.& in l.non omnis.nu. 2.ff.si cer.pet.& ibi Decius,nu.10.Angelus de Perusio in consi.clxxix.incipienti,Visis prędictis instrũmentis.eandem opinio.tenet Bartholomæus Soci. in cons.53.vol.4.Bart.in l.fi.nu.11.C.de pact.

Licet contrariam opinionẽ teneat Bal.in l. cùm quis. ff.de condi.ob causam.vbi arguit ad partes : quem sequitur Alex.in d.l.quæ dotis.Cor.in consi.128.nu. 8.vol.j.& ad hoc gl.in l.si alienam.in ver.acceperit. ff.de don.caus.mor.Et ratio illius legis esse potest, quia ad iudicandum qualitatẽ contractus non attenditur sonus verborum sed effectus rei,vt in l.insulam.ff.de præscrip.verbis.& in l.sed & si possessori.§.item si iurauero.in 2.responso.ff. de iureiur. & in l.si vno.in princip,ff. locati.

Amplia primò,vt non solùm procedat quando donator purè promisit non reuocare , hoc est promisit nullo casu reuocare;sed etiam si in euentum alicuius conditionis promisit non reuocare:& illa conditio eueniret.Hanc ampliationem ponit Paul.de Cast.in consi.82.incipienti,in ista donatione. nu.1. volu.2.facit pro hoc,quia licet conditio suspendat actum,vt in lege,cedere diem.ff.de verbo. signi.tamen quando cõditio est purificata,perinde est ac si ab initio is fuisset purè factus:vt in l. si pupillus.ff. de conditio.institutio.in l.sed & si de sua.in §.final. ff.de acquirend.hæred.l.fi.in §.Titius.& ibi Ange.& doc.ff.de vulga.& pupillari.Dec.in consi.79. nume. 2.& in consi.187.in princip.

Amplia secundò,vt non solùm procedat, quando testator promisit dictam donationem non reuocare: sed etiam promiserit dictam donationem attendere,obseruare,& in aliquo non contrauenire,ita tenet Ferratius in cautela xxx. in princip. numero primo,post alios per eum allegatos,& ibi etiam allegat multos doctor.tenentes contra hanc ampliationem in numero secundo,contra quam ampliationem etiam tenet Claudius de Seysello in dict.l. quæ dotis.nu.10 ff.sol. mat.vbi allegat plura ad hoc quòd talis clausula restringitur secundum naturam dispositionis super qua apponitur,in qua controuersia doct.Decius in d.l.non omnis.nu.11.ff.si cert. pet.& in consi.cccv.nume.3.facit duo membra. Primum est,quando talis clausula apponitur post illa verba,hanc autem donationem promiserunt dictæ partes,&c.& sic in illis verbis principalibus in quib. substantia cõtractus consistit,& in hoc mẽbro Dec. tenet ꝙ per talem clausulã nõ dicatur esse donatio

inter

inter viuos, sed semper remaneat donatio causa mortis. Secundum membrum est, quando talis clausula non apponitur circa verba exequutiua, sed circa verba dispositiua: & tunc dicit ipse, quod talis donatio iudicabitur inter viuos: & ita procedit opinio Ferra. & doc. per eum alleg. & dicit Ferra. quod hęc ampliatio multo fortius procederet si in tali contractu fuerit appositum iuramentum, per duas rationes ibi positas. Sed contra hoc vltimum tenuit Corn. in dict. consi. cxxvj. numer. 8. volumi. j. ex cuius dictis responderi potest ad rationes Fer. in quo vltimo dicendum est, quod si dicta clausula apponatur circa verba exequutiua, sicut verba exequutiua non alterant naturam principalis dispositionis, vt in clem. j. de praebendis. ita nec iuramentum alterauit naturam principalis dispositionis: vt in l. fin. ff. si quis cautio. & in l. fi. C. de non numerata pecun. in cap. quemadmodum. & ibi glo. in verbo, conditionis. de iureiur. si verò dicta clausula fuerit apposita circa verba dispositiua, tùc ratione iuramenti casus erit sine dubitatione, per rationes Fer. quae bene procedunt in casu isto, quamuis absque iuramento casus esset magis dubius, an talis donatio virtute clausulae praedictae, absque iuramento fuerit effecta irreuocabilis nécne.

Amplia tertiò, vt nō solùm procedat si actum fuit expressè quod talis donatio reuocari non possit: sed etiam si tacitè actum sit: vt quia fuerit facta donatio alicui, & haeredibus suis. Nā eùm donatio causa mortis, moriente donatario ante donatorem nō transmittatur ad haeredes donatarij, vt in l. si vir. in §. vxor. & ibi Barto. ff. de do. inter virum & vxo. tamen si in donatione apponatur verbum, & haeredibus, censetur pactum quod talis donatio transeat ad haeredes donatarij, quod quidē patet, cùm magis sapiat naturam donationis inter viuos, quàm donationis causa mortis, transformauit ipsam donationem, quae absque illo pacto cadebat sub nomine donationis causa mortis, vt transeat in donationem inter viuos: & per consequens non posit reuocari, ita Ferra. in d. cautel. xxx. circa finem: vltra quem ita tenet Bald. in consi. cviij. volum. iij. Claudius de Seysello in d. l. quae dotis. numer. 10. in versi. aliam verò limitationem ponit Salyc. ff. solut. mat. eandem opinionem tenet Decius in d. l. nō omnis.

Limita primò, quando tale pactum de non reuocando se compatitur cum donatione inter viuos: quia tunc transformatur donatio causa mortis in donationem inter viuos. Seccùs, si pactum se non compatitur cum donatione inter viuos: vt quia est donatio omnium bonorum, quae bene potest valere in vim donationis causa mortis, sed non in vim donationis inter viuos: vt in l. licet. C. de pact. not. doct. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. oblig. ideo si quis donet causa mortis bona sua, & apponat pactum de non reuocando tale pactum, non transformauit donationem causa mortis in donationem inter viuos, ita in expressis terminis consuluit Paul. de Cast. in consi. lxxv. nume. 2. in fine. vbi generalius dicit, quòd quando donans asserit se donare causa mortis, ita demum per pactum de non reuocando etiam iuramento firmatur, videtur recedere à proposito donandi causa mortis, & transire in propositum donandi inter viuos, si tale pactum se compatitur cum donatione inter viuos: aliàs secus, & hanc limitationem sequitur Bartholomaeus Socin. in consi. cxxxv. num. 3. volumi. ij. & pro hac limitatione facit: quia non est verisimile quod donator in donando vellet assumere viam, per quam dispositio sua subuertatur. l. iij. cum simi. ff. de milita. testament. facit etiam quod consuluit Aretin. in consi. xxiij. nume. 10. vbi dicit quòd quando actus vno modo potest licitè fieri, & alio modo illicitè, in dubio videtur factus eo modo quo licitè fieri potest: quem sequitur Curtius Iunior in consilio xx. numero 7.

Limita secundò, quādo verba contractus aliquo modo possunt adaptari ad aliam speciem contractus: secus est, quando verba contractus non possunt adaptari ad aliam speciem contractus: vt tradit Iaso. notabiliter in l. qui Romae. in prin. nume. 27. ff. de verborum obligatio. vbi ponit exemplum: quòd in contractu pignorum fuit appositum pactū de nunquam releuando: tale enim pactum non facit quòd contractus pignorum transeat in contractum venditionis: quia verba contractus pignoris nullo modo ad venditionem adaptari possunt, vt plenè ibi declarat Iaso.

Limita tertiò, vt per tale pactum iudicari debeat donatio inter viuos quo ad hoc vt non admittatur poenitentia: tamen quo ad hoc vt donator interim faciat fructus suos, talis donatio habebit naturam donationis causa mortis, ita tenet Paul. de Castr. in d. consi. lxxv. numer. 2. volum. ij. Quae tamen limitatio videtur esse aliena à mente omnium doct. in d. l. vbi ita donatue. ad quos me remitto. P. Duē. re. 217.

¶Donatio causa mortis non seruata forma iuris videlicet facta coram quinque testib. leg. senatus. §. si quis. ff. de do. caus. mor. l. fi. C. e. nulla est. Med. re. 7.

¶Donatio excedens quingentos solidos nōn valet nisi fuerit insinuata. l. si quis. §. caeteris. C. de donat. est enim insinuatio de forma ipsius. leg. sancimus. C. eo. Barto. l. Modestinus. ff. de donat. Doct. l. illud. C. de sacr. sanct. eccle. Paris. consi. 25. nu. 55. lib. j. Soc. iun. consi. 69. nu. 37. consi. 77. nu. 55. lib. j. Ruin. consi. 159. num. 6. vol. 4. Ant. trac. de insinua. p. 2. numer. 1. Guid. dec. 325. Medic. reg. 7.

¶Donatio de re ecclesiae facta non valet. Quam regulam probat tex. in c. fine exceptione. in versic. donare. xij. q. 2. & in c. 2. de donat. De iure Regio, in l. v. titu. xij. lib. iij. Fori. & in l. iiij. titul. xiiij. part. j. & circa hanc regulam vide Paris. in consi. xl. num. 1. & 2. volum. v. & in consi. ccxvij. numer. 5. volumin. j.

Limita primò, quando episcopus vellet donare bene meritis, vt in capi. si quos. xij. q. 2. quia non videtur donare, sed soluere potiùs debitum naturae: vt in l. Aquilius Regul. aliàs incipien. Attilius. ff. de donatio. & in l. sed & si lege. in §. consuluit. ff. de petitio. haeredit. in capitu. cùm in officiis. de testam. Potest enim praelatus remunerare non concedendo dominium alicuius rei, sed vsumfructum ad breue tēpus. ita tenet Innoc. in d. capitu. cùm in officiis. de testam. Bal. in l. iubemus. C. de sacrosanct. eccles. & haec remuneratio si possit debet fieri de bonis mobilibus ecclesiae: non autem de immobilibus: vt tenent Doct. in d. l. iubemus. & in capi. fin. de peculio cleric. & ita concludit Ias. in consi. cxvj. volumi. iiij. & merita debent esse aequiualentia rebus donatis: vt in ca. relatum. el ij. ibi, iuxta seruitij meritum. de testamen. & ita concludit Dec. in consi. clxxliij. ita etiam tenet Chassa. in consuetud. Burg. in titu. des droits. Rubr. iiij. §. vij. nume. 9. facit quod not. Iaso. in l. ex hoc iure. nume. 60. ff. de inst. & iure.

Limita secundò, quando donans rem ecclesiae tantum-

eumdē donaret ecclesiæ cuius rem donat, & iuxta rei collatæ modum, vt in capitu. consensus. & io capitu. episcopi. de rebus eccles. non alienan. & in capitu. iniustum. in §. item si rectores. xij. q. ij. De iure regio l. v. titu. xiiij. parte j.

Tertiò fallit in Romano Pontifice, qui bona vnius ecclesiæ alteri ex causa concedere potest, vt est gloss. in capitu. constitutus. in verbo, à quocunque. de relig. domibus. & in capit. j. xij. distinct. ita tenet Præpo. in capit. non liceat Papæ. xij. q. ij. facit quod notat Iaso. in l. Barbarius. numer. 31. ff. de offic. prætor.

Quartò limita, quando episcopus vellet dare consanguineis pauperibus, scilicet pro victu, & vestitu tātum, vt in capitu. quisquis. xij. q. ij. & in capitu. non satis. lxxxvj. distin. facit tex. in capit. si cupis. xvj. q. j. P. Duen. reg. 221.

DONATIO excedēs quingentos solidos non valet, nisi fuerit insinuata: vt est tex. in l. si quis pro redemptione. in §. cæteris. C. de donationibus. & in l. ix. in fin. titu. iiij. parte v. per quæ iura corrigitur tex. in l. sancimus. C. eodem. quæ vsque ad trecētos aureos tantummodo permittebat. tenet Barto. & Doct. in l. Modestinus. ff. de donat. Bald. & ibi Doctor. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. & in l. fin. C. de iure dotium. Circa quam regul. vide Franc. Aretin. in consil. lxxvij. Pau. Paris. in consi. xxv. num. 53. & in consi. lxix. num. 93. lib. iij. Marian. Socin. Iun. in consi. lxix. numer. 37. & in consi. lxxvij. numer. 55. lib. j. & in cōsil. lxvij. num. 18. & in consi. cxviij. nume. 2. volum. ij. Ruin. in consi. clix. numer. 6. & 15. volum. iiij. Ioann. Barto. de Scharampis in consi. cxj. numero 6. inter consilia Bruni. Pala. Ruui. in repet. Rubri. de donat. inter virum. §. xvij. num. 6. Andr. Tiraq. in legib. cōnub. in gloss. iiij. nume. 10. & in gloss. v. numer. 32. & 34. & in gloss. vj. numer. 177. & 272. Ioan. Basianum in consuet. Aluerniæ, capitu. xv. artic. xlij. & notabiliter Anton. de Canar. in tract. de insinuatione, in j. & ij. parte. numer. 1. cum seq. Ioan. Igne. in autb. ex causa. nume. 126. C. de lib. præt. Guid. Pap. in consil. lvij. & in decis. cccxxv. Aymon. Public. in glo. ad dictam consuetud. Aluerniæ, attic. xlij.

Rationes autem, quare donationes insinuari debeant sunt quatuor. Prima est, vt inter insinuationem, & donationem, donans deliberare possit an sibi expediat donationem perficere: vt in authent. de appel. & intra quæ tempora. in princip. versicu. vt liceat homini intra id spatium plenissimè deliberare. collat. iiij.

Secunda ratio est, vt iteratio actus ostendat mortis perseuerantiam: vt in l. vna. C. de plus petitio. sicut dicitur de actu geminato: vt in l. Balista. ad Trebellianum.

Tertia ratio, vt tollatur deceptionis suspicio: vt in l. si decipiendi. ff. ad Velleian. nam sicut præsentia amicorum tollit suspicionem fraudis, ita & præsentia iudicis: vt in l. transactione. & in l. siue apud acta. C. de transactionib. ita tenet Guido Papa in consi. lvij. versicu. ij. And. Tiraq. in legib. connubialib. in gloss. vj. numer. 177. vbi dicit quòd apertè iudex debet intelligere quòd isti intenderant donationem conficere, ad hoc vt insinuatio valeat: aliàs licet interponat decretum, non valebit. ista est gloss. notab. secūdum eundem ibi, in l. tutor bonorum. versicu. amici eius & iudices scientibus. ff. de bonorum possess.

Quarta ratio est, vt occurratur falsis probationū modis. l. fin. C. de fideicomm. Quas rationes ponit Anton. de Canario in dict. tract. de insinuatione. q. ix. numer. 18. referendo se ad Specul. in titu. de instrument. editione. in §. porrò. Barto. tamen in d. l. Modestinus. numer. 3. addit duas alias rationes. Prima, ne, si clam fiat, homines fraudentur. l. data. C. de donat. & quia in magnis quantitatibus, magna exigitur obseruatio: vt in l. fin. & in authent. ibi posita C. si cert. petat. Anton. de Canar. in dict. q. ix. dicit has rationes magistrales, excepta illa, quæ ponitur in dict. l. data. Facit etiam alia ratio: quia reipublicæ interest ne quis re sua malè vtatur: vt in §. sio. Institu. de is, qui sunt sui vel alieni iuris.

Amplia primò prædictam regulam habere etiam locum in creditore, qui remisit domum sibi debitam: quia remissio donatio est. l. si mulier. ff. de condictio. causa data. Et quòd in remissione facta causa donationis requiratur insinuatio, tenet glos. j. & ibi Doctores in l. si quis obligatione. ff. de regul. iur. & ibi Gagnol. numer. 5. dicit esse communem opinionem. Eandem opinionem tenet Bart. in dicta l. Modestinus. numer. 1. Bald. in l. pactum. numer. 12. C. de collatio. quam dicunt communem esse Alexand. & Decius in l. creditori. numero 12. C. de pactis. idem Alexand. & ibi Iason in l. si mulier. numero 1. C. de condict. ob cauf. Felin. numero 2. in capitu. veniens. el j. de testibus. & ibi Docto. idem Alex. in consilio cxxxviij. nume. 28. volum. 2. Andr. Barb. in consi. xlj. numer. 24. versic. item est etiam ponderandum, lib. j. quod tamen declarat secundum Fel. vbi supra, & Rom. in d. l. Modestinus. numer. 41.

Amplia secundò, siue donatio fuerit facta extraneis siue coniunctis, ita tenet Bald. in l. data. in princip. C. de donatio. quia eadem ratio & maior videtur inter coniunctos, quàm inter extraneos, vt concludit Barbat. in consi. xxiij. numer. 10. versicu. modò in proposito. volum. 2. facit quod notat Mantua. in Apophthegma. lxxix.

Limita primò, non procedere in dote: vt in l. finali. in §. j. C. de iure dotium. & in l. finali. C. de donat. ante nuptias. & hoc fauore dotis statutum est, sicut multa alia. in l. j. & ibi not. ff. soluto matrimon. Et hæc limitatio probatur de iure Regio in l. ix. in fin. titu. iiij. parte v.

Limita secundò in donatione propter nuptias: quæ non est minoris fauoris quàm dos: vt in l. fin. C. de donat. ante nuptias. imò dicitur, quod in substantia nihil distat. ad hoc facit text. in authent. eò decursum. C. eodem titu. & in authen. vt fratrum filij. in §. illud. collat. ix. & in authen. vt sponsalitia largitas. in princip. ita Angel. in dic. §. illud. numero 1. Guido Papa in decisione cccxxv. numer. 2. Antoo. de Canario in tract. de insinuationib. in ij. part. q. iiij. numero 4. Bald. Nouellus in tract. de dote, in vj. part. princip. q. xlvij. nume. 2. Bald. in authen. dos data. §. similique modo. C. de donat. ante nuptias. Bartol. in l. cùm multę. in principio. C. de donatio. ante nuptias. Ioan. Basianus in consuetudin. Aluerniæ, in d. artic. xlij. versicu. vij. licet olim insinuatio requirebatur. d. l. fi. C. de donat. ante nupt. & in l. fin. §. similique modo. C. de iure dot. & in d. l. sancimus. in princip. C. de donat. quod est verum respectu mulierum, & in earum fauorem, secundum supradict. §. illud. & ibi Ange. & d. auth. eò decursum. Paul. Paris. vbi hoc declarat in consi. xvj. numer. 24. volu. 2.

Limita tertiò, non procedere in donatione feudali; vt si rex, vel alius dat castrum aut aliam rem in feudum, valebit sine insinuatione. ita tenet Bald. in capitu. peruenit. el ij. nume. 4. de iureiur. idem in alia dona-

donatione à principe facta. vt in l. illud. C. de sacros. eccles. in l. sancimus. vers. exceptis. C. de donat. & ibi Docto. & in authen. vt non fiant pignora. in §. illud. Ant. de Canar. in tract. de insinuat. in 2. par. numer. 2. Matth. de Afflict. vbi hoc declarat, in ca. 1. in §. item sacramenta. glos. 4. numer. 33. de pace iura. firman. in vsibus feudorum.

Quartò fallit in donatione remuneratoria, & mutua. l. si pater. & in l. Aquilius Regulus, aliàs incip. Attilius. & ibi glos. in verbo, non meram. ff. de donat. & in l. fina. & ibi glos. in verbo, obseruatione. C. de iure dot. & ibi Ange. de Perus. tenet Bald. in l. illud. numer. 8. C. de sacrosanct. eccles. Ias. in l. si non fortem. in §. libertus. num. 8. ff. de cond. ind. vbi dicit valere prædictam donationem dummodò facta sit propter seruitia præcedentia, & seruitia sint æquiualentia donationibus. ita tenet idem Ias. vbi hoc notab. declarat in l. ex hoc iure. numero 53. ff. de iusti. & iure. Segura in repetitio. l. ab exhæredati substituto. numero 91. ff. de lega. 1. Bartol. & ibi notab. Ioan. de Imol. in l. Aquilius Regulus. ff. de donat. Anton. de Canario in dicto tracta. de insinuatione, in 2. parte. quæstio. 12. numero 15. Ratio est: quia talis donatio non est propriè donatio: sed potiùs quędam permutatio seu compensatio: vt in l. sed & si lege. §. consuluit. in fi. ibi, velut genus quoddam hoc esse permutationis. ff. de petition. hæred. & in dict. l. Aquilius Regulus. versicu. dixi posse defeudi. ff. de donat. & talis donatio non reuocatur prætextu ingratitudinis, nec in ea habet locum tex. in l. fina. C. de reuoc. donat. nec alia iura communia loquentia de donatione, vt est tex. iuncta glos. in l. si pater. §. primo. ff. de dona. & ibi Docto. & glos & ibi Docto. in d. l. fi. in verbo, inueniatur. quam etiam sequitur ibi Ripa in repeti. quæstio. 44. Moder. Parisien. in consuetudin. Parisien. titulo primo. §. xxx. numero 99. Boerius in decisione 27. Et vltra istum effectum & alios effectus huius obligationis antidoralis vide octodecim effectus per Iasonem in l. si non fortem. §. libertus. numero quinto. ff. de condic. indeb. xix. effectus ponit idem Ias. in l. ex hoc iure. numero 15. cum aliis. ff. de iustitia & iure. alios ponit Fortunius Garcia in l. prima. §. ius naturale. numero 37. ff. de iustitia & iure. quatuor & triginta ponit Andræas Tiraquellus in repet. l. si vnquam. in verbo, donatione largitus. numero 11. cum sequentibus. C. de reuocandis donationibus.

Quintò fallit in donatione iurata: vt tenet Ioannes Andr. in addi. ad Specul. in titu. de instrumen. editione. in §. porrò. in additione incipienti, minus. Federic. de Senis in consil. cclxxxj. numero 1. Bald. in cap. cùm contingat. numer. 13. de iureiuran. & ibi Ioan. de Imol. vbi latissimè hoc examinat. num. 90. & ibi Abb. numero 17. Ioannes Faber in §. & cùm retrò. numero 3. Institu. de donatio. Alexander in consilio 4. numero decimo. & in consil. xij. nume. 4. volumine primo. & in consilio clviij. numero 19. volumine secundo. & in consilio xxj. numero vndecimo. volum. 3. & hanc opinionem, vbi plenè eam disputat, & concludit, tenet Bartholomæus Socin. in consil. 77. numero 10. volum. 1. vbi dicit, quòd hæc opinio est verior, & quod semper pro ea iudicaret, & consuleret. Hanc etiam opinionem dicit esse communem Ias. in consil. 51. volum. 1. eandem dicit esse magis communem Franc. Curt. Iun. in consilio 34. numero 1. Decius in consilio ccxxxix. numero 3. & in consilio ccccxxxij. numero 11. & 14. Ripa lib. 3. responsorum, cap. xj. numero 11. Matth. de Afflict. in cap. j. numero 36. de feudo dato in vicem leg. commissor. in Vsibus feudorum. Hanc opinionem dicit etiam esse communem Maria. Socin. Iunior in consilio lxvij. numero 20. volum. 2. Alexand. vbi dicit ita fuisse consultum per multos Doctor. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. Hanc etiam opinionem tenent plures Doct. quos refert Andr. Tiraquell. quos propter prolixitatem non refero in repetit. l. si vnquam. in præfatione, numer. 143. C. de reuoc. donat. Anto. Rubæus Alexandrinus in consil. lix. numero 2. Paris. vbi eam dicit communem, in cons. lxix. nu. 95. volum. 3.

Contrariam tamen opinionem, imò quòd prædicta regula, & leges eam probantes non possint iuramento renuntiari, tenent Gulielm. de Cuneo, Alberic. & Bald. sibi contrarius in l. illud. nume. 9. C. de sacrosanct. eccles. & dicit Ioan. de Imo. in dict. l. Modestinus. ff. de don. quòd istud est de mente Bartol. ibi, in nume. fi. dum se remittit ad not. per eum in l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. idem tenet Anton. de Canar. in tracta. de insinuat. 2. par. quæst. 33. nume. 50. vbi per totam quæst. hoc examinat, & tenet hanc opin. maximè in num. 59. Ange. in consil. clxxix. numer. 7. vbi dicit hoc esse verum, etiam in donatione facta inter coniunctos & inter fratres. Hanc opin. dicit communem Andr. Barb. in cons. xvj. num. 16. ver. & si quispiam dixerit. volu. 2. in princ. Alex. sibi contrarius in addit. ad Bar. in l. post mortem ff. de adop. Barb. in cons. 22. incipien. viso celebri. vers. quod verò opponitur. volum. 4. Ang. Are. in §. aliæ. nu. 5. & 9. Instit. de donat. idem Barb. & quàm plures Doctor. tenent hanc opin. quam ipse refert in consilio lxvj. numero 23. & in cons. lxvij. per totum: inter consilia Francis. Cur. Sen. hanc etiam tenet Bartholom. de Scarampis in consil. 111. num. 6. inter consilia Alberti Bruni, Rom. in d. l. Modestinus. num. 18. Laurentius Calcan. in consil. xxv. num. 33. vers. nec obstat etiam quod dicatur. Eandem opin. tenent quamplures Doctor. quos refert Ruin. in cons. clix. numer. 6. volum. 4. & ibi num. 15. refert contrariam opi. in qua se non bene firmat propter ambiguitatem opinionũ: & alij etiam Doctor. quos refert Maria. Socin. Iun. in cons. 69. numer. 39. & in cons. 77. nume. 58. vol. 1. vbi refert has duas opin. & etiam se non bene firmat. & alij etiam Doctor. quos refert Tiraquel. in repet. l. si vnquam. in præfat. nu. 153. C. de reuoc. don. & hanc opin. tenet Io. Crott. in repet. l. nemo potest. vers. fallit hæc conclusio. ff. de leg. 1.

Sed hæc posterior opinio verior mihi videtur, quod donatio etiã si sit iurata, si non sit insinuata non valet. Ratio prima facit: nam, vt suprà dixi in rationibus huius regulæ, insinuatio fuit introducta fauore publico, ne quis effusa liberalitate patrimonium suum exhauriat: ideo iuramẽtum nullum effectũ operatur, vt in c. si diligenti. de foro compet. not. in l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pact. Secũda ratio facit: nam donatio, omissa insinuatione, ideo est nulla, quia præsumitur facta esse in fraudem: & sic ad euitandas fraudes quæ committi possunt: maximè inter coniunctos, inducta est insinuatio. d. l. data. C. de donat. & sic etiam in odium recipientium clandestinas donationes. Si ergo iuramentum firmaret contractum donationis absque insinuatione, præstaret occasionem delinquendi, contra l. conuenire. ff. de pact. dotal. & sic videretur iuramentum contra bonos mores, & sic quòd non valeat, vt in cap. non est,

de regul.iur.libr.6.& sic vbicunque l.vel statutum præsumit fraudem in aliquo contractu iuramentum interpositum super illo contractu non firmat dictum contractum ita Bald.Salyc.Paul.de Castr.in authen.sacramenta puberum.C.si aduersus venditionem.Bart.in l.omnes populi.in 2.q.3.q.princip. ff.de iustit.& iurc.Rom.in cons.12.pro qua opin.faciunt alia quamplura fundamenta quæ traduntur à Doc.in locis suprà allegatis.

Sextò fallit in donatione facta ecclesiæ vel alicui pio loco. ita tenet Barto.& Alberic.in d.l.illud.C.de sacrosanct.eccles.per illum tex. Ioan. Andr.in addit. ad Spec.in titu.de instrum. editione. in §.porrò. in additione super verbo,sed illa lex. Ioann. Calde. in consilio 3.sub rubr. de donationibus.tex. in l.si quis pro redemptione.C.de donat. Rom. in d. l. Modestinus.nume.11. Felin.post Anto.in cap.ecclesia sanctæ Mariæ,numero 82. de constitu. vbi dicit hanc esse communem opin. & allegat quamplures doctores eam tenentes.Eandem opin.tenet Francis. à Ripa,in libr.3.responsorum,cap.xj.num.10. Abb.in capitu.relatum.el 1.de testam.Paris.in consil.lxx.numer.23.volum.4.Petr. Rebuff. in tract. de priuileg. scholarium,priuileg.lxiiij. vbi dicit, quòd idem est in donatione facta scholari tanquam pia. & dicit quòd est communis opinio.

Septimò fallit,quando princeps ex certa scientia confirmat donationem non insinuatam. ita tenet Pan. in consi.lxxxiiij.numero 3.cum sequentib.vol.1.vbi consuluit rescriptum principis ex certa scientia, confirmans donationem non insinuatam valere etiam in præiudicium filiorum quibus erat ius quæsitum spe probabili: quia ista insinuatio est solennitas quædam de mero iure positiuo introducta: quam ob rem est in arbitrio principis, ita Alex.in l.quanquam.C.de milit.testam. Alciar. in tract. de præsumpt.in 3.reg.præsumpt.11.num.8.Docto.in regu.de confirmatione vtili,vel inutili.facit quod suprà dixi in regula 43.

Octauò limita in donatione facta coram iudice: quia eo ipso videtur insinuata: vt in l. omnium. & ibi Docto.C.de testam.& in l. sancimus.C. de donatio. Barto.& Docto.in l.Modestinus.ff.de donatio.facit tex.& ibi Docto.& in l.fina.C.de præd.decur. libr.x. Alex.in consil.xx.numer.5. volum.3.Quam opinionem tenuit Bartol.in dicta l. Modestinus. numer.3. Iason vbi hoc not.declarat in dicta l.omnium.C.de testamen.numer.4.Tiraquel.in legibus connubialibus,in gl.v.nu.32.Et an iudex si faciat donationem coram se possit insinuatio fieri,vide notab.Bar. in l. si consul.num.3.ff.de adop.Ant.Capicium, vbi hoc examinat,in decis.203.nu.13.

Limita nonò in bonis donatis in testamentis: quia donationis nomine non venit testamentum.& in l. alienatum.in §.fin.ff.de verbor. significa. & sic instituti in testamento non tenentur insinuare, licet si testamenta facta sint coram curato, & testibus, iuxta cap. relatum.clemen.j.& in cap. cùm esses. de testamen.oporteat quòd publicentur, & in publicam reducantur formam ad hoc,vt probent. l. publicari.C.de testamen.tamen hic non agitur de illa publicatione,nec de illa quæ ad aperturam testamentorum fieri solebant: vt in l.1.& 2.ff.quemadmodum testamen.aperiant.

Limita decimò in lucro,quod quis acquirit ex legis, vel consuetudinis dispositione. tenet Bald. in auth, eò decursum.C.de donat.ante nup num.2.

Limita vndecimò in casu l.vnicæ,in fi.C.de plus pet.t. ibi,siue insinuatæ sint,siue non.

Limita duodecimò in donatione causa mortis l. fina. C.de donat.causa mort.vbi hæc donatio omnes effectus sortitur quos habent vltimæ vo[illegible]tates. & ita expressè concludit Guid.Pap.in decis[illegible] [illegible]x. & in decisio.cccxxv.numero 3.not.glos.in [illegible] quis pro redemptione.in verbo,ad re[illegible]ctionem.[illegible]e donat. & ibi Barto.Salyc.& Angel.Spec.in titu. de instrumen.editione,in §.porrò.& hanc opinionem tenet expressè Anto.Rub. in consil. lix. numer. 1. vbi post Barto.in d.l. fi.dicit,quòd per illam legem est correctus text in l.donatio.C.de donat. eandem opinionem per d.l.fi.tenet Anto.de Canario. in tract. de insinuatione,in 2.par.q.7.nu.7.

Limita decimotertiò non procedere in contractibus qui donationis nomine non continentur: & ideo venditio & alij contractus non insinuãtur: vt in l. Labeo.in §.contractum.& ibi Doct.de verb.signif. maximè Cæpola num.4.

Decimoquartò fallit, si filia renuntiat futuræ successioni: quia in hoc non requiritur insinuatio · secus, si hæreditas esset iam quæsita, & filia rem[illegible]eret: quia tunc donatio est. ita tenet Bald. in di[illegible]ud. num.7.vers.quid ergo dicemus.quem sequitur Ant. de Canar.in tract.de insinuatio.in 2.parte.q[illegible]xij. numer.21.idem est si fiat pactum inter [illegible]tres quod vnus alteri succedat.l.licet.C. de pact.Q[illegible]ia potiùs dicitur contractus quàm donatio: & ob [illegible]nuatio non requiritur.ita Io.And.in addit. Spe[illegible]titu. de instrum.editio.in §.porrò. quem sequitur Anto. de Canar.vbi hoc notabiliter examinat,in d.tract.in 2.par.q.19.num.23.

Decimoquintò limita in confessione facta in iudicio animo donandi: quia insinuatio non requiritur: vt in l.quidam in iurc.& ibi Barto.nume.1. ff.de [illegible]onat. Bal.in d.l.illud.numer.12. de sacrosanct.ecc[illegible]e.q[illegible]ia pro insinuata habetur postquàm in iudicio facta est,& ita tenet Anto.de Canar.in d.tract.de insinuatione,in 2.par q.15.num.21.

Decimosextò fallit in donatione rei alienæ, cùm non sit propriè donatio.l.in ædibus. §. fina. ff. de donat. nam vsucapiendi conditio non est donatio· quia procedit à lege,& non iudicio donatoris. ita concludit Baldus in l.post mortem.numero 14. C de fideicommissis.quem sequitur Rom. in d. l. Modestinus,num.16.

Decimoseptimò limita in remissione vsurarum futuri temporis: vt in dicta l.Modestinus. & ibi Bar.& Doctores.ff.de donationibus.glos.in §.alia.in verbo,inueniri.Inst.eod.tit.Rationem ponit Ant. de Canar. in d.trac.in secunda par.q.13.nu.13.

Limita decimooctauò, quando plures donationes sunt factæ diuersis temporibus: quæ simul congregatæ eam summam excedunt: tunc enim non requiritur insinuatio.ita probat text.in l.sancimus. in [illegible].si quis autem per diuersa tempora. & ibi expressè Bald.& Docto.C.de donat.& ita tenet expressè per illum tex.Ioan.Ignæus in auth.ex causa. nu.2[illegible].C. de liberis præteritis.

Decimonono fallit de iure antiquo,in quo lxxij. aurei faciebant libram auri; vt est glos.in authentic.de defensor.ciuit.in §.& iudicare.in glos.ij.& in l. in eum. ff.de in ius voca. & in l. quicunque.in gloss. in verbo,vel viginti,& ibi Bald.& Salyce. C. de seruis fugitiuis.& in l. quotiescunque.in verbo, haud. [illegible]. de susceptoribus & arcariis.libr.x. & in rubr. C. de ve

teris

teris numismatis potesta.libr.xj.& in §. omnium autem.Instit.de pœna temerè litigant,& in l.fi.C. communia de legat.& in l.id est.ff.de dolo. sed cum hodie aurei quibus vtimur sunt minoris ponderis: & 96.faciunt libram auri:& sic hodie ducatus non est nisi octaua pars vnciæ:secundum Barto. in dicta Rubr.C. de veteris numismatis potest. & in dict.l. quoties.Abb.in cap.conquerenti.num. 6. de officio ordin.& ibi Felin.diffusè.num.2. idem Abb. in cap. nulli.num.1.de Iudæis.Paul. de Castro in l. fin. & ibi doct.C.communia de leg. ideo donatio hodie valet vsque ad octingentos aureos: quia aurei vel solidi de quo in illa l. debent computari secundum tempus quo facta fuit illa lex. ita in expressis terminis tenet Angel.in l.sancimus.numer.4.C. de donationibus.quem sequitur Iason,vbi dicit quòd ita in expressis terminis obtinuit in l.2. in §. ex his. numer.16.ff.de verbor.obliga. & in l.quæ extrinsecus. eod.titulo,& in l.in eum.numer.1.ff.de in ius vocan. Paul.Castren.in l.finali. C.commu. de leg. Iason in l.puniri.num.2.C.si contra ius vel vtili.publi.quam opinionem tenet Decius in consilio ccxxxix. num. 3.Felin.in cap.conquerente.numer.2. de officio delegati.Barthol.de Chassan.in consuetud. Burgund. in tit.Des iustices:Rubr.1.§.7.numer.1.Alex.in consilio 4.num.9.in fine,volum.1. And.Alciat. in l.etiam aureos nummos.& in l.hæc nuntiatio.ff. de verbor. signific. Alber.Brunus in tract.de augmento, in vltima conclusione.1.quæst.principalis. versicu. olim. Hodie tamen in nostris temporibus cùm ad constituendam libram auri requirantur plus quàm centum & viginti aurei vel solidi, videtur quòd donatio valeat etiam post mille aureos sine insinuatione: attenta supradicta limitatione. P.Duen,reg.224.

¶ Donatio facta à patre filio in potestate, regulariter non valet. Hanc regulam probat text. in l. si pater.C.de inoffi.donatio. & in l. donationes quas parentes.C,de don.inter virum, & vxor. & in l. secunda.in §. si filium.ff. de donat. & in l.1.§. si pater filio.& in l. si pater filiæ.ff. de vsucapione pro donato.De iure Regio probatur in l. 3. titu. 4. par.5. & in l.4.titu.15.par.6. & circa hanc regu. vide Plat. in l.1.C.de castren.peculio.lib.12.Barto.& Docto. in l.frater à fratre. ff. de condict. indebiti. vbi Ias. in 1. & 2.lect.numer.44.Iacob.de S.Georg.numer. 33.Io. Crotens in 12.quæst.Mant.in nume.327.& 342.Ferdinan.Loaz.in repet.l.filiusfamiliâs.§.diui.num.77.& 85.cum aliis.Lud.Rom.in l.si donatione.nume. 8.C. de collationibus.Cifuentes & Doct.in l.xvij. Tauri. Segura in repet.l.licet Imperator.nu. 80. cum aliis. ff.ad Trebellia.& in rep.l.vnum ex familia. §. si fundum.num.115.cum aliis.ff. de leg. 2. Stephanus Bertrandus in cons.251.nu.2.vol.1.primæ impressionis, Chassan.in consuetud.Burgund. in titul.des droits. Rubr.quarta.in princip.num.36.

Hanc regulam cum vndecim limitationibus ponit Soci.in reg.103.

Sed vltra eum limita primò, non procedere in donatione facta à Rege vel à Principe non recognoscente superiorem.ita tenet Bald.in c.1.in §. item sacramenta.de pace iuram.firm. in Vsibus feud.pro qua limitatione facit tex.in l.penul.C. de donationibus inter virum, & vxor. & ita per illum text. tenet ibi Alex.in addit.ad Barto. eandem opinionem tenet Ioan.Cro.vbi suprà.Quam opinionem originaliter ante omnes tenuit Oldra. in consilio ccxxxj. Iason in d.l.frater à fratre.in 1.lectura.num.44.in 6. fallentia,in versi.& ita habes expeditas omnes fallentias Bartoli. & ibi Marcus de Mantua num.348. Segura in d.l.Imperator.num.83.ff.ad Trebel.Aret. in l.placet.numer.3.ff.de acquir.hæred.Lancel.Galiaula in repet.l.Centurio.num.115.ff.de vulgari.

Secundò fallit,quando duo filij sunt in potestate patris, & vnus donat alteri de consensu patris bona profectitia,vel bona propria patris: nam talis donatio statim valet:ita notabiliter tenet Ioan. Andr. in addit.ad Specul.in titu.de instrumen.editione. in §. porrò.in additione.numer.3.incipienti,Concipitur. Quam opinionem ante eũ tenet Oldradus in cons. xxvj.Cuius ratio est:quia si pater consenserit quòd hæc bona donarentur alteri filio, consuetudo intelligitur filium tacitè emancipare quo ad iustum actum,vt valeat donatio:vt in l. si permittente. C. ad Macedon.Sicut enim valet donatio si emanciparet in totum:l. vt liberis.C. de collat.ita valere debet quo ad istum actum.Quam decisionem Ioan.Andr. exclamando extollit vsque ad sydera.Francisc. Are: in l.placet.nume.4.ff.de acquiren. hæred.& ibi eam impugnat duplici ratione, quam etiam reprobat Iason in l.frater à fratre.in prima lectura.nume. 44. in octaua limitatione.& ibi contra eam adducit plura Marcus de Mantua numer.349.vbi in fine hoc reliquit cogitandum. Eandem opinionem reprobat Didacus de Segura in dicta lege, Imperator. numero 86.

Tertiò fallit,quando pater remittit vsumfructum filio, quem habet in bonis aduentitiis filij:nam hæc donatio statim valet non expectata morte parentis.ita Barto.in repet.d.l.frater à fratre.numer.57. versic.si verò donaret.per tex.in l. cùm oportet. in §. fin autem.C.de bonis,quæ libe.glos.& Barto. in l. 2. C. de inoffic.donat. cum qua doctrina Barto. transeunt ibi communiter scribentes.quam opin.sequitur Ias. in d.l.frater à fratre.in 5.limit.num. 44. quam etiam sequitur Ioan.Crottus in d. l.frater à fratre. versicu. fallit ergo conclusio præmissa.

Quartò fallit, quando ista donatio esset facta filio naturali tantùm:cùm filius naturalis non sit in patris potestate.ita notabiliter tenet Barto.in l.omnes. in §.Lucius.ff.quæ in fraudem cred.quem sequitur Roma.in cons.43.numer.1.& in l.si donatione. nume.15. ff.de collat.Io.Crot.vbi suprà, versicu. quintò fallit. & ibi Marc.de Mant.nume.353.quod tamen intelligo verum,nisi donatio fiat in fraudem: vt in dict. §. Lucius.ita concludit idem Romanus in consil. 397. onmero primo.quem sequitur Mantua, vbi suprà. Pro quo facit quod tradit Moder.Parisien.in tractatu de inofficiosis testamentis,donatiunibus & dotibus,num.49.cum aliis.

Quod hodie de iure Regio habet locũ vsque ad quintam partem bonorum extantibus aliis filiis legitimis:vt in l.ix.& x. Tauri.quod etiam in spuriis habere locum dicunt ibi supradicta iura.

Quintò fallit,quando pater donat aliquid filio pro legitima:nam tunc valet donatio facta filio in potestate.Iste est notabilis casus secundum Ange. ibi, in l.si non mortis.ff.de dona.inter virum & vxorem.quam opinionem latissimè examinans sequitur Ias. in dicta l.frater à fratre. in septima limitatione.numero 44.idem Iason in repe.num.23. eandem opinionem, vbi adducit pro ea plura fundamenta, tenet vbi posteà relinquit cogitandum.Marcus de Mantua in d. l.frater à fratre.numero 356.Paulus Paris.in cons. 16. numero 35. volumine 2. eandem opinionem tenet

Bal.in l.cùm oportet.§.non autem.C.de bonis,quæ liber.eandem opinionem examinat, & eam tenet Roderi.Xuarez in repet.l.quoniam in prioribus. in prin.C.de inofficioso testamento.

Contrariam opinionem, reprobando illud dictum Angel.tenet Aret.in l.placet.nume.4.de acquirend. hæred.eandem opinionem contra Ange.tenet Segura in l.vnum ex familia,in §.sed si fundum.nu.116. ff.de legat.2.& in repet. l. Imperator.numer. 84. ff. ad Trebellianum.Decius,vbi hoc declarat in consilio lxxxvj.numero 8.quam opinionem contra Angel.vbi eam examinat, tenet Ferdinand. Loazes in repet.l.filiusfamiliàs.in §.diui.num.75.ff.de legat.1. Mouentur omnes supradicti Doctor.tali fundamento:quia alimenta debentur filio in vita patris. l. si quis à liberis.in principio.ff. de liber. agnoscen. tamen donatio in causam alimentorum à patre filio in potestate facta,non valet:vt est glos.notab.quam ibi approbat Bald.in l.secunda.C. de inofficio. donat.ita eodem modo non debet valere donatio facta filio pro legitima. Eandem opinionem contra Angel.tenet idem Aret. in consilio 17. numero 4. cum sequenti.Est tamen verum quòd Doctor.suprà dicti assignant plures intellectus ad illud dictum Angel.& ad dictam l.si non mortis. Nam Decius in dicto consilio dicit,quòd procedit in filio emancipato.Segura in dicta l.Imperator.dicit quòd loquitur in filio emancipato,vel in matre.Ias.in dicta l.frater à fratre.tenet etiam hoc in prima lectura,nume.44. scilicet,quòd loquatur in matre, vel in filio emancipato:posteà tamen dicit, quòd valet supradicta donatio facta filio in potestate pro sua legitima,sed reuocabiliter.quem sequitur Mant.in d.l.frater à fratre.num.357.eandem opinionem contra Ang.tenet, vbi eam etiam examinat Didacus de Castillo in l. 17.Tauri.versic.sed doctor de Segura. vbi per illam l. 17. approbatur opinio Ias. supradicta: scilicet, quòd iam quòd valeat donatio facta per patrem filio pro sua legitima,valet reuocabiliter, & sic poterit à patre quandocunque reuocari: & ita procedit dictum Ang.vt expressè tenet ibi Castil.per dictam l.17.quæ expressè hoc disponit,ibi,pueda la reuocar quando quisiere.Quod tamen est verum, nisi pater postquam fecit supradictam donationem, non solùm pro legitima,verum etiam in quocunque casu fecerit donationem filio suo de tertia parte bonorum suorum,si possessionem filio tradiderit, prædicta donatio à patre reuocari nullo modo poterit, etiam si filius sit in potestate, per supradictam l.17. & sic per illam legem corriguntur omnia supradicta iura prohibentia donationem per patrem filio in potestate fieri posse.

Limita sextò non procedere in matre, quæ potest facere donationem filio suo in potestate. dicta l. xij. Tauri.ibi, o la madre. dùm tamen tradat possessionem filio suo: aliàs autem bene poterit eam reuocare,secundum Pala.Ruui.ibi num.12. & ibi Castill. in glos.in verbo, la madre. per quam legem corrigitur tex.in d.l.si non mortis.ff.de inoffic.testamen. & in l.si constante.C.de donat. inter vir. & vxorem. vbi dicitur,quòd mater non potest donationem à se factam filio reuocare: quia non habet filios in potestate sicut pater:vt in § fœminæ.Institu. de adopt. & per totum Institu.de patria potestate, sed per supradictam legem possessione non tradita, bene poterit reuocari.

Et circa tertiam limitationem quam ad hanc regulam ponit Soc.vbi suprà:scilicet,quòd talis donatio causa studij valet, vltra Doctor. qui ita tenent in d.l. 17.Tauri.tenet etiam Segura in dict.l. vnum ex familia.in §.sed & si fundum.numer. 131.ff. de leg.2.& Ferdinan.Loazes in repet.l.filiusfamiliàs.in §.diui. numer.85.ff.de legat.1.& vide posita suprà in regu. 87. Petr.Rebuf.in tract.de priuil.scholar.priuileg.lx.numer.2.& vide suprà in reg.87.

Et circa octauam limitationem Socin. scilicet, quòd quando interuenit iuramentum, quòd valet talis donatio,vide posita suprà in regula 219.in 2. ampliatione. P.Duen.re.223.

¶ DONATIO facta à patre filio in potestate regulariter non valet* l.donare. de donatio. inter virum, & vxorem.& l.2.C.de inoffic.donat. vbi not. per doc. tamen obligat patrem naturaliter, vt per Barto. quem sequitur Ias.in l.frater à fratre.ff. de condictione indeb.

ADDITIO.

* Non valet. Vide Bald.in cons.430.in 1. part. sed quid de donatione facta inter matrem & filios,vide Cor. in cons.155.in 3.parte. B.Vad.

* Primò fallit* in filio emancipato: vt l. liberis. C. de colla. B.Socin.re.40.

ADDITIO.

* Primò fallit. Vide dom.Pet. Philip. Cor. in consilio ccxxxiij.incipien.visa.in litera f.in iiij. parte. & eundem Barth.Socin.in cons. clxxxix. incipien. viso testamento.versicul.secundò quod speciale est, in secunda parte. Bened.Vad.

Secundò fallit, si donat filio naturali: l. omnes. §. Lucius.ff.quæ in fraud.cred.

Tertiò fallit, si donat filio studiorum causa:vt dicit Bal. in l.1.ff.sol.mat.in l.quæ pater.2.ff.fami.ercis.

Quartò fallit in filio milite,quia ea quæ veniunt includunt peculium castrense, veluti arma,& equos: vt lege, si filius.C.familiæ erciscun.

Quintò* fallit, quando donat filio benemerito, vt in authentica,vnde si parens.C.de inoffic.testamen.limita tamen hoc singulariter, vt procedat, quando merita sunt æquiualentia donationi, sed si donatio excedit merita, in eo,quod excedit non valet donatio:quia hoc pacto de facili pro leui merito posset pater vni filio donare omnia bona sua, & alios penitus priuare successione, quod non est dicendum: ita voluit Bal.in l.donatio.& in authen.ex testamento.C.de collat. B.Socin.

ADDITIO.

* Quintò fallit. Adde eundem Bart. Socin. in consilio ccxv.incip.visa.in versic.confirmo.etiam in secunda parte. Bened.Vad.

Sextò fallit fauore dotis:quia tunc tenet donatio si pater donet filiæ nomine dotis: vt lege, Pomponius Philadelphus.ff.fini.regun.

Septimò fallit, quando statim ad alium transferri debeat,& filio non remanet:vt voluit Barto.in l.si cum filiusfam.§.1.ff.de donat.& est tex.quem ipse alleg. in l.profectitia.§.si quis.ff.de iure dotium.

Octauò fallit * vbi pater donat filio in potestate, & iurat non reuocare, secundum Bald.in l.irritam.C. de vsucap. pro donato. & sequuntur nouissimi. B.Socin.

ADDITIO.

* Octauò fallit. Ad hanc fall. vide d. Petr. Phil. Cor. in consil.cclxxix.in litera z.& r.in iiij.parte.in consilio ccxxviij.inci.quanquam.in litera s.& seq.in j.par. & in cons.cclxvij.inci.quanquam.in litera c,& in cons.

cccvj.

cccvj.incip. opportunum.in litera c.in iij. par. & in conſ.ix.in litera b.in iij.parte. Bened.Vad.

Nonò ſallit, vbi pater donat filio vt habeat in peculiũ, & poſteà eum emancipat.text.eſt in d.l.donationes in concubinam.§.pater.ff.de don. quem dicit Lud. de Rom.eſſe ſingularem. eſt enim mihi hoc mirabile:quia ſi pater donauit filio, vt habeat in peculium, & moriatur pater non confirmatur donatio, & non confirmatur per emancipationem, & tamen in vtroque caſu filius efficitur ſui iuris.

Decimò ſallit, ſi donat filio, vt filius emancipetur, vt in l.ſiue emancipetur.C.de donationibus.

Vndecimò ſallit*, ſi pater donat cauſa mortis.vt l.ſi donationem.C.de col.in prin.& in l. pen. ff. eodem tit. ſed in hac donatione eſt plus, quia cõfirmatur morte, etiamſi non interueniat traditio, ſecundum Bal. in l.ſi mor.cauſa.C.ad leg.Falc.& eſt ratio : quia iſta donatio habet vim & effectum vltimæ voluntatis, vt not.in l.2.ff.de l.1.& in l.fin. ff. de do. cauſa mort. ſed in vltima voluntate nõ requiritur traditio de neceſſitate, niſi teſtator velit ſponte ſoluere in vita legatario.text.eſt ſing. in l. Lucius. ff. de legatis 2. ſecus autem ſi ſimplici promiſſione facta ſit talis donatio filio:quia ad hoc vt confirmetur morte, requiritur traditio; vt l.Papinianus.ff.de donat.inter virum & vxoré.arg.de illa donatione de qua ibi ad iſtam, & arg.eſt bonum.& huiuſmodi ſallentias ſeu caſus, in quibus valet donatio facta à patre filio, ponit do. Lanfr. de Oria. de Brixia in l. ſi donationem. C.de col.vbi vide per eum. B.Soc.re.140.

Additio.

* Vndecimò fallit. Vide Cor.in conſ.clij.incip.ad euidentiam.in prin.in iij.part.& in conſ.lxxix. incip.licet.per totum.& in conſ.cxliiij.incip. licet. per totum.& in conſ.clxxv.incip.tria, in litera d. in ij.part. & eundem Bar.Socin.in conſ.xcj.inci. viſo. verſ.ſed pacto.circa me.in 1.par. Bene.Vad.

Donatio facta inter patrem, & filium ob benemerita filij, valet, & tenet: quia tunc non fit vt filio, ſed vt extraneo. Gloſſ.eſt quæ hoc voluit in auth. vnde ſi parens.C.de inoſficio. teſtam.in gloſſ. fin. not. Bart. in l. frater à fratre.in principio vltimæ quæſt.ff.de condictione indebit.

Limita, & declara duobus modis, vt per Iaſon. in d. auth. vnde ſi parens. B.Dias,re.214.

¶ Donatio facta per patrem filio ob bene merita non valet, niſi bene merita probentur. Bar.in l.frater à fratre.in fi.de condict.inde.

Primò ſallit, niſi pater exprimeret bene merita cum iuramento : quia tunc filij vel alij hæredes patris tenerentur ſtare tali aſſertioni, per authenti. quod obtinet. C. de probationibus. de qua tamen vide per Baldum, & Alexandrum in l.ſi donatione. C.de donationibus.

Secundò ſallit, niſi pater exprimeret ſpecificè benemerita ipſius filij, probatur in l. Aquilius regulus. aliàs incip. Attilius, cum gl.ff.de donatio. ſequitur Bald. in l.illud.C.de ſacroſanctis eccleſ.& Pau. de Caſtr.in conſ.113.incipiente.D.Vbertus.

Tertiò fallit ſecundum Salycet. in l. filiæ. C.famil. erci.vbi dicit quòd non ſtaretur aſſertioni patris, quo ad alios, ſed tantũ quo ad ipſum patrẽ. Soc.re.146.

¶ Donatio facta alicui reuocatur, ſi donator poſteà liberos ſuſcipiat. Apertus eſt caſus, & pia conſideratione fundatus in l. ſi vnquam. C. de reuoc. do.(cui conſonat lex noſtri regni, v.parti.tit. 4.l.8.) quæ reuocatio fit in totum: ſecundum communem ſententiam, vt teſtatur Socinus in conſ.93.teſtamentum præmiſſum.4.volumi.& ita etiam diſponit lex regia ſuprà alleg.

Amplia primò, etiam ſi ſit donata res particularis. Ita Barto.in l.Titia Seio.§.Imperator. ff. de lega. 2. verſic.quæro lex, ſi vnquam. idem ſentit Bald. ponderando dictionem aliquam, illius text. in eadem l. ſi vnquam. Contrarium tenet idem Bald.in l.prima. C.de inoſfic.dona.& in l.ſi cum vel in vtero. C. de teſtam.mil.in fin.idem in authen.ex cauſa.C. de lib. præter.& idem voluit Alb.in l.cum acutiſſimi. C. de fideicommiſ.

Prædictam tamen opin. Bartol. tenet Iaſon in l. generaliter.§.cum autem.C.de inſtitu.& ſubſtitu. vbi refert Imo.in cap.fina. de donat. idem tenere, & Alexand.in conſilio ſeptuageſimoprimo.volumi.quarto.& idem tenet ipſe Iaſo. in l. prima. C. de pactis. vbi alios refert ad idem:& dictæ opin.Barto.videtur aſſentire Socin.in l.cum auus.ff.de condi.& demon. cum quadam modificatione, niſi illa res particularis eſſet talis, quòd quantitate eius, & donantis inſpecta, & numero liberorum attento, adhuc veriſimiliter, dotans illam concederet, etiam ſi de liberis cogitaret: quod dicit fuiſſe conſultum per quoſdam ſolennes doctores. Et iſtam etiam ſententiam tenet idem Socin.in conſilio vigeſimo, incipien. in facto præſupponitur. in primo volumine. & in conſilio centeſimoquadrageſimoſeptimo, in 2. volumine, & refert hoc tenuiſſe Aretin. in l. Titius. in princip.ff. de libe.& poſthum.& circa hanc ampliationem, vide optimè per eundem Socinum in conſilio 53. incip.viſo inſtrumento donationis.in 4.volum.qui refert ad hoc Ioan.Bapt.de ſancto Seuerino, & etiam Franciſc. de Aretio vbi ſuprà. Sequitur & idem Socinus in conſilio 93.incip.teſtamentum præmiſſum. quarto volumine.

Amplia ſecundò, etiam ſi filij nati ſtatim moriantur: voluit Barto.in d.§.Imperator.circa fin.verſic.quæro pone.vbi arguit pro, & contra, quod ſequitur Iaſon.in l.ſi quis hæredem. C.de inſtitu. & ſubſtitu. vbi refert Imol.Bald.Paul. diſtinctis locis idem firmare, quod notant: intellige, niſi poſt mortem filiorum pater tanto tempore ſuperuixerit, quòd potuiſſet voluntatem mutare, nam ex quo non mutauit, præſumitur voluiſſe, vt donatio eſſet tacitè reconualidata. Ita tenet Bald. in l. prima, circa medium.C.de inoffic.dona.quod refert Paul. in l.2. C. de poſthum.hæred.inſti.quos refert Iaſ. in auth. ex cauſa.C.de lib.præt.

Amplia tertiò, etiam ſi talis donatio ſit iurata: tenet Barto.in d.§.Imperator.in fin.& voluit Bald. in l.prima.C.de inoffic.dona.idem tenet Soc.in alleg.conſilio xx.in j.volumi.& in dicto conſilio 53.in princip. iiij.volumine. vbi hoc dicit communiter teneri, & refert Ioann. de Imol. idem tenentem in capitul. final.de donat. voluit etiam Franciſc. de Aretio in conſilio xxiiij. incipien.quatuor dubia. quem refert, & ſequitur Marcus Antonius in tractatu de virtute iuramenti, & habetur ille tractatus in 3. volum. Tractatuum.

Amplia tertiò, etiam ſi donator renuntiauerit dict.l. ſi vnquam.tenet Old.in conſilio 173.incipien. quidam habens filium, & Alber.in dict.l.ſi vnquam. C.de reuoc.don.& vide Soc.in conſilio 126.incipien. viſum fuit primo aſpectu.volumine primo.vbi pro iſta parte refert Ioann.Andræam.& Salycet.& Petr.de Ferraria.& Ludouic. Roma.& Nicol. Mili.& Vitalem

in suo tract. clausularum, qui omnes secundum eum tenent in variis locis ab eo relatis, quòd dictæ legi non possit renuntiari, & pro parte contraria adducit Bart. Imol, Cuman. & Baldum, & dicit quod prima opinio, scilicet, quòd dictæ legi non possit renuntiari, est probabilis, pro qua ipse aliqua adducit. Vide tamen eundem Soc. in cons. 147. vol. incip. visa facti contingentia. vbi dicit quòd communis sententia est, quòd possit renuntiati.

Amplia quintò, hoc adeò procedere, quòd talis donatio reuocatur ipso iure, vt notat Barto. in d. §. Imperator. & dicit hanc esse communem opi. Soc. alleg. cons. 93. testamentum præmissum. volu. 4.

Amplia sextò, dictam regulam habere locum, etiam in donationibus causa mortis, vel in actibus morientium. Ita tenet Paul. de Castr. cons. ccccxxxiiij. volum. 1. respondeo per ordinem, in fin. versic. circa quintum.

Amplia septimò, hoc adeò procedere, quòd ipsemet pater donans, potest venire contra donationem, superuenientibus liberis. Ita Baldus in d. l. j. C. de inof. don. in fine.

Limita primò, si donator post donationem factam filios adoptauerit, quia tunc non reuocatur donatio, vt est Alexand. sententia in consilio quadragesimo, super eo dubio quo quæritur. 4. volumin. referente d. §. cùm autem. l. generaliter. C. de instit. & substitu. & ita etiam tenet Paul. de Castr. in d. consilio 434. versicu. præterea si aliud. volumin. 1. per l. si ita quis. §. fina. ff. de leg. 2. & per l. fideicommissa. ff. de condi. & demonstratio. licet ista non sit propriè limitatio ad regulam, sed cuiusdam dubij occurrentis circa d. l. decisionem.

Secundò limita, si donator post donationem filium legitimauerit. Ita tenet Bald. in l. fin. in fin. C. si quid in frau. patr. cui assentitur Iaso. in l. cùm acutissimi. C. de fideic. vbi refert eundem Bald. & Salyc. idem asserentes in aliis diuersis locis. Vide Alex. in rubri. ff. de liber. & posthum. & ita tenet Laudens. in tract. de legitimatione. versic. nunquid. & Iaso. in rubric. C. de posth. hæred. inst. & subtilis doctor Didacus de Segura in rep. l. 1. §. si vir. ff. de acquirend. possession. ex quo ibi infert, quòd eodem modo, nec talis donatio reuocabitur per filium, qui religionis ingressu legitimus efficitur: quam tamen limitationem sub limitandam censeo, saluo saniori iudicio, nisi talis filius efficeretur legitimus per contractum matrimonij, ad quod mouueor ex is, quæ scripsi infrà in regula emphyteusi, in prima limitatione, & post hæc sic scripta, reperi hoc idem firmare commentatorem legum Tauri, Didacum del Castillo in l. 12. in gl. magna, quæ incipit, figuiente, illius gl. in fin. Allegat Baldum & Paulum in locis quibus hoc in his terminis non rescripsere.

Tertiò fallit, quando donatio esset facta ecclesiæ, quia tunc non reuocatur in totum, sed respectu tantùm legitimæ filiorum. Glos. est singularis in cap. quicunque. in glos. 1. 17. quæst. 4. quam allegat ad hoc Bald. in l. 1. C. de reuoc. donationib. & tenet Abbas in cap. fin. de donationibus. vbi hoc dicit probari per glossam ibi, & tenuit Bartolus in dicto §. Imperator. dicto versiculo, quæro lex, si vnquam. & dictam glossam dixit ad hoc singularem Socinus in regula 310. incipiente, priuilegia piæ causæ, in septimo priuilegio, vbi eam, & alia quæ allegat in proposito satis corruptè refert, & scripsit hoc apertius idem Soc. in l. cùm auus. ff. de conditio. & demonstratio. & prædictam glossam ad hoc allegat, corruptè tamen Ias. in dicto §. cùm autem.

Quartò fallit, quando donatio fuit facta proprio filio, quia tunc non reuocatur in totum, sed vsque ad legitimam supernascentium liberorum. Ita notant Bartol. Bald. & Abba. in locis vbi suprà, in proxima limitatione alleg. & vide Socin. in d. consilio 53. volumin. 4. & Felin. in capitu. in præsentia. de proba. versicu. quartò quæro. & ponit gloss. doctoris de Montaluo in l. partitarum, suprà allega. in regula, Segura. in repetit. §. si ver. l. prima. ff. de acquirend. possessio. Et aduerte quòd prædictus doctor del Castillo in alleg. l. 12. Tauri, & in dicta gloss. in verbo, figuiente, tenendo eandem conclusionem dicit vlterius, quòd tunc talis donatio remanet valida in tertia, & quinta bonorum, cuius contrarium, eius auctoritate & iudicio melioris saluis (quando pater donauit filio vnico quem habebat, & alius supernascitur non studio contradicendi, sed vt aliis materiam præbeam cogitandi) credo de iure verius: quia certum est, quòd illud communi iure non fulcitur, cum doctores suprà relati, solum firment, quòd reuocatur donatio vsque ad legitimam supernascentium: quomodò ergo potest dici, quòd datur supernascentibus sua legitima, si illa deminuitur per deductionem dicti tertij, cum iure nostri regni, omnia bona parentum (sola concessa eis libertate disponendi de quinta parte) sunt filiis debita pro legitima, & cum dicta bona sint eis debita æqualiter, æquali sunt diuisione partienda. Nec huic meæ sententiæ refragari opinor legem xxvj. Tauri, quam posset aliquis in dicti domini doctoris suffragium adducere, dum disponit, quòd si parens donat filio, videtur meliorare, & si non dicat, & sic quòd ille vnicus filius, cui fuit facta donatio, videatur melioratus respectu supernascentium, & si non fuerit dictum: quia ad hoc respondetur, quòd illa lex procedit, vt verba eius apertè innuunt, ibi, a alguno de sus hijos, alicui filiorum quando donatio fit à parente alicui ex filiis, quos habet tempore quo donat, & tunc nimirum si præsumat lex, quòd pater donando simpliciter vni ex eis, prædiligit eum, & vult illum in dicta donatione præferri aliis, quatenus iure meliorationis licebit: quando verò pater vnico filio donat, non debet præsumi illa prædilectio, nec melioratio respectu nasciturorum filiorum, quorum merita nondum nouit, quin potius præsumendum est velle vti dispositione iuris communis, vt si superueniant filij, legitimam æqualem sibi vendicent, nec illa minuatur propter meliorandi facultatem sibi datam à lege, qua dum vnicum habet filium, vti non potest, cùm non sit alius, respectu cuius possit meliorare, & ipse filius respectu suiipsius non potest dici melioratus, nec respectu nasciturorum expressè ea velle vti, declarat, nec tacitè vsum fuisse videtur, cum cessat præsumptionis ratio, dict. l. Tauri. quando verò pater donaret vni ex filiis, tunc facilius crederem, quòd ille non solùm videatur melioratus respectu præsentium filiorum, quinimo & supernascentium, quia sicut præsumitur prędilectus respectu filiorum qui aderant, ita & eorum qui sperantur: & adeò existimo istud veritati inniti, quòd (sine prȩiudicio veri) posset vnum affirmari, videlicet quod hoc procederet, quando pater vnicæ filiȩ donationem magnam pro dote fecisset, & sic quod supernascentes filij non relicto sibi tertio, donationem vsque ad suam legitimam reuocarent. Nec in hoc videtur gener deceptus, & si prȩtendat

dat onerosam causam, cum fuit in culpa, non prouidendo sibi in euentum natiuitatis aliorum filiorum, nec ignorare debebat dispositionem dict. l. si vnquam. Nec huic vltimæ conclusioni aduersatur lex xxix. Tauri, quæ videtur generaliter dicere, quòd vt dos dicatur inofficiosa, debet considerari id quod excedit legitimam, & tertium, & quintum: quia illa lex videtur loqui, quando dos venit moderanda remedio, seu querela inofficiosæ dotis, non autem est, quando reuocatur vigore legis nostræ, si vnquam, quæ fortius & ipso iure reuocat, vt dictum est suprà, quæ quidem sunt remedia diuersa, vt de remedio inofficiosæ donationis, & dict. l. si vnquam. dicit Bald. in l. prima. C. de inoffic. dona. & fauorabilius est remedium dict. l. si vnquam. vt placuit Bald. in versicul. opinio mea. quod etiam apparet hac ratione: quia filij nati per querelam inofficiosæ donationis, non reuocant ab extraneo, nisi vsque ad legitimam, per remedium autem dictæ l. filij supernascentes reuocant in totum. Nec inconuenit etiam quòd intelligatur, quando pater dotauit, habendo alios filios, & sic in casu, quo filia videtur prædilecta datione magnæ dotis, & sic meliorata, quæ quidem sic breuiter tangere libuit, quia in impressionis limine occurrerunt, & altiorem examinationem, huius libelli finis non patitur. Et hanc sententiam fouere credo naturali consonum rationi, & æquitati. Cui enim iniquæ non videntur, parentum quorundam affectiones indiscretæ, qui sæpius, vt aliquam filiam, quam cæco quodam amore præ aliis diligunt, ditissimo cuidam, aut nobiliori, siue potentiori marito nuptui tradant, alias, quas habent (non minus sibi natura & meritis) filias, nudas relinquunt, & aut parietibus, reluctantes includunt, aut longè disparis conditionis genero tradunt, aut domesticæ cuidam religioni adstringunt: ex quo venit, vt ex eis quædam desperatam, aliæ inuidiæ plenam, solent semper agere vitam. Vnde, vt hæc & similia damna cessent, semper mihi pia visa est, æqua distributio inter filias, & neque meliorationes similes, nisi ex rationabili aut honesta causa facere, nec iam factas, nisi vbi iure prohibente aliter fieri non valet, aliquo modo sustinere, visum est æquum.

Quintò fallit (tibi Hispano) vt coniux donauit coniugi, post annum contractus matrimonij: quia tunc filius supernascens, non reuocat in totum, sed remanet quintum penes donatarium. Ita disponit lex 3. titu. 12. foro ll. libro 3. quod dicit menti tenendum Io. Lup. in rep. rubr. de donatio. inter virum & vxor. in §. limita sextò.

Sextò fallit in donatione remuneratoria: quia talis non reuocatur, supernascentibus liberis: voluit Angel. in eadem l. si vnquam. quod asserit singu. Ias. in l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. Huius etiam sententiæ fuit Socin. in consilio trigesimonono. incip. in quæstione quæ vertitur inter magnificos. 1. volu. in fin. qui refert Bald. in d. l. si vnquam. in aliquibus lecturis ita tenere, & Roma. in l. si verò. §. de viro. 48. fallentia. ff. soluto matrimonio. & cons. xxvij. incip. pro decisione. & Decium in l. si donatione. C. de collat. Sequitur etiam hanc restrictionem Petr. de Rauen. in suo alphabeto, in litera R, in verbo, remuneratio. & Didacus del Castillo, legum Tauri, commentator, in l. xxix. in glossa incip. las otras. pro qua solum refert Angel. & Roma. & poteris eam corroborare pluribus specialibus, inductis fauore donationis remuneratoriæ, quæ adiungit Hispaniæ nostræ decus Doctor de Palacios Ruuios (cuius anima anno Domini 1524. in mense Martij, ad cœlestes piè creditur euolasse mansiones) quem à librorum assidua lectione, & compositione, nec officij regij cura, nec fastidiosæ senectutis aduentus, & si grauibus morbis (vt solet) onustus, vnquam valuit separare, tantò ob hoc maiori laude dignus, quantò in hac nostra infelicissima (in hoc vno Hispaniæ plaga, studiosorum præclara ingenia, ob possessorum segnitiem vt plurimum inculta manent, & saltem posteris sterilissima redduntur, obmutescúntque peritorum calami, cum imperitorum linguæ, in alienis taxandis scriptis loquacitate quadam incauta facilè prorumpant) in sua eleganti repe. rubr. de donat. in vir. & vxo. in §. 50. qui incipit: limita secundò. & vide Rauennatem, vbi suprà, qui ponit nouem specialia, fauore donationis remuneratoriæ: & ponit etiam septem specialia, dictus doct. del Castillo, vbi suprà.

Vnum tamen aduerte, quòd Barba. in d. cap. fi. de don. facit bonam considerationem, iudicio meo, circa istam limitationem, videlicet, quòd aut illa donatio respectu remunerationis fuit immensa, quia seruitium non promeruit tantam remunerationem, sine donationem, & tunc quo ad illud superfluum, haberet locum dispositio dictæ legis, si vnquam, & hoc tenet pro indubitato: si verò seruitia fuerunt conformia donationi, adhuc dicit ipse, quòd dubitat, quia si possumus præsumere quòd si donator cogitaret de filiis, non remuneraret illum seruitorem, ex quo iure actionis compelli non poterat, stabimus dictæ legi, si vnquam.

Septimò fallit, in donatione facta de re nondum quæsita: vt si filia renuntiet, vel donet hæreditatem paternam, quam spetat, iuxta tex. in c. quamuis pactum. de pact. lib. 6. Hanc limitationem scripsit Socin. in d. consilio xxxix. suprà allegato, in proxima limitatione, & dicit sic vidisse consultum, tenet etiam idem Socin. in d. cons. 53. 4. volum.

Octauò fallit, quia si potest ostendi, quòd donans de filiis cogitauerit, non fit reuocatio vigore dictæ leg. si vnquam. Ita dicit esse communem opinio. Socinus consilio centesimoquadragesimoseptimo, in secundo volumine, visa facti contingentia & statutis, &c. ad quod refert Bartol. in dicto §. Imperator. & Baldum in l. prima. C. de inoffic. donat. & Canonist. in capitulo final. de donatio. & hanc dicit esse communem sententiam idem Socin. in alleg. cons. 53. volum. 4. vide etiam eum vbi bene loquitur, & refert Barto. in d. §. Imperator. tenentem quòd in dubio, si non probatur quòd de filiis cogitauerit, habet locum d. l. si vnquam. quod declara vt per eum. Et tu Hispane, si bene consideras illam legem, parti. suprà alleg. in regula. apertè videtur hanc fallentiam comprobare, dum dicit: por que no han hijos, ni esperança de los hauer. Considerat ergo illa lex, vt donatio non valeat, quòd filij desint, & etiam deficiat spes habendi eos, & sic secundum conclusionem hanc, cum doctores dicant, quòd quando donans de filiis cogitauit, non reuocatur donatio, non distinguendo, noceat vel non legitimæ filiorum supernascentium: venit vnum quòd filios non habens, potest præiudicare nasci turis in legitima, etiam titulo lucratiuo, dummodo de illis cogitet, licet aliàs his, quos iam habet, per talem titulum non possit præiudicare.

Nonò limita, quòd licet monasterium aliàs habea-

tur loco filij, tamen secùs est in ista materia: quia per ingressum monasterij non reuocatur donatio. Ita no.Fel.in c.in præsentia.de proba.

Decimò limita, quia talis donatio non reuocatur, nisi respectu rei, non autem fructuum perceptorum à donatarin. Ita tenet Didacus de Segura in repe. d. §.si vir.l.1.ff.de acquir.possess.motus per glo. in l. generaliter.§.planè.ff.de fideic.liber. ex qua glo. alias conclusiones infert in proposito.

. Vndecimò limita dictam regulam, vt habeat tantùm locum, quando donatio fuit facta liberto, prout ipsa lex loquitur, quia tunc reuocatur: secùs in donatione facta alteri, quia illa non renocatur, tenet Guliel.in l.prima.C.de inoffic.donat. quem refert & sequitur Cinus ibi. Et hanc opinionem aliqualiter defendit Soc.in alleg.consilio 53.4.volum. quod ista limitatio procedit per puncta rationis, tamen quod magis communis opinio est in contrarium, & sic quòd dicta lex procedat in donatione facta alij quàm liberto: & ita tenet Paul. in alleg. consilio cccxxxiiij.incip. respondeo per ordinem, in fine.in 1.volumine.

Duodecimò limita, non procedere in pacto facto à muliere cum viro, vt ipse lucretur dotem, ipsa prædecedente, quia tale pactum donationis non reuocatur propter superuenientiam liberorum: probat tex.in §.dotes.in authen.de nupt. quem ad hoc allegat Soc.in d.cons.53. B.Diasre.213.

¶ Donatio facta inter viuos, per patrem filio, non imputatur ei in legitima, nisi expressè dictum sit: probat text.& ibi not.hoc Bartol. in l. si quando.§. & generaliter. C.de inoffic.testa.vbi dicit Ias.quòd ista regula probatur in illo tex.melius, quàm alibi. Idem tenet ipse Iaso.in authen.ex testamento.C.de coll.vbi vltra dictum §.allegat text.in l.si cum mortis.in 2.respon.ff.de inof.testam.& in l.etiam.§. si debita.ff.de oper.liber.

Limita primò, quando donatio non valuit à principio, sed fuit morte confirmata: quia tunc habet vim relicti, & computatur in legitimam. Ita Bart.& communiter alij in l.in quartam.ff.ad leg.Falcid.& sequitur Iaso.in d.§.& generaliter. qui alios refert pro hac sententia.

Secundò limita, quando non fuit donatum expressè, sed datum simpliciter, quia tunc imputatur, etiam si non sit dictum. Ita Barto.singulariter in l.1.§. si vel patens.ff.si quis à paren.fue. manum.sequitur Iaso. vbi suprà, qui refert Imo.Paul.& Alex.idem in varijs locis firmantes. Et secundum istam limitationem poteris tu Hispane ad concordiam reducere duas leges partitarum, quæ inuicem aduersari videntur, quarum vna est in v.parti.tit.iiij.l.iij. versic. mas en otra.& altera est in vj.parti.titul.xv.l.iiij.in princ.quia prima vtitur verbo, diesse: alia verbis, faziendo donation. Vnde prima procedit, quando simpliciter fuit datũ, alia, quando expressè donatũ.

Tertiò limita, quando quantitas donata ascenderet vsque ad legitimam, quia tunc & si non esset dictũ, imputaretur.secundum Iaso.vbi suprà, post Imo.& Alex.in locis per eum relatis. B.Dias reg.212.

¶ Donatio facta pauperibus non valet, nisi quis ibi præsens sit qui pro eis donationes recipiat.gl.& Bar.in l.illud.C.de sacrosanct.eccles.

Primò fallit, nisi esset interpositum iuramentum: quia tunc valebit donatio, dato quòd nullus recipiat pro eis, & iurans compellitur ad obseruantiam iuramenti.ita tenent Ant.de Buttio & Abb.in c.sicut. el 2.de iureiurando.

Secundò fallit, vbicunque esset expressa causa, putà propter maximam penuriam victualium quę foret, dono pauperibus centum: nam tunc tenet donatio licet nullus sit qui recipiat pro pauperibus: ita tenet Io.And.in Spec.in tit. de instr.edi. §. nunc verò aliqua.in versic.sed an pauper.& vide Innoc. in cap.ex parte.de censi. B.Soc.re.144.

¶ Donatio facta per criminosum post crimen contractum ante sententiam condemnatoriam valet. Hanc regulam probat text.in l. post contractum. ff.de donationibus. De iure Regio probatur in l. secunda.titu.iiij part.v.& in l.v. titu. xij. libro tertio fori. Circa quam regulam vide Bartol. in l. si is, qui bonis.ff.de acquirend.hæred.Docto.in l.ex iudiciorum.ff.de accusat. Salycet. in l.si quis post hac.C.de bonis proscriptorum.

Limita primò, quando delinquendi propositum ex pœnæ suspicione fieret: vt in l. si aliquis. in 2. respons.ff.de donatio. causa mort. & in l. in fraudem. ff.de iure fisci.& in l.sed & si maritus.ff.qui, & quibus.in fine.& in l.quæsitum.la 1.eodem titul. Circa quam limitationem vide not.vltra Barto.Ludouic. Rom.d.l.post contractum.numer.2.vbi notabiliter eam examinat.

Limita secundò, quando etiam post delictum ante accusationem donauit bona, quæ ipso iure publicata erant: vt in l.commissa.ff.de public.& vectig.& in authen.incestas.C.de incestis nupt. Scribentes in l.Imperatores.ff.de iure fisci. & in c. cùm secundum.de hæreticis.libro 6.facit quod suprà dixi in regula cl. vbi in fi.posui ccl.casus in quibus confiscatio bonorum fit ipso iure.

Limita tertiò, quando bonorum administratio ob delictum esset interdicta: vt in crimine læsæ maiestatis, & repetundarum. l. ex iudiciorum. ff. de accusatio.& in d.l.quæsitum.tradit Bartol. in d. l. post contractum.numero duodecimo. Quod tamen non procedit in alienatione necessaria.l.reo. ff. de solutionib.& in l.alienationes.ff.famil.ercisc. & in l.pe. ro.in §.prædium.ff.de leg.2. Quod intelligendum est pro suis alimentis, aduocatis, & scripturis ad eum pertinentibus.ita tenet Barto.in dict.l.post contractum.numero 12.quem sequitur Didacus à Couarru.in Epitome de sponsal.in 2.parte, cap.6.§.8.nu.9. quem sequitur Ioan.Hannibal.in repetit.l.post contractum.num.481.facit quod suprà dixi in regul.68, in 10.limitatione.

Quartò fallit, quando alienatio esset irreuocabilis, vt actio libertatis facta seruo: vt in l. qui pœnæ. ff. de manumis.ita tenet Bart.in d.l.post contractum. nu. 12.& ibi Ioan.de Imol.num.4.

Quintò fallit, quando post accusationem non comparet in iudicio: vt in l.fina.ff.de requir.reis.ita Barto.in dict.l.post contractum.numero 13.& ibi Rom. numero 11.

Sextò limita, vt per glos.in d.l.ex iudiciorum. quando post litem contestatam fieret: quia videtur esse litigiosa.quæ sententia reprobatur à pluribus: quia nõ fit litis contestatio criminalis ad rei petitionem [illegible] ad vindictam: vt in l.quanquam: in §. Iulianus. ff. de aqua pluuia arcenda.ita tenet Bar.in d.l. post contractum.num.14.

Limita septimò, quando post sententiam condemnatoriam fit, vt in l.si quis post hac. C. de bonis proscrip. Nisi appellatum sit, quicquid dicat Bartol. in d.l.post contractum.numer.15. nec obstat text.in

l.chi

l.chirographis. in §.1. ff. de administr. tut. quia illie fuit prima sententia confirmata per secundam, secundum Ioan. de Imo. in d. l. post contractum. nu. 4. hoc etiam sentit Rom. num. 14.

Limita octauò, non procedere in testamentis: vt in l. si quis filio exhæredato. in §. irritum. ff. de iniusto, rupto. Cuius ratio est: quia deficit confirmatio, eò quòd ante aditionem sententia sequuta est. Quod tamen hodie correctum est, per tex. in l. 4. Tauri. vbi disponitur, quòd non solùm ante condemnationẽ, verum etiam post condemnationem potest quis testari. de quo vide ibi Castil. in princ. & doct.

Nonò limita in donatione causa mortis: vt in l. si aliquis. ff. de donat. cau. mor. Aliud tamen est in donatione coniugali: vt in l. res vxoris. C. de donat. inter vir. & vxo. & alia circa hanc regulam vide per Barto. & Doctor. in locis suprà allegatis. P. Duen. regu. 226.

¶DONATIO generaliter facta omnium bonorum non valet, quia tollit liberam facultatem testandi. Euer. in loco à vi Iuram. nu. 27. per l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. l. fi. C. de pact. vbi doct. com. si tamen donator iurauerit valebit donatio eo modo, quo potest. Aret. cons. 54. Tobia. institut. de obligat. num. 45. in princi. Didac. in rubric. de testamen. numer. 4. & numer. 6. dicit talem donationem Ecclesiæ factam valere. Boer. decis. 355. nume. 2. & in terminis idem Decis. 353. numer. 3. & sequent. per totum, Ripa Rubric. ff. soluto matrimonio. nume. 17. idem l. si vnquam. numer. 114. C. de reuoc. don. idem consil. 3. num. 1. in titu. de donatio. & grat. perficiendis, Alba. consil. 4. numer. 3. Crauet. cons. 139. num. 8. Cephalus consilio 44. numer. 24. Ias. consil. 211. consil. 233. colum. 5. libr. 2. cons. 5. cons. 17. libr. 3. Benedictus c. Raynutius. num. 197. de testamen. Cephal. consil. 44. numer. 8. dicit hanc valere quando facta fuisset mortis causa, idem consil. 288. numer. 28. Socin. consil. 65. numer. 47. & cons. 143. numer. 20. lib. 1. item valebit etiam reseruatis sibi iuribus, & actionibus. Cephal. cons. 288. num. 41. Medices.

¶DONATIO inter virum & vxorem regulariter prohibita est. Hanc regulam probat text. in l. 1. 2. & 3. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & in l. 1. & per totum. C. eodem tit. De iure Regio probatur in l. 4. & 5. & 6. titu. 11. parte iiij. & in l. iij. titu. xij. lib. iij. Fori. Circa quam regulam vide Chass. in consuet. Burg. titu. Des droits. §. vj. vij. & viij. Ioann. Bassianum in consuet. Aluerniæ, ca. xiij. artic. xxxix. Ias. in l. si non sortem. §. libertus. nu. 8. ff. de cond. indeb. & in l. ex hoc iure. num. 55. ff. de iustit. & iure. Catellia. Cot. in verbo, donationes.

Amplia primò, habere locum non solùm inter virum & vxorem, sed etiam inter sponsos de præsenti. ita tenent Cyn. & Bald. in l. cùm in te. C. de donat. ante nupt. & in l. cùm sponsæ. eod. tit. Alex. in cons. cxlij. num. 12. lib. v. Barth. Soc. in cons. 123. volumin. 1. pro qua opinione est tex. in l. penult. ff. de donatio. inter virum & vxor. aut dicit, quòd donatio inter virum & vxorem non valet, nisi esset ante contractum matrimonium: quod de consensu intelligitur. quem tex. ad hoc allegauit & induxit glos. in l. 3. ff. de donat. in verb. concubinæ. tenet Bald. in l. vnic. in fi. C. de vsucap. pro dote. Ioan. de Imo. in l. Mæuia. in fin. princ. ff. solut. matr. Alex. in l. si socer. in final. verbis, ff. solu. matr. Franc. Aret. in l. si diuortio. in fi. ff. solu. matr. ad idem est tex. iuncta gl. in verb. concubinæ. in l. 3. ff. de don. inter vir. & vxor, vbi dicitur, quòd matrimonium dicitur, & maritus & vxor dicũtur, contractis duntaxat sponsalibus per verba de præsenti: licet non interueniat carnalis copula: & sic concludit ibi glo. quòd sicut prohibetur donatio inter coniuges cõstante matrimonio, seu inter virum & vxorem: & matrimonium non consummatũ, ex quo interuenit consensus de præsenti. Et quamuis glo. ibi dixerit hoc procedere de iure Cano. tamen idem est de iure Ciuili: vt probatur in authen. de nuptiis in §. nuptias. & ibi glos. Quia ad validitatem matrimonij nec de iure Canonico, nec Ciuili est necessaria traductio ad domũ, nec copula carnalis: vt voluit glo. in d. l. cùm te. C. de don. ante nupt. facit tex. in l. mulierem. & in l. denique. ff. de ritu nupt. & in l. nuptias. ff. de reg. iur. Hanc opinionem vbi allegat alios Doct. tenentes contrariam partem, tenet notab. Pala. Ruui. in repet. rubri. de donat. inter vir. & vxor. in §. lv. num. 2. Didacus de Segura in repe. l. 1. in §. si vir vxori. num. 12. ff. de acquir. pos. Eandem opinionem firmat Chassan. in consuetud. Burg. in titu. Des droits. rubr. 4. §. 2. num. 17.

Amplia secundò, vt non valeat donatio inter coniuges constante matrimonio, etiam si iudex eam confirmet seu decernat, vt valeat: per text. ad hoc singularem in l. obligationes. ff. de actio. & oblig. vt litera dicit, obligationes vel actiones quæ non propriis viribus consistunt, nec officio iudicis, nec prætoris imperio, nec legis potestate confirmantur. & ita per illum text. tenet Pala. Ruui. in d. repet. rub. §. xlvj. num. 1.

Amplia tertiò, vt nedum prohibita sit donatio inter coniuges constante matrimonio, sed etiã inter eos, qui aliquo modo coniuges contingunt per patriam potestatem. ita tenet Pala. Ruui. in d. repet. rubr. §. 42. per totum. vbi hoc notabiliter declarat.

Quartò, amplia habere locum non solùm in matrimonio vero, verùm etiam in putatiuo. vnde si fiat donatio inter eos, qui reputabantur coniuges, qui in veritate coniuges esse non poterant, non valet talis donatio: aliàs sequeretur, quòd melioris conditionis essent qui delinquunt, quàm qui non delinquunt. ita dicit tex. in l. 3. in §. videamus. ff. de dona. inter vir. & in l. si ex voluntate. C. eod. ti. glos. & Docto. in c. fi. eod. ti. quam opinionem tenet Pala. Ruui. in d. repe. rubr. §. 36. in prin.

Quintò ampliatur, vt non solùm procedat inter coniuges Christianos, verùm etiam si Iudæi fuerint: vnde si Iudæus constante matrimonio aliquid donauerit vxori, non valebit donatio. Cuius ratio est: quia inter Iudæos est matrimonium verum, quamuis non ratum: vt in capitu. de infidelibus. de consanguinit. & affinit. & ibi glos. & Doctor. si ergo inter eos est matrimonium, per consequens donationes inter eos factæ non valent, per iura suprà allegata: quæ generaliter disponunt, & generaliter sunt intelligenda: vt in cap. si Romanorum. xix. distinct. & in ca. solitæ. de maior. & obedien. cum similibus. quod etiam tenet Pala. Ruui. in d. repet. rub. §. xxxv. in principio.

Amplia sextò, etiam si vxor & maritus diu seorsum habitauerint, vt latè concludit Pala. Ruui. vbi suprà in dicta repetitione rub. §. 34. in principio.

Amplia septimò, etiam si vir passus est se condemnari ab vxore, & sic eam absolui falsa exceptione opposita, cum vxor tenetur viro in aliqua quantitate: cùm hoc videatur facere animo donandi: licet sententia valeat, vir potest condicere pecuniam

niam ab vxore, ac si non esset absoluta: & sic non habet locum lex, iudex. cum aliis. ff. de condict. indeb. iste est notab. text. in l. si sponsus. in §. si vxor. la 2. ff. de donatio. inter virum & vxorem. & ita per illum tex. tenet Bald. in l. cùm allegas. numer. 7. C. de vsuris. Rom. in singu. cccviij. Iaf. in d. l. iudex. numer. 2. Montal. in l. iij. titu. xij. libr. iij. fori. in gl. in verbo, Puedalo hazer.

Hanc regulam limitat septem modis Pala. Ruui. in repet. rubric. de donatio. in §. xlvij. & in §. 50. & in §. lj. lij. liij. liiij. & lv. & circa tertiam limitationem ibi positam, scilicet, quòd talis donatio iuramento confirmetur, vide posita suprà in regula ccxix. in 2. amplia. versic. pro qua opinione. Soc. duobus modis in regula 104.

Vltra quem limita primò, quando talis donatio esset reciproca, vt est glos. in l. licet inter priuatos. C. de pact. & ita tenet idem Pala. Ruui. in d. repet. rubr. §. 50. num. 16. cum seq.

Limita secundò, valere donationem vxori factam per maritum, pro reparatione domus eius quæ corruit, vt in l. quòd si vir. ff. de donatio. inter virum & vxorem.

Limita tertiò, non habere locum, quando protraheretur in tempus finiti matrimonij: vt in l. sed interim. ff. de donat. inter virum & vxorem. & in l. cùm vxori. §. vlt. & in l. quia. eod. tit.

Quartò limita, quando expressè coniuges in contractu matrimonij reseruauerunt sibi quædam, ex quibus possunt se inuicem associare, vel vnus posset de is reseruatis donationem facere alteri: quia tunc propter illam animi conuentionem, & promissionem de donando factam in tempore habili, valebit, saltem vt morte confirmetur. ita tenet Bal. in l. 1. C. de donat. ante nuptias.

Quintò limita, quando res modica quæ vsu consumitur donatur. argumen. eorum quæ dicuntur in l. quòd autem. in §. 1. ff. de don. inter vir. & vxor.

Limita sextò, quando maritus rem donatam dat in dotem filiæ amborum, vxore præsente, & non contradicente, sed consentiente: vt in l. siue vxor. & ibi Barto. ff. de donatio. inter virum & vxorem. quam opinionem sequitur Franc. Cremensis in singul. 4. Chassanæ. in consuetud. Burgund. in tit. des droits. rubr. 4. §. 7. num. 11.

Limita septimò, quando maritus remittit vxori suæ fructus suæ dotis. l. vir vsuras. ff. de donat. inter virum & vxor. de cuius intellectu vide Iaf. in l. de diuisione. ff. soluto matrimonio. & in § fuerat. Institu. de actio. Chassanæ. vbi suprà. numero sexto. Grammat. in decis. lxx.

Limita octauò, quando mulier renuntiat marito donationem per eum factam, nondum tamen per eam acceptatam. ita tenet Chassanæ. vbi suprà, numero 10. De iure Regio probatur in l. v. titu. 11. parte quarta.

Limita nonò, non habere locum in Imperatore. Nam Imperator potest donare Augustæ. l. fin. C. de donat. inter virum & vxor. & ita per illum text. vltra Doct. ibi tenet Iason in l. frater à fratre. in 1. lectu. nu. 44. ff. de condict. indeb. versic. v. fallit. & in l. ciuitas. num. 4. ff. si certum pet. facit quod notat Catel. Cotta in verbo, donatio facta à Rege.

Limita decimò, non habere locum in iis, quæ obueniunt eis ex forma statuti: quia possunt donare. ita tenet Chassan. vbi suprà, nu. 9. vbi ponit exemplum.

Limita vndecimò, si rusticus, vel plebeius acciperet nobilem in vxorem, &, constante matrimonio, facit instrumentum de receptione dotis quam non recepit: quamuis in effectu ista dicatur donatio inter virum, & vxorem, tamen valet: quia fit in remunerationem ad recompensationem propter inæqualitatem eorum. ita concludit Bar. per glos. ibi, in l. si voluntate. C. de dotis promiss. num. 2. Eandem opinionem tenet idem Bar. in l. si diuortio. & ibi Iaf. nu. 9. ff. de verb. obligat. idem Iaf. in l. ex hoc iure. num. 55. ff. de iustit. & iure. & in l. fin. C. de verb. signif. & in l. si non sortem. in §. libertus. ff. de cond. indeb. numer. 8. idem tenet Bald. in l. 2. §. fin. ff. si cert. pet. Segura in l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de vulga. & pupil. nume. 162. Abb. in cap. 1. nom. 8. de adulter. Neuiz. in Sylua nup. lib. 2. numer. 28. Pala. Ruui. in repet. rubr. de donatio. §. x. & §. xxxj. numero 1. & And. Tiraq. in l. connobialibus, in 4. l. num. 7. & in v. l. numero 18. & in repet. l. si vnquam. in verb. donatione largitus. nu. 19. C. de reuocand. donat. & hanc dicit communem Bald. Nouellus in tract. dotis, in x. par. nu. 7. Cur. Ion. in cons. 6. num. 20. Couarruu. in epitome 4. lib. in 2. parte. c. 3. §. 3. num. 2.

Limita 12. quando maritus donat annuum, vel menstruum ad sui sustentationẽ, vsque ad vires dotis, & non vltrà: vt in l. ex annuo. & in l. de fructibus. ff. de donat. inter vir. & vxo. & in l. sicut. C. eod. tit.

Limita xiij. si vnus ex coniugibus, seruis, vel animalibus, vel vestibus alterius vsus fuerit, vel in domo sua gratis habitauerit donationis causa: Nam valet donatio: vt in l. si vir vxoris. ff. de donat. inter virum & vxorem.

Decimoquartò fallit, si vir vectigal, vel vecturas pro vxore, vel ministris eius solueret: vt in l. si quis pro vxore. ff. eodem titulo.

Decimoquintò fallit, si serui viri, vxori operas præstiterunt: vt in l. si id quod donatum est. in §. si quas serui operas. ff. de don. inter virum & vxorem.

Decimosextò fallit, si vir soluit in præsenti quod in diem debet vxori, nam tunc potest: vt in l. sed si vir ex lana. in §. quod vir vxori. ff. de donat. inter virum & vxorem.

Decimoseptimò fallit de iure Regio: nam elapso anno à tempore contracti matrimonij valet donatio inter coniuges, si filios non habent: si tamen filij posteà nascantur, reuocatur donatio, nisi in quinta parte: vt in l. 3. titu. 12. lib. 3. fori. Quod dicit esse menti tenendum & alibi non reperiri, Pala. Ruui. in repet. rubr. de donat. §. 54. nume. 2. facit etiam l. 9. tit. 6. lib. 3. fori.

Et alias limitationes circa hanc regulam vide per Pala. Ruui. & Doctor. in locis suprà alleg. Pet. Duen. regul. 221.

¶ Donatio inter vir. & vxo. regulariter morte mariti confirmatur* l. sed interim. in prin. ff. de don. inter vir. & vxo. cum concor. B. Soc. re. 142.

Additio.

* Confirmatur. Adde Cor. in cons. 124. in ti. licet. in litera A, in quarta parte.

Primò fallit, vbicunque maritus non tradidisset ante mortem, sed tantùm reliquisset: quia talis donatio morte mariti non confirmatur: vt est glos. not. in l. Papinianus. ff. de donat. inter virum & vxorem. B. Socin. reg. 142.

¶ Donatio inter virũ, & vxorẽ prohibita est *, vt in toto tit. ff. & C. de do. inter virum & vxorem, & in c. dona. extrà eo. ti. etiam si traditio interueniat: vt est tex. in l. 3. in §. sciendum. ff. eo. tit. B. Soc. re. 141.

Addi

ADDITIO. * Est. Vide Corne. in consi. ciiij. in litera a. in ij. parte. & in consi. cclvij. incip. permitto. in litera m. in iij. par. Bene. Vad.

Primò fallit, vbicunque coniuges faciunt sibi inuicem donationem reciprocã, videlicet, si contingat alterum præmori, alter superstes habeat bona sua: & tũc propter dubium euentum valebit donatio, vt probatur in l. pater puellæ. C. de inof. test. & ibi hoc sing. no. quod doct. ibi sequuntur. pro hoc vide glo. in l. licet. in verbo, inter priuatos. in fin. C. de pact. & probatur in l. quod autem. §. si vir. ff. de do. inter virum & vxor. & hoc etiam tenet Lud. de Rom. in sing. quod incipit, prohibiti inter se donare. vbi ponit regulam generalem, quòd prohibiti inter se donare nõ intelliguntur, qui sibi faciũt donationem reciprocam & ista limitatio debet procedere, quãdo donatio vnius sequitur donationem alterius in continenti: secùs, si ex interuallo: quia tunc etiam donatio reciproca esset inualida: vt est text. sing. in l. quæ vir nuptæ. ff. de do. inter virum & vxor. secundum Ludo. de Ro. in d. sing. vbi subdit per illum tex. quòd si ego donassem vxori meæ hodie mille, & posteà hinc ad annum ipsa donasset mihi fundum, vtraque donatio esset inualida. ita debet intelligi dicta limitatio: & adde, quod talis donatio mutua non intelligitur prohibita, si dicatur, quòd sit donatio inter viuos, & non posset reuocari, secundum text. in l. vbi ita dona. de do. causa mor. nam talis donatio erit valida, & non indiget cõfirmatione: & per consequens non interueniẽte traditione etiam post mortem bona peti poterunt: ita no. intelligit Paul. de Castr. declarando Cyn. in d. l. pater puellæ. in fin. Sed aduerte, quia hoc vltimum non videtur verum: nam videtur quòd imò non valeat donatio etiam mutua, nec etiam morte confirmatur, nisi ambobus simul decedẽtibus, vel quando aliter confirmatur illa, quæ est facta superuiuenti: vt est casus de vtroque in l. cùm hic status. §. ambo. ff. de don. inter vir. & vxor. ibi, cùm simul decesserint. & in ver. perinde. ibi, vtrãq; donationẽ valere. & ibi, simul decesserũt: & ibi, quia vtraq; alterius. à cõtrario sensu, si alter superuixisset, forsitã voluisset non valere.

Secundò fallit *, quando fuisset facta donatio cum iuramento: nã per tale iuramentũ videtur validari donatio, ita tenet Bar. in d. l. si quis pro eo. ff. de fideius. in fin. & in l. Seius, & Augerius. ff. ad l. Fal. & ista fuit opin. originalis Gul. de Cun. in l. sed & si possessori, in §. item si iurauero. ff. de iureiur. & istam opinio. tenet Io. de Imol. in l. si quis inquilinos. ff. de leg. j. qui dicit se ita consuluisse. Sed contrarium tenuit idem Bart. in l. j. ff. de do. inter vir. & vxor. & in l. cùm quis decedens. §. filia. ff. de leg. iij. licèt Barto in dict. §. Titia. loquatur de iuramẽto assertorio, tamen satis tenet idẽ in iuramento confirmatorio: dum dicit, quòd coniunx non est capax donationis cùm iuramento. sed Anto. de But. in d. cap. cùm contingat. extrà de iureiur. tenet, quòd iuramẽtũ nõ firmat cõtractũ: sed solũ claudit os iurãtis. quæ opi. cõmuniter tenetur, quòd iuramentũ firmet contractũ. quod tenet Arch. & Io. And. in c. ij. de pact. in 6. ibi, super verb. firmatum. dicit enim quòd iuramentum dat robur pacto, & non simpliciter claudit os iurantis. & idem sentit gloss. in d. c. ij. quæ dicit quòd pactũ valet propter iuramentum. & idem tenet ibi d. Do. & Io. de Lign. & Io. Cal. in præalleg. c. cùm contingat. & Hanc opi. quæ est in multis locis illius c. dicunt esse cõmunem opin. & dicũt, quòd est attendenda in iudicãdo. & probatur in c. ij. de pact. vbi tex. dicit, quòd pacta debent omnino seruari propter iuramentum. & hanc opi. tenet omnino Feder. de Senis in consil. xiiij. de materia vide etiam per Bald. in l. j. C. de sacrosanct. eccle. & per omnes doct. in cap. donatio. de dona. inter vir. & vxor. & in d. cap. cùm conting. de iureiu. & in d. c. 2. de pac. libr. 6. sed limitari potest d. regula vbicunque facta donatione moueatur lis de dicta donatione, & ille, cui donatum est, alleget iusta causa, quæ sufficiat ad donationem validandam, & donans non opponat illam exceptionem in contrarium, & sic pronuntietur donationem valere, & donatarius absoluatur: quia tunc si donans vellet posteà cõuenire donatarium, remoueri poterit exceptione rei iudicatæ, vt est casus valde no. cum gl. in l. sponsus. in §. si vxor vel maritus. ff. de don. inter vir. & vxor. facit l. 3. §. item quæri potest. ff. de reb. eor. qui. & quod ibi no. Sed si pronuntietur per iudicem sine aliqua iusta causa donationem valere, sententia esset ipso iure nulla. l. 3. §. sciendum. eo. ti. no. sin. in d. §. si vxor vel maritus. Sed aduerte, quia videtur, quòd ista limitatio non sit bona, quia licet sententia valeret & obstaret exceptio rei iudicatæ, & videatur impedire petitionem soluti, vt l. Iulia. & l. index. ff. de cond. & demon. tamen dico, quòd solutum potest condi. indebiti repeti: quia d. l. Iul. & l. iudex. non procedunt in sententia, pro eo quod vni ex litigatoribus donare prohibetur. casus est in dict. §. si vxor vel maritus. secundum Bald. in l. cum allegas. C. de vsur. & Ludo. de Roma in suo singu. cccxj. quod incipit, tu scis quòd donatio. item si posset probari quòd illa etiã fuisset facta in dicta sententia non valeret, vt l. cùm hi. §. si cùm lis. & ibi not. ff. de transac. B. Soci. reg. 141.

¶ DONATIO mera ex pœnitentia regulariter nõ reuocatur. argu. capitulo verum, de condit. appo. probat textus in l. Aristo. ff. de donatio.

Fallit propter defectum causæ ob quam res ipsa donatur, vt est text. in cap. quod à te. de cleri. coniuga. vide per Docto. in d. cap. verum. Barto. in l. 2. §. fin. ff. de donatio.

Fallit propter conditionem adiectam, d. ca. verum.

Fallit, quando donatarius parasset insidias donanti. l. fin. C. de reuoc. dona. Limitationes vide in d. l. final. S. Ianu. re. 70.

¶ DONATIO non habet locum resoluto iure donantis, resoluto enim iure datoris resoluitur etiam ius acceptatoris. Bellam. Decis. 742. numero 5. in ritu. de rest. in integr. Dec. consi. 490. Doct. com. capitu. pastoralis de donat. item donatario mortuo donatio non reuocatur ob ingratitudinem ab eo commissam, nisi fuerit lis contestata, atque ante mortem ingratitudo probata. Angel. l. his solis. C. de reuoc. don. l. fi. vbi Doct. com. C. eo. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. Med. re. 6.

¶ DONATIO non reuocatur ob modicam iniuriã. l. fi. vbi Doct. C. de reuoc. donat. c. fin. eo. ti. Ant. Cors. in tract. de min. numero 32. addentes ad Alexa. rubr. ff. sol. matr. numero tertio: quia modica iniuria non est iniuria. leg. si oleum. §. fin. ff. de dolo. leg. scio. ff. de integr. restit. Barto. simil. leg. idem. §. recepisse. ff. de arb. Med. re. 1.

¶ DONATIO ob causam in filiũ à patre facta, debet in legitima computari. Quam regulam ponit Bart. quem sequuntur ibi Doct. in l. in quartam. nu. 10. ff. ad legem Falc. pro qua opinione est gloss. in auth. ex testamento. in gloss. ij. C. de collat. De iure Regio probatur in l. xxix. Tauri. Circa quam regul. vide Docto. in l. xxvj. & xxix. Tauri. Bernard. de Luc in reg.

reg.ccxij.Roderic.Xuar.in l.quoniam in prioribus. in v.q.C.de inoffic.testamento.

Limita primò, si res efficiantur peculij aduentitij, vt in rebus donatis ob causam remunerationis, scilicet, quãdo donantur propter benemerita: has enim res peculij aduentitij esse firmat glos. communiter ab omnibus Doctor. approbata in authen. vnde si parens. in verbo, Falcidiæ. C. de inoffic. testam. Ea enim, quæ aduentitia sunt, communicari non debent: vt in l.fin.C.de collat. De iure Regio est text. in l.5.titu.15. part. 6. Quod intellige, quando benemerita rei donatæ responderent: vt est glos.notab. communiter approbata in l.si donatione.C.de collat.in verb.postulas.& in cap. relatum, el 2.in verb. iuxta seruitij.de testam.Bart.in l.si fortè.nu. 5.ff. de castren.pecu.& in hoc non statur confessioni patris, scilicet merita præcessisse, sed oportet, quòd merita seu seruitia probentur, vt tenent glos.& Barto, vbi suprà, Ias.in repet.l.frater à fratre.numer.44.de eond.indeb.Cor.in cons.144.nume.10.vol.2.Marc.à Mant.in l.si donatione. numer.46.C.de collat.& ibi Riminald.numer.8.Castel.in l.xxix.Tauri.in glos.in verbo, las otras donaciones.in si.limit. Affl.decisio. ccclxx.numer.15.Io.Bernard.in regu.533.Chassan.in consuetu.Burg.in tit.des drnits.rub.4.in §.7.num.7. Ruin.in cons.96.num 2.vol.5.Catel.Cotta in verbo, donatio inter fratrem & filium.

Limita secundò, quando res ob causam donatæ non sunt ad hæredes transmissibiles: vt in l. omni modo. in §.imputari.C.de inoffic.testam.& sic primò alimenta per patrem filio præstita, quæ vocant victum & vestitum: vt in l.legatis.ff. de alimen.& ciba.leg. in legitimam non imputantur: vt in l.quæ pater.ff. famil.ercisc und.tenet Bart.in d.§.imputari. Docto. in l.filiæ licet.C.de collat.Secundò, expensæ, quæ à patre fiunt in nuptiis aut in consequendis honoribus filiorum, non imputantur in legitimam: vt est text.& ibi glos.in l.3.in §.fin.in glo.fin.ff.de mun. & honor.Bald.Angel.Iason & Doctor. in d.§.imputari.per illum text.& in l.1.in §.sed an ipse.ff.de collat.bonorum. Nicol. Boer. in decisione 14. numero 3.Franc.à Ripa in repet.l.in quartam.num. 163.cum aliis.ff.ad l.Falc.Quod tamen limitat Alexan.in addit.ad Barto.in d.l.3.in §. fin.ff.de mun.& bon.procedere, quando filius non haberet bona propria & à patre separata: secus tamen si haberet: quia tunc censentur hæ expensæ factæ animo repetendi: vt in l.6.ff.de pet.hær.facit l.Nesennius.ff.de neg.gest.

Limita tertiò, quando res donatæ efficerentur castrensis peculij vel quasi.l.si filius. C. fam. ercisc. ex quo sequitur, quòd arma, quæ militi dantur & equi, non computantur in legitimam. Idem de libris qui dantur Doct.aut Aduocato: vt tenet Bar.in l.1.§. neque castrense.num.2.idem pnta in pecunia, quæ à patre datur pro habendo Breuiario, aut pro consequendis ordinibus, aut pro celebrãda prima Missa: quia hæc debent dici peculia quasi castrensia: vt in l.sacrosanctæ.& in auth. presbyteros. C. de episcop. & cler.Ripa in d.l.in quartam.num.166.ff.ad leg. Falc. De iure Regio est text.in l.iiij.titu.iiij.part.v.& in l. v.tit.xv.part.vj.Quod etiam procedit in libris à patre emptis filio scholari: omissa distinctione Barto. in d.§.nec castrense.num.2.& in l.si donatione.C.de collat.& ibi Alexan.& in l.filiæ cuius.& ibi plenius Salyc.nume.14.C.familiæ ercisc. Ripa & doct.in l. in quartam.nu.168.ff.ad legem Falcid. tenet glo.in d.l. filiæ cuius.in gloss.1. pro qua opinione est text.in l. quæ pater.ff.fam.ercisc. De iure Regio probatur in d.l.4.ti.4.part.5.in fin.& in d.l.5.tit.15. par.6.ita tenet Pala.Ruui.in d.l.17.Tauri,num.16.

Limita quartò, quando pater sponte soluit emendam pro condemnatione filij, vt liberetur filius, vt tenet Bart.in l.Stichus.num.2.in fin.ff.de peculio legato. vbi distinguit, quòd si pater voluntariè soluit, soluta non sunt imputanda. Si autem ex necessitate fortè per statutum aut consuetudinem, tunc imputantur.quem sequitur Bald.in d.§.imputari. Quam distinctionem Barto.reprobat Fabianus de Monte, in repeti.Auth.nouissima.q.8.principali:in versiculo, octauò quæritur. C. de inofficioso testamento. eandem reprobat Franc.à Ripa, vbi dicit ita communiter teneri, in d.l.in quartam.nu.185.quia in hoc casu motus paterna pietate, ne filius vexetur à fisco, soluisse creditur pater: & sic coactus soluisse: pro qua opinione facit tex.in lege, relegatorum.in §.fin. vers.neque enim.ff.de inter.& rele.vbi dicitur, quod ex delicto quis non debet habere beneficium.

Quintò limita, non habere locum in donatione simplici, attento iure huius regni: nam simplicem donationem hodie filius conferre non debet cum aliis fratribus: nec debet in legitima imputari: vt in l.26. Tauri.facit etiam tex.& ibi glos.in d. auth. ex testamento.C.de coll.& ita expressè tenet Cifuen.in d.l. 26.Tauri.num.6.& in l.xxix.num.1.in fi.Rod.Xuarez in repet.l.quoniam in prioribus.in 5.q.num.6.C.de inoffic.testam.Pala.Ruui.in l.26.Tauri.nu.25.

Porrò alias limitationes circa hanc regulam & eius materiam vide per Doct.in supradictis locis: præcipuè in d.l.in quartam. P.Duen.reg.222.

¶DONATIO omnium bonorum præsentium & futurorum, non valet. Hanc regulam probat tex.in l. libertus.in §.si quis plures.in vers.magis.ff.de iure patro.text.in l.omnes.in §. Lucius.ff. quæ in fraudem crediro.in l.1.C.vt act.ab hæred. vel contra hæred.incipiant.Hanc regul. ponit Bar. in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verborum obliga.& ibi Alex.& Ias.num.20.dicit hanc esse communem opinionem Bar.in l.fin.num.12.C.de pact.eandem opinionem dicit communem Bald.in c. in præsenna. num.37.de probatio.Roma.in cons.cclxxj.nu. vbi subdit, quòd non est opus reuocatione, cùm sit talis donatio de iure nulla, vt in l.nam & si.ver.post defectum.ff.de iniusto, rupto. cuius opinionem regulæ vltra doct.per Ias.suprà allegatos tenet Fel.in cap.in præsentia.num.5.de probat. Hanc dicit esse communem Dilec.de arte testandi, titu.x.caut.2.numer.2.Abb.in cons.48.volum.2. Curt. Inn. in consil. 23.numer.1.& hanc dicit esse communem Dec. in l.finali.numer.30.C. de pactis. Ratio est secundum supradictos doct.cum donatori auferatur testamenti factio.& ita tenet Soc.Iun.notabiliter in cons.2. numer.9.volum.2.Nicolaus Bellon.in cons.5.nu.4. hanc dicit communem Grarus in cons.lxx. numer.1. volum.1.circa quam regulam vide Francisc. Niconicium in repet.cap.quoniam contra.in v. no. numer. 24.de probat.Ioan.Bassianum in consuet. Aluern.c. 14.artic.25.Aymo.Publicium in easdem consuet.Aluerniæ,ti.14.artic.21.And.Tiraq.in tract.de vtroque retractu:in ti.de retractu Lignagier.in §.1.gl 7.nu.9. Boerium in decisione 353.numer.7.vbi omnes suprà dicti doctores adducũt alias rationes propter quas donatio non valet.

Hanc regulam ponit Soci.vbi eam limitat sex modis, in regul.108.

Amplia

Amplia primò, nõ solùm habere locum in bonis præsentibus & futuris, verùm etiam tantummodò de bonis præsentibus, vt probatur de iure regio in l. vij. tit. xij. lib. iij. fori. & ibi Montal. tex. in l. lxix. Tauri, & ibi doct. quæ leges corrigunt tex. in d. l. omnes. in §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. & in d. l. j. C. vt actiones ab hæredibus vel contra hæred. & opinionem Bar. & ibi doc. in l. stipulatio hoc modo concepta. numero 5. ff. de verborum obligatio. & in d. l. fina. C. de pact. nume. 11. Quam opinionem sequutus fuit Deci. in cons. xxx. & in consi. ccccccxiij. Petrus Rebuffus in gl. ad constitutiones Regias Galliæ in prima parte, artic. ij. in gloss. ij. in tract. de literis obligatoriis. nume. 29. Christ. Porcus in §. liberis. numero quarto. Institut. de pupill. substitutione. Curtius Iunior in l. pactum dotali. nume. tertio. C. de pactis.

Amplia secundò, procedere adeò quòd & si talis donatio firmata sit iuramento, non tamen valet. Cuius ratio est, quia prædicta donatio est contra bonos mores, cum liberam testandi auferat facultatem: argumento tex. in capi. non est obligatorium. de reg. iur. libro vj. in l. si quis inquilinos. in §. fin. ff. de leg. j. ita tenet Bart. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligation. quem sequitur Panorm. in consi. xlviij. numero 2. volum. ij. & hanc opinionem in specie tenet Paul. de Castr. in consi. lxxxij. numero 2. libro ij. Philip. Cornæus in consi. lx. numero 3. & consil. clxxxv. numero 16. volumin. ij. Franc. Purpur. in l. fin. numer. 240. C. de pactis. quam opinionem post Corn. vbi suprà dicit esse communem Curtius Iunior in l. fin. numer. 57. C. de pactis. & in cons. xxv. numero 6. Cagn. in dict. l. fin. numero 220. & ibi Iacob. de Sancto Georg. nu. 37. Claudius de Seysello in l. licet. G. de pact. Castillo in l. lxix. Tauri. & ibi Pala. Ruui. numero 10. Ioan. Paponis in glo. ad consuetudines Borboniæ. §. ccx. Fran. à Ripa lib. iij. Respons. cap. xiiij. eandem opinionem tenet Bald. in consi. xxij. libro j. Dec. in ccxxv. numero 3. Paris. in consi. lxxij. numero 15. volu. j. & in consi. xxvj. numero 59. & 60. volum. ij. Ratio etiam est: quia talis donatio est contra legem prohibitiuam: vt patet in d. l. lxix. Tauri. ibi, ninguno pueda hazer donacion. & quicquid fit contra legem prohibitiuam, est ipso iure nullum: vt notatur in l. non dubium. C. de legibus. & in capitu. j. de rescriptis. lib. vj. tenet Barto. in l. prætor ait. ff. de noui operis nuntiatio. Abb. in capi. in nomine Domini, de testibus. eandem opinionem quòd iuramento nõ firmetur, tenet Zasius in l. stipulatio hoc modo concepta. numero 52. & dicit esse magis veram & communem Aymon Crauet. in consilio cxxxix. volum in. j. numero 9. eandem opinionẽ, vbi respõdit ad adducta pro contraria parte, tenet Marianus Socin. Iunior in consil. xliij. numero 35. volumin. ij. Monral. in dic. l. vij. titu. xij. lib. iij. fori, versicu. item quòd suprà dico.

Contrariam tamen opinionem tenet Fort. Garcia in trac. de vltimo fine, illatione xx. numero 349. vbi firmat non esse contra bonos mores naturales tolli testandi libertatem, & ideo valere donationem omnium bonorum: non solùm præsentium, verum etiam futurorum, quandocunque firmata est iuramento. eandem opinionem tenet sibimet contrarius Corn. in consi. cclij. nume. 6. lib. iij. Dec. in consi. ccccclv. numero 12. idem Decius in l. pactum dotali. numero 2. C. de pactis. vbi dicit hanc opinionem esse veriorem: eãdem etiam opinionem tenet Cæpola in cons. 8. numer. 6. in consiliis ciuilibus. Marian. Socin. Iun. in cons. lxv. numer. 49. eandem opinionem mouet idem Soc. Iun. vbi non se audet firmare, in cons. 143. num. 47. lib. 1.

Allegant doct. pro hac opinione dictum Baldi, in l. cùm Archimedoram. num. 12. G. vt in possessionem legatorum. vbi tenet quòd per statutum potest tolli hæc libera testandi facultas: ergo per iuramentum. Sed illud dictum Bald. reprehendit Alexan. in dict. l. stipulatio hoc modo concep. ff. de verborum oblig. numer. 7. & respondit ad dictum Bald. idem Alex. in l. pactum quod dotali. in 2. oppositione. G. de collat. quem sequitur Dec. in d. consi. 225. num. 4. & sic j. opinio est magis vera & communis, quòd talis donatio iuramento non firmetur. Ratio est, cùm tale iuramentum præsumatur factum in fraudem legis prohibentis donationem omnium bonorum fieri, & cùm tale iuramentum sit in fraudẽ, seruandum non est, pro quo facit ratio text. in l. qui testamento, & ibi Bar. ff. de probatio.

Est tamen verum quod Paul. de Castr. in cons. lxxv. vol. 2. tenet quòd donatio omnium bonorum præsentium & futurorum post mortem facta cum iuramento de non reuocando, valet: quia per illud verbum, post mortem, dicitur donatio causa mortis: secùs si illa verba apposita non fuissent: nam tunc non valet prædicta donatio, vt suprà dictum est, quod dictum Pau. de Cast. sequitur Alex. in l. stipulatio hoc modo. num. 19. ff. de verb. obl. Maria. Socin. Iun. in cons. 44. num. 35. vol. 2. vbi allegat Corn. in auth. sacramenta puberum. C. si aduersus venditio. vbi dicit: quòd in practica seruatur, quòd talis donatio non confirmetur iuramento. eandem opinionem sequitur Bar. Soc. in cons. cxxx. numer. 7. & in cons. cxxxvij. numer. 1. volum. 1. Affl. decis. 338. nu. 6. Io. Crot. in rep. rub. ff. de leg. 1. Bald. in cons. 8. volu. 3. Aym. Crauet. in cons. 139. num. 10.

Secùs tamen esset: si non tolleretur facultas testandi, vt in casu nostræ ampliationis: quia tunc bene firmaretur iuramento, prout in simili notabiliter concludit Bartol. in l. si quis pro eo. numer. 17. ff. de fideiussor. vbi tenet, quòd licet donatio inter virum, & vxorem de iure Ciuili non valeat l. 1. ff. de dona. inter virum & vxorem, & in l. 3. in §. sciendum. eodem titu. & in l. prima. C. de donat. ante nuptias. tamen bene firmatur iuramento & valet. ita tenet idem Barto. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falcid. Gulielm. de Cuneo, & ibi Alb. in l. sed & si possessori. in §. item si iuramento. ff. de iureiurand. Federic. de Senis in cons. cxl. num. 3. Bald. in repet. l. j. versic. venio ad secundum. ff. de iureiur. Panor. in ca. cùm contingat. num. 30. eodem titu. & ibi Imol. numer. 85. & Doct. idem Panor. in c. fin. num. 9. de donatio. inter virum, & vxorem. & in cons. xev. num. 1. vol. 2. vbi dicit hanc esse communem opinionem. eandem dicit etiam communem Dec. in l. pacta quæ contra. num. 6. C. de pactis. & in consil. cclxxx. nu. 2. & in cons. cexl. num. 1. Alex. in cons. viij. & in consil. clvij. volum. 2. Roma. in cons. xliiij. Paul. de Castr. in cons. xlix. volum. 2. & in d. l. pacta quæ contra. Fran. Aret. in consil. iij. & in cons. lxxiiij. Barb. in consil. lix. libr. j. Corna. in cons. xlj. numer. 6. lib. 3. vbi dicit ita communiter teneri. & in cons. cxviij. num. 1. vol. 1. & cons. ciiij. num. 13. vol. 2. Cæpola in cautela cxxij. Io. de Imol. in l. si quis inquilinos. in §. fin. ff. de lega. 1. Ant. Gorfet. in repe. Rub. de iureiur. in xxv. priui-

legio. Ange. in l. penultim. in §. mulier. ff. solut. matrimon. Bald. in l. j. in lectura antiqua. ff. de donat. inter virum, & vxor. Raphaël Fulgo. in consi. cxcix. per totum. Maria. Socin. Iunior in consil. xliiij. numero 6. libro ij. Rubeus Alexandrinus in consilio xxv. numero 5. & in consilio cxxx. numero 6. Parisius in consilio lxxxvj. numero 19. & 46. 47. 48. volumine iij. Pala. Ruui. in repetit. Rubri. de donatio. §. lj. numero 1. Hanc opinionem dicit esse communem Syluanus in consilio xl. numero 20. Cagnolus in repetitio. l. fina. numero 36. C. de pact. Gome. in §. quædam. numero 19. Institut. de actio. Francisc. à Ripa in libro iij. interpretationum, capitul. vj. numero 3. & in capitul. xvij. numero 1. Stephanus Aufreri. ad Capell. Tolosa decisio. ccclxj. Catellianus Cotta verbo, donatio. el v. Bauer. in tractatu de virtute, & viribus iuramenti numero 38. Iason in l. pacta quæ contra. numero quinto. C. de pactis. Ruinus in consilio cxxxvij. numero secundo. & numero septimo. volumine quarto. Boërius in decisione xcij. numero sexto. Rodericus Xuarez in l. j. titu. de las aras. libro sexto. fori, in tertia quæstion. Guido Papa in consilio cciiij. numero tertio. Cæpola in consilio octauo. in ciuilibus. Præpositus in dicto capitulo. final. de donatio. inter virum & vxor. Fortunius Gracia in dict. tracta. de vltimo fine. illa. xx. numero 349. Iacobin. de Sancto Georgio in l. professitia. in §. si pater. numero 4. ff. de iure dotium. & in l. iuris gentium. in §. si pacis car. in ij. lectura, numero 4. ff. de pactis. Eandem dicit magis communem Bertrandus in consilio ccxv. numero 4. & in consilio cccj. numero secundo. idem, vbi dicit, quòd in iudicando, & consulendo ab ea non est recedendũ, tanquam magis communi, in consilio cccxxvij. numero 4. volumine j. primæ impressionis. Eandem opinion. tenet Bald. Nouell. in tract. de dote, priuilegio xxj. Claud. de Seyssel. in l. si diuortio. numero 11. ff. de verborum obligat. Hanc dicit communem And. Alci. in capitul. cùm contingat. numero 204. de iureiur. quamuis ipse in numer. 198. contrarium teneat.

Pro qua opin. facit hæc ratio: nam donatio inter virum, & vxorem constante matrimonio, & donatio inter patrem, & filium qui est in potestate, æquiparantur: vt in l. donationes quas parentes. C. de dona. inter virum & vxor. Sed donatio inter patrem, & filium, qui est in potestate, quamuis sit prohibita à lege ciuili, bene firmatur iuramento, secundum Bal. in l. fin. in fine. C. de vsuc. pro donato. Barto. in l. Titia. la ij. in §. Imperator. ff. de l. ij. & ita communiter concludunt Doct. Canonistæ in d. cap. cùm contingat. de iur. iur. & Legistæ in l. frater à fratre. ff. de condict. indebiti. & in l. pacta quæ contra. C. de pactis. vbi Ias. n ume. 6. Paul. de Castr. in consi. cccxlv. volu. j. Ruui. in d. §. ij. numer. 6. & in l. xvij. Taur. num. 49. Ferdinandus Loazes in cop. a filius familiàs. in §. dicui. nume. 95. ff. de leg. j. Roderic. Xuarez in l. ix. titu. xj. in §. nota secundò. libro j. Fori. Aym. Crau. in consilio xix. nume. 1. volum. j. Marc. Ant. Baueria in dicto tract. de virtute & virib. iuramenti numero 39. Francis. à Ripa in tractat. interpretationum, libro iij. cap. vj. nume. 8. Alciat. in ca. cùm contingat. numer. 2 7. de iureiur. Ruinus in consi. xcvj. numero 5. vol. v. Pau. Parisius in consi. lxix. nu. 128. vol. iij. Capicius in decis. lvj. nume. 2. Eandem opinionem dicit esse communem Decius consi. ccxvj. nu. 2. & consi. ccxxxix. nu. 1. idem in consi. dclxxxvij. & in l. si do-

natione. nu. 33. C. de coll. eandẽ dicit etiam esse communem Gratus in consi. lxiij. nu. 23. vol. j. Dilec. de arte testandi. titu. iij. cautel. ij.

Secundò pro hac opinio. pondero text. in dic. l. 1. ff. de don. inter vir. & vxor. vbi ille tex. non dicit, quod illa donatio est contra bonus mores: sed dicit quòd moribus, & sic consuetudine prohibita est: ergo contrariis moribus, & sic consuetudine prohibita est: ergo contrariis moribus posset permitti generaliter: prout simili inductione vtatur. Bald. & Alexã. in l. moribus. ff. de vulgari, & pupill. Ange. & Imol. in l. captatorias. ff. de hæredib. institu. & in l. more. ff. de acquirend. hæred. Alexand. in l. captatorias. C. de milit. testament. si ergo per consuetudinem potest generaliter permitti, ita per casum iuratum in casu particulari, arguendo à pacto iurato ad statutum, vt per Barto. in l. fin. C. de pactis. Ange. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. Bald. in repet. l. j. C. de sacrosanctis ecclesiis.

Contrariam opinionem quòd imo talis donatio non firmetur iuramento, tenet Bartol. sibimet contrarius in l. 1. per illum tex. ff. de donatio. inter virum & vxorem, quem sequuntur ibi Bald. Salic. & Raphaël Fulgo. idem Bar. in l. cùm quis decedẽs. in §. Titia. nume. 2. ff. de legat. 3. eandem opinionem tenet Bald. in l. si quis inquilinos. in §. 1. ff de l g. & in l. cùm multæ. num. 5. C. de donationibus ante nuptias. & in consil. xxix. volum. 1. idem Bald. in repet. l. 2. C. de rescindenda venditione. & in l. 1. C. de officio. donatio. & in cap. cùm contingat. num de iureiurand. Angel. in l. si quis pro eo. num ff. de fideiussori. Henricus Bohic in capi. fin. de donatio. inter virum & vxorem. Cardi. in clement. in §. porrò nume. 10. de iureiurand. Curt. Senior in consi. lxvj. numer. 3. Philip. Corn. in consi. ccx 4. volumin. 3. Gimus in l. 1. numero 14. de sacrosanct. eccles. Salic. in l. 2. in v. quæf. C. de rescind. Io. And. in additio. ad Spec. in titu. de dote po uortium restituen. in fin. Bartholomæ. Soc fil. lxv. numer. 12. volumi. 1. & dicit Cæpola in d. cautela cxxij. quòd Ioan. de Ferrar. & Raine. de Perusio, & Raine. de Monte idem consuluerunt: & A de Canario in disputatione sua incip. Mar Et hanc opinionem dicit magis sibi placere. d. cap. cùm contingat. num. 98. & eam commune esse tenet Chassanæ. in consuetud. Burg. in tit. des droitz & conuen. de mariage. Rubric. 4. §. 7. numero 27. vbi pro hac opinio. adducit plura fundamenta, & dicit quòd Doct. tenentes istam partem sunt maioris auctoritatis quàm qui tenent aliam. eandem opinionem remittendo se ad locum suprà dictum, tenet Idem Chassanæ. in consilio 2. nume. 5.

Est tamen verum quòd multi ex Doct. per Chassanæ relatis, loquuntur in casu diuerso: nam Bart. in §. Titia. & Cinus in dict. l. 1. C. de sacrosanct. ecc. & In an. And. in d. additio. ad Spec. & Soc in consi. 65. & sic fere omnes Doct. non propriè loquuntur in vera donatione, sed in confessione dotis receptæ: vt si maritus in testamento, vel in quocunque contractu confessus est se debere vxori suæ, quæ confiteur ab ea recepisse, & sic iurat: tunc talis donatio non firmatur iuramento, & ita propriè loquitur Bar. in dict. §. Titia. & in dicta l. Aure §. 6. ff. de liberatione legata. & sic fere omnes Doc. per Chassanæ. & Alciat. allegati. Et ratio quare illo casu talis donatio non valet, est: nam cale iuramentum interponitur super eo quod est de præterito: & t-

& talis confeſsio etiam iurata præſumitur facta in fraudem legis prohibentis donationem inter virum & vxorem, quæ ratio ſumitur ex l. qui teſtamentum.& ibi Barto.ff. de probatio. illud tamen quod Barto.in dict.l.ſi quis pro eo.& Canoniſtæ in dict cap.cùm contingat.volunt,habet locum quãdo iuramentum interponitur ſuper eo quod eſt de futuro:quia maritus donat vxori,& iurat de non contraueniendo in tempore futuro,quo caſu habemus regulam,vt ſuprà eſt probatum,quòd iuramentum quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ,ſemper eſt ſeruandum:vt in dicto cap. cùm contingat.& hanc diſtinctionem ponit Ioann. de Imo.ibi in decimo membro.Iacobi.de Sancto Georgio in dict.l.qui teſtamentum nume.3.quam diſtinctionem tanquam veram & eſſe extra terminos contentionis quæ eſt inter ſcribentes in vera donatione,tenet Socin.in l.j.num.98.ff.ſolut.matrim, vbi teſtatur ſe ita pluries conſuluiſſe,& conſultum vidiſſe per doctiſsimos viros:quod eſſe veriſsimũ teſtatur Curt.Iunior.in conſi.xcv.volum.2.numer. Dec.in dict.conſi.ccij. numero 3.

Ad quod non obſtaret etiam quod Bartol.in dict.l.j.ff. de donatio.inter virum,& vxorem.contrarium teneat,vt refert Chaſſanæ.in loco ſuprà allegat.quia Barto.remittit ſe ad opinionem quam tenuit in d. l.ſi quis pro eo.vbi tenuit opinionem communem. Et ita etiam Bart.ponderauit Abbas in conſi.xcv. ex quo patet quòd Bar.in d.l.j. non eſt contrarius vt prima facie videbatur:& dato quòd eſſet,ſatis eſt nobis quòd opinio,quam tenet,in dict.l.ſi quis pro eo.& in dicta l.Seius Augerius. ſit magis vera & communiter approbata:vt ex ſuprà dictis patet.

Amplia tertiò,vt ex tali donatione cũ cenſeatur contractus à iure improbatus, dominium vllo modo non transferatur, argumento eorum quæ tradit Barto.in l.j.in §.ſi vir.ff.de acquirend.poſſeſſ. & ita in expreſsis terminis tenet Paul.de Caſtr.in conſil. ccxliiij.numero 4.verſi.ſuper quinto & ſexto quæſito.volumine 2.& ibi ſubdit quòd poſſeſsio ex tali contractu quæſita nõ cenſeatur licita:quem ſequitur Franc.Purp.in l.fin.num.241.C.de pactis.

Amplia quartò,procedere etiam ſi quis donaret hæreditatem ſuam:quia idem eſſet dicere quod dono omnia bona mea præſentia & futura. Nam hæreditas eſt nomen iuris,& ſemper recipit augmentũ: vt in l.item veniunt.in §.fructus.ff.de petitione hæreditat.& ita tenet Barto.in dict.l.fin.num.4.C. de pactis.cum quo omnes communiter ibi tranſeunt, exceptis Iaſo.& Lancel.Dec.ibi. Quia exponi debet,hæreditatem,id eſt,bona:ſi de præſentibus intelligitur:per notata per Barto.in l.quæſitum. per illũ tex.in §.ſi mihi ſeruus.ff.de leg.j.quem ſequitur ibi Dec.& Purp.num.245.ſed communis videtur eſſe cum Barto.imò quòd non valeat. Ita enim tenent Cin.Bald.& Alexand.in apoſtillis ad Bar.in d.§.ſi mihi ſeruus.Iaſo.in l.licet.num.15.C.de pact. & ibi Claud.de Seyſel. Niſi ex aliis coniecturis appareat de mente donantis hæreditatem,vt intellexerit de bonis præſentibus:vt dicit Iaſo.in dict.l.licet.quam opinionem Barto.ſequitur Cagn.in repet.l.fin.num.224.C.de pact.Soci.Iun.conſi. cxliij. num.22.volum.1.maximè cùm hæreditas ſit ſucceſſio in vniuerſum ius:quòd & in dubio à proprietate verborum recedere non debemus,vt in l. non aliter.ff.de leg.iij.quæ diſtinctio hodie neceſſaria non videtur:imò opinio Barto. diſtinctè procedit per l.lxix.Tauri.

Quintò amplia,vt ſuprà dicta donatio in totũ vitietur,tam in præſentibus,quàm in futuris:& ita ne in præſentibus tantùm vel futuris ſolùm valeat.ita tenet Bald.in d.l.fin.& quamuis Barto.ibi,numer.16. relinquat indeciſum,tamen eius opinio ſe inclinat in hanc partem.Eandem opinionem tenent Ang. Ioan.de Imo.& Alexã.in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta.numer.21.Moderni in l.1.in §.ſed mihi.ff. de verborum obliga.& hanc opinionem dicit eſſe communem,& ab ea non eſſe recedendum.Franc. Purp.in d.l.fin.nume.247. contra quam limitationem eſt.tex.in d.l.lxix. Tauri.

Amplia ſextò,vt etiã procedat ſi donatio facta ſit ob cauſam præſtandorum alimentorum donãti à donatario.ita concludit Aretin.in conſi.54.numer.2. quem ſequitur Franc.Purp.in dict.l.fin.numer.250. vbi illud dictum declarat.

Limita primò,vltra Socin.vbi ſuprà,non habere locum quando donatio fit ob cauſam dotis:quia tũc ob matrimonij fauorem firma & omnimodo valida dicitur.ita tenet Nic.Boër.in deciſ.cccliij.num. 10.& ante eum Oldrad.in conſi.v.Ioann.Papon.in gl.ad conſuetud.Borboniæ,in §.ccx. Pro qua opinione facit:nam ſicut donatio omnium bonorum valet quandocunque fit eccleſiæ vel monaſterio,vt tenet Barto.in d.l.fin.C.de pactis.quem ſequuntur ibi Doct.præcipuè Dec.num.31. Cagnolus,numer. 203.& eam dicit eſſe communem Franc.Purpu.ibi, numer.242.eam dicit etiam communem Fely.in d. cap.in præſentia.nume.5.de probat. hanc opinionem tenet Pala.Rubi.in d.l.lxix. Tauri.numer.9.& ibi Didaeus de Caſtillo,Sociu.in d. regu.cviij. fallen.iiij.quod etiam habet locum quando talis donatio facta eſt pio loco,ſecundum Bald.in l. iubemus.C.de ſacroſanc.eccleſi.quem ſequitur Caſtillo in d.l.lxix.Tauri.& cùm dos dicatur cauſa pia,vt eſt tex.in cap.1.in §.donare.qualiter feudum olim poterat alienari in vſibus feudor. quod latiſsimè tradit Euerardus in ſuis locis legalibus, loco xxv. idem dicendum erit in cauſa dotis.

Limita ſecundo,quando dominium bonorum non ſit translatum in donatarium:quia qui habet dominium poteſt teſtari,dato quòd bona alteri reſtituenda ſint:vt eſt glo.in authent.ſi qua mulier.C.de ſacroſanct.eccleſi.Hanc opinionem tenet Ange.in conſi.clxxix.numer.5.quem ſequitur Alex.in l. ſtipulatio hoc modo concepta.nume.16.And.Tiraq. vbi refert alios quàm plures Doct.in tract. de iure conſtituti.in 1.parte,numer.74.

Quæ limitatio non videtur tuta, ſecundum Decium in dicta l.finali.numero 34.C. de pactis. quia ratio prædicta non videtur effectualis:quia paria ſunt quòd quis non habeat bona, vel habeat:ſed talia quòd propter illa quis probabiliter non ſit eius hæreditatem aditurus:quia pariſicantur non teſtari,& teſtari ſi ex teſtamento hæreditas non adeatur:vt in l.1.ff.de iniuſto,rupto.modò ex tali dominio rerũ quis non innitabitur ad adeundum, ſi donatario reſtituendum eſt. Eandem opinionem impugnat Abbas in conſi.centeſimoſecundo, libro ſecundo. idem Decius in conſilio trigeſimo,numero tertio. Franciſcus Purpuratus in dicta l.final.numero ducenteſimo quinquageſimoſexto. Eandem opinionem etiam non eſſe tenendam firmat ibi Cagnolus,numero 217.Claudius de Seyſello in dicta l.ſtipulatio hoc modo.numero 29. vbi licet ſit verum

quòd quandocunque donator aliquid teseruauit, de quo posit disponere, valeat prædicta donatio: vt concludunt Doctores in dicta l. fina. C. de pactis. & in dicta l. stipnlatio hoc modo concepta. ff. de verborum obliga. sed quando illud quod sibi reseruaret esset valde modicum, prout est in casu nostræ ampliarionis, prædicta dunatio non valeret. ita cócludit Claudius de Seysello in dict. l. stipulatio hoc modu, numero 29.

Sex limitationes ad hanc regulam ponit Dec. in dict. l. fin. numero 30. C. de pact. & ibi Cagn. numer. 201. cum sequētib. ponit septem limitationes. Sed quia in effectu snnt similes eisdem quas posuit Socin. in d. reg. cviij. eas ob id omitto. Duenas reg. 219.

¶DONATIO omnium bonorum præsentium, & futurorum, regulariter non valet.* B. Socin.

AODITIU.

* Non valet. Limita etiam hanc regulam vt per Feli. in eapitu. præsentia. vers. in text. ibi vide vniuer. de ptobatio. & quare non valeat vide Corn. in consi. 9. incip. quanquam. in litera P, in 2. parte.

Primò fallit, vbicũque aliquis dunasset omnia sua bona mobilia, & immobilia, præsentia & futura: nam illa dictio, immobilia, facit quòd iora & actiones non includuntur. l. cùm tutorum. ff. de peeul. propterea valebit, quia poterit de illis testari. ita not. tenuit Bald. consulendo in consilio quod incip. Naphydus.

Secundò fallit, vbicunque quis donasset omnia bona sua præsentia, & futura vbicunque existenria: nam tunc propter illa verba existentia, non venirent iura & actiones, quæ non dicũtur esse in loco, ex quo sunt incorporalia: vt l. Caius. in princip. de leg. 2. & ita consulendo tenuit Bald. in consilio quod incipit, super primo. idem, si dixisset quicquid Perusij habeo, per dicta iura, pro quo facit textus in l. fin. C. de donat. & ita tenuit Bald. in l. 1. ff. de statu hominum.

Tertiò fallit, vbi quis donasset omnia sua bona præsentia, & futura, reseruato sibi vsufructu. vt nota. Mod. in l. fin. C. de pac.

Quartò fallit, vbicunque talis donatio esset in fauorem ecclesiæ. vt tenuit Bald. in l. si qua mulier. C. de sacrosanc. ecclesi. vbi dicit esse casum in l. iubemus. in princip. C. eod. titu. pro qua facit tex. in authent. de non alie. in §. minus. & ita etiam tenuit Abba. in capitul. cùm dilectus. de suc. ab intest. licet Angel. teneat contrarium in disputatione incip. in refulgenti palatio. & in l. pactum. C. de pac.

Quintò fallit, quando donatio facta esset per maritũ vxori, vel per Patrẽ filio in potestate, & esset morte confirmata, iuxta l. donatio. C. de don. & in l. Papinianus. ff. eod. titu. nam tunc cùm haheat vim telicti, detrahitur Falcidia, vt in l. donatio. C. ad l. Fal. & not. gloss. 3. in authent. ex testamento. C. de colla. neque repugnat aliqua ex rationibus, quæ suadet donationem, de qua in proposito, non valere. ita consulendo tenuit Cyn. in consilio quod incip. quicquid dicant, & est de mente duc. in dic. l. fin. C. de pac.

Sextò fallit, dicta regula, vbicunque quia non donasset expressè omnia bona sua præsentia, & futura, sed donasset maximam summam excedentem valorem patrimonij, putà mille millia ducatorum: nã licet non sufficiant præsentia & futura ad hanc donationem implendam tamen valet, quia tunc præsumitur in futurum lucrari. l. fin. §. deficit. C. arbit. tute. & ideo propterea toleratur dicta donatio. vt tenuit Fulg. in d. l. fin. C. de pact. pro qua facit quod singulariter tenuit Azo in Rubric. eodem titulo. B. Socin. reg. 145.

¶DONATIO propter nuptias inæqualis dotis, & pacta de lucro dotis, vel donationis inæqualia non valent, cum æqualia esse debeant, vt habetur in auth. de æqual. do. in princip. & in l. ex morte. eum auth. ibi posita. C. de pact. con. & Institu. de do. in §. est & aliud. & in eapitu. donatio. extrà, de donationibus inter virum, & vxorem.

Primò fallit, quando huiusmodi donationes fierent ante, quàm contrahatur matrimonium per verba de præsenti: quia tunc tales donationes, etiam inæquales, bene valerent. & est ratio. Quia pacta inæqualia sunt prohibita constante matrimonio, quia sapiunt donationem, quæ est prohibita, ne mutuo amore se spolient: l. j. ff. de do. inter vir & vxor. quæ ratio cessat ante matrimonium cótractum. Et ista est doctrina Innoc. in d. capit. duna. quam sequitur ibi Anton. de Butr. & Ange. facit magnum se[illegible]um in d. l. ex morte. B. Socin. reg. 143.

¶DONATIO, quæ indistinctè prohibetur inter virum & vxorem, habet locum nedum in matrimonio vero, sed etiam in putatiuo l. 3. §. videamus. ff. de don. inter vir. & vxor. l. si ex voluntate. C. eod. doct. cap. fin. extra eod. etiam si iudex eam confirmet. l. obligationes. ff. de act. & oblig. hoc idem etiam si diu seorsum habitauerint, doct. Rubric. C. de dona. inter vir. & vxor. hoc idem ampliatur inter sponsos. Alex. consilio 148. numero 12. libro 5. l. pe. ff. de don. inter vir. & vxor. Medic. Reg. 2.

¶DOTARE qui compellitur ex dispositióe leg[illegible] indefinite vniuersaliter intelligi debet vt cogatur [illegible]otare toties quoties dos fuit amissa dũmodo am[illegible]a non fuerit culpa dotatæ. l. fin. C. de dot. promiss. auth. sed quamuis. C. de rei vxor. act. Docto. comm[illegible] si eum dotem. §. 1. ff. solut. matrimo. Bal. auth. quod locum. C. de collat. item dos, quæ dari debet beneficio ecclesiastico, intelligi debet de quolibet siue cum cura siue sine cura. not. ca. placuit. cum g[illegible] quęst. 2. gloss. capitu. piæ mentis. ver. collara. 16. q[illegible]. Abb. cap. cum sicut. de consecr. ecclesi. Lamb[illegible]t. in tracta. de iur. patr. 1. p. lib. 1. artie. 10. nume. 1. dix[illegible] suprà ver. benefic. Medic. reg. 2.

¶DONATIO quẽadmodum prohibita est inter patrẽ, & filium, ita & econtra. l. donationes. C. de dona. inter vir. & vxor. idem est in donatione facta inter virum & vxorem, Bapt. in tract. de cottela. num. 72. Cephal. consi. 109. numero 17. Ruin. consi. 33. numero 12. volumin. 1. Medic. reg. 9.

¶DONATIO reuocari non potest ab vno propter ingratitudinem alterius, ideo ingratitudo Pa[illegible] contra donatorem non nocet filio donatario. not. Doct. eom. l. 1. C. ne filius pro patre. l. 3. §. si eman[illegible]patus. ff. de bono. poss. contra tab. l. si quis fil[illegible]um. si quis suo. ff. de inoffic. test. Guid. consi. 176. item ingratitudo filij non nocet patri donatario. Ioann. And. in addi. ad Spe. in tit. de feu. §. nunc videamus, nisi pater haberet vsumfructum bonorum donatorum, quo in casu resoluto iure filij resoluitur ius patris, ita in terminis respondit Ripa, l. fi. quæst. 53. numero 176. & q. 42. num. 146. C. de reuoc. don. [illegible]bi cócludit, quod donans alteri rem donatam, si fuerit ingratus primo donatori reuocatur donatio in præiudicium secundi donatarij, quia resoluto iure datoris resoluitur ius acceptatoris. leg. lex vectigalis. ff.

lis.ff.de pigno. leg.3.ff.quibus modis pigno.vel hypoth.sol.l.si ex duobus.ff.de in diem adiec.similiter ingratitudo prælati non nocet ecclesiæ in donatione ei facta.c.delictum.de reg.iur.6.Abb.c.verum.de cond.apposit.Doct.comm.capitulo fina.de donat. Specul.in titulo de dona.§.1.versicu.quod si.Fel.ca. ecclesia Sanctæ Mariæ.colum.39.de const.Old.consil.278.Doct.com.vbi Abb.c.1.de dolo.Ripa in terminis l.fina.quæstio.52.numer.173.C.de reuoc.don. item donatio facta mulieri non reuocatur ob delictum mariti,neque econtra ita in terminis Ripa d.l.fin.q.51.numero 169.C.de reuoc.don.similiter nota.quod hæredes donatarij, non possunt agere ad reuocationem donationis ob ingratit. commissam contra defunctum,Ripa d.l.fin.q.63.& seq. nu. 209. & nume.211.C.de reuoc.dona.ita nec etiam econtra.l.his solis.C.de reuoc.dona.§.non autem.instit. de perp.& tempor.act.not.l.iniuriarum.ff.de iniuriis. Medic.reg.8.

¶DONATIONIS reuocatio soluitur morte, non enim hæres donantis potest agere de ingratitudine contra donatarium, qua ipse commisit aduersus donantem.Fulgos.cons.213.DD.Com.ca.fin.de don.Bero.consi.49.nume.16.volum.3.l.his solis.C. de reuoc.don.l.fin.C.eod.titu.Ber.consi.98.num.4. volumin.1.Fallit quando constat de voluntate defuncti,qui voluerit reuocare, Guid.decisi.214.num. 2.Ripa l.fin.q.63.numer.209.C.de reuoc.don.§.non autem.Instit.de perpet.& tempor.act. Dixi ego in tract.de reg.iur.reg.8.ampl.75.in fine,& super conclu.5.Item hæres reuocare nõ potest donationem ex beneficio l.si vnquam.C.de reuoc.don.vt ibi Tiraq.in versic.susceperit.nume.202.tunc enim præsumitur donationẽ tacitè voluisse ratam manere. Host.in Summa,de don.§. qualiter.sunt enim huiusmodi reuocationes personales, nec ad hæredes quidem extendi possunt,l.si pater.C.de inoffic.test. ca.fin.de don.Baldus l.1.C.de inoffi.test.Sali.l.si totas.C.de inoffi.testam.Corn.consi.234.volu.2.Item nota quod ingratitudo prælati non nocet successori in rebus sibi donatis intuitu ecclesiæ,sed sibi ipsi tantum,Quint.Mand.in tractat. de ingratitudine. capi.117.Iacobus Menoch.in 9.rem.recuper. poss. num.121.Ripa l.fin. num.175.C.de reuocand.donat. Et de conclus.prædicta intellige,si donans potuerit reuocare,& non fecit.c.1.§.item.vbi Baldus titul.quibus mod.feud.amit.Ioann.cap.fin.de donat. cum glo.versi.placuit.& in addit.ad Specu.titu. de feudo.§.fin.Idem est de ingratitudine vasalli erga dominum,DD.Com.dicta l.fin.C.de reuoc.donat. Aluar.cap.1.§.porrò.tit.quæ fuerit prima causa beneficij amitt. Salic.l.omnimodo. C. de adulteriis. DD. Com.l.rei iudicatæ. ff.solut.matri.Alex.consi. 189.volu.6.Aret.consi.14.Ruin.consi. 159.volumi.1. Curt.in tractat.feud.q.penult.4 p.Comensis consi. 164.col.3.Ruin.d.consi.159.consi.155.nume. 20.volu. 1.Baldus l.imperialem.§.insuper.col.fin.tit.de prohib.feud.alien.Paul.consi.46.colum.2.volu.2.Idem est in causa adulterij dissimulati, de quo hæredes mariti conqueri non possunt aduersus vxorem ad lucrandam dotem,vt dixi super.conc.5. conc. Baldus consi.303.volu.3.Signorol.consi.50. Cardin. ca. plerunque.q.2.de don.inter vir.& vxor.Sali.l.fin.C. de adulter.Baldus l.libertatem.C.de adulter. Item no.quod si quis suo testamẽto legauerit quicquam pro maritanda puella,si ea viuente testatore maritetur extinguitur legatum,Paul.consi.214.volum.1, Doct.l.Lucius.la 1.ff.de leg.2.si tamen postea testator non mutauerit testamentum, debebitur ei legatum ab hæredib.not.l.si mater.C.de inoffi. testamen. Tiraq.d.l.si vnquam.vers.susceperit. numero 219.C.de reuoc.don.& vide quæ dicam infer.versic. feudum.& in versi.ingratitudo.Medic.tract.2.part.

¶DONATIO vltra 500.aureos,regulariter non valet sine insinuatione.l.sancimus.C.de donation.

Amplia,etsi donatio fieret duobus. dict.l. sancimus. iuncta authen.ibi.

Amplia, etiamsi esset apposita clausula, vt tot essent donationes,quot ducatorum centenaria. Alberic. Ros.l.illud.C.de sacrosanct. ecclesi.

Fallit,quando talis donatio esset minùs,deductis expensis,ducatorum quingentorum,vt voluit Bartol. in l.quoties.ff.ad leg.fal. sequitur Felinus in capit. ad nostram.de iureiurand.

Fallit in relictis ad pias causas,secundum Abb.& Moder.in cap.relatum.el j.de testam.

Fallit quando donatio licet facta vni esset facta diuersis temporibus.Albe.in d.l.illud.

Fallit in magistro militum,qui spolia potest suo arbitrio donare militibus,vt est gloss.in l. penultim.C. de donatio.

Fallit,quando interuenit iuramentum, secundum Io. And.in addit.Spec.in tit.de fide instrument.

Fallit, quando quis donat pro redemptione domus ruptæ.gloss.in d.l.pen.

Fallit in donatione Imperiali secundum omnes doctores in d.l. penultim.

Fallit in donatione propter nuptias vsque ad quantitatem dotis.docto.in d.l.pen.

Fallit in donatione causa mortis.Docto.in d.l. penultima. S.Ianu.reg. 69.

¶DONATOR potest reuocare grauamen in præiudicium tertij:& ideo si aliquis donauit fundum alicui,vt post eius mortem esset talis ecclesiæ, donator in præiudicium ecclesiæ posset remittere ipsi donatario tale pactum.Quam regulam, & opinionem tenet Barto.in l.qui Romæ.in §. Flauius Hermes.in num.1.ff.de verb.oblig idem Bar.in l.si quis. ff.de seruis exportan.Ioan.de Imo.in capit. potuit. num.68.de locato.Alex.in dicto §. Flauius.num.8. Roman.in l.sed & si hac.in §.prostitura.numer.3.ff. de in ius vocando.Hanc opinionem Bart.dicit esse communem Bartholomæus Soci.in consi.cxv.numer.12.lib.4.eandem opinionem dicit etiam communem Iaso.in l.fin.nu.5.ff.de pact.idem Iason vbi dicit eam communem,& tenendam in d.l.qui Romæ.in §.Flauius.nu.14.& 16.& ibi Socin. numer.16.

Hanc regulam limitat tribus modis Iaso.in d.§. Flauius.nume.17.& 2.limitat.Iaso.ibi comprobat plenè Cornæus consilio 50.num.14.volumin.1.Parisius consil.lxxvij.numer.15.volum.1.Maria.Soci. Iunior in consil.cxviij.numer.13.volum.2.Hanc etiam regulam,vbi tenet opinionem Bar.& eam examinat, ponit And.ab Exea in libro pactorum,nu.141.cum seq.vbi vsque ad numerum 186. limitat eam octo modis.Eandem regulam limitat sex modis Zasius in dict.§.Flauius.numero 7.Hanc regulam remittendo se ad Iaso.in dict. §. Flauius. ponit Bernard. de Luc.in regu.ccxij.

Est tamen notandum, quòd licet opinio Bartoli sit communis,vt ex supradictis patet: contraria opinio magis communis & verior mihi videtur, per tex.in l.quoties.C.de do.quæ sub modo. cùm iam actio vtilis quæsita esset ecclesiæ: & quia cum do-

natio fuit iam perfecta, nó potest ex interuallo recipere conditionem, vt in l. perfecta donatio. C. eo. titu. facit tex. in l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. & hanc opinionem contra Barto. per supradicta fundamenta tenet Paul. Castr. in l. si insulam. in §. fin. ff. solut. mat. idem Paul. in l. si pecuniam. in prin. & ibi Rom. ff. de cond. da. causa. idem post doct. per eum relatos in l. si cùm venderet. ff. de pig. actione. Eandem opinionem cótra Bar. vbi adducit plura fundamenta, & dicit esse communem opinionem cótra eum, tenet Roderi. Xuarez in repet. l. quoniam in prioribus. in viij. q. numer. 1. cum seq. vbi pro hac opinione contra Barto. allegat text. in l. vij. titu. iiij. par. v. idem Roder. Xuarez in allegat. xix. Didacus libr. 1. Variarum Resolutionum. capi. xiij. numer. 7. Pala. Ruu. in repet. Rubr. de donationibus. §. liiij. in fine. Gulielmus Benedictus in repet. ca. Rainutius. in verb. si absque liberis. el 2. nu. 23. P. Duen. re. 206.

¶ DOTARE non cogitur filia matrem suam, licet econtra mater filiam cogatur dotare. Bald. leg. 3. C. de præscri. longi tempor. not. leg. cognouimus. C. de hæretic. le. 1. vbi doc. C. de iur. dotiú. Medi. reg. 9.

¶ DOS & matrimonium.

Quòd dos à patre profecta, ad patrem redire debeat: & proprium sit filiæ patrimonium.

ff. de neg. gest. l. quod in vxore.
C. solut. matrim. l. dos à patre.
C. de rei vxor. act. l. rem in præsenti. l. & hot. §. sileat. §. maneat.
ff. ad Maced. l. filiusfamil.
ff. de minor. l. denique. §. sed vnum.
ff. de euict. l. pater filiæ.
ff. de iur. dot. l. iure quamuis promit.
ff. de pact. dotal. l. si pater. leg. si inter. §. cum inter.
ff. solut. matrim. l. 2. & 3. §. post mortem.
ff. de solut. l. qui hominem. §. singulariter.
ff. ad municip. l. Lucius. §. idem respondit.
ff. de coll. do. l. quod licet. & iuxta fin. l. 2. §. vltimo. l. si pater.
C. de bon. quæ lib. l. constitu.
C. de pact. conuent. l. 3.
C. de iur. dot. l. & si dotem.
ff. de diuor. l. si filia eman.
In Insti. quib. nó est permis. fac. tes. §. ex hoc.
ff. ad l. Falci. l. pater filiam.
ff. de leg. 1. l. vxorem. §. testa. §. pater.
ff. de colla. bonorum. l. si filium.

CONTRA.

C. de iur. dot. l. cum quidam dotes.
C. de colla. bon. l. illa teneri.
C. si constante matrim. l. 1.
C. de contrah. & committ. stip. l. vt inter ab.
C. de bon. præscrip. l. si depor.
ff. de iur. dot. l. si mater.
ff. de colla. bono. l. filium eman.
ff. de iur. dot. l. quamuis.
ff. de coll. bonor. l. vltim.
ff. solut. matrim. l. post dotem datam.
ff. de mino. l. denique. §. sed vt.
ff. de pact. dot. l. inter. §. si pater filiæ.

Quòd dos à patre, &c.) Malè subiungitur in Rubrica, & est proprium patrimonium, &c. Nec dicitur redire ad patrem, vel filiæ patrimonium. Imò quia nititur ex pacto tacito vel expresso: habet enim parens tacitam stipulationis actionem, vt C. de rei vxor. act. l. rem in præsenti. §. accedit. Super hac autem quæstione, quæ nó est quæstio, sed stulta inquisitio, certum debet esse cuilibet, ad patrem dotem redire debere, etiam filiis extantibus: vt in vltimis argumentis in hac Rubri. positis probatur. nec dico argum. imò legibus expressis. vt ff. de iur. dot. l. iure succursum. Nec obstat, quod dicút, modò habeat nepotes loco filię: quia prius & filiam & nepotes habebat, modò nepotes tantum habet. Sic ergo & filiæ & pecuniæ damnum sentiret: quod contra legem illam esset. Item dicit expressè, quod est in C. de rei vxo. act. §. sileat. Itē probatur hoc, quia lex dicit, pactum de retinenda dote à marito factú, validum esse, siue liberi interueniant, siue non. vt ff. de pact. dot. l. si pater dotem in princip. Certum est ergo, quòd sine pacto retineri nó poterit: alioquin non validum, sed superuacuum diceretur pactum. vt ff. manda. l. 2. Leges inductæ in contraria Rubric. nihil faciunt ad rhombum: malè enim & falsò positæ sunt leges in sequenti Rubric. Primo facultatum, &c. Melius enim ad hoc possunt induci leges in hac Rubric. positæ, & faciunt ad illam Rubr. Respondeo igitur legi, quæ est. ff. de min. l. denique. §. si verum. quia quòd dicit, dotem filiæ esse patrimonium, subaudi, quasi: vt dicit C. de rei vxo. act. l. rem in præsenti. §. accedit, & §. hæc. si enim propriū omnino esset patrimonium, deueniret ad filios eius. & ita tollitur alia oppositio, quæ est in Instit. de hære. qual. & differ. §. sui. Verum est enim, liberos primò vocari, si tractetur de successione. Sed pater nó nititur aduocare dotem, vt hæres: imò ex pacto tacito vel expresso, vt dictum est. Item non obstat, quod legitur ff. ad Treb. l. filia. & ad l. Falci. l. pater. Id enim cócedo, vt patre mortuo, dos omnino pertineat ad filiam eius exhæredatam, & tanquam æs alienum, vt C. de rei vxo. act. l. videamus igitur. & in hoc casu loquitur ad l. Falci. pater. l. ex aut. de collatione. etiam minus tangit quæstionem: quia ibi non dicitur, quòd maritus posit retinere, vel quod liberi ex nepote nati essent. Aliæ leges ibidem positæ, nó faciunt ad quæstionem. His ergo reprobatis, dicam cum lege, dotem esse restituendam: quia lex ipsa dat ei ex nudo pacto actionem: aut si hoc verum non est, iniquè reprobaretur simplex pactum patris, in continenti factum. vt C. de iur. dot. l. auia. Hoc secundum B. sed M. contrà. Nos sentimus cum B. & lege, sed taceamus amodò: quia nostra sententia abiit in desuetudinem. Martini autem sententia roborata est, & obtinet hodie. Azo, Rubr. 34.

Pro modo facultatum sumptus facien dos in dote, & funere, atque aliis.

C. de dot. promiss. l. vltim. §. vltim.
C. comm. deleg. Auth. res
C. de coll. dot. l. vltim.
C. de iudic. l. nullus.
ff. de iur. dot. l. si verò generaliter.
ff. de leg. 3. l. si filiæ.
ff. vbi pup. edu. deb. l. 3.

Pro mòdo facultatum, &c.) Hæc est nota: & leges sub ea positæ, malè sunt asignatæ, vt suprà proximè dixi in illa Rubric. Quòs dos.

Vt filia posit in dote institui hæres.

ff. de collat. dot. l. vltim. §. 1.
C. de sacrosanct. Eccle. Auth. ingressi.
ff. de mino. l. denique.
ff. ad Trebe. l. à filia mulier. §. cùm pro ponas.
ff. ad l. Falcid. l. pater filiam.

ff.de procur.l.filius.
ff.de hær.instit.l.quædam.
ff.de colla.dot.l.filiam.
ff.de rei vend.l.emptor.§.1.
ff.de solut.l.qui hominem.
C.de pact.conuen.l.si conuen.
C.de rei vx.act.l.rē in præsenti. §.sed quæuis.
ff.de leg.2.l.Titia.
ff.fam.ercisc.l.Pomp.ex parte.§.cùm in testamento.

Contra.

C.de codicill.l.pactum.Auth.ex testamēto.
C.solut.mat.l.dos.
C.de rei vx.act.l.rē in præsenti.§.videamus.

Vt filia possit institui,&c.] Verum est, filiam posse institui in dote:vt in contraria Rubrica continetur. Cū enim ipsa conferat,& ex testamento, & ab intestato,vt C.de collat.Authentic.ex testam. cur non institui in testamento & in eadem possit? Nec obstat, quod in hac Rubrica continetur:quia dotem exigere sine voluntate filiæ non potest,vt ff.de leg.2.l. Titia.§.qui inuita.& de solut.l. qui hominem. §. si genus.& quod minuit substantiam dotis,vt C.rem in præsenti.Authent.sed quamuis.nam & quartam habet necesse relinquere:& tamen in quarta potest instituere filiam,quinimò habet necesse,vt in Authentic.cum de appell. cog. §.aliud verò. quam habet tunc ex authoritate legis:si instituatur, habebit ex institutione,vel posset talis adhiberi medela,vt instituatur saltem in modica summa, & postmodum cōputabit sibi dotē in Falcid.vt C.rem in præsenti.§. videamus.Et ita vtitur ciuitas Bononiæ.Azo,ru.34.

Nota, quòd affinitas non est inter sponsum,& sponsam.
Contrà,ff.de cond. caus. dat.l.quod seruus.
Azo,ru.34.

Nota, quòd affinitas per matrimonialem tantum copulam,nō per fornicatiam constituitur.
ff.de grad.cognat.l.4.
ff.de concubinis.
ff.de ritu nupt.l.adoptiuus.§. seruiles.

Quis fundus dotalis soluto matrimonio sit,vel quasi, si nondum corporaliter redeat ad mulierem.
C.de fund.l.1.& 2.

Quòd non sit.
ff.solut.matr.l.diuisio.

Quis fundus,&c.]Hoc nō debuit sub dubio poni:quia leges in Rubrica positæ id declarant euidenter. Hoc tamen intellige ad inhibendam alienationem, non vt faceret suos fructus,vt facit constante matrimonio:imò diuiduntur pro portione anni. vt ff. solut.matrimon.l.de diuisione.vt in contraria Rubrica dicitur.

Adiectio.

Videtur contra esse in C.de iure dot.l.in rebus.§. omnis.sed ibi de fundo,qui præscribi non posset,nisi triginta annorum præscriptione:quia contra legem esset,vt C. de agric.& cens. quemadmodum de rebus aliis,vel hypotheca, quam habet in bonis mariti. Causa. Azo,rub.34.

An maritus rei dotalis sit dominus.
C.de iur.dot.l.3.de his si prædium.
ff.solut.matr.l.si is,neg.gest.§.instit.
ff.pro dot.l.1.
In Instit.quib.aliena.non.l.1.in prin.

Quòd non sit dominus.
C.de iur.dot.l.penult.
ff.solut.mat.l.constante.l.si Titia.in fine.
ff.qui satisd.cog.l.de die.§.quidam.

Quòd maritus rei dotalis sit dominus, &c.] Quidam de plano concedunt,mulierem de iure naturali dominam:maritum verò de iure ciuili dominum.vt C. de iur.dot.l.in rebus.quod ideo falsum est :quia lex dicit , iure naturali transferri dominium in maritum, vt in Institut. de rerum diuis. §.per traditionem.Quis ergo audet dicere , mulierem eodem iure remansisse dominam. Hoc enim est impossibile: quia duo in solidum domini esse non possunt , vt ff. commod.si vt certo loco.§. vltimo. & de castr. pecul.l.hæreditatē.§.pater.Quod ergo dicit rei veritas non delata,intelligendum est, quantum ad commoditatem & sustentationem: ipsa enim inde alitur , & gubernatur:sicut impropriè dicitur aliàs, quòd dotem possidet ad alimonias.vt C. qui pot.in pignor.l.vltima.quæ tamen consumpta est,iam fuit decem anni,putà,quia erat in pecunia : qualiter ergo possidet eam?Respondeo modo prædicto: sic & impropriè valde dicitur in ea obligatio reuera esse, quo ad commodum & incommodum : quam tamē constat alienam,vt ff.ad Vell.l.aliquando. Similiter respondeo ad l.quæ est ff. solot. matrimon. l. si constante.§.maritus.Dicam igitur maritum esse dominum,non vxorem,vt C.de rei vendi. dotem. & ff.solut.matrimon.l.seruus do.præterea maritus dotem vsucapit,vt ff.de vsucap.pro dote.l.1.

Adiectio.

Sed & viuente patre,filij domini rerum paternarum esse dicuntur.vt ff.de lib.& posthum.

Quòd res dotales sint in bonis mariti.
ff.de iur.dot.l.dotis.§.qui ius.

Ex inutili matrimonio nihil assequi.
ff.ret.amot.l.si certi.in prin.l.si concubin.
ff.ad municip.l.pen.in fin.
ff.de cond.& demonst.l.hæc conditio.
ff.de oper.lib.l.si patronus.
ff.de bo.poss.l.vnde vir & vxor. in prin.
ff.pro dote.l.2.in fin.
ff.de vsufr.leg.l.vxori ma.
ff.de adult.l.si vxori.§.diuus.
C.de cond.ob caus.l.sc.
C.de incest.nupt.l.qui contra.

Ex inutili matrimonio, &c.] Hæc Rubrica exposita in Instit.de nupt.§.si aduersus ea. Contingit tamen quandoque contrà,vt ff.de ritu nupt.l.vt in prouincia.§.1.Item statuit Alexander Papa III. vt si bona fide sit contractum,filij pro legitimis ex benignitate habeantur,vt in ex.qui fil.sint legit.l.cum inter io veterem.

Fundus dotalis potest alienari.
ff.de iur.fund.dot.l.dotale.§.vlt.
ff.de iur.dot.l.vlt.
ff.sol. matrim.l.diuortio.l.si fundum.

Fundus dotalis , &c.] Regulare est vt fundus dotalis non possit alienari. Fallit autem: vel quia expedit mulieri,vt ff.de iur. dot.l. dote ita constante. & l.vlt.vel quia fit ex necessitate , vel eum vniuersitate. vt ff. de fund. dot. l.1.vel quia causa præcessit constitutionem dotis,vt ff. de fund. dotali. l. si fundum. Azo,rubr.34.

In quibus casibus dos constante matrimonio exigitur.

C.derepud.l.1.
C.deinr.dot.l.vbi.
ff.folut.matr.l.fi cooftante.

In quibus,&c.] Hæc funt fpecialia,vt ex legibus apparet. Azo,rub.34.

Quòd res minoris pro dote non obligetur.
C.de leg.tut.l.vltima.

¶ Dos,l.86.in ambiguis. Riifvvich.

¶ Dos, extraneus dotans mulierem fi ftipulatus fuerit eam dotem fibi reddi foluto matrimonio facto diuortio ftatim ita committitur ea ftipulatio,vt ne que redintegrato matrimonio actio ex ftipulatu quæfita interdicat,atque etiam ita vt ftipulator nō cogatur,iterum eam dotem conftituere.gloff.l.ftipulatio,& l.dotem.ff.de iur.dot.per l.item.§.fin.ff. locati. Medic.reg 4.

Dos.Mulier iurauit non alienare dotem, nifi authorizante iudice,poftea iudice non authorizante confentit & iurauit,non contrauenire, an talis difpofitio debeat feruari? Refpon.quòd primę geminatæ ftandum eft,videlicet refpectu fui ipfius, & refpectu iudicis.Hoft.capitu.cum contingat.de iur.iur.capi. eam te.c.intellecto.eodem titu.gloff.capit.licet.de iur.iur.6.per quod dictum limitatur Authen. facramenta puberum.ca.fi aduerf.vend.Imo. l. fi ęftimatis.ff.fol.matr.l.cum vir.ff.de vfucap.Bal.l.duobus. §.item.ff.de iur.iuran.l. fi quis pro eo.ff. de fideiuffor.l.is cui.ff.de verb.obligatio.Specu.in tit. de emptio. Medic.reg.3.

Dos,pactum inter fratres,vt dos foluatur ex bonis om nibus intelligitur,vt femel tantum dotetur nifi aliter expreffè actum fuerit. Fulgof.l. fi focius.ff. pro focio. Lucas de Penna l. fi quis decurio. columna. C. de decur.lib.10.Ancb.confilio 404.Iaf.l.in duobus.§.fi ei.ff.de iur.iur.l.diuortio.§.quod in anno.ff. fol.matr.l.inter ftipulantem.§. facra.ff. de verbor. oblig.idem Iaf.conf.26.vol.2. Medic.reg.4.

¶ Dos confiftens in mobilibus ftatim, foluto matri monio,reftituitur:immobilium verò poft annum fit reftitutio.l.vnica.§.exactio.C.de rei vxo.actio.

Fallit,quando hæredes mariti effent diuites : & poffunt foluere , vt funt campfores: quia tunc fi volunt foluere ante annum, non tenentur talem dilationem expectare, fecundum Iafonem in §. fuerat.Inftitut.de actio.verficu.ad id autem,&c.dixi in Cōfuetudin.Neapolitana,vbi dos.de iure dotium. S.Ianuar.reg.71.

¶ Dos dari non debet viduis pauperib.fi teftator dixerit dari debere talia bona mulieribus dotandis, qa de primis nuptiis interpretatio fieri debet.Bald. in procem.decretal. col.4. Card. Florent.confil.49. Card.Alexan.in rub.de reft.fpo.colum.6. Clandius l.mulier.§.cū proponeretur,col.1.ff.ad Trebel. Garonda in rubr.de fec.nup. col.2. Medic.reg.3.

Dos data à patre fecundum quod data fuit ab anteceffore fi non conftiterit anteceffore nullam conftituiffe dotem,an dicetur dotata?refp.quòd cum relatio ad proxima non habeat locum, videndum erit,quam dotem alter anteceffor conftitueri, alio quin indotata erit nifi ftatutum loci aliter difponat,not.Bald.Nonell.in tract.de dote.in 6.parte,pri uileg.10.Iafo.l.admonendi.nume.42.ff.de iur.iur.in termin.huius reg. Medic.reg.10.

Dos data à fratre, qui fororem dotare compellitur, fi cafu foror dotem perdat,non tenebitur amplius fra ter ipfam dotare,quia ftatutum de vna vice tantum intelligitur.Bald.l.fin.C.de dot.promiff.Iaf.l.in duo bus.§.fi ei.colum.2.ff.de iur.iur.l. diuortio. §. quod in anno.ff.folu.mat.Felin.c.a.col.3.de treug.& pace, fi frater tenebitur dotare ex difpofitione hominis diftingue,vt per Alexand.l.fi cum dotem. §. 1. col.2. ff. fol. mat.Soc. conf.5.col.2. vol.4. Medic.reg.4.

Dos debetur ecclefiæ,vel pio loco de neceffitate in limine fundationis.glof.capitulo placuit.1. quęftio.2. c.nemo.de confecr.diftinct.1.gloff.c.piæ.16.quæftio. 7.Abb.capitul.cum ficut.de confecr. eccle.& altar. Lambert.in terminis in tract. de iur.patr. p.1. libr.1. artic. x. quæft. 5.nume.1.capit. fine exceptione.12.q. 1.cap.nulli.de reb.ecclef.non alien.quæ dos pro forma eft etiam perpetua ad hoc vt fundatori competat jus patronatus.Lambert.d.loco.1.p.libr.2. artic. a quæft.5.numer. 3. ita nouiffimè difponitur in concil.Trid.feff.14.c.17.in tit.de iure patr.vbi de hoc ver ba expreffa funt. Medic.reg.7.

Dos & donatio propter nuptias correlatiua dicuntur, vnde pactum fuper dote cenfetur factum, & fuper donatione propter nuptias.Bal.l.fin.C.de donatio. ante nupt.Affli.decif.209.numer.4.Boer.dec.23.nu. 7.Ronchegallus l.eandem.nume.55.ff.de duob.reis, Boer.Deci.48.num.3. Medic.reg 9.

¶ Dos filiæ cōceffa,excedens legitimam filiorum do tantis,quandiu durat matrimonium , non poteft à marito reuocari,refpectu eius quod excedit : quia illam habet titulo onerofo. Hanc regulam cum fex ampliationibus,& quatuor reftrictionibus, fcripfit Didacus de Segura in repet. §. cùm filiæ, l.cohere-di.ff.de vulgar.& pupil.& fic fortè dictis limitationibus poterit declarari opinio Io. Lupi in repet. c.per veftras.verf.mortuo.vbi tenet,quòd in cancel laria regia fuit cōtrarium iudicatum.B.Dias re.215.

¶ Dos de neceffitate debetur ecclefiæ vel pio loco fufficiens & perpetua:& tradi debet in limine fundationis:vel acquifitionis iuris patronatus. Hanc regulam probat text.in cap.placuit.& ibi glo. 16. quæft.fecunda.& in can.nemo.de confecra.d. 1. in-ctione prima.gloff.in can.piæ mentis. in verbo, re-lata.xvj. quæftion. vij. & in capitu. cùm ficut. & ibi Abbas de confec.ecclef.vel altaris.& ita expreffè tenet Lambertinus in tractat.iuris patronatus , in parte,1.libr.in x.artic. v.quæft. principalis , numero 1.cum fequentibus.& quòd dos ecclefiæ debeat effe perpetua , probat text. in can. fine exceptione. xij.quæftio.2.& in capit.nulli.de rebus ecclefiæ non alien.ita tenet Lambertinus in dict. tractat. in prima parte,1.libro,in 2.artic. v. queftion. principalis, numero tertio.& in articu. v. numero 1.& quòd de beat tradi in limine fundationis , probat text.in d. capitu.nemo.& firmat Lambertinus in dict. arti . x. & per totam illam quæft.notabiliter tractat materiam huius regulæ.

Hanc regulam cum viginti ampliationibus ,& fex limi tationibus ponit Cæfar Lambertinus in dict. tractatu in prima parte,1.libro,in xxij.artic. v. quæftio. principalis: folio 46.colum.iiij.numero 3. vfque ad finem. P.Duen.225.

¶ Dos minima dicitur etiam dos, quia cum ipfa fit ius vniuerfale in vno nummo conftitui poteft , vnde ftatutum excludens dotatam non fuccedere pro cedit etiam in dotata in exigua dote. Bal d. capit. fi proponerentur.de refcr.idem authen.res quæ.C.Com. de leg.gloff.l.fi quis priore.ff. ad Treb. Barb. confil. 74.lib.3.& conf.40.lib.1. Medic.reg 5.

¶ Dos non comprehenditur fub generali difpofitione.Bartol.l.Lucius.§.maritus.ff. ad trebell.Crotus Alex.

tus, Alexand. Iaſ. Soc. Iun. l. filiusfamilias. §. diui.no. 149. ff. de leg. 1. doct. com. l. 1. ff. sol. Matr. Iaſ. l. quod dicitur. nume. 5. ff. de verb. oblig. Medic. reg. 1.

Dos non minuitur propter expenſas paruas. l. omnino. l. quod dicitur. ff. de impenſ. in reb. dot. fac. Item not. quòd dotis appellatione non venit parua dos. Barto. auth. præterea. capitu. vnde vi. & vxor. Sal. & Rom. l. diuortio. ff. solu. matr. parum enim & nihil æquiparantur. leg. quamuis. ff. de cond. & dem. Bald. anth. quod locum. C. de collat. Marſ. in praxi crimi. §. & quia. numero 8. idem ſing. 276. Barba. conſilio 74. volum. 4. Iaſ. l. ſi is qui pro emptore. colum. 2. ff. de vſucap. vnde authentica loquens de muliere in dotata habet locum in habente paruam dotem. Doct. comm. d. authe. præterea. Cyn. & Bald. l. licet. C. de iur. dot. Alexand. conſilio 12. lib. 7. Corn. conſ. 349. libr. 3. Barb. conſil. 74. libr. 4. Socin. conſil. 121. colum. 7. libr. 4. poteſt tamen eſſe in vno nummo quia eſt ius vniuerſale actum, ad aug. & ad dimin. Medic. reg. 5.

Dos nulla dicitur ſine matrimonio. l. 3. ff. de iur. dot. Doct. com. rubr. & l. 1. ff. sol. matr. tamen econtra valebit matrimonium ſine dote, licet ſoluto matrimonio non dicatur amplius dos, ſed patrimonium mulieris, ſed ſi peteat fundum dotale: an extinguatur dos? reſp. diſtinguendo aut dos fuit æſtimata aut nō, primo caſu dos perit periculo mariti, qui tenetur ad æſtimationem, nā eſt fundata in genere quodā, quod perire non poteſt. Doct. com. l. incendium. C. ſi cert. pet. ſi non fuerit æſtimata, ſed tantum datum ſit prædium, vel domus in dotem, tunc periculo vxoris perit, niſi maritus, vel eius hæredes fuerint in mora, vel in culpa, vel niſi aliter inter eos fuerit conuentum. l. æſtimatæ. ff. sol. ma. l. quod ſi. ff. de iur. dot. l. ſi inter. C. eodem. item not. quòd ſi mulier fuerit moroſa in petenda dote, ſi caſu perierit perit eius periculo. l. ſi mora. l. ſi ſemel. ff. sol. matr. item maritus promittens ſocero nō petere dotem extinguitur pactum poſt mortem ſoceri, ideo à eius hæredibus petere poterit: not. l. ſi marito. §. 1. ſol. matr. Alexan. l. 1. colum. 11. ff. eodem. Rom. conſilio 417. vbi ponit quod deficiente cauſa obligationis finitur obligatio. Medic. reg. 6.

¶ Dotis cauſa dicitur præcipua omni tempore omni loco, & omni reſpectu, l. in ambiguis, ff. de iur. dot.

Fallit in 3. caſibus quos no. Socin. in l. 1. ff. sol. mat. numero 64.

Dotis inſtrumētum præſumitur anterius factum. Bar. in l. 1. ff. sol. matr.

Fallit vt per Iaſo. in d. l. 1. fallit vt per Dec. in l. in ambiguis, ff. de reg. iu. Ampliatur in 4. caſibus, & limitatur in aliis quatuor, vt per Maria. Socin. Iun. in d. l. 1. ff. sol. matr. numero 44. & ſequen. Fallit in 4. caſibus, vt per Barto. Socin. in d. l. 1. numero 1. & ſequen. fallit in 5. caſibus, vt per Ripam, in dicta l. 1. numero 5.

In dote lucranda non conſideratur conſuetudo loci mulieris, ſed ſtatutum loci ipſius mariti. hanc eſſe commonem opinionem teſtatur Crot. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iu. nume. 164.

Fallit in 6. caſibus, vt per Crot. in d. l. omnes populi, numero 165. Ampliatur & limitatur per Baptiſt. à Villa. concluſio. 95. in litera D. & concluſio. 16. in litera M.

Dos potatiua habet priuilegia dotis veræ. communis eſt opinio in Rubr. ff. ſolut. matr.

Fallit in 6. caſib. quos not. Franc. Nico. in d. Rubr. ff. ſolut. matr. num. 131. & ſeq.

Dos vera, & propria dicitur, quando contractum eſt matrimonium validè, & durat matrimonium, Doct. in d. Rubr. ff. ſolut. matr.

Ampliatur, & limitatur per Vincent. Saluio. in Rub. ff. ſol. mat. num. 107.

Dotalis res maximè immobilis non poteſt alienari, l. 1. & per totum tit. C. de fundo dotal.

Fallit in 20. caſibus, quos not. Bald. de Bartolinis in repet. Rubr. ff. ſolu. matr. num. 26. & ſeq.

Priuilegium dotis circa ius antelationis, non habet locum in dote ſolum confeſſata, Docto. in d. l. 1. ff. ſolu. mat.

Fallit in 8. caſibus, vt per Bald. de Bartol. in d. l. 1. Fallit vt per Baptiſt. à Villa. concluſio. 178. in litera D. Fallit in 8. caſibus, quos not. Socin. in l. dotis, ff. ſolut. matr. num. 87.

Priuilegium legis, aſſiduis, C. qui potio. in pig.

Fallit in 9. caſibus, quos not. Socin. in tract. fallent. reg. 90.

Fallit in 17. caſibus, quos not. Bald. de Barto. in d. l. 7. numero 140.

Priuilegium conceſſum actioni de dote, non competit extraneis hæredibus, Doct. in d. l. 1.

Fallit vt per Crot. in d. l. num. 67.

Mulieri dotem repetenti non poteſt opponi compenſatio: hanc eſſe magis communem opinionem tradit Bald. de Barto. in d. l. 1.

Fallit in 6. caſibus, vt per eundem ibi. num. 230.

Speciale eſt fauore mulieris ſoluto matrimonio, illico in eam tranſit dominium rei dotalis iuris miniſterio ſine alia traditione, l. in rebus, C. de iure dot.

Fallit in 16. caſibus, quos no. Bald. de Barto. in d. l. 7. nu. 277. & ſeq.

Speciale eſt in muliere, vt non teneatur ad obſeruantiam pacti, per quod ipſa mulier in totum, vel in partem remaneret indotata, vel aliter dotis conditio efficeretur deterior, l. ſecund. & l. de die, ff. de pact. dotal.

Fallit in 10. caſibus, quos no. Bald. de Barto. in d. l. 1. numero 414.

Dotem filiæ pater dare tenetur, l. fin. C. de dotis pro.

Fallit in 3. caſibus, quos no. Crot. in d. l. 1. numer. 73. fallit in 5. caſibus, vt per Soc. reg. 287. fallit vt per Viui. in ſuis concluſ. ver. pater: & regula procedet etiam poſt matrimonium contractum. fallit vt per Socin. in d. l. 1. num. 229.

Fallit vt per Viuium, ver. pater. Ampliatur procedere etiam in matre, vt per Viuium, in ver. mater dines: vide as §. in concluſ. quæ incipit patet.

Auus dotem nepti dare tenetur, no. doct. in d. l. 1. ff. ſolu. matr.

Fallit in 2. caſibus, vt per Crot. in d. l. 1. numero 80. Fallit in 2. caſibus, quos not. Iaſo. in l. anus neptis, ff. de pact. num. 1.

Pater in dubio dotando videtur de ſuo dotare, & non de bonis filiæ. hanc eſſe communem opinionem teſtatur Thomas Parp. in d. l. 1. nume. 16.

Fallit vt per eundem in d. l. 1. numero 16. Fallit in 2. caſibus, vt per Socin. in d. l. 1. numero 181. Ampliatur, & limitatur per Ripam, in d. l. 1. nume. 87. Ampliatur in 3. caſibus & limitatur 4. caſibus, vt per Matia. Socin. iunio. in d. l. prima, ff. ſolut. matrim. numero 164.

Maritus ſi conſtante matrimonio dotem mulieri reſtituat, non liberatur, no. gloſſ. in l. 2. ff. ſolu. matrimo.

Fallit

Fallitin 9.caſibus,vt per Tho.Parpal.in d.l.2.num.49. Fallitin 8.caſib.vt per Alexand.in d.l.2.nume.8.

Conſtante matrimonio dos repeti non poteſt.hanc dicit eſſe communem opinionem. Fanus in tract.de pignor.& hypoth.par.8.memb.1.numer.1.

Ampliatur in 3.caſib. vt per Baptiſt.à Villalob.in ſuis concluſ.167.in litera D.Fallit in multis caſib. quos not.Crot.in l.2.ff.ſolut.matri.nume.38.Fallitin multis caſibus,quos not. Viuius in ſuis concluſ.in ver. mulier non poteſt.

Fallitin 4.caſibus,vt per Socin.in l.ſolut.matrim.ff.ſolut.matrimon.nume.8.& ſi ſoluit conſtante matrimonio non liberatur.

Fallitin 3.caſibus,vt per Rip.in d.l.ſoluto matrim. numero 26.

Cauſa dotis dicitur eſſe pia, no.in l.1.ff.ſolut. matrim.

Fallit in 2.caſibus,vt per Crot.in l.2.ff.ſol.matr.numero 95.

Titulus dotis ex parte mariti,cui dos ipſa traditur,eſt oneroſus,& non lucratiuus:ampliatur io 3.caſibus, & limitatur in 2.io l.ſi conſtante,ff.ſolu.matrim.numero 126.

Confeſſio de dote recepta,facta conſtante matrimonio cenſetur ſacta in fraudem legis,& non valet:hâc dicit eſſe communem opinionem Iaſ.in conſ.32.col. 3.Bello.conſil.47.Boer.dec.330.

Ampliatur,& limitatur in 2.caſibus per Baptiſt. à Villa.in ſuis concluſ.in litera D.conclu.173.fallit in 3.caſibus,vt per Crot.in l.ſi conſtante,ff.ſol.matrim.numero 147.

Maritus in dote habet beneficium,ne teneatur in effectu vltra quàm poteſt,deducto ne egeat,l.maritum, ff.ſol.mat.

Fallit in 5.caſibus,quos no.Iaſ.in l.quod nomine,ff. de cond.indeb.numer.1.fallit in 9.caſibus, vt per Soc. reg.257.fallit in 23.caſibus,ſecundum Alexand. in d. l.maritum , videas eundem in l.etiam filios, §.licet in dotalibus,ff.ſol.matr.nume.9.vbi ponit limitationem,& eàm ſublimitat in 4.caſib.

Soluto matrimonio,& dote reſtituta.non appellatur amplius dos.Doct.in Rub.ff.ſol.matr.

Fallit in 3.caſibus,vt per Iaſ.in d.Rub.num.10.

Dos filiæ conceſſa excedens legitimam filiorum dotãtis,quamdiu durat matrimonium,non poteſt à marito reuocari reſpectu eius,quod excedit, quare illam habet titulo oneroſo.

Ampliatur in 6.caſibus,& limitatur in 4.à Didaco in l. cohæredi,§.cùm filiæ,de vulgar.& pupill.

Dotem ſicut perdit mulier propter adulteriũ, ita per luxurioſum oſculum,vel tactum mãmillarum, Bal. in c.tuo,de procu.Fel.in c.præterea,de teſt.

Fallit in 4.caſib.quos not.Ripa in repet. Rub. de iud. col.4.num.23.

Fallit in 4.caſibus,in quibus mulier propter adulteriũ non perdit dotem , quos not. Viuius in ſuis concluſ.in verſi.vxor perdit dotem.

Pater poteſt cogi obligare ſe,& ſua bona, pro reſtitutione dotis mulieris,cum qua filius eſt matrimoniũ contracturus, vbi aliàs non poſſet commodè cum alia,vel illa contrahere in loco,vbi non eſt in obſeruantia,quòd pater teneatur ad conſtituendam donationem propter nuptias.Bart.in l.ſi cum dotem, §.transgrediamur,ff.ſol.matrimo.vbi Paul.de Caſt. & Alexand.

Fallit in 6.caſib.vt per Bald.Nouel.in tractat.de dote, fol.16.col.4.ver.inſertur ex prædictis.

Fundus datus filiæ ſpuriæ in dotem poſt eius mortem reuertitur ad patrem,vel ad hæredes eius, Bald.in l. eam quam,C.de fideicom.facit tex.in l.1. vbi Barto. C.de natu.liber.

Fallitin 4.caſibus,vt per Bermond.in trac.de pub.concubi.numero 60.Pala.Ruui.limitat in 4.caſibus, in repet.c.per veſtras,§.24.incipiente in conſtituenda tamen dote.

Mulier propter adulterium amittit dotem, c. plerunque,vbi Abb.& docto.de donat.inter virum,& vxorem,& communis eſt,licet criminaliter non agatur. Alex.conſ.184.nume.8.volum.6.

Ampliatur in multis caſibus,& limitatur in 5.à Lancilloto in tract.de offic. præto. in cauſis criminalib. in tit.de adult.num.23.& ſeq.Ampliatur,& limitatur in 2.caſibus,per Carerium in §.circa quartum, in praxi crimi.num.253.

Ampliatur,& limitatur in 4.caſibus , vt per Viuium in ſuis concluſio.verſic.vxor perdit dotem , vbi multa videas de hoc.

Dos repeti poteſt quocunque modo matrimonium fuerit diſſolutum,l.2.ff.ſolu.mat.ſentit gl.in l.1.ff.eo.

Fallit in 2.caſibus,vt per Alexan.in d.l.2.numer.2.Fallit in 3.caſibus,vt per Maria.Soc.Iunio. in rub.ff.ſol. matr.num.112.

Pater tenetur dotare filiã,l.filiam,C.de dotis promiſ.

Ampliatur in 5.caſibus,per Bapti.à Villa.concluſ.181. in litera D.Fallit in 5.caſibus,quos not.Soc.reg.28.. Fallit in 3.caſibus,quos not.Crot.in l.1. ff.ſolut.matrim.num.73.

Maritus conſtante matrimonio ex cauſa donationis dotem vxori conſtituere non poteſt, l. ſi conſtante, ff.de donat.ante nuptias.

Fallit in 6.caſibus,quos not.Socin.reg.256.

Repeti poteſt dos propter inopiã mariti.l. ſi conſtante,ff.ſolut.matrim.

Fallit vt not.Franc.Turza concluſio.20.& 21.

Mulier in dote ex ſuo conſenſu non poteſt facere ſuam conditionem deteriorem,l.de die , & l. Attilicinus, ff.de pac.dotalib.

Fallit vt not.Franc.Turz.concluſion.167.numer.2.

Si quis filię mille leganit ſi matrimonium contraxerit: ſi verò religionem ingredietur , centum, ſi ingreditur poteſt mille petere.

Fallit vt per Viuium in ſuis concluſ.in ver.filiæ, fol. 2 .

Dos competens dicitur incluſiuè vſque ad legitimam, eſt communis opinio,ſecundum Dec.conſil.276.& conſil.89.

Fallit in 4.caſibus,quos not.Matth.in ſuis communib. concluſ.in ver.legitima.

Dos data filiæ,& eidem pleno iure quæſita transmittitur ad eius liberos, velut hæredes, nec eis in legitimam ab auo debitam imputatur,eſt communis opinio,ſecundum Alexand.in conſ.24.volumine 1.

Fallit vt per Matth.in titu.legitima.in ver.dos data.

Dos profectitia eſt communis patris, & filiæ in poteſtate conſtitutæ,l.2.§.quod ſi in patris.& l.ſequen.ff. ſolu.matr.

Fallit in 2.caſibus, vt per Ripam in d.§.quod ſi in patris,nume.2.

Dos data mulieri poteſt repeti propter ingratitudinẽ ipſius mulieris.

Fallit in 3.caſibus,ſecundum Ripam , in l. generaliter, de reuoc.donatio.

Maritus ſi confiteatur ſe recepiſſe dotem,poteſt opponere exceptionem non numeratæ dotis.

Fallit in 6.caſibus,quos no.Felyn.in c.ſi cautio.de fide inſtru.num.63. Donat.Fina, lib.1.

¶ Dotis causa inter plura priuilegia, quia habet, illud est, quod aliis creditoribus præferatur: licet con tractus præcedens tempore aliam tacitam hypothecam habeat: secus tamen si expressam. l. assiduis. C. qui po. in pign. habeant.

Primò fallit, si dos est tantùm confessa, vt est gloss. in dicta l. assiduis. C. qui po. in pignor. habeant. in verbo, data. & de dictis priuilegiis plenè. ff. soluto matrimo. in l. 1. Sed super hoc passu d. gloss. non aduertendo quòd sunt tria, quæ possunt esse rationes: nam potest considerari prima ratio, videlicet præsumptæ simulationis, quia præsumitur ex eo: quia confessio est facta inter personas prohibitas. l. qui testium. ff. de probationibus. l. si fortè. ff. de castren. peculio. l. si dona. C. de collat. cum similibus. Ratio secunda est, quia d. l. assiduis. exorbitat à regula communi, & ius strictè intelligit, in quo casu non sequitur dotem verè traditam. Ratio tertia est quam posuit Bald. in l. cùm aliquis. C. de iure deli. quia priuilegium prælationis datur actione ex stipulatu, & non est indultum, conditioni ex lege: per quam conditionem petitur dos confessata, quam rationem refert, & sequitur Card. & Pet. de Ancharan. in capitu. ex literis. extrà, de pignor. His ergo rationibus sic præmissis & in medium adductis, post sunt confidentiùs inferri illationes: vt gloss. in d. l. assiduis. vbi vide.

Primò limita, hoc non procedere si esset tali exceptioni nullitatis dotis renuntiatum, vel essent transacta tempora ad opponendum, de quibus in authentic. quod locum, sed caue quia tantùm habet locum. d. l. assiduis. non autem dicta gloss. & hoc voluit Bartol. & alij Docto. in d. l. & Angel. in d. l. gloss. & in l. si quis. C. de bon. præscri. ideo creditores pro suo interesse possunt opponere, quod dos non fuit soluta ipsi marito. Idem voluit Ioan. de Imola in d. capitu. ex literis. & regula, damnum. de reg. iur. in 6. & quia in rebus dubiis fauetur doti. l. in ambiguis. de reg. iur. & not. in capitu. fin. extrà, de te. iu. licet Ioan. de Imo. dicat hoc procedere quando alter creditor prætenderet solam confessionem; & alter hic non. & bene dicit, licet prima facie videatur contra id, quod est dictum de non numer. pecu. per l. dolo. §. diuersum. ff. de no. cùm si. tamen procedit etiam fauore dotis per illam l. in ambiguis. & hoc casu si rectè consideratur, non habet locum aliqua ex dictis rationibus: quia cessat præsumpta simulatio & cessat ratio ex ordinatione. item cessat ratio Bal. in dict. l. cùm aliquis. quia censetur dos verè tradita & omnis effectus priuilegiatus debet subesse. & hæc est prima limit.

Secunda limitatio est ad gloss. prædictam dict. l. assiduis. quia si vir est longè ignobilis, licet confiteatur dotem: tamen habet priuilegium prælationis secundum Bald. in l. si voluntatis. C. de do. promiss. & illum tex. habetis in l. creditor. §. 1. & nor. in l. si stipulatus fuero sibi. §. si tibi nupsero. ff. de verborum obligationibus, dummodò non fiat simul confessio vt ibi per eum quia dos habetur pro tradita nec potest opponi exceptioni ante numerationem dotis, quod no. secundum Bar. & Bald. in l. 1. C. de do. ante nupt. & procedit hæc secunda limitatio similiter quia nulla ex dictis quatuor rationibus impedienti bus subest.

Tertia limitatio est, quia illa gloss. habet locum quando confessio dotis fit à marito spe futuræ numerationis: quia tunc verum est quòd dos non est re ipsa tradita, sed si confessio fuit tradita animo donandi: quod præsumitur quando fit inter pares, secus quando confertur in tempus matrimonij propter causam dotis: quia tunc viro præmoriente confirmatur donatio: quia videtur tradita mulieri à viro sub sponsalibus. l. licet. §. 1. de iure do. & l. singularia. ff. si cert. petat. coniuncta l. Papinianus. de donat. inter virum & vxorem. & isto casu non habet locum dict. gloss. in l. assiduis. imò mulier haberet ex causa dotis in hac donatione priuilegiū prælationis per illum text. ad hoc facit l. ab Anastasio. ibi re ipsa tradiderit. C. mand. & ibi text. dicit, quòd quando est confessio facta causa donationis in totum habetur & sortitur vim, & effectum sicut pro prætio vero interueniente.

Quarta limitatio est, nisi ex aliis coniecturis appareat de vera numeratione dotis, vt quia vir exhibuit alimenta vxori tanquam debita, secundum Bald. in rubric. de priuil. dot. C. alleg. l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. & l. vltim. C. de non numer. pecunia. quia coniecturæ habentur pro aliquibus probationibus. rene menti.

Quinta limitatio est, nisi statutum diceret, quòd instrumentum confessionis dotis habeat vim rei iudicatæ: nam ex hoc sequitur, quòd ab initio habetur pro veritate. l. 1. ff. de re iudic. & l. res iudicata. ff. de regul. iur. secundum Bald. in dict. l. rubr. & hoc ipse voluit in l. final. C. de spons. & idem consuluit Azo. consilio quod incipit, statu ciuitatis nostræ Flor. cauetur. & est in lib. 4. consilio lvij. in ordine meorum.

Sexta limitatio est, nisi alij creditores simili modo nominantur ex confessione: quia tunc cæteris paribus mulier præfertur respectu confessionis dotis, per l. assiduis. præalleg. iuncta l. in ambiguis. de iu. do. & l. in ambiguis. de regul. iuris. sed hoc intelligo, nisi alius creditor vtatur confessione viri lapsu temporis dati ad opponendum exceptionem non numeratę pecunię, vt l. si ex cautionibus. eodem tit. potest enim esse quod incurrat ratio in tali debito, sicut in dote, iuxta d. authenti. quod locum. & idem si vsus fit in casu, quo non posset opponi excep. non numeratæ pecuniæ.

Septima limitatio est in dict. gloss. in l. assiduis. & colligi potest ex verbis do. Pau. de Castr. in l. 1. ff. soluto matri. videlicet quando alij creditores erant priores tempore tantùm non habentes expressam hypothecam, & maritus confessus fuit dotem ante cōtractum matrimonium: quia tunc non præsumitur facta in fraudem creditorum confessio, vt tenet Cy. in authen. sed iam necesse. C. de do. ante nupt. secundum ipsum sed hoc videtur dubium, quia talis confessio confert effectum suum in tempus prohibitum, videlicet matrimonij. l. quod sponsæ. eodem ti tu. ideo videntur subesse rationes impeditiuæ de quibus suprà dixi.

Octaua limitatio est, quando fuit facta confessio constante matrimonio, tamen promissio dotis fuit facta priùs: nam tunc non præsumitur facta in fraudem, nec habet locum exceptio non nume. dotis: vt est casus in l. vltim. §. 1. C. de non numerata pecunia. & not. gloss. in l. fin. de do. cau. & expressè Ioan. And in addi. Specu. de don. inter vir. & vxor. in §. 1. quòd. etiam tenet Pau. de Castren. in l. 1. ff. solot. matri. vbi etiam dicit idem, quod suprà dictum est, quando transierunt tempora concessa per illam authentic. quod locū. quod potest etiā procedere in alio casu videlicet,

videlicet, quando creditores contraxissent cum marito post confessionem factam de dote recuperanda: quia tanquam sua confessione affectus contraxit cum aliis personis.not.in l.præses. C. de pigno. Sed aduerte, quia licet hoc sit verum, tamen quod suprà dictum est, quod retigit Bar.in d.l.j.ff. soluto matrimonio.procedit io aliis terminis, videlicet quando alius creditor priùs contraxit ante confessionem mariti.

Noua limitatio d.glos.in l.assiduis. est, quia procedit quando priores creditores concurrunt cum ipsa muliere: aliàs ipsa mulier potiretur suo priuilegio prælationis.quod etiam voluit Ludo.de Rom. in d.l.j.per text.in l.si cui.C.de non numera.pecun.& in l.si quis primus.C.de bo.proscri. extra dictas limitat.habet locum glos.prædi. in d. l. assiduis.quæ loquitur de dote confessata.& nota prædicta quia nullus tradit ita perfectè. B.Socin.re.147.

¶ DOTIS promissio mulieri facta, in primis tantum nuptiis intelligitur, nec durat obligatio si secundo nubat.l.dotis promissio.§.fin.ff. de iur. dot. l.licet.l. stipulationem.ff.eo.Bart.l.inter.§.fi.ff.de pac.l.bones.§.hoc sermone.de verbor.signific.Felin.c.2. de treuga, & pace.conc.simil.Iaso.l. diuortio. §. quod in anno. numer.5.ff.solu.matr.Euer.iu loco à vi. numeri, nu.3.Alexand.consi.16.numer. 9.vol.4. Innocen.c.gaudemus, de diuor.Ioan.Andr.cap.1.de reb. eccl.non alien.6.Bald.c.inter.de rescri.Medic.reg.4.

¶ DOTIS promissio regulariter habet in se tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur, est tex.in l. dotis promissio.& l.promittendo, cum simili.de iure dotium.Ias.in l.item quia.de pact.

Amplia, & in tantum est verum, quòd ista exceptio potest opponi, quòd matrimonium non est sequutum quòd si stat statutum, quod contra instrumentum manu publici notarij scriptum nulla exceptio admittatur, bene poterit admitti talis exceptio contra instrumentum dotale, quòd matrimonium non est sequutum. Modern, Paul. de Castro, & Angel.in l.secunda.§.creditum.ff.si certum petatur.

Fallit ex parte mulieris: quia talis conditio nunquam intelligitur, putà si maritus mittat Bertæ centum, hoc quando constat mittentem voluisse donare, secundum Barto.in l.qui se debere.ff. de condictio.ob causam.

Fallit in legato dotis, quia magis ratione vltimæ voluntatis, secundum Iasonem in d.l.item quia.per text. in l.in testamentis. ff.de regul.iur. & gloss. in l.Titio. §.Titio genero.in verbo, peti. ff. de condict. & demonst.vbi Doct. S.Ianua.reg.72.

¶ DOTIS receptę geminata confessio tollit exceptionem non nume.pec.Ioan.Andr.in add.ad Specu. in titu.de dona.inter virum, & vxo.glo.l. in contractibus.C.de non nume.pec.Fel.cap.si cautio, in vltim. colum.ff.de fide instru.per gloss.l.2.ff.de excusat. tutorum. Medic.reg.3.

¶ DOTEM non perdit pater ob delictum filiæ: vnde ea mortua absque liberis ei reddetur. not. l. dos à patre.de iur.dot.Ripa l.fi. quæstio. 51.numer. 169. C.de reuoc.donat.Cin.& Bald.l.si dotem. C.de iure dot.leg.2.§.sed vtrum.vbi Barto.ff.sol.matr.Ang. §.est quoque.authen.de nuptiis.Barto.authen.ecôtra. C.de repudiis. ampl. vt si mulier habeat filios primi mariti non applicabitur dos secundo viro, licet commiserit adulterium.gloss.1.cap.1. vt lite non cont.Bald.l.hac edictali.col.2.C.de sec.nuptiis.Cremensis sing.86.Boer.in addi.ad Din.cap.non debet.

numer.5. de reg. iur. 6.sed an sententia lata contra vxorem in re dotali noceat viro, vide in terminis Alexand.l.sæpe.numer.87.ff.de re iudicata.vbi latè pro ista reg. Medic.reg.8.

¶ DOTAM sicut perdit mulier propter adulterium, ita per luxuriosum osculum, vel tactum mamillarũ. ita tenet Bald.in c.tuæ.de procurat.motus per text. in c.1.§.1.quib.mod.feu.amitt.in vsib.feudo.quem sequitur Felyn.in capit.præterea.de testibus, & vide Ioan.de Neui.in sua sylua nuptiali.

Limita quatuor modis, vt nouissimè per Ioan.Franc. de Ripa in repetitione rubric.de iudi.quem vide in præcedenti, quia pulchrè corroborat ipsam principalem regulam, & sic prædictam conclusionem Bal. & quia lectura sua non erit tibi fortè facilis, in summa referre eos libuit.

Primò fallit, quando charitatiuè amicitiæ causa deoscularetur extraneum virum: sed hæc restrictio est impertinens, cum non comprehendebatur sub regula, quæ loquitur in luxurioso osculo.

Secundò fallit, in locis, vbi est contraria consuetudo.

Tertiò fallit in clericis deosculantibus aliorum vxores, quod tamen reprobat & rectè: quia fundamentum suum erat gloss.in can.absit.vndecima quæstio. prima.quod non sufficit, maximè quia postquam columbina illa simplicitas à piissimo redemptore nostro, in suo Euangelio suasa in pluribus defuit sacerdotibus, vulgus (sui natura præceps ac temerarius iudex) de similib.actib.non nisi sinistrè iudicat.

Quartò limita, quando maritus pari modo deoscularetur alienas vxores, quia tunc compensantur delicta. B.Dias reg.216.

¶ DOTALIS res, maximè immobilis, non potest alienari.Institut.quibus alien.licet.in princip.& in l.si prædium.C.de iure dotium, & per totum.ff. de fundo dotali.

Limita istam regulam vigiuti modis, vt per Bal. noue. in tract.de dore. B.Dias reg.217.

¶ DVBITANS & ignorans æquiparantur, vt est text. in l.manifestissime.§.sin autem nescius. C. de furtis. & in l.fina.C.de condict. indeb.vbi Barto.& Bald.facit text.in l.2.in princip.ff.quia ordo in bonor.poss. serue.& in l.3.§.is qui nosci.ff.de libe.ho.exhib.

Limita dupliciter, vt per Ias.in l.quandiu.C.qui admitti.quę vide, quia aliqua cumulat in proposito regulæ. B.Dias reg.228.

¶ DVBITANS & ignorans æquiparantur. l. manifestissimè.§.sin autem nescius.C.de furt.l.fi. C. de cõd. indeb.& ibi Bar.& Bal.

Fallit in 2.casibus, vt per Ias.in l. quandiu. C. qui admi.

In dubiis & obscuris quod minimũ est sequimur.l.semper in obscuris.ff.de reg.iur.

Ampliatur in 3.casibus, & limitatur in 6.per Dec.in d.l. semper in obscuris.

Negatio rem dubiam facit.l.1.C.de procu. fallit in 3. casibus, vt per Soci.reg.275.fallit in 4.casibus, vt per Ias.in d.l.1.fallit in 4.casibus, vt per Felin.in cap. curam.de off.deleg.numer.8.& in c.si clericus laicum. de foro compet.vbi limitat in 5.casibus, fallit in 6.casibus secundum Feli.in c.super eo. de testibus cog. numero 5.

Dubitans de quæstione indubitabili non est semper reprehendendus, sed benignè audiendus. fallit in 2. casibus secundum Felin.in capitu.si quæstio. de simo. Don.Fiua, libr.4.

¶ DVBIVM.l.57.semper in dubiis. l. 9. semper in obscuris.l. 153.§.in re du.l.95.in bo.36.semper in stip.l. 200.quo

200.quoties nihil. 153.capienda.l.82.quæ dubitationis causa.l.43. §. in re ob.l.21.quoties dubia.67.quoties idem.vide Obscurum. Riisvvich.

Verbis edicti seruire melius est in re dubia.ff.lib.14.tit.1.l.1.§.sed sciente.

Actio danda est, quæ re vera non competit, vt veritas inquiratur. Si quis cau.l.si cum iudicio.

Actum dubium in meliorem partem accipiendum. de fur.l.cùm creditor.

In dubiis id semper agendum est vt res bona fide contracta quam tutissimo loco sit. Paul.de reb.dub.l. vbi est verb.in fi.de verb.oblig.l.quoties in stip. Reg. 68.quoties idem sermo. Reg.in contrahenda. Alc. in tractatu de præsumpt. præsumptione. 57. §.qui abortionis.33.34.3.reg. Vide Interpretatio. Riisvvich.

¶ Dubium. Quędam dubia ex pòst facto certificari. In Aut de testib.§.si verò dicam. Azo, ru.104.

¶ Dubia. Cai. † lib.iij. De leg.ad edic.vrb. Lex lvj. lex lvij.

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

Additio. † al.Caius lib.2.de testa.

L.proximè.in ver.sed in re dubia. de his quæ in test. delene. Viniennus.

¶ Duo. Vide Possessor. Actor.

Insolidum si duo tenētur, quilibet primo conuenitur, Authentic.de duob.re.sti.de dol.l.arbitrio. §.de eo. Si mensor fal.l.2.§.1.Broc.

Sufficit alterum fieri, vbi duo exigūntur. de diuor. l.si in princ.Inst.de hære. §. si plures. Excipe, si ab vno incipias. Ad exhi.l.tigni.§.fi. de iu. de.l. potuit. Broc.3.rub.42.

Quæstiones duę vbi proponantur, si vni responsum sit, in alia contrariū intelligitur. Inst.de inuti.sti.§. quoties. C.de sac.Ecc.Authen.quas acc.de pig.ac.l.si pignus.Broc.4.rub.42.

Duorum ad idem suffragium alterum est superfluum. de bon.poss.contra ta.l.3.§.si quis ex liberti.de ver. oblig.l.qui his.

Duo non possunt vnam rem possidere.de acq.re.do.l. 3.§.e contrariò.Com.l.si vt certo.§.si duobus.5.Contra, vti poss.l.si duo. iuncta l. clam. §. qui ad nundinas.De acquir.possessione.

Vicem duorum nemo subire potest. l. si plures. cùm ibi alleg.Contra de adop.l.si consul.

Duæ propositiones vniuersales contrariæ non possunt simul esse veræ, sed bene falsæ.de reb.dub.l. si is qui reo.C.de ver.ob.l.1.de fidei.l.græcè.vide Extraordi.

Duplex. Vide Causa.Duplex obligatio eodem iure & respectu non admittitur.De verb.oblig. Riisch.

¶ Durantia. Reg.86.§.1. Riisvvich.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Quintus.

Ecclesia agens cōtra Ecclesiā possessorio recuperandæ, dicēs ab ecclesia se fuisse spoliatum possessione, sententia lata contra eā non præiudicat alteri, qui prętendit ecclesiam sibi esse subiectam. Innoc.& omnes c.quamuis.de sent. & re iud. Alexan. in terminis huius reg.l.sæpe.numer.104.ff.de re iud.conc.simi.Innoc.c.super literis.de rescrip.l. proscriptione. C.si contra ius, vel vtil.publ. Medic.reg.8.

¶ Consecrata non dicitur amplius Ecclesia, vel quid aliud simile, vt Calix, si in totum frangantur, ac destruantur.cap.Ecclesiæ.de consec.dist. 1.dummodo destruatur ab habente auctoritatem. Brun. tract.de inter.& dimin.numer.42.concl.6. gloss. authen.præterea.C.de sacr.sanct.Eccle.cap.de fabric. de consecra.disti.1.secùs si casu destruatur, præsertim Ecclesia. Medic.reg.6.

¶ Ecclesia fungitur iure minoris, vt est text.in c. auditis, de restit.in integr. & probat etiam text.in cap.1.eo.tit.& l.fin.tit.fin.part. vj.& ex hac æquiparatione sumitur modus arguendi de minore ad ecclesiam, Euerar.in topicis iuris.

Prima est, quam ex illo argumenro infert Salicet.in l. properandum.§.fi.de iudiciis, videlicet, quòd dispositio illius text.habeat locum in ecclesia sicut in minore: ex quo venit singularis effectus, quod sicut minor aduersus lapsum instantiæ restituitur in subsidium, hoc est curatoribus suis ad lites, non existentibus soluendo, vel hæredibus eorum, idem erit in ecclesia:& vide Alexan.ibi qui refert & sequitur Salic.& dicit idem tenere Paul.& Card.in clem.1.de in integ.restitut.& Hostiens.in summa, & vide Bald. in tract.de præscript.iiij. part.principali, versicul.sextò quæro.vbi cōclusiuè dicit, quòd termini, siue præscriptiones iudiciales indistinctè currunt contra ecclesiam minorem: & vide eundem in d.tract. in vj. part.princip.versic.prædicta conclusio.

Secunda similitudo Nicol.vbi suprà est, quòd nunquā fideiussori ecclesiæ competit restitutio, sicut non competit fideiussori minoris: quod certè sic indistinctè non placet, quia imò in hoc aliter videtur dicendum, & sic quòd non fiat in fideiussore ecclesiæ illa distinctio, quæ fit in fideiussore minoris, videlicet, quòd quando minor fuit læsus sui facilitate, tūc non competit fideiussori beneficium restitutionis, secus quando fuit læsus aduersarij dolo, quia tunc competit, vt probat text.in l.ij.C.de fideiuss.minor. & in l.3.titu.xij.parti.v.quia cum ecclesia non possit dici læsa facilitate sui, quia non datur illa facilitas in suis administratoribus, quæ datur in minore, sed datur læsio dolo aduersarij: tunc ad instar minoris, concedenda esset restitutio fideiussori ecclesiæ, quādo verò ecclesia læderetur re ipsa, aliter esset dicendum, quia deceptio facta re ipsa, & facta dolo aduersarij, differunt: vt poteris videre per Anton.Burg. in c.cum dilecti.de empt.& vend.vbi ponit duas differentias inter vtranque deceptionem.

Tertia similitudo, siue effectus ex hac regula surgens est, quòd sicut minor potest restitui aduersus conditionem non impletam, etiam in præiudicium tertij, cui in defectum conditionis erat ius quæsitum, vt in l.3.§.& si hęres.ff.de min.& sic& ecclesia potest: quod tenet Bald. in l. pupillorum. C.de repud hæred.& refert pro singulari Roman.in singul.xciij.& Nicol.vbi suprà.imò latius extendit Roma.ibi.quia dicit, hoc procedere, etiam si talis tertius esset ecclesia, vel alius locus pius, ego tamen de ista extensione Romani semper dubitaui, & legendo contrariū tenui aliquibus rationibus. Primò quia priuilegiatus contra priuilegiatū non gaudet priuilegio suo, nisi quaudo certat de damno vitando, vt est tex.in l.verum.§.fi.ff.de mino.vbi Bart.sed certū est quòd

eeclesia negligendo adimplere conditionem, non dicitur pati damnum, quia illud ius cōditionale nō erat sibi quęsitum ante conditionem impletam, iuxta l. vnicam. §. si autem sub conditione. C. de cadu. tollend. cum aliis. & nnt. Paul. post Bald. in l. Titio fundus. ff. de cond. & demonstrationib. Vnde prælatus potest præiudicare ecclesiæ, in non adimplendo conditionem, cùm non præiuditet in inre quæsito, sed quærendo: & voluit Abb. in cap. breui. de iureiurand. post alios, & in cap. verum. de condit. appo. quod sequitur Felyn. in cap. verum. de foro compoten. sicut etiam in simili dicimus, quòd prælatus potest præindicare ecclesiæ repudiando legatum factum ecclesiæ, quia præiudicat in iure non quæsito, vt notat Abb. post Federi. de Senis in capit. primo, de restit. in integ. & Felyn. in capit. quæ in ecclesiarum. de constit. versic. & ista consideratio. & in cap. eontingit. lo 1. de sentent. excnmmn. Ioan. Lup. inre per. rub. de donat. inter virum, & vxorem. & sic videtur, quòd non possit restitui contra aliam ecclesiam cui iam fuit res quæsita, ob negligentiam eius, quia verius alia ecclesia diceretur certare de damno, & sic de iure sibi iam quæsito purè & simpliciter, data negligentia primæ ecclesiæ, & ecclesia quæ peteret restitutionē, diceretur certare de lucro amisso captando, & licet ecclesia posset restitui contra lncrum amissum, vt tenet glos. in cap. auditis. de restitutio. in integr. illud tamen per supradicta non procedit contra aliam ecclesiam pariter priuilegiaram, & quæ, vt dictum est, certat de damno, quia certat de lucro eradicato, quod amittere, est damnum, iuxta gloss. notab. in l. 1. §. si quis propter. ff. de itinere actúque ptiuat. per quem ita dicit communiter reneri Ias. in l. reprehendenda. in fi. C. de condit. instit.

Secundò contra Roman. vrget, qnia licet monasteriū excludat substitutum, datum filio decedenti sine liberis, vt in capit. in præsentia. de probat. non tamen excludit quando talis substitutus esset aliud monasteriū, vel pius locus, vt probat text. in §. sed & hoc præsenti. in anthen. de sanct. epis. collat. ix. & voluit gloss. in dict. capit. in præsentia. in gloss. final. & sic illa fictio, quòd monasterium babeatur loco filij, cessat tunc, quia ex hoc præiudicaretur alteri monasterio, sic ergo cessare debet fictio in casu nostro, in præiudicium alterius ecclesiæ, quæ non potest nisi interuenire, si restitutio conceditur ecclesiæ negligenti, quia aut conditio non potest iterum adimpleri, & restitutin non procederet, nisi habendo condi tionem pro impleta, qnod esse non potest sine fictione, vt notat Cuman. in l. vter ex fratribus. ff. de condit. instit. & refert Ias. in l. prima. C. de instit. & substit. Aut restitutio debet dari ad implendam de nouo conditinnem, & adhuc videtur inesse aliqua fictin, cum paria sunt non implere conditionem, vel implere non in tempore à testatore statuto, vt probatur in l. hæc cnnditin, & in l. si iam facta erant. ff. de cōditionib. & demonstrationib. alias tres similitudines vide per Nicol. vbi suprà.

Septima similitudo Inter minorem & ecclesiam est, vltra traditas à prædicto doctore, quam ponit Mathesilla. sing. clvj. videlicet, quòd si ecclesia facit cnntractum nullum, & sic sine solennitate, habet electionem, an velit stare ei, vel rescindere, sicut minor: pro ecclesia allegat gloss. in capir. 1. ne sede vacante, quæ est in verbn, sede vacante. post medium. quam vltra eom dicit singul. Ias. in l. cum hi. §. eam transactionē. ff. de transact. in versic. limita. & in l. nnnideo minus. C. de procurat. & stante hac similitudine crederem insuper dicendum, qnòd sicut tunc ille qui contraxit cum minore, potest agere contra eum vt declaret an velit ltare contractu, vel non, ne res sit in pendēti: vt in l. Iulianus, §. si quis colluōēre. ff. de action. empt. & vend. sic poterit agere ille, qui taliter contraxit cum ecclesia.

Octaua similitudo est, qnæ traditur à Ludonico Rom. singul. ccclvj. per dictum Ioan. Andr. in capitu. cum venissent. de instit. ponderando text. ibi dum dieir: per nos ipsos. videlicet, quǹd iudex ex officio suo potest ecclesiæ vel minori, beneficium restitutionis impartiri sine partis petitione: quod tamen dicit solum procedere in Papa. cum text. ille loquitur in eo.

Nona similitudo est, quòd prælatus vel procuratot vendens res ecclesiæ, vel minoris non potest habere fidem de pretio. Ita norat Barto. in l. si procurator. §. final. ff. de iure fisci. Alexand. in additio. & refert idem tenere Abb. in capitu. 2. de precano. & voluit etiam idem Bartolus in l. à diuo Pio. ff. de re indica. §. sed si emptor.

Decima similitudo est, quòd minor & eeclesia patiuntur secundum decretum. not. Bald. io authentic. ei qui iurar. C. de bonis author. iudicis possi. referendo Innocent.

Vndeeimam collige ex Socin. in regul. ccxcvi. in prima & secunda fallentia.

Duodecima est, quæ à me describitur in regula, hæres qui adiuit. infrà posita in 3. limit.

Decimatertia similitudo potest dari videlicet, quòd sicut titulus non excusat à percipiendis quando res possessa est miuoris, vt est glnss. singul. in l. patri pro filio. §. si pecuniam. versicnl. item ex diuerso. ff. de minorib. in verbo, fructus. quam refert Crem. singul. dxxvij. Rom. singul. centesimotrigesimoquarto. idē fit quando res possessa esset ecclesiæ.

Decimaquarta similitudo, est quòd prælatus ecclesiæ æquiparatur tutori vel curatori minorum, vt probat text. in §. final. in authentic. de eccles. titul. collation. ix. quem ad hoc allegar glo. in capit. auditis. de restitutio. in integr. quam ibi commendat Abb. & tenet Ange. consilio ccxlv. quia omne datum. probat text. & ibi gloss. in eapit. quia ea, tertia quæstione secunda, quæ arguit de remotione suspecti tutoris vel curatoris ad remotionem prælati. Faciunt etiam gloss. notabiles, in capit. ex literis. de pignor. & in cap. similiter. xvj. quæst. prima, quas commendat Mathesi. sing. xliiij. & quod notat Abb. in capitu. cnntingit, de transactionibus, & in capit. ex præsentium. de pignor. & Archid. in capitu. quicunque. xij. quæstion. secunda. ex quibus ego aliàs inferebam, quòd sicut tutor tenetur quando debitores minoris non fuerunt ab eo conuenti, & fuerunt effecti minus idonei, sic & tenetur prælatus vel eius hæres in casu simili.

Limita primò hanc regulam, dictis exemplis sic ornatam, quia licet præscriptiones nnn currant cnntra minorem, vt in l. fina. C. in quibus eausis restitut. In inregr. non est necessa. (& tu Hispane habes bonam l. in vj. parti. titu. xix. in l. ix.) de quo latè per Balbum in tract. de præscript. in vj. & vltima parte principali, & versicu. vigesimus tertius casus. tamen currunt contra ecelesiam, vt patet in titul. de præscript. Hanc differentiam ponit Abb. in alleg. cap. 1. de restit. in integ.

Secundò fallit, quia licet minot, quando petit restitu-

tinnem,

tionem, debet agere in foro aduersarij, l.2.quæ est singul.ad hoc.C.vbi, & apud quos. tamen ecclesia potest illam petere coram proprio iudice:tenet Innocen. in capit.cum sit generale, de foro competenti,quod dicit singulare ibi Felynus, & sequitur etiam hoc,& commēdat Abb.in dict.cap. primo.de in integ. restit. & in c. constitutus. eodem titu.& in cap.penultim.in 1.not.de rebus ecclesiæ.in ca. cum causa.de re iudic.post Anton.qui hoc voluit colligere ex tex.ibi,& sequitur Roman.in singul.cxij.& Socin.in consi.xviij.in 2.volum.incipien.prosequendo ordinem dictarum quæstionum.

Tertiò fallit,quia licet sententia lata contra minorem indefensum,qui habebat tutorem vel curatorem, est nulla, l. cum & minores.C. si aduersus rem iudicat. & in l. contra pupillum. ff.de re iudicat. & in l. acta.§.final.eodem titul.tamen sententia lata contra ecclesiam indefensam, & habentem prælatum tenet & valet. Text.est in capit.prout.& in cap.fin. de dolo,& contu.& in c.cum ex literis. de in integr. restit.per quæ iura tenet istam differentiam Matthe si.in sing.xliiij.

Quartò fallit,quòd licet iuramentum excludat beneficium restitutionis in minore, vt in anthen.sacramenta puberum.C.si aduersus vendi. tamen secus est quia in ecclesia,quia licet eius prælatus iuret,potest restitui.Gloss.est singul.capit. 1. de restitu.in integ.in vj.quam commendat Abb.in cap.1.eod.titu. & in cap.peruenit.de iureiurand. Roman. consilio ccxxiij.incip.circa primum dubium.tenet etiam Felyn.cap.cum sit generale.vbi de foro compe.vbi de hoc se remittit,tenet etiam Ias.allegando d.glo.in dict. authen.sacramenta puberum.imò generalius,& singulariter dicit Bald.in l. generaliter, in princip.C. de reb. credit. quòd nullum iuramentum operatur,quòd ecclesia non gaudeat iure minorum.

Quintò fallit,quòd licet minor nō possit alienare res immobiles steriles sine decreto,tamen ecclesia potest eas alienare sine solennitate: vt per Iaso.qui assignat rationem differentiæ.l. mandata.ff. de offic. eius cui man.est iurisdict.

Sextò fallit,quia ecclesia non constituit suos debitores in mora sine interpellatione: vt concludit esse hoc regulare Anton.de Burgos,capit.fin. de empt. & vend. per iura de quibus ibi per eū, licet minor re ipsa, & sine interpellatione constituat eos: l. in minorum.C.in quibus causis restit.in integr. non est necess.licet aliud dixerit secundum eum Alexā. in l.quod te.ff.si certum petat.post Ioan.de Imol.in cap.breui,de iureiurand. vbi æquiparat in hoc minorem,& ecclesiam.

Septimò fallit,quia licet leges præcipiant interponi decretum in alienationibus rerum minorum.l. lex, quæ tutores.C. de administra. tutorum. nunquam tamen ipsæ leges nec canones dicunt necessarium decretum in alienationibus rerum ecclesiæ. Hanc differentiam ponit Innocent.in cap.fin.circa princ. de reb.eccles.qui text.est primus eiusdem tit.in vj. & tenet gloss. Ioan. Andreæ.ibi in verbo, tractatus. in fin.quod etiam tenet Abb.in capitu.secundo.de transact.versicu.2.not.contra Innoc.ibi, qui tenet contrarium,imo quòd requiratur decretum:vnum tamen semper not. quòd per statutum, & sic per consuetudinem potest induci, quòd res immobiles minoris possint alienari sine decreto. Ita notat Angel.ex gloss.ibi,in l.diuturna.ff.de legibus. quod dicit rarò inueniri alibi Ias.l. de quibus. ff. de legib.

Octauò fallit regula prædicta,quia minori currit tempus petendæ restitutionis, principio xxvj. anni, & sic cum factus est maior:ecclesiæ verò semper currit,à tempore læsionis. Hanc differentiam scripsit gloss.in clement.1.de restit.in integr.in verb.à tempore.quā refert Balbus in tractat. de præscrip.vers. fallit in ecclesia.

Nonò fallit, vt potest colligi ex l.partitæ,alleg.infrà regula restiturio in integ.viij.fallentia. dum per illā l.datur ibi ecclesiæ, Regi, & populo, in certo casu beneficium restitut. vsque ad xxx.annos. quod minori non est concessum.

Decimò fallit,in alio casu, quē apertè colliges ex nona etiam fallen.d.reg.restitutio.proximè alleg.

Vndecimò fallit,quia licet in minore fiat in aliquibus casibus differentia magna,quòd sit læsus facilitate sua,vel dolo aduersarij:hęc tamen cessat in ecclesiæ in qua non datur(vt suprà diximus)læsio sua facilitate,casus autem prædicti sunt sequentes.

Primus,de quo suprà in 2.similitudine facta est mentio,videlicet de fideiussio.minoris.l.2. C. de fideius. minorum.

Secundus,quia licet minori probanti læsionem vnico teste,deferatur in iuramentum,vt tenet gloss.l. prima.C.vbi & apud quos.illud est verum,quando petitur restitutio de læsione recepta facilitate minoris, secùs, si dolo aduersarij,quia tunc non defertur iuramentum.Ita tenet Bald. in dict.l.1.quasi ad fin.per gloss. not.in l.3.§.1.ff. de min. ex quo venit vnum notabile in proposito,quòd nunquam ecclesiæ in restitutione petita per eam defertur iuramentum, cum id solum concedatur minori læso ob sui facilitatem,quę non cadit in ecclesię administratoribus:probatur hoc in cap.primo,de resti. in integ. suprà alleg.ibi manifestè apparet,præmissa illa communi theorica, quòd vbi lex requirit manifestam probationem non habet locum iuramenti delatio, de qua per Ias.l.ait prętor.ff.de re iud.& illum text. ad hoc considerat Abb.in cap.tum ex literis. de in integr.restitut.pro Innocen.ibi,qui voluit,quòd ad probandam lęsionem, requiritur plena probatio in causa restitutionis, licet alij tenuerint, quòd semiplena sufficiat,considerat etiam ad hoc Abb. text.in c. ex literis.de restitutio.in integrum.qui hoc probat per locum ab speciali.

Tertius est, qui describitur à Baldo in l.vna. C. de tempor.quę fiunt in indic.in iij. oppositione. vbi dicit, quòd quando minor restituitur,quia lęsus ob sui facilitatem,tūc procedit dicta lex vna videlicet quòd aduersario restituatur ius pristinum, quod habebat contra minorem, secus si restituatur dolo aduersarij,pro quo allegat textum in l.quires.§. huic applicatur.ff.de sol.qui probat, quòd quando fuit minor lęsus dolo aduersarij, dando rem maioris pretij in solutum pro paruo debito,si restituitur,nō tenetur soluere debitum creditori, & recuperat rē, & sic aduersario non restituitur pristina actio pro debito:quem text.dicit ibi singularem & non alibi Paul.de Castr.& eum allegat pro singulari Alexan. in l.1.§.nuntiatio.in fin.verbis.ff.de noui oper. nuntia.vbi dicit generaliter per eum , quòd restitutio concessa minori,nunquam prodest eius aduersario in aliquo,si lęsio minoris à dolo aduersarij processit:ista tamen generalitas Bald. & Alexand. sumpta occasione d.§.salua eorum auctoritate,semper mihi displicuit:cùm enim dict.§. puniat solum creditorem minoris, qui dolo habuit in solutum ab eo,rē

ſolutum ab eo, rem maioris pretij pro debito, & non reperiamus decipiētem minorem in aliis, ſimili pœna punitom, non video, qua ratione priuabitur priſtino iure conceſſa minori reſtitutione, cum regula ſit quòd aduerſarius minoris reſtituatur, reſtituto minore, vt in d. l. vna. C. de repura. quæ ſiunt in iudic. maximè, cùm poſſumus dare ſpecialitatis rarionem, quare in dicto §. ſic decipiens puniatur, videlicet qoia minor celebrabat contractum darionis io ſolutum, qui cenſetur neceſſarius: & ſic in quo dolus eſt culpabilior, quod patet, quia datio in ſolutum eſt alienatio neceſſaria, not. Alexand. conſilio lij. in volumine j. viſo themate. verſicu. quarto quia conſtat. vbi dicit, quòd appellatione alienationis, non venit datio in ſolutum tanquam coacta, & non voluntaria alienatio. Refert Hippol. in l. 1 §. præterea. ff. de quæſtio. faciunt etiam dnæ differentiæ, inter venditionem & dationem in ſolutum, notatæ per Feliu. in capitul. fin. de accuſa. facit etiam, quia lex magis ſubuenit facienti actum ex neceſſitate, quàm ex voluotate, vt in l. qui fideiuſſor. §. ſi neceſſario. ff. qui ſatiſda. cogant. & in l. dictum. §. ſi compromiſero. ibi: nulla neceſſitate. ff. de euict. & not. Iaſo. qni ſubiungit exempla in l. admonendi. in lectura. ff. de iureiurand. & poſſent alia plura referri in quibus differunt actus voluntate, & neceſſitate geſti. Facit etiam, quòd pactum legis commiſſoriæ, appoſitum ex interuallo, prodeſt creditori, non autem qoando apponitur in ipſa obligatione pignoris, vt not. in l. Titius. ff. de pign. actiu. & in l. a. C. de pact. pign. vbi Bartol. & in l. quamuis. aliàs incip. Callipodius. ff. de ſolut. & per Abb. in capitu. ſignificante. de pignor. & per Aretin. in l. ſi ita quis. §. Seia cauit. ff. de verborum obligatio. & hoc nulla alia ratione, niſi quia debitor neceſſitate ductus, videtur apponere pactum, quando apponit in ipſa obligatione, quæ neceſſitas non ineſt, quando ex interuallo conſentit tali pacto. Præterea magis in ſpecie facit, quòd dicta generalitas non poſſit ſic ſimi ex dicto §. huic applicatur, quia ſi ratio illius §. ſpecialis noo eſſet, eodem modo videretur dicendum, quod idem eſſet in emptore, qui circunſcripſit minorem, ad vendendum ſundum, vt eo reſtituto, ipſe non reſtitueretur ad pretium, cum datio io ſolutum, aſſimiletur emptioni, vt in l. libera. C. de ſentent. & interlo. omni. iud. maximè cum æqualiter noceat minori, dolo vendere rem maioris pretij pro quantitate minori, quàm dare illam in ſolutum, pro debito minori: imò & vna conſideratione magis nocet talis emptio, quàm datio in ſolutum, quia in prima fortè perditurus minor recipit pretium, in alia ſaltem liberatur à debito, ſed hoc eſt falſum: quia contrarium diſponitur in l. quòd ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minor. Nec obſtat ſi aliquis dicat, in dicta §. reſtitutio. non conſtat quòd minor dolo aduerſarij vendidit, qoia imò apparet, ponderando verbum ibi, circunſcriptus, quòd loqoendo in minore, intelligitur ſiue facilitate ſui, ſiue dolo aduerſarij, vt oot. Bald. in l. fin. C. de in integr. reſtitu. mino. non ergo videtur poſſe dici, quòd ex eo quòd text. in dicto §. huic. puniat in illo caſu in amiſſione ſui iuris, circunuenientem minorem, fiat dicta generalis concluſio de qua ſuprà maximè, quia qualiſcunque dolus ineſſet in contrahente cum minore, non eſſet iuſtus titulus, quo poſſet ſibi minor retinere ius priſtinum, debitum adoerſario, quominus diceretur locupletari cum aliena iactura, qood iura etiam in minoribus abhorrent.

Sed ſi vera eſt generalitas Bald. & Alexand. de qua ſuprà, retenta æqoiparatione huius regulæ, poſſet inferri vnum notabile, quod idem eſſet in eccleſia, videlicet, quòd conceſſa ſibi reſticotio ob dolum aduerſarij, non prodeſſet adoerſario, vt reſtituatur ſibi ius priſtinum, qood ad præſens non examino: in hoc enim regulatum compendio non articulorum examinatoris, ſed fidelis, & vtilis recitatoris, palmam proſequor.

Quartus etiam caſus eſt, quem ponit Fulg. in l. nam poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiurand. l. exceptiones. la a. ff. de exceptio. videlicet, quòd quando minor læditur ſui facilitate, non poſſit agere, niſi prius petita reſtitutione, ſecus ſi dolo aduerſarij, quia tūc ea non petita, poteſt agere. l. excipere. vide tamen Alexand in dicto §. ſi minor, qoi tenet contrarium, & aliter intelligit dictam l. exceptiones.

Quintus caſus eſt, quòd quando minor iurauit, non prohibibetur petere reſtitutionem, niſi ex vno capite, ſcilicet ex ſui facilitate: ſed ratione doli aduerſarij, poteſt illam petere, non obſtante iuramento. Ita Bald in l. 1. in fin. C. ſi aduerſus vendi. per gloſſ. ibi, quam ad hoc notat, quod etiam ſequitur Iaſon in authentic. ſacramenta puberum. eodem nu. col lat. vij.

Per quæ ornatam habes regulam hanc. B. Dias re[illegible] 9.

¶ Ecclesia fundata, cōſtructa, & dotata, poſt fundationem, conſtructionem, ſeu etiam poſt conſecrationē, non poteſt acquiri in ea ius patronatus: quia cum ſit libera, non poteſt recipere ſeruitutes. Hanc regulam ponit gloſſ. in can. piæ mentis. in gloſſ. [illegible] ca medium. in verſi. ſi quis autem poſt conſecrationem. xvj. quæſtio. 6. quam gloſ. ſequuntur ibi docto. & Innocen. in rubrica, numero 2. de iure patronatus. vbi dicit dantem aliquid eccleſiæ, poſt conſecrationem eius non dici patronum: ſed bene[illegible]rem. quem ſequitur Ioan. Andr. in capit. 1. de iure patronatus libro 6. Cardi. in rubrica de iure patronatus. quæſtio. vj. conſilio lxxxij. Archidia. in capitu. filius. xvj. quæſtio. 7. Abb. in cap. quoniam. numer. 9. & in conſilio 151. numero 2. & latiſſimè in conſi. lix. numero 3. volum. 2. Ange. in ſumma, in verbo, ius patronatus. §. 4. Felin. in capitu. cùm venerabilis. numer. 37. ad medium. de exceptioni. & ita expreſſè concludit Lambertin. per plura, in tracta. iuris patrona. in 1. libro, quæſtio. 6. primæ partis principalis, numero 1. cum ſequen. Hanc regulam ampliat tripliciter, & limitat tribus modis, vbi has ampliationes & limitationes ſublimitat & declarat Cæſar Lambertinus in tracta. iuris patronat. in 1. parte 1. lib. in 8. artic. 6. quæſt. principalis. nu. 4. per totum. P. Dias reg. 229.

¶ Edere non cogitur inuitus rationes, vel inſtrumēta, ſed tertius apud quem reperiuntur. Hanc regulam probat gloſſ. in l. in fraudem. in §. nec inſtrumenta. in verbo, edi. ff. de iure fiſci. quam pro notabili allegat Ange. de Peruſio in l. 1. in §. editiones. ff. de edendo. eandem gloſſ. ſequitur Abb. in capit. primo, nume. 22. de probatio. vbi reprehendit Anton. de Butrio qui contrarium tenuit per rationes, quas ibi Abb. adducit: quam gloſ. ſequitur Iaſ. in l. prætor ait. in prin. numer. 9. ff. de edendo, ſecundum illam gloſſ. conſuluit Alexand. in conſilio lviij. numero 4. volu. 2. Felin. in d. c. 1. numer. 14. de probatio.

Hanc regulam limitat ſeptem modis Decius in dicto

cap.

cap.1.de probatio.à numero 273.vſque ad num.281. P.Duen.reg.230.

¶ Ecclesia habet priuilegium, vt pro quocúque crimine ab ea quis extrahi non poſſit. Hanc regulam probat text.in capitu. definiuit.cum aliis.xvij. quæſtio.4.in capitu.reos.23.quæſtio.5.in capitu. inter alia.de immuni.eccleſi. De iure regio eſt tex. in l.2.titu.11.parte 5.circa quam regulam vide Ioan.de Viſquis in repet.dict. capitu. defini. quæ poſita eſt per modum tractatus,in 2.volum.tractat.diuerſorũ docto.Didacum in libr.2.Variarum reſolutionum, capitu.10. Ioan.Ign.in l.3.numer.4. cum aliis.ff.ad Syllania.Petrum Rebuffum in gloſſ.ad conſtitu.Regias Galliæ,in 2.parte,in tractat.de immunit. eccleſiarum,per totũ,Boer.in deciſione 109.Guliel.Maine.in regula,Nemo de domo.ff.de regu.iur. Iaſ.in l. plerique.ff. de in ius vocan.

Hanc regulam ampliat quinque & viginti modis Remigius de Gonny in tract.de immuni.eccleſi. limitat eam 39.modis.

Et circa hanc regulã vltra Aluarum Pelargum in libr. primo de planctu eccleſiæ,artic.lxvj.cum ſequenti. vide viij.priuilegia eccleſiarum per Catel.Cot.verbo,eccleſia.Et viginti priuilegia ponit Guliel.Lucranus in Arbore iuriſdictionum, nu.15.Et trigintaſeptem priuilegia eccleſiarum,& dotium,cum xxx. illationibus,ponit Labertinus in tract.iuris patronat.in articu.viij. v.q.principalis lib.1.à numer.1.vſque ad nume. fina. quæ xxxvij. priuilegia ante eum poſuit Paulus de Citadinis in tracta.iuris patronat. in 3. parte. quæſtio.12.ſecundæ cauſæ, per totam. P.Duen.reg.228.

¶ Ecclesiam interdictam,vel excommunicatam regulariter quis intrare non debet. Clement.grauis. verſic.niſi expleat.de ſentent.excom.

Fallit in intrando eccleſiam cauſa audiendi verbum Dei.c.reſponſo.de ſenten.excom.

Fallit,quando intrauit cauſa orandi,quando diuina non cantantur.d. Anto.in c.reſponſo. S.Ianu.

¶ Ecclesia nõ patitur minorem præſcriptionem quàm xl.annorum. Colligitur iſta regula negatiua ex text.in authentic. quas actiones. G. de ſacroſanctis eccleſiis:& in c.de quarta.& in c.ad aures. & in cap.illud.de præſcript.

Et ponit eam text.in l.xxvj.titu.xxix.parti.3.

Primò fallit,in rebus immobilibus eccleſiæ quæ triennio præſcribuntur,ſecundum communem opinionem quam approbat l.parti.ſuprà alleg.

Secundò fallit, in præſcriptione quadriennali. l. bene à Zenone,quàm ſecundum ius ciuile patitur:ſed de iure canonico contrarium eſt,quia illa lex non habet locum contra eccleſiam, cuius rem fiſcus vendidit.

Tertiò fallit,in omnibus præſcriptionibus annalibus vel ſemeſtribus,vel temporalibus:vt ſunt regulariter actiones prætoriæ pœnales, quantò minoris, & redhibitoria,& ſimiles.

Quartò fallit, reſpectu quaſi dominij, & publicianæ, quia præſcribitur contra eccleſiam cõmuni tẽpore.

Quintò fallit, quando eccleſia aſſumeret fundamentum ex aliquo ſtatuto,in quo eſſet præfixum certũ tempus, quia tunc poteſt obiici eccleſiæ exceptio præſcriptionis illius ſtatuti:& iura & doctores, quæ has reſtrictiones probant,vide per Bal.in tract. præſcri.in 5.parte principali. B.Dias reg.222.

¶ Ecclesia non polluitur ob extractionem modici ſanguinis.Abb.c.propoſuiſti.de conſecr.Eccleſi.& Altar.quia verbum effundo,ſignificat abundãtiam,gloſſ.c. cum illorum.§.quod ſi.ver. ſanguis.de conſe.Eccle.6. Medic.reg.5.

¶ Ecclesia omnis,excepta Romana,patitur præſcriptionem xl. annorum, tam de iure ciuili, vt in authentic.quas actiones. C. de ſacroſanctis eccleſiis,quàm de iure canonico, vt in cap. de quarta. & in capit.ad aures.& in capit.iſtud.de præſcript.

Amplia iſtam regulam ſex modis,& limita dupliciter, vt per Bald.in tracta.de præſcriptio.in v.parte principi. Dias reg.229.

¶ Ecclesia Romana patitur præſcriptionem centum annorum:probat text.in ca.ad audientiam.de præſcrip.& in authen.vt eccleſia Rom.in prin. & in auth.quas actiones.C.de ſacroſanct.eccleſ. Bald.in l.2.C.de ſeruit.& aqua.

Amplia quadrupliciter,& limita ſex modis,vt per Feli.in dicto c.ad audientiam.de quarũ vna meminit Iaſ.in auth.quas actiones.num. 7. B.Dias 221.

¶ Ecclesia penitus deſtructa perdit iura, ac etiã priuilegia.gloſſ.c.2.de nou.oper.nunc.Alexand.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verb.obli.not. Doc. com.l.ſi grege.de leg.1.Alexan.conſi.42.vol.1. Fel.c. cum dilectus,de reſcri.item definit eſſe ſacra.c.Eccleſiis.c. de ſabrica.de conſecr.di.1. Medic.reg.6.

¶ Ecclesia,quæ breui tempore conſecrari debet gaudet priuilegio Eccleſiæ conſecratæ, quia quod debet de proximo fieri habetur pro ſacto.l.pen. ff. de mil.teſt.Bart.l.1.§.ſed ſi.ff.ad Syllan.Abb.c.Eccleſia.not.3.de immunit.eccl.c.inter.eodem titu. c. ad hæc.de relig.dom.Iaſo.l.admonendi.lectũ.1.num. 57.

¶ Consecratæ Eccleſiæ priuilegio Baſilica gaudet quæ paruo temporis ſpacio,ſeu de proximo cõſecrari debet.Abb. capit.Eccleſia.not.3.de Immu. Eccl.Doct.com.c.inter alia.eod.tit.c.ad hæc.de relig.dom.Iaſo.l.admonendi.1.lect.nu.57.ff.de iur.iur. per reg.proximè accingendus habetur pro accincto.l.quamuis.C.ad l. Iul. de adulte. Medic.reg.5.

¶ Ecclesiæ parochiali debetur quarta portio canonica,non ſolum de candelis, & aliis funeralibus, ſed de omnibus bonis cuiuſcunque qualitatis ſint,relictis eccleſiæ ſepulturæ,pro anima defuncti. not.Abba.ex text.ibi in capitu.relatum.in ſecundo not.de ſepult.& in capi.in noſtra eodem titu.

Limita in quindecim caſibus, deſcriptis à Syluest.in ſua ſumma,in verbo,canonica portio.verſiculo, non quæritur. B.Dias reg.223.

¶ Ecclesiæ res abſque ſolennitate regulariter alienari non poſſunt,* authentic.hoc ius porrectum. C.de ſacro anc... eccleſ.& in capitu.1.extrà de rebus eccleſiæ non al... iand.& in clemen.1.eodem titu. cum ſimili.

Additio.

* Non poſſunt.In quibus autem rebus ſolennitas requiratur,vide eundem Barth.Socin.in conſilio 253. incip.viſis, ver.prima defenſio.vſque ad verb. præterea, & ij. in ij.part.& quæ ſolennitates requirantur,& exigantur ad talis alienationis validitatem, vide per dom. Maria. Socin. eiuſdem Bart. genitorem in conſ.xv.inci.viſis. quaſi per totum.& in cõſ. xxix.incip.viſo quodam inſtrumento. verſ.verùm prædictis.cum ſeq.& verſ.3. principaliter.in 1.parte. & dom.Alexand.de Imol.in conſilio xvij.in 4.parte.& quid in alienatione rerum aliorum piorum locorum,vide per eum in conſilio 4.1.part.& quid in

alienatione rerum hospitalium.vide per eum in cõsilio 4.in 3.part.Corne.in consilio ccxliiij.per totũ. in 2.part.& vide ad materiã quæ habentur per Bal. in consil.ccccl xxv.in 1.part. Bene.Vad.

Primò fallit, quando alienantur res ecclesiæ ad tempus, vt habetur per gloss.& doct.in cap.1.de reb. ecclesi.non alie.libr.vj.

Secundò fallit, quando alienantur res, quæ seruando seruari non possunt, quia tunc sine aliqua solennitate alienari possunt:vt tenuit glo.12.q.2.in summa.& in c.2.de reb.ecclesi.non alien.lib.6.

Tertiò fallit, quando alienantur res ex necessitate *, * vt in ecclesiis, quæ non possunt proprium retinere, vt in ecclesiis prædicatorum eremitarum:quia tũc sine causa & licentia superioris non seruata solennitate possunt alienari:vt voluit Gul.de Cug.& Bald. in authentic.hoc ius porrectum.C.de sacrosanct.ecclesi.de quo etiam habetur in capit.1. de statu monach. B.Socin.reg.168.

* Addit. Ex necessitate. Quæ autem dicatur alienatio necessaria,& quæ voluntaria, vide Alex. de Imol.in consilio lv. Bened.Vad.

Quartò fallit, quando alienantur res, quas ecclesia minus iustè detinet, vt videtur velle Bald.in authen.si qua mulier.C.de sacrosan.eccles.& habetur per Io. Andræ.in cap.nulli liceat.de reb.ecclesi.non alie. & not.in c.eum, qui.de præbend.

Quintò limitatur, quando alienantur res paruæ & paruu commodi: quia tunc per prælatum sine congregatione capituli poterunt alienari, vt est text. not. xiij.q.ij.ferula.de quo per Ioan. Andræ.in regula, qui habet.in merc.& not.Angel.in tim.de aliena. & emphyt.in §.nec etiam.in fin.

Sextò fallit, quando alienantur res, quæ nondum censentur esse in bonis ecclesiæ, vt sunt illæ, quæ præscribuntur, vt not.in capit.fin.de rescrip.vel illa quæ nondum sunt incorporatæ, vt sunt res e ecclesiæ legatæ nondum traditæ, quas prælatus sine licentia superioris repudiare potest, etiam si sint res immobiles, vt consuluit Fede.de Senis consilio xcviij.per l.si sponsus.§.1.ff.de donat.inter vir.& vxo. ad quod facit quod not.Ioan.Andr.in cap.cum apostolica. de is quæ fiũt à præl.quod etiam videtur tenere Lapus in allegatio.xxvj.circa fin.vbi dixit, quòd prælatus potest repudiare legatum, seu hæreditatem sibi relictam etiam sine licentia superioris:licet contrarium tenuit Pet.de Anchar.in d.cap.1.de reb.ecclesi. non alie.per l. magis puto. §.2. ff. de reb. eo. & per alias rationes de quibus ibi per eum.& idem tenuit Ioan.Andr.Cal.in cap.cùm contingit.de senten. ex com.vbi plus tenuit, quòd prælatus sine licentia sui capituli,& sine aliis solennitatibus non potest repudiare legatum nec hæreditatem, sicut nec alienare: de qua tamen materia habetur per Bald. in l.si pupillorum.ff.de re.eorum.& in authentic.si qua mulier.C.de sacrosan.eccles.& per Oldrad consilio ix. & in l.legatum.ff.de leg.1.& in d.cap.magis puto.§. fun lum.ff.de re.eor.& per Cano in cap.tua nos.de reb. ec lesi.non alie. B.Socin.reg.168.

¶ [illegible] ligit statutum laycorum, quando de modico præiudicio agitur.Feder.sen.consi.85. col.fin.Dom.c.fin.de immu.Eccle.Cardi. c. perpendimus.10.quæst.de sentent excom.Dec.c. Ecclesia Sanctæ Mariæ.colum.26.vers.1.de constit.item not. quod licet Ecclesia cathedralis, vel alia non possit sine consensu episcopi statuta facere potest tamen minima statuere.Imo. capit.cum accessissent. de const.idem ca.requisisti, de testam.Abb. consi.7. col.2.libr.2. Medic.reg.5.

Ecclesiam oon debere exigere pœnam pecuniariam.

Pro.

1.q.1.c.nullus episco pus.
16.q.6.c.cognou.& c.illud.
83.dist.c.si quis episcop.
Ext.de pœn.c.licet.& c.senten.
Ext.de simon.c. nemo.

Contra

Ext.de raptor.c. in archiepiscopa.
17.q.4.c.quisquis.
16.q.1.c.statuimus.
12.q.2.c.cum deuotissima.
1.q.1.c.quicquid.

Solutio.

Si pœna pecuniaria fit taxata in iure, eam potest infligere prælatus quilibet, qui cognouit de causa eius qui deliquit, cùm fuerit cõuictus, vel in iure cõfessus.ext.de offic.delegat.c.de causis. Si vero non fit taxata in iure, tunc nõ infligit eam secundũ quosdam:vel si alia pœna taxata sit quàm pecuniaria. Verius tamẽ est, si alia pœna sit taxata, vel nulla, quod possit inferre pœnã pecuniariam: nisi videat melius posse corrigi delinquentẽ per illam pœnam, quam per aliam.Nam si in corrigẽdo, siue ignoscẽdo hoc solum fiat, bene agitur, vt vita hominũ corrigatur, 23.q.1.c.prodest.In d.autem decret.licet. inferebant iudices pœnam pecuniariam, vt sibi retinerent eã: quod non debet fieri.Imò pœna talis debet fisco applicari, vel in fabricam maioris ecclesiæ expendi.C. de modo mulct.l.mulctar. Damas.reg.29.

¶ Edere actori instrumentum, vel libellos reus regulariter non tenetur.tex.est in c.1.* extra de proba.& l.qui accusare.C.de eden.& per doct.in l.1. §.1. & 2.ff.eod.tit. B.Socin.reg.149.

Additio.

* Capit.1.Vbi vide Felyn.circa fi.in vers.vlt.not.cum pluri.sequenti. Bened.Vad.

Primò fallit, quando ipse reus erat eius vsufructuarius cum tunc teneatur edere.l.1.ff. de eden. ad hoc glo. in dict.c.1.extra de probat.saltem quatenus est vsufructuarius.ad hoc c.cõtingit.extrã.de fide inst.&c. in personam.de priuileg.in 6.secundum Nicol.

Secundò fallit, quando ipse actor peteret à reo instrumenta vel libros edi, non ad fundandam vel probãdam intentionem, sed coadiuuandam, vt si actor petat à reo ex causa venditionis & producat instrumentum, adeo quòd non sit dubium de ipsa venditione sed de confinibus, & dicit reum habere instrumentum:cum tunc ipse reus teneatur edere instrumentum, etiam si sit instrumentum proprium : ad hoc l. cum concubinam.§.qui ita.& l.ex prædiis. §. edenda.& cõmuniter tenet per Moder.in c. 1.de probat.

Tertiò fallit, quando ipse actor peteret instrumenta edi ad probandam suam replicationem, vt est si legatarius petat suum legatũ ab hærede, qui excipit quòd hæreditas soluendo non est : contra quem actor replicat quòd imò est soluendo, vt apparet in inuentario: nam sicut actor edere reo ad replicationem fundandam & probandam, ita & reus ad replicationem suam fundandam actori edere tenetur, cum replicatio sit quædam exceptio. l. 2. [illegible] de excep.& ita communiter tenetur in d.l.1. & per no. in dict.c.

in dict.c.j. de probat.

Quartò fallit in fisco, cui qualitercunque agat, tenetur reus edere propria instrumenta ad eius intentionem probandam, seu fundádam. l. Senatus censuit. ff. de eden. & in l. in fraudem. §. ex his bonis. & l. sequ. ff. de iur. fisci. quod procedit in causa ciuili, in causa criminali aliud est: quia nó cogitur: cum valde durum esset in causa criminali exigere probationem de domo rei. ad hoc tex. in d. l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci. secundum lec. quam approbat ibi Bar. circa quæ vide in d. l. in fraudem. §. neque.

Quintò fallit, in causa matrimoniali, in qua reus cogitur edere ipsi actori instrumentum proprium sicut & fisco: vt voluit Ioan. And. in d. c. j. de prob. remittens ad no. per eum in addit. Spec. in titu. de instru. edi. §. videndum. verb. ex præmissis. in fin. vbi hoc dicit fuisse disputando determinatum: nam si speciale est in fisco, fortius in causa matrimoniali, in qua sűt multa specialia, & maximè propter periculum animæ, quod est no. secundum Nic. in d. ca. j.

Sextò fallit in ecclesia, cui similiter qualitercunque agat, cogetur ipse reus edere etiá proprium instrumentum sicut & fisco: cum sit magis priuilegiata ecclesia, quàm fiscus, ad hoc not. extra de iud. cap. venerabilis. & in ca. fin. & c. j. extrà, de rest. in inreg. secundum Nicol. qui post Anto. dicit idem esse in hospitalibus, & aliis fauorabilibus, sicut dotibus, aliméntis, legatis, & legat. ad pias causas, saltem vbi non adest copia probationum.

Septimò fallit, quando peteretur à reo edi instruméntum proprium ipsius actoris apud ipsum reú existens: nam tunc sine dubio tenetur edere & exhibere, cum ab eo possit vẽdicari, & contra eum agi ad exhibédű. l. j. & iij. §. si. ff. ad exhib. & l. si. C. ad exhib.

Octauò fallit, quando talia instrumenta vel libri rationum essent communes ipsi actori & reo ratione proprietatis, vt quia ambo sunt hæredes illius cuius erant, vel eis fuerunt pariter donata à leg. vel pecunia communi empta, vel alio modo acquisita, ita quòd ad proprietatem sint communes: & tunc ipse reus tenetur edere. l. sequitur. ff. famil. ercisc. & nora. extrà, de fide instrument. G. perpetuus. & ita communiter tenetur.

Nonò fallit, quando talia instrumenta vel libri rationum essent communes non respectu proprietatis, sed ex natura negotij: vt quia præcesserit aliquis cótractus vel quasi, cuius ratione sunt conferentes, vt purà si fiut confecti à tutore, curatore, vel procuratore cõstituto: cum ipse teneatur tales libros & instrumenta edere. l. quædam. ff. de edend.

Decimò fallit, quando talia instrumenta essent communia proter materiam in eis contẽram, vt instrumentum emptionis venditionis: nam si reperiantur apud partem tenetur ea edere si sint originalia: vt capit. quoniam extrà de probar. & dicto capitu. perpetuus. secus si non sint originalia, sed extracta seu exemplata, & propriis pecuniis redempta, cum talia ipse regulariter non teneatur exhibere, vt suprà patet.

Vndecimò fallit in eo, qui ratione publici officij instrumenta seu libros confecisset, vt tabellio, vel argentarius de publico electus, cum talis cogatur edere cuilibet prætendenti vtilitatem. l. prætor ait. ff. de eden. & l. argentarius. secundum Imol. in dict. cap. j. de probat. quod etiam ibidem voluit Ioann. Andr. imo & pius est, quia si aliquis non sit electus ex publico ad officium, sed exerceat publicè aliquam artem, & ex consuetudine in publico libros conficiat, tenebitur edere ipsos libros: cum ratione consuetudinis videatur hoc mandatum. & hoc voluit Iac. Butrig. in l. j. & Barto. in dict. l. quædam. ff. de edend. quorum dicta procedere possunt secundum do. Nicol. in dict. cap. j. extrà, de probat. ad hoc l. si quis ex argentariis. §. pertinere. ff. de edendo.

Duodecimò fallit in vsurario, qui tenetur edere libros suarum rationum. vt est text. expressus in clement. de vsur. vbi gloss. tenet quòd procedat etiam si non publicè exercuit vsuras. vt voluit Flor. in d. c. j. de probat. & communiter tenetur ad hoc quod nor. in l. j. C. de edend. vbi de hoc Barto.

Decimotertiò fallit quando ille, à quo petitur editio, deputatus esset ad custodiendum instrumenta publica: cum talis teneatur exhibere cuicunque prætendenti interesse, etiam contra ipsum custodem. extrà, de præscrip. capitu. ad audien tiam. C. de fide instrum. auth. ad hæc. secùs autem si esset deputatus ad custodiendum instrumenta priuata, id est eius principis. vt est casus in cap. j. de probatio. coniuncta glo. j. secundum Imo. sed certè hoc non probatur ibi, cum non peteretur à custode sed à principe: nec ipse custos teneretur instrumenta edere cótra ipsum principem vel fiscum, etiam si sint libri imperiales vel fiscales: nisi in defectum probationis, vt voluit Ioann. Andr. in cap. j. extrà, de probat. post Imo. in l. iij. ff. de edendo.

Quartodecimò fallit, quando fuisset magna causa, secundum Innocen. in d. capi. j. prout est secundum Anton. ibidem, quando debitor fortè perdidisset instrumentum suum: & originale tabellionis esset deperditum casu vel incendio: cum tunc iudex ex officio suo cogere possit ad edendum instrumentum per eum tedactum, ne veritas pereat. argumé. l. ij. C. de eden. & xxx. quæst. v. iudicantem. secundű Imo. in dict. c. 1. quod etiam est de mente Innocẽ. & Ioan. Andr. & no. ad hoc Domi. de Rota in decis. ccxx. quæ incipit, item licet pars. vbi etiam videntur velle quòd sufficiat actorem probare se non posse aliunde habere instrumentum. argum. l. licet thesaurus. ff. ad exhibend. tutiùs tamen esset tenere dictum Inno. quia aliàs posset concludi depositio huius cap. 1. de proba. & similium contra capit. commissum. §. porrò. de electio. in vj. secúdum Innoc. in d. c. 1. vbi latiùs vide per eum. B. Soc. re. 144.

¶EDERE instrumentum ante litem contestatam tenetur actor si in libello de eo mentionem faciat. * capi. 1. & ibi per doctores, extrà de probationibus. B. Socin. reg. 150.

ADDITIO.

* Faciat. Adde Federic. de Senis in consi. cxj. B. Vad.

Primò fallit, quando non teneat illud instrumentum in præsenti, nec de facili haberi potest: cum tunc possit ad vlteriora procedi, licet non exhibeatur. vt voluit Ioan. And. post Inno. in d. ca. j. & ita transeunt communiter doctores ibi, quod clariùs voluit Lap. in allegatio. x. & Dom. de Rota in decis. 32. quæ incipit, item si in libello. vbi pleniùs de hoc.

Secundo fallit, quando de tali instrumento ipse reus verisimiliter esset informatus: vt est si legatarius petat ab hærede legatum prout continetur in tali instrumento per manum notarij confecto: cum tűc eidem hæredi nó debeat edi cum verisimiliter copia sit apud ipsum hæredem. vt d. l. 3.

Tertiò fallit, quando ipse actor in ipso libello faceret mentionem de aliquo instrumento, non tamen li-

mitatinè, prout etiam si diceret, quòd talis vendidit sibi talem rem tanto pretio, & quòd de hoc rogatus talis notarius: cum tunc non teneatur edere ante lit. contest. vt suprà per Moder. vel dicat, quòd talis vendidit sibi talem rem tanto pretio, & quòd de hoc publicum instrumentum manu talis notarij apparet: cum tunc non teneatur edere, ex quo ipse reus potest deliberare absque eo quod videat instrumentum, & hoc voluit Bar. in d.l.2. per illum tex. & Imo. in d. cap. j. vbi latiùs per docto. sed imò ipse actor tenetur edere instrumentum, si sit tale, quòd verisimile sit ipsum reum de eo informatum non esse, vt quia dicitur fuisse confectum cum eius prædecessore. ad hoc dictal.2. & hoc fuit fortè de mente Innocent. in capitul. j. de probat. secundum Nicol. B. Socin. reg. 150.

¶EDITÆ semel rationes amplius edi non debent. l. si quis ex argentariis. §. fin. ff. de edendo. conc. Spe. in titu. de instru. edit. §. postremo. Doct. com. l. quędam. §. nihil. ff. de edend. l. fin. ff. de tabul. exhib. l. fin. C. de bon. auth. iud. poss. Bald. l. ne casu. not. 4. C. de discus. lib. 10. Medic. reg. 3.

¶EDITIO alterius instrumenti non potest fieri in eius præiudicium, ideo legatario debet edere notarius particulam legati tantum, nō autem totum testamentum, Aretin. l. fin. C. de prec. imper. offer. Medic. reg. 8.

¶EDITIO fieri non debet per reum actori ad intentionem fundandam, secundum Doc. com. l. j. C. de edendo. Deci. capitulo primo, numero 13. vbi August. Ber. numero 46. de probat. Ias. l. eg. prætor. nu. 9. ff. de edendo. est enim hoc contra iuris formam. Fel. d. c. j. num. 14. & Abb. num. 22. Alex. consi. 58. numero 4. volum. j. l. in fraudem. §. nec instrumenta. ff. de iur. fisci. Medic. reg. 7.

¶EDITIO instrumenti facienda est vbicunque instrumentum habet pacta correlatiua, glos. & 1 lo. l. fin. C. de edendo. Bart. in termin. tract. de correlat. numero 114. Medic. reg. 9.

¶EDITIO quādo in casibus debet fieri, sufficit, quòd fiat in illa tantum parte, quæ est necesse parti, & nō de toto: casus est, quemadmo. testam. aperian. iuncto c. personæ, de priuilegi. in vj. cum simili.

Fallit quando petitur editio à persona publica ratione interesse: quia debet fieri plena: Bartol. in dicto §. editionis.

Fallit in actis iudiciariis, quorum editio debet vtrique parti integraliter fieri, & exhiberi. Innocent. in capitu. j. de probat. vbi d. Abbas. per tex. in capitu. quoniam contra, eodem titulo.

Fallit in instrumento tutelæ emancipationis, & similium, Bald. in l. 2. versicu. extra quæritur. de edend. per Innocent. in d. c. j.

Fallit in instrumento minorum, & ecclesiatum quod est edendum totum, cum die, & consule, cum iudicis decreto, & hoc quando in ipso instrumento esset insertum decretum, aliàs secùs est si non est insertum ipsum decretum. Bald. in d. c. j.

Fallit in instrumentis procurationum & protestationum. Bal. in d. c. j. & Bar. in l. exemplo. ff. de eden.

Fallit in instrumento, quod est commune respectu proprietatis. Barto. in d. l. exemplo.

Fallit in instrumentis, quæ sunt propriè petentium. l. fin. C. de eden. & l. diffolutæ. C. de condi. ex lege.

Fallit quando petens vult opponere de falso. dict. §. editiones.

Fallit quando iudex vult totum instrumentum videre. ca. personæ. de priuileg. numer. 6.

Fallit quando creditor non potest se informare nisi, viso toto instrumento. Barto. d. §. editiones.

Fallit in priuilegiis. Bar. d. §. editiones.

Fallit quando contra instrumentum edendum non admittitur contraria probatio. Bald. in dicta l. 2. §. idem. S. Ian. reg. 75.

¶EDITIO relati fieri debet, nisi referatur à principe, vel ab eo, qui disponendi potestatem habet, vel nisi referens contineat in se formam perfectæ dispositionis, alioquin nulla redderetur actio. Doct. cō. anth. si quis in aliquo. C. de edendo. l. admonendi. vbi Ias. & ij. lectura. numero 40. ff. de iur. iur. Aret. consi. 75. Paris consi. 39. numero 5. volum. 3. consi. 70. num. 5. volum. 2. August. Ber. consi. 20. numer. 9. volum. 3. consi. 93. num. 51. volum. 2. Medic. reg. [illegible]

¶EDITIO scripturarum à notario peti non potest ab eo, cui aliàs facta fuit. l. Prætor ait. §. Prætor ait. ff. de edend.

Fallit quādo fieret, parte citata, & decreto iudicis interueniente. d. Ias. in d. §. Prætor ait.

Fallit, quando extaret casus, putà quia amisi editionē primam: nam eo casu si millies perderetur, millies reassumetur copia. d. Ia. in d. §. Prætor ait.

Fallit, quando instrumentum esset præsentatum in actis, in iudicio, Ang. & omnes in dicto §. Prætor ait.

Fallit in testamentis & aliis vltimis voluntatibus, de quibus plures possunt copiæ fieri, vt optimè probat Paul. de Castr. & alij in d. §. Prætor ait. Ian. 76.

¶EDICTVM iuris patronatus est prohibitorium, vt omnes ex fundatione, constructione, & dotatione acquirere possint ius patronatus qui non sunt specificè à iure prohibiti. Quam regulam probat tex. & ibi Ioan. Andr. Cardi. & Doct. per eum in capitu. nobis. de iure patronat. & ita concludit Lambertinus in tractat. iuris patronat. in j. part. j. libr. j. vj. q. principali, in princip. numero 1. & in eadem quæstio. viij. articu. 2. num. 33.

Hanc regulam ampliat nouem modis, & limitat triplicíter Lambert. in dict. tract. in j. parte j. libri, artic. xv. vij. q. principali, numero 10. versicu. ex omnibus. P. Duen. reg. 231.

Reus non tenetur edere actori, l. j. C. de edendo, l. qui accusare, C. eod.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in multis, per Purp. in d. l. j. num. 4. Fallit in 3. casib. vt per Baptist. à Villa. concl. 16. in litera E. Fallit in 5. casib. vt per Alex. in d. l. j. numer. 8. Fallit in 4. casib. vt per Socin. in l. & quæ à diuo, C. de edendo. Fallit in 18. casibus secundum Alex. in l. ea quæ, C. de edendo, num. 6.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. j. nume. [illegible] vbi sublimitat. Fallit in 14. casib. vt per Socin. reg. 12. Fallit vt per Mars. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæstio. nu. 19. Fallit vt per Dec. in l. & quæ à diuo, vbi etiam Ias. limitat in 3. casib. num. 2. Fallit etiam, quare reus tenetur edere fisco. Fallit hoc in 4. casib. vt per Io. Bolog. in l. fin. C. de edendo, nume. 36. & 37.

Vsurarius cogitur edere, no. Doct. in l. j. C. de edendo. Ampliatur in 7. casib. & limitatur in 3. casib. per Purpur. in dict. l. j. numer. 19. Ampliatur in 3. casib. vt per Gozad. ibi. numer. 10.

Editio quę petitur ad fundandam intentionem agentis, lata sententia peti non potest, cum tunc iudicis officium mercenarium extinguitur, leg. 4. C. de posit.

Fallit in 3. casibus, secundum Purpur. in l. j. C. de edendo, numero 34.

Acta,& iudici,& partibus edenda sunt,siue ciuilia,siue criminalia,lege is apud quem,C.de edendo.

Ampliatur & limitatur in multis casibus,vt per Purp. in d.l.is apud quem,numer. 64.Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 6.à Io. Bolog.in dict.l.2.numero 22.Fallit in 15.casib.secundum Iaso.in dict.l.is apud quem,numero 5.

Fallit in 6.casib.vt per Pet. Duen.reg.5.

Ampliatur in 5.casib.& limitatur in 6.per Dec. in d.l. is apud quem.

Contumaci reuerso edenda sunt acta facta eo per contumaciam absente cum termino opponendi.Bartol.& communiter dd.in l.is apud quem,capitu.de edendo.

Fallit in 3.casib.vt per Purp.in d.l.num. 57.

Sicut acta edi debent,ita etiam scripturæ extantes in archiuis publicis.Fely.in capitu.ad audientiam, de præs.Iaso.in l.is apud quem,C.de edendo.

Fallit in 5.casib.quos no.Purp.in d.l.is apud quem.

Actor non solum tenetur edere reo rationes priuatas,ad fundandam suam exceptionem,sed etiam instrumenta propria: hanc esse communem opinionem attestatur Franc.Curt.in l.à diuo pio,C.de edendo.

Fallit in 2.casib.vt per Franc.Curt.in d.l.nu me. 3.fallit in 2.casib.vt per Iasn.in dic.l.fallit in 4.casib.vt per Purp.in d.l.num.8.Fely.in ca.1.de probat.fallit in 5. casib.vt per Dec.in d.l.à diuo,num.5.

Quis non tenetur edere instrumentum, de quo in libello mentionem fecit,si debet esse ita penes reũ, sicut penes actorem, capitu. 1. & ibi per doc.extra de prubat.

Fallit in 4.casibus quos not. Iaso.in l.si legatum, ff. de edendo, numero 2. fallit in 2.casib. vt per Socyn. reg. 113.

Reus tenetur edere fisco,l.2.§.Pius, ff.de iure fi.l.nec quisque,ff.de edendo.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur à Iaso.in l.nec quicquam,ff.de edendo.Fallit in 4 casib.vt per Io. Bolog.in l.fin.C.de edendo,numer.27. sed acta criminalia non debent edi fisco,ab eo,de cuius crimine agitur.

Fallit in 2.casib.vt per Pet.Duen.regu. 4. videas Battand.in praxi crim. reg.11.

Quando editio actorum ciuilium,& criminalium,ab aduersario postulatur, regulariter quis non tenetur edere acta contra se ipsum,contra quem criminaliter agitur : hanc esse communem opinionem attestatur Purp.in d.l.is apud quem,vbi limitat in 2.casib.numer.15.

Ille,cui notarius semel dedit instrumentum in forma publica,non potest petere,quod iterum à notario edatur,nisi cum causa,& cum licentia iudicis,& sic parte citata, de cuius præiudicio tractari potest. Fallit in 2.casib.vt per Iaso.in l.prætor ait,§.prætor ait,ff.de edendo, numer. 6.

Edere non cogitur inuitos rationes, vel instrumenta, sed tertius,apud quem reperiuntur.gl.in l.in fraudem,§.nec instrumenta,ff.de iure fisc.

Fallit in 7.casib.vt per Dec.in capitu.j.de probation. numer.273.

Non possum petere editionem instrumenti,vel rationum ab eo inuito,qui non scripsit me mandante, nn.Doctor.in l.quæ à diuo,C.de edendo.

Fallit in 6.casib.vt per Soci.in d.l.in fi.Fallit in 9,casib. vt per Fely.in cap.ex epistolæ,de probat.numer.23.

Mercatores,& artifices nostri temporis tenentur edere libros in iudicio,no.doc.in l.j.C.de edendo.

Fallit in 4.casib.vt per Fely.in capitu.ex epistolæ verbis,de proba.num. 24.

Sì in libello actoris fit mentio de aliquo priuilegio, vel scriptura, super quibus fundatur intentio sua, compelli potest,vt ante omnia exhibeat, vt detur reo occasio deliberandi.fallit in 4.casib.secundum Felyn.in d.c.ex epistolæ,nume.44.

In his casib.in quibus necessaria est editio,non oportet edere totam copiã instrumenti,sed sufficit edere partem quæ est causa petitæ editionis. Fallit in multis casib.vt per Fel.in d.c.ex epistolæ,numer.52.

Editio fieri debet in omni causa,l.j.C.de edendo.Fallit in 3.casibus vt per Ioann.Bolog.in dict.l.1.numero 73.

De iure canonico nemo compellitur edere actionem. fallit vt per Damas.reg.65. Don.Fina,libr.3.

Edictum,actio. Vlpian.libr.j. ad edict. Lex cij.

Additio. a alias ciij.

Qui vetante prætore fecit,hic aduersus edictum fecisse propriè dicitur.Eius est actionem denegare, qui posit & dare.

L.aduersus.de arbitr.contrà l.non solùm.§.fin. de iniur. Viuiennus.

¶Edictvm de præsentandis dicitur permissum vt quilibet admitti posit,dummodò in ecclesia, vel locis piis sit clericus,in aliis locis iuxta qualitatem eorum.Probatur hæc regula per totum,de iure patronat.& xij.q.vij.ita tenet Lambertinus in tracta. iuris patronat.in 1.parti.ij.libri,in vij.quæstio.principali.Hanc regulam ampliat vndecim modis, & limitat quinque modis,vbi multipliciter restringit has ampliationes & limita.Lamber.in d.tract.in 1. parte 2.libri,articu.xviij.vij.quæstio.principali,numer.7.versiculo,ex omnibus dictis. P.Duen.re.232.

¶Edicta, Rationes. L.103. Vlpianus libro 1. ad edictum.

Qui vetante Prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse propriè dicitur.§. Eius est actionem denegare,qui posit & dare.

Sim.l.qui non facit, de receptis, l. aduersus.29. Vetante. Vt de iurisdict.l.si quis id, 1.respon. & §.si dum,de in ius voc.l.4.§.1.de dam.infect.l.4 §.duas, ne quis eum,l.2.§ fina.de eo per quem,l.3. Ratio,C. de legibus.l.non dubium. Exc.de op.no.nuncia.l.si opus.

§.Eius est.Iunge l.71.nemo potest gladij.78. nemo qui condem.101.Omnia.Ad fin.quod Prætori olim cõpetebat,arg. Com.l.1. Riisvvich.

¶Effectvs. L.191.Paulus libro decimosexto breuis edicti.

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad a omnes pertinent.

Additio. a alias vniuersos.

Ex titu.de reb.au.in.poss. Effectvs.Hoc est, perfectio alicuius rei,secundum Oldend.de origin.iur. l.2.§.originem:nam quod iuris est totius ad totum, idem est partis ad partem,de rei vend.l.quæ de tota,76.de acquiren.hæredi.l.81.si seruus, vbi Tertyll. Nihil enim interest de vniuerso quæratur,quod capere non possit, an de portione. Exc. Indiuidua, falsam demõstrationem,& vbi lex expressè distinguit inter partem & totum,secundum Dec. de ser. rust.l.per fundum de condi.& dem.demonstratio falsa,17.de euict.l.si dictum,§.insti. C.de ven.rei fisc.l. j.Partes.Conciliatio l.qui sine.de cõd.sine cau. l.per fundum,de ser.rustic. præd.l.exercitationem. §.pro

§.proparte,de verbor.oblig. Riisvvich. Paratit.

¶EFFECTVS.l.191.cuinseffectus,vide verba. Causa, Voluntas,Idem. Riisvvichius.

Impedimentum non generat,quod non sortitur effectum.de iure pa.c.quod autem.De ap. ca.constitutus.C.de his qui notant.infa.l. quid.

Qnod quisque iu.l.1.in fin.

Effectus in consequentiam prodeuntes,non sunt attendendi. de au.tu.l.1.

Potior est qui rem ad effectum perducit.C.de vet.iu. enuc.l.j.C.de op.pub.l.fin.Qui po.in pign.l. potior. de pecu.l.si verò.Broc.2.rub.82. Riisvvich.

¶EFFECTVS quando excogitatus est vt debeat adimpleri non sufficit res semel tantum gesta,vt procedat indefinita oratio, sed iterum atque iterum vniuersaliter iterari potest.Innoc.capi.in literis.de offi.deleg.Bar.l.2.§.1.ff. de opt.leg. Doc.com.l.serui electione.ff.de leg.j.Bal.l.post aditam.C.de impuber.l.Barbarius.ff.de offi.procon.l.si vt proponis.C.quomodo,& quando iudex.Anch.ca.cum in multis.de rescr.6.Ale.l.iudex.ff.de re iud.Med.re.2.

¶EFFECTVM semper ampliant verba geminata.l. balista.ff.ad Treb.Bal.l.fructus.C.de act. emp.capi. eam te.de rescr.gloss.& Sal.l.cum patet. ff.de pact. dotal.Ias.l.nominatim.num.8.ff.de lib.& posth.Ripa Rub.de verb.nbl.num.30.Decis.Pedem.39.num. 16.Rni.consi.218,vol.j.col.pen.Paris.consi.6. nu.12. volumi.j.Sociu. Iun.l.centurio.num.300.ff.de vulg. Medic .reg. 3.

¶ADIFICIVM fieri non potest in præiudicium tertij,videlicet vt lumen tollat,atque seruitutem constituat,neque in damnum viæ publicæ.l.j.§.quis in suo.ff.ne quid in loco publico.Corn.consi. 282. volum.2.Bart.& Bald.l.cum talis.§.eum autem.C. de seruit.leg.si quando.ff.de seruit.vend. Barto.l. quominus.quæstio.7.ff.de flumin.Cepolla in tit.de seruit.vrba.præd.cap.39.Ange.leg.penulti.C.de aqua plu.arc.itē qui in alterius solo ædificat perdit ædificium.Docto.leg.si intra.ff.de seru.vrba.præd. Petr.in tract.de societ.6.p.quæst.6. Medic.reg.8.

¶ELIGERE qui habent, debent idoneiorem eligere:nec sufficit idoneum eligere. Quam regulā probat tex.in capit.licet ergo.in princip.viij.quęstio.j. cum concordantiis allegatis ibi in gloss. in verbo, qui præstantior .

Hanc regulam cum vnica ampliatione,& vnica limitatio.& plures restrictiones ad illam ampliationē & limitatinnem,vbi eius mareria notabiliter tractat,ponit Lamb.trac.iuris patronat.in prima parte 2.libri,in 3.articu.x.quæ.principalis . numero 23. P.Duen.reg.226.

¶ELIGENS semel non potest amplius eligere. Hanc regulam probat tex.in l.serui electione.in princip. ff.de leg.j.in l.apud Aufidium.ff.de optione legata. in l.si is,qui.ff.de procurato.in regu.quod semel.de reg.iuris,libr. vj.cum aliis.Circa quam regulam vltra doc.in supradictis locis,vide Ioan.Paponi.in gl. ad consuetud.Borbopias.§.cccclxxx.Pau. Parisi.in consi.lxxxj.nume.14.libro 1.

Hanc regulam cum sex ampliationibus , & quatuor limitationibus ponit Franc.de Ripa in dic.l. serui electione.à num.1.vsque ad num.17. P.Duen.re.233.

¶ELIGENDI facultas in alternatiuis , in vita stipulantis est personalis,& cohæret personæ, donec viuit:& ideo in eius vita per stipulatorem non potest alij cedi.tex.est in l.si stipulatus fuerim, in princip. vbi Barto.& Iason ponunt rationem.ff. de verborum obligation.

Limita tripliciter,vt per Iaso.in dic.l.si stipulatus fuerim. B.Dias. reg. 224.

¶ELIGENDI facultas in alternatiuis , mortuo ante electionem stipulatore,trāsit ad eius hæredes:text. est vbi notat.in l.si stipulatus fuerim.ff. de verborū oblig.& ibi Iaso.nume.3.allegat alia inra:& optimè declarat hanc regulam.

Limita eam tripliciter,vt per eundem Iaso.in d.l.si stipulatus fuerim. B.Dias.reg. 225.

Eligendi facultas soluitur morte, Bar.l.si seruus. num. 1.ff.de verborum obligation.l.si quis arbitratu.eo. titu.l.fina.C.de contrah.emp.quod dictum intelligitur,quando talis facultas competit iure alterius, secus quando iure proprio habetur,tunc enim ad successores & ad hæredes extenditur, l. illud. ff. de opt.leg.l,fin. C.com.deleg.§.optionis. Institu.de legat.Barto.l.si stipulatus fuerim.numer. 5.ff. de verborum obligationbus. Medic.tract.2. part.

Eligendi potestas alicui indefinitè concessa intelligi debet vniuersaliter,vt sortiatur suū effectum. doct. ca.ea,quæ.c.si compromissarius.de electi.6. docto. cap.j.de re iudic.nam si semel quis elegerit non sufficit si talis electio suum non sortiatur effectum, regulariter tamen eligens semel non potest amplius eligere.doct.com.l.serui electione. vbi Ripa nu 6. ff.de leg.j.l.apud.ff.de empt.leg.l.si his.ff.de procurat.doct.ca.quod semel.de reg.iur.6.Paris.consi 81. num.14.libr.1.item si indefinitè dicatur , quod quis eligi debeat in quem consenserit maior pars totius capituli.ita in terminis.Abb.ad istam reg. c.in Genesi.nume.1.de elect. Medic.reg.2.

Electoris crimen non nocet electo,neque econtra,nisi essent notoria crimina,ante electionem. glo.cap. quamuis.vbi Abb.num.22.de senten.& re iudi.cóc. c.tantis.81.dist.c.hæc quippe.3.q.6.gl. cap.dilectus. il 2.de simon.Innoc.c.dudum.de elect. Med.re

¶ELECTVS in dignitatem aliquam nō meretur honores illius dignitatis ante suam coronationem,c. Cum literis.de restitu.Cano.plenius in capitu. eam te,de rescriptis.ad quod facit dictum Bal.in l.si nōdum.post princ.C.de sur.quòd ciuitas interficiens electum in episcopum tantum , non aute consecratum non incidit in pœnam capitu.tua nos. xxv. quæstio.2.cum simili relatis per Felin.in dicto capitulo eam te.

Fallit in Papa,qui ante coronationem dicitur Papa. cle.quia nonnulli.de elect.

Fallit in electo viua voce ab ipso Pontifice.Feli. capit. meminimus. de accusat.

Fallit in Abbate,qui ante benedictionem dicitur Abbas.Oldra.consi.xiiij.

Fallit in magistratibus temporalibus putà Consulibus.Bartol.l.j.§.diuus.ff.de var.& extraordina. cognit. S.Ian. reg.78.

¶ELECTO præiudicabit sententia lata contra eligentem de potestate eligend.Innocen. capitul.dudum.cum glo.versicu.partibus.de elect.sexr.Doct. comm.capitul.quamuis.de sentent.& re iudic.Bal. & Salye.leg.2.C.quibus res iudic. non noceat , secus si propter aliquod crimen fuerit condemnatus.Alexand.leg. sæpe. numero 54.ff.de re indicar. Medic. reg. 8.

Electa industria personæ, non dicitur in paruis negoti. nisi exprimatur, etiam si mandatum fuerit, vt negotium personaliter exequatur. Innocen.cap. fin.de ofic.deleg.Ioann.Anan.& Abba.cap. fin.de

dol.&

dol.& contum.vide Felin.d.capitu.fin.de offic. deleg.conc.simil Alexan.Rub.ff.solu.mat.nu.3.Ripa. intrac.de peste.p.3.nu.301.Rom.sing.332. Med.re.5.

¶ELECTA vbi est industria personæ, cũ persona extinguitur officium, & per consequens ius, actio, & obligatio.l.inter artifices.ff.de solut.Barto.l.veteris.C.de contr.& comm.stip.Ias.l.si sic.ff.de verbo. oblig.Corn.consi.243.volum.3. Alex.consi.106.vol. 3.vbi enim est electa industria personæ, non potest per substitutum fieri:fallit nisi hæres artificis esset eiusdem conditionis, Duen.Reg.178.lim.2.Bartol. l.j.C.de præp.agent.lib.12.Rom.l.j.ff.de in ius voc. ca.is cui.de offi.dele.6.l.nemo.ff.de duob.reis.Ro. sing.670.Fel.cap.quoniam.§.is autem.num.5.de of. deleg.Emphyteusis nulla est re extincta, in qua fuit constituta, Doc.com.l.1.C.de iur.emphyt.vt si prædium impetu fluminis fuisset sublatum in totum, fallit in domo, qua destructa non finitur emphy.sed propter solum quod remanet durat adhuc. Innoc. capitu.potuit, colum.19.locati.§.adeo.inst.eo.l.2.ff. de vsufruct. Medic.reg. 6.

¶ELECTIO alicui concessa alicuius beneficij, si semel vnum beneficium elegerit consumpta est electio, nec poterit aliud allegare.gl.cap. gratia.versi. eligas.de rescr.6.ca.fin. eod.titu.c.1.de postu. præl. 6.Doct. comm.d.capitul.gratia.Anchar.consi.214. Roma.consi.329. Medic.reg.3.

¶ELECTIO alternatiua. Bonifa. Reg. lxx.

In alternatiuis debitoris est electio:& sufficit alterum adimpleri.

L.plerunque in fin.ff.de iur.dot.l.non vtique.in princi. de eo quod cert.loc. Viuiennus.

¶ELECTIO contra iuris formam nulla est.cap.quia propter.de elect.vbi Doc.com.Guliel.in tractat.de elect.capit.19.gloss.cap.notatis.§.j.de elect.Bocr.in termin.Dec.1.num.28.Host.in titu.de elec.num.14. Doct.com.ca.j.de reg.iur.6. Medic.reg.7.

¶ELECTIO cum disponitur fieri à l. intelligitur da primo actu.Ioann.cap.cum expediat.col.2.de elec. 6.l.eum qui.ff.de verbor.signifi.l.Boues. §.hoc sermone.ff.eo.Fel.capit.2.de treug.& pace.l.eum qui. de verbo.oblig.l.fideicommissa.§.si quis decem.ff. de leg.3.Iaso.l.diuortio.§.quod si.ff.solut.matrimo. Euer.in loco à vi num. Medic.reg.3.

¶ELECTIO debitoris est in alternatiuis.Hanc regulã probat text.in l.plerũque.in §.pen.ff.de iure dotium.& in l.si ita relictum.ff.de lega.2.& in l.pen. C. de condictio.indeb.in ca.referente.de præb.in reg. in alternatiuis.de regulis iur.lib.vj. De iure Regio probatur in l.xxiiij.titu.xj.parte v. Circa quam regulam & eius materiam vide Dinum in dicta regula, In alternatiuis. & ibi Additio.

Hanc regulam limitat Anton.Negusan.de Fano, vno modo in tracta.de pignoribus.in 1.membro v.partis principalis:numero 5.& 6. Eandem regulam limitat duobus modis Iacobinus de Sancto Georgio in d.l.plerunque.in §.si res. ff. de iure dotium. Aliis duobus modis limitat Catellia.verbo, alternatiuarum electio.

Hanc etiam regulam limitat quinque modis Feli. vbi tractat eius materiam, in capitu.inter cæteras. numer.4.de rescriptis.Eandem regulam cum duabus ampliationibus, & quinque limitationibus ponit Euerar.loco xlix.Hãc item regulam cum sex limitationibus ponit Martinus Sanctius Vascoletus in trac.indiuiduorũ:in 3.cerula, nu.50. P. Duen.re.235.

¶ELECTIO geminata magis tenet, & valet. Bald.in tractat.scismatis.colum.19.not.l. cum scimus.C.de agrico.& cẽsi.li.xj.l.si mulier.C.ad Velle.Med.re.3.

¶ELECTIO opponi non potest in præiudicium tertij absque citatione certi contradictoris, alias fiet per edi.in valuis Eccle.glo.& doc.comm.capit. fin, de elec.6. Medic.reg. 8.

¶ELECTIO optima intelligitur cum facultas alicui eligendi locũ futuri concilij, vel cuiuslibet alterius negocij cõceditur. Abb.in tract. concilij Basil.col. 18.Fel.c.2.ver.facultas.de treuga, & pace.Med.reg.3.

¶ELECTIO sola non tribuit ius electo. Hanc regulam probat tex.in l.Publius.ff.de conditio.& demõstratio.& in l.bene à Zenone.C. de quadrien. præscriptio.tex.no.in l.ex eo tempore.& ibi gloss. quæ allegat plures concordantes in l. verbo electi.ff.de milit.testamen.Abb.& Doct.in c.postquam.de electio.no.Pau.Paris.in cõsi.19.nu.16.cum aliis, vol.4.

Limita primò, non procedere in electione facta per Principem:quo casu statim administrare potest: vt in l.j.in prin.ff.ad l.Iul.de ambitu.& in Authent. de collatori.in §.ad hæc iubemus.

Secundò fallit, quando superior habet necesse confirmare.in l.si quos spontaneos.C.de decurio. libr.10. quia nihil videtur dare:vt in l.vnum ex familia.in §. si de Falcidia.ff.de lega.2.aliàs secus: in d.l.ex eo. & in l.j.C.de confirman. tuto.& in Authent. matri, & auiæ.C.quando mulier offi. tute.fun. potest.

Tertiò fallit, per inuestituram, vel proximam cinguli acceptionem:nam hæc est quædam confirmatio.l. fin.ff.de milit.testament.

Quartò limita procedere in consulatu, vel maioribus dignitatibus:secus in minoribus:vt in §.filiusfamiliàs.Institu.quibus modis ius patriæ potestat.solui. & in l.fin.C.de decurio.libr.x.in Authen.de armis. in §.illud.& in Authen.sed episcopalis dignitas. C. de episc.& cleri.notatur in l.fin.C.de consulibus, libro xij.Episcopus autem, & spiritalis dignitas non potest confirmari ante consecrationem:vt in capit. qualiter post obitum.de electio.& in Extrauaganti Bonifacij Octaui, incipienti, Iniunctæ.§. præsenti itaq;, sub tit.de electio.in Extrauaganti cõmuni.

Quintò limita, non procedere in casu c.nihil. de elec. duobus scilicet concurrentibus:concordantia electionis, videlicet, nemine discrepante: & quòd sint vltra Italiam, tamen Papæ subiectæ.

Sextò fallit, in electione Romani Pontificis: vt in c.licet.in fi.de elect.& in c.in nomine Domini.xxiij.distinct. Idem etiam est in Imperatore, tenet Ioann. And.in ca.venerabilem.de elec.& ita communiter teneri firmat Ioan.de Platea in procemio Instit.nu. 23.facit tex.in c.legitimus.xciij.distinc.quem text. allegat glo.in c.indemnitatibus.in §.si verò.in verbo, auctoritate.de elec.lib.6.& idem de consuetudine seruari tenet Panor.in c.nihil.de electio.& eãdẽ opi.dicit etiam cõmunẽ Cagnolus in proœmio Digesti veteris.nu.38.reprobata glo.in l.bene à Zenone.in verb.insulas.C.de quadriẽnij præscriptio.

Septimò fallit, in electione Abbatissæ:vt in c.dignitatib.in §.si verò.de elec.lib.6.& ibi gl.verbo, auctor.

Octauò fallit, in consuetudine tribuente ius plenũ ex sola electione:vt in electione Rectoris Scholariũ: secũdum Bal.in Auth.habita.nu.44.C.ne filius pro patre.quem sequitur Abb.in ca.postquàm.nu.2.de elec.Quod etiã disponitur in constitutionib. huius Vniuersitatis, Constitutione prima:quãuis de iure aliter habeatur:vt in l.priuatorum.& ibi glo.C. de iurisdictio.omn.iudi. P. Duen.reg.234.

¶ELECTIO

¶Electio. Verbum, volo, cum infinitiuo in actibus inter viuos non disponit, vnde per ista verba, volo eligere simpliciter prolata nō inducitur electio,& consequentia talia verba non disponunt, l. serui electione, ff. de leg. 1.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. in d. l. serui, nume. 20. fallit in 6. casib. vt per Ripam in d. l. nume. 18.

Facultas eligendi in alternatiuis in vita stipulantis est personalis,& cohæret personæ, donec persona viuit,& ideo in eius vita per stipulatorem non potest alteri cedi. l. si stipulatus fuerim, ff. de verborum obligationibus.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. in dict. l. numero 1. & sequ.

Facultas eligendi in alternatiuis mortuo stipulatore ante electionem transit ad hæredes stipulantis, l. illud, ff. de optio. legat. l. fin. C. commu. de legat.

Fallit in 3. casib. quos no. Iaf. in d. l. si stipulatus fuerim, numer. 3. ff. de verbor. obliga.

Quando ab initio competunt alicui plura remedia, quæ non sunt inuicem compassibilia, sed contraria electione tolluntur, nam vno electo alia cessant, l. quod in hærede, §. eligere, ff. de tribut. l. cum filius, §. variis, ff. de leg. 2.

Fallit in 4. casibus quos not. Iaso. in l. si quis agere, C. de codicil.

Electione etiam facta in successionibus, permittitur variatio in ascendentibus, & descendentibus, l. si quis agere, C. de codicil.

Fallit in 5. casib. quos no. Iaso. in d. l. numer. 6.

Si arbitrio alicuius commissa est electio,& non arbitratur testamentum, seu vltima voluntas non irritatur, secus est in contractibus, l. si duobus, §. sed & si quis, C. commu. de legat.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in d. §. num. 1.

Hæredis est electio, quam dare velit domum, si testator domum simpliciter legauit,& in patrimonio suo plures domos habebat, l. si domus, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in d. l. colum. 2.

Electa industria personæ censetur vbi committitur factum, quòd per alium non potest expediri, l. inter artifices, ff. de solut. Barto. in l. fideicommissa, §. 1. ff. de leg. 2.

Fallit in 2. casib. vt per Felin. in capitu. fin. §. is autem, de offic. delegat.

Eligens semel non potest amplius eligere, l. serui electione, in prin. ff. de leg. 1. l. apud Aufidium, ff. de op. legat. l. si is qui, ff. de procu.

Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 4. per Rip. in d. l. serui electione, num. 1. vbi Iaf. limitat in 2.

Electio sola non tribuit ius electo, l. Publius, ff. de condi. & demonstr. l. bene à Zeno. C. de quadrien. præs. gloss. in l. ex eo tempore, ff. de milita. testa.

Fallit in 8. casib. vt per Pet. Duen. reg. 234.

Electio debitoris est in alternatiuis, l. plerunque, §. penultim. ff. de iu. dot. l. si ita relictum, ff. de legat. 2. l. penultim. C. de condi. indeb. capitu. in alternatiuis, de reg. iur. in 6.

Fallit in 2. casib. secundum Iacob. de Sanct. Georg. in d. §. penultim.

Fallit in 5 casib. secundum Felin. in capitu. inter cæteras, num. 4. de rescrip.

Ampliatur in 2. casibus & limitatur in 4. per Nicola. Euand. in suis locis legalib. loco 49. Fallit in 6. casibus, vt per Martin. Sanct. in tract. indiui. in 3. cellula, numero 50. Fallit vt per Dyn. in d. c. in alternatiuis. Fallit in 4. casib. vt per Ripam, in ca. inter cæteras, de rescrip. numer. 7.

Eligere habentes debent idoneiorem eligere, nec sufficit idoneum eligere, capitu. licet ergo, in princip. 8. quæstion.

Ampliatur & limitatur, vt per Cæsar. Lamb. in trac. iuris patro. in 1. parte 2. lib. artic. 3. q. 10. numer. 31.

Electus de consensu partium, vel de mandato iudicis, vt secundum peritiam artis deponat, debet iurare: aliàs non statur eius responsioni. Fallit vt per Baptist. à Villa. conclus. 25. in litera C.

Actus electionis rerum in dubio in minimo interpretatur, c. ex parte, de censib. l. nummis, ff. de legat. 3. l. apud Iulianum, §. Seio, ff. de leg. 1.

Fallit in 6. casibus secundum Socin. reg. 9. in additio. Don. Fina, lib. 2.

¶Eleemosinam possunt facere clerici moderatā de rebus Ecclesi. etiam si sit in ægritudine. not. c. ad hæc. de testam. item donatio minima facta pauperi eleemosina præsumitur. Doct. com. l. quæ dotis. ff. solut. matrimo. dixi super ampliat. 60. & ampliat. 62. latissimè. Medic. reg. 5.

¶Emancipatio: nihil refert an ante vel paulo post emancipationem aliquid fiat. no. gloss. vt iurisiurandi. §. iurare. versi. manumissionem. ff. de liber. causa. not. Doct. com. l. lecta. ff. si cert. pet. Alex. l. diuortio. col. 2. ff. solut. matrim. Iaf. l. admonendi. col. 87. ff. de iur. iur. l. fin. C. de edict. diui Adr. tol. Fel. ca. de testibus. colum. 3. de testibus. vbi Are. idem Feli. c. cum dilectā. col. 23. de rescr. Medic. reg. 5.

¶Emancipatio nulla est, non seruata forma. gl. §. nostra versic. reformauit. institu. quibus mod. ius patri. pot. solui. gloss. & Aretin. d. loco numer. 3. l. leg. Pantonius. ff. si quis à patre fuer. manum. conc. super. ampl. 5. Medic. reg. 7.

¶Emancipatio. Pater cogi non potest emancipare filium, l. nec auus. C. de emancip. libe. l. vtrum turpem, ff. de verbor. obliga.

Fallit in multis casib. quos no. gl. in l. non potest, ff. de adop. & l. cogi. §. si pater, ff. ad Trebel. Fallit in 5. casib. vt per Socin. reg. 186.

Emancipatio,& exhæredatio in extraneo est res inepta, l. quidam cum filium, ff. de verborum obligat.

Fallit in 2. casibus vt per Iaso. in dicta l. quidam, numero 17.

Sublata est differentia emancipationis à patriæ potestatis, §. nulla, in Authentic. de hæreditat. quæ ab intest.

Fallit in 3. casib. quos not. Iaso. in l. si emancipati, C. de colla. numer. 36. Fallit in 12. casib. vt per Io. Bolog. in d. §. si emancipati, nume. 56. Fallit vt per Viuium in suis conclus. in litera E.

Si filius emancipatus se obligauit, quando erat in potestate, non tenetur, nisi in quantum facere potest, l. 2. ff. quod cum eo. & in l. sed ex alio, eod. titul.

Fallit in 2. casib. vt per Socin. in reg. 157.

Filius non potest cogi se emancipari, Auth. quib. modis natu. efficiuntur sui, gloss. in l. si. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. l. nec non alius, C. de emancip. libe.

Fallit in 2. casib. vt per Soci. reg. 158. Don. Fina, lib. 3.

¶Emancipatio. Pomponius. Lex xix.

¶Si filiusfamilias sub conditione stipulatus, emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus. Viuiennus.

Additio. Deest in P. flor. hæc regula, nec Accursius habuisse videtur. vid. corpus.

¶Emancipati quemadmodum non redeunt in patriam potestatem inuiti, ita etiam parētes inuiti nou

nnn cnguntur recipere.l.1.ff.de his,qui ſint ſui,gloſ. leg.fin.ff.eodem.vbi emancipatio non fit de inuito, neque per inuitum. Med.re.9.

¶ EMENDATIO libelli in aliquo capite facta, ſi ipſum non apparet,nulla eſt, niſi in emendatione declaretur quid ſibi actor intendere velit,Barto.l. admonendi.colum.3.ff.de iur.iur.vbi Iaſ.nu.29.Bald.l. ſi donatio.C.de donat.no.l.in ciuile.ff.de legib.l.1.§. in omnibns.C.de cad.tol.Ange.l.penul.C.de inſt.& ſubſt.Bald.l.1.C.de epiſc.& cler.Aug.Ber. conſ.110. num.58.vol.2.Pariſ.conſ.7.nu.3.vol.3.conſ.18.nu.24. eod.vol. Med.re.10.

¶ EMPHYTEVTA,& bona fide poſſ.& eorum ius. Emphyteuſis. Emphyteuticario competit interdictum vnde vi.

ff.ſi ag.vect.l.1.& 3.§.generaliter.
ff.de vi & vi arm.l.3.§.verùm.
ff.de vi bon.rap.l.2.§.in hunc.

Emphyteuticario,&c.] Hic eſt tranſpoſitio Rub. debuit enim ita poni:Emphyteuticario ita competit interdictum vnde vi,vt per l. apparet. Azo ru.83.

Emphyteuticarius qui conuenit exportare penſionem ad monaſterium,tenetur deferre ad ſubſtitutum.

ff.de lib.& poſthum.l.placet.
ff.de fideiuſ.l.ſi quis pro eo.
ff.de cond.& dem.l.filiæ.
ff.de oper.lib.l.quòd niſi.
ff.de leg.2.l.impera.
ff.de ann.leg.l.annua.§.1.
ff.quib.mod.vſuſfr.amit.l.niſi.§.alius.

CONTRA.

ff.ad mun.l.de iure.
ff.de vſuſr.l.qui vſumfr.
ff.de eo quod cert.loc.l.quòd ſi is qui.
ff.iud.ſol.l.3.& l.cum quem.
ff.de verb.obli.l.qui Romæ.§.apud Sempro.
ff.de arbit.l.ſi diui.§.arbiter.

Emphyteuticarius,&c.]Imò ita debuit poni: Emphyteuta,qui cõuenit exportare,&c. vt ſuprà prox.Ru. inſcribitur,& contrà.Non eſt cõtrà,quod dicitur ad munic.l.diui.Nam ibi,quia onus eſt,non imponitur ſecundò,ſed ſemel,cum ad id ſe non aſtringit ſpontanea voluntate ſua,quòd hoc fecit.Item nõ obſtat, quod legitur ff.iud.ſol.l. cùm quærebatur. & l. cùm apud.ibi enim primùm actum, vt committatur ſemel tantum,& non ſæpius ſtipulatio,prius ad intereſſe,ex quacũq; ergo clauſula committitur prius ſtipulatio,ſatis eſt factum:at hic idem actum,vt ſæpius committatur,& præſtetur,de quo cõuenitur: vt per leges huius Rub.probatur.vnde ſæpius cõmittitur. vt ff.de arb.l.ſi duo.§.vlt.Similiter reſpon.ad leg. cũ de ap.co.quia & ibi inerat conditio,ſi ille iudicaret, cuius ſententię fideiuſſores ſe ſubiecerunt:alio ergo iudice,puta appellationis iudicante, non committitur ſtipulatio.vt ff.iud.ſol.l.3.Aliæ leges in cõtrar. Rub.poſitæ,non videntur facere ad rem. Az.ru.83.

Emphyteuſis conſtituta in quarta generatione non pertinet.

ff.de dam.infect.l.dies.
ff.de donat.l.1.
ff.de ſeruitut.l.ſeruitutes.
ff.de pact.l.iur.gent.§.adeò.

Emphyteu.&c.]In hac Rub.deeſt. Azo rub.83.

Non tenetur vti poſſeſſorio interdicto,bonæ fidei poſſeſſor.

ff.ne vis fiat ei.l.1.§.ſi quis.
ff.vti poſſid.l.2.§.non videtur.

Non tenetur,&c.] Imò tenetur, ſi cùm ab aduerſario vi,vel clàm,vel precario non poſſidebat, non ſuccumbit,niſi fortè in eo, quòd vterque eſt actor:vt notaui.ff.vti poſſid.l.1.§.vlt.& l.ſi duo,&c.Solutio aliquando facta, nunquam obligat in futurum, vt in hac Rub.Si tamen ex aliqua cauſa dicam mihi deberi,& ad fundandam meam intẽtionem inducam longo tempore factam ſolutionem,prodeſt:vt notaui.ff.de vſur.l.cum de in rem verſ.

ADIECTIO.

In eo,quòd vterque actor. Actorẽ enim vincere in hac l.aliud eſt,quàm reum ſibi condemnari : hic autem neuter alteri condemnatur : nam vterque poſſidebat:cum ergo vterque ſit actor, neuter vincit : vt in Inſtit.de interdict.§.hodie. Reum verò vincere, eſt non auferri quod apud ſe eſt:hoc eſt abſolui in hoc caſu.Vbi vterque vincit,quæritur quis rei vẽdicationem intendere poſſit?probat Adericus, quòd nullus:quia vterque poſſidet, vt in inſti.de interdict.§. quoties quoq;.Io.dicit,vtrũque poſſe agere:vel quia vterq; commodo poſſeſſionis renunciare videatur, intendendo rei vendicationem: vel quia quod dicitur,non dari actionem poſſidenti, verum eſt omnino,& ciuiliter,& naturaliter. Azo ru.83.

Præſtito aliquanto tempore,non præſtari in futurum.

C.de pact.l.ſi certis.
C.de vſu.l.creditor.
C.de long.temp.præſ.l.vlt.
C.de agri.& cenſ.l.litibus.
ff.de off.proconſ.l.ſolent.
ff.de vſufr.leg.l.vxori maritus.
ff.de annu.leg.l.ſcio.§.medico.
ff.de oper.lib.l.operis.
ff.de prob.l.cum de indebito.

CONTRA.

C.de lib.cauſ.l.nec ſi voles.
ff.de pact.do.l.conueniri.
ff.de vſu.l.cum de in rem.

Præſtito aliq.&c.]Solutio aliquando facta, nunquam obligat in futurum, vt in hac Rubr. Si tamen ex aliqua cauſa dicam mihi deberi, & ad intentionem meam fundandam induco longo tempore factam ſolutionem,prodeſt:vt notaui.ff.de vſuf. l.de in rem verſ.§.Quod ab initio non valet,trac.&c. Az.ru.83.

Eum qui deiecit bon.fid.poſſ.etiam ſi domino reſtituat,ei bon.fid. poſſeſſori teneri.

ff.vnde vi.l.ſicut.l.ſi rem m.§.vlt.
ff.quod vi aut clàm.l.ſi alius.§.eſt.
ff.depoſ.l.ſi plures.
ff.de con.furt.l.qui ſur.
ff.ad Turp.l.ſenatuſconſ.
ff.de furt.l.inter omnes.
ff.de pet.hær.l.illud.
ff.quod met.cauſ.l.ſicut.§.ſi homo.
ff.qui ſatiſd.cog.l.ſi deceſſit.
ff.de rei vend.l.item.
C.de fideicommiſ.l.ſancimus.

CONTRA.

ff.de act.& obl.l.his.
ff.de hær.vend.l.vend.
ff.de reg.iur.l.Titiæ.§.vlt.

Eum qui deiecit,&c.]Is qui deiecit bonæ fidei poſſeſſor.tenetur ei,licet domino rem reſtituat: vt in hac Rub.Nec obſtat, quod in contraria Rubr.dicitur:

nam ibi non præcesserat mora, vt per easdem leges probatur? hic autem statim cœpit esse in mora, à tempore inuasionis: vnde non liberatur. Azo ru.83.

Interdictum quorum bonor. competit contra eum, qui nec pro hærede, nec pro possessore possidet, non obstante proprietatis quæstione: multo ergo minus nec titulo, cùm nemo sine titulo habeat dominium, cum solùm publicianæ obest proprietatis quæstio.

C.de appel.l.1.
C.de ord.cog.l.1.§.si quando.
C.quor.bon.l.vlt.
C.de edic.diui Adr.tol.
C.de don.inter vir.& vx.l.si maritus.
ff.quorum bon.l.1.
C.loca.l.si quis conduc.
C.de sponsal.l.vlt.
ff.de excep.rei iud.l.& eadem.§.si quis.
ff.de vi & vi arm.l.si fundus.§.qui loca.
ff.de tab.exhib.l.locum.§.quòd locum.
ff.solut.mat.l.si alienam rem.

Interdictum, &c.& contrà.] Hæc Rub. falsò posita est, datur enim interdictum quorum bon. contra eum, qui pro hærede, vel possessore possidet: patet autem, quia isti non sunt tituli. vt in Instit.de interdict. §.ad id.& ita non datur contra titulo possidenté. Si quæras: Quid ergo dicitur, si non vsuceperit dari interdictum: vt ff.quor.bon.l.1.cum vsucapio sine titulo non procedat? Respon. imò procedit quandoque. vt ff.pro legato.l.4. Leges verò subiectæ non faciunt ad rem. Azo ru.83.

Obstat proprietati mota quæstio, si statim possit linquere.

In Aut.de testib.§.si verò quis dicat.
C.de ennipeten.l.vlt.
ff.ad exhib.l.in hac.§.Pomp.& l.4.§. ibidem.
ff.ad Treb.l.ille à quo.§.si de.
ff.vt in pos.le.ser.caus.l.si his.
ff.de Carb.edict.l.Carbo.
ff.de custod.reor.l.si quis strum.

Obstat proprietati, &c.] Hæc est nota. Azo ru.83.

¶ Emphyteuta alienare non potest inuito domino.l.fin.C.de iur. emphyteut. dominus tamen eo inuito directum dominium alienare poterit. auth.si vero.C.de hæret Specul.§.nunc vero.numero 93. titu.locati. Med.re.4.

¶ Emphyteota alienans, non salua voluntate domini, cadit à iure suo: hanc esse communem opinionem attestatur Ripa, in cap.cum M.de constit. numero 8.

Fallit in 4.casib.vt per Baptist.à Villa. in litera E. conclus.nu.67. Fallit in 3.casib.quos not.Anto.Rub.in l. non solum, §.morte, ff.de no.ope.nuncia.num.55. videas Viuium in suis concl.ver.emphyteota alienās, & concl.seq.

Emphyteuta vxoris, si vult rem emphyteoticam alienare, non debet denunciare marito. Fallit in 2.casib. quos not.Anton.Rub.in d.§.morte, num.56. ver.& ex ista.

Pater qui acquisiuit emphyteosim pro se, & filiis suis, non potest illam vni ex filiis in præiudicium aliorum prælegare: hanc esse communem opinionem attestatur Ant.Rub.in l.Gallus, §.quidam rectè, ff. de liber.& posthum.

Fallit in quatuor casibus, vt per Anto.Rub.in d.§.morte, num.86. eandem quæstionem disputat Iaso.in l. in emphyteoticariis, de iure emphyt.num. 207. vbi contrariam opinionem tenet, & eam limitat in 3.casib. Fallit in multis casib. quos colligere potes ex notatis per Crot.in l.qui Romæ, §.duo fratres, ff.de verbo.oblig.num.68.

Emphyteota ecclesiæ si cessauerit per biennium soluere, potest expelli, c.propter sterilitatem, & c.potuit. de loca. sed in emphyteota priuati requiritur triennium, l.2.C.de iur.emph.

Fallit in tribus casibus, quos not.Iaso.in l.qui rem huiusmodi, C.de sacrosanct. eccles. numero 11. Fallit in tribus casibus, vt per Socin.regu.114. Fallit in 10. casibus, vt per Dec.in l.qui rem.C.de sacrosanct.eccles.num.6. Fallit vt per Viui.in suis conclus.ver.emphyteota priuati.

Si res emphyteotica per guerram laborari nō potest, emphyteuta non tenetur soluere pensionem. Cyn. & Bart.in l.1.C.de iur.emph.

Fallit in 4.casib.quos no. Iaso.in d. l. ius emphyteoticum, num.91.

Si emphyteota decessit relictis pluribus hæredibus, quorum alter soluit canonem, alter verò non, imo cessauit per totum triennium soluere, tota res incidit in commissum, not.Doct.in d.l.1.

Fallit in 3.casib.vt per Iaso.in d.l. ius emphyteoticum.

Emphyteota non potest dominum compellere accipere solutionem pro pluribus annis: hanc esse communem conclusionem tradit Iaso.in l. in emphyteoticariis, C.de iure emphy.

Fallit in 2.casib.vt per Iaso.in d.l.nu.64.

Emphyteosi ecclesiastica finita per tertiam generationem cognati existentes in 3.gradu petentes renouationem inuestituræ, debent præferri omnibus extraneis, & si denegetur, poterunt à denegatione appellare, hanc esse communem opinionem attestatur Franc.Turza.conclus. 164. & Viui. ver. emphyteosi finita.

Fallit in 15.casib.quos no.Rip.in l.1.ff.de priui. cred.colum.2 Ampliatur in 3.casib.& fallit in 12. vt per Port, in lib.1.suarum conclus.reg.12.

Emphyteosi ecclesiastica sumpta pro se, & filiis, non veniunt filij naturales etiam legitimati. Bal. in l. generaliter, §.cum autem.C. de insti. & substit. Iaso.in Auth.si qua mulier, C. de sacrosanct. eccles. Rip.in Rub.de iud.

Fallit in 4.casib.quos no. Dias reg.231. Ampliatur in 3. casib.& limitatur in 3.à Ripa in l.ex facto, §. si quis rogatus, ff.ad Trebel.num.62.

Emphyteota soluens partem canonis, si integrum non soluat tempore statuto per legem, poterit in totum expelli. Speculator in titul. locati, §. non aliqua, ver.29.& est communis opinio, vt dicit Iaso. in l.1. C.de iur.emphy.num.54.

Fallit in 2.casib.secundum Iaso.in d.l.1. Fallit in multis casib.vt per Baptist.à Villa.in suis conclus.concl.75. in litera E.

Res ecclesiastica, vel alterius venerabilis loci, non potest dari in perpetuam emphyteosim, ita, vt ad quoscunque, etiam extraneos hæredes transeat, licet in emphyteosi à priuato concessa secus fit, §. adeo, Instit.loca.l.viam veritatis, C.locat.l.1.C.de iur.emph. & hanc esse communem opinionem attestatur Franeisc. Turza.conclus.188.

Fallit in multis casibus, vt per eundem Turza.in d.conclu.188. Fallit in 3.casib.secundum Alex.in l.etiam filios, ff.sol.matrim.

Emphyteosis ecclesiastica accepta pro se, & nepotibus, transit ad eos, etsi non sint hæredes, hanc esse

Com

Communem opinionem tradit Curt. Iun. in consi. 79 num 4.

Ampliatur in 5. casib. quos refert Baptist. à Villa. conclus. 54. in litera E. Don. Fina, lib. 1.

¶ EMPHYTEVTA emphyteusi finita non perdit seruitutes acquisitas, neque impensas & meliorationes, sed eas seu earum æstimationé retinere potest. Quæ regula probatur primò naturali ratione, quæ neminem patitur cum iactura aliena locupletioré fieri, vt in l. nam hoc natura. ff. de condictio. indebiti. in regu. locupletari. de regulis iuris. lib. vj. cum simil. bonus text. in l. planè. in §. sed benignius. ff. de petition. hæreditat. Secundò probatur per dispositionem iuris communis, qua cauetur, eum qui bona fide in re aliena ædificauit, vel aliquid ad perpetuam vtilitatem fecit, posse huiusmodi sumptus vtilium vel necessariarum impensarum repetere: vt in §. certè illud. Institut. de rerum diuisio. & in l. qua ratione. in princip. ff. de acquirend. rerum dom. in l. domos. ff. de leg. 1. in l. si quis sciens. & in l. si in area. C. de rei vendi. cum similibus. Et in emphyteuta, ita tenent Doctor. in l. senatus. in §. Marcellus. ff. de leg. 1. præcipuè Lancel. Decius, Bald. in capi. 1. in §. si vasallus. numero 1. hic finitur lex Federici, in Vsibus feud. & ita expressè ibi tenet Matth. de Affl. numero 12. idem vult Bald. in Authen. excipitur. C. de bonis quæ libe. numer. 2. idem Bald. in l. 2. C. de rei vendi. nu. 2. & in l. in rem. in §. tignum. ad fin. ff. de rei vend. Paul. Castr. in authent. qui rem. C. de sacrosanct. eccles. & in consi. ccxxxviij. numero 3. & 4. volumin. 1. Raphael Cuma. latè in cons. lvij. per totum. Guido Pap. in decisio. clxix. & in decisio. ccccxxxix. Dec. in consilio dxviij. numero 1. Ias. in l. 2. in 7. notabi. numero 27. Albertus Brunus in tractat. de augmento: conclusio. xx. & hæc est veritas: quamuis Raphael Fulgosius aliter consuluit in consilio 9. incipienti, Abbas.

Hanc regulam, cum quatuor ampliationibus, & duabus limitationibus, vbi not. tractat hanc materiam, & declarat quàm plurima iura loquentia in casu huius reg. ponunt Moderni Parisien. in glos. ad consuetudines Paris. in titu. 1. §. 1. glos. 5. numer. 75. vsque ad nume. 99. P. Duen. reg. 237.

¶ EMPHYTEVTA ex defectu vnius denarij æque cadit ab emphyteusi ac si defecisset in totum. Doctor. com. auth. qui rem. C. de sacr. san. eccles. Bal. l. quamuis. ff. de cond. & demonstr. l. cum allegas. vij. opposit. C. de vsur. c. significante. de rescr. c. cum adeo. vbi Bald. eodem titu. col. 1. Idem cons. 434. lib. 1. & cons. 200. lib. 2. Barbar. cons. 54. colum. 3. volum. 4. & c. aut si. col. 1. quib. mod. feud. amit. Barbar. consil. 36. lib. 2. Ias. l. in executione. §. item. ff. de verb. obl. l. 2. col. 15. C. de iur. emphyt. quod quidem procedit etiam cũ quis propter cessationem solutionis cadit ab emphyteusi ex pacto in contractu apposito. Bal. rubr. C. de contrah. empt. q. 10. Barb. cons. 40. colum. 11. volum. 1. item procedit cum res emphyteutica data fuit pro pensione vnius nummi tantum, & si fuerit data pro maiori summa quæ tota fuit soluta excepto vno nummo, cadit etiam à iure. Pau. & Alexand. l. in executione. §. idem. ff. de verborum oblig. Ias. l. 2. colum. 16. C. de iure emphyt. & in auth. qui rem. C. de sacr. sanct. eccl. Bald. l. ædem. colum. 3. C. locati. ampl. etiam in colono. Bal. cons. 20. lib. 2. Alex. cons. 106. col. 6. lib. 3. nisi esset error. l. quamuis. ff. de cond. & dem. hoc idem in emphyteuta procedit, vt non soluens per errorem non cadat à iure. Barbatia in procem. clem. col. 5. 1. lect. Doct. d. l. quamuis. Tiraq. in trac. de iud. in rebus exig. non fer. fall. 51. Med. re. 5.

¶ EMPHYTEVTA expelli non potest nisi triennio canonem non soluerit. l. secunda. C. de iure emphy. & authentica, si tem. C. de sacros. eccl.

Primò fallit, nisi fuerit pactus, quòd non possit priuari ob cessationem canonis, vt ibi tenet glo. Bart. Bald. & doctores.

Secundò fallit, quando dominus incipiat esse debitor sui emphyteutæ per pensionem vnius anni: quia tunc ad dictam expulsionem euitandam fit compensatio ipso iure: l. cum aliter. ff. de compensatio. & ibi hoc tenet Paulus, pro quo facit text. in l. eius. C. de solutio. & prædicta procedunt in emphyteuta priuati: sed emphyteuta ecclesiæ si cessat per biennium, potest à iure suo priuari. vt in §. scire. in authentic. de alie. & emphyteu. & in authentica, qui rem. C. de episcopis & clericis. capitulo, potuit. de locato. glo. in l. item quæro. §. inter locatorem. ff. locati. & Institutio. eodem §. adeo quod tamen intellige, nisi ecclesia fecerit citare emphyteutam elapso primo termino, & petierit ab eo canonem: quia tunc eo omnino non recepto, potest ecclesia expectare solùm per sex menses, quibus elapsis poterit emphyteuta priuari non expectato biennio. hoc notat Bart. in l. locorum. C. de omni agro deser. per illum textum. quid autem est dicendum de emphyteuta publico? dic vt not. in l. vetula. §. non solum. ff. de public. & habetur in cap. literæ. de dila. B. Soc. reg. 152.

¶ EMPHYTEVTA incidens in commissum cadit ipso iure ab emphyteusi, adeo vt nulla opus sit declaratione, ideo dominus alteri ré poterit locare. Corne. consil. 137. numer. 12. volu. 1. Tiraq. leg. si vnquam. ver. reuertatur. num. 10. C. de reuoc. don. Ias. l. 2. nu. 2. C. de iur. emph. Dec. cons. 146. numer. 5. Alex. cons. 6. numer. 19. volum 3. cons. 105. numero 17. eod. volu. Gozad. consil. 39. num. 25. Cæpol. cons. 25 numero 10. Crot. l. 1. num. 28. ff. de acquiren. poss. Marsil. l. de vno. nume. 126. ff. de re iud. Lud. l. 1. num. 8. C. de edendo. com. dicit August. Ber. cap. potuit. numer. 151. locati. Mars. rubr. de probat. num. 224. Rimin. cons. 421. nu. 23. vol. 3. sed distingue, vt per Asin. in praxi iudic. §. 7. fall. 48. num. 4. Med. reg. 8.

¶ EMPHYTEVTA, qui alienauit partem emphyteusis cadit à iure suo, licet indefinitè dictum sit emphyteuta alienans rem conductam: l. fi. C. de iure emph. idem est si non soluat integram partem Canonis. Oldr. cons. 29. Ias. l. 2. q. 16. C. de iure emph. qui testatur hanc esse Communem, conc. Cum. l. quidam. §. fin. ff. de donat. Ias. l. fin. q. 13. C. de iure emphyt. Gozad. cons. 86. num. 5. per l. vulgaris. ff. de furtis. Corneus cons. 67. lib. 2. Gramm. decis. 49 dicit hoc procedere in emphyteusi ecclesiastica, conc. Rui. cons. 48. numer. 12. lib. 2. secus dicunt esse in alia in qua emphyteuta alienans partem non videtur alienare totum. Soc. l. 4. §. Cato. num. 20. vbi Rui. ff. de verbor. oblig. Alex. cons. 99. lib. 5. Ias. l. ait prætor. in 2. not. ff. de iureiu. Paris. cons. 6. nu. 19. lib. 4. sed hæc intelligas vt in terminis huius reg. consuluit Cephal. cons. 139. num. 1. & seq. Corn. cons. 67. lib. 2. Med. re. 2.

¶ EMPHYTEVTA non potest præiudicare domino alienando rem emphy. Doc. cap. potuit locati. doc. l. 3. C. de iur. emphyt. item sententia lata contra ipsum non præiudicat domino. Barto. l. sæpe. q. 4. vbi Alexand. num. 109. ff. de re iud. doc. com. c. quamuis. eodem titu. Med. re. 8.

¶ EMPHYTEVTA ob modicam deteriorationé non

cadit à iure suo.Bal.auth.qui rem.C.de sacr.san.eccle.Afin.in praxi iudic.§.26.cap.1.numer.6.cadit tamen si modicum non soluit.Dec.dict.auth.qui rem.num.18.C.de sacr.san.eccle.conc.cum primo dicto: quia pro modico nó fit rescissio contractus.leg.scio.ff.de in integ.rest.Doc.com.leg.diuortio.§.si fundũ.ff.sol.matr.not.l.quamuis.ff.de condi.& dem. Alex. cons.108.colum.3.ver.2.lib.5. Med.re.5.

¶ EMPHYTEVTA rem emphyteuticam vendens iure suo regulariter cadit.l.fi.C.de iure emphy.ca.potuit.de loca.cum simi.

Primò fallit, vbicunque emphyteuta venderet rem emphyteuticam, ignorans esse emphyteuticam: quia tunc non cadit iure suo.text.est sing.& ibi not.Bald. in c.1.de contro.inter do.& empt. feu. in vsib.feud. sicut etiam similiter dicimus de re subiecta restitutioni,quæ non potest alienari:vt in l.fin.§. si autem auaritiæ.& in authen. res quæ.C. commu.de lega. nam hoc intelligitur,nisi fuerit facta vẽditio ab eo, qui iustam habuit causam ignorantiæ, vt emptor, qui ignoranter emit & vendit.text.est in l. fin.§.fin. & ibi per gloss.& Bart.ff.de leg.2. Similiter dicimus in domino emphyteusis: quia postquàm emphyteuta inciderit in commissum propter canonem nó solutum.l.2.C.de iure emphyteu.si recipiat ignorans,propter hoc censetur remisisse ius suũ emphyteuticum:quod secùs esset si scienter,vt no.ex dictis Barto.& Bald.in l.auus.§.duobus.ff.de lega.2.glo.& Barto.in dicta l.2.C.de iure emphyteu. videatur remittere ius ipsum expellendi.

Secundò fallit quando esset adiectum pactum, vt emphyteuta ipse posset vendere rem emphyteuticam: quia tunc poterit vendere,etiam sine eius consensu: ita tenet Lud.Roma.in quodam singu.suo, quod habeo in numero 470.incipien.emphyteuta non potest,&c.licet Spec.teneat contrarium in titu.de locato.§.nunc aliqua.versic.xciiij. qui dicit quòd hæc facultas concessa sibi intelligitur secundum iuris dispositionem.allega.l.si quando.C.de inoffi. testam. Sed idem Lud.Rom.in d.loco.istud dictum Specu. reprobat & assignat hanc rationem: nam creditor potest vendere rem pignoratam, licet fuerit actum in contrarium, si tamen præcedat trina monitio.l.si conuenerit.ff.de pig.act. Si autem nullum pactum fuerit appositum,tunc creditor potest vendere præcedente tantùm vnica monitione:casus est in l.fi.de mutu.peti.& tamen si factum est pactum quòd creditor possit vendere, nulla requiritur admonitio: vt est casus in d.l. si conuenerit. primo responso. similiter videmus,quòd licet habens seruitutem non possit illam cedere in alium nisi cum fundo.l. viam constitui.§.si fundum.ff.de ser.rustic.prædio. tamen si constituens dedit sibi licentiam quòd possit in alium transferre, tunc poterit absque fundo cedere vigore pacti.casus est singul.in l.receptum.§.1.ff.de ser.rusti.prædior.nec ob.secundum eum d.l. si quando,quia ibi priuilegium poterat operari aliud, vt si habilitet quem ad testandum,merito non operatur contractus contrarius.secùs est in casu nostro.& idẽ Lud.Roma.quod ipse miratur.Ioann. And. in addi. non reprobasset Spec.in eo.

Tertiò fallit,quando emphyteuta vendit rem emphyteuticam non seruata solennitate,quæ per formam consuetudinis,vel statuti requiritur, vt puta, quia vendidit mulier sine præsentia, vel scientia propinquorum,vel non seruata alia iuris solennitate, ita not.tenet Bald.in l.2.in princ.C.de epi. audien. quia verbum alienatio, absolutè prolatum, non comprehendit alienationem,quæ est nulla ex defectu solennitatis.allegat tex.in argu.in l.iiij.§. condemnatum. ff.de re iudi.text.in l.alienum.in princ.ff.de verbor. signifi.& idem etiam tenuit Bart.& magis clarè in l. seruum.§.si quis bonorum.in fin.ff.de leg.præstan. vbi dicit,quòd si extat statutum: quòd si quis cesserit actionem alicui nobili, cadat iure suo,& aliquis cessit ei cui cedere non potuit, vel cessio fuit inutilis,& inualida,quòd talis cedens non cadit iure suo. quod tene menti.& alleg. text. in l. continuus, in §. antep.ff.de verbo.obliga.& idem tenuit Ioan.Alua. in vsibus feud.in titu.quid iuris sit si post alie.feud. vas.recup.facit text.no.l.non putauit.in §.non quæuis.ff.de bonor.posses.contra tabu. & ibi apertè tenuit etiam Bartol.vbi infert alias similes quæstiones.& primo similiter facit text. & quod ibi not. in prælleg.l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de damn.infect.vbi statutum loquens, quòd exbannitus possit impunè offendi,intelligitur de ritè exbannito. accedit in simili dictum Barto.in l. si quis legatum. in fin.prin.ff.de fal.vbi dicit,quòd si testis deponit falsum testimonium,& eius dictum non valeat, & sit nullum ex defectu formæ,quòd tunc talis testis non debet puniri de falso: quia testimonium istud non est testimonium:ergo debet cessare pœna.alle.not. in l.hac consultissima §.pe.C.de testa.& dicit etiam ibi Barto.istud tenuisse Ric. Malumbr. in quadam dispu.& tene menti, quia hanc quæstionem habui de facto in causa fratrum eremitarum,qui erant prohibiti alienare sub pœna priuationis, & alienauerunt non seruata iuris solennitate. B.Soci.reg.153.

¶ EMPHYTEVSIS caducitas soluitur morte non soluentis,& morte domini scientis, & non contradicentis,nec per hæredes domini talis declaratio fieri potest,nec contra hæredes emphyteutæ agi potest,si tamen conueniantur: ob non solutionem ab ipsis factam,succurritur eis per restitutionem in integrum,ex clausula,Si qua mihi iusta causa,&c.decisiu.Can.3.tit.de loc.& cond.num.2.Petrus de Benin. decis.37.numer.17.Alexand.l.cum filius.§.in hac.numer.4.ff.de verborum obligation.Alex.cons. numer.4.volumin.1. Specul.titu.de loc.§.nunc aliqua. Din.cap.cum quis.de regu.iur.6.Bald.l. ad diem.ff. de verborum obligatio.Ignorantia fortissima causa est restitutionis in integrum,glo.l.Aetr.i ius.ff.de minor.glos.l.si partem.§.1.ff.quemad.seru.amit.glo. l.prima.C.de patr.pot.Specu.tit.de præscr.§.1.Ang. l.fin.C.de præscrip.Imol.cap.fin.eod.tit.Alex cons. 84.numer.4.volum.2.Fulgos.cons.14.Fel.c.vigilanti.de præscrip.Gozad.cons.56. numer.11. Corn.113. volum.1.Alex.cons.169.numer.10.volum.2. Bart.l.1. §.si aduersus.nume.1.ff.quando appel.sit,l.2.num.17. C.de iure emphyt.Ruin.cons.150.numer.13. vo u.2. Cæphalus cons.24.numer.18.volum.1. Dec. cons.58. cons.164.idem Cæphalus cons.66.numer.19. Ratio altera est,quia pœna legalis re integra contra hæredes non transit,Barto.l.licet.§.quod autem.ff.quod quisque iuris,Alexan.l.eius.ff.si cer.pet.Doct.Com. l.fin.C.de reuoc.don.dixi super. concl. 36.& dicam conclu.sequen.& not.quod emphyteusis finitur tribus modis,primò propter culpam. Secundò finito tempore,ad quod concessa fuit. Tertiò extincta ratione,cuius causa concessa fuit,Rursus propter culpam finitur,deteriorando,alienando irrequisito domino,& non soluendo canones debitos, ita Clarus in lib.4.sent.§.emphyteusis.q.42.& q.28. Corn.consil.76;

n.76.volum.2. Med.trac.2.part.

¶ EMPHYTEVSIS concessa alicui,& suis filiis indefinitè an veniant filij naturales? Spec.in tit.de emph. 66.q.num.85.tenet quod sic per hanc reg.appellatione enim filiorum veniunt naturales etiam. l. parentes.ff.de in ius voc.conc.Alex. cons. 89. & cons. 128. lib.1.§.pen.inst.ad offic.l.fi.C.quando mul.tutor.offic.fungantur,sed distingue,vt per Spec. d.loco.numero 86. Med.re.2.

¶ EMPHYTEVSIS Ecclesiastica sumpta per aliquẽ pro se & omnibus suis filiis non veniunt filij naturales etiam legitimati,Bald. l.generaliter. §. cum autem.C.de instit.& substi.cap.quæ in ecclesiarum.de const.col.pen.Abb.& Felin.c.in præsentia.col. 11. de probat.Ripa in rub.de iudic.colum.18.Ias.d.l.generaliter.§.cum ita.com.dicit. Med.re.1.

¶ EMPHYTEVSIS nulla est forma iuris nõ seruata. Doct.com.leg.1.C.de iur.emph.c.1.de reb.eccl. non alien.6.dixi suprà amplia.6. Med.reg.7.

¶ EMPHYTEOTICVS contractus etiam pro nummo celebratur.Barba.cons.13.vol.2.Dec.auth.quod rem.C.de sacr.sanct.eccles.Ancha.cons.vlti. Brunus in trac.stat.arti.9.num.108. Datur enim in recognitionem dominij directi.Cagnol.l.imaginaria.num.13.ff.de regu.iur.Barto.d.auth.qui rem. colum.1. C. de sacrosanct.eccles.Specu.in titul.locati.§.nunc aliqua:vnde propter non solutionem eius expelli poteris,nisi aliter fuerit conuentum, Bald.l. quamuis. ff.de cond.& dem.& in l.cum allegas. in 7. opposit. C.de vsuris.& in rubr. de contrah. empt. quæstio.9. Barto.l.prima.vbi Ias.numer.16. C. de iur. emphyt. Rom.l.secunda.ff.ad Syllan. quemadmodum in sequen.ampl.dicam.nota tamen quòd hoc idem supe rius dictum procedit etiam in contractu venditionis,locationis & similium,nisi sit de re magna,quia transit in donationem, not. Docto. d.l.imaginaria. de reg.iur. Med.reg.5.

¶ EMERE,& vendere licet correlatiua sint, non tamen sequitur,quicunque potest emere,possit etiam vendere & è contra,not.l. Labeo. §. contractum.ff. de verb.sign.inst.de auct.tutor.in prin.auth.hoc ius. C.de sacr.san.eccl. Med.re.9.

¶ EMENS à fisco rem alienam,vt fisci,statim est securus:& ille qui prætendit habere ius in illa re, debet mouere actionem contra fiscum: aliàs non auditur. Hanc regulam probat text. in l. bene à Zenone. & in l.2.C.de quadrien.præscription.in §.fina. Institu. de vsucapio.De iure Regio probatur in l.liij. titu.v. part.v.

Hanc regulam ponit Felin. cum quinque limitationibus in cap.quæ in ecclesiarum.·de constit.numero 35.Ias.in Authentic.quas actiones. numero 4. C. de sacrosanctis ecclesi.& in aliis quampluribus locis infrà,in limitationibus relatis Ex quibus omnibus limitatur sequentibus modis, præterquàm quòd eandem regulam limitat nouem modis Corsetus in Repertorio ad Abbatem.in verbo,l.bene à Zenone.

Limita primò,quando fiscus bona fide possidebat,credens quòd res esset sua: quia tunc procedit illa lex: secùs quando fiscus vendit rem istam mala fide: quia tunc non procedit, ita notabi. tenet Bald.in l. fin.numero 2.C.si contra ius,vel vtili.publi.pro qua opinio.est gloss.in l. 2. C.de communi rerum alienatio.& in l.1.in verbo,distrahatur. C. de venditio. rerum fiscal.lib.x.ita tenet Abb.in c.2. prope finem, de rebus eccles.non alienand. Felin. in c.quæ in ecclesiarum.numero 32.de constitu. Mart. Lauden. in tracta.de Principibus.q.xj.& istam esse communem opinio.firmat Matth.de Affli.in cap.1. in fine.in verbo,& bona committentium. numero 168. quæ sint Rega.in vsibus feudor.eam etiam tenet Iacobi.de sanct.Georgio in l.1.numer.8.C. si aduersus fiscum. Rodericus Xuarez in allegat.xj.Et in dubio præsumitur,quòd fiscus bona fide possideat : ita vt onus probandi principẽ non possedisse incumbat actori. ita not.tenet Bald.in l.multum.C. de communi rerum aliena.Roma.in consilio cccx.numero 5. Ias. in Authen.quas actiones.nu.6.in fin. C. de sacrosanct. ecclesi. vbi dicit quòd hoc est multum tenendum cordi.Feli.in d.num.37. Fran. Balb. in tract. præscriptio.in 2.part.5.partis principalis.q. 8,numero 2.Nicol.Bellon.in consi.51.num.4.Curtius Iunior in l.hæres absens.num.16.ff.de iudi. Carol.Ruin.in consilio 46.num.13.volum.1.

Limita secundò,non habere locum in bonis ecclesiæ alienatis à Principe,vel à fisco: vt est gloss. notab. in cap.quicunque militum,in verbo, consensu. 12. q. 2. vbi allegat bonum text.in ca.placuit.el 1. & ibi glos. in verbo,annos.xvj.q. iij. & hanc opinionem tenet Felin.in c.quæ in ecclesiarum,numer. 36. de consti. Matth. de Afflict. in decis. Neapol. decisio. ccclxj. numer.42.idem in præludiis consti. Neapol. q.xiiij. idem in d.c.1.in versi.& bona committentium.num. 171.quæ sint Rega.in vsibus feudorum. Marti. Laud. in tractat.de Princip.in d.q.xj.Abb.in c. 2. numer.6. de reb.ecclesiæ non alienan. Roma.in singu. dcxij. Ias.in Auth.quas actiones.nume.5.C. de sacrosanct. ecclesi.Francis.Balb. in tractat. præscript. in 2. part. 5.partis principalis.numero 2. Gulielm. Benedictus in repet.capit.Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam.nume.384.Pau.Parisius in consilio xxvij.numer.88.volumin.1.Alexand.in consil.lij.numero 8.volum.vij.

Tertiò limita,vt indistinctè non procedat de iure canonico:vt est glos.singul.in verbo,irrita. in cap. 2.de rebus eccles.non alienand.quod intelligunt ibi Doctores in præiudicium ecclesiarum,secundum Abb. ibi,nume.6.quem sequitur Felin.in d. ca. quæ in ecclesiarum.nu.38.Fran.Balb.vbi suprà.num.2.& illam etiam glo.sequitur Matth.de Afflic.in d.q.14.in præludiis constitu.Neapol.Ias.in d.Authen. quas actiones.num.5.& Pau.Paris.in consil.27.numer. 88. vol.1. Hierony.Zanetinus in tract. differentiarum vtriusque iuris.nu.111.

Quartò limita,vt procedat dummodo Princeps vendat,vel donet rem alienam, dicendo se facere de plenitudine potestatis:aliàs secus.ita tenet Bald.in procemio Decreta.Quem sequitur Marti. Lauden. in tract.de Princip.quæstio. 2. Francisc.Balb.vbi suprà.Circa quam limitationem vide Felin.in d. cap. quæ in ecclesiarum.numero 39.& Stepha.Bertrand. in consilio xv.numero 10.volumin.1.secundæ impressionis: & contra eam tenet Hieronymus Zanetinus in tracta.differentiarum vtriusque iuris.numero 115.

Quintò limita, vt procedat tantummodo in Imperatore & fisco:non autem in principibus inferioribus. ita Bald.in c.ad Apostolicæ,de re iudic.libr.6.idem in c.fin.numer.fin.de re iudic.vbi dicit hoc esse menti tenendum pro limitatione supradictæ regulæ.eandem opinionem tenet expresse Angel.de Perusio in reper.l.1.C. de fide instrumen. libro x. Socinus in consi.xlvj.volum.iiij.Ias.in d.authen.quas actiones. numero 6. Abb.in cons.iij.volum.1. Curtius Iunior

in consil.cxlij in fin.& in consi.vltimo,in fine.Curt. senior in cons.50.nume.32.Ias.in consil.clxvij. volum. 1.Steph.Bertrand.in consil.xv.numer. 19. volumi.1. impressionis secundæ.Hiero.Zanet.in tractat.differentiarum vtriusque iuris.nu.110.

Quæ opinio licet communis videatur, vt ex supradictis Doct.patet, contrariam tamen opinionem de iure veriorem credo: imò quòd text.in d.l. bene à Zenone.& aliæ leges similes probantes hanc regulam habeant locum in inferioribus Principibus, qui habent iura Imperij, vel ex priuilegio, vel ex præscriptione, ita expressè tenet Bal.in d.c.ad Apostolicæ.de re iudic.libr.6.prout expressè refert Iacobinus de Sancto Georgio in tractatu feudorum: in verbo, Princeps.numero 10.in princip. Martinus Lauden.in dicto tractatu de principibus.q.xj. Francis.Balb.in tracta.præscriptio.in secunda parte quintæ partis princip.numer.2.Bald.sibimet contrarius loquens de Duce Mediol.in consil. ccclix. numer.2. volum.3.& in cons.xxv.num 6.volumin. 1. Roma.in consil.lix.& in cons.cccx.num.5.Raph.Cum.in consil.cliiij.in fin.Barto.in l.hostes.numero 5.de captiuis.Matth.de Afflict.in cap.1.in versic.& bona committentium crimen, numero 167.quæ sint Rega. in vsibus feu.Philip.Corn.in cons.cxxvij. numer.7.volumin.1. Aymon Public. in gloss. ad consuetudines Aluerniæ.tito.xvij.artic.xiiij.nume.2.Ruin.in consil.xxaj.numer.18.vol.5.Pau.Paris.in cons.1.num.122. volum.4.Curtius iunior sibi contrarius in consil.lxj. num.19.& in l.hæres absens.ff.de iudic.nu.17. Nico. Bellon.in consil.51.& in consi.59.numer.8.Castaldus in tract.de Imperatore.q.cix.Alb.Brunus in consil. 3.num.7.And.ab Exea in Rubr. de constit. num. 96. & ibi Felin.num.33.idem Andræas ab Exea in lib.pactorum.nu.343.in quibus locis omnes prædicti doc. concludunt, quòd hæc regula procedit in locum tenentibus generalibus Principis, ex quibus omnibus hæc secunda opinio redditur plus quàm com munis,maximè quia Doct. in contrarium allegati vacillant: nam Bald.in d.cap.fin. de re iudic.nihil allegat,sed ex suo capite loquitur,& fuit sibi contrarius consulendo, vt suprà dixi,idem Bald.in d.cap. ad Apostolicæ.statim se limitat. Abb. in dicto consilio transit ad alias solutiones, cùm dictum suum sit valde absurdum iuxta notata de Rege per Decium in Rubr.de constitutionibus,prima lectura, num.4. idem facit Socin.quia non firmat se,sed dat diuersas solutiones,& vltimò dicens,si non singuli, at simul iuncti valeant. Iason in dicta Authen. quas actiones, mouetur ex solo dicto Bald.qui fuit sibi contrarius, vt suprà dixi, etiam Francis.Curtius fuit sibi contrarius, vt ex suprà dictis apparet, itaque in effectu omnes hi Doctores mouentur ex solo dicto Baldi in d. c.fi.qui loquitur sine lege,& ratione.

Sextò limita, procedere quando fiscus rem quam alienauit possidebat tempore contractus, vel traditionis: aliàs secùs, ita illam legem intelligit Bar.in d.l.fi. nu.2.C.si contra ius vel vtilitatem publicam, ita etiã tenet Bald.in l.1.C.de hæred.vel actio.vend.& in l.2. post Petr.& Cynum.C.de commu.rerum aliena. Felin.in d.c.quæ in ecclesiarum.nu.35 Martinus Laud. in dicto tractatu,de Principibus.q.11.Francisc. Balb. in dicto tracta.præscrip.in secunda parte quintæ partis principalis.q.8.num.2.Iacobinus de sancto Georgio in tractatu feudorum.in verbo, sed an Princeps. nu.10.Iaso.in dicta Authen.quas actiones nu.6.in fi. Bartholomæus Socin.cons.cxxj.nume.25.volum.4. Alexan.in cons.52.nu.5.volum.7.

Septimò limita, vt procedat quando Princeps vendit rem alienam iure proprio: secùs, si iure creditoris, nam tunc emptor non est statim securus, ita concludit Bald.in proœm.Decretal.nume. 15.per tex.in l.si fundum.ff.de rescin.vend.& in l.fi.C. de iure domini imper.& in l.eleganter.in prin.ff. de pign. actio. & in l.fi.C.si aduersus fiscum. quam sequitur Franc. Balb.in d.q.8.num.2 Martinus Lauden.in dicto tract. de Principibus.q.11.Iacobinus de sancto Georgio in d.trac.de Principibus.in verbo, sed an Princeps.nu 10.not.Bellon.in cons.52.nu.5. facit glo.in §.fi.in verbo,emit.Inst.de vsucap.

Octauò limita, vt procedat demum tribus concurrentibus. Primò, quòd Princeps vendiderit rem, quam possidebat. Secundò, quòd vendat bona sua. Tertiò, vt suprà dixi in prima & secunda limitationibus. Tertiò, quòd præcesserint solennes subhastationes, iuxta textum in l.1.& in l. si tempora.& in l. duplex ratio.C.de fide instrumen.& iure hastæ fiscalis.lib.x. ita notabiliter concludit Bald. in l.1.C.de hæred.vel actio.vendi.quem sequitur Afflic.in c.1.in verbo,& bona committentium crimen.nu.168. quę sint Rega.in vsibus feudorum. Iacobinus de sancto Georgio in d.tract.feudorum.in verbo, sed an Princeps, nu.10.in fi.vbi dicit, quòd licet dictum Bald. semper sit menti tenendum in quantum loquitur de subhastatione, cùm nullus in iure ei contradicat: tamen ipse sibi dubitat de illo dicto,& dicit nunquam id vidisse seruari. Ratio Iacobini est: quia d. l. bene à Zenone.non loquitur de subhastatione. Prætereà dicit ipse, quòd tex.in d.l.bene à Zenone. habet locũ quandocunque Princeps donat: tamen nemo dixerit, quòd in donatione requiratur subhastatio, & illam opinionem Iacubi i sequitur Thom Grammaticus in decis.lxv.num.35. Eandem opinionem dubitando etiam de doctrina Bald.refert Franc. Balbus in trac. præscrip.in secunda parte quintæ partis principa q. 8.num.2.Sed pro dictis Bald.vide gl.in § fi.in verbo, emit.Institu.de vsucapio. declara vt per Bellon.in cons.51.numer.5.

Nonò limita, vt procedat interueniente traditione, & non aliter, tenet Bald.in cap.1.in §.fi.nu.3.de noua forma fidelitatis.quem sequitur Martinus Lauden. in d.tract.de Principibus q 11.Francisc. Balb.in d.q. 8.numer.2.Iacobinus in d.tract.feudorum. in verb. sed an Princeps.num.10 Præposi.in dicto c.1.in §.fi. de noua forma fideli.Afflic.in cap.1.in verbo,& bona committentium.nu.172.quæ sint regal. in vsibus feudorum.

Decimò limita,vt non procedat in præiudicium minoris,& in rebus suis, vt est glos. notabilis in l. fin. in verbo,debiti.C.si aduersus fiscum. quam ibi sequitur expressè Iacobinus, numer. 6. vbi eam notabiliter declarat, illam etiam glos. sequitur Franc. Balbus in d.q.8 nume.2 in fin. cam etiam declarant ibi Cinus & Bald.cum qua declaratione eam sequitur Franc. Curt.iunior in l.hæres absens. num. 17. de iudic.facit etiam glo.in d.§.fi.in verbo, emit. Institutionibus,de vsucapionibus.

Vndecimò limita, vt non procedat in præiudicium dotis,seu iurium dotalium. ita tenet Bald. in consil. ccclix.inci.Quemadmodum.num.3.volu.3.quod dictum alibi non legisse, licet corruptè eum alleget, dicit Iaso.in l.1.numer.9.in fin ff.solut.matri.quem ibi sequitur Ripa num.15 Barthol. Socin. in cons. cxxj. num.26.volum.4.Franc.Balb.in tract.præscriptio.in

secunda

secunda parte quintæ partis princip.q.8. numero 2. in fi.& hanc opinionem tenet Curt.iunior, in l. hæres absens.num. 18.ff.de iudic.& de illo dicto Baldi facit mentionem Tiraquel.in tract.de vtroque retractu,ti.de retract.Lignagier.§.1.glo.xiiij.nu.91.in fin. Negusantius in tract.de pignoribus,in octaua parte princip.num.23.Pro qua opinione est glo.in l.2.C.de priuil.fisci.vbi probatur quòd fiscus non vtitur priuilegio contra dotem.

Duodecimò limita, non procedere quandocunque Princeps venderet,vel donaret rem vni:& ille emptor vel donatarius cecidisset à possessione,& Princeps concederet rem illam alteri,nā si secundus conueniatur à primo,vt non haberet beneficium dictæ legis, & ita tenet & expresè consuluit Roman.in consi.cexcviij.num.1.cum sequentibus. pro qua opinione allegat tex.à contrario sensu,in c. Abbate sanè.in verbo,pro parte autem altera.& ibi glos.de re iud.lib.6.quem textum ibi inducit.Eandem opinionem tenet Luc.de Penna in l.1.C.de locatione prædio.ciuilium.lib.xj.Pro qua opinione est etiam tex. expressus in l.prædia.C.de locatione prædior. ciuilium.lib.xj.vbi dicit text.quòd quando aliqua prædia iure perpetuo fuerunt alicui per principem concessa,transferri ad aliū perpetuarium non oportet, & subdit text.ibi apertè, hoc edicto definimus vt à perpetuario nūquam possessio transferatur, etiam si alteri sponte eam Imperator donauerit, & multa alia verba ibi exprimitur. Eandem opinionem tenet Matthæ.de Afflictis in d.cap.1.in verbo, & bona committentium crimen.nu.175.quę sint Regalia. in vsibus feud. Curtius Iunior in d.l. hæres absens. num.19.& 20.ff.de iudi.Tho.Grammaticus in decisione lxv.num.43.idem Curtius Iunior in consil.143. num.5 6.& 7.

Decimotertiò limita,si Princeps in concessione vel in venditione rei apposuit clausulam, iuribus alienis semper saluis, ita expresè tenet Andr.de Isernia in c.1.quæ sint Regalia. in vsibus feudorum, quem sequitur Matth.de Afflict. in d. vers. & bona committentium crimen.num.178 facit quod notat idem Matth.de Afflict.in c.1.nu.27.cum sequentibus, qui successores teneantur, in vsibus feudorum, quod notat Fel.in c.inter monasterium.de re iudicata. nume.5.in antiq. P.Duen.reg 238.

¶ EMPTOR in euictionis causa venditori,etiam ante litem motam, denuntiare tenetur, tenet Barto.in l. denuntiario.ff.de adulr.& l.non solùm.ff. sol. matr. & l.empti.C.de euict.& l.non est.C. quæ res pignor. oblig.po.& l.non solum. §. morte. de operis noui nuntia.

Primò fallit si emptor sciuerit rem alienam, & illam vendiderit,tex.est sing.in l.seruus quem. §. sciens.ff. de act.empr.& vide Bal.in l.1.C.de peric.& commodo rei venditæ.

Secundò fallit,nisi emens esset minor, vel creditor: quia committitur mora irregulariter. l.in minor.C. in quibus cau.restit.in integ.non est necessaria.

Tertiò fallit,nisi venditor esset in dolo:quia sciens litem moueri contra emptorem non dedit ei instrumenta,si habuisset.l.Titius.la 2.& l.plus.§.videamus. ff.de act.empt.

Quartò fallit, quando notorium esset, quòd causam ademisset siue denuntiasset,siue non,facit gl.sing.in d.l.empti.C de euict.l.cùm quæstio.ff.eod.ita Raph. Fulg.in l.emptioni.ff.de act.empt.

Quinto fallit si iuri denuntiandi esset renuntiatum, casus est in l.hæredibus.ff.de euict. Salycet. in l.1.C.de peric.& com.rei vend.tu vide Ang. sing. loquentem in l.qui absente.ff.de procurato.& in cons.suo 114.

Septimò fallit* si iurasset venditor defendere emptorem in lite:quia tunc si sciret litem motam teneretur venditor ad defendendum hoc iure procuratorio.tex.est in c.breui.& ibi per Ioannem Andræam, de iureiurando. B.Soci.reg.154.

ADDITIO.

* Fallit.Vide And.Barb.in c.fi.de emp.& vend.

¶ EMENS iactum retis ab aliquo intelligitur de primo tantum,etiamsi in eo nihil Piscium captum sit. Anch.c.si propter.col.fi.vbi gl.4.& Ioan.And.de rescri 6.l.nec emptio.ff.de contra.emp.l.nam hoc. ff. de hæred.vel act.ven.l.si iactum.ff.de act.emp.Euer. conc.simil.in loco à vi numeri. Med.re.3.

¶ EMPTOR hæreditatis non cogitur respondere creditoribus hæreditariis,l.2.C.de hæred.vel act. vend. l.2.§.si venditor,ff.eo.l.hæreditatem,ff.de donat.

Fallit in 3 casib.quos not.Ias.in l.post venditionem,C. de pact.num.1.Fallit in 3.casib.quos no. Fran.Cur.in d.l.post venditionem.

Creditores agentes contra emptorem sponte iudiciū suscipientes,si postea agant contra venditorem, repellantur exceptione taciti pacti, l. post venditionem, C.de pact.

Fallit in 2.casib.quos no.Franc.Curt.in d.l. post venditionem,num.4.

Aestimatio fundi dati in dotem, facit censeri emptionem celebratam,glo.& Doc.in l.si inter virum,ff.de iure dot.

Fallit in 5.casib.quos not.Franc.Curt.in l.ex conuentione,C.de pact.num.11.Fallit in 4.casib.vt per Ias.in d. l.num.2 & sequen.

Fallit in 8.casib.quos not.Dias reg.278.Fallit vt no.Socin.reg.141.Fallit in 4.casib.vt per Dec.in d.l.ex conuentione.

Emptor denuncians venditori, non tenetur dare copiam libelli ipsi venditori,no.in l.non solum,§.morte,ff.de no.op.nunc.

Fallit in 3.casib.quos not.Ant.Rub.in d.§.morte,nu.73. ver.secunda sit conclusio.

Emptori non sufficit denunciare venditori litem esse motam super re vendita,nisi inciret eum,vt liti assistat: hanc esse communem opinionem attestatur Anto.Rub.in d.§ morte.

Fallit in 9.casib.vt per Anto.Rub.ibi,nu.73.& seq.

Venditori scienti litem esse motam,debet emptor denunciare,aliàs non habet regressum de euictione, quare vltra scientiam, & certificationem requiritur incitatio:hanc esse communem attestatur Horma. Det.in d.§.morte.

Fallit in 3.casib.vt per eundem,vbi suprà,nu.26.

Emptio rei suæ,siue à sciente, siue ab ignorante facta, non valet,l.siue rei,ff.de contrah.emp.l. cùm res, & l.si mater,C.eod.

Fallit in 7.casibus,quos no.Ripa in repet.l.si aliquam rem,ff.de acquir.possess.Fallit in 3.casib. vt per Dec. in l.neque pignus,ff.de reg iur.num.5.

Emptionis,& venditionis appellatione comprehenditur omnis contractus,per quem dominium transfertur,l.statu liberi,§ quamuis,ff.de statu lib.Bal. in l.2. de vsuca.pro empto.Bar.in l.alio,ff.de alimen. & ciba.lega.

Fallit in 4.casib.quos not.Ant. de Burgos, in Rub.de emptio.& vend.col.fi. Fallit in 5.casib.vt per Fab.de Monte,in tract.emp.in q.2.num.11.& seq.

Emptor,& si in causa obtineat,potest expensas litis recuperare à venditore.Bar.in l.venditores,ff.de verbor.oblig.vbi Ias.attestatur hanc esse communem opinionem,num.2.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.venditores,col.3.

Emptor primus,vel donatarius,cui factum fuit constitutum præfertur secundo,cui postea realis traditio fuit facta re empta,vel donata duobus successiuè,diuersis temporibus.Bald.in Rub.de contra. empt.in quæst.16.Ias.in l.quoties, C. de rei vend. Ferrat.in cautel.48.

Fallit in 7.casibus,quos not.Dec.in l.contractus, ff.de regu.iur.

Fallit in 9.casib.vt per Socin.regu.118. Ampliatur in 12. casib.& limitatur in 16.ab Anton. Gabri. libro 3.de empt.& vendit.conclus.2.Fallit in 12.casib.vt per Ias. in d.l.quoties.

Fallit in multis casib.vt per Mars.sing.82.

Officiales,siue illi,qui funguntur munere publico,non possunt emere res illorum,seu bona,cuius,vel quorum administrant,l.si in emptione,§.fin.ff.de contrah.empt.

Fallit in multis casib.quos not.Pet.Duen.reg.31.

Emens à fisco rem alienam,vt fisci,statim est securus, & ille qui prætendit habere ius in illa re,debet mouere actionem contra fiscum,aliàs non auditur.l.bene à Zenone,& l.2.C.de quad.præs.§.fi.Inst.de vsuca.

Fallit in 5.casib.vt per Felin.in cap. quæ in ecclesia. de const.num.35.Iaso.in Authen.quas actiones.num.3. C.de sacrosanct.eccles.Fallit in 9.casibus,vt per Cotset.in reperto.ad Alb.in verb.l.bene à Zenone.Fallit in 13.casibus,quos not.Petr.Duen.reg.238.Fallit in 8.casib.vt per Socin.reg.342.Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 19.ab Anton.Gab.lib.5.de acqui.possess. conclus.2.Fallit in 8.casib.vt per Mart.Laud.in tract. de princip.§.11.incip.notandus est. Fallit in 11.casib. quos not.Balbus in tract.de præscrip.in 2.par.5.partis principalis,col.pen.

Emptor non tenetur stare colono,l.emptorem, C.locati.

Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 11.à Petr. Duen. reg.240.Fallit in 5.casib.vt per Socin.reg.387.Fallit in 14.casib.vt per Alexan.in l.si filiofamil. §. si vir in quinquenniom,ff.sol.matrim.

Emptor in causa euictionis,venditori denunciare tenetur,vt liti assistat,ad hoc, vt teneatur de euictione.Barto.in l.renunciario.ff.de adult.l. non solum, ff.sol.matrim.l.empti.C.de euictio.§.non est,C.quæ res pignor.oblig. poss.l. non solum. §. morte,ff.de oper.no.nunciatio.

Fallit in 6.casib.vt per Soci.reg.117.Fallit in 6. casibus, secundum Barba.in ca. fin.num.4.de empt.& vend. Fallit in 6.casib.secundum Rip.in cap.cùm M.Ferrariensis.num.166.de constit.Fallit in 8.casib.quos no. Rip.in l.2.§.voluntate,num 17 ff.solo.matrim.Fallit in 9.casib.quos not.Anton.Rub.in d.§.morte,num. 682.Fallit in 8.casib.secundum Ant.de Burg.in c.fin. de emp.& vend.num.6.

Emptor qui percepit fructus rei emptæ,tenetur ad vsuras precij non soluti,l.curabit,vbi Bar.& Doc. C.de ac.emp.l.fructus,C.eo.

Ampliatur,& limitatur in 5.casib.per Cagn. in rep.d.l. curabit,num.35.

Emptor,vel causam habens à fisco,vel principe, non potest post quadrienniom molestari,l.bene à Zenone,C.de quadri.præs.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 20. à Por. libro 2. regu.42.

Emere,vel vendere,nemo cogitur,l.nec emere, C.de iu.delib.

Fallit in 58.casibus,quos no.Socin.in tract.fal.reg.45. Fallit in 19.casibus,quos not.Benedict.Capra in suo trac.regul.87.Fallit in octo casibus,vt per Ias. in d.l. nec emere.

Emptio,& venditio,vbi mentio precij, vel æstimationis fit,semper præsumitur,glo.in l.fin.C.de præd.decu.lib.10.& in l.illicitas.

Res empta per alium eius nomine de pecunia mea ementis est,& non mea.l.si vt proponis, C. de probat.l.ex ea,C.de rei vend.

Fallit in 6.casib.quos no.Soc.in tract.fall.reg.343.

Res tanti valet,quanti vendi potest,l.1.§.si hæres,ff.ad Trebel.not.in l.precia rerum,ff.ad l.Falcid.l. si quis vxori.§.fi.de furt.l.penulti.ff.de reb.eorum.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.345.

Ecclesia non potest indirectè inhabilitari ad emendum à laicis.

Fallit in 3.casib.vt per Felin.in cap. Eccle. S. Mariæ,de const.num.114. Don.Fina,lib.1.

¶ Emptorum duorū ille potior est cui primò possessio tradita fuit.l.quoties. C.de rei vend.& ibi fine. §.si duobus.& ibi gl.magna in prin.ff.de pub.in rem act.& in l.si eares.§.neque.de actio.emptio.

Primò fallit,nisi primus emptor esset priuilegiatus,vt ecclesia,in quam dominium transit absque traditione.l.fin.C.de sacrosanctis ecclesiis.glo. ponit in dict. §.si duobus.& Inn.in c.continebatur.de is,quæ fiunt à prælato sine cons.capit.

Secundò fallit,nisi dominus constituisset se precario nomine possidere vice emptoris primi.l. quædam mulier.ff.de rei vend.& not.glo.in l.ab emptore.ff. de pact.& no.Bald. in rub.de empt.& vend.cxv.q.& Old.in consilio cxvj.

Tertiò fallit,nisi dominus se instrumento obligasset, & omnia bona sua,&c.vt dicit Bald.in rubr. C.de reno.is,quæ in frau.credi. alie. fiunt. ex quo sequitur, quòd cùm in alienationibus hodie fiant huiusmodi obligationes,vt plurimum per venditorem,non habebit locum d.l.quoties.

Quartò fallit,nisi ille,cui primo fuit res vendita & tradita,rem mala fide emisset,vt per Bald. in d. rubr. C. de reuo.is,quæ in fraud.creditorum.

Quintò fallit,si primus emptor rem emisset titulo lucratiuo,secùs autem, si titulo oneroso. secundum Bald.in d.rubrica.

Sextò fallit in beneficialibus,in quibus attenditur interpretatio,de qua per Bal.in d.l.quoties.

Septimò fallit,quia si duobus esset facta traditio & dubitaretur cui primò sit facta,præsumitur quòd prius fuerit primo ementi tradita,ita Bal.in l. siue autem. §.si duobus.ff.de public.in rem actio.

Octauò fallit,quando venditor esset ecclesiastica persona:cum in ecclesiasticis personis, sine in ecclesiis, reprobata sit deceptio:vt in d.c.continebatur,& per Bald.in rep.auth.similiter,C.ad leg.Falcid.

Nonò fallit in hypotheca:quia transfertur dominium: licet non sua sequatur traditio. l. prior. §. 1. quibus mod.pig. vel hypo.sol. Sed quid in donationibus, quando duobus res eædem donatæ fuerunt, quis sit potior?vide Bal.in rubr. de contrahend. emptio. in xv.q.& Barto.in consi.100, quod incipit, Lucius, & vide in l.quoties.C. de rei vendic. in fi. & quid in locatione eiusdem rei pluribus facta,vide magnam gloss. in l.operibus.ff. loc. & per Dominos de Rota in de

in decisio. 368. Sed cui in dubio præsumatur primo tradita, & quando, vide Bald. in d. l. fine. §. si duobus. de Publiciana in rem act. B. Soc. reg. 155.

¶ Emptor, etiam si in causa obtineat, potest expensas litis recuperare à venditore, nisi ab aduersario, qui sibi mouit litem super re empta, recuperasset. Barto. in l. venditores. contra glo. ibi, in verbo, agnituros, in fin. ff. de verborum obliga. & cum Bart. est magis communis opinio secundum Ias. ibi. nume. 2. vbi confirmat hanc regulam.

Limita dupliciter, vt per Iaso. in dicta l. venditores. B. Dias reg. 228.

¶ Emptor licet non habeat regressum de euictione quando fit compromissum. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euict. tamen si dicatur quocunque modo, vel quacunque de causa euincatur, quòd vult teneri de euictione, tunc etiam si per compromissum euincatur venditor tenebitur de euictione, nam talia verba id operari dicuntur. doct. d. l. Balista. Rom. sing. 13. c. fi. vbi doc. de emp. & vend. Euer. in loco à vigeminationis. nu. 14. per d. l. cum scimus. Med. re. 2.

¶ Emptor. 199. §. pen.

Emptor non potest auctoritate sua propria possessionem rei emptæ ingredi. de acq. poss. l. si ex stipul. C. eod. tit. l. 2. l. nec.

Emptio rei suæ non valet. De contrahen. emp. l. si in emptione. §. Rei suæ.

De emptione fructuum tractant latè Doc. in l. cotem. §. qui maximos. de publi.

In emptis & venditis potiùs id quod actum, quàm quod dictum sit, sequendum est. ait l. sed Celsus. §. 2. de con. empt.

Nec emptio nec venditio sine re qua veneat, potest intelligi. ait l. nec. d. tit. Vide precium.

In emptionibus & venditionibus consensum debere intercedere palàm est. ait l. seq. Riisvvich.

¶ Emptor in causa euictionis venditori denuntiare tenetur, vt liti assistat, ad hoc vt teneatur de euictione. Hanc regulam ponit Barto. in l. denuntiasse. in §. quid tamen. ff. de adulter. & in l. non solùm. ff. solut. matrimonio. & in l. empti. C. de euict. & in l. nomen. C. quæ res pig. oblig. possint. & in l. non solùm. in § morte. ff. de noui operis nunciatio. & in l. 2. in §. voluntatem. ff. soluto matrimo. Hanc etiam opinionem tenent Ioan. And. Anto. de But. Petrus de Ancha. Card. Abbas, & Antonius Burgos in cap. fin. de emptio. & venditione. Roma. & Doctor. in d. l. 2. in §. voluntatem. ff. solu. matrim. vbi Alexand. dicit hanc esse communem in numero 12. idem Alexander in consilio 24. numero quinto. volum. 4. Cornæus in consilio cclv. num. 4. volum. 3. vbi dicit hanc etiam esse communem opinionem. Hanc etiam opinionem dicit esse communem Felin. in ca. cùm M. Ferrariensis. nu. 65. de constit. eandem dicit communem etiam Anton. Rubeus in repet. l. non solùm. in §. morte. numer 682. ff. de noui oper. nuntia. & ibi Claudius de Seysello. nume. 95. Ias. num. 39. eandem opinionem dicit etiam esse communem Iasn. in d. l. 2. in §. voluntatem. numer. 26. ff. soluto matrimonio. Antonius de Burgos in dicto cap. finali, num. 4. pro qua opinione vltra iura allegata per Rom. in dict. §. morte. & per Anton. de Burgos vbi suprà. & per Barb. in d. cap. fin. numero 4. de emptione & vendi. & hanc etiam dicit communem Petrus de Rauenna in Alphabeto aureo. in verbo, vendere. Et pro ea est tex. de iure regio in l. xxxij. titulo v. parte v. vbi prædicta l. dicit, quòd talis denuntiatio fieri debet ante testium publicationem, & in l. 7. & ibi glos. in verbo, se lo dixere. tit. x. libro 3. Fori. Licet contrarium teneat glos. quæ communiter reprobatur in l. emptor. in verb. vel fideiussorem. C. de euictionibus. quam gloss. sequitur ibi Cynus & Dynus in regul. eum, qui certus. de regulis iuris, libro 6. Imola in dicto §. morte. & in cap. cùm M. Ferrariensis. de constitutio. & in cap. fin. numero 3. de emptio. & vendit. Quam opinionem veriorem esse dicit Andr. Barba. ibi, numero 4.

Hanc regulam limitat 7. modis Socin. in regul. cxvij. Hanc etiam regulam cum sex limitationibus ponit Andræas Barb. in d. c. fi. num. 4. de empt. & vend. Eandem regulam cum aliis sex limitationibus ponit Franciscus de Ripa in dicto cap. cùm M. Ferrariensis. nume. 166. de constit. Eandem regulam cum octo limitationibus ponit idem Ripa in l. 2. in §. voluntatem. à num. 17. vsque ad numer. 28. ff. sol. matri. Hanc etiam regulam, vbi eam examinat, & notabiliter ponit, tradit Antonius Rubeus cum nouem limitationibus in repet. l. non solùm. in §. morte. à num. 682. vsque ad num. 736. ff. de noui operis nuntiatione. Hanc etiam regulam cum octo limitationibus ponit Burg. in d. c. finali, de empt. & vend. à numer. 6. vsque ad numerum 13. P. Duen. re. 241.

¶ Emptor non tenetur stare colono. Quam regulam probat text. in l. emptorem. C. locati. De iure regio est text. in l. xix. titu. viij. parte v. Hanc regulam cum quinque limitationibus ponit Socin. in regul. cccclxxxvij.

Amplia primò procedere in legatario, vt in l. qui fundum. & in l. si merces. in §. 1. ff. locati. & in l. nihil. in §. fructus. ff. de vsufructu, & quemadmodum. & ibi Doct. & glo. in dicta l. qui fundum. in gl. 1. & in d. l. emptorem, & ita tenet Montal. in gl. dictæ l. 2. ix.

Amplia secundò, in tantum procedere, quòd emptor cùm non teneatur stare colono, possit eum propria auctoritate expellere, ita probat glos. quam ibi sequuntur Doct. in dicta l. emptorem. C. locati. quam opinionem tenet Afflict. in capitulo primo, in princip. numero 73. de pace iuramen. firmanda. in vsibus feudorum.

Amplia tertiò, habere locum in prælato, vel rectore ecclesiæ: nam si locauerint res ecclesiæ, nomine tamen proprio & ad propriam vtilitatem, huic locationi successor stare non tenetur: imò finitur locatio morte locantis, vt est glos. notabilis communiter approbata, secundum Abbatem, & Ananiam ibi, in cap querelam. in glossa, in verbo, terminum. in fin. ne Præla. vices suas. Hanc opinionem tenet Romanus in l. cum filiosfamilias. in §. si vir in quinquennium. numero 22. ff. soluto matrimonio. & ibi Alexand. numero 22. & in cons. clx. volum. vj. & Angel. in dicta l. emptorem. num. 3. Anchar. in cons. xvj. Paul. de Castr. in cons. 2. numer. 3. libro 1. Rota in decis. ccxxxij. in nouis, versic. sed iuxta præmissam conclusionem, secundum impressionem antiquam: & secundum nouam in decis. 1. in titu. de locato. Socin. in cons. xxxij. numero 6. volu. 1. & hanc dicit esse communem opinionem, idem Socin. in cons. xxxiiij. numero 4. lib. 3. Eandem opinionem tenet Didacus libro 2. Variarum resolutio. ca. xv. numeru 6. quæ opinio approbatur de iure Regio per text. in l. 9. tit. 17. parte 5.

Limita primò, non habere locum in successore vniuersali, qualis est hæres vniuersalis: nam iste tenetur stare colono & locationi sui prædecessoris, vt in l.

in l.viam veritatis.C.locati. & in l. hæredi.& in l. ex qua persona. ff.de regulis iuris. De iure regio probatur in l.vij. titu. xvij. libro tertio Fori.& in l.secunda,titu.8.par.5.Ratio est: nam successor vniuersalis repræsentat personam defuncti, & ad eum transeunt omnes obligationes actiuæ & passiuæ pro parte pro qua est hæres,vt in l.cum à matre.C,de rei vendicatione.gloss.in l.secunda.ff. de præto.stipul. & est text.in Authen.de iureiuran.à morien.præsti. in principio,collatio.v.sed singularem successorem non sequitur obligatio personalis,vt in l.1.in §.si hæres percepto fundo.ff.ad Trebellia.& ita est de mente Barto.in l.si tertius.in §.si quis prius.ff. de aqua pluuia arcen.

Limita secundò,quandocunque conductio facta fuerit ad longum tempus:vt in l. prima. in §. quod autem.ff.de superficie.glo. quam ibi docto. sequuntur in d.l.emptorem.Guido Pap.in decis. ccccIxxx.numero 3.Steph. Aufre.in decisio. Capellæ Tolosanæ ccccxx.Barto.d.§.si vir in quinquennium.& ibi Roman.numero 31.& Alexand.numero 2. & 24. & 25. Ioann. de Imol.numero 8. Doctor de Couarru. in lib.2.Varia.resol.cap.xv.numero secundo. Ange.de Peru.in d.l.emptorem.numero 2.versic. item, prædicta vera.C.loca. Pyrrhus Englebermæus io Rubric.l.contractus.versicu. adde circa hunc contractum.ff.de reg.iur.Imol.& ibi Docto.in ca. propter sterilitatem,de locato. Rot. in decis. dccclxj.in antiquis, secundum impressionem antiquam, & secundum nouam in titu.de locato,in decisio.prima. Ioann.de Imol.in l. nihil.in §. fructus.in principio. ff.de lega.1.Montal.in gloss.dictæ l.7.in fine. titu.17. libro tertio Fori.Andr.Tiraquel.in tracta. de vtroque retractu,in titu. de retractu lignagier. in gloss. 14.numero 82.notabil.Angel.de Perus.in consilio secundo,numero duodecimo. Pro qua opinione est text.de iure regio in l.19.in fine,titu.8.par.5.vbi probatur quòd colonus,seu inquilinus ad vitam, vel in perpetuum,à successore expelli non potest. Quod etiam dicendum est in locatione facta ad non modicum tempus:scilicet ad decem annos : argu. text. in l.vltima.C.de præscrip.longi tempor.& in l.fi.ff. si ager vect.vel emphyt.petatur. vbi est gloss.quòd locatio decem annorum dicitur ad longum tempus,ita tenet Alexan.in dicto §.si vir in quinquennium.numero 2.facit quod suprà dixi in reg.40.in 12 ampliatione.

Tertiò fallit in locatione facta à tutore: nam pupillus, finita tutela,tenetur stare colono,vt in l.si tutelæ.ff. de administrat.tutorum.ita tenet Salicet.in dicta l. emptorem.C.locat.& ibi Alberic.Socin.in cons.32. numero 8.volumin.primo.Rom.in dicto §.si vir in quinquennium. numero 17.Alexand.in consi. clx. numer.3.lib.6.Mar.Mantua in consilio cxv.nume.9. Aufr.in add.ad decisiones Capellæ Tolos.deci.420.

Quartò fallit,si conuentum esset inter singularem successorem & locatorem, vt ipse singularis successor teneatur stare colono:vt in l.emptori. in §.locati.& in l.si merces.in §.primo.ff.locati.De iure regio probatur in dicta l.xix.titulo 8 par.5.ita tenet Guido Papa in decisione ccccIxxx.numero 4.Rumanus in dicto §.si vir in quinquennium.numeró 13. & ibi Ioan. de Imola numero 8.in fine.De iure Regio est tex.in l.2.in fi.tit. 8.par.5.

Quintò limita in locatione facta à marito dum res dotales administrabat:nam, soluto matrimonio vxor tenetur ei stare. Hanc opinionem tenet Ange.de Perus.in d.l.emptorem.C.locati.num.2.Bal. & Ang. in l.filiusfamilias,in §.si vir in quinquennium.ff.soluto matrim.idem in l.1.C.de iure fisci.libr.x.& in l.iubemus nulli.C.de sacrosanctis ecclesiis.Pro qua opinione facit:nam cùm transactio quæ fit in mulierem solu.matrimonio sit necessaria, & non voluntaria, ergo tenetur stare colono præcisè,vt est glo.notabilis in l.diuortio.in princi.io glo. magna.& ibi Alex. ff.soluto matrimon. Facit etiam pro hac opinione: nam sicut tutor,qui locauit rem pupilli, finita tutela,pupillus tenetur stare colono, vt suprà dixi in tertia limitatione:ita eodem modo vxor cum maritus res dotales locauit vt legitimus administrator rerum,& vxoris.Eandem opinionem tenet Ioann.de Imo.in d.cap.fin,numer.9.ne præla. vices suas.facit etiam pro hac opinione quod not.Alex.in d.§.si vir in quinquennium.num.1.

Contrariam tamen opinionem per textum in §.si vir in quinquennium.tenet Bar.ibi,nu.1.in fin. vbi dicit, quòd mulier præcisè non tenetur stare,sed causatiuè,quia tenetur de cautione,quam præstat marito, vel eius hæredi:ad quam præstandam tenetur ex eo, quia,ea non præstita, maritus, vel eius hæres condemnatus,colono expulso nullam actionem haberet contra mulierem,& ideo ipsa,vt supra dixi, tenetur cauere marito,vel hæredi de indemnitate:ne ipse damnum consequatur ex iis, quæ, matrimonio constante,vt legitimus administrator gessit: colono tamen non datur exceptio, nec retentio, & iste est proprius,& verus intellectus illius text.vltra Bar. ibi,secundum Din.& Iaco.de Arenis,in d.§.si vir in quinquennium.quos refert Salic.in l. qui fundum. num.1.ff.locati.Eandem opinio.tenet Cinus, & ibi Salyc.in d.l.emptorem.& ibi Alber.num.1.Ioan.de Imo.in d.§.si vir in quinquennium.num.8.& ibi Raphael Cuma.& Pau.de Cast.& Ludo.Rom.nume.5. Alber.in l.diuortio.in prin.num.11.ff.solu.mat.Ioan. Campezius in trac.de dote,q.23.Aufreri.in decisione Capel.Tolosanæ ccccxx.Eandem opinionem dicit esse communem Moder.Paris.in consuet.Paris.§. 30.q.22.num.90. eandem dicit communem Didac. in lib.2.Variarum resolut.c.xv.num.5.pro qua opin. est gl.in l.2.§.fi.in glo.fi.ff.de dote prælega. Alex.tamen in d.§.si vir in quinquennium.nu.1.in fi.primam opinionem intelligit, quòd vxor teneatur præcisè, & possit præcisè cogi stare locationi mariti, vt locatio facta fuerit per maritum ad modicum tepus, scilicet ad annum:cum talis locatio rectè, & bona fide facta sit.Eandem opinionem, licet de Alexand. mentionem non faciat,sequitur Moder.Paris.in d.q. 22.num.92.

Sextò limita non procedere quandocunque successor vel emptor non haberet plenum ius in re : vt in l. in venditione.in §.si quis fructus.ff.de bonis auct.iud. possi.vbi hoc tenet Zasius.nu.4.eandem opinionem tenet Bar.in d.§.si vir in quinquennium.nu.1.Ang.in d.l emptorem.nu.2.idem Bar.in d.l. in venditione in § 1.quam opinionem tenet Alexan. in d.§ si vir in quinquenniũ.nu.6.& ibi Io.de Im.nu.8.Rom.nu.10. vbi dicit quòd licet ibi in casu illius textus in singularẽ successorẽ transferatur, non transfertur pleno iure.Eandẽ opinionẽ tenet Guid.Pap.in d.dec 480. Montal.in d.l.7.ti.17.lib.3.Fori.Hanc opinionẽ dicit cõmuniter teneri Ias.in l.diuortio.in prin.nu.33.ff.solu.matr.eandem opi.tenet Pyrrhus in repet.l.cõtractus.ver.adde circa hunc contractum.ff.de regu.iur.

Limita septimò, quando omnia bona locantis sunt obli

obligata,& hypothecata pro obseruatione contractus, ita tenet Barto.in d.l.emptorem.num.2.Quem sequuntur ibi Bald.& Salic.eandem opinionem tenet idem Barto.in l.prima.in §. quod autem.ff.de superficie.idem in l.qui fundum.ff.loc.& ibi Paul.de Castro & Salic.num.3. idem Barto.in dicto §. si vir in quinquennium.numero 2.quem sequitur ibi Pau. de Castr.& Ioann.de Imol.numero 8.Rom.numero 13.Alexan.numero 3. Rota in decisione dccclxj. in antiquis,secundum antiquam impressionem, & secundum nouam in decisio.j.in titu.de locar. Guido Pap.in decisione cccclxxx.Aufre.in decis. Capellæ Tolos.ccccxx.Abbas in cap.querelam.& ibi Anania numer.9.ne prælа.vices suas.Imol. Aret.& Alexand.numero quinto.in l.qui absenti.in §.1.ff.de acquirend.hæredit.quam opinionem sentit glo.in l.nihil.in §.fin.in glo.fin.ff.de legatis 1. pro qua est text. in l.si creditor.in §.vltim ff.de distr.pignor.text.in l. lxvij.in fin.titu.v.part.v.& in lege ij.in fine,titu.octauo,par.v. Hanc etiam opinionem tenet Montal. in gloss.legis decimænonæ,titulo octauo.par. quinta. & in gloss.leg.septimæ. titu. xvij.libro tertio Fori. Ange.in consilio secundo, numero duodecimo, & in consilio cclxv.numero sexto. Guido Pap. in sing. dccxix.& in consilio cxxix.numero secundo.Hippolyt.in singul.cccxxj.Alexand. in consilio cxviij. numero 20.volum.v.Corsetus in singu. in verbo,pactū si propter obseruantiam.Steph.Bertran.in consilio cxliij.numero duodecimo,volum.1. primæ impressionis.Andr.Barbat.in consilio xxxvj.numero 22.volum.2.Ferdinand.Loazes in repetit.l. filiusfamiliàs. in §.diui.numero 441.ff.de leg.1.Fabianus de Monte Speret in tract.de empr.& vendit.in xxij.quæst.4. q.principalis,numer.36.Iason in l.quoties.nu.29.C. de rei vendicatione.

In quo notandum est, quòd supradicta limitatio procedit non solùm quando hypotheca est specialis, verum etiam quando est generalis:licet Io.de Imol. teneat contrarium in l. qui absenti. in §. si quis possessionem.num.3.& ibi Roma.nu.3 ff. de acquirend. possessione.Petrus Rebuffus in gloss.ad constit. Regias Galliæ:in 2.parte,in tract.de constit.redituum. glos.xiiij numero 10.& expressiùs hoc tenet Alex. in dicto §.si vir in quinquennium. numero 4. in fin. Ias.in repet.l.filiusfamiliàs.in §.diui. in prima lectu. numero 92.ff.de leg.1. Rode. Xuarez in l. post rem iudicatam.in 1.limitatione.num.8.ff.de re iudicata. Sed nihilominus, vt supra dixi, non requiritur, quòd hypotheca sit specialis: sed sufficit generalem esse. Hanc opinionem tenet Paulus Castren. in l.nihil.in §.vltimo.ff.de leg.j.Eandem tenent Barto. & Salic. in d.l.emptorem.vbi Barto.expressè loquitur dando consilium conductori de obligatione omnium bonorum:& sic de generali obligatione: ita expressè tenet idem Barto.in d.l.qui fundum.ff.locati & in dict.§.si vir in quinquennium.& in d.l.1. in §.quòd autem.ff. de superficie. Paul.de Castr.in l. merces. in §.primo.ff.locati. & per eundem exprèsse in l.si ita quis.in §.ea lege.ff.de verb.oblig.vbi Iaso.Ange. Aret.in §.finali.numero 5.Institu. de locat.Ange.de Peru.in consil.ccxlv.numer.6. Cornæus in consil.6. numer.3.volumi.quarto.Soci.in cons.xc.numero 1. volu.quarto. Hanc opinionem dicit esse communem Ferdinand.Loazes in repet. l. filiusfamiliàs. in §.diui.numer.441.ff. de lega.1. eandem etiam dicit communem Antonius de Fano in tractatu de pignoribus.in 2.parte princ. in princip.numero 6. Eandem etiam dicit esse communem opinionem, vbi notabiliter hoc declarat Hieronymus Gratus, in consilio xcv.numero 12.volum.1.Didac.lib.secundo Variatum resolutionum.c.xv.num.13.quam opinionem tenet Moder.Parisien.in consuetud.Paris. §.30. quæst.23.numer.93.Gozadinus in consilio 24.numero 9.eam dicit communem esse Ioan.de Amicis,vbi notabiliter hoc declarat,in consilio cxiij. numer. 7. vbi multùm miratur de Imola & Rom. qui tenuerunt contrariam opinionem,pro qua est text.in l.si creditor.in §.fi.ff.de distract.pign. qui text. loquitur generaliter de hypotheca:nec distinguit an sit generalis vel specialis:ergo generaliter debet intelligi:vt in l.de pretio.ff.de publicia.in rem,cum similibus,& ita illum text.declarat Hieronymus Gratus, vbi adducit alia quàmplura in proposito,in dicto consilio xcv.numero 13.& sic licet Ioann.de Imol. & suprà dicti Doctor. dicant requiri hypothecam specialem, vt suprà dixi: idem dicendum est in generali hypotheca.

Octauò fallit in fisco:vt in l.finali.in fine.ff.de iure fisci. Ratio est,ne aliàs fiscus ad interesse teneatur,ita tenet Guido Pap.dicta decisione cccclxxx.quam opinionem tenet glo.in l.emptorem.in verbo, colono. & ibi Bald.C.locati.Io.de Imo.in d.§. si vir in quinquennium.nu.8.in fine. & ibi Roma. numer.12. Alexand.numer.5.Montal.in gloss.legis xvij.titulo xvij. lib.3.Fori.Barto.per text.ibi in l.cognouimus.& ibi glo.num.1.C.de mancipiis & colonis patrim. libro xj.eandem opinionem tenet Iason in l. diuortio.in princ.num.36.ff.solut.matrimon. Curtius Senior in cons.x.numero 1.Ferd.Loazes in reper.l. filiusfamiliàs.in §.diui.num.441.in medio.Afflic.in cap. 1. numer.31.de fratribus de nouo beneficio inuestitis. in vsibus feudorum.

Nonò limita in fundo ecclesiæ vendito: Nam emptor tenetur stare colono, & non habet locum dicta l. emptorem,etiam in casu, quo venditio sit efficax. ita concludit Bartol.in d.l. cognouimus.numero 2. Quam opinionem sequitur Ludo. Roma.in d.§. si vir in quinquennium.num.13. Cuius ratio est, quia valet argumentum de fisco ad ecclesiam: vt in l. fin. C.de sacrosan.eccles.Hanc opinionem expressè tenet Gratus in dicto consilio xcv.num.23.licet contrarium teneat Alex.in d.§.si vir in quinquennium.nu. 5.quem sequitur Curtius Senior in consilio x. nu.2. vbi tenent quòd licet de ciuitate ad ecclesiam valeat argumentum,non tamen de fisco ad ecclesiam: quia l.fin.tantùm loquitur de ciuitate: in quo Alex. errauit:nam licet l.fin.loquatur in ciuitate tantùm, tamen idem est in fisco:nam de fisco ad ecclesiam valet argumentum, secundum communem opinionem:de qua per gl.in l.si procurator. ff. de iure fisci. & ibi glo.fin.glo.in capitulo,quid ergo.23.q.4.glo.& ibi Abb.& alij Doctores in c.auditis. in verbo,ecclesia.de in integr. restitut.Panormitanus in capitu.secundo.de precario.Barto.in l. à diuo Pio. in §. sed si emptor.ff.de re iudic.Paulus in l. velamento. C.de postulan.Euerardus,loco vigesimosexto.

Decimò limita,& intellige hanc regulam, quòd iam quòd emptor non teneatur stare colono, tamen locator tenetur conductori ad interesse.l.qui fundum.& in l. si merces.in §.primo. ff. locati. ita tenet Alexander in dicto §. si vir in quinquennium. & ibi Ioan.de Imola num.8. Augustinus Beroius in q.xcvij.num.1.Pau.de Cast.per tex.ibi in l.in lege.§. si colonus.& in l.qui in insulam.ff.loc. Hieronymus Gratus

Gratus in d.conſ.xcv.nu.30.volum.1.

Vndecimò fallit in vſuario: nam non tenetur ſtare colono.l.ſi habitatio.in § ſi vſus fundi. ff.de vſu & habita.ita tenet Alexan.in dicto §. ſi vir in quinquennium.numer.10.& Ludouic.Roma.ibi numer.13.vbi dicit illum tex.eſſe ſingular.ad hoc.Et alia quamplura circa hanc regulam vide per Doctores in locis ſuprà allegatis. P.Duen.re.240.

¶ EMPTOR pro forma tenetur in cauſa euictionis venditori denunciare ad hoc, vt ipſe teneatur de euictione.Barto.l.empti.C.de euict.Doct.com.cap.fin.de emptio.& vend.Alexand.dicit hanc com.eſſe.leg.2.§.voluntate.numero 5. ff.ſoluto matrimonio.conſ.24.nume.5.volum.4.Corn.conſ.255.num.4.vol.3.Fel.cap.cum M.num.65.de conſt.rubr.leg. non ſolum.§.morte.numer.682.ff.ſol.matr.Iaſ.l.2.§.voluntate.num.26.ff.ſol.matr.Barbat.cap.fin. numer.4.de emptio.& vend. Med.reg.6.

¶ EMPTOR primus, vel donatarius cui factũ fuit conſtitutum, præfertur ſecundo, cui poſtea realis traditio fuit facta, re empta vel donata duobus ſucceſſiuè, diuerſis temporibus: tenet Ioann. Andr.in additio.ad Specu.in tit.de empt.& vendit.§.ſciendum.verſicu.quòd ſi res tradita.in addit. incipien. hic dubitatur, referendo Gulielm.de Cuneo, & ſequitur Bald.in rubric.C.de contrahend. emptio.in q.16.& Anto.in cap.cum veniſſent.de reſtitut.ſpol. & tenet Alexand.in conſi.relatis, per Thom. Ferrat.in cautela 48.& ſequitur hoc etiam Iaſo.in l.quoties.C.de rei vend.in verſicu. quintò principaliter limita. vbi plures refert hoc ſequentes.

Limita ſeptem modis, vt per Dec. in regula, contractus.de reg.iur. B.Dias re.229.

¶ EMPTOR, qui percepit fructus rei emptæ, tenetur ad vſuras pretij non ſoluti.Hanc regu. probat text. & ibi Bald.Salic.& doct.in l. curabit. C. de actionibus empt.& in l.fructus.eodem tit. Facit etiam tex. in l.Iulianus.in §.ex vendito.ff. de actio. empt.gloſſ. magna in cap.conqueſtus.de vſur. Circa quam regulam vide Socin.in conſilio lxxxviij. numero 7.volum.4.Iaſo.in l.de diuiſione.numer.12. & ibi doct.ff. ſoluto matrimonio.Fabianum de Monte Sperel. in tract.de emptione, & venditione: in v.quæſtio.principali, num.45.

Hanc regulam cum quinque ampliationibus, & quinque limitationibus ponit Cagnolus in repet. d.l.curabit.à nume.33.vſque ad numer.53.C.de actionibus empti. P.Duen.re.244.

¶ EMPTOR regulariter agit de euictione contra venditorem, re euicta: vt in l.emptor fundi. C.de euict. & in cap.finali, de emptione, & venditio.& in l. ſi in venditione.ff.de euict.& in l. non dubitatur. C.eodem tit. De iure regio text.in l.7. titu.10. libr.3.fori. & in l.32.ti.5 par.5.Circa hanc regu.vide Afflic.in c.1. numer.1.cum alijs, ſi de feudo vaſallus ab aliquo fuerit interpellatus.in vſibus feud.& in cap.1.numer.22. de controuerſia inter vaſallum, & alium.etiam in vſibus feudorum.

Hanc regulam cum quatuor limit.ponit Soci.in regula ccccxxxviij.Eandem regulam cum iij. limi.ponit tex.in d.cap.fi.de empt.& vendit.Et vij.caſus, in quibus hæc regula non habet locum, ponit tex. de iure regio in l.xxxvj.titu.v.parte v.& ibi Montaluus ponit xj.caſus in quibus fallit hæc regula. Quindecim caſus in quibus etiam hæc regula non habet locum ponit idem Montal.in l.7.titu.10.lib.3.fori. in gl. fin. Hanc etiam regulam cum 42.limita.ponit Affl. in c.1.in §.ruſus, ſi fideles.num.15.cum ſequen. vſque ad num.63.quibus modis feudum amittatur. in vſibus feudorum. P.Duen.re.252.

¶ EMPTORIS, & venditoris, ſeu emptionis, & venditionis idem ius ſtatui debet.leg.1.C. de cupreſſis.libro 11.l.fin.ff.de acceptil.l.fin.C.de ind. vid.toll. Bal. capitulo vnico.tit.qualiter dominus proprie. priu. doct.rubric.C.de reb.cred.Bald. in tracta. de priuil. doct.p.7.priuileg.1.nume.15. Barto.conſ.124. Afflict. deciſ.209.num.2.Boer.deciſ.23.num.7.Cra. conſ.91. num.1.Tiraq.in tract.Lignagier.§.31.glo.1.nu.4.Ronchegallus.l.eandem.numer.55.ff.de duob.reis, Dec. Pedem.140.nu.2. Med.re.9.

¶ EMPTORI non fit præiudicium per venditorem, cum ipſe agit abſque eius conſenſu de proprietate rei, nam cum dominium ſit tranſlatum in emptorẽ, venditor nullum ius habet.l. ſi pupilli. §. videamus. ff.de neg.geſt.glo.Bar.& Alex.l.ſæpe.ff.de re iud.fallit hoc tamen, niſi emptor pateretur eũ agere.Abb. c.quamuis.nu.12.de ſent. &.re iud. Med.reg.8.

¶ EMPTORI non ſufficit denuntiare venditori litem fuiſſe motam, niſi ei oſtendat libellum in forma publica.Hanc regulam ponit Barto.in l.non ſolùm.in §.morte.numer.51.ff. de noui operis nuntia. idem Barto.in l.empti.C.de euictio.Ang.& Io. de Imo.in l.in executione.in §.in ſolidum.ff.de verbo. obliga. Card.not.per text.ibi, quem ad hoc extollit vſque ad ſydera, in Clemen.cauſam.in verſiculo idem quoque.in fine.de elect.Eandem opinionem tenent Bal. & Salycet.in d.l.emptio. C. de euictionibus. Ant.de Burgos in c.fi.de emptio.& vendi.num. 2. in medio. & ibi Barb.num.5.Felin.in cap.cùm M. Ferrarienſis. num.63.de conſtitutionibus.vbi Feli.& Mod.dicunt eam communem opinionem, eandem opinionem tenet Alex.in l.non ſolum.§.morte. ff. de noui oper. nun.eandem opin.dicit communem etiam Rubeus Alexandrinus in repet.dicti §.morte.num.64.& ibi Claudius de Seyſello.num.93.Iaſ.num.38.licet contrariam opinionem teneat Ludouicus Romanus in d.§.morte.numero 12.per gloſ.in d.Clemen.cauſam in fi.in glo.fi.& per alia debilia fundamenta, de quibus ibi per eum, ſed de opinione Romani non eſt curandum, ſecundum Rubeum & alios doctores ſuprà allegat.quia eſt contra caſum d. Clementinæ, in dicto verſ.fina.

Hanc regulam limita primò procedere, quòd emptor tenetur dare copiam libelli ipſi venditori: vt procedat ſi illam petat venditor: aliàs ſecùs, vt eſt gloſſ.not.in d.Clemen. cauſam. in verſic.ſi petita.de elect.quam glo.ſequitur & not.ad hoc Felin. in dict. cap.cùm M.Ferrarienſis.nume.63.Claudius de Seyſello etiam allegat ad hoc gloſſ.illam, in dicto §.morte.num.94.

Secundò limita, vt hæc opinio procedat de iure: ſecùs autem de conſuetudine.ita not.tenet Ang. de Peruſio in l.emptor.num.2.& in l.empti. C. de euictionibus. Veritas autem iſtius limitationis pendet ex eo quod Barto.not.in rep.l.de quibus.nume.21.ff. de legibus.vbi tenet quod creditur Docto. aſſerenti aliquam eſſe conſuetudinem.quam opi. dicit communem Decius in conſi.dcxcj.num.12.Sed contra Bar. tenet ibi Iaſ.num.89.in dicta lege, de quibus. Hippolytus in conſ.82.num.41.

Tertiò limita, vbi venditor eſſet literatus: ſed vbi eſſet illiteratus, tunc non ſufficeret vt ei legeretur libellus, niſi ei tenor declaretur. argum. eorum quæ ſcribentes communiter dicunt in l.1.ff.de verborum

oblig.

oblig.in quo videtur quòd sufficiat dicere emptori, quòd sit sibi motalis & oblatus libellus, vt constat in actis talis iudicij.argum.text.in l.Herennius. §.j.ibi, Autori laudauerat.ff.de euictionibus. Nam ex quo venditor tenetur ad desendendum, debet inuestigare, vt in cap.ab excommunicato.de rescr. & sic vbicunque denūtiatio facta fuerit iudicis auctoritate: ita Rubeus in dict.§.morte.numero 676. P.Duen.reg.243.

¶Emptori præiudicat sententia lata contra venditorem, ideo contra ipsum mandatur ipsa executioni, quando.s.ipse passus est causam agi, & non contradixerit, præcipuè etiam cum venditor conuentus fuit rei vendicatione. Barto.l.sæpe.qu.2.vbi Alex.in termin.huius reg.num.105.com.dicit.ff.de re iud.Anton.c.pen.eod.titul.& Doct.capi.proposuit.de concess.præb Gulielm.in l.de die.§.quidam. ff.qui satisd.cog.gloss.& Imola capitu.quamuis.de senten.& re iud.Petr.& Cin.l.doce.C.de rei vendi. gl.l. ex parte.ff.famil.hercisc.l.iam tamen. §.in hac. ff.iud.solui. Doct.l.etiam.C.mandati.Bal.consi.173. volum.5. Alex.d.l.sæpe.nume.86. Medic.reg.8.

¶Emptio nulla ob nō solutum residuum precium dicitur etiam si in vnico nummo quis deficiat, quādo in contractu pactum appositum fuit, vt nisi solutio nnn fuerit facta tali die res dicatur inempta.l. 1.& seq.ff.de lege commissoria.glo.l.res bona.ff.de contr.empt.l.fistulas.§.qui fundum.l.cum fundus. ff.de condi.& dem.l.etiam.ff.de solut.l.tutor.§. Lucius.C.de distract.pign.l.quandiu.C.eodem.l.cum adeo.col.2.de rescr. Medic.reg.8.

¶Emptio nulla est sine pretio, & consensu.§.1.insti. de empt.& vendi.conc.ampl. proxima.l.facit cum precario.ff.de precar.Dec.consi.466.numer.4.Cephal.consi.219.num.3.Crau.consi.230.num.7. Port. consi.161.num.20.consi.200.numer.6.Gratus consi. 127.num.15.volum.1.Paris.consi.61.num.15.volumi. 3.Barto.consi.364.numer.2.volum.2. Med.reg.7.

¶Emptio nulla est re perempta ante traditionem, seu ante perfectionem contractus, no.Doct.l.1.ff.de per.& com.rei vend.non enim potest æstimari bonitas loci, qui non est.l.si seruum.§.1.ff.de act.emp. conc.simili.Dec.consi.583.numer.9. Medi. reg.6.

¶Emptio rei suæ, siue à sciente, siue ab ignorante facta, non valet: vt in l.suæ rei.ff.de contrahen.emp. & in l.cum res.& in l.si mater.C.eod.titu.

Limita septem modis, vt per Ripam in repet.l.si aliquam rem.ff.de acquir.possess. B. Dias. reg.226.

¶Emptio seu venditio imaginaria dicitur si pro vno nummo fuerit facta de re magni precij.glos.§. precij.§.præterea.insti.quibus modis ius patr.pot. sol.per l.si quis conduxerit.ff.locati, vbi si quis cōduxerie domum vel prædium vno nummo, conductio nulla est, quia hoc ad instar donatiōis ducitur. Cagnol.l.imaginaria.num.12.ff.de reg.iur.nota tamen quod emptio inepta non redditur ob minimā causam.l.res bona.ff.de cnntra.emp. Anto. in trac. de minim.numer.20. Medic. reg.5.

Emptionis contractus rescissio soluitur morte emptoris, vel venditoris, non hæredes vti possunt remedio l.2.C.de resc.vend.& hoc quando à principio sciebant rem esse illius valoris: item si testator apposuerit precium, illúdque taxauerit, tunc hęres non potest agere remedio d.l.2.seeus si testator simpliciter rem vendi iubeat.no.l.Imperator.§. si centum.ff.de leg.2.l.si fideiussor.§. meminisse.l.si cui.§.fi.ff.de leg.1.Cremen.Rubric.C.de resc.vend. num.28.vbi Pinellus p.2.nu. .19.Tiraq.in tract.de vtroque retractu, in titu.de retr. Lignagier.in fine, numer.19.Ratio primi dicti est, quia ex quo venditor, vel emptor sciuerunt verum valorem rei, decepti dici non possunt. Scienti enim & consentienti non fit fraus, neque iniuria.cap.scienti.de regu.iur. 6.l.2.§.vsque.ff. de iniuriis.huius autem opinionis sunt DD.omnes, d.l.2.in princ.C.de resc.vend. Bar. num.14.Bald.q.4.num.7.Salic.q.7.num.11.Paul.nu. 7.Fulgos.num.11.Paul.l.maioribus.C.com.vtr.iud. Crem.d.l.2.num.86.Cagnol.num.124. Pinellus p.1. num.10.Azo in summa, C.de resc.vend.nume.1.Didac.lib.2.resol.cap.4.num.2.Afflic.tract. feud.lib.3. num.37.Boer.Decis.142.num.3.Rom.consi.475.numer.4.Alex. consi.42.num.5.volum.1.consi.127.vol. 2.consi.48.num.4.volum.4.Dec.consi.583.colum.1. Socin.Iun.consi.73.volum.2.Paris consi.128. nume. 36.volum.1.Lanfred.consi.feud.23. Hiero.consi.127. Barbat.consi.21.colum.3.volum.4.Aug.Ber.capitu. cum dilecti.num.23.de emp.& vend.Tiraq.tract.de vtroque retr.titu.de retr. Lignagier.§.1.gloss.18.numero 18. Medic.tr.2.p.

¶Emptionis contractus rescinditur propter excessum vnius nūmi vltra dimidiam iusti precij: ideo debet suppleri totum verum, atque iustum pretiū. Bald.capit.cum causam.colum.1.de test.l.2.quæ.12. C.de rescin.vend.Anton.cap.cum dilecti.de empt. & vend.idem cap.cum causam.eod.titu. & est com. opin.in hoc casu sufficere quemlibet minimum excessum.glo.l.cap.cum causam.de testi.Saly.& Paul. d.l.2.Cepolla in tract.de simul.contr. column.4.de communi attestatur Tyraq. vel in tract.de iudic. in reb.exig.nō fer.fall.51.Arius Pinellus l.2.p.1. c.2.nu. 4.C.de resc.vendit. Medic.reg.5.

¶Emptionis, & venditionis appellatione cōprehenditur omnis contractus per quem dominium transfertur. Hanc regulam probat tex.in l.statu liberi à cæteris.in §.Quintus.& ibi glo.in verbo, emptionis.ff.de statu liberis.facit etiam tex. in l.ficut. in §.venditionis.& in §.sed si promiserit.ff. quibus mod. pignus, vel hypotheca solui.tex.in l.sed quod ad eas.in §.quod emptione.ff.de pig.& in c.primo. de contentiōe inter domi.& empto.in Vsibus feudorum.& in l.sequitur.§.de illo.iuncta glo.in verb. ff.de vsucapio.& in l.secunda.in §.eam rem.ff. quæ res pigno.oblig.poss.tex.in l.finali.C.de rebus alienis non alienādis.& in l.si vsumfructum.in §.in summa.ff.de libera.causa.& hoc tener glo.& ibi Cinus in l.secunda.C.de vsucapione pro empto.& in dict. §.venditionis.idem Cinus in l. secunda. C. de iure emphy.vbi allegat tex.in l.secunda, in secundo responso.ff.de dote præleg.& in l.si ego.in §.interdū. ff.de Publiciana. Circa quam regulam vide Iaso. in l.iuris gentium.in princip.numero 7.de pact. Patitium in consilio lxxxij.numer. 8.cum alius, volumine tertio.

Hanc regulam limitat quatuor modis Bernard. de Luco in reg.ccxxvij.& in regula dcclxxiiij.referendo ad Antonium Burgos in Rubric.nume.19.vsque ad finem, de emptio. & venditio.

Hanc regulam cum quinque limitationib. ponit Fabianus de Monte in tractat.de emptio.& venditio. in secunda quęstion.princip.à numero 1. vsque ad numerum 11.& à nume.11.vsque ad finem notabiliter tractat materiam huius regulæ. P.Duen.re.229.

¶Emptionis, & venditionis appellatione comprehenditur omnis contractus, per quem transfer-

tur dominium. Text. est no. in l. statuliberi. §. quamuis. ff. de statuliber. Bald. in l. 2. C. de vsucap. pro emptor. vide Bart. in l. alio. ff. de alimen. & cib. leg. probat tex. in capit. 1. de conten. inter domi. & emp. in vsib. feud.

Limita quatuor modis, vt per egregium doctorem nostrum Hispanum, Anton. de Burgos (qui etiam apud Italos magni momenti fuit) in Rub. de emp. & venditio. B Dias. reg. 227.

¶Emptionis, & venditionis appellatione indefinitè comprehenditur omnis contractus per quem dominium transfertur, vt gl statu liberi. l. quintus. versi. emptionis. ff. de statu liber. l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pig. vel hypot. solu. l. sed quod. §. quod emptione. ff. de pignor. cap. primo, de cont. inter Domin. & emp. gloss l. sequitur. §. de illo. ff. de vsucapion. l. 2. §. eam tem. ff. de vsucap. l. si vsumfructum. §. in summa ff. de liber. causa. gl. & Cyn. l. 2. C. de vsucap pro emptore. Ias. l. iurisgentium. nume. 7. ff. de pactis, Paris. consi. 82 num. 8 vol. 3. Med reg. 2.

¶Episcopus in adulterio regulariter non dispensat nisi sibi alias à iure permissum reperiatur, secúdum omnes in capit. at si clerici. in §. de adulteriis. de iudic.

Fallit in conuicto per inquisitionem. d. Abba. in capi. qualiter, & quando. 2. de accusa. Aretin. in dict. §. de adulteriis. per tex. in cap. inquisitionis, de accusa.

Fallit quando canon puniens delictum dictaret super delicto posse impersonaliter dispensari, nam isto casu benc poterit episcopus dispensare, est glo. in c. in quibusdam. de pœni.

Fallit, quãdo occurreret aliqua causa inopinata: quia tunc episcopus bene poterit dispensare ab adulterio, supra secundum dom. de Rota. decis. v. incip. idem in religioso. titu. de iur. patr. S. Iann.

Episcopus de adulterio, & aliis minoribus criminibus, nisi prohibeatur, semper dispensat, ca. at si clerici. §. de adulterio. de iud. in authen.

Fallit quando canon imponit pœnam ipso iure, Archid. capi. licet canon. de elect. in vj.

Fallit quando verba canonis tollerent actualiter dispensationem, putà, dictat canon, clericus conuictus de adulterio, vel minoribus criminibus sit perpetuò beneficio priuatus: hoc enim casu non potest Episcopus dispensare, gloss. in capitu. cupientes. in §. cæterùm, in verbo perpetuò, de electi. in sexto.

Fallit, quando propter dispensationem dubitaretur de scandalo. Abba. in capitu. qualiter & quando, el 2. de accusatio.

Fallit, quando canon imponit certam legem episcopo, secundum Ioan. And. in capi. j. de supple. negligen. Præla. in vj. vbi Geminia.

Fallit, quando esset canon concilii nihil de dispensatione dicens: nam episcopus non dispensat contra concilium: secundum gl. in cap. cum dilecti, in verbo, ætate. de electio. S. Ianu. reg 80.

¶Episcopus aliquem excommunicans in statutis suis si absolutionem sibi non reseruauit, alter quàm ipse vel inferior absoluere potest. Hanc regulã ponunt Ioan. Andr. Imo & Panorm. in capitu. graue. in fine, de præben. per text. in capitu nuper, de sententia excommunicatio. vbi hoc tener Henricus Bohic in vltima distinctione: & Abba. in v. notabili. Felin. versic. nota tex. optimum. Panorm. in capitu. Pastoralis. in §. præterea. numero 1. de officio ordi. & ibi Fel. num. 9 in 1. fallentia. & in capi. prudentiæ, in §. finali. num. 19. in prima fallentia, de officio delegati. Petrus de Palude in iiij. sententiarũ, distinct. viij quæst. v. artic. 1. Ange. de Clauasio in summa, in verbo, absolutio. el. 1. ver. absolutio ab excommunicatione statutorum. Facit quod scribit Archidiacon. in summa, 17. dist. in finalibus verbis: & ibi Geminia. & Præpo. dicẽtes, quòd à sententiis latis per concilia prouincialia possunt suffraganei absoluere, quod etiam tenet Collectarius in capitu. graue. numero 12. de præben. & non solùm absoluere possunt ipsi suffraganei, sed etiam sacerdotes sui, ita tenet Præpo. Alex per illum text. in capitu. si quis autem. in 2. notabili. 18. distinct. vbi ponit aliquos casus in quibus non procedit. Facit etiã pro hac conclusione tex. in capitu. suffraganeis. de institutio. & ibi Panorm. in vltimo notabili, notat Io. de Imo. in dict. capitu graue. numero 16. Ratio huius regulæ est: quia statuta episcopi interpretantur secundum ius commune: vt tenet Abba. in capit. ea. sanam quæ. num. 6 de rescrip. post Bar. in l. 1. ff. ad l. Falcid. idem Panorm. in capitu. ex parte el iij. numero de verbor signifi. Deci. in dic. capit. causam quæ numero 22 de rescrip Sed ius cõmune disponit, quòd quando conditor sibi non reseruat absolutionem, videtur aliis concedere: dic. capitu. nuper. & sic eam interpretari innem debent pati statuta episcopi: cùm prædictum capitu nuper. non distinguat. Hanc rationem assignat Dominicus de Sancto Gemin. in summa. 17. dist. in fin. verbis.

Hanc regulam ampliat vno modo, & limitat sex modis Henricus Bothæus in tract. de synodo episcopi: artic. v. in vnica conclusione, quam ibi facit, à nu. 1 vsque ad fin. P. Duen. reg. 252.

¶Episcopus conferens beneficium absenti, non poterit id alteri conferre etiam ante absentis acceptationem, licet absenti possit assignare terminum compe tentem, intra quem acce ptet, quo elapso, nisi acceptauerit, alteri id liberè poterit conferre, quia variare non potest. Doct. comm capitul. quod semel placuit. de reg. iur. 6. l. apud Iulianum. ff de opt. leg l. seruũ. ff. de leg. 1. capitu. nulli. de elect. 6. gloss. & Dnct. l. dotem. ff. solut. matrim. Ioan. And. & Abba. capitu. publicato. de elect. Bald. l. de dic. f. qui satisf. cog. Din. capitu. mutare. de reg. iur. 6 Bald. consi. 34. volum. 3. Alex. l. si ex toto. § fin. ff. de lega. 1. Abba. consi. 9. volum. 2. Rebuff. l. præcepi. numer. 7. C. de Can. largit. lib. 10. Din. dic. capitu. quod semel. nume. 11. de reg. iur 6. simile l. eum quærebatur. l. de quæstio. Medic. reg. 4.

¶Episcopus debet prouidere ecclesiis, quæ subsunt plebibus, vel aliis inferioribus ecclesiis spectibus ad ipsum. Innocent. in capitulo, cùm venerabilis. de exceptionibus.

Amplia primò etiamsi aliquis Episcopus construeret ecclesiam de nouo in aliena diœcesi, quia reseruatur sibi sola præsentatio, vt probatur per tex. fine in canone primo 16. quæst. v. & no. in capi. significauit. de iure patronatus.

Amplia secũdò, etiam si fundator ecclesiæ ordinaret, quòd institutio ipsius non spectaret ad episcopum, sed ad inferiorem: vt per Innocen. in capitu. in Lateranensi. circa finem. de præbendis.

Primò fallit in ecclesiis: quæ sunt de titulis cardinaliũ quia in illis cardinalis, etiam non episcopus, vtitur pleno iure episcopali. ita not. per Ioann. Mona. in capit. 1. de maior. & obed. in 6. & ibi Domi. & Imol. in cle. ne Roma. de elect. & est tex. in capit. ais quæ. de maior. & obedien. & ibi latè per Felinum.

Secundò fallit nisi plebs, vel alia ecclesia inferior haberet ius instituendi ex causa speciali, vel priuilegio, vel præscriptione: vt per Domin. in summa. 21. distinct.

Tertiò fallit quando ecclesiæ sunt sitæ in parochia alterius ecclesiæ, & ita limitat Dominicus in d. summa. vigesimaprima distinct.

Quartò fallit in ecclesiis collegiatis secularibus: nam institutio, vel confirmatio in præbendis spectat ad episcopum, sed electio spectat ad prælatum & capitulum illius ecclesiæ: vt per Federicum in consil. 34. incipiente, quæritur ad quem. B. Socin. reg. 156.

¶ EPISCOPVS dispensat de adulterio, & minoribus criminibus, nisi prohibeatur à canone: capitulo, at si clerici. & ibi docto. de iudiciis.

Primò fallit quando Canon imponit pœnam ipso iure: vt per Archid. in cap. licet canon. de electio. in 6. Ratio est, quia sicut non potest dispensare post sententiam à se latam super pœna, & in c. ideo. 2. quæst. 7. & in l. diui fratres. ff. de pœn. tanto minùs poterit dispensare quando est imposita pœna ipso iure à canone.

Secundò fallit nisi verba canonis tollāt actualiter dispensationem, quando diceret quòd clericus conuictus de adulterio, vel minoribus criminibus perpetuò sit priuatus: quia tunc non posset episcopus dispensare: vt est gloss. in capitu. cupientes. §. cæterùm. de elect. in 6. quam dicit sing. Car. in clem. 2. de vita & honestate cleric.

Tertiò fallit, nisi ex dispensatione dubitaretur de scādalo: vt per Abb. in cap. qualiter. el secundo. de accusa. de quo etiam vide per Ser. in titu. de lega. §. j. versicu. nunc de episcoporum. B. Soc. reg. 157.

¶ EPISCOPVS doctor præfertur episcopo non doctori: item episcopus interuenire potest in collegio, tanquam episcopus & tanquā canonicus. Bal. l. & si prætor. ff. de offic. eius. Doctor. l. j. ff. eodem. Medic. reg. 2.

¶ EPISCOPVS existens extra suam diœcesin, non potest cognoscere de causs sibi commissa, non facta mentione de mora alibi quàm in sua diœcesi per eum facta. Abba. in capitu. nonnulli. de rescrip. per tex. vbi idem Abb. in capit. fin. de rerum perm. in cap. fin. circa princ. de iudic. & in capitu. olim. de except. Cardin. in clem. fin. quæsti. 2. de sentent. excommunica.

Limita dupliciter vt per Felin. in d. ca. nonnulli.

Primò, nisi de consensu partium procederet, & non traher et reum vltra diætam.

Secundò limita, nisi cōstaret Papam scire, quòd is cui scribit, alibi moratur, secund. Dom. in ca. statutum, §. cum verò. de rescriptis. libr. 6. & infert ad episcopum Fesulanum morantem continuè Florentiæ ex priuilegio, vt ibi per eum. B. Dias reg. 289.

¶ EPISCOPVS habet prouidere ecclesiis, quæ subsunt plebibus, vel aliis ecclesiis inferioribus, secundum Innocen. in capitu. cùm venerabilis. de excep. per tex. in capi. omnes. 16. quæst. 7.

Amplia, etiam si alienus episcopus cōstruxerit ecclesiam de nouo in ista diœcesi, quia tunc reseruabitur sibi sola præsentatio, vt est tex. vnicus in capit. 1. 16. quæstion. v. facit tex. in capitu. significasti, eum materia sua de iure patrona.

Amplia, etiam si fundator ecclesiæ ordinaret, quòd institutio ipsius non spectaret ad episcopum, sed ad inferiorem, secundum Innocent. in capitu. Lateranensis, in fin. de præbend. dom. Abbat. in capit. requisisti, de testament.

Fallit in ecclesiis, quæ sunt de titulis Cardinaliū, quia in illis Cardinalis etiam non Episcopus vtitur pleno iure, secundum Ioann. Monach. in cap. 1. de maio. & obed. in 6. Gemin. in Summa, vigesima distinctione. S. Ianu. reg. 83.

¶ EPISCOPVS quam habet auctoritatem, non Episcopis concedere non potest. Abba. in capit. accedentibus. de excess. prælat.

Fallit in is, quæ spectant ad ipsius Episcopi dignitatem: nam potest concedere, sicut & cognoscere de causa matrimoniali, iniungere publicam pœnitentiam, & iudicare de clericis, & similia. & 16. quæst. 2. capitul. visis.

Fallit in concernentibus iurisdictionem, secundum Panorm. in d. cap. accedentibus, post Ioann. Andr. & Cal. ibi, regula tenet in his tantum quæ vt ordinare crismare & consecrare & similia: nota. in capi. quamuis. 68. dist inct. & in cap. aqua, de consecra. eccle. vel altari. insignia solus Papa concedit vt mitrā: & c. arg. e. vt apostolicæ. de priui. in 6. S. Ianu. re. 84.

¶ EPISCOPVS habens auctoritatem nominādi vnū canonicum in sua creatione, si vnum nominauerit qui acceptauerit non poterit amplius nominare. Rot. Dec. 31. Doct. l. apud. ff. de opt. leg. Doct. com. capi. gratia. de rescrip. 6. simile Ias. consi. 36. volumi. 3. Alex. consi. 16. num. 9. volum. 4. Ioann. Andr. capi. pluralis, de reg. iur. 6. Felin. ca. 2. de trenga, & pace. Medices reg. 3.

¶ EPISCOPVS in quibus casibus dispensare possit. Vltra Innocen. in capi. dilectus filius. de tempo. ordi. vide cxij. casus, quos ponit Aluarus Pelargus in libro primo, de planctu ecclesiæ. artic. 50. & ibi in fine in versiculo, prohibetur. ponit casus in quibus episcopus dispensare non potest. Et cxxxvj. casus, in quibus episcopus potest dispensare, ponit Bertachinus in tract. de episcopo, in 2. parte. 4. libri. num. 107. Et clxiij. casus in quibus episcopus dispensare potest ponit Spe. in tit. de dispensatione. in §. nunc de episcoporum. à num. 1. vsque ad numer. 22. & ibi etiam vsque ad finem casus à nu. 25. in quibus episcopus dispensare non potest. P. Duen. re. 247.

¶ EPISCOPVS in sua synodo potest facere statuta. Hanc regulam probat tex. in ca. quod super his. de maiorita. & obedientia. & in capit. ex ore. §. porrò. de priuilegiis. & in capitu. licet. de officio ord. & in cap. 2. & ibi glo. in verbo, statuto. & omnes doctores de constitutionibus. libro 6. & in capi. nullus. 3. quæst. 4. & gloss. fin. in summa, xviij. distinct. & gloss. fin. in cap. j. & Archidiaconus & doct. de consecratione, distinctione 3. Host. in Summa, in tit. de constitu. §. quis possit. Henricus in cap. à nobis. el j. numero 2. de sentent. excommunicationis. idem Hēricus in capitu. fin. de feriis. & ibi Abba. numero 5. Bald. in capitu. fina. de officio delegati. Hosti. & ibi omnes doctores in capi. fi. de officio Archipresbyteri. Richardus de Media villa in 4. Sententiarum. dist. 37. art. 9. quæstion. 2. in fin. Sanctus Antonius in summa. 1. parte, titu. xvij. capitu. vnico. §. 13. Bertachinus in tract. de episcopo, in secunda parte. 4. libri, quæstio. xv. numero 28. Albericus in l. formam. numero 1. C. de officio præfect. prætorio Orientis, & in tract. statut. in prima parte. q. 3. Ioann. Fab. in §. sed quod principi. nu. 2. Institu. de iure natura. & ibi Cristophorus, Angel. Aretin. in §. ius autem ciuile. numero 5. eodem titulo. Bartol. in repe. l. omnes populi, numero 8. ff. de iustitia & iure. & in l. j.

in principio, numero 1. ff. quod quisque iuris. Fran. de Ripa in libro 1. responsorum, capitol. 2. numero 29. Calcaneus, vbi allegat alias gl. in consilio 7. numero 29. Fran. Purpuratus in l. imperium. num. 130. ff. de iurisdict. omnium iudicum. Iaso. in d. l. omnes populi. in prima lectura, numero 30. & in secunda lectur. numero 11.

Hanc regulam amplia & limita septem modis vt per Henricum Bothæum in tract. de Synodo Episcopi, in 3. parte, à numer. 103. vsque ad numerum finalem. Et circa hanc regulam vide plura de potestate episcopi per Aluarum Pelargum in suo lib. de planctu ecclesiæ, libro 2. art. 21. P. Duen. reg. 245.

¶ EPISCOPVS inuestiuit quẽdam nobilem de fundo decimali omnium redditaum, inter quos nominauit fœnum, secundum quod sui antecessores soliti erant recipere, si eius antecessores nõ habuerint, debebitur nihilominus inuestitura, si eius forma concedendi interuenerit. Paul. consil. 322. idem l. admonendi. colum. 5. quem refert Iaso. in termin. huius reg. nu. 38. ff. de iur. iur. conc. simil. Paul. l. pen. C. de insti. & substi. Angel. & Ias. d. l. admonendi. nu. 39. vbi ponit exemp. in emph. Medi. reg. 10.

¶ EPISCOPVS non potest apponere generale interdictum in sua diœcesi contra subditos suos denegantes ei charitatiuum subsidium: dato quòd possit eos excommunicare. Hanc regulam ponit Bartholomæus de Belencinis in tractatu de charitatiuo subsidio. q. xxv. numer. 1. pro quo est tex. in Extrauaganti Bonifacij octaui: incipienti, prouidè attendentes, in titu. de sententia excommuni. in cõmunibus, vbi dicit quòd idem est in collectore Papæ exigente decimam beneficiorum: quia pro nullo pecuniario commodo potest apponi generale interdictum. ita tenet Ioann. Andr. Philipp. Franc. & alij doct. in capitu. præsenti. de senten. excommun. libro 6. Ioann. Calder. in tract. de interdicto: in j. part. numero 17.

Limita primò, non habere locum in interdicto speciali: scilicet in certa ecclesia, nam episcopus potest illud apponere propter denegatum subsidiũ: quia Extrauagans prædicta non habet locum in speciali interdicto, sed in generali. ita Ioann. And. Domini. & alij Doct. in capitul. præsenti. de sententia excomm. libro 6. Calde. vbi suprà: Fel. in capitul. sane. el 2. numer. 3. de offi. deleg. Stephanus Aufrerius in tract. de potestate eccles. super laicos. numero 8. versicul. decimò potest episcop. Bartholomæus de Belencinis in d. trac. q. xxxv. numer. 2.

Limita secundò, nisi subditi denegantes soluere subsidium, prius fuissent propter hoc ab episcopo excommonicati: quoniam si perseuerent in cõtumacia, non obstante excommunicatione, episcopus poterit apponere generale interdictum. Nec obstat dicta Extrauagans, quæ loquitur, quando directè, & immediatè apponitur generale interdictum pro commodo pecuniario: hoc autem casu apponitur potiùs propter contumaciam: & solutio subsidij nõ est causa immediata: sed mediata & remota. ita notabiliter concludit Io. Calderinus in cõsi. 8. incipienti, episcopus interdicit ecclesi. in titu. de sentent. excommunic. vbi dicit hoc esse verissimũ, & ita debere intelligi dictam Extrauagantẽ. Quã opinionem sequitur Bartholomæus de Belencinis in d. q. xxv. num. 4. Remigius de Gonny in trac. de charitatiuo subsidio. q. 12. P. Duen. reg. 253.

¶ EPISCOPVS non potest de ecclesijs patronatis & earum bonis disponere aliter quàm se habet status ipsarum ecclesiarum, sine consensu patroni. Quæ regula probatur per gloss. in capitu. nobis. in §. cæterùm. in verbo, in capella. versicu. sed his non obstantibus. de iure patrona. allegat ad hoc gloss. tex. in capit. monasterium. & in canon. sequenti. 16. q. 7. vbi dicitur, episcopum non posse auferre ecclesiam à dispositione patroni, & sic, eo inuito, collegiata non potest fieri, sicut eo inuito nõ potest ei auferri directè ius præsentandi: vt in capitu. decernimus. 16. q. 7. & in capitul. cùm dilectus. de iure patron. & ita Lambertinus in tract. iuris patronat. in 6. quæst. principali 13. libri, num. 2.

Hanc regulam ampliat decem modis, & limitat vno modo Lambertinus in d. tract. in 10. artic. 6. quæsti. principalis. 3. libri: num. 1. P. Duen. reg. 254.

¶ EPISCOPVS non potest facere statuta contra ius canonicum. Quam regulam probat tex. in capitul. institutionis. 25. q. 2. & in capitu. licet. ibi, quod regulare fuit. de officio ordin. & in capit. quod super his. de maior. & obedient. in capitu. cùm inferior. eodem titu. facit tex. in l. formam. C. de offic. præfecti prætoris, & in l. hæc necessaria. C. de nouo C. compon. in l. ille à quo. in §. tẽpestiuum. ff. ad Trebellia. in l. nam & magistratus. ff. de arbitris. notat Hostien. in capitu. fin. in fine, de offic. Archid. quem ibi sequuntur Cardin. Ioann. And. & Anton. de Butrio, Henricus Bohic in capitu. à nobis. el 1. nume. 3. de sentent. excommunica. Abba. in capitul. cùm dilectus. nume. 10. de consuetud. & in capitu quod super his. de maiorita. & obedient. & ibi Felin. nume. 5. ad quem se remittit Christoph. Iacob. 10 libr. suo de concilio, articul. 2. libro 2. Cald. in consi. 1. in tit. de constitutionibus. Cardin. in Clemen. 1. in §. fi. de rebus ecclesi. non alien. Alber. in 1. parte statutorum, quæst. 6. & in l. formam. C. de offi. præfec. præt. Iaso. in l. omnes populi. in 2. lectura, nu. 11. ff. de iust. & iur. Paul. Parisius in consi. 27. numero 59. libro 2. Barb. in consilio 21. versic. sed istis non obstantibus. volum. 3. Iacobi. de Sancto Georgi. in l. j. in lectura, numero 5. ff. quod quisque iuris. Alexand. vbi dicit ita communiter teneri, in d. l. 1. ff. quod quisque iuris. idem in consi. cvj. numero 2. libro 2. Ioan. Fabr. in §. sed quod princip. Institu. de iure naturali. Ang. Aret. in §. ius ciuile. Institu. eodem titulo.

Hanc regulam cum 8. limitationibus, ponit Felin. in capitu. quod super his. de maiorita. & obedient. numero 2. cum sequentibus. Eandem regulam, vbi assignat 8. rationes ad eam cum 6. ampliationibus, & 8. limitationibus, & cum 25. illationibus, ponit Henricus Bothæus in tract. de synodo episcopi. in 8. cõclusione. 1. artic. à numero 36. vsque ad numer. 90.

¶ EPISCOPVS non potest facere statuta in præiudicium aliorum inferiorum. Hanc regul. probat text. in capitu. vestra. de locat. vbi probatur non valere statutum episcopi per quod prohibet locationem decimarũ fieri in sua diœcesi. & ibi omnes doct. ponunt hanc conclusionem, præcipuè Abba. num. 5. & 6. post gloss. in capitul. 2. in 1. notabili, de institut. & in c. fi. de feriis. nu. 5. & in c. cum dilectus. de consuetu. nu. 10. Arch. in c. j. de consecrat. distinct. 3. nu. 9. & ibi Card. de Turre Cremata. Henricus Bohic in ca. à nobis. el 1. nu. 3. de sententia excommunicat. Dominicus & ibi Card. Alexandrinus nu. 3. in summa, 17. dist. Rom. in consi. 428. nu. 3. Phil. Franc. in c. fin. §. fin. de appel. libr. 6. Ioan. de Imo. in capitu. cùm ecclesiarum. num. 26. Fel. in cap. quòd super his. nu. 7.

iofin.

in fin. de maiorita. & obedient. Ioan. Faber in §. sed quod princ. Institu. de iure naturali. Bartholomæus Socinus in consilio cclxxij. numero 8. versicu. confirmantur præmissa. volumin. 2.

Hanc regulam cum vnica ampliatione, & quatuor limitationibus, ponit, vbi etiam assignat rationem huius regulæ Henricus Bothæus in trac. de synodo episcopi, in art. j. conclusione v. nu. 19. Duen. re. 249.

¶ EPISCOPVS potest condere statuta, ita cócludit Barto. in l. omnes populi. ff. de inst. & iure. quod latius prosequitur ibi Bald. quos vide.

Limita, dum tamen non statuat contra ius: per text. in cap. quod super his. de maio. & obed. & in capit. vt animarum. de constit. in 6. per quæ iura ita limitat Iaso. dict. l. omnes populi. in 1. lectur. ff. de iustitia & iure.

Sublimita, nisi episcopus ex causa euidenti, & necessaria statueret contra ius, quia tunc posset. Ita tenet Bald. in d. l. omnes populi. per tex. sing. in l. si hominem. ff. mandat. de qua limitatione exclamat Abb. in pluribus locis, vt refert Ias. & ponit latius idem Ias. in d. l. omnes. in 2. lect. Quam conclusionem Bal. dicit famosam: idem Iason l. non solum. §. morte. ff. de noui oper. nun. in l. 1. C. de prec. imper. offer. Feli. in capitu. 1. de constitu. vbi plura quæ licent ex magna causa, & necessaria, quæ aliàs non licerent. Et vide Henric. Bothæum in tract. de synod. episc. par 3. nu. 49. viij. conclusio. Card. cccxxiiij. 2. tomo trac. vbi tripliciter sublimitat. B. Dias. reg. 288.

¶ EPISCOPVS potest dispensare contra statuta synodalia. Hanc regulam ponit Innocent. in capitul. cùm ad monasterium. numero 4. de statu monach. & ibi Cardi. in v. quæst. Lapus & Ioan. Andr. quem sequuntur Geminia. & Philip. Franc. in capitu. licet canon. de electione. libro 6. in capitu. vt animarum. in §. statutum. de elect. libro 6. Ioann. Andr. Cardin. Zabarella in capitu. dilectus. de temp. ordin. idem Cardin. in repet. capitu. perpendimus. de sententia excommun. Ioann. Andr. in regul. cui licet. & in regula, qui tacet. de regulis iuris, libro sexto. Collectarius in capitu. cùm omnes. numero 3. de constit. Anton. de Butrio in capitu. quæ in ecclesiarum. & ibi Ioan. de Imo. num. 25. de constitu. Panorm. in ca. at si clerici. in §. de adulteriis. numer. 10. de iudic. & ita dicit communiter teneri ibi Felin. numer. 6. Philipp. Dec. ibi numero 98. Iason. in l. j. in §. fuit quæsitum. numero 9. ff. ad Trebell. Nicol. Millæus in Repertorio, verbo, dispensare. versiculo, dispēsare potest contra propriam. Et hanc opinionem dicit esse communem Anton. de Rosellis, in tract. de concilio: in dubitatione, an in simplici beneficio, quod habet ecclesiam parochialem annexam, episcopus possit in eo dispensare. numero 20. Mouētur supradicti docto. quia dispensatio facilius permittitur quàm constitutio tollatur. nam legatus non potest contra canones statuere: tamen dispensare potest. ita notanter concludit Anton. de Butrio per gl. fin. ibi in Clement. 2. de rescrip. quem refert, & sequitur ibi, Ioan. de Imo. prout refert Philipp. Deci. in §. de adulteriis. nu. 100. sed episcopus potest tollere statutum suum, secundum supradictos doctor. ergo à fortiori dispensare poterit. Hanc opinionem dicit communem Petrus Rauennas in Compendio Iuris canonici, in titu. de iudic. versiculo, sed solet dubitari eādem opinionem dicit etiam communem Philipp. Franc. in regula, cui licet. numero 4. de regulis iuris libro 6. Lancelotus Galiaula in repet. l. Centurio. versicu. breuiter responde. ff. de vulg. Licet contrariam opinionem teneat Archidiacon. in ca. licet canon. de elect. lib. 6. nu. 2. & 3. Innocent. sibi contrarius in capitu. dilectus filius. nume. 5. de tempor. ord. Card. Zabar. sibi etiam contrarius in consilio cxxx. numero 4. Mouentur prædicti doct. per Rubric. ff. quod quisque iuris, & per capi. cum omnes. de constitu.

Hanc regulam ponit Bernard. de Luco in regula ccxlij. vbi limitat eam duobus modis. Eandem regulam limitat dupliciter Dec. in dic. §. de adulteriis. numero 103. & aliis duobus modis Rom. in consil. cccxxv. numero 10. Eandem item regulam cum sex ampliat. & duabus limitatio. vbi notabil. eam examinat, posuit Henricus Bothæus in tract. de synodo episcopi, artic. 4. num. 1. cum sequentibus. P. Duen. reg. 246.

¶ EPISCOPVS potest dispensare contra suam constitutionem, & eam tollere. notat Ioan. And. in regula, in generali. in Mercuriali, & in regula, cui licet, de regul. iur. in sexto.

Limita dupliciter, vt per Summam Rosellam in verbo, excommunicatio. lo 7. §. 14. & per Syluest. in eodem verbo, lo 1. in versicul. sciendum est tertio.

Primò, nisi constitutio transierit in priuilegium, vel contractum.

Secundò nisi sit iurata, vt ibi per eos. B. Dias. reg. 262.

¶ EPISCOPVS potest facere edictum, vt ostendant omnes titulum suorū beneficiorum, sub pœna priuationis ipsorum, & valebit talis pœna, ita Doct. in capitu. ordinarij. de offic. ordin. in 6. Felin. in capit. licet Heli. versicu. quinta conclusio. de simonia.

Limita primò, nisi essent beneficia simplicia, vel quis non retineret ea contra ius, quia in talibus etiam generalia edicta nihil operantur. Ita tenet Ancharanus in consi. 56. incipiente, duplici ratione. Quia regula intelligitur de retinentibus beneficia per dispensationem, & sequitur Felinus vt suprà.

Secundò limita, nisi non comparens haberet iustam causam credendi, quòd Episcopus non intellexisset de eo, putà, quia aliàs fecerat sibi fidem de dispensatione, ita eleganter consuluit Cardinalis consilio 36. incipiente, licet in Curia Rom. ponti. quod cōmendat vbi suprà Felin. B. Dias reg. 286.

¶ EPISCOPVS potest dispensare, vel absoluere à iuramento simpliciter aut aliquo casu quando iuramentū non est manifestè licitum, & vtile, sed dubium est, an sit licitum, vel illicitum, profuturum vel nociturum, istam regulam probant iura in cap. constitutis. de testi. & in capi. si verò. el 1. & in capit. verum, & in capit. cum quidam. de iureiur. per quæ iura eam tradidit Felin. in cap. 2. de spons. vbi refert Doctor. eam tenentes.

Limita istam regulam dupliciter vt per Felin. vbi suprà, quam prius tripliciter declarat.

Primò declarat, vt procedat etiam quando iuramentum potest seruari sine interitu salutis æternæ, contineat tamen turpitudinem ex parte recipientis illud, quia tunc non est necesse, vt iurans adimpleat prius, vel quòd compellat recipientem, ad relaxationem, sed potest directè petere absolutionem.

Secundò declara, vt procedat, quando est perniciosum exemplo, quia tunc potest, & debet per episcopum relaxari.

Tertiò declara procedere etiam si esset licitum, potest tamen episcopus per viam permutationis, licet non totalis relaxationis dispensare.

Limita primò, si esset probabile dubium an esset concedenda absolutio vel non, quia illam eo casu non potest inferior à Papa etiam legatus concedere, ita Doct. relati per Felin. in d. capit. 2. numero 22. Contrarium tamen dicit tenere Specul. Abba. Anton. & Dom. in variis locis, eo quia etiā episcopus potest interpretari, an iuramentum sit licitum vel nō, & an concedenda sit absolutio vel ne. Demum verò idem Feli. dicit, quòd in hoc puncto valde quotidiano non est firmanda sententia propter discrepantiam talium Doctorum, & secunda opinio videtur sibi communior, sed prima tutior. Afferit tamen sibi videri quòd saltem legatus posset interpretari iuramentum, quod dicit notandum.

Secundò limita, dummodo in relaxatione à iuramento citetur pars cui aliquid est iuratum, aliàs relaxatio non valet, ita Ioann. Andr. Anch. & alij, quos allegat Felinus vbi suprà. eandem conclusionē tefert tenere Panormit. Anch. Zabarel. Barb. Alex. & Ias. in variis locis. Gulielm. Bened. in repet. capitul. Rainutius. de testa. in verbo, duas habens filias. numero 299. in prima parte repetit. vbi etiam allegat Guido. Papæ, quæst. cxj. & Prac. Pap. in libello iuramenti quod præstatur à parte parti. qui idem dicunt. Cōtrarium tamen refert tenuisse Pau. de Castro in consilio ccxvj. sed concordat prædictas opiniones per consilium Oldrad. cxx. vbi dicitur, quòd si petatur iuramentum relaxari, vt per hoc obligatio quæ contracta est tollatur, & instrumentum cācellctur, ac si iuratum non fuisset, partis vocatio est necessaria, si autem petatur solum ad habilitādam personam, vt iuramento non obstante posit dolum vel fraudem vel metum detegere ipsius contractus, tunc cum de grandi non agatur præiudicio ipsius creditoris, non est necessaria partis vocatio, cum sibi remaneat adhuc facultas defendendi cōtractum, hæc Oldr. Cuius consilium dietim practicatur apud Gallos. Sed si bene ponderentur verba Pauli de Castro in dicto consilio idem sentit quod Oldrad. secundum prædictum Gulielm. Qui addit, quòd fortè vbi notorie constaret, iuramentum cōtinere turpitudinem in se ex parte recipientis, ita quòd illi seu creditori nulla competeret in contrarium exceptio, non esset necessaria partis citatio ad relaxandum iuramentum, secundum Panormi. in capitu. primo. de iureiur. de quo vide Guid. Pap. quæst. 140. & 225. cum duabus sequentibus, & quæstio. Capellæ 62. B. Dias reg. 241.

¶ Episcopus pro minima causa excommunicare non debet. capitu. episcopi. 10. q. 3. similiter pro minimo quis non debet à communione suspendi. ca. nullus. 11. q. 3. gloss. capitu. vir. 33. q. 4. conc. gloss. fin. in procem. decretal. Henri. capit. & fi. de simon. Doc. c. de appellationibus, de appel. Medic. reg. 5.

¶ Episcopus regulariter dispensare non potest. Arch. in capitu. non consideret. 50. distinc. per cap. nullus de temporib. ordin.

Fallit quando esset spes de futura scientia, & literatura, secundum Innocen. in capitu. cùm in cunctis. de electio. per doc. in capit. illiteratos 36. distin.

Fallit, quando eligendus, esset persona valde virtuosa, & sancta: quia propter suam sanctitatem (licet sit idiota) bene potest Episcopus dispensare: nam est vulgaris regula, quòd propter bonam vitam hominis receditur à dispositione iuris, vt per Felinum, in capitulo super iis, de accusat. & in capitulo decernimus. versicul. tertio monetur, de Iudæ. vide text. in capitulo graue. de præben. & dixi Institu. de suspect. tuto. §. fina. vbi multa commoda virtutum, & incommoda vitij cumulaui. S. Ianu. reg. 79.

¶ Episcopus seu eius vicarius ad instātiam cuiuscunque petentis potest concedere monitorias generales contra detinentes res suas, vt nisi restituant intra certum tempus sint excommunicati, ita tenet gloss. vbi Barto. & Bald. Ange. Albe. & alij in l. inciuile. C. de furtis. Rota in decis. ccccxliij. in nouis. in decisione incipien. extra Rotam, tenet Bald. in capitu. si sacerdos. de offic. ordin. Aret. in capitu. nouit. de iud. in antiq.

Amplia istam regulam quinque modis, & aliis quisque restringe, vt per Neuiza. in sylua pag. 170. Et quia materia est quotidiana, referam prædictas limitationes.

Primò limita, vt non possint concedi tales literæ ex communicato.

Secundò, quando sciretur quis rem subtraxerit, vel quando esset notus aduersarius, quia tunc debet agi contra eum via ordinaria coram competēti iudice, & hoc iure vtuntur multi in Gallia.

Tertiò limita, vt non procedant tales literæ pro re leui, vt pro gallina.

Quartò limita, si illæ monitoriæ essent infamatoriæ alicuius personæ, putà qui cognouerit talem mulierem, debeat illud propalare.

Quintò, si ille qui habet rem, pro qua literæ promulgantur compareat, dicendo quòd ipse tenet illam, sed non cum peccato, & quòd paratus est super illa in iudicio respondere coram competenti iudice, ad quem petit se remitti.

Sextò fallit, quando is, ad cuius instantiam concedūtur monitoriæ, priùs pactum fecit cum parte, quòd etiam si faceret publicare tales monitorias: quòd nec ipse, nec scientes per hoc teneantur propallare. Istam limitationem tradit idem Neuiza. vbi suprà.

Septimò limita, quando debens implere, hoc facere non posit, quia tales literæ non arctant ad impossibilia: hanc etiam ponit idem, vbi suprà.

Episcopus, vide infrà, in verbo, prouisio. lo j & in verbo. visitare. B. Dias reg. 243.

¶ Episcopus statuendo potest adiuuare ius commune: scilicet apponendo pœnam vbi ius non imponit: vel aggrauando pœnam à iure impositam: vt in capitul. innotuit, & ibi Anto. de Butrio & Panormita. de eo qui furt. ord. susc. & in capitu. 2. in §. statutum. de constit. libro 6. glo. in Clemen. ne Romani. in verbo, tolli. de elect. quam omnes docto. ibi sequuntur, ita tenet Panormita. in capit. cùm dilectus. numero 10. de consuetud. & in capitul. cùm consuetudinis. numer. 5. eodem titu. & in cap. nemine. numero 6. de offic. legati, & in cap. licet. uume. 2. de officio ordinarij, & in c. ex frequentibus. nume. 5. de institutio, & in capi. à nobis. el. 1. in 1. notab. vbi bonus tex. de senten. excomm. Hostien. Ioan. And. Card. & Anton. de Butrio in d. c. fina. de officio Archipresbyteri. Anchar. in c. 1. quæst. xj. de constit. in repet. & in consilio 425. incipienti, viso & diligenter. Bald. in Rubr. de constitu. vbi dicit hoc ideò esse, quia episcopus habet merum imperium. idem Bald. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in l. programmata. C. comminario. vel e pist. Imo. in cap. ex tuæ. de cleric. non resid. Hostien. in ca. ex parte. el 3. de verborum significat. Paul. Castren. in l. non est nouum. ff. de legib. Gemin. & Præp. in summa xviij. distinct.

distinct. & in capit. mancipia. in princip. 54. distinct. Ioan. Faber. in §. sed quod principi. Inst. de iure naturali. Angel. in §. ius ciuile. Instit. eodem titu. Rom. in consil. 428. numer. 7. Alexand. in consil. 55. numer. 15. volumi. 4. Felin. vbi plura allegat, in capitu. quod super his. numer. 9. de maior. & obedient. Rochus de Curte in tract. de consuetudine, num. 278. Ratio huius regulæ est: quia pœnam apponere statutis, dependet à iurisdictione, ita tenet Abb. in capit. quæ in ecclesiarum. numer. 6. in fine. de constit. & ibi Dec. nu. 37. Felin. in c. irrefragabili. in §. cæterùm. vers. limita tertio. de officio ord. sed episcopus habet iurisdictionem: imò merum imperium: vt in capit. si quis episcopus, quæstio. 7. & ibi gloss. 1. text. in cap. de persona. xj. quæst. 1. notant doctor. in capitu. cùm contingat. de foro competenti. Baldus & doctor. vbi Iaso. nume. 18. in l. imperium. ff. de iurisdict. omniū iudic.

Hanc regulam ponit Henricus Bothæus in tracta. de synodo episcopi, in j. articu. conclusione xiij. à numero 106. vsque ad numerum 135. cum octo ampliationibus, & iiij. limitat. & à numero 15. vsque ad numerum 276. infert xlvj. illationes ex supradicta regula. P. Duen. reg. 251.

¶ Episcopus, vel legatus non possunt dispensare contra Concilium. Hanc regulam probat gloss. in capitu. dilectus. el 1. de præbend. in verbo, cùm se facultas. gloss. & ibi Docto. in capitu. cùm dilectus. in verbo, in ætate, de elect. & in Clemen. 1. in verbo, eligatur. de electio. & in capitu. dilectus. de tempor. ord. & ibi Innocen. in capitu. 1. & in capitu. 1. de filiis presbyter. Ioannem de Ana. in capitu. cùm in diœcesi. de vsuris. Archidiac. in capitu. sicut. xv. dist. & in summa lvj. distinctio. & in capit. virgines. xxvij. quæstio. 1. latè Ioan. Andr. in capitu. 1. super gloss. in verbo, concessum. de suppl. neglig. prælat. Specul. in titu. de dispensatione. in §. nunc. de episcoporum. numero 27. Ludouic. Roman. in consilio cccxxv. numero 7. Anto. & docto. Canonistæ in capitu. at si clerici. §. de adulteriis. & ibi Felin. numero 5. de iudic. & Dec. numero 37. Henricus Bothæus in tracta. de synodo episcopi. articu. 1. conclu. 3. numero 6.

Limita primò, nisi de mandato Papæ expresso, & speciali: quia tunc valeret eius dispensatio vel constitutio, etiam si esset contra concilium, Pro quo facit quod notabiliter tradit Antonius de Butrio in capit. penultimo. de filiis presbyterorum. libro vj. vbi dicit, quòd illud, quod legatus de latere ex speciali commissione Papæ facit, non tam factum legati quàm Papæ dicitur: secùs si ex generali. Pro qua opinione est gloss. in capit. literis. in gloss. 2. in fine, de rescriptis. facit text. in capit. si apostolicæ. de præbend. lib. 6. quod ita tenent docto. in cap. quod translationem. de officio legati.

Limita secundò non habere locum, quandocunque adesset magna causa, scilicet necessitatis, vel vtilitatis, ita tenet Abb. in dicto §. de adulteriis. numero 9. Lambertinus in tracta. iuris patr. in prima parte 2. libr. in xix. articu. vij. quæstio. principalis. numero 2. idem Abb. in capitu. cum dilectus. de electiom. allegat ad hoc decisio. Rotæ cclv. sed est in nouis; secundum impressionem antiquam: & secundum nouam decisio. v. in titul. de iure patron. allegat etiam text. in cap. tali. & in capit. exigunt. 1. quæstio. 7. & in capitu. exposuisti. de præbend. idem tenet idem Abb. in capit. dilectus. & in capitu. fin. de filiis presbyt. & ibi ceteri docto. qui dicunt, quòd licet aliàs episcopus non dispenset quòd filius sacerdotis succedat in ecclesia paterna, & illud est verum, nisi vbi subesset necessitas, vel vtilitas ecclesiæ. Eandem limitationem posuit Bald. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. vbi dicit quòd episcopus ex magna causa potest dispensare contra canones. quam etiam limitationem ponit Nic. Miles in Repertorio suo: in verbo, dispensare potest episcopus. vbi allegat supradictam decisionem ad quam se remittit ad cognoscendum quæ sint magnæ causæ. Eandem limitationem ponit Spec. in titu. de dispensationibus. in §. nunc de episcoporum. numer. 30. in fin. Catellianus, verb. episcopus. Roma. in dicto consilio cccxxv. Felin. in capit. 1. in 7. fallentia. de constit. Hanc etiam limitationem ponit Roman. in singula. ccclxxxv. Iaso. in l. nemo potest. numero 8. in 1. lect. ff. de leg. 1. text. in l. si hominem. ff. mandati. Quam limitationem intelligo veram, vbi de facili superior consuli non possit: aliàs secùs, per l. diui fratres. ff. de pœnis. & per l. Diuus Pius Claudio. ff. de falsis. facit quod notat Innocen. in capitu. venerabilem. de elect. Bald. in l. non dubium. C. de legibus. pro qua opinione est text. in capitu. 1. de clerico ægrotante. libro 6. vbi ratione distantiæ locorum conceditur episcopo indigenti coadiutorē sibi assumere vnum, vel duos de consensu & consilio sui capituli, vel maioris partis, absque hoc quòd veniat ad sedem apostolicam: ad quam aliàs venire tenetur: vt ibi dicit text. ad idem est etiam text. in capitulo 1. ne sede vacante. libro 6. vbi si episcopus esset in remotis, non expectatur eius consilium: quod aliàs requiritur & expectatur. Et hanc limitationem cum supradicto intellectu sentit Aret. in d. §. de adulteris. numero 20. allegat ad hoc text. in capitu. nihil, de election. quod notant docto. in capitulo licet ex suspecto. de foro competen. Catellianus Cotta hoc tenet in Memoralibus iur. in verbo, episcopus. el primo.

Contra quam limitationem facit quod notant Ioan. Andr. & Petrus de Anchara. in capitu. 1. de ætate, & qualitate. libro 6. & ibi Domin. de sancto Gemin. qui impugnantes Archidia. ibi, & in ca. licet canon. de elect. libro 6. volunt quòd episcopus etiam ex magna necessaria, & vtili causa, & etiam cum causæ cognitione non dispensat cum patiente defectum ætatis in dignitatibus curati propter Concilium generale. capitu. cùm in cunctis. in §. inferiora. de elect. cum qua opinione transit Philip. Franc. in dicto capitu. 1. de ætate, & qualitate. & licet pro opinione Archidiaconi multa possent adduci, quæ ipse ponit in dicto capit. licet canon. & cum eo sit Hostien. in capitu. cùm dilectus. de elect. tamen contra Archidiaco. est communis opinio secundum Dom. de sancto Gemin. in dicto capitu. licet canon. numero 7. in finalibus verbis. Eandem opinionem contra Archidiac. tenet Ioan Monachus in cap. cupientes. in numero 124. de election. libro 6. & hanc opinionem tenent communiter docto. in dicto capit. cùm dilectus. de elect. quæ opinio apertè destruit hanc limitationem. In quo est notandum, quòd in casu Ioan. Andr. & aliorum doctor. contra Archidiaco. non conceditur dispensatio, etiam ex magna necessaria, & vtili causa: quia concilium generale prohibet episcopis & punit contrà facientes: vt patet in dicto cap. cùm in cunctis. in §. clerici. de elect. & in l. xxvj. titu. v. parte 1. & ideo hæc opinio non conuenit huic limitationi, quæ est quando concilium vel

permittit dispensare, vel quando loquitur impersonaliter, nec vetando, nec permittendo dispensationem, nec imponendo aliquam pœnam: quia vbi imponit pœnam, restringitur dicta limitatio.

Tertio limita, nisi canon concilij esset canon pœnitentialis: quia cùm pœnitentiæ sint arbitrariæ, vt in c. Deus qui. & in cap. quæsitum. de pœnit. & remis. in c. mensurã. & ibi gl. de pœnit. distin. j. & in c. tempora. xxvj. quæst. vij. gl. in c. sunt plures. de pœniten. distinct. iij. poterit episcopus in tali canone dispensare: vt in cau. quem pœnitet. de pœniten. distinct. j. gloss. & doct. in d. §, de adulteriis. ex quo notabiliter gl. in d. c. tempora plenitudinis. in glos. j. & in d. c. latorem. in glos. fin. xxxvj. quæst. ij. dicunt, quòd episcopus ex causa potest deminuere pœnitentiam quam induxit Papa. Quam opinionem sequitur in sing. ccccliiij. Hippolyt. in sing. clxxxij. Iason in l. omnes populi. in j. lectura, numero fin. & in ij. lectura, num. 13. ff. de iust. & iure, quod tamen intelligo verum, nisi casus de se esset reseruatus Papæ: per notata in cap. quod translationem. de offic. delega. & in dicto §. de adulteriis. & qui sint isti casus pœnitentiales reseruati Papæ, habetur in c. ij. de Pœnit. & remis. lib. vj. & per Host. in Summa, in titul. de pœnit. & remissio. in §. ij.

Quartò limita, non habere locum in casu posito per Fel. in c. j. num. 5. de spons. gl. in Cle. j. in verbo, eligatur. de elect.

Restringe tamen has limitationes, nisi canon concilij pœnam indiceret, quæ non possit imponi, nisi per Papam. Exemplum in depositione episcopi: vt in c. quamuis. & in cano. multum. & in c. dudum. iij. q. vj. nam sicut solus Papa potest deponere: ita videtur conueniens quod solus Papa possit dispensare. ita tenet Hostien. & ibi Ant. de Butrio, vbi hoc declarat, in cap. ij. de bigamis. Aret. in d. §. de adulteriis. num. 14. Quod videtur verum, quando quis non potest imponere pœnam ex defectu potestatis: secùs, si ex priuilegio personæ: quia tũc videtur quòd possit dispensare ob cessantem rationẽ. ita Anton. de Butrio vbi suprà: quia tali casu, qui non potest condemnare, potest absoluere: vt est text. Bart. & Bald. in l. fin. C. vbi senato. vel claris. ne illud quod inductum est in fauorem, retorqueatur in odium: ita tenet Decius in dicto §. de adulteriis. numero trigesimonono.

Restringe secundò, nisi essemus in casibus tantùm Papæ reseruatis: iuxta notata in cap. quòd translationem. de offic. delegat. & in cap. sicut vnire. de excessibus prælat. ita tenet Specul. in tit. de dispensatione. in §. nunc breuiter. quia in his se non intromittit alius inferior nisi ex speciali commissione Papæ, vt in d. c. quod translationem. P. Duen. re. 248.

¶ Episcopvs, vel pontifex non dicitur quis ante consecrationem. Abb. post Ioan. And. & alios per text. ibi, in cap. eam te. de rescr. tex. est in cap. tam literis. de testib. quod Feli. confirmat in d. c. eam te. Amplia quadrupliciter, & limita quinque modis, vt per eum ibi.

Primò etiam si fiat mentio de promotis.

Secundò etiam si fiat mentio de Pontifice.

Tertiò etiam si illi sint, quibus hodie prouidet Papa pronuntiando eos Episcopos.

Quartò extende ad Rectorem studij, qui non dicitur Rector ante confirmationem, sed tantum Electus. Quę tamẽ ampliatio nõ pertinet ad ꝓpositũ regulę.

Limita primò d. regulam dummodò subiecta materia concernat exercitiũ, vel decorem ordinis Episcopalis, secùs si simpliciter concerneret Iurisdictionem, quia tunc materia de Episcopo verificatur in confirmato, Felin. vbi suprà, qui ex hoc aliqua infert, & hanc limitationem confirmat.

Secundò limita in Papa, qui etiam ante coronationem est Episcopus, & Seruus seruorum Dei, nec appellatur Electus sed Papa: extrauagan. Quia nonnulli. sub titulo, de sentent. excommun. inter communes.

Tertiò limita in Abbate, qui etiam ante benedictionem appellatur Abbas. Oldr. consilio xiiij. Ioan. Andr. Ant. & Card. in cap. inter monasterium. de re iudic. licet Host. contrarium teneat, & Archid. dubitet in locis per Felin. vbi suprà relatis, qui ponit quoad hanc materiam rationem differentiæ inter Episcopum, & Abbatem.

Quartò limita, nisi fortè electus episcopus esset ante Abbas, quia potest aliqua ordinis exercere, quæ alius non posset: licet appelletur Electus. Et idem videretur de Episcopo ad alium Episcopatum translato, quòd possit ea quæ sunt ordinis; & veniat appellatione Episcopi post confirmationem. & Fel. plus ibi dicit, quòd forte Archiepiscopus translatus posset ea, quæ sunt ordinis, ratione consecrationis quæ non reiteratur, licet non dicatur Archiepiscopus ante nouam paleationem. Relinquit verò ex postfacto cogitandum.

Quintò limitatur in Magistratibus quibusdam supremis temporalibus, videlicèt consulatus, & huiusmodi, sed ista limitatio omnino impertinens est. B. Dias re. 234.

¶ Episcopo debetur quarta pars de legatis factis ecclesiis, & de decimis & de his quæ obueniũt funeris occasione, vt not. Abb. in c. requisisti. de test.

Limita nouem modis, vt per Syluestrum in sua Summa in verbo, canonica portio. in §. iiij.

Primò, quando relinquitur aliquid pro ornamentis ecclesiæ, seu vestibus, vt sericum pro platina, vel aliud ornamentum pro altari. Doctores in cap. fin. de testa. Ex quo sequitur secund. Syluestrum, vbi suprà quòd si legatur aliquid vt fiat chorus, pictura, calix, vel huiusmodi, nã tunc nõ debetur quarta. Et idem intelligit de omni eo quod venit in vsum diuini cultus in ecclesia, quod vsu ipso non consumitur. Imò etsi consumatur, immediatè tamen in honorem Dei, vide per eum exempla.

Secundò quando pro ornamentis redimendis, ornandis, seu reparandis. Innocen. in d. capitu. fin. & idem intelligit Sylu. quando legatur pro extruendo sepulchro.

Tertiò, quando legatur pro fabrica ecclesiæ reparatione indigente, & portio pro fabrica nõ habetur, & si habetur non sufficit, quòd si Ecclesia non indiget fabrica, tunc soluetur episcopo ex tali legato quarta.

Quartò limita, quando legatur pro luminaribus, vt oleum pro lampade, vel certe & huiusmodi.

Quintò limita, quando legatur pro anniuersario annuatim.

Sextò limita, quãdo legatur ad perpetuum cultum diuinum, putà, vt annuatim fiat alicuius Sancti festũ, vel dicatur officium in vna Capella.

Septimò limita in obligationibus, de quibus non debetur quarta, vt olim.

Octauò limita in donatione in vita, de qua etiam non debetur quarta, B. Dias reg. 287.

¶ EPISCOPO pertinet prouisio ecclesiarũ, quæ subsunt plebibus, vel aliis ecclesiis inferioribus. Notat Innocen. in capitu. cùm venerabilis. de exceptionibus. & vide Butrig. in capit. fin. de caus. pos. Nicol. Milan repertorio, verbo Episcopus. qui asserunt, ꝙ Episcopus fundat intentum suum de iure communi in subiectione omnium ecclesiarum sitarum in sua diœcesi. facit text. in cap. Omnes basilicæ. xvj. quæstio. vij.

Amplia dupliciter, & limita quinque modis, vt per Felinum in dicto cap. cum venerabilis.

Primò etiam si alienus Episcopus construat ecclesiam de nouo in alia diœcesi, quia illi Episcopo ædificanti sola reseruatur præsentatio, text. vnicus secundũ Felin vbi suprà, in cap. 1. xvj. quæstio. v.

Secundò amplia, etiam si fundator ecclesiæ ordinaret quòd institutio ipsius ad episcopum non spectaret, sed ad inferiorem, & etiam si irritaret testator omnem dispositionem suam, si ecclesia non gubernaretur, vt ipse ordinauit. Item etiam si mandaret in pœnam, quòd reditus illi ecclesiæ deputati conuerterentur in alios pios vsus. Intellige tamen prædicta, nisi disponens id ageret consentiente Episcopo. Quo iniustè recusante consensum præstare, agi potest coram superiore vt compellatur, quem si præstat, non potest eius successor reuocare, cum de iuris quæsiti ecclesiæ præiudicio non agatur. Hæc ex Innocen. Abb. Siculo, Barto. & Rotæ decisione colligit Felin. vbi suprà.

Limita primò hanc regulam, in ecclesiis quæ sunt de titulis Cardinalium, quia in illis Cardinalis etiam non episcopus vtitur pleno iure episcopali.

Secundò limita, nisi plebs, vel inferior Ecclesia haberet ex iure speciali instituendi ius, vt ex priuilegio, vel præscriptione.

Tertiò limita, in beneficiis subiectis ecclesiis regularibus collegiatis, in quibus ad præsentationem monachorum Episcopus instituit.

Quartò limita, quando ecclesiæ sunt sitæ in parochia alterius ecclesiæ. Ioannes Andreas, Archidiaconus, & Lapus post Innocentium in variis locis relati per Felinum, vbi suprà. Qui tamen intelligit hoc procedere, quando ecclesia illa in cuius parochia est, vel sunt sitæ aliæ ecclesiæ maximè est patrona, vt in casu capitu. tertij, de ecclesiis ædificandis. vt dicunt Abbas, Cardinalis & Federicus, post Innocentium in locis per eum relatis. Secùs autem si simpliciter ecclesia sita fuerit in parochia alterius, quia tunc erit locus regulæ, & ad Episcopum pertinebit institutio.

Quintò limita, in ecclesiis collegiatis secularibus, in quibus licet institutio, vel confirmatio in beneficiis eis subiectis spectet ad episcopum, electio tamen & præsentatio spectat ad prælatum, & capitulum illius ecclesiæ, nisi ecclesia collegiata dotauerit illa beneficia, vel nisi sint in corpore ecclesiæ constructa, vel in fundo proprietatis eiusdem, istis enim tribus, vel aliquo eorum cócurrentibus totalis prouisio spectat ad prælatum cum capitulo, non autem ad episcopum. Ita Butrius post Calder. & Paul. in c. cum Ecclesia Vulterana. de electione. Felinus tamẽ vbi suprà considerans contrarietates doctorũ quos ibi refert, dicit forte verius esse (quicquid prædicti doctores dicant) quòd etiam in tribus casibus, per quos solùm videtur acquisitum ius patronatus, præsentatio spectat ad rectorem inferiorem, institutio verò ad Episcopum, pro quo ipse allegat aliqua, quæ poteris per eum videre. B. Dias reg. 240.

¶ EPISCOPALIS dignitas liberat filium à patria potestate. vt est text. in §. illud. in Authentic. Constit. quæ. de dignita. & in Authentic. sed hodie. C. de Episcopis & clericis. est gloss. in l. prima. in fin. ff. ad Macedon. Notat Barto. in l. si maritus. C. de patria potestate.

Limita dupliciter vt per Ias. in l. patre furioso. ff. de is, qui sunt sui, vel alieni iuris.

Primò, inquam, vt intelligatur d. regula, quatenus patria potestas est contra eum, sed quatenus est sibi fauor durat filius in potestate patris, ita Barto. in l. itẽ in potestate. eod. tit. vbi infert ad pulchram quæst. & sequitur eum Iason, vbi suprà.

Secundò limita in filiis eiusdem episcopi, qui non liberantur ab eius potestate, ita Bald. in l. fin. §. necessitate. C. de bonis, quæ liberis. atque ideo Episcopus debet habere vsumfructum in bonis aduentitiis filiorum, sicut si esset Laicus, quod non legit alibi Ias. vbi suprà. Contrarium tamen videtur tenere Barto. in d. l. item in potestate, & dicit esse tex. in d. auth. sed hodie episcopalis dignitas, ad finem. B. Dias re. 235.

¶ EPISTOLA habens sigillum authenticum, plenè probat. Ita Bart. in l. nuda ratio. ff. de donat.

Limita dupliciter, vt per Rom. in d. l. nuda ratio. vt refert Ias. in l. admonendi. in repetit. ff. de iureiur.

Primò intellige regulam, quando talis epistola fuit acceptata per eum ad quem destinatur, secùs si expressè contradixisset, quia tunc non probaret.

Secundò limita, si iam mortuus esset mittens, ante, quàm epistola perueniret quò mittebatur. & regula procedit, quando, viuo adhuc mittente, peruenit. B. Dias reg. 244.

¶ EPISTOLA, seu apocha priuata, non facit probationem, l. instrumenta. & l. exemplo, C. de probat. Cano. in c. 2. de fide instru.

Fallit in 10. casibus quos not. Iaso. in l. admonendi. ff. de iureiur.

Epistola habens sigillum Authenticum plenè probat, Bar. in l. nuda ratio, ff. de donat.

Fallit, vt per Roma. in d. l. nuda, & Ias. in l. admonendi, in repet. ff. de iureiur. col. 61. Donat. Fina, lib. 1.

¶ ERROR iuris vel ignorantia non prodest, vel non excusat.

C. de præscript. 30. anno. l. sicut.
C. de iur. & fac. ig. l. si emácipato. l. error. l. cũ quis. C. qui pet. tut. l. vlt.
ff. quibus mod. vsufr. amit. l. is, qui.
ff. fam. hercis. l. qui hæredetar.
Inst. de vsuc. §. error autem falsæ.
ff. mandat. l. si fundum.
ff. de vsuc. l. nunquam. §. si seruus. & §. si defunctus.
ff pro empt. l. 2. §. procur. & §. Celsus.
ff. si quis cer. lib. es. §. penul.
ff. ad l. Corn. de fals. l. diuus. Azo ru. 4.

Error iuris seu ignorantia nemini obest.

In Decret. dis. 4 5. retulerunt.
C. de success. edict. l. 2.
In Decret. dis. 33. c. presbyter.
ff. de neg. gest. l. si fideiussor.
ff. de inoff. test. l. pactum filij. & l. vlt.
ff de pet. hæred l. sed si. §. de eo.
ff. fam. hercis. l. quia erat hæres.
ff. de administ. tut. l. 4.
ff. de iud. l. 2.

ff. de leg.

ff.de leg.3.l.si in te.
ff.de aqua quot.& æstiu.l. quotidiana.§.si hæc.
ff.de fideiuss.l.si seruus.
ff ad municipal.l.libertus.§.error.
ff.de iur fisci.l.ex quibusdam.§.vlt.

Error iuris, &c.]Hanc Rubricellam cum eius contraria, plenè exposui suprà eodem in illa Rubrica, Ignorantia excusat. ab illo loco secundum has diuisiones,&c.vsque illuc:facti autem,&c. & notaui.ff. quibus mod.vsufruct.amit.d.l.is qui.& famil.erciscun. in d.l.qui hæres. & Instit.de vsucap.§. error autem falsæ.& ff. de iure fisci.l.ex quibusdam. §. vltimo. Azo,rubr.4.

Error facti aut nocet, aut non excusat.
C.de fideiuss.l.1.
ff.fam.hercisc.l.cum putarem.
ff.ad l.Aquil.l.scientia.§.si meum.
ff.mand.l.seruum Titij.
ff.iniur.l.eum qui.§.si iniuria.
ff.de vsur.l.cum de in rem verso.
ff.quod vi aut clàm.l.antiqui.§. si quis dũ. Azo, rubr.4.

Error facti prodest, vel non obest.
C.de iur.& fact.igno.l.non iccirco.
C.de pact.l.si certis annis. Infrà de rept.ignorantia.
C.de lib.caus.l.parentes.
C.si minor se maior.dix.l.vlt.
C.de rei vend.l.res tua.
C.ad l.Falcid.l.error.
C.cond.indeb.l.1.§.vlt.
C.locat.l.approbationem.
C.plus valere quod agitur.&c.l.vlt.
C.de long.temp.præscript.l.nec petentem.
C.vnde vi.l.inuasor.
ff.de iurisd.om.iud.l.si per errorem.
ff.si quis cant.l.sed & si.§.vlt.
ff.de inoff.test.l.mater decedens.
ff.de rei vend.l.inter off.
ff pub.in rem.l.si ego.§.interdum.
ff.de exerc.act.l.2.§.si is qui.
ff.depositi.l.qui rem suam.
ff.de redhib.l.quod qui sic §.apud Labeonem.
ff.de contrah.empt.l.etsi contrà.§.suæ rei.
ff.de euict.l.emptor.§.1.
ff.de probat.l.quidam quasi.
ff.de pub.l.interdictum.§.diui.
ff.de acquir.rer.dom.l.si procurator meus.
ff.de vsucap.l.nunquam.§.vlt.iusto.

Error facti aut nocet, aut non excusat,&c.] Regula est, facti ignorantiam probabilem prodesse, vt in cótraria Rubrica continetur: vt super eo in illa Rubr. ignorantia excusat, in fin. Videntur tamen hinc cótraria quædam hic signata, quæ facilè solui possunt. Quod legitur C.de fideicommiss.l.1.fauore alimentorum & vltimæ voluntatis. quod legitur ff.de vsur. l.cũ de in rem verso.non obstat : quia solutione facta per errorem, non obligatur, sed præsumitur ex antecedenti causa debitum: dixi super eodem quod ab initio. Item non obstat quod legitur.ff.fam.herciscun. l.cum putarem.quia illud est propter autoritatem rei iudicatæ, vt ibi continetur. Item non obstat quod legitur.ff.mand.l.seruum Titij.quia & ibi non obstat, quo minus habeat æstimationem, licet rem vendicare non posset. Vel ideo est, quia vendidit tanquam dominus, non tanquam procurator. vnde obligatur non petere.ff.loca.l.si quis fundum. §.1.Itẽ non obstat quod legitur.ff.quod vi aut clàm. ff.aut qui.§.si quis dum.de iniur.l.eum qui. nam nó propter errorem, sed propter delictum, quod in animo gerebat aduersus quemcunque. Item ad l. Aquiliam.l.scientiam.non ex errore, sed ex damno dato obligatur Aquilia, in qua venit culpa, etiam leuissima.vt ff.ad l.Aquil.l.in lege. Azo,rub.4.

¶ Error.L.[a]93.Scæuola libr.quinto Responsorũ. [b]Si librarius in transscribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quo minus & reus & fideiussor[c] teneretur.

Additio. a al.l.92. b al.si forte. c al.teneatur. Fortè ex l.4.de manumiss.test. nam hic erratum videtur, inquit Georgius Viuiennus. Librarius. Est librorum contractuum, pactionumque scriptor inquit Hotoman. de operis libe.l.6.§.2. de vsufru.l. nam & siquid,§.1. Horum munus priuatum fuisse antiquitùs probat Faber.ex Cicerone pro lege Agraria, & ad Q. Fratrem libro secundo, & ex Sueton.in Claudio capitu.35. De quibus Horat. in arte poetica.

Vt scriptor si peccat idem librarius vsque
Quamuis est monitus, venia caret: & Citharœdus
Ridetur chorda qui semper oberrat eadem.

Idem in cæteris contractibus, C.plus va.l.1. Exc. de vsuf.leg.l.si alij. In naturalibus de statu.ho.l.Impp.Itẽ in vltimis voluntatibus, C.de leg.l.qui quartum, de hæredibus instituend.l.quoties,§.1.C.de testa.l.errore. Et denique in libello supplicatorio, C.de errore aduoc.l.2. C. de fal.l.nec exemplum. Ratio, de off. præsi.l.illicitas,§.Veritas rerum erroribus non vitiatur, inquit Vlpianus. De Notariis hic latè tractat Hieron.Cagnol. Riisvvich.paratit.

Error.l.17.§.fin.53.cuius per er.l.nihil consensui.
Annotaui ad l.75.non debet alteri.
Error ius facit.l.10.l.secun.de sup.lega.vide Vsucapio. Factum,
His qui nesciunt ius suum, eligentes idque putant sibi competere, non amittunt.l.19.de in.test.
Falsæ causæ error ratione boni finis non defenditur. C.de vsuc.pro do.
Nominis error nihil nocet, cùm de corpore constat. de contrahen.emp.l.in venditionibus.§.planè. C.de testa.l.si in nomine. Riisvvich.

¶ Error elicitus ex actis, non reddit sententiam nullam, ideo non impedit transitum in rem iudicatam. Glossa, Abb.& alij in c.inter cæteras.de re iudi. vbi Feli.post Abb.qui plures allegat, & ab aliis hanc conclusionem defendit.
Limita, & declara hanc regulam nouem modis, vt per Fel.vbi suprà, vbi copiosè loquitur. B.Dias reg.246.

¶ Error in materia, in cótractib. bonæfidei, vitiat contractum text.est in l.si sterilis.§.quamuis, ff.de actione.empti.& l.cum ab eo.§.fi.ff.de cont.empti.
Limita dupliciter, vt per Ias.in l.si id quod aurum.ff.de verbo.oblig. B.Dias reg 247.

¶ Error in nomine appellatiuo generali vitiat *, etiã si de corpore constet. l.si quis in fundi vocabulo.& ibi per glo.in ver.vocab. de leg. j. B.Soc.re.159.

Additio.

* Vitiat. Vide Franc.Aret. in d.l.si quis. de leg.j.
Ratio, quare error in nomine appellatiuo, seu designatiuo personæ singularis siue rei vitiat dispositioné, & in proprio nomine cognomine vel agnomine: secùs, si dicitur esse, quia in nomine appellatiuo generali error generaliter supponitur contra suppositionem hominis, sed nomen proprium designat

signat propriam substantiam cuiusque rei: vt d. l. si quis in fundi. ideo eius corruptio vitiat formã substantialem, & quod est in intellectu nõ potest percipi sensu: vnde intolerabilis error vitiat, quia conceptum mentis non exprimit, secundum Bald. in d. l. si in nomine: sed in primo errore in nomine appellatiuo singularis personæ vel rei non consistit substantia rei, sed demõstratio rei, quæ potest pluribus modis haberi. vt l. qui habebat. ff. de rebus dubi. & not. in l. quoties, de hęredi. institu.

Primò limita nisi res esset præsens, & ad digitũ seo ad oculum demõstraretur. glos. est sing. in l. quæ extrinsecus. de verborum obligatio. sed quæ est ratio quod hoc casu error non vitiat, & tamen quando probaretur de corpore vitiat. & vt dicit glos. no. in dicta l. si quis. de leg. 1. in versicu. ibi licet hoc cõstet. relata ad illam text. dico quòd hoc vltimo casu à principio negatur & corrumpitur substantia, & dispositio & probatio voluntatis non habent dispositionem præexistentem, super qua fundetur. facit l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. & quod suprà dixi de ratione differentię. sed superiori casu valet à principio propter principalem demonstrationem.

Secunda limitatio est, vbi consuetudo loquendi excusaret. l. Labeo. §. Tubero. ff. de sup. leg. quia vniuersitas hominum quæ inducit appellationem quãdam naturali consideratione, vt suprà, illam potest mutare, vt voluit gloss. in dicta l. si quis in fundi vocabulo.

Tertia limitatio est, nisi esset aliqua conformitas, licet non commoda similitudo. l. librorum. §. quod tamen Cassius. de leg. iij. & ibi not. vt est inter liberos & liberas: quia tunc omnino veritate caret. l. cum filius. §. literas. de leg. 2. quod fortè est verum quando disponens sic erat solitus dicere, vt per text. in d. §. quod tamen Cassius. & in l. si quis Titium. ff. de vino, tritico, & oleo legato.

Quarta limitatio est, vbi constaret de mẽte contrahentium per testationem primo annullatam. gloss. not. in d. l. si quis in fundi vocab. in verbo, vocabulo. in fi. ibi, hæc actio est probabilis. ff. de hære. insti. & in d. l. quoties. §. 1. & 2. secus si non esset actum: sed tantũ cogitatum per testatorem. vt in dicta l. si quis in fundi. versicu. si quis, & ibi in dicta gloss. in verbo, vocabulo. in princip. & ibi, & si ego legarem, &c.

Quintò limita, quando nomẽ appellatiuum esset adiectum, vt nigrum, album & similia. vt est gl. not. in l. si quis in fundi. in vers. hominem. in fi.

Sexta limitatio est, quando nomen appellatiuum denotat artificium, vt d. l.

Septima limitatio est, quando denotat aliquam qualitatem demonstratiuam, non autem substantiam, si error esset de confinibus, & constaret de corpore. l. Lucius. §. Sempronius. & l. patronus. §. 1. & 2. ff. de leg. iij. not. in l. formam. de censib. nunquid autem defectus literæ vel figuræ vitiet, dicas quòd non, vt est text. in cap. ex parte. extra de fide instrumentorum. sic nec defectu syllabæ vel dictionis, si appareat de sensu, vt ibi per doct. & in text. not. l. si habeant. ff. de ma. test. vide etiam Bald. in l. pa. ff. de sta. ho. & in l. si cum ante. ff. de bon. poss. Abba. in capit. inter dilectos. de fi. instrum. quid, si erretur in nomine proprio, putà Imperator vel Papa in rescriptis dum aliquid concederetur vni, incautè scripserunt tali Vicentino concedimus. vide text. in l. his verbis. §. fi. ff. de hæred. instituend. text. in c. significante. de rescrip. & Specu. in titu. de rescript. in §. ratione autem causæ. versicul. quià, si indubitato rer constat, item in simili quid si erratur in regionis nomine. vide text. in capitu. significante. & ibi docto. Canonistas. Item quid, si notarius cum debuisset aliquid scribere distinctum, putà pœnam dupli, abbreuiauit, & scripsit pœnam tripli, vide Bald. in l. verbum volo. C. de fideicommis. nec defectus, rasura, vel aliquid in loco non suspecto vitiat: vt in capitu. ex literis. de fide instrumen. & in capit. fi. de elect. Bald. secundum Host. & Ioan. Andr. capitu. ad audientiam. de rescri. & text. est in l. si ex falsis. C. de transa. Bart. & alij in l. si vnus. §. 1. & penult. C. de testamen. & est bonus text. & ibi no. in l. 1. de edic. diui Adr. tollen. Barto. in dicta l. 1. §. si rosæ. ff. de bono. posses. secundum tab. in l. eleganter. ff. de is quæ in testa. delen. Nunquid autem vitium in orthographia vitiet *, dicas secundum Petrum de Ancha. post Bald. d. capit. ad audientiam, quòd non, quia non est scientia sed pars scientiæ. & vide Bald. in l. pa. ff. de statu homi. an libellus, & dicta testium sustententur non obstante mala latinitate? dicas quòd sic. Ang. in l. 1. ff. de hęredi. instituen. Idem dico in aliis actibus iudicialibus. facit l. Plautius. de auro, & arg. lega. licet bene vitiet literas, quæ frustrantur per multas manus, vt puta in rescriptis & priuileg. principum: quoniam etiam defectus in vna litera vitiat. capitu. ex parte charissime. extrà, de fi. instru. & ibi docto. gloss. & docto. in capit. inter dilectos. eodem tit. & maximè Anto. de But. in cap. ex literis. eodem tit quia nun præsumitur, quod vitium concessum fuerit iussu, ideo præsumitur falsum: vt in d. cap. ad audientiam, vide ibi. quid si fuisset error in nomine imponendo tempore baptismi, ita vt cum deberet imponere nomẽ masculinum imposuerit fœmininum, vel vno modo pro alio? dic quod propterea nullo modo potest iterum baptizari, vt in sing vult Specu. in libro naturali diuinorum, libro vj. & ita fuit iudicatum per episcopum Veronensem superioribus diebus, cum casus contigisset. licet Hostien. in summa, in titu. de baptismo. teneat contrarium. Item error in conditione personæ, quia appellat eum doctorem, cum esset licentiatus, non vitiaret. l. is verbis. §. fi. de hæredi. institu. & l. 3. C. eodem titu. hoc verum secundum Rapha. Ful. in dicta l. si in nomine. C. de testa. nisi illa cognitio designaret finalem causam. l. neque confessio. eodem titu. & l. si pater. C. de hæredi. institu. B. Socin reg. 259.

Additio.

* Vitiet. Vide eundem Barth. Socin. in consilio cxlvj. incip. viso processu. ver. præterea ex prædictis. in 1. part. vbi ponit quid si erratur in litera, putà quia debuisset scribere sine d. & scripsit cum d. an vitiat in libello seu rescripto. Ben. Va.

¶ Error in nomine appellatiuo vitiat. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg 1.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. si quis, num. 36. fallit in 7. casib. secundum Soci. reg. 120. fallit in 5. casib. secũdum Alex. in d. l. si quis in fundi vocabulo, numer. 6.

Error in materia vitiat contractum bonæ fidei. l. si sterilis. §. quamuis. ff. de act. empt. l. cùm ab eo. §. fin. ff. de contrah. empt

Fallit in 2. casib quos no. Ias. in l. si id quod aurum. ff. de verb. oblig. num. 5.

Error in nomine proprio, vel pronomine, vel cognomine non vitiat, si de corpore constat. l. si in nomine. C. de testa.

Fallit in 5. casibus, vt per Iaso. in d. l. si in nomine, nu. 1. & seq. fallit vt per Iaso. in l. si in nomine, ff. de verb. oblig. fallit

oblig.fallit in 2.casibus,secundum Soci.reg.119.fallit in vno casu,vt per Guil.de Petra sanct.sing.90.fallit in 3.casibus,secundum Guil. Ponta.in d.l.si quis in fundi vocabulo,numer.1.vbi Rip.ampliat in 8. casibus,& limitat in 3.nume.1.fallit in 4.casibus,vt per Port.& Iaso.in §.si quis in nomine.inst. de leg. fallit in 3.casibus,secundum Alexand.in d.l.si quis in fundi vocabulo,num.1.

Error facti ante finitum negotiũ potest reuocari, non autem post,l.non fatetur.vbi Barto.ff. de conf.l. error facti,C.de iuris & fact.igno.

Fallit in 7.casib.vt per Soci.reg.64.& 69.fallit in 5. casibus,vt per Iaso.in d.l.error facti, nume.1.

Error iuris non inducit bonam fidem, sed potius malam in vsucapione,vel præscriptione longi temporis,l.nunquam in vsucap.in priu.de vsucap. glo.Bat. & doct.in l.Celsus,ff.de vsucap.

Fallit in 5.casib.secundum Felyn.in l.de quarta,nu.26. de præs.fallit in 6.casib.secundum Franci.Balb.in d. l.Celsus.in 1.parte.in 4.not.num.17.

Error iuris nocet mulieribus quando potuerunt consulere peritiores.l.diuus,ff.de tuto.& curato.l.1. §.si quando,ff.de mag.conueni.

Fallit in 2.casibus,secundum Iaso.in l. iuris, C. qui admitti.num.4.

Error iuris non nocet illi qui consuluit peritiores, & habuit malum consilium.Barto.in l.in bonorum.ff. de bo.poss.sequuntur omnes Doctores in d.l.iuris. C.qui admitti.

Fallit in 4.casibus,secundum Ias. in d.l. iuris.numer.9.

Error elicitus ex actis non reddit sententiam nullam, ideò non impedit transitum in rem iudicatam, glo. Abb.& alij in c.inter cæteras,de iud.

Fallit in 9.casibus,secundum Feli.in d.c.inter cæteras, colun..2.

Error communis facit ius.l.Barbarius Philippus.ff. de off.præto.l.1.C.de testa.

Ampliatur in 9.casibus, & limitatur in 20. à Port.libr. 2.suarum conclu.reg.11.

Rusticis errantibus in iure regulariter parcitur.l.cum indebito.ff.de prob.

Fallit in 4.casibus secundum Soc.reg.349.

Error sine imperitia excusat à dolo, etiam si sit error iuris.l.3.§.si quis ignorans.ff.ad Sillani.gloss.in l.plagij,la 2.C.ad l.Flauiam de plag.nam ignorare ius nõ est dolus,sed lata culpa.l.latè.de verb.sig.

Fallit in 3.casibus,secundum Socin.in l.si quis id quod. ff.de iurisd.numer.16.vbi Alexan.ponit duas limitationes,nume.6.

Errans non consentit.l.si per errorem.ff.de iurisd.omnium iud.l.2 ff.de iud.l.nõ idcircò.C.de iuris & fact. ign.l.sed hoc ita.ff.de aqua plu. arcend.l. nihil consensui.§.non videtur.ff.de reg.iur.

Fallit in 5.casibus,secundum Alexand. in d.l.si per errorem. Don.Fina,lib.4.

¶ Error in nomine citati seu in nomine eius patris non præiudicat ei, vt contumax dicatur si non compareat:vt si citatio dicat,Petr.Martini, cum sit Pet.Ioan.Bart.l.in testamento.la 1.ff.de cond.& demon l.demon.colum.6.eodem.titu.Bald.l.hac consultissima.C.qui test.fac.pos. obscura enim citatio non valet.Bald.l.1.ff.de liber.& post. item error notarij non nocet partib.doct.com.l.si librarius.ff.de reg.iur.vbi gloss. Dec. & Cag. Medic.re.8.

¶ Error in nomine proprio non vitiat,si de corpore constet,Hanc regulam probat text. in l.si quis in fundi vocabulo.ff.de leg.j. & in l.quoties.in princi. ff.de hæredibus instituen. in l.si Fortidianum. C.de legatis.in §. si quis in nomine. Insti. de legat.& in l. si in nomine. C.de testamẽ. de iure regio probatur in l.ix.& in l.xxviij. in medio, titu. ix. parti.vj. Circa quam regulam vide Felin.in c.significante, num. 5.de rescrip. Deci.in l.si librarius.ff.de regu.iur. Carol. Ruinum in consi. cxv.nu.14. volu. v.Barto. in l. quæ extrinsecus.ff. de verb. obli. Hippoly. in singu. cxliiij.

Hanc regulam limitat duobus modis Socin. in regula cxix.Eandẽ limitat vno modo Gerardus de Petra sancta,in sing.xc. Eandem item limitat tribus modis Guliel. Pontanus in d.l. si quis in fundi vocabulo.nu.1.Eandem regulã cum octo ampliationibus, & tribus limitationibus, ponit ibi Franci. à Ripa, num.1.cum sequentibus. Eandem regulam limitat quinque modis Ias. in l. si in nomine. nu.1. cum seq. C. de testamen.eandem regulam limitat iiij.modis Christophorus Porcus in §. si quis in nomine. nu. 10.Institu.de leg.& vno modo vt per Iaso. ibi.in additionibus. P. Duen. reg 256.

¶ Error impedit prorogationem iudicis.Hanc regulam probat text.in l.ij.ff.de iudi & in l.si per errorem. ff.de iurisd.omni iud.text. & ibi docto.in cap. significantibus.de offic & potesta. iud.delega.

Hanc regulã limitat vno modo Iac. de Sancto Geor. in l. ij. nu.9.ff. de iud.eandem regulam cum 4.ampliationibus, & vj.limitatio. ponit Ias.in l.si per errorem.nu.9.cum seq ff.de iur.omni. iudic.Eandem regu. cum septem ampliatio.& quatuor limitationibus ponit Vldaricus Zasius in d.l.si per errorem, à nume.6. vsque ad nume.20. P.Duen. re.257.

¶ Error in nomine proprio, cognomine, aut agnomine non vitiat, si de corpore constet, l.si in nomine.C. de testam. & ibi glossa.

Primò fallit, nisi erratũ sit in nomine proprio disponẽtis: nam ex tali errore resultat fatuitas.l.fi. C.de hæred.instit. quæ procedit etiam si constet de corpore, vt ibi.

Secundò fallit pari ratione, nisi erret pater in nomine filij, cum conseantur vna, & eadem persona. C. de impu.& aliis subst. l.fi. & est gloss.in .ij C. qui ætate. lib.xij. & gl.in l.si mater.§. si quis homines ff.de exceptio. rei iudi. & not. per Bald. in l. j. §. serui.ff. de senat. Sillan. B. Socin. re.158.

¶ Error iuris nõ inducit bonam fidem, sed potiùs malam in vsucapione, vel præscriptione longi temporis. Hanc regulam probat text. in l. nunquam in vsucapionibus.in prin.ff. de vsucap.vbi expressè illum text.ad hoc not.Pau.de Castr. probatur etiam per text.in l.si fur. in §. j.ff. eo.titu. & in l.irritam.& ibi Bald.C.de vsucapione pro donato. ita tenet Panor.in cap.de quarta.de præscrip.& in cap.dudum. in iiij. notab. de decimis.Card.in Clementi. j.in §. si quis.xj.q.de reb. ecclesi. non alienan. idem Abb in c.cùm dilectus.nu. 7.de consuet. Socin.in consi. xxxiij. nume. 10.vol.4. Quam regulam ponit etiam gl.Barto. & docto.in l. Celsus. ff. de vsucap. & circa hanc regulam vide Parisium in cõsi.lxvj.nu.120.cum seq.volu.iij.Grammaticum in decisi.lxxix.numero 4. cum sequent.Mainerium in l.non est nouum.in §. quoties.num.10.ff.de regu.iur.

Hãc regulam ponit Bernar. de Luco in reg. dlxx. cum v.limitationibus, referendo se Felin. qui eam ponit in c. de quarta. à nu. 26. vsque ad nu. 38. de præscriptionibus. Eandem regulam etiam cum eisdem v.limitationibus Felini, ponit Claudius de Seysello in d.l.

in d.l.Celsus.à numer.7.vsque ad numer.11.ff. de vsucap. Praeterea hanc regulam limitat sex modis, ubi notabiliter eius materiam examinat Franc.Balbus in repet.d.l.Celsus.in 1.par.in 4.notab.numer.17.cũ seq.ff. de vsucap. P.Duen.reg.255.

¶ Error modicus non vitiat actum,neque attendi debet. Doct. comm.l.quamuis.ff.de condi.& dem. item modicus error in reddendis tutelae rationibus non obest.Bald.l.omnem. C.ad sen.consul.Tertull. Bald. authenti.iisdem.C.de sec.nup. Bald.l.1. C.si ad uer.sol.conc.Ias.l.cetera.nume.7.ff.de leg.1. authen. qui rem.nu.15.C.de sacr.sanct.eccl. Medic.reg.5.

Error non praesumitur in actu iterato.gloss.cap.ex literis. ver.amonita. de diuor.Alexand.l.1. C. de errore Calc.c.si quis iuratus.2.q.2.Bald.Rub.cap.si quis aliquem.col.18.gloss.authentic.vt nulli Iud.Cephal.cõsilio 192.nume.18.Felin.c.si cautio.numer.32.de fide instru.Dec.consi.599.numer.5.idem in consi.5. col.2. l.1.§.supradictis.ver.repetita.C.de emend.C. Iustin. cap.olim.de rescrip. Medic.reg.2.

¶ Error.Teneri.Scaeuola lib.5. Respons. Lex xcij. al.xciij.

Si librarius in transcribendis stipulationibus verbis errasset:nihil nocere,quò minus & reus , & fideiussor teneantur.

Addit. a tenetur in P.florentin. aliâs tenerentur.

Fortè ex l.iiij.de manumisso testa.nam hic erratum esse videtur. Viuienous.

Errorem sine dolo non obesse.

ff.de cond.& demonst.l.quamuis.

Errorem sine dolo,&c.] Quòd legitur de condit.& demonstrat.l.quamuis.speciale est fauore libertatis:aliàs enim quandiu aliquid est,non videtur impleta conditio,vel sublata obligatio.vt ff. de cond.& demonst.l.si cui fundus.& l.qui duobus.& de solut.l.& circa.& ff.commodati.l.3.§.1. Azo,rub.4.

Non potest quis venire contra errorem suum.

ff.ad l.Aquil.l.scientiam.l.si meum.
ff.famil.hercisc.l.cum putatem.
C.de fideicom.l.1.
ff.si quis in fraudem pat.l.si patronus.
ff.de iniur.l.eum qui.§.si iniuriam.
ff.de legat.2.l.is cuius.
ff.de vsur.l.cum de in rem. Azo,rubr.4.

¶ Esse,& non esse. Videtur * esse quod non est.

Addit. * al.non esse quod est.

ff.de his qui not.infam. l. quid ergo.§.si quis.
ff.quod quisque iur.l.1.
suprà de figment.Rubr.2.
ff.de vsufr.l.quia.
suprà,de qualitat.factorum.Rub.non est fac.
ff.de cond.indeb.l.si procurator.
ff.de contra.empt.l.clauibus.
C.de rei vx.act.l.rem in praesenti.§.1.
ff.de verbo.ob.l.liber homo.
ff.de acquir.poss.l.si quis vi deiectus,
ff.de bon.aut.iud.poss.l.cùm vnus,
ff.de reg.iur.l.si actionem.
ff.de iureiur.l.sed si vnus.§.filios.
In Aut.ex quibus caus.ma.§.idemque & quidam tum.

Contra.

ff.de dolo.l.nam is.
ff.de arb.l.qualem.
ff.de reg.iur.l.non videtur cepisse.quisquis.

Videtur esse quod non est.] Haec R. consistit in fictionibus legis. Fingit enim lex, quandoq; aliquid esse,quod non est:vt in hac Rub.& in eod. adesse quod abest, & quandoq; nõ esse quod est:vt in contraria Rub. quae nõ est contraria,sed pro contraria assignata.Azo, rub.48.

Non putat hoc esse, quod ob hoc cõtingit abesse.

ff.de iniur.l.item apud.§.si quis vir.
ff.locati.l.si ignorans.
C.de Ep.& cler.l.si qua per.
In Decre. dis.28.quia.

Non putat hoc esse, &c.] Quasi dicat: saepe creditur aliquam esse meretricem,nõ matronam:& ideo quia meretricia veste induta est, quare nõ creditur esse matrona : quia ob hoc,id est, ob statũ, vel habitum talem cõtingit plerunq; abesse quod est, id est, non esse matronam eam, quae est in veritate. Similiter in paganis, & in militibus:vt in legib. sub Rubr. positis notatur. Azo, ru.48.

Adesse quod abest,vel abesse quod adest.

C.de haer. instit.l.4.
C.de his quae poen.nomin.l.2.
C.de instit.& sub. l.generaliter.§.vlt.
ff.de iur.dot.l.licet.in prin.
ff.de verb.ob.l.& possideri.
ff.qui, & à quibus. l. si priuatus.& l.4.
ff.de cond.& demon.l.filiis sui.& l.4.
ff. de cosst.pec.l. id quod.
In Instit.de act.§. item.

Adesse, &c.] Haec Rub. exposita est s. eod. Videtur esse,quod non est. Azo, rub.48.

Non solum quod adest,sed etiam quod esse,vel aestimari potest, inspiciendum.

ff.fam.her.l.in ipsius.
ff.de leg.3.l.in fideicom.§.sed si fideicom.
ff.de aur.& arg.leg.l.si vxori.§.eum.
ff.de aq.plu. arc.l.1. §.1.
ff.de leg.3.l.quaesitum.§.illud.
ff.de sta.lib. l.Labeo liber.
ff.de tribut.l.procurator. §.vlt.
ff.de iud.l. solemus.& l.3.
ff.de furt.l.eum qui.§.Papin.
ff.rem rat.hab.l.furti.§.quoties.
ff.quib.ex caus.in poss.eat.l.Fulc.§.si quis

Contra.

ff.de in ius voc.l.quamuis.
ff.rem rat.hab.l.amplius.
ff.de bon.lib.l.qui cum ma.
ff.de solutio.l.cum decem.§.1.

Non solum quod est,&c.] Vt ex hac Rub. perpenduntur nõ solum quae sunt, sed quae esse possunt aestimantur, vt pro his aestimatio fiat, non tamen, vt ex ea poena imponatur,nisi delictum fuerit perpetratũ & consummatũ, vt in contraria R. continetur. quis enim diceret, poenalem stipulationem committi, si conditio nõ existat, quamuis interim dum pendet, verum sit, eam existere posse. Item quis diceret,hominem puniri de hoc,quòd delinquere posset,si nõ delinquat? hoc quippe absurdum esset, vt ff. quod quisque iur. l.1. §.vlt. Sed delicto perpetrato , aestimatur quod fieri potest, id est, dãnum quod alicui imminere potest,vt ff.de furt.l.eum qui.§.Pap. & de stat.lib.l. Labeo. Azo,rubr.48.

Ex eo quod olim fuit, praesumitur modò esse.

In Decr.16.quæst.5.in parrochia.
C.de rei vend.l. partum ancillæ.
C.de ædil.edict.l. si apud prætorem.
C.de lib.cauf.l.aui paterni.
ff.de stat.hominum.l.penult.
ff.de ædil.edict.l. redhibere est facere.§.1.
Ex eo quod olim fuit,&c.]Hæc Rubrica etiam supra Rubrica proxima, Quod solitum est fieri,&c. exposita est. Azo,rub.10.

¶ Esse: Non quod est, sed quod esse creditur attenditur.de off.præs.l. diuns. De pet. hær. l.si putas. al. si est possessor. Riisvvich.

Non esse & non fieri paria sunt.de cond.& de.l. multa. de ac.re.do.l.naturalem.de lib.& post.l.Gallus.§.vi dendum. Alexander in leg. si constante. §. si vxor. sol.mat.

Non esse & non apparere paria sunt.de contra. emp. l.in lege.de leg.1.l. eum res.in prin. Paria sunt legem non esse, & esse, sed obscuram.de interro. l. de ætate.§. nihil.

Difficilior est progressus de non esse ad esse, quàm de esse ad esse profectus. de hær.in.l.talem.49. de con. em.l.4. ab eo. Riisvvich.

Etymologia. Maxima & necessaria est ab etymologia côsentio.de prec.l.1.l.2. Cantiuncula in Topicis. Itê composita dictio plus importare nequit quàm ex partes,ex quibus componitur. Gillotus & Pet. Lor. de iurisd.ax.14.in arte iuris. Riisvvich.

¶ Evcharistiam quilibet fidelis semel in anno ad minùs regulariter accipere debet. probat tex. in c.omnis vtriusque sexus,de pœnit.& remiss.

Amplia etiam in condemnatis ad mortem ex delicto, puta ad furcas,quibus iudex eucharistiam denegare non debet: sed non extrema vnctio. text.est singul.in clemen.1.de pœnit.& remiss.voluit Archidia. & Ioan. Andr. vbi alij in cap. super eo.de hære.in 6. refert,& sequitur Afflic.in constit. Terminum vitæ, in 3.not.& voluit idem Aufrer.in repet.clemen.1.de offic. ordi.in tractat. de potestate. eccles.super laicis.in versiculo, cxxxviij. locorum ordinariis.&c. vbi dixit, quòd viaticum dare dânatis ad mortem non seruat consuetudo. Sed bene de pane benedicto,vbi vide.

Fallit in minoribus nôdum ad annos discretionis peruentis.dict.c.omnis.

Fallit in casib.c.de iis qui.xxvj.q.vj.

Fallit in non confessis:quia confessi,& contriti eucharistiam debent regulariter sumere, secundum Bonaa.in 4.distinct.13.& glos.in c.de homine,de celebra. missa.& in cap.nihil.7.q.1.ar.e.de cetero. de senten. excom.& voluit Ant.in d.c.de homine.

Fallit in histrionibus & similibus iocularium artê exercentibus.text.& gloss.in c pro dilectione. de consecra.distinct.2.

Fallit in polluto in nocte,quia si aliquis est pollutus in nocte,maximè cogitatione præcedente, quod tunc in die sequenti post ipsam noctem non debet accipere eucharistiam,sed debet saltim per aliquot dies abstinere ob reuerentiam tanti sacramenti, vt probat text.in cap.non est.6.dist.arg.10.quisquis. 14.q.1. vide per doct.in 4.dist.9. S.Ian.reg.72.

¶ Evcharistiam quilibet sacerdos potest conficere,vt probat tex.in capi.1.in §.hoc autem.&c.de sum.Trin.& fide catholica.

Amplia etiam in actualiter degradato, secundum glo. in cap.degradatio,de pœn.in 6.

Fallit,in cadentib.frequenter ex morbo caduco, quib. propter scādalum est prohibita celebratio actualis, secundum gloss.in capit. communiter.34 distin.habes tex.in c.j. vij.q.j.

Fallit in presbyteris putatiuis,qui credunt se ipsos esse presbyteros,& in rei veritate non sunt, vt probat op timè gloss.in capit.apostolicam:de presbytero non baptiza.

Fallit in eo,qui non ritè est ordinatus, secundum Claues sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ.text.d. §. hoc autem. S.Ianu.reg.86.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ regulariter non potest opponi post biennium.l. in côtractibus. C.de non num.pecu.

Amplia in ecclesiasticis contractibus. Abb.in capit. fin. de solutionibus.

Amplia,vt ipse lapsus noceat non solum contrahentibus,sed & successoribus. Bald.l.si intra.C.de non nu mer.pecunia.

Fallit de æquitate canonica, Din.in c.locupletari.de re gul.in 6.

Fallit in foro conscientiæ.

Fallit in mutuo non facto per scripturas, sed per testes tantum,gloss.in l.si non singuli.

Fallit,quando vellet excipere creditorem esse confessum non numerasse pecuniam ipsi debitori : quia tunc debitor auditur,& lapsus biennij non nocet ipsi debitori, vt voluit Abb. post Hostiens. in dict. cap. si cautio.

Fallit,quando vellet excipere de fraude , & dolo:quia etiam post lapsum biennij ipse debitor auditur , secundum Abb.in d.c.si cautio.vbi pleniùs per Fel. in vers.1.conclusio. S.Ian.reg.87.

¶ Eventvs nisi sequatur, solus conatus non nocet. Quod quisque.in.l.1.in fi.

Malus euentus bonæ Intentionis non imputatur.23. q. 5.cap.de occidendo.25.quæstio.1.capit.illa. vide Factum, Tristis.

In iudiciorum euêtus est dubius.de pec.l. quod debetur.

Inspiciendum quid euenire potest. de iurisd. l.si idem. in fi.Inst.de rerum di.§.quæsitum .

¶ Evictio.l.150. Riisvvich.

¶ Evictio.si vendidi, tibi rem & de euictione promisi, tu postea istam rem alij donasti, & donatario res fuit euicta,in emptor non potes agere de euictione contra venditorem, quare tua non interest, ex quo donatario non teneris de euictione , not. in l.Iulianus, §.qui fundum,ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casibus, quos no.Ias.in d. §. qui fundum. nu. 11.& sequen.

Cohæres tenetur de euictione cohæredi, cui res euicta obuenit ex diuisione facta ab ipsis cohæredibus. l. si fratres. C. commu. vtriusque iud. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3.à Ripa, in l.qui Romæ.§. duo fratres.numer.97.ff.de verb.oblig.

Emptor in causa euictionis venditori denunciare tenetur, vt liti assistat.

Fallit in 7.casibus,quos not. Socin.reg.117. Fallit in 9. casibus,quos refert Anton. Rub. in reper.l. non solum, §.morte, numer.682.ff. de no. op. nnnciat. videas Petr. Dnen.reg.141. Fallit vt per Matth.in ver. vendirio. Fallit in 3.casibus, vt per Socin.in l.2. §.voluntatem, ff.solut.matrim.numero 14. Fallit in 6.casibus, vt per Rip.in c.cùm M.Ferrariensis, de consti. numero 66.

Fallit in 4.casibus, vt per Alexand. in d. §.voluntatem, numero 14.

Emptor agit de euictione contra venditorem. l.emptor fundi,

tor fundi, C. de euictio. §. final. de empt. & vend. l. si in venditione, C. de euictio. l. non dubitatur, C. eod. Fallit in 4. casibus. vt per Soc. regula 438. Fallit in 43. casibus, quos refert Matth. de Affl. in c. 1. §. rursus, si fideles. nn. 15. quibus modis feudum amitt. in vsib. feud. Fallit in 29. casib. quos not. Bene. Capr. in suo tract. reg. 87. num. 124.

Fallit in 4. casib. vt per Sco. reg. 438. Fallit in multis casib. quos not. Anto. Rub. in l. non solum, §. morte, de nou. ope. nunc. numero 8. versic. pro perfecto.

Emptori non sufficit denunciare litem fuisse motam, nisi ostendat libellum in forma public. Bart. in l. non solum, §. morte, numero 51. de no. op. nunciat.

Fallit in 3. casib. quos not. Pet. Duennas regula 243.

Agi non potest de euictione ante sententiam, l. euicta, & l. si plus, §. mota, ff. de euiction. l. qui rem, l. siue in libertatem, C. eod.

Fallit in 6. casib. quos not. Benedic. Capra, in suo tract. reg. 8. num. 202.

Hæres, si tradit rem alienam legatam legatario, non tenetur de euictione, gl. & Bart. in l. si domus, §. de euictione, & l. qui concubinam, §. si hæres, ff. de leg. 1.

Fallit in 6. casib. quos no. Bened. Cap. reg. 107.

Venditor nolens de euictione teneri ad precij restitutionem tenetur, l. emptor, §. ibidem, ff. de act. empt.

Fallit in 4. casib. quos no. Soc. reg. 437.

Qui euincit, vel vendicat rem suam, possessori preciũ, quod aliis soluit, auferre non videtur, l. vt mancipiũ, C. de rei vend.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 439.

Donator de euictione tenetur, gloss. Bar. & Doct. com muniter, l. Aristo. §. fi. ff. de euictio.

Fallit, vt not. Viuius in suis conclus. in ver. donatio, vbi cunque incipit à promissione. Dona. Fina, lib. 3.

¶ Evictio. Celsus lib. xxiiij. digest. Lex cxc. al. clj.

Quod euincitur, in bonis non est.

Coniunge l. qui à quolibet. de contrah. emption. ff. & l. 5. de author. tut. & l. penul. huius in tit. in ff. Viuien.

¶ Evictio l. 151. Idem libro vigesimoquarto Digestorum.

Quod euincitur, in bonis non est.

Iunge l. 182. §. fin. Præmitte reg. 52. Ratio. l. in bonis, de acqui. re. do. sup. titu. 1. l. bonorum, §. in bonis. Hinc sequitur de lib. leg. l. 1. de sol. l. si hominem. Evinci tur. Euinci potest. Dubitationem facit l. sciendum, §. si fundum, qui satisda. cog. Riisvvich. paratit.

¶ Evictio in modicis conceditur. no. l. in modicis in terminis. ff. de contr. emp. Ant. Cors. in tract. demi nim. num. 117. Med. regul. 5.

¶ Evictionis nomine nemo tenetur in eo iure, quod tacitè solet accedere. Ex Venuleo. de euict. l. pen. Riisvvich.

Quem de euictione tenet actio, ipsum agentem repellit exceptio. C. de euict. l. exceptionem doli. l. si ob causam. l. sequ.

Euidentia facti est optima probatio. Inno. in c. propo suisti. de proba. Castren. consi. 179. 304. Riisvvich.

¶ Exactio. Bonifac. reg. lxxxiij.

Bona fides non patitur, vt semel exactum, iterum exigatur.

Vel ab eodem nempe, vel ab eo qui ab exacto causam habet, vel regressum met habiturus est contra exactum. l. bona fides. ff. eod. l. locum. §. condemnatio. de tab. exhib. Vinien.

¶ Examinatio testium in præiudicium tertij fieri non potest, nisi ei denunciatum fuerit. Doc. cap. quoniam frequenter. vt lit. non contest. Socin. consi. 224. volumin. 2. l. is apud quem. C. de edendo. l. penulti. C. de Crim. exp. hæred. l. si quando. C. de testibus. Medic. reg. 8.

Exceptio contra vnum ex testibus in præiudicium aliorum non fit. gloss. l. 1. C. de quæst. item exceptio opposita coram iudice incompetenti non præiudicat excipienti, quominus coram competenti non possit opponi. Innocen. cap. actor. qui filij sint legit. Medic. reg. 8.

¶ Exceptio. l. 67. definit debitor. l. 44. nemo ex his qui negant. 113. nihil interest. de reg. in. in vj. capit. Exceptionem obijciens non videtur de intētione aduersarij confiteri.

Consequi possum excipiendo, quod consequor agendo. de con. ind. l. si in emptum. §. item si emp. de iud. l. qua de re. in fin. de compen. l. si filiosa. Neg. gest. l. ait. §. pupillus. Broc. 1. rub. 16.

Iura quælibet sibi seruat, qui in modum exceptionis agit. de inoff. test. l. 8. §. si filius. de pet. hær. l. diuus. Man. l. 8. §. filij. Broc. 3. rub. 16.

Possidenti non competit actio, sed exceptio. de pact. l. diuisionis. de pet. hær. l. & non tantùm. §. 1. de rei vend. l. sumptus. Broc. vlt. rub. 10.

Altiorem indaginem requirentes exceptiones post litis contestationem producuntur. Ad S.C. Treb. l. ille à quo. §. si de testa. Ad exhi. l. 3.

Peremptoriæ exceptiones post litis contestationem proponuntur. C. sen. rescin. nō pos. l. pereptorias. C. de iu. & fact. igno. l. 1. De except. c. exceptionem.

De exceptione impediente litis ingressum tractant latè in l. Vir bonus. Iu. sol.

Exceptio est contra regulam. not. in rubric. vide Euictio, Innocentia, Facilius.

Principali competens exceptio, & fideiussori competit. C. de non nu. pec. l. tam mandator.

Qui exceptionem perpetuam habet, solutum per errorem repetere potest, sed hoc non est perpetuum, & cæt. Martianus. lib. 3. Regular. de Cond. in l. 40.

Non confitetur qui exceptione vtitur. De exc. l. non vtique.

Exceptiones de iure tertij, materia tractatur in l. 2. de exc. re. ind. Riisvvich.

¶ Exceptio. Super exceptione quis non potest se fundare, c. ex eo. de reg. iu. in 6.

Ampliatur & limitatur per Horma. Det. in l. naturaliter. §. nihil commune, ff. de acq. poss. numer. 18.

Exceptio non numeratæ pecuniæ in mutuo ciuili opponi potest. §. 1. Inst. de lit. oblig. l. in contractibus, C. de non num. pecu. l. qui pecuniam, ff. si cert. pet.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 5. à Iaso. in dicta l. pecuniam, numero 1. Fallit in 7. casibus, vt per Felin. in capitu. si cautio, numero 45. de fide instru. Ampliatur in 12. casibus, & limitatur in 10. à Pet. Duen. regul. 260. & renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ factæ tempore confessionis, non valet: hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turza. concl. 76. Fallit vt no. Lud. Bolog. in Rub. ff. si cert. pet. num. 51. & seq.

Exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi infra biennium. d. l. in contractibus. Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 27. in add.

Fallit in 7. casibus, quos not. Fel. in capitu. si cautio, numero 51. de fide instrum. & ampliatur in vno casu, & limitatur in a. per Petr. Duen. regu. 261. & si quis negat, sibi pecuniam non fuisse numeratam: hanc ne-

gatioam probare non tenetur. Fallit in 5. casibus, vt per Fran. Hercula. in tract. de negatiua, numer. 18. vsque ad nume. 35.

Exceptio quæ superuenit post litem contestatam, potest opponi post, & idem operatur, ac si fuisset opposita ante litem contestatam, cap. insinuante, de off. deleg.

Fallit in 5. casibus, vt per Fel. in d. c. col. 3. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3. à Ias. in l. elegárer, §. si quis post. ff. de cond. indeb. num. 4. Fallit in 3. casibus, vt per Soc. reg. 41. in add.

Exceptio nullitatis quæ potest in continenti probari, sed per probationes extrinsecus impedit executionē iudicati, quare executio sententiæ requirit summariam cognitionem, l. à Diuo Pio, §. si super, ff. de re iud.

Fallit in 3. casibus, quos not. Iaso. in l. si se non obtulit, §. condemnatum, ff. de re iud. numero 9. sed exceptio nullitatis contra tres sententias conformes latas opponi non potest. fallit in 3. casibus, secundum Soc. reg. 121.

Exceptio nullitatis requirens altiorem, & prolixiotem indaginem non impedit executionem iudicati, alioqui elusoria esset illa sententia, l. si prætor. in prin. ff. de iud.

Fallit in 3. casibus, secundum Iaso. in l. si se non obtulit. §. condemnatum, ff. de re iud. numero 18. fallit in 12. casibus, secundum Socin. reg. 121. Ampliatur & limitatur vt per Rip. in d. §. condemnatum, num. 10.

Exceptio dilatoria, vel procuratoria debet opponi ante litem contestatam, postea vero opponi nō potest, l. ita demum, ff. de procu.

Ampliatur in multis casibus, & limitatur in 15. per Iaso. in d. l. ita demum, numero 1. limita primam partem regulæ, secundum verò in 13. per Felin. in capit. exceptionem, ff. de except. column. 3. fallit vt per Pet. Duen. regu. 263. fallit vt per Socin. reg. 126. fallit vt per Bened. Capr. in suo tract. regu. 57. Fallit in 10. casibus, vt per Socin. regu. 42. in add. Felin. verò facit contrariam regulam, & eam limitat in 5. casibus, in capitu. insinuatæ, de off. deleg. numero 7. Fallit in 9. casibus, vt per Alexand. in l. ita demum, numero 4. & sequent. C. de procu. & si ista exceptio non est opposita ante litem contestatam in prima instantia, non potest opponi nec in secunda. Fallit vt per Baptist. à Villa. concl. 103. in litera E.

Exceptio, tu non es procurator, potest per aduersarium quandocunque opponi, & quandocunque opposita reddit iudicium retrò nullum & repellit procuratorem à procuratione iudicij, l. licet, C. de procu.

Fallit in 5. casibus, vt per Iaso. in d. l. licet, numero 8 & si vis videre, an & quando exceptiones procuratoriæ sint opponendæ, videas Barto. distinguentem in l. Pomponius, §. ratihabitiones, ff. de procu.

Contra exceptionem lucrosam damni replicatio admittenda est, gloss. fin in capitu. dilecti, de excep.

Fallit in 3. casibus, quos not. ibi Fel. col. 2.

Exceptio omnis peremptoria, quæ non venit ad impugnandam sententiam, sed ad moderandam, seu limitandam, potest opponi post sententiam, l. Nesennius, ff. de re iud. l. si fideiussor, ff. de fideiuss.

Fallit in 5. casibus, quos not. Ias. in l. 1. C. de iuris & fact. igno col 4 ante litem contestatam ad impediendū, nec proponi, nec probari potest. fallit in 4. casibus, vt per Soc. reg. 147.

Exceptio incompetentis fori semper potest opponi etiam si dicatur, quòd non possit agi de nullitate, Abb. in c. ex parte. el ij. de off. delega. Fely. in c. pastoralis. de exceptio. Iaso. in l. hac consultissima, C. de inof. testa. Marf. sing 10.

Ampliatur in 2. casibus, secundum Fely. in rub. de foro compe. & in d. c. pastoralis, & in vtroque loco limitat in 4. casib.

Exceptionibus à statuto sublatis intelligitur non solū de friuolis, sed etiam de legitimis. Imo. & Anton. & d. c. ex parte. de off deleg.

Fallit in 24. casib. vt per Fel. in d. c. col. 3. fallit in 6. casib. vt per Soc. reg. 130.

Perpetua sunt ad excipiendum quæ sunt temporalia ad agendum, c. purè, §. si de res.

Fallit in 5. casib. vt per Fel in c. fin §. is autem. de res. Fallit in 6. casib. vt per Fel. in c. fin autem. de res. numero 11.

Exceptio peremptoria non potest opponi contra executorem post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, l. 2. C. quæ sent. res. l. postrem iudicatam. ff de re iud. cap. cum olim, de priuil. l. si maritus, § præscriptione, de adulte.

Fallit in 9. casibus, vt per Specul. in tit. de except. num. 3. videas Pet. Duen. reg. 262.

Exceptio falsi procuratoris semper opponi potest, l. licet, C. de procurato.

Fallit in 4. casib. quos not. Pet Duen. reg. 264. & si post litem contestatam opponatur, incumbit onus probandi opponenti, & neganti. Fallit vt no. Franc. Turza. concl. 92.

Exceptio ex pacto nudo de iure ciuili oritur, l. iurisgētium, §. sed cum nulla, ff. de pact. l. 1. § id quod natura ff. de cond. ad l. Falc.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 7. à Pet. Duen. reg. 265.

Exceptio taciti pacti de non petendo inducitur ex receptione partis debiti facta ab vno ex pluribus in solidum obligatis, l. si creditores, C. de pact.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 10 à Purp. in d. l. creditores, nume. 1. Ampliatur in 7. casibus. & limitatur in 5. à Pet. Stell. in disp. quam fecit ad d. l. si creditores, concl. 1.

Exceptio inuentarij non confecti, impedit litem contestari, l. si §. donec, C. de iure delib.

Fallit in 5. casibus, vt per Pet. Duen. regu. 267. Fallit in 3. casibus, vt per Viuium in suis concl. in ver. exceptio opposita.

Non videtur cœpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione, l. nihil interest, & leg. si quis obligatione, §. non potest, ff. de reg. io.

Fallit in 2. casibus, vt per Dec. in l. non videtur cœpisse, ff. de reg iu.

Nemo prohibetur pluribus defensionibus, vel exceptionibus vti, l. nemo ex his, ff. de reg. iu.

Fallit in 3. casibus, vt per Dec. in d. l. videas Dynum in c. nullus pluribus, de reg. iu.

Cui datur actio, datur exceptio, leg. inuitus, §. cui damus, ff. de reg iu.

Fallit in 2 casibus, vt per Dec. in d. l.

Exceptiones in totum perimentes ius agentis possunt opponi, non solum ante litem contestatam, sed etiā post vsque ad sententiam: fallit in multis exceptionibus quæ possunt opponi post sententiam, quos not. Maranta in specu. aureo, & habetur in l. 1. de iu. & fac. igno. Specu. in tit. de excep. Abb. & Fely. in c. extra de excep.

Exceptionem loci non tuti proponere non potest, qui mandatum

mandatum non habet. Bart. in l. pen. §. ad crimen. ff. de accu.

Contrariam opinionem multi tenent, vt refert Port. libro primo suarum conclus. reg. 4. vbi limitat in 2. casibus.

Exceptionea generaliter tolluntur conclusis quibusdã per statutum. Barto. in l. 1. §. fi. quod vi, aut clam. glo. in c. ex parte tua, de off. deleg.

Fallit in 3. casib. vt per Bened. Capra in suo trac. reg. 51. num. 18. vbi de hoc plenissimè videas.

Exceptio excommunicationis opponi potest, etiam post litem contestatam. fallit in multis casib. quos colligere potes ex distinct. quam ponit Bened. Capr. in suo tract. reg. 82.

Exceptio dominij spoliato agenti interdicto recuperãdæ possessionis obiici non potest, l. si quia à se fundum, C. ad l. Iuliam.

Fallit in 5. casibus, vt per Soc. reg. 123. Fallit in 6. casib. secundum Alexand. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acqu. pos. nu. 15.

Exceptio dominij quando agitur interdicto retinendæ, vel adipiscendæ possessionis, obiici potest, l. naturaliter, §. nihil commu. ff. de acquir. pos. l. si de vi, ff. de iud.

Fallit vt per Soc. reg. 124.

Exceptio spoliationis in qualibet causa opponi potest, capitu. fin. extra de ord. cogn. capitu. frequens, de res. in 6.

Fallit in 8. casibus, vt per Soc. reg. 125.

Exceptio in actis redigenda est licet quis non necessitetur. Hostiens. in c. quoniam contra, de probat.

Fallit in 2. casibus, vt per Soc. reg. 128.

Exceptio legitima si contra testem opponatur, licet per iudicem statim recipienda sit, tamen eiua probatio in tempus disputationis differenda est. c. ex parte, & ibi gloss. de test. in Authen. si dicatur, C. de test.

Fallit in 8. casibus, vt per Socin. reg. 129.

Exceptiones personales fideiussoribus, & mandatoribus, etiam inuito domino competunt. l. & hæredi, §. vltim. ff. de pact. l. & si decesserit, ff. qui satisd. cog.

Fallit in 5. casibus, vt per Socin. reg. 131. Fallit in 5. casibus, vt per Iaso. & gloss. in d. §. fin. Soc. tamen in l. exceptiones, ff. de except. facit regulam quòd exceptio personalis non prodest fideiussori, & limitat in d. l. in 2. casib. num. 1.

Exceptio ne fiat præiudicium, limitatur in 6. casib. per Soc. in l. si post, ff. de except. num. 5.

Exceptio acquiritur reo actore renuntiante liti, l. postquam liti. C. de pact.

Fallit vt colligitur ex distinctione quam facit Soc. in d. l. prohibitus agere non censetur prohibitus excipere, l. libertus, ff. de in ius vocando.

Fallit in 2. casibus, vt per Socyn. in d. l. numer. 4. fallit in 31. casibus, vt per Ias. in d. l. vbi lex, vel statutum denegat actionem non dari alicui, intelligitur ope exceptionis non ipso iure. no. dd. in l. explicito, §. sublata. ff. ad Trebel.

Fallit in 9. casibus, vt per Rip. in d. l. numer. 1.

Iudex potest reiicere calumniosas exceptiones non solum si constat de calumnia, sed etiam si vehementer suspicatur eas opponi causa morandę litis, l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. inf.

Fallit in 4. casib. vt per Rip. in d. l. num. 53.

Exceptio. firmat regulam, c. quoniam frequenter, vt lite non contestata.

Fallit in 3. casibus, vt per Fel. in d. c. numer. 1.

Post conclusionẽ in causa non potest opponi exceptio iuris nouiter cõgniti. fallit in multis casibus, vt per Fel. in c. pastoralis, el ij. de excep. nu. 22.

Excipiens non fatetur, no. dd. in c. cum venerabilis, de exceptio.

Fallit in 7. casib. vt per Felyn. in d. cap. num. 10. fallit in 2. casib. secundum Alex. in l. decem stipulatua, ff. de verb. oblig. num. 27.

Proponens exceptionem dilatoriam, videtur in iudicem consentire, c. inter monasterium, de re iud.

Fallit in 8. casib. vt per Fel. in d. c. nu. 7.

Exceptio tua non interest, debet opponi ante litem contestatam. Fallit in 2. casi. secundum Fel. in c. super his, de accu. nu. 21.

Agenti actione reali, puta rei vendicatione, potest opponi exceptio, tu non es dominus. Fallit in 3. casib. secundum Alex. in l. si alienam, ff. solu. matr.

Si statutum tollit exceptiones, & defensiones, valet.

Fallit vt per Mars. in praxi crim. in vlt. quæstio. num. 34. & seq.

Exceptioni simulationis renunciari non potest: hanc conclusionem ponit Crot. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. numero 27. versicu. secunda sit conclusio, vbi limitat.

Stante statuto, quòd contra instrumentum factũ manu publici notarij non possit opponi aliqua exceptio, tamen si est instrumentum dotis, potest opponi, quòd matrimonium non est secutum: hanc opinionem cum 2. limitationibus ponit Ias. in l. item quare, ff. de pact. nu 8. Don. Fina, lib. 3.

¶ Exceptio in actis redigenda est, licet quis non necessitatur, secundum Host. in capit. quoniam cõtra *. de prob. & secundum Io. And. in cap. appellatio. de appell. in vj. vide ad hoc l. scire. in fi. ff. de excusat. tutor. B. Socin. reg. 169.

Additio.

* In ca. quoniam contra. Vbi vide Lanfr. in versi. similiter exceptio. in versi. vtrum.

Primò fallit in exceptione recusationis, quę in scriptis redigenda est. vt C. de iudic. l. apertissimi. & in cap. quoniam contra. & ibi per doct. de probar.

Secũdò fallit in exceptione non numeratæ pecuniæ, in auth. hanc querelam. C. de non nu. pec. B. Socin.

¶ Exceptio declinatoria, seu dilatoria ante litem contest, vel ante actum, qui post lit. contest. sequi solet, si sit causa in qua lis contestanda sit, opponenda, * & probanda est. c. pastoralis. de exception. & & cap. inter monasterium. de re iudic. & l. exceptiones. de probat. & l. siquidem. C. de exceptionibus. B. Socin. reg. 167.

Additio.

* Opponenda. Vide Fel. in c. significantibus. versicu. quarta declaratio. de lib. oblat. & an & quãdo post lit. contest. vide per eum in c. cum Ioan. de fide instr. versi. hanc ampliationem. ibi exceptionem dilatoriam. & in c. insinuante. de offic. deleg. & in c. exceptionem. in fin. in versi. prima regula. de except. & in c. pastoralis eod. tit. in vers. dum dicitur quod except. & Lanfran. in c. quoniam contra. de probat. in ver. exceptiones. in ver. prætereà notandũ. & in cle. sæpe. circa med. de iudi. & vide Paul. de Cast. in cons. cclxxj. & I.o. de Ro. in cons. cclxxix. Bene. Vad.

Primò fallit in duobus casibus, de quibus per Canonistas in cap. j. extrà de ord. cognit.

Secundò fallit in exceptione excommunicationis, de qua in cap. pia. de exception. in vj.

Tertiò fallit in exceptione, quæ incipit competere post lit. conte. extrà de offic. delegat. cap. insinuan-

dum, quæ de nouo peruenit ad notitiam: prout not.de excep.cap.pastoralis.vbi plenius de his.& 3. quęst.vj. exceptionem.

Sunt,& alij quinq; casus quos enumerat gloss. in §. appellatur. Inst. de except. in quibus opponitur exceptio dilatoria etiā post lit.cōtest. B.Soci.re.167.

¶ Exceptio derogat regulæ generali.doct.ca.quoniam. vt lite non conte. Aret. §.sic itaque.inst. de act.l.legata inutiliter. ff. de adim. leg.l. cum tale. §. fin.ff. de cond. & dem. Alex. cons. 13.num.5.libro 4. Dec.c. iurauit.de probatio.Abb.ca.cum dilecta.de confirm. vtili, vel inutili, Boer. in addit. ad Din.in rubr.de reg.iur.6.numer.13.l.generali. §. vxori.ff.de vsufr. Eue.in loco de except.ad re.nu.10.Med.reg.1.

¶ Exceptio dilatoria opponēda est ante litem cōtestatam, post litem verò contestatam non licebit. text. est in cap.inter monasterium, de re iudic.l. fi. C.de except. l.ita demum. C. de procurat. Vide, Hispane legem viij. in legibus de Madrid.

Limita primam partem regulæ tribus casibus annotatis per Fel.in ca.exceptionem,de exceptionibus. in antiq.

Limita posteriorem partem regulæ tredecim modis, recollectis per Fel.in d.c.exceptionem.vbi primam limitationem ampliat x.modis: secundam limitationem impugnat,& duobus casibus saluat, alias autem optimè prosequitur, & confirmat aliquas illarum. B.Dias reg.256.

¶ Exceptio dilatoria post litem contestatam opponi non potest. Hanc regulam probat text. in capit.inter monasterium.de re iudic.in l.fi.C.de excep.in l.ita demum.C.de procu.De iure regio probatur in l.8.in legibus de Madrid. Circa quam regulam vide Iason.in l.si arrogator.numero 59.ff. de adop.Carol.Ruin.in consilio lxxj.numero 3.volumi. 5.& in consilio xcviij.numero 4.volumi.5.& notab. Afflict.in constit.Neap.in ij.lib.rubrica xviij.nume. primo,cum aliis:vbi Patisius in d.c. exceptionem. nume.4.cum seq.de exceptio.Felin.in c.insinuante. num.1.de officio delegati.

Hāc regulam ponit Soc.cum viij.limitat.in regul.126. Eandem regulam cum x.limitat.ponit idem Soc.in regul.xlij.in posterio.Eandem itidem ponit Bernardus de Luco in regu.cclvj.cū xiij.limitat.referendo se ad Felin.à nume.11.vsque ad nu.34.in c.exceptionem.de exceptionibus.

Hanc regulam limita nouem modis, vt per Alexand. in l.ita demum.C.de procur.vbi Ias.nume.secundo, ampliat eam sex modis:& ibi vsque ad num.6.limitat cam xvj.modis, vbi etiam Iaco.de sancto Geor. limitat hanc regulam octo modis, à nume. 1. vsque ad nume.12.Eandem regulam ponit cum xxiiij. limitat. Anton. de Tremol.ad practicam Bonacurs. in Rub. de impedimentis siue exceptionibus quæ contra rescripta & iudices delegatos ponuntur, in additione incipien.ante litem contestatam.vsque ad finem.Hanc etiam regulam cum quinque limitationibus ponit Ludo.Roma.in l.si mulier.à num. 13.vsque ad num.21.ff.solu.matrimo. P. Duen. reg.263.

¶ Exceptio dilatoria,quæ nō fuit opposita in causa principali,non potest opponi in causa appellationis,etiam ante litem contestatam.teat. est secundū communem intellectum Bart.& doct.in l.ita demū. C.de procuratoribus.

Limita quinque modis,vt per Ias.ibi, quas limitationes primò scripserat Felin.in c.ad audientiam. el ij. de rescript.num.13. B.Dias reg.252.

¶ Exceptio dilatoria superueniens post litē contestatam opponi potest.gloss.iuncto text.quem Doctor.ibi notant in c.insinuante.de offic.deleg.vbi Felin.confirmat hanc regulam.

Limita quinque modis,vt per eum ibi:& quintam limitationē sublimitat quinque casibus. B.Dias re.248.

¶ Exceptio dilatoria regulariter omissa opponi in causa principali,non potest opponi in causa appellationis,vt probat glos.in fi.in c.ad audientiam. de rescript quam omnes ibi scribentes sequuntur.

Fallit,quando proponitur in causa appellationis vna exceptio dilatoria reddens iudicium retro nullum: quia licet non opposita in causa principali poterit opponi in causa appellationis, secundum Bal.in l. ita demum.C.de procur.text.in cap.fin.de appellationib.in vj.

Fallit, quando exceptio dilatoria fuerit opposita in causa principali,quia licet fuerit opposita in causa principali,& non probata,poterit probari in causa appellationis,vt probat text.in cap.venerabilibus. in §.secùs.de sent.ex communic.in vj.

Fallit,quando iudex statuisset terminum ad proponēndum dilatorias exceptiones,quia licet pars infra ipsum terminum non opposuerit dilatoriam in causa principali, tamen poterit post opponere in causa appellationis.argum.tex.in l. per hanc. C. de temp.appel. S.Iann.reg.90.

¶ Exceptio dominij spoliato agenti interdicto recuperandæ possessionis obiici nō potest, etiam si in continenti se dominum probare offerat.l.si quis à se fundum.C.ad l.Iuliam de vi pub.vel priu.

Primò fallit,quando quis agit actione quod metus causa ad recuperandam possessionem: quia potest sibi obiici exceptio dominij, vt dicit Ang.in l.sed & partus.§.Iulia.ff.quod met.causa.

Secundò fallit,quando ille qui agit nō est propriè spoliatus & verè:putà,quia tempore spoliationis possidebat ciuiliter tantùm:vt not.in l.cum quærebatur. C.vnde vi.& Bart.in l.si demum.de iudic.

Tertiò fallit,quando dominium vel ius non potest cadere in agente,quia tunc potest obiici exceptio dominij:vt dicit Inno.in cap.constitutus.de filiis presbyterorum.& Bald.in l.j.C.de appel.

Quartò fallit, quando in violento non cadit ius dominij puta in violentia prælati,quæ non nocet ecclesiæ: vt notatur in l. si quis in tantam. C. vnde vi. nam si tunc ecclesia habet promptiorem probationem ob stat exceptio.ita dicit Bal.in l.j.C.de appellat.

Quintò fallit in filio spoliato à possessione, qui tamen continuauit in ipsa ipso iure,ex patris successione. vt in l.si quis. ff. de lib.& posth. quia obstat exceptio dominij,vt dicit Bal.in d.l.j. C. de appell. vide circa hanc materiam Bald.l.j.C.si de mo.pos. fuerit appellatum.& in l.cum seruum.e.tit. B.Soc.re.164.

¶ Exceptio dominij,quando agitur interdicto retinendæ,vel adipiscendæ possessionis, obiici potest: not. in l.naturaliter. §. nihil commune, de acquir. poss.& in l.si de vi,ff.de iudiciis.

Fallit,quando possessores circa possessionem sunt plures,putà,quia vnus probauit per vj.testes, alius per tres,sed vult opponere exceptionem dominij: quia in isto casu nō potest,vt dicit Bar.in d.l. naturaliter. §.nihil commune. B.Soci.re.165.

¶ Exceptio falsi procuratoris semper opponi potest.Hanc regulam probat tex.in l.licet.C. de procura.& ibi doctor. præcipuè Alexan. vbi assignat rationē.

tionem,scilicet quia reddit iudicium retro nullum, & ibi Iacob.de Sancto Georg.num.6.probatur etiã in cap.in nostra.de procu.& in capitu.ex parte. de rescrip.gloss.in capi.exceptionem.in gloss.in fin.de excep.De iure regio probator in l.7.titu.x. libro 2. fori.& ibi Montalus in gloss.in verbo, falsa mente. Hanc etiam regulam ponit Abba.per supradicta in ca.quoniam contrà numer.37.de proba. & ibi Decius numer.227.& Paulus Parisius numer.169. Circa quam regulam vide Franc.Aretin.in l.sciendum. ff.de verbo.oblig.in fine. Vantium tract.de nullitatib.in Rubric.quibus modis sententia & processus resarciri possunt.in Rubric.fi.numer. 57.

Limita primò,vt nõ procedat post conclusum in causa:tunc enim non poterit impedire sententiam, ita concludit Bald.per tex.ibi in l.quamuis.numero 2. ad l.Iul.de adult.Quam opinionem Bald. sequitur Alex.in d.l.licet,& ibi doctor. moderni, præcipuè Iacobinus numer.6.Mouetur Bal.vt suprà dixi,per illum tex.vbi dicitur quòd facta cõclusione in causa criminaliter intentata non potest opponi hæc exceptio,Tu non potes esse procurator,imò deueniendum est ad sententiam. Eandem opinionem Bald.sequitur Catellianus verbo, falsi procuratoris.Eandem opinionem tenet Dec.in dict. capitul. quoniam contra.nu.230.de probat.vbi allegat pro hac opinione dictum Card.in Cle.1.in 1.oppositione.de excep.vbi tenet,quòd exceptio excommunicationis non potest opponi post conclusum in causa,ita etiam tenet Felin.in capitu.cum dilectus. nume.4.de fide Instrum.allegat etiam Dec.pro ista opinione tex.in capitu.cùm dilectus.de fide instrument.vbi post conclusum in causa nihil opponi potest,& suprà dictam limitationẽ reperio quòd ante Bal.licet nullus doctorum ex eis mentionem faciat,per tex.in d.l.quamuis.C.de adult. tenuerunt Domini de Rota in decisione clj.in nouis secundum impressionem antiquam,& secũdum nouam in decisione x.in titulo, de procuratoribus.

Contrariam tamen opinionem tenet Iasn.in d.l.licet. nume.2.C.de procuratoribus.Mouetur tali fundamento:quia talis exceptio opposita post litis contestationem reddit eam nullam: vt est gloss.in d.l. licet.eodem igitur modo reddit nullam conclusionem.Secundò & fortius mouetur: quia talis exceptio potest opponi etiam pòst latam sententiam & reddit eam nullam:vt in capit.in nostra.de procur. per Bartol.& doct.in l.1.C.de iuris & facti ignoran. si ergo potest opponi post sentẽtiam,ita & post cõclusionem in causa,& reddet nullam conclusionẽ si post eam opponatur.Parificantur enim esse latam sententiam,vel conclusum in causa:vt per Bar.in l.si mater.in §.eandem.in fin.ff.de exceptione rei iudi. Pro qua opinione faciunt ea quæ adducit Ioan.de Imo.in capitu.exceptionem.numer.8.versic. item, fallit tertiò. de exceptio.& ibi Felin.nume.28. Eandem opinionem videtur tenere Barb.in Cle.1.vers. tertiò nisi superuenisset de nouo. de exceptio. & hanc opinionem Iaso.per suprà dicta fundamenta tenet Parisius in dict.capi.quoniam contra. numer. 169.& in capitu.exceptionem.numer.45.de excep. Eandem opinionem tenet expressè Franc.Niconicius in repet capitul.quoniam contra.in quæsti.fina.nu.43.vbi pro illo dicto Iaso.allegat quamplura fundamenta,& respondet ad fundaméta Decij quæ adducit contra Iaso.& pro opinione Iaso. est text. de iure regio in l.7.titul.x.libr.2.fori: in versicu.mas despues del iuyzio finado.

Limita secundò, quando nunquam fuit oppositum secus si facta aliquando oppositione pronunciatũ fuit procuratorem vel mandatum legitimum esse, quia tunc vlterius opponi non potest,ita concludit Abb.post Inno.in cap.quoniam contra. numer. 37. de proba.argum.tex.in l.fin.C.si ex falsis instrumẽt. facit gloss.in capitu.licet causam.in verbo,opponi. de probat.Hanc limitationem sequitur Decius,vbi eam declarat,in dict.capitu.quoniam contra.num. 232.Franc.Niconicius ibi in q.fin.numer.47. Iaso.in d.l.licet.numer.8. C.de procura.

Limita tertiò, vt non procedat quando procurator canit de rato ad petitionem aduersarij: & non obstante tali cautione, aduersarius tenuit iudicium, neque volt persequi:tunc enim si agitur de re in cuius possessionem procurator mittatur, non poterit ei ampliùs opponi.& ita intelligitur text.in l.inter quos.in §.qui alieno.aliàs est §.fin.ff. de damno infecto.ita tenet Abba.per illum tex.qui bene eum intelligit,in d.cap.quoniam contra.num.37. quem sequitur Iaso.in l.licet.numer.8.C.de procu.Franc. Niconi.in dic.c.quoniam contra.q.fi.num.46.Non enim est verum quòd per solam cautionem rati excludatur exceptio procuratoria : sed necesse est vt concurrat contumacia aduersarij , vt in dicto §. alieno.

Limita quartò, quando instrumentum procuratoris fuisset in iudicium productum & tacitè approbatum,secundum Bar.in d.l.licet.& ideò Paul.de Castr.ibi dicit,quòd cauti aduocati quando producitur in iudicium instrumentum procurationis debent illi contradicere. Circa quam limitationem vide Iaso.in d.l.licet.numer.8.versi.3. fallit.

Et circa hanc regulam & eius rationem,scilicet,quòd exceptio falsi procuratoris reddit iudicium retro nullum,est notandum, quia quotidie contingere potest,an iudex ex officio suo,ne in vanum laboret & faciat iudicium frustratorium,possit compellere procuratorem ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato si dubitatur de mandato. gl. tenet quòd sic,in capitu.1.in verbo,absentia.in fin. de elec.lib.vj.aliàs autem poterit eum repellere à limine iudicij,etiam si non opponatur,quam gloss. sequitur Bald.in d.l.licet.C.de procur. & in l.exceptionem.C.de procu.& in Authen.offeratur. C.de litis contest.& in l.vnic.C.quæ desunt aduoc. Ang. in l.Pomponius.in §.ratihabitio.ff.de procura.Panor.in cap.causam quæ.el 1.de iudic.num.3.in cap. ecclesia.el 1.vt lit.pen.& in capi.1.& in cap.nulli.de appell.Anton.de Butr.& ibi And.Barb.in cap. cùm M.de constit.Pau.Castren.& ibi Lud.Roma.in d.§. alieno.Sali.in d.l.licet.de proc.& ibi Alex. Pro qua opinione est tex.in d.c.causam quæ.de iudi.in fine. ibi,ne litẽ sopitam valeat suscitare,illã etiam gl.sequitur Dominicus de Sanct.Gem.ibi:vbi dicit quòd in his quæ redderẽt iudiciũ retro nullum iudex ex officio suo potest supplere.Pro qua opin.facit gl.in c. cupientes.in §.cæterùm.versi.vel si personas. in gl. in verbo,contumacia.de electionibus. lib.vj.

Cõtra quam gl.est tex.expressus secundũ lecturã Bar. ibi,in d.l.inter quos.in §.alien.ver.quòd si ei nõ caueb itur,vbi tenet,quòd iudex ex offic.nõ potest opponere cõtra inhabilitatẽ personæ cõparẽtis in iudicio,& ideò Io.de Im.in d.§.alieno.n.9.reprobat illã gl.illã etiã gl.reprobat idẽ Io.de Im.in c.cũ in iure peritos. de of.de.Rõ est:quia iudex nõ debet impartiri offi-

cium suum non postulatum:vt in l.4.in §. hoc autē iudicium.ff.de damno infec.& quia in casu d.gloss. iudicium non erit frustratorium, cùm exequutio possit fieri contra falsum procuratorē:vt in l.Plautius.ff.de procur.& in l.si se non obtulit.ff.de re iudic.gloss.in d.l.licet.in glo.fin.& in l.si expressim.in verbo, præscriptione.ff.de appella.& illam gloss. in verbo, absentia.in d.cap.1.de appel.dicit communiter reprobari Felin.in dict.capitul. causam quæ.numer.1.de iudic.

Sed his non obstantibus & aliis quæ contra illam glo. allegantur, dico quòd illa gl.est vera & magis communiter approbata: & non obstat illa ratio quòd iudicium non erit illusorium, ex quo procurator tenetur:quia nihilo minus militat ratio illius text. in d.capitu.causam quæ.scilicet ne lis sopita valeat suscitari. Nam hoc modo non imponitur finis litibus.sed potius occasio litigādi præstatur. Præterea non est omnino verum, quòd quādo litigatur exequutio habeat effectum cōtra procuratorem: quia poterit habere iustam causam litigandi, vt non teneatur,vt notatur in d.l.Plautius. Vnde quia iudicium poterit esse illusorium,militare videtur ratio illius glo.& vltra suprà dict.doct.illam gloss. sequitur expresse Dec.in d.ca.causam quæ num.11.vbi in num.13.dicit illam glo.esse magis communiter reprobatam. Eam sequitur Rom.in consi.lxvij. numero 5.Franc.à Ripa.in d.l.4.in §.hoc autem iudicium.numer.49.ff.de damno infec.& in iudicando & consulendo dicit non esse recedendum ab opinione illius glo.cum sit magis communiter approbata,Iacobinus de Sancto Georg.in d.l.licet.nu.9. C.de procura.Et circa hanc regulam exceptiones quæ opponi possunt contra procuratorē, vide per Specu.in titu. de procuratore.§.ratione.numer.17. cum sequen. P. Duen. reg.264.

¶ EXCEPTIO inuētarij non confecti impedit litem contestari. Hanc regulam probat text.in l.fin.in §. donec.C.de iure delibe.& ibi Bart. Quam opinionem per illum text.tenet vltra Bartol.ibi Paul. Castren.Alexan.Iason Cornæus & alij qui ibi scripserunt. Alexan.in addit.ad Barto.in l.vir bonus.ff.iudic.solui.De iure regio probatur in l.7.titul. 6.parte 6.& in l.xiij.titul.ix. parte 7.

Limita primò,non procedere in hærede conuento vt restituat vsuras,quando defunctus iussit eas restitui,vel cauit,secundum formam textus in capitulo,quamuis.de vsuris.lib.vj.nam tūc propter periculum animæ quæ cunctis rebus præferenda est,nō debet differri:vt in l.sancimus.C.de sacrosanct.ecclesi.in ca.cùm infirmitas.de pœniten.& remissio. & hanc limitationem ponunt doctores in dicto §. donec.præcipuè Iacobinus de Sancto Geor.num.2. Philip.Corn.num.1.Xuarez in lege post rem iudicatam.in 1.extensione,num.6.ff.de reiudic.

Limita secundò, vt non procedat quoties hæres inquietaret alios ex causa hæreditatis: nam tunc potest reconueniri à conuento ab eo.arg.tex. in l.2.in §.sed & si agant.ff.de iud.& in Auth. consequenter. C.de sententiis.nisi illos conueniret hęres necessitate compulsus;puta,quia debitores hæreditarij cū pecunia fugiebant vbi fecit eos capi:vel domus vicini minabatur ruinam super domum hęreditariā, vnde petit cautionem damni infecti: vt in l.7. in §. sed & si agant.ff.de iudic.ita tenet Ange. in d.§.sed si agant.numer.3.idem Ange.vbi dicit ita vidisse de facto practicari & iudicari in l.2.in §.hęc stipulatio. nume.16.versi.tertiò fallit.ff.si cui plus quàm per L. falcid.quem sequitur ibi Io.de Imo.num.10. Corn. in d.§.donec.numer.2.Xuarez, vbi suprà, nmmer.8.

Limita tertiò,vt nō procedat quoties petitur aliquid ab hærede pro impensa funeris: tunc non opponit de inuentario,ita Ange.in d.l.j.in §. hæc stipulatio. num.16.quem sequitur Philip.Corn.in dicto §. donec.num.2.& ibi Iacobinus.de Sancto Georg.nu.5.

Quartò fallit,quando conueniretur hæres pro legatis piis non requirentibus dilationem, scilicet alimentorum pauperum qui interim fame pereunt: ita tenet Ang.in d.§.hæc stipulatio.num. 16. versic. secundò fallit.quod dictum sequitur ibi Ioann. de Imo.numer.10.vbi dicit se ita vidisse practicari.Eādem opinionem tenet Corn.in d.§.donec.nume.2. Iacob.de Sancto Georg.nume.1.Barth.de Chassanæo in consuetud. Burg. in titul. Des successions. Regula 7.§.xiiij. numer.9.

Quintò limita,quoties conuenitur hæres rei vendicatione: quia tunc conuenitur vt quilibet possessor, non vt hæres,vt in l.de eo.in §.penultim.ff.ad exhiben.ita tenet Odofredus,Gulielm.de Cugno,Bald. Sali.& Paul.de Castr.& ibi Corn.nume.1. Iacob. de Sancto Georg.num.1. Ange. in d.§.hæc stipulatio. nume.16.& ibi Io.de Imo.num.10. Rodericus Xuarez in loco suprà allegato,numer.7. P.Duen.re.267.

¶ EXCEPTIO incompetētis fori semper potest opponi,etiam si dicatur,quòd non possit agi de nullitate.Gloss.est singularis in clem.de sequestr.poss.& fruct.in glo.fin.quam ibi dicit se nescire alibi Card. & illam gloss.sequitur Abb.in cap.ex parte. el 2.de officio delegati.pro qua vide Felin.in cap.pastoralis.de excep.Ias.in l.hac consultissima.C.qui testament.fac.pos. Hipp.in sing. x.in ord. incip. Tu scis quòd except.

Amplia primò,etiamsi dicatur,quòd nulla species nullitatis admittatur,secund.Petrum de Anchar. consilio cclxxj.incip.de titulis criminum.

Secundò amplia,etiamsi partes iurassent non dicere de nullitate sententiæ, vel laudi, quia de prædicta nullitate dicere possunt.no.Philip.in ca.dilecto. de appel.in quæst.50.& in quæst.lij.referendo Ange.in consi.& pon[...]has ampliat.Fel.d.Rubr.de foro cōpeten.quas latiùs prosequitur idem Felin.dict. capitu.pastoralis.

Limita quadrupliciter,vt per Felin.in dict.Rub.de foro compet.quarum limitationum tres vltimas latiùs prosequitur in d.cap.pastoralis.vbi eam optimè examinat,& intelligit. B. Dias.reg.251.

¶ EXCEPTIO legitima si contra testem opponatur, licet per iudicem statim recipienda sit,tamen eius probatio in tempus disputationis, scilicet, post testium ad probandum inductorum publicationem, differenda est.cap.ex parte.& ibi glo.de testib.& in auth.si verò testis productus dicatur. C. de test.

Primò fallit hæc regula in casibus,de quibus per Canonistas in d.cap.ex parte. Et primò,quando contra ipsum testem opponeretur aliquid , quod est odiosum ex causa criminali: cum tunc statim est probanda.vt in d.auth.si dicatur.C.de testibus.

Secundò fallit,quando esset præsumptio cōtra ipsum opponentem,& faceret ad differendū negotiū : cū tūc sit examināda,& probāda ante ipsam restiū publicationem.vt extrà de prob.c.licet.& hoc etiam voluit gl.in d.c.ex par.hos duos casus excipiendo.

Tertiò fallit , quando opponeretur contra ipsum testem quòd esset seruus ,& ipse diceret se liberum

cum

cum hoc similiter statim sit examinandum, & probandum: vt in d. auth. si verò testis productus dicatur, & not. per gloss. in capitu. cum causam. extrà de testibus. vbi hos tres casus enumerat.

Quartò fallit, quando opponeretur contra ipsum testem, putà quod esset excommunicatus: cùm hoc statim sit examinandum propter periculum. d. cap. decernimus. de sentent. excommu. in vj. secundum Io. And. in d. c. ex parte. de quo etiam per Spe. in titu. de teste. §. j. versicul. sed nunquid si dicatur. cum duobus sequentibus, vbi de his.

Quintò fallit, quando periculum esset in mora, vt voluit Specu. in d. versicu. sed nunquid, si dicatur. in §. j. de teste.

Sextò fallit, quādo testis venit examinandus cum tormentis: cum tunc omnes exceptiones contra eum oppositæ sunt examinandæ, vt ff. de testibus. l. 1. §. si quis. & ibi per Bartolum.

Septimò fallit, quando opponens offerret se incontinenti probaturum, cum tunc statim admittendus esset, vt voluit Imo. in d. capi. ex parte.

Octauò fallit, quando iudicis arbitrio exquiritur: cùm tunc statim illud examinari, & probari possit, vt voluit Ioan. Andr. in dicto capitul. ex parte. B. Socin. reg. 70.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ intra biennium competit ei, qui in instrumento publico, vel apocha confessus est se recepisse pecuniam: lege, si ex cautione, vbi gloss. magistra, & habetur toto titulo, C. de non numerata pecunia. & toto titulo, de literarum obligat. Institu.

Amplia hanc regulā sex extensionibus, & limita quinque limitationibus, vt per Ias. in l. qui pecuniam. ff. si certum peta. B. Dias. reg. 257.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi intra biennium, etiam si quis confiteatur se recepisse pecuniam quam non recepit. Hanc regulam posui in reg. cxxj. cum vj. ampliationibus, & 7. limitationibus: vltra quas in præsenti addam aliquas ampliationes, & limitationes. Ratio autem huius regulæ est: quia debitores necessitate obstricti de facili confitentur spe futuræ numerationis mutuū: ideo huic facilitati succurritur per non numeratæ pecuniæ exceptionem: ne illicita fiat extorsio. l. illicitas. ff. de offic. præsi. & quia est contra ius gentiū quòd quis repetat quod non dedit, & quòd cum iactura aliena, quis locupletetur, vt in l. cū amplius. in §. is natura debet. ff. de reg. iur. in l. bona fides. ff. depositi. Bald. in l. 1. C. de non numera. pecunia.

Verùm vltra ampliationes positas in reg. cxxj. amplia primò: siue confiteatur in scriptis, siue sine scriptis. ita tenet Barto. quem sequuntur alij Doct. ita tenet Barto. in l. si ex cautione. nume. 3. de non numerata pecunia. C. facit text. in l. non figura. ff. de actio. & obliga. ibi placuit non minus valere quod scriptura quàm quod vocibus lingua figuratis significaretur: facit etiam tex. in l. pactū quod bona fid. C. de pact.

Amplia 2. siue confiteatur in instrumento publico siue in scriptura priuata. glo. & Doct. in d. l. si ex cautione. contra Pet. de Bellapertica qui tenuit ibi cōtrariam opinio.

Amplia tertiò habere locum etiam si debitor dedisset pignus: quia pignus dedit vt pecuniam reciperet: quam si non recipit, non tenet pignus. l. .. C. de non numerata pecunia. ita Iaso. vltra Bald. ibi in l. qui pecuniam. numero 2. in fin. versicul. v. amplia. ff. si certum petatur.

Quartò amplia procedere etiam si renuntiasset exceptioni non numeratæ pecuniæ. glo. in l. si ex cautione. C. de non numerata pecunia quam gloss. sequuntur ibi Cin. Barto. Bald. & Salic. Bald. in Margarita, in verbo, renuntiatio. Felin. in c. si diligenti. in v. corollario. limita 1. de foro competē. eandem ampliatio. sequitur Aufre. ad decisiones Capellæ Tolosanæ. q. ccclxxiiij. Alexand. in consi. clxxix. numer. 2. volumi. 2. Corn. in consil. 3. numero 4. libro 1. Hippol. in sing. ccxxij. Petrus de Vnzola in practica artis notariatus, in titu. de exceptione non numeratæ pecuniæ. num. 4. quam opinio. sequitur etiam Ias. in §. fuerat. nume. 79 Institu. de actio. idem Ias. in l. 4. in §. quæsitum. nume. 22. ff. si quis cautio. Abba. & Ioan. de Imol. in d. c. si cautio. Ange. Aretin. in §. 1. numer. 26. Institu. de exceptio. & ita tenere omnes Doct. dicit idem Iaso. in l. qui pecuniam. numero 2. ff. si certum petatur.

Contrariam tamen opin tenet glo. in d. l. si ex cautione. C. de non numerata pecunia. in verbo, probare. in fin. versicu alij vt Azo. vbi dicit ibi gloss. quòd prædicta renuntiatio præiudicat renuntianti. Cuius opinionem sequitur Cardin. in c. fin. de solutio. numer. 9. in fin. quæ opinio Azonis quam gloss. ibi refert, approbatur hodie de iure Regio per tex. in l. 9 in fin. titu. 1. par. v. & ita per illam l. sic practicari tenet Rode Xuarez in l. post rem iudicatam. nume. 26. ff. de re iudicata.

Quintò amplia, etiam si confiteatur maiorem summam pecuniæ recepisse quam receperit: nam in parte non recepta exceptio ista competeret, per tex. in l. minorem. & ibi gloss. 2. quæ hoc declarat, & Salic. notabiliter. C. de non numerata pecunia.

Amplia sextò, non solùm in pecunia strictè accepta, vt est in nummis: verum etiam in omni re quā quis confitetur recepisse & non recepit, pecuniæ enim verbum largissimè accipitur, per text. in l. fin. C. de constitu. pecu. & in l. pecuniæ. ff. de verborum signi. & in cap. totum. 1. q. 3. & hoc expressè tenet Azo in summa. C. de non numerata pecunia, in princ. Alberic. & alij in l. generaliter. in princip. eod. titu. per tex. in l in contractibus. in princ. in §. sed quoniam. C. de non numera. pecun. vbi de deposito loquitur tex. Bart & alij in l. talis scriptura. ff. de leg. 1.

Amplia vij. habere locum etiam stante l. 4. titu. viij. libro 3. Ord. quæ prohibet quòd contra instrumentum publicum non possit opponi exceptio nisi solutionis, & simulationis, & aliæ de quibus ibi: nam adhuc probè poterit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ: quia illa confessio facta in instrumēto dicitur esse quædam simulatio. ita tenet Bart. in l. 3. numer. 2. C. de postulan. & ibi Bald. & alij Doct. idem Bal. in l. pecuniæ. C. de solut. Ias. in l. qui pecuniam num. 2. versi. 4. amplia. ff. si certum petatur.

Octauò amplia, etiam si is qui confiteretur dedisset fideiussorem: vt est text. in l. tam mandatori. C. de non num. pec. & ibi Doct. quia quando reus est tutus ratione obligationis non natæ vel natæ inefficaciter: tum eodem modo est tutus fideiussor sicut principalis: vt in l. si testamento. in §. fi. & in l. si quis pro eo. in §. si munus. ff. de fideiussor.

Nonò amplia, habere locum in marito qui confessus fuerit recepisse dotem ab vxore, vel à socero, seu ab alio spe futuræ numerationis: vt possit exceptionem non numeratæ dotis opponere l. 1. & per totum. C. de dote cauta non numer. & in dicta l. ix. titul. v. part. v. Chassanæ. vbi hoc not. ponit in consuetu-

ſuer.Burgund.in titu. Des droits. Rubric.4.§.7.nu. 1.Ludouic.Gozadi.notab.in conſi.xlij. numer.1.

Amplia x. procedere in hærede qui intra biennium poterit hanc excep.opponere:vt in l.ſi intra, & ibi latè Doct.C.de non numer.pecu.& idem in omnibus illis,quorum intereſt quocunque modo, ſiue conueniantur vt poſſeſſores bonorum,ſiue ipſi cōtra alios poſsidentes actionem moueant, vt in l.ſi cut.C.de non nume.pecu.Ange.in §.idem iuris.nu. 8.Inſtit. de excep.Debet tamen ex perſona rei opponere,non ex perſona propria: quia debitori, & non opponenti debebat pecunia numerari,ſecundum Ange.vbi ſuprà.

Amplia xj.etiā ſi ſchedula facta fuerit per verba præſētis temporis,vt promitto reſtituere xx.aureos ad annum quos recipio,ita probat gloſſ.in l.ſi ex cautione.in glo.1.C.de non nume.pecu. Azo & Doct. in princip.Inſtitu.de literarum obligat.quam opinionem vidiſſe ſeruari teſtatur Alberic.in d.l. ſi ex cautione.numer.1.

Amplia 12.habere locum in caſu l.ſub ſpecie.C.de poſtu. vt ſi promiſi alicui dare centum ex aliqua cauſa quam non adimpleuit,potero excipere, vel expedire ad cancellandum etiam ſi in inſtrumento confeſſus ſui me recepiſſe ex cauſa mutui.

Vltra limitationes poſitas in prædicta regula cxxj.limita primò quando in inſtrumento inuentarij hoc quis confiteretur:quia tunc non poſſet excipere nō eſſe numeratum quod aliquis in inuētario conſcribi paſſus eſt,vt in l.fin.C.arbi.tute.Nec poterit poſteà contra ſcriptum in inuētario probare contrarium,ſecundum Afflic.deciſ. cccxxiiij.numero 14. cum aliis.

Limita ſecundò non habere locum poſt biennium, vt l.in contractibus.C.de non numerata pecun.& in princip.Inſtitu.de literarum oblig. De quo dicam infrà,in ſequenti regula.

Limita tertiò in tutore, qui confitetur ſe habuiſſe & recepiſſe pecuniam pupilli:nam tunc ante bienniū non poteſt huiuſmodi exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere,vt eſt gloſſ.in l. ſingularia.ff. ſi certum pétatur. in gloſſ.1.& ibi Iáſ.& Docto. Ludouic.Rom.in l.ſub ſpecie.numer.8.ff.de poſtulan. Quod intelligo quando tutor caperet pecuniam palàm & bona fide,vt in l.non exiſtimo.ff.de adminiſtratio.tutorum.alioqnin incideret in pœnam,vt ibi dicit gloſſ.& in l.actione,& in l.ſi tutor.ff.de tutelis,& rationibus diſtrahendis.

Quartò fallit, quando quis promiſit dare cauſa tranſactionis pecuniam non debitam,tunc non iuuatur hac exceptione:quia ſubeſt cauſa, vtpote quia à lite diſceditur,vt in l.ſi tranſactionis.C.de nō numerata pecunia.

Quintò limita non habere locum in depoſito, vt in l. in contractibus.in § ſed quoniam.verſi.itaque ſancimus.C.de non numerata pecunia.

Sextò fallit in adminiſtratoribus vectigalium, quos vulgò receptores appellant, vt in l. ſecuritatibus. C.de apochis publi.libr.x.& ibi doctor.

Septimò limita quandocunque mulier confeſſa fuit ſe recepiſſe pecuniam vt pro mutuo intercederet, & hoc quando illa confeſsio eſt facta in inſtrumento publico,tribus teſtib.ſubſignato.l. antiquæ.verſic.ſed ſiquidem.C.ad Velleian.

Octauò limita, nō habere locum in quæſtoribus ærarij publici,quos theſaurarios vulgus vocat: quoniā ſi tales confiteantur ſe tributa regia recepiſſe, non habent exceptionem non numeratæ pecuniæ: nec pariter in pretio rerum fiſci venditarum, vt l. omnes.in §.fin.C.de quadr. præſ.glo.in l. in contractibus.in §.ſed quoniam. in verb.penitus. C. de non nume.pecu.

Nonò limita, non habere locum in campſoribus & mercatoribus,propter publicam fidem, vt eſt glo. nota.in Authen.de fideiuſſoribus.in §. agnoſcant. in verb. argentariorum, & ita per illam tenet expreſsè Iaſ.vbi dicit,quòd ita à præceptoribus ſuis audiuit,in l.qui pecuniam.numer.6.ff.ſi cert. petat. Quam limitationem intelligo veram, quandocunque iſte campſor vult opponere prædictam exceptionem ex perſona ſua,quia tunc nō poteſt, ſecus ſi vellet opponere exceptionem pro eo pro quo interceſſerit:quia tunc bene poterit,ita illam glo.intelligit Bald.in l.fruſtra.C.de non num.pecu.& Iaſ. in d.num.6.Idem Iaſ.in l.ſingularia.numer.39.ff.eo. titu.& in l.cum quis.num.18.C.de iur.& fac.igno.& in l.prætor ait.numer.3.ff.de edendo,& in repetit.l. ſi conſtante.nume.204.ff.ſolut.matrim. Hippo. de Marſi.in repet.Rubric.de fideiuſ. num. 8. Gulielm. Maiu.in l.in omnibus.nu.12.ff.de reg.iur.vbi etiam per gl.limitant beneficiū Anth.præſente.C.de fideiuſ.vt non procedat in campſoribus & mercatorib.

Decimò fallit, quandocunque talis confeſsio facta eſſet in iudicio:quia ſi quis in iudicio confiteatur ſe recepiſſe mutuo,nō haberet prædictam exceptionem,vt eſt glo.iuncto tex.in l.vnica,in gloſſ.2.C.de confeſsis,& ibi per illam gloſſ. expreſsè tenet hoc Sali.in 3.oppoſitione. Circa quam limitationem vide Iaſo.in dict.l.qui pecuniam. numer.7.ff.ſi certum petatur. P.Duen.reg. 260.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ non competit poſt biennium.Hanc regulam probat tex.in l.in contractibus.in prin.C.de non nume.pecu.& in §. 1.Inſtit.de literarum oblig.De iure regio probatur in l.9.titu.1.parte quinta,& circa hanc regulam vide Henric.Bothæum in tract.de ſynodo epiſcopi: concluſione nona.numer.93.

Hanc regulam amplia tribus modis,& limita ſex modis, vt per Felin.in cap.ſi cautio.à numero 57.vſque ad numer.67.de fide inſtrument.

Amplia primò,procedere quòd etiam ſi debitor vellet poſt biennium aſſumere in ſe onus probandi pecuniā non fuiſſe numeratam,non auditur.ita concludit Io.de Imo.in cap.ſi cautio.nume.24.de fide inſtrum.& in cap.fin.de ſolut. Hanc ampliationem ponit Felin.in d.cap.ſi cautio.numer.60. pro qua opinione eſt tex.in d.l.in cōtractibus.in verbo,nullo modo,& in l.ſi intra.in verb.omnimodo, & in l. aſſeueratio.in ver.penitus euaneſcat.eo.titul.& ita ante eum tenet Bal.in l.ſub ſpecie.C. de poſtul. idē Sali.in l.ſi nō ſinguli.C.ſi cer.pet.& in tantū eſt hoc verū,quòd dicit ibi tex.in d.l.in contractib.in §.de illo.quòd creditor poſt biennium non tenetur reſpondere poſitionib.debitoris,& ſic videtur ſublata omnis facultas probandi,per quē text. ita tenet Feli.in d.c.ſi cautio.nu.61.nec etiā iuſiurādum deferre licet:quia cū ipſe creditor habet fundatā intētionē ſuā, licitè poteſt iuramentū recuſare,vt eſt tex.in ca.2.de probat.& ita notabiliter tenet Rod. Xuarez.in l.poſt rē iudicatā.in §.ſed pulchrū dubiū eſt.nu.2.ff.de re iud.Iaſ.in l.3.in §.1.nu.8.ff.de iu reiu.

Limita primò,nō habere locum in clericis, & in aliis eccleſiaſticis perſonis: quia perpetuò poſſunt huiuſmodi exceptionē opponere,ita expreſsè tenet Hoſt.

Host.in capitu.si cautio.de fide instrumen.& in capitu.fin.de solut.Anton.de But.& Ioan. de Imol.in d.capitu.si cautio.quos sequitur Bald.in Auth. hoc ius porrectum.C.de sacrosanct.ecclesi.& in l.fin.in §.fin.ff.si certum petat.Ange.de Peru.in consil. ccxliij.Ludo.Rom.in Auth.similiter.nume.44.C.ad l.Falcid.& in l.sub specie.numero 8.C. de postulan. Contrariam tamen opin.tenet Anto.de Burr.Cardin.Abbs.& Ioan.de Imol.in d.capitu.si cautio. de fide instrum.imò quòd suprà dicta regula habeat locum etiam in clericis, qui etiam post biennium, suprà dictam exceptionem opponere non possint. Pro qua opinione est tex.in dicta l.in contractibus. quia ibi tex.non inducit præsumptionem biennalem in odium debitoris: imò includit priuilegium in fauorem ipsius, cùm enim aliàs non audiatur côtra propriam confessionem: vt in d.capit.si cautio, & in cap.per tuas.de proba.& sic lex illa, in contractibus, induxit vt debitor intra biennium possit inducere prædictam exceptioné, ita quòd onus probandi pecuniam fuisse numeratam incumbat creditori: si ergo ecclesia vult vti beneficio illius leg. oportet, quòd vtatur cum præfinitione temporis ibi præfixi, & hanc opinion.tenet Fel.tanquam veriorem in dicto capitu.si cautio.numer.57.eandem opinionem tenet Gulielm.Main.in l.cuius per errorem. numer.48.ff.de reg. iur.ex quibus apparet quòd multò minùs clerico in patrimonialibus côpeteret prædicta exceptio post biennium, ita tenet Specu.in titu.de restitu.in integrum.in §.quis autem.versicu.sed nunquid.vbi refert quòd Clemens Papa quartus pronuntiauit contra Treuerensem electum, quòd post bienniû non posset côtra quosdam mercatores opponere hanc exceptionem, & illos mercatores non debere cogi ad respondendû positionibus electi, causam illam tangentibus. De qua sententia Clementis meminit Archidiacon. in cap.si quis episcoporum.3.q.6.quos sequuntur Abba.& Anton.de Butr.in d.cap.si cautio.& in d. cap. fin. de solut. Bald.in l.eum quis.C.de iuris & facti igno.& ibi Iaso.num.17.idem Ias.in l.qui pecuniam. numero 8.ff.si certum petat.& si dicant, quòd sententia illa Clem.non possit procedere in alio casu, quàm in campsoribus & mercatorib. cùm in Curia eorum non competat exceptio non numeratæ pecuniæ, propter publicam fidem: vt est glo.in Authent.de fideiussoribus.in §.agnoscant.in verb. argentariorum.collat.1.Respondeo ad illam gl.prout suprà declaraui in regu.160.in nona limitatione.

Limita secundò, non procedere de iure Canonico: nã de æquitate canonica exceptio non numeratæ pecuniæ potest opponi post biennium, ita tenet Din. in regu.locupletari.de reg.iur.libro 6.quem sequitur Ludo.Roma.in l.si diuortio.ff.de verbor.oblig. numer.6.versicu.aut sumus extra tempora.Ang.de Perus.in consi.clvj.incipienti, Domina Angelina.& istam dicit communem opinionem Ioan.de Imol. in capitulo fina.numero trigesimosecundo, de solut. Salicetus in dicta lege, in contractibus.in principio, eandem opinionem dicit esse communé Felin in dicto capitu.si cautio.numer.61.de fide instr. Hippol.de Marsil.in singu. ccclxiij. eandem opinionem tenet Ludouic. Roman.in consilio xliij. numero 2.Oldendorp.in tract.de iure singulari.capitul de priuilegiis piarum causarum: priuileg.18. numero 14.eandem tenet Decius in reg.iure natu-ræ.num.4.& ibi Additionator.ff.de reg.iur. Sed licet suprà dicti Docto. dicant prædictam esse communem opinionem: contraria tamen sententia Cômunior, & magis vera mihi videtur: imò quòd non solùm de iure ciuili, verùm etiam de iure Canonico post biénium non competat illa exceptio. ita concludit Specu.in titul.de restitu. in integ.§.j. num.25.Archidiaconus in canon.si quis episcopû. 3.q.6.Bald.in l.cùm quis.numero.22.C.de iur.& facti igno.& ibi Iason numer.18.idem Ias.in l.qui pecuniam.numer.7.ff.si cert.peta. Quam opinionem Iaso.sequitur Hippoly.de Marsil.sibi contrarius, in singu.cclxxij.in finalibus verbis: versicu. an autem. Ludouic. Bologninus in l.1.in secundis interpretationibus. C. de conditione ob turpem caus. Sanctus Anton.Archiepisc.Flor.in Summa, in titul. de regu.iur.in dicta regula, locupletari. Pro quo facit: quia quandocunque aliquid est clarè decisum de iure ciuili, nec reperitur immutatum de iure canonico, statur iuri ciuili, etiam in foro Canonico: vt in capi.1.& 2.de noui oper.nun.gloss.in capi.per venerabilem.qui filij sint legi.& in capitu.licet ex suspecto.de foro compet.& ita concludit Abb. in capi. fin.num.16.& ibi Anton.de Butr.numer.6. de solutionibus. P.Duen.reg.261.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ dotis opponi non potest per eum, qui ex interuallo temporis bis confessus est se recepisse pecuniam, vel dotem, nisi velit in se assumere onus probandi. Abb. Feli.& omnes c.si cautio de fide instrum. Ioann. Andr.in addi.ad Specu.in titu.de dona.inter virum, & vxor. Bald.l.cum fidem.C.de non nume.pecu. Euer.in loco à vi Gemin.numer.3. Medic.reg.2.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ, potest obiici intra biennium. Tex.in l.in contractibus. C.de non numerata pecunia.

Fallit septem modis, vt per Fel.in cap.si cautio.nu. 51. de fide instrumentorum. B. Dias reg.249.

¶ Exceptio nulla est vbi nulla reperitur actio, quia ipsa est actionis exclusio.l. si instituta.l. pater filium l.si quis.ff.de inoffic.test.l.Gallus.§.in omnibus.l.inter cæteras.de liber.& post.leg.2.§.si maret. ff.ad Treb.l.si post.§.si liberi.ff.de bon.poss.sec.tab. dixi ego in meo tract.de defin.par.2.Defin.36.num. 1.simile dicimus exceptionem esse debere de reg. dixi suprà in procœm.numer.31. Medic. reg.6.

¶ Exceptio nullitatis, quæ potest incôtinéti probari, etiam per probationes extrinsecas, impedit executionem sententiæ. Doctrina est Barto. quem sequuntur ibi omnes in l.4.§.condemnatum. ff.de re iudic.cuius rationem ponit ibi Ias.

Limita hanc conclusionem tribus notandis modis, vt per Iaso.vbi suprà, vbi Zasi. B. Dias reg.254.

¶ Exceptio nullitatis, quæ requirit altiorem indaginem non impedit executionem sentétiæ. Bart. in d.§.côdemnatû.facit c.suscitata.de in integ.rest.

Limita hanc conclusionem tripliciter, vt per Iaso.ibi, cui Zasi.addit tres, vide per eum. B. Dias.reg.255.

¶ Exceptio nullitatis contra tres sententias conformes latas opponi non potest, vt in clem. vt calumniis.de senten.& re iudic.

Primò fallit, quando illa nullitas excusaretur ex defectu iurisdictionis, vt not. Bal.in l.1.C.qui pro sua iuris.qui se fundat per gl.in clem.1.de seq.pos.& fruc.

Secundo fallit, si de illa nullitate côstaret ex actis productis coram iudice, nam tunc haberet locum dic. clem.& ita consuluit Oldr.in consilio suo cvj.& ad hoc facit gl.sing.in l.1.§.penul.de tabulis exhibédis.

Tertiò

Tertiò fallit, quando nullitas deriuat ex dispositione iuris naturalis, vt consuluit Oldr. consi, 112. & consi. 150. vbi omnino vide. B. Sociu. reg. 162.

¶EXCEPTIO nullitatis regulariter sententiæ * executionem non impedit, Innocen. in cap. cum in iure. de offic. deleg. quem sequi videtur Ioan. Andr. in Spec. in §. fin. in titu. de execu. senten. ver. 16. & Bart. distinguens in l. 4. §. condemnatum. de re iudicata.

ADDITIO.

* Sententiæ. Vide Lanfr. in capitul. quoniam contra. de probation. in versicu. exceptiones. in versicu. sed est aduertendum.

Primò fallit, si incontinenti probari potest, quia tunc talis exceptio nullitatis executionem impedit, vt per Barto. in d. §. condemnatum, & hæc doctrina fuit Guid. de Suza. in l. 1. C. de iur. & facti ignor. hoc etiam videtur tenere Ioann. Andr. in addit. Specul. in titu. de execu. senten. §. fin. & Specu. in titu. de lite contest. in §. quando. versicu. quid de causa nullitatis, & de libelli concep. §. nunc videndum. versic. 23. idem sequitur Bar. in l. si feriatis. ff. de feriis. idem voluit in l. 1. C. ne lice. ter. prouoc. in vna eadémque causa, & adde no. in capitu. 1. de ordin. cognitio. & Raph. in d. §. condemnatum.

Secundò fallit, si sententia esset irretractabilis: quia tunc potest opponi exceptio nullitatis, vt dicit Ange. in dicto §. condemnatum, & Bald. in l. 1. C. de in integrum restitu. postul. & Bald. in l. 3. §. si seruus. de acquir. hæred. Sed vide ad hoc Paulum de Leaza. & Pet. de Anch. in cle. 1. de re iudic. pro quo facit dictum Innocen. in ca. pastoralis. de re iudicata. Tertiò fallit, si aliter iudex incompetens esset, vt est gl. de sequest. poss. in clem. 1. & fin. & Bald. in l. 1. C. si à non compet. iud. vbi dicit quòd incompetentia iudicis, quinque modis consideratur, vt per gloss. in clem. prima. de re iudicata. quia tunc sententia de nullitate redargui potest, per Barto. loco allegato. in versicu. deinde nota.

Quartò fallit, si arguitur nullitas ex falsis probationibus adductis contra absentem ex iusta & probabili causa, vt l. si prætor. §. Marcellus. de iudic. & sequitur Bald. in l. 1. C. si ex falsis instru. de quo etiam in l. diuus. de re iud. ff. & sequitur Cyn. in l. 1. C. de fal. facit l. in fraudem. de iure fisci. & sequitur Ange. in d. §. Marcellus, & in d. §. condemnatum.

Quintò fallit, si sententia est lata contra contumacem verè, vel fictè, secundum intellectum Bald. in dic. l. si prætor, §. Marcellus. de iudiciis.

Sextò fallit, si sentētia est nulla propter omissam formam legis vel statuti secundum Gulielm. de Cu. & ad hoc vide Spec. in titu. de execu. sentent. §. fi. vers. xvj. & videtur sequi. quæst. 15. & vide Io. And. in addit. Specu. in d. versicu. 16. & Bald. in l. 1. C. ne liceat in vna eadémque causa, &c.

Septimò fallit, propter defectum personæ, vt quia dicitur, quòd procurator non habet vniuersale mandatum. l. licet. C. de procurat. l. 3. §. fin. ff. rem ratam haberi, & hoc sequitur Bar. in d. §. condemnatum. & in l. 3. §. fi. eod. tit. idem sequitur Ange. in d. §. condemnatum. limitando tamen hoc.

Octauò fallit, si instrumentum dicitur nullum ex defectu iurium, de quibus iuribus non est cogitatum. Bald. in l. peremptorias. C. sent. rescin. non pos.

Nonò fallit, si talis exceptio esset euidens, & notoria, vt est casus secundum vnum intellectum & secundum Bald. in l. fin. C. si ex fal. instrumentis.

Decimò fallit, quando sentētia est nulla ratione processus. l. acta. in fin. & l. pupilli. ff. de re iudi.

Vndecimò fallit, quando esset sententia nulla propter inhabilitatem causatam à iudice. l. quidā consulebant. ff. de re iudicata.

Duodecimò fallit, si omissa esset citatio vel litis contest. vt per Barto. in dic. §. condemnatum. probatur hoc in l. si prætor. §. Marcellus à contrario sensu de iudic. de hac materia, scilicet, exceptionis nullitatis, vide plenè per Barto, in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. Poteris tamen prædictas fallentias pluribus modis sublimitare, de quibus infrà.

Primò, quando concederetur nullitas per viam principalis petitionis, secùs, si per exceptionem: vt suprà, nam non impeditur executio secundum Inn. in cap. cum in iure peritus, de offic. deleg. & in Specu. de libel. ob. §. nunc dicendum. vers. peto, & probatur in l. fin. C. de ord. cogni. & secundum dom. de Rota conclusione clxxxj. & Bal. in authentica, quæ supplicatio. C. de precibus Imperatori offerendis.

Secundò, vbi nullitas concederetur per viam exceptionis requirentis altiorem indaginē: de hoc per Barto. & Gulielm. de Cu. in l. suum. C. de iuris, & facti ignor. & per Ioan. Andr. loco allegato.

Tertiò, quando sententia nulla esset in secundo iudicio confirmata, per capit. 1. & 2. de confirmatione vtili vel inutili, & nota Ang. in d. §. condemnatum.

Quartò, quādo latæ essent tres sententiæ conformes, vt in clem. prima, de re iudicata.

Quintò quādo apparet, vel præsumitur de calumnia, l. fin. C. de ord, cognit. & de hoc vide per Innocent. in capitu. 2. de confirmatione vtili, vel inutili.

Sextò, quando nullitas deducitur causa differendæ solutionis. l. 3. C. de fal.

Septimò, quando esset nulla ex defectu iurisdictionis confirmatæ: quia tunc non poterit exceptio nullitatis opposita impedire executionem ipsius sententiæ, secundum Imo. de, eo, qui or. susce. capi. innotuit, & in cap. si quis litigiosè. de confir. vtili, vel inutili. licet videatur gloss. contraria. in cle. 1. de sequæst. pos. & fruct. de quorum intellectu vide Ange. in d. §. do. de Rota. concl. ccxxxiij. & ccxlvj. B. Socin. reg. 163.

¶EXCEPTIO omnis peremptoria, quæ non venit ad impugnandam sententiam, sed ad moderandum, seu limitandum executionem, potest opponi post sententiam. tex. in l. Nesennius. ff. de re iudi. & l. si fideiussor. ff. de fideiussoribus. §. idem respondit, & l. ex diuerso. §. fin. ff. solut. matrimon. per quæ iura firmat hanc regulam Bar. in l. 1. C. de iur. & facti igno. quem ibi commendat Ias. versi. successiuè nota. ex qua regula infert ibi Iaso. quinque conclusiones, quas vide.

Limita primò, nisi iudex statuisset terminum reo ad opponēdas exceptiones peremptorias, dilatorias vel anomalas, quia tunc post sententiam prædictæ exceptiones, de quibus loquitur regula, opponi nō possent: ita tenet Bald. l. ab executione. C. quorum appellatio. non recip. sequitur Alex. d. l. ex diuerso. §. si in iudicio, vbi dicit singulare illud dictum Bald. de except.

Secundò limita, nisi talis exceptio esset ante sententiam opposita, & per iudicem reprobata, quia ex quo iudex semel reprobauit, diceretur posteà opponi contra sententiam. Ita limitat Barto. d. l. ex diuerso. §. fina. & ibi Alexand. per gloss. notabilem. d. l. Nesennius. §. fi. gl. fi. & ita tenet Iaso, licet Alexan non referat. B. Dias reg. 250.

¶EXCEPTIO

¶Exceptio omnis quæcunque sit opponi potest paulo post litem contestatam. Innoc. & Arch. cap. pia de excep. 6. Anton. c. cum dilectus. col. 3. de ordin. cog. Rom: l. si mulier. ff. sol. matr. Felin. cap. exceptionem. de excepti. quia quæ in continenti fiunt censentur inesse, & de modico tempore non curatur. l. lecta. vbi Doc. com. ff. si cer. pet. Med. re. 5.

¶Exceptio peremptoria si opponitur contra executorem post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam nulla est, quia contra formam iuris esset, no. l. 2. C. sent. resc. non posse. l. post rem. ff. de re iudic. c. cum olim. il 2. de priuileg. l. si maritus. §. præscriptiones. ff. de adulter. l. minor. ff. de minor. Paris. c. exceptionem. nume. 33. de exceptionibus. Nicon. cap. quoniam contra. numer. 102. de probat. Socin. Iun. cons. 45. nnmer. 8. volum. 1. Zanettinus in tract. diffe. iuris Canonic. & ciuil. differ. 185. num. 261. Odofred. tract. iud. numer. 52. item dilatoria exceptione post litem contestatam opponi non potest, cap. inter. de sent. & re iud. l. fin. C. de except. l. ita. C. de procura. Ruin. cons. 71. num. 3. volum. 5. Paris. c. exceptionem. num. 4. de excep. Felin. cap. insinuante. num. 1. de legat. Felin. c. exceptionem. numer. 11. de excep. Alex. leg. ita. numero 6. C. de procura. Rom. leg. si mulier. num. 21. ff. sol. matr. Med. reg. 7.

¶Exceptio peremptoria ante lit. contest. ad impediendum nec proponi, nec probari potest. l. præscriptionem. de excep. & l. peremptorias. C. sent. rescindi non poss. cap. 1. de lit. contest. in 6.

Primò fallit in exceptione lit. finitæ. vt not. in d. capit. primo. de litis contest. vbi pleniùs de hoc.

Secundò fallit, si talis exceptio dilatoria sit notoria, * quia tunc potest: vt no. in d. c. j. per Io. And. & Arch. in c. 2. extra de filiis presbyterorum. B. Soc. re. 168.

Additio.

* Notoria. Adde Lud. Rom. in consilio ccccclxvj. Bened. Vad.

Tertiò fallit * quando excipiens se offerret incontinenti probaturum: vt not. Ioan. And. in addit. Spec. in titu. de dila. in §. dicto. versicu. sed an reus. & extra, de rescript. cap. super literis. vbi pleniùs de his, de quibus etiam vide glos. Instit. de excep. §. appellatur. B. Soc.

Additio.

* Tertiò fallit. Adde Franc. Aretinum in consilio 73. Bened. Vad.

Quartò fallit in casibus de quibus per doct. in cap. 1. extra, de ordin. cognit. B. Soc. re. 168.

¶Exceptio peremptoria nō potest opponi cōtra executorē post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam. Hanc regulam probat tex. in l. 2. C. sententiam rescindi non poss. & in l. post rem iudicatam. ff. de re iudic. in c. cū olim. el 2. de priuileg. in l. si maritus. in §. præscriptiones. ff. de adulte. & in ca. suscitata. de restit. in integr. & in l. minor vigintiquinque annis, si omissa allegatione. ff. de mino. De iure Regio probatur in l. iiij. titu. viij. libr. iij. ordin. Circa quam regulam vide Paris. in c. exceptionem. nu. 33. de exceptionibus. Franc. Niconiciū in repe. c. quoniam contra. in 3. notabili, num. 102. & in glo. in verbo, dilationes. de proba. num. 183. Maria. Soc. Iunior in cons. xlv. num. 8. & 17. volu. 1. Hiero. Zanetinum in tract. differentiarum iuris Canonici & Ciuilis: differentia clxxxv. num. 262. Odofr. in tract. iudiciorum: nu. 52. Io. Bernar. in reg. cel. Melchiorem Kling. in c. intelligimus. nu. 1. cum aliis. de ord. cogni. Lanfr. Balbum in decisione 13.

Hanc regulam limita nouem modis, vt per Spec. in ti. de exceptionibus. in §. dicto. nu. 13. P. Dueo. re. 262.

¶Exceptio ex pacto nudo de iure ciuili oritur. Hanc regulam probat tex. in l. iurisgentium. in §. sed cùm nulla. versicu. igitur nulla. ff. de pact. & in l. 1. in §. id quod natura. ff. ad l. Falcidiam, & ita tenet Bald. in cons. 98. incipienti, mulier maritum duxit, ad finem. vol. 2. Soc. in l. 2. in princ. ff. solut. matrimo. Quæ exceptio non dicitur præcisè cogere, sed causatiuè: vt est glos. in l. 2. in verbo, suspectum. ff. solu. matrim. & ibi Claudius de Seysello. nume. 35. & pro hac regula facit: quia multa possunt haberi per retentionem quæ non possunt obtineri per actionem. glo. est notab. in l. si cum filio. in princ. & ibi tex. ff. de compensat. Paul. de Lcazar. in c. finem litibus. versic. circa finem. de dolo, & contuma. & licet soleat dici, quòd cui damus actionem, multò fortiùs exceptionem: vt in l. vendicantem. cum l. sequenti. ff. de euictio. nō tamen idem dici potest è contrario, quòd cui damus exceptionem, multò fortius actionem: quia dicta regula non procedit in casu contrario, vt in l. si in area. in §. finali. ff. de condi. indebi. & in l. sicut. in §. 1. ff. quibus modis pig. vel hypot. sol. iuncta l. si hæres pecuniam. ff. ad Trebel. & ita expressè tenet Io. Crot. in repet. l. si cōstante. ff. solu. matrim. Pro hoc autem est glo. in l. 1. §. eum qui. in verb. non animo. ff. de constit. pecunia.

Amplia primò, vt non solùm pactum nudum expressum producat exceptionem, sed etiam tacitum, in l. 2. C. de pact. & ita tenet Corne. in cons. xxxiij. num. 26. volum. 2.

Amplia secundò, vt procedat etiam si sit pactum de vsuris soluendis, vt in l. per retentionem. C. de vsuris. & in l. 2. & ibi Odofred. & Ioan. de Platea. C. de fiscalibus vsuris. lib. x.

Amplia tertiò, vt procedat quantumcunque illud pactum sit nudissimum, ita tenet Ange. in l. si cùm te. ff. de pactis. quem sequitur ibi Iaco. de sancto Georgio numer. 5.

Quartò amplia, etiam si pactum fieret ad finem agendi, in casu posito per Ioan. Baptistam de Caccialu. in tract. de pactis. in 6. q. numer. 39. versiculo septimò scias.

Quintò amplia, vt non solùm tale pactum pariat exceptionem principali paciscenti, sed etiam singulari successori: quia ius excipiendi transit in singularem successorem, vt notat Barto. in l. si tertius. in §. si quis priùs. nume. 6. & 7. ff. de aqua pluuia arcenda. tex. in l. in hoc iudicio. in princ. ff. commu. diuidun. Soci. in cons. 121. num. 16. vol. 1.

Amplia sextò, vt procedat quòd etiam ille qui detinet rem sibi naturaliter debitam, sit tutus in foro conscientiæ, ita tenet Abb. & ante eum Ant. de Butr. in c. 1. num. 19. de in integrum resti. Ripa in c. 1. num. 89. ver. tertius casus. de iudi. facit quod suprà dixi in reg. 88. in 5. limitatione.

Limita primo, vt non procedat in casu quem ponit Philip. Dec. num. 13. post gl. ibi, in l. in bonæ fidei. C. de pactis. vbi dicit, quòd pactum factum ex internallo ad agendum, si non producit actionem non valet etiam ad excipiendum. quam opinionem tenet Ange. in consi. lxxvij. num. 3. in fin. versicu. secundò, quia dicta petitio. Sed veritas est in contrarium secundum Alexan. per Salicetum in dicta l. in bonæ fidei. per textum alleg. in dicta gloss. scilicet text. in lege, pacta conuenta. ff. de contrahenda emptio. versic. sed conclusio quidem. quem textum ibi ex-

presse ad hoc notat Fulgos. Et quod veritas in contrarium sit, tenet Decius in d.l.in bonę fidei.num.13. Eandem opinionem tenet ibi Iason: Socinus in tertio notabili, Riminaldus, & Lancelotus, Decius & Iacob.de sancto Georgio numer.23.vbi hoc notabiliter declarat. Eandem opinionem, vbi etiam declarat dictum Ange.in d.cons.tenet ibi Francisc. Purpur.nu.21.Eandem etiam opinionem reprobando suprà d.glos.in d.l.in bonæ fidei. tenet Iason in l. traditionibus.nu.2.ff.de pactis.

Limita secundò, vt non procedat hæc regula in casu l. iuris gentium.in §.si vt maleficium.ff.de pact.vbi gl. vnica ibi hoc expressè notat.

Limita tertiò, vt non procedat in pacto nudo compromissi, ex quo secundum communem opinionem Legistarum non oritur actio nec exceptio: vt not. Paoor.in c.per tuas.nu.8.de arbitris.

Quartò limita, vt non procedat in casu l. iuris gentiũ. in §.si ante aditam.ff.de pact.vbi Iacobi.de sancto Georg.in 1.lectura, num.2.& in 2.lectura.num.1.dicit esse casum, in quo pactum non producit exceptionem pacti, sed bene producit exceptionem doli.

Quintò fallit, quando res esset habita cum vitio: quia tunc recipienti obstaret replicatio doli: cùm exceptio sit fundata super æquitate, contraria æquitate eliditur.arg.tex.in l.qui æquitate.ff.de doli excep.& quæ sit ratio quare exceptio sit fundata super æquitate, ponit Lancelotus Galiaula in Rubr.ff. de verb. oblig.conclusione 18.

Limita sextò, vt non procedat in contractu innominatonam licet contractus innominatus dicatur pactum nudum, tamen non producit exceptionem, ita tenet Soc.in Rub.ff.de verb.oblig.nu.10.

Limita septimò in casu quem ponit Ang.Are.in §.alteri.num.7.versi.sed mihi insurgit dubium. Institu.de inutili stipulat.scilicet id, quod dicitur naturalem obligationem valere ad retentionem, intelligi quando debeat sibi solui: vt in l.quod in diem.in §.1.ff.da compensationibus. P.Duen.re.265.

¶ Exceptio taciti pacti de non petendo inducitur ex receptione partis debiti, facta ab vno ex pluribus in solidum obligatis. Hãc regulam probat tex. in l si creditores.C.de pact.Rationem huius regulæ dubitandi & decidendi ponit glos. in d.l. si creditores.& ibi Bal.& Salycetus.

Hanc regulam ampliat tribus modis, & limitat decem modis Francis.Purpura.in d.l.si creditores. à nume. 1.vsque ad num.fi.& septem ampliatio.& quinque limitat.ad supradictam regulam, vbi eam declarat & ponit etiam eius rationem, tradit Petrus Stella Aurelianensis in disputatione quam fecit super tex.in d.l.si creditores.scilicet, an & quando creditor ab vno ex correis partem eius recipiens, an videatur tacitè debitum diuisisse, in 1.conclusione, quam ibi facit per totam. P.Duen.re.266.

¶ Exceptio, & venditio vbi mentio pretij fit, ibi semper præsumitur.glos.est in l.fin.C.de præd. decur.lib.x & in l.illicitas.ff.de officio præsid.& l.apud Celsum.§.final.ff.de dol.excep.l.si inter virum.ff.de iure dot.& l.si cum dotem.eod.ti.

Primò fallit, vbicunque hoc non ageretur in contractu vbi agitur vt dominium transferatur: quia tunc æstimatio non facit emptionem, sed operatur vt periculum rei transeat in recipientem.de quo per Gul.in l.si vt certo loco.§.1.ff. de pact.& elegantissimè vltra alios per Bar.in l.si pascenda.C.de pac.& in l.si cum dotem.& in l.quoties.& in l. si inter.ff.de iure dotium. Socin.reg.161.

¶ Exceptio regulariter non interrumpit præscriptionem, secundum gl.in c.2.de ord.cogn.vbi per do. Abb.& Bal.in marga.in verb.præscriptio.vers.1.

Fallit in exceptione compensationis, quia illa bene interrumpit, secundum Bald.in l.cum notissimi. §.omnino.de præscrip.xxx.an. Bar. in l. omnes actiones. ff.de reg.iur. S.Ian.re.88.

¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ regulariter opponi potest intra biennium quantumcunque quis confessus sit recepisse se mutuo pecuniam.C.de non num.pec.per totum.

Amplia, etiam si interuenisset iuramentum in ipsa confessione: quia præcedente absolutione, bene potest excipi, secundum Bald. in l. final. C. de non numer. pecunia.

Amplia, etiam si confessio mutui fieret in iudicio apud acta: quia adhuc ipsi debitori subuenitur beneficio talis excep.secundum Bal.instit.de liter.obligat.

Amplia, etiam si campsor, qui promisit soluere pro confitente debitum, vellet oppoere talem exceptionem.Salic.in l.frustra.C.de non num.pec.

Fallit, si quis confiteretur se habuisse spe futuræ numerationis.Barto.l.si ex cautione.C. de non nume. pecunia.

Fallit, quando per publicum instrumentum non autem per propriam scripturam pars, vel ipse notarius testificaret, ibidem.

Fallit in confessione mutui facta in vltima voluntate. Bald.in l.1.C.de fals.caus.adiec.leg.

Fallit, quando confessio esset geminata.Abb. in cap. si cautio.de fide instrum.

Fallit, quando ex interuallo debiti confessati debitor soluat partem debiti confessati: quia videtur agnoscere fidem cautionis & non auditur, opponens dictam exceptionem, vt probat text. in l. cùm fidem. C.de oon numer.pecunia. nisi debitor fuisset antequam soluisset protestatus de exceptione non numeratæ pecuniæ opponenda, secundum Bald.in d.l. cum fidem. S.Ian.reg.89.

¶ Exceptio spoliationis in qualibet causa opponi potest.cap.fin.extrà de ord.cogni.& ca.frequens, de resti.spol.in sexto.

Primò fallit, quãdo illud, de quo agitur, est notorium, cum tunc opponi non possit de spoliatione: vt voluit Ioan.Andr.post Innoc.in capitu. proposuit.extrà, de appell.& d.cap. frequens. de restitu.spolia.in 6.Specu. in titu.de pact. §. 2. post princip. quod est not.secundum Nicol.in d.ca.cum dilectus. pro quo facit quod not.C.de compen.l.fin.& extrà, deposi. c.bona fides.

Secundò fallit, quando agitur ad obseruantiam iuramenti: cum in hac causa opponi non possit, vt voluit Io.Andr.post Imo.per id, quod habetur extrà, de iureiur.c.& si Christus, quod verum est, nisi spoliatio fuisset facta post iuramẽtum pręstitum: vt voluit: Imo.in d.c.cum dilectus.per id quod habetur extrà, de iureiu.c.quemadmodum.& ff.qui satisd. cog.l.fi. & habetur per Nico.in præall. ca. cùm dilectus. Sed alia tamen ratione euitat iste periurium ex quo impeditur per factum ipsius, quominus soluat.arg.l.fi. ff.de stat.li.pro quo facit quod no.per Bart. in l.amplius.ff.rem ratam haberi. Tutius est tamen soluere, nisi talis propter talem spoliationem efficiatur omnino inops ad soluendum.argu.c.significante, extrà, de pign.cap.breui, extrà, de iureiurand.

Tertiò fallit, quando agitur de re nõ patiente dilationem

arm propter periculum: vt est si côqueritur aliquis de eo, qui impediat eum ne faciat filium baptizare, murtuum sepelire, vel parietem minantem ruinam reficere: in istis enim casibus cum periculum in mora sit, opponi non potest in iudicio exceptio spoliationis. arg. 6. di. baptizari. 8. q. 4. nonne. cap. fin. & ff. de noui oper. nunc. l. de pupillo. §. si quis. & mos est, quòd aliud sit, si agatur de iniuria iam irrogata: cum subsit tunc periculum: vt dicit Nico. in d. c. cum dilectus. de ord. cognit. quem ibi communiter doc. sequuntur. quod locum habet in similibus casibus, arg. eorum, quæ habentur in l. fin. ff. de condic. inde. secundum Nico. in d. c. cum dilectus. circa quæ vide quæ no. in Spe. de pet. & pos. §. 1. versic. quod si debitor. & versic. seq. vbi de his.

Quartò fallit, quando ageretur interdicto vti possidetis, ne impediretur quis in sua possessione, ne offendantur inquilini, vel putatores vinearum: tùm tunc opponi non possit exceptio spoliationis: quia ad iudicem spectat futuras lites impedire & prouidere ne quis sua possessione priuetur, vel turbetur: esto quod aliud sit, si agatur ad pœnam putà intra annum ad æstimationem possessionis turbatæ. ff. vti possid. l. pen. & l. 1. §. fin. cum tunc opponi possit. sed Imo. in d. ca. cùm dilectus. de ord. cognit. & c. si eod. tit. & c. veniens. extrà, de rescr. tenet contra riû, q exceptio spoliationis indistinctè opponi possit contra agentê interdicto vti poss. quod verû est, quando periculum non esset in mora: aliàs procederet dictum secundum Inn. in d. c. cùm dilectus: vt voluit Io. And. in addit. Specu. in tit. de pet. & pos. §. 1. vers. sed nunquid attentanti. do. Ant. Io. de Imo. io d. c. cùm dilectus. & hic quando spoliatio, & turbatio respiciunt diuersas res: aliter sic cadunt super ea dem re: tunc indistinctè obstat ad hoc quod habetur in l. 1. ff. vti possid. & extrà, de probat. cap. licet causam. secundum Innoc. in d. cap. cum dilectus.

Quintò fallit, quando imploratur officium iudicis, quod non dirigitur specialiter contra aliquam personam, vt si petatur electio côfirmari. extrà de causa pos. c. cum ecclesia, nam cum opponens exceptionem ipsam voluntariè veniat, sic opponi nô potest. extrà, de excep. ca. cum inter. secun. Inn. & Io. Andr. in d. c. cû dilectus. quod verû, nisi talis opponens veniat præstito interesse ecclesiæ: cum tunc opponere possit, per id quod habetur extrà, de excep. c. dilecti. secund. Ant. & Nic. in d. c. cum dilectus. quod videtur etiam velle ibidem Nic. dicens, quòd implorato iudicis officio, si aliquis stimulatur & pro suo interesse veniat, poterit hanc exceptionem opponere: cum necessitetur ad hoc, vt euitet præiudicium, ad hoc quod no. in c. pia. extrà, de excep. in 6.

Sextò fallit, quando opponeretur aduersus excipientem contra electionê: cum contra eum opponi non possit de spoliatione, cum ipse propriè non agat, sed excipiat: licet largo modo agere dici possit. l. 1. ff. de excep. secun. Inn. & Io. And. in d. c. cum dilectus, sed hoc non videtur procedere cum opponens electioni voluntariè veniat pro suo interesse, & sic necessariò non videtur per eum apponi posse: per id quod habetur, extrà, de elect. c. super eo. saluo casu ca. frequens. in fi. de rest. spol. in 6. secundum dom. Nico. in c. cum dilectus. de ordin. cognitionum.

Septimò fallit in causa matrimoniali, in qua talis exceptio non potest opponi, secun. Inn. in d. c. cum dilectus. quod intellige, vt not. in Specu. de causa pos. & propr. §. 1. versicu. quid si ago. & per Host. in summa. de rest. spo. §. quando. vers. sed quid. vt locum habeat non solùm si agatur petitorio: sed etiâ si agatur possessorio pro ipsa causa: duntamen opponatur de exceptione ipsius possessionis matrimonialis: quia tunc admitteretur exceptio rerum priuatarum. extrà, de rest. spol. c. ex conquestione, quod est no. vt d. c. frequens. de rest. spol. in sexto.

Octauò fallit: quando opponeretur contra agentem super ecclesiasticis: cum tunc non opponatur de spoliatione, & non admittatur si opponatur de exceptione rerum spoliatarum: vt habetur in d. capit. frequens. quod procedit etiam si agatur possessorio pro re spirituali: vt patet no. in d. cap. frequens. talis enim causa dici potest quasi spiritualis: vt not. extrà, de iura. calum. c. litera. secundum dom. Nic. in d. cap. cum dilectus. de ord. cogn. circa quæ vide no. in dicto cap. frequens. & per Lap. in allegat. 61. vbi tractatur de his. B. Socin. re. 16.

¶ Exceptio superueniens post litem contestatam potest opponi post, & idem operatur ac si fuisset opposita ante litem contestatam. l. secunda. & ibi doct. C. de consortibus eiusdem lit. & c. insinuante. de offic. deleg.

Primò fallit, nisi talis exceptio superuenerit ex facto aduersarij, vt probatur in l. 2. §. numerum. & ibi per Bar. ff. de excusationibus tutorum.

Secundò fallit, nisi talis exceptio opponatur ante, quàm fiat alius actus: aliàs primus actus, qui fieret, haberet vim litis contest. cap. insinuante. & ibi Bal. de offic. deleg.

Tertiò fallit, nisi opponeretur post conclusionem in causa: vt per Abb. in cap. cùm dilectus. de ordine cognitionum. B. Soc. re. 160.

¶ Exceptiones aliquæ si à statuto admittantur, & aliquæ expresse prohibentur opponi contra instrumentum, aliæ etiam rationabiles prohibitæ videntur, adeò quod opponi non possunt: cum verbis statuti, licet duris, inhærendum sit. l. prospexit. ff. qui & à quibus. gloss. & docto. in cap. item cum quis. de restit. spol.

Primò fallit*, quando poterit opponi exceptio concernens inhabilitatem agentis, vt est exceptio excommunicationis, vel banni: cùm illa non opponatur contra instrumentum, sed contra personam, argu. l. siue. ff. de inoffic. rest. secundum Bald. in l. 1. §. denique ff. quod vi, aut clam. & Imol. in d. cap. item cùm quis. B. Socin. re. 172.

Additio.

* Primò fallit. Adde idem tenentem Maria. Soc. eiusdem Barth. genitorem in cons. xlj. in cap. antequam. vers. 52. respondetur. in 2. parte. Bened. Vad.

Secundò fallit, quando poterit opponi exceptio omissa in alia parte statuti: vt voluit Barto. in l. 1. §. denique. ff. quod vi, aut clam. Bald. in l. ita. C. de adul. quod procedit etiam si aliud per statutum dispone retur, vt voluit Bald. in l. 1. C. de cond. indebit. arg. l. nam & posteriores. ff. de legib.

Tertiò fallit, quando poterit opponi exceptio simulationis, quando ipsa exceptio probatur præsumptione iur. C. de don. ante nuptias. authen. sed iam necesse. & voluit Bald. in l. 1. C. plus valere quod agitur, dicens idem esse, si simulatio sit probanda dum modò opponatur exceptio simulationis: vt quia dicatur, quòd rogatus fuit simulare & testes simulatè adhibiti fuerunt: cum tunc opponi possit quan tuncunque veniat aliter probandû, cum tale instrumentum non sit verè instrumentum: vt quia desi-

ciat in eo ſolennitas inſtrumentorum. in authentico, de tabellioni. §.nos autem. Si verò opponatur contractui, & opponi non poterit, ſi veniat probandum aliter quàm præſumptione iutis & de iure: cum non faciat tunc deſinere inſtrumentum. vt voluit Bald. in dict. l. 1. ſecundum Nic. qui hoc idem tenet in d. cap. item cum quis. licet dicat Barto. in d. §. denique. ea opponi non poſſe: cum eius dictum procedat, vt ſuprà.

Quartò fallit, quia poterit opponi, quòd illud inſtrumentum non eſt publicum vel guarentigiatum: nam tunc talis eaceptio tollit qualitatem illam ſuam, ſuper qua ſtatutum ſe fundat, & non venit contra ſtatutum: & ideo poterit opponi. vt voluit Baldus in d. §. denique. & Bald. in d. l. fin. de falſis. pro quo facit quod not. in d. l. diuus. ff. de teſtam. milit. & cle. vnica. de cauſa poſſeſ. & prop. ſecundum Ioannem & Nic. in d. c. item cum quis.

Quintò fallit, quia poterit opponi, quòd tale inſtrumentum eſt nullum: cum eaceptio nullitatis non videatur excluſa, vt voluit Ioannes Andt. in additione Specu. in tit. de ſenten. §. autem. pro quo facit quod habetur in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. imò & ſi per ſtatutum tollatur expreſsè exceptio nullitatis, vt quia dicit de nullitate dici non poſſit: nihilominus poterir opponi de nullitate, prouenié te ex defectu iuriſdictionis vel poteſtatis, & hoc, niſi aliud expreſsè diſponatur lege: vt voluit glo. in ſing. in d. clem. vnic. ſecund. Innoc. in d. c. item cum quis. ad hoc quod not. Bar. in l. 1. C. ſi ex nox. cau. agat. vide ibi in dicta clem. de re iudicata.

Sextò fallit, quando poterit opponi eaceptio rationabilis, quando ex ratione ſcripta in ſtatuto opponeretur per ſtatutum, ſi nolit temouere niſi friuolas exceptiones: vt voluit Bar. in l. prima. C. ſi quis alteri vel ſibi: ſi verò ex ratione ſcripta hoc non appareat, & tunc licet exceptio rationabilis teneat, nihilominus opponi non poterit, obſtante dicto ſtatuto, ſed bene poterit officium iudicis implorari: arg. l. planè. ff. de pet. hæred. vide latiùs per doc. in d. ca. item cum quis. extrà de reſti. ſpol.

¶ Exceptiones dilatoriæ non ſunt proponendæ poſt litem conteſt. Abb. in cap. exceptionem. de excep. & in ca. 1. de ord. eogni. & iſta reg. adeò procedit, quòd ſi index vellet procedere ſimul ſuper dilatoria, & ſuper principali, proceſſus erit nullus, vel ſaltem poterit appellari propter repugnantiam. c. exhibita. de iudic. & Felin. latè.

Primò fallit in exceptione excommunicationis: vt eſt tex. in d. cap. exceptionem. & ibi per doc. ampliatur prædicta regula pluribus modis.

Secundò fallit, niſi pars fuiſſet impedita, vel ſupplantata per iudicem, ita quod non potuiſſet opponere exceptiones dilatorias ante lit. conteſt. vt in gloſ. 3. in cap. ex conqueſtione. de reſtitu. ſpolia. quam Baldus dicit ſingularem.

Tertiò fallit, quando caceptio dilatoria habet cauſam ſucceſſiuam, ea qua quotidie oritur ius excipiendi, vt per Iuno. in d. c. excep. & ibi per Philippum Francum in c. ea parte. el 1. de appel.

Quartò fallit, niſi iudex reſeruaret parti dilatorias exceptiones: quia tunc opponi poterunt etiam poſt litem conteſtatam, per ca. ad diſſoluendum. de deſpon. impub.

Quintò fallit, niſi ſit tertius comparens pro ſuo intereſſe: quia poterit dilatoriam opponere non obſtante litis conteſtatione: vt per Ang. in l. ſi quis libertatem. ff. de peti. hæred. & per Pet. de Ancha. in conſil. 329. incip. ad dubia.

Sextò fallit etiam in eccleſia, & in minore, qui reſtituuntur ad dilatoriam omiſſam: vt no. per Specu. in ti. de reſti. in integr. §. qui aut. verſicu. illud quoque. in fine. de quo tamen vide primò Innoc. in c. coram. in fin. de reſt. in integrum.

Septimò fallit in dilatoria reddente iudicium retrò nullum: vt per Abb. in cap. exceptionem. de excep.

Octauò fallit, niſi dilatoria opponatur incontinenti poſt litem conteſtatam: vt per glo. ſingul. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procuratoribus. & per Inn. in c. paſtoralis. de exceptionibus.

Nonò fallit, niſi pars tacitè conſentiat, quòd opponatur & diſcutiatur, vt per Abb. in c. cùm contingat. de offi. deleg. & per Felyn. in cap. inter monaſterium. in fine de re iudicata.

Vltimò fallit in dilatoria, quæ ſuperuenit poſt lit. conteſt. vt probatur in cap. paſtoralis. & in capitul. inſinuante. de offic. deleg. limita tamen vt ibi per Fely. B. Socin. re. 171.

¶ Exceptiones perſonales fideiuſſuribus & mandatoribus, etiam inuito domino competunt. l. & hæredi. §. vltimo. ff. de pac. lege, & ſi deceſſerit. ff. qui ſatiſdare cogantur.

Primò fallit, vbi fideiuſſor intereeſſiſſet animo donandi: quia tunc eaceptio non competit fideiuſſori, quia non eſſet habiturus regreſſum contra principalem debitorem, non probatur in l. 1. ff. de pac. adde l. ſi remunerandi. §. his. ff. mand.

Secundò fallit, vbi iſta competebant propter mutationem ſtatus ipſius principalis. lege, defenſiones. de exceptionibus.

Tertiò fallit, vbi competeret exceptio ex reſcripto principis: quia tunc non competit fideiuſſori. l. quoties. C. de precibus Imper. offerendis, quod eſt verum de directo, vt lege, in omnibus. ff. de regulis iuris. & de exceptio. l. eaceptionis. ſed per indirectum poterit opponere, putà quia dicit, conueniatur primò principalis, & principalis habet priuilegium quod non conueniatur vſque ad decem annos, & ſic nec ipſe fideiuſſor. facit l. cum filius. ff. de verb. obligation.

Quartò fallit, vbi conceditur priuilegium de iure ſpeciali: putà, quia maritus non debet conueniri vltra quam facere poſſit: quia tunc non tranſit ad fideiuſſorem, vt habetur in l. fideiuſſor. ff. de re iudic. & in lege, verum. §. 1. ff. pro ſocio. Si autem eſſet conceſſum inſpectá æquitate naturali, vt in Velleiano, vel odio creditoris, tunc ſecùs eſſet, vt in lege, ſimpliciter. §. aliena. ff. ad Velleianum.

Quintò fallit, vbi ex conuentione partium eſt conceſſum priuilegium vni perſonæ tantùm, lege finali. ff. de pactis. & in lege, cum ſtipulatus eſſem. §. finali, de fideiuſſoribus. B. Soc. re. 173.

¶ Exceptionibus à ſtatuto ſublatis, intelligitur non ſolum de friuolis, ſed etiam de legitimis. Hanc regulam ponunt, & firmaut Imol. Ant. & doct. in ca. ex parte. de offic. deleg.

Limita eam xx. modis, vt per Fel. ibi. B. Dias re. 253.

¶ Excipiens regulariter non fatetur, tex. in c. exceptionem, de reg. iur. in 6. probat tex. in c. eum venerabilis. de exceptionib.

Fallit, quando exeeptio non probatur: quia tunc reſoluitur in vim confeſſionis, gloſſ. in verb. conteſtatio, in fin. in §. ſuſcepto. in authenti. de exhiben. re. quam gloſ. approbat Bald. in cap. de teſtibus. de teſti. &

sti.& in l.2.quando fiscus vel priua.

Fallit, quando exceptio de necessitate fundaret animũ actoris, vt si excipiens dicat sum liberatus per talé exceptionem, secundum Bald.in l.prima, de confes.

Fallit, quando contra excipientem est præsumptio: quia dicit me defendendo occidi, quia defensione etiam non probata habetur pro confesso, vt l. Aurelius.§.Idem quæsiit.ff.de libera.lega. Bal.in l.vnic. C.de confes.d.Abb.in cap.bonæ. la 2.in fin. de postula.præla.& in cap.cum venissent, per glo. auream ibi.de institutio.

Fallit, quando aduersarius fundat et se in verbis explicitis exceptionis. Abb.in dict.cap. cum venerabilis. d.Alexand.in l.decem.de verb.obliga.

Fallit, in opponente exceptionem compensationis, quia videtur fateri debitum, secundum Bald.in l. cum Papinianus.in fin.ff.C.de sent. videtur obstare: quia qui compensat, soluere videtur, vt optimè probat text.in l.si constat.C. de compensa. cum excipiens contra homicidij querelam accusationem, vel inquisitionem, dicens occidi, defensione nõ probata regulariter habetur pro confesso.

Fallit, quando dixi nego occidisse, & si fortè occisus apparet, occidi ad mei defensionem. Bald.l. siquidem, de excep.c.pastoralis.de excep.

Fallit, quoad pœnam, &c.dic vt per Abb. in c.auditis. de præscrip. B.Soc.reg.92.

¶ Excessiva non comprehendit generalis dispositio, Bal.cõs.372.vol.3.Graueta cons.3.n.19. Med.re.1.

¶ Excommunicari non debet quis ob alterius delictum.glos.ca.duo.96.di.c.episcopi.11.q.3.c.possunt.5.q.2.c.audi.11.q.3.c.tanta.86.dist.Host.in tit.de sent.excom.§.quibus.nu.7. Med.re.8.

¶ Excommunicari quisquam non debet pro modico delicto, aut debito. Roma. sing. 3.addentes ad Alex.rubr.ff.sol.mat.num.3.conc.simil. Ber. ca.1. num.79.de rest.in integr. Ripa in tract.de peste.p.3. num.301.Decis.Neapol.129.numer.15.Præposit.cap. Moyses.7.dist. Med.re.5.

¶ Excommunicari debent nõ venientes ad Synodum Episcopi. Hanc regulam probat tex. in c. fi. 18.disti.& in c.quod super is.de maiorit.& obedien. ibi, per censurã possunt etiam suspendi, vel interdici: quia appellatione ecclesiasticæ censuræ comprehenditur excommunicatio, suspensio, & interdictum: vt in ca.quærenti.de verborum signific. quem tex. vltra Io.Bern.in practica, ca. 122.notabiliter declarat Bermondus in tractatu de publicis concubinariis.nume.1.cum aliis.

Amplia primò, hoc procedere etiam licet veniant, sed non in tempore competenti: hoc est in termino assignato, per tex.in cap.placuit.& in cap. si episcopus.18.dist.vterque Card.notant, si tamen veniant synodo iam cœpta, non debent puniri: quia ex quo veniunt præsumuntur fuisse impediti.argum.tex.in l.diuus.ff.de in integrum restitutione.ita tenet Geminia.in d.c.si episcopus.

Amplia secundò, procedere non solùm si non veniãt, sed etiam si veniant, & illicentiati recedant: vt in ca. si quis autem.18.distin.& in cap.rursus.11. quæst.3.in c.1.de iudic.ita tenent Inn.& Panor.in c. consuluit. de offic.deleg.vbi dicunt, quòd si canonicus sit vocatus ad electionem, & die præfixa non fiat electio, sed differatur, si posteà recedat, præsentes eo non citato ad electionem vlterius poterunt procedere. faciunt notata per Barto.num.10.& ibi Alex. num. 24.in l.si finita. in §. Iulianus.ff. de damno infecto. vbi dicit, quòd veniens ad iudicium & non stans vsque ad discessum iudicis, non dicitur venisse, nisi licentiatus abeat. Facit etiam: nam laici non debent exire è Missa ante benedictionem: vt in ca.missas.de consec.distin. j. nec clerici ex horis ante Benedicamus Domino: vt notat Card.in clemen. j. nota.viij. de celebrat. Missarum. à simili ergo ad synodum venientes, & recedentes ante generalem licentiam, quæ fit in benedictione episcopi, dum dicit, Vt possitis illæsi ad propria redire, non censentur venisse, & ideo possunt excommunicari, interdici, vel suspendi.

Limita primò, quando debentes venire essent contumaces, & ter citari, seu moniti: aliàs non deberent excommunicari, interdici, vel suspẽdi: vt in c.sacro. de sent.excomm.c.reprehensibilis.de appel. in cap. constitutionem.de senten.excomm.lib.6. ita tenet Card.& ibi Præp.in c.si quis episcoporum.8. distin. Monitio tamen vna si fuerit facta in synodo, habet vim trinæ monitionis: vt est glos.notab. in ca. si episcopus.in verbo, præceptione.xviij.dist.quam glossam sequitur Abb.in c.ex literis.num.8. de consti.& in c.cum nobis.num.10.de elect.& in ca. cùm causa. num.8.de offic.deleg.Fel.in cap. quoniam frequenter.in §.porrò.numer.22. vers.aduerte tamen, vt lite non contestata, & in c.cùm sit Romana.nume.20.de appel.Franc.à Rip.in ca.1.num.82.de iud.Ratio est, quia in actibus extraiudicialibus regulariter non requiritur peremptoria citatio, sed sufficit vnica: vt notatur in d.locis.& notat Barto. in l.si tempora.C. de fide instru.& iure hastæ fisca.lib.x.& in Extrauag. ad reprimendum.in verbo, in termino.quomodo in crimine læsæ maiest.procedatur: & in clemen.j.in §. propter.in verbo, requisierit.de hæret.Felin. in c.ex literis.num.8.de const.Rom.in sing.424.Alexan.de Imo.in l.contumacia.in 8.fallen.ff.de re iud.doct.in l.de pupillo.in §.si quis ipsi prætori. ff. de noui ope. nuntiatio.Hippol.in l.de vnoquoque.num.168.ff.de re iudic. P.Duen.re.271.

¶ Excommunicandi decretum soluitur morte, dixi super.conclu.30.Item excommunicatio soluitur morte, vnde excommunicatis multis ciuibus, mortuis illis, filij eorum non sunt excommunicati secundum Com.opin.Bald.l.si grege. §.fin.ff.de leg.1.Bart.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbo. oblig.Innoc.c.grauem.de sent.exc.Abb.c.aduersus. eod.tit.Fel.c.responso.num.4.eod.tit. Quia excommunicatio fertur in animam delinquentis, decis.1. in Antiq.de sent.excom.& decis.15.eod. titu. Didac. lib.2.var.resol.c.8.nu.9.Ampl.etiam si sit hæres, Rota decis.338.in Antiq. Vnde ante executionem mandati ad excommunicandum, mortuus non est excommunicatus, Mars.l.fina.num.40.ff.de quæst.gl.c. mulieres.de sent.excom. Inane enim est decretum, quod in mortuum profertur.l.si decesserit.ff.qui satisd.cog.l.1.§.cum triplici, C.de cad.toll.l. quo loco. §.si iam mortuo.ff.de hæred.inst. dixi super.conclu. 30.Item no.quod excõmunicatus dicitur mortuus ciuiliter, Rayn.l.omnes populi.nu.4.ff.de iust.& iur. dixi superiùs in 1.p.nu.98. Med.trac.2.par.

¶ Excommunicatus. Qui excommunicatus celebrauerit: debet triennio pœnitere.

Et per 2.4.& 6.fer.à vino & carnibus abstinere, 11.q.3. de his. De pœna verò degradati celebrantis habetur distinc.l.accedens. Viuien.re.13.dir.

¶ Excommunicatus etiam maiori excommunicatione regulariter testari potest*, tenet Barto.in

l.si quæramus.in fine.ff. de testam. & Petr. de Anchar.in cap.pia.de except.in 6.& Iacob. de Bel. in authentic.de sanc.episc.§.omnis.& Io.de Imol. in c. decernimus.de iudic.& Feder.de Sen.in consi.lxxij. & in consilio liij.& Bald.in d.l. si quæramus.& in l.1. C.de sacr.sanct.eccles.& Cardin. Zaba. in capitulo, perpendimus. de sententia excommunicationis. B.Socin.re.176.

Additio.

* Potest. Vide Felin. in capitul. cum voluntate.post princip.versic.extra glos.tangit hoc Imo.de senten. excommn.& in cap.ad probandum. de re iudica.in versic.de gestis. B.Vad.ibid.

Primò fallit,nisi quis fuisset excommunicatus ob crimen hæresis,& in ea excômunicatione stetisset per annum:quia tunc talis excommunicatus nullo modo poterit testari:vt est casus in authent. credentes.C.de hæreticis.& tenet Bartolus in lege, is cui. §.si quis ob crimen.ff.de testamentis.

Secundò fallit,nisi quis esset excommunicatus propter vsuras:quia erat vsurarius: nam tunc talis excommunicatus non poterit testari, etiam ad pias causas, ita quod talia relicta non habeant priuilegium,quod datur relictis ad pias causas, de quibus in authentic.si qua mulier.C.ad leg. Falcid.nisi præstita cautione.de qua in capitulo , quanquam. de vsuris.in 6.ita tenuit Bartol. in l. 1. C. de sacrosanct.ecclesiis.quia constat ipsum in peccato mortali esse mortuum: & ideo relicta per eum ad pias causas non sunt recipienda , nec ea relicta admittit ecclesia.vt in capitul.in omnibus.de vsuris. vnde non potest pio loco relinquere,cum reliquens non sit in vnitate ecclesiæ : nec tale testamentum valet, nisi præstita cautione. de quo per Bald.in leg. execntorem.de except.rei iudic. Sed contrarium consulendo tenuit Anton.de Butr. in consilio incipiente,in nomine patris,&c.ad primum dubium, & Innoc.in capit.consideres.de sentent.excommunicat.libro 6. vbi tenet quòd licet excommunicatus prohibeatur testari,pro anima sua,tamen tale testamentum valet , quod etiam videtur tenere Bald.qui in hoc fuit sibi ipsi contrarius in dicto cap. consideres.de sent.excommunic. & dicta lege 1. de sacrosanctis ecclesiis. vbi dicit quòd valet tale relictum , & gaudet priuilegio relictorum ad pias causas : cùm tale priuilegium detur non ratione relinquentis, sed ratione eius cui relinquitur , & allegat ad hoc textum in lege, si non lex. ff. de hæred.instituend. de materia vltra prædicta habetur per Abb.in rubr.de testamen.& per Innoc. in capit. quia ingredientibus. eodem titulo, & per gloss. in clementina 1.in verbo, manife. de sepultu. Bald. in lege,hac consultissima. C. de testib.vbi dicit quòd non valet statutum quòd vsurarius possit liberè testari.& habetur per Ioan. Andr. in clement. peccatum.de reg.iur.libro 6.in mercuria. & per Feder. de Sen.in suo consi. & vltimo habetur per Fulgos. in lege,cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol.Bald.in lege 1.C.de constit.pecu.per Speeul.in titu.de instr.edit.in §.compendiosè. in versic. xj.per Bald.in repet.legis primæ. C. de sacrosanct. eccles.per Imol.in capit. plerique. de immu.eccles. per glos. Petr.de Ancha.& per Paul.de Leaza.in clementina secunda de vsuris.& de aliis concordantibus. B.Socin.re.176.

¶ Excommunicatus fatetur quis petens absolutionem,vel condemnatus nisi ad cautelam faciat se absolui non enim esse potest absolutio, vbi nulla præcessit condemnatio,gl.c.venerabilem,ver.postulauit.de elec.Ioan.And.c.cum dilectus.de ord.cog. glos.l.decem.vbi Barto.& Ias.& Alex. numer.1.ff.de verbor.oblig.Dn.com.l.manumissiones.ff.de iust. & inr.§.seruus.vbi Aug.de capit.dimin.l.Titio.ff.de cond.& dem.l.Iuli.ff.de repudiis. c. ad dissoluendũ. de despon.impub.c.quod verò.32.q.2.c.de infidelib. de consan.& af.Ias.l.si quis ma.nume. 11. C.de trans. Dec. cons.278.nu.6.dec.15.num.2.in ti.de Proc.in antiquior.l.cum dotem.de ver.ob.Dec.cons.14.num.3. de rescr.in antiq.Pe.in tract.de testam.c.4. numer.1. Iaco.Menochius in tract. de reenper. poss. Remed. 13.numero 33.Cephal.cons.93.numer.9.cons.248.numero 15.Decis.Pedem.120.num.7.Ias.l.non erit. §.si neque.num.6.ff.de iur.iur.Roland.in tract. de lucr. dot.q.93.num.5. Med.re.6.

¶ Excommunicatus non potest in iudicio principaliter agere. Hanc regulam probat text. in cap. intelleximus.de iud.in c.post cessionem.de prohar. in cap.decernimus.de senten.excomm.lib.6. De iure regio probatur in l.iiij.titul.x.libro ij. fori. & in l. clxxvj.styli.Circa quam regulam vltra doct.in suprà dictis locis vide Nepotem à Monte Albano in trac. exceptionum,art.6.per totum.Ioan.de Ligniano in tract.de censura ecclesiastica.num.26.& 27.Paul.Parisium in c.cùm inter.& in c.fin.num.2. de exceptio. Hieron.Gigantem in tract. de pensionibus. q. xiiij. Chassan.in consuet.Burgund.tit.Des iustices. Rub. 1.§.6.num.15.Io.de Selua in tract. de beneficio.in 3. parte,quæst.4.Ludonic.Gome.in cap.1.nume.16.de rescript.lib.6.

Hanc regulam cum quatuor limitationibus ponit Soci.in regula cxxxij.

Hanc item cum quatuordecim limitationibus ponit Felin.in d.cap.intelleximus,à numer. 7. vsque ad finem.Eandem cum xxij.limitationibus ponit Montaluus in d.l.iiij.titu.x.libr.ij.fori.in gloss. in verbo, demandar.ex quibus quindecim ante eum posuit Dominicus de sancto Gemin. in cap. 1. de rescript. libr.6. Et circa hanc regulam vide lxj. pœnas excommunicationis,per Petr.Rebuf.in glo. Concordatorum, in Rubric. de excommunicatis non vitandis. P.Duen.re.268.

¶ Excommunicatus non potest in iudicio principaliter agere cum indefinitè dicatur, intelligas vniuersaliter de omni excommunicatione , c. intelligimus.de iudiciis.c.post cessionem. de probat.ca. decernimus.de sent.excomm.6. Ioannes in tracta. de censura eccl.num.26.Paris.c.cum inter.c. fi.num. 2.de except.Hyeron.in tract.de pension.q.14.Gom. c.1,num.16.de rescr.6. Med.re.2.

Excommunicatus non potest esse testis. ca. veniens.2. de testib.

Amplia,etiam si diceret excommunicationem nullam.d.c.veniens.

Fallit in instrumentis,& aliis obligationibus.Innocen. in c.pia.de excep.in 6.Inn.in c.nihil.in 6.de elec.Cardi.in c.perpendimus.de senten.excom.

Fallit in casibus,in quibus admittitur infamis,arg.tex. in c.tanta,de simoni.cum sua materia.

Fallit,quando adhibitus vt testis reputatetur non excommunicatus , secundum Bald. in l. 1. vers. quæro quid.de infame,& c.C.de testa.

Fallit in excommunicato excommunicatione minori:

nori: quia illa non repellit à testimonio nisi à receptione sacramentorum. cap. si celebret. de celebra. missa. dato quòd excommunicatus minori excommunicatione dicatur esse in peccato mortali, vt probat tex. in cap. sacris. quod met. cau. nam peccatum mortale non semper repellit testem, secundum Abb. in cap. inquisitionis. § 3. de accusa. vide gloss. magnam in c. decernimus. de senten. excomm. in 6. S. Ianu. reg. 94.

¶ Excommunicatus non potest esse arbiter. Quam regulam firmat Ioan. And. in regula, dolo. de reg. iur. lib. 6. & ante eum hoc tenuit Spec. in ti. de arbitris. in §. differt. num. 10. Hosti. in ca. cùm dilectus. de arbitris. Hanc opinionem tenet glo. & ibi Odof. & doct. in l. Pædius. in verbo, ignominiosus. vbi assignat rationem. ff. de receptis arbi. allegat text. pro ista opin. in ca. ad probandum. de re iudic. Eandem opinionem tenet Panor. ibi nu. 2. & in c. veritatis. num. 32. de dolo & cont. & in c. Quintauallis. nu. 27. de iur. iur. Domin. de Sancto Gemi. in ca. decernimus. num. 7. de sent. excomm. Dec. in c. intelleximus. in 1. notab. de iudiciis. Hanc opinionem dicit esse veram Ang. Aret. in §. pe. num. 19. Inst. de excep. Lanfranc. de Oriano in tract. de arbitris. in 2. parte principali. numer. 20. Hanc opinionem dicit esse communem Ioan. Bapt. de sancto Blasio in tract. de arbitris. in 6. parte 4. libri, nume. 1. Eandem opinionem tenet Ioan. de Imo. in l. ex facto. in §. si quis rogatus. ff. ad Trebe. Eandem opinionem dicit etiam esse communem Alexan. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obliga. Ioan. de Imo. in cap. Quintauallis. nu. 41. de iureiur. Ioan. de Selua in tract. de beneficio. in 3. parte. q. 4. numer. 3.

Limita primò, quoties arbiter excommunicatus eligitur per alios excommunicatos: nam tunc inter excommunicatos potest esse arbiter: argum. tex. in l. quoniam. C. de hæret. c. pagani. §. in hoc. & cap. sequent. 2. q. 7. ita expressè tenet Specul. vbi suprà: & ibi Ioan. And. in additio. quod tamen non puto procedere in arbitro iuris: vt in electo ex forma statuti, per rationem, quam ponit Ang. in q. incipienti, duo inuicem: vbi dicit quòd quotiescunque arbitro cohæret iurisdictio, vt est in arbitro iuris & in arbitro qui eligitur ex forma statuti inter consortes: tum excommunicatus non est capax talis arbitrij, ex quo non est capax iurisdictionis: & quod isti arbitri statutarij habeant iurisdictionem quemadmodum & iudices, vltra Ange. in d. disputatione: ita tenet Franc. Aret. in l. nemo potest. nume. 4. vers. dubitatur. ff. de leg. j. & ibi Io. Crot. Io. de Imol. in cap. Quintauallis. num. 4. de iureiur.

Limita secundò, quando communiter pro non excommunicato habebatur: nam communis opinio præualet veritati: ita expressè tenet Specul. in titul. de sentent. in §. quoniam. numer. 4. Baptista de sancto Blasio in tract. de arbit. cap. 6. 4. libri, numer. 1. facit text. in l. Barbarius Phil. ff. de offic. præt. & quod ibi notat Ias. numer. 61. De iure regio facit text. in l. 4. in fin. titu. 4. part. 3. & in l. 3. titu. 15. lib. 2. ord. quod not. Tiraquel. in legib. connubialib. glos. 6. num. 141. cum sequenti. & hanc opinionem tenet Abb. in cap. veritatis. supra alleg. Federic. de Senis in cons. cxxxvij. numer. [illegible] in fine. Felin. in cap. ad probandum. num. 3. de re iudicata.

Tertiò limita, vt non procedat in excommunicato non [illegible] licè. nam talis intra annum potest esse arbiter: post annum verò non, arg. tex. in auth. credêtes, C. de hære. vbi excõmunicatus ob id quòd fauorem præstiterit hæreticis, intra annum potest pœnitere: post annum verò priuatur omni commodo officij, & non potest esse testis. ita tenet Io. Bapt. de sancto Blasio in d. tract. de arbit. lib. 4. c. 6. num. 1. Io. de Imo. vbi hoc notabiliter declarat in d. c. Quintauallis. nu. 41. Et circa hanc reg. exceptiones alias quæ contra arbitrum possunt opponi, ponit Spec. in tit. de arbitro & arbit. §. excipitur. nu. 1. P. Duen. re. 269.

¶ Excommunicatus non potest petere restitutionem in integrum. Hanc regulam ponit Abb. in cap. significauerunt. de except. Quem sequitur ibi Felin. nu. 11. Io. de Imo. nu. 6. Pet. de Anch. num. 5. & ibi Pau. Parisius notabiliter numer. 44. idem Abb. quem sequuntur ibi doct. in c. cùm inter. numer. 19. eod. titu. de excep. reiecta opinione Dominorum de Rota in decisione 453. in nouis, secundum impressionem antiquam: & secundum nouam, in decis. vij. in tit. de excep. vbi Domini de Rota pro vtraque parte multa fundamenta adducunt.

Limita primò, vt non procedat quandocunque vertitur periculum animæ, ita tenet Hosti. in d. c. significauerunt, & ibi Petrus de Ancha. numer. 5. Io. de Imo. num. 6. Felin. numer. 11. Abb. numer. 22. & sic omnes docto. Eandem opin. tenet etiam Ant. de But. & ibi Abb. in cap. cùm inter. num. 19. de excep. & ibi Felin. numer. 26. quam opinionem tenent Domini de Rota in dicta decis. 7. vbi ponunt exemplum in causis beneficialibus, & in causa matrimoniali: cùm non transeat in rem iudicatam: vt in cap. lator. & in cap. tenor. & in cap. consanguinei. de re iudic. vt notatur in cap. iurauit. in cap. quoniam contra. in gloss. fi. de probat. Pro qua opinione facit: nam licet allegando quis turpitudinem suam non audiatur, vt in l. si creditoribus. in fine. C. de seruo pign. dat. manumis. cum aliis: notat Felin. in d. c. lator. Ias. in l. alias. nu. 17. ff. de iureiur. tamen vbicunque vertitur periculum animæ, bene auditur, gloss. est secundum Abb. ibi in c. inter dilectos. in verbo, turpitudinem. de donat. & est similis glos. in cap. 3. loco. in verb. præcognitam. de præsumpt. & Io. de Imo. in d. ca. significauerunt. num. 10. dicit quòd quandocunque vertitur periculum animæ, non solum conceditur actio. quem sequitur Felin. in d. c. cùm inter. numer. 26. Paris. in d. c. significauerunt. num. 47. de excep.

Limita secundò, procedere quandocunque quis velit restitui ex capite tantùm: quia excommunicatus est ratione fauoris personæ: secus si ex alio capite esset impedimentum propter quod vellet restitui: quia tunc concedenda est, ita expressè tenet Abb. in d. cap. cùm inter. numer. 19. de exceptionibus. quem sequitur ibi Felinus numero 19. & ibi etiam Philipp. Deci. faciunt quæ notant Abb. & Philipp. Franc. in cap. ex ratione. de appellatio. Eandem opinionem sequitur Paul. Paris. in d. ca. significauerunt. numer. 44.

Limita tertiò, vt procedat, quando restitutio in integrum peteretur principaliter: secùs autem, si incidenter: quia tunc deberet concedi excommunicato, quando illam petit ad effectum appellationis interponendæ, & prosequendæ. Nam cùm excommunicato concedatur appellatio, etiam concedi debent antecedentia ad illam, argum. notatorum in l. ratio. ff. de sponsa. & ita expressè tenent dom. de Rota in d. decisio. vij. & est de mente gloss. in cap. in nomine domini. in verbo, audientia, xxiij. distinctio. tamen communiter doctor. tenent

contrarium,volentes, quòd etiam incidenter peti non possit, ex qoo est illi imputandum quare non appellauit.ita tenet Abb.& Fel.in d.cap.significaue runt.idem Abb.& Fel.in d.cap. cùm inter. Eandem opinionem,vbi eam notabiliter declarat,tenet Pau. Paris.in d.cap.significauerunt.nume. 45.vbi eam dicit communem. P.Duen.re.270.

¶ EXCOMMVNICATVS potest facere testamentũ. Hanc opinionem tenuit Inn.in c. cùm voluntate.de sent.excomm.Archid.in c.pia.de excep. libr.6.Cuius ratio est: quia omnes qui de inre exptessè non prohibentur,possunt testari:vt in l. si quæramus. ff. de test.& in §.fin. Insti. quibus non est permis. face. testa.& in l.1.C.de sacrosanct.eccles. sed excommunicatus noo reperitur prohibitus à iure: ergo potest testari. Hanc opinionem tenet Ioaon.Andr.in c.decernimus.de sent.excom.Fed. de Senis in cons. lxxiiij.Bart.in l.si quæramus.ff.de testa.num.3.Bald. in l.fin.C.si à non competen.iud.Abb. in c.veritatis. de dolo,& contu.nume.32.& in c.pastoralis.in §.verum.de appel.num.19.& in Rub.de testa.nu.11.Ioan. de Imol.in cap.2.de testam. Io. de Selua in tract. de beneficio,in iij.part.q.iiij.nume.4.Andr. ab Exea in libro pactorum.nom.526.Guliel.Benedict. in repet. c.Rain.in verbo,mortuo itaque testatore.el 1.num. 288.de testa.Io.Garronis in l.1. num. 32. C.de secundis nuptiis.Ang.trac.de testam.in prin.oo.31.Iacobi. de sancto Georg.in l.qui deportantur. num. 4.C.de hæred.instituen.& hanc opinionem dicit esse communem Fel.in c ad probandum.num.1.de re iudi.& in c.cùm voluntate.in fi.de sent. excom.Phil.Franc. in rub.de testam.lib.6.num.32.Barb.in c.quia ingredientibus,nu.17.de testam. Aret.in d.l.si quæramus. Dilec.de arte testandi.tit.1.caut.x. pro quorum opinione est glo.fi.in cap.pastoralis.in §. verum. de appel.vbi dicit,quòd excommunicatus æquiparatur relegato,ex quo retinet dominium, & administrationem rerum suarum,& potest contrahere:vt ootatur in d.c,veritatis,de dolo & cont.& in d.c. cum voluntate.de sent.excom.sed relegatus potest facere testamentum:vt in l.relegatorum.§.j.& sequenti.ff. de interdictis,& releg.

Licet contrarium teneat gloss.in capit. decernimus.in verbo,& testificando. de sentent. excommunicat. libr.vj.cùm æquiparetur deportato ex genere pœnæ:nam aqua,& igne interdicitur excommunicatis,secundum glo.in §.minor.in verbo,interdictum. Instit.de capitis deminu.Quam gloss. in d.§.minor. vltra doct.ibi,declarat Ludouic.Gome.in princip. oumer.40.Instit.de actio.Fort.Garcia in l.Gallus.in §.& quid si taotùm.numer.17.ff.de libe. & posthum. & quæ sit pœna aquæ,& ignis,& qua ratione fuit instituta,vide gloss.in l. Seia.in verbo,aqua.ff.de donatio.inter virum & vxorem.quam sequitur & declarat Marius Salmonius in dicta l.Gallus.in §. & quid si tantum.numer.20.ff.de libe.&posthum.Io.Corasius in l.naturaliter.in §.nihil commune.numero 38. ff.de acquirend.posses.& opinionem glos.in d.c.decernimus,scilicet,quòd excõmunicatus testari non potest,tenet Hosti.in c.pia.de exceptio.lib.6.Io.Monach.in c.quanquam.de vsuris.eod.lib. Archidia.in d.c.decernimus.& illam gl.dicit esse singularem Iacobi.de sancto Georgio,vbi simpliciter cum ea trãsit,in l.in pecuniariis.num.3 C.de procurato.

Amplia primò,etiam si sit notoriè excommunicatus. ita tenet Ioan.Andr.in d.ca.decernimus.in Nouella,Federic.de Senis in d.consilio lxxj.Barto. in d.l.si quæramus.ff.de testamen.Philip.Franc.in d Rubri. de testam.lib.6.nume.32. Felin. in c.ad probandum. num.1.de re iudic.Io.de Selua in d. tract. de beneficio.in 3.parte,quæst.4.numer.4.Socin.in reg.133.vbi allegat alios doct.

Amplia secundò,testari inter liberos, etiam si sit condemnatus de ctimioe hæresis.vt in l. iiij. titu. xxvj. part.vij.

Hanc regulam cum doabus limitationibus ponit Soc. in regul.cxxxiij.

Vltra eum autem limita primò, nisi quis fuisset anathematizatus seu solenniter excommunicatus: vt in ca.debeot.11.quæst.3.quia talis testari non potest. ita tenet Bald.in l.fin. numero septimo. C. si a non competente iudice. Ratio est:quia talis anathematizatus videtur incidere in suspicionem hæresis. ita concludit Philipp.Franc.in d. Rubr.de testam.lib.6. numer.31. allegando Bald. & quis propriè dicatue anathema,ponit text.in can.Engeltrudam.3. quæst. 4.quem text. declarat notabiliter Marcus de Mantua in lib.v.obseruatinnum, obseruatione 50. vltra glo.ibi & illa fit cum solennitate, de qua in can. debent.& in cap.cùm aliquis.11.q.3. & in cap. cùm non ab homine.de iudic.& vnde dicatur anathema, est glos.in Extrauag.excommunicamus.in verbo,anathematizamus.de senten. excom. in communibus. quam gl.seqnitur Fel.in c.à nobis.num.7. de excep. & quid sit anathema, vltra illam glos. ponit Host.in c.fi.de clerico excom. ministran. & ibi Abb. idem Abb.in cap.cùm contingat.de foto compet.Feli.in Rub.num.3.de senten.excom.

Limita secundò, nisi quis esset excommunicatus ob id,quòd percussit Cardinalem,vel auxilium,vel consilium dedit vt id fieret,vt in c.felicis.in princ.de pœnis.lib.6. P.Duen.re.272.

¶ EXCOMMVNICATVS permaoens per annum in excõmunicatione regulariter priuatur omnibus beneficiis si quæ fortè habet.c.rursus.11.q.3.cum simili.

Fallit,quando esset excommunicatus pro causa ciuili: quia tunc etiam si staret per mille annos in ipsa excommunicatione,non incidit in pœnam. d. ca. rursus.& simili.secundum Innocen.in ca. bonæ. de æta. & quali.Anto.de But.in c.1.de iudi.per glo.in c.cùm contumacia.de hæreti.in 6.regula tenet in criminalibus,quod tu,regnicola, signa ad limitationem capituli regni nostri parthenopæi,incipiente si quis in excommunicatione,&c.

Excommunicatus petens absolutionem debet regulariter absolui in omni casu.glo.in cap. qua fronte.in verb.cautione.de appel.

Fallit,quando agitur de recuperanda possessione ratione contumaciæ.c.1.de seq.pos.& fruct.

Fallit in excommunicatione lata ob contumaciam nonparendo iuri,maximè quando occurrit contradictio aduersarij ne absoluatur: quia tunc pignus vel fideiussor requiritur.tex.in d. c.qua fronte. iuncta l.si mandato.ff manda.

Fallit,quando probabile est,quòd iurans non seruaret iuramentum: quia tuuc requiritur idonea cautio, arg.c.literas.de rest.spolia.facit c.clericos. de coha. cleri.& mulie.vbi bonus tex.

Fallit,quando quis est excommunicatus pro manifesta offensa,vel contumacia: quia non debet absolui nisi priùs satisfaciat, & hoc casu non sufficit etiam offerre pignora,vel fideiussorem. cap.ex parte, c. de verbo.signifi.c.venerabilibus. de senten.excommunica.c.1.de iudici. S.Ian re.95.

¶ xc

¶EXCOMMVNICATVS post absolutionem restituitur ad iura lapsu temporis perdita: notat Abb. in c. 1. de præscript. & concludunt Doct. in ca. cum inter priorem. de excep.

Limita tripliciter, vt per Felin. in d. c. cum inter.

Primò, nisi fuisset negligens in petenda absolutione ab excommunicatione iusta.

Secundò, dummodò tempus fuerit præfixum à iure, secùs si ab homine. Declara vt per eum.

Tertiò, nisi excommunicati non intersit lapsum fuisse tempus, putà quia non fuisset exequutus testamentum intra annum: quod est notandũ. B. Dias re. 258.

¶EXCOMMVNICATVS pro manifesta offensa, non est absoluendus, etiam si velit satisdare de satisfaciendo, nisi actualiter satisfaciat. tex. in c. ex parte. de verb. significat.

Limita quinque modis, vt per Ioan. Franc. de Ripa in c. 1. de iudic. versi. in eandem glo. & per Felin. in cap. cum contingat. de offic. deleg.

Primò, nisi in articulo mortis.

Secundò, si satisfactio exigit longum tractum, vt quia fuit excommunicatus, quia non fecisset construi ecclesiam.

Tertiò, si impossibilis esset satisfactio.

Quartò, quando fuit excommunicatus pro manifesta iniuria illata soli Deo.

Quintò, nisi satisfactio esset talis, quæ non conueniret excommunicato: vt quia non fecit se ad ordines promoueri. B. Dias re. 260.

¶EXCOMMVNICATVS non est vir communicans vxori suæ excommunicatæ, ita è contra, Innoc. capitulo cum desideres. de senten. excom. vers. communicauerit, per rationem huius reg Dec. rubr. ff. si certum pet. num. 12. Brun. in cons. inserto. in tract. ext. Masc. numero 11. Ias. l. transigere. numero 11. ff. de transaction. leg. quod dicitur. numero 39. ff. de re iud. Socin. rubric. ff. de acquirend. possessio. numero 93. Med. re. 9.

¶EXCOMMVNICATVS regulariter agere non potest, capitulo, intelleximus*. de iudic. B. Socin.

ADDITIO.

* Intelleximus. Vbi vide Felin. qui hanc reg. per 14. declarationes expedit. B. Vad.

Primò fallit, quando reus est contentus vt agat: quia tunc non debet eum repellere: nam si excommunicatus diffamaret me, quòd essem debitor suus, possum facere quod iudex præfigat sibi terminum, vt agat contra me & probet me debitorem suum: vt per Host. in c. exceptionem. de exceptionibus.

Secundò fallit, quando debitor excommunicatus esset suspectus, quia tunc posset agere, vt no. Abb. in c. cum inter. de exceptionibus.

Tertiò fallit, quando excommunicatus potest cedere actiones suas alteri non excommunicato contra debitorem suum, vt est glos. in cap. 1. de iure patronat. lib. 6.

Quartò fallit, *quia potest implorare officium iudicis. facit quod notat. in l. 1. §. 4. ff. quod vi, aut clam. & in l. 1. C. de iur. & facti ignor. B. Socin. re. 175.

ADDITIO.

* Fallit. Huic fallent. adde Felyn. in capit. cùm inter. de except. vbi etiam ponit, an audiatur, si actio sit tempore peritura. & vide eum in capitu. si aliquando. post princip. versicu. 2. quærit. circa princip. vers. ibi. item in materia. de senteut. excomm. vbi ponit an habilitari videatur vt agere possit, si Papa det sibi iudicem. B. Vad.

¶EXCOMMVNICATVS regulariter non compensat, secundum omnes, in dict. capitu. cum inter. Ratio, quia excommunicatus non potest esse in iudicio, at qui compensat est necesse quòd sit in iudicio ergo, &c.

Fallit, quando excommunicatus opponeret compensationem, & pro parte actoris non replicaretur, domine, tu non potes compensare: quia es excommunicatus, nam tunc bene admittitur, sicut etiam admittitur excommunicatus in agendo, parte non opponente, secundum Bal. in c. intelleximus. de iudi. & Archidia. in sum. 4. q. 1. vide plura similia, quòd ad regulam, quòd multa permittuntur, parte non opponente, quæ aliàs non permittetentur, per Ias. plenissimè, in l. si arrogator. ff. de iis, qui sunt sui vel alieni iuri. S. Ianu. re. 98.

¶EXCOMMVNICATVS spoliatus non restituitur. Gloss. in cap. 1. verbo, ad audientiam. in fin. 23. distin. gloss. singul. verbo, canonicum. in cap. ex insinuatione. de procurat. secundum Imol. in l. is, qui reus. ff. de publ. iud. & alias gloss. allegat Felin. vbi similis est in c. dilectus. de rescriptis.

Limita sex modis, vt ibidem per eum. B. Dias re. 261.

¶EXCOMMVNICATVS, vel suspensus iniustè, seu nulliter debet recuperare fructus. cap. super causa. secunda quæst. v. & ibi Dominicus & Spec. in tit. de fruct. & inter. §. fio. in fine.

Primò fallit, nisi taliter excommunicatus vel suspensus eligeretur extrà territorium suspendentis, vel administraret in beneficio, quod habet alibi: vt per Cardin. in clement. vt hi qui. de ætate & qualitate: secus in suspenso ab officio: quia vbique operabitur illa suspensio, vt per Imo. in clem. 2. de vita & honest. cler.

Secundò fallit, nisi esset suspensus ab officio, & beneficio simul: vt per glos. in canone, presbyterum. vigesimaoctaua distinctione. B. Soci. reg. 174.

¶EXCOMMVNICATVS vbi offensa dubia est, præstita cautione est absoluendus. Probat hanc regulam textus in capitulo, ex parte. el 2. de verb. signifi. & in c. cum desideres. de senten. excommunic. & in c. solet. eod. tit. libr. 6.

Limita dupliciter, vt per Felin. in c. cum contingat. de offic. deleg. numer. 5. B. Dias re. 259.

¶EXCOMMVNICATVM ab vno regulariter, alius nõ absoluit. tex. est in c. pastoralis. §. præterea. de officio ord. qui ad hoc quotidie allegatur secundum Abbat. ibi. Facit text. in cap. cum ab ecclesiarum. eodem ti. & in c. 1. de treu. & pace. cum aliis, quæ allegat Fel. in d. §. præterea. in princ.

Limita hanc regulam sex modis, vt per eum ibi; vbi primam ampliat vno modo, & limitat alio. Quas limitationes (quia materia quotidiana est) in summa libet referre.

Primò fallit dicta regula in excommunicatione lata per constitutionem hominis. Ioann. Andr. Abb. & Imol. de preb. cap. graue. per c. nuper. de sentent. excommunica. æquiparando constitutionem inferiorum canoni Papæ. Idem Abb. in d. c. nuper. & alij relati per Felin. vbi suprà.

Secundò fallit in delegato Papæ, quia data negligentia, vel iniusta denegatione illius qui excommunicauit, poterit ipse absoluere quantum ad effectum, vt possit agitari causa sibi commissa. c. prudentiam. §. 6 & §. fi. de offic. deleg. & rationem assignat ibi Abb. in §. fi. in fine post alios, vbi vide.

Tertiò fallit, in eo, qui succedit excommunicatori

in ipsa

in ipsa causa:& intelligunt doct. idem si non succederet in honore, sed in onere: pro quibus vide Do. post l. ap. de off. deleg. cum pluribus, in fi. in 6.

Quartò fallit in articulo mortis, vt est tex. & de rapt. c. in literis. cum glo. & de spons. non est. cum concord.

Quintò fallit in Papa, qui absoluit excommunicatum ab alio, etiam à concilio. Lud. Rom. consil. cccliiij. circa propositam: post principium, inducit pro singul. glo. fin. in c. ad reprimendam. eod. tit. dum dicit ordinarium posse absoluere excommunicatum à plebano subdito suo.

Sextò fallit, in absolutione, quæ fit testi, pro ferendo testimonio, iuxta c. veniens. el 2. de testib. quia potest fieri à iudice causa cognita. Oldrad. consil. 278. licet quantum. vers. si super 3. & de veritate, & declaratione vide Fel. vbi suprà. B. Dias re. 262.

¶ Excommunicatum habere personam standi in iudicio.

Pro.

Ext. de iudic. c. intelleximus.
Ext. de condi. appo. c. cùm sit proprium.
Ext. de senten. excom. c. si verè.
11. q. 3. c. si episcopus. & c. seruetur.

Contra.

Ext. de of. ord. c. quæsitum.
Ext. de hæretic. c. vergentis.
Ext. de sent. excom. c. per tuas.
11. q. 3. c. cum excommunicato.

Solutio.

Excommunicatus in agendo non habet personam standi in iudicio, d. c. per tuas. & ext. de excep. c. cum inter. præterquam in duobus casibus, scilicet quando dicit se esse excommunicatũ post appellationẽ, vel quando error intolerabilis est expressus in sententia, d. c. per tuas. In respõdendo autẽ habet personam standi in iudicio, quia conueniri potest: & respõdebit per procuratorem, si habeat. d. c. intelleximus, vel in propria persona, si non habeat procuratorem, ne de suo dolo commodum reportet. d. cap. si verè. Damas. reg. 110.

¶ Excommunicatio. Quòd excommunicati post absolutionem omnia iura, quæ amiserant per excommunicationem, recuperant per absolutionem.

Pro.

6. q. 1. c. illi qui.
3. q. c. beatus.
15. q. 6. c. nos sanctorum.
Ext. de hæret. c. sicut ait.
Ext. de testibus. c. veniens.
Ext. de elect. c. quia diligentia.
Ext. de reg. iur. c. omnis res.

Contra.

2. q. 3. §. hinc colligitur. & §. notandum.
25. dist. c. primum.
Ext. de hæret. c. vergentis.

Solutio.

Excommunicatus recuperat iura sibi competentia cùm absoluitur, nisi publicatio bonorum facta fuerit post excommunicationem, d. cap. vergentis. Sed licet recuperet iura, statum pristinæ personæ amittit, nec promouebitur: quia excommunicatio infertur pro contumacia, 11. quæst. 3. certum. Sed & contumacia in veteri lege morte mulctabatur, 11. q. 3. c. absit. Hodie a promotione repellit. 54. dist. ca. multos. in fin. Item, nulla pœna maior est in ecclesia, quàm excommunicatio. 24. q. 3. c. corripiantur: ergo pro maximo delicto est infligenda. 24. q. c. non afferamus. Ideo cùm constat illum fuisse excommunicatum, constat eum fuisse criminosum: ergo nõ est recipiendus ad ordines, vel ad accusationes. 6. q. 1. ca. qui crimen. Attamen contrarium est verum. d. c. veniens, nisi qualitas criminis, pro quo fuit excommunicatus, inducat contrarium. Damas. re. 10.

¶ Excommunicatio. Abbas regulariter non potest absoluere Monachos ab excommunicationibus inductis à iure, Clemen. 1. de priui. Panor. in cap. Monachi, de sent. excom.

Fallit in 3. casib. vt per Dias reg. 1.

Excommunicatus post absolutionem restituitur ad iura lapsu temporis perdita. Abb. in capitul. primo. de præscript.

Fallit in 3. casib. vt per Felyn. in ca. cum inter priorem, de excep. colum. 9.

Excommunicatus vbi offensa dubia est, præstita cautione est absoluendus, cap. ex parte, el 2. de verbor. oblig. c. cum desideres. de sent. excom.

Fallit in 2. casib. quos not. Felyn. in c. cum contingat, de offi. delegati, num. 5.

Excommunicatus pro manifesta offensa non est absoluendus, etsi velit satisfdare de satisfaciendo nisi actualiter satisfaciat, cap. ex parte, de verborum significat.

Fallit in 5. casib. vt per Ripam in c. 1. de iud. Felyn. in ca. cum contingat, de offi. delegati.

Excommunicatus spoliatus non restituitur, glo. in c. 1. dist. 23. gl. in c. ex insinuatione. de procu.

Fallit in 6. casib. vt per Felin. in cap. dilectus, de ref. numero 11.

Excommunicatum ab vno regulariter alius non absoluit, c. pastoralis, §. præterea, de off. ord.

Fallit in 6. casib. vt per Felyn. in d. §. præterea.

Excommunicatio potest fieri particulariter per sententiam contra subditum extra territorium, Fel. in c. cum sit Romana. de appel. vbi limitat.

Fallit in 4. casib. vt per Felyn. in c. licet ratione. de foro competenti, num. 52.

Excommunicatio monitione non præmissa fieri non potest. c. sacro. de sent. excom.

Fallit in 5. casib. vt per Felyn. in d. c. col. 2.

Clericum percutiens est excommunicatus, & non nisi à Romano Pontifice debet absolui, cap. si quis suadente, 17. q. 4. ca. 1. & c. non dubium, & c. ex tenore, de sent. excom.

Ampliatur in 11. casib. & limitatur in 3. à P. Duen. re. 99.

Participans cum excommunicato non peccat mortaliter, Doc. in d. c. si quis suadente.

Fallit in 6. casibus, vt per Bened. Capr. in suo tractat. conclus. 81.

Excommunicatus agere non potest, c. intelleximus, de iud.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 132.

Excommunicatus etiam maiori excommunicatione regulariter testari potest, Bar. in l. si quæramus, in fi. de testam.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 133.

Gesta ab occulto excommunicato, & tollerato, siue ab eo, qui communi opinione pro non excommunicato habetur, tenent & valent, l. Barbarius, ff. de offic. prætor. Cano. in cap. veritatis, de dolo & contum.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 166.

Sacrilegi omnes sunt excommunicandi, non autem ipso iure excommunicati, gl. in c. conquestus, extra de fo

de foro compet.
Fallit in 8.casib.vt per Soc.reg.350.
Omissio monitionis non reddit excommunicationem nullam, sed iniustam. Fallit in 4.casib.vt per Fel.in c. cùm sit Romana, de appel.nu.19.
Si quis iniuriat Clericum est excommunicatus, ca.si quis suadente. de senten.excom.
Fallit in 8.casib.secundum Fely.in d.c.num.12.
Excommunicatio non potest fieri sine monitione, c.sacro de senten.excom.
Fallit in 6.casib.vt per Fel.in d.c.nu.4. Don.Fina,lib.4.
¶ Excommunicatio potest ferri particulariter per sententiam contra subditum extra territorium. Regula est quam tradit Phil.c.cùm sit Romana: de appel.per text.ibi,& in c.tuæ.de cleric.non residen. quem sequitur Fel.in c.fin.de foro compet.
Limita tripliciter, vt per Fel.vbi suprà. B.Dias re.264.
¶ Excommunicatio, monitione non præmissa ferri non potest.tex.in c.sacro.de sent. exc.in antiq.
Limita quinque modis, vt per Felin.ibi.
Excussio, vide suprà, in verbo creditores.B.Dias re.265.
¶ Excommunicationis sententiam posse ferri sub conditione.

Pro.

5.q.1.c.quidam.
63.dist.c.Salonitanæ.
17.q.4.c.si quis suadente.
Ext.de appel.c.præterea.
Ext.de matri.contrac.cont.interdic. eccl.ex literis.

Contra.

2.q.6.c.biduum.
Ext.de reg.iur.c.actus legitimi.

Solutio.

Sententia definitiua non debet ferri sub conditione, lata autem tenet, d.cap.biduum. Sed sententia excommunicationis referri potest, quia in multis differt ab aliis sententiis,& per appellationē releuatur, ext.de appel.c.pastoralis. Item siue iusta sit, siue iniusta, tenet, 9.q.3.c.1. Damas.reg.114.
¶ Excommunicationem non inducit præceptum factum à iudice sub pœna excommunicationis, licet cōtraueniatur, sed requiritur noua excom. glo.in c.relatum.de iure pat.& in c.2. de matr.contrac. contra interd.eccles.cum aliis quatuor, quas commendat Fel.in c.sicut tuis.de simo.
Limita tripliciter, vt per eundem Felin.ibi. B.Dias regul.263.
¶ Excusari nemo debet de ignorantia formæ l.si.C.de testam.Tiraq.in tract.de retr.conu.§.4.glo. 6.numero 31.gloss.l.eg.ambiguitas.C. de testamen. Docto.leg.iurisignorantia.C. qui admitti. capitulo ignorantia.vbi Din.numer.3.& Boer.de reg.iu.6. Executione sententiæ nulla fit omissa forma. Afflictus Decis.396.numero 11.vt si fieret durante tempore appellationis, gloss. leg. vnica.§.nouarij. ff. nihil nou.appell.pend.Franc.capitu.non solum.nume.7. de appell. Med.reg.7.
¶ Excusatio. Ad sui excusationem nemo potest allegare suam nimiam credulitatem: hanc regulam cum 4.limitationibus ponit Soci. in l. æquissimum. ff.de co,per quem factum erit. Don.Fina,lib.5.
¶ Excusatio. Consuetudinem excusare à peccato.

Pro.

Ext.de test.c.ad hæc.
Ext.de iudic.c.nouit ille.
Ext.de diuor.c.gaudemus.
Ext.de tempo.ord.c.sanè.& c. cùm secundū.
Ext.de caus.pos.& prop.c.cum ecclesia.
Ext.de his quæ fi.à præla.c.ea noscitur.
32.q.4.c.obijciuntur.

Contra.

32.q.7.c.flagitia.
8.dist.c.consuetudo.
Ext.de simo.c.non satis.& c. cùm in ecclesiæ.
Ext.de reg.iur.c.quotiens.
Ext.de consuet.c.cùm inter.
Ext.de probat.c.sicut consuetudo.
Ext.de præben.c.cùm non ignores.
Ext.de sent.& re iud.c.cùm causa.

Solutio.

In his quæ sunt iuris naturalis, ac diuini, consuetudo non excusat.d.c.non satis. ad hoc facit quod dicit Augustinus: Malè adinuentæ consuetudines tempore non confirmantur, sed magis sordescunt. authen. vt nulli iud.§.nulli verò. Si verò consuetudo inducatur contra ius positiuum, tunc si inducatur contra ius inductum in fauorem vtentium consuetudine, præiudicabit iuri: nec deliquerit, qui illam sequetur: quia vnicuique licitum est renunciare iuri suo, quod pro se est introductum.ext.de renunc.c. quidam. Si verò in fauorem aliorum, non poterit præualere iuri, nisi sit præscripta.d.ca. cùm in ecclesiæ. etiam si in fauorem ecclesiæ sit introducta. ext. de consuetud. c.vlt.& Ext.de præscrip.c.de quarta. Damas.re.16.
¶ Excussio antequam ad fideiussorem deueniatur, prius contra principalem debitorem fieri requiritur, Authen.præsente, C.de fideiu.Auth. hoc si debitor, C.de pigno.
Fallit in 12.casib.vt per Soc.reg.234. Fallit in 23.casib. quos not.Pet.Duen.regu.336. Ampliatur in 27.casib. & limitatur in 52.ab Ant.Gab.li.3. de fideius.concl.1. Don.Fina,lib.3.
¶ Excussio item antequam ad fideiussorem, vel possessorem deueniatur, prius contra principalem debitorem fieri requiritur*.in authentic.præsente. C.de fideiussor.& in authenti.hoc si debitor. C.de pigno. B.Socin.reg.272.

Additio.

* Requiritur. Vide Ias.Inst.de act.§.item si quis postu. nu.67.vbi in apost.quibus adde Corn.in cons.cix.incipien.viso.in prin.in litera A.& B.in 1.parte.
Primò fallit, quando fideiussor interponeret iuramentum soluendo pecuniam creditori: tunc enim vt iuramentum aliquid operetur, non potest fideiussor opponere quòd prius debeat fieri excussio in bonis principalis debitoris: hoc singulariter probat text. in c.ex rescripto.& ibi no.de iureiurand.
Secundò fallit, si debitor pendente iudicio, cum creditore etiam alienat rem hypothecatam: quia tunc hoc casu etiam absque alia excussione & ordine poterit creditor agere hypothecaria contra emptorem ipsius rei possessorem, vt in l.distractis.& in auth. hoc ita.C.de pign. quod est intelligendum secundum gl. & Bar.in d.auth.hoc si debitor.
Tertiò fallit, vbicunque debitor principalis esset absens: quia tunc aliquo pacto non posset excussio fieri contra possessorem bonorum suorum, vt voluit gl.in d.auth.hoc si debitor.
Quartò fallit, quando debitor se constituit, & obligauit precario nomine creditoris sui possidere, per

per text.in l.fin.C.de acquirenda possess. & ibi not. Angel.quod intelligit Baldus,quando ageretur condictione ex illa lege:secùs autem,si ageretur hypothecaria,vt ipse no.in lege 1.G.de reuocandis is quę in fraudem creditorum.

Quintò fallit,quando esset certum, & indubitatum principalem non esse soluendo, vt est gloss.not.in l.filiusfamiliàs.si certum petatur:& in l.decem.ff.de verborum obligationibus. quam notabiliter nota, sufficit enim,quòd adsit tempore litis contest. contentio possess.vnde si posteà,pendente iudicio, principalis soluendo efficiatur non redditur iudicium nullum,nec est amplius necessaria excussio: vt not. Paul.de Castro in dicta lege finali. post Angel. Bald. in l.peremptorias.C.sentent.rescin.non posse.Et est ratio,quia quando negatiua est vera tempore probationis non potest posteà probari contrarium, vt dicit Bald.in l.qui hypothec.C.si vend.pignori.agatur.& facit text.in lege,litis contestatæ.ff. de negot. gestis.& est glos.in l.illicitas.in fin.de officio præsid. & in l.nisi hn cactum.ff.de pactis.licet Ludouicus de Roma in l.stipulatio. ff.de noui operis nuntiat.teneat contrarium, de quo vide ibi per eum: nam abundè omnia discutit.

Sextò fallit,quando conuentus hypothecaria non opponit de excussione non facta, quia procedit iudicium ex quo est conuentus:vt not.gloss. Bartolus & Rapha.in l.si mancipium.ff.de euict.& Bar. & Paul. de Castr.in d.l.finali.Item etiam tenet Iacob. Butr. in quodam suo tractatu quem fecit in materia excussionum,& Ang.in Authen.de fideiuss. in §.sed ne quid.colla.1.& Bald.in l.cum testamento. C. de manumiss.testa.tamen hoc casu ipse agens non poterit agere seu opponere,nisi in dubio ille probet principalem debitorem non esse soluendo. & ita notat Bald.& Barto.in l secunda.C.de sent.& plenè Paul. de Castr.in dict.l.decem. de verborum obligation. & in d.l.finali.& probat glo.singul. in d.l. nisi. de pactis. Si autem fuit oppositum excussionem non factam,& ea non obstante iudex processit ad vlteriora,iudicium erit nullum:quia non est in iudicis potestate quod vigore legis permissum non videtur.in l.1.§ penul.ff.de pœn.Sed si fuit admissa, & replicauit agens,quod non esset necessaria, etiam si iudex nullo alio declarato processit in causa,valet processus: quia videtur illam exceptionem excepisse propter replicationem.ita no.Paul.de Castr.in d.l.finali.eodem titulo.

Septimò fallit, dicta regula quando creditor agit contra commodatarium vel depositarium rei sibi hypothecatæ,vt est gloss. & ibi hoc notat Ange.in dicto §.sed neque.sequitur Bald.in dicta authen.hoc si debitor.

Octauò fallit,quando bona debitoris sunt extra territorium,ita quòd de facili creditor illa consequi non potest.Secùs autem si de facili habere posset.l.præsenti.§.nunc autem.C.de is qui ad ecclesi. confu. & no.Ang.in d.§.sed neque.

Nonò fallit,quando debitor habet bona in aliquo fortilicio,& propter eius potestatem non possunt capi,per glos.in l.2.ff.qui satisdare cogant.& notat Angelus in d.§.sed neque.& in dicta l.2.vbi etiam notat Paulus de Castr.& Bar.

Decimò fallit:quando debitor est adeo rixosus, quòd difficulter potest ipsum conuenire: quia idoneus dicitur,& habetur non tantum ex facultatibus, sed etiam ex fide,& conueniendi facilitate.vt in l.si quis stipulatus sit Stichum aut Pamphilum.ff.de verbor. obligat.in §.fin.quod tenet Ang.& Raph. & Ioan.de Imol.in d.l.2.pro quo est tex.in l.si conuenerit.in §. fin.ff.pro soc.

Vndecimò fallit,quando excussio fuit semel facta per vnum ex creditoribus:quia si alter vellet agere, non est opus noua excussione:cum sententia faciat notorium non esse soluendo:vt l. emptorem. ff. de actio. emp.Ita tenet Iac.de Are.& Ang.in d. authen. hoc si debitor.qui idem dicit si debitor pendente iudicio cum creditore alienauit rem hypothecatam,vt tunc non requiratur excussio. pro quo facit lex 1. & 2.ibi posita.& l.fi.de pignoribus.

Vltimò fallit,quando ex forma statuti potest procedi, vt fiat solennitate omissa.vt notat Bald. in l. mancipium.§.1.de euic.& per glos.ibi.pro quo facit tex. in gloss.in authentic. de fideiuss. in §. argentariorum. quam allegat Ang.Aret.in §.si quis in fraudem. Insti.de action. B.Socin.re.177.

¶ Execvtor mixtus, super exceptionibus nō iudicat.Glos.est in cap.pastoralis.§. quia verò. de offic. deleg.vbi Doctor.

Limita dupliciter hanc conclusionem,vt per Felinum ibi. B.Dias re.268.

¶ Execvtor mixtus datus, scilicet non cognito, nec discusso negotio executionis,fortè à statuto in auxilium iurisdictionis habet cognitionem exceptionum,non decisionem,tex.secundum Abba. in capitul.de cæterò.de re iudic, tex. iuncta glos. in cap. dicenti.§.& si non cognitio.xxv.quæst.2.domj. in c. sicut.2.quæst.1.

Limita dupliciter,vt per Felin.in dicto capitulo decæterò. B.Dias re.271.

¶ Execvtor mixtus super exceptionibus non iudicat,gloss.in cap.pastoralis,§.quare verò. de offic. delegat.

Fallit in 2.casibus,vt per Felin.in d.§.quare verò, col.5. tamen in cap.de cætero.de sent. dicit, quòd executor mixtus, id est, datus non cognito, nec discusso prius negotio executionis fortè à statuto in auxilium iurisdictionis habet cognitionem exceptionum,& ibi limitat in 3.casib.

Executor testamentarius non potest suum officium alteri committere,Bar.in l.nulli licere,C.de epis.& cle.

Fallit vt no.Bald.in d.l.nulli.& Alex.in l. 1. column. 3.ff. de leg.2.

Executor ad lites merus,id est, datus post liquidatam materiam executionis vt nuntius datus ad possessionem tradendam nullam exceptionem audit.l. si tu proponis,& l.executorem,C.de execu.rei iud.

Fallit in 5.casibus,quos no.Fel.in ca.de cætero,colum. 2.de re iud.& in c.pastoralis,de off. delegat. §.quare verò,num.5.

Executor nudi ministerij non habet iurisdictionem, nec cohertionem,c.fin.§.fi.de off.deleg.c. pastoralis,§.quare verò,eo.tit.

Fallit in 4.casib.vt per Fely.in cap.ex literis, de off.deleg.colum.fi.

Executor ad beneficia non tenetur assumere partes iudicis si non vult.Fallit in 6.casib.vt per Fel. in c. dudum.de præsump.nu.19. Don.Fina,lib.3.

¶ Execvtor ad beneficia non tenetur assumere partes iudicis regulariter, si non vult. Innoc.& ibi omnes.in d.cap.dudum.per text.in l. non quicquid. ff.de iudic.

Amplia

Amplia, etiam si executor ex abundanti citet, & quædam agat, quæ ad iustificationem sui officij tendāt, quia per hoc non facit se mixtum. Cardina. consil. lxxvij. Reuerende pater, & domine, &c. & Anchar. in consi. ccxxj. arg. c. bone. de electio. vide Bal. in l. neque natales. C. de probat.

Amplia, etiam si Papa diceret, vel scriberet dicendo, si constiterit de collatione, & reseruatione, moneas inhibeas, declares vt petitur, & iustitiā facias, quia per hoc non tenetur iudicialiter procedere. Anch. consi. ccxcviij. efficacib.

Fallit, quando in literis esset adposita clausula, vocatis vocandis: quia tenetur citare, iudicialiter procedere. cap. dudum. præalleg. per capitu. exhibita. de iudic.

Fallit, quando comparet is, qui aliquod præiudicium prætendit. Innocen. & Hosti. cap. proposuit. de con cess. præbend.

Fallit, quoad aliqualem cognitionem, quia licet non agatur de præiudicio tertij, non tamen tenetur vocare partes, nec cognitionem iudicialem adhibere: tamen si nulla cognitione præmissa, etiam extra iudicialiter procedat executor ad prouisioné, prouisio erit nulla propter defectum formæ mandati, per quam videtur delegans voluisse aliqualem cognitionem procedere ante prouisionem, & ideo si nulla præcessit ipso iure vitiatur quod agitur vel forma non obseruatur. Imo. in d. cap. dudum. quod intellige, vt per Fel. ibi in d. c. dudum. in versi. Secunda conclusio, &c. S. Ianu. re. 51.

¶ Executor ad lites merus, id est datus post liquidatam materiam executionis, vt nuntius datus ad possessionem tradendam, nullam exceptionem audit. text. est in lege, si vt proponis. & in l. executoré. C. de executio. rei iudic.

Limita in quinque casibus collectis per Feli. in cap. de cæterò. de re iudic. B. Dias re. 270.

¶ Executor nudi ministerij, nō habet iurisdictionem nec cohercitionem. capitulo final. §. fi. de offi. delegat. capitulo pastoralis. §. quia verò. eodem titulo.

Limita quatuor modis, vt per Felinum in capitul. ex literis. de officio delegat. Bernard. Dias re. 272.

¶ Executor ad pias causas, si ferè totum rei precium recepit rei venditæ, & de vno nummo habeat fidem non transfert dominium. Bald. l. in ciuile. C. de rei vendic. quia non potest dominium transferre donec totum precium receperit, licet cōtractus valeat Bald. leg. cum vendente. C. vbi causæ fiscales. argumen. leg. quandiu. C. de distr. pig. Medi. re. 5.

¶ Executor quilibet esse potest, cùm omnia vnicuique concessa intelligantur, quæ prohibita non sunt, l. necnon, §. quod eis, ff. ex quibus causis.

Fallit in 12. casib. quos not. Bene. Capra in suo tra. executorum, in 2. membro.

Executor merus, & nudus, agere non potest contra hæredes, licet bene recipere possit, & distribuere, l. Lucius, §. Mænia, ff. ad Trebel.

Fallit in 4. casib. quos not. Benedict. Capra in d. tract. in 6. memb. nu. 12.

Omnes executores agere, & conueniri debent, argu. l. 2. ff. de adm. tuto.

Fallit in 6. casib. quos not. Benedic. Capra in d. tract. in 6. memb. nu. 180.

Executorum officium durat per annum, gl. in c. si hæres iussu, de testa.

Fallit in 6. casib. quos not. Benedict. Capra in d. tract. in 7. membro. Don. Fina. lib. 2.

¶ Executor testamenti non potest præiudicare hæredibus, ideo debet satisdare, de distribuédis bonis ad vsum destinatum, & de reddenda ratione, Barto. l. si ex duob. ff. de leg. 2. l. diuus. ff. si cui plus. l. quia. ff. de leg. 1. l. lib. §. largius. ff. de alim. leg. Barto. l. solent. ff. eo. Bald. leg. fin. C. de his, quæ sub modo. Medic. re. 8.

¶ Executor testamenti, si pater est, poterit soluere de illis creditis, quæ alias non posset, quando testator mandauit soluere aliqua per modum relationis, & relatio ad alia minimè referri posset. Iaso. in terminus huius reg. l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 64. ff. de verb. obligat. no. l. cum stipulatus. ff. eo. tit. Bal. l. acceptam. q. 6. C. de vsuris. Bald. consi. 13. volumine 5. Paris. cons. 9. nu. 17. volu. 4. cons. 39. nume. 5. volu. 3. Medic. re. 10.

¶ Executor testamentarius non potest suum officium alteri committere: notat Bartol. in l. nulli licere. Cod. de episcop. & cleric. versicu. Sed nunquid episcopus. not. Ioan. Andr. in nouella, in cap. fin. de testa. in vj.

Limita in exequutore legato, vt est iudex vel episcopus. Ita firmat Bald. d. l. nulli. d. versicul. quod dicit perpetuò notandum. Alexand. in l. j. ff. de leg. ij. B. Dias re. 269.

¶ Executoris testamenti officium soluitur morte, Din. l. alimen. ff. de alimé. & cibar. leg. nisi dictum esset quod ad hæredes transeat, Doct. l. à filio. ff. eo. glo. c. fin. de testamen. 6. Bart. l. tutela. ff. de tutelis. Baldus l. 2. §. sed & si. colum. 3. Cod. com. de legá. id. quod. quæsti. 8. l. 1. C. si quis rem minor. l. cuius. ff. de cur. fur. Ampl. vt executio commissa hæredi, non transeat ad hæredes heredis. Fallit, nisi sit datus sub nomine dignitatis, nam tunc transit ad eius successorem, l. à filio. ff. de alimé. & cib. leg. Medic. tract. 2. par.

¶ Executio si fit super re, super qua cognitio præcessit, & lata est sententia, tunc non impeditur executio, sed tertio se opponente cauetur de indemnitate, l. is à quo fundus, & l. seq. ff. de pet. hæred.

Fallit in 2. casib. secundum Iaso. in l. à diuo Pio, §. super rebus. ff. de re iud. nume. 17. Ampliatur & limitatur in 2. casib. per Pet. Duen. reg. 274. & per Diaz. reg. 266. Fallit in multis casib. secundum Feli. in cap. veniens, de test. nu. 10.

Iudex alterius territorij non potest mittere executioni sententiam ab alio iudice latam, nisi ad literas, & requisitionem illius iudicis, qui sententiam tulit, l. properandum. §. si autem, C. de iud.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in d. §. si autem, numer. 2. Fallit in 4. casib. secundum Felin. in cap. postulasti, de foro compet. nu. 21.

Executionem sententiæ impedit exceptio nullitatis, quæ potest incontinenti probari. Barto. quem sequuntur omnes in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. & Zas. in dict. §. Fallit in 7. casib. vt per Alexand. in d. §. numer. 5. & sequ. vbi ponit aliam regulam, & limitat in sex casibus, in quibus licet exceptio requirat altiorem indaginem, impedit executionem sententiæ exceptio nullitatis quæ requirit altiorem indaginem non impedit executionem sententiæ. Barto. in dict. §. condénatum, facit text. in capi. sciscitata. de in integ. rest.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. §. col. 4. vbi etiam Zasi. ponit 3. fallentias.

Executio non potest fieri pro debito vniuersitatis cõtra vnum insolidum. Bar. in l. si se non obtulit. ff. de re iud.
Fallit in 5. casib. secundum Ripam, in d. §. column. 6. numer. 24.
Actus nulli executioni mandatur, licet nullus remaneat, no. in cap. dilecto. de appellat. vbi Præpositus limit. in 4. casib. nu. 85.
Executio sententiæ fieri non debet durante tempore dato ad appellandum, glos. in l. vnica, vt appellatio. pendente, glos. in cap. non solum. de appellatio. lib. 6.
Ampliatur in vno casu, & limitatur in 7. à Felin. Fran. in d. ca. non solum. numer. 7. fallit in 17. casib. vt per Specul. in titu. de execut. sententiæ, §. postremo. numer. 1.
Executio contra omnes, & in omnibus rebus potest regulariter fieri, nisi expressè reperiatur prohibitũ, per regulam, l. ab ea, ff. de probat. & in l. murus. §. cũ quæritur. ff. de procu.
Fallit in 14. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 275.
Executio potest fieri contra fideiussorem pendente lite contra reum, Bald. in l. si. nu. 2. ff. de fideius. gl. in l. creditor. ff. mand.
Fallit in 4. casib. quos no. Pet. Duen. reg. 276.
Executio potest fieri in hæredem, mortuo testatore, l. vnica. C. vt act. ab hæred.
Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 8. à Pet. Duen. reg. 277.
Exequitur sententiam suam prætor, no. in Cle. 1. de sequestratio. pos.
Fallit in 3. casib. quos no. Lancil. in tract. de præto. in ti. de executio. nu. 2.
In omni executione per iudicem citari debet pars cũ termino congruo, etiam quando in eadem specie facienda est executio, vt voluit Cy. Imol. Alexand. & Iaso. in l. à diuo Pio. §. in venditione. nume. 9. ff. de re iud.
Fallit in 3. casib. quos not. Lancil. in tract. de præto. in titu. de execu. nu. 3. Fallit in multis casib. secundum Fel. in c. ex ratione, de appellat. nu. 8.
Executio cõtra omnes, & in omnibus fieri potest, Marantam in Specu. au. in vlti. parte, vltimo actu iudicij, numer. 28.
Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 47. per Lancil. in tract. de prætore, in tit. de execut. senten. nu. 13.
Executio sententiæ impeditur ex nullitate notoria resultante ex actis, etiam si tres conformes essent sententiæ, Saliect. in leg. 1. C. ne liceat tertio.
Fallit in 2. casib. quos not. Port. libr. 1. suarum conclu. reg. 32.
Executio sententiæ statim facienda est post tres conformes quacunque nullitatis exceptione non obstante. cle. 1. de re iud.
Ampliatur in 8. casib. & limitatur in 19. à Port. libr. 4. reg. 25.
Executio est nulla, si ordo excedatur. in ead. l. à Diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud.
Fallit vt per Port. in lib. 5. reg. 11.
Sententia contra tertium possessorem non mandatur executioni, Bald. in l. 1. C. quorum legato.
Fallit vt per Socy. reg. 135.
Executio sentẽtiæ criminalis impeditur in 8. casibus, quos enumerat Blanc. in praxi crimi. fol. 154. multos alios casus enumerat Marf. in praxi crimi. in §. opportunè. nu. 1.
Executio rei iudicatæ non põt fieri in bobus, aratris, cæterisq; instrumentis rusticorum. l. executores. C. quæ res pig.
Fallit in multis casib. quos no. Viuius in suis conclus. in ver. executio.
Executio sententiæ spectat ad iudicẽ appellationis, not. in l. à Dino Pio. ff. de re iud.
Fallit in 3. casibus secundum Alexand. in d. l. nu. 20.
Nomẽ debitoris mei potest capi pro executione sententiæ, not. in d. l. à Diuo Pio. §. si quoque.
Fallit in 3. casib. vt per Alexan. in d. §. nu. 2. Don. Fin. lib. 3.

¶ EXECVTIO contra omnes, & in omnibus rebus potest regulariter fieri, nisi expressè reperiatur prohibitum. Hanc regulã probat regula iuris: quæ habet quòd in iure omnia censentur permissa nisi reperiantur prohibita, vt in l. necnon. in §. quod eis. & ibi gloss. ff. ex quibus causis maior. textus in l. ab ea. ff. de probationi. & in l. mutus. in §. eum quæritur. ff. de procurat. cum aliis similibus allegatis in gloss.

Limita primò, non procedere in vestibus, lecto, & aliis similibus ad vsum necessarium reputatis: nam in istis non fit executio: quia ista minimè transeũt in hypothecam, secundum Barto. Bald. & Doctores, in l. j. Cod. quę res pignori obliga. possunt, text. in l. quinta. titul. decimotertio. part. 5. Pro quo facit: quia vestes etiam cedenti bonis sunt relinquendæ: secundum Bart. & Doctor. in l. penult. ff. de cessione bonorum. quia etiam damnatis ad mortem non auferuntur vestes. l. diuus. ff. de bonis damna. Ita tenet Ioan. Faber, & ibi Iason numero 26. in §. fin. Institu. de actio. Quod tamen intelligo verum, quando aliud debitor haberet: sed quando aliud non haberet debitor, possunt capi etiam supellectilia, & lectus, & vestes: debent tamen solum relinqui vestes quibus cooperiatur, pro qua opinione est gloss. in verbo, aratorium. in l. executores. C. quæ res pignori oblig. possunt. quam gloss. sequitur Lud. Gome. in §. item Seruiana. numero 37. de action. Institu. faciunt, quæ dicam in sequentibus limitationibus.

Limita secundò, non procedere in bobus aratoris, & instrumentis ad agriculturam deputatis, vt est tex. in l. executores. & in authenti. agricultores. C. quæ res pignori oblig. possunt. ita tenet Iason in l. j. nume. 1. ff. de feriis. Ludouic. Gomez. in §. item Seruiana nume. 30. instit. de actio. Pro qua est Regia l. iiij. titu. xiij part v. titul. xix. lib. iij. fori & l. vij. & viij. tit. duodecimo. li. v ordina. Quod etiam verum intelligo, vt suprà dixi, & infrà dicam, aliis bonis non existentibus.

Limita tertiò, non procedere in militibus: nam executio non potest fieri in armis, nec in equis ipsorum, vt est gloss. in l. Nepos Proculo. in verbo, dignitate. ff de verb signi. quam sequitur Ias. in §. item Seruiana. nu. 66, instit. de actio. De iure Regio probatur in l. v. tit. xiij. part. v. & in l. ix. titu. xij. lib. v. ordin & in l. xij. tit. j. & in l. iij. tit. ij. li. iiij. ord. Quod etiam habet locum, etiam si iste talis non sit miles: si tamen militar & habet equum & arma, talia etiam non possunt capi: vt in d. l. xij. tit. j. lib. iiij. ord. & in pragma. lvij. versic. Otrosi defendemos. in volum. prag. & in pragm. vltim. de Madrid. Anno Domini 1534. Quod tamen locum habet etiam pro debitis fiscalibus, vt in dicta pragmat. xliiij. vbi hoc intelligir quandocũ que miles habet alia bona: secùs si alia bona nõ habet, pro qua opinione est etiam textus in l. stipendia. C

dia.C.de execu.rei iud.& ibi Cinus.

Limita quartò, non habere locum in stipendiis militū:vt in l.stipendia.C.de execu.rei iudic.& ibi Doc. & in l.commodis.& ibi Doct.ff.de re iudic.

Quintò fallit in scholaribus:nam in libris scholarium non potest fieri executio:vt est glos.not.in l. nepos Proculo.in verb.dignitate.ff.de verbo.signifi.quam gl.sequitur Iaso.in l.si non sortem.in §. si centum.ff. de condi.indeb.& istam opinionem tenet Montal. in d.l.v.tit. xiij.part.v.Eandem etiam glos. sequitur Ias.in §.fi.nu.6.Instit.de actio.Rebuf.in tract. de priui.schola.priuil.xix.Ratio illius gl.est:quia in generali obligatione nunquàm comprehenduntur instrumenta & res per quas vtilitati publicæ consulitur, pro qua opinione est tex.in l.obligatione. cum seq.ff.de pig.quem tex.declarat notabiliter Negusantius in tractatu pig.in secund.parte, membro ij. numer.36.cum seq. Quam limitationem intelligo veram, vt suprà dixi, quando alia bona reperiuntur:secùs si alia bona non reperiuntur: ita Gomes. in §.item Seruiana. numer.30.Institu. de actio. per gloss.in d.l. exequutores. licet idem Petrus Rebuffus contrarium teneat in tra.de priuilegiis scholarium, priuilegio cxiij.

Sextò limita non procedere contra tertium non nominatum in iudicio : quia contra eum non potest fieri executio.ita Bald. in consilio cxlix. volum. iij. facit etiam quod notat Bald.& ibi Ioan.de Imol.in l.si binæ.ff.de iniusto, rupto.idem Bald.in l.si pro te. in fi.C.de dotis promis.vbi tradunt, quòd is qui nō reperitur in instrumento, non potest ex illo prætendere executionem, nec actiuè nec passiuè:quamuis ex eo interesse prætendat, facit etiam text. cum sua materia in l.à diuo Pio.in §. si super rebus.ff. de re iudic.facit quod tenet Iaso.in l.iuris gentium. in §. prætor ait.numer.9.ff. de pact.vbi dicit, quòd stante statuto quòd instrumenta publica statim debeant executioni mandari, & contra ea nulla possit opponi exceptio, vt est text.in l.quar.titu.viij.lib.iij.ordina. debet intelligi quando agitur contra illum cum quo factum fuit instrumentum, secùs si tertiū possessorem, quam opinionem ante eum tenuit Ange.in l.si vnus.in §.ante omnia.ff. de pact. Ioann. de Imol.in clemen.j.nume.vndecimo, de re iudic. Eandem opinionem tenet idem Iaso. in l. certi condictio.in §. quoniam.nume. decim.ff. si certum petatur, idem Iaso.in l.si vnus.in §.ante omnia. nume. 4. ff.de pact.& in l.Imperatores. in prin.numer.2.ff. de transactio.In quo notandum est, quòd quandocunque in instrumento est pactum de capiendo, & constitutum precarij, potest fieri executio contra tertium possessorem, etiam non citatum, & etiam negotio non liquidato, ita notabiliter concludit Frā. Aret.in consi.xxj.num.6.vers.his tamē non obstantibus.Bart.Soc.in cons.lxxxij.num.8. vol.iij. Ludouic.Gozadin.in consi.xviij.nu.15.& in cons.xliij. nu. 3.& 11.& nu.15.in fi.& in consi.xcv.nu.9. Guido Pap. in decisi.ccclvj.Albe.Brunus in cōsi.xciij.n.8. Alex. in consi.lxxxv.nu.5.vol.vj.Bar.in reper.l.creditores. nu.25.C.de pignor.& ibi Salyc.versi.quæro octauò. Bald.in consi.lviij.vol.v.Imo.in c.potuit. versi.nota etiam, quando emphyteuta.de locato.Pau.de Cast. in consil.x.numer.4.versicu.ex his etiam dico.lib.j. Tiraquell.in tracta.de iure constituti.in j.parte. numero 42.

Limita septimò, non procedere in peculio profectitio filij : nam pro delicto, vel debito patris non potest fieri executio in dicto peculio quāuis profectitio. ita Bart.in l. iij.in §.sed vtrum.nu.4. versi.venio ad quartam partem.ff.de minor.& ibi Bal. idē Bal. in l.pen.C.qui bonis cede.possunt. similiter & pro delicto filij non potest fieri executio in peculio aduentitio, etiam super proprietate quæ est tota filij, ita expressè tenet Barto.in l.si finita.in §. si de vectigalibus.nume.12.ff. de damno infecto.quem sequitur ibi Ioan.de Imol.& ibi Alexā.nu.44.dicit communiter Doct.ita tenere.Io.Bern.in pract.c.cxxxiij. Pro quo facit, nam pro delicto filij non potest fieri executio etiam in peculio castrensi, vt est text. in l.ij.C.de bon.proscrip.quod est liberum ipsius filij: ergo multo minùs in aduentitio in quo minus habet iuris.Hanc opin. tenet Bald.in l.iij. in §.si filius. ff.quod quisque iur.& an ex delicto patris publicētur fructus aduentitiorum qui ex patris, Bart. in d. §.sed vtrum.nu.5.hoc relinquit cogitandum.Quam quæstionē examinat Alex.in d.§.si de vectigalibus. nu.50.Circa quam q.vide Boerium in deci.vij. Rode. Xuarez in l.post rem iudicatam.ff.de re iudicata.nume.primo.

Limita octauò, non procedere in bonis tutoris, in quibus non fit executio, quando fuit condēnatus pro pupillo, tutorio nomine:sed fit in bonis pupilli.tex. est & ibi Bald.& docto.in l.j.Cod.quando fiscus, vel priuatus. Barto. in l. ij. ff. de administrat.tutorum. Quod tamen non procedit, quando executio fieret pro condemnatione expensarum : nam si tutor non habuit iustam causam litigandi, & propterea fuit condemnatus in expensis, fit executio contra eum & non contra pupillum. text. est in l. non est ignotum.ff. de administrat. tutorum. Bart. in l.edita. Cod. de edendo.& in l. qui solidum. in §. etiam. ff. de leg. ij. & in l.iij. in principio.ff. de re iudicata.

Nonò limita in bonis singulorum ciuium pro debito vniuersitatis.ita tenet Bal.in l.etiam.nu.25.C.de executione rei iudica.Circa quod vide etiam Barto. & doct.in l.si se non obtulit.in §.actor.ff.de re iudi.circa quam limitationem vide Berna.de Luco in reg. cclxvij.

Decimò limita, non procedere in bonis monasterij vt in illis non fiat executio pro debito monachi. quod intellige, nisi essent bona quæsita monasterio per medium ipsius monachi:ipse autem monachus non debet pro debito carcerari, ita tenet Bal. in authent.causa quæ.nu.3.in fi.versi. Quartò considerandum est.C.de episcopis & clericis.

Limita vndecimò, non procedere in fructibus præbēdæ, seu beneficij ecclesiastici:quia in eis non fit executio pro condemnatione clerici, dummodo habeat alia bona:sed si alia bona non habet, potest fieri executio in dictis bonis, ita tenet Barto. & ibi Alexand.nume.2.in l.commodis.ff. de re iudi. & ibi Vincen.de Herculanis.num.3.idem Bar.in l.à Diuo Pio.in §.in venditione.versic. exequuntur. in fine.ff. de re iudicata.glo.Bart.& doct.in l.stipendia. C. de executio.rei iud.Abb.& doct.in cap.peruenit.de fideiusso.& in cap.j.de appellatio.De iure regio probatur in l. vigesimatertia & quadragesimaquinta. tit.vj.partita j.

Duodecimò limita non habere locum in fructibus feudi, in quibus non fit executio nisi in subsidium: scilicet aliis bonis non existentibus, ita tenet Angel.in l.pro hærede.in §.si quis.ff.de acquirend. hæred.Bart. & ibi Ioan.de Imol. in l.si finita.in §.si de

vectigalibus.ff.de damno infecto. Alexand. In l.com modis.numer.2.ff.de re iudic.& ibi Vincent. de Herculanis nu.4. Afflict.decisione xxvj.

Decimotertiò limita, vt pro debito vniuersitatis non possit fieri executio in viis publicis, & theatris, & similibus, quæ sunt ad vsum ciuiũ, & ipsius vniuersitatis: sed compellitur potiùs vniuersitas imponere collectam. ita tenet Ioan. And. in additio. ad Specul. in titulo de executione sententiæ. in §. sequitur. versic. quid si vniuersitas. Bartol. in l. si se non obtulit. in §. actor. ff. de re iudicata. & in l. j. in §. quibus. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine. Angel in dicta l. com modis. ff. de re iudicata. & ibi Ioan. de Imol. numero 3. Alexand. numero 4. Vincent. de Herculanis numer. 4. in fine.

Decimoquartò limita, vt non fiat executio in bonis mariti pro debito vxoris, & econtra. l. j. & ij. C. ne vxor pro marito. Quod tamen non habet locũ quandocunque mulier, mortuo marito, suscepit tutelam filiorum, & transit ad secunda vota, non redditis rationibus & non petito tutore, potest pro debito tutelari fieri executio, etiam in bonis secundi mariti: quæ censentur ad hoc ipso iure obligata. tex. est in l. si mater. C. in quibus casibus pignus, vel hypotheca tacitè contrahitur. P. Duen. reg. 75.

¶ EXECVTIO potest fieri contra fideiussorem, pendente lite contra reum. Hanc regulam ponit Bald. in l. fin. numero 2. C. de fideiusso. per gloss. quam, dicit esse notabilem in l. creditor. in verbo, possem. ff. mandati. pro qua opinione facit notabile verbum eiusdem Bald. in cap. contingit. numero 20. de dolo, & contu. vbi dicit quòd captura rei non liberat fideiussorem: sed nihilominus fideiussor capi potest, allegat text. in l. hæredes à debitore. in §. quòd si seruus. ff. de fideiussoribus. & ibi Bartol. idem Bartol. & doct. in l. creditor. la ij. ff. si certum petatur. & illud dictum Bald. sequitur Hippol. de Mar. in l. vnius. in §. Custodiæ. numero 31. ff. de quæstio. & in repetitio. Rub. ff. de fideiussoribus. nu. 380. & in sing. cccxcviij. & Bald. in dicto capitulo, contingit. Allegat rationem sui dicti.

Limita primò, quando per primam executionem esset plenè satisfactum creditori: ita tenet Ang. in l. qui restituere. numer. 5. versic. in gloss. in fine. ff. de rei vend. quia alias simplex electio vnius executiui remedij non præcludit viam aliis. facit text. in l. à quo fundus. ff. de damno infecto. & aliis allegatis per Angelum ibi.

Secundò fallit, quando consuetudo, vel stylus Curiæ esset in contrarium: is enim tunc esset seruandus: vt in c. ex literis. & in c. fi. de consuetud.

Limita tertiò, quando conuentio esset in contrarium: nam tunc pacta seu conuentiones seruari debent: vt in l. iuris gentium. in §. prætor ait. ff. de pactis.

Quartò fallit, quando quis ageret ad rescissionem contractus, seu obligatorij instrumenti: tunc enim, pendente cancellationis iudicio, non fiet executio. ita concludit Bertrand. in consi. xliij. incipienti, etiam si verum sit. in j. volum. ij. impressionis. quod dictum non videtur verum per text. in l. ij. C. ad leg. Corn. de falsis. vbi si allegatur instrumentum falsum esse, condemnabitur debitor interim pendente quæstione falsitatis etiam pendente cancellatione. Hodie tamẽ de iure regio habet locum illud dictum Bertrandi vsque ad decem dies: nam si contractus habens paratam executionem allegetur falsus, debet talis exceptio probari, vel aliqua iusta intra decem dies. l. v. tit. viij. libro iij. ordi. qui decem dies enumerantur à die oppositionis: vt in l. ix. in leg. de Madrid. & in l. lxiiij. Tauri. P. Duen. reg. 276.

¶ EXECVTIO offensi adeò releuat inquisitum, & omnia alia debilitat indicia, vt ex eis torqueri, nec condemnari possit, nisi crimine manifeste & concludenter liquidato. Bald. & Iason in l. j. §. fin. C. commun. de legat. Aret. in d. consil. xcv. versic. fortifico. vol. ij. allegan. tex. in l. Paulus. §. i. de bo. libert. Felin. in cap. j. circa fin. de præsumpt. Hippolyt. in consil. lxj. post reddita. & in singul. vigesimosecundo. confessio. Thomas de Neapol. in voto xxiiij. incip. in causa Nicol. & in sing. lv. nota bene. M. Charianus.

¶ EXECVTIO non potest fieri pro debito vniuersitatis contra vnum in solidum, sed solum pro rata: notat Bart. in l. si se non obtulit. ff. de re iud.

Limita tripliciter, vt per Ripam ibi. Bernard. Dias reg. 267.

¶ EXECVTIO quãdo fit super re, super qua cognitio præcessit, & sententia est lata, non impeditur à tertio se opponente: sed illi cauetur de indemnitate. Hanc regulam probat tex. in l. si à quo. & in l. sequen. ff. de rei vend. in l. cùm idem. ff. de peti. hæred. & ita per illa iura concludit Bart. notabiliter in l. à diuo Pio. in § si super rebus. numero 2. ff. de re iudic. & in d. l. cùm idem. ff. de petit. hæred. idem Bartol. in l. si alienam rem. ff. de solu. & in l. ita tamẽn. in §. quoties. numero 2. ff. ad Trebel. Inn. in c. cùm super. de re iudic. nu. 4. & ibi Fel. nu. 1?. & in c. veniens. el ij. nu. 7. de testib. Ias. in d. §. si super rebus. nu. 17. & ibi Alex. nu. 24 & Vincent. de Herculan. nu. 32.

Hanc regulam ponit Ioan. Bernard. cum duabus limitationibus in reg. cclxvj.

Amplia primò habere locum in beneficialibus, vt videlicet tertius se opponens executioni sententiæ latæ super beneficio, non impediat executionem, præstita cautione victo de eum defendendo contra tertium. ita tenet Inno in d. c. super. de re iudi. idem Innoc. Io. And. & Doct. in c. j. de concessio. præben. lib. vj. Fel. in d. c. veniens. nu. 7. vers. tertia conclusio. de testib. Ias. in d §. si super rebus. numero 17. Matth. de Afflictis in cap. si duo homines. numero 33. de pace tenenda & eius viola. in vsibus feudorum. & in capit. imperialem. in §. prætereà inter duos. numero 67. de prohibita feudi aliena. per Federic. in vsibus feudorum.

Amplia secundò habere locum in feudis: ita concludit And. de Isernia in c. j. de vasallo qui contra constitutio. Lotharij. in vsibus feudorum. Quem [illegible]quitur Matthæus de Afflictis in d. c. imperialem. nu. 67. & in d. c. si duo homines. nu. 33.

Limita primò vltra Bernard. vbi interuenisset scientia ipsius tertij: quoniam si sciuisset & pro suo interesse non comparuisset, non audiretur etiam data cautione, per text. in cap. quamuis. cum sua materia, de re iudicata. & in l. sæpe. ff. eodem titul ita tenet Antonius de Butrio, Panormitanus, & Felin. in dict. cap. veniens. el ij. de testib. numero 10. versicu. secundò fallit, ita tenet Alex. vbi dicit quòd ita communiter tenent Docto. in dicto §. si super rebus. numero 24. eandem opinionem tenet Io. de Imol. in l. à sententia. in princ. ff. de appell.

Limita secundò, quando victus possideret: quia tunc impediet tertius executionem præstita cautione: secùs tamen, si ille tertius se opponens possidet:

quia

quia audiendus esset & impediret executionem, per ea quæ habentur in d.cap. cum super.& in d.§. si super rebus.& in l.ob maritorũ.C.ne vx. pro marit.& in l.final.C.si per vim vel alio modo. & ita loquitur textus in dicta l.is à quo, scilicet quando nõ tertius, sed victus possidebat. Hanc limitationem posuit Ioan.de Imol.in l.à sententia.ff.de appellationib.quem sequitur Alexand. in dicto §.si super rebus.nume.26.versicu.tamen potest is. Alia circa hanc regulam vide per Doct. in locis suprà allegatis. P.Duen.re.274.

¶ Exsecutio potest fieri in hæredem, mortuo testatore. Hanc regulam probat text.in l.vnica.C. vt actiones ab hæredi. & contra hæred. . vbi probatur quòd omnes actiones actiuæ, & passiuæ incipiunt ab hęrede & contra hæredem, facit etiam l.j.& per totum.C.de hæredit.actio.facit etiam tex.in l.si seruus.in §.qui margaritam.ff.de leg.j.facit etiã text. in l.prima, in principio. ff.ad Trebellianum. & in l. hæredem.ff.de regulis iuris.tex.in authen.de iureiur.à moriente præstito.& in l.hæres.ff. de vsucapi. vbi hæres & defunctus censentur esse vna & eadem persona.facit etiam ad hoc:nam hæres succedit defuncto cum sua causa, suisque vitiis.l.vitia. C.de acquirenda possessio.& in l.Pomponius.ff.eod. titul. item pro opinione huius Regulæ est text. in l.item miles.in §.final.ff.de re iudica. vbi executio sententiæ transit ad hæredem.text.& ibi Bart.in l.ex contractu.ff. de re iudic. & hanc opinionem tenet Roderic, Xuarez in repetitione l.post rem iudicatam. in prima extensione, nume.1.ff.de re iudic. per tex. & ibi Bartol.in l.postulante.ff.ad Trebellia.vbi probatur quòd ad id, ad quod poterat compelli defunctus, potest etiam compelli eius hæres. Hanc etiam opinionem tenet Iaso. vltra doct. quos ibi Xuarez allegat in §.fuerat.nume.60.Institu. de actio. & ibi Ludouic.Gomesi. numer. 35. Pro qua opinione est text.de iure regio, rectè intellectus in l.13.titu.9.parte vij.

Amplia primò habere locum, etiamsi iste hæres fuisset minor, nam nihilominus potest fieri executio in bonis: quæ peruenerunt ad eum ex defuncto, per text.in l. pupillus. iuncta gloss. in §. sed & si creditor.ff.de auctor.tutor.& in l.j. Cod. quando decre. opus non est.

Amplia secundò habere locum, etiam si statutum dicat, quòd debitor possit carcerari, vt etiam hæres eius tunc capi possit & carcerari, ita expressè tenet Bar.in d.l.postulãte.in fin.principij.ff. ad Trebellia. quia debitor est.l.debitor.ff.de verbo.signi. & illud dictum Bart.vltra Ioã.de Imol. & doct. ibi sequitur Iaso.in l.si cui legetur.in §.fi.in iij.not.& in l. diuortio.in §.interdum.nume.6.ff.solut. mat. Gomezius in §.fuerat.nume.35.Institu.de actio.Iacob. de Sancto Georg.in l.j.nume.18.ff.si cert.pet.Chassa. in cõsuetu.Burgund.in titu.des censes. Rubr.xj.§.vj. numero 1.cum sequentibus.Abba in consi.lxxxvj. nume.4.lib.ij.Dec.in consi.dxxxvj.nume.2. Quod tamen non habet locum, quando debitor obligauit personam, & bona sua: nam ratione huius obligationis non poterit capi hæres, licet debitor potuisset. ita tenet Bar.in l.si decesserit.num.1.ff.qui satisd. cogan.quem sequitur ibi Ias.num.13.& in nume.14. assignat rationem in hoc.

Amplia tertiò, vt talis executio non solùm possit fieri per creditorem, verum etiam per cessionarium & hoc dummodo fiat ex persona credentis quòd cessionarius dicere tenetur, licet fiat ad vtilitatem cessionarij.vt in l.seruo.in §.fi.ff.ad Trebellianum. Ange.& Imol.in l.ille à quo.in §.vtrum.eodem tit.Bar. in l.in prouinciali.ff.de noui operis nuntiatio.& sic cùm cessionarius dicatur creditor, illi executio fiet.ita tenet Bald.in j.l.in fi. C. de actio.& oblig.& in l.per diuersas.in x.quæstio. Cod.mandati. Ias. in dicto §. fuerat. nume. 62. Hippolytus de Marsiliis, vbi plura allegat in singul.xxvj.vbi dicit post Bald. in d.l. post diuersas. quòd prius constare debet de cessione, & prius debet debitor citari.quem sequitur Nicolaus Boerius, decisione x. numer. primo. Imbertus in Institutionibus Forensibus Galliæ: libro primo, capitul.iiij.Rodericus Xuarez in l. post rem iudicatã.in septima ampliatione, ti. de re iudi.

Amplia quartò, vt etiam contra fiscum, & fisci successorem fieri possit: vel in eum, cui fiscus bona dedit. vt in l.j.Cod.de hærdi.vel actione vend.& in l.eum, qui bona.ff.de iure fisci. & ita tenet Iason in consil. lxxxviij.in præsenti.vol.iij.quia fiscus non vult, nec intendit iuri tertij præiudicare.l.2.in §.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico. & princeps concedendo bona, obligationes concedere videtur. in l. princeps bona.ff.de verb.signi.

Amplia quintò, procedere vt non solum executio possit fieri ad petitionem creditoris, verũ etiam ad petionem hæredis ipsius creditoris. Ratio est quam suprà dixi in principio regulæ, scilicet, quòd actiones actiuæ, & passiuæ transeunt in hæredẽ: vt in d.l. vnica.C.vt action.ab hæredi. & contra hæred. & in l.j. in principio.ff.ad Trebell.tex.& ibi Bal.in l. j. Cod. quorum legat.& in dicta l.seruus. in §.qui margaritam.ff.de leg.1.& ita tenet Bal.in l.vnica.in §.videamus.ad finem.C.de rei vxo.actio.Io. Andr.in additio.ad Specula.in tit.de cessione actionum. Quod tamen intelligo verum, dum tamen petens executionem probet se hæredem.ita, tenet Bald. in l.per diuersas.in x.quęst.C.manda.Ang.in l.Creditores. C. de pignorib. quos sequitur Roder.Xuarez in dicta l.rem iudicatam.in d.1.extensione.num.11.ff. de re iudic.Boerius in decisione x.numer.6. vbi dicit, quòd prædictus hæres potest procedere in executione, cum censeatur eadem persona cum defuncto: & postea tenebitur docere, an sit hæres vniuersalis vel particularis: aliàs diceretur malè processum, cùm nullum haberet ius in ipso debito. & ita ibi dicit fuisse iudicatum Arestum. quod ante eum consuluit Paulus de Castro in consi.91.nu.5.versicu. 3.dicitur.lib.1.& ita tenet ipse Xuarez in hærede debitoris, in d.extensione 1.nume.3. Quod puto verũ, quandocunque pars aduersa hoc peteret: aliàs non oportet probare se hæredem: vt in l.4.§.hoc autem iudicium.& ibi Bar.& Franc.de Ripa. ff. de damno infecto.

Primò fallit, intra tempus conficiendi inuentarium, id est, intra tres menses: nam tunc executio in hæredem fieri non potest.l.final.in §.donec.& in §.& si præfatam.Cod. de iure deliberandi. & ibi doctor. Bal.in l.ait prætor.in §.si quis.ff.de procurator. Rodericus Xuarez in dicta extensione 1.nume.5.Iason in §.fuerat.nume.61. Institut. de actionib. Boerius in dicta decisione x. numero 3. Chassanæus in consuetudinib. Burgundiæ, in titu. Des successions. Rubri. prima.§.14.numero nono. De iure regio probatur in l.7.titul.6.part.vj.& in l.xiij.titul.ix. part. 7.facit quod suprà dixi in reg.ducentesima sexagesima septima.

Limita secundò in successore singulari, id est in possidente aliqua bona, contra quem non fiet executio: vt in l. si debitori. & ibi Barto. C. si aduersus creditorem præscriptio opponatur. glo. in l. ea lege. C. de condictio. ob caus. in gl. magna, in fine. Iaso. in l. quædam. in §. nihil interest nu. 7. ff. de edendo. & in l. ait prætor. la ij. nu. 10. ff. de iureiur. & in l. si vnus. in §. ante omnia. num. 5. ff. pact. & in l. 1. §. si hæres. num. 4. ff. ad Trebellianum.

Limita tertiò, non procedere contra tenentem bona. Ratio est: quia obligatio personalis non sequitur successorem singularem, nec fundi possessorem, dicta l. ea lege. Cod. de condictione ob causam. vt ponum. de seruit. ritu. gene. & in l. 4. in §. opus. ff. de aliena. iud. mutan. causa fact. & in l. venditor. in principio. ff. communia præd. ita consuluit Iaso in consil. lxxxviij. in præsenti. vol. 3. Soc. in reg. cxxxv. Xuares, vbi hoc declarat, in d. l. post rem iudicatam. n. 1. cum sequent.

Ex quo infero declarationem Bartol. in l. controuersia. numero 7. ff. de transactio. vbi tenet, quòd possessor bonorum hæreditatis potest conueniri à creditoribus. pro qua opinione est text. in l. filiusfamilias. in §. si seruus. ff. de petitio. hæred. & gloss. in l. 1. in verbo, poterit. C. de fideicommissa. hære. petitione. vt non procedat quòd via executiua conueniri possint, per ea quæ dixit Rode. Xuarez, vbi suprà.

Quartò limita, vt non habeat locum contra hæredes defuncti, nec contra eius vxorem, affines, vel coniunctas personas: vt instrumentum contra eos non possit executioni mandari intra nouem dies à tempore mortis defuncti. text. & ibi Bat. qui ibi eum expressè ad hoc summat, in authentic. vt cùm de appellatione cognoscitur. in §. hæc autem. quem sequitur Rodericus Xuares in dicta l. post rem iudicatã. in ix. limitatione.

Quintò limita, non habere locum contra tertium possessorem, in quem non potest executio fieri. ita Ias. in l. si vnus. in §. ante omnia. nu. 4. ff. de pact. argumẽto text. in l. 1. ff. si certum petatur. & in l. iuris gentium. in §. prætor ait. nume. 9. ff. de pac. & in l. certi condictio. in §. quoniam. nu. 9. ff. si certum petatur. Roderic. Xuarez vbi plura allegat in repetit. dictæ l. post rem iudicatam, num. 3. & facit tex. in l. si vnus. in §. ante omnia. ff. de pact. gl. in l. si creditor. ff. mãd. & vide notabiliter Chassanæum in consuetud. Burgundiæ, in titulo Des successions. Rubri. vij. §. xiij. nume. 15.

Limita sextò non habere locum in hærede conuentionali, qui fit in contractu matrimonij, seu societatis, seu pacti: in quem de iure non fiet executio: iuxta tex. in l. licet. C. de pact. quia talis institutio habet vim donationis: vt est gloss. in dicta l. licet. & ideò in eam potest fieri executio: quia hæres propriè nõ est, nec iure hæreditario succedit, ita tenet Masuerius in sua pract. in Rubric. de executione, in §. item quæ dicta sunt. vbi dicit intelligendum de hærede ex testamento, non de conuentionali.

Limita septimò, non habere locum in hærede sub beneficio inuentarij: nam tunc in illum executio fieri non potest vltra vires hæreditarias: vt in l. fin. & ibi Salyc. in §. sin verò. & in fine. C. de iure deliberandi. Bartholomæus Socinus in l. si decesserit. nu. 7. ff. qui satisdare cogan.

Limita octauò hanc regulam procedere post aditam hæreditatem. l. 3. in §. si quis ita. & ibi Ioan. de Imol. ff. de hæredib. instituend. facit etiam text. in l. iij. in §. si quis hæred. ff. de statu liber. & in l. si in diem. & quod ibi notat Bart. ff. de conditionibus & demonstrationibus. ita tenet Alexand. in consil. xxxvj. numer. 11. volumi. 4. Philippus Decius in l. hæredem. numer. 8. ff. de regulis iuris. Moder. in consuetud. Parisiensium, in §. 4. nume. 6. pro qua opinione est tex. quem ibi ad hoc ponderant docto. in capitulo tua nos. de vsuris. in quantum text. ibi dicit, succedunt. quasi vellet dicere, quòd ita demum dispositio illius textus habeat locum & hæredes teneantur, si patri successerunt: secùs, si abstinuerint hæreditate paterna, nolentes se negotiis hæreditariis implicari: l. si filius qui patri. ff. de vulgari & pupillari. & hæres dicitur adire hæreditatem quando incipit soluere creditoribus hæreditariis, ita probat textus quem ibi ad hoc notat Bartol. vbi dicit de illo text. semper interrogasse rusticos. in l. cùm debitum. Cod. de iure deliberan & ibi hoc tenent doct. ita etiam per illum tex. tenet Mathesil. in notabili xxxv. Iaso in l. frater à fratre. num. 42. in j. lect. ff. de condict. indeb. & ibi Bar. etiam vult quòd filius recipiendo debitum, quod patri debebatur etiã naturaliter, dicitur adire hæreditatem eò quia censetur actus qui non potest fieri citra ius & nomen hæredis. P. Duen. re. 277.

¶ Execvtio cum esse pot principiũ iudicij, in causa est vt fieri possit non vocatis partibus. Alc. l. 1. numer. 14. C. de iudi. Paul. consi. 471. numer. 3. volum. 1. Alc. consi 17. nume. 11 Marsil. l. de vno. nu. 84. ff. de re iud. Oldr. consi. 226. Rot. deci. 308. si executor. in nouis. Ang. l. 1. C. de iud. doct. com. l. fi. C. de edict. diu. Adr. toll. Medic re. 8.

¶ Execvtio non est facienda iuris ordine prætermisso. De re iud. l. si cum nulla. C. de exc. rei iud. l. 1. Riisvvich.

¶ Execvtio quando fit super qua cognitio præcessit, & sententia est lata, non impeditur à tertio se opponenti, sed illi cauetur de indemnitate. text. in leg. is, à quo fundus. cum leg. sequent ff. de rei vendic. & in l. penul. de pet. hæredita. tenet Bartol. per illa iura. in leg. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. & in l. si alienam rem. ff. de sol. Bald. ca. j. §. si duo. de pace tenen. in vsib. feud.

Limita hanc conclusionem dupliciter, vt per Iason. d. §. si super rebus.

Primò vbi posset sequi animarum periculum ex adiudicatione, seu traditione: vt cum duo petunt vxorẽ vnam, licet alter prius probet, non est sibi adiudicãda cum cautione indemnitatis: sed est differenda executio, donec alter probauerit. Abb. post Innoc. in rubr. de spon. duorum.

Limita secundò hanc conclusionem, quando pendente iudicio, tertius se opposuit, secùs, si post latam sententiam, & in rem iudicatam translatam, quia tunc etiam sine cautione indemnitatis potest sententia executioni mandari. B. Dias. re. 266.

¶ Execvtio sententiæ nunquam fit in præiudiciũ tertij, quando, scilicet sufficit summariè docere de iure suo, not. Doc. ca. veniens. de testibus. leg. 3. ff. ad exhib. Abb. in termin. huius reg. capit. cũ super. numer. 7. de sen. & re iudic. & num. 32. l. à diuo Pio. §. super. ff. eod. Medic. re. 8.

¶ Execvtio sententiæ fieri non debet, durante tẽpore dato ad appellandum. Hanc regulam probat gl. in l. vnica. in verbo, nouare. ff. nihil nouari appel. penden. glos. in capit. non solùm. in verbo, innouata. in prin. de app. li. vj. De iure Regio est tex. in l. v. tit.

tit.xxvij.part.iij.& in l.vij.tit.xv.lib.ij.fori.

Hanc regulam cum vnica ampliatione, & septem limitationibus ponit Francus in e.non solùm. numero 7.de appella.in princ. Et circa ampliationem vide Bernard.de Luco in regula cx.Porrò circa hanc regulam vide septemdecim casus, in quibus impeditur executio sententiæ, per Specu.in tit.de executione sententiæ.in §.postremo.à numero 1.vsque ad numer. 7.alios ponit Petrus Rebuffus in gloss.ad Cõstitutiones Regias Galliæ:in titulo de sententiis executoriis. articulo vltim. in gloss.vltima, numero 12. eum aliis.in ij.ampliatione: quæ ampliatio non procedit,vt dixi in regula tricentesima quadragesimaquinta,in secunda limitatione. P.Duen.reg.273.

¶ Execvtio sententiæ, vel instrumenti, ex forma statuti executionem habentis, contra singularem successorem condemnati, vel obligati peti non potest.sed contra condemnatum seu obligatũ, & eius hæredes sic:etiam si de his in eo mentio expressa facta non sit:quia Titio nominato, & eius hæres nominatus esse videtur. Bal.in lege j.C. quorum leg. & est gl.in lege,ca lege. C.de cond. ob turp.caus.& per Ang.in l.si debitori.C.si aduers.credit.

Primò fallit,nisi ipse condemnatus,vel obligatus in instrumento cõstituisset se creditoris nomine possidere:en enim casu etiam contra singularem successorem posset exequi sententiam vel instrumentum, etiam non excusso simpliciter vel principaliter obligato:vt not.Ang.in l.fin. C.de acqui. poss.per auth. hoc si debitor.C.de pig.debet tamen creditor priùs probare illud ius executorium sibi competere: & ideò oporteret priùs singularem successorem citare.& etiam docere quòd sit talis, contra quem sibi competat executio: vt not. Inno. in c.quia. extrà de iud.& Bal.in l. per diuersas.C. manda. Idem si vult exequi contra hæredem obligati,quia debet ipsum citari facere, & discutere an sit hæres ipsius vel ne, aliter autem non posset fieri executio: vt dicit Bald. in dict.l.per diuersas. Et per hoc limitatur dictum Bart.in legc, postulante.ff. ad Trebel.qui dicit,quòd statutum dictans,quòd ad petitionem creditoris debitor capi possit, debet intelligi priùs discusso, an sit hæres debitoris vel non:alias captura faperet iniuriam:vt dicit Bald.in d.l.per diuersas. Secùs autem esset in pacto:quia si per instrumentum debitor se obligat, vt possit capi ad instantiam creditoris, etiam præsupposito quod tale pactum valeat, non posset hæres debitoris virtute ipsius pacti capi, ita not.Barto.in lege,si fideiusserit.ff. qui satisd.cog. & quæ sit ratio differentiæ,quod,stante statuto, debitor possit capi,& etiam hæres eius possit capi, & stante pacto etiam valido non posset hæres capi, cogitabis.Et ad prædicta vide quod not.Bart.in l.creditor.C.de pignorib. B.Soc.reg.178.

¶ Exemplvm Reg.122.in iure. Riisvvich.

Exemplum principis & magistri est sequendum. de hæred.inst l.& hoc Tiberius. Ad Treb.l.Titius. de manu.vin.l.an.

Mala exempla non sunt sequenda. ad Mac.l. ptima.in princ.

Opus est exemplis, quæ sequamur aut vitemus.de pœnis. l.aut facta.§.final.l. si quis aliquid.§. abortionis. de postu. l.1. §.secundo loco. C.de admi. tu. l.cùm quædam.

Iudicandum non est exemplis,sed legibus.De sen.& in ter.l.nemo.Cantiuncula in loco à præiudiciis.C.de postu.l.1. §.nunquid. Riisvvich.

¶ Exemplvm. Trahere. Bonifa. Reg. lxxiiij. Quod alicui gratiosè conceditur ,trahi non debet ab aliis in exemplum.

Vt colligere est ex l. j.§. planè ex his.ff. de constitut. princip.& l.neque Dorotheum.C. de decution. Itẽ l.nullus.lib.vj.de episc.& cleric. Viuiennus.

¶ Exemplvm non probat:nisi constet de exemplato,not.cap.1.de fid.instr. Doct.com. auth.si quis in aliquo.C.de edendo.gloss.l.2.C. de fid.instrum. glo. a.cap. inquisitione,extra de rescri.Socin. regul. 179. Rom.d.Anth.si quis in aliquo. uu. sexto. Dueu.reg. 280.item multo minus probat exemplum exempli. Cagn.d.authen. si quis in aliquo. numero quinquagesimotertio. C. de edendo.vbi latè ponit hoc dictum cum 7.ampl.& 14.limitat.ad quem te remitto. Med.reg.10.

¶ Exemplvm non probat.c.j.& ibi per glos.in fi.& doct.extrà,de instrumento.

Primò fallit, quando fuisset exemplatum auctoritate iudicis:vt patet in d.glos. circa quod dic vt per can. in c.Albericus. extrà, de testi. & per eosdem,de fide instr.c.fi.& C.de eden.auth.si quis in aliquo. & C.de diuer.rescript.l.iij.

Secundò fallit,in aliquibus aliis casibus,de quibus per dominum Anton.& Imol.in d. cap.j.& in dicto cap. fin. B Socin.reg.179.

¶ Exemplvm non facit plenam fidem. Hanc regul. probat tex.in cap.j.& ibi doctor.de fide instrumen. tex.in authent.si quis in aliquo. & ibi gloss.Barto. & doct.C.de edendo.gloss.in l.ij.C.de fide instrument. & in cap.ex inquisitione.in gloss.ij.de rescript.Et circa hanc regulam,& eius materiam notabi.& meliùs quàm alibi vide , vbi eam declarat. Moder. Paris.in consuetu.Parisiensium.§.v.nu.1 cum aliis.

Hanc regulam limitat duobus modis Socin. in regul. cxxxvj.Eandem cum septem limitationibus ponit Ludouicus Rom.in authent.si quis in aliquo,numero sexto. C. de edendo. Eandem regulam limitat octo modis Iacob. de sancto Georgio , in dicta authentic.si quis in aliquo.numero 19.Eandem item limitat decem modis Philippus Decius in dicta authentica,si quis in aliquo.numer. decimoquarto. Et decem limitationes ad hanc regulam ponit Claudius de Seysello in dicta authentic.si quis in aliquo. numero 5.Hanc etiam regulam cum duabus ampliationibus , & vndecim limitationibus, ponit Iaso. in d.authenti numero secundo.Eandem cum quinque rationibus,& tribus ampliationibus & decem limitationibus ponit Franciscus Purpuratus in dicta authentic.si quis in aliquo.à nu.6.vsque ad numerũ 36. P.Duen.reg.180.

¶ Exemplvm & Vita. Ab exemplis esse argumentandum,& in vita procedendum.

Pro.

20.dist.c.vlt.
1.q.1.c.conuenientibus.
7.q.1.c.omnis qui.
9.q.2.c.Lugdunensis.
16.q.1.c.sunt nonnulli.
22.q.2.c.noueritis.
37.dist.c.qui de mensa.
12.dist.c.de his.

Contra.

14.q.5.c.dixit dominus.

22.q.2.c.si quis per vetus.
23.q.3.c.est iniustæ.
De consec.dist.2.c.liquido.
26.q.2.c.non statim.
C.de sent.& interloc.l.non exemplis.

SOLVTIO.

Exempla sanctorum etiam in iudicijs sequenda sunt, vt 20. dist. cap. vltim. nisi per aliquam scripturam* certa de causa prohibeatur nobis, ne sequamur illud exemplum sanctorum. dict. cap. nó statim. Quod autem dicitur exemplis, verum est de exemplis priuatorum. Exempla autem sanctorum pro iure habentur, vt exemplum principis, ext. de sent.& re iud.c.in causis. Exempla autem veteris testamenti moralia sequimur ad literam, sacramentalia non ad literam, sed ad intellectũ institutum: ceremonialia nullo modo obseruamus, 5. dist. c.1.vers.in lege. Damas.re.82.

ADDIT. * Vitia sanctorum hominum nó sunt imitanda.

¶ EXEMPLVM.& Scriptura. Ab exemplis, & scripturis infidelium argumenta sumi.

PRO.

1. quæst. 1.c. Dominus.
13.quæst.2.c.questa est.
21.dist.c.submittitur.
37.dist.c.si quid veri.
Ext. de concess.præbend.non vacan.c.nulla.

CONTRA.

27.q.2.c.non exemplo.
23.q.4.c.ipsa pietas.
Ext. de schismatic.c.fraternitati tuæ.
26.q.2.c.non exemplo.

SOLVTIO.

Argumentum* ab * exemplis, & institutis infidelium contra eosdem ad intelligétiam scripturarum, & ad eorum vanitatem reuincendam valet. dict. capit. si quid veri. Non enim sunt perniciosiora tela aduersus hostes, quàm quæ è pharetris ipsorum extrahuntur. Damas. re. 72.

ADDIT. Exemplis.* Euidens est testimonium, cùm quis seipso teste conuincitur.

¶ EXEMPLVM. Exemplis res fit manifestior. de col. bonor.l.prætor.§.Iulianus.

Pœna grauior, imponitur mali exempli ratione. de remiss.l.omne.§.in accusatione.

Exemplo alterius sæpè docetur homo. de pœn. l. aut facta. §. fin.

Tolerari non debent ea, quæ exemplo grauia sunt. dic. §, qui abortionis. C. de probat.l.exemplo.C. de his qui la. oc.l. fin.in fin.

Declarant & non restringunt exempla. De iu. & fact. ign. l. regula.in fin.inst.de gradib.§.hactenus. de appel. capit. Romana. §. si autem. de dam. in. l. stipulatio damni.Ioan.Bellonus de argu.lega. in loco ab exem.c.16. Riisvvich.

¶ EXHÆREDARE, vel præterire filios non licet parentibus, nisi expressa vna de quatuordecim causis expresśis in iure, vt in authent. vt cum de appell. cogn.§.aliud quoque capitulum, versic. causas. & in authent. non licet. C. de liber. præterit. & exhær. vel alia grauiori causa, vt tenet Guliel.in dict.authen. non licet. quem ibi sequitur Iaso. alios referendo idem sequentes. Et habes Hispane l. iiij.v.& vj. titul. vij. parte vj. quæ tibi exponunt causas exhæredationis.

Limita octo modis, vt per Iaso. in dict. authent.non licet. B. Dias re. 281.

¶ EXHÆREDARI non debet filius à matre ob delictum patris nequeècontra. l. si quis in suo.§.legis autem.C.de inoffi. testam. Din. c.non debet. numer.1. de reg. iur.6. Med. re. 8.

¶ EXHÆREDARI nó possunt parentes à filiis ex illis hisdem causis quibus filij à parentibus exhæredantur. doct. com. §. aliud quoque. auth. vt cum de appella. cogn. no.c. Quintauallis de iur.iur.auth. non licet. C.de liber.præt. item filia peccans in corpus suum, vel contrahens sine consensu patris potest exhæredari, secus est in filio. Bapt.in tract.de correl. num. 170. Medic. re.9.

¶ EXHÆREDANDI causa soluitur morte, l. Gallus. §.in omnibus. ff. de liber. & posthum. Iaso l. filius. numero 19.ff.eod. Item filius defuncti non potest exhæredari propter delictum patris, l. si quis in suo.§. legis.C.de inoffic. test. conc.l.3 §. si emancipatus. ff. de bon.poss.contra tab DD.Com.c.non debet. numero 1.de regul.iur.6. Dixi ego in tract. de regu.iur. reg.8.numero 94. Item not quod si pater habuerit causam exhæredandi aliquem ex suis filiis, & non fecit, mortuo ipso non potest agi per eius fratres, nec etiam per quenquam contra delinquentem, quia per patrem intelligitur remissam esse iniuriam ex quo in vita eius non est conquestus, nec eum exhæredauit, vt dixi superiùs conclusione 36. Medic.tract.2.par.

¶ EXHÆREDATIO conditionalis non valet, l. & si pepercerit, §.purè, ff.de lib.& posth.

Ampliatur, & limitatur in 2.casib.vt per Iaso. in dict.§. purè.

Exhæredatio in extraneo est res inepta, l.quidam cum filium, ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.quidam, nu.17.

Causa propter quam potest filius iustè exhæredari, nó est sufficiens ad repellendum eum ab intestato à legitima successione: hanc opinionem cum 2.limitat. ponit Iaso. in l.in arenam, C. de inoff.testa. numero 1.& seq.

Non licet parentibus exhæredare filium, nisi expressa vna de 14. causis, vel grauioribus, l.non licet, C. de lib.præterit.

Fallit in 8.casib.vt per Ias.in d.l non licet, nu.10.

Mater meretrix non potest filiam suam exhæredare propter ipsius filiæ meretricium.Bar.Bal. & Fulgos. in l.in arenam, C.de inoffic.testa.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.ver.quartò not.

Filia clàm contrahens matrimonium, potest à patre exhæredari, Paul.Ruy.in rep.c. per vestras, in 3.notab.Matth.de Afflict.in constit.Neapol.libr. 2. Rub. 9.nu.1.

Fallit in 5.casibus, vt per Doct.de Castello.in l.49.Tauri, contrarium tenet Deci.in l.nuptias, ff. de regul. iur. vbi respondet ad omnia adducta in contrarium.

Non exhæredato, vel instituto filio, testamentum est nullum, §.1.Inst. de exhæred. lib.

Fallit in 5.casibus, quos ego notaui in d. §.1. numero 3. Don.Fin.lib.2.

¶ EXHÆREDATIO debet esse pura: & si sit sub conditione, nihil valet. Hanc regulã probat text.in l.etsi pepercerit.in §.purè.ff.de liberis & posthu. & in l.si quis Sempronium.in fi.& in l.iam dubitari.ff.de hæred.instit.& in l.sub conditione.ff.de bonorum possessio.contra tabulas. De iure regio probatur in l.iij. tit.vij.par.vj. Circa quam regulã vide Ang. de Gambellionibus in tract.de testamétis.in gl.lxxiiij. nu. 4.

Dilec-

Dilec. de arte testandi. tit. 3. caut. 4.
Hanc regulam amplia duobus modis, & limita aliis duobus modis, vt per Ias. in dicto §. purè, numer. 9. vsque ad finem. P. Duen. re. 288.

¶ Exhæredatio facta hoc pacto filios meos exhæredo indefinitè vniuersaliter intelligitur. Alexan. in terminis huius reg. l. nominatim. numer. 3. ff. de liber. & posth. vbi notat, quod quando indefinita non potest, nisi ad vnum referri orationi singulari æquiparatur, quando autem ad plures referri potest in odiosis, non æquipollet vniuersali. Ioan. Monac. ca. in generali. de elect. Oldrad. consil. 167. gloss. e. vt circa. de elect. 6. Bartol. l. si pluribus. ff. de leg. 2. Ioan. l. si necessaria. §. si annua. ff. de pign. act. Angel. l. penul. C. de impub. Medic. re. 2.

¶ Exhæredatio nulla est omissa forma. §. causas. auth. vt cum de appell. cogn. vt exprimatur causa, nomen filiorum, sit pura: non autem sub conditione. inst. de exhæred. liber. in princ. Rolan. in tractat. de arte test. in rub. 14. numer. 12. l. & fi. §. purè. ff. de liber. & post. l. iam dubitari. ff. de hæredib. instit. Ias. §. purè nume. 9. Angel. tract. de test. glo. 74. numer. 4. l. sub conditione. ff. de bon. poss. contra tabu. Medic. re. 7.

¶ Eximens aliquem de manibus officialium, vel familiæ non potest, præiudicare creditoribus, ideo illis tenetur ad id, adquod tenebatur exemptus. l. quoties. C. de exact. trib. libr. 10. Bar. l. 1. C. de libe. ope. fallit nisi esset iniustè captus. Bartol. l. edictum. ff. ne quis eum. leg. eximendi. ff. eodem. sed bene tenebitur ad pœnam. Aretin. & Ias. §. pœnales. inst. de act. Medic. re. 8.

¶ Eximens aliquem de manibus familiæ condemnatum, vel in carcere existentem, debet puniri pœna capitis, & criminis læsæ maiestatis. Hanc regulam probat text. in l. cuiusque. & ibi Bartol. ff. ad legem Iul. maiest. numer. tertio, & in l. addictos. C. de episcop. audien. Hanc opinionem tenet Hippolyt. in singula. 274. versic. quibus etiam addi potest. Iason in l. prima. in §. prætor. & ibi Alexand. ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est vi eximat. Hippol. in l. 1. in principio. ff. de quæst. & in l. pri. in principio. ff. de sicariis. & in repetit. Rubr. de fideiussoribus. numer. 16. Chassanę. in consuet. Burgund. in titu. des iustices. Rubr. 1. in princip. numer. 68. & in dict. titul. §. 7. numer. 34. Angel. Aretin. in tractat. maleficiorum: in verbo, fama publica. nume. 15. Gul. Benedictus in repet. capitul. Rainutius. in verbo, mortuo itaque testatore. el. 1. nnmer. 180. de testamen. Cæpola in tract. cautelarum, cautela 1. Iason in §. pœnales. numer. 102. & Gomez. numer. 48. Institut. de action. De iure regio probatur in l. quinta. titu. 12. libr. 8. ordin. & in l. 14. titul. 29. part. 7. & in l. 12. titu. 17. libr. 4. fori.
Hanc regulam cum tribus limitationibus ponit Ioan. Bernard. in reg. 97. remittendo se ad Iason. in dict. §. pœnales. numero 102. Institut. de actio. ibi vsque ad num. 109. limitat tribus modis hanc regulam.
Vltra quem limita primò, non habere locum, quandocunque iniustè ille fuisset condemnatus: vt est text. in l. omnes. C. de decurio. libr. x. facit pro hoc quod suprà dixi in regul. cxc. in 8. ampliatione.
Limita secundò, non habere locum in eripiente seu eximente clericum à manibus familiæ iudicis secularis. ita tenet Felin. allegando Bald. in capi. pri. numer. fina. in finalibus verbis, de officio delegat. Guido Papa in quæstion. 73. in fine. Quod dictum Felin. relinquit cogitandum Chassanæ. in consuet. Burgund. in titul. des iustices. Rubr. 1. §. 7. numero 34. licet apud eos dicat illud dictum non obseruari. P. Duen. re. 181.

¶ Exemptio non conceditur regulariter in præiudicium tertij. Bartol. l. hæres absens. ff. de iudiciis. fallit quando à principe motu proprio, & ex certa scientia conceditur, secundo fallit quando vni de vniuersitate conceditur, quia alij tenetur pro rata ex parte exemptorum. Bart. & Doc. l. ab omnib. ff. de leg. 1. Abb. c. accedentes. de præscr. Paul. consil. 132. Specul. in titulo de censibus. §. secundo. Card. clem. fin. eod. tit. Medic. re. 8.

¶ Exemptiones ecclesiæ cõfirmans summus põtifex, quamuis priuilegia non appareant exemptionis, talis confirmatio valet, dummodo ipsam exprimat: ita in terminis Iason. l. admonendi. in 2. lectura, numero 28. ff. de iur. iuran. glo. capitulo si Romanorum. versicul. desunt. 19. distin. Arch. capitulo præcium. 7. quæst. 2. Ant. c. ex insinuatione. de rescr. Dom. c. 1. col. 2. de sent. exeom. 6. Cardi. consi. 119.
Exilium: si quis fuerit in exilium missus secundò quod fuit condemnatus socius eius, si de tali condemnatione non constiterit, dummodo causa exilij adsit, condemnabitur, quia illa dictio secundum non stat conditionaliter, sed causaliter. not. l. eum qui. §. Iulian. il secund. ff. de constit. pec. glos. capit. quoniam Abb. de offic. deleg. Iason. l. admonendi. numero 38. ff. de iur. iurand. secus autem si appareret conditionaliter positam esse, Socin. l. sciendum, num. 79. ff. de leg. 1. l. hæc véditio. §. huiusmodi. ff. de contr. emp. l. in summa. l. 5. §. si iudex. ff. de re iudic. l. institutio. ff. de cond. inst. Medic. re. 10.

¶ Exæquatum: exæquatorum vna & eadem est natura, no. Doc. in l. 1. ff. de leg. 1.
Fallit in 4. casib. vt per Rip. in d. l. 1. numero 2. & seque. Don. Fina, lib. 5.

¶ Exercitium: omne artificium per exercitium recipit incrementum. de leg. 2. l. legatis seruis. §. ornatricibus. C. de re mil. l. milites.
Cuius exercitium malum, ipsum quoque malum est. 14. quæst. 3. capit. si venerabilis, & c. plerique. quæst. 4. cap. si quis. cap. quid dicam.
Petrus Gammarus in dialog. leg. in loco, De Abusibus. Riisvvich.

¶ Existens in quasi possessione præsentandi, non solùm potest per seipsum præsentare, sed etiam per alia legitima media, sine ipsius præsentia. Hanc regulam probat text. & ibi glos. & omnes Doct. in c. ea noscitur. de his, quæ fiunt à prælat. vbi Abb. & Imol. post Card. & alios ex illo tex. colligunt in ij. notab. ibi: aut per literas habentem ius præsentandi, posse præsentare clericum per literas: quia per eas constituitur procurator: & sic à maiori, si per literas: ergo & per procuratorem. sed clarior est tex. in c. fin. de concess. præben. vbi prohibetur constitutio procuratoris ad præsentandum beneficium vacaturum ratione voti captandæ mortis, & fraudis: ergo contrarium in beneficio iam vacante, vt non militet illa ratio. & hoc ibi volunt omnes Docto. saltem à contrario sensu: præsertim Innoc. Ioa. And. Card. Abb. & Imo. ibi, idem Abb. tenet hanc opin. in consil. 76. nu. 2. lib. 2. Lap. in allegatione 8. Paul. de Cit. in tract. iuris patro. in 6. par. art. 3. quæst. 32. num. 56. Lamber. in tract. iuris patron. in 1. par. 2. lib. 4. quæst. princip. nu. 2. & ibi nu. 5. dicit quòd hoc in practica seruatur.
Hanc regulam ampliat septem modis, & declarat, restrin-

restringitque pluribus modis Lambertin. in tractat. iuris patron. in j. par. ij. lib. art. xviij. iiij.q. princip. vers. conclude ex omnibus supradictis. Duc. re. 278.

¶ Existentes in quasi possessione præsentandi, semper habent ius præsentandi in habitu: in actu verò non nisi ecclesia, vel beneficium vacet. Hanc regulam probat gloss. in capit. piæ mentis. xvj. quæst. vij. vbi probatur quòd ius præsentandi semper est penes patronum in habitu, non tamen in actu. & ita tenet Lambertinus in tractat. iuris patronat. in j. part. ij. libri, in vj. quæst. principali, articul. j. numer. 2. tamen quòd hoc ius præsentandi non habeat in actu nisi à tempore vacationis, probat text. in capit. illud. de iure patronat. & expresśius probatur in capit. final. de concessio. præbend. & ibi Ioan. And. Card. & Abb. Lud. Rom. in cons. ccccl xv. Et quando ecclesia dicatur vacare, ponit idem Lambertin. in j. part. ij. libri: in ij. articul. vj. quæst. principalis, & suprà dixi in regul. lxxj. fallent. quinta.

Hanc regulam ampliat duodecim modis, & limitat duobus modis Lambertin. in tracta. iuris patronat. in prima parte ij. libri, in xxij. articul. vj. quæst. principalis. numer. 7. P. Duen. 279.

¶ Existentes in quasi possessione iuris patronatus, seu præsentandi, valide præsentant. & eorum presentatio admittenda est, & institutio sequi debet. Quam regulam probat text. in capitu. consultationib. in prima parte. de iure patron. vbi probat text. quòd ad validitatem præsentationis sufficit præsentantem esse in quasi possessione iuris præsentandi: & ita illum text. doctor. communiter summant. & ibi Abba. ponit rationem dubitandi & rationem decidendi ad illum text. qui probat hanc conclusionem, quia præsentatio pertinet ad patronum: vt per totum de iure patron. & in capit. decernimus, & in capit. filiis. cum similib. xvj. quæst. vij. Ex quo ergo compertum est, illum præsentantem non fuisse patronum, videbatur institutum esse amouendum, & alium ponendum ad præsentationem veri patroni: prout est text. in cap. ex insinuatione. de iure patro. vbi tenens ecclesiam siue præsentatione, dicitur occupator, & detentor. Sed rationem decidendi in contrarium esse, quia præsentare est quidam fructus iuris patronatus: vt ibi est text. & not. in c. cùm Bertholdus. de re iudic. Vnde quemadmodum fructus rei naturalis pertinent ad possessorem bonæ fidei, & non ad dominum. §. si quis à non domino. Institut. de rerum diuis. & not. in cap. grauis. de restit. spol. ita & isti fructus iuris præsentandi pertinent ad possessorem, & non ad dominum. Sed ex quo quis consumpsit fructum, non tenetur eum restituere: ita per præsentationem, & institutionem iste fructus videtur cósumptus: & ideò institutus remoueri non debet: & alia de quibus ibi per eum. Hanc regulæ conclus. firmat Abbas, & ibi Card. & omnes Doctor. in d. capit. consultationis. & in cap. ex literis. de iure patron. idem Abb. in capit. querelam. de electio. & ibi omnes Docto. Archid. in c. si plures. xvj. quæst. vij. & in cap. vnico. num. 1. versi. item nota. de iure patron. lib. vj. & ibi Ioan. And. Dominic. num. 7. Card. in Clemen. j. quæst. viij. de iure patr. & in consil. lxix. num. 7. Eandem conclusio. tenent domini de Rota in decis. dlxxv. in antiquis secúdum antiquam impresśionem: & secundum nouam in decis. xiiij. in titul. de iure patron. & in decis. cxl. in nouis, secundú antiquam impresśionem: & secúdum nouam in decis. j. in titul. de iure patron. & in decis. cclxviij. in nouis, secundum antiquam impresśionem: & secundum nouam in decis. vij. in titul. de iure patron. Lapus in allegat. lxxxix. Petr. de Anchar. in consil. xx. in titul. de iure patron. inter consilia Calder. & est consil. final. Abb. in consi. liiij. volum. prim. numero secund. & in consil. cvj. nu. 3. versicu. dico tamen. volum. ij. Feder. de Senis in consil. cxj. numer. 8. vers. in casu autem nostro. Bald. in cap. in literis. num. 5. de restitur. spol. & hanc opin. regulæ sequitur Paul. de Monte Pico in repet. l. Titia cùm testamento. §. Titia cùm nuberet. quæst. xxxix. ff. de leg. ij. Alex. in cósil. lxxv. num. 42. vol. iiij. Oldrad. in consi. cccxij. num. 2. Roch. de Curte in tract. iuris patron. in verb. competens, quæst. xiiij. num. 28. Paul. de Citadin. vbi hoc diffusè tractat in tract. iuris patron. in iij. art. vj. part. quæst. xiij. num. 12. cum aliis. & in viij. par. quęst. ij. nu. 3. Lambertin. in tract. de iure patron. in par. j. ij. lib. in iij. quęst. princip. num. 1. cum aliis. Dec. in cons. cxvij. nu. 2. vers. sed his tamen non obstátib. & in consi. 134. num. 1. Andr. Tiraq. vbi quamplura similia in proposito adducit in legib. connub. in glo. vj. nu. 144. Guid. Papa in consil. xcij. num. 2. Steph. Bertran. in consil. cccixxiij. num. 1. volu 2. primæ impresśionis. Moder. in consuetudin. Parisien. in §. xxxvij. in gloss. x. num. 3. & 19.

Hanc regulam cum xxvij. ampliationibus, & sex limitat. ponit Cæsar Lambert. in tract. iuris patron. in 1. par. 2. libr. in xxiiij. artic. 3. quæst. principal. nume. 4. vsque ad finem. P. Duen. re. 280.

¶ Existimatio l. si in duobus. vide impossibile. Riisvvich.

Exitus acta probat. de reb. du. l. quidam. C. qui accu. nó poss. l. si. De his qui. vt indig. l. cum Sylleianú. de pub. l. His qui. C. de iud. l. rem non nouã. §. fi. Riisvvich.

¶ Expellens vsumfructuarium nó præiudicat domino. gl. & Bar. l. si quis in tantum. C. vnde vi. ita neque econtra. Bar. d. loco. doc. l. 1. ff. de superfi. dixi suprà ampl. 83. Medic. reg. 8.

¶ Expendens aliquid pro vno contra eius expressam voluntatem, etiam si in sui vtilitatem vertatur, repeti non potest. l. fin. C. de neg. gest. & l. si propter. ff. manda. & Bart. in l. quamuis. ff. sol. matr.

Primò fallit, quando quis mutuat aliquid filio alterius existenti in studio, & diligenter literis operam danti vt peritus efficiatur, licet etiam contradicetur: vt est glos. sing. in l. item si. §. quod dicitur. ff. ad Maced. & facit quod dicitur in l. Macedon. C. ad Macedonian. quia publicè interest studiosos in ciuitate haberi. vt in procemio Instit. in §. final. & Bartol. in l. 1. ad fin. ff. soluto matrim.

Secundò fallit, quando expenditur in fundo defuncti licet hæres contradicat, casus est singul. in l. sed & si quis. §. item Labeo. ff. de relig. vbi per Bald.

Tertiò fallit, quando soluitur pro alio liberando à pœna personali, licet contradicatur, secundum Ioan. And. in c. cùm laicus. de foro compet. libr. 6. & per Bart. in l. Stichus. de pec. leg.

Quartò fallit, si accedat medicus ad infirmum grauiter infirmatum, licet contradicentem, seu alias impensas in medicinis faciat: quia vtraque causa petitur merces, & repetuntur impensæ. casus est singul. in 82. distinct. in princip. in §. qui aliàs incipit, prouidendum.

Quintò fallit in l. si quis mancipiis. §. si ille. ff. de instito. secundum Ludouic. de Rom. in d. l. quamuis. ff. soluto matrimonio.

Sextò fallit in casu d. l. quamuis. licet Raph. Cuman. con-

contradicat Bart. dicens quod esset in libertate contradicentis, vt maritus possit soluere dotem vna ex illis causis de quibus ibi, limitando di. l. j. C. de neg. gest. secundum eum. B. Socin. te. 180.

¶ Expensae. Victum victori in expensis esse condemnandum.

Pro.

Ext. de priuileg. c. cum olim.
Ext. de poen. c. calumniam.
1. q. 4. c. quod fieri.
C. de iudic. l. properandum.
C. de fruct. & lit. expens. l. 2.
C. de aduoc. diuers. iud. l. 1.
C. de recuper. sump. l. 1. lib. 10.
C. sent. altera parte absent. nō ferre. per totū.

Contra.

1. q. vlt. c. sancimus.
2. q. 3. c. si quem. vers. notandum.
D. de iudic. l. eum quem temere.
Inst. de poena temere litigantium. in princ.
Auth. de litigios. §. ad excludendum.

Solutio.

Quidam dicunt victum victori non esse condemnandum ad expensas, nisi probetur eum malitiosè mouisse litem, vt in concordantiis proximè positis, & maximè cùm semper praesumatur eum rectè mouisse litem, ex quo iurauit de calumnia. d. c. sancimus. Verius tamen puto quòd indistinctè sit victus victori condemnādus ad expensas in lite factas, quia praesumitur ipsum maliciosè litem mouisse, ex quo deficit in probatione suae intētionis. C. de aduoc. diuers. iudic. l. 1. Caeterum prima solutio verior est. In causa tamen appellationis semper fit condemnatio in expensis obtinenti victoriam, 2. q. 6. c. omnino. Damas. reg. 130.

¶ Expensae faciendae sunt à quocunq; secundum statū siue facultatis siue nobilitatis. de admi. tu. l. cū plures. §. cum tutor. Arg. Auth. vt decer. sit nu. cle. §. cum vero Deo amabilis. in fin. Riisvvich.

¶ Expensae factae in medicinis factis pro socio si infirmitas nō prouenit ex causa societatis, fiēt de proprio infirmi, nisi sint socij omnium bonorum. Bald. leg. cum duobus. §. Papinianus, vbi doct. omnes ff. pro socio. l. socium. §. fin. vbi Doc. com. ff. eod. titu. Medic. reg. 8.

¶ Expensae litium. Inspicienda est summa praestita, magna sit, aut modica: non enim videtur, maximam voluisse donare.

ff. commod. l. in rebus. §. possunt.
ff. de transact. l. cum hi.
ff. rer. amot.
ff. de ann. leg. l. Maeuia vxor.
C. si aduers. donat. l. 1.

Inspicienda est summa, &c.] Ex quantitate summae colligitur plerunque animus donare volentis, vt ff. commod. l. in rebus. §. possunt. Nec enim verisimile est, aliquem velle spargere modicam pecuniam suam. vt ff. de probation. l. cum de indebito. Item adhibetur maior fides contractui propter maiorem summam. vt ff. de transf. l. cùm hi. §. modum. licet nō sit necessarium argumentum ad arguendum dolum precij, minor quantitas. vt C. de rescind. ven. l. dolus. Azo, rub. 50.

Mediocris summa inspicitur.
C. de vsur. l. cùm antiquitas.
C. de sacros. Eccl. Aut. hoc ius.
C. de donat. l. si quis argentum. §. similique,
ff. de oper. seru. l. vlt.
ff. de redhibit. l. si quis. §. venditor.
ff. de leg. 3. l. nummis.
ff. de aur. & arg. leg. l. qui lancem.
ff. de leg. 1. l. legato Sempronius.

Mediocris summa, &c.] Haec Rub. de plano mentitur, data leuissima solutione, vt in quantitatibus, quod minimum est, sequamur. vt ff. de leg. 3. & vt in contraria Rubr. continetur. In speciebus mediocritatem considero. vt ff. de aur. & arg. leg. l. qui lancem. & de leg. 1. l. legato in genere. & vt in hac Rubrica dicitur. Azo, rub. 50.

Res modica magna dici potest, & econuerso, respectu rei, de qua quaeritur.
ff. de pig. act. l. si quis. §. sed etsi. Azo, ru. 50.

Nota de impensis praestandis, & factis restituendis.
ff. ad Trebell. §. sciendum. cum suis concord. Azo, rubr. 50.

Minor consideratur summa.
ff. de arb. l. diem. §. si plures.
ff. de verb. ob. l. inter stipulantem. §. si ita.
ff. de poenis. l. si praesens.
ff. de reg. iur. l. semper.
ff. de leg. 2. l. Sempronius.
ff. de leg. 3. l. nummis.
ff. de leg. 1. l. apud Iul. §. Seio. Azo, ru. 50.

Quòd venditor emptori teneatur ad impensas, in rem vel in litem factas.
ff. de dol. except. l. fideiussor.
ff. de verb. oblig. l. venditores. Azo, rub. 50.

Minoris ratio habetur.
C. de vsur. l. pupill. l. 3.
ff. de vsur. l. cùm quidam.
ff. de iur. fis. l. fiscus.

Minoris ratio, &c.] Quòd dicit haec Rub. minoris rationem habendam, ex vi taciti pacti est intelligendum, vt C. de vsur. per retentionem. vel ex vi successionis, vt ff. de iur. fisci. l. fiscus. & de vsur. l. cùm quidam. §. si debitores. Azo, rub. 50.

Quòd expensas illius temporis, quo ius suum tueri vel persequi debet victus, non debeat dare, his legibus probatur.
ff. de iud. l. eum qui.
C. de iud. l. sancimus.
C. de Epis. & cle. Aut. praeterea.
In Inst. de poen. te. lit. §. 1.
In Aut. de litig. §. non ob hoc.

Contrà.

C. de iud. l. properandū. §. sin autē. Azo, ru. 50.

De re litigiosa alterutram partium quae inops est expensas debere facere.
C. de ord. cog. l. vlt.
ff. de inof. test. l. si inst. §. de offi. cum suis conc.

Quòd expensas, &c.] Regulare est, vt victus victori debeat in expensis condemnari, vt in cōtraria Rub. dicitur, fallit tamen propter vincentis contumaciā: vt C. de iudicijs. l. properandum. §. sin autem eges. Item propter victi probabilem ignorantiam: vt ff. de legat. 2. l. qui solidum. §. etiam, & in Aut. de iud. §. oportet. & vt in hac Rub. continetur. Azo, ru. 50.

Causa pietatis expensarum inhibet repetitionem.
C. de neg. ges. l. alimenta quod in vxorem.
C. de capt. & postlim. reu. l. 1.
C. ad Vel. l. si dotare.
ff. de neg. gest. l. is qui.

ff. de

ff.de cond.indeb.l.cum is qui.§.fin autem.
ff.de iur.dot.l.quemadmodum.§.vlt.

CONTRA.

C.de nupt.l.patrem.
C.quib.non obiic.long.tem.praes.l.vlt.
ff.de neg.gest.l.Nesennius.
C.de infant.expos.l.1.
ff.de calumnia.l.si quis ab alio.
ff.de relig.& sump.fu.l.si quis,§.interdum.

Causa pietatis, &c.] Regulare est, vt expensae causa pietatis factae, repeti non possint, vt in hac R. continetur. fallit tamen in casu, vt in contraria R. dicitur. si dico speciale esse, quod dicitur C. in quibus casib. cessat long.temp.praesc.l.vlt.quia & ibi dicit, restituitur expēsa ideo, quia voluit eum obligare, in quem fecit expensam, liberum aestimando. Et licet in hoc fuerit pietas, quòd fecit, non tamē fuit pietas, ne repeteret. vt ff.de relig.& sump.fu.l.si quis.§.interdum is qui sumptum. Azo,rub.50.

ADIECTIO.

Quod dicitur de calumniatoribus, ideo cōtingit, quia turpitudo ex parte accipientis versabatur, vel totū hoc generale soluas: per leg. quae est ff. de relig. & sumpt.fun.l.si quis.§. sed interdum. Quòd si dubitetur, an pietatis causa fecerint, praesumitur, quòd nō: vnde poterunt repetere. ff.de neg. ges.l. Nesennius. Causa.

Non repetitur pecunia, nisi sit in probabilem modum expensa.

ff.ad Maced.l. item.§.antepen.
C.de haer.petit.l.haereditas.
ff.de in rem vers.l.3.§.in rem.

Non repetitur pecunia,&c.] Qui alium nomine expensae vult cōuenire: ita demum agit, si probabilem modum non excesserit. hoc ita, nisi faciam sumptum ex voluntate eius, quem conuenerim. vt ff. de in rem vers.l.seruus.§. necnon illud. Azo,rub.50.

¶ EXPENSAE modicae non sunt in consideratione. gl. leg.in rebus.§. possunt.ff. commod. l. omnino. ff.de impens.in reb.dot.fact.l.Nesennius.ff.de neg.gest.l.si quis à liberis.§.si mater.cum glos.ver.modicas.ff.de liber.agnos.item expensae minutae factae à quibusuis administratoribus solo iuramento probātur. gloss. l.nulli.C. de episc.& cleric. l.si quis pro redemptione.C.de donat.Bald.l.imperator.la 2.ff de stat.hom. Guid.Pap.decis.614.cum simil. Med.reg.5.

¶ EXPENSAE quemadmodum pertinent ad actorem si fuerit conuictus, ita etiam ad reū.l.sancimus.l properandum.ff.de iudic.cap.finem litib.de dolo & contum.cap.calumniam,de poenis, doct.in procem.inst. in princ.Bal.auth.quas actiones auth.si quas ruinas. C.de sacr.san.eccl.conc.simil.Ruin.in consi.22.nu.11. vol.1.cons.174.nu.9.vol.1.Alex.l. generaliter, §. cum autem.nu.4.C.de inst.& subst. Med.reg.9.

¶ EXPENSAE tam ante litem contesta. quàm etiam
* post*officio iudicis petuntur. glo.& doct.in c.finem litib.extrà, de dolo & cont. facit tex. in l.terminato. C.de fruct.& lit.expen. B.Socin.reg.183.

ADDITIO.

* Quàm pòst. Sed quid si à iudi. post detentionem ap. ibi omissa fuerint, an tūc per victorē officio iud.peti possunt? vide Fel.in c.significauerunt.de excep. vers. demum, circa med.ver. vbi refert Rotam tempore suo consuluisse.& quo iure petantur. vide per eum in cap.pen.in fi.vers.ad illud.de petit. eodem titulo.

Primò fallit, quando essent promissae in instrumento:
* cum tunc peti possint iure actionis* etiam post sententiam latam super principali.l.iij.§.fin.ff.de legat.iij B.Socin.reg.183.

ADDITIO.

* Actionis. Et cuius importantiae & effectus sit, quādo magis iure actionis quam officio iudicis peti possint: vide Ias.Institu.de actio.in §.actionum.nu.53.

Secundò fallit,* quando statutum disponeret, quod vi
* ctus victori condemnetur in expensis: cum tunc peti possint condictione ex statuto: vt voluit Bar.in d.l. iij.§.fin. quod verum est, quando appareret ex vi ipsius statuti: cum aliàs in dubio aliud sit, cum non videatur velle iuri derogare. vt Flor.voluit in d.c. fin. per not. extrà, de rescript.c.j. & hoc in expensis lit. sui tutoris. expensae verò, quae veniunt ratione contumaciae, possunt peti iure actionis, vt voluit Iacob.de Aret.in l.si sancimus. C.de iud.per l.vnic.ff.si quis ius dicen.nō obtem. & per Bar.in l.sancimus.& Anto.in d. c.finē litibus.secundum Innocen. & offic. iudi.possunt tales expensae peti,& ad eas ex officio iudex potest condemnare.vt probatur extra,de dolo,& contum.cap. cum dilecti.& hoc tenuit expresse Specul. in tit.de expens.§. i. secundum Nicol.in dicto cap.finem litibus. B.Socin.reg.183.

ADDITIO.

* Secundò fallit. Vide Ias.loco suprà allegato. eodem numero.

¶ EXPENSAE termino transacto negotij peti non possunt, nisi in fine de his mētio expressa habita sit.l. terminato.C.de fruct.& lit.expensis.

Primò fallit, vbi negotiū sit extractū à casu: quia nō est quod imputetur ipsi petēti si nō petierit.l.vtique. & ibi gl.ff.de rei vend.Inn.in fi.extrà,de iuram. calum.

Secundò fallit, vbi debetur vi actionis non officio iudici..l.iij.§.si rem.ff.de leg.iij.

Tertiò fallit, vbi est* statutum quòd victus victori con-
* dēnetur in expensis. glo.est sing.in d.§. si rem.in verbo, fortassis.de leg.iij. B.Socin.reg.182.

ADDITIO.

* Vbi est. Qualiter autē taliter statutū disponēs intelligatur, vide Ias.Inst.de actio.in §.actionū.nu. 53. Vad.

Quartò fallit in sententia interlocutoria: quia non expirat officium iudicis. ideo vbi est talis interlocutoria, quae finiret negotium totaliter, non possent pati, secundum Bartolum.

Quintò fallit, vbi iudex supplere vellet, secundum glos. in d.l.terminato.per l.Paulus.de re iud.quod limita, quod tunc supplere potest, si sit sententia principalis: secùs, si sententia appellationis: quia ibi vertitur maius praeiudicium, secūdum Spec.in tit.de expens. §.postremò.versic.j.

Sextò fallit in casu speciali.l.cum qui.§.Iul. ff.de cōstit. pecu. vbi interesset actori soluere priùs in vno loco, quàm in alio. B.Socin.reg.182.

¶ EXPENSARUM cōdemnatio in quibus casibus fiat ante litis cōtestationē, posuit Speculator triginta casus in titu.de expensis.§.si ante litis contestationē.à nu.9.vsque ad nu.12. P.Duen.reg.284.

¶ EXPENSARUM condemnatio in ciuilibus causis contra succumbentem fienda est, etiam si de calumnia iurauerit.glos.& Doct.in c.finem litibus. extrà, de dolo, & contumac.& in l.eum quem temerè.de iud.cum similibus.

Primò fallit, quando habuisset iustam causam litigādi: vt quia interuenisset iussus Papae, vt voluit Gul. in Specul.de expens.§. autem & voluit Ioann Andr. in d.cap. finem litibus. vel subesset alia rationabilis causa seu iusta ignorantia probata, aliter quàm per iuramentum:

iuramentum:qûia tunc excusatur à condemnatione expensarum,vt voluit gloss.& Host.in d.c.finem litibus.de quibus ibi latiùs per ipsum.

Secundò fallit,quando ipse succumbês probasset aliquid de intentione sua:non tamen plenè, sed semiplenè:vt in c.mulieri.de iureiur.secundum Io. And. pro quo facit quod habetur in cap.2.extrà,de iuracalum.& l.actibus.ff.de fal.cum ibi nor. per Barto. quod est verum quando erat causa,in qua poterat deferri iuramentum:aliàs imputandum videtur ipsi mouenti litem,ex quo videbat se non posse probare,secundum Imo.quod etiam videtur velle Bal. in auth.generaliter.C.de epis.& cler.& dicitur idê esse,si alter probasset,vt ibi pleniùs per eum.

Tertiò fallit, * quando persona succumbens esset religiosa & honesta,ita quòd non sit verisimile quòd iniustè petat,extrà de no.oper.nuntiat.ca.2.in hoc enim casu & similibus sit absolutio ab expensis,secundum Io.And.in d.cap.finem litib.qui tamen dicit quòd causa,per quam sit absolutio ab expensis, est exprimenda,aliàs non valet.vt in auth.de iudic. §.oportet.quod dic vt pleniùs in c. examinata. extrà,de iud.& extrà,de re iudic.c.sicut,& hoc idem, videlicet,quòd persona religiosa & honesta excusatur ab expensis, sequitur Anto.in d.cap.finem litibus.sed Flor.in hoc tenet oppositum : quia si non apparet iusta causa,ex qua succumbit,præsumptio est contra eum,vt refert Io.de Imo. secundũ quem tamen videtur satis æqua opinio Io. And. quia tûc debet præsumi quòd fuit calumniator,etiam si aliquis fuit vitæ honestæ,& magnæ conditionis. quod no.ad d.cap.2.sed licet non præsumitur quòd fuerit calumniator,tamen præsumitur quòd temerè egerit, * propter quod non excusatur ab expensis: vt d.l.eum quem temerè.ff.de iudic.& ideo verior videtur opinio ipsius Floriani. B.Socin.reg.181.

Additio.

* Tertiò fallit. Vide Franc.de Aretin.in consi.cxiiij.in vltimis verbis. Bened.Vad.

* Egerit. Vide Abb.in consi.lxxxv.in fin. Bened.Vad.

Quartò fallit,quando fertur sententia pro contumace absente.l.properãdum.§.finautem.C.de iudi.secundum Imo.in dict.§.fin.circa quod dic vt ibi no.

Quintò fallit, * quando habens communem opi. pro se,succubuisset, cum talis dicatur habere iustam causam litigandi.propter quam excusatur ab expensis:vt no.extrà de elect.cap.Romana. Anto.qui hoc sequitur in d.ca.finem litibus.& infertur quòd sententia lata contra communem opinio.valet, secundum Anton.& Nic.ibid.circa quòd dic vt pleniùs no.extrà,de constitu. B. Socin.

Additio.

* Quintò fallit.Amplia hoc procedere etiã si sit opinio vnius doctor.excellentis.vt tenet Petr. de Anchar.in consi.cxxiij.in fin.pro quo vide etiam Cor. in consi.clxxxj.incip.visa.in litera r.in 3.parte.

¶ Expensarum condênatione excusatur victus, quando habet iustam causam litigandi.not. glos.& Doct.cap.finem litib.de dol.& contum.per Bar.in l.si quis inficiatus.ff. depos.& per Doct.l. qui solidum.§.etiam.ff.de leg.2.ponit Hippol.vbi hoc cõprobat pluribus allegatio.in l.patre vel marito. ff. de quæst.cui regulæ in tres limit.assignat,eam m quãlibet latè prosequendo:quas vt habeas,libet in sũma referre,maximè,quia alias addere intendo, & quando quis dicatur habere iustam causam litigãdi,vide quinque exempla per Lanfr.in tract.de expensis.meliùs per Ias.in §.finautem alterutra. infrà allegando,vbi ponit nouem cõclusiones,& exempla in materia.Habes, Hispane l.vij.titul. xxij.parte 3.quæ hanc regul.approbat,& tres casus, in quibus quis dicitur habere iustam causam litigandi, subiungit.

Limita igitur primò,quando inter partes esset conuentum , quòd victus in causa solueret expensas, Adde Ias.qui in hac fallen.bene loquitur in l. properandum.§.finautem alterutra.C.de iudic.

Secundò limita,quando in loco,in quo litigatur viget statutum,quòd victus victori in expensis condemnetur:quia tunc non excusat iusta causa litigandi. Adde Iaso.vbi suprà,qui hanc limitationem prosequitur,& optime examinat.

Tertiò limita,secundum eundem Hipp,vbi suprà, in causa appellationis,quia succumbens in ea,semper debet condemnari in expensis:quia cum habet cõtra se primam sententiam,præsumitur non habere iustam causam litigandi,qui plura allegat ad hoc.

Quartò limita secundum eum,in expensis quæ debêtur ratione contumaciæ, quia ab eis non defendit iusta litigandi causa.Ita limitat Ias. vbi suprà, versi. tertiò principaliter.post Salyc.ibi.

Quintò limita, quando quis succumbit in aliqua interloquutoria,quia tunc indistinctè condemnatur in expensis,non habita differentia an habuerit iustam causam litigãdi, vel non. Ita Ias.post Ang.ibi.

Sextò limita in sportulis,quia ad illas tenetur aduersarius,licet habuerit iustam causam. Iaso.vbi suprà post Bald.in l.fin.C.de fruct.& lit.expen.& in dicta materia expensarum,vide Hippolyt.in dict.l.patre.

Expensæ,vide suprà in verbo,accusator.& verbo, debitor,lo 2. P.Duen.reg.274.

¶ Expensarum refectio reo fieri debet à mutante,vel emendante:hanc opinionem dicit esse communem Franc.Purp.in lege edita,C.de edendo.

Fallit in 4.casib.secundum Purp.in d.l. num. 75.

Expensa facta causa studij regulariter non imputatur in partem filio studenti,siue sit consumpta, siue extet,not.in l.quod locum,C. de collat.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.quod locum, numer. 3.

Expensarum condemnationem non patitur victus, quando haber iustam causam litigandi, Mars. in l. patre,vel marito, ff. de quæstio.

Fallit in 3.casib.secundum Marsil.in d.l.col.4.Fallit vt per Iaso.in l.properandum,§.finautem,C.de iudic. colum.2.videas Diaz.reg.274.

Expensarum condemnatio in quibus casibus fiat ante litis contestationem:ponit Specu.30.casus in tit. de expensis,§.si ante litis contestationem, nume.9. vsque ad numer.12.

Victus victori in expensis condemnatur,l.fi.C.de fruc. & liti.expensis,gloss.in cap.finem litibus, de dolo, & contum.Barto.in l.si postulauerit.in princip.& §. fin. de adult.

Ampliatur in 19.casib.& limitatur in 31.per Laucillotum in tract.de offi.præto.in causis crim.in titu. de senten.diffinitiua crim.nu.5. Ampliatur vt per Viuium in suis conclusio.in versi. iudex tenetur.fallit in 5.casib.vt per Marsil.in l.patre,vel marito, ff.de quæstio.Ampliatur in 3.casib.& limitatur & sublimitatur in 9.in l.properandum,§. fin autem,C.de iudic.fallit vt per Franc.Turza. conclu. 101.fallit vt per Damas.conclu. 140.

Vulnerans tenetur ad expensas curationis,l.ex hac lege,vbi gl.& doct.ff.si quadrupes paup.fecis.dicatur,

glo.in l.qua ratione,ff.ad l.Aquil.glo.& doc.in l.fin. ff.de his qui deiece.

Fallit in 2.casib.quos no.Plot.in repet.l.si quando,C. vnde vi.numer.699.

Expensæ factæ pro aliquo contra eius expressam voluntatem repeti non possunt,etiam si in sui vtilitatem vertantur,l.fin.C.de negot.gest.l.si propter,ff. mand.Barto.in l.quamnis,ff.solut.matr.

Fallit in 6.casib.vt per Socin.reg.137.

Expensæ termino transacto negotij peti non possunt, nisi in fine de hiamentio expressa habita sit, l. terminato,C.de fruct.& litium expens.

Fallit in 6.casib.secundum Socin.reg.138.

Expensarum condemnatio cõtra succumbentẽ fienda est,etiam si de calumnia iurauerit in ciuilibus causis,glo.& Doct.in capitu.finem litibus,extrà de dolo & contum.l.eum quem temerè,de iud.

Fallit in 5.casib.vt per Socin.reg.139.

Expensæ tam ante litem contestatam,quàm post,officio iudicis petuntur,glo.& Doct.in c.finem litibus, extra de dolo & contu.facit text.in l.terminato,C. de fruct.& litium expens.

Fallit in 2.casib.vt per Socin.reg.140.

Renuncians petitorio deber in expensis condemnari, no.in l.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acq.pos.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 2.per Rip.in §.nihil commune,numer. 115.

Expensæ factæ pro conseruandis rebus sunt restituendæ.

Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 2.à Rip.in l. vbi purè,§.qui in distrahendis,ff.ad Trebel.numer.1.& an,& quando expensæ sunt expetendæ,distinguendo declarat Bar.in l.in fundo,num.4.ff.de rei vend.

Ascendentes an, & quando repetant expensas à descendentibus distinguendo declarat Bart.in l. Nesennius,num.7.ff de neg. gest.

Ex prima citatione non potest procedi ad pœnã contumaciæ,potest tamen procedi ad condemnationem expensarum quas fecit pars præsens.fallit in 3. casib.vt per Mars.in l.patre,vel marito,ff.de quæst. numero 42.

Iudex non debet condemnare cõtumacem in expensis nisi prius constet sibi de contumacia. fallit in 2. casib.vt per Mars.in d.l.patre,nume.44.vbi latissimè tractat materiam expensarum. Don.Fina,lib.3.

¶ Exprimare Actionem. actionem non esse exprimendam,secundum canones.

Pro.

Ext.de iudic.c.dilecti sibi.
Ext.de dol.& contuma. c.1.
Ext.de except.c.pastoralis.

Contra.

Ext.de depos.c.grauis.
Ext.de iud.c.examinata.
Ext.de mut.pet.c.ex literis.
11.q.1.c.relatum.
D.de admini.tut.capitul.quotiens.§.item si personali.

Solutio.

De iure canonico nullum dicimus esse compellendũ edere actionem.Si tamen voluntariè edat,repetenda est.dict.capitu.examinata.Et idem est in interdictis.ext.de restitu.spol.capitu.cùm ad sedem. In contrariis autem causa exprimenda est,ex qua nascitur actio petendi,quod debetur petenti. Institu. de actionib.in princip.saltem enim actionem scilicet,causam petendi debemus exprimere, non autem nomen actionis.Vt,Peto à te hoc, vel illud, actiõe ex empto.sed ita,Peto à te hoc,vel illud, quia vendidisti mihi. Damas.reg.55.

¶ Expressum est quod per correlatiua demõstratur.August.Ber.consi.145.numer.17.volumine primo.capitulo ad nostram.numero 5. de emptio. & venditio.Paris.consi.82.numer. 33.volumine 3.consilio 2.numer.16.eod.Abba.in proœm. Greg. num. 20.Cephal.consi. 109. numer. 17.Nat.consi.201.numer.4.volum.1.Soc.consi.56.nu.3.volu.1.Med.reg.9.

¶ Expressum facit cessare tacitum,argu.l. si maritus. C. de procura.

Fallit vt no. Sebast.Sap.in l.testamento,C.de impub. numero 7.

Expressum dicitur quod est sub generalitate verborum etiam in contractibus, in quibus fit stricta interpretatio,l.fin.in gloss.C.quod cum eo.

Fallit in 4.casib.quos no.Ias.in l.hæredes autem, ff. de vulg.nu.16 fallit in 8.casib.vt per Ripam, in d.l. hæredes, numer. 56.

Expressum vbi aliquid requiritur simpliciter sufficit, quod tantum colligitur ex mente, & indemnitate rationis,l.prætor.in princ.vbi gloss.ff.de noui oper. nuntia.cap.olim.de censib.

Fallit in 4.casib.quos no.Iaso.in d.l.prætor.& in l.1.ff. de vulg.colum 3.

Expresśio eius quòd tacitè inest per modum dispositionis nihil operatur,l.hæc verba,ff.de lega.1.l.si arrogator, ff. de adoptio.l.vnum ex familia,§.1.ff.de legat.2.l.quæsitum,§.fin.ff.de dist.pign.l.non rectè, C.de fideicõ.l.si idem,ff.de cond.& demon.

Fallit in vno casu secundum Guliel.Ponta. in d.l.hæc verba,num.3.vbi etiam Ripa limitat in 4.casib. numero 35.fallit in 5.casib.secundum Pirrum in l.expressa,ff.de reg.iur.fallit vt colligitur ex distinctione Bened.Capræ in suo tracta. regu. 49.

Expressum dicitur quod specialiter exprimitur,l.hæredes autem,ff.de vulg.

Fallit in 2.casib.secundũ Ripam in d.l.hæredes,nu.67.

Expresśio vnius est exclusio alterius.l.cùm prætor, in princ.ff.de iudic.l.si seruus.§.non dixit.ff.de acqui. hæred.l.maritus,vbi DD.C.de procur.l.quæsitum, §.idem respondit.ff.de fundo instruct.

Fallit in 2.casibus, vt per Mari.Sociu.iun.in l.Gallus. §.quid si tantùm.ff.de lib.& posth. nu.45.

Fallit in 8 casib.vt per Beninca.in §.actionum,de act. numero 16. Don.Fina,lib.5.

¶ Expressum vbi aliquid requiritur simpliciter, sufficit quòd tantum colligitur ex mente, & identitate rationis:probat tex.in d.a gloss.ibi in l.prætor.in princ.ff.de oper.noui nuntiat.& in capi.cùm olim.de censi.in fine.

Limita quadrupliciter istam regulam,vt per Iaso.d.l. prætor.vbi eam describit: & vide eundem Iaso.in l.1.ff.de vulgar.& pupillar.vbi easdem limitationes ponit. B.Dias reg.275.

¶ Expressa.Expressa prosunt,nõ expressa nocẽt. In Auth.de hær.& fal.§.si verò. Azo,Ru.104.

Expressa.leg.156.expressa nocent. Vide leg.78.Actus. Rufvrichius.

Expressum facit cessare tacitum. De vulgar.l. cùm ex filio.§.1.

Par est virtus taciti & expresśi. Si certum petatur.l. cùm quid.4.

Ad annullandum actum idem operatur tacita legis prohibitio,quod expressa.Abba.in capitu.dilectis. de præben.

Poten-

Potentior est dispositio expressa, quàm tacita. C. de impub.l.precibus. Riisvvichius.

Multa tacitè conceduntur, quæ expressè fieri prohibentur. de iura.calum.cap.cæterùm.C.eod.titu.l.2. §.sed quia veremur.sup.De reg.iur.l.actus.De hær. Instit.l.illa institutio.iuncta l.si quis Sempronium. de pact.l.28.si vnus.§.illud. Riisvvichius.

Tacitum non differtur, licet expressum differatur.ff. lib.26.titu.2.l.32.§.fin. Riisvvichius.

Tacitum non vitiatur expresso vitiato. De leg.1.l.49. §.Iulianus.Al.l.si fideiussor.Quib.mod.pig.solui.l.t. §.1.Et hoc vbi non subest eadem ratio. Alexan.De ope.nou.nun.l.hoc edict.§.nunciato. Contrà De serui.rustic.præ.l.item.§.qui habet.in fin.De donatione inter vir.& vxor. l.si sponsus. §.si maritus.

Tacitum plus valet, quàm expressum. Reg.78. actus leg.de hær.insti.l.si quis Sempronium.

Frustra exprimitur, quod tacitè subintelligitur. De hæred.Institu.l.Cornelius.67.De cond.inst.l.verba. C.de fideiuss.l.non rectè.de leg.3.l.11.§.si filio.

Quotiès aliquid sub alio tacitè continetur, si illud specialiter exprimatur, non dicitur ampliùs contineri.de verbo.ob.l.dicti.de pœn.l.sancio.de vulg.l.eo hæredi.§ qui patrem.

Prorogato expresso tacitum non differtur. de testa. tu.l.quæro.§ fin.

Dicitur etiam expressum quod verbis generalibus exprimitur.de vulg.l.Lucius.& Barto. in l.2.l. Centurio.eodem titu.

Iuramentum habet vim expressi.Bald.in l t.

Tacitus intellectus ad incongrua non porrigitur. de mun.l.vt gradatim.§.sed etsi. Man.l.creditor.§.fin. Smorol.consi.98 in fin.

Non necessaria expressio, licet incepta, actum non vitiat.C.de rei vxo.ac. in princip.

Conditionis extrinsecæ expressio actum non suspendit.de verbo.obl.l.si decem.

Præsumitur quis voluisse quod exprimit, & econtrà. de execu.tut.l.sed & hæc nimium.l.seq.

De sup.leg.l.Labeo.§.Sed de his.

Sæpè credimus defunctum aliquid voluisse, & non rogasse.De don.l.5.§.si quis rogatus.

Aliud est quid tacitè contineri, aliud verbis exprimi. de leg.1.l.si ita legatum.§.1.in fin.

Protestatio tacita à contrario sensu verborum enunciatiuorum sumpta actum sequentem tollit de leg. 2.l.fin.in princip.& ibi Bartol.Dd.ad leg. Ita stipul. de verborum obligat.

In tacitis non cadit repetitio. De verborum oblig.l. Titia.§.idē respon.iuncta l.ita stipulatus. Riisvvich.

¶ Expressio eius, quod tacitè inest per modum dispositionis, nihil operatur. Hanc regulam probat text.in l.hæc verba.ff.de leg.1.in l.si arrogatos.ff.de adopt.l.vnum ex familia.in §.1.ff.de legat.2.& in l. quæsitum.in §.fin.ff.de distract.pign.in l. non rectè. C.de fideius.in l.Titiam.ff.ad legem Falcid.in l.si in diem.ff.de conditio.& demonstra.

Circa quam regulam vltra Doctor. in supradictis locis vide Paris.in consil. xxx.numero 13. volumin. 4. Brunum in tracta.de augmento,in 4.quæst. princi. numero 3.& 17.Maria.Socin.Iun.in consilio clxxvij. nume.22.vol.2.& in consi cxxviij.nume.224. volu.1.

Hanc regulam limitat vno modo remittendo se ad Alexand.ibi Gulielm.Pontanus in dicta l hæc verba nume. [illegible] Tandem regulam limitat quatuor modis Rip[illegible] in dicta l.hæc verba.numero 35. Hanc itidem regulam et quinque limitationib. ponit Pyrrhus Englebermæus in reg.expressa.de regu.iur. ff. P.Duen reg.285.

¶ Extare vt aliquid dicatur sufficit modicum tēpus extitisse.l.domum.ff. de contr. emp.l.insulæ.ff. de vsufr.eo ne.simil.l.si quis eum.§.si quis suo.ff.de inoffi.test.glo.l.si ex pluribus.§.fin.ff.de solut.Bald. l.fin.colum.4.C.de edict.diui Adr.tollendo. l. cum proponas.C.de interd.matr.l.imperator.ff.de stat. homin.l.3.ff.de verbo.signifi.l.ergo.§ si ex die.ff.de fideicom.libert.Bal.c.per tuas.colum.1.de probat. l.cum sponsus.§.fin.ff. de public.in rem act. vbi sed etiam is qui momento possedit rectè hac actione experietur. Medic. reg. 5.

¶ Extensio: Priuilegia, rescripta, & alia consimilia ad ea tantùm extenduntur, de quibus cogitatum est, de pact.l.tres fratres.De transf.l.cum Aquiliana. Tractatur in leg.Gallus.§.& quid si tantum.de lib. & post. Riisvvichius.

¶ Extensio, etiam à maioritate rationis, non est licita in legibus correctoriis. Hanc regulam probat rex.& ibi glo.in authent.quas actiones.C.de sacrosanct.eccles.& ibi habetur per Barto.Bald.& Doc. rex.in l.illam.& ibi hoc notant Paul. Castrens. Alexand.& Docto.C.de collat.in l.præcipimus.in fine. & ibi Barto.C.de appellatio.& in l.sancimus. C.de testament.in capitul.cùm expediat.de electionib. lib.vj.text.in l.si verò.in §.de viro. secundum communem intellectum.ff.soluto matrimo.tex.melior de iure in authen.de administrantibus officia in sacris appell.in §.illud tamen.& ibi glo.in verbo, quoniam.Circa quam regulam vide Marian.Socin.Iun. in consi.x j.numero 4.& in consi.xxx.numero 26. volumine 1. Syluanum in consilio xlij. numero 12. Grammaticum in decisione lxxxij.numero 13. Paris.in consilio lxix.numero 175.volumine 3. cum sequen.& in consilio lxxxiij.numero 12.eodem volumin.& Aymonem Crauet.in tract. de antiquitate temporis.in 4.part.numero 108.cum sequentibus. Tiraquel.in repet.l.si vnquam.in verbo, libertis.numero 37.C.de reuocand.donat.Bellon.in lib.4.supputationum.capitu.xix.numer 8.

Hanc regulam cum sex limitationibus ponit Ioann. Bernar.in regu.cclxxvj.remittendo se ad Iaso.in d. authen.quas actiones.numer.21.

Hanc eandem limitat duodecim modis Euerardus, loco xxv.versicu.secundo casu, quando maioritas rationis.Eandem item ampliat vno modo, & limitat decem modis, Ripa in l.si constante.numero 57. ff.soluto matrimonio. P.Duen.reg.286.

¶ Extensio non est licita in legibus correctoriis, etiam ex maioritate rationis. tex. & ibi communiter Doctores in authentic.quas actiones.C. de sacrosanct.eccles.l.fi.no.Barto.in l.præcipimus.§. fin. C. de appellatio.quem pro ista regula refert Iason in dicta authent.quas actiones.versicu.sit ergo firma regula.Sed Bartol.ibi, non loquitur de maioritate, sed de identitate rationis. Allegat etiam idem Iaso. gloss.in l.ram is.ff. de donat. causa mort.§. .& est tex.quem dicit meliorem, de iure, cum gloss.in authen.de administr.offic.in sacris appel.& vide cundem Iaso.in l.de quibus.ff.de leg.vbi allegat gloss. quem dicit communiter approbari in dict. authen. quas actiones.

Limita istam communem sententiam sex modis, vt per Iasonem in dict.authen.quas actiones. B. Dias reg. 276.

¶ Extensio non fit de vno casu ad alium, vbi agi-

tur de præiudicio tertij. Bartol.l.illud.C. de sacro. sanct.ecclesi.nota.Doct.leg.non possunt.ff.de legibus.l.à Titio.ff.de verborum obligat.l.quæ verò.ff. de legibus.Aretin.l.moribus.colum.8. ff.de vulga. & in termin.huius reg.Cardin. clem.1.quæst.22. de vsuris. dixi ego in tract.de leg.& statu.p.3.quæ.18. Medic.reg.8.

¶ EXTENSIO non fit in pœnalibus ob identitatem rationis, etiam si sit eadem ratio, & omnimoda similitudo. Hanc regulam probat tex.in regn.in pœnis.& in regu.odia, cum ibi notatis per Docto. de regulis iur.libro 6.in l.cùm quidam.ff.de liberis & posthum.in l.si præses.& interpretatione.ff.de pœnis.in capitul.pœnæ.de pœnitent.distinctio.prima. quod notat gloss.in §.ita mista.Institutio.de actio. Hanc regulam per suprà dicta ponit Angel. Aretinus in §.ius ciuile.numero 23.Institu. de actio. Decius in l.si quis id quod.numero 47.ff.de iurisdictio. omnium iudic.& circa hanc regulam vide Ioann. de Imol.numero 24.in leg.si verò.§.de viro.ff. soluto matrimonio.

Hanc regulam amplia, vt procedat quando constitutio pœnnalis côtineret odium irrationabile, prout in l.quisquis.C.ad leg.Iul.maiest.quòd filij puniantur ex parentum delictis:& ideò lex illa loquens in filiis non extenditur ad filias: vt in dict.l. quisquis. in §.ad filias,& ita tenet Barto.in l.1.ff.de verborum significa.Ang.in l.quinque.C.de seruis fugit. Iason in l.si quis id quod.nume.16.ff.de iurisdictione omnium iudic.

Hanc regulam limitat viij.modis Dec.in regul.factum cuiusque.in §.in pœnalibus.numero 10.ff.de regulis iuris.Eandem regulam examinat, & respondet ad tex.qui huic regu.videtur contrariare in capitu. 1.in §.porrò. quæ fuit prima causa beneficij amittendi.in vsibus feudor.ponit Aymo Crauet.in trac. de antiquitate temporis.in 4.parte, nume.146.cum sequentibus.in versicu.videamus modò de aliquibus limitationibus, à numer.1. vsque ad numer.37. limitat eam tredecim modis.

Eandem item regulam, vbi etiam respondet ad suprà dictum tex.ponit cum xiiij.limitationibus Euerar. loco xxxv.versicul.2. casu, quando agitur de mera pœna.vt quia est pœna respectu recipientis. Eandem, vbi limitat eam sedecim modis, ponit Dominicus in cap.1.numero 9.de temporibus ordinand. libro vj.quem refert Iason, vbi addit alias sex limitationes,& sic sunt vigintiduæ, in leg.cùm quidam. numero 24.ff.de liberis & posthumis. P. Duen. reg. 287.

¶ EXTENSIO non fit in odiosis, l.cum quidam, ff.de liber.& posthum.

Fallit in 21.casib.quos no. Iaso.in d.l.cum quidam.fallit in multis casib.vt not. Viuius in versicu. in odiosis.fallit in 10.casib.vt per Rip. in l. si constante, ff. solut.matrimo.numer.58. Videas pulchram distinctionem per Maria.Socin.iuniorem in l.Gallus, §.& quid si tantum, ff. de liberis & posthumis. numero 47.& 48.

Extensionis multas conclusiones videas infrà in libro 2.in titu dispolit.

Statutum loquens in vno casu, non extenditur ad aliũ casum decisum à iure communi etiam quod sit similis & militet eadem ratio, quia casus omissus decisus remanet in dispositione iuris communis, l.si cum dotem in fin.ff.soluto matrimo.l.si verò, §. de viro, ff.eod.l.quod verò, ff.de legibus.

Fallit in multis, vt per Io.Bolog.in l. omnes populi. ff. de iust.& iur.numer. 232.

Extensio licita est ex rationis identitate in materia exorbitanti & limitatoria.hanc regulam cum 3.fallentiis ponit Io.Crot.in l.omnes populi. ff.de iust. & iure, numero 183.fallit in 4.casib.vt per Rip.in l.si constante, numer. 84.ff.solut. matrimonio.fallit vt per Ioannem Bolog.in dict.leg. omnes populi, numero 235.

Contrariam regulam cum tribus limitationibus ponit Crot.in leg.secund.ff.soluto matrimon.numero 58.& in dict.l.si constante.numero 86.vbi Iaso. limitat in iiij. casib. numero 72.

Extensio non fit in correctoriis.l. si verò.§. de viro.ff. solut.matrimo.l.fin.& Auth.quas actiones.C.de sacrosanc. ecclesi.

Fallit in 6.casib.vt per Iaso.in d.Auth.quas actiones, numero 2.videas Pet.Duen.reg.288.

Fallit in 12.casib.secundum Nicola.Euand.in locis legalib.loco 25.Ampliatur in vno casu,& limitatur in 10.per Rip.in dic.l.si constante, numero 57. fallit in 6.casibus, vt per Andr.Gab.in trac.extensio. nume. 136.qui trac.est in 1.volumin.trac.fallit in 8.casib.vt per Ioan.Bolog.in l.omnes populi.ff.de iust.& iure, numero 233.

Extensio non habet locum, si casus omissus non sit idẽ cum casu expresso.hanc regulam cum 3. limitationibus ponit Ruinus in l.Gallus.§.& quid si tantùm. ff.de liber.& posthum.numer.30.versicu.si verò casus omissus.

In materia indifferenti vel præter ius fit extensio ad casum fictum.hanc regulam cum 3. limitationibus ponit Ruin.in dict.§.& quid si tantum, numero 92. contrariam regulam ponit Ioann. Bolog.in l. omnes populi, ff.de iusti.& iur.numero 239.vbi limitat in 5.casibus.

Extensio non fit in pœnalibus ob identitatem rationis etiam si sit eadem ratio,& omnimoda similitudo, capitu.in pœnis,& capitu.odia.de regul.iur. in 6.l.cum quidam, ff.de liber.& posthum. capitul. pœnæ de pœni.dist.1.

Fallit in octo casibus secundum Deci. in l. factum cuiusque, §.in pœnalibus, ff. de regulis iur. fallit in 13. casib.secundum Crauer.in tract.de antiq.temp.in 4.parte.fol. 25.numero 146.fallit in 14.casib.secundum Nicol.Euandrum in locis legalib.loco 35. fallit in 16.casib.secundum Domi.in capitu.1.numero 9.de tempo.ord.libro 6.fallit in 22.casib.secundum Iaso.in dict.leg.cum quidam, numero 24.ff.de libe. & posthum.

Extensio de casu ad casum non prohibetur,& si in casu extenso sit maior ratio. Gome.in capitul. statutum, numero 39.de ref.in 6.dicit hanc communem opinionem.

Ampliatur in 2.casibus & limitatur in 4.per Baptist.à Villa.conclu.150.in litera E.

Statutum correctorium extenditur ad casus comprehensos late sumpto vocabulo.not.doct.in l. maximum vitium, C.de lib.præte. Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 5.a Ioann.Bolog.in l.omnes populi. ff.de iusti.& iure, num.226.& seq. Don. Fina, lib.5.

¶ EXTENSIO de vno casu ad alium per identitatẽ rationis regulariter in iure est permissa, vt probatur in l.illud.ff.ad leg.Aquil.l.adigere.§.quamuis. de iure patronar.capitu.cum dilecta.de confir.vtil. vel inutil. cum simil.

Amplia quò ad casum etiam exceptum à regula, vt est tex

est tex.no.in d.cap.cùm dilecta.quem tex. Abba.ibi famosum reputauit,& in capit.cùm omnes.de constitu.& in capitu.pastoralis.de rescrip.& in capitu. quemadmodum.de iureiurand.

Ampliatur etiam in statutis, vt latiùs tradit Rom.in l.si verò.§.de viro.ff.solut.matrimo.post Cyn.in l.quicunque.C.de seruis fugit.

Fallit in actibus odiosis,in quibus non fit extensio de similibus ad similia, secundum Bald.in l.fina.C.de interdict.matrimon.

Fallit quando esset casus contra rationem naturalem: vt in l.quisquis.C.ad leg.Iul. maiest.quia tunc non fit extensio,secundum Bald.in capitulo 1.in titu. an agnat. vel cognat.

Fallit quando ratio condentis legem non est alia , nisi quia sic placuit principi:quia tunc non fit extensio. Bald.l.3.C. de iure doc.

Fallit in priuilegiis concernentibus personam,vel res. Bald.in l.si quis seruo.C.de furt.

Fallit in materia restringibili.no.in l.1.C.de patrib.qui fil.distrax. S.Ianuar.reg.13.

¶ Exteriora indicant interiora secreta. de praesump.ex studiis.Inst.de re.di.§.pauonum.C.de fur. l.inciuile.de aedi.ed.l.si tamen.§.2.C. de testa.l.non codicillum.de cut.& cur.l.hi qui.G. de offic. praesi. l.obseruandum.de adop.l.emancipare. Riisvvich.

¶ Extrahi de domo sua inuitus quis non debet. Hanc regulam probat tex.in l.nemo de domo.ff. de regulis iur.in l.plerique. cum tribus sequétibus. ff.de in ius vocand.cum aliis.Circa quam regulam vltra Doct.in suprà dictis locis vide Marcú de Mantua in obseruatione lxiij.libro sexto. Parid. de Puteo in tract.syndicatus:in verbo,captus illicitè, numero 4.Chassanaeus in consuetudin.Burgund. titu. Des iustices. Rub.1.§.1.numer.7.Hyppoly.de Marsil.in singul.clxxxix.& in sing. ccxxv. Iason in l. vinum.numero 4.ff.si certum peta.in l.2.in §.sed excipiuntur.numero 11.ff.de feriis.& quae suprà dixi in regula clxxv.in 3.limitat.

Hanc regulam cum nouem ampliationib.& decem limitationibus ponit Pyrrhus Englebermeus in regula,nemo de domo,à principio vsque ad finem.ff. de regulis iuris.Eandem regulam ampliat duodecim modis,& limitat quatuordecim modis Iaso.in d.l.plerique.à numer.3.vsque ad numer.30.ff. de in ius vocando. P.Duen.reg.288.

¶ Extraneo non imputatur factum intec cóiunctas personas,item neque extraneus potest offerre solutionem pro debito emphyte.vel vasalli in praeiudicium domini:non enim creditor cogitur ab altero recipere,sicuti aliud pro alio inuito creditore solui non potest.doc.com.l.2.ff.si certum peta. Bal. l.acceptam.numer.25.C.de vsuris.fallit si se obtulerit soluere pro alio debitore conuento.doc.l.tale. §.post.ff.de pact. Medic.reg.8.

¶ Extraordinarium:Non est inconueniens, quod duo remedia extraordinaria cócedantur circa idem.Si certum petat.l.cùm filiusfamil.cùm ibi not. Riisvvichius.

¶ Extraordinaria non comprehédit dispositio generalis.l.Seio.§.medico.ff.de Annuis lega.l. Sempronio.ff.de vsufruc.leg.l.qui saltum.ff.de leg. 3.l.si fundus.ff.eo.l.idvestimentú.ff.de pec.l.Seiae,§. praedia.ff.de fund.instr.l.auibus.ff.de leg.3.Med.re.1.

¶ Extrema generalia declarant media.de lega.1. l.si seruus plurium.De iurisdict.l.idem cum eodem, vbi modcrni,& de lib.& post.l.3. Riisvvichius.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII, Liber Sextus.

F

Faber potest cópelli , ne malleet pcope scholas publicas. Hanc regulam ponit Bartol.in l.1.numero 30. ff. soluto matrimonio.& ibi Iason, numer. 45. Ripa,numero 127. Roman. numero 31.Zasius,numer. 39. Gulielm. Ponta.num.87.& Thom. Parpal.numer.44.& caeteri Doct. Pro qua opinione est tex.in l.aedificia.ff.de operib.publicis. facit etiã tex.in capitu.praecipimus.xvij.quaest.2.ita expressè tenet Specu.in titu.de feriis.in §.sequitur.numero 4.Hanc opinionem tenet gloss.fin.in fin.in l. vnica. C.de studiis liberalibus vrbis Romae.libro xj.& ibi Plat.numero 5.& ibi Lucas de Penna,& Barto.in §. ita vt.nume.2.& notat Pyrrhus Englebermaeus, vbi hoc no.examinat,& allegat alia iura quamplura ad hoc.idem Ioann.de Platea,in l.cùm filios.numer.1. versic.hinc est,C.qui aetate se excusant.libro x.Doctores,praecipuè Ioann.de Imo.in capitu.vestra.de locat.Vincentius de Hecculanis,in l.in executione. numer.168.ff.de verborum obligationi. Capola,in tract.de seruitutib.vrbanorum praediorum.capitul. xliij.numer.3.Abba.in c.1.numer.24.de iudic.& ibi Felin.numer.16.idem Abba.in capitu.bonae.el 1.numer.11.de postulatione praelatorum.Deci.in l.1.numero 72.ff.de offic.eius.& in capitul.1.numero 86. de probationibus.Ioann.de Amicis, in consil. ciij. numer.9.Ioann.Montolonius in Promptuario Iuris,in verbo,Faber.Ias.in l.1.§.sed excipiuntur.num. 2.ff.de feriis.& circa hanc regu.vide posita suprà in reg.ccxiij.in 2.limitat.

Hanc regulam amplia quinque modis, & limita vno modo,vt per Franc.de Rip.in l.1.à numer.131.vsque ad nume.139.solut.matri. Eandem regulam cum aliis quinque ampliationib.& vnica limitatione ponit Petr.Rebuf.in tract.de priuileg.scholar. priuil. 3.ex quibus ampliationib.duae differút ab ampliationibus Francisci de Ripa. P.Duen.reg.239.

¶ Facies hominis non debet signari. Hác regulam probat tex.in l.si quis in metallum.C.de poenis. & ibi Doct.De iure regio probatur in l.vj. titu.xxxj. par.7.Et quid veniat appellatione faciei, vltra Ange.in d.l.si quis in metallum.vide Aretinum in tract.maleficiorum.in verbo,in facie.numero 1.Bar. in l.stigmata.C.de fabricensib.lib.11.Corset.in sing. in verbo,testis.incipien.dictum testis asserentis. & hanc opinionem tenet Paris de Puteo in tract. de re milit.in ca.incipien.duo in singulari certamine. numero 4.Placentin.in tract.de accusat.in titul.vij. numero 31.

Limita primò,non habere locum in clerico,qui falsauit sigillum Principis aut alicuius Regis:nam talis clericus deponi debet,& sibi character imprimi,& in exilium mitti:tex.est notabilis,& ibi gloss.fin. & Doctores in capitu.ad audientiam.de crimine falsi. quod etiam habetur de iure Reg. in l.ix. titul.vj.

par.1.& in l.2.& in l.vj.tit.xij.lib.4.fori.& hanc opinionem per suprà dictum textum tenet Franeisc. de Pauinis, in tract.de visitatione 1 in prima parte, quæst.6. numer.30. Laici autem falsantes sigillum qua pœna debeant puniri, ponit tex.in d.l.vj. titul. xij.libro 4.fori.& in l.vj.titu.vij.parte vij. vbi leges prædictæ dicunt, quòd tales debent mori, qui falsificauerunt literas, priuilegium, vel Bullam Papæ, vel Regis: licet de iure Canonico aliter erat dispositum, per tex.in c.ad falsariorum.de crimine falsi. Circa quod vide Ioann.Bernat.in practica, c. cviij. Matth.de afflict.notab.in decis.xxj.& cccciiij. Hodie tamen falsificans sigillum Principis, archiepiscopi, seu aliorum prælatorum, punitur amissione medietatis bonorum: vt in l.3.titu.vj.lib.viij. ordin. De falsificante literas aliorum inferiorum est text. & ibi gloss.in verbo, sigilla, in cap.cùm olim.el 2. de offic.deleg.& in capit.ad falsariorum.in verbo, legitimas.de crimine falsi. Circa quas, vltra Ioann. Bernard.& Matthæ.de Afflict.vbi suprà, vide Ioan. Fabr.& ibi Docto.in §.item lex Cornelia. Institu.de publicis iudic. Iaso.in §.pœnales.num.32.Institu.de actio. Boër.in decis.lxxxij Grammatic.in decis.xxvij.numer.9.cum sequentib. Afflict.in constit. Neapol.lib.3.Rubric.xxxix.numer.1.cum aliis. Chassan. in consuetud.Burgund.in titu. Des iustices. Rubr. 2.in principio.numer.52. Porrò in foro conscientiæ, qua pœna debeat puniri, ponit Martinus Nauarrus in canon.sacerdos.numer.10.cum aliis, de pœniten.distinct.vj.

Limita secundò, non habere locum in casu l.4. titul. xxviij.par.7. vbi quandocunque ciuis vel rusticus Deo, vel eius genitrici maledixerit, si nihil habet in bonis, pro prima & secunda vice ferro candente ad signum Crucis signatur in labiis.

Et ibi supradicta l.4.cum tribus antecedentibus ponunt pœnam blasphemantium: quæ leges approbantur per l.1.titu.8.libro 8.ordin.quæ omnes corriguntur hodie per tex.in l.2.titul.8. libro 8.ordin. quæ omnes etiam corriguntur per pragm.1.in volumi.Pragma.& per Pragma.lxxij.Toletanam, Anni 1525.& per Pragma.lxix.de Madrid, Anni 1528. Et quis propriè dicatur blasphemare, vide Socin.in consi.102.numer.5.volumin.2.Io.de Plat.in §.consequens.Institu.de suspectis tuto.& circa suprà dictas leges Regni quæ loquũtur de blasphemia.vide Gerar.de Petra sancta in sing.lxxxiij. Anton.de Burg. in capitu.2.numero 6.de emp.& vendi. Iaso. in l.iij. in §.iurari.numer.9.& in l.si duo patroni.in §.fi.numer.1.ff.de iureiur.Lud.Montal.in tract.de reprobatione sententiæ Pilati, in primo dubio, numero 1. cum aliis. Ioann.Bernard.in practica, in capitu.ciij. Chassan.in consuetud.Burgun.in tit. Des iustices. in princ.Rubric.1.numero 59 Nicol.Bello.in consi. lxix.numero 5.Marcum de Mantua notabiliter in apophthegma.cvj.& in obseruatione lxxxvj. libro 9.Iacobus Septimacensis in lib. Institutionum catholicarum.capitu.8 quod facit ad declarationem tex.in capitu.statuimus.de maledicis.

Limita tertiò, non procedere in illo, qui viuente prima vxore cum alia contraxerit: nam iste talis debet signari in fronte: vt in l.3.titu.1.libro 5. ordin. & in l.6.titu.15.lib.8.ordin. per quas leges corrigitur tex.in l.xvj.titu.17.par.7.De iure veru Ciui.ille qui matrimonium bis contraxit, pœna infamiæ debebat puniri: vt in leg.eum qui duas.C.de adult.& ille qui duas vxores accepit, quasi non rectè sentiat de sacramentis, est hæreticus censendus. ita concludũt Dominic.& Philip.Franc.in ca.accusatus.in §.sanè. de hæret.lib.6.quos sequitur Pala.Ruuius in repet. cap.per vestras.17.numer.25 Gundisaluus de Villadiego in tract.contra hæreticam prauitatem, quæst. 9.& in foro conscientiæ iste talis debet graui pœna puniri. De qua materia & quam pœnam debeat pati qui binas nuptias contraxit, tam iure Canonico, quàm Ciuili, quia non est præsentia speculationis remitto me ad ea, quæ notabiliter tradit Ang.Aretin.in tract.maleficiorũ, in verbo, che me ay adulterato la mia dona. num.65.Pala.Ruu.in repet.Rubric.de donat.§.lx.numer.6.Alexand.in consi.clxv. vol.7.Ioa.Montolonius in Prõptuario iuris: in verb. dulcis. Neuiz.in Sylua nuptiali, in libro 4.num.44.

Et vltra suprà dictam pœnam contrahens nuptias, incidit in crimen aleuosiæ, de iure Regio.vt in l.6.tit. 7.& in l.8.titu.18.libro 8.ordin. Quam limitationem intelligo veram secundum ea, quæ dixi suprà in regu.cl.in 2.limitatione.

Est tamen notandum circa hanc limitationem quòd in Pragma.lxxix.de Segouia, Anni 1532. fuit petitũ, vt pœna suprà dictarum legum ordin.attenta qualitate delicti pœna, quæ leuis erat augeretur. & ibi simpliciter responsum fuit, quòd suprà dictæ leges exequãtur: postea autem fuit idem petitum in Curiis de Valladolid, petitione cv. Anni 1548. in qua fuit statutum quòd suprà dictæ leges ordin. custodiantur.& vltra fuit declaratum quòd pœna l. xvj. Partitæ suprà allegat.quæ loquebatur de relegatione quinquennij contra illum, qui bis contraxit, debeat intelligi vt per quinquẽniũ ad triremes,& galeras mittatur,& suprà d.l.Partitæ quæ anteà, vt suprà dixi, erat correcta per suprà dictas leges ordin. hodie approbata & declarata est per suprà dictam Pragm.cv.de Valladolid. Et ita vltra suprà dictam pœnam de qua in suprà dictis legib.ord.illi, qui binas nuptias contraxerunt, puniri debent pœna de qua in suprà d.Pragm. cv.de Valladol. vt ibi clarè constat. P.Duen.reg.290.

¶ Faber potest expelli, ne malleet propè scholas publicas, hanc opinionem tenent multi, quos refert Petr. Duen.reg.289.

Ampliatur in 5.casib.& limitatur in vno à Rip.in l.1.ff. soluto matri.nu.31.& à Petro Rub. in tract. de priuile.schola. Don.Fins, lib.5.

¶ Facere quicunque indefinitè alicui promiserit vniuersaliter debet intelligi, videlicet omnem omnino causam faciendi, dandi, soluendi, numerandi, iudicandi, ambulandi.l.verbum facere.ff.de verborum significa.vbi gloss.& Ale. conc.l.licet.l.faciendi.ff.eod.& l.facere oportere, eod.titul.l.1.ff. quod met.causa.l.extat.de verborum significa.l.de curatore.ff.de curatore bonorum. Medic.reg.2.

¶ Facere quod mihi prodest, & sibi non nocet, si contractus de iure præcessit, quis cogi potest: secùs autem si lucrari aut damnum euitare volo.l.in creditore.ff.de euict.doc.in gl.l.2.ff.sol.mat.& in l.fi.ff. de vsu & hab.& l.nec creditoris.C.de nouat.

Primò fallit fauore vltimæ voluntatis.l quia poterat. ff.ad Treb.& etiam fallit in dote.d.l.2. Secundò autem casu aut ad finẽ reformandi quod primo erat, & tunc cogor.l.chirographis.cũ gl.ff.de admi.tu.& l.2.§ idem Varus. ff.de aqua pluu.arc.aut vt de nouo faciam,& non cogor, vt putà vult quòd vendam sibi viam ad fundum, cum aliunde ire non possit.l. binas.ff.de serui.rustic.præd.

Secun-

Secundò fallit fauore religionis, ſumptuum funerum & hoc eſt arg. au vaſallus ad petitionem domini cogatur alteri promittere fidelitatem: vt per Barto. & Imolam in dicta l. ij. vnde hęc attendenda ſunt, quin nedum in vltima voluntate & in dote, ſed etiam in his & in aliis caſibus compellatur quis vendere rem ſuam ſeu ius ſuum transferre. B. Socin. re. 285.

¶ Facere. Paul. libro xiij. ad edictum. Lex cxxj. al. clxiij.

Qui non facit quod facere debet videtur facere aduerſus ea ᵃ quæ non facit: ᵇ at qui facit, quod facere nõ debet, non videtur facere id, quod facere iuſſus eſt.

Addit. a quia in P. florent. b & ibidem.

Vt ſi patronum non exhibeat egentem: videtur facere aduerſus ea quæ facere iubetur. Viuiennus.

¶ Facere, & Expectare. Cum quis in ea cauſa ſit, vt aliquid faciat, id ab aliis non expectet.

ff. de eden. l. ſi quis. §. cùm prætor.
C. de Epiſcopis. l. cùm clericis.
In Aut. de ſacroſ. Eccl. col. 1.
In Inſtit. de excuſ. tut. §. minores.
C. de vet. iur. enucl. l. 1. §. cùm hæc.

Contra.

ff. naut. cau. ſtab. l. & ipſe. §. 1.

Cùm quis, &c.] Hæc Rubr. patitur exceptionem in caſu, ſcilicet quando caſus fortuitus allegatur, vt ff. de eden. l. ſi quis ex. §. vlt. Patitur contra in altero, vt in caſu contrariæ Rubr. Sed illud eſt propter publicã vtilitatem, ſcilicet puniendi maleficia: & quia ex neceſſitate plerunque interponuntur tales cõtractus. vt ff. naut. caup. l. 1. §. 1. & ff. depoſ. l. 1. §. 1. Azo, ru. 69.

¶ Facere. Qui poteſt facere vt poſſit iam poſſe facere, intelligitur facere.

In Decret. diſtinct. 83. error.
ff. de ędil. edict. & redhib. l. quis ſit. §. idem ait.
ff. ex quibus cauſ. maior. l. ſed & ſi prætorem. §. ait prætor.
ff. de reg. iur. l. qui poteſt facere.

Qui poteſt facere vt poſſit, &c.] Hîc diſtingue, an facilè poſſim vt poſſim, an non, in primo caſu videor poſſe facere: in ſecundo non. vt ff. quibus ex cauſ. ma. l. ſed & ſi. §. ait prætor. & tit. de bon. liber. l. qui cum natu maior. §. ſed ſi minor. Hoc generale probatur ff. de reg. iur. l. qui poteſt facere. Azo, rub. 11.

¶ Facere. Quod quiſque per alium facit, perinde eſt ac ſi ipſe feciſſet.

ff. de neg. geſt. l. Nam & Seruius. §. vlt.
ff. quarum rer. actio non datur. l. prima. §. antepenultim.
ff. ne vis fiat ei qui in poſſ. l. 1. §. ſi domini vel patris.
ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi quis id quod. in fin.
ff. quod vi aut clàm. l. aut qui. §. pen.
ff. ne quis eum qui in ius voc. l. ſi per alium.
ff. de calum. l. quinetiam ſi quis.
ff. de eo per quem factum. l. 1.
ff. de pign. l. ſi inter.
ff. mand. l. vlt.
ff. ad l. Aquil. l. liber homo. 2. reſpon. contrà.
ff. de adminiſt. tut. l. ita autem. §. geſſiſſe.
ff. de coll. bon. l. dedit.
ff. de itin. actuque priuat. l. 1. §. 1.
ff de vi & vi arm. l. 1. §. deieciſſe.
C. de vſur. l. eos. in fine.
ff. de admini. rer. ad ciuita. per. l. 1. §. 1.
ff. de adopt. per mortem. §. meque contra.
C. de his qui veniam ætatis imp. l. 2. contra.
C. de iur. emphyt. l. 3.
C. de aſſer. tollend. l. 1.
25. d. §. præcipimus.
ff. de contrahend. emption. l. quod ſæpe. §. ſi quis amico. contrà.
ff. famil. erciſc. l. ſi familiæ.

Quod quis per alium facit, & c. & ecõtrà.] Non eſt contra hoc quod legitur ff. ad l. Aquiliam. l. liber homo. Tenetur enim qui fecit, & nihilominus qui iuſſit. ff. quod vi, aut clàm. l. aut qui aliter. §. ſi quid. & de iniuriis: non ſolum. §. ſi mandato meo. & §. Proculus. Itẽ non obſtat quod legitur ff. de contrahend. empt. l. quod ſæpe. §. ſi quis amico. quia dicit quòd non vendidit, ſubaudi, abſens. Videtur enim vendidiſſe præſens per procuratorem ſuum: vt in hoc toto generali continetur.

Additio.

Vel diſtingue, an ſint quæ demandari põſſunt, vel non: vt infrà de ſeſuiſque rebus. Rubrica quod meo. vel ſolue iuxta legem, quæ eſt de caducis tollendis. l. 1. §. ne autem. Azo, rub. 10.

Quod quis per ſe iuſſus eſt facere, per alium non poteſt explicare.

ff. de adopt. l. poſt mortem. §. neque.

Quod ego ſolus facere non poſſum, alij faciendum ſolus mandare poſſum.

C. de procur. l. non eo minus.
C. de theſaur. l. 1. §. in alienis.

Quod ego ſolus, &c.] Malè inducitur ad hanc Rubricam, quod legitur in C. de procur. non eo minus. quia & ibi ſi ſolus minor egiſſet, & ſi pro eo lata eſſet ſententia, teneret, per rationem eiuſdem legis, melius inducitur lex pen. eiuſdẽ tit. & dicetur eſſe ſpeciale, contra ſuperius generale. Azo, rub. 10.

¶ Facere. Qui non facit quod facere debet, intelligitur facere quod non debet.

ff. de ędil. edict. l. quid ſit. §. idem ait, ſi ſeruus. & §. vltim.
ff. de re mil. l. non omnes. §. vlt.
ff. quæ in fraud. cred. l. 4. & 5.
ff. de reg. iur. l. qui non facit.

Hoc quidẽ eſt de iuris intellectu vel fictione, nõ de veritate: nõ enim ſicut qui facit quod nõ debet facere: tenetur de facto: vt in fructuario, qui propter omiſſa non tenetur Aquil. licet teneatur propter facta, vt ff. de vſufr. l. ſi vſusfructus. §. de præteritis. Idẽ etiã aſſignatur per Yrnerium, ſiue (vt alij) Guarnarum. ff. de dolo. l. eleganter. ff. ſi quadrupes paup. ſec. dic. l. 1. §. ſed ſi inſtigatu. idemque aſſignari poteſt in domino ſciente, & non prohibente: ſi enim ipſe dominus faceret, teneretur ex ſuo delicto: ſed cum ſeruus deliquit, eo ſciente, tenetur propter ſerui malitiam: hinc eſt, quòd & delictum ſerui caput ſequitur, vt ff. de noxali act. l. 2. §. is qui. & l. in delictis. §. cum dominus. Et ita differentia eſt, faciat quis, an omittit facere quod facere debet. Azo, rub. 10.

Non facere, facere eſt.

In Inſtit. de nupt. §. ſi vxor tua.

Quod ſolitum eſt fieri, ſemper fieri creditur.

In Decret. diſtinct. 75. dilectionis.
C. de prob. l. matrem. l. ſiue poſſidetis.
C. de don. inter vir. & vx. l. etiam.
ff. de re mil. l. non omnis. §. à barbaris.
ff. de accuſ. l. ſi cui crimen. §. idem.
ff. de lib. hom. exhib. l. quod & lex. §. hoc interdictum.

Sup. Rubrica. Quod quis ſolet facere, & c. nec eſt diſ-

ferentia,nisi quia illud in specie, hoc in genere loquitur.

Quod solitum est fieri,&c.] Ex his quæ plerumq; inter homines contingunt,sumuntur in iure præsumptiones:quibus standum est,donec probetur contrariũ. vt C. de donat.inter vir.& vxor.l.etiam.Similiter sumitur coniectura ex eo quod olim fuit:vt in sequenti Rubrica continetur :scilicet vt præsumatur esse modò,nisi in contrarium probetur.vt C.de probat. l.siue possidetis.Hoc autem fallit in ætate:nec enim sequitur,heri fuit minor,ergo hodie præsumitur esse.vt C.de in integrum restitu.l.si minorem.& hoc est ideo:quia solo cursu temporis mutatur id quod olim fuit,scilicet quia minor fuit:sed modò est maior. Quid in possessione , nunquid præsumitur hodie possidere,quia olim possedit?argu. est quòd sic. C.de pign. act.l. si creditor. Io.tamẽ dicit,aliud esse in possessione quàm in dominio : quia plerunque facilius amittitur possessio quàm dominium. vt ff. de acquir.poss.l.si quis in.§.differentiæ.nec ob.prædict. l.de pign.act.l.si creditori.quia ibi creditor ex contractu erat obligatus ad restituendum. Vnde nisi allegetinstam causam amissionis, damnatur. sed vbi quis contendat se olim possedisse ,non præsumitur ideo hodie possidere in alterius præiudicium,vt puta si præscribat : sed in suum fortè. vt C.ad exhib.l. non ignorabilis.

Adiectio.

Imò dicendum, vt diximus ff. de except.rei iud.l. si rem. Causa.

¶ Facere,& Consentire.Facientes & consentientes pari pœna plectuntur.

Pro.

2.q.1.c.votum.
17.q.4.c.omnes.
11.q.3.c.qui consentit.
3 q.4.consanguineorum.
83.dist.c.1.2.& 3.
Ext.de simon.c.non satis.

Contra.

Ext.de cleric.excom.c.lator.
Ext.de homic.c.sicut dignum.
86.dist.c.tanta.
1.q.1.c.quicquid.
24.q.3.c.qui aliorum.
D.de furt.l.is qui opem.

Solutio.

Est consensus cooperationis : hic talis punitur æqualiter eum faciente,vt in Rubrica dicitur.Est & consensus negligentiæ , & talis consensus minus punitur quàm faciens,d. capitulo quicquid.Et consensus authoritatis,vbi quis præstat authoritatem illi qui per se committere non potuit, d.capitulo qui aliorum. Damas.reg.121.

¶ Facere. Magis ex consequentia primi facti videor facere,quàm ratum habere.

31.quæst.1.c.1.
ff.de min.l.denique.§.scio.
ff.de do.inter.vir.& vxor.l.si donatæ.§. si spõsus.C.ad Vell.l.si mulier.

Magis ex consequentia,&c.) Hoc locum habet , cum factum quantũ ad obligationem,semel est consummatum,postea antẽ quis illud exequitur:nec enim executionis tempus est inspiciendum,vt ob hoc videatur aliquis habere ratum,sed contractæ obligationis. Azo,rub.10.

¶ Facere. Bonifac.Reg.lxxij.

Qui facit per aliũ,est perinde ac si faciat per seipsum. Adde l.ita.§.gessisse.vers.quòd si quis.ff.de administra. tutor. Viuiennus.

Factum.l.132.factum.l.11.id quod nostrum.l.401.omnibus.l.164.Qui non facit.l.199.inuitus.

Non inspicitur factum, sed causa faciendi. de furt.l .verum.

Non quid factum sit, sed quid fieri debeat,inspiciendum est.de elect.c.cùm causa.dist.93. ca.legimus.in fin.de præs.l.sed licet.

Non præsumuntur facta,nisi probentur. C. de col. l.si emancipati.de capt.l.12.§.factæ.de publicia.l.quęcũque.§.pen.De rescrip.c.super literis.

Appellatione facti etiam non factum continetur. Inst. de emp.§.si vxor.De inoff.test.in fi.

Habetur pro facto,quod proximè futurũ est. De mil. test.l.pen.

Interpretatio facti plerunque etiam doctissimos fallit. Neratius.de iu.& fact.ign.l.2.

Facta infecta esse non possunt.d.§.factæ. C. de legib. l. non dubium. de min.l.quod si minor. §.restitutio. Auth.de æqua.do.§.quæ igitur prius.

Infirmari iure ciuili res facti non potest. De acquir.possessi.l.1.§.si vir.

Nemo ad factum præcisè obligatur. de verb.ob.l.stipulationes non diuiduntur. Ver.Celsus.Inst.de inuti. sti.§.alteri.Excipiuntur vltimæ volũtates: de leg.3.l. 11.§.fi.Annotaui plura ad reg.75.

Multa facta tenent,quæ ab initio fieri prohibentur.Notaui ad reg.86.§.1

Quædam vitiant iam facta,quæ non impediunt facienda.De arb.l.non distinguimus.in versi. ferre debet. vbi gloss.

Dirimentia facta multò magis dirimunt facienda.de verb.ob.l.inter.§.sacram.83.

Naturæ factum æquo animo ferendum est. De aqua plu.l.in sum.§.apud.

Non sufficit factum,nisi perduret.de in rem ver.l.si pro parte.§.versum.

Non sufficiunt verba,vbi opus est facto.De re mil.l.nõ omnes.§.fi.de pec.l.peculium. vide Tempus. Olim. Solitum.

Contra leges factum nullius est momenti.C.de legib. l.non dubium.

Contra factum proprium nemini venire conceditur. de adop.l.post mortẽ.C.de rei ven.l.cum à matre. & ibi no.12.quæstio.2.c.monemus.Arg.reg.76. vide Broc.rub.10.

Ad rescindendum aliquod factum non potest quis suã vel quasi suam turpitudinem allegare. C.si ser.pig.l. si creditoribus.C.de tran.l.transactione.

Non transeunt ad alios,quæ facti sunt. C. de cadu.tol. §.non autem. De statuli.l.statuliberi.§. si quis non dare.§.fin. de con.& demonstrat. l.qui hæredi.in prin.de sol.l.inter artifices.

Reg.vj.Qui facit per alium,perinde est ac si faciat per seipsum.Neg.gest.l.nam & Seruius.§.fi.Quar.re.ac. non da.l.1.§.antepenultim. Ne vis fiat.l.1.§.si domini vel patris. Plura vide in Broc.Azo.rub.3.

Quod quis per se facere iussus est , per alium non potest explicare.De adopt.l.post mortem.§.neque.

Non facere,facere est.Institutio.de nupr.§.si vxor tua.

Propter id quod modò accidit,anteriora modò demõstrãtur.C.de nupt.l.si quis alumnam. C. de adul.l.si quis adulterij.33.quæstio.1.cap.1.dist.18. c. peruenit. Vide Brocar.rub.10.Contra 1.quæstio.1.c.principatus.De admi.re.ad ci.per.l.2.

Quod

Quod solus facere non possum, alij faciendum solus mandare possum. C. de proc. l. non eo minus. ff. de thesau. l. 1. §. in alienis.

Quod quis ex suo facto sentit, sibi & non aliis debet imputare. fa. her. l. inter cohæredes. §. quod ex facto.

Facere dicitur, qui cùm possit non prohibet. De iure pa. l. adigere. in prin. cum glo.

Quid à quoquam sit factum non requiritur, sed an factum sit. C. de inst. & sub. l. 3. si man. ita fu. al. l. fin. de iud. l. prætor. 12. de iureint. l. 1. §. dato. §. duobus. in fin. de calum. l. 1. §. 2. De pecu. l. summa. §. siue. vide Broc. Azo.

Per seruum domino non acquiruntur ea, quæ facti sunt. Institu. de stipu. ser. §. seruo. de cond. & de. l. quod hæredi. De euict. l. quod minor. §. si seruus. vide Brocard.

Non videtur esse factum, quod non est legitimè factũ ff. de his qui ve. æta. impe. l. etiam omnes. de pac. l. Imperator. §. 1. de re iud. l. si se non obtulit. §. condẽnatum. Ad Vel. l. quamuis. §. 1. vide Brocar. 19. §. 2. ru. 10. §. 4. & 5.

Iure quod fieri non potest non intelligitur posse fieri. de cond. inst. l. filius. 2. q. 1. c. 1.

Rectè quod factum est superueniente delicto, vel facto non vitiatur. 30. quæstio prima, capitu. ad limina. C. de interdictis. l. 3. C. de admi. tu. l. sancimus creatione. de reg. iu. l. 30. quod inuito. ff. de decu. l. infamia. vide Brocard.

[Q]uod fieri necesse nõ est si factũ fuerit tenet. C. quod me. cau. l. si cum te. ff. de fideiusso. l. filiusfam. fa. her. l. qui hæres erat. Brocard. rub. 10. C. de episc. l. si quis in conscribendo.

Sufficit esse factum, quamuis non sicut voluit, factum sit. de don. l. si tibi dederim. de acquir. poss. l. fundi vendi. vide Broc. rub. 10.

Vitiosè factum per subsequentia purgatur. de vsuc. l. nõ solum, Brocard. vlti. rub. 53.

Consensus pro facto accipitur. Authen. de Eccle. rit. §. si quis tantum.

Animus & euentus ex facto & nõ facto probatur. Inst. de rerum di. §. pauonum. §. fin. C. de episc. aud. si clericus. dist. 18. c. peruenit. C. de iu. de. l. cùm debitum. vide 1. Broc. rub. 10.

Facti quæstio in arbitrio iudicantis est. De iudic. l. 79. §. iudicibus. De testibus. l. 3. vsque ad §. commo. l. 21. §. fin.

Plura facta vnum intelliguntur propter continuationem. Ad legem Aquil. l. vnde. §. fin. Brocard. vltim. rubrica 99.

Alterius factum ex quo quis lucrum sentit, culpare non debet. de iu. do. l. cùm in fraudem. Solut. matrimo. l. sed etsi. Si quis omis. cau. test. l. sed nõ solet. Vide Brocard. Azo.

Alius onerari non debet ex alieno facto. De proc. l. in causæ. §. 1. 27.

Facere hoc quisque videtur, quod dolo fecit, quò minus possit. Pro soc. l. verùm. §. tempus.

Contra voluntatem factũ facienti non imputatur. De mun. l. cura. ver. nec si per vim.

Potiora sunt facta verbis. De ope. no. nun. l. de pupillo. §. meminisse.

Procuratum factum non prodest. De leg. 1. l. si seruus legatus.

In continenti quæ fiunt inesse videntur. Si cert. pet. l. lecta. versi. si dicebam. De pact. l. septimo. §. quinimò.

Reg. vj. Factum legitimè retractari non debet, licet casus postea eueniat, quo non potuit inchoari: Nisi ad casum actui contrarium perueniat. De fideiuss. l. Vranius. §. Sed cum 2. Aliud in actũ imperfecto. De his quæ pro non script. l. si in metallum. §. pro non scripto. Vide no. Reg. 166.

In proprio facto error non præsumitur, nisi probetur. Ebur. valens. Ad Treb. l. hæres. §. fin. C. de rescin. ven. l. quisquis. De acquir. hæred. l. etsi sua. Notaui ad regul. aliam in l. 86. §. 1.

Casus superueniens facti ius non tollit. Vide in d. §. 1.

In alieni facti ignorantia tolerabilis error est. Nerat. pro suo. l. fin. in fi.

Alieni facti ignorantia excusat. De reg. iu. in vj. capitu. ignorantia. de inoff. test. l. nihil. §. si cùm filius. Pro suo. l. fin.

Alienum factum nemo promittere potest. de verbor. oblig. l. stipulatio ista. §. alteri. l. inter. De fideiuss. l. si centreus.

Quod legitimè factum est, pœnam non meretur. Alexand. C. de adul. l. nemo dam. l. Gracchus. de verbor. obli. l. qui seruum. vide Procuratum, Delictum, Error. Ristvvich.

¶ Factum. In his quæ sunt communia pluribus, vt singulis factum plurium, etiam fierent mille non præiudicat aliis. l. per fundum. ff. de ser. rust. præd. l. fin. ff. commu. prædio. capitu. quod omnes tangit, de reg. iu. libro 6. gloss. in capitu. cùm omnes. & ibi Doct. de const.

Fallit in 2. casibus, quos not. Iason in l. & suum hæredem. §. hodie, de pact. nume. 2. fallit in 7. casibus, secundum Fel. in capit. cùm omnes, num. 15. de const. & vltra Felin. ampliatur & limitatur à Petr. Duen. reg. 293.

In his quæ sunt communia pluribus vt vniuersis, & sic in his quæ sunt vniuersitatis collegij, vel ciuitatis quod maior pars facit, præiudicat minori. l. quod minor. ff. ad municip. l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersitatis. l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iu. cap. 1. de his quæ fiunt à maio. part. cap.

Fallit vt per Socin. reg. 6. fallit in 14. casibus, vt per Fel. in capitu. cùm omnes, numero 17. de consti. fallit in 5. casibus, vt per Roman. in Rubrica de arbi. numero 51. fallit in 6. casibus, & ampliatur in 5. à Pyrro Engleb. in l. aliud est vẽdere. §. refertur. ff. de regulis iuris. fallit in 10. casibus, vt per Dec. in dicto capitu. cùm omnes, numero 25. & in 2. lectura, numero 42. fallit in 16. casibus, vt per Iason. in l. & suum hæredem. §. hoc hodie tamen, numero 8. de pact. Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 20. ab Andr. ab Exea in dicto capit. cùm omnes. numer. 155. fallit in 4. casibus, secundum Bened. Cap. in suo tract. regu. 9. numero 17. hanc regulam esse communem attestatur Franc. Turz. conclusio 54. vbi limitat. & videas etiam conclusio. 55. fallit in 18. casibus, quos no. Lancillot. in tracta. de decu. numero 48. & sequen.

In facto proprio non est tollerabilis ignorantia. l. quanquam, ff. ad Velleia. capitu. ab excommunicato, de resc. l. magnam, ui fin. C. de contrah. & commit. stipulatio.

Fallit in 3. casibus, secundum Iaso. in l. si res obligata. ff. de leg. 1. nume. 35.

In facto alieno est tollerabilis ignorãtia. l. quod vulgo. ff. pro empto.

Fallit in 4. casibus, vt not. Iaso. in l. si res obligata. ff. de leg. 1. numer. 38.

Facta regulariter vidẽtur etiam indiuidua. l. stipulatio

nec non

nes non diuiduntur.de verbor.obligatio.

Fallit in 2.casib. secundum. Iaso.in d.l.stipulationes. nume.29.fallit in 6.casib.vt per Mar.sanct. Vascoleto,in tract.indiuiduorum,in 2.cellusa,nume.19.

Facta in dubio non præsumuntur.l.in bello.§.factæ. ff. de capti.l.mancipati.C.de colla.

Fallit in 2.casibus,quos not Dias reg.280.

Facere non compellitur quis quod sibi non nocet, & alteri prodest.l.in creditore.ff.de euict.glo.& Doct. in l.3.ff.solut.matr.l.fin.de vsu & habi.l.nec conditores.ff.de noua.

Fallit in 2.casib. vt per Socinum regul.142.fallit in 58. casib. vt per Roman.in l.soluto matrimonio, ff.sol. mat.numero 5.& seq.

Factum vel dictum calore iracundiæ non obligat dicentem vel facientem.lege quicquid calore.ff.de regul.iuris. c.si quis iratus.ij.quæst.iij.leg.3.ff.de diuort.l.si filiam. C.de inoff.test.l.si non conuitij. C.de iniu. lege famosi.ff.ad legem Iuliam maiesta.

Ampliatur in 9.casib. & limitatur in quinque à Petro Duen.reg.292.

Fallit in multis casib.vt per Iason. in le.si filiam tuam, C.de inof.test.nu.6.Ampliatur in 4.casib.& limitatur in vno à Dec.in d.leg. quicquid calore.

Factum à principe. Laico non potest eius successor irritare,imò tenetur ratum habere.c.si quis inuestitus,vbi Bal.qui succe.teneantur,in vsib.feud.in c.de cessorum.25.quæs.2.facit tex.in l.si abeo.C.de liber. caus.l.si ego.§.1.ff.de iure dot.

Fallit in 5.casibus,vt per Pet. Duen.regul.293.contrariam regulam cum suis limitationibus facit Damasi.regul.83.

Factum à maiori parte creditorum præiudicat aliis fauore liberationis.l.& suum heredem.§.hodie tamẽ. ff.de pact.l.fin.C.qui bo.cede.pos.Fel.in c. cùm omnes,de consti.

Fallit in 7.casibus,vt per Iaso.in d.§.hodie tamen. numero 1.

Factum à maiori parte collegij vel vniuersitatis in præiudicium singulorum non tenet,nisi omnes consentiant.gloss.in l.2.C.quæ sit longa consuetudo. Bart. in procœ.ff.orum.nume.5.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 4.à Petr. Duen. reg.97.

Sine facto nostro nostrum ad alium transferri non potest.l.id quod nostrum.ff.de regu.iur.vbi Deci. ampliat & limitat.

Factum infectum reddi non potest.l. in bello. §. factæ. ff.de cap.l.si ita quis.ff.de euict.l.1.§.si vir. ff. de acq. possess.§.1.ver.quæ igitur,in Auth. de æqualita. dot. not.Bar.in l.non dubium.C.de legi.facit tex.in l. 1. C.de rap.virgi.

Fallit vt declarat Dec.in l.verum est.ff.de reg.iu.

Qui facit per alium, per se ipsum facere videtur. Ampliatur in vno casu,vt refert Benincasa in prin.Inst. de act.numer.495.& limitatur Crot.in l.is qui pro empto.ff.de vsucap.& per Cag.& alios in l.1s damnum.ff.de reg.iur.

In factis capitularibus, seu collegiatis non sufficit canonicos seu illos de collegio separatim consentire. sed oportet quòd sint tanquam collegium congregati.

Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 6. à Felin.in c. cum omnes,de coust.nu.48.

Facta contra ius pro infectis habentur. c. qui contra, de reg.iur.

Fallit vt per Dyn in dicto capit. fallit vt per Damas. regul.123.

Ad factum quis compelli non potest. l. si quis ab alio, in fin.ff.de iud.

Fallit in 5.casibus,vt per Alexand.in l.stipulationes. ff. de verb.oblig.num.27.

Facti facultas ad hæredem non transit.not.in l.in stipulatio.ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casibus,vt per Alexand.in d.l.in stipulat.numero 6.

Factum alienum promitti non potest.l.stipulatio ista. in prin.& l.quæsitum ff.de verb.oblig. §. si quis alij. Inst.de verb oblig.Fallit in 7.casibus,vt per Socin. in tract. fallent.reg 326.

Facta multa tenent,quæ fieri prohibentur.l. patre furioso.ff.de his qui sunt sui,vel alien.iu.

Fallit vt per Damas.reg.109.

Factum non dicitur, quòd non durat factum.fallit vt per Damas.reg.95.

Illud solũ fieri quod iure fit.fallit vt per Damas.re.79. Donat.Fina,lib.5.

¶ PACTVM Ex facto vel non facto animus & euentus probatur.

In Instit.de rer.diuis.§.pauonum.& vlt.
I.de præsumpt.
C.de episc.aud.l.si clericus.
In Decret.18.d.c.peruenit.
C.de iur.delib.l.cum debitum.
C.de leg l.cum quæstio.§.sed aliam.
C.de appell.à procons.
ff.ad l.Rhod.de iactu.l.qui leuandæ.
C.de test l.non codicillum.
ff.de acquir poss.l nen.§.species.
In Decret.23.dist.his ergo dis.

Ex facto vel non facto probatur animus & euentus.] Quasi dicerent:per exteriora probantur interiora: & ex eo quod aliquis facit vel omittit facere vel postea contingit, declaratur quod fuerit & qualiter fuerit factum,vt in legibus,in Rubr.positis continetur.Similiter declarantur interiora per veterem cõsuetudinem,vt in seq Rubr.continetur. Az.rub.10.

¶ FACTVM. Ex eo quod quis solet facere,vel facit, præsumitur eum velle alium similiter facere,vel fieri velle.

In Decret.38.priusquam.
C.de episc.aud.l.nemo.
I.e.quod solutum est.
ff.quod cum eo.l.vlt.
ff.de susp.tut.l.quoque contutorem.§.sin autem.
I.de consuetu.pet.fam.
ff.de vsur.l.qui semisses.§.vlt.
ff.de pign.act.l.vniuersorum.
ff.de neg.gest.l.si negocia absen.
ff.ad Maced.l.si filius.§ quod dicitur.
ff.de in rem vers.l.si pro parte.§.versum.l. quod si quid.§.quoties.in fin.
ff.de reb.eo.qui sub tu.l.1.
ff.de pet.hær.l eum qui.§.vlt.

Ex eo quod quis solet facere,&c.) Hæc Rubrica suprà exposita est,in illa Rub Ex facto vel non,&c.proximè præposita. Azo,rub.10.

Ex eo quod fieri sulitum est,præsumitur.

ff.de ædil.edict.l. si quis sit fug.§.apud Labeonem.
C.de pign.act.l.pignus.
In Decret.28.dist.de Syracensanæ.
I.de assecuratione.Rub.secũdu quod cõsue.

Non int.

Non intelligitur quem posse facere, vel facultatem faciendi habere, nisi cũ commodo suo facere posit.

In Decret.dist.19.c.cum nec possunt.ff.de noxal.act.l. si seruus de pos.§.quid est autem.
ff.de neg.gest.l.diuortio.Rubr.1.
ff.de stat.lib.l.si peculium. §. vlt.

Non intelligitur quem posse, &c.]Hoc est intelligendum, quando aliquis habet beneficium vt condemnetur, in quantum facere potest. vt ff. de re iudicat. l.in condemnatione. vel quando quis promisit se facturum, vel daturum, quando facere poterit, vt ff. de verb.signif. l.nepos proculo.aliàs enim nullo etiam relicto apud debitorem fit condemnatio. vt ff. de re iud.l.sunt qui in id, & ll.sequent.C. qui bonis ced. poss.l.1. Azo,rub.10.

Non intelligitur posse fieri, quod de iure fieri non potest.

ff.de cond.instit.l.filius.
In Decret.2.q.1.c.1.
In Decret.22.q.2.culpa faciat. Azo,rub.10.

Non intelligitur quid factum, nisi sit ritè factum.

ff.de re iud.l.si se non obtulit.§.condẽnatum.
ff.de bon.poss.contra tab.l.non putauit. §.1.
In Decret.c.1.q.1.neque. Azo,ru.10.

Quod factum est, pro non facto habetur, nihil interest, an quid non fiat inutiliter.

In Dec.33.q.notificasti.
ff.de verb.oblig.l.quod is qui sibi dari.
I.de iud.Rùbrica, repetitio.
In Instit.de hær.quæ ab intest.in prin.
C.qui man.non poss.l.Dino Marco.
ff.de arb.l.non distinguemus.§.si mulier.
C.de lib.caus.l.nec si volens.
C.de hær.instit.l.1.
ff.si quis in ius voc.l.1.& vlt.
ff.de pet.hær.l.si possessor.§.bonæ fidei.
ff.qui satisd.cog.l.quoties.
I.l.de die.§ quod mulier.
ff.de iureiur.l.non erit.§.pen.
ff.quod quisq.iuris.l.vlt.
ff.si cert.pet.l.certi cõdictio.§.quoniã & vbi.
ff.de in rem vers.l.3.§.1.
ff.ad Vell.l.non pu.§.si conuenerit.
ff.ne quis eum qui in ius voc.l.1.§. Offilius.
ff.de leg.commiss.l.potest.
ff.depos.l.1.§.eleganter.& §.si rem.
ff.de hær.vel act.vend.l.2.§.illud tenendũ est.
ff.act.empt.& vend.l.ratio.Rubrica 1.
ff.de vsur.l.videamus.§.in Fauiana.
ff.de op.l.si eum patro.
ff.de aquir.poss.l.non videtur.
ff.quorum legat.l.1.§.quod ait prætor.
ff.de pœn.l.rei cap.in fin.
ff.de cond.& demonst.l.hæc condictio.
ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.l.si debi. §. vlt.
In Decr.d.68.cor episcopi.
In Decret.de consec.placuit.
In Decret.23.c.quorundam.
I.1.q.1.si quis contrà fugerit. Azo,ru.10.

Quod non est factum, habetur pro facto.

In Instit.de act.§.sed iste.§.aliæ autem.
I.de verb.sig.Rubric.non intelligitur.
C.de inoff.test.l.si mater.
C.de instit.& sub.l.si mater.
C.quæ res pig.oblig.l.2.
C.de do.quæ sub modo.l.quoties.& l.si quid.
ff.de adopt.l.his verbis.
ff.de rei vend.l.quædam.§.proponebatur.
ff.vsufr.quemad.l.omnis.§.desinere.
ff.pro socio.l.2.
ff.de contrah.empt.l.Labeo.ff.de dona.l.qui saxum.
ff.de leg.1.l.turpia.§.si Titiæ.
ff.de dam.infec.l.hoc amplius.ff.de acq.poss. l.1.§.si iusserim.ff.de appell.l. cum quidã.

Quod factum est.)Hæc Rubrica intelligenda, vbicunque aliquid est factum non iure, quod tamen de iure solet sortiri effectum, non in maleficiis vel quasi, vt C.de leg.& const.l. non dubium. Item est intelligenda, quando factum nõ perseuerat, vel minus plenè factum est, vt ff.de op.no.nun.l.prætor ait. §. hoc autem interdictum.& de act.empt.l.ratio.& de vsur. l.videamus.§.in Fauiana.& de poss.l.1.§.si res depos. vel non est factum vt fieri debuit.vt ff. de verb. obli. l.Iul.§.1.& de sol.l.etiam.vel non est factum, quando fieri debuit.vt ff.de iur.iur.l.nõ erit.§.vlt.Et contrà, quod factum non est, pro facto habetur: quia nõ stetit per aliquem, quo minus fieret, sed per aduersarium: vt continetur in illa Rubrica cum per te non steterit, &c. vel per casum fortuitum, habita præsumptione ex eo quod factum fuit, vt C.de inoff.test.l.si mater. vel quia ei simile quod fieri debuit, factũ est. vt C.de inst.& subst.l.si mater.& de dona.l.1.& l.quisquis.& de acquir.poss.l.1.§.si iusserim.& l.quod meo. vel quia quod faciendum est, probrosum est, vel impossibile. vt C.de inst.& subst.l.reprehẽdẽda.vt ff.de legatis 1.l. turpia.§.si Titiæ.& in Instit.de hæred. instituen.§ penultim.Hoc in vltimis voluntatibus: secus in contractibus, vt Instit.de inutili stipul.§. impossibilis conditio. Azo,rubr.10.

Quod fuit & non est, pro infecto habetur: non videtur versum, nisi duret versum: non videtur fuisse quod non est, vel non durauit in esse.

In Decret.dict.50.fœnum.
ff.de redhib.l.2.in fin.l.quod ita sanatum.
ff.de bonorum pos.secund.tab.l.1.§.si limen.
ff.de verb.obl.l.si ita quis.§ Seia.
ff.de alien.iud.mut.causa fact.l.ex hoc.§.pen.
ff.si quis caut.l.etsi post tres.
ff.de diuor.& repud.l.3.
ff.de arbitr.l.item si.§.1.
ff.de const.pecun.l.sed si alia.
ff.de pub.l.hae.
ff.de po stu l.l.cui..1.
C.de quæst.l.seruos.
ff.de fideiuss.l.si stipulatus es.
ff.de cura.fur.l.cum alij.
ff.quibus ex caus.l.2.
ff.vt in poss.leg.si is à quo.§.si semel.
ff.solut.matr.l.semel.
ff.quorum legatorum.l.1 §.vlt.in fin.
ff.de pericul.& commod.rei vend.l.illud.
ff.de in rem vers.l.si pro patre.§.versum.
In Decret.d.64.quanto.
ff.de leg.1.l.qui concubinam.
ff.de hæred.vel actione vend.l.2.
Instit.de hær.ab intest.in prin.

Quod fuit, & non est, pro infecto habetur, &c.] Quasi diceret: & non perseuerauit, quod quis necesse habuit facere: vt proxima Rubrica continetur, si tamen

tamē facienti aliquid posſit imputari. vt ff. locat. l. Martius domum. vel quia mora adhibita purgatur. vt ff. ſi quis caut. l. etſi poſt.

Adiectio.

Vel refert inter neceſsitatem. & tunc etiam ſi non duret, videatur verſum, & voluntatem. arg. ff. de ſolut. l. in pupillo. Cauſa. Vel quia factum in continēti reſcinditur. ff. de diuort. & repud. l. 3.

Fallit autem iſtud generale, vbicunque lex certum cōprehendit tempus: vt ſuprà de temporum conſideratione. Nam ibi quod fuit ſuo tempore, licet poſtea res mutetur, nihilominus ſecūdum negocij naturam inducit effectum: & ita non habetur pro infecto. & hoc probatur, maximè per leges iſtas, ff. ſi quis caut. l. qui autem. §. illud. & ff. de edendo. l. vbi, §. is autē, & per alias plures, per me notatas in d. §. illud. Item fallit, vbicunq; lex ad alicuius rei vel obligationis exiſtentiam exigit aliquid eſſe, nec apponit tempus. Tunc enim ſi ſemel ſit factum, vel cōtingat quod lex voluit, nihil amplius quęritur. ff. quod metus cauſ. l. videamus. & l. ſi ipſa. Azo, rub. 10.

Quod non eſt videtur eſſe, quia poteſt eſſe.

ff. quibus ex cauſ. in poſ. l. Fulcinius. §. ſi quis actione. de peculio.
ff. de pœn. l. moris eſt. §. pen. & vlt.
ff. de his qui deiecer. l. ſi verò plures. §. prętor ait. Inſt. quib. mod. teſt. infir. §. poſteriore.
ff. de peculio. l. quæſitum. in prin.
C. de vſufr. l. ambiguitatem.
ff. de vſur. l. videamus. in fin.
ff. vſuf. quomodo cau. l. quemadmodū. l. 1. §. 1.
ff. depoſ. l. qui in Aſia. §. vlt.
ff. de furt. l. eum qui. §. 2. & §. Papinianus.
ff. de contrahen. empt. l. nec emptio.
ff. de ſtat lib. l. Labeo.
ff. de rei vendic. l. item ſi verberatum. §. fina.
ff. de leg. 1. l. planè. §. ſi con.
ff. de minor. l. ſi ex cauſa. l. in cauſæ.
ff. de fideiuſſ. l. fideiuſſ. pro venditore.
ff. de aq. plu. arcen. l. ſi autem plures.
ff. de arbit. l. item ſi vnus. §. pen.
ff. de re iud. l. Neſennius. §. fundus.
ff. qui & à quibus. l. cum hęreditas. §. ſi Titius.
ff. de pet. hær. ſed etſi. §. 2. & §. vlt.
ff. de neg geſt. l. liberto. §. 1. & l. diuortio. §. ſed & ſi facere.
ff. de iuriſd. omnium iud. l. ſi idem. §. vlt.

Contra.

In Decret. de conſecrat. d. 4. ſciendum.
ff. de furtis. l. pen.
ff. de in litem iurand. l. in actionibus. §. item.
ff. de ver. ob. l. cōtinuus. §. eū qui. & §. ſi ab eo.
ff. qui ſatiſd. cog. l. ſciendum. §. ſi fundum.

Quod non eſt, &c.] Melius potuit ita poni: Spectatur id quod fieri poteſt, ad eius ꝙ agitur validitatē. Inſtitu. quibus mod. teſt. infir. §. poſteriore. vel vt ex eo agi poſſit. ff. de leg. 1. l. cum res. §. vlt. Vel vt ſciamus, quid & quārum debeat pręſtari. ff. de neg. geſt. l. diuortio. §. ſed & ſi facere poſſit, vel quam pœnam pati. ff. de pœn. l. moris. §. vlt. Nec enim Rubricę ſententia probatur per ll. ſub ea poſitas. Et ita locum habet hæc Rubrica, vbi lex ſpectat futurū tempus. Cōtraria autem Rubrica locum habet, vbicunque lex dicit, præſentis temporis æſtimationem præſtandā, non futuri ff. qui ſatiſ. cog. l. ſciendum. §. ſi fundus. & §. poſſeſſor. quod plenè oſtendit ex illa Rubrica quæ ſuprà poſita eſt, præſentis temporis, &c. Et per ſequentem Rubricam, infrà de ſtatu leg. Rubric. Ius ſtatuit. & infrà de eſſe & non eſſe, Rubrica vlt. & colligitur hæc ſolutio, ff. quibus ex cau. in poſſeſſ. eat. Fulcinius. §. ſi quis actione. ff. qui & à quib. l. Iulian⁹. ff. rei iud. l. ſi quis ab alio. vt Rubr. Caſus aduentitij non inducunt, ſicut his duabus legibus dicitur: ſed naturam non tollit, vt in illa. l. diuortio. Cauſa. Azo, rubr. 10.

Si ſcit facto eueniſſe, quod ab alio fieri debet.

ff. de aq. quot. & æſti. l. 1. §. quæſitum.
ff. quemad. ſer. amitt. l. qui fundum.
ff. de cond. & demonſt. l. 2.
ff. ad l. Iul. l. nihil intereſt. Azo, rubr. 10.

Sufficit factum quamuis non ſicut voluit.

ff. de don. l. ſi tibi dederim.
ff. de acquir. poſſ. l. fundi vendit.

Si per te non ſtetit, perinde eſt ac ſi feceris.

In Decret. de pœn. d. 1. voluntas.
ff. ne vis fiat ei qui in poſ. l. 1. & l. vlt.
ff. de redh. l. quid ſit. §. 1.
C. qui pet. tut. l. cum à matribus.
C. de furt. l. ſi quis.
ff. de leg. 1. l. turpia. §. 2. & l. ſi Titio.
ff. de cond. & demonſt. l. ſi Titius ſtatuas. l. iure ciui. & l. in teſta.
C. de vſur. l. acceptam. & l. conſtat.
ff. de adult. l. eum qui.
ff. locat. l. qui operas.
C. de cond. indeb. l. cum quídam.
ff. de pact. l. ſi cum fundum.
ff. de furt. l. ſi quis ex domo.
ff. de ſtat. lib. l. ſi peculium. §. is cui ſeruus. & l. cum hæres. §. Stichus.

Contra.

In Decret. 32. q. 5. ille.
ff. de cond. cauſ. dat. l. vlt.
ff. de cond. & demonſt. l. illius libertis.
C. de condit. inſer. l. legatum. l. cum quidam.
ff. locati. l. ex conducto.
ff. de vſur. l. videamus.

Si per te non ſtetit, perinde eſt ac ſi feceris.] Circa hoc generale ſumenda eſt regula, vt ſi ſtat per eum qui facere debeat, nihil conſequatur: ſi ſtetit per eū cui faciendum eſt, vel dandum, vel per eum cuius intereſt, non impleri cōditionem, quantum ad eum, perinde eſt ac ſi factum eſſet. ff. de cond. & demonſt. l. iure ciuil. l. & per iuſiur. §. etſi fideiuſſ. ſuper cōditione autem implenda, vel facto quod eſt in obligatione, diſtingue: pendeat ex facto tantum illius cui legatū, an ſuo, an alterius. Si ex ſuo tantum, puta, ſeruū manumittere eſt rogatus: & impeditur per caſum, puta per ſerui mortem, nihil cōſequitur. Si autem fuerit in mora: alioquin contrà. hoc fallit in caſu, vt ff. de ſtat. lib. l. hæres. §. Stichus. Si verò alius afferat impedimentum, occidendo puta, nihil conſequitur legatarius, ſed datur actio in occiſorem. ff. de ædil. edict. ff. ad l. Aquil. l. inde Neratius. in princ. & §. idem Iulianus. & Inſt. ad l. Aquil. §. illud, quo non exiſtente, ſortè ſoluendo ſubuenitur legatario contra hæredem. ff. de eo per quem factum eſt. l. vlt. Si autem ex eius vel alterius facto conditio pendeat, impeditus per alterum, totum habet: per caſum autem, nihil. C. de cond. inſert. l. legatū. & de inſtitut. & ſubſt. l. 1. & de cond. & demonſt. l. in teſtamento. Et hoc ita in poteſtatiua conditione. In caſuali, ſi ſtat per caſum fortuitum, nihil conſequitur legatarius. Quid ſi mixta, idē quod in caſuali. vt C. de inſt. & ſubſtit. l. ſi pater-

l.si pater. & hanc distinctionem habes, C. de cond. insert.l.legatum.

ADIECTIO.

Quod fit duabus causis, vel quia ad id tendunt, vt 2. q. 8. qui crimen.& 1.q. quod facit. Ad quod sequeretur, vbi diuina gratia inuenisset. de consec. d. 1. quæris. Hoc verum: nec obstat quod dicitur de conditione ob turpem causam, l.vlt. quia de illo contractu locutus est, vel dicas, quòd fuit mora tradendi. nec obstat quod dicitur, C. de quæst. in seruorum. quia illud mortui fauore dictum erat. nec quod dicitur, etiam locari operas, distinguitur, an operam, vel rem tantum locauit. Azo, rub. 10.

Quod rectè factum est, superueniente delicto vel facto non vitiatur.

In decret.30.q.1.ad limina.
C.de interd.in l.2.
C.de admini.tut.l.sancimus creatione. suprà, quod ab initio valet.
C.de decur.l.infamia, ff.de post.l.1.§.casum.
ff.de his qui not.infam.l.qui iussu.
ff.de iud.l.iudex.
ff.de acquir.pos.l.1.§.per seruum.
ff.de vsucap.l.non solum.§.vlt.
ff.de itin.actuq; priu.l.nec enim.
ff.de pecul.l.quam Tuberonis.
ff.de ritu nup.l.oratio, §.vlt.l. si quis. Decret. 26.d.deinde.in fin.

Quod rectè factum est, superueniente delicto vel facto nô vitiatur.] Hoc generale videtur iuuari per aliud, quod est suprà, Quod ab initio, &c. Nec recipit contrà, super eo quod dicit de superueniente delicto. In eo autem quod dicit de superueniente facto, recipit côtrà, quod est suprà, Quod ab initio valet, vitiatur, quod in eum casum, &c. quod qualiter sit intelligendum, ibi exposui. Azo, rub. 10.

Non sufficit ab alio factum, quod facere tenebatur.

ff.quod vi aut clàm, l.si opus.
Rubric. nihil refert à quo sit factum.
ff.de pet.hær.l.si quid possessor.
ff.de tab.exhibend.l.locum.§.condemnatio.
ff.ad municip.l.Titio eum esset. Azo, ru.10.

Quod rectè fieri non debet, per alterius fiet consequentiam: & quod non licet per directum, licet per obliquum.

ff.de pact.l.si vnus, §.illud.& §.vlt.
ff.de iurisd.omn.l.si idem.
ff.de don.inter vir.& vx.l.si sponsus.
ff.de vsuc.l.si aliena.§.hæc.
ff.de prob.l.cum probatio prioris.
ff.de fideiuss.l.tutor.
ff.de vsur.l.si quis sol.§.vlt.
C.de donat.l.sancimus.§.si quis autem.
ff.de aut.tut.l.1.& l.quod dicimus.§.1.
ff.de bon.aut.iud.possid.l.cum vnus.
ff.de cond.& demonst.l.conditiones ex.
ff.de his quę in frau.cred.l.qui autê.§.si quid.
ff.de accept.& per ius, ff.si fideiuss.

Quod fieri rectè non debet, sed per alterius consequêtiam, &c.] Quasi diceret, quod fieri directò prohibetur, fit per consequentiam: quia sequitur aliud quod non est prohibitum. vt ff.de pact.l.si vnus, §. illud.& de aut.tut.l.1. Distinguitur tamen vtrum expressum sit validum, an non. Si fit validum, valet quod tacitè inest, vel propter consequentiam: aliouî contrà. vt ff.de ser.rust.præd.l.item, §. qui habet. & de bon. aut.iud.poss.l.cum vnus.& de lib.leg.l.si is qui duos. & de don.int.vir.& vxor.l.si sponsus.§.si maritus. Idê & si principale extinguatur ex post facto. vt C.si pê. appellat.l.si is qui reprobatur per l. ff. quibus mod. pig.vel hypot.sol.l.1.§.1.& de leg.1.l.si fideiusso. & de hæredib.instit.l.qui filio. Et notaui in d.l.item.§.qui habet. de serui.rustic.præd. Aliud. si per obliquum capiat, aliud si directò. ff.de ma. test. l. Stichus. l.3.§. vlt.l.si is.§.si hæres. Azo, rub. 10.

Quod fieri necesse non est, si factum fuerit, tenet.

C.de Episc.& cler.l.si quis in conscrib.
C.quod met.caus.l.cum te.
C.de fideiuss.l.filiusfam.
ff.fam.herc.l.qui hæres erat.
ff.de relig.& sumpt.l.& si.§.idem.
ff.pro soc.l.quod autem ex furto.
ff.de redhib.l.quòd si nolit.§.in factum.
ff.de iur.dot.l.non solum.
ff.de pact.dot.l.inter socerû, §. cû pro se filia.
ff.de dam.infect.l.damni, §.culpa.
ff.de fideiuss.l.Græcè.§.à tutore.
ff.vt in poss.leg.l.1.in prin. contrà.
ff.si quis caut.l.sed & si.§.vlt.contrà.

Quod fieri non est necesse, si factum fuerit, tenet.] Aliquid quoniam dicitur fieri non necessarium, quia eius nomine conueniri non potest, ciuili obligatione locum non habente: est tamen necessarium, respectu naturalis obligationis tantum, quantû qui est astrictus. Dicitur & non necessariû, quia nullo modo, nullo iuris vinculo est astrictus aliquis. Hæc autê Rubr. intelligi potest secundum vtranq; significationê: aliter tamê & aliter. Nâ si nullo iuris vinculo sit necessariû factû, tenebit, nisi putauerit quis se ad id quòd fecerit astrictum, errando in iure, vel in facto, vt ff. si quis caut.& si quis, §.vlt. Si autem erat necessariû de naturalis iuris vinculo tantum, etsi fiat ab errante, & putante se astrictum, dum tamen in facto probabiliter non erret, tenebitur, nec irritabitur. vt ff. ad l. Falcid.l.1.§.id quod.& C.ad l.Falc.l.error.& de iur.& fact.ig.l.si post.& ff.ad Maced.l.vlt. Azo, rub. 10.

Multa fiunt, quæ fieri non debent: facta tamen non rescinduntur.

C.de Episc.& cler.l.si quis.
Inf.de reg.iur.Rubric.à lege.
Infrà, e.quod fieri debet, non nocet omissum esse.
C.de procur.l.militem.& l.ita demû, C.de nupti.l.si contra mandata.
In Decret.2.q.1.nemo.
In Decret.d.27.quidam.
I.c.11.q.3.nam si episcopus fortè.
ff.de feriis.l.1.§.1.
ff.de procur.l.filius.§.milites.
ff.qd met.caus.l.si cû exceptione.& l.isti.§.vl.
ff.de com.di.l.Sabinus.
ff.de cond.indeb.l.eleganter.§.si quis.
ff.de ritu nupt.l.diuus Marcus.
ff.de reb.eo.qui sub tu.l.si pupillorum.
ff.quæ in fraud.cred.l.prætor ait.§.si debet.
ff.de interdict.& re.l.relegatorû.§.ad têpus.
ff.quando appell.l.1.§.biduum.
ff.de re mil.l.milites ag.
ff.de decur.l.non tantum.
In Decret.c.14.q.2.c.vlt.
In Decret.30.q.5.§.si obiicitur nec illum.
In c.25.& q.8.§.l.& c.de propinquis.

In Aut.de sanc.Episc.§.omnibus autē.Azo, rub.10.

Quod fieri non debet,factum rescinditur.

In Decret.35.q.2.Imperiali.
In Aut.de nupt.si aduersus.
C.de leg.& con.l.non dubium.
l.pacta contra ius facta.
C.qui pro sua iur.l.in causarum.
In Decret.37.presbyteris.
ff.de feriis.l.nullo iudice.
C.si nupt.ex rescript.pri.in l.fin.
C.quomo.& quan.iud.l.si vt proponis.
ff.de feriis.l.si feriatis.
ff.de vsur.l.placuit.
ff.ne quid in loc.publ.l.vlt.

Multa sunt quæ fieri non debent,&c.) Et econtrà. Regula est,nullius esse momenti,quod contra leges factum est,vt D.de leg.& constit.l.non dubium.recipit tamen multas exceptiones,vt in hac Rub. continetur:& ita possunt dici specialia.vel dic,regulam habere locum, cum lex simpliciter aliquid prohibet,non vltrà progreditur.vt C.de sacros.Eccles.l. nemo.Cum autem vltrà procedit,tractando qualiter sit nullū,vel annihilando,vt in contractu per metū inito:vel contra Macedonianū , vel contra Vell. dando exceptionem:vel contrà,si illa dando actionē vel factum,illicitè confirmando, vt ff. de interd. & releg.l.relega.§.ad tempus.& C.quādo appel.sit. l.1.§.biduū.statur speciali clausulæ,relicta generali. vt ff.de verb.ob.l.doli.& quib.ex causis ma.l. sed & si per præt.§.deinde. Azo,Rub.10.

Adiectio.

Vel distingue, an habeat perpetuam prohibitionem, vel non.ff.de ver.ob.l.si stipulor.& hic notanter in illa Rubr.& d. legū iur.non perpetuò. vel dicas, ꝙ talibus lex non resistit:sed non assistit.Cauta.

Non quid fiat,sed quid fieri debeat, est considerandum.

ff.de off.præf.l.sed licet.
ff.de iust.& iur.l.pe. Azo,re.10.

Non quid sit,sed quis esse credatur, quærendum est.

ff.de off.præf.l.diuus.
ff.ad senat.cons Maced.l.3.

Et plus est in re,quàm in opinione.

C.de pet.hær.l.si putas.
ff.de reb.eo.l qui sub mag.§.si ęs alienum.
Et l.si pupillorum.§.si prætor.Azo.ru.10.

Multa simpliciter prohibentur,quæ cum adiecta forma vel ratione adiuncti permittuntur.

ff.de plag l.2.
ff.de vsuc.l.si ali.§.hoc mater.
C.de iud.l.quotiens.
ff.de pig.l.si fundus.§.si aliena res.
ff.de fal.l.vxor.
ff.de ver.ob.l.si arte.in fi.nemo.§.si rē meā.

Multa simpliciter conceduntur, quæ cum adiuncto inhibentur.

ff.de nego.gesl.l.vlt.
ff.de re mil.l.3.§.in bello.
ff.de pos.l.1.§.idem.
C.de infam.l.decreto amplissimi.
ff.de postulan.l.1.§.item sen.consulto. Azo, Rubr.10.

Quædam adiuncti ratione inhibentur, quæ simpliciter conceduntur.

Et hoc est idem generale cum priori.

¶Fieri. Quod fieri debet,nō nocet omissum esse.

ff.vsufr.quemad.caue.l.omnes.§.si vsufr.
ff.de vsufr.ea.rer.quæ vsu.l.hoc sen.consul.§. si pec.
ff.de euict.l.fundum meum.
ff.de adopt.l.his verbis.
ff.ad exhib.l.iul.§.ita demum.
ff.de mag.quæ l.1.§.si magistratus.
C.de his quibus vt indig.l.non oportet.
ff.de ventr.inspic.l.1.in fin.
C.in prima constitut.
Et aut.de tabel.§.pen.& vlt.Azo,rub.10.

Quod fieri debet,nocet omissum esse.

ff.de transl l.cum his.§.si prætor.
I.de poen.Rubrica,prætermissa puniuntur.
ff.de rebus eo.qui sub tu.l. magis.§.si pupill.
ff.mand.l si fideiuss.§.si cum debitor.
C.qui pet.tu.l.2.
C.arb.tu.l.quicquid.
ff.off.præf.l.diuus si tibi.in fin.&c.

Quod fieri debet non nocet, &c) Super hoc illud est attendendum,an is qui facere omisit, sit obligatus ad faciendum,an non.Si sit obligatus ad faciendū, necesse est committi obligationem vel ad pœnam, vel ad interesse,,omisso eo quod fieri debuit, aut si non committatur, necesse est vt dicamus obligationem nullam.ff.vt leg. nomine cau.l. hæc stipulatio.§. diuus.& ita nocet omissum,vt in sequenti Rubrica continetur,nisi quod omissum est,repræsentetur per legem.vt C.si ma.ita ven.l.ea quidem.Si verò non sit obligatus ad faciendum,possit tamen facere:si velit,non nocet omissum , vt pœn. quis pat. Imò pro facto reputatur , quandoque scilicet cum lex factum repræsentat in alicuius fauorem,vt ff.de adopt.l.his verbis.vel vt alicui cunsulat.vt ff. de vsufruct.earum rerum.l.hoc Senatusconsultum.§.si pecuniæ. Azo,rub.10.

¶Factum. Si in aliam causam incidit factum,nō valet,& si aliàs in tali casu valet.

ff.de don. inter vir.& vxo.l.sed & si mors. in prin.
ff.solut.mat.l.si cum dotem.in prin.
I.de verb.Rubr.omissum intelligitur.
I.de remis.Rub.vna serui.
ff.de lib.& posth.l.commodissimè.
ff.bon.poss.secundum tab.l.qui ex liberis.
ff.de reb.dub.l.qui duos.
I.de vna affirmante.
ff.de cond.ob caus.l.si extraneus.
C.de hær.instit.l.vlt.contra.
C.de don.int.vir.& vx l.si ex voluntate.

Si in aliam causam,&c.)Hæc Rubr. malè fuit posita, secundum intellectū legum sub ea positarum: sic ergo ponatur: pactum vt vltima voluntas , vel lex, in vno casu concepta,in alio non valet.ff.solu mat.l.si cū dotē.in prin.de lib. & posth.l. cōmodissimè. nisi alius casus omissus expresse similis, vt C. de institu. & substit.l.mater.& de dona. quæ sub modo.l. vltima.& de ll.& Senatuscons.l.neq;.& ff.de lib.& post. l.Gallus.§.& qui nisi ex mente contrahentiū appareat aliud.ff.de cond.ob caus.dat.l.si extraneus. Itē si dē alicui, tanquam affini vel coniuncto,aliàs non donaturus,eum non sit coniunctus, nulla est donatio.C. de don.inter vir.& vx.l.si ex voluntate. C. de hæred.instit.l.nec apud. Azo, Rub.10.

Venire

Venire contra proprium factum nulli cōceditur.
In decret.12.q.2.monemus.
C.de pact.l.si quis in conscribendo.
C.de non num.pec.l.generaliter.
C.de reb.cred.l.si quis iusiurandum.
I.de remiss.Rubr.remissa.
I.de iud.Rubr.suum vel decessoris.
I.de alien.ci.Rub.eum qui solum.
C.de act.& obl.l.sicut.
C.de testib.l.nullum.
C.de lib.hom.exhib.l.1.
C.si aduer.don.l.si in te.
C.de cred.euict.pign.l.non deb.l.1.& 3.
C.ne fiscus rem quam vend.l.1.& 2.lib.10.
ff.de adopt.l.post mortem.
C.de rescind.vend.l.ratas.
ff.de ser.rust.præd.l.per fundum.

Et hoc ipso iure non tenuit concessio:nec tamen contrà venire potest,& sic quidem probatur solutio.
ff.de off.procons.l.solent,§.sicut.
ff.de neg.gest.l.Pomponius scribit.
ff.de rei vend.l.si à Titio fundum.
ff.de vsufruct.l.sed & si quis.
ff.de except.rei vend.l.1.
ff.de euict.l.vendicantem.
ff.de pign.act.l.rem alienam.
ff.de fund.dotali,l.fundum dotalem.
ff.mand.l.inter causas,§.sed cum.
ff.de distract pign.l.si is qui.
ff.de verb.obl.l.qui Romæ,Rub.prima.

CONTRA.

C.de inoff.donat.l.qui totas.
C.de sac.san.Eccl.l.iubemus,§.scientes. vt cut.§.sanè.
C.de lib.caus.l.rem quidem illicitam.
I.de se fuisq;.Rubr. quod facit quis tanquā alius,& Rub.potest quis agere tanquā alius.
C.de patre qui fil.distr,l.2.
C.de accus.l.4.
C.de euict.l.si tibi libetam.
C.locat.l.3.
In Decret.12.quæst.1.habebat.
C.de reun.donat.l.si vnquam.
ff.de oper libert.l.si libertus ita iura.
C.de agric.& censit.l.quemadmodum. lib.11.
ff.de solut.l.stipulatus,in fin.
ff.de iurisd.omn.iud.l.si conuenit.
ff.de procur.l.filius,§.vltimo.
ff.de rei vend.l.is qui se obtulit.
ff.de ser.rust.præd.l.si mihi eodem.
ff.de nox.act.l. electio.§.neq;.
ff.de inter.act.l.de ætate.
ff.mand.l.creditor.§.Lucius.
ff.de cond.caus.dat.l si pecuniam.
ff.locat.l.ex conducto,§.cum quidam.
ff.ad Trebell.l.filiam fratrib.
ff.de cess.bon.l.quem pœnitet.
ff.de precario.l.cum precario aliquid.
ff.de sepulch.violato.l.prætor,§.si is cuius.

Venire contra factum proprium nulli, &c.& econtra.] Huius generalis contrarietas facilè sopiri potest,facta distinctione, vtrum id quod factum est, legitimè factum sit,an non.

ADIECTIO.

Vel dicas,quòd non licet mihi,tanquam mihi, sed tanquam cuilibet alij,C.de lib.caus.l.1.

CAVSA.

In primo casu non licet alicui venire contra factum suū,C.de act.& obli.l.sicut,& ff.de distr.pig.l.si is qui. Et in hoc casu loquuntur plures leges huius generalis. Hoc in contractibus innominatis, & est ratio: sicut enim contractus innominati debiles sunt in obligatione contrahenda,ita & in ea retinenda. In quibus datur pœnitendi facultas, ei forte soli cuius gratia est initus,vt ff.de cōd.caus.dat.l.si pecunia ei.l.de di.§.Item quandoq;.& si non gratia pœnitentis celebratur,vt ff.de precar.l.cum precatio.Sed in contractibus nominatis quandoque licet venire contrà, si fauor libertatis vel liberorum interueniat.C. de lib. caus.l.1.& de euict.l.si tibi.Si verò pactum non sit legitimè factum,distingue:an sit factum lege prohibete, an lege ei non assistente , quia omissa sit legis solennitas, vel consensus eorum qui pacto consentire,debebant.In primo casu licet venire contrà, vt C. de agric.& censit. l. quemadmodum, & C. de sacro sanct.Eccles.l.iubemus,§.prædia.Authen.nec obstat quod in ea lege videntur œconomum priuare administratione:nec enim priuatur ipso iure, sed per sententiam. In secundo casu non potest venire contra factum suum,vt ff.de adopt.l.post mortem,& de ser. rust.præd.l.per fundum,& vt communia præd.l. venditor & Instit.de fidei commiss.hæred.§.vlti.Vbi autem nō interuenit pactum, sed qui vnum fecit, ad aliud vult recurrere, & primū deserere,non est concedendum,vt ff.de leg.& const.l. penult. nisi in quibus casibus hæc lex permittit.vt ff.de colla.bon.l.nonnū quā, & ad hoc facit totum illud generale. Locus est variationi & con. Azo,Rub.10.

Quæ facti sunt,ad alios non transeunt.
I.ex deprehen.l.significauit.
C.de cad.toll.l.1.§.non autem.
I.de paren.R.ea quæ facti.
ff.de stat.lib.l.statu liberi,§.si quis non dare,& §.vlt.
ff.de cond.& demonst.l.qui hæredi.in princi.
ff.de solut.l.inter artifices.

Ex his legibus videri potest,quòd si quis dedit fideiussorem in his quæ facta sunt,quòd non tenetur fideiussor ad interesse.

Quæ facti sunt, &c) Differentia est inter donationem & factum:quia donatio per alium impleri potest,factum autē siquidem inhæreat. Specialiter hoc acto certæ personæ ingenio per alium non adimpleatur: alioquin contrà. vt ff.de solut.l.inter artifices.
Azo,rub 10.

¶ FACTVM,tam liberorum , quàm etiam seruorum, & eorum communia.

Non sufficit semel voluisse,vel fecisse, nisi duret.
ff.quib ex caus.in poss.eat.l.prætor.
ff.de oper.nou.nunc.l.prætor.§.hoc autem.
ff.de adopt.l.adoptio,§.1.
ff.quod vi aut clām.l.prohibere,§.illud:
ff.de seruit.rust.præd.l.eum.
ff.qui pet.tut.vel cur.l.diuus.
ff.de cond.indeb.l.eleganter.§.penult.
ff.quor.leg.l.1.§.quod autem ait prætor.
ff.de inoff.test.l.nam hæredi.
ff.de collat.bon.l.nunquam.
ff.quod cuiusq; vniu.nom.l.item quòd si.

Sufficit semel voluisse,vel fecisse.
ff.vt in poss.leg.l.3.§.pen.
ff.pro soc.l.antepen.

CONTRA.

C.de incest.nup.l.2.

Est matrimonium,&c.]Sine dubio non est matrimonium inter liberum & seruum, vt in contraria Rub. dicitur.Quod autem dicitur,ff.de ritu nup.l.in eo.§. vlt.non obstat:quia ibi Iuliani recitatur opinio:vel, in casu illo speciale est.Hoc,de iure fori: secus de iure fori,per canones.

Conditio statu liberi potest esse deterior.

ff.de stat.lib.l.si ita.

CONTRA.

ff.de stat.lib.l.statu liberis.l.respons.

Conditio stat.&c.] Nunquam etiam statu liberi conditio immutari potest alienatione. vt ff. de fideicô. lib. l.generaliter.§ quoties.& de stat.lib.l. statu liberum.l.respons.& §.vlt.Sed fallit in casu, vt ff. de stat. lib.l.si ita liber. Azo,ru.98.

Qui non manumisit,potest esse patronus.

ff.de fideic.lib.l.generaliter. §.2. Azo,ru.98.

Licet non sint præsentes qui debent esse,si factum fuerit,nihilominus valet.

C.de aut.præstan l.vlt.§.2.
ff.de iudic.l.non idcirco.
ff.pro socio.l.actione.§.morte.
ff.de oper.nou.nûc.l.de pupillo. §.si plurium.
ff.de cond.& demon.l.municip.

CONTRA.

ff.de arb.l.item si.§.2.l.in tres.§.is cui.
ff.de eden.l.si quis ex.§.à reo.
ff.si quis caut.l.seruus.§.1.
ff.de postu.l.cum eorum.§.1.
ff.com mu.præd.l.vlt.
ff.de iud.l.aliud non est.§.1.
C.de sacros.Eccl.Aut.hoc ius por.
C.de fide instrum.l.comparationes.
C.de iureiur.l.vlt.§.hoc etiam.
C.de aut.præstan.l.vlt.§.vlt.& §.1.

Licet non sint,&c.] Si plures sint necessarij ad aliquid agendum,nec interueniant omnes, nihil valet quod geritur: vt in contraria Rub. dicitur. Nec obstat, quod in hac Rub.dicitur.nam in nulla subiectarum legum ponitur casus,in quo plures essent necessarij, si bene intelligatur: vt aperte ex eis colligi potest. Azo,ru.98.

Faciendum aliquid impedit quod non tollit factum.

ff.de postul.l.1.§.casum.
ff.de fund.dot.l.si fundum.
ff.de pecul.l.quam Tubero.
ff.de iur.aur.anu.l.1.
ff.de publ.iud.l.is qui.
ff.de vaca.mu.l.si feruns.§.vlt.
ff.de accusa.l.non tantum.§.vlt. Azo,ru.98.

Factum aliquid tollit,quod non impedit faciendum.

ff.de arbit.l.non distinguen.§.sacra.
ff.de assig.lib l. vtrum.
ff.de relig.& sumpt.fun.l.1.& 2. sunt personæ.
ff.de fideiuss.l.si debitori.
ff.de excus.tut.l.spadonum.§.scire.

Aliquid impedit,&c.]Vt ex legibus hic subiectis apparet,multa sunt quæ impediunt aliquid faciendum, quæ non dissoluunt iam factum. hoc enim gramus est:vt & suprà.Quod ab initio valet,&c.notaui. Nec obstat,quod dicitur ff.de arb.l.non distinguemus.§. sacerdotio.nam ibi non soluitur ipso iure compromissum,sed sacerdote postulante: nec imponitur ei necessitas iudicandi,potest autem, si velit. Vnde si sacerdos factus recipiat compromissum, cogitur compromissum iudicare: quia renunciasse videtur priuilegio. Vt ergo ibi soluitur eius fauore, si velit: ita & si velit non suscipere, non cogetur. Item non obstat,quod dicitur ff.de assig.lib.l.vtrum.quia emãcipatio assignari non potest. Et ita est illa litera intelligenda,ne sit contraria ei quod dicitur in Inst.de assign.libe.§.pen. Item non obstat,quod dicitur ff. de fideius.l.si debitori.quia ibi non soluitur datio fideiussoris,facta ante deportationem.vt C.de fideius. l.1.sed impeditur facienda post deportationem, vt ibi dicitur.Est ergo consonantia, non contrarietas. Azo,rub.98.

Non est redditum quod est deterius redditum,vbi haberi non possit.

ff.ad exhib.l.Iul.§.sed etsi.
ff.commod.l.3.§.1.
ff.depositi.l.1.§.si res.
ff.de pign.act.l.eleganter.§.Mæuius.
ff.de leg.3.l.qui con.§.si res.

CONTRA

Contrà,ff.de dol.l.eleganter.§.non solum.
ff.de leg.1.huiusmodi,§.ædes.
ff.de leg.2.l.Mæuius.§.penult.
ff.de solut.l.etiam.

Non est redditum, &c.] Hæc Rub. plenè est exposita suprà de iudic.tit.rem peto,&c. Azo,ru.98.

¶FACTVM.Pomponius lib.xxxij.ad Sab.

Lex xxxix. al.xl.

In omnibus causis pro facto accipitur id, † in quo quis alium perhorrescit quò minus fiat.

¶ADDIT.†in quo per alium mora est,quo &c. sic in P.flor.hæc sola est vitiosa.

Concord.l.vnica. C.de iis qui propt. met. iud.non appel.& cap. fin. de appel. l. metum autem. quod met. caus. Viuien.

¶FACTVM.Ex facto non sequitur id quod sequi videtur.

ff.de iud.l.non videtur.
ff.famil.ercisc.l.qui familiæ.
ff.de except.seu præs.l.non vtique.
C.de euict.l.non ex eo.
ff.de no.op.nunc.l.sciendum est.per eon.

Ex facto non sequitur,&c.]Hoc generale vno verbo potest interimi,vt dicas, imò nô videtur sequi,vt per leges sub eo positas probatur.vel dic:sequi videtur prima facie, non tamen sequitur, quanquam lex illa de except.non vtiq; intelligi possit, quando reus negabat se debere,vel si dedit, opponebat exceptionem, confiteri videtur ex quadam côsequentia:quia cum dicit sibi competere exceptionem,ergo alij actionẽ. ff.de except.l.2. Azo,rub.10.

Factum non dicitur quod non durat factum.

PRO.

1.q.2.constat.
Ext.de verb.sig.c.nam & ego.
Ext.de regular.& transf.c.ad nostram.
D.de in rem verso.l.si pro patre.§.versum.

CONTRA.

Ext.de spon.impub.c.de illis.
32.q.5.c.horrendus.
C.de contrahen.empt.l.non idcirco.
C.de transact.l.quamuis.

C.de act.& oblig.l.sicut initio.
D.de seruit.rustic.prædior.l.per fundum.
C.communia prædior.l.receptum.

SOLVTIO.

Quod semel factum est, non potest fieri non factum.D. de capt.& postlimi. reuer.l. in bello. §. factæ autem. & qui semel contraxit, si contractus sit nominatus, non potest resilire ab eo.d.l. quamuis. & d.l.non idcirco.Idem est in matrimonio. In voto autem permittit ius pœnitere infra annum. In contractibus verò innominatis habet locum pœnitentia.D.de condict.causæ da.causa.l.si pecuniam.& interdum in crimine singulariter commisso,si citò corrigatur,c. de pœnit.dist.1.c.diuortium. Quandoque & per pœnitentiam non desinit delinquens esse nocens. D. de ædilit.edic.quid sit fugitiuus.Sed hoc verum est quantum ad homines ,qui præsumuntur malè versaturi, ex quo semel malè versati sunt.Quantum ad Deum, desinit quilibet esse nocẽs per pœnitentiam. 50.dist. c.fertum. Damas.reg.87.

¶FACTVM:hæc reg.locum non habet in his ,quæ facti sunt,secus autem in his,quæ iuris sunt.Bar.l.si maritus.§.lege Iulia.ff.ad l.Iul.de adul. Bal.l. siue possidetis.col.2.C.de procu. Med.reg.9.

¶FACTVM à maiori parte creditorum præiudicat aliis,fauore liberationis.Hanc regulam probat tex. in l.& suum hæredem.in §.hodie tamen.ff. de pactis. cum l.seq.& in l.fina.C.qui bonis ced. possunt. De iure reg.probatur in l.v.titu. xv. par.v. Circa quam regulam vide Rom. in sing. xcix. Fel.in c.cùm omnes.de constit. Afflict.decis.cclxxxviij.

Hanc regulam limitat septem modis Ias. in d.§. hodie tamen.à nu.1.vsque ad nu.3. P.Duen.reg.294.

¶FACTVM à maiori parte in rebus collegij, vniuersitatis, vel communitatis,valet: & sic regulariter in his,quæ pertinent ad plures vt vniuersos. Hãc regulam probat text.in l.quod maior.ff.ad municipal.& ibi gloss.& Bartol.text. in l.nulli. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine.in l.aliud.in §.refertur.ff.de regulis iuris.& in capitu.j de his quæ fiũt à maiori parte capituli.& in capit.quia propter.& in ca. auditis. de electionib.gloss.& Doctores in capitu. cùm omnes.de constitut.& in cap.j.in verbo,tractatus. de rebus eccles.non alienan. libro sexto, & in cap. pastoralis.in princip.in verbo,plures.de rescriptis. & in l. vbi absunt. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. Circa quam regulam vide Afflict. in decisione prima:& in tract. de iure protomiseos. versicu. idem de ipso. numero 5.Cardinalem Iacobatium in tract.de concilio,lib.v.articu.vij.& in libro iij.articu.j.& in libr. sexto,articu.iij.Abb.in consil.Basiliensi,in primo dubio,nume.12.& circa hanc regulam vide l.x.tit.xiiij. parte j. Lambertinum in tracta. iuris patronat. in ij. parte,ij.libro,octauo articulo,ij. quæstio. principa. nume.4.& in eadem ij. par.xvj. articulo, ij.quæstio. principal.nu. 3. Ludouicum Bologninum in repetit. auth.habita.nu.85.C.ne filius pro patre.

Hanc regulam cum vnica limitatione ponit Barth.Socin.in reg.vj.in posterioribus.

Eandem regulam cum vnica ampliatione: & quatuordecim limitationibus posuit Bernard.de Luco in re. cccclxix.remittendo se ad Fel.in c.cùm omnes,à nu. 17.vsque ad nu.19.de constit.

Hanc regulam cum quinque limitationibus ponit Roma.in rub.de arbitr.nume.41.eandem regulam cum quinque ampliationib.& sex limitat. ponit Pyrrhus Engleber.in l.aliud est vendere,§.refertur,ff.de regu. iur.Eandem limitat Dec.decem modis in cap. cùm omnes.in prima lectura , à numero 27. vsque ad numerum 41. de constitut. Eandem cum vnica ampliatione,& quinque limitationibus ponit Dec.in secunda lectura,num.42. Hanc etiam regulam cum sexdecim limitationibus ponit Ias.in l. & suum hæredem, §.hodie tamen.in numero 8.ff.de pact.Eandem regulam,vbi notabiliter eam declarat cum tribus ampliationibus,& vna & vigiuti limitat.ponit Andr.ab Exea in c.cùm omnes,à numero 155.vsque ad numerum 204.de constitutionibus. P.Duen.re.296.

¶FACTVM à maiori parte collegij, vel vniuersitatis in præiudicium singulorum , non tenet , nisi omnes consentiant.

Hanc regulam probat glo.in leg.secunda,in verbo,aut legem.in versicul.hæc autem consuetudo, C. quæ sit longa consuetudo ,& ita per illam glos.tenet Barto. in prooemio Digestorum,nume.quinto,Felin.in capitul.cùm omnes, numero decimooctauo , in x. fallen.de constitutionibus,& ibi Andr.ab Exea.numero 279.Ias.in leg. & suum hæredem, §. hodie tamen, numero octauo,in xvj.fallen.ff.de pactis.Iacobatius Cardinalis sancti Clementis in suo libro de concilio, libro sexto, articulo tertio, versicul. & ideò vbicunque.vbi plura ad hoc infert.eandem opinionem regulæ tenet Angel.in consil.cclxxj.numero primo, Cornæus in consil. clxxvij.numero 6.volu. 2. Maria. Sociu.in tractat.de citatione,articulo 5. numero 20. versiculo sextò fallit.Andræ.Barbat.in consil. xxvij. numero vigesimotertio, volum. 2. Hanc opinionem tenet Steph.Bertrand.in consil. xvj.numer.1.volu. ij. primæ impressionis. Et circa hanc regulam vide posita suprà in regula xlvj.

Amplia primò, vt procedat etiam si illi de quorũ præiudicio agitur essent absentes:quia nihilominùs vocandi sunt,ita tenet Lucas de Penna in l.nominationum,C.de decurio.libro x.Quem sequitur Andr. ab Exea in cap.cùm omnes,nume.183.& numer. 214. de constitutionibus.

Limita primò hanc regulam,vt non procedat in seruo, qui vult effici clericus: quia sufficit consensus vnius ex pluribus dominis.ita probat tex.in cap.nullus,& ibi glos.1.& Doct.liiij.distinct.

Limita secundò,vt non procedat , quando ciuitas, vel maior pars statueret super victualibus,ita tenet Luc. de Penna in l.nominationum,versic. cæterùm sciendum est,C.de decurio.libr.x.Matth.de Afflict.in cõstitutio.Neapolit.libro decimo,rubric.lxiiij. in versicu.incipien.ad officium baiulorum,num.1.Alb.de Rosa.in prima parte statutorum,quæstio. lxix. Hinc est,quòd ciuitas vel communitas habens frumẽtum superfluum,potest compellere ciues,vt emant.ita tenet Felin.in cap.j.numero 2. de Iudæis, allegat text. in l.vnica,C.vt nemini liceat in emptione specierum se excusare.libr.x.Anton.de Burgos in cap. 1. nume. 19.de emptio.& vend.& in nume.22.alleg.text.in l.2. ff.de nundinis,vbi probatur quòd rustici compelluntur venire ad ciuitatem, & ibi victualia vẽdere. Soc. in regu.ccccxxxv.in 4. limit. & circa hoc vide Montal.in glo.l.3.tit.v.par.v.

Limita tertiò, vt non procedat in vniuersitate habente potestatem legis condendæ, Pro quo facit quod notat Ias.in l.si se non obtulit.numero 23. ff. de re iudicata.

Limita quartò non procedere, quando factum à maiori

iori parte concerneret publicam vtilitatem: ita vt omnes ex illo facto perciperent commodum. ita tenet Bald. in consil. lxxxv. incip. punctus super quo consilium petitur. & in consi. ccccclxij. volu. 2. quem sequitur Andr. ab Exea in cap. cùm omnes. nn. 185. de constitutionib. B. Dias re. 297.

Falsa latinitas regulariter vitiat rescriptum. ca. ad audientiam. de rescript.

Amplia, etiam si constaret de voluntate Papæ. Rom. consil. ccclxxvj. quæstio est.

Amplia, etiam si Latinitas Grammaricæ esset in capite separato. Bald. d. cap. ad audientiam.

Amplia, etiam in ptiuilegiis. glos. & doct. in d. cap. ad audientiam. & vide per Domin. in cap. 1. de rescript. in vj.

Amplia etiam in statutis, nisi in statutis rusticorum, secundum Bal. in d. c. ad audientiam, per text. in arg. in l. fi. C. de testamen. milit.

Fallit in falsa latinitate dubitabili, secundum omnes in d. c. ad audientiam, per illũ tex. ibi manifestè, &c.

Fallit, quando error scripturæ procederet ex defectu vnius literæ, siue litera deficiat loco vnius literæ, & alia sit posita. Abb. in d. ca. ad audientiam. Card. in cons. xcv. nobilis, &c. dummodò trãsmutatio literæ non inducat substantiæ mutationem, vel equiuocationem. Bal. in ca. inter dilectos. in fi. de fide instru.

Fallit, quando esset defectus orationis, secundum Inn. in ca. ex parte. de fide instrumen.

Fallit, quando literæ Papæ transirent extra suam cancellariam, putà per cameram. Ant. de Butr. in d. c. ad audientiam.

Fallit, quando falsa Grammatica potest saluari per figuram. Abb. in d. c. ad audientiam. & in ca. j. de indi. per illum text. cum glo.

Fallit, quando falsa Latinitas potest saluari per subauditionem, Bald. in l. eam, quam. C. de fideicommis. vide Bald. in l. errore. C. de testamen. & vide gloss. in cap. cupientes. §. quòd si. in verbo petere. de elect. in sexto.

Fallit, quando esset erratũ in orthographia: quia licet sit pars grammaticæ, tamen non vitiat rescriptum. Bald. in l. Imperator. la 1. in 1. commento.

Fallit in rescripto clauso in corpore iuris, quod per falsam latinitatem non vitiatur, secundum Bal. in dicta l. eam quam.

Fallit in scripturis diuinis. Io. And. d. c. ad audientiam.

Fallit in vltimis voluntatibus. glo. & Doct. in dict. cap. errorem. S. Ianuar.

¶ FACTUM à maiori parte in his, quæ sunt communia pluribus vt singulis (etiam si essent mille) nõ valet, nisi omnes consentiant. Hanc regulam probat tex. in l. per fundũ. ff. de seruit. rustic. præd. & in l. fi. ff. commu. præd. glos. 1. in c. cùm omnes. & ibi Doct. de constitu. & in c. si Archiepiscopus. in verbo, ab omnibus. in fi. de temp. ord. & in reg. quod omnes tangit. & ibi Dyn. de reg. iur. lib. vj. Circa quam reg. vide Oldrad. in consil. xxxiiij. Boer. decisio. v. per totam. Ludouic. Roma. in Rubr. ff. de arbitr. numer. 41. Dominic. Iacobat. in libr. v. de consilio, articu. 7. Pytrum & Doctor. in l. aliud est vendere. ff. de regulis iuris.

Hanc regulam ponit Bernard. de Luc. in reg. cv. remittendo se ad Felin. in c. cùm omnes. numer. 15. de constitutio. vbi eam limitat septem modis.

Amplia primò vltra eum vt procedat etiam in rebus piis. ita tenet Abb. in cap. fina. numer. 5. de his, quæ fiunt à maiori parte capitul. quem sequitur Dec. in cap. cùm omnes. 2. lect. numer. 33. de constit. vbi plura allegat.

Limita primò quãdo minor pars vel etiam vnus ex sociis vellet vti re communi ad vsum destinatum, ita concludit gl. 1. in d. cap. cùm omnes. allegando text. in §. religiosum. ibi, in commune sepulchrum. Instit. de rerum diuis. quam glo. sequitur ibi Felin. vbi plura ad hoc allegat in d. c. cùm omnes. num. 15. versi. & prima fallentia. & ibi Bal. numer. 20. Philipp. Dec. in 1. lect. in d. c. cùm omnes. nume. 23. & in 2. lect. numer. 36. Ias. in l. & suum hæredem. in §. hodie tamen. num. 6. ff. de pact. facit text. in l. arboribus. in §. nauis. iuncta glo. ff. de vsufruct. & in d. l. quòd maior. ff. ad municip. idem Barto. in l. hæc distinctio. in §. fi. ff. locati. Alber. in l. in tantum. in §. religiosum ff. de rerum diuis. Alex. in l. de pupillo. in §. si plurium. nume. 5. ff. de noui operis nuntiat. Soc. in consi. 58. vol. 4. Ludouic. Bolognin. in consi. 53. Philip. Dec. in l. si socius. in fi. ff. si cert. petatur.

Pro qua limitatione facit dictum Salycet. in l. iubemus. la 2. Cod. de sacrosanct. eccle. vbi dicit, quòd si duo fratres vel duo socij habent fundum communem pro indiuiso, & vnus vult quòd colatur, vt seminetur prout fieri debet: alter verò dicit quòd pars sua non seminetur: si alter socius facit totum coli & seminari, nõ tenetur alteri respondere de fructibus etiam pro parte ipsius vetantis, cùm vtatur re communi, vt suprà dixi. Quod dictum Salyce. sequitur Soc. in dict. consi. 58. Ias. in leg. 1. numer. 26. Cod. qui testamen. facere possunt. in leg. serui electione. in §. Labeo. numer. 19 ff. de leg. 1. & in repet. l. quo minus. nume. 109. ff. de fluminib. ex quo apparet verum esse dictum Richardi Malumbræ doctoris Cremensis. in l. si quis putans. in §. siue autem. ff. communi diuidund. vbi dicit quòd si duo fratres, vel duo socij habent domum communem pro indiuiso, & vnus eorum totam domum habitat, non tenetur ad aliquã pensionem fratri vel socio pro parte ipsius fratris, vel socij (cùm vt suprà dixi) vtatur re communi ad vsum destinatum. leg. Sabinus. ff. communi diuidun. quam opinionem sequuntur Bald. & Ange. in l. duo fratres. ff. de acquiren. hæredita. vbi Bald. refert ita in contingentia facti iudicatum fuisse. idẽ Bald. in cap. 1. in §. prætereà. numer. 7. de prohibita feudi alienatione, per Feder. Ludouic. Rom. in consil. clxviij. in fin. Ias. in dicto §. Labeo. nume. 10. in dic. l. j. nume. 27. Cod. qui testamen. facere possunt. & ibi Paul. de Castr. numer. 5. Dec. nume. 28. Iason in dict. §. hoc die. nume. 7. ex quo datur limitatio notabilis ad text. in l. item quæritur. in §. qui impleto. ff. locati. vbi text. probat, quòd quando aliquis conduxit domum ad certum tempus, finita locatione si ille qui eam conduxit tacente domino habitat in illa, videtur tacitè eam reconduxisse: vt dicamus quòd text. ille non habeat locum in socio: quia socius non videtur tacitè reconduxisse domum, & non tenetur socio quicquam soluere pro parte sua: quia vera ratio illius §. est secundum Barto. ibi: quia si aliter esset, iste conductor censeretur habitare illicitè in illa domo: iuxta text. in l. meritò. ff. pro socio. quæ ratio in socio non militat: cùm semper licitè potest totam domum habitare, vt suprà dictũ est: ergo cessat dispositio illius §. vt in leg. adigere. in §. quamuis. ff. de iure patr. & hanc limitat. ad illũ text. ponit Soc. in d. §. Labeo. nu. 3. quam limitationem sequitur Fran. de Ripa in repetit. l. quo minus. nu. 141. ff. de fluminibus.

Limita secundò, nō procedere ratione sepulturæ: vt in l.si plures, & in l.sunt personæ, ff. de religio. & sump. funer. glos.in l.Sabinus, ff. commun. diuid. in verbo, constat.Dec.in c.cùm omnes, numero trigesimo tertio, de constit.

Limita tertiò vltra Fel.in d.c. cùm omnes, non habere locum in casu l. multùm interest, C. de commu.rerum alien.nam Princeps, vel fiscus, qui rem communem cum aliquo habet, inuito socio potest eam alienare, & per illum text.tenet Abb.in cap. ratio nulla. nu. 2. de præbe.Franc.Luc.de Parma in tractat.de fisco, & eius priuilegiis, in xxxv.casu, & in xlvij. nu. 35. & num.47.Martin.Lauden.in tract.de fisco. quæstio. liij. Afflict.in tract.de iure protomiseos, in principio legis, in quarto notabili, nu.16.& 17.Dec.in cap.cùm omnes.in ij.lectu.numer. 38.de constitutionib.Iason in l.qui sine, numero 3.ff.de condictione sine cau.Hippolyt.in l.j.in §.cùm quidam deponeret, numer. 1. ff. de quæstionib Bartol.in l.fin.C.si contra ius, vel vtili.public.Fel.in cap.quæ in ecclesiarum, num.51.versic.sexta declaratio.de constit.& est similis text. in l. j.C.de vendit rerum fiscal.lib.x.& ibi Bartol.Eandē opinionem tenet Decius in consil. ccxxxv. numero 7.quam limitationem infrà latiùs tractabimus in regula incipiente, fiscus. P.Duen.re.295.

¶ Factum à maiori parte regulariter ab omnibus factum censetur, tex.glo.& Bart.in l. quod maior, ff. ad municipalem.

Primò fallit in datione coadiutorum: quia in ipsa datione non sufficeret maior. pars, sed requirerentur duæ partes ipsius capituli: vt est text. in capit.1.circa princ.de cleric.ægrot.lib.vj.

Secundò fallit dicta regula in postulatione, quæ concurrit cum electione: quia tunc etiam illo casu requiruntur duæ partes: vt est tex.in c. si scriptum, de elc. & tenet glos.in d.c.j.de cler.a grot.

Tertiò fallit in confirmatione officialis, quæ non potest fieri à maiori parte, nisi omnes, ad quos spectat dicta electio, sint concordes, vt est textus in authentic. de defen.ciui. §. finali, & illum text. allegat Angel. pro singulari, in l.iuris gentium, §.fin.ff.de pactis.

Quartò fallit, vbicunque maior pars aliquid contrarium faceret de iure communi: quia tunc omnes debent consentire, secundum Innocentium in c.humilis.de maior.& obedient.pro quo facit text. in cap. cùm omnes, de constitution.& ibi hoc tenent Doct. licet Bald.renuerit contrarium in l.j.C.de auctoritate præstanda.

Quintò fallit, vbicunque maior pars vniuersitatis vellet extrahere aliquem de banno, vel aliam gratiam voluntariam facere: quia hoc etiam casu omnes deberent consentire, ita tenent communiter Doct. in d.c.cùm omnes, de cōst.quamuis Abb.Sicu.& Card. ibi teneant contrarium.

Sextò fallit in pluribus creditoribus remittētibus partem debiti: quia ista remissio facta à maiori parte, non habet nocere vni fideiussori habenti fideiussorē vel mādatorem: vt est casus not.in l.fin.in §.j.ff.mād. Aliæ limitationes traduntur per glos. & Doct. in d.l. quod maior. & de ista materia quotidiana habetur per Bart.l.omnes populi.in j.q.princ.in vers.iij.quæritur, ff.de iust.& iure, & per glos.& Doct.in d.c.cū omnes, per Bal.in authe.hoc ius porrectum, C. de sac. sanct.Eccles. & per Bald. & Ang.in l.non ambigitur, ff.de legib.& per Bald. in additio.Specul. in titul. de instrumen.editio.& per Bald.in l.final.in princip. C. commun.de leg.& in l.viduæ, C. de nupt. & in leg. id quod pauperib.C.de episcop.& cleric.& per Docto. in c.fin.de maior.& obed.& per Doctor.in c.quapropter.de ætate & qualita.& per omnes Canonist.in c. coram, & c.ingressi.de elect. & singulariter per Paul. & Bart.in leg.Marcellus, ff.de fideiusso. & per glos.in c.cum apostolica.lvj.distinct.& in c.j.de iud. in iij. q. & in c.canonic.xviij.distinct. & in c.ij.de noui operis nuntiat. B.Socin.re.186.

¶ Factum, vel dictum calore iracundiæ, nō obligat dicentem, vel facientem. Hæc regula probatur in l. quicquid calore, ff.de reg.iur.in cap.si quis iratus. ij. quæsti.iij.in l.iij.ff.de diuortiis.in l.si filiam.ibi, si non inconsulto calore, C.de inoffic.testamen.& in l.si nō conuitij, C.de iniuriis, in l.famosi.in versic.lubricum linguæ, ff.ad leg.Iuli. maiest. in c.quicunque.in §. diuortio, de pœnit.distinct.j. facit text. in argumen. in l.Gracchus, C.de adulter.& in l.si adulterium cum incestu.in §.Imperatores, ff.de adult.in c. illa præpositorum.xj quæsti.iij.in c.sicut.el j.de iureiur. in l.ij.C. ad leg.Iul.maiesta.De iure Regio probatur in l. xvj. tit.fin.par.vij.

Circa quam regulam vide Dec.Gul. Mayn. & Cagn. in d.l.quicquid calore, Ias.in l.si duo patroni.in §.si nu. 1.ff.de iureiur.& in l.si filiam tuam, nu.5.C.de inoffic. testament.Ludouic.Rom. in sing. cccccviij. Hippol. in sing.dcxxvj.& in consil.lxxx.nume.56.vol.ij. Ioan. de Selua in tract.de iureiur.in iij.par.num.26.Grammat.in voto xix.nume.51.Marcum Antonium Baue. in tractat. de virtute & viribus iurament. priuilegio lxxviij.nu.144.

Amplia primò, habere locum in iuramento: nam iuramentum factum calore iracundiæ non obligat, vt est tex.in c.sicut.el j.de iureiur. & ibi expressè Ioa. And. & Anto.de Butr.& Panor.in iij.notab.idem Abba.in c.si verò, nu.7.cod.tit.Lud.Rom. in singul. cccccviij. Fel.in d.c.sicut, nu.3.Eandem opin.tenet, vbi eam notabiliter declarat Ioan.de Selua in dicto tract.de iureiur.in iij.par.num.26.

Amplia secundò in voto facto calore iracundiæ: nam tale votum non obligat: vt est glos.not.in c. dudum. in verbo, calore, & ibi Ant.de Butr. & Panorm. de conuersio.coniugat.& est similis glos.in c.sunt qui opes. xvij.q.iiij.in verbo, non iudicio.quas gl. sequitur Ias. in d.l.si filiam.numero 4.Ludouic.Rom.in dict.sing. cccccviij.Corset.in Reperto.ad Abba.in verbo, iracundia.Philip.Dec.in regu.quicquid calore, numero a.vbi dicit, quòd hoc est verum, quando iracundia esset talis, quæ alienationem mentis induceret: aliàs secùs: eandem opinionem tenet ibi Hieronymus Cagnol.num.6.

Amplia tertiò, habere locum in confessione: nam confessio facta calore iracundiæ, non obligat: vt est glo. in c.ex literis, in verbo, admonita, & ibi Abb. & Docto.de diuort.quam glos.vltra Doct.relatos suprà in regula cxix.in iij.limitatione, qui eam sequuntur, sequitur Ioan.de Selua in tract.de iureiurand. in d. iij. par.num.30.

Amplia quartò, habere locum etiam in exhæredatione: nam exhæredatio facta à patre calore iracundiæ non valet, nec tenet.ita probat text.& ibi glo.Bal. & Salyc.in d.l.si filiam, C.de inoff.testam.& Ias.num.4. Hierony.Cagn.in dict.leg. quicquid calore. numero quinto.

Amplia quintò, procedere in accusatione: nam accusatio facta calore iracundiæ debet per iudicem

aboleri

aboleri: vt in l. secūda. C. de abolitionib. c. si quis iratus. ij. quæst. iij.

Amplia sextò in acceptatione secundi beneficij: nam si facta est calore iracundiæ, non vacat primum, iuxta tex. cap. de multa. de præb. ita tenet Panor. in d. c. de multa. nume. 13. argu. tex. in dict. cap. ex literis. de diuor. quem sequitur Ias. in d. l. filiam tuam. num. 4. Dec. in d. l. quicquid calore. numer. 5. Fel. in c. sicut. el j. nume. 4. de iureiur.

Amplia septimò in sententia calore iracundiæ prolata: nam non debet statim executioni mandari: sed differri debet per triginta dies, etiāsi sententia Principis sit, quandocunque lata est calore iracundiæ. ita probat text. in c. cùm apud Thessalonicam. xj. q. iij. vbi assignatur ratio: similis est tex. de iure Ciuili, in l. si vendicari. C. de pœn. De iure regio probatur in l. xxix. & xxx. tit. xviij. par. iij. & est glos. & ibi Fel. nu. 4. in c. iurgantium. nu. 4. de re iudic. & hanc opinio. tenet Ant. Corset. in Reperto. ad Abb. in verbo, calore iracundiæ. Ioann. And. & ibi Anania in ca. iij. nume. 2. de accus. Martiu. Lauden. in tract. de consiliariis Principum. quæstio. vj. Paris de Put. in tracta. syndic. in prin. in titu. de excessibus consiliariorum. nume. 11. & in eod. tract. in fi. in cap. incip. mandauit Rex. nu. 2. Thom. Grammat. in voto xxij. nu. 13. Ias. in l. puniri. in finalib. verb. C. si contra ius vel vtili. public. & in l. debitoribus. nu. 15. ff. de re iudi. Abb. in c. cùm olim. nu. 23. de re iudi. Hipp. in leg. j. in §. si quis vltrò. num. 52. ff. de quæst., de Neuizanus in sua Sylua nuptiali, lib. j. nume. 91. Hierony. Cagn. in l. quicquid calore. nu. 15. ff. de regu. iur. & ibi Gulielmus Mayn. nume. 8.

Amplia octauò habere locum in professione facta per iracundiam. ita tenet Ant. de Butri. in c. sicut. el j. de iureiur. quem sequitur Fel. in d. cap. dilecti. nu. 16. de excep. & in d. c. Matthæus. nu. 2. de simonia.

Amplia nonò procedere in contractu: nam cōtractus celebratus calore iracundiæ non valet. l. iij. ff. de diuor. & in l. licitatio. in princip. ff. de publicanis. ita tenet Roman. in d. sing. ccccccviij. Corsetus in Repertorio ad Abba. in verbo, iracundia. Quod intellige, nisi contractus esset ad pias causas: vt infrà dicam. quæ ampliatio procedere non videtur: vt in l. lxij. ti. vj. part. v.

Limita primò, non habere locum in delictis, in quibus quis calore iracundiæ nō excusatur. ita probat tex. in l. si non conuitij. C. de iniuriis. & in c. j. & ibi Abb. de is, qui filios occider. Ratio est, quia si aliter esset, rarò punitioni delictorum esset locus, contra text. in cap. vt famæ. de sententia excommunicationis. cum similibus.

In quo est notandum, quòd licet sit vera prædicta limitatio, mitiganda est tamen pœna quandocūque iracundia ex iusto dolore prouenit, vt in l. si adulteriū cum incestu. §. Imperatores. ff. de adulter. & in cap. si quis irascitur. xiij. quæsti. secund. & in l. 1. C. si quis Imperat. maledixe. De iure regio probatur in dicta l. xvj. titu. finali. parte septima. ita expresè tenet Ias. in dicta l. si filiam. numero 6. & in dicta l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. el ij. Abb. & Felin. in cap. dilecti filij. numero 12. de except. Boerius in consi. j. posito post consuetudines Biturigū. Philipp. Deci. in regula, quicquid calore. numero 8. Antonius Corsetus in Repertorio ad Abb. in verbo, calore iracundiæ, & in verb. iracundia. Ex quo Decius in l. vt vim. ff. de iustit. & iure. dicit, quod licet prohibitum sit occidere fugientem qui te percussit, quia id potius ad vindictam, quàm ad defensionem tendit: tamen si id feceris, de homicidio pœna ordinaria puniri non debes, propter iustum dolorem: vt in dicto §. Imperatores. quam opinionem sequitur Hieronymus Cagnol. in dicta l. quicquid calore. numero 10. eandem opinionem tenet Felinus in cap. significasti. el secundo. de homicidio. Franciscus Aretinus in consilio lxxx. numero 8. Bart. Cæpola in consilio xliij. in consiliis criminalibus. Hippol. de Marsil. in consilio vigesimoquinto. Bauer. in tract. de virtute, & viribus iuramenti. in priuileg. lxxviij. numer. 144. Grammat. in voto xix. nu. 14. cum aliis.

Et circa hanc limitationem notandum etiam est notabile dictum Angeli in dicta l. si non conuitij. Cod. de iniuriis. nume. 6. dicens, quòd quandocunque aliquis dixit alicui aliquod verbum iniuriosum, si postea pœniteat, probata iracundia proderit sibi ne actione iniuriarum conueniri possit, quandocunque iniuria possit reuocari: secùs, si iniuria reuocari non possit, & sic intelligi. tex. in dicta l. quicquid dictum. sequitur Lanfran. ab Oriano in tract. confessionum, in princ. nume. 2. Tho. Ferrat. in cautela xxxix. in fi. Fel. in cap. dilecti filij. num. 16. de except. Cagn. in dicta l. quicquid calore. nume. 14. Hippo. de Marsi. vbi dicit se habuisse in practica & obtinuisse, in singul. dcxxvj. & in l. is qui cum telo. C. de sicariis.

Limita secundò in donatione facta ecclesiæ vel piæ causæ calore iracundiæ: quia valet. ita tenet gloss. in cap. dudum. in verbo, calore. de conuersio. coniug. per tex. in cap. sunt qui opes. xvij. quæstio. iiij. ita expresè tenet Rom. in dict. singul. ccccccviij. Ias. in d. l. si filia. nume. 6. Alex. in additio. ad Bart. in d. l. quicquid. Fel. in cap. Matthæus. nume. 2. de simon. Quod tamen est verum in eo qui fuisset aliqualiter concitatus: secùs, si fuisset alienatus à mente propter iracundiam: quia talis contractus non debet seruari. ita tenet Ioan. And. & Docto. in cap. dudum. de conuersio. coniug. Felin. in dicta l. sicut. de iureiurand. in dicto cap. dilecti. nume. 15. in fine. de exceptio. Philipp. Decius in dicta l. quicquid calore. nume. 1. & ibi Cagn. numer. 14. Marcus Ant. Bauer. in tracta. de virtute & viribus iuramenti, in dicto priuileg. lxxviij. nume. 144.

Limita tertiò, procedere nisi iratus post iracundiam perseuerasset in eadem voluntate: vt in d. cap. si quis iratus. 2. quæs. 3. & ita tenet Bart. per illum tex. in d. l. quicquid calore. facit in simili text. in l. licitatio. in princip. ff. de public. & vectiga. ita tenet Ias. in d. l. si filiam. nume. 6. C. de inoffi. testam. Hier. Cagn. in d. l. quicquid calore. nu. 22. pro quo facit tex. in d. l. quicquid calore. ibi, si perseuerantia apparuerit.

Quartò limita, non procedere in sententia excommunicationis: quia licet lata sit per iracundiam, valet: ita probat text. in c. si episcopus fortè iracundus. 11. q. 3. & ita per illum tex. tenet Dec. in d. reg. quicquid calore.

Quintò fallit in blasphemante: nam etiam si per iracūdiam blasphemet, non remittitur ei pœna. ita expresè concludit Hostien. in Summa, in titu. de maledicis. quem sequitur Io. de Selua in tractat. de beneficio, in 3. part. numer. 27. quod dictum limitat Abb. in cap. 2. de maledicis: nisi esset tanta blasphemia, quæ induceret mentis alienationem; sicut de ebrio: & hoc maximè quando procedit iracundia ex iusto furore: secus si dando operam rei illicitæ, putà post amissionem in ludo. Quam opini. sequitur ibi Ioan. de Ana. nume. 2. eandem opinio. Abb.

sequitur

ſequitur Fel., in c.ſicut ex literis.el j.nu.1. de iureiur. Iaſ.in l.ſi filiam,nu.6.C.de inoffi.teſta.Ioan. de Selua in d.tract.de iureiur.in iij.par.nume.27.facit tex. in c.inebriauerunt Loth.xv.q.j. quam opi. ſequitur Iaſ.in l.ſi duo patroni.in §.ſi quis iurauerit.el ij. nu. 1.ff.de iureiur.

¶ FACTVM non dicitur, quod adhuc aliquid remanet ad agendum, etiamſi minimum ſit, ex quo ſequitur de minimis quandoque rationem haberi, præſertim quando eſſemus in re indiuidua, vel in eo quod requiritur pro forma. Doct.com.leg.ſtipulationes non diuiduntur.ff.de verborum obligatio. Medic.re.5.

¶ FACTVM non dicitur, quod formam non habet. leg.ſi is qui.§.quædam.ff.ad l.Fal.l.1.§.hæc verba.ff. ne vis fiat ei. Barto.leg.1.nu.x.C. de fide inſtr. Alex. conſ.42.nu.28.vol.1.Calcan.conſi.8.nume.22. Felin. cap.examinata nu.5.de iudi. nec ſufficit plura eſſe obſeruata, ſi vnum deficit. Natta conſi.262.nume.7. Gram.Dec.79.nu.3. Medic.re.7.

¶ FACTVM, Ius. Paul.lib.5.ad Sabinum. Lex xxiiij.

Quatenus cuiuſque interſit, in facto, non in iure conſiſtit. al. cuius in P.flor.

Cùm intereſſe alicui præſtatur, vt emptori, cui res vēdita non ſit tradita: iudex æſtimare debet lucrum vel damnum, lege per ſe nihil æſtimãte vel diſponēte. Viuiennus.

¶ FACTVM per Principem laicum non poteſt eius ſucceſſor irritare, imò tenetur ratam habere. Hanc regulam probat tex.& ibi Bald.in cap.ſi quis inueſtitur. qui ſucceſſores teneantur. in Vſib.feud. & in cap.deceſſorum.xxv.quæſtio.ſecund. notat Archi. in cap.quia ſancta.nume.5.lxiij.diſtinct.gloſ.in cap. literis. de reſcript. in gloſſ. in verbo, cùm factum. facit text. in l.ſi ab eo. Cod. de liberali cauſ. ibi, reſpectu tamen aditæ hæreditatis voluntatem defuncti conſenſu confirmare debuit. & ibi gloſſ.allegat concordantes.facit etiam tex.in l.ſi ego. in §.j.ff.de iure dot.& in l.quidam cum filio.ff.de verbo. oblig. quem text.allegat Bald.in dict. cap. ſi quis inueſtitus.nume.6.eandem opin.tenet idem Bald. in cap. j.nume.3.de natura feudi.in vſib. feud. quem ibi ſequitur Præpoſit.Anania in ca.ſi.nu.14.ne prælat.vices ſuas.Ludouic.Roma.in conſi.lij. numer.3. & in conſi.cxvj.nume.3.Fel.in cap.j. vbi latè, de probat. Neuiz.in conſi.xij.numer.30. inter conſilia Alber. Bru.Abb.& ibi Dec.in c.j.de probat.nu.25.& 37.Io. Igne.in repet.leg. donationes quas diuus Imperator.nume.5.& 16.C.de donat.inter virum & vx. not. Roderic.Xuarez in alleg.x.

Limita primò, niſi factum per Principem, concernat factum in alterius præiudicium: vt quia ſimpliciter & purè fecit inueſtituram mihi de feudo Titij viuētis: nam eius ſucceſſor non tenetur ratam habere talem inueſtituram.ita concludit Bald.in d.c.j.qui ſucceſſores teneantur.quem ſequitur ibi Matth. de Afflict.nu.44.vbi plura allegat.

Limita ſecundò, niſi ſucceſſor laici qui facit inueſtituram, eſſet fiſcus, qui ſucceſsit propter delictum: tunc enim fiſcus non tenetur ratam habere: ita tenet Bald.in d.c.j. qui ſucceſſores teneantur. allegat pro hoc text.in l.quoties.in fine. C. de nouatio. fiſcus enim æquiparatur prælato eccleſiæ & non hæredi, ſecundum Bald.vbi ſuprà. Ratio eſt, quia ſuccedit bonis & non perſonæ, ſecundum eundem Bald. in l.ſi conſtante. in §.ſi bona. ff. ſoluto matri. & in l. ex facto.ff.de vulgar. & pupill. notat glo. in l.ij.ff.ſoluto matr. Bald.tamen in d.l.quoties.dat optimam regulam, quando fiſcus habeatur loco hæredis, & quando non. Dicit enim quòd in obligationibus iã contractis habetur loco hæredis: ſed in obligationibus contrahendis ex cauſa de præterito, non habetur loco hæredis.

Limita tertiò, niſi inueſtitus ſub aliqua conditione, pēdente conditione, commiſerit aliquam culpã propter quam veniret feudo priuandus: tunc adueniente conditione, non tenetur hæres ratam habere inueſtituram factam per ſuum prædeceſſorem: quia inueſtitura ipſa iam fuit extincta propter culpam: & ſic ſicut anteceſſor non tenetur habere ratam ipſam inueſtituram: ita eodem modo eius ſucceſſor, vt ſuprà dixi, patet: nam propter delictum cenſetur mutata perſona inueſtiti: ergo cenſetur mutata ipſa inueſtitura: argumento text.in ca.veniens.& in cap.cùm in tua. de teſtib.& in cap. cùm ſuper. & in cap.fina.de re iudica. Hanc limitationem ponit Matth.de Afflict.in d.cap.j num.49.qui ſucceſſores teneantur.facit pro hoc l.viij.tit. lib.iij.Fori. & l.ix. tit.ix.ordin.

Quartò fallit, niſi ſucceſſor eſſet potiùs iure ſanguinis, & ſic ex pacto & prouidentia, tunc cùm feudum veniat ad ſucceſſorem ex prouidentia concedentis, prædeceſſor non potuit ſucceſſorem obligare, vt in c.j.an agnatus vel filius.in vſibus feud.quam limitationem ſentit glo.j.in d.ca.ſi quis inueſtitus.qui ſucceſſores teneantur. dum dicit quòd ideo ſucceſſor tenetur confirmare: quia ex qua perſona, &c. & ita tenet ibi Afflic.nu.51.

Quintò limita non habere locum in donationibus factis à prædeceſſore enormiter regnum lædentibus: nam tunc Rex ſucceſſor poteſt prædictas donationes reuocare.ita tenet Spec.in tit.de inſtrumen.editione.in §.nunc autem.in fin.nume.11.& ibi Bald.in additionib. Quos ſequitur Bertachi.in tract.de epiſcopo, in iiij.parte iiij.lib.quæſtio.liiij.num.184.vbi dicit, quòd non ſolùm ſucceſſor, verùm etiam ipſe Rex donans poteſt hoc reuocare Pro qua opinione de iure regio eſt tex.in l.iij.& iiij.tit.ix.li.v.ordin. P.Duen.re.293.

¶ FACTVM PROPRIVM, VIS. Paulus lib.lxv.ad edic. Lex.clv. al.cxcvij.

¶ FACTVM cuique ſuum, non aduerſario ſuo, ᵃnocere debet. Non videtur vim facere, qui iure ſuo vtitur, & ordinaria actione experitur. In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt.

ADDITIO.

ᵃ deeſt in P. florent.

Veluti ſi reus dolo actoris iudicio non ſiſtat ipſi actori non reo noceat. Ex tractatu interdictorum. & reliqua videbis in reg.inf.non debet. Viuiennus.

¶ FACTVM PROPRIVM. L.198.Paulus, libro ſexageſimoquinto ad edictum.

¶ FACTVM ᵃcuiq; ſuũ, nõ aduerſario nocere debet. §.non videtur vim facere, qui ſuo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. §.In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt.

ADDITIO.

ᵃ al.factum ſuum cuique.

Ex tractatu interdictorum, Inſtitu.de iuſt. & iu.§.iuris præcepta. Iunge l.133.in contrahenda, l.206.iure naturæ, l.177. l. 158.non debet alteri. Inſtitut. de ſoc. §.manet. de eo per quem, leg.1. §. 1. Exempl. de al. iud.l.1.de petit. hære.l.nec, §.item ſi quis dolo, pro ſoc.l.actione, l.diximus. de admini. tut.l. tutor qui tutelam.

tutelam: quæ concilat l. interdum, §. qui tutelam, de furt.

§. Non videtur. Iunge ad l. 17. culpa caret. 194. nemo dam. 110. nullum crimen, 199. nullus videtur dolo, quod vi, l. 7. §. bellissimè. Item. C. de act. emt. l. si. arg. de acqui. poss. l. iustè. Contrà de pig. l. 3.

§. In pœnalibus. Iunge capit. 49 in pœnis, in 6. sup. l. ea quæ, l. 200. l. ad ea, §. in rem, l. 57. semper in dubiis, l. nunquam acc. 173. de pœnis, l. si Præses, l. penultim. de pœn. distinctio. 1. cap. pœnæ, pro soc. l. merito, de vsur. l. interdum, §. qui furem, C. de adul. l. Gracchus, de adul. l. quod ait, §. fin. de relig. l. et si quis, §. Diuus, C. de bon. quæ liber. l. 5. de re iudic. l. inter pares, de suspect. l. hæc, §. 1. Instit. de suspect. §. suspecti, de elect. cap. statutum. Rario, cap. odia. in 6. de const. cap. ex literis, a. quæst. 3. §. notandum. Interpretatioque hæc benigna multis fit modis, distin. 50. cap. eos, 24. quæstio. 1. capit. si quis dederit. 33. quæstio. 4. capitul. non oportet, 2. de elect. cap. quia propter. d. l. hæc, de suspect. Exc. de sent. exc. cap. penultim. cap. si ciuitas, de his qui notāt. infam. l. 2. §. exercituum, C. de agri. & censi. l. quemadmodum. & ibi Bar. In pœnis autem fit extensio, quando id proprietas verborum exigit, de testa. l. cum lege. Item quando agitur de remouendo fraudem, de vtilitate publica, vel fauore ecclesiæ, arg. l. 1. §. fina. de calumn. l. sed Iulianus, §. mutui, ad Mac. C. de agri. & cen. leg. quemadmodum. & ibi Bart. Item si ratio sit expressa, soluto matrimon. l. cùm mulier. & ibi Alexan. & Dom. in dict. cap. si ciuitas, §. 1. Latiùs vide Decium. Riisvvichius paratit.

¶ Factum vnum cum refertur ad aliud regulatur secundum id, ad quod refertur. l. asse toto. ff. de hæred. inst. Ripa l. 5. §. si iudex. numero 5. vbi Alex. numero 2 ff. de re iud. l. in testamento. ff. de cond. & de monst. Paul. l. admonendi. ff. de iur. iur. Grat. consil. 105. num. 3. lib. 2. Dec. consi. 512. Ruin. consi. 84. volum. 1. Port consilio 32. numero 17. Dec. consi. 2. numero 18. Paris. consilio 23. numer. 39. volumine 3. Ruin. consi. 114. nu. 16. vol. 3. Medic. reg. 16.

¶ Factum vnius alteri nocere non debet. l. pater familias. ff. de hæred. inst. Bar. l. si hæredis. §. fi. ff. de leg. 1. l. non debet. ff. de reg. iur. ca. non debet. eod. tit. 6. sine culpa enim quis non est puniendus. c. sine culpa. de reg. iur. 6. l. aliud. ff. de verb. signi. l. sancimus, C. de pœn. Abb. per hāc reg. c. quamuis. nu. 6. & num. seq. de sent. & re ind. Medic. re. 8.

¶ Faber non potest de nouo officinam construere in loco vbi posset impedire doctorem, vel scholaré ne studeat. doc. com. l. 1. in fine, ff. sol. mat. doct. c. vestra. de locato, impedimentum tamen arbitrio iudicis relinquitur. Bald. leg. 1. C. de mom. poss. doc. auth. habita, C. ne filius pro patre, Paipalia d. l. 1. nu. 44. vbi Alex. nu. 51. Ripa nu. 130. Alc. nu. 51. Socin. Iun. nu. 272. amp. hoc dictum procedere etiam in profess. Iaso. d. leg. 1. nu. 46. Vilitarinnus n. 187. immunitas enim concessa legentibus competit etiam advocatis. Bart l. medicos, C. de profe. & med. lib. 10. Guid. q. 88. Tiraq. in tract. de nobi. c. 29. num. 15. Iac. Menoch. in tract. de arbi. iu d. libr. 2. cent. 3. casu 237. numero primo & seq. in terminis. Med. reg. 8.

¶ Facta in dubio non præsumuntur. text. in l. in bello, §. factæ. ff. de cap. & postlim. reuer. & in l. si mancipati, C. de collat.

Limita quando sunt facta consueta fieri, tenet Bald. in rub. C. de fideius. per text. quem reputat valde notabil. l. fi. C. de fideius. idem Bal. in l. incendiū, C. si cert. peta. quam dicit elegantem limitat. ad hanc reg. Ias. in l. sciendum, circa princ. ff. de verb. obli.

Secundò limita, nisi in instrumento sit appositum tale verbum, quod de necessitate inducat illud factū, per tex. in l. sciendū. suprà alleg. & in §. fin. Inst. de fideius. & in §. fin. Instit. de inut. stip. & in l. j. C. de contrah. & commit. stipul. per quæ iura ita limitat Ias. vbi suprà.

Fama, vide infrà, Indicium.

Famuli, vide suprà Delictum: & suprà Dominis, B. Dias re. 280.

¶ Facta regulariter videntur esse indiuidua. tex. est in l. stipulationes non diuiduntur, versic. idem puto, ff. de verb. oblig. Et ibi notat Bart. glo. in l. ij. §. & harum. eod. titul. & in l. iiij. §. Cato. cuius rationem assignat & confirmat Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur.

Limita dupliciter: vt per eundem Iasonem in d. l. stipulationes. B. Dias re. 279.

¶ Facta simplicia postquàm sunt deducta in obligationem, sunt indiuidua obligatione, solutione, & petitione. Hanc reg. probat tex. in l. stipulationes nō diuiduntur, ff. de verb. oblig. & ibi Bar. nu. 25. & Paul. Cast. & Doct. præcipuè Ias. numer. 28. tex. etiam & ibi Doct. in l. iiij. in §. Cato. ff. de verb. oblig. & ibi cōiter Bart. & Doct. & in l. in executione. in §. j. eod. tit. glo. in l. ij. in §. & harum, ff. eod. tit. & in d. §. Cato. in verbo, diuisionem.

Hanc regulam limitat duobus modis Bern. de Luco in regula cclxxix. remittendo se ad Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur. num. 29.

Hanc item limitat sex modis Martinus Sanctius Vasco. lectus in tract. indiuiduorum, in ij. cerula, à nume. 19. vsque ad num. 22. P. Duen. re. 291.

¶ Facies homini non debet signari. l. si quis in metallum, C. de pœnis, & ibi Doct.

Fallit in casibus, vt per Pet. Duen. reg. 191. Don. Fina, lib. 5.

¶ Faciliùs remittantur sperata, quàm possessa. de tran. l. 8. de leg. 1. vtrum, §. firem.

Faciliùs tollitur speciale quàm commune. de mil. test. l. eius, §. 1.

Faciliùs datur exceptio, quàm actio. de superf. l. 1. §. cui domus. Riisvvichius.

¶ Falcidia. Vbi legatarius non possidet, hæres nō tenetur imputare in Falcidiam, datum causa conditionis implendæ, Bart. & cōmuniter DD. in l. in quartam, ff. ad l. Falcid.

Fallit in 3. casib. quos not. Paul. de Monte Pico in d. l. in quartam, num. 35.

Vbi testator nihil re liquit, nec hæres percepit fructus, tamen alienauit aliquas res hæreditarias, illæ res alienata imputātur ei in quartā, & in illis habebit quartā suā, casu quo valor earū ascēdat quartā, & in casu quo valeret vltra quartam, reuocaretur alienatio, quatenus esset vltra quartam, Bar. cum qua est communis opinio in d. l. in quartam.

Fallit in 2. casib. quos not. Paul. de Monte Pico, in d. l. in quartam, nu. 44.

Hæres conficiens inuentarium, Falcidiam detrahere potest, §. si verò nō fecerit, in Auth. de hæred. & Falc.

Fallit in 14. casib. quos not. Bened. de Bened. in suo tra. reg. 110.

Falcidia seu quarta de legatis, & fideicōmissis detrahi potest, l. Marcellus, §. Pomponius, ff. ad Trebel.

Fallit in 4. casib. quos not. Socin. regu. 332. Fallit in legatis ad pias causas, quare ex his non detrahitur Falcidia. Fallit hęc limi. in 3. casi. vt per Alc. in l. lex Falcidia

dia,§.ad municipij,ff.ad l.Falcid.

Data inter viuos nõ imputantur in Falcidiam, l. pater filiam,ff.ad legem Falcid.

Fallit in 2.casib. quos no. Ripa in l.in quartam, ff.ad l. Falc.num.37.

Quod iure hæreditario accipitur, in Falcidiam imputatur,d.l.in quartam.in ptin.

Ampliatur in 5.casib.vt per Ripam,in d. l.in quartam, num.64.

Quæ alio iure quàm hæreditario capiuntur,in Falcidiã non imputantur,l.in quartam.in 2.responso.ff. ad l. Falcidiam.

Fallit in 6.casib.quos no.Ripa in d.l.in quartam,nu.66.

Fructus imputantur in Falcidiam, l. in fideicommissariam,ff.ad Trebel.

Ampliatur & limitatur in multis casib.vt per Ripam in d.l.in fideicommissariam,numer. 48.fallit si fructus sunt percepti ex rebus hæreditarijs post mortem testatoris,quare in Falcidiam non imputantur:hæc tamen limitatio sublimitatur in 4. casib. vt per Alex. in l.in ratione,ff.ad l.Falcid. Don.Fina,lib.2.

¶ FALCIDIA non detrahitur si patrimonium minuitur adeo vt non habeat locum,etiam si casu minuatur mortuo testatore, legata tamen integra debentur,nec imputabitur legatariis,l.in ratione.l.in quantitate,§.1. ff. ad leg. Falcid. dicam infer. in ver.legatum. Medic.reg.6.

¶ FALSITATIS,suspicio cessare debet pro re parua. l.cum hi,§.modus.ff.de trãsact. c. & si quæstiones.de simon.Oldr.consi.162.Alex.consi.7.volu.1.col.2.Dec. c.super litteris.col.3.de rescr.Craue.consil.56.nume. 24.non enim subest causa verisimilis, quod quis pro modico voluerit dicere falsum,idem consil.75.num. 16.& nemo præsumitur deierare, vbi ex hoc nullum reportat commodum.l.& eleganter.§. fi.ff. de dolo. Fulgos.consi.173. Med.reg 5.

¶ FALSVM committitur in 22.casi. quos refert Campeg.in tract.de testib.concl.436.

Falsum committens de falso punitur,vt in l.1.& per totum titulum,ff.& C.de falsis.

Fallit in vigintivno casib. vt per Campeg. in tractat. de testi.concl.434.Fallit vt per Viuium in suis conc. in ver.falsitas.

Qui celat testamẽtum,vel subtrahit, incidit in pœnam falsi,& tenetur publico iudicio legis Corneliæ.fallit vt per Blan.in sua praxi crimin.folio 67. numero 28. & 32.

Testis deponens falsum punitur pœna falsi.fallit vt per Marsi.in l.pœna legis Corneliæ.ff. de falsis, numero 9. Don.Fina,lib.4.

¶ FALSVM.Quod falsum est,nihil est.de pig.a c.l.eleganter.§.qui reprobas. glo.in l.2.de hæret.

Falsa causa vitiat sententiam.de excu.tu.l. qui testamẽto.§.item quæro.

Falsus tumor non solet obesse.lib.28.titu.5.leg.92.§.qui falsus.

Quod est longè à verisimili,est quædam falsitatis imago,C.de quæstio.l.milites,§.oportet.Bal.in l.1. C.de ser.pig.da. Riisvvich.

¶ FALSOS testes producens, licet condemnetur de falso,non tamẽ sequitur de necessitate quod ipsi sint falsi.l.Lucius.ff.de his qui nota.infam.cap. cum dilectus de ordin.cogni.Abb.c.pen.num.25.de senten. & re iud. Medic. re.8.

¶ FAMA est in causa vt recedatur a regulis iuris, exemplum,regula generalis est quod quilibet examinari debet antequam doctoretur. hoc fallit quando quis esset bonæ famæ, vt si esset publicè visus legere, vel differere, talis enim absque examine doctorari potest, Ioan. Andr. capi. constituti.il 2. de appellat. Socin. in Reg.284. fall.30.Felin. c. at si Clerici.col. 2. de iudic. Medic.reg.1.

¶ FAMA etiam probat penè cum agitur de re modica. gloss.l.vbi adhuc.C. de iur.dot. Bart.l.minore.§. plurium. ff. de quæst. l.admonendi.vbi Iaso.col.8.ff. de iur.iur.Calcan.consi.100.col.pe.Asin.in praxi iudi.§.7.amp.59.num.12. quia in minimis rebus admittuntur probationes, quæ alias minimè admitterentur.Dec.consi.175.Roma.consil.304.Alex.consil.87. lib.3. Medic.re.5.

¶ FAMA in criminalibus non facit indicium ad torturam,ita expressè tenet Bar.in l milites, C.de quæst. & Ant.de Butrio,& ibi docto.in c.veniens, el primero,de testibus.Quam opinionem sequuntur doct.in regula præcedenti.in iiij.limitatione relati. De iure regio probatur in l.iij.tit.xxx.par.vij.

Hanc regulam ponit Bernard.de Luco cum duabus limitationibus,remittendo se ad Hippoly.in l. de minore,in §.plurimum,nu.27.ff.de quæstionibus.in regula cccxxiij.

Limita primo,quandocunque fama est vehemens, ita concludit Bar. in consi. cxc eandem opinionem sequitur Bald.in cap.j in §.iniuria,de pace iuram. firman.in vsibus feu.Fel. in d.c. veniens, numero 15.de testibus.Augu Ariminensis in addit. ad Ange.in d. tract. maleficiorum, in verbo, quod fama publica. nu.42.Thom.Grammaticus in consi.lvij. numer.16. in criminalibus opinionem hanc sequitur Hippolyt.de Marsi.in d.§.plurimum.numero 28. & in l.patre,vel marito.numero 59.ff.de quæsti & in practica criminali,in §.diligenter.numero 20. & in consil. iij. numero 6.& in consi.xlix.nume.65.& in singu xcvij. & singu.ccx.Paris. in consi. cliij. numero 22. volum. iiij.Gratus in consi.lvij.numero 2.libr.ij. Afflictis in cap.j.numero 17.de pace iuram. firmanda,in vsibus feud.Grammaticus in decis.xxxiiij.numero 52.& ibi numero 53. dicit quòd relinquitur arbitrio iudicis quando fama dicatur vehemens.Hippol.in d.§.plurimum.nu.30.

Limita secundò,quando cum fama adesset dictum officialis denuntiantis cum iuramento, vt suprà dixi in præcedenti Reg.in finali limitatione Eandẽ opinionem tenet Paris de Puteo in tract. syndicatus, in verbo,an fama,nu.3.pro qua opinione allegat text. in Auth.hodie.C.de repudiis.Afflict.in c.j.in iiij.notabili nu.35.de pace iura.firm.in vsibus feud.

Limita tertiò,quando cõtra illum malefactorem contra quem vox, & fama de delicto commisso est, est etiam probatum, illum hominem esse malæ famæ, vitæ,& conditionis,ita expressè tenet Albertus Gandinus in tract.maleficiorum, in rubrica, à quo vel à quibus posit fama incipere, numero 12. quem sequitur Augu.Ariminensis in adddi tionibus ad Ang. in verbo, quod fama publica. numero 44. Pro qua opinione est text.de iure regio in l.iij.tit. xxx. part. vij.pro quo vide Afflict. in d.cap.j.in iiij.notabi. numero 41.de pace iuram. firmã.Hieronymum Zanetinum in tract.differentiarum vtriusque iuris:.differentia cix nu.185.

Quartò fallit, quandocunque cum fama adesset fuga: nã tunc talis infamatus potest torqueri, vt in Auth. de exhibendis reis.in §.si verò.collat.v.& in authen. de sanctissimis episcopis,in §. si quis autem. collatio.ix,nam tunc iste talis potest torqueri. ita expres

se

se per illum text. tenet Affli. in d. 4. notabili. num. 40. Eandem opinionem tenet Bar. in l. fin. ff. de quæ stio. Ioan. de Imo. & ibi Feli. numer. 6. in cap. nullus. de præsum. vbi hoc declarat. hác etiam opinionem tenet Gratus in consil. xlviij. numer. 8. volu. 2. Circa quam limitationem vide tex. de iure regio in l. xiij. titu. 29. part. vij. doct. in l. lege Cornelia. ff. ad Syllan.

Quintò fallit, quando fama habuit originem ab honestis personis: nam tunc bene facit indicium ad torturam. ita sentit Bald. in c. j. in §. item si Vasallus. de controuersia inuestitu in vsib. feud. Salicet. in l. ea quidem. C. de accusa. facit tex. in c. qualiter & quando. el ij. de accusat. & in l. miles. in §. mulier. & quod ibi notat Bartol. ff. de adulte. Paris de Puteo in tract. syndicatus, in verbo, an fama. num. 1. hanc opinionem tenet Hippol. in d. §. plurimum. nume. 30. & in singu. xcvij. & in con. 3. nume. 5. & in consilio xxxj. numer. 5. Fran. Aretinus in d. cap. veniens. nume. 35. & ibi Fel. num. 17. Parisius in consil. cliij. num. 12. vol. ij. facit etiam tex. in c. cùm in iuuentute. de purgatione canonica. P. Duen. reg. 301.

¶ FAMA in criminalibus non facit semiplenam probationem. Hanc regulam probat gloss. in capitulo veniens. el j. in verb. illorum. de testibus, & ita per illam gloss. tenet Bal. & Ioan. de Imol. Ibi, Anton. Butr. numero 10. & Abb. numero 8. Fely 1. numero 12 Deci. numero 25 & ibi cæteri doctor. Bald. & doct. in capitu. de appellationibus. Bario. in l. de minore, in §. plurimum, numero 30 ff. de quæstio. & ibi Hippoly. numero 55. vbi allegat quàm plures doctor. eandem opinionem tenet Ias. in repet l. admonendi, numero 252. ff. de iureiurando. Aymon Crauetta in consilio x!j. numer. 6. Barth. Cæpol. in conf. xxxiij. nume. 5. in consiliis criminalibus. Iacobi. de sancto Georg. in l. 3. §. eiusdem, num. 10. ff. de testibus. Saly. & doctor. in l. ea quidem. C. de accusatio. & banc dicit esse communem opinionem Blanchus in tract. de indiciis, & tortura, num. 313.

Ratio huius regulæ est, quia in criminalibus, probationes debent esse luce meridiana clariores, l. sciant cuncti. C. de probationibus, canonizata, in capitu. sciant cuncti. ij. quæstio. 8. quibus concordat Regia l. 12 titu. xiiij parte iij. ita concludunt omnes suprà dicti doctor. & circa hanc reg vide Deci. in consilio cccclxxix. numero 9. & in consilio clxxxix. numero 13. Gratum in consilio cxxxvj. numero 2. volum. j. Afflict. in capitu. 1. notabili 4. numero 15. de pace iuramento firmanda, in vsibus feudorum. Ioan. de Amicis in consilio lx. nu. 12 Parisium in conf. cliij. num. 12. cum aliis. vol. iiij.

Amplia primò, etiam si agatur de crimine ciuiliter, quia idem erit quod in criminalibus, ita concludit Antonius de Butrio in dict. c. veniens. numero 10 & ibi Abb. numero 9. allegant text in capitu. tam literis. de testibus vbi dicunt probari, quòd fama cum vno teste non probat, & ita illum text notat ibi Bal. numero 1. in 2. notab. Ioan. de Anania in consilio lix. numero 3. Felyn. in dict. capitu. veniens. numero 12. Ias. in dict. l. admonendi, numero 250. quam ampliationem reprehendit Deci. in dict. c. veniens. el j. nu. 28. Eãdem ampliationem ante Decium reprehendit ibi Ioan. de Imola numer. 8. quem sequitur Iac. de sancto Georg. in d §. eiusdem, num. 11. Ratio in qua se fundat Io. de Imo. est, quia quando agitur de crimine ciuiliter, non requiruntur ita strictæ probationes sicut quando agitur criminaliter.

Amplia secundò, vt habeat locum in causa ciuili famosa, & ardua: quia æquiparatur criminali. ita tenet Bald. in d. ca. veniens, el 1. numero 7. de testibus allegat text. in l. propter litem. ff. de excusationibus tutorum, quem sequitur Dec. numero 39. & ideò in matrimonio dissoluendo, quia grauis causa reputatur, non sufficit fama cum vno teste: vt concludit Alexan. in consilio cxliij. nume. 4. volu. 2. quem sequitur Hippoly. in d. §. plurimum. nume. 56. allegat notata per gloss. & doct. in c. mulieri. de iureiur. facit tex. & ibi notata per Antonium in ca. 1. de consanguini. & affinitate. Eandem opin. sequitur Iason in d. l. admonendi, num. 252. ff. de iureiur.

Amplia tertiò, habere locum in omnibus casibus, in quibus non defertur iuramentum in probationis defectum: nam in talibus fama cum vno teste non probat, ita tenet Bald. in c. 1. num. 3. de appel. quem sequitur Dec. in d. c. veniens. num. 31. de testibus. Et casus, in quibus iuramentum non defertur in supplementum probationis, ponit Iason in repetit. l. admonendi, numer 294. Hippolytus in lege, maritus. ff. de quæstionibus.

Amplia quartò, etiam si agatur de probanda excommunicatione vt quis à iudicio repellatur, ita concludit Anto. de Butrio, in dicto c. veniens, numer. 10. & ibi Feli. nu. 12. facit quod suprà dixi in regu. ccxcix. in xv. limitatione.

Amplia quintò, etiam si de hoc esset statutum episcopi, quòd per vnum testem de veritate, & tres de fama conuincatur quis de vsura. ita concludit Federicus de Senis in consilio xvij. per totum: quem sequitur Petrus de Ancha. in repe. c. 1. versi. accedat, quò suprà, de constit. quos sequitur Feli. in d. c. veniens, numero 12.

Limita primò, quando esset facta plus quã semiplena probatio, ita tenet Bald. in l. si quis. in §. 1. ff de edēdo. nume. 4. quem sequitur Aret. in d. c. veniēs, num. 23. eandem opinionem tenet Ioan. And. in additionibus ad Specu. in tit. de probar. in §. fin. vers. xiij ad finem additionis, pro qua opinione ibi Aret. allegat tex. quem dicit esse singularem secundum vltimum intellectum gl. in c. præterea, de testibus: vbi si testes deponunt super adulterio de auditu, quia testes audiuerunt adulteros commisceri, tunc vna probatio iuncta cum fama & aliis legitimis adminiculis, probat crimen. Facit etiam text. in l. j. §. iidem Cornelio, in fine & ibi Bar. ff. de quæstio. vbi ex vno teste de veritate coniunctis argumentis fit plena probatio. facit etiam gl. & ibi Dominicus in c. j. in verbo, manifestos. de vsuris, lib. vj. Eandem opinionem sequitur Feli. in d. c. veniens, numero 13. de testibus. Iacobinus in d. l. iij in §. eiusdem, numero 13. ff. de testibus. Dec. in consi. ciij. numero 12. Grammaticus in decis. xlij. numer. 12. Dec. in d. c. veniens, num. 32. vbi dicit, quòd hoc totum est in arbitrio iudicis, attenta qualitate famæ, & præsumptione quæ esset vltra semiplenam probationem.

Limita secundò, vt non procedat quantum ad inducendam purgationem: vt in c. presbyteri si à plebe. ij. q. v. ita tenet Felinus in d. c. veniens, nu. 4 Iacobinus de sancto Georgio in lege iij. in §. eiusdem. nu. 12. ff. de testibus.

Limita tertiò, vt non procedat quantum ad inquirendum: vt in c. qualiter & quando, el secundo, de accusatio. ita tenet Felinus per illum text. in d. c. veniēs, numer. 14. de testibus. Iacobinus in prællegato §. eiusdem, nu. 12.

Quartò fallit, quo ad deueniendum ad torturam. ista

est glo.no.& communiter approbata,quæ hoc clarè videtur probare,in l.qui sine accusatoribus.in verbo,suspicionibus.ff.de quæstio.

Contrariam tamen opinionem, imò quòd fama non faciat indicium ad torturam contra aliquem,tenet Ioan.Andr.in additionibus ad Specu.in tit. de probationibus.in §.videndum.in additione ad num.19. incipienti,sciant.in fine. idem titu. de notorio crimine,in §.fama est,super versiculo, casus. ad finem additiunis.Quem refert,& sequitur Ant.de Butrio in c.iij.loco, nu.19. de probat.Ange.in tractat. maleficiorum, in verbo,quòd fama publica,nu.41. Panor. in c.j. nu. fi.de purg. cano. & in c. cùm in contemplatione, de regu.iur. Alex.in consi.v.nu.3. vol. j.& hanc opinionem dicit communem esse Hippo. de Marsi.in sing. xcvij. hâc etiam opinionem tenet Bar.in l.milites.C.de q.& in d.l.de minore.§.plurimum.nu.31.ff.eo.licet non clarè. Hanc etiam dicit communem Iason in repetit.l.admonendi, nu.251. ff.de iureiur. vbi allegat quamplures doctor. Eandem opinionem dicit esse communem Hippo.in d. §.plurimum,nu.27. vbi dicit istam esse magis communem opinionem,& æquiorem.Hanc etiam tenet Paris.consilio cliij.numero 21. volum.3.idem Hipp. in consilio xv.nu.12.Eandem opinionem tenet Ant. Corsetus in Repertorio:in verbo,fama.Paris de Puteo in tract.de syndic.in verbo,an fama. Marcus de Mantua, vbi assignat rationem,in consilio cxlviij. nu.7.Io.de Amicis in consilio lxxxv. nu. 4. Stephanus Bertrandus in consi.xxxj.num 2. vol.3.secundæ impressionis.Et hanc opinionem dicit ita communiter teneri Blancus in tract. de indiciis, & tortura:numero 113. Iacobin. de Sanct. Georgio in l.3. in §.eiusdem.ff.de testibus.Quam limitationem intellige,vt dicam in regula infrà proximè sequenti.

Quintò limita non habere locum quando agitur tantum ad finem probandi iurisdictionem illius causæ: nam tunc fama publica in criminalibus facit plenã probationẽ,ita cõcludit Dominicus de sancto Geminiano,in c.si iudex laicus,in §.& si notorium, nu. 2.in 1.notabili,de senten.excommu.lib.vj. quem sequitur Hippoly.de Marsi.in d.l.de minore.in §.plurimum.nume.74.ff.de quæstionibus.

Sextò limita non procedere quando cum fama esset dictum Syndici qui ita denuntiauit Titium occidisse Caium: quia tunc fama facit semiplenam probationem.ita consuluit Bart.in consilio cxcj.in finalibus verbis. Quam opinionem,licet corruptè eam alleget,sequitur Augu.Ariminensis in addit.ad Ange.in tract.maleficiorum,in verbo, quod fama publica,numer.43.Eandem opinionem sequitur Gratus in consi.cxxxvj.nu.17.volum.1.Hiero.Zanetinus in tract. differentiarum vtriusque iuris: differẽtia cix.num.185. P.Duen.reg.300.

¶ FAMA in factis antiquis regulariter non plenè pro* bat * gloss.in l.3.§.eiusdem.ff.de test.& quod habetur in c.tam literis.extrà,eo.tit.Inno. & d.Nicol.in c.veniens.eod.titu.& per Ioan.Andr.in c.licet causam.extrà,de probat.Bal.in l.emãcipatus.C. de fid. instr.& in l.cum super.C.de rei vend. B.Socin

ADIECTIO.

* Non plenè probat. Vide Corn.in consilio ccciiij.incip.rem arduam.per totum.in 3.parte.& in consilio xlviij.incip.præsupponitur.in litera f.& g.in iiij. parte.& Ludu.de Ro.in consi.cix.& in consilio xxvj.& Fel.in dict.c.veniens.

Primò fallit in casibus expressis in iure:vt voluit Inno. in c.quod per nouale.de verb.signifi.

Secundò fallit in actis notoriis antiquis, prout voluit auth.quas actiones.& ibi gloss.not.C. de sacrosanc. eccle.ad hoc quod not.in ca.pe.extrà, de iura.calũ.

Tertiò fallit in antiquis iurisdictionibus, de quarum principiis non est memoria, idest in vniuersalibus differentiis regum vel alterius:cum in eis fama probet:vt voluit Bald.in l.proprietatis.C.de probat. & l.conuenticula. C. de episc.& cler. & in l. si arbiter. ff.de probat.& l. hac sententia.§.cum me absente. ff.de neg.gest.& in l.in summa.§.idẽ Labeo.ff.de aqua pluuia arcen.& in d.cap.tam literis.extrà,de testam.& in d.c.veniens.cum si. B.Socin.re.188.

¶ FAMA cum vno teste in ciuili causa probat,* sed si* ne teste probationem semiplenam inducit.gloss. in capitu.1.extrà,de appel.& l.3.§.eiusdem.ff.de testibus,& gloss.& doct.in cap.veniens.el 1.extrà, de testibus. B.Socin.reg.187.

* Probat. Vide limit.positas per Fely.in d.c. veniens. circa prin.vers.j.cõclusio.extrà.de testi. Lud. Rom. in cõs.vij.& Fel.c.cũ oporteat.de accus.& adde Bal. in cõs.cxxiij.in iij.pat. quod fama debet esse efficax non leuis,& nuda. B.Vad.

Primò fallit hæc regula in nonnullis casibus, quos enumerant Canonistæ in dict. c.veniens. vbi etiam ponunt plenè quando fama probet, & an in criminali causa probet:vbi concluditur quòd non,per nonnulla iura,de quibus ibi per doct. Primò igitur fallit quando ipsa fama non traxisset originem ex aliqua præsumptione verisimili, sed ex quadam vana voce populi:cum tunc non probet plenè,nec semiplenè: cum sit potiùs vana vox populi, quæ exaudienda nõ est.l.decurionum.C.de pœnis, licet aliud quando illa fama traxisset originem ex indiciis, & coniecturis verisimilibus,& apparentibus: cum tũc semiplenam probationem inducat,& in quibusdam aliis,si iudici videbitur: ita quod iudex arbitratur an semiplenam probationem faciat, quod eius arbitrio relinquitur:vt voluit Bart.in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstionibus.

Secundò fallit, quando testes deponentes super ipsa fama,non redderent causam sui dicti:debent enim reddere sufficientem causam, ad hoc vt ipsa fama ita probata operetur,& semiplenam probationem inducat:vt voluit no. Innocen.in c. cum oporteat. de accus.& hoc voluit Bald.in l. proprietatis. C. de prob. quod dic, vt plenè per Canon. in c. cùm causam.extrà,de testib.

Tertiò fallit,quando cum ipsa fama concurrerent ita expressa argumenta & indicia coniecturata, quæ & ipsa plenè probant, vt voluit Ioan. Andr. in addit. Spec.in tit.de notorio crimine.§.fama. ver. quod si agente.& not.in l.indicia.C.de rei vendicat.

Quartò fallit in casibus ciuilibus leuibus, seu modici præiudicij: cum in eis fama orta ex verisimili probatione probet nõ solum semiplenè,sed etiam plenè, vt purà, in restitutione dotis, marito vergente ad inopiam ex fama:vt voluit glo.in l. vbi adhuc.C. de iu. dot.& not.in l. si constante.ff. sol. matr.& extrà de probat.cap. cum causam. de quo etiam per Bartol. in l.ij. §. si dubitatur. ff. quemadmod. testamen.aper.

Quintò fallit, quando esset materia, in qua ipsa fama seu opinio communis tribuat ex eius verbis certum intellectum:cum tunc sufficiat quòd ipsa probetur vt l.Labeo.ff. de sup. leg.& l. cum dẽ lanionis.§. asinam.ff.de fund.instruct.secundum dom.Ant.in dict.

capitu.veniens.in quo autem differat fama à communi opinione,not.per Ioan.Andr.in addit.Specu. & per Anton.in capit.veniens.extrà,de coha.cleric. & mulier.

Sextò fallit, vbi aduersatur fauor publicus præferens opinionem veritati:vt in casu l. barbatius.ff. de offic.præsid.secundum dom. Nicol.in d.cap.veniens.

Septimò fallit,quando ipsa fama emanat super factis antiquis excedentibus memoriam:vt est si excedat metam centum ann.cum tunc plenè probet: vt ff. de prob.l.si arbiter. & vt not. in l.in summa.§.si idē Labeo.ff.de aqua plu.arcend.& Innocen.in capitu. quod per nouale.& capitu.veniens.de verb.signific. B.Socin.reg.187.

¶ FAMA plus custodienda, quàm oculi.12. quæst.1.c. noli.C.de decu.l.infamia.

Præponderat fama emolumento pecuniario. Reg.Si in duobus.

De fama latè tractatur.in l. de minore.§. tormenta.de quæstio. Riisvvich.

¶ FAMA relata probari debet alioquin nihil agetur per allegantem ipsam.Iaso. admonendi.nume.243. lectura 2.ff.de iur.iur. Socin. consilio 27.column.4. volumine 4. Medic.reg.10.

¶ FAMA semiplenè probat,hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turza. consilio 57. videas Viuium in suis conclusio.in ver.fama.vbi limitat.fallit in 17.casibus, vt per Lancil.in trac. de prætore,in titu.de testibus,in capitu.dicta testium. numero 54.

Fallit in 9.casibus,per Iacob.Pet.Tholo.in l. admonēdi,ff.de iureiurãdo,nume.252.videas ibi Ioan. Baptist.Caccial.nu.180.nu.126.vbi ponit in hac materia 11.conclusiones.

Fallit vt per Fran.Curt.in d.l.fallit in 7.casibus,per Lãfran.de Oriano ibi num.26. in quibus fama plenè probat:sicut etiam cum vno teste plenè probat in ciuilibus. fallit in 7. casibus,vt per Soc. reg. 144.Fel. tamen in cap.veniens.de testibus.facit contrariam regulam, & eam limitat in 3.casibus, fallit in 7. casibus,in quibus fama plenè probat, ponit Campeg. in trac.de testibus,reg.405.& 406.ponit in quibus non probat.

Fama probat negatiuam,& ea quæ sunt difficilis probationis. hanc regulam cum suis requisitis ponit Fran.Hercula.in tracta.de negatiua.numero 309.

Fama in factis antiquis regulariter non plenè probat. gloss.in l.3.§.eiusdem,ff.de testam.capit.tam literis, extra eo.titu.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.145.

Fama ad hoc vt faciat indicium quid requiratur, declarat Battand.in.praxi crim.reg.29.vbi limitat contrariam regulam,quòd fama non faciat indicium, facit Marsil.in l.de minore,§.plurium quoque, ff.de quæstio.vbi limitat in 3.casibus,numer.29.

Fama coniungitur cum aliis indiciis, & probationib. ad faciendum plenam probationem.Fallit in 2. casib.vt per Marf.in l. de minore.§.tormēta,de quęst. nu.86.in quo §.plenissimè de fama tractat.

Famam esse seruandam.Fallit vt per Damas.reg.91.

Populus superiorem non recognoscens,saltem de facto potest restituere ad famam eorum ratione,quæ aguntur in suo territorio.

Fallit vt no.Fran.Tura.concl.18. Donat.Fina,lib.4.

¶ FAMA,seu infamia debet præcedere in inquisitione,aliàs inquisitio nō procedit.Hanc regulā probat text.in c.cum oporteat.& in c.qualiter & quando.el iij.& in c. inquisitionis. de accusationib.& in c.1. eod.titu.lib.vj.& in cap.licet Hely. de simonia. in c. Deus omnipotens. in princip.ij. q.j. De iure Regio probatur in l.j.in fine.tit.xvij.par.iij.

Hanc regulam ponit Spe.in tit.de inquisitione. §. j.nu. 5.Bart.in l.congruit.numero 3.ff.de offic.præsid.Angel.in repet. l.si vacantia. C. de bonis vacan. libr. x. Bal.& Salic.in l.ea quidem.C.de accusat. Barto.in l. ij.in §.si publico.ff. de adult. Paris de Puteo in trac. syndic.in verb.inquisitio.Dec.in conf.clxx. & in consil. clxxv. & in consi. clxxxix. Ludouic. Carerius in pract.criminali.in princ.numero 82.Paul.Paris.in cōsi.ccij.numero 21.cum sequen.de accusa.Bald.in l.iubemus.C.de probat.gloss.& ibi Bart.in l.ij.in §.si publico.ff.de adult.

Ratio huius regulæ est:quia nemo sine accusatore cōdemnari debet, vt probatur in l. rescriptum. in §.si quis. ff. de mune. & honori.& in c. de manifesta. ij. quæst. j.& ideò requiritur accusator verus si proceditur per viam accusationis: si autem proceditur per viam inquisitionis, requiritur accusator saltem fictus: scilicet quòd præcedat infamia, vt suprà dictis iuribus.

Hanc regu.Ang.in d.l. si vacantia. limitat in aliquibus casibus,quos refert Ang.Aretin. in tract. malefic.in verb. hæc est quædam inquisitio.nu. 51.& in verbo, quod fama publica.num.2,Hippol.in practica, in §. constante.nu.12.

Ex quibus omnibus ex aliis quæ in variis locis traduntur,amplia primò regulam in tantum procedere, quòd licet testes producti super tali inquisitione probent crimen contentum in ipsa inquisitione, de quo inquisitus non erat infamatus: tamen tales testes illi inquisito non præiudicant: nec ex eorum dictis condēnabitur. ita tenet Spec. in tit.de inquisitione.in §.nunc videndum.nu.6.& ibi Bald. in additionibus,Pro qua opin.est tex.in c. inquisitionis. in §.tertiæ dubitationis.de accusationibus.

Amplia secundò intantum procedere,quòd non valet statutum superioris quòd possit inquiri de aliquo delicto contra non diffamatum.ita concludit Card. in clement.j.num.23. de offic.ordin.quem sequitur Hippol.in d.§.constante.nu.31.

Limita primò,quando inquisitio fit,parte præsente, & non opponente de non præcedente infamia: nam tunc valet & tenet inquisitio.ita probat text. in c.ij. de accusat.libr.vj.& ita per illam text.tenet Hippolyt.in d. §.constante.numer.20. Angel. Are.in tract. maleficiorum,in verbo,quòd fama publica.num.7. Ludouic.Roman.in consil.cx.nu.1.idem Ang Aret. in d.tract.malefi.in verb.& hæc est quędam inquisitio.numer.51.Ias.in l.patre furioso.num.27. ff.de his, qui sunt sui,vel alieni iuris.Cæpol.in conf. lx.nume. 2.in consiliis criminalibus.

Limita secundò in inquisitione generali, quæ fit ad inuestigandum facinorosos homines: de qua habetūr in l.congruit.ff.de offic.præsid.in cap.j. de offic. ordin.in c.irrefragabile. eod.titu.in c. excommunicamus.de hæreticis.in c.placuit. x.q.j.ita Innocent. in cap.j.de postula.præla.Abb.in cap.ad nostram.el ij.num.2.de iureiur.Hippol.in d.§. constante. num. 20.Abb.in c.j. numer.6. super glos.j. de offic. ordin. Angel.Aret.vbi suprà,in d.verb.hæc est quædam inquisitio.numero 51.Salic.in l.ea quidem.numero 30. C.de accusationib.quibus adde Caiet. in ij.ij.quæst. lxix.articu.j.

Limita tertiò in inquisitione,quæ fit ad publicam vti-

litatem in cauſa merè ciuili ex pecuniaria. ita tenet Angel. per text. ibi in d. l. ſi vacantia. facit text. in l. ſi quis intra. C. de bonis proſcript. ita tenet Hippolyt. in d. §. conſtante. num. 20.

Quartò fallit, quandocunque per inquiſitionem proceditur ad denuntiationem publici officialis. ita probatur in d. l. ea quidem. C. de accuſ. in c. 1. de officio ordi. in ca. 1. in §. fi. de offic. cuſtodis. text. & ibi Bar. in l. diuus Adrianus. ff. de cuſtodia & exhibitio. reorum. Montal. in gloſſ. xxviij. tit. 1. part. vij. Bald. & Salic. in d. l. ea quidem. aliàs iudex facit litem ſuam, ſecundum Bald. in l. iubemus. verſ. a. C. de probat.

Quintò fallit, quando iudex inquirit ex neceſſitate officij. ita expreſſè tenet Angel. in dict. tract. maleficiorum, in verb. hæc eſt quædam inquiſitio. numero 51. Angel. de Peruſio ante eum in d. l. ſi vacantia. C. de bonis vacantibus. libr. x. Hippol. in d. §. conſtante. nume. 20. Quod tamen intelligo verum, dummodò ex aliqua iuſta cauſa iudex fuerit motus ad inquirendum: ſcilicet per famam vrgentem. ita Ang. in l. athletas. in §. calumniator. num. 6. ff. de iis, qui not. infam. alleg. tex. in c. cum oporteat. de accuſat. pro qua opinione facit quod not. Bartol. in l. cum quidam. in §. quod dicitur. nume. 2. ff. de acquir. hæred. vbi per illum text. dicit quòd quando eſſet publica fama, & aliquis accuſauit, vel denuntiauit aliquem de maleficio, non poteſt puniri pœna proponentis falſas accuſationes: iuxta ea quæ ſuprà dixi in regu. xxvij. quod dicit ſæpius fuiſſe de facto obtentum. Idem voluit Bald. in l. fi. C. ſi ſeruus aut libertus. lib. x. quem ſequitur Iaſo. in l. 1. in princip. numer. 27. ff. de eo per quem factum erit. ex quo dicto Bar. poſſumus limitare text. in l. lxxxiij. Tauri. vt non habeat locum quando teſtis depoſuit ſuper delicto de quo erat publica vox & fama, quia tunc teſtis non debet puniri tanquàm falſum depunens, cum fama excuſet eum à dolo: quòd expreſſius tenet idē Barto. in dict. l. athletas.

Sextò fallit quandocunque vertitur periculum animarum: & ſic non ad effectum puniendi, ſed ad effectum corrigendi pro ſalute animæ, vt quando epiſcopus viſitat eccleſiam, vel quando vult ſe informare de vita, & moribus eligendi vel conſecrandi, vel alicuius promouendi ad ordines, ſi eſt idoneus: quia tunc ex officio inquirit nulla fama præcedente, vt in capit. 1. de clericis peregri. & in capit. vnico, vt eccleſiaſtica benefi. in capit. graue. de præbendis. ita expreſſè tenet Hoſtienſ. in d. capit. vnico. Abb. in capit. 1. num. 35. de poſtul. præla. & in cap. poſtquàm. numer. 4. de electionibus. & in cap. 1. nume. 6. de offic. ordina. Spec. in tit. de inquiſitione. in §. quando. numer. 6. & in §. viſo. numer. 41. Bald. in conſil. ccxx. vol. iij. Facit quod habetur in cap ad noſtram. el ij. de iureiurand. in capit. cùm nobis. & ibi gloſſ. de electio. in cap. 1. in §. ſanè. de ſenſibus. libro 6. & iſtam opinionem tenet Aret. in c. qualiter, & quando. el 2. nume. 12. de accuſationibus.

Limita ſeptimò, quandocunque inquiſitio fieret de mandato principis: quia tunc poteſt fieri, etiam non præcedente fama. ita expreſſè tenet Bald. in l. nullus. per illum text. numero 1. C. ad legem Iuliam maieſtatis. quod ante eum tenuit Innocentius in c. cùm oporteat. de accuſationibus. Angel. Aretin. in tractatu maleficiorum, in dict. verb. quod fama publica. num. 5. Cæpol. in conſil. xvij. numer. 48. in conſiliis criminalibus. Ludouic. Carerius in practica crimi. prin. ſuper l. obſeruare curabis. C. quot. app. non recip. numero 83. Quod tamen intelligo verum, quando inquiſitio formatur de mandato ſeu ex cōſcientia Principis, ex motu proprio ipſius Principis: nam tunc non requiritur diffamatio nec fama: ſecùs, ſi ad poſtulationem alterius Princepa hoc mandat. ita probat gloſſ. in ca. 2. in verb. fuerat. de accuſatio. libr. vj. & ita expreſſè per illam gloſſ. tenet Hippol. in ſingul. xiiij. idem Hippolyt. in d. §. cōſtante. nume. 21. Auguſtinus Ariminenſis in additionibus ad Ange. in tract. maleficiorum, in dict. verbo, quod fama publica. numero 5. Catellianus Cotta in memoral. in verb. fama. Felyn. in ca. cùm oporteat, in iiij. notab. de accuſat. & ibi Ioan. de Anania num. 2. vbi pro hac opi. alleg. etiam gloſſ. in c. ex tenore. de foro competenti. idem tenet Philip. Deci. in dic. conſ. clxx. & in conſilio clxxxix. Et de iure regio eſt l. 1. titu. xvij. part. 3.

Limita octauò, nō procedere quando aliquis denuntiaretur de crimine per aliquem probum virum: quia tunc prædicta denuntiatio eſt ſufficiena, vt inquiratur contra eum ſuper infamia tantum, & non ſuper crimine, ſed reperta infamia poteſt inquiri de crimine. ita tenet Abb. in capitu. licet. numero 4. in vltimo notabili, de accuſatio. & ibi Anch. & Felyn. numer. 3.

Limita nonò non habere locum in crimine hæreſis: quia proceditur per inquiſitionem, nulla præcedente diffamatione. ita probat text. & ibi Card. qui dicit alibi non legiſſe, in cap. excommunicamus. in §. adiicimus. de hæret. & ita tenet ibi Ioann. de Anania, numero 2. Eandem opinionem tenet Bartol. in extrauaganti, Ad reprimendum. in verb. inquiſitionem. quomodo in crimine læſæ maieſtat. Cardin. in clement. j. in §. penultim. & in clem. ij ij. quæſtio. de hæreticis. Auguſtinus Ariminenſis in additionibus ad Angel. in tract. maleficiorum, in verbo, hæc eſt quædam inquiſitio. numero 58. Ludouicus Carerius in practica criminali: in tract. de hæreticis, numero 110.

Limita decimò non procedere in inquiſitione quæ fit contra officialem in ſyndicatu: quia poteſt contra eum inquiri generaliter & ſpecialiter. indiſtinctè, etiam fama non præcedente: & poteſt inquiri contra eius familiam, officiales, & miniſtrós. ita tenet Patis de Puteo in tract. ſyndicatus, in verb. proceditur autem in ſyndicatu. Angel. in l. vacantia. C. de bonis vacantibus. Bald. in l. obſeruare. in §. proficiſci. numero 7. ff. de officio proconſulis & leg. de iure regio probatur in c. lix. de los Corregidorea. cum ſequentibus.

Limita vndecimò non procedere in caſibus, in quibua præceſſit inquiſitio generalis, quia poteſt perueniri, ad ſpecialem ſine alia probatione famæ. ita Bart. in d. Extrauaganti, ad reprimendum. in verb. inquiſitionem. allegat text. in l. congruit. ff. de offic. præſid. in authen. de collatoribus. in §. iubemus. text. in l. iiij. in §. mandatis. & ibi Barto. ff. ad legem Iul. pecula. idem Bar. in l. ij. in §. ſi publico. nu. 9. ff. de adulteriis. Bald. in l. iubemus. nu. 4. C. de probationib. Montal. in gloſ. l. xxviij. titul. j. par. vij. Et de iure regio probatur in l. j. tit. xvij. par. iij.

Duodecimò limita quando ſtarent contra inquiſitum indicia ſufficientia: nam licet non conſtet de fama, poteſt tamen inquiri ex illis indiciis. ita Barto. in d. l. congruit. ff. de officio præſid. vbi æquiparat proceſſum inquiſitionis cum indiciis, & cum fama publica. Quem ſequitur Patis de Puteo in dict. tracta.

ſyndicatu,

syndicatus.in verbo,inquisitio.Bald.in dict. l. iubemus.numero 4.

Decimotertiò limita non habere locum, vbicunque crimen habet in se maximam offensionem: scilicet vbicunque crimen committitur eoram iudice, iudex potest super illo per inquisitionem procedere: l.j.C.de calumniatoribus.& in l.nullum.C.de testibus.& in l.pen.C.de probat. ita expressè tenet Bar. in d.Extrauagan.Ad reprimendum.in verbo, inquisitioné.Montal.in gl.l.xxviij.tit.primo.par. vij.Bar. in l.ij.in §.si publico.nu.10.ff.de adulte.

Decimoquartò fallit: propter immanitatem criminis,scilicet contra illum,qui facit iniuriam sacerdotibus, vel ministris ecclesiæ tempore cultus diuini: l.si quis in hoc genus.& ibi expressè Bal. C.de episc. & cleric.& ita per illũ tex.tenet Montal. in l.xxviij. tit.j.par.vij.& ita tenet Bar.in l.ij.in §.si publica. nu. 11.ff.de adulteriis.

Decimoquintò fallit in crimine læsæ maiestatis: vt in dict. extrauagant.Ad reprimendũ. & ibi gl.in verb. per inquisitionem.

Decimosextò fallit,quandocunque delictum est notorium,& nescitur quis illud commisit: nam tunc superior facit inquisitionem generalem, ita tenet Innoc.in c.bonæ.el j.nu.7.de elect.Bart. in l.fin.ff.de quæst.Abb.in c.j.nu.6.de officio ordina.De iure regio probatur in l.xj.tit.xx.lib.iiij.fori.& in l.x. tit.j. lib.viij.ordina.& l.xxviij.tit.j.part.vij.

Decimoseptimò limita non habere locum in archiepiscopis,qui possunt visitare prouinciam, & inquirere de criminibus,etiam si non appareat de negligentia suffraganeorum:ita probat text.in capit.sicut olim.de accusat.vbi Abb.in iij.not.& in num.4. hoc expressè tenet.

Decimooctauò fallit in regularibus:nam contra regulares potest inquisitio fieri, etiam nulla præcedente infamia.ita expressè firmat Ioan. Andr.in d.cap. olim.versic. vnde & sine infamia proceditur ad inquisitionem. de accus. allegat text. in c. in singulis. & in cap.sequenti.de statu monacho. quod sequitur Ant.de Butr.ibi,& Card.& Anchar.sed Ioan.de Imol.in dict.cap.olim.nu.20. dicit quòd illa iura loquuntur, quãdo illa inquisitio fit per visitatores, in c.generali.& sic non concludunt, quòd aliàs posßit procedere contra regulares fama non præcedente. & sic concludit Imol.quòd extra casum d.c. in singulis.cum sequenti.remaneamus in reg. quòd non debeat fieri inquisitio non præcedente infamia cõtra regulares,& maximè prælatos: allegat ea, quæ dixi in c.cũ oporteat.& in cap. qualiter, & quando. de accusatiõ. quod dictum Ioan. de Imol. sequitur Ioan.de Anania in d.e.olim.nu.14. eandem opinionem sentit ibi Abb.num. 2.Corset. in repertorio ad Abb.in verb.inquisitio. P.Duen.reg.283.

¶ Fama regulariter non facit plenam fidem.hanc reg. probat text.in l.ij.in §.eiusdem.& ibi gloss. in verb. confirmat.ff.de testibus. eandem reg. probat text. & ibi etiam glos. in c.fi testis. in §.sæpe etiam. & ibi gloss.in verb.fama.iiij.q.iij.& in c.illud.in verbo, in hoc,de clerico excom.min.

Circa quam regulam vide Bart.not.in l. de minore.in §.plurimum. nume.30.ff.de quæst.& ibi Hippo. numero 36.ponit quotuplex & quid sit fama: & per quot testes probetur, po nit ibi numero 93. Albertum Gandinum in trac.maleficiorum,in rub.à quo vel à quibus possit fama incipere. verf. quid sit fama.per totum. Felyn.& docto. in c. veniens. el j. nume.7. de testib.Ias.in l.admonendi.nnmer.142.ff. de iureiur. Decius in c.1.numer.36.de appell.vbi dicit hanc esse communem opinio. Corne.in consi.lj. numer.1.vol.1.& in consi.xlvj.num.16.vol.iij. Deci.in consi.cccexxvij.num.2.& in consi.dclij.nume.2.Marcum de Mantua.in consilio lxij. num.41. & in consi. ccxlviij.numer.7.Ioan.de Amicis in consi.xxvij.nu. 31.& in consil.lx.num.12.Chassanæ.in consuet. Burgund.in tit.des fiefz.rub.iij.§.iiij.nume.4.Maria Socin.Iuniorem in consil.lxxxvj. numer.3.& in consil. ccxlviij.vol.ij.& in consil.lxxxix.numer.18.& nume. 26.volu.1.Paulum Parisi.in consil.lxv. numer.17.& in consi.cij.nume.166.volu.1.Ioan. Corasi.in l. admonendi.numer. 80. vbi dicit ita communiter seruari. ff.de iureiur.eandem dicit communem Aret.in d.e. veniens.numer.21.& hanc opin.regulæ tenet Carol. Ruin.not.in consi.clviij.vol.v.numer.22.

Limita primò in casibus à iure expressis: scilicet vbi communis hominum opinio aliquid potest inducere: vt in communi vsu loquendi: vt in c. ex literis. de sponsalibus. in l. librorum.in §.quid tamen Cassius.ff.de legat.iij.ita tenet Felyn.in ca.veniens.el 1. nume.7.de test.Hippol.in l.de minore.§.plurimum. num.82.ff.de quæstionibus.

Limita secundò vbicunque versatur fauor publicus præferẽs opinionem veritati: vt in casu l. Barbarius Philippus.ff.de officio Præto.& in l.si arbiter. C.de senten.& interlo.& in §.tria.iij.quæstio.vij.ita tenet Abbas in dict.cap.veniens.nu.8.vers. quædam sunt, in quibus.& ibi per Felyn.num.8.Soc.in reg.cxliij. in vj.fallentia.Hippol.in dict.§.plurimum,nume.82.

Limita tertiò,quando agitur de probanda nobilitate, & virtute.ita expressè tenet Bar. in l.prouidendum. per illum text.C. de postuland. quem sequitur Fel. in d.c.veniens.numer.9.de testibus. Decius in cap. 1.numer.37.de appellat.Tiraquel.in tract.de nobilitate.capitu.xxxvij.numer.84.& in cap.x.num.8.Iason in repet.l.admonendi.nu.246.ff.de iureiu. Guido Papa in decis. cxcvj.& ccclxxxvij. & in consilio ccxvij.nume.1.

Limita quartò, in his, quæ de sui natura probare nequeunt: vt est in filiatione: vt in c. per tuas.de prob. & in capi.transmissæ.qui filij sint legiti. & in l.filium eum definimus.cũ aliis.ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris. & ita expressè tenet Anto. de Butrio in d. capitu.transmissæ.numer.10.vers. quandoque adest. idem Anto.in d.cap.veniens.el j.numer.10. de testi. & ibi Felyn.numer.9.Deci.in d.c.1.numer.41.de appel. Quod tamen intelligo verum, quando contra famam non instat negatio parentum.ita tenet Abb. & Præp.in d.capitu.transmissæ.Doctor Couarr. vbi hoc declarat, in Epitome iiij.libri, in ij.par.c.viij.§. 3.numer.9.Circa quam limitationem,quomodo filiatio probatur,vide Paris.in cons.x.vol.ij.per totũ.

Quintò limita in causis breuioribus,& modici præiudicij.ita tenet Barto.in d. l.de minore. in §. plurimum.numer.30.vers.si verò ista fama.ff.de quæstio. quem sequitur ibi Hippolyt.numero 50.& 54 .Abb. in d.c.veniens.el 1.numer.8. circa finem.& ita dicit Bart.vbi suprà intelligi debere gloss.in l.vbi adhuc. C.de iu.do.in qua sufficit probare per famam quòd maritus malè vtitur substantia sua, ad effectum vt restituat dotem: remittit se idem Bart.ad ea quæ dixit in repet.in l.si constante.in 1.2.& 3.quæstio.ff.sol. ma.eandem opin.tenet Anto.de Butr.numer.10. & ibi Felyn.numer.9.in d.ca.veniens.el 1.& ibi Philip. Dec.nume.18.& 40.& in c.1.num.37. de appe. Anto.

Corset.in Repertorio ad Abb. in verb.fama.Ias. in repeti.l.admonendi.nu.246.ff.de iureiur. Socin. in reg.cxliiij.in iiij.fallent. Præpos. Alex. in c.j. nume. 11.de appel.Afflict.in c. j.§. sed quia.numer. 41. quæ sit prima caus.benefic.amittẽdi.in vsib. feudorum. Cæpol.in l.j.§.sed sciendum.nume.32. ff.de ædilitio edicto.

Limita sextò in impedimento matrimonij, quod prô batur per solam famam, probat text. & ibi Abb. per eum in iij.not.in cap.super eo. de consangui. & affinit.& ibi doctor.Rom.in singul. dcxvij. eandem opinionem tenet Alexan.in addit.ad Bartol. in d.§. plurimum.numero 30. in additione incipien. Vana vox.& Hippolyt.in d.§.plurimum. nume.56. Felyn. in d.cap.veniens.nume.9.Decius in c.j.num. 40. de appell.Didac.in Epitome iiij. libri,in ij.part. capit. vj.§.x.nume.29. De iure regio probatur in l.ij. titu. iij.part.iiij.De iure cano.gloss.per illum tex.in cap. illud.in verb.in hoc.de clerico excommu. vel deposito ministrante.

Septimò fallit in factis antiquis excedentibus memoriam hominum:quia tunc fama plenam probationem facit,ita probat glos.in l.atqui natura. §.cum me absente.ff.de neg. gest. Innocent. in c. quid per nouale.& in cap.veniens.de verbor.significat.Bald. in authent. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. in l.cùm super.C. de rei ven.in l.in bonæ fidei. C.de rebus creditis.Lambertinus in tractatu iuris patronatus, in ij.part.ij.li.in ix.art.x.quæst.j. Tiraqnel.in tractat.de primogenitura,in præfatio.numero 130. Ludouicus Gozadinus in cons.viij.numero 47.Afflict.decis.cclxxvij.nume.1. Paulus Parisius in cons. lij.numero 50.vol.iij.& in cons.xxiij.numer. 236.volum.j.Grarus in cons.xcv.num.15. volum.ij. Afflict. in cap.j.in iiij.notab.numer.28.de pace iuramento firmanda.Ioannes Samson in consuetudinibus Turonens.artic.xiij.idem Bald.in l.iiij. C.de probat. in l.non ignorat. C.qui accusare non possunt. Anto. de Butrio in capitu. veniens.numero 19.de verborum signific.Deci. vbi dicit hanc esse communem opinionem,in cap.j.numero 46.de appel. Felyn.numero 9.& 16.in dict.cap. veniens, de restib. vbi allegat tex.in c.cùm causam.de probat. Barto.in l.ij.in §.Labeo.ff.de aqua plu. arcend. Hippoly. de Marsi. in dict.l.de minore.in §.plurimum.numer. 60.ff.de quæstio.& in singul.dv.Ias.in l.prætor ait.§. prætor ait.numer.25.de edendo. Ruinus in consil.xiij.numer.3.& in cons.cxij.numer.2.& in cons.clj.numer. 2.& 3. & in cons.clxxiij. numer.2. vol.iiij.& in cons. 103.numer.16.volu.v.Et dicitur esse tempus de antiquo quando est tempus centum annorum, vel vltra.ita tenet Innocen.in d.ca.veniens.Barthol.Socin. in reg. cxliiij. in vij.limit. Corset. in repertorio ad Abb. in verb.fama,eandem opinionem dicit ita cómuniter teneri Alex.in l. cum aliquis. C. de iure delib.& in cons.ccviij.nu.12.vol.ij. Spec.tenet eandem opinionem in tit. de probation.in §.j.vers.valet etiam. Alex.vbi etiam loquitur de cẽtum annis, in cons.xij.nu.8.vol.iiij & in cons.lxxiiij.num.6.eo. vol.hãc opinionem dicit etiam communem Deci. in d.c.j.nu.46 de appell. eandem opinionem dicit etiam communem, scilicet quòd requiratur tempus centum annorum,quod est tempus longæuæ vitæ hominis:vt in l.fi.C.de sacrosanct.eccles.& in l.an inutiles.ff.de vsufruct. legat. tenet Ias. in repeti.l.admonendi. numero 246.ff. de iureiur. eandem opinionem tenet Ioan.de Imol.& ibi Abb.numer. 8.in d.cap.veniens.el j.de restib.Iacob.de S. Georg.in l. iij.in §.eiusdem.nu.16.ff. de testib. Francis. Curtius Senior in cons.lxix.nu.5. & in cons. lxxvj. numer.4. Rom.in cons.cix.nume.1.vers.quo ad secundum.ad finem.Deci.in cons.cccxxvij.numer.2.vbi hanc attestatur communem,eandem opinionem videtur etiam tenere Alciat. in tract. præsum. in ij. regula, præsumptione iij.num.3. Eandem opinionem tenet Cæpola in tractat. serui. vrbanorum prædiotum.c.xix.Ias. in cons.lxxxj. vol.j. & in cons. xxiiij. vol.iij. & in cons.cxlviij.in fine,vol. iiij. eandem dicit communem esse Bertrandus in cons.xlj.numero 8.vol.j.primæ impressionis.Eandem opinionem dicit esse communem, & ita secundum eum consuluisse Ias.in l.cum aliquis.numero 7.C.de iu.deliberand.eandem opinionem tenet Præposit.in c.j.numer.11.de appel.Rui.in cons.lxxxiiij. num.9.vol.iij. Ioan.Cora.in rep.l.admonendi.nu.83.ff.de iureiur. Moder.in consuet. Parisiensi.§.v.nume.63. eandem opinionem,vbi dicit magis communiter teneri, firmat idem Stepha.Bertrandus in cons.ccl xxxiij. nume.4.vol.iij.primæ impressionis.Lofredus, vbi hoc not.examinat,in cons.xliiij.nu.4.pro qua opinione facit quod suprà dixi in reg.xc. in j.limit.

Licet Anto. de Butrio in d.c.veniens.el j. de testibus. numer.10. dicat tempus longissimum esse spatium quadraginta annorum. Quem sequitur Alex. sibimet contrarius, in cons.iiij.numer. 13. vol. ij. quam opinionem tenet etiam Dominic.de S. Geminiano in c. j. de rescriptis. lib. vj. eandem opinionem sibimet contrarius videtur tenere Stepha. Bertrand. in cons.cclx. nu. 8. vol.ij.primæ impressionis.Alij etiam dicunt septuaginta annorum, vt Franc. Aret. in cons.xxxvj. numer. 6. Sed nihilominus, (vt suprà dixi,)præcedens opinio est vera,& communis. Sed opinionem Anto.saluat Deci.in dict.c.1. numer.47. de appellationibus.

Octauò fallit, quando esset materia in qua ipsa fama, seu opinio communis tribuat ex eius verbis certum intellectum:tunc enim sufficit quòd ipsa probetur: vt in l. Labeo.ff.de supellectili legat. in l.cùm de lanionis.in §.asinam.ff.de fundo instructo instrumentóque legato.ita tenet Anton.de Butri.in d. cap.veniens.nume.10.quem refert Socin.in regul.cxliiij. in v.limit.Abb.in d.c.veniens.nume.8.

Limita nonò in probatione mortis.Ita tenet Cin.in l. siquidem.C.solut matrim.Auron.post alios in capi. in præsentia.de sponsalibus.numer.7. Barto.in l.2. §. si dubitetur.ff.quemadmodum testamenta aperiantur.& est bonus tex. in l. non omnes.§. à barbaris. ff.de re milit.& hanc opinionem tenet Felyn.per illum tex.in d.c.veniens.numer.8. Barto. in d.l.siquidem.C.solut.matri.&ibi Salice.eandem opinionem tenet Iaso.in l.cum ea quæ.nume.7. C.de transact.ad ditionat.Præpos.in dict.cap.1.in num.11.de appellat. Hippol.de Marsi.in dict.§.plurimum. numer.79. Iacob.de Sancto Georg.in l.iij.§.eiusdem.num.9.ff.de testibus.quod tantum intelligo verum,quandocunque aliquis longè fuit absens, & tractatur de eius hæreditate: & sic in his, quæ sunt leuis præiudicij: aliàs autem sola fama non sufficit, sed requiritur alia probatio vltra famam, secundum Abb. & Anton.in dict.capitu.in præsentia.de sponsalibus. Stephanum Anfrerium in additioni.ad decisiones Capellæ Tolosanæ.cccxvj.& in decis.cccxij. gloss.& ibi Bartol.& Salycet. in dict.l.siquidem. C.sol.matrim. Gorsetus in sing.in verb.mors.Cornæus in consilio x.num.

x.num.7.volumin.1.Alex.in consi.4.num.15.volum. 2.& in consi.cxv.volumin.4. Nic. Boër.not. vbi hoc examinat,in decis.cclxxxviij.per totam. Barth. de Chaf.in consuetud.Burg.in procemio.nume.9.Marianus Socin.Iun.in consi.26.volumin,2.per totum. vbi tractat qualiter mors probetur. De iure regio est tex.in l.14.titu.14. par.3.

Decimò limita non habere locum,quando agitur remedio cap.redintegranda.3.q.1.ita tenet Anchar.in consil.42.numer.3.vbi dicit,quòd fama publica de possessione facit rem restitui:quam opinionem sequitur Philip.Dec.in dict.cap.1.nume.42.de appellat.Ratio potest esse: quia causa videtur esse leuis præiudicij,cum agatur de sola possessione:vt no.in l.1.C.si de momenta.possef.fue.appella.notat idem Deci.in cap.de appellationibus.de appella.& in d. capitu.veniens.el 1.num.43.de testib.& ibi Fely.numero 16.in fine.

Vndecimò fallit,quando agitur de sufficientia ordinandi,ita tenet Dominicus de Sancto Geminiano post gloss.ibi,in cap.nullus.in fin.34.distinct. quem sequitur Felyn.in dict.cap.veniens.el 1. numer.9. de testibus.Hippolyt.in dic.l.de minore.§.plurimum. numero 80.ff. de quæstio.

Duodecimò limita in collatione beneficij,nam pertinentia collationi sufficit probari per reputationē & famam.ita concludunt Domini de Rota in decis.123.secundum impressionem antiquam,& secūdum nouam in decis.3.in titu.de probar.quam opi. tenet Dec.in d.capit.1.num.39.de appellationibus.

Decimotertiò fallit in possessione seruitutis,aut libertatis,aut similis:vel in quasi possessione ingenuitatis:ita onus probandi transeat in aduersarium volentem dicere contrarium.l. mater. C.ne de statu defunc.ita tenet Barto.in l.de minore.in d.§.plurimum.nume.30.in fin.Bald.in l.2.per illum text.C.si seruus aut libertus.libr.x.Iacob.d.S.Georg.firmat etiam hanc opinionem in l.3.in §.eiusdem.numero 7.ff.de testibus.Tiraquel.in tractatu de nobilitate, capitu.x.numero 8.Ruin.in consi.cxxvij.volumine 4.numero 10.

Decimoquartò fallit,quādo à statuto hoc disponitur: vt quia dicat statutum quòd delictū sola fama probetur:argum.tex.in c.cùm dilectus, de fide instru. ita tenet Barto.in d.§.plurimum.nume.31.quem sequitur Deci.in dict.cap.1.num.48.de appel. Abba. in dict.cap.veniens.el 1.numer.10.de testib.vbi dicit quòd tale statutum quod sit contra ius commune, debet strictè interpretari.quem sequitur ibi Deci. numero 33.

Decimoquintò fallit in probanda excommunicatione.nam excommunicatio per famam probatur.ita tenet Bald.in c.1.per illum tex.vers. nota quòd excommunicatio.hic finitur lex,& incipiunt consuetudines regni.in vsibus feudorum.pro qua opinione est tex.in capitu.illud.& ibi gloss.in verb.in hoc. de clerico excommunicat.ministran.& in capit.ad hæc.in gl.in verbo,publicè,de postula.præla. Quod tamen intelligo verum,quando non agitur de præiudicio alterius,vel in foro animæ:sed quantùm ad hoc,vt quis repellatur ad agendum tanquam excommunicatus,non sufficit fama,sed debet fieri apertissimis documentis.ita Anto.de Butr.in dict.c. veniens.el primo,nume.10.allegat Spec.in titu. de notorio.in §.fama.Antonius de Butrio & ibi Abbas,nu.vndecimo.in capit.prudentiam.in §.sexta. de officio deleg.& ibi Decius,numer.36. idem Deci.in dict. capitulo, ad hæc.num.quadragesimooctauo.de postula.præla.Iacobi.in dict.l. tertia.in §. eiusdem.numero decimonono.ff.de testib.pro qua opinione est text.in cap.pia.in verbo, apertissimis documentis.de except.libr.6.

Decimosextò limita, quandocunque clericus fuerit infamatus à populo:nam tunc fama probat,& tenetur innocentiam suam purgare.probat tex.in capi. presbyte.2.q.v.in cap.cùm desideres.in §. secundæ. de senten.excomm.in capit. 1. cum aliis:de purgat. cano.ita tenet Alex.in additio.ad Bartol.in d.l. de minore.in §.plurimum.num.30. in additione incipienti.Vana vox.ff.de quæstio.Deci.in capitu.prudentiam.in §.sexta,numer.42.de offic. deleg.

Decimoseptimò fallit in probando iudicem esse consuetum incarcerare,vel torquere homines,vel simi les violentias inferre appellantibus,vel conquerētibus de eo.ita concludit Barto.in l.de pupillo.in §. si quis ipsi prætori.nume.17.ff.de noui operis nunt. quem sequitur Alexand.in additionibus ad Barto. in dict.l.de minore.in §.plurimum.numer.30.in additione incipien. Vana vox. Quam opinionem sequitur Felyn.in d.c.veniens.el 1.numer.9.in fine.de testibus.idem Felyn.in capi.afferte.num.11.de præsumptio.& in cap.de quarta.nume.24. de præscrip. & de illo dicto Barto.facit etiam mentionem Alex. in consilio lxvj.numero 9.volumine 3.hanc opinionem tenet Iaso.in repet.l.admonendi,numero 246. ff.de iureiurand.Ruinus in consi.cv.numero 3.volumine primo.

Decimooctauò limita non habere locum in Principe attestante de fama,seu infamia alicuius,quando loquitur assertiuè:secùs,si loquatur narratiuè. Porro dicitur loqui per verba assertiua,quando loquitur hoc modo:quia constat nobis talem esse infamatum,&c.Per verba autem narratiua dicitur loqui,quando dicit,multorum clamor ad nos peruenit quòd talis est infamatus. Hanc limitationem posuit Ioann.Andr.in additionibus ad Specu.in titu.de inquisitione,in §.nunc tractemus.versicu.hoc autem notandum,quem sequitur Abb.in cap.cùm oporteat.in 3.notabi.de accusat.Iacobinus de Sancto Georg.in d.l.3.in §.eiusdem.num.21.ff.de testib. Iaso.in repet.l.admonendi.numer.246.in fine.ff.de iureiurando.

Decimononò limita non habere locum,vbi tractatur aliquid circa materiam peccati:nam ad euitādum peccatum,fama plenè probat.ita tenet Abb.in capitu.1.numer.17.de postula.prælat.quem sequitur Præposi.in c.1.nume.11.de appel.Fran.Aret.in consi.13.Hippol.in d.l.de minore,in §.plurimum.nume. 73.ff. de quæstio.

Vigesimò fallit,quando agitur de informatione conscientiæ alicuius:nam tunc fama plenè probat, ita concludit Anton.de Butr.in repet.capit. peruenit. de censibus.allegat Compostellanum in capit.1.de electio.libro 6.quem sequitur Felyn.in d.capit. veniens.nume.9.de testibus.Hippol.de Marsi.in dict. §.plurimum.numer.82.

Vigesimoprimò limita non habere locum in consuetudine:nam consuetudo probatur per famam, ita tenet Cin.in l.2.in versic.2.quæritur. C.quæ sit longa consuetu:quem refert,& sequitur Alex.in consi. 14.numer.1.volum. v.eandem opinionem sequitur etiam Hippol.in dict.l.de minore.in §.plurimum. numer.75.ff.de quæst.

Vigesimosecundò limita non procedere in mala fide

nam mala fides bene probatur per famam.ita Bar. in l.Celsus.nume.18.ff.de vsucap. Cardi.in consi.28. Ange.in l.eum qui.in §.fin.ff.de Publicia.& in consi. clx numer.5.Aretin.in consi.xv.numero 11. Hippo. in dict.l.de minore,in §.plurimum,numer.76.ff.de quæst.Ludouic.Gozadinus in consi.1.numer.33. Afflict.in cap.1.in 4.notab.num.27.de pace iuramento firmanda.in vsibus feudorum. Marianus Socin. Iunior in consi.69.numer. 52.volumi.1.

Vigesimotertiò limita non procedere in confiniis: nam bene probantur per famam. ita tenet Archidiaco.in c.inter memoratos,num.4.16.quæst.3. quē sequitur Io.de Imo.in ca.cùm causam,nu.5.de probatio.& ibi Feli.num.9. Hippol.in d.§. plurimum, nume.78.pro quo facit quod suprà dixi in 7.limitatione.Eandem opinionem tenet Gratus in consil. xcv.numer.15.volum.2.facit tex.in d.cap.cùm causam,de probationibus.

Vigesimoquartò limita non habere locum in ecclesiastico interdicto:nam sola fama facit probationē sufficientem:vt interdictum superioris obseruetur, ita probat gloss.in cap.1.in verb.publicè.de postul. præla.quam glo.sequitur ibi Abb.num.17. eandem glo. sequitur Petrus Brixarius Nauarrensis in directorio electionum,in 1.part.cap.xx.nume.10. eādem etiam gloss.sequitur Deci.vbi eam declarat, in d.c.1.nu.48.de postula.prælato. P.Duen. re.299.

¶ Famæ restituere potestates inferiorum non possunt.Ita dicit communiter Felyn.in ca.cùm T.A.B. de re iud.num.12.in fin.post Abb.ibi.

Limitat tripliciter,vt per Fel.vbi suprà.B.Dias.re.281.

¶ Fama. Famam esse seruandam.

Pro.

12.q.1.capi.nolo.
11.q.3.c.non sunt.
De consec.dist,5.cap.iubemus.
Ext.de decimis.ca.suggestum.

Contra.

11.q.4.c.cui est illata.& c.sentit.& ca. in cunctis.& c.custodi.& c.inter verba.

Solutio.

Si possibile sit alicui conseruare famam suam, & non seruat,crudelis est d.c.nolo.Si autem homines ita sunt animati ad suspicandum contra aliquem, vt nullo modo à cordibus remouere possint suspicionem,tunc sufficit,si conscientiam puram habet is, cuius fama denigratur.d.c.sentit. Damas. reg. 81.

¶ Famia necessitate vrgente pater filium vendere potest,mater autem minimè.doct.l.2 C.de patr.qui fil.distrax.cum similibus. Med.reg. 9.

¶ Familiæ damnum domino nocet, quando ita per statutum disponitur,quando etiam ipse cauere potuit,& non cauit.Bar.l.prima.§.familiæ.ff.de public.leg.si Titius.ff.de testam.mil.Bald.leg.quæ dotis.C.de iur.dot.Imo.capitulo penultimo de consuetu.vbi vult,quod filius teneatur pro debito patris etiam si non sit hæres.per leg.final.C.de primipilo,libro duodecimo.Alexan.in termin. huius regul.leg.sæpe.ff.de re iudic. Medic.reg.8.

¶ Familiæ damnum non imputatur Domino regulariter,l.1.& seq.ff.si famil.furt.fec.dicatur.l.si familia.ff.de iurisd.omn.iudic.Barto.l.1.§ familiæ.ff. de vi & vi arma.Anch. capit. cùm ad sedem.de rest. spol.declara vt dixi super amp.91. Medi.reg. 8.

¶ Familiarem recipiens aliquem Cardinalis, secundum quod habebat fratrem ipsius, si constiterit nullum fratrem familiarem habuisse, familiaria erit nihilominus, ne reddatur dispositio elusoria.Iaso.in termin.huius reg.l.admonendi.nu.39.ff. ff.de iureiurand. Medic.reg.10.

¶ Familiaritas. Nulla pestis efficacior, quàm familiaris inimicus.

Pro.

C.de donat.l.lata iam.
Ext.de rescrip.c.nihil prodest.
Ext.de hæret.c. cùm ex inimico.
12.q.1.cap. certè ego sum.
93.dist.cap.si inimicus.
13.q.2.cap.quibus.

Contra.

32.q.4.capi.nemo.
26.q.6.cap.vltim.
Ext.de renunc.cap. cùm iampridem.

Solutio.

Prima regula vera est,nec fallit.Nam non est deterior hostis,quàm familiaris inimicus:& nihil erit,neque est asperius,quàm simulatus amor:quia hostis incognitus,si est familiaris, non potest caueri : à manifesto hoste faciliùs cauetur. Vnde dicitur, Iacula præuisa minus feriunt:exorbitantia non tangunt punctum. Damas. reg.53.

¶ Familiaritas.in l.de minore.§. tormenta. de quæstion. Riisvvichius.

¶ Famulus de mandato domini tenetur præstare operas alteri,quas sibi exhibere tenetur.l.operæ in rerum.ff.de op.lib.l. homines,& l.vxori.§.Serapiū. ff.de vsufr. lega.

Fallit in 3.casibus,vt per Pet.Duen. reg.304.

Famuli scholarium,& clericorum gaudent priuilegiis ipsorum. Doct. in Anthentic. habita. C.ne fil.pro patre.

Ampliatur in 2.casib & limitatur in vno,à Pont. Rub. in tract.de priui.schola. priuilegio 160.numer. 1.

Famulus intra triennium salarium à domino petere debet,aliàs post tres annos non auditur:hanc regulam cum 12. limita.ponit Pet. Duen.reg.306. Don. Fina,libro 5.

¶ Famulus de mandato domini tenetur præstare operas alteri, quas sibi exhibere tenetur.Hanc regulam probat textus in l.operæ in rerum.in fi.ff.de operis liber.& in l.homines.& in l.vxori.in §. Serapium. ff.de vsufructu legato. Ratio est : quia is, qui conduxit,alteri potest locare,vt in l.cùm plures.ff. locati.& illa pecunia per famulum acquisita acquiritur domino.l.patronus.& in l.si libertus.la primera.& in l.qui libertinus.ff.de operis libertorum.

Primò fallit quando dominus vellet delegare operas turpes,quas ipse dominus non potest exigere,vt in l.hac demum.ff.de operis libert.

Secundò limita,quando extra locum vellet vt famulus seruiret:quia famulus non tenetur si ad illas operas nō esset obligatus,vt in lege,vsuras,& ibi doctor.C.de solutionibus.

Tertiò fallit quādo dominus his quibus operas iubet exhiberi esset odiosus,vel onerosus,vel rixosus: nā tunc non tenebitur famulus eidem seruire, argumento text.in leg.2.ff.vt in possessio. legator. & in leg.inuitus.ff.de fideicommiss.libertat.in leg.fin. C. de pactis inter emptor. & vendit. quia non debet fieri deterior conditio famuli, vt in lege, generaliter. in fine. ff. de fideicommissariis libertatibus. P.Duen.reg.304.

¶ Famulus intra triēnium salariū à domino petere debet:aliàs post tres annos nō auditur. Quæ regula

gula probatur de iure Regio in pragma. clvij. de Madrid. Anni Domini 1518. vbi dicitur quòd seruitia famulorum per triennium præscribuntur. Circa quam regulam vide quæ dixi in reg.6.& Cornæum in consi.c clxix.& cccxxviij.volum.1.item Didac.in repet.reg.possess.2.part.§.11.numer.2.

Limita primò non procedere, quando impediuntur petere aliquo iusto impedimento: vt c. commissa. de elect.lib.6.in l.fin.C.de adul.in l.si cum ipse.ff.de excusat.tutor.ita tenet Bald.in auth.nisi tricennali. in princip.versicu.sed quid dices.C.de bonis mater.vbi dicit quòd hæc limitatio est naturalis: quia vbi non est negligentia, non debet esse pœna. Eandem opinionem tenet Iaso.in consi.xxxv. volum.1. facit quod no.Alex.in consi.lxv.num.5. libr.6.

Secundò fallit quando dominus iurauit soluere: quia iuramētum perpetuat actionem: vt in l.nam & postea,in §.si is,qui temporali,ff.de iureiu.quam opinionem sequitur Iaso.in additio.ad Christophorū, in §.sed aliquando.in additione ad nume.5. Institu. de vsucapio.vbi dicit quòd hoc sumitur ex notatis per Anton.de Butrio post Hostien.in c.si diligenti. de præscri.ita etiam tenet idem Iaso.in §.de constituta.Institu.de actio. Hanc etiam opinionem per illum tex.tenet Barto.in d.§. si is qui temporali. & ibi Iaso.numer.4.Hippolyt.vbi dicit ita obtinuisse in contingentia facti in singu.cxlj.vbi etiam quàm plures doctor.allegat Felinus in c.fin. numer. 7. de præscriptionibus.Marcus Antonius Baueria in tractatu de virtute & viribus iuramenti:priuilegio 29. numero 42.quam opinionem tenet Corneus in cōsi.cccxxviij.numer.22.volum.1.& Roderi. Xuarez, vbi hoc notabiliter examinat, in repet.l. post rem iudicatam.numer.2.in versicu.considera vltimò.ff. de re iudicata.

Tertiò limita non habere locum, quandocunque famulus peteret debitum cōpetens sibi actione reali:ita Bal.in l.penultim.C.quod cum eo.Ias.in princip.instit.de actio.num.101.post Bald.& Aretin.ibi, quam limitationem latiùs examinaui in d.reg. 6.in 1.limitatione,& ideo si famulus relinqueret vestes apud dominum depositi nomine,eas repetere poterit,etiam post tres annos,non obstante suprà dicta pragma.

Quartò limita si famulus deserat dominum, & statim redeat:tunc nō videtur recessisse:ideò annus computabitur à die quo nouissimè discedet cū effectu: vt in l.3.ff.de diuortiis.& in l. quicquid calore. vbi hoc notant docto.ff.de reg.iur.

Quintò limita quandocunque talis præscriptio esset per litis contestationem interrupta: quia famulus intra tres annos conuenit dominum, & lis fuit incœpta, tunc perpetuatur actio: vt est tex.& ibi doctores in d.l.nam & posteà.in §.si is qui temporale. & in l.fina. C.de præscript.30.vel xl.annorum.quod latè tradidi in dicta regula 6.in fine.

Limita sextò non procedere in foro conscientiæ:nam si dominus sciat se hoc famulo debere, non est tutus quo ad Deum:cùm sit malæ fidei possessor: vt in cap.vigilanti.in c.fin.de præscrip.cum similibus.ita concludit Cornæus in consi.clxix.num.15.& in cōsil.cccxxviij.nu.14.& 32. Quam limitationem allegando fratrem Alfonsum à Castro, qui ita eam tenet,posui in d.regu.6.in 2.limitatione. Hanc etiam limitationem tenet is,qui glossauit consuetudines Cenomanenses, art. xxxv.

Limita septimò si rem aliquam domini famulus habeat:Nam si res ab eo petatur,poterit famulus excipere de salario,etiam post tempus: quia quando quis agere in ciuilibus prohibetur, excipere tamen poterit.ita Barto.in l.j.in §.sublata,& ibi Ias.in 2.lectu.ff.ad Trebel.Ratio:quia exceptiones sunt perpetuæ: vt in l.purè.in §.fin.ff.de doli mali & metus exceptione.gl.in l.sicut,in verbo , persecutione. C. de præscrip.30.vel 40.annorum. Barto. vbi hoc notabiliter declarat,in l.societatem.in §.arbitrorum. numer.22.ff.pro socio.

Octauò limita non procedere, quando debitor conuenitur coram conseruatore, vel alio iudice ecclesiastico:quia suprà dicta ordinatio nō astringit hos iudices: vt in ca.ecclesia Sanctæ Mariæ, & quod ibi notatur, de constitu.notat Bald.in consil.clxxxiiij. volum.5.Corneus in consi.cccxxviij. volum.1.num. 25.facit tex.& quod ibi notant docto.in c.fin.de rebus ecclesi.non aliena.& quod suprà dixi in reg.135.

Nonò limita, quando debitor confitetur se illam summam debere:nam tunc iudex debet dominum cōdemnare ratione confessionis, etiam si aliàs fuisset absolutus: quia confessus pro iudicato habetur: vt in l.1.ff.de confessis.facit etiam text.in c.2.de purg. vulg.& in c.quia plerique.de immu.eccle. vbi dicūt quem audiri post sententiam, si pars confiteatur eam iniquam.

Decimò limita, quando dominus non exciperet de suprà dicta pragma.nam etiam post tres annos poterit condemnari.l.4.in §. hoc autem iudicium.ff. de damno infecto.& in l.de pupillo.in §.qui opus.ff. de noui oper. nuntiat. Cuius est ratio, Nam iudex non tenetur impartiri officium non postulatum: vt in d.§.hoc autem iudicium, pro quo facit quod in proposito huius limitationis adducit Ripa, in d.§. hoc autem iudicium. Dec.in l.res iudicata. num.4. ff.de reg.iur.Ias.in l.patre furioso.num.11.cum aliis. ff.de is,qui sunt sui vel alien.iur.Pro qua limitatione facit:nam præscriptio excludit actionem: vt in c.ad aures.& ibi Feli.de præscriptio. probatur etiā in suprà dicta prag.no.Bald.in l.si penè.ff.de conditio.indebiti.& l.1.C.si aduer.credi.& in l.sicut, vbi glo.C.de præscrip.30.vel xl.annor. & sic cum præscriptio pariat exceptionem, illam debuit pars opponere:aliàs sibi imputet, si iudex eum condemnet post tres annos, quæ exceptio si fuerit omissa in 1. instantia, in causa appellationis allegari potest: vt in l.per hanc.C.de tempo.appellat.

Vndecimò limita, non procedere à contrario sensu:nam si dominus accepit famulum, vt eum doceret officium suum si erat artifex:& sic famulus volebat ab eo discere illud officium, & dabat domino decē, vel quinque aureos singulo anno: nā si dominus intra tres annos nō petat salariū, poterit posteà petere. Quia suprà dicta pragma. debet strictè intelligi in casu in quo loquitur:& lex loquens in debitore, nō cōpræhēdit creditorē, & ecōtrà, ita Bar. & alij in l.1.ff.si cer.pet.Bal.in Rub.C.de reb.creditis.

Duodecimò limita, vt etiā post tres annos si famulus nō possit recuperare debitū, possit recuperare rē æquiualētē à domino. ita tenet Pan.post Inn.ibi, nu. 8.in c.olim.el primero, de resti.spoli.& ita expressè teneo in reg.88.in 5.limitatione: vbi latè. Ratio huius limitatiōis est: nā calūniaper calūniā repelli potest: vt est gl.in c.cupiētes.in verbo, maliguantiū.de elec.lib.6.quā opinionē vltra docto.allegatus in d. reg.lxxxviij.tenet Afflict.in ca.1.super gl.1.nu.16.de pace iuramento firmanda. P.Duen.re.366.

FAMVLVS

¶ FAMVLVS si aufugit, eo ipso res amissas per dominum præsumitur subtraxisse. Hanc regulá probat glo. in Authentic. de exhiben. reis. in §. si verò etiam quidam iurent. in gloss. in verbo, factum. facit tex. in l. 2. in §. sin autem reus, & in §. & si actor. C. de iurament. propt. calnm. Ratio est: quia fuga facit quem suspectum & haberi pro confesso: vt in d. §. si verò quidam. notat gloss. in l. impuberibus. in §. prætereá. ff. de suspectis tutoribus. Circa quam regulam vide Barto. in l. consiliarios. C. de assessoribns, & do. Lncam de Penna in l. coloni. C. de agricolis & censit. libr. 11. vbi plura de materia fugæ Ludo. Roma. in l. lege Cornelia. & ibi Io. Igneum. ff. ad Syllan. Fel. in cap. nullus. de præsump. Ioann. Bernardi. in regula xxxiij. Ias. in repet. l. admonēdi. numero 167. ff. de iureiur. Hipp. in repetit. Rub. C. de probatio. numer. 259. Corsetum in Repertorio ad Abbatem: in verbo, fuga. Marcum Antonium Blácum in tractatu de indiciis & tortura. nume. 423.

Limita primò procedere quando aufugit ante accusationem: secùs si post: quia tunc licet fugiendo redimeret sanguinem suum: ita tenet Barto. in l. 1. numer. 1. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi consci. quem sequitur Matth. Matthesilla. in notabil. cxlvj. Iaso. in repetit. l. admonendi. num. 169. ff. de iureiur. & in l. si is qui. num. 5. C. qui testament. fac. poss. Ludo. Roma. vbi dicit se ita vidisse practicari, in d. l. lege Cornelia. nume. 2. & ibi Ioan. Igneus numer. 17. ff. ad Syll. Hipp. in d. repet. Rubr. C. de probat. numer. 259. Ange. Areti. in tracta. maleficiorum, in verbo, qnod fama publica. nume. 46. Hippol. in singu. cxv. & in singu. ccccvij. Montaluus in glo. l. 13. titu. xxix. parti. vij.

mita secundò, nisi ille qui aufugerit sua spontanea voluntate, reuersus est: nam propter ipsam fugam non grauatur eius opinio. ita Barto. in l. quis sit fugitiuus. in §. 1. ff. de ædilitio edicto. per tex. ibi: & ibi Cæpola nume. 15. idem Cæpola in l. bouem. in §. qui ad amicum. num. 1. ff. eod. titu. facit tex. in l. 3. ff. de re milit. vbi qui fugit animo reuertendi non patitur pœnam ex fuga. & ita tenet Bald. in l. 1. C. de seruis fugitiuis. facit tex. in l. 3. ff. de diuor. & in l quicquid calore. ff. de reg. iu. & dictū Bar. vbi suprà sequitur Antoni. Corse. in Repertorio ad Abbatem: in verbo, fug. pro qua limitatione videtur text. in leg. l30. styli.

Tertiò limita procedere, nisi prædictus famulus aufugit propter sæuitiam iudicis, vel domini: nam tūc non habet locum hæc regula. ita tenet Lucas de Penna in d. l. si coloni. C. de agricol. & censit. libr. 11. pro qua opinione facit tex. in dict. l. quis sit fugitiuus. in princip. versicu. item ne eum quidem qui à prætore, cui in disciplinam traditus erat fugisset. & in versicu. sicuti nec eum quidem qui cùm dominū animaduerteret. ff. de ædilitio edicto. & ibi Cæpola num. 6. Ioann. Igneus in d. l. lege Cornelia. num. 55 ff. ad Syllan. Iason in repet. dict. l. admonendi. 169. ff. de iureiur.

Quartò limita non habere locum quando quis aufugeret, & iret ad superiorem: quia non dicitur fugere: nā itineris atreptio ad superiorem, loco appellationis habetur, secundum Hostien. in cap. vt debitus. de appella. notat Bald. per illum tex. in l. sed & si per prætorem. in §. fin. ff. ex quibus caus. maior.

Quintò fallit quandocunque famulus aufugisset ex aliqua iusta causa. ita probat tex. in l. quis sit fugitiuus. in §. apud Labeonem. ff. de ædilitio edicto. & ibi hoc tenet Cæpola. Eandem opinionem tenet Bald. in l. in bonæ fidei. num. et. 7. C. de rebus credit. Ias. in d. repet. l. admonendi. 1.

¶ FAMVLO dicens, ne reuertaris domum nisi sentiam nouum de hac re, si famulus occidat aliquem, tenetur dominus de homicidio, quando dominus priùs recipit aliquam iniuriam.

Hanc regulam ponit Barto. in l. si quis mihi bona. in §. pater Seio. num. 2. per illum tex. de acqui. hæred. & illud d. Bar. vltra doct. ibi sequitur Ancha. in c. ex literis. de excessibus præla. & ibi Abb. vbi pro hac opinione Bar. allegant illum textum. Eandem opinionem Barto. sequitur Alexan. in consi. cxxvij. nu. 4. & in consi. cxxviij. num. 5. volum. 4. Eandem opinionem sequitur Ripa in l. si ventri. §. finali. numer. 4. ff. de priuil. cred. Felin. in c. afferte. numero 13. de præsump. & in capitul. sicut dignum. numero 12. de homicidio. Iacob. de Sancto Georg. in l. 1. nume. 6. C. de seruis fugit. Ange. Aretin. in tract. maleficiorum, in verbo, & Semproninm mandatorem. num. 42. & ibi Augu. Ariminen. in additioniib. dicit hánc esse commnné opinionem. Pro qua opinione Bart. facit notabile dictum eiusdem Bar. in l. sed si vnins. in §. seruus. num. 2. ff. de iniur. vbi dicit, quòd quandocnnque aliquis interfecit aliquem per alienum hominem, qui de necessitate debet ei obedire, dicitur propriè interficere. allegat ad hoc tex. in l. ta autem. in §. gessisse. ff. de administr. tutor. Eandem opinionem tenet idem Barto. in l. 3. in §. si procnrator. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. pro qua opinione facit etiam tex. & ibi Abba. numer. 9. & Fel. numer. 9. in c. mulieres. de senten. excom. quod dictum Barto. sequitnr Hiero. Gratus consi. v. nume. 11. volum. 1. Afflict. in constit. Neapolitan. libr. 1. Rubric. 12. nnmer. 17.

Amplia primo, procedere etiam si dominus dixisset famulo in aurem certa verba, & ille statim iuit, & occidit hominem: nam præsumitur factum de mādato domini: ita tenet idem Bar. in l. si ventri. in §. fi. nu. 1. ff. de priuilegiis credit. per gl. ibi: quem vltra Ang. ibi sequitur Bal. in l. multum. C. si quis alteri, vel sibi & in l. 1. C. de seruis fugit. & in c. veritatis. de dolo & cont. Alex. in l. si cùm dotem. in §. si mulier. in 7. notab. ff. solu. matri. Io. de Ana. in consi. 23. Fel. in c. 1. nu. 12. de offi. deleg. Hippoly in l. j. in §. prætereà. numero 27. ff. de quæstion. Hierony. Gratus in consi. cx.

Amplia secundò, etiam si famulus extitisset per multos dies ꝙ non commisisset maleficium: nam si posteà commisit tale delictum, videtur commisisse vigore mandati. ita concludit Inn. in c. ad audientiā. de homici. quem sequitur Feli. in c. sicnt dignū. nu. 12. de homic. Hanc opin. tenet Bar. in l. non solū. in §. si mandato. nu. 12. ff. de iniuriis. quem sequitur Ange. Areti. in d. tractat. malefi. in verb. & Sempronium mandatorem. numer. 15.

Amplia tertiò habere locū, etiā si dominus profetés talia verba famulo expressè inhibuisset ne occideret: nā sequuto delicto tenetur dominus, iuxta tex. in c. fi. de homic. lib. 6. & ita per illum tex. hoc tenet Bal. in l. nō ideo minus. nn. 34. C. de accusa. eandem opinionē tenet Matth. Syluanus, licet de Bald. nullam mentionem faciat, in sing. clxxxviij. in fin. Maria. Socin. in c. ad audientiam. nu. 63. de homicidio.

Hanc regulam cum 6. limit. ponit Bernar. de Luco in reg. ccj remittendo se ad Ias. in l. 1. à nu. 28. vsque ad nu. 38. C. de seruis fugit. P. Duen. reg. 302.

¶ FAMVLI

¶ FAMVLI scholarium & clericorũ gaudent priuilegio ipsorum. Hanc regulam probat text. & ibi doct. in auth. habita. C. ne filius pro patre. & in clericorũ famulis probat text. in l. 1 & 2. C. de episc. & cleric. quam opinionem tenet Philip. Franc. in procœmio vj. in verbo, scholaribus. Iacobus Rebuffus in l. vnica, in § fin. de collegiatis & nummulariis. libr. xj. Et circa hanc regulam vide Felin. vbi eam declarat, & plura adducit in capitu. 2. numer. 2. de foro compe. Ias. & ibi doc. vbi hoc etiam examinant in l. scriniarios. C. de milita. testámen. Bald. in notabil. in dict. l. 1. C. de episcop. & cler. vbi in suprà dictis locis reperies hanc regulam, ampliatam, & limitatam. Et qui propriè dicantur de familia domini, ponit Felin. in cap. insinuante. de offi. deleg. Affli. in constitu. Neapo. libro 1. Rubric. xv. numer. 19.

Hanc regulam in famulis scholarium cum duabus ampliationibus & vnica limitatione, vbi plura congerit in proposito, ponit Petrus Rebuffus in tracta. de priuile. scholarium, priuilegio clx. à num. 1. vsque ad finem.

Quæ regula in famulis scholarium est hodie correcta de iure regio, per pragmaticam xxv. in volumine pragmaticarum. P. Duen. reg. 305.

¶ FAMVLOS, vel consanguineos habens in domo, qui essent homines improbi, dominus ex ipsorum delictis tenetur: quia præsumendum est quòd perseuerabunt in delictis suis, vt in regula, semel. de regul. iuris libro 6. & dominus accipiẽs eos in domo, præsumitur informatus de eorum conditione, l. fin. in §. seruorum. ff. naut. caup. & stabula.

Hanc regulam ponit Cardin. Zabarella in Clemen. ne in agro. in §. porrò. in 3. notabil. de statu monach. quem sequitur Felin. in capitu. Petrus. numer. 7. de homicid. Deci. in l. 3. numero 8. & ibi Curt. Iun. numero 9. & docto. moder. in capit. 1. de pactis. Alciat. in tracta. præsump. in 3. Reg. præsump. xl. Fran. Zoanettus Bononien. in consi. xxvij. numero 6. pro qua opinione est tex. in capitu. nulli. de accusat. & in l. fin. de abigeis. Et circa hanc reg. vide Iaso. in l. age cum Geml. numero 7. C. de transf. Pract. Pap. in forma inquis. in verb. transeat. nume. 6.

Limita, & intellige istam regulam, vt non procedat ad hoc vt prædicti domini puniãtur eadem pœna, qua ipsi delinquẽtes, sed mitiùs arbitrio iudicis, ex quo puniuntur per præsumptiones: secundum doctrinã Imo. in cap. quia verisimile. de præsump. numero 2. tenet, quòd quoties condemnatur quis ex præsumptionibus, seu ex præsumptiuis probationibus, iudex debet multum temperare sententiam, & mitigare pœnam, quem ibi sequuntur doct. Canonistæ, præcipuè Abba. & Felin. numer. 6. per tex. ibi, sequitur etiam Iaso. in l. 1. numero 28. C. de seruis fugiti. & in l. 1. numero 21. ff. si cert. peta. Dec. in capitu. 3. loco. numer. 6. de probar. Grammat. in decis. xlij. numer. 13. & cum illo dictu Inno. esse commu. opin. testatur Pala. Ruui. in allegat. heresis. §. xj illud etiam dictum vbi id notabiliter declarat, sequitur Iacobinus in Rubric. numer. 7. ff. de probar. Ratio est: quia in hoc casu videtur potius argui culpa domini quã dolus, vt in l. culpa caret. ff. de regu. iur. Bal. in capit. veritatis. numer. 5. de dolo & coutum. quod tamen intelligo verum, quando delictum non fuisset factũ contemplatione domini: quia si eius contemplatione esset factum, eadem pœna veniret puniẽdus, qua ipse delinquẽs. Pro qua opinione facit dictum And. Barb. in c. 1. nu. 34. de officio deleg. vbi concludit, quod si famulus, præsente domino habẽte verba cum aliquo, percussit illum ense vel alio modo, si delictum famuli cadit ad commodum domini, imputatur ipsi domino. pro quo allegat dictũ Bald. in l. de pupillo. in §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nunt. vbi si famulus potestatis verberauit appellantem, præsumitur de mãdato potestatis. quod dictum Barto. sequitur ibi Alex. & Bald. in l. 1. C. de seruis fugit. Fel. in cap. mulieres. de sentent. excom. numer. 4. Hippol. in consi. xx. num. 1. Afflict. in constitu. Neap. lib. 1. Rubr. 12. numer. 18. P. Duen. re. 303.

¶ FAXALIS actus non releuat, vbi voluntas desideratur. de con. & de. l. 1. in fin. Riisvvichius.

¶ FATALIA non restituuntur appellanti, in præiudicium appellati, ideo citatio appellati requiritur ad restitutionem fatalium decursorum appellanti. Bar. Auth. item si. vers. sed aduerte. C. de temporibus appellat.

¶ FAVOR. L. 102. Paulus libro singulari de cognitionibus.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo & primo die venerit, audiendus est: ita enim & Imperator Antoninus cum Diuo patre suo rescripsit.

Pertinet magis ad superiorem tit. hæc notabilis & vtilis lex, quam intelligunt Cagnol. & glos. in materia fauorabili, ne obstet l. fin. in princip. C. de iu. de. capitu. de illicita, 24. quæst. 3. LEX. Exemp. qui si. ma. ad li. per. l. fin. §. pe. C. Theo. de dil. ex conf. titul. 33. libro 11. Theo. de vsu rei iud. l. 1. iuncta l. si cum milti, §. cum intra, de compen. l. 46. §. qui compensationem, de iure fis. Et hæc dictio, lex, conciliat l. 3. quod cer. loc. l. si cum dies, de arb. C. de iudi. l. properandum, quando dies leg. ce. l. 1. de con. & de. l. quib. diebus, de æd. ed. l. si venditor, C. de fideius. l. pen. C. de ap. Auth. hodie, C. de temp. & re. ap. l. 1. si quis cau. l. etsi post tres. Sim. s. titu. 1. l. anniculus, 1. & 2. resp. de diu. & temp. præ. l. in vsuca. in princip. de mino. l. 3. §. minorem, de adul. l. si maritus 15. §. minorem. MENSIVM. s. continuorum, secundum DD. hic, & Alex. consi. 114. viso. libro 5. Ratio. si cer. per. l. lecta. PRIMO. Nam multi sunt menses dierum 31. sed Faber hanc dictionem superesse verius putat ex lib. Peri Chronicon diastimâton. Trahunt huc l. fin. qui fine ma. ad li. per. l. 2. de diuer. præscrip. Dubium facit de statu ho. l. 12. iuncta l. 3. C. de adul. ANTONIVS. Caracalla. SVO. Lu. Septimio Seuero, quibus imperãtibus vixit hic Paulus. Vide Barto. in l. cùm bis sextus, sup. titu. 1. cap. quàm sit, cum glo. de elec. in 6. Riisvvichius Paratit.

¶ FAVOR. l. 168. fauorabiliores. Vide formam. Riisvvichius.

¶ FAVOR. Paulus libr. 16. ad Plaut.
Lex clxxix. al. Vlp. l. cxlv.

¶ IN obscura voluntatem manumittentis, fauendum est libertati.

Coniunge l. si peculium, de stat. liber. & inf. l. quoties. & l. proximè. §. fi. de iis quæ in testa. delen. 6. Viuien.

¶ FAVOR. Bonifac. Reg. xj.

Cùm sunt partium iura obscura, reo fauẽdum est potiùs, quàm actori.

Et data paritate probationum inter reum & actorẽ, reus debet absolui. Fel. col. 2. in princip. verb. in tex. & versi. vltim. de probat. l. fauorabiliores. ff. de probar. Viuiennus.

¶ FAVOR suo quilibet renunciare potest. c. ad apostolicam. extrà, de reg. l. si quis in conscribẽdo. C. de pac. glo. in c. si diligenti. extrà, de foro competenti.

Fallit

Fallit in multis casib. quos no. glo. in d. l. si quis in conscribendo, vbi Franc. Cur. multas refert remissiuè, numero 8. fallit in 10. casib. vt per Socin. reg. 339.

In fauorem introductum non debet in odium retorqueri. l. quòd fauore, de legibus.

Fallit vt declarat Dyn. in capitu. quòd ob gratiam, de regn. iur. Donat. Fina, lib. 5.

¶ FAVORABILIS res licet agatur nulla est si deficit forma. Tiraq. l. si vnquam. versicu. reuertatur. nume. 67. C. de reuoc. don. per l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verborum obliga. Bald. l. si testamentum. C. de testamen. idem consi. 238. volumin. 1. Ias. l. 1. §. sublata. numero 8. ff. ad senat. cons. Trebell. consi. 149. & consi. 191. volum. 2. Medic. reg. 7.

¶ FAVORABILIS materia facit indefinitam æquipollere vniuersali. l. hæc conditio. ff. de cond. & demon. Felin. cap. 2. not. 3. de treuga, & pace. c. odia. de reg. iur. 6. vbi Doct. com. Medic. reg. 2.

¶ FAVORABILIA impugnanti, non comprehenditur impugnatione generali. Salice. l. cum precum. C. de liberal. causa. Alex. l. etiam. §. licet. ff. solut. matrimo. Crau. cons. 33. num. 5. & est com. Med. reg. 1.

¶ FEBRICVLA leuis non excusat quemquam. not. l. si quis in graui. ff. ad Syll. l. quæsitum. ff. de re iud. gl. capitu. placuit. distinct. 18. l. 1. §. sed si. ff. de ædil. edi. quia modicum impedimentum non curatur. Bart. in extrauag. ad rep. vers. summariæ. Asin. in praxi iudic. §. 7. ampl. 59. num. 11. Medic. reg. 5.

¶ FERMENTVM modicum totã massam corrũpit. Apostol. ad Gal. capit. 5. Host. capi. ad probandum, de re iudic. concor. glos. leg. si vnus. §. pactus. versic. ipso iure. ff. de pact. capitu. defleat. de reg. iur. cap. j. capitu. fin. de pœnit. dist. 5. cap. in synodo. de consecra. & distinct. 4. Medic. reg. 5.

¶ FERIÆ. Feriæ in honorem Dei obseruandæ sunt, vt illis etiam renuntiari non possit. l. fin. C. de feriis, cap. significauerunt, de iud.

Fallit vt per Soci. reg. 92. & per Marant. in spec. aureo, in decimo actu. nu. 29. & seq. vbi limitat in 12. casib.

Die feriato ad aliquem actum iuridicum procedi nõ potest. l. 1. ff. de feriis, c. fin. & ibi per Docto. eod. tit.

Fallit in 12. casib. vt per Socin. reg. 92. Don. Fina, lib. 3.

¶ FERIÆ. Ferias non habent Pietas & Necessitas. De relig. l. sunt personæ. Arg. dist. 76. capitu. Vtinam. Riiswichius.

¶ FERIIS renunciari nõ potest in præiudiciũ partiũ Spec. in titu. de feriis. §. 3. versicu. quid si. gloss. l. omnes. C. de feriis. Paul. & Alex. l. 1. ff. eod. Ang. §. idem. inst. de excep. Medic. reg 8.

¶ FEVDVM. Beneficium, & causa.

Argumentum in causis feudorum.

In Instit. de hær. qui ab intest. §. cum autem.
In Aut. vt nulli iud. §. quoniam.
C. de inoffi. test. l. omnimodo. §. si quis.
C. de act. & oblig. l. ob causam.
C. ne filius pro patre.

CONTRA.

C. de lib. cau. l. vltim.
C. de libert. & non liber. l. 2.
C. de quæst. l. duo.
C. de pœnis. l. sancimus.

Hic propter dignitatem filio priuilegium competebat, à qua sua culpa fuerat priuatus: vnde non gaudebit filius priuilegio, vt vel solus: vt diximus in l. illa, à diuo. quod placet. Secus si sine culpa.

ff. de senat. l. emancipato.
C. de offic. ass. l. diem functo.
ff. de in ius voc. l. adoptiuum.
ff. de nox. act. l. noxalis.

Non ratione dignitatis, sed rationis naturalis, pura quia patronus: nec contrà ob hoc, quòd patronus esse desijt, vnde ad posteros transmittit.

ff. de pig. act. l. debitor. §. solus.
ff. de redh. l. quod si.
ff. de ritu nupt. l. generali.
ff. de bon. lib. l. Paulus. §. vltim.
ff. de his quib. vt indig. l. pos. §. si pater Pap. l. si filius. §. ac.
ff. de pœn. l. crimen.
ff. qui & à quibus. l. si quis. §. filius.
ff. de teb. aut. post. l. innuere.
ff. de quæst. l. 1. §. seruum.
ff. de muner. & hon. l. 3. §. quod pater.
ff. de decur. l. 2. §. in filiis.
ff. de re iudi. l. non debet.
C qui test. fac. poss. l. 2.

Hæ duæ valent ad probãdum, quòd qui natus est ante feudum, vel ante regnum acquisitum, nõ debeat feudum vel regnum habere.

ff. de pœnis. l. mor. §. par.
ff. de pecul. l. peculium. §. si cre.
ff. de pign. l. lex vectigalium.
C. de pact. l. vltim.
C. de lib. caus. l. solutio.
ff. de renuss. om. §. vltim.
C. de fideicommiss. l. 1. & le. si filius. §. erit.
ff. de inoffic. test. l. pater filium.
ff. de vulg. & pup. subst. l. ex facto. §. vltim.
ff. de offi. præto. l. 1. §. cum patro.
ff. de inoffi. test. l. liberi. §. vltim.
ff. de iur. patro. l. qui certum. & l. diui. & l. vltĩ.
ff. de verbor. oblig. l. quicunque. §. si quis na.
ff. de pact. l. & hæredi.
ff. de leg. 2. l. peto. §. prædium.
ff. de in ius vocau. l. sed. §. si liberta.

Valet ad quæstionem, qua quæritur de domino, qui vasallo vasalli succedit, an teneatur fidelitatẽ præstare. Azo, Rub. 32.

Argumentum, quòd feudatarius per subrogatum seruire possit: & quem voluerit, loco sui subrogare potest.

C. de episc. & cler. l. in ecclesiis. & l. quisquis.
In Instit. de rer. diuis. §. si quis autem.
ff. de stat. hom. l. Paulus. Rubrica.
C. de suis & leg. hær. l. ex libero.
C. de testam. mili. l. Lucius.
C. de nupt. l. Imperialem. §. is illud.
C. de rest. & sub. l. pen.

Argumentum in causis, &c.] Hæc Rubrica non generale, sed nota dici potest: quia ex legib. sub ea positis, elici possunt argumenta ad causas. Idem in sequenti Rubrica dico. Azo. rub. 32.

Quòd libertus liberti non debeat reuerentiam patrono sui patroni, quia non eius est libertus.

ff. de verb. sig. l. Modestinus.
ff. de leg. 3. l. pater. §. si quis.
In Decret. c. 6. q. 3. scirote.
In Decret. c. 8. q. 3. conquestus. Azo, rub. 32.

Argumentum pro domino, contra seruum feudatarium.

ff. de in diem adiect. l. vbi. §. 1.

Argu-

Argumenrum contra eum, qui pro pignore vel obligarione aeeepit.

ff.de pig.l.lex vectig.

Pro vasallis non diuidendis.

ff.de iur.patro.l.vlt.

ff.fam.herc.l.quædam.

Pro vasallis nondum inuestiris.

ff.de ædil.edict.l.bouem.§.si sub eonditione.

ff.de verb.ob.l.quieunque.§.si quis ita.

Quòd sit distinguendum, an fundus sit auitus, vel proauitus.

ff.de interdic.& releg.l.eum. Azo,ru.32.

Beneficia à lege indulta, per hominem non possunt permutari.

ff.de re iud.l.si se.§.iudieatum. Azo,ru.32.

Pro alienatione fendi facta necessitas.

ff.de leg.2.l.peto.§.prædium. Azo,ru.32.

Pro vasallo, qui si feudum pro allodio se possidere dicat, fendum non amittat.

C.de ingenuis.l.ingennum. Azo,ru.32.

Argumentum, quòd vasalli non possunt diniderefeudum.

ff.fam.hercis.l.quædam.

ff.ad Sylla.l.ego puto.§.vel.

ff.solut.matr.l.diuortio.

ff.de leg.2.l.peto.§.prædium.

ff.de reb.aut.iu.poss.l.in vendi. Azo,ru.32.

Nec in feudis hæres mouere debet, quod defunctus tacuit.

C.de inof.test.l.omni modo.

ff.de proba.l.procul à.

C.de reno.dona.l.vlt.

Nec in feudis,&c.] Hæc Rubrica in superiori proxima, Argumentum in causis,&e.exposita est. Azo, rubr.32.

Beneficium deficiente persona cessat.

C.de don.ante nup.l.ea quæ.

C.de ingen.man.l.2.

ff.de pœn.l.absentem.

ff.de re iud.l.in omnibus cansis.

In Decret.1.q.1.quod pro neces.

ff.de iudic.l.2.

Deficiente persona, &c.] Hæc Rubrica locum habet in personalı beneficio, id est, quod personæ ratio in ducit, vel causæ.vt ff.de reg.iur.l. in omnibus. Fallie aurem istud quandoque ex persona: vt in priuilegio hyporhecæ, & vt condemnetur quis, in quantum facere potest.vt ff.solut.matr.l.etiam.& C. qui pot. in pig.l.vlt. In his ergo casibus, quia lex dicit nominatim, & in aliis quæ sunt similes, deficit Rub. aliàs nó. Azo,rub.32.

Distingue, an beneficium sit datum gratia officij, qno casu eessante officio, eessat beneficium, an gratia parentum.

Vbi locum habet beneficium, non est locus priuilegio.

Non concurrit speciale enm communi beneficio.

Vbi habet commune beneficium, non est reeurrendum ad extraordinarium.

ff.de min.25.ann.l.in causæ.

ff.de Carb.ed.l.cum fine.

ff.ad munic.l.1.in fine.

C.de thesaur.l.1.

ff.de verb.oblig.l.data.

In instit.de nupt.§.so.

Nouum beneficium cum alterius iniuria non peti.

ff.ad Treb.l.sed eum.in fi.cum omnibus concordant.

ff.de reb.eor.qni sub tut.l.pen.

Nouum beneficium,&c.] Hæc Rnb. exposita est in illa Rubri. Vt quòd simpliciter,&c.& in illa Rub.de admit.rescrip.&e. Azo,rub.32.

Beneficium debet impetrari illis præsentibus quibus noeet.

C.si vt se ab hæred.absti.Aut.si omnes.

ff.de adopt.l.non ita.

I.qualiter per Rub.vno.

C.de generali abol.l.2.

I.de elect.Rub.omnibus præest.

Inte impossibilitatis.

ff.de ser.rust.præd.l.eum esset.§.vlt.Az.ru.32.

Cessante eansa, eessat effectus.

C.de hær.& ma.l.1.Aut.idem & de.

C.de pact.l.si act.leg.

In Decret.31.di.tenere.

ff.de cond.ob caus.l.1.

C.de ingenn.ma.l.si ingenuum.

C.de vsu & hab.l.ex libris.

C.si rector prouinc.l.1.

C.de natnral.lib.l.1.

ff.de his qui not.infa.l.liberorum.§.1.

ff.de tutel.l.1.§.mutus.

ff.de test.tut.l.quod tute.

ff.de procnr.l.filinsfam.

ff.de dolo.l.non habet.l. non debet Sabinus.

ff.de don.inter vir.& vxor.l.si spons.§.eece.

ff.de hær.inst.l.vlt.

ff.de donat.caus.mort.l.si filiorum.

ff.de Carb.edict.l.1.in fin.

ff.de exeep.rei iud.l.quod hæres.l. si rem. l.si quid ad.

In Insti.de nnp.§.sed etiam.

C.de epis.& cler.Aut.generaliter. l.si seruus.

In Instit.de capit.mi.§.quod autem.

Non eessat.

ff.fam.here.l.2.

In Instit.de leg.§.longè mag.

C.de quæstionibus.l.nihil.& l.seruos.

ff.qui & à quibus man.liberi non fi.l.prospex.

ff.de cap.min.l.liberos.§.eman.

ff.de his.qui no.infam.l.genero.

Solutio quæ hic assignatur, etsi sit sufficiens, non tamen sola: vnde ea cessante, non eessat eius effectus.

Cessante causa, &c.] Hic distinguitur causa finalis ab impulsiua. Cansa enim finali deficiente, eessat effectus, vt in hac Rnbrica est causa finalis: qua deficiente, lex vel homo voluit finiri beneficium. Si verò sit impulsiua, puta quòd ideo me impulir ad donandum animus meus, quòd te aliquid mihi fecisse, vel facturũ putem, nihilominus locum habet effectus. vt ff.de dona.l.2.§.vlt.& l.generaliter. & de condict. eaus.da.l.si repetendi.& in Institut.de lega. §.longè magis.

Adiectio.

Est ergo causa eooperans: qua eessante, cessat effectus, & est cooperans, & non finalis, sed coadunatina. vbi Calphnrnia dicitur, quæ dedit causam edicto, fuie causa cooperans: quia alia erat causa, scilicet ne mulieres cœtibns virorum se immisceant: & ideo causa cessante, non cessat effectus, vel eausa generalis est, & specialis. Azo,rub.32.

Quòd causa sublata, qua alicui mutatur conditio, non cedit ad pristinum statum.

ff.de his qui not.infam.l.liberorum.§.1.
ff.de ver.ob.l.inter stipulantem.§.sacram.
ff.de in rem verso.l.si pro patre.§.idem quæt.
ff.de acquir.rer.dom.l.quod ex littore.
ff.de postlimin.reuer.l.sicut.

Deficiente persona priuilegiata, cessat priuilegium.

ff.de pact.l.& hæredi.
ff.de re iud.l.sicut procu. Azo,ru.32.

Quòd quis possit renunciare feudo.

ff.de oper.lib.l.interdum.

CONTRA.

C.de episc.l.si quis cura.
ff.si omis.caus.rest.l.si quis.§.vlt.
ff.de acquir.hær.l.si mensor.

Quòd quis possit feudo,&c.] Cum certum sit, dari feudum, gratia & vtilitate vtrinsque, id est, domini, vt habeat vasalli seruitium,& vasalli, vt habeat fructus fundi: quis dubitat, vnum eorum altero inuito tali pactioni renunciare non posse? Hoc certè de regula est. vt C.de act.& obl.l.sicut. vt in contraria Rubrica continetur. Nec obstat quod legitur de oper.lib.interdictum. quia & in feudatario idem fortè, quod in liberto dicam: vt si tantam adipiscatur dignitatem, vt inconueniens videatur, esse vasallus illius, puta si fiat Imperator: dicam quòd possit feudum refutare: non ergo sola renunciatio soluit eum, sed causa. Azo,rub.32.

Cessante causa prohibitionis, cessat prohibitio.

In Instit.de eo cui fideicommiss. lib. & hær. constitutio.
ff.depos.§.si bona.
ff.de doli excep.l.2.§.nunc.
ff.qui pos.ad liberta.procla.l.2.
ff.de re iud.l.enm indi.in fin.
ff.de oper.lib.l planè.
ff.de adult.l.adultus §.vlt.
ff.de ritu nup.§.penul.
ff de repud.l.vlt.§.vlt.
C.de interdic.l.matri.l.si tutor.
ff.de pact l.quod dictum.
C.de episc.& cl.l.generaliter.
C.de agric & cens.l.1.

Non cessat prohibitio, quamuis causa cesset.

ff de minor.
ff.de postuland.
ff.ad Macedon.

Cessante causa,&c.] Hæc Rubrica exposita est suprà eod. Cessante causa,&c. contrarium est autem hic signatum: sed legé non inuenio,& ideo non respódeo.

ANISCTIO.

In prohibitionibus distingue: an aliquid sit prohibitum causa adiecta, vt in Macedoniano, quo casu etsi cessat causa, non cessat prohibitio: an sit prohibitum simpliciter, verùm causa extrinsecus prohibitione determinetur. Causa. Azo,rub.32.

¶ FEVDVM alienari in monasterium non potest, etiam si habens ingrediatur monasterium. Ita firmat Felin.in c.in præsentia.de probatio.numero 79. cum sequentibus.

Limita quatuor modis, vt per Fel.ibi. B.Dias re.284.

¶ FEVDVM antiquum si renouatur, vasallo non desinit esse antiquum. Hanc regulam probat text. in ca. 1.de vasallo decrepitæ ætatis, in vsibus feudor. hanc opinionem tenet Batto.& doct.in l. si mihi & Titio. ff.de verb.obli.& ibi Ias.num.12.& in l.quod dicitur. la 1.ff.de impensis in rebus dotalibus factis. Rom.in cons.cccxv.num.1.Alex.in cons.xxx.nu.6.vol.1.Bartholo.Socin.in cons.100.num.11.vers.ex quibus infeto in proposito.vol.3.Dec.in cons.53.num.3.Albertus Bru.in cons.79.nu.4.

Limita primò, quando feudum erat omnino extinctum: quia vasallus priuatus esset feudo ipso iure, ita quòd alia sententia priuationis necessaria non esset: nam tunc ex tali renouatione efficitur nouum feudum, ita concludit Bald.in cap.j.in §. insuper.in fine, de prohibita feudi alienatione per Federic. Alexan.in cons.xxxiiij.volum.v.& pro hoc quòd res extincta si renouetur dicatur noua & alia res. est tex.in l.inter stipulantem.in §. homo liber. versicu. & nauis.ff.de verbor.oblig.& in l.1. in §. opus. ff. de noui operis nunc.Ias.in l.ius autem ciuile.num.15.& 18.ff.de iust.& iur.Decius in l.1.in prin.nu.28.ff quod quisque iuris.Afflict.in d.c.1.num. 12. de vasallo decrepitæ ætatis.

Limita secundò, quando in renouatione feudi adiiceretur noua forma: quia tunc ex tali adiectione nouæ formæ diceretur nouum feudum, ita tenet Bald. in cap.1.in §.insuper.in fine, de prohibita feudi aliena.per Federic.ex mutatione enim formæ inuestituræ, efficitur nouum feudum, ita concludit Bartholomæus Cæpola in consil.xxxj.num. 7. in consiliis ciuilibus.Ias.in d.l.si mihi & Titio.num.12. Idem voluit Oldrad.in consilio clxxviij.incip.quidam nobilis.vbi dicit quòd feudum dicitur nouum ratione nouarum conuentinnum, quem sequitur Franc. Curtius Senior in cons.50.num.50.& num.29.Afflic. decisione cxij.num.5.& in decisione ccxliiij. num.8. Brunua in cons.lxxviij.nu.5.pro quo est bonus text. in l ius autem ciuile.& ibi Docto.Mod. ff. de iust.& iure. Quam limitationem Calderinus in cons. xj. in tit.de feudis.vers.ad cuius declarationem intelligit verum quando mutatur aut alteratur forma circa substantialia feudi: secus si circa accidentalia.

Tertiò limita, nisi feudum amissum per vasallum fisco principis fuisset incorporatum, aut possessio eius per dominum apprehensa: quia tunc si renouetur vasallo, dicitur nouum feudum. ita concludit Bald. in l.1.q.15.numer.11.ff.de rerum diuis. Alexan.in dicto cons.xxxiiij Iason in consilio clij.nu.1.in fi. vol. 2.& in cons.lxiiij.nu.1.vers.secundò possunt limitari. Lud.Gozadinus in cons.84.nu.10.& 21.

Quæ tres limitationes non procederent, quando feudum renouaretur sub commemoratione antiquarum inuestiturarum,& sub eisdem pactis & qualitatibus: ita Francis.Aretinus in d.l. si mihi & Titio. Alex.in d.cons.30.num.6 vers.& ita etiam colligitur ex verbis dictorum priuilegiorum. vol.1. Brunus in cons.lxxix.num.5.

Secundò, non procedunt prædictæ limitationes, quando in renouatione feudi superiori, verbum, restituimus aut reddimus, apponitur, etiam si sint verba, & de nouo concedimus, ita tenent Martinus Laud. & Præposi.in capit.j. de vasallo decrepitæ ætatis.& ibi Afflict.numero 15.per quem vide alia circa hanc regulam. P.Duen.re.323.

¶ FEVDVM concessum alicui ad vtendum, fruendũ, finitur morte feudatarij Hanc regulam ponit Bald. in præludiis feudorum, num.51.per text.in l. habitatio.ff.de vsu,& habita.sicut si diceretur. Concedo tibi talem fundum in feudú ad aliméta.Nam quod in

propr

proprios vsus relinquitur, morte finitur: secundum Baldum qui hoc firmat in l.eùm ij. in §. si vni. ff. de transact. Barto. in l. libertis. ff. de alimen. & cibar. legatis. in sua distinctione. vbi dicit idem, si concedatur fundus ad alimenta: nam talis clausula minuit legatum, id est, quòd finitur eum persona, sicut finiuntur alimenta & vsusfructus: vt in §. finitur. Institu. de vsufructu. in l.eùm pater. in §. dulcissimis. ff. de leg. 2. in l. epistola. ff. ad Trebe. Hanc opinionem sequendo Bald. tenet Afflict. in præludiis feudorum, numer. 126.

Primò fallit, nisi in dicta inuestitura feudi ad vsumfructum fuisset dictum expresse, ita vt non possit dictus fundus vendi vel alienari: tunc enim videtur concessum vtile dominium vassallo, & hæredibus. ita tenet Bald. in l. Proculus. ff. de vsufructu. versic. & est argumentum. quem sequitur ibi Ange. in versi. ex prædictis. Marcus Mantua in apophtegma. clij. quia vt dicit Bal. in d.l. Proculus. dicta clausula quòd non possit alienari, non cadit in vsufructu formali.

Limita secundò, nisi detur res mobilis ad vsumfructum: nam tunc videtur donata proprietas, ita tenet Bald. in d. præludiis feudorum, num. 51. per text. in l. donationes. in §. species. ff. de dona.

Tertiò fallit, nisi ex verbis præcedentibus possit apparere, quòd concessione feudi ad vsumfructum inuestiens voluit concedere vtilem proprietatem, & sic quòd transeant ad hæredes, vt patet in dicto §. species. vbi dicitur, quòd extra dotem datam dona bat puellæ ad vsum: tunc videtur donata proprietas, vt essent bona paraphernalia, ita concludit Raphael Cuma. in d. §. species. num. 3.

Quartò fallit, si inuestitura feudi diceretur, vt inuestitus perciperet dictum vsumfructum, vel alimenta: tunc illa dictio, vt, non restringit ipsam inuestituram, ita tenet Bal. in l. Titia. in §. Titia cum nuberet. ff. de leg. 2. idem Bald. & alij Doct. in l. cùm ij. in §. si vni. ff. de transactio. Bart. in l. libertis. nu. 2. ff. de alim. & cibariis legatis.

Quintò fallit, quando feudum ad vsumfructum concessum fuisset extraneo, & non filio, ita tenet Bal. in l. si parer. num. 10. C. de inofficiosis donat.

Sextò fallit, nisi in inuestitura prædicta fuisset apposita hæc clausula, pleno iure. ita concludit Bal. in l. 1. nu. 2. C. de fructibus & litium expen.

Septimò fallit, nisi feudum venderetur ad vsumfructum: tunc enim videtur venditum vtile dominium: ita Bal. in Rubr. C. de iure emphyteu. num. 9. in fine, allegat text. in d. l. donationes in concubinam. in §. species. ff. de donationibus.

Octauò fallit, si fuerit dictum in inuestitura feudi, ad vsumfructum tibi, & hæredibus: tunc in persona hæredis esset nouus vsusfructus, ita tenet Bald. in d. præludiis feudorum, quem sequitur ibi Matthæus de Afflict. ibi, num. 135.

Nonò fallit, nisi inuestitura ad vsumfructum facta esset ecclesiæ, vel religiosis personis: tunc videtur concessum vtile dominium in perpetuum, tenet gl. quam ibi sequuntur Gyn. & Bald. in l. si mulier. C. de iure dotium. in verbo, mulier. in ver. item ad hanc dedi prædium. eandem gl. sequitur ibi Alberi. idem Alberic. in d. §. species. Bald. in l. & in epistola. nu. 5. C. de fideicommissis. pro qua opinione est tex. in dicta l. Titia. in §. Titia cùm nuberet. ff. de legatis 2. P. Duen. reg. 319.

¶ Fevdvm concessum alicui per principem dicentem, sicuti teueterendæ memoriæ genitor noster con cesserat, concedimus, si de prima concessione non constet valebit nihilominus inuestitura concurrentibus aliis adminiculis, requisitis in ea. Oldrad. in term. consilio 121. Ioan. Andr. in Addit. ad Specul. §. 2. in tit. de feud. Alex. cons. 145. vol. 2. Ias. l. admonendi. numero 37. ff. de iur. iur. secus erit si contrarium apparebit. Iaso. l. Marcellus. nu. 14. ff. ad Trebel. l. placet. num. 22. ff. de liber. & posth. Alex. conf. 23. num. 9. volum. 7. Med. reg. 10.

¶ Fevdvm concessum alicui, & suis hæredibus, an talis concessio transeat tantum ad primos hæredes, an verò in infinitum extendatur. not. Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. Areti. 45. reg. tamen est de natura feudi, vt transeat ad omnes descendentes. c. 1. ca. si Clientulus. in tit. de alien. feudi. Bal. c. quæ in Ecclesiarum. de const. Alex. conf. 43. col. 3. vol. 3. & conf. 53. vol. 6. Socin. conf. 55. col. 2. vol. 4. dixi suprà in regu. 2. ver. feudum. Med. re. 4.

¶ Fevdvm etiam si non habet aliunde sine consensu domini dari non potest in dotem, tex. est vbi omnes in §. donare, quali. fen. alie. pos. & d. Nico. de Neapo. in cap. 1. de inuestitu. qua. ti. fuit. gl. in cap. quæ in ecclesiarum. de consti.

Fallit quando ipsa mulier esset feudataria, quia isto casu bene potest, dummodo non det extimatum, nec aliquod pactum de lucrando apponat, Bal. in auth. res quæ. C. communia de lega. & in d. c. 1.

Fallit quando pater concederet feudum in dotem ipsius filiæ quousque ipsa filia viueret, secundum Inn. in c. nuper. per illum text. de dona. inter vir. & vxor. cum similibus concordantiis allegatis per Feli. post omnes in d. ca. quæ in ecclesiarum. in vers. in eadem gl. ibi, nec feudum, & c. S. Ianu. re. 106.

¶ Fevdvm nec generaliter, nec specialiter, nec tacitè, nec expressè obligari potest. Hanc regulæ opin. tenet Spec. in titu. de pignoribus. §. 1. nu. 30. eandem opin. tenet Salyce. in l. fin. C. de iure emphyteutico. Bald. in l. 3. C. in possessione legatorum. & in ca. 1. §. aut si libellario. quibus mod. feud. amittat. Eandé opinio. tenet Alexand. in l. si constante. in princ. in 3. q. princ. ff. solu. matri. & ibi Doct. idem Alexand. in consi. xxj. nume. 1. & 2. vol. 6. Hanc etiam opin. tenet Ias. in d. l. fi. num. 54. C. de iure emphyteut. Eandem opin. tenet Affiic. in constitu. Neapolitanis, libro 3. Rubri. v. num. 85. Eandem dicit communem Ripa in l. obligatione, nume. 36. ff. de pign. Palatios Ruui. in repet. c. per vestras. §. xxx. in septima ampliatione, de donat. inter vir. & vxo. Tiraq. vbi refert alios Doct. in tract. de vtroque retractu: in titu. de retractu Lignagier. §. 1. glos. 3. num. 5. licet contrarium teneat Barto. qui communiter in hoc reprobatur, in rep. l. si constante. num. 73. ff. solu. matr. & circa hanc regu. vide suprà in reg. xl.

Hanc regulam cum quinque limitationibus ponit Ne gusantius, de pignoribus, vbi dicit hanc esse communem opinionem, in secundo membro secundæ partis principalis: à numer. 43. vsque ad numerum 50. P. Duen. reg. 307.

¶ Fevdvm negans, rem feudalem perdit. Hanc regulam ponit Abb. in c. cæterùm. num. 21. post Inno. ibi, de iudic. allegat ad hoc tex. in ca. quo inte. viij. dist. Eandem regulam ponit Bal. C. quomodo, & quando iudex, probatur per tex. in l. fin. ff. de rei vend. vbi probatur quòd negans se possidere si conuincatur, perdit possessionem. Cui consonat text. de iure Regio in l. 3. titu. 3. part. 3. & l. 40. titu. 2. ead. par. Circa quam regulam vide Rom. in consi. lxx. nu. 4. Arnol-

dum Fertonium in consuet. Burdigal. in tit. de feudis. §. quinto. Abb. in c. fin. de solutionibus. nume. 2. Ias. in l. quod te mihi. nume. 29. ff. si cert. pet. & in §. omnium. numer. 86. Instit. de actio. Hippol. in repet. Rubr. ff. de fideiussor. nume. 19. & nume. 322. & in singu. ccxlij. Afflict. decis. 18. numer. 1. Gomes. in §. ex maleficiis. nume. 16. Institu. de actio. Capitium in decisione xix. nume. 6. Gratum in consil. 37. numero 1. volum. 2. Guid. Pap. in singul. dcix. & in consi. 3. nu. 2. & in decisione ccxxxvj. in fine. Ripam iol. qui cùm se. numero primo. cum aliis. ff. de re iud. & vide infrà in reg. cccxxix.

Et plures casus in quibus negans punitur, vide per Bald. in Authentic. contra qui propriam. C. de non nume. pecun. quem refert Catellianus Cotta, verbo, negans.

Hanc regulam ampliat vno modo & limitat quinque modis Felinus in dicto c. cæterùm. à nu. 18. vsque ad num. 20. de iudiciis. P. Duen. re. 325.

¶ Feudum non potest pignori dari sine consensu directi domini. Hanc regulam probat tex. in ca. 1. in §. item si quis. quibus modis feudum amittatur. & in ca. 1. ibi, feudum totum, vel partem aliquam vendere, vel pignorare, de probibita feudi alienat. per Federic. ita expressè tenet Bartholomæus Socin. in consi. xix. numer. 12. volum. 1. Marianus Socinus eius nepos in consi. lxxvij. numer. 73. volum. 1. Ruin. in consil. 142. num. 19. volum. 3. Beroius in q. 94. num. 11. Io. Ign. in l. 1. §. seruos pignori datus, numer. 7. ff. ad Syllan. Martinus de Silimanis in tract. feudorum, in Rub. quibus modis feudum alienetur. nom. 99. & facit quod dixi suprà, in regu. xl. in 3. ampliatione. De iore regio probatur in l. x. tit. 26. parte 4. & in l. 68. ti. 18. parte tertia.

Hanc regulam limitat quatoor modis Chassan. in consuet. Burgun. in tit. Des fiefz. Rob. 3. 5. 8. numero 11. Quarum limitationum tres ante eum posuit Franc. Cur. Iunior, vbi hanc regu. limitat aliis quatuor modis, in tract. feudorum, in 4. parte, num. 95. Eandem regulam cum quinque limitationibos ponit Afflic. in cap. imperialem. nume. 4. de prohibita feudi alienatione per Federi. Hanc regulam cum tribus ampliationibus & tribos limitationibus ponit Franc. de Ripa in l. obligatione. num. 35. ff. de pignoribos. P. Duen. reg. 320.

¶ Feudum nullum redditur, extincta re feudali. leg. vectigalis. ff. de pignor. item vasallus non priuatur feudo ob felloniam si dominus in vita non petierit, glo. & Docto. l. omnimodo. ff. de inoffic. test. glos. & Docto. cap. 1. §. 1. io titu. quib. mod. feud. amit. item è contra si vasallus voluerit contra dominum agere, vt proprietate priuetur, Bald. cap. 1. §. dominum. si de feud. fuer. contr. inter dom. & agna. Doct. c. 1. §. 1. quibus mod. feud. amittatur. conc. quæ dixi suprà amp. 31. Med. reg. 6.

¶ Feudum pro anima relinqui non potest. tex. est in c. j. §. donare. qualiter feodum olim alie. pot. in vsib. feud. confirmat Feli. in c. quæ in ecclesiarũ. de const.

Amplia vno modo, & limita aliis quatuor, vt per Feli. ibi, num. 102. B. Dias reg. 283.

¶ Feudum pro anima vasallos relinquere non poest. Hanc regulam probat tex. in c. imperialem. ibi, vel pro anima iudicare. de prohibita feudi aliena. per Feder. & in c. j. in §. donare. qualiter olim feudum alienari poterat, & ibi Bald. & Aluarotus io vsibus feud. Ratio est: quia magnum præiudicium fieret domino superiori: quia postquàm feudum esset semel incorpocatum ecclesiæ, quæ nunquàm moritur, nunquàm esset spes quòd feudum possit ad dominum reuerti, & ideò ecclesia quæ debet esse cultrix iustitiæ, nihil sinistri debet pati fieri, neque in se, nec in alium, ita probat text. in cap. 1. in §. Mediolanenses. versicu. inde potest præsumi. de alienatione feudi, io vsibus feudorum. Hanc etiam opin. sequitur Bald. in l. prima. C. de sacrosanc. eccles. Felin. in cap. inter dilectos. nnmero 10. de fide iostrumen. Ludouic. Gozadinus in cons. 8. numero 21. & in consil. 4. numero 8. Et hanc opin. tenet Alexan. in consilio xxx. numero 3. volu. 1. Barth. Socin. in cons. xix. nom. 30. volum. 1. Maria. Socin. Iunior in cons. lxxvj. num. 46. volum. j. Rom. in singu. dxxvij. Hanc etiam opin. tenet Abb. in c. quæ in ecclesiarum, num. 18. de constitutio. & hanc opin. latissimè eam examinat, & refert Doct. contrariam partem tenentes, tenet Franciscus Curtius Iuoior in tract. feud. in 4. parte, q. penul. num. 125. & circa hanc regulam vide suprà in regula xl. in sexta ampliatione.

Hanc regulam ampliat vno modo Ludo. Roma. io d. singul. cccccxxvij. eandem regulam limitat quatuoc modis, & ampliat vnico modo Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. num. 69. versicu. cæterùm inquantum dictom est. de constitut. vsque ad numerum 75. Hãc etiam regulam limitat v. modis, vbi notabiliter exáminat Franc. Cur. Iun. in tract. feud. in 4. parte. in d. pen. q. num. 126. P. Duen. re. 327.

¶ Feudum quibus casibus amittatur: vltrà posita in regula xl. vide Gratom in consilio ix. numer. 53. cum seq. volum. 1. Moder. in consuet. Paris. io tit. j. de materia feud. §. xxx. num. 23. cum seq.

Quadraginta casus ponit Martinus de Silimanis in tracta. de feudis: in Rubri. quibus modis feudum amittatur. à numero 111. vsque ad nume. 186. in 13. volum. tractatuum diuersorum Doctorum. Prætereà lxxij. casus ponit notabiliter Matthæos de Afflict. io cap. 1. in §. item si quis feudum, quibus modis feudum amittatur. in vsibus feudor. à numero 22. vsque ad finem. Ad hæc xlj. casus, in quibus feudum amittatur, ponit Francisc. Curtius Iunior in trac. feodorum, in iiij parti. à numero 1. vsque ad numer. 82. Et vide de iure regio text. in l. vij. viij. & ix. titu. xxvj. par. iiij. P. Duen. re. 308.

¶ Feudum si obligatur, siue tacitè, siue expressè obligatio non tenet quia contra iuris formam fieret, Spec. in tit. de pignor. §. 1. num. 30. Saly. l. fin. C. de ior. emphy. Bald. l. 3. C. vt in poss. legat. Alex. conf. 16. numer. 2. vol. 7. Ias. d. l. fin. oum. 54. & est com. vt artestatur Ripa. l. obligatione. nu. 36. ff. de pignor. quicquid dicat Bart. in contrarium. l. si constante. nn. 73. ff. sol. mat. Negus. dicit hanc esse com. iu trac. de pigno. p. 2. prin. 2. Membro. num. 72. Med. re. 7.

¶ Feudum. Monachus non succedit in feudo, quare non potest seruire domino, ca. qoare Clericus, si de feudo fuerit contro. inter domin. & agna. no. glo.

Fallit in voo casu, vt per Ias. in l. de quibus, ff. de legib. numer. 38.

Fallit in 4. casib. vt per Felin. in c. in præsentia, de probat. numer. 80.

Feuda dignitatum, vt Marchionatus, Comitatus, Ducatus, vel Regia, sont indiuidua, cap. Imperialem, §. præterea Ducatus, de prohib. feud. alien.

Fallit in 3. casibus, qoos no. Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verbor. oblig. num. 31. Fallit in 3. casib. vt per Socin. regu. 44. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 14. per Curt. iun. io tractat. feudo. in 4. parte,

parte,q.30.numer.122. eandem regulam limitat in 16.casib.vt per Tiraquel.in tract. de primogenit.in 4.q.num.37.Fallit in 6.casib.vt per Baptist. de sanct. Bla.consilio 66.& circa istam regulam videas Petr. Duen.reg.316.videas Bernard.de luco in reg.585.So cin.reg.44.limitat in 3.casib.in addit.

Vasallus pignorare non potest feuda,irrequisito domino,Specularor in tit.de pigno.§.1.num.30. Sali. in l. fi.C.de iur.emphy.Bal.in l.1.C.vt in pos. legat. hanc esse communem opinionem attestatur Ripa, in l. obligatione,num.36.ff.de pign.

Fallit in quinque casibus, quos refert Negusantius in tractat. de pignor. in 2.membro, secundæ partis, princ.num.43.& sequen.fallit in quatuor casibus,vt per Curt.iuniorem,In tract.feudo.in 4.parte, num. 95.fallit in 3.casib.vt per Matth.de Afflict. in cap.Imperialem.num.4.de prohib.feud.alienatio. per Feder.Ampliatur,& limitatur in 3.casibus, vt per Rip. in l.obligatione,num.35.ff. de pigno. fallit in 5.casibus,quos not.Iaso.in l. cùm dubitabatur,C.de iure emphyt.numer.78.versic.subdit etiam, videas Pet. Duen.reg.317.& 320.Ampliatur,& limitatur in multis casibus,per Rip.in l.obligatione,ff. de pign. numero 35.

Prælatus ecclesiæ potest infeudare res ecclesiæ, de quibus est consuetudo infeudandi antiqua, glo.& doc. in c.1.de feud.c.1.vbi gl.12.q.2.

Fallit in 5.casib.quos no.Ias.in c.quare, de feudis, qui feudum dare pos.num.11.& seq.

Prælatus non potest res ecclesiæ infeudare de nouo, quando non est antiqua consuetudo infeudandi, capitu.2.de feud.& cap.quare, de feud.qui feu.dare poss.

Fallit in 5.casib.quos no.Ias.in d.cap.quare, de feudis, numer.20.

Vasallus potest infeudare sine consensu domini,c.1.de vasallo,qui contra constit.Lotar.c.1.in prin. de prohib.feud.alienat.per Federi.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in d.cap.quare,de feudis,numero 30.

Fallit in 6.casib.vt per Felin.in cap.quæ in ecclesia. de const.num.95.

Vasallus non potest feudum in dotem dare pro filia sine consensu domini,c.1.§.donare, qualiter olim feudum poterat alienari:hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in authen.res quæ,C.commu.de leg.num.26.vbi limitat.

Fœmina non succedit in feudum,c.1.§.hæc autem, qui feudum dare pos.in vsib.feud.c.1.de succes.feud.

Fallit in 7.casib.quos no. Georg.Natta in rep.c.quamuis pactum,de pact.in 6.fallit in 10.casib.quos refert Pet.Duen.regu.309.fallit in multis casib. quos not. Dec.in l.fœminæ,ff.de reg.iur.num.54.

Feudum pro anima relinqui non potest,c.1.§. donare, qualiter feudum olim alienari pot.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 4.per Felin. in c. quæ in ecclesia.de const.num.105.Ampliatur in vno casu à Roma.sing.533.fallit in 5.casib.quos no. Curt. iun.in tract.feudo.in 4.par.in penul. q.nume.126. videas Per.Duen.reg.327.

Feudum alienari in monasterium non potest, etiam si habens ingrediatur monasterium,not.in ca.in præsentia,de probat.

Fallit in 4.casib.quos not.Felin.in d. cap.in præsentia, numer.44.

Feudalis quæstio,si inter dominum & vasallum est agitanda,quando est propriè feudalis, coram partibus Curiæ est terminanda,no.in c.ex transmissa,de foro compet.

Fallit in 6.casibus,quos not. Maria. Soc. in c. ex transmissa,colum.4.de foro competenti.fallit in 3.casib. quos not.Felin.in c.cæterùm,de iud.colum. 4. vers. fallit quando.

Vasallus potest sibi acquirere nouum vasallum infeudando,& feudum etiam sine licentia superioris domini,glo.in c.quæ in ecclesiarum,de const. §. similiter.in tit.de lege Corrad.in vsib. feudo. not. Abb. in c.transmissa,de foro compet.Bald.in c.1. in fi. princ. qui feudum dare possunt.

Fallit in 6.casib.vt per Felyn.in c.quæ in ecclesiarum, colum.21.

Vasallus inuito domino renuntiare potest feudo, ca.1. de vasallo,qui contra const.Loth.in vsib.feud.tenet Archidia.in c.de forma,27.q.5.Bald.in l.1.ff. de rer. diuis.q.12.

Fallit in 5.casib.vt per Fely.in d. c. quæ in ecclesiarum, de const.num.111.

Vasallus potest alienare feudum,diuidendo ipsum inter se, & alium conuasallum eiusdem feudi, cap. 1.§. præterea Ducatus,de prohib.feudi aliena.per Fed. c.1.in princ.de aliena.feudi paterni.

Fallit in 3.casib.vt per Fely.in c.quæ in ecclesiarum, de const.cas.28.

Alienatio feudi,non valet sine consensu domini, ca.imperialem.de prohib.alien.feud.per Fed.

Ampliatur in 14.casib.& limitatur in 10.per Pet. Duen. reg.40.fallit in 6.vt per Soci.reg.434. fallit in 9. casib.vt per Fel.in c.quæ in eccl.de const.nu.116.

In feudo ascendentes descendentibus non succedunt, c.1.in princ.de natur.& succes.feud.

Fallit in 4.casib.quos no.Cur.iunior.in tracta. feud.in 5.parte,2.par.princ.q.17.nu.42.

Clericus non succedit in feudo,c.1.§.qui Clericus,si de feudo fuerit contro.in vsib.feud.

Fallit in 13.casib.quos not.Pet.Duen.reg.103.

Collaterales succedunt in feudo, vsque ad septimum gradum,cap.1.§.quare videmus, qui feu.dare pos.in vsib.feud.

Fallit in 2.casib.quos no.Pet.Duen.re.106.fallit in multis casib.quos not. Baptist. à Villa. in suis conclus. conclu.16.in litera F.

Dominus potest compelli ad tradẽdam possessionem vacuam vasallo,nec liberatur præstando interesse, quandocunque fecit inuestituram abusiuam,& impropriam.

Fallit in 4.casib.quos no.Pet.Duen.reg.214.

Dominus non potest alienare feudum vasallis inuitis, cap.1 §.ex eodem,de lege Corrad.cap.Imperialem, §.præterea Ducatus.de prohib.feud.aliena. per Feder.glo.communiter approbata in l.inuitus, C. de fid.com.lib.1.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in vno, à Pet. Duen. reg.215.Fallit in 2.casib.vt per Soci.re.37.in add.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 6.à Gomes. in §. item Seruiana,nume. 41.Inst.de act.fallit in 4.casib. quos not.Fel.in c.dilecti,de maio.& obe.nu.4.

Fallit in 8.casib.quos not.Port.libr.5. suarum conclus. regu.21.

Feudum quibus modis amittatur 40.cas.ponit Matth. de Silima.in tract. de feud. in rub. quib. mod. feud. numer.111.& est in volum.13.tract.alios casus,nume. 71.ponit Matth.de Afflic.in cap.1.§.item,quib.mod. amit.Curt.iunior in tract.feudo.in 4.par.nu.1.vsque ad numer.82.

Feudum concessum alicui ad vtifruendum finitur morte feudatarij:hanc regulam ponit Bald. in prælud. feud.num.51.

Fallit in 9.casib.quos no.Pet.Duen.reg.319.

Feudi dominus est iudex inter ipsos vasallos, c. imperialem,§.penul.de prohib.feud.alien.

Fallit in 6.casib.vt per Maria.Socin.in c.ex transmissa, num.27.de foro compet.Fallit in 12. casibus, vt per Curt.iunio.in tract.feud.in 7.par.num.3.& seq.fallit in 13.casib.quos no.Felyn.in c.cæterum,numer.5.de iud. Imò etiam dominus feudi cognoscit de causa feudali inter clericum feudatarium,& alium.fallit in 4.casib.secundum Rip.in c.decernimus.extra de iud.num.28.

Feuda inferiora quæ nô habent dignitatem annexam, diuidi possunt,c.1.§.omnes,si de feudo fuerit controuersia inter dominum,& agnatum vasalli.in vsibus feud.c.imperialem,§.præterea,& ibi doct.de prohi. feud.aliena.per Federi.

Ampliatur,& limitatur in vno casu à Curt. Iuniore,in tract.feud.in 4.parte,quæst.30.num.224.

Feudum antiquum si renouetur vasallo non desinit esse antiquum,c.1.de vasallo decrep.ætatis,in vsib.feudo.Bar.& Doct.in l.si mihi,& Titio,ff.de verb.obli. & ibi Ias.num.12.

Fallit in 3.casib.vt per Pet.Duen.reg.323.

Feudi contentio vbi est inter dominum,& vasallum,pares Curiæ sunt iudices,c.Imperialem,§.præterea,de prohib.feud.alien.per Feder.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 6.à Maria.Socin. in cap.ex transmissa, nu.9.de foro competen. Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 6. à Curt.Iun. in tract.feud.in 7.parte, versic. tertia princip. regula, numer.34.

Feudum negans rem feudalem perdit. Abbas in c. cæterùm,numer.21.de iud.Bald.in l.2. C. quomodo & quando iudex.probatur per tex.in c.quo iure,8.dist. & l.fin.ff.de rei vend.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 5.à Felin.in d.c. cæterùm,num.28.de iud.

Feudi noui inuestitura ad hoc,vt probetur necessariũ est,quòd adhibeantur pares Curiæ,c.1.quid sit inuestitura,in vsib.feudo.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 13.à Curt.iun.in trac.feud.in 2.par.in 4.q.num.16.

Filius priuatur feudo propter delictum patris,c.vnico, si vasal.feud.pri.

Fallit in 7.casib.quos not.Pett. Duen.regu.346.fallit in multis casib.quos colligere potes ex distinctione, quam ponit Benedic.Capra in suo tract.conclus.77. contrariam regulam,scilicet,quòd filius non priuetur feudo propter feloniam patris,ponit Rip.in l. generaliter,C.de reuoc.dona.in vlt.quæst.vbi limitat in 3.casib.

Filius comprehenditur appellatione hæredis in materia feudali,& non extraneus,glo.in l.ex facto, §.si.ff. ad Trebel.

Fallit in 5.casib.quos no.Roma.in l.etiam filij,ff.solut. matrim.num.1.videas Pet.Duen. reg.359. fallit in 4. casib.vt per Paris.in cap. in præsentia, de probatio. numer.101.

Filius naturalis legitimatus non succedit in feudum,c. 1.§.naturales,si de feud fuerit contr. inter dominũ, & agnatum.vasal.in vsib.feud.Bal.in l.eum quem,C. de fidei.

Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 3. à Pet.Duen. regul.360.

Fallit in 5.casib.vt per Roma.in l.etiam filij,ff.sol. mat. numer.1.& seq.videas Port.in lib. 4.suarum conclu. regu.36.& 37.fallit vt per Viuium,in suis conclu.ver. filij nati.

Filius adoptiuus non succedit in feudis,ca.1.§.adoptiuus,si de feud.defuncti.contr.sit inter domi.& agna. vasal.in vsib.feud.

Fallit in 2.casib.vt per Matth.de Afflict.in dicto §.adoptiuus.

Filius repudiata hæreditate, non potest retinere feudum hæreditarium,c.1.in fi.an agnat.vel filius defuncti possit retinere feudum,in vsib.feudo.

Fallit in 5.casibus,vt per Matth.de Afflict.in d.c.1.num. 32.fallit in 5.casibus,vt per Zas. in tract.feudor. in 8. parte,num.9.

Filio viuente,pater in bonis feudalibus habet vsumfructum,cap.1.de fratribus,de nouo inuestitis, in vsib. feudorum.

Fallit in 3.casib.quos not.Pet.Duen.reg.363.

Frater in feudis nouis non succedit fratri,sed vasallo sine sobole mortuo,feudum ad dominum reuertitur, cap.1.§.filia verò,in fine,de feud.succes.

Fallit in 3.casib.vt per Curt Sen.consil.49.num. 69.fallit in 4.casibus,vt per Afflic. in capi. 1.numero 8.de benef.fratris,in vsib.feudor.Ampliatur in vno casu, & limitatur in 6.à Zas.in tractat.feudo.in 8. part.numero 34.

Pater an possit filiis præiudicare in feudis declarat Port.qui ponit opiniones in libro quarto suarum conclu.reg.22.vbi ponit opiniones,& eas limitat.

Feudalis res in dubio non præsumitur.Hostien. in cap. nimis,de iureiurando,Bald.in cap.1.§.1.si de feudo fuerit contro.inter domi. & agnat. & in l.libertas, in princip.ff.de statu homi. hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in prælud.feudo.col.9.

Fallit in 6 casib.quos not.Port.in libro quinto suarum conclus.reg.13.

Vasallus non præstans opem domino in discrimine vitæ constituto, priuatur feudo. Ange.in l.2.§. accessorium,ff.ad Sillan.Bald.in capitu.1.quib.mod.feud. amit.

Fallit in 6. casibus, quos not. Carer. in praxi crimin. in §.circa quartum, numero quinquagesimosecundo.& seq.

Vasallo mortuo,in quo generatio suæ familiæ finitur, tunc possunt eius consanguinei officio iudicis petere,vt ipsi præ aliis vestiantur à domino in feudo,qui dominus tenetur illos potius quàm extraneos inuestire:hanc esse communem opininnem attestatur Baptist.à Villa.vbi limitat in suis conclu.in litera D. conclu.8.

Vasallus de feudo non potest testari.capit. 1. in succes. feud.cap.1.§.donare.qualiter olim feudum poterat alienari.

Fallit vt no.Viuius in suis conclu.in vers.vasallus regulariter.

In feudo concesso pluribus ab Imperatore habet locum ius accrescendi post acquisitionem,no. doc. in l.re coniuncti,ff.de leg.3.

Fallit in 7.casibus,quos not.Rip.in d.l.re coniuncti,numero 158.

Contrariam regulam,scilicet, quòd in feudis non habeat locum ius accrescendi.facit Io.Bolog. in l.1.C. quando non petent.partes,num.56. vbi suam regulam limitat in 3.casib.

Fructus rerum feudalium percepti per vasallum qui incontinenti,vel anno non integro decessit, pertinent

ad hæredem vaſalli.

Fallit in 2.caſib.quos no.Alex.in l. fructus, ff. ſol.matr. numer.3.

Feudum non poteſt præſcribi.no.gloſ.& doct.in ca. ad audientiam,de præſ.Fallit in 2.caſibus,quos no.Par. in d.c.num.16.

In feudis non habet locum ius accreſcendi.fallit in 3. caſib.vt per Io.Bolog.in l.1. C. quando non petent. partes,num.57. Don.Fina,lib.1.

¶ FEVDI caducitas ſoluitur morte vaſalli; vel domini,ſi in vita de ipſa nulla fuit facta querela. Caſſad. deciſ.2.numer.6.titul.de loc.& cond.Ductu.Com.l. fin.C.de reuoc. don.poteſtas enim declarandi non tranſit ad hæredes domini, nec datur contra hæredes vaſalli,gloſ.l.idem.§.fin.ff.de rei vend.l. inter. §. 1.ff.de verb.oblig.Caſſad.deciſ.3.num.2. titu. de loc. & cond.Alexand.conſ.189.numer. 3.volum.6.gloſ.l. omnimodo.C.de inoffic.teſta. & hoc quando dominus ſciuit delictum vaſalli,& tacuit, ſecus ſi ignoraſſet,& veriſimiliter de eo conqueſtus eſſet, Cinus l.fi. C.de reuoc.don.Bald.cap.1.§.porrò.ritu.quæ fuer. prima cauſa benefi.amitt. Bald.l.1.q.39.ff.de rerum diuiſ.Salice.l.fin.C.de adulter.Campeg.tract.de dote,3.p.q.226.numer.2.cap.1. §. 1. verſic. concubuerit. quib.mod.feud.amit.Bald.capitu. 1. §.domino.ſi de feud.contr.fuer.Aluar.cap.1.§.porrò. numer. 3. titu. quæ fuer.prima cauſa ben.amitt.Marſ.l. fin. num.21. ff.de quæſt.idem in rubric.ff.de fideiuſſ. numer.342. Grammat.conſilio 13.numer.36.in crim. Tira.l.ſi vnquam.ver.ſuſceperit.num.215.C.de reuoc.don. & d. loco.ver.reuertatur.numer.300.conc.ſuperius concluſ.30.& inferius verſicu.ingratitudo. Item nota quod in feudalibus non habet locum ſtatutum, le mort ſaiſit le vif. Comenſis conſi 173. Iaſ. conſil.152. volumin.4. Rubc. conſilio 121. Tiraquel.in tractatu le mort ſaiſit. 3.parte,in 5.declaratione,numero tertio.concordant cum hac concluſione,quæ dixi ſuperiùs in conclu.22.& concl.33.in terminis. Med.tr.2.p.

¶ FEVDI contentio vbi eſt inter dominum, & vaſallum,pares curiæ ſunt iudices.Hanc regulam probat text.in cap.imperialem.in §.præterea ſi inter duos. de prohibita feudi alienat.per Federicum.& ibi Afflict.numer.38.& in capitu. 1. de controuerſia feudi apud pares terminanda,& ibi etiam Afflict. nume.1. facit etiam tex.in cap.1.de lege Corradi. notatur in c.cæterùm.de iudiciis.De iure Regio eſt text.in l.11. titu.26.parte 4.

Hanc regulam cum vnica ampliatione & ſex limitationibus ponit Bernardus de Luco in regula 287.remittendo ſe ad Marianum Socin.in c. ex tranſmiſſa. nu. 9.de foro competenti.

Eandem cum quatuor ampliationibus & ſex limitationibus ponit Franc.Curtius Iunior in tract.feudorum,in 7.parte,verſi.tertia principalis regula datur. à num.34.vſque ad finem. P.Duen.re.324.

¶ FEVDI cum ſit mentio indefinitè de omni feudo intelligi debet tam hæreditario, quàm conceſſo cũ pacto.Cæphal.conſil.23.numer.27.in terminis ſimil. Abb.cap.cum iure,not.1.de elect.Dec.l. quoties.ff. de regu.iur.l.illam.numer.4. C.de collat.& eſt com. Rubeus conſil.18.numer.3.Didac.var.reſo.capit.18. numer.4.gloſ.cap.1.an agnatus,vel fil.item ſi concedatur feudum indefinitè pro ſe,& ſuis filiis legitimis:à comprehendantur legitimati? Reſp. quod ſic quando in ſpecie ad feuda etiam fuiſſent legitimati alias ſecus.c.naturales,ſi de feudo fuer.contr. Oldr. conſ.247.Bald.conſ.229.libr.3,Calder.conſ.5. Signorol.conſ.220.Decius conſil.275.& conſil.276.nume. 9.Pariſ.conſilio 14. numero 29. libro 2. Socin. Iuni. conſi.72.nu.49,lib.1.gloſ.d.cap.naturales,Soc.conſil.3.lib.3.Curt.conſil.156.nume.15.Dec.conſ.624. numer.5.Ripa l.ex facto.§.ſi quis ita.num.18.ff. ad Trebel.& eſt com.opin.Pariſ.conſil. 1.numer. 122. libr.2. Boer.q.123.numer 4.quia legitimans poteſt remouere illud impedimentum.Curt.conſ.1.nu. 30. conſ. 157.num.13.Pariſ.conſ.1.nume.14.lib.1.Dec.conſ.390. nume.11. Med.re.2.

¶ FEVDI dominus eſt iudex inter ipſoſmet Vaſallos. Hanc regulam probat text.in cap.Imperialem. in §. penul.de prohibita feudi alienar.per Fede.& in cap. j.de controuerſia feudi apud pares terminanda. in vſibus feudo.& in c.cæterum.de iudiciis. & ibi gloſ. & in c.ex tranſmiſſa.& in c.verum. de foro compet. De iure regio probatur in l.vltim.tit.xxvj.par.iiij.& vltra doc.in ſuprà dictis locis tenet Bartholo. Luci. in conſ.xij.num.20.vol.1. Marti.de Silimanis in trac. feudorum.Rubric.quis ſit iudex feudi,& vbi agatur cauſa feudi.per totam.Vdalric.Zaſius in ſua Epitome feudorum:in xj.parte,num.6.Io. Igneus in repe. l.neceſſarius.in §.non aliàs. nume. 610. ff. ad Syllan. Io.de Ayma in proœmio concordatorum. Et circa hanc regulam vide Soci. in tract. fallentiarum:in regu. lij. & liij.in poſterioribus. Nicolaus Boer.in deciſ cxiiij.nume.5. Stephan.Aufr.in repet.Cle.1.de offic.ordi.in regu.2. in 1. fallen. Iaſo. in l. 1. §.& poſt operis.num.12.ff.de noui operis. Caro.de Graſſaliis in ſuo regalium Franciæ.libr.2.iure 11. Alex. in conſ. 1.volumin.5. Bartholomæus Socin.in conſilio 28.1. volum.2.& in conſil 87.volum.3.Ioann. de Amicis in conſ.2.numer. 1. Bald. in conſil. 327. volumin.1.& in conſi.183 & in conſil.188.volum.3.Alexand. de Imol. in conſ.lxxix.per totum.volum.1. Chaſſan. in conſil. 41.num.1.& 16.Albertus Brunus in conſil.xx. num.7. Afflictus in d. c.1.nu.2.de controuerſia feudi apud pares terminanda.& in d.§.præterea inter duos.nu. 1.cum aliis.

Hanc regulam limitat ſex modis Maria. Socin. in c.ex tranſmiſſa.à nu.27.vſque ad nu.34. de foro compet. Eandem regulam limitat duodecim modis Franc. Cur.Iun.in tract.feudorum,in 7.par.à num. 3.vſque ad nume.15.& à num.15.vſque ad num.34. ponit 13 q. circa materiam huius reg. hanc etiam regulam limitat tredecim modis.Feli.in c.cæterum, à nume.5. vſque ad num.14 de iudiciis. P.Duen.re.321.

¶ FEVDI domino præiudicium non fit per ſententiam latam contra vaſallum.Barto.& Alexand.l.ſæpe.num.109.ff.de re iud. Anr.& Imol. cap.quamuis. extra eod.ſed an filius priuetur feudo ob delictum patris,not.Barr.l.3.ff.de interd.Alexan. l. emancipatum.§.fin.ff.de ſenator.Bald.l.1.C.de cad.tol.Abb.c. 2.de feud.Bald.l.lege.C.de legit.hæred.Alex. conſil. 24.volum.1.Doct.cap.1.ſi vaſallus feud.priu. Ripa l. final.quæſtio.final.in terminis. C. de reuocan. don. Boer.in add.ad Din.c.non deber.nu.5. de reg. iur.6. Med.reg.8.

¶ FEVDI noui inueſtitura ad hoc vt probetur, neceſſarium eſt quòd adhibeantur pares curiæ Hanc regulam probat text.in cap. 1.quid ſit inueſtitura. in vſibus feudor.Ratio autem,quare extranei non admittantur,ponitur tex.in cap. 1. in §. 1.& in §.idcirco.de notis feudorum. Circa quam reg.vide Alexan. in conſ.x.volum.3.& in conſ.79.volum.1 Mart. de Silimanis in tract.de feudis,in rub.de inueſtitura qualiter fiat.num.225.

Hanc regulam ampliat vno modo & limitat tredecim modis Franc. Curtius Iunior in tract. feudorum, in 2.part.in 4.q.à numer.16. vſque ad numerum 30. P.Duen.reg.326.

¶ Fevdo modico non priuatur, qui infra annum fidelitatem non præſtat, Bald.capitu.1.§. eſt & alia.in tit.quæ fuerit prima cauſa benefi. amit. Aſin. in praxi.iud.§.26.cap.1.nume.4. item not.quod ob modicam ingratitudinem in dominum per vaſallum illatam, non priuatur quis feudo, neque reuocatur donatio, dixi ſuprà amp.71. Med.reg.5.

¶ Fevdo priuatur vaſallus propter felloniam commiſſam in dominum, ita dominus propter felloniã commiſſam in vaſallum priuatur dominio directo. §.denique, quæ fuerit prima cauſa beneficij amitt. capitulo domino.ſi de feud.fuer.contr.vbi Aluar.c. vnico qualiter dominus propriet.priu.glo. §. item. tit.quæ fuer.prima cauſa benefi. amit. gloſ. Bald.& doct.in tit.de forma fidelit.Euer.in loco à vi correl. numero 10. Med.re.9.

¶ Fevda dignitatum, vt Marchionatus, Comitatus, Ducatus, vel Regni, ſunt indiuidua. Quam reg. probat text.in ca.Imperialem.in §. prætereà. de prohibita feudi alienatione per Federic. & ibi Bald.& Docto.& in c.licet.& ibi glo.fin.& Abb. de voto.gl. in cap.ſi hæredes in glo.fi.de teſtament. Circa quam regu.vltra Affli.vbi ſuprà vide Moder.in conſuet.Pariſienſi.titu.1.de materia feud.§.xxxv. numer.1.cum aliis.Rui.in conſ.xxxiiij.numer.9.volum.1. Pariſium in conſilio lxxj.numer.3.volumin.1. & in conſ.xxiij. numer.124.eod.volum.& in conſ. x. numer.10. & 11. eodem volum.Carol.Rui.conſ.xxxix.numer. 16.lib. v.& in conſ.ix.numer.18. volumi. 1. Dec. in conſilio ccclxxxix.nume.3.Maria.Soc.Iunior. in conſ.lxxvij. numer.94.volum.j. Ioan. Baptiſtam de S. Blaſio in conſ.lxvj.num.1.cum ſequentibus:inter conſilia Alberti Bruni, Ludouicum Guzadinum in conſilio lxxxiiij.numer.16.Iaco.Aluarotum in conſ. lx. nu.1. cum ſeq.inter conſilia Alberti Bru. Tiraq.in trac.primogenit.in 4 q.num.22.cum ſeq. Gratum in conſ.4. num.29.volum.1.

Hanc regulam ponit Bartho.Soci.cum tribus limitationibus in reg.xliiij.in poſterio. Hanc item regulam cum eiſdemmet limitationibus ponit Bernar. de Luco in regu.cclxxxv.remittendo ſe ad Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur.numer.31.ff.de verbo. obliga.Eandem cum vnica ampliatione & quatuordecim limitationibus ponit Chaſſan. in conſuetud. Burgund.in titu.Des fieſz.Rubri.3.§. 6.à numero 7. vſque ad numer.22. Quam regu. cum prædicta ampliatione,& limitationibus ante eum poſuit Franc. Curtius Iunior in tract. feudor. in iiij. parti.in xxx. q.numero 122. per totum.Eandem regulam limitat ſexdecim modis Andr. Tiraqu.in tracta. de primogenitu.in iiij.quæſt.à nume.37.vſque ad finem. Eandem limitat ſex modis Baptiſta de ſancto Blaſio in d.conſi.lxvj. P.Duen.re.306.

¶ Fevda dignitatum vt marchionatus, comitatus, ducatus, vel regni, ſunt indiuidua: vt eſt tex.in c.imperialem.§.prætereà.de prohibita feud.alienat.& in c.licet,& ibi gl.fi.vbi Abbas, extrà.de voto.

Primò fallit in adminiſtratione iuriſdictionis, & in cõmoditate talium rerum: quia bene poſſunt tempore diuidi abſque alio conſenſu directi domini: vt per Bar.& Iaſ.in l. ſtipulationes non diuiduntur. in prima oppoſitione.ff.de verbo.obli.

Secundò fallit, quando in diuiſione vni ex fratribus obueniret totus marchionatus vel comitatus, alij vero cætera bona allodialia: quia talis diuiſio ſine cõſenſu directi domini valet, quia quo ad marchionatum non eſt diuiſio, vt per Baldum in d. §.prætereà.in fin.quem ſequitur Alexand.conſ.xviij.in ij.volumine.incip.viſis c.& in conſi.lx.in iij.volum. incip. viſis dubitationibus.

Tertiò fallit ex cõſuetudine generali, quæ eſt in Italia, & in Lõgobardia, vbi omnia feuda dictarũ dignitatũ, excepta regali, poſſunt diuidi abſq; cõſenſu directi dñi, ſecũdum Io. An.in add.Spe.in ti.de feu.ſuper rub.& Old.cõſ.337.inci.perlectis & And.de Iſer.c.omnes.ſi de feu.ſuer.cõtr.inter do.& agn.B.Soc.re.184.

¶ Fevda dignitatum, vt marchionatus, comitatus, ducatus, vel regni, ſunt indiuidua.tex. eſt in c. imperialem.in §.præterea ducatus. de prohib. feud. alie. per Feder.tex.in c.licet.de voto.vbi eſt gloſ. Abb.& doc.no.tex.in c.ſi hæredes.de teſtam.

Limita tribus modis, vt per Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur.ff.de verb.oblig. B.Dias re.285.

¶ Fevda inferiora, quæ non habent dignitatẽ annexam diuidi poſſunt. Hanc regulam probat text.in c.1.in §.omnes, ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum & agnatos vaſalli, in vſibus feudorum, in ca.Imperialem.in §.prætereà ducatus,& ibi omnes doct.de prohibita feudi alienatione per Fede. Circa quam regulam vide poſita ſuprà, in reg.316.

Hanc regulam cum vnica ampliatione & vnica limitatione ponit Chaſſ.in conſuet.Burg.in ri. Des fieſz. Rub.iij.§.vj.numer.22. Quam ampliationem & limitationem ad hanc regulam ante eum poſuit Franc. Curtius Iunior, vbi eam declarat, in tract. feudorũ. in iiij.part.q.xxx.num.124. P.Duen.re.323.

¶ Fevda regulariter nõ tranſeunt in religionem.gl. in c.ſcripſit.27.q.j.c.j.an mutus.&c. in vſib.feudo.

Fallit in feudo francho exempto à legibus pœnalibus feudi Bal.in l.ſi plures.C.de conſe.

Fallit, quãdo eſſet feudum, quod tenetur præſtare ſeruitium, quod & monaſterium poſſet præſtare.Iaſ.in authent.ingreſsi.C.de ſac.ſan.eccle.

Fallit, quando ingrediens monaſterium eſſet fœmina, & inueſtita feudo.Fely.c.in præſentia de probat.

Fallit, quando feudum eſſet tranſitiuum ad omnes hæredes ſui natura.Fel.d.c.in præſentia. S.Ian.reg.105.

¶ Fevdalia iura non comprehendit diſpoſitio generalis, Cephal.conſ 29.numero 10. Dec.conſ.139. Signorolus conſ.220.Afflictus Deciſ. 14.numero 9. Tyraq.in tract.de retr.§.1.gl.3.nume.2.Pariſ. conſ.12.nu. 45. lib.1. doct. com. c.quamuis. in tit. de inueſt. de re aliena facta, vnde qui alienat generaliter omnia bona ſua non veniunt in tali alienat.feudalia.c.in generali, vbi doct. omnes, ſi de feud. fuerit contr. Pariſ.conſ.20.numero 47.lib.1.Brunus conſ.155. numero 3.Guid.Pap.Deciſ.213.Afflictus Deci.14. numero 9.& in d.c. generali.nume.17.Din.l.cum filius.§.hæres.ff de leg.2.Dec.conſ.389.nume.5.Socin. conſ.72. nu.48.lib.1.Alex.conſ.16. volum.2.in fine, & in conſ. 2.col.1.lib.4.Neguſant.in tract.de pignor.2 membr. 2.part.numero 43.Tyraq.d. tract. de retract.§.1.gl.3. numero 5.ratio eſt quia feudorum natura ab aliis ſeparata eſt, iden ſub generali bonorum diſpoſitione non veniunt. Soc.d. conſ.92. numero 51. niſi de his expreſſè caueatur. Med.re.1.

¶ Fevdatarius præiudicat domino ſcienti,& patiẽti cauſam agi, capitulo primo.§.vaſallus, ſi de feu. contr.fuer. addentes ad Bart.leg.prima.C. res inter alios acta. Med.re.8.

¶ FEVDATARIVS ob non solutionem vnius nummi conuenti cadit à iure suo, Albet. Brun. in trac. stat super fœmin. Arti.9.num.109.in terminis conc. simil. Bald.cons.434.lib.1.Barbatia.cons.36.lib.2.Ias. l.in executione.§.item.ff.de verbor.obl. idem leg.2. colum.16.C.de iur.emphyteu. dixi suprà ampl.24. Medic.reg.5.

¶ FEVDALIS quæstio, si inter dominum & vasallum est agitanda, quando est propriè feudalis, puta quia agitur ad inuestituram, vel ad priuationem feudi, vel ad præstandam fidem, vel ad aliud simile, tunc coram paribus curiæ, est terminanda.text. in capit. 1.§.præterea.de prohibi.feud.aliena.in vsib. feud.& cap.si inter.de contro.feu.coram pa.termi.& in ca. dominus.de milit.vasal.qui contu.est,& ponit Feli. in c.cæterùm.de iud.vers.fallit quando.

Amplia, etiam si vasallus esset clericus. Bal.in cap.j.de con.feud.apud pa.termi.

Limita sex modis, vt per Maria.Soci.in ca. ex transmissa. de foro compet. vbi etiam sequitur suprà scriptam ampliationem:& qui dicantur pares curiæ, & de pluribus quæstionibus circa eos, vide per eundē in duabus col.& collige alias tres fallentias ad hanc regulam, ex Felin.vbi suprà.

Fictio, vide infrà in vers.lex.& in ver.ratifica. B.Dias regul.286.

¶ FICTIO idem óperatur in casu ficto: quod veritas in casu vero. Loc.l.qui ad certum.C.eo. tit. l. legem. de adopt.l.de ex.tu.l.cum oratione.

Non hominis fictio, sed veritas attenditur. Tertyl. de cas.pe.l.si forte.

Lex non facit quod ea quæ sunt, non sint, sed interim fingit.de vsur.ear.rerum.l.2.

Nunquam inducitur fictio, nisi æquitate suadente. Ex quib.cau.ma.l.denique.l. nec vti. Gribal. de ratione studij.c.18.vbi plures locorum maximas vide. Require Voluptas inf.

Tractatur de fictione in l.si is qui pro empt. de vsuc. Riisvvich.

¶ FICTIO translatiua non procedit, nisi ambo extrema sint habilia, videlicet extremum à quo, & extremum ad quod.

Fallit in 10.casibus, quos refert Ioan.Crot. in l. si is qui pro emptore.ff.de vsucap.

Fingi non potest super eo quod est impossibile. fallit, in 7.casibus, quos not. Ioan. Crot. in d.l. is qui pro emptore.ff.de vsucap.nume.23.ver.pro resolutione. Don.Fina,lib.5.

¶ FICTIONIS est vt relatum dicatur in referente, Cæphal.consilio 253.numero 7. hoc est vt dicantur nominata, Ripa l.ait prætor.§.si iudex.numero 1.ff. de re indic.inesse tamen propriè dicuntur,l.Titia.§. fin.versicu.perinde.ff.de verbor.obligat.& est com. opin.d.l.ait prætor.§.si iudex. versicu. quasi quantitatem, quæ dictio quasi improprietatem, atque fictionem significat.l.item.§.item cum gloss.ff. ex quibus caus.maior.gloss.l.in factum.ff. de condi. & demonstra. Med.re.10.

¶ FICTIONEM important illa verba pro ciue habeatur doct.com.l.si is qui pro emptore.ff.de vsuca. fallit hoc dictum quando geminata essent, vt sic habeatur talis & sit pro ciue, tunc enim important veritatem, Bal.in procem.ff.in fine principij: Ant.Cor. sing.134.no.l.2.§.furiosum: vbi Ang. per illud ver.in omnibus,& per omnia.ff.de iur.cod.simile Ias.l.si is qui pro emptore.ff.de vsuc.nu. 37. idem l. nominatim.num.7.ff.de lib.& posthum.Alex.& alij. l.1.ff.de leg.1. Med.reg.3.

¶ FIDEICOMMISSVM, in materia fideicommissi indefinita æquipollet vniuersali: Alex. cons.91.col.2. lib.1.Curt.cons.4.col.2.Cæphal.cons.259. nu. 44.vbi latè hoc declarat. Med.re.2.

¶ FIDEICOMMISSVM ex futuro euentu pendens potest per pactum remitti. Hanc regulam probat tex.& ibi Bar.& Doc.in l.1.C.de pactis, glo.in l.si ita scriptum.in §.si sub conditione.ff.de leg.2.& in cap. Raynutius.de testamen. Circa quam regulam vide Guliel.Benedic.in repet.d.c.Raynutius, in verbo, si absque liberis moreretur.el 2.num.105.cum aliis, de testam.vbi assignat rationem huius regulæ.

Hanc regulam ampliat quinque modis,& limitat aliis quinque modis Franc.Purpuratus, in l.1.à num.9.vsque ad nu.49.C.de pactis. P.Duen.re.329.

¶ FIDEICOMMISSVM inducitur, atque præsumitur geminatione verborum, Barto. l. cum scimus: vbi Alexand.in addit.numero 7.C. de agrico. & censit. lib.11.Aret.cons.103.Socin.cons.242.num.2.volum.2. Fel.c.si cautio.de fide instr.Gozadinus cons.1. Craue.cons.105.num.3.& cons.201.nu.42.Cæphal.consil. 296.num.13. Med.re.3.

¶ FIDEICOMMISSVM introductum non dicitur, nisi adsit forma, videlicet vt aliquis instituatur recto iure testamento hæres, eiusque fidei committatur, vt eam hereditatem alij restituat, alioquin inutile esset.§.& quia.inst.de fideicom.hæred. Zasius l. patre. num.6.ff.de his qui sunt sui, Bellon. institu. de fideicom.hæred.num.3 nec valet regulariter, nisi in testamento solemni, Doc.com.l. qui Romæ. §.cohæredes.ff.de verb.obl.vbi Alex.num.4.Soc.nu.19. Dec. cons.288.num.19.Ruin.cons.214.num.16.vol.1. Paris. cons.100.num.22.vol.4. Alciat.cons.517.num.3.Guid. cons.224.nume.1.nonnulli tamen tenent, quòd ex contractu transactionis oriatur fideicommissum, Dec.cons.63.num.4.cons.245.num.7.Crau.cons.130. cons.185.num.6.refert nouissimè Doctissimus Fran. Marzar.in tract.de fideicom.quæstio.secunda.adducens etiam.Soc.Iun.cons.142.num.11.libr.3.cons.180. numero 4.volum.2.Berengar.l.in quartam.nu. 239. ff.ad l.Falc. Med.reg.7.

¶ FIDEICOMMISSVM nullum est, vbi recto iure in testamento hæres non instituitur, eique committatur, vt illam, hæreditatem alij restituat.§. in primis.inst.de fideicomm. hæred. cum gloss. ver. instituatur, & not. quod prælegata facta alicui ex hæredibus institutis intelliguntur comprehensa in fideicommisso vniuersali subsequente, Oldra. consil. 158.Curt.cons.13.Alexand.cons.25. numer. 8. libro 1. consil.207.numer.7.libr.6.Ruin. consil.38. numero 17.lib.5.cons.152.nume.7.Port.cons.6.nume.28.item quatenus dixi in testam.not.quod fideicommissum non inducitur in contractu, sed in vltim.volun.Cumanus l.qui Romæ.§.cohæredes.vbi Alexand.numer.4.ff.de verborum oblig.vbi Ias.nume.15.& Socin.numero 19.Ruin.consil.7.numer.14. libr.1.Paris. cons.100.numer.22.lib.4.largo tamen modo etiam dici potest oriri fideicommissum inter viuos, Dec. cons.63.num.4.cons.245.num.7.Bened.c.Rayn.nume.23.de testa.Crau.cons.19.num.8.Socin. cons.141. num.11.lib.4. Med.re.6.

¶ FIDEICOMMISSVM vel relictum in diem certam potest ante illam diem, & statim restitui, textus est in l.post mortem.C.de fideicommissis.

Limita hanc regulam quatuor modis, vt per Ias.in d.l. post mortem. B.Dias reg.288.

Fidei

Fideicommiſſum, vide ſuprà, in verbo, actiones. & in verbo, alienans. B.Dias.ibid.

¶ FIDEICOMMISSVM ſoluitur morte nominati in eo viuo teſtatore, ſciente, & non mutante teſtamentum. l. tractabatur. ff. de milit. teſt. Barto. l. 1. quæſt. 12. ff. de vulgar. & pupillar. l. ſi pater. in 3. oppoſ. ff. eod. quod procedit in pupillari ſubſtitutione. Fallit in fideicommiſſo ad pias cauſas, Bald. l. eam quam. q. 7. C. de fideicomm. Tiraquel. tract. de priuileg. piæ cauſæ. priuileg. 76. Bertach. ver. fideicommiſſum pium. ver. s. & ver. fideicommiſſum expirat. verſic. 8. Nam fauore piæ cauſæ, licet non euenerit caſus ſubſtitutionis, nihilominus legatum debetur, idem Tiraq. d. loco, priuileg. 6s. Dec. conſilio 182. numer. 7. conſ. 273. not. l. 2. ff. de man. teſt. Alexan. conſilio ducenteſimonono. numero quinto. volum. 2. Rom. conſilio 493. & authen. ſimiliter. 30. ſpeciali piæ cauſæ. C. ad leg Falcid. Dec. conſ. 723. numero primo. Patiſ. conſ. 74. numer. 52. volum. 3. & hoc habui in facto. Secundo modo ſoluitur fideicommiſſum, ſi hæres grauatus reſtituere hæreditatem, moriatur ante aditam hæreditatem, l. ille à quo. §. ſi de teſtamento, ff. ad Trebellia. hæreditas enim non adita non tranſmittitur, l. prima. §. in nouiſſimo. C. de cad. tollen. l. quoniam, C. de iure deliberand. niſi eſſemus in caſu, in quo hæreditas non adita tranſmittatur, Bart. l. ventre. ff. de acquirend. hæred. l. emancipata. C. qui admitti. Secundò fallit, ſi deceſſerit ante tempus datum ad deliberandum, intra quod tranſmittitur nõ adita ad quoſcunque. glo. l. eam quam. C. de fideic. Tertiò fallit, quando eſſet minor, quia tranſmittit reſtitutionem in integrum ad quoſcunque ex perſona ſua. l. Pantonius. ff. de acquirend. hæred. l. ſi infanti. C. de iure deliber. tunc hæres cogi poteſt adire, & reſtituere, Barto. l. cum plures. §. menſe. ff. loc. l. s. §. idem. ff. ne quid in loco publico. l. ſi minor ff. de minor. l. ſi minoris ff. de adminiſtr. tutor. Quartò fallit, quando deceſſit ante iuſſum ſibi factum à iudice vt adiret, nam tunc habetur perinde ac ſi hæreditas fuiſſet adita, & fideicommiſſum debetur à quocunque ſucceſſore. l. non iuſtam. C. ad Trebellia. Iaſo. in term. l. eam quam. numer. 51. C. de fideicom. Item ſoluitur fideicommiſſum per pactum, ſi ex futuro euentu pendet, Docto. Com. l. prima. C. de pact. glo. l. ſi ita. §. ſi ſub conditione. ff. de leg. 2. Gulielm. cap. Raynutius. verſ. ſi abſque liberis. nume. 105. de teſta. Fallit hoc dictum quinque modis, de quibus vide Purpur. l. prima. numer. 9. C. de pact. Tertio modo ſoluitur per clauſulam codicillarem non agnitum, Barto. l. prima. ff. de iure codic. Docto. l. fina. C. eod. Quartò, fideicommiſſum ſoluitur morte ciuili, vt per ingreſſum monaſterij, Authentic. niſi rogati. C. ad Trebel. Barto. l. ſi ita. §. 1. ff. de leg. 2. Alexan. conſ. 121. volum. s. Fallit niſi teſtator dixerit, ſi deceſſerit ſine liberis ex proprio corpore natis, tunc enim monaſterium pro filio non habetur, nec facit deficere fideicommiſſum. gloſ. ſing. cap. Raynaldus. de teſtamen. Baldus l. ſi quis poſthumos. ff. de liber. & poſthum. præſertim ſi dixerit, ſine filiis veris, non putatiuis, Docto. l. Deo nobis. C. de epiſc. & cleric. tunc enim expreſsè dicitur monaſterium excluſum, Dec. cap. in præſentia. numer. 25. de prob. conſ. 259. colum. 2. Alcia. conſ. 502. numer. 4. Cum. l. ſi ita. §. is cuius. ff. de leg. s Alexan. in apoſtil. ad Barto. auth. niſi. C. ad Trebel. Durand. tract. de arte teſtand. titu. 5. cap. 18. numer. 3. Didac. lib. 1. var. reſolut. capitu. 19. num. 8. Lupus in Rubric. de don. § 47. numer. 18. Cagnol. l. 2. num. 150. q. 22. C. de pact. inter empto. & venditor. Ripa l. ex facto. §. ſi quis rogatus. numer. 9. ff. ad Trebell. deciſio. Florent. libro 10. numer. 32. libr. 11. numero 256. Aemil. conſi. 109 numero 17. Boer. deciſ. 354. numer. 5. Franc. Marz. in tract. de fideicomm. p. 2. quæſt. 31. in term. Contrarium tamen ſentit Are. dicto cap. in præſentia. num. 64. vbi etiam Ber. num. 486. de proba. ſed prima opinio verior eſt. Quintò modo fideicommiſſum ſoluitur factum contemplatione alicuius infirmitatis, quæ ceſſauit, Barto. l. alumnæ. ff. de adim. leg facit ratio cap. cum ceſſante. de appel. l. adigere. §. quamuis. de iure patr. Sextò fideicommiſſum redditur caducum, ſi fideicommiſſarius præmoriatur hæredi, Oldra. conſilio centeſimotrigeſimoprimo. Baldus l. iubemus. q. 4. ff. ad Trebellian Alexan. conſ. 13. colum. 3. volum. 4. Septimò fideicommiſſum ſoluitur morte eius, qui eſt in duodecimo gradu, vltra quem regulariter fideicommiſſum non extenditur, Decius conſilio 321. num. 2. Tiraqu. in tract. de vtroque retr. §. primo. gloſ. 9. numero vigeſimoquarto. Didacus var. reſol. lib. 3. ca. 5. verſicu. 5. Fallit quando verba apponuntur vſque in infinitum, Ripa l. filiusfamiliàs. §. Diui. numero centeſimoduodecimo. ff. de leg. 1. Natta conſilio 437. Tiraq. dicto loco, numero 95. Port. conſilio quadrageſimo. numero 6. Durandus titu. de arte teſt. titu. 8. cap. 2. numer. 2. Marzar. dicto loco, p. 2. q. 14. Declara principalem concluſionem procedere in fideicommiſſo vniuerſali, ſecus autem in particulari, l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Trebel. Ange. l. in ratione §. Tametſi. ff. ad l. Falc. Octauò nota, quod fideicommiſſi reuocatio propter ingratitudinem ſoluitur morte eius, qui poterat reuocare. Barto. l. ex parte. ff. de adim. leg. Pau. l. ſancimus. C. de teſta. l. fideicommiſſum. C. de fideic. l. inimicitiæ. vbi Bart. ff. de his, quibus vt indign. Barto. l. cum tabulis. §. quoniam. ff. eod. tit. niſi teſtator ignoraſſet ingratitudinem ſibi factam à legatario, ſeu fideicommiſſario, vel teſtamentum voluerit mutare, & morte præuentus non potuerit, tunc eo in caſu hæres poterit querelare de ipſa, ac fideicommiſſum reuocare, Barto. l. 1. colum. 12. ff. de vulg. item l. ſi pater. in 3. oppoſ. ff. eod. dixi ſuper. concluſ. 30. & concl. 43. Conc. Docto. Cõm. l. fin. C. de reuoc. don. cap. ſi. eod. tit. Campeg. in tract. de dote, 3. p. q. 226. num. 2. c. 1. §. 1. verſ. concubuerit. tit. quib. mod. feud. amitt. Alexand. conſ. 189. num. 2. vol. 6. Caſſiador. deciſ. 3. numer. 2. titu. de loc. Medic. trac. 2. par.

¶ FIDEICOMMISSVM vniuerſale relictum à filio, poſt mortem, intelligitur ſi ſine liberis deceſſerit. tex. in l. cum auus. ff. de condi. & demon.

Amplia tripliciter dictam regulam, vt colligitur ex tex. in l. generaliter. §. cum autem. C. de inſtit. & ſubſtit prout ibi declarat & extendit Iaſ. in dicta concluſione aliis quinque notabilibus modis.

Amplia ix. vltra Iaſ. vbi ſuprà, idem eſſe ſi fiat filio furioſo ſubſtitutio exemplaris. Tex. in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil.

Amplia decimò, ſi ſit facta filio ſubſtitutio pupillaris: quia tunc ſuſceptione filiorum expirat. Ita tenet Barto. in l. in pupillari. in fin. ff. de vulgar. & pupil. & Bald. in l. humanitatis. verſicu. quarta differentia. C. de impub. & ali. vbi Alexand. in verbo, ceſſet. refert plures idem tenentes, & eam dicit communem opinionem Socinus in dict. l. cum auus. quem vide omnino ibi, quia ſubtiliter loquitur more ſuo: quam ampliationem intellige, quando pupil-

lus

lus decederet relictis filiis legitimis & naturalibus, secus si naturalibus tantum. Ita Baldus limitat istam conclu. in l. nec enim. §. eorum. ff. de adop. quam dicit singularem limitationem Alexan. in d. l. in pupillari. pro qua aliqua vltra Bald. adducit. Pro declaratione vide Soci. in d. l. cum auus. in princi.

Amplia vndecimò, etiam si talis filius esset institutus in vita sua tantum, & post eius mortem alius directo institutus, quia adhuc subintelligitur dicta conditio, si sine liberis, &c. Istam ampliationem tradit Socin. quam examinat in d. l. cum auus. vbi tandem in hoc concludit.

Limita octo modis regulam suprascriptam, vt per Ias. in d. §. cum autem. quarum limit. aliquas bene examinat, & huic regulæ tradit solum Soci. in 2. limit. in reg. lxvij. incip. grauatus de restituendo, & sine aliqua extensione. B. Dias re. 287.

¶ Fideicommiss. Si fideicommissarius præsens non contradicat venditioni factæ per grauatũ, non præiudicat sibi in re subiecta fideicommissariæ restitutioni, hanc esse communem opinionem atte statur Fran. Cur. in l. cum proponas, C. de pact.

Fallit in 2. casib. vt per eundem, in d. l. nu. 2.

Fideicommissarius est legitimus contradictor, ne mittatur aliquis in possessionem, per dispositionem legis finalis, C. de edi. diui Adria. tollen.

Fallit in duobus casibus, quos not. Sebast. Sapia. in d. l. fin. num. 142.

Grauari potest honoratus, l. ab eo. C. de fideicom. l. Imperator, ff. de leg. 2.

Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 8. à Marco Anton. Baue. in l. cum filio, ff. de leg. 1. numer. 15. Fallit in 4. casibus, quos no. Mari. Soc. iun. in d. l. cum filio, numero 27.

Non honoratus grauari non potest, d. l. ab eo, C. de fideicommiss.

Fallit in 11. casib. quos not. Marc. Ant. Bauer. in l. cum filio, ff. de leg. 1. num. 17. ver. secunda fit conclus. nu. 17. Fallit vt per Soc. iun. ibi. numer. 17. fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. l. ab eo. fallit in 3. casib. vt per Alex. in d. l. cum filio.

Si adita hæreditate fideicommissarius vniuersalis ante fideicommissum restitutum decedat, illud ad hæredes transmittit: hanc esse commvnem opinionem testatur Marc. Anto. Bauer. in d. l. cum filio, ff. de leg. 1. vbi limitat in 3. casib. num. 65.

Hæres grauatus alicui extraneo restituere, fructus interim percepti non sunt restituendi, l. in fideicommissariam. ff. ad Treb.

Fallit in 4. casib. vt per Mar. Soc. iun. in l. cum filio, ff. de leg. 1. num. 2. in 4. parte glo. fallit in 3. casib. vt per Barthol. Soc. reg. 172.

Fideicommissum iniunctum patri de restituenda hæreditate aduentitia ipsi filio instituto, hodie non valet respectu proprietatis: hanc opinionem cum 2. limitationibus ponit Marian. Socin. in d. l. cum filio, in d. 4. parte, ver. veniamus ad quæstionem, numero vigesimoquarto.

Si pater instituat filium legitimum & naturalem, siue etiam naturalem tantum, & grauat eum fideicommisso, liberi postea suscepti faciunt cessare fideicommissum, l. cum auus, C. de condit. & demonst. l. cum acutissimi, C. de fideic. l. generaliter, §. cum autem, C. de inst. & subst.

Ampliatur in 5. casibus, & limitatur in 8. à Iaso. in d. §. cum autem. num. 1. & seq. Fallit in 2. casib. vt per Socin. reg. 167.

Ampliatur in 5. casib. & limitatur in 7. à Dec. in l. generaliter, C. de inst. & substit. Ampliatur in 21. & limitatur in 23. à Port. lib. 2. reg. 43.

Si hæres institutus, & grauatus per fideicommissum restituere totam hæreditatem, decedat antequam adiuerit hæreditatem, fideicommissum vitiatur, & hæres talis hæredis non potest cogi adire, & restituere, l. eam quam, C. de fideicom. vbi Doctores not.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. eam quam, nu. 21. fallit vt per Soc. in l. cum filio, ff. de leg. 1. num. 71.

Si institutus sit incapax, fideicommissum ab eo relictum non valet, no. in d. l. eam quam.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 23.

In fideicommisso vniuersali facto verbis generalibus, non solum venit hæreditas, sed etiam veniunt prælegata, l. eum virum, C. de fideicommis.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 1.

In fideicommissis voluntas magis, quàm verba attendenda, d. l. cum virum.

Fallit in 3. casib. quos no. Dias regu. 644. videas Ias. in l. si quis filium, C. de lib. præterit.

Fideicommissum vniuersale relictum à filio post mortem, intelligitur, si sine liberis decesserit, l. cum auus, ff. de cond. & demon. Ampliatur in 8. casib. & limitatur in 8. à Ias. in l. generaliter, §. cum autem, C. de instit. & subst. colum. 1.

Fideicommissum, vel relictum in diem certam, potest ante illam diem statim restitui, leg. post mortem, C. de fideicom.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. col. 2.

Fallit in multis casib. vt per Dec. in l. cum tempus, ff. de regu. iur.

Fideicommissi conditionalis remissio, seu renonciatio simplex ipsum non tollit, neque extinguit fideicommissum, l. si ita scriptum, §. si sub conditione, ff. de leg. 2.

Ampliatur, & limitatur in 5. casib. per Purp. in l. 1. nume. 49. C. de pact. fallit in 6. casib. vt per Gu. Bened. in repe. c. Raynu. num. 116. de testa.

Filij naturales faciunt deficere conditionem fideicommissi. Bald. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebellian.

Fallit in 8. casib. vt per Rip. in d. §. si quis, vbi Alex. limitat in 7. casibus, videas Pet. Duen. reg. 352.

Fideicommissum à futuro euentu pendens potest per pactum remitti, l. 1. vbi Bar. ff. de pac.

Ampliatur & limitatur in 5. casib. vt per Purp. in d. l. 1.

Tacitum, vel reciprocum fideicommissum inducitur, si testator mandat, quòd hæreditas deueniat ad vltimum decedentem. fallit in multis casib. quos colligere potest ex Soc. Iun. in l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebel. nu. 8.

Rogatus de restituendo, quod supererit ex hæreditate potest alienare, l. Titius, ff. ad Trebel.

Fallit vt per Port. in libro 1. suarum conclusionum, regu. 17.

Fideicommissum censetur iniunctum alienatione prohibita.

Fallit vt colligitur ex Port. libr. 1. suarum conclus. regul. 37.

Contrariam regulam, videlicet, quòd fideicommissum non inducitur per prohibitionem alienationis, facit Socin. in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verbor. oblig. vbi limitat in multis casib. nu. 12.

Per simplicem diuisionem nõ intelligitur renũciatum fideic

fideicommisso: hanc esse communem opinionem testatur Port.in lib.2.regu.38.vbi ampliatur in 4.casib.& limitatur in 12.

Filius in fideicommissis succedit in locum patris, & multi tenent, quòd non succedat. Ampliatur, & limitatur vtraque opinio per Port.in libr. 5.regu.33. & communis est opinio, quòd filius in fideicommissis,& substitutionibus non subintret in locum patris. Fallit vt per Baptist.à Villa.concl.90.in litera F.

Fideicommissum censetur remissum per facultatem alienandi inuicem concessam. Ampliatur,& limitatur in multis casib.vt per Rip. in l. qui Romæ,§.duo fratres,ff.de verb.oblig.num.83.

In filiis ex remissione conditionis videtur etiam semper remissum fideicommissum, nisi appareat, conditionem remotam fuisse in odium eorum. Fallit in quinque casibus,vt per Ioan.Bolog.in l.1.C.de pac. numero 28.

Incapax qui pro se restituere non potest, accipere potest, vt alij restituat, l.non videtur,ff.de regu. iur.vbi Dec.limitat. Don.Fina,lib.2.

¶ FIDEICOMMISSI conditionalis remissio, seu renuntiatio simplex ipsum non tollit, nec extinguit. Hanc regulam probat tex.in l.si ita scriptum. in §. si sub conditione.ff.de leg.2.& ita per illum text.tenet Gulielm.Benedictus in repe.c.Raynutius. in verbo, si absque liberis moreretur.el 2.numer.107.& 116.de testamen.in antiq.

Hanc regulam limitat sex modis, vbi ponit rationem huius regulæ,& eam notab.examinat Guliel.Benedictus in d.cap.Rainutius.in d.verbo,si absque liberis moreretur.el 2.nu.116.cum aliis. P.Duen.re.328.

¶ FIDEICOMMISSI ius non infertur quando dicitur remitto omne ius testamenti, quod habeo ex testamento & præsertim ius illud, quod pendet ex futuro euentu conditionis, Ias.& com.Doct. per hanc reg.l.qui Romæ.§.duo fratres,numero 62.ff. de verbor.oblig. Med.reg.10.

¶ FIDEICOMMISSA futura non veniunt in generali acceptatione ipsorum, Crau.cons.33.nu.4.cons. 45.nu.7.per l.si Peculium.§.sicut.ff.de Pecul.leg. l.si procurato.ff.de cond.indebit.glos.& doct.l.fin.§.in computatione.ff.de iure delibera. Crauet.d. cons. 33.num.5. Med.re.1.

¶ FIDEICOMMISSARIO non nocet negligentia hæredis.l.cognitio.§.hi qui.ff.ad Tre.Bal. l.cõsulta. C.de testa.nisi ei culpa imputari possit,Bal.l. si ter. C.quibus mod.pig. vel hypot.sol. Bald.l.2.q.13.C. de rescin.vend.Alexand.l.sæpe.nume.30.ff.de re iud. Medic.reg.8.

¶ FIDEICOMMISSARIO nocet sententia lata contra hæredem in quem tempore inchoati iudicij, non erat ius translatum, Felin. capit. quamuis. colum4. de senten.& re ind.l.si patroni,cum gloss.§.fin.ff. ad Trebell.Ioann.Mon.c.fin.vt lite penden.6. Angel.& Imol.l.filiusfamiliás.§.diui.ff.de leg.1.l.decem.ff.de verb.obli.Alex.l.sæpe.num.15.& numer.100.ff.de re iud. Medic.reg.8.

¶ FIDEIVBERE non potest vxor pro marito secus è contra est, leg.prima.C.ne vxor pro marito, Bald. leg penultim.C.eodem.le.1.vbi Doctor. com. C. ne fideiuss.dot.dentur.Doct.com.leg. cum dotis.ff. de iur.dot. Med.re.9.

¶ FIDEIVSSISSE aliquem vbi reperitur in aliqua scriptura, præsumitur præcedenti stipulatione, tex. in l.blanditus.C.de fideius.

Amplia vno modo,& limita duobus modis, vt per Ias. in l.sciendum.ff.de verb.oblig. B.Dias re.239.

¶ FIDEIVBENS alicui pro aliquo hoc modo videlicet constituo me fideiussorem quemadmodum fuit fideiussor Semptonij, talis erit fideiussor, licet non appareat alius relatus, dummodo fuerit super re certa, Ripa l.ait prætor.§.si iudex.ff, de re ind. alias secus,not.infer.num.69. Med.re.10.

¶ FIDEIVSSOR compromissi,locationis,& cuiusmodi alterius rei tenetur de primo compromisso, aut locatione, non etiam de secundis prorogatis.Alb. l.Labeo.§.sed si.ff.de arbitr.Bart.l. Titius. ff. de exc. tut.Dec.consilio 93.l. item quæritur. §.qui implet. ff.locati.l. si cum.C.eod.Specu.§.1.vbi Ioann. Andr. in tit.de fideiuss.doct.c.constitutus.eod.tit.Doctor. com.l.Lucius. la 2. ff. de adm.tut. Dec. c. præterea, de appe.Host.in ca.fin.de fideiussor. Tiraq: in tract. de retr.tit.1.§.1.glo.7.nu.33.ver.præterita.idem in d. §.hoc sermone.Feli.c.2.de treuga, & pace, Euer. in loco à vi numer.num.2. Med.re.3.

¶ FIDEIVSSOR contra principalem debitorem, vt eum liberet antè, quàm soluat, agere non potest. lege, si pro ea.C.mandati.

Primò fallit, vbicunque post fideiussionem factam debitor inciperet malè vti substantia sua. d.l. si pro ea. & dicitur malè vti, quando de hoc esset fama in vicinia: vt ibi notatur in gloss. & in l, vbi adhuc. C. de iure dotium. quod intellige si malè vtatur, ita quod probatur fideiussorem posse timere: aliàs non: nam si bona sua valuerunt mille, & ipse debitor consumpserit centum malè, non propterea fideiussor malam causam habet timendi: & propterea non poterit agere contra eum, sicut nec ageret si primò, antè quam fideiuberet, incœpisset malè vti sua substantia: vt l. creditores. ff. de priuil. cred, nisi modicè consumpsisset & post fideiussionem continuasset magis dilapidationem: quia tunc ex minima causa suspicio fieret vt agere posset: vt no. Bald. in d.l.si pro ea.

Secundò fallit, quando fideiussor fuit condemnatus * soluere*: nam etiam antè, quàm soluat agere potest contra principalem. Et isti tres casus ponuntur in d.l.si pro ea.& idem dicit Bald. si esset talis casus, vbi non requireretur condemnatio, putà quia ex forma statuti instrumentum habeat executionem paratam, nam tunc post modicum tempus etiam creditore non petente, poterit fideiussor agere contra principalem,& idem tenuit Bald. in l. si fideiussor.ff.de fideiussoribus & idem si non esset condemnatus, sed in causa conclusum, ita quod esset clarum ipsum condemnari; vt ibi not. Bald.in ver. 6. quæro. B.Soc.reg.192.

ADDITIO.

* Soluere. Adde Corn,in consi.cxj.in litera d.in 4.parte. Bened.Vad.

Tertiò fallit, quando fideiussor diu stetit in obligatione, vt in l.Lucius.ff.mand. quod tempus intelligitur arbitrio iudicis, vt not.Bald.in d. l.si pro ea.in vers.x.quæro.

Quartò fallit, quando fideiussor obtulit, consignauit, & deposuit pecuniam debitam creditori volenti illam recipere: quia similis est soluenti,& ideo poterit agere contra principalem, vt not. glo. in d.l. Lucius. allegat text. in l.qui mutuam. §. fideiussor.ff. mandati. B.Socin.ibid.

¶ FIDEIVSSOR pro dote dati non debet, tex.est in l. j.& ij.

1.& 2.C.ne fideiusso.dotium dentur.

Limita tredecim modis vt per Bald.Nouellū in tra. de dote.versicu.xxj.priuilegium. quos prosequitur, vide Ioan.Lup.in repet.c.per vestras.vbi decem limitationes descripsit,de dona.inter vir. B.Dias re.290.

¶ FIDEIVSSOR in duriorem causam quàm principalis regulariter se obligare non potest. l. Græcè. §. illud.ff.de fideiussor.

Primò fallit vbi iurasset:quia iuramentum facit eum principalem,ita dicit Barto.in l.si quis. §. eodem.ff. de fideiuss.

Secundò fallit in fideiussore de sistendo, qui potest promittere pœnam, licet illam principalis non promiserit,ita dicit not. Angel.in l.& si post tres dies. ff. si quis cau.gloss. est in leg. sicut reus. ff. de fideius.& Bart.in leg.secund.qui accesionis.eodem titu. B. Soci.re190.

¶ FIDEIVSSOR de iudicio sisti regulariter lata sententia liberabitur, vt volunt omnes, maximè Ia.in d.l.fideiussor.post glo.ibi.

Amplia,quòd talis fideiusio non durat in executione sententiæ.d.l.Græcè.§.& post litem.

Amplia,vt nec durat fideiusio in causa appellationis, vt est gl. not.in authen. de iis,qui ingrediun. ad appellan.And.& Paul.de Castr.in d.§.fideiussorē. Bar. in l.cum apud Sempronium.ff.iudi.sol.

Amplia,vt non solùm sententia lata,sed etiam instantia perempta etiam quòd de nouo inchoatur. gloss. est nota.in l.pen. in magna glos C. de fideiusso.quā sequitur Ang.in d.§.fideiussorem.l.Græcè.

Amplia etiam in criminalibus causis. gloss. est no. in l. si quis reus.ff.de custo.re. Bald.in capitu.dilectis. de appella.

Amplia, etamsi fideiussor promisit aliquem sistere in iudicio, & parere mandatis curiæ, quia adhuc lata sententia fideiusio expirat, secundum quòd singul. voluit Bald.in addi.Specu.in tit.de reo.Alex.in d.§. fideiussorem.

Amplia,etiam si esset dictum promitto talem iudicio sisti,& omnia quæ sunt iudicij facere, secúdum Bal. singu.in d.l.fi.de fideiussor.

Fallit, quando fuisset in mora exhibendi, quo casu est commissa stipulatio ad totale interesse contra reū, licet lata sententia liberatur ab obligatione principali de iudicio sisti,tamen non liberatur de interesse prius commisso. Spec.in tit.de acto.in §.sequitur. versi.Item quæritur.Ange.& Alexand.in l.si verò.ff. qui satis.cog. S.Ian.re.100.

¶ FIDEIVSSOR de iudicio sisti tenetur successiuè vsque ad sententiam. Hanc regulam probat text. in l.Græcè. in §.& post litem.ff. de fideiussor. quæ lex non reperitur alibi secundum.Bart.ibi:& secundum Ange.in l.fideiussor.in §.in fideiussorem. ff.qui satisda.cogan.secundum Mathesillanum in sing.clxxvij. sed est similis gloss. in leg.1.in princip. iuncta gloss. parua,in verbo,iudicium.ff.si ex noxali causa agat.

Hanc regulam limitat duobus modis Ias.in dict.l. fideiussor.in §.in fideiussorem.nume.7.& 8.ff.qui satisdare cogantur. P.Duen.re.333.

¶ FIDEIVSSOR de iudicio sisti habet beneficiū excusionis. Hanc opinionem tenet Guliel.de Cugno in l.2.in §.si quis ex is,ff.qui satisdare cog. vbi tenuit quòd iste fideiussor habebit beneficia omnia quæ fideiussoribus conceduntur, & per consequens gaudebit priuilegio seu beneficio excusionis : de quo in Authent.præsente.Cod.de fideiuss. Hanc opinionem sequitur Rom.in d.§.si quis ex is.num.6.& hoc videtur etiam tenere Io.Faber.in §.sed hodie. Insti. de satisda.vbi dicit quòd quando principalis est præsens & soluendo,tunc non potest agi contra fideiussorem de iudicio sisti,secus in casu quo esset absens, vel non haberet bona. Eandē opinionem tenet Bal. in d.§.si quis ex his.& ibi Pau.de Castr.Alexā.& Ias. nu.7.Iacobinus de S.Geor.nu.5.& hanc opinionem dicit esse communiorem Rod.Xuarez in d.l.2.titul. De los emplazamientos.libr.2.fori in §.quæritur vlterius.nu.1.2.& 3.

Limita primò, nisi fideiusisset pro eo, qui nō erat obligatus sistere in iudicio, vt tenet Bal.Ange.& Alexā. vbi suprà. Et est ratio, quia tunc non est propriè fideiussor, ex quo intercedit pro eo qui non erat obligatus,& ad hoc iuuat glo.notab.in Auth. de fideiuss.in princ.collat.1.vt dicit gl. quòd in expromissore non habet locum beneficium excusionis, & expromissor qui promisit alium in iudicio sisti, vt in l.2. in gl. magna.ff.qui satisd.cogan.& sic debet intelligi glos. in d.l.2.in §.si quis iis.in glos.magna,ad fi. vbi gl.dicit quòd fideiussor de iudicio sisti non est propriè fideiussor, cum principaliter obligationē in se suscipiat. & idem sentit glo.in l.in eo.in §.nemo.ff.de reg. iur, & hoc tenet Xuarez vbi suprà.

Secundò fallit, vbicunq; agitur contra fideiussorem vt sistat reum, nam ad hoc potest cogi officio iudicis, nec habebit beneficium excusionis, secùs quando conuenitur ad interesse, eo quia non sistit. ita Bald. & Alexā.in d.§.si quis iis, per tex.in l. eum pro quo. ff. de in ius voc.& satis videtur etiam de mente eiusdem Bald.in l.1.Co.de conuen.fisci deb.lib.decimo, vbi eleganter loquitur, & hoc etiam tenuit Xuarez vbi suprà.

Tertiò fallit in causis criminalibus, in quibus fideiussor non habet beneficium excusionis, sed officio iudicis proceditur contra eum executiuè. probatur in l.si quis reum.ff.de custodia reorum. Bald.in d.§. si quis iis.& ibi Rom.& Iacobinus.num.5.& Alex.facit tex.& glo.in c.cum homo.xxiij.q.v.vbi dicit glo. quòd fideiussor in causa criminali non potest interuenire, & sic licet fideiussor promittat præsentare aliquem reum mortis, si non præsentat, non punitur pœna mortis, quia ille veniebat puniendus, vt in d. l.si quis reum. Sed debet puniri pecuniariter, arbitrio iudicis executiuè : vt suprà dixi: & sic non habet beneficium excusionis. Et quia intellectus suprà d.glo.in d.cap.cum homo.traditur in variis locis, ideo vbi crimen non est magnum, ita vt non veniret imponenda pœna corporalis, fideiussor potest interuenire : & sic debet intelligi text.in capit.si clericos.de senten.excommunica.lib.vj.& text. in l. Diuus, iuncta dicta lege, si quis reum. ff. de custodia & exhibitione reorum.secundum Abbatem in rub. de fideiussoribus.nume.1. Sed vbi veniret imponenda pœna corporalis, vel mortis, non admittitur fideiussor, nec poterit interuenire. iste textus, & ibi gloss.in verbo, supplicium.in capitu. cum homo.23. quæstio.quinta, quam gloss.ad hoc dicit nota. Bald. in leg.1.Cod.ne filius pro patre. Felin.in cap.contingit.el 1.de senten.excommunicat.& in cap. pastoralis.§.quia verò.nume.15.de officio deleg. & in capit. cum venissent.nume.4.de testibus.Ias. in l.1. numer. 9.ff.de in litem iuran.& in l.non impossibile. nume. 2.ff.de pactis.Hippo.in repet.rubr. ff.de fideiusso.nume.206.& in l.infans.nume.15.ff.ad l.Corn.de sica.& in practica.§.examinanda.nume.12.& in consil. xvj.

num.27.& in sing.d.l.ij.Bellon.in §.in omnibus.nu.6. Instit.de fideiuss.Roderi. Xuarez in tract. de fideiussore in causa criminali:versic.quo ad aliam particulam.De iure regio est tex.in l.xvj.tit.j.parte vij.& in l.x.titu.xxix.par.vij.& in l.iij.titul.viij.libr.ij.fori per quam l.fori intelligitur suprà d.l.parti.& l.cxvj.styli. Sed suprà d.gloss.in d.cap.cum homo.seipsam limitat nisi esset consuetudo quòd quis pro alio puniretur pœna corporali:quia tunc valeret prædicta consuetudo.quam glo.in hoc sequitur Roman.in singu. cxxviij.Rodetic.Xuatez vbi suprà, versicu. tertiò limita.Chassanæ.in consuet.Burgund.in titu. des iustices.rubr.j.§.v.num.167.Cæpola in repet.l.si fugitiui. numer.61.C.de seruis fugi.Petrus de Vbaldis de Perusio in tracta.de pace Constantiæ.num.75. Augustinus in additio.ad Angel. in tracta.maleficiorum: in verbo,pro quibus & quolibet,num.1. Deci.in c.ij.nu. 8.in j.lectu.& in ij.lectu.nu.26.de constit. & in c.2.nu. 58.de probat.Ioan.Montolonius in Promptuario iuris:in verbo,fideiussor,quæ opinio communis esse videtur,licet contrarium velit tenere Felin.in c.ij.nu. 2.de consti.& in dicto cap.2.num.8.de prob.& in additionib.ad Abba.in capit.ius generale.j.distin.quibus motiuis per eum ibi traditis potest responderi, prout respondit Deci.in locis suprà allegatis. & alia circa illam gloss.vide per Roderic.Xuarez in d.tract. de fideiuss.in causa criminali,p totú. P.Duen.re.331.

¶ Fidejussor indistinctè ante principalem conueniri non potest, & procedit vniuersaliter de omni etiam si esset fideiussor indemnitatis de iudicato soluendo,& de iudicio sisti.l.fin.C.de vsu.rei iud.Ias.l.fideiussor,§.si quis.nu.6. ff. qui satisd. cog. idem l.post rem,§.fideiussor,nume.4.ff.de transact.Bar.l.1.num. 2.C.de côuen.fisci debit.lib.x.Alex.consil.29. nume. 34.volum.7.Doct.com.l.si ego,ff.si cer.peta. Rubeus l.non solum,§ morte,nu.508.ff.de nou.ope.nun. Corneus consi.109.num.7.volum.1.Hyp.Rubr.de fideiu. nu.23.in term.auth.præsente,C.de fideiuss.Iaso.§.idẽ. nu.26.inst.de act.Claud.l.decem.nu.4.ff.de verb.oblib.Gratus. consi.87.nu,23.vol.1.Paris. consil. 47.nume.5.libr.1.Boer.decis.201.Corn.consil.106.numero 7.vol.1. Medic.re.2.

¶ Fidejussor non potest agere contra principalem debitorem vt eum liberet antequã soluat.Hanc regulam probat text.in l.si pro ea,C.mand.& in l.Lucius Titius,ff.eod.titul.& in capi.fin. de fideiusso.De iure regio probatur in l.octaua,titu.decimooctauo, libr.tertio.fori:& in l.quarta,tit.12.par.5.& circa hãc regulam vltra doct. in suprà dictis locis, vide Nicolaum Bello.in §.si quid autem,numero tertio. Instit. de fideiussorib.

Hanc regulam cum quatuor limitationibus ponit Socin.in regul.cxviij.Hanc etiam regulam limitat quatuor modis text. in d.l.si pro ea.& tribus modis limitat text.in d.cap.fin.& ibi gl.in verbo,si diu. addit alium casum.Quatuor etiã casus ponit gl.in §. si quid autem.in verbo,soluerit.Institut. de fideiusso. Quinque casus ponit gl.in d.l.Lucius Titius.in verbo,condemnetur.Alios quatuor casus ponit tex.in d.l. viij. fori:& ibi Montal.in glos.addit alios quatuor casus. Quinque casus ponit tex.in d.l.xiiij.tit.xij.part. v. & ibi Montal.in gl. addit alios tres casus. Octo limitationes ad hanc regulam ponit Affli. in consti. Neap. lib.3.rub.12.num.11.

Hanc etiam regulam limitat tredecim modis Hippolyt.in repet.rub.ff.de fideiussori.num.216.& quinque modis limitat Ioan. Corasius in repetitio. l. frater à fratre,§.quæsitum est,numer. trigesimooctauo.ff.de condict.indebit. P.Duen.re.336.

¶ Fidejussor non potest obligari nisi verbis: & sic requiritur stipulatio.Hanc regulam probat text. in l.blanditus,C.de fideiuss.& in leg. sciendum. & ibi glo.& Ias.nume.2.ff.de verb.oblig. De iure regio videtur text.in l.prima,titu.duodecimo,par.v.& ita tenet Hippolyt.de Marsi.in repet.Rubr.de fideiuss.nu. 356.& circa hanc regulam vide And. ab Exea in libr. pactorum,nume.450.notab.Catellia. Cottam in Memora.iuris:in verb.fideiussor.el j. Fortu. Gartiam in l.legitima,numer.45.& in l.iuris gentium.num.41. ff. de pact.Hieron.Butigellam.in repet.rub.nume. 9.ff. de verborum oblig.& Hieron.Berium in repet. rub. numer.214.& 216.eod. titul. Rationem huius regulæ ponit Lancelotus Galiaula in repet.dict. Rubri. numero 70.quem vide etiam ibi,nume.144.item Iacobum de nigris in repet.l.j.nu.55.ff.de verb.oblig.Ioa. Crotum in repet.d.l.1.nu.4.

Hanc re[illegible] cum quatuor illationibus,& quatuor limitationibus ponit Ias.per rex.ibi,qui hanc regulam probat in l.stipulationem,in §.satis acceptio,nume. 2.ff. de verb. obligat. Hanc etiam regulam limitat octo modis Ioan.Crotus in repet.l.sciendum.num.7.ff.de verb.oblig.

Hodie tamen de iure regio corrigitur hæc regula per l. 3.tit.8.lib.ordin.vbi fideiussor per illam legem hodie potest obligari pacto nudo.Facit quod dixi suprà in reg.xj. P.Duen.re.333.

¶ Fidejussor non tenetur pro delicto sui principalis ad pœnam corporalẽ, amp. vt nec etiã per statutum hoc fieri posit, item nec etiam per pactum, gloss.c.cum homo.28.q.2.non enim est homo dominus membrorũ suorum, l.liber homo, ff. ad l. Aquil. leg.omne,§.qui se,ff.de re mil.glo.rubr.C.de decret. decur.lib.x.doct.com.l.1.C.ne fil.pro patre.vbi amp. etiam quod nec filius pro patre hoc agere posit.Alber.in tract.stat.1.p.q.7.Bald.l.si qua pœna, ff.de his, qui sunt sui l.si filius.la 2.ff.solu.matri.item not.quod sententia lata contra principalem nõ nocet fideiussori non citato.Bald.l.2.C.de edendo.Bart.l.decem, ff.de verbo.ob.Alex.l.sæpè,nume.10.& nu.17.ff.de re iud.Barto.l.duobus.quæst.4.ff.de duob. reis add.ad Abb.c.quamuis.nu.1.de sent.& re iud.Alex. d.l.sæpè. num.69. Med.re.8.

¶ Fidejussori minoris non prodest restitutio minori concessa.Hanc regulam probat text. in l.j. & ij. C.de fideiusso.minorum,& ibi Bar.& in l.Marcellus. ff.de fideiuss. & in l.in causæ.la j. vbi asignatur ratio huius regu.ff.de minoribus.& in l.3 §.sed vtrum.ver. sed an hoc auxilium.eod.tit. De iure regio est tex.in l.25.tit.4.part.3.& in l.4.tit.12. part.5. & hanc opinionem vltra suprà dict.Doct.tenet Franc.Curt. Iunior in l.post aditam. nume.5. C.de impu.& aliis.& circa hanc regulam vide Io.Mauritium in tract.de restitu. in integ.c.14.Hippo.in rep.Rub.ff.de fidciu. nu. 267. Vincentium de Herculanis,& ibi Doct.in l.& si fideiussor.ff.de re iudicata.Ant. Caimum in Summa. C. de restitutione in integrum.

Fallit primò, quando dolus aduersarij interuenit, ita probat text.in leg.secunda,in fin.C.de fideius. minorum.Et est ratio:quia æquius est aduersarium qui dolum commisit pati damnũ,quàm fideiussor qui bona fide fideiussit soluat de suo proprio:nec poterit solutum repetere à minore:quia minor aduersus fideiussorem

iussorem poterit petere restitutionem in integrum: vtiu l.1.C.de fideiuss.minorum.& ita tenet gl.in d.l. 2.Iaco.de S.Georg.in l.1.nume.7.C.de fideiuss.minorum.Montaluus in gl.l.4.tit.12.part.v.Io.Mauritius in d.tract.de restit.in integ.in d.c.24. Petrus Rebuf. in glos.ad constitutiones Regias Galliæ,in secunda parte,tract.de restitutionibus.art.2.in gl.3.nu.8.par. 141.glo.in l.minor xxv.annis.in verbo,succurritur. ff.de procur.Bart.in l.Stichum.§.quòd vulgo.num. 2.ff.de solutionibus.

Limita secundò,quãdo creditor potest habere regressum contra alium:quia tunc beneficium restitutionis in integrũ concessum minori proderit etiam fideiussori.probat tex.in l.minor xxv.annis.ff.de procura.& ita per illum tex.tenet Iacobi.de S.Georg. in d.l.1.nu.6.C.de fideiusso.minorum.Petrus Rebuffus vbi suprà,nume.nono.facit etiam text. in l.2.ff. de administra.tuto.

Tertiò limita,quando restitutio nullum esset adlatura commodum ipsi minori,nisi etiã prodesset ipsi fideiussori:quia,quia essemus in casu in quo minor non posset petere restitutionem aduersus fideiussorem,nam hoc casu restitutio concessa minori transiret ad eius fideiussorem:per notata per Barto.in l.cum filius.in §.1.ff.de verbo. obliga. faciunt notata per Cinum & Bald.in leg.quoties.Cod.de precibus Impera.offer.per Salic.in l.fi.C.de vsuris rei iudic. ita expressè tenet Iaco.de S.Georg.in d.l.1.nu.7. C. de fideiussor.minorum.Petrus Rebuff. vbi suprà, nume.9.

Quartò limita,quando fideiussore conuento,qui esset habiturus regressum contra minorẽ debitorẽ principalem,ipse minor compareret vt defensor necessarius pro ipso fideiussore,& peteret restitutionem in integrum:tunc restitutio etiam fideiussori proderit:ita expressè tenet Bart.per illum text.cum glo.in d.l.Stichum,aut Pamphilum.in §.quod vulgò.ff.de solu & ibi expressè Io.de Imol.sed Paul.de Castr.in d.l.1.C.de fideiuss.minorum.Raph.Cuma.in dicto §. quod vulgò damnant hanc opinionem,dicentes,quòd hoc casu minor non est defensor necessarius:quia ista non est necessaria defensio spectans ad minorẽ: cùm nullo casu habiturus est regressum contra eũ, cùm semper minor ipse potuerit petiisse restitui ad uersus fideiussorem:vt l.j.C.de fideiusso.mino. ergo ipsius minoris nnn interest capere defensionem pro ipso fideiussore:nec ipse minor hoc casu est dicendus defensor necessatius.& ibi Alexan.in d.l.1. dicit quòd licet dictum Bart.valde singulare,tamen Bar, non considerauit dictum fundamentum in contrarium factum:& quòd cius opinio malè potest sustineri. Quem sequitur Ias.in l.si cum procuratore.numer.5.ff.de re iud. Est quidem verùm quòd quando minor esset defensor necessarius,posset comparere pro fideiussore,& assumere defensionem pro eo:& tunc exceptiones competentes principali,prodessent etiam fideiussori.text.est in l.idem quæ.in §.generaliter.ff.mandati.& ita tenet Iacob.in d.l.j.num. 7.C.de fideiuss.minorum.

Quintò limita,quãdo fideiussor successit minori principali. Nam tunc ex persona defuncti posset petere restitutionem in integrum.iste est text.& ibi Barto. secundum vnam lecturam;in l.Stichum. in §.quòd vulgò.ff.de solutio. notant doct.in l. dehitori. C. de pactis.ita expressè tenet Iacobinus de S.Georg.vbi notabiliter declarat illum tex.in d.§.quòd vulgò. in d.l.1.nu.7.C.de fideiuss.minorum.

Limita sextò,quando fideiussor pro re minoris stipularetur, & fideiuberet: vtpote si minor rem venderet in qua est deceptus:si aliquis fideiusserit pro eo,illi fideiussori succurretur post minoris restitutionem: vt in l.2.ff.de administrat.tut.l. exceptione quæ personæ.in fine.ff.de exceptio.quia in hoc potest etiam maior decipi,videlicet in rei valore:vt in l.quisquis. Cod.de rescindenda venditione, & ita tenet Petrus Rebuffus vbi suprà,numer.quinto. P.Duen. re.330.

¶Fideiussor,negans se fideiussisse,si conuincitur de mendacio sibi præiudicat,vt in l.sed hoc ira. in §. 1.ff.de re iud. vbi dicitur,quòd negans se socium, perdit beneficium ne conueniatur vltrà quàm facere potest:quod competit socio.l.sunt qui.ff.de re in dicata.ad quod etiam est text.in l.si vnus.in §.fi.ff. pro socio.& facit etiam pro hac reg.tex.in l.sed si ex part.in §. interdum.ff.quod cum eo. vbi punitur filiusfamiliàs negando se filium familiàs, & mentiendo dixit se patremfamiliàs. Tertiò facit text.in l.hæreditarum.in §.fi.ff.ad leg. Falcid. vbi dicitur quòd hæres negans rem hæreditariam, si conuincatur de mendacio,sibi præiudicat:quem tex. pro singu.allegat Bald.in Reper.suo,in verbo,negatiua. vbi dicit quòd negans similis est subtrahenti: per illum text. & idem dicit Bald.in c.dudum.el 2. nume.8.de elect. Iaso.in §.item si quis in fraudem.Institu.de actio.ex quibus videtur confirmata suprà d.nostra reg. Pro qua opin.est tex.in l.fi.ff.de rei vendica.vbi habetur quòd si quis in veritate possidet aliquam rem,& contra eum agatur rei vendicatione ad illam rem, si ipse negat illam possidere & conuincatur de mendacio,quia actor probat ipsum illam possidere:tũc debet talis possessio incontinenti ab eo auferri & in actorem trãsferri,etiam nihil de iure suo probantem. Circa quam regulam vide suprà in regula cccxxv.& præiudicat sibi iste fideiussor in hoc,quia perdit beneficium excussionis,& beneficium cedendarum.ita tenet Bald.in Authen.contra qui propriam.Cod.de non nu.pecu.vbi allegat bonum tex. in leg.si dubitetur.in §.ita demum.ff.de fideiuss.vbi hoc tenet Ange.de Perus.& Alexand. & Ias.in leg.j. nume.11.C.de transac.Barto.in l.etiam.§.j.ff.solut. matri.& vlt.& opinionem huius regulæ tenet Hiero.Grarus in consil.lxiij.numer.44.& in consi.cxix. nu.22.vol.2.Fran.Purpuratus in l.nec pactio.numer. 79.C.de transf.Bellon.in §.si plures.nume.12.Institu. de fideiussoribus.

Hanc regulam,vbi eam pluribus fundamentis confirmat,ponit Hippo.in repet.Rubr.ff.de fideiuss.nume.322.& à nume.336.vsque ad nume.345.limitat eã quatuor modis. P.Duen.re.329.

¶Fideiussor non possidens immobilia,potest recusari tanquam non idoneus. Hanc regulam probat text.in l.ij.& in l.sciendum. ff. qui satisdare cog. glo.in Authen.de exhiben.reis.in §.suscepto. in verbo personali.& in l.si quis stipulatus sit Stichum.in §.si quis stipulatus fuerit.ff.de verbor.obligation. Hanc opinionem tenet Bald.in c.coram. num.8. de officio deleg.Specu.in tit.de satisdationibus.in §.dicto,verfic.sed si scholaris. Alexand.in consil.clx.nu. 5.volu.v.& hanc dicit esse communem opinio. Ias. post Bart.ibi in l.sciendum.in prin.num.30.ff. qui satisd.cogantur.

Hãc regulam ampliat vnico modo:& limitat quatuor modis Hippol.in repet.Rubr.ff.de fideiuss.à nu.226. vsque ad nu.241. P.Duenas re.328.

¶ FIDEIVSSOR qui in fideiusſione diu ſtetit, ſe de ea liberari petere poteſt.l. Lucius.ff. mandat. & in l. ſi pro ea.§.2.C.eodem titu.

Primò fallit, quando obligauit ſe ſub conditione: cùm dicta regula procedat quando ſe purè obligauit, eſt tex.not.in l.facere poſſ.in fi.ff.ſolu. matrimo. ſecundum Iaco.de Aret.Bar.& Bald.& omnes alios. ideo Bal.dicit, quòd vis eſt in forma practicandi, & libellandi: quia non procederet libellus, in quo concluderetur quòd diu ſtetit in fideiuſsione, ſed bene ꝙ diu ſtetit in obligatione fideiuſſoria, quia primò caſu poteſt eſſe fideiuſsio ſub conditione: vt d.l.facere poſſe.in fine.

Secundus caſus patet in dictis iuribus pro regula: nam text.in d.l.Lucius.dicit quòd reus diu in obligatione ceſſauit, ergo præſupponit quòd erat obligatus. l.ſi eni.§.ceſſarum.ff.vt in poſſeſ.leg.& in l.ſi ſtipulatus.de verb.oblig.& l.lecta.ſi cert.petat.

Tertiò ſcias, quòd illa iura ſecundò alle.non habent locum in procuratore obligante mandato domini: quia tunc non eſt opus quòd diu ſtet in obligatione, ſed ſtatim poteſt petere vt liberetur.text. in le. ſi mandato meo.in prin.ff.mandati.

Quartò fallit dicta regula in obligato de iudicio ſiſti: quia ipſa regula procedit in fideiuſſore contractus, non iudicij, propter executionem paratam.Bart.in l.j.ff.iudic.ſol.

Quintò fallit, quando fideiuſſor eſſet abſentandus ex neceſſaria, vel vtili cauſa, vt cauſa ſtudij: quia iſte talis fideiuſſor poteſt ſtatim ſe liberare, ſecundū Guliel.in Spec.tit.de fideiuſ.§ ſpecialia.verſi. ſi verò fideiuſſor.arg.l. ſi filiusfam. & l.abſentia longa. ff. de cura & l.ſi longius.in prin.ff.de iudic.

Sextò fallit in promiſsis animo nouandi: quia tunc videtur liberaſſe reum, & per conſequens ſoluiſſe. l.ſi mandato.meo.§. in dubio.ff. mandati. quod etiam voluit.gl.in d.l.ſi pro ea. ſed iſta non eſt propria fallentia ſed bona declaratio.

Septimò fallit, ſi interuenit inimicitia inter fideiuſſorem, & debitorem, culpa tamen debitoris. ita dicit Ioan. And.in dicto §.ſpecialia.in addit quæ incipit, hic not.quòd vim ineſſe.arg.l.licet.de arbitris.& Inſtitu.de act.§.minime.ſecùs, ſi culpa ipſius fideiuſſoris: quia nemo poſſet ſuo delicto cōditionem ſuam reddere meliorem. leg. non fraudantur.§. nemo.ff. de regu.iur.cum ſimil.& capit. ſecund. extra, de reſcriptis. cum concord.& quia nemo facto concedētis beneficium fraudari debet. leg. in commodato. §.ſicut.ff.commodati.& c.j.extrà de conceſ.præben. & eccleſi.non vacantis.argu.leg.ſi quis rem.ff. de arbitr.& c. quantò. extrà, de diuortiis.& facit ſimilis tex.in leg.j.§.cum quis.ff.de quæſtio. vbi non poteſt quis iniuriari teſti contra ſe inducto & incidere eius teſtimonium, de quo per Bald. in leg. ſed & ſi quis. §.illud.ff.ſi quis cau.& ad idem leg.cum tabulis. §.j. ff. de his quib. vt indi. quamuis in repellendo tutorem propter inimicitiam, non fiat diſtinctio cuius culpa interueniat.leg. athletæ. de excuſationibus tutorum.

Octauò fallit, quia lex Lucius, & ſimiles, habent locū, quando quis fideiuſsit: quia ſtatim poteſt petere ſe liberari.per gloſſ.in leg. ſi videamus.ff. de negotiis geſtis, quam notanter allegat Angelus in apoſtilla manu ſua propria in dict. leg. Lucius.vbi ſubdit idē eſſe ſi promiſit, non vt fideiuſſor, quia tantum videtur ſibi abeſſe quantum ſoluere oportet. per text.& gloſſ.in l.2.ff.de nego.geſt.& tex.in leg. ſi quis mandato meo. eod.titu. & iſta eſt optima conſideratio in iſta materia.

Nonò fallit, nam interpretanda ſunt dicta iura, videlicet, niſi ipſe fideiuſſor ſit obligatus per inſtrumentum, quod habet paratam executionem ex forma ſtatuti: vt voluit Barto.in l.fideiuſſor.ff.de fideiuſſ.& Bald.in l.certum.ff.fam.erciſcun. vbi etiam idem dicit quando quis eſt obligatus per ſcripturam mercatorum, quæ ex forma ſtatuti habet executionem paratam, idem voluit in d.l.ſi pro ea.ſed in hoc Ange.in d.l.fideiuſſor.tenet contrarium quia talis obligatio fideiuſſoris cauſa guarentigiata, expectat declarationem iudicis pronuntiantis. extra, eod. capitu.licet.nam lata ſententia non reſtat vltra aliud quærendum quàm quòd fideiuſſor condemnatus antè quàm ſoluat poſsit agere, vt liberetur vel indemnis conſeruetur. vt dicta leg. Lucius.& dicta leg. ſi pro ea.& leg. fideiuſſor.ſed ſi non eſſet condemnatus, non poſſet antè, quàm ſoluat, agere, niſi diu ſtetiſſet in obligatione, dictis iuribus, quia videtur dediſſe fideiuſſ de ſoluendo.l.indebitum ff.de condic. indebit. vnde antè, quàm ſoluat, non eſt functus officio ſuo, nec impleuit.ratio eſt vt Angel. voluit, & Paul.quia fideiuſſor, quando fideiuſsit, à principio ſciuit poſſe incipi ab executione. Item fidem dedit de ſoluendo, & debitor deciperetur ſi ſtatim à fideiuſſore nondum moleſtato à creditore poſſet conueniri: quod ſecus ſi diu ſtetiſſet in obligatione, & hoc intelligitur arbitrio iudicis, vt dicit gloſ. in dicta gl in dict.leg.ſi pro ea. & ibi Bald.pro hoc etiam facit quia licet guarentigia habeatur in ſententia ſtatutorum, non eſt propriè ſententia, quod patet vt dicit Paul.de Caſtr.in dicta leg. fideiuſſor.§. fina. ff de fideiuſſ.ſed fortiùs patet, quia fruſtra quæreretur per Bart.in l.non fatetur.ff.de confeſſ.teſtamen. & in l.error. Cod.de iur.& fact.ignor. & per Bald. in le.ab executione. Cod.quorum appellat.non recip. an ſententia, quæ expectatur ferri, ante inſtrumenta guarentigiata ſit exequenda, vt diffinitiua, an verò vt interlocutoria. Et pro Ange.& Paul. facit quod non poſsit petere ſe liberari. per leg. ſi edicto. Cod. de edict.diui Adrian.tollen.& in leg.Titio cum morietur.ff.de vſufruct.& leg.idem quoties.de verbor. obligat. quæ nota pro pulchra expeditione huius paſſus, &c. B.Soci.re.191.

¶ FIDEIVSSOR, qui nō poteſt cautionem inuenire, ſufficit ſaltem iuratoriam præſtare, ſecundum Iaſ. in le.j.in ſecunda concluſio.&c.ff. qui ſatiſdare cog. & ſic obligatus dare fideiuſſorem liberatur præſtando tantum iuratoriam cautionem, ſi non inueniat fideiuſſorem.

Fallit, quando non poſſet inuenire in loco iudicij fideiuſſorem tantum, quia tunc non ſufficit cautio iuratoria, quia eſt remittendus ad locū domicilij.l.fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.& l.de die.§.tutor.ff.qui ſatiſdare cogan.vbi d. Alex.& alij.

Fallit in cauſis criminalibus, in quibus, vt in caſibus relaxetur carceratus, non ſufficit cautio iuratoria.l. ſi quis reum ff.de cuſtod.reo.

Fallit in periuro, qui perdit beneficium iuratoriæ cautionis.Bald.in auth.ei, qui iurat.C. de bo.aucto. iudic.poſsid.

Fallit in contumace in non parendo iure, & gl. & Bal. in auth.ei qui iurat, ſuprà alleg.

Fallit in adminiſtrandis officiis, Bal. in l.j. C.de vſufr. leg.& in c.coram.de offic.& pot.iud. deleg.& in ca. j.de procu.facit text.in l.2.C. de tuto.& curato. qui

non

non satisdet.

Fallit quando iudex dicit, quòd pars (si vult) hoc satisdet, putà ego peto decem à Titio, iudex interponit decretum decem deberi mihi, præstita cautione in causa retractationis, certè isto casu intelligitur de fideiussoria, non autem de iuratoria cautione, secundum Bald. in l. 2. C. de vsufructu lega.

Fallit, quando satisdatio est præstanda pro substantia actus, vt in vsufructuario, iuxta gloss. in leg. iiij. & ibi Doct. Cod. de vsufru. tex. est nota. in l. filius. §. diuus. versic. idem princeps. ff. de leg. 1. Paul. de Castr. in l. si constante. §. quoties. & Roma. in le. secund. sol. mat.

Fallit in impeditione, vel reuocatione sequestri. Spec. in titu. de seque. posses. & fruct. §. 1. ver. Sed pone, &c. Abb. post Anton. & Imol. in cap. 2. de seque. posses. & fruct. Alex. in d. l. si fideiussor. eo. tit.

Fallit, vbi est consultum alio medio, quàm per iuratoriam cautionem, secundum Bal. & Ang. & Imo. in d. §. diuus. per illum tex. no. Bal. in l. fi. in 2. & 3. no. C. de ordi. cogni per illum tex.

Fallit in suspecto de fuga. Ang. & Imol. in l. non facile. ff. si cui plusquam per leg. falci.

Fallit in procuratore rei alienæ vel simili quia leges, quæ loquuntur de iuratoria cautione loquuntur in causa propria, non in aliena. casus est in l. 1. C. de pro cura. Bald. in c. 1. de procu. & plenius, in d. ca. coram, hæc ex Ia. & aliis in d. l. 1. S. Ianu. re. 109.

¶ Fideiussor regulariter ante principalem conueniri non potest. Hanc regulam probat text. in Authen. præsente. Cod. de fideiuss. & in Authent. de fideiuss. in §. si quis igitur. & in §. non solum. in Authē. hoc si debitor. C. de pigno. De iure regio tex. in leg. 9. titul. 12. part. v. & l. ccxxix. styli. Circa quam regulam vltra Barr. & doct. in supra dictis locis, vide Abba. & doct. in cap. peruenit. de fideiuss. Ias. in §. idem si quis. el 1. num. 67. Instit. de actio. Aufrer. ad Capel. Tolo. decisione cxcvj. Andr. Barb. in leg. stipulationum la 2. in §. satis acceptio, versi. item gl. ff. de verbo. oblig. Claudium de Seyssello in l. decem. nume. 4. ff. de verb. oblig. Petrum de Vnzola in practi. artis notariatus, in Rub. de beneficio competenti fideiussoribus. Oldēdorp. in tract. de iure singulari, in Rubri. de priuilegiis fideiussorum. Benedictum de Plūbino, in tract. de discussionibus, nume. 4. Petrum Rauenn. in Alphabeto, verbo, fideiussor. Curtium Seniorem in consi. 6. nume. 3. Gratum in consi. lxxxvij. nume. 23. vol. 1. & in consil. 63. nume. 43. volu. 2. Vitalē de Campanis in tracta. clausularum, in clausula fin. Hippo. in repet. rub. ff. de fideiuss. nume. 7. cum aliis. & in sing. 2. & sing. ccxx. Paris. in cons. 47. nume. 5. lib. 1. & in consi. cx. eod. vol. Catellia. Cottam in verbo, fideiussor. Corn. in consi. cvj. nume. 7. volu. j. Felin. in cap. accepimus. num. 15. versi. adde quod notat Bar. de fide instrumen. Aud. Tiraquell. in tract. iuris constituti. in 1. part. nume. 53. Bar. & ceteros docto. in l. si ego. ff. si certum perar. Bald. & Io. de Plat. in l. j. C. de conueniendis fisci debitoribus. lib. x. Anto. Rube. in repeti. l. non solum. §. morte. nu. 507. cum aliis. ff. de noui operis. Boerium in decisione ccj. Guid. Pap. in decisi. xciiij. & in decisi. dlxx. P. Duc.

Hanc regulam cum duodecim limitationibus ponit Socinus in regul. cxxxiiij. vltra quem amplia, & limita sequentibus modis.

Amplia primò, in tantum procedere, vt in excussione, quæ fit contra principalem ad hoc vt deueniatur contra fideiussores, citari debent ipsi fideiussores, ita tenet Bar. in l. decem. ff. de verbo. oblig. nume. 4. quem sequuntur ibi Doctor. & in leg. nam ita Diuus. ff. de adoptio. & in leg. ne quicquam. in §. vbi decretum. ff. de officio proconsulis. Alexand. in leg. de vnoquoque, in fin. & ibi Hippolit. de Marsi. num. 73. ff. de re iudic. & licet Bart. ibi teneat, quòd sufficiat generalis citatio, tamen in hoc contrarium tenent Bald. Ange. & Paulus Castren. per ea quæ habentur in leg. de vnoquoque. ff. de re iudic. & in leg. nam ita diuus. ff. de adoptio. quia vbi agitur de præiudicio certæ personæ, illa nominatim citanda est. Alexan. de Imol. in consilio lxxxvj. numer. 3. & in consil. clvj. numer. 4. volu. secund. & istam esse verissimam opinionem firmat Claudius de Seyssello, in dict. leg. decem, numer. 16. de verbo. oblig. Ias. in dicto §. vbi decretum. nu. 36.

Amplia secundò, procedere in fideiussore indemnitatis: nam fideiussor indemnitatis etiamsi renuntiet beneficio de fideiussoribus, potest petere priùs excuti principalem. ita expressè tenet Bartol. in leg. j. nume. 2. Cod. de conueniendis fisci debitoribus. lib. 10. quem sequitur ibi Alexand. in Additionibus. idē Alexan. in consi. xxix. nume. 34. volu. 2. Eandem opinionem tenet Ange. & idem Alex. & doct. præcipuè Curt. Iuni. nume. 4. in l. si ego. ff. si certum petat. Anr. Rubeus in repe. l. non solùm. §. morte. numer. 508. ff. de noui operis nuntiatio. Chassanæ. in consuet. Burgund. in titu. des censes. rub. 11. §. 6. num 26. Cornæus in consi. cix. num. 7. volu. j. Catellia. Cotta, in verbo, fideiussor. Hippol. in repetit. rubricæ, numer. 13. ff. de fideiussoribus.

Amplia tertiò, procedere in fideiussore de iudicato soluendo: Nam si conueniatur, & petatur executio contra eum sententiæ latæ contra debitorem principalem, poterit opponere beneficium excussionis dicendo, quòd primò debeat excuti debitor principalis, per tex. in l. fin. C. de vsuris rei iudi. quem sequitur Iacob. de S. Georg. in l. fideiussor. in §. si quis his. nume. 6. & in §. in fideiussorem. nume. 3. ff. qui satisd. cog. & in l. & post rem. in §. fideiussor. in 2. lect. num. 4. ff. de transact.

Amplia quartò habere locum in fideiussore de iudicio sisti.

Amplia quintò, etiam si creditor habeat pignus: nam priùs debet vendi pignus quàm fideiussor conueniatur, licet gloss. contrarium teneat in Authent. de fideiussoribus. in §. si quis igitur, in verbo, summat. j. vbi dicit quòd creditor potest agere contra fideiussorem, non obstante quòd habeat pignus. Quam gloss. sequitur Dinus, quando incontinenti & de facili vendi non potest: aliàs dicit quòd priùs debet vendi. sequitur etiam Bald. in leg. inter eos. §. creditor. ff. de fideiusso. Anchar. in dict. capitu. peruenit. eod. titu. Cinus in dict. Authent. præsente. sed contra illam gloss. tenet expressè Cardin. in dict. capit. peruenit. de fideiusso. per text. in dict. Authen. præsente. & in corpore vnde sumitur, vbi non potest deueniri ad fideiussorem, quando debitor est præsens nisi priùs, discussis bonis debitoris. & si dicit quòd indistinctè debet vendi pignus: & si non reperiatur emptor, debet pignus æstimari, & adiudicari creditori in solutum iuxta æstimationem faciendam arbitrio iudicis: per text. in l. fin. Cod. de iure dominij impetrando. Quam opinio. Cardin. dicit ibi Ioannes de Imol. veriorem esse. Eandem opinionem tenet Vitalis de Campanis in tract. clausularum, clausula finali, nume. 2. in fin. Barba. in dicto cap. peruenit. nume. 9.

Limita primò, hanc regulam non habere locum quandocunque principalis cessit bonis, ita tenet Rapha. Cuma.in l.decem, ff.de verb.oblig. hoc etiam tenet Cinus, licet ipsum non alleget, in Authen. hoc si debitor, C.de pignori. Aufrerius Capell. Tolo. decisione cxcvj. Hanc etiam opinionem tenet Claudius de Seysello in d.l.decem, nu.10.ff.de verb.oblig.

Secundò limita, non procedere in debitore speciei: vt si aliquis deberet putà librum in specie, & illum alienaret in fraudem creditorum: an posset creditor agere reuocatoriam contra eum in quem alienauit, nulla penitus excusione facta: quia quod debetur est species, & in ipsa non est opus excusione. Hoc fuit dictum Bald.in rubr.nu 2.C.de reuocan.his quæ in fraudem credito.alienata sunt. quod dictum sequitur Ias. vbi dicit alibi scriptum in iure non reperiri. in §.item si quis.el j.numero septuagesimosexto, Instit.de action.

Limita tertiò in campsoribus, & mercatoribus: nam in curia corũ debet procedi & iudicari de bona æquitate non inspectis iuris apicibus. ita probat text. & ibi glos.& Angelus de Perusio in Authen.de fideiussoribus.in §.fin & ita in propriis terminis tenet Bat. in l.frustra, C. de non nume.pec. vbi dicit rationem huius esse propter publicam fidem, quam homines habent in promissione campsorum. Quam opinionem tenet idem Bald.in l.fin.C.ad legem falcid Decius in l.fin.num.23.ff. si cert. pet. Additionator Abba.in cap.peruenit.in additione magna: versi. tu dicas.de fideiuss. Ias.in §.item si quis.el 1.num.68.Insti. de act.Hipp.in rep.rub.ff.de fideius.num.8.& nu.358. Francis.Curtius Senior in consil.vj.num.1.Aufrerius Capell.Tolos.cxcvj.facit quod dixi suprà in reg.clx. in ix.limitatione, & ita seruari tenet Boerius in decisione ccxxj.nume.15.Guid.Papa in consil. ciij.numero 2.

Quartò limita non procedere de iure Canonico, quia de eo iure non est curandum de apicibus iuris ciuilis: vt est glos.in cap.cum dilecti.in verbo, subtiliter. ad fin.de iudi.Quam limitationem ponit Ias.vbi firmat nunquam in scriptis meminisse se legisse, in d.§. item si quis, el j.num.78.Instit.de actionib. vbi dicit, quòd si suprà dicta limitatio vera esset, est multũ notanda, & signanda: attamen ipse non audet eam affirmare. De qua limitatione Iasonis facit mentionem Gratus in consi.lxxxvij nu.25.vol.j.Sed contra hanc limitationem videtur tex.in c.peruenit.& ibi glos. j. de fideiussoribus.

Quintò limita, quandocunque fideiussor intercedit animo nouandi: nam tunc non habet beneficium excussionis, gl.est in auth.de fideiussoribus.in §.si quis igitur, in verbo, fideiussorem, colla. j.& ita expressè tenet Bald. in l.Antiquæ.in §.j.C.de Vellcian & in l. in personam.in §.j.ff.de pactis.Alexan.in consi.xxix. num.24.lib.vij.Austerius dicta decisione cxcvj. Curtius Senior in d.consilio vj.num.3.Barba.in l. v. in §. satis acceptio.versic.item fallit, ff.de verborum obliga.Philip.Decius in l.fin.nume.27.ff. si certum petatur.Paulus Paris.in consil.cx.numero 13.volu.j.& nu. 69.cum aliis.

Limita sextò, quando fideiussor renuntiauit suprà dicto beneficio: cùm quilibet posit suo fauori renuntiare: vt in l.penultim.C.de pactis.in l. pactum inter hæredem, ff.eod.tit.& hoc in terminis tenet gloss. in verbo accedat.in dicta Authent.de fideiussoribus, in §.si quis igitur, & ita tenet Bald.in dicta Authe.præsente. num.6.Specul.in titu.de renuntiatione, in §.j. versicu.viso de beneficio. Eandem opinionem tenet Hippolyt.in dicta repet.Rubr.ff.de fideiusso.num. 1. Barbat.in cap.peruenit.numer.5.& numero 6.versicu.tertiò nisi renuntiasset.de fideiussori. & ibi glos.j. Eandem opinionem tenet Corneus in consil.cix. numero quinto, volum j.& hanc opinionem tenet (vbi dicit ita communiter seruari) Amedeus de Castello in tractat.de syndicatu.numero 208. Curtius Senior consil.sexto, nume. primo, Gratus in consil. cxxxvj. volum.iiij.num. primo, Bertrandus in consi.ccxliiij. numer.secundo, libro secundo, primæ impressionis. Decius in l.fin.numero 20.ff. si certum petat. Est tamen notandum quòd sunt aliqui casus in quibus nõ obstante prædicta renuntiatione habet locum suprà dicta regula, quos ponit Roderic. Xuarez in l. ij. De los emplazamientos.libr. ij. fori.in §.quæritur vlterius.num.7.

Limita septimò, non procedere in fideiussore fisci.ita tenet Bald.in l.1.C.de conuenien.fisci debito.lib.x. nume. 17.quem sequitur Petrus de Rauenna in Alphabe.verbo, fideiuss.Alexand.in l.fina.versicu. accedit. & ibi Iaso.numero sexto, ff.si certum petat.idem Iason in l.decem.numer.33.ff.de verb.obli.&ibi Claud. de Seysello, nume.12.& Zasius, num.23.Catellia. Cot. verbo, fideiussor el iij. in contrarium tamen est glos. in l.sententia.in verbo, intercessores, C.de fideiussor. quæ gloss.debet intelligi de principe iusto: secus tamen esset in principe iusto & tyranno: quia tunc procedit suprà dicta limitatio, secundum suprà dictos doct.& illam glo.sequitur Roman. in singu.dcxxxv. Franc.Cremensis in singul.xliij.

Octauò limita, quando persona principalis potest se defendere aliqua exceptione notoria: vt quia principalis esset clericus, secundum Bar.in l. Marcellus. ff. de fideiussor.& in l.iij.in §.si is, pro quo, ff. quod quisque iuris. Aufrerius ad Capell.Tolos.decis.cxcvj.Abba.in d.c.peruenit.de fideiuss.

Limita nonò, quando causa esset determinanda secundum æquitatem, ita tenet Barba. vbi dicit se ita Bononiæ consuluisse, per dictum Bald in l. si mancipiũ, ff. de euictio. in apostillis: vbi exceptio excussionis est de apicibus iuris: sed vbicunque causa deciditur secundum æquitatem, non attenduntur ea, quæ sunt de apicibus iuris: vt in leg.fideiussor.in §.quædam, ff. mandati.& hoc est, quod voluit gl.in c.dilecti. de iudi.Barb in c.peruenit de fideiussoribus, num.7. versi. iiij.fallit.Decius in l.fin.nu.22.ff.si cert.pet.Aufrerius ad decisiones Capell.Tolos. cxcvj. quæ limitatio in effectu videtur esse quod suprà dixi in tertia limitatione.

Decimò limita, quandocunque debitor esset naturaliter obligatus, & sic non potest excuti de iure: vt quia fideiussit pro pupillo, furioso, vel prodigo, naturaliter obligatis: vt in d.l.Marcellus.& ibi Bart.ff. de fideius.ita tenet Guliel.de Cugno, & ibi Cinus, num.3. in dicta Authent.præsente.Montal.in gl.l.ix.tit.xij.parte v.Bal.in l.1.nu.14.C.de conuenien.fisci debito. lib. x.Barba.in d.c.peruenit, nume.7.de fideiusso.Aufrerius in dicta decisione cxcvj.Iaso.in l.fin.num.11. ff.si certum petatur.

Vndecimò limita, quando bona principalis essent apud fideiussorem, vt in leg.si procuratorem, in §.sed ignorantes, ff.mandati.ita tenet Barba.per illũ text. in dicto cap.peruenit, numero sexto, Stephanus Aufrerius, vbi suprà.

Duodc

Duodecimò limita, quando principalis postquàm con stiturus est in mora, decessit, etiam non facta excussione de hæredibus debitoris, secundum Petrum de Bella Pertica, & gl. Bald. in l. si plures, nume. 24. C. de conditio. insertis. secus si principalis non fuit in mora: quia tunc hæredes prius debent interpellari, secũdum Bald. ibi. Quem sequitur Aufrerius in d. decisio ne cxcvj. in fine.

Decimotertiò limita, quando pater interuenit pro filio: vt est tex. in l. tertia, in §. sed vtrum: versi. proinde. & ibi Bal. ff. de minoribus, & ita per illum tex. tenet Barb. in d. c. peruenit, numero septimo, de fideiussor. idem Barb. in l. stipulationum, la 2. in §. satis accept. versi. item nisi pater fideinsisset, ff. de verb. oblig. Aufrer. in d. decisi. cxcvj. Boerius in decisio. ccxxj. num. 6. & 14. & hanc esse communem opinionem firmat Pyrrhus Englebermæus, in leg. prima, C. de decurio nibus, lib. x.

Decimoquartò limita, quando fideiussor negat fideiussisse, quia tunc beneficium excussionis perdit, tex. est notabilis in l. si dubitetur, in §. j. ff. de fideiusso. & ibi Bald. & Angel. Salic. in d. Authent. præsente, Bald. in Auth. contra qui propriam, C. de non nume. pecun. Hanc opinionem tenet Barba. in d. c. peruenit, num. 7. idem in d. l. stipulationum, la secunda, in §. satis acceptio, versic. item est verum, ff. de ver. oblig. Stepha. Aufre. in dict. decisio. cxcvj. Iaso. vbi allegat alia quã plura iura, in §. item si quis, el j. num. 79. Institu. de actio. Gratus in consil. lxiij. numero 44. & in consil. cxix. numero 21. vol. 2. Fran. Ozerius in §. si plures, nu me. 12. Inst. de fideiu. & vide latè suprà in reg. cccxxv. & cccxxix.

Decimoquintò limita, quando omnia bona debitoris sunt publicata: nam tunc fideiussor potest cõueniri, nõ facta excussione, ita tenet Bar. in l. si ego, in prin. in finalibus verbis, ff. si cert. pet. quem sequitur ibi Iacobinus, num. 3. versicu. tertiò fallit. sed contra hanc limitationem tenet expressè Raphael Cum. in d. l. si. ff. si cert. peta. per tex. in l. si debitori deportato, ff. de fideius. scilicet, quia prius debet cõueniri fiscus: quia semper præsumitur idoneus ad soluendum: vt in l. 1. in §. si ad fiscum, ff. vt lega. seu fideicommis. nomi. caue. & in l. 3. §. idem sciendum, ff. si cui plus quàm per l. falci. Quam opini. Raphaelis Fulgosij sequitur Roman. in d. l. fin. nume. quinto, ff. si cert. pet. vbi dicit se ita consuluisse contra Bart. & ita consuluit in consil. 97. numero 4. Eandem opinionem contra Bar. tenet Andr. Barb. in c. peruenit, numero 7. de fideiussorib. quam opin. Bart. dicit communiter reprobari Frãc. Curt. Iunior in d. l. fin. numero octauo, vbi ipse vult defendere Bar. & contra Bar. tenet Claudius de Seysello, vbi dicit magis veram esse, in dict. l. decem, numero 7. ff. de verb. oblig. & Dec. in d. l. si. nu. 15. ff. si certum pet & ibi Iasnu. 11.

Decimosextò limita, vt non procedat, quando debitor constituisset se possidere bona sua nomine creditorum: iuxta tex. in l. quòd meo. in princip. ff. de acqui. possess. vel constituit se precario possidere nomine creditorum: iuxta text. in l. interdum, ff. eod. tit. nam tunc si ipse debitor bona illa alteri vendiderit, & tradiderit, poterit creditor nulla bonorum discussione facta, tanquam sua possessione priuatus agere contra hunc tertium ad reuocandam illam suam possessionẽ, nulla facta excussione, per text. in l. si. C. de acquir. poss. in versi. vel quispiam alius. & ibi glos. in verbo. cuiuscunque. rei, & in verbo, generetur. hoc fuit verbum Iacobi Butrigarij in d. l. fi. & ibi Bal. in principio qui dicit perpetuò menti tenendum. Angel. in lectura Paduana, qui dicit obseruari Bononiæ. idem Iacobus Butrig. in l. exitus, & ibi quoque Bal. Angel. Imol. Raphael Cuma. Roma. & Alex. ff. de acquir. possess. idem Iacob. Butrig. in dicta Authent. hoc si debitor, ad finem. & ibi quoque Florianus, Bartolus in l. nomen, C. quæ res pignor. oblig. possunt. Eandem opinionem tenet Iason in §. item si quis, el 1. numero 77. Instit. de action. Hanc etiam limitationem posuit Socin. in d. regu. cxxxiiij. in 4. limitatione, & hanc limitationem, vbi allegat quàm plures doctores eam tenentes & eã declarat, posuit Tiraquellus de iure constituti, in prima parte: à num. 53. vsque ad num. 67. Eãdem limitationem posuit Decius in l. fin. nume. 28. ff. si cert. pet. Alex. in consi. lxxxvj. num. 2. & in consi. 88. num. 2. vol. 6.

Decimoseptimò limita, quando cunque notorium est principalem debitorem non esse soluendo: quia tũc potest conueniri fideiussor nulla excussione facta in debitorem principalem: ita Bar. in leg. fin. in fine. ff. si cert. pet. quod dictum sequitur Bald. in l. 1. circa medium, C. de reuo. his quæ in fraudẽ credito. alic. sunt. & hoc ante Bart. tenuit glos. in l. decem, in glos. fin. ff. de verb. oblig. & in l. fin. in verbo. sed si cum Seio. ff. si cert. pet. glos. & ibi Angel. de Perusio expressè in l. ni si hoc actum, ff. de pactis. Hanc opinionem tenet Alex. and in dict. l. si ego, ff. si certum pet. & ibi Ias. numero 11. Claudi. de Seysello, nu. 4. Curtius Senior in cons. sexto, num. 3. Petrus de Rauenna in Alphabeto suo, in verbo, fideiussor. Fel. in cap. cum olim, numero 11. versi. sicut etiam dicunt, de re iudic. Andr. Barb. in c. peruenit. nu. 5. de fideiusso. & in l. v. in §. satis acceptio. versi. & de ista excussione, ff. de verb. obli. Hormanotus Decius in repet. l. hoc edicto, in §. nuntiatio, nume. 130. ff. de noui operis nuntiat. Ias. in dict. §. item si quis, el 1. num. 68. Inst. de actio. Corneus in cons. 46. num. 13. lib. ij. & in consi. 151. num. 5. vol. 4. vbi dicit ita communiter teneri, dicit Hippolyt. in repe. rub. ff. de fideius. numero decimo. Capitius in decisio. 54. Gratus in consil. lxxxvij. numero vigesimotertio, vol. 1. & in consi. 63. num. 43. vol. 2. Socinus in d. regul. 134. in 5. limitatione.

Quod tamen intelligo verum, quandocunque super illo facto notorio fertur sententia: ita tenet Ioan. de Imol. in dict. l. decem. vbi dicit, quòd si fideiussor conuentus in iudicio dicat principalem non esse excussum, & replicetur quòd principalis est notoriè impotens: tamen fideiussor grauari non potest nisi super hoc feratur sententia: quod dictum sequitur Felin. in capitul. euidentia. de accusat. ita etiam sentit Abba. in capitu. porrò, in 1. notabili, de diuortiis. Claudi. de Seysello in dict. leg. decem, nume. quinto, ff. de verb. oblig. Pro qua opinione est text. notabilis in capitu. cùm dilectis, in versic. his igitur. in fin. ibi, cùm nimirum si crimen notorium existebat, non erat illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda, de purgat. cano. & ibi expressè gloss.

Quod tamen intelligendum est, quòd requiratur sententia, non tamen requiritur quòd tunc in scriptis feratur, gloss. est notabilis in authen. vt iudices sine quoquo suffragio. in §. necessitatẽ. in verbo, ex non scripto, & ita per illam gloss. tenet Bald. in leg. presbyteri, la 1. C. de episco. & cleric. Archidia. in capitu. quæ Lotharius, numero 2.2. quæstio. 1. Dominicus in

c.fin.de re iudic.lib.vj.& ibi Philip.Fran.nu.6. Felin. in d.c.euidentia,in fine,de accusatio.

Decimooctauò limita, quandocunque esset consuetudo in aliquo loco, huic nostræ regulæ contraria, ita probat text.in l.3.titu.18.libro tertio,fori,per quam l.corrigitur hæc nostra regula: secundum Pala. Ruuios in repet.capit.per vestras,§.18.numero 10.& secundum Rode.Xuarez in l.ij. titu. De los emplazamientos,lib.ij.fori:in §.quæritur vlterius,num.12.sed suprà d.l.fori debet intelligi:vt suprà dixi,quandocũque de consuetudine seruatur:& sic vbicunque esset vsitata:iuxta text.in l.j. in ll. Tauri. facit quod notat ipsemet Roderic. Xuarea in proœmio fori. & sic videtur debere intelligi suprà d.l.fori:& Pala.Ruui. & Roderic.Xuarea,vbi suprà.

Vel alio & secundo modo intelligo suprà dictam l.fori,quandocunque fideiussor, & principalis simul essent obligati:quòd Hispanè dicitur, de mam comũ, & sic fideiussor esset obligatus tanquam principalis, pro quo est text.in l.v.in fin.titul.secund. parte iij.& quod notat Hippol.in repet.rub.ff. de fideiu. nume, 72.cum aliis,

Decimononò limita,nõ habere locum in duobus reis; nam licet insolidum conueniri non possit vnus eorum,nisi hoc sit renuntiatum, in parte tamen possunt:vt in Authent.hoc ita,C. de duobus reis.ita tenet glos.j.in d.Authent.præsente.De iure regio probatur in l.iiij.tit.xviij.lib.3.fori:& in l.x.titu.xij. par, v.& in l.ij.titu.xiij.lib.tertio,ordi.Circa quam limitationem est notandum,quòd si plures rei debendi cõstituerunt,& vnus ex his habuit totam vtilitatem cõtractus, scilicet quòd ad eũ peruenit tota pecunia, alij habentur loco fideiussorum, & gaudent beneficio fideiussorum:& possunt excipere, quòd ille, qui vtilitatem totam habuit,priùs conueniatur:& sic nõ habet locum suprà dicta limitatio. ita tenet Guliel. de Cugno,in l.sed Iulianus,in §.idem ait si duos,per illum text.cum gl.ff.ad Maced.glos.in Authen. de fideiussoribus,in §.j. collatio, j. Eandem opinionem tenet Bart.in l.in duobus,in §,vbi duo rei,num.15.ff. de duobus reis.Cremensis in singul.xxxviij.Eandem opinionem tenet Alexand.in additio.ad Bartolum, in l.Marcellus,in additione,ad nu.7.ff.de fideius.Florianus in l.nullus,per gl.ibi.ff.de testibus.Rom.in cõsil.cxiiij.nu.primo,Ioan.de Anania in consil. xxxiij. numero 7. vbi hoc declarat, Paulus Castrensis, in l, vnde quæritur,ff.de peculio.Hippolyt.in sing.ij.& in repet.Rubr.ff.de fideius.num.65.& 371.Ias.in l.huiusmodi,ff.de leg.j.nu.2.Pala.Ruui.vbi dicit se ita multoties practicasse.in repet.c.per vestras.in v.notabili:nume.10.ad fin.ver. hinc est etiam. Quod est verũ, secundum suprà dictos doct. dum tamen periculo& sumptibus istius conueniatur:quod non solũ in duobus reis, verùm etiam in fideiussore & principali locum habet.Nam in casibus,in quibus fideiussor potest conueniri ante principalem, potest ipse fideiussor petere,vt suis sumptibus principalis prius conueniatur,ita tenet Bartolus in lege,cum in plures, in §. vestimenta,ff.loca.& ibi Baldus,idem Bart.in l.vnde quæritur,num.12.ff.commodati. Ioannes de Platea in §.legatariis.Instit.de testa. Additio.Abb.in c.peruenit,de fideiu.ita tenet Pala.Ruui.vbi suprà.& Hippolyt.etiam vbi suprà.

Vigesimò limita, quando fideiussor fideiussit cum iuramento:nam tunc non procedit suprà dicta regula: ita tenet Bald.in c.ex rescripto,numer.2. versic.item quia iurauerunt.de iureiur. quem sequitur Barthol. Soci.in d.reg.cxxxiiij.in j.limitatione. Hanc opinionem tenet Anchar.in d.c.ex rescripro. licet de Bald, nullam mentionem faciat,& ibi Abb.per illum text. Alex.in addit.ad Bart. in l. Marcellus, in additione ad num.7.ff.de fideius.idem Alex.in cons.xxix.num. 38.lib. vij. Additio. ad Abb.in c. peruenit, de fideius. in additione magna,& ibi eriani nu.6. Eandem opinionem vbi dicit se ita consuluisse, tenet Corset. in tract.de iureiur.in viij.quæst.num.36. Bauer.in tract. de virtute iuramenti,in prin.nu.23. Rom.in l.j.in §. si quis ita,num.24.ff.de verb.oblig.Gozadinus in consil.xxxij.num.14.Gratus in consil.xxviij.num.16.vol. j.Catellianus Cotta verbo, fideiussor indemnitatis. Hippolyt.in d.rep.Rubr.ff.de fideiusso.numer.9. Io. Baptista de sancto Blasio in tract. de arbitris. quæst. lxxix.versi.quinta conclusio. Hanc etiam, tenet Pala.Ruui.in repet.c.per vestras,in §.xij.nume,27.cum aliis,fundans se per text.in d.c.ex rescripro. vbi mulier fideiussit, & non expressè renuntiauit beneficio Velleiani:sed quia iurauit, visa fuit illi beneficio renuntiasse:ita eodem modo fideiussor virtute iuramenti videtur renuntiasse beneficio excussionis nõ factæ:secundum Bald.ibi & alios doct.suprà alleg.& hanc opinionem, vbi dicit ita communiter omnes docto.tenere,tenet Ioan.Hannibal in repet.l.si insulam.num.162.ff.de verb.oblig.Hanc eandem opinionem tenet Cynus in l.si ex cautione,nu.6. C. de non numerata pecunia.&ita fuit decisum in Curia Tolosana,decisione cxxx.

Contrariam tamen opinionem, quòd imò fideiussor non obstante iuramento habeat beneficium excussionis,tenet Bal.sibimet contrarius,in c.cùm contingat,nu.20.versicul. ex hoc sequitur,quòd fideiussor. Quam opinionem Bald.sequitur Barba. licet de eo mentionem non faciat,in consi.xliij.num.10. volu.ij. Alexand.sibimet contrarius,& ibi Ias.nu.2.Dec. numer.10.& 18.& Iacob.de sancto Geor.nu.3.in l.fi. ff.si cert.pet.Grammia.in consi.clxx.nume. 4.in consiliis ciuilibus.Guliel.Bened.in repet.c. Raynutius.in verbo,testamentum.el iij.nu.29.vers. quartò inducitur. Alciat.in c.cùm contingat.num.174.de iureiur. Fel. in c.ex rescripto,numero 19.eodem titu.Hanc opin. tenet etiam Didac.in repet.c. quamuis pactum.in j. part.§.quarto,num.4.& secundum hanc opinio.fuit decisum in decisione Tolosa.cxxxix.Eandem opi.tenet Anto.Francis.ad Abb.in d.c.peruenit.in num.6. de fideiusso.Fundant se suprà dicti doct.in hoc: quia iuramentum licet validet & corroboret cõtractum & actum super quo interponitur,non tamen tollit iurantii priuilegium, vt non conueniatur non excusso principali, de quo in Auth. præsente. quia cùm lex concedat fideiussori hoc beneficium, de quo in Authen.præsente, C.de fideiusso.iuramentum debet intelligi secundum naturam huius obligationis: argumento text.in l.fi.C.de non num.pecu.& in capit.ex parte tua. de clericis non residen. & per alia fundamenta quæ ipsi doct.vbi suprà tradunt. Eandem opinionem tenet Moder.Paris.in additionibus Alexan. in consil.vigesimononò,in additione ad numer.7.libro septimo.

Sed nihilominùs prima opinio videtur mihi magis vera,per suprà dict.text.in dict.cap.ex rescripto.& per gloss.ibi,in verbo,& vxorem. & hanc opinionem tenet Aufrerius ad Capell.Tolosa.decisio. cxxxix. vbi dicit quòd semper vidit seruari hanc opinionem,

& quòd

& quòd litera illius decisionis cxxxix. quæ contrarium tenuit, sit corrupta. Hanc etiam opinionem tenet Tiraquel. in repet. l. si vnquam, in præfatione, numero 137. & numero 152. licet pro contraria citetur à Didac. vbi suprà. Pro qua opinione facit etiam: nam iuramentum quandocunque in aliquo actu interponitur, habet vim expressi, ita tenet Bald. in l. 1. in 2. q. & ibi Salic. C. commodati. per text. in l. cum pater. in §. filius matrem, ff. de leg. 2. Tiraquel. in legib. connubialibus: in glo. v. num. 148. & sic quamuis requiratur expressa Renuntiatio Velleiani per mulierem, quando illi renuntiat, l. fin. in §. penul. ff. ad Velleia. tamen mulier, quæ fideiussit, obligatur propter iuramentum licet expressè non renuntiauerit beneficio Velleiani: vt in d. c. ex rescripto, & ibi gloss. ita eodem modo videtur in casu nostro fideiussor per iuramentum renuntiasse beneficio excussionis: & sic quòd possit conueniri non excusso principali, sicut si expressè renuntiasset: vt suprà dixi in sexta limitatione.

Est tamen notandum, quòd suprà dictum iuramētum hodie non potest per tabelliones in contractibus apponi: aliàs contractus non valet & tabellio punitur: vt in leg. sexta, titu. j. libr. iij. ordina. Quæ lex procedit, quando contractus aliàs de per se sine iuramento esset validus: secus autem si de per se contractus esset inualidus sine iuramento, nam tunc bene potest apponi: vt in contractu facto per mulierem, vel per minorem: vt in Auth. sacramenta puberum, C. si aduersus vendi. & regia leg. xvj. titu. vndecimo, par. tertia, & ita suprà dictā legē intelligit doctor de Segura, in repet. l. j. in §. si vir vxori, num. 138. cum aliis, ff. de acquiren. possess. Pala. Rubios in repetitione c. per vestras, §. 12. qui est §. fi. nu. 30. de donat. inter virum & vxorem.

Vigesimoprimò fallit in causa appellationis: nam exceptio excussionis non potest opponi. ita Alex. in consi. lxxiiij. incipienti, in caussa. in princ. lib. 6. quem sequitur Dec. qui hoc expressè tenet, in dicta l. si ego, nume. 29. ff. si cert. petat.

Vigesimosecūdò limita, quādo creditor aliàs esset debitor fideiussoris, & vellet vti compensatione: quia hoc casu fideiussor non potest dicere, excutias primò debitorem principalem: sed potest cogi per creditorem ad faciendum secum compensationē absque alia excussione facta cōtra principalem. ita Bal. in l. exceptione, in versi. dicendum est, C. de exactio. quem sequitur Barba. in c. peruenit. de fideiusso. Hippol. in repet. rub. ff. de fideiu. nu. 11.

Vigesimotertiò limita non habere locum quandocunque fideiussor succedit debitori tanquā hæres: quia tūc extincta est obligatio fideiussoria, & tenetur ipse fideiussor vt principalis, & non habet locum beneficium excussionis, ita probat text. in leg. fideiussores, & ibi Ang. & docto. C. de fideiusso. & ita tenet Hippol. in dicta Rubr. de fideiusso. numer. vigesimo. P. Duen. re. 335.

¶ Fideiussor si succedit debitori, nō confunditur fideiussoria actio, no. in l. debitori, C. de pact.

Fallit in 2. casib. quos no. Franc. Curt. in d. l. debitori.

Fideiussor de iudicio sisti tenetur successiuè vsque ad sententiam, l. Græcè, §. & post litem, ff. de fideiu.

Fallit in 2. casib. quos no. Iaso. in l. fideiussor. §. in fideiussorem, n. 7. ff. qui satisd. cogantur.

Fideiussor de iudicio sisti lata sententia liberatur, d. §. & post litem.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 2. à Iaso. in d. l. fideiussor, §. in fideiussorem, nu. 9. Fallit in 6. casib. vt per Soci. in d. §. in fideiussorem.

Fideiussor de iudicio sisti tenetur certam quantitatem promittere loco interesse. Fallit in 3. casib. quos norat. Ias. in dict. §. in fideiussorem, numero decimo, & sequen.

Fideiussor de iudicio sisti, mortuo eo, pro quo promisit, liberatur: hanc regulam ponit Iaso. cum suis limitationibus, in l. si decesserit, ff. qui satisd. cog. nume. 1. & seq.

Fideiussio tātum per stipulationem fieri potest. l. stipulationum, §. satis acceptio, ff. de verb. oblig. l. blanditus, C. de fideiu.

Fallit in 4. casib. vt per Iaso. in dict. §. satis acceptio. numero 2.

Fallit in 8. casib. secundum Crot. in l. sciendum, nu. 7. ff. de verb. oblig.

Si reperiatur in scriptura aliquem fideiussisse præsumitur præcedente stipulatione, l. blanditus, Cod. de fideiuss.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2. à Iaso. in l. sciendum, ff. de verb. oblig. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 3 à Maria. Soc. iun. in d. l. sciendum, numer. 7. & seq. fallit in 2. casib. per Alexand. in d. leg. sciendum, nume. 1.

Fideiussio in dote non intercedit, l. 1. & 2. C. ne fideiuss. dot. dentur.

Fallit in 3. casib. quos not. Bal. Nouel. in tracta. de dote, vers. 21. priuileg. fallit in 10. casib. quos no. Io. Lup. in repet. cap. per vestras. de prob. fallit in 5. casib. quos not. Alexan. in l. si constante, §. quoties, ff. solu. matr. numero 5.

Fideiussor non possidens immobilia potest recusari, tā quam non idoneus, l. 2. & l. sciendum, ff. qui satisd. cogantur, l. si quis stipulatus fuerit, ff. de verb. oblig. hāc dicit esse communem opinionem Ias. in d. l. sciendū, in princ. nu. 30.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3. ab Hippoly. de Mars. in repet. rub. de fideiuss. num. 227. sed si possidet immobilia, non potest recusari. Fallit in 10. casib. vt per eundem in dict. Rubri. num. 245. Fallit in 2. casib. vt per Socin. in l. fideiussor, nume. 3. ff. qui satisd. cogā. & nume. 5.

Fideiussor negans se fideiussisse, & conuincitur de mēdacio, sibi præiudicat, leg. sed hoc ita, §. primo, ff. de re iud.

Fallit in 4. casib. vt per Marsil. in repe. Rub. de fideiuss. nu. 322. & seq. & 336.

Fideiussori minoris non prodest restitutio minori cōcessa, l. 1. & 2. C. de fideiu. mino.

Fallit in 6. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 330.

Fideiussor de iudicio sisti, habet beneficium excussionis, Auth. præsente, C. de fideiu.

Fallit in 3. casib. quos not. Pet. Duen. reg. 331.

Fideiussor habet beneficium Diui Adr. §. si plures, Instit. de fideiu. l. inter fideiussores, & l. si plures, ff. de fideiusso.

Fallit in 5. casib. quos not. glos. in d. §. si plures, & ibi Bello. latissimè tenet, videas Pet. Duen. re. 334.

Fideiussor ante principalem conueniri non debet, Authe. præsente. C. de fideiuss.

Fallit in 13. casib. quos not. Petr. Duen. regul. 335. Ampliatur in 25. casibus, & limitatur in 45. à Port. libr. primo suarum concl. reg. 41. Fallit in multis casib. quos not. Dec. in leg. fin. ff. si cert. petat. Fallit in 14. casib. secundum

dum Marsil.in Rub.de fideiu.nu.8.

Fideiussor non potest agere contra principalem debitorem,vt eum liberet antequam soluat, l. si pro ea, C.mand.leg.Lucius Titius,ff.eod.capit. fin. de fideiussoribus,

Fallit in 4.casib.secundum Socyn.re.148.fallit in 8. casib.quos ponit Matth.de Affl.in const.Neapo.libr.3. rub.12.nu.11.fallit in 13.casib.secundum Hipp.in rub. de fideiuss.nu.216.

Fallit in 5.casib.secundum Cora.in rep.l.frater à fratre, §.quæsitũ,nu.38.de cond.indeb.fallit in multis casib. quos not. Alex.in l.facere posse,ff.solu.matr, fallit in 4.casib.vt per Socyn.reg.216.

Fideiussor soluens pro reo,habet contra eum mandati actionem,§.si quid autem,inst.de fideiuss.l. si fideiussor.C.mand.

Ampliatur in 6.casib, & limitatur in 9. à Petr. Duen, reg.337.

Fideiussor non tenetur ex dolo principalis,& ideo contra eum non iuratur in litem.

Fallit in 2.casib.quos no.Plot.in repet.l. si quando, C, vnde vi,nu.769.

Fideiussio stare non potest sine præcedenti obligatione ciuili,vel naturali.

Fallit in 2,casib,quos not.Soc.in leg.1,§.si quis ita, ff.de verb.oblig.num.24.

Fideiussio ita demum valet si in instrumento fideiussionis fiat mentio obligationis principalis contractæ. no.gl.in l.sciendum,ff.de verb.oblig.l.stipulatus sum à reo,§.adhiberi,ff.de fideiuss.

Fallit in 2.casib.quos not.Bartol,Romã.in repe.d.l.sciẽdum.nu.66.

Fideiussores non sunt liberati , si debitori tempus soluendi fuerit à creditore prorogatum.gl.fi.in l.si cum Hermes,& ibi Bald.& Salicet. C. locat. & est magis communis opinio.

Fallit in quatuor casib.quos not.Port.lib.3.suatum cõclus,reg.14.

Fideiussor in duriorem causam,quã principalis se obligare non potest,l.Græcè.§.illud,ff.de fideiuss.

Fallit in 2.casib.quos nota. Socin. in tractat. fallen. regul.146.

Fideiussor,qui in fideiussione diu stetit,se de ea liberare petere potest,l.Lucius,ff.mand.l.si pro ea, §. fina. C.eo.

Fallit in 7.casib.quos not.Soc.reg.147.

Fideiussor non tenetur ad augmentum , quod aliquo modo circa obligationem principalem contingit: hanc esse communem opinionem attestatur Marsil. in Rubric.ff.de fideiussor. vbi limitat in quatuor casib.num.95.

Fideiussoribus est relaxandus carceratus.Fallit in 5.casib.secundum Marsil.in praxi crimi.§.attingam.nume.1.& 2. Donat.Fina,lib.1.

¶ FIDEIVSSOR soluens pro reo,habet contra eum mandati actionem.Hanc regulam probat tex.in §.si quid autem.Insti.de fideiussor.& in l. si fideiussor. C. mandati,& in l.ex mandato. §. j. in l. inter causas. §. is,qui.ff.manda.& in c.1.& 3.de fideiuss.de iure regio probatur in leg.8.tit.decimooctauo,lib.tertio, fori: & in l.vndecima,& 12.parte 5.circa quam regulam vide vltra doct.in suprà dictis locis doct.in l.semper,ff. de reg.iur.Ludouicum Bologninum in repet. rubri. nu.21.ff.si cert.peta. & Antonium de Petrucia in repet.l.1.nu.187.ff.de iureiur.

Ratio istius regulæ est : quia fideiussor videtur habere mandatum à reo de soluendo , vt in l. indebitam. ff. de condict.indeb. cum enim reus mãdauerit sibi vel passus est vt fideiubeat,videntur & alia mãdata quæ sequuntur,vt in l,qui procuratorem,ff. de procurat. & gl.in d.l.indebitam.

Amplia primò hanc regulam siue fideiussor sponte soluerit,siue coactus per iudicem,vt in l.idem quoque, §.fideiussores, ff. mandati. etiam si talis solutio coacta esset indebitè facta,ita tenet Bald. in l. venditor. §.solet.per illum text.ff.de hæredi. vel actione vendita.vbi dicit , quòd fideiussor iniustè condemnatus qui fecit quicquid potuit,ne condemnaretur,habet actionem contra principalem debitorem, pro quo fideiussit. Nam satis est ei , quòd fuit condemnatus sine dolo suo:& totum istud negotium principaliter pertinet ad debitorem,idem firmat Abb.in consi.lx. incipienti,quoniam satis abundè.volum. j. vbi dicit quòd hoc probatur in l.exceptiones,ff.de exceptio. & hanc opinionem tenet ibi Bartol. adducit etiam tex.iuncta glos. in verbo, iudicium. in l. nam & Seruius,ff.de nego.gestis.facit quod not.Hipp. qui hoc tenet,in repet.rub.de fideiu.nu.186.

Amplia secundò , vt non solùm talis fideiussor habeat actionem contra principalem ad recuperandum debitum principale , verum etiam ad recuperandum damna,& interesse,ita tenet Abba.in dict.consil. lx. vbi dicit quòd fideiussor potest agere contra mandatorem seu fideiussorem ; nedum pro sorte principali,quam pro eo soluit , sed etiam ad damna , & interesse.Pro qua opinione est text.in capit. peruenit.in versicul. alioquin. de fideiussori.& facit quod habetur.in leg.inter causas.in §. impendia.& in leg. quæ mutuum.in fine,ff,manda.& ita tenet Bald. in l. constitutionibus,C.de vsuris.Hippolyt. vbi hoc declarat,in repet.rubri.ff.de fideiusso.nume. 193.de iure regio est text.pro ista opinione in l.vndecima ,titu.18.lib.3.fori.

Amplia tertiò in tantùm procedere suprà dictam regulam,quòd si principalis negauerit fideiussorem fideiussisse pro eo de mandato suo,& fideiussor contrarium probauerit,poterit recuperare à principali debitum duplicatum,ita probat tex.in d.l.xj. tit. xviij. lib.iij.fori.

Amplia quartò , adeò procedere quòd sufficit confessio creditoris dicentis sibi satisfactum esse à fideiussore ad hoc,vt ipse fideiussor posit agere cõtra principalem,ita tenet Bartol.in consil. clx.incipienti,Titius promisit Sempronio eum indemnem conseruare.& ibi Additionator eius.Eandem opinionem tenet Salic.& ibi Paul.de Castro & Ludo.Rom.nume. 1.Alex.& Ias.num.9.in l.duobus reis.in §.1.ff. de duobus reis,& ibi Paul.de Cast.dicit,quòd ita consuluit in ciuitate Florentiæ:motus ex fundamentis Bar. in d.suo consilio:& etiam ex eo quod voluit Barto.in l. assiduis,C.qui potiores in pigno.habean. vbi dicit, quòd mulier, quæ solum habet instrumentum confessionis dotis,potest agere contra tertios possessores bonorum , sicut si instrumentum contineret veram numerationem:quamuis glos.ibi teneat contrarium.Et pro hac parte cõsuluit Fran.Tigrinus,vt referunt Alex.& Ias.in d.l.duobus,& refert etiam Alexand.ibi,se pro hac parte bis consuluisse. & ita consuluit in consi.xc.numero tertio, volum. tertio, & in consi.cxxiij.vol.vj. Cæpola in consilio xij. tenet hãc opinionem,in consiliis ciuilibus. Decius in l. 2. in §. fi.ff.si cert,peta.& in consi.cccxciij.nume.6.Afflict. decisione xcj.nume.3.& in decisione xciiij.nu.3.dicit quòd ita communiter tenetur:& in decisi.cl.nu.35.&

hanc

hanc opinionem veriorem, & communiorem esse firmat Hippoly.in repetit.Rubr.ff. de fideiuss.n. 265. Eandem opinionem tenet Feli.in c.si cautio.nu. 89. de fide instru. Tiraquel.in tract.de vtroque retractu: in tit.de retractu Lignagier:gl.xvj.nume.84.& in tit. de retractu conuentionali,glo.7.num.17. Alciat.in l. solutionis verb.in fine,ff.de verb.signifi.& in l.1.in fi. C.de transactio.& hæc est vera,& communis opinio vt suprà dixi,licet aliter teneat gl.quam ibi sequitur Bar.sibimet contratius,in d.l.duobus reis.in §. in fideiussore,in verb.solutionis,ff.de iureiur. idem Bar. per illam glo.in l.& per iusiurandum.in §.antepe.ff. de accep.& in l.cùm filius.in fine prin.ff de verb.oblig.& in l.reos.in v.quæstio.ff. de duobns reis. Rom. in l.prædia.ff.de acqu.pos. Raphael Fulgo.in d.l.duobus reis.addi.ad Alex.in d.consi.xc.num.3.vbi refert Alexan.in aliquibus consiliis tenere hanc secundam opinionem.

Amplia quintò,quòd si prædictus fideiussor est de iudicato soluendo postquàm executio facta est contra eum,& soluit pro principali,ipse etiam viã exequutiuam habet contra principalem: & potest contra eum agere via exequutiua,& impetrare executioné sine processu ordinario,casus est valde singu.in l.fin. in fine,C.de vsuris rei iudi.ibi, quia per medium fideiussorem statim pecunias persoluere compellebatur.& ibi,& ipse reum coercebat ad inuitam solutionem.ita tenent Bar.Bal & Ang.ibi Bart.& Ang. in l. 1.in fine,ff.iudi.solui.Hippol.in repet.rubric.ff. de fideiuss.num.262. Roderi.Xuarez, vbi hoc,in l. 2. titul. de los emplazamientos:libr.2. fori,§.sed pone quæstionem.num.22.

Amplia sextò vt fideiussor posit soluere de bonis,& substantia ipsius rei, pro quo fideiulsit, ita probat text.nota.in l.si procuratorem,in §.si ignorantes, ff. mand.ibi,ex substantia debitoris soluere,& ibi Bar. illum tex. ad hoc notat:& in authen. qua in prouincia.in fine,C.vbi de crimine agi opor.facit etiã tex. in authenti. si captiui. C. de episcop.& cleric. vbi eleganter dicit text.quòd ille,qui alium redimit,si habeat de suo,ponat de suo:aliàs potest vendere bona redimẽdi causa istius captiui: per quem tex. ibi Bal. nume.6.dicit & limitat suprà dictam ampliationem esse veram, quando fideiussor non habet vnde soluat:& timet ne ponatur in carcere. Nam tũc potest vendere bona principalis & satisfacere, vt in d. §. si ignorantes. Sed si fideiussor esset soluendo, non potest vendere bona principalis,quod dicit esse notandum ad limitationem text.in d.§.si ignorantes.&ita hanc ampliationem intelligit Roder.Xuarez.in d.l. 2.tit.de los emplazamientos:lib.2.fori.in §. sed pone quæstionem,nu.25.Hippoly.in d.repet.rub.ff.de fideiusso.nu.264.

Limita primò hanc regulam,quandocunque fideiussor pro inuito fideiusserit, vt in l. si remunerandi.in §. si passus,& in l.pro te. ff. manda. de iure regio probatur in l.12.tit.12.partita 5.

Limita secundò,quando quis fideiussit animo donandi,vt in d. §. si passus, ff.manda. Et probatur de iure regio in d.l.xij.tit.12.part.5.& tunc licet exceptiones & nonnulla commoda competant fideiussori ex persona rei,vt in l.ex persona, ff. de fideiusso. & in l.tam mandatori.C.eod. titu. hoc tamen casu non proderunt,nisi specialiter aliud esset actum,vt probat tex. qui etiam probat hanc limitationem, & ibi gloss. in l.quod dictum,ff.de pactis,& ita per suprà dict. text. hanc limitationem posuit Lud.Bol.in rep.rubr. ff. si cert.peta.num.21.

Limita tertio,quandocunque fideiussor fideiussit in rẽ suam,vt probat text.in d.l.si remunerãdi, in §. si passus.ibi,ad suum negotium gerens. Exemplũ: quando quis fideiuberet pro suo procuratore in iudicio, qui posteà fuit condemnatus,& pro eo soluit,vt per gl. ibi. Et ratio quare tunc non repetat est, quia sua non interest:nam ipse principalis tenebatur procuratori, si ipse procurator soluisset de suo: ideo non potest habere regressum contra procuratorem,arg. eius quod dicitur in l.vendicantem,C.de euict.de iure regio probatur in l.12.tit.12.parte 5.

Quartò limita, si hoc actum sit vt non agat: puta quia periculo suo fideiussit,vt in leg.si remunerandi,in §. Maurus.versi.Marcellus.ff.manda.

Quintò limita, si quis fideiusserit ad instantiã eius, qui promiserat aliquid contra bonos mores:putà facere furtum,aut aliud damnum dare. Nam tunc licet fideiussio non teneat,l.si a reo.in §. fi.ff.de fideiussor. tamen si soluat non potest repetere,vt in §.illud. Insti.manda.& in l.si remunerandi, in §.rei turpis, ff.e. tit.de iure regio textus,in lege vigesimaquinta,titu. xij.parte v.

Sextò limita, si fideiussor non opposuit exceptionem, quam potuisset opponere:vt in l.si fideiussor, ff.manda.solet tamen fieri distinctio an exceptio sit peremptoria,an dilatoria:vt in d.l.si fideiussor,& §.quædã, & latiùs distinguunt doct.in d.l.si fideiussor. Sal. in l. pro ea.C.manda. Ange. Aret. in §. si quid autem. Insti.de fideius.de iure regio est text. qui probat hanc limitationem,in l.xv.tit.12.parte 5.

Limita septimò si fideiussor non ostendat reum esse liberatum ex sua solutione,vel caueat de eo defendẽdo si conueniatur,ita probat text.in l. si ex duobus, in §.quoties, ff. de iudic. solu. vbi Bart. dicit illum text esse norandum.ad hoc Iaso.in additionibus ad Christophorum, in §.si quid autem.Institutio. de fideiussor.

Octauò limita, quandocunque fideiuss. soluit ante diẽ: nam tunc fideiussor nõ potest agere contra principalem nisi aduenięte die.ita probat tex.& ibi Bart.per eum in l.si mandauero tibi,in prin.ff. man. & ita per illum tenet gl.in l si pro ea.in fi.C.e.tit. de iure regio probatur in l.16 in fi.tit.12.par.5.

Nonò limita,vbicũque fideiussor fideiussit pro aliquo de mandato testatoris:& sic grauat hęredem vt pro aliquo fideiubeat:nã tunc intelligitur voluisse, quòd si hæres soluat tanquam fideiussor, non posit repetere ab eo pro quo fideiussit,& ita per illum text. in l.tribus hæredibus,ff.de vsufructu earum rerum,quę vsu consumuntur.tenet Bald.in l.si pro ea,C. mand. & in l.vnic.§.ne autem,C.de caducis tollen.Ang.in l. si quis mandato,ff.de negot.gestis.Lud. Bologninus in repet.rub.num.21.ff.si certum peta.Iaso.in l. quod dictum,nu.10.ff.de pactis.& in l.indebitam, nu.1.in j. notabi.ff.de condi.indebiti.& in l.si res obligata.nu. 21.ff.de leg.1.Fran.de Ripa in l.cùm filiofamiliàs.nu. 14.ff.de leg.j.Roma.in singul. cccxcviij. Didacus de Segura in l.si ex legati causa,num.75.ff.de verbo.oblig.Ias.vbi sublimitat hanc limitationem,in l. si fideiussor,nu.6.ff.de leg.j.scilicet vt non procedat, quando fideiussio affert magnum damnum ipsi hæredi, per d.Bal.qui hoc tenet limitando illum tex.in l. vnica,in §.ne autem.C.de caducis tollend.& illud dictũ Bald. sequitur etiam Tremol. ad practicam Bonacursij,in rubr.quibus modis suo nomine.in prin.nu. 30.versi.aduerte etiam. P.Duen.re.337.

¶ FIDEIVSSORI præiudicatur per processum factum contra reum,§.1.§.sed neque.auth.de fideiusso. l.sancimus.§.pen.ff.ad Trebell.not.l.fi.ff.si aduers.ré vend.not.l.&condemnatus,ff.de relat.l.si filio,ff.sol. matr.Doc.l.cum filius,ff.de verb.oblig.add. ad Bar. l.1.C.res inter alios acta.Ale.in terun.huius reg. l. sæpè,nu.16.ff.de re iud. Med.re.8.

¶ FIDEIVSSORI prodest pactum de non petendo factum à creditore,vt si postea pactũ fit vt à reo peti possit nó censetur esse sublata exceptio quæsita fideiussori ex priori illo pacto de non petendo.l.si onus,§.pactus.ff.de pact.l.cum hærmes, C.locati.leg. nouatione,C.de fideiussor.leg.final.ff.de pact. Medic.reg.3.

¶ FIDEIVSSOREM inducit geminata patientia. l. cum ostendemus.vbi Doct. §.fi.ff. de fideiussor.Barbatia consi.80.vol.2.per d.l.Balista.ff. ad Treb. cum simil. Medic.re.3.

¶ FIDEIVSSORAS habent beneficium epistolæ diui Adriani,Hanc regulam probat text.in §.si plures. Insti.de fideiuss.& in l.inter fideiussores, & in l.& plures,ff.de fideiussor.& in l.fi.C.de consti.pecunia. De iure regio probatur in l.4.titu.18.lib.3. fori.& in l. 10. titu.12.part.5.Circa quam regulam vltra doct.in suprà dictis locis, vide Anton. Nicellum in concord. glossarum,concord.xix.nume.177.Marcum Mantua in lib.ix.obseruationum,obseruatione lxxxv.eun.& in apophtheg.88.in nouis.Hippolyt.in rubr.ff. de fideius.nume.27.28.& 34.Purpuratum in l. si creditores,num.38.C.de pactis.

Hanc regulam, cum quinque limitationibus ponit gl. in d.§.si plures.in verbo,partes.Institut.de fideiusso. quas limitationes gloss. ponit Nicol. Bellon. in §.si plures,num.9. cum aliis: vbi addit aliam & sextam limitationem, & ampliori stylo eas prosecutus est. P.Duen.re.334.

¶ FIDEIVSSIO soluitur morte,vnde hæres fideiussoris de euictione non tenetur, quamuis fideiussor teneatur,August.Ber.c.si quis presbyter,nume.46. de reb.eccl.non alien.Abb.cons.90.col.1. Item fideiussio soluitur morte eius,pro quo quis fideiussit,Mar. in tract.de fideiussor.q.20.numer.155 Item liberatur fideiussor mortuo reo,Bartol.l.si decesserit,l.si verò, ff.qui satisd.cog.Angel.l.sancimus,C.de fideiuss.Aretin.in tractat.malefic.vers.pro quibus.Quartò, fideiussio facta pro maleficio soluitur morte fideiussoris,ita vt talis fideiussio non transeat ad hæredes:nã quemadmodum morte soluitur crimen, ita & fideiussio,DD.Com.l.1.C. ne ex delicto def.l.iudiciorũ. ff.de accusat.glos.& Docto. §. fideiussor.Instit.de fideiussor.Ang.in tracta.malefic.versicul.pro quibus. dixi super.conclus.27.Quod dictum verum est,quando fideiussio simpliciter facta est pro furto, vel alio delicto:secus si facta fuerit pro pœna,vt quia fideiussor promiserit pœnam centum, licet dicat pro furto,vel alio delicto,tunc pœnalis stipulatio transit ad hæredes,vel contra hæreditatem iacentem,quando sit pura obligatio,vel ad diem,l.ad diem, ff.de verb. oblig.secus si sit sub conditione,& nullam subsistentiam incipit habere contra defunctum,quia stipulatio pœnalis non committitur contra hæreditatem iacentem,præsertim cum tractatur de magno præiudicio,quod hæreditas habere non potest,l.si seruus, ff.de stipul.seru.l.si seruus,ff.de diuers.& tempo.præscri.DD.Com.l.cum filius,§.in hac,ff. de verb. obligat.leg.etiam,ff.de minorib. Bald. capitul. primo,si vasall.domin.seru.deb. DD. l. 2. C. si aduersus vend. Ang.§.fideiussor.Institu.de fideiussor.Marsil.d.tract. de fideiussor.quæstio.20.numer. 161. Quintò, si quis promiserit pro aliquo,quicquid posito calculo eum debere apparebit, si debitor nondum declarato debito moriatur,fideiussor liberatur.Paul.l.qui Romę. §.Augerius,ff.de verb.oblig.vbi etiam Alex.Ias.l.petens,C.de pact.columna quinta, leg. si cum filius, §. penul.ff.de dona.Socin.consil. vigesimoquarto, columm.tertia,volum. tert. Sexto modo soluitur fideiussio per solutionem, per translationem instantiæ, per causam nouam,Instit. quib.mod.toll.obligat.in princip.dixi ego in tract.de compens.pag.2.quæst.4. nume.1.& in tract.de reg.iuris.reg.4. nume. 40. Bertran.consil.171.num.5.vol.1.Fel.c.de causis.num.3.de offic.deleg. Medic.tra 2.part.

¶ FIDEIVSSIO geminata mulieris post biennium excludit exceptionem Velleiani.leg. si mulier,C.ad Velleian.vbi Bald. Amplia procedere etiam si non fuisset certiorata de Velleiano.Authenti. si qua mulier,C.eod. Doctor. commun. capitul.ex rescripto. de iur.iur.Euer.in loco à vi Gemin.numero tertio. Medic.re.3.

¶ FIDEIVSSIO nulla est forma iuris non seruata, hoc pacto videlicet sic fide tua esse iubes, quod illi credidi, & ille respondeat fide mea esse iubeo, §. in stipulationibus. institut.de fideiussor.Hosti. in summa,eod.numero quarto,pro forma, igitur est vt requiratur stipulatio.l.Blanditius,C.de fideiussor.leg. sciendum.cum gl.& Ias.nume.2.ff. de verborum obliga.Marsil.in rubr.de fideiussor.nume.356.Crot. d.l. sciendum.nu.7.Galiaul.rub.de fideiussor.nu.7. Fort. l.legitimam.nu.45.de pact.Niger.l.1.nu.55.ff.de verb. obl. Med.re.7.

¶ FIDES. Bonifac.Reg.lxix.

In malis promissis fidem non expedit obseruari.

Quamuis etiam iuramentum interuenerit, l. generaliter.ff.de verbor.obligation.l.veluti.l.stipulatio.& l.si plagij.& de fideiussorib.leg.si à reo.§.id quod vulgò. Dyn.in capitul.non est.titulo,eodem hoc. Viuienn.

¶ FIDES informis,dicitur mortua fides, quando præsertim sine operibus est,vt inquit Iac. Aposto. docet hoc latissime diuus Thom.2. 2.quæstio.quart.articulo quinto. Med.re.7.

¶ FIDEI præstatio. Bonifac.Reg.lxxv.

Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo seruari,cui fidem à se præstitam serua re recusat.

Annecte l.cùm,§.illi,ff.eod. de leg.ij.l. cùm pater. §.libertis. Viuiennus.

¶ FIDEM fallere graue est.de const.pec.l.1.Vlp.

Inutile est fidem frangere.Dep.l.1.§.2.

Mala fides impedit præscriptionem.de præscrip.c. si diligenti,c.fi.Reg.vi.Sine possess.

Frangenti fidem,fidem quoque frangere licet.de inoff. test.l.Eum.§.1.de tran.l.qui fidem, C. de pact. l. cùm proponas,21.de iurei.c.peruenit. cùm ibi no. de leg. 2.l.cùm pater,79.§.Libertas. Pro soc. l. si societatis. de pact.leg. diuisionis. Contrà.C. de tran. leg. cùm mota.

Reg.vj.Frustrà fidem quis postulat ab eo seruari,cui fidem à se præstitam seruare recusat.cap.sexagesimonono.In malis.

Nihil tam congruum est humanæ fidei, quàm ea quæ placuerunt seruare.Vlp.1.de pact.l.1.

Nihil penes eum residere oportet ex re, in qua fidem fefel

fefellit.de leg.com. l. fundus.

Hosti seruanda est fides.de legat.l.fin.Cic. lib.1. Offic. Fides præstita tantam vim habet, quantã iuramentum.Quod met.cau.c.ad aures.de fideiuf.capi.pernenit.in fin.

Iudici est facienda fides.C.de con.ob tur.cau.l.1.C. de edi.l.procurator.

Fideinssor.l.43.qui in alterius.111.§.nemo alienare.

Fideiussor censetur consentire contractui,pro quo fideiubet.C.de euict.l.exceptione.Et ibi Bal.Ex quibus cau.pign.ta. con.l.5. §.1.

Fideiussor in pœnis non tenetur.Ad mun.l.Libertus. in fin.vide Exceptio.

Libertates & fideicommissum dari possunt,& quidem largiùs quàm directò,&c.Licin.Reg.lib.5.de fide.li. l.16. Riisvvichius.

¶ Fidem frangenti regulariter fides seruari non debet.l.cum proponas.C.de pact.& l.si conuenerit.ff. pro socio.cap.peruenit.el secundo.de iureiur.& 28. q.secunda,c.infidelis.cum simili.

Primò fallit in conuentione magna:quia non possum frangere fidem frangenti in eadẽ,donec durat tempus treugæ,secundum Ioan.And.& Anton.in d.ca. peruenit.alleg.in argum.l.actione.§.diximus.ff.pro socio.vbi tamen non videtur iure probari. & fuit hoc originale dictum Vincen.in c.1.in fin.de treu.& pace.in princip.& ita dicit Archid.in c.illi.xxx. q.1. & dicit hoc seruari in Hispania:& dicunt idem esse in frangente fidem pacis,per dictam l. cum proponas.& similiter transeunt Angc.& Imo.in l.si ex legati causa.ff.de verborum obliga.Ang.Rap.& Pau. de Cast.in l.si seruum.eo.titu.& dicit ibi Imo.quod istud potiùs procedit ex consuetudine quàm de iure,per regulam dictæ legis,cum proponas,& dicit, quod allegatur in contrarium, sed non probat.

Secundò fallit post executionem factam in contractibus innominatis:Vnde si vendidi tibi librum, & eum tradidi,vt x.mihi dares,non potero post traditionem libri petere librum:vt in l. ancillæ.C. de rei vendi.& ita dicit Bald.ibi limitari regulam d.l. cum proponas.

Tertiò fallit vbi ille,qui mihi fidem non seruauit, soluit mihi pœnam,quam per illud incurrit:nam posteà teneor sibi seruare fidem: quia solutio pœnæ habetur pro obseruantia cõtractus:cũ pœna succedat loco solutionis rei principaliter debitæ.le. prædia.ff.de actio. emp.l. apud. §. Labeo.el l.ff. de doli excep.ita not.tenuit Cyn.in l.petens.in 2.quæ.C.de pact.& in l.pen.ff.de solut.& procedit regula dict.l. cum proponas.etiam si iuramentum interueniat, vt dic.capit. peruenit.

Quartò fallit in voto castitatis facto per virũ, & vxorem,quia dicitur mutua obligatio, quæ concernit Deum,& ideo licet per alterum non seruetur: tamen alter tenetur seruare,vt est tex.in d.capi.adeo. 23.q.v.& glo.in præalleg. c.placuit.

Quintò fallit,quando esset actum expressè vt alio nõ seruante fidem,alter nihilominus seruet, ita tenet Io.Andre. & doct. in dict. capitul. peruenit.& not. istam limitationem,contra quam facit, quia pro hoc videtur dari materia delinquendi: nam dolus videtur remitti,quod est prohibitum à iure.l.quæritur.de pac.dot.& l.si vnus.§.illud.ff.de pact.sed licet pars altera teneatur ad obseruantiam pacti,ipso non obseruante nihilominus poterit agi contra illum qui contrauenit conuentioni,ad interesse vel ad pœnam, si pœna fuit apposita in contractu.

Sextò fallit,vbicunque nolo tibi seruare fidem circa casum separatum,vel diuersum,vel cõnexum:quia tunc teneor tibi seruare fidem etiam mihi non seruanti.ita limitat Cyn.Saly.& Fulg.in l.cum proponas,pro quo est gloss.in l.si duo. ff.de dolo.& facit text.in l.fin.§.pen.ff.de eo per quem fac.erit.& idẽ tenet Card.Zab.in dict.c.peruenit,& dicuntur cõnexa,quando obligationes sunt respectiuæ,& ita etiam voluit But.& Abba.in cap.peruenit. vbi adhuc inducunt cap.quod adeo.33.quæstio.v.& idem no.Ang.in l.si seruum.ff.de verbo.obligat.

Septimò fallit, quando primò actio fuerit ipso iure sublata:quia tunc ad eam redire non potest. vt l.vt responsum.C.de transa.cum ibi not.in glo.magna. C.de pactis.l.mora.gloss.in l.cum proponas. la secunda.C.eod.titu.

Fidem non seruanti,fides seruanda non est.

Pro.

Ext. de mut.perit.cap.1.
Ext.de iureiur.cap.peruenit.
Ext.de diuort.cap.significasti.
Ext.de adult. c. intelleximus.
Ext.de relig.dom.cap. constitutus.
95.dist.cap.esto subiectus.
32.q.6.capi.nihil iniquius.
C.de transact.cap.si quis maior.

Contra.

23.q.1.capit.noli.
22.q.4.capitu.innocens.
33.q.5.capitu.quod Deo.
10.qu.2.§.hoc ius porrectum. & §.quod verò res.

Solvtio.

Fidem non seruanti non est fides seruanda,si per fidẽ illam taliter præstitam fuerint obligati,quod ab illa obligatione consensu vtrinsque possint recedere tacitè,vel expressè,vt in contractibus fieri consueuit.Si autem obligatio fuerit talis,quòd etiam cum voluntate eorum qui fidem dederint, dissolui non potest,quamuis alter non seruet fidem, nõ tamen ideo residuus exoneratur ab obligatione.d. cap.quod Deo. Damas.reg.51.

¶ Fidem violanti fidem non seruandam.l.cùm proponas.C.de.l.si conuenerit.ff.pro soc.capit. peruenit,el 2.de iureiurando.cap.infidelis.28.quæstion.2.

Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 4.à Dec. in d.l. cùm proponas.

Fallit in 5.casib.secundum Felin.in capi.peruenit, de iureiurand.numer. 7.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.reg.149.declaratur à Dyn. in c.frustra,de reg.iur.fallit in 4.casibus,vt per Alexan.in d.l.cùm proponas.fallit vt per Damas.re.61.

Fides data à persona publica est seruanda etiam host. Sali.in l.cùm indulgentia.C.de senten. pas.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 2.à Ias.in l. conuentionum.C. de pact.num.3.

Fides mala non causatur ex denunciatione extraiudiciali.capitu.potest.16.q.3.l.penultim.ff.pro emp.

Fallit in 6.casib.secundum Felin.in capitul, nihil. col. pen.de præscri.

Fides non est seruanda in malis promissis.cap.in malis,de reg. iur.

Fallit vt per Dynum in d.c.in malis.

Fides bona non patitur,vt bis idem exigatur,§.ex huiusmodi.Instit.de duob.reis.l.3.§.fin.ff.de regu.iur.

Ampliatur vt per Dec.in l.bona fides. ff.de reg.iur.limitatur vt per Dynum in c.bona fides.de regu.iur. Donat.Fina,libro 5.

¶ Fidelitatis forma non seruata non obligatur vasallus, tot tit. in Vsib. feu. de forma fidelit. & seq. vbi nosex debere seruari in dicta forma. Medi. re. 7.

¶ Fiunt nonnulla ratione modici præiudicij, multaque permittuntur, quæ alias minimè permitterentur, not. Doct. com. leg. scio. ff. de in integ. restit. Dec. auth. præterea. nu. 4. C. vnde vir & vxor. idem l. qui rem. numer. 18. G. de sacr. sanct. Eccles. & no. quod Dec. d. auth. præterea. num. 5. dicit quod mulier in vno nummo dotata excluditur à statuto, licet agat ad supplementum dotis. Medi. reg. 5.

¶ Fieri. Quod naturaliter fieri debet, sufficit, si vel ciuiliter fiat.

In Auth. vt nulli iudi. §. &.
In Aut. vt lic. mat. & au. §. causas.
In Auth. de monach. §. illud quoque. in fine.
In Auth. de nup. §. distrahitur. §. si verò.
Contra.
In Auth. de nupt. §. sed &. & §. quapropter.
Azo, Rub. 104.

Sufficit semel.
In Auth. de testib. §. quia verò. in fin. §. semel.
In Auth. de nup. §. igitur imminente.
In Auth. de exhib. & inter. reo. §. sancimus. §. 1. & reliqui.
In Aut. quib. mod. nat. effi. sui. §. quoniã. in fi.
In Auth. vt nulli iu. §. &.
Contra.
In Auth. de Ecclesi. titu. §. fin autem.
In Auth. vt nulli. iu. §. &.
In Auth. vt liceat mat. & aui. §. cum autem.
In Auth. vt immobil. ant. nupt. do.
Azo, Rub. 104.

¶ Fieri, vide Esse. Quod est in fieri habetur pro facto. de leg. 3. l. ligni. §. ego. l. cùm vxori. vide inspiciendum. Riisvvichius.

¶ Fieri Quid. Illud solum fieri, quod iure fit.
Pro.
22. q. 2. capi. faciat homo.
Ext. de præb. & dignit. capi. cùm teneamur.
Ext. de iurepatro. c. quod autem. in fin.
Ext. de iureiurand. capit. veniens. & capitul. quintauallis.
D. de condic. institu. l. si filius.
D. de verb. sign. l. nepos Proculo.
D. de re iud. l. ne seruus. §. fin.
Contra.
D. de verbor. obl. l. continuus. §. illud.
D. de consti. pecu. l. promissor. §. 1.
Ext. de rest. spol. cap. in literis.
1. q. 1. c. quod quidam.
Solutio.

Vbi quis habet beneficium ne cōdemnetur, nisi quatenus facere possit, tunc habet locum regula, item cùm promisi generaliter stare mandato alterius, d. cap. quintauallis. Aliter difficultas solutionis ad commodum pertinet promissoris, d. le. continuus. Superior pars regulæ, quæ dicit id tãtùm fieri posse intelligi, quod iure fit, habet locum in his, quæ ius desiderant: vt in contrariis productis, & similibus, quæ nisi iure fiant, non tenēt, C. de leg. & constit. l. non dubium. Secus in his, in quibus desideratur factum vt in acquisitione possessionis: nam etiã prædo eam acquirit. d. c. in literis. Damas. reg. 69.

¶ Fieri. Non debet quis conqueri, si fiat ei vel non fiat, quod aliquando noluit, vel voluit.
ff. de sol. l. non.
ff. de cond. ob caus. l. si pecca.
ff. de fideiuss. l. fideiuss.
ff de seru. expor. l. quæsitum.
ff de stat. li. l. si pecul.
ff. de precario. l. cum precarium.
Quod quisque iur. &c.
Quod pro te, &c.
Non debet quis, &c.

Hæ tres regulæ ad idem tēdunt, & omnes primæ Rubric. æquitatem sequuntur, nulla subiecta contrarietate. Azo, rub. 69.

¶ Fieri & Concedi, fieri vel concedi quæ ex necessitate quædam aliàs prohibentur.
In Auth. de hær. & falc. §. si quis.
In Auth. de restitu. §. nobis. §. si is. §. si autem.
In Auth. de non elig. sec. nub. §. aliud verò.
In Auth. de alie. emphy. §. si verò contra ig. §. hoc etiam.
In Auth. de Epis. in princ. titu.
In Aut. de nup. §. si verò non valde. §. igitur.
In Auth. vt cler. apud prop.
In Auth. vt nulli iud. in princ. titu.
In Auth. vt diff. iudi. §. si quis verò.
Contra.
In Auth. de alien. emphyteut. §. sancimus.
Azo, rubr. 104.

¶ Figura iudicij vbi seruari non debet potest sententia ferri absentib. partib. Com. consi. 7. volum. 7. num. 7. no. Michael. l. si finita. §. Iuli. ff. de damno infecto. vbi etiam Ludouic. Bologn. nu. 40. Med. re. 8.

¶ Filiusfamilias in iudicio sine consensu patris esse non potest, in l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liber.

Primò fallit in casu criminali, per l. inter liberas. §. filiusfamil. ff. de adult. quod Bald. consulendo tenuit etiam verum in crimine pub. secus autem in priuato: vt ipse dicit in suo consilio, quòd incipit, filiusfamilias armata manu, &c.

Secundò fallit in causa spirituali: vt in c. fi. de in. libr. 6.

Tertiò fallit in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, de quo per Bald. in l. fina. §. necessitate. C. de bonis quæ liber.

Quartò fallit, quãdo pater non esset legitimus administrator, Barto. in d. §. necessitate.

Quintò fallit, quia potest comparere & litigare corã arbitratore. ita dicit Ioan. And. in titu. de iurisdict. omn. iudic. in §. ex petito. in addit. Specu.

Sextò fallit in beneficialibus, in quibus agit filiusfam. vt integer homo. glo. sing. in cap. 1. de iureiurand. & l. ait prætor. in princ. de mili. testam. ff. quæ beneficialia æquiparantur castrensibus. not. gloss. magna in cap. ex parte. de restitu. spol.

Septimò fallit, quando filiusfamil. implorat officium iudicis. glo. in l. 1. C. qui admit.

Octauò fallit in causa reconuentionis, quo casu non requiritur consensus patris. gl. in l. sed & hæ. in princip. ff. de procur.

Nonò fallit in causa appellationis, argu. l. ita demum. C. de procur. secundum Bald. in d. §. necessitate.

Decimò fallit si impetret rescriptum. ita volunt Do. de Rota in decis. 183. & ita not. d. And. Sic. in c. fi. extrà de iudi.

Vndecimò fallit. in omnib. casibus, in quib. minor potest esse in iudicio sine auctor. tutoris: vt ibi Bal. in addi. Spe. in ri. de acti. §. 1. vers. sed nũquid. & in vers. sed nunquã. & no. Ludo. de Rom. in suis singularib.

Duodecimò fallit, quando filiusfamiliàs nomine alieno com-

no compareret, vt est casus in c. generaliter. in 2. responso. de proc. in 6. & no. gl. pulchra in c. fi. de iudi.

Tertiodecimò fallit, quando filius comparet in iudicio sine consensu patris & confitetur debitũ: & iudex facit præceptum q̃ soluat: nã valet istud præceptũ, tanquam extra ordinẽ non in figura iudicij. ita dicit Bal. in c. 3. de litis conte. allegat gl. sing. ad hoc in l. fi. §. necessitate. C. de bo. quæ libe. B. Soc. re. 195.

¶ FILIVSFAMILIAS licet ex aliquo contractu obligetur, & si nõ soluat cõueniri & incarcerari possit, vt habetur in l. 1. §. sed vtrum. ff. de minor. tamen, si à patre emancipetur, non tenetur nisi in quãtum facere potest, licet prius secus: vt est tex. not. in l. 2. ff. quod cũ eo. & in l. sed ex alio. eo. tit. & ibi no. Bal. & idẽ no. Io. de Pla. Insti. de act. in §. sunt præterea. in fi.

Primò fallit, nisi fuisset obligatus ex delicto. vt l. sed si ex parte. §. quanquam. ff. quod metus causa. & not. glo. in dicta l. secunda.

Secundò fallit, quando per multos casus filiusfamil. contraxisset multa debita & posteà incontinenti petiisset se emancipari, & sic contraxit dicta debita in fraudem: nam tunc emancipatio sequens ipsum nõ iuuaret. & pro hoc allego tex. in l. 1. & quod. ibi singulariter no. Bar. ff. si quis test. liber esse ius. fue. vbi dicit quòd de consuetudine est, quòd quando Imperator recipit coronam Romæ, quòd liberat præfectum vrbis ab omnibus debitis suis. Et si præfectus, sciens de aduentu imperatoris contraxit multa debita, quòd Imperator non tenetur eum liberare ab illis. Item ad hoc alleg. tex. in l. omnia. in §. cum ita legatur. aliàs incipit l. cum ita, de leg. 2. & in l. contra legem. & quod ibi notatur per doct. ff. de legibus. B. Socin. reg. 201.

¶ FILIVSFAMILIAS non tenetur de mutuo. Hãc regulam probat tex. in l. 1. & ibi Doct. ff. ad Macedo. De iure regio ex tex. in l. 4, titu. 1. par. v. circa quam regulam vide Doct. in l. 4. §. 1. ff. quòd cum eo. Ias. in l. qui cum se. ff. de re iudica. Bald. in l. Macedoniani. C. ad Macedon. in l. si filiusfamiliàs. ff. si certum petat. Gomez. in princip. Institu. de actio. num. 47. Alciatum in tracta. præsumptionum, in 1. regula, præsumptione 42.

Hanc regulam limitat quinque modis tex. in l. 2. C. ad Maced. eandẽ regulam limitat vndecim modis Petrus de Vnzola, in practica artis notariatus, in §. de filiofamiliàs, & vnde dicatur. à numero 25. vsque ad finem. & ibi à numero 1. vsque ad nu. 25. tractat materiam huius regulæ, quas 11. limitationes ante eum posuit glo. in §. illud. in verbo, senatus. Institu. quòd cum eo.

Vltra quas limitationes limita 1. quãdocunque filiusfamiliàs recipit pecuniam mutuo ab altero fratre, qui etiam erat in potestate patris. ita probat gloss. in l. frater à fratre. in glo. magna. versicu. item quæro. ff. de condictio. indeb. quæ vult quòd alter frater obligetur naturaliter, & ciuiliter, & cum effectu: & sic glo. non vult quòd habeat locum senatusconsultum Macedonianum. Quam glo. ad hoc ponderat Salycetus ibi, Bald. in l. fin. C. quod cum eo. eandem glossam, dicit esse veram, & non habere contradicentem in hoc, vbi assignat rationem huius similitudinis, Iason in l. frater à fratre, in prima lectura, numero 36.

Limita secundò non procedere in foro conscientiæ: nam filiusfamiliàs qui vtitur exceptione Macedoniani, vbi verè fuit sibi mutuatum, peccat: ita concludit Inno. in capitu. quia plerique, nume. 5. de immunitat. ecclesiæ. quem sequitur ibi Abbas numero 26. Alexander in addition. ad Bartolum in l. prima, in prima additione. ff. ad Macedonianum. Iaso. in l. si filiusfamiliàs, numero 2. ff. si certum petatur. P. Duen. reg. 369.

¶ FILIVSFAMILIAS vt à patre se emancipari patiatur cogi non potest. tex. est in authen. quib. modis na. effi. sui. & in glo. in l. fin. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & no. in l. nec auus. C. de emancip. lib.

Primò fallit vbicunque subesset aliqua causa, quia tũc poterit emancipari filius etiam inuitus: vt tenet no. Bar. in l. quidam cùm filium. ff. de verbo. obligatio.

Secundò fallit, vbicunque filius esset rixosus, & pater sæpe solueret condemnationem pro eo, quod facere tenetur ex forma statuti: quia tunc etiam eo inuito pater ipsum emanciparet. ita tenetur not. in l. virum. ff. de verbor. obliga. B. Socin. reg. 202.

¶ FILIVSFAMILIAS quamuis habeat liberam administrationem, non potest donare. tex. est, & ibi gl. vbi allegat concordantes in l. contra iuris. in §. si filius. ff. de pact. De iure regio probatur in l. 3. titu. 4. part. v. Circa quam regulam vide Ias. in l. nemo ex l. num. 4. C. qui testam. facere poss. & in l. iusiurandũ. la 2. in §. procurator. numer. 4. ff. de iureiur. Anton. Corsetum in repet. c. grandi. de supplenda negligẽ. prælator. libro 6. Tiraquell. in tract. de nobilitate. c. 37. numero 35.

Hanc regulam limitat sex modis Iason. in d. l. contra iuris. in §. si filius. num. 7. ff. de pactis. P. Duen. re. 353.

¶ FILIVSFAMILIAS regulariter testari nõ potest, etiam patre permittente. l. qui in potestate. ff. de testam. Insti. qui. permi. est fa. testa. in princip.

Primò fallit in testamentis ad pias causas, ita tenet Barto. & doc. in repet. l. 1. C. de sacrosan. ecclesi. per tex. in c. licet. extrà, de sepul. lib. 6. & idem tenet Ange. in d. l. qui in potestate. Bald. & Sal. in d. l. senium. C. qui test. face. pos. licet Io. And. in c. si pater. extrà, de test. in nouel. tenuit contrarium. & Fede. de Senis in consi. 260. & consi. 28. & Io. de Imo. in d. l. qui in potestate. & Fulg. in dic. l. senium. dicentes quod tex. in præallega. capi. licet. de sepul. debet intelligi de donatio. causa mortis. prima tamen opinio est magis communis: licet vtraque sustentabilis.

Secundò limitatur non procedere in bonis ab imperiali maiestate donatis filio, vel filiæ, quoniam in illis bonis testari poterit: cum in his bonis inclusum sit tale priuilegium testantium: vt est text. not. & ibi Bald. qui not. illum text. in l. cum nulla. C. de bonis quæ liber. & ibi est tex. sing qui dicit quòd filiusfamiliàs potest testari de illis bonis, tanquam illa bona sint castrensia vel quasi.

Tertiò fallit in filiis Gallorum, seu Francigenarum quoniam tales filij nun sunt in potestate patris: vt est glo. sing. Institut. de pa. po. in glo. in verbo, ciuiũ Roma. quam glo. sequitur Bald. in capit. 1. an maritus succedat vxo. in benefi. & Bald. in l. fin. C. qui testa. facere poss. & hanc limitationem posuit Ludouic. Rom. in auth. si mulier. ff. ad l. falcid. & idem tenuit Bal. in titu. de duobus fratribus à capit. inuest.

Quartò fallit in lucris doralibus obuentis marito ab vxore præcedente: tunc enim maritus transiens ad secunda vota, illud, quod lucratur, transfert in filios, & illi filij postea testari de illis poterunt. ita Angel. in §. quoniam autem infirmus. in authentico, de nuptiis.

Quintò fallit in filiis presbyterorum: in auth. præsbyteros. C. de episc. & cler. in l. sacrosanct. C. eod. titul.

& glo.iuris canonici.capi.quia ingredientibus.9.q.1.& prædicta locum habent non solùm in presbyteris,sed etiam in clericis habentibus tantùm primã tonsuram.istud videtur probari per text.in capitu. quia nos.extrà de testa.nam vbi permittit clericis, & non distinguit vtrum fuerint in patria potestate, sicut & ille,qui habet primam tonsuram tantùm:vt est glo.ordinaria in cap.cum voluntate.de sentent. excom.& hoc ibi voluit Hosti.& Anton. de Butr. dicit illum tex.habere locũ in omnibus & quibuscunque ordinibus,& sic non tantùm in præsbyteris:sed etiam in clericis habentibus tantùm primã tonsuram:quia isti etiam appellantur clerici.& hoc etiam tenet Pet.de Auch.& Io.de Imol.in d.c.quia nos.sed Iac.But.& Barto.in d.l.sacrosan.C.de epis. & cler.videtur dicere, quòd istud solùm procedit in acquisitis ratione officij & dignitatis ecclesiasticæ,sed in aduentitiis acquisitis aliunde,videtur tenere quòd testari non possunt:sed contra eos videtur etiam tex.expressus in d.auth.præsbyteros, ibi quoslibet ad rem diuinam venientes,&c.& in dic.l. sacrosan.ibi quęcunque bona,&c.& pro ista opi.facit glo.in d.capitu.quia ingredientibus. ix.q.1. quæ dicit quòd clericus in potestate constitutus potest testari,& loquitur indistinctè,& allegat d.Authent. præsbyteros.

Sextò limitatur dicta regula non habere locum quando filius vellet testari pro eius anima, nam tũc potest,modò pater consentiat:vt est casus in d.c.licet. §.quamuis.secundum doct.de sepul.in 6.& vide in Spec.in titu.de instru.edi.in §.porrò.in fin.& §.cõpendiose.versicu.7.

Septimò limitatur non habere locum in peculio castrensi vel quasi:quia in illis potest liberè testari, vt voluit gl.in l.fi.C.qui test.fac.pos.& est glo.in l.fi.C. de inoffi.test.vnde clericus,qui miles esse censetur, vt voluit gl.in l.1.circa prin.ff.de mili.tes.testati poterit de aduentitiis tanquam castrensibus, vt suprà dictum fuit:& quod suprà dictum est,quòd filiusfami.non potest testari,poterit tamen patre permittente,habet locum non solùm in bonis aduentitiis in quibus patri acquiritur vsusfruc.sed etiam in his casibus,in quibus non acquiritur patri vsusfructus: vt tenuit gloss.valde no.in l.1.§.fuit quæsitum. ff. ad Trebel.quam glo.communiter sequuntur doc. per tex.in l.pen.C.qui testa.facere possunt.& insti. quibus non permis.est face.testa.in princip.& per tex. in §.Iusti.de testa.milit. B.Socin.reg.196.

¶ Filiofamilias instituto,repudiante hæreditatem,potest pater eam acceptare,etiamsi tali filio esset à testatore datus substitutus. Ista est communis opin.doct.quæ fundatur in gloss.expressa in l.fi. §.1.in verbo,recusare.C.de bon.quæ lib.quam dicit communem Ias.vbi bene circa hoc loquitur in l.3. C.de hæred.Instit. vbi refert aliquos contrarium tenentes.

Limita,nisi substitutus esset coniunctus testatoris.Istã limitationem tradit Bald.in d.l.3.post Guli.quam dicit ibi Ias.communiter teneri,licet dicat,quòd in puncto iuris sibi non placet. B.Dias reg. 293.

¶ Filius adoptionis non succedit in feudis. Hanc regulam probat tex.in c.1.in §.adoptiuus.si de feu. defuncti contentio sit inter domi. & agna. Vasall. & sic patet,quòd appellatione filiorum in materia feudali non veniunt filij adoptiui,facit tex.in §.adoptiuis.Institut.de excusatio.tutorum.& in l.si quis [illegible] in §.1.ff de leg.2.& in l.2. in princip.ff. ad Syllania.& in l.2.§.adoptiui.ff.de excus.mune. Nam appellatione filij, in dubio intelligitur de filio legitimo & naturali,secundum Bar.in l.filium eũ definimus.ff.de his,qui sunt sui vel alien.iur.& ideò si habens feudum decederet,superstite sibi tantum filio adoptiuo,talis filius non potest succedere in feudo,nec in emphyteusi:vt in l.filio quem pater.C.de liberis præteri.text.& ibi Bald. in l.fideicommisso, & ibi Bald.ff.de conditio.& demonstr.Circa quam regulam vide Alexand.in consilio x.volumin.v.Deci.in consi.cccxcix.numero tertio,Bartho. Soci.in consilio x.num.30.inter consilia Brun.Oldendorp. in tract.de successio.ab intesta.nume. 34. Rochum de Curte in tract.iuris patronat.cap. 12.incipienti, ipse vel his,à quo causam habuit.quæst.34.numero 79.Zasium in tract.feud.in v.part.nume.48.& in 8. parte,numer.25.& 90.

Hanc regulam limitat duobus modis Afflict.in capi.1. in §.adoptiuus,numer.3.si de feudo defuncti contẽtio sit inter domi.& agna. Vasall. in vsibus feud. P.Duen. reg.361.

¶ Filius comprehenditur appellatione hæredis in materia feudali,& non extraneus. Hanc regulam probat gloss.in l.etiam filij.ff. soluto matrimonio. & in l.ex facto.in §.fin.ff.ad Trebellian. Quam opinionem sequuntur communiter doctor. secundum Ludouicum Roma.in dicta l.etiam filij. numero 2. idem Roma.in l.pro hærede.in §.si quis tamen.ff.de acquir.hæred.quam opinionem tenet Afflict.in capit.1.numer. 40.de Vasallo decrepitæ ætatis.in vsibus feud.pro qua opinione est tex.in capit.1.in §.si clientulus.de aliena.feudi. hanc opinionem tenet Iacobinus de Sancto Georg.in tract. feudorum: in verbo,præsentes. numer.3.

Hanc regulam limitat quinque modis Ludouic. Roma.in dicta l.etiam filij.à numer.1.vsque ad numer. 8.ff.soluto matrimonio. P.Duen.reg.359.

¶ Filius contra patrem in integrũ restitui non potest.Hanc regulam probat text.in le.cùm apud veteres.C.qui & aduersus quos. & ibi doctor. præcipuè Iacobinus de Sancto Georgi.& in le.sed si hac lege.in §.penultim.ff.de in ius vocand.& in l.1.& in l.parentes.& in l.licet.ff.de obsequiis à libe.& liber. paren.& patron.præstan.& circa hanc regulam vltra doctores,in locis suprà dictis vide Ioan.Mauritium in tract.de restitutione in integrum, capitul. ccxxiiij.

Limita primò procedere,quando peteretur restitutio ratione ætatis:secùs,si ex alia iusta causa,puta legitimæ absentiæ: quia tunc bene restitueretur cùm non reperiatur iure denegatum:vt in l.necnon.in §. quoties.ff.ex quibus causis maior.& ita expressè tenet Barto.Bald.& Iacobinus.num.1.& cæteri doctores in d.l.cùm apud veteres.

Secundò limita,procedere vbi filius peteret restitutionem officio iudicis nobili: secùs,si via actionis, quia est efficacior:& tunc conceditur ei restitutio contra patrem.ita probat text.in le.si superstite.C. de dolo.& ita tenent Doct.in d.l.cùm apud veteres. & ibi Iacob.numero 1.Petr.Rebuff.in glos.ad constitutiones regias Galliæ.in 2.part.tract.de restitutionibus:artic.2.glo.6.numero 2.

Tertiò limita procedere vbi peteret minor restitui contra patrem,& contra factum patris simul: quo casu denegatur ei restitutio: secùs si tantummodo peteret restitutionem aduersus patrem, & non cõtra factum patris:quia tunc ei non denegatur: vt in

l.2.

l.2.C.si aduer.rem iudic.ita tenet Iacobinus in d.l. cùm apud veteres.numero 1.scilicet si petit restitui aduersus sententiam in fauorem patris latam: quia tunc non impugnat factum patris, sed iudicis: licet aduersus patrem.

Quartò limita procedere si peteret restitutionem cōtra factum patris, sed non aduersus patrem de directo: quia tunc non esset deneganda restitutio filio: vt in l.si inte.C.si aduersus donatio.& ibi Iacobinus de Sancto Georgio, nume.2.& in dicta l. cum apud veteres.nume.1. P. Duen.reg.357.

¶ FILIVS.l.4.vellc.l.94.filiusfam.19.si filius. De hoc tractatur in l.filium definimus. De his qui sunt sui. in l.si vicinus.C.de nupt.

Comitum filij viuente patre dicuntur comites. gloss. sing.c.fin.24.q.1.

Inter filios Bona patris æqualiter sunt diuidenda. Philip.C.fam.her.l. inter.

Persona eadem censetur filius cum patre.C. de impu. & al.sub.l.fin.C.de agri.& cen.l.cùm scimus. Inst.de inuti.sti.§. ei verò.

Filius hæres parentum est naturali ratione.

De bon.dam.l.cum ratione.C.de prob.l.siue possidetis. Ad Gal.4. Eze. 18.

Filius tacens patri consentire videtur. Solut.mat.l.2.§. voluntatem.

Nec filius nec hæres feret iniquitatem patris. C.de inoffic.test.l.si quis.in fin. De calum.l.in hæredem. de bon.dam.l.fin. Riisvvichius.

¶ FILIVS grauatus fideicommisso non puro, sed in diem vel sub cōditione, detrahit duas quartas. Ista est communis opinio doctorum, quę consuetudine approbatur, secundum Ias. qui plura allegat in l.filium quem habentem.C.famil.erciscun. quam approbant iura canonica in cap.Rainutius.& in capi. Raynald.vbi per gloss.& doctores de testam.

Limita tribus modis, vt per Iaso.vbi suprà & quarum limitationum secundam & tertiam rescripsit idem Ias.in authē.res quæ.C.com.de leg. B.Dias rc.296.

¶ FILIVS hæreditatē vsucapere vel præscribere non potest.l.1.§.filium.ff.pro hærede.& l.nihil.C.eo. tit.

Primò fallit, vbicunque filius venit ex capite agnatorum: & ita possideat.& tenet Bald.in Rubric.extrà, de præscrip.& dicitur ibi hoc non esse tactum ab alio. facit quod singul.not.Bal.in leg.licet.in quarta quæst.in fin.C.de iur.deliberan. B.Soci.rc.197.

¶ FILIVS si hæreditatem adire nolit legitima priuatur.tenet Barto.post Iacob.de Aretio, in l. Marcellus.in §.quia poterat.ff.ad Trebel.& idē tenent Cy. Ray.Salyc.Bald.& Fulgos.l.hæres institu.C. de impub.& aliis substi.& Barto.in leg.pro hærede.& in l. gerit.de acquirend.hæredita.& in l.1.in 4. quæst.de vulgar.& pup.& Bald.in l.1.in versi.quo ad primam quæstio.C.quando non peten.par.Angel. in consil. 81.incip.subtiliter.Bald.in cap.Ray.ad fi.de testam. & hæc est communis opinio, licet Ludouic. Roma. tenuerit contrarium in dict.l.prima.C.quando non peten.part.

Primò fallit, nisi filio fuerit datus substitutus vulgaris, & filius grauatus est in legitima rerum suarū: quia tūc potest legitimam accipere, & residuum ad substitutum transmittere: vt est casus reputatus singul. in l.si libertus patrono. versicu.quid ergo.ff de bonis liber.not.Barto.& doctor.in locis præallega.& ita intelligitur quod not.Bar.& in l.quandiu. la 1.ff, de acquir.hæredi.& in l.sancimus.in princip.in 6.q. C.de inoffic.test.& in dict.l.si hæres.dicunt tamen doctor.in locis præalleg. quòd hæc limitatio non procedit, vbi filio esset datus substitutus, sed nō esset grauatus legato. bene facit l.si solus.de acquir. hęre.sed solùm procedit vbi esset grauatus lega.tamen Angel.in dict.l.si pater.C.de institu.& substic. sub condi.& Bald.in dict.l.vnic.C.quando non peten.non videtur curare, quòd sit grauatus leg.sed satis est si habeat substitutum, per di.l. libertus patrono.& idem tenet Salyc.in d.l. quoniam in prioribus.vbi videtur tenere indistinctè, quòd filius abstinens ab hæreditate priuetur legitima, per dict.l. libertus patrono.& l.sub conditione.§. existere. de bonis libertorum.& per l.suus quoque,& l.sed si filio. de hæred.institu.vbi filius potest institui sub cōditione potestatiua, quam si non impleat, substitutus admittitur, & respondet ad d.l.libertus patron. & idem tenet Pet.de Anchar.in consi.cccij. incipiēte, in Christi nomine ex sola substitutione vulgari, & ita etiam tenet Paul.de Castr.in consil.255. incip. vt sis cautus.

Secundò fallit dicta regula, nisi filius post recusationem hæreditatis mutauerit propositum, & voluerit adire: quia tunc nec legitimam, nec aliquid perdet, l. fin.C.de pet.hæred.ita tenuit Bartol.in dict.§. quia poterat, & hoc est verum in filio in potestate: secùs in emancipato, secundum Ang.in dict.§.quia poterat, quia in eo non habet locum dispositio dic. l. fina. vt ibi Barto. Bald.& communiter omnes, & in l.secunda & tertia.C.de iur.& fact. ignor.& not. Barto.in l.si quis suus.de iure delibe.hoc tamen dictum Ioan.de Imo.in d.§.quia poterat .singu. limitauit, nisi filius emancipatus esset institutus in legitimam tantùm, quàm repudiauit: quia postea etiā semper poterit mutare propositum, per tex. quem ipse ad hoc reputat singular.in l.ita tamen. in d.§.si patronus.ff.ad Trebel.quod est perpetuò notandū ad limitationem dict.l.fin.

Tertiò fallit, dicta conclusio fortè in filio succedente ab intestato: quoniam tunc concedet ratio quòd habeat locum in iure substitutionis & iure hæreditario: quoniam tunc illam habet tanquam quotam bonorum, non tanquam hæreditatem: l. Papinianus.in §.quoniam autem quarta.ff.de inoffic.testamen.Bartol.& doctor.in l.ex facto. la grande. ff.de hæred.institu.& l.quoties.eo.tit.& per consequens debet posse capere legitimam, & residuum repudiare: quia cessant rationes prædictæ.ita tenet domi.Abba.in capitu.Rayn.de testam.vbi alleg.l.primam.§.sed si ex fundo.ff.de hæred. institu. vnde tu cogita. B. Socin. reg.198.

¶ FILIVS, qui hæreditate patris se abstinuit, prælegata regulariter petere potest.l.apud Iulianum.§.si quis.ff.de doli excep.& in l.filio pater. de legat.1.& in l.cum responso.de legat.

Primò fallit, quando pater diuisisset omnia bona vel maiorem partem inter filios: quia tunc, si se abstinuerit hæreditate patris, non poterit petere prælegata, vt est casus multum notabilis in l.quid ergo.la 2.ff.de leg.1. quem not. B.Socin.reg.199.

¶ FILIVS institutus in primo gradu, in totum, vel in partem licet sit præteritus in secundo, testamentum non rumpitur. Hanc regulam probat tex.& ibi doctor.tenent per eum in l.si posthumos.in §.quod vulgò.ff.de liber.& posthumis.

Hanc regulam, vbi assignat rationem, & limitat eam tribus modis, ponit Ias.in d.§.quod vulgò.à nume. 1.vsque ad nume.6. P.Ducn.reg.154.

¶ Filivs legitimam iure institutionis habere debet,aliàs testamentum querelare potest, ita communiter tenetur,vt per Barto.in Authenti. nouissima.C.de inoffic.testa.& in authentic.vt cùm de appella. cogn. in §. aliud quoque.

Primò fallit in patre testante inter liberos minùs solenniter: quia tunc sufficit si relinquatur quoquo relicti titulo,vt est gloss.singular.in d.authentic.nouissima.C.de inoffic.testament.& est in verb. instituit,& eam sequitur Iacob.Butrig.ibi argument.l. hac consultissima.§.ex imperfecto. C. de testa.& idem Innocent.renuit in capitu.Raynutius.eodem titul. vbi tamen dicit, quòd tale testamentum non valebit vt testamentum,etiam inter liberos,sed bene valebit vt vltima voluntas inter ipsos liberos tātùm,non quò ad extraneos:quam vltimam voluntatem iudex seruare faciet:vt l.1.ff.famil. ercisc.Sed Iacob.de Aretio,& Cyn.in prædicta authentic. nouissima.C.de inoffic.testamen.videntur dictam gl. reprehendere:tenentes quod dict.authentic. corrigatur per dict.§.aliud quoque.primam tamen opinionem sequutus etiam fuit Matthæus in suis notabilibus.numer.14.

Secundò fallit dicta regula in institutione pia, secundum Bartol.in leg.1.in 2.quæstion.princip.C. de sacrosanct.ecclesi.per rationem,de qua ibi per eum, & idem tenet Petr.de Anchar.in capit.cum essent. de testament.

Tertiò fallit in codicillis;vt not.Barto.in leg.filij.ff.famil. ercifcund.

Quartò fallit,vbicúque statutum diceret, quòd pater teneatur relinquere filio quintam partem pro legitima:quia tunc sufficeret relinqui quoquo relicti titulo.ita Bald.in l.maximum vitium.C.de lib. præt. sed Ludouic.in leg.si quis prior.ff.de testamen.dicit quòd licet ipse non reperiat aliquem tenentem cōtra Bald.tamen dicit quòd Florentiæ consuluit cōtrarium:& plus non dixit.hanc partem sequutus fuit etiam Alex.Imol.in l.inter cætera. ff.de libe.& posthum.motus ista ratione,quia statutum debet interpretari,vt quantominus fieri potest corrigat ius naturale:vt probatur in l.2.C.de nox.& capitul. eum dilectus.de consuetu.& not.Bartol.in l.omnes populi.in 6. quæstion.princip.ff. de instit. & iure. B.Socin.reg.196.

¶ Filivs legitimatus in vita patris aufert hæreditatem venientibus ab intestato.Hanc regulam ponit Bartol.in leg.Gallus.in §.& quid si tantùm. numer. 14.ff.de lib.& posthum.quem sequuntur ibi doc.De iure regio est tex.in l. 12. Tauri.

Hanc regulam limitat quatuor modis Iaso.in le. Gallus.in §.& quid si tantùm.in 2. lectura.numer. 36.ff. de liber.& posthumis.& in 1. lectura,à numero 91. vsque ad nu.112.limitat eā 8.modis. P. Duen.re.355.

¶ Filivs à matre intra biennium deber ali.Text.in l.nec filium.C.de patr.potest.Aretin.& Alex.in l. alimenta.C.de neg. gestis. gloss.& ibi Canonistæ in capitu.fin.de conuer.infidel.

Fallit dupliciter,vt per Ioann.de Neuiz. in sua sylua. B Dias.re.292.

¶ Filivs naturalis efficitur legitimus ex appellatione parentis,si interuenit instrumentum publicum vel scriptura manu propria scripta, habens subscriptionem trium testium fide dignorum. Hāc regulam probat text.in Authentic. si quis liberos habens.C.de naturalibus liberis,& tex.in Authentic.vt liceat matri & auiæ.§.ad hoc autem. gloss. de iure canonic.in capitu.per tuas.in verb. filium appellauit.in versicu.item si pater filium,qui filij sint legitimi,circa quam reg.vltra Doct. in locis suprà alleg.vide Mantua in apophthegm. 100.secundum impressionem paruam. Maturinum Montanum, vbi assignat rationem huius regu.in Authentic. de hæredita.ab intestato venient.versicul.2.naturales efficiuntur legitimi.Castrel.Cot.in verb.legitimare. & Syluest.Aldobrand.in §.apud Catonem. numer. 11.Institu.de adop.& in §.aliquando.Institu.de nuptiis,& quis dicatur filius naturalis,vide l.11. Tauri, Alcia.in tract.Præsump.in reg.2.præsump.v. nume. 3.Ludouic.Sardi.tract.de naturalibus liberis.capir. de legitimatione per patris nominationem.numero 1.cum aliis.Couarru.in 2.parte.c.8.§.7.

Limita primò,si illa mulier ex qua natus est ille naturalis filius non extat & est libera mulier, quæ ipsius patris vxor esse poterat,ita probat tex. in dict.§.at hoc,& ita tenet Bald.in l.res inter alios.numer.3.C. quibus res iudicata non nocet. Iacobus de Sancto Georgio in leg.Imperatores.numero 9.ff. de probatio.Matur.Mont.in dict.Authentic.Mantua in d. apophtheg.100. & vide in regul. cccel. in 18. ampliat.

Limita non procedere,quando pater sine de decore non posset contrahere matrimonium cum muliere ex qua filius natus est,ita tenet Bald.in dict.l.res inter alios.numer.4.quem sequitur Iacob.in dict.l. Imperatores.numer.9.Mant.in dict.apophthegm. 100.& hanc dicit communem opinion. Mari. Socin.Iunior in consi.52.libro 1.Sylu.Aldobr.in §.aliquando. numero 12. Institut. de nupt. vide infrà in regu. cccl. limit.8.

Tertiò limita non procedere, quandocunque mulier ex qua filius natus est,esset mortua,ita tenet Bald. in dict.l.res inter alios.numer.4.quem sequitur Iacob.de Sancto Georg.in d.l.Imperatores. nume.9. ff.de proba. Guliel.Mayn.in l.quoties idem,numer. 93.ff.de regulis iuris.

Quartò limita non procedere de iure Canoni.secundum Ludouic. Sardi. in d. tract.& part.numero 14. P. Duenas. reg.348.

¶ Filivs naturalis legitimatus non succedit in feudum.Hanc regulam probat tex.in ca.1.in §.naturales.si de feudo fuerit controuer.inter dominum & agna. Vasal.in vsibus feud. Quam opinionem tenet Bald.in l.eam quam.C.de fideicommis.Franc. Cur. Iun.vbi allegat quàm plures doctor.eam tenentes, in tract.feudorum,in 3.parte.q.17.numer.39. Ioann. de Imo.in leg.ex facto.ff.de vulga.Pala.Ruui.in l.12. Tauri,numero 21.Mantua. in consi.45.numer. 2.Zasius in tracta.feudorum:in 8.parte. numero 83. Ioann.Andr.in regula sine culpa.de reg.iur.lib.6. Paris.Puteus in tracta.de redintegratione feudi.num. octauo,Tiraq.in tract.de vtroque retractu.titul.1.§. 1.gloss.3.numero 6.Moder.in consuetud. Parisi.titu. 1.§.8.gloss.1.quæst.8.numero 38.Raphaël Cumanus in consilio clxvij.

Amplia primò,vt non solùm procedat in feudo paterno,verum etiam in materno:quia in eo non succedit filius naturalis,ita tenent Iacob.de Ardizone, And.de Iser.& cæteri doct.in d.cap.naturales. Moti,quia text.ille non distinguit feudum paternum à materno:& ideò nec nos distinguere debemus: vt in l.de pretio.ff.de publiciana,& in l.non distinguemus.ff.de arbit.

Amplia secundò, vt procedat siue sint soli, siue cum aliis

aliis filiis legitimis, & naturalibus: ita probat text. in d.c.j.in §.naturales:ibi,nec soli neque cum aliis.& ibi expressè tenent doct.

Amplia tertiò in filiis adoptiuis, vt est text. in d. c.j.in §.adoptiuus: & ibi etiam doct.& dicam infrà in sequenti regula.

Amplia quartò, vt non solùm procedat in successione ab intestato, verum etiam in successione ex testamento: ita tenet Martinus Lauden. in dicto §. naturales. quem sequitur Franc.Curt. Iun. in tract. feud. in iij. parte.xvij.quæst.nu.40.

Limita primò non procedere, quando dominus concessit feudum Vasallo pro se & suis filiis natis, & nascituris: & dominus tunc sciebat quod Vasallus solùm habebat filium naturalẽ: quia tunc talis naturalis succedit in feudo: ita tenet Aluarotus in d.§. naturales. Motus: quia scientia domini concedentis hoc importat: arg.text.in l.si quis ita. ff. de testa meo.tutela. quem sequitur Curt.Iun.in d.tract.quæstio.xvij.nu.40.

Limita secundò, nisi esset legitimatus cum hac clausula expressa, quòd succedere possit etiam ad feuda: nam tunc propter legitimam principis potestatem legitimatus succedit in feudo: ita probat glos.in d. §.naturales.in verbo: legitimi: quam gloss. sequuntur ibi doct. & est communiter approbata secundũ Afflict.ibi in secundo notabili, nu.1. Eandem opinionem tenet Anto.Rubæus in consi. xxxiij. numero tertio. Paris de Puteo in tract. de redintegratione feudi, numero tertio, Bertrandus in consil cxij.numero 25.volumine ij.primæ impressionis, Tiraquel. in tract. de vtroque retractu, lib.j.tito.j. de retractu lignagier. §.j.gloss.iij.nu.6.

Contra quam limitationem facit: nam deficientibus legitimis, feudum reuerti debet ad dominum cui competit istud ius, tanquam ius formatum & caussatum à contractu, & infeudatione, cui non potest Imperator, aut summus Pontifex derogare, etiam cum clausula, nõn obstante, per notata in l. quoties. C.de precibus Imperat.offeren. nisi fuerit legitimatus de consensu domini, vel nisi ipse legitimus sit dominus directus feudi: ita tenet Salyc.in cons.incipienti, Comes Palatinus.& in quadam disputatione incipienti, Mediolauensis. quem sequitur Alex. in cons.lx.numero secundo, volum.ij. Alexand.in repet.c.per venerabilem, in §.quod autem, numero decimosexto, qui filij sint legitimi. Anto.de Rosellis in tract.de legitimatione, lib.ij.c.de effectu legitimationis, numero vigesimoquarto, versic.sed vlterius. & eadẽ ratione videtur dicendum non sufficere consensum solius domini, nisi quando agitur de ipsius tantùm præiudicio, vt in feudo nouo: secùs si feudum esset antiquum, quia tunc requireretur consensus & filiorum & agnatorum legitimorum quorum interest: quia ad eos feudum esset reuersurum: alioquin eis non præiudicaret legitimatio, ita tenet Lud.Sard.in tract.de natura.liberis.in §.de legitimatione per rescriptum. quæstio. ix.numero 15. Zasius in tract.feudorum.in viij. parte.numero 84. nisi aliqua iusta causa esset vel reipublicæ necessaria, ex qua princeps possit auferre ius alienum. & hanc opinionem in terminis iuris feudalis dicit esse veram Moder.in consuet. Paris.tit.j. §.viij.glo.j.quæst. viij.num.39.& in additionibus ad Alex.in d. consil. lx. Quæ opinio non habet locum in feudis hæreditariis, & sic quandocunq; feuda sunt redacta ad instar patrimonialium: quia tunc sufficit legitimatio generalis ad hoc vt naturalis in feudo succedat: ita tenet Moder.Paris.vbi suprà, num.39.vbi allegat ad hoc alios doct. Hanc etiam opinionẽ tenet Chassanæ.in consuet.Burgund.in titu.Des fiefz. Rub.3.§.3. num.24.vbi dicit quòd in Ducatu Burgun.viget cõsuetudo quòd feuda sunt redacta ad instar patrimonialium: idem tenet Guido Pap.in decisione lix.& pro ista opinione est text.in l.xij.Tauri.

Limita tertio non habere locum in filio legitimato ex subsequẽti matrimonio: vt suprà dixi in regul.cccl. in vj.amplatione. P.Duen.reg.360.

¶ FILIVS naturalis legitimatur per subsequens matrimonium. Hanc regulam probat tex. in cap. tanta.qui filij sint legi.& in §.fi.Instit.de nuptiis.& in §. quibus.versi necnon.Instit.de hæred.quæ ab intest. deferuntur.in Authen.quibus modis naturales effician.legit.in prin.& in authen. quibus modis natu. effician.sui, in §.si quis igitur dotalia.& in l.nuper. C.de natu.libe. De iure regio probatur in l.2.titu. vj.lib.iij.fori.& in l.xij.titu.vj.& in l.j.titu.xiij & in l. ij.tit.xv.parte iiij.& in l.xij.Tauri. Circa quam reg. vltra Docto.in suprà d.locis, vide Anto. de Butr.& Abb.in capitu.innotuit de.electio.& in cap. cùm in cunctis.vbi Philip.Dec.numer.23.cum aliis, eodem titu. Iaso.in l.generaliter.§.cùm autem.& ibi Doct. C.de insti.& substit.& in l.Gallus.in §.& quid si tantum.ff.de lib.& posth. Doc.in §.fi.præcipuè Syluest. Aldob.Instit.de nuptiis. Afflict. in capitu.j.in §.naturales.in v.notab.si de feudo fuerit controuer.inter dominum & agna.vasal.in vsibus feodo. Cifuentes,& Doc.in l.xj.& xiij.Tauri.Pet.Braixius in Directorio electionum.capitu.j.ij.partis.Barb.in repe.l. cum acutissimi. numer. 241. cum aliis.C.de fideicõ. D.Couar.in epitome de sponsalibus, in ij.parte, ca. 8.§.2.Gul.Mayne.in l.quoties idem.nu.9.cum aliis. ff.de reg.iur. Ioan.Brunel.in tract. de sponsalibus, conclusione ij.Chassanæ.in consuet. Burgun. in tit. Des successions.Rubr.viij.§.iij.nu.2. Lauren.Sylua. in consi.iij.nume.20.cum aliis.Deci.in cons.clv. Ludouic.Gozadinum in consi.xxv.nu.1.& 2.cum aliis. Boetium in decisio. lix. Guliel. Benedictum in repet.c.Rainutius.in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, in principio, nume. 181. Tiraquel.in repet.l. si vnquàm.in verbo, susceperit liberos. nu.7.cum aliis. C. de reuocan. donatio.& in tract.de primogenitu.quæstio.xxxiiij.Ioan. Andr.in reg.sine culpa.de regu.iur.libr.vj Maria.Socinum Iuniorem in consi. xj.numer.2.cum aliis,vol.ij. Rodericum Xuarez in gloss.l j.titu.vj. libro iij.Franc.de Rip. in repetit.l.si vnquàm.C.de reuocan.donatio.quæst.xxxij. Fran. Curtium Iuniorem in consilio cxxxvj.Lud.Sard. in tract.de naturalibus liberis.capitu.de legitimatione per verum matrimonium: cum tribus sequent. Ant.de Rosellis in trac.de legitimatione.libro j. capitu.de causa materiali legitimationis. Parisi.in cõsilio xiij.numero 33.volum.2.Mantua in consilio xlv. Matutinum Montanum in Authen.de hæredibus ab intestato venientibus.

Amplia primò, vt filij hoc modo legitimati dicantur verè, & propriè legitimi, text. est in d. Authentic. quibus modis natura. effician. legi. colla.vj. ita tenet Iaso.in l.generaliter.§. cùm autem.C.de institu. & substit.num.9.facit etiam tex.in Authen.de incestis nuptiis.in §.dubitatum. Hanc opinionem tenet Anto.de Butrio in cap.innotuit.de electio.Pau. de Castr.in l.fi.C.de his, qui veniam ætatis impetrauerunt.Franc.de Ripa in l.si vnquam.in Rubr.num.

86.C. de reuocand.dona. Chassanæ. in Consuetud. Burgund.iu tit.Des succesliuns. Rub.vij.§.j.num.7. gluss. j.in d.c. tanta. text.in Authen.quibus modis natu.efficlan.sui.ibi, nihil à legitimis differentes,& in §.liceat.ibi,nihil à legitimis differentes.text.in l. xij.Tauri,licet contrarium teneat Barbatias in repe.l.cum acutissimi.nu.241.C.de fideicommis. Pau. Paris.in cunsi.xiij.nu.37.vol.ij.

Ampliaij.vt tales filij comprahendantur in instrumento faciente mentionem de legitimis, ita cuncludit Præposi.iu c.per venerabilem.iu §.quod autem. nu meru 63.qui filij sint leg.etiam si ststutum loqueretur de legitimè natis.eandem opin.tenet Anton de But.in c.innutuit.in versicu.notat.de electio.& Dec. in cap.cùm in eunctis.numero 29.eod.titu. Paul. de Castru in l.fin.C.de his qui veniam ætatis impetraue.Deci.in cousilio clv.Ioan.Campezius in trsct.de dote,in j.parte v.partis principalis.quæst.lix. in fin. Parisi.in consi.xiij.numero 4u.vulu.ij.Ioan.Crot.in repet.l.Gallus.§ & quid si tantum.numer.82. & 169. ff.de libe.& posthu. licet cuntrarium teneat Anto. de But.in d.c.tanta.

Amplis terriò, quòd per talem legitimationem fingitur à principio omnis coitus licitus & matrimonialis: vt in d.c.tanta.& ibi Doct. per quem text. ita tenet Suei.in l.Gallus.in §.si eius. num. 4.ff.de libe. & pusthu.

Ampliaqusrtò, vt non solùm legitimentur quo ad patrem & matrem, verùm etiam quo ad alios agnatos & cognatos, ita tenet Abb.& Doct.in c.j.& in d. eap. tsnta. qui filij sint legi. facit text.in §. proxima itaque.in Authen. quibus modis uatura.efficiantur sui.colla.vj.

Ampliaquintò, vt filij prædicto modo legitimati possint promoueri absque dispensatione ad ordines, beneficia, hunores, & etiam ad episcopatum: vt est gloss. communiter approbata in c.tanta. & in e. innotuit.in verbo, coniugsta, de electio.quam glo. sequitur ibi Abb.idem Abb.in d. c.tanta.Ioan. Calderinus in consilio ij.sub Rubr qui filij sint legitimi. Aegidius de Bellamera in c.ij. numer. 3. xxxvj. dist. & in c.cùm in cunctis.numero 18.de elect.& ibi Philipp.Dec.nume.24.Chassanæ.in Consuet. Burgund. in tit.Des successions.Rub.viij.§.iij.numer 6.Iss in l.generaliter.in § cùm autem. numer.10. C.de insti. & substit. Boerius in decisio. clix. numero 4 Tiraquel.in tract. de primoge.quæst. xxxiiij. numero 55. Rip.in d.repet.l.si vnquam.nume.87. C.de reuocan. donatio.Paris.in consi.xiij nu.45.lib.ij. Syluanus in consil.iij.nume.23 Guliel.Mayne.in l. quoties idem. nume.14.ff.de reg.iuris.Ludo.Sard.in tract. de naturalibus liberis,in c.de legitimationis effectu.nume. 5.Ioan.Corasius in l.pro parte.nu.14.ff.de seruitutibus.Pet. Briaxius in Directorio electionum. c.j. ij. partis.nu.6.

Amplia sextò, adeò procedere quòd licet filij naturales legitimatinó admittantur ad successioné feudi: vt in c.j.in §.naturales. si de feudo defun. conten.sit Inter domi.& agna.vasalli, in vsibus feudo.tamen si legitimati sunt per subsequens matrimoniū, succedunt in feudis, ita tenent Iacobus de Bellouiso in dicto §.naturales.Hostien.& Iosn.And. in c.laror. qui filij sint legi.& ibi Doct.Hanc opin.dicit esse cōmuné Ias.in l. generaliter in §.cùm autem. nu.10. C.de insti.& suhsti. Alex in l.ex facto.in §. si quis rogatus. num.18.ff.ad Trebellia.& ibi Rip. nume.48.eandem opin. dicit etiam commuuem idem Ripa in repet. l.si vnquam.C.de reuocand. doonatio. numero 88. Decius in capit. eùm in cunctis. uumeru 26. de electiu.Chassanæus in eonsuet.Burgund.iu tit.Des successions.Rub.8.§.3.nume.6.Mantua.in cons.xlv. nu. 15.Iaso.in consi.exlviij.numero 6.volum.iiij. Panor. in d.capit. innotuit,de electio.& in d.cap.tanta.numero 7.Deeius in eonsilio clv.Boer.in decis. exxiij. num.4.Barth.Suein.in consi.3.nu.11.vul.3. vbi etiam dicit hanc esse communem.& Io.Crott. in d.l. Gallus.in §.& quid si tantum.numer.82.Præpo.Alexandrinus in d.c.tanta.numer.2u.Laur. Sylua.in eonsil. 3.numer.49.Hanc etism dicit eommunem, vbi notab.eam examinat Afflict.in d.§.naturales. in v.notab.nume.6.Petrus Briaxius in Directurio electionum,in capit.1.2.partis,num.6.Ioan. Anto. Rubeus repetitio.l.Titia Seiu.in §. smperator. numero 46. ff.de leg.ij.Bartho.Fumeus in Aurea summa Armilla:in verbo,filius.xj. Ioan.Corasius in l.pru parte, numero 14.ff. de serui. Tiraq. in trac.primigenior. quæstio.xxxiiij.nnmer.53.eandem opinionem dicit esse communem Bald. in consil. cxxix. in princ. volu.3.Curtius Iuniur in consi.cxxxvj.num.1.Gul.Mayne.iu l.quuties.num.14.ff de reg.iur.Alciatus in l.ex facto.nume.7.ver.nā & si furiosus.ff. de vulgari.Bernard.de Luco in regu.ccxxxj.in 1.limitatione. lieet de hoe dubitet Bald.in cunsilio ccclxvij. numero 2.libr.v.Andr.Barba.in d.repet.l.cùm acutissimi.numero 241.C.de fideicommissis.Contrsriū consuluit Angel. in consilio xxix. versicul.item nun obstat dictum. & lieet idem Bald.in dicto §. naturales. distinguat, an in concessione feudi fuerit dictum de descendentibus legitimè, vel de narislegitimè, vt tunc non succedant legitimati per subsequens matrimonium, sed indistinctè tenenda est prædicta limitatio, quam etiam vltra suprà dictos Doc. dicit esse eommunem Fran.Curtius Iunior in trac. feud.in 3.parte,q.xvij.cum.41.& hane opin.tenet Zasius in tract.feud.in viij. parte,nume.87.Pau.Paris.iu consi.xiij.nume.44.volú.2.

Amplia septimò, procedere in emphyteusi eeclesiastica: nam filij legitimsti per subsequens matrimonium succedunt in emphyteusi ecclesiastica, ita tenet Petr.de Anch.in consilio ccxlj.nume.5.quem sequitur Io.de Imo.in l.quòd dicitur.ff. de verb.obl. nume.10.in fi.versi.& per hane rationem. Deci.in c. cum in cunctis,numer.26.de elec. Alex.& Doct.in l. ex facto.in §.si quis rogatus. ff.ad Treb.idem Deci. in eonsi.clv.in fi Ripa in repe.l.si vnquam.nume.89. C.de reuoc.dona.& in Rubr.de iudiciis,num.85. Tirsquel.in trac.de primogeni.q xxxiiij.num.54.Pau. Paris.in eonsi.xiij num.43.vol.2.Iaso.in d.l. generaliter.nume.10.C.de instit.& substit.Chassanæ.in consue.Burgun.in tit.Des successions. Rubr.8.§.3.nu. 7. Lauren.Sylua.in cons. 3. nume.24.Bonus de Curtili in trac.de nobilitate,in 4.part.nu.20.Io. Crot. in repet.l.Gallus.in §.& quid si tantum.num.169.ff. de libe.& posthu.Pala. Ruuios, in repe.Rubr.de dona. §.lx.nume.8.Io.Coras.in l.pro parte.nu.14.ff.de seruit. licet ad hanc emphy. ecclesiasticam non admittatur filius rescripto principis legitimatus: seeundum Bald.quem sequuntur Doct. suprà alleg. in l. generaliter. in §. cùm autem. C.de institut.& & substit.Ratio huius ampli.est: quia filij legitimati per subsequens matrimonium dicuntur verè legitimi, perinde eensentur ac si ab initio matrimonium contractum fuisset: vt in §. dubitatum.in Authent. de iucestis nupt.

Amplia

Amplia octauò, quòd talis filius legitimatus per subsequens matrimonium, excludat substitutum: vt si pater in testamento instituit Titium filiũ suum hæredem, & substituit Sempronium, si filius decesserit sine filiis legitimis: si filius decedat cum filio legitimato per subsequens matrimonium, tunc substitutus excluditur, ita tenet Ant. de Butr. in c. innotuit de elec. Dec. in consi. clv. nu. 7. & in consi. cclxxxiiij. nu. 9. vbi dicit hanc esse communem opi. hoc etiam tenet Dec. in c. cum in cunctis. numero 28. de elec. Catellia. Cotta verbo, legitimatus, el ij. Syluan. in cõsi. iij. nu. 22. Boer. in decis. clix. nu. 20. Ripa in Rub. si cer. pet. nu. 3. & in repet. l. si vnquam. C. de reuocan. dona. numer. 86. Rube. in repet. l. Titia Seio, in §. Imperator. num. 46. ff. de leg. ij. & hanc dicit esse communem opi. Ruin. in consi. clxiij. num. 6. & 7. vol. iij. licet Bald. in consi. ccclvij. nu. 2. vol. v. teneat quòd legitimatus per subsequens matrimonium non excludir substitutum, vbi facta fuit substitutio decedenti sine filiis de legitimo matrimonio procreatis: nã hoc videtur contra tex. in c. cum in cunctis. de elec. qui loquitur per talia verba: de legitimo matrimonio, & tamen verificatur in legitimato per subsequens matrimonium, facit etiam glos. & Doct. in c. innotuit. de electio.

Amplia nonò, procedere etiam si matrimonium sit putatiuum: nam tunc legitimatur proles per subsequens matrimonium, vt quia pater erat sacerdos, qui cum muliere contraxerat, vel mulier monialis quæ nupsit, aut vir aliam vxorem habuit, vel vxor alium maritũ: tũc si alter hoc ignorasset, licet alter sciuerat, legitimitas filiorum non impeditur. ita tenet Aluar. in cap. j. §. naturales. ver. quid si nascatur. si de feudo cõtrouersia fue. inter domi. & agna. Vasallus vsibus feu. quem sequitur Zasius in trac. feud. in viij. parte, numero 88. Pala. Ruui. in repet. Rubr. de donatio. §. xxxvj. numer. 2. Roderic. Xuarez in l. j. tit. vj. libr. iij. fori. in §. ad prædicta, vt naturalibus. Cassiod. in decis. vnica, in tit. de sponsal. facit text. in c. ex tenore. & in c. referente. qui filij sint legi. & ita expressè dixi suprà in reg. cl. in ij. limitatione. & vltra ibi allegata pro ista opi. est gloss. in dict. c. tanta. in verb. alia. & in cap. non omnis. in verb. constituente. xx xij. q. ij. quas allegat Xuarez vbi suprà. facit etiam tex. de iure Regio in l. iiij. tit. vj. lib. iij. fori, quę lex vi detur approbare suprà d. limitationem. & l. j. tit. xiij. & l. ij. tit. xv. par. iiij. Rationem huius ampliationis ponit Abb. in d. c. tanta. nu. 8. Didacus del Castillo in l. xj. Tauri, nu. 10. & 11. Syluester Aldobrandinus in §. fin. nume. 11. Instit. de nupt. & vide infrà in iij. limitatione.

Amplia decimò, procedere etiam si matrimonium sit intermedium: scilicet si vir solutus habet filios ex muliere soluta, & contrahat cum alia muliere, qua mortua, contrahat cum illa ex qua filios naturales susceperat: filij legitimãtur per hoc matrimonium, non obstante matrimonio intermedio, ita tenet Ioan. And. in reg. sine culpa. de reg. iur. lib. vj. Ange. in consi. xviij. in ij. q. pro quo allegat tex. in Authen. quib. mod. natu. effi. sui. in §. si verò plurimis. versi. omnino enim. quem text. dicit esse notab. ad hoc Ange. vbi suprà, eandem opin. tenet Præpos. in d. c. tanta. q. vij. nu. 14. Ias. in l. Pomponius. in §. quęsitum. ff. de acquir. pos. Mayne. in l. quoties idem. ff. de reg. iur. Hanc opin. tenet, vbi cam notabiliter examinat per plura fundamenta Ioan. Brunel. in tract. de sponsalibus, conclusione ij. num. 22. & hanc opinionem dicit esse communem Ant. de Rosellis in trac. de legitimatione, libro 1. capitu. de causa materiali legitimationis. numero 44. cum sequen. Ferdinan. Loazes in tract. de matrimonio, in xij. dubio, nume ro 18. Moder. in consuet. Paris. in titu. 1. §. viij. gloss. 1. quęst. vij. numer. 34. Bartho. Fumeus in summa Armilla, in verbo, filius. §. xj. Abb. in d. cap. tanta. num. 3. Iaso. in l. eum qui ita. in §. qui hominem. nume. 7. ff. de ver. obl. Montal. in gloss. l. 2. ti. 6. lib. 3. fori, & hanc dicit communem esse Lodouic. in tract. de naturalibus liberis, in cap. de legitimatione per verum matrimonium, nume. 9. est autem necessarium, licet ipse ibi post longam disputationem, quam à nume. 5. vsque ad num. 15. facit, contrarium teneat.

Amplia vndecimò, vt talis filius legitimatus per subsequens matrimonium admittatur ad retractum, scilicet vt possit retrahere rem venditam à consanguineis iure proximitatis intra nouem dies: de quo in l. lxxx. cum quatuor sequentibus, in legibus Tauri. & in l. xiij. titu. De las vendidas. libr. iij. Fori, & in l. vj. titu. vij. libro v. ordinat. ita expressè tenet Gul. Benedi. in repet. c. Rainutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. in prin. nu. 181. Quem sequitur Didacus in Epitome de sponsali. in 2. part. c. viij. §. 2. num. 22. eandem opinionem sequitur Ioan. Paponis in gloss. ad consuetud. Borboniæ. §. cccclxxxvj.

Amplia duodecimò, vt talis legitimatio non reuocetur per superuenientiam filiorum legitimorum & naturaliũ, vt in l. cùm quis. & in l. nuper. C. de natura. libe. & in Authentic. quibus modis naru. effi. legitimi. tex. in §. 1. in ver. necnon. Inst. de hæred. quæ ab intesta. deferuntur. & in §. fi. Instit. de nuptiis. & sic succedunt vna cùm aliis filiis posteà legitimè natis. Hanc opinionem tenet Bart. & ibi cæteri Doct. in l. ex facto. ff. de vulgari. vbi Hierony. Verius in repe. nume. 175. dicit hanc esse communem opinionem, eandem opinionem tenet Tiraquel. in tract. primigenior. q. xxxiiij. num. 52.

Amplia decimotertiò, quod filij hoc modo legitimati infringunt donationem omnium vel maioris partis bonorum, remedio l. si vnquàm. C. de reuocan. donatio. ita tenet Bald. in c. innotuit. de electio. quã opinionem Bal. dicit alibi nõ legisse Ias. in Rub. nu. 4. ff. de liberis & posthu. & in l. Gallus. in §. & quid si tantum. in 2. lect. num. 42. Ange. & Salic. in l. si totas. C. de inoffic. donatio. Hanc opinionem dicit communem Syluester in §. fin. nu. 8. Instit. de nupt. etiam si nati forent ante donationẽ: quod saltem procedit ad renocandam donationem in ea parte, quę ad legitimam attinet. ita tenet Bald. in l. 1. C. de reuocan. donat. quem sequitur Boer. in decisione clix. numero 12. sed quòd donatio in totum reuocetur, quando filij anteà sunt nati, licet legitimati post donationẽ, negat Franc. de Ripa in repet. l. si vnquàm. C. de reuocand. donatio. quæstio. xxxij. nume. 89. Tiraq. in repet. l. si vnquàm. in verbo, susceperit liberos. numero 71. secundum nouam impressionem. C. de reuo. dona Maria. Socin. Iunior. in consi. liiij. volu. 1. Syluanus in consi. 3. numer. 16. eandem opinio. tenet Didacus in 4. libr. Decretal. in 2. part. capitu. viij. §. ij. num. 29. vbi se remittit ad Afflict. in capitu. 1. §. naturales. in quinto notab. numer. 44. cum aliis, si de feudo fue. controuers. inter domi. & agnat. vasal. in vsibus feudo. qui in veritate eandem opinionem Ripæ vbi suprà tenet.

Amplia decimoquartò, quòd talis legitimatus per subsequens matrimonium habeat querelam inofficio

ficiosæ donationis, ita tenet Bald. in l. 1. vers. ex his sequitur. numer 33. C. de iure fisci. libr. x. quem sequitur Tiraq. in repet. l. si vnquàm. in verbo, susceperit liberos. numero 71. C. de reuocan. donatio. & in tract. primigenio. quæst. xxxiiij. numer. 55. Syluester Aldobrandinus in §. fi. nume. 8. Instit. de nuptiis. Anto. Rubeus in repet. l. Titia Seio. in §. Imperator. numer. 46. ff. de leg. 2.

Amplia decimoquintò, quòd filij huiusmodi legitimati repellunt fœminas exclusas ab statuto per masculos, ita Bald. in l. eam quam. numero 26. & in l. cùm acutissimi, numer. 7. C. de fideicom. & ibi Ias. numer. 2. postquàm examinauit suprà d. quæstio. refert plures Doct. tenētes contra Bald. dicens secundam opinionem Bald. se bis consuluisse. Hanc etiā opinionem Bald. sequitur Tiraquel. in trac. primigenior. quæstio. xxxiiij. numer. 56. & in repet. l. si vnquàm. vbi refert plures Doct. eam tenentes, in verbo, susceperit liberos. numero 81. Decius in capit. cùm in cunctis. num. 28. de electio. & in consi. cccxv. numer. 7. eandem opinionem tenet Mnder. in consuetu. Parisi. tit. 1. §. viij. glo. 1. numer. 45. Ludouic. Gozadinus in cons. 6. num. 38. D. Couarru. in Epitome de sponsal. in ij. parte. c. viij. §. ij. nume. 25.

Amplia decimosextò, adeò procedere, quòd si mulier est talis conditionis cum qua pater posset matrimonium contrahere, tunc pater non potest facere legitimari filios, nisi matrimonium contrahendo cum tali muliere: & sic quoties filius naturalis potest legitimari per subsequens matrimonium, nunquàm potest legitimari per rescriptum Principis, ita probat tex. & ibi gloss. expressa in Authen. quibus mod. nat. effic. legitimi. §. sit igitur. in verbo, permittimus. colla. vj. & ita expressè tenet ibi Bart. nu. 5. & Ang. qui expressè not. ibi illam glo. num. 10. eandem opin. tenet Bal. in c. per tuas. nume. 3. de maiori. & obedien. & in ca. illud. vbi dicit alibi non reperiri, numero 3. de præsumptio. Hippol. in singu. cxxx. Hanc etiam opin. vbi dicit esse communem & semper menti tenendam, tenet Iaso. in l. Gallus. in §. & quid si tantum. in 1. lectu. nume. 107 ff. de libe. & posthu. Gerar. de Petra sancta in singul. lx. Chassanæus in consuetu. Burgund. in titu. Des successions. Rubr vij. §. iij. in prin. nu. 9.

Amplia decimoseptimò, vt tali filio facienda sit prouisio de alimentis, siue agatur contra eum, siue ipse agat super successione bonorum patris, cùm nihil à legitimis differat, vt suprà dixi in 1. ampliatione. ita expressè tenet Petr. Rebuf. in glo. ad constitutiones Regias Galliæ, in 1. parte, in tract. de sententiis, artic. 1. in gloss. 2. num. 13.

Amplia decimooctauò, procedere etiam si prædicti filij nati essent ex concubina quæ esset ancilla. Cuius ratio est, cum inter ipsum & ancillam validū sit matrimoniū, nec dispar conditio impediat matrimonium de iure canonico, in c. 2. de coniugio seruorum. licet aliter de iure ciuili dispositum sit in l. cum ancillis: C. de incestis & inutil. nupt. sed in materia matrimoniali iuri canonico standum est, vt in cap. penult. & fi. de secund. nupt. De iure nouo ciuili est tex. pro hac opinione in Authen. vt liberti de cetero aureo non ind. & c. in §. si quis autem libertam ducere voluerit. vers. si cui. colla. vj. & ibi glo. in verb. conscriptionem, & hanc opin. tenet Ioan. Brunel. in tract. de nuptiis, conclusione 2. numero 17. Roderic. Xuarez in l. 1. titu. vj. libro 3. Fori, in §. hoc præsupposito deueniendum est, in fin. ver. hodie verò. Syluest. Aldobrandinus in d. §. fi. nu. 10. Insti. de nuptiis. Cassiodorus in decis. vnica, in titu. de sponsa. Lud. Sard. in tract. de nat. libe. c. de legitimatione per verum matrimonium. nu. 18. De iure regio probatur in l. j. tit. xiij. parte iiij.

Amplia decimonono, procedere quòd ad hoc vt filius legitimetur sufficit parentes posse contrahere tam tempore conceptionis quàm natiuitatis, ita probat glo. quam ibi sequuntur Docto. in c. ij. qui filij sint legi. eandem opinionem tenent Host. Ioan. Andr. & Anto. & ibi Præposi. nume. 17. in d. c. tanta. hāc opin. tenet Sali. sibi contrarius, qui aliter tenuit in l. filium. C. de suis & legi. in l. nuper. C. de natu. libe. vbi pro hac opin. est text. ibi in §. & generaliter. Henricus in c. ij. qui filij sint legi. & pro ista opi. est etiam tex. in l. in seruorum. in §. fin. ff. de stat. ho. & in §. sufficit. Institut. de inge. & manu. vbi probatur, quòd quo ad filiorum libertatem, status matris tempore conceptionis, vel natiuitatis attenditur, facit etiam tex. in l. qui in vtero. ff. de statu homi. Et hanc opin. probat text. de iure Regio in l. xj. Tauri, & ibi Pala. Ruui. nu. 9. licet tex. in l. viij. tit. xiij. par. vj. in prin. ibi, que fuesse el hijo engēdrado en tiempo. teneat quòd tempore conceptionis & non natiuitatis debeat attendi: sed lex illa alternatiuè est intelligenda, scilicet tempore conceptionis vel natiuitatis: & sic debet suppleri: vt est text. in dicta l. nuper. C. de natur. lib. cum qua concordat: per quam legem Tauri cessat maxima contentio Doctorum in hac opinione.

Amplia vigesimò quòd dicti filij hoc modo legitimati rumpant testamentum patris ac si nati forent post testamentum, ita tenet Bald. in l. filius à patre. in §. j. ff. de libe. & posthu. idem Bal. & Imo. in l. certum. ff. de iniusto rupto. Ang. consil lxxvij. Ancha. in consi. ccxc. Bartholo. Socin. in consil. ccxxvj. nu. 5. volu. ij. & in consi. lxiij. vol. iij. num. 19. Iaso. in l qui se patris. nu. 15. C. vnde libe. & in Rub. C. de posthu. hære. num. 1. Chassanæus in consuet. Burgund. in tit. Des successions. Rubri. vij. §. iij. nu. 8. Hanc opi. tenet Lauren. Syluanus in consi. iij. num. 25. Anto. de Rosellis in tract. de legitimatione, libr. j. c. de matrimonio præsumptiuo, numero 13. Tiraq. in repetitio. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos. nu. 80. & 81. C. de reuoc. donat.

Limita primò, non procedere in legitimatione facta in mortis articulo, vel à sene decrepito cum concubina contrahente. Hanc opinionem tenet Bald. in l. nuper. C. de natur. libe. & in l. eam quam. num. 27. C. de fideicommis. pro qua opin. est tex. in d. l. nuper. vbi matrimonium susceptam prolem reddit legitimam, quādo cōtrahitur spe prolis. Facit etiā tex. in c. ij. de frigi. & malefi. vbi probatur quòd matrimonium contrahi non potest ab eo, qui generare minimè valet, & ita sicut puer qui non potest debitū reddere est incapax ad contrahendum matrimonium, vt in c. à nobis. & in c. puberes. de despon. impube. ita & taliter impediti sunt inhabiles: cum ille qui est in mortis articulo, vel senex decrepitus, sint inhabiles ad debitū reddendum. Sed nihilo minus cōtraria opin. est vera, & communis: imò quòd filij legitimātur per matrimonium in mortis articulo, vel à sene decrepito contractum. Hanc opin. tenent Ioā. And. post lōgam disputationem, in reg. sine culpa. in j. q. j. num. 1. de reg. iur. li. vj. Abb. in c. ij. de frigi. & male. idem Io. And. Anto. de Butr. & Præpositus num. 7 in d. c. tanta. Alberic. in l. quisquis. C. de natura. libe. &

ibi ante

ibi ante eum. Cyn. Lud. de Sard. in tract. de natura. libe. c. de legitimatione per verũ matrimoniũ. nu. 1. 2. 3. & 4. Ang. in §. fin. nu. fin. Insti. de nuptiis. Hanc opin. dicit esse communem Alex. in l. si quis posthumos. ff. de libe. & posthu. Ias. in l. sed & quæsitum. ff. eod. tit. D. Couarru. in Epitome de spnnsa. in ij. parte, c. viij. §. ij. nu. 10. Pau. Paris. in consi. xiiij. nu. 68. lib. j. Ant. de Rosellis. in tract. de legitimatione. vbi eam latissimè examinat, in princ. c. de causa materiali legitimationis. à nu. 23. vsque ad num. 43. licet dubius sit in ea. Hanc etiam opin. vbi eam latissimè examinat, tenet Io. Brunell. in trac. de sponsal. in ij. conclusione, nu. 10. Didacus del Castillo in l. xij. Tauri. nu. 25. & ibi Cifuentes. nu. 13. Guliel. Mayne. in l. quoties idem. num. 22. ff. de reg. iur. Abb. in c. commissum. de sponsa. Syluan. in consi. iij. nu. 29. Rui. in cons. clxiij. nu. 6. vol. iij. And. Tiraq. in repet. l. si vnquam. in verbo, susceperit. nu. 73. C. de reuo. dona. Montal. in glo. l. ij. tit. vj. li. iij. fori. vbi suprà, Doct. respondent ad cõtrariam opinionem & ad iura pro ea allegata. Nicolaus de Vbaldis in tract. de successionibus ab intestato: in prin. nu. 63. de arte testandi, tit. 1. cautela 14. nume. 2.

Quam limitatio. intelligo veram, nisi talis legitimatio in mortis articulo facta esset in fraudem legatariorum & fideicommissorum: ita tenet Ange. de Perus. in l. sed & quæsitũ. ff. de libe. & posthu. quem sequitur Anto. de Rosellis, vbi suprà, num. 41. Caro. Rui. vbi not. in d. consi. clxiij. num. 7. vol. iij. vbi dicit quòd ita debet intelligi ampliatio viij. suprà posita, scilicet quòd legitimatus excludat substitutum quando legitimatio non est facta in mortis articulo, idem tenet Ruin. in consi. ccxj. numero 7. lib. j. & in consilio quadragesimosexto, numero 7. lib. ij. idẽ Ange. in d. l. nuper. C. de natura. libe. facit pro hoc tex. in l. filiæ. & ibi Bal. Imo. & Alex. ff. solut. matr. & & in c. ij. & ibi Doct. de renunciatio. libr. vj. Tiraq. in repet. l. si vnquam. & in verb. susceperit liberos. nume. 74. C. de renocan. dona. vbi refert alios Doct. eandem opin. tenentes: & refert Valerium Maximum libr. vij. cap. vij. vbi dicit, quòd Septitia mater Trachalorum Ariminensium irata filiis, in contumeliam eorum, cùm iam parere non posset, Publio seni admodum, nupsit, & in testamento prætetiit filios: à quibus aditus Augustus, nuptias mulieris & testamentum improbauit. Nam & hæreditatem maternam filios habere iussit: dotẽ, quia non creandorum liberorum causa coniugium intercesserat, virum retinere vetuit. Pro qua opin. facit quod notant Domini de Rota in decisione cccxl. in antiqnis, secundum antiquam impressionem: & secundum nouam in decisio. ij. tit. de præsumptio. Hanc opinionem tenet Brunus in cons. xv. nu. 17. eandem opinionem Ang. tenet Roderic. Xuarez, vbi dicit, quòd est mirabile dictum, in lectura l. ix. tit. xj. lib. j. fori. ver. adde etiam.

Limita secundò, quandocunque filius naturalis decessit antè, quàm pater contrahat matrimonium cùm matre sua: nam per ipsum matrimonium nepos ex tali filio naturali natus, non legitimatur, nec transit in potestatem aui. Quam opin. tenuit expressè Bald. post Gul. de Cugno. in l. benignius. ff. de legibus. sequitur Præpo. in c. per venerabilem. nume. 24. qui filij sint legi. Franc. Cremensis in sing. xxxij. Hippolyt. in sing. cxxj. Chassa. in consuetud. Burgund. in tit. Des successions. Rubr. vij. §. iij. numero 8. Hanc opinionem vbi eam latissimè examinat tenet Iaso. in l. si is qui pro emptore. numero 121. ff. de vsucapio. Paul. de Castr. in l. in ambigua. ff. de legib. Anto. in ca. per venerabilem. qui filij sint legi. Pro qna opinio. est text. in l. qui libertinus. in §. Posthnmus. ff. de operis libertorum. Eandem opinionem tenet Alexand. in l. Gallus. in §. si eius. ff. de lib. & posthum. vbi dicit quòd non reperit istam decisionem Guliel. de Cugno per aliquem reprehensam. Hanc etiam opinionem tenet Alberic. in d. l. benignius. Ludo. Sard. in tract. de naturalibus liberis. c. de legitimatione per verum matrimonium. q. v. numer. 19. Catellianus Cotta verbo, legitimatio. Quæ opinio tenenda est licet cõtra eam teneat Andræ Alciat. in tract. præsumptio. in prin. num. 10. per tex. in l. si filiũ. ff. de gradibus affini. vbi probat text. quòd si filio meo mortuo Titium adoptauero, fingitur adoptatus esse frater defuncti, licet extremum sit inhabile, quia defunctus.

Limita tertiò, non habere locum in filiis adulterinis: quia non legitimantur ex subsequẽti matrimonio, ita probat tex & ibi Doct. per eum, præcipuè Card. in 3. notab. num. 2. in d. c. tanta. ibi, nihilominùs spurius erit filius & ab hæreditate repellendus. Hanc etiam opin. tenet Richar. Malnmb. Guliel. de Cugno, & Bal. in l. Paulus. ff. de statu homi. idem Bald. in l. ex libera. C. de suis & legit. nam ad hoc vt filius legitimetur, requiritur quòd sit natus ex soluta & soluto: vt in d. c. tanta. Hanc opin. tenet Cifnentes in l. xij. Tauri. numer. 12. & ibi Pala. Ruui. numer. 31. Guliel. Mayne. in d. l. qnoties idem. numero 9. ff. de reg. iur. Syluest. Aldobrandinus. in d. §. fi. numer. 11. Instit. de nuptiis. Maria. Socin. Iunior in consi. xxxj. nume. 44. vol. 2. De iure regio probatur in l. 2. tit. xv. parte quarta.

Quæ limitatio non procedit quandocunque vnus coniugum ignorabat impedimentum quòd alter fuisset coniugatus: nam si quis ignoranter contraxit matrimonium cum coniugata, filij inde geniti sunt legitimi: vt suprà dixi in ix. ampliatione, secus vbi non interuenit contractus matrimonij, sed à principio aliquis habuit filium sine matrimonio ex muliere coniugata: nam tunc etiam si pater ignoraret mulierem illam coniugatam esse, filius non legitimatur ex subsequenti matrimonio. Ratio est secundum Ioan. Andr. in d. cap. tanta. & ibi Abb. nu. 8. quia contrahens matrimonium dat operam rei licitæ, ideo excusatur ex ignorantia: sed admittens virũ sine matrimonio, dat operam rei illicitæ, ideo ignorantia sua non est probabilis, nec eam excusat. Quam opinionem tenet Anto. de Butr. in dicto c. tanta. & ita debet intelligi gloss. ibi in verbo, alia & suprà, d. ix. ampliatio. & ita expressè vltra Syluestrum vbi suprà tenet Castillo in l. xj. Tauri. numero 10 & 11.

Quartò fallit in filio vulgo concepto: nam talis filius non legitimatur per subseqnens matrimonium: quia spurius est. l. vulgo. ff. de statu homi. vbi dicit quòd vulgo cõcepti, patrem demonstrare non possunt. Hanc opinionem non solum de iure ciuili procedere: sed etiam de iure canonico, tenet expressè Ludouic. de Sardis in tract. de naturalibus liberis: in cap. de legitimatione per verum matrimonium, quæst. vij. nu. 21. Hanc etiam opinionem, quòd isti filij non legitimentur, tenet Guliel. Mayne. in d. l. quoties idem. nu. 16. ff. de regu. iur. Ias. in cons. cxxxiiij. volu. 2. Bald. in l. eam, quam. nu. 24. C. de fideicom.

Quintò fallit in filio furiosi: nam filius natus ex furioso

rioſo patre, nonlegitimatur per ſubſeqoens matrimoniom. Qoam quæſtionem mouet Ludouic. de Sardis in tract.de oaturalibus liberis.c.de legitimatiooe per verum matrimonium.quæſtio.vj.numero 29.vbi non ſe determinat in ſuprà dicta limitatione:ſed pro ea eſt text.in cap. dilectus filius. de ſponſa.vbi ſurioſus matrimonium contrahere non poteſt, ſi ergo non poteſt contrahere, nec poterunt filij legitimati. Quæ legitimatio procedit in perpetuo ſurioſo: uam ſi furioſus haberet dilucida interualla,tunc matrimonium contrahere poteſt in dilucidis interuallis, & ſic legitimarentur filij:vt eſt gloſſ.& ibi Doct.in d.c.dilectus. ſed in dobio matrimonium præſumitur contractum tempore ſororis aliis coniecturis ceſſantibus:& ſic matrimonium eſt nullum, & filij oon legitimantur, & alleganti matrimoniom contractum fuiſſe in dilucido interuallo,incumbit onus probandi:vt eſt glo. communitet approbata in c.fi.in verb. cum poteſtate.de ſucceſſio.ab inteſta.& in cap.indicas. Hermannum iij.quæſtio.ix.& hanc opinionem dicit eſſe communem Iaſ.in l.patre ſurioſo.nu. 5.ff. de his, qoi ſunt ſui vel alie.iuris.pro quo facit notabile dictum Anchar.in Clemen.ſi furioſus.num.6.de homicid.vbi tenet quòd ſi probatum eſt per vnam partẽ aliqoo tempore qoem eſſe furioſum, & ex dioerſo probatur eom fuiſſe ſanæ mentis: & habuiſſe dilocida interoalla, hoc vltimum non ſufficit ad validaodum actum geſtum,niſi ſpecialitet probetur eũ ſuiſſe ſanæ mentis tempore actus geſti. & dicit ibi Anchar.ſe ita obtinuiſſe. Quam opioionem ſequitur Iaſ.in d.l.patre ſurioſo.nume.6.

Limita vj.non habere locum in filio inceſtuoſo qoi natus eſt ex conſanguineo,& conſanguinea:ita tenet Abb.in d.c.tanta.numer.12.Bart.in l.in concobinatu.ff.de concobinis.Io.Fab.in §.fi.Inſti.de nup.eãdem opi.tenet Ciſoentes in d.l.xij.Tauti.numer.13. Hippol.de Marſi.in ſing.cxxj.& ita quandocunqoe parentes propter aliquod impedimentum iuris diuini vel canonici non poterant contrahere matrimonium tempore conceptionis & natiuitatis,tunc filij iam nati non legitimantur per ſubſequens mattimonium,ita tener Abb.in d.cap.tanta. Bal.io l.& ſi contra.C.de nup.Ioan. Faber in d.§.fi.Bart.io d.l. in concubinatu.& hanc opin. tenet Ciſueotes in l.xij.Tauri.num.13.Maria.Soc.Iun.iu conſi.xxxj. no. 43.vol.ij.facit tex.in d.§.fi.Inſtit.de nop. & in l.cum quis.C.de natura.libe.& in d.c. tanta. Eaudem opi. tenet Ioan.Crot.in repet.l.Gallus.in §.& quid ſi tantum.oumer.170. ff.de liber. & poſthu.& hoc latiſſimè proſequitur Franc.Curt.Senior in cooſi. lxxiij. in iij.dubitatione.num.18.

Limita ſeptimò,quandocũqoe clericus in minotibus conſtitutus haberet beneficium tempore quo habuit filium:nam tunc ille filius non dicitur naturalis,nec poteſt legitimari per ſubſequeos matrimonium,ita concludit Barto.in l. in coocubinatu. ou. 5.ff.de concubi.quam opinionẽ ſeqoitur Lodo. de Sardis in tract.de legitimatioue, in ſecunda parre.quæſt.iij.c.de legitimatione per verum matrimonium:nume.17.Anto. de Roſellis in tract. de legitimatione.lib.1.c.de cauſa materiali legitimationis. nu.3.Hanc etiam opi.tener Pala. Ruuios in l.xj.nu. 15.in ll.Taori.& in l.ix.oume.39.& in repet. c.per veſtras.in iij.notabili.§. xxj.oumet. 21.Ciſuentes in l. xij.Tauti.num.16.Præpo.in c. per venerabilem.in§. quod autem. num. 12.qui filij ſint legi.ſed ſi clericus iſte non haberet beneficium, licet eſſet in minoribus cõſtitutus filius eſſet legitimatus per ſubſequẽs matrimonium.

Contrariam tameo opinionem,quòd imò etiam ſi clericus in minoribus ordinibur conſtitutus habeat beneficium,filius legitimatur per ſubſequens matrimonium.Hanc opinionem poſt longam diſputationem conclodit Ioan.Andr.in regula,ſine culpa. nu. 3.verſic.j.ego probabo.de reg.iur.lib.vj.qoem ſequitur Bal.in c.j.in §.naturales.ſi de feudo ſue.cõtro.inter domi.& agnat.in vſibus feodo.& ibi expreſſè Afflict.in v.notabili.numer.38.hoc tenet. Hanc etiam opiniooem tenet Ant.de Butrio io d.cap. tanta. & ibi Præpoſitus poſt longam diſpotationem, in vj. quæſt.numer.12.& 13.idem Prępo.in c.per venerabilem.in §.quòd autem.nu.21.eo.tit.vbi remittit ſe ad ea, quæ dixit in dicto capit.tanta. gloſſ.in pragmat. ſanctionibus, in titul. de concubinariis. §. ipſas. in verb.arcere.Nicolaus de Vbaldis in tract. de ſucceſſio.ab inteſtat.nu.60.Hanc etiam opinionem tenet expreſſè Io.Brunell.vbi eam latiſſimè examinat, in tract.de ſponſalibus,in ij. concluſione,nu.26.Et pro hac opinione vltra plura fundamenta adducta à ſuprà dictis doct.facit:nam matrimonium contractũ à clerico beneficiato in minoribus conſtituto cum concubina, valet & tenet: licet amittat beneficium: vt in c.j.& in cap.quòd à te.de cleri. coniuga.ſi ergo matrimonium valet, & tempore conceptionis vel natiuitatis poterat cõtrahere cum cõcubina,filij dicontur naturales:& ſic legitimantur ex ſubſequenti matrimonio.facit tex.in l.xj.in legibos Tauri.

Octauò fallit, quandocunque nobilis matrimoniom contraxit cum vili,& ruſtica,vel cum meretrice: nã ex tali matrimonio filij non legitimantur. ita tenet Ang.in authent. quibus modis natura.effici. legi.in princ.numer.1.& in §.ſed illud.nume.4. vbi dicit habuiſſe iſtam quæſtionem de facto,qoòd quando mulier eſt viliſſimæ conditionis, & maritus nobilis & diues,inter quos honeſtè matrimonium eſſe nõ poteſt:filij non legitimantur per ſubſequens matrimonium.Hanc opinionem tenet Bald.in authent. item ſi quis.C.de natu.liber.& in l.ij.C.quibus res iodicata non nocet.Præpoſit.in dicto cap.tanta.nume. 27. Martinus Laudenſis io tract.de legitimatione. numer.158.Cæpola in Cautela ccl.incipienti,debes ſcire.Franc. Curt.Iuoior in conſil. cxxxvj.numero 10. Hanc opinionem dicit eſſe communem, & ab ea oon recedendum in iodicando & conſulendo, cum non habeat cõtradictorem,Maria.Soc.Iun. in conſ. lij.nume.2.vol.j.eam etiam commonem dicit Syluester Aldobrandinus in d.§.fi.no.11. Inſtit. de noptiis. Pro qua opin.eſt text.in d.auth.quib.mod.natu. effician.legi.in §.ſed aliud.in verſ.nec dignam eam exiſtimauit legitimo quodam nomine. & ibi expreſsè Ang.vt ſuprà dixi.Hãc etiam opinionem tenet Rui. in conſil.cxj.numer.5.& 6.lib.j. Gerar.de Petra ſancta iu ſiug.lx.

Contrariam tamen opinionem tenet Nicol. de Vbaldis in tract.de ſucceſſio.ab inteſta. nomero 61.& 62. quam opinionem reprobando ſuprà dictam tenet Iaſ.in conſ.ccxxxiiij.vol.ij.in verſ.ſed præmiſsis non obſtantibus, vſqoe ad finem.Franc.à Rip.in repe.l.ſi vnquã.C.de reuocan.dooatio.numer.55.Pala. Rui. in l.j.nume.32.Tauri.pro qua opin.facit:nam aut Angelus præſuppouit matrimonium tenere cum tali moliere,prout ipſe videtur præſupponere tunc per rationem text.in d.ca.tanta.conſiderantis an tem-

pore

pore coitus potuerit esse matrimonium, & nihil aliud: certè filij anteà nati legitimantur per subsequens matrimonium, & per regulam traditam per Io.And.in d.reg. sine culpa. in Mercurialibus: ptout refert Anton.de Butrio in d.c. tanta, vbi dicit quòd ex quocunque coitu natus, legitimatur per subsequens matrimonium, dummodò tempore coitus potuisset esse matrimonium inter virum, & mulierem, eo casu quo legitimus consensus interuenisset. Vnde de iure canonico talis filius legitimatur, quicquid fortè aliud disponatur per ius ciuile. Aut Ange lus præsupponit matrimonium cum tali muliere nō tenere: & tunc licet de iure ciuili illud possit procedere, quia prohibitū est matrimonium inter tales: vt in l.Imperialis.C. de nuptiis.& in l. humilem. C. de incestis & inutili.nupt. tamen de iure canonico, quod sequendum: vt in c.penul.& in c.finali, tale matrimonium tenet. Pro qua opinione facit quod suprà dixi in xviij. Amplia. Facit etiam: nam matrimonium etiam cum meretrice, & persona ignominiosa contrahi potest. vt in cap.integritas.in §.fi.& in c.non est culpandus.xxxij.quæstio.j. in cap. inter opera.de sponsa.in c.quemadmodum.versicu.alioquin. de iureiurando, in l.3.in §.si emancipatus.ff. de contra tabu.in l.si vxor.in §.sed si ea.& in §.fin.ff.de adulter.& in l.cùm ita.& ibi Bar.ff.de condit. & demonstr.& pro ista opinione dicit Nicolaus de Vbaldis, vbi suprà, facere quod notat Angelus in Authē. vt liceat matri & auiæ.in §.quia verò legem dudum protulimus, vbi expresse dicit hæc verba in numer. 10.& inter alios casus, nota de eo qui vult legitimare filios ex eo natos, & ex muliere vili aut meretrice: quia non potest, nisi instrumenta dotalia fiant. Sentit ergo Angel.à contrario sensu, quod si fint instrumenta dotalia, possit cum huiusmodi muliere vili aut meretrice cōtrahi matrimonium per quod filij anteà suscepti legitimentur. Vnde concludendum est quòd matrimonium contractum cum personis vilibus teneat, & proles anteà suscepta legitimetur. Pro hac opinione facit etiam quod notat Bald.in l.eam quam.nume.24.Cod.de fideicom.vbi dicit quòd per matrimonium subsequens, omnes possunt legitimari, præter vulgo conceptos: eò quia pater est incertus. Et hanc etiam opinionem tenet Dec. in consi.clv.nume.1. Syluanus in consi.3. nume. 44.& non obstat text.in dic.§.sed & aliud. in quo se fundat Angel.vbi suprà, & cæteri doctor. quia text. ille loquitur in vulgò concepto: qui vt suprà dixi in 4.limitatione, non legitimatur ex matrimonio subsequenti. Et pro ista opinione est text. de iure regio in l.j.tit.14.part.4.suprà allegato in 12. ampliatione: & text.in l.7.titu.2.ea.parte, vbi text.dicit, y aun ha otra fuerça el casamiento segun las leyes antiguas, que maguer la muger fuere de vil linage si casare con Rey, denen la llamar Reyna. Et sic præsupponit text. ille quòd mulier ignobilis potest contrahere matrimonium cum nobili, & etiam cum rege: & matrimonium valet. Si ergo matrimonium valet, filij anteà habiti bene legitimantur. Et hanc opinionē contra Ange.vbi suprà tenet Pala.Ruui.in repet.ca. per vestras.in 3.notab.§.xx.num.17.versi.ex is etiam resultat.& Gulielmus Cassiadorus in decisio.vnica, nume.6.in titu.de sponsa.

Nonò fallit, quandocunque filius non consentit in legitimatione: quia inuiti non legitimantur. text. in §.generaliter.in authent.quibus modis natura. effi. sui.ibi, dum & filij hoc ratum habuerint. & ibi expresse Iacobus de Bellouiso, & Angelus numer. 7 Guliel.de Cuneo, Alb.Fulg.de Paul.de Cast. in l.benignius.& ibi Bal.ff.de legib. Martinus Laudensis in tract.de legitimatione.nume.160.Lud.Sard.in tra. de naturalibus liberis.cap.de requisitis in legitimatione.numer.2.Nicol.de Vbaldis in tract.de success. ab intestato.lib.1.nume.64.Ant.de Rosellis in tract. de legitimatione.cap.de causa formali legitimationis.nume.11.Ange.in §.fi.nume.9.instit.de nupt.Gulielmus Mayn.in d.l.quoties idem.num.97.ff.de reg. iur.Laur.Syluan.in consi.3.nume.37.Ang.per tex.ibi, ibi authen.quibus modis natu.effi. leg. in §.1.& pro ista opinione est text.in l.inuiti.ff. de is, qui sunt sui vel alien.iur. Eandem opini. tenet expresse Boer. in decisio.clx.nume.2.& 3.Afflict.in cap.1.§. naturales. in quinto notabili.nume.26. si de feudo fuerit controuersia inter dom.& agnat. Vasalli. Franc.Aretinus in l.Gallus.§.forsitan.num.46.ff.de lib.& posth. & ibi Bartholomæus Soc.num.5.Ioan. Brunellus in tract. de sponsalibus. conclusione 2.nume.16. And. Barba. in repet.l.cùm acutissimi.nume.251. Cod. de fideicommissis.

Contrariam tamen opinionem tenet Ange.in consil. xvij.nume.5.versi.hodie autem.vbi tenet quòd in legitimatione, quæ fit per subsequens matrimonium, non requiritur liberorum consensus, fundet se per tex.in §.sit igitur licentia,& ibi glossa in verbo, fraudare.in authen.quibus mod.natu.effic.leg.colla. vj. quam opinionem tenet etiam Salyce. in disputatione incipienti, Mediolanensis quidam. in secund. dubio, articu.3. Eandem opinionem tenet Præp. in dicto cap.tanta.quæstio.13.nume.23.& in cap.per venerabilem.in §.quod autem.num.17.versi.octauus modus. Quam opinionem sequutus fuit Dida. in Epitome de sponsalibus.in secund.part. capit.viij. §.secund.nume.13.Eand.tenet Pala.Ruui.in repet.c.per vestras.in 3.notab.§.xx.nume.17. in fine, versic. item infertur. Montalnus in glo.l.secund.lib.3.fori.& eam videtur tenere. Paulus Parisius in consi.xiij. num.36. volum.ij.

Sed nihilominus prima opinio videtur mihi magis vera: imò quòd non solùm legitimatione, quæ fit per rescriptum, sed etiam in legitimatione, quæ fit per subsequens matrimonium, requiritur filiorum consensus: vt patet ex tex.in dicto §. generaliter. iuncto text.in §.reliqui igitur.& in §. si quis igitur. in dicta authent.quibus mod. natu. effi. leg. nam suprà Imperator posuit plures modos legitimandi, inter quos est iste per subsequens matrimonium: posteà autem per modum regulæ dicit, & generalter in omnibus, qui per prædictos modos deducuntur ad legitimum ius, tunc hoc obtinere volumus, dum & filij hoc ratum habuerint. Nam ponderando illud verbum, prædictos modos, apparet quòd refert se ad modum legitimandi per subsequens matrimonium: quem modum suprà retulerat in dicto §. retulit.& in dicto §. si quis igitur dotalia. relatum enim censetur esse in referente cum omnibus qualitatibus: vt in l.asse toto.ff. de hæred.instituend. & in authentic.si quis in aliquo documento. C. de edendo.cum aliis.

Nec obstat text. in quo se fundant suprà dicti Doctores in d.§.sit igitur licentia.in verbo, fraudare. quia licet tex.ille innuatur quòd patet possit contrahere matrimonium & legitimare filios, si filij non occultarent matrem, & per consequens facere eos legitimos ipso iure: non tamen per hoc tollitur quin ius

legitimationis quæsitum filiis, non possit extingui si filij expressè nolint esse legitimi.

Decimò limita, quòd ad hoc vt talis legitimatio procedat per sequens matrimonium, requiruntur instrumenta dotalia de iure ciuili: alias illis non confectis, filij non legitimantur. ita probat text. in §. finali.& ibi glos.in verbo, instrumentis. instit. de nupt. vbi gloss. allegat alia quàm plura iura quæ hoc probant. Hanc opinionem tenet Bald. in leg. cùm multæ. Cod. de donationibus ante nuptias. & in le. nec. C. de nuptiis. & in l. eam quam. numero. 27. Cod. de fideicommissis. Ange. in l. contrahitur. ff. de pigno. Ioan. Brunellus in tractatu de sponsalib. conclusione 2. numero 14.

Quæ opinio de iure canonico non procedit: quia de iure canonico valet matrimonium, & filij legitimantur sine dotalibus instrumentis: vt est glo. in c. aliter, in verbo, contubernia. xxx. quæstio. v. Abb. in d. cap. tanta. in j. notab & ibi Doct. vbi dicit, quòd ita communiter tenetur, fundant se doct. per tex. in d. c. tanta, scilicet propter vim & potentiam matrimonij. Matrimonium autem non requirit nisi consensum ad eius perfectionem: ad cuius esse non requiritur instrumentum dotale. Eandem opin. tenet Ange. in §. fin. num. 8. Instit. de nupt. Ias. in consi. clxviij. nu. 7. lib. 4. Dec. in consi. clv. num. 2. vbi dicit hanc esse communem opinionem, idem Dec. in l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. Hippo. in sing. 250. Afflict. in cap. j. in §. naturales. in v. notabili. nume. 27. si de feu. fuer. controuers. inter dom. & agnat. in vsibus feud. Anto. de Rosellis in tract. de legitimatione. ca. de formali causa legitimationis: num. 5. quam opinionem dicit Abb. vbi suprà, communiter Legistas tenere. Angel. consi. xxix. numer. 6. tenet suprà dictam opinionem Abb. esse veram quo ad hoc vt filij legitimentur, quia in hoc attenditur ius canonicum: sed ad successionē, in quo attenditur ius ciuile, talis legitimatio sine instrumentorum dotalium confectione, non operatur quo ad bona existentia in terris Imperij. Quam opinionem tenet Bald. in leg. neque, la j. Cod. de nuptiis. & in l. si qua illustris, versic. item. Cod. ad Orficia. Alua. in cap. j. in §. naturales, si de feu. fue. controuer. inter dom. & agnat. versicu. quæro, quid, si filius. Cyn. post Iacob. de Arenis in l. & si contra. Cod. de nupt. & in l. fi. C. de interdict. matr. Ange. in authent. de incestis nupt in §. dubitatum, post glo. ibi, in verbo, confectionem, colla. 2. in l. nuper. C. de natu. libe. eandem opinionem tenet Præp. in d. cap. tanta. q. 10. nu. 20. versi. descendo ad tertium. Hanc etiam opinionem tenet Syluest. Aldobrandinus in §. fin. nu. 15. Instit. de nupt. Maria. Soc. Iun. in consi. 53 nu. 4. volu. 1. & hanc dicit esse communem Franc. Curt. Iun. in consi. 136. nu. 7. & ab ea in iudicando & consulendo recedendum non esse.

Contrariam tamen opinionem: imò quòd non solum in terris ecclesię, verùm etiam in terris Imperij, quo ad successionem filij legitimantur ex subsequenti matrimonio, tenet Alexand. in l. ex facto, in §. si quis rogatus, nume. 19. ff. ad Trebell. vbi reprobat opinionem Ang. in d. consilio. Ratio est, vt suprà dixi: quia in materia matrimoniali standum est iuri canonico, etiam in terris imperij: vt dicit gloss. in §. 1. Instit. de nupt. & in §. 1. in gloss. 1. Institu. de grad. latè doct. moderni, in leg. priuilegia. Cod. de sacrosanctis ecclesi. & in cap. per venerabilem, qui filij sint legit. texi. & ibi Archidiac. in cap. Euphemium, in §. hinc colligitur, secund. quæstion. iij. Felin. in Rubric. de spon. numer. 6. versic. octauò in causa matrimoniali. & ideò communis opinio est, quod nullis confectis instrumentis dotalibus, per subsequens matrimonium, filij anteà nati legitimantur: vt in d. capit. tanta. vbi non requiruntur aliqua dotalia, vel nuptialia instrumenta, & generaliter & distinctè loquitur. Hanc opinionem tenet Cynus in d. l. nuper. C. de natur. lib. Io. And. in reg. sine culpa, in Mercurialibus: de regu. iuris lib. vj. Salyc. in l. cùm quis, & in authent. si quis habens. C. de natu. liber. Ioan. Faber in §. fi. Insti. de nupt. nume. 2. Fel. in c. j. nu. 12. de spōs. Eandem opinionem tenet Ange. in §. fi. nu. 3. institu. de nupt. vbi dicit, quòd cùm in tali casu attendatur ius Canonicum, hoc debet etiam seruari in terris Imperij. Ias. in lege, sed & quæsitum. ff. de lib. & posthum. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & substitut. Hanc etiam dicit communem & ab ea in iudicando, & consulendo recedendum non esse. Decius in consi. clv. numer. 2. Ruin. in consil. ccxj. in v. libr. 1. hanc etiam opinionem tenet Didac. in Epitome de spons. in 2. parte, cap. 8. §. secund. numer. 8. hanc etiam dicit esse communem Paris. in consil. 13. nume. 46. cum alijs, lib. 2. Hanc etiam dicit communem Syluanus in consi. 3. numer. 30. cum seq. Guliel. May. in d. l. quoties idem, à nume. 17. vsque ad nume. 22. ff. de reg. iur. eandem opinionem, vbi dicit quòd communiter practicatur, tenet Bartholomæus Fumæus in sua Summa Armilla: in verbo, filius. §. xj.

Limita vndecimò, si mulier illa non sit in schemate concubinæ domi retentæ: vt in authen. quibus mod. natu. effic. sui. in §. si quis autem defunctus, in authent. de triente & semisse, in §. consideremus, versicul. & hoc dicimus si concubinæ, & ita illa iura ad hoc vltra doct. ibi allegat Ant. de Rosellis in tract. de legitimatione, li. 1. c. de causa materiali legitimationis. nu. 45. quam opin. dicit communem Francisc. Curt. Iun. in consi. cxxxvj. num. 9. Quæ opinio de iure canonico non procedit: imò etiam si mulier non sit retenta in schemate concubinæ, filij anteà nati legitimantur per subsequens matrimonium, de iure canonico contra ius ciuile: ita expressè gloss. in capit. innotuit, de electione, & ibi Compostellanus, Ioan. And. Imol. Panorm & communiter doct. Goffredus in Summa, de filiis præsb. versic. quid si quis: gloss. in cap. qualis. xxx. quæstio. v. Abb. in d. cap. tanta. num. 12. & in cap. per venerabilem, nu. 31. qui filij sint legit. pro qua opinione est tex. in d. cap. tanta. vbi ad hoc vt filius dicatur naturalis, & legitimetur per subsequens matrimonium, non se fundat super concubinatu, sed indistinctè propter potentiam matrimonij legitimat ante genitos. Nec debemus attendere ad concubinatum: quia expressè damnatus est de iure cano. vt in cap. nemo. xxxij. quæstio. 4. imò de iure ciuili, per tex. in capit. j. de filiis natis ex matrimo. ad Morganicam contract. in vsibus feu. & dicit Hostien. in d. capitu. tanta. quod hodie de iure ciuili omnis coitus est reprobatus, præter vxorium: per tex. authen. de lenonibus, & in authen. scenicas mulieres, & in authentico de incestis nuptiis. & in similibus, in quibus Imperator dicit, quòd est amator castitatis: & quòd in istis spiritualibus vult sequi canonum dispositionem: vt in authent. de ecclesiasti. aliàs ex opinione contraria sequeretur, quod magis faueretur peccato diutino, & continuo, quàm momentaneo: quod non est dicendum: vt in cap. fin. de consuetud. & in cap. cùm haberet, de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. & in capitu.

cùm

cùm ecclesia, de simo. cum similibus. Et hanc opinionem tenet Bald. in consi. cxxix. volu. ij. & in cons. 207. lib. 3. Io. Brunellus in tract. de spons. conclusione ij. num. 27. Didac. in Epitome de spons. in secund. part. ca. viij. §. 4. numer. 2. Eandem opinionem tenet Gulielmus Mayn. in d. l. quoties idem, nume. 12. ff. de regulis iuris. Præp. in d. c. tanta, num. 6. Aymon. Crauetta, in consi. 166. num. 8. vol. 1. Nicol. de Vbaldis in tracta. de successio. ab intesta. in 4. parte, nu. 58. Hanc etiam opinionem tenet expressè Syluest. Aldobrādinus in §. fi. num. 11. Insti. de nupt. Ias. in cons. 51. vers. extat ergo ex prædictis vera conclusio. volu. 3. Fran. à Ripa in repet. l. si vnquam. Cod. de reuocand. donat. numer. 55 Rodericus Xuarez in leg. 1. titu. 6. libr. 3. fori: Pro qua opinione est text. de iure Regio in d. leg. 9. Tauri.

Duodecimò limita, non procedere quādocunque matrimonium non est contractum in facie ecclesiæ, nam ad hoc vt filij legitimētur requiritur quòd matrimonium in facie ecclesiæ contractū sit: vt est tex. in authen. quibus modis natu. effician. leg. in § si verò etiam, & in §. sequenti. & in cap. cùm inhibitio. de clandesti. despons. facit text. & ibi doct. in cap. ex tenore, qui filij sint legit. & ita expressè tenet per suprà dict. iura Afflict. in cap. 1. in §. naturales, in v. notab. nume. 32. si de feudo fuerit controuers inter domi. & agnat. Marian. Socin. Iunior in consi. 31. nume. 46. libr. secund. & ibi suprà dict. Doct. ponunt quando matrimonium dicatur contrahi in facie ecclesiæ. Eandem opinionem tenet Hostien. in Summa, de clandesti. despons. §. fi. vers. secùs puto. & in Summa, qui filij sint leg. §. 2. Ioann. Faber. in §. fi. Institu. de nuptiis. August. Beroius in quæst. 107. numer. j. cū seq. vbi ponit rationem.

Decimotertiò fallit, quando concubina ex qua filius genitus fuit, erat Saracena, Iudæa, vel aliàs infidelis: nam tunc filius non legitimatur ex subsequenti matrimonio. Ratio est: quia nec tempore cōceptionis, nec natiuitatis poterat inter parentes legitimè contrahi coniugium: vt in can. caue. 27. quæstio. 1. & in c. ius gentium. 1. distinct. tradit hoc Didac. in Epitome de sponsali. in 2. part. c. 6. §. 11. Iacob. Septimancensis in libro Catholicarum institutionum: cap. 11. nume. 7. & sic cùm inter eos non possit contrahi matrimonium, filij non legitimantur. tenet Hostiensis, Io. And. Ant. & Abb. nume. fi. Præpositus nume. 11. in d. c. tanta: vbi reprobant opinionē Calderini, qui cōtrariam tenuit. Hanc etiam opinionem tenet Cifuētes in leg. 12. Tauri: nume. 5. Gul. Mayner. in d. l. quoties idem, nume. 10. ff. de regul. iur. Ioann. Brunellus in tract. de sponsalibus; conclusione 2. numer. 28. vbi reprobat Anto. de Rosellis qui contrarium tenuit in d. tract. de legitimatione, lib. 1. cap. de causa materiali legitimationis, nume. 28.

Decimoquartò limita, quòd talis legitimatus ex subsequenti matrimonio, non tollat ius primogenituræ iam nati: stante consuetudine quòd primogenitus succedat in maioratu: vt si aliquis habuit ex aliqua concubina filium naturalem, & posteà duxit vxorem, ex qua suscepit filium legitimum, & naturalem: posteà, mortua vxore, accepit concubinam in vxorē, & sic filius est legitimatus ex subsequenti matrimonio: iste filius sic legitimatus non excludit à successione maioratus secūdo natum legitimum. Hanc opinionem tenet Ioā. And. vbi eam examinat post Richar. Malum. in regula, sine culpa. De regulis iuris, libr. 6. Quem sequuntur Henricus, Card. & Anchar. num. 12. in d. c. tanta. Ias. in l. quoties, nu. 40. C. de rei vendic. & in l. Gallus. in §. & quid si tantum, in 1. lect. nu. 89. ff. de liberis & posthum. & ibi Alexan. & ibi Lancelotus Galiaula nume. 80. Alber in l. cùm quis. C. de natura. lib. Hanc opinionem dicit communem Cifuentes in l. 40. Tauri: in principio. Eandem dicit esse communem Castillo in l. 12. Tauri: nume. 20. & ibi Palatios Ruuios num. 28. Hanc opinionem, vbi eam latissimè examinat, tenet Moder. in consuetu. Paris. in tit. 1. §. 8. glo. 1. quæstio. 6. nume. 34. cum sequentibus. Ioan. Cirier in tract. primogenio. quæstion. 14. vbi eam per totam quæstio. examinat. Eandem opinionem, licet dubitanter, tenet Nicolaus Boerius in decisio. 159. nume. fin. Marian. Socin. Iunior in consi. 52. nume. 7. libr 1. Albericus in l. cùm quis Cod. de natur. lib. Francisc. Curtius Senior in consil. 73 numero 29. versicul. sexto ex capite Hanc etiam opinionem, vbi adducit octo fundamenta, & ad omnia quæ pro contraria parte adducuntur respondet, tenet Ioann. Brunellus in tract. de sponsalibus, in secund. conclusione, numer. 32. cum aliis. Alexand. in consilio xxv. numer. secund. lib. 1. Andr. Tiraquell. in repet. l. si vnquam, in verbo susceperit liberos, numer. 64. idem Tiraquell. vbi refert plures alios docto. eam tenentes, & quàm plures tenentes contrariam partem. in tract. de primogenitura. quæstion. xxxiiij. per totam. Et pro ista opinione vltra ea, quæ ipse tradit, est tex. expressus in dict. cap. tanta: vbi dicit text. quòd filius est legitimus post matrimonium contractum, ergo præsupponit quòd anteà verè legitimus non erat, & ex matrimonio, est primogenitus censendus, cum eo tempore quo ipse natus fuit, nullus erat primogenitus, & ita illum textum ad hoc notat And. Alciat. lib. iij. Paradoxorum, cap. 14 quem sequitur Syluest. Aldobrandinus in §. fi. nume. 14. Insti. de nūpt. Item pro ista opinione facit: nam legitimatio nō trahitur retrò in præiudiciū alicuius: vt est text. in authen. quibus modis naturales efficiātur legitimi. in §. liceat, & in §. & hoc licet, coll. vj. & in l. si mulier diuerterit. ff. sol. mat. & ita cōcludunt doct. in d. §. & quid si tantum. & isti secundo legitimè nato statim fuit ius quęsitū probabili spe: vt videre est in cap. quamuis. de rescriptis, lib. 6. igitur in tanto præiudicio non debet fictione iuris legitimatio ista ad natalia deduci. Quæ opinio est tenenda per ista & alia fundamenta quæ adducūt docto. suprà relati: licet multi quos ipsi referunt contrarium teneant: per text. in l. cùm quis. C. de natur. libe. ibi, gratias agere fratribus suis posteriores debeant, quorum beneficio ipsi sunt iusti filij. sed text. ille loquitur quando filij sunt ex vna & eadem matre: suprà dicta quæstio, quando sunt ex diuersis matribus: & sic non obstat. P. Duen. reg 350.

¶ FILIVS natus in domo, præsumitur esse mariti. Hanc regulam probat tex. in dicto capitu per tuas. de probat. & in l. filium eum definimus. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iur. in l. si vicinis. C. de nuptiis. in l. miles, in §. defuncto. ff. de adult. De iure regio probatur in leg. ix. titu. xiiij. part. xiij. & in l. 7. in fin. titu. secun. part. 4. Circa quam regulam vltra Doct. in d. c. per tuas. vide doct. in capi. transmissæ. qui filij sint legitimi. & in capitulo, officij. de pœnitent. & remission. Palatios Ruuios in repetitione Rubric. de donat. inter virum. §. 60. numer. duodecimo. Ioannem de Neuizan. in Sylua nuptiali, libro primo. numero 85. Alcia. in tract. de præsumptio. reg. 3. præsump. 37. Nicolaus Boerius in decision. ccxcix. Paulus Paris.

in consi.x.numero 1. Marcum de Mantua in repetition.leg.transigere.numer.vigesimoquarto.Cod.de transaction. Albertum Brunum in consilio.xv.in cõsiliis feudalibus.

Amplia primò, etiam si talis mulier soleat aliis commisceri, ita probat text.in dicta leg.miles.in §.defuncto.ff. de adult & ita per illum text.tenent Abba. & docto.in dicto capit.per tuas.Bald.in rubri.Cod.de probat.& in leg si matre.C.de suis,& legit.& in leg.fin.Cod. de communi seruo manu. Angel.de Peru. in l.septimo mense. ff.de statu hom.Pau.de Castr.in l.iij.ff. de liber.& posthum.Franc.Cremen. in singu.cxxvj. Palat.Ruu.in dict.repet. Rubric.in dict.§.lx.numer.12.Marcus de Mantua in dict.leg.transigere.numer.24.Ioan.de Neuiz.in dicta Sylua nuptiali, li.1.numer.85.Curt.Iunior in consi.xxvj.Hippolyt.in l.1.in §.ad quæstionem.numer.84.ff. de quæst. Angel.de Claua.in summa,in verb. adulterium. §. v. Nico.Boer.in dicta decisi.ccxcix.numer.3. & sic suprà dicta regu.& ampliatio procedit quocunque modo filius concipi potuerit ex marito:vt in dicta leg.ix. titul.14. part.3. & sic non refert vtrum mulier fuerit publica meretrix,vel recesserit à viro, si probetur aliquo tempore maritum cum ea habitasse. Ratio est, quia semper in dubio interpretatur fauore filiorum.ita tenet Abba.in dicto capitu.per tuas nume.1.& in cap.transmissæ.nume.9.qui filij sint legit.& in cap.intelleximus.numer.7.de adul.Paris.in d.consil.x.nume.5.

Amplia secundò, vt procedat,nedũ per viam simplicis præsumptionis, verùmetiam per præsumptionem iuris & de iure,vnde non poterit probari contrariũ, ita Paul.Castren.in consi.cclxxv.volu.1.Andr. Barb. in consi.50.nume.2.volum.secund.vbi referunt se ita consuluisse.Hippolyt.de Marsi.in dicto §.ad quæstionem.nume.36.

Quam ampliationem Andr.Alcia.in d.tract.præsump. dicit non esse simpliciter veram , in d. regu. xxxvij. numer.2.& contra eam expresse tenet Paul. Paris.in d.consi.decimo.numer 42.vbi dicit,quòd ex coniecturis, indiciis, & præsumptionibus potest probari contrarium.

Amplia tertiò, vt procedat etiam in concubina retenta in domo:quia præsumitur filius eius qui eam concubinam retinet:non autem alterius.gloss.est notabilis in capitu. Michael. de filiis præsbyt. in verbo, constiterit Quam gloss. sequuntur Abba.& cæteri Docto.in dicto capitu.per tuas.idem Abba.in capi. transmissæ.qui filij sint legitim.Pala.Ruu.in dicta repet.Rubric.§.lx.numer.13.Nicol.Boerius in dict. decisio.ccxcix.num.secund. quam ampliationem quadrupliciter declarat Andre. Alciat.in dicta regula xxxvij.nume.3.

Amplia quartò,etiamsi tam mater,quàm maritus negarent,& dicerent natum ex adulterio,vt est glos.in leg.si posthumus.in §.fin.& ibi gloss.& Doct.ff.de liber.& posthum.& in capitu.transmissæ.in verbo,indiciis qui filij sint legit.Pro qua opin.est text. in dicta l.filium eum definimus.& in l.fi.in fi.iuncta gloss.ff.de Carb.edicto.& in cap.per tuas.& ibi Abba.nume.4.& Docto.de prob.Alexandr.in leg.nec possessio. Cod.de testam.Andr.Alciat.in d.præsumptione xxxvij.nume.6.Nicol.Boer.in d.decisio.ccxcix.numer.6.Marcus de Mantua in Apophthegma.100.ex quo reprælienditur quidam filius regis, qui credens dicto matris renuntiauit regno.de quo per docto.in leg.si vicinis.C.de nupt.per Bart.& Iacob. de Arena,in di.l.filium eum definimus. de quo per Ias. in l.Gallus.numer.66.ff.de liberis,& posthumis. per Ioannem de Nenizan.in dicta Sylua nuptiali, libr.1. nume.86.& hanc ampliationem sequitur Paris. in d. consi.x.nume.14.lib.secund. Quæ ampliatio procedit quandocunque filius non habet conscientiam læsam ex dictis matris : quia nullo modo vult credere matri: secùs autem si filius habet conscientiam læsam ex dictis matris : quia tũc debet credere matri, & omnia bona restituere , aliàs faceret contra conscientiam & ædificaret sibi ad Gehennam, vt in ca. literas.de restit.spoliatorum.ita tenet Hostien. quẽ sequitur ibi Abba.nume.4.in cap.officij.de pœnitẽtia & remissione.Idem Abba & Præpo.in capie. veniens. quæst. pen. de eo qui duxit in matrimonium. Alciat.in d.regu.xxvij.nume.6.Iacobinus in l. Imperatores.nume.9.ff.de probat.Quod tamen intelligo verum,nisi aliter iste filius viuere possit : quia tunc posset capere vitæ necessitatem : maximè aliis, quibus debetur non existentibus in tanta necessitate. ita tenet Syluestr.in Summa,in verbo.adulterium. numer.4.in fine.& tunc talis filius debet proponere satisfacere si ad pinguiorem peruenerit fortunam. Verumtamen est,quòd talis filius de bonis consumptis bona fide durante,non tenetur,secund.Hostiensem.Ratio est:quia tunc erat bonæ fidei possessor, vt in l.certum.C.de rei vendic. sed tunc dicit Hostien. quòd mulier ista tenetur restituere consumpta per filium putatiuum.

Sed est dubium , an dictus filius post completam præscriptionem debeat facere conscientiam de successione in bonis:si probetur, vel si constet non esse legitimè conceptum, Ang.in summa,in verbo , adulterium.§.6.& ibi Syluest.num.4.in fi.tenet ꝙ non. Pro qua opin.est gl.in c.vigilanti.in verbo nouerit,& in c.fi.in glos.fi.de præscript.vbi probant, quòd si post copletam præscriptionem superueniat scientia rei alienæ , qui est tutus præscriptione. non tenetur ad restitutionem in foro conscientiæ.similis est glos. in cano.si virgo.in verbo,possidere. xxxiiij. quæstio.2. & in regula possessor.in glo.1.de regul.iur.lib 6.& in cap.si res.in glo.1.14.quæstio.6.& in cap.1.in glo.verbo,repellendi.de concessione præb. hanc opinionẽ tenet Bal.in d.cap.vigilanti.nume.3.& ibi Abba.nume.6.Felin.nume.11.idem Abba.in cap.fi. nume.37. de præscript.& in cap.quia plerique.nume.25. de immunitat.eccles.pro qua opinione est text in l.1.in §.fi.cum leg.sequenti.ff.de itinere actúque priuat. vbi dicit text.quòd nec corrumpi nec commutari potest quod rectè transactum est,superueniente delicto.Et hanc opinionem sequitur Angel.Aret. in §.fi. nume.1.Insti.de vsuca.Petrus Rebuff.in tract.de pacificis possessor.nu.8.Alciat.in Rubric.de præscript. num.13.& in cap. nouit.nume.39. de iudi.& ibi Dec. nume.11.Oldendorp.in tract.de vsucapion.in 3.part. nume.4. Angel.de Perus. in repet.l.1.nume.36. C. de iudic.vbi in num.65.dicit hanc esse communem. Palat.Ruu.in repet.Rubr.de donat.65.nume.28. Chassanæus in consuetu.Burgund.in tit.Des forestz.Rubric.13.§.8.nu.24.& hanc opinionem dicit esse communem Ioann.de Imola in capitu. finali.numer.30. de præscrip.tam Legistarum,quàm Canonistarum. Quæ opinio est etiam communis Theologorum, vt tenet Syluestr.in Summa,in verbo,præscriptio. el 1. nume.13.Ang.de Clauasio in Summa,in verbo, præscriptio.§. quadragesimonono, vbi dicit ita tenere Scotum in 4.Sententiarum,distinct.xv.Ioan. de Medina

dina in tract. de restitutione. quæstio. 18. Conradus in tract. de contractibus, quæst. 11. S. Anton. Archiepiscopus Floren. in Summa, in 2. part. titul. primo, cap. decimoquinto, licet contrarium teneant Anton. de Butrio & alij Docto. quos ipse allegat in capit. fi. de præscript. Quam opinionem sibimet contrarius conatur defendere Alcia. in repeti. l. quinque pedũ. nu. 15. C. fin. regundo.

Amplia quintò, etiamsi filius natus non assimilaretur marito, sed alicui adultero. argu. text. in l. fi. in §. penult. ff. ad municipal. facit text. in l. quòd si nolit. in §. si mancipia, ff. de ædilitio edicto, & quia istud potuit contingere propter cogitationem mulieris tempore conceptionis, vt per glos. in leg. quærat aliquis. in gloss. fina. ff. de verbor. signific. ita consuluit Paul. de Cast. in dict. consi. cclxxv. Facit quod notant Iaso. & Docto. in leg. Gallus. in fin. princip. ff. de libr. & posthum.

Amplia sextò, etiamsi prædicta mulier fuisset per longũ tempus sterilis cum tali marito, ita tenet Abba. in d. c. per tuas. in princip. quem sequitur Alciat. in dicta præsumptione 37. nume. 8. Feliu. in dicto capitu. per tuas, num. 1.

Limita primò, non procedere quando maritus tempore conceptionis non esset habilis, vel potens ad coeundum propter aliquam infirmitatem, vel aliquod impedimentum. ita probat tex. in d. l. filium eum definimus. in fi. & ita tenet Abb. in d. c. per tuas, num. 3. Nic. Boer. in d. decis. ccxcix. nu. 3. Feli. & Doct. in d. c. per tuas. & in d. l. filium eum definimus, & in l. Gallus, in princip. ff. de libe. & posth. Præp. in c. transmissæ. qui filij sint legitimi. Alexand. in consi. lxxviij. numero 7. & 9. vol. 7. Pau. Paris. in d. cons. x. nume. 36. & num. 78. lib. 2.

Limita secundò, quandocunque mater adulterabat cũ alio, & filius claudus vel cæcus natus fuerit: nam tũc præsumitur potius ex adulterio quàm ex coniugio conceptus, ita Barba. in cap. in præsentia. num. 98. de prob. Quem sequitur Hippolytus in sing. dxxx. Quæ limitatio meritò reprobatur per Didacum, in 4. Decret. in 2. part. cap. 8. §. 3. num. 8.

Limita tertiò, quandocunque maritus esset tanto tempore absens vt verisimiliter potuisset credi attenta natura, filium ex alio genitum, vt in d. l. filiũ eum definimus. & in d. l. ix. tit. 14 part. 3.

Alias limitationes circa hanc regulam vide per Doct. in locis suprà allegatis. P. Duen re. 344.

¶ Filius non potest institui à patre sub conditione casuali, vel mixta, nisi sub contraria exhæredetur: alioquin testamentum est nullum. Hanc regulam probat text. in l. si pater. C. de institut. & substit. ibi, iure testatus non videtur. Facit etiam tex. in l. 1. ff. de iniusto rupto. tex. in l. Lucius. in verb. nullius esse momẽti, ff. de conditio & demonstrat.

Hanc regulam limitat quatuor modis Bernard. de Luco in regula dccxxvij. remittendo se ad Ias. in dicta l. si pater.

Eandem etiam ampliat quinque modis, & limitat vno & viginti modis Gerardus Albertinus in repet. d. l. si pater. à numero 62. vsque ad numerum 131. C. de institut. & substitut.

Circa quam regulam notandum est, quòd hodie corrigitur suprà dicta l. si pater. & talis conditio reiicitur de medio vsque ad legitimam filij, & valet testamẽtum. ita tenet glos. in dicta l. si pater. in verbo, erat. & in l. suus quoque. in verbo, constat, ff. de hæredib. instit. Quam opinionem tenet Bart. in dicta l. si pater. numero secundo, vbi dicit, quòd vsque ad suum tempus omnes Doctores tenuerunt contra suprà dictã gloss. in d. l. si pater. pro qua opinione adducit textũ in l. scimus. in §. cùm autem, C. de inofficio. testamẽto. quam opinionem glos. & Bartol. dicit esse communem Ias. in dicta l. si pater. num. nono, & ibi Alexand. & Doct. præcipuè Iacob. de S. Georg. numero 13. vbi dicit quòd in quæstione facti obtinuit secundum opin. illius glos. & quòd ita fuit iudicatum per tres sententias. Eandem opinionem vbi latissimè eã examinat, & dicit suprà dictam regulam esse correctam per tex. in dicta leg. quoniam in prioribus, C. de inofficioso testamento. tenuit Roderic. Xuarez, vbi plura in hoc adducit, in repet. d. l. quoniã in prioribus. versicul. sed ad pleniorem intellectum huius legis, à numer. primo, vsque ad finem. & idem Xuarez in eadem repetit. in v. ampliatione, per totam eandẽ opinionem tenet Francisc. de Ripa in rub. ff. de vulgar. n. 157. Bernardus de Luco in d. regula dccxxvij. Montaluus in gl. l. ix. titu. iiij. parte 6. eandem opinionem tenet Guliel. Benedict. in repeti. c. Rainutius. in verbo, deliquit, num. 28. de testamen. Pro qua opinione videtur tex. de iure regio in l. ix. & 11. titu. quarto, parte sexta, & in l. 17. titul. j. parte sexta, in fin. ibi, deuen la hauer libre y quita sin embargo, y sin agrauamiento y sin ninguna condicion. Licet aliqui Doct. quos refert Roderic. Xuarez teneant contrariam opinionem glos. & Bartol. & licet opinionem contrariam dicat esse veriorem Decius in d. l. si pater. nume. 14. versic. in fine glossæ. sed ibi etiam dicit opinionem suprà dictam Barto. & glossæ esse communem: quam opinionem sequitur Corasius in Rubric. numero nono, Cod. de impuberum, & aliis substitutionibus. P. Duen. reg. 268.

¶ Filius non potest vocare in ius sine venia patrem etiam naturalem tantum: tenet glos. in §. pœnales. in verbo. vel parentem, in fine. Institu. de actio. est text. iuncta gl. in l. parentes, ff. de in ius voc. & ita est communis conclusio.

Limita dupliciter regulam suprascriptam, vt per Iaso. in dict. §. pœnales. versicul. prædicta conclusio gloss. B. Dias reg. 295.

¶ Filius non potest vocare patrẽ in ius sine venia. Hanc regulam probat textus in l. finali, C. de in ius vocand. & in leg. parentes, eodem titul. gloss. in §. pœnales. in verbo, vel parentem. Institut. de actio. De iure regio probatur in lege tertia, titulo secundo, parte tertia. Circa quam regulam vide Catel. Cottam, verbo, filius. Hanc regulam limitat duobus modis Bernard. de Luco in regul. ccxciij. remittendo se ad Iason. in §. pœnales, numero sexagesimo. Instit. de actionibus.

Amplia primò, procedere in filio naturali. ita probat text. in dicta l. parentes, ff. de in ius vocand, & in d. l. 3. tit. 2. part. 3.

Amplia secundò, procedere etiam in patres siue matres spirituales, scilicet qui eos leuant de sacro fonte. ita tenuit Guliel. de Cugno, Paul. Bald. Angel. & Rom. Alexand. & Iason in l. generaliter, ff. de in ius vocand. Angelus & Fulgo. in l. adoptiuum, per illum text. ff. eod. titul. Philip. Franc. in capit. postremo. de appellat. Angel. & ibi Iaso. & Gomes. numero vigesimoquarto, in dicto §. pœnales. Institut. de actio. Guliel. Benedictus in repetit. c. Rainutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 765. de testa. Eãdem opinionem tenet Tiraq. in repet. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos. nu. 28.

Amplia tertiò habere locum in filijs adoptiuis: nam patres in ius non possunt sine venia vocare: vt probat tex.in l. adoptiuum, & ibi docto. ff. de in ius vocand. Ratio est: quia appellatione patris,& filij, comprehenduntur etiam adoptiui. Hanc etiam opinionem tenent doct. contra gloss. ibi, in §. sed ea omnia. Institu. de hæred. quæ ab intestato. Gulielmus Benedictus in repet. cap. Rainutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero 742. Ludouicus Gome. in §. pœnales, num. 24. Instit. de act. Tiraquel. in d. repet l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos, numero 21. Syluest. Aldobrandinus in §. sed hodie, num. 3. Instit. de adoptionibus.

Amplia quartò, habere locum in matre: vt in l. 3. in fine, ff. de in ius vocan. & in l. fi. C. eodem tit. & in d. leg. 3. titu. 2. part. 3. quod vide per Decium in l. fi. nu. 3. C. de in ius vocand.

Amplia quintò habere locum, etiam si filius sit in dignitate constitutus, vt miles: nam non potest vocare patrem in ius siue venia, ita probat gl. in l. cogi, in verbo, contra obsequium, ff. ad Treb. Angel. in prin. Instit. de patria potestate. & in §. item inutilis. Instit. de inutili stipul. Syluest. Aldobrandi. in §. ius autē. numero 21. Institu de patria potest. Iacob. de sancto Geor. in l. adoptiuum, nu. 8. de in ius vocan. Fran. Purpurat in l. fi. num. 34. in tracta. quem fecit post lecturam illius l. C. de edendo.

Amplia sextò habere locum, si filius implorat officium iudicis, ita probat glo. in d. l. cogi in §. si pater. in verbo, contra obsequium. ff. ad Treb. & in §. pœnales. in glos. fin. Institut. de actio. ita tenet Dec. in l. fin. in secundo notab. & ibi Aret. C. de edēdo. & Ias. & Purp. numero 35. idem Ias. in §. pœnales. nu. 87. Institut. de actio. & in l. 1. num. 8. ff. de iurisdictione omn. iud. Syluest. Aldobrand. in §. libertinorum. numer. 20. Instit. de liber. quamuis idem Iaso. dubitet de hoc in l. nec quicquam. in §. vbi decretum. numero 78. de officio proconsulis, & legati.

Amplia septimò, vt non sufficiat petere veniam nisi impetretur, ita probat glossa in l. venia edicti. in glossa prima. C. de in ius vocando. quam glossam sequitur ibi Lancelotus Deci. pro qua opinione est textus in §. finali. Institut. de pœna temerè litigan. in versiculo, postulauerit & impetrauerit. & ideò si iudex denegauerit, erit superior adeundus: per textum cum gloss. in capitul. si religiosus. de election. libro sexto, non tamen preces exiguntur expressæ, sed tacita impetratio sufficit, secundum Ioan. Fabrum in dicto §. pœnales. argumen. text. in leg. libertus, la 2. ff. de in ius vocan. Ludoui. Gomezius in dicto §. pœnales, numero 7.

Amplia octauò, in tantum procedere suprà dictam cōclusionem, vt in hoc rusticitati non parcatur. ita tenent Salycet. Aret. & doct. in leg. secunda, C. de in ius vocand. pro qua facit dictum Bald. in l. quicunque. C. de seruis fugit. versic. & not. vbi dicit quòd in his, quæ sunt contra spem honestatis, non parcitur rustico. ita etiam tenet Iason. in l. si quis id, quod. ff. de iurisdict. omn. iudic. Quam opinionem sequitur Purpuratus in dicto tract. posito post d. l. fin. C. de edendo, num. 29.

Amplia nonò, vt huic tali iuri honorifico personæ prædictæ renuntiare non posint. ita concludit Alexan. in l. alia. in §. eleganter, ff. solut. matrimonio. vbi respondit ad textum in l. quamuis. ff. de in ius vocand. qui obstare videtur Purpurato in suprà dicto tractatu, nume. 34.

Amplia decimò vt pœna sit exigibilis, & processus annulletur. ita concludit Cynus, Alex. & doct. in d. l. 1. C. de in ius vocand. quam opinionem dicit esse communem Franc. Purp. in d. tract. num. 36. quamuis ibi Purpuratus ipse contrarium teneat.

Amplia vndecimò habere locum in patrono: nam libertus non potest eum vocare in ius sine venia, l. prima, & 2. ff. de in ius vocand. cum aliis. Purpurat. vbi hoc declarat, in d. tract. per totum. & Iaso. in d. §. pœnales, num. 60. Instit. de actionibus. De iure regio est. text. in l. 3. tit. 2. part. 3.

Limita primò, non habere locum in filio in potestate: nam talis filius etiam cum venia non potest patrem conuenire, vt est casus in l. fin. C. de in ius vocando. & in l. 3. tit. 2. part. 3.

Limita secundò, quandocunque filius agit tutorio nomine, & sic in causa pupilli: nam tunc potest vocare patrem in ius sine venia. Pro quo facit: nam libertus non potest vocare patronum sine venia, vt in l. adoptiuum. in §. patronum, ff. de in ius vocan. tamen si sit tutor alicuius pupilli, poterit in causa pupilli vocare patronum in ius sine venia. l. quæsitum, ff. de in ius vocan. quia tunc non facit hoc vt filius, sed vt tutor. Et hanc limitationem posuit Syluest. Aldobrandinus in §. dari autem. nu. 6. Insti. qui testam. tut. dari possunt. & ibi probatur, quòd filiusfamiliàs posit esse tutor: probatur etiā in l. filiusfamilias, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris.

Limita tertiò, non procedere, quando filius vult intentare actionem criminalem contra patrem: quia etiā impetrata venia non potest. ita determinat glo. in §. pœnales, in verbo, patronum. quam ibi sequitur Gomez, nu. 25. Instit. de actio. de iure regio probatur in l. 3. tit. 2. part. 3.

Quartò limita, quādo filius esset natus ex patre qui habebat duas, vel plures concubinas: tunc filius natus ab vna de illis concubinis bene potest vocare patrē suum in ius sine venia. ita tenet Odofredus in l. quique. §. prætor ait. num. 3. ff. de in ius vocand. Motus quia tunc non dicitur filius naturalis, sed spurius: vt in authentic. licet. in verb. solo. C. de nat. liberis. quē refert Iason in dicto §. pœnales. numer. 62. vbi repræhendit, & bene, suprà dictam limitationem. Pro qua opinione contra Odofredum est textus in leg. vndecima, Tauri. Facit quod suprà dixi in regul. eccl. in xj. limitatione.

Quintò limita in casibus, in quibus pater cogitur emācipare filium, de quibus in l. si lenones, C. de episcop. audien. ita expresè tenet Petrus de Bellapertica in leg. finali. in princip. C. de in ius vocand. quem sequitur ibi Lancelotus Decius. Quam opinionem ante eos tenuit gloss. fin. & ibi Cynus in d. l. fin. C. de in ius vocand.

Contra quam limitationem tenet expresè Nicol. de Neapol. in §. pœnales. Institut. de actio. quem sequitur Purpurat. in suprà dicto tractat. numero trigesimonono. Eandem opin. tenet expresè Bartho. Cæpola in cautela centesima decimaquinta, nume. tertio, Clandius de Seysello in d. l. fin. numero 1. C. de in ius vocand. & ibi Franc. Curtius Iunior, numero 5. Pro qua opin. est tex. in l. sed si hac. in §. prætor ait. ff. de in ius vocan. vbi licet ex graui iniuria permittatur filio agere contra patrem etiam actione famosa, tamen hoc debet causa cognita impetrari à prætore. P. Duen. re. 351.

¶ Filius potest compellere patrē vt sibi ministret sumptus & expensas in studio. Hanc regulam probat

probat tex.in lege, de bonis. in §. non solum. ff. de Carboniano edicto. Cuius hæc verba sunt: Non solùm alimenta præstari debent pupillo, sed etiam in studia, & cæteras necessarias impensas deber impendere pro modo facultatum. Et licet non loquatur de patre, tamen text. & ibi expressè Doct. in patre loquuntur, in l. Macedoniani. Cod. ad Macedonian. & ita tenet Vitalis Namansensis, in trac. de collationib. quæst. v. num. 11. in finalib. verbis. Bartholo. Bolognin. in repet. authent. habita. Co. ne filius pro patre, num. 267. Circa quam regulam vide suprà posita in regula cclxx.

Hanc regulam ponit cum quatuor limitationibus Petrus Rebuffus in tractatu de priuilegiis scholarium: in priuilegio liij. à nume. 1. vsque ad finem. P. Duen. re. 362.

¶ FILIVS patri superstes vno solum momento facit deficere conditionem si sine filiis decesserit. l. si tamen. §. fin. cum gloss. ver. simplicem. ff. de edilic. edicto. not. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebel. conc. l. qui duos. §. fi. ff. de reb. dubiis. Bal. cap. 1. §. quinetiā. in ti. episco. vel abb. refert Ias. l. inter stipulantem. §. sacram. col. 8. ff. de verb. oblig. l. antepen. col. 2. C. de insti. subst. Medic. re. 5.

¶ FILIVS possidens bona parentis præsumitur eius iussu possidere, ita & pater possidens bona filij. l. si filius. C. de pet. hæred. & quemadmodum pater tenetur alere filium, ita etiam & filius patrem inopē. Brun. in tract. star. super fœmin. arti. 14. nume. 12. Abba. in procem. Gregor. nume. 20. Paris consil. 82. nu. 33. volum. 3. consil. 2. nume. 16. eod. volumine. August. Ber. consi. 140. num. 17. volum. 1. cap. ad nostram. numero 5. de empt. & vend. Soc. consi. 56. nume. 3. volumine 5. Ruin. consi. 33. nume. 11. volu. 1. Medic. reg. 4.

¶ FILIVS priuatur feudo propter delictum patris. Hanc regulam probat text. in cap. vnico, si vasallus feudo priue. & notatur in ca. j. in §. vasallus. si de feudo defun. fuerit contro. ita tenet Bart. in l. eum qui. nume. 1. ff. de interdict. & releg. Anchar. & Imol in c. secund. de feudis. Bald. in consi. cxlix. numer. 6. volu. 3. Bald. Angel. & doct. in l. adoptiuum. in §. fi. ff. de in ius vocand. Afflict. in cap. 1. in §. porrò si dominum. nume. 48. quæ fuit prima causa beneficium amitt. in vsibus feu. Bartholomæus Socin. in consil. 4. numer. 27. volum. 3. Decius in consi. cccccxlv. nume. 68. Alex. in consi. xxx. nume. 17. volu. 1. And. ab Exea in lib. pactorum, num. 229. Hierony. Gratus vbi allegat alios Doct. hanc opinionem tenentes, in consil. lxxix. nume. 26. volum. 1. Alber. Brunus in consi. 108. nume. 33. Zasius in tract. feud. in x. par. Alex. in consil. 40. num. 9. volu. 3. Curtius Iunior in tracta. feud. nume. 13. in v. part. Lancelotus Galiaula in repe. l. Gallus. §. & quid si tantum. nume. 6. ff. de liber. & posthu. idem Matt. de Afflict. in §. hoc quoq; nu. 53. cum aliis, in vsibus feudorum.

Limita primò non habere locum in transuersalibus: vt est glo. in d. ca. vnico, in gl. fi. si vasallus feudo priuet. & ibi Andr. de Isernia, Hostien. in summa: in titul. de feudis. Iacobus Aluarot. in capit. 1. in §. denique. quę fuit prima causa benefi. amittē. in vsibus feudorum. Socin. in d. consi. 3. nume. 27. volum. 3. Alex in d. cons. xxx. nume. 17. libr. 1. Gratus in d. consi. lxxix. numer. 17. lib. 1.

Limita secundò, quando pater deliquerit circa ipsum contractū: secùs si alia ratione deliquerit. tenet Ias. post alios per eos allegatos, in l. secund. nu. 192, C. de iure emphy. Francisc. Curti. Iunior in d. tract. feud. in dicta v. part. nu. 13.

Limita tertio, vt procedat quando pater deliquisset in dominum: secùs si in extraneum: ita tenet Alexan. in consi. 1. num. 41. volu. v. quem sequitur Andr. ab Exca in libro pactorum: numer. 229. Hanc opinionem expressè tenuit Bart. in d. l. eum, qui, num. 1. ff. de interdic. & releg. Curtius Iunior in d. v. parte, nu. 13.

Quartò fallit, quando dominus in vita sua exposuisset querimoniam pro felonia cōmissa: aliàs secùs: quia eius hæres non posset illam exponere. ita tenet Angel. per illum tex. in l. cum apertissimi. in princ. C. de secundis nupt. quem sequitur Andr ab Exca in dict. lib. pac. nume. 229 pro qua opinione est gloss. in capitul. 1. §. porrò. quæ fuit prima causa benefi. amitten. in verbo, assalierit. pro qua opinione allegat text. in argumentum in leg. fin. Cod. de reuoc. donat. & in l. omnimodo. C. de inofficio. testamen. & in l. non tantum. in §. si emancipatum. ff. de bonorum posses. contra tab. & ita tenent Ioann. Andr. & alij Docto. in ca. fin. de donat. Hanc etiam opinionem tenet gloss. in d. l. omnimodo. in verbo, non licebit. Cod. de inofii. testament. vbi allegat etiam alia tria iura in argumentum: videlicet text. in l. Procula. ff. de probat. & in l. 1. in §. fin. ff. ad Syllan & in l si pater de inofficio. testamen. Alia etiam gloss. quæ hanc opinionem tenet, in l. fin in verbo, instituere. C. de reuoca. dona. & in capitu. 1. in princip. in verbo, concubuerit. quibus modis feud amittat. & in cap. imperialem. in §. insuper. de prohibita feudi alienatione per Federi. Circa quam limitationem vide notabilitas Matthe. de Afflict. qui eam examinat, in cap. 1. §. porrò qui dominum. à num. 38. vsque ad nume. 65. quæ fit prima causa benefi. amittendi. in vsibus feud.

Quintò limita, quando feudum patri pro se, liberis, & descendentibus concessum fuisset: nam tunc quia liberi iure proprio non ex patris persona veniunt, delictum patris non nocet. ita tenet Barto. in dicta leg. eum qui. ff. de interdictis & relegat. Bald. in lege, lege. C. de legitim. hæredibus. Paul. de Castr. in le. si finita. in §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto. Io. de Imol. in cap. fi. de feudis. in vol. Gregor. eandem opinionem tenet Iacob. de S. Georg. in tract. feudorum, in parte, dictique vasalli. nume. 60. Zasius in tracta, feudorum. in x. parte. nume. 98.

Limita sextò, quando patre delinquente, feudum apud auum adhuc erat, quia tunc si pater in vita aui de medio sublatus fuerit, vel per sententiam super offensa declaratus, & futuro succedendi iure priuatus, auo posteà mortuo, patris delictum nepoti qui in locum ipso patre secluso successerat, nō nocebit. ita tenet Bart. in d. l. eum qui. ff. de interdict. & relegat. num. 2. Bar. in dicto. cap. 1. si vasallus feu. priuet. in vsib. feud. & in lege, emancipatum. ff. de Senator. Vldaric. Zasius in dict tractatu feudorum, in decima parte: numer. 98. Hanc etiam opinionem tenet Lancelotus Galiaula in repetitione leg. Gallus, in §. & quid si tantùm. numero sexto. ff. de liberis & posthumis.

Limita septimò, non procedere in feudo antiquo: ita Cinus in l. ij. C. de libert. & eorum liber. & in l. secun. C. de operis libertor. Barto. in l. eum qui. ff. de inter. & relegat. Bald. in capit. j. in prin. de successio. feud. Hanc etiam opinionem tenet Iaco. de S. Georg. in dicto tracta. feud. numero decimoquinto. verbo, & cum pacto. Ratio est: quia in feud. antiquo liberi nō habent feudum à patre: sed dicuntur illud habere

ex prouidentia antiquorum progenitorum. vnde illud quod lex dedit eis, non debet parer posse eis auferre: pro qua opinione est textus in l. si arrogator. in §. sed an impuberi. in versi. cæterum si fidoi eius, ff. de adoptionibus. P. Duen. re. 346.

¶ Filius spurius de iure ciuili, nec inter viuos neque in vltima voluntate potest aliquid capere de bonis parentis. Hanc regulam probat tex. in l. 1. & in auth. licet, C, de natu. lib. & in auth. ex complexu, C. de incestis nupt. De iure regio est tex. in l. x. titul. v. lib. tertio, fori, & in l. x. tit. decimotertio, part. 6. Circa quã reg. vide Bar. in l. fi. ff. de his, qui. vt indig. & in l. si quis ex bonis, & ibi Doct. ff. de vulg. & pup. Abba. & Doct. in cap. cùm haberet. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulter. Dec. in c. in præsentia. nume. 105. cum seq. de probatio. Cifuentes & docto. in leg. ix. & x. Tauri. Pala. Ruui. in rep. c. per vestras. in §. x. Rode. Xuarez in lectu. l. 1. titul. 6. fori. versic. qui aurem dicã tur filij spurij, vsque ad fiuem lecturæ. Didac. in epitome de sponsalibus: in secunda part. cap. octauo, §. v. & 6. Guliel. Benedi. in repet. c. Rain. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. decisione quinta, nume. 122. cum sequen D. de Segura in repet. leg. cohæred. in §. cùm filiæ nume. 122. ff. de vulg. Angel. de Gambellionibus in tract. de testam. in gloss. lxxxv. Ioan. Bassanium in consuetudin. Aluerniæ, capit. xij. de successionibus & testamenris, articul. vndecimo, Afflict. decisione xcvj. Chassaneum in consuetud. Burgund. in titul des successions. Rubt. octaua, §. 3. numero primo, cum aliis. Bermondum in tract. de publicis concubinariis, versicul impropriè Papa. à numero primo, vsque ad numerum final. Nicola. Boer. in decisione ccxxvij. Nico. de Vbaldis in tractat. de successio. ab intestato: in 1. par. nu. quadragesimoquarto. cũ aliis. Martinum Lauden. in tract. de legitimatione. numero septuagesimosecundo, cum aliis. Ioan. Gualdẽsem in tra. de arte testandi: tit. j. caurela decimaquarta, per totam. Ioan. de Garronibus in repet. leg. 1. numero 101. cum aliis, C. de secun. nup. Parisi. in consil. 11. numero decimo, libro secundo, Iacob. de Sancto Geor. in l. qui testamentum, nu. 5. cum aliis, ff. de probatio. Ioan. Baptistam de Caccialupis in repet. l. si qua illustris, nume. 69. cum aliis. C ad Orficia. Ioan. Corasium in l. hæres institut. numero 5. C. de impuberum & aliis Barth. Soc. in consil. lxix. volum. 1. Corn. in consi. xxv. & in consi. cccx. volu. 1. & in consi. ccvij. libro rertio, Alex. in consi. lxxiiij. lib. tertio, & in consil. cl. lib. ij. idem Corne. in consil. ccxxvj. lib. secundo. Lauren. Calcaneum in consi. 62 Rolandinum Bononiensem in tractat. de testament. Rubric. decimaoctaua. Ex quibus omnibus amplia & limita sequẽtibus modis.

Amplia primò, in tantum procedere, quòd non valeat statutum disponens spurios ex testamento, vel alia vltima voluntate posse succedere patri suo: quia statutum præberet occasionem fornicandi, vt in l. conuenire. ff. de pactis dotali. in cap. quemadmodum. de iureiurand. ita tenet Feder. de Senis in consil. cclxv. nu. 1. & in consi. cclxxvij. Aret. in l. cunctos populos. num. 15. & Bald. num. 13. C. de sum. Trini. idem Aret. in l. testamenti factio, ff. de testam. Ias. in l ait prætor. in princ. numero 12. ff. de iureiur. Bart. Soc. in consi. xcv. numero 9. lib. 4. Dec. in c. 2. in 2. lectura, in 2. notabili, de cõstitutio. & hanc dicit communem opinionem Ioan. Bapti. de Caccialupis in repet. l. cunctos populos. nu. 170. C. de summa Trinita. Hanc opinionem dicit esse communem Decius in c. in præsentia. nu. 124. de probatio. Eandem dicit communem esse Dilec. in tra. de arte testandi. in tit 1. cautela 14. nu. 1. Eidem dicit esse communem Ferdinandus Loazes in tract. de matrimonio, in 2. dubio. in 2. fundamẽto pro parte negatiua, nu. 7. vbi adducit alios quàm plures doctores dicentes eam communem, idem Loazes in tract. de conuersione Paganorum, nume. 7. versic. ex hac ratione. Boer. in decis. 128. nu. 9. Guliel. Bened. in repet. c. Raynutius. in princ. num. 39. & hanc opinionem tenet Bermondus in tract de publicis concubinariis à num. 63. vsque ad nu. 65. Pala. Ruuios in l. ix. nu. 6 in ll. Tauri.

Amplia secundò, vt hæc nostra conclusio non solùm procedat de iure ciuili, verùm etiam de iure diuino: vt habetur Genes. 21. c. vbi dictum est Abrahæ, Eiice ancillam, & filium: quia non erit hæres filius ancillæ cum filio liberę, quod idem attestatur Apostolus ad Galatas, 4. capit. Quod dictum etiam obseruatur de iure canonico: vt in can. non omnis, 32. quæstio. 2. & in capit. dicat aliquis. 32. quæst. quarta, & refert August. in capitu. qui dest, trigesima quinta, quæst. 7. vbi dicit quòd ex lege Dei statutum est quòd illi qui ex incestuoso coitu nascuntur, nullo iure parentibus succedant.

Amplia tertiò, quòd si spurio aliquid relinquatur, id à lege legitimis liberis, vel cognatis proximioribus defertur. ita tenet Bald. & ibi Salic. in l. j. per tex. ibi. C. de natur. liberis. Bart. in l. fina. ff. de his, quibus vt indig. Ias. numero 9. in leg. 2. C. de hæred. instituend. Eandem opinionem dicit communem Alexan. in l. hæreditas, C. de his quibus vt indignis, & in consilio 74. numero 6. volumin. 3. Eandem opinionem, tenet Bermondus in tract. de publicis concubinariis, numero vigesimoprimo, versicul. ego autem puto contrarium sed si venientes ab intestato agere noluerint, vel dissimulauerint, vel tacuerint intra duo mẽses, inuadit fiscus tales res. ita probat text. in leg. prima, in §. quibus racentibus, C. de natural. liberis. & ita expressè per illum text. tenet Bald. in l. certum, numero decimoseptimo, versicul. sed pone bastardus, Cod. vnde legi. Bermondus in dicto tractat. de publicis concubinariis, numero septimo. Rolandinus Bononiensis in tractat. de testamentis: Rubrica decimaoctaua, numero primo. Ludouic. de Sardis in tractat. de naturalibus liberis: in fine, in versiculo, secundò videndum est, numero primo. Ioann. Garronis in repet. l. primę, nume. centesimoprimo, cum aliis, C. de secund. nupt. & pro ista opinione est text. in l. x. tit. 13. parte sexta.

Amplia quartò, quòd si instituatur spurius, talis institutio est ipso iure nulla: cùm ipso iure sint incapaces: vt in auth. quibus modis naturales effician. sui, in §. fin. & in Auth. ex complexu, C. de incestis nuptiis. & in lege, si spurius, ff. vnde cognati. & in lege, si pater. & ibi glossa, & lege, nec apud, Codi. de hæredi. instituend.

Amplia quintò, vt tales filij non possint præscribere sibi relictum à patre. ita tenet Bald. in l. id quod pauperibus, C. de episcop. & cleric. & in lege, nulla. versic. secundò quæro, C. de rei vendicat. pro qua opinione allegat gloss. notabilem, in leg. nemo, ff. de vsucapione pro legato. vbi probatur, quòd spurius vel aliàs incapax non potest præscribere tali præscriptione in qua requiritur titulus, prout in vsucapione & præscriptione longi temporis, si voluerit præscribere tanquam sibi relictum ab eo à quo capere non potuit.

Amplia

Eandem opinionem tenet Salycetus in dict.l.nullũ. dicens istud procedere, etiam si iusto errore purasset se esse legitimum: & ita intelligit suprà dictam gloss. idem tenet ipse Salicetus in l. prima. C. pro hærede. eandem opinionem tenet Alexand. vbi hoc duobus fundamentis comprobar, in consi.lxxiiij.numero septimo, volum.iij. Bermondus in tract. de publicis cõcubinariis, numero 16. Cornæus in cons.ccxxxvj.numero quarto, volum.ij. Eandem opinionẽ tenet Frãciscus Balb. in tract præscriptionum, in iiij. part. iiij. partis principalis. quæstio. decimaoctaua, per totã. & repet. l. Celsus, in prima parte, numero 9. ff. de vsu eapionibus.

Amplia sextò, quòd si pater in testamento mandaret bona sua vel partem distribui inter pauperes vel cõiunctos, vel illis executor viderit distribuenda, non poterit executor eligere spurium. ita tenet Bald. in l. id quod pauperibus, C. de episc. & cler. nume. trigesimoquarto, quæst. xxij. Ratio est: quia spurius non venit appellatione coninnctorum, nec executor poterit illa bona distribuere contra prohibitionem iuris in personam prohibitam, ne concedatur per indirectum quod prohibetur directè: & si distribueret spurio, videtur esse relictum à patre, quia factũ exequutoris exequentis voluntatem, iudicatur idem cum facto testatoris: vt in l. vnum ex familia, in §. si de falcidia quæratur, ff. de leg. ij. vbi dicirtex. quòd electus non dicitur capere ab illo qui eum elegit, sed ab illo cuius iussu electus fuit. Eandem opinionẽ tenet idẽ Bald. in l. ab eo. C. de fideicommissis, & pro ista opinione est text. in l. si is qui. ff. de vulgari. vbi qui non potest capere per se, nec alio mediante: nec etiam videtur datum arbitrium exequutotis: vt disponat cõtra ius: vt in l. quanquam, ff. de ritu hupt. & in leg. Lucius. ff. ad municip. & pro ista opinione est text. in dict. leg. prima. C. de natur. liberis. eandem opinionem tenet Cornæus in consil. ccxxxvj. numero decimo, volum. ij. Bermondus in tract. de publicis concubinariis, numero octauo, Dilec. in tract. de arte testãdi: tit. j. cautela decimaquarta, numer. nono. Guliel. Benedict. in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, in v. decis. numero 220. de testamen. Pala. Ruuios in l. nona, nume. 16. Tsuri. Alexand. in consil. liiij. numer. 1. vol. vij. Calcaneus, consil. lxij. num. 7.

Quam ampliationem declara, vt per Boerium vbi ponit Doctor. tenentes contrarium in decis. cxxvij. numer. 14. & 15.

Amplia septimò habere locum econuerso: nam ita eodem modo pater non succedit filio: ita concludit Bald. in authen. licet. C. de naruralibus liberis, quia inrer eos nullum ius agnationis vel cognationis repetitur: vt notatur in leg. hac parte. & in l. si spurius. ff. vnde cognati. Hanc opinionem tenet idem Bald. in l. prima, C. de episc. & cler. & ante eum tenuit Azo in Summa, C. de hæredibus instituend. & C. de legit. hæredib. Bart. in l. fin. numero quinto, ff. de his quibus vt indignis. Gulielm. Benedictus in rep. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, decis. 5. numero 133. de testa. Ias. in §. pœnales, numero 61. Instit. de actio. vbi pro hoc allegat tex. in dict. leg. licet, C. de naturalib. libe. Hanc etiam opinionem tenet Matthesillanus in tract. de succesſionibus ab intest. in ij. memb. ij. artic. principalis, num. 6. Bermõdus in tract. de publicis concubinariis, nu. 77. vers. & econuerso notate. vbi hoc notabiliter declarat Alexand. vbi allegat Bar. in aliis locis idem tenentem. in consil. cl. numero sexto, libro secundo. Chassanæus in cõsuetud. Burgun. in tit. Des successions. Rub. vij. §. j. numero 1. & 2. Caccialup. in rep. l. si qua illustris, nu. 77. C. ad Orfic.

Amplia octauò, quòd tales filij spurij non succedunt parentibus ex parte patris ab intestato. ita probar tex. in d. l. j. in fi. C. de natur. liber. & in leg. spurius, ff. vnde cogn. & ita tenet Cyn. in authen. itaque, C. communia. de succes. & in l. si qua illustris, C. ad Orfic. Ioan. Fab. in §. nouissimè. Institut. eodem titul. Caccial. in repet. d. l. si qua illustris, numero septuagesimonono, & hanc opinionem tenet Ludouic. de Sardis in tractat. de natu. lib. in §. de successione spuriorum, in septima quæst. numero 12. Cifuentes, in leg. ix. Tauri, numero 4. De iure regio probatur in leg. xij. tit. xiij. parte vj. Quod in filiis clericorum locum nõ habet: quia nec ab intestato nec ex testamento succedunt parentibus ex parte patris: vt in l. xxij titul. iij. libr. j. ord. & in l. ij. titu. 3. lib. v. ordinamenti quæ leges approbantur etiam per l. ix. Tauri, & ibi hoc tenet Cifuentes, nume. 12.

Amplia nonò, habere locum in filio incestuoso: nam filius incestuosus, scilicet, natus ex consanguineo & consanguinea, non succedit parentibus. ita tenet gl. & ibi communiter Docto in di. l. si qua illustris. C. ad Orficia. in gl. in verbò, cum legitimis. & in §. nouissimè. Instit. ad Orficia. tex. in l. xj. titul. xvij. parte 7. & pro ista opin. est text. quem ibi notat & intelligit Cifuentes in numero 11. in d. leg ix. Tauri. Roder. Xuarez in glos. leg. prima, titulo sexto, libro tertio Fori, versic. hæc in successione parentum, & hanc esse cõmunem opinionem tenet Caccialup. in repet. d. l. si qua illustris, num 96.

Amplia decimò, habere locum in filiis adulterinis: vt est text. quem ibi ad hoc notat Cifuentes, num. 2. in d. l. ix. Tauri.

Amplia vndecimò, adeò procedere quòd talis filius nõ poterit aliquid à patre capere ex lucratiuo contractu aut oneroso, per se neque per interpositam personam: vt in l. j. & ibi gloss. Cynus, Bart. Bald. & Saly. in dict. l. prima, C. de natur. libe. licet contrarium teneat gl. in l. qui testamentum, in gloss. secunda, ff. de probatio. quæ in contractu oneroso contrarium dixit. quam sequitur Bald. in leg. si is qui, ff. de vulgari & pupilla. sed illam gloss. reprehendunt ibi Iacobus But. Salycet & Florianus, ne per hunc modum faciliter fraus fieri possit de contractu ad contractum. Hanc etiam opinionem tenet Dilec in tract. de arte testandi. titul. 1. cautela decimaquarta, numero tertio Gulielm. Benedictus in repet. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, in decis. quinta, nu. 129. Aret. in l. si is qui ex bonis. nu. 6. in fin. ff. de vulgari & pupillari. Eãdẽ opinionem tenet Bermon. vbi eã notabiliter intelligit, in tra. de publicis concubinariis: n. 32. versi. & prædicta conclusio. Iacobin. de Sancto Georg. vbi declarat: & gl. ibi, quæ communiter vt suprà dixi reprobatur, in d. l. qui testamẽtum, nu. 8. cum sequentibus. ff. de probatio.

Amplia duodecimò, procedere, vt neque substitui possit per patrẽ, quod procedit in substitutione vulgari: quia virtute talis substitutionis nõ potest succedere. Rõ est: quia directè & nõ per interpositã personã per vulgarẽ succeditur patri, cùm sit eius testamentum: vt in princ. Instit. de vulgari. & istud procedit etiam quãdo pater grauasset filium naturalem & legitimũ

restitu

restituere hæreditatem spurio: quia per istam fideicommissariam succedere non posset: cùm per illam succedatur in bonis testatoris per mediam personam instituti: vt in l. cohæredi. in §. cùm filiæ, ff. de vulgat. in quibus bonis spurius est incapax. si verò spurius fuerit legitimo filio substitutus pupillariter, tùc eueniente casu substiturionis admittetur ex expressa pupillari ad bona impuberis tantùm: ad quæ bona spurius est capax, etiã ex dispositione patris, quia licet sit prohibitus succedere patri, non tamen prohibetur succedere fratri: vt est tex. in leg. si his qui ex bonis, ff. de vulgari & pupillari, & hanc distinctioné posuit gloss. singu. in authent. quibus modis natural. effician. sui, in §. fin. in verbo, participium. collat. septima. Hanc opinionem sequitur Didac. in 4. Decr. in secunda parte, capitul. octauo, §. quinto, nunero quarto. Gulielm Benedict. in repet. capi. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. decis. quinta, nnmero centesimo vigesimooctauo. Eandem opinionem, vbi eam notabiliter examinat, tenet Bermódus in tract. de publicis concubinariis, num. 17. versi. sed an spurius.

Amplia decimotertiò, quòd si pater cùm non posit aliquid relinquere filio spurio, donauit bona sua ecclesiæ: & ecclesia posteà donauit spurio, nõ valet donatio: quia secunda donatio præsumitur remuneratio: quæ non potest fieri in persona spurij. ita tenet Bal. in leg. eam, quam, numero quadragesimo, C. de fideicõmissis, quem sequitur Pala. Ruuios in repet. Rubr. de donationibus, §. trigesimo, nume. decimoquarto, vbi dicit esse valde notandum, & vidisse in practica. Facit etiam quod notat idem Pala. Ruuios in dicta repetit. Rubric. §. sexagesimoseptimo, numero decimonono, sed Bald. vbi suprà, concludit, quòd si ecclesia instituta vel cui donatum est à patre, posteà donaret spurio intuitu pietatis, & paupertatis, vel expressa causa remunerationis: talis donatio posset sustineri de iure. & ita expressè tenet Alexand. in consilio quinquagesimoquarto, nume. 1 volum. vij. Bermondus in tracta. de publicis concubinariis. num. 10.

Amplia decimoquartò, vt talis filius non succedat in feudum, ita tenet Bald. in consil. ccvij numer. primo, volum. secundo, pro qua opinione est text. in capitu. primo, in §. naturales, si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnat. vasalli. Eandem opinionem tenet Ioan. Andr. in cap. lator & in c. per venerabilem. qui filij sint legitimi, eandem opinionem tenet Pala. Ruuios in repet. cap. per vestras, in §. decimo, num. 4. Aegidius de Bellamera, in decis. dccxlij. sub tit. de donationibus. Bermondus in tracta. de publicis concubinariis, num. 6. facit quod suprà dixi in regula ccclx.

Limita primò, non procedere quando filius spurius instituitur sub cõditione, scilicet si legitimabitur: quia tunc bene valet talis institurio. ita tenet Bald. Imol. & Alexan. in l. Gallus. in §. instituens, ff. de liberis & posthumis. idem tenet Alber. de Rosate in l. libertas testamento. per illum text. ff. de manumissis testamẽto, & in leg. quod conditionis, ff. de dona. causa mortis, pro qua opinione est gloss. in leg. fin. in 6. intellectu, ff. de regul. Catoniana. quam ad hoc allegat Bal. in l. seruus, C. de legat. facit etiam tex. in l. in tempus, ff. de hæredibus instituendis, & in l. sicut, & ibi glo. in princip. ff. quib. modis vsusfructus amittatur, & hanc opinionem dicit esse communem Lancelotus Decius in d. §. instituens. & ibi Ias. num. 5. hanc etiam opinionem dicit esse communem Ioan. Gualdensis in tract. de arte testandi, titu. 1. cautel. 14. n. 15. Eandem opinionem dicit etiam esse communem Catellianus Cotta in verbo, spurius. el iij. eãdem opinionem dicit etiam communem Francisc. Curt. Iun. in consi. lxxxiiij. nume. 3. Lancelotus Galiaula in repet l Gallus. in §. & quid si tantum, nu. 4 ff. de lib. & posthum. & pendente conditione legitimationis spurius potest petere bonorum possessionem, ex qua obtinebit administrationem hæreditatis, antequàm legitimetur, vt in l. si quis instituatur hæres, & ibi Barto & alij Docto ff. de hæredibus instituendis, idem tenet Bald. in l. fin. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. Didac. in Epitome, de sponsalibus. in 2. part. cap. viij. §. 5. nu. 12. Palat. Ruuios in repeti. Rubr. de donationibus, §. xxix. num. 4. Francis. Curt Iunior in d. consi. lxxxiiij. num. 4. Dilec. vbi refert alios Docto. contrarium tenentes, in tractat. de arte testandi, in dicta cautela xiiij. num. 15.

Limira secundò, non procedere in nepote: nam nepos legitimus & naturalis ex filio spurio: deficiente prole legitima, potest ab auo hæres institui. ita tenet Bart. num. 3. Imol. & Alexand Aretinus, & Ias. in leg. Gallus. in §. quid si is, ff. de liberis, & posth. idem Bar. in consil. cxviij. incipiente, Odosius babens filium, vbi dicit, quod ita fuit iudicatum pro opinione sua. Panorm. in c. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adult. vbi cõcludit quod licet pater non posit instituere filium spurium, non tamen prohiberur ab auo. Hanc opinionem dicit esse communem Ias. in l. hæreditas, numero octauo, C. de his, quibus vt indignis. Alexand. in consil. septuagesimoquarto, numero secundo, libr. tertio, vbi additio dicit hãc esse communem opinionem. & Dec. in consil. cccclxij. numer. 17. & 18. Cornæus in consil. xxv. nu. 10. vol. 1. Dilec. in tract. de arte testandi, titu. j. cautel. decimaquarta, nnmero duodecimo, eandem opinionem, vbi latissimè eam examinat, tenet Bermondus in tractatu, de publicis concubinariis, numero sexagesimoquinto, versi. apud Legistas difficilior oritur dubitatio, vbi eam ibi mouet. & in numero septuagesimo, eam determinat Boer. in decisio. cxxvij. num. 16. per glos quam ibi Doct. sequuntur in d. l. fin. C. de natural. liberis. Didacus del Castillo, in l. ix. in glos. in verbo, ex testamento, in legibus Tauri. Guliel. Benedict. in repet. cap. Raynurius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, decis. quinta, nume. 131. de testa. Hanc etiam dicit communem Roder. Xuarez in lectu. l. ix. tit. xj. libr. j. Fori. versic; consideratũ, & in lectur. l. prima, titul. 6. lib. 3. fori. versic. circa hoc quæritur de pulchra quæstione, licet contrarium videatur tenere Chassanæus in consuet. Bur. in titul. Des fiefz. Rubric. iij. §. 5. numero 70. sed in effectu ibi tenet communem opinionem: quia debet intelligi opinio eius stante prole legirima: pront in effectu concludit Iaso. ad quem se remittit in dicta lege hæreditas.

Quæ limitatio in nepote nato ex filio incestuoso non procedit secundùm Bald. per textum ibi in l. si quis incesti. num. secundo, C. de incestis nupt. quem textum dicit esse vnicum idem Bald. in c. in præsentia. numero trigesimoquinto, de probationibus. Hanc opinionem tenet Corsetus in singul. incipiente, hæres. el iiij. Hippolyt. in singul. cxliij. Alex. in d. §. quòd si his. Quam opinionem dicit esse communẽ Saly. in

d.l.si

dict. lege, si quis incesti. hanc etiam tenet Cifuentes in l.ix.num.7. Tauri. Didac.in Epitome, de sponsalibus, in secunda parte, capit.octauo, §.v.nume.13. Bermondus in tractatu, de publicis concubinariis, numer.70. versicul. ista conclusio indubitanter procedit. Gulielm. Benedictus in repet.c. Raynutius. in vet bo, & vxorem nomine Adelasiam, decis 5.numer.131. Gomezus in consil.xxv.num.15. volum.primo, Castillo in d.l.ix. Tauri, in verbo, ex testamento. Roderic. Xuarez in lectura l.1.titul.sexto, libr.3.fori. licet contrarium teneat Paul. de Castr. in filio incestuoso, in d.§.quod si his, num. 6. ad quem respondit Roderic. Xuarez vbi suprà, & ab opinione Bald. velit recedere Iaso. in di. §. quòd si his, numet. vigesimoquinto. eandem opinionem Bald. in d. l. si quis incesti. dicit esse communem Martinus Lauden. in tractat. de legitimatione, num.27.

Quod in nepote ex filio clerico locum non habet, sed possunt ab auo institui. ita tenet Bald. in dict. l. si quis incesti. nume. 2. versi. quæro nunquid hęc lex. C. de incestis nuptiis. Ratio in qua se fundat est, quia suprà dicti filij clerici non sunt incestuosi, sed spurij & ex stupro nati. Quam opinionem tenet Petrus, Cynus, & Salyc. in l. 2. C. de episcop. & cleric. Hanc opinionem tenet Abb. in cap. ex tenore. & in c. causam quę. & in c. lator. qui filij sint legitimi. Alex. in d. §. quòd si his, nu. 9. Rodericus Xuarez in lectura l.ix. titul. xj. libro primo, fori. eandem opinionem dicit esse communem Corsetus in singul. in verbo, fornicatio. & Cifuentes in l.ix. numer. 7. Tauri. pro qua opinione est glos. in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi. in verbo, adulterinis, vbi filios clericor. vocat adulterinos.

Tertiò limita, quandocunque pater aliquid relinquit spurio si ingrediatur monasterium: nam tale legatū bene valet, ita tenet Guliel. de Cugno, & ibi Bald. in nume.3. versic. iuxta hoc quæro. in l. 1. C. de sacrosan. ecclesiis, quem sequitur ibi And. de Besetis in repet. num.111. Ratio est secundùm Bal. quia sicut per oblationem curiæ filij legitimātur, vt in auth. quibus modis naturales efficiān. sui. in § si quis igitur. colla. 7. ita per oblationem monasterio factam. & illud dictum Bald. sequitur Alexa. in addit. ad Bart. in l. cùm quis. C. de natural. liber. & in l. necessariis, nume. decimotertio, ff. de acquirenda hæreditate, & ibi Francis. de Aret Cifuentes in l. x. numero 15. Tauri. Hippolyt. in singul. cclxxxiij. Iacob. de sancto Georg. in auth. non licet, num. 11. C. de liberis præteritis.

Quartò limita, non procedere de iure canonico: nam de iure canonico filio spurio, adulterino, vel incestuoso, debentur alimenta: vt est tex. in c. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. Ratio est, ne filius fame pereat. De iure regio est text. in l. viij. tit. 13. part. 6. & Abba. in d. c. cùm haberet. in vltimo notab. dicit illum text. non esse alibi ad hoc: & huic iuri canonico statur hodie, etiam de iure ciuili, secundum glos. sequitur ibi Abba. Card. & alij. eandem opinionem tenet Corset. in singul. incip. spurius. & hanc dicit communem opinionem Ias. in consilio xxvj. numer. 4. libr. j. Dilec. in tract. de arte testandi, titu. j. cautela 14. num. 13. & circa hanc limitationem vide quæ dicam in sequenti regula.

Quintò limita, vt pater teneatur filiam spuriam dotare, cùm dos succedat loco alimentorū, ita tenet Bar. in d. authen. ex complexu. vbi dicit se ita dixisse, & consuluisse, quòd vsque ad quantitatem sufficiētem pro alimentis, pater potest filio spurio relinquere, & eodem modo filiæ spuriæ pro dote sua: cum sine aliqua dote neque potest alineque nubere. Quod dictum dicit esse menti tenendum Panor. in dict. cap. cùm haberet, numero quinto, idem tenet ipse Bart. in l. si fraudator, in §. qui à socero, ff. quæ in fraudem credit. dicens quòd si clericus dotasset filiam suā spuriā, valeret donatio, neque ab ea posset auferre quatenus ipsa de iure canonico posset capere pro alimētis. idem tenet idem Bartol. in lege fina. numero septimo, ff. de his, quibus vt indignis. Hanc opinionem tenet Roderic. Xuarez in lectura lege prima, titul. sexto, libro tertio, fori. versi. & per dictum c. cùm haberet. Circa quam limitationem vide quæ dicam in regula sequenti.

Sextò fallit, quādocunque filius esset legitimatus: nam tunc potest institui à patre, ita probat tex. & ibi Ioā. Faber in leg. cùm quis, in fine. C. de naturalib. liber. text. in authent. quibus modis naturales efficiantur sui. in §. nullum. & ita tenet Bald. in capit. de causis, numero trigesimoquarto, de officio deleg. quem sequitur Ias. in authent. si qua mulier, numero 47. C. de sacrosanctis ecclesiis, & in leg. hac consultissima. §. ex imperfecto, C. de testamen. Catellianus Cotta, verbo, spurius, el 3. Decius in consilio cclviij. numero 5. eādem opinionem tenet Bermondus in tract. de publicis concubinariis. numero 39. & numero 81. Cifuentes in leg. 12. numero secundo, in legibus Tauri. pro qua opinione est text. ibi, in quantum dicit quòd extantibus filiis legitimis & naturalibus, non succedat legitimatus: ergo à contrario, si nō extant, succedit. Facit quod suprà dixi in regula lxix. & vltra ibi dicta notandum est quòd iam quòd filius legitimatus succedat in bonis patris, & possit institui à patre, tamē non gaudent nobilitate parentum, sed tenentur contribuere, sicut si legitimati non essent, vt in pragmatic. ix. Ann. 1544. per quam pragmaticam corrigitur l. ix. in fine. titul. decimoquinto, part. quarta, & in d. l. xij in fi. Tauri.

Septimò limita in filiis spuriis Principum: nam Princeps potest eis donare, & filias dotare. ita notabiliter concludit Bald. in consilio ccclvj. numero nono, volumine quinto, facit etiam quod notat idem Bal. in consilio cclxvij. numero vndecimo, volumine primo. Quem sequitur Boerius in decisione cxxvij. numer. decimoseptimo. Hanc etiam opinionem tenet idem Bald. in capitu. j. numero trigesimo, de constitutio. vbi dicit quòd Princeps de plenitudine potestatis hoc facere potest, licet Barbat. teneat contrariam opinionem in dicto capitu. 1. numero 192. de cōstitutionibus, vbi dicit, quòd Princeps potest dotare filias suas spurias eatenus quatenus sufficiat ad alimenta: per glos. in dicto capitul. cùm haberet. & per alia: de quo ibi per eum. & hoc modo dicit quod procedit dictum Bald. ibi. & illud dictum Barb. sequitur Chass. in consuet. Burgund. in titul. Des successions, in §. tertio, numero decimoquarto, sed si hoc esset verum, nullum priuilegium esset in Principe, cùm quilibet priuatus hoc posset facere, etiam si sit clericus, vt suprà dixi in v. limitatione. Prætereà pro doctrina Bald. facit quod suprà dixi in regu. xliij. in quinta limitatione.

Octauò fallit in matre: nam non extantibus descendentibus legitimis & naturalibus, filius naturalis vel spurius succedit matri tam ab intestato, quàm ex test

ex testamento. ita probat text. in l. hac parte. & in l. si spurius, ff. vnde cogn. & in leg. j. in §. sed si vulgò. ff. ad Tertyll. & in §. nouissimè. Institut. eod. titu. Probatur etiam de iure regio in l. ix. Tauri. vbi inquit, quòd ex tantibus filiis legitimis, & naturalibus, tales filij naturales tantum vel spurij ex dispositione matris sunt capaces quintæ partis bonorum. & ita tenet ibi Cifuentes nume. 1. Quod tamen est verum nisi talis filius esset natus ex damnato & punibili coitu ex parte matris: quia tunc etiam non extantibus filiis legitimis, filius non succedit matri præterquàm in quinta bonorum parte duntaxat, si sibi reliquatur, non aliàs. & ita expressè probat suprà di. l. ix. Tauri. & ibi expressè hoc tenent Cifuentes & Docto. & text. ibi ponit in fine, quando filius dicatur natus ex damnato & punibili coitu. Quod etiam ponit Didac. Epitome de sponsalib. in ij. parte, cap. viij. §. v. numero 15. cum sequen.

Quod tamen procedit præterquàm si talis mater esset per vim stuprata: quo casu talis filius adulterinus nõ extantibus legitimis succederet matri. ita tenet Bal. in l. eam quam. nnmero vigesimoquinto, C. de fideicommis. vbi tenet quòd si tyrannus habuit accessum ad aliquam mulierem per vim, quòd filius inde natus non dicitur spurius. Quam opinionem tenet idẽ Bald. in l. si qua illustris, numer. 1. C. ad Orficia. quem sequitur Cifuentes in d. l. ix. nume. 2. & ibi Pala. Ruui. nume. 15. Nicol. de Vbald. in tract. de success. ab intest. in j. part. num. 45. Pro qua opinione est tex. in c. 1. 2. & 3. & in c. ita ne. xxxij quæstio. v. & in capit. præsbyteros. 50. distinct. & in c. 15. quæst. 6. vbi probant illa iura quòd ea, quæ fiunt contra voluntatem facientis, non imputantur ipsi facienti. Probatur etiã per text. in l. cura. in versic. neque si per vim. ff. de munerib. & hono. facit etiam pro hoc illud quod notat Angel. de Perus. in l. j. in §. remouet, ff. de postulan. vbi tenet quòd sponsa violenter cognita ab sponso, potest ingredi monasterium eo inuito, sicut antea poterat. Quem sequitur Hippolyt. in leg. j. in §. præterea. nu. 12. ff. de quæstionibus.

Nonò limita, vt possit institui hæres per viam fideicommissi: nam spurius fraude cessante potest institui hæres à patre dummodò grauetur purè alteri restituere suprà dictam hæreditatem. Ratio est: quia cum pater possit, imò debeat hodie spurio relinquere alimenta: vt in iiij. limita. dixi: & hoc debeat seruari in vtroque foro. Est ergo regula, quòd qui aliquid capere potest, licet solidum capere non possit, potest institui hæres, & grauari alteri restituere purè. ita probat tex. in l. cogi. in §. hi qui solidum, ff. ad Trebell. vbi gl. 1. ponit exemplum in filio naturali: sed cũ spurius hodie possit aliquid à parentibus capere, & æquiparetur in hoc filio naturali: vt in dicto c. cum haberet. ergo idem est dicendũ in filio spurio quod in naturali. ita in specie determinat Ang. & ibi Ioan. de Imo. in leg. in tempus, ff. de hæred. instituen. idem Ange. in l. 2. C. eod. titu. Alexand in d. §. hi, qui solidũ. eandem opinio. tenet Bermond. in tract. de publicis concubinar. numero 20. Pala. Ruuios in repet. capit. per vestras, §. x. numer. 12. quod etiam videtur tenere Roder. Xuarez, licet non se bene firmet in allegatione 27. versic. præterea. imo. ex quo apparet quòd licet decisio gloss. in l. eam quam. in verbo, coguntur, C. de fideicommis. sit iuridica: tamen Doct. ponentes exemplum ibidem de incapace per totum, scilicet de spurio, errant per inaduertentiam, habentes respectum solum ad ius ciuile, vetans spuriis à parentibus alimenta relinqui. de quo in authen. ex cõplexu. C. de incest. nupt. cum similib. & non respicientes seu considerantes ius canonicum: de quo in d. capit. cum haberet. corrigens in hoc ius ciuile cui standum est. & hanc limitat. supradictam intelligo veram, vt supra dixi, quando cunque constaret in se nullam fraudem continere: aliàs non procederet, secundum Ioan. de Imol. in d. l. in tempus. Alex. in d. §. hi qui solidum. & in d. l. 2. C. de hæred. institur. Cornæus in consil. 217. numero tertio. Didac. in tractat. de arte testandi. titulo primo, cautela decimaquarta, numero 10.

Decimò limita in fratre: nam frater spurius natus ex eadem matre succedit fratri suo spurio. ita probat text. in l. si spurius. & in l. hac parte, ff. vnde cognati. & ita expressè tenet Ludouic. Sardi. in tract. de legitimatione, in tertia parte, capitu. de spuriorum successione. quæstio. fina. Afflict. in decisi. xcvj. Bermód. in tracta. de publicis concubinar. numero 78. Catellianus Cotta verbo, Bastardus, et j. Circa quam limitationem vide Didac. in Epitome de sponsalibus: in ij. parte, cap 8. §. 5. num. 19.

Vndecimò fallit, quando filius spurius institutus est ab hærede patris. ita concludit Bart. in leg. si his, qui ex bonis. numer. 3. in ij. q. ff. de vulgar. & pupil. vbi dicit quòd dicta institutio facta in fauorem spurij, est valida: quia ex tali actu testandi non debet præsumi fraus. argum. text. in l. editio. in §. sed hæredem. ff. de aliena. iud. muran. caus. fact. quem sequuntur ibi omnes Doct. secundum Ias. nume. 10. Hanc opinionem ante Bart. tenuit Spec. & ibi Io. Andr. in titu. de successionib. ab intestato. in §. quid si pater instituit. numero 30. Bald. in l. eam quam. numero 54. C. de fideicommiss. vbi pro ista opinione adducit glos. in auth. quib. modis natu. effic. sui. in §. fin. in verbo, participium. Hanc opinionem tenet Alexan. in consi. lj. numero 3. libr. ij. vbi pro ista opinione adducit text. in l. Titij qui testamentum. ff. de is quibus vt indig. in verbo principaliter. vbi dicitur, quòd principaliter cõsideratur institutio quæ fit per hæredem: non autem consideratur institutio remota facta per patrem naturalem in fauorem hæredis. Et hanc opinionem tenet Bermondus in tractatu de publicis cõcubinariis, nu. 14.

Porrò circa hanc regulam cadit quæstio notabilis, An clericus iam quòd non possit instituere filium vel donare, an possit instituere vel donare nurui. Hanc quæstionem reperio in iure nostro tangi per Hostien. in c. j. de testam. vbi concludit quòd cum talis donatio censeatur fraudulenta, quòd nullo modo valeat: per iura quæ ibi allegat, & per suprà dicta in hac nostra reg. quam opinionem Hostien. sequitur Ioan. And. ibi, & Card. nu. 3.

Contra quam opinionem, ibi, in cap. cum in officiis. de testam. quia nullus in iure eam post suprà dict. tangir, videtur mihi magis verum per sequentia fundamenta: & in primis facit, nam clericus de bonis patrimonialibus potest testari: vt in cap. j. & in cap. quia nos. de testamentis. & potest etiam testari de bonis acquisitis intuitu ecclesiæ, ex quadam generali consuetudine nostræ Hispaniæ: vt in cap. cæterum. de donat. & ibi glos. in verb. ratum. ita tenet Syluest. in Summa: in verb. clericus. in iiij. versicu. ij. Guid. Pap. in decisione cxv. Ioan. Bernar. in practica, cap. cxxiij. & ita expressè cõcludit Didac. in cap. cùm in officiis. nume. 9. Quod hodie decisum est per quandam Extrauagãtem Iulij tertij nostri Romani Pontificis.

tificis: vbi permittitur omnibus clericis, tam Episcopis quàm presbyteris, vt posint testari de quibuscúque bonis acquisitis, siue intuitu patrimonij siue intuitu ecclesiæ: & sic dico, quòd clericus nō solùm de proprijs bonis, verùm etiam de acquisitis intuitu Ecclesiæ, potest nurui donare. Et quòd talis donatio in se contineat fraudem, vt præsupponunt suprà dicti Doct. patet ex sequentibus fundamētis: nam ex tali donatione filio spurio nihil quæritur præter alimenta quæ habet ex illis bonis donatis vxori constante matrimonio: vt in l. doce ancillam. C. de rei vendic. & in l. vij. titu. xj. part. iiij. traditur per Doct. in l. in rebus. C. de iure dotium. vbi probatur, quòd maritus constante matrimonio est do minus rei dotalis, quod intelligendum est impropriè: vt in l. j. §. si vir. ff. ad Syllan. quia maritus tantummodò debet recipere fructus dotis vt alat familiam: vt in suprà d. iuribus. Et patet hoc, quia soluto matrimonio dos reuertitur ad ipsam vxorem, vel ad hæredes eius: & sic talis donatio nō videtur fraudulēta, cùm clericus posit filio suo alimēta relinquere, ne fame pereat: vt in dict. cap. cùm haberet. de eo qui dux. in matrim. quam polluit per adulte. & in l. viij. tit. xiij. par. vj. & ita dixi suprà in iiij. limi. & dicam infrà in reg. sequenti, & pater clericus tenetur dotare filiam, cùm dos succedat loco alimentorum, vt suprà dixi in v. limitatione. Quod non solùm habet locū ex bonis patrimonialibus, verùm etiam ex bonis intuitu ecclesiæ acquisitis: vt est gl. in c. omnino. xxxj. distin. facit quod infrà dicam in reg. seq. in iij. ampliat. Et si dicatur, quòd talis donatio facta nurui esset fraudulenta, quia excederet quantitatem: vt in d. reg. seq. in iij. ampliat. hoc esset verum in persona filiorū: sed in persona nurus, hoc non est fraus: nec donatio dicitur excedere quantitatem: cùm (vt suprà dixi) maritus ex bonis datis vxori suæ à patre clerico præter alimenta, & sic sibi necessaria alia habere non potest. Ne obstāt dicta in reg. seq. in j. limi. Quòd si filius posit aliàs habere vnde se alat, quòd pater non tenetur eū alimentare: hoc est verum quòd pater non tenetur: sed licet nō teneatur ita vt posit compelli, si vult, bene potest, & sic nubere filiū cum vxore cui fecit donationem: licet filius (vt suprà dixi) habeat dominiū. Et si opponatur etiā quòd talis maritus potest instituj ab vxore, hoc etiā nō obstat, cùm spurius posit instituj ab hærede patris, & valeat institutio: vt suprà dixi in xj. limitatione. Præterea quia est in potestate vxoris instituere maritū, vel non: nec etiam obstat quòd isti habeant inter se filios, & post mortem matris hæreditas clerici ad eos deueniat: quia tunc donatio non censetur fraudulenter facta, cum clericus posit instituere nepotes ex filio spurio natos: vt suprà dixi in ij. limitatione, in fi. & sic non est fraus quòd post mortē aui clerici, vel matris hæreditas vel donatio perueniat ad nepotes filij spurij clerici. Et sic cōcludo, valere talem donationem per suprà dicta fundamēta, & per alia, quæ ex suprà dicta regula & sequenti possunt colligi: verū etiam si post mortē nurus cui clericus fecit donationem, illud quod ex donatione peruenit ad nutum, & sic ad vxorem filij spurij, veniat ad hæredes vxoris soluto matrimonio: isti hæredes tenerētur maritum, & sic filium spurium alimentare ex hæreditate clerici, si filius aliàs non habet vnde se alar, non per tex. in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. sed per dicta in sequenti regula, in iiij. ampliat. vbi non solùm parentes, verùm etiam hæredes ipsorum tenentur alere filium spurium. Quæ opinio suprà dicta maximè procedit si talis donatio esset nurui à clerico facto antequam cum filio contrahat matrimonium: licet postea cōtrahat: cum post donationem sit in arbitrio vxoris cōtrahere matrimoniū cum filio eiusdem clerici, vel non. P. Dum. reg. 366.

¶ Filius spurius de iure Canonico, debet habere alimenta à parentibus. Hanc regulam probat text. in cap. cùm haberet. in fi. de eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. Circa quam regulam vide Doct. suprà positos in præcedenti reg. & Lambertin. vbi circa alimenta plura adducit, in tract. iuris patron. in iij. quæst. principali tertij libt. à primo articulo vsque ad finalem.

Amplia primò, vt dispositio huius regulæ seruetur in vtroque foro: quia ius ciuile in hoc corrigitur per suprà d. tex. in d. ca. cùm haberet. ita probat gloss. in d. ca. cùm haberet. in gloss. fin. in fi. verbis. vbi hoc tenent Doct. sequendo d. glo. præcipuè Abb. num. 5. & hanc opinionem dicit esse communem Dec. in ca. clerici. nume. 4. de iudic. & in cap. in præsentia. num. 115. de probat. Hãc etiam opinionem dicit esse communem Rip. in repet. l. si vnquam. quæstio. xxvij. numero 68. C. de reuoc. donat. & in rubr. ff. de verbor. obligationibus. numero 58. Eandem dicit communem Corsetus in singulari incipient. Filij spurij. & in Repertorio ad Abb. in verbo, alimenta. eandem opinionem dicit etiam communē Neuizan. in Sylua nuptiali, libro tertio. numero vigesimoquinto. Bermondus in tractatu de publicis concubinariis. num. 62. Calcaneus in consil. lxij. num. 12.

Amplia secundò, non solùm procedere in vita, verùm etiam in morte: nam parentes in morte possunt relinquere alimenta filiis spuriis. ita tenet Bartolus in l. fin. numero 7. ff. de his, quibus vt indignis, vbi dicit quòd filio potest aliquid relinqui à patre tempore mortis: tantum vt sufficiat illi ad alimenta. quem sequitur Rode. Xuarez in lectura l. primæ. titu. vj. libri tertij fori.

Amplia tertiò, habere etiam locum in dote: nam pater tenetur dotare filiam spuriam, & potest aliquā rem ei assignare in morte pro dote. Ratio est: quia dos succedit loco alimentorum: & bonum est argumentum de alimentis ad dotem: vt in l. cum post. in §. genet. ff. de iure dotium. & in l. prima. ff. soluto matrimonio. ita tenet Batrol. in dicta l. fina. numero 7. ff. de his, quibus vt indignis. Abb. in d. capit. cùm haberet numero 5. Rodericus Xuarez in d. l. prima. titu. vj. libro iij. fori. & vide quòd suprà dixi in regula præcedenti, in quinta limitatione. Quod non solùm habet locum in laicis, verùm etiam in clericis: quia clerici tenentur dotare filiam ratione alimentorum, tam de iure canonico, quàm ciuili. ita tenet Bartol. in dicta l. fina. ff. de his, quibus vt indignis. & in l. vxorem. in §. pater. ff. de legа. 3. quem sequitur Guliel. Benedic. in repet. c. Raynutius. in verbo, dotem quem ei dederat. num. 43. Caecialupus in repet. l. si qua illustris. nume. 92. C. ad Orficia. Cifuentes in l. ix. Tauri. nume. 9. Quod non solum habet locum ex bonis patrimonialibus, verùm etiam ex bonis intuitu ecclesiæ acquisitis. ita probat gloss. in capitu. omnino. xxxj. distinc. & ita tenet peream, vbi eam notabiliter declarat Palatios Ruuios in repet. cap. vestras. §. xxiij. nu. 13. Bermondus in dicto tract. nume. 53. & 54.

Quod est verum, nisi dos excederet magnam quanti-

tatem: quia tunc præsumeretur frans, secundum Barto.in l.j.C.de natu.liberis.eandem opinio.tenet Abb.in consil.cxv.volu.m2. facit text.in l. filiæ.ff.de legat.iij. & in l.quarto. ff. de iure dotium. Io. Gualdensis in tracta.de arte testandi: titu.j. cautela xiiij. numero 13.Roderic.Xnarez in suprà dicto loco Nicol. Vbald.in tract.de successio.ab intest.in j.parte. numero 50.Boerius in decis.cxxvij.numero 7. Guliel. Benedic. in repet. capit.Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam.decisio.v.nume.126. de testamen.Mathesillanus in tract. de successionibus ab intesta.in iij.membro primi arti.num.18.Cifuentes in l.ix.Tauri.nume.10.Chassan.in consuetudinibus Burgund.in tit.Des successions.Rub.viij.§. iij.numero 11.Caccialupus in repetitio.l.si qua illustris.numero 91.

Quod tamen hodie de iure regio est taxatum vsque ad quintam partem bonorum patris, quam potest relinquere filiis spuriis pater vel mater in vita vel in morte: de qua filij possunt ad libitum disponere in vita, vel in articulo mortis, etiam quantum ad proprietatem: vt probatur in l.ix. & x. in legibus Tauri: & ibi Cifuentes, & Doct. Pala. Ruuios in repet.cap.per vestras.§.cxiiij.numer.10.Xuarez in lectura l.1.tit.vj.lib.3.fori.

Amplia quartò procedere, vt non solùm pater, & mater teneantur eos alimentare, verùm etiam successores ipsorum.ita tenet Bald. in authentic.licet.C. de naturalibus liberis.& notatur in dicto capitu.cũ haberet.Chassaneus in consuetudinibus Burgund. titu.Des successions.rubric.viij.§.iij.numero 3. Eandem opinionem tenet Bermond. in tractatu de publicis concubinariis.num.52.Calcaneus in consilio lxij.numero 17.Mathesillanus in singul. cxlviij. Abbas in consilio cxv.in secundo volumine. Et pro ista opinio. est textus de iure regio in l. viij.tit.xiiij. parte vj.Quod etiam procedit si fiscus sit hæres: ita tenet Palat. Ruuios in repet.capitu. per vestras.§. xxiiij numero 8. & sic quòd quandocunque bona sunt confiscata, fiscus teneatur alimentare filios, etiam spurios.

Quintò amplia, habere locum in filiis incestuosis: ita notabiliter per suprà dictum tex. in dicto cap. cùm haberet.tenet expressè Nicol.de Vbaldis in tract. de success.ab intest.in 1.parte, numer.46.Quod ante eum tenuit Ioan.de Imol.in l.ex facto. in §. si quis rogatus.el j.numer.7.ff. ad Trebellian. D.de Segura in l.cohæredi.in §.cùm filiæ.numero 123.ff. de vulgari & pupillari.Hanc opinionẽ tenet Didac.in Epitome de sponsalibus in 2.parte, capitu.viij.§. vj.numero 6.in fine.Quæ opinio comprobatur per text. in l.ix. Tauri.vbi permittitur matri vel patri relinquere filiis incestuosis quintam partem bonorum suorum ratione alimentorum: licet contrarium teneat Bald.in authentic. ex complexu.numero 1. C. de incestis & inutil.nupr.& Palatios Ruuios in dicta l.ix.numero 50.Tauri, & Ludouic. de Sardis in tractatu de natur. liber.in §. de obligatione inter patrem & filium.numer.4.in fine.& primam opinionem contra Bald.tenet Rodericus Xuarez in l.1.tit. vj.lib.iij.fori.

Amplia sextò procedere, vt pater, vel mater pro anima filij spurij præmortui possit in vita sua donare, vel in morte relinquere: quia licet post mortem cibo non indigeat corporali, tamen necessarius ei est cibus spiritualis pro anima: & cui debetur cibus corporalis, fortiùs debetur ei spiritualis pro redemptione animæ.ita tenet Ioan. Faber. in §.pœnales. Institut. de perpetuis & temporalibus actio. num.8.in fi.quem sequitur Guliel.Benedic.in repet. c.Raynutius.in verbo, & vxorem nomine Adelasiã. decis.v.num.525.de testamen.

Amplia septimò, habere locum etiam in nepote, vel pronepote: nam auus & proauus deficiente patre vel matre tenentur alere nepotes & pronepotes. ita per text.in dicto cap.cum haberet.in fine. tenet Nicol.de Vbaldis in tract.de successio. ab intesta. in prima parte, numer.47.quem sequitur Bartholo. Socin.in consilio clxj.numer.1.libr.2.versic. quartò & vltimò præmitto.eandem opinionem tenet Didac.in dicta Epitome, in secunda parte, capitu.viij. §.vj.numer.16.vbi dicit quòd non obstat text. in l.v. titu.xix.parte iiij.vbi probat tex.filios spurios alendos esse à matre, auo, & proauo materni generis. quia text.ille loquitur secundum rigorem iuris ciuilis: non autem attenta æquitate iuris canonici, de qua in d.c.cùm haberet.

Limita primò, hanc regulam non procedere, quandocunque filius habet vnde se alat: nam tunc pater non tenetur eum alere.ita probat text. in l.si quis à liberis.in §. sed si filius.ff. de liber. agnosc. eandem opinionem tenet Anton.de Butrio, & ibi Abb.in dicto capitu.cùm haberet.numero 10. Caccialupus in repetitio.l.si qua illustris. numero 93. C.ad Orficia.Bartholomæus Socin.in consilio cxxj.numero 47.libro quarto. Calcaneus in consilio lxij. numer. 14. Nicolaus de Vbaldis in tractatu de succession. ab intestato.in prima parte.numero 49. Decius in consilio cccccxxvj. Alexand.in consilio lxxiiij.numero 4 libro 2. Hanc etiam opinionem tenet Bermondus in tract.de publicis concubinariis. numer. 58. versic. sed aduerte. Cifuentes in l.ix. numero 1.Tauri.vbi concludunt, quòd quandocunque tales filij, habent vnde se alant, vel possunt se aliàs suis laboribus alimentare, patres ad hoc nõ tenẽtur. Quæ limitatio in se maximam æquitatem de iure videtur continere: quia ratio finalis suprà dictæ regulæ est, ne filij spurij priuati alimentis pereant fame: quæ ratio cessat, quando spurius habet bona vel artem ex quibus potest se alimentare: nam tunc cessat dispositio huius regulæ: & cessante ratione, cessare debet dispositio legis: vt in l. adigere.in §. quamuis. ff.de iure patronat. De iure regio probatur in l.vj. tit.xix.parte iij. Quod tamen intellige procedere, nisi dedecus sit filiis artẽ quam sciunt exercere.ita concludit Barto.in tract.de alimentis.quem sequũtur suprà dicti Doct.& ita tenet Pala. Rnu. in repet. capitu.per vestras.in §.xxiiij.numer.7. Didac.in dicta Epitome de spons.in 2.parte.c. viij.§.vj. nume.9.

Limita secundò, quandocunque pater eget & non habet vnde possit prædictos filios alere: nam tunc non tenetur vltrà, quàm facere potest.ita probat glos.in d.c.cùm haberet.& ibi Abb.per eum, num. 10. de iure regio probatur in l.v.tit. xix.parte iiij.

Limita tertiò, quando talis filius commisit aliquam ingratitudinem contra patrem: nam omnes causæ sufficientes ad exhæredandum filium, de quibus in authentic. vt cùm de appellatione cognoscitur. in §. causas.colla.viij.gloss in c. Quintauallis.de iureiur. sufficiunt ad priuandum eum alimentis. ita probat gloss.in l si à liberis.in §.idem iudex.in verbo, detulerat.ff.de liberis agnoscendis.& in l.fina.in verbo, promerueris.C.de alendis liber.& ita tenet Abb.in dicto capit.cùm haberet. nu. 10.& facit quod suprà

dixi

dixi in reg. ccclxviij. in 3. limitatione. P. Duen. re. 367.

¶ Filius qualitercunque consentiat in testamento patris, siue tacitè, siue expressè, excluditur à querela. Hanc regulam probat text. in l. parentibus. C. de inoffic. testam. & in l. si proponas. in §. si hæreditatem. ff. eodem titu. De iure regio probatur in l. vj. ti. viij. part. vj. & circa hanc regulam vide Paris. in consil. ix. numer. 1. vol. iij.

Limita primò, quando filius approbauit testamentum patris post aditam hæreditatem, vt tunc nascatur querela, & ante illud tempus non possit repudiare quod non est delatum: vt in lege 1. cum aliis C. de pactis. gloss. in l. si quis filium. in verb. hæreditatem. C. de inoffic. test. & ita tenet Did. del Castillo in l. xxiiij. Tauri. numer. 32. versicu. decimaquarta cōclusio est, licet aliter teneat Salic. quem ipse ibi refert in d. l. parentibus.

Limita secundò, non habere locum in querela de inofficiosis donationibus. tex. est in Auth. vnde si parens. C. de inoff. testam. & ibi Iaso. post principium. Barto. in l. circa, in §. Imperator. ff. de leg. ij. Iaso. in d. l. parentibus. Doc. in l. cum donationibus. C. de inoffic. don. Castillo, vbi assignat rationem, in d. l. xxiiij. num. 34.

Tertiò limita procedere in ipso, qui approbauit iudicium patris: secus est in filio ipsius, & sic in nepote testatoris, qui venit ad querelam per successorium edictum: nam iste nepos potest illam intentare, licet filius exhæredatus approbaret testamentum, ita Alexan. in l. si quis posthumos. in §. 1. ff. de libe. & posthu. quem sequitur Iason in Rub. numer. 6. ver. secundò limitat. C. de successorio edicto, reprobato Bald. qui contrarium tenuit in l. in suis, in ix. oppositio. ff. de lib. & posthu.

Quartò limita, non habere locum in iure agendi ad supplementum: nam talis filius potest agere ad supplementum, licet approbauerit iudicium patris, ita probat text. in l. si quando. in §. generaliter. & ibi Bald. & Salicet. C. de inofficio. testamen. Hanc opinionem per illum tex. tenet Barto. in l. Papinianus. in §. si conditione. in. fi. ff. eodem titu. Bald. in l. omnimodò. C. eodem. licet olim approbans testamentum excludebatur à iure agendi ad supplementum: vt est gloss. in dicta l. Papinianus. in §. si conditione: in verbo, excludi: vbi dicit gloss. quòd in hoc iura antiqua remanent correcta. similis est glo. in d. l. si quādo. in §. & generaliter. in verbo, præiudicium.

Et circa hanc regulam nouem casus, in quibus quis dicitur approbare iudicium vel testamētum patris, & propter quod excludatur à querela, ponit Castillo, in d. l. xxiiij. Tauri. num. 33. P. Duen. reg. 349.

¶ Filius regulariter puniri non debet pro delicto patris. Hanc regulam probat text. in l. ij. in §. nullum patris delictum innocenti filio pœnæ est. ff. de decurionibus. & in l. crimen. ff. de pœnis. & in l. sancimus. C. eodem titu. gloss. quæ allegat plures concordantias in dicto §. nullum. probatur etiam per totam, lvj. distinct. facit glossa in l. quis in suo testamento. C. de inofficioso testamento. De iure Regio probatur in l. ix. titulo quinto, libro quarto fori, & in l. ix. titulo trigesimoprimo, parte vij. & circa hanc regulam vide Felin. in addit. ad Abb. in cap. ius generale. 1. distinctione, Archidiacon. in capitulo, qui bona. numero 15. xvij. quæstio. 1. Didacum de Couarru. in lib. 2. variarum resolutionum, capitu. vij. Ioan. Igneum in lege, si de pluribus. numero 23. ff. ad Syllan. Afflict. in const. Neap. libr. j. Rubr. ij. numero 70.

Amplia hanc regulam idem esse contrà: nam pater etiam pro delicto filij puniri nō debet, vt in d. l. ix. tit. v. lib. iiij. fori, & in d. l. ix. tit. xxxj. part. vij. & ibi gl. vbi etiam aliæ personæ enumerantur.

Limita primò hanc regulam non procedere in crimine læsæ maiestatis, vt est text. expressus in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. in §. filij verò. & in l. ij. titu. ij. & in d. l. ix. titu. xxxj. part. vij. gloss. in d. l. ij. §. nullum. ff. de decur. text. in ca. si quis. §. filij verò. vj. quæst. j.

Limita secundo, non procedere in crimine hæresis, vt in c. quicunque. de hæret. lib. vj. §. hæretici autem. & in c. vergentis. eod. tit. & in Authen. Gazaros. C. de hæret. glo. c. cum secundum leges. in verb. ipso iure. de hære. libr. vj. & ibi Doct. licet de iure Regio aliter sit dispositum, vt in l. vij. tit. vij. part. vj. & in l. vj. titu. xxiiij. & in l. ij. & in iij. tit. xxvj. part. vij. scilicet quòd filij hæreticorum poterant succedere in bonis parentum, etiam post condemnationem: sed suprà dictæ leges Partitæ hodie sunt correctę per suprà dicta iura Canonica: quibus standum est, cùm sit crimen ecclesiasticū, vt in c. vt officium. §. statuimus. de hæret. li. vj. notat Abb. in c. j. de officio ord. & ita expressè tenet Pala. Runi. in repet. c. per vestras. §. xiiij. incip. sed pulchrū est videre. de donat. inter virum & vxor. eand. opin. vbi eam examinat, ponit Iacobus Septimanecensis in tract. Catholicarum insti. c. ix. nu. 2. cum aliis. & quantum ad officia, & dignitatea quòd filij puniantur in crimine hæresis pro parentib. est text. in pragm. viij. & ix. in pragma. antiquis.

Tertiò fallit in filio nato ex non iustis nuptiis, vel ex fornicatione, vel ex damnato coitu: nam propter delictum patris, ipse non succedit patri, & est incapax bonorum patris: vt in Auth. ex complexu. C. de incest. nupt. & in Auth. quibus modis natur. effic. sui. §. vlt. & ita Grillan. in tract. de hęreticis. quęst. iij. num. 5 facit quod suprà dixi in reg. ccclxvj.

Fallit quartò, quando libertus fuit manumissus, & fuit ingratus patrono: quia fecit ei aliquam offensam: nam propter hoc reuocari potest in seruitutem, & etiam filij qui post reuocationem nati, & concepti fuerint. ita probat tex. in l. si manumissus ingratus. C. de liber. & eorum liber. Quem tex. ad hoc dicit esse mirab. Ias. in l. naturalis. in princip. numero 1. ff. de præscript. verbis. facit gloss. in l. diui. ff. de iure patr.

Quintò fallit, nisi filius sit hæres patris, tunc tanquam hæres tenetur pro patre, ciuiliter tamen, ita tenet Bald. per text. ibi in l. ne contra iuris. C. ne filius pro patre. Barto. in l. 1. ff. de interdict. & releg. & ibi Alexand. in addit. gloss. & Docto. in l. adoptiuum. in fin. ff. de in ius voc. Afflict. in Constit. Neap. libr. 1. Rub. 2. numero 76.

Sextò fallit in filiis primipilaris qui cōueniri possunt pro debito paterno, etiam si hæredes patri non extiterint. probat text. in l. cum ex sola. C. de primipilo, libro xij. & ibi Barto. per illum textum. Archidia. in dicto capitu. qui bona. numero 15. xvij. quæst. 1. & quis dicatur primipilus, vltra tex. de iure regio in l. xvj. titu. ix. parte. 2. vide Alciat. in d. Rubr. C. de primipilo. libro xij. Barth. de Chas. in catalogo gloriæ mundi: in ix. par. consider. xx. & in consuet. Burg. in titu. Des confiscations Rubr. 2. §. 2. num. 27. Glau-

dium Cottareum in tract.de iur. mil.libr.1.ca.xxij. Alex.in l. à diuo Pio.in §.in venditione.numer.27. ff.de re iud.Abb.in c.ex parte.nume.fin.de consuet.

Septimò fallit de iure canonico: nam filius tenetur ex delicto patris: vt in cap.tua nos.de vsuris, facit quod dixi suprà, in reg.xiij. xj. & xij.limita.

Octauò limita, non procedere in occidente, capiente, vel banniente episcopum, vel qui contra ecclesiam delinquũt: nam ipsi & eorum posteri perdunt quicquid habent ab ecclesia vsque ad quartam generationem, vt in c.aures. & in c. in quibusdam. de pœnis.& ibi glo.in verbo, ad hęredes.text.in Clem. si quis suadente.de pœnis.

Nonò fallit in priuilegiis concessis patri & filiis, vt si pater committat crimen propter quod debet priuilegium amittere: talis enim macula patris afficit filios post maculam conceptos, vt in l.eum qui ciuitatem amisit.ff.de interdi.& releg.

Decimò fallit in infamia, vt si pater infamis sit, erit etiã filius eius infamis, vt in §.verum.vj.quęstio.j.& in c. cùm multæ, xv.quæstio.viij.golss.in verbo, de quarta.in prin.1.quæst.4.

Vndecimò fallit in pœna diuina: vbi ex delicto parentum sunt puniti filij, vt est text.& ibi gloss. Authen. vt omnes obediant iudicibus prouinciæ, in §.plurimorum. in gloss. in verb.sequuta. coll.v.rex.& ibi gloss.in cap.ecclesia.in §.item peccato.1. quæstio.4. text.in c.vergentis. in fin. de hæret. facit quod notat beatus Thom.in 1.2.q.lxxxj.art. xix. nume.1.& 2.

Duodecimò fallit in filiis sacerdotum: nam sunt serui ecclesiæ, vt in dicto capit.cùm multæ.xv. quæstio. 4.circa quem text.vide notab.Mantua.in libro viij. obseruationum, obseruatione lxxiij. Quod de consuetudine nonseruari dicit gloss. in d.capitu. cùm multæ, in verbo, connubio.& in capitu. dominus.in verbo, repellitur.lvj.distin. quas gloss.sequitur Guliel.Bened.in repet.cap.Rainntius.in verbo, Rainutius de Clera.num.21.

Decimotertiò fallit in filiis presbyterorum, qui promoueri non possunt ad sacros ordines, nec prælaturas habere possunt, vt in capit.1.per totum, de fil. presb.& in capit.presbiterorum filiis.lvj.dist. Petr. Rebuf.in cõcordatis: in forma de mandatis Apost. & in tract.de pacificis poss.num.225.

Decimoquartò fallit si vigore statuti filius puniatur pro patre, vt est gloss.notabilis in Rub.C.de decur. libr.x.pro qua gloss.est tex.in ca.2. de delict. puerorum.in versi.secundum consuetudinem illius terrę. & ita tenet Afflict.in const. Neap.libr.1. Rubr. 2.numero 82.facit quod ipse notat in præludiis constitutionum, quæstio.ix.numer.2. & ita posui in regu. ccclvj.ampliatione ij.

Decimoquintò limita in feudis: nam propter delictum patris filius amittit feudum: vt dicam in regula sequenti.

Decimosextò limita, non habere locum in iure patronatus: nam propter delictum patris, priuatur filius iure patronatus: nam cum confiscantur bona ipsius patris patroni, transit cum illis bonis in fiscum etiam ius patronatus.ita tenet Cardin.vbi mouet hanc quæstionem: & eam latissimè examinat in Clem. plures.in viij.quæstio.num.8.de iure patron.

Quam opinionem sequitur Lambertinus in tract.de iure patr.in 2.par.1.libri.in xiij.art. 2. quæstio. principalis.numer.1. & in 3.libr.in viij. art.quæstio. viij. numero secundo. P.Duen.reg.345.

¶ Filius, repudiata hæreditate, nõ potest retinere feudum hæreditarium. Hanc regulam probat text. in c.1.in fi. An agnatus, vel filius defuncti possit retinere feudum: in vsibus feudo. & ibi doct. præcipuè Afflict.numer.1.facit etiam text.in cap.1.in §. filius. de capitaneo qui curiam vendidit, in vsibus feud.

Hanc regulam limitat quinque modis Afflict.in d. ca. 1.à numer.32.vsque ad numer.38.An agnatus, vel filius defuncti, in vsibus feud. Eandem regulam limitat decem modis Zasius in tract. feudo.in viij. part. à nume.9.vsque ad num.26. P.Duen.reg.362.

¶ Filius satis est si in vno nummo instituatur hæres, ad hoc vt rumpere non possit testamentum. Bal. cap.per tuas.col.fin.de probat.not.l.si quis.la 1.ff.ad Treb.leg.denique.§.sed vtrum.ff.de minor. Bald.authen.omnimodo.C.de inoffic.test.gloss.§ aliud.authen.vt cum de appe.cog. Franc.cap.1.col.5. de eest. 6.Bal.l.hac edictali.col.3.C.de sec.nup.Ang.cõs.109. Bal.cons.61.lib.1. Medic.reg.5.

¶ Filius, & seruus hæres instituti, non dicuntur hæredes etiam nomine, quo ad directas & vtiles actiones, & sic quo ad effectus iuris: nomine tamen faciunt quo ad effectus eosdem patrem vel dominum hæredes, ac si ipsi essent instituti. Colligitur ex sententia Barr.in l.cum filio.ff.de leg.1.& est communis conclusio contra gloss.ibi, quæ ponit differentiam inter filium, & seruum, licet eam sequantur aliqui, prout refert Iaso.ibi, vbi defendit prædictam communem opinionem Barto. pro qua facit text. in l. acquiritur.§.1.ff.de acqui.rerum domin. Bonus tex. in l.1.§.filio.iuncta l.si hæres.ff.ad Trebel.

Limita dupliciter vt per Ias.vbi suprà.B.Duen.re. 291.

¶ Filius scholaris non tenetur libros à patre datos post eius mortem conferre, licet cum fratribus succedat: sed eos habebit præcipuos, text. est & ibi gloss.in l.quæ pater.ff.familiæ erciscundæ. & in l. filiæ cuius C.eodem titul. & ibi Cynus & Salycet. Bartol. in l.1 §.nec castrense. ff. de collatione bonorum. gloss. in pragmatica sanctione, in titul.de collationibus.in §.vt liberiùs.& hæc opinio est communis secundùm Iaso.in l.filiæ licet, in fin.C.de collatio. Alberic.& Alexand.in l.si donatione.in fin. eodem titul. Fabianus de Monte.in repetitio. authentic.nouissima.quæstio.xxxvj.in princip.C.de inofficioso testament.Alexand.in consilio 30.num. 17.libr.vj.& in consilio cxlix.in fine. libro vij. Ioan. Sanxon in Consuetud.Turonens.in titu. Des successions de gens roturiers.Pala.Ruuios in l.xvij.Tauri.numer.16.& ita expressè tenui in reg. cccxxij.in limitatione. De iure regio probatur hæc regula in l. 4.titu.4.part.v.in fin.& in l.v.tit.xv.part.vj. Et circa hanc regulam vide vltra doct.in l.si donatione. & in l.filiæ licet.C.de collatio. Vitalem Nemausensem in tractatu de collat.quæst.v.nume.10.

Hanc regulam ampliat quatuor modis, & limitat quinque modis Petrus Rebuffus in tractat. de priuilegiis scholarium: in priuilegio 55.à numer.1.vsque ad finem. P.Duen.reg.371.

¶ Filius vsque ad triennium reintegra potest reuocare abstentionem, seu repudiationem paternæ hæreditatis per ipsum factam Hanc regulam probat textus in l.si quis suus.C.de repudian.hæred.De iure regio probatur in l.fin.titu.vj.par.vj.circa quam regulam vltra Docto.in dicta l.si quis suus.vide Alexand.in l.qui se patris.numer.decimooctauo. & Ias. numer.44.C.vnde liber.Ripam in l.1.numer. 142.ff.

de vul

de vulgar. Iacobin. de sancto Georgio, in d.l. si quis suus. vbi ponit rationem huius regulæ, nume. 5.

Hanc regulam ampliat dnobus modis, & limitat decem modis Ias. in d.l. si quis suus. à nnmero 3. vsque ad nume. 4. Eandem regulam ampliat quatuor modis, & limitat nonem modis, Gnl. Benedict. in repe. c. Rainutius. in verbo, mortuo itaque testatore. el 2. à num. 127. vsque ad nu. 144. P. Dnen. reg. 347.

¶ Filii appellatione indefinitè vniuersaliter ad omnes fit relatio. Barto. l. si quis ita. numero 1. ff. de testa. tutela, fallit nisi fiat adiectio proprij nominis. Cyn. l. quicunque. quæst. 1. C. de seru. fugit. dixi suprà ver. appellatione. Medic. reg. 2.

¶ Filii appellatione venit monasterinm: hanc esse communem opinionem refert Iaso. nu. 18. C. de sac. sanc. eccl. in Auth. si qua muliet.

Fallit in 4. casibus, vt per Ias. in d. Authen. si qua mulier. Ampliatur & limitatur, vt per Baptist. à Villa. in litera N. concln. 120.

Filiorum appellatione simpliciter à lege prolata, non veniunt filij naturales tantùm. l. filium definimus. ff. de his, qui suot sui vel alieni iuris. Iaso. in l. generaliter. §. cùm autem. C. de insti. authen. in success. C. de suis & legit.

Fallit in 5. casibns, quos refert Ias. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. fallit in 3. casibus, vt per Rip. in d. §. si quis rogatus, nume. 71.

Filius non potest patrem vocare in ius sine venia. l. parentes, vbi glo. ff. de in ius vocando.

Fallit in 2. casibus, quos refert Iaso. in §. pœnales. Insti. de actio.

Filiorum appellatione, vbi expressè sunt filij nominati, non veninnt nepotes: hanc esse communem conclusionem. refert Cutt. Iunior in consi. 114. numero 5.

Ampliatur in 2. casibns, & limitatur in 4. à Baptist. à Villa. conclu. 141. in litera F.

Filij hæreticorum non differunt à filiis committentiū crimen læsæ maiestatis: hanc regulam eum 3. limitationibns ponit Felin. in cap. vergentis, de hæret. numero 5. Donat. Fina, lib. 5.

¶ Filio, durante lite super hæreditate paterna, facienda est sibi prouisio de alimentis. Hanc regulam probat tex. in l. qui de inofficioso. ibi, vt interim possideat & alatur. ff. de inofficioso testamen. & in l. si instituta, in §. de inofficioso. ff. eodem titul. De iure regio probatur in l. viij. tit. xiij. parte vj. circa quam regulam vide Bartol. & Doct. in l. si neget. ff. de liberis agnoscend. idem Barto. in tract. de alimentis, per totum. Matthæum de Afflict. in decisio. Neapoli. decisione x. & xj. Pala. Ruuios in repe. capituli, per vestras, in primo notabili, ampliatione viij. §. xxxix. Petr. Rebust. in gloss. ad Constitutiones regias Galliæ: in 1. part. in tract. de sententiis, per totum. vbi in articulo 1. gloss. ij. eam limitat aliquibus modis.

Amplia ptimò, sine ipse filius agat super successione bonorum patris, siue contra ipsum agatur. l. si instituta, in §. de inofficioso. ff. de inofficio. testam. & in l. 1. & ibi doct. C. de Carboniano edict.

Amplia secundò, siue filius sit in potestate, siue sit emācipatus: quia hodie quo ad successionem, & alimenta nulla est emancipationis, & patriæ potestatis differeutia: vt in authentic. de hæredibus ab intestato venientibus. in §. si verò neque fratres. in verbo, nulla, ita tenet Angel. in l. nihil. C. de vsucapio. pro hære. Alexan. in l. cum quidam, in §. suum hæredem. ff. de acquir. hęred. Iaso. in l. si emancipati, nu. 36. C. de collatio. facit quod suprà dixi in regu. xxxvij. in iij. ampliatione.

Amplia tertiò procedere, etiam pendente tempore dato hæredi ad deliberandum: nam filius ali de hęreditate debet, ne, deliberationis dilatione pendēte, fame pereat: vt in l. filins. ff. de iure deliberand.

Amplia quartò faciendam prouisionem filio siue in prima instantia siue in secunda: licet text. in l. si instituta, in §. de inofficioso. ff. de inofficio. testamen. loquatur in secunda instantia, & quando filius obtinnit in prima: tamen idem iuris est in secunda ex æquitate, ne fame pereat, & ne cogatur ob defectum pecuniarum deserere processum, & litibus renuntiare, & ita expressè tenet Matth. de Afflict. in decisione x. & xj. vbi dicit bis sic fuisse decisum in Curia Neapolitana, & ita expressè tenent Domini de Rota in decisione ij. in titul. de iudiciis. incipienti, vtrum filius agens petitiune hæreditatis. in nouissimis decisionibus. Aegidius de Bellamera in decisione lxxxviij. & hāc opinionem seruari etiam in Francia tenet expressè Petrus Rebuffus in gloss. ad constitutiones regias Galliæ: in parte tract. de sententiis. artic. j. gl. ij. nu. 5. licet gl. & ibi doctores in dicto §. de inofficioso. in verbo, decerni, contrarium teneant.

Amplia quintò, habere locū non solùm in filio, verùm etiam in nepote, pronepote & abnepote: in recta tamen linea, cùm in eis sit eadem ratio, ita tenet Masuetus in practica: in tract. de possessorio. §. item & recredentia. facit quod suprà dixi in reg. lxxxvij. in iiij. ampliatione. & pro ista opinione est text. in d. §. de inofficioso. qui loquitur de nepote: quamuis Paul. de Castr. intelligat illum text. in filio.

Amplia sextò, habere locum in patre: nam si pater litigat cum filio suo, vel petit successionem filij, debet illi fieri etiam prouisio de alimentis: quia non minùs parentibus quàm liberis piè relinqui debet hæreditas, & ex ea ali, vt in l. nam & si parentibus. ff. de inofficioso testamen. glos. in canon. prædicator. xvj. quæstio. prima. & in capit. cùm Apostolus. de censi. in l. scripto hærede. in fine, & ibi glo. ff. vnde liberi. facit quod suprà dixi in reg. lxxxvij. in vij. ampliatione: & in regul. lxj. & l. viij. titu. xiij. parte vj.

Amplia septimò, procedere in filiis legitimatis per subsequens matrimonium, cùm nihil vel parum à legitimis differant, vt in c. tanta. qui filij sint legi. & in l. cùm quis. C. de natura. liberis. & in §. fin. Instit. de nuptiis. facit quod suprà dixi in reg. cccl.

Amplia octauò, procedere siue agatur possessorio siue petitorio: cùm vtrobique versetur eadem ratio, vt in l. illud. ff. ad leg. Aquili. vnde si filius minor à primogenito partem hæreditatis petat per actionem familiæ ereiscundæ, poterit etiam ad prouisionem durante iudicio, vt frater bona possidens teneatur illi aliquid assignare lite pendente.

Amplia nonò, etiam si filius esset in vtero: quia ventri fiet prouisio & in possessionem admitti debet, l. j. & per totū. ff. de ventre in possessio. mitten. nam in fauorabilibus qui in vtero sunt pro natis habentur, vt in l. qui in vtero. ff. de statu homi. & ita expressè tenet Masuetus in practica: in titul. de possessorio. numet. 26.

Amplia decimò, habere locum in qualibet parte litis, etiam post litem contestatam. ita concludit Ioan. Gallus in decisione Patisiensis Parlamenti, quæstio. cxxviij. Ratio est: quia semper oneratur filius cui

non fit prouisio: ideo sempet poterit fieri ante sententiam definitiuam, & ante conclusionem causæ: iuxta notata in capit. cùm dilectus. de fide instrument. ita tenet Petrus Rebuffus In suprà dicto tract. de sententiis. in principio, numero 25. & in d. gloss. ij. numer. 1.

Amplia vndecimò, etiam si filius longo tempore captus esset ab hostibus: tunc illi reuerso facienda erit prouisio, vt in l. apud hostes. & in l. sequenti. ff. de captiu. & postlimi. reuersis.

Amplia duodecimò siue fuerit vir, siue mulier: quia eadem ratio versatur in vtroque: ergo, &c. argum. tex. in l. maximum vitium. C. de lib. præteritis.

Primò fallit, quando filius non esset in possessione filiationis, nec habitus pro filio vel consanguineo illius cui vult succedere: tunc non fiet sine causæ cognitione illi prouisio. ita tenet Bartol. in l. si neget. numero 2. ff. de libe. agnos. per text. in l. 1. in §. si ea. ff. de ventre in possessionem mittendo, & in l. iij. in §. causæ. ff. de Carboniano edicto. & in l. si quis à liberis. in §. si vel parens. ff. de liberis agnoscen. ibi, si constiterit. & in c. per tuas. de probatio. Stephanus Aufrerius in decisione capellæ Tolosanæ. decisione lxxvij. & quæ causæ cognitio requiratur, ponit text. in l. vij. titu. xix. part. iiij.

Secundò fallit, quando filius mouens quęstionem successionis esset diues, & posset se aliunde alere. l. extraneus. & in l. sequenti. & ibi Barto. ff. de ventre in posses. mitten. & in l. fi. C. de ordine cognitio. Iaso. in authen. res quę. C. communia de lega. Panor. & alij in cap. cùm haberet. de eo, qui duxit in matri. quam polluit per adulter. De iure regio est text. in l. vj. tit. xix. part. iiij.

Tertiò fallit, quando filius esset ingratus, vel aliàs constaret saltem summariè eum esse hęreditate & bonis priuatum: quia tunc sicut non est alendus, ita nec prouisio facienda: quæ maximè ob alimenta fieri debent, vt est glos. in l. si quis à liberis. in §. idem iudex. in verbo, detulerat. ff. de liberis agnoscen. similis est glo. in l. fi. in verbo, promerueris. C. de alendis liberis. & ibi Barto. quas gloss. sequitur Alexan. in l. 1. ff. sol. matrim. Stephanus Aufrerius in decisione Capellæ Tolosanæ, decision. lxxvij. Philip. Decius in l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. Francis. de Aretin in l. iij. in §. filius. numero 9. ff. de liberis & posth. Romanus in singulari cexxij. Francisc. Cremensis in singul. xix. Gerardus de Petra sancta in singula. 1. Pala. Ruuios in l. xix. Tauri, numero octauo. Iaso. in l. ius autem ciuile. numero 28. ff. de iustit. & iure. Chassanæus in consuet. Burgund. in titu. Des iustices. Rubr. 1. §. iiij. numer. 19.

Quartò fallit, quando filius, vel is, qui petit hæreditatem vendiderit eam, vel renuntiauerit illi: nam etsi contractum dicat non valere, & eius petat rescissionem, prouisio fieri interim ei non debet. ita tenet Ioan. Gallus, vbi dicit quòd ita Parisiis fuit iudicatum, in quæst. cxxij. incipienti. Primò fuit dictum contra vxorem. quem sequitur Petrus Rebuffus in dicto tract. de sententiis. art. 1. glos. ij. numero 26 nam qui precio fruitur, non minus habere intelligitur quàm qui principaliter re vtitur: l. quia. ff. de vsufruct. & remittentibus iura sua non est amplius dandus regressus, vt in l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædilitio edicto. & in c. quàm periculosum. vij. q. j. & pretium succedit loco rei, vt in l. Labeo. la j. ff. de verborum significatione.

Quintò limita, non procedere in adoptiuis filiis petentibus successionem: quia appellatione filiorum In hac materia non veniunt filij adoptiui. vt in c. in præsentia. & ibi not. Doct. de probat. & in l. fideicommissum. ff. de condi. & demonstrat. facit quod suprà dixi in regul. lxxxvij. in ij. limitatione. & ita etiam tenet Petrus Rebuffus in dicta glos. secunda. numero 27.

Sextò limita in spuriis & in aliis naturalibus quibus non debentur bona paterna, nec legitima in illis: & sic eis non debet fieri prouisio, vt in l. j. & per totum. C. de naturalibus liberis. Bart. in l. fina. C. de alend. liberis. quod de æquitate canonica non procedit, vt in cap. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimo. quam polluit per adulter. Et pro ista opin. est text. de iure regio in l. viij. tit. xiij. part. vj. Circa quam limitationem vide l. ix. & x. Tauri, & ibi doct. D. de Couarru. in Epitome de sponsalibus. in ij. part. c. viij. §. vj. per totum.

Septimò fallit, in alimẽtis præteritis: quia in illis non competit alimentorum priuilegium, vt in l. de alimentis. C. de transactio. & sic in illis appellari potest, & appellatio recipitur. ita tenet Spec. in tit. de appellat. §. in quibus. num. tt. Quam limitationem intellige vt per Feli. in cap. cùm dilecta, num. 16. de rescriptis.

Octauò limita, quando collateralis peteret hæreditatem fratris aut consobrini: tunc non fit prouisio: quia fratris non censetur hęreditas quasi debita sicut hęreditas patris, vt in l. in suis. C. de liberis, & posthum. quod est verum quandocunque collateralis peteret hęreditatem consanguinei ab intestato: secus si eam peteret ex testamento. ita concludit Petrus Rebuffus in dicta glossa tertia, numero 32. P. Duen. re. 365.

¶ Filio intestato, ac sine liberis, vel fratribus defuncto, succedunt parentes. Hãc regulam, probat text. in l. in successione, & in authentic. defuncto. C. ad Tertylla. & in authentic. de hęredibus ab intestato venientibus, in §. consequens, & in §. sequenti, collat. ix. De iure regio est tex. in l. iiij. tit. xiij. par. vj. Circa quam regulam vltra doct. in l. vj. & vij. Tauri; vide Didac. in rub. de successio. ab intesta. Iaso. in l. post dotem, numer. 105. ff. solut. matri. Arnoldum Ferronium in consuet. Burdegalen. in tit. de testamentis. §. xj. Montal. in glo. l. j. tit. vj. lib. iij. fori. Ioan. Cotasium in l. hęres instituta, num. 3. C. de impu. & aliis. Maturinum Montanum in auth. de hęredibus ab intestato venientibus, versi. si igitur defunctus. colat. ix.

Hanc regulam cum quinque limitationibus posuit Nico. de Vbaldis in tract. de successio. ab intestato. numer. 8. cum sequentibus.

Quæ regula hodie corrigitur per text. in l. vij. Tauri, quæ lex probat quòd ad hoc quòd frater admittatur ad successionem fratris, requiritur quòd non habeat parentes: quia parentibus extantibus filij non succedunt cum eis. Quæ opinio probatur etiã per text. in l. j. tit. vj. lib. iij. fori. & licet ibi text. loquatur quandocunque filius decessit ab intestato, idem est dicendum quando fit condito testamẽto, vt in l. vj. Tauri, ibi filius non potest grauare patrẽ, vel matrem in testamento quando non habet descendentes, nisi in iij. part. bonorum: prætecquam in ciuitatibus & locis vbi statuta dicunt quòd bona deuoluantur radici. P. Duen. re. 364.

¶ Filio non nocet delictum patris præsertim in rebus quæ non pendent à patre, fallit in crimine

læsæ ma

læsæ maiestatis, & in crimine hæresis. l. apud celsum. §. sed si. ff. de doli excep. l. 1. G. de bon. Mater. Doct. com. l. 1. C. ne fil. pro patre. l. si quia in suo. §. legis. C. de inof. testa. l. 3. §. emancipatus. ff. de bon. poss. contra tab. l. quisquis. C. ad leg. Iul. Maiestat. authen. Gazaros. C. de hæret. Cardin. c. r. distinct. 22. Alexand. leg. sæpe. numero 97. de re iud. Paul. consi. 140. vol. 1. c. sine culpa. cap. non debet. de reg. iur. 6. Med. reg. 8.

¶ Filio spurio in supplementum probationis non defertur iuramentum. Ratio est: quia spurius censetur infamis, & eius fides non facit semiplenam probationem. ita tenet Ludouic. Rom. in repetit. l. admonendi. num. 84. ff. de iureiur. vbi allegat Azoné in Summa: in tit. de infamibus. Eandem opinionem sequitur Ioan. Baptista de Caccialup. in dicta repet. l. admonendi, numero 156. & ibi Lanfrancus de Oriano numero 51. Bald. in l. in bonæ fidei. C. de rebus credi. Hippolytus de Marsiliis in singul. cclxxxiij. Circa quam regulam vide Gulielmum Benedict. in repet. cap. Rainutius. in verbo, Rainutius de Clera. numero 30. Tiraq. in tract. de nobilitate: cap. xv. numero 14. & 15. & quod suprà dixi in regula lxix.

Hanc regulam ampliat vno modo, & limitat quatuor modis Hippolyt. in sing. cclxxiij. P. Due. re. 258.

¶ Filio studéti mutuum factum potest repeti à patre. Hanc regulam probat text. in l. sed Iulianus, in §. proinde, & ibi glo. ff. ad Macedon. & ibi Bartol. gloss. in l. Macedoniani, in verbo, non recusaret. C. eod. tit. Hãc opinioné tenet Bald. in l. omui modo, in §. imputari. C. de inofficioso testamento. Alex. in l. finali. C. de negotiis gestis. Socinus in regula cxxxvij. in prima limitatione. De iure regio probatur iu l. vj. tit. j. parte v.

Ampla primò habere locum, si receperit libros cõmodatos, & posteà moriatur: nam tenetur pater eos restituere sicut mutuũ: ita tenet Io. de Anania in c. j. de Magistris. Petrus Rauen. in Alphabeto, verbo, scholaris. quos sequitur Pet. Rebuffus in tracta. de priuilegiis scholarium: priuilegio lviij. numer. 2.

Amplia secundò, etiam si contra voluntatem patris filius esset in studio: nam tunc pro ea parte quam domi expensurus erat, pater indistinctè tenetur: vt in l. iij. in §. proinde. ff. de in rem verso. & ita expressè per illum tenet Petrus de Vnzola, vbi hoc declarat, in practica artis notariatus. §. de filiofamiliàs, & vnde dicatur, nu. 30

Amplia tertiò, habere locum in monacho: nam si Abbas mittit monachũ ad studium, in dubio videtur se obligare ad expensas factas per monachum in studio: ita expresè concludunt Doctor. præcipuè Francisc. Aretin. vbi hoc notabiliter declarat in c. ex parte, nu. 13. & 14. de accusationibus.

Amplia quartò, non solùm habere locum in filio studenti, verùm etiam in alio quocunque filio, quandocunque fecisset se debitorem, vt se aleret: quia tunc teneretur pater soluere illud debitum contractum pro alimentis: vt notatur in l. libertis quos. in §. j. ff. de aliment. & cibar. legat. & ita expressè tenet Afflict. decisione x. numero 4. Francisc. Aret. in d. cap. ex parte, nu. 13.

Limita primò, quando filius erat aptus ad studium, & studebat: alioquin pater non tenetur: vt in l. Stichus. ff. de legat. iij. Quod tamen est verum, quando filius erat in studio contra voluntatem patris, si verò esset in studio de voluntate patris, tunc siue filius bene studeat siue non, pater tenetur: nisi pater crederet filium bene studere, & creditor sciebat eum non dare operam literis: tunc patri daretur exceptio contra mercatorem petentem pecuniam mutuatam, argumen. text. in l. si quis cùm sciret. ff. de vsucapione pro empto. & in l. cùm quis. ff. de solut. & ita expressè tenet Petrus Rebuffus in dicto tracta. de priuilegiis scholarium: priuil. lviij. nu. 6. & 9.

Limita secundò, procedere tantummodò vsque ad eã quantitatem quam pater solebat subministrare filio, non vltrà: ita probat text. in d. l. sed Iulianus, in §. quod dicitur. ff. ad Macedonia. & ita expressè tenet ibi Salyc. & Alberic. nu. 10.

Tertiò limita, habere locum considerata patris facultate & alia familia: & secundum hoc debet iudex arbitrari vt pater, eatenus, quatenus facultates eius patiuntur, teneatur, & non vltrà, ita tenet Alberic. in d. l. sed Iulianus, in §. quanquam. nu. 11. ff. ad Maced. quem sequitur Petr. Rebuff. in d. tract. de priuileg. scholar. priuilegio lviij. numer. 6. nam saltem tenebitur pater ad illam quantitatem quam domi studens erat impensurus, & non vltrà: quia ibi non viuebat vento, vt lupus: vt dicit gloss. in l. fin. C. de alimentia pupil. præstan. facit quod suprà dixi in quarta ampliatione. Quam limitationem intellige, quando filius erat in studio contra voluntatem patris, vt etiam dixi suprà.

Quartò limita, quandocunque constaret, quòd pater prouidebat filio suo de rebus necessariis: nam tunc pater non tenetur de mutuo facto per filium etiam studentem, ita probatur de iure reg. in l. ij. titul. xix. part. iiij. Quod tamen est verum, quandocũque is, qui mutuauit filio, sciebat quòd pater prouidebat ei de rebus necessariis: secus tamen si hoc ignorabat: nam tunc bene potest agere contra patrem, vt in l. sed & si pupillus, in §. proscribere. ff. de institoria. & in l. fi. ff. pro suo. & ita expressè tenet Salycet. in d. l. sed Iulianus, in §. quod dicitur, in finalibus verbis. ff. ad Macedonianum.

Quintò limita, non procedere hodie de iure regio: vt in pragmat. vj. de Valladolid, Anni Domini, 1542. vbi fuit statutum quòd si aliquis mutuauerit vel vendiderit aliquam rem filio scholari, non possit mutuum vel debitum à patre vel à matre petere, nisi ab ipsomet filio. Quam pragmaticam intelligo veram nisi clarissimè constitisset quòd pater non prouidebat filio suo de alimentis necessariis in studio: quia tunc illud quod appareret esse mutuatum filio, bene posset à patre peti, non obstante suprà dicta pragmatica. vt suprà dictum est. P. Duen. reg. 369.

¶ Filio in vita patris non debetur legitima, vt est tex. in l. j. §. si impuberi. ff. de colla. bonorũ. & in l. ij. in §. interdum. ff. de vulg. & pupi. & in l. lex Cornelia. & ibi Bald. eod. tit. in l. fin. & ibi Bartol. & Bald. ff. de lib. agnoscen. idem Bal. in l. quanquam. ad leg. Falcid. C. vbi dicit quòd legitima non debetur viuo patre. gloss. & ibi doct. in l. cùm à matre. C. de rei vend. Barto. in authentic. si qua mulier. circa finem. C. de sacrosanct. ecclesi. Bald. in consil. cclvij. numer. 1. & 2. volu. iij. licet contrarium teneat glos. in auth. de hæred. & Falcid. §. si verò non implens. in verbo, auferri. collat. j.

Circa hanc regulam vide Alex. & doct. in d. l. lex Cor

nelia.ff.de vulga. Iaſ. & Doct.in auth. ſi qua mulier. C.de ſacroſanct.eccleſ.& in l.in ſuis.nu.8. ff. de libe. & poſthu.& in l.is poteſt.num.17.cum ſeq.ff.de acq. hæred.Maria.Soc.Iuniorem in conſ.lj.num.4. vol.j. Carol.Ruin.in conſ.cxlix.num.13.volum 3. Paul.de Caſtr.in conſil.lxxx.num.3.volum. 1. Catellia. Cottam,verbo,legitima.Dec.in conſil.437. numero 13. Pyrrhum Englebermæum in tract.de ſuitate, num. 8.Rolandinum Bononienſem in ſua ſumma teſtamentorum:Rubr.16.nume.19. Syluestr. Aldobrandinum in §.præterea.numero 53.inſtitu. quibus modis ius patr.poteſta.ſolui. Fabianum de Monte, in authen.nouiſſima.numero 78.C.de inoffic. teſtam. Brunum in conſil.lxxx.numero 15.Chaſſan.in conſuet.Burgund.in tit.Des ſucceſſions. Rubric.7. §.2. num.2.cum aliis.Abb.& Doct.in cap.Raynutius.de teſtamen.Mantua.in repet.authent.nouiſſima. verſic.ſecundò dubitare contingit.C.de inofficioſo teſtamen.Gulielmum Benedictum in repetitio. capi. Raynutius.in verb.in eodem teſtamento.el primo. numero 215.de teſtamentis. Bertrandum in conſil. clxxxiiij.numero 2.volum.1.ſecundæ impreſſionis: & in conſilio xcv.numero 4.volum.2.primæ impreſſionis.Grammat.in deciſione centeſima prima,numero 61.& 65.

Amplia primò procedere, quòd ſi pater vendat diſſipando bona, non poſſunt petere filij vt iudex cogat patrem aſsignare legitimam vel aliquem fundum. ita tenet Bald.notabiliter in l.non poteſt.in 1. lectura.ff.de adopt.quam opinionem ante Bald.tenuit Spec.in tit.de executio.ſententiæ. §. ſequitur. num.11.in fine.Quam opinionem de rigore iuris dicit eſſe veram Iaſon in l.nam & poſtea. in §.ſed & ſi quis.num.4.ff.de iureiur.idem Iaſo in §.item ſi quis in fraudem.num.3.Inſtit.de action.& in l.lex Cornelia.numero 6.ff.de vulg.& pupil. Chaſſan.vbi in hoc remittit ſe ad Iaſo.in ſuprà dictis locis,in conſuetu. Burgund.in tit.Des ſucceſſions.rubr.7.§.2.numero 4.Eandem opinioné ſequitur Syluester Aldobrandinus in §.prætereà.in numero 54.Inſtit.quib.mod, ius patr.poteſt.ſolui.

Contrariam tamen opinionem, imò quòd quandocunque pater diſſipat bona, tenetur aſſignare legitimam filio,tenet Bald.ſibi contrarius in l. defuncto.num.3.ff.ſi quid in fraud.patron. quam opinionem ſequitur Paul.de Caſtr.ibi: idem Paul. de Caſt. in auth.ſi qua mulier.num.8.C.de ſacr. ſan. eccleſi. Ale.in l.Imperator.vbi dicit illam opinionem Bal. eſſe menti tenendam,ibi Claudius de Seyſſello nu. 6.ff.ad Trebel.Eandem opinionem ſequitur etiam Hierony.Cagnol.in reper.l.fin.nu.232. C. de pactis. Didacus de Segura in repet.l.Imperator. num. 118. ff.ad Trebel.Fabianus de Monte in repet. authenti. nouiſſima.nume.83.C.de inoffic.teſta.Eandem opinionem tenet Iaſ.vbi dicit procedere de æquitate, in d.l.nam & poſtea.in §.ſed & ſi quis.nu.4.ff.de iureiuran. Eandem opinionem tanquam æquiorem tenendam eſſe teſtatur idem Iaſ.in l.ſi conſtãte. nu. 199.ff.ſol.matr.& ſecundum hanc opinionem conſuluit Roderic.Xuarez in allegatio.4. Hæc opinio verior eſt & æquior,vt docuit Prateı.lib.1.ret.quotid.& Quæſt.lib.ſing.cap.11.

Amplia ſecundò,vt legitima viuo patre pro delicto filij non veniat in confiſcatione bonorum ſuorũ: ita tenent Gul.de Cun.Bar.Albet.& Bal.in l.ſi qua pœna.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur. Eandem opin.tenet Spec.in tit.de exec.ſent.num.11.Cuius ratio eſt: quia viuente patre filius nullam habet legitimam. Eandem opinionem tenet Bald.in conſi. cclvij.per totum,vol.iij.Franc. Lucas de Parma in trac. de fiſco,& eius priuilegiis, cap. de publicatione bonorum,numer.2. Hanc opinionem tenent doct. communiter in l.in ſuis. ff. de lib.& poſthu. Hanc etiam opin. dicit communiter teneri Maria. Soc. Iunior in conſi.lj.numer.5. lib.j. Syluester Aldobrandinus in §.prætereà.num.55.Inſtit.quibus mod.ius patriæ poteſt.ſolui. Ruinus in conſilio cxlix.numero 13. vol.iij.

Quæ ampliatio procedit & eſt vera, niſi eſſet ſtatutũ, quòd pater teneatur ſoluere ex legitima pro delicto filij: vt eſt text.per quem hoc ibi Ioan. de Ana. & Anch.tenent in c.ij.de delict.puer.& hanc opinionem expreſsè tenet gl. in Rubr. C.de decretis decurio.lib.x. & quod ſuprà dictum ſtatutum valeat, tenet expreſſe Iaſo.in d.auth.nouiſsima,numero 8. & 12.C. de inofficio.teſtam. Bald. in l.j. C. ne filius pro pat.Carol.Ruin.in d.conſ.cxlix.num.13.vol.iij. Hanc opinionem dicit eſſe communem, & ita in practica obſeruari Alex. poſt alios doct.in d. l. lex Cornelia.ff.de vulg.& pupil.eam etiam dicit communem Syluest. Aldobrandinus in d. §. prætereà. nu.56.Inſtit.quib.mod.ius pat.poteſt.ſolui. Chaſſa. in conſue.Burgund.in tit.Des ſucceſsions. Rub.vij. §.ij.numer.5. in fine. Hanc opinionem, tenet Mantua.in repetitio. auth.nouiſsima. verſiculo, tertiò dubitare contingit.quam opinionem etiam ſuprà poſui in regula cccxlv.in 14.limitatione.

In quo Iaſo.in d.authent. nouiſſima.dicit quod Bald. in l.ſi qua pœna.in ij.lectura ad fin.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alien.iur.dicit,quòd niſi ſtatutum dicat, difficile erit definire quanta debeat eſſe legitima. Iaſ. verò referendo alios doct. tenet quòd attendatur tempus condemnationis filij:per text. in l.ius qui. in §.j.verſicu.quæ tunc habuit cùm damnaretur.ff. de teſtam.& ideo dicit ibi Iaſo, quòd ſunt ponderanda verba ſtatuti an ſe referant ad delictum vel ad condemnationem. Reperio tamen quòd Lancelotus Politus in repet.l. filium,quem habentem. C.famil.erciſ.num. 163.hoc mouet, & determinat, quòd ſuprà dictum ſtatutũ per iſtam regulam quæ vult legitimam tempore mortis conſiderari, æſtimandam,& ſoluendam tempore mortis, non autẽ in vita; alioquin ſequeretur ꝙ delictum filij patri & fratribus nocere poſsit: quod ibi dicit eſſe iniquum.Quia ſi pater procreauerit alios filios, ſi legitima eſſet æſtimanda tempore delicti vel cõdemnationis,filiis poſteà natis noceret; & ſic ſequeretur quòd plus habebit filius delinquẽs quàm alius: quod eſſet maximè iniquum,& contra regulas iuris:vt in l.in omnibus quidẽ. ff. de reg.iur. quã opinio.dicit Lancelotus ibi veriſſimã eſſe:quæ etiã mihi æqua & iuridica videtur, dũ tamẽ pater in vita bona nõ alienet vel diſsipet: nec tempore mortis, alios filios melioret in fraudẽ cõdẽnationis filij & ſuprà dicti ſtatuti. Et pro opinio. Lancelot.Politi,videtur tex.in l.xix.& xxiiij.& ibi Ciſuẽtes.& xxix.in fi.ibi,pero las otras donationes. vbi probatur ꝙ in melioratione,quę fit per patrẽ filio,attẽditur valor patrimonij patris tempore mortis,in legib.Tauri.

Limita primò hanc regulam procedere in Iudæo effecto Chriſtiano: nam ſtatim patre viuente legitimam petere poteſt.ita concludit Ioan. de Ana.in cap.Iudæi.el.ij.numero quinto. de Iudæis per textum.in l.cognouimus.& ibi Salyc.& doct. C.de hæ-

ret. vbi pater, & mater infideles tenentur præstare dotem filiæ orthodoxæ, & filio Christiano præstare donationem propter nuptias, & vtronque alimentare secundū facultatē patrimonij. Facit etiam quod habetur in l.nec mater pro filia, C.de iure dotium. vbi gloss. dicit quòd mater hæretica tenetur dotem dare filiæ orthodoxæ. & ibi Bald. dicit idem esse in matre Iudæa: quia si filia efficitur Christiana, tenetur mater eam dotare, & alimentare. & est similis glossa in l.finali.in verbo, paternum. C.de iure dotium. De iure regio textus in l.ix. titulo xj. parte iiij. & ibi Ioan.de Anania adduxit pro hoc alia quàm plura. Quam opinionem Ananiæ sequitur Cagnol.in repet.l.fin. numero 232. C.de pactis. Gulie. Bened.in repe.cap. Rainutius.in verb.in eodem testamento, el j.numero 215.& 216.licet contrarium teneat Felin.in dicto cap.Iudæi. numero 2.quia ipsemet Felin.tenet opinio.Ioan.de Ana. in c.in præsentia.numero 56.de probat.& ibi Paul. Parisius.num. 166.in fine.

Limita secundò, nisi pater velit aliquid filio pro legitima largiri: argu. text.in l. cum quo. in §. finali. ff. ad l.Falcid.nam cùm hoc sit introductum fauore patris, poterit pater hoc renunciare. vt in l. penultima.C.de pactis. & in l.si iudex.ff.de minorib. & in hoc casu quando filius dictam legitimam assignatam dissipauerit, non tenetur pater rursus legitimam assignare.ita tenet Bart.& ibi Paul.de Castr. & doctores in l.si cum dotem.in §.si post.ff.soluto matr.idem Paul.de Cast.in consi. lxxx. nu.3. volu.j.

Tertiò limita non procedere in dote; nam quandocunque filia esset coniugio matura, pater officio iudicis compellitur filiæ legitimam siue dotem constituere. ita probat textus in l. Pomponius.ff.famil. ercis. & in l.qui liberos. ff. de ritu nupt.in l. final. C. de dotis promis.quibus concordat l.viij.titu. xj.parte iiij.

Quartò fallit, in alimentis: nam pater in vita tenetur filium alimentare: ita probat textus in lege cùm oportet.in §.cùm autem. Cod. de bonis, quæ liberis. facit etiam textus in lege, si quis à liberis. in principio.& in l.non quemadmodum. ff. de liber. agnosc. ita tenet Iason in l. in suis. numero 18. ff.de liber. & posthum. De iure regio est textus in lege tertia, titulo quarto, lib.iij. fori.& in l.j.& ij. titu. xix.parte iiij.

Quintò fallit, etiam si nullum esset statutum quòd pater teneatur pro delicto filij, vt suprà dixi in ij. ampliatione: tamen si filius propter delictum detineatur in carceribus, cogi potest officio iudicis pater vt assignet legitimam pro filio redimēdo: nam si pro dote danda & alimentis potest cogi, vt suprà dixi, à fortiori potest cogi pro vita filij conseruanda & libertate: carcer enim perpetuus, & seruitus, morti æquiparantur. l. intercidit. ff.de condi. & demonstr.& in l.seruitutem.ff.de regu.iur.in authen.si captiui. C. de episcopis & cleric. ita expressè tenet Guliel. Benedict. vbi dicit hunc casum se audiuisse à Cancellario Franciæ, in repetitio.cap. Rainutius, in verbo, in eodem testamento. el primo. numero 215.quem sequitur Berengarius Fernandus in repet. l.in quartam.numer.136. ff.ad l. Falcid.quæ opinio si vera esset, sequeretur suprà dictum statutum de nihilo seruire.

Sextò limita, quandocunque pater ingreditur monasterium: quia tunc, viuo patre adhuc naturaliter debetur legitima filiis, ita probat text. in cap. cùm simus.de regula.per quem text.ita tenet gloss.in c. transmissæ.in verbo, mota, qui filij sint legiti. Hanc opinionem tenet Abb. ibi. Eandem opini.probat text.in auth.si qua mulier. C.de sacrosanctis eccle. & ibi Bald.idem Abbas in cap.in præsentia.de probat.nu.59.& in c. Rainutius. de testam. Aret. in l.j. num.6.ff.de testam.& in l.ex ea parte.in §. insulam. ff.de verbo.oblig. Marcus de Man.in repet.autheo. nouissima.versicu.quartò dubitare. Catellia. Cotta verbo, legitima. Corsetus singul.incipienti, legitima. Fabianus de Monte in repet.authentic.nouissima.nume. 80. C. de inofficio. testament. Marian. Socin.Iunior in consil.lj.numer.7.volum.j. Pyrrhus Englebermæus in tract.de ciuitate.numer.8. Rolandinus Bononiensis in tract. vltimarum volūtatum: rubr.xv.nume.19.& hanc dicit communem opinionem Iaso in authentic. si qua mulier.numer.50. C. de sacrosan.eccles.in auth.nouissima. num. 8. C.de inoffi.testam. Felinus in dicto c. in præsentia.nu.55. Circa quam limitationem, vbi eam tenet & allegat alios doctor.tenentes contrariam partem, vide Didac.in cap.ij.numer.7.de testamen. vltra quos vide Paris.in repet.cap.in præsentia.nu.165. de probationibus, vbi contrariam partem tenet, & ibi latissimè hoc examinat. P.Duen.reg.356.

¶Filio viuente, pater in bonis feudalibus habet vsumfructum. Hanc reg.(vbi plura pro ea adducit) ponit Franc.Cur.Iun.in tract.feudorum, in iiij.par. q.4.nu.46. per text.in cap.2. de fratribus de nono benef.inuestitis, & ibi doct.in vsibus feudo. & alia de quibus ibi pereunt.

Limita primò, nisi feudum esset concessum à principe: quia tunc patri nihil acquiritur, quemadmodum in omnibus aliis bonis acquisitis à principe, iuxta l. cum multa.C. de bonis quæ liberis. & ita hanc limitationem tenet Francis. Curt.Iunior in d. tract.nu.47.

Limita secundò, nisi esset feudum dignitatis cohærens personæ feudatarij: quia nihil acquiritur domino: l.iij.in §.si quid.ff.de minoribus, & ita etiam tenet Curt.Iunior in suprà d.loco.

Tertiò limita, nisi feudū esset acquisitum in castris, virtute armorum: puta quia Vasallus fuisset cū domino in castris, & illo respectu acquisiuisset: quia tunc non magis acquiritur vsusfructus, quemadmodum in aliis castrensibus: ita formaliter limitat Bald. in l.cum oporteat, nu.18.C.de bonis quæ liberis.ex cuius verbis inferuntur etiam aliæ duæ præcedentes limitationes. P.Duen.reg.363.

¶Filii naturales faciunt deficere conditionē fideicommissi. Hanc regulam probat text. & ibi Bart. in l.ex facto.in §. si quis rogatus.ff. ad Trebell.& ibi glo.fi.vbi allegat text.in l.generaliter. in §. cùm autem.C. de institu. & substitu. gloss. in c. in præsentia.de probat. & in cap. Raynaldos.de testam. & ita concludunt doct.in dict.l.ex facto.in §.si quis rogatus.& Canonistæ in dicto cap. in præsentia. præter Dec.qui in hoc reprobatur à Francis.de Ripa in d. §.si quis rogatus.nu.15.qui dicit hanc esse communem opinio. Circa quam regulam vide Parisium in repet.c.in præsentia.nu.50.cum aliis.de probat. Gratum in consi.xxix.nu.43.vol.2.

Hanc regulam, limitat octo modis Francis. à Ripa in d.l.ex facto.in §.si rogatus.à nu.15.vsque ad numerū 31.ff.ad Trebel. P.Duen.reg.352.

¶Filius familias potest esse procurator alterius, et in iudicio, nec patris consensus requiritur.intelligere

si est

ſi eſt maior annis 25. quia procurator ad iudicia non admittitur ante iſtam ætatem, c. generaliter. de proc. in vj. hanc regulam tradit Abb. in cap. non iniuſtè. de procurato. qui dicit contra opin. Ioan. Andr. & ceterorum aliorum hanc procedere ſiue opponatur, ſiue non, vide ibidem. F. Turzan.

¶ FILII contra parentes non agunt, licet ſecus ſit econtra. l. apud celſum. §. aduerſus. ff. de doli mali exc. not. l. 3. C. de arbitris. Med. reg. 9.

¶ FILII teſtatoris detrahunt Trebellianicam ex cor poribus hæreditariis, nulla facta imputatione fructuū, etiamſi pater contrà iuſſerit: vt in l. iubemus. C. ad Trebel.

Limita decem modis, vt per Ripam in l. in fideicommiſſaria. ff. ad Trebel. B. Dias. re. 297.

¶ FILIORVM appellatione de propria ſignificatione veniunt filij in primo gradu. not. l. liberorum. ff. de ver. ſig. Tyraq. in trac. primogen. q. 40. nu. 33. vide quæ dixi ſuprà in 2. reg. verſi. filiorum. Bal. c. 1. col. 1. de eo, qui ſibi, & ſuis hæred. & conſ. 13. vol. 3. Pau. l. 1. col. 2. C. de cond. inſert. Med. reg. 3.

Filiorum appellatione, nepotes & pronepotes, & deinceps contineri.

In Aut. vt ex ac. iuſta do. prin. Azo, rub. 104.

¶ FILIORVM appellatione ſimpliciter à lege prolata, non veniunt filij naturales tantum: eſt text. in l. filium eum definimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & in l. generaliter. §. cum autem. quem ibi notat Iaſ. C. de inſt. & ſubſt. probatur etiam in auth. in ſucceſſione. C. de ſuis, & legitimis hæred.

Limita in quinque caſibus per Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. lo j. ad Trebel. B. Dias. re. 294.

¶ FILIATIO ex ſola nominatione non probatur in extraneis. Hanc regulam probat text. in l. non nudis, & in l. non epiſtolis. C. de probat. gloſſ. in c. Michael, de filiis præsbyt. & in c. per tuas. de probat. & in c. illud. de præſump. & in cap. tranſmiſſæ. & in cap. per tuas. qui filij ſint legitimi. Circa quam regulam vide quæ dicam in regula ſequenti.

Amplia primò, procedere quòd nec in præiudicium tertij præſumptionem faciat. ita concludit Iaſ. in conſi. lxxxj. nu. 2. vol. j. & in conſi. cij. vol. iiij.

Limita primò, quando ex antiquo ſic nominatus eſſet: vt eſt gloſſ. & ibi Doct. in cap. cùm cauſam. de probat. Andr. Barb. in conſi. vj. numer. 14. lib. ij. Dec. in conſi. cxxxv. ad iuſtificationem. Petrus Rebuffus in tract. nominationum. in princ. nu. 4.

Limita ſecundò quo ad legitimationem: vt in Auth. ſi quis liberos. C. de naturalib. liberis. Alberic. in l. non idcirco. C. de iuris, & facti ignorant. Alexan. in conſi. cl. lib. v. Guliel. Benedictus in repet. ca. Rainutius, in verbo, & vxorem, nu. 204. Petrus Rebuffus in d. tract. nominatio. in d. quæſtio. v. numero 5. vbi hãc limitationem declarat Marcus Mantua. in Apophthegma. 100. Iaſon in l. neque profeſſio, nu. 4. C. de teſtamentis.

Tertiò limita fauore libertatis: vtpote ſi dominus ſciẽter nominauerit ſeruum ſuum filium, tunc efficitur liber: vt in §. fi. Inſtit. de adoption. P. Due. re. 341.

¶ FILIATIO non probatur ex ſola nominatione parentum, niſi alia adminicula concurrant. Hanc regulam probat text. & ibi gloſſ. in cap. ex tranſmiſſæ. qui filij ſint legitimi. & in capit. per tuas. de probat. & gloſſ. etiam communiter approbata in l. non epiſtolis. C. de probatio. & hanc opinionem dicit eſſe communem Dec. in dicto cap. per tuas. numero vigeſimooctauo, licet gloſſ. in dicto capit. Michael. de filiis præsbyt. teneat quòd ſtetur nominationi, donec probetur contrarium. quam gloſſ. ſequitur Bald. in d. l. non epiſtolis, in ij. notab. & in l. neque profeſſio. C. de teſta. & in cap. tuam. de ordi. cog. ſed gloſſ. in d. cap. per tuas. ad hoc allegat ſuprà dict. text. in dicto cap. per tuas. & debet intelligi ſecundum illum: ſcilicet quandocunque alia concurrunt, vt ſuprà dixi.

Limita primò, niſi talis nominatio magis eſſet conueniens filio quàm extraneo, vt eſt datio alimentorum, & traditio alicuius rei ad alimenta: ex hoc enim erit conſtitutus in quaſi poſſeſſione filiationis. ita Barto. in l. j. in §. idem per contrarium. ff. de liberis agnoſ. quem ſequuntur Antonius de Butrio, Dec. & Franc. Aret. in dicto cap. per tuas. Iaſ. in conſi. cij. volum. iiij. Iacob. de ſancto Georg. in l. quidam quaſi, numero 3. ff. de probat. Andr. Tyraq. in tractat. de vtroque retract. in titu. j. §. j. gloſſ. xvj. numero 6. Paul. Pariſ. vbi allegat quàm plures Doct. in conſi. x. nu. 50. volu. 1. licet contrarium teneat Abb. in d. cap. per tuas. nu. 7. de probat. per tex. in Clem. ſi ſummus Pontifex, in ij. reſponſo. de ſent. excommun, cui reſpondent Doct. ſuprà alleg.

Secundò limita, niſi nominatio facta ſit directè in iudicio: l. j. in §. Iulianus. ff. de lib. agnoſc. ita Panor. in d. c. per tuas. num. 8. de probat. quem ibi ſequitur Dec. num. 32. Pariſ. in conſi. x. nu. 47. libr. j. idem dicunt ſi nominatio facta fuit extra iudicium directè nominato præſente: ſecundum ſuprà dictos Doctores, argument. textus in lege, certo. in §. ſi quis abſente. ff. de confeſsis.

Tertiò limita, quando nominatio facta eſt incidenter, filio nominato præſente: quia tunc filiatio probatur. ita tenet Aret. in d. c. per tuas. quem ſequitur ibi Felin. nume. 32. pro quo facit text. in d. l. quidam quaſi. ff. de probat. Decius, vbi hoc notabiliter declarat in d. cap. per tuas. num. 34. P. Due. reg. 342.

¶ FILIATIO probatur ex ſolo tractu de aliquo tanquam de filio, etiamſi non nominetur. Hanc regulam ponunt Docto. in l. quidam quaſi. ff. de probat. gloſſ. penult. & ibi Anto. & Docto. in cap. ex tranſmiſſæ. qui filij ſint legit. Bar. in l. 2. ff. de lib. agnoſc. & in l. 1. in §. ad quæſtionem. per illum tex. ff. de quæſt. Ang. de Peru. in l. vxorem. ff. de manu. teſtament. Abb. & Doct. in c. per tuas. de probat. & ibi Felin. nu. 13. circa quam regulam vide Bart. in l. filium eum diffinimus, ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. vbi ponit practicam quomodò filiatio probetur. Lud. de Sardis in tract. de natur. liberis, in §. de filiationis probatione. Iaſ. in l. nec profeſſio. C. de teſt. & in conſi. cij. lib. iiij. & in conſi. lxxxj. lib. j. Alex. in conſi. cl. lib. v. Pariſ. in conſi. x. lib. ij. Iacobinus de S. Georgio notab. in d. l. quidam quaſi. vbi etiam ponit quomodò filiatio probetur.

Hanc regulam ampliat duobus modis Felin. in d. cap. per tuas. numero 13. & 14. de probatio. Petr. Duen. reg. 343.

¶ FILIATIO, ſententia lata in cauſa filiationis non præiudicat aliis, qui de cognatione non ſunt, quo ad eorum priuatum intereſſe, nec etiam talis ſententia fidem facit quo ad alios, ſi inter pares conſanguineos fuerit lata, not. doct. l. ſæpe. ff. de re iudi. Cin. l. ingenuum. de ſtat. homin. Bald. l. prima. C. quibus res inter alios acta non noceat. Antonius & Imola capitulo cauſam. qui fil. ſint legitim. Docto. cap. 1. & 2. ff. de liber. & poſthum. præiudicat tamen ſi fuerit lata contra patrem, quo ad filios, & ſi fuerit lata

ritlata contra legitimum contradictorem. Abba.c. quamuis.num.17.vbi Felin.numer.10. & numer.seq. de senten.& re iud. Medic.reg. 8.

¶ Filia cedens omni iuri,quod habet in bonis paternis, si nullum ius in bonis patris habuerit, sed tantũ in Maternis bonis,illis renũtiasse dicetur, ne reddatur inualida dispositio, nisi enim quod ago valet vt ago,valebit tamen vt valere poterit.l.fundus.ff.locati,Bald.l.liberti.C.de oper.liber. Iaso.in termin.l.qui Romæ.§.duo fratres.numero 63.ff. de verborum obligat. Medic.reg. 10.

¶ Filia clàm cõtrahẽs matrimonium, potest à patre exhæredari. Hanc regulam probat tex.in l.xlix. Tauri.Circa quam regulam vltra Doctor. ibi, vide Pala.Ruui.in repetit.cap.per vestras.in 3.notabi.§. 6.cum sequenti.Didac.in Epitome de sponsalibus: in secunda parte.cap.3.§.8.nume.5.& in ead.2.parte. capitu.6.in princip.numer.7.Chassa.in consuetudi. Burgund.in titu. Des iustices.Rubric.1.§.4. numer. 16.cum sequent.Parisi.in consilio 29.per totum, lib. 3.Afflic.in constitutionibus Neapolit.libr.2. Rubr. 9.numer.1.cum aliis.

Hanc regulam limitat quinque modis D. de Castillo in dicta l.xlix. Tauri. numero 31. in gloss.in verbo, a sus hiias. P.Duen.reg.373.

¶ Filia renuntians cum iuramento hæreditati paternæ,ampliùs succedere non potest,tex.est in cap. quamuis.de pactis.in 6.

Primò fallit,si sit factum pactum de non succedendo, quia tunc penitus non valeret: quia tollit libertatem arbitrij.hoc dicit Bart.in l stipulatio hoc modo concepta.de verborum obliga.& sequitur Bald. in l.fin.C.de pact.vide Ludouic.Roma.qui adducit optimam rationem ad hoc in dict.l. stipulatio hoc modo concepra.

Secundò fallit,si illæ personæ,quarum contemplatione pactum factum est,decesserint,viuo patre, secùs si viuerent,vt filij masculi:nam his mortuis non nocet pactum filiæ,vt l.pactum,de col.C.& ibi hoc tenuit Angel.& in consilio suo 53. & sequitur Do. de Sancto Georg.in d.cap.quamuis,de pactis. ad hoc facit l. iubemus.C.ad Velle.

Tertiò fallit,si filius masculus,qui superextabat tempore pacti facti cum filia,fuit posteà à patre exhæredatus:quia filia poterit succedere, non obstante pacto.ita not.dicit Bald.in l.in ambigua.ff.de legib. & ad hoc adducas rationem, quia verba exclusiua intelliguntur apposita rebus sic stantibus & nõ aliter:vt no.dicit Ange.in l.quoties.§.si duo. ff. de hæredib. instit.per tex.notab.in l.Paulo Callimacho. §.1. de legat.tertio.vbi probatur quòd illa clausula consueta in testamentis apponi: & iussit eam esse contentam, & tacitam: operatur solum quandiu supersunt illæ personæ,quibus testator voluit prouidere,& vide Barto.in l.quòd seruus.in fin.de condi.causa dat.ff.

Quartò fallit, si filia primò iurauit, & pòst in contrarium interponit iuramentum:quia istud secundum iuramentum non operatur:prout in simili est gloss. in ca.licet mulieres.de iureiur.libr.6.& vide ad hoc Specu.in titu.de emp.& vendit.§.& si consilium. & eum sequitur ibi Ioan.Andr.in addition.

Quintò fallit, quando illa filia, quæ renuntiauit,non percepit legitimam suam,vel dotẽ:vt dicit Richar. de Sal.in d.l.licet.C.de collat.sed generaliter facit pactum de non petendo.Nam tunc Richar. de Sal. & Pet.de Anch.in dict.cap.quamuis,præsupponunt quòd filia dicit se dotatam:& hoc fortificatur,quia non debet excludi à legitima,nisi specialiter sit facta renuntiatio:per tex.no.in l.si quãdo.C.de inoffic.testamen.& ideo dicunt,quòd iuramentum non operatur,sed ista limitatio non posset forte procedere propter generalitatem & rationẽ d.c. quãuis.

Sextò fallit, secundum Pet.de Anch.in cap.1. de constitu.& in d.c.licet mulieres.quando resultaret grauissima læsio mulieri,vt putà,quia receptione dotis,quæ valet centum, renuntiauit hæreditati, quæ valet quinque millia:nam tunc dicitur quòd videtur dolo subducta,& iuramentum non debet esse iniquitatis vinculum:vt in capit.quantò.de iureiur. sed tu ad hoc adducas auctoritatem Bal.in titu. de pace iuramen.firman.cap.1.§.item sacramenta. vbi dicit,quòd ex enormi læsione præsumitur dolus,vt not.Barto.in l.fin.de præt.stipul.adde glos.in capit. veniens. de iureiurand.

Septimò fallit,quando præsumitur metus, vel dolus, vel reuerentia patris.argu.text.in authentic. sacramenta puberum.C.si aduer.vendi.& ita dicit Bald. in l.pactum dotale.C.de coll.quod intellige secundum not.per Barto.in l.1.§.quę onerandæ.ff.qua.re. act.non dat.& per Innocent.in cap.causam.de offi. deleg.& vide Fed.de Sen.in consi.ccxciij.

Octauò fallit,quando paciscitur Iudæus cum filia sua, quia tunc iuramentum non attenditur, secundum Bald.in d.authentic.sacramenta puberum.& istam limita.ponit etiam Ludou.de Roma.in l.1.§.qui superstit.de acquir.hæredit.sed fortè non est verum: quia inter Iudæos seruatur iuramentum per Moysen,sicut inter Christianos per Christum, vt habetur in gloss.in l.non erit.de iureiur.&c.

Nonò fallit,quando filia esset impubes: & iurasset super hoc pacto de perdenda hæreditate:nam tunc tale iuramentum non habilitat mulierem ad iurãdum,cum sit impubes.Iacob.de Butr. & Bald.in l.si quis maior.C.de transact.dicunt,quòd in impubere debet esse duplex iuramentum, vnum, de non veniendo contrà ratione minoris ætatis: alterum de obseruando pactum.

Decimò fallit,si filia renuntiauit cum iuramento hæreditati paternæ,viuente patre,& promisisset de illis bonis paternis nunquam aliquid petere, & frater eius,ad quem aduenit successio moritur,potest fratri illi succedere vna cum aliis fratribus.ita dicit Paul.de Castr.in l.Paulus. §.idem respondit. ff. de acquir.hæred.adde Oldrad.ad hoc quod ita consuluit vide tex.in l.Titij testamentũ.ff.de his quib.vt indig.& l.3.§.planè.ff.ad Carb.& l.fi.in prin.de leg.3.

Vndecimò fallit,nam si renuntiatio cum iuramento interueniat de non succedendo,intelligitur duntaxat de successione ab intestato, nec tollitur quòd non posit succedere ex testamento eius,cuius bonis renuntiauerit,l.patronus non aliud.de bon.quæ lib.& l.fin.ff.qui & à quibus.hanc limit.posuit Saly. in l.pactum.C.de pact. & Bal.in l. pactum.C.de collat.vide cap.per irrefragabilem.extrà,de renunt.& Bald.in c.ad nostram.el 1. de iureiur.

Duodecimò fallit,quando renuntiauit hæreditati paternæ in manibus fratris cũ iuramẽto:nã talis renũtiatio nõ valet,& ita refert se consuluisse Raph. per text.in dict.capitu.quamuis.qui loquitur de renuntiatione facta fratri sed certè illa fuit contingentia facti:item fundat se ista decretalis super iuramento quod potest seruari. & etiam contra Rapha. est consilium Fed. de Senis cclxiij.& idem firmat

niat Bald.in authen.ſacramenta puberum.

Decimotertiò fallit,ſi renuntiatio fiat in manibus fratris per ſororem,etiam cum iuramento,viuẽte patre,& non præſente renuntiationi, nam non valet talis renuntiatio:cum dicatur pactum de hæreditate viuẽtis,quod eſt improbatum per l.fin.C.de pac. & ita determinauit Petr. de Anchar.quem ſequnti ſunt Ioan.de Imo.& Domi.in d.cap.quamuis.

Decimoquartò fallit ſi filia renuntiauit falſis perſuaſionibus inducta:quia reſcindetur renuntiatio. ita conſuluit Feder.de Senis in conſil.cxliiij.

Decimoquintò fallit in muliere renuntiante hæreditati paternæ ſi decedat ante patrem,eius filij,vel filiæ ſuæ non excluduntur ab hæreditate, & ita dicit Bald.in l.fin.C.de pact.& in le.pactum.C. de collat. quem ſequitur Paul.de Caſtr.vide Ludou.Rom.& ibi Barto.in d.l.qui ſuperſtitis.

Decimoſextò fallit,ſi in renuntiatione dicatur, quòd pars renuntiat omni iuri, quod habet & habere ſperat,non intelligitur de iure quod ſperat de nouo,& ex noua cauſa:ſed intelligitur de iure futuro proueniente ex iure præſenti ſeu præterito ſecundũ Baldum in dic.l.pactum,& Bald.in l.quod ſeruus.ff. de condit.cauſa dat.

Decimoſeptimò fallit, ſi mulier renuntiat omni iuri quod ſibi debetur,nam non intelligitur renuntiare rei vendicationi,ſecundum Bald.in d.l.pactum.

Decimooctauò fallit, vbi mulier renuntiat generaliter de non ſuccedendo, nulla expreſſa cauſa: nam renuntiare intelligitur reſpectu bonorum præſentium: vnde ſi pater acquirat poſteà bona, mulier poſſit ſuccedere:vt leg.cùm ſtipulatus. de verborum obligation.

Decimononò fallit,vt poteſt ſumi per tex.in l.tres fratres.ff.de pact.

Vigeſimò fallit,vt per Bald.in dict.l.pactum.quando filius renuntiat pro impenſis factis in ſtudio.

Vigeſimoprimò fallit vt per Ange.in l.filiæ.C.de edẽ. vbi loquitur de ſtatu.

Vigeſimoſecundò fallit,niſi ex aliquibus coniecturis filia ſuccederet ab inteſtato:vt per Sali.in dict. leg. pactum.

Vigeſimotertiò fallit,quando inter aliquas perſonas non ſuperſunt aliquæ perſonæ,in quibus eſt maior ratio ſuccedendi,vel maior ratio affectionis, quàm in filia,vt quia non extarent nepotes, vel quia non videtur voluiſſe vti pacto iurato, ex quo aliter non diſpoſuit,idem tenet Ioann.de Prato in l. pactum. C.de collat.tu allega pro eo notata in l.2.in fine, & per Barto.in l.ptima.ff.de vulga.& pupillari.& Bal. in l.qui ſe patris.C.vnde liberi,& ibi Ange.de Vbal. in repetit.ſua,& recollectis Azo.& Bal.in l.non per. C. ad Orſi.

Vigeſimoquartò fallit,quando filia renuntiat hæreditati maternæ,nec propterea pater excluditur ſi nõ conſenſerit, vel ſi conſenſerit, & ſuperſunt alij filij qui renuntiauerint,ita dicit Bald.in le. non ſolum. in princip.C.de bonis quæ lib.

Vigeſimoquintò fallit,quia non valeret pactum ſi cõiuges paciſcerentur,vt filij naſcituri ex eis non ſuccederent,fallit tamen niſi eſſet talis conſuetudo.

Vigeſimoſextò fallit,ſi renuntiat ſoror,& iurat ſe contentam: quia non videtur renuntiaſſe generaliter omnibus relictis in teſtamento vel legitimæ, niſi ſpecialiter dicatur:vide Bald.in l.de his.ff.de tranſactionibus.

Vigeſimoſeptimò fallit,quia non valeret renuntiatio cum iuramẽto,ſi filia eſſet in egeſtate:ita quod non poſſit ſe aliter alere.ita Bald.in ca.cum contingat. extrà de iureiurando.

Vigeſimooctauò fallit,ſi eſſet ſtatutum, quòd minor poſſit contrahere,renuntiare,aut facere quittationem ſine arcta ſolennitate: licet iurauerit mulier renuntiando hæreditati paternæ,tamen etiam ſi ſit dotata,poterit contrauenire, & petere abſolutionem à iuramento non ſeruata ſolennitate præſtito, & ita dicit Pet.de Anch.in capitu. canonum ſtatuta,extrà de conſtitu.

Vigeſimononò fallit,ſi filia renuntiauit fratribus hæreditati paternæ,demum alij fratres nati ſunt, & alij hæredes inſtituti, renuntiatio non tenet quo ad illos extraneos.Et ideo fratres habebunt omnia,& faciant ſibi cedere per ſororem ſua iura, ita dicit Angel.in l.auus.C.de pact.

Trigeſimò fallit ſi filia nõ percepit totam legitimam, & renuntiaſſet:nihilominus poterit petere ſupplementum de continuo.ita dicit Angel.in l. de his,in fi.ff.de tranſactio.& ibi ponit cautelam ad hoc.

Trigeſimoprimò fallit, ſi quis per metum renuntiat iuri quod habet in re non intelligitur renuntiare poſſeſſioni rei.ita dicit Angel.in l. metum.in princip.ff.quod metus cauſa.

Trigeſimoſecundò fallit, ſi eſſet ſtatutum quòd mulier minor non poſſit cõtrahere ſine conſenſu propinquorum,vel alia ſolennitate:nam ſi fuerit maritata indotata,& iurauerit de non contraueniendo, prout fit:tamẽ ſi non interuenerit dicta ſolennitas, poterit contrauenire, petendo ſe abſolui ptiùs: vt dicit Petr.de Anchar.in dict. capitu. canonum ſtatuta.de conſtitu.

Trigeſimotertiò fallit,quando dicta filia non eſſet dotata & repudiaſſet:quia tunc eſſemus extra formã cap.præalleg.quamuis id loquatur in muliere dotata:nam habemus cap.illud,quod eſt xxvj.queſt.2. l.fi.ff.de leg.l.continuus.& l.1.ff.ad municip.ſed hoc reprobat do.Io.And.in l.qui ſuperſtitis.ff.de acqui. hæred.& iſtam limitationem poſuit Lud. de Rom. in dict.l. qui ſuperſtitis.

Trigeſimoquartò fallit, ſi pater eam legitimet cum hac cõditione ne ſibi ſuccedat pacto & reſeruatione:nam tunc valet pactum & reſeruatio, ſecundum Anton.de Butr.in capitu.per venerabilem, qui filij ſint legitim.& ad hoc adducit gloſſ.in cap. cum inhibitio.de clandeſtina deſponſ.& ad hoc vide Pau. de Caſtr.in l.1.C.de iure anulo.aureo. & Barto. in l. ſi tibi.ff.de adoptionibus.

Trigeſimoquintò fallit,vt per Ludouic.de Roma,in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta.ff.de verborum obligationibus. & Domi. de Rota ſecundum modernum ordinem in deciſi.tricenteſima ſeptuageſimaquinta.

Trigeſimoſextò fallit, ſecundum Petr. de Anchar. in repet.capitu.1.de renunt.ſi talis renuntiatio contineret euidentem iniuſtitiam: vt quia pro modico renuntiaſſet hæreditati magnæ,quæ virtualiter debet continere tria:vt ibi per eum,licet Imo. teneat contrarium. B.Socin.reg.194.

¶ FILIA per ſtatutũ à paterna ſucceſſione excluſa, non retinet iura ſuitatis.Hanc regulam ponit Bart. in l.1.in §.ſciendum.ff.de ſuis,& legitim. hæredi.numer.2.& in l.1.§.ſi pater.ff.de coniung.cum emãcip. lib.eius.Bald.in l.maximum vitium.in fin.C.de lib. præt.vel exhæred.Rom.in l.apud Iulianum,in §.idẽ Iulianus.num.52.ff.ad Trebellia.& in l.ventre.ff. de

acqu.r.

acquit.hæred.num.10.Alex.in consil.cxxaj.lib.1.Ias. in l.si emancipati. nume.34.C.de coll.& in l.si arrogator.numer.20.ff.de adopt.Philippus Decius in l. iura sanguinis.ff.de regulis iuris.Maturinus Montanus in Auth.de hæredibus ab intestato venientibus. vers.cæterùm dubitari potest.collat.ix.

Hanc regulam limitat quinque modis, vbi notabiliter eam examinat Albertus Brunus in tracta. statutorum,in x.art.principali:in 3.quæst.numer.1.cum sequentibus. P.Duen.re.340.

¶Filia vnius fratris non est dotanda de communi patrimonio,etiam si fratres sint socij omnium bonorum.l.si soeiis pro filia.ff.pro soci. Bald.in Auth, ex testamento.C.de colla.

Fallit vt per Por.in lib.3.suatum conclu.reg.6.

Filia si ingrediatur monasterium potest petere mille, quæ fuerunt legata si nupserit,hanc opinionem multos tenentes refert Port.in d.lib.3.conclus.regu.13. Don.Fina,lib.5.

¶Filiabus legatum factum debentibus maritari intelligitur de filiabus quæ primum nubere debent. Car.Flor.cons.49.quia ad proximiora relatio fieri debet.vulg.iur. Med.re.3.

Finis spectandus.Auth.de nupt.22.§.quia verò hactenus.C.de natu.lib.l.nuper circa fin.de min.l.denique.§.1.Latiùs Broc.5.rub.1.

A fine omnis actus iudicatur.C.de Iud.l.rem non nouam.

Inducta ad vnum finem contrarium effectum non operantur.de adi.leg.l.legata inutilia.de sol.l.qui hominem.§.fi.C de pact.l.si certis.C.de legib.l.quod fauore.Contrà De sol.l.in numerationibus.

Eadem est ratio finis & eorum,quæ tendunt ad finem. De spon.l.oratio.

Omnis agens agit propter finem,& finis est quæ mouet agentem.C.de hær.in l.si pater.l. cùm apud. C. de fideicom.l.eam.vbi Bal.

Finalis causa inspicienda est.de fur.l.verum.

Firmum.Nihil vsque adeo firmum est, quin rumpatur. Auth.de nupt.22.§.nuptias. Riisvvich.

¶Fiscus non potest agere contra debitorem debitoris sui ex scriptura facta manu propria debitoris sui,Bart.l.ci,C.de conu.fisc.debit.lib.10.l.exceptionem.C.de proba.nec aufert bannito hæreditatem prout indigno,Bald.l.prima.C.de hæred.inst.nisi testatorem occidisset,Bald.d.leg.1.C.de hæred.inst. Med.reg.8.

¶Fiscus ratione partis hæreditatis, quam habet cum socio, potest vendere totam hæreditatem. Hanc regu.probat text.in l. multum interest. C. de commun.rerum alien.& in l.vnic.C.de venditione rerum fiscalium,libr.x.& ibi Bart.& Docto.& hanc regulam per suprà dict.iura vltra docto.vbi suprà ponit Abb.in cap.ratio nulla,numer.2.de præbend. Philipp.Decius in capitu.cùm omnes.in 2.lectura, numer.38.& de constitut.& in consil.ccxxxv.nume. 7.Ioann. Gallus in quæst. per Aresta Parlamenti decisis,quæstio.clvj.in ix.priuilegio.Matthæ.de Afflict.in cap.si duo fratres:num.14.de fratribus de nouo beneficio inuestitis, in vsibus fend.& in tract. de iure protomisæos.in princ.num.16.& alios quàm plures Doct.quos suprà allegaui in regu.ccxcv.in 3. limitatione.

Amplia primò,etiam si fiscus in tali re communi haberet minimam partem:ita probat text.in d.l.1.C. de venditione rerum fiscalium,lib.x.

Amplia secundò,idem esse in ecclesia. ita tenet Pyrrhus Englebet.in d.l.vnic.quam opinionem dicit se consulendo tenuisse, æquiparando fiscum & ecclesiam,Andræas ab Exea in c.cùm omnes,num. 154.de constitu.Ioan.de Plat.in d.l.vnic.numer.1.C. de venditio.rerum fisc.libr.x.vbi hanc opinionem ante omnes tenuit.

Amplia tertiò, habere locum in re obligata fisco, & alteri priuato: vt etiam fiscus possit totam vendere:vt in l.res quæ.in §.1.ff.de iure fisci.& ita tenet Bald.in d.l.vnic.numer.7.& ibi Bart.num.3.Ioan.de Plat.ibi nume.3.Salyc.in d.l.multum,numer.2.C.de communi.rerum alien.

Amplia quartò, vt etiam fiscus possit totam rem communem pignorare:vt est gloss.in l.vnica. C.si communis res pignori data sit, in glos.fin.& ibi Petrus de Bellapertica.Salyc.in d.l.multum, nume.2.in fin. verbis,& Bald.Ioan.de Plat.in d.l.vnic.de venditione rerum fiscalium,lib.x.num.1.

Amplia quinto,etiam si res sit diuidua:ita probat glo. in dict.l.vnic.in verbo distrahatur:quam ibi sequitur Odofred.C.de venditio.rerum fiscal.libr.x.& ibi Barto.numer.2.vbi dicit quòd si est vtilitas fisci, quia maiori pretio venditur tota domus quàm pars: vt in l.Mæuiua.in fine.ff.familiæ erciscundæ. indistinctè totum potest vendere fiscus: cùm hæc regula sit permissa in vtilitatem fisci, vt in dict.l.2.& ibi glo.C.de communi.rerum alienatione, aliàs esset secùs:cum nulla tunc fisci verteretur vtilitas:quẽ sequitur Salycet.in d.l.2.nume.1.in fin.Ioan.de Platea,vbi per illud dictum Bartol.limitat suprà dictam regulam in d.l.vnic.num.1.

Amplia sextò, vt in tantùm procedat quòd totum pretium rei communis debet emptor soluere fisco: & soluendo emptor fisco, liberatur ipse emptor:licet fiscus teneatur socio partem suam pretij tradere.ita tenet Bald.in dict.l.2.C.de communi. rerum alien.facit text.in l. senatus.& in l.res quæ. in §.1.ff.de iure fisci.Bartol.in d.l.vnica, numero 41. quos sequitur Francisc.Lucanus de Parma in tracta. de priuilegiis fisci.in 1.parte, numer.36.quam opinionem tenet Salycet.in d.l.multum,numer.2.gl.in d.l.vnic.in verbo,redigatur.& ibi Ioan.de Plat.C.de venditio.rerum fisca.

Limita primò, non procedere quandocunque fiscus haberet tantummodò vsumfructum: nam tunc ratione vsusfructus,non potest vendere proprietatem. ita concludit Bald.in d.l.multum interest.num.4.de communi.rerum aliena.

Limita secundò, non procedere quando fiscus non interpellauit primò socium, an vellet emere partem suam:nam ad hoc vt procedat hæc regula, debet fiscus priùs interpellare socium. ita tenet Bald. in d.l.2.C.de communi.rerum alien.quem sequitur Francisc.de Ripa in l.serui electione.in §.Labeo.numer.15.ff.de leg.1.Ias.in l.fin.num.11.C.de iure emph. P Duen.re.375.

¶Fiscus rem quam cum alio communem habet eo nó vocato vendere potest. l.1.C.de vend.rerum fiscal.lib.10.l.2.C.com.rer.alien.Tiraq.tract.res inter alios acta.lim.21.not.leg.bene à Zenone.C.de quad. præscr. Med.reg.8.

¶Fisci, Ecclesiæ, Imperatoris, iudex. Argumentum,quòd si causa vertatur inter fiscum & Ecclesiam,vel inter Imperatorem, & vniuersitatem: non Cæsaris procurator,sed Ecclesiæ iudex, vel prouinciæ præses debet cognoscere.

C.de sacros.Eccl.l.omni innouat.

In Decre.2.q.2.preceprum.

In Aut.vt omnes obediant iu. §. hanc dicentes. Azo,rub.104.

¶ FISCI priuilegia quot sint, vide xxxj. quæ ponit Paul.de Castr.in l.si in 1c. numer.3. C. de priuilegiis fisci.& triginta duo priuilegia ponit Ioann. Gallus in quæst. per Aresta Parlamenti Parisiensis decisis. quæst.156.

Sexaginta sex priuilegia ponit Iacob. de S. Georgio, in tract.feudorum:in verbo,sed an Princeps, à nu.2. vsque ad finem,

Præterea 91.priuilegia ponit Afflict.in c.si duo fratres, à num.15.vsque ad num.106. de fratribus de nouo inuestitis:in vsib.feud.

Ad hæc vide cxl. priuilegia fisci, quæ ponit Francisc. Luca.de Parma in tractat. de fisco & eius priuilegiis:in prima parte,à numero septimo, vsque ad finem. P.Duen.re.378.

¶ FLVMINA. Fluminum Molendinorum & Regalium materia tractatur in l.quominus.de flum.

Fœminæ.l.2.l.111.§.mulieribus.

In multis iuris nostri articulis est cõditio fœminarum deterior.de statu ho.l.9. Riisvvich.

¶ FOEMINA ab omnibus officiis publicis remota dicitur,l.2.ff.de regulis iuris.hæc indefinita vniuersaliter procedit in quacunque fœmina nisi esset regina, Dec.d.l.2.vbi etiam Cagnol. conc.l. fœmina. ff. de edendo.l.prima.ff.de postulando,item ita intelligitur statutum extantibus masculis fœminæ non succedant.de quo per Albert.Bru. in tract. extantibus masc.in princ. Med.reg.2.

¶ FOEMINA de iure potest esse testis in causa ciuili. Hanc regulam probat text.in capit. quoniam.& ibi gloss.& Abbas in verb. mulieres. de testibus. facit etiam text.in ca.tam literis.eodem tit.& ita expressè per suprà dicta iura tenet Robertus Maranta in tract.de ordine iudiciorum,in iij.part.princ. nume. 33.Batt.in tract.differentiarum iuris canonici & ciuilis:num.6.Specul.in tit.de teste.§. opponitur. nu. 83.Lambert.in tract.iuris patronat.in 1. part.1.libri, artic.2.7.quæst.princip.numer.15.Ioan.Ignæ.in l.1.§. iusta.nume.54.ff.ad Syllanianum.Gulielmus Benedictus in repet.ca.Raynutius.in verb.testamentum. el 1.numer.64.Stephanus Bertrandus in consi.cclix. nume.2.volu.3.secundæ impressionis. Hierony. Zanctinus in tract.differentiarum vtriusque iuris: differentia 26.numero 38. Iacobin. de S. Georg. & ibi Florianus,in l.ex eo.ff.de testibus. gloss. & ibi doct. in c.forum.in verb.non fœmina.de verb. signif. & in c.ex eo.15.q.3.facit etiam text.& ibi gloss.in c.mulierem.33.quæst.5.

Limita primò,non procedere in casu ca.1.in fine, quot testes sunt necessarij ad proban.inuesti. in vsib. feudor.& ibi Iac.de Perusio,Bald. & Aluarotus, & cæteri docto.Ludouic.Roma.in repet. l.admonendi. numer.119.ff.de iureiur.Fely.in cap. quoniam.num. 2.& ibi Philippus Decius,numer.18. de testib. Iacobinus de sancto Geor.in l.ex eo.nume. 2. ff.de testibus.Ias.in l.si quis agere,numer. 19. C. de codicillis. & in l.hac consultissima.in princip.C.de testament. Philipp.Deci.in l.fœminæ.numer.34.ff. de regu.iur. Ioan.Baptista Caccialupus in tractat.de feudi cognitione:artic.6.nume.2.Andr. Tiraquel. in ll. connubialibus,in 9.l.numer.52.Guliel. Benedict. in repet.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias. num. 30.Cato Saccus in repet.l.admonendi.nume.108.& 109.ff.de iureiuran.Hippol.in singul.dcxj. Anfre.in tract.de reprobatione testium,num.69. Afflict.in c. 1.num.104.de controuer.inuestituræ. & in cap.1.nu, 35.quot testes sunt necessarij ad proban.inuestitu.in vsib.feud.vbi dicit hoc non procedere quando mulier esset illustris & haberet feudum: allegat ea quæ not.Cinus & Bald.in l.fi. C.de arbitris. facit etiam quod not.Angel.in l.cùm prætor.in §.fi. ff.de iudi.facit quod not.ipse Afflic.in c.1.de natura successionis feudi.in vsibus feudorum.

Secundò limita,non habere locum in testamẽtis: nam mulier in testamentis testis esse non potest: ita probat text.in l.qui testamento,in §.mulier.ff. de testamen.& in §.testes.Instit.eodem titu. De iure regio probatur in l.17.titu.16.part.6.& ita expressè tenet Felyn.& ibi doct.in dict.cap.quoniam.num.2.de testibus.Decius in d.l.fœminæ.numer.28.ff.de reg.iur. Didacus del Castillo,& ibi cæteri docto.in l.3. Tauri,Specul.in titu.de teste,in §.1.num.83.Abb.& doct. in ca.relatum.el 1.de testamen. Hanc limitationem, vbi eam limitat quatuor modis, ponit Bernard. de Luco in reg.ccccl xxxij. Hanc etiam limitationem sublimitat quatuor modis Soc.in reg.ccccxix.Hanc item opin.tenet Lanfrancus de Oriano in tract. de depositionibus testium,nume.110. Iacobi. de sancto Georg.in l.ex eo. numer. 2, ff. de testibus. Ias. in l. si quis agere,numer.19.C.de codicillis.And.Tiraquel. in leg.connubialib.in ix.l.numer.44. Grammaticus in decisione 62.numer.16.Ruinus in cons.192.nume. 3.volum.2.Chassanæ.in consuetu.Burgundię.in titu. Des successions.in §.4.rubric.7.numer. 10. Eandem opinionem tenet Baue.in dict.§.testes, nume.1 & ibi Franc.Ozerius,num.14.Instit.de testamen.vbi sequitur glos.in dict.§.mulier.in verbo,non poterit: quæ ponit rationem,scilicet propter fragilitatem sexus. Quam rationem sequitur ipse Bauer. in numer.10. Eandem opinionem per suprà dictam rationem tenet Bellon.in cons.14.numer.8.Hanc etiam opinionem,Nat.in repet.l.hac consultissima,in §.ex imperfecto,numer.168.cum aliis.C.de testam. Circa quam limitationem vide quæ dicam in reg.sequenti.

Tertiò limita,non procedere in scriptura priuata , tribus testibus subscribenda:vt in casu l. scripturas.C. qui potiores in pignor.habeant. ita tenet Bald.in d. l.scripturas.in verb.trium virorum.quod dictum tanquam notabile sequitur Franc.Cremensis in singul. 144.facit pro hac opinione quod notat Barto. in l.1. per illum text.in verbo,virorum.ff.de testibus. Eandem opinionem tenet Socin.in dict. regul.ccccxix. in princi.Ias.in l.si quis id quod, in x. limitatione.ff. de iurisdictio.omni.iud.Curtius Senior in repet.l.si quis maior.numer.9.C.de transactio. Decius in ca. quoniam contra,in 8.notabili, de probation.& in c. quoniam.de testibus.numer.18.& in l.fœminæ,num. 31.vbi additionator eius dicit hanc esse communẽ opinionem.ff.de reg.iur.Hippolyt.in singul. 611.Castellianus Cotta,verb.mulier regulariter potest esse testis:vbi dicit,quòd ratio illius dicti Bald. est,quòd cùm in his scripturis priuatis desint aliæ solennitates quæ in publicis solent facere fidem , ideo in hoc casu lex magis confidit de masculis quàm de fœminis:iuxta text.in cap.forum.de verborum significa. Hanc etiam opinionem tenet Felyn. in ca. ita quorundam,numer.1.de Iudæis. Hierony. Zanetinus in tracta.differentiarum iuris cano.& ciuilis: differentia xxvj.num.38.quę opinio per suprà dictam rationem videtur mihi vera , licet multi docto. teneant contrariam opin. quos refert Tiraquel. vbi etiam

eam

eam tenet, in legibus connubia. in ix. l. numer. 54. & 56. Eandem opinionem tenet Chaſſanæ. alleg. Iaſo. qui ſibimet contrarius tenuit opinionem contrariam, in conſuet. Burgund. in titul. Des ſucceſſions. rubr. 7. §. 4. numer. 11. Eandem opinionem ſibi contrarius tenuit Felyn. in capit. quoniam. numer. 4. de teſtibus. Fundant ſe ſuprà dicti doctor. per aliud dictum eiuſdem Bald. in cap. licet. el 1. numer. 3. de teſtibus. vbi ſuper illo text. in verb. trium virorum, dicit, quòd maſculinum concipit fœmininum: quia mulier poterit eſſe teſtis. per tex. in l. 1. ff. de verborum ſignific. ſed nihilominus, vt ſuprà dixi, opinio Bald. in dict. l. ſcriptutas, eſt magis vera & communis: vt tenet vltra doct. ſuprà relat. Aymon Crauetta in tracta. de antiquitate temporis: in 1. parte, verſicu. quæritur etiam, num. 34.

Quartò limita, quo ad probandum tenorem inſtrumenti deperditi, ita tenet Barto. in l. 1. nume. 27. ff. ſi cert. pet. Contra quam limitationem tenet expreſſè ibi Franc. de Ripa. nume. 82. vbi dicit, quòd ſi mulier eſt perita, bene debet admitti: per text. in l. ex eo. ff. de teſtib. alleg. etiam ea quæ ſcribit Iaſ. in l. prima. ff. de legibus. Dec. in d. l. fœminæ, de reg. iu. Hanc opin. contra Barto. tenet expreſſè Andr. Tiraqu. in ſuis ll. connubialibus: in ix. l. num. 53. Circa quam regulam eſt notandum quòd in caſibus in quibus mulier admittitur ad teſtimonium, debet ei minor fides adhiberi quàm viro, ita probat text. in l. in quæſtionibus. ff. ad leg. Iul. maieſta. & ita expreſſè tenet Spec. in tit. de teſte. in §. poſtquam. num. 4. Hippo. in ſing. dcxj. Gerardus de Petra ſancta in ſingu. 11. And. Tiraquell. vbi allegat quàm plures doctor. eandem opinionem tenentes, in ſuis ll. connubialibus: in ix. l. nume. 57. Deci. in l. fœminæ. num. 35. ff. de regu. iur. Quod tamen eſt verum niſi maſculi deponant pro actore, & mulieres pro reo: argu. gloſſ. not. in capit. clerici. 81. diſtinctio. in glo. fin. quæ dicit, quòd ſi duo teſtes clerici dicunt me commiſiſſe fornicationem, vel aliud delictum certa die, & duo laici dicunt oppoſitum quòd tota die illa fui cum eis, ita quòd nó potuiſſet committere quin ipſi vidiſſent, quòd reus abſolui debet. Quam opinionem per illam gloſ. tenet Felyn. in c. quoniam, num. fin. de teſtibus. Anto. Corſet. in ſingular. in verb. teſtis. el ix. Hippoly. in l. vnius facinoris, in §. in ea cauſa. nume. 8. ff. de quæſt. Andr. Tiraquel. in legibus connubialib. in ix. l. num. 57. quod non procedit quando teſtes deponerent verba veriſimiliora, ita expreſſè tenet Felyn. in cap. licet cauſam, num. 8. de probationib. & in c. auditis. de præſcriptio. Hippol. in repet. rubr. C. de proba. nume. 108. Marcus Antonius Blancus in tract. de indiciis & tortura, numer. 37. Eandem opinionem, vbi notabiliter eam declarat, ſequitur Gerardus de Petra ſancta in ſing. 11.

Quod dictum etiam intellige quandocunque maſculi etiam deponentes per verba veriſimiliora, eſſent bonæ famæ: aliàs ſi eſſent malæ famæ & mulieres eſſent honeſtæ, bonæ famæ & matronæ: tunc dictum mulieris præferri debet dicto maſculi, vt expreſſè tenet Matth. de Afflict. in cap. 1. nu. 36. qui teſtes ſunt neceſſarij ad probandam inueſtituram, in vſibus feud. alleg. Barto. qui hoc dicit tenere, in l. in multis. ff. de ſtatu homi. ſed licet Barto. ibi hoc non dicat, tenet hoc Alberic. ibi numer. 3. quod veriſſimum & notabile mihi videtur. P. Duen. re. 313.

¶ Fœmina pro debito ciuili non poteſt capi nec carcerari in domo, nec extra domum. Hanc regulã probat text. in l. 1. C. de officio diuerſorum iudicũ. & in authent. ibi poſita: & in authent. hodie nouo iure. C. de Cuſtodia reorum. gl. in l. conſentaneum. in verb. ad cogendum. & ibi Barto. & docto. C. quomodo & quando iudex. & in l. ad egregias. in gloſ. 1. ff. de iureiur. De iure regio probatur in l. 62. Tauri. & in l. 2. titu. 11. & in l. 3. titu. 13. libr. v. ordi. Hanc opinionem tenet Iaſ. in l. cum dubitatur. numer. 93. C. de iure emphyt. & in l. plerique. nume. 34. ff. de in ius vocan. & in l. ſi ego. numer. 4. ff. ſi cert. peta. & in l. ad egregias. nume. 9. ff. de iureiut. Ciſuentes & docto. in d. l. 62. Tauri. Dec. in reg. fœminæ. numer. 72. ff. de regu. iur. Palat. Ruui. in repet. cap. per vestras. §. 21. numer. 22. Roderic. Xuarez in l. 2. titu. de las iuras. libr. 2. fori. in v. quæſt. nume. 6. Barbat. in c. lator. numer. 1. de pignoribus. Dom. Franc. Ludo. Gomeſ. & cæteri doct. in cap. mulieres. de iud. libro 6. Bald. in tract. de carceribus. cap. 1. num. 3. Ioan. Baptiſt. de S. Seuer. in tract. de debitore ſuſpecto, & fugitiuo. q. v. numero 22. Marianus Soc. in tract. de citationibus, art. v. num. 39. verſ. decimoſextò fallit. Bart. & docto. in l. nemo carcerem. C. de exactoribus tributorum. libro x. Boerius in deciſ. 349. numer. 11. Hippoly. in pract. criminali. §. attingam. nnmer. 64. & in ſingul. 248. Petrus Rebuffus in gloſſ. ad conſtituriones regias Galliæ: in tract. de literis oblig. gloſ. 3. art. 11. numer. 32. Socin. in reg. cclix. ponit reg. cum 7. fallentiis, quòd mulier perſonaliter capi non poteſt vt ducatur ad iudicium.

Per quam regulã ampliatur primò hæc regula noſtra.

Amplia ſecundò, procedere etiam ſi debitum ſit fiſcale: nam tunc mulier etiam incarcerari non poteſt. ita tenet Barto. in l. nemo carcerem. C. de exactori. tribu. libro x. per text. in d. l. 1. cum authent. ibi poſita. C. de offi. diuerſ. iudicum. & in dict. authen. hodie, C. de cuſtod. reorum. ita expreſſè tenet Ciſuente in d. l. 62. Tauri: In princip. & ibi Pala. Ruui. In princ quam opin. tenet Ioann. de Platea. in d. l. nemo carcerem. & ita expreſſè tenet Boer. in conſuetud. Bituricen. in titu. 1. in §. 4. gloſſ. 3. Ioan. Baptiſt. Caccialupus in tracta. de debitore ſuſpecto & fugitiuo. in 5. q. numer. 21. Pro qua opin. eſt text. in d. l. 62. Tauri: ibi, por ninguna deuda. & in l. 2. tit. 11. & in l. 3. titu. 13. lib. 5. ord. Eandem opinio. tenet Affl. in c. vnico, verſ. condemnatorum. num. 62. quæ ſint rega. in vſib. feu. Boer. in repet. l. conſentaneum. num. 139. C. quomo. & quan. iudex.

Amplia tertiò, in tantum procedere, vt iudici contra facienti imponatur pœna capitalis. probat text. in d. l. 1. & in authent. ibi poſita. C. de offic. diuerſo. iudic. & ita per illum text. tenet Caſtillo. in d. l. 62. Tauri. in princ. Hanc opin. tenet Bal. in l. conſentaneum. C. quomo. & quand. iudex. Ludoui. Rom. in repe. l. 1. In q. xx. C. de hæred. inſtit. & Grammaticus in deciſ. 53. numer. 9.

Amplia quartò, etiam ſi debitum ex delicto deſcẽdat. ita expreſſè probat text. in authent. hodie nouo iure. C. de cuſtodia reorum. & iſtam opin. per illum text. tenet Bald. in l. 3. C. de epiſcop. audien. Iaſ. in d. l. ſi ego. num. 4. in quo Ioan. de Imol. in c. lator. num. 15. in fin. & num. 16. de pignorib. quem text. legit iunctè cum c. 1. dicens quòd hodie de conſuetudine nó ſeruatur: ſed de conſuetudine carceratur in carcere ſeparato à maſculis. quem ſequitur Soc. in tract. de citationibus, artic. v. numer. 39. Eandem opinionem ſequitur Baptiſta de S. Seuerino in tractat. de debitore ſuſpecto & fugi. in v. quæſt. numer. 24. Tho.

Gram.in dict.decis.33.numero decimo.Quæ opinio & sic suprà dicta consuetudo approbatur hodie de iure nostro regio in d.l.62.Tauri.& in l.79.in eisdem legibus.

Limita primò, non procedere in muliere meretrice seu luxuriosè viuente. ita Bald.in l. consentaneum. C.quomodo & quando iudex.Archid. in cap. definimus.18.q.2.Alexand.in addit.ad Barto. in authen. matri,& auiæ.C.quando mulier officio tutelæ fungi possit.Ioann.de Platea in l.2. C.de exacto. tributo.libro x.pro qua opinione est tex.in d.l. 62. Tauri. Porro quando mulier dicatur meretrix, ponunt doctor.in dict.l.62.Tauri.Pala.Ruui.in d.repet.capitu. per vestras.§.xxj. Quod tamen est verum, nisi prædicta mulier esset nupta, & sic haberet maritum, per text.in l.si vxor.in §. 1. versic.qualecunque matrimonium.ff.de adulte.ita Ioan.Andr. in addit. ad Specu.in rubr.de iniuriis.in 1.additione. quam opinionem sequuntur doct.in d.l.62.Tauri.Alexand. in d.l.plerique.ff.de in ius vocan.& ibi Iaso. numer.35. Pala.Ruui.in d.§.21.numer.22.Bald.in tract. de carceribus.ca.1.num.3.Ioan. Baptist. Caccialupus in d. tract.de debitore suspecto & fugitiuo, in v. quæstio. numer.23.Barba.in c.lator.nume.1.de pigno.Roderic.Xuarez in l.2.titu. de las iuras.libr.2.fori.in v.q. numero septimo.Boer.in decisione 349.numero 11. Ias.in l.ad egregias.numer.9.ff.de iureiur.Hippol.in practica.in §.atringat, numero 56. & in singul.248. Rom.in l.si verò.in §.de viro,in 2.fallentia. ff.soluto matrimon.Pro qua opinione est tex. in l. quæ adulterium.in fine.C.de adulter.vbi lex prohibens accusationem illiciti coitus cum meretrice commissi, non extenditur ad meretricem coniugatam quę accusari potest per maritum.Eandem opinionem tenet Soc.in reg.259.in 3.fallentia.

Hanc etiam opin.tenet Ludo.Gome.in cap. mulieres. num.18.de iudi.libr.6.vbi dicit, quòd non solum meretrix maritata, verùm etiam non maritata non potest carcerari pro debito.alleg.ad hoc tex.in authen.sed hodie nouo iure.C.de officio diuers. iudi. ibi, nulla mulier. & ponderat ibi dictionem, nulla, quæ ex sua natura vniuersali nihil excludit, vt in l. impossibilium.ff.de regu.iur.de qua opinione Gomezij in hoc non est curãdum, maximè cùm hodie cõtrariũ decisum sit per d.l.62.Tauri ibi, si no fuere conocidamente.sed opinionem eius quo ad meretricem maritatam credo esse verissimam per suprà dicta fundamenta & alia quæ ipse ibi tradit.

Est tamen verum in eo quod suprà dictum est de meretrice maritata: quòd Philip.Decius tenet contrariam opinionem in cap.pastoralis.nume.28.de iud. vbi dicit, quòd talis mulier non debet habere aliquod priuilegium ex matrimonio quod violauit:& sic quòd si est meretrix, licet maritata sit poterit carcerari,& dicit quòd non obstat tex. in l. si vxor. in §.1.quia text.ibi loquitur vbi agitur de interesse mariti: tali casu consideratur matrimonium etiam in meretrice: secùs vbi solum tractatur de præiudicio mulieris, vt hîc: quam opinionem ante eum tenuit Ioann.Baptista de sancto Seuerino, in tract. de debitore suspecto,& fugitiuo.in v.quæst.numer. 23. Eandem opinionem firmat expressè Ioan. Montolonius in promptuario iuris, in verbo, luxuriare. Eandem opinionem tenet Alexand. in consil.99. numer.9.libr.6.Quam opinionem tenet Socin.sibimet contrarius in l.plerique.numero 41. ff. de in ius vocando.vbi dicit procedere indubitanter, quando meretrix maritata meretricaretur consentiente viro. Eandem opinionem tenet expressè Hippolyt.de Marsil.in singul.cclxxix.allegat in hoc tex. in argumentum,&quod ibi notatur in l.in arenam. C.de inofficioso testamento.Circa quod aduertendum est, quòd eo casu quo vir consentit adulterio vxoris, vir debet puniri & non vxor, per text.in cap. si tu abstiues.17.quæst.2.in quo multum valet consuetudo patriæ & occasio: scilicet, si mulier meretrix contraxit matrimonium cum aliquo homine vili vel infami, & habito testimonio matrimonij, illicò recedit ab vxore, & sic matrimonium nihil aliud operatur, nisi vt istud priuilegium fraudetur. ita sentit Ludouic.Gomez.in d.c. mulieres. num.23. de iudic.lib.6.

Secundò limita, vbicunque mulier esset obligata ratione tutelæ quam administrauit:& in assumptione tutelæ renuntiauit Velleiano & omni alij auxilio: nam pro debito contracto ratione malæ administrationis dictæ tutelæ bene poterit capi & carcerari. Hoc fuit elegans dictum Barto.in authent. matri & auiæ. numer.13.C.quando mulier officio tutelæ fungi possit.fundatur Barto.in hoc: quia per talem renuntiationem beneficia mulieribus concessa tolluntur: & mulier in hoc casu redigitur tanquam si esset tutor masculus:& per talem renuntiationem videtur mulieri sublatum beneficium sibi competens per dict. authent.sed hodie.C.de officio diuers.iudic. Eandem opinionem tenet idem Bartol. in l. si quis sub conditione.numero 17.ff.de testamenta.tutel. hanc opinionem sequitur Salycc.in dict.authen. matri & auiæ.nume.14.Roman.Alex.& Ias.nume. 34.in dict. l.plerique.ff.de in ius vocan. idem Roma. in l. si verò.in §. de viro.& in l. alia. §. eleganter. numero 11. ff.solut.matrimo.Philip.Deci.in l. fœminæ. numero 74.ff.de regul.iur. Alexand.in additionibus ad Bart. in l.nemo carcerem. numer. 4.C. de exactio.tribu. libr.x. Eandem opinionem tenet Matth. Mathesil. in sing.109.Bald.in tract.de carceribus.cap.1.num.3. Batrholomæus Socin.in regu. 259. in 7.fallentia.& in regu.229.in 2.fallent.& in consil.clxxx. numero 2. volum.2.Gulielm.Mayne.in l.quod tutela. numero 138.ff.de regul.iur.Marianus Socin. in tract. de citationibus.artic.v.numer.39. versic. decimosextò fallit.Nicol.Boerius in decis.249.numero 11.Petrus Rebuffus in gloss.ad constitu. Regias Galliæ: in 1.part. in tract.de literis obligatoriis.artic.11. in gloss.3.numer.32.Ias.in d.l.ad egregias.numer.9.ff.de iureiur. & in l.si ego.la 2.nume.4.ff.si certr.pera.Hippolyt.in singula.248.Gomezius in d.cap.mulieres.numer.13. de iudi.libro 6.Cifuentes in l.62. Tauri. & ibi Pala. Ruuius num.3.& Castillo in princ. Marcus de Mantua,in d.l.1.C.de officio diuersorum indic. Bal. Nouellus in tract. de dote, in 7. part. priuilegio v. Nicol.Boer.in rep.l.consentaneum. nume.141.C. quomodo & quando iudex. Tamen Bartho. Socin. in d. l.plerique.nume.40.ff.de in ius voc. dicit non videri sibi verum quòd mulier post dictam renuntiationem possit carcerari, cùm sit in præiudicium sexus & ignominiam pudicitiæ: tamen dicit illud dictum sibi placere, cum introductum sit fauore pupillorum.Barbat.etiam in d.c.lator. nu.4. tenet expressè contra suprà dictam opin. Barto. allegat ad hoc tex.in cap.2.in §.fin.vers.etiam si ad hoc voluntas accederet earundem. de iudi.libr.6. iuncta l. 2. §.si autem dignitas.C.de iura.cal.& facit text. in l.1. C.de offic.diuers.iud. vbi ponderatur honestas sexus,

xus,& ideo succe dic regula, quòd vbicunque aliquod priuilegium est introductum propter honestatem personæ seu sexus, non potest tolli per renuntiationem.ita dicit Bald. in l. 1. C. qui bon. ced. poss.& alia de quibus ibi per eum, quòd dictum refert Roder. Xuarez in d.l.2.tit.de los gouiernos.lib. 2.fori,vbi indecisum relinquit in d.v.q.nume.8.

Dico tamen,quòd si mulier ista quæ fuisset tutrix esset mater vel auia illius cuius tutelam gessit, haberet beneficium ne conueniri possit vltrà quàm facere possit:vt in l.sunt qui.in fin.ff.de regul.iur. non quia mulier, sed quia parens:quia tunc non videtur renuntiatum,& sic non possit incarcerari, & hanc opinionem tenet expressè Præpos.Alexand.in capit. ex parte enim,nume.11.de appellat.vbi refert ita tenere Alberic.in l.vbi adhuc.C.de iur. dot. Eandem opin.tenet Hipp.per suprà dictas rationes: ad quas dicit se mirari quòd Bart.& suprà dicti doctor. non animaduerterunt,in prac.criminali.§.attingam.nu. 65.Hanc etiam opin. licet Hippo. eum non referat, tenet Ioan.Baptist.de S.Seuer.in tract. de debitore suspecto & fugitiuo.q.v.numero 26. Quæ limitatio suprà dicta hodie non procedit per text. in d.l. 62. Tauri.cuius verba sunt,ninguna muger por ninguna deuda:que no descienda de delito, pueda ser presa ni detenida,&c. nam per ista verba, por ninguna deuda,videtur non posse procedere opinio Bart.suprà dicta,in d.auth.matri & auiæ , & sic suprà dicta limitatio,cum dicta verba sint generalia,& mens legislatoris sit quòd pro nullo debito cuiuscunque naturæ & conditionis sit, dum tamen non descendat ex delicto,posset mulier carcerari.& hanc opin. per suprà d.l.Tauri.tenet Roderic.Xuarez.in d.l. 2. titu. de los gouiernos,libri 1.fori,in v.q.num.11.

Tertiò limita,quando lex vel statutum disponit quòd debitor fugitiuus possit capi & carcerari: nam tunc comprehenditur mulier fugitiua, nisi specialiter sit excepta ex identitate rationis:& sic poterit carcerari.ita expressè tenet Bar.in l.1.numer. 24.ff.de peculio.& in l.iura.numer.2.ff.de legibus. Bald. in l.ne passim. C. de iuris & facti ignoran. & in l. quicunque. C.de seruis fugit. numer.10. & hanc limitationem expressè ponit Didacus del Castillo , in dict.l. 62. Tauri , & ibi Pala. Ruui. numero quarto. pro qua limitatione facit quod dixi suprà in regu.clxxv. P.Duen.reg.312.

¶ Foemina de iure canonico in causa criminali testis esse non potest. Hanc reg.probat tex. in c.mulierem.32.quæst.v.in cap.forus.& ibi glo.de verbor. significa.glo.in c.quoniam.in verbo,mulieres.de testibus.& in ca.tam literis.in verbo,fœmineis.eod.titu. & in cap.ex eo.xv.quæst.3.ita tenet Hostien.in Summa,in tit.de testib.in §.quis testis esse possit. Specu. in titu.de procur.in §.1.versicu.7. in criminali testificatione.Alberic.de Rosate in l. qui testamento. in §.mulier.ff.de testament. Florianus de S. Petro in l. ex eo.nume.fi.& ibi Iacobinus de S.Georg. numer. 4.ff.de testibus.Ioan.Faber,& ibi Ange. Aret.& cæteri Doct.in §.testes.Instit. de testam. Roma. in rep. l.admonendi.nume.119.ff.de iureiur.Abb.in d.c.forus.ff.de verb.significat.Hanc opin.dicit esse communem idem Abb.in c.quoniam.num.2. de testibus.& ibi Fel.nu.1.hanc eandem opin.tenet expressè And. Tiraq.in legibus connubialibus,in 9.l. nu. 49. eandem opin.tenet Ioan.Ign.in l.1.in §.insta.num. 54.ff. ad Syllan.Marc.Ant.Baueria in §.testes.nu. 17. Inst. de testam.Iacob.Butr.in tract.de testibus: in Rubr. de interrogationibus testium.nu.30.Feder. Sebenk in tract.de testibus.num.38.Alex.in cons.19.nume.1. volum.1.& in cons.64.numer.1.eod.volu. & in consi. 24.numer.4.libr.2.Iacob. Vagarotus in trac.de reprobationibus testium.nume.13. Hippol.in cons.22. & in consil.18.numer.34.& in cons. 130. numero 34. Andr.Alc.in tract.præsump.in 1.regu. præsump. 47. Cæpol.in cons.32. numero 2. & 3. in consiliis criminalibus.Stephanus Bertrand.in consil.137.numer.3. volum.2.primæ impressionis.Marc. Mant. in consil. 56.numer.23.& in cons.152.numer.17.& in consil.238. nume.6.hanc opin.tenet expressè Cato Sacchus in repet.l.admonen.numer.110.ff.de iureiur. Ratio autem huius reg.assignatur per suprà dictos docto.& opinio huius reg.semper fuit vera, vt ex supradictis patet:& nemo auersatus est eam ante Dec. qui in l. fœminæ.numer.27.ff.de reg.iu.& in c. quoniam.nu. 20.de testibus.sentit contrarium, & dicit quòd etiã de iure canonico sit in causis criminalibus testis idonea. Rationes autem propter quas motus fuit ad hæc tenendum,ibi videri possunt.

Amplia primò hanc regulam habere locum etiam in causa matrimoniali quæ criminali æquiparatur, vt in cap.mulieri.de iureiurand.Specu.in titu.de rescriptis.in §.ratione formæ. versicu. nunc igitur ad instructionem.Bald.in cons.112.vol.2.Abb. in ca. si pro debilitate.numer.4.de offic.delega. pro qua opinione faciunt etiam alia quę congerit Marianus Socin. Iunior in cons.31.nu.10.vol.2.

Sed his non obstantibus in contrarium est communis opinio:imò quòd mulier in causa matrimoniali potest esse testis, probat text. in cap.super eo.el 2. de testibus,& hanc esse magis communem opinionem tenet Alex.in d.cons.11.vol.1.eandem opinionem dicit etiam esse communem Iaco. de sancto Georg.in d.l.ex eo.numer. 5.de testibus.Dec. in cons.233.hanc opinionem tenet Tiraquel. in legibus connubialibus:in 9.l.num.51. hanc dicit communem & quotidie obseruari Marianus Socinus Iunior in cons. 31. nume.13.volu.2.& pro hac opinione est etiam tex.in cap.videtur.35.quæst.6.vbi dicitur, quòd etiam coniuncti vtriusque sexus in testificationem causæ matrimonialis admittantur.

Secundò amplia,procedere etiam si ciuiliter agatur, si pœna est applicanda fisco ratione delicti:mulieres de iure canonico,quod est seruandum in terris ecclesiæ,non sunt testes idonei , ita expressè concludit Alexand.post docto.quos ipse ibi allegat,in consilio 19.numero 1.volum.1.quem sequitur Pau.Paris. in cons.clxv.numero 12.volum.4.pro qua opinione facit: nam quandocunque pœna quantumcunque sit pecuniaria est applicanda fisco,dicitur actio criminalis,vt est gloss.notabilis in l. 3. in princ. in verbo,aureorum centum. ff. de sepulchro viol. quam glos.sequitur ibi Barto. eandem glos. sequitur Cynus & Bald.in l.si qua per calumniam. C.de episcopis & clericis.& tradit Alexand.in rubr. C.de ind.& in cons.cxxxij.numer.5.volum.1.Ioan.de Imo. in c. qualiter & quando.el 2.num.64. de accusat. & idem Imo.in rub.ff.de public.iud.Philippus Decius in rubric.de iud.numer.52.& ibi Franciscus de Rip.num. 102.Iason in princi.Insti. de actio.nume.15.idem Ias. in l.1.nu.7.C.de edendo.eandem opinionem tenet Bart.in l.agraria.ff.de termino moto, hanc opinionem dicit esse communem Ludoui.Gomezius in d. prin.Institu.de actio.numero 18. licet gl. aliæ quàm plures aliter dixerint:quas omnes allegat,& impu-

gnat Barto.in d.l.3.ff. de sepulchro viola. & Ludouicus Gomez.vbi supra, & hanc dicit communem Franciscus Curtius Iunior in rubrica ff. de iudiciis, numer.18.

Quod tameo est verum, quando pœna est applicanda fisco ex accusatione: quia tunc dicitur causa criminalis: secùs si aliqua actio intentetur nomine fisci, puta petitio hæreditatis: quia tunc dicitur causa ciuilis, ita tenet Barto.in dicta l.3.in fine.ff. de sepulchro viol.per inra de quibus ibi per eum. quem sequuntur doct.o.suprà allega.vbi hoc notabiliter declarant.

Limita primò, quando causa criminalis est ciuiliter intentata, ita probatur in d. c. quoniam. & ibi gloss.& Fel.de testibus.& in cap.tam literis.eod.titu.& ita expressè tenet Chass.in consuetu.Burg.in titu.Des iustices.rub.1.§.6.nume.41.quam limitationem intelligo veram, nisi pœna sit applicanda fisco, vt suprà dixi in 2.ampliatione.

Secundò limita, quando veritas aliter haberi non potest, ita tenet Io.And.in additionibus ad Specul.in titu.de teste.in §.1.in additione ad nu.83. incipienti. §.testes.Iacobus de Arenis, quem refert Alexan.in consi.24.num.11.volum.1.Ias.in repet.l.1. num.49.C. de summa Trini.& fide catholica. Andr. Alciat.in tract.præsump.in 1.regula, præsump. 47.numero3. idem Alexand.in cons.64.num.2.vol.1.& in cons.102. num.7.vol.7.Decius in cons.363.nu.5. Ant. Rube. in cons.165.nu.2.Bertrandus in cons.212.num.6. volu.1. secundæ impressionis.Hippol.in practica, in §. diligenter.num.81.& in l.infans.nu.45.ff.de sicariis. pro qua opin. facit quod suprà dixi in regula 414.limi. 2.quam limitatio.intellige, vt per Alciat.in d. præsumptione 47.num.5.

Tertiò fallit in crimine hæresis, læsæ maiestatis, & simoniæ, probat glos.in ca,cùm P.Manconella.de accusatio.& in summa.2.q.7.facit text.in cap. tanta.& in cap.per tuas.de simonia.& ibi doct.præcipuè Io. de Anania nu.1.cum sequentibus, facit quod notat Bernardus de Luco in practica, cap.lxxxv. Alexander in consilio11.num.6.vol.primo. Maximè quando mulier est bonæ famæ & opinionis. Quam limitationem declara, & intellige, vt per Palat. Ruu.io allegatione hæresis.§.12.cum seq. & per Arnaldum Lambertinum in repet.capit.1.de hæreticis.libro6. quæstio.xvj. numero 13.cum aliis: & per Iacobum Septimancensem in Institutionibus catholicis, capitu.62.

Quartò limita, quando proceditur per viam inquisitionis, vel denuntiationis, ita tenet Innoc. in c.quoniam.nu.1.de testibus.facit tex.in c.tam literis. eod. titu.ita tenet Lanfrancus de Oriano io tract.de depositionibus testium.nu.110. Ansrerius in tract.de reprobationibus testium.num.69.facit glos.in c.quoniam.in verbo, mulierem.de testibus.

Quintò limita, non procedere de iure ciuili, vt est text. in l.ex eo,ff.de testibus.& ibi Florianus de sancto Petro,& Iaco.de sancto Georg.nu.4. qui dicit hanc esse communem opinionem.gl.in c.forus.in verbo, non fœmina.de verb.signifi.cum aliis, & hanc opin. dicit esse communem Abb.in d.ca. quoniam.nu. 2. de testibus.& ibi Fel.num.1.facit etiam tex. in l.3.in §.lex Iulia.ff.de testibus. Hanc etiam opinionem tenet Specu.in titu.de teste.in §.1.nume.83.eandem opin.tenet Alex.in cons.11.num.6.vol.1. Fel.in cons. 36.numer.4.docto.in §. testes. Institu.de testamen. Bertrandus in cons.137.numer.3.vol.2.& in cons.139. num.1.volum.3.primæ impressionis. eandem opinionem tenet Tiraq.in legibus connubialibus, in 9.l.numer. 50. quæ opinio approbatur de iure regio per leg.17.tit.16.parte tertia.vbi dicit quòd mulier bonæ famæ & opinionis potest esse testis in omni causa, excepto in testamento.

Contra quam l.Partitæ est text.de iure fori, in l.8.tit.8. lib.2.fori.quæ approbatur per l.96. Styli.de quibus legibus meminit Pala.Ruuios io allegatione hæresis.§.13.quæ l.Partitæ procedit vbicunque l.fori non esset recepta nec vsitata: nam tunc recurrendum est ad l.Partitæ, vt in l.1.Tauri. facit quod notat Rodericus Xuarez in procemio Fori. P.Duen.re.315.

¶ Fœmina non potest esse procuratrix. Hanc regulam probat text.in l. qui absente. & in l. alienam.C. de procurat.& in l. nec fœminæ.ff.eod.titu. & in l. fœminæ.ff.de regu. iur.& glos.in cap.cum dilecta.in verbo, procuratricem. de confirmatione vtili vel inutili.& in cap.nona. in verb.prædicare. de pœnitent.& remis.& in l.in multis.ff.de statu homi. cum aliis.De iure Regio probatur in l.4.tit.4.libr.1.fori: & in l.5.tit.5.part.3.& in l.12.eod.titu.& part. Circa quam regulam vide Ias.& doctor.in d.l. alienam. C. de procurator.Spec.in tit.de procurat.in §.1.in prin. Nepos à monte Albano in trac.exceptionum, ar.8. num.13.Ioan.Monachus in defensorio iuris: in rubr. contra procuratorem.nume.2.Decius in l.fœminæ. num.14.ff.de reg.iur.Abb.& Dec. in c. cum dilecta. de confirma.vtili vel inutili.

Limita primò, non procedere in extraiudicialibus: nam in his mulier procuratrix constitui potest.ita tenet Barto.in dict.l.fœminæ. in vers. si verò explicandum.allegat pro hoc tex.in l.3.in §.1.ff. de nego. gestis.Quem sequitur ibi Philip.Dec.num.14. Alex. in l.quamuis.in §.nihil.ff. ad Trebell. Alber.& doctor.in d.l.alienam.& ibi Ias.nume.2.in fin. facit pro hoc text.in l.sed & si quis.in §. parui. ff. de institoria.& in l.idémque. in §. si cui mandauero. versic. si mater.ff.manda. Eandem opin.tenet Abb.in c.cùm dilecta. numero 17.& ibi Deci. de confirm. vtili vel inutili. Eandem opinionem tenet Anto. Corset.in repert.ad Abb.in verb.mulier. in fin. Petrus de Vnzola in pract. artis notariatus. in rubr. de personis. nu.6.Tiraquel.in legibus connubialib. in gl. 3.num. 160.& ideo licet mulier ex forma statuti obligare se non possit, vt in l.l.v.Tauri. Officium tamen procurationis ad negotia suscipere potest. ita tenet Ange.io l.quamuis.ff.de acqui.pos.quem vltra Tiraquel. vbi suprà, sequitur Dec.in d.l.fœminæ.num.14.& io d.c. cum dilecta.num.13.

Secundò limita in iudicio voluntariæ iurisdictionis. ita tenet Bald.per illum tex.in l.fin.§.id quoque.C. communia de manumiss.quem sequitur Ias.in l.alienam.num.2.C.de procur.Deci.in d.l.fœminæ.num. 15.idem Deci.in c.cum dilecta.num.31.vers.secundò fallit.de confirma.vtili vel inutili.vbi dicit quòd tex. ille hoc generaliter probare non videtur, cum in ea su specialiloquatur: vt no.ibi gl.per tex.in l. nec mulierem.ff.de neg.gestis.

Tertiò fallit in Abbatissa, quæ pro suo monasterio potest esse procuratrix: vt in ca.cum dilecta: & ibi glos. in verb.procuratricem.de confir.vtili, vel inutili. & in c.dilecti.in verbo, sint remotæ. de arbitris. quibus concordat l.5. titul. 5. parte 3. & ita hoc tenet Philipp.Deci.in dict.l.fœminæ.numer.15.& in dicto cap.cum dilecta.numer.31.vers.sexto fallit. Ias.in d. l.alienam.numer.2.C. de procurat.& ibi Iacobi.de sancto

ſanƈto Georg.num.5.& circa hanc limirationem vide quæ notat Felyn.in ca.cum I.& A.numer.21. de re iudicata.

Quartò limita, vbicunque agitur de periculo animæ: ſcilicet, ſi agitur de repetitione vſurarum vel decimis, nam tunc mulier bene poteſt eſſe procuratrix. Hoc fuit norabile diƈtum Archi. in cap. ſcriptum.6. q.3. quod diƈtum ſequitur & dicit eſſe mente tenendum Iacobi.de ſanƈto Georg. in diƈt.l.alienam. nume.6.illum etiam ſequitur Philip.Deci. in diƈt.ca. cum dileƈta.nume.31.verſ.quintò fallit.& in l. fœminæ.num.16.ff.de reg. iur. Roman. vbi dicit illud diƈtum Archidiaconi eſſe Legiſtis incognitum, in ſing.dclxxxiiij. Mouetur Archidia. per regulam generalem: nam vbi agitur de ſalute animarum, de apicibus iuris non eſt curandum: vt in cap. duo ſunt.19. q.2.& hanc opin.tenet Pala. Ruuius in rep. cap. per veſtras.§.34.num.6.

Quintò limita, non procedere fauore minoris: nam quilibet admittitur ad proponendum & probandum exceptiones pro pupillo, etiam ſi fuerit fœmina. ita tenet Barto.per tex. ibi in l. contra impuberes.numer.6. in 1. leƈtura, & etiam in 2. leƈtura.C.de nego.geſtis.quod diƈtum declarat ibi Alexan. num. 2.Philipp.Deci.in diƈt.l.fœminæ.numer.16.& in cap. cum dileƈta.numer.31.verſ.quartò fallit.de confirm. vtili, vel inutili.Iaſ.in l.ita demum.verſ.tertiò limita. num.2.C.de procur.

Sextò limita, procedere ſi ei opponatur ante litem cõteſtatam: aliàs ſecus, iſta eſt gloſſ. ordinaria in l. ita demum.C.de procurato quam glo.ſequitur ibi Iaſ. num.2.verſ.quartò limita.

Septimò limita, non procedere quandocunque mater non poſſet per tutorem conſuli: ſcilicet, quia filius eſt maior quatuordecim annis, vel maior viginti & quinque: nam tunc mater admittitur ad defenſionem eius: quia ſi admittitur ad defenſionem parentis, vt in l.fœminis. ff.de procurat. multò magis debet admitti ad defenſionem filiæ. argum.text.in l.nam & ſi parentibus.ff.de inofficioſ. teſtament. ita tenet Barto.in diƈt.l.alienam.num.2.in 2. oppoſitione.& ibi Alexand.nume.3.Iacobinus numer.7. & ita communiter teneri dicit ibi Iaſ.numer.2.licet aliter ibi ſentiat.

Oƈtauò limita, non procedere, ſi talis mulier ſit in rem ſuam conſtituta, vt in l.qui abſentem.C.de procura. in fin.& ibi gloſ.fi.tenet Spec.in titu.de procur. in §. ratione.nume.1.Ioan.Monachus in diƈt. defenſorio iuris, in rub.contra procuratorem.nume.3.verſic.ſecundus caſus.pro qua opinione eſt text.in l. 4.& ibi Montal, in gloſ.4.titu.x.libr.1.fori. Eandem opin.tenet Iaſ.in l.qui ſtipendia.numer.1.C. de procuraro. Quod tamen intellige verum interueniente licentia mariti quandocunque nupta eſt, vt eſt text. in l.lv. Tauri.& ibi Caſtillo in gl.in verbo, haziendo.

Nouò limita, quando mulier eſſet procuratrix pro parentibus, morbo aut ætate agere impeditis, nec alios procuratores inuenientibus: l. fœminis. ff. de procur.glo.in diƈt.l.qui abſente.C.eodem titulo. De iure regio probatur in l.v.titu.v.part.iij.ita Specu.in diƈto titu. de procuratore.in §.1.Ioan. Monachus in d.defenſorio iuris, nume.3.in d.rub.contra procuratorem.Nepos à monte Albano in traƈt.exceptionum.articu.8.numero 13.Montal. in gloſſ. 4. titu.10. libro 1.fori.Guliel.Mayne.in l.fœminæ.numer.24.ff. de reg.iur.quæ opinio mihi vera videtur: cum ſit officium pietatis & naturale quòd filius teneatur ſubuenire parentibus maximè exiſtentibus in neceſſitate: licet Caſtillo in diƈt.gloſſ.in verbo, haziendo, dicat quòd iſta limitatio & ſic text. in d.l.fœminis.eſt correƈtus per d.l.lv.Tauri.

Decimò limita, quando ceſſæ vel mandatæ eſſent ſibi aƈtiones: vt in l.qui abſente.C.de procurat.& ita per illum text.tenet Ioan.Monachus in diƈt.rub.contra procuratorem.numer.3.verſ. tertius caſus. Nepos à Monte Albano in trac.exceptionum.artic.8.num.13. verſ.ſecundus caſus.

Vndecimò limita, quando mulier gerit tutelam filiorum: vt in l.fin.& in auth.ibi poſita.C.quando mulier officio tutelæ fungi poſſit. & in capit. ex parte. de appel.& in c.ex tenore.qui filij ſint legi. ita tenet Spec.in tit.de procuratore.§.1.num.1.Montal. in d.l. 4.titul.10.lib.1.fori.Nepos à Monte Albano in d.art. 8.num.13.verſ.quartus caſus.Philip.Francus in c.mulieres.num.3.de iudiciis.lib.6.

Duodecimò limita, quando mater litigat in iudicio pro libertate filij ſui: l.amplius.ff. de libera. cauſa.& probatur de iure regio in d.l.5.tit.5.part.3.gl.fi.in d.l. qui abſente.C.de procur.

Decimotertiò, fallit in cauſa filij per ſententiam condemnati: nam mater poteſt pro eo appellare, & cauſam proſequi, ita probat text.in l.1. in verſic. ſed & ſi eum mater.ff. de appellat. recipien. & ita per illum tex.tenet glo.2.in d.l.alienam. ita etiam probat text. in c.non ſolent.2.q.6.& ita tenet Montal.in gloſ.d.l.4. tit.10.libr.1.fori.

Decimoquartò, limita habere locum non ſolùm pro filio, verùm etiam pro quolibet cõſanguineo.ita tenet Specu.in d.tit.de procuratore.in §.1. num.1. verſ. idem forte allegat tex.in cap.cum ſimus. de reg. qui hoc non probat. Quæ opinio probatur de iure regio in d.l.v.part.3.

Eſt tamen notandum circa declarationem huius regulæ, an in ſuprà diƈtis caſibus, in quibus mulier admittitur ad defendendum alium, iuuetur beneficio ſenatuſconſ. Velleiani.Bart.in d.l.alienam.numer.4.C.de procurat.concludit quòd ſic, & ideo dicit quòd debet eſſe cautus aduerſarius, vt faciat eam renuntiare beneficio Velleiani: alioquin ipſe reperiet ſe deceptum ſua ſtultitia; non autem legis auƈtoritate. allegat ad hoc text.in authentic. matri & auiæ. C. quando mulier officio tutelæ fungi poteſt. Eandem opinionem ſenſit ipſe Bar.in d.l.fœminis.ff.de procu.vbi dicit tutius eſſe quod ipſe renuntiet beneficio Velleiani: & ſic ſentit quòd poteſt iuuari diƈto beneficio. Hanc opinionem ſequitur Bald.& ibi Saly.in d.l. alienam.C.de procur.allegant ad hoc textum in l.2. in §.fin.ff.ad Velleianum.

Contrariam tamen opinionem tenet Cynus in diƈt. l. alienam.C.de procurat.quem ſequitur ibi Paul. de Caſt. Eandem opinionem tenet Bart. ſibimet contrarius, per text ibi in diƈt.l.1.ff. de appel. recipien. quem ibi ſequitur Raphael Cumanus, & ibi Matthæ.Matheſilla. Angel. de Peruſ. in d. l. fœminis. ff. de procuraro.pro qua opinione vltra text.in diƈt.l. 1, eſt etiam gloſ.quam ibi ſequuntur doƈtor.in l.exigendi.in verb.condemnatione.C. de procurat. vbi probatur, quòd in caſibus, in quibus minor admittitur ad defendendum aliquem, non iuuatur beneficio minoris ætatis: & ſic non reſtituitur, nec obſtat text.in d.authent.matri, & auiæ: quia ibi loquitur in caſu ſpeciali: ſcilicet quando Imperator con-

cessit nouum beneficium matri vt possit esse tutrix filijs sui: quo casu deber renuntiare Velleiano. Nos autem loquimur in casu à iure antiquo permisso, in quo non est necesse seruare formam, de qua in d. authen. matri, & auiæ. quam opinionem tenet Alex. in d. l. alienam, num. 4. Ias. nu. 3. & eam tanquam æquiorem esse tenendam, tenet Iacob. de S. Georg. in d. l. alienam, num. 9. P. Duen. re. 311.

¶ Foemina non succedit in feudum. tex. in cap. 1. §. hæc autem. qui feu. dare pos. in vsibus feu. & in c. 1. de successio. feud.

Limita septem modis, vt per Geor. Natam, in repet. c. quamuis. de pact. lib. v. B. Dias re. 282.

¶ Foemina non succedit in feudum. Hanc regulam probat tex. in c. 1. in §. & hoc autem notandum est. de his qni feud. dare poss. in vsibus feudor. & in cap. 1. de successione fendi. De iure regio probatur in l. 6. titu. 26. par. 4. & ita expressè tenet Bald. in dicta l. quoties. numer. 7. C. de suis, & legit. hæred. Roma. in cons. 32. Ias. in cons. 8. numer. 28. & in consilio 9. numer. 2. & in consil. 114. numero 1. volumin. 1. Paul. de Castr. in consil. clxxvj. in j. volum. Barto. in cons. 72. & 92. Angel. in consilio 262. & 321. Alexand. in consil. x. volum. v. Mari. Socin. Iunior in consilio lxv. nume. 23. volum. 1. Paul. Paris. in consilio 4. numer. 2. & 3. & in consilio 12. numer. 1. volum. 1. & in consil. lxxij. nu. 75. libr. 4. Ludouicus Gozadinus in consil. 8. numer. 5. & in consil. 10. numer. 13. & in consil. 26. numer. 31. & in consil. 56. numer. 16. Ripa in consil. 1. num. 69. vol. 1. Carol. Ruin. in consil. 167. numer. 6. volum. v. & in consil. 18. numer. 1. cum aliis, lib. 1. Rom. in consilio 1. numer. 1. cum aliis. Andr. Barb. in tract. de præstan. Card. in v. quæst. primæ partis, numer. 15. Matth. de Afflict. in cap. 1. in §. filia verò. num. 1. de succe. feudi. Boerius in consue. Bituricen. in tit. de feud. §. 7. Paris. in consil. 98. numero 15. volum. 2. Et circa hanc regulam vide Paris. in cons. 1. numer. 1. cum aliis, volum. 1. Zasium in tract. feudorum, in 8. par. numer. 36. cum aliis. Lanr. Sylnan. in cons. 1. num. 28. & 117. Cornæum in cons. ccxxxix. num. 1. cum seq. vol. 1. & quod suprà dixi in reg. 103.

Hanc regulam cum septem limitationibus posuit Bernard. de Loco in regul. cclxxxij. remittendo se ad Georgium Natam in repe. ca. quamuis pactum. numer. 183. de pactis. libr. 6. quas limitationes ante Georgium Natam posuit Bald. Nonel. in tract. de stat. loquentibus de dote, posito in tract. de dote, q. 42. numero 2. Et quinque rationes ad hanc reg. ponit Bal. in l. quoties. num. 7. C. de suis & le. hær. quem refert Ias. in l. si quis id quod. num. 12. ff. de iurisd. omn. iudic. easdem rationes ponit Chass. in consue. Burg. in tit. Des fiefz. Rubr. 3 §. v. nume. 28. Easdem ponit Gnl. Bened. in rep. c. Raynutius. in verb. duas habens filias. nume. 31. de testam. easdem ponit Franc. Curt. Iunior in tract. feud. in 3. part. in princip. numer. 1. Ioan. Iacobus de Leonardis in cons. 114. num. 28. inter consil. Alber. Bru.

Porrò vltra suprà dictas limitationes, primò fallit quando adesset consuetudo, quòd foemina succedat in feudum, vt est in regno Siciliæ: quia stante tali consuetudine licitè mulieres succedunt in feudis, vt in cap 1. de feudi cognitione, in vsibus feudor. & ita expressè tenet Ioan. Faber in authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. Aluar. in cap. 1 in §. & quia vidimus. & ibi Andr. de Iser. qui feudum dare possunt Ias. in l. de quibus. numero 64. ff. de leg. Iacob. de S. Georg in tract. feud. in verbo, & foeminis. numer. 9. Chass. in consuetud. Burg. in titu. Des fiefz. Rubr. 43. §. 5. num. 29. Eandem opinionem tenet Ioan. Campezius in consilio 11. numer. 53. inter consilia Albert. Bruo. Phil. Dec. in consilio 39. num. 12. & in cons. 208. numer. 5. & in consilio 424. numero 13. & in consilio 445. numero vigesimo. in consilio 488. numero 17. Lud. Gozadinus in consilio 8. numero 10. & 41. Paul. Paris. in consilio 13. numer. 21. vol. 1. Matth. de Afflict. in cap. 1. nu. 25. de alienat. feudi paterni. & stante suprà dicta consuetudine, etiam si dignitas sit regia, potest foemina succedere, vt suprà dixi. ita expressè tenet Panor. in d. cap. dilecti. & in c. significasti. de arbitris. & in cap. ex parte. de foro compet. Chassan. vbi suprà, numero 32. vbi ponit omnes dignitates in quibus in regno Franciæ foeminæ succedunt, & in quibus regnis foeminæ succedunt, & in quibus non succedunt, ponit Andr. Tiraquel. in tractat. de primog. quæst. 10. nu. 2. cum sequent. Gul. Bened. in rep. c. Raynu. in verbo, duas habens filias. nu. 67. de test.

Secundò fallit, quando foemina esset consueta in armis: nam in hoc casu succedit in feudum: sicut legitur de vxore Mitridatis, vt testatur Valerius Maximus in titulo de amore coniugali. ita tenet Andr. de Iser. in capitul. primo, in §. notandum. qui feu. dare poss. in vsib. feud. Quam fallentiam per suprà dictam rationem Bald. reprehendit Iacob. de S. Geor. in tract. feud. in d. verbo, & foeminis. numero 8. eandem reprehendit etiam Fran. Iunior in tract. feud. in 3. parte, in princ. numero 9. Matth. de Afflict. in d. c. 1. in §. & quia vidimus. nu. 23. de his qui feud. dare possunt.

Tertiò fallit, quando dominus propter seruitium patris dedit feudum filiæ. ita probat glos. in cap. 1. in §. cùm verò Corradus. in gloss. si ergo. qui feud. dare poss. & ita expressè per illam gloss. tenet Iacob. in d. verbo, & foeminis. nume. 4. Eandem opin. tenet Gozad. in consilio 26. numero 17. Fran. Curt. Iunior in tract. feu. in 3. par. princ. num. 4. pro qua opin. est tex. in c. vni. quemadmodum feu. ad filiã pertineat. in vsi. feu. & ita tenet Paris. in consilio 4. nu. 7. volu. 1.

Quartò limita in feudo ligio, in quo foemina ex consuetudine succedit. ita Spec. in titul. de feudis. in §. quoniam. versicul. 21. & ibi Ioan. Andr. in addit. incip. est sciendum quòd Iacobus de Belniso. Alexan. in consilio 30. vbi ponit quid sit feudum ligium. nu. 3. vol. 1. glo. quæ etiam hoc ponit in Clement. pastoralis. in §. verum. in verb. homóque ligius. de re iud. quam gl. sequitur Chassan. in consuet. Burg. in titul. Des fiefz. Rub. 3. §. 3. nu. 10. Eandem opinionem, scilicet quòd in feudo ligio foemina succedat, tenet Iason. in repetit. l. de quibus. nume. 64. ff. de legib. & in proœm. feu. nu. 111. Franc. Cur. Iunior in tract. feu. in d. 3. parte, nu. 13. Guliel. Benedict. in repetit. c. Raynutius. in verbo, duas habens filias. num. 68. Decius in consilio 424. Gozadinus in consilio 56. numero 21. Ripa in cons. 1. nu. 75. vol. 1. Soc. Iunior con. 72. nu. 22. volumine 1.

Quintò limita non procedere, quando sententia esset lata inter aliquas partes, & fiat mentio qualiter tale feudum spectat ad Titium, & filios: quia tunc admittuntur ad successionem foeminæ sicut masculi. ita mirabiliter concludit Alex. in consilio primo. num. 22. volum. 5. Motus in effectu: quia in verbis sententiæ, masculinum genus concipit foemininum. allegat Arch. in c. si quis suadente. num. 4. 17. quæst. 4. imò fortiùs dicit Alexand. quòd non solum hoc procedit in sententia iudicis, sed etiam in sententia arbitri:

arbitri: cùm arbitria sint redacta ad instar iudiciorum, vt in l.1.ff. de arbitris. quæ opinio Alexand. reprehenditur à Fran.Cur.Iuniore, in d. tract. feud. in 3.part.num.15.

Sextò limita, non habere locum quando aliquis infeudaret allodium suum, id est, proprium patrimonium: & posteà decesserit relictis masculis, & fœminis. Nam in tali feudo ita succederent fœminæ sicut masculi: & tenebitur vasallus ita recognoscere feudum à fœminis sicut à masculis. ita expressè concludit Iac.Aluar.in c.1.in tex.in fi.& in nu.5.vers. quidam tamen timore huius contrarij. de eo qui sibi & hæredibus suis masc.& fœ. in vsib.feud. De qua limitatione, & opinione Aluatori dicit multum dubitare Fran.Cur.Iunior in trac.feu.in 3.pat.num.16. per rationes ibi per eum adductas.

Limita septimò, nam licet validum sit argumentum de feudo ad emphyteusim, vt probat glos.in cap.1. an agnatus vel filius.in vsib.feud.de qua gloss. suprà feci mentionem in regu.xl.in x.ampliat. tamen fœmina succedit in emphyteusi.ita probat text. & ibi Bald.in capitu.2.si de feudo fuerit controuer. & in auth.de non alienan.in §.emphyteusin.& ita expressè tenet Ioan.Baptista Caccialupus in tract. de feudi cognitione, in 7.ar. in differentia inter feudum & emphyteusin.numer.14. Angel. de Gambellionibus in tract.de testam.in glos.4.numer.30.Marianus Soc.Iunior in cons.71.numer.25.vol.1.& in cons.104. num.13.volum.2.

Octauò limita, non procedere quandocunque pater decedit relicta vnica filia quæ petat se mitti in possessionem beneficio legis si.C.de edicto diui Adria. tol.nam filia debet mitti etiam si res sit feudalis: & agnati etiam quo ad impediendam immissionem in possessionē in re feudali, non erunt legitimi contradictores, etiam si feudum sit eis debitum, & veniat illis restituendum.ita probat text. in cap. 1. in §. inter filiam. & in §. definito. ibi. Respondi filiam in possessione feudi manere debere, donec de eo iudicetur.& ibi Andr.de Iser.Bald.& cæteri doctor. si de feud.defuncti conten. sit. glos. in cap. 1. in glos.1. de controuers.inter masculum & fœminam.& hanc opin.Ioann.Andr.tenet in addit. ad Spec.in titu.de testamen.§.sequitur.versicu.sed pone.in additione incipiente, dubitatur etiam.Idem Ioann.And. in titul.de feudis, in §.quoniam.versic.xxj. in additione incipiente, cessante. quem refert & sequitur Alex. in l.fina.versicul.aliud notabile dictum, & ibi etiam Ias.numer.26.Franc.Curt. Iunior numero 84. G.de edicto diui Adria.tollend. Eandem opinionem tenet Philipp.Dec.in consilio 424. numero decimo. idem Decius in consilio 467.numer. 9.& in consilio 498.numero secundo.& in consilio 588. numero 9. Carolus Ruinus in consil.18.numer.20.volum. 1. Albertus Brun.in cons.1.numer.12.Ioan.Campezius in cons.2.numer. 7. cum sequen. inter consilia Albert. Brun.Ludouic.Gozad. in consil. 6. numer. 86.& in cons.7.numer.10.& 11.Paul.Paris.in cons.21. numero 65.& in cons.41.numer.2. volum. 1. Nicol. Bellon. in cons.x.Franc.Cur.Iunior in cons.xxx.nume.10.& in cons.41.numero 5.& in consilio 108.numero 14. & in tract.feud.in 3.part.numer.23. Quod tamen est verum, nisi agnati offerant se incontinenti probare esse feudum: nam tunc bene possunt impedire prædictam missionem.pro quo facit text. in argumen. in l.si is.in §.1.ff. vt in poss. lega.& ita per illum tex. limitat hoc, & declarat Andræ.de Iser.in dicto §. si inter filiam.quem sequuntur ibi Præposit. Aluarotus & docto.Eandem opinionem tenet Ludouicus Gozadinus in cons.7.numero 2.& in cons.50. nume. 20.De iure regio probatur in l.2.ti.14.par 6.

Nonò limita, non habere locum, quandocunque feudum est sub annua præstatione concessum, si non sit concessio ad masculos restricta: nam tunc non dicitur propriè feudum, sed mercenarium: secundum Bald.in l. si quam. C. de operis liberto.& in l. quise patris.C. vnde liberi.& magis participat de emphyteusi, quàm de feudo, vt tenet Bald. in cap. quæ in ecclesiarum.de constit.& ideo in tali feudo fœmina admitti debet, cùm succedit in emphyteusim, vt suprà dixi in 7. limitat.& quòd in tali feudo fœmina succedat, & concludit expressè Socin. in consil.257.numero 4.volum.2. Motus hac ratione: nam iura quæ excludunt fœminam à feudo, loquuntur in simplici & vero feudo: & cùm sint contra ius commune, non debent habere locum in feudo conditionato, & improprio, & illam opinionem Soci. per suprà dicta sequitur Carolus Ruinus in consil. 24.numero 7.libr.1.Paul.Paris. in cons. 4. numer.22. volum.1.in cons.12.numero 20.eod. volum. Alexan. in consil.cxxxvj.volum.1.Lauren. Sylua. in cons.42. numer.6.& in cons.3.numer.59. Albertus Brunus in cons.41.numer.4.Hieron.Gratus in cons.9.num.154. libr.1.Ludouic.Gozadi.in cons.8.num.16.& in cons. 56.numer.17.

Decimò limita suprà dictam regulam, procedere de consuetudine feudorum, vt patet in iuribus in principio allegatis: secus tamen est de iure communi: quo iure ita succedunt fœminæ sicut masculus. l. maximum vitium.C.de lib. præ. vel exhæredat. vbi adducitur ratio.& in authentic. de hæred. ab intest. venien.per totum, vbi sublata est differentia sexus respectu successionis. Habetur etiam in authentic. de successione. C. de suis & legit. hæredi. & in §.sed & hæc quidem.cum concordan. Institu. de exhæredat.liberor.ita tenet Paul.Paris.in consilio 4.numero 1.volum.1.& in cons.21.numero 2. eodem volum. P.Duen.reg.309.

¶ Foemina non succedens in feudo quando masculi extant nō per hoc succedere prohibetur, si post mortem patris masculus illico mortuus est, quia non dicitur extitisse, quod parum stetit.no. l. posthumus.ff. de iniust.Docto. com.§.fin.in titu.de succes.feud.nec dicitur vixisse, qui statim obiit.c. nam, & ego.de verb.signi. vbi glo. dicit non dicitur fuisse, quod non durat, neque dicitur natus qui illico decessit, & illico decedere dicitur, qui moritur antequam ei nomen ponatur in baptismo. item licet fœmina regulariter non succedat in feudo. Doc.com. c.1.§.& quia qui titu.dare pos.fallit in modico.Rom cons.367.Corn.cons.16.lib.1. Med.re.5.

¶ Foemina non potest esse de cōcilio, nec interesse in cōdēdis legib', aut statutis.l.fœminæ.ff.de reg.iu.

Fallit in 3.casibus, quos no.Iaso.in l.lex est. ff. de legib. numer.13.

Fœmina regulariter non continetur in numero eorū qui possunt consuetudinem inducere.l. prima. vbi Barto.numer. 7. ff. de legib. & in l. 2. quæ sit longa consuetudo.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.in l.2.nu.14.ff.de legi.duas limitationes addit Per.Duen.reg.310.

Fœmina pro debito ciuili non potest capi, nec in domo, nec extra domum.l.1.C.de offi.diuer.iud.Auth. hodie nouo iure.C.de custo.reorum.

Ampliatur vt per Socin.regu.459.vbi ampliationem limitat in 7.casibus. Ampliatur in 3.aliis casibus,& limitatur in 3.per Petr.Duen.reg.312.

Fœmina magistratum gerere non potest.l.& qui originem.§.corporalia.ff.de mune.& hono.

Fallit in 2.casibus, vt per Deci.in l.fœminæ.ff.de regul. iur.num.6.

Fœmina non debet esse deterioris conditionis quàm vir.l.maximum vitium.C.de lib.præter.

Fallit in 39.casibus, quos refert Deci. in dicta l. fœminæ, vbi ponit 18.casus, in quibus est melioris conditionis fœmina, quàm masculus. fallit in 37.casib. vt per Specu.in titu.de procu.in ratione alios casus in quibus fœminæ sunt deterioris conditionis, quàm masculi, ponit Lamber.in tract.iuris patro. in 1.par. lib.2.in articu.7.q.princip, alios casus ponit Hippol. de Marsi.in sing.248.latissimè videas Specul. in dicto §.ratione. Don.Fina,lib.5.

¶ Fœmina in testamentis testis esse nō potest. Hãc regulam probat tex.in l.qui in testamento, in §.mulier.ff.de testament.& in §.testes. Instit. eod. titu.& ibi omnes doct. vbi assignant rationem: præcipuè Marcus Ant.Baueria, numer.1.& 10. Franc. Osorius numer.14. Hierony.Campez.numer.3. De iure regio probatur in l.18.titu.16. part. 6.& hanc opinionem sequuntur omnes docto.alleg.suprà in regula præcedenti, in 2.limitatione,& vltra suprà dict.docto.vide doctor.de Couarruuias in cap.relatum.el 1. numero quarto.de testament. Andræ. de Besetis in repetitio.l.prima.numero 214. C. de sacrosanctis ecclesiis. Hanc regulam limitat quatuor modis Socius in regul.ccccxix. Eandem cum aliis quatuor limitationibus ponit Bernar.de Luco in regu. cccclxxxij. remittendo se ad Philipp.Dec.in l.fœminæ, nu.26.ff. de regu.iur.vbi refert quòd tres limitationes ex suprà dictis ponit Didacus del Castillo in l. 3. in glossa siete testigos, versic.quæro insuper an septem testes testa.

Vltra quos limita primò non procedere in testamento militis. Pro qua opinione facit: nam vbi remissa est solennitas iuris positiui, ibi sufficiunt duo testes etiam fœminæ, ita tenet Bart.in l.hac consultissima, in §.ex imperfecto.C.de testa.gl.in authen. quod sine.C.eo.titu.sed in testamento militis remissa est solennitas iuris positiui: vt in l.1.de militari testa.ergo in tali testamento mulier poterit esse testis. eandem opin.tenet Ang.Aret.per glos.ibi in §.testes.Institu. de testamen.Franc.à Ripa in tract.de peste, in rubr. de priuilegiis vltimarum voluntatum causa pestis. num.24.quem sequitur Anto.Cains in additionibus ad Ang.in d.§.testes.num.6.eādem opinionem, vbi eam notabiliter declarat, tenet Marcus Ant. Baueria in d.§.testes, num.26. Instit. de testamen. pro qua opi.est text.in l. Diuus.ibi, conuocatis hominibus. ff.de milit.testa.nam appellatione hominis continetur tam masculinum quàm fœmininum: vt in l. hominis.ff.de verb.signific.

Secundò limita in testamento facto tempore pestis. Hanc opinionem tenet Ias.in l.fi.num.19.C.de codicillis.vbi determinat quòd in subsidium mulier admittitur ad testimonium, in casibus in quibus aliàs non admittitur.allegat Io.And.in additio. ad Spec. in titu. de teste.in §. 1. eandem opinionem tenet Alexan.in consilio 24.numero 11.volu.2. Stephanus Bertrandus in consilio 213.num.6.lib.1.secundæ impressionis. Pro qua opi nione dicit facere text.in ca. fi.de testibus cogen.iuncto tex.in l: quoniam liberi. C.de testibus.

Contrariam opinionem, imò quòd mulier tempore pestis non possit esse testis in testamentis, consuluit Alexan.in cons.lxx.nume.16.volu.2. vbi dicit, quòd licet de iure canonico sit deminutus numerus testium per text.in cap.cùm esses.de testamen.tamen requiritur quòd sint idonei: sic etiam in testamento facto ruri fuit deminutus numerus propter inopiam testium, vt in l.fi.C.de codicillis, tamen requiritur, quòd testes necessarij aliàs sint idonei: vt ibi omnes concludunt,& per alia de quibus ibi per eū. Hanc etiam opinionem sequitur Phili.Dec.in cons. cclxxxiiij.Thomas Grammaticus in decisione lxij. num.16.Fran.à Ripa in tract.de peste, in rub.de priuilegiis vltimarum voluntatum causa pestis. nu. 19. quam opinionem dicit non procedere ibi in nu.22. in testamento eius qui in ciuitate permanserat vt labenti reipublicæ subueniret: quia in tali testamento mulier benè admittitur, quem sequitur Anton. Caius in additionibus ad Angel.Aret.in d. §. testes. nu.7.Institu.de testamen.

Tertiò fallit in testamento condito in terris ecclesiæ. Ratio est, quia ius canonicum non curat in testamentis solennitatem iuris ciuilis, ita tenuit Abb. in cap.cùm esses.de testamen. quem sequitur Iaso. in l.hac consultissima.numer.9. vbi hanc dicit communem opinionem, de testamen. C. hanc etiam opinionem sequitur expressè Marcus Antonius Astensis in repet.dictæ l.hac consultissima. in §. ex imperfecto.numero 175. Petrus de Anchara.in d. ca. cùm esses, in 4.notabili, numero sexto.vbi dicit quæ personæ dicantur idoneæ.idem Panormit.in c.relatum. el 1.num.3.de testam. Imo.in d.c. cùm esses.nume.13. Hanc opinionem dicit esse communem Ioann. de Imol.in cons.nume.4.ff.de leg.1.& Carol. Rui.in cons.192.numer.7.vol.2.& illud dictum Abb. sequitur Hieronymus Zanetinus in tractatu differentiarum vtriusque iuris: differentia xxvj. numero trigesimo octauo, eandem opinionem sentit Nicol. Boerius in decisione xciij.num.quarto. hanc etiam dicit communem Ioan.Crotus in tract.de testibus, in prima parte, numero 10. quem allegat Didac. vbi dicit hanc etiam esse communem opinionem: in dicto capit.cùm esses.numero decimoquarto.de testamen.quamuis ipse sibi contrarium teneat.

Quartò limita non procedere vbi agitur de declaranda ambigua voluntate testatoris: quia ibi respicitur tantummodò probatio,& non solennitas. ita consuluit Oldradus in consil.297.numer.7.quem sequitur Nat.in repet.l.hac consultissima.in d.§.ex imperfecto.num.173.

Quintò limita, non procedere quo ad probandam voluntatem contrariam testatoris, prioris reuocatoriam: nam in hoc casu mulier bene admittitur. ita concludit Bald.in consilio xxxix.incipienti, Factum super quo consilium petitur.volumi.2. quem sequitur idem Marcus Antonius Astensis. in repet. d.§. ex imperfecto.numer.174.licet contrarium teneat Alberic.dicens alicubi non esse tactum, in l.qui testamento.in §. mulier, ff. de testam. Eandem opinionem contra Alberic.tenet idem Bald.& Imola. in d.§.mulier.Marc.Ant.Baueria.in §.testes.num.11. Insti.de testam. P.Duen.re.314.

¶ Fœminæ. Vlpian.lib.1.ad Sabinum.

Lex 2.

Fœminæ ab omnibus officiis ciuilib⁹ vel publicis remotæ sūt:& ideò nec iudices esse posūt nec magistratū gerere,

gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. Item [b] impuberes omnib. officiis ciuil. [c] debent abstinere.

ANNOT. a procuratores in Pandect. Florent. al. curatores. b impubes. in Pandec. Floren. c debet ibidem.

Coniunge l. x. de stat. hom. l. 7. de bon. possession. alioqui pro se & pro certis personis, & pro liberis, fratre, sorore postulant. Viuienn.

¶ FOEMINÆ regulariter deterioris conditionis sunt quàm viri, quantum ad ciuilia, & publica officia. Hanc regulam probat text. in l. fœminæ. ff. de regu. iuris. in l. 1. ff. ad Velleian. in l. fin. C. de arbitr. tutel. ibi, ab omni iudiciorum agmine. in l. fina. ff. de fide instrumento. textus notabilis in l. multis. de statu hominum. Circa quam regulam vltra Doctor. in l. lxij. Tauri. vide Andr. Tiraquel. in legibus conoubialib. in glos. 3. numer. 160. Cæsarem Lamb. in trac. iuris patron. in 3. part. 2. lib. in xix. articu. v. quæstio. princip. nume. 1. cum aliis. Ioan. Cirier, vbi ponit rationem huius reg. in tractat. de primogen. in 1. libr. quæst. xx. per totam quæst. Chassan. in consuetud. Burgund. in titu. Des iustices. Rubr. 1. §. 6. nume. 40. Gul. Benedict. vbi ponit plures laudes fœminarum. in repet. c. Raynutius. in verbo, duas habens filias. nume. 4. cum sequentibus. de rest. Chassa. in Catalogo gloriæ mundi, in 2. parte. consideratione viij. cum sequent. considerationibus: vbi etiam ponit plures laudes mulierum. Pyrrhum Englebermęum, & docto. in l. fœminæ. ff. de regul. iur. Marc. de Mantua in tract. l. Oppiæ, posito post 500. apothemat quæ fecit in magno volumine. Matth. de Afflict. in cap. vnic. numer. 47. de nat. succes. feud. Nepotem à monte Albano in tract. de except. art. 7. Gome. in c. mulieres. de iud. lib. 6.

Hanc regulam ponit Specu. post glos. in d. l. in multis. in titu. de procur. in §. ratione. vbi ponit xxxvij. casus in quibus fœminæ sunt deterioris conditionis, quàm viri. Alios casus etiam in quibus fœminæ sunt deterioris conditionis quàm masculi, ponit Lambertinus in tractatu iuris patronat. in 1. part. 1. lib. in 2. artic. 7. quæst. principalis, num. 1. cum sequentibus. Prætereà xxxix. casus ponit Dec. in d. l. fœminæ. nu. 1. vsque ad num. 55.

Casus autem, in quibus fœminæ sunt melioris conditions quàm viri, ponit Hippol. in sing. 248. Vndecim casus ponit Spec. in d. titu. de procur. in d. §. ratione. num. 3 Decem & octo casus ponit Dec. in d. l. fœminæ. à numer. 70. vsque ad numer. 83. Ad hæc centum casus in quibus conditio fœminarum est melior quàm masculorum, ponit Ioann. Basianus in gloss. ad consuet. Aluerniæ, in titu. Des donations. capit. 14. articu. 11. per totum. Postremò circa hanc regulam 13. casus in quibus conditio fœminarum & masculorum est æqualis, ponit Specul. in d. §. ratione. numer. 3. versi. porrò. Dec. in d. l. fœminæ. numer. 86. P. Duen. reg. 308.

¶ FOEMINÆ regulariter non computantur in numero eorum, qui possunt inducere consuetudinem. Hanc regulam ponit Barto. per text. ibi in verbo, virorum. in l. 1. numer. 7 ff de legib. Idem Barto. vbi hoc notab. declarat. in l. 2. C. quæ sit longa consue. Abb. in c. fin. numer. 8 & Anton. de Butrio nume. 43. & Andr. Barba. numer. 174. de consuetu. Roman. in singul. 42. Panorm. in cons. 53. in princip. volumine 2. Card. Alexand. in cap. frustra. in fin. 8. distinct. Hanc etiam regulam ponit Rochus de Curte in tract. de consuet. nume. 386. vbi refert Innocen. tenere contrariam opinionem, in cap. 2. de noui operis nuntia. & ibi dicit quòd allegata per Innocen. non probant opinionem suam, & refert etiam Barbat. qui sibimet contrarius videtur tenere contrariam opinionem. in rub. numero 10. de consuet. per fundamenta de quibus ibi per eum: quibus respondit Rochus de Curte, vbi suprà, & hanc opin. regulæ tenet Maria. Socin. in cons. 7. numer. 8. vol. 1. inter consilia Barth. Socin. Catellianus Cotta in memoralibus iuris: in verb. masculinum. Lambertinus in tracta. iuris patronat. in 1. part. 1. libri, in 2. artic. 7. q. princip. numer. 11. Hanc reg. cum tribus limitationibus posuit Bernard. de Luco in reg. 483. referendo Ias. in d. l. 1. num. 14. ff. de legibus.

Limita primò vltra eum, vt non procedat in mulieribus quæ sunt moniales, vel quæ collegium faciunt: quia possunt statuere, & consuetudines inducere: probatur argu. text. in c. dilecta. de maiori. & obed. & ita per illum text. tenet Anto. de But. in d. ca. fin. allegando illum text. numer. 43. de consuet. Pro qua opinione facit quod not. Spec. in tit. de syndico. versic. quid de mulieribus, quam opinionem tenet etiā Rochus de Curte, vbi suprà, num. 388.

Limita secundò, quando consuetudo mulierum à populo saltem tacitè esset approbata, ita sentit Bar. in repet. l. 2. numer. 13. C. quæ sit longa consuet. exemplificando in consuetudine mulierum quòd primogenita succedat. Certè si id deueniat in notitiam populi, qui non contradicat, valebit consuetudo: vt ibi per eum. quem sequitur Rochus de Curte, in dict. tract. de consuet. nume. 388. Eandem opinionem sequitur Tiraquel. in tract. de primogenitura. quæst. 15. P. Duen. reg. 310.

¶ FORMA dat esse rei. l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhib. ibi sunt verba clara, quæ ita se habent: nam mutata forma, prope interimi substantiam rei. vt Marcellus scribit, conc. l. Seia. ff. de aur. & arg. leg. l. si conuenerit. §. si quis. ff. de pignor. act. vnde si est diuersitas formæ, res diuersa dicetur, glos. d. §. sed & si quis. versic. substantiam. facit ad hoc l. mulieris. §. 1. ff. de verb. oblig. cap. tua. de sponsal. l. si is qui. ff. ad l. Falc. Ioan. Andr. c. non est. de regu. iur. 6. c. detrahe. 1. quæstio. 1. cap. quia. de elect. cap. sine exceptione. 12. q. 1. capit. 1. de reb. eccl. non alien. 6. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. c. cum dilecta. de rescr. vnde omissio formæ vitiat actum. d. leg. cum hi. hoc idem dixit Euer. in loco à defectu formæ. numer. 2. Abb. capit. prudentiam. nu. 5. de offic. deleg. Ber. in rubr. de probat. nu. 24. & in dubio essentialis dicitur, Dec. consil. 429. num. 5. cons. 434. num. 2. Ampl. multis mod. reg. hec. Med. reg. 7.

Forma dat esse rei. Cantiuncula & Bellonus in topicis.

Mutata forma propè interimitur & substantia rei. Ad exhi. l. Iulianus. §. si quis rem.

Omissio formæ vitiat actum. de tran. l. 8. §. si prætor.

Defectum formæ causa quantumcunque fauorabilis non excusat. de transac. l. 8. §. si prætor. Bal. cons. 224. vol. 2. Riisvvich.

¶ FORMA vbi certa desideratur, ea prętermissa, nihil agitur.

PRO.

Ext. de renunciat. c. 1.
Ext. de presbyt. non bapt. c. veniens.
23. dist. c. quorundam.

De

De consec.dist.4.in synodo.
2.q.6.§.diffinitiua.
32.q.2.c.solet quæri.

CONTRA.

52.dist.c.solicitudo.
30.q.5.c.nostrates.
Ext.sacr.non iteran.c.pastoralis.
Ext.de cler.per fal.promo.c.vno.
D.de verb.obl.l.quæ extrinsecus.
C.de appellationibus.l.1.

SOLVTIO.

Forma illa omissa, quæ exigitur ad reis substantiam, nihil agitur. Si autem omittatur forma, quæ est ad solennitatem inducta, secus est, vt in contrariis. In sententiis autem omissio generalis formæ nocet: non autem omissio specialis formæ, siue ordinis, vt C.de app.l.1. Damas.reg.12.

¶ FORMA dispositionis si deficit in minimo vitiat actum, Bald.cap.cum adeo.colum.2.de rescrip.l.hæredes.§.idem.ff.famil.hercisc. quia ipsa dat esse rei, qua sublata corruit actus.l.Iulianus.§.sed si quis.ff.ad exhi.not.c.fine exceptione.12.q.1. Euer.in loco à defectu formæ.nume.2.Abb.c.prudentiam.num.5.de offi.deleg.Ber.rubr.de probat.nu.24.vnde si vnus ex septem testibus in testamento deficiat non substinetur actus.Dec.l.hac consultissima.nu.12. C. qui test fac.poss. Med.re.5.

¶ FORMA redditur nulla re perempta ipsa enim esse non potest sine materia, dixi ego in tract.de leg.& stat.in proœm.nume.15.& in d.tract.p.3.q.1.nume.1. facit l.adeo.§.cum quis.ff.de acquiren.rer.domi.l. Iulianus §.1.ff.ad exhib.l.mulieris.§.si exhi.l.Seia.ff. de aur & argen.leg.l.si conuenerit.§.si quis.ff.de pig.act.cap.tua.de sponsal.l.is qui.ff.ad l.Fal.c.quia. de elect.cap.fine exceptione.12.q.1.capit.1.de tebus eccl.non alien.6.& dicam latius suo loco infer.in reg.seq. Med.re.6.

¶ FORMA rei perempta, si aliquid ex materia remaneat, potest durare circa illud quod remanet prior dispositio acius, actio, & obligatio. Hanc regulam probat text.in l.domo pignori data.ff.de pignorat. actio.& in l.Paulus.in §.domus.ff.de pigno.vbi com busta domo pignorata, vel diruta, ita quòd ad areã sit redacta, durat pignus in ea Facit tex.in l.seruum filij.in §.si procula ff.de legat.1.vbi legatum proculorum debetur, licet desierint esse procula.& fuerint ad massam redacta.facit etiam text.in l.si seruus.in §.boue.ff.de condictione furtiua.vbi mortuo boue mihi subtracto, possum vendicare carnes, corium, & cornua. Eandem regulam probat etiam textus in le ge si ego.in §.idem ait.ff.de Publicia.in rem actio. vbi, diruta domo, competit habenti Publicianam actio ad aream & cæmenta.

Hanc regulam ampliat decem modis, & limitat nouem modis Albertus Brunus in tract.de interitu & peremptione, in 6.conclusione: à num.23. vsque ad numer 49.in 17.volumine tracta.diuersorum docto rum. P.Duen.re.316.

¶ FORMA. Quando actus est nullus formæ defectu, tunc nullo modo valet, vt valere potest.l.1.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.

Ampliatur in 10 casib.& limitatur in 9.à Feli.in c.cùm dilecta, de rescri.num.36.& seq. Fallit in multis casib.vt per Damas.reg.12.

Forma rei perempta si aliquid ex materia remanet, potest dari circa illud quod remanet actio & obligatio.l.domo pigno.ff.de pign.act.l.Paulus.§.domus.ff.de pigno.l.seruum filij, §.si procula.ff.de leg.1.

Ampliatur in 10.casib.& limitatur in 9.ab Alber.Bru. in tract.de inter.conclu.6.num.23.& est iste tract.in volu.tract.num.17.

Præcedens conuentio de faciendo actum sub certa forma, vitiat illam, si sine illa forma conuenta postea factus est actus.arg.l.qui in aliena.§.si.ff.de acq.hæredit.

Fallit in 3.casib.vt per Rip.in l.ita stipulatus.ff.de verb. oblig.num.7.fallit vt per Damas.reg.12.

Formæ si addatur actus, nihilominus valet, glo.in l.non sunt liberi.ff.de statu homi.

Fallit in 3.casib.vt per Alci.in l.1.§.sed si mihi.ff.de verbor.oblig.num.7. Don.Fina,lib.5.

¶ FORMÆ defectu quando actus est nullus, tunc nullo modo valet, vt valere potest.tex.est in l.1.§.si quis ita.ff.de verbo.oblig.quem ita intelligit Bart.ibi, & in l.si quis pro eo.in tertio membro.ff.de fideiusso. alij sequuntur.

Limita tripliciter, vt per Ripam in dicto §.si quis ita. B.Dias reg.498.

¶ FORNICATIO. Quod si presbyter fornicationẽ fecerit, pœnitentiam x.annorum faciat hoc modo: scilicet, vt sit inclusus, siue à cæteris in aliquo loco remotus: sacco indutus & humi prostratus misericordiam Dei iugiter implorans.

Primis tribus mensibus continuis à vespere in vesperam pane & aqua vtatur: exceptis dominicis diebus & festis præcipuis, in quibus modico vino, pisciculis & leguminibus recreetur. Elapsis autem sic tribus primis mensibus de illo loco exeat, non tamen in publicum procedat, ne populus in eum scandaliaetur. Et per hoc videtur quòd in publico crimine loquatur. Post hoc resumptis viribus aliquantulum, vnum annum & dimidium in pane & aqua expleat: exceptis dominicis & aliis præcipuis festis, in quibus vino, sagimine, ouis & caseo poterit vti Finito sic primo anno & dimidio particeps fit corp'ori domini, & ad pacem veniat: & ad psalmos cum aliis fra tribus canendos in choro vltimus recipiatur. Ad cor nu tamen altaris non accedat: sed minorum ordinum tantum officia gerat: deinde vsque ad completionem septimi anni tres legitimas ferias, scilicet, secundam, quartam, & sextam, exceptis diebus paschalibus qui sunt quinquaginta, in pane & aqua ieiunet, secundam tamen feriam vno psalterio vel denario si sit operarius redimere poterit. Et sic cum septimum annum compleuerit potest eum Episcopus ad gradum pristinum reuocare: ita tamen vt in tribus annis sequentibus sine vlla redemptione omni sexta feria in pane & aqua ieiunet. Et eadem pœnitentia imponenda est presbytero de omnibus aliis peccatis quæ depositionem inducunt. Probantur autem hæc omnia lxxxij. distinct. presbyter si fornicat.quod intelligunt quidam de simplici fornicatione: alij fortè melius secundum Rayn.de adulterio vel incestu: puta, quia cognouit coniugatam, consanguineam, vel affinem. Viuiennus regul.1. Direct.

¶ FORTVITI casus non continentur appellatione periculi in dubio. Hanc regulam probat gl. in l.sed & si quis.in §.quæsitum, in glo.magna, in fi.ff.si quis cautio.& ibi Bart.& Doct.præcipuè Iacobi.de sancto Georg.num.13.Ias.nu.30.pro qua opinione allegat text.in l.1.in §.sæpe.ff.depositi.tex.in l.quæ fortuitis.C.de pignora.actio.& istam esse Communem

opinionem dicit Ripa.de peste:in prin.in c. de priui legiis contractuum causa pestis,nu.70.cum seq.

Hanc regulam ampliat vnico modo, & limitat quatuor modis.vbi etiam adducit alia quàm plura circa eius materiam,Fran.de Rip.vbi suprà. Aliam limitationem ponit Iacobi. de sancto Georg.in di.§. quæsitum.nu.14.

Qui autẽ sint casus fortuiti, vltra tex.de iure regio qui eos ponit in l.3.titu.secund.parte v. vide quamplures quos ponit Ioann. Igneus in repet.l.contractus. nu.77.cum aliis.ff.de regulis iuris. P.Duen. reg.380.

¶ Fortvitorvm casuum generalis renunciatio facta non valet,nisi casus in specie notentur & præsertim in iudiciis.Abba.consi.114.nume.5.Ias.l.sed & si.§.quæsitum.numer.5.ff.si quis Cautio. item nec in aliis dispositionibus renunciatio generalis comprehendit casus insolitos,dixi suprà versi. accidens latè. Medic.reg.1.

¶ Forvm eccles. Leges non esse allegandas in foro * Ecclesiastico.

Addit. Foro eccles. * Quid appellet forum ecclesiasticum,& quas causas ad illud reuocet, ex subsequentib.apparet.

Pro.

Ext.de iur.calum.c.literas.
Ext.de restam.c.relatum.& c.cum esses.
27.q.2.c.sunt qui dicunt.
De consec.dist.3.c.celebritat.

Contra.

24.q.3.c.de illicita.
10.disti.c.lege.
Ext.de noui oper.nuncia.c.intelleximus.

Solvtio.

Non est vtendum legibus imperatorum in controuersiis ecclesiasticis, vbi lex diuina siue canonica contradicit:quoniam lex Imperat.non est supra legem Dei,sed subtus. Alioquin vtendum est illis,vt in d.c. lege.& ext.de consti.c.1.& disti.20.c.2.Damas.re. 77.

¶ Forvm in loco contractus quis regulariter sortitur.l.hæres absens.ff. de iudic.& in l.ij.Cod.de iuris. om.ind.

Primò fallit dicta regula,vbicunque non agitur ad obseruationem contractus aut ad eius distractum, & rescissionem:quia tunc eo casu in loco contractus quis non fortiretur forum,ita tenet Bal.in l.2.C.vbi, & apud quem restitu.in inreg. peten.sit. & idem tenet d.Paulus de Castro in dicta l.ij.dicens se ita de facto respondisse cum esset interrogatus à quodam doctore primo anno quo venit Paduæ, dicens tamen quod tunc non erat memor istius dicti Bald. pro quo bene facit quod not. Bartol.& Gulielmus de Cug.in leg.qui certo loco.ff.de conditio.indeb. B.Soci.re.204.

¶ Forvm mortui hæres non tenetur sequi, nisi iusta tia incepta erat contra defunctum, Fulgos. leg. si is qui Romæ.nume.1.ff.de iud.not. DD. Com.leg.hæres absens.ff.eod.Rom.consil.400.numer.20.Baldus leg.fetuus.numer.secund.ff. de his qui not. infamia. vel nisi citatus defunctus non fuerit,Curtius & Angel.dicta leg.hæres. Niehon. capitu. quoniam contra.nume.47.de probat.Innocen.& Anton.de Butr. cap.quia.de iudic.not.leg.si petitor.ff.de iudic.l.fetuus.ff.de his,qui not infam.l. 1. Cod.si pend. appell. mors interuen. Angelus leg.tam ex contractibus. ff. de iudic.cap. clericum.11.quæst.1. conuenitur tamen hæres eo in loco, vbi maior est pars hæreditatis, Not.Horat.Mandos.in addit.ad consil.300.Roman. nume.2.Galles.in tracta.ad form.Cameræ oblig.p.2. quæst.secund.dicam infer.ver.iudicium. Medices,tract.2.p.

¶ Forvm per viatorem contrahentem non sortitur ibi vbi contraxit.text.est in l.hæres absens.§.j.versi. nam vbi sic.ff.de iudi.gloss.tex.in cap.finali. de foro competenti.

Primò fallit,quando effectus ipsius contractus non esset destinatus seu adimplendus in ipso loco,in quo contraxit,sed in alio:putà si existens in Perusio vbi promisit certas quantitates Florentiæ, tunc non inspicitur locus vbi fuit initus contractus quò ad sortiendum forum,cùm quo ad hoc non censeatur ibi contraxisse,vt voluit gl.in capitulo, Romana.§.nec etiam.de foro competenti. in sexto. vbi canon aliù locum dat, nec inspicitur locus, in quo confectum est instrumentum:vt not.in l.exigere.ff. de iudic.sed inspicitur locus vbi adimplendus est seu destinatus est effectus ipsius materiæ seu contractus: extrà de foro competenti,capitulo,dilecti.& ff.de act.& obliga. leg. contraxisse, vbi videtur contractus initus quo ad hoc ficte tantùm,prout habetur in dicta leg. contraxisse.

Secundò fallit,quando contrahens in loco contractus non sit diu permansurus, sed vt viator:cum tunc sortiatur forum, vt voluit gloss. in dicto capitulo, Romana.§.secundo.& etiam text.est in dict.l.hæres absens.§.j.

Tertiò fallit in vj. casibus,in quibus ipse viator conueniri possit in loco contractus.Et primo quando cõtrahens eum ignorasset esse viatorem,cù talis ignorantia ei non noceat:vt voluit Barto.in dicta leg. hæres absens.quæ ignorantia in dubio præsumitur, sicut tanquam viator incederet.& hoc videtur inducere text.in d.l.hæres absens.

Quartò fallit,quando ibi fecit talem contractum:què verisim.lit r debuit adimplere:vt si quis emit equũ à viatore,& eidem pretium soluit: cum tunc verisimiliter videatur actum vt tradere debeat equum, vnde poterit ibi conueniri:vt voluit Bar.in d.leg.ad hoc.& l.2.ff.de pignor.actio.

Quintò fallit in eo,qui accessit ad locum,vt ibi contraheret:cùm tunc sortiatur forum ibi:scilicet,quando accesserit eo vt viator:vt voluit Pet.in leg.secũda. de in ius vocan.& Domi.in dicto capitulo finali, de foro competenti.

Sextò fallit,quando conueniretur ibi ex causa, ex qua leue esset ibi respondere:vt quia vendidisset morbo sum equum:vt probatur in l.hæres absens.versic. sic firmissimum,à contrario sensu,secundum Bald.in c. quod clerici,extrà,de foro compet.

Septimò fallit,quando contrahendo intenderet decipere contrahentẽ secum, vt si recederet cum equo vendito recepto pretio.ff. de iud.l.cum alicui. & le, non alium.secundum Bal.in d.c.quod clericis.

Octauò fallit, quando talis viator contrahens contraxisset in loco, in quo aliàs non poterat conueniri, vt si priuilegiatus esset:cum tunc quantumcunque priuilegiatus vt ibi conueniri non possit, poterit tamẽ conueniri, cum ita contrahendo tali priuilegio renuntiare videatur:vt in capitu. dilecti. extrà de foro compet.& vt habetur in l.secund.§.omnes autem.& §.planè.versicu.sed si agnat.ff.de iud.secundum domi.Anto.in dicto capitu.si.qui ex hoc dicit, quòd si exemptus transitoriè contrahit in loco non exempto,potest conueniri, per quod ampliatur capitulo

j.de priuile.in 6.sed hoc dictum in exemplo non placet:quia licet procedat in eo,qui est omnino subditus,& conueniri potest in loco,licet habeat ius reuocandi domum, prout loquitur dicta lex secund.jtamen non procedit in exemplo, in quo non censetur subditus:vt habetur in capitulo, si proxima. de priuilegi. in 6. & dic esse idem in non subdito, de quo loquitur dicta lex hæres. ad quod dict. capitu. Romana.§.sed neque,secundum Nicol.in d.cap. finali. B.Soci.re.203.

¶ FORVM quis sortitur destinatæ solutionis,ideo nō potest conueniri in loco contractus, no. in l. hæres absens,§.illud,ff.de iud.

Fallit in 4.casib. vt per Sebast.Sap.in dicto §.illud, numero 4.

Hæres sequitur forum defuncti, leg.hæres absens, ff. de iud.

Fallit in 6.casib.vt per Sebast.Sapia.in dicta leg.hæres, nume.2.

Forum non sortitur quis ratione contractus, quem tanquam viator contraxit,l.hæres absens,§.1. de iudic.no.gl.in cap. Romana,§.nec etiam, de foro cōpet.in 6.

Fallit in 4.casib.vt per Mars.in cap.dilecti filij.col.12.de foro competenti. Fallit in 8.casib. vt per Soc. regu. 159.& reg.12.in add.

Forum sortitur quis ratione rei sitæ in loco,capi. sanè, & cap.fi.de foro compet.l.fi.Cod. vbi in rem actio. l.si prædium,C.de præd.mino.l.fi.Cod.de long.tempo.præs.

Ampliatur in 14.casib.& limitatur in 3.per Mar. Soc. in c.sanè,de foro comp.

Actor tenetur sequi forum rei,l.iuris ordinem,C.de iurisd.l.in crim.eod.titu.ca. cùm sit generale, de foro compet.

Fallit in 8.casib.vt per Soc.reg.10. Fallit in 11. casib.vt per Maria.Soc.in d.c.cùm sit generale.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3 per Alex.Loseo. in d.l.iuris ordinem,nu.8.

Fallit in 52.casib.vt per Specul.in tit.de compet. iud.§. generaliter,nu.1.Fallit in 2.casib.vt per Bello. in suis conclu. in litera A. ver.actor. Fallit vt per Damas. reg.75.

Forum sui originis mutat mulier nubendo viro alterius fori,l.cùm quædam puella,ff.de iurisd.l. exigere dotem,ff.de iud.cap.1.de sponsa.l.fi.§.idem rescri pserunt,ff.ad municip.

Ampliatur in 3.casib.vt per Ias.in d.l.cū quædam puella,nu.1.Fallit in 5.casib.secundum Mars. in l.fi. ff. de iurisd.nu.6.

Forum sortitur quis ratione delicti,c.postulasti,c.fi.de foro compet.

Fallit in 6.casib.secundum Soc reg.335.Ampliatur in 3. casib.& limitatur in 7.à Pet.Dueu.reg.378.

Fori incompetentia semper allegari potest,l. non erit, §.dato.& ibi gl.& Ang.ff.de iu.iurando.l.fideiussor, § prætor ait,& ibi Bald.ff.qui satisd.cogantur.

Fallit in 4.casib.secundum Fely.in rub.de foro competenti,nume.2.fallit in 35.casib.vt per Ant. Corset. in reperto.ad Abba.in verbo fori competentia, quas limitationes posuit Barba.in rubr.de foro compet. nu.10.

In alio foro quis non potest conueniri nisi in foro,originis delicti, & domicilij.fallit in 8.casi.quos refert Lancelot.in tract.de offi.præt.in titu. de inquisitione, nu. 22. videas Battand. in praxi crimina.reg.7.

Literis apostolicis quis extrahi non potest extra suam diœcesim vltra duas dictas.Falli tin 8. casib. secundum Bened.Cap.in suo tract.reg.53.

Forum ratione contractus quis regulariter sortitur.l. hæres absens,ff.de iudic.l.2.Cod.de iurisd. omnium iud.

Fallit vt per Socin. regu.160.idem est ratione quasi contractus.

Fallit hæc ampliatio in 4. casib.vt per Sebast. Sapiam in d.l.hæres absens,§.1.nu.8.de iud.

In foro ciuili ius ciuile seruari debet, cap. quod Clericis,& ibi per Doct.de foro compet.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.215.

Ius patronatus in foro seculari,vel coram iudice seculari tractari non debet,c.quanto,de iud.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.217.

Vocatus ad maius tribunal,& ad minus, debet in maiori respondere,c. cæterum,de iud.

Fallit in 3.casib.secundum Fel.in d.c.nu.8.

Clericus succedens alteri nunquam perdit priuilegiū fori,capitu.quare,de iud.vbi Fel. limitat in 2. casib. nume.6.

Coram Papa potest conueniri quilibet non recognoscens superiorem,c.nouit ille,de iud.

Fallit in 2.casib.vt per Fel.ibi.nu.11.

Legitimè citatus tenetur coram citante causam prosequi,non obstante,quòd post citationem mutauerit forum,c.proposuisti,de foro competenti.

Fallit in multis casib.vt per Fel.in d.c.

Beneficiati iure reuocandi domum si agant, conueniti possunt,nec reuocabunt domum.Fallit in 5.casib. secundum Fel. in cap.licet ratione, de foro competenti.nume.60.

Subditus non potest euitare suum prælatum, nec ab eo recedere ante sententiam, etiam si sit criminosus,& crimina sunt notoria. Fallit in 9. casib. secundum Parisiens. in capitu. cùm non liceat, de præsc. nume.5.

Per pactum de litigando coram incompetenti, ille nō efficitur competens, & paciscens stare conuentioni non cogitur.

Fallit in 10.casib.secundum Alexā.in l.si conuenerit.ff. de iurisd.nu.1.

Abbas cognoscit, & punit Monachum, Fallit in 7. casib.quos no.Benedict.Cap.in suo tractat.reg.84.

Leges nō allegandas in foro ecclesiastico,Fallit vt per Damas.reg.87. Don.Fina,lib.3.

¶ FORVM sortitur quis ratione delicti. Hanc regulā probat text.in c.postulasti.& in cap.fi. de foro competen.& in l.j.& in Authen. qua in prouincia. Cod. vbi de criminibus agi opor.in le.j. C. vbi senato.vel clari.in c.si peccauerit.2.quæstio.j.& in cap.placuit. vj.quæst.3.cū aliis.De iure regio est tex.in l.xxxij.titu.secund.par.iij.ibi,la dezena es por razon de hierro, o de malfetria que buuiesse echo en la tierra.& in l.xv.titu.j.parte vij.circa quam regulam vide Abba.& docto.in capitu.primo,de rapto.Hippoly.in l. vnica.numer.123.Cod.de raptoribus virginum.eundem Abba.& ibi docto.in cap.fi.nu.6. de foro competen.Marian. Soci. vbi ponit 27.quæstiones circa hanc regulam in c.postulasti.à nume 5.vsque ad numerum 13.de foro competen.Nicol.Boer.in decisione xxix.Chassanæ.in consuetud.Burgund.in ti.Des adueuz.rubr.12.§.vnico.à num.1.vsque ad finem.Alciat.in c.perniciosam.à nume.66.vsque ad nu. 73. de officio ordina.

Hanc regulam limitat sex modis Socinus in regula tricentesimatrigesimaquinta.

Amplia

Amplia primò, procedere in Imperatore vel Rege: qui si delinquat in territorio episcopi, poterit per eum puniri, vt est glos. in cap. duo. xcvj. distin. & in capit. quoniam, 18. distin. facit text. in c. cùm apud Thessal. 11. quæst. 3. quod intellige præmissa tamen monitione canonica: iuxta text. in capit. nouit. de iudi. ita tenent Hostien. Anton. & Ioan. de Imol. in cap. perniciosam. de officio ordina. Quod ipsi restringunt nisi princeps delinquens esset nimis seuerus vel iniuriosus: quia tunc delinquens, episcopus non debet eum punire, sed relinquere iudicio Papæ. Quod dictum videtur potiùs esse de consilio quàm de iure: secundum Alciatum ibi, nu. 71.

Amplia secundò, vt si iste delinquens euaserit & alibi carceretur, debeat iudex remittere puniendum ad iudicem delicti, vt est text. in Authentic. si verò crimen, & ibi Salicetus, C. de adulter. & in authe. vt nulli iudicum, in §. si quis verò comprehensorum, colla. 9. glo. in Clemen. Pastoralis, in verbo, de more. de re iudi. vbi dicit quòd de necessitate iudex debet hoc facere. Eandem opinionem tenet Cynus, sequendo Petrum de Bellapertica, in dicta authen. qua in prouincia. Hanc etiam opinionem putat veram Barto. in l. si cui. in §. cùm sacrilegium, nu. 1. ff. de accusatio. Hanc opinionem tenet Guido Pap. in decisi. 102. Salycetus in dicta authen. si verò criminis, C. de adult. Boer. in decisione xxix. numero 2. licet dicat quòd Barto. in d. l. si cui. in §. cùm sacrilegium. teneat contrariam opinionem: scilicet quòd de vrbanitate hoc iudex debet facere, & non de necessitate. Quam opinionem Barto. non tenet: imò cótrariam, & ibi post glos. suprà dictam hoc declarat. & pro ista opinione est text. in leg. secunda, titul. decimoseptimo, lib. viij. ordinamenti.

Amplia tertiò, habere locum non solùm ratione delicti, verùm etiam ratione mandati: vt si aliquis existēs in ciuitate Salmantina, mandauit fieri delictum in ciuitate Toletana, ille mandans fieri delictum sortitur forum Toleti: & ita poterit puniri Toleti sicut principalis occisor. ita tenet Paulus Castren. in leg. si vt proponitur, ff. de fideiusso. Quod dictum dicens se alibi non legisse, sequitur Hippoly. in sing. cccciiij. incipienti, Forum, sed ante Paulum de Castro istam opinionem per text. ibi tenuit Albericus de Rosate in leg. hæres absens, in §. apud Labeonem, ff. de iudi. Quem sequitur ibi Iacobinus de sancto Georg. numero primo, & hanc opinionem, licet Hippoly. referat Paulum de Castro, tenet Bart. post Iacobum de Atenis, in dicta l. si vt proponitur, numero secundo, ff. de fideiusso. eandem opinionem tenet Franc. Curtius Iunior in dicto §. apud Labeonem, numero secundo, & tertio, vbi refert quòd Paulus de Castro in l. 1. C. vbi de possessione agi oportet, dicat quòd vtrobique possit ille mandans conueniri: sed nihilominùs primam opinionem esse veram & communem, & ab ea non recedendum, tenet Lancelotus Decius in dicto §. apud Labeonem. eandem opinionem dicit esse communem Marianus Socinus in c. postulasti, num. 5. de foro competenti. & Abb. in d. c. fin. nu. 27. de foro competenti.

Limita primò, non procedere in foro pœnitentiali. ita probat gloss. in can. placuit, el j. in verbo, sepeliat. 16. quæstio. prima, vbi dicit, quòd si aliquis delinquit in aliena parochia, non potest confiteri peccata sua sacerdoti illius parochiæ, nec ab eo recipere pœnitentiam. Quam opinionem glos. dicit esse communem Abbas in capitulo primo, nume. quarto, & ibi Ioan. de Anania, numero 4. de rapto. eandem opinionem glo. sequitur Alciat. in capit. perniciosam, numero septuagesimo, de officio ordina. Barba. in capitul. fin. numero 5. de foro competenti. & in rubric. numero 53. Rom. in singu. ccccliij. ratio potest esse: quia in foro contentioso, & iudiciali imponitur pœna, vt delinquens satisfaciat reipublicæ læsæ quam scandalizauit: & ideò talis pœna debet imponi vbi delictum fuit perpetratum, & ob hoc delinquens quo ad istā pœnam sortitur illius iudicis forum: sed in foro pœnitentiali imponitur vt satisfaciat Deo quem læsit: vnde cùm in hoc foro habeat delinquens sacerdotē proprium loco Dei, vt in cap. omnis vtriusque sexus, de pœnitent. & remis. ideò à proprio sacerdote non ab alio debet iudicari in foro animæ: quia quo ad pœnam spiritualem quilibet dicitur iudex extraneus, nisi iudex domicilij: dato quod alibi deliquerit.

Limita secundò, vt non procedat quando delictum cómissum non esset communiter, sed in illo loco tantùm: tunc succurretur delinquenti: qui cùm esset forensis verisimiliter ignorauit illud esse delictum, vnde si talis conduceret triticum extra territoriū contra formam statuti quod verisimiliter ignorauisset, debebit restitui in integrum ex clausula, si qua mihi iusta causa videbitur, de qua in l. j. ff. ex quibus causis maiores, & ita tenent Innocent. Antonius de Butrio & Imo. in rub. de consuetudine. Cardin. & Moder. in capitulo finali, quæstione xij. eodem titu. Doctores in l. cunctos populos, C. de summa Trinitate, & fide catholica. & hanc limitationem ponit Alciatus in capitulo, perniciosam, nume. sexagesimo octauo, de officio ordinarij.

Limita tertiò, nō procedere in delictis leuibus, ita probat tex. in l. desertorem. in princ. sumpto argumen. à contrario sensu, ff. de re milita. & ita expressè tenet per illum tex. Melchior Kling. in capitul. fin. numero 10. de foro competenti, quam opinionem probat tex. in Authent. vt nulli iudicum, §. si quis verò comprehensorum. collatio. 9. & ita expressè tenet Chassanæus in consuetudi. Burgund. in titul. Des adueuz. rub. 12. §. vnico, nume. 7. & ita communiter teneri dicit Abb. in d. c. fi. nu. 15.

Quartò limita, non habere locum in vagabundis, ita probat tex. in leg. j. C. vbi de crimi. agi oportet. quæ habet, secundum verum intellectum ibi, quòd vagabundus delinquens habeat iudicem vbicunque inuenitur, per quam gloss. dicit Barto. in dict. l. hæres absens. in §. proinde, numero 4. ff. de iudic. quòd multi ribaldi suspenduntur in ciuitatibus vel castris vbicūque inueniuntur, cùm non habeant alicubi forum, & ibi Francis. Curt. Iunior numero decimo, hanc opinionem tenet Ioan. Calderinus in capitulo primo, de rapto.

Contrariam tamen opinionem tenet Innocen. in dicto capitulo primo, de rapto. vbi concludit, quòd vagabundus debet remitti ad locum vbi deliquit, quem sequuntur Anto. de Butrio, & Panor. in dicto capitulo fina. de foro competenti, quia eadem ratio remissionis est in vagabundo quæ in non vagabundo, vt scilicet fiat remissio propter exemplum & ad tollendum scandalum, imò addit Panormita. in dicto capitu. finali, de foro competenti. nu. 21. se putare, quòd in vagabundo magis debeat fieri remissio, quàm in non vagabundo: cùm talis remissio fiat sine iniuria alicuius iudicis, pro hoc facit text. in dicto §. si quis verò comprehensorum, & in dicto capitulo

primo,de rapto & in dicta l desertorem.ff.de re militia.& in l.solent.ff.de custodia,& exhibitio. reorū, quæ iura indistinctè loquuntur,nec faciunt distinctionem inter vagabundum & non vagabundum,& hanc opinionem tenet expresse Bonifacius de Vitalinis in tractatu maleficiorum. in rubr.de inquisitionibus & earum formis,nume.56 eandem opinionem tenet Montaluus in gloss l.xxxij.titul.secundo, part.iij in gloss.in verbo, la onzena.& non obstat text.in dicta l.j.Cod.vbi de crimi.agi oportet. Nam licet ibi caueatur, quòd delinquens vagabundus posfit conueniri in loco vbi reperitur,tamen inde non sequitur quòd remisfio fit sublata, quam opinionem dicit esse veram Ioann.de Anania in cap.j. nu.2.de rapto.

Circa quam limitationem sic distinguo, quòd aut delinquens non est omnino vagabundus, quia habet aliquam habitationem,& tunc debet remitti.ita sentit Abb.in dict.cap.si. numero 13.de raptor.quem sequitur Chassanæus in consuetudi.Burgund. in titul. Des iustices.rubr.1.§.5.num.14.& in tit. Des adueuz. §.vnico,numero 13.Melchior Kling. in dicto capitu. fin.numero 9.& 10.de foro comperen.aut delinquēs est omnino vagabundus,ita quòd certam habitationem nusquam habet,& tunc non debet remitti: & ita debet intelligi text.in dicta l.j.Cod.vbi de crimi.agi oportet.pro qua vide text.in l.xv.titu.primo. parte vij.

Porrò quis propriè dicatur vagabundus, ponit Barto. post gloss in l.iiij.in §. prætor.ff. de damno infecto. glos.in l.eius qui.in § fina.ff. ad municipa. vbi dicit, quòd ille dicitur vagabundus qui non habet domicilium certum vel habitationem,quem gloss. sequitur.Panor.in d.ca.fi.nume 13.de foro compet.de iure regio est text.qui hoc probat,in l.iiij.titul. xij.libr.8. ordina.

Quintò limita,non procedere in crimine furti. Nam si fur reperiatur in alio loco cum re furtiua, in quocunque loco cum ea reperiatur,puniri potest,ita tenet Barto.per text.ibi,in l.si dominium rei. num.2.ff. de furtis.post Dinum. Quam opinionem tenet Paulus de Castro in consil.ccccl viij.numer.secund. libro 2. plures alij Doctores tenent hanc opinionem Barto. quos refert Alex.in additionibus ad eum, in dict.l.si dominium.eandem opinionem tenent Ang.in tract. maleficiorum.in verbo, & vestem cœlestem.numer. 35.& ibi August.Ariminensis declarat,& adducit Doctores pro vtraque parte.

Limita sextò,non procedere in crimine raptus:quia raptores fugientes possunt vbique capi & puniri. ita probat text. in l. vnica, in fine principij:ibi, fine fori præscriptione. Cod. de raptu virgi.& ibi hoc tenet Bald.per illum text.nume.8. vbi dicit,quòd tanquā vagabundus non habet priuilegium fori. eandem opinionem per illum text.tenet Chassanæus in consuetud.Burgund.in titu.Des adueuz.rubr.xij.§.vnico,nume.11.pro qua limitatione facit etiam text. in l.raptores.C.de episcop.& cleri.

Sed hæc limitatio non videtur vera,nec probatur in supra dictis iuribus:quia ibi tantummodò loquitur, quando aliquis est priuilegiatus, vt non posfit conueniri nisi sub certo iudice:nam dicunt suprà dict.iura quòd si iste priuilegiatus est raptor, illud priuilegium sibi non prodest. & ita expresse tenet gl. in dicta l.vnica,in verbo.fine fori præscriptione,& ibi Angelus per eam, numero 3. & Sali.numer.10. Raphael Fulg.in d.l.raptores.nume.5.facit tex.& ibi Odofre. & idem Fulgo.in l.j.C.vbi senato.vel clarisfi.

Limita septimò,non habere locum in crimine hæresis, quia de tali crimine potest vbicunque puniri, nec fiet remisfio: vt in l. Ariani.C.de hæreticis. ita tenet Paulus de Leazar.in Clement. Pastoralis.de re iudi. Chassanæ.in consuet.Burgund.in titu. Des adueuz. rub.xij.§.vnico,num.17.Ioan.de Imo. in d. Clemen. nu.64.& alia circa hanc regulam vide per Doctores suprà allegatos. P. Duen.re.378.

¶ Forum sortitur quis ratione delicti hæc indefinita vniuersaliter extenditur etiam ad illustres personas,& ad mandantes fieri delictum.glo.cap.duo.96. distin.c quoniam.18.distin.c.cum apud.11. quæstio.3. doct.c.nouit.de iudic. vbi Alciat. nume. 71.Paul.l.si vt proponitur.ff. de fideiussor. Hippoly. singu. 404. Alber l.hæres.§. apud.ff.de iudic.Iaf.dict.l.si vt proponitur nume.2 Soc.in cap.postulasti.nume.5.de foro compe.Abba.c.si.nume.27.eod.& est communiter dictum doct.l.1.& in authen. qua in prouincia.C. vbi de crimi.agi oport.l.1.C.vbi Sen.vel Clar.capi.si peccauerit.2.q.1.cap.placuit.6.q 3.Hippolyt.l.vnica. nu.123 C.de rapt.virg.Boer.decisio.29.Alciat.c. perniciosam,nume.66.de.offic.ordin. Med.re.2.

¶ Forum sortitur quis ratione rei sitæ in loco, vbi res sita est.tex.est in c.sanè,& in c.fi.de foro compet. & in c.experientiæ.11.quæsti.1. & in l.fi.C. vbi in rem actio.& in l.si prædium.C.de præd.mino.& in l.fin.C. de long.temp.præscript.

Declara hanc regulam quatuordecim modis,& limita tribus,vt per Maria Socin.in d.capitu.sanè,vsque ad finem. B.Dias re.299.

¶ Forum suæ originis mutat mulier nubendo viro alterius fori.Hanc regulam probat tex. in l. cum quædam puella.ff.de iurisdictio.omn.iudic.& in l.exigere dotem.ff.de iudic.& in c.j.de sponsa.& in l.fi. in §. idem rescripserunt.ff.ad municipa. Circa quam regulam vltra doct.in suprà dictis locis, vide Chassanæ in consuet. Burgund.in titul.Des droitz.rubr iiij. §.secund.nume.12.in versicu.aduerte quòd vir. Fran. Curt.Iun.& ibi Iacobinum in dicta l. cùm quædam puella.& in dicta l.exigere dotem. Felin. in dicto ca. 1.numero 24.de sponsa.Iaf.in l.si arrogator. numer. 42.de adoptio. Augustinum Beroium in quæstione 108.Tiraquell.in legibus connubia. in gloss.j. nume. 50. Hieronymum Gratum in consilio 113.libro secundo.& ea quæ infrà dicam in regula incipienti, Statutum.

Hanc regulam ampliat tribus modis Iaf.in dict.l. cùm quædam puella.à nu.1.vsque ad nu.4.

Limita primò,non procedere in vxore putatiua, vt in l.de iure.§.fi.ff.ad municipa.glos.in cap.eos.xxxij.distinctio.& in cap.3.in glo.ad finem.11.quæstio.j. & in l.vltima,in §.item rescripserunt.el 2.in 3.quæstion. ff. ad munici.Bald.in capitu.iurauit, & ibi Felinus de probatio. Andr.Tiraquell.vbi refert alios Doctor.in legibus connubialibus:in gloss.vj.numero 238. P. Duen.re.377.

¶ Fori incompetentia semper allegari potest. Hanc regulam probat text.& ibi glos.in l.non erit.in § data & ibi glo.& Angelus de Perusio.ff.de iureiur.& in l.fideiussor.in §.prætor ait, & ibi Bald.ff. qui satisda. cogan.text.etiam & ibi Bald.in l.qui testamenro. C. de testamen.tex.in l.secunda,in §.si ff.de pœnis.& in l.scire oportet & ibi Bal.ff.de excusatio.tutorum.& in l.si quis.ff.de iniusto rupto.gl.fi.in Clemen. vnica: & ibi Cardinalis & Doctores de sequestratione possessio.& fruct.

Circa

Circa quam regulam vide Hippoly. in singul. x. vbi alle gat quàm plures doct.

Hanc regulam cum duabus ampliationibus, & quatuor limitationibus ponit Ioan. Berna. in regu. cclj. remittendo se ad Feli. in rubri. de foro competenti, numero secundo.

Quam regulam limita triginta quinque modis, vt per Anto. Corset. in repertorio ad Abba. in verbo, fori incompetentia. vbi latissimè congerit suprà dictos casus.

Hodie tamen de iure regio fori competentia debet intra ix. dies allegari: vt in l. octaua, in l. de Madrid, per quam l. corrigitur tex. in leg. 1. titul. 8. libro 3. ordina. P. Duen. re. 379.

¶ Forum. Forò pare. Cato l. 160.

Forum sortiri & statutis ligari, à pari procedunt. de consti. c. 2. C. de profess. l. dantur. Riisvvichius.

¶ Forensis qui vigore statuti non potest acquirere domum, poterit tamen acquirere domunculam. Bart. rub. de plus pet. Angel. Alexan. & com. Docto. leg. senatus. §. Marcellus, ff. de leg. 1. Roma. singul. 334. Barb. cap. fin. §. hic autem. colum. nona, de offic. deleg. idem rub. de plus pet. & c. de appellationibus. de appel. dixi suprà ampl. 59. Med. re. 5.

¶ Francandi pactum soluitur morte, vnde si dictum fit, liceat Sempronio talia francare bona infra decem annos, & quandocunque eidem conductori placuerit, si mortuus fuerit Sempronius, ad hęredes eius non transit talis facultas, nor. capit. si gratiosè. de rescr. 6. quod patet ex illis verbis (eidem conductori placuerit) placitus enim morte soluitur, nec ad hæredes successoris transit, Bart. leg. si sic stipulatus, ff. de verb. oblig. Gozzad. consi. 22. numero septimo, no t. leg. quarta. ff. loc. Bart. leg. & quia, ff. de iurisdict. omni. iudic. Marf. leg. final. numero 41. ff. de quæstio. Gem. capit. si delegatus. de offic. deleg. 6. dixi super. concl. 16. Pactum enim personale non transgreditur personam. leg. qui in futurum, §. 1. ff. de pact. August. Bertrand. cons. 125. numero 12. volumin. 1. in terminis. Medices tract. 2. part.

¶ Frater contra fratrem regulariter non admittitur ad causandum. leg. si magnum, C. qui accusare non possunt.

Fallit, quando suam, suorúmque iniuriam persequitur. d. l. si magnum.

Fallit in crimine hæresis. c. literas. de præsumpti.

Fallit, in crimine læsæ maiestatis humanæ. l. pe. C. qui accu. non pos. S. Ianua. re. 15.

¶ Frater contra fratrem non cogitur testificari. Hanc regulam probat tex. in l. lege Iulia. ff. de testibus. cauonizatus in c. si testes, §. lege Iuli. 4. quæstio. tertia, & tex. in leg. parentes, C. de testibus. De iure regio probatur in leg. vndecima, titul. decimosexto, part. tertia, & in l. fina. titu. trigesimo, parte septima, & vltra doctor. in locis suprà dictis, ita tenet Abb. in capit. literas, num. 8. de præsum. & ibi Felin. in 16. idē Fel. in c. cùm oportear, nume. 3. & ibi Ioan. de Imol. num. 12. de accusat. Bart. in l. qui testamento, §. quæcunque, num. 6. ff. de testamentis. Stepha. Aufrerius in tractat. de teptobationibus testium. numero 25. in fine. Albericus in tract. de testibus. num. 1. in 2. parte.

Amplia primò, habere locum in omnibus transuersalibus, vsque ad quartum gradū: vt in d. l. xj. tit. 16. par. 3. & in d. l. fi. tit. 30. par. 7.

Amplia secundò, habere locum tam in causa ciuili, quā in causa criminali, ita probat glo. in d. l. lege Iulia. ff. de testibus. cum qua glos. in hoc dicit ibi Iacobinus de sancto Georgio num. 2. in fine, quòd transeunt doct. cōmuniter. Eandem opinionem gl. sequitur Mōtaluus in glo. l. 11. tit. 16. part. 3. Abb. in c. literas. nu. 8. de præsumptionibus.

Limita primò, non procedere quando veritas alibi haberi nō possit: nam tunc frater potest cogi. ita tenet Speculator in tit. de teste. §. de testium. num. 1. quem sequitur Alberic. in d. l. parentes. numero 2. Eandem opinionem tenet Host. Ioan. Andr. Panor. & Imo. in c. 1. de testibus cogendis. Iacobinus de sancto Georgio in d. l. lege Iulia. num. 1. & ibi in nume. 2. ponit cui incumbat onus probandi, quòd veritas aliter haberi non potest. Eandem opinionem tenet Federicus Schenk in tractar. de testibus. numero 31. Ludouicus Roman. in sing. ccclxxxiij. vbi additionator eius addit quàm plures doct. idem tenentes. Eandem opinionem tenet Montaluus in glo. l. ix. titu. 8. lib. 2. fori. in gloss. 1. in princip. & in glos. in parte, hermanos. in fine. idem Iacobinus contra glo. ibi, qui contrarium tenet, in leg. inuiti. la prima. ff. de testibus. facit quod supra dixi in regula trecentesimadecimaquinta, in secunda limitatione.

Limita secundò, quando est testis instrumentarius rogatus ab vtraque parte: nam tunc cogitur inuitus testificari, ita tenet Bald. in d. l. parentes, num. 1. versic. vel dic latius. Facit gl. in l. inuiti. la 1. in glo. magna, in fin. ff. de testibus. & in Auth. de testibus. § & licet. in verb. & suppliciis. vel etiam testis testamentarius, quia est rogatus à testatore, idem tenet Salic. in d. l. parentes, numero 2. Alberic. in tract. de testibus. in 2. part. num. 2.

Limita tertiò, non procedere quando frater producitur ad defensionem fratris, & sic ad purgandam eius innocentiam: nam tunc potest compelli, etiā in causa criminali: scilicet, quando prodest fratri, & nemini nocet, ita tenet Bal. in d. l. parentes. quia d. l. lege Iulia. cessat quando agitur de ipsius fauore: argum. text. in l. quod fauore, C. de legibus. & in c. & si necesse. de donatio. inter virum & vxorē. & ita tenet Abb. in d. c. literas, nu. 8.

Limita quartò, quando frater producitur pro fratre: nam tunc potest cogi etiam contra fratrem dicere, ita probat glos. in c. cùm nuntius. & in c. fraternitatis. de restibus. & est tex. optimus, in c. quanto. de iudic. & in l. 3. in princi. & ibi Bar. ff. de legit. tutoribus. & ita tenet expressè Stephanus de Federicis in tra. de interpretatione iuris. in 1. parte. nu. 85.

Limita quintò, quādo vtraq; pars ex litigantibus cōsentiret, vt frater produceretur contra fratrem: tūc etiā inuitus compellitur, ita tenet Albericus post Iac. de Arenis in tract. de testibns. in 2. parte glo. & quod ibi notant doct. in l. ij. C. de testi. quam limitationem intelligo veram, quando vnus ex ipsis litigatoribus esset frater: nam si essent extranei, etiam de consensu ipsorum non credo posse cogi, maximè in causa criminali, vel etiam in causa ciuili si est de maiori parte bonorum, per rationes suprà dictæ l. quæ hanc regulam probant. P. Duen. re. 384.

¶ Frater in feudis nouis non succedit fratri: sed vasallo sine sobole mortuo, feudum ad dominum reuertitur. Hanc regulam probat tex. in ca. 1. §. filia verò. in fine, de feudi successione, & in cap. 1. in § si duo fratres, de feud. Marchiæ. & in capi. 1. & 2. de duobus fratribus à capitaneo inuestitis. & in cap. 1. qualiter frater fratri succedat, in vsibus feud. De iure regio probatur in l. 7. titul. 26. parte quarta, & hanc opinio. vltra doct. in locis suprà allegatis, tenet Cald. in titu.

de feudis.consil.ix.Abba.in consi.lxxxij.volu.j.& in consi.iij.volum.secund.Iacobinus de sanct.Geor.in tract.feud.in verb.nobiles.num.1.Albertus Brunus in consi.58.numero secundo.& in consi.73.nume.5.& Iacobus de Leonardis inter consilia eiusdem Alberti Bruni,in consi.114.nume.143.Alexan.in consi.xxx.nume.8.volum.Carolus Rninus in consil.12.nume.2.& 8.volu.1.& circa hanc regulam vide Matthæum de Afflict.in dict.cap.1.§.in alio verò feudo.numero 2.cum aliis.de successio.feudi.& in d.c.1.§.si duo fratres.de feud.Marschiæ.nume.1.cum aliis.& in c.1.§.& quia.nume.14.de his,qui feu.dare possunt.& in cap.1.nume.1.de fratribus,de nouo beneficio inuestitis.& in cap.1.num.j.cum aliis,de duobus à capitaneo in uestitis.& in constitu.Neap.lib.iij.Rubr.24.num.xj.Bartho.Soc.in consi.xix.nume.10.vol.j.Parif.in cõsil.xvj.nume.4.volu.4.

Hanc regulam, vbi eam limitat tribus modis: ponit Franciscus Curtius Senior in consil 49.nu.69.Eandem regulam cũ quatuor limitationibus ponit Affl.in cap.1.nume.8.de beneficio fratris,in vsibus feud. Eandem regulam cum vnica ampliatione, & sex limitationibus ponit Zasius in tractatu feudorum,in octaua parte,à numero 34.vsque ad numerum 44. P.Duen.re.385.

¶ Frater pro fratre non potest esse testis.

Fallit, in fratre bona famæ & conscientia, à quo non speratur,nisi veritas.Inn.in R.canonicus.& in capit.insinuante.de offic.deleg.

Fallit, quando produceretur ad defensionem fratris etiam in causa criminali.Bald.in l.parentes.C.de testibus. Ianu.114.

¶ Frater regulariter pro fratre potest esse testis,vt vult gloss.in cap.insinuante.de officio delegã.habetur per Moder.in ca.cum oporteat.de accusatio.

Fallit,quando essent in eadem potestate, secundũ Bal.in l.1.C.de episco.& cle.

Fallit, quando simul habitarent, vt vult Gemi.in sum.iij.q.1.

Fallit in causa iniuriarũ.Bart.in l.lex cornel.ff.de iniur.

Fallit,in criminalibus Bal.in l.fi.C.de probatio.

Fallit in casibus, in quibus forte requiritur testis omni exceptione maior,secundum Bald.in dicta leg.fi. S.Ian.re.113.

¶ Frater pro fratre testificari potest. Hanc regulã probat text.in l.1.§.1 ff.de testib.vbi habetur quòd edictum de testibus est prohibitorium:qui ergo pro hibitus non est testificari,est in testem admittendus sed frater non prohibetur,ergo debet admitti,& ita expressè tenet glo.in leg.parentes.Cod.de testibus.in gloss.fin.& in canon.consanguinei.in gloss.in verbo,parentes.3.quæstio.v.& in capitulo,insinuante.in verbo,familiarem.& in capitu.cùm R.canonicus.in verbo,cùm sint eius socij.de officio delegat.& in capitu.literas.in verbo,de fratre.de præsum.De iure regio probatur in le.xv.titu.xvj.part.3.& hanc regulam vltra Docto.in locis supra dictis,ponit Spec.in titu.de teste.§.1.numero octauo.Abba.in capitu.cùm oporteat.numero 3.de accusationi.& ibi Ioan.de Imol.numer.10.& Docto.Barto.in leg.qui testamento.in princi.ff.de testamen.& quòd in causa ciuili admittatur, dicit vidisse seruati Albericus in dicta l.parentes.nume.secund.hanc eandem opinionẽ tenet Stephanus Bertrandus,vbi allegat quàm plures Doc.hanc opinionem tenẽtes,in consi.ccxij.numero.9.volum.1.secundæ impressionis.Marcus Anto.Baueria in §.pater.nume.vigesimotertio.Institu.de testamentis.Marianus Soci.Iunior in consilio 38.nu.8.vol.2.par.princi.Albericus de Rosate,in tracta.de testibus:in 2.par.prin.nu.5.Alciat.in tract.de præsumptio.in 1.regul.præsumptio.23.nu.1.Hanc etiam opi.dicit communiter teneri idem Maria.Soci.Iunior in consi.29.nu.12.vol.2.Ant.Corf.in sing.in verb.testis.& circa hanc reg.vide Soc.in regu.cccccxxvij.Bernard.de Luc.in reg.dccxlvj.

Hanc regulam cũ sex limitationibus ponit Felin.in ca.cùm oporteat.numer.3.de accus.easdem limitationes ponit idem Felin.in cap.in literis.nume.11.de testib.Quas limitationes Felin.ponit etiam Hippoly.in l.1.§.ad quæstionem.nume.7.ff.de quæst.quas sex limitationes sublimitat:aliis sex modis idem Feli.in d.c.cùm oporteat.in d.num.3.Eandem reg.cum his dem limita.& sublimita.posuit idem Felin.in cap.literas.à num.4.vsque ad 17.de præsumptionibus.Eas demmet limitationes & sublimitationes posuit Aufrerius in tract.de reprobationibus testium,in num.25. P.Duen.re.382.

¶ Frater pro fratre in criminalibus testificari non potest.Hanc regulam probat tex.in l.lege Iulia.ff.de testibus.canonizatus in capi.si testes.§.lege Iulia.4.quæst.3.text.& ibi glo.in d.l.parentes.C.de testibus.probatur etiam hæc regula in glossis adductis in regu.præcedenti: & vltra ibi dicta ita tenet Albertus Gandinus in tract.malefic.in regula de testibus,qui repellantur.numer.7.Ratio est:quia in criminalibus testes debent esse omni exceptione maiores.Hanc etiam opinionem tenet Specu.in titu.de teste.§.1.nume.8.Abba.in cap.cùm oporteat.numero tertio, de accusation.& in cap.literas.nume.8.de præsumptio.Alexand.in consilio lxx.numero 6.volumine 1.Albericus in dict.l.parentes.numero secund.& Bal.& docto.Iacobus de Bellouiso in pract.cap.de causis criminalibus.nu.70.

Amplia primò, procedere in causa iniuriarum,ita tenet Bar.in l.lex Cornelia.in prin.ff.de iniuriis.quem sequuntur Bar.de Salic.& Ang.de Perusio in l.vnica.C.de raptu virg.Hippol.de Marsi.in l.1.§.ad quæstio.nem.nume.7.ff.de quæstio.Felin.in capi.literas.nume.8.de præsumptio.& in dicto cap.cum oporteat.nume.3.& ibi Ananias nume.4.Aufrerius in tract.de reprobat.testium numer.25.Eandem opinionem tenet idem Bart.in l qui testamento.§.quæcunque.nume.7.ff.de testament.& tunc quilibet de genetatione, & casata venit vsque ad quartum gradum repellendus.Ratio est, quia iniuria quæ fit defuncto, dicitur fieri omnibus de casata:vt in l.1.ff.de liberali causa.& in l.Iulia.& in l.lex Cornelia.ff.de iniuriis.facit tex.in l.qui iurisdictioni præest.ff.de iurisdic.omniũ iudicum.& ita etiam tenet Bart.in l.tutor.§.si tutor inimicus.ff.de suspec.tut.Idem Felin.in cap.ecclesia sanctæ Mariæ.nume.99.de constitu.Iason in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.numero.12.ff.de noui operis nunriat.Marcus Antonius Blancus in d.l.fi.nume.172.ff.de quæstio.& ideo quando tractatur de propria iniuria testificantis,non est idoneus testis: vt in l.nullus idoneus.& in l.omnibus.Cod.de testibus.& hoc etiam tenet Abb.in dicto cap.cùm oporteat.nume.3.& ibi Aret.numero 8.Florianus in l.testis idoneus.nume.7.ff.de testibus.& Marcus Antonius Baueria in §.pater.nume.22.Instit.de testamẽ.Alciatus in tract.de præsump.in 1.regula: præsumpt.xxiij.numero 3.Et hæc ampliatio probatur de iure regio per text.in l.xj.titu.xvj.part.iij.& in leg.ix.titul.xxx.part.7.

Amplia

Amplia secúdò, habere locum in causa ciuili omnium bonorum, vel maioris partis: nam frater non potest esse testis pro fratre. Ratio est: quia causa omnium bonorum vt maioris partis æquiparatur criminali, vt in l. propter litem. §. 1. ff. de excusat. tutor. & in ca. 1. de restitu. spol. & ita tenet Bald. in l. parentes. num. 1. C. de testib. & ibi Sali. nume. 2. Franc. Aret. in dicto cap. cùm oporteat. nume. 10. Marcus Antonius Baueria in §. pater. nume. 23. Institu. de testamen. Hippol. de Marsi. in l. 1. §. seruus municipum. nu. 9. ff. de quæst. Lanfrancus de Oriano in tract. de testibus, nume. 80. Iacobus de Bellouiso in pract. in secund. parte capi. de causis criminalibus, numero 70. Bartho. Socin in consi. xvij. numer. 6. & 7. volum. 1. & in consi. ccxxxv. nume. 7. vol. 2.

Limita primò, procedere in causa matrimoniali pro illa parte, quæ stat pro matrimonio, nisi inter illam partem & aliam sit disparitas in diuitiis, vel in honore, vel nobilitate, vt in ca. super eo. el 2. de testi. & ibi Doct. Iacobinus de sancto Georg. in l ex eo. numer. 6. ff. de testibus. Marianus Socinus Iunior in consil. xxix. nume. 11. cum aliis, volu 2. vbi dicit hoc procedere etiam si simul habitent & sint de eadem familia: licet causa matrimonialis dicatur grauis & ardua, vt in capit. 1. de consanguinita & affinit. & notat Abb. in c. si pro debilitate. de officio deleg. & videatur æquiparare causæ criminali, vt videtur concludere Alexan. in consi. 143. numer. 4. volu secund. & Decius in consi. 133. nume. 2. versic. sed in his non obstantibus, facit quod suprà dixi in regula 315. ampliatione prima.

Limita secundò, habere locum in crimine hæresis, vt est tex. in dict. c. literas. de præsumptionibus. vbi frater purgat fratrem à crimine hæresis & ibi Abb. nume. 1. & nume. 8. & cæteri Docto. Bal. in d. l. parentes. num. 1. & ibi Salicet. num. 2. Frorianus de sancto Petro in l. testis idoneus. nume. 6. ff. de testibus. Iacobinus de sancto Georgio in l. pater, & filius. nume. 2. ff. eodem titu. de testib. Marcus Antonius Baueria in §. pater. nu. 23. Instit. de testa. Gul. Benedictus in repet. ca. Rainutius. in verbo, qui cum alia matrimonium contrahens. nu. 2. 6. Hippoly. in singul. dviij. Iacobus Septimancensis in suo libr. Catholicarum institutionum. c. 62. nu. 14.

Tertiò limita, non procedere ad purgandam innocentiam fratris: nam in causa criminali frater bene admittitur, scilicet quòd frater commisit delictum ad suam defensionem, ita tenet Bald. in d. l parentes. nume. 1 & ibi Salicet. nume. 2. Ias. in l. sed & si quis. nu. 5. ff. si quis caut. & in l. vt vim. nu. 5. ff. de iust. & iure. Flo. in l. testis idoneus. nu. 6. ff. de testib. Franc. de Ripa in l. damnum. numer. 12. ff. de damno infecto. Marcus Antonius Baueria in §. pater. nume. 23. Institu. de testam. Gulielmus Benedict. in repetit. cap Rainutius. in verb qui cum alia contrahens. numer. 257. de testam. Alexand. cons. iiij. nume. 10. volu. vj. & in consi. v. nume. 8. volum. j. & in consi ccxij. nume. 9. & in consil. xxiiij. numer. 39. volum. ij. Hippolyt. de Marsiliis in l. vnius. §. cogniturum. numer. 52. ff. de quæst. & in singul. dviij Andreas Alciatus in tract. præsumptionum: in reg j. præsumpt. xxiij. nume. 2. Felin. in capit. cùm oporteat. numer. 3. de accusat. & in capitu. literas. numer. 15 de præsumptionibus. Et hoc casu non attenditur an simul habitent vel non, secundum Salicet. in dic. l parentes. quem sequitur Alexan. in consil. cxix. nu. 6. volu. 7.

Limita quartò, si frater est adeò bonæ opinionis vt nõ præsumatur deierare à veritate: nam tunc tanquam bonus vir admittitur, ita tenet Abb. in ca. cum oporteat. numer. 3. de accusat. vel aliquis religiosus. Eandem opinio. tenet Ioan. de Imol. in capi. cum R. canonicus nume. 8. de officio deleg. quem ibi sequitur Barba nume. 16. Feli. in c. literas. num. 11. de præsum. Hippoly. de Marsiliis in pract. criminali, in §. principium. nume. 11 & in reper. Rubricæ nume. 124. ff. de fideiuss. Aufrerius in tract. de reprobationibus testiũ. num. 25 Ias in repet. l. admonendi. nume. 180. ff. de iureiurando. Hanc eandem opin. tenet Ioan. de Anania in d. ca. cùm oporteat. num. 4. & Aretinus nu. 13. allegat pro hoc gloss. in summa iij. quæst. v. vbi hoc Alanus tenet. quæ opinio reprobatur ibi à gloss. sed opin. Alani potest saluari in nostro casu, & pro hoc est textus in capitu in literis. in fi. de testibus. & in l. ix. tit. octauo, lib. ij. fori.

Limita quintò, quando frater testificaretur inter duos fratres: nam tunc erit idoneus testis in causa criminali. Ratio est: quia paritas consanguinitatis tollit suspicionem. l. non solum. §. j. ff. de ritu nuptiarum. & in l. extraneos. §. j. & in l. in hoc. C. de quæstionibus. vbi licet aliàs seruus non possit torqueri contra dominum: vt in l. j. §. diuus. cum aliis. ff. de quæsti. tamẽ si seruus torquetur inter duos dominos, bene potest. Nam tunc ratione æqualitatis dominij valebit tortura, facit text. in l. sed & milites. versic. coæqualitas enim. ff. de excusat. tutor. & hanc opi. tenet Specu. in titu. de teste. §. j. numero 9. Barto. in l. qui testamento. § quæcunque. numero 8. ff. de testamentis. Hippolytus in l. j §. seruum. numer. 6. ff. de quæstu. Flora. de sancto Pet. in l testis idoneus. nume. 8 ff. de testibus. Eandem opinionem tenet Antonius de Baueria, vbi pro hoc adducit alia quam plura in §. pater. numer. 23. Institut. de testamentis. Stephanus Aufrerius in tract. de reprobat. testium. numero vigesimoquinto. Felin. in dicto cap. literas. nume. 13. & in dicto ca. cum oporteat. nume. 3. De iure regio probatur in l. ix. tit. vuj. libro ij. fori.

Limita sextò, quando causa criminalis ciuiliter est mota: nam tunc frater admittitur pro fratre, sicut in merè ciuili, ita tenet Abbas in dicto c. cùm oporteat. numero 3. per tex. in dicto c. literas. de præsumpt. & ibi Ioannes de Imola post Gulielmum, nume. 10. Ioannes And. & Ioan. de Ana. in d. c. cum oporteat. & ibi Addition. Aretini, numero 8. vbi dicit, quòd ibi Aretin. hoc non bene intelligit. Facit quod suprà dixi in regul. cccv. limitat. j.

Septimò limita, non procedere quando à parte cõtraria non fuit oppositum: nam tunc bene admittuntur fratres etiam in causa criminali, ita concludit Bald. in l. si quis testibus, num. 7. C. de testibus. quem sequitur Fel. in dicto c. literas. numero decimoquarto, & in dicto c. cum oporteat, numero tertio. Aufrerius in dicto tract. de reprobat. testium. nu. 25. Iaso. in l. certi condictio, §. quoniam. numero decimotertio, ff. si cert. peta. & Bald. vbi suprà loquitur in exceptionibus fauore partis introductis: secùs dicit in inductis odio testis: vt in excommunication. vel bannis: vt in leg. tametsi, ff. ad Macedonia. & ita dicit intelligendum tex. in capit. præsentium. & in cap. ex parte. de testib. & in Authentic. si dicatur, C. eod. titu. & dicit ibi quòd cauti aduocati semper debent protestari exceptiones sibi saluas esse in personis, & dicta restium in princ. productionis: nam per talem protestationem reseruatur ius opponendi, cum excludatur tacitus consensus. argu. leg. si filius, ff. ad Maced.

quæ procedunt in testibus, productis contra præsentes: sed quando producuntur contra absentes nō est necessaria protestatio, quia absens non intelligitur consentire, cum non habeat causam contradicendi: vt notat Cinus in Authenti. si verò testis productus dicatur. C. de testibus.

Circa quam regulam est notandum, quòd in suprà dictis casibus, in quibus frater admittitur pro fratre, de quibus in hac regula & in suprà proxima, detrahitur fidei eius: & sic nō erit omnino integer testis, nec facit tantam fidem sicut alius, ita tenet Spec. in titu. de teste. §.1. versicul. sed nunquid frater. nume. octauo, Barto. in l. qui testamento, §.1. nume. 6. ff. de testamentis. Imo. in d. cap cum oporteat. nume. 10. Guid. Pap. vbi hoc declarat, in c. cùm regula canonica, nume. 2. de offic. deleg. Alciat. in tract. præsum. in 1. reg. præsump. 23. nume. 5. Marcus Ant. Baueria in §. pater. numero 23. Institut. de testam. Barth. Soc. in consi. 20. num. 18. & in consi. cxxx. num. decimo. volum. 1. Ioan. de Amicis in consilio lxj. numero 19. Aretiuus in d. c. cum oporteat. numero 11. Iaso. in repetitio. l. admonendi. numero 180. ff. de iureiurand. pro qua opin. est gloss. in l. etiam matris, ff. de probationibus. & Iason vbi suprà, intelligit hoc duobus modis: & alio modo intelligitur, quando est testis instrumentarius, & sic rogatus ab vtraque parte: nam tunc est integer testis, & plenè probat. ita Bald. in d. l. parentes. nume. 1. P. Duen. re. 383.

¶ FRATRIS appellatione cōtinetur soror. facit l. Lucius, §. quæsitū, ff. de legat. 3. Lucius, §. Mæuia, vbi glo. & Bar. & l. fi. ad Trebel. l. Lucius, ff. famil. ercis.

Ampliatur in 4 casibus, & limitatur in 9. à Iaso. in l. tres fratres, ff. de pact. num. 2. & seq. Don. Fina, lib. 5.

¶ FRATRES duo contraxerunt matrimonium cum duabus sororibus, si sententia lata fuerit contra vnū super inualiditate matrimonij, talis sentētia non nocebit alteri, Specul. in titu. de sentent. §. nunc de effectu. versicul. sed pone. Baptist. in tractat. de correlat. numero centesimo vigesimotertio, dicā regul. octau. latius suo loco. Medic. reg. 9.

¶ FRATRES duo, vel plures, vterini, & consanguinei, contraxerunt matrimonium, cum duabus sororibus vterinis, & consanguineis, si sententia feratur cōtra vnum de impedimento matrimonij, non præiudicat alteri. gloss. capitu. dilecto. de præb. Spec. in tit. de senten. prol. §. nunc de effectu. versicu. sed pone. capit. quia circa. de consang. & affin. quia testes variare possunt, & secūdus posset melius se defendere quàm primus. Abb. capit. quamuis. numer. 27. de sent. & re iud. nec vnus præiudicat alteri, quemadmodum nec vnius delictum alteri nocet. Bald. l. eam. C. de fideic. Bald. capit. 1. § præterea. de prohi. feudi alien. frater enim de iure pro fratre nō obligatur. Soc. sen. cōs. 31. volum. 1. Med. re. 8.

¶ FRATRES Minores sunt incapaces bonorū. Hanc regulam probat text. Clement. Exiui de Paradiso. de verbo. significa. in §. proinde. & in c. vnic. de religio. domi. lib. 6. & ibi glo. in verbo, domum. & in c. vnico, de excessibus pręla. eo. lib. & in c. exiit. de verborum signifi. lib. 6.

Circa quam regulam vide Abb. & docto. in c. in præsentia. de probatio. præcipuè Paul. Parisi. numero 170. cum aliis. Bald. numero 15. & Docto. in Authenti. ingressi. C. de sacrosanct. ecclesi. Bart. in tracta. Minoricarum, lib. 1. cap. tertio. Decium in consil. ccccxcix. per totum, Federic. de Senis in consilio duodecimo, numero 3. & in consil. vigesimosexto, numero 1. Bertrandus in consil. clxxviij. numero primo, volum. secundo, primæ impressionis: & in consi. clij. numer. 1. volum. 1. 2. impressionis: & in consi. ccvj. nume. quarto, volumi. tertio, primæ impressionis. Parisi. in consil. xxj. nume. 1. cum aliis, lib. 3. Guliel. Pontanum in l. per omnia. numero 47. ff. de leg. j. Ias. in l. ex facto. in §. Iulianus, nu. 10. ff. de vulgari. Alex. de Imo. in consi. 88. num. 1. cum aliis, lib. 2. Maranta in repet. leg. is potest. num. 173. ff. de acquiren. hæred. Pet. Bellugam in suo Speculo Principum, R abr. 16. §. vnico. num. 1. Aluarum Pelargum in lib. 2. de planctu ecclesiæ: articu. lv. & lvj. & in articulo lxiiij. lxv. lxvj. Boer. in tract. de vita & statu Eremitarum, nume. 9. And. de Besetis in repet. leg. 1. nume. 11. cum aliis, C. de sacrosanct. eccle. Nic. de Vbaldis in trac. de successio. ab intestato, in prin. num. 1. cum aliis. Domini. de sancto Geminia. in consi. xl. per totum. Dilect. de arte testandi, titu. primo, cautela xj.

Amplia primò, procedere in fideicommisso vniuersali: nam relinqui non potest fratribus minoribus, eò quia succedit loco hæreditatis: vt in leg. si filius. in §. 1. ff. quod cum eo. & in l. 1. in §. de illo. & ibi Bar. ff. ad Trebel. Bart. in tracta. Minoricarum, in lib. j. in secunda distinct. c. j. num. 11. quam opinionem tenet Ias. in l. j. num. 99. ff. de leg. 1. & ibi Guliel. Ponta. nume. 47. And. de Besetis in repet. leg. j. numero 11. C. de sacrosan. eccles. Bald. in Authen. ingressi, numero 15. C. de sacrosanct. eccles.

Amplia secundò, vt non possit eis relinqui locus in quo debeat construi noua ecclesia, vt ibi fratres commorentur, & relinquatur pecunia ad constructionem: nam tale relictum omnino est inutile: quia prohibitum est dictis fratribus nouum locum acquirere, vt in dict. capit. vnico. de excessi. præla. lib. 6. & Cleme. cupientes. de pœnis, & ita tenet Petr. Bell. per suprà d. iura in d. Rub. 16. de religiosis mendicantibus, nume. 1. Dilec. de arte testandi, tit. j. cautela 11. nu. 3. Bal. in d Auth. ingressi. nu. 19.

Amplia tertiò, habere locum etiam in hæreditate parentum: nam parentibus non succedunt: cùm hæc regula habeat locum in successione quarumcunq; & quorumcunq; bonorum sunt incapaces, ita tenet Bald. in l. j. C. de sacrosanct. eccles. quem ibi sequitur And. de Besetis in repet. num. 12. vbi dicit, quòd si pater cum non instituerit, non ideo testamentum vitiabitur. Quam opinionem sequitur Gulie. Benedictus in repet. c. Rainutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, præludio 4. nu. 215. & in verbo, in eodem testamento relinquens, el j. nu. 122. de testam. Bart. in tract. Minoricarum. lib. 1. in j. distin. c. j. facit generalitas tex. in d. Clemen. exiui. de verb. significa. Boer. in decisi. 354. nu. 10. Felin. in c. præsentia. nu. 52. de prob. & ibi Decius nu. 266.

Amplia quartò, vt nec beneficia habere possint. Facit tex. in Clem. vt professores. de regula. vbi dicit quòd nec aliquam curam, nec quodcunq; animarum regimen tales possunt obtinere nec exercere, ita tenet Federi. de Senis in consi. clxj. facit etiam text. in Clemen. exiui, de verb. signi. & in cap. cùm ad monasterium. de statu regula. & ita expressè tenet Gulielmus Benedictus in d. repe. cap. Rainutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, præludio quarto, numero 218. eandem opinionem tenet Petrus Rebuffus in tract. de pacificis possesso. numero 258. facit etiam quod notat ipse Rebuff. in practica beneficiorum, in titu. de vicariis episcoporum, num. 32. Ioa. de Imo. in c. cùm dilectus, nu. 8. de cleri. non residen.

Amplia

Amplia quintò, quòd neque naturaliter eis debetur, & hæredes in foro conscientiæ licitè possunt retinere eis relictum, ita tenet Barto. in tract. Minoricarũ, lib. primo, dist. j. c. 3. per totum, maximè numer. 8. quem sequitur Dilec. de arte testandi, tit. 1. cautela 11. num. 1. Bald. in Authen. ingressi. C. de sacrosan. eccles. vbi allegat S. Thomam, quem sequitur Andr. de Besetis in repet. l. j. nu. 11. C. eod. tit.

Sextò amplia, quòd non possunt esse executores testamentorum: vt in d. Clementina, exiui, §. proinde, & §. verum, de verbo. signi. ita tenet Bald. in d. Authen. ingressi, C. de sacrosanc. eccles. & in Authenti. si qua mulier. eod. titul. in quo Barto. distinguit in tract. suo Minoricarum: in tertio libro, c. 4. & 5. nu. 5. & 6. Quòd si quis relinquit decem Florenos, vt expendantur inter decem pauperes qui eligantur per talem fratrem Minorem: quia tunc nullum litigium fiet per talem fratrem, nec distributio pecuniæ: nam testator ipse distribuit: sed per fratrem fiet sola electio personarum, & in hoc casu putat ipse quòd possit fieri: quia cessant omnes rationes prohibentes fratribus minoribus propriũ habere. Præterea ex hoc fratribus nullum ius quæritur: ita enim nominatio est merè facti. Quod patet: quia cadit in deportatum, qui non est capax eorum, quæ sunt iuris ciuilis: vt in l. cùm pater. in §. hæreditate. ff. de legatis 2. & in leg. ex facto, in §. si quis rogatus, ff. ad Trebellia. & hanc opinionem tenet idem Bartol. in dicta leg. cùm pater. in §. hæreditate. quem sequuntur ibi Paul. & Ioann. de Imol. Ancharan. in consi. ccccxij. numero tertio. Iaso. in leg. prima, §. item acquirimus, nume. quinquagesimosecundo, ff. de acquir. posses. Alexan. in consi. 57. num. 8. volum. 2. Couarru. vbi citat Bald. pro opi. Barto. & contrarium expressè tenet in c. tua. nu. 1. de testamentis.

Contra quam opinionem tenet Bald. in dicta Authentic. ingressi. numero vigesimo, vbi dicit, quòd nullo modo cadit in fratrem Minorem officium executoris: ideo quia de facili hoc officium posset trahi ad quæstum pecuniarium. Quam opinionem Bal. sequitur Cardin. in dicta Clement. exiui, in §. verùm. numero 14. & ibi Anchar. numero vigesimotertio, & in consi. ccij. numero secundo, Iacobus de Canibus in tract. de executione vltimarum voluntatum, in prima particula, numero vigesimotertio. Dominicus de sancto Geminiano in cap. primo, de testamen. in 6. & ibi Francus. Quam opinionem tenet etiam Fel. in c. ex parte, numero sexto. de consti. Barba. in consil. 12. volum. primo, numero tertio, versicu. ex istis infert. Eandem opinionem contra Bartol. tenet Ripa in dicto §. si quis rogatus, numero quinto, vbi dicit quòd verior & salubrior est suprà dict. opinio Bald. per text. in d. Clement. exiui. in §. dubitauerunt. ibi, in ea quomodò oculos habere ad bona videantur. Quę ratio militat etiam in casu Bartoli: cùm possint eligere aliquos pauperes cum quibus participarent de lucro: & ibi respondit ad fundamenta Bartoli.

Opinionem tamen Bartoli dicit ibi posse procedere, quæ communis videtur nemine se opponente: quia tunc valet electio, secundum Feder. de Senis in consil. 293. ad fi. & in istis terminis loquitur Roma. in cõsil. cccclx. numero quinto, & in singu. cexlij. & in consil. ccxxxv. numero quarto, & vltra doctor. suprà dictam opinionem Bald. contra Bart. dicit esse puram veritatem Barb. in dicto capitul. tua nobis. numero 9. & 10. & dicit, quòd communis eam sequitur: Eandem opinionem Bald. dicit de iure veriorem, licet opinio Barto. videatur communior, Dilec. de arte testandi, tit. 7. cautela 7. nume. 3. sed ex suprà dictis patet quòd verior, & communior est opinio Baldi.

Amplia septimò, quòd etiam annuos reditus acquirere non possunt, ita probat tex. in d. Clement. exiui de paradiso, in §. cúmque annui. & ibi Card. n. 12. quam opinionẽ tenet Dec. in c. in præsentia, nu. 272. de probatio. Ancharan. in d. Clemen. exiui. nu. 14. Abb. in d. c. in præsentia. numero 63. Barb. numero 155. Barto. in tract. Minoricarum, in 2. lib. distinct. 6. c. 1. numero 32. Quam ampliationem declara vt Dec. vbi suprà: & per Dilec. de arte testandi. tit. j. cautela 11. nu. 2. Bellon. in consi. 23. nu. 9.

Amplia octauò, procedere nõ solùm respectu proprietatis, & dominij, sed etiam respectu æstimationis: vt bona non possint vendi, & capi æstimatio ipsorum, per tex. in d. Clementina, exiui. in §. cupientes. in verbo, nec liceat eis. de verbo. signific. & ita tenet Bald. in dicta Authen. ingressi. nume. 19. in c. vnico. in verbo, domum. de religiosis domibus. lib. 6. Card. in dicta Clemen. exiui. in §. proinde. numero 11. & in consil. 102. in 2. dubio. Decius in dicto c. in præsentia. numero 279. Nec obstat si dicatur hoc debere intelligi quando æstimatio esset magna & tanta quæ induceret fraudis suspicionem: secus autem si esset modica, taliter quòd cessaret fraudis suspicio: quia tunc liceret illam modicam æstimationẽ habere, per text. in d. Clemen. exiui. in §. cupientes. & in d. versic. ne liceat eis. Nam procederet obiectio quando per viam legati esset relictum modicum, vt illa litera dicit: secus autem, quando sumus in causa intestati: quia tunc etiam modicum non potest capi, siue illud modicum consistat in proprietate siue in æstimatione, & ita concludit Parisius, in dicto capit. in præsentia. numero 175. Quam ampliationem tantummodò dico procedere in fratribus Minoribus, non autem in fratribus Prædicatoribus, & aliis mendicantibus: quia possunt capere bona immobilia, non vt retineant, sed vt vendant, & pretium in eorum vsum in necessitatibus conuertatur, ita probat gloss. in cap. vnico. in §. cõfirmatos. in verbo, domum. de religio. domibus, libro sexto, & ita expressè tenet Specul. in titul. de statu monacho. §. primo, versicul. tertiò quæritur. Bald. in leg. cum quæritur, C. de leg. Alexand. ibi refert alios quàm plures Docto. in leg. apud Iuliani. in §. constat, alias est sub leg. idem Iulianus, ff. de lega. 1. Eandem opinionem tenet Decius in capi. post cessionem, numero sexagesimooctauo, de probationibus. & eam dicit esse communem opinionẽ in capit. in præsentia, numero 270. eod. titu. Eandem opinionem dicit esse communem Alexan. in consi. lxxxviij. numero primo, lib. secundo, Abb. in d. c. in præsentia, nume. 63. & ibi Felin. nu. 52. vbi tenent hãc opinionem. Hippoly. in singula. cxxxij. & in repet. l. fi. nu. 165. ff. de iurisdict. omnium iudic. Bertrandus in consi. clij. nume. 1. & 2. volu. j. secundæ impressionis. Hanc opinionem dicit esse communem Nicolaus de Vbaldis in tracta. de successio. ab intestato, in prima parte, num. 6. Mathesillanus in tract. de successio. ab intestato, in tertio articul. numero quadragesimoprimo, Parisius vbi in dicto capitul. in præsentia. numero 177. & 189. Cardina. in dicto §. proinde, numero 11. & ibi Doct. Pro hac opinione allegat quàm plura Maturinus Montanus in Authe, de hæredibus ab intestato venientibus. versicul. quartus casus. collatione ix.

Amplia nonò procedere, etiam si monachi promo-

ucan

ueantur ad episcopalem dignitatem, prout de iure possunt, vt in c. quorũdam. de electio. lib. 6. nam propter hoc non efficiuntur capaces, secundum glo. notab. in d. c. quorundam, in verbo, mendicantium. Ratio est: quia licet monachus efficiatur episcopus, adhuc est de ordine mendicantium, secundum suprà d. glos. quem sequitur Iason in Auth. ingressi, nume. 16. C. de sacrosan. eccle. & in l. ex facto. in §. Iulianus, nume. 10. ff. de vulg. Nicol. de Vbaldis in tract. de successio. ab intesta. in prima parte, num. 3. Mathesillanus in tract. de successio. ab intestato, in 3. artic. principali, num. 41. Maturinus Montanus in Authent. de hæredib. ab intesta. venientibus, vers. quartus casus. Ratio etiam est: quia illa dignitas superueniens non liberat fratres Minores à continentia, seu voto paupertatis, secundum glos. in cap. de Monachis. in verbo, discedere, xvj. quæstio. j. nec etiam liberat ab habitu, vt est glos. in cap. in noua, xvj. quæstio. 7. & in c. sanctimonialis. xxiij. distinct. & in d. capit. de Monachis, & bona prouenientia eis post dignitatẽ assumptam essent illius ecclesiæ, ad quam assumpti fuerunt, ita probat tex. in capitu. statutum, & ibi gloss. 18. quæst. j. gloss. 1. in c. quia in tua, 12. q. 1. plus etiã dicit Bal. in Authen. licentiam, C. de episc. & cle. num. 3. quem sequuntur suprà dicti Docto. habere locum etiam si talis Monachus esset Cardinalis: nam nulla dignitas liberat monacbum à substantialibus regulæ: bene tamen eximuntur tales assumpti ad dignitates prædictas ab obedientia suorum prælatorum, vt in d. c. de Monachis, xvj. q. 1. & in d. c. statutum, 18. q. 1.

Limita primò hanc regulam non procedere quandocunque aliquid est eis relictum pro alimentis, ita tenent Barto. & Bald. in l. legatum, ff. de capitis diminutio. & in l. cùm pater, in §. hæreditatem, ff. de lega. ij. & l. si in metallum. ff. de his, quæ pro nõ scriptis habẽtur, & in l. seruos, ff. de alimen. & cibar. lega. Ioan. de Imo. in l. intercidit. in fi. ff. de condi. & demon. Ange. in l. si Stichum. in §. si stipulatio. ff. de verborum obliga. Rolandinus Bononiensis in tracta. de testamentis, in Rub. xx. nume. 5. Quod est verum nisi esset annuum: quia habet aliquid proprietatis: nam tũc capere non possint, secundum suprà dictos Doct. pro quo facit quod suprà dixi in 7. Ampliatione. Hanc etiam opinionem tenet Troilus Maluezius in tractatu oblationum, in 3. parte, numero 4. Pau. Paris. in dicto capit. in præsentia, nu. 178. & videtur pro hoc tex. in dicta Clemen. exiui de Paradiso, in §. rursus. & ita concludit Dominicus de sancto Geminiano in consil. xl. num. 8. & 9.

Limita secundò, non procedere quandocunque monachus efficeretur capax ex priuilegio apostolico, cuius tenor & verba sunt attendenda, vt in capitulo, porro. & in capitul. præcipimus. de priui. nam tunc talis monachus liberatus ab ordine autoritate summi Pontificis, ius succedendi recuperat, eo quia censetur cõstitutus in statu in quo erat ante ingressum, ita concludit Bartol. post longam disputationem in tract. Minoricarum, lib. 4. distinct. tertia, capitu. 3. nume. 10. allegat ad hoc tex. in cano. statuimus, decima nona quæstio. tertia, & in l. 1. de senten. pas. & in l. 1. in §. filio qui mortis, ff. ad Tertul. quem sequitur Ias. in l. ex facto, in §. Iulianus, nume. 10. ff. de vulgari. facit quod notat Paulus Paris. in consi. xxij. numero 2. volum. tertio, Bertrandus in consi. clij. secundæ impressionis. Felin. in c. in præsentia, num. 52. in fine, de probationibus.

Tertiò limita, non procedere, quando isti fratres Minores recipiunt & retinent hæreditates nomine Romanæ ecclesiæ, ita tenet Bertran. per quandam bullam Clementis & Sixti Papæ 4. in consil. clxvj. numero 2. in ij. volum. primæ impressionis. Quæ limitatio olim procedebat per text. in dicta Clement. exiui. in §. proinde. ita tenet per illum text. Petr. de Vbaldis in tract. de quarta canonica, episcopali, & paruchiali. quæst. 14. nu. 46.

Quartò limita, quando aliquid recipiunt ab ingrediẽtibus eorum religionem: quia ab eis possunt recipere per modum eleemosynæ, dum tamen quantitas bonorum non sit talis quòd possit præsumi contra eos quòd in fraudẽ fiat, ita probat text. in dicta Clemen. exiui. in §. cæterùm. quam limitationem intelligo veram & supra d. text. de receptione rerum quæ fit propter necessitatem instantem, vt quia tempore ingressus, monasterium eget pane, vino, ornamẽtis ecclesiæ & aliis necessariis: quia illud non repugnat mendicitati: nõ tamen permittit ibi text. quòd annuum reditum possunt super illis bonis recipere, cum hoc repugnet eorum statui, & expressè prohibitum sit in dicta Clemen & ita illum text. intelligit Dominicus de sancto Geminia. in d. consi. quadragesimo, num. 10. P. Duen. re. 381.

¶ Fratres si plures sint ex eodẽ patre nati, si vnus per sententiam fuerit pronunciatus ciuis Florentinus, omnes pariter erunt Florentini, talis enim sententia ius facit quo ad omnes. Angel. §. sed ad hæc. auth. liceat matri, & auiæ. Alex. l. sæpe, num. 51. ff. de re iud. dixi ego super limi. 18. Medic. re. 8.

¶ Fraus. L. 48. Vlpian. lib. 30. ad edictum al. 47. Quidam putant legendum 31. arg. §. seq. & l. non, pro soc. ex qua ille §. sumptus est.

Consilij non fraudulenti nulla obligatio est, cæterùm si dolus & calliditas intercessit, de dolo actio competit. §. Socij mei socius, meus socius non est.

Ex titu. mandanti. Al. præponitur 2. superioribus ll in 6. cap. nullus ex consi. 62. mandati, leg. 2. §. fin. Fraudulenti. Quod quisque iu. l. 2. de iniu. l. non solum 11. de homi. ca. 6. §. qui verò, de parri. l. vtrum, C. maiest. l. quisquis man. l. 2. §. 1. §. fin. de pœ. in 6. cap. fœlicis, de dolo, l. quòd si cùm scires, l. si cùm, 34. ad legẽ Aquil. l. item si obstetrix, de ser. cor. l. 1. §. fi. l. 86. §. tanta. Exemp. Dep. l. 1. §. idem Pompon. mand. l. 2. in fin. l. 12. §. quidem. Contrà de fur. l. qui seruo pers. c. quod semel, 21. in 6. Obligatio. Nisi illud causa negocij constiterit, aut ratione muneris vel officij fuerit datum, man. l. 6. §. planè, Instit. eod. titu. §. tua. d. leg. 2. l. or. axio. 189. Ratio colligitur 14. quæstio. 1. c. quod præcipitur, de ar. cap. cum omni, de verborum signification. l. sæpè, in fin. Institu. de ob. quæ ex del. nas. §. ope. s. l. contractus. Competit. Vel in factum prætoria de fur. l. si is qui rem, §. si tu Titium. Scil. si consilium illud in propriam speciem delicti non cadat, quod alia actione vindicetur, & factum vel res tale consilium sit sequutum de dol. l. si quis affirmauerit. 1. & 2. respon. de fur. l. si quis vxorem, §. cum Titio, de iniur. l. non solum, versi. Attilicinus, arg. sup. tit. 1. l. sæpè, §. fin. dicta l. si quis, §. neque verbo, teste Fabr. Sic non obstabit l. qui seruo persuaserit, de fur. l. 1. §. sed vtrum de ser. cor.

§. Socij. Pro soc. l. qui admittitur, sup. tit. 1. l. Modestinus. Huc pertinet, C. de inoff. test. l. liberi. 93. dist. c. si inimicus. Secus de hæ. inst. l. si. §. sed homo, de probt. feu. al. per Fe. §. illud quoque. Riisvvich. parari.

¶ Fravs

¶ Fravs. Vlpian.lib.lxvj.ad edictum. Lex cxlv. al.cxxxviij.

Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt. Ex tit. quæ in fraud. creditor. Et ratio est: quia dolus nō infertur scienti. ad idem textus lege qui autem. §. præ tereà. quæ in fraud. credit. sicuti etiam dicitur, quòd volenti non fit iniuria, l.j. §. vsque adeo. de iniur. & in reg. scienti. in vj. vbi vid. etiam Dyn. Viuienn.

¶ Fravs. Papinian. lib. xxxj. quæstio. lex lxxviij. al.lxxix.

Generaliter cùm de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per aduersariū habere • non potuit, considerandum est.

Addit. potuerit. in P. floren.

Fraus à ferendo, deceptio quæ alicui infertur. & Papinianus ait semper in iure ciuili, non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoque desiderari, respiciens eodem, quò respexit naturalis lex, dum dicit, non cōcupisces, &c. & vid. hic Bald. & tit. si de feu. fuerit controuersia int. dom. & agnat. in c.j. §. beneficiū. in principip. vbi ad hoc allegat Ioan. Mona. in capit. auaritiæ. de elect. in 6. & facit. text. fraus. de legibus, l. in fraudem. quæ in fraud. credit. Viuiennus.

¶ Fravs. Papin. lib. xxxij. quæst. Lex lxxij. al. lxxx.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoq; • consideratur.

Addit. desideratur.

De his vid. l. ait prætor, §. ita demum quæ in fraud. credit, j. l. ij. C. de ser. pign. dat. manum. consilium, & nō euentus solùm facit fraudem, in fideicōmissariis tamen libertatib. obtinuit euentum solùm inspici. Viuiennus.

¶ Fravs. L. 80. Papinianus lib. 32. Quæstionum.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euētu duntaxat, sed ex consilio quoque • desideratur.

Addit. al. consideratur.

Arg. l. 338. §. fin. l. ait, §. ita, C. de ser. pig. l. 2. si quis in frau. pa. l. 1. §. 1. C. de dol. l. 1. §. 1. de verborum obligation. l. si quis cum aliter, de do. cau. mor. leg. etsi debitor, C. qui ma. non pos. l. 1. Contrà eod. titul. l. fin. Contrà de fic. l. lege, §. cùm quidam, l. in lege, de custo. re. l. carceri, ad legem Aquil. l. in lege. Eventv. Hoc est, casu fortuito non consulto. De fic. l. 14. l. 7. C. eo. l. 8. l. 9. ne obstet de pœnis, 16. §. 1. Ratio, de fur. l. qui iniuriæ, de pact. l. 1. §. penultim. Ad fin. s. propriè, ne obstet, C. de his qui à nō do. l. fin. si quid in fran. pa. l. 1. §. 1. de pact. l. 7. §. dolo, cum seq. §. Riisvvichius parati.

¶ Fravs. Qui soluendo nō est, necessarium hæredem etiam in fraudem relinquere potest. Impe. Pertinax. C. de ne. ser. l. 1. Riisvvich.

¶ Fravs. In his quæ posteà fiunt, fraus præsumitur non in his, quæ antè facta sunt.

In aut. de æqual. do. §. dedimus.

In Aut. de exeu. & intro. re. §. optimum.

Azo, rub. 104.

¶ Fravs, Conditio. Paulus, lib. xxj. ad edict. Lex cxxxiiij. al. l. cxxviij.

Non fraudantur creditores, cùm quid non adquiritur à debitore, sed cū quid de bonis diminuitur. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

Vnde actionem habet ad id, quod ad alium transtulit, recuperandum: sed non ad id quod capere noluit, & hæc re. videtur procedere in his, quæ contra ius commune concedantur: aliàs secus l. 1. §. confertur. suprà, de collat. bon. G. Viuiennus.

¶ Fravs & dolus nemini debet patrocinari. fallit vt per Damas. reg. 20.

Fraudem non esse admittendam. fallit vt per Damas. reg. 94. Don. Fina, lib. 5.

¶ Fravs, Dolus, & culpa, eorúmque communia.

Quod fraude fit, & dolo, fraudem suam nemo debet allegare.

ff. de pact. l. vnus, §. de dolo.
ff. de transact. l. transact.
ff. de adopt. l. post mortem.
C. de ser. pig. da. l. si credi.
C. de reuoca. do. l. confir.
C. si minor se ma. dix. l. 2. & 3. Azo, rub. 64.

Non videtur fraudare, qui fraudem excludit.

ff. de acquir. hær. l. si pupillus.
ff. de leg. 2. l. cùm pater, §. fi.
ff. de omiss. caus. testa. leg. quia, §. si patro. Azo, rub. 64.

Fraus nemini prodest.

C. de sacros. Eccl. l. sancimus.
C. de reuoc. don. l. confir.
C. de relig. l. 3. & 4.
C. ad Vell. l. si sine quo.
C. de leg. l. si te.
C. de dol. l. si maior.
C. de vsur. l. eos. in fin.
C. ad Treb. l. non iustam.
C. de transl. l. trans. fi.
C. de litig. l. vlt.
C. de ser. pig. dat. l. si credi.
C. de vsuc. pro empto. l. vlt.
C. de eo, per quem fac. est, l. ex hoc.
ff. si quis caut. l. 2. in fin. & l. si duo.
ff. de arbit. l. ita demum.
ff. de inoff. test. l. eum qui vul.
ff. ad exhib. l. sed &, §. pen.
ff. de cond. ob caus. dat. l. dedi.
ff. ad Vell. l. ex primo.
ff. ad Maced. l. si filius, §. 1.
ff. mand. l. hominem.
ff. pro socio. l. verùm, §. tempus.
ff. de act. empt. l. domnm.
ff. de euict. l. si cùm prætor.
ff. solut. mat. l. etiam si. §. licet.
ff. quod vi aut clàm, leg. semper, §. cùm autem.
ff. de dol. except. l. apud. §. mar.
ff. de furt. l. eum qui, §. his autem.
ff. de mag. con. l. 1. §. sciendum.
In Lombard. de fur. leg. si quis seruum, §. autem.

Fraudem suam, & Fraus nemini. Hæc duo sunt regularia, & rationabilia, & vix patiuntur exceptionem. Azo, rub. 4.

Taciturnitas fraudulosa tacenti obest.

In Aut. de nup. §. si verò ab.
C. si res al. pig. dat. sit, l. 2.
C. si contra ius vel vtil. publi. l. 2.
C. ad Vell. l. si sine.
ff. de inter. act. l. de ætate, §. etsi.
ff. ad l. Aquil. l. qui foue. §. si pnp.
ff. de relig. l. vlt.
ff. locati, l. sed addes, §. 2.
ff. de ædil. edict. l. ob quæ, §. in fund.
ff. de hær. vend. l. qui autem.

ff. de

ff.de contrah.empt.l.quod sæpè.§.vlt.
ff.de pericul.& com.l.si post.
ff.de dol.except.l.apud Cel.in prin.
CONTRA.
ff.quib.mod.pig.sol.l.sicut,§.si consensu.
ff.de furt.l.pen.
ff.de nouat.l.doli.
ff.de dol.excep.l.nouatio.

Taciturnitas,&c.]Non obstat,quod legitur in ff.quib. mod.pign.vel hypot.sol.l.sicut.quia ibi non proponitur, dolo tacuisse. Item non obstat, quod legitur de furt.l.pen.& de nouat.l.doli ex. quia non videtur dolo tacuisse,qui vtitur suo iure,vt ff.de reg.iur.l.nullus videtur. Azo,rub.64.

Aliquando datur dolosa actio à lege.
ff.de neg.gest.l.si pupilli,§.sed & si quis.
Aliquando conceditur ab homine.
ff.de re iu.l.in depo.

Aliquando,&c.]Hoc ideo:quia non in eo quod dolo fecerit,sed in alio petit sibi patrocinari.

Aliquando exceptio indulgetur.
C.de rei ven.l.cùm à matre.
ff.mand.l.sed fideiussor,§.in omnibus.

Aliquando conceditur,&c.]Hæc est nota.

Culpa in re propria exigitur.
C.de fals.mo.l.1.
C.de hæretic.l.3.
ff.de dam.infect.l.qui bona,§.cum.
ff.de aq.plu.arc.l.si inter eius in princ.
ff.solut.mat.l.si constante.§.si maritus.
CONTRA.
ff.de pet.hær.l.si quis post,§.si.
ff.ad l.Aquil.lege Aquil.
ff.solu.mat.l.si coustan.§.si tamen,& l.etiam, §.licet.
ff.de bon.aut.iud.poss.l.prætor.§.meum.

Culpa in re,&c.& contrà.]Solutio. Culpam committere potest quis in re propria,sed eius nomine non tenetur,vt in contraria Rub.dicitur:nisi illicitum quid in ea exerceat,vt in hac Rub.

ff.solut.mat.l.si cum dotem.
ff.de iudic.l.soler,§.si reus.
ff.de acqui.hær.l.si seruum quis.
CONTRA. Aliàs obest.
ff.de relig.& sump.fun.l.seruum.
ff.de fideiuss.l.Vranius.
ff.de reg.iut.l.nec exempt. Azo,ru.64.

Aliquando ab initio culpabilis nunciatur, etiamsi postea sine sua culpa aliquid acciderit.
In Lomb.de furt.l.si seruus interpo.
C.de admin.tut.Aut.nouissi.
ff.de cond.furt.l.vlt.
ff.deposit.l.1.
ff.locati.l.videamus.
ff.de publi.l.Cæsar.
ff.quod met.caus.l.si mulier.

Aliquando,&c.]Hæc est nota,sicut & sequens,& 3.& 4. Azo.rub.64.

Aut nullum culpa sua acciderit.
ff.quib.ex caus.maio.l.sed &,§.si.
ff.ad l.Aquil.l.item Mela.
ff.de cond.ob tur.caus.l.3.& 4.& 5.
ff.de solut.l.Stichus,§.pen.
ff.de reg.iur.l.quisquis. Azo,rub.64.

Interest,an ab initio,an ex pòst facto scientiam rei alienæ habuit,culpam vel dolum commiserit.

ff.de rei vend.l.si in aliena.
ff.de solut.l.cùm quis,§.1.
Contrà,C.de incest.nupt.l.cum ancill.
Azo,rub.64.

Ab initio culpabilis excusatur,si posteà id sine sua culpa euenerit.
ff.quib.ex caus.maio.l.antepen.
ff.de iudic.l.3.
ff.ad l.Rhod.de iact.l.vlt.§.si.
ff.de iur.dot.l.si is.
ff.quod vi aut clã,l.si aliud.§.est. Azo,ru.64.

Aliquando exceptio indulgetur.
ff.de dam.infect.l.qui bona,§.cum ius.
ff.solut mat.l.si constant.
ff.de aq.plu.arc.l.si cut eius.in prin.
C.de fals.moneta.l.1.
C.de hæret.l.3. Azo,ibid.

Aut si nullum inciderit,excusatur.
C.quod met.caus.l.isti.
C.de donat.ante nup.l.2.
ff.quod met.caus.l.extat. Azo,rub. 64.

Dolum præsumi.
C.de donat.ante nupt.l.si constan.
C.de hær.l.2.
C.de his,qui ad Eccl.conf.l.vlt.
ff.de act.& ob.l.si cui,§.quòd.
ff de pact.l.si hominem.
ff de suspect.tut.l.4.§.idem.
ff. mand.l.si procurator,§.si igno.& §.vlt.
ff.de reg.iur.l.non potest dolo.
ff.quæ in fraud.cred.l.omnes,§.Lucius.
ff.de adopt.l.nec ei.
ff.ad l.Fal.l.locati.
ff.de ritu nup.l.senatus non sol.
ff.de admi.tut.l.tutor,qui.
ff.quib.mod pig.sol.l.sicut.§.cred.
ff.de suspect.tut.l.3 §.idem erit.
ff.de acquir.hær.l.si his. Azo,rub.64.

Dolum non præsumi.
C.de transact.l.interpo.
C.de dol.l.dolum ex.
ff.de acquir.hær.l.Iul.de script.
ff de tut.& cura.l.Seio.
ff.de dolo.l.eleganter,§.vlt.
ff.pro socio,l.meritò.
ff.quæ in fraud.cred.l.ait,§.quòd.
ff.de probat.l.quoties,§.qui do.
ff.de leg.1.l.cùm pater,§.Titio.
ff.de lib.hom exhib.l.quod & lex,§.si eum.

Dolum præsumi, &c.& econtrà.]Generale est, vt non præsumatur dolus,sed probari debeat ex perspicuis indiciis,vt C.de dol.l.dolum, nec ex omni facto, vel dicto, vel omisso præsumitur: vt notari potest per multa exempla,in contraria Rubr.sed ex certis tantum,quæ in hac Rub.colliguntur.

¶ FRAVS vnius nemini nocere,nec sibi prodesse debet.Cin.& Bald.l.si infantem,C.de legatis S.pe.in tit. de cessione.act.§.1.ver.ex primis fraudibus enim obuiandum est,Spec.in ti.de edit.instru.§.3.vers.sed pone,Card.clemi.§.si de e oncess.preb.c.sedes.de præscr.c.quanto,de diuort. Med.reg.8.

¶ FRAVS non rumpit dispositionem testatoris,capi. requisisti.de testamen.conc.simil.leg.iubemus,§.sanè,C.de sacr.sanct.eccles.Doct.leg.imperium,leg.2, ff.de stat.hom.Innoc.capi.cum à nobis.de testa.leg. scio,ff.de in integr.restitut.quando minima est Medic.re.5.

Fraus

Fraus. Vide Dolus.

Frequenter.l.35.l.64.ea quærarò. Riifvvich.

¶FRVCTVA.L.72.Iauolenus libr.3.ex posterioribus Labeonis.

Fructus rei est vel pignori dare licere.

Ad verbum est de vsur.l. fin. REI.s. tit. 1.l. propriè 83. vbi latiùs. Rüsvvich.paratit.

¶FRVCTVS.172.fructus rei.l.124.§.1.§.cùm verbum restituas: De his tractant Dd.in l.fideicommissaria. ad Treb.

Omnis fructus non iure seminis, sed iure soli percipitur. de vsur.l.25. in princip. & §. in aliena.l. 28.§. fin.

Fructus pendentes pars fundi videntur. De rei vendic.l.44.

Fructum capere ex eo quis non debet, quod conatus est impugnare. Reg.vi.ex ęo non debet quis.

Fructus dicuntur deductis expensis.de pet.hę.l.si à domino.§.fin.Sol.mat.l.diuortio. §.impendia.fa. hær. l.fundum qui.

Omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauit. Caius de vsur.l.28.in fi.

Fructus sequuntur dominum. De rei vend. l. fructus. l. In fundo. Exc. de vsur. l. Heren.vide infrà vsum. Tractatur in l. in fideicommissaria. Ad Trebell. Riisvvich.

¶FRVCTVS & PIGNVS. Iabolenus lib.3. ex posterioribus Labeon.

Lex lxxij.

Fructus rei est, vel pignori dare licere.

Coniunge l.vet. de vsur.& vid.tit.quibus mòd, re contrahi.oblig.in Institut. Viuien.

FRVCTVS beneficiorum percipiunt scholares, dum sunt in studio, ac si residerent. Hanc regulam probat tex. & ibi Panorm.in c.super specula. de magistris.tex.in c.ij.de priuilegiis.lib.vj. Eãdem opinionem tenet idẽ Abbas, per tex.ibi in c.tuæ.& in c.relatũ.de clericis non residentibus.in c.licet. de præbendis.in cons.dlxxxviij.vers.tertiò, quia his cessantibus.vol.j.eaudem probat textus in Clementina prima.§.cæterùm. de statu monachorum. glos.in pragmatic.sanctio. §.verumtamen. in verbo, libertus. Lucas de Penna tenet hanc opinionem in l.hac lege.C.de proximis sacrorum scrinior.lib.xij. Iacobus Rebuffus in l.in sacris.eo.titu.& in l.j.C.qui ętate.libr.x.Ioan.de Platea in l.ij. C. de incolis. libr.x. Ioan.de Imol.in Clemen.j.in fine, de magistris. Federicus de Senis in consilio ccxlvj. Boerius in decisione xvij. Eandem opinionem probat text.in cap. olim. de verborum significat.& in c. cum ex eo.de elect. libr. vj.& ita expressè tenet Ioan. Copus Parisiensis in tractat.de fructibus. titul.iij.c.iiij. numero 5.Ratio est: quia ab ecclesia non censetur absens qui causa studiorum abest: vt in l.quæsitum.in princip.ff.de legat.iij.ibi, si studendi causa misisset, non quòd de feudo eum aliorsum transferret, & in l. Seiæ.§.Pamphilæ.ff.de fund. instruct. Eandem opinionem tenet Blasius Ariolus in capitulo eam te. nu.137.de rescriptis.

Hanc regulam, vbi eam limitat duodecim modis, ponit Petrus Rebuffus in tractatu de priuilegiis scholarium: in priuilegio trigesimoprimo, à numero primo vsque ad finem. P.Duen.re.386.

¶FRVCTVS concessi à patre filio indefinitè bonorum suorum non solum includuntur fructus illius anni, sed futurorum etiam annorum. Bald.authen. excipitur. C.de bon.quæ liber.fallit nisi fructus extarent tempore donationis. l.si ita. ff. de auro, & arg.leg.Alex.l.diuortio.§.ob donationes. colu.3.ff. solu.matrim.item nota quod si quis vendiderit alicui fructus alicuius prædij huius anni, & hoc prædium binos fructus eo anno adferat de primis tantum intelligi debet nisi pretium esset æquiualens fructibus totius anni. Rom.l. cum in fundo.§.vxor. ff.de iur.dot. Med.re.2.

¶FRVCTVS concessi episcopo primi anni, totius suæ diœcesis propter debita persoluenda, si fructus illius anni aliquo casu nulli fuerint, vt quia tempestate perierint, consumpta est omnino illa gratia, nec poterit episcopus alterius anni fructus percipere.l.cum certius. ff.de rit.vin. leg. Doc.com. c. si propter.de reser.6. ampl. vt intelligatur de primis fructibus non de secundis, dato quod bis in Anno ager fructus producat. Alex. in addit.ad Bart.l.boues.§.hoc sermone.ff.de ver.sig.l. dotis promissio. ff.de iur. dot.Alex. cons.16.nu.6.vol.4.Fe.c.2.col.2. nu.8.de tre.& pac.Ias.l.diuortio.§.quod in anno.ff. solut.matr. Curt.cons.178.Natta clem. sæpe.colum. 16.de ver.si.Ias.in l. duob. §.si ei.colu.2. ff.de iur.iur. Med.reg.3.

¶FRVCTVS fundi non lucratur vxor sibi dati ex causa donationis propter nuptias per maritum, licet secus fit in fructibus, quos maritus percepit ex fundo dotali.gl.§.est & aliud.inst.de donat.not.l.fin.C. de dona.ante nup.Bap.in trac.de correl.q.5. nu.151. Med.re.9.

¶FRVCTVS intelliguntur deductis expensis, leg.fructus, ff.sol.matr.

Fallit in 3.casibus, quos refert Iaso. in d.l. fructus, numero 21. Ampliatur in 3.casibus, & limitatur in 4.à Diaz.reg.302. Ampliatur in 8. casibus, vt per Petr. Duen.reg.388.fallit in 3.casib.secundum Alex. in d. l.fructus, num.3. Fallit vt per Damas. reg.50. videas Viui.vers.statutum, seu lex faciens mentionem.

Qui tenetur de fructibus percipiendis, tenetur ad eos quos percipere potuit, l. si nauis.in fi.& l.præterea, ff.de rei vend.

Fallit in 2.casib.quos refert Ias.in l.apud Iulianum, ff. de leg.1.nu.1.

Fructus non veniunt in restitutione fideicommissi, sed cedunt lucro hæredis.l. in fideicommissariam, ff.ad trebel.l.postulante, §.sed si huiusmodi, ff.eo.

Fallit in 18.casib. vt per Rip.in d. l.in fideicommissariam, col.2.

Fallit in 4.casib.quos not.Soc.in l.cum filiofam. ff.de leg.1.ver. ingredior modo quartam partem, nu.1. fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.172.

Fructus non imputantur in legitimam, l. scimus, §.repletionem, C.de inof.testa.

Fallit in 7.casib.vt per Ripam in l.in fideicommissariam, col.6.

Dictio fructus prolata ab homine, refertur ad fructus extantes in fundo, seu procedentes. Bart.in d.l.fructus.ff.solu.matr.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.in tract. de exact.dot. q.10.nu.3.

Fructus beneficiorum percipiunt scholares dum sunt in studio ac si residerent.fallit in multis casib.quos not.Pet.Duen.reg.386.

Fructus percepti per creditorem ex pignore computantur in sortem, leg.si dominium, & ibi Doct.C.de pignor. c.cum contra, eo.tit.l. creditor.& l.fi. C.de pig.actio.

Ampliatur, & limitatur in 6. casibus per Negusant.in tract.de pig.in 5.membro, par.5.nu.1.

In cõtractibus bonæfidei veniunt fructus à mora,quã do peto id,quod fuit meum, à tempore litis contestatæ,quando non fuit meus.

Fallit vt not.Benincasa,in §.actionum,Instit.de actio. num.3.

Fructus consumptos quatenus est effectus locupletior bonæ fidei possessor restituere non tenetur: hanc esse communem opinionem attestatur Porc. in lib.3.suarum concl.reg.25. vbi limitat in 6.casib. & licet fructus lucretur, tamen debet computare in expensis.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.289.

Fructus quando quis rẽ sibi restitui petit, non veniũt, nisi expressè petantur, Canonistæ in c.grauis, de restitu.spoli.l.sciendum,ff.de ædilit.edicto.

Fallit in 5.casib.quos not.Soc.reg.161.

Malæ fidei possessor de perceptis fructibus excusatur propter titulum,l.si fundum, ff. de rei vend.Cano. in c.grauis.ff.de rest.spoli.

Missus in possessionem,si reus intra annum veniat,fructus non lucratur,c.quoniam, §.in aliis, & ibi gl.extra de litis contest.

Fallit in 3.casib.quos no.Soc.reg.265.

Missus in possessionem in personali secundo decreto interposito fructus non lucratur, sed reus contumax licet ipse custodire possit, vt per gloss. in cap. quoniam.§.in aliis,& ibi per doct.extra vt lite non contestat.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.266.

Fructus beneficiorum vacantium applicari possunt ad tempus per episcopum mensæ episcopali ex aliqua rationabili causa:hanc esse communem opinionem attestatur Franc.Turzan.concl.3.vbi limitat in 2. casib.

Fructus & accessoria non veniunt in actione stricti iuris nisi à tempore litis contestatæ, dato, quòd debitor fuerit interpellatus extra iudicium.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.3. Fallit in 4.casibus,vt per Iaso.in l.cum fundus,ff.si cert.pet.nu.2.

Fructus rei legatæ percepti viuente testatore non debentur legatario.

Fallit in 5.casib.secundum Alex. in l. si tibi homo,§.cũ seruus. Donat.rina,lib.2.

¶ FRVCTVS non debentur si casu contigerit, quod vi ventorum arbores sint euulsæ,licet in eorum locum aliæ sint subrogatæ, & hoc quando fructus debentur intuitu primarum.gl.l. obligationum fere. §. placet. ff. de act.oblig. nisi tamen super cespite eiusdẽ arboris alij fruct⁹ colligi potuerint. Me.re.6.

¶ FRVCTVS non imputantur in legitimam, in l.scimus.§.repletionem.C.de inoffic.testam.

Limita septem modis, vt per Ripam in l. in fideicommissaria.ff.ad Trebel. B.Dias.reg.301.

¶ FRVCTVS percepti per creditorem ex pignore, computantur in sortem. Hanc regulam reprobat text.in l.si dominium.& ibi doctor. C.de pignoribus.& in cap.cùm contra.de pign.& in l.creditor. la j.& in l.fin. C.de pign.actione.De iure regio probatur in l.ij.& in l.xxj.titu.xiij.parte v.

Hanc regulam cum sex ampliationibus, & sex limitationibus ponit Neguſ. de pignoribus: in quinto membro quintæ partis principalis, à numero primo vsque ad finem. P.Duen.reg.388.

¶ FRVCTVS quãdo quis percipit de modicis rebus non curatur.l.in commodato. §.1.ff.commod.l.necessarias.§.si annua.ff.de pig.act.Bal.c.adeo.col.3. de resc.item not. quod fructus de proximo colligendi habentur pro collectis. Bar. l. diuortio. §.interdum.ff.sol.matrim. quia quod parum distat nihil distare videtur,& proximè accingendus pro accincto habetur. Med.re.5.

¶ FRVCTVS,quando quis rem sibi restitui petit,non veniunt nisi expressè petantur, ponunt Canon. in c.grauis.de restit.spol.l.sciendum.ff.de ædi.edi.

Primò fallit, quando tales fructus percepti sint post litem contestatam: quia tunc venirent etiam non petiti:vt in §.item sciendum.l.videamus.la grande. ff.de vsur.

Secundò fallit,quando agitur interdicto vnde vi:quia tunc veniunt fructus,etiam si non fuerint expressè petiti in libello: vt ff. de vi & vi arma.l .j.§. certissimum.

Tertiò fallit, quando ageretur condictione legis, si quis in tantam.C.vnde vi.cùm tunc etiam similiter veniant non petiti:vt not.ibi.

Quartò fallit, quando ageretur actione quod metus causa,cùm tunc idem sit.ff.quod metus causa. l.sed & partus.

Quintò fallit,* quando ageretur petitione hæreditatis.l.item veniunt.§.si.secundum Innocen. & Ioan. And.in d.c.grauis.extrà,de rest.spo.B.Soc.reg.205.

ADIECTIO.

* fallit. Adde Iaſ.Instit. de actio. in §. actionum. nu. 234.vbi quid tunc de perceptis & percipiendis,& quid de his qui percipi potuerunt.

¶ FRVCTVS restitui debent,deductis impensis.Hãc regulam ponunt docto. per illum tex. in l.fructus. ff.soluto matrimo. glo.& ibi Barto.& Ange. in l.in fundo.ff. de rei vendic. in verbo, deducto. & in l. ex diuerso.versicu. certè illud.& ibi doctor.Instit. de rerum diuisio.& gloss.in c. cùm contra.in verb. fructus.& ibi Bart.de pignor. facit etiam gloss. in c.grauis.in verb.fructus.de restit.spoliat.text.in l.si à patre,vel à domino.ff.de petitione hæreditatis,in §.fructus.De iure regio probatur in l. vj. titu. viij.& in l.xxxviij.& xl.& xliij.titul.xxviij. parte iij. & l.xj.titu.xv.partita quinta.& in l.iiij. tit.xiiij.parte vj.& circa hanc regu.vltra doctor. in locis suprà alleg.vide Tiraquel.in tract. de vtroque retract. in tit.de retractu lignagier. glo. j.§. xv.numero 1.cum aliis.& in tracta. de primogenitura. q. lxxiiij.nu.7. cum aliis. Catellianum Cottam verbo,fructus.Felin.in ca.ad nostram.numero 3. de iureiuran. Parisium in consilio xciiij.num.25. & in consi. xcvj. numer.25.volu.ij.Iaſ.in l.cùm quædam puella.§.quoties.num.6.ff.de iurisd. omn. iudic. Vincentium de Herculanis in d.l.fructus.nu.8.& in l.diuortio. nu.5. ff.solut.matr.& Iaſ.in d.l.fructus.nu.7. Didacum in lib.j.Variarum resolutionum.cap.iij. nu.3.

Hanc regulam ponit nu. 10.vsque ad nu. 24.eam limitat viij.modis Tiraquel.in d.tract.de vtroque retractu.in d.titu. de retract. lignagier.§.xv. gloss. j.&ibi à nu.24.vsque ad finem ponit alias octo quæstiones in proposito. P.Duen.reg.387.

¶ FRVCTVS veniunt in dispositione, quæ dixerit, quantacunque pecunia ex hæreditate de bonis meis ad eum peruenit,& hoc per geminationem illam quantacunque, gloss.d.l.Balista. ff.ad Trebel.similiter venit totum prædium quando quis vendit periam terræ tot bubulcorum, & quantacunque esset.Alex.consi.129.vol.2.Doc.c.per tuas. de dona. inter vir.& vxo.de fructibus antè vt dixi,tenet Soc Inn.in Rub.de leg.1.in 4.parte.nu.6.dicens hanc esse magis com.opinionem. Med.re.1.

¶ FRVC

¶ FRVCTVS non veniunt in restitutione fideicommissi, sed cedunt lucro hæredis: vt in l. in fideicommissariam. ff. ad Trebel. & in l. postulante. §. sed si huiusmodi. ff. eo. & in l. si quis bonorum. ff. de leg. j.

Limita hanc conclusionem decem & octo modis, vt per Ripam in d. l. in fideicommissariam. Bernard. Dias reg. 300.

¶ FRVCTVVM quãdo à lege fit mentio, intelligitur deductis expensis. text. est iuncta doctrina Barto. ibi, in l. fructus. ff. solut. matrimonio, & in l. j. C. de fruct. & lit. expens.

Amplia primò procedere, etiam si proferatur à lege municipali. vt not. Vincen. in d. l. fructus. quem vide per totam sequen.

Amplia secundò, etiam si lege viua fiat mentio de fructibus, vt in rescripto quo impetratur beneficium, cuius fructus non excedunt centum, &c. Quia etiã intelligitur deductis expensis. ponit Ias. in d. l. fructus. in fin. referendo Bald. Paul. & Cum. Vide ibi melius per Vincent. tenet etiam Segura referendo solum Bal. & Pau. in repet. l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig.

Amplia tertiò, etiam si à lege, vel statuto addatur verbum, integros: videlicet iubendo aliquem restituere fructus integros: notat Ias. in d. l. fructus. referendo Bald. Salyc. & Alexand. de quo vide melius, per Vincent.

Limita quadrupliciter, vt per Vincen. in d. l. fructus. B. Dias. reg. 302.

¶ FRVCTVARIVS non præiudicat domino si sententia contra ipsum fuerit lata, præsertim quando dominus fuit ignorans, Bar. l. sæpe. q. 4. nu. 6. ff. de re iudic. vbi Alex. d. loco. nume. 106. dicit hanc esse com. per reg. istam. Ant. Imol. & omnes c. penult. eod. tit. Med. reg. 8.

¶ FVGIENS à carceribus regulariter habetur pro confesso secundum Bart. post glo. & text. in l. eos. ff. de procurato. & punitur.

Fallit, quando fugeret à carceribus aperto ostio Bal. in l. succurritur. ff. quib. ex caus. maio.

Fallit in eo, qui fugit à carceribus, vt vadat ad superiorem. Abb. in c. in causis. de electio. S. Ian. re. 117.

¶ FVGIENS, fractis carceribus, punitur pœna capitis. Hanc regulam probat text. in l. j. in princip. ff. de effractoribus. in l. milites agrum. in §. cũ tamen. ff. de remilit. ita tenet Bart. in tract. de carceribus. Hippolyt. in practica, in §. attingam. num. 37. Thomas Grammaticus in voto xxxvij. nu. 1. Petrus de Anchar. Ioann. de Anan. & Abb. in cap. à nobis. de apostatis.

Amplia primò in eos, qui huiusmodi fugitiuos celãt, vel occultant, l. consiliarios. in §. pro confesso. in verbo, subtraxit. C. de assessoribus. ita tenet Ioan. Igneus in l. lege Cornelia. numer. 16. ff. ad Syllania. pro qua opinione facit text. in l. j. ff. de recept. & in l. j. & ij. C. de his, qui latrones occult. vbi probatur, quòd si aliquis receptauerit in domo sua malefactorẽ, debet ea pœna puniri, qua ille, qui commisit delictum. Quam ampliationem veram intelligo nisi isti receptatores essent consanguinei. ista est glo. notabilis, & semper mente tenenda in c. felicis. in verbo, receptauerit. de pœnis. libr. vj. quam gloss. sequitur ibi Ioan. Monachus, nume. 3. & alij doctor. Eandem gloss. sequitur Felin. in c. literas. nume. 20. de præsumptio. & in cap. eùm quidam. nume. 11. de iureiur. Marcus Anton. Blancus tenet hanc opinionem, licet de suprà dicta gloss. mentionem non faciat, in tractat. de iudiciis & tortura, num. 202. Hãc opinionem, vbi dicit ita vidisse seruari, tenet Chassanæ. in consuetud. Burgund. in titu. Des iustices. Rubric. j. §. v. in princip. numero 12. in fin. numero 13. & pro ista opin. est text. in l. ij. ff. de receptatoribus.

Amplia secundò habere locum non solùm in ipsos fugientes, verùm etiam in personas ipsorum qui per vim carceratos à carcere relaxant sine licentia custodis. ita probatur in l. xiiij. tit. xxix. par. vij. & in l. xj. tit. xiiij. lib. iiij. fori.

Amplia tertiò adeò procedere, quòd ille, qui accusat volentem frangere carcerem, debet consequi liberationem. ita probat text. in d. l. in eos. in versicul. eos verò. & ibi glo. ff. de custod. & exhibit. reorum. & ita per illum text. tenet Hippolyt. in practica criminali: in §. attingam. nu. 50. Nicolaus Boerius in decis. ccxv. nu. 22.

Limita primò habere locum, quando quis aufugit effracto carcere: secus si aufugit de carcere aperto: quia tunc non debet puniri pœna effracti carceris. ita concludunt Guliel. de Cugno, Alberic. & Bald. per illum tex. in l. vinum. la ij. ff. de furtis. & in l. j. ff. de effracto. vbi dicit, quòd ille, qui exiit de carcere eo, quia inuenit ostium apertum, non tenetur pœna effracti carceris: & sic nec pœna illius tituli. ff. de effracto. quod dictum vltra docto. allegatos suprà in reg. cclxxxix. in ij. limitatione, & in reg. cccxcij. in j. limitatione: vbi etiã hoc dixi, tenet Chassanæ. in consuetud. Burgun. in titul, Des iustices. Rubr. j. §. v. nume. 116. Raphael Fulg. in consil. xlj. numer. 1. Francisc. Curtius Iunior in repet. l. admonendi. numero 164. & ibi Lanfrancus de Oriano. nume. 56. & Francis. à Ripa, nume. 160. ff. de iureiurand. Ioann. Igneus in lege Cornelia. nume. 52. & 53. ff. ad Syllania. Socinus in regula cclxij. in iij. limitatione. Hippolyt. in dicta practica, in §. attingam. num. 37. vbi dicit quòd mitiùs debent puniri, scilicet arbitrio iudicis: quod etiam tenet Boerius in decisione ccxv. num. 15. & 23. facit text. in d. l. j. in versic. quòd si per negligentiam custodum euaserint, mitiùs puniendos. ff. de effracto. Grammaticus in voto xxxvij. nu. 9.

Limita secundò eum qui aufugit animo reuertendi, & deinde sua sponte reuersus est: quia ille non incurrit in suprà dictam pœnam, de qua in d. l. j. cum similibus. ff. de effractoribus. facit pro hoc text. in c. vulgaris, in §. diuortium. de pœnitent. distinct. j. & in c. præsenti. libr. vj. gloss. in c. postquam. de electio. libr. vj. quia non dicitur aufugisse qui recessit animo redeundi, vt in l. retroceditur. ff. de captiuis & postlimin. reuers. & hanc opinionem vltra suprà dicta in reg. cccxcij. in ij. limitatione, tenet Paulus Grillandus in tracta. de relaxatione carceratorũ. e. de fuga incarcerati. num. 14. Curtius in repetit. l. admonendi. num. 159. ff. de iureiurand. & ibi Franc. à Ripa, nume. 169. Blancus in tracta. de indiciis, & tortura. num. 287. Tiraquel. in repet. l. si vnquam. in verbo, susceperit liberos. numero 179. Boerius in d. decisione ccv. num. 18. Ratio est: quia propter spõtaneam comparationem purgatur omnis suspicio. & in l. 1. ff. de requirend. reis. & in c. cum contumacia, de hæreti. libr. vj. eandem opinionem tenet expressè Petrus de Ptolomæis in d. repet. l. admonendi. numer. 79. Stephanus Bertrandus in consilio lxj. numero 7. & 8. volum. ij. primæ impressionis. Iacob. de Bellouiso in pract. iudiciaria: tit. de quæ-

ftionibus & qualitate tormentorum.nu.106.

Tertiò limita,nó habere locum,quando quis frangit carcerem,vt iret ad ſuperiorem:quia iſte talis non punitur pœna effracti carceris: quia noq dicitur ſugere.ita tenet Hoſtienſis in cap.vt debitus. de appellationibus.facit etiã, quia itineris abreptio ad iudicem ad quem,habetur loco appellationis: vt eſt tex. queni ibi ad hoc notat Bal.in l.ſed & ſi per prætorem.in fin.ff.ex quibus cauſis maiores. facit etiam textus in l.capitalium,in §. ad ſtatuas. ff. de pœnis. & in l. quis ſit fugitiuus, in §. apud Labeonem. ff.de ædilitio edicto, in l.milites agrum. in §. deſertorem.ff.de re milita.& hanc opinionem tenet expreſsè Cæpola,vbi dicit ita ſuiſſe deciſum in l.quis ſit fugitiuus,in princip.num.21.de ædili.edicto.Eandẽ opinionem tenet Iacubinus de ſancto Georgio in l.j.nume.9.C.de ſeruis fugitiuis. Nicolaus Boerius in deciſione ccxv.numet.28.Thomas Grammaticus in voto trigeſimunono. numero 12. Ioan.de Amicis in conſilio vij. numero vigeſimo. facit quod ſuprà dixi in regula cccvij. in quarta limitatione.

Quartò limita,quandocũque incarceratus erat iuſtè detentus in carcere: nam ſi iniuſtè erat detentus, frangens non punitur pœna mortis: ita concludit Barto.in l.vis eius.quem ibi ſequitur Salycetus. C. de probationibus. Alexand.in l.ſed eximendi,in §. ſi quis.circa finem.& ibi Iacobinus de ſancto Georgio,numero tertio.ff.ne quis eum qui in ius vocatus eſt,vi eximat.idem Iacobinus in l.j.numer.11.de ſeruis ſugitiuis.Hippolyt.de Matſiliis in dicta practica,in §.diligenter.nume. quinquageſimo, & in §. attingam.numero vigeſimooctauo, Boerius in dicta deciſione ccxv. numero trigeſimo, Ripa in dicta repet.l.admonendi,numero 71.ff.de iureiurando.vbi ponunt,quando dicatur quis eſſe incarceratus.facit etiam gloſſa in Clementina, Paſtoralis. in verbo,per violentiam. de re indicata : vbi dicit quòd quando aliquis eſt iniuſtè incarceratus, & eſt relaxatus ſub iuramento de redeundo ad carcerem , quòd iſte talis ſi eſt iniuſtè incarceratus non tenetur redire.Quam gloſſam ſequitur Iaſon in l.ſi duo patroni,in §.finali,numero 4. ff. de iureiurando.quod putat Abb.verum in cap.inter alia, in fine.de immunitare eccleſia. quandocunque imminet periculum mortis:aliàs ſecus.Quem ſequitur Hippolytus in ſingula.clxxvij.Franciſcus Curtius in dicta repet.l.admonendi.numero 168.Iaſon in repetitione l.admonendi.numero 199.ff.dẽ iure iurando.Ioannes Ygnens in lege Cornelia,numero 19.& in l.iij.in §.ſubuenitur.numero 123.ff.ad Syllauia.Andreas ab Exea in cap.j.numero 246.de conſtitutio.Boerius in deciſione ccxv.numero decimonono. Et hanc opinionẽ dicit communiter teneri Couarruuias,in lib.j. variarum reſolutionum. cap.ij.numero 11.Felin.in dict. cap.j.numero 43.de conſtitut.

Quintò fallit , quando aufugit,de licentia cuſtodis: quia hoc caſu tenebitur cuſtos,& non ipſe fugiens. ita tenuit Gulielmus de Cugno in l.quoties. C.de exacto. tributo. libro x.Bald.in l.ad commentarienſem.eod.titul.Ioannes Andræas in additio.ad Specul.in titulo de præſumptionibus, in §.ij.in additione magna ad numerum 3.Grillandus in tractat.de relaxatione carceratorum:cap. de fuga incarcerati , numero 15. facit text. in l. conſiliarios. C.de aſſeſſoribus.& dom. De iure regio probatur in l.xij.tit.xiiij.libro ij.ordina. vbi probatur quòd quandocunque carceratus aufugit culpa cuſtodis vel de licentia ipſius , debet puniri eadem pœna qua ipſe carceratus puniri debeat,per quã l.declarantur l.ix.& xij.tit.xxix.part.vij.

Sextò fallit,quandocũque mulier aufugit de carcere cauſa euitandæ libidinis:nam tunc iſta mulier excuſatur.ita probat text.in Authentic. nouo iure.ibi, ne caſtitate iniurietur.C.de Cuſtod.reorum. & ita dixi ſuprà in reg.ccclxxxij.in v.fallentia.

Limita ſeptimò,quãdo fugit de carcere timore ignis & aquæ:nam iſto caſu etiam ſi fregit carcerem non debet puniri: cùm iuſtus timor ipſum excuſet.ita probat text.in l.habitatores , in §. finali.ff. locati. Hanc opinionem vbi allegat alia iura,tenet Iacobus de Bellouiſo in practica iudiciaria , in titul.de quæſtionibus & qualitate tormentorum. numero 104.Quod dicit eſſe verum dum tamen ille qui frãgit carcerem non aufugiat.quam opinionẽ ſequitur Boerius in d.deciſio. ccxv. numero 22.in fin. & in numero 30. licet ibi teneat, quòd etiamſi aufugiat.Sed opinio Iacobi de Bellouiſo procedit ad hoc vt habeatur pro confeſſo,vel arbitrio iudicis puniatur:ſed ad hoc vt capite puniatur,etiam ſi aufugiat,procedit opinio Boerij,quòd quando aufugit de carcere timore ignis vel aquæ,etiam ſi aufugiat non puniatur pœna capitis.

Octauò fallit , quando incarcerati carcerem ſregerunt,ſed non perſecerunt fracturam:nam tunc nõ pœna capitis,ſed arbitrio iudicis puniendi ſunt. ita concludit Grammaticus in dicto voto xxxvij. per totum.licet contrarium teneat Rapha. Cuma. in conſil.cxj.numero 3.Hanc opinionem per text. in d.l.in eos.tenet ibi Albericus, ſcilicet quòd arbitrio iudicis puniatur.num.2.Boerius in ſuprà dict. deciſ.ccxv.nu.28.

Nonò limita,& intellige ſuprà dictam regulam: quia cum ſuprà dicta iura loquantur tantũ in pœna capitali,& non in pœna vltimi ſupplicij,nõ debet puniri pœna mortis,ſed alia mitiori pœna.iſta eſt glo. notabilis,quę pro ſingulari ſolet allegari in l.j.C.ne Chriſtianum mancipium.in verbo, e.ſed eſt alia ſimilis in l.ne frumẽtum.& ibi Bal.& Salicet. C.quæ res vendi non poſſunt,& in l.tranſigere.C,de tranſactio.gl.de iure canonico,& ibi Ioã. And. per eam in c.v.in verbo,deſraudatã.de iureiur.pro qua opinione eſt text.in l. hos accuſare , in §.omnibus, in verbo:capitis. ff.de accuſatio.& in l.cùm patronũ. ff.de iure patronat.& in l.præſenti.in princip. C.de his qui ad eccleſ.confu. vbi imperator videns non ſufficere eſſe factam mentionem ſeu expreſſionem de pœna capitali,quia ex hoc non inſerebatur pœna mortis,ideò ibi dixit capitali& vltimi ſupplicij, idem probat text. in l.eos, in §.ſuper his.C. de appellationibus. & in l. qui cùm maior. in §. his demum. ff. de bonis libertorum. & in l. edicto. in §.j. ff.de bonorum poſſeſ.& in l. capitalium. in principio.ff. de pœnis. & in l. ij.ff. de publicis iudiciis,& hanc opinionem ſequitur Felinus in ca.qualiter,& quando,el ſecũdo.vbi eam quadrupliciter limitat in §.finali,numero 52.de accuſatio.& ibi Fran.Aretin.numero 144.Abbas in dicto cap.quanto.de iureiurand.Iaſ.in l.diuortio.numero 15.ff.ſoluto matrimonio.& in l.iij. in §.pœna.ff.quod quiſque iuris.& in l. tranſigere.C. de tranſactio. & ibi Riminaldus Maria numero 4.Auguſtin. Ariminenſis in additionibus ad Angel.in tracta. maleficiorum. in

verbo,

verbo, & caput à ſpatulis. numero 32. Alciat. in l. licet capitalis.ff.de verborum ſignific.Ioan.de Villamati in repet.l.diuus. numero 40.ff. ad l. Corneliam de ſicariis.Ioannes de Imola, vbi hoc notabiliter declarat,in l.ij.numero 3. in fine.ff. de publi.iudi.Decius in ca.ex literis.nume.48.de conſtit.Chaſſanæus in conſuetudi.Burgund.in tit. Des iuſtices. rub.j.§.v.numero 3.& in eod.titu.rub.& §. numero 119.& hanc opiniooem communiter teneri teſtatur Hippolyt.vbi allegat alios doct. in dicta practica, in §.opportunè.numero 40.vbi dicit,quòd aſſeſſores ita practicant qnòd in ſentētiis capitalibus,& vltimi ſupplicij apponnnt illa verba:videlicet, quòd talis moriatur,& anima à corpore ſeparetur.facit etiam pro hoc qnod notat Cynus in l.j.C.de ſalſis: vbi dicit quòd pœna capitalis interpretanda eſt in mitiorem partem,ve comprehendat deportationem & non mortem naturalem.allegat ad hoc tex. in l.ſi de interpretatione. ff.de pœnis, cùm delicta ſemper debeant interpretari in illam partem in qua pœna veoit euitanda: vt in l.proximè.ff. de his quæ in teſtamento delentur, cum aliis. ſacit etiam pro hoc gloſ.in Anthentic.ſed nouo iure.in verbo, vna.C.de ſeruis ſngitiuis. vbi dicit quòd ſi quis eſt condemnatus in ampntatione manus, intelligitur de debiliori: & ſi reus haberet vnam aridam, illa eſſet amputanda. quam gloſſ. ſequuntur ibi Iacobus Butrig. Alberi. Salicetus, & Paulus de Caſtro, & Cæpola oumero 34. idem Albericus in tracta. ſtatutorum, in iij.parte, quæſtione l.& hanc dicie communem opinionem Ioan.And. in additio. ad Spec.in rubri.de pœnis,in additione j.in fine: verſicu.ſecnnda quæſtio. eandem opinionem ſeqnitur Ange.in tracta.maleficiorum, in verbo, quaſi non ſoluerit. Ange.de Peruſio pet tex.ibi in l.iij.in §. Labeo.ff.arborum furtim cæſarum.Maria.Soci.in repet.c.ad audientiam.numero 42.de homicidio.vbi allegar pro illa gloſſ.text.in capitu. ſicut vrgeri.j. qnæſtio.j.eandem opinionem tenet Felinus in capitu.inter cæteras,nu.8.ff.de reſcriptis.Iaſo.in l.fin. nnmer.3.de oſficio eius, & in l.de quibus.numero trigeſimoſeptimo.ff. de legibus. reprobato Cyno, Bal.& Bar.qui contrarium tenuerũt in dicta auth. ſed oouo iure. P.Duen.re.393.

¶ FVGA ante inquiſitionē indiciũ facit:ſecùs ſi quis iam accuſatus vel inquiſitus ſugerit: quia tunc potiùs metn vexationis, quàm ex conſcientia delicti ſuiſſe præſumitur.Bart.in l.j. de bon.eor. qui mor. ſibi.Bart.& Angel.in fin.de quæſtion.Rom.in l.lege Cornel.ad Syllan. Matheſilanus in conſil. centeſimo quadrageſimoſexto.notat aureum dictum Inſul. in l.is qui. C. qui teſt.fac. poſſ. in l. admonendi. verſu,limita ſingulariter,de iureiur. Dec. in conſil. 214.in effectu Hyppolit. in rub.C.de probat. verſu, alio modo. M.Gribald.

¶ FVGA ex carceribns,facit ſugientē haberi pro cōfeſſo.Hanc regulam probat rex.in l.in eos. ff.de cuſtodia, & exhibit.reorum.& ibi gloſſ.& Barto.& in l.milites agrum,in §.penult.ff.de re milit. ita tenet Specul.in titu.de præſumpt. in §.2.num.3. & ibi Io. Andr. in additione magna. Angel, in tract. maleficiorum:in verbo,quod ſama publica.numer. 46.& ibi Auguſt.Ariminenſis in addit. Hippol.in practica.in §.diligenter.numero 46.& in §.attingam.numero 44.& in repetit.Rubr.C.de probatio. numero 261.Iaſ.in lectura l.admonendi. oumero 90. & in repetitio.numero 172.ff.de iureiur. Bartholom.Socin.in regul.162.in 3.limitatione.Felin.in dicto cap. oullus. numero 3.de præſumptio. Chaſſan. in conſuetudi.Burgund.in tit. de iuſtices.Rubr. j.§.v.oumero 116. Eandem opinionem renet Franciſ. Curtius in repetit.l.admonendi. nnmero 169.& ibi Petrus de Ptolomæis,numero 77.De iure regio probatur in l.13.titu. 29.part. 3.& in l.34. titu. 18.libr. 8. ordina.

Amplia primò,quòd ſi re vera non commiſit delictũ pro quo erat carceratus,tunc habetur pro cooſeſſo,& punitur ac ſi re vera crimen commiſiſſet: ita probatur in d.l.in eos, & ibi glo.in verbo, puniendi.ff.de cuſtodia reorum, & ibi Bart.& Ang.num.3. Iacobns de Bellouiſo in pract. iudiciaria. in titul. de quæſtionibus & qualitatibns tormentorum. numero 103.Hieronymns Zanetinns in tracta. differentiarum iuris canooici,& ciuilis,differentia xcſ. nume.59.Abb.in dicto cap.à nobis,numero 3,& ibi doct. de apoſtatis. Hanc opinionem tenuit Felin. in dicto cap.nullus,num.3.de præſumptio.vbi dicit quòd in hoc caſu plus operatur ficta confeſsio quàm vera: & cum hoc non inueniat ab alio tactum,tranſit cum opinione Barto.in dicta l.in eos. Alberic. tamen in dict. l.in eos,determinat, quòd licet per ſuprà dict.text.in l.in eos,innocentes ſint puniendi, tamen quia illa l.non determinat pœnam,credit eam arbitrariam,& arbitrio iudicis puniendam, & determinandam, per text.in l.j.in §. expilatores.ff.de effractoribus,licet glo.ſuprà dict. aliter teneat. Eandem opinionem renet Raphael Cum.in dicto conſi. cxvj.numero 2.& 3.Boerius in dicta deciſi.dcxx. nume.22. Grammaticus io dict. voto xxxvij.nu.5.

Amplia ſecundò, quandocunqne aliquis poſt accuſationem fuit carceratus,& relaxatus à carcere ſub fideiuſſoribus, &, pendente accuſatione, fugiſſet. oam tunc talis fuga facit eum haberi pro confeſſo: l.2.in fin. titu.8. libro ſecnndo ſori,& in l.9. titu.xj. libro 3.ordina.& dixi in regul. ſuprà proxima, in 4.limita.

Amplia tertiò,habere locum,ſi fuiſſet aliquis repertus cum velit exire carceres: nã habetur pro confeſſo.ita coocludit Boerius in deciſiooe ccxv.numero 12.facit text.in l.quis ſit ſugitiuus,in §. idem Celſus, cum aliis per enm allegatis. ff. de ædilitio edicto. Hanc opinionem tenet Hippolyt. per alia ſundamenta quæ ibi allegat in Rubr.de probatiooibus,nnmero 265.& in practica in §.diligenter,numero 49.& quod notar Socinus in conſilio xcix. oumer. 2.lib.4.vbi dicit quòd ille dicitur ſugitiuus qni eſt in actu fugæ. Franc. Purpuratus in l. rogaſti, in §.ſi ſugitiuus. numero 32.ff. ſi certum petatur. & hanc opinionem tenet Iacobus de Bellouiſo, in pract.iudiciaria:titu.de qnæſtionibus, & qualitate tormentorum.nu.103.

Amplia quartò, habere locum etiam in fugiente ex aliqua camera,vel ex palatio Poteſtatis, in quo detinebatur ſub cuſtodibus. argumen. text. in d.l.in eo.ff.de cnſto. & exhibitio.reorum. quia loca ipſa ſiue palatium dicitur eſſe carcer, quando quis detinetur in eo mandato iudicis, vt eſt tex. & ibi notant docto.in l.j. ff.de cuſtodia reorum. Hanc opinionem tener Hippolyt.in pract.in §. diligenter. numero 46.Paulus Grillandus in tract. de relaxatione carceratorum. cap. de ſuga incarcersti. numero 13.Quod tamen eſt verum quandocunq; receſsit ianua ſciſſa,& fracta, vel muros tranſcende-

rit, vt in l.fina .ff.de rerum diuisione. secùs si retentus in palatio fugiat pet portam: quia tunc non dicitur frangete carcetem: quia licet carcer largo modo posit appellari, tamen propriè non est carcer: nec dicitur in carcere inclusus qui retinetur in palatio. ita tenet Barto. & ibi Roma. num.57. in repet. l. admonendi. ff. de iureiurand. quem sequitur Franc. Curt. in tepet. numero 164. & ibi Petrus de Ptolomæis, numero 78. & hanc opinionem tenet Innocen. in cap. nuper. de senten. excommunic. facit etiam text. in l. nemo carcerem. in verbo, aperta & libera. C. de exactoribus tribut. libro x. per quem text. dicit Bald. in dicta l. admonendi. in lectura antiqua. quòd non dicitur frangete carcerem, qui retētus in palatio fugit per portam. Boerius in decisi. ccxv. numeto 15. & hanc opinionem expresè tenet Salic. post Gulielm. de Cu. in l. succurritur. in prima & secunda lectura. ff. ex quibus causis maio. Socin. in regul. clxij. in iiij. limitatione. licet contrarium teneat Albericus in dicta l. succurritur. ff. ex quibus causis maio. numero 3. quem sequitur Ias. in tepet. l. admonendi. numero 174. ff. de iureiurand. vbi dicit, quòd detentus in palatio vel camera, & non in publico carcere, si inde aufugiat fracto ostio, non inde habetur pro confesso. idem in lectura l. numero 90. & licet alleget Bald. in dicta l. succurritur. dicens hoc tenete, firmat tamen contrarium, vt suprà dixi.

Quintò amplia, quòd etiam punitur pœna capitali, vt in dicta l. j. ff. de effractoribus. & in dicta l. milites agrum. in §. eius fugam. ff. de re milita. quod latiùs explicabo in tegula sequenti.

Limita ptimò, habere locum quando quis fugit, effracto catcere: secùs autem si fugit de carcere aperto: quia tunc non habetur pro confesso. ita concludunt Iacob. Butrig. Guliel. de Cuneo, Bald. & Alberic. in dicta l. succurritur. ff. ex quibus causis maio. Angel. in l. vinum. la ij. per illum text. ff. de furtis. & in l. j. ff. de effractoribus. vbi dicit, quòd ille, qui exiit de catcete quia inuenit ostium apertum non tenetur pœna effracti carceris, & sic nec pœna illius tituli. ff. de effractotibus. quos sequitur Ias. in d. l. admonendi. in lectu. nu. 90. & in repetitione. nu. 174. & quia præsens limitatio plus attinet ad regulam sequentem, ideo ad ibi dicenda me remitto.

Limita secundò in eo, qui fugit animo reuèrtendi, & deinde sponte reuersus fuerit: quia ille non habetur pro confesso, nec incurrit pœnas, de quibus in dicta l. in eos. ff. de custo. reorum. vt in l. desertorem. in §. j. & ibi gloss. ff. de re milit. & in l. quis sit fugitiuus. in princip. & in §. apud Labeonem. & ibi Barto. ff. de ædilitio edicto. Hanc opinionem tenet Grillandus in tracta. de relaxatione carceratorum. cap. de fuga incarcerati. num. 7. & 14. Quæ limitatio in regula sequenti latiùs declarabitur.

Tertiò limita, quando quis post fugam esset incarceratus, licet inultus. ita concludit Ias. in dicta l. admonendi. in lectura, nume. 90. ff. de iureiurand. vbi dicit quòd ita tenet Barto. per illum tex. in l. raptores. C. de episcopis & cler. in quo casu isti arbitrio iudicis puniendi sunt, vt in l. xiij. in fin. titul. xxix. part. vij. & ita tenet Boerius in decisiune ccxv. numero 20.

Quartò limita, nisi quis esset incarceratus pro generali inquisitione: secus, si pro speciali. ita tenet Felinus in dicto cap. nullus. numero 4. de præsumpt. Hippolyt. in repet. Rubr. C. de probatio. num. 262. & in practica, in §. diligenter. numero 46. Grillandus in tract. de relaxatione incarceratorum. cap. de fuga incarcerati. numero primo. Ioan. Andr. in additio. ad Specu. in titu. de præsumptio. in §. ij. in additione magna, ad numer. 3. Bald. in l. in eos. ff. de custod. reorum.

Quintò fallit, quandocunque mulier fugit de carcere causa euitandæ libidinis: nam tunc talis mulier non habetur pro confessâ. vt probat tex. in authentic. nouo iure. ibi, ne castitate iniurietur. C. de Custodia reorum. ita tenet Bald. in l. j. numero 11. C. de ædilitiis actio. Grillan. in trac. de relaxatione carceratorum. c. de fuga incarcerati. nu. 17. Boer. in dec. ccxv. nu. 18.

Sextò limita non habere locum, nisi fuga fuerit habita cum conspiratione priùs habita in carceribus cum sociis, nam hoc modo habetur pro confesso: aliàs non: ita tenet Bald. vbi dicit quòd ita debet intelligi tex. in d. l. in eos. in consi. xxxij. num. 1. vol. iij. vbi dicit quòd ita tenet Guliel. de Cugno, in l. succurritur. ff. ex quibus causis maior. dicit tamen ibi Bald. quòd in hoc casu punitur iste arbitrio iudicis. & illam opinionem Bald. sequitur Grillandus in d. trac. de relaxatione carceratorum. c. de fuga incarcerati. numer. 13. in fin. Grammaticus in voto xxxvij. nu. 8.

P. Duen. reg. 362.

¶ FVGA in criminalibus facit indicium ad torturam. Hanc regulam ponit Bar. in l. fin. ff. de quæs. Bal. in l. voluntatis, num. 11. C. de fideicommissis. Ioan. de Imola, & ibi Fel. nu. 3. in c. nullus, de præsump. Hippol. in pract. criminali, in §. diligenter, nu. 41. Iacobus de Bellouiso in pract. iudiciaria: in tit. de quæstionibus, num. 1. Hanc opinionem tenet Marcus Anton. Blancus in tract. de indiciis, & tortura, nu. 258. Angel. Aret. in tract. Maleficiorum, in verbo, quod fama publica. num. 46. Romanus in repet. l. admonendi, num. 57. ff. de iureiur. & ibi Ias. in lectura. num. 88. dicit hoc communiter teneri: & in repet. num. 169.

Limita primò, quando fugiens, priùs reputabatur bonæ vitæ, & famæ: ita tenet Archidiac. in c. decernimus. iij. quæstio. ix. quem sequitur Cataldus de Boncompagnis, in tract. de syndicatu, num. 67. Quam opinionem tenet Hippo. in consi. xlix. num. 38. vbi dicit quòd hoc fuit de mente Bald. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. vbi dicit, quòd absentia alicuius semper præsumitur in bonam partem.

Secundò limita, quando constat quòd quis debet capi de facto: nam tunc ad euitandam violentiam facti licet fugere, & tunc fuga ipsa non operabitur aliquid contra ipsum, ita concludit Andr. de Isernia in gloss. ad constitutiones Neapol. Rubr. xxix. de iniuriis Curialibus illatis, incipienti, vt participatio. numer. 10. quem sequitur Paris de Pureo in tract. de syndicatu, in cap. an iudex. num. 3. Grillandus in d. tract. de relaxatione incarceratorum. cap. de fuga incarcerati, nu. 9. Grammaticus in vot. xix. num. 7.

Limita tertiò, habere locum solùm contra illum, qui fugit, sed non cōtra consocios de eodem crimine culpatos: ita concludit Ioan. And. in addit. ad Spe. in titu. de præsumpt. in §. species. in additione magna, ad num. 4. vbi per tex. in l. ij. C. de fide instrum. & per text. in l. fina. C. de falsis. concludit, quòd si quis accusat de falso eum qui produxit falsum instrumentum,

ſtrumentum, & etiam notarium, qui eum conficit, quamuis notarius fugiat, eius fuga non facit indicium ad torturam contra producentem, quamuis ſimul accuſatum. Quem ſequitur Iaſo. in lectu. l. admonendi, numer. 89. & in reper. numer. 176. ff. de iureiur. Bernardus de Luco in reg. ccciij. in iiij. ſublimitatione. Boerius in deciſione ccxv. num. 25. Ripa in repet. l. admonendi, nume. 174. ff. de iureiur.

Limita quartò, quando quis fugit à familia Poteſtatis, & citatus poſteà venit ad poteſtatem: quia per talē comparitionem fuga purgatur: ita tenet Bartol. in l. quis ſit fugitiuus, in §. j. per illum text. ff. de ædilitio edicto, & ibi Cæpola nume. 6. & 15. idem Bartolus in l. aut facta, in §. aut tempus. ff. de pœnis. Hanc opinionem ſequitur Iaſ. in l. admonendi, in lectura, numer. 89 & ibi Franc. Curt. numer. 158 Rum. num. 156. Ripa, nu. 168. ff. de iureiur. Blancus in tract. de indiciis, & tortura, numer. 278. Felin. in dicto cap. nullus, numer. 7. de præſumpt. Grãmaticus in conſilio xlij. numero 2. in criminalibus. Bertrandus in conſilio lxj. numer. 7. volum. 2. primæ impreſſionis. Boer. in d. deciſio. ccxv. numer. 27. pro qua opin. eſt tex. in l. cxxx. ſtyli.

Quintò limita, quando quis fugiſſet ex loco ob aliquam cauſam rationabilem, ſcilicet ratione partialitatis, ſeu inimicitiæ: quia ſi inculpatur de homicidio: non præſumitur contra eum: quia non eſt locus ei tutus, facit tex. in ca. accedens, el j. vt lite non conteſtáta, & ita deciditur per Bald. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. allegat text. in Clem. paſtoralis. de re iud. gloſſ. in cap. ſtatutum, in § j. de reſcript. lib. 6. Felin. in d. cap. nullus, nume. 7. Iaſ. in l. admonendi. in lectu. num. 89. & in repetit. numer. 169. ff. de iureiur. & ibi Franc. Curt. nu. 157. Romanus nume. 56. Petrus de Ptolomæis num. 76. Cato Sacchus num. 55. Marcus Antonius Blancus in tract. de indiciis & tortura, num. 285. Barthol. Socin. in regu. clxiij. in 2. fallentia. Eandem opini. tenet Bertrandus in conſi. cxv. num. 32. volu. 2. ſecundæ impreſſionis. Dec. in conſ. cccx. num. 30. Ioan. de Amic. in conſ. 7. num. 12. & in conſi. lxxxvj. num. 5.

Sextò limita, niſi iſte talis fugit propter ſæuitiam iudicis: ita tenet Lucas de Penna in l. ſi coloni. C. de agricolis, & cenſitis, libro xj. pro qua opinione facit text. in l. quis ſit fugitiuus, in princip. verſicu. item ne eum quidem qui à Prætore, cui in diſciplinam traditus eſſet fugiſſet, & in verſic. ſicuti ne eum quidem qui in dominum animaduerteret. ff. de ædilitio edicto. & ibi Cæpola num. 6 Ioan. Ignæus in l. lege Cornelia. numer. 55. ff. ad Syllanianum. Ioan. de Amicis in conſilio 7. numer. 19. facit quod ſuprà dixi in reg. ccciij. In limit. 3. Paul. Grillandus in trac. de relaxatione carceratorum. in Rubr. de fuga incarcerati, numero 10.

Limita ſeptimò habere locum, quandocunque aliquis fugit ante accuſationem, vel inquiſitionem contra eum factam: ſecùs tamen eſt, ſi fugit poſt accuſationem: nam tunc hæc regula non habet locum, quia cuilibet eſt licitum redimere ſanguinem ſuum, ita tenet Bart. in l. j. ff. de bonis eorum, nume. 3. vbi dicit, quòd quando aliquis eſt accuſatus de crimine capitali, ſi fugit, non eſt præſumptio contra eum. Quod dictum ſequitur Felin. in d. cap. nullus, numer. 6. Angel. Aret in tract. maleficiorum: in verbo, quod fama publica. nume. 47. Marheſillanus in ſing. cxlvj. Barthol. Socin. in regu. cxliij. in iij. limitatione. & ita expreſſè dixi ſuprà in regu. cccvij. in j. limitatione, & vltra ibi allegata hanc opinionem tenet Hippolyt. in practica, in d. §. diligenter, num. 41. & in conſi. xlix. num. 37. & in ſing. cxix. & & ccccxcvij. Iaſ. in lectu. l. admonendi, nu. 89. & ibi Franc. Curt. in repet. nu. 160. & 178. Marc. Anton. Blancus in tract. de indiciis & tortura. nu. 281. Io. Coraſius in repet. l. admonendi, num. 79. pro qua opinione eſt text. in c. ſi iudex, de pace tenenda, & eius violatoribus. ibi, qui ſi de ſua diffiſus ſit innocentia, in vſibus feud. & in l. ſi. in §. fraudis. ibi metu imminentis accuſatoris. ff. de bonis damnatorum, & in authen. de exhibendis reis, in §. ſi verò etiam, in verſ. penes ſui accuſatorem per fugam factum, collat. v. Montal. in gl. l. xiij. tit. xxix. part. vij. pro qua opinione eſt tex. in l. cxxx. in ll. ſtyli. quæ limitatio latius declaratur in re. ſeq. P. Duen. re. 390

¶ Fuga geminata de carcere, operatur vt fideiuſſoribus relaxetur. glo. l. leg. Cornelia. verſi. ex vinculis. ff. ad Sillan. vnde qui ſemel aufugit, ſi poſtea reducatur ad carceres, diligentius debet cuſtodiri. glo. in terminis l. ſi pecuniam. §. ſi accepit. ff. de condi. indeb. ver. carcere. & gloſſ. l. ſicut certo. §. cuſtodia. ver. eſt commodatus. ff. commod. Ener. in loco à vi Gemin. num. 3. Medic. reg. 2.

¶ Fuga non probat delictum, l. lege Cornel. ff. ad ſilla. l. 1. §. ſin autem poſt commiſſum, C. de raptu virgi. l. raptores, C. de Epiſ. & Cler.

Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in 8. per Petr. Duen. reg. 389. Fallit in 6. caſib. vt per Felin. in c. nullus, de præſum. Marſ. in repe. rub. de probar. num. 259. & in praxi criminali, §. diligenter, num. 41.

Fuga in criminalibus facit indicium ad torturam, & ſic ſemiplenè probat. Bar. in l. fin. ff. de quæſtio. Bal. in l. voluntatis, C. de fidecomm. Fely. in c. nullus, de præſumptio. num. 3.

Fallit in 6. caſib. vt per Pet. Duen. reg. 390. fallit in 5. caſibus, vt per Iacob. Ptolomæum in l. admonendi. ff. de iureiurando, num. 194. vbi Fran. de Curte facit regulam contrariam, num. 133.

Fallit in 8. caſib. vt per Viuium in ver. Quærit Bart.

Fallit in 6. caſib. ſecundum Fel. in c. nullus, de præſumptio. num. 1. & ſolam ſuſpitionem facit. Fallit in 3. caſibus, vt per Soc. reg. 163. fallit vt per Baptiſt. à Villa. conclu. 174. in litera F.

Fuga poſt accuſationem non facit indicium ad torturam Bart. in l. 1. num. 1. ff. de bo. eorum.

Ampliatur in vno caſu, & limitatur in 4. à Petro Duen. regula 392. fallit in 3. caſibus, vt per Socin. regula 162.

Fuga quæ fit ex carceribus facit fugientem haberi pro confeſſo, l. in eos, ff. de cuſto. reorum, & ibi gl. & Bar.

Ampliatur in 4. caſibus, & limitatur in 6. à Pet. Duen. regu. 392.

Fugiens fractis carceribus punitur pœna capitis, l. 1. in prin. ff. de effract. l. milites agrum, §. eum tamen, ff. de re milita.

Ampliatur in 3. caſib. & limitatur in 9. à Pet. Duen. reg. 393. & vbi eſt carceratus iniuſtè, poteſt impunè aufugere.

Ampliatur in 4. caſib. ſecundum Lancil. in tract. de off. præto. in tit. de carce. Fallit vt per Viuium in ſuis concl. in ver. fugiens à carcere.

Fugere quis tenetur, Bart. in l. 1. C. vnde vi.

Fallit in 4. caſib. vt per Io. Bolog. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. num. 90. Donat. Fina, lib. 4.

¶ Fuga nõ probat delictum. Hanc regulam probat

tex.in l.lege Cornel.ff.ad Syllan.& in l. vnic.in §. fin autem post commissum.C. de raptu virginum, in l.raptores.C.de episc.& cleric.in Authentic. de exhibendis reis.Hanc regulam limitat sex modis Fel. in c.nullus.de præsump.à numer.1.vsque ad fi.quas limitationes ponit Hippol.in rep. Rubr. C.de probat.num.259.cum aliis.& in practica criminali,in §. diligenter. num.41.Easdem limitationes posuit Bernard.de Luco in regula ccciij.& quia ibi confusè loquuntur,ideo ex his quæ ibi tradunt,& ex aliis quã pluribus,quæ doctores tradunt in diuersis locis facio sequentes regulas.

Amplia primò,vt non valeat statutum,quòd fuga probet delictum:quia esset cõtra ius commune,vbi habetur quem ex præsumptionibus damnari non posse,vt in l.absentem.ff. de pœnis.& in l.1. in §.diuus.& in l.fi.ff.de quæst.& in l. milites.in §. oportet. ff. eodem titu.ita concludit Lud.Rom.vbi pro ista opinione allegat quàm plura fundaméta,in l.lege Cornelia.nu.3.ff.de ficariis. Quam opin.sequitur Ang. Aret.& ibi August. Ariminensis in additionibus in tract.maleficiorum,in verbo, quod fama publica. nume.47.& 48.Eandem opin. Romani per eadem fundamenta,licet de eo mentionem non faciat,tenet Cato Sacchus in repet.l.admonendi. numer.61. ff.de iur.iuran.Quam ampliationem intelligo verã nisi essent manifesta delicta contra fugiẽtem,& qualitas delicti pœnam mortis postularet:quia tunc valet suprà dictum statutum.ita cõcludit Decius post Fel.& alios doctores qui tenent contra suprà dictã opinionem Rom.in cap.sicut.nume.56.cum seq.de probatio.vbi pro vtraque parte adducit quàm plura fundamenta.

Amplia secundò,quòd talis fuga purgatur iuramento ipsius fugientis,dicentis ob aliquam fuisse causam. ita voluit expressè Cinus in l.fi.C.de requirend.reis. quem sequitur Corn.in consilio lviij. vol.2.Hippol. in singul.115.& in l.qui falsam.nume.93.ff.de falsis.& in Rubr.C.de probat.numer.121. & in practica criminali,in §.diligenter. numer.43.Nicol.Boerius in decisione ccv.numer.26.Francisc. à Ripa in repetit. l.admonendi,nume.168.ff.de iureiur.Contra quam ampliationem per plura fundamenta tenet Marcus Antonius Blancus in tractatu de indiciis,& tortura, num.283.cum aliis.

Limita primò, non habere locum in officiali notato de barataria,& pendente causa fugit:quia habetur pro confesso.ita probat tex. in l.consiliarios,C. de assessoribus,& domest.-uem tex.tenet Fel.in c.nullus.num.2.de præsump.vbi allegat alios doct. Eandem opinionem tenet Hippol.in d.§,diligentet.nu. 45.& in Rubr.de prob.numer.260. Roma.in repet. l.admonendi.num.58.ff.de iureiur.& ibi Franciscus Curtius.numer.161.& ibi etiam Petr.de Ptolomæis numer.8.& Ripa,num.73.Cato Sacchus,nume. 57. Io.Igneus in l.lege Cornelia.nume.15.ff.ad Syllania. & Rom.vbi suprà in hoc concludit, quòd aut fugit ante finitum officium,& tunc illa fuga hoc inducit, quòd puniatur tanquam committens crimen læsæ maiestatis.ita probat text.in Auth.de administratoribus. in §.si quis autem, aut fugit post finitum officium,& intra quinquaginta dies, per quos debet stare ad syndicatum ex forma iuris communis.l.ij.C. vt omnes iudices tam ciuiles quàm criminales.& in Authentic.vt iudices sine quoquo suffragio.in §.necessitatem.Quod de iure regio hodie correctum est:nam sufficiunt triginta dies.l.vj. titu. xvj.libr.2.ordin.& tunc aut est reductus, licet inuitus ad locum,ex quo fugerat:tunc fuga contra eum nullam facit probationem , sed vt condemnetur, debet legitimè probari.ita probat tex.in Authẽ. vt iudices sine quoquo suffragio.in §. necessitatem. aut non est reductus ad locum à quo fugit,tunc fuga contra eum tantam facit probationem quòd iuramentum illi additum sufficit ad eum condemnandum.vt in Authen.de collatoribus.in §.nulli. versic. super hoc, & hanc distinctionem Ludouic. Roma. sequuntur suprà dicti doct.& Ias.in d. l. admonendi. num.177.& ibi Caccialupus num.85.idem Iaso. in lectura dictæ l.admonendi.numer.90.

Limita secundò,quandocunque fugit effractis carceribus. ita probat gloss.& ibi Bart. per illum tex. in in l. in eos. ff. de custodia reorum. quem sequitur Felinus in dicto cap.nullus.nu.3.de præsumpt.Hippolytus in pract. in dicto §. diligenter. num. 46.& in Rubr. C. de probatio. num.161. Ias.in lectu.l. admonendi. num. 90. & in repet. nu.172. ff. de iureiu. & Rom. num. 57. idem Rom. in l. lege Cornelia. num.7. ff. ad Syllan. Lanfrancus de Oriano in repetit. dictæ l.admonendi.num.56. & hoc communiter teneri dicit ibi Cato Sacchus numer. 57. Paulus Grillandus in tractat. de relaxatione carceratorum. cap. de fuga carcerati : num. 12. quam limitationem infrà latiùs explicabimus, in reg. cccxciij. in prima limitatione.

Tertiò limita, quando famulus fugit à domino , & sibi aliquid erat furatum : nam tunc per fugam præsumitur subtraxisse res domini:ita probat gloss.in Authentic.de exhibendis reis,in §.si verò etiam quidam iurent. & ita expressè diximus suprà in regula cccvij.in princ.& vltra doct.quos ibi allegaui, ita tenet Ias.in lectu. dict. l.admonendi,numer.91.Hippol.in practica, in dicto §. diligenter.num. 47.Paul. Grillandus in tract.de relaxatione carceratorum. cap.de fuga incarcerati,num.17.Francisc.Curtius in repet.l.admonendi,nume.171.Boerius in decisione ccxv.nume.29.

Quartò limita,quandocunque cum fuga adesset fama publica.ita probat text.in Authentic.de exhibendis reis,in §.si verò,& in Authentic.de sanctissimis Episcopis.in §.si quis autem.facit quod suprà dixi in regula cccj.in quarta limitatione,& ita tenet Io. de Amicis.in consilio lxxxv.numer.1.nam tunc talis fuga facit indicium ad torturam:vt in suprà dicta limitatione dixi.

Quintò fallit in milite fugiente:nam tunc probat delictum.vt in l.j.& 2. C.de desertoribus, & l. desertorẽ, & in l.qui cum vno,in §. qui post desertionem.ff. de re milit.ita tenet Oldrad.quem sequitur Ioan.And. in additionibus Speculator. in tit. de præsumpt.in §.præsumitur. versic. violenta,in additione magna. Eandem opin.tenet Hippol.in repet.rubr.C.de probat.num.263.& in pract.in §.diligenter, numer. 47. Franc.à Ripa in repetition.l.admonendi, num. 165. & ibi Francisc.Curt.nume.163.Corasius,nume.73.ff. de iureiurando.

Limita sextò in casibus,in quibus sola suspicio sufficit ad probationem ipsius criminis: vt in l.impuberib. in fi. ff. de suspectis tutor.ita tenet Fel.in d.c.nullus, nu.9.Hippol.in pract.criminali, in §. diligenter, nu. 47.& in repet.rubr.de proba.nume.263. Ripa in d.l. admonendi.num.167.

Septimò fallit quoad tollendam incertitudinem & dubitationem,quando dubitatur quis commiserit delictum.

delictum:ita concludit Hippol.in d.repet.rub.num. 164.C.de probat.& in pract.in d.§.diligenter,nume ro 47.allegat Bald.in l.voluntatis.num.11.ff.de fidei commissis.qui hoc tenet.

Octauò limita non habere locum in mercatoribus fal litis,seu cambijs cessantibus soluere,& fugitiuis:nã ipsi habentur pro confessis ex sola fuga,& possunt torqueri,vt indicent pecunias eis datas vel deposi-tas,quas habere denegant:& illas perdidisse, & sub tractas per institores esse dicunt:ita tenet Paris de Puteo in tract. syndicatus. cap. an in causa pecunia ria & ciuili,numero 2.quem sequitur Hippol.in l. diuus,numer. 5.ff.de quæst.& in d.prac.in §.expedi-ta,nume.62.Francisc. Purpuratus in l.singularia,nu. 94 ff si cert.petat. Boerius,in dicta decis.ccxv. nu.5.

Et isti mercatores non habent beneficium immu-nitatis ecclesiasticæ.argu.text.in Authenti.de man datis principum, in §.publicorum verò tributorũ. ibi,quoniam fiscalium ratio,& militibus, & priua-tia,ipsisque templis, & cunctis republicæ vtilis est necessaria, & in l. penè. C. de exactoribus tributo rum,libro 10.& ita expressè tenet Nicol. Boer.in d. deci.ccxv.num.7.quem sequitur Remigius de Gon ny in tract.de immunitate ecclesiarum: fallentia xxxviij. De iure regio probatur in pragm.lxxx.in antiquis , vbi etiam ponitur pœna qua puniri de-bent,& in l.viij.titu.viij.libro v.ordin. & non solùm quandocunque iste talis absentasset personam , ve-rum etiam quando bona celasset , debet puniri ea-dem pœna cõtenta in supra dictis ll.vt in pragma. xxiiij.de Madrid,anni 1528.Contra quos fuit etiam dispositum in pragmat.cxj. Segouianis, Anni 1532. quod debeant puniri etiam si sint nobiles. Quæ le-ges regni confirmantur per pragmat.cxxj. de Valla dolid,Anni 1537. P.Duen.reg.209.

¶ Fuga non probat delictum,probat text. in l. leg. Cornelia. ff.ad Syllania.& l.vnic.§.sin autem post commissum.C.de rapto virginum.& §.suscepto. in authentico. de exhibendis reis, & in l.raptores.C. de episc.& cleric.

Limita istam conclusionem sex modis, vt per Felin. in cap.nullus.de præsumpt.quos scripsit Hippol.in re perit.rubric.C.de probat.

Primò limita istam conclusionem in officiali notato de Barataria, fugiente pendente causa, quia talis habetur pro confesso, per text. in l. consiliarios. C. de assessor.Hypp.vbi suprà.& vide eundem Hippo-lyt.in sua prãctica criminali, §. diligenter. versic.v-nus casus est.Adde Ias.in l.admonendi.ff.de iureiu-rand. in lectura, qui post Salic.& Roma.ibi dicit, quòd ille tex.hoc non probat,quia non dicit, quòd facit probationem fuga contra ipsum officialem fu gientem,sed contra eum qui illum subtraxit, & fe-cit fugere:& ita constat apertè cuilibet consideran-ti legem illam.

Secũdò fallit,in eo qui aufugit fractis carceribus,quia habetur pro confesso.Et pro ista secunda fallentia, cũm tribus sublimitationibus sequent.vide Hippo lyt.in dicto §.diligenter.

Sublimita secundum eos quintupliciter. Primò , quia non habet locum ista limitatio, vbi quis fugit de carcere aperto.

Secundò,vbi fugeret non de carcere , sed de Palatio Prætoris.

Tertiò sublimita, nisi ille esset incarceratus pro gene-rali inquisitione : & limitatio procedit in incarce-rato pro speciali. Ita Felinus, & Hippolytus, vbi su-prà. Adde pro primis duabus sublimitationibus Iason. in dicta l.admonendi.qui secundam sublimi-tationem latiùs describit, videlicet quod procedit etiamsi dictum Palatium Prætoris,vel vna came-ra palatij esset pro carcere assignata: qui refert Bal dum, Albericum,& Ludouicum.

Quartò sublimita, nisi post fugam quis denuo esset incarceratus , licet inuitus: quia tunc fuga prior non sufficit ad condemnationem. Ita tenet Ias. vbi suprà,allegando Bald.in dicta l.raptores.

Quintò sublimita, nisi carcer esset fractus per ter-tiam personam,nõ data opera incarceratorũ: quia tunc eadem esset ratio, quæ in ostio aperto. Ita te-net Lanfranc.in l.fugitiui.C. de ser.fugiti.quem re-fert Socinus in regula clxxij. in vlti.fallentia , vbi etiam primam & secundam sublimitationem sequi tur:& sic habes hanc fallentiam quinque restri-ctionibus ornatam, quas nullibi sic simul reperies.

Tertiò fallit principalis regula , quando famulus fu-git , & reperiuntur amissæ aliquæ res domini : quia ex hoc videtur quòd famulus illas subtraxerit. Al-legant gloss. not. in authent.de exhib. reis. §.si ve-rò. in verbo , factum. Adde, quòd illam gloss. com-mendauit vltra eos Ias. in dicta lege admonendi. vbi refert Angelum, & Ioannem Andræam illam commendantes. Idem Hippolytus in dicta repeti-tione, vbi refert Angelum de Aretio. Et vide eun-dem Hippolytum , qui idem tenet in dicto §. di-ligenter.

Quintò fallit , quantum ad faciendum indicium ad torturam. Sublimita hoc multipliciter secundum Felinum, vbi suprà.

Primò, si fugit postquàm est accusatus , vel inquisitus, vel post talem inquisitionem stat occultus: quia tunc non facit contra eum indicium: & vide Hip-pol. in d. §.diligenter.qui facit in hoc bonam con-siderationem, ex qua videtur quòd nunquam fu-ga faciat indicium ad torturam.

Secundò, quando quia fugit de manibus familiæ , & posteà citatus compareat: quia per talem compa-ritionem fuga purgatur, & non facit contra eum indicium.

Tertiò, vbi quis fugit ratione partialitatis , vel ini-micitiæ: hæc verba sunt Felini. Adde Ias. in dicta l. admonendi.qui hanc quartam fallentiam pro prin cipali regula ponit, & prædictas sublimitationes ei assignat pro limitationibus, quem vide, quia latiùs allegat pro ipsa regula quàm Felin. & tertiam limi-tationem suprà scriptam generalius descripsit, vi-delicet quando quis fugit ex probabili vel rationa-bili causa: & ponit exemplum prædictum de haben te partialitates, & refert illud optimum in schola-ribus.

Quartò sublimita secun. Ias. ibi, quòd facit indicium contra eum qui fugit, non cõtra cõsocios de eodẽ delicto inculpatos: pro quo refert Io. And. & exẽ-plum eiusdem satis no. & vide Soc. in reg. clxxiij.q. incip.fuga sola, vbi dictas primas sublimitationes tres scribit, quarum primam in iij. suarum decla-rat, quia alio ordine eas congessit , licet regula cui eas ipse assignauit, ab hac nostra fallentia ali-qualiter differat, quia ipse ponit quòd fuga facit suspicionẽ,& sublimitat dictis primis tribus modis: nos autẽ dicimus quòd facit indiciũ ad torturam, vnde credo quòd declaratio data per eum ad pri-mam ex

mam ex suprà scriptis limitationibus, in terminis nostræ fallentiæ non procederet.

Quintò fallit principalis regula, quando lex punit fugam ipsam tanquam specificum delictum, non autem tanquam signum delicti: putà militem fugientem, vel monachum fugitiuum. Ita Felin. Et Hippolyt. vbi suprà, & idem Hippolytus. Sed ista restrictio (pace eorum dixerim) impertinentissima est, quia tunc fuga est ipsum delictum, non autem probatio delicti, & sic non restringit hoc propriè regulam.

Sextò fallit, quando agitur de probādo crimine solius suspicionis, videlicet, an aliquis sit suspectus, vel nō, vt ex ista suspitione sequatur aliquis effectua, quia probata fuga, statim est probata suspicio. Doct. iidē vbi suprà: qood commendat Felin.

Amplia omnes suprà scriptoa casus fallentiales procedere, non solum in fugiente in actu, sed etiam si adessent aliquā signa euidentia, quòd vult fugere, & iam se præparasset ad fugam. Ita tenet Hippolyt. in d. repet. motus per aliqua vrgentia, & maximè ex eo quod notat Bald. in l. pignoris, de pignor. actio. C. vbi vult, quòd illud quod operatur fuga in actu, operetur in promptu. & tenet etiam idem Hippo. in dicto §. diligenter.

Septimò aduerte, an possit limitari hæc regula non procedere de iure nostri regni, per l. ix. titu. xj. libr. iij. ordin. regalibus. in finalibos verbis. vbi loquendo de capto pro crimine qui fugit dicit: y el huydo vaya por hechor, y quando quier que le hallaren, hagan iustitia del. B. Dias reg. 208.

¶ FVGA post accusationem nō facit indicium ad torturam. Hanc regulam ponit Bar. in l. j. nu. 1. ff. de bonis eorum. qood expressè, & plenè comprobaui in præcedenti regula, in finali limitatione.

Amplia primò, habere locum etiam si post libellum, vel accusationem, seu inquisitionem comminatam licet nondum factam, fugisset: quia tum iustus fuisset timor fugiendi, & iustè debuit timere comminationem, per text. in l. miles, in §. socer. ff. de adulteriis. ibi, sed accusatione parente, & probationibus insistēte ac imminēte, & ita expressè per illum text. tenet Ludouic. Romanus in l. lege Cornelia, nume. 2. ff. ad Syllan. & ibi Ioan. Ignæus. nume. 15. facit etiam text. in l. edicto, in §. stat. ff. de iure fisc. Hāc opinionem sequitur Angel. Aret. in tract. maleficiorum, in verb. quod fama publica. nume. 46. Decius in consilio cccxxxiiij. nume. 3. Ioan. de Amicia in consi. cxxxj. num. 3. Corasius in l. admonendi, nu. 89. & ibi Fran. Cur. nume. 160. Petrus de Ptolomæis num. 80. Cato Sacchus nume. 58. Marcus Ant. doct. suprà allegati in reg. cccxc. in vj. limit.

Limita primò, quando alia indicia, seu suspiciones laborarent contra fugientem: quia tunc etiam fuga facta post accusationem, facit contra eum maximū iudicium, & suspitionem. atg. tex. in l. fin. C. qui numero tutelarum se excusant, & ita expressè per illum tex. tenet Roma. in d. l. lege Corn. in fin. Eandem opin. tenet Socin. in regu. clxij. in ij. limit. Io. de Amicis in cons. xxxvij. num. 7. Corasius in d. l. admonendi. nume. 79. & ibi Petrus de Ptolomæis. numer. 77. Franciscus Curtius in dicto num. 160. Io. Igneus in d. l. lege Cornelia. nume. 13. in fin.

Limita secundò, quandocunque delictum erat capitale, ex quo aut debebat occidi, aut membris mutilari: secùs, si esset imponenda pœna pecuniaria, ita expressè sentit Bart. in d. l. j. ff. de bonis eorum. & docto. suprà allegati. & ita expressè tenet Soc. in dicta regula cxciij. in tertia limitatione, Ioan. de Amicis in consilio vij. numero 11. & in consilio lxxxvj. num. 4.

Tertiò limita, nisi post accusationē de eo institutam, fractis carceribus fugiat: quia tunc contra eum vt de crimine confessum proceditur, vt notatur in l. in eos. & in l. fin. ff. de custodia reorum. & ita expressè tenet Socin. in regul. clxij. in iij. limitatione. Philip. Decius in consi. ccxxxiij. num. iij. Petrus de Ptolomæis in repet. l. admonendi. num. 77.

Quartò limita, nisi post accusationem quis esset relaxatus à carcere sub fideiussoribus, & pendente accusatione, fugisset: nam tunc talis fuga etiam post accusationem facit eum haberi pro confesso. ita probat text. in l. iij. in fin. titu. viij. libr. ij. fori. & in l. ix. titu. xj. libr. tertio ordin. P. Duen. re. 39.

¶ FVGA post accusationem suspicionem non facit, tenet Bald. in l. j. ff. de reb. eo.

Primò fallit, nisi quis coram iudice fuisset minatus de accusando, licet adhuc non accusaoerit: quia tunc videtur quòd fuga secuta faciat suspicionem, propter quod ex hoc resultat in multis casibus idem effectus, qui resultaret ex libello accusatorio: vt est text. qui non est alibi, in l. miles. in §. socer. de adulter.

Secundò fallit, nisi aliàs frustrà suspicione laborarec contra fugientem post accusationem. rem enim maximam inducit suspicio, argumento eius quod dicitur in l. fin. qui. mo. tu. &c.

Tertiò fallit, nisi post accusationem accusatus fugiat de carceribus: quia tunc contra eum proceditur tā quam contra confessum de crimine: vt est tex. in l. eos. in fi. ff. de cust. re. & ibi est gloss. not. rectè intellecta, quæ ad hoc semper allegatur quando ergo accusatus est captus & fugit, non habet locum dictum Bart. cum statim possit condemnari tanquam confessus, quod intellige si fugerit de carcere clauso: secùs, si de aperto, vt de sala palatij, vbi iudex præcepit cū stare: quo casu si incarceratus fugiat ostio dimisso aperto per negligentiam custodum: tunc fugiens non habetur in confesso: ita sing. tenet Bald. in l. succurritur. ff. de ex qui. cau. ma. quod est sing. & fuit dictum originale Guliel. de Cu. de quo facit magnum festum Ludo. de Rom. in l. admonendi. ff. de iureiur. item intellige, nisi carcer fuisset fractus per tertiam personam, non data opera incarceratorum: quia tunc eadem est ratio, quæ est in ostio dimisso aperto. ita tenet domi. Laufran. de Oria. in l. fugitiui. C. de ser. fug. quæ bene nota. & adde gloss. not. in §. si vero quidam. in fin. in authenti. de exhib. reis. quę vult quòd familiaris de familia tua fugiēs, videtur surripuisse res de domo, si non reperiantur & probantur primò fuisse. B. Socin. reg. 206.

¶ FVGA regulariter non probat delictum, vt est text. in l. lex Cornelia. vbi Bart. ff. ad Sillania. l. vnic. §. fin autem post. C. de rapt. virgi.

Fallit in officiali notato de barratatia, &, pēdente causa, fugit. l. consiliarios: & ibi Bar. C. de assess. & dom.

Fallit in fugiente, fractis carceribus, Bart. post gloss. in l. eos. per illum text. C. de custo. reor.

Fallit, quando famulus fugit, & reperirentur amissæ aliquæ res domini: quia præsumitur famulum subtraxisse, secundùm glo. in verbo factum. in §. si verò. el 2. in Authen. de exhibendis reis.

Fallit,

Fallit, quo ad faciendum indicium ad torturam secundum Bart. in l. fin. ff. de quæst. & de hac fall. Soc. regulam fecit vtin regula claiij.

Fallit, quando ipsa lex puoit ipsam fugam tanquam speciem delictum, non autem tanquam signum delicti vt militem fugientem l. desertores. C. de deserto. l. desertorem, de re mili. lib. xij.

Fallit, quando agitur de probando ortum tantùm ipsius suspicionis. l. 1. & l. impuberibus. §. fin. de suspec. tuto. ex Felin. in capit. nullus cum. de præsumpt. S. Ianu. reg. 116.

¶ FVGA sola suspicionem facit, vt tenet Bart. in l. admonendi. de iureiur. licet ibi gloss. dicere videatur quod semiplenam probationem faciat.

Primò fallit, nisi quis timore familiæ rectoris fugiat, & posteà citatus à iudice compareat: tunc enim purgatur omnis suspicio, vt est text. in l. quis sit fugitiuus. §. 1. ff. de ædil. edic. &c.

Secundò fallit, nisi aliqua causa excuset fugientem, puta tenet partialitatem in ciuitate, vel quid aliud. dicta l. quis sit fugitiuus. ff. apud Labeo.

Tertiò limita dictum Bart. quòd fuga facit indicium, vt dicitur in dicta l. admonendi. & clarius in l. lege Cornelia. ff. ad Syllan. videlicet, quando fugit ante accusationem de se factam: secus si post, quia tunc licuit sibi sanguinem suum redimere, per d. l. j. in fin. de bo. eo. vbi Bart. ita tenet per illum tex. quod intelligo quando delictum erat capitale, ex quo aut debebat occidi, aut membris mutilari: secus si esset imponenda pœna pecuniaria, &c. quod dic vt not. in dicta l. admon. adde tamen quod in casu speciali fuga plenè probat: vt l. consiliarios. C. de access. B. Socin. reg. 207.

¶ FVNDARE, & constituere ecclesiam pro iure patronatus acquirendo non sufficit, sed requiritur eius perfectio. Hanc regulam ponit Paulus de Citadinis, vbi adducit, quàm plura pro ea, in tracta. iuris patronat. in 3. parte, quæstio. xiiij. num. 22. eandem regulam ponit Lambertinus in tractatu, de iure patronatus, in j. parte primi libri. articuli ij. questio. 4. principal. numero 1. cum aliis.

Hanc regulam ampliat duodecim modis, & limitat quatuor modis idem Lambertinus in dicto tracta. iuris patronatus, in prima parte primi libri, in xiiij. articul. iiij. questio. principal. numero 2. vsque ad fi. P. Duen. reg. 394.

¶ FVNDVS datus filię spurię in dotem vel pro alimentis, post eius mortem reuertitur ad patrem vel ad hęredes eius. Hanc regulam ponit Bald. in l. eam quam, numer. 41. C. fideicommissis. vbi dicit, quòd legatum factum filię spurię pro alimentis, non transit ad hęredes spurię: quia non ratione proprietatis, in qua non valet legatum, nec ratione alimentorum, quia cum vita extinguuntur: vt in l. cùm ij. §. si vni. ff. de transact. & in l. dominus, in §. fin. ff. de vsufruct. Quam opinionem sequitur Dec. in consilio ccexj. numero 4. vbi dicit quòd pro ista conclusione est text. in l. j. & ibi Barto. C. de natura. libe. eandem opinionem sentit idem Bald. in d. §. si vni. & in repe. l. ti. ff. de his quibus, vt indig. quē sequitur Caccialupus in repet. l. si qua illustris. numero 91. C. ad Orficia. Pala. Ruuios in repet. c. per vestras. §. xxiiij. incipienti, in constituenda tamen dote. vbi plura pro hoc adducit in num. 4. cum aliis.

Hanc regulam limitat quatuor modis Bermondus in trac. de publicis concubinatiis. à numero 60. vsque ad numerum 62. quas limitationes ante cum declarando suprà dictam regulam posuit Pala. Ruuios vbi suprà.

Et ibi Pala. Ruuios addit quintam limitationem: scilicet, quòd non procedat de iure regio: quia cùm hodiè sit taxatum quòd parentes possunt relinquere filiis spuriis quintam partem bonorum, vt in l. ix. & x. Tauri: ipsi filij spurij tam in vita quàm in morte possunt ad libitum disponere, etiam quantum ad proprietatem, ita tenet Pala. Ruuios vbi suprà, numero 10. docto. in dicta l. ix. & x. Tauri. Rodericus Xuarez in lectura l. j. titu. vj. libro iij. fori, & ita expressè dixi in regul. ccclxvij. in iij. ampliatione in fine P. Duen. reg. 396.

¶ FVNDI parte appræhensa, censetur possessio totius fundi appræhensa. Hanc regulam probat text. in l. possideri. ff. de acquiren. possessio. & in l. vulgaria quæstio. ff. de furtis. & rationem huius regulæ ponit Socin. ibi nu. 37.

Hanc regulam ampliat quatuor modis, & limitat vno modo Vdalricus Zasius in d. l. possideri. nume. 20. P. Duen. re. 396.

¶ FVNERARIA actio in multis priuilegiata est. Ratio est propter vtilitatem publicam, ne sine sepultura cadauera iaceāt: vt in l. sunt personæ, & in l. nec corpora. ff. de religiosis & sumptibus funerū, quia expedit reipublicæ non minus mortuos humari, quàm viuentes conseruari, ita tenet Bald. in l. fi. C. de nego. gestis. & ob id si hæredes nolint expensas pro funere præstare, iudex per modum prouisionis solet eos condemnare, salua repetitione si opus sit. Quæ repetitio fieri poterit actione funeraria: vt in l. si quis sepulcrum, & in l. at si quis. in §. hæc actio. ff. de relig. & sumpt. fune. & quæ requirantur antea quàm hæc actio funeraria competat, ponit Spec. in rubri. de sepulturis, & ibi Ioan. And. in additionibus ad eum tradit octo requisita in versicu. porrò, in numero 13. quæ habuit à Rofredo in tracta. libellorum, in iij. parte, in rub. de actione in factum funeraria. in versi. quia multoties. nu... & quia ibi satis obscurè procedunt Petrus Rebuffus in glos. ad constitutiones Regias Galliæ. in j. parte, in tract. de sententiis præiudicialibus, nu. 43. ponit suprà dicta requisita.

Et primò requiritur, quòd aliquis sit mortuus: quia viuens non sepelitur, vt in capitu. fraternitatem, de sepulturis.

Secundò, quòd sumptus fiant in funus mortui: nam si ad aliam causam fierent, hæc actio non competeret, vt in l. at si quis. in §. hæc actio. & in l. si quis sepulcrum. ff. de religio & sumpti. funerum.

Tertiò, quòd sumptus facti sint animo recuperandi, vt in dicta l. si quis sepulcrum. in §. prætor. nam si quis pietatis causa faceret, non repeteret, vt in dicta l. at si quis. in §. interdum. eodem titu. l. xij. titu. xiij. parti. prima, & in dubio non præsumitur factum causa donationis, vt in l. cùm de indebito. ff. de probationibus. nisi aliud suaderent persona & causa, vt in l. quod in vxorē. ff. C. de negotiis gestis.

Quartò, quòd funerales sumptus fiant pro qualitate personæ; & dignitate eius, qui funeratus est, & pro modo facultatum, d. l. at si quis. in §. hæc actio. in versicu. æquum autem, per quem textum Alexand. in l. ex facto. in §. si quis rogatus. ff. ad Trebellianum. dicit, quòd maior pompa funeris debet esse in nobili quàm in ignobili. quem sequitur Bonus de Curtili in tractatu, de nobilitate, in quinta parte, numero 82. & ideo si quis fecerit impensam fu-

neris

neris tam modicam quæ potiùs in contumeliam cedat mortuo quàm honorem, non poteſt illam repetere, vt in l.at ſi quis.in §.iudex.& ibi Ludouicus Bologninus in ſecundis interpretationibus.ff.de religio.& ſumptibus funerum.& ita expreſſè tenet Vincentius de Herculanis in l.j.in §.de impenſa.in verſicu. dicit tamen Imola hic.ff.ad legem Falcidiam, quod dicit eſſe notandum contra auaros Petrus Rebuffus vbi ſuprà, numero quinquagesimo ſecundo.

Quintò, quòd habeatur ratio temporis: plus enim expenditur in hyeme quàm in æſtate, vt in dicto §.hæc actio.verſi.æquum autem, & ibi gloſſ.expreſſè tenet in verbo, ex tempore, & ita tenet Rofredus vbi ſuprà.

Sextò, requiritur, quòd alia actio non competat: quia ſi fuerit promiſſa impenſa funeris reddi per ſtipulationem, hac non ageretur, vt in d.l.at ſi quis.in §.ſi quis dum.& in §.Labeo.& ibi gl.hoc dicit.ff.de religio.& ſumpti.fune.

Septimò, requiritur quòd fiat proteſtatio, maximè à conſanguineis, quòd animo repetendi tales ſumptus faciunt, vt in d.l.at ſi quis.in §.ſed interdum.in verſi.oportebit igitur.& in §.ſequenti.& in l.quod in vxorem.C.de nego.geſtis.

Octauò, hæc actio datur contra hæredem, bonorúmve poſſeſſorem, cæteróſque ſucceſſores, vt in d.l.at ſi quis.in §.datur autem hæc actio.quod eſt §.fin.ff.de relig.& ſumptibus funet.& ita per illum text.ponit Io.Hannibal.in repet.rub.ff.ſoluto matrim.numer.426.& 427.

An autem hæc actio detur contra ſucceſſores in beneficiis. Panormitanus in diſputatione ſua incipiente, Sempronius clericus, quem ſequitur Philippus Decius in conſilio clvij.incipiente, quæritur de expenſis funeralium, vbi concludit, quòd conſanguinei qui ſuccedunt clerico in ſuis bonis, tenentur ad funeris impenſas: ſecus ſi nihil habeat: qui tunc ſucceſſor in beneficio tenebitur ad illas, ſecundum eundem Abbatem in capitu.ex præſentium.& ibi Barbat.& alij docto.de pigno. hæc tamen actio non datur contra illum qui non ſuccedit defuncto ex ſua diſpoſitione ſed alterius: argumen.text.in lege, cohæredi.in §.cùm filiæ.ff.de vulgari.ita conſuluit Stephanus Bertrandus in conſilio cccix.numero 2.libro primo primæ impreſſionis: niſi in ſubſidio, vt ſuprà de beneficiato dixi, ſecundum Rebuffum vbi ſuprà, nume.57.

His ſic præhabitis, hæc actio in multis eſt priuilegiata. Et primò, quia interdicta eſt appellatio in ea, ne cadauer ſepeliatur.l.finali.ff.de appellatio.recipien.in cap.ex parte.el 1.& ibi gloſſ.in verbo, poſt appellationem de ſepult.Specul.in tit.de appellationibus.in §.in quibus.verſicu.viij.de iure regio probatur in l.viij.titu.xv.libr.ſecundo fori, & in l.xj.titu.xlj.libr.tertio ordina.& in l.xiij.titu.ix.parti.vij.& in l.xv.titu.xiij.part.prim.& in l.v.titu.xviij.libro iij.fori. Quod, etiam procedit, etiam ſi contra defunctum pro debito habetur inſtrumentum guarentigium, ſecundum Felinum in c.ſicut Iudæi, de Iudæis.in verſi.item nota, Rodericus Xuarez in repet.l.poſt rem iudicatam.in v.extenſione.ff.de re iudi. Didacus del Caſtillo in l.xxx.Tauri.numero 15.verſi.extra nota.Gulielmus Benedictus in repe.capit. Rainutius.in verbo, mortuo itaque teſtatore.el j.numer.56.de teſtamen.

Licet contrarium teneat Ange.in authentic. vt defuncti, ſeu funera eorum non iniurientur à creditoribus.in principio. numero 1.in verſicu.nota hic caſum.vbi tenet, quòd quandocunque debitor obligatus eſt vigore inſtrumenti guarentigij, poteſt impediri à creditore ne cadauer eius ſepeliatur. Quē ſequitur in hoc D.de Segura in repet.l.ſi ex legati cau ſa.num.73.de verbo.obli.

Secūdò, quia nuntiatio noui operis non habet locum contra facientem foſſam vt mortuus ſepeliatur. argumen.text.in l.de pupillo.in §ſi quis riuos.ff.de noui operis nuntia.& ita per illum text.tenet Fran. à Ripa in trac.de peſte, c.de præſeruatiuis remediis contra peſtem.nu.138.verſi.& hac ratione attenta. & ibi in nu.70.

Tertiò, qui funus ducit, non poteſt in ius vocari, vt in l.ij.ff.de in ius vocā.nec ante nouem dies, vel quadraginta pro more regionum, vt in can.quia ulj.13.quæſt.2.& in authent.ſed nec ante nouem dies.C.de ſepulchro violato. Sed de iure noſtro Regio vſque ad nouem dies non poſſunt hæredes conueniri, vt in l.v.tit.xiij.par.j.& in l.13.titu.9.part.ſeptima.& ita tenet Iacobin.de ſancto Georgio poſt Bal.in l.in terdum.num.8.ff.de iudic.

Quartò, ſi quis funere domeſtico impeditus non venit ad iudicium, debet ei exceptio dari, vt in l.ſed & ſi quis.§.præterea.ff.ſi quis cautio.

Quintò, qui exequias prohibet excommunicando infirmum, aut alio modo, priuatur ſuo debito, & aliàs punitur, vt in authentic. Item qui domum. C. de ſepulchro violato.ita tenet Ripa in capitu.cùm M.Ferrarienſis, numero 147. de conſtitutio. probatur etiam per text.in authent. vt defunctus ſeu funera.in §.ſancimus.el primo.& in §.ſi verò.collatione quinta.

Sextò, competit hæc actio funeraria contra hæredem prohibentem expenſas fieri, licet regulariter aliæ non competant.l.at ſi quis.in §.item Labeo.ff.de religio.& ſumptibus funerum.quem text.ad hoc dixit eſſe notab.Ludoui.Roma.in conſi.cccccxxviij.numer.10.Ripa in tract.de peſte, in tub.de remediis præſeruatiuis contra peſtem, numero 132. Corſetus in ſingula.incipiente, Expenſa.el 1.vbi ſcribit quinque caſus in quibus impēſa contra voluntatem facta repetitur, quod eſt verum quando expendiſſet iuxta patriæ conſuetudinem in cauſis piis: ſecùs, ſi in conuiuiis, vel in aliis rebus non neceſſariis, vt notant doct.in l.quod in vxorem.C.de negotiis geſtis.

Septimò, creditor funeris præfertur omnibus aliis creditoribus licet ſit poſterior.l.impenſa funeris.ff.de religio.& ſumptibus funerum, & ſic præfertur doti, & expreſſis hypothecis, vt eſt gloſſ.in dicta l.impenſa.Barto.& alij docto.in l.j.ff.ſolu.matr. Neguſantius de pignoribus.in ij.membro quintæ partis principalis, numero 28.fallen.xiij.& hoc propter vtilitatē publicam, vt in l.2.ff.de priuil.credito.& ita tenet Ripa de peſte, c.de reme.preſeru.contr.peſt.nu.133. Chaſſa.in conſu.Burg.in ti.Des mains mortes.rub.9.§.xv.ver.licet hic nihil dicatur. De iure Regio probatur in l.xij.titu.xiij.parti.1.& in l.ix.titu.iij.parti.v.& in l.xxx.tit.xiij.ea.part.& in l.ij.titu.xj.par.6.Et licet exceptio inuentarij non confecti impediat litem conteſtari.l.fin.in §.donec.C.de iure delib.vt dixi ſuprà in regu.cclxvij.hoc non habet locum quoties petitur aliquid ab hærede pro impenſa funeris, vt dixi in ſuprà dicta regula, in 3.limitatione.

Octauò hęc actio datur marito contra heredes vxoris, vel contra illos ad quos dos reuertitur ſoluto matrimo

matrimonin,vt in l.in eum,& in l.sed si nondum.ff. de religio.& sumpti.funerum,etiam si maritus promisisset totam & integram dotem reddere, adhuc poterit retinere ex dote impensas funeris, ita tenent Ludouicus Romanus & Angel.in l. qui bona.in §. qui parietem.ff.de damno infect.quos sequitur Frãciscus Curtius senior in consilio xiij.incipiente,statuto Ianuæ cauetur.numero 26. facit quod notat Bald.in l.fina.ff.ad legem Falcidiam. Hanc opinionem tenet Ripa in tracta.de peste,capitu.de remediis præseruatiuis contra pestem,numero 135.& sic maritus de suo nõ tenetur vxorem funerari nisi lucretur dotem,vt in dicta l.in eum, & notant docto. in l.quod in vxorem.ff. de negotijs gestis, & idem quando lucratus est portionem dotis, pro portione tenetur, vt in l. Celsus.cum l.sequenti,ff de religiosis & sumptibus funerum.ita tenet Guido Pap. in consilio cxxvij.num.1.

Sed si mulier nihil habet,maritus tenetur eam sepelire:& ita eodem modo econuersó, si maritus nihil habet tenetur mulier eum sepelire, cùm causa funeraria sit pia, commiseratione plena : nec honestas coniugalis id ferre potest,cùm sit alterius iniuria vt alter eorum insepultus iaceat, facit etiam text.in l.quòd si nulla.ff.de religiosis & sumptibus funerum,& ita tenet Ludouicus Romanus in consilio dxvij.numero 2. quem sequitur Chassanęus in consuetudi.Burgund.in titu.Des droitz.rubr 4.§.9. numero 4. Ioan. Bassianus in gloss. ad consuetud. Aluerniæ,capitu.13.articulo xliiij. Ioan.Paponis in gloss. ad consuetud.Borboniæ.§.ccxlj.in fin. Vdalricus Zasius in Summa.ff.de religiosis,& sumptibus funerum.num.8.

Nonò, qui per vim cadauer rapuit, & sic impediuit quominùs sepeliretur,tenetur pœna legis de vi publica,vt in lege,qui cœtu.ff. ad legem Iuliam de vi publica.cuius pœna est deportatio :vt in lege, qui dolo.in §.finali,eodem titulo,& bonorum confiscatio,vt in §.penultimo. Institutionibus de publicis iudiciis, & ad hæc tenetur pœna sepulchri violati, cuius pœna describitur in l.si quis sepulchrum. C. de sepul.viol.imò si sacerdos parochialis corpus eius qui alibi elegit sepulturam violenter rapuerit,& funus spoliauerit,tenetur restituere totum quod accepit,& perdit quartam canonicã, ita tenet Hosti. in cap.cùm liberum.de sepulturis, quem sequitur Ioan.Samson in gloss.ad consuetudi.Turonenses,in rubri.de succes.articu. xj.Petrus Rebuffus in gloss. ad constitutiones Regias Galliæ,in prima parte, in tractat.de sententiis,numero 67.

Decimò,expensas funeris non tenetur hæres scribere in inuentario,sed probat eas per testes,vel proprio iuramento,vt in l.fina.in §.in computatione. C. de iure deliberan.de iure Regio probatur in l.viij.titu. vj.part.vj.

Et circa hanc Regulam vltra docto.in suprà dictis locis vide Chassanæum in Catalogo gloriæ mundi,in secunda parte,consideratione quinta& sexta.Et est notandum,quòd hodie de iure regio expensæ funerum detrahũtur de quinta parte bonorũ,nõ de corpore hæreditatis:vt in l.xxx.Tauri. P.Duen.re.397.

¶ Fvriosvs Et infans Obsides iure accipi possunt.
ff.de iur.fisci.l.diuus.
ff.de testam.l.obsides.
ff.quib.ex caus.maio.l.nec no.
Obsides,&c.]Hæc est nota. Azo,rub.84.
Et furiosus & infans loco nullius habetur.
ff.de arb.diem.l.si quis lib.
ff.ad l.Aquil.l.sed etsi.
ff.loca.l.qui certum.
ff.de vsur.l.cùm quidam.§.si pupil.
ff.de acquir.poss.l.1.§.certum.
ff.de iniur.l.sed etsi.§.filiusfam. Azo,rub.48.
Imo alicuius,quia contradicentis & inuiti.
ff.de procur.l.2.
ff.de seruit.rust.præd.l.etiam in fundo.
ff.vt in poss.leg.l.1.§.1.§.impera.
ff.quib.ex cau.in poss.eat.l.Fulcinius.

Et furiosus,&c.& contrà.] Pro nullis isti habentur vt consentiãt in suum præiudicium circa ea in quibus est voluntas necessaria: vt in hac Rubric. imò in illis videntur inuiti:vt in contraria Rubric.& ita sibi consonant:in illis verò , in quibus tacita sufficit voluntas,aliud est.vt ff. solut. matr.l. secunda. §. vltim. Azo,rub.84.

¶ Fvriosvs.l.furiosus.l.41. furiosi.l. in negociis.s.l. 167.§.furiosus absentis.De reg.iu.

Punitur satis ipso furore furiosus.de par.l.pen.

Qui furire cœpit, & statum & dignitatem in qua fuit, & magistratum & potestatem videtur retinere, sicut rei suæ dominium retinet.ff.l.20.De statu.ho.

Furor & infantia excusant.de off. præs.l. Diuus. Ad leg. Cornel. de Sic.l.infans.Ad leg. Pom.de par.l. pen.§.sanè.

Si à furioso cùm eum compotem mẽtis esse putarem pecuniam quasi mutuam acceperim,eaque in rem meam versa fuerit,condictio furioso acquiritur. Nã ex quibus causis ignorantibus nobis actiones acquiruntur:ex iisdem etiam furiosi nomine incipit agi posse.& Pomp.libr.singulari Reg. de ac. & ob.l. 24.lib.10.ex Plautio,Si cert.pet.l.12.

Non potest desinere animo possidere furiosus. Procul.de ac. pos.l.si is.§.futurum.vide Seruus. Riifvvi.

¶ Fvriosvs non potest facere testamentum. Hanc regulam probat text.in l.furiosum.C.qui test.amen. facere possunt,& in §. item furiosi. Institutio. quibus non est permissum facere testamen.& in l. filius familiàs.in §. Marcellus.ff. de testamen. de iure regio probatur in l.xiij.titu.primo,parti.vj.circa quã regulam vide Roderic.Xuarez in allegatio. j.

Hanc regulam cum duabus ampliationibus, & quatuor limitationibus ponit Iason in dicta l.furiosum, numero 1.cum aliis.Hanc regulam in hac prima parte latissimè intendebam examinare:sed quia pendet in casu proprio ,relinquo eam examinandã in principio secundæ partis huius operis. P.Duen. reg.400.

Fvriosvs testari non potest.rex.in §. item furiosi. Institu.quibus non est permiss. facere testamen.& in lege furiosum.C.qui testamen.facere poss.& in l. filiusfamiliàs.ff.de testam.

Amplia procedere etiam nec ad pias causas. Barto. in l.j.j.quæstio.primæ quæstionis principalis.C.de sacrosanctis ecclesiis.

Limita quatuor modis, vt per Iasonem in d.l. furiosum. B.Dias.reg.390.

¶ Fvriosi nomine per curatorem suum successio agnita,non transmittitur ad eius hæredes,eo in furore defuncto.text.in l.fi.§.sin autem in furore.C.de curato.furio.& in l.j.ff.de succe. edicto.& in l.secunda.§.sed si infanti.ff.ad Tertullian.

Limita dupliciter vt per Iaso. in l.infantis. C. qui admitti.prope finem.

Primò quando talis furiosus esset hæres necessarius.

Secundò, quando mediante seruo, vel filio esset ei acquisita successio, qui adiuit iussu curatoris. B. Dias reg.305.

¶ FVRIOSO datur à iudice curator, eique interdicitur administratio, & si non vocetur. Doc.com.l. is cui.ff.de verb.obl.not.f.reprehensibilis.extra de appell.Alexand.l.de vno,vbi Marsil.nume.55.ff.de verbor.oblig. Medic.reg.8.

¶ FVRIOSI.L.5.Paulus libro 2. ad Sabinum.

In negociis contrahendis alia est causa habita furiosorum, alia eorum, qui fari possunt, quamuis actum rei non a intelligerent: nam furiosus nullum negocium contrahere potest, pupillus omnia negocia, tutore auctore, agere potest.

ADDIT. a intelligant. al.interponitur.

Iunge l.9.de acquir.hæred.l.furioso, de re iudic.l. 41. inf.l.furiosi.inf.l.167. CONTRAHENDIS. Id est in obligationibus inter viuos constituendis, sup.titu.1.l.verba contraxerunt, secundum Pet.Fab. HABITA. Scilicet fauorabiliter. Fab. FVRIOSVS. Cōciliatio l.furor, de spon.l.2.C.de contrah.empt. Ratio, quibus non est permiss.fac.testamen.§. prætereà. Locati.l.4. de iure cod.l.2.§.furiosus.Latiùs Instit. de inuti.stip.§.furiosus,§.pupillus, de proc.l.2.§. 2.de contrahen.empt.l.2. de testam.l.qui testam.§. nec furiosus, de acquirēda possessione,l.1.§.adipisci mur, de ritu nupt.l.oratione,§.fi.C.qui testam.fa. poss.l.furiosum, de iniur.l.3.§.1.de off.Præs.l.Diuus, ad legem Aquil.l.sed etsi quemcūque,§.2. ad legem Corne.de sica.l.infans, de parri.l. penultim.§. fina. FARI POSSVNT. Nam infans æquiparatur furioso, d.§. pupillus. NEGOCIVM. S.sine curatoria auctoritate, C.de cu. fu.l.fi. Ex quibus cau.in possess.eatur,l.Fulcinius,§.adeò, de ac.& oblig.l.1.§.furiosum. Excipe, Cùm minoris commoda habeat furiosus, (C.de cu.fu.l.2.) æquum est, vt ex his causis, ex quibus minor obnoxius est, obligetur, inf. l. secundum naturam.10. si certum petatur, l.si à furioso. sic non obstat, soluto matrim.l. 2. §. voluntate, l.3.§.etsi furiosi. Riisvvich paratit.

¶ FVRIOSI, & fantes. Paulus lib.11.ad Sabin.Lex.v.

In negociis contrahendis alia causa habita est furiosorum, eorum qui fari possunt, quamuis actum rei nō a intelligant. Nam furiosus nullum negocium contrahere potest: pupillus omnia b negocia, tutore authore, agere potest.

ADDIT. a intelligerent.in P. florent. b deest in P.florent.

Coniunge.l.9.de acqnir. hæred.& §.furiosus. Instit.de inutil. stip.l. furiosi. inf. eodem.§. prætereà. Instit. quibus nō est permiss.fac.testa.l.2.§.furiosus.de iur. cod. Viuiennus.

¶ FVRIOSI. Pompon.libro xxxiij. ad Sabin. Lex.xl, al.xlj.

Furiosi, vel eius cui bonis a interdicitur, nulla voluntas est.

ADDIT. a interdictum sit.in P.florent.

Coniunge l.xx. de aqua pluu. arcend. & vid.reg. cum commentat. inf.in negociis: proinde nec alienare potest nec alienanti consentire. Geor. Viuiennus.

¶ FVRTVM, Damnum, & malæ Fidei possessor.

Habet furti actionem, qui nunquam habuit possessionem.

ff.de vsufr.l.arboris.§.vlt.
ff.de vsuc.l.homo, cuius.
ff.de fur.l.eum qui fur.§.vlt.
ff.de solut.l.quòd si quis c.§.1.

CONTRA.

ff.de distra.pig.l.1.
ff.de præs.verb.l.si rem gratuitam.
ff.si quis test.l.1.§.scienria.
ff.de crim.expil.hæred.l.2.

Habet furt.&c.c.contrà.] Illud certum est, gratia possessionis, qua muis quis bona, non mala fide detinet, dari furti actionem. vt ff.de furt.l.itaque.§. sed furti. Sed & prætereà gratia domini, vt ff.de fur.l.si vendidero.§.cùm autem. Item datur quandoque quia interest, etsi non sim dominus, vel possessor: sic enim datur fulloni, sarcinatori, commodatario. vt in Instit.de oblig.quæ ex delicto nasc.§.furti. His ergo R. non reputo contrà. si enim dicatur mixta, quia habet furti actionem, qui nunquam ha. poss. concedo si tamē ratione dominij, vel interesse possit dici competere. Nec obloquitur, quod legitur, l. si quis testam.lib.esse. quia non dominus rerum singularum, sed vniuersitatis intelligitur. Azo, rub.87.

Ex precio rei furtum maius vel minus deprehenditur.

ff.de incen.l.melius.§.1.
ff.de abig.l.1.§.abige. Azo, rubr.87.

Malæ fidei possessor de fructibus furtum facit.

ff.ad l.Aquil.l.si seruus.§.si oliuam.
ff.de vsur.l.qui scit.in prin.& l.videamus.
ff.de act.& ob.l.qui seruum.§.si is cui.
ff.quod vi aut clām.l.si alius.§.non tamen.
ff.de furt.l.si is qui rem.§.fur.l.inficiatione.§. si colo.& §.iti.& l.filio.§. fru gibus.& l. verum quius.
ff.de rei ven.l.si in aliena.
ff.de vsufr.l.arbo.§.vlt.

Non facit.

ff.de crim.expi.hær.l.2.
ff.de vsucap.l.iussio.§.& si posse.
ff.de fur.l.si vas.§.qui ancillam.
ff.de vsur.l.videamus.§.generā.
ff.si quis test.lib.esse.l.1.§.si eum.
ff.de act.& ob.l.malæ fid.
C.de infant.expos.l.2.
ff.si certum pet.l.4.§.1.

Malæ fidei, &c.& contrà.] Qui mala fide cœpit rem possidere: circa hoc enim spectò principium, vt ff. de vsur.l.qui scit.§.vlt. etiam de fructibus tenetur furti: vt in hac Rubric. continetur. licet enim possessionis non fiat furtum, attamen partis eius, velut cretæ, vel fructuum, fieri potest, vt ff.de furt.l.si cretæ. Si verò bonam habuit fidem, à principio non tenetur furti, quasi bona fide videatur contractare, inspecto principio: sicut ff.de vsuc.l.iusta. §. & si possessionis. Et ita possunt determinari arg. contrariæ Rubr. Azo, rubr.87.

Non interest, an ab initio, an ex pòst factò ma.fi. poss. cœpit, vel dolum commiserit.

ff.de pact.int.§.siue.
ff.de pact.hær.l.sed & si.§.adeò
ff.depofit.l.si inficiatus.
ff.de tribu.l.illud.
ff.de rei vend.l.Iul.§.si in area. Azo, rub.87.

Non id demum quod surripitur vel corrumpitur, sed omne damnum debet duplicari, vel quadruplicari.

ff.quod met.caus.l.qui excep.§.quadru.

Contra

Contrà, ff. de seru. corrup. l. in hoc iudicio.
ff. vi bon. rapt. l. 2. §. in hac.
ff. de tut. & rat. distra. l. 1. §. considerandum.
Azo, ru. 87.

Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.
ff. ad l. Aquil. l. qui hoc. §. in hoc. & l. item Mela. §. si alius.
ff. de pig. act. l. vlt.
ff. de aq. plu. arc. l. 1. §. pen.
ff. de fur. l. qui seruo. §. plu.
ff. de fica. l. nihil interest.
ff. loca. l. videamus. cum suis concord.
ff. com. diui. l. si is.
ff. loca. l. si mercem. §. culpæ.
ff. de his qui not. infam. l. ob hoc. ibi est glossula, & cum multis concord.

Non dat damnum.
ff. ad l. Aquil. l. quemadmodum. §. si ma. & §. ité Labeo.
ff. de seru. corrup. l. dolo. l. Neratius. §. hic.
ff. de pig. act. l. quæ ratione.
ff. de bon. lib. l. qui eum ma. §. idem.
ff. de serui. l. verum est. §. doli.
ff. de dam. infect. l. flum. §. vlt.
ff. de iurisd. om. iud. l. prætor.
ff. vi bon. rapt. l. antepen.
ff. quod quisque iur. l. ne postea.
C. de assesso. l. nemo.

Qui occasionem, &c. & contrà. Hæc Rub. s. exposita est, & soluta. Azo, rub. 87.

Adiectio.

Est occasio licita, vt si dicam mulieri: Nisi mihi in stupro assenseris, te interficiam; quo casu, etsi non assentit, non tenetur. vel dicas, quod est causa contingens. l. prox. vt est remota; vt illa serui corrupti. Causa.

Damnum quod quis ex sua culpa fecerit, sibi imputet.
ff. si quis caut. l. 2. §. vltimo.
ff. de procur. l. qui propria. §. vlt.
ff. de fideiuss. l. vlt.

Non dat damnum.
C. de vsufr. inter. l. ex liber.
ff. de cond. indeb. l. inde.
ff. ad l. Aquil. huic.
ff. de euict. l. euicta. §. 2.
ff. de furt. l. inter omnes.
ff. de act. & ob. l. quicunque.
ff. de stip. seruor. l. vlt.
ff. de arb. fur. cæs. l. vlt.
ff. de iniur. l. sed etsi vnus. §. 2. Azo, ru. 87.

Qui damnum in re aliena dedit, etiã postquam vsu ceperit, tenetur.
ff. quod met. caus. l. 3.
C. de pet. hær. l. hæredi.
C. de vsufr. l. corruptionem.
ff. si cert. per. l. proinde.
ff. de manu. l. 3.
ff. de tutel & rat. distra. l. 1.
ff. mand. l. 2

Qui damnum dat, &c. & contrà.] Hæc est quæstio Sabatina, & pronunciatur secundum hanc Rub. competere. l. à act. vt alias tractauimus eã. Lex aũt, quod met. caus. sui vel me. & de pet. hær. l. hæredita. & de vsufru. l. corruptionem. signatæ in contra Rubr. non sunt cõtra, imo ad id tendunt, vt etiam elapso triennio teneatur. l. a. quia cum sit personalis, tam breui spacio tolli nõ potest: vt nec dicam esse in pendenti. licet ar. signata sint in contraria Rub. de his quæ sunt in pendenti: sed nihil ad rhombum. Azo, rub. 87.

¶ Fvrtvm, Damnum, Pœna. L. 112. Gaius libro secũdo ad edictum prouinciale.

Pupillum qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi, & iniuriæ faciendæ. §. In hæredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio, veluti furti, damni, iniuriarum.

Iung. ad l. sup. in negociis, de fur. l. impuberem. 24. ad Aq. l. sed etsi quæcũque, §. sed etsi infans, C. de pœnis. l. 7. Excep. a l. 109. Excipitur de adul. l. si minor. Proximvs. Id est 14. aut 15. annorum, de excu. tu. l. non tantum. Lor. axiom. 37.

§. In hæredem. Iunge ad l. 170. cùm Prætor in hæ. 45. l. toties. in hæ. 200. §. fin. l. 195. §. fin. Insti. de perpe. §. non, de fur. l. si pignore, §. cum furti, inf. l. 125. pœnalia, l. 39. sicuti pœna. del. l. 1. Ad legem Aquil. in de Neratius; §. hanc, Insti. eodem titu. §. his autem verbis, vi bonorum raptor. l. 2. §. fi. Dub. de ac. poss. l. cum hæredes. Ratio, de pub. iu. l. defuncto, ad Tur. l. in senatus. §. si propter mort. C. si reus vel ac. l. fina. dicto §. non arg. de pœnis, l. crimen. Exc. ad Syl. l. Caius. II. de calum. l. in hæredem, ad Trebell. l. seruo, §. cùm Prætor. III. de nau. fœ. l. fina. IIII. de con. fur. l. si pro fure. V. de or. cog. cap. cùm Prælatus. VI. de rap. c. 1. VII. de con. ind. l. si non fortem 26. VIII. scilicet non solent, eũ l. seq. IX. C. de anna. exc. l. vt perfectius. scilicet si quis cau. l. si cum, §. qui iniur. Ex quibus caus. ma. l. 1. X. Quod met. cau. l. si ipsa. Fallit & iure Canonic. ca. fin. de sepul. Item si lis sit contestata in actione ciuili, quę datur ex delicto, C. ex del. def. l. 1. Instit. de per pet. §. pœnales. inf. l. omnes. Et quando pœna imponitur, per modum excipiendi. Quod quisque iur. l. 3. §. quod autem. & ibi notat Angel. in dicta l. 1. C. ex delic. def. & Decius hic. Postremò in casu l. 195. §. fin. infrà, l. 48. ex contractibus. de actio. & obligationib.
Riisvvich. Paratit.

¶ Fvrtvm. Fur pro furto regulariter nõ tenetur pœna mortis, auth. sed nouo iure, C. de ser. fugit. §. pro furto autem, in auth. vt nulli iud. fallit in 5. casib. vt per Bart. Cepol. in d. auth. sed nouo iure. nu. 76. fallit in 7. casib. vt per Gandi. in tract. malefi. in tit. de pœnis reorum, numero 58.

Furtum commissum à familia vnius domini, dominus soluendo pro vno, liberatur quoad alios, l. si familia, ff. de iurisd. omnium iud. l. 1. ff. si famil. furt. fecisse dicatur.

Fallit in 3. casib. vt per Bart. in sua distinctio. in d. l. si familia, nu. 4. fallit in 5. casib. vt per Fran. Curt. in d. l. nu. 19. fallit in 6. casib. vt per Ias. in d. l. si familia, nu. 6. & ibi Soc. limitat in 3. casib. nu. 2.

Furem vel alium malefactorem quis non tenetur indicare, glo. & doct. in l. ciuile est, C. de furt. fallit in 4. casib. vt per Iason. in l. 1. §. si tibi, ff. de cond. ob turp. causam.

Qui subtraxit animo lucrandi, furti actione tenetur, §. pœnam, Inst. de oblig. quæ ex delicto, l. 1. ff. de furt.

Fallit in 16. casib. & ampliatur in 22. à Lancill. in tract. de præto. in tit. de furt.

Furem nocturnum interficere licet, Doct. in l. vt vim, ff. de iust. & iur.

Fallit in 2. casibus, vt per Feliu. in capitu. interfecisti, de homicid.

Furti pœna quadruplex est, §. pœna, Inst. de obli. quæ ex quasi delicto.

Fallit in 16. casib. quos ego notaui in d. §. pœna, nu. 2.

Creditor pignore, vel commodatarius ad alium vsum

vtens furti tenetur, §. furtum autem, Instit. de oblig. quę ex delicto,

Ampliatur in 10. casibus, vt ego notaui in dict. §. furtum.

Ex furto facto ab eo, qui in nostra potestate est, actio furti non nascitur. Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 3. vt ego notaui in §. 2. qui, Instit. de oblig. quæ ex delicto, nume. 3. Donat. lib. 4.

Huius hominis gratia pro furto noxalem actionem suscipere aliquis compellitur aduersus alium.

Furti actionem habere regula generalis, & ab antiqua Iurisprudentia exposita non concedit. Iustinia. C. de fur. l. apud antiquos.

¶ FVRTVM Bonifa. viij. in Sexto Decre. Reg. iiij.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Vnde restituere tenetur quis id, quod habuit ex furto, oppressione, vel dolo. c. j. xiiij. quæstio. vj. Viuiennus.

¶ FVRTVM commissum à familia vnius domini, dominus soluendo pro vno liberatur quo ad alios. Hanc regulam probat text. in l. si familia. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & in l. j. ff. si familia furtum fecisse dicatur.

Hanc regulam limitat tribus modis Barto. in dicta l. si familia. nume. 4. in quadam distinctione, quam ibi facit, quam distinctionem sequitur ibi Francis. Curtius Iunior, vbi ponit quinque limitationes ad hanc regulam, in numero 19. cum aliis. Eandem regulam limitat sex modis Ias. in dicta l. si familia. numero 6. P. Duen. reg. 398.

¶ FVRTVM confessus tenetur etiam parti, cuius interest. Bald. leg. 2. C. de edendo, Ange. l. imperium. ff. de iurisd. omn. iud. add. ad Barto. l. 1. C. res inter alios acta. Medic. reg. 8.

¶ FVRTVM quis facit, non tamen furti tenetur.

In Inst. de oblig. quæ ex del. §. 2. & §. hi autem. ff. de furt. l. si quis vxori. in prin. & l. serui & filij.

CONTRA.

In Inst. de oblig. quæ ex del. §. vnde illud. ff. de furt. l. qui pig. §. quam.

Furtum, &c. & contra.] Contingit quandoque, vt fiat furtum, & res fuit furtiua, non tamen agitur furti. vt ff. de furtis. l. serui & filij. & in Inst. de oblig. quæ ex delict. nasc. §. hi autem. Item quandoque actio furti datur, non tamē fit furtum vel res furtiua: vt cum debitor surripit creditori. vt ff. de vsocap. l. sequitur. §. si rem. Azo, rub. 89.

Etiamsi causa contumeliæ sit facta iniuria, non tamen agitur iniuriarum.

ff. de iniuriis. §. si quidem.

CONTRA.

ff. de iniur. l. item. §. generaliter.

Etiamsi, &c.] Si quid in contumeliam meam, hoc est, vt diminuatur honor meus, fiat, agitur iniuriarum: vt in contraria Rubric. aliàs contrà: vt in hac Rub. Azo, rub. 89.

¶ FVRTVM regulariter non est vendicandum, circa viliora, tamen si mercenarius, siue dapifer hodie furatur vnam rem, cras autem aliam, propter geminationem, furti actione rectè conueniri potest. Bald. l. apud antiquos. C. de furtis. l. respiciendum. §. furta. ff. de pœnis. Doct. l. nemo. C. de episco. audien. l. capitalium. §. grassatores. de pœnis. Bald. cap. 3. §. iniuriam. ver. quarto. de furt. l. fi. §. qui sæpius. ff. de abigeis, item licet alias pro primo furto quis non debeat suspendi, ex iterato tamen suspendetur. Bald. auth. sed nouo. C. de seru. fugit. Ancha. c. fi. de foro compe. Abb. c. veritatis. in 2. not. de dolo. Bar. l. si cui. §. cum sacrilegium. ff. de accusa. Docto. com. d. auth. sed nouo. C. de seru. fug. l. omnes. C. de delat. lib. x. Euer. in loco à vi Gemi. num. 12. Gand. contrarium tenet in tit. de furtis. Med. re. 2.

Furtum vnius anseris, furtum est, Anton. Cor. in tract. de minimis. num. 105. immo etiam pro ouo actio furti datur. §. Gallinarum. inst. de rerum diuisione. Alber. Bru. in tract. stat. super fœmin. Artic. 9. num. 108. conc. c. fin. 14. q. 4. doct. l. est. ff. de acq. rer. Domi. leg. naturalem. §. gallinarum. ff. eo. Med. re. 5.

¶ FVRTVM. Furti actio.

Vt C. de furt. l. vltim. Azo, rub. 103.

¶ FVR pro furto regulariter non punitur pœna mortis. Hanc regulam probat textus in authentic. sed nouo iure. C. de seruis fugit. & in authentic. vt nulli iudicum. in §. pro furto autem. & in l. fin. ff. de furtis. de iure regio probatur in l. xviij. titu. xiiij. parte vij. Circa quam regulam vide doctores in dicta authentic. sed nouo iure. vbi eam notabiliter declarant. Iason in §. ex maleficiis, à numer. primo, vsque ad numerum 17. & ibi Ludouicus Gomezius numero 4. cum aliis, Institu. de actioni. Hippolytus in consilio liij. numero 35. & in l. vnius, in §. cogniturum. numero 79. ff. de quæstio. & in l. prima, in §. Diuus Adrianus. numero 12. ff. de sicariis. Iason in l. prima, numero 4. C. de precibus Imperato. offerend. & in l. cùm seruus. numero 7. ff. de condictio. causa data. Bald. & cæteri docto. in capit. vnico, in §. si quis quinque solidos. de pace tenenda, & eius viola. in vsibus feudo. & ibi Matthæ. de Afflict. idem Matthæ. de Afflictis in dicto capitu. j. in §. publici latrones. numero primo, cum aliis docto. Didac. Couarru in libro secundo Variarum resolutionum, capit. ix. numero 7. Ludo. Carre. in practica crimina. super l. obseruare curabis. C. quorum appella. non recipi. numero 96. Ioan. Igneum in l. prima, in §. si sibi manus. numero 119. ff. ad Syllania. Ioan. Montolonium in promptuario iuris: in verbo, furari. Nicolaum Boerium in decisione clxxiij. numero 2. cum aliis. Angel. Aret. in tracta. maleficiorum: in verbo, & vestem cœlestem abstulit. numero 12. cum aliis. Chassanæ. in consuetudi. Burgund. in titu. Des iustices. rubri. 1. §. v. numero 3. Aymonem Publicium in gloss. ad consuetu. Aluerniæ. titu. viij. articu. v. numero 5. per totum. vbi ponit plures casus, in quibus furibus pœna est alleuianda, post Chassanæ. quem ibi allegat in consuetudin. Burgund. in titu. Des iustices. rub. prima. §. v. numer. 10. cum aliis. Iacobum Boulenc. in repe. l. capitalium. in §. famosos. numero 7. cum aliis. ff. de pœnis. Matthe. de Afflictis in constitut. Neapolit. libro primo, rubric. xlij. numero 7.

Hanc regulam limitat quinque modis Bartholomæ. Cæpola in dicta authentic. sed nono iure. numero 76. eandem regulam cum septem limitationibus ponit Barth. de Chassanæ. in consuetud. Burgund. in titu. Des iustices. rubr. 1. §. v. à numero 1. vsque ad numerum 28.

Et circa hanc regulam vide octo casus in quibus quis furca suspenditur, quos ponit Albertus Gandinus in tractat. maleficiorum: in titu. de pœnis reorum. numer. 58. versicu. item suspenditur. P. Duen. re. 399.

FVR

¶ Fvr famosus non dicitur ob modicam rem furatam. Bal. c.1.§. iniuria. de pac.iur.firm.in vsib.feud. Add.ad Ale.rubr.ff.sol.mat.num.3.conc. simile l.1.§. nunciatio. ff. de oper.nou.nunc.Imol.l.in executione.§.item.ff.de verb.ob. Medic. re.51.

Fur reuelatus per incantatorem non agit contra eũ actione iniuriarũ.gl.l.nemo.C. de Malefi. & Math.l. item.ff.de iniuriis,licet consulens diuinatorem puniatur.d.l.nemo.item not. quòd furti actio non datur contra receptatorem ignoranter rei furtiuæ. Bal.l. eos. C. de furt. sar.l.furtum.ff.eo.gl.l. inciuilem. C. de fur. Bal.l.si seruus. ff. de condit.indebiti. Medic.re.8.

¶ Fvrem, vel alium malefactorem, non tenetur quis indicare. gloss. & docto. in l.ciuile est. C.de fur.ponit nota. Hosti. in Summa, in titu.de furt. in rubricella de condictio. furti. versicu. illud faciendum & in versic.seq. vide Bald.l. in l.j. C.de cõdictio. ob turp.caus.

Amplia hoc procedere adeò, quòd licet venditori rei alienæ aliquid accipere à domino, vt sibi indicet rem, secundum Abbatem post Hostien.in c.dudum, el ij. de electionibus.

Limita quatuor modis, vt per Ias. in l.j. §. si tibi ob indicium.ff. de condi. ob turp.caus. B.Dias re.304.

¶ Fvrem occidere licet pro defensione rerũ suarũ, præsertim nocturnũ, fallit in modico furto. Bal.l.1. C.locati.l.itaque.ff.ad l.Aquil.l.furem.ff.de Sic.Ange.l.1.C.vnde vi.Mat.not.133.l.si ex plagis.§.tabernarius.ff.ad l. Aquil.Aret.§.1.inst. de act.Fel.c. interfecisti.colum. 2. de homicid. Ias. l.vt vim. ff.de iust.& iur. nam si parcitur famæ hominis pro re modica. l.scio. ff. de rest.in integr.multò magis vitę.l.si adulterium. §. liberto. ff. ad l.Cornel.de adultet. comparatur enim infamia morti.leg. iusta.ff.de man. vind.gloss. l.isti quidẽ.§.si.ff. quod met.causa, Alex. l.si.col. 4. ff. de re iud. Medic. re.5.

¶ Fvtvra bona veniũt appel. bonorũ, vbi agitur de modico præiudicio, Abb. consilio 102.colu. iij.volu.ij. per leg. fin. C.quæ res pigno.oblig.poss.Crau. consil. 182.nu. 16. quia cum agitur de re parua iuris dispositio cessat. Decis. Neapol. 129.num.15.Ias.l.cætera.nu.7.de leg.1.Soc.Iun.l.stipulatio,numero 23.ff. de verb. obl. Præposit. c. Moyses. 7. di.l.decurio.C. de decur. lib. 10. Bar.l.eleganter.§.qui reprobos.ff. de pign.act.Dec.& com.Doct.c.de appellationibus, de appellat. Medic.re.5.

Futura non comprehendit generalis renunciatio facta omnium iurium, doct. com.leg. qui Romæ, §.duo fratres.vbi Alba.numero 71.ff.de verbor.obligation.leg. qui cum tutoribus. ff.de transactio. leg. damni infect. leg. 1. ff. de damno infecto, Bart.leg. inter quos.colum.2.§.cum pariete. ff.eod.tit.ampl. etiam si in specie verba renunciationis porrigerentur in futurum, Bart. dicto §. duo fratres.quæstio.6. Alexand.numero 57.Iaso.numero 63.Ripa numero 12. Decius consilio 206. colum.prima,idem in Rubric. de secundis nupt.numero septimo. Oldrad. cons. 294. leg. emptor. §.Lucius.ff.de Pactis. Iaso.l. sed etsi. §. quæsitum.nu. 12. ff. de transact. doct.l.59. vnquam. C.de reuoc.don. Bald.l.2.quæstio. 9.C.de resc.vend. Medic. re.1.

Futura veniunt indefinita concessione, quando scilicet futura præuideri potuerunt. l. si ita.ff.de auro, & argen.l. si seruitus.ff. de seruitu. vrbanorum prædiorum. Alexand.consilio 138. numero 21. libro 2.in fine. Medic.reg.2.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Septimus.

G

Abella in contractibus emptionum per emptores solui omnino debet: & hæc est communis opi. & ita tenet Bal. in rub. C. si cert.pet. & de reb. cred. nu.4.& est tex. in l. debet autem. in fi. ff. de ædilit. edict. & ibi Cep.in ij. not. d.l.tamen se resoluendo dicit, quòd ab vtraque parte solui communiter debet.& vide Roman. in sing. dlxxxviij. incip.per Italiam, & ita obseruatur in hac magnifica ciuit. Vene.

Vbi dicit, quòd ecclesia non tenetur ad Gabellas, quæ soluuntur, de contractibus, & donationibus lucratiuis, & statuta in contrarium non valent: ad præiudicium ecclesiæ. ita tenet Fede.de Sen.cons.ccxvij. nos Grifollus. Abb.in cons.xiij.numer.2. vol.ij.Ang. in cons.xxiiij.& ibi dicit hanc esse communem opi. & clem. præsentibus, de censibus.

Fallit hæc regula in clericis, scholaribus, & aliis personis habentibus immunitatem à gabellis & datiis ex priuilegio, quia isti nullo modo tenentur. vt illud C.de anno.& tribut.lib.x.in argumentum qui si fraudẽ cõmiserit ea detecta amittit is tale priuileg. arg.l.qui sub prætextu. C.de sac.san.eccle. Bald. in l. sancimus.C.de sac.san.ecc. Dec.cons.496. numer.2.

Et hoc de consuetudine antiqua, quæ semper obseruanda est, vt l. semper. §. legem. & ibi gloss.in verb, legem.ff.de iur.immu.& in l.j. in verb.septuagenatio.C.qui mor.se excus.l.x.

Item gabella non est soluenda de contractu nullo, vt Alex.in cons.ciiij.nu.5.vol.j.Bal.in l.ij. C. de eunuch. & in l.non dubium. C. de legibus. & de iis rebus de quibus non est solitum, aut consuetum solui, secundum eundem Alexand.in consilio ccxij. numero 6. vol.vj.quod semper not.

Item gabella de iure nõ soluitur de iis rebus, quæ pro victu portantur.ita est text.in l.publicanus.§.de rebus.ff.de publican.& l.in lege censoria.ff.de verbo.sign.all.per Bald.in cons.ccxlj.in j.vol.4.

Gabella non soluitur de legato facto pro restitutione malè ablatorum: Ratio est, quia non est propriè legatum, sed restitutio malè ablatorum. Nec præstat beneficium qui debitum soluit.ita Bald.in l.si seruo. per illam l.ff.de hereb.insti.Tiraquel.in l.si vnquam. numer.88.in verb.libertis.C.de reuocan.dona.

Gabella si est soluenda de acquisitione dominij aut de aliqua hereditate, nõ comprehendit filium successorem in hereditate patris, quia non est propriè acquisitio, vel lucrum, sed est continuatio dominij filij in bonis patris, per tex. in l. in suis.ff. de liber. & posth.Deci.cons.cclxij.nume.6.Ang.Imol.& Alber. in d.l.in suis.Capra in consi.xlij.& si Venatius.gloss. not.in cap. pastoralis.in verb.quasi.de decim.

Geminatio actus maiorẽ vim habet, & efficaciua ope-

ratur quàm simplex, ita vt actus sit personalis. Ita Bald.& docto.in cap.si.de offic.delegat.Deci.consi. cclxxxij.numer.4. vbi exemplificat de dictione solum,& duntaxat:& de clausula nec aliter, vel alio modo:quæ præcisam habet naturam.secũdum Bal. in gloss.ibi in l.si quidem.de except.& idem Dec.in cons.cccxvj.num.5.& Cor.cons.xlix.in j.vol.3.& consil.lxx.numer.6.eo.vol.& est optimus text.in l.2.§.furiosus.ibi in omnibus & per omnia.ff. de iur.codi. Bart.in l.cum scimus.C.de agr.& cens.libr.x.

Geminatio in vulneribus, habet quid excessus secundum Bartol.& Bald. in l. licitatio.§. quod illicitè.ff. de publican.& vc. Dec.in authentic. cassa & irrita. numer.16.C.de sac.sanc.eccl. Mar.sing. cccxxxviij. Gram.vol.xvij.nume.89.& ideo pluralitas & multitudo vulnerum in corpore interempto arguit omnimodam voluntatem delinquentis, prout dixi in tract.meo C.ad nume.70.vsque 73. in princ.operis, quòd nota & stude,& in l.balista, Ibi quantacunque pecunia.ff.ad Trebel.& ibi doct.

Geminatio in contractibus geminatis de eadem re arguit suspicionis fraudem: vt Bald.in l.emptione.C. plus val.quod agitur.Boer.q.xxxiij.num.5.

Geminatio verborum in vltima voluntate ostendit enixam senatoris voluntatem, ita Iaso.in l.cum filio fam.nume.65.ff.de leg.1.alleg.text.in l.cum parer. §. filius matrem. Ibi enixæ voluntatis preces. ff.de l. ij.& l. Balista.ff.ad Trebel.& l. si mulier. la ij. C.ad Velleia.Idem Ias.in l.Gallus.numer.27.ff.de liber.& posth.vbi exemplificat, in verb.potest & debet, quæ important necessitatem præcisam, alle.clem.2. In verb.debeant.de statu monac.in c.1.& ibi, possumus & debemus, vt ecclesia.benef.fin. dim. cons. Ang. in l.si.ad l.Falcid.quòd naturalis obligatio geminata perit & producit obligationem.& Felyn.in c.si cautio.de fide instrum. dicit quòd Geminatio verborum prolatorum arguit & animi & propositi voluntatem omnimodam.

In sentẽtia apposita similiter Geminata verba arguũt voluntatem ius dicẽtis, vt si dicatur verba in instrumẽto inserto cassentur & irritentur, intelligitur ipso iure absque alia sententia, vt no sing. Bal. in tract. de pace constan.in vsibus feud.c.j.§. hoc quod nos. in verb.& in irritum reducantur.

Geminata concessio pontificis arguit certam scientiã & voluntatem concedentis,& æquipollet motu proprio, ita Francis.Crem.singul. cxxvj.incip.clausula. Bald.in l.nec damno.C.de precib.imp.off.Ro.in l.si verò.§.de viro.all.xxxj.ff.sol. mat. Alexand. in l.3.in prin.ff.quod quisque iu.in alium: & nota quòd sub istis verbis geminatis & vniuersalibus non includitur illud quod est prohibitiuum de iure naturali & diuino, secundum gloss.& Bald.in l.si filius à patre.§. pe.ff.de lib.& posth. Ia.Nouel.reg.6.

¶ Gabella non est soluenda de contractu nullo, nisi de voluntate partium reddetur nullus. Faber inst.de emp.& ven, in prin. Euer.in loco de contr.ad distract.Bar.l.pen.ff.de dolo.item gabella de mortuo animali non debetur, licet statutũ dicat quòd de quolibet animali debeat solui gabella.Bar.l.cũ de lanionis.ff.de fund.instr. Medic.reg.6.

¶ Gravatus censetur nominatus:non enim grauari potest cui nihil relictum fuit.Barto.l.cum tale. §.fin.ff.de cond.& demon.Bart.& com.Docto.l.centurio.quæstio.3.ff de vulg. Aret.in tract.de testa.in gloss.si decesserit.numer.4.5.fin.inst. de vulg.Anch. c.si pater.not.13.de testam.6. Socin.l.cum auus.nu.114.ff.de cond.& demon.l.cum filiò. num.5.ff.de leg. 1.consil.104.numer.8.volum.3.Dec.l.1.nume.15.C.de pact.Gozad.consil.26.numer.23.Ruin.consil.111.col. 3.volum.2.Corn.cons.97.colum.2.volum.1.Guid.decis.39.Cur.Iun.consi.11.colum.3.Bald.l.1.C.de cond. insert.Florian.l.cum acutissimi.C.de fidei. Rom.cõsi.32.colum.4.Rip.d.l.Centurio.nume.159.Ruin.cõsi 142.numer.11.vol.3.Crau.consi.155.numer.5.Curt. Iun.consi.87.numer.7.& est magis.com. opin.vt ex relatis satis quidem constat, Ruin.consi.139.numer. 8.lib.3.Alexand.consi.64.vol.1.Dec.cons.635.num.4. Barbat.cons.57.lib.2.Dec.cons.637.nu.8.Med.reg.6.

¶ Gabella pro rebus quibuslibet, quæ in vrbem vehuntur, inferuntúrve, aut exportantur, præstari debet.l.omnibus. l.omnium.& l. ex præstatione. l. vniuersi.versi.ea verò. C. de vectig.& Commis. gl.in l.si publicanus. §.de rebus. in verb.muniſicum.ff.de publican.

Amplio prædictam regulam, vt procedat in legatis, quos vulgò ambasciatores appellamus, ve vectigal ab eis exigatur pro rebus, quas inferunt, inuehũnéque.l. à legatis. C. de vectig. & commis. Planè pro rebus (si modo lege concessæ sint) quas exportant, à vectigaliũ pręstatione sunt immunes, d.l. à legatis.

Amplio etiam, vt locum habeat in præsidibus prouinciarum, in iis, quæ præter vsus sui gratiam empta transferri mandarunt. d.§.de rebus.

Declaro huic regulæ locum esse, siue res, quæ inferuntur, aut exportantur, emptæ, siue quocunque titulo quæsitæ sint, tum tenet Azo in Summa de vectig.& commis. C. Sed mouet text. d. l. omnium. vbi dicitur vectigal dependendum ab iis, qui negotiationis, vel transferendarum mercium curam habent. Ergo ex mercibus, & ex iis, quæ negotiationis caussa comparata rãtum præstari debet. Consuetudini in hoc standum putem.l. si publicanus. §. omnibus. vbi hoc notat Bar.ff.de publicanis.

Amplio etiam, vt procedat in militibus, vt tenet gloss. magistra in d. §. de rebus. per illum textum.

Restringitur hæc regula sic extensa in iis, quæ in vsum præsidum, procuratorúmve suorum empta sunt. d. §. de rebus. Priuatus quoque in eadem caussa esse consulit ibidem Accursius, vt ex iis, quæ in eorum vsum inferuntur, aut exportantur. d.l. vniuersi. in princip.l.in lege Censoria. vbi Alberi. Rosat.& And. Alciat.ff.de verborum significat. Bart.l.cætera.§.sed & si quis.per illum text.ff.de legat. primo.

Limitatur etiam si in vsum suorum quis inuehat, exportétve, gloss.in d.§.de rebus.argum.ij.§.j. ff. de vsu,& habit. Cõtrarium videtur tenere Albericus Rosat.in d.l.in lege censoria. Tu cogita.

Fallit in iis, quæ feruntur ad fiscum, vel gratia ruris exercendi.d.l.vniuersi.

Fallit in rebus fiscalibus.l.locatio, aliàs incip. licitatio. §.fiscus.ff.de publican.

Cessat in Nauiculariis, qui rem sibi gerere probabuntur.d.l.vniuersi.in fine.

Non procedit regula in iis rebus, ob quas vectigal nũquam præstitum est.d.l.locatio.§.earum,

Res quoque exercitui paratas à vectigalis pręstatione excusari Põponius scribit.d. l.locatio. res exercitui.

Non habet etiam locum regula in rebus, quæ ob pellẽ à loco religioso auferuntur.l.fin. §.si propter necessitatem, ff.de publican.

In eadem etiam caussa sunt animalia, quę timore latronum introducuntur. Paul.Castr.d.§.si propter necessitatem.per l.Cæsar.ff.de publican.

Vicini

Vicini quoque, qui propter siccitatem coguntur veni re ad tuum molendinum, ad illam gabellam compelli non possunt. F. à Ripa tracta. de privileg. tractat. causa pest. nu. 161. P. Part. re. 401.

¶ Gabella, quæ de contractu indefinitè solui debet intelligi debet de quolibet vniuersaliter, ita refert Bert. in tracta. de gabel. in tit. de materia ipsarum. Bald. Rubr. c. si cert. pet. doct. com. l. debet. ff. de ædil. ædicto. Med. reg. 2.

¶ Gabella, quæ solui debet vigore statuti, de quo libet contractu, alioquin reddetur nullus, si in solutione quis defecerit in vno nummo, contractus irritus dicetur. Bald. l. res bona. ff. de contrah. emptio. idem l. 2. in fine. ff. ad Syllan. Angel. l. in rebus. §. post sunt. ff. com. Barbatia in procem. Clem. in Princ. & consil. 88. lib. 4. quod facit pro statuto Florentino. Med. re. 5.

¶ Generi per speciem, etiam minimam derogatur. l. in toto. de reg. iur. c. generi. de reg. iur. 6. Alb. in 4. part. statut. quæstio. 56. numero 2. l. sancitio legum. ff. de pœnis. l. doli clausula. ff. de ver. obli. l. quæsitum. ff. de fund. inst. c. quamuis. de præb. 6. c. ex parte. de offic. deleg. Dec. cons. 590. Rom. cons. 303. Aret. consil. 76. Affiict. decis. 41. Doct. com. e. studuisti. de offic. deleg. dixi super reg. 2. fal. 44. Med. re. 5.

¶ Gabella, quæ solui debet pro quolibet instrumento guarentigiato, si instrumentum fuerit factum, vt se referat ad aliud quod dicunt habere guarentigiam, si de ipso non constar, sed de consensu partium probatur illud esse debere guarentigiatum solui debebit de ipso gabella, alias secus, cum se referat ad nullum. Ias. l. admonendi, lectura 1. nu. 33. ff. de iur. iur. conc. simil. idem l. Marcellus. nu. 14. ff. ad Trebel. Decis. Pedem. 23. nu. 41. Paris. consi. 19. nu. 68. vol. 2. Crau. cons. 88. nu. 3. Decis. Pedem. 110. numer. 3. Med. re. 10.

¶ Gabella, quæ solui debet de contractu, solui etiā debet de distractu. Faber. inst. de emp. & vend. Aret. l. Pomponius. §. in dotem. ff. de acquir. poss. & quemadmodum quis sortitur forum ratione contractus, ita etiam & ratione distractus, l. hæres absens. §. 1. ff. de iudic. c. si. de foro comp. c. Romana. §. contrahentes. eod. tit. 6. Paul. l. qui certo. vbi Doct. com. ff. de cond. indeb. Imola l. Pomponius. §. si is ff. de acquir. poss. Doct. com. auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vēd. l. exigere dotem. ff. de iudiciis. l. si fund. ff. de Euict. l. actione. C. de transact. l. de tutela. C. de integr. rest. Med. re. 9.

¶ Gabella quæ solui de quolibet contra. ex vigore statuti non intelligitur de contractu nullo. Alex. cō sil. 104. num. 5. lib. 1. Bald. l. 2. C. de eunuchis. l. non dubium. C. de legibus, Alexan. cons. 272. num. 6. volum. 6. Roman. sing. 588. & Bald. in Rub. C. si cert. pet. nu. 4. l. debet. de euict. itē fallit in Ecclesia, Fed. de seni. cōsi. 13. nu. 2. libr. 1. Ange. cons. 24. vbi dicit hanc esse com. l. diud. c. de annon. & tribut. lib. x. Dec. consi. 496. nu. 2. Med. re. 1

¶ Gabella quę solui est de aliquo contract. sufficit si semel soluatur per iura supra modo allegata. con. Ene. in loco à vi numeri. nu. 2. Inno. c. gaudemus. de diu. Med. re. 4.

¶ Gabella si non soluatur de contractu celebrato facit contractum nullum stante statuto, quòd si de quolibet contractu non soluatur gabella, sit ipso iure nullus. Bar. l. cū mulier. nu. 7. vbi Alex. num. 17. ff. sol. matr. Ang. in auth. vt iudic. sine quoquo suffragio. §. itaque Are. consi. 101. Bertach. in tract. de Gab. q. 13. nu. 17. quia cū aliquid pro forma astratu. req. si omit. redditur actus nullus. c. Pisanis. de restit. spol. Fel. c. cū dilecta. nu. 36. de resc. Gozad. cōs. 45. col. 4. vol. 1. Dec. cōs. 11. n. 9. Par. cō. 61. n. 15. vol. 3. cōs. 68. n. 17. vol. 3. Grat. cons. 127. nu. 15. vol. 1. Bertrand. cons. 364. nu. 2. vol. 2. Bal. l. humanum. col. 2. C. de legib. Paris. cons. 41. vol. 4. cons. 33. nu. 24. vol. 2. Bal. cons. 11. vol. 1. Port. cons. 28. n. 50. cons. 36. nu. 57. Cra. cons. 230. nu. 7. Dec. cons. 466. n. 14. Cepha. cons. 219. nu. 3. Med. re. 7.

¶ Gabella solui debet ab eo, cuius gratia contractus fuit celebratus. Doct. rub. C. de reb. cred. si gratia vtriusque tūc vterque soluere debet. l. dēt. ff. de ędil. edicto. l. 4. §. 1. ff. fin. regū. Bapt. tract. de correl. nu. 133. Item stante statuto, quòd contractus non valeat, nisi pro eo gabella soluatur, si ab vna parte solutio gabellæ fuerit facta, ab altera autem non valebit in fauorem eius, qui soluit. Saly. l. nō dubium. in 13. opposit. C. de legib. Bap. d. tractatu de correl. nu. 159. Med. re. 9.

¶ Gabella solui non debet pro mortuo animali, Bar. l. cum de lanionis. in prin. ff. de fund. instru. vnde dici solet animal mortuū, nō esse animal: ex quo sequitur, quòd ille, qui tenetur animal tradere, puta capones, non liberatur tradendo eos mortuos, DD. Com. l. quod te. ff. si cer. pet. Imol. l. qui decē. §. si. ff. de sol. l. 1. §. vt cum etiā. ff. si quadr. pauper. fec. dicatur. & statutū loquens de contumace, & de bannito non extenditur ad mortuum, DD. l. forte m. ff. de his quib. vt indign. Marſ. l. si. nu. 42. ff. de quæst. Bellamera c. ex parte. nu. 16. de arbitr. l. 1. ff. si quis ius dic. non obtemper. l. contumaciam. §. 1. ff. de re iud. l. contra. §. is qui. ff. eod. tit. & habens repræsalias cō tra Perusinum non potest capere mortuum Perusinum, Bald. l. cum. C. de sepulchr. viol. & in tract. stat. vers. pœnam. col. 9. Med. tract. 2. par.

¶ Gabellas fraudare non licet secundum communem conclusionem.

Primò fallit quando imponens gabellam non habet iurisdictionem imponendi. & hanc regulam ponit Bart. in l. vectigalia. ff. de pub.

Secundò fallit si gabella esset nimis excessiua, & sentitet reprehensionem debitam, secundum Bald. in l. I. C. de iur. auro. annul. quem allegat Inn oc. in c. plerique. de immunitate ecclesiæ.

Tertiò fallit quando rex vel alius imponit noua vectigalia sine causa: quia cum causa posset, puta propter defensionē patriæ, secūdum Inno. in c. innotuit. de censi. & ibi Hostiensis.

Quartò fallit quando illud vectigal, vel gabella imposita essent ob causam: scilicet, vt itinerantes sint seenri pro rebus, & pro personis: & princeps vel communitas custodirent itinera secura: quia tunc non est licitum fraudare gabellas. sed si princeps hoc nō faceret, tenetur ad restitutionem damni, secundum Hostiens. in summa de censibus. §. in quibus casibus. vers. quod si res. B. Socin. re. 208.

¶ Geminatio contractus arguit falsitatis suspicionem. Boer. deci. 35. nu. 5. Bald. & Doct. l. ab emptione. C. plus valere quod agitur, quod procedit dum de eadem re contrahitur. Duen. in trac. fall. in reg. geminatio. num. 4. quod autem geminatio multum operetur, vltra adducta adde Dec. consilio 66. nu. 3. Alex. l. serui electione. nu. 5. ff. de leg 1. Corn. consil. 49. volu. 3. lib. 2. l. furiosus. ff. de iure codic. Bal. l. fi. de offic. deleg. Parisius consilio 54. nume. 67. volumine 1. Medic. reg. 2.

¶ Geminatio eiusdem actus nihil vltra primum

operatur.l.qui bis idem.ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.vt per Iaso.in dicta l.qui bis idem,nu.2. Don. Fina,lib.5.

¶ GEMINATIO facit dispositionem generalem nõ procedere,nam reg.est quòd confessio facta per principem bonorum alicuius banniti non valet.l.1.C.de pet.bon.sub.lib.xj. fallit hoc nisi geminata esset.l.nec damno. C. de precib. imper. offer. simile l.si quando,de rescriptis.dicam infer.latè suo loco.l.cum scimus.C.de agricol.& censit.lib. xj. Decius consi.82.numero 4.consi.316. numero 5. Corn. consi.49.nume.1.vol.3.consi.70. num.6.eod.volum. Med.reg.1.

¶ GEMINATIO.Geminatus actus plus valet quàm simplex.C.de agri.& cen.l.cùm scimus.

Geminata promissio semel tantùm obligat. Instit.de ac.§.sic.de ver.ob.l.18.quis bis.de geminatione tractant Dd.in l.balista.ad Treb. Riisvvich.

¶ GENERALIS dispositio generaliter accipi debet, vulga.l.de pretio.vbi doct. ff. de publi.in rem acti. Alciat.Respons.cxlvij.incip. modicam.num.2. tex. apertissi.in l.j.§.hæc verba.ff.quæ in fraud. credit.

Amplio hanc regulam,vt procedat in materia pœnali.Alciat.post Abb.Panor.in c. intelleximus. per illum tex.ext.de iudic.

Fallit in generali impositione collectæ:nam ea non compræhenduntur personæ priuilegiatæ. gloss. in l.decurionibus.C.de Silen.& decurio. corũ.lib.xij.

Caussæ quoque priuilegiatæ generali dispositione nõ continentur.gl.fi.l.postquam liti.C. de pact.Ripa l.j.nu.56.quem vide ibi latissimè de vul.& pup.

Limitatur prædicta regula, vt generali sermone non compræhendantur ea, quæ loquens verisimiliter non cogitauit.l.obligatione.ff.de pigno.& ibi hoc adnotabit Bartol.Bald. & vide Alexand. ibidem in addit.ad Bar.

Non habet etiam locum prædicta regula in casu verisimiliter non præuiso.l.si libertus.ff. de oper.libert. Bart.in l.si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio.

Restringitur, vt sub generalitate non contineantur impossibilia.l.Lucius.§.Imperator. ff. ad municip.c. à nobis.de sent.excom.

Restringi etiam debet generalis dispositio ad casum contingibilem.Franc. Ripa.l.ex facto. §. si quis ita. nu.2.ff.ad S.C.Trebel.per text. in c.coram dilecto, ibi, quia id rarò vel nunquam contingeret. de officio deleg.in antiq.

Generalis quoque dispositio ad habilia restringi, inducique debet.l.j.vbi Ias.C.de sacrosanc. eccles.Panor.in c.à nobis. ext.de sent. excom. Sublimita tamen,si restringendo ad habiles, lex esset superflua. Alciat.lib.j.commu.de verb.signif.nu.16.

Sed ex communi vsu generalia verba restringuntur ratione legis hoc suadente.Alciat.in rubr. ff. de opec. no.nunt.per l.si procuratorem.§.j.ff.mand.

Fallit,quia generalis constitutio c. quanquam.de vsu. libr.vj.aduersus vsurarios, non compræhendit Iudæos,vt cõsuluit Are.cons.clvij. inci.copiosè.nu.6.

Fallit,quia generalis dispositio circa casus non trahitur ad casum, de quo sit specialis prouisio in vltima voluntate. Bart.l. quæsitum.§.si quis fundum.ff.de fund.instru.in vlti.quæst.quem refert Aret.consil.j. nu.3. P.Prat.re.402.

¶ GENERALIS dispositio semper intelligi semper debet saluo præiudicio tertij.l.emptor. §. Luci. vbi Bar.ff.de pact.dixi ego super.reg.1. Med.re.8.

¶ GENERALI sermone, persona loquẽtis videtur excepta tex.in l.inquisitio.C.de sol.text. cum glos. in l.si mercedem. §.fina.ff.de act.empt. & vendit. & in l.qui insulam.§.fi.ff.locati.

Limita,nisi in tali sermone,non alia, quàm persona loquens,comprehendi possit. Ita restringit Hippol. in l.j.§.si seruus.el ij.in princip.ff. de quæstio.motus doctrina Bart.sing.in l. si quis legauerit.ff. de leg.j. & vide eum,quia aliqua exempla pro ipsa principali regula scribit. B.Dias re.408.

¶ GENERALE.Generali verbo specialia verba continentur.

In Aut.vt fin.prohi. ma. & ha. Azo,ru.104.

¶ GENERALIBVS semper specialia derogare. l.in toto.ff.de reg.iur.

Fallit in 3.casib.secundum Herma.Det. In l.1.§.hoc antẽ.ff.de no.oper.nunciat.nu.8.ver. prima conclusio. vbi videas Ias.numero 12. Ampliatur, & limitationes limitantur à Deci. in dicta l. in toto, declaratur ista regula à Dyn.in c.generi, de reg.iu. fallit vt per Damas.reg.13.

Generali sermone persona loquẽtis videtur excepta. l.inquisitio.C.de solu.glos.in l. si mercedem. §. fi.ff. de actio.empt.l.qui insulam.§.fi.ff.loca.

Fallit vt no. Hippol.de Marsil. in l.1.§. si seruus. ff. de quæst.per doctrinam Bar.in l.si quis legauerit. ff.de leg.1. Don.Fina,lib.5.

¶ GENERALITER dictũ generaliter est intelligendũ.l.1.§.generaliter.ff. de legat. præst.ibi exẽplũ est quod Prætor generaliter excipit parentes, & filios, nec gradũ liberorum,parẽtúmve enumerat,quæritur an excipiat omnes. Resp.quòd sic,eósque comprehendit vsque in infinitum, quia generaliter dictum,generaliter est intelligendum. conc.l. de precio.ff.de Publiciana.l.qui.§.patrẽ.ff.de in ius vocan. l.ij.§.homines.ff.vi bon.rapt.Bald.cons.305.libr.1.& cons.191.eod.vol.Craueta cons.3.num.1.& seq.cons. 92.nu.4.cons.86.nu.8.cons.70.nu.27.cons.118. nu.14. cons.133.nu.5.l.item apud.§.generaliter. ff. de iniur. l.1.§.cum vrbem.ff.de offi.Præf.vrb.l.iurisg. §.siue.ff. de pactis. l.metum. §. animaduertendum. ff. quod met.causa.l.fin.C.de dot.promis.simile dicitur,qui omne dicit nihil excludit.l. Iulianus.de leg.3. conc. etiam Abb.cons.109.nu.13.cons.26.nu.4.cons.2.nu.2. Cepha,cons.36.nu.15.cons.150.nu.13.cons.231. Specu. in titu.de procurat.§.2.Rebuffus in sua praxi beneficiorũ.nu.51.in forma vicariatus, idẽ in tract. de test. gl.2.nu.7.Hyp.de Marsil.in tract.de Malefi. §.aggredior.nu.55.& est com.dictum,dixi latè de hac reg.in tract.de leg.& stat.p.3.q.17.nu.1. & seq. vbi qualiter extẽdatur,atque restringatur generaliter dictũ per interpretationẽ satis declaratur, ideo hoc in loco tantũ ponam nonnullos casus, qui ex ista regula excipiũtur, qui maximè ad praxim deseruire possunt, cæ liqua pro ista regula videri possunt in dicto tractatu superius relato in 3.p.q.17. Med.re.1.

¶ GENERATIO vnius est corruptio alterius. C. de noua.l.prima.l.omnes.& quasi per totum.Instit.de emption.§.si cum diuersę.Insti.de loc.§.adeò.Vide Gammarum in dialog.leg. in loco à generatione. Riisvvich.

¶ GENVS. l. 81. in toto.189. semper in generalibus. Scripsi ad fi.rub.de reg.iu. Riisvvich.

¶ GENERIS debitor,peremptis speciebus,non liberatur.l.incendium.vbi Bald.C.si cer.pet. l.si te bonis.C.de iure deliber.gloss.in l.in ratione, la ij.§. incertæ.ff.ad leg.Falcid.

Ratio huius regulæ est,quia (vt sit Bald. in d.l.incendium.)

dum.) genus est quid intellectuale.

Amplio prædictam regulam, vt procedat in debitore quantitatis.d.§. incertæ. Nam quantitatem generi æquiparari dicebat præceptor meus Fernandus Berengarius Tolosæ eam legem explicans anno Domini 1540.

Limitatur hæc regula, quando debitor obtulisset vnã speciem, quam posset cómodè soluere. tum enim, perempta ea specie, liberaretur. l.huiusmodi. §. si cui homo.ff.de legat.primo.

Fallit, quando esset debitor generis limitati: vt vnam domum ex meis decem. Quo casu, omnibus dirutis, liberatur debitor. d.l. in ratione.§. diligenter. vers.certis. P.Prat.re.403.

¶ Generis derogatio. Papin. lib. xxxiij. quæstio. Lex lxxx. al.viij.

In toto iure[a] generi per speciem derogatur: & illud potissimum habetur, quod ad speciem[b] directũ est,

Addit. a genere in P. Florent. b directum ibidem

Exemplum est.l.seruus.de legat.3.idem Cicero libr.2. de inuent.Rheto.dum de contrariis ll.differit.& cócor.reg.generi.eod.tit.in vj. Viuiennus.

¶ Generis subalterni indefinitè promissio facta nó verificatur in vnico actu in quo est electio debitoris: vnde promissor qui semel elegit ex prima electione non consumitur electio, quin possit deinde eligere.l.plerunque.§.pen.ff.de iure dot. Bar.& omnes.l.eũ qui.§.1.l.qui ex pluribus.ff.de verb. oblig. Med.reg.2.

¶ Generi per speciem derogatur.c.generi.de reg. iur 6.l.in toto.ff.eod.quod dictum procedit siue genus sequatur, siue præcedat, Alber.in 4. p.stat.quæstio.54.numero 2.vnde generalis confirmatio non porrigitur ad reprobata specialiter. Cagnol. dict.l. in toto. numero 6. hoc dictum procedit. Primò in dispositione legis.l.sanctio legũ.ff. de pœnis.l. doli clausula.ff.de verbor. obligat.l. vxorem. ff.de lega. tertio.l.cohæredi.ff.de vulg.l. quæsitum.ff.de fund. instr.c.quamuis.de præb.6.cap.2.de offic.deleg.Ias. l.Postquam liti. C. de Pact. l. sciendum. column.2. ff.qui satisdar.cogantur. quod quidem procedit quando species aduersatur generi, secus si species subiectiua esset.Bar.l.quæsitum. §.fin. ff. de fun. instruc. secundò non procedit quando genus verificatur in vna specie tantum.l. si hæres.ff. de opt.leg. cap.ex parte.de officio delegat.l.si domino. de leg. 1.item regul. ista procedit in dispositione hominum,& primo in contractibus.l.stipulationes.l.doli. ff.de verborum obligat.Alexand.consil. 94. volum.4. Din.dict.c.generi.num.4.Cagn. d.l.in toto. nu.12.& Dec.nu.12.Ange.cons.160.Ful.cons.215.Bar. l.sed & si.ff.pro socio. Secundò hoc idem in vltim. vol.Bald.l.fin.ff.de vsufr.leg.l.quoties,C.famil.hærcisc.Dec.cons.590. Din.d.loco.nume.1.vbi Boer.l. cohæredi.§. qui patrem.ff.de vulg.l.vxorem.§.felicissi.ff.de leg.3.Dec.cons.205. Tertiò procedit in rescriptis atque mandatis.c.1. de rescr. c. studuisti. de offic.deleg.c.pastoralis.§.quoniam.eod. tit.fallit in priuilegiis.gl.& Abb.c.1.de rescr. Anch.cons.160. col.3.Are.cons.76.col.2. Secundò fallit in mandato fiscali.Bald.l.2.C.quando fiscus, vel priu.tertio in mandato iurisdictionis. Bald. l.1. ff. de offic. præf. vrb.l.fin.C.de iur.om.iud.procedit nihilominus in laudo.Ange.cons. 355. Fulgos. cons.117.idem cons. 180.Rom.cons.303.doct.d.c.Past.c.cetera.de iud.Ripa,c.1.nu.74.de rescr.Afflict.Decis.41.doct.com.l.si ab hostibus.ff.Sol.matrim.l.talis scriptura.de leg.1. Dec.cons.205. Med.re.1.

¶ Genitivus importat dominium. l. si domus.§. fi.de leg.1.

Fallit in multis casib. quos colligere possumus ex doctrina Ias.in Rub.ff.de no.op. nun. numero 4.Don. Fina,lib.5.

¶ Genitivus propriè semper dominium rei importat.ita tex.in l. si domus.§.fin.ff. de leg.j.gloss. not. in c.j.in verb. terram propriam. de postul.prælat. & doct.omnes in rubr.ff.de oper.no. nunt. Aret. in proœ.insti.nu.7.Ang.cons.cclxj.Thema.Card.cons. xxx.in hac dubia q.Ab. consil. lxxxiij. vnde primo. in vers.videtur cum verba statuti.Barto. in consilio xxx. Alex.cons. xxxv.num. 14.vol.iiij. Corne. cons. xxj.volu.j.& cons.ccciiij.l.j. num. 12.vol. iij.Deci. in c.ad hæc in beato. num.60. de postu.prælat. Rom. in cons.clxxx.incip.si admittimus totum.in fin.nu. 2.& in l.ij.§.locum alterius.ff.de relig.& sump.fu.

Amplia, quòd genitiuus interdum denotat possessionem rei.vt Roma.in dict.cons.clxxx.num .2.& Alex. in l.ij.C. vt nemo priuat.tit.etiam si possessio esset iniusta.Ita Ias.in rub.de ope.no.nun.post num.5.ibi additio adde.

Amplia, quòd interdum denotat detentationem, vt in cap.pro illorum. de præbendis. & Roman. in dict. cons.clxxx.nu.2.

Amplia, quòd genitiuus interdum importat administrationem, vt in c.pro illorum.cum gloss. j. ibi.ecclesiarum suarum.de præb.& Abb.in c.quia verò.in vers.ecclesiarum clerici.& ibi Abb.in iij.not. de iudic.Ias.in d.rub.de oper.no.nun.nu.4. amplè Cor cons.ccciiij.vers.& insuper.nu.50.vol.iij.

Amplia, quòd genitiuus aliquãdo denotat iurisdictionem.vt in c.j.in vers. regi.& ibi Abb.de post.præl.& Gemi.in c.j.§.fi.de vsur.in vj.

Amplia, quòd genitiuus intelligitur etiã ratione vsufru.vt puta si interdicantur terræ alicuius ciuitatis. Intelligantur etiã interdictæ terræ in quibus d.habet vsumfructum, cum appellatione dominij vsufructuarius contineatur.l.ossa.§. penul. ff. de relig. & sumpt.fu.& l.ij post princ.ff.eod.tit.

Amplia, etiam quod genitiuus cum dict. ex, significat originẽ, vt puta si testator substituat proximiores ex prole vel de linea fratris. Veniunt omnes descendentes ex linea fratris: non autem collaterales ex fratre.Ita Bald.in cons.cccxxj.in j.vol.Ias.in d. rub. de oper.no.nunt.nu.5.

Fallit hæc regula, quando ex communi vsu loci aliter apparet,& ista est communis doct.conclusio, firmata per scriben.in rub.de ope.no. nunt.ff. quòd ibi. Carol.Rui. circa ij.not. Afflict. decis.ccxxxix. nu.5. Alex.cons.lxxxiij.vol.ij.Fel.in c.j.num.4.de summa trini.vbi disputat an doctor possit per substitutum legere, non obstante, quod sit electa industria personæ, & cócludendo se resoluit quòd si in loco, in quo legitur ex communi vsu apparet, quòd ita ex casu toleratur quòd doctor possit per substitutum seruire, hoc admittitur. Bartol. tangit in d. rubric.& l. nemo.ff.de duo.reis.Ioa.And.in rub.qui per alium.de re.iu.in vj.

Fallit etiam in bonæ fidei possessore, & omni persona cuius interest, si quis seruo.C.de furt. & l.fin.C. vnde vi.& in l.inter eos,§.rectè.ff. de furt. vbi dicitur, quòd furtum est contractio rei alienæ inuito domino: nam verbum rei alienæ importat dominium, & tamen actio furti datur omnibus,& nó tandem dominis,

mitis,sed etiam ei,cuius intereſt.cum l. præcedenti.& l.ſequent.ff.de fur. & ſic vnde dicendum quod vbicunque l.dat domino actionem,ratione intereſſe implicitè vel explicitè,quòd non ſolum domino competat, ſed cuicunque etiam cuius intereſt: licet dominus non ſit,vt probatur in l.j. in princ.iuncto §.non ſolum.ff.de arbor. ceden.hoc idem Rui. in d.rub.nu.8.& 9.ff.de noui oper.nunc.Ia.No.re.9.

¶ Geometræ à tutelis non vacant.Hi verò quibus princeps alicuius rei curam iniunxit, excuſantur à tutelis,donec curam gerunt. Scæu. lib.1. reg.De excu.l.22. Riiſvvich.

¶ Gesta ab occulto excommunicato, & tolerato, ſeu ab eo,qui communi opin.pro non excõmunicato habetur,tenent & valent. l. Barbarius. ff.de offic. præt.& per can.in c.veritatis.de dolo,& cont.in fin.

Primò fallit,quando actus geſtus per excommunicatum concernit fauorem illius qui ſcit eum eſſe excommunicatum:cum tunc cauſa eius debeat retractari.vt not.Ioann.Cal.in dict.c.nihil. extrà de elect. & c.tanta.de exceſ.præla.in diſputat.ſua quæ incip. excommunicatus qui.

Secundò fallit,quia excommunicatio, qualitercũque lata ſit ab excommunicato tolerato,non valet:cum excommunicatus extra eccleſiam exiſtens nõ poſſit quem per actum excommunicationis, extra eccleſiam ponere,vt tenuit glo.xxiiij.q.j.in ſumma.in c.audiuimus.& Hoſtienſ. Ioan.Andr.in c.pia. de except.libro vj.& Io.Cal.in d. c.ad probandum.de re iud.argu.diſtin. primæ.c.j. Verùm Innoc. in c.ſi verò.de ſent.excom.ſentit contrarium, qui vult quòd valeat talis excommunicatio: quia tutius & verius videtur quò ad eccleſiam militantem, & tutius eſt quòd teneat,ſaltem ad factum, ad quod cap.iuuenis. de ſponſ. ſecundum Nic.de quo pleniùs in d.c. tanta.de exceſ.prælat.

Tertiò fallit in ſpiritualibus,in quibus imprimitur character, & vltra expectatur executio actus collati: prout eſt in collatione ordinum & ſacramẽtorum: quia tunc character licet in his imprimatur, executio tamen non poteſt fieri ſine diſpenſatione, etiam ſi conferatur ab excommunicato tolerato,quia ipſe excommunicatus ſic ab eccleſia præciſus executionem ipſam alteri dare non poteſt, vt voluerunt quidã in c.ſi.extrà,de ord.ab epiſ. & vide latius per doct.in d.c.veritatis.extrà,de do.& contu. Barthol. Soc.reg.210.

¶ Gesta per falſum procuratorẽ,vel per nõ habentẽ mandatũ,vel nõ ſufficiens,regulariter per dominum ratificari poſſunt,ita quòd valeant.l.licet.de iu.

Primò fallit,vbicunque aduerſarius à principio proteſtatur quòd nõ intẽdit cum ipſo litigare, niſi & inquantum habeat legitimum, & ſufficiens mandatum:nam hoc caſu ſi non habeat mandatum & ſufficiens,etiã ſi dominus ratificauerit geſta per eum, nihilominus talis ratificatio ea non approbauit: vt eſt caſus ſing.ſecundũ vnum intellec. in l.eos quos. §.alieno.ff.de dam. infect. ſecundũ Ludo. de Ro.in quodã ſuo ſing.quod incipit. Quæro nũquid geſta per falſum procuratorem,&c.ita etiam not.Ang. in d.§. alieno.& Bal.in apoſt.& ita aliàs à me obtentũ fuit.

Secũdò fallit, quando ego reuocaſſem procuratorem meum,& ille poſteà geſſerit negotia mea, me ignorante:quia tunc non poſſum ratificare ea quæ geſſit. Quia qui ſemel diſplicuit amplius placere non poteſt.l.Pomponius ſcribit. ff.de neg. geſt.& ita tenet Angel.in d.l.licet.

Tertiò fallit, quando agitatum fuiſſet iudiciũ corã iudice principis,quia propter obreptionẽ non poteſt dominus ratificare.Ita tenet Bal.in l.falſa.C.de fal.

Quartò fallit, quando vna partium fuiſſet abſens, ſecundum Angel.in d. l.licet.ff.de re iudic. qui dicit ſe audiuiſſe ab Oldr.

Quintò fallit, quando eſſent duæ prohibitiones falſi procuratoria, legis vel ſtatuti: vt in §.ſancimus. de alie.& emphy. ita tenet Bald.in d.l.ſi quis vxorem. de condit.inſer. Et quod dictum ſuprà eſt quòd geſta per falſum procuratorem poteſt dominus ratificare, illud habet locum in illis caſibus,in quibus requiritur ſpeciale mandatum. Ita not.tenet Archid.in c.ſi generali.extrà de procur. libr.vj. & l.illud.in §.ſi.cum l.ſeq.ff.de procu. quod dictum bene nota,quia multoties de facto contingit.Bartholom. Soc.re.209.

Gesta per procuratorem reuocatum non poſſunt per dominum ratificari.Moder.in c.ex parte decani.de reſcript.

Fallit, quando actus ratificationis tendit in præiudicium ratificationis. Spec. in tit. de defenſo.in prin. verſ.ſed pone,&c.Imo. in c. mãdato. in fi. de procu.

Fallit,quãdo agitur de modo non principaliter ſed in quandam conſequentiam, ſecundum Imol. in d.c. mandato.

Fallit, quando talis actus eſt talis,quod à quocunque factus poteſt ratificari, quia tunc licet procurator fuiſſet reuocatus,valet reuocatio.ſecundum Ange. in l.Pomponius.in prin.ff.de neg.geſt. S.Ian.re.211.

¶ Gladius.l.72. nemo poteſt gla. Riiſvvich.

¶ Gladii poteſtas. Vlp.lib.1.de officio proconſulis. Lex lxx. al.lxxj.

Nemo poteſt gladij poteſtatem ſibi datam, vel cuiuſlibet alterius coercitionis,ad alium transferre.

Addit. à cuiuis,in P.Florent.

Coniunge l.ſolet.de officiis præt. & concorda cum l. ſolent.in princip.de officio proconſ. & lega.Viuien.

¶ Glosae opinio omnino eſt ſequenda tam in iudicando quàm in conſulendo.ita Bal.in conſ. ccl.nu.2. in fi.vol.j.Idẽ conſ.ccclj. nu.4.eo. vol. Idẽ cõſ.clxix. num.3.in vol.v.& conſ.ccxxvj.Iſte maritus, in fine. vol.iij.& conſ.cccl ij.quæritur.num.3. vbi dicit,quòd in deciſionibus ſtandum eſt gloſ. ordinariæ. vol.iij Bart.in conſ.v. Saly.in l. traditionibus. C. de pactis. quod l.ij.C.de ſent.quæ ſine cer.quant.Bal.in l.cũ hęreditas. C.de poſ. Barb. & Ab.latè in c.capellanus. nu.3.de feriis.Dec.cõſ.cxlvj.nu.7.& in conſ. ccccxij. nu.13.& in c.ad hæc in beato.n.71.de poſt.prælat.vbi gl.non creditur niſi legem alleget. & idem Deci. in c.j.in lect.de cõſt.nu.94.Abb.conſ.lx.nu.2.vol.ij.Guido Pap.d.cclxxvij.nu.2.Afflict.d.ccclxxxiiij.nume.3. Alex.conſ.lxxiiij.nu.24.in nu.4.

Fallit,quando gloſ.plures refert opiniones, & earum vna habet rigorem.Alia verò habet æquitatẽ: quia tunc illa pręfertur quæ habet in ſe ęquitatem. Ita voluit Aret.in conſ.clxij.diligenter.

Fallit etiam,quando gl. multas refert opin. vltima videtur in dubio approbata.gloſ.not. in l.qui filiũ.§. Sabinus.ff.ad Treb.Iaſ.in l.ſi idem.§. fin.num.3.ff.de iuriſ.om.iud.Alex.conſ.lxvii.franc.volum.v.Barba. conſ.xxviij.vol j Card.cõſ.xxix.iudex.Are.in §.pretium.in l.ir.de contrah.empt.

Fallit etiam,quando contra cõmunem opi.eſt opi.gl. quia illa pręualet communi opi ſecundũ Iac.But.in

l.ſ

l.j.C.qui pro sua iurisd.Bald. in l.eum hæreditas.C. depos.Dec.in c.j.in j.lect.nu.94.de const.& in cons. xxiij.verbo nec obstat ꝙ casus, eo maximè quando opi.gl.fundatur melioribus & validioribus rationibus:quia illa prævalere debet communi, & reiecta opi.prædicta,prout concludit Dec. in d.cons. xxij. Abb.cons.lx.vol.ij.Bar. in l.j: in fi.ff. de vulgar. & pup.& in l.j.in fi.C.de sent. quæ sine cert. quant. Ange.cons.clxxxviij.visis actis.in fin. Cuma. consi. xliiij.ab arbitrali,post princip.Fulg. cons.xxij. nobiles.in fi.Ias.in l.vt vim.nu.14.ff. de iust. & iur.& in l.re coniuncti.nu.16.ff.de leg.iij.

Fallit etiam,quãdo in causa matrimonij esset opinio glos.quæ staret pro matrimonio, quia illa præferri debet communi opinioni, prout tenet Hostiens.in c.si vir. de cogn.spirit.& Abb. in c.fin.in prin.de re iudic.Andr.Sic. cons.lx.volu.j. & cons.iij. scribitur. cum aliis infinitis. Ia.Nouel.re.7.

¶ GRATIA: Quod ob gratiam alicui conceditur, non est in eius dispendium retorquendum. in vi.C. de legib.l.quòd fauore. C.de sec.nup.l.generaliter.

Reg.vi.c.Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.

Grauiùs in committendo,quàm in omittendo delinquitur.de pœn.l.Metrodorum. Riisvvich.

¶ GRATIA côcessa alicui cui prouideatur de præbenda, & dignitate, vel alio beneficio intelligitur de primo,quo consequuto non admittitur ad alterum.gloss. capi.ne captandæ.versic. causa.de concess.præb.6. con.c. quia. eod.titu. Doct. Com.cap. execut.or.vbi Phil.Franc.nume.7. de conc. præb.6. Medic.re.4.

¶ GRATIA côcessa à summò pontifice alicui,secundum aliam,quam Sempronio concessit, si de gratia Sempronij non constat,dummodo mens Pontificis appareat,quod voluerit illam concedere, valebit nihilominus ipsa,decet enim beneficium principis esse mãsurum.c.decet. de reg.iur.6.no.c.odia de reg iur.6.Archid.c.sequium.7 q.1.gl.c.si Romano rũ.ver.desunt.19.dist.Card.cons.119.& hoc cũ dictio relatiua stat causaliter non autem conditionaliter. Ias.l.admonendi.nu.38.ff.de iur.iur. Med.reg.10.

¶ GRATIA in dubio intelligitur sine præiudicio tertij.c.quamuis de rescrip. 6.secus si ex iustitia fiat, Bal.l.fin.C. de sent.pass. idem si concedatur à iure sine ministerio hominis.Imol.& Doct.capitulo primo,de præsc. Med.re.8.

¶ GRATIA generalis concessa à Principe alicui, intelligi debet absque præiudicio tertij.not.c.quamuis.de rescr.in 6.nisi ex iustitia fiat.Bald.l.fin.C.de sent.pass.doct.c.1.de præscript. Med.re.1.

¶ GRATIA, dispendium.Bonitac.Reg.lxj.

Quod ob gratiam alicuius conceditur,non est in eius dispendium retorquendum.

L.clarum.de autbor.præstand.l.momentaneæ.qui legit.person. Viuien.

¶ GRATIA papalis æquiparatur vltimis volũtatib. Colligitur hæc regula ex c.quia cunctis.& c.auctoritate.de conces.præbendæ.Hanc regulam commemorat Lud.Rom.cons.cccxlviij.incip.quæritur.

Procedit respectu interpretationis.Nam sicut in testamentis fit plenior interpretatio.l.in testamentis.ff. de reg.iur.ita & gratia, siue concessio præbendæ à Romano Pontifice facta.c.olim.de verb.signif. vbi tamen vide Panor.& est text.in d.cap.quia cunctis. quod est in ordine primum.

Adde quòd regula,si vinco vincentem te, à fortiori vinco te: quæ etiam habet locum in vltimis voluntatibus.l.ij.§.si sit agnatus.ff.ad S. C.Tertyl.& hanc æquiparationem facit Rom.Pontifex in dict.capit. auctoritate.

Habet etiam locum hæc regula in angustia temporis, quæ sicut non vitiat vltimam voluntatem.l.si mihi, & tibi.§.si quis seruos.ff.de leg.j. ita non vitiat concessionem à Romano Pontifice factam motu proprio.Hanc æquiparationem facit non inepta ratione l.Roma.cons.cccxlviij.incip.quæritur.

Fallit,quia in beneficiis nihil retro acquisitum intelligitur diuersum in legatis. Hanc limitationem tradit Io.And.in d.c.quia cunctis.ad fi. P.Prat.

¶ GRATIA Papæ de stylo Curiæ regulariter probari non potest per testes,nisi per scripturam,secũdũ Domi.de Ro.decis.cccxvj. Item, quòd licet Romana curia.&c.Cardi.in proœ.clem.§.sanè.in q.vj.

Fallit in foro conscientiæ,secundum Abb.in clem.dudum.super glo.de sepul.

Fallit,quando quis vellet probare circunstantias, vt est glos.singul.in cap. duobus.in verb.si non apparet.de rescript.lib.vj. S.Ianu.re.119.

¶ GRATIA Romani Pontificis per eius mortẽ non expirat. Hæc regula probatur per tex. rotundum c.si is cui de canonicatu. de præb.& dignit.libr.vj. & ibidem hoc adnotauit Dominic. de S.Geminia. Rationem ponit Ioan.Andr.in proœ.si decem.

Declarat ibidem Geminianus procedere etiam si res esset integra.

Amplio etiam,vt procedat etiam si verbo tantum facta esset.Ange.de Clauasio ex Io.And.in summa in verb.gratia.per clemen.dudum.§. nos etenim.de sepult.

Fallit in specie dict.c.si is,cui, de præbend.si præbenda esset annexa dignitati, personatui, vel officio. gl.in d.c.si is,cui.per illum tex.insuper eo.extra eo. P.Prat.

¶ GRATIA soluitur morte,c.si gratiosè. de rescrip. 6.Gozzad.cons.22.numero 8.procedit hoc re integra, etiam ante litem contestatam,l. si defunctus. ff.de procur.c.relatum.de officio delegat. Cardin. c.quoniam Abb.quæst.6.eod.tit.Guid. decis.119.& q.191.Alexan.cons.128.volum.6.not.c.priuilegium. de regul.iur.6. Vnde priuilegium concessum filiis fauore parentum, vel vxoribus fauore maritorum cessat illis mortuis,Cin.& Bald.l.fin. C. de iniuriis, gloss.l.medicos.C.de profess.& medic.libr. 10.l.archiatros.C. de merat.& epid. libro 12.l.illud. C.de episcop.& cleric. l. si tibi. §. pactum. l.hæredi. ff. de pact.l.final.ff.de iniuriis. Bald. l.prima. C. si rector prouinciæ.l. Senator. ff.de ritu nupr.l.Titia.§. viduas.ff.de legat.2. Bald.l. secunda. C. qui ad libert. peruen.non possunt.Angel.consilio 97. Dec.consilio 456.numero duodecimo. l.in omnibus. ff. de reg.iur.Abb.c.super literis.colum.6.vbi Aug.Ber. de rescrip.l.generaliter.C.de episco. & cleric.c.suggestum.de decim.Idem est de immunitate.l. semper.§.negotiatores.ff.de iure immunit. not.cap.decet.de regul.iur.6. Qua in re ita distingue, aut priuilegium parentum conceditur filiis ea ratione, ne dehonestetur dignitas ipsorum parentum, & tunc cessat mortuis parentibus, aut ea tantum ratione, quòd sunt filij,& tunc non cessat. Item aut priuilegium conceditur parentibus ratione dignitatis innatæ, & tunc extenditur etiam ad filios post mortem patris, l. fœminæ.ff. de senator. quo casu vxores maritorum quamdiu manent in

viduitate,

viduitate, vtuntur priuilegiis maritorum, l. filij. §. vidua. ff. ad municip. si verò datur priuilegium ratione officij publici, tunc nō competit liberis post mortem parentum, not. Bald. l. cum te. C. de nup. c. is qui. §. mulier. de sepult. 6. Tira. in tractat. de nob. cap. 17. numero 5. not. l. in filiis. C. de decur. libr. 10. Medic. tract. 2. par.

¶ GRATIA vitiari non debet ob modicam subreptionem rescripti. gl. in procemio. ver. filiis. Calcan. consi. 8. Asin. in praxi iudic. §. 7. cap. 5. num. 25. conc. simil. auth. minoris. C. qui dare tutor. poss. Bart. l. si quis in pignore. ff. de pignor. le. scio. ff. de in integ. reg. Med. reg. 5.

¶ GRATIFICATIO. In paritate locum esse gratificationi.

PRO.

63. dist. c. si fortè.
Ext. de iur. patron. c. cùm autem aduocatus.
D. loca. & conduc. l. in naue.
D. de relig. & sumpt. fun. l. vlt.
D. de lega. 2. l. si quis seruum. §. si inter duos.
D. ad Senatusconsul. Sillania. l. si quis in graui. §. sed cùm omnes.
D. de bon. auct. iud. poss. l. si non expedierit. & l. in venditione. §. vlt.

CONTRA.

D. de iureiur. l. creditore. §. si autem.
Ext. de iur. patron. c. pastoralis.
12. q. 2. c. cum deuotis.
Inst. de iusti. & iur. in princ.

SOLVTIO.

Vbi quis duobus æqualiter tenetur, omnib. consideratis * potest gratificari, & alteri prius soluere. d. l. in naue. Item vbi quis pluribus debet aliquid facere, & simul petant, & omnibus simul factū illud exhibere non possit, habebit locum gratificatio. d. l. si quis in graui. Damas. reg. 92.

ADDIT. Potest. * Vide c. venerabilem. §. quod autem. & ibi glos. in ver. fauere. ext. de elect.

¶ GRATIFICATIO. Nō esse locum gratificationi.
In Aut. de non elig. sec. nub. §. prospeximus.
In Aut. de nup. §. veniet. Azo, rub. 104.

¶ GRAVARI. Bonifac. Reg. xxij.
Non debet aliquis alterius odio prægrauari.
Coniunge l. si quis in suo. §. legis autem. C. de inoffic. testām. Viuiennus.

¶ GRAVARI, & SVBLEVARI. Qui in vno grauatur, in altero debet subleuari.
ff. de neg. gest. l. si nego.
ff. de tribut. l. procurator. § in tribut.
In Instit. de hær. qual. & dif. §. 1. Azo, rub. 104.

¶ GRAVARI potest is, qui honoratus est. Hæc regula colligitur ex l. filiusf. §. apud Marcellū. ff. de leg. j.

Declaro, vt non procedat vltra, quàm honoratus est. d. §. apud Marcellum. Pone exemplum in eo, qui constituere capellam iussus est: nam non tenetur plus erogare in eam rem, quàm ei relictū est. Paul. Castrensis in l. huiusmodi. ff. de leg. j.

Amplio regulā, vt non possit in plus grauari per modum conditionis implendæ, si conditio veniat adimplenda per honorem & commodum ex testamento quæsitum. Salyc. F. Ripa l. ex facto, in fine princip. ff. ad S. C. Trebellian.

Limitatur in eo, qui aliquod commodum ex testamento consecutus est, quòd pecuniariū non sit: nā constat eum grauari non posse. l. planè. la ij. §. fin. ff. de legat. j. Sublimitatur, si conditionaliter quid relictum sit. l. si quis testamento. ff. de cond. institu.

Limitatur in eo, cui ius patronatus in aliqua ædicula relictum est: nam fideicommisso grauari nō potest. And. Alciat. in l. cum filiosam. num. 12. ff. de leg. 1.

Limita in substituto exhæredati. tex. est in l. fi. in prin. ff. de legat. iij. P. Prat.

¶ GRAVATVS restituere hæreditatem alicui indefinitè sine aliqua præfinitione temporis intelligitur semper in tempore suę mortis. Din. l. epistolam. §. mulier. ff. ad Trebel. l. filios cum gloss. ff. de vsufr. leg. Rom. sing. 502. l. vxorem. §. Scæuola. ff. de leg. 3. Rom. sing. 431. facit ad hāc materiam quod scribit Ias. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. subst. glo. l. fi. §. in computatione. C. de iur. deliber. Med. reg. 2.

¶ GRAVATVS restituere hęreditatē alicui post mortē suam, intelligitur si absque liberis decesserit. tex. est in l. cùm acutissimi. C. de fideicom. & l. cū annus. §. j. ff. de cond. & demonst. Bal. sing. in cons. ccccxcj. factum. nu. 2. & 3. vol. iij. de iure nostræ patriæ est l. M. cons. 1406. & 1413. 29. Decemb.

Amplia, quod rogatus restituere hæreditatem alicui sine aliqua præfinitione temporis. Intelligitur semper in tempore suæ mortis, secundum Dyn. in l. epistolam. §. mulier. ff. ad Treb. & in l. filios. iuncta gl. ff. de vsuf. leg. & sui r sing. Ro. nu. 502. & l. vxorē. §. Sceuola. ff. de leg. iij. de consi. Rom. sing. ccccxxxj.

Amplia etiam vt grauatus restituere hęreditatem per fideicommissum vniuersale suo debitori succedit, & hæreditate ex Trebelliano restituta, quòd vtilis actio hæredi resuscitatur, quidam tenebant, sed veritas est in contrarium, quę actio confunditur, nec datur primæua actio, sed vti poterit retentione d. bonorum, secundum Dyn. per glos. ordinariam in l. fin. §. in computatione. C. de iur. delib. Ita Bald. in cons. ccccxxj. nu. 2. vol. xv.

Amplia grauamen appositū hæredi scripto, non videtur iniunctum hęredi hæredis, vt in auth. de resti. fideic. §. manifestum. & in l qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg subst. & Bal. in cons. cclxxij. n. 5. in fi. vol. v.

Vide ad hāc materiam Ias. in l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. qui ponit ibi octo extensiones & octo fallentias, vltra duas alias positas per Socin. in R. & fall. suis, quas not.

Vltra prædictas. Grauatus restituere Mæuio hæreditatem & eius hæredibus masculis non tenetur restituere nepotibus ex filia, quia testator intellexit de masculis tantū, & sic voluit excludere fœminas, & per cōsequens extraneos hęredes, quæ opin. prout refert Dec. in cons. ccxxxix. nu. 5. est communis, & huiusce opinio. fuit Alex. in cons. cv. prospectis. nu. 1. vol. j. Castrens. cons. xcv. proponitur. vol. 1.

Fallit etiā, quādo filij sunt positi in cōditione, quia ea tunc cōditio impleri debet in forma specifica & naturali. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. vt sup. non veniant adoptiui. Ratio, quia appellatione filiorum in conditione positorū non veniunt adoptiui, qui tamen largè loquēdo filij dicuntur. l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. & minus filij naturales: qui verè & propriè filij non sunt. l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. ita Ang. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substit. & licet naturales sint filij naturæ, attamen attenta dispositione legis, filius propriè non est, nisi seruata forma, de qua in d. l. filium. quod tu tamen cogita.

Fallit etiā in legitimatis, nam si hæres institutus esset grauatus

grauatus restituere hæreditatem si sine filiis legitimis & naturalibus decederet. An si ipse decederet cum filio legitimo, an excluderet substitutum. tu tene, quòd non. secundum Io. Cal. consi. j. numer. 2. qui filij sint legitim. hoc idem Bald. in l. Lucius. la ij. ff. de hæred. instit. & ibi Imol. idem Bald. in l. si ita quis. §. i scuius. l. j. & ibi Imol. & Castr. ff. de leg. ij. & Bal. in l. si quis posth. in prin ff. de lib. & posth. Anchar. consi. ccxlj. in prin. & consi. lxxiiij. nu. 2.

Fallit etiã in aliis casibus particulariter annotatis per Felyn. in c. in præsentia. num. 21. de prob. & ibi secundum Ol. & Deci. num. 108. vsque 117. Ia. Nouel. re. 8.

¶ GRAVATVS de restituendo post mortem suam intelligitur si sine liberis decesserit. l. cùm acutissimi. C. de fideicõ. & l. generaliter. in §. cum autem. C. de insti. & substi.

Primò fallit vbicunque hæres extraneus esset rogatus de restituendo hæreditatem post eius mortem: quia tunc non subintelligitur dicta conditio, si sine liberis decesserit, vt est gl. not. in l. ex facto. in §. si quis rogatus. ff. ad Trebel.

Secundò fallit si descendens purè rogetur, vt tenet glo. in dict. §. si quis rogatus. B. Socin. reg. 106.

¶ GRAVATVS filius sub conditione si sine filiis decesserit hæreditatẽ Titio restituere, nõ solũ legitimã iure naturæ debitã, verũ etiã Trebellianicam detrahere potest, quòd est duas quartas. vt l. qualis, C. ad l. Falcid. Bald. in l. si à milite. §. fi. ff. de testa. milit. Ias. auth. si qua mulier. nu. 15. C. de sac. san. eccl. Idem in l. filius qui in potestate. nu. 12. ff. de lib. & post. & Anch. consi. cj. nu. 3. ex prædicto, & in consil. xxvij. nu. 3. non seruato. Alex. cons. cxxxix. nu. 2. in j. vol. Dec. in cons. ccc. nu 3. & 4. & in cons. dlxxiij. nume. 1. vol. ij. & cons. ccij. nu. 8. vol. j. & est communis, secundum can. & in c. si pater. de test. in vj. Bal. cons. ccxix. nu. 3. vol. ij.

Fallit primò in matre vel aliis ascendentibus, prout singul. no. Bal. quem omnes sequuntur in d. §. patri eius. quod est §. fi. ff. de test. milit. ex quo non reperitur aliter lege cautum. dicit Bald. tu cogita.

Fallit ij. quando grauatus sentiret commodũ hæreditatis mediante legis dispositione, & non immediatè. secundum Sal. & Ias. in d. l. quãuis. nu. 4. secun. Bar. in l. cũ filio. ff. de leg. j. sed tu vide can in c. Ray. de test.

Fallit iij. quando pater fuisset hæres institutus, & grauatus de emancipando filios: quia tunc non intelligeretur grauatus restituere hæreditatẽ filiis, quã per se ipsum acquirit, prout Bart. in l. si legatum. ff. de condit. & demon. Ias. in d. l. quãuis. nu. 3. versi. j. limita.

Fallit iiij. quando filij fuisset instituti patris contemplatione, quia eo casu perinde esset, acsi pater fuisset hęres institutus & grauatus. vt secundum Ias. in d. l. quãuis. nu. 3. versi. ij. limit. C. de fideicom.

Fallit etiam, quando quis ingrederetur monasteriũ fratrũ Minorum, qui omnino sunt incapaces, & testamẽtũ debet illico sortiri effectũ. sicut per mortem naturalẽ. Bar. & doct. in auth. si qua mulier. C. de sac. san. eccl. & in trac. Minori. in iiij. par. in verb. isti etiã hæredes. Alex. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Treb. & idẽ in cõsi. xiij. nu. 3. vol. iij. & cons. cclviij. vol. iij. num. 10. cum multis aliis. Ia. Nouel. re. 107.

¶ GRAVAMEN. Pater grauatus si sine liberis decedat restituere hæreditatẽ Tit. nõ censetur grauatus ipsis liberis restituere, sed solũ succedũt patri grauato ab intestato, vel ex testamento, & præferũtur ipsi Titio substituto, no. Doct. in l. Centurio. ff. de vulg.

Ampliat. in 4. casi. & limit. in 3. à Lãci. in d. l. Cẽr. n. 448.

Pater adoptiuus non potest grauare filium arrogatum in quarta, quæ ei debetur in bonis patris adoptiui: hanc opinionem cum 2. limitationibus ponit Iaso in l. si arrogator, ff. de adopt. nu. 28.

Filius grauatus fideicommisso non puro, sed in diem, vel sub conditione detrahit duas quartas: hanc esse communem opinionem tradit Iaso. in l. filium quẽ habentem, C. famil. ercisc und.

Fallit in 3. casib. vt per Iason. in d. l. filium quem, nu. 9. in Authen. res quæ, C. commu. de legat. nu. 3.

Quem non honoro, grauare non possum, l. ab eo. C. de fideicommiss.

Fallit in 5. casib. vt per Iaso. in d. l. ab eo. Fallit in 11. casi. quos not. Mar. Ant. Baue. in l. cũ filio, ff. de leg. 1. n. 17.

Fallit in 5. casib. vt per Soci. iun. in d. l. cum filio. nu. 17.

Ampliatur in 4. casib, & limitatur in 4. in d. l. cum filio, num. 13.

Honoratus grauari potest, d. l. ab eo. Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 8. à Mar. Ant. Baue. in d. l. cũ filio, nu. 15. & sequ. vbi Soc. iun. limitat in 4. casib. n. 27. Ampliatur & limitatur per Ripam in d. l. cũ filio, nu. 28.

Grauatus de restituenda hæreditate post eius mortẽ, potest illam ante mortem restituere, l. post mortẽ, C. de fideicom.

Fallit in multis casib. quos not. Dec. in l. cum tempus, ff. de reg. iur. Fallit in 4. casib. quos not. Ias. in d. l. post mortem, nu. 3.

Grauatus restituere hæreditatem, non tenetur prælegata restituere, leg. in quartam, ff. ad legem Falcid.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in l. cum virum, C. de fideic. sed grauatus restituere portionẽ censetur grauatus restituere etiã prælegata. Fallit hoc in 4. casib. quos not. Soc. in l. Marcellus, §. quidã, ff. ad S.C. Treb. n. 1.

Grauamen, vel onus, nõ augetur aucta re, circa quam, vel in qua aliquid onerosum versatur, vel debetur. Fallit in 5. casib. quos not. Albert. Bru. in tra. de augmento, & diminutione, fol. 13. & 14.

Sentiens ex testamento commodum non pecuniariũ, vt libertatis, vel iuris patro. grauari non potest, no. DD. in d. l. ab eo.

Fallit in 2. casib. quos not. Mar. Soc. iun. in l. cum filio, ff. de legat. 1. nu. 11. & seq.

Filius grauatus à patre de restituenda hæreditate subintelligitur conditio, si absque liberis decesserit, leg. cum acutissimi, C. de fideicom. l. generaliter, §. cum autem, C. de instit. & substitut.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 167. Ampliatur in 21. casib. & limitatur in 23. à Portio lib. 2. suarum conclus. reg. 143. videas suprà in tract. de fideicom.

Grauari potest instituti pater, vel dominus, not. in l. cũ filiofam. ff. de leg. 1.

Fallit in 3. casib. vt per Marian. Socin. iun. in d. l. num. 51. Don. Fina, lib. 2.

¶ GRAVAMEN non imponitur alteri per alterum. l. non debet. ff. de reg. iur. item not. quòd filius grauari nõ potest à patre in sua legitima, l. quoniam. C. de inofficioso test. Barto. l. 2. ff. de his, quæ pœn. nom. Alex. l. extraneum. C. de hæred. inst. Bal. l. si quis. C. de inoffi. test. Medic. reg. 8.

¶ GRAVAMINIS causam tertius exprimere debet appellans à sentẽtia inter alios acta pro suo interesse. Ab. 6. cũ super. nu. 5. de sent. & re iud. Rom. cõs. 333. Bart. l. à sententia, §. sequens. de appella. Med. re. 8.

¶ GRAVAMEN. Grauaminis per fideicommissũ materiam tractant in l. cum filiofa. de leg. 1. l. ab eo. C. de fideicom. Rülvvich.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Octauus.

H

HABERE.l.79.generaliter Habere quædam licet, quamuis vtilia non sunt. Labeo de seruit.l.& furi. Riisvvich.

¶HABERE. Paulus lib. 3. ad l. Iul.& Papiam. l.ex ccviij. Non potest videri desiisse habere, qui nunquam habuit.

Et ideo nnn potest agere creditor, quasi desierit habere debitor, quod quærere potuit, sed noluit. huc referenda reg. non videtur rem amittere. eod. titul. Viuiennus.

¶HABILIS,& idoneus quilibet esse præsumitur.c.si. vbi glo.& Doct.ext.de præsum.ca.vnico.de serut.in ord.tac.& ibi Bernar.l.ab ea parte.ff.de proba.facit tex.in l.seruos.ff.de manumis.testa.l.cum pater.§.rogo.ff.de leg.ij.& ca.bonæ memoriæ, il j.§.contra vero.extra de electio.in antiq.in gloss.in verbo, per rerum naturam,& ibi Panorm.Alciat.in libr. Respon. respon.xcj.incip.verbis statuti.glos.in l.si verò.§.qui rei.& ibi Bartol.ff.qui satisdat, cogant. Hæc regula vsque adeò vera est, vt ei, qui contrarium dixerit, incumbat onus probandi.Bartol. in dicto §.qui pro rei.ad fin.

Declaro hanc regulam, vt intelligatur secundum mores, vt scribit Accursius in d.§.qui pro rei.in gloss.in verb.dubitatur.in fi.vnde rectè dixit Accur.in l.cum quidam ita.in glo.in verb.qui non.ff.de leg.ij.quòd quilibet præsumitur bonus. ergo & bonæ fidei.gl.in d.c.si.de præsumpt.

Amplio procedere, vt quis præsumatur habilis & idoneus ætate:nisi ætas posita esset in conditione.

Fallit primò, vt quis non præsumatur habilis, & idoneus diuitiis.gloss. in dicto §. qui pro rei.& ibi etiam Bartolus.

Limitatur etiam, vt non procedat quò ad doctrinam & eruditionem, quam quis habere non præsumitur. glo.in verb.scientiæ.in ca.si fortè.extra de elect. Rationem adfert Alciat.in tracta.de præsumpt.reg.iij. præsump.iij.quia scientia multo labore,& longis vigiliis acquiritur. vnde ait poeta quidam,

Non venit in molli veneranda scientia lecto,
Ipsa sed assidua parta labore venit.

Igitur tametsi doctrina sit qualitas animi intrinseca non præsumitur tamen, nisi probetur. dict. capitu.si fortè. P.Prat.

¶HABILITAS personæ potest declarari absente parte, vt cum quæritur an quis debeat admitti ad accusandum vel ad similia. Doc.com.ca ex parte, de appellat.Marian.Socin rubr.de dilat.nu.40.Marsi.l.de vno.nu.87.ff.de re iud. Med.re.8.

¶HABILITAS:verba generalia ad habilitatem personæ referuntur. Beroius cap. in præsentia.nu. 365.de prob.idem cap.potuit.nume.14.locati, per l.si instrumenta.vbi Barto.Cod.de fid.instrum.glo.l.j.Cod.de sacr.sanct.Eccle.Bart.& omnes doct.com.l.1.§. nunciatio.ff.de ope.nou.nunci.l.vt gradatim. ff. mun.& honor. Med.re.7.

¶HABITANS superius in domo non potest mittere aquam vltra solitum animo nocendi habitanti inferius, item nec habitans inferius potest fumum facere vltra solitum causa nocendi habitanti superius, Bar.l.sicut.l.fin.ff.de iniuriis, item habitans in domo alterius non potest ignorante domino, seruitutem imponere, nec quicquam agere in præiudicium eius nisi co sciente agat. Bart.l.habitator.ff. de rei vend. Medic.re.8.

¶HABITATIO filiæ relicta indefinitè in casum viduitatis, intelligitur non solùm de prima viduitate, sed etiam de secunda, quia indefinitus sermo in fauorabilibus non restringitur ad primum & ad proximum tantum actum, sed ad omnes. Anton.consil.30. Tiraquell.l.boues.§.hoc sermone.in 3.limit.ff. de verbo.signifi.& est singulariter dictum, atque notandū. Medic.re.2.

¶HABITATIO soluitur morte, nec proprietatē habet, qui habitationem habuit legando, dominij vendicationem excludit, l.habitatio.Cod.de vsufruc.& vsu,& hab.conc.l.si habitatio.ff.de vsu, & hab.l.pen. ff.de cap.dimin.Sed contra facit §.sed si cui.Insti. de vsu,& hab.vbi, qui habitationē habet, quasi ius proprium quoddam habere dicitur, vnde conductor domus non solum in ea degere, verum etiam aliis locare potest. Respond. quod si ius quasi proprium habet, vtique dominium propriè non habet, quia dictio quasi, improprietatem significat, l. si quis dolo. l.3.ff. ad leg. Cornel.de sicar.leg.secund.ff de vsu, & earum rerum, quæ consum.l.si quis non.ff.de acquirend.hæred. Declaratur hæc conclu. in morte naturali, secus in ciuili, & in hoc differt ab vsufructu, qui soluitur etiam morte ciuili, §. finitur. Institu. de vsufruct. vt dicam infer.vers.vsufruct. Medi.tract. 2.part.

¶HERMAPHRODITVS declaratus per sententiā facit sententia talis ius quo ad omnes. Alexā.le.sæpè. nu.66.ff.de re iud. Med.re.8.

¶HÆRETICVS licet paratus corrigi tradi non debeat curiæ seculari.capit.penul.de hære. tamen si geminata vice labitur in hæresim non auditur.capi.super eo.ca.accusatus.de hæret.§.& hoc fauore ecclesiæ, atque geminationis virtute.capi. in memoriam. 9.dist. Medic.re.3.

¶HÆRES qui adiuit hæreditatem testatoris occisi eius nece inulta, tanquam indignus priuatur successione:& fisco applicatur: quia prius tenetur accusare occisorem,& facere quod puniatur.tex.est in le.j. C.de his, quibus vt indign.vbi ex eo notat Iaso. Vide tu Hispane l.xiij.tit.vij.par.vj.

Amplia regulam procedere etiam in fœminis, quia eodem modo, vt viri tenentur testatoris necem vindicare: vt probant iura in leg. cum fratrem. iuncta suprascriptione.& in le.sororem.C.de his, quibus vt indign.

In quo est secus iure nostro regio, vt in l.j.titu.iij. libr.v. in ordin.rega.vbi soli viri ad præfatam vindictam coguntur, sub illa pœna priuationis hæreditatis. Quæ quidem prouisio regia satis mihi pia semper visa est, eum in fœminis vindictæ,& vagandi innatam cupidinem, temperet ac præscindat.

Amplia secundò hoc procedere de iure canonico, secundum quod, etiam licet cum bona conscientia occiso

occisorem testatoris accusare: vt not. Ioan. Andr. quem ibi sequitur Abb.in c.accusasti,de accus.

Amplia tertiò procedere, etiam in filio exhæredato, qui per quærelam inofficio. testamen. obtinuit rescindi testamentum, quia si vult succedere, tenetur vindicare necem testatoris occisi: vt est glo. in l. ex inofficioso testamento.ff.ad Syllan.in glo.ij. iuncto tex.quam sequitur Alexand. in l.sororem.in fin.verbis.C.de his,quibus vt indign.

Limita primò, nisi occisor talis testatoris esset pater ipsius hæredis instituti,quia tunc hæres non debet vlcisci necem defuncti accusando proprium parentem:tenet Alberic.in rubr. eiusdem tit. Dicit illud singulare Ias.qui dicit idem econtra, si occisor esset filius instituti.

Secundò limita in fisco succedente propter negligentiam hæredis non vlciscentis, quia ipse non tenetur vlcisci.Gloss. est singul.quam ibi sequuntur docto. in l.recusare.§.si fisco.ff.ad Trebellianum.dicit eam singu.Ias.

Tertio limita, non procedere in minoribus xxv. annis,vt in l.minoribus,C.de his,quibus vt indig.& voluit lex prima nostri regni suprà alleg.& alia lex partitarum,in sexta parti in tit.septimo, in l. xv.ex quo idem esset dicendum in ecclesia hærede instituta,ex similitudine eius & minoris,per plura iura introducta,vt in capitulo primo,de restitutio.in integ. cum similibus, vt habes latius suprà , in regula , ecclesia, la j.

Quartò limita in rustico, vt concludit Alexander in l. prima in fine,Cod.de his quibus vt indignis. contra Paul.ibi,per text. in leg. 3. §. si quis ignorans, ff. ad Syllania.

Et vide l.parti.suprà alleg.in regula, quæ in hac materia videtur indulgere viro rustico , & sic fauet opinioni Alexand.

Quintò,sextò,& septimò limita,vt poteris tu Hispane colligere ex alleg.l.xv.titulo primo,parti.sexta. B.Dias.re.319.

¶ Haeres. Aliquem esse hæredem, qui nec est hæres,nec ab intestato vocatur.

In Aut.de hær.& fal.§.hæc verba. Azo,ru.104.

Dictio semel posita, propriam gerit & impropriam significationem.

In Aut.de hær.& falc.§.si verò. Azo,ru.104.

¶ Haeres. Vlpian.lib.iij.disputationum. Lex.lix. al.lx.

¶ Haeredem eiusdem potestatis iurisq; esse,cuius fuit defunctus,constat.

Quandoquidem eadem persona est quodammodo hęres cum defuncto,§.j.in authentic. de iureiur. à mori.præstit. non tamen obtinet in dote, vel vsufructu. Viuiennus.

¶ Haeres.l.151.Neratius l.28.qui cum alio.l.39. sicuti pœna.l.45.Totiens in hæ.l.199.§.fi.l.170.cum prætor in hæ. l.171.§.hi.l.195.§.in.l.12.§.in. 60.hęredē.l.6. non vult hę.l.90.quādiu legit.l.163 nemo plus,l.154. omnia ferè iura.l.155.qui per suc.l.184.§.vn. 200.quoties nihil.121.§.fi.l.in omnibus,§.non.

Si duobus hæredib.institutis seruus liber iussus esse sit, si decem hæredibus dederit,ab altero ex hæredibus venierit,& traditus fuerit:pro parte alteri ex hæredibus,à quo nō venierit,dando pecuniam libererit. Licinus lib.1.Reg.de statuli.l.32.

Vna persona quodammodo videtur esse, tam hæredis quàm eius, qui hæreditatem ad ipsum transmittit. Auth.48.de iureiurando.§.1.C.de impu.l.fi.

Seruum meum hæredem institutum cum libertate, si viuus vendidero ei cum quo testamenti factio non est,pósteaq; eum redemero,ex testamēto mihi hær. esse poterit, nec medium tempus, quo apud eum fuit,vitiauit institutionem:quia verum est vtroq; tēpore tam testamenti faciendi, quàm mortis tempore meum fuisse,&c.§ fin. Hæreditas plerunq; diuiditur in xij.vncias. quæ assis appellatione continētur: habent autem & hæ partes propria nomina ab vncia vsque ad assem,&c.Vlp.6.lib.Reg. de hær. instit. leg.50..

Hæres hæredis hæres est.de verb.sig.l. hæredis,l.sciendum,C.de vsuf l.antiquitas,C.de hære.insti.leg. fin. §.& hoc argumentamur.De legatis,l. in annalibus.

De hæreditario seruo.vide Seruus.

Non potest venire contra factum defuncti hæres,C.de neg.gest.l.si ab eo.C.de rei vend. l. 14. cum à matre. vide Repetundarum.

Legi locus non est in ea hæreditate, quæ soluendo non est.Teren.de hæ.inst.l.si quis solidum.

Lucri & onerum defuncti successor est hæres.de diuer. rem.præ.l.cùm hæres.

Si ita quis hæres institutus sit, excepto fundo,excepto vsufructu hæres esto.Perinde erit iure ciuili,atque si sine ea re hæres institutus esset.Licinius libr. 2. Reg. de hæ inst.l.74.De manu.testa. l.25.vide Prometciū. Riisvvich.

¶ Haeres. Seruus vel filius post aditam hæreditatē totaliter patrem,vel dominum,faciunt hæredem,etiam respectu actionum directarum in seruo,no.Docto.in l.cum filio,ff.de lega.1.

Fallit in 7.casib.quos not.Mar.Ant.Baue.in d.l.cum filio,nu.41.ver.secunda sit conclusio.

Hæres institutus sub conditione tenetur cauere substituto,leg.inter omnes,ff.qui satisd.cogantur.

Fallit in 4.casib.quos no.Ias.in d.l.inter omnes, numero tertio.

Hæres hæredis primi testatoris est hæres,l.fi.C. de hæred.insti.leg.3.§.sed & si Titio,ff.de pet.hæred.l. hæredis appellatione,& l.sciendum,ff.de verb.oblig.l. si quis filium,§.fi.ff.de acqu.hæred.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 4.à Iaso.in l.si quis filiumfam.§.in omni,ff.de acqu.hæred.num.2.Fallit in 3. casib.secundum Dec. in leg. qui per successionem,ff.de reg.iur.si statuto cauetur, quòd stetur iuramento hæredis,non statur iuramento hæredis ipsius hæredis.fallit in 2.casib.quos not.Plot.in repet. leg.si quando,Co.vnde vi,numero octingentesimoquadragesimoseptimo.

Hæres qui adiuit sine inuentario tenetur vltra vires hæreditarias,§.si vero non fecerit,in auth.de hæred. & Falcid.l.fi.C.de iu.delib.

Fallit in 6.casib.quos not.Ias.in l.scimus, §. & si præfatam,C.de iure delib.nu.2.Fallit in 2.casib. quos not. Soc.reg.170.

Hæres negligens adimplere voluntatem defuncti perdit hæreditatem,auth.hoc amplius,C.de fideicommiss.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 7.à Ias.in d.l. num. 5.& sequent.

Hæres potest indistinctè soluere æstimationem legatario etiam inuito,quando est legata quota pars bonorum,leg.non amplius,§.cum bonorum,ff.de leg. primo.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.

Hęres qui adiuit hęreditatē testatoris occisi eius morte inulta, tanquam indignus priuatur successione, & fisco applicatur, qui prius tenetur accusare occisorem, & facere, quòd puniatur, l.1. Cod. de his qui. vt indig.

Ampliatur in tribus casibus, & limitatur in 5. à Diaz. reg. 319.

Hęres grauatus restituere hæreditatem retenta alia dimidia, & sic retenta quota hęreditatis tenetur ad legata, pro rata parte hæreditaria quatenus habet vltra quartam l.1. §. sed si quatuor centum, ff. ad Trebelli. l. Titia, in fine. & leg. quod de bonis, ff. ad leg. Falcid.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. §. sed si quatuor.

Ius competens transit ad hęredes, leg. hęreditatis. ff. de verb. signifi.

Ampliatur in 8. casib. & limitatur in 18. ab Alb. in tract. de interitu, & perempt. nu. 11. & 57.

Possessio defuncti cōtinuatur in hęredem. Fallit vt not. Plot. in leg. si quando. Cod. vnde vi, numero 8. ver. ex prędictis.

Hęredis appellatione comprehenditur filius in materia feudali, & non extraneus, l. ex facto, §. fi. vbi gloss. ff. ad Trebel.

Fallit in 5. casibus. vt per Roma. in l. etiam filij. ff. solut. matri. numero 1. eodem modo in materia non transitoria, nisi ad filios, appellatione suorum hęredum veniunt tantùm filij. Fallit in 2. casib. vt per Soc. in l. Gallus, §. etiam si parente, ff. de liber. & posthum. nume. 6. sed in alia materia hęredis appellatione venit extraneus.

Fallit vt not. Port. in lib. 1. suarum conclu. reg. 16. & libr. 2. reg. 41. & appellatione hęredis sui venit extraneus in materia transitoria ad extraneos. Fallit in 3. casib. vt per Soc. in d. § etiam si parente. nu. 7.

Hęres tenetur seruare factum defuncti, le. cum à matre. C. de rei vend. l. si ab eo. C. de negot. gesto l. vxor. C. de bonis auth. iud. pos. l. si tertius. §. fi. ff. de aqua plu. arcen.

Fallit in 3. casib. quos no. Dec. in leg. ex qua persona. ff. de regu. iur. Fallit in 13. casib. quos not. Por. in libr. 3. suarum conclu. reg. 8. fallit vt not. Dec. in l. debitori, C. de pact. nu. 19.

Hæres ex probabili ignorantia excusatur, c. cum quis, de reg. iu. in 6.

Fallit in 3. casib. quos no. Dec. in l. qui alterius, ff. de reg. iu. num. 3.

Hæres tenetur ex dolo suo, non ex dolo defuncti, l. toties, ff. de reg. iu.

Fallit vt per Dec. in d. l. toties. fallit vt colligitur ex Benedicto Capra, in suo tract. reg. 67. & quare non tenetur ex dolo defuncti contra eum non iuratur in litem. fallit in 2. casib. quos not. Plot. in repet. l. si quando, C. vnde vi. nu. 772.

Hæres est eiusdem potestatis cuius fuit defunctus, l. hęredem, ff. de reg. iu.

Fallit in multis casib. quos no. Dec. in d. l. hærede.

Hęredis appellatione venit omnis successor vniuersalis, l. item veniunt, §. fi. ff. de pet. hæredi.

Ampliatur in 2. casib. vt per Dec. in leg. in pari, §. hi qui, ff. de reg. iur. & venit tam hæres suus, quàm alienus.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 7. per Port. libr. 4. reg. 40. fallit vt per Viuium, in vet. regula est. fallit in fideicommissario qui non venit appellatione hęredis, sed fallit vt per Baptist. à Villa. conclu. 24. in litera H.

Hæres & defunctus censetur vna, & eadem persona, §. 1. in auth. de iureiu. à moriente præst.

Fallit in 8. casib. quos not. Beninca. in §. omnium, Inst. de act. nu. 311. vsque ad num. 328.

Hæredis nomen sufficit exprimere per relationem. Fallit vt not. Port. lib. 1. reg. 20.

Hæres extraneus præsumitur habere notitiam fideicommissi, & omnium contentorum in testamento, not. Doct. in leg. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. casibus, vt per Ripam in d. §. duo fratres, numero 57.

Hæredi conceduntur, quæ permittūtur principali, no. in l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. casib. vt per Alciat. in d. §. ex his, nu. 1.

Non debent concedi hæredibus, quæ non concedūtur testatori, arg. l. hæredem, ff. de reg. iu.

Fallit in 2. casib. vt per Alciat. in d. §. ex his, nu. 9.

Ex persona hæredis non debet immutari conditio, id est qualitas obligationis. Fallit in 9. casi. vt per Galliau. in d. §. ex his. nu. 1. Donat. Fina, lib. 2.

¶ Haeres conficiens inuentarium non tenetur ad debita defuncti vltra onera hæreditaria, item in actionibus personalibus non tenetur hæres. Guid. in tractat. de inuentario. num. decimooctauo, & decis. 351. & seq. Med. re. 8.

Haeres damnatus vt certa die decem, aut fundum det, si nouem tātum dedit, fundus æquè peti potest, ac si nihil dedisset, quia voluntas defuncti est altera lex, §. disponat. auth. de triente & semisse, & adimpleri debet. c. si hæredes. de testam. dixi ego in tract. de leg & stat. p. 3. q. 19. nume. 17. & in terminis pro isto dicto facit dictum Bal. l. 1. q. 14. C. de his, quæ pœn. nomi. glo. & Paul. l. 5. §. fina. ff. de verb. oblig. Barbatia consi. 74. column. 9. vol. 3. idem in procem. clem. colum. 3. & in consi. 34 colum. 5. lib. 4. Ias. l. si insulam. colum. 18 de verb. obl. Barb. consi. 40. lib. 1. l. si non sortem, §. fin. ff. de cond. & dem. Ant. in tract. de minim. nu. 90. Tiraquel. in tract. de iudic. in reb. exig. nō fer. fall. 27. concor. simil. Iaso. leg. sancimus. columu. 3. de iudiciis. Medic. re. 5.

¶ Haeres esto, geminatio istorum verborum operatur, quòd duo coniuncti habent vnum semissem, & vnus disiunctus habet alium, vt copula, quæ cadit inter diuersas personas in eadem oratione positas inducat coniunctionem verbalem, secus quando cadit in duas orationes, quia tunc non inducit coniunctionem verbalem, l. 1. vbi Doc. C. de cad. tollen. gl. 1. & ibi Bar. l. liber homo. §. Titius. ff. de hæred. inst. Medic. re. 3.

¶ Haeres. indefinita loquutio de hærede loquens intelligi debet de omni hærede: vnde si testator dixit hæres meus dato, est perinde ac si diceret omnes hæredes mei dato, l. si pluribus. vbi Barto. latè. ff. de leg 2. l. si plures, ff. de leg. 3. Iaso. l. stipulationum, §. itē si. col. 2. num. 5. ff. de verb. oblig. ampl. vt hæredis appel. veniant etiā extranei. l. in conuentionibus, l. sciēdum. l. hæredis, ff. de verbo. signi. Roman. singu. 456. Ancha. consi. 393. Alcia. l. 4. §. Cato. col. fin. ff. de verb. oblig. Ber. c. in præsentia. num. 473. de probat. Bald. cons. 114. nume. secundo, libro primo, l. viam. C. locati. l. fina. C. de hæred. institut. leg. si pactum, ff. de probat. Alexand. consil. 9. numero 3. volum. 2. Imo. cons. 21. Paul. consil. 193. Ang. consil. 305. Cuman. consil. 125. Guido decis. 230. Medic. re. 2.

¶ Haeres fideicommisso grauatus cauere debet. Hoc regulariter edixit prętor. Edicti verba hæc sūt. Vt legatorum, seu fideicommissorum seruādorum

causa

causâ caueatur. quod extat. ff. vt legat. seu fideicom no. ca. l. inter omnes. ff. qui satisd. cogan. & ibi hoc adnotauit Bartol. qui dicit quòd pro relictis in vltima voluntate ante diem, vel conditionem, indistinctè debet præstari cautio. textus est etiam in l. cum Archimedoram. C. vt in poss. leg. & ibi Bald. & alij auth. contra cum rogatus. C. ad S. C. Trebelli. Azo in Summa, C. vt in posses. ad finem. & l. postquam. §. fina. ff. vt leg. seu fideicom. no. cauea. Ratio auté, cur fideicommissario caueri debeat, colligitur ex rubr. ff. vt leg. seu fideicom. no. ca.

Ea verò est hæc, vt quod relictum est, seruetur iis, quibus interest seruari. dict. rubr. vt lega. seu fideicom. néve diminuatur. d. authenti. contra cum rogatus. néve bona dissipentur.

Amplio regulam, vt procedat, & si plures sint substituti, vel fideicommissarij: singulis enim caueri oportet. l. sed & si plures. ff. qui satisd. Nec refert, an eodé gradu sint substituti, an diuersis, vt rectè sentit Aug. Beroius libr. quæsti. famil. quæstion. cxvij. qui dicit, quòd si testator plures substitutionum gradus fecerit, vltimo loco vocatus (maximè si priores neglexerunt) potest instare, & petere, vt per hæredem caueatur fideicommissi conseruandi causa.

Quod ait, neglexerunt, extendi ad eos, qui colluserunt cum aduersario, vt idem rectè censuit.

Sed & si duo de legato, fideicommissóve contendant, vtrisque satisdari debere ait Iuriscósultus in l. si duo. ff. vt lega. seu fideicommis. nom. cauea. vbi in vulga. satisdaturum legitur, cum satisdatur legi debeat, vt Pandectæ Florentinæ indicant.

Fallit supradicta regula, vbi euidenter constaret fideicommisso locum nó esse. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. seu fideicom. no. cauea. Non enim superuacua cautione onerandum esse hæredem dicit ibidem Iurisconsultus.

Fallit, si eam cautionem præstandi necessitatem remiserit testator, & prohibuerit. l. ij. & l. cum Archimedoram. Cod. vt in posses. lega. & l. scire debetis. C. eod. Sublimita hanc limitationem, si hæres dissipauerit bona restitutioni subiecta, & hoc testator potuit cogitare. ita Baldus in l. iubemus. Cod. ad S. C. Trebellianum.

Limita in patre, vel matre, qui filio restituere grauatus est. dict. le. iubemus. in princip. iuncto §. in suprà dictis.

Ratio est, quia non est verisimile patrem dissipaturum bona, quæ filiis relinquere debet: quod vt præsumamus, facit votum parentum, & naturalis erga filios charitas. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testam. & l. scripto. in fi. ff. vnde lib. Hinc dicit glos. in l. si quidem. ff. quod met. caus. quòd pater plus diligit filium, quàm seipsum. vnde non mirum, si à præstandæ cautionis onere liberetur pater.

Sublimita tamen duobus modis, primò si pater cauere iussus sit specialiter. d. §. in supradictis.

Secundò, si ad secunda vota conuolauerit. dict. §. in supradictis, & hæc est vna ex pœnis, quam patiuntur parentes, qui ad secunda vota conuolant. Prat. reg. 408.

¶ HAERES grauatus restituere hæreditaté, retenta alia dimidia, & sic retenta quota hæreditatis, tenetur ad legata pro rata parte hæreditaria, quatenus habet vltra quartam. text. est in leg. prima. §. sed si quatercenta. ff. ad Trebell. Facit text. in l. Titia. in fi. & in l. quod de bonis. §. fina. & in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Falc.

Limita dupliciter, vt per Iasonem in d. §. sed si quatercenta. B. Dias, re. 320.

¶ HAERES hæredis non dicitur hæres defuncti: vnde nomen hæredis soluitur morte. Quod dictum procedit quando causa immediata sequi debet, nam hæredis nomen regulariter vsque in infinitum extenditur, & censetur semper eadem persona cum defuncto, §. 1. authent. de iureiur. l. postulante. ff. ad Senat. cons. Trebell. l. hæredem. ff. de reg. iur. Paulus consil. 197. nume. 2. volum. 2. Sed quia per fictionem dicitur non verè, & propriè, Gemi. ca. 2. nume. 10. de iur. cal. 6. Socin. cons. 60. numer. 18. volu. 1. in his, quæ strictim interpretantur, non ita dicendum est, Socin. cons. 24. numer. 12. volum. 3. ex quo sequitur vera dicta concl. propter mediam personam, quæ tollit habilitatem extremorum, aliàs esset copulare, & coniungere plures fictiones, quod fieri non potest. le. 1. C. de dot. prom. Decius leg. hæredem. ff. de regul. iuris. vnde priuilegium concessum hæredi, de primo intelligitur, Barto. l. 1. colum. secund. ff. de const. princip. l. antiquitas. C. de vsufr. Fel. ca. 2. col. 3. de treuga, & pace. Secundò pœna adiecta hæredi per testatorem, vt aliquid agat, debet de primo hærede intelligi, Barto. l. multa. ff. de condict. & demon. l. fin. quæstio. 22. Cod. de hæred. inst. Dec. l. qui per successionem. ff. de reg. iur. Tertiò prohibitio facta per testatorem hæredi intelligi debet de primo hærede, §. manifestum. Authent. de restitu. fideicom. Alber. leg. fin. Cod. de reb. eccle. non alienand. Quæ dicta procedunt in materia stricti iuris. l. stipulatio ista. §. 1. ff. de verbor. oblig. in qua materia verba per prius intelligi debent, non autem per posterius: nam in contrarium regula est, hæredem hæredis esse hæredem testatoris. Tiraquel. tracta. le mort saisit. p. secund. declar. 5. nume. 10. dixi ego in tract. de regu. iur. reg. 4. nume. 46. Item declara, nisi aliter de mente testantis appareat. Medic. tract. 2. part.

¶ HAERES hæredis testatoris est hæres. Hanc regulam antiquam esse tradit Iustinianus Impe. l. fi. C. de hæred. instituen. veteres Iurisconsulti ita regulariter definierunt. l. hæredis appellatio. ff. de verbo. signifi. & pro hac regula faciunt multæ leges, quas citat Accursius in dict. l. final. & in dict. l. hæredis. Hanc regulam eleganter explicat Alciat. in dicta l. hæredis. & pro ea est tex. in l. sciendum. ff. de verborum signific. Hanc etiam exponit Bald. in dict. leg. fina. & pro ista regula facit capitu. j. de homicid. in vj. vbi hoc notat Geminianus.

porrò eam de hærede vniuersali intelligendam refert Franc. à Ripa, Respons. clxxxiij. incip. videtur respódendum. nume. 15. procederéque eam sermonis proprietate ex Iasone prodidit Alciat. dict. leg. hæredis. Hoc tenet Ias. in l. si quis filium. §. in omni. ff. de acquirend. hæredit. Vsque adeò autem verum est hæredis hæredem, testatoris esse hæredem, vt etiam necessarius hęres sit testatoris, vt notabiliter infert Ias. in dict. §. in omni. in princip. quòd testator necessarius sit hæres ipsi testatori: quod videtur innuere text. illis verbis: Nec potest Titij omittere hæreditatem.

Quoniam verò (vt ait Iurisconsultus l. sciendum. ff. de verb. signifi.) hæres per multas successiones accipitur, extendemus, producemúsque regulam ad permultos casus ex sententia regulæ.

Amplio igitur eam, vt procedat in quolibet successore: quia successor Petri dicitur quilibet Papa, vt no-

tat Dominic.in c.j.de homicid.per illum tex. vt refert,& sequitur Decius l.qui successionem.ff.de reg. iur.Ias.in dict.§.in omni.facit tex.in leg.1.ff. de cast. pecul.

Extendo,vt etiam procedat in alienationis prohibitione:hanc enim ad hæredis hæredem extendi scribit Bartol.l.filiusfam.§.diui.versic. quæro vtrum prohibitio,ff.de leg.j.& Lud.Roma.consi. cccclvij. incip. circa propositam.vbi tamen distinguit:cuius verba non refero.

Amplio,quod hæres hæredis est propriè,& verè hæres testatoris, licet per mediam personam alterius: ita tenet Ias.in dict.§.in omni.Hęc tamen ampliatio nó caret dubio,& eam in vtranque partem idem disputat. Alciatus tamen in d.l.hæredis. putat non vi verborum,sed propter vtilitatem receptum esse,per l.j. §. hoc interdictum , ff. quor. lega. Sed ad hoc posse responderi Ias.docet ex verbis Bald.in l.fin.quæst. 21.C.de hæred.instituend.quia ait Bald.ea quæ sunt iuris,transmittuntur verè,& propriè,facta verò impropriè,& fictè transeunt.cogita.

Extende regulam,vt procedat non solum in eum, qui est hæres hæredis titulo hæreditario, sed etiā in eo, qui venit titulo vniuersali,sed non hæreditario:vt in parte occupante castrense peculium filij defuncti, quamuis non sit hæres hæredis.ita Iaso. in dict. §.in omni.per tex.leg.j.ff.de castrens.pecul.Ponderat etiam Ias.tex.in dict.§.in omni.In omni successione, & sic non solum hæreditaria,sed & alia vniuersali.

Ampliatur etiam regula , vt habeat locum etiam si sit dictum,scriptis hæredibus,tunc enim venit hæres hę redis,quamuis non videatur scriptus,l.vnica.ibi scriptis hæredibus,C.quor.le. & ibi hoc not. Bal.quem rex.ad hoc citat Iason in d.§.in omni.

Tametsi autem in speciebus paucis hæredis appellatione proximum contineri dixerit Pau.I. C. dicta l. sciendum. varias tamen huius regulæ restrictiones adferunt interpretes. Referendæ porrò prius visæ sunt limitationes à Paulo traditæ in d.l.sciendum.

Fallit igitur in substitutione impuberis, veluti , quisquis mihi hæres erit,idem filio meo hæres esto. qua in specie hæres hæredis non continetur,quia incertus est.dict.l.sciendum,& est text. in l. qui liberis,ff. de vulg.

Fallit in lege Aelia Sentia , qua filius hæres proximus potest libertum paternum, vt ingratum accusare, non etiam si hæredi hæres extiterit,l. sciendum , suprà citata.

Fallit in exactione operatum , vt filius hæres exigere possit,non successione effectus,d.l.sciendum.& text. l.cùm patronus,§.cùm libertus,ff. de oper. liber. & vide vtrobique Doctores.

Limitat etiam eandem regul.idem Paulus,leg. ex illa. ff.de verb.signific.explicans edicti prætorij partem: quod quidem edictum extat in l.1.ff. vnde legiti. ait igitur Paulus I.C.ex illa parte edicti: Eum, quem ei hæredem esse oportet , hæredis hæredibus bonorū possessio non defertur.

Sublimitat tamen And. Alciatus in d.l.ex illa , in casibus, in quibus ius agnoscendæ bonorum possessionis ad hæredem transmitteretur: quo casu hæredis hæredem contineri ait.l.emancipata. argumento à contrario sensu. C.qui admit.

Restringit Iason in d.§.in omni. quando dictum esset supra scriptos,vel infrascriptos hæredes: tunc enim non veniret hæredis hæres. Eandem limitationem ex Bart.tradit Decius d. l. qui per successionem. ff. de reg.iur.

Limitat Ias.in d.§.in omni.quando esset adpositū pronomen, meos, putà, quia testator dixisset, hæredes meos:tunc illud pronomé,meos,facit, vt nō veniat hæres hæredis:ita limitat Old.consil.xxj.incip. thema tale est:testator habebat. Sed hoc non sufficere putat Alciatus d.l.hæredis.nisi alia mentis coniectura concurrat.

Fallit,quando apponeretur dictio, ipse,vel ipsi:vt quia testator diceret,ipsos hæredes substituo, vel quid simile:tunc non venit hæres hæredis:quia dictio,ipse, est personalissima.Ias.vbi suprà,Bald.consil.ccccliiij. vol.5 incip.Nobilis vir.

Non procedit in pœnalibus , quia si hæredi imposita sit,non habet locum in hærede hæredis.Bald.l.fin.q. 22.C.de hæred.instit.Iason in dicto §.in omni.Phil. Decius l.qui per successionem.Intelligendum tamē sanè ait Iason quando illud onus pœnale aliquid faciendi fuit iniunctum nominatim hæredi, putà sub nomine proprio præcedenti. Sublimita,si non nominatim,sed sub nomine appellatiuo simpliciter:tunc enim etiam in pœnalibus venit hæres hæredis per l.j.§.fin.cum ibi notat.ff.de leg.iij. per gloss.in verb. non debere.

Non habet locum , quoties Titio , eiúsque hæredibus vsusfructus legatur:nam de primo tantum hærede intelligemus,l. Antiquitus,C.de vsufruct.Rationem adfert And.Alciatus,ne proprietas, sublata consolidationis spe,inutilis reddatur,& vide Alciatum,qui aliquot alias limitationes refert in d. l. hæredis. quę vide. Prar.re.409.

¶ HAERES inuentarium non conficiens vltra hæreditaris vires tenetur,& alias pœnas patietur, de quibus in authent.de hær.& Fal.in §.quia verò.& nota. in l.fin.C.de iure deliber.

Primò fallit* quia in foro conscientiæ quis non tenetur vltra vires hæreditatis,licèt non confecerit inuētarium: licet teneatur de iure ciuili. & ista est communis opinio.vt tenet Ludouic.de Roma in rub. ff. de acquiren.hær.& ibi vide Barto. & vide etiam per Bart.in l.1. C.de sacrosanct.ecclesi. & Bart. in l.fin.in princ.in v.quæst.C.de iur.deliber.& Petr.de Anc. in c.ij.de re iudic.in vj.& Butr.in c.2.de immunit.eccl. & contra Bart.tenuit Imol.in l.gerit. de acquir. hæred. B.Soci.re.214.

ADDITIO.

* Primò fallit.Pro hac prima vide Corn.in consi.39.in cip.adeo.in litera f.in 4.part.& Barb.in rub.ff.de acquiren.hæredit.vbi per multa argumenta tenet contra Bart.& vide Felin.in c.cum M.Ferra.in ver.hanc conclusionem.de constitut.

Secundò fallit in hærede vsurarij.ita tenuit Federicus de Sen.in consi.41.& Ludouic.de Roma in d. rub.de acquir.hæredit.idem tenuit in leg.1. §.antep.§.si cui plus,quàm per l.Falcid.

Tertiò fallit in hærede executoris,qui nullum commodum ex hæreditate reportat: & sic nullum incommodum ex hæreditate debet reportare, ita voluit Ioann.Andr.in c.j.de instr.edi. §.ostenso. ver. nunc. & Angel.in l.j.§. antepenultim. ff. si cui, plus, quàm per l.Falc.& Lud.in d.rub.de acquir.hæred.

Quartò fallit in monasterio succedente ingresso iure religionis,& in patre succedere filio iure peculij. ita dicit Bal.in l.sancim.& in l.iubemus,C. ad Trebel. & in auth.causa quæ fit cum monach.C.de sacros.eccl.

circa

circa finem. Iacob. Butrig. in l. 2. C. vnde vi.

Quintò fallit in eo, qui succedit illi, qui non tenetur vltra quàm facere possit: vt voluit Angel. in d. §. antepe. per regulam l. qui in alterius, ff. de regul. iur.

Sextò fallit, si creditores, seu legatarij hæreditarij confitentur sponte non sufficere bona hæreditaria pro soluendis debitis, ita voluit not. Bald. in l. filium quē habentem. C. famil. erciscun. & Ludoui. de Rom. in d. rub. facit gl. in l. in contractibus, C. de non nu. pec. & Paul. de Castr. in l. in ratione, §. quod vulgò. in fin. ff. ad l. Falcid.

Septimò fallit, * si testator antè, quàm decesserit, bonis cesserit: quia tunc hæres succedens, & inuentarium non conficiens non tenetur vltra vires: quia talis cessio transit in hæredem: vt voluit Bald. in l. fina. C. qui bon. ced. poss. & Ludouic. in d. rubric. & vide ad hoc Bal. in d. l. filium, C. famil. erciscund. B. Soc. re. 214.

Additio.

* Septimò fallit. Vide And. Barb. in d. rub. de acqui. hę red. reprobantem hanc fallent. dicentem quòd hodie non habebit locum, cùm de iure Digestorum de inuentario prouisum non erat. B. Vad.

Octauò fallit si leguntur alimenta seu aliquid ad arbitrium. vt Bal. voluit in l. voluntas, C. de fideic. & Ludouic. de Roma in dicta rub.

Nonò fallit in ecclesia, quæ non tenetur conficere inuentarium: vt tenet Bald. in fin. C. de iur. deliber. & vide Angel. ibidem. & idem Bald. in l. cum à matre, C. de rei vendic. idem Abb in c. j. de test. & ibi dicit hanc opinionem esse tenendam: quia fauet ecclesię. vide Ludouic. in authe. sed cùm testator, C. ad l. Falcid. qui sequitur Bart. & vide Bald. in l. post diuisionem, C. de fur. & in l. filium, C. famil. ercisc. & Bald. in l. j. C. de sacrosanct. eccles. & Bald. in leg. fi. C. qui bo. ced. poss. & in authen. sicut alienatio, C. de sacrosan. eccles. contrarium tenet Ludouic. in d. §. antepenultim. per text. in authen. de hæred. & Falcid. in fi. & ita voluit Fulg. in d. l. fin. de dolo. & ita Ludouic. in d. rubric. alleg. gloss. quæ hoc dicit in c. j. de testa. & vide per Bald. qui tenet primam opinionem in l. cum à matre, C. de rei vendicat. & quod non teneatur ecclesia conficere inuentarium, tenuit Card. in c. j. de solut. & ibi Abb. hoc tenet per tex. in l. j. §. cui bona, ff. de iur. fisc. sed But. in c. j. de test. tenet quòd de iure ciuili teneatur conficere inuentarium: licet possit restitui. idem tenet Ioan. And. & Imol. ibi. sed Bald. dubitauit de hac quæst. in auth. sed cum testator, C. ad l. Falcid.

Decimò fallit in fisco: vt voluit Bart. in d. l. j. §. an bona ff. de iur. fisc. vide per Bart in d. l. j. C. de sacrosan. eccles. qui tenet quòd non. idem Petr. de Anch. in suo eleganti consi. ccccxij. quod incip. in Christi nomine amen, prima facie. vide in d. l. j. Bart. concord. Innoc. in l. fin. C. de iur. de lib. vide Car. in cap. j. de senten. excom. Ioan. de Commo. & Imol. in c. j. de testamen. vide Bald. in l. fin. C. de hære. vel act. vend. & vide Bart. in l. fi. vacantia, C. de bon. vac. & Bald. in l. fi. C. ad Trebel. Sed contrarium tenet Bar. in authen. sed cum testator. ad leg. Falcid. sed Ioan. de Imol. & Ludouic. de Roma in dicta rubric. cōcordant, quòd aut accepit ea tanquam bona vacantia, & non tenetur: sed sic si vt hæres. & istud etiam tenet Benedict. de Plum. in lege, Diuo Marco, ff. de man. test. & in l. j. §. hæres institut. ff. de fideicommiss. licet faciat in contrarium. l. non puto, ff. de iur. fisc. & glo. in d. §. an bona, &c.

¶ Vndecimò fallit, si testator dicat quòd nolebat omnia solui de bonis suis: quoniam tunc non tenetur vltra vires, si inuentarium non confecerit ratione dictorum verborum, vt voluit not. Bal. in l. j. C. de his, quæ pœ. no. in lec. antiqua. & Ludouic. in d. rub. per dictas fallent. contra hoc facit Bald. in d. l. j. C. de iur. delib. vbi non potest confectio inuentarij remitti, * facit lex secunda, ff. ad Syllan. quæ est singul. B. Soci. re. 214.

Additio.

* Remitti. Et hoc reprobat And. Bar. in suprà allega. rub. de acquit. hæred. B. Vad.

Duodecimò fallit in filio arrogato, qui non tenetur facere inuentarium de bonis in eum translatis. vt per Innoc. in c. in pœnitentia: extrà, de. probat.

Tertiodecimò fallit in eo, qui successit illi, qui non tenebatur vltra vires, si non fecerit inuentarium. & ita consulendo tenuit Pet. de Anc. in cons. ccccxij. quod Incip. in Christi nomine amen. prima frōte videtur, & voluit Ang. in d. §. antep. contra hoc videtur text. in l. maritum. cum l. seq. sol. mat.

Quartodecimò fallit, quando hæres esset homo miræ sanctitatis: quoniam non conficiendo inuentarium non tenetur vltra vires hæreditatis: quia cessat contra eum suspicio, argu. not. per Host. in c. finem litibus. de dolo & contum. faciunt not. in c. 2. de oper. no. nunt. facit gl. in c. expedit 12. q. 1.

Quintodecimò fallit, * si filius institutus separat legitimam ab hæreditate paterna: quia tunc non tenetur conficere inuentarium & per consequens non tenetur vltra vires. ita dicit Bald. in leg. vnica, C. quando non pet. part.

Additio

* Decimoquintò fallit. Adde idem tenentem Barb. in supra alleg. rubrica.

Sextodecimò fallit, quia ecclesia legataria non potest cogere hæredem sibi soluere legatum vltra vires hęreditarias: quia debet viuere de bona conscientia. & ita tenet Bart. in l. j C. de sacrosanct. eccles. & Ludouic. de Roma in d. rubrica.

Decimoseptimò fallit in eo, cui libertatis causa bona adiiciuntur: quia non tenetur conficere inuētarium. vt leg. prima, §. antepe. ff. si cui plus, quàm per l. Falc. & Angel. hic.

Decimooctauò fallit etiam in rustico: & maximè quādo non potuit peritiores consulere, per not. in leg. vbi, ff. de eden. & per not. in l. venia. C. de in ius voc. Bald in l. fin. C. de iur. delib. qui tenuit contra glo. trigesimaoctaua, dist. cap. ignorantia & j. quæstio. 3. c. ignorantia.

Decimonono fallit * in amico, vel consanguineo, qui succedit amore Dei, vel respectu animæ instituētis: quia non conficiendo inuentarium non tenetur vltra vires hæreditarias. ita not. dicit Bart. in l. j. C. de sacrosanct. eccles. B. Soci. re. 214.

Additio.

* Decimononò fallit. Adde And. Barb. in d. rubric. vbi idem tenere videtur, non audendo tamen recedere à dicto Baldi.

Vigesimò fallit, * si testator dicat quòd legat centum de bonis suis, & in hæreditate non reperiuntur nisi quinquaginta: quia per hoc non poterit conueniri, nisi in quinquaginta, dato quòd non fecerit inuentarium: quia non verificat verum de bonis suis, nisi inquantum reperiuntur in hæreditate: vt dicit Bald. in rub. de his quæ pœ. nom. licet contra hoc faciat tex. in auth. de hære. & Falc. §. sancimus. vbi est præsumptio contra hæredem, quòd subtraxerit. &

ita reprehendit Bene.de Barzis in l.ſancimus.in princip.C.de iur.delib. B.Socin.ibid.

ADDITIO.

Vigeſimò fallit.Adde And.Barb.in dicta rubrica de acquirenda hæreditate.

Vigeſimoprimò fallit in alio caſu notabili, videlicet, quando in confectione inuentarij fuiſſet neceſſe expendere pluſquam eſſet in hęreditate,vt poſſet contingere in hęreditatibus artificum.ita voluit Bart.in lege,mediterraneę.Cod.de annonis & tribut.libr. x. cuius ſententia ſeruatur in practica à peritioribus doctoribus. B.Soci.ibid.

¶ HAERES non conficiens inuentarium bonorum defuncti doloſam incurrit ſuſpicionem furti rerum hęreditariarum , ita de iure communi pręſuméte,vt in authen.de hæred.& falcid.§.ſancimus.ſicut etiam tutor incidit in ſuſpicionem furti rerum hęreditariarum pupilli,ſi inuentarium non conficiet,ſtante vehementi pręſumptione,poteſt tutor,ſi res hęreditatis non reperiantur torturę ſubiici,cum contra ſe habeat liquidiſsimam pręſumptionem, imo probationem, ſecundum Romanũ in conſilio cxviij.quo ad primum. numero 3. hæres infra tempus trium menſium conficiendi inuentarium, non poteſt conueniri,niſi in quibuſdam caſibus,de quibus per Barto.Bald.Angel.Corne.Iaſo Alexand.Caſtren.& Salicet.in l.ſancimus.§.donec,Cod. de iure deliberã. & ſecundum iura patrię noſtrę tenetur in ſpecie in d. 100. probatur in capitul. ſecundo correct. Grimani Ducis, quę iura loquuntur de commiſſariis teſtatorum,quæ not.

Hęc regula ex mente Socin. habet fallentias xxj. quas omnino conſpice.& not.gloſſ.in capitu. in literis.in verſicul facultates.de rapto.Federic. de Sen.conſil. xxj.& Ancha.conſi.ccccij.nume.1.vbi tenet,quòd hęres non conficiens inuentariũ de iure canonico non tenetur vltra vires facultatis ad reſtituendum vſuras extortas per defunctum.xiiij.quęſtio.vj.cap.ſi res.& in ca.cum tu manifeſtos.de vſur.& in c.quanquam. de vſur.in vj. I.Nouel.re.10.

¶ HAERES poteſt indiſtinctè ſoluere ęſtimationem, legatario etiã inuito, quando eſt legata quota pars bonorum, & etiam ſi bona recipiant commodam diuiſionem.Eſt notanda concluſio, pro qua eſt text. in le.non amplius.§.cum bonorum.ff. de legat.j. vbi Docto.notant.facit text.in l.generali.§. vſumfructũ. ff.de vſufruct.legat.

Limita dupliciter,vt per Iaſon.in dicto §.cum bonorũ, B.Dias reg.318.

¶ HAERES poteſt quilibet inſtitui.arg.c.apud. de ſpõſa.facit tex.in l.j.ff.de teſtament.

Fallit in hęretico,c.ſi quis Epiſcopo.de hęreti.

Fallit in pagano.dict.cap.ſi quis epiſcopo.

Fallit in credentibus receptatoribus & defenſoribus hęreticorum.c.excommunicamus.j.§.credentes,de hæret. S.Ianu.reg.200.

¶ HAERES rem legatam à teſtatore regulariter luere tenetur.l.ſi res obligata.ff.de lega.j.& l.prædia.C, de fideicommiſsis.

Primò fallit,vbi res eſſet obligata facto legatarij: nam tunc onus luendi non ſpectat ad hęredem. ita nota. voluit Bald.in d.l.prędia.per l.placet.in fi.ff.de dote pręlegat.& hoc etiam voluit Ioann. Fab.ſub dubio fortè,in §.ſed ſi rem.Inſtitut.de leg.

Secundò fallit, quando quid vniuerſale eſſet legatum: quia tunc onus luendi non ſpectat ad hæredem ſed ad legatarium,ſecundùm Bal.in d.l. ſi prædia. per d. l.placet.quæ loquitur in dote, quę eſt quid vniuerſale.l.quod dicitur.la grand.ff.de impen.in re.dot.fac. & not.Barto.in rub.ff.ſolut.matrim.& natura legati vniuerſalis eſt,quòd tranſeat cum onere.l. cum pater.in §.coniuncti.ff.de leg.ij.

Tertiò fallit,quandò res eſſet obligata pro debito alterius,quàm teſtatoris vel hæredis eius:quia tunc abſque diſtinctione aliqua hęres tenebitur luere rem legatam:quia ad legatarium pertinere nõ poteſt per hypothecariam actionem ; niſi priùs debitore principali exiſtente in mora:vt in lege, debitores. de pignor.ita tenuit Barto.in di.l.prędia.& ibi dicit hoc à nemine fuiſſe tactum.& idem etiam tenuit in dic.l.ſi res obligata.& hoc dicit tenere gloſſ.in l qui ſolidũ. in §.fin.ff.de legat.ij.& ipſum etiam ſequitur Petr.de Anchara.in capitu.filius.extrà , de teſt. Addo Bald. Imol.& Angel.& Paul.de Caſtr.in dicta l.ſi res obligata.& Bald.Tancr. & Salicet.in dicta l.prędia. ſed Ioan.de Imol.in d.l.qui ſolidum.& in dic. cap.filius. tenet contrarium per di.l.ſi res obligata.indiſtinctè loquentem,Secùs autẽ ſi talis res eſſet obligata pro debito teſtatoris vel hæredis: quia tunc legatarius tenebitur ad talem rem legatam ; vt eſt de mente Bart.in dictis locis. B.Soci.re.215.

¶ HAERES de reſtituenda hæreditate grauatus regulariter fructus,quos ante motam in reſtituendo percepit:reſtituere non tenetur.l.mulier.§.ſi hæres.& in lege,fideicommiſ.ff.ad Trebellianum.

Primò fallit , niſi hæreditas ſit deminuta caſu fortuito, putà ex terræ motu:quia tunc talem deminutionem tenetur hæres ſupplere ex fructibus hæreditariis,eatenus quatenus eſt pro rata deminuta. text. eſt ſing. ſecundùm Ludouic. de Roma.in leg. ſcribit Celſus. ff. ad Trebellia. de quo Bartol. ibi facit magnum feſtum.

Secundò fallit,niſi illi fructus quærantur fideicommiſſario ex prouiſione teſtatoris:quia tunc illos fructus tenetur ſibi reſtituere, vt eſt tex.in l.poſtulante. in §. huius.ff.ad Trebell.vbi ergo teſtator habet in bonis mille,quæ dat mercatori ad decem pro centenario, & grauet vt illa nullie hæredibus reſtituat, tunc talis hæres tenebitur reſtituere etiam illa decem , quæ ſunt quæſita ex teſtatoris prouiſione & permiſsione,quod eſt notandum.

Tertiò fallit , niſi teſtator grauet de reſtituendo vltrà quàm ſit in hæreditate:quia tunc illud vltrà hęres tenetur reſtituere vel ſupplere ex fructibus.text.eſt in l.ita tamen.in §.hæres ex aſſe.ff.ad Trebell.quem adde etiam ad l.iubemus,C.ad Trebel.vbi vide de hac materia & nota. B.Socin.re.216

¶ HAERES ſuus hæreditatem non aditam ad quoſcunque hæredes extraneos tranſmittit. le. apud hoſtes.C.de ſuis & leg.& ibi hoc tenet Salicet.& gloſ.in l.his.in fin.C.ad Orficia.& idem tenet Iacob.de Bel. diſputando:in authent.de trien.& ſe.circa princip.& Bart.in l.ventre.de acquirend.hæred.& Bald.in l.iiij. C.de iur.delib.

Primò fallit,ſi filius decedens hæreditate non adita relinquat hæredem extraneum ſuperexiſtente nepote primi defuncti:quia tũc nepos,qui eſt de deſcẽdentibus virtute leg. vnicæ. Cod. de his , qui ante app. tab. habebit hæreditatem non debitam , non autem eam habebit hæres extraneus filij ex tranſmiſſione virtute ſuitatis. ita tenet Bald. in leg. qui ſe patris.Cod.vnde lib. & ita intelligit Bald. illam no. leg.& eum ſequitur Salicet.in lect. Padua. nihilominus idem Salicet.in lectu. Bononien. mutauit propoſitum

positum & opin. & cepcehendit Bald. vna cum Ludouic. de Roma & alios Modec. & licet ipse non alleget, certè ipse idem Bald. in l. ij. C. ad Orfic. se correxit, & hoc est verius: quia d. l. vnic. C. de his qui ante apert. tabu. requirit quod descendens, in quem fiat transmissio sit hęres transmittentis. ergo non potest habere locum in casu nostro.

Secundò limitat Angel. in l. ventre. ff. de acquit. hære. nisi hæreditas paterna fuisset per filium repudiata: tunc enim licet ipsi filio competeret facultas interim adeundi ex beneficio l. fin. ff. de repud. hæred. tamen moriens tale beneficium non transmitteret virtute suitatis ad hæredem, mouetur per d. l. vnic. C. de his qui ante aper. ta. & cum hoc transit Ludo. de Roma. in d. l. ventre. dicens, quòd licet Angel. non alleget, hoc fuit primò dictum Bald. in d. l. vnica, per illum text. volentem, quòd filius, qui repudiauit nihil transmittat. Tu adde, quòd ille text. fuit primò ad hoc ponderatus per Bart. in l. ex militari. §. fin. ff. de testa. in vlt. verbis. sed licet hæc fuerit opin. communis inter antiquos, quòd filius nō trāsmittat beneficio dictæ l. fi. de repud hæredit. nihilominus Raphael Fulgos. & Lud. de Roma in d. l. qui se patris. tenebat oppositum.

Tertiò limitat Angel in d. l. qui se patris. hoc modo, nisi suus decedit infra tempus deliberandi traditum in l. cum in antiquioribus. Nam isto casu, secundum eum, non transmittit hæreditatem virtute suitatis, sed transmittit solum ius deliberandi, sicut quilibet extraneus hæres: ex quo sequitur quòd ille, in quem fiat transmissio, isto casu non posset perpetuò adire hæreditatem transmissam, sed solùm infra residuum anni: & est mirabilis effectus. probatur hoc quia textus in d. l. cum in antiquioribus, concedendo filiis ius deliberandi, videtur concedere eis simpliciter de iure ciuili beneficium abstinendi: & sic eo tempore deliberatione durante cessat omnis suitatis effectus, quod dicit esse not. dignum, & pulchrum in cathedra, licet tamen periculosum secundum eum. tu pondera, vt per Bartol. in d. l. cum in antiquiori. in vec. oppono. & videtur quòd terminus adeundi. &c. vbi expressè tenet contrarium, cum in hærede suo non distinguat, an decedet infra annum vel postea: sed simpliciter dicit quandocunque decedat transmittit hæreditatem ad quoscunque hæredes perpetuò adeundam: vt ibi Lud. de Roma in d. l. qui se patris. reprobat Angel. vt ibi per eum, sed fortius vrget contra Angelum: quia d. l. cum in antiquioribus. intendit soluendo beneficium concessum olim filiis extendere ad extraneos, non autem intendit iura suitatis perpetuò adeunda, per iura superius allegata hoc simpliciter dictantia: ergo dicta l. cum in antiquioribus. non intendit ius diminuere. & ex his sine dubio puto opinio. Angel. non procedere.

Quartò hoc limitat Bartol. singul. in l. ex militari in fin. ff. de testam. nil. nisi filius expressè petisset à iudice terminum ad deliberandum: nam si interim decedat, idem ius ad hæredem trāsmittit, quod transmitteret extraneus hæres, non autem transmitteret hæreditatem perpetuò adeundam: & ideo dicit quòd hæres, in quem fit transmissio, non poterit isto casu adire hæreditatem transmissam, nisi infra residuum tempus. probatur per text. in d. l. cum in antiquioribus. in fin. & ibi sic sequitur Bald. dicens hoc procedere, quando se astrinxit ad ius deliberandi. Lud. de Roma in d. l. ventre. hoc reprobat: quia hæreditas transmittitur cum his qualitatibus, cum quibus erat apud eum, qui transmittit: vt l. si quis filiam. §. j. ff. de acquic. hæred. sed certum est quòd sius vltra terminum petitum ad deliberandum potuisset perpetuo tempore adire, vt not. in d. l. cum in antiquioribus, & in l. suum. iuncta l. licet. eod. titu. ergo eodem modo et hæres eius tu sequere opinion. Bart. viua ratione: nam aut fuit datum tempus ad deliberandum secundum instantiam instituti vel substituti, & tunc si venitet ipse filius elapso tempore, statim habeietur pro repudiante, & non posset vlterius adire: vt lege, quandiu. & ibi Bat. & omnes doct. ff. de acquir. hæred. & in l. si quis suus. ff. eod. titul. ergo eodem modo, & ille, in quem transmittitur aut tempus fuit datum ad petitionem creditorum: & tunc si infra tempus filius non repudiasset, habetur pro adeunte: ergo & eodem modo hæres eius, in quem fit transmissio. & huc per d. re. l. si quis filium. §. j. vbi habetur quòd hæreditas non adita transmittitur cum qualitatibus adeundi, & repudiandi, cum quibus erat apud hæredem.

Quintò limita, nisi ex forma statuti filia sit exclusa à successione extantibus masculis: nam tunc de iure communi, licet filius appellatur hæres suus, vt l. fin. de acquir. hæred. tamen virtute talis statuti censetur redacta ad instar extranei quantum ad d. iura suitatis, & ideo si qua hæreditas ex fratris benignitate vel ex patris testamento forte esset sibi delata, moriens hæreditate non agnita, non transmitte: ec illam tanquā suam virtute suitatis. ita not. sing. in l. j. §. sciendum. de suis & leg. & omnes doct. sequuntur. Crederem tamen quòd transmittetet eam ad omnes successores descendentes virtute legis vnicæ. C. de his qui ante apertas tabulas. quia illa lex non requirit suitatem supernaturalem, &c.

Sextò limita, nisi stante dicto statuto, filius masculus decedat non adita portione delara sibi ex forma statuti, quæ de iure non ad fœminas pertineret: nam illam portionem virtute suitatis filius aliquo peccato non transmittit: quoniam ipsum priuilegium, & prærogatiua transmittendi, est datum, & concessum tantummodo ipsi filio in causa hæreditatis paternæ, ad quod ipse filius venit, & cui de iure communi spectat, & quasi habetur tanquam creditur, non autem in parte & portione sibi contingente & debita ac delata ex aliquo lucro, & ex formali tenore & forma proprij statuti, in qua cum ipse filius minime valebit & poterit appellari suus, ideo non est dicendū quòd transmittat. ita audacter tenuit Saly. in l. j. in vlt. verbis. C. de adult, licet Lud. de Roma in l. ventre. Saly. non alleg. dubitando super hoc refert se inuenisse consi. Bal. incip. in Christi nomine amē. factum proponitur sub hac forma, quidam nomine, &c. in quo Bald. de hoc dubitauit, & apertè inclinauit in contrariam partem: quia absurdum videtur quantum ad partem hæreditatis esse, & non quantum ad aliam partem, & not. in argu. l. eum, qui ædes. ff. de vsucap. Item mouetur Bald. quia dicta portio filio per statutum delata, videtur esse portio accrescens, & sic ex primis regulis dicitur deremunari, iuxta no. in l. si ex toto. ff. de leg. j. & in l. etiam. C. de iure dotium. cum simil. ad quod posset dici, quòd ista nō potest dici portio accrescens, quia per iura deficiunt regulæ iucis accrescendi, quæ traduntur in l. vnic. C. quando non pet. part. vnde tu vide opin. Saly. & Lud. de Rom. in d. l. ventre dubitand

dubitando super illam opinio. Bal. in dicto consil. in rationibus de quibus ibi per eum, qui si vidisset Salicetum magis audacter tenuisset contra Bal.

Septimò limitat hoc Paul. de Castr. in d. l. fratres, C. de iur. delib. nisi statutum permittat filium repudiare: nam vbi statutum vrget, videtur reducere filium ad instar hæredis extranei, & sic videtur tollere suitatē, & per consequens transmissionem, quæ suitatis causa est, aliàs secundum eum tale statutum nihil operaretur: vnde de iure communi filius habet beneficium abstinendi. leg. necessariis. ff. de acquirend. hæred. cum simil. super hoc tamen relinquo cogitandum, quoniam Bald. in dicta leg. qui se patris. voluit expressè contrarium, sed aduerte quod idem Paul. de Castr. in dicta leg. qui se patris. refert hanc opinionem Bald. & dicit eam esse singularem, videlicet non obstante tali statuto, &c. vt ibi. B. Socin. reg. 217.

¶ HAEREDIS appellatione etiam extraneus hæres cōprætenditur. vt in l. in conuentionibus. l. sciendum. & l. hæredis appellatio. ff. de verbo. signifi. hanc opinionem tenuit Roman. in singu. cccclvj. Anchara. in consil. cccxciij. visa pertotum. Alciat. in l. iiij §. Cato. ff. de verbo. obligat. distinguit Augustinus Bero. in c. in præsentia. nume. 473. de probatio. etiam distinguit, quos nota. Bal. nota. in consilio cxliij. quædam moniales numero secun. volumine primo, vbi tenet quòd etiam extranei veniunt per le. viam veritatis. C. loca per l. fina. C. de hæred. instituen. & leg. si pactum. Cod. de probatio. & in consilio cclxxxiij. num. secund. volum. secund. Deci. in consil. ccxcv. num. 1. 2. & 4. tenet, quòd in materia indifferenti appellat. hæredum etiam extranei hæredes comprehenduntur. Alex. consi. ix. nu. 1. vol. ij. Imol. in consil. xxj. Castren. consi. cxcj. Soci. consi. cclvij. & consi. ccxj. cōsil. cccv. & Cuma. consi. cxxv. Guid. Pap. Dec. ccxxx. inhæret opinioni d. Dec. in materia indifferenti, quòd etiam extranei hæredes veniant, quod no. & vide Tiraquel. in titul. de retract. conuentionali. §. j. nimier. 20. 21. & 22. vbi latissimè loquitur etiam in iis quæ sunt stricti iuris.

Fallit hæc regula in quibusdam casibus specialibus qui ratione quadam priuata ac speciali non transeant ad hæredes nisi de eis specialibus fiat mentio, vt puta in vsufructu. vt per Bartol. Bal. & alios in l. Gallus. §. etiam. versicul. quæro istis casibus. de liber. & posthum. Bald. in l. vltim. in v. opposi. C. de hæred. instituen. Angel. consi. secundo. præmitto. in princi. Alex. in l. ex facto. §. si quis ita. versic. puto etiam verum. ff. ad Trebellia.

Fallit etiam, quando prohibitio alienandi facta est hæredi, vt non transeat ad hæredem hæredis, secundum opinio. Bald. in consil. cclxxvij. nummer. 5. volumin. v. in fi. vt l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulga. & pupil. substitutio. vel quando in dispositione sunt apposita verba demonstrantia personam, vt hæredes mei, vel ipsi hæredes, quia eos non egreditur. Ista fuit opinio Bald. consi. cccciiij. volum. quinto, & ita Iaso. in §. diui. secunda lectura, ff. de leg. j. & Franc. Ripa nu. 3. & Iaso. 146. dicto §. diui. vbi prohibitio facta filiis, nō se extendit ad nepotes, quod not.

Fallit etiam, in casu statuti nostræ patriæ, vbi appellatione hæredum in immobilibus vrbis nostræ, solùm masculi, tantum comprehenduntur, cum agitur de hæreditate, vel legato patris: sed cum hæreditate vel legato extranei, hæredum appellatione tam masculi, quàm fœminæ continentur, vt in capitu quinquagesimoquinto, versiculo cum vero. libro sexto, statutorum nostrorum.

Fallit etiam in materia feudali, quia veniunt appellatione hæredum descendentes masculi, vt in cap. j. §. penul. de lege Corrad. Corne. consi. xvj. volum. j. & hoc attenta natura feudi. Bald. consil. 330. nu. 1. volum. tertio.

Fallit etiam quando prohibitio est facta nominatim de hærede: seu residuario suprascripto, vel infrascripto, quia eo casu non se extendit ad hæredem hæredis. l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pupil. quia prohibitio facta hæredi intelligitur de primo, & non de aliis qui non sunt scripti in testamento. ita Crot. §. diui l. filiifam. ff. de lega. j.

Fallit etiam quando prohibitio esset facta hæredi suo, & omnibus suis hæredibus, vel descendentibus suis, quia eo casu prohibitio nō se extenderet vltra quartum gradum, reste Alex. in consi. lvj. nu. 1. volumine primo, & Imol. in cap. indicante. versicu. quartò quæ rit. de testamen. & Deci. consilio cccclxx. nume. 2. & idem in l. fina. in fine, C. de impub. & ali. substi. & Srepha. Bertran. in consil. cclvj. multa sunt. volum. 2. Nouel. reg. 11.

¶ HAEREDIS est electio, quam dare velit, quādo domū testator simpliciter legat, & in patrimonio suo plures domos habeat. tex. est in l. si domus. ff. de leg. j. vbi Bar. not. & ponit rationem. facit tex. in l. si quis vxori, in fi. ff. de aur. & argen. leg.

Amplia hanc regulam vno modo, & limita dupliciter, vt per Ias. in d. l. si domus. B. Dias re. 315.

¶ HAEREDIS institutio probatur per testes dicētes testatorem instituisse Titium, licet non recordētur pro quibus institutus fuerit, doc. com. l. si quis ita. ff. de hæred. inst. Ias. l. admonendi. nu. 41. ff. de iur. iur. vnde regu. hæc procedit etiā si relatio generaliter fiat, Paris. consi. 26. nu. 30. volum. 3. consi 5. num. 17. vol. 4. consi. 97. nu. 94. vol. 1. Aug. Ber. cons. 20. num. 9. vol. 3. consi 93. nu. 51. vol. 2. Medic. re. 10.

¶ HAEREDIS nomen ex causa ad primum restringitur, licet ex sui natura ad alios vlterius protēdatur, l. hæredis. de verb. sig. l. antiquitas, C. de vsufruct. vnde priuilegium concessum alicui, & suo hæredi, intelligitur de primo tantum. Bart. l. 1. col. 2. ff. de constit. prin. l. antiquitas, C. de vsufructu. per Felin. cap. 2. de treuga. & pac. Tyraq. l. boues. §. hoc sermone. nu. 43. ff. de verb. sig. Ias. l. diuortio. §. quod si. ff. solut. matrimon. leg. in duobus. §. si ei. ff. de iur. iurand. Medic. re. 4.

¶ HAEREDI facta prohibitio, nō simpliciter, sed cū expressione nominis proprij non transit ad hæredem hæredis: notat Bart. in l. Lucius, §. Semproniæ. ff. de leg. 3. tenent Imol. & Alexander in l. filiusfamiliàs. §. diui. ff. de legatis j.

Limita tripliciter, vt per Ioan. Crotum in repet. dict. §. diui.

Primò, quando nomen appellatiuum fuit præpositum nomini proprio.

Secundò, quando causa prohibitionis durat in personam hæredis: & refert Alexandr. dicentem hanc limitationem non esse veram, quam tamen ipse defendit.

Tertiò, quando testator prohibuit nominatim hæredē alienare bona extra familiam, quia volebat vt dicta bona remanerent in sua familia. Sed si bene lector aduertis, ista fallentia potius est exemplum præcedentis, quàm restrictio principalis. B. Dias. reg. 316.

¶ HAERE-

¶ Haeredi præiudicium fit per sententiam latam contra occisorem, vt agi posſit ad confiscationem bonorum contra ipsum negligentē vindicare mortem occiſi. Doc. l. 1. C. vbi cauſæ fiscales, Bald. l. neceſſarius, §. non alias, ff. ad Syllan. glo. & Doc. l. cognitione, C. eo. Bal. l. ſi quis homicidij. C. de accuſat. l. 1. C. de aduoc. diu. iud. l. 2. C. de ed. Ale. in termin. l. ſæpè. nu. 53. ff. de re iud. Med. re. 8.

¶ Haeredi ſimpliciter facta prohibitio, tranſit ad hæredem hæredis. Eſt deciſio Bartol. in l. filiusfamilias. §. diui. nu. 73. primæ lecturæ, ff. de lega. j. & ibi eā confirmat Iaſ.

Limita duobus modis, vt per Iaſ. in d. §. diui. nume. 74. B. Diàs re. 317.

L. †60. Vlp. lib. 3. diſputationum. † al. l. 49.

¶ Haeredem eiuſdem poteſtatis iuriſq; eſſe, cuius fuit defunctus, conſtat.

Ius & conditio ſucceſſorum. Hanc l. intelligit Oldend. de his quæ poſſunt ad hæredem ſalua æquitate trāſferri. Iunge l. 171. §. fina. ſup. titu. 1. l. nihil. qui in ius, l. 189. quod ipſis, l. 179. §. cùm quis. Auth. de iure amo. præ. 47. §. quanquam, C. de fruc. l. 3. de verborū obligation. l. 2. §. 1. Ratio autē, de iure amo. §. 1. Hinc colligit Alc. principali quæ permittuntur, conceduntur & hæredi. Fallit in his qui ſunt facti de con. & demō. l. qui hæredi. 43. Item in iuribus quæ conceduntur cōtemplatione perſonæ, de cur. fu. l. cuius bonis, de re iud. l. ſciendum. Eivsdem. De polli. l. 2. §. fina. l. 6. 9. 11. l. penulti. C. vt ac. ab hæ. l. 1. de euict. l. ſi per imprudentiam, § non mirum. Rerum amo. l. 3. §. 1. Inſti. de perpe. ac. §. nō omnes, ad legem Falcid. l. 82. repetitur de pac. l. 7. §. pactorum autem quædam, de proba. l. ſi pactū. Hinc ſequitur l. cum à matre, C. de rei ven. negoc. geſt. l. ſi ab eo. Excipe perſonalia priuilegia, pacta, & actiones, in quibus minus iuris hæres habet, quàm defunctus, inf. l. in omnibus, de pac. l. idem, §. perſonale. de iniur. l. iniuriarum act. de in ius voc. l. in eum. de calum. l. hæc, Inſtitut. de vſufr. §. finitur, C. de meta. l. fi. de inoff. teſt. l. omnimodò, C. de reuoc. do. l. fi. de ſer. expor. l. 3. Inſtitut. de perpe. ac. §. nec. Ivrisqve. De operis noui nuncia. l. penultim. de acquirend. poſſeſſ. l. Pomponius, §. quæſitum. Ad fi. ſ. ita vt peior cauſa eius eſſe non poſſit, de ma. conſue. l. quod ad hæredem, l. 4. iuncta l. 1. §. ſi magiſtratus. Atque omnia hæc intelligit Imola, adita hæreditate, in & per leg. 3. §. ſi quis ita, de hæredibus inſtituen. arg. leg. 3. §. ſi quis hæredi, de ſtatuli. leg. ſi in diem, in princip. & quod ibi Barto. de cond. & de. Riiſvvichius paratit.

¶ Haeredes. L. 184. Paulus libro quinquageſimoquarto ad edictum.

Quod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentiam, §. Vni duo pro ſolido hæredes eſſe non poſſunt.

Ex tractatu de vſuc. Iunge l. 123. quæ propter neceſſitatem, l. 28. quæ à iure, l. 64. quæ contra ius, capi. quod ob gratiam, 61. in 6. de legib. l. ius ſing. l. quod verò, l. quod ratione. Ivris. Exemp. de iu. do. l. ſi mulier, §. ex aſſe. Harmonopolus habet, quæ præter regulas iuris. Excipe niſi eadem vel maior ſit ratio in caſu, ad quem extēſio fit, quæ fuit in cauſa beneficij, arg. §. porrò, In vſib. feud.

§. Vni. De acquirenda poſſ. l. 3. §. ex contrario. Com. l. ſi vt, §. ſi duobus, de proc. l. duo. Ratio, ſup. hæreditas. Iung. l. hæreditate, 18. §. pater, de caſt. pec Secus Inſt. de fid. hæred. §. reſtituta, C. de vſuris, l. antiquitas. Riiſvvichius paratit.

¶ Haeredes. Modeſt. lib. vj. different. Lex cxciiij. al. l. clv.

Qui per ſucceſſionem, quamuis longiſſimam, defuncto hæredes [a] extiterint: non minus hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter hæredes [b] extiterint.

Addit. ſic in P. florent. al. ceſſionem. a conſtiterunt in P. florent. b exiſtunt in P. florent.

Vid. l. fin. C. de hæred. inſti. l. iij. §. ſed & ſi. de petit. hæredi. Viuiennus.

¶ Haeredes. Celſus lib. xxxviij. digeſt. Lex cxciij. al. cliij.

Omnia ferè iura hæredum perinde habentur, ac ſi continuo ſub [a] tempore mortis hæredes extitiſſent.

Addit. a tempus in P. floren.

Concordat tex. l. omnis hæreditas. eod. titul. & l. hæres quandoque. de acq. hæred. Viuiennus.

¶ Haeredes debitoris ex contractu defuncti, in cuius locum ſucceſſerunt, & in eos tranſeunt actiones, l. j. C. ſi cert. pet. l. pen. C. de hæred. actio.

Ampliatur, vt etiam habeat locū in dolo defuncti, qui deſcendit ex contractu, reique perſecutione, l. ſi hominem. §. datur, ff. depoſit. & ibi bonus text.

Ampliatur, vt procedat in contractibus, in quibus delictum verſatur, l. ex contractibus, ff. de actio. & obl.

Ampliatur etiam in cauſa depoſiti, commodati, mandati, tutelæ, & negotiorum geſtorum: idque ob dolum, l. & depoſiti, ff. eod. titu. vti Bart.

Fallit, quando dolus defuncti dediſſet cauſam contractui, §. non autem. verſi. aliquando. inſt. de perpet. & temp. actio. & ita debet intelligi ille text. ſecundum Ang. ibi. qui hanc materiam latè examinat.

Fallit in caſu l. 3 §. hanc actionem, ff. ſi menſ. fal. mod. dixe. vbi hæredes menſoris non tenentur ex falſo modo à defuncto renuntiato. Rationem ibi adfert Accurſius in verb. denegandam. quia hæc actio eſt quodammodo pœnalis reſpectu menſoris.

Non procedit in caſu l. illud. §. fin. ff. de tribut. à contrario ſenſu, ſcilicet, ſi nihil peruenit ad hæredem. Idem in cæteris ſucceſſoribus, l. quod in hærede. in princ. ff. eod. titu.

Reſtringitur, vt non habeat locum in confuſione. l. penult. C. de hæred. actio. Diàs re. 411.

¶ Haeredes plures inſtitui poſſunt vt filiifamilias, qui alios hæredes inſtituere non poſſunt, inſtit. quibus non eſt perm. fac. teſt. in princ. §. teſtamenti inſtitu. de hæred. qual. & differ. item hæres conſtitutus infra tempora conficiēdi inuentarium, licet nō poſſit inquietari à creditoribus hæreditariis, tamen econtra hæres bene poteſt inquietare debitores hæreditarios, & ab eis exigere, l. fin. §. donec. C. de iur. deliber. not. l. cum Papinianus. C. de ſent. & interl. omnium iudic. l. 2. §. ſed ſi. ff. de iudic. Bapt. in tracta. de correlat. q. 5. nu. 131. Medic. re. 9.

¶ Haeredibvs creditoris competūt actiones ex cōtractu deſcendentes: text. eſt in §. ſed hæredibus. vbi Doct. Inſtit. de perpet. & temp. actio. Ratio, quia quando quis contrahit, videtur contrahere pro hæredibus, licèt nihil dixerit. leg. ſi pactum. ff. de probat.

Procedit hæc regula, etiam ſi contrahens dixiſſet pro ſe contrahere. text. eſt in l. ſi neceſſarias. §. de vendēdo. ff. de pign. actio.

Procedit etiam, licèt contrahens vſus eſſet dictione taxatiua, vt tantum, duntaxat, & ſimilibus: vt innuit ille text. in verb. duntaxat.

Limitatur hæc regula in operarū iudicio, illud enim ad hæredem non tranſit. l. ſi operarum iudicio. ff. de

de oper.libert.vbi bona glos.in verb. dandam. Habet locum hæc regula in extraneo hærede, vt dicit ibidem Iurisconsultus. Sublimita istam limitationẽ in filio hærede instituto.per d.l.si operarum. Nã sub simplici continetur mixtum. Bar.& alij l.ij. in princ. ff.de verb.oblig.per l.si ita scriptum,ff.de lib.&post. & l.Titiæ textores,ff.de leg.j.Alcia.libr.3. de verb.signi.quem ibi latissimè vide.

Fallit,quando creditor contraxisset nomine alterius, argu.l.si patroni,ff.ad S.C. Trebell.& istud procedit in magistratibus, qui nomine ciuitatis contrahunt, l.post mortem,ff.quando ex facto tuto.Aufrer.decis. cap.Tolos.7.

Non procedit,quando contractus non est transmissibilis ad hæredes.l.diem proferre.§.j.ff.de arbit.

Limita,quando talis contractus fieret super delictis,l.si eum,§.qui iniuriarum, ff. si quis cautio. Alias huius regulæ limitationes vide per doct.in l.vnica,C.ex delict.defunct.in quantum.& cætera. P.Prat.

¶ HÆREDITAS repræsentat personam defuncti, l. hæreditas,ff.de reg.iur.

Fallit vt per Marian. Soci.in l.Gallus,§.& quid si tantũ, ff.de lib.& posth.nu.13.

Hæreditatis petitio præscribitur 30.annis: hanc regulã cum 2.limitationibus ponit Sebast.Sap.in l.fin.C.de edicto Diui Adr.col.nu.149.

Hæreditas non adita beneficio suitatis ad quoscunque hæredes transmittitur,not.dd.in l.in suis,ff.de libe.& posthu.

Fallit in 5.casib.quos not.Ant. de Perig.in d.l.in suis,nume.128.fallit in 3.casib.vt per Sap.reg.168.

Filius emancipatus transmittit hæreditatem non aditã ad quoscunque hæredes etiam extraneos: hanc esse communem opinionem attestatur Crot.in dict.§.& quid si tantum,numero 97.vbi limitat in 2.casib.

Hæreditatem adire non potest pupillus sine tutoris authoritate,§.neque tamen,inst.de autho.tuto.

Fallit in 4.casib.vt per Socin.regul.330.fallit in 5.casib. quos not.Iaso.in l.moræ,ff.de acquir.hæred.numero 44.

Hæreditatis petitio non datur contra titulo possidentem,l.regulariter,ff.de peti.hæredi.l. hæreditatem, C.in quibus ca.cess.long.præs.

Fallit in 10.casib.quos no.Ias.in l.cum de inoff.C.de inoff.test.nu.10.fallit in 6.casib.secũdum Soc.reg.296. fallit in multis casib, vt per Beninca. in §.actionem, inst.de actio.nu.675.

Hæreditas non potest dari, nec adimi directo in codicillis,l.2.C.de codic.l.hæreditas,C.de testamen.

Fallit in 4.casib.quos not.Socyn.reg.169.Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 7.à Diaz reg.309.

Hæreditatis filiofam.delatæ,detentio facta longo rempore,facit præsumi iussum præcessisse, l. si filius, vbi Bar.C.de pet.hæred.

Fallit in 5.casib.vt per Iaso. in leg.1.col.5.C.qui admitt.

Hæreditatem paternam acceptans,cogitur inuitus pupillarem substitutionem acceptare, l. quidam elogio,C.de iu.delib.

Ampliatur,& limitatur in 4.casib.per Iaso.in d.l.quidam,col.1.& 2.

Hæreditate iacente non inchoatur, nec currit præscriptio,donec vacat,licet continuetur iam cœpta contra ipsam,l.eam quæ,vbi not.C.de temp.& in inreg. rest.l.cœptam,ff.de vsucap.

Fallit in 4.casib.vt per Bald.in tract.præscrip.in 6. parte princ.

Fallit in 3.casib.vt per Felin.in c. de quarta.de præsc.

Hæreditate non adita,& legata ad pias causas,non debetur,Bal.in l.fi.C.de testa.mann. hanc dicit esse cõmunem opinionem in l.1. in prima lect. de sacrosan. eccles.

Fallit in 3.casibus,vt per Ias.in d.l.1.

Hæreditate non adita, omne ius testamenti perit, leg. si nemo,ff.de testa.tutela,l.eam quam,C. de fideico. l.sed & si plures,§.ex asse,ff.de vulg.& pupilla.

Fallit in 5.casibus,quos no.Deci.in leg.si nemo,ff.de regulis iuris.

Hæreditatis petitio est actio bonæ fidei, §. actionum, inst.de actio.

Fallit in 4.casib.vt pet Zasi.in d.§.actionum.col.184. Donat.Fina,lib.2.

¶ HÆREDITAS. L. a 63. Iulianus lib.6.Digestorum.

ADDIT. a al.l.62.

¶ HAEREDITAS nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius,quod defunctus b habuit. c

ADDIT. b al. habuerit. c al.tempore mortis additur.

Ex titu.de perit.hær.l.hæreditas 50.in princip.l.& qui. Estq; hæc definitio potiùs quàm regula, frustrà (vt in magnis quandoque operibus fieri solet) repetita ex titu.superiori,l.24.nihil aliud,vt & paulò inferioe sorites definitio,inf.leg.ea est natura,66.sup.titu.primo,leg.nihil,vigesimaquarta.hęreditas nomen,178. hæreditatis,119.208. inf. 170.hi qui in vniuersum,de hæredibus instituend.leg.nona,§.hæredes,de bonorum possess.leg.3.hæreditatis,de diuer.præ.leg.an vicium,l.cùm hæres,de do.ex l.4.§. exactorum,§. fin. SVCCESSIO.Id est,in alterius locum surrogatio, infr.l.qui in alterius,de fideiuss.l.mortuó.Lor.axio. 3.de adit.Aliter Barto.& Bald.& Alci.in d.leg.nihil. HABVERIT.Habuit tempore mortis. Riisvvic. paratit.

¶ HÆREDITAS.Iulian.lib.vj.digestor. Lex lxij. al.lxiij.

¶ HAEREDITAS nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius, quod defunctus a habuit [tempore mortis.]

ADDIT. a habuerit in P.Floren.vbi & inclusa desunt.

Ex tit.de petit.hæredit.coniunge l.ei qui.eod. titu. & l. 24.de verb.significat.tamen subintellige modò non fuerit personale. Viuienn.

¶ HAEREDITAS.l.63.hæreditas,l.74.quo tutela.92. quoties duplici.181.si nemo subiit.78.actus legitimi.

Nouæ hæreditates legitimæ capitis deminutione non pereunt.Inst.de S.C.Ot.§.2.

Coactè adita hæreditas non confundit actionem. Ad Treb.l.debitor. Riisvvich.

¶ HAEREDITAS, Delictum. Paulus libro xxviij. ad edict. Lex cxxxviij. al.clxxxj.

Omnis hæreditas,quamuis posteà adeatur, tamẽ cum tempore mortis continuatur.Nunquam ex pòst facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Hæreditas adita licet non statim à morte,tamen cũ tẽpore mortis continuatur,vt eodẽ tempore quo & ille decesserit,& quo adita est hæreditas,hæres ius dominiiue vniuer.videatur accepisse.vi.l.omnia ferè. Viuiennus.

¶ HAEREDITAS licet esse possit in vno nummo, tamen si bona hæreditaria essent tanti parui valoris, quod esset maior impensa inuentarij, quã valor hæreditatis,tunc non tenebitur hæres conficere inuentarium,

tarium, sed sufficit simplex inscriptio auctore praetore, Anton. Cors. in tract. de minim. num. 16. Docto. c. de appellationibus. de appellat. item ug. quod possidens rem minimam haereditatis non dicitur adiuisse illam. l. 2. C. de repud. l. pro herede. l. Iulia. ff. eo. Salyc. l. non hoc. C. vnde legit. Bal. c. 1. col. 4. in tit. an agnat. vel fil. Tyraq. in tract. de iud. in reb. exig. nou ser. num. 56. Med. reg. 5.

¶ Haereditas, defuncti haeredes. Quando haeredes ex facto defuncti conueniantur, & contra factum eius venire non possunt.

C. de restit. min. l. quae.
C. de contra. & commit. stip. l. vend. & l. vlt.
ff. de euict. l. si partes.
ff. de iud. l. non successor.
ff. de adop. l. si arroga.
I. de paren. Rubrica 1.
ff. de pactis. l. epistola.
ff. quod quisque iur. l. pen.
ff. de procur. l. si quis cum.
ff. de instit. l. sed & si pu.
ff. de tribu. l. qui autem.
ff. ad Vell. l. vnam. §. ex liberis.
ff. de iur. dot. l. si ergo. §. si pater.
ff. de pact. do. l. quidam.
ff. ad Trebel. l. quamuis.
ff. de diuers. & temp. praes. l. an initium. §. 1.
ff. de excep. l. si rem le.
ff. de act. & obl. l. ex consensu.
ff. de dol. excep. l. apud. §. aduersus.
ff de verb. oblig. l. stipulatio ista.
ff. de solutionibus. l. Stichum. §. aliquando. Azo, rub. 25.

Haeredes non conueniri, & eorum facto aduersari.

ff. de verb. ob. l. centes. §. 1.
ff. de admi. re. ad ciui. per.
ff. de pet. hared. l. etsi non tam.
ff. ad Vell. l. vnam. §. si mulier.

Quando haeres ex facto defuncti conueniatur, &c.] Illud certum est, quòd ex contractu defuncti, vel quasi cōtractu, tenentur haeredes regulariter, etiam si nihil peruenerit ad eos. Et ita intelliguntur plures leges huius generalis. In maleficiis autem, & quasi, nō tenentur, nisi quantum ad eos peruenerit: si tamen experiantur, patiūtur doli exceptionem in solidū, vt ff. de dol. except. l. apud. §. si quis autem. & de diuers. temp. praescript. l. cum haeredes. & C. de acquir. pos. l. vitia. Sed vt plenior de actionibus transitoriis & exceptionibus habeatur doctrina, legatur septima diuisio in Instit. de act. Azo, rub. 25.

Testator tenetur nepotem instituere, vel exhaeredare, & si alius eum praecedat.

ff. de inof. test. l. pater filium.
C. de adopt. l. cum in adop. in fi. Azo, ru. 25.

Haeres institutus cum non capaci ad id tempus, vel cum posthumo, vel capaci cum conditione, totum habet.

ff. ad Trebel. l. ex asse.
ff. de leg. 3. l. planè. §. coniunctim.
C. de cad. tol. §. si vetò.
ff. de vsufr. l. idem. §. si mihi.
ff. fam. herc. l. si haeres.
ff. ad Treb. l. 1.
ff. de assig. lib.
ff. de bon. poss. cont. tab. l. 1. §. si ex tribus.
ff. de acquir. haere. l. cum haeres. §. qui ex parte.
ff. de bon. poss. secundum tab. l. si ita.
ff. de leg. 2. l. si duobus. in prin.
ff. fam. hercis. l. si maritus. Azo, ru. 25.

Nurus ex inhibito coitu, nec etiam matri succedere potest.

C. de incest. nupt. l. si quis incestus.
C. de mulie. quae pro. ser. se iunx.
C. de incest. nupt. Aut. ex complexu.
C. ad S. consult. Turp. l. si qua illud.
ff. de inof. test. l. si suspectū. §. de mon. Az. ru. 25.

Haereditas sine aditione in quibusdam casibus transmittitur.

C. de iut. delib. l. si infanti.
ff. de Carb. edict. l. scriptus.
ff. de bon. poss. cont. tab. l. illud.
ff. ad S. cons. Turp. l. 1. §. 1.
ff. ad S. C. Sill. l. si quis in graui. §. ele.
ff. de his qui ant. apet. tab.
ff. de acquir. haer. l. cum quidam. §. inter.
ff. de bon. lib. l. si filius. §. vlt.

Casus vt quibus propter patris delictum filius exhaeredatur, connumerantur in concordantiis, quae tale signum est.

I. de alie. ac. Rubric. al. quando nocet.
C. de nat. lib. l. si quis.

Hoc ipso quod vis res haered. poss. haeres esse praesumitur.

C. de natur. l. si quis. Azo, ru. 25.

Haeredis appellatione haeredis haeredes contineri.

C. de haer. instit. l. vlt.
I. de haer. Rubric. 2. & 3.
C. de leg. l. in annalibus alimenta. in prin.
ff. de alim. & ciba. leg. l. 2. §. si his.
ff. de lib. leg. l. 2. §. si haeres.
ff. de cond. & demon. l. sub diu.
C. vt in poss. bo. l. 1. §. si haeres.
ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. haeredis.
ff. de iur. immu. l. 3.
ff. de verb. sig. l. haeredia.

Contra.

C. de vsufr. l. cum antiqui.
I. de rescript. Rubr. priuilegiis filiorum.
C. de poenis. l. honor.
ff. de ver. sig. Rubr. verba propria.
ff. de mino. l. in causae. §. 1.
ff. de vulg & pupil. l. quod liberis. §. 1.
ff. de his quibus vt indig. l. quod ditij.
ff. de op. lib. l. cum patro. §. 1.
ff. de stat. lib. l. si seruus. §. haeres.
ff. de verb. sig. l. sciendum. §. ex alia.

Haeredis appellatione, &c.] Vt in hac Rubrica continetur, heredis appellatione continetur haeres haeredis: fallit autem in casibus. vt ff. de verb. sign. l. sciendum. & vt in contraria Rubr. continetur. Azo, ru. 25.

Cum haeres proprio nomine agit, id potest quod defunctus non potuit.

ff. de leg. 1. l. legatarius.
ff. de diuers. temp. praescr. l. ami. & l. ante p.
ff. de pet. haer. l. & non tantum. §. veni si quid.
I. de aliena. Rubr. emptori.
ff. de euict. l. sera.
ff. ad l. Falcid. l. reperitur.

Contra.

ff. de pet. haer. l. sed vtrum.
ff. de leg. 3. l. nemo & aliud. §. 1.

Hic haeres perpetuò tenetur: an testator teneatur

ex debito, vt ff. de leg.1.l.apud.§.si quis alium.

Cum hæres proprio,&c.] Solutio. Cum hæres nititur ex facto defuncti. Idem iuris est in eo, quod in defuncto: vt in contraria Rub. continetur. Ex sua autem persona,& maximè non tam pro futuro tempore, plus iuris vendicat, vt ff. ad l. Falcid. l. reperitur.& de pet.hær.l.& non tantum.§.veniunt.& ff.de vsur.l.cũ quidam.§.si debitores.l.ex. Auth. illa de legatariis. & de dint.& temp.præscri.l. an vitium. non faciunt ad hanc Rub. quia loquuntur in singulari successore, non in hærede. Azo,ru.25.

Plus iuris habet hæres, quàm defunctus.
C.si pen.appel.l.si vnus.
ff.de in integ.rest.l.abstinendum.
Contrà, C.de ingen.man.l.vlt.
Contrà, C.de inof.test.l.omnino.
Contrà, C.de temp. in integr. restit. Auth. si minor.
ff.de cond.indeb.l.1.non sortem.§.si fa.

Fallit autem hæc Rubr. in omnibus personalibus priuilegiis. Azo,rub.25.

Cum quis in alicuius locum succedit, idem ius in succedente obseruatur, quod in eo cui succeditur.
C.de iud.l.apertissimi.
I.de emphyten.Rubr.1.
I.de se suisque.Rubr.eius est arbor.
C.in quib.cas.tut.habenti.l.2.
ff.de verb.oblig.l.2.
ff.de iur.dot.l.cum in fundo.
ff.de leg.1.l.legatarius.
ff.de verb.oblig.l.eadem.§.Caio.

Cum quis in alterius, &c.] Quod dicitur in personis, potest dici in rebus.arg. eius quod legitur in ff.de don.inter vir.& vxor.l.si donante.§.si sponsus.signari tamen potest contrà.ff.de iur.dot.cum in fundo. §.si fundus communis.sed dicitur idem statui, vt valeat quod succedit, non vt taliter primum valeat.

Adiectio.

Vel distinguitur, cum aliquid in alterius locum subrogatur, sic hoc fuit de voluntate eorum, ad quos res spectat, idem censetur in vtroque: si non, diuersum censetur. Causa.

Idem in actionibus, cum vna alteri substituitur.
ff.de leg.& fideicom.l.1.§.si quis sub.
ff.si quis caut.l.si eum.§.qui iniuriam.
ff.de donat.l.qui quod.
ff.de vsufr.l.si stipulatus.
ff.rem rat.hab.l.vlt.
ff.de seru.corrupt.l.hac.§.sed.
ff.de priuileg.cred.l.2.
Contrà, ff.de neg.gest.l.diuortio.
ff.de pet.hæred.item veniunt.§.cum præ.
ff.de pecul.l.3.§.idem scribit. Azo,ru.25.

Qui semel est hæres, non desinit esse hæres.
ff.de minor.l.ait prætor.§. sed quod Pap.3.de act.Rubr.ex quo semel.
ff.de vulg.& pupil.sub.l.ex facto.§.vlt.
ff.de hær.inst.l.ei qui soluere.
Imò desinit.
In Instit.de hær.quæ ab intest.§. per contrac.
ff.de pet.hæred.l.per seruum.

Qui semel est hæres,&c.] Regulare est, qui semel extitit hæres: vt hîc dicitur. Fallit autem per querelam inoff.testam.item si scriptus hæres reducatur in seruitutem. vt ff.de vulg.& pupil.sub.l.ex facto.§.Iul.& l.In substit. Substitutus admittitur, si institutus fuerit restitutus.
ff.de minor.25.ann.l.ait.§.sed quod.

Sunt & alij casus, quos Io. assignauit, in quadam sua glos.ibidem.

Item nota, quòd vulg.subst.non expirat ab adita hæreditate.
ff.de minor.25.ann.§.sed quod.
In Auth.coll.1.constitutione 1.

Sed Alb.dicit casus illos speciales, sed nos dicimus esse generales, vt ex restitutione reuiuiscat substitutio. Azo,rub.25.

Aliquando quis re sola sua, aliquando nomine solo dicitur hæres.
ff.de bon.lib.l.si necesse. in fin.& l. si ex.circa finem.in serui.si quis bonorum liber.
C.de inoffic.test.l.si precibus. Azo, rub.25.

Aliquando quis re sola.

Hoc est nota, non generale, vt & sequens. Azo,ibid.

Vna persona defuncti & hæredis dicitur.
In Auth.de iureiur.amo. Azo,rub.25.

Per defunctum hæres potest, quod per se non potest.
ff.de lib.caus.l. si seruus quem. Azo,rub.25.

Si priuilegiatus succedit priuato, vtetur iure priuati.
ff.de instit.act.l.sed & si.l. si eius man.§. si pu.
ff.de iud.l.hæres sed bis.cũ suis concordãtiis.
ff.de vsur.l.cum quidam.§.fiscus.
ff.quib.ex caus.in pos.eat.apud iud.
ff.de fund.dotal.l.si fundus.
Contrà, ff.de in integ.rest.l.non solum. §.vlt.
Contrà, ff.de acquir.hær.l.si quis bo.§.vlt.
ff.ad Trebel.l.Marcellus.§.vlt. cum suis concordantiis.

Si priuilegiatus, &c.] Hæc Rubrica intelligenda est pro tempore præterito: nam in futuro est aliud, vt suprà in illa Rubr.l.cum hæres. Azo,ru.25.

Priuilegium personale non transit.
ff.de admin.tut.l.ex pluribus.
ff.ex quib.caus.maio.l.ex his.& l.1.
ff.de minor.25.ann.l.quòd si minor. Az.ru.25.

Hæres qui in residuo instituitur, totum habet, si alter non cœperit.
C.de hæred.inst.l.2.
C.de testa.l.hac.§.ex imperfecto.
ff.de opt.leg.l.cum optio.
ff.de fideicommiss.l.amissi.
ff.de verb.sign.l.potest.

Qui ex residuo,&c.] Hæc Rubrica est pro nota, non generale: videtur recipere exceptionem: scilicet cùm asse completo, ex reliquo quis instituitur, vt ff.de hæred.instit.item quod.§.si ex asse. Azo,rub.25.

Hæreditas domini loco vel dominæ habetur.
C.depos.l.cum hæreditas.
ff.ad l.Aquil.l.liber homo.§.si.
ff de inter.act.l.sed an.
ff.de acquir.rer.dom.hæreditas.
ff.quod vi aut clàm.l.denique.§.quæsitum.

Hæreditas loco,&c.] Id est, vice defuncti: hoc est quod in sequenti Rub.continetur. Hæreditas vicem personæ,&c. habet quidem loco domini, ad plura: sed excipiuntur, in quibus factum personæ per substantiam desideratur, vt in sequenti Rubr. hæreditas personam defuncti sustinet, hæredis autem substantiam non sustinet in aliquo casu, licet id dicatur in proxima Rubrica, nec obstat quod legitur ff. de noust. l.nouatio.quod enim dicit, Sed transit ad hæredem:

subau

subaudi, eius defuncti, cuius defuncti persona, &c.
Hæreditas hæredis personam sustinet.
ff. de vsuc. l. heres.
ff. de stip. seru. vsusfr.
ff. de nouat. nouatio, Azo, rub. 25.
Hæreditas personam defuncti sustinet.
In Instit. de stip. seru. in prin.
ff. de hær. instit. l. non minus.
ff. de leg. 1. l. legant. §. si seruo.
ff. de acquir. domin. l. hæredit as.
Quo ad hæreditatem vel institutionem.
In Instit. de hær. instit. §. alienus.
Quo ad legatum.
ff. de leg. 2. l. si tibi & mihi. Azo, ru. 25.
Hæreditas fungitur vice personæ.
ff. de fideiuss. mortuo. Azo, rub. 25.
Successionis iure, quædam habentur quæ aliàs non habentur.
ff. de acquir. rer. dom. quendam.
ff. de decurio. l. qui.
ff. de vsur. l. cum quidam. §. fiscus.
ff. de re milita. l. milites.
ff. de inoffic. test. l. filiis. in fin.
ff. ad l. Corn. de fals. l. 1. §. pen.

Quædam habentur successionis iure, &c.] Licet quædam habere non possit hæres ex titulo singulari, habere tamen potest ex titulo vniuersali, vt ff. de acquir. rer. dom. l. quædam. & de fund. dota. l. 1. vt in hac Rubrica continetur, & sunt specialia, sicut ex verbis ipsarum legum apparet: sic enim dicit, quædam: vnde apparet, aliud in cæteris censendum.

¶ Hæreditas non potest dari nec adimi directo in codicillis, text. in l. 2. C. de Codicill. & in l. hæreditas. C. de is, quibus vt indignis. & in l. non codicillum. C. de testamen. & in §. penultimo. Institut. de codicil. cum concordant. alleg. per glossam in dicta l. 2. cui regulæ solùm tradit quatuor limitationes Socinus in regula 169. incipien. hæreditas per fideicommissum, sine ampliationibus.

Amplia istam regulam, quòd nec conditionem potest apponere testator in codicillis, instituto purè in testamento: vt est text. in l. penult. §. fin. ff. de cond. instit. & in l. diui. in princip. ff. de iure codic. Et habes tu, Hispane, text. in l. 8. titu. 3. par. 6.

Amplia secundò, quòd nec substituere potest testator in codicillis in locum hæredis instituti in testamento, vt est text. in d. l. 8. titu. 3. part. 6.

Primò fallit in milite, vt est text. in l. militis codicillis, ff. de testa. mil. ponit Alexand. & Iason in dicta l. secunda.

Secundò fallit in codicillis conditis inter liberis. Bart. in dict. l. militis. refert Alexand. in d. l. 2. & ibi etiam Iaso. de cuius veritate vide latissimè per eundem Alexand. l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testament. & Iaso. ibi, & hanc limitationem posuit Socinus vbi suprà, & refert solum Bartol. in loco suprà alleg.

Tertiò fallit, in relictis ad pias causas, ponunt Alexan. & Iaso. in dicta l. secunda, posuit Socin. vbi suprà, allegando solum textum in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. & Bald. ibi.

Quartò limita, in institutione directa certæ rei, quæ potest fieri in codicillis, quando datus est cohæres vniuersalis in testamento, cùm tunc talis institutus in re certa habeatur loco legatarij, per l. quoties. C. de hæred. institut. quod voluit Bald. in l. non codicillum. suprà alleg. sequitur Iaso. in dict. l. 2. vbi ante eum sequitur hoc etiam Alexan. quod sublimita, quando ille institutus in re certa esset extraneus, secùs, si filius, quia tunc saltim quo ad querelam institutio in re certa, habet potiùs naturam institutionis quàm legati. ita Bald. in l. omnimodo. in princ. 3. quæst. C. de inoffic. testam. quod reputant solenne Alex. & Ias. vbi suprà.

Quintò fallit, quia potest fieri institutio hoc modo: instituo illum hæredem quem in codicillis declarauero, vt in l. asse toto. ff. de hæred. institu. Et vide similem legem 8. titu. 3. parte sexta. Istam limitationem tradit Iason vbi suprà, quam etiam ponit Alexand. ibi, à quo Iason habuit omnes præcedentes limitationes, licet de eo nullam fecerit mentionem in aliqua earum, contra fidelitatem scribentis debitam, cum ipse nihil addiderit, præter bonum ordinem, qui non sunt ab Alex. compositæ.

Sextò fallit, quando hæreditas esset adempta ab hærede scripto, & data alteri in codicillis, quia tunc ille hæres videtur grauatus restituere eam per fideicommissum scripto in codicillis, vt firmat Imol. in l. 1. §. 2. ff. de iniust. rupt. irri. refert Alexander in dict. l. secunda. in fine. & in l. verbis ciuilibus. in princip. ff. de vulgar. & pupil. & sic regula nostra loquitur, quando tantum fit ademptio in codicillis, & alteri non conceditur. Licet ista non sit propriè restrictio ad regulam, cum ista talis ademptio hæreditatis, tunc non fiat directo in codicillis.

Septimò limita, seu declara prædictam regulam, quia licet in codicillis nihil possit directo testator disponere, vt in regula: tamen clausulam derogatoriam appositam in testamento potest testator in codicillis reuocare, adeò quòd si posteà faceret aliud testamentum, valeret absque alia derogatione. Ita singulariter tenet Salicet. in l. secunda. C. de codicil. refert & sequitur Angel. in §. penultimo. Institut. de codicil. & commendat etiam Ias. in l. sancimus. C. de testamen. sic declarando l. hæreditatem. C. de codicil. & §. penul. Instit. eod. B. Dias reg. 309.

¶ Hæreditas non adita suitatis beneficio transmittitur. l. apud hostes. ff. de suis & leg.

Primò fallit, nisi hæreditas esset per filium repudiata, quia licet ipsi primum competeret beneficium l. 1. C. de repud. hær. tamen ad subsequentem hoc beneficium non trãnsmittit, & sic nec hæreditatem non aditam: & hoc per l. vnicam. C. de his, qui antè aper. tab. istud dicit Ang. in l. ventre. ff. de acquiren. hære. & fuit dictum Bald. in l. minor.

Secundò limita, nisi filia excludatur masculis extantibus, quia tunc non videtur sua, per consequens non habet beneficium suitatis: vt singu. voluit Barto. in l. prima. §. sciendum. ff. de suis, & leg. per illum textum: & ideo illo tunc casu si hæreditas ex fraternitatis benignitate sibi foret concessa, si talis hæreditas non adeatur, per eam transmissa non dicetur, & hanc limitationem ponit Roma. in l. ventre. ff. de acquirend. hæred. sed si in prædicto casu frater decederet sorore viuente & non adita hæreditate, nihilominus transmitteret partem, quam habet sibi attinentem propter sororem exclusam à successione. ita dicit Lud. de Rom. in d. l. ventre, alleg. Bal. hoc dixisse in quodam consi. quod incip. in Christi nomine amen. factum ponitur in hac forma, quidam nomine.

Tertiò limita sing. secundum Barto. in l. militari. §. fin.

de testament.mil. nisi à suo petitum esset ius deliberandi: quia tunc eo infra annum decedente, idem videtur quò ad transmissionem, quod de extraneo dicitur.l.eum antiquioribus.C.de iur. delib. & istud dictum Bartol.in d.l.eum in antiquioribus. ponit etiam Lud.de Roma in l.ventre ff. de acquir. hæreditate. B.Soci.reg.212.

¶ Hæreditas non datur, neque adimitur in codicillis, esset hoc enim contra iuris formam.§.codicillis.dixi suprà ampliat.12. vbi nonnulla adduxi. Med.reg.7.

¶ Hæreditas per fideicommissum solum, & non in codicillis directè dari,& adimi potest.l.2.C.de codic.l.hæreditas.C.de his,quib.vt indig.cum vulg.

Primò fallit,quia dicta regula non habet locum inter liberos,seu proximos venientes ab intestato.l. militis codicillis.in princip.& ibi Bar.ff.de test.mil.vbi expressè hoc habetur.

Secundò fallit ad pias causas.l.1.C.de sacrosanct.eccle. & ibi Bald.

Tertiò fallit in institutione facta de re certa, vt tenet Bald.in l.nec codicillum.C.de testa. quod intellige verum,quando instituitur hæres extraneus in codicillis,secùs in filio: quia Bald. in l.omnium.in princip.in 3.quæstio.C.de inofficiof. testament.& in authenti.ex causa.in 6 quæst.C.de lib.præt.dicit quòd secùs est in filio,& declarat & reputat esse verum & bonum not.

Quartò fallit, quando per viam declarationis testator faceret testamentum: vt l. à seruis. & ibi per Ioann.de Imol.de hæred.institut.quod sanè intelligo,quando mentio facta fuerit de hærede, in quem vt de isto hærede: secùs si aliter esset, secundum Bald.in d.l.nec codicillum.C.de testamen.& ibi Salycet.vnde testam.non assumunt vires à codicillis, sed econtra sic: & ideo Bald.in l.quoties. C.de hæredib.institur.dicit quòd pater in testamento dixit iure institutionis prout requiritur in §. aliud quoque capitulum.iuncta gloss.in authentic.vt cum de appellat.cogn.sed in codicillis non potest per patrem declarari quòd relinquat iure institutionis: cum verbum relinquo si proferatur ad vniuersalia, facit institutionem ad particularia, vt notatur in l. cogi.§.fin.ff.ad Trebel.vt ibi per Bart.& alios latissimè disputatur. B.Soc.reg.213.

¶ Hæreditates, Quæ circa hæreditates versantur, & sacramenta. Quòd restitutio hæreditatis non possit fieri nudo sermone: vel hæres rogatus restituere possessionem,penes se habeat.

ff.de pet.hær.l.quòd si.§.item Iul.
ff.de fideicommis.hær.pet.l.quæ actio.& l.vl.

Quòd restitutio,&c.]Ego puto, testitui hæreditatem fideicommissariam solo verbo, etiamsi hæres possideat,vt ff.ad Trebel.l.restituta. Leges autem, quæ hic in contrarium inducuntur, nihil ad rem faciunt.

Hæredis appellatione significari successores.
In Aut.de scissi.e.§.sed hæc.
ff.de fideicommis.hær.l.non tantum.
ff.de verb.obl.l.interdum.
ff.de verb.sign.l.hæredum.l.in coniunctionib.

Contra.
ff.ad Trebel.l.ex facto.§.vlt.

Hæredis,&c.]Hoc plerumque:sed quandoque filij continentur appellatione hæredum.vt ff. ad Trebel.l.ex facto.§.vlt.

Non idem iuris est,si per alium est hæres, qui esset per semetipsum.
ff.de oper.lib.l.cum patronus.§.cum liber.
ff.de constit.pec.l.hæred.in princip.
ff.de coniun.cum eman.lib.§.si nepos.
ff.de bon.poss.contra.l.non pt.§.adoptio.
ff.de vulg.& pupil.l.cum filio.
ff.de acquir.rer.dom.l.acquiritur.
ff.de inter.act.l.si defensor.§.illud.

Non idem iuris est,&c.]Hæc est nota.

Pœnalis actio non competit in hæredes.
ff.de calumnia.l.hæc actio.

Contra.
ff.de iureiur.l.nam postea.§.3.

Pœnalia actio,&c.]Hoc explicuimus suprà de hæreditatibus,& defunctis.

Sacramentum non prodest.
In Instit.de act.§.præterea.
In Aut.de test.§.quia verò.

Contra.
C.de offic.rect.prouin.l.procura.
C.de procura.l.militem.

Non prodest,&c.& contrà.]Hæc est nota.

Iusiurandum deferri potest.
ff.de iur.iur.l.in ius.§.qui.
In Inst.de fideicom.hære.§.quia.

Hæc vera sunt,cum propter rem iuratum nam aliàs vel que quia parenti, vt ff.de iureiur.l.in ius.§.qui.

Iusiurandum de calumnia non potest remitti.
ff.de iureiur.l.iusiurandum.

Iusiurandum de calum.&c.] Hoc plenè exposui suprà de sacramentis.

Iudex ante sacramentum taxare debet.
C.de iudic.Aut.post.

Contra.
ff.de dolo.l.arbitrio.
ff.de rei vend.l.qui restituere.
ff.de in lit.iuran.l.videamus.§.2.

Iudex ante sacramentum,&c.]Solutio. Taxare potest à principio:item pòst,si non taxauit à principio, vt in contraria Rub.

Prior qui est in gradu,potior est in successione.
In Instit.de hær.quę ab intest.§.cùm filius.

Contra.
In Instit.de leg.agn.suc.§.2.

Qui prior,&c.] Solutio. Regulare est, vt qui prior in gradu,potior sit in successione. Sed fallit in casibus, vt C.de leg.hær.Aut.cessante.& Aut.post fratres.

Infinita admitti.
In Aut.de mand.prin.§.sed neque.
C.de transac.l.fratris tui.
C.de sacros.Eccles.l.vt inter diuinum.
ff.de leg.3.l.fideicom.§.si quis decem.
C.de plus pet.in fin.
C.de vsufr.l.antiqui.
C.de fide instrum.l.vlt.
C.de damn.infect.l.si finita qui bona fid.§.vlt.
C.de iudic.l.apertissimi.
ff.de iureiur.l.admonen.§.si super.
ff.vt leg.vel fideicom.l.1.§.si quis.
ff.de annu.leg.l.Seio.§.vxori.
ff.de verb.sig.l.sciendum.§.1.
ff.solut.mat.l.si mora.
ff.pro socio.l.socius pro fali.

C.de

C.de bon.ant.iud.poss.l.vlt.
C.de præscription.30.annor.l.cum notis.
Infinita relinqui.
In Instit.de hæred.instit.§.& vnum.
ff.de in lit.iur.l.videamus.§.iurare.
ff.de annu.leg.l.annua.§.at Titia.& l.pen.
ff.de fideiuss.l.si ita sti.
ff.de in ius voc.l.3.
ff.de seru.vrb.præd.l.cuius.
ff.de rei vend.l.qui restituere.
ff.de leg.præstand.l.1.

Infinita,&c.]Solutio.Infinitas est euitanda:vt hîc. Nec obstat, quod in contraria Rubr. dicitur: toleratur enim quandoque ex præcepto prętoris, vel ex voluntate partium, vel generalitate verborum, vel permissione legis: vt ex legib.contrariæ Rubr. patet. Azo, rub.102.

¶ HÆREDITATIS Aditio inducitur eo ipso, quòd is cui delata est hæreditas, repetitur possidere aliquam rem hæreditariam: nam ex hoc censetur totam hæreditatem adire, no.in l.Is potest, ff.de acqui. hæred.

Fallit in 8.casib.quos not.Rob.Marant.in d.l. is potest, num.58.& hæreditatem adire quis videtur, & se immiscere in ea, in 13.casib.quos not.Campeg.in tract. de resti.reg.424.vbi remissiuè ponit in quibus casib. quis non præsumatur adire.

Seruus non potest adire sine iussu domini.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acq.hæred.§.alienus.Inst.de hæredi.instit.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 5. à Rob.Maran.in d.l.is potest, num.100.

Qui ignorat conditionem, sub qua est institutus, esse impletam, non potest adire, l.multum interest, & l.2. ff.de cond.& demon.

Fallit in 4.casib.quos not.Iaso.in l.si quis extraneus, §. sciendum, ff.de acq.hæred.

Qui semel repudiauit hæreditatem, nó potest amplius adire. Fallit tamen in suo hærede, l.si quis suus, C.de repu.hæred.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 10. à Iaso.in d.l.si quis, num.1.

Aditione hæreditatis non facta, omne ius testamenti soluitur, l.eam quam, C.de fideicom.l.si nemo, la 1.ff. de test.tutel.

Fallit in 5.casib.quos not.Socin.reg. 13. in addit. Fallit in 11.casib.quos not.Ias.in d.l.eam quam, C.de fidei comm.numer.20.Fallit vt not.Dec.in l.si nemo, ff.de regu.iur. Fallit vt per Viuium in suis conclus. in ver. hæred.non. Fallit in 26.casib.quos no.Bened.Capra in suo tract.reg.111.

Ius adeundi, seu immiscendi, 30. annis præscribitur: hanc esse communem opinionem testatur Ias. in l.licet, C.de iure delib.

Fallit vt per Ias.in d.l.licet. Fallit vt per Viuium in suis conclus.ver.hæreditatem adeundi ius.

Filiofam. instituto repudiante hæreditatem, potest pater eam acceptare, etiam si tali filio esset datus substitutus: hanc esse communem opinionem testatur Baptist.à Villalob. conclus.120.in litera F, vbi limitat.

Hæres scriptus, non obstante contra tabulas, potest adire hæreditatem, & obtinere perpetuo iura directa.Bar.in l.posthumo, C.de bo.pos.contra tab.

Fallit in 3.casibus, quos not.Ioan.Bulog.in d. l. posthu. numer.59.

Per hæc verba, volo adire, non inducitur aditio. Fallit in 3.casibus, quos not.Ioan.Bolog. in l.qui se patris, C.vnde lib.numero 49.& sequen. vbi latissimè hoc tractat.

Adire hęreditatem non potest pupillus, sine tutoris authoritate, §.neque tamen, inst.de autho.tuto.

Fallit in 4.casibus, quos not.Socin. regu.330.fallit in 5. casib.quos not.Ias.in l.more, ff.de acqui.hær.nu. 44. Don.Fina, lib.2.

¶ HÆREDITATIS filiofamiliàs delatæ detentio facta longo tempore per ipsum, facit præsumi ipsum præcessisse.text.est secundum Bart.ibi in l.si filius.C. de petit.hæred. de cuius intellectu & materia, vide Balb. in tractat. de præscript. in tertia parte principali.

Limita quinque modis, vt per Iason.in l. prima. C.qui admit. B.Dias reg.310.

¶ HÆREDITATIS vna pars, licet solùm sit à principio alicui delata à testatore, si tamen posteà cohæres repudiet, reliqua pars sibi inuito accressit, vt in l. si ex duabus.§.fin.iuncta l.si duo.ff.de acquit.hæred. per quæ iura istam regulam tradit Ias. contra Bart. ibi in l.quidam elogio.C.de iure deliberan.

Limita dupliciter: vt per eundem Ias.ibi.B.Dias re.308.

¶ HÆREDITATEM paternam acceptans, cogitur inuitus pupillarem substitutionem acceptare. text. est in l.quidam eulogio.C.de iure delib.Concordat ibi Hispano text.in l.8.tit.5.part.6.

Amplia quatuor modis, vt per Ias.in d.l.quidam.

Limita secundum eundem, quando talis acceptans hæreditatem, fuerat institutus in re certa: pro quo refert Paul.Imol.& Alexand.quod intellige alio dato cohærede vniuersali, qui hæreditatem adierit, vt ibi per eum. B.Dias reg.311.

¶ HÆREDITATEM, seu portionem hæreditariam restituere grauatus, non tenetur prælegata restituere. Ita concludit gloss. in l. cum virum. gloss. magna prope fin.C.de fideicommiss.mouetur per l.Marcellus.§.quidem.ff.ad Trebel.& l.fideicommissa, §. fi.& l.si Titius.ff.de legatis 3.

Limita tripliciter secundum Ias. in dicta l. cum virum. in fine. B.Dias re.314.

¶ HÆREDITATEM transmittit filius ex potentia suitatis, etiam si filius infans post mortem patris horam tantum vixerit: quia momentum sufficit, Doct. comm.l. si infanti.C.de iur.deliber.conc.simil.Ant. cons.20.Ias.l.inter stipulantem.§.sacram.ff. de verb. oblig.colum.8.Bald.l.si quis posthumos.§.1.col. fi.ff. de liber.& posthum.Alexand. cons. 29. in fine.libr.1. Item no.quod hæreditas in vno nummo esse potest, not.l.hereditas.ff.de reg.iur.l.nihil aliud.ff. de verb. sign. Tertiò not.quod prohibitus alienare bona hæreditatis sub pœna priuationis alienando vnam rem tantum etiam minimam tota hæreditate priuatur, Dec.cap.de appellationibus. colum. 2. de appellat. cap.maioribus.de pręb.Ang.cons.168.colum.2.Anton.cap.fi.colum.44.de consue. Quartò hęreditate indignus censetur, qui commodauit tacitam fidem in vno nummo de restituendo incapaci, Bald.leg. etiam.col.pen.C.ad leg.Falcid.Ant.Cors.in tract.de minimis.num.96. Med.reg.5.

¶ HÆREDITATE iacente, nó inchoatur, nec currit præscriptio, donec vacat, licet continuetur iam cœpta, contra ipsam: vt in l. ea, quę.& ibi notat C. de temp.in integr.resti.& in l.si seruus hęreditarius. & ibi no.Ange.& Imo.ff.de stip.ser. iuncta l. cœpta.

ff.de vſucap.per quæ iura ita concludunt Cyn.Bald. Angel.Paul.& Alexand.in l.licet.ad fin.C.de iure deliberand.

Limita quatuor modis, vt per Balb. in tract. de præſcript.in ſexta parte princip. verſic. vigeſimusquintus caſus,vide Feliu.in capit.de quarta.de præſcrip. qui ante eum limitauit hanc regulam tripliciter. B.Dias reg.312.

¶ HÆREDITATA non adita legata etiam ad pias cauſas non debentur,vt tenet Bald.in l.fi.C.de teſta ment.manu.Angel.& Imo.in l.qui filio. §.primo.ff. de hæred.inſtit.Bald.Salyc.& Flor. in l.eam,quam. C.de fideicommiſſ.& hanc dicit communem ſententiam Iaſo.in l.1.in 1.lect. C.de ſacroſ.eccleſ.& in ead.l.in 2.lectu.& in d.l.eam,quam.in quibus locis plures refert hoc aſſerentes,licet Bart.contrarium firmauerit in dict.l.1.Vide Philipp. Dec.remiſſiuè in reg.ſi nemo ſubiit.ff.de regulis iuris.& vide latiſſimè per Barb.in rub.de teſta.verſic. vigeſimoprimò limita.

Limita tripliciter,vt per eundem Iaſ.in dicta l.1. in prima lect.& in dicta l.eam quam. B.Dias re.313.

¶ HISTORIA. Hiſtoriæ exemplum probat.c.cùm cauſam,de prob.l.1.ff.de offic. præ.præto.in l.1.ff.de offi.quæſto.Bar.& Alex.in l.1.ff.ſi certum petatur.

Ampliatur in quatuor caſibus,& limitatur in vno,vt per Fran.Purp.in l.1.numer.156.ff.ſi certum petatur. Don.Fina,lib.5.

¶ HOMAGIVM. Lucius Tertius.
Reg.ſeo Cap.xj.

Indignum eſt,& à Romanæ Eccleſiæ conſuetudine alienum,vt pro ſpiritualibus facere quis homagium compellatur.

De hoc vid. Ioannem Andreæ & Imolam,hoc loco. Viuiennus.

¶ HOMAGIVM patris non obligat filios.Hanc regulam dicunt Bald.Salicet.& Iaſon ex l.tranſactione. C.de tranſactio.quæ regula optimè per illum text. probatur.de qua & F.Ripa in l.ſecunda,§.quod ſi in patris.verſicu.& ex hoc infertur.ff.de tranſactio.Alciat.dicta l.tranſact.Nec enim pater paciſci,vel tranſigere de filiorum ſtatu poteſt.Alciatus dicta l. tranſlatione.ad cuius diſpoſitionem per multas rationes adfert.& vide Specul.titu.de feud.§.quoniam ſuper homagiis.parte 4.

Fallit,ſi filij ſimile homagium,ſiue (vt latiniùs loquamur) hominum fecerint:nam tunc filij obligarentur patris homagio,Bald.d.l.tranſactione.

Limitatur,vt non procedat,ſi filij hæreditatem patris adierint.Alciatus dicta l.tranſactione.capit.primo, §.omnes filij.ſi de feud.controuer.in vſibus feodor. Nam tunc auctorum ſuorum actis aduerſari nequeunt.l.cum à matre.& ibi not.C.de rei vendicat. Sublimita hanc limitationem,ſi filij probent confeſſionis errorem:nam ex eorum perſona reclamare poſſunt.Alciatus dicta l.tranſactione.De hac regula vide latiſſimè per Iacob.de Sancto Georgio,tractatu de Homag.

Reſtringitur dicta regula,vt non habeat locum ſi patri homagium facienti conſentiat filius, vt videtur innuere Bald.in addit.ad Specu.d.§.quoniam ſuper homagiis.

Non procedit prædicta regula, ſi vni ex filiis per patrem,vel iudicem,vel communem conſenſum filiorum res,pro qua homagium pater fecit,adſignetur. Specu.dicto §.quoniam ſuper homagiis. per dict. §.omnes.l.3.ff.de alimen.& cibár.leg.l.3.§.hæres.ff. commod.& huius quidem limitationis hæc eſt ratio,quia res tranſit cum ſuo onere.l.2.C.de præd.& omnibus reb.nauicul.libro vndecimo.Cod.vbi Bartol.Ioannes de Platea,& Odofre.Eſt & alia ratio, quia ad quem pertinent commoda,ad eum pertinere debent & onera.l.ſecundum naturam.vbi Doct. ff.de reg.iur. reg.413.

¶ HOMAGIVM pro ſpiritualibus nõ eſt faciendum. de reg.iu.c.fin. Rüſvvich.

¶ HOMICIDIVM caſuale.Homicida caſualis pœniteat v.annis.Si culpa caſum præceſſit:aliter non niſi fortè ad cautelam.

Primùm ſecundum Ray.Vltimum iuxta diſtinc.l.eos. & duob.cap.ſeq. Viuien.reg.15.dir.

¶ HOMICIDA regulariter punitur pœna mortis.tex. eſt in l.1.ff.ad leg.Cornel de ſicar.

Amplia nouem modis,& limita xxv.vt per Hippol.ibi, à prima vſque ad 14.col.& limita latiùs 45.modis,vt per Iacob.Nouell.in repet.§.famoſos.l.capitalium. ff.de pœnis.

Et tu,Hiſpane,vide l.2.& 3.tit.8.par.7.ex quibus colliges ſex caſus,in quibus fallit iſta regula:& vide etiã l.4.titu.de los homicidios.libr.8.in ordi.regal.quæ ponit plures caſus. B.Dias re.321.

¶ HOMICIDA regulariter punitur pœna mortis.l.1. ff.ad l.Corn.de ſica.

Ampliatur in 9.caſibus,& limitatur in 25.vt per Marſ. in d.l.1.

Fallit in 45.caſib.vt per Belui.in rep.l.capitalium,§.famoſos,ff.de pœnis.Ampliatur in 29.caſib.& limitatur in 52.per Lãcil.in trac.de offi.præt.in ti.de homi.

Fallit in 36.caſib.in quibus,qui hominem interficit, non punitur,quos enumerat Blan.in praxi crim.fol. 113.& 4.caſus enumerat idem fol.155. Fallit in 31.caſib.in quibus homicida excuſatur,quos refert Carer.in praxi crim.in.§.circa quartum.

Homicidio præſtans opem,tenetur vt homicida,c.ſicut dignum,§.illi etiam,de homic.l.is qui opem,ff. de furt.

Fallit in 7.caſib.vt per Felin.in d.cap.ſicut dignum:& in cap.1.de off.delegati,vltra Feliu.ponit duas limitationes.Marſ.in l.fin.ff.ad l.Corn.de ſica.Ampliatur in 2.caſib.& limitatur in 7.per Io.Villa.in l.diuus,ff. ad l.Cor.de ſica.

Mandans eadem pœna punitur qua mandatarius.Ampliatur in 16.caſib.& limitatur in 8.à Lancil.in trac. de off.præto.in tit.de mandante.fallit in 12. caſib.vt per Dec.in c.1.nu.43.de off.deleg. fallit in 7. caſib.vt per Carer.in praxi crim.in §.circa,in titu.de homi. fallit in 5.caſib.ſecundum Fely.in c.1.nume.9.de off. delegat.& c.ſicut dignum,de homicid.

Fallit in 6.caſib.vt per Io.Villa.in repet.l.Diuus,ff.ad l. Cor.de ſica.& iſtud procedit etiam ſi mandaui,vt non interficeret,ſed vt verberaret.Fallit in 3.caſib.vt per Fel.in c.ſicut dignum,de homi.num.2.

Mulier quæ cauſam dedit proprio abortui tenetur lege Cor.de ſica.fallit vt no.Blan.in praxi crim.fol.78. numer.13.

Qui percuſſit pede mulierem prægnantem adeo quòd fecit abortum,tenetur de homicidio.fallit vt colligitur ex diſtinctione quam ponit Blan.in prax.crimin. fol.78.num.16.

Furioſus non tenetur de homicidio,neque de alio delicto,l.diuus,ff.de off.præſid.facit text. in clem.vnica,extra de homi.cap.aliquos 15.q.1.

Fallit

Fallit vt colligitur ex distinctione, quam ponit Blan. in praxi crim. fol. 82. videas Carerium in praxi crim. §. circa quartum, num. 13. fallit vt per Viuium in suis concl. in ver. furiosus occidens.

Ebrius non tenetur de homicidio. fallit vt colligitur ex distinctione, quam ponit Blanc. in praxi crim. fol. 85. videas Carer. in ver. circa quarta, num. 22.

Dormiens nô tenetur de homicidio. fallit vt per Blan. fol. 86. & per Carerium in dict. §. circa quartum, numero 25.

Iustus dolor excusat ab homicidio. fallit vt per Blanc. in praxi crim. fol. 86. num. 1.

Homicidium commissum in ludo excusatur. fallit in multis casib. quoa colligere potes ex distinctione Blan. in praxi crim. fol. 87.

Ignorantia iuris vel facti non excusat ab homicidio. fallit vt colligitur ex distinctio. Marc. Anto. Blan. in praxi crim. fol. 91.

Casu committens homicidium non tenetur. fallit vt per Blan. in sua praxi, fol. 111.

Stante statuto quòd occidens occidatur, si lata culpa occidat, non dolo, non punitur pœna ordinaria.

Fallit in 2. casibus, vt per Carer. in sua praxi, in titu. de homi. §. 2. num. 5.

Si animo occidendi quia aggressus fuerit aliquem, licet non occiderit, vt homicida punitur. fallit vt per Carerium in sua praxi, §. 2. num. 8. fallit in multis casib. vt per Blan. in sua praxi, fol. 120.

Attentans committere homicidium punitur pœna ordinaria. fallit in multis casib. quos not. Carer. in sua praxi. §. 2. num. 8.

Occidens volentem, pœna homicidij non tenetur.

Fallit in 2. casibus, vt per Carer. in sua praxi. §. 2. numero 50.

Dans causam homicidio, pœna capitis punitur.

Fallit vt no. Carerius in d. §. 2. num. 78.

Clericus efficitur irregularis si consulendo, vel instigando committit homicidium. Ampliatur & limitatur in multis casibus, vt per Carerium in d. §. circa, num. 141.

Præstans consilium de homicidio punitur, l. consilij, vbi no. ff. de regu. iur.

Fallit vt per Carerium, vbi suprà, num. 159. & 163. vbi limitat in 7. casib. fallit in 7. casib. secundum Felin. in c. sicut dignum, de homi. num. 7.

Infans non punitur de homicidio. fallit vt not. Carer. in praxi crim. §. circa quartum, num. 2.

Occidens bannitum excusatur. fallit in 14. casibus, vt per Carerium in d. §. circa quartum, numero 195. fallit in multis casibus, quos notaui suprà in tract. de bannito.

Maritus occidens adulterum repertum in adulterio, excusatur.

Fallit in multis casib. vt per Care. in d. §. num. 253.

Incertitudo excusat, vnde si plures in rixa percusserint & occiderint, nec apparet à quo fuerit occisus liberantur. fallit in 3. casib. vt per Car. in d. §. circa quartam, num. 345. Don. Fina, lib. 4.

¶ Homicida voluntarius sine spe restitutionis deponitur, & pœniteat 7. annis.

L. distinction. miror. Viuiennus.

¶ Homicidium commissum ab aliquo an obsit mittenti illud fieri: vide Cin. l. 1. C. si reus, vel actor. Bald. l. non ideo. C. de actio. l. 1. C. de seru. fugit. addentes ad Abb. in termin. huius reg. cap. cum super. numer. 1. de sent. & re iud. item quid an fuit de homicidio condemnatus, deinde fuit repertus verus homicida, an iste debeat etiam puniri, resp. quòd sic. l. qui seruum. ff. de interrog. actio. res enim inter alios acta non debet patrocinari malefactori. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adulr. Cin. l. 1. C. qui accusare non poss. Barto. l. res inter alios. C. quib. res inter alios acta non noc. Bald. l. qui seruum. ff. de interrog. act. capit. l. 5. iniuria. in titu. de pace iur. firm. Sapia in add. ad Abb. c. cum super. num. 5. de sent. & re iud. Med. reg. 8.

¶ Homicidium necessarium. Si quis fecerit homicidium propter necessitatem euitabilem pœniteat duobus annis.

Distinct. l. cap. de his clericis. quæ licet ineuitabilis esset in nullo sibi imputaretur. l. distinct. quia te. Quod verùm est quò ad culpam, sed bonum esset quod pœniteret quò ad cautelam & innocentiam suam ecclesiæ ostendendam. extrà de homicid. cap. 2. §. vltim. & secundum Rayn. fortè distingui potest in homicidio necessario sicut in casuali: & vtrùm culpa præcesserit necessitatem vel non. Arg. distinct. l. de his. no. extra, de homicid. interfecisti. Sed & si quis per insaniam committat homicidium: non ei imputatur. 3. quæst. 4. iudicas. quin etiam qui intuitu disciplinæ incautè percutiendo occiderit, deponitur. extra, de homic. presbyterum. xv. quæst. l. si quia oon iratus. Sed qui ligatum latrone interficit, deponitur. extrà, de homicid. suscepimus. Qui autem latronem occultum occidit, quem viuum comprehendere potuit, xl. diebus non intret ecclesiam, & aliàs pœnitere debet. extr. eo. cap. 2. vbi de hoc dicitur. Qui verò paganum vel Iudæum occidit, pœniteat xl. diebus. dist. l. c. qui verò odij. Viuien. re. 16. dir.

¶ Homicidium presbyteri. Presbyterum qui interfecit, pœniteat duodecim annis.

Extr. de pœnit. & remiss. ca. 2. De pœnitentia verò eius qui occidit monachum vel clericum, subdiaconum, vel diaconum, habetur 17. q. 4. qui occiderit. De pœnitentia autem eius, qui machinatur in mortem domini sui, vel in regimen eius, habetur 23. q. vltim. §. si quis. Viuien. re. 18.

¶ Homicidium qualificatum, seu geminatum non venit in statuto loquente de homicidio. Docto. capitu. igitur, de homicidio. cap. cum non ab homine. de iud. cap. ea quæ. de regu. iur. 6. Abb. cap. at si clerici. de iud. Barto. l. 2. ff. de verborum obligat. Barb. cons. 30. volumin. 2. item no. quòd impetrans remissionem. de homicidio non intelligitur impetrata de geminato homicidio. doct. comm. l. 3. cap. de episc. aud. no. cap. a. de fil. presbyt. 6. l. seruus. C. ad leg. Iul. de vi pub. Mars. fin. 111. Euer. in loco à vi Gem. num. 12. simil. Dec. consil. x. numer. 5. Capha. consilio 40. numer. 8. Ruin. cons. 208. volum. 1. Paris. cons. 6. vol. 2. Medic. reg. 3.

¶ Homicidio præstans opem: tenetur vt homicida. Probatur in c. sicut dignum. §. illi etiam. de homi. facit text. in l. is, qui opem. ff. de furt. & in §. ope. Inst. de oblig. quæ ex deli. nascun. glo. in clemen. 1. de pœnis. in verbo, defensam, per Salic. in l. vnic. C. de raptu virg. & per Ange. in l. prima. C. de Nili agger. non rumpen. & quando quis dicatur opem præstare, vide Felin. in d. cap. sicut dignum. vbi refert tres doctrinas notabiles.

Amplia hoc in tantum procedere, quòd punitur cum illa qualitate pœnæ, cum qua ipse principalis delinquens: vnde præstans opem parricidio, punitur

ita grauiter,sicut ipse committens:tenet Barto.in d. l.is,qui opem.& in l.vtrùm.ff.de partic.quod refert, & clarius ponit Abb.in cap.1.de offic. deleg. ex quo venit casus,in quo ille qui auxilium præstitit parricidæ,grauius punitur,quàm si ipsemet solus occideret,cum tunc veluti extraneus puniretur. Istam ampliationem limita & declara,nisi talis præstans opē, ignoret illam qualitatem aggrauantem. Ita tenet Ange.vbi suprà.Sequitur Ana.in d.c.sicut. Felin.tamen ibi,in fin.& latius in d.c.1.de officio deleg.dicit quòd moderni tenent contrarium.

Secundò amplia, & declara istam regulam, etiam si qualitas aggrauans delictum, non adesset tempore quo quis dedit principium auxilij, sed tempore maleficij: vnde si volenti occidere priuatum, dedi scienter arma, & interim ille occidendus constituatur in dignitate, eo occiso imputabitur mihi mors,etiam quo ad illam qualitatem. Ita Barto. in dicta l.is qui op em.sequitur Felin. in dicto capit. sicut dignum.in princip.& in dicto capitulo primo,& ista ampliatio facit contra dictum Ange.in præcedenti ampliatione relatum: & vide Ioann. Brunel. in repet.cap.j.de homi.in iiij.parte.in conclusione xviij. vbi huic regulæ tradidit sex declarationes, inter quas inseruit hanc, & præcedentem ampliationem.

Limita prædictam regulam septem modis, vt per Felin.in dicto capitulo sicut dignum: ferè per totam: & vide eundem in dicto capitu. primo. vbi etiam ponit huic regulæ septem limitationes, quarum sex primæ sunt eædem cum præcedentibus: earum tamen septimam poteris addere cum aliis, & sic habebis octo limitationes. Vide Hippol. in l.fina.ff. ad leg. Cornel. de sicar. vbi refert plures ex dictis limitationibus Felin. & postea vltra eum ipse tradidit alias duas. Sed tu aduerte, quia vltimam earum posuit Felin.quem ipse non refert in dicto cap. primo, in septima limitatione, ex quibus colliges nouem limitationes ad regulam suprà scriptam. Et vide Ioan.Brunel.in dicta repetitione in alleg. conclusione xviij.in fine, vbi ponit sex limitationes ad hanc regulam.Et vide Ioann. Villæmati in repet.l. diuus.ff.ad legem Corneliam de sicar. vbi hanc regulam ampliat dupliciter,& limitat septem modis. Vide per rea n differant ab aliis limitationibus suprà relatis. B.Dias re.322.

¶ Homo.quod attinet.

Homines sunt natura faciles ad dissentiendum.de recept.l.item si vnus.§.principaliter.

Mitiores non erunt lege homines. Auth. 62. De iud.§. vt autem.

Prouisio hominis facit prouisionem legis. C.de pact. conuen.l.fin. Riisvvich.

¶ Homo liber non potest dari in obside, nec poni in obstagio.

Fallit in 6.casibus,secundum Feli.in c.ex rescripto, de iureiuran.num.5. Don.Fina,lib.5.

¶ Homo liber in obsidem dari non potest:& potissimè clericus laico.l.secunda.C.de pat.qui fil.distrax. Azo in summa de testamen.& est gloss. in cap.ex rescripto.de iureiurando.

Primò fallit,quando daretur pro publica causa, putà pro pace,vel simili:cum tunc dari possit:vt per glos. in d.ca.ex rescripto.dummodò detur ab Imperatore & ab alio habente iura principis, Hosti.vel econtra:cum tunc dari possit, & datus propriè efficitur obses:cum perdat quodammodo libertatem: vnde testari non potest sine licentia principis.ff.de testam.l.obsides.ad hoc quod habetur in simili in l.si: ff.de pub.iud.secundum dom.Nic.in d. capit. ex rescripto.quod intellige, quando datur pro pace vel pro simili causa:vt suprà ad hoc quod not.per Bald. in l.obsi.C.de accus.

Secundò fallit, quando dantur impropriè, non quod sint obsides, sed ne recedant de certo loco, donec fuerit obseruatum, quod inter partes conuenit: ita quòd aliter non alteratur eorum status: tunc dari possunt ab inferiori à principe, dummodò interueniat eorum iuramentum non recedere de loco: cum tunc compelli possint ad obseruandum ipsum iuramentum:& sic stent in illo loco,donec fiat quod est conuentum inter eos: non tamen aliter inuiti detineri debent:quia esset contra bonos mores,& contra regu. non est obligatorium.in 6.secundum Abb.in c.ex rescripto.de iureiurand.sed Imo.ibi tenet contra,Ideo vide eum. B.Socin.re.218.

Fallentias nonnullas alias vide positas per Felynum in dicto capit. ex rescripto. de iureiurando. in fine. Bened.Vad.

¶ Homo mortuus non est homo, sed dicitur cadauer:caret enim essentia, vel eius forma, quæ ei dat esse,prout est anima,cap.Moyses.32.quæst.2. capi.in quadam.de celebra.miss. clemen. vnica. de summa Trin.& fide cath.cap.in summa.23.q.2.cap.si episcopus.de hæreticis.cap.quorundam.23.distin. cap.neque.88.distinct.cap.à nobis.de sent.excom. Barto.l. promissor.la 2.ff.de const.pec.Docto.Comm.l.1.C.si reus,vel accus.mort.fuerit.Angel.§.publica.numer. 3.Inst.de act.Marsil.1.numer.36.ff.de quæst. dixi ego in tract.de reg.iur.regu.6.ampl.46.Gomes.§.superest.Inst.de act.numer.19.Ignæus l.1.§.si manus.num. 39.ff.ad Syllan.Spec.in titu.de accusat.§.1.numer.33. Rom.sing.436.Bellamera c.ex parte.numer.16.de arbitr.Angel.l.nam Demosthenes.nu.3.ff.de legibus.c. licet.32.q.6.not.Doc.Com.l.1.C. ne ex delicto defun cti.dixi super.concl.27. Med.trac.2.par.

¶ Homo mortuus non est homo, sed dicitur cadauer,caret enim essentia ipsius nempe anima, ex qua animal rationale dicitur,capitulo Moyses.32.quæst. 2.cap.in quadam.de celebrat.miss.clemen. vnica.de summa Trinit.& fide cathol.Cardin.clem.1.de homicid.not.cap.in summa.23.quæst.2.cap. si Episcopus.de hæret.cap.quorundam.23.dist.cap.neque.88. distinc.cap.à nobis.de sent.excom.Barto.l. promissor.la 2.ff.de const.pec.vnde pœna non imponitur ei pro delicto in vita commisso.Docto.Comm.l.1. C.si reus,vel accusat.Ange.§.publica.nume.3.inst.de act. & in tract.Malefic.ver.qui dominus.numer. 41. Gomes.§.superest.num.19.inst.de act. Ignæus l.1.§.si manus.numer.39.ff.ad Syllan.Hyppol.l.1.nu.36.l.fin. numer.28.ff.de quæst.fallit in atrocioribus.Spe.titu. de accusat.§.1.numer.33.Hyppol.l.qui falsam.§.accusatio.numero 8.ff.de fals. Rom.sin. 426. Medices regul.6.

¶ Hominis dispositio generalis minus restringitur quàm dispositio legis.Cæphal. consi. 40.numero 6. Barto.& omnes Docto.comm.l.1.§. nunciario. ff.de oper.nou.nunc.Ruin.consi.180.numero 2.lib.2.idem Ruin.consi.3.numero 5.libr.1.dispositio enim hominis cessare facit dispositionem legis.cap.contractus. de reg.iur.6. Med.reg.1.

¶ Hominis prouisio facit cessare prouisionē legis. l.fin.C.de pact.l.cum ex filio.§.pen.ff.de vulg.& pupillar.sub. F. Ripa.respon.xlv.Alciat.l.cum stipulati.ff.

lati. ff. de verbo. oblig. Bald. in l. si mulier. C. de pac. conuen. l. & habet. §. cum quis. ff. de precar.

Amplio, vt hęc conclusio procedat quando prouisio inducta esset iure speciali. Ripa d. respons. xlv. Bart. in l. si cum dotem. ff. sol. mat. scribit per prouisionem hominis cessare prouisioné legis extraordinariam.

Extende regulam, vt habeat locum, quando prouisio hominis esset generalior, & pinguior, quàm prouisio legis. Iason in l. 2. C. de iur. emphyt.

Tertiò prouisio hominis facit cessare prouisionem legis in casu prouiso, & in eodem casu Bart. in l. si constante. 5. q. 2. q. princ. ff. sol. mat.

Fallit, quando prouisio legis est generalior hominis prouisione. glo. Salic. l. fi. C. de pactis conuent.

Fallit, quando dispositio hominis, & dispositio legis tẽdũt ad diuersa. Bar. in d. l. si cũ doté. Rip. d. respó. xlv.

Limitatur in hac specie pro muliere, quæ dotem viro suo dederat, de speciali hypotheca sibi prouidit in certo fundo, non tamen per hoc cessabit prouisio legis, quę vult speciali fauore dotis cætera bona obligari hypotheca & esse supposita. Ripa d. respon. xlv. Bald. in l. fi. C. de pact. conuent.

Restringitur, vt non faciat cessare prouisionem legis naram. Bal. post glo. in l. fi. C. de pact. conuen.

¶ HONESTUM. Modest. lib. singu. de ritu nuptiarum. Lex 197. al. 157. coniunge l. 2. de rit. nup.

Semper in a conuentionibus non solùm, b quod liceat, considerandum est, sed & c quod honestum est.

ADDIT. a coniunctionibus. in Pand. Floren. b quid licet ibid. c quid.

Veluti in matrimoniis: vt in senatore fortè contigerit, cui etiam si fortè liceat habere coniugem libertinam iure naturæ: non tamen decet nec honestum est ex suæ personæ conditione. Viuiennus.

¶ HONESTUM. l. 187. non omne. l. semper in conuentionibus.

Non videtur posse fieri, quòd non potest honestè. de verb. sig. l. nepos Proculo. 125. in fi. vide Lis. Riisvvich.

¶ HONOR præferendus est lucro pecuniario. Si quis omis. cau. test. l. Iulianus. C. de instit. & sub. l. reprehendenda.

Reg. 6. Rationi congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore. Reg. 77.

Honores & dignitates ordinum in Republica seruandæ. De postu. l. 1. §. secundo loco. De ventr. inspi. l. 1. §. sed etsi seruus.

Multa honestè accipiuntur, quæ inhonestè petuntur. De va. & ex. l. 1. §. proinde. De orig. iur. l. 2. §. primus. Brocard. 2. rub. 52.

Ciuitatibus etiam legari potest, quod ad honorem ornatumque ciuitatis pertinet, &c. Paul. lib. 3. Reg. De leg. 1. l. 122. Riisvvich.

¶ HONOR & vita æquiparantur. l. iusta causa. ff. de man. vindict. ibi qui honore proprio obmisso propter compendium & sicut honestum est defendere vitam propriam, ita & honorem. glos. est singu. in §. suspectus autem. in versicu. ob culpam. insti. de suspe. tu. do. Pet. Girard. singu. lxxxij. num. 7. Marc. non est profecta sine honore. cap. 6. Matth. 13. cap. mala. vbi est honor meus, & ibi percussit eum Angelus, eo quod non dedisset honorem Deo, Actu. capi. 12. Gramm. d. xcviij. numer. 3. dicit, quòd honor cunctis rebus est præponendus: & in tantum habendi sunt precio honor & honestas, vt pari passu cum vita ambulare dignoscatur, & Matth. cap. xxj. vbi Iesus cum introisset in templum eiecit honoris causa, omnes ementes & vendentes, quoniam domus Dei nihil præposterum, inhonestum, tumultuarium aut profanum habere debet. xxiiij. sess. cap. 1. in princip. & d. deci. in c. licet causam, num. 14. de prob. vbi alle. Archid. lib. 3. qui ponit diffinitionem honoris, & multa ponit de honor. & Iaso. in l. placet. C. de sacrosan. eccl. l. 1. num. 2. & in l. 2. nume. 3. vbi dicit quòd honor est administratio reipub. cum dignitatis gradu, & dicit tex. in c. nollo. 12. q. 2. quòd is crudelis est qui famam suam spernit. Gramma. cons. xix. nume. 31. non videtur, quia honor & fama non potest per iudicem reparari. text. in arg. in l. Iulianus. ibi, qui honore proprio obmisso propter compendium. ff. si omiss. causa testa. Pet. Calaph. consilio lxxxviij. in crimin. volum. 2. nu. 16. Cæpol. consil. 41. nu. 8. vbi tenet & dicit, quòd honor non debet esse hominibus minus carus, quàm vita propria. alleg. dict. l. Iulianus & honores. secundùm Bald. Gradatim sunt adipiscendi, vt l. quæ vtiliter. numer. 2. ff. de nego. gest. licet hodiernis temporibus maximus honor in hoc mortali sæculo consistat in diuitiis habendis, & diminutis facultatibus, honor pariter diminuitur. Ita Aret. in §. hoc quoque. insti. per quas pers. nob. acq. vt Iuuenalis sat. 5. ibi. O nummi vobis hunc præstat honorem: vos estis fratres, & ab effectu id clarè dignoscitur, quia homines si pauperes fiunt paruũ, vel nihil reputantur, prout experientia docet, & ob id honor virtutis est præmium & nullo modo indignis tribui non debet, sed virtuosis: & Episcopus nõ suum, sed ecclesię honorem semper appetere debet, vt xcix. dist. c. Ecce. I. Nouel. reg. 12.

¶ HONOREM, seu dignitatem aliquam cócessit princeps alicui secundum, quod suis antecessoribus alias fuit concessio facta, si non constat de concessione huiusmodi, nulla dignitas ei competit, nisi à principe exprimatur: nam tunc illa dictio secundũ stat effectiuè, seu causatiuè, non autem conditionaliter. ita Ias. l. admonendi. lectu. 2. nu. 38 ff. de iur. iur. Ripa l. 5. §. si iudex. num. 5. vbi Alex. nu. 2. ff. de re iud. Alex. cons. 23. nu. 9. vol. 7. Med. re. 10.

¶ HONORES, & munera morte soluuntur, l. 1. & toto titu. C. de muneribus, & honoribus, non contin. inter patrem & filium, quod intellige non de patrimonialibus muneribus, sed personalibus, vel mixtis, excipitur decurionatus, qui quamuis honor sit, tamen ab aliis vacationem non præstat. l. à decurionatu. ff. de vac. exc. mun. Denegatur etiam continuatio honorum, & munerum inter patrem & filium, quæ sumptibus propriis expediuntur: quæ autem impendiis tantum alienis solo ministerio pręstito peraguntur, vt munus legationis continuationem non impedit, l. filio. ff. de leg. Azo in Summa, C. de muner. & honor. numero tertio. Doctor. Comm. cap. si gratiosè. de rescript. 6. cap. priuilegium. cap. decet. de regu. iur. 6. Docto. l. fin. C. de iniuriis. l. 2. C. qui ad libert. pern. non poss. Dec. cons. 456. numer. 12. dixi super. conclu. 49. latè. dicam infer. vers. priuilegium, Medic. trac. 2. part.

¶ HOSPES non tenetur de damno illato in hospitio hospitantibus. Bart. quæ fortuitis. C. de pign. act. Doct. l. 2. ff. naut. caupo. stabul. gloss. & Barto. l. 1. §. fin. ff. depositi. Bald. rub. C. eod. Spec. in tit. de furt. colum. 3. Med. reg. 8.

Hospes. vide Vsum.

¶ HOSPITALI destructo perit legatum relictũ pro alendis pauperibus, Gem. cap. licet. col. 3. de resc. per l. si ex legati. ff. de verbor. oblig. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de leg. 3. l. cũ ita. §. species. de leg. 2. l. cũ res. §. itaque

ſtaque ſi tem.ff.de leg. 3. Ampl. hoc idem eſſe in re quaſi perempta.l.Seia.ff.de auro,& argen.leg.in tantum.ff.de rerum diuiſ.Alber.l.proponebatur.ff.de iud.dicit hoc idem eſſe in legato relicto alicui collegio,quo deſtructo perit legatum. Med.reg.6.

Immunitas conceſſa aliquibus rebus, illis peremptis,perit etiam ipſa.l.ſemper.§.negociatores.ff.de iur.immunit.glo.c.2.de non.oper.nun.Alexan.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verbo.obliga.l.ſi grege.de leg.1.Fel.cap.cum dilectus.de reſcr.nor.ca.priuilegium.de reg.iur.6.not.l.maritum.ff.ſol.mat.conc.ſimile l.idem.ff.de excuſ.Tutor.no.c.quiſquis.84.diſt.Ang.l.minorib.C.de his,quib.vt indigo.Roma.conſ.180. Med.re.6.

Hoſtis.vide Fides.

¶ Hosti præiudicium fit per ſententiam, licet citatus non ſit,Bald.l.executorem.verſicu.præterea.de exc.rei iud.not.Felin.capit.cum olim.de ſent.& re iudic. quod quando princeps alteri præiudicaret, nulla opus eſt citatione,Alber. Brun. conſ.19. Tho. Gram.deciſ.65.num.53. Med.re.8.

¶ Humanitas. Humanitatis ratio.No.in Reg.91. in omnibus quidem.

In ambiguis ſenſibus melius eſt (& maximè in libertate fauore eius) humaniorem amplecti ſententiam. C.de fid. lib. l. 14. De rebus dubiis. l. 11. in fine. Riiſvvich.

¶ Hypotheca danda vtrinque eſt tam in dote danda,quàm etiam reſtituenda.Docto.com.l.1.C.de rei vxor.act.quod enim in vno ex correlatiuis ſtatuitur in altero diſpoſitum dicitur eſſe.Brun.tract.ſtat.ſuper fœmin.Artic.14.numero 12.Abb.in procemio decretal.numero 20.Pariſ.conſ.82.numero 33. volumine 3.Auguſt.Ber.conſilio 140.numero 7.volumine 1.ad noſtram.numero 5.de empt.& vend.Cæphal.conſil.109.numero 17.Natta conſ.201.numer.4.volum.1.Socin.conſil.56.numer.3.volum.1.Ruin. conſ. 33.nu.11.volum.1. Med.re.9.

¶ Hypotheca generalis,non comprehendit impoſſibilia hypothecanti.Crauet.conſ.296.numer.6.l.ſpem.C.quæ res pignor.oblig.poſs.idem Crauet.conſ.77.nume.16.facit c.impoſſibilium.de reg.iur.6.item an ſpecialis hypotheca tollat Hypothecam pro legatis à iure inductam?vide Didacum cap. Raynutius.§.10.num.7.de teſtam.nota tamen quod electione Hypothecæ ſpecialis non tollitur generalis.Boer.Deciſ.309.numer. 2.item habens generalem hypothecam priorem,an præferatur habenti ſpecialem poſteriorem,vide in terminis.l.priuilegia.num.36.ff.de priuileg.cred.vbi Rip. Crauet. conſ.298.nu.2.& num.6. Med.reg.1.

¶ Hypotheca ſiue tacita ſiue expreſſa, quæ debetur alicui pro aliquo contractu, de primo tantum intelligi debet,per iura ſuprà proximè adducta,côc.Euer.in ſimili in loco à vi.numer.nume. 2. Alexand.conſ.16.nume.9.volum.4.Iaſ.conſ.36.volu.3.l.diuortio.§.quod ſi.ff.ſol.mat.Fel.c.2.de treuga,& pac.Inn.c.vnam.de maior.& obed. Med.re.4.

¶ Hypothecam priorem habens præfertur poſteriorem habenti.l.qui generaliter.& ibi hoc no.Bart.& l.potior.ff.qui potio.in pig.hab.l.Titius.vbi Bald.& alij.ff.eo.cum infinitis ſimilibus. Nam & generali regula proditum eſt,qui prior eſt tempore,potior eſt iure.c.qui prior.vbi gl.Din.Marcel. Albe. de reg.iu.lib.6.Pau.Caſtren.conſ.cccxciiij.in ci.quanquam.l.2.C.de priui.fiſci.& ibi Doct.l.ſi fundum.in fi.C.qui potio.in pignoribus.

Amplio regulam,vt procedat in priore habente tacitam hypothecam,vt præferatur habenti expreſſam.l.1.iuncta glo.fi.C.ſi prop.pub.penſit.quod declara,vt ibi per Baldum in 2.notab.

Amplia,vt præferatur poſteriori habenti tacitam hypothecam,& expreſſam etiam ſpecialem.dict.l.potior.in princ.& l.ſi colonus.

Amplia,vt non ſolum prior præferatur in hypotheca legali,ſed etiam in conuentionali,l.ſi fundum.vbi Bald.C.qui pot.in pig.hab.

Amplio in pignore prætorio.l.2.& ibi Bald. C.eo.qui pot.in pign.hab.Pignus autem prætorium appellamus,quando quis mittitur in poſſeſſionem bonorum damni infecti nomine, vel legatorium.l.1.& 2.C.de præto.pig. quod accipe, quando re vera ventum fuerit in poſſeſſionem.l.non eſt mirum.§.ſciendum.ff.de pign.actio. Effectum igitur in hoc pignoris genere conſideramus.

Extende,vt procedat,etiam ſi prior ſit generalis, poſterior verò ſpecialis hypotheca.l. qui generaliter.vbi Barto.ff. qui pot. in pign. & l. ſi generaliter. vbi Bald.C.eod.

Vlterius producenda eſt regula, vt prior fiſco præferatur,& reipublicæ,vt tenet glo.in l.ſi fundum. in fi.C.qui pot.in pign.Immo & Imperatori, & Regi, vt cenſuit ibidem Bald.

Amplio, vt procedat, licet prior non conuenerit de vendendo pignore,& poſterior conuenerit. tex.eſt in l.ſi prior.§.fi.ff.qui potio.in pign.hab.

Amplio, vt prior præferatur non ſolùm pro debito principali,ſed etiam pro omnibus acceſſionibus,putà pro penſionibus.l.inſulam.ff.qui pot.in pign.& ibi Barto.& in vſuris, & intereſſe.l. Lucius.& ibi Bar.ff.eo.tit.& etiam in pœna commiſſa poſt obligationem ſecundi,vt tradit Bald.in l.qui potior eſt.§.ſi paratus.ff.qui pot. quod procedit non ſolum ſi prior habeat expreſſam hypothecam,ſed & etiam ſi pro acceſſoriis ad illam tacitam,debet prior præferri poſteriori,ita ampliat Bar.in l.ſi cum dotem.§.ſin autem in ſæuiſſimo.ff.ſolu.mat.vbi dicit, quòd mulier etiam pro alimentis habet tacitam hypothecã. Sed iſtud diſtinctione admittendum cenſet Rip.a l.priuilegia.ff.de priuil.credit.ver.pro concordia,&c.

Amplia,vt prior habens generalem præferatur poſteriori habenti ſpecialem,& generalẽ in bonis quæſitis poſt obligationẽ poſterioris.l.fi.vbi Bar.verſ.hic eſt caſus.ff.qui pot.in pig.hab.glo.& Bar.in l.licet.in fi.C.eo.& eſt hæc communis ſententia.

Amplia,vt prior creditor in diem, vel ſub conditione præferatur poſteriori, cui ante diei,vel conditionis euentum fuit conſtitutum & obligatum pignus pro credito puro.l.qui balneum.& l.potior.§.videamus.ff.qui pot.in pign.

Amplio,vt prior præferatur etiam in re empta ex pecunia poſterioris.l.licet.per locũ à ſpeciali.C.qui pot.in pign.hab.facit l.quod quis nauis.ff.de priuil.credit.

Amplius procedit in re vendita per poſteriorem ipſi debitori habita fide de pretio.l.quidam fundum.ff.de in rem verſo.vbi bonus text.

Amplio,ſiue prior creditor agat,ſiue excipiat, ſiue replicet.l.creditor.la ſecunda.ff.qui pot.in pig.hab.

Limita,hanc regulam variè variis legibus ſcribit Accurſius in l.diuerſis.C.qui potio.in pigno. in verb.quantitas.regulamq́ue hanc ceſſare variis caſibus:quos vide in inferiùs ſubiectis reſtrictionibus, ſiue fallentiis.

Fallit

Fallit igitur in casu, in quo posterior habet hypothecam specialem, & generalem, & prior pariter habet diuersam, & etiam generalem, hoc casu si possit satisfieri ex prioti speciali, in reliquis præfertur secundus. l. 2. C. de pigno. Declaro apertiùs ex Salieeto ad d. l. 2. Specialis hypotheca secundi creditoris præfertur generali prioris specialem habentis, ea qua sibi satisfieri potest. Quod vtique verum est, si prior habeat specialem, putam, & generalem sub conditione, si ex speciali satisfieri non possit: quia tunc secundus non tam potior, quàm solus reperiretur. l. qui generaliter. in fin. ff. qui pot. in pign. hab. Extende hanc limitationem, vt procedat etiam si prior habeat hypothecam priuilegiatam, potà pro dote, idque Ludo. Roman. optimo iure consuluit, consilio clxxvij. incipien. in re præsenti. versicu. secundo, quia cùm ex, & quod bene nota, quia sæpe habebis in praxi. Sed monet me text. dict. l. secunda. C. qui pot. in pign. hab. vbi secundus habet æquè specialem, ac primus. Tu vide Bartol. in d. l. 2. cuius verba hoc referre nimis longum esset.

Fallit, quando constat de credito posteriori per veram numerationem: quia tunc præfertur priori, de cuius credito constat per solam confessionem. glos. in l. diuersis. C. qui pot. in pign. in verb. datam. per l. Titius. ff. quæ res pigno. oblig. Cuius quidem legis verba hanc limitationem non probant, si tamen Pauli Iurisconsul. mentem, & sententiam introspicias acutissimè, probat. Nam ibi ius hypothecæ ex numeratione pendet, vt ibidem innuit text. & Accursius fingit venditori hypothecatas res fuisse, & hanc limitationem post glo. dat Bald. in d. l. diuersis. quam nota, quia æqua est.

Limitatur, quando de posteriori credito constat per publicam scripturam: nam tunc præfertur priori, de cuius credito non constat, nisi per priuatam scripturam, trium testium subscriptione minimè sub notatam. l. scripturas. C. qui potio. in pignori. hab. Amplia hanc limitationem, etiam si priuata scriptura iuuetur publico documento, in quo contineatur promissio de obligando bona, secundùm Petrum de Ancharano, & F. de Ramponibus consilio vigesimooctauo, incipien. rationes inductæ. & consilio sequenti. Sublimita hanc limitationem, nisi priuata scriptura haberet vim publici instrumenti ex forma statuti: hoc tradit Socinus consil. ccxl. incipien. circa præsentem. volumine secundo. Quod an verum sit, tibi cogitandum relinquo; nam hoc non caret dubio.

Restringe in priore conuento negante se pignus possidere: tunc in pœnam mendacij præfertur posterior in possessione, authentic. item possessor. C. qui potio. in pignor. & ibi hoc notat Baldus, & facit text. §. finali, ff. de rei vendicatio. Intellige in priore negante per dolum, vel latam culpam, secùs si sine culpa: vt quia non crederet se possidere: cum tamen per filium, vel seruum, vel colonum possideret, ita declarat Bartolus in dict. l. finali, versicu. quid dicemus. in princip. Item intellige, nisi negans ante litem contestatam reuocauerit negationem. l. electio. §. neque hæredi. ff. de noxalib. vel etiam nisi reuocauerit negationem post litem contestatam, ante tamen quàm de mendacio conuictus fuerit. l. de ætate. §. fin. & ibi Baldus, de interrog. actio.

Fallit, quando vnus habet causam à non domino, & alter ab alio etiam non domino: nam tunc præfertur possessor, quamuis posterior. l. si non dominus. in secundo respons. vbi Barto. ff. qui potior. in pigno. hab. & pro hac limitatione facit l. quoties. C. de rei vendicatio. quam bene nota ad hunc effectum, quam nemo ante me ad hoc adnotauit, & facit l. si ea. §. finali, in principio. ff. de actionibus emptionum.

Limitatur, quando prior prætenderet causam à non domino: nam tunc posterior potior censendus est, qui causam à non domino habet, facit text. in simili in l. si ea res. in fine, ff. de actionibus emp.

Fallit in pluribus creditoribus, qui sunt eiusdem tituli: nam prior non præfertur, sed omnes concurrunt. l. finali, C. de bonis auct. iudic. possid. & l. is, cui. §. si plures. & §. qui prior. ff. vt in possess. leg.

Fallit fauore fisci, qui in quæsitis post suam obligationem præfertur omnibus anterioribus etiam habentibus expressam hypothecam. l. si is, qui. ff. de iure fisci. vbi videndus est Bartolus. Quod procedit in republica Romana. glos. in d. l. si is, qui. iuncta ibi limitatione, & declaratione Barto.

Extende hanc fallentiam ad mulierem pro dote, vt in postea quæsitis præferatur anterioribus habentibus expressam. ita Baldus post Iacob. Butrig. in l. fina. C. qui pot. in pigno. hab. versicu. item præfertur habentibus.

Extende etiam ad ecclesiam, vt in quæsitis per prælatum præferatur anterioribus, secundum gloss. in capitulo ex litteris. in verbo, obligata. extra de pignoribus.

Fallit præterea in posteriore, ex cuius pecunia res fuit empta, & illi specialiter obligata: quia in illa re præfertur anterioribus. text. l. licet. C. qui potiores in pignore habeantur. Sublimitatur tamen ista fallentia, vt iste mutuans non præferatur mulieri habenti priorem pro dote. § his consequens. & ibi glos. Bartolus & Iacob. Beluis. in authenti. de æqualitate doris.

Limitatur in posteriore, ex cuius pecunia fuit empta militia: quia præfertur anteriori, textus in authent. quod obtinet. C. de pignoribus, & huic solo casui cedere mulierem Imperator Iustinianus voluit. §. quia verò, & huiusmodi. in authentic. de æqual. dotis. Quæ autem sit ratio diuersitatis inter hunc casum, & sublimitationem suprà proximam, disces ea d. §. quia verò. & docto.

Restringitur fauore pupilli, ex cuius pecunia tutor, vel alius rem sibi emit: nam in illa re pupillus habet tacitam hypothecam cum priuilegio prælationis. l. idémque. ff. qui potiores in pignore habeantur. Et differt à præcedentibus, quia fauore pupilli non requiritur, quòd sua pecunia fuerit ad hoc specialiter mutuata, prout requirit in præcedenti, secundum gloss. & Barto. in dicta l. idémque. Ea qua glos. nota duo priuilegia circa idem concurrere: quæ est magna limitatio ad l. primam, C. de dotis promiss.

Non habet locum regula in posteriore, qui credidit pecuniam ad rem conseruandam: hic enim in re illa præfertur omnibus anterioribus. l. interdum. ff. qui potiorea in pignore habeantur. vbi vocula illa, inter dum, ostendit regulam esse in contrarium.

Sublimita, vt per F. Ripam in l. si ventri. §. 1. ff. de priuil. creditorum.

Sublimita, nisi prior habeat hypothecam priuilegiatam, & etiam priuilegium inter personales actiones. d. §. his consequens. per quem text. ita sublimitant

tant gloss. Barto. & alij. Raph. tamen Cumanus restringit hoc ad mulierem pro dote tantummodo, quia tex.& ratio d. §. his consequens: videntur procedere fauore dotis, quod bene nota.

Fallit in domino soli, qui pro canone anteponitur prioribus in superficie. l. etiam superficies. ff. qui po. in pignor.

Intellige regulam in priore, tam respectu principalis obligationis, quàm hypothecæ: secus, si sit prior in credito, & posterior in hypotheca. l. creditor, qui prior. §. si primus. ff. qui pot. in pign. hab.

Intellige in priore respectu crediti, de quo agitur: secus in priore respectu vnius crediti, & posteriore respectu alterius, de quo contenditur. d. l. si creditor. §. si idem bis. & l. penul. ff. eo. tit.

Fallit in posteriore, cui prior consensit rem obligari. dict. l. creditor. §. si tecum. ff. qui potio. in pigno. quia quantum ad illam, prior censetur remittere suam hypothecam. l. Paulus. ff. quibus modis pign. vel hypoth. sol.

Limitatur in posteriore, qui præfertur priori creditori sub conditione potestatiua, quę euenit post obligationem, secundum l. qui balneum. §. amplius. ff. qui pot. in pign. hab. & l. potior. ff. eo. quia conditio potestatiua non retrotrahitur: ideo tempus existentis conditionis, & non obligationis inspicitur.

Restringe in posteriore, qui potior est prioribus creditoribus sub conditione casuali, quę purificata fuit post obligationem posterioris tempore, quo extrema non erant habilia, siue ex parte debitoris, siue ex parte creditoris, siue ex parte rei obligatę. l. quoties. iuncta doctrina Barto. versicu. vltimò nota. ff. de nouat.

Non procedit regula in creditore posteriore, qui successit in locum prioris, qui ex iure eius, cui successit, prior reperitur: ideo præfertur. d. l. creditor, qui prior. §. si simpliciter. in vulg. est sub l. si prior.

Fallit in casu l. satis. C. in quib. caus. pignus tacitè contrah. & l. vtilitas. C. de primipil. libro 12. C. induco d. l. satis. Qui primipilatum administrabat, vxorem duxit, quę dotis nomine prędia dederat, obnoxia eius necessitati Imperatores constituerunt. Ex legis vtilitas, apertè liquet prius fisco ob primipilatus administrationem satisfaciendum. Rationem adsignat Panormita. in c. ex parte. vers. io gl. in verb. alienat. ext. de consuetud. in volum. Grego. quem vide, & Ioan. And. ibidem.

Non habet locum regula in tributis, pro quibus fiscus in rebus tributariis præfertur aliis anterioribus. l. prima. C. si propter publ. pensit. reiecta gloss. ibi in verb. creditore. quę communiter reprobatur, vt ait Ange. in d. l. 1. Et intellige, vt præferatur creditoribus anterioribus etiam habentibus expressam, vt differat à sequenti.

Limita in fisco, qui habet tacitam hypothecam. Bald. l. assiduis. versic. in gloss. in verb. anterioris. C. qui po. in pign. hab. Sublimita, vt hęc limitatio non procedat in pœnis fiscalibus. l. vnica. C. de pœnis fiscalibus credit. præferri. glo. in verb. hypothecas. in l. rescriptum. & ibi Bart. & alij. ff. de pact.

Fallit in muliere pro dote, quę habet tacitam hypothecam priuilegiatam, vt præferatur omnibus anterioribus. l. assiduis: C. qui pot. in pign. hab. quod tamen intellige, & sublimita, vt ibi per docto. & in l. 1. ff. solu. matri.

Fallit in posteriore creditore ex causa funeraria: nam & hic præfertur anterioribus habentibus tacitam. l. penul. ff. de religios.

Fallit, si post obligationem secundam fuit nouata obligatio prioris: quia nouatione extinguntur hypothecę. l. nouatione. ff. de nouat. vbi bonus tex.

Fallit in rebus hypothecatis, Deo posteà sacratis, in quibus ecclesia est potior creditoribus, & domino. c. comperimus. 14. q. vlt.

Non procedit regula in priuilegiis personalibus. glos. in l. si hominem. § quoties. in verb. depositariorum. ff. deposit.

Fallit generaliter, quoties iusta causa suaderet generalitatem regulę restringi, vt Alciat. scribit libr. 1. de verb. signifi. quod & in regulis omnibus locum habet. Tu de hac regula, eiúsque limitationibus, vide glo. in l. diuersis. C. qui pot. in pign. hab. glos. in l. priuilegia. ff. de priuileg. creditorum. Bartolum, & alios in l. si is, qui. ff. de iur. fisc. P. Prat. re. 415.

¶ Hypothecam renunciare non dicitur ille, qui eam habeat in fundo ab altero vendito, quando scilicet, fuit ignorans, Abb. cap. quamuis. nu. 36. de sent. & re iudic. Med. reg. 8.

¶ Hypothecaria non potest agere creditor si fundus hypothecatus fuit venditus ipso citato non comparente, Abb. c. pen. num. 36. de sent. & re iudi. l. si eo tempore. ff. de remis. pignor. c. si qui mat. accus. poss. Medic. reg. 8.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Nonus.

I.

Iactatoria verba non obligant. tex. l. fugitiuus. vbi Alciat. ff. de verb. signific. l. fi. vbi Barto. & Bal. ff. de testamen. Iason l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. facit tex. cum venissent. extra de instis tutio. in antiq. Ratio, quia deest contractus substantia, puta consensus. Nam & is dat esse contractui, vulgatis iuribus.

Amplio, vt procedat, etsi adhibiti essent testes. Bartol. in d. § si quis ita. Ripa in d. §. si quis ita. ad finem, dicit Bartolum malè dicere: quia adhibitio testium excludit iactantiam, & operatur, quòd verba censeantur deliberatè prolata, & citat Bartol. ipsum in l. gerit. ff. de acquir. hæred.

Amplio, vt procedat in delictis: vnde si quis iactauerit se aliquem occisurum, & deinde reperiatur occisus, non tamen potest per hoc quæstioni subiici. Alciatus d. l. fugitiuus. per l. metum. C. quod met. caus.

Amplio regulam, vt procedat, si verba non possunt esse captatoria alicuius. Ripa d. §. si ita.

Fallit, si verba possunt esse captatoria, & facere, quòd alius incurrat damnum. tex. in l. fi. C. de dot. promis.

Fallit, si iactator habeat animum se obligandi, idque probetur.

Limitatur ampliatio secunda, vt per Alciatum in d. l. si fugitiuus. P. Prat. reg. 416.

¶ Iactura aliena non debet inesse lucro alterius.

l. non

l.non debet.de reg.iur.capitulo locupletari.eod.tit. 6.Specul.in titulo de confeſsis.§.3.verſiculo vltim. Ioan.And.d.capitu. locupletari.c.non debet. eod. ti.6. Medic.re.8.

¶ IDEM. Ex eadem re eadémque cauſa non debent oriri diuerſi effectus. C.vnd.vi.l.meminerint.De ſol. l. qui hominem. Cc.l.in numerationibus. eo.tit. vi de Ratio. Rüſvvich.

¶ IDENTITAS durare præſumitur, aliter, & apertiùs.Idē,quod olim fuit, hodie eſſe præſumitur.Baldus in l.ex perſona. C. de probat, Innoc. in c. propoſuit.extr.de cleric.excomm. vel depoſit. miniſt.

Ampliat Baldus in d.l. ex perſona.in viij.prædicamentis,ſingulorum exempla adferens.

Regula igitur procedere, & habere verum ait in prædicamento ſubſtãtiæ. Quod olim fuit in eſſentia,hodie eſſe præſumitur. argument.leg. teſtium. in fin. C.de teſtib.l.ſi quis ex argentariis.§.fin.ff.de eden. vnde rectè infert Bald.quòd qui allegat rei amiſſionem, illam debet probare.d.l. teſtium.in fin.Sed hoc cum diſtinctione Bartol.admittendum putem in d.l. ſi quis ex arg.§. fin.

Procedit & in prædicamento quantitatis. Quantitas rerum, quæ fuit in depoſito, vel legato, vel alia obligatione,hodie eſſe præſumitur. allegat Bald.l.Lucio.ff. de actio. & obligationib.

Amplio,vt procedat in prædicamẽto relationis:vt qui olim pater,patronus,dominus,filius,libertus,ſeruus & hodie præſumitur.lege,matrem. C. de probatio.

Idem iuris eſt in prædicamẽto qualitatis.Qualis enim olim fuit,talis etiam hodie præſumitur.c. ſemel malus.de reg. iur. in vj.vbi gl.& Dyn. & P. de Anchar.l. non omnes.§.à Barbaris.ff. de re milit.

Idem dicit Baldus & in ſitu eſſe; quia ait: ſi conſtat rem immobilem ſitam fuiſſe intra illos terminos, præſumitur ibidem & hodie fuiſſe.cap.ex literis.vbi ſcrib. de probat. in antiq.

Idem in prædicamneto pati;quia qui olim fuit inimicus,& hodie eſſe præſumitur.l.iij.§.ſi.ff.de adim.leg.

Idem in prædicamento vbi. Nam & in quo loco olim fuit,& hodie eſſe præſumitur.

Procedit & in prædicamẽto habere qui olim habuit, & hodie habere præſumitur.l. ſiue poſſidetis. C.de prob.vnde infertur,ꝙ quando probatur aliquid ad aliquẽ perueniſſe,ſi dicat cõſumptũ, ꝓbare hoc debet.glo.l.creditor.§.ſi inter.in ver.negetur.ff.mand.

Fallit in prædicamento agere:quia qui litigauit,geſſit, vel procurauit,non præſumitur hodie litigare,gerere,quantum ad ipſum agere,vt refert Bald.in d.l. ex perſona.verſi.& ſic habes.

Limita in prædicamento quando, & ſic in ętate. Nam qui olim fuit infans,hodie non pręſumitur infans.l. cum te.& ibi not.C.de probat.alias enim naturę neceſſitas repugnaret.

Reſtringe, etiam ſi neceſsitas hoc non ſuaderet ,ſed veriſimilitudo naturalis:non enim ſequitur, iſte in pueritia neſciuit literas : ergo adultus neſcit.l. ſtichus.ff.de leg.iij.Nam & ſenes plures literas etiam Grę̨cas didiciſſe legi. Hinc ille apud Pomponium. l.apud Iulianũ.ff.de fideicom.lib.& pro hac noſtra limitatiõe faciũt no.in c.ſi eo tẽpore. de reſcr.in vj.

Fallit generaliter in omnibus,quæ variantur.l. Cæſar. ff.de publican.& vectig.l.ſi quis ſit fugitiuus.ff.de publicanis. P.Prat.re.417.

¶ IDONEI non videntur eſſe teſtes, quibus imperari poteſt,vt fiant teſtes.Licin.Rufinus.lib.2. Reg.de teſti.l.6. Rüſvvich.

¶ IGNORARE præſumitur quis factũ alterius,ideo ei non debet imputari. Doct. com.capitulo, ignorantia.de regul.iur.6.Deci. conſilio 63. columna 3. Socin.conſi.20.volum.1.leg.fideiuſſores.ff. pro ſuo. leg.qui in alterius.ff.de reg.iur.6.leg.qui cum alio. ff.eod. Med.re.8.

¶ IGNORANTIA. L.a43. Gaius lib.9.ad edictum prouinciale. a al.42.

Qui in alterius locum ſuccedunt,iuſtam habent cauſam ignorantiæ,an id quod b peteretur,deberetur, fideiuſſores quoque non minus, quàm hæredes iuſtam ignorantiam poſſunt allegare. Hæc ita de c hærede dicta ſunt, ſi cum eo agetur, non etiam ſi agat,nam planè qui agit , certus eſſe debet cùm ſit in poteſtate eius, d quando velit experiri,& antè debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere.

ADDIT. b al.deberetur,peteretur.
c al.agatur in Flo.al.agitur. d al.quomodo.

De facti ignorantia in 6.cap.cùm quis ſuccedit.24.Iunge ad l.20.qui cum alio. Quæ duæ regulæ locum habent,cùm damnum vitatur,ne obſtent ad Trebel.l. quidam,ita §.ſi quis filium,ſi cer.petatur, l,quod te. dep.l.1.in fin.l.3.rerum amotarum, l. Marcellus , §.1. in fin.Ratio,ſ.culpa, Inſtit.de leg. §.ſi res legata, de leg.1.l.cætera.in fin.& l.ſeq.l. fin. inquilinos , §.cùm ſeruum ſuum,de verb.obligati.l.ſi ſeruum ſtipulatus.§.de illo,de tranſ.l.nõ eſt. pro ſuo.l.fin. in fin.ad Vel.l.ſi mulier fideiuſſores,man.l.ſi fideiuſſor, infr. non poteſt. PETERETVR. Scil.ſine ipſius rei vitione obſtet,Auth.de iu. à mor.in princ, 48. l,cùm hæres.de diuer.& tem.præ.Exc.Inſtit.de vſuc.§.ſed tamen.ff.eod.tit.l. poteſt pluribus,cum l.ſeq. dep. l.1. §.fina.de verborum obligation.l. ad diem.l.cùm filiusfami. §.in hac ſtipu.C.vnde vi,l.non ab re. AGATVR. Al.agitur.C.de temp.in integr. reſtit.l.petendæ,de exc.do.l.purè, in fin.S. C.de dil.l. quando,in fin. Aliæ exc.ſi agatur de his qui in teſt. continentur,de tranſ.l.non eſt ferendum, vel de lucro,Inſtit. leg.§.res, de cond.in.l.in ſumma , §.ſi ſeruum. 24.l. fin.in fin. QVANDO. Contrà de leg.1.l.ſi ſeruus legatus,108.§.1. Rüſvvich.paratit.

¶ IGNORANTIA. Ignoranter contrahens non tenetur.

C.de tranſa.l.cum donationis.
ff.de pet.hæred.l.qui ſe liti obtulit.
ff.de pig.act.l.tutor.§.a.
ff.de contrah.empt.l.Labeo libris.
ff.de act.empt.l.Iulianus.in princ.
ff.locat.l.ſed addes.§.1.
ff.de ędil.edict.l.1.§.1.cum mea.
ff.de dol.except.l.apud.§.item Labeo.

Sicut dixi ſuprà eodem in illa Rubrica de ignorantia, vbi ignorantia metu contrahentis decipior, nihilo minus tenetur qui contraxit:vt in ſeruo,fure, & prædio tributario.vt ff.de act.empt.l. Iulianus.& l.ſi ſterilis.§.ſi prædij.in d.ll.plenè dixi, licet quidam contradixerint, & ignorantem non teneri, niſi in quinque caſibus, primò,in ſeruo ſugitiuo, vaſe non integro,pecore morboſo,tigno vitioſo, veſtimentis interpolatis,vt in prædicto titulo.l. tenetur. ff. ſi vas. & de contrahend. empt.l.Labeo. Si verò decipior contrahentis ſcientia mecum , ſine dubio agam: ſi verò vterque noſtrũ ſciat,neuter alij tenetur : quia non videtur eſſe celatum,vt ff.de action.empt.l.1.§.

vltimo. Azo,rub.3.

¶IGNORANTIA Caius.† al.Gaius libr.ix.ad edictum prouinciale.
Lex xlij. lex xliij.

Qui in alterius locum succedunt, iustam habent causam ignorantiæ, an id quod a deberetur, peteretur. Fideiussores quoque non minus quàm hæredes, iustam ignorantiam possunt allegare. Hæc ita de hęrede dicta sunt, si cum eo b agatur, non etiam si agat. Nam plauè qui agit, certus esse debet: quum sit in potestate eius, c quando velit, experiri: & antè debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere.

ADDIT. a peteretur, deberetur.in P.Flor. b agatur in P.Florent.al.agitur. c al.quomodo velit.

Vid.reg.cum quis.in sexto. Viuien.

¶IGNORANTIA.Successio.Bonifac.Reg.xiij.

Cum quis in ius succedat alterius, iustam ignorantiæ causam censetur habere.

Ex simili casu vid.l.qui in alterius.ff.eod. Viuien.

¶IGNORATA non comprehendit generalis dispositio.Ias.l.Titius. nu.5.ff.de liber.& Posth.l.qui cum tutoribus.§.ei qui.ff.de transact.Abb.cons.3.nu.14. Cephal.cons.188.nu.6.Bar.l.Aurelio.§.Caius.ff.de liber.leg.Ias.l.cum Aquiliana.ff.de trãsact.Paul.l.si.§.item.ff.de cond.indeb.l.qui contra.C.de incest.nupt.c.2.qui filij sint legit.glo.d.l.qui contra,Socin. Reg.284.fal 51. Med.re.1.

¶IMPEDIMENTVM causam præstat recedendi à generali dispositione: exẽpl.caupo tenetur omnes hospitari, si habuerit multos in domo adeo, quod non possit omnibus sufficere, vel locus esset incapax excusatur.l.facti.ff.naut.Caupou.stab.Bartol.l.munere.ff.de muner.& honor.dicam in ver.seq. Med.re.1.

¶IGNORANTIA constitutorum, & statutorum regulariter probatur iuramento.gloss.est ordinaria. cap.præsumitur.in vj.in tit.de reg.iur.

Fallit, quando talis ignorãtia posset alio modo, quàm per iuramentum probari, secundum Cardi.in clement.j.in viij quæst.de consangui.& affin. per not. in cap.præsentium.de testi.in vj.

Fallit, quando lex præsumit scientiam, & determinat super tali scientia, quia quo ad tollendum talem præsumptionem non sufficit solum iuramentum, secundum Gemi.in ca.eos.de tempo.ordina.in vj.per tex.in c.vidua.vbi habes exemplum de regula.

Fallit, quando agitur de præiudicio alterius. Gemi.in d.cap.eos.per text.in cap.ex insinuatione. de procurato.

Fallit, quando statutum prohibet allegare ignorantiam.Bart.l.diuus.de fals. S.Ianu.re.122.

¶IGNORANTIA circa factum alienum * regulariter præsumitur.l.verus.de appella. B.Soc.re.220.

ADDITIO.

* Alienum.Adde Corn.in consil.ccxix.incip.ex duplici.in liter.M.in ij.parte.quod talis ignorantia restitutionem in integ.inducit. & adde Bar. Soc. in cõs. ccxiiij.inci.in causa.ver.in hac difficultate.& in cõsi.clxviij.inci.in primis.versi.sed contra hanc.in ij. parte. B.Vad.

Primò fallit, nisi esset tale factum, quòd quis scire teneretur: quia tunc habetur pro sciente: vt l.quod te.ff.si cert.pet. & eo casu præsumitur simulata.l.j.ff.si quis omiss.caus.test.vbi Bald.etiam hoc tenet.

Secundò fallit, quãdo quid esset publicè factum: quia in eo, quòd publicè agitur, non præsumitur ignorantia: vt not.gl.in capitulo primo, de postulatio. prælato.& in l.tutor.de per. & commo.rei vendi. & ibi Bart.nisi in c absente, & in infirmo: vt l.is potest. ff. de acq. hęred. & in forense etiam. ff. de decre. ab ordi.faci.l.j.& not.Bart.in quæst. per eum disputata de adunantia generali.

Tertiò fallit, vbicunque esset denuntiatum ad eius domum: vt not. gloss. in d.l.si tutor. nam præsumitur peruenisse ad eius notitiam: vt not. Bald.in l.scire oportet.§.illud.ff.de excus.tut.

Quartò fallit, vbicunque fuisset notatum illud, quod fuisset factum: vt nota. gloss. in l.j.ff. de exce. & est gloss. singula. in l.si tutor. C.de excu.tuto & not.in l. quicunque. C.de seruis fugit. Bald.in l. j. in prin. C.de cadu. tollen.

Quintò fallit, quando tali facto quis fuisset præsens: vt dicit gl.in d.l.si tutor.sed intelligo nisi fuissent facta interualla: vt dictum est in præcedenti regula.

Sextò fallit in eo, quem constat inuestigasse factum: vt vnius tantùm habuit notitiam, & censeatur habuisse notitiam totius.argu. l.non est ferendus.ff. de transact.

Septimò fallit in eo apud quem sit scriptura testium: vt præsumatur habere notitiam dictorum suorum: vt est textus iuncta gloss.& ibi per Innocentium, in c. constitutus. de testib. & probatur in authen. at qui semel. C.de probatio.

Octauò fallit in hęrede extraneo vt præsumatur habere notitiam tenoris totius testamenti: vt in l.eius qui in prouincia. ff. si certum petatur. & in l.cum hęrede.de lib.lega.Bal.in d.l.tutor.sed Paul.de Castro in d.l. non est ferendus. dicit quòd hoc non videtur sibi iuri consonum: cum ipse hęres possit adire hęreditatem etiam clausis tabulis, vt in d.leg. vnic.§.nouissimo. C.de cadu.tollen.

Nonò fallit in factis nobilium personarũ: nam in his, de facili non admittitur allegatio ignorantiæ: sed præsumitur in aliis, vt not.in capitulo, illorum. de senten. excommuni.& not.Abb.Siculus in cap. tuam. de ordine cogni.

Decimò fallit, vbicunque aliquod factum esset sæpius tractatum.l. procula.ff.de probatio.& in l. patronus.ff. de confirman.tuto. & notat Bald.in l.alienam.C.de legatis. B.Soc.re.220.

¶IGNORANTIA.Bonifac.Reg.xiij.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

L.si post diuisionem.C.de iur.& fact.ignor.l.cùm putarem.ff.famil.hercisc. Viuiennus.

¶IGNORANTIA facti non iuris excusat.Reg.vi.Præsumitur ignorantia, nisi scientia probetur. Reg.vi. C.de epi.au.l.si legibus. De regu.iu.l.qui in ius.l.aliud.§.sed.l.non debeo. Inst.de leg.§.quod autem.

Simulata ignorantia neminem excusat.C.de bo.lib. l.si liberi.

Iusta & probabilis ignorantia nemini damnum adferre debet.Inst.de man.§.rectè.

Affectata ignorãtia pro scientia habetur.C.de incest. nupt.l.qui contra.De clandes.capit.cum.§.si quis verbo.

Non tenetur de vitio ignorans. de acq. em. l.13. §.qui furem.

Contrahentes ignoranter non tenentur. C.de tran.l. cum donationis.De pet.hær.leg.qui se liti. Brocar. rub.3.in fin.

Diuinare quis non tenetur, quòd ignorat. Man.leg. si fideiussor.§.si cũ debitor.ad leg.Aq.l.si putator.in fi. Si pars hæ. pe.l.antiqui.§.prudentissimi.

Dam

Damni periculum ad ignorantem non redundat. De admi.tu.l.si sciffes.

Non tenetur, qui iustam ignorandi causam habuit. Ad leg. Fla.de pla.l.plagij criminis. De rescind.vend.l.si id.§.1.de ac.emp.l.si haberes. Brocard.5.rub.3.

Ne his venia detur, qui se ignorasse seueritatem prætendunt. Calist. Ad leg. Corn.de fal.l.diuus Clau.

Actio quæritur ignoranti. De pet.hæ.l.idem Iulia in fi. de reb.eorum.l.pen.§.1.Brocard.d.rub.

Cùm quis in ius alterius succedit, iustam ignorantiæ causam censetur habere. Reg.vi. vide Furiosus. Initium, Fictum. Riiſvvich.

¶Ignorantia in dubio præsumitur.l.verus.de appellationi. & ibi nota.

Primò fallit vbi, & inquantum fama laborat, nam fama facit opinionem.l. cum quidam. §. quæ dicitur. ff. de acquirenda hęred. & ratum falsum inuenitur: quia vniuersi dicuntur ciues.

Secundò fallit, in facto proprio: quia non præsumitur ignorantia.l.si.ff.pro suo.

Tertiò fallit in factis vicinorum.l. domus.ff. locati. & in factis consanguineorum.l. de tutela. C.de in integ.rest.& etiam in factis domesticorum.l. consensu.§.super seruis.de tepu.& has limitationes ponit Bald.in.l.quicquam. C.de ser.fugi. B.Socin.re.221.

¶Ignorantia & scientia.

Ignorantia excusatur.

C.ad l.Cornel.de fals.l.licet.
ff.de off.præs.l.si fortè.
ff.quod met.caus.l.si cum exceptione.§. hæc autem.
ff.commod.l.si is qui commod.§.vlt.
ff.de pet.hæred.l.quòd si possessor.
ff.mandati.l.si mandassem.
ff.de solut.l.vero procuratori.
ff.de pign.act.l.tutor.§.contrariam.
ff.depos.l.ei apud quem.
ff.de pact.l.in personam.§.qui pecuniã.in fi.
ff.de trans.l.vlt.
ff.de his qui not.inf.l.liberorũ.§. non solent.
ff.de neg.gest.l.ad qui.§.si cum me.
ff.de cond.indeb.l.idem.
ff.de instit.act.l.quicunque.§.penult.& vlt.
ff.de publicanis& vect.l.vlt.§.vltim. Azo,ru.3.

Ignorantia prodest.

ff.ad Maced.l.sed Iulianus.§.non solum.
ff.de lib.causa.l.liberis.§.2.
ff.pro empt.l.2 §.si seruus.

Ignorantia nocet, vel non prodest, vel, non excusat,

C.de in ius voca.l.2.
C.qui petant.tut.l.vlt.
C.de fals.mon.l.1.
ff.quib.mod.vsufr.amit.l.is qui.
ff.commod.l.argentum.
ff.de insti.act.l.si quis.§.vlt.l.sed& si pupillus, §.1.in fi.
ff.de solut.l.fugitiuus.
ff.locati.l.sed addes.§.1.l.itẽ quęrit.§.si fullo.
ff.de redhib.l.1.§.caussa.
ff.de act.empt.l.Iulianus.§.1.
ff.de iur.&fact.ignor.l.regula.§.si quis.suprà tempus ignoranti cedere.
ff.de leg.2.l.si is qui non solùm.
ff.de test.& qui test.fa.pos.l. qui in potestate.
ff.de vsucap.l.nunquam.l.iusto errore.
ff.de manu.vind.l.4.
ff.de doli except.l.apud Celsum.§.3.
ff.de nouat.l.si quis delegauerit.
ff.si quis test.lib.es.ius.fue.l.2.
ff.de iur.fisc.l.deferre.§.vlt. Azo,rub.3.

Ignorantia excusat, ignorantia prodest & econtrà.

Sciendum est, quòd aliud est ignorantia, aliud error, aliud titubatio. Nam tunc est ignorantia, quando de facto vel de iure nil scio, nec tamen inde aliquid suspicor: error verò est, cum aliud est quàm credam, titubatio est, cum hinc inde duo sciam aduersa vel contraria: nec tamen alicui eorum, quia dubito, applico meam credulitatem. Et licet quãtum ad alia, prædictæ fortè differentiæ valeant: tamen quãtum ad hunc tractatum, quod in vno dicitur, in cæteris intelligas. Ignorantia autem diuiditur: quia alia facti, alia iuris, vt ff.de iur. & fact.ign.l.1.§.si quis. Item, facti ignorantia alia probabilis, alia improbabilis. Si enim errem in alieno facto, probabilis est, vt ff.pro suo.l. vlt. Si verò errem in meo facto, vel in qualitate rerum mearum, vel in his quæ agũtur circa vel iuxta res meas, non est probabilis, vt ff.ad Vell.l.quanquam.& de iur.& fact.ign.l.plurim.& de ædil.edi.l.1.§.causa.&C.de fals.mone.l.1.§.domus. de rescind.vend.l.quisquis. Et in hoc casu loquuntur ferè omnes leges, quæ sunt in contraria Rubricella. Ignorantia non excusat: ergo non est contraria. Quandoque tamen etiam in suo facto recipitur ignorantia, quum vt ff. de cond. indeb. l. sed & si non putem.& de pact.dot.l.inter.§.vir. Et in hoc casu loquitur 3.&5. Rubrica. Item non est probabilis facti ignorantia, quum quis ignorat ea quæ sciunt omnes ciues, vel multi homines. vt ff.de iur.& fact. ign. l.regula.§.sed facti.& de instit.act.l.sed si pupillus.§. præscribere. sicut econtrariò, cum quis errat in eo in quo multi errant probabiliter, vt ff. ad Maced.l. si quis patremfam. Secundum has diuisiones sumitur regula, quæ est ff.de iur.& facti ignor.l.1.& l.iuris ignorantia. Cui regulæ in prima parte derogatur in duobus casibus. vt Instit.de vsucap.§. item si is ad quem,& ff. pro donato. l. si vir vxorem. legi tamen primæ posset responderi, quòd non vsucapit is qui ius ignorabat, sed alius, in quo regula non erat. Itẽ, secundæ legi responderi potest, quòd ibi erat facti error: quia rem alienam putabat mariti, & eandem putabat vsucapi posse, quod cum iure concordat. Si verò genus attendas in iure, errabat: quia omnes donationes putabat valere. Item, parti secundæ derogatur, vt Instit.de vsucap.§.quod autem.sed illud propter rei vitium contingit. Item & alia regula, ff. de iur.& fact.ignor.l. iuris ignorantia non prodest acquirere volentibus, suum verò petenti bus, nõ nocet. cui regulę derogatur in prima part. vt ff. de pet. hæred.l.sed si lege § scire.

Adisetio.

Cui legi potest responderi, quòd speciale est in successionibus, vt ff. de bon.poss.l.in bonorum. Vel quod melius est fiet ius in verbo, quod ibi dicitur, possessorem non esse prædonem: nam reuerà non erit prędo, sed malæ fidei possessor: ac per hoc non proderit ei ignorantia iuris, quia non ucratur fructus: cũ omnis possessor intelligatur malæ fidei, qui cont ra legum interdicta mercatur. C.de agric.&cens.l.quẽ admodum. lib. 11. nam & qui precium numerauit, non est prædo: est tamen malæ fidei possessor, vt ff. de pet. hæred.l.nec vllam.

Cavsa.

Item in secunda, vt in præscriptionib.& constitutio

nib.quæ sunt inductæ ad rigorem iuris conseruandum: sicut in primo responso superiori diximus. vt Institut. vi bon.rapt. §. quia tamen. aliàs autē nō derogatur ei. licet quidam distinguant, erretur in constitutione principis, an legis alterius, quod non placet: tamen quia lex loquitur generaliter, vt C. de leg.& constit.l. legum. tum quia omnia iura sunt cō stituriones princip ū. C. de vet.iur. enucle. l.1. §. sed neque.& cæteras earum distinctiones circa hoc reprobo, his solis quas dico, contentus. Porrò distingui potest, vtrum iua naturale quis ignorauerit, vel quasi naturale. Vnde nec matri, si ignorātia tutorem nō petat, non subuenitur. vt C. qui pet. tut. poss. l. vltima.

ADIECTIO.

Quanquam posit responderi, quod ibi loquitur in lucro, sed & damnum est quodammodo, quia quasi debita est filiorum successio. C. de codicill. leg. vlt. idémque in tutore, qui debuit se vocare ad tutelam, & errauit in iure. vt C. si tut. vel cura. fal. all. l.2.& de legit. tut. l.1. resp. primo.

GAVSA.

Puta, contra debitam reuerentiam quid facis, an cætera iura ciuilia, vt in primis non subueniatur, vt dicit secunda Rubrica, per leg. Codicis de in ius vocand. l.ij. & de his qui not. infam. l. liberorum. §. nō solent.& C. qui petantur. l. vltima. In aliis autem, si quidem de damno euitando, non nocet, vt dictum est. Si autem de lucro captando, & habuit copiam consulendi peritiores, nocet: alioquin non, vt ff. de bonorum possess. l. bonorum. Et secundum hoc distinguitur inferius generale: & secundum hanc distinctionem soluitur tota illa Rubricella, quæ est in secunda columna, Error iuris seu ignorantia: & sequens, eidem contraria. Non obstat quod legitur, ff. mand. l. si fideiussor. §. non malè. Nam ibi non no cet iuris ignorantia, quo minus repetat, sed ne conueniat debitorem. Item lex quæ est ad l. Cornel. de fal. l. licet.& de in ius vocand. l. secunda. loquitur de mero iure. aliud est de æquitate. vt C. de his qui sibi ascrib. in testamen. l. tertia. & non obstat quod legitur, ff. si quis in testam. lib. esse iuss. fuer. l. secunda. quia ibi non propter scientiam vel ignorantiam contingit: imò ideo, quia domino in seruum non datur actio. Facti autem ignorantia probabilis, regulariter prodest in compendiis, & non nocet in damnis, vt C. de iur.& fact. ignorant. l. error.& l. in omni parte. ff. eodem. Et ita loquitur inferior Rubrica, Error facti. Regulariter igitur dixi, quia quandoque fallit, vt suprà dictum est. Et hæc omnia in maribus, fœminis plerunque parcitur, vt C. de iur. & fact. ignorant. l. vltima. cum omnibus concordantibus ibidem positis. Item, hæc omnia in maioribus, minoribus enim parcitur in delictis, quæ non procedunt ex animo, vt ff. de min. l. si ex caus. §. nunc. militibus quoque parcitur, etiam in iure errantibus, ad exceptionem, non ad actionem: quoniam arma, & non leges scire debent. vt C de iur.& fact. ignorant. leg. 1.& de iur. deliber. leg. scimus. in princ. Est ergo diligenter notandum, quis ignorans velit sibi subueniri. item, quandoque habetur, C. de iur.& fact. ign. l. error.& in qua re, in lucro, an dāno, & pro qua ignorātia, iuris, an facti: & qualiter, id est, vtrum ad actionē, an ad exceptionē. Et hęc de ignorantia, prout breuibus potui, tradidi. Nec enim alicuius studio super ignorantia, qua udo nocet vel nō, siue multis exceptionibus tradi potest: quia periculosæ sunt in iure definitiones. Porrò quasdā regulas tradere possumus vtiles: scilicet, quod in omnibus delictis in quibus venit dolus, tantum excusatur quis per ignorantiam vt furti, vi bon. rap. iniuriarum: de dolo, nec tamen omnino, vt ff. de iniur. l.1. §. pen.& l. eum. §. si iniuria.& in omni publica accusatione, quia non instituitur propter dolum. Ac in contractibus, & quasi contractibus, & quasi maleficiis, ignorantia non excusat: quia culpa præstatur in illis, vt ff. de reg. iur. l. contractus. Instit. de obl. ex quasi delict. de oblig. quæ ex quasi contract. vel quia debuit notum habere, vel quia temerè asseuerauit vt allegatur in inferiori Rubrica. Nec distinguitur, sciuerit, an ignorauerit, vt ff. de act. empt. l. Iulianus. & C. de resc. vend. l. quisquis. & ff. de pig. act. l. tut. §. contrariam. Azo, rub.3.

Qui iustam causam ignorandi habuit, non tenetur.

ff. ad l. Flau. de plag. l. plagij criminis.
ff. de rescin. vend. l. si id. §.1.
ff. de act. empt. l. si hæres.
ff locati. l. habitatores. §.1.
ff. de vsucap. l. non solum.
ff pro empt. l quod vulgò.
ff. de interrogat. act. l. de ætate. §. si cum essee iuris
ff. de solut. l. si quis seruo. §. si creditor.

Qui iustam causam, &c.) Plenè in suprà prox. Rubr. exposita & distincta, & signata etiam contraria sunt. Azo, ru.3.

Ignorantia in facto proprio * toleratur.
* al. excusatur.

Sed illud ideo, quia isti de damno certabant, vnde cum sit reus, potior est conditio eius. ff. locat. l. sed addes. § si is qui ius. ff. de pac. dot. l. inter. §.1. ff. de cond. indeb. l. sed si. Azo. rub.3.

Actio quæritur ignoranti.

ff. de petit. hęred. l. idem Iulianus. in fi.
ff. de test. l. filius. in fin.
ff. de reb. eorum q. l. si functus. §.1.

Actio quæritur ignoranti, &c.) Hoc quidem contingit, vbicunque per eum qui est in potestate mea, aliquid acquiritur: ex ea tamen causa, quia ad me spectat, vt ff. de acquir. ret. dom. l. etiam. ff. de verbor. oblig. l. seruus vetante.& Instit. per quas personas nob. acqui. §. itē vobis. fallit in hęreditate, item verbis. idem contingit aliter, vt ff. de act.& oblig. l. si à furioso. Azo, ru.3.

¶IGNORANTIA. Ignorantiam allegans, eam probare debet.

PRO.

50. dist. c. quantum.
9. q.1. c. ordinationes.
34. q.2. c. in lectum.
1. q 1. c. si qui à simoniacis.
Ext. de sent. excom. c. si verò aliquis.
D. de probat. c. cum deinde.
C. de lon. temp. præscrip. c. emptor.
83. dist. c. proposuisti.

CONTRA.

3. q.9. c. auditis.
D. de probat. c. verius.
Iust. de legat. § qui res.

SOLVTIO.

Qui ignorantiam allegat, eam probare debet. Probatur verò ignorantia hoc solo, quod non probatur contrarium, C. qui milita. pos. vel non. l. super seruis.

uis.li.12. Vel probatur per iuramentum illius, qui dicit ignorasse: quia cùm ignorantia penes animum sit, non poterit aliter probari. Damas.reg. 131.

Ignorantia, mea, & alterius scientia mihi prodest.

C. de his qui à non domino.l. si à non domino.C.de litig.l. vlt.

Imò debuit dicere, quòd alterius delictum prodest. quid miri? quia rem meam mihi aufert, vt C. de his qui à non domino. l. vlt. vel me in contractu decipere voluit, vt idem possum dicere, & si per furtum rē meā mihi abstulit: quia tenetur in duplum vel quadruplum. Azo, Rubr.3.

¶ IGNORANTIA in facto proprio non præsumitur, nec excusat.l.fin.ff.pro suo.& in cap. ab excommunicato, de rescriptis in sexto.

Primò fallit, vbi tractatur de damno euitando: nam tunc etiam in facto proprio præsumitur ignorantia: l.si post diuisionē.ff. de iur.& fac. ignor. & l.sed & si me præsente. in prin.ff.de probat. & glos.in l.si res obligata.ff.de leg.j.not.tenet Bart. in l. qui fundum.§.seruus meus.per illum tex.ff. pro empt.vbi etiam dixit, quòd in hoc casu obliuio est iusta causa ignorantiæ.

Secundò fallit, vbicunque esset factum multùm antiquum: nam tunc in eo excusat ignorantia: vt notat Dyn.in reg.præsumitur: nam ex longitudine temporis præsumitur obliuio.l. peregrè. ff. de acquir. poss.& not.Bart.& l.si quis delegauerit.ff. de noua. & in d.l.si res obligata.& idem tenet Bart.in l.si nō fatetur.ff. de confes.& l.ij.§.quod obseruari. C.de iur.cal.facit gloss. & ibi not.Bald.in cap.j. de feud. guar.nisi factum esset arduum & notabile: quia tūc non toleratur ignorantia. cap. cum illorum.& ibi Abb.in vlt.nota. de sentent.excom. quod etiam limita, nisi iuramentum interuenisset secundum Bal. in cap.j.de no.for.fid.

Tertiò limitatur, non procedere in facto antiquo obligatorio vigore promissionis illius, quia allegauit errorem proprium facti antiqui, & ita not. limitat Bald.in l.vnic.C.de confes.quod procedit nisi tractaretur de lucro captando: vt sing.dicit Bart.in l. qui fundum. §.qui seruus.ff.pro empto.vel nisi factum sit graue, vel not.quia tunc præsumitur obliuio. tex.est sing.in c.cùm illorum. de sent.excom. & ita tenet dom.Anto.Butrio in dicto capitulo, ab excommunicato, de rescriptis.

Quartò fallit, vbicunque factum esset multùm intricatum: nam propter eius difficultatem præsumitur obliuio, & toleratur.l.emptor. §. Lucius.ff.de pact. & d.l.non fatetur. & ibi Bart.& not.in d.l. si res obligata.& d.l.si quis delegauerit. & in l.magnam. C. de contrahen.& commit. stipul.& in l. cum falsa.ff. de acquir. hæred. vbi etiam Paulus de Castro: nec mirum, quia etiam difficultas iuris excusat ab ignorantia, vt Instit. de oblig. quæ ex qua.delict.& not. Bald.in l.prima.ff.si quis rem,&c.

Quintò fallit, quotiescunque tale factum non fuisset implicatum per se, sed per seruum, vel filium, vel
* etiam procuratorem *: quia tunc talis ignorantia toleratur, vt est gl.quæ semper allegatur in d.l.si res obligata.ff.de legatis primo. B.Soc.re.126.

ADDITIO.

* Procuratorem. Adde eundem Bart.Soc.in consilio cclxiij. inci.circa primum.vers.secunda spina.circa medium, in secunda parte. B.Vad.

Sextò fallit, vbicunque quis esset implicitus multis negotiis: quia tunc etiam in facto suo præsumitur ignorantia.ita tenet Bart. in l.ij.§. quod obseruari. C.de iur.calu. & de materia ista vide gloss. de iura. calum.in c.ab excommunicato.de rescript.in gloss. in ver.de facto.& dicit Innocen. in c. olim. de regu. iur.quòd si iudex facit vnam sententiam interlocutoriam, posteà vnam contrariam, non facta mentione de prima, præsumitur ignorare primam: cum multum iudex sit implicitus: ita not.in l.quod iussit. de re iud.ff.

Septimò fallit, vbi aliquis in mortis articulo obligasset aliquid, quod posteà legauit alteri: quia tunc fideicommissarius vel legatarius debet id luere, & nō hæres.l.si res obligata.de legatis primo. & ratio huius fallentiæ quare præsumitur tunc ignorantia est, quia quando obligauit erat in mortis articulo: & tunc homines ignorare possunt, per l.hac consultissima.C.qui testamen.facere possunt.

Octauò fallit, vbi tractaretur de valore rei de futuro, & non de præsenti.per l.qui in fraudem creditor.ff qui & à quibus.§.item si quis in fraudem. Institu. quibus ex caus.manumit.non licet. ibi sperat.Bart. Soc.reg.126.

¶ IGNORANTIA iuris neminē excusat regulariter, idque clarè probat text.in l.iuris.C.qui admit.cum simili.& gl.& doct.in c.ij.de constitutio.

[Fa]llit, quando agitur de damno vitando.l.iuris. de iuris,& fac.igno.no.Bar.in l.j.de bo.possess.

Fallit, in milite.l.regula.de iuris,& fac.igno.

Fallit, in muliere in casibus à iure expressis. dicta l.regula.

Fallit, in rustico.d.l.regula.

Fallit, quando vellet consulere peritiores, sed non posset, secundum doct.in d.l.iuris.C.qui admit.

Fallit in iis, quæ sunt inducta ad rigorem iuris, non autem ad obseruantiam iuris ordinarij, secundum gl.in summ.xxxvij.distinctio. S.Ian.re.121.

¶ IGNORANTIA iuris non excusat in his quæ sunt iuris positiui, c.quod licitis, dist.16. c.cum illorum, de sent.excom.nec in his quæ sunt iuris naturalia, c. si cupis, 16.q.1.

Fallit & fallentia sublimitatur in l.iuris ignorantia, C. qui admitti, numero 4.fallit in 4.casibus, vt per Fel. in c.quoniam, de simo. numero 5.fallit, vt per Damas.reg.1.

Ignorantia regulariter probatur per iuramentum. Fallit in 7.casibus, vt per Felyn. in capit.2.de constit. colum.2.

Ignorantiam allegās, eam probare debet. fallit vt per Dama.reg.141.

Ignorantia probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus à materia surreptionis: hanc regulam cum 5.limitationibus ponit Fely.in c.super literis, ad finem, de res.

Ignorantia iuris procedens ex lata culpa non excusat delinquentem, & æquiparatur dolo.

Fallit in 2.casib.secundum Fely.in c.cognoscentes, de const.nu.3.

Ignorantia facti excusat, c.ignorantia, de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.in c.ignorantia.

Hæres iustam ignorantiæ causam habere præsumitur. c.cùm quis, de reg.iur.

Fallit vt per Dynum in d.c.cùm quis.

Duas alias conclusiones videas suprà in ver. factum, in 3 & 4.conclusione.

Hæres iustã habet ignorantiam in rebus defuncti.l. si. ff. pro suo.l. si mulier.ff. ad Velle.
Fallit in 2.casibus,vt per Dec. in l.qui in alterius.ff. de reg.iur. Don.Fina,lib.5.

¶IGNORANTIA iuris procedens ex culpa leui vel leuissima excusat à pœna criminali,& obligat solum ad resartionem damni,secundum Cyn. in l.data opera.C qui ac.non pos.per tex.in l.qui ædes.ff.de incendio rui.nau fra.
Fallit,quando esset factus excessus qui non potest puniri per resartionem damni, quia tũc puniri potest criminaliter, ne sit impunitus, secundum Felin. in d.cap. cognoscentes.in versic.Secunda conclusio, &c. per plures cottas. S.Ian.reg.125.

¶IGNORANTIA mulierum rusticorum, vt similiũ in his,quæ sunt pro forma,non excusat præsertim quando aduocatos,atque peritos adhibere potuerit,vnde si in testam.suis non adhiberent tot testes quot requiruntur non valebit testamentum.gl.ambiguitates.C. de testam.l.nemo potest.ff.de leg.1. Bal.leg.iuris ignorantia.C.qui admitti.l. penul.C. eod.Euer.in loco à defectu formæ.nu.8.Bald.tract. stat.versicul.concordia.nu.6. Afin.in praxi iudic. §. 3.cap.49.nu.1.Doct.com.c.ignorantia.de reg.iur.6. S.Med.re.7.

¶INDIVIDUA RES dicitur forma, inde non potest proparte omitti l.hæredes palam.§. fin.Bald.l.1.si is qui.vbi Bald.ff. de testam.l.si seruus.ff.si quis c aut. Doct.com.l.Pedius.ff.de arbitr.Iac.l.certi conditio. §.quoniam.vbi Alber.ff.si cer.pet. Bartol. l.Græcè. §.illud.ff.de fideiussor.dixi super regul .sal.42.Med. reg.7.

¶IGNORANTIA,Præsumptio. Bonifac.Reg. xlvij. Præsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur. Vid.l.super seruis.C.qui mil.non poss. Viuien.

¶IGNORANTIA probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus, in materia subreptionis, sicut ipsa simplicitas, quando ea quæ debent exprimi,tacentur per ignorantiam.Casus est in cap.gratiam.de rescrip.lib. vj. vbi Domi.qui non est casus specialis contra Ioan.And.ibi,vt tenet Imol.Butr. & Abb.vbi Fel.colligit hanc regulam in cap.super literis.de rescriptis.
Limita quinque modis,vt per eum ibi. B.Dias re.224.

¶IGNORANTIA non prodest, quia alterius scientia nocet.
ff.ad Maced.l.sed Iulianus.§.non.
ff.de vsuca.l.hæres.§.is qui bon.fide.
C.de Episc.aud.l.si legibus.
Hic nocet alterius,non mea culpa mihi.
ff.pro empt.l.2.si fetuus.
ff.de vulg.subsltit.l.vlt.in princ.

Ignorantia non prodest,quia alterius scientia nocet.] Nec obloquitur.quod ff.de tributoria.l. 3. allegatur,quia illud facit actoris priuilegium, non alterius ignorantia.neque ff.de liberali causa.l.& legas. vt ibi legimus,l.liberis.§.si dico.Regulare quidem est,alterius scientiam vel ignorantiam alteri non nocere,nec prodesse.vt ff.de iur.& fag.ignor.leg.ini quisfimũ,vt infrà terria Rubricella cótinetur.quæ autem in ista & seq.Rubrica exponuntur, specialia sunt:vel melius,alterius omnino,vel extranei scientia,vel factum mihi non nocet:at vbi quis non est omnino extraneus,imò socius,vt in duobus reis stipulandi,alterius scientia alteri nocet:cùm facta vni solutione,vel facto ab vno pacto de non petendo, perinde habetur ac si ab vtroque factum esset, si tamen socij sunt: vel vtrique facta esset, vt ff.de arb.l.si duo.& de duobus reis stip.l.2. hoc autem vni soluisse videtur, cũ habet quod ei obijciatur.scilicet scientiam.vt ff.de admini.tut.l.si pupillus.& ita obstat vtrique. similiter in patre & filio. ff. quibus ad lib. procl.non lic.l.vlt.in fin.qui non alij,imò vna persona videtur. vt C. de impub. & alijs subst. l. vlt.in fin. Nam vox patris, vox filij,vt Instit.de inutil.stip. §.ei. Idem & in seruo. nam vna persona mecum videtur esse in acquisitione. Vnde sicut mea mihi, ita sua obstat scientia. Similiter in procuratore. vt ff.de contrahend .empt. l.in huiusmodi.& plenè ff.de ædil. edict. l. cum mancipium. in prin.

ADIECTIO.

Vel distingue inter vsucap.& actionem. Nam in vsucapione,tam domini quàm serui vel filij: ideo φ nó nomine domini vel patris,sed suo contrahit, vt C.si quis alter.vel sibi.per totum. Azo, Rubr. 3.

¶IGNORANTIA puniri nõ debet. l. generali. & ad hoc de tab.lib.x.C. ex maleficiis.§.primo,ff.de actio.& obligationib.Bart.l.j.§.nunriatio.j.ff.de ope. no.nunt.Bart.& Bal.& reliqui scribẽtes l.j.ff.de legi. tex.in c. si.qui matr.accus. pos. facit ratio c.cognoscentes.de constit.in antiq. vbi bonus text.Rationẽ addas ex Iurisconsulto in d.l. ex maleficiis.§.j.Nec enim ignorans deliquisse intelligendus est. Aliam reddit Panormita.in d.c.cognoscentes.versi. venio ad secundum. de cõstit. Absurdum enim ait ad pœnam ligare ignorantem, per illum text.& in c. glos. in clem.1j.in verb. ex nunc. de hæretic. Sed & fortica hac ratione iuuatur hæc regula: nam ignorantia æquiparatur errori: Errans autem non consentit: Si non consentit,nõ peccatnã non est peccatũ, nisi voluntarium. Ergo ignorantia puniri nõ debet.
Procedit in pœna excommunicationis in iure posita, ita hanc regulam ampliat Angel. Clauasius in Summa,in verb. Ignorantia.& pro nostra regula facit l. fi.ff. de decret. ab ordine facien.
Aduersus hanc regulam multa obiiciuntur, quæ videntur destruere eandẽ:sed ego contraria solui,quæ cóciliaui lib. sing. ad Papinianum.l.j.ff.de legib.
Fallit, cum lex non culpã ,sed rem perpendit.ita Din, in c. sine culpa. de regu. iur. lib. vj. Ange.l.j.ff. si quis omissa cauf.testam.Alciatus l.j.§.nunciatio. le premiet.ff.de no. oper.nunt.
Fallit, quando ignorantia habet culpam in se. Bart.in d.l. j.in prin.ff.de legib.atque ita dicit intelligendã d.l.j.& vide quæ ad d.l.j.scripsi.
Fallit in ignorantia affectata: non enim caret dolo.Ange. Clauasius vbi suprà.
Fallit in medico, prælato, & officiali, qui artem suam ignorat,& officium. Nam talis ignoratio culpæ ad scribenda est.l. qua actione.ff.ad leg.Aquil. immo imperitum medicum lege Aquilia de damno teneri ait ibidem Iurisconsultus.
Fallit in ignorantia crassa, & supina putã: quia nescit quod omnes eiusdem conditionis homines intelligunt,talis enim ignorans non euitat pœnam c. vt animarum.de constit.vj.
Fallit in ignorantia iuris diuini expressi, & explicati. Ang.Clauasius vbi suprà. P.Ptat.re.418.

¶IGNORANTIA regulariter probatur per iuramentum.gloss.ordinaria in regula præsumitur. de regu. iur.in vj.& gloss.in c.innotuit, de elect.& in capit. 1j. in verbo, sciuerit. de tempor.ordin. in vj. probat tex.

text.in c.si verò.el ij.de sent.excom.

Limita septem modis istam regulam, vt per Felin. in cap.ij.de constit. B.Dias reg.222.

Ignorantiam excusari.

In Aut.de incest.& nefa.nup.§.1.in fin.

In Aut.vt factæ nouæ consti.

In Aut.vt sponsa.larg.§.rursus.

In Aut.de Ecclesi.t.§.si quis.§.si verò.

In Aut.de sanct.Epis.§.si seruus. Azo,ru.104.

Quis ignorantiam vel errorem probare debeat.

In Aut.de testib.l.si verò.

Multitudinem esse inspiciendam.

In Aut.de testib.§.si verò.

¶ IGNORANTIAM sæpe tam iuris, quàm facti excusare.

PRO Confirmatione Regulæ.

Ignorantiam excusare * in his, quæ iuris sunt positiui.

ADDITIO. In his, * Nam iuris error dolum excludit, vt notant Dd.in L.si quis id quod.& ibi Philip. Dec.colum.5.de iurisd.omn.iudic.

Ext.de const.c.cognoscentes.

28.dist.c.presbyterum.

82.dist.c.proposuisti.cum seq.

30.q.1.c.de his.

D.de petit.hæred.l.sed etsi lege.§.scire autẽ.

In his, quæ sunt iuris naturalis.

8.dist.c.consuetudo.

De consec.dist.2.c.scriptura.

52.dist.c.solitudo.

In his, quæ sunt facti.

Ext.de ord.ab Episc.qui renunc.c.1.& 2.

D.de iur.& fac.ig.l.in omni parte.

CONTRA propositam Regulam.

Ignorãtiã nõ excusare in his,* quæ sunt iuris positiui.

16.dist.c.quod dicitis.

Ext.de sent.excom.c.cum illorum.

ADDITIO. Quæ sunt.* Quia iuris ignorantia in lege prohibente non causat bonam fidem.Alexan. consilio 21.colum.fin.libr.4.& in arte, in qua quis versatur.l.2.§. Seruius.de orig.iur. l. 1. C. qui & aduer.quos,&c.

Nec in his, quæ sunt iuris naturalis.

16.q.1.c.si cupis.

28.q.2.c.in ipsarum.

Nec in his, quæ sunt facti.

Ext.de sent.excom.c.cum illorum.

1.q.1.c.si qui à symoniacis.

SOLVTIO.

Si ius positiuum ignoretur ante promulgationẽ, quia & post factũ promulgantis ius illud circa offensam aliquandiu ignoratur, non nocet, d.c.cognoscentes. Si verò post promulgationem: impunè poterit ignorari ad duos menses.Auth. Vt nouæ const.&c. Post illud tempus, non excusabitur ignorans: nisi sit minor 25 annis, aut miles, aut fœmina, aut rusticus. D. de iur.& fac.ignor.l.regula.& D. de proba.l. cum de indebito.§.sin autem. Iuris verò naturalis ignorantia, licet culpam extenuet, non tamen excusat in totũ.Et hoc est quod dicit auctoritas: Seruus nesciẽs voluntatẽ Domini, vapulabit paucis. Seruus autem sciens voluntatem Domini,& non adimplens eam, plagis vapulabit infinitis.37.dist.§.si.Facti verò ignorantia excusabilis est,d.c.1.ext.de ord.ab episc. facti tamen proprij, aut aliàs crassa & supina ignorantia damnabilis est,d.c.1.cum illorum.& D. pro socio,l. vlt. * Circa ignorantiam iuris positiui talis regula comprobata est: Iuris ignorantiam nõ prodesse acquirere volentibus: suum autem seruare volentibus non nocere, D.de iur.& fac.ignor.l.iuris ignorantia. Fallit tamen regula in vsucapionibus, præscriptionibus in fauorem publicum introductis, per quas præiudicatur ignorantibus, volentibus suum conseruare, C.de longi temp.præscript.leg.vlt.Item in constitutione ad rigorem iuris obseruandum inducta.C. vnde vi.l.si quis in tantam.in quam constitutionem incidit quis, etiam si ignoret, sibi non licere rem suam sine iudice auferre. Institu.de vi bon.rap.§.1. Damas.reg.1.

ADDITIO. Circa * c.1.q.4.c.turbatur.§.item ignorantia.

¶ ILLICITVM. Illicitæ rei dans operam in delictis, nõn solùm ex eo punitur, quod ex proposito deliquit, sed & de delicto quod consecutum est. C. de vi pub.l.quoniam multa.de pœn.l.si quis aliquid. §. abortionis.de hom.in vi.c.si. Rüsvvich.

¶ IMMOBILIA soluto matrimonio per mortem viri illico restitui debent vxori, mobilia verò post annum, si vir eo viuente fundos, vel prædia vendiderit, & illorum loco mobilia emerit. An hæredes statim restituere teneantur. Ratio dubitandi videtur, eo quia subrogatum sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur.vt l.eum qui iniuriarum.ff.si quis cau.& l.j.§.hæc actio.ff.si quis testa.ius. Tu tamen tene, quòd illico hæredes restituere tenentur.per tex. in l.cum in fundo.§.si fundus.ff.de iur.do.& est sing. Rom.ccxxviij.inci.Tu habes, in fine. Licet quidam teneant quòd subrogatum sapiat naturam subrogati, vt res empta ex pecunia patrimoniali etiã ea sit patrimonialis, vt Bene.in repe.c.Rayn.num.791 de testa.& hoc idem voluit Bald.cons.cxij.quæritur.nu. 5.vol.j.alle.text.in l.Imperator.§.fin.cum l.seq.ff.de leg.2.& l.si & rẽ.ff.de pe.hære.& similiter res emptá ex pecunia fœnebri, fœnebris quoque reputari potest, secundum Host.in tit.de vsuris.§. vlt. vers.quòd si vsurarius, in sua summa.hoc idem voluit Bald.in l.ea demum. C.de colla.& ibi.Cyn. Alb.& Dec. vbi dicunt, quòd pecunia redacta ex venditione rei immobilis, inter immobilia est connumeranda, nec res empta ex pecunia dotali dotalis est, vt l.ex pecunia. C.de iur.dot.nec etiam res empta ex pecunia pignorata pignoratitia dicatur.l.idémque.§.vltim.ff.qui po.in pig.hab.nec etiam res empta ex pecunia ecclesiæ ecclesiastica dicitur: Lap.alleg. lxxij. in quæstione, & minus res empta ex pecunia communi communis est. Bald.& Sali.in c.qui aliena.si quis alteri, vel sibi.l.si vnus.§.si vnus.ff.pro soc.& l.si quis societatem.& l.sed socius.ff.pro socio.& similiter precium ex re furtiua redactum non censetur furtiuum, ex quo precium nunquam succedit loco rei.In iudiciis singularibus, secùs verò in iudiciis vniuersalibus.ita Bal.in l.mater.C.de rei vendi.idem Bal.cons.liij.circa med.nu.2.vol.j.& cons.cxij.sup.& Bart.in cons.cxxxiiij.Albet.in l.qui cum tutoribus. num.quarto.ff.de transac. I.Nouel.reg.13.

¶ IMMVNITAS alicui concessa facit nos recedere à dispositione generali.Inn.c.1.de lit.cõtest.Bal.auth. sed nouo. C.de seru.fugit.doct.l.diuus.ff.de falsis. Medic.reg.1.

Immunitas alicui concessa, intelligi debet absque præiudicio tertij.dixi super amplia.68.item immunitas alicui concessa non transit in emptorem. Din.& Bar.l.licitatio.§.fi.ff.de public.Spec.in ti.de immun. eccl.in princ. Med.reg.8.

¶ IMMVNITAS concessa ab oneribus personalibus

non videtur voerare à lenibus. Roman.ſing.17.l. decurio ſortunam.C. de decurion.libro 10. Alexand. in add.ad Barto.l.eleganter.§.qui reprobos.de pig. act.idem conſilio 103.libt. primo.Bart.d.l.Decurio. Medic.reg.5.

¶ Immunitas indefinitè conceſſa intelligitur perpetua. Albe.l.cum quidam.ff.de annuis leg.l.beneficium. ff.de conſt. Pt. Oldrad. conſilio 30.quia beneficia principum latè ſunt interpretanda. cap.decet. de regu.iur. 6. vbi Din.& Boer. in addit.numer.2.& ſequen. Medic.reg.2.

¶ Immutatio. Pompon.al.Paulus libr.xvj.ad Sabin. Lex xxvij. al.lex xxviij.

Nec ex Prætorio, nec ex ſolenni iure, priuatorum conuentione quicquam immutandum eſt: quamuis obligationem cauſę pactione poſſint immutari, & ipſo iure, & per pacti conuenti exceptionem: quia actionum modus, vel lege, vel per Prætorem introductus, priuatorum pactionibus non infirmatur, niſi tunc, cum inchoatur † pactio, inter eos conuenit.

Addit. † actio, vel pacto inter.

Adde ea Bartol.in repet.l.Cæſar. j. quæſtio. numer.10. de publican.l.iuriſgent.§. ſi paciſcar. & l. ius publicum.de pact.l.2.§.ius rei publ.ff.de adminiſtr.rerum ad ciuit.pertin. Viuiennus.

¶ Impeditus aliquid agere, debet proteſtari, vel vtile eſt quòd proteſtetur: notat Abb. poſt Inno. in capitu.ex tranſmiſſa.de præſcript.facit text. in capitul.ſciſcitatus.de reſcript.vbi idem tenet Abb. facit glo.aurea in c.cupientes.§.quòd ſi per viginti.in verbo, propoſita, de electione.libr.6. Et hanc regulam non firmat Fel.in d.c.ex tranſmiſſa.

Et vide in doctrinis meis magiſtralibus, doctrina xiiij. in c. Actum facere impeditus.

Limita tribus modis nouiſſimis, vt per eundem Felin. ibid. B.Dias reg.325.

¶ Impeditus morbo, vel alio iuſto impedimento, mittere procuratorem non tenetur, l.ij. §. quod diximus. vbi gloſſ.& Barto.ff.l.ſi quis cautio. gloſſ.in l. quæſitum.ff.de iudiciis.

Amplia hanc cóclusionem procedere, etiam caſu quo aliquis non ſit impeditus, arduam tamẽ vel grauem defenſionem vel cauſam habeat.tex.in c. querelam. verbo, grauibus cauſis.de procur.

Limita ſex modis, vt per Zaſium in l.quæſitum.ff. de re iudicata.

Primò fallit in perſona actoris.l.j.ad fin.vbi Bart.ff.de diuer.& tempor.præſcript.

Secundò, niſi impedimentum ſit perpetuum, vel dignitatis: quia factus epiſcopus, vel morbi, quia perpetuo morbo laborat.text, eſt in l.fi. C. de procur.l. j.& ij.ff.de in ius vocando. text. in l. pars literarum. ff.de iudiciis. in quibus tangitur etiam de impedimentis propter dignitatem accedentem. Extende hanc limitationem etiam ad impedimenta longo tempore duratura, licet non ſint perpetua. Speculator in titul.de procuratoribus. §. ſecundo. ad fin.& eſt notandus text. in argument. in l.ſi longius. ff. de iudiciis.

Tertio, niſi ſit impeditus voluntario impedimento, putà nuptiarum, vel peregrè profectionis.l.j.§.vſus. de procurat.ff.ſicque intelligendus Innocen.in cap. cùm dilecti.de dolo, & contum. ſecundum Imol. in d.l.quæſitum.

Quarto, ſi impedimentum non eſt probabile, quia ex abſentis delicto cauſatur vel emergit: vt quando quis relegatur in exilium.l.Papinianus exul. de minoribus.ff.l.ſed & ſi per prętorem.§.aduerſus.ex quibus cauſis maiores.ff. Sublimita primò hanc limitationem, ſi non ſit copia procuratorum apud iudicem, ad quem citatus eſt.

Secundò, ſi ſit in vinculis & carceribus eatenus cuſtoditus: vt nemo ſecum loqui audeat, quomodo enim procuratorem mittet, qui ab hominum communicatione excluſus eſt? Paulus in d.leg.quęſitum.quod etiam tangit Imol.

Tertiò & finaliter, ſi cauſa ſit ardua & grauis, per d.c. querelam.de procura.

Quintò in cauſa electionis, quæ eſt cauſa grauis, & ardua.c.quàm ſit.de elect. lib.vj.text.eſt in c. cupientes.in prin.& in §.quòd ſi viginti.eo.tit.lib.vj.

Sextò & vltimò, ſi ſit leue impedimentum vel leuis febricula, aut infirmitas quę ſperni poſſit. text.in d. l. quæſitum. B.Dias reg.226.

¶ Impeditum & Inuitum. Quędam ex impoſſibilitate in totum impediuntur.

ff.de iur.do.l.ſi muli.§.1.
ff.de vſur.l.quoties.
ff.de aq.quot.& ęſt.l.1.§.item quęritur.
ff.de verb.obli.l in exe.continuus.
ff.de ſer.ruſt.pręd.l.in itinere.

Quędam ex impoſſibilitate, &c.) Hęc Rub. circa contractum ſibi vendicat locum, vt in Inſtit. de inutil. ſtip.§.ſi impoſſibili.& de ver.ob.§.loca.Sed ſecus in teſtamentis, vt in Inſtit.de hęr.inſtit.§.peu.& de leg. 1.l.ſi meuſ.§.1. Azo, rub.68.

Impediunt ordinandum, quę non impediunt ordinatum.

C.de nup.l.ſi liberta.
ff.de his qui ſui vel al.iur.l.patre.
ff.de ſponſa.l.futor.
ff.de ritu nup.l.omne.§.peu.
ff.de iud.l.iudex.
ff.de poſtulan.l.caſum.in fin.
ff.de pecul.l.quàm turbatus.
ff.de vſucap.l.ſequi.§.de illo.

Multa impediunt, &c.) Hoc generale eſt: recipit tamen exceptionem, vt notaui in quibuſdam contra.arg. ff.de his qui ſui, vel al.iur.ſunt.l.patre. Azo, rub.68.

Inuitus cogitur emere.

ff.com.diuid.l.communi.§.vlt. Azo, rub.68.

Inuitus cogitur vendere.

C.de patr.qui fil.diſt.l.2.
C.de ſeruo commu.ma.l.1.
C.de his, qui à non do.ma.l.1.
C.de donat.l.ſcimus.
ff.de relig.l.ſi quia.
ff.fam.herc.l.ſi pignori.
ff.de lib.cauſ.l.ſi debi.
ff.de leg.1. ſi fide.§.ſi equo.
In Inſtit.de rer.diuiſ.
ff.quemad.ſer.l.ſi locus.

Inuitus, &c.) Regulare eſt, vt nec vendere quis cogatur: ſed fallit in caſibus, vt in hac & in ſequenti Rub. vt in C.de contrah.emp.l.inuitus. & de act. empt. l. Iul.§.idem Celſus.notaui. Azo, rub.68.

Nemo ad communionem compellitur inuitus.

ff.de cond.indeb.l.ſi non ſortem.§.ſi certum.
ff.com.diuid.l.in hoc.§.ſicut. Azo, rub.68.

¶ Inuitus. Pro inuito agere, vel appellare, & inuitum defendere poſſumus.

C.de lib.cauſ.l.princi.
ff.de lib.cau.l.1.

ff.de appell.l.non tantum.in fin.

Pro inuito,&c.]. Regulare est, ne audiatur, nisi is cuius est causa, vel qui habet ab eo mandatum. Sed specialia videntur in hac Rubric. proponi. puto tamen non esse specialia: quia in his casibus suo nomine, non alieno quis admittitur. vt in C. de lib. caus. l. cognati intererat. vt infrà eod. tit. l. quoniam. Similiter resp. in ff. de app. l. non tantum. sic enim dicit, Exeat enim, &c. q. d. ratione affectionis est admittendus: alioquin si nihil interesset, contrà esset. vt ff. de app. recip. l. 1. Azo, rub. 68.

Quod aliquãdo posset nocere, omnino inhibetur, prupter incertitudinem quid admitti.

C. de vsus. l. alij. in fin. & l. amissa.
C. de dona. l. sancimus. circa fin.
ff. de re mil. l. officium.
ff. de trans. l. certum.
In Instit. de aut. tu. in medio.
In Instit. ad l. Aquil. §. qua ratione. Azo, ru. 68.

Cum aliquid prohibetur, & id intelligitur prohibitum, per quod peruenitur ad idem.

C. de vsur. l. eos. in fin.
C. si man. ita suer. al. l. vlt.
D. de his qui ad Ecc. conf. l. præsenti.
In Decre. dis. 34. præberi.
ff. de con. instit. l. quæsitum. §. si quæ.
ff. de bon. lib. l. in seruit. §. si quæ. in fin.
ff. ad Vell. l. quamuis. §. si cum.
ff. de iudi. l. 2. §. si quis post.
ff. pro soc. l. idémque. §. igitur.
ff. de tut. & cu. l. si re. §. sua.
ff. de adm. tu. l. si pupill.
ff. de trans. l. cùm hi. §. si tantum.
ff. de admi. rer. ad ciu. perti. l. 2. §. 1.
ff. de offic. procons. l. obseruare.

Quod aliquando, &c.

Cum aliquid probib. &c.] Hæ notæ sunt. Azo, rub. 68.

AUIECTIO.

Imò distinguendum, an aliquid sit prohibitum generaliter, & omnino cõtra alio modo facere poterit: an certo modo, vel certa lege, vt ne paciscatur de dolo, ne hær. instituat sub hac conditione, si Titius voluerit. hoc casu alia via aduenire poterit: quia ne agat depositi potest, & si Titius ascenderit Capitolium: quod eius pendet voluntate.

¶ IMPEDIMENTUM. Non generare impedimentũ, quod non sortitur effectum.

PRO.

Ext. de iur. patr. c. quod autem.
Ext. de app. c. constitutus.
Ext. de app. c. bonæ memoriæ.
Ext. de his quæ fi. à prælat. sin. cons. c. 2.
Ext. de desp. impub. c. accessit. & c. de illis.
27. q. 2. c. lex diuina.
C. de vind. libert. & apud concil. l. nec.
De pœnit. dist. 1. c. hæc autem verba.

CONTRA.

D. de his qui nota. inf. l. quid ergo.
D. quod quisque iur. l. 1. in fin.
Ext. de dig. c. nuper.
Ext. de elec. c. considerauimus. & c. auditis. & c. intelleximus.
Ext. de spons. & mat. c. ad audientiam.
De conse. dist. 4. c. quibus.
C. ad l. Iul. de adult. l. eum qui.

SOLUTIO.

Prima regulariter vera est in illis actibus, quibus actus cum effectu desideratur: vtputa, in electionib. rerũ ecclesiæ. Si enim prima electio vel alienatio sit nulla, & hoc sit notorium, sequens propter illam non impeditur, vt in concordantiis in prima parte rubricæ positis. Alioqui debet secunda fieri, retractata prima per superiorem, d. c. considerauimus. In illis autem contractibus, in quibus actus solus sine effectu cõsideratur, vt est in illis, per quos irregularitas inducitur, licet actus ipso iure effectum non habeat, inducit tamen irregularitatem. dicto capitu. nuper. Damas. reg. 89.

¶ IMPEDIMENTUM: Causa impedimenti cessante, cessat & impedimentum. de leg. 3. l. si chorur. §. pen. & fi. de his qui not. infa. l. qui liberorum. §. Pomp. Gribal. lib. 2. de ratione studij.

Faciliùs impeditur acquirendum, quàm impeditur acquisitum. de his qui sunt sui. l. patre furioso. de postu. l. 1. §. casum. Cõtra de recep. l. non distinguemus. §. sacerdotio. De relig. l. sunt personæ.

Impedimentum non præstat, quod de iure non sortitur effectum. Reg. vi. c. non præstat. 52. 13. quæstio. 2. cap. si verum. Riisvvich.

¶ IMPEDIMENTUM. Bonifac. Reg. lij.

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

c. perpetuo. de electiou. in vj. & capit. si compromissarius. lib. vj. de concess. præbend. lib. d. Viuiennus.

¶ IMPEDIMENTUM factum à coniuncto meo concernens causam meam non mihi præiudicat, quia de consensu meo, factum non dicitur esse. Imol. leg. hæres. § fin. ff. de cond. & demonstr. Bartol. & Alexand. leg. pupillo. §. si quis. ff. de oper. no. nunt. Ant. capit. fin. de præsnmp. Abb. ca. cum causam. de testibus. Medic. reg. 8.

Impedimentum nullum præstat, quod iuris nullum sortitum est effectum, capitulo non præstat. de reg. iur. 6. vtile enim per inutile non vitiatur. capitu. vtile. eodem titu. 6. capit. perpetuæ. de elect. 6. Doc. leg. cum quidam. ff. de leg. 2. Alexand. consilio 81. colum. 2. volum. 5. Barto. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contra tabul. capitu. si compromissarius. de elect. 6. capit. ne captandæ. de concess. præb. not. leg. qui per salutem. ff. de iur. iur. Alexand. l. serui electione. colum. fi. ff. de leg. 1. no. l. hæc conditio. ff. de cond. & demonst. Medic. reg. 6.

Impedimentum modicum non obstat quando de modico præiudicio agitur, quod quidem solo iuramento probatur. Ioan. Anan. consilio primo, columna prima, Barto. in extra. ad reprim. versic. summariæ. Afin. in Praxi Iudic. §. septimo. Amplia. 59. nume. 11. Medic. reg. 5.

¶ IMMUNITAS concessa omnibus muneribus realibus, & personalibus non intelligitur concessa his, quæ possint breuiter expediri. l. decurio. vbi Barto. C. de Decur. libro x. addentes ad Alexand. Rubric. ff. sol. matr. numero 3. Roman. l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr Medic. reg. 5.

¶ IMPEDIMENTUM an probatione, vel iuramento probari possit, superfluis omissis, tene, & dic, quòd per solum iuramentum probandum sit, & hoc est decisum per communes Doct. opin. Ror. decisio. xxxij. in antiquis. Neap. in dec. lxxix. in causa. nume. 2. alle. Fed. de Sen. cons. cix. Felin. in ca. ex parte ij. de rescr. & de hoc vide Bart. Rom. Alexand. & Iaso. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis caut. Abb. Dec. & Barba. in c.

ba.in ca. cum sit Romaua.&c.exratioue.de appell. numer.53.& nume.45.& vide capit.statutum.§. cum. versic.de rescrip.in vj.in gloss.in versic.proprio iuramento, vbi iuramentum dicitur euidens probatio, nam si quis citatur in aliquo iudicio & ille vi fluminis, tempestatis, aut ex aliqua rationabili causa non potuit illo se transferre, & non potest hæc probare, vtique stabitur, & credendum erit suo proprio iuraméto, tex.est in l.cum oportet.§.cum quis. ff.de excusat.tuto.ibi cuius fidem, & ibi glos.& Dec. in consilio cccclііij.numero 6. vbi allegans impedimentum, tenetur illud probare, quando maximè est causa immediata. Guido Pap.quęstio.lxiiij.num. 2.vbi optime.& Barto.in l.qui commeatus, ff.de re mil.& l.præses.C.de appe.versic. Et aduerte.& vide Bal.in consil.ccclx.viso instrumento, vbi dicit quòd si conductor ob impedimentum superioris non potest vti re conducta non tenetur ad solutionem affictus, nisi pro rata temporis: de quo impedimento omnino constare oportet. Rom.consi.ccclij.numero 9.vbi nota.distinguit quod nota. Tu in hac materia considera tria adducta per Alexand.in d.§.quod diximus.numer.2.primo considera impediméntum, inspecta paruitate vel grauitate præiudicij arbitrio iudicis, vel inspecto loco: videlicet si impedimentum fuerit in loco longinquo, vel solitario, vel ratione personæ impeditæ, si est bonæ conditionia & famæ. Iudex omnibus prædictis optime consideratis arbitrabitur. An iuramentum fit sufficiens probatio vel ne, per text. in l.fi. de bo.auct.iud.possid. quem text. Roman.in rubric. ff. de arbit. dicit esse not.& quòd impeditus non auditur vltra quàm semel.& ita probat text. in d.l.fi.& l.scire oportet.§. cum quis.ff.de excus.tut. & ita Ang attestatur in l. veluti.§. hæc vox.ff de edendo, & duplex est impedimentum, iuris & facti.

Limita primò, vt impeditus teneatur protestari, de impedimento facti occurso, secundum Ant.de But.cõsi.xxviij Rom.d.cons.ccclij.& Franc.de Aret.consi. cliij Imol.in c.fi.de appell.

Limita secundò, si non posset haberi copia illius contra quem esset protestandum, quia tunc sufficiet protestari secundum formam ca.pastoralis.§ fin.de offic.ord.& c. iustus metus. de appel. & l.j.§.dies.ff. quando appellandum sit.

Fallit in impedimento iuris quod impedit præscriptionem tantum currere, secundum Doct.in l.j.§.fin. C. de ann.exc.& l.quoties.C.de præc.imp.offer. Boer. quæstio.xl.nume.3.

Fallit etiam in impedimento facti quod nõ currit tempore hostilitatis, immo inchoatam facit dormire præscrip.secundum c.transmissa.de præscrip.& Bar. in l.naturaliter.ff.de vsuc.Guido Pap.q.xiij.num. 2. Bar.in l.præses. C.de appel.& idem Guido Papa q. cccexvj.num.13.ver.quæro vlterius, vbi in terminis.

Fallit etiam quando impedimentum prouenit facto superioris, secundum Bald.cons.ccclx. vol.eo.quia eo casu cõductor tenetur ad solutionem mercedis, nisi pro rata temporis suæ conductionis, prout in dicto subtili cons.rationib.ibi adductis, quod not.

Fallit etiam, quando impeditus potest remouere impedimentum, quia non dicitur impeditus qui de facili potest impedire impedimentum, c.fi. de elect.c. cum sit Romana.de appellat. Bald. in l.quibus diebus.ff.de cond.& demonst. Old.consilio ccxlvij. circa medi. Deci.in c.In nomine domini. numero 9. & 19.de testibus. I.Nouel.reg.13.

¶ IMPENSA modica ad eum plerunque pertinet, qui aliàs ad eas non tenetur. gloss.l. hactenus. ff.de vsufructu.glos.l.hoc amplius.§.fin.ff.de damno infecto: doct.l.eum qui.C.de vsufr.Itẽ in hac reg. not.quòd modica impendia non repetuntur.gloss. l.in rebus. §.possunt.de modic.impens.l.omnẽ. l.quod dicitur, l.si quis à liberis.§.si mater.ff.de lib.agn, Medi.reg.5.

¶ IMPENSÆ factæ per maritum in litigando rem dotalem, regulariter non imputantur mulieri. gloss. in l.j.in verbo, necessarij.versi.non sunt.ff.de impens. in reb.dot.fact.Spec.titu.de donat.inter vir.& vxor. §.formatis.

Fallit, quando maritus habuisset ab vxore in dotem simpliciter nomen debitoris. Barto. l.per diuersas. C.manda. Idem in d.l.j.

Regula tenet, quando accepit nomen debitoris æstimatum, quia eo casu mariti est periculum, & impensæ ipsius sunt periculo, vt probat tex.in l.si omne. ff. de hær.vel actio.vendi. S.Ianua.reg.125.

¶ IMPERATOR est dominus mundi, & lex maris. Ad leg.Rho.l.9.

Humanus esse debet imperator.C.de don.inter vi. l. si vnus.§.cùm itaque.

Iustitiæ & æquitatis amans erit imperator. Authen. vt prin §.sed & illud.

Disponens imperator circa actum inualidum, eum approbare dicitur, de re iud.l.quidam consulebant. De excu.tu.l.idem Vlp.

Nequis imaginem imperatoris in inuidiam alterius portet. Scæu.lib.4.Reg.l.38.Senatusconsulto. de iniur.Eodem lib.

Hoc crimine liberatus est à senatu, qui statuas Imperatoris reprobatas conflauerit. Ad leg.Iu.ma.l. cuiusque dolo.

Donare omnia potest Imperator. De rei vend.l.item. §.2.de euict.l Lucius.C.de rap.virg.l.1. ad leg.Rho.l. Græca deprecatio, de quadrien.præ. l.bene.l.2. &c. C.de ven.re.fis.l.1. Riisvvich.

¶ IMPERATOR. Quod Imperator non habet iurisdictionem à Papa.

PRO.

Ext.de iudic.c.nouit.
Ext.de appel.c.si duobus.
10.dist.c.quoniam idem.
8.dist.c.quo iure.
23.q.5.c.regum.
* 33.q.2.c.inter hæc. * manuscrip.32.q.6.
96.dist c.cùm ad verum.
In Auth.quomo.oport.episc.in princip.
93.dist.c.legimus.

CONTRA.

Ext.de elect.c.venerabilem.
Ext.de for.compet.c.licet.
63.dist.c.omnis electio.
De consec.dist.5.c.in die.
69.dist.c.Constantinus.
15.q.6.c.alius item,

SOLVTIO.

Dicunt nonnulli Imperatorem habere gladium à Papa, quia Constantinus imperium reliquerit Romanę ecclesię.d.c.Constantinus, Verius tamẽ est, quòd à Deo habeat, quemadmodum dicit Augustinus.8. dist.c.quo iure. Nec enim apparet Papam imperiũ accepisse, neque Constantinus potuit successori suo pręiudicare. Damas.reg.116.

Imperator Vt non debet adimere, quę cõcessit. In Aut.dc

In Aut.de referen.
In Aut.de æqual.dot.§.didicimus.
Imperator Vt non debeat adimere consuetudines seu priuilegia ciuitati, aliis personis concessa.
In Aut.vt nom.impera.do.præpona.
Imperator Vt non mutadat alienam.
In Aut.vt nom.Imp.do.præpo.
¶ IMPERATOR. Nota, Imperatorem aliquid de Imperio diminuere pro vtilitate subiectorum.
In Aut.eo.§.1.& vlt.
In Aut.vt cū de appell.§.si quis. Azo,ru.104.
CONTRA.
Quid Iudæus Iudæo, quid Catilina Cethego
In Aut.eo.in prin.§.itaq; do.§.causas.§.si q.
In Aut.vt ex hac iust.do.præ.§.illud quoque.
¶ IMPETRARA quis Veniam potest, vt possit parentes, patronos, & alios huiusmodi in ius vocare, sine eorum consensu.l.quæcunque.ff.de in ius voc.Innocē.dispendiosam.de ind.l.quæuis.ff.de in ius vocan. l.ea quæ.C.quomodo, & quando iudex. Med.reg.8.
¶ IMPETRANS cum clausula appellatione remota extenditur ad reconuentionem ex parte rei connenti.c.prudentiam.de mutuis petit. ampl.etiam si impetrans renunciet dictæ clausulæ. Bald.capitulo qui bufdā.de confuetud.feudi. Implere quilibet prius debet contractum pro parte sua agere volens contra alium ex correlatiuis, ita & alter.l.Iulianus.§.offerri.vbi Doct.ff.de actio.emptio. Bald.leg.cum res. oppos.2.C.de probat.& l.4.C.de vsufru. Med.reg.9.
¶ IMPETRANS, debet facere mentionem de primo rescripto.text.in c.cæterùm. vbi doct.de rescript.
Amplia quatuor modis, & limita septem: rursus primā ampliationem limita decem modis, vt per Felin.in d.c.cæterùm.
¶ IMPETRANS obtinere dispensationem super pluralitate beneficiorum, si tacuerit vnum eorum, quæ possidet, etiam si minimum sit, impetratio erit nulla, etiam hoc idem si errauerit in expressione valoris, etiam in minimo.not. Doc.e. si proponente de rescr.c.si metu.de præb.6. Medic.reg 5.
¶ IMPETRANTI, asserenti non valere beneficium plusquam expresserit, incumbit probandionus. Ita Car.in ca. si de præsump. dicens se ita consuluisse:& notant Io.de Fanno & Cald. quos sequitur Fel. vbi hoc confirmat in c.ad aures.de rescript.in antiq.
Limita dupliciter, vt per eum ibi. B Dias reg.327.
¶ IMPETRATIO beneficij in aliqua ecclesiarū diœcesis, non comprehendit ecclesiam cathedralē, ideo oportet eam exprimere.tex.in cap.quamuis.lo j.de præb.libr.vj.cum his, quę allegat Fel.in ca.in nostra. de rescrip.
Limita septem modis, vt per eum ibi. B.Dias reg.328.
¶ IMPETRATIO de beneficiis in aliqua ecclesiarū diœcesis, nō comprehēdit ecclesiam cathedralem, ideo oportet eam exprimere, no. in c.in nostra, de rescrip.
Fallit in 7.casib.quos not.Felin.in d.c.in nostra.
Impetrans debet facere mentionem de primo rescripto, c.cæterùm, vbi Doct.de res.
Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 7.per Fel.in d.c. cæterùm.
Impetratio facta ab excommunicato est nulla, no.om nes in c.venerabilem. de excep.
Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 7.à Felin.in d.c.venerabilem, col.1.& 2. Don.Fina,l.b.c.

¶ IMPETRATIO facta ab excommunicato est nulla.tex.est in c.j.de rescri.lib.vj.notant omnes doct. in c.venerabilem.de excepr.
Amplia tripliciter, & limita septem modis, vt per Fel. in d.c.venerabilem. B.Dias reg.330.
¶ IMPETRATIO rescripti facta ab excommunicato est nulla, text.est in c.j.de rescrip.in vj.
Amplia etiam si impetratio fieret de consensu partis aduersæ. Specu.in tit.de rescript.præsent.§.ratione quoque.versic.Item quod impetrauit.d. Anton.de Butr.in c.cæterùm, de rescript.
Amplia etiam si esset impetratum super professione. Cald.consil.xij.tit.de regula.
Fallit, quando excommunicatus appellauit ab excommunicatione.c.2.de rescript.in vj.
Fallit in occultè ante excommunicato, impetrato nomine suæ dignitatis. Anto.post Inno.in c. si verò. de sent.excom.secùs si pro se ipso.Inno.in cap.cùm dilectus, de consuetud.quod ordinauit in cap.Rodulphus, de rescript.
Fallit in eo qui impetrat contra Episcopum suum quē ipse Episcopus occultè fecit ipsum excommunicare, ad hoc vt ne valeret impetratio, secundum Domi.in d.c.j.de rescrip in vj.libro.
Fallit, quando petit defensinè veniendo ad detractationem missionis in possessionem ex primo decreto, ibidem.
Fallit, quando reus & actor impetrant simul super consequutiuis iudicium ibi.
Fallit, quando talis excommunicatus erat reus necessarius, & impetrat super aliquo articulo molestiam & necessitatem sibi inferentem ibi.
Fallit, quando pronuntiatur super exceptione opposita contra excommunicatum, quòd ipse non fuerit excommunicatus & non est appellatum ab illa. ibi.
Fallit, quando sententia esset lata pro reo non excommunicato & cōtra actorem excommunicatum reo ignorante suam excommunicationem ibi.
Fallit, quando fuit concessum rescriptū motu proprio principis ibi.
Fallit, quando impetratur à Papa, & fit mentio in rescripto de excommunicatione impetrantis ibi.
Fallit, quando id impetrans fuit excommunicatus post appellationē legitimā, & ne dum determinatū est an causa seu appellatio sit legitima vel non.ibid.
Fallit, quando excommunicatus pro excommunicato.ibi.
Fallit, quando fit commissio ad instantiam excommunicati, & rescriptum loquitur impersonaliter, ibid. S.Ianua.reg.136.
¶ IMPOSSIBILE. Quis obligatur ex impossibili.
In Decret.distinct.19.in canonicis.
C.de a dil.act.l.3.
l.de pact.Rubr.pacta.
ff.de doli excep.l.apud Celsum.§.idē Labeo.
ff.de euict.l.si ita quis stipulanti.
ff.locati.l.dominus horreorum.
ff.de pactis.l.iurisgentium.§.vlt.
ff.de verb.obl.l.continuus.§.illud inspiciēdū.
ff.commu.tam vrb.quàm rustic.præd.l.2.& l. venditor. Azo, rub.11.
¶ IMPOSSIBILE. Bonifac.Reg.vj.
Nemo potest ad impossibile obligari.
L.si stipuler.ij.respons.ff. de verborum obligatio.imò iure impossibilitas nocet: & quæ contra leges bonósue mores sunt, habentur pro impossibilibus in tantùm

in tantũ vt nec iuramento confirmentur. Viuienn.

¶ IMPOSSIBILE. Ad impossibile neminem obligari. l. si quis in graui. ff. ad Silla. in l. nõ solum. ff. de act. & obliga. & multa de impossibilitate videas apud Marsil. in l. 1. §. præterea. ff. de quæstio. numero 83. vbi enumerat omnes effectus impossibilitatis. Don. Fina, libr. 5.

¶ IMPOSSIBILE: Fieri. Paul. † al. Vlpian. Lib. 3. ad Vitellum. Lex clxxxij. al. lex cxliiij.

Quod nullius esse potest, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere.

Vid. l. impossibilium eod. tit. Viuiennus.

¶ IMPOSSIBILE. Vlpianus lib. xxiij. ad edic. Lex cxxv. al. clxxvij.

Ea quæ [ad dandum] impossibilia sunt, vel quæ in rerũ natura non b sunt, pro non adiectis habentur.

ADDIT. pro inclusis legitur in P. flor. dari. b aliàs, existunt.

Argumenta huius regulæ desumes ex re. & l. su. Bona fides. & l. Impossibilium inf. In rerum natura non existentia, pro non adiectis habentur. Viuiennus.

¶ IMPOSSIBILE. Vlpian. xlij. ad Sabinum. Lex xxxj. al. xxxij.

Verum est neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere. Quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, vt vtilem actionem aut a pactum efficere possit.

ADDIT. a al. factum. & sic in pandect. florent.

Coniunge l. 50. de pact. cum aliis. l. in bello. §. facto. in princi. sup. de cap. l. si ita quis. de euict. l. j. §. si vir. de acq. possess. in auth. de æqual. dot. §. j. Viuiennus.

¶ IMPOSSIBILE l. 146. impossibilium. 199. §. quæ rerum natura. 178. ea quæ dari. 32. Verum.

Allegans impossibile non auditur. De interrogatoriis. l. confessionibus. Ad leg. Aqui. l. vnde. §. fi. Riisvvich.

¶ IMPOSSIBILIA non veniunt in generali dispositione. l. quamquam. ff. de rit. nupt. l. si pater. ff. de his quæ in fraud. cred. l. locus. §. 1. ff. ad municipal. capit. tua. de decimis. cap. à nobis. de senten. exc. Barto. l. si quis. ff. de cond. indeb. l. si quis in graui. ff. ad Syllan. c. nemo potest. de reg. iur. 6. l. si stipuler. §. 2. ff. de verbo. obliga. l. cum hæres. §. 1. ff. de stat. liber. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. oblig. Bart. l. 1. ff. de hæred. inst. idem l. fina. ff. si cert. pet. Aret. §. impossibilis. inst. de inutil. stipul. Medie. re. 1.

¶ IMPOSSIBILE. L. 178. Vlpianus libro vigesimoprimo ad edictum.

Ea quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur.

Iunge l. 145. impossibilium, l. 143. quod nullius, l. 149. vbi, §. quæ rerum natura. DARI. Al. ad dandum. NON SVNT. Nec esse possunt. arg. Institu. de inuti. stip. in princ. ne obstet l. interdum, de verborum obligation. Riisvvich. paratit.

¶ IMPOSSIBILE. L. 145. a Celsus libro octauo Digestorum. al. Marcellus.

Impossibilium nulla obligatio est.

Iunge l. 143. quod nullius, l. 32. verum, l. 178. ea quæ dari, l. quod alicuius, capitu. nemo potest ad imposs. in 6. de act. l. 1. §. si id, l. non solum, 30. quæ sen. sine ap. l. fin. de verborum obligation. l. inter, §. sacram. l. 35 si stipuler, primo & secund. respon. §. item quod, l. impossibilis, de contrahen. empt. l. cùm ab eo, Institu. de inuti. sti. in princ. de inter. ac. l. si is, §. in totum, ad legem Aqui. l. inde, §. fin. si certum peta. l. 4. l. eius, de vsufru. l. secund. quibus mod. vsufru. amit. l. sicut. in fi. de ac. & ob. l. prima. §. si id. Exem. C. de contrahen. stit. l. 8. de pact. l. 14. ius agnationis, Institu. de verborum obligatio. §. loca, quod cer. lo. l. 2. §. qui ita. Exc. de cond. ap. capitu. 1. Contrà de cond. inst. l. 1. de con. & de. l. obtinuit, de verborum obligation. l. fin. §. si inter, l. 35. nisi per quem, l. 137. §. si ab, l. 126. §. fin. de pact. l. 50. non impossibile. de euict. l. 31. si ita sti. Triplicem autem impossibilitatem tradit gloss. in d. capit. nemo, & §. impossibilis, Institu. de hæredibus instituend. Riisvvich. paratit.

¶ IMPOSSIBILIVM nulla est obligatio. l. impossibilium. vbi Bartol. Alberic. Rosat. & P. Decius. ff. de regul. iuris. c. nemo potest. vbi Dinus, & Io. And. & reliqui pontificij. eod. titu. lib. vj. Ratio, quia non videtur habere animum se obligandi. l. non solum. ff. de actiu. & obligat.

Amplio regulam, vt procedat, etiam si iuramẽtum appositum sit. glo. in d. c. nemo potest.

Amplio, vt habeat locum & in iudicis præcepto. l. fi. ff. quæ sentent. siue appell.

Amplio in vltimis voluntatibus, singulis contractibus in matrimonio, confessionibus, & legibus, glo. in d. c. nemo potest.

Limita vt per Dynum, & Ancharanum in d. cap. nemo potest. P. Prat. reg. 420.

¶ IMPOSSIBILE. Celsus † al. Marcellus. libr. viij. digestorum. Lex cxxxv. lex. cxlv.

Impossibilium nulla obligatio est.

Quemadmodum si quis promittat se sororẽ ducturũ, quod iure impossibile est. Idem etenim dicitur l. quod nullius esse potest. in regul. nemo potest. eodem titu. in vj. ad idem text. l. j §. si id quod. de act. & oblig. G. Viuiennus.

¶ IMPOSSIBILITAS vitiat. l. impossibil. ff. de verborum obligationib. l. continuus. §. illud. vbi Bartol. Alexand. Alberic. Alciat. ff. eodem. Bartol. in l. prima. ff. de condit. instit. vbi recenset varia impossibilitatum genera.

Amplio, vt procedat in vltimis voluntatibus. l. idem Iulianus. §. fin. ff. de lega. 1. & in l. si stipuler. ff. de verbo. obligation.

Amplio, vt procedat in contractibus, dicta leg. si stipuler.

Amplio in sententiis & rescriptis, docto. in l. si impossibilium. ff. de reg. iur.

Fallit in matrimonio, capitu. finali, extrà de conditio. adpositis.

Fallit, quando impossibilitas est in aliquo accidenti. l. si mihi & tibi. §. si quis seruos. ff. de leg. j.

Limitatur in casu l. 1. ff. de condit. insti. & vide latissimè ibi per Bartolum.

Ludouicus Roman. consil. cccxlviij. incipien. quæritur nunquid. videtur dare alias quatuor limitationes, quæ ad difficultatem, non impossibilitatem referendæ sunt. tu cogita. P. Prat. reg. 419.

¶ IMPROBVS est, qui de viuentis hæreditate sollicitus est. de vul. l. 2. §. incendimur. Riisvvich.

¶ IMPROBITAS. Venul. lib. 12. stipul. Lex xcix. al. l. c.

Non potest videri improbus, qui ignorat quantum soluere debeat.

Nec improbus, nec in mora videtur, sicut & is, qui ad iudicium prouocat, si sine frustratione id faciat. Quòd si quis petat plus debito, habemus iustã causam litigandi super toto, nisi actor dicat se paratum partem recipere, per tex. qui bene probat. Viuien.

IMIRO

¶ IMPROVISVM. Quæ ex improuiso casu accidunt, fato non noxæ imputantur. Anto. Cod. de Sic. leg. 1. Riiswich.

¶ IMPVNITAS, & Vis. Vim Impunè fieri.
ff. locati. l. quæro. §. inter locatorem.
ff. ad leg. Aquil. quemadmodum. §. 2.
ff. de itinere actuq; priuat. l. veteres.
ff. de his, quæ in fraud. cred. l. ait prætor. §. si.
ff. de acqui. rer. dom. l. quamuis.
ff. de aqua quotid. & æstiu. l. 1. §. illud. Azo. ru. 89.

CONTRA.

C. vnde vi. l. si de possessione. & l. in a nsor. & l. si quis in tantam.

Impunè, &c. & contrà] Impunè facit violentiam in casibus, quos suprà notauimus in illa Rubri. In quibus casibus ius sibi dicere quis potest, aliàs non: vt in cõtraria Rub. Azo. rub. 89.

Damnum præsens debet præstari.
ff. ad leg. Aquil. l. si quæ proinde. l. inde Nerat. §. idem.
ff. locati. l. si quis fund.
ff. de his qui deiec. l. vlt.
ff. de eo quod certo loco. l. arbi. §. vlt.

CONTRA.

ff. si quis caut. l. quod antè. §. vlt.
ff. de eden. l. vbi exig. §. si autem.
ff. de act. empt. l. si sterilis. §. 3.
ff. de seruo corrup. l. vlt.
ff. de peri. & com rei vend. l. vlt.
ff. de priuat. delict. l. 2. in princ.

Damnum, &c. & contrà.] Quando præsens vel præteritum tempus debeat attendi in damno, vel interesse petendo, dic vt suprà de temp. consider. ad determinationem contrariæ Rub. Azo. rub. 89.

Inciuiliter factum pœnam non meretur.
C. de pigno. l. cred.
C. de Episc. & cler. l. affi.
ff. de feriis. l. 2. §. 1.
ff. quando appellandum sit. l. 1. §. biduum.
ff. de arbit. l. sicut.
ff. de re iudic. l. duo tempora.
ff. de relig. l. si quis. §. fundum.
ff. de sepulch. viol. l. prætor. §. non propriè.
ff. de decur. l. non tamen. §. 1.
ff. commun. diuid. l. Sabinus.

Inciuiliter, &c.] Hic notantur casualia quædam, aliàs enim obtinet regula generalis. vt C. ad l. Iul. maiest. l. Gracchus. & C. de legib. & consl. non dubium. Azo, ru. 89.

¶ IMPVTO. Imputare. c. Damnum quod quis sua causa sentit, sibi debet, nõ aliis imputari. Reg. vi. Itẽ c. 41.

Imputari non debet ei per quem non stat, si non facit quòd per eum fuerit faciendum. vide Periculum. Riiswich.

¶ IMPVTARI non debet ei, per quem non stat, si nõ faciat, quod per eum fuerat faciendum. ca. imputari. de regul. iur. 6. vt si quidam tertius eum impediret. Din. & Boer. d. loco. Medic. re. 8.

¶ IMPVTATIO. Bonifa. Reg. xlj.

Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

Vid. l. in testamento, & l. Titio. j. §. Titio genero. ff. de cõdit. & demonstrat. Viuiennus.

¶ INCARCERATVS debitor, ex debito ciuili, pro vna causa, vel ad tempus, an possit ad instantiã eiusdem, vel alterius creditoris sequestrati, vel recommendari. Barto. in l. sed eximendi. ff. ne quis eum qui in ius. Bal. in authen. ei qui. nume. 13. Idem in l. legata inutiliter. parum post princip. ff. de leg. j. & Bartol. in l. secund. ff. de custo. reo. & idem Bald. in l. quque. in princ. ff. de in ius voc. tenent intrepidè quòd sic. hoc idem tenet Bald. in tract. de carceribus. §. restat modo. in priucip.

Amplia istam regulam, vt etiam debitor captus in domo propria pro debito fiscali & incarceratus, in carcere publico poterit etiam pro debito priuato recommendari, secundum Barto. in l. cum eo. ff. ad leg. Iul. pecul. hoc idem Bald. in dict. tract. de carcerib. §. restat modo. nume. 3. alleg. text. in l. quoties. Cod. de exact. tribu. lib. 10.

Fallit primò, in carcerato in die feriata, ex quo eo die recommendatio carcerati nullo modo fieri potest, secundum Bald. in dict. authen. qui. nume. 13. Cod. de bonis auct. iud. possid. & in d. l. legata. ff. de leg. j. vbi dicit, quòd si captura principalis debitoris non valet, minus etiam valet recommendatio, vbi etiam plus dixit, quòd si non valet compromissum, minus valet prorogatio. Barto. in l. cum vnus. ff. de bo. auct. iud. possid. quod tu not.

Fallit etiam in carceratis pro criminibus, quia nullo modo possunt recommendari, nec intromitti pro aliis excessibus, ex lege Senatus 1514. & minus pro debito ciuili vigore alicuius sententiæ, secundum Bar. in l. 3. ff. de custo. reor. licet aliàs ex lege 1512. carceratus pro vno delicto oporteat, etiam pro aliis criminibus intromitti & placitari, quæ lex hodie est abrogata & correcta per d. l. 1514. quamuis proclamati ex aliquo casu, si se præsentant in carceribus obtinent fidantiam, vel saluum conductum, quo mediãte nullo modo molestari possunt pro aliis excessibus, vel criminibus, quia forma salui conductus sibi obseruari debet, prout in dies practicatur, & hoc vigore prædictæ legis 1514. quod tu not.

Fallit etiam in casu quando quis est conductus debitor in casono de frezaria, qui ibidem non potest vigore alicuius sententiæ intromitti, vel recõmendari, ex quo locus ille non est locus publicus, & nullus potest incarcerari, nisi in locis publicis, & in locis communiter deputatis, secundum Bald. in d. tracta. de carceribus. in §. restat modo. nume. 4. versi. restat videre, quod not. nisi debitor se contentaret & promitteret stare in eo loco, secundum Innoc. in c. ex literis, vel rescripto. de iureiurando. l. Non. re. 15.

¶ INCENDIVM, Succendere. Qui domum vel aream voluntariè succendit, sublata vel incensa omnia restituat, & tribus annis pœniteat.

Extra de iniur. si quis domum. Canon tamen quod si ex odio vel iniuria hoc fecerit, excommunicari debet, ne ca absolui donec satisfecerit, & iurauerit, quod ignem de cætero non apponet. Imponitur autem si bi vt Hierosolymam vel in Hispaniam vadat in Dei seruitio anno integro ibi moraturus. Si quis autem archiepiscopus vel episcopus hoc relaxauerit, damnum restituat, & ab officio episcopali per annum abstineat. xxiij. quæstio. viij. pessimam. Hodie autem postquam sunt denunciati, non possunt citra sedem apostolicam absolui. ext. de sentent. excommun. tua nos. Imo text. loquitur de incendiariis indistinctè postquam sunt publicati. Et Ber. hoc idem dicit expressè. Et Gra. ext. de sent. excom. quicunq;. & Goff. licet Ro. contrarium dicat. Secundum autem leges qui in ciuitate data opera incendiũ fecerit: si sit humilis, subiicitur bestiis: si sit in aliquo gradu, decapi-

tatur, vel in insulam relegatur. ff. de incend. rui. nauf. l. si. Qui verò alibi, vt in villis vel castris remessis ibidem ædes positas combusserit: si hoc dolo fecerit comburitur. Et hoc intelligendum secundum Host. si sit humilis. Si autem hoc ex sua negligentia contingerit resarciet damnum, vel si minus idoneus sit, patum vel leniter castigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur: vt ibidem dicitur. l. qui ædes. Viuienn. re. 41.

¶ INCENDIVM contingens in domo Titij, si inferat damnum vicinis, debet per ipsum emendari, si Titius in dolo, vel in culpa fuerit. Bald. leg. 2. C. depositi. Petrus de Vbaldis in tract. de Socie. 8. p. q. 18. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad l. Aquil. Sali. leg. quæ fortuitis. ff. de pign. act. Med. re. 8.

¶ INCENDIVM inhabitantium culpa venisse præsumitur, l. venditio, ff. de periculo & commod. rei venditę, gl. in l. si modo, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 178.

Inhabitantes, siue paterfamilias, ex culpa leuissima tenetur ad damnum incendij. Fallit in 5. casib. vt per Lancil. in tract. de off. præt. in tit. de incendiariis, vbi latissimè videas de ista materia. Donat. Fina, lib. 4.

VBI incendium occurrit culpa inhabitantium: dubitatur, an incendiarius teneatur ad emendam damni sequuti ob hanc causam, tu tene, quòd sic. & ita iudicatum fuit secundum decis. Grāma. iij. nume. 18. per doct. sing. Corset. in versi. forum conscientiæ. sing. v. quæ opinio est communis. licet Barba. aliter sentiat. Ita Innocen. in capi. sicut dignum. de homicid. per l. capitalium. §. incendiarij. ff. de pœnit. & facit leg. qui ædes. ff. de incend. rui. & nauf. Salicet. in l. quæ fortuitis. nu. 1. C. de pigno. act. Bale. in l. data opera. C. qui acc. non poss. Ang. in tractat. male. in versi. incendiario, in magna addit. nume. 1. Marsil. in l. j. num. 113. vbi plura. ff. de sica Et hoc tene quando incēdiarius fuit in lata, leui, aut leuissima culpa: si vero in dolo, Tunc tenetur igne comburi, quia ignis multis mortē præparat, vt experientia docet quæ est rerum omnium magistra. & ita tenet Angel. per l. qui ædes. ff. de incend. rui. & naufr. Communiter tenetur, quòd ignis proueniat culpa inhabitantium, & ad hoc necesse est probare culpam certæ determinatæ personæ, vt de incendio quis teneatur: & ideo quando incendium habuit originem ab incerto auctore, tunc non præsumitur culpa inhabitantium, & ita tenuit Ioann. de Ana. consi. lxxj. visis, & diligenter ponderatis. & ideo sententia condemnatoria sequi non potest contra conductores inhabitantes. Ita Bald. etiam in consil. ccccxlj. nume. 1. volum. j. & consi. lxxvij. numero 4. in iij. part. volumi. cum incēndium possit in domo alicuius ex multis causis oriri, secundum opinio. Bald. ideo est necesse probare immissionem ignis à certa & determinata persona, alioquin non probato facto, vel culpa certi hominis, tunc conductores & inhabitantes condemnari non possunt iuribus omnibus satis notis, per leg. si vendita. ff. de per. & commod. rei vendi. & per leg. quæ fortuitis, Cod. de pignor. actio. & leg. iij. ff. de offic. præfe. vig. & ibi doct. mod.

Fallit de iure canonico, ex quo incendiarius est ipso iure excommunicatus, nec absoluitur priusquam satisfaciat, & iuret nunquam talia facere, & nemo potest ipsum absoluere nisi Papa, vt capit. tua, extra de sentent. excommu. & habetur xxiij. quæst. viij. cap. si quis membrorum. Arimin. in Apost. Angel. in versic. incendiario. in 1. versi. adde tamen in hac materia in tract. Meri. & non absoluitur nisi prius damnum illi cui intulit resartierit, vt in c. subsequent. c. membrorum. xxiij. quæst. viij. quod not.

Fallit etiam, quando aliter & alio modo ex forma statuti cautum reperitur, secundum communiter doc. prout Boe. quæst. xxvj. nu. 17. I. Noue. re. 26.

¶ INCENDIVM regulariter habitantium, culpa venisse præsumitur. l. venditio. ff. de peri. & comm. rei ven. & not. gl. in l. si modo. ff. de legatis prim. & in l. iiij. §. j. ff. de offic. proconf. & leg.

Primò fallit, vbi ex parte habitantis probetur, quòd incendium aliunde processit, & absque culpa sua, & suorum, pro quibus tenetur. in l. insulam. §. final. ff. locati. & ita videtur sentire Bartolus in l. si quis ex argentariis. §. pen. ff. de edendo, quod est mente tenendum secundum Ioannem de Imol. in d. l. si modo culpa. sed in contrarium facit, quia conductor non teneatur nisi de lata & de leui culpa: vt l. contractu. ff. de reg. iur. l. si vt certo loco. §. nunc videmus. ff. commo. nisi in casu l. si metus. & ibi notatur ff. locat. sed culpa, quæ præsumitur in incendio, est leuissima: vt est glo. sing. in §. præter eorum. Instit. qui. mo. re contrahi. ob. &c.

Secundò fallit, quotiescunque ille qui habitabat in domo, consueuit esse vigil, & diligens, & alia indicia cōtra eum non apparerent: nam tunc in dubio non tenetur de incendio. ita not. domi. Baldus in consilio incip. quidam testator decernere. alleg. in argumen. l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milita. & l. argentum. ff. commodati. quod est notandū: & de hac materia habetur per Salicet. in l. quæ fortuitis. Cod. de pignoratitia actione. vbi dicit quòd hoc est not. B. Soc. re. 222.

¶ INCENDII timore si à vicinis fuit domus alicuius destructa, tunc vicini tenentur domino damnum resarcire. tex. est in arg. secundum Bart. ibi, in l. secund. ad l. Rhodi. de iactu. in princ. tenet Alber. in ij. parte statut. q. cxiiij. Ang. in consi. xciij.

Limita. nisi probaretur quòd domus illa omnino combureretur. text. est in leg. si alij. §. est etiā alia. ff. quod vi aut clam. per quē ita restringit Feli. in ca. tua nos. de sentent. excommu. & regula procedit secundum eum, quando domus fuit destructa ad abundantem cautelam. B. Dias re. 331.

¶ INCERTITVDO loci actum vitiat. text. in l. qui insulam. ff. de verb. obligat. & ibi Alexand. Imol. locus igitur certus exprimi debet vsque adeò, vt non solùm exprimi debeat forma, seu qualitas loci, sed etiam cum sit latitudinis, & longitudinis locus. & ita concludunt Albericus, & Alexander in dicta lege, qui insulam. per leg. si domus. in princip. ff. de legat. j. & ibi Barto. in secund. opposit. Alioquin stipulatio est nulla, vt censent And. Alciat. post alios dict. l. qui insulam. per l. tertiam. §. si quis insulā. ff. de eo, quod certo loc. quo textu clarissimè probatur nostra regula.

Amplio regulam, vt procedat in contractibus: doctrina est Alexand. Imol. in dicta lege, qui insulam.

Ampliat idem Alexander ibidem ad vltimas voluntates: in quibus incertitudo loci vitiet, per dictam legem, si domus. in princip. & in eadem sententia fuisse Raphaelem dicit: quod tamen intellige, & declara, vt per eundem Alexandrum. Diuersum tamen cēset Andre. Alciat. creditque incertum relictum domus sustineri per d. l. si domus. Tu vtriusque rationes expende.

Limitatur, si locus generaliter adiectus sit, putà, Insulā

Capuæ ædificare spondes? l. eum, qui insulam, ff. de iudic. tametsi non fuerit expressum, qua parte Capuæ. argument. l. optimam, C. de contrah. & commit. stipulat. & ibi doctor. & in capitul. j. de fide instrument.

Fallit etiam si locus specialiter sit expressus, sed non qualitas, aut modus. Alcia. d. l. qui insulam. vnde ex Lud. Rom. sententia censet mediocrem deberi, vel ex qualitate artificij, & negotij gesti. Albericus tamen Rosat. & Alexand. Imol. contra dixerunt in d. l. qui insulam. post Iac. Arenam in dict. leg. qui insulā. & Angel. in d. l. si insulam, Romani opinionem diluit Alexand. hac distinctione: quia (inquit) in rebus, quarum aliquæ reperiuntur, quas magis expedit non habere, quàm habere, tunc debetur mediocris. leg. legato generaliter, ff. de legat. j. & leg. si quis argentum, §. similique modo, C. de do. tit. gen. exemplum in seruis: inter quos plures reperiuntur fures. Secus in aliis rebus, vt in domo: quia tunc omnimoda incertitudo vitiat. dicta lege, si domus. Hactenus Alexand. Imol.

Limita, etiam si locus sit comprehensus sub multis alternationibus, veluti, Promittis mihi facere insulā, aut in tali area, aut in illa, aut in illa: talem enim stipulationem valere recepsissimum ait idem And. Alciatus per l. 3. in princip. iuncto versic. proinde, ff. de eo, quod cert. loc.

Limitat Alciat. in promissione operarum, vt valeat, etiam non adiecto, quo loco præstentur, idque per l. interdum, §. j. ff. de verborum oblig. P. Prat. re. 422.

¶ INCERTITVDO vitiat actum, l. ita stipulatus, ff. de verb. oblig. leg. cùm post. §. gener. ff. de iure dot. vbi Doct.

Fallit in 3. casibus, quos ponit Iason in dict. l. ita stipulatus.

Fallit in 5. casibus, vt per Socin. reg. 45. in addit. omnes casus quos incertitudo vitiat, enumerat Marsi. in Rub. de probat. nu. 354. & seq. Don. Fina, lib. 5.

¶ INCERTITVDO quantitatis actum vitiat. l. ita stipulatus. la grande, ff. de verborum obligationibus, Bartolus in l. quidam, ff. de rebus dubiis, & ibidem Raphael. Paul. Castr.

Amplio regulam, vt procedat in stipulatione. d. l. ita stipulatus. vbi Barto. & reliqui scrib. tex. in l. triticum. & ibid. hoc not. Bart. ff. de verb. obligat.

Extenditur hæc regula ad sententias, l. penultim. C. de sentent. quæ sine cert. quantit. & ibi Bart Felin. in c. cùm venerabilis. ext. de excep. quod declara, vt per eundem Bart. in d. l. penult. Speculator lib. vj. de sentent. §. qualiter. versi. item debet esse. l. idem Pomponius, §. si. ff. de rei vend.

Porrigitur item ad libellum, adeò vt incertus non valeat. Modern. in §. curare. institu. de actionib. tex. expressissimus in c. 2. extra de libell. oblat. & ibi hoc not. Panor. & Felin. Lanfrancus Orianius in c. quoniam contra, §. petitiones. de probationibus. in antiq. quod tamen limita, vt per Doct. in d. §. curare. & per Canonistas in c. 2. supra citato. & Moder. Repet. in c. cùm ad sedem. de restit. spol.

Procedit etiam in arbitro, l. quid tamen, §. Pomponius ait, ff. de arbitr. vbi dicit tex. Pōponius aitinutiliter arbitrum incertum, incertum dicere. & Bartolus, ibi in Summario, Sententia arbitri incerta est nulla.

Idem iuris est & in locatione, quæ mercedem quantitatis cōtinet, l. si merces. in ipso statim initio. ff. loc.

Amplia regulam, vt procedat etiam in datione libertatis incertis personis, l. cum ex pluribus, ff. de manumiss. testam.

Ampliatur regula in casu l. cum duo. ff. de in diem adiect. vbi adiectio incerta non facit discedere à prima emptione, idque propter incertitudinem.

Habet etiam locum regula in exhæredatione incerta: vitiat enim actum, l. 2. ff. de lib. & posth. vbi latè Bar. & reliqui veteres, & nouissimi interpretes.

Amplia in accusatione, siue libello accusatorio, l. libellorum. vers. quòd si. ff. de accusat.

Amplio in hæredis institutione, l. in tempus. vbi Doct. ff. de hæred. instit.

Amplio, vt vitiet confessionem. l. de ætate, §. nihil. ff. de interrog. actio.

Regula sic ampliata, extensáve, reliquum est, vt adsignemus causam, & rationem, cur incertitudo vitiet. Bartolus hanc adfert in d. l. ita stipulatus. in 1. & 2. oppositi. scilicet, defectum consensus, idq; propter errorem. Alciatus verò lib. j. Paradox. capitulo x. aliam, quam (se auctore) veriorem putat, reddit. Est autem hæc, propter deficientem probationem: quia quæstio est facti. dict. l. triticum. & l. idem, ff. de statu hominum. Idem tamen Alciatus in d. l. triticum. alias rationes adducit acutiùs re introspecta. prima hæc est. Generalitas verborum. Posset reus id dando liberari, quod interesset actoris suscipere, vt in eo, qui fundum dare promisit: nam dando palmum terræ liberaretur. Est & alia ratio, scilicet, Error præsumptus, vtporè quia actum erat, rem certiùs exprimi: & per obligationem reperitur certa illa expresio omissa. & hanc senserat Barto. in dict. leg. ita stipulatus. in prima opposit. vel si quis dare animal promiserit: nam dando muscam, liberaretur. Tertia ratio est præsumptus dissensus, & hęc est ratio reddita per Bartolum, quam in Paradoxis improbauerat Alci. in d. l. triticum. de probat. Quarta, probationis defectus, vt superius diximus ex Alciato. Quælibet harum rationum vera est, propter quas vitiatur actus.

Regula nostra fallit variis casibus, primò,

Fallit, fauore dotis, l. cùm post. §. gener. ff. de iur. dot. & rationem huius fallētiæ adsignat Iurisconsultus Papinianus in dict. §. gener. Dotis enim quantitas pro modo facultatum patris, & mariti constitui potest. Ex quo rectè infertur, vt incertitudo dotis nec libellum, nec sententiam vitiet: doctrina est Bartoli in l. prima, ff. de eden. in rubric. ff. soluto matrimon. Alciat. in dict. l. triticum. limitatione vj. Iaso. in dict. rubric. ff. solu. matrim. Nec mouet me text. l. j. C. de dotis promiss. quia vt Ripa scribit dict. l. ita stipulatus. versicul. incertitudo quantitatis. illa lex j. se fundat solum in ratione incertitudinis, ff. verò. §. gener. loquitur in patre dotante, qui secundum vires patrimonij tenetur filiam dotare. Sed nec incertitudo vitiat dotis legatum, l. si filiæ pater. ff. de leg. 3. & rationem ibi adducit Iurisconsultus, quam vide, vt ibi per eum.

Fallit in legato, & promissione facta ad refectionē viæ publicæ. l. quidam testamento, Reipublicæ, ff. de lega 2. & rationem ibi ponit Cælsus Iurisconsultus illius legis auctor. Hanc tamen limitationem improbat Ripa dicta lege, ita stipulatus. Tu cogita, an verum dicat.

Restringitur fauore alimentorum. leg. si cui, ff. de ann. leg. vbi bonus text. & leg. cùm alimenta. ff. de alim. & cib. leg. Has tres fallentias ponit Bartolus in leg. j. ff. solut. matr. versic. aliud priuilegium. quibus ad-

dit & turelam. Conclude ex Bartolo ibidem dationem tutelæ incertam valere. Quod ad tres primas attinet, Cynus putat apud Bartolum in dicta lege prima, fallentias non esse, quæ refert, & sequitur Fran. Ripa in dicta l. ita stipulatus. vbi diluit fundamenta Bartoli.

Limitatur in legato, & promißione ad aliquod artificium addiscendum. leg. stichus. ff. de leg. iij. Sed si rationes, & fundamenta Cyn. & Francisc. Ripæ sequamur iuncta ratione illius text. spectentur. non est limitatio. Tibi cogitandum relinquo. Sed nec principaliter conuenit Summarium Bartoli illi legi Stichus. in consequenriam conuenire potest. Nam hoc ideo discimus artes, vt nos ex illis alamus, quod & Satyricus poeta Persius indicat Satyra prima. Hanc autem limitationem extendit Andr. Alciatus post Alexand. in dicta lege, triticum, ad studium literarium: qui enim studet, artem sibi acquirere dicitur. le. j ff. de iusti. & iur. quod & communiter Doctores probant.

Et est quinta limitatio, quam limitationem esse negat F. Ripa in d. l. ita stipulatus.

Fallit in omni legato, & promißione facta piæ causæ. gloss. in l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccles. in verb. præstari. relata ad tex. Bar. in d. l. si cui annuum. vers. simile in cæteris.

Limita in hac specie, in qua testator ita dixit, lego pro anima mea, nec aliud exprimat: nam tametsi incertum sit legatum, valebit tamen. Cardinalis clemen. prima, quæstio. xxviij. de restament. Roman. in authentic. similiter. xxvij. speciali. vltim. volumi. C. ad leg. Falcid.

Fallit de æquitate canonica, qua omnis promißio incerta valet, & tenet. Archid. capitulo, sunt nonnulli. prima quæst. prima.

Fallit, si promißio incerta sit iuramento vallata. Alciat. d. l. triticum.

Fallit, quando contractus potest declarari coniecturis, qua de re actum sit: vt quia præcessisset contractus, ex cuius relatione posset id deprædendi, putà, mutuaui tibi centum modios tritici boni, deinde stipulor mihi triticum dari: intelligitur de illis centum modiis. l. semper in stipulationibus. ff. de regul. iur. P. Prat.

¶ Incertitudo quantitatis vitiat actum. leg. cum post. §. gener. & ibi doct. ff. de iure dotium.

Primò fallit in casu legis, quidam in testamento. ff. de leg. ij. & in l. ad instructiones. C. de sacrosanctis ecclesiis, vbi valet legatum incertum ad refectionem viæ publicæ.

Secundò fallit in dote, vbi incertitudo quantitatis, vel rei non vitiat. d. l. cum post. §. gener. quod intellige etiam procedere si promißio dotis esset facta pro muliere incerta: vt si diceretur quamcunque duxeris in vxorem, &c. l. à Titio. ff. de verb. oblig.

Tertiò fallit fauore alimētorum: vt probatur in l. si cui annuum. ff. de annuis le. de quo tamen vide per Cyn. in l. j. de dotis promißione.

Quartò fallit in legato ad pias causas: vt est glo. in cap. nos quidem. & ibi doct. de testa. glo. & Bar. in l. si cui annuum. ff. d annu. lega.

Quintò in relicto incerto facto causa studij, vel alterius artificij addiscendi: quia tunc non vitiatur propter incertitudinem: vt est textus in l. si Stichus. ff. de legatis tertio. B. Soc. re. 223.

Propter incertitudinem aliquid statui.

ff. de inof. test. l. si pu.
C. de vsur. l. si ea.
C. de contrah. emp. l. nec.
ff. de sol. l. penult.
ff. de iud. l. sed & si.

Propter Incertitudinem, &c.] Hæc est nota, propter incertitudinem aliquid concedi. C. de quæstio. l. cum testam. Azo, rub. 81.

¶ Ratione incertitudinis neutrum valere, vel non irritari quod factum est.

ff. de stip. ser. l. si fru.
ff. pro empt. l. emptor. §. qui fundus. & §. 1.
ff. de in diem adie. l. cùm duo serui.
ff. ad Treb. l. eum qui. cum suis concordant.
Contrà. ff. de bon. pos ser. l. si quis duo qui liberis. Et inspice glossam Rub. ibi positam, & multa exempla inuenies.
Contrà, ff. de reb. dub. l. si fuit.
Contrà. ff. de contrah. emp. l. si in empt.
Contrà, ff. de testa. l. si quæ. §. 1. cum omnibus concordant.
Contrà, C. de vsufr. l. ambiguitaté. Azo, ru. 81.

¶ Incertitudinis ratione omnes teneri.

ff. si pars hær pe. l. antiquam.
ff. ad l. Aquil. l. item Mela. §. si plures.
ff. de his qui deiec. l. 1. §. ait.
In Instit. de vulg. & pup. §. vlt.

Contra.

ff. ad l. Aquil. l. scientia. §. cum.

Ratione incertitudinis, &c. & contrà.] Non est contrà, quod legitur ad l. Aquil. l. scientia. §. cùm instrumenta. quia ibi non erat certum, quis eorum culpa alterius sensisset damnum: vnde neuter agit: si autem sit certum, quòd eo sit passus damnū, & culpa altorius, nescitur tamen de quo, omnes teneantur: vt hic. Azo, rub. 81.

¶ Incertitudinis ratione forum constitui.

ff. si quis in ius voc. non ier. l. 2.
ff. de iudic. l. si quis. cum suis concord.

Incertum non æstimatur.

ff. ad l. Aquil. l. quēad. §. si nauis tua. Azo, ru. 81.

Aliquando æstimatur.

ff de act. empt. l. si iact.
ff. fam. hærc. l. propter speciem.
ff. de fur. l. cum Pap.

Non æstimatur, &c. & contrà.] interesse futurum, quod modò est incertum, æstimatur in act. bon. fid. vt ff. de act. emp. l. si iactum. Aliud est in l. Aquil. quæ quia retrò aspicit, non futuri, sed præteriti interesse habetur ratio. & ideo falsò inscribitur hæc Rubr. debuit enim dicere, æstimatur incertū & contrà. Azo. ru. 81.

Cum incertum est quis primò decessisset inter patré & filium, quid iuris sit.

ff. de reb. dub. l. qui duos. §. vlt.
ff. de don. caus. mor. l. si hi. Azo, ru. 81.

¶ In certis, non incertis locus est coniecturæ.

ff. de verb. ob. l. continuus. §. circa.
ff. de pet. hær. l. eùm hæreditas.
ff. de act. empt. l. si in actione.
ff. vt in poss. leg. l. 1. §. vlt. & penult.
In Aut. de restit. & ea, quæ parit.
C. quia accus. non poss. l. 2. Azo, rub. 81.

¶ Incestus, incestum committens, pœna mortis punitur, gl. & Bart. in l. si adulterium cū incestu. ff. de adulteriis.

Fallit in 3. casib. secundum Lancil. in tract. de of. prætor. in tit. de incest. Don. Fina, lib. 14.

¶ Ince

¶ INCESTVS. Cognoscens duas commatres vel sorores, siue vxor viuat, siue non: ad minus septem annis pœniteat:

Licet plus deberet. xxx.q.iiij.si præsbyter. Viuiennus.

¶ INCESTVS sororũ. Duas sorores qui ignoranter cognoscit, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem: pœnitcat septem annis. Si autem scienter, perpetuò priuetur coniugio.

xxxiiij. quæstio.iij. si quis cum duabus. Viuiennus reg. 7. direct.

¶ VXOR polluta adulterio. Qui duxit in vxorem eam quam polluit per adulterium, pœniteat quinque annis.

xxxj. quæstion.j. si qua vidua. Viuiennus re.8.

¶ INCESTVS, Spiritualis fornicatio, Suscepta, Si presbyter cognouit filiam suam spiritualem: quam scilicet baptizauit: vel in baptismo vel in confirmatione tenuit: vel quæ sibi confessa fuit: debet pœnitentiam agere duodecim annis, & etiam debet deponi si crimen sit manifestum.

Et peregrinando xv. annis pœniteat, & posteà monasterium intret: tota vita sua moraturus ibidem. Episcopus verò qui talia commisit: pœniteat xv. annis. Ipsa verò mulier debet omnia relinquere & res suas pauperibus dare. Et conuersa vsque ad mortem in monasterio Deo seruire. xxx.q.j. si quis sacerdos. & cap. non debet. Viuienn. reg.2. Direct.

¶ INCLVSIO vnius est exclusio alterius. l. cùm prætor. ff. de iud. l. maritus. C. de procu. l. quod Labeo. ff. de compensa.

Fallit in 8. casibus, vt per Benincasam Peru. in §. actionum, de act. numer. 317. fallit in 2. casibus, quos not. Mar. Soc. Iu. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & posthu. num. 45. Donat. Fina, lib. 5.

¶ INCONVENIENS. inconuenienti vno dato sequuntur plura. Authen. Vt iud. si. quo. suf. §. sed aliud. §. cõsideramus. De rei vend. l. ex diuersa. §. 1. Riisvvich.

¶ INCVLPATIO facta ab eo, qui offensus est non nocet inculpato etiam si fuit facta in articulo mortis, leg. si quis in graui. §. 1. ff. ad Sillan. Paul. l. 2. §. 1. ff. si ex nox. causa agatur, cum simil. Med. re. 8.

¶ INDEBITVM soluens scienter indebitum non potest repetere, l. 1. ff. de cond. indeb.

Fallit in 8. casib. vt per Ias. in d. l. 1. nu. 12. Fallit in 4. casi. vt per Dec. in l. cuius per errorem. ff. de reg. iur.

Solutum nomine pœnæ tanquam indebitum repeti nõ potest, l. quod à quocunque. ff. de reg. iur.

Fallit vt per Dec. in d. l.

Debitor alternatiuus, si vtrunque per errorem soluerit, vno petempto, quod superest, non repetit. l. cum is qui, ff. de condi. indeb.

Fallit in 4. casib. vt per Iaso. in d. l. cum is, nu. 3.

Tutus exceptione fauorabili, quocunque errore soluens, repetit. l. qui exceptionem, ff. de condit. indeb.

Fallit vt per Iaso. in d. l. qui exceptionem, nu. 2.

Tutus exceptione odiosa, si soluat, non repetit. dicta l. qui exceptionem.

Fallit in 3. casib. quos not. Iaso. in d. l. numer. 1. ver. extra gloss.

Qui soluit scienter indebitum falso procuratori ab eo non repetit, quare censetur donare, le. cuius per errorem, ff. de reg. iur.

Fallit in 4. casib. quos no. Iaso. in l. si procuratori falso, ff. de cond. causa dat. nu. 4. Fallit in casib. vt per Alexand. in d. l. nu. 8. Donat. Fina, lib. 1.

¶ INDEFINITA æquipollet vniuersali. l. si plures. & ibi Bartol. ff. de leg. ij. Bartol. in l. omnes populi. vj. q. princ. versic. quandoque in statuto. ff. de iustit. & iur. idem Bart. in l. j. ff. de regul. iur. & ibi Dec. textus for malis in l. si seruitus. ibi humanius est generali, & c. ff. de seruit. vrb. præd. gloss. in c. vt circa. in verb. aliorũ. de elect. lib. vj. & ibi doct. quam regulam declara, & intellige, vt per Bartol. in dict. l. omnes populi. & Decium d. l. j.

Fallit in materia odiosa. Barto. Soc. l. secund. ff. de libe. & posthu.

Fallit, quãdo non est eadem ratio: ita censuit Cornæus consi. cxl. lib. iij.

Amplio in hærede. Barto. in l. Lucius. §. Sempronius. ff. de legat. iij.

Amplio in prohibitione facta hæredi.

Amplio in dispositione fauorabili.

Fallit in dicto testis, in quo indefinita nõ æquipollet vniuersali, vt tradit Innocen. in c. auditis. de præscrip. in antiq. vbi cæteri.

Fallit in actibus hominum, auctore Andr. Alciato, le. in vsu iuris, ff. de verb. significa. Barto. in l. si pluribus. ff. de leg. secund. Alciatus le. Gallus. §. & quid si tãtum. ff. de leg. j.

Fallit in negatiua legis l. pendente. C. de bonor. possess. secundum tab. & ibi hoc notat Alciat. P. Prat. re. 423.

¶ INDEFINITA oratio æquipollet vniuersali. capi. in genesi. vbi Abb. nume. 1. de Elect. vbi inquit quod idem est si dicatur maior pars capituli particulariter, & indefinitè, quantum vniuersaliter maior pars totius capituli. conc. cap. qui propter. eod. titu. glos. c. vt circa. de elect. 6. idem Abb. c. auditis. numer. 16. de præscr. l. fin. ff. de vin. trit. oleo leg. Abb. cap. quoniam. nume. sexto. de coniug. lepros. not. l. fina. ff. de alb. scri. Abb. c. tua. numero 5. de verbo. signi. Alex. l. placet. numero 6. ff. de liber. & posth. Ias. l. re coniuncti. numer. 23. ff. de leg. 3. l. qui filiabus. §. si quis ita. numero 5. de leg. 1. l. sub prætextu. numero 5. C. de transact. & est comm. opinion. vt attestatur Bar. l. Cæsar. numero 17. ff. de publi. & vectigal. Bart. l. si pluribus. numero 5. ff. de leg. 2. l. si plures. numero primo. ff. de leg. 3. Alber. 1. p. stat. quæstion. 9. numero vndecimo. Specu. in titul. de emphit. numero 85. Alexand. consi. 26. numero 3. libr. quarto, & consilio 201. numero 13. lib. 6. Tiraq. in tract. de vtroque retr. in §. 1. gl. 13. nu. 2. carta 221. docto. commu. Rub. de regu. iur. 6. vbi Din. & Boer. Bart. Dec. & Cagn. l. 1. ff. eod. Declaratur hęc Reg. ex mente doct. omnium quod ipsa æquipollet vniuersali per interpretationem non ex proprio significatu verborum, nam propriè loquendo aliud est dicere homo currit, aliud autem omnis homo currit. Dec. l. 1. numero 12. ff. de regul. iuri. com. dicir, vbi etiam Cagnol. numero septimo. Secundò quando indefinita imponitur cuilibet in solidum æquipollet vniuersali distributiuè. l. qui filiabus. §. l. si vero cuilibet pro parte, vt indistinctè hæres, tunc æquipollet vniuersali collectiuè. l. si pluribus. vbi Bartol. numero septimo, ff. de leg. 2. quando scilicet onus in ter eos diuidi potest. Tertiò quando à l. profertur semper vniuersali æquipollet, nam lex quod vni dicit omnibus dicit. doct. l. liura. ff. de leg. Quartò ampli. etiam procedere quando profertur ab homine tum negatiuè cum etiam affirmatiuè in materia necessaria, vt si dico homo est mortalis, hoc intelligitur de omnibus affirmatiuè, negatiuè etiam cum dicitur homo non est lapis: nam per hoc nullus homo dicitur lapis. Quintò quando nos sumus in materia cõtingenti, tunc aut sumus in materia, quę cõsideranda sit in actu, aut in potentia. Primo casu in.

defini.ta non æquipollet vniuersali. Secundo autem bene procedet. Exempl. homo loquitur. hoc dictum in actu semper non verificatur, potentialiter autem sic, vt si dicatur omnis homo loqui pôtest. Sextò tunc dicimus indefinitã æquipollere vniuersali, quãdo omnium particularium contentorum in ea est par ratio, atque conditio secundum communem opinionem doct. l.1.ff. de regul. iuri. Din. in Rubr. de regul iuri. 6. Septimò hoc idem in materia fauorabili. l. si quis ita. ff. de testam. rut. Octauò in oratione negatiua. l.2 ff. de verbo. obligat. Nonò in materia impossibili, vt impossibile est hominem viuere in perpetuum. Decimò in statutis. Cagn. dict. l.1. numero decimo. Alexan. & Ias. l.4. §. Cato, de verbo. obli. l. si seruitus. ff. de seru. vrb præd. Nell. in tracta. Bannit. 2. p. quæst. 55. Dec. l.1. col.3. ff. si cer. pet. idem consilio 343. & est com. opin. vt attestatur Cagnol. d. loco, idem Dec. consil. 390. sed fallit hoc pluribus modis, & Primo quando non est par ratio omnium particularium, secundum communé opin. l. quæsitú. § illud. ff. de leg. 3. Secundo fallit in communi locutione. c. si Romanorum, 19. distincti. Tertio non procedit in materia probationis. Doct. comm. c. auditis. de præscr. Cur. consi. 17. col. pen. Dec. c. cum omnes, in 2. lectu. de const. consil. 146. nu. 13, cons. 221. nume. 6. Crotus in tracta. de test. num. 292 Ias. l.2. nu. 10. ff. de libe. & posth. Quarto fallit in iuramento. doct. capit. penult. de iure. iur. Quinto fallit in materia odiosa, doct. comm. d. l.2. ff. de liber. & posth. sed vt hæc reg. ad praxim inducatur, videamus modo in specie quibus in casibus habeat locum. Med. re. 2.

¶ INDEFINITA oratio æquipollet vniuersali. l. si pluribus. vbi Bart. ff. de leg. 2. Doctor. commun. l. 1. ff. de regu. iur. & in Rubr. extra eodem 6. dixi suprà in numero 1. addo Oldra. consili. 100. Innoc. c. auditis, de præscrip. Salyce. l. si necessarias. §. si annua. ff. de pignor. act. Rayn. l omnes populi. ff. de iust. & iure. Albert. l. si ita. §. si pluribus. ff. de leg. 2. idem l. Cæsar. numero 14. ff. de public. Bart. l. qui ædificium. ff. de seruitu. vrb. pręd. Bal. l. si stipulatio. quæst. 2. ff. de verbo. oblig. consilio 130. lib. 2. Angel. l. pen. C. de impuber. Abb. cap. 2. de coniug. lepros. Francus c. cum in multis, de rescr. 6 Alexand. l. qui filiabus. ff. de leg. 1. cons. 55. num. 15 lib. 4. Ruin. cons. 45. nu. 3. lib. 1. & consil. 119. num. 9. lib. 4. Med. re. 2.

¶ INDEFINITVM. Oratio indefinita æquipollet vniuersali. l. si pluribus. ff. de leg. 2.

Fallit hæc regula, quando est ratio diuersitatis comprehensorum sub indefinita. Bar. in l. cùm aurum. ff. de aur. & ar. leg. & ista æquipollentia non est secundũ propriam, sed largam significationẽ. l. si seruitus. ff. de ser. rust. præ. Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & hoc est, siue in singulari, siue in plurali indefinitè sit prolata. fallit hoc vt dicit Ruyn. in rub ff. de noui op. nuntiat. numero 33. fallit vt per Damas. regul. 125. fallit vt per Mars. in l.1. §. si seruus, ff. de quæstion. numero 6.

Indefinita loquutio ad futura regulariter extenditur, l. fin. C. quæ res pig. oblig. poss. l. senatus, & l. seruitus, C. de ser. vrba. prædio. c. quare circa, de priuileg. Bar. in l. si ita, ff. de aur. & arg. lega.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 247. Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 9. ab Ant. de Fa. in tract. de pigno. in 2. parte prin. in 2. membro, num. 1. & sequent. Don. Fina, lib. 5.

¶ INDICARE furem, vel alium malefactorem quis non tenetur. text. est in l. 1. §. si tibi. ff. de condition. ob tur. caus. tenet Bald. in l. 1. C. eod. tit. gl. & doctores in l. ciuile. C. de fur. Host. in Summa, tit. de fur. rub. de cond. furti, §. si. vers. illud sciendum.

Amplia vno modo hanc conclusionem, & limita quatuor modis, vt per Iaso. d. §. si tibi. B. Dias re. 332.

¶ INDICIVM sufficiens ad torturã, fama sola nõ est, voluit Bald. in l. milites. de quæst. C. Ant. in capit. veniens, el 1. de testib. Istam dicit magis communem & æquiorem sententiam Hipp. in l. de minore. §. plurium. ff. de quæst. contra Bar. ibi, qui refert plures alios idem tenentes.

Limita dupliciter secundum eũdem Hippo. vbi suprà, quas limitationes omissis allegationibus, libet in summa referre.

Primò, si fama esset vehemens, quia talis sufficeret.

Secundò, quando constat quòd fama habuerit ortum ab honestis personis: qué vide, quia plura alleg pro vtraque limita. B. Dias. reg. 333.

¶ INDICIA, quæ ad torturam sufficientia dicantur (hoc opus, hic labor est, nec digitorum percussione fit) iudicis arbitrio relinquitur: argum. l. 2. §. vltimo, ff. de testib. Bartol. in l. final. num. quinto, ff. de quæst. Bald. in l. 2. numero 5. C. quorum appellat. non recip. Alexand. consilio 64. habita in fin. volumine 1. Decius consilio 363. in causa, quæ agitatur, in princip. Plura autem indiciorum genera refert Bartol. loco prællega. aliud, quippe, indicium remotum, aliud propinquum: illud quidem vnicum non sufficere, quamuis hoc sit ad torturã, de hac re, & regul. Bald. in l. vnic. numero nono, C. de confess. & in l. milites. in princip. C. de quæstio & in l. sicut falsi. C. de quæstio. & Alberic. de Gand. in malef. Tract. titul. de quæstio. & tor. numero 30. Quæ autem ad condemnationem indicia sufficiant, nouem numero recenset domin. Albert. de Gand. titulo, de præsumpt. & indic. in dub. ex quibus condemna. sequ. poss. dubio procul non omittendus, vbi non in lente vnguentum, vt nec aureo piscatur hamo: cui annectatur alius ipsius titulo, sequens vbi de præsumptionibus, quibus ad condemnationem eatur, digladiatur: huic conforme est quod legitur apud Bonifac. de Vital. in eius malefic. Tract. titulo, de indiciis, vbi satis disertè de indiciorum neruis, nec gemmam inserit plumbo. is, addatur titulo secundo sequens, vbi de rumore & præsumptionibus. de rumore, extat Gandini titul. de rumore occulto, & manifesto. is, denique contexi meretur titul. quæ indic. deb. præced. apud Bonifac. & Albert. de Gand. titul. de quæstio. numero 13. & 14. vnde huius regu. medulas expiscari quisquis poterit. Indiciorum autem dandam reo copiam, quò ea extenuet, casibus demptis, creditur: Angel. in verbo, quòd fama. numero 37. Quod hodie nominatim non obseruatur, quamuis defensionum, ac reprobationum exactarum, copia ei & fiat & concedatur: sed in consequentiam, probatis defensionibus, vt plurimùm, contra indicia, probatio emergit ac enatat. Ex minis autem occidendi, homicidium præcedentibus, indicium ad torturam sufficiens elici, credidisse videtur Bald, in l. Pacumeius. numero 4. circa med. ff. de hęred. instit. si is, putà, minitetur, qui similia exercere fama, fertur: text. in l, non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. & Bartol. in l. final. ff. de quæstion. facit l. spadonem. §. qui iura. ff. de accusa. turor. & l. iubemus. C. de probat. l. si quis ex argentariis. §. 2. ff. de eden. non si bonæ sit famæ, aut alterius generis delicti. macula depictus. scitè Hyppol. de Marsil. in Pract. §. dili-

§.diligenter.numero 85.& numero 87.vbi,qui mortem minitatur illicò occidi potest,ex Baldi sententia in l. j. numero 2. C.quando liceat vnicuique sine iudic.se vindic. Iterum contra illum, cum inimicitia,& aliis præcedentibus indiciis,& coniecturis, in præsumptionem itur: Sed contrà bona beatum fama, non item: quòd minarum indicium, bonæ & honestæ vitæ præcedentis, pondus elidat & exterminet. ca. cum in iuuentute. extrà, de præsumpt. quòd ex personis, nimæ pensitentur, extat text. aureus in l. vnica.in fine. C si quis Imperat.maled. vbi Bart.Bald.& alij doctè.is, addi solet, palor,& coloris faciei mutatio: argument.l. de minore. §. penult.versicu. plurimum. cum sequent.ff.de quæstio. Vocis insuper,mutatio, trepidatio, & inconstantia,& similia, maximè è re futura sunt, in veritate eruenda, & extirpanda: is, enim exterioribus indiciis, intima abdita, & abstrusa emergunt,& enatant: d. l. de minore. §. penult. iuuat l. si tamen. §. ij.ff.de ædil. edict. Alij aliud connectunt indicium, sanguineum gladij figmentum.l. vtrum.ff.de donatio. inter virum,& vxor.in argumen. Insuper gladij delatio, maximè in ignobili, præsumptionem adfert: l. vnica.vt armo.vsus.lib.x. & in authen.de armis.is, denique contexi mendacium, in mendacem poterit; l vnius.§. testes. ff. de quæstio. capit. literas. extrà, de præsumptioni.De indiciorum natura & materia, latus est campus, apud Hypp.de Marsil,eius in Pract. §. constanre, per tot.& §. diligenter. C.Batan.reg.45.

¶ INDICIORVM copia reo est danda,Blanc.in l.fin, num.14.de quæst.vbi dicitur,quòd ita seruatur.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3.à Lancil.in tract. de off.præt.in tit.de negat.cri.num.5.

Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 5 vt ego notaui in meo tractatu de probat. in libro indiciorum.

In capite de copia indiciorum vbi latissimè de hoc videas.

Fuga facit indicium. Doct.in l. admonendi, ff. de iure iurando.

Fallit in multis casibus, vt dixi suprà in tractat. de fuga.

Fallit in 15. vt dixi in tract. de probat. in lib. de indi. in capite de fuga,vbi latissimè videas.

Contumacia facit indicium. Fallit in 10.casibus, quos notaui in dicto tract. in capite de contumacia, vbi latissimè videas.

Fama facit indicium,fallit in multis casib. vt ego notaui suprà de fama, & etiam notaui latissimè in act. de indiciis,in tit.de fama,& si vis latissimè videre de indiciorum materia per regulam ampliationes, & limitationes, videas quæ latissimè dixi in dicto tractat.de probationibus. Don.Fina,lib.4.

¶ INDIVIDVA cum res est sententia lata contra vnum nocet etiam aliis. Abb. c.quamuis. num. 15.de sent.& re iudi. in terminis dicit huius reg. not.l.2.§. 1.ff.de verbo. oblig. Tiraque.in tract. res inter alios acta.fall.vigesima tertia.Barto. leg ex duobus.ff.de duobus reis.gloss.leg.qui in aliena.§. final. ver. prædio.ff.de nego.gest. Angel. leg. loci. §. si fundus. ff.si seruit.vend. Med.re.8.

¶ INDIVIDVI partē qui facit nihil fecisse dicitur,in indiuiduis enim minima res omissa vitiat actū, vt si in testamento defecerit vnus testis.l. hac consultissima.C.qui testamenta fac. poss. item si quis vellet in minima re pro parte intestatus decedere. l.ius nostrum.ff.de reg.iur.conc.cum hoc dicto ea quæ not. doct.com.l.4.§.cato.ff.de ver.obl.l.stipulationes nō diuiduntur.ff.eod.gl.l.furiosum.C.qui test.fac. poss. Bart.l.quemadmodum.nu.9.C.de agric. & cens.lib. 11.gloss.l.in hoc.ff.fam.hærcis.Bar.l.qui duos.ff.de in ius voc.l.si seruus.§.si plurium.ff.si quis caut. Iason. rubr.ff.de leg.1.num.11.Bald.d.leg.si furiosum. Fulg. consil.9.Paul.consi.189.in antiq. Barbat. consilio 9. volum.4.Alexand consi.105.volum.7.Ias.consi. 196. lib.2.Dec.consilio 488.l.neque.l.si duobus.ff.de mil. test. §. non autem. inst. de hæred. inst. ex quo dicto primò infertur, quòd indiuidua absolui pro parte non possunt etiam minima.Barto. l. si communes. ff. de calumniat. secundò indiuiduum remitti debet in totum non in partem. Beroius c. de causis. numero 4. de offic. deleg. Tertiò in indiuiduis vtile per inutile vitiatur. leg. 1. §. item. ff. de aqua quot. æst. leg. Pedius.ff. de arbor. Iaso. leg. stipulationes non diuiduntur.§.sed etsi.numer.7.ff.de verborum oblig. concor. simil. idem Iaso. leg si ita. §. Chrisogonus.numer.58.l.1.§. penultimo. nume.4.ff. eo.l.Titiæ.§.nihil.numer.5.ff de leg.1. auth.qui rem, num.20.C.de sacr.sanct.eccle.quartò infertur quòd qui partem indiuidui vult, etiam minimam, totum ipse velle dicitur. l. si ex asse.ff. de acq. hæred. Soci. l. 1. in prin.ff.de vulg quintò si vnus tantum ex pluribus cohæredibus promissoris impediat indiuiduum, contra omnes committi dicetur. Ias.l. stipulationes.§.item.num.8.ff.de verb.obl.&l.stipulatio. num.§. si qui, num.2.ff.eo.indiuidua enim transeunt in solidum ad heredes, etiam pro minima parte, Ias. l.nunc autem.num.3.ff.de re iud. sextò not. quòd stipulatio de defendendo in vna actione indiuidua est. Ias.l.4.§.Cato.num. 43. ff.de verb.oblig. com.dicit. septimò conditiones inter hæredes indiuiduæ sunt, Ias.l.2.§.ex his.numer.8. ff. de verbo.oblig.septimò feuda,dignitates Marchionatus, Comitatus, Ducatus indiuidua sunt.c.imperialem.§ præterea.de prohib.feu.alien.glos.& Abb.c.licet.de voto.gl. e si hæredes.de test. Quia omne regnum diuisum in se desolabitur.Bar.l. stipulationes.q.fin.ff.de verb.oblig. vbi Ias.num.31.glos. Bar.& Bald.l.si familiæ. C. fam. hærci. fallit tamen hoc septimum dictum in administratione iurisdictionis, & commoditatis, quæ aliquo tempore diuidi poterit absque alio consensu directi domini.Ias.l. stipulationes non diuiduntur.numer.13. ff. de verb.oblig.Bart.l. inter tutores. ff.de adm.tut.in fine. Paul. l. viæ.ff. de seruit. Doct. com.c.prudentiam.de offic.de leg.Bald.c. vno.eod. titul. Gem.cap.2. de arbitr.6. Alexand consilio 25. volumin.5. Angel.l.2.§.ex his.ff.de verbo.oblig.leg. Lucio.ff. de aqua quot.æst. Abb.c.fina.columna 1. de re iud.conc.simil.clem.2.de iur.Patr.glos.c.licet. 16.quæstio.3. secundò fallit si in diuisione vni fratrum perueniret totus Marchionatus, vel Comitatus, alij verò certa bona allodalia: talis enim diuisio sine consensu directi domini valet, quia quo ad Marchionatum non est diuisio. Socin.consil.66.colum.7.volum.1. Tertiò fallit quando consuetudo secus esset. Ioan. Andr. in add. ad Specul. in rubr, de feud.column.penulti. Oldrad.consil.237. Andr.de Isern. c. omnes.si de feudo fuer. contr. inter dom. & agnat.Alexand.consil.25.volumi.5. nullum enim ius merum positiuum est, quod non possit tolli consuetudine. l. de quibus.& ibi Docto. com. ff.de legib. quartò fallit etiam in feudis inferioribus, æquiparantur enim vsufructui, qui diuidi potest.leg.1.§. si vsufructus.ff.ad l. Falc.Barto.l & ideo.

ff.de cond. furt.& l.arbor.§.fin.ff. com. diuid. Specul.in titu.de feud.§. quoniam,num.23.Bald.c. vno, de offic. deleg.l. si plnres.column.1. C. de cond.insert.l.si familiæ.C.famil. hærcisc.l.voluntas. C.de fideic.qua tamen diuisione omnes vasalli interuenire debent, in diuisione verò aliorum bonorum sufficit vnum ex consociis prouocare ad diuisionem, quia nemo compellitur stare in communione. l. si non sortem. §. si cenrum.vbi Dec. com. ff. de cond. ind. octauò infertur ex ista limit. quòd non potest scindi nec etiam in minima parte quo ad solutionem obligario generis.Ias.leg.2.§. si tamen.numer. 2.ff.de verbo.oblig. Nonò cum aliquid commodè non potest diuidi debet fieri adiudicatio vni rotius rei, alteri autem vt pretium soluat socio.Bartol.& Bald.l. 1. C. communi diuid.Iaso. leg.nunc autem. numer.3.ff.de re iud. Decimò ampl. vt seruitus realis,nec etiam in minimo possit diuidi.Alb.l.4.§.Cato.numero 52.ff. de verbo.oblig. Afflict. decisio.213. num. 4.in terminis.Vndecimò sequitur,quòd cùm libellus indiuiduus sit, ne latum quidem vnguem postlitem contestatam potest mutari. Doc.com.l. 1.& l.edita. C.de edendo. Duodecimò, & vltimò not. quòd cum noxa sequatur caput,& pœna suum auctorem teneat, non debet quis, nec etiam in minima pœna pro alio plecti.capit. non debet.de reg. iur.6. Medic.reg.5.

¶ INDIVIDVA & solida. Marcellus Lib.xxix, Dig. Lex. excij. al.lex cliij.

Ea quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis hæredib. debentur. In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus iustius est,quàm tutius.

Coniunge l.3.de seruit.legat.l.ij.§. ex his. de verb. obli. veluti actus, iter, via. Vnde qui conuentus in solidum præstat, pro partibus cohæredes conueniet. Viniennus.

¶ INDVCIAE. Quòd induciæ sunt arbitrariæ.

PRO.

D.de iudic.l.nonnunquam,
C.de dilat.l.siue pars.
5.q.3.c.si ægrotans,
Ext.de appel.c.cùm sit Romana.
Ext.de sent.&re iud.c.quod ad cõsultationẽ.

CONTRA.

D.de re iudic.l.si se non obtulit.§. si quis condemnatus.
C.de dilatio.l.1.
In aut.const.quæ de dignit.§.sed et illud.
3.q.3.§.spacium.
28. dist.c.de his.
Ext.de offi.deleg.c.de causis.

SOLVTIO.

Omnes induciæ,quæ iudicis officio conceduntnr, possunt moderari, sed non illæ, quæ præter iudicis officium iure tribuuntur, vt est tempus deputatum ad appellandum, vt tempus ad petendum restitutionem in inregrum. Quando autem iudex abbreuiat tempus præfixum à lege, ex causa debet hoc facere. Si autem sine iusta causa hoc faceret,& pars quæ grauatur per assignationem illius termini, contradiceret ei, illud quod iudex subtraxit de legitimo tẽpore,supplebitur per legẽ.d.§.si quis condemnatus.Si autẽ pars quæ grauatur, non cõtradixerit, intelligitur acquieuisse, & iuris beneficiũ contempsisse,d.c.quod ad cõsultationem. Damasus,re 56.

¶ INDVLGENTIA per principem concessa vni ex correlatiuis non extenditur ad alterum,l.generalis, C.de sent pas.quia quemadmodum delictum vnius alteri non nocet,ita etiam merita vnius nõ prosunt, l.non debet.ff.de re.iur. conc.c.priuilegium.de reg. iur.6. Doct.com.l.sæpe.ff.de re iud. Medic.reg.9.

¶ INDVLTVM. Bonifac.Reg.xvij,

Indultum à iure beneficium,non est alicui auferẽdum. Vid.de hac reg.Dyn.& Dec. Viuiennus.

¶ INDVSTRIA personæ non videtur electa in negotio paruo.doct.com.c.fin.§.is autem,de offic.deleg. quia negotium nõ patitur istud.l.vnica.§.ne autem. C.de cad.toll.Ant.Cors. in tract.de minim.numero 62. Abb.c.fin.de dolo & cont. dixi super. Amp. 67. Medic.reg.5.

¶ INDVSTRIA personæ videtur facta si princeps mandet, & dicat ipse faciat.no.l.sæpe.ff.de of.præsi. c.coram,de offi.dele.Barto.l.cum miles.ff.de Alien. Iud.mut.causa fact. Doct. com. c.2.de testa.6.Bald. c.fin.de offic.deleg. Medic.reg.3.

¶ INAEQVALITATIS caussa pactum improbari, hac regula probatur in l.si non fuerit. ff. pro socio. glos.in d.l.si pascenda.in verb.pactionibus. C.de pactis.& hanc regulam colligebat Marsubrucius dict. l.si pascenda.

Amplio,vt procedat in contractu societatis.text.in d. l.si non fuerint.

Limita,vt non habeat locum quando inæqualiras esset apparens, & non existens, vt in fructibus pecorum diuidendis.d.l.si pascenda.

Limitatur etiam habita ratione personarum, si dominus sit diues, & pastor pauper, vt in casu d. l. si pascenda. Sed istæ limitationes procedunt per viam pacti,non per viam contractus societatis,vbi debet esse æqualitas,d.l.si non fuerint. P. Prat re.431.

¶ INFAMIS declaratus per sententiam facit ius quo ad omnes,vt in omnibus facile repelli possit, à quibus solent infames repelli.glos. c. testimonium.ver. ordinata.de testib.capirul.Subdiaconis.24.q.1.glos. 2.l.ex ea.ff.de post.Innoc.cap. cum super, de sent.& re iud.Feder.consi.23.Doct.l.non porest.ff.de furt.c. 1.4.q.4.Ale.l.sæpe.numer.38.ff.de re iud.in term.huius reg. Medic.reg.8.

¶ INFAMIS non efficitur periurus, not. in l.si quis maior, C.de transactio.

Fallit in 6.casibus,vt per Ioan.Bologn.in dicta.l.nu.65.

Exauctoratio an,&quãdo inducat infamiam,declarat Bart.in l.quod ait prætor, §.ignominiæ causa,ff. de his qui not.infa. Don.Fina,lib.4.

¶ INFAMIS non est quis ob modicam iniuriam illatam.glos.c.cum te.de sent.&re iud.Bal.l.quicunque. C.de seru.fugit.l.quamuis.ff. de cond.& dem. Specul.§.videndum.iu titu.de in integr. rest. versi.item Arch.c.non potest,de præb.6.Ioan. Ana.c.si proponente,de rescr.Bal.&Salyc.l.decuriones.C.ex quib. caus. infam.irrogetur. Medic. reg.5.

¶ INFAMIS non potest repellere testem infamem, Salyce.l.in arena.C.de inoffi. rest. cesset enim in alterius oculo reprehendere labem, qui solet in proprio lumine ferre trabem.ita per hanc reg. Iaso.l.1. columna pen.1.lect. C. de summa Trin.& fid.Cath. Grammat. consil. 13. numero 17. Tiraq. in tract.de retr. Lignagier.§.1.gloss.14.nume.48.Decius consil. 363.nume.3.Paul.l.2.§.1.numero 5.ff.si ex nox.causa agatur. Medic.reg.9.

¶ INFAMIS regulariter efficitur qui actione famosa conuenitur,& condemnatur.l.athletas.§.calumniator.cum seq.ff. de iis,qui not.infa. & l.i. infames.ff. de

de publi.iudic.

Primò fallit, vbicunque quis litigaret nō per se, sed per procuratorem: nam tunc licet ipse conueniretur, & eius procurator procuratotio nomine, iuxtà l.j. C. de sent. & interlo.om.iud. tamen hoc casu nec dominus, nec procurator efficitur infamis: vt probatur per tex. & glo. in l. furti. in §. qui alieno, ff. de his, qui notantur infamia.

Secundò fallit, quando reus soluit antequam lis conte stetur: vt not. Barto. in leg. ictus fustium. ff. de his, qui not. infa. per l. si reus paratus, ff. de procu. & ibi hoc notat Bart. qui dicit quòd sufficit soluere ante condemnationem.

Tertiò fallit, quando tertius successor mandato ipsius rei solueret: vt tenet Ang. not. in l. non potest, ff. de fur. & hoc etiam est naturale: quia aliquādo ex hoc solo crimine sequitur infamia: quia est confessus, vel conuictus, vt est casus in c. testimonium, extrà, de testi. licet aliquādo non efficiatur infamis ex solo crimine, sed demum secuta sententia: vt est casus in d. §. calumniator. & ideo vbi ex solo crimine nō infertur infamia, nisi per condemnationem sufficit quòd reus soluat ante litem contestatam vel ante sententiam: & ita seruatur communiter in illis, qui debent condemnari in arengo: quia si soluunt ante cōdemnationem, & non legitur sententia in arengo tūc talis non efficitur infamis: sed si ex solo crimine, quando de eo est confessus, vel conuictus, enim sequeretur infamia: vt d. c. testimonium. non esset bona cautela quod ipse reus solueret ante lit. contesta. vel ante sententiam: quia per solutionem videtur crimen cōfiteri: vt in l. ad solutionem, C. de re iudic. & l. quoniā, ff. de his, qui nota. infa. & ideo hoc casu est necessarium quod alius soluat pro eo sine eius mandato: quod not. B. Soc. re. 224.

¶ INFAMIS testimonium perhibere non potest, l. Cassius. & ibi Bar. ff. de Senato. l. 3. §. lege. ff. de testib. Alciat. l. notionem. §. instrumentorum, ff. de verb. significat. c. licet ex quadam. extra de testib. Nellus in tract. testium.

Fallit in testamento, glos. in l. cum lege. & ibi Bartol. ff. de testam.

Fallit in amplexibus venereis. Hi enim per infames probantur. Bald. in authen. si testis productus. versi. modo quæritur, C. de testib. cuius sententiam probat Salycetus in d. auth. si testis. Alexa. in addit. ad Bar. l. in quæstionibus, ff. ad leg. Iul. maie. & hoc non vtimur. & vidi in Praxi.

Fallit in causa ciuili, gloss. l. j. C. de summ. Trinitat. Bartol. in dict. l. Cassius. vbi vide notabilem distinctionem. P. Prat.

¶ INFAMES. Qui non ipso iure, nec per sententiam sunt, sed de facto opinio eorum grauatur.

C. de his, qui not. infam. l. ea. quæ verb. præci,
C. de relig. l. militis.
C. de adult. l. & si liber cuiuslibet.
ff. de his qui not. infam. l. ob hoc.
ff. de procur. l. quæ omnia. & l. non solùm.

Quæ sunt infamibus interdicta.

C. de inoff. test. l. si filiam in aream.
ff. de senato. l. 2.
ff. de postul. l. 1. §. remo.
ff. de testib. l. fides, §. penult.
ff. de testamentis. l. is cui. in fin.
ff. de accus. l. qui accusar.

Quæ non sunt infamibus interdicta.

C. de episcopis. l. vlt. §. vlt.
ff. de recept. l. Pedius.
C. ad l. Iul. maiest. l. famosi.

Infamis & alius pro reo potest esse testis.

In Instit. de except. §. vlt.
C. de hæret. l. quoniam multi.

CONTRA.

ff. qui test. fac. poss. l. cum modo.

Ciuilis mors inspicitur.

In Instit. pro socio. §. pen.

Qui non ipso iure, &c. Quæ sunt infam. Infamis & alius pro reo, &c.] Hæ sunt notæ, nec recipiunt cōtrarietatem, licet exceptionem recipiant, vt ex eisdem colligitur. Azo. ru. 77.

Deportatus habetur pro mortuo, sed exhæredatus, item manumissus.

C. de donat. inter vir. & vx. l. sed si mort.
C. de reputa. l. 2.
C. de donat. inter vir. & vx. l. res.
ff. de leg. 2. l. cùm pater. §. hæredi.
ff. de bon. damna. l. sed si alia.
ff. de bon. liber. l. si non.
ff. solut mat. l. si quis. in fin. tit.
ff. de bonor. possess. contra tabul. l. 1. §. qui habebat.
C. de Epis. & cler. l. cleri.
ff. ad Trebel. l. ex facto. §. ex fact.
ff. de commu. cum eman. l. 1. §. si pater.
ff. de furt. l. inter omnes.
ff. de cond. & demon. l. intercidit.
ff. de ædil. edic. l. si homine. Azo, ru. 77.

Propter mortem naturalem intelligitur.

ff. de his qui ven. ærar, impet. l. vlt.
ff. de verb. obl. l. ex eo. §. in tali.

Deportatus, &c. Ciuilis mors, &c.] Ciuilis mors contingit per deportationem, vel maximam capitis diminutionem. vt ff. pro socio. l. verùm, §. vlt. & in plerisq; inducit effectum naturalem. In contractibus tamen, & aliis, in quibus habetur mentio mortis, non de ciuili, sed de naturali præsumit lex sensisse contrahentes. Et ita intelligitur contraria Rubr. Azo, rub. 77.

¶ INDIGNITAS. Bonifac, Reg. lxxxvij.

¶ INFAMIBVS portæ non pateant dignitatum. Vid. suprà. d. commentatores. Viuiennus.

¶ INFAMIA, vel alia inhabilitas regulariter non est sufficiens ad excusandum eum à commissione cui facta est commissio, vt probat tex. in ca. sciscitatus. versi. non se. vbi omnes de rescript.

Fallit in impetrante aliquod officium, quia est inhabilis: nam tunc non solum non excusatur, sed etiam punitur, secundum Bald. in l. quos prohibet. ff. de postulan. & in l. cassius. ff. de senato.

Fallit, quando tertius opponeret de tali defectu. Barb. in dict. cap. sciscitatus, per Bart. in l. vbi pactum. C. de transact.

Fallit in ordinario. regula tenet in delegato, secundum Angel. in leg. cum prætor. §. non autem. ff. de iudiciis.

Fallit, quando impedimentum esset prius detectum, secundum Bartol. in lege secunda. Cod. si ser. vel libe. & Bartol. in l. iusiurandum, §. procurator, ff. de iureiurand.

Fallit in teste secundum gloss. in capit. quærendum. quæ est gloss. fin. secunda quæstio. septima. voluit Innocent. in capitu. super his, de accusatio. & San. Thomam in secunda secundæ, quæstio. lxx. artic. tertio, in fin.

Fallit,

Fallit, quando impedimentum esset tale quòd impediret exercitium officij, secundum Fel. in d. c. sciscitatus, post d. Abb. ibi. S. Ianua. re. 129.

¶ INFAMIA. l. si in 2. act.

Infamibus portæ non pateant dignitatum. Reg. vi. Vide Princeps. Riisvvich.

¶ INFAMIA. L. 105. Vlpianus libro secũdo ad edictũ. Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est, præponenda est causa existimationis, vbi autem a æquiparant famosa iudicia, etsi summam b impar c habent, pro paribus accipienda sunt.

ADDIT. a al. æquiparantur. b al. disparem. c al. partibus tamen.

Præmitte huic Reg. l. per minorem de iudiciis. DVABVS. f. aut porrò pluribus sic concurrentibus, vt vna alteram non consumat, sup. l. 44. ins. l. 173. Cõcordat de sol. l. 5. §. imp. l. 7. l. si quid ex famosa, l. eùm ex pluribus. 97. l. 3. de pœnis, l. in seruorũ, C. de interd. nup. l. humilem. de iureiuran. l. nam postea, Auth. de nup. §. si igitur, de calum. l. 3. in fin. C. de sol. leg. l. Ratio 11. quæst. 3. cap. non sunt audiendi, 12. quæst. 1. nolo vt de iud. l. per minorem, de in int. restit. l. scio, arg leg. j. §. quid si patronus, de suspect. tut. ÆQVIPARANT. Neutraliter hic ponitur, cum actiuam significationem plerũque habeat apud auctores. Suet. in Octauio c. 94. Virg. Egloga 5. Cice. in Tus. PARIBVS. Et ideo quod ex his prius cœptum erit, prius terminabitur, teste Pet. Fab. Riisvvich. patatit.

¶ INFAMIA, Ordo, Dignitas. Restitutione ordinis, vel alterius dignitatis datione, alicui sciente facta, infamia temittitur.

ff. de off. prætor. l. Barbarius. Azo, ru. 77.
Infamatus amplius infamari non potest.
C. ne infra cert. temp. crimen. l. 2.
Contrà, ff. de ritu nup. l. palàm. Azo, tu. 77.

¶ INFAMIA extinguitur morte sicuti etiam crimẽ, nec trãsit ad hære. nisi in quibusdã casib. vt in crimine hæresis, & læsæ maie. Din. c. non debet nume. 3. de reg iur. 6. regul. tamen extinguitur morte. Bat. l. j. §. fin. ff de req. reis, Bal. l. 1. C. de seruorũ. Ang. §. publica. num. 3. inst. de act. Gomes. §. superest. num. 19. inst. eo. Hyp. cons. 1. nu. 36 & l. fin. nu. 28. ff. de quæst. in Ang. in tract. malefi. ver. dominus. nu. 41. Med. re. 6.

¶ INFAMIA soluitur morte, adhæret enim personæ, & sequitur eam sicuti lepra leprosum, Barto. leg. ea. ff de postul. glos. & Fel. capit. testimonium. versicul. eadem. de testib. Doctor. Com. leg prima, Codie. de summa Trinitat. & fide cathol. Non enim sequitur, pater repellebatur à testimonio, ergo etiam filius, Bald lege prima, §. fin. ff. de req. reis. remanet tamen apud infamem extincta infamiæ causa, glos. capitu. constituit, versicu. qui ex iudæis, 17. quæstio. 4. Marf. sing. 107. Rom. sing. 52. Doctor. capitu. cum sit. de iudæis. Fel. capit. eam te. de rescr. Hippol. singu. 179. Et not. quòd infamia est læsæ dignitatis status moribus, & legibus reprobatus, Bartol. leg. 1. C. ex quib. caus. infam. irrog. idem leg. 1. ff. eod. leg. cognitionũ, §. existimat, ff. de var. & extr. cogn. Secũdò no. quod duplex est infamia, alia facti, vt quando irrogatur absque ministerio iudicis, l. ea, quæ. Cod. ex quibus causis infam. irrog. l. verbum. l. interlocutio, ff. eod. alia est Iuris, quæ irrogatur aut ipso iure, aut ministerio iudicis, Azo in Summa. C. de his qui not. in fine mia. numero tertio, Ias. §. sic itaque. numero vigesimo, Instit. de act. Abba. capit. testimonium. de testibus. gloss. capitul. infamis. 6. quæstio. prima, Ias. leg. cunctos populos. in 2. lect. C. de summa Trin. & fide catho. Din. cap. infamibus. de reg. iur. 6. Tertiò not. quòd infamia probatur multis modis. Primò per testes bonæ famæ, Spec. in tit. de inquisit. §. 3. ver. quid si ille, etiam si essent testes de auditu, Bald. l. prima, quæstio. octaua. Cod. de testib. Innoc. cap. cum oportet. de accusat. Secundò, quando quis exercet ludos prohibitos, l. 1. & sequen. de aleis, & aleator. Tertiò, qui hæreticos receptat, Specul. in titul. de teste. §. 1. ver. quid de deportantib. Quartò nota, quòd infamis dicitur mortuus ciuiliter, ideo repellitur à dignitate, à testimonio, & ab aliis actibus ciuilib. & legitimis, Docto. Com. capit. infamibus. de regul. iur. 6. Doctor. Com. capitu. testimonium. de testibus. Medic. tract. 2. part.

¶ INFANS transmittit hereditatem etiam non aditam. l. si infanti. C. de iur. delib. & ibi Bar. l. fin. §. si autem, C. de cur. fur. l. iij. C. de iur. delib. l. apud hostes, C. de suis, & legit. leg. qui duos, §. cum in bello. ff. de reb. dub. cum infinitis similibus. Comens. consil. cxv. Bart. in l. ventre prætento. versiculo ex illa parte. ff. de acquirend. hæred. per illum tex. Bal. in d. l. si infanti. mirari igitur satis eos nequeo, qui in contrariam sententiam iuerunt.

Hæc tamen regula limitatur in extraneis hæredibus. Aleiatus in l. infanti. C. qui admitti.

Limitatidem in furioso, & infante: & hoc probat dupli ci ratione. Nam quotiescunque concurrunt regula negatiua & affirmatiua, præualet negatiua, secundum Bart. in l. si quis in graui. in 3. notabili, §. eleganter, ff. ad S. C. Sillan. & dicit esse text. in l. Sabinus. ff. commu. diuidun. Argumento etiam dicit esse aliam regulam: Quotiescunque concurrunt causæ perpetua, & accidentalis: attenditur perpetua: allegat Bar to. in l. seruus. C. de pœn. Atqui (inquit Alciatus) d. §. si autem in furore. Quod ad secundam limitationẽ attinet, equidem verum non putarem, potissimum si infans suus esset: nam sub simplici mixtum contineri liquet: nec mouent Alciati regulæ, quæ si expendantur, diuersæ sunt: si introspiciuntur iura, super quibus illæ fundantũr. Tibi cogitandum relinquo. P. Prat. re. 424.

¶ INFANTES & pupilli si delinquunt, an pœna ordinaria puniri debeant. tu conclude, quòd non, in cap. j. de delict. puer. Hypol. l. de minore, §. pen. & fi. de q. & hoc propter imperfectionẽ consilij. Ita Bal. in l. & si seuerior. nu. 10. versi. ex prædictis, C. in quibus causis infam. irrogatur. & l. auxilium. §. in delictis, ff. de minorib. Bal. in fi. ff. de in reg. restit. & clem. 1. de homicid. Cum. cons. xcv. Angel. Aret. consi. 104. & Bal. in l. contractibus. C. de nou nu. pec. 3. not. l. si adulterium. §. fratres, ff. de adulter. quod not.

Fallit in doli capace, vt clement. j. de homicid. Dec. in l. ferre, ff. de reg. iur. & proximo pubertati, quia eo casu non excusatur à delicto, ita doct. cano. in d. c. j. de delict. puer.

Fallit 2. propter sceleris immanitatẽ, minores & pupilli puniuntur, secundum text. in §. item paruulos, j. q. 4 & latè Lucas de Penna in l. fine. C. de exact. & tribut. lib. 12. Tiraq. in tract. de pœnis, causa 49. num. 45. quod not. perpetuò. I. Noue. re. 45.

¶ INFANTIA finitur pariter in masculo sicuti in fœmina. l. fin. C. de ind. vid. toll. l. si infanti. C. de iure deliber. Medic. re. 9.

¶ INFERIOR à principe non potest eius rescriptum interpretari, leg. ex facto, ff. de vulg. & pupill. l. Neratius,

tius,ff.de reg.iur.c.cum venissent,ext.de iudic.& ibi latè Panormit. Ratio,quia eius est interpretari, cuius est condere.l.fin. C. de legib. l.in prætoriis,ff.de prætor.stipul.glos.in c.ex parte.le 3.de verbo.signific.in antiq.in verb.interpretatione,c.sicut.§.ex his.11.q.1. Nam lex, & eius interpretatio paria sunt: ita inducit,l.ita fidei.ff.de iur.fisci. Andr.Barbat.in addit. ad Abb.Panor.in d.c.cum venissent.

Fallit,si verba principis sunt clara,& aperta,glo.& Panorm.in d.c.cum venissent.

Fallit, si princeps sit absens, nec posit adiri de facili. Abb.Panor.in d.c.cùm venissent.

Fallit,vbi ex iure naturali sumitur interpretatio:ita limitat Franc.à Ripa in d.l.ex facto.quia vbi naturaliter sentimus frustra legem:ita post Aristot. consuluit Ange.consi.317. incip.in quæstione vertẽte inter illustres.quia in iure naturali quisque sibi lex est: vt ait Apostolus ad Rom.c.2.

Limita,quando per aliud simile potest fieri interpretatio,Panor.in dict.cap. cum venissent. pro quo facit text.in leg.non possunt.ff.de legib. P.Prateius re.426.

¶ INFERIOR à principe etiam si sit legatus de latere non potest tollere alteri ius quæsitum.glos. c. fin. versicul.figura.de hæretic.6.nisi concedantur ei ea, quæ spectant ad plenitudinem potestatis.Bal. leg.secunda. Medic.re.8.

¶ INFIDELITAS præcedens, non nocet conuerso in promotionibus.text.quem ibi ad hoc simpliciter notant gl.& doct.in c.eam te.de rescript.

Limita tripliciter,vt per Fel.ibi. B.Dias re.334.

¶ INFINITIVVM licet sit aptum comprahendere omnia tempora,tamen in dubio est ferendæ sententiæ,& sic potius futuri quàm præteriti, & præsentis naturam sortitur.Gloss.verbo,imminere.in anthen. de incest.nupt.& capitulo primo,verbo, sustinere.2. q.3.Cardin. Alex.in c.1. in princ.quibus modis feud. amitt & in cap.domino.si de feu.defunct.conten.sit inter domin.& agnat.vasal.

Limita vnico modo,vt per Tiraquell. in repet. l. si vnquam.C. de reuocand. donat. post Comæ. consilio decimoquinto,incip.ex quo dictus Franc. libro primo,videlicet quòd hæc regula procedat quando agitur de pœna imponenda,vel aliàs in materia odiosa,secùs,si in alia materia loquamur in qua fauorabilius esset verbum dubium interpretari in sensu directo,id est, vt ipso iure & sine alterius adminiculo, quàm in sensu obliquo: quam limitationem vltra Comæum confirmat ibi Tiraquell.optimo simili. B.Dias re.335.

¶ INFINITIVVM licet sit aptũ comprehẽdere omnia tempora, tamen in dubio futuri naturam sortitur,gl.in c.1.in verb.sustinere 2.q.3.

Fallit vt no.Tiraq.in repet.l.si vnquam,C. de reuo. dona.Cor.cons.15.vol.1.

Infinitas est euitanda,fallit vt per Mars.in l. vnius facinoris,§.cogniturum,ff.de quæstio.num.28. Don. Fina,lib.5.

¶ INFINITVM reprobatur in iure. C.de sac.ec.l.fin. De rescrip.in vi.c.cum multis.De leg.3.l. 11. §. si quis 30.vbi gl.plura allegat.Contrà.De in li.iu.leg. videamus.§.iutare. Rüsvvich.

¶ INFIRMITAS facit recedere à iure cõmuni. l. si cui.§.tamen,ff.ex quibus caus.maior,l. si quis in graui.ff.ad Syllan.Ripa in tracta.de priuileg.contr.tempore pest.nume.6.dixi suprà ver. accidens, & in fallent.51. Medic.re.1.

¶ INFIRMITAS leuis non curatur.l.quæsitum,ff.de re iud.vbi glo.ver.neque.Bald.l.si prædiũ.C. de ędil. act.not.doct.l.si quis in graui,ff.ad Syllan.conc.simi. si fundum,ff.de fund.dot.l.si post tres.ff.si quis Caut. c.de appellationibus.de appellat. Med.re.5.

¶ INFORMARI potest iudex de aliquo absque eius citatione. §. si non administrat, auth. de exhib.reis. Marsi.l.de vnp. num.72.ff.de re iud. Ant.c.vestra.colu.38 de cohab.cleri.Ias.l.fi.C.vnde legit.Tiraque.in tract.res inter alios acta.limit.35. Med.re.8.

¶ INGENVVM si iudex aliquem esse dixerit,ad petitionem extranei non nocet domino eius.l.1. l.patronum,ff.si liber.ingen.esse dicatur.gl.l. cum nõ iusto. ff.de collus.detegẽda.per l.ingenuũ, ff.de stat. hom. not Ale.in terminis huius reg.l.sæpè.num.57.ff.de re iud,conc.simile l.si duobus.C.de inoffic.testa. Abb. per istam reg.capit.quamuis.num.19. extra de sent. & re iud. Medic.reg.8.

¶ INGENVVS si quis per sententiam declaretur, facit sententia talis ius,quo ad omnes. Doct.com.l. ingenuum.ff.de stat.hom.Inn.c.causam. el 2. qui filij sint legit.l.patronum.ff.si liber.ingen.esse dicatur. Ioan. And.& Doc.c.pen.de sent.& re iud. Alexa.l.sæpè.nu. 56.ff.eo. Medic.re.8.

¶ INGRATITVDO. Si quis existat ingratus, non reuocatur donatio.

ff.de iure dot.l.cum pos.§.patro.

CONTRA.

C.de reuoc.donat l.vlt.

Si quis existat ingratus, &c.] Nescio quid hîc innuere velit. Azo,rub.89.

¶ INGRATITVDO. Bonifac. Reg.xxxviij.

Ex eo non debet quis fructum consequi,quod nisus extitit impugnare.

Annecte ea Iasonis super l.admonendi.ff. de iureiurando.l.Papinianus,§.si ex causa,ff.de inoffic.testam. & l.Titia.de petit.hæred. Viuiennus.

¶ INGRATITVDO soluitur morte, tã donantis quã etiam donatarij, vnde ius reuocandi donationem non transmittitur ad hæredes donantis,neque contra hæredes donatarij,capitul.fina.de donat. leg.fina.vbi Docto.Cod.eodem titul.Ratio est, quia hoc ius competit ob iniuriam sibi illatam, quæ morte soluitur,sicuti actio iniuriarum, l. iniuriarum, ff. de iniuriis, leg.si eum, l.qui iniuriarum, ff. si quis caut. Actio enim talis non rei, sed vindictæ prosecutionem continet,leg. cum emancipatus, §.emancipatus, ff. de col. bon. Conc. quæ dixi dixi super.conclu.quinta,& conclu.trigesimasexta,conclu.quadragesimasecunda,& sequ. Ripa l.fin.quæstio.70. numero 236.C.de reuoc.do.l.his solis,C.eod. tit. dixi ego latè in tract.de reg.iuris.reg.8.num.106.& not.c.non debet.de reg.iur.6.cap.quamuis.de sent. & re iudi.l. sæpè,ff.eodem tit. Non enim actio iniuriarum est in bonis nostris ante litem contestatam, ideo distinguendo ita dicas,aut hæres donantis agit contra donatarium,aut donans contra hæredes donatarij;primo casu,aut egit primò contra donatariũ, aut non: si egit contra ipsum, & contra hæredes prosequi poterit,nisi tunc lis cum eo finita fuerit,Ripa dict. leg. fin.quæstio.61.Si verò non egerit prius, tũc aut vult agere ex capite ingratitudinis, aut verò violatæ fidei:primo casu non poterit,secũdo autem bene poterit,quia ob non impleta promissa agi potest contra hæredes,ita dicit Ripa dict.l.fin.quæstio. 70. numero 236. qui testatur de communi. Rursus aliter distinguendo dicas, aut donans habuit notitiam

ingra

ingratitudinis, aut non. primo casu, aut potuit reuocare in vita, aut non, si potuit & non fecit, contra hæredes agere non poterit, si verò ignorauerit vel non potuit, contra hæredes agere quidem poterit, Alua. cap.1.quib.mod.feud.amit. vnde curator non potest quærere de ingratitudine, nisi in casu, quo donator ante furorem potuisset, si voluisset, Ripa d.l.fi.q.68. numero 229. Tertiò, & vltim. ita distinguendum est, aut sumus in casu, in quo quis dicitur priuari ipso iure, aut non; primo casu hæres instare poterit, vt donatarius priuetur donatione, DD. Com. capi. fin. de don. Secundo autem casu, vbi requiritur factum hominis, vel sententia declaratoria, ante declarationem non transit ius reuocãdi ad hæredes, Bar. l. eius qui. ff. de iure fisci, Bald. l.1. C. ne ex del. def. nisi esse mus in donatione ob causam, quæ nullo modo reuocari potest, Ripa d.l.fin.q.43. Iul. Clar. §. donatio. q.21. Secundò fallit in donatione ecclesiæ, quæ ob ingratitudinem prælati, neque capituli non potest reuocari, Ripa lib.2. Resp. consil 28. numero vigesimo, d.l.fin. quæstio.20. DD. Com. cap. verum. de cond. ap pos. vbi Abb. numero 3. contrarium tenet Clar. §. donatio. quæst. vigesimaprima, numero 4. Conc. cum hac concl. Ang. l. his solis, C. de reuoc. dona. l. omnimodo, C. de inoffic. test. DD. leg.1. C. de inoffic. don. Paul. l.2. §. si voluntariæ, ff. solut. matrimo. DD. c.1. §. 1. versi. concubuerit. tit. quib. mod. feud. amitt. Rom. sing.489. Dec. consil.466. numero octauo, Cur. consil.76. numero 3. Bald. c.1. quæstio. quarta, numer. septimo, quibus mod. feud. amitt. vbi Afflict. nume.41. Tiraq. in tractat. de vtroq; retr. §.1. gloss.2. §.15. numero 14. Cum. consi.161. Ruin. cons.42. nume.14. volu. 4. Afflict. decis.265. num.86. Cum. consi.165. nu.5. Bald. consi.259. num 3. volum.2. Socin. consi.87. num.16. volum.3. Quintil. Mandos. tract. de ingratitudine. c.62. & seq. Ex quibus colligitur, quòd etiam iniutia soluitur morte. Medic. tract.2. par.

¶ INHABILE. Inhabilitas occulta non vitiat actum: fallit in 3. casib. vt per Fely. in cap. ad probandum, de re iud. num.3.

¶ INHABILITAS superueniens facit quem ab officio remoueri. tex. est formalis in l. si quos iudices, C. de officio præfect. præto. orient. & ibi hoc not. Alberic. Rosatius. facit tex. in l. si longius. ff. de iudic. Moderni in c. si pro debilitate, ext. de offi. deleg.

Declaro, vt procedat propter vitium animi, ex quo cõtrahitur inhabilitas, puta propter furtum, vel aliud simile vitium. d.l. si quos.

Negligens quoque in ea causa est, vt remoueri debeat. cùm ad monasterium, §. Abb. verò, ext. de statu monach. iuncta ibi gl. in verb. negligens, & c. dictum. 81. distinct. & c. quoniam, 100. distinct. tex. in l. carceri. ff. de custo. reo. Sed hoc de magna negligentia accipiẽdum credidit Ioan. And. in d. §. Abbas, per l. magna, ff. de verbo, signific. glo. capit. grandi. de suppl. neg. prælat. in vj.

Declaro regulam nostram, vt procedat propter vitiũ corporis, puta, propter longam infirmitatẽ. l. si quis. suprà citata. vbi text. Infirmitas autem ea accipienda est, quæ debilem reddit, vt rebus officióque superesse non possit.

Extende ad senectutem: vt propter eam quis ab officio remoueatur. Alciat. in præsump. tractatu, regu.3. præsump. xix. pro quo adde tex. quem ipse citat in c. nisi cum pridem. §. alia verò. ext. de renun. meritò. Nam (vt Comicus ait) ipsa senectus morbus est, & Græcorum senarius,

Sed non omnis senectus remouet, sed illa solummodò, per quam impotens quis redditur ad exequendum officium. dict. §. alia verò, gl. in c.1. de renunt. in verb. senectutem.

Amplio, vt propter longam absentiam. l. si longius. in princ. ff. de iudic.

Porrò hi omnes remouendi modi, causæque optimo iure introducti sunt: nã per eos quis efficitur ab officio, quòd gerit, inutilis, vt innuit glo. in d.l. si quos. Pares autem sunt multi, & inutiles: vt latè docui in libro similium.

Regula sic ampliata sic limitatur, vt non procedat in casu cap. quamuis sit. 7. quæst.1. vbi si episcopus per interualla mente alienatus sit, non remouendus, sed alius in eius locum subrogandus est interim. quod intellige, vt ibi dicit gl. in verb. fateatur. Ex quo textu licet limitare videatur regulam nostram, collige ampliationem, vt propter furorem remoueatur: quod intellige de perpetuo furore, & eo, qui interualla non habet.

Fallit in casu c.j. de paroch. in antiq. vbi si episcopus hæreticus redierit ad catholicam vnitatem, non est rẽmouendus, sed episcopatus est diuidendus, quid si diuidi non possit? vide ibi tex.

Limitatur in officio, quod magis datur propter dignitatem, quàm propter onus annexum, & quod est sui natura perpetuum: nam tunc non debet propter debilitatem, aut inhabilitatem superuenientem remoueri, facit. cap. grandi. de suppl. negl. prælat. in sexto. Prateius. re.427.

¶ INHIBITIO facta à iudice valet absentib. partibus. Bald. l. præsbyteri. C. de episcop. & cleric. Anto. capitulo tuam, colum.4. de ordin. cognit. Are. consi. 75. Nicon. c. quoniam. nume.8. de probat. fallit quando fieret à iudice ecclesiastico iudici seculari. Feder. consi.300. Alex. l. Titia. ff. sol. mat. dicit hãc esse Mag. commun. opin. Medic. re.8.

¶ INIMICVS. Non statim præsumitur quis inimicus, nisi manifestè probetur.

In Aut. de testib. §. si verò quis. Azo, ru.104.

¶ INIQVITAS euidens non venit in generali dispositione. Crauet. consil.3. nume.18. Anchar. consil.180. colum.2. Aretin. consi.106. colum. pen. in 3. dubio. dixi suprà in fallent.1. Medic. re.1.

¶ INIQVITAS. L.201. Iauolenus lib.7. epistolarum.

Quotiens nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habeat iniquitatis.

De interpretatione à comparatione iniquitatis. sup. l. in obscuris, in 6. e. decimoquinto, odia. Adde reg. l. 1. si quis cau. & ibi Pau. sumitur ex l. si debito, §.1. de fid. lib. l.23. quæst.4. cap. nõ solum. Auth. qui mo. ma. ef. sui in princ. de consue. c. dilectus, capi. cùm olim, Insti. quibus ex cau. ma. non li. §. fina. Insti. de rerum diui. §. cùm ex aliena. C. com. de leg. l. fina. Institu. de leg. §. optionis, de Carb. edict. l.3. §. duæ, C. eod. titu. l. 2. Exc. de except. do. l. si procurator rei. l.4. §. Marcellus, dep. l. bonafides, de proc. l. exigendi, de pact. cõt. l.1. l. hac generali, de vul. l. filius qui patri, de off. procõs. l. obseruare. §. nihil, §. nec. §. fanè, ad leg. Aqu. l. si ita vulneratus, 22. quæst.1. cap. cõsulnistis, quod quisque iur. l. si quis iniquum, §. hæc pœna, C. de fid. lib. l. si quis in testamento, in fin. Instit. de soc. §. manet. de doli except. l. si pro. de alie. iud. l.1. de aqua plnu. arcend. l.1. §. sed & falsus, §. idem. Captio autem est deceptio in damnũ alterius structa, inquit Oldendorp. de his qui de. l. si verò plus, §. interdum tamen sine. c. de ac. em. l. si fundo, de min. l.1. de qua est l. & quia. §. interdum

interdũ, de interrog. Aliter accipitur, ſi quis a l. teſt. pro. l. 1. ad exhi. l. penultim. de hęredibus inſtituend. l. captatorias, C. de milit. teſt. captatorias. CAPTIONE. Hermonopolus legit bláбis, id eſt damno, mandati, l. ſi madauero, §. ſiu. de eo quod met. cau. l. ſi cũ excep. §. aliquando, in fin. de tranſ. l. cum Aquiliana, in fio. de aur. & argen. leg. l. ſi vxori, de min. l. 1. de iis qui de. l. ſi verò plures, §. interdum, ad legem Aqui. l. ob id, §. 1. arg. quæ in frau. cre. l. ſi quid cum pup. Ad fin. Si. Auth. de lib. quomodo eos op. 74. in prin. de Car. edict. l. 3. §. duæ ſunt cauſæ. Riiſvvich. paratit.

¶ INITIARI. Licet initiari quod non licet conſummari, & econtrariò.

ff. de fer. & dila. l. 1. §. vlt.

¶ INITIVM. Quod ab initio valet, ex pòſt facto non intercidit: licet in eum caſum præuenit, à quo incipere non poteſt.

ff. de ſena. l. filium.
I. quòd vt factum eſt ſuper.
I. de hæred. Rubric. ſpurius.
I. auth. vt fiant nou. colla. ſ. §. vlt.
Inſtit. de leg. §. quòd ſi vino.
ff. de rei vend. l. 3.
ff. de ſponſ. l. furor fortius.
C. de adminiſt. tut. l. ſancimus.
ff. de dona. l. donationes in coucub. in prio.
ff. de itin. actuque pri. l. 1. §. vlt. & l. 2.
ff. verb. oblig. l. ex ſtipulatu. l. pluribus. §. etſi.
ff. de reg. iuris, in ambiguis. §. 1.
Inſtit. quibus non eſt permiſſ. fac. teſt. §. item prodig. & §. vlt.
C. ad Maced. l. 3.
ff. qui ſatiſd. cog. l. ſciendum. §. vlt.
C. de nupt. l. vlt.
ff. de excuſat. tut. §. oportet.
C. de don. int. vir. & vxori. l. res vxoris.
C. de inſtit. & ſubſt. l. ſi quis. l. 1. & 3.
C. de fideicom. l. ſaucimus. §. cum ſa.
C. de bon. proſcripto. l. ſi quis poſt.
ff. de ſtat. hom. l. qui furere.
ff. depoſiti. l. 1. §. ſi rem.
ff. de edendo. l. vbi. §. is autem.
ff. depoſiti. l. 1. §. inde Neratius ait quamuis.
ff. de ritu nupt. l. oratione. §. vlt. ſi liberti. ſi liberta quæſtuum.
ff. de ſund. dotali. l. ſi ſundus.
ff. de donat. iut. vir. & vx. l. ſi ſponſus. io prin.
ff. pro empro. l. 2. §. ſufficit.
ff. de vſuc. l. hæres eius.
ff. pro ſuo. l. ſi ancillam.
ff. ad l. Iul. de adul. mater. §. mulier.
ff. de aqua quotid. & æſt. l. 1. §. idem ait. Azo, rubric. r.

¶ INITIVM. l. 30. quod initio. l. 139. cùm principalis. l. pen. quæ ab initio. l. 201. omnia quæ ex teſt. l. 86. §. 1. l. 181. §. ſi.

Principiis ignoratis ignorari oportet & ea, quæ poſt principia ſunt. Authen. De non al. §. ſi minùs. 1. quęſt. 1. c. cùm Paulus.

Quæ in eam cauſam peruenerunt, à qua incipere non potuerũt, pro non ſcriptis habeutur. De his qui pro non ſcriptis habentur. De his qui in metallum De his qui pro oon ſcrip. l. qui in metallum. De ſerui. l. prò parte.

Vniuſcuiuſque Contractus initium ſpectandum eſt, & Cauſa. Man. l. 8. Pro ſoc. l. 58. §. ſi filiusfa. Ad Ma. l. 12. de ver. ob. l. 83. §. ſacra.

Origo potiùs obligationis quàm titulus actionis conſiderandus eſt. Ad Ma. l. 3. §. ſi. ff. lib. 14. tit. 6. l. 14. §. ſi.

Cuiuſque rei potiſſima pars principium eſt. De orig. iu. l. 1.

Labeo ſibi videri ait, non minùs delinquere eum, qui incipiat poſſidere, quàm eum qui deſinat. Si quis omiſ. cau. teſt. l. 1. §. pen. Vide Factum. Riiſvvich.

¶ INITIVM. Quod cœptum eſt, prodeſt, licet completum non fuerit: & contrà.

In his Brocardicis ſoluendis illud eſt diligeuter conſiderandum, vtrum ſit pro regula tenendum, an eius contrarium. hic eoim licet primum velut generale videarur aſſignari, tamen eius contrarium pro regula tenendum eſt. Diſtinguendum eſt tamen, vtrum dandom ſit vel ſaciendum, cauſa implẽdæ conditionis: an ipſa datio vel factum ſit in obligatione. Et in primo caſu diſtinguitur, vt dixit ff. ſi quis caut. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. hîc diſtinguendum eſt ſecundũ Ioan. Andr. ab vno quid ſit dandum vel faciendum: puta, promiſi tibi, vel legaui, ſi quid dares vel faceres: an à pluribus, ſi ab vno agere non poteſt, ad aliquid, niſi totum quod iniunctum eſt, faciat: excipere tamen poteſt, vt ff. ſi quis caution. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ff. de condit. & demonſt. l. qui duob. Si autem à pluribus, diſtingue: ſi pecuniam dare debet quiſque ad partem tenetur, & parte ſua ſoluta agit: vt ff. de condit. furtiua. l. in. & de cond. & demon. l. cũ fundum. Si verò ſpeciem pro parte teuetur tantum, ſed non liberatur, nec agit parte ſoluta: vt ff. de verb. oblig. l. 2. §. quædam. & l. in excuſatione. §. pro parte. Si verò ſit faciendum aliqùid à pluribus, neceſſe eſt vel ab vna vel à pluribus aut omnibus adimpleri. vt ff. de teſtam. manu. l. ſi ita ſuit. §. vno. In ſecundo, ſi quidem factum ſit io obligatione, non contingit liberatio, licet in aliquo cœperis facere, niſi couſumaueris. vt ff. de verb. oblig. ſtipulationes non diuidútur. & l. in executione. Si verò datio, diſtinguitur: debeatur in ſpecie, vel in genere. Si enim hominem certum debeam, & dic vt notaui. ff. de verbor. oblig. l. 2. §. quædam.

AUTETIO.

Si hominem certum debeam, liberor ſoluẽdo: ſi decedam, vnuſquiſque hæredum pro parte tenetur, & pro parte ſoluendo liberatur. vt ff. de ſolut. l. ſi ſtipulatus. §. 1. Si in genere, tenetur quidẽ quiſq; pro parte tantum: & ſi non ſoluendo partem quam tantummodo debet, nou liberatur, quod eſt mirabile. ſed hoc ideo quia non ſoluerunt vt debuerunt. quid ergo dices, liberatur? reſponde non, ſed impendenti eſt donec alij ſoluẽt. vt ff. de condic. indeb. l. ſinere. §. vlt. ſi ſoluant in eodem, intelligentur fuiſſe liberati: ſi verò non ſoluant, quanti in litem iurauerunt, cõdemnabuntur: ille tamen qui impedit, tenetur in cũctis. vt ff. fam. hærciſ. l. hæredes. §. ſi incerto. & l. cohærede. §. quòd ex ſacto. hæc in principali obligatione, ſecus in acceſſoria, quę eſt res ſcilicet hypothecaria. vt C. de diſtrah. pig. l. quandiu. Si autem quæras, an cœptum tempus habeatur pro impleto: ſiquidẽ tempus ſit ſtatutum vt in eius euentum amittatur beneficium, vt eſt in reſti. in integrũm, ſit computatio de momento in momentum. & eſt ratio, quia ſauor deber produci. quòd dic vt notaui. ff. de minor. l. 3. §. minori.

Reſtitutio in integrum fauore minoris ætatis eſt indocta, vt ff. de minor vig. quinque an. l. & alia. vt C. de act. emp. & vend. fauor autẽ eſt prorogandus. quod ſit ſi de momenro ad momentum fiat computatio

& prorogatio min.ætatis,ad teſtament. ſactio. nec fauore teſtantis neque commodo eius, ſed potius legatariorum inductum eſt.& ideo ibi non prorogatur tempus per computationem de momento ad momentum.* reſpondebatur per l. C. de temp. in integrum reſtit. ſuperuacna ergo breuibus.aut tractatur de odio,aut ſauore.Si de odio,à momento fit computatio.Si de fauore,aut in eius complementum incipit beneficium , aut deſinit. ſi incipit, de momento ad momentum , niſi aliter ſpecialiter dicatur,vel ſit introductum contra communem vtilitatem,vt ff.de iur.immun.l. maioris ſi deſinit , de momento in momentum fit computatio.Similiter in vſucapione reſpondetur , quæ poſſidentium ſauore,id eſt titulo & bona fide,re non vitioſa inducitur,& ideo non computamus de momento in momentum:at in præſcriptionibus contrà, quia tantū odio non petentium ſunt inductæ , quæ debent reſtringi,per computationem talem:quia aliter non poteſt.vt ff.de lib.& poſthum.l.cum quidam.& ff.de vſucap.l.3.in vſucapio.& ff.de act.& oblig.l. in omnibus.quòd autem legitur ad Trebell. ſauore libertorum,quibus quaſi debita paterna ſucceſſio defertur.ſicut infrà ex eadem lege perpenditur,vt reſpódirur, C. de codicillis.l.vlt. Item quòd legitur ff. de manu.l.1.in ſauore libertatis ſtatuitur.Si verò ſit tēpus ſtatutum vt in eius complementum incipiat beneficium,non niſi eo completo incipiat beneficiū. vt ff. de iur.immun. l. maiores. niſi in caſu propter publicam vtilitatem.vt ff. de muner. & honor.l.ad rem.ſic & in pacto.vt Inſtit.de inut.ſtipul.§.qui hoc anno.ſed aliud in legatis ſauore vltimæ voluntatis & libertatis, vt C. quando dies lega. ced.l. 1. & ff.de aur.& arg.leg.l.& fine.§.qui ergo. Azo,rub.1.

Addit. * Reprobatur.

Initium ſpectandum.

Hoc generale licet multas videatur recipere contrarietates , tamen ſi ſingula indiuidua referantur ad ſuum genus,potius diuerſitates dicentur:vel,vt verius dicam,nil ad rem ſacientia videbuntur , quæ vt contraria ponuntur.Eſt enim initium ſpectandum, quotiens tractatur de aliquo contractu,vel quaſi, ſiue valeat,ſiue non,agatur ex eo , vel non,perueniat aliquid ex eo,vel nó perueniat.Exempla de primo. ff.commodat.l.1.§.vlt.& l.2.ff.de rit.nupt.l.ſi quis. & ff.de duob.re.ſtip.l.eandem.§.ſed ſi quis in depoſitione.Exempla de ſecūdo.vt ff.depoſit.l.1.§.ſi apud. §.idem Pomp.& ff.pro ſocio.ſi id quod.§.vlti. & de neg.geſt.l.ſed an.§.1. ff.mandati.l. ſi procuratorem. Exempla de tertio,vt ff.de contrah.empt.l. Rutilia. & ff.de ſeru.ruſt. præd.l.ſed quæ loca. & de acq. rer. dom.l.ergo ſi.Item locum habet regula ſeu generale in maleficio,& quaſi maleficio:ſiue contrahatur ex eo obligatio pœnæ, vel non , & quanta,vt ff. de nox. act.l.in delictis. §. ſi extraneus.& l. qui ea.& de pœnis. l, 1. Iterum locum habet in decretis & conſtitutionibus , & omnino in quolibet negocio ex quo actio naſci poteſt,vt ff.de excuſ. tut.l. tutor petitus.& ff.de pub. & vect.l.Cæſar.& hoc totū generale,cū prædicta expoſitione, innuit regula iuris.vt ff.de reg.iur.quod ab initio.& de act.& obli. l.obligationes,& de vſuris,qui ſcit.§.vlt. & de vſuc. ſequitur.§.de illo.non obſtat his quæ dicta ſunt , fabuloſa allegatio, Medium tenendum:nec enim loquitur de aliquo contractu vel quaſi , maleficio vel quaſi,cuius medium debeat ſpectari. Sed cum duæ proferuntur ſententiæ,vel plures diſſentiunt opiniones vel dicta,eligitur media ſentētia:facta diſtinctione,vtrum ab vna parte,plura & potiora inducantur iura : & tunc pro ea parte ſententia fertur. vt ff. de neg.geſt.l.Neſennius.nam ibi,& quia quis non præſumitur donare,& quia mulierum genus eſt auariſſimum,& quia certat de damno vitando.vt ff.de don. inter vir.& vx.l.ſi ſtipulata.& de prob.l.cum de indebito.& de iur.& facti ignor.l.error.fertur pro hac & uia ſentētia reprobata media via.Si verò paria ſunt hinc inde iura,ſiquidem res cómodè poſſunt diuidi,obtinet hæc regula,vt in omnib.cōtrariis ſuper l. illa,Neſennius ſignatur.alioqui cōtrà. vt ff. de ſund. inſtruct.l.quæſitū §.ſi quis.quod pertinere ad prædictam regulam,plus quàm ridiculum eſt dicere. Itē non obſtat quod allegatur,finem ſpectandum: tunc enim id obſeruatur,cum quæritur an dederit vel nó dederit,ſeu quando dediſſe videatur:vel quādo poſſederit,vel reſtituere ſiue capere potuerit vel debuerit.vt in Auth.de nupr.§.quia verò hactenus & ff. de alim.& ciba.leg.l.Mela.§.1.& de iure fiſci l.nó intelligitur.§.ſi quis.de per.hæred.Itē videndū. §. ſi quis. de rei vend.l.ſin autem.§.poſſidere.de nox. act.l. ſed ſi poſtea.& ad exhibendum.l.rigni.§. vlt & de pecul. l.quæſitū. de cond.& demon.l.filię.§.vlt.& quorū legatorū.l.vlt.§.vlt.& de except.rei iud.l.ſi à te.* Cum autē quæritur de principio alicuius contractus vel quaſi,maleficio vel quaſi,nec obſtat quod legitur ff. qui ſatiſda. cog. Iulianus.& de ritu nupt. l. eos.quia & ibi ſpectatur initiū:quia ratihabitio retro trahit. vt ff.de pig.l.ſi fundū.§.1.ff.de iudic.l.licet.ver.pro. & C.ad Maced.l.vlt.Nec obſtat quod legitur ff.de verbo.obligatio.quod in diē.& l.ideui. quia propter dilationem diei,ex voluntate contrahentiū vel paciſcennū data,non attenditur vtilitas temporis contractus:alioquin cōtrà.vt ff.de act.empt.l.ratio.§.vlt. Itē nó obſtat quod legitur ff.de verb.obl.l.quidā cū. in fin. & de fideiuſſor.l. ſi debitori. §. ſi filius.quia & ibi ſpectatur initiū cótractus,ſ.mutui.eſt aūt eius initiū numeratio:tūc verò dicitur mutuū,quia de meo fit tuū.vt ff.ad Maced.l. ſi filius. §.vlt.& l.omne.& fortè ideo,quia ſtipulatio olim facta reducitur ad præſens tempus numerationis.vt & alibi.ff. de off. pro conſ.l.obſeruare.§. vlt. Speciale eſt quod legitur C. de nat.lib.l.nuper.vt in fine legis eiuſdē continetur.Itē nó obſtat quod legitur ff.de procur.l.ſi quis.§. Iulianus.quia ibi nó de principio alicuius cótractus quęritur,ſed cū duo interueniant, quæritur cui potius debeat ſtari,& dicit vltimo ſtandum , quia vterque ſui cauſa erat interpoſiturus:alioquin primo ſtaretur.vt C.qui pot.in pig.l.ſi fundū.Sed in vltimis voluntatib.ſemper vltimę ſtatur,niſi in caſu.vt ff. de leg. 3 l.ſi quis.in prin.& ff.fam.erciſ.l.ex parte.§.vlt.& de alimē.leg.l.3.in fi.& l.ſeq.Eodē modo reſpondeo ad l.illam de peculio.licet §.idē.& quia ibi duæ ſunt obligationes,vna ex delicto,altera ex ſentētia :quod ideo ſic ſtatuit,ne maleficiū impunitū remaneat: quia puniri,publicè expedit.vt ff.ad l. Aquil.l.ita vulneratus quoniam primus cótractus,vt reſtringatur odiū & producatur ſauor.vt C.ad Maced.l.3.ff. de donat. l.qui id quod eſt faciendum.vt ff.de lib.& poſth.l.cū quidā.§.vlt.Item non obſtat quod legitur de minor. l.3.§.1.quia ibi nó petebatur reſtitutio:nec peti poterat,quia ea non eſt deceptus,aduerſus id quod erat ſactum in minori ætate, id eſt , contractu litis conteſt.ſed aduerſus id quod erat eo maiore ſactum, id eſt,aduerſus ſententiam.Cur ergo daretur propter id in quo non eſt deceptus? Vel dic id eſſe propter

autorita

autoritatem rei iudicatæ arg. ff. mand. l. si fideiussor. §. in omnib. Item non obstat lex malè inducta. ff. de don. inter vir. & vx. l. si inter extraneos. quòd enim dicit vitium, quod fuerit exponendum est, si quod vitiū, vel quale quale dicatur obstare vsucapioni propter matrimonium, quòd tamē non obstat: vt in l. prox. dicitur. Nec obstat quod legitur ff. de leg. 3. l. si deportati. quia & ibi specto principium, id tē pus quo incipit dies legati cedere, hoc est mortis. antè enim non videtur delatū. vt ff. ad l. Aquil. l. inde Neratius. §. 2. Azo, rub. 1.

ADDITIO. * Non.

¶ INITIVM. Initium spectandum.

In Aut. de hær. & fal. §. non autem.
In Aut. de sanct. Ep. §. si qs episc. & §. dominis.
In Aut. consti. quæ interpret. constit. de his, qui ingred. monaster.
In Aut. cum de appell. co. in prin. tit.
In Aut. vt lic. mat. & au. §. preterea. Az. ru. 104.

¶ INITIVM. Initium esse spectandum.

PRO.

3. q. 10. c. placuit.
1. q. 1. c. principatus.
Ex. de censib. c. scientes. in fin.
De pœnit. dist. 1. §. hæc autem.
16. q. 3. c. si sacerdotes. & c. post quingentos.
D. quod quisque iu. l. 1. in fin.
Inst. de ingen. §. 1.
C. de pig. act. l. nec creditores.
C. de præscript. 30. vel 40. an. l. malæ fidei.

CONTRA.

Ext. qui filij sunt leg. c. tanta.
Ext. de renuncia. c. literas.
C. ad Syllania. l. vlt.
C. de emenda. Iustin. C. in prin.
D. de verb. sig. l. soluendo.
De pœn. distinct. 1. c. in casum. &c. proinde.
Damas. reg. 94.

¶ INITIVM. Quod non cogor facere ab initio, & si incœperim, consummare cogor.

Suprà, ratihabitio. Rub. satisfac.
In Aut. de hær. & falc. §. non autem.
In Aut. de litig. §. omnem.
In Aut. de Eccles. ri. §. si quis aūt. Azo, ru. 104.

¶ INITIVM. Quod ab initio non valet, tractatu temporis conualescit.

I. aut. de nupt. §. quoniam. in fin.
D. de contract. iud. l. quodcunque. in prin.
C. quod vi aut clàm. l. eum.
C. si maior factus r. h. l. 2.
C. si in communi eadémque causa. l. 1.
C. si ma. fac. alien. ra. ha. l. si quando.
ff. ad municip. l. vlt. in prin.
C. de nupt. l. & contra.
C. de don. int. vir. & vx. l. dona.
ff. de adoptionib. l. adoptio.
ff. de offic. procons. l. obseruare. in fin.
ff. de iud. l. licet.
C. lib. 11. de agri. & cen. l. cessa.
I. temporis meram. ad confirman.
ff. de bon. poss. cōt. tab. l. nō putauit. §. si quis.
ff. de pig. act. l. alienares.
ff. ad S. Cons. Vell. l. si mulier contra.
ff. de pig. l. si Titio.
ff. de ritu nupt. l. si quis in sena.
ff. de fundo dot. l. si fundum.
ff. de hæred. instit. l. qui soluendo non erat.
ff. de testam. tut. l. si hæreditas. §. qui filium.
ff. mand. l. neque idem Pomp.
ff. de leg. 3. l. 1. §. si filiusfam.
ff. de iniust. rupt. l. posthum. filius præteritus.
ff. de his quibus vt indig. l. vlt. in fine.
ff. de fideicommiss. lib. l. generaliter. §. 2.
ff. de condit. inst. l. mulier. §. 1.
ff. de lib. causa. l. liberis. §. si quis minor.
ff. de vsur. l. verso. §. si quis. & l. cum tut.
ff. de fideicommiss. l. si quis pro eo. §. si nummos.
ff. de solut. l. si procurator. in fin. cōtra. §. alia.
ff. de re militari. l. milites. Azo, rub. 1.

¶ INITIVM. & finis. Quod ab initio non valet, ex pòst facto intercidit, quia in eum casum peruenit, à quo incipere non potest.

Inst. de nox. act. §. si seruus.
ff. de seruit. l. pro parte.
ff. ad l. Aquil. l. huic. §. vlt quia fortius.
ff. rerum amot. l. & ideo.
C. de don. int. vir. & vx. l. si vt proponis.
C. de testa. l. 1.
ff. solut. mat. l. etiam. §. vlt.
ff. de vsucap. l. Titio cum.
ff. rer. amot. l. vltra.
ff. de cond. furt. l. si seruus.
ff. de iudiciis. l. si à me. §. Iulianus ait.
ff. si serui. vend. l. & si forte. in prin.
ff. de nox. act. l. contractus.
ff. de pig. act. l. si res aliena.
ff. solut. matr. l. si mulier.
ff. de excus. tut. l. post susceptam.
ff. de his quæ. l. 3.
ff. de donat. causa mort. l. si aliquis.
ff. de vsucap. l. si is qui. §. si quis bona.
ff. pro suo. l. si ancillam. in fio.
ff. de verb. oblig. l. si sub vna.
ff. de furt. l. quo dicitur falsus creditor. §. vlti. Azo, rub. 1.

¶ INITIVM, & finis. Quod ab initio valet, ex pòst facto non intercidit, licet, &c. & contrà.

Super his diligenter est attendendum quòd contractus quandoque dicuntur perfecti: scilicet quando statur in finib. pactionis, nec est vltrà processum: vt venditio solo consensu, verbo obligatio, stipulat. vt Instit. de cōtrah. emp. circa prin. ff. quòd metus causa l. metum. §. sed quòd prætor.

ADIECTIO.

Distingue in stipulationib. inter conditionalem & puram, vt conditionalis nō vitietur, & si in eum casum peruenerit, pura non vitietur. Vel distingue, an voluntate propria vel facto in eum casum venit, de quo casu vinatur, an non quo casu durat. & sic distinguo argumento duarum legum. Instit. de leg. §. si in vno. & ff. de furt. l. falsus. §. vltimo. ff. de condit. fur. verò sed reprobatur. ff. de furtis inter omnes.

Quandoque dicuntur impleri, h. e. quando contracta, obligatione adimpletū est, quod erat in obligatiōe, sicut vēditio impletur per traditionē rei. vt ff. de act. empt. l. si quis. Sponsalia per ductionē in domū implenter. vt ff. de priuileg. cred. l. 2. Vnde & dicitur matrimonium consummatū: & ita cuilibet ex ingenio suo infinita licet ponere exēpla. His ita præcognitis sumenda est regula huius generalis: vt que valuit à principio & accepit cōsummationē sui, nō irritatur licet proueniat in eum casum à quo incipere nō potest. vt ff. de ritu nupt. l. si qua. in prin. & de reg. iur. in

ambiguis.§.1.& ita loquuntur ferè omnes leges huius generalis, si bene notantur, nec obstat quod legitur ff.de pig.act.l. si rem alienam.

Auiectin.

Hic autē in totum credo aliter distinguendum: quia siue perfecta, siue impleta, distinguo an contigerit ille casus per hominē, an per casum. si per hominē intercidit, siue per seipsum:& tunc sibi imputet. si per alium:& tunc aduersus eum ad interesse agat, si per casum non intercidit.

Causa.

Quia ibi accepit contractus cōsummationem, cū principalis obligatio in suo statu remaneat: vel ibi non valuit directo à principio pignoris obligatio.

Adiectio.

Vel vitiatur quantum ad directam hypothecariam, tenet tantum quantum ad vtilem.arg.ff.ad Trebell.l. debitor.& de exceptione rei iud.l.Titius largus.

Causa.

Scieudum tamen est, quædam sumere consummationem ex sola vnius voluntate: vt in constitutione legum,& in vltimis voluntatib.& decretis: in quibus eandē seruo regulam. vt in aut. vt noua.cōstit. §. vlt.

Auiectio.

Distingue an spectet ad vtilitatem publicam. vt ff. de iud.l. si quis vile. an ad priuatam. vt ff. de excus.tut.l. tutor petitus.& in Instit. de leg.§.ex contrario. quo casu differt an ad petitionem sit indultū, vel mera liberalitate cōcessum: vt qnod quisque iuris in aliū sta. vt ff.de iud.l. si quis post. ff. si quis cau.l. qnod aut. ff.de arb.l.non distinguemus.§.item si.

Gausa.

Et de excus.tut.l.tutor.pen.& Iust.de leg.§.ex contrarin. Si autem aliquid valuit à principio, non autem accepit cōsummat. siquidem in eum casum perueniat, à quo incipere non possit, id est impossibile initiatur. Inst.de inutil.stip.§.1.& ff.ad l.Aquil.quicquid de iud.si à me.& l.Iulia.& de seruitut.l.pro parte. nisi interueniat eius fauor qui petat non vitiari, vel alterius mora, seu consimilis causa. vt ff.de vsuc.l. hæres eius.& de vsucap.pro empt.l.2.§.si defunctus.& ff.si quis caut.l.qui autem.§.illud. Impossibile autē dico, cui naturalis ratio vel ciuilis est impedimento quo minus fit,& probatur hæc distinct. per l.de don. int.vir.& vx.l.si sponsus in prin. Si autem non sit impossibile,& dicatur esse non posse propter alicuius facti impedimentum, puta furiosi, vel similis causa est: nihilominus tenebit. vt ff.de spons.l. furor. quia talia magis respiciunt difficultatem. vt ff.de verb.oblig.l.2.& l.continuus.§.illud.

¶ Initia, vel contrà, eorúmque effectus.

Omnia principiis inesse solent.

De origine negocij probanda.

C.commodati.l.eum qui.

C.ad Macedon.l.3.

C.de pignor.act.l.nec creditores.

* In Decret.d.c.contra morem.

Originem negocij non esse probandam.

C.de præscript.30.vel 40.annorum.l.malè.in princip.

In Dec.distinct.56.vndecunque.

De origine probanda, item non probanda, non est lex ista contraria: quia plerique libri habent initium requiri. vel si habes non requiri, non est & tunc contraria: quia quod dicitur originem probandam, * necessariū est ab actore, cuius est onus probare quod affirmat, non à reo, cuius per rerum naturam nulla est probatio. vt C. de probatio.l.actor.& C.de petit. hæred.l.cogi. Imò reus quoq; vincit hoc ipso quòd actor non probat. vt C.de edendo.l.qui accusare. & patet dictā le gē loqui de reo, quia de possessore loquitur. vel melius: Origo quidem negocij probāda est: non autem loquitur de origine negocij, seu contractus, sed de origine, id est, principio possessionis. Azo, rub.1.

Addit. * In decret.76.ieiuniū quarti. * verum.

Initium * Bonum.al. Solum initium esse spectandum.

In Instit.de vsucap.§.diutina.

C.de vsucap.transfor.l.vnica.§. cum autem.

ff.de rei vēdic. Idē Pōponius. * Sed & in alia.

ff.de public.l.eum.§.in hac actione.

ff.de fur.l.qui vas.§.si ego.

ff.de donat.inter vir.& vx.l. si donante.

In Decret.c.1.q.1.principatus.

ff.de petit.hæred.l.sed & si.§.de eo.

In Decret.c.21.q.1.c.relatio.

* l.de pœnis nihil interest. in princ.ver. per contrarium.* ff. Azo, rub.1.

Addit. * Iulianus lib.7. ff. scribit, Si in aliena.

Initium esse spectandum.

In instit.quib. non est permiss.fac.testa.§. vlt.

in Authent.cum de appell.eod.§.1.

in Decret.distinct.47.c.quoniam.

in Decret.c.1.q.1.principatus.

C.ad Maced.l.3.

C.de bon.quæ libe.l.cum oportet.in fine.

ff.de neg.gest.l.Pomponius.§.in negociis gestis.& l.sed an vltrò.§.1.

ff.de min.l.denique.§.Seio & l.vix.

ff.ad S.C.Macedon.l.si autem Seiæ.

ff.mandati.l.si procurator.in princip.

ff.pro Socio.l.si filiusfamil.

ff.depos.l.1.§.si seruus depo.

ff.de acquir.possess.l.clàm.

ff.de vsucap.l.si aliena res.in prin.

ff.de origine iur.l.facturus.

ff.de iurisdict.omn.iudic.l.penult.

ff.qui satisdare cogan.l.penult.§.vlt.

ff.de iud.l.vbi acceptum.§.si quis postea.

ff.si quis caut.l.quid act.§.illud.

ff.de rei vend.l.iul.scribit.

ff.de seruit.rust.præd.l.sed quæ læta.

ff.commodati.l.1.§.in pupillo.& §. impubes. circa prin.

ff.de his qui not.infam.l.seruus quid ego.

ff.de negoc.gest.l.sed an vltrò.§.his.in fin.

ff.de nox.act.l.id licet.§.si ex.

ff.quod iussi.l.si tutor.§.vlt.

ff.depositi.l.1.§.idem Pomponius quærit, si tibi.§.si te rogauero.

ff.de contrah empt.l.Rutilia Polla.

C.de probat.l.vix.

C.de testam.l.1.hic in maleficiis, vel quasi.

ff.de seruis expor.l.si minor.

ff.de vsuris.l.cum quidam.§.fiscus.

ff.de ritu nupt.l.si quis offen.§.veterem.

ff.de suspect.tut.l.tutor.§.nunc.

ff.de excus.tut.l.tutor.penu.

C.de pact.inter empt.& vend.l.in initio.

ff.de publica.l.Cæsar.

ff.de dona.l.quid.§.id quod.

ff.de const.pec.l.id quod infimi.

ff.de acquir.rer.domin.l.ergo.

ff.de legat.1.l.si mihi.
ff.pro hærede.l.2.§.si seruus.
ff.de pœn.l.1.
ff.de aqua pluuia arcen.l.quanquam autem.
ff.de itin.act.priuat.l.1.§.vlt.
ff.de ver.obli.l.Titia.§.itẽ.Rubr.si filiusfam.
ff.de duobus re.stip.l.eandem.
ff.de stipul.seru.l.vlt.
ff.de reg.iur.l.quod in initio.non omne.
ff.de furt.l.qui seru.& l.si qui in.
ff.de adult.l.si vxor.§.vlt. Azo,rub.1.

¶ INIVRIA. Volenti non fit iniuria, l.nemo, ff.de reg.iur.

Fallit in 3.casibus,vt per Dec.in d.l.

Iniuriarum actio tum ex pulsatione, tum ex verberatione nascitur,l.1.ff.de iniu.

Fallit in 9.casib,quos ego retuli in §. iniuria. Instit.de iniuriis,in primo notabili.

Iniuriarum actio nascitur ex conuitio alicui facto,l. item apud,§.ait prætor,ff.de iniuriis.

Fallit in 9.casibus.vt ego notaui in d. §.1. Inst. de iniuriis,in 2.notabili.

Qui bonorum possessionem intrauit alicuius,qui debitor non est,iniuriarum actione obnoxius est,l.itẽ apud Labeonem, §. si quis non debitorẽ.ff.de iniu.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur,vt notaui in d.§.3.

Ex iniuria facta existẽtibus in potestate nostra, nobis datur actio,lege 1.§.item apud.ff.de iniuriis.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 2.vt ego notaui in §.patimur,Inst.de iniuriis,in 1.notabili.

Iniuriarum actio regulariter datur contra iniuriantẽ.

Fallit tamen in 12.casibus,in quibus cessat iniuriarum actio,quos ego notaui in §.non solùm.inst.de iniuriis,in primo notabili.Fallit in 16.casib.quos refert Lancillot.in tract.de prætore, in tit.de iniur. Don. Fina,libr.4.

¶ INIVRIA.L.76.idem lib.3.Quæstionum.a al.l.75.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius [b] detrimentum.

AVDIT. b al.iniuriam.

De consiliis priuatis exaudit hanc l. Io. Oldendorp. nam consilium est duplex: aliud publicum, de quo de nff.cons.l.2.aliud priuatũ, quod subdiuiditur ab Oldendor.quod aliàs significat familiarem quandã suggestionem,qua mentem alicui declaramus nostram,quid faciendum,aut non faciendum in re dubia,de quo intelligitur.inf.Reg.consilij,& l.2.§.fina. man.alias autem generaliter omne cõuentionis placitum, quod verbo aut facto inter aliquos deliberatur,vt intelligitur hæc reg.& c.quod semel. c.mutare,33.in 6.De vtroque hic latius Oldẽdorpius, de nego.gest.l.fin.de acquirenda possess.l.fin.si quis omiss.caus.test.per totum,C.eod.titu.l.2.l.3.de vac.& ex.mu.l.Prętor.§.fi.de col.bon.l.nõnunquã.Exemp. de trans.l.38.quæstio.2.in fin. quorum legatorum,l. 1.§.prodest.de seruit.rusti.prædio.l.per fundum.iud. sol.l.si ante acceptum.7.de elect.ca.publicatio.c. ab eo,c.nulli.in 6.de re iud.l.iudex.l.post rem,l.cũ quæritur,de quęst.l.1.§.fina.de pœnis,l.sanctio,l.Diui, C. de repu.hæ.l.sicut minor,de op.leg.l.apud.8.q.1.c.dilectissima,3.q.3.c.offeratur,de cau.poss.c.cùm olim, C.de iud.l.apertissimi,dist.4.c.in istis, de proba.ca. per tuas,de nego.gest.l.Põponius 2.de con. ob cau. l.5.de adop.l.post mortẽ.22.q.2.c.primũ.23.q.5.c.horrẽdus,de adul.l.si vxor,in fi.de vsuc.l.Caius,de dam. infect.l.Prætor, §.vnde quæritur. C. de nõ nu.pec.l. generaliter,C.de iurciu.l.si quis iusiu.de aqua pluu. l.in diem,de diuer.& tem.præ.l.de accessionib.C.de ac.& ob.l.sicut,de rescin.ven.l.de cõtractu.Cõciliat. l.de ætate,§.fi.de interrog.ac. Excipit Oldendorp. ea quæ præter opinionem nouè accidunt,de ventre insp.l.1.de inter.l.de ætate,§.ex causa,de elec. in 6.c. vt circa,c.nulli,de exc.c.pastoralis.item periculum Reip.imminens.libellos conuentionales & appellationis,Cõtractus innominatos,Pactũ dotale, Mãdatũ,Societatem,Depositũ,Præcariũ,quæ per errorẽ destinãtur,iussum Prætoris,spõsalia, votũ,& vltimã voluntatem,de mun. leg. vt gradatim,§. reprobari, C.de ed.l.ædita,de ap.l.Imperatores.12. c.inter posita,§. 1.c.cum cessante,extrà eo.tit. de cond. cau.da. l.si pecuniam,in princ. C. de pac. l. pactum dotale, Inst.de man.§.rectè.pro soc.l.sed & socius,§.fi. dep. l.1. §. si sic, de prec.l.cum precario,de iurisd. l.si per errorem, de iur.& fa. ig.l. 1.de reg.iur. l. quod iussit, de spon.l.1.extrà eo.titu.c.fi.c. si inter,de cõuer.coniu.c.ex publico,c.licet,de reg.in 6. c.qui post votũ. de adi.leg.l.quòd si iterum,de leg.3. l.si quis,l. si mihi,& §.in legatis, de iure eod.l. Diui.§. licet.Postremò excipit omnes alios casus, in quibus à iure permittitur pœnitere vel variare, glo. in d. c. quod semel,de iure patronat. ca. quod autem,c.pastoralis, de elect.c.licet.eo.titu.in 6.cà. indemnitatibus, §.si autem, de reg.cap. ad nostram,lib.6.eod.tit.c.constitutionem.Excipitur item solut.mat.l. filiæ 60. de inter.ac.l.1.Generalissima huius ratio & regula traditur hæc. Variatio reprobatur scilicet circa eandẽ vel connexã rem, inquit Dinus,de proc.l. in causæ, in prin. de rescrip.in 6.c. cùm in multis, in fi.de rei vend.1. de dol. l. 1. l. serui electio,l. huiusmodi.80. §. Stichum,l.statuliberum,§.Stichum, de bo.lib.l.absurdum,de adm.tu.l.cùm quæritur,de quo no.de elec.c.nosti,dist.55. c. pœnitentes. Sic conciliantur l. si sterilis,§.fin.de ac.em.l.de reb.l.rerum amot.Excipe filium fami.de col.bo.l.8. nunnunquam,de repu. hæ.l.fin. de iu.do. l. si quis suua. Excipitur etiam C. quomodo & quando iu.l. 6. l.si vt. Contrà fa. hær.l. cùm putarem. Contrà de off.de.c.ex parte. Contrà de rescripti.cap. cùm ordinem, de præscript. cap. veniens, de fi. præs.cap.ex tua. Iniuria,hoc est detrimento,d.c.quod semel,ad legem Aquil.l. sed etsi quemcunque,§.item.Rario,de sol.l.38.§.si debitorẽ,de don.l.hoc iure,§. si quis dederit,conciliátque hæc dictio,l.si tibi mãdauero, man. Riisvvi.paratit.

¶ INIVRIA.l. nullus. Reg. vi. scienti. vide Princeps, Victus, Tueri, Sciens.

Scholasticis nulla omninò iniuria fieri debet.Fred.C. ne fi. pro pa. Auth. habita.

Iniuria quæ emptori fit,auctorem non debe contingere, ait l. si per imprudentiam. De euict.

Qui iniuriarum actionem per calumniam instituit, extra ordinem damnatur.Caius lib. 3. Reg. De iniu. l. 43. Riisvvich.

¶ INIVRIA minima non irrogat infamiam,neque afficit aliquem vlla pœna.Bald.d.c.1. §.iniuria.de pac. iur.firm.Angel. l. infamem. ff.de public.iudic. Roman.cons.191.Angel.in tract.Malefic.vers.verba cõtumeliosa.l.diuus.ff.de iniur. vbi arguitur à contrario sensu l.1.§.huius rei.ff. de offic. eius.tradit latissimè Euerardus in Centuria à cont. sensu. numer.1. & seq. Medic.re.5.

Iniuria modica parit actionem iniuriarum in his, quæ irrogant infamiam Doc. com. c. cum te.de re iud. Saly.l.decuriones.C.ex quib.caus.infamia irrogetur. Medic. re.5.

Iniuria remissa per filiumfamilias nocet sibi, nó auté patri, licet secus sit è contra, nisi pater sit vilis persona. glo. & doct. leg. personã. ff. de pact. Med. re. 9.

¶ INOBEDIENS puniri debet. §. his igitur à nobis. in authent. de hæred. & Falcid. coll. j. & ibi Iacob. de Belui. & Barto. l. vnica. ff. si quis iusdic. non obtemp. §. si quis autem non implens. in authen. de hæred. & Falcid. cap. quisquis. xiiij. quæst. prima. cap. si qui sunt. lxxxj. distinct. Ex Belui. in auth.

Fallit quando præceptum est illegitimum.

Fallit ratione personæ.

Fallit odio eius, cui debetur, vt dicit Iac. Bel. vbi suprà.

Limitatur in pœna conuentionali, vbi lex repræsentat factum. l. fi. C. si mancip. ita fue. alien. vt manumit.

Quod ait quando præceptum est illegitimum, accipe respectum eius, qui præcipit, & respectu rei, causæ, loci, &c. P. Prateius re. 430.

¶ INNOCENS: Exemplum graue est prætextu nocentis insontem periclitari. C. de his qui la. oc. l. 1.

Lex vel statutum excludens omnem exceptionem, nunquam intelligitur exceptionem innocentiæ excludere. Bal. in l. editæ. C. de eden. Alex. cons. 112. vol. 5. Ana. 95. 59. visa in quęst. vide Legere. Riisvvich.

¶ INNOVATIO. Lite côtestata nihil innouari posse.

PRO.

3. q. 2. c. quia ego.
Ext. de simo. c. accusatum.
Ext. de iur. patr. c. ex literis. & c. quoniam.
Ext. de eo qui dux. in matr. c. significauit.
C. de assert. toll. l. 1.
C. quibus ad liber. procla. non licet. l. vlt.
D. de offic. præsid. l. senatus.
D. qui satisd. cog. l. fideiussor. §. fi.

CONTRA.

11. q. 1. c. quia res.
28. dist. c. consulendum.
8. q. 3. c. nónne.
15. q. vlt. c. vlt.
Ext. vt lite pen. c. à memoria. & c. laudabilé.
Ext. de confir. vti. vel inuti. c. 2.

SOLVTIO.

Regulare est, quòd lite contestata ante sententiam nihil sit innouandum, & tuendus sit possessor in sua possessione vsque ad sententiam, vt in concordantiis proximè positis. Iura autem *quæ in priori parte posita sunt, exceptiones sunt: quia ius patronatus sequestratum intelligitur lite pendente. d. cap. quoniam. Item accusatus de simonia suspenditur ante sententiam. d. c. accusatum. item accusatus de dilapidatione, si pręsumptiones aliquæ sint contra ipsum. d. c. quia ea. Et fortè cũ agitur de aliquo impedimento perpetuo, d. c. significauit. Item vbi agitur côtra priuilegiatum, cogitur litem contestari, & postea sequestrabitur res, sicut côtingit in familia iudicis. d. l. senatus. item si agatur contra suspectum de fuga, nec possit cauere. d. l. fideiussor. §. fin. quia sequestrabitur res. Idem in illo, qui proclamat ad libertatem, quia peculium eius sequestrabitur, vt C. de assertione tol. l. 1. Damas. reg 90.

AUDIT. quæ. * Quando sequestratio locum habeat.

¶ INOPIA nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam aduersarij inanis actio est. Caius De dol. l. 6. Riisvvich.

¶ INQVISITIO non est permissa in ciuilibus ad priuatam vtilitatem principaliter. fallit in 19. casibus, vt per Præpo. in c. de accu. 2. q. 8. col. 22.

Inquisitionis iudicium dicitur extraordinariũ Inno. in c. oporteat, de accu. vbi doct. communiter.

Fallit in 2. casib. vt per Ripam in rub. de iud.

Fama seu infamia debet præcedere inquisitionem, non enim inquiritur contra aliquem non diffamatum. Batrand. in sua praxi crim. reg. 2.

Fallit in 18. casib. vt per Pet. Duen. reg. 298. fallit in 13. casib. quos refert Lancil. in tract. de offi. præto. in titu. de inquis. nu. 29. fallit vt per Bapt. à Villa. concl. 50. fallit in 8. casib. vt per Mars. in praxi crim. §. constante, num. 20. fallit vt per Mars. sing. 14.

Non valet inquisitio si de delicto non constat. Battan. in sua praxi reg. 1.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 8. per Lancillotũ in tract. de offi. præto. in titu. de inquisitio. nu. 23.

Inquisitio in causa criminali procedit. fallit vt per Blan. in praxi crimi. fol. 159.

Negatiux est improbabilis, doct. in c. cum ecclesia Sutrina, de causa poss. & proprietatis. fallit in 8. casib. vt per Lancil. in trac. de offi. præto. in ti. de testib. c. dicta testium, nume. 46. fallit in multis casib. vt per Fran. Hercula. in trac. de negatiua. Don. Fina, lib. 4.

¶ INQVISITIO fieri non potest absque citatione partis. Bal. l. 4. §. 1. ff. de cond. ob causam. Alex. l. 2. §. si publico. ff. de adulter. Bald. l. senatus. C. qui acc. non poss. gl. c. presbyteri. 2. q. 5. Med. re. 8.

¶ INQVISITIO regulariter nó est permissa in ciuilibus, ob priuatã vtilitaté principaliter. Istã regulam descripsit Pręp. in c. de accusat. 2. q. 8. referẽdo Ang.

Limita decem & nouem modis, vt per eundem Præp. B. Dias reg. 337.

¶ INQVISITIONIS iudiciũ dicit extraordinariũ, & nó ordinariũ, vt voluit Inn. in c. cũ oporteat. de accu. quẽ sequũtur cõiter doc. in rub. de iud. & sequit Bar. & alij in l. si maritus. §. si auté exiens. ff. de adul.

Limita dupliciter, vt per Rip. in alleg. rub. de iud. vbi plures refert pro ipsa principali regula, variásq; opiniões describit, quę fuerũt in hoc art. B. D. re. 336.

¶ INSINVATIO donationis fieri potest nemine cuius interest citato. Cy. l. fi. C. de bon. pos. Bar. leg. in hac. C. de donar. leg. Modestinus. ff. eodem. Bal. leg. illud. col. 4. C. de sacros. eccl. l. 1. C. de lit. cont. auth. eo decursum. C. de don. ante nup. l. fi. C. qui admitti. l. fi. §. illud. C. de temp. app. Pau. leg. testa. C. de testa. Mars. l. de vno. nu. 98. ff. de re iud. refer. Tiraq. in termin. huius reg. in trac. res inter alios acta. lim. 32. Med. reg. 8.

¶ INSINVATIO facta ab hęrede an prosit legatariis, no. Bar. l. fi. §. 1. vbi etiã Bal. C. de iur. dot. Bal. l. cõsulta. C. de testam. Alex. l. sæpe. nu. 29. ff. de re iud. nota tamen quòd insinuatio fieri non potest absque citatione partis, Bal. l. ne quicquã. §. vbi decretũ. ff. de of. proc. & leg. Bal. l. illud. C. de sacros. eccl. Me. re. 8.

¶ INSPERATVM, Quid obtineat, si ab insperato quis donauit, vel filios sustulit.

C. de inof. test. l. si nunquam.
ff. de pact. l. tale. §. pactum. Azo, rub. 104.

¶ INSPICIENDVM nó est quod fit, sed qđ fieri debet. Procu. De of. præs. l. sed licet Vide Intẽtio. Riis

¶ INSPICERE. Dignitatem, officium, diuitias, esse inspicienda.

In Aut. de testib. §. sancimus. §. si verò.

CONTRA.

In Aut. vt exact. do. iusta. §. illud quoque.
Azo, rub. 104.

¶ INSTANTIA causæ appellationis non potest prorogari. l. nemo. C. de temp. appel. Bald. in l. fi. §. fina.

eodem

eod em titul.& per Anton.de Butr.in cap.ex ratione.de appellatione.

Primò fallit,nisi fiat compromissum in arbitrum:quia tunc illo pendente,non currit tempus persequendi appellationem, per text.in authenti.si tamen.C. de tempo.appel.Specu.in titu.de legato.§.restat videre.versicu.item si instantia. quod intellige, si fiat compromissum post appellationem interpositam, & si partes egerint corā arbitro: secùs si facto compromisso,nihil egerint, argu. legis, contra maiorem.C.de appellat.& ita consuluit Fulg. in consilio cxx.& Petr. de Anchar.in consilio cclxxxvj. Incip. Ioan.Andr.

Amplia prædictam fallentiam,vt non solùm procedat in arbitro:sed etiam in arbitratore: vt per Bald. in l.eos,qui.§.apostolos.C.de appel.

Secundò fallit,quando esset taxata à statuto: quia tūc potest per partes prorogari:vt per Bald.in extrauagant.in verbo,in causis.de pace Constan. B.Sociu. regul.229.

¶INSTANTIA causæ principalis biennio tantùm durat.l.fin.C.vt intra cert.tem.cri.quæstio termi.

Primò fallit,secundum Ioan. Andr. in cap. venerabilis *.extrà de indic. quando verteretur inter clericos,cùm tunc intra duos menses debeat terminari: vt in authentic. vt apud prop.episcopos.§. si tantùm. B.Soc.reg.228.

ADDITIO.

* In cap.venerabilis. Vide ibidem Felin.in prin.

Secundò fallit,in leg.vnica.§.j. C. vt omnes tam ciuil. quàm crim.vt est in officiali, quando syndicaretur, vt ibi, de quo per Bar.in l.ij.ff.ad l.Iul. repet.& in d. c.venerabilis.per dom.Anto.& dom.Nicol.

Tertiò fallit in casu.l.de submersis.C. de Naufra.lib.x.

Quartò fallit in casu l.fin.C.de dolo.sed dic, aut loquimur de instantia causæ ciuilis, & hæc regulariter durat triennio.l.properandum. C. de iudi. & hoc de iure ciuili, in istis casibus,de quibus per gloss. in d.l.properandum.& per Ioan. Andr. in c.venerabilis.& hoc etiam voluit Ioan.Andr. in addi.Specu.in tit.de legat.§.restat. versi.quid si statutum.& Bart. in d.l. properandum. vbi pleniùs de hoc,& ita tenetur secundum Ioan. Andr.in d.c.venerabilis, nec etiam per iuramentum prorogari potest: vt voluit gloss. in dict. leg.properandum. quod est verum de iure ciuili.l.non dubium. C.de legibus. secùs de iure canonico,vt in c.cum contingat.extrà de iureiu. secundum Imol.& canonistas.in d.cap.venerabilis. vbi latè vide per eos. B.Sociu.re.228.

¶INSTANTIA causæ incipit contradictione & litis contestatione,text.est in l.properandum.C.de iudic.per gl.in c.j.de elect.in vj.& clem. sæpe,de verb. signi.Bald.in cons.ccxxvj. in princ. quanquàm. vol. iij.& sententia lata per iudicem post peremptā instantiam est ipso iure nulla, & nullum habet effectum,secundum Alex.cons. cxxxvj. numer.1. vol.ij. & cons.clxvj.num.1.vol. vj. Barto. in d.l. properandum.in prin.& ibi doct.de iudi.Paris de Put.in ver. instantia.in tract.syndi.

Amplia regulam procedere in causis executiuis,& instrumentis in quibus est executio parata, secūdum Roma.in cons.clxxiiij.in princip. Socin.consil.xcv. vol.j.Fel.in c.venerabilis,in fin.de iudi.

Amplia, etiam vt d.regula locum habeat non solùm coram ordinario iudice sed etiam corā delegato,vt Ias.in d.l.properandū.ibi,sed omnes iudices.nū.13.

Amplia,procedere etiam coram arbitro:nam coram arbitro perit instantia triennio, quando per partes fuit nullum tēpus appositum in compromisso. ita Spec.in titu.de arbit.§.differt. vers.item. Ias.in d.l. properandum.nu.13.& 14.

Amplia,vt etiā procedat si vnus ex litigatoribus moriatur pendente lite,quia instantia nō extinguitur, sed continuatur vsque ad metam triennij in hæredem.tex.in l.hæres absens.& l.petitor.& l.is qui Romæ,ff.de iudi.& in cap.quia Gu.& ibi Abb.Felyn.& Soc.de iudic.

Amplia,quia de iure cano.instantia non perit triennio,ita doct. in d.l. properandum. C. de iudi. & ibi Ias.num.27.Rom.cons.ccxx.num.11.& 12. immo est perpetua ratio, quia à quocunque actu potest appellari,& cano. in c.venerabilis.& cap.final.de iud. Alex.cons.xxiij.nu.2.vol.iij.

Amplia non procedere d.regul.quando clarissimi Auditores sent.scribunt d.rectoribus de extra, vt non obstante peremptione Instantiæ causam vertentem.Iter.semp.& 7.audiant ser.seruandis ius & iustitiam administrent,& hoc ex stylo & consuetudine officij: hactenus obseruata per ipsos clarissimos Aud.nouos,vt in notis officij clarè videri cōspici potest,quòd nor.perpetuò.

Fallit ista regula quando instātia est abbreuiata ex forma statuti,quia tunc decurso tempore statuto limitato illico,perempta est instantia, & non potest iudex in causa illa procedere,secundum Bald.in d.l. properandum.C.de iudi. & ibi Alex. & in cons.xlij. nu.3.vol.iij. Bal.in auth.clericus.vers. deinde quæritur.C.de episc.& cler.

Fallit etiam in causis fiscalibus, quia nunquam perit instantia,& durat vltra triennium, ex quo agitur de tributis,& functionibus publicis, secūdum l.properandum.in prin. ibi exceptis.C.de iudi.& d.c.venerabilis.de iudi.& ibi Abb.& can.

Fallit etiam in causis ecclesiarum,quia etiam si agatur lis coram iudice sæculari nunquam perit instantia, ita tenet Abb. in dict. c.venerabilis.adde decis.ccx. const.Neap.nu.1.in fine.

Fallit etiam,quando esset litigatum super emergentibus ante litē contestatam,super legitimatione personarum in iudicio contendentium,quia tunc nunquam perit instantia, secundū Bal. in l. post edictū. §.pe.in fin.ff.de iud.Ias.in d.l.properandum.nu.6.

Fallit in causa,quæ debet Principi consultari,quia donec expectatur responsio à principe, interim non currit instantia in dicta causa. Ista fuit opinio Lucæ de Pen.in l.ij.C.de nauf.l.xj.Afflict. in constit. hac l. iij.not.quæ not.

Fallit etiam,quando per iudicem fuit facta inhibitio, quia pro tempore quo durat inhibitio nullo modo currit instantia, & sic post triennium potest ferri sententia. ita Abb.in d.c. venerabilis. in fin. vers. ex hoc arguo: de iudi. & videtur tex.in l. intra vtile.ff. de minoribus.

Fallit in causis criminalibus in quibus instantia durat biennio,vt doct. omnes in dict. l.properandum. in princ.de iudi.& Ange.in auth.vt cle.apud pro.episcopos.§.si tamen.de crim.in fin.

Fallit etiam, quando partes repeterent acta de communi consensu porrigendo libellum, litem contestando,terminos recipiendo, quia per talem reproductionem instantia renouatur. ita tenet Bartol.& Alex.in d.l.properandum.& Bald.in l.mutari. ff. de procu.idem Fel.in d.c.venerabilis.vers.iiij.declaratio.nu.12.Soc.cons.xxxj.in j.vol. Ia.Nouel.re.16.

¶INSTANTIA causæ prorogari non potest. gl.in l.

ptoperandnm.in fin.princ.in verb.triennij.C.de iudiciis.& ibi Bart.& Bald.qui glof.sequuntur. atque idem consuluit L.Rom.conf.clxxiiij. incip.amplissime doctor.vers.secundum probatur. Rationem adfert Accurs.in d.verb.triennij.nempe vtilitatem publicam,quam probant Bar.& Bald.

Declaro,vt procedat in instantia principali, vt tradit Bar.in d.l.properandum.

Amplio,etiam si partes iurauerunt eiusmodi prorogationem.Barto. in dict.l.properandum.per text. in cap.si diligenti.in fin.extr. de foro competenti. vbi bonus tex.

Fallit in causa appellationis.auth.si tamē.C.de temp. appellat.per tex. in clemen. quandiu.de appellat. vbi bonus tex.ad hoc.& vide Specul. & Ioan.And. tit.de iudi.deleg.§.restat.

Fallit de iure canonico per tex.in c. penult. & ibi bona gloss.de iud.in antiquis.atque ita limitabat præceptor meus Philip.à Ferreriis,dum legeret,& interpretaretur auth. sacra. puberum.C.si aduersus vendit. P.Prat.re.428.

¶Instantia caussę triennio perit,& terminatur. l.properandum.Alciat.l.si is,qui pro emptore. nu. 144.vers. sed quid si qualitas.ff. de vsucap. quod in libr.Basilicon libr. vij.tit.vj.c.xiij.vt refert græcus interpres Eustachius.

Fallit,si res petita post litem contestatam perierit.l.si homo.vbi hoc Franc.Ripa adnotauit.ff.de re iudi.

Fallit, si esset appellatum. dict. clement.quandiu.de appellat.

Limita non procedere in instantia caussæ emergentis ex vltima voluntate.§.illud.& ibi hoc adnotat Iac. Belnis.in auth.de hęred.& falcid. Aret.& Iason in d.l.properandum.

Fallit in caussis fiscalibus. l.fin.C.de iur.fisci.d.l. properandum.

Fallit in caussa noui operis,quæ tribus tantùm mensibus durare debet.Ias.in d.l.properandum.

Fallit in caussa crimiuali.l.j. C.vt intra cert. temp. & ibi glossa.

Fallit in specie §.si tamen. in authent.vt cleric. apud propr.episco. vbi lis debet durare duobus mensibus tantùm.

Fallit , si de administratione magistratus quæratur: nam ea instantia xx. dierum spatio terminari debet.l.vnica.C.vt omn.iud.tam ciuil. quàm crimin.

Fallit in caussa naufragij, quæ biennio terminari debet.l.pen.C.de naufrag.libr.xj.

Fallit,si de publicis functionibus quæratur.dict.l. properandum.

Fallit in omnibus causis, in quibus summariè procedi debet.Qua de re vide Rebuffum.

Fallit in quæstione vindicandi curialis,quæ intra tres menses terminari debet. l.generali. C.de decurio. lib.x.& ibi hoc not.Odofred.& Barto.

Limitatur in casu authent.sed cum testator.C.ad leg. Falcid. vbi si hæres conueniatur, quòd inuentario non confecto, soluat integra legata, lis illa debet terminari intra annum.

Fallit,vt suprà proxima regula limit.ij. scilicet de iure canonico

Limitatur in caussa dotis,vt quibusdam placet:vt Ias. in l.j. ff. solut. matri. Sed eius fundamentis respondet Francis. Ripa, & And. Alciat.dicta lege prima. P Prat.re.429.

¶Instantia cōtestata lite cum defuncto in successorem * transit.l.tam ex contractibus.ff.de iud.

Additio.

* In successorem.Adde Felin.in c.quia V.de iud.

Primò fallit,in fisco.l.si constante.in fine.ff.sol.matr.

Secundò fallit, quia instantia non transit in singularem successorem.vt notat Angel. in dicta l.tam ex contractibus.

Tertiò fallit, quia siue agatur reali,siue personali actione,nunquam trāsit instantia in successorē post conclusionem in causa:vt notat Ang.in l.nam & si actor.ff.de rei vendica. B.Soc.re.227.

¶Instantia currit, seu instantiæ tempus currit impeditis vbi de modico præiudicio agitur. Abb. consi.5.volum.2.Asin.in praxi iud.§.7. ampl.59.nu. 5.conc.simil.Bald.auth.qui rem.C.de sacr.sanct.Eccle.per l.socio.ff.de in integ. rest.l.si oleum. in fine. ff.de dolo. Med.re.5.

¶Instantia de iure canonico non perit, secundum communem opinionem docto. vt firmat Felyn.in c.venerabilis.in princ.de iudic.per tex. in c. de probat.iuncta declaratione Host.ibi.licet aliter teneat Barb.in d.cap.venerabilis & ita etiam dicit communiter teneri,& sic seruari in curiis ecclesiasticis,Ias.in l.properandum.in princip. C. de iudic

Limita dupliciter,vt per Fel.in c.venerabilis.in principio. B.Dias re.338.

¶Instantia prolata insciis partibus non expirat quin sententia ferri possit. gl.l.intra.ff.de min. Bald.l.cum ipse.ff.de excusat tutor. Cin.l.fin.C.de adul. Med.re.8.

¶Instantia triennalis quæ est inducta fauore publico, non potest de consensu partium prorogari,glo.in leg.2.§.sed si iudex. ff. de iudiciis: hanc esse communem opinionem testatur Ias. in l.properandum,C.de iud.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 5. per Iaso. in d.l. properandum,nu.19.& seq.

Instantia de iure Canonico non perit secundum communem opinionem Doct, Felyn. in c.venerabilis. in prin.de iud.Ias.in d.l.properandū,C.de iud.col.fi.

Fallit in 2.casibus, quos no.Fel.in d. c.venerabilis, in princip.

Licet reus absoluatur ab instantia iudicij, tamen semper iure actoris pronūciari debet. Fallit in 3. casib. vt per Fel.in c.examinata,de iud.nu.1.

Instantia appellationis non currit impedito , no.in c. venerabilis,de iud.

Fallit in 3.casib.vt per Fel.in d.c.nu.8.

Instantia causæ appellationis potest suspēdi pacto,vel compromisso,not.Doctor.in d.cap.venerabilis.

Fallit in 3.casib.vt per Fel.in d.c.nu.21.

Quod per litis contestationem accedit non accessorium ad primum in iudicio non venit,sed noua instātia opus est,no.Doct.in l.nō pōt videri,ff.de ind.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 11.ab Anto.Gab. lib.2.de iud. concl.3. videas Bart. distinctionem , in d.l. non potest videri.ff.de iud.

Instantię & actioni renunciari non potest,not.DD.in l.edita,C.de edendo.

Fallit in 2.casib.vt per Corn.in d.l.edita,nu.11.

instantia contestata lite cum defuncto in successorem transit,l.nam ex contractibus.ff.de iud.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.re.18.

instantia causæ principalis tantum biennio durat, l.fi. C.vt infra certum temp.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.181.

instantia triennalis de qua in l. properandum, §.fi.C. de iud.currit etiā minoribus. fallit vt no.Frā.Turz. conclu.

concl.125.

Instantia causæ appellationis non potest prorogari, l.nemo, C.de tempo.appellat. Ant.de But.in c.ex tatione.de appellatio. Don.Fina,lib.3.

¶INSTITVI quidem plures heredes possunt, vt sunt filij familias, qui testandi facultatem nō habēt.not. §.testamenti inst. de hæred.qual. & diff.Med.re.9.

¶INSTITVTVS in re certa, vel in certis rebus, dato vniversali cohærede, vel hærede instituto in quota hæreditatis, habetur loco legatarij. Regula est, quę sumitur ex text.in l.quoties. C. de hæred. instit. vide de materia per Bart. in l.ex facto, la ij.ff. de hæred.instit. Vide l.xiiij.tit.ij.part.vj.

Limita quadrupliciter, vt per Iason.in dict.l. quoties. B.Dias re.340.

¶INSTITVTVS in re modica, & exhæredatus de iure antiquo æquiparantur. l. 2. ff. quod cum eo. l. si quis filium. §.fi.ff.de inof.test.hodie tamen secus est fauore testamenti conseruandi.l.omnimodo. C.de inof.test. Brun. in tracta.stat.super fœmin. artic.9. nu.109. Med.re.5.

Institutus primus intelligitur quando dicitur institutum rogatum alteri restituere debere, aut eius hæredibus posse legitimam detrahere. Bald.l. cum virum.col.2.C.de fideic.idem l.quanquā. C.ad l.falc. l.1.§.inde.l.mulier. ff.ad senat.consult. Trebel. Ang. §.si verò.col.3.auth.de hæred.& falc. Med.re.4.

¶INSTITVTI dicuntur omnes filij testatoris licet testator instituerit ventrem vxoris. Oldr. cons.292. per l.placet.vbi Alex.& Ias.& com.doct.ff.de liber. & posth.omnes enim posthumi in fauorabilibus veniunt.l.si quis ita.§.1.ff. de testam. tut.l. qui filiabus. §.1.ff.de leg.1.l.Clemens.ff.de hæred. inst.l.inter veteres.C.de fideicomm.libert.Ioan.Andr. in add.ad Specul.in Rubri.de testam.col. pen.Alexan. consil. 171.vol.2.Bald.cons.122.vol.1. Med.re.2.

¶INSTITVTIO. Licinnius Rufin.lib.ij.reg.
l.ex ccx.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, [tēporis tractu] conualescere non potest.

ADDIT. [] pro inclusis legitur in P.Floren.ex pôst facto.

Vid.reg.quod ab initio.l.qui soluendo. vbi Bart. de leg.instit. Viuien.

¶INSTITVTIO.l.pe.quæ ab initio. Riisvvic.

¶INSTITVTIO facta sine præsentatione veri patroni, est ipso iure nulla. Tex. est melior de iure in c.illud.de iur.patronat. & not.Abb.ibi, in princ.& circa fi.& in cap.ex insinuatione.in secūdo not. eo.tit. & in cap.cum Bertholdus. de senten. & re iudic.& ponit Ferrat.cautela xlv.& Fel. referendo Card. in tract.quando literæ apostolicæ noceant patrono.

Limita tripliciter, vt per Paul.de Citadinis in suo tracta.de iure pat.in vj.part. arti.iij. vers. xxxj.quæro, & limitat etiam vj. modis Fel.in d.c.cum Bertholdus.de re iud.& vide Roch.in tracta.de iure patr.in verb.honorificum.in princ.vbi etiam limitat tripliciter istam regulam. B.Dias re.339.

¶INSTITVTIO facta sine pręsentatione patroni est ipso iure nulla: vt probatur in cap.decernimus. de iure patronat.

Primò fallit, quando præsentatus per patronum sine scandalo institui non potest: quia tunc episcopus poterit instituere quem velit sine præsentatione. tex.est & ibi not.Abb.in cap.quoniam. de iure patronat.& quomodo dicatur imminere scandalum in casu nostro, declarat Hostiens.in Summa eiusdem tituli.vers.quid iuris.

Secundò fallit, quando non constat ecclesiam esse patronatam, dato quòd aliqui intra se contendant super iure patro.quia tunc episcopus potest instituere ibi clericum sine eorum præsentatione: vt colligitur ex doctrina Abb. in cap. si verò.eod. tit.

Tertiò fallit ista regula in patrono ecclesiastico: quia eo spreto potest fieri institutio per legatum de latere. cap. cum dilectus. & ibi not.de iure patronat B. Socin.re.220.

¶INSTITVTIO hæredis est de forma essentialis testamenti.§.ante hæredis.instit. de legatis.cum gloss. versic. fundamentum. leg. fin.ff.de iur.codicil.leg. pen.ff.de his, quæ in test.delent.Docto.com.d.§.ante hæredis. nu.3. Medic.re.7.

Institutio nulla est de filio, vel de fratre putatiuo sine instituens errauerit in facto, siue in iure.leg. si pater. C. de hæred. inst.leg.nec apud.C.eod.Paul.leg.eam quam. colum.2.C. de fideic. Dec.cons.166. colum.2. idem consil. 287. colu.3. & cons. 453. Docto.leg. neque. C. de test. Med.re.6.

¶INSTITVTIO de qua in l.illa institutio, ff.de hæredib.inst. an sit captatoria, disputat Marian. Soc. in leg.morib.ff.de vulg.numer. 12.vbi dicit communē opinionem esse quòd sic.

Fallit in 3. casib. vt per Alex. in l. captatorias. C. de testa. milit.

Institutus in re certa non habet beneficium leg.fi. C. de edi.diui Adr.tol.

Fallit in 2. casib. vt per Sebast. Sapia in d. leg. fin.numer.65.

Institutio facta de filio, & nepote testatoris, intelligitur ordine successiuo, vt primo filius, & si filius moriatur ante testatorem, nepos succedat: hæc est communis opinio, vt refert Lancillot. in leg.Gallus, §.quid si tantum, ff.de lib. & posthum.

Fallit in 3. casib. vt per eundem, numer. 12. fallit vt per Matthe.in suis conclu. in vers. institutio.

In institutione eorum inter quos cadit solus ordo affectionis, ratione sanguinis, & successionis ab instato, omnes admittuntur simul, non autem ordine successiuo: hanc opinionem dicit esse communem: & eam limitat in 2. casib. vt per Lancil. in d. §. quid si tantum, numer. 20.

Si in institutione vocantur plures personæ per nomen collectiuum, vt familia, liberi, descendentes, cognati, agnati, censentur vocati ordine successiuo, secundum gradus prærogatiuam, not. Doct.in d. §. quid si tantum.

Fallit in quatuor casibus, vt per Lancil. in dicto §. numero 23.

Quando plures personæ in institutione copulantur, inter quas cadit ordo charitatis, & affectionis, & cōcurrit necessitas saltem causatiua instituendi, tunc intelliguntur vocati non simul, sed ordine successiuo: hanc esse communem opinionem testatur Ias. in lege Gallus, §.quidam rectè, ff. de liberis & posthumis.

Ampliatur in 5.casib. & limitatur in 5. per Iaso. in d.§. quidam.num.20.

In casu dubio, quando nepos legitimus ex filio spurio est simpliciter institutus, adhuc valet institutio nepotis: hanc esse Communem opinionem attestatur Ias.qui limitat in duobus casib. in d.l. Gallus, §.quòd si is, num.21.

Institutio deportati habetur pro non scripta. l.1. C.de hæred.instit.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in d.l.1.nu.1.& seq.

Institutus in re certa, vel in certis rebus dato cohærede vniuersali, vel hærede instituto in quota hæreditatis, habetur loco legatarij.l.quoties, ff.de hæredib.inst.

Fallit in 4.casib.vt per Ias.in d.l.quoties, nu.1.

Filius non potest institui sub conditione casuali vel mista nisi in defectum exhæredetur, aliàs testamentum est nullum, l.si pater, C.de inst.& substit.l.1.ff.de iniust.rupto.l.Lucius, ff.de condi.& demon.

Ampliatur in 5.casib.& limitatur in 21.per Gerardum Alb.in repet.d.l.si pater, numero 62.& seq.fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.si pater, vbi Dec.limitat in 2.casibus, sed si in institutione filij est apposita conditio casualis, vel mixta, valet testamentum, & conditio reiicitur: hanc esse communem opinionem testatur Ias.in d.l.si pater.vbi Ias.limitat in 4.casib.nu.20.

Filius & seruus hæredes instituti, non dicuntur hæredes etiam nomine quoad directas, & vtiles actiones, & sic quoad effectus eosdem patrem, vel dominum hæredes ac si ipsi essent instituti. communis est conclusio secundum Iaso.in leg.cum filio. ff.de leg.1.

Fallit in 2.casib.vt per eundem ibi col.3.& 4.

Filiusfam.instituto repudiante hæreditatem potest pater eam acceptare, etiam si tali filio esset à testatore datus substitutus: hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in l.3.C.de hæred.inst.vbi limitat col.7.

Vxori licitum est prouocare virum blandis verbis, vt eam instituat, econtra, l.fin.C.si quis aliquem testa.

Fallit in 3.casib.quos not.Dias reg.798.

Filius institutus in primo gradu in totum, vel partem, licet sit præteritus in secundo, testamentum non rumpitur, l.si posthumos, §.quod vulgo, ff.de lib.& posthu.

Fallit in 3.casib.vt per Iason.in d.§.quod vulgo, nu.1.

Filius spurius, quòd possit institui hæres ex testamento, nec statuto, nec lege municipali statuitur. Fallit in 3.casibus, vt per Baptist.à Villalob.conclu.122.in litera F.

Nepos legitimus, vel naturalis ex filio spurio deficiente prole legitima, potest ab auo institui hæres. Ampliatur, & limitatur in 2.casib.per Baptist.à Villa.concl.6.in litera N.

Per institutionem factam de fratre, & eius filiis, licet ab intestato admittantur ordine successiuo, tamen ex tali dispositione testatoris, simul & æqualiter admittitur. Fallit vt per Matth.in ver.institutio.

Institutio facta ad interrogationem alterius valet, no.DD.in l.1.§.si quis ita, ff.de verb.oblig.

Fallit vt colligitur ex dictis Croti in d.§.si quis ita, n.3.

Seruus institutus hæres videtur institutus cum libertate, §.1.Inst.de hæred.inst.

Fallit in 4.casib.vt per Alexan.in l.quidam, C.de impub.& aliis subst.nu.2.

Institutus sub conditione eam implendo videtur adire, l.1.ff.de condit.causa data.

Fallit, vt colligitur ex distinctione Bar.in d.l.numer.2.Don.Fina, lib.2.

¶ Institutio valet si testes referant testatorem instituisse Titium, licet non recordentur pro quibus partibus. Angel.& Imol.leg.si quis ita, ff.de hæred.inst.no t.leg.si donatio.C.de donat.l.Lucius.§.quisquis.il2.ff.de leg.2.l.qui plures.ff.de vsufruct.Ias.l.admonédi.n.41.ff.de iureiu rando.Med.reg.10.

¶ Institutiones irritari, cætera verò firma permanere.

In Aut.cū de appell.co.§.si quis.Az.nu.104.

¶ Instrumentum alienationis rei ecclesiasticæ, in quo narratur præcessisse tractatus, & licentiã, nõ probat dictos tractatus, & licentiam, nisi aliter de eis cõstet: not.Bar.in l.& si fortè.ff.de castren.pec.& notant alij, quos refert Hipp.in l.1.§.si quis dicatur.ff.de quæstio.Purpu.in authen.si quis in aliquo, C.de eden.

Limita quatuor modis, vt per Purpuratum vbi suprà: Primò quando talia verba essent in instrumento antiquo.

Secundò, quando talia verba essent apposita à prælato & toto capitulo, cum iuramento.

Tertiò, vbi de modico præiudicio ageretur.

Quartò, vbi cõiecturæ essent pro enuntiãte. B.Dias re.343.

¶ Instrumentum. Exemplum instrumenti non exemplatum non valere.

Pro.

Ext.de fid.instr.c.si scripturam.
C.de diuers.rescr.l.sancimus.
C.de eden.l.si quis in aliquo.

Contra

Ext.de priuileg.c.cùm olim.
C.de testam.l.publicati.
C.de iur.emph.l.vlt.1.respon.
D.de adminis.tut.l.chirographis.
In Auth.vt frat.filij.§.illud.

Solutio.

Non valet exemplum ad probationem, nisi exemplatum in actis, vt est expressum ext.de fide instrumentorum.c.vlt. Damas.reg.46.

¶ Instrumentum contra Titium, & Stichũ, probat etiam contra Meuium.Cin.lege desiderium.ff.de positi.add.ad Bart.lege prima.C.res inter alios acta, concord.simil.Francis.Aret.consil.primo, columna penultima.Socin.consilio 82.columna tertia, volumine tertio, Maranta tract.de ordi.iud.par te sexta, numero 35.Bartol.in extra.ad reprim.versiculo de plano.Sapia.lege final.numero septimo.C.de edict.diu.Adrian.tollend.item nota, quòd quando instrumenti exemplar sumitur iudicis authoritate, tunc non requiritur citatio, Bartol.auth.si quis in aliquo.C.de edendo, Deci.Tholosan.417.Med.re.8.

¶ Instrumentum faciens mentionẽ de alio non probat plenè nisi relatũ exhibeatur, aut.si quis in aliquo, C.de edendo, c.1.& ibi per gl.& doct.extra de fide instru.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.136.fallit in 7.casib.vt per Rom.in d.auth.si quis in aliquo, nu.6.vbi etiam Iacob.de Sanct.Geor.limitatur in 8.casib.nu.19.fallit in 10.casib.vt per Dec.in d.auth.numero 14.Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 11.Ias.in d.auth.numero 2.Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 10.à Franc.Purp.in d.auth.numero 6.vbi Franc.Curt.limitat in 4.casib.vbi etiam Soc.limitat in 5.casib.numer.5.Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 7.per Ioan.Bolog.in auth.si quis in aliquo, C.de edendo, numer.55.

Instrumentum pro parte falsum, in totum redditur falsum: hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in l.si ex falsis, C.de transa.

Fallit in 3.casibus, quos not.Franc.Curt.in dict.leg.si ex falsis.

Fallit in 5.casib. quos not. Diaz regul.348. Fallit in 5. casibus, vt per Fel.in c.fraternitatis, de hæte.numero 9. Fallit in 3.casib.de per Iaso.in d.l.si ex falsis, numero 9.

Notarius censetur rogatus opponere clausulas consuetas, in instrumento. Bar.in l.non solum.§.morte, ff.de nou.op.nunciatio.

Fallit in 4.casib.vt per Ant.Rubeum, Alex.in d.§.morte, nu.19 Fallit in 14. casib.quos not.Port.lib.4.suarum conel.reg.19.

Instrumentum falsum producens incidit in pœnam falsi, nisi producens protestetur, quòd fiest falsum, non vult illo vti, not.Doct.in d.§. morte.

Fallit in 3.casib.vt per Anto.Rub.in d.§.morte, numero 3.

Instrumentum fisci præsumitur prius confectum, Bar. & alij, in l.1.ff.sol.mat.

Fallit in 4.casib.vt per Camil. Visita.in l.1.ff.sol.matr. nu.43.

Instrumentum dotis præsumitur prius confectum in ambiguis enim pro dote respondendum est, l. in ambiguis, ff.de regul.iur.Bartol.in leg.1.ff. solut. matr.

Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 3.à Iaso.in l.1.ff. solut.matr.numero 1. Fallit vt per Dec.in d.l.in ambiguis.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.in d.l.1.nu.1. fallit in 5.casib.vt per Ripam in d.l.1. nu.5.

Si aliquis in veritate non sit tabellio, nec habeat priuilegia notariorum, tamen communi opinione reputabatur notarius, & est in quasi possessione, instrumenta ab eo facta non valent.

Fallit in 5.casibus, quos not. Iaf.in l. barbarius, ff.de off.præsid.num.45.fallit vt no.Franc.Turzan.conclusio.91.

Instrumentorum copia danda est aduersario sine die, & consule confecti instrumenti, ne detur materia cogitandi, vel fabricandi aliquid falsum, sed bene debet esse dies destinatæ solutionis.

Fallit in 3.casib.vt per Iaf.in l.1.§.editiones.ff.de edendo.fallit si quis vult arguere instrumentum de falso, nam debet fieri editio cum die, & consule, fallit hoc in 2.casib.vt per Iaf.in d.§.nu.9.

Dies & consul appositi in præcedenti instrumento in relliguntur repetiti in sequentibus instrumentis de die carentibus, not.doct.in l.prætor ait, §.si initum, ff.de edendo.

Fallit in 4.casib.vt per Iaf.in d.§.nu.5.

Instrumentum publicum confectum manu notarij facit plenam fidem, fallit in 4.casib. in quibus non facit nisi semiplenam probationem, Iaf.in l.admonendi, ff.de iu.iurando.

Rasura instrumenti, vel vitium nō solum impedit executionem, immo vitiat instrumentum.capit. cùm olim, el 2.de priui.c.ex literis, & c.accepimus, de fide instru.

Fallit in 8.casib.vt per Iaf.in l.edicto, C.de edict.diui Adri.tol.nu.19. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3 à Soc.reg.1. Ampliatur & limitatur in 5.casibus per Dec.in l.fina. C.de edicto diui Adri.tol. numero 37.

Instrumento reprobato corruit confessio orta tacitè ex eius productione, Innoc. & DD.in c. venerabilis, de exceptio. Card.in c.inter dilectos, in fine, de fide instru.

Fallit in 3.casibus, vt per Fel.in c.cùm venerabilis, colum.7.

Instrumentum producens videtur confiteri contra se contenta in eo, & condemnari potest ex eo, Innoc. & omnes in ca.cùm venerabilis, de exceptio. Bar.in l.post legatum, ff. de his quibus vt indig.

Fallit in 2.casib.vt per Fel.in d c.cùm venerabilis, Fallit in 2.casib. vt per Paris.in d. c.cum venerabilis, numer.57.

Instrumentum alienationis rei ecclesiasticæ, in quo narratur præcessisse tractatus, & licentia non probat, nisi aliter de eis constet, Matfil.in leg.1. §.si quia dicatur, ff. de quæstio.

Fallit in 4. casib.quos not. Purp.in Auth.si quis in aliquo, C. de edendo.

Instrumenta publica confecta manu notarij publici non habent executionem paratam de iure communi, sed requiritur solennis libellus, & alius processus indiciarius, l. minor 25. annis, cui fideicommissum, ff.de mino. Iaf.in l. pactum inter hæredes, ff.de pact.l.1. C.de execu.rei iud.

Fallit in 6.casib.vt per Iaf.in l.fi.C.de edicto Diui Adr. tollen.colum.2.Fallit in 7.casib.vt per Lancillot.in tract.de off.præto.in tit.de instrum.nu.15.Fallit in 5.casib.vt per Alex.in l.si cum dotem, §. eo autem tēpore, ff.sol.mat.nu.6.

Instrumentorum amissio iuramento probatur. fallit in 3. casib. quos not.Marf.in rub. C.de probat. col. 28.Fel.tamen in c.sicut, de re iud.facit regulam contrariam, & eam limitat in ij.casib.col.6.

Instrumenta nec alij actus possunt recipi, nisi parte præsente, vel saltem citata. Ang.Alex. in leg.properandum, §.sin autem reus, C.de iud.Fallit in 3.casib. vt per Iaf.in d. §.col.2.

Instrumentum reprobare possunt duo testes non descripti in instrumento: hanc opinionem dicit esse communem Lancil. in tract.de offi. præto. in tit. de instru.

Fallit in 6.casib. vt per eundem in d.loco, num.18. Ampliatur & limitatur per Bapti. à Villa. conclu. 74. in litera I.

Fallit in 6. casib. vt per Fely.in c. cum Ioan. de fide instru.num.33. fallit in 4.casib.secundum Zasi.in lib.2. responso.cap.23.num.15. vbi latissimè videas, de fide instrument.

Instrumentum reprobari potest per testes descriptos.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 4.vt refert Lancil.in tract.de off.præto.in titu.de instru. numer. 19. Campegius in tract.de testibus, facit regulam contrariam, & eam limitat in 3.casib. conel.308.

Si testes dicant, notarium non fuisse rogatum ipsis præsentibus de instrumento, illud instrumentum non valet. Fallit vt no.Franc.de Hercula.in tract.de negatiua.num.284.

Instrumentum libertatis piæ causæ causa studij, & fisci in dubio interpretatur, prout causa prædicta vtilius est, no. DD.in l.j.ff.sol.matr.

Fallit in multis casib. vt per Maria. Socin. iu.in d. l.1. numer. 44.

Instrumentum seu scripturam producens interrogari potest ab aduersario volente eam redarguere de falso, vtrum ea vti voluerit, quo casu tenetur ipse præcisè respondere, Bart.in l.diuus. ff.ad l. Cornel. de fals.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 5.à Por.lib.5. suarum conelu.reg.23.

Instrumentum si penes debitorem repertum fuerit, creditor ipsum liberasse præsumitur, Baldus in l.3. ff.de pact.

Fallit

Fallit in 5.casib.quos no. Soc.reg.183.

Instrumenta non possunt produci post conclusionē in causa.

Fallit vt notaui suprà in tract.conclusionis in causa, conclusione 2.fallit vt per Soc.re.184.

Instrumenti cuiuscunque publicatio partis citationem requirit, & sic aut præsens, aut per contumaciam absens. Cano.in c.fin.de fide instrumen.c.pen. eod.tit.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.reg.185.

Instrumentum si per aliquem producatur regulariter in totum,& non in parte ei stare cogitur, vt per Cyn.in l.1.C.de confes.& l.2.C.de donat. ante nuptias.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.re.186.

Exemplum instrumenti non probat.auth.si quis in aliquo.C.de edendo.

Fallit in 4.casib.vt per Dec.in d.auth.nu.14.videas infrà in tract.de probatio.vbi posui multas fallentias. fallit etiam si est exemplatum per notarium authoritate ordinarij, non eandem vim habet cum originali.fallit in multis casib. vt per Felyn.in cap. si instrumenta,de fide instr.

Per instrumentum probatur delictum.fallit vt per Carerium in praxi cri.l.obseruare.nu.171.

Instrumentum si negetur esse confectum à notario, non sufficit, quòd probetur haberi pro tali, sed est probandum esse talis, alias instrumentum non valet:hāc esse communem opinionem attestatur Ias. in l.Barbarius,nu.48.ff.de off.præsid.

Fallit, vt per Baptist. à Villalob.conclusio. 16. in litera N.

Si totus tenor instrumenti in actis inferatur, probat. Ampliatur in 2.casib.vt per Baptist. à Villa.conc.336. in litera P.

Instrumentum si facit mentionem de aliquo actu, pertinente ad negocium præsens,& simplicitet restat, tunc facit fidem inter easdem personas, si respicit habilitatem earum ad contrahendum,etiam quòd sit facta mentio per verba enuntiatiua. Ampliatur & limitatur in 4. casib.per Io. Bolo.in Auth. si quis in aliquo,C. de edendo, nu.45. Don. Fina,lib.3.

¶ INSTRVMENTVM non potest corrigi per notarium, quia notarius eligitur tantum ad primum actum vt roget semel.Bald.l.imperator.col.2.ff.de stat.hom.Ias.consi.36.vol.3.l.diuortio.§. quod si.ff. solu.matr. Med.re.3.

¶ INSTRVMENTVM nullum est non seruata debita iuris forma,etiam si forma introducta esset de consuetudine.gloss.§.ergo.auth.vt præponatur nomen Imper.Alexan.consi.166.vol.6.cons.37.colum.4.volum.6.Bald.cons.55.colum.2.volu.2.imo dicit quòd abbreuiatura notarij habere debet omnem solemnitatem requisitam in instrumentis.alias ex ea instrumentum non posset capi.Bald.l. Lucius.ff.de test.am. mil.Angel.consi.220.Paulus consi.195.volum. 2.Alexand.consi.153.volum.2.Corn.consi. 191. colu. 2.volum.1.Dec.c.1.de fide instr.Corn.consi.98.vol. 4.Fel.cap.licet.10.limitat. de proba. Med.re.7.

¶ INSTRVMENTVM producens si protestatur,&c. sequere vt in ij.fallen.præmissæ regulæ.

Fallit in instrumento proprio producto:quia tunc dicta protestatio non sunt, sed solum iuuat in instrumento confecto ad petitionem alterius. Anton. & Imol.in d.c.cùm venerabilis.

Fallit in capitulis connexis:quia protestatio non potest operari, quòd in illis non noceat sicut prodest in eisdem, secundum Bartolum, in l. Publia. ff. de posit.

Fallit,quando producerentur iura,quæ quis edere tenetur, quia dicta protestatio non prodest secundum d.Anton. de Butr. in cap. olim.de censi.& do. Alex.in l.vnic.& vt quæ sunt aduo.

Fallit in actis iudiciariis,vt est tex.in l.ij. C.de edend. voluit Bald.in d.l.j.

Fallit,quādo instrumentum est iam productum, quia tunc protestatio non iuuat, secundum Bald.in dict. l.prima,& mouetur per reg.mutare.de reg.iuris, in sexto. S.Ian.re.133.

¶ INSTRVMENTVM producens regulariter cōfiteri videtur contenta in eo, Innoc.in cap.cum venerabilis.de except.

Amplia etiam in contentis in ipso.

Fallit,quando agitur ex delicto, dolo interueniēte.l.j. §.recitissimè.ff.de vi,& vi arma. Ian.reg.132.

¶ INSTRVMENTVM producens videtur confiteri contra se contenta in eo,& condēnari potest ex eo. Innocent. & omnes in cap. cum venerabilis. de except. Bart. in l. postlegatum.de his, qui.vt ind. Bal. in l.scripturæ.C.de fide instrum.

Limita hanc conclusionem dupliciter, vt per Felin.in d.c. cum venerabilis.versi. prima conclusio.& ponit iiij.casus, in quibus procedit limitatio secunda, aliàs non. B.Dias re.342.

¶ INSTRVMENTVM si per aliquem producatur, regulariter in totū,& non in parte ei stare cogitur: vt per Cyn. in l.vnic. C. de confes.& in l.ij.C.de donat. ante nupt. cum simili.

Primò fallit, vbicunque in eadem scriptura continentur plura capitula separata:quia tunc pro parte approbare potest, & pro parte non: vt probatur in l.Publia. ff. depositi.in fine.

Secundò fallit,nisi ille,qui producit instrumentum habens tantùm vnum capitulum, seu plura connexa habeat præsumptionem iuris contra se: quia modo in hoc casu quis potest pro parte approbare,& pro parte non approbare:vnde si confitearis te occidisse hominem pro tua defensione, possum stare confessioni, in quantum dicis te occidisse. Sed non cogar stare in quantum dicis ad tuam defensionem, quia ius præsumit contra te, l.secunda. C. de sicar. & in l. si non conuitij. C. de iniuriis.ita singulariter tenet Barto. in l. Aurelius.in §.idem quæsiit. ff.de lib. lega. quod est singulariter notandum B. Socin.re.233.

¶ INSTRVMENTVM priuatum productum per creditorem non facit fidem. text.l. instrumenta. C.de probat.& ibi Bat.& Bal.

Amplio, vt procedat,quādo per domesticum. d.l. instrumenta.ibi domestica.

Amplio, quando per tertiam personam, non domesticam.d.l.instrumenta.ibi restatio.

Amplio, quando à tertio fine teste, d.l.instrumenta.ibi adnotatio, iuncta glo.

Fallit quando instrumentum illud priuatum esset factum per debitorem ipsum:quia tunc plenè probat, si debitor probetur vel scripsisse, vel subsignasse:modò actor probet signum debitoris.l. Publia. §.fin.ff.deposit. Bartol.in l.admonendi. versicu.aut pars,contra quam.ff. de iureiur.quem ibi latissimè vide.Barto.l. nuda. ff.de donat. Anto. Butrius in c. ij.de fide instrumen.& ibi glos. in verbo, authentica.Franci. Aretinus in consi.xliiij.incip. in proposita consultatione.

Restringe

Restringe, quando scriptura priuata aliis adminiculis fulciretur. tex. in d. l. instrumenta. ibi, si non aliis quo que puta fama, vel aliqua alia præsumptione. Primò si sunt tres testes. l. scripturas. C. qui pot. in pigno. hab. glos. in dicto capitul. 2. de fide instru. Secundò, quando reperiretur in manibus iudicis. Bald. in l. quibus. C. de nouo Cod. fac. §. quantum. in authen. quibus mod. nat. effic. legit. Hoc non caret dubio: tibi cogitandum relinquo.

Limita, quando scriptura esset facta per maritum in rebus paraphernalibus. l. si ego. §. planè. in fi. ff. de iu re dot. vbi bonus tex. licet esset nomine mariti per priuatū, adpositis tamen testibus. P. Prateius re. 435.

¶ INSTRVMENTVM reprobatum regulariter, non quia est falsum, sed quia non est solemne, non facit corruere ea, quæ sunt orta ex eius productione, secundū omnes, maximè Abb. post Innocent. in d. c. cum venerabilis.

Fallit, quando solemnitas respicit principale non instrumentum, putà si confiteor instrumenrum esse verum, in quo est dies & Consul. facit authent. ad hæc. C. de fid. instr. pulchrè not. Bal. in l. alia. C. de his qui. vt indign.

Fallit, quando instrumentum non esset authenticum: tunc enim confessio nō noceret, secūdū Inno. & do. Ab. in d. c. cum venerabilis. Roma. omnino in cons. 294. hæc confessio, &c. S. Ian. re. 137.

¶ INSTRVMENTVM si penes debitorem repertum fuerit, creditor ipsum liberasse præsumitur: vt per Bald. in l. 3. ff. de pactis.

Primò fallit, quando appareret de alia causa traditionis ipsius instrumēti: veluti si creditor tradat instrumentum venditionis, in quo erat debitū, vt defenderet emptam rem, vel si creditor tradit instrumentū fideiussori ad hoc, vt agat contra debitorem: cum tunc ex eo non videatur liberatus, si ex causa sit traditum, cum illa causa iusta iudicetur. arg. c. cum voluntate. extrà, de sent. excom. & in l. qui iniuriæ. ff. de furt. & quod notat in l. eum quidam. ff. si certum petatur. secundum domi. Nicol. in cap. ecclesia. extrà, vt lite pendent. & hoc voluit Bartol. in dict. l. 3. ff. de pactis.

Secundò fallit, si in instrumento debiti apparent duo obligati, tunc vterque non videtur liberatus, sed præsumendum est, illi cui apparet traditionem factam esse, remissum itidem esse debitum proprium, & eidem cessa actio, & non contra alium: argum. l. 1. ff. de donatio. & l. si is qui. ff. de libe. legata. & hoc voluit Bartol. post Guliel. in dicta l. iiij. ff. de pact. quod procedere poterit, quando apparet tale instrumentum traditum ex aliquo titulo lucratiuo, vt legati vel donationis: alias in dubio videtur potiùs constituisse vnum procuratorem contra alium quàm actionem cessisse, secundum dominum Antonium in dicto capitulo, ecclesia. ad hoc quod notatur ibi.

Tertiò fallit, quando ex coniecturis appareret animus non remittendi, sed potiùs ob aliquam causam instrumentum fore traditum: cum ad ipsas coniecturas sit recurrendum, vt voluit dominus Nicolaus in dicto capitulo ecclesia. adducens not. in capit. 2. de renunt. in 6.

Quartò fallit, quando appareret instrumentum debiti primò traditum per creditorem ipsi debitori, & postea per eum restitutum ipsi creditori: cùm tunc per istam secundam traditionem videatur factum pactum de petendo, pro quo non dicitur facta liberatio. ff. de pactis. l. si vnus. §. pactum. vt voluit Bartol. & Gulie. in dicta l. 3. quorum dictum procedere posset, quando appareret ipsum instrumentum traditum ex aliquo titulo lucratiuo, alias in dubio præsumitur traditum instrumentum ipsi debitori potiùs, vt se informet, quàm vt videatur debitum remissum, quando appareret postea restitutum re integra: maximè quando appareret intra breue tempus restitutum. argum. cap. in his. extra, de verbor. signif. & de pœniten. distinct. 1. in dubio enim præsumitur titulus donationis, secundum do. Nic. in d. c. ecclesia.

Quintò fallit, quando redditur instrumentum tale, in quo non continetur ius in re, sed ad rem priùs quàm in re: & sic quodammodo ius est relatum ab ipso instrumento, vt est si resignentur literæ concessæ super re instituta ferenda post institutionem factam: cum tunc non videatur resignatum ipsum ius ex ipsa institutione, quātumcunque sit quodammodo separatum ab ipsis literis: vt colligitur in d. c. ecclesia. & glo. & ibi per doctores. B. Soc. re. 232.

¶ INSTRVMENTVM si pronunciatur esse falsum inter Titium, & Sempronium, non nocet Seio vtenti eodem instrumento. glos. magna c. causam. il 2. vbi Doct. com. qui filii sint legit. Alexand. in terminis l. sæpe numero 25. ff. de re iud. Abb. c. pen. nu. 26. eo. ti. Med. re. 8.

¶ INSTRVMENTVM pro parte falsum, non est in totum falsum. l. si ex falsis. C. de transact. & ibi Bald. & Bart. & alii scriben. post glos. in verbo, firmis. in d. l. si ex falsis. l. vnde. §. fin. & ibi glo. C. de lat. lib. toll. cum infinitis similibus.

Declaro, vt procedat in instrumento inter contrahentes confecto. d. l. si ex falsis, siue sit publicum, siue priuatum.

Amplio, vt habeat locum in rescripto: cuius si vni parti insit subreptionis vitium, non tamen aliā vitiat traditum est. c. si eo tempore. de rescrip. lib. 6. & ad hoc solet allegari, & vide ibi Canonistas, & hanc limitationem transcripsi ex Alciato d. l. si ex falsis.

Extende ad sententias, vt pro parte falsa, in toto non sit falsa. gloss. in l. etiam. §. primo, ff. de minoribus, in verbo, audiendus. & ibi hoc notat Bartol. Tu dè hoc articulo, an sententia possit pro parte valere, & pro parte non, vide Bartol. in l. 1. C. si aduers. rem iudic. vers. quæro vtrum.

Ampliatur nostra regula, vt procedat in legibus, senatusconsultis, constitutionibus, & sic in statutis, per textum in dicta l. vnic. §. fi. C. de lat. libert. toll. quem textum bene ad hoc ego ponderaui.

Regulam nostram Impp. Leo, & Antoninus primi, in dicta l. si ex falsis, is verbis, Nisi fortè, aiunt, etiam de eo, quod falsum dicitur, controuersia orta decisa sopiatur. Et hoc est quod dicit Speculator titul. dè instrume. edir. §. postremò. vers. quid si aliquod, quòd si falsitas est vbi est ius quæstionis, totum est falsum. l. fina. C. de edict. diui Had. toll.

Limita, vt nō solùm capitulum, cui caūsam falsitas dedit, retractetur, sed & coniuncta, & connexa, & cohæreant. glos. in verb. iudicari. c. accusatus. §. eum verò. de hæretic. libro 6. text. argu. à contrario sensu. dic. l. etiam. §. 1. ff. de minoribus. Bar. in d. l. si ex falsis. in lectura ad fin.

Sed & si id solum capitulum causam dederit transactioni, cæterisque capitulis, æquum est, eo retracto, cætera quoque retractari, vt censuere Paulus Castrensis, & Andr. Alciatus in dicta l. si ex falsis. Sed

hæc limitatio eadem est cum prima: nam explicat finem d.l.si ex falsis.

Fallit, quando instrumentum est pro parte falsum vitio notarij.l.si aliquid. de suscept.& archa. lib.10.C. nam in totum vitiatur. Induco istum text. si tabularius aliquid fraudis in officio, & administratione admiserit, priuabitur officio. Idem si notarius in instrumento plura capita complectente quid falsi commiserit, totum instrumentum censetur falsum, ita Barto. in dicta l.si ex falsis. versiculo, ista gloss. inducit.

Limita, vt nō procedat si est falsitas in substantialibus, puta in die, vel consule, ita Bartol.& Baldus in dic.l. si ex falsis.

Fallit ratione partis vitiatæ indiuisibiliter: nam tota scriptura perit: quia fides tabellionis est indiuisibilis.l.fina.C.de edict.diui Had.tollen. ita Bald. in addit.ad Specu. dicto §.postremò.additione incipi.ratione partis. P.Prateius re.433.

¶ INSTRVMENTVM in vna parte falsum, totū regulariter falsum dicitur, probatur regula per Moder. in capit.fraternitas, de hære.& per alios, Bartol.in l. quintus.ff.de aur.& argen.legat.

Fallit, in falso præsumpto. Bald.l.iubemus. C. de testament.

Fallit, quando pars cōtra quam instrumentum produceretur arguendo ipsum de falso acceptaret ipsum instrumentum in non falsis, Baldus l.secunda. C.de falsis.

¶ INSTRVMENTVM vbicumque cōtinet pacta correlatiua edendum est, sicuti omne aliud instr. glo.& Flor.leg.fin.C.de edendo, etsi edi tardatur, redditur suspectum. Ias.l.properandum.§. sin autem. colum. 5.C.de iudic. Fel.cap.exceptionem.numero 3.de excepti.c.de cætero.colum.4.de re iud.Marsi. in praxi crim.§.diligenter.numero 203. Crau.consilio 28.numero 6. Med.reg.9.

¶ INSTRVMENTI cuiuscūq; publicatio partis citationem requirit, & sic vt aut præsens sit, aut per contumaciam absens: vt per cano.in capit.fin.de fide instrumen.alleg.not in capit.penul.eod.tit.& in capit. cum dilecta.de confir. vti. vel inuti.& de priuileg. in capitul.ex parte.& l.fin.C. de fid. instrument. & l.de vnoquoque.ff.de re iudi.& capitu.inter quatuor. de maior.& obedien.

Primò falllit, quando talis exemplificatio fieret per illum notarium qui fecit primum instrumētum, cum talis possit exemplificare & publicare absque citatione alicuius, vt not.in capi.cum P.Tabellio.de fid. instr.& C.de eden.l.si quis in aliquo. & ibi per Bart.

Secundò fallit, quando pars, contra quam fuit exemplificatio vel publicatio facta, fuerit vocata ad contradicendum exemplificationi, & ipsa non contradixit, sed forte illud, in quantum pro se facit, produxit: cum tunc illi noceat, vt not.domini de Rota decis.248.

Tertiò fallit, quando imminet periculum in expectando partem: quia tunc possunt talia instrumenta statim transcribi, vel publicè exemplari, etiam non præcedente citatione, secundum Innoc. in dict.c.fi. de fide instrument. quod tamen procedit saluo iure absentium: cùm ipsi obiicere possint contra hanc secundam scripturam, sicut & poterant contra primam: sicut habetur in cap.quoniam.extrà, vt lite nō contesta.& de confirma. vtili, vel inutil.cap.cum dilecta §.ne igitur.secundum Ioannem Andræ.in dict, cap.fin.

Quartò fallit, quando ageretur de innouandis priuilegiis vel indultis in curia Rom.cū transeant per multas manus: quia tunc non exigitur talis citatio, per capit.cum dilecta.extrà, de confir.vtili, vel inutili.& Spec.de instrum.edi.§.ostenso.vers.porrò. secus autem si extra curiam: vt per Anton.& Abb.in dicto c. cum dilecta.

Quintò fallit, quando statutum, vel cōsuetudo eodem modo disponeret, secundum quod not.in di. c. cùm dilectus.de fid.instrumento. & per Bald. in authent. si quis in aliquo,

Sextò fallit, nisi exemplatio instrumenti fiat de mandato Papæ & auctoritate ordinarij: quia non requiritur citatio, secundum Hostiensem in capitul. peruenit, de fideiussoribus, quem sequitur ibi Imola. Bened.Vad.

Septimò fallit, nisi aduersarius sit præsens, & sciens, secundum Ioannem Andr.in simili, in capitul. final. de elect.in 6.& Bartol.in l.1. ff.de in ius vocando. secùs si esset sciens, licet non præsens: quia tunc requireretur citatio, secundum Hostien. Anton.& Imo.in d.c, fin. Bened.Vad.

¶ INSTRVMENTI falsitas in vna parte vitiat totū instrumentum. probat glo.1.c.si scripturas.ix.distin. tenet Inno.in c.fraternitatis.de hære.& in ca.cùm in iure, ante fin.de offi.deleg.& Bart.in l.Quintus.ff.de aur.& arg leg.

Amplia istam conclusionem etiā si falsitas esset in verbis narratiuis notarij, vt in oppositione confinium loci in quo est factum instrumentum, vel in alia narratione facta ab ipso notario, non à partibus, in qua non asserit aliquid de visu suo, nam tunc vitiatur totum instrumentum; tenet Inno.in d.ca.cum in iure. & Archi.in cap.si papa.de priuileg.in 6. quos refert eis assentiendo Fel.in d.c.fraternitatis.

Limita primò, quando falsitas est præsumpta, quia tūc si esset in vno capitulo non vitiat reliqua: firmat Ia. But.& Bald.in l.iubemus.per illum text.de testamē. C.refert Fe.verb.fallit autem, scripsit hoc etiam Ias. qui latius in hoc allegat quàm Fel.in l. si ex falsis.de transac.C.qui firmat idem in quasi falsitate, vt putà si sit rasura instrumenti in vna parte.

Secundò fallit, quando est vitium in accessorio, quia tunc nō vitiabitur principalis dispositio instrumenti, putà in fideiussore, vel in pœna, secundum Bald.in l.2.C.de falsis. per illum text.& gloss.& sequitur Fel. versi.secundò fallit.

Tertiò fallit, quando falsitas est in parte non substantiali instrumenti: putà in demonstratione alicuius rei, de cuius corpore aliter cōstat. Ita restringit Fel. Ias.in d.l.si ex falsis. vers.limita. qui referūt doct. hoc tenentes.

Quartò fallit, nisi sit falsitas commissa sine vitio notarij, sed ob falsam partis assertionem, quia tunc non vitiantur capitula separata ab illa parte in qua inest falsitas: tenet Fel. vbi suprà, qui refert Bal. in cap.ad audientiam.de rescrip.& in d.l.ex falsis.

Quintò fallit, nisi pars, contra quam producitur tale instrumentum, acceptat ipsum in partibus non falsis, redarguendo ipsum solum in partibus falsis: tenet Bal in d.l.2.C.de falsis. Fel. ponit etiam Ias.in d.l. si ex falsis.in fin. B.Dias re.348.

¶ INSTRVMENTO non creditur, alterum referenti, nisi constet de relato. Authent.si quis in aliquo. vbi Dec.numero 31.& Cagno.num.82.C.de edendo.l.in testamento. la 1.ff. de cond. & demon. amplia trib. mod.& limita sex modis, vt per Caguol.d.loco. vs-

que in

que in finem.conc.simil.Paris. consilio 172. colum.1. vol.4. Bart.l.si ita.ff.de cond.& dem.l. 5. §.si iudex.ff. de re iud. Aret.consili.21.Socin. cons.129.lib.4.num. 4. vnde instrumentum deperditum, probari debet, non solum de amissione, sed etiam de illius tenore, & de eius solemnitatibus. Abb.capit.1.de fide instru men.Ripa l.1,numero 84.ff.si cert.pet.Alexand.consilio 196.volumine 2.Crau.consilio 157.numero 4.& num.sequen. Med.re.10.

¶ INSTRVMENTO reprobato, corruit confessio orta tacitè ex eius productione:notant Inno.& docto. in cap.cum venerabilis.de except.& Card.in c.inter dilectos.in fin.de fid.instrum.

Limita tribus modis, & subtiliter, vt per Fely.in dicto capit. cum venerabilis.vers.secunda conclusio. cum duabus sequentib.vbi regulam istam optimè declarat. B.Dias re.341.

¶ INSTRVMENTO standum est, fidésque illi habenda est.l.cum precibus.C.de proba.l.in exercédis. C. de fide instru. Rationem assignat Caius iurisconsultus. Fiunt enim scripturæ, vt quod actum est, faciliùs probari possit.l.antepenultima.& ibi hoc notat Bal. ff.de fide instru.

Fallit, quando instrumentum esset duplicatum: volo dicere, si in aliquo instrumento fieret mentio de altero: certè non staretur referenti.authenti. si quis in aliquo.C.de edend.vbi Bartol.Bald.Andr.Alciatus. Sublimitatur hæc limitatio varijs modis. Primò, quoties de rei antiquitus gestæ probatione agitur: accedente enim aliquo verisimili signo, dispiciet index, quantam fidem adhibeat.c.cum causam.iuncta glos.in verbo, per antiquos libros.extra de probat. Alciat.d.authen.si quis in aliquo. Secundò, cùm is, qui scripturam alterius commemoratoriam confecit, ius & potestatem nouiter quoque disponendi haberet.l.admonendi, iuncta glo.2.in verb. noua.insti.de iurejut. Tertiò sublimita inter contrahentes, vt eiusmodi enutiatiua probet.l.optimam.C.de cõtrah.& commit.stipu.

Fallit in instrumenti exemplo, siue (vt Gallicani Pragmatici vocant) copia. & pro hoc est text. in capit. cum P.tabellio.de fide instrument in antiqu.melior tex.de iure in cap.1.extra de fide instru.in volu.Gregor.Guid. Pap.decis. 471.Sublimita, nisi instrumentum esset exemplatum auctoritate iudicis, docto.& in authen.si quis in aliquo.Et nota, quòd non debet fieri exemplatio, nisi parte vocata, vt tradit Speculator, aliàs auctoritas iudicis non iuuaret. Bart.in l. chirographis.de admini.tuto.& vide Spec.in d.vers. illud autem scias.

Limitatur in nota instrumenti, quæ fidem non facit, vt notat Cynus in l.contractus. C. de fide instru.quem refert, & sequitur Guid.Pap.decis 471.

Fallit, quando instrumentum accusaretur de falso.l.si. C.de fide instru.

Fallit, quando instrumentum esset exemplatum sine commissione iudicis, & à non notario: quia nullam fidem facit. vt concludit Fran.Ripa respons. 114.numer.15. P.Prateius re.434.

¶ INSTRVMENTA cõfecta per notariũ putatiuum, non legitimè creatum, nihil valent: tenet Spe.in titu. de instru.edi.§.restat.versic.quid si is.& Barto.in l.actuarios.C.de nu.& actua.lib.12 & in l. Herennius.ff. de decurionibus.& ita est communis sententia, licet aliqui dissentiant.

Limita quinque modis, vt per Ias.in l. Barbarius. ff. de offic.Prætor.in quem vide prius regulam principalem bene examinat, & tandem dicit eam communẽ sententiam esse.

¶ INSTRVMENTA pœnas dant sceleris lege Solonis.scripsi ad Reg.4. Riisvvic.

¶ INSTRVMENTA post conclusionem in causa produci non possunt: text.gloss.& doctor.in capitu.cùm dilectus.extra, de fide instrumentorum.& not.in l.iubemus.C.de indiciis.

Amplia primò, vt locum habeat etiam coram arbitro, vel arbitratore, secundum Romanum in l. prima.ff. de arbit.

Amplia secundò, etiam si producantur non ad probãdum, sed declarandum priores probationes, secundum Roman.in l.admonendi. ff. de iureiurau. Contrarium tamen vide tenentem Fely.in cap.cùm dilectus.in hac eadem secunda ampliatione, per eum ibi relata.

Amplia tertiò etiam si statim post sententiam quis velet producere, secundum Bald.in dicto c. cùm dilectus. pro cuius ampliationis intellectu vide ibi Fel. eam referentem.

Amplia quartò, si sit talis probatio facti, quæ potest opponi post sententiam: quia non sequitur quòd possit opponi post conclusionem in causa: vt sing.per Car. in capitulo licet causam. in princip, in penultim. q. de proba.vbi dicit se vidisse obtineri in facto, quòd post conclusionem in caussa non potest opponi exceptio falsitatis, per text. in c.cum dilectus. pro qua ampliatione vide ibi latiùs Fely. & dic prout ibi per eum.

Primò fallit, quando instrumenta fuissent de nouo reperta post ipsam conclusionem: casus est in l. admonendi. ff. de iureiurand. secundum vnam lecturam. quàm sequitur ibi Bat. etiã pleniùs in c. pastoralis. extra de causa poss.& proprie.

Secundò fallit, in casu, in quo judex procedit ex officio: cum possit instrumenta producere, si eidem hoc videatur expedire: cum eidem non sit præclusa via. argum, dicto cap.pastoralis.& hoc voluerunt domi. de Rota decis.5.quæ incipit, item si possunt, & sequitur ad hoc etiam quod not.extra, de testi. cap. cum clamor.

Tertiò fallit, in causis criminalibus, cum etiam in eis reus probare possit etiam post conclusionẽ in causa.arg.l.diui fratres.ff. de pœnis. hoc expressè tenetur in l.1.ff.de quæst.ad hoc etiam quod not.in l.2.de vulg.& pup.adde Barto.in l.2.vi bo.rap.

Quartò fallit, vt in dict. cap.pastoralis.de causa poss.& proprie.de quo ibi.

Quintò fallit, quando ipsa instrumenta producta fuerunt post ipsam conclusionem parte altera præsente & non contradicente: adeo quòd si admittantur non poterit appellari.arg. c. cum dilectus.extrà, de fid.instr.& dicto c. pastoralis. Quinimò si producerentur eo non contradicente & admittãtur, tenebit admissio: cum ex hoc videatur renuntiatũ ipsi conclusioni, vt not.per d. de Rota. in decis. suprà alleg. arg.cap.petitiones.extrà, de causa poss.& proprie.& quod notatur in clem.sæpe.extrà de verbor.signifi. in verb.interrogauit.

Sextò fallit, quando conclusio esset facta in causa principali, & in causa appellationis producantur instrumenta antè quàm esset conclusum: cum non solum instrumenta, sed etiam testes quandoque produci possint, nam disponitur ex ipsa conclusione, secundum Innocen.in d.cap.cum dilectus.de fide instru. & cap.1.extra de excep.

Septimò fallit, in causa publica, pupilli, vel ecclesiæ. vt not. in d. l. admonendi. & in locis piis, vt not. in cap. inter monasterium. de re iud. isti enim omnes post conclusionem etiam in causa possunt producere instrumenta de nouo reperta: ergo fortius ante sententiam, & post publicatum processum.

Octauò fallit, in causis summariis, in quibus ad instantiam vnius partis post conclusionem in causa iudex poterit aliam partem interrogare, & petere ab ea, quòd etiam producat instrumenta: vt est gloss. sing. in clemen. sæpe. de verb. signif.

Nonò fallit, vbicunque iudex ex aliqua iusta causa peteret apertè, vt producerentur instrumenta: vt tenet Spec. in ti. de alleg. & conclu. §. 1. & not. Bald. in l. 1. C. sent. rescin. non poss.

Decimò fallit, nisi quis produceret instrumenta post conclusionem in causa ad declarationem instrumentorum productorum ante conclusionem in causa. text. est not. in cap. auditis. de resti. in integ. & prædictæ limitationes procedunt, videlicet quod instrumenta noviter reperta possunt produci post conclusionẽ in casibus suprà dictis. Sed limita hoc esse verum, quando terminus ad probandum fuerat assignatus ab homine: secùs autem si à lege vel à statuto: quia tunc post conclusionem in causa, non potest amplius produci, etiam cum iuramento ignorantiæ. ita sing. voluit Bal. in l. exceptionem. C. de probat. per textum not. in l. qui procuratorem dat. ff. de procurat. iuncta gloss. ibi, quæ dicit sciens, vel ignorans. & dicit ibi Bald. quòd pluries vidit obtineri, quòd lapso tempore ad probandum ordinato, non admittitur quis ad producendum instrumenta noviter reperta cum iuramento ignorantiæ. Aduerte, quia hoc dictum non videtur verum. primò quia mitius agitur cum lege, quàm cum iuramento legis, seu cum homine. l. Celsus. ff. de arbit. item quia tex. in dicta l. qui procuratorem dat. dicit ex pœnitentia. ergo patet, quod ibi ante litem contesta. omisit sciens: quia in ignorante non cadit pœnitentia: cum illa sit mutatio voluntatis in contrarium. Nec obst. ibi dum dicit sciens, vel ignorans, quia intelligitur per ignorantiam iuris, secùs si per ignorantiam facti, secundum Salyce. ita intelligentem. l. ita demum. de proba. & in l. error. de iuris & fac. ignor. per quem reprobatur Bald. & hanc opinionem tenuit Ioan. de Prato in repet. l. admonẽdi. ff. de iureiu. & ita dicit se pluries de facto obtinuisse, B. Socin. re. 230.

¶ INSTRVMENTA post conclusionem in causa produci non possunt. tex. est in c. dilectus. de fide instru. & ibi docto. cano. Bar. in l. si mater. §. eam. ad fi. ff. de exceptio. rei iudi.

Amplia Regu. vt locum habeat coram arbitro, vel arbitratore, secundum Roma. in l. 1. ff. de arbi.

Amplia 2. etiam si producantur non solùm ad probandũ, sed etiã ad declarandũ priores probationes iam factas, secundũ eundẽ Rom. in l. admonendi. ff. de iureiur. & vide Fel. in c. licet causam. in x. limita. extrà de probat.

Amplia, quoque etiam si illico lata sententia, quis vellet producere, secũdũ Bal. in c. cũ dilect⁹, de fid. instr. quæ ampliatio mihi nõ satisfacit, ratio: quia quę incõtinẽti fiũt videtur inesse. l. thais. §. inter cætera. ff. de fideicom. liber. prout dicitur de sentẽtia arbitraria lata, quæ incõtinenti mutari & declarari potest. prout infrà latè dicam, quod tu cogita.

Amplia 4. etiam si sit talis probatio facti, quæ post sententiã opponi possit, prout est exceptio falsitatis, quę etiã laudata sentẽtia opponi potest, prout quotidie in foro vrbis nostrę practicatur, licet Car. aliter sentiat, put in c. licet causam, in pen. q. de probationib.

Fallit, quando iudex procedit ex officio, si & quatenus viderit expedire, per tex. cap. pastoralis. de causa possess. & proprieta. Abb. in capit. cum clamor. de testibus. Antonius de But. in cap. auditis. de procur. Roma. in l. 1. ff. de arbit. Bal. in l. 1. circa fin. C. senten. rescind. non pos. & Rom. consili. 175. istæ sunt ad fin. decis. Rotæ in 5. deci. informis. incip. si post conclusionem. Specula. in titul. de renuncia. & conclusi. §. 1. versi. quod & scias. &c.

Fallit quando in causa vertitur periculum animæ, quia tunc potest iudex ex officio recipere probationes etiam post conclusum in causa: quia conclusio in causa non ligat iudicem, secundum Card. in consilio lxxiiij. Titius nunc xviij. anni. Hosti. & Ioann. Andr. in capit. ad petitionem. de cau. poss. & propri. decis. Rot. v. in nou. Bald. in l. cum propria. in fine. C. si quis alteri, vel sibi. Ioan. And. in cap. j. de iur. cal. in vj. vbi dicit quòd iudex post conclusionem in causa potest præstare iuramentũ calumnię si sibi videbitur, quod tu subtilis cogita.

Fallit in causis criminalibus, ita Abb. in c. cũ dilectus. de fid. instru. Bart. in l. diui fratres ff. de pœn. & in l. j. §. si quis vltrò. ff. de quæstio. & ibi Bald. in l. j. versicu. quarto quærit. C. de condi. indeb. Roman. in l. j. ff. de arbit. ex quo in causis criminalibus non fit conclusio in causa, sed de innocentia rei potest semper deduci vsque ad sententiam. Bald. in auth. iubemus de iudi. C. Rota deci. 30. fuit dubitatum.

Fallit, quando instrumentum recipitur post conclusionem in causa præsentibus partibus, & non contradicentibus, quia tunc valet receptio, & tunc iudex recipiendo videtur tacitè reuocare conclusionem in causa, Bald. in l. peremptorias. C. sentent. rescin. non poss. & Cardi. in clem. 2. numero tertio de testibus.

Fallit in causa pupilli, ecclesiæ, vel miserabilium personarum quando essent instrumenta de nouo reperta, quia eo casu etiam non obstante sententia interlocutoria instrumenta produci possunt. Instrumenta de nouo reperta. glos. not. in vers. negotio. in l. Imperatores. ff. de re iudic. & gloss. in capitul. inter monasterium. de re iudi. in verb. confirmatio. ibi. Item iure minoris.

Fallit, quando inducuntur instrumenta de nouo fabricata post conclusionem in causa, quia tunc produci possunt. Ita Roma. in l. admonendi. ff. de iureiur. prout dixit, in consili. 176. nume. 9. alleg. text. in l. j. §. vnde quæritur. ff. de ope. no. nunc.

Fallit etiam in causis summariis, prout not. gl. in verb. interrogauit. in clem. sæpe. de verbo. significa. idem Roma. in d. consilio 176. Rota decis. 10. in antiquis. & decisi. Rotæ in forma. numero 30. rationibus ibi adductis.

Fallit, quando agitur de probanda excommunicatione, quæ vtique probari potest, non obstante conclusione in causa, ita Specu. in titu. de renunc. & conclu. §. j. vers. & scias. Abb. in capi. exceptione. de except. & clemen. vnica. cum gl. fin. de excep. Specu. in titu. de except. §. nunc videndum. versi. porro videndum, ex quo semper imminet periculum animæ, prout in ij. fall. suprà alleg. propter excommunicationẽ, quæ omnia tu subtilis cogita.

Fallit etiam, quando immineret aliqua euidens causa vel

vel ratio propter quam admittenda essent instrumenta, quia eo tunc eorum productioni non obstabit conclusio in causa, quando maximè pars se offeret iurare, quod de nouo reperit d. instrumenta. Ita Roma. in d. l. 1. ff. de arbit. cap. ad nostram. il iij. de iureiurando. Bald. in l. vn. C. vt quæ desunt aduocat. Anto. de But. in c. dudum. il j. in iiij. nota. de electio. vbi dicit exceptionem notoriam post conclusionē in causa superuenientem posse opponi, quod tu subtilis cogita & stude.

Fallit, quando lata esset sententia in prima instantia: & pars contra quam lata esset sententia se appellasset, tunc in causa appellationis poterit producere omnia instrumenta per hanc. C. de tempor. appellar. & idem tenet Abb. & Aotonius io c. cum venissent. de testi. & Card. in d. c. cùm dilectus.

Fallit in allegationibus iuris, & consiliis doctorū, quæ etiam post conclusionem in causa produci possunt, prout Card. in consilio 74. Roma. consili. 175. Bald. in c. fi. de probat. licet in c. pastoralis. Bal. de probat. aliter teneat.

Fallit quando per beneficium restitutionis in integrū subueniretur, vt puta ecclesiæ vel minori, vt probatur in c. Auditis, de restitut. in inreg. Card. in consilio xxv. io causa Amareti, vel simili ex clausula si quis mihi ex iusta causa, vt in c. intimauit. De testibus.

Fallit etiam quando ex stylo fori, non aliter fit conclusio in causa, prout fit in hac ciuitate, per curias pallat. in quibus mandato iudicum fit præceptū, quòd partes debeāt deducere & producere quicquid volunt in termino tridui. Aliter & cętera, quia lapso termino nec in prima instātia, nec in appellatione producere possunt, & ita seruatur ad curias nostras. I. Nouel. re. 17.

¶ INSTRVMENTA post cōclusum in causa produci nō possunt coram iudice, Doc. com. c. cum dilectus. de fide instru. Bar. l. si mater. §. eam. ff. de exc. rei iud. intellige hanc indefinitè vniuersaliter, vt habeat locum coram quocunque iudice. Rom. l. 1. ff. de arbit. & in l. admonendi. columna 4. ff. de iureiutan. Feli. c. licet. limit. x. de probat. Bald. d. c. cum dilectus. de fide instru. Med. re. 2.

¶ INSTRVMENTA publica, confecta manu notarij publici, oon habent executionem paratam de iure communi: sed requiritur solemois libellus, & alius processus iudiciarius. tex. est melior de iure in l. minor 25. annis cui fideicom. in princ. ff. de mino. quem ad hoc allegat Ias. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. & alleg. etiam l. j. C. de execu. rei iudic.

Limita sex modis, vt per Iason. in l. fina. C. de edic. diui Adria. tolleo. B. Dias re. 344.

¶ INSTRVMENTA geminata solutionem duplicē arguunt. Ang. l. ne casu. G. de discussor. lib. x. Bal. l. seruo. §. si quis. ff. de leg. j. per l. balista. ff. ad Treb. Docto. l. cum scimus. C. de agri. & censi. libr. xj. Iaso l. is qui. nu. 37. ff. de acqui. hære. Zuchard. l. 1. nu. 111. C. de pact. Medi. re. 3.

¶ INSTRVMENTA, nec alij actus, nō possunt recipi, nisi parte præsente, vel saltem citata, vt est text. quē dicunt ibi sing. Ang. & Alexan. in l. properandum. §. sin autem reus. C. de iudic.

Limita tripliciter, vt per Ias. ibi. B. Dias re. 349.

¶ INSTRVMSNTA de nouo reperta faciunt retractari sententiam quæ alias regulariter nō posset. Docto. comm. l. admonēdi. in prin. vbi Bar. Ias. & Ripa. ff. de iureiuran. l. sub prætextu. C. de transactio. not. Bald. l. inuitus. C. de procurator. Med. re. 1.

¶ INSTRVMENTA, si eodē die appareāt confecta, nec constat de prioritate, nec posterioritate: dotis instrumentum præsumitur prius confectum. text. in argu. l. in ambiguis. ff. de regu. iur. Barto. in l. j. ff. solu. matri. Ias. in §. fuerat, nume. 70. Insti. de act. & in l. j. ff. soluto matrimo. in prin. & in l. fi. C. de edict. diui Adriani.

Amplia quatuor modis, & limita tripliciter, secundum Ias. in d. l. j. B. Dias re. 346.

¶ INSTRVMENTA de iure cōmuni nō habent executionem paratā. l. ait prætor. §. si iudex. & ibi hoc not. Angel. & Franc. Ripa. ff. de re iudic. & l. minor viginti quinque annis, cui fideicommissum. ff. de minorib. & ibi not. facit text. in l. si pacto, quo pœnam, ibi more iudiciorum. & ibi solemnem ordinem. C. de pactis. & pro nostra regula facit l. vnic. de protecto.

Declaro, procedere quantuncunque instrumentum sit garentigionatum, hoc est confessionatum: quia iudiciariè quis est conueniendus. l. prolatam. C. de sentent. & interloc. om. iud.

Amplio, vt procedat in captura personæ, quia ex hoc infamia irrogatur. l. sed & si. §. prætor ait. ff. de in ius vocan. quia hoc debet facere iudex negotio disquisito. l. nemioem. & ibi not. C. de exhib. & transmi. reis.

Idem iuris est in excommunicatione, quia ex ea causatur infamia. c. sacro. de sentent. excommu. in vol. Grego. qui text. in clauis in materia.

Fallit, nisi statuto alirer cautum sit, vt in pluribus Galliæ & Italiæ partibus: idque propter confessionem: quia in non confessum oullæ sunt partes iudicis, & pro iudicatis habentur confessi. l. certum. §. fin. ff. de confes. glos. io l. vnica. C. eod. quia vt res iudicata habet executionem paratam, ita & instrumentum confessionatum. d. §. fi.

Limitatur in instrumento iuramento confirmato, & vallato. l. qui iurasse. ff. de iureiu. & maximè hodiernis temporibus: in quibus notarij instrumenta firmare, vallaréque faciunt iuramento. & hæc est vna ex viribus, & effectibus iurisiurandi. Reliquos vide apud Petrucium in tractat. de viribus iura.

Sublimitantur hæ duæ limitationes quatuor modis exceptionibúsve, quibus impeditur instrumentum mandari executioni, quamtumuis sit garētigionatum, cautúmve sit, ne contra id opponantur exceptiones. Primò, si opponatur exceptio quietationis: hæc enim vim solutionis habet. & pro hac sublimitatione vide doctrinam Barto. l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clam. Secundò, si opponatur exceptio falsi, Bart. in d. §. & parui. Tertiò, si obiiciatur exceptio solutionis, Barto. d. §. & parui. Guid. Papæ decis. xv. & ita censui libr. j. Rerum quotidianarum, c. ij. Nam solutione eius quod debetur, extinguitur omnis obligatio, vt ait Theophilus, Instit. quibus modis tol. om. obligat. in priuc. Addit & quartum Guid. pap. decis. xv. nempe si instrumentum sit conditionale, per §. ex conditionali. Insti. de verb. obl. cuius sententiam probat Ripa l. in illa. in iiij. notab. ff. de verbor. obliga. quorum sentētia vera est, & iuri consentanea. sed illuc, vnde abij, redeo.

Fallit, quando partes consensissent, quòd esset instrumentum garentigionatum. ita tenet Benedict. in repet. c. Rainutius. vers. si absque liberis mor. part. ij. numero 192. extrà, de testam. Sed mouet me difficultas non minima. Nemo potest facere quin leges habeant locum in suis actibus. vulg. l. nemo potest.

& ibi gloss. & Docto. ff. de leg. j. Atqui leges solemnitatem iudiciorum & eorum morem exigunt, vt superius probauimus in regula. Sed dio, quòd iure moribus recepto, tacito expressóque populi consensu hinc obseruatur.

Fallit in deposito. l. penult. ibi dico. C. depositi.

Fallit in instrumẽto vltimæ volũtatis. ita limitat Ang. in §. illud. de hæred. & Falci. cum quo transit Ias. in l. fina. C. de edict. diui Had. toll. quod declara, & intellige, vt ait Bene. vbi suprà, proximè. Prateius re. 432.

¶ INSTRVMENTA quãuis sint clara, & authentica non tamen habent executionem paratam. l. minor 25. annis cui. ff. de minor. & ibi Bar. Ange. Albert. & moder. doct. Cast. & Alex. in l. ait prætor. §. si index. ff. de re iudic.

Fallit in instrumentis guarentigiatis, quia illa ex forma statutorum habent executionem paratam. Guarentigia enim, secũdum Ang. nil aliud est nisi quoddam præceptum quod fit per notarium de rogitu instrumenti parti rogauti, vt contenta in instrumento illico exequantur realiter & quandoque personaliter, qui rogitus ex forma partis excellentissimi consi. togat. 1560. omnino est abolitus in hac ciuitate Venetiarum.

Fallit etiam in instrumento publico depositi, quod habet executionem paratam, & nullo modo impediri potest, secundum text. in l. pen. ff. depositi. ibi illico reddere modis omnibus compellatur, & ibi Bal. Bartol Angel. & Castren. & ibi quàm celerrime, & ibi quàm citius, quę omnia locum habent. In deposito vero, secus in fictn, secundum Ange. in l. si deposito. C. eodem titul. & Barto. in l. 3. in 4. q. princ. C. de pigno.

Fallit etiam quando debitor per formam instrumenti stipulatus esset instrumentum iudicis mandato exequi posse in bonis & terris debitoris volentis & ita contentãtis, secundum Bald. in d. l. minor 25. annis, ratio, quia volenti nõ fit iniuria. & latè Boe. in l. cõsentaneum. C. quomo & quando iudi.

Fallit etiam quando in instrumento interuenit iuramentum, secundum Bar. in l. 2. ff. de iureiurand. quia stante instrumento, ac iuramento, executio instrumenti impediri nullo modo potest per iudicem nisi petatur nullitas dicti instrumenti per viam carcerationis, cũ dispensatione à iuramento ad finẽ agendi, seruatis seruandis coram suo iudice competenti.

Fallit insuper in casu dotis, quando reperitur scriptura soceris trino teste notata cum aliquo pacto post mortem iugalium de aliquid lucrando, quia eo casu talis scriptura potest ad curiam mobilium sentẽtiari ad legem punctum scripturæ, & illico exequi seruatis de iure seruandis, secundum loci & fori cõsuetum.

Fallit quando instrumentum positum est ad publicas scridas in locis solitis & consuetis, super quibus nullus extitit legitimus cõtradictor: tunc arbitror executionem instrumenti prædicti nullo modo impediri posse. Imò omnino exequendum fore sine alicuius iudicis obstaculo, secundum Bald. in l. filiusfa. §. veterani. num. 4. ff. de procurat. & Roma. sing. 281. collegium. I. Nouel. re. 26.

¶ INSTRVMENTORVM amissio, iuramento probatur. tenet Bart in l. emancipatione. C. de fid. instru. per l. fin. C. eod. & Flo. in l. in lege Aquilia si deletum. ff. ad l. Aquil. Notat etiam hoc Hippoly. qui ad hoc plures refert in repet. rub. C. de prob.

Limita tripliciter, vt per eundem Hippo. vbi suprà. Aduerte tamẽ, quòd Fel. in cap. sicut, de re iudica. facit regulam contrariam, videlicet quòd amissio instrumenti debet probari per probationes legitimas, sicut etiam amissio cuiuslibet alterius rei: pro qua alleg. Bart & omnes in l. si quis ex argentariis. §. fin. ff. de eden. quam limitat dupliciter.

Primò, vbi agitur de modico præiudicio.

Secundò, quando quis tenetetur ad exhibendum officio iudicis tantum. B. Dias re. 345.

¶ INSVLTANS: Præsumitur in dubio contra insultãtẽ, qui prior ad arma venit, & prior percussit. Si qua. pau. l. 1. §. si arietes. Bart. in l. si ex plagiis. §. tabernarius. ad leg. Aqui. Riisvvic.

Intellectus præualet in materia stricta, in stricta significatione. De rescri. c. Rodolphus, Soc. cons. 116. col. 6. Decius in reg. quoties idem sermo.

Præualet ille intellectus, in quo est maior proprietas verborum. De rescript. c. Rodolphus.

Præfertur ille intellectus, in quo maior fit ratio dubitandi, Abb. in capitulo cùm in iure. in primo not. de elect.

Præualet ille intellectus, per quem minus iuri communi derogatur, etiam si impropriè verba sumantur. Abb. not. in capitul. cùm dilectus. columna final. de consuet.

Præualet ille intellectus, qui conuenit Rubricæ. Notat Ant. de Bu. in Proœmio Decret. §. sanè. Alex. in l. 1. in 3. no. Si cert. pet. Riisvvic.

¶ INTENTIO. Bonifa. viij. In Sexto Decre. Reg. lxiij.

Exceptionem obiiciens, non videtur de intẽtione aduersarij confiteri.

Concordat ff. de verb. significat. l. hæc verba. & de instit. l. sed & si. §. si institoria. authen. de mandat. princip. Viuiennus.

¶ INTENTIO disponentis contraria facit, vt dipositum in vno correlatiuorũ non extenditur ad alterũ. Doc. l. non dubium. C. de legib. capitulo intelligentia. de verbo. signif. vnde stante statuto, quòd nullus ciuis possit fideiubere pro forensi, forensis tamẽ poterit fideiubere pro ciue. l. si præses. C. de seru. & aqua. Med. re. 9.

¶ INTENTIO. Intentionem agentis demonstrat qualitas actus. C. de testa. l. nõ codicillũ. C. de iniu. l. si nõ cõuicij. C. de Sic. l. 1. sup. l. 153. in cõtr. vide Voluntas.

Mandantis intentio consideranda est. C. de restit. spo. c. audita. De præben. c. cùm causam. De off. de. c. fin. e. super. Rusvvi.

¶ INTERDICTVM. Quòd contractus aduersus interdictum ecclesiæ initus non obtinet vigorem.

PRO.

30. dist. c. vides.
35. q. 3. c. contradicimus.
32. q. 4. c. non oportet.
Ext. de spon. duor. c. tua fratern.
Ext. qui mat. ac c. pos. c. videtur.
C. de incest. nup. l. qui contra legum.

CONTRA.

Ext. de eo qui cog. consang. c. transmisse.
Ext. de clandest. despon. c. 2.
Ext. de spon. c. cùm in Apostolic.
Ext. de matr. contrac. contra interdic. c. pen.
17. q. 2. c. nos nouimus.

SOLVTIO.

Quidam distinguunt, vtrum sit interdictum ecclesiæ publicè factum, vt tunc non teneat matrimonium: dict. cap. tua fraternitas. an priuatim, vt tũc teneat.

Verùm

Verùm ista distinctio reprobatur per decret.ext.de matri. cōtrac. cont.interd.c.literæ. Hic ergo quòd nunquam solum interdictum ecclesię dirimit matrimonium, nisi subsit ei causa perpetua: vtputa, consanguinitas, vel quid simile. Si autem causa subsit perpetua illa dirimit matrimonium, imò à principio impediet, ne teneat tunc interdictum ecclesiæ, vt ext.de matri. contract. contra interdic. eccles. c. ex literis. & c. vlt. nisi interdictum fieret à Papa in modum iuris cōstituendi: quia Papa potest inducere impedimentum perpetuum in matrimonio, constituendo ius nouum. Damas.reg.108.

¶ INTERDICTVM non durat destructa vniuersitate, cuius erat interdictum.glos.c.si sententia, de sen. exc.6. Doc.com.l.si grege.ff.de leg.1. Nell.in tract. bānit.quæstio.fin.conc.simil.gloss.cap.2. de de nou. oper.nunc.Alexander l.stipulantem.§.sacram.ff.de verbo.oblig.idem cons.43.volum.1. Gemin.c.licet. column.7.de rescr.Roma.consi.417.not.l. cum res. §.itaque.ff.de leg.3.l.in tantum. ff. de rerum diuis. Barto.l.pater.§. Tusculanus.ff.de leg.2. Innoc.c.ex iniuncto.de nou.oper.nunc. Abba. c. recolentes.de stat.Monach. Medic.reg.6.

¶ INTERDICTVM, quorum legatorum, aduersus legatarios datur.d.l.j.§.j.& d.l.vni.C.eo.

Amplio, vt procedat aduersus fideicommissarium vniuersalem.glo.& Bart.in l.Paulus.la prima.ff.ad S.C. Trebel.& d.l.j.§.in locum.

Extende, vt detur in hæredes legatarij, vel etiam fideicommissarij.d.l.j.§.legatorum.

Procedit & habet locum regula, vt etiam detur in singularem successorem legatarij, vel fideicommissarij.d.l.j.§.illud tenendum.& §.sequen. Nam cùm sit in rem scriptum.l.j.§.penultim.ff.de interdict.sequitur, vt detur contra quemcunque successorem.l. de eo.§.fin.ff.ad exhib.

Fallit, si volente hærede, bona legatarius occupauerit. d.l. j. ibi non ex voluntate, gloss.in l. vnic. quod verum est, si de voluntate hæredis possidere cœptum est, siue voluntas postea accesserit. d.l.j. §.prodest. versicu.sed & si postea. Sed iuxta hæc quæro, an voluntas tacita sufficiat hoc casu. Et sufficere quidam putant per id quod dicit Alexan.cons.lxiij.incip.in dubitatione.Decius consilio ccvj.Intellige si hæres consensit post aditam hæreditatem: secus si ante: nam tunc talis consensus non nocet hæredi. d.l.j.§. quod ait prætor voluntate. Sed dubitationem monet quòd hæredis operatur aditionem. l.pro hærede.& l.gerit.ff.de acqui.hæredi.Si est hæres consentiendo, consensus nocebit: quod crederem verum, si requiratur, vt consentiat tanquam hæres: & ipse simpliciter consensum accommodat: secus si consentiat, vt Titius, nō vt hæres, vel protestetur, quòd per talem consensum non intendit adire.l.si quis ex aliena.§.j.ff.de acquir. hæredi.

Fallit, si testator in testamento dederit licētiam legatariis capiendi legata propria auctoritate.l.titia cum testamento.§.l.ucius ff.de leg.2. & ibi gloss. in verb. interpretandā.& ibi doctores Communiter Bart. in l. nemo.versi.quæro.an testator possit. ff.de leg.j. Alciatus d.l.nemo potest.versi. nec videtur hoc casu, vbi hoc declarat.& vide Bar.in l. creditores.q.ij. C.de pignor.& Roma.consi.cccxij.

Amplio, vt procedat ista limitatio, si data sit licentia expressè sed etiam tacitè: putà, si testator constituit legatarium executorem testamenti: tūc à seipso poterit legatum apprehēdere, secūdū Io.An. in addit. ad Specul.in tit.de de instru.edit.§.nunc aliqua. ver sic.sed pone.in addit.incip.supple, quę, &c.Bal.Ang. Salic.& Mod.in l.non est dubium.C.de legat.

Ampliant quidam, si testator vim fieri vetuerit, vel iusserit, vt nemo legatarium vel impediret, vel molestaret. Ange.in l.item si res.§.j. ff. de rei vendicat. Roma.singu.lxxxix.argument.l.penulti.§.j.ff.de acquirēd.possessio. Sed hanc limitationem improbant Ripa in l. j. ff.quo lega. Alciat. dicta l. nemo potest. per suas rationes, quas ab eis petendas censeo.

Amplio, vt procedat ista secunda limitatio, si testator legauerit per hæc verba, capiat, vel accipiat: quia is verbis videtur testator dedisse licentiam propria auctoritate, ita Bartol.in l. centurio. versicu. exemptum.in verbo, capiar. iuncto versicu. præcedenti, ff.de vulga.& pupilla. Sed vt hoc ibi expressè non dixit Bartolus, ita non videtur verum, nec tutum, sed potiùs contra text.in l.j §.qui verò ex caussa perceptionis.ff.quo.legat.

Amplio, si testator ita dixerit, volo talem rem liberè ad hæredem peruenire. Nam per hæc verba videtur potestas concessa capiendi propria auctoritate, idque propter verbum, liberè, quod exponitur, idest, sine licentia alicuius. capitu. cùm plures.in verbo, liberè. de offic.delega.libro vj. Tu, an verum sit, cogita & diligenter expende. Redeamus ad limitationes.

Fallit tertiò regula nostra, vt non procedat in instituto in re certa: quia eo loco legatariorum habeatur. l. quoties. C. de hæredi.institut. in pluribus tamen maximè quoad interdictum, quorum legatorum, loco hæredis habentur, & hæredes reputantur, secundum Barto. in l. ex facto. la grande. ff. de hæredi.institu. quem sequitur Alexan. & Moder.in d.l.quotics. C.de hæred. institu.Geminia.in c.si pater.de testamen.lib.vj.

Fallit, si periculum esset in mora, nam tūc liceret propria auctoritate occupare legata. Exemplum in legato pro sepultura defuncti, vel pro alimentis alicuius pauperrimi: periculum enim moræ facit licitum, quod alias erat illicitum.l.ait prætor. §. si debitore. ff. quæ in fraud. credi.l. de pupillo.§.si quis ninos.aliàs in §. præterea.ff. de no.ope.nuntia.

Fallit, si non adsit hæres, à quo legatum peti possit. Ripa in d.l.j.ff.quo.legat. quod nota. P.Prat.re.437.

¶ INTERDICTVM Quorum legatorum, hæredi competit.l j.ff.quorum leg.l.vnic. C. eo.titu.§. sequens diuisio.versi.adipiscendæ, insti.de interdict.

Amplio, vt procedat in bonorum possessore. d. versi. adipiscendæ. gl.in d.l. j. §. hoc interdictum.in verb. bonorúmque possessoris.

Amplio, vt habeat locum in hæredis hærede. d. l.j. §. hoc interdictum: quia hæredis heres testatoris est hæres.vulg.l.si. C.de hæred. insti. quod regulariter verum est. Hāc tamen regulam declara & restringe vt suprà regula ccccix.docuimus.

Amplio, vt competat cæteris successoribus. d.§. hoc interdictum. Cæterorum successorum appellatione contineri quidam putant primum, secundum, tertium, & deinceps. vel quòd sint fideicommissarij vniuersales: qui etiam dicuntur hęredes, & successores.l.sicut.§.j.ff.quib. mod.pign.vel hyp. solu. glo.in l.quamnis.ff. de indi.

Cæterorúmque successorum appellatione continentur substituti, qui & hęredes dicuntur.l.j.ff.de vulg. & ibi not.scribentes.

Successorum ceterorum appellatione eos, qui ab intestato succedunt, cõtineri putaui. Nam & his interdictum, quorum bonorum, dari scribir Accursius. d.l.vnica, in verbo, scripto.

Quod diximus, hæredi, accipe siue scriptum, d.l.vnica, siue legitimum, qui intestatò hæres est.

Fallit, si hæres consenserit legatario bona sua auctoritate capienti. glos. in d.l. vnic. in verbo, consentiente. per illum tex. à contrario sensu. argumento in iure fortissimo.

Fallit, si cautum esset statuto, vt propria auctoritate legatarius bona caperet. argu. d. glo. Nam de pacto ad statutum valet argumentum. tex. l. fin. & ibi hoc Bar. Bal. Salice. & alij. C. de fideiusso. glo. in l. non solùm, in fine, in verb. etiam hæredis. ff. de ope. no. nuntia. cum similibus.

Fallit, si testator iusserit, vt legatarius propria auctoritate legatum capiat. Sed vide infrà latiùs. P. Prateius reg. 436.

¶ INTERDICTVM recuperandæ, vel adipiscendæ possessionis simul cum petitorio secundum cómunem opinion. intentari potest. l. fundi. ff. de vi, & vi arm. & gloss. & docto. in l. incerti. C. de interdict. & in l. si de vi. & lege, ordinarij. C. de rei vendieatione. & in lege, cùm fuudum. & in l. naturaliter. §. nihil cómnne. & ibi Bar. de acqui. pos.

Primò fallit, vbi petitum esset iudicium petitorium, & conclusum in eo, & vult intentare possessorium, ad hoc, vt impediat sententiam super petitorio: nam potest, vt est casus in c. pastoralis. de causa possessionis, & proprietatis.

Secundò fallit, vbi nollet intentare possessorium, & petitorium ad hoc, vt transfundat onus probandi in aduersarium: putà quia intentaret interdictum recuperandæ possessionis, & vellet posteà intenrare petirorium ad hoc, vt aduersarius probaret illum non esse dominum, ita dicit Bartol. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirenda possessio. B. Socin. reg. 236.

¶ INTERDICTVM retinendæ possessionis cum petitorio * (secundum communem conclusionem) intentari non potest, ne sibi quis contrarius videatur, cùm interdictum tale intentans in illa perturbari dicatur, & intentans petitorium, & rei vendicationem alium possidere præsupponat: & actus contrarij simul intentari non possunt, vt l. incerti. C. de interdi. & in l. fina. ff. de iudi. & in l. ordinarij. C. de rei vendicatione.

ADDITIO.

* Cum petitorio. Vide Lanfran. in re peti. rub. de causa poss. & propriet.

Primò fallit, quia potest simul intẽtari quãdo agitur super re incorporali, secùs si ageretur super re corporali. casus est in cap. pastoralis. de causa pos. & prop.

Secundò fallit, quando potest intentari simul diuersis respectibus, idest ratione diuersarum possessionũ: putà quia intentat petitorium propter possesionem naturalem, qua possidet alius, & ipse habeat ciuilem: & posteà intentat interdictum retinendæ, quia ille molestat eum in sua cinili. ita dicit Bartol. in l. naturalem. §. nihil commune. ff. de acquirenda posses. B. Socin. reg. 235.

¶ INTERDICTO recuperandæ, an noceat sententia lata in interdicto vti possidetis, tractãt doc. com. c. veniens, de præscript. Abb. in termi. huius reg. c. pe. num. 1. extra, de sent. & re iud. Medic. reg. 8.

¶ INTERDICTO vti possidetis, seu retinendæ agens, se possidere & in sua possessione turbari dicit: ideo vt contrarius audiendus non est: vt in c. solicitudinem. de appellationibus.

Primò fallit in incorporalibus, in quibus potest possessorium retinendæ & petitorium ab eadem parte proponi rarione iuris incorporalis, putà ratione seruitis, pro qua competit interdictum retinendæ: vt no. extra de causa pos. & proprie. cap. ecclesia. & ff. si serui. vendi. l. secunda. §. Aristo.

Secundò fallit in corporalibus quando petitorium & possessorium proponeretur ab eadem parte, respectu diuersarum specierum possessionum: quia tunc vtrunque simul proponi potest, vt extra de causa poss. & prop. capi. pastoralis. de quibus duabus fallen. potest intelligi text. in capi. cùm dilectus. exrrà, eodem titu. secundum Imo. & Nic. ibidem & latiùs per eos. B. Soci. re. 234.

¶ INTERESSE. Quando agitur propter malefactũ ignoranter, non venit interesse extrinsecum, l. cum plures. §. seruum, ff. locat.

Fallit in multis casibus, quos not. Seba. Sap. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo, quod interest. num. 61.

Non habetur ratio lucri cessantis, quando lucrum est extrinsecum, no. in d. l. 1.

Fallit in 4. casib. vt per Sebast. Sap. in d. l. 1. nume. 90. & sequ. & interesse lueri cessantis potest peti etiam de iure Canon. Fallit in 4. vt per Felin. in c. cùm venerabilis, de exceptio. colum. 2. num. 5.

Non sufficit ab initio interesse, quando ex post facto desinit, l. fi. §. 1. ff. ad l. Rhod. de iact.

Fallir in 5. casib. quos not. Iaso. in l. si quis quenquam. §. illud, ff. si quis caut. numer. 3. distinguit Bart. in l. qui antem, §. illud, ff. si quis caut.

Obligatio ad interesse dicitur esse diuidua, l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verb. oblig.

Fallit in 2. casibus quos no. Iaso. in d. l. stipulationes, numero 7.

In obligatioiubns facti non tenetur quis præcisè ad factum, sed soluendo interesse liberatur, l. si quis ab alio, ff. de re iudica. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligation. hanc esse communem opinionem attestatur Francis. Turza. conclus. 39.

Fallit in 10. casibus, vt per Iaso. in d. l. stipulationes, numero 32. Fallit in 5. casibus, vt per Vincent. de Hercula in l. in executione, num. 150. ff. de verbo. oblig. Fallit in 6. casib. vt per Socin. iunio. in d. l. stipulationes, num. 395.

Mulieri non debetur interesse dotis non solutæ ab hæredibus viri: communis est opinio in l. diuortio, ff. soluto matrimonio.

Fallit in 5. casib. quos not. Plot. in rep. l. si quando, C. vn de vi, num. 462.

Interesse per solùm iuramentũ probatur, si aliter probari non potest, l. si quando, C. vnde vi, glo. in c. qualiter, de accu.

Fallit in 2. casibus, vt pet Socin. regul. 190. Fallit in multis càsibus, vt per Plot. in d. l. si quando.

Interesse solui potest inuito actore, cùm fauore rei introducta sit talis solutio, l. stipulationes non diuiduntur, §. Celsus, ff. de verb. oblig.

Fallit in 5. casib. vt pet Socin. reg. 193.

Debitor vini post moram tenetur ad æstimationem vini, quanti plurimi valuit à tempore moræ, no. in l. vinum, ff. si cert. petat.

Fallit in 3. casibus, vt per Doc. in d. l. vinum. numero 4. & sequ.

Iure

Iure antiquo, & nouissimo venit lucrum cum damno in interesse, dum tamen aliàs lucrum sit certum, secus vbi fuerit incertum, l. quatenus, ff. de reg. iur.

Fallit in 6. casibus secundum Igne. in d. l. quatenus, numero 18. Don. Fina, lib. 1.

¶ INTERESSE. Non quod stipulatoris, vel adiecti, sed quod domini interest.
ff. si quis caut. l. si procurator.
ff. de damno infect. l. inter quos.
ff. ne vis fiat ei. l. suo. Azo, rub. 104.

¶ INTERESSE. 25 quatenus.

Interesse eius videtur, qui damnum passurus est. ff. lib. 17. titu. 2. l. 73. §. fin.

Actionem non parit id, quod ex mala causa alicuius interest. Ad exhi. l. 4, §. si mecum.

Probatur id, quod interest, per solum iuramentum, si aliter probari non possit. C. vnde vi. l. si quando. glo. opt. in c. qualiter. De accu. Soci. Riisvvic.

¶ INTERESSE & consistere. L. 25 Paulus lib. 5. ad Sabinum. Quatenus cuius intersit, in facto, non in iure consistit.

Hanc l. cum sequ. item 6. & 16. & multis similibus non esse propriè regulas opinatur Massa. QVATENVS. Hoc est, quid & quantum, C. de senten. quæ pro e. l. quod in 1. de pac. l. 2. §. pactus. Exem. De ac. em. l. si seruum mihi. CVIVS. Al. cuiusque. FACTO. I. re ipsa non in auctoritate vel censura iuris. Olden. Rem ratam hab. l. si commissa, ne obstet. l locum, §. cōdemnatio, ex quibus caus. in possessionem eat. l. pen. de ac. em. Ratio. de Prato. sti. l. fin. INTERSIT. Al. interest, imò, & omne ius in facto positum est, C. de sent. pro eo quod. in l. 4. de pact. l. 27. §. pactus, ne obstet, l. plugiis, §. in cliao, ad legem Aquiliam. Riisvvic. paratir.

¶ INTERESSE habens si comparuit in iudicio, sententia contra ipsum lata nocet ei. lege à diuo Pio. §. si super. ff. de re iudicata. lege si suscepta. ff. de inoffic. testament. item not. quòd quando quis promisit alicui stare ei damno, & interesse iuramento. Alexander consilio 130. numero primo, volumine primo. qui enim aliquid aliquo inuito agere potest, multo magis eo ignotante. l. qui potest. ff. de regu. iur. Medic. reg. 8.

¶ INTERESSE quod habet tertius super re, in qua lata sententia est, potest tertius appellare: capi. cum super, in terminis. vbi Abb. num. 1. & Felin. numer. 3. de sen. & re iudic. dummodo exprimat causa grauaminis. Abb. d. loco. numer. 4. item sententia lata contra vnum non præiudicat alteri interesse habenti. l. 2. C. de fide instr. l. cum duobus. C. de inoffic. test. l. circa. ff. eod. Alexand. l. sæpe. num. 27. dicit hanc opi. com. esse. Medic. re. 8.

¶ INTERESSE lucri cessantis, potest peti etiam iure canonico: tenet Abb. in c. cum venerabilis. de excep. & idem in consil. lxv. & alij plures docto. relati per Felin. in d. c. cum venerabilis.

Limita, & intellige dictam conclusionem quadrupliciter, vt per Felin. vbi suprà. B. Dias re. 250.

¶ INTERESSE non sufficit fuisse in principio, si desinit ex post facto, vt probat text. in l. final. §. j. ff. ad legem Rhodiam de iactu.

Fallit, quando desinit interesse de præsenti, tamen non cessat damnum de præterito, vt est textus in l. si eū. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. S. Ianua. re. 138.

¶ INTERESSE per solum iuramentum* probatur, si aliter probari non potest: vt in l. si quando, C. vnde vi. & gloss. optima in capi. qualiter. de accus. quæ dicit, quòd quando prælatus aliter rationem reddere non potest, suo iuramento statur: vt not. gloss. in l. j. ff. quod vi aut clam. & not. in cap. j. quod metus causa. B. Socin. reg. 237.

ADDITIO.

* Per iuramentum. Vide ad materiam Fel. in capitu. veniens. el ij. post medium, in versicu. quinta conclusio. de test. B. Vad.

Primò fallit, quando ageretur contra aliquem, qui teneretur de dolo alicuius alterius, & non cōtra illum qui commisit dolum, vt in hospite: quoniam tunc debebit probari per veras probationes. ita nō dicitur in l. j. ff. furti aduer. naut. & in l. si quando. C. vnde vi. l. j. in §. si ista. ff. depositi. dicit tamen Bart. in locis præallegatis, quòd licet hospes teneatur probare per veras probationes, tamen quando difficile esset, fit probatio per coniecturas verisimiles, scilicet quas vestes solebat portare Venetiis, & considerata conditione sua, vna cum iuramento fiet probatio.

Secundò fallit, vbicunque fuisset commissus dolus: quoniam tunc non probatur per iuramentum, sed solùm quando non fuisset cōmissus dolus. l. si quando. C. vnde vi. item quando dolus constat in faciendo: secùs autem quando dolus resultat in non faciendo, vel committēdo: quoniam tunc testes probant, vt est casus in l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. quem ad hoc reputat Lud. de Roma. in quodam suo sing. in nu. 401. incipien. interesse, &c. pro quo etiam facit text. in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. & tex. in c. in primis. ij. quæstio. j. & pro hoc etiam facit text. in l. pen. C. de don. qui dicit quòd in donationibus, quas magistri militum conferunt in militia, & in illis, quæ donantur in reparationem domus combustæ, quod in casibus prædictis si sit pecunia expensa, probatur iuramento. pro quo facit etiam quod not. tenet Bal. in l. fin. C. de eden. vbi de notario quòd tenetur ad interesse. B. Soci. re. 237.

¶ INTERESSE soluendo obligatus ad factum liberatur actore inuito. Hanc regulam constituit Bald. in l. vnic. versicu, modò quæritur. C. de senten. quæ pro eo quod interest profer. & hoc probatur in l. stipulationes non diuiduntur. versicu. celsus tamen ff. de verbo. oblig. Bart. in viij. q. opi. ij. in d. l. stipulationes non diuiduntur. pro quo dicit esse textum l. si quis ab alio. in fin. ff. de re iudic. & ibi glos. quæ dicit omnes ita tenere. l. si fundum. & hanc esse opinionem Dini scribit Barto. in d. l. stipulationes non diuiduntur, quam & probare videtur ibidem Albericus exponens pecuniam pro interesse, quod in pecunia consistit post Dinum, & hanc esse regulam refert Alexand. Imo. d. l. stipulationes non diuiduntur. versicu. sed quæro de vno: pone. Huius regulæ rationem subiunge ex Alciato in d. l. stipulationes nō diuiduntur. versicu. Celsus tamen. Obligationes enim in id inductas esse ait, vt vnusquisque quod sua interest, seu pecuniam consequatur, nemóque præcisè cogatur, citátque l. ij. de exac. tribut. lib. x. Cod. & §. fin. Institu. de actio. Hanc regulam non sine distinctione admisit Bartolus, vide apud eundem in d. l. stipulationes non diuiduntur. in viij. quæstio. versicu. quid ergo dicemus. Et hanc regulam confirmat Zasius lib. ij. Respons. singula. cap. xx. Quę sanè vera est. & hoc Tuberonē rectè existimasse refert Celsus apud Vlpianū d. l. stipulationes non diuiduntur.

Declaro, vt procedat in meris faciendi obligationibus, vt fossam fieri. insulam fabricari. d. l. stipulationes non diuiduntur.

Ampliat Zasius d.lib. ij.capitu.xx. Responf.singula.vt procedat in obligationibus, rem restitui. pro qua ampliatione hanc rationem adsignat.Nam (ait)re stitui rem, est ipsam reponere in priorem statum.l. ij.§.restituisse. ff.ne quid in loco publico.qui textus in fin. probat nostram regulam. Pro qua ampliatione facit textus in l. in re furtiua. ff. de condictio. furt.

Amplio in obligatione, rem tradi, pro qua extensione est textus, qui hoc probat in d.l. stipulationes. versicu.idem puto, & si quis. Ideóque rem tradi, factum purum,& simplex esse rectè censuit idem Zasius: in cuius (inquit) natura nullus iuris effectus includitur.

Fallit, si iuramentum interuenerit: quia tunc præcisè cogetur ad factum, vt probatur in cap.fin. ext. ne prælat.vices suas. & ibi hoc sequitur Anto. Butrius, & idem tenet glos. in l. si pecuniam. in verb.necesse habeas, relata ad text.quam ad hoc ponderat Baldus in l.sed & hæ.§. præter satisdationem.ff. de procura. Pro quo citat l.si quis maior. C. de transact. Idem tenet idem Baldus in l. vnic.versicu.iiij.fallit. C.de senten.quæ pro eo,quod interest,profer. Et ratio huius limitationis est, quia in iuramento inest clausula, quo iurans obligatur omni meliore modo, quo potest. l. cùm pater. §. filius matrem. ff. de lega.ij.capir. ad nostram. lo primo. ff. de iureiur.in antiqui. Est & alia & conuenientior ratio : quia iuramentum debet seruari in forma specifica.c.ad nostram.extra,eodem titu. Quod intellige, si non vi, aut dolo præstitum fuerit, nec vergat in detrimentum salutis æternæ.c. cùm contingat.extra,eo.Nec obstat l.fin. C. de non nume.pecu. vbi iuramentum intelligitur, secundum naturam præambulæ obligationis. Sed respondet Alexand. Imo.in d.l.stipulationes.quòd ibi ideo est, quia non est verisimile, quòd quis vellet se obligare, si pecunias non accepit,etiam accipere speret. Quæ ratio cessat,quando quis promittit aliquid facere cum iuramento, quia videtur ad hoc cogi posse, vt seruet iuramentum.c.cùm C.Laicus.de for.comp.lib.vj.

Limitatur regula, quando quis tenetur ad opus pium faciendum. Bal.in d.l.vnic.versic.quintò fallit.per l. fideicommissæ.§. fin.ff.de lega.iij. Considerauit Baldus,quòd ius publicum, & diuinum æquiparantur. l.fin.C.de sacrosanct. ecclesi.Idem igitur ius vbique seruadum tradit Alex. Imo.d.l.stipulationes.quem pro hac limitatione vide.

Fallit item,secundum Baldum in l.cum precibus.C.de rer. permut. quando interest mea præcisè fieri, puta filium manumitti.

Fallit,vbi factum aliquod potest extra iudicium facili ter expediri : quia poterit præcisè cogi, secundum Ange.in d.l.stipulationes non diuiduntur. Sed hoc tenere,tutum non esse iudicat Alex.ibidem.

Fallit, vbi quis tenetur ad tradendum, restituendum vel aliquid faciendum virtute sententiæ. Bald.ait in l.qui restituere.ff.de rei vendi.per illum text.

Fallit,quando habet facultatem rei restituendæ.

Fallit propter prætoris mortui contemptam auctoritatem.Bar.d.l.stipulationes.quæstio.viij.

Fallit propter rigorem iudiciorum conseruandum. l. non agendum.§. Sabinus.ff.de procur. Bald.in d.§. præter.per illum text.

Fallit propter publicam vtilitatem, vt puta, quia quis promisit scribere librum, vel typis mandare.Bald. in d.l. vnic.gloss. in d. l.stipulation.§.siue autem.& ibi Bar.ff de ope.no.nuntia. quòd nota pro bibliopolis contra architygraphos, vbi dicit gloss. quòd poni possunt in compedibus, quam & Bald. vbi suprà probat,qui illud intelligit de libris legalibus vel medicinæ.

Fallit in administratione tutelæ.l.j.in princ.ff. de administra.nisi fuerit excusa.

Fallit in præstanda cautione.l.in bonæ.ff.de iudic.

Fallit in actionis cessione. l. possessio. in fin. ff. de acq. possess.

Fallit in refectione, quam quis tenetur facere.l.cùm conductorem. C. loca. Bartol. in d.l. stipulationes. quæstio.viij.contrarium tenet glos.in d.l. cùm conductorem. & miror quòd Bartol. neque Bald. hanc legem glossauerint. Reliquos casus vide apud Bartol.

Fallit, si factum debeatur ex præcepto legis. Bald.l. nec patronis.ff. de oper.lib. P. Prat.re.438.

¶ Interesse peti non potest vbi quantitas non est probata. Cagnol.leg quatenus.numero 20. ff. de regu.iur. Medic.reg.6.

¶ Interitus periculum ad debitorem post moram pertinet.textus & ibi glos. Bart. & alij ff si cert. pet.l.quod te.Ripa d.l. si insulam.vers. septimò quæritur.ff.de verb.oblig. l. si ex legati caussa. à contrario sensu.ff. de verbo.obligat.

Amplio regulam, vt procedat etiam quando debitor esset in mora irregulari.

Amplio etiam, quando res esset peritura penes eum, qui recepit, puta debitorem.l. si filiofa.§. si post. ff. sol.matr.

Amplio, tametsi tempus duret, quo mora purgari, diluique possit.l.seruum.§.sequitur. ff.de verb.obli. vbi Barto.Alex.Alberic. & Alciat.

Extende, etiam si facto iusto creditoris, neque ad id ordinato res periret. Bart.in l.si insulam.ff. de verb. obligat.quem refert Alciat.in d.l.quod te.

Fallit, quando post moram debitoris sequeretur mora creditoris. l. illud. ff. de pericul. & commod. rei vend.& vide infrà in regulis mora.

Fallit,quando res periisset facto debitoris iusto. Bartol.in d.l.quòd te. per text. in l.qui seruum.ff.de verbor.obligation.l.quid ergo. §. si hæres hominem.ff. de legat.j.

Limitatur, si facto creditoris res interiisset. l. legis Aquiliæ.ff.ad leg.Aquiliam. Alciatus in l. quod te.ff. de reb.credit.

Fallit, quando in eius inuidiam res periisset. Alciatus in d.l.quod te.ff.si cert.pet.post Bartolum, quem ci tat,& eius sententiam probat.

Fallit, si ignorante debitore non moroso res periisset. d.l.quod te.à contrario sensu.

Fallit, si debitor non haberet facultatem rei restituendæ.Bartol.in dict.l. quod te.in eo fragmento, quod anno belli ciuilis 1562.Bartoli commentariis ad d.l. quod te.excudendū curauimus. quod etsi verè fuisset, nondum tamen typis concreditum fuerat. quibus etiam Additiones Claudij de Seysello adposuimus.

Limitatur, quando debitor offert æstimationem rei interemptæ post moram, intra tamen tempus purgandi moram.argumen. l.cum res. §. sed si stichus. ff.de legat.j. & hanc dicit esse communem Ripa in l.si insulam. post Iasonem. & ea fuit sententia Accursij in l. si seruum.§.sequitur. ff. de verbo. obliga. Et nota has limitationes : quia alibi cumulata non reperies. P. Prat.reg.439.

¶ Intar

¶ INTERLOCVTORIA appellatione sententiæ proprié non venit, probatur in rubr. C. de sentent. & interlocutoria.

Fallit in 3. casib. vt per Rip. in rub. de iud. col. 2.

Sententia lata super exceptionibus est interlocutoria. Fallit in 2. casib. vt per Fel. in rubr. de re iud. num. 8.

Sententia interlocutoria à iudice reuocari potest, l. quod iussit, ff. de re iud. c. cum cessante, de appellat. fallit in 12. casib. vt per Ale. in d. l. quod iussit. Ampliatur in 12. casib. & limitatur in 13. à Rip. in d. l. quod iussit. Fallit in 22. casib. vt per Pro. in d. ca. cum cessante, & vide Philip. ibi, qui ponit 14 limitationes. Ampliatur in 11. casib. & limitatur in 22. à Lancillot. in tract. de off. præto. in tit. de seut.

Fallit in 12. casib. secundum Fely. in cap. qualiter & quãdo, de accu. vbi omnes limitationes sublimitat. num. 8. Fallit in 3. casib. quos ponit Bened. Capta in suo tractat. regu. 26. sed interlocutoria, per quam finitur iurisdictio, reuocari non potest.

Fallit in 5. casib. secundum Fel. in c. significantibus, de off. deleg. nu. 1. & in c. qualiter, el 1. de accu. vbi limitat in 4. casib. col. 5.

Interlocutoria quoad partes transit in rem iudicatam, quoad iudicem tamen non: hanc esse communem opinionem attestatur Iason in l. quod iussit, nu. 46. ff. de re iud.

Ampliatur & limitatur in 2. casib. per Baptist. à Villa. concl. 17. in litera S.

Interlocutoria debet in scriptis proferri, no. Doctor, in l. nec quicquam, ff. de off. pro.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 56.

Interlocutoria à qua fuit bis appellatum, & semper fuit confirmata, non potest amplius per iudicem reuocari, glos. in Clem. fin. de appellat. quam sequitur Abbas in cap. cum cessante, de appellat.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in c. qualiter, el 1. col. 6. de appellat.

Sententia lata super expensis dicitur interlocutoria, gl. in l. quod iussit, ff de re iud.

Fallit in 2. casib. vt per Alex. in d. l. D. Fina, lib. 3.

¶ INTERLOCVTORIA, cũ de modico præiudicio agitur nõ requirit citationẽ. Bar. & Imol. & com. oẽs Doc. l. si opus. ff. de nou. ope. nunc. Bar. l. quod iussit. ff. de re iud. Angel. l. recusare. ff. ad Trebel. & l. de vno. ff. de re iud. Rom. l. 1. ff. de arbit. idem cons. 72. Ang. l. t. C. quib. non obicit præscr. Imol. c. auditis. de procurat. Iaso. l. si opus. nume. 5. ff. de oper. nou. nunc. l. nec quicquam. §. vbi decretum. col. 4. ff. de offi. proc. l. quod iussit. col. 4. de re iud. Nicou. cap. quoniam contra. nume. 6. de probat. Hypol. l. de vno. nu. 4. ff. de re iud. Crau. consi. 182. num. 15. Abb. consi. 3. volum. 2. Com. consi. 71. li. 1. & est com. opin. Med. re. 5.

Interlocutoria geminata reuocari non potest, gloss. clem. fi. de app. Doc. l. quod iussit. ff. de re iud. c. cum cessante. vbi doct. de appel. l. cum procurator. §. 1. ff. de nou. ope. nunc. Fel. c. si cautio. de fide instru. c. cum à repulsione. de appellat. Alexan. in addit. ad Barto. d. l. cum scimus: num. 7. C. de agric. & censi. lib. xj. Euer. in loco à vi Gemin. num. 10. per dict. l. Balista. Medic. reg. 2.

¶ INTERLOCVTORIA habens vim definitiuæ reuocari non potest, quoniam de illa, prout de definitiua iudicatur: not. Bartol. in l. quod iussit. ff. de re iudic. refert eum Maria. in c. qualiter: el j. de accusa. tenet Abb. in c. cum cessante. ij. de appel. & in c. peruenit. el ij. eod. tit. & voluit glos. in c. fin. in verbo, inanes. de electione. in vj. quam commendauit Felin. in c. causam matrimonij. de offic. deleg. in prin.

Limita duobus modis: vt per Felin. in dicto capit. qualiter. de accusa. per quem vide quæ sit interlocutoria habens vim definitiuæ: de quo etiam per Bald. in l. pen. C. si aduersus rem iudic & per Barba. in addit. ad Bald. in l. minoribus. C. de his quibus vt indign. in additio. incip. debet intelligi, in litera B. & in addit. sequent. Et vide quod notaui in meis doctrinis magistralibus, in doctrina incipien. interlocutoria. & vide Philip. in d. capit. cum cessante. de appell. melius per eundem vbi describit vltra xxvj. sententias interlocutorias, quarum aliquæ habent vim definitiuæ, B. Dias regul. 353.

¶ INTERLOCVTORIA per quam iurisdictio iudicis est finita, vt si pronuntiat se iudicem incompetentem, vel non esse procedendum ad vlteriora, vel si absoluat conuentum ab obseruatione iudicij, non potest reuocari per eum. text. not. in c. significantibus. de offic. delega. bonus text. in c. iudex ab apostolica §. j. in fin. eod. titu. in vj. notant Abb. Imol. Rom. Maria. Bald. & Anto. in locis relatis per Felin. in c. qualiter. el j. versic. fallit secundò, de accusa.

Limita quatuor modis, vt per Felin. ibi, quas limitationes transcripsit Ripa, & si aliquid addens in l. quod iussit. de re iudic. ff. quas in summa trãscribere libet.

Primò fallit in iudice ordinario: pro quo allegant Felin. & Rip. Bald. Paul. & Ias. hoc tenentes, & postea referunt alios doctores contrarium firmantes.

Secundò fallit, vbi à tali interlocutoria esset appellatum, quia tunc poterit reuocari, secundum Felin. & Ripam vbi suprà: quam tamen limitationem dicit idem Ripa, sibi non videri tutam, ex ratione de qua per eum, ex quo relinquit cogitandum.

Tertiò fallit, quando iudex declarauit se incompetentem super aliquo dependenti à principali negotio, seu incidenti tantum.

Quartò fallit, quando iudex qui pronuntiauit se non iudicem, non est datus principaliter, sed accessoriè vt executor: quia potest talem sententiam reuocare. Ita not. singulariter Dominic. post Paul. in c. si super. de offic. deleg. in vj. quos refert Felin. qui dicit hanc limitationem notandam, quia multa ex ea elici possunt, quam simpliciter sequitur Ripa, referendo Felin. B. Dias re. 354.

¶ INTERLOCVTORIA à qua fuit bis appellatum, & semper fuit confirmata, non potest amplius per iudicem reuocari. Gloss. est singu. in clem. fin. de appel. in verbo, super eam. quam sequitur & commendat Abb. in cap. cum cessante. de appell. commendat etiam Felin. vbi plura pro ea refert in c. qualiter. el j. de accusat.

Limita dupliciter, vt per Felin. ibi. B. Dias reg. 351.

¶ INTERLOCVTORIA quælibet potest reuocari per iudicem, siue concernat processum, siue emergentem, siue incidentem quæstionem: l. quod iussit. ff. de re iudic. & in c. cum cessante. de appella. & in l. diem proferre. in prin. ff. de arbit. facit c. fin. de appel. in vj notat Innocen. c. quo ad consultationem. de re iudica.

Limita xij. modis, vt per Felin. in cap. qualiter. el j. de accusa. vbi aliquibus ex limitationibus, alias sub-

limita-

limitationes interserit. Vide Alexand. qui ante ipsum illas xij. limitationes scripsit, in d. l. quod iussit. in v. colum. cum tribus seque. ff. de re iud. vbi Ripa ampliat istam regulam vndecim modis, & limitat aliis tredecim. & vide Præpo. in d. c. cum cessante. de appel. vbi eam restringit xxij. modis: vbi vide Plulip, qui eam xiij. modis restringit. B. Dias re. 352.

¶ INTERLOCVTORIA: quoties quis ab interlocutoria interpellat citatio non requiritur. Iaso. post Bart. l. qui Romæ. §. Seia. numero 20. ff. de verb. obl. c. cùm quis. de dolo, & contumacia. 6. clemen. fina. eod. titulo. Niconitius c. quoniam numero 96. de prob. Maranta in tract. de ord. iud. part. 6. versic. 2. nume. 135. item nota, quòd in interlocutoria modici præiudicij citatio non requiritur. Marsi. l. de vno. num. 5. ff. de re iud. Crau. consi. 182. nume. 15. dixi super reg. 5. ampl. 28. Medic. reg. 8.

¶ INTERPELLATIO extraiudicialis constituit debitorem in mora, vt not. gloss. in l qui Romæ. §. cohæredes, in verbo, testato. ff. de verbo. oblig. & in l. fideiussor obligari. §. fin. ff. de fideiussor. in verbo, reus. & in l. amplius non peti. ff. rem ratam hab. per quasita tenet Bart. in l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. idem in l. qui vxori. in princip. ff. de adulte. alia gloss. est in l. vinum. si cert. pet. ff. in glos. mag. in princ. text. pro eis in l. denuntiasse. in princ. ff. de adulte. quem ad hoc dicit menti tenendum Barto. in d. l. qui vxori. in princ. cum qua legit simul eandem legem, denuntiasse Et hoc tenet Segura, vbi plures gl. alleg. in repet. l. si ex legati causa. ff. de verborum oblig.

Amplia, etiam si talis interpellatio fieret per verba enuntiatiua: vt si creditor debitori dicat, egeo pecunia quam mihi debes, vel similibus verbis vtatur, not. Bartol. in l. & hoc modo. ff. de legat. j. Angel. & Flor. in l. mora. ff. de vsur. qui adducunt text. in l. Paulus. §. j. ff. de bon. liber. & notant alij, quos refert Ias. in d. l. vinum. ff. si certum peta. in d. l. si ex legati causa. ff. de verborum oblig. & ista est magis communis sententia secundum eum, licet alij, quos ipse enumerat, ab ea dissentiant: & tenet etiam Segura.

Amplia secundò, quòd etiam sola notificatio debiti extraiudicialis constituit in mora. Ita Bald. in dicta l. vinum. quod ibi sequitur Ias. dicens hoc raró reperiri alibi: & not. etiam Segura.

Amplia tertiò, vt sufficiat etiam vna interpellatio. Ad hoc textus est iuncta glossa in l. mora. ff. de vsur. & not. Bart. in l. Titia. §. vsuris, per illum text. ff. de leg. jj. notat Didacus de Segura in alleg. l. si ex legati. vbi describit tres casus vbi hoc fallit, & sic non sufficit vnica interpellatio.

Limita istam regulam quadrupliciter, vt per eundem Iaso. in d. l. vinum. & in d. l. si ex legati. quarum limitationum duæ vltimæ differunt à tribus descriptis per Socin. huic regulæ in suis fallentiis, in regula cxcj. incip. interpellatio, & duæ primæ, quæ cum aliis concordant. à Iaso. melius examinantur, quàm sint ab ipso Soc. descriptæ, qui huic regulæ nullam ampliationem assignauit: & suprà scriptas quatuor limitationes rescripsit etiam idem Didacus de Segura in allegata l. ex legati. B. Dias reg. 355.

¶ INTERPELLATIO extraiudicialis regulariter debitorem in mora constituit. vt in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. & in l. si pœnam. ff. quando dies leg. ce. & not. glo. in lege, vinum. ff. si certum petatur. in glos. magna.

Amplia istam regulam procedere, etiam si interpellatio fieret per verba enuntiatiua, vt si diceret, egeo illa pecunia, vel scio quòd est discretatus, vel similia. ita not. Bar. in l. & hoc modo. de leg. j. & idem Bart. in l. si quis mihi bona § sed quid, si mandauit. & ibi doct. de acquir. hæreditate.

Amplia secundò dictam regulam, vt non solum interpellatio extra iud. sed etiam sola notificatio debiti extra iud. constituat debitorem in mora. ita Bal. in l. vinum. in fine. ff. si certum petatur.

Primò fallit, nisi alia mora præcessisset: quia tunc interpellatio non constituit debitorem in mora: sed etiã purgat moram præcedentem. l. Aemilius. vers. dicebam. iuncta glos. ff. de minoribus.

Secundò fallit, quando debitor tempore interpellationis sibi factæ non poterat soluere. ita vult glos. in l. vinum. ff. si certum petatur, & ibi Angel. & Salycet. & Alexander.

Tertiò fallit, nisi quando peteretur illud, quod solùm erat debitum per officium iudicis: quia tunc per talem interpellationem extraiudicialem non constitueretur debitor in mora: imò requiritur quòd fiat interpellatio iudicialiter: text. est quem reputat sing. Barto. in l. cum postulasset. in princ. ff. de damno infec. in l. si ex legati causa. in fin. ff. de verb. oblig.

Quartò limitatur dicta regula, nisi creditor prius fuisset in mora recipiendi: nam si ipse posteà velit in mora constituere debitorem, non posset per interpellationem extraiudicialem: sed requireretur litis contestatio: ita dicitur in l. sed & si alia. ff. de compen. per illum text. in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. quem ipse ad hoc intelligit, & dicit esse singu. & videtur suum nouum dictum. Sed in contrarium allegatur text. in l. Celsus. §. final. cum l. sequent. ff. de arbit. & ad d. l. sed & si alia. responderi potest, quòd ibi ante lit. contes. fuerat facta per actorem interpellatio: vnde nihil mirum si expectatur lite contest. vel potest dici, quòd ille text. debet intelligi, prout intelligit Bartolus ibi, & plenius in l. interdum. §. fin. ff. de verbo. oblig. Bald. in l. acceptam. in xxx. quæst. C. de vsur. & de hac etiam limitatione aliquid tangit Baldus in dicta lege, si ex legati causa. ff. de verborum obligation. & tandem se remittit ad dicta in l. si alia. ff. de constitut. pecunia.

Quintò limitatur, vbicunque fuisset in dolo creditor: vt quia constabat debitorem pecuniam habere, & noluit creditor recipere, & posteà, cùm sciuit eum non habere petit: nam tunc debitor non constituitur in mora, etiam per interpellationem iudicialem: & sic vltima mora non nocebit ipsi debitori, vt est gloss. not. in l. si per emptorem. ff. de action. empti. & ideo tenebitur expectare creditor per aliquod tempus arbitrio iudicis statuendum, donec debitor possit congregare pecuniam, quam expendit. ita not. Spec. in tit. de arbitris. §. fin. versi. sed pone igitur, &c. B. Soci. reg. 238.

¶ INTERPELLATIO ad hoc, vt constituat debitorem in mora, debet fieri congruo tempore. text. est in l. cum filius. §. final. ff. de verborum oblig. Et dicas idem si congruo loco non fiat, vt in l. si soluturus. ff. de solut. & notat gloss. in l. mora. in princip. ff. de vsuris. cum de tempore ad locum argumentum teneat, vt sunt iura in l. fin. ff. de tritic. in l. vinum. ff. si certum petatur. in c. j. de plus petitio.

Limita dupliciter vt per Ias. in d. §. fi. B. Dias re. 356.

Per

Per interpellationem extraiudicialem debitor constituitur in mora, l. qui Romæ, §. cohæredes, ff. de verborum obliga. l. si pœnam, ff. quando dies legat. cedat.

Fallit in 3. casibus, vt per Socin. regu. 191. fallit in 4. casib. vt per Iaso. in l. vinum, ff. si cert. pet. fallit vt per Dias regu. 354. fallit in multis casibus, vt per Dec. in d. l. vinum, num. 19.

Interpellatio ad hoc vt constituat debitorem in mora, debet fieri congruo tempore, l. cum filiis, §. fin. ff. de verbor. oblig. & congruo loco, l. si soluturus, ff. de solut. glo. in l. mora, ff. de vsur.

Fallit in 2. casib. secundum Iaso. in d. l. cum filiis, §. fin. colum. 1.

Dies interpellat pro homine, l. traiectitiæ, §. de illo, ff. de actio. & obligatio. l. magnam, C. de contrahen. & commit. stipulat.

Fallit in 4. casib. secundum Soci. reg. 90. Ampliatur in 7. casib. & limitatur in 20. ab Anto. Gabri. lib. 3. de solut. conclus. 9. fallit in 2. casib. vt per Dec. in l. vinum. ff. si certum pet. num. 10. Don. Fina, lib. 3.

Regulare est, quòd vnica tantum interpellatio sufficit ad constituendum quem in mora, & se excusandum ab aliquo, vt in l. Titia Seia. §. Seia. & ibi Barto. ff. de le. 2. & in l. mora. & ibi etiam per Bald. ff. de vsur. fallit tamen secundum Alexand. cons. xviij. volum. 1. incip. viso processu in causa appellationis, vbi appellans summa ope: in prosequutione eiusdē debet inniti, vt dicit text. in l. fin. §. illud, C. de temp. appel. & propterea per vnicam interpellationem non diceretur appellans summa ope inniti, sed debet interpellatio & requisitio fieri cum ea instantia, & diligentia, cum qua debent apostoli peti. sic inquit ipse Alexander etiam ex mente Angel. consil. cxxvj. in ordine suo incipien. quidam Matthæus. F. Turza.

¶ Interpretari debet relatio secundum id, quod fuerit relatum, ita in terminis Paris. cons. 100. num. 21. volum. 1. l. asse toto. ff. de hæred. inst. auth. si quis in aliquo. C. de edendo. l. 1. §. 1. ff. si fam. furt. fec. dicatur. Bald. consi. 99. volumine 1. Socin. consi. 788. libro 2. Gratus consilio 105. nume. 3. lib. 2. Paris. cons. 47. nume. 15. cons. 72. num. 22. vol. 2. Augu. Ber. cons. 20. num. 9. vol. 3. Med. re. 10.

¶ Interpretandi facultate alieni indefinitè concessa, intelligi debet vniuersaliter, videlicet toties, quoties fuerit opus. l. quod per manus. ff. de iure codic. vbi doct. & in l. 3. ff. de adim. legat. dixi ego in tract. de leg. & stat. p. 3. q. 18. vbi de potestate interpretandi latè. Med. reg. 2.

¶ Interpretatio. L. 97. Mætianus libro duodecimo fideicommissorum.

In ambiguis orationibus maximè sententia spectanda est eius, qui eas protulisset.

Interpretatio ab auctore. Iunge l. 152. l. 115. in ob. de verborum significat. cap. intelligentia, sup. eod. titu. l. in conuentionibus, C. de lib. præst. l. 3. in fin. de fun. in le. l. 18. §. Optimum esse Pedius ait, non propriam verborum significationem scrutari, sed in primis quid testator demonstrare voluerit, deinde in qua præsumptione sint, qui in quacunque regione commorātur, de leg. 3. l. 67. §. Titius. Exemplum regulæ, C. de legib. l. fi. de verborum signification. l. 219. in conuentionibus, de leg. 3. l. 67 §. Titius, de sen. ex. cap. inter alia, de iud. cap. cùm venissent, de exc. c. cùm ecclesiasticæ. de le. 3. l. non aliter. 69. de præt. sti. l. in prætoriis, 9. de pac. l. veteribus. Huc pertinet l. triticum, 94. de verborum oblig. Exc. l. 1. §. sed sciente, de exerci. d. l. non aliter. Rüswich. paratit.

¶ Interpretatio. L. 153. Marcellus libro vigesimonono Digestorum.

Ea quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis hæredibus debentur. §. in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est, quàm tutius.

Coniunge l. 3. de seruit. de verborum obligation. l. 2. §. ex his. Singulis. Et hæredibus singulis de seruitu. l. viæ, §. 1. de leg. 3. l. 11. §. pe. Secus in existimatione operarum, de operis lib. l. si quando. Hinc manat reg. In indiuiduis quis consequitur ex persona alterius, quod ex propria persona non competeret, quemadmod. ser. amit. l. si communem, Feli. in c. 1. de rescrip.

§. In re dubia. Interpretatio à benignitate. Iunge l. 57. semper in du. 129. capienda occasio, inf. l. factum, inf. l. in pœnalibus, l. semper in omnibus, sup. l. in obscuris, l. in ambiguis pro dot. 66. l. quoties. idem 21. l. quoties du. 200. l. quoties nihil, de his qui in test. de l. proximè, de rebus dub. l. si fuerit, §. fi. Exem. de bon. quæ lib. l. 5. Seneca de beneficiis: Tolerabilior est qui lenitate peccat, quàm qui crudelis est. Riiswich. paratit.

¶. Interpretatio. Bonifac. Reg. xlix.

In pœnis, benignior est interpretatio facienda.

L. si præsides. & l. penult. ff. de pœn. Viuiennus.

¶ Interpretatio. L. [a] 82. [b] Idem libr. 3. Responsorum.

Addit. a al. l. 81. b al. Papinianus.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur ius commune non [c] lædunt.

c Græci habent, tollunt.

Coniunge l. qui mutuam, 66. mandati, l. 95. non solent, C. de interd. ma. l. cùm proponas, de verbo. ob. l. quæ extrinsecus. Ratio, cap. 37. vtile 51. non præstat, in 6. Sim. C. de testa. l. testamentum, de fun. inst. l. 12. §. pe. de vsu. leg. l. legata, de sup. leg. l. legata. sup. de au. & ar. l. pediculis, §. Labeo, vnde dici solet, Abundantem cautelam non nocere. Exc. Nisi esset insolita, vel vitiosa, soluto matrim. l. si cùm dotem, arg. contrà de pac. do. l. inter, §. cùm inter. Riiswich. parat.

¶ Interpretatio. L. [a] 57. [b] Gaius libr. 3. de legatis ad edictum vrbicum.

Additio. a al. l. 56. b al. Caius lib. 2. de testa.

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

Interpretatio à benignitate. Dubiis. scilicet, post mētem & verba, cap. nullus ex cons. 62. lib. 6. arg. de reb. dub. l. cùm in testamento. Iunge l. 9. semper in ob. l. 35. in fin. quoties, l. nihil, 129. l. capienda est occasio. 153. §. fina. l. 21. quoties dubia, l. 197. in pœnalibus, de legib. l. nulla benignius de manu. l. antepenultim. pro soc. l. meritò 51. de reb. dub. l. si ita scriptum fuerit, de act. l. Arrianus, de pœn. l. penultim. de proc. l. si chirograph. de his quæ in test. l. penultim. de re iud. l. inter pares, in fin. de do. inter vi. l. Quintus, de his qui sunt sui, l. filium, ibi, l. non tamen, de leg. 3. l. si fuerit, l. Titia, §. Lucius, C. man. l. 8. §. dolo, de col. bon. l. 8. C. de fid. lib. l. cùm inter. Exem. C. de bon. quæ lib. l. 5. Hinc pendet l. 91. in omnibus quidem inf. Excipe de rebus dub. l. quoties in act. 13. C. de don. l. si quis argentum, versi. similique, de leg. 1. l. legato generaliter. cum gl. Vide Lor. axiom. 101. & cap. disciplina. 45. distinct. conciliat l. iustitia, de iust. & iu. Riiswic. parat.

¶ Interpretatio. L. [a] 56. Modestinus libro septimo differentiarum.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

Interpretatio benigna in tacito & expresso. Intelligit Oldendorp. Reg. de iis quæ contra iuris ordinationem & formam exprimuntur. iuxta l. neque pignus. §. si. sup. de aliis autem quæ legis auctoritate insunt atque supplentur, accipit contrarium regula. Expressa prosunt, non expressa nõ prosunt. De exc. re. iu. l. 11. l. si mater, §. denique, §. si quis autem. Authen. de hæ. & fal. §. si verò, de ac. & oblig. l. obligationum ferè, §. fin. de noua. l. 2. Instit. quibus mo. toll. ob. §. præterea nouatione, C. eodem titu. l. fin. Huic verò coniunge inf. l. 78. actus, de pact. l. 28. §. illud, l. veteribus, de contrahen. empt. l. Labeo, de verborum obligation. l. eum qui cum, §. cum purè, l. scire. Instit. de inuti. sti. §. præterea, C. de vsufr. l. aduersus, in fin. de æd. ed. l. quòd si non. §. penultim. de euict. l. penultim. de prob. l. 3. in fin. de leg. 3. l. si ita. §. illi, 68. de leg. 3. l. 11. §. si fideicommis. de except. l. quod in diem pro empt. l. 2. §. 1. de sti. ser. l. si ex re, §. illud, de hæredibus institu. l. si quis Semproniũ, l. illa, inf. l. in contrahenda, 172. Et est hęc reg. exceptio à leg. 3. de leg. 1. Ratio Ecclesiastici capitu. 20. Qui multis verbis vtitur, lædit animam suam. In multiloquio non deerit peccatum. Isidorus Soliloquiorum capitu. 31. & capitu. secund. Qui ociosa verba non reprimit, ad noxia citò transit. Seneca epist. 16. Nihil æquè proderit, quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, & plurimum secum. Exem, de cond. & de. l. 50. leg. 1. l. 64. §. illi si volet. Excipe C. de duobus reis. Anthẽ. hoc. pro soc. l. coiri, de iniur. l. item apud, §. hoc, C. quæ res pig. l. spem, si certum pet. l. 4. de pact. l. imperator, l. fin. C. de noua. l. 2. de inoff. test. l. 8. sed nec impuberes, de testa. in 6. capitu. si pater. de cond. & de. l. 45. §. fin. quando di. leg. ce. l. 22. quędam, sup. eodem titu. l. obligationum ferè. de ac. & ob. quæ concilian tur per l. 45. §. priuator, inf. Contrà Authen. de ęqua. do. §. quo, C. de impub. l. precibus. Riisvvich. parat.

¶ INTERPRETATIO. Bonifac. Reg. xvij.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

c. pri. de despõsat. impuber. in Sext. decretal. Viuienn.

¶ INTERPRETATIO. l. 23. §. generaliter.

Pacti interpretatio plerunque prudentissimos fallere solet. Mart. De iur. & fact. ignor. l. secund. vide Pœna. Riisvvich.

Inuecta & illata in domum conductam tacitè pignori obligata sunt. De pact. l. item quia. C. Loc. l. certi. vide Fallen. Socin. Riisvvich.

¶ INTERPRETATIO. L. 9. Vlp. lib. 15. ad Sabinum.

Semper in obscuris quod minimum est sequitur.

De interpretatione à minimo ex l. 14. si ita scriptum, in fin. de leg. 1. Ratio, l. 171. in eo quod plus, cap. quadragesimosexto, in obscu. cap. trigesimoprim. plus, in 6. Iunge l. 57. semper in dubijs, l. in obscu. Opinabatur Chrysippus omne verbum natura esse ambiguum, & contrà Diodorus nullum ambiguum, sed obscurum esse dicebat, vt est apud Gellium libro vndecimo, cap. duodecimo. Sed hæ sophisticæ subtilitates à Iureconsultis, id est verè philosophis non admittuntur, inquit Faber. MINIMVM, C. de col. bo. l. fi. §. si verò. l. 129. capienda. de leg. 3. l. nummis, 3. §. 1. l. qui concubinam, 30. §. cùm ita, de leg. 1. l. apud, §. Seia, 14. l. si ita scriptum, in fin. de leg. 2. l. si ita rel. §. fin. l. minor. de arb. l. 14. diem, §. si plures, de ęd. ed. l. quòd si venditor, in fi. Man. l. si fideiussor, de verborum obligar. l. si ita stipulatus fuero decem, l. inter, §. si stipulante, de pœ. l. si Præses, l. absentem, l. interpretatatione, de pœn. distinct. 1. cap. pœnæ, de suspect. tu. l. hæ enim causæ, de censibus. c. ex parte, distinct. 42. c. serui, de cond. & de. l. 49. l. sub diuersis, de sol. l. 1. Lor. axium. 99. Et facit reg. In contractibus alternatiuis electio est debitoris, de iure do. l. plerunque, in fin. Excipe legata ad pias causas, de auro leg. l. Titia, 40. §. fi. l. Seia. Item si qualitas legati, legatarij, aut facti, vel propria significatio vocabuli aliud suadeat, de ali. leg. l. 11. l. si cui, de rebus dub. l. si is qui ducenta, in prin. & ibi Barto. C. ad leg. Cornel. de fic. l. 1. C. de iniu. l. si non conuicij, de præsumpt. cap. 1. Pro dot. l. 1. versi. si tamen, de contra. empt. l. si ita distrahatur. Ratio, inf. l. 129. in fin. de lib. leg. l. Aurelius, §. Titius, vbi Bar. etsi illud minimum nullam adfert vtilitatẽ; tunc enim mediocre sequimur, de reb. dub. l. quoties, 7. de leg. 1. l. legato generaliter, cum gloss. 2. arg. C. de don. l. si is qui argẽtum. §. similique, de contrahen. empt. l. si ita distrahitur, §. 1. item quando quis se fundat in verbis, de pac. l. veteribus, 39. de prob. l. 2. Postremò quando obscurum hoc declarari debet iudicis arbitrio, de iure do. l. cùm post, §. gener. Notat Ab. in capitu. 1. de decimis. SEQVIMVR. S. si incertitudo sit in rebus relictis in vltima voluntate, ne obstet. l. si quis seruum, §. si inter, de leg. 2. l. si quis intentione ambig. de iud. l. inter, §. si Stichum, de ver. ob. l. in ambiguis, inf. l. nuptura, de iure do. l. itẽ Mela, §. si plures, ad l. Aq. Secus est, si pars hæ. per. l. antiqui, insti. quibus ex cau. ma. non li. §. fi. instit. de rerũ di. §. & post. Vide Oldend. & Dec. Riisvvich. paratit.

¶ INTERPRETATIO. L. 123. Paulus libro septuagesimo ad edictum.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

Lib. 6. eodem titu. capit. in argumentum, arg. capit. 28. quæ à iure, cap. 61. quod ob gratiam, ca. 74. quod alicui, l. 184. quę cõtra rat. NECESSITATEM. Vt Cõ. diui. l. quamuis, §. 1. C. de sacr. eccle. l. antepen. C. de pa. qui fi. dis. l. 2. Ratio, 1. quæstio. 1. capit. quod pro, c. necessitate. c. remissionem, de con. dist. 1. ca. sicut, de fur. cap. si quis propter necessitatem mandati, l. qui potuerunt, de reb. ecc. non al. Cl. 1. ext. eodem titu. cap. 4. Excipe nisi eadem aut maior ratio subesset, nec nominatim reperiatur prohibitum, de legibus. l. non possunt, de cloacis, l. fin. de leg. 1. l. si domus, §. cùm alicui, de iniust. test. l. posthumus, C. de pa. qui fi. dis. l. 2. Dinus in d. c. in arg. Riisvvich. parait.

¶ INTERPRETATIO. L. 113. idem libro sexto ad edictum.

In eo quod plus sit, semper inest & minus. §. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi si cum satisdatione. §. Pupillus pati posse non intelligitur. §. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. §. Mulieribus tunc succurrendum est, cùm defendantur, non vt facilius calumnientur.

ADDIT. a al. defraudentur.

De coniectura, quæ sumitur ex natura ipsarum rerum, vt de pluri & minori non continuo, de quo l. rerum mixtura 30. de vsuc. ne obstet. l. Græcè, §. illud, de fideicommiss. capitu. plus. 35. capitu. cui licet. 53. qui ad agendum. 71. capitu. in obscuris 30. in 6. Hinc. l. 22. nõ debet cui 124. cui ius donandi, l. 126. cùm quis, 17. qui potest inuitis. 114. in eo, de ex. re. iu. l. Iulianus, si quis cum eo. Eadem l. de adi. leg. l. 3. §. si quis plus, Institu. de inuti. stip. § præterea. Instit. de act. §. plus, de cõst. pec. l. sed si quis. 13. de arb. l. diem, §. si plures, Instit. de seruit. §. actus. de arb. in 6. capit. 1. 24. quæstio. 1. capitu. si quis dederit, de re iud. l. inter pares, de elect. in 6. capit. auaritiæ, in fin. de Trẹb. l. 3. §. penultim

nultim. Loc. l.si tibi decem. SEMPER. scilicet ex proprietate vocabuli. Et affirmatiuè, de verborum obligation.l.1.§.si stipulanti,§. cum aliquot, de leg. 1.l qui quartã, de leg.3.l.qui concubinam,§.cùm ita. Barto.notat in l.si maritus,2.§.legis, de adul.l. mercis, de verborum signification.de statuli.l.3.§. si plus quam, ne obstet l.2.de magist.l.si vnus,28.si cum mihi,l.6.de pact. MINVS, Id est, si dispositio in maiori quantitate non valeat, in minori valet. Lor.axio. 130.ne obstet si cert.peta.l.rogasti, §. si tibi, in fin.11. Secus si hoc damnosum esset. Loc.l.si decem. Aut si de vtraque quantitate contrahentes disposuissent, de vul.l.ex sac.§.item quæro. Vel minorem non contineri in maiore expressissent, gloss.in dicto §.si stipulanti. Vel si plus & minus qualitate differunt, de verborum obligation.l.1. §. si quis simpliciter, de hær.institu.l.si te solum,27.§.sed si te. Lor.axiom.131. Secus denique est in indiuiduis & testibus, fami.herc isc.l.in hæ. Alc.d.§.si stip. Secus etiam est de præben.in 6.capitu.cui de non sacerdotali, capitu.cùm illis,§.fin.libro 6. Addit Lor.quod plus & minus differant qualitate, quãtitate, & mediocritate, quo cõciliatur de iud.l.solemus. Riisvvic.parat.

§.Nemo. Iunge ad l.127.qui rem.al.de iud.sol.l. iudicatum solui. Instit.de satisda. §. 2.qui satisda. cog.l.1.in fin.de proc.l.qui proprium,§.qui alium, de iud.l.rectè defendi, ex quibus caus.ma.l.item ait, in fin.iud. sol.l.si ad defendendum, C. de satisda.l.1. Ad fin. nisi allegare e absentiæ causas, vt Pan.& Barto. tradunt.

§.Pupillus. L. 150. pupillus nec velle, de trib.l.3. §. si ipsius, sup.l.96.nemo dubitat, C.de sal.mo.l.1.§.impuberes.de aqua pluu.l.Labeo.ad fin. Id est ex patientia, & tacito quodam consensu obligari. Loe.l. qui ad certum, de trib.l.sed & seruus,§.sed etsi.

§.Vbi verba. De interpretatione benigna in coniunctis. VERBA. Id est, res verbis significatæ, Oldeudorp. Sic verbum quoque Hebræis sonat, Io.1. Luc. 1.Gene.19. Iunge ad l.68. quoties, in 6.capitu.70.in alternatiuis, de iure do.l.plerunque, in fin.de cond. instit.l.si hæredi plu.cum ita, de diuor.l. fina. §.ait, de rebus du.l.si is,14.§.cùm ita, de plus pe. capitu.1. 12.quæstio.2.bonæ rei, de rescrip.capitu.inter cæteras, de ap.capitu.significauit, de con.& de.l.cùm pupillus,§.fina, Ratio, de act.l.obligationũ ferè,§. modus.43.de verborum obligation.l.si duo, de alternatiua affirmatiua intelligit legis. Dinus, ne obstet l. si quis ita, in fin.de verborum obligation. Et §.si generaliter, Instit.de leg. conciliat. l.6. mancipiorum, de op.leg.capitu.fin. de vsuc.in 6. Contrà de manu. test.l.45.quod vulgo. Secus de leg.2.l.cùm pater.79. §.penulti. CONIVNCTA. scilicet, atque de eo iam satis cõstat.sup tit.1.l.alienationis,§.fin.l.sæpè. Contra.l.triplici,§.fin.

§.Fi. Ad l.sup.in negociis,l.2.C.ad Vel.l.si fine fœminis, sup.eodem titu.l.2.l.verba,l.si decipiendi, C.si mi.se ma.dix.l.si in alterius, C.de rei vx.ac.§.1.de eden.l.1. §.fina.de arb.l.de die. §. minori, de adul.l.si adulterium,§.1.§.fratres, de fal.mo.l.1.§.viduis, ad Tur.l.1. §.accusat, in fin. de iure fis.l.2.in fin. de iur. & facti ignor.l.regu. DEPRAVANTVR. Ad Vel.l.prima. §.penulti. arg.de proc.l.fœminis 41. Hæc generalius de rerum per.capitu.cùm vniuersorum, de don.ca. inteedil.Sim.C.si mi.se ma.l.2.de min.l.si ex causa, §.si mulier,l.auxilium,§.& cum,§.fina.38. Ad fin.C. qui po.in pig.ha.l.fina.in fin. Ad Vell.l.si mulier in iure. Riisvvich.paratit.

¶ INTERPRETATIO. L.13.† Vlpian.libro 19.ad Sabinum. † al.Iulianus.

Non videtur cœpisse, qui per exceptionem à petitione remouetur.

VIDETVR, scilicet quoad effectum interrumpendi. præscriptionem. De eo, per quem, l.fin.C.de præscriptio.triginta annorum, l. cùm notissimi:ibi Bar.no. COEPISSE. Id est inchoasse iudicium. Ra. Vel acquisisse cum effectu, sup.titu.1.l. aliud est capere. de mort.cau. don.l.18.§. si donaturus, ad legem Falcid.l.Nesennius, in fin. Hier. Cagnol. Lor.Pet.Fab. Iuu.l.113.nihil interest ipso iure, l.116.§.fin.l.52.non videtur quisquam, l.128.non videntur data.l.quod euincitur. Econtrà Ias.l.si quis obligatione, de don.cau mort.l.mortis,§.fin.de leg.1.l.si creditori, 28.Exc.de adi.le.l.3.in fin.l.cum seruis.l.ex parte, de inoff.test.l.nihil, cùm filius. Ratio, de his quæ in test. de.l.1.arg.capitu. Non præstat impedimentum, in 6. quod metus caus.l.metum.§.licet, sup.titu.1.l.creditor,l.bonorum,§.si.ins.l.Marcellus, de acqui.rerum do.l.rem in bonis. Exe.de vul.l.in pupil.l.ex facto, §.final.l.41.de fid.lib.l.cùm quasi,§.sed & si. Vide Pyrrhũ. A PETITIONE. Scilicet principali, ne obstet, l.amplius non peti rem ratam ha. arg.l.si quis maior, C.de trãsact.de vul.l.41.§.final.l. in pupillari. Secus de fid.lib.l.30.§.sed etsi suus. Vide Pyrrh. Ex hac reg.& hanc eruit Hier.Franc. Absolutum est suis partibus & numeris, quod depulsione infirmari nõ potest. Riisvvich.paratit.

¶ INTERPRETATIO. Bonifac.Reg.xl.

Pluralis locutio, duorum numero est contenta.

Dynus hic satis eleganter. Viuiennus.

¶ INTERPRETATIO. L.114. Caius libro 3. ad edictum prouinciale.

In toto & pars continetur.

L.111.in eo quod plus, de exe.rei iu.l.si quis cum totũ. 14.quæstio.5.§.pœnale.23.quæstio.4.cap.meretricis, de pœn.dist.1.capit.hoc idem.in plerisque etiam iuris articulis idem in parte, quod in toto iuris est, ad legem Falcid.l.in ratione,§.rursus. Pet. Fab. Ratio, de vsuc.l.rerum mix.30. Alia est de acqui.hæ.l.28.si seruus eius, in fin. Riisvvich.paratit.

¶ INTERPRETATIO concessa alicui super aliquo, intelligitur, vt semel tantum possit, & sic de primo actu.gloss.l.quicquid astringendæ, ver.secundum.vbi Barto.& comm.doct.ff.de verborum oblig.Bart. l.inter.§.1.ff.eodem.Bald.l.de die.ff.qui satisd.cogan. Doct.Com.l.quod iussit.ff.de re iud. Imol.l. ab executore.col.4.ff.de re iud. Medic.reg.3.

Interpretatio restrictiua fieri nõ potest statuti, in quo quidem sunt verba geminata.gloss.l. promittendo. ff.de iur.dot.Saly.l.2.C.de noxal.act.docto.l.1.C. de sacr.sanct.eccl.Ias.in prælud.feudo.col.19.vbi not. an verba geminata restringi debeãt ad habilitatem personæ. Medic.reg.2.

Interpretatio sententiæ, ac etiam rescripti non potest fieri in præiudicium tertij, ideo citatio partium requiritur. Barto.l.ab executione, vbi etiam Din ff.de appell.gloss.& Bald.l. ea quæ. C.eom. vel epis.idem est interpretatio priuilegij, Spec.in ti.de resc.§.ratione, Bar.l.2.C.de tempo.app.Barr.l.adoptio.ff. de aduptio. Alex.l.de vno.ff.de re iud. Medic.reg.8.

¶ INTERVALLVM non recipit id quod pro forma statuitur.l.furiosum.C.qui testamen.facer.poss. Cardina.clemen.causam.columna secunda, de elect. Alexan.l.prima.§.fuit.ff.ad senat.consul.treb.l.si quis mihi.§.visum.ff.de acquirend.hæred.ideo forma in suspẽsum remanere potest.l.e.obligari.§.tutor.ff.de

auct.tutot.§.penultimo.inst.eod.Rip.l.1.§.qui præsens.nnmero 10.ff.de verborum obligation. Titaq. in tract.lign.§.1.gloss.21.numero 12. Asin.in pta xi iudic.§.3.capitulo 37.num.16.dixi suprà,in ampliat.51. Medic.reg.7.

Iuteruallnm tẽporis requiritur ad hoc,vt dicatur con cessio geminata,geminata solutio,& interpellatio. Iaso.l.si certis annis.C.de pact.cap.eam te.de rescr. Bart.l.1.col.2.C.de sacr.sanc.ecc.Ias.l.si quis in conscribendo.nnmer.15. C.de pactis.Ripa in Rubri.de verb.oblig.num.30.Decis.Pet.39.num.16.Dec.consi.10.nnm.5.Cepha.consi.135.nu.12. Medic.reg.2.

Interuallum vnius horæ arguit diuersitatem actus, vel formæ, vnde ratione vnius horæ tantum dicitur vnum instrumentum prius altero factum. gloss.l.si ex pluribus.§.fin.ff.de solut.Bald.l.fin.colum.4.C.de edicto diu.Adr.toll.le.cum proponas.C. de interd. mat.l.imperator.ff.de stat.hom.Felin.capitu.pastoealis,de rescr.colum.3.idem c.consuluit.de offic.deleg.capit.licet,de probat.capit.ego.de iur.iur.glos. c.si eo.de elect.6.glo.c.duobus.ver. si uon appareat. de rescrip.6. Medic.reg.5.

¶ Intervsvrivm medij tẽporis potest ab eo peti,qui consuetus est negotiari.text.est in l.ij.§.fin.ff. de eo quod cert.loc.& l.si constante.§.quoties.ff.solut.mat.Soc.& Gagnol.in l.vnica.C. de senten.quæ pro eo quod inter.

Fallit j.in venatore, piscatore,& aucupatore, ij enim respectu harum artium non possunt petere interesse lucri cessantis, text. est in l. quemadmodum. vers.Item labeo.ff.ad l.Aquili.Ratio quia incertum est,an pisces volucres seu aues capi possint.vt Ias. in l.j.C.de sac.sanc.eccl.

Fallit in interusurio dotali,quod est interesse damni & lucri cessantis,quod vtique peti potest ex quo consistit in quęsitorum amissione:& in lucri cessatione, & hoc propter onera matrimonij, quæ in dies maritus supportat,secnndum Corne.consilio ccxij.per totum.volum.iij.& idem in cõsilio ccxl.per totum. eo.volum.

Fallit etiam, quando debitor constituitur in mora, quia interesse medij temporis potest peti,vt l.lecta, & ibi doc.ff.si certum pet.Guido Pap.quęst.cccxxx. num.2.in fin. I.Nouel.

Iuuecta,& illata in domum conductam sunt obligata domino pro pensinne domus.l.item quia.de pact.

Amplia,quòd habens talem obligationem ex quo cõdnctor præfertur omnibus aliis creditoribus anterioribus habentibus tacitam, text.est in l.inteedum.cum l.sequen. ad fi.& ibi Barto.no.ff.qui potio.in pi.ha.

Amplia, quòd talis condnctor non potest cedere bonis,Specu.in tit.de loc.§.aurem.Bald.in l.C.qui bo. ce.pos.Barto.& Floria.in l. cum fructus. de vsufruct. Rom.in consi.xlviij.

Amplia,quòd si ego intuli merces,& vendidi & alias emi,& alibi asportaui, quòd sunt obligatæ,secundum Bald.in l.certi iuris,in quæst.vj.C.loca.per tex. in l.eum tabernam.ff.de pigno.cum simil.

Amplia verum quòd illas non potest vendere,secundum Iason.in d.l.Item quia,&c.versicu.Item aduerte,& cętera.

Fallit in inuectis per secundum conductorem:nam si ego loco Titio: Titius locat Caio quòd bona Caij secundi conductoris non sunt obligata mihi primo locatori,d.Ias.in d.l.Item quia.per tex.nota.in l.si in leg.§.si colonus.ff.loc.quem pro singu.sequitur Roma.in singu.lxxxv.inuecta & illata &c.

Fallit in habitatione gratis concessa. Iaso. in d. l. Item quia.per text.in l.si gratuitam. ff. in qui.cau.pig.ta. contra.

Fallit in locatione facta, vt soluatur pensio in specie, puta pro tanto oleo, &c. regula loquitur, & tenet quando pensio soluitur in pecunia, Iason in dicta l. Item quia.versicu.ergo limita.&c.per Specula.in titu.loca.§.postquam,versicu.porro.

Fallit in bonis alienis, & non propriis.l.tem alienam. ff.de pig.act.

Fallit in rebus illatis per minorem,Ia.d.l.item quia.

Fallit in libris schnlarium, armis militum, & breuiatio clericorum.gloss.in l.nepos Proculo. ff. de verb. signification.

Fallit in rebus religiosis, Iason in §.item Seruiana. Institut.de act.

Fallit in prædiis rusticis,secundnm Docto. in d. l. item quia.& in d.§.Item Seruiana. Reliquas fallen. supple per d.Bart.Socin.in regula inuecta,& illata, &c. S.Ian.reg.139.

¶ Intestatvs,Testatus.Pompon.libro iij.Ad sabin. Lex vij.

Ius nostrum non patitur eundem in paganis, & testato,& intestato decessisse:earumque rerum naturaliter inter se pugna est,testatus,& intestatus.

Addit. a al.& testatum & intestatum.

Veluri nemo pro parte testatus, & pro parte intestatus decessit.& comprobatur,quia testamentum est actus indiuiduus:vt not.C.in l.furiosum.C.qui testa. fac.pos.& Bald.per illum text.in l.si quis cum testamentum.de testa.& l.fideicommissa.§.j. Bart.l. etiã is.de leg.3. Viuiennus.

¶ Introdvctoria sententia.i.sententia lata super actione personali ex contractu,vel quasi ex quo oritur obligatio lata contra vnum,non nocet aliis. Rayn.leg.1.ff.de liber.agnosc.Cin.le.a.C.quibus res iudic. non noceat.Flor.& Cardi.capitulo secundo, de simon.fallit in casu,l.si ij qui separatim.ff.de app. & dicitur introductoria ad differentiam sententiæ latæ in reali, quæ declaratoria dicitur iuris realis. leg.sicut.§.sed si.ff.de procur.Alexand.l.sæpe.nuoie. 69.ff.de re iudic. Medic.reg.8.

¶ Intrvsvs spoliari potest,etiam si non vocetur. Marsi.rubr.de probat.numero 222.Host.capit.accepta.de rest.spol.I.ap.capitu.fin.de elect.6.Cardi.cle. quod in dubiis.colum.3.de renuntiatione.Doct.c.si. quod met.causa. Medic.reg.8.

¶ Invecta, & illata in domum conductam tacitè pignori obligata sunt.l.item quia.ff.de pactis.& in l. certi iuris.C.locari.

Primò fallit in casibus alleg.in glo.l.item quia.ff.de pactis.& in d.l.certi iuris.

Secundò fallit,quando imposita non sunt ibi duratura: vt est textus in d.l.item qnia. vt est pecunia, vel merces venales,quæ domini vsu consumuntur:nam tunc illa non sunt tacitè obligata,l. debitor. de pignor.& l.Caius.de legatis secundo.l. generaliter. in §.vxori.ff.de vsufruct.leg.facit l.quæsitum. de legatis tertio.

Tertiò fallit quando imposita conscribuntur in loco: vt quia in quibuslibet imposuisset instrumentum contra debitores:vt dicit Baldus in dicta l.Caius.de legatis secundo.

Quartò fallit,quãdo fuit datus fideiussor.text.in l.plures.in quibus cau.pig.tacit.cont.

Qnartò fallit, quando conductor non esset legitimæ ætatis:

Quartò fallit, quādo fuit datus fideiussor. text. in l. pln res. in quibus cau. pig. tacit. cont.

Quintò fallit, quando conductor non esset legitimæ ętatis: vt quia esset minor: vt per glo. in d. l. item quia. licet Bart. tenuerit contrarium in l. si constante. ff. so lu. matr. gloss. in l. fi. C. de leg. tut. & has fallen. ponit d. Bened. in l. item quia. ff. de pact.

Sextò procedit prędicta regula in his, quę in obligatio ne generali veniunt, secus autem si sunt talia, quæ non veniunt in obligatione generali, vt supellex, vestis, & ea quæ ministerio hominis necessaria sunt, & reliqua: quæ quis verisimiliter non esset obligatu rus, cum talia non veniant in obligatione generali. l. obligatione generali. C. de pignor. quia non veniunt etiam in tacita, quæ insurgit ex inuectione bonorum, ne plus operetur tacitum quàm expressum: vt in l. cum qnid. ff. si certum per. & l. rem quæritur. in §. qui impleto. ff. locati. & hoc tenet Bald. in l. certi iur. C. loc. & refert Angel. Aret. in §. item seruiana. * Institu. de action. Et prædicta regula debet intelligi non tantùm in primo inquilino: sed etiam in secundo inquilino inquilini. l. solutum. §. solutam. ff. de pignor. acti. si secundus inquilinus gra tuitò à primo inquilino haberet: vt l. si gratuitam. in principio. ff. quibus mod. pignor. vel hypothe. ta. contra.

Additio.

* Item Seruiana. Vbi vide Iasonem.

Septimò item procedit dicta regula nedum in inquilino, verum etiam in colono partiario: vt est gloss. singul. in d. §. item seruiana. Institu. de actio. quam Bald. sequitur in d. l. certi iuris. & etiam Bartol. in l. si propriè conductori. & not. gloss. in l. licet. C. locati. quia nec est etiam propriè socius, vt est textus in l. si merces. §. vis. ff. locati. ibi, quasi societas. B. Soc. regu. 239.

¶ Inventarium factum à curatore hoc modo, videlicet, inueni in bonis ea, quæ continentur in inuentario tutoris, tale inuentarium valebit proculdubio si aliud reperietur, alias secus, nisi bona expresserit in illo, not. Rip. in terminis huius reg. l. ait prætor. §. index. numero 3. vbi Alexan. nume. 5. ff. de re iud. dixi super ampl. 34. uo. simil. l. si quis seruum. §. fin. ff. de leg. 2. l. sanctio legū. ff. de pœnis. Abb. consil. 28. numer. 4. lib. 1. Dec. consil. 532. Grat. consil. 105. nume. 3. libr. 2. Medic. reg. 10.

Inuentarium fieri non est necesse vbi tennis est hæreditas, adeo vt confectio inuentarij plus esset allatura incommodi, quàm vtilitatis, Abb. capit. de appellationibus, de appellat. quicquid contrarium dicat Specul. in titu. de actore vniuersitatis. ver. puberes. Corsetus in tractat. de minim. num. 16. Medic. reg. 5.

Inuentarium nullum est non seruata forma iuris, vide licet si fiat non citata parte. Bald. authen. sed cum testator. C. ad l. falcid. l. scimus. C. de iur. deliber. item hoc idem si dolosè omittatur minima res, ex qua hæres teneretur in solidū creditorib. hæreditariis. glos. & Doc. §. si verò. auth. de hæred. & falcid. Salyc. leg. scimus. C. de iur. deliber. Guid. in trac. de forma inuent. num. 5. Medic. reg. 7.

¶ Inventarium quomodo debeat esse, declarat Ioan. Plot. in reper. l. si quando, C. vnde vi, nume. 237.

Testator non potest hæredi remittere confectionem inuentarij. Bald. in l. fin. §. cum igitur, C. de iure delib. Barto. in l. nemo potest, ff. de leg. primo. contrariam opinionem tenet Viuius in suis conclus. ver. testator.

Fallit vt not. Ias. in l. cum necessitatem, C. de fideicom. vbi Alex. etiam limitat.

Testator potest tutori remittere confessionem inuentarij, l. fi. §. illo. C. arb. tute. Bald. in l. cum tale, §. Titius, ff. de cond. & demonst.

Fallit vt per Ias. in l. cum necessitatem, C. de fideicom. & si remisit inuentarium, tenetur tutor conficere librum rationum, vt inquit Plot. in rep. l. si quando, C. vnde vi, num. 244.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 3. à Ripa in l. nemo potest, ff. de leg. 1. num. 80.

Exceptio inuentarij non confecti impedit litem contestari. l. fi. §. donec, C. de iure deliber. vbi Bartol.

Fallit in 5. casib. vt per Pet. Duen. reg. 267.

Inuentario legitimè confecto ab hærede producto, creditur. Fallit in 3. casib. quos no. Franc. Herc. in tract. de negatiua, nume. 256.

Propter nō confectionem inuentarij contra tutorem iuratur in litem. fallit in 3. casib. quos no. Plot. in l. si quando, C. vnde vi, nume. 249. & numer. 368. ponit 5. casus, in quibus regula non procedit.

Hæres non conficiens inuentarium tenetur vltra vires hæreditarias, not. in l. fi. C. de iu. delib. §. quare verò. de hæred. & Falcid.

Fallit in 22. casib. vt per Soc. reg. 170. Fallit vt no. Franc. Turz. concl. 95.

Hæres non conficiens inuentarium perdit quartam: est magis communis opinio, vt per Franc. Turz. conclusio. 19.

Fallit in 2. casibus, vt per Rip. in leg. ex licito, §. si is qui quadraginta, ff. ad Trebel. nume. 8. Fallit vt per Baptist. à Villa. cōcl. 93. in litera I. & in cōcl. 979. & in litera T. Ampliatur in 2. casib. videas Viuium in ver. hæres extraneus. Donat. Fina, lib. 3.

¶ Inventarium si tutor non fecerit, in id quod interest, tenetur. l. tutor qui repertorium. in princ. ff. ff. de administr. tut. sed & pœnas, quę legibus intimatæ sunt, patietur. l. fin. C. arbitr. tut. vinculis contineri iubetur. l. iij. §. tutores. ff. de suspect. tut. & Roma. consilio cxviij. incip. quoad primum. vbi pœnas quatuor recenset, quas meruit tutor, qui inuentariū non fecit.

Amplio, vt procedat in tutore honorario. gloss. in d. l. tutor, qui repertorium. in verb. fecisse videtur. ff. de adminst. tutor. quam sequitur Bartol. ibidem, & rationem vide, vt ibi per gloss.

Extende, vt habeat etiam locum in eo, qui communionem habet in tutela, licet non administret, gloss. suprà proximè tacta, per leg. iij. §. nec putet. ff. de adminst. tut.

Limitat generaliter Iurisconsu. Vlpianus nisi iustissima causa allegetur, cur factum non sit, d. l. tutor, qui repertorium. quę limitatio, vt generalis est, ita multas species sub se continet.

Fallit igitur, si testator remisit confectionem inuentarij. l. fin. §. fin. C. arbit. tutel. Bartol. in d. l. tutor. idem Bart. in l. nemo potest. quæst. v. Quod intelligit Bart. in d. l. tutor, qui. nisi iudici aliud ex causa videretur, arg. l. in confirmando. & l. vtilitatem. ff. de confir. tut.

Fallit, si consuetudine aliud receptum esset, scilicet, ne fieret inuentarium. Barto. in d. l. tutor. arg. l. de quibus. ff. de legibus. & C. quę sit longa consuetudn. per totum. Specula hoc tangit de instr. edit. §. dicto.

Non procedit, si iudex inuentarij confectionem remiserit: hoc enim potest, vt tradit Barto. in l. tutor, qui. vt quia expedit pupillo patrimonij quantitatē non manifestari.

Fallit, si plus expenderetur in confectione inuentarij, quàm esset vtilitas hæreditaria, per l. mediterraneæ. de ann.& tribut.libr.x.& ibi hoc notat Bart. in qua sententia est Ioan.de Plat.in d.l.mediterraneæ.

Limita in tutore dato ad vnum articulum tantum, pura ad adeundam hæreditatem. Iacob. de Arena apud Barto.in d.l.tutor, qui.per l.puberi. ff. de tut.& cur.dat.ab his.arg.l.fin.C.de tut. & curato. qui non satisd. Tutius tamen & consultius secum agetur, si inuentariũ fecerit.& in inuentario ponat ius adeundi.Cyn.in l.tutores.C.de administ. tut. quem videtur sequi Barto.in d.l.tutor, qui rep.

Fallit in tutore ad lites dato.not.in l.de creationibus. C.de episc. aud. vide ibi gloss. in verb. conscripto. in fi.& ibi scribentes.quam sequitur Specu. in tit.de acto ab vniuersit. §.puberes.& ibi Io.Andr.& Bald. in additionib. Prat.reg.440.

¶ INVESTITVRA facta de aliqua re alicui ab aliquo dicente, concedimus secundum modum,& formam, qua tui antecessores habuerunt, si contigerit eos nihil habuisse non valebit concessio, nisi debita forma fuerit interposita. Paul.l.admonendi.colum.5.ff.de iur.iur.nu.15.idem cons.322.Oldrad.cons. 321.Paul.l.penultima.C.de inst.& subst.Ias.d.l.admonendi.nu.37.& 2.lectura.num.33. Medic.reg.10.

¶ INVITVS, Exceptio, Successio, Emptor, Præstari. Vlpian.lib.lxx.ad edict. Lex clvj. al.excviij.

Inuitus nemo rẽ cogitur defendere. Cui damus actionem, eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit, Cùm quis in a alicuius locum successerit, non est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum b non nocuit, in cuius locum c successerit. Plerunque emptoris eadem causa debet esse circa petendum ac defendẽdum, quę fuit authoris. Quod cuique pro eo præstatur, inuito non tribuitur.

ADUIT. a alij in P.florent. b deest ibid. c successit.in P.florent.

Nisi eo consentiente dominus iudicatum solui cautionem exposuit. Ex tractatu interdictorũ.coniunge l.j.de superficieb.& l.iij.de itin.act.priuat.& vid.l.inuitus.C.de procur.l.filiusfam.§. inuitus. de proc.G. Viuiennus,

¶ INVITVS.l.27.qui inuitis.l.70. Inuito beneficium. l.198.inuitus, §.fin.

Inuito operam suam ingerens, suspectus est. De proc.l. quæ omnia.

Inuitus nobis res nostras alius retinere nõ debet. Pau. Sol.ma.l.26.si filiusfa.§.1.

Vxorem inuitam ad maritum redire nulla iuris præcipit constitutio.C.de repud.l.dissentientis.

Obligatur nemo inuitus, scilic.directo. Azo, Brocar.6. rub.67.De act. & obl.l.sicut.Arg.Reg.inuito.de pecu.l.si quis.Cc.de acqui.re.do.l.etiam. De verb.ob. l.vetante.

Inuiti testimonium dicere non coguntur Senes, Valetudinarij, vel Milites, vel qui cum Magistratu Reipublicæ causa absunt, vel quibus venire nõ licet. Scæu. lib.3.Reg.De testib.l.8. Rüsvvich.

¶ INVITVS Clericus. Episcopus qui ordinat sine iusta caussa clericum inuitum, aut reclamantem, vel penitus inuitum absolutè suspenditur anno vno. lxxiiij.distinction.cap.j Viuiennus.reg.33.

¶ INVITVS. Aliquem inuitũ cogi vẽdere, vel emere.
In Aut.de fideiuss.§.quòd autem.§.si itaque.
CONTRA.
In Aut.de alie. emphy.§.si verò quidem.
Azo, rubr.104.

Meliora creditoribus danda.
In Aut.de fideiuss.§.quòd autem.
CONTRA.
In Aut.de fideiuss.§.si itaque.
In Aut.de exhib.& intro.re.§.sancimus.
In Aut.de fide instrum.l.oportet autẽ. in fin.
In Aut.de iud.§.oportet.
In Aut.vt lic.mat.& aui.§.quia verò.
In Aut.de hær.quæ ab intest.defe.§.exi.Azo, rubric.104.

¶ INVTILE. Quod ab initio est inutile non potest conualescere, l.quod ab initio.ff.de reg.iur.

Fallit in 2.casibus, quos not. Sebast. Sap.in l.precibus. C.de impub.numero 40.& seq. Ampliatur in 2. casibus,& limitatur in 3.d.l.quod ab initio declaratur à Dyno in capitu.non firmatur, de reg.iur. contrariã regulam ponit Damas.& eam limitat regula 84. Don.Fina, lib.5.

¶ INVTILIS.l.pe.quæ ab initio.c.Vtile.in vi.

Ratihabitione cõfirmatur, quod inutile est.C.com. vt iud.l.2. Rem ra.ha.l 2.De ap.l.si expressim. §.1. Broc. vlt.rub.32. Riisvvich.

¶ IOCOSVS actus nõ disponit.de mil.test.l.diuus, De testa.l.fi.C.de lib.cau.l.sicut. Riisvvich.

¶ IRREGVLARITAS contrahitur, quando aliquis ministrat in ordine, quem habet: vt in c.j.& ij. de cleric non ordin.min.

Limita sex modis, vt per Syluestrum in sua Summa, in verb.irregularitas, versiculo duodecimo quæritur. B.Dias reg.357.

¶ IRREGVLARITAS soluitur morte, vnde clericus percutiens cadauer, amputans ei caput in irregularitatem non incidit, Archidia. capit.si.16.quæstio. 1. cap.fin.25.quæstio.5.cum simil. Pontanus l. 4. §. Cato.numero 59.ff.de verborum obligatio. Angel.l.sepulchri.ff.de sepulchro viol.not.c.is qui.de sen. exc. 6.c.si.16.quæstio.1.Mars.l.fi.num.25.ff.de quæst.Bald. l.1.colum.7.C.qui accusare nõ poss.l.sororem.C.de his, quibus vt indignis.conc.super.conclu.52.Medic. tract.2.part.

¶ IRREGVLARITATEM soluit mors, vnde clericus percutiens mortuum etiam si animum habeat interficiendi eum si fuisset viuus, non incurrit in irregularitatem, Arch.c.fin.25.q.1.mors enim omnia soluit.§.deinceps.authentic. de nuptiis.conc.l. ideo.ff pro socio. Med.re.6.

¶ IRA.l.quicquid calore iracundiæ.

Impedit animi iudicium ira. Auth.de ap.93.§.de cæt.

Excusat à culpa,& minuit delictum ira. de diuor. l.3. C. ad leg.Iul.de adult.l. Gracchus. De abo.l.1. Riisvvich.

¶ IRACVNDIA. L.†49. Paulus libr.35.ad edictum. †al.48. al.Gaius.

Quicquid in calore iracundiæ, vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quàm si a perseuerantia b apparuit, iudicium animi fuisse, ideóque breui reuersa vxor, nec diuortisse videtur.

ADUIT. a al. perseuerantis. b al. apparuerit.

Ex titu.de diuor.l.3.C.de iniust.test.l. si sileant, de adul.l.Gracchus, C.de iureiurand.l.2.2. quæst.3.ca. si quis iratus, de min.l.si ex causa, §.si mulier, de publica.l.licitatio. 9.de pœn. distinct. 1.cap. diuortium. Ratio, Horatius in epistola: ira furor breuis est, de adul.l.adulterium cum incestu, de pœnis, l. respiciendum, Cicero pro Marcello: iracundia inimica est consilio & rationi contraria. PERSEVERANTIA.C.de maiest.l.2.de diuor.l.si pœnitear.

Exe.deli

Exc.delicta.arg.C.de iniu.l.si non conuitij. §.si autem in rixa.Ratio,de legib.l.2.item.11.quæst.3.cap. si episcopus forte iracundus.17.quæstio.4.cap. sunt qui opes.Alia exc.de pœnis.l.16.§.causa. Vide Lud. Rum.Sing.508.BREVI.De ritu nupt.l.33. plerique. Isidorus libr.9. Etymol. cap.fin. DIVORTISSE. Exemplum aliud de prob.l.19.§.mulier grauida,§.si autem rixa. Rüfvvich.paratit.

¶ IRACVNDIA non præsumitur ex geminato delicto,sed ex deliberatione.gloss.c.si quis iratus.2. q.3. Saly.l.si non conuicij.C.de iniuriis.Gardin.cap.fin. de offic.delega.Anton.Corset.in tractat.de potesta. Regia,quæstio.17. Roman.l.si verò. §. de viro.in 30. fallen.ff.solut.matrimo.Marsil.l.1.numer. 38. C. ad l. Corn.de Sicar.& l.1.§. quæstioni. numero 2.ff. de q.

¶ IRACVNDIA.Paulus lib.30.ad Edict. Lex xlviij. al.xlix.

Quicquid a calore iracundiæ vel fit, vel dicitur :non prius ratum est,quàm si b perseuerantia c apparuerit iudicium animi fuisse:ideoque breui reuersa vxor,nec diuertisse videtur.

AUDIT. a quicquid in calore.in P.florenti. b perseuerantis.c apparuit in P.florenti.al.

Ex tit.de diuort. Viuiennus.

¶ IVDAEVS nō potest trahere ad iudicium Christianum in die Sabbathi, neque Christianus iudæum: leg.iudæi.C.de iudæis, Bald.leg.non dubium. C. de legibus.Baptist.in tractatu de correlati. numer. 14. Medic.reg.9.

Iudæus contra Christianum in iudicio non potest vti teste iudæo,sed tantum Christiano,licet secus econtra sit.l.quoniam.C.de hæret.gloss.clem.1.versic.iuri,de testibus. doct.capit.iudæus.extra eodem. item iudæo,vel infideli,& hæretico semiplenè probanti contra Christianum Catholicum non defertur iur. necessarium in supplementum semiplenæ probationis,licet secus sit econtra.Bald.l. qui accusare. C.de edendo. Medic.reg.1.

¶ IVDÆVS regulariter non potest habere Christianum in seruum,vt probat textus in capitulo multorum.Cum similib.de Iudæis.

Fallit in seruo adscriptitio.d.capitulo multorum.

Fallit in filio Christiano,patre autem iudæo,qui & patri suo seruitutem debet,vt probat tex. in c. siqui filij xxx.distinctio. S.Ian.

¶ IVDICARI.Quòd quis possit iudicari post mortē.

PRO.

Ext.de hæretic.c.si quis episcopus.
Ext.de sepult.c.fraternitatem.
21.q.3.c.Cyprianus.
88.dist.c.neque apud.
24.q.2.c.sanè profertur.

CONTRA.

23.q.2.c.sanè.
24.q.2.c.1.vers.quodcunq.
23.dist.c.quorundam.
C.si pend.appell.mors inter.l.si qui.

SOLVTIO.

Regulariter de crimine defuncti quæri nō potest,quia crimina morte extinguuntur.d.l. si is qui. fallit hoc in crimine hæreseos.d.capitu.sanè.& in illo,qui hæreticum instituit hæredē.d.c.si quis episcopus. Quidam excipiunt casum læsæ maiestatis.C.ad l. Iul.maiest.l. vltim.& casum apostasiæ. C. de hær.l. Manichæos. & casum repetundarum. D. de accusat.l.ex iudiciorum. Verùm in illis agitur ciuiliter ratione bonorum:sicut agitur gratia filiorum de adulterio. ext.qui fil.sint legitimi.capit.causam.& gratia rerū restituendarum de rapina.ext.de rap.c.in literis.Itē pro manifesto mortali peccato , in quo decedit quis,potest ei negari sacramentum.Damas.reg. 89.

¶ IVDEX. Vt iudex secundum leges debeat iudicare.

In Aut.de iud.§.omnes.
In Aut.eo.§.quòd autem.
In Aut.de defen.ci.§.in tantum.
In Aut.de man.prin.§.quòd si.
In Aut.vt omnes obed.iu.§.si verò neque.
In Aut.apud quos opor.§.1.
In Aut.cùm de appel.co.in prin.Az.rub.104.

Secundum conscientiam.

In Aut.iusiurandum.
In Aut.vt iudic.non expec.§.1.& §.expec.
In Aut.vt med.lit.§.1.in prin.& in fin.
In Aut.vt cler.apud propr.Episc.

¶ IVDICIVM.De qua re cognouit iudex,pronunciare cogitur.

ff.de iud.l.de qua re.

Hæc regula exceptionem recipit.vt ff.de officio proconsul.l.1.& C.vbi senat.vel clarissim.l.vltim.§.adeò. Azo,rub.60.

¶ IVDEX. Bonifa. Reg.xxvj.

Ea quæ fiunt à iudice,si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Coniunge l.duumuirum.C.de decurion. Viuiennus.

¶ IVDEX,vel is,cui fit commissio,non se excusat prætextu infamiæ, vel alterius inhabilitatis. text. in l. nec infames.C.de decurio.lib.x.per quam ita tenet Speculat.tit.de legato.§.excipitur.ver.sed nunquid. tenet Inno.& communiter alij Docto. in c.sciscitatus.de rescriptis.in antiq.

Limita sex modis,vt per Felin.ibi. B.Dias reg.164.

¶ IVDEX.l.128.§.qui iussu.l.132.factum à iudice.l.28. nec ex Prætorio.capit.Quod quis mandato facit iudicis,dolo facere non videtur, cùm habeat parere necesse.

Pertinet ad officium Prætoris lites dirimere.Si cer.pet. l.21.quidam.C.de iud.l.properandum.

Semel suo officio functus iudex non potest amplius fungi.De re iud.l.iudex.

Summatim non vtique ad vnam probationis speciem cognitionem suam allegare debet,sed ex sententia animi sui existimare,quid aut credat aut parùm probatum sibi opinetur.Imp.Hadri.De testib. l.3.§.Eiusdem in fi.

Iudex confirmabit motum animi sui,ex argumentis & testimoniis,quæ rei aptiora & vero proximiora esse compererit.

Arcadius.l.21.in fi.de testi.Exemplum elegans. De re mil.l.5.§. à barbaris.de sic.l.1.§.diuus.

Ad circumstantias iudex respiciet,& ad efficiendi facultatem.Ad leg.Iu.ma.l.7.§.Hoc autem.

Deficientibus probationibus iudex alteri partium Iusiurandum potest deferre.C.de iureiu.l.3.§. Sed iuramento.

In primis illud obseruare debet iudex , ne aliter iudicet quàm legibus aut constitutionibus aut morib. proditum est.Inst.de off.iud.in prin.

Facti quidem quæstio est in potestate iudicantium, iuris autem auctoritas non est.Ad Tur.l.1.§.1.

Quod legibus omissum est,non omittetur religione iudicantium.Pap.de testi.l.14.

Spoliare dicitur iudex,ab executione incipiens. De test.spo.c.conquestus.

Veritatem inuestigare debet iudex.C.de ed.l.2.

Curare debet iudex,ne homines facilè ad litigandum procedant.Inst.de pœna te.in prin.

Suum vt quisque consequatur iudex curare debet, in quantum ex bono & ęquo res patitur,etiam si actionem non habeat.Quod cum eo.l.1.Si cert.pet.l. si & me.Pro soc.l.cum duobus.

Nemo in causa propria potest esse iudex. De iurisdict. l.qui iurisdictioni.De recept.arb.l.pe.de iud.l Iulianus.in fi.C.ne quis in sua causa iu.C. vnde vi.l. si quis in tantam.

Iniquum est aliquem suæ rei iudicem fieri. Quod me. cau.l.sed & partus.

Corrigere iudex potest errorem suum,si malè sit inter locutus.De re iud.l.qui iussu

Iussus iudicis facit aliquid licitum,quod aliàs esset illicitum.C.de appell.quoniã iudices.De ritu nup.l.nõ est matrimonium.Reg.vi.quod quis.

Prodest iussus iudicis ad innocentiam.De iurisdict.l.si quis id.§. Dolus. De aqua plu.l.quanquam. de his qui no.in sa.l.furti.§.qui iussu.

Damnare iudex potest, absque accusatore. de off. præ.l.illicitas.l.3.dist.23.in nomine. C. de testibus.l. nullum,Cc.De pœnis.l.qui sententia. De mun.l.rescriptum.§.si quis.vide Brocard.vide Cautela, Voluntas,Crimen.Factum,Prætor.

Ius dicentis officium latissimum est:nam & bonorum possessionem dare potest,& in possessionem mittere,pupillis non habentibus Tutores cõstituere, iudices litigantibus dare.Vlp.lib.1.Reg. De iurisd.l.1.

Iudicare debet secundum allegata & probata. De off. præ.l.illicitas.§.veritas.de off.ord.c.si sacerdos,Cc. De fer.l.ea.

Ea quæ fiunt à iudice, quæ ad officium eius non spectant,viribus non subsistunt,capitu.26.eod.tit.in vi. Riisvvich.

¶ IVDICIA.l.91.in omnibus quidem.l.73.omnia quęcunque cognit.l.109.ferè in omnibus.l.106. vbicunque causæ cognit.

Reg.vi.In iudicio non est acceptio personarum habẽda.Disputari de principali iudicio non oportet.Sacrilegij enim instar est dubitare an is dignus sit, quem Imp.elegerit.Gratianus.C.de cri.sac.l.2.17.q. 4.c.si quis suadente.

Iudiciorum vigor, iurisque publici tutela videtur in medio constituta,ne quisquam sibi ipsi permittere valeat vltionem.C.lib.1.tit.9.l.13.

In inuitum redduntur iudicia. De verborum obligation.l.83.§.1.

In extraordinariis iudiciis conceptio Formularum non obseruatur.ff.lib.3.tit.5.l.48.vide Euentus, Possessor. Riisvvich.

¶ IVDEX vel assessor in sua prouincia, vel ciuitate nemo potest esse,l.fi.ff.de off.ass.l.eadem, & l. fi.C. de crim.sacrileg.l.3.C.de off.diuer.iud.

Fallit in 5.casibus,vt per Iac.de Nig.in l.si eadem.ff.de off.asses.Fallit in 4.casib.secundum Ioan. Bolog.in Rub.ff.de off.asses.num.7.

Iudex ecclesiasticus non potest de causa dotis cognoscere,Doct.in l.1.sol.mat.

Fallit in 3.casib.vt per Bulga.in d.l.1. numer.21.& ibi 5. casus ponit Io.Crot.num.65.Fallit in 4.casib.vt per Maria.Soc.in d.l.num.131.

Iudex ecclesiasticus non potest cognoscere de causa laicorum,c.licet,de foro compet.

Fallit in 21.casibus,quos no.Bene.Cap.in suo tract. te. 4.nisi sit miserabilis persona,& quę sunt miserabiles personæ declarat Bened.Cap.reg.30.

Iudex siue potestas ciuitatis potest facere proclama, quòd quicunque ceperit talem, habeat centum à communi:hanc regulam cum 4.limitationibus ponit Iaso.in l.1.ff.de iust.& iu.numer.11.

Iudici resistere non licet,gloss.& doct.in l.vt vim,ff.de iust.& iu.

Fallit in 4.casibus,vt per Soc.reg.442.fallit in 3. casibus,vt per Iason in d.l.vt vim,numero 19. fallit in 4. casibus,quos not.Fely.in capitu.si quando, de off. delegat.colum.2.& 3.videas Io.Bolog.qui in proposito facit septem conclusiones, in d.l.vt vim, numero 54.vbi Barto.ponit pulchram distinctionem, & licet iudici, vel magistratui sit obtemperandum, fallit tamen,vt per Damas.regul.17.

Iudex non potest ius dicere supra suam iurisdictionẽ, hoc tamẽ dupliciter intelligitur,vt declarat Sebast. Sapia,in l.fi.ff.de iurisd.num.5.

Iudex non potest pronuntiare pro actore super non petitis.

Fallit in 5.casibus,Hostien.in capitu.ex conquestione, de rest.spo.capit.licet causam,de probat.videas Iaso.in l.ex hoc iure,ff.de iust.& iure,nume.45.

Iudex quando ius dicit, debet sedere in loco maiorũ, alias sententia est ipso iure nulla, arg.l. si vt proponis, C.quomo. & quando iudex,not. Doct.in l.ius pluribus,ff.de iust.& iure.

Fallit in 4.casibus,vt per Iason. in d.l.ius, numero secundo.

Iudex non potest incipere à præcepto executiuo nisi cum clausula iustificatiua: hanc esse Communem opinionem testatur Ias.in l.nec quicquam,ff.de off. procon.

Fallit in 4.casibus,vt per Iaso.in d.l.numero 6. Ampliatur & limitatur per Socin.in l.diem functo,de off.asses.numer.8.

Iudex seu potestas conductus ad vnum annum, pro certo salario,si mortuus est durante officio,eius hæredes debent habere integrum salarium: hanc opinionem dicit esse Communem Ias.in l.diem functo. de off.asse.numero 36.vbi limitat in 2.casib.

Iudex in causa propria quis minimè esse potest. l.1. ff. ne quis in sua causa. Fallit in 9.casibus, vt per Soc. regula 203.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 5. à Socin. regula 195.

Fallit in 19.casibus,vt per Iaso. in l. qui iurisdictioni,ff. de iurisdict.numer.1. Fallit in 9.casibus, vt per Alexand.in d.l.qui iurisdictioni,nume.1.Fallit in 10. casibus,vt per Bart.in l.generali, C.de decurio. libr. 10. Fallit vt per Dec. in l.non est singulis, ff.de reg.iur. Fallit vt per Mars.sing.405 Fallit in 7.casibus, vt per Soc.reg.34.Fallit in 20.casibus,vt per Anto.de Tremulis,in add.ad practicam Vberti de bono Accursio in Rub.9.quibus modis examen ordinarij iudicis,fol.54.Matthæ.de Afflictis limitat 38. casibus, in capitulo primo.numero 43.de pace iura.firma.in vsibus,feudo. Ampliatur in 40. casibus, & limitatur in 41.ab Anto.Gabri.libr.5. de acquirend. pos.conclusio.1.Ioan.Bolog.in l.vt vim,ff.de iust.& iure, ponit vnam limitationem, & eam ampliat in 4.casib. & limitat in 7.nume.96.fallit in principe, & populo non recognoscente superiorem.

Fallit hoc in 5.casibus, vt per Fely.in cap.cum venisset de iud.

Iudex

Iudex non poteſt quis eſſe in cauſa ſuorum, vſque ad decimum gradum cognationis, ſeu ſuorum familia rium, l. qui iuriſd. ff. de iuriſd.

Fallit in 9. caſib. vt per Soc. reg. 203. fallit in 13. caſib. vt per Iaſon. in d. l. qui iuriſdictioni, numero 6. vbi Socy. limitat in 7. caſibus, fallit in 8. caſibus, vt per Felyn. in c. cauſam quæ, de off. delegat. num. 3.

Si iudex fuit primo aduocatus in cauſa, eſt iuſta cauſa ſuſpicionis. fallit in 2. caſibus, quos not. Iaſ. in l. ſolet, num. 1. ff. de iuriſd.

Iudex non poteſt excedere iuriſdictionem ſuam reſpe ctu territorij, quantitatis, & temporis, l. extra territorium, vbi dd. ff. de iuriſd.

Fallit in 17. caſibus, vt per Iaſo. in d. numer. 2. vbi Marſ. refert omnes ſupradictas limitationes. fallit in 4. caſibus, vt per Maria. Socy. in cap. fin. de foro compet. fallit in 4. caſibus, vt per Sebaſt. Sap. in d. l. fin. num. 1. Ampliatur in 2. caſibus, & limitatur in 11. à Io. Bolog. in l. fi. ff. de iuriſdict. num. 13.

Iudici excedenti metam ſuæ iuriſdictionis impunè nõ paret, l. extra territorium, ff. de iuriſd.

Fallit in 2. caſibus, vt per Iaſo. in d. l. extra territorium. numero 25. vbi Alexand. ponit 5. limitationes, vbi etiam Marſ. limitat in multis caſibus. num. 36. videas multas concluſiones limitatas per Ioan. Bolog. in l. fin. ff. de iuriſdict. num. 42. & num. 45.

Iudex ſiue magiſtratus, qui ius iniquum ſtatuit eodẽ iure vti debet, l. hoc edictum, ff. quod quiſque iu.

Fallit in 3. caſib. vt per Iaſ. in d. l. num. 1.

Imperitia iudicis ſiue aſſeſſoris, excuſat magiſtratum, ſed non ipſum aſſeſſorem, not. in leg. hoc edicto, ff. quod quiſque iu. Fallit in 2. caſibus, vt per Iaſ. ibi. nu. 1. Fallit in 4. caſibus, ſecundum Soc. ibi, nume. 13. Fel. tamen in capit. ſuper quæſtio. §. verum, de off. deleg. dicit, quòd imperitia aſſeſſoris non excuſat à pœna iudicis malè iudicantis, ſed à pœna retorcutionis, & limitat in 3. caſibus, col. 5.

Iudex poteſt mulctare non ſolum litigantes, ſed etiam aduocatos & teſtes, Bart. in l. 1. §. is videtur, ff. ſi quis ius dicenti.

Ampliatur in 2. caſibus, & limitatur per Iaſ. in d. §. is videtur, num. 15.

Iudex, ſiue magiſtratus durante officio, non poteſt in ius vocari, l. pars literarum, vbi gloſſ. ff. de iud. capi. prohibentur, 2. quæſtio. 1. l. in ius vocari, ff. de in ius vocando.

Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in 8. per Iaſo. in d. l. in ius. Fallit in 5. caſib. vt per Soc. reg. 249.

Iudex poteſt ſuam interlocutoriam reuocare, l. quod iuſſit, ff. de re iud.

Ampliatur in 9. caſibus, & limitatur in 10. à Iaſon. in d. l. quod iuſſit, numero 1. vbi Ripa ampliat in 11. caſibus, & limitat in 13. numer. 14. videas ſuprà in tract. de interlocutoria.

Iudex non poteſt diffinitiuam reuocare, l. quod iuſſit, ff. de re iud.

Ampliatur in 8. caſibus, & limitatur in 9. à Ripa in d. l. numer. 50. ſed bene poteſt diffinitiuam declarare, & interpretari. fallit hoc in 4. caſibus, quos not. Fely. in c. qualiter, el j. de accu.

Iudex debet pronuntiare ſecundum partis conuentionem, l. ſi conuenerit, ff. de re iud.

Fallit in 5. caſibus, vt per Iaſ. in d. l. fallit in 6. caſibus, vt per Zaſi. in d. l. ſi conuenerit. fallit in 3. caſibus, vt per Fel. in c. de quo. de iud. num. 10. fallit in 4. caſibus, vt per Alex. in d. l. num. 1.

Iudex tenetur in ſindicatu ſi male iudicauit eligendo opinionem quam multi doc. tenuerunt, licet non ſit bona.

Fallit in 2. caſibus vt per Iaſo. in l. cum prolatis, ff. de re iud. num. 17.

Si iudex dicat pono te ad confinia donec, vel quoad voluero, per mortem iudicis ſunt finita. fallit vt per Iaſ. in l. centeſimis, §. ſi ita ſtipulatus, ff. de verborũ oblig. num. 12.

Iudex ſecularis, nec principaliter, nec incidenter poteſt de cauſa ſpirituali cognoſcere, not. dd. iu c. cum ſit, de foro competenti, c. tuam, de ord. cog. c. lator, qui filij ſint legitim.

Fallit in 11. caſibus, vt per Iaſo. in l. quoties, C. de iudic. nume. 6. bene verum eſt, quòd Clericus in cauſa ciuili poteſt reconueniri coram iudice ſeculari. Fallit hoc in 10. caſibus, quos ponit Marian. Soc. in cap. 1. de mut. petit. numer. 24. & numer. 28. Fallit principa lis regula in multis caſibus, vt per Fel. in d. cap. cùm ſit, numer. 13. Fallit in 9. caſibus, vt per Alexand. in l. Titia, ff. ſolu. mat. Fallit vt per Viui. in ſuis concl. in ver. iudex.

Iudex poteſt parcere reo cõtumaci expectando eum etiam actore inuito, cap. conſuluit, de offic. deleg.

Fallit in 3. caſib. vt per Fel. in d. c. col. 1.

Iudex ſi ex pluribus pœnis vnam elegit, non poteſt aliam imponere, l. prætor edixit, §. fin. de iniu. Bart. in l. 1. ff. de vi bon. rapto.

Fallit in 3. caſib. vt per Fel. in cap. quod olim, de iud.

Iudex propter ſententiam nullam non facit litem ſuã, gloſſ. in l. fin. ff. de variis, & ext. cog. Ang. in l. 1. §. hæc verba, ff. quod quiſque iu.

Fallit in 5. caſib. vt per Dias regu. 363.

Iudex, vel is cui ſit commiſſio, non ſe excuſat prætextu infamię, vel alterius inhabilitatis, l. nec infames, C. de decu. libro 10. communiter DD. in c. ſciſcitatus, de reſ.

Fallit in 6. caſib. vt per Fel. in d. c. col. 3.

Index ad quem non inhibet iudici à quo, ſed prius debet præmittere cognitionem, vtrum appellatio ſit recipienda: ſi eam recipit, ex probabili cauſa poterit poſtea inhibere iudici, ca. Romana, de appell. in 6. Inno. in c. dilectus, de reſ.

Fallit in 4. caſib. vt per Felyn. in d. cap. Romana, col. 9.

Iudex debet ſupplere in acceſſoriis poſtquã tulit ſententiã, debet tamen illud facere eodem die. l. iudex, & l. Paulus, ff. de re iud.

Ampliatur & limitatur in 3. caſib. per Zaſi. in d. l. col. 2.

Iudex alterius territorij non poteſt mittere executioni ſententiam ab alio iudice latam, niſi ad literas, & requiſitionem iudicis qui eam tulit, l. properandũ, §. ſin autem, de iud.

Fallit in 3. caſib. vt per Alex. & Iaſo. in l. à Diuo Pio, §. ſententia, ff. de re iud.

Iudex delegatus cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio, l. 2. ff. ſi quis in ius vocatus, l. præſcriptione, C. ſi contra ius, e. ſuper literis, de reſ.

Fallit in 13. caſib. vt per Soc. in l. ex quacũque, ff. ſi quia in ius vocatus.

Commiſſio facta iudici, quòd debeat iudicare ſecũdũ conſilium alterius, valet. fallit in 3. caſib. vt per Dec. in c. ſi pro debilitate, num. 69. de off. delegat.

Iudex ex cauſa põt pœnam à iure ſtatutã moderare, l. quid ergo, §. pœna grauior. ff. de his qui no. infa. Inn. in c. qualiter, el 2. de acc. gl. & Bal. in l. ſeuerior, ff. ex quibus cauſ.

Fallit in 6. caſib. vt per Fel. in d. capi. qualiter, colnm. 6.

Iudex ſecularis cuiuſcunque præeminentiæ ſit, non eſt compe-

competens, quãdo tractatur de materia iuramenti, cùm sit spiritualis, Hostiens.in c.tua.de ordi.cog. Abb.in cap.significante, de pig.in 6.

Fallit in 5.casib.vt per Fel.in ca.2. de spon. Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 7.à Fel.in c.cùm sit,de foro comp.numer. 22.

Iudex non tenetur impartiri officium non postulatum, l.3.§.hoc autem iudicium,ff.de damno infecto,197.

Ampliatur & limitatur in 6.casibus,vt per Rip.in d.§. columna secunda. Fallit in 35.casibus, vt per Socin. regu.170.

Iudex omissa conscientia, secundum acta, & probata pronunciet. Abb.in c. pastoralis, §. quare verò, de off.deleg.Innoc.in c.cùm dilecta,de res.glo.in l.illicitas,§.veritas,de off.deleg.

Fallit in 7.casibus,secundum Fel.in d.§ quare verò,columna 7.Fallit in 10. casibus, quos no. Lancil.in tract. de off.prætoris.in titu.de senten.numero 16.Fallit in 10.casibus, secundum Bene. Cap.in suo tract.reg. 32.& 10.& reg.18.

Iudex ex causa potest mutare omnẽ dilationem lega lem,Bart.in l.2.ff.de re iud.vbi Imo.Ro.& Alexand.

Fallit in 8. casibus, vt per Felin. in capitu. cùm sit Romana. de appellat. videas Rip. in l.secund. ff. de re iudic.vbi ponit regulam contrariam,& eam limitat in 2. casibus.

Iudex cuius arbitrio aliquo casu pœna est relicta potest vsque ad pœnam mortis arbitrari. Abb.in ca.ex literis, de const.& in c.1.& ff.de re iud. Bartol. in l. fin. ff. vbi pupillus educari debeat.

Fallit in 3.casib.vt per Fely.in c.inquisitionis, in princ. de accu.

Iudices ordinarij plures licet habeant iurisdictionem & exercitium insolidum, tamen si omnes simul cœperunt de causa cognoscere, non debet pronuntiare vnus sine alio, sed omnes simul debent iudicare, l.si vni.ff. de re iud.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.col.3.

Ordinarius index vnus ex duobus datus insimul potest sententiam interlocutoriam ferre sine alio, gloss.communiter approbata secundum Alex. in l. si non,ff.de re iud.Bal.in l.cum magistratus,C.quãdo prouo.non est necessa.

Fallit in 2.casib.quos refert Alex.ibi Fely.in c. causam matrimonij,de off.deleg.

Ordinarius iudex vnus ex plurib.procedere potest, quare habet insolidum iurisdictionem. Bal. in l.1.de off.procons.

Fallit in 3.casib.vt per Abb.in c.prudẽtiã de off. deleg.

Fallit in 5. casibus, quos no. Bened. Cap.in suo trac. reg.27.

Ordinarius iudex potest iudicare vltra iurisdictionẽ ordinariam sibi limitatam, si causa maior incidat in causa pertinente ad suam iurisdictionem, l. quoties,C.de iud.l.1.& 2.de ord.cog l.1.C.de ord. iud.

Ampliatur in 5.casib.& limitatur in 4.per Ioan.Bolog. in l.2.ff.de iurisdict.omnium iudic.numero 35.

Mulieres iudices esse non possunt,l.cùm prætor.§.fi.ff. de iud.c.tria,3.qu.7.c.mulierem, in fi.33.qu.4.

Fallit in 3.casib. vt per Dec.in l.fœminæ,ff.de regul.iu. nu.3.vsque ad nu.6.

Quilibet iudex recusari potest. Ampliatur in 4. casib. vt per Lãcil.in tract.de offic.prętor.in tit.de excepr. vbi ponit 50.causas, ob quas iudex potest recusari: alias causas per regulas, & fallentias ponit Bened. Cap.in suo tract.reg.20.sed sine causa non potest recusari.Fallit vt per Damas.reg.33

Iudex sequi debet Communem, vel magis Com.opinionem:Innocent.& Doct.in capitu.1.& capitu.ne innitaris,de const.l.athletas, vbi Bald.ff. de his qui no.infa.

Ampliatur in 7.casibus, & limitatur in 17. per Lancil. in trac.de off.præto.in titu.de senten.numero 21. videas latè de hoc apud Viui.in suis conclus.ver.iudex in iudicando.

Iudex qui malè iudicat,tenetur ad interesse parti.l. fi. ff.de variis,& extraordi.cog.l.si filiusfa. vbi Bart.ff. de iud.§.1.Institut.de oblig.quæ ex quasi delicto.

Ampliatur in 12.casib.& limitatur in 14.per Lancill.in tract.de off.præto.in tit.de sent.nu.32.Ampliatur in 4.casibus, vt ego notaui in §.si iudex,instit.de obli. quæ ex quasi delicto.

Attentata per iudicem à quo, reuocãtur per iudicem ad quem,non per alium,vt per Philip.Fran.in ca.nõ solum,nume.2.de app.in 6.

Fallit in 3.casib.quos refert Lancill.in tract.de off.prætor.in tit.de appellat.num.24.

Iudex secularis non habet iurisdictionem in ecclesiasticas personas,& non possunt coram eo conueniri nec ciuiliter,nec crimiualiter, c. clerici, de iud.c.2. de foro competent.

Fallit in 28.casib.quos refert Lancil.in d.tract.in tit. de inquisit.numero 8. Ampliatur & limitatur in multis casibus,vt per Baptist.à Villa.conclusio.69.in littera C.fallit in 4.casibus,vt per Fel.in c.at si clerici. de iud.num.23.

Iudex de facto non potest supplere,sed in iure sic,glo. in cap.bene.el j.de post.prælat.c.ad nostram.el ij.de iure iu.

Fallit in 17.casib.quos not. Bened. Capra in suo tract. reg.17.& regulariter iudex non potest supplere parte non petente.fallit in 2.casib.vt per Alex. in l. non dubitandum,C.vt quæ desunt aduoc.

Iudex ipse cognoscere potest de sua iurisdictione: glo. in c.super,de res.

Fallit in 11.casibus,secundum Bened.Cap.in suo tract. regula 19.

Iudex qui non pronuntiauit se iudicem competẽtem, non potest se in causa vlterius intromittere, c.in lite ris,de off.delegat.

Fallit in 5.casibus,quos not. Bened. Capr. in d. tract. regula 22.

Iudex quam consuetudinem sequi debeat,distinguendo declarat Bene.Cap.in d.tract.reg. 24.

Iudex quando dicatur functus officio suo,distinguendo declarat Benedict.Capra in d.tract.reg.26.

Minor non potest esse iudex:de hoc videas pulcherrimam distinctionem Bened.Cap.in dict.tract.reg.11.

Iudex potest esse Episcopus in causa suorum prælatorum subditorum,no.in c.2.de exces. prælato.c. cùm contingat,de foro comp.

Fallit in 6.casib.vt per Benedict.Capr.in d.tract.reg. 33.

Iudici si aliquid datur,etiam si bonam, & iustam sententiam ferat,Baratraria,siue simo.cõmittitur. Fallit vt per Soc.reg.34.

Iudex non tenetur in sententia causam assignare,l.in summo,ff.de re iud.gloss.in l.si me & Titium,ff.de excep.rei iud.

Fallit in 16.casib.vt per Soc.reg.196.

Iudex de qua re cognouerit,de ea pronunciare debet. c.cùm iudex,extra de causa pos.& pro. l. de qua re, ff de re iud.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.198.

Iud.

Iudex de actis gestis in causa testificari potest, gloss. & doct. in c. cum à nobis, extra de testib. Bal. & Bar. in l. nec arbitris, C. de arbi.

Fallit in 5. casibus, vt per Soc. reg. 199.

Iudex ex officio suo ad priuatam vtilitatem etiam in criminalibus procedere non potest, nisi petatur, c. innotuit, extrà de elect. l. 3. §. hoc autem iudex, ff. de damno inf.

Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 200.

Iudex sententiam per alium regulariter recitare non potest. c. fi. de sent. & re iud. in 6.

Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 201.

Iudicis authoritas regulariter quem à pœna excusat. l. ait prætor. §. penul. ff. de mino. gloss. in l. furti, §. qui iussu. ff. de his qui not. infam.

Fallit vt per Soc. reg. 202.

Exemplis nô est iudicandum, l. nemo, C. de sent. fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 225.

Iudex debet suadere partibus concordiam, not. dd. in l. quidam, ff. si certum petatur.

Fallit in 2. casib. vt per Dec. in d. l. num. 4.

Iudex secularis in crimine mero ecclesiastico dum iudex ecclesiasticus petit impartiri suum auxilium, non potest se intromittere in processu, sed tantum exequi mandatum. Alciat. in c. pernitiosam. de off. ord. num. 100.

Fallit vt per Baptist. à Villalob. conclusi. 110. in litera I.

Iudici vel testi dicenti in articulo mortis protulisse iniquam sententiam, vel falsum testimonium, non creditur: hanc esse communem opinionem attestatur Alciat. in tract. præsum. reg. 3. præsump. 4. num. 7.

Fallit in 2. casibus, vt per Baptist. à Villa. côclusio. 15. in litera I.

Iudex domicilij, seu originis, non potest cognoscere, nec inquirere de delicto commisso, per subditum suum extra territorium.

Fallit vt per Viuium, in suis conclusio. in versic. iudex domicilij.

Iudex secularis non potest Clericum absoluere, sicut nec condemnare. Fallit in 2. casib. vt per Soc. in l. qui damnare. ff. de re iud. nu. 4.

Crimen non repellit ordinarium à iudicando.

Fallit in 5. casibus, secundum Felin. in capitu. de ref. numero 3.

Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis Clericorum.

Fallit in 2. casib. secundum Fel. in ca. qualiter, & quando, de iud. nu. 1.

Sicut iudex potest repellere illum, cui nulla competit actio, ita illum cui competit, sed inefficax. Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 3. à Fel. in c. ad aures, de præs. num. 2.

Factum à iudice quod ad officiû suum non spectat, ratum non est. capit. ea quæ fiunt, de reg. iur. vbi Dyn. declarat.

Iudex secularis potest de causa matrimonij cognoscere.

Fallit in 10. casib. secundum Alex. in l. Titia diuortium, ff. sol. mat. num. 7.

Apud iudicem non debet esse acceptio personarum, c. iudicet, de iud.

Fallit vt per Damas. reg. 34. Don. Fine, lib. 3.

¶ IVDEX, & Præses, & Arbitrium boni viri.

C. de vsufruct. l. 3.
C. de nat. lib. Authent. licet.
C. de legat. l. legatum.
C. de commun. de leg. l. vlt.
C. de dotis promiss. l. 3.
In Instit. de inoffic. test.
ff. de procur. l. non cogendum.
ff. de ann. leg. l. Meui. §. vxor.
ff. pro socio. l. si societatis. l. in proposita.
ff. de contrah. empt. l. domum hæc vend.
ff. de vsufr. quem. ca. l. 1. & pen.
ff. locati. l. si in lege. & l. insulam. §. 1.
ff. de leg. 2. l. 1.
ff. de leg. 3. l. domus. si filiæ con. §. sic.
ff. de reb. dub. l. vtrum.
ff. de oper. liber. l. si libertas.
ff. de oper. nou. nunc. l. de pupill. si is.
ff. de public. l. interdum. l. vlt.
ff. de donat. l. donat. & l. 1. & l. vlt.
ff. de lib. caus. l. duobus.
ff. de fideicommiss. lib. fideicommissaria.
ff. mandati. l. si fundus.
ff. de flum. l. 1. §. in flum. in fin.
ff. de rep. tuum. l. 1. §. is autem.
ff. de verb. oblig. l. continuus. §. 2.
ff. de fideiuss. l. si cum. in fin.
ff. de iud. l. solemus tantam. §. nunc si res.
ff. de iniuriis. l. sed si vnus. §. ait prætor.
ff. de re iud. l. Imperator. §. 1.
ff. de dam. infect. l. si suam.

CONTRA.

C. de contrahend. empt. l. vlt.
ff. locati. l. si merces.
ff. de arbitr. l. si merces.

Arbitrium viri boni.

Subaudi, esse spectandû. Hoc generale regulariter verum est, & habet locum præcipuè in bonæ fidei iudiciis. vt ff. de re iudicata. l. sexta. §. is autem. vbicunque in alterius arbitrium confertur approbatio vel improbatio, vel quid aliud, quod non ad substantiam contractus pertinet, sed ad accedentia vel sequentia. vt ff. de côtrahend. emptio. l. hæc venditio. & ff. pro. l. si, societatem. & ita intelligitur hoc generale. Si autem id quod est de substantia contractus, puta precium, conferatur in arbitrium alterius aut tertij, si contrahentis nulla est emptio. vt C. de contrahenda emptione. l. in vendentis. Porrò res ipsas conferre potest etiam in arbitrium contrahentis, vt in Institu. de contrahêda emptione. §. vltimo. Si autem conferatur precium in arbitrium tertij, si quidem innominati nulla est emptio, nisi in casu locati. l. si merces. de pignor. l. si fundus. §. vltimo. Si verò nominati, tenet, si ille fuerit arbitratus: & si nunquam fuerit arbitratus, recurritur ad boni viri arbitrium. vt ff. de re iudicata. l. Imperator. §. primo. Si verò non arbitratus fuerit, non tenet, nec recurritur ad boni viri arbitrium. vt C. de contrahenda emptione. l. vltima. & ita intelligitur contraria Rubrica. Dicunt quidam, aliud esse in contractibus stricti iuris, in quibus dicunt non esse recurrendum ad boni viri arbitriû, argumen. eius quod legitur ff. de verborum obligationibus. l. si quis arbiter. Sed certè lex illa loquitur in eo casu, quando arbitrator non est arbitratus: si autem fuisset arbitratus, iniquè recurreretur ad boni viri arbitrium, vt ff. de opt. liber. l. si libertus. In legatis verò, siue fuerit arbitratus, siue non, semper ad boni viri arbitrium recurritur, quod euidenter probatur per l. ff. de leg. secundo. l. 1.

Potest quis esse iudex in causa sua, vt ff. loca. l. si in lege. §. insulam. ibi, hi non fuerunt arbitri.

Vt iudices partes susciperent; nec enim possent. vt C. de

vt C. de fideicommiss. l. vlt.

Iudicis officium actioni deseruit: ipsa cessante, locum non habet.

C. de vsur. l. in bonæ fidei.
C. depositi. l. 4. Azo, rub. 20.

Iudicis officium.

In Instit. de suc. sub. §. si cui.
In Instit. de leg. §. si cui.
l. de off. iud.
C. de transact. l. age cum Geminiano.
C. de procur. l. cum.
C. quibus ex caus. ma. in integ. l. in contractibus.
C. de iudiciis. l. iudices.
ff. de inof. donat. l. si filius.
ff. de peti. hære. l. vlt. §. fuit ante.
C. communia vtr. iud. l. de instru.
C. de reb. cred. l. pen.
C. de cond. fur. l. 1.
C. de adult. l. in crimine.
C. de confit. tut. l. 2.
ff. quod met. caus. l. illud.
ff. ad Turp. l. 1. §. si quis.
ff. de fideicommiss. l. voluntatis.
ff. de mino. l. quod si in causa. & l. vlt.
ff. de pet. hær. l. vlt.
ff. de rei vendic. l. quod si. §. vlt. & l. 1. officium non solum sumptus.
ff. mand. l. idemque.
ff. de vsu. l. si cuius rei.
ff. fam. hercisc. l. & puto officium.
ff. de in litem iuran. l. videamus.
ff. de eo quod cert. loc. l. non vti. §. nunc.
ff. commodati. l. sed mihi. §. hæres si vt.
ff. de leg. 1. l. si domus. & de euict.
ff. locati. l. sed addes. §. si inqui. quæro.
ff. de furt. l. eum qui fur.
ff. quod vi aut clam. l. si alius. §. bellissimè. in fi.
ff. de accus. l. si plures.
ff. de verb. obl. l. si ita quis. §. Seia.
ff. de pœnis. l. respi.

Iudicis officium.] Esse spectandum, subaudi. Iudicis quidem officium ad multa & varia sua præbet adminicula: nec singula sub Rubrica comprehendi possunt, sed magis attendi per exempla. Vt ecce vēdicat sibi locum iudicis officium, in fructuum percipiendorum restitutione. vt institut. de offic. iud. §. 1. & 3. & impensarum restitutione, vt ff. de pet. hære. l. planè. item in int. resti. danda vel neganda, vt ff. de minor. l. quòd si minor. §. vltimo. & in cautionibus præstandis, vt in sequenti Rubrica continetur: & consimilibus, quæ quisque per ll. sub hac Rubrica positas notare potest, vel inuestigare. Illud tamen sub regula trado: quia ita demū locū sibi vendicat iudicis officium, si non sit specialis: vendicat autem quis dico, quantum ad obligationem, non quantum ad exactionem. Nam etsi specialis actio locum sibi vendicat, tamen locum habet iudicis officium, quo ad executionem, vt ff. de rei vend. l. officium. Ee bene dixi, quantum ad obligationem: quia & per iudicis officium possum dicere aliquem mihi obligatum esse ad restitutionem fructuum, vel consimilium, vt ff. de vsur. l. mora. §. in bonæ fidei. non tamen iudicis officium dico actionem esse: nec enim est formula à iure prodita: est autem actio, id est, formula à iure prodita, vt ff. de fur. l. si seruus nauem, ibi enim Paulus vocat actionem, hypothecariam iuris formulam. Azo, rub. 20.

Ex officio iudicis cautio præstatur.

ff. de iud. l. in omnibus aliquando.
ff. de pet. hær. l. quod in diem.
ff. qui sat. da. co. l. inter omnes.
C. de vsuc. leg. l. aduersus.

Ex officio, &c.] Hæc Rubrica exposita est suprà in illa, Iudicis officium, &c.

Rei retentione consulitur, vt caueatur.

ff. de pig. act. l. si necesse. §. si pigno.

Quando iudices audire debent aliquem.

Melius dixisset, exaudire.

C. de pœn. l. pen.
C. vt nemo priua. l. 2.
ff. de nunc. l. ait prætor.

Quando iudices debeant aliquem audire.] Malè scriptum est, quando: quia semper iudex quemlibet debet audire, sed non quemlibet exaudire: attendere enim debet, vtrum sit iusta petitio, an non: & ita legis adminicula dare, vel denegare legis beneficium, vt suprà est in illa Rubrica, Legis adminicula, & in illa, Qui facit quæ legem, &c.

Maior iudex de his quæ ad sui subditi iurisdictionem spectant, se intromittere non debet: nisi negligens fuerit, vel aliqui ante eum appellati. in Authentic. de eccles. §. sin autem. §. etiamsi. in Autheu. de defen. ciu. in medio tit.

Altero ex causa cessante, poterit cognoscere, quod credo.

ff. de off. procon. l. solent. §. 1.

Minorem iudicem præsente suo superiore, suum posse exercere officium.

C. de donat. l. in hac.

Iudex ex conscientia iudicare debet.

In Aut. de iur. iuran. l. quod anno.
In Instit. de act. §. si vnus.
In Instit. de rer. diuis. §. sed.
C. vt quæ desunt aduo. l. dubium.
C. si min. se hære. absti. l. 3.
C. de test. l. nullum.
C. de iud. l. certum.
C. de cond. indeb. l. 2.
C. de inoffi. don. l. 3.
ff. de confir. tut. l. vtilitatem.
C. qui admit. ad bon. poss. l. post bonorum.
In Decret. 11. q. 1. tunc natura.
C. de fid. instrum. l. apud.
C. quibus ex caus. in poss. l. fine. & l. vlt.
C. si alie. res pi. da. fit. l. 1.
ff. de suspect. tut. l. tutor. §. ne tum.
ff. de accus. l. singuli eadem.
ff. de arbitr. l. qualem.
ff. de in lit. iur. l. in actionibus.
ff. de confes. l. pen.
ff. de iud. l. eum quem. §. iudici.
ff. de adulte. l. 1. §. si vir.

Imò secundum allegata.

C. de eden. l. qui accusare.
ff. de off. præs. l. illud.
In Decret. 2. q. 1. Deus omnipotens.
I. 2. q. 3. intentio.
C. de rei vend. l. res alien.
C. si per vim vel alio modo. l. vlt.
C. de prohib. sequest. pet. l. quot.
C. de iud. eum qui. §. iudicet. l. properandum. §. sed & si quid.
ff. de iud. l. eum qui. §. iudicet.

ff. de re iud.l. à diuo. §. pen.
ff. de mune.& hono.l.rescriptum.§.si quis.
C. de edict. diui Adr. toll.l.vlt.
In Auth. de emph.§ debet. & §.omnibus.

Iudex debet ex conscientia iudicare, & econtrà.] Secundum allegata iudicare debet. Cum quæritur, an iudex debeat iudicare secundum conscientiam suam, in causa ciuili vel criminali, distingue: vtrum notû sit ei tãquã iudici, id est, ratione officij sui: an vt priuato. In primo casu fertur sẽtẽtia secũdũ cõsciẽtiã suam: quæ etiã potest dici allegatio. vt ff. de ser. l.2.& ff. si ser. vend.l. surreptionem. & de minor. 25. anno.l. minor. Quid miri? nónne fert sententiam, secundum testificationes & confessiones, quas nouit vt iudex? & ita potest intelligi hoc generale. Si verò nouit vt priuatus, non debet ferre sententiã secundum conscientiam suam, sed secundum allegata. & ita intelligitur contraria Rubric. Azo. ibidem.

Iudex potest suam sententiam interpretari.

ff de test.l. hæredes.§. si quid.
ff. de prætor. stip. l. 1. in fin.& l. in prætor.
ff. de re iud.l. actor.
ff. de vulg.l. ex facto.

CONTRA.

ff. de appell. ab exequutore.

Iudex potest suam sententiam, &c.] Non ciuilibus cuilibet iudicis sententiam suam corrigere vel interpretari licet, sed his tantum qui sunt illustres, spectabiles, & clarissimi: vt Imperator, Consul, Præfectus vrbis, Patricius, Proconsul, Comes Orientis, Prætor, Præses prouinciæ. & ita intelligitur l. de appell. ab exequutore. & de vulg. & pupill. ex facto. de re. iur.l. Neratius. & de prætor. stipul.l. in prætorijs. Magistratus ergo municipales interpretari non possunt. potest tamen quilibet iudex verba actorum emendare suæ sententiæ: puta si contra artem Grammaticam posuerit verba, & eadem postea velit mutare, sententia eadem remanere potest: cæterùm interpretari licet, vocabuli significationem apertius denotare non potest, nisi sit clarissimus ad minus. Azo, rub. 20.

Iudex non naturam actionis mutare, sed solicitus æquitatem sequi.

ff. de re iud.l. si quis.§. idem. Azo, rub. 20

Interdictionem iuris seruandam.

In Aut. de hær. & fal.§. his igitur.
C. de postula. l. 1.
ff. de iud. l. iudicium.
ff. de verb. ob.l. is cui.
ff. de op. no. nunc.l. de pupillo. §. meminer.
ff. de rei vend.l. qui restituere.
ff. de mili.l. desertorem. §. in bello.
C. vnde vir. l. meminerint.

CONTRA.

C. de iniu. l. merea.
In Aut. de episcopis. §. nullum.
C. quomodo & quando iud.l. eum.
C. commina. epistolas.l. 1. interloquutiones.
ff. de arb.l. sic.§. si arbiter.& §. si plures.
ff. de pecul. quot.
ff. de furt.l. non oportet.
C. si per vim, vel alio modo, nec imperialis.

Interdictionem iudicis esse seruandam.] Cum iudex aliquid statuit vel interdicit, siquidem res non exigat causæ cognitionem, sed quæ voluntatis arbitrium, tenet tamen eius interdictio. & ita intelligitur quod est in ff. de iud.l. iudicium. Si verò exigat causæ cognitionem, siquidem plenam, puta in qualibet causa in qua diffinitiua est ferenda, & pendet ex contentiosa iurisdictione, seruatur iudicis statutum. Si verò plenam adhibuit cognitionem: & ita intelligitur hæc Rubrica, alioquin nõ statur eius interdictioni vel statuto: & ita intelligitur contraria Rubrica, & hoc coll. in C. si per vim vel alio modo. l. vlt. & quomodo & quando iudex.l. ea. Azo, ru. 20.

Præses ex officio suo inter subiectos suos pacem componat.

In Aut. de mand. prin.§. idem.§. deinde.
ff. de off. præsid.l. 3.
ff. de vsuf.l. Licinius rei.§. equis.& l. Iul.
In Decret. 25. perfectis.
In Decret. dis. 40. placuit.
In Lombarda de homicidio, si quis homo liber.

CONTRA.

In Aut. vt litig. iur.§. vlt.

Præsens ex officio suo inter subiectos suos pacem cõponat.] Quilibet iudex ad pacem & concordiam reducere debet partes, si potest, & etiam debet eos cogere: vt ff. de vsucapione.l. si cuius.§. 2. nec obstat quod dicitur in Aut. vt litig. iur.§. vlt. quia referendarij ordinati erant à principe, ad quasdam iussiones complendas. Vnde præcipit Imperator, ne trãsactionibus se immisceant: quia ex prætextu nõ exequerentur iussa: & ita intelligitur hæc Rubri. de his qui ad remp. cuiuslibet ciuitatis administrandam regendámq; eliguntur. quod non est de referendariis. Imò potest non iure communi, sed specialiter, vel non suo iure, sed alieno beneficio, vt ff. de mino. l. præses. Azo, ru. 20.

Quod immoderatum est, iudicis officio moderatur.

C. si cer. pet.l. si pro mutua.
Insi à de similibus. Rub. ex trarietate.
ff. de vsu.& hab.l. diuus.§. vlt.
ff. de pig. act.l. si seruos. in fin.
ff. de verb. ob.l. si ita quis.

Quod immoderatum est, &c.] Hæc Rubrica, cum sequenti, est intelligenda in his quæ per legem certũ modum accipiunt, siue sit bonæ fidei contractus, siue stricti iuris, vt ff. de vsur.l. cum quidam. Et ita intelliguntur hæ Rubric. Quædam verò sunt quæ ex lege non moderantur, sed in infinitum per velle cõtrahentium extenduntur. vt C. de sen. quæ ex eo quod interest. Instit. de inutil. stip.§. alterius. Azo, rub. 20.

Aut perperam gestum.

C. de inoff. tex.l. 3.& in Aut. pen.
C. communia vtriusque iu.l. 2.

Aut perperam, &c.] Hæc Rub. exposita est suprà in illa Rubr. Quod immoderatum.

Suum vel decessoris sui factum iudex mutare potest.

C. de sent. interlocut.l. 1.& 2.
ff. de off. præ.l. illici.§. preces.
ff. de arb.l. qualem proposi.
In Decret. 35. q. 9. quod quis.
ff. de minor.l. per se præses.
ff. de reb. eor. qui sub.l. quamuis.
ff. de re iud.l. quod iussit.
ff. de minor.l. Dini fratres.
In Decret. 30. q. 8. quisquis.

CONTRA.

C.de ſent.& interlocut.l.2.
ff.de off.proconſ.l.vlt.
ff.de minor.l.ait prætor.§.ſi permu.
ff.de quæſt.l.1.in fin.
ff.de pœnis.l.moris.§.iſte diui.
In Decre.20.q.2.qui non.
In Decret.25.q.8.quiſquis.
ff.de re iud.l.iudex.

Suum vel deceſſoris ſui factum iudex mutare poteſt.) Solutio. Iudex ſuum & prædeceſſoris ſui factum mutare poteſt, ſi quod prius factum erat, ipſo iure non tenuit: item ſi tenuit, non tamen fuit diffinitiua ſententia, ſed interlocutoria. Et ita intelligitur contraria Rubrica. Si enim erat ordinarius, alioqui contrà. vt C.quomodo & quando iudex.l.3.& de accuſat.l.4. Si verò à principio tenuit, contrà eſt. vt ff. de re iud.l.Paulus reſpondit.& l.iudex.& C.ſenten. reſcind.non poſſ.l.1.& 2. Et ita intelligitur contraria Rubrica. Azo,rub.20.

Quòd iudex appellationis de fructibus poſsit iudicare, etſi nihil ſit dictum in prima.

C.de ſent.quæ ſi.certa.l.1.
ff.de vſur.l.tutor. Azo,rub.20.

Iudex appellationis debet dicere, primam confirmo, vel infirmo.

ff.de iud.ſolu. l.pen.
C.de appel.eos qui. Azo,rub.20.

Vt ſucceſſor promiſsionem ſui prælati adimpleat.

ff.de iud.l.mortuo.
* l.quando habetur ex facto defuncti.
ff.de fideicom.l.in prin.
ff.de aq.plu.arcend.l.ſi tertius.in fi.
C.ſent.reſc.non poſſe.l.1.
ff.pro ſocio.l.hæres ſocij qui fuit.in fi.
In Decret.11.q.3.ſi epiſcopus au.
In Aut.de iur.iur.animo.in princ.
In Decret.16.q.6.interdum. Azo,rub.20.

Imò quod prædeceſſor remiſit, exigi poteſt.

ff.locati cum.
ff.de public.l.licita.

Vt ſucceſſor prælati, &c) Siquidam prælatus, vel ciuitatis adminiſtrator, ob Eccleſiæ vel ciuitatis vtilitatem permutat, ſucceſſor poteſt inde conueniri, vt ff.ſi cert.pet.l.ciui.& C.de ſacroſan.eccleſ. Aut.hoc ius prior.in fin.& de exerci.l.vltima. Et ita intelligitur hæc Rubrica. Alioquin contrà. & ita intelligitur contraria Rubrica. Azo,rub.20.

Iudex ſummatim & ſolus cognoſcere debet, & ex præſentatione iudicare.

C.de in rem act.ext.l.ſi quis.
ff.de vi bon.rapt.l.2.ſi quis igitur.
ff.de min.l.2.§.1.
C.vt in poſſ.leg.1.
ff.ad exhib.l.3.§.ſciendum.
ff.de præto.ſtip.l.1.§.vlt.
ff.de interrog.act.l.ſi ſine.§.illud.
ff.de vent.in poſſ.mitt.l.1.§.ſi ea quæ.
ff.de Carb.ed.l.Carbo.§.cauſæ.
ff.de lib.agnoſc.l.ſi quis.§.ſed.
ff.ad l.Aquil.lex Aquil.
ff.de re iud.l.a de.§.ſi frater.

ff.quor.appel.non re.l.1.

Iudex ſummatim & ſolus cognoſcere debet, &c.] Hoc ſpeciale eſt in caſibus in Rubric.notatis. aliàs enim pleniſsima eſt facienda cognitio. vt C.de iud.l.iudices. Azo,ru.20.

In dubiis ſententiam non eſſe præcipitandam.

C.de ſen.ex breui.rec.l.2.
ff.de pœn.l.ſi iudica.& l.abſentem.
In Decret.11.q.1.quæro.& 30.q.vlt.nullum.
In Decret.33.q.5.vlt.

In dubiis, &c.] Perpenſo iudicio iudicantem oportet cuncta rimari. vt C.de ſen. ex breuiculo re.l.vlt. nec eſt contra, quod eſt in C.de epiſ.& cler. Authen.clericus quoque. nam etſi breuius ſpacium habeat ad iudicandum, quàm aliàs ſit ſtatutum, vt ff. de off. præſ.vrb.l.2. vel niſi ex voluntate partiũ contingat: non tamen debet præcipitare ſuam ſententiam, ſed cauſa cognita proferre. Similiter reſpondeo ad aliã l.in ff.ad l.Iul.de adult.l.in crimine. Azo,ru.20.

Iudex feſtinanter ſententiare debet.

C.de epiſ.& cler. Authen.clericus.
ff.de dam.infect.l.1.
ff.de irri.rupt.teſt.l.ſi quis.§.enim.
C.de off.præto.l.ſi quis.
ff.ad l.Iul.de adult.in crimine. Azo,ru.20.

Abſque accuſatore iudex poteſt damnare. Generalius dixiſſet, abſque iudiciario ordine.

ff.de off.præto.l.illicitas.& l.3.
In Decret.di.23.in nomine.
C.de teſtib.l.nullum.
C.de donat.l.iubemus.
ff.de ſuſp.tu.l.tutor.§.nunc.
ff.ad l.Iul.de adult.l.2.ſi pu.
In Aut.collat.3.§.hoc quoque.
In Decret.11.q.3.quamuis. Azo,rub.20.

Sine accuſatore non poteſt damnare.

C.de pœn.l.qui ſententia.
ff.de mun.& honor.l.reſcriptum.§.ſi quis.

Abſque accuſatore, &c.] Vt in contraria Rub. continetur. Quæ ergo in hac Rubric.dicuntur, ſpecialia ſunt.

Vna perſona ſuſtinet vicem duarum, & ſic poteſt eſſe teſtis in re ſua.

In Decret.di.21.nunc autem.
In Decret.diſ.23.quod epiſcopus.
ff.de adopt.l.ſi conſul.§.magiſtratus.
ff.de off.præſi.l.2.
ff.de leg.3.l.ſi fundum.§.ſeruo.
ff.de ſtipu.ſeruorum.l.1.§.communis ſeruus.
§.his itaque.
C.de ſeru.com.ma.l.1.
ff.de act.empt.l.nec eſt nouum.
C.de rei vxor.acti.l.rem in præſenti.§. igitur in ſequenti.
ff.de euict.l.ſi emptor.ſi ei cuius.ſed & ſi.
C.qui tut.da.l.poſt credito.§.2.
C.qui pot.in pig.l.3.
ff.de act.& ob.l.qui Stichum.
C.de fideicommiſſ.l.queſtionibus.
ff.de ritu nupt.ſi verò po.& l.4.
ff.de fideiuſſ.l.tutor.
ff.de conſenſu & auct.tut.l.accipientis.
ff.de contrah.empt.l.fiſtulas.
ff.de op.lib.l.ſi libertus. Azo,ru.20.

Iudex in ſua cauſa.

ff.de iud.l.ſi quis ex.

Teſtis

Teſtis in ſua cauſa.
C.de teſta.l.qui teſta. Azo,rub.20.

Nemo gerit vicem duarum perſonarum.
ff.de fideiuſſ.l.quamuis.
ff.de offi.proconſ.l.1.in fin.
ff.ad Treb.l.ille à quo.§. tempeſ. & l.1.§.fuit.
ff.de euict.l.ſi ei cui ven.
ff.de tu.& cur.dand.l.præſes.in prin.
C.de diſtract.pig.l.qui ſub.
C.de ſolut.l.2.
ff.de legat.2.l.cum filiaſ.
ff.de repet.ſed & in ſeruit.§.2.
ff.Vell.l.tutor.
ff.de procur.l.licet.§.vlt.
ff.de off.præſ.l.vlt.
ff.de iud.l.Iulianus.
ff.de pact.l.ſi plures.
C.aſſ.l.vlt.
ff.de admin.tut.l.pupil.§.pupilli.

Vna perſona ſuſtinet,&c.) Poteſt vna breuius dari ſolutio, vt dicam, cum lege vix poſſe vnam perſonam vicem gerere. vt ff.de pact.l.ſi plures. Contingit tamen aliquando, licet difficulter: vt in caſibus in iſta Rubrica notatis. Quod enim fit. vt in Inſtit. de vſu & hab.§.item his, vel dic non contingere, niſi ſucceſsionis iure, vt ff.de act.empr.l.non eſt nouum.& de fid.inſtrum.l.4. Si tamen ex eo non fiat contra l. vt ff.de iud.l.Iul.& C.ne quis in ſua cauſa.l.1. vel niſi in his, quæ in voluntaria iuriſdictione conſiſtunt, vt ff.de off.præſ.l.2. vel niſi ex voluntate partium contingat. vt C.de fideicommiſſ.l. quæſtionem. vel niſi in ſeruo, ratione domini, quod duo in eo habeant, vt ff.de ſeruo.ſtipulat.l.1.§.communis, vel niſi fauor libertatis interueniat, vt C.de ſeruo comm. ma.l.1. §.his, vel niſi ſine alterius incommodo fiat, vt ff.de contrahend.empt. l. fiſtulas. §.1.& 2. nec eſt contra, quod legitur ff.de auto. tut.l.accipientis: quia vbi non in eadem cauſa fungitur vice actoris & rei, ſed in diuerſis, puta Rubrica pro pupillo, in vno agit pro eodem in alia cauſa, & in contentioſa, aliquando non principaliter, ſed ſecundariò, vt ff.de iudic. l.ſi quis ex.nec pro ſe fert, ſed pro ſua iuriſdictione: vt in legatario videri poteſt, vt ff. de teſtamentis.l. qui teſtamentum.

Aduectio.

Imò diſtinguo, an ſint duo repugnantia officia: & tūc ab vno geri non poſſunt, vel non: & tunc poſſunt vel non: & tunc poſſunt, præterquam in contentioſa iuriſdictione. Azo,rub.20.

Iudicem datum in tempus ſucceſſoris durare.
ff.de iud.l.venditor.§.iudices. Azo,ru.20.

Quos poteſt prætor ſua iuriſdictione compeſcere, non debet pati rixari.
ff.de vſuf.l.ſi com.§.de præteritis. Azo,ru.20.

Poteſt iudex damnare, vt quid in futurum præſtetur: quia tractatus futuri temporis pertinet ad eum in cauendo, & re principali.
ff.de vſur.l.1.§.1.
ff.de ſer.ven.l.egi barum.
ff.de vſufr.l.peu.in fin.
ff.de aqua plu.arc.l.at eæ.§.vlt.
ff.de ſenten.l.quæ ſine cauſa quam.l.1.
C.de don.l.ſancimus.§.ſi quis.
ff.de pœn.l.moris.
ff.de vſufr.l.1.

Poteſt iudex,&c.) Etiam ſuper iure futuri temporis poteſt iudex formare ſententiam, ſi tamen cauſa præceſsit vel legati, vel cuiuslibet cōuentionis: quia ſuis temporib. debent fieri ſolutiones: nec agitur vt ſtatim ſoluantur: hoc enim non poteſt fieri. vt ff.de iud.l.nō quemadmodum. ſed vt in futuro ſuo tēpore fiat ſolutio, nec oportet eum cui debetur, de iure ſuo ſingulis annis proteſtari, id eſt, petere, & de calūnia iurare, vt C.de præſcr.30.ann.l.malè. Et ita intelligitur hæc Rubri. Vbi autem nulla cauſa præceſsit, non poteſt id fieri, & ita loquitur in ff.de vſufru.l.1. nemo poteſt in cauſa eſſe iudex. Azo,rub.20.

Secus in vſuris: nec enim pertinent ad eum.
ff.de vſur.l.1. I.de ſe ſuiſque.Rub.

Secus in vſur.&c.) Suprà proxima Rubrica expoſuit hanc Rubricam.

Epiſcopus à ſubiectis annua non exigat.
In Decret.16.q.prædicator de crimine quis poteſt. Azo,ru.20.

¶ Iudex alterius territorij, non poteſt mittere executioni ſententiam ab alio iudice latam, niſi ad literas, & requiſitionem iudicis, qui eam tulit. text.eſt, quem ibi notat Angel. in l.properandum.§. ſin autem reus.C.de iudic.vbi Pau. Et vide Hiſpane l.j.titu.xxvij.part.iij.

Limita duobus modis, vt per Iaſo.ibi, & vide Alexan. quem ipſe Iaſo.non refert in l.à diuo Pio.§.ſententiam.ff.de re iudic.vbi ponit dictas duas limitationes. B.Dias re.368.

¶ Iudex ab intereſſe, inuito actore reum abſoluere poteſt, cum fauore rei talis ſolutio introducta ſit. l.ſtipulationes non diuidūtur.§. Celſus. ff. de verb. obliga.& not.Bal.in l.vnic.C.de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.

Primò fallit, propter prætoris mortui contemptam auctoritatem.ff.de oper.noui nuntiatione.l.ſtipulatio.§.ſiue.

Secundò fallit propter rigorem iudiciorum conſeruandum.ff.de procu.l.non cogen.§.Sabinus.

Tertiò fallit propter publicam vtilitatem, ſaltem ſecundariò vt in ſcriptore, qui promiſit ſcribere libros legum, vel medicinæ vel alios ſimiles, non vnā cantilenam: nam iſte ſcriptor poteſt in compedibus poni, vt d.§.ſiue.

Quartò fallit ſi ſuper ipſo facto eſt appoſitum iuramentum. ff.de condic. ob cauſam.l.ſi pecuniam.in principio.in gl.parua.

Quintò fallit, ſi debet fieri aliquod opus pium, vel ad honorem Dei: putà ſepulchrum, vel capella: vt l.fideicōmiſſa.de leg. iij. & has fallentias ponit Bal.in d.l.j.C.de ſentent. quæ pro eo quod intereſt. poſt med.in verſi.modò quæritur. B.Soc.re.241.

¶ Iudex de actis geſtis in cauſa teſtificari poteſt. tex.eſt & gloſ.& Doct.in c. cùm à nobis.extrà, de teſti.& ibi Ioan. Cald.& Bartol.& Bal.in l. ne in arbitris.C.de arbitris.

Primò fallit tamen in caſibus, de quibus per Cano.in in d.c.cùm à nobis. Et primò fallit, quando non ad probandum, ſed ad formationem & præſumptionem inducendam produceretur: cum ad hoc induci poſſit, per id quod habetur xviij.diſtinct, cum ſimilis.& hoc modo poteſt intelligi c.non ſine.extrà, de arbitr.ſecundum vnum intellectum.

Secundò fallit, quando induceretur de voluntate partium: cum tunc induci poſsit.& probatur per c. Romana de teſtib.in vj.

Tertiò fallit, quando induceretur ad teſtificandum non pro ipſo actu geſto, ſed contra ipſum: cum tūc

posſit teſtificari, vt d.c.non ſine.ſecundum alium intellectum.

Quartò fallit, quando non induceretur ad teſtificandum ſuper eo, quod non venit ad teſtimonium, ſed ad iuſtificandum quod fecerunt: nec in eis poteſt adſcribi laus aut vituperium: cum tunc teſtificari poſſit, per not.in d.capi.inter dilectos.de fid.inſtrumentorum.

Quintò fallit, quando induceretur ad teſtificandum in defectum aliorum: cum tunc teſtificari poſsit, per not.in dictis iuribus: vt voluit Nico.in d.c.cùm à nobis extrà, de teſt.ad hoc adde quod habetur in c.j.& c.peruenit.extrà, de teſt.cogen.B.Soc.re.247.

¶ IVDEX cuius arbitrio aliquo caſu pœna eſt relicta, poteſt vſque ad pœnam mortis arbitrari. gloſ. eſt ſing.§.in ſumma.Iuſtit.de iniu. verbo, extraordina.quam ſequitur Abb.in c.ex literis, de conſt.& in c.cum te Æ.B.de re iudic. Bart.in l.fi.ff. vbi pupil. educa. deb. quam etiam ſequitur Præpo. in c.ij.de ſponſa duorum.ex qua dicit notabiliter, referendo Anto.quòd ſecundum qualitatem perſonarum, poterit iudex punire eum, qui duas vxores accepit in pœnam mortis: puta quia ignobilis accepit nobilem, cum aliam haberet.

Limita iſtam concluſionem tripliciter, vt per Felin.in c.inquiſitionis, de accuſatio. vbi de veritate illius gloſſ.& vide eundem Felin.in c.ex literis.de conſti. & ponit quinque declarationes circa eam, & vide ibi Decium, qui etiam ponit viij.declarationes.

Iudex ſecularis.vide infrà in verbo, matrimonij. Ber. Dias re.379.

¶ IVDEX ſi aſsignauit terminum partibus dierum 15. ad probandum, & probatum habendũ, an ante terminũ probatio fieri debeat. Tu tene quòd ſic, quia, lapſo termino dierum 15. cenſetur concluſum in cauſa.iſta fuit opinio Abba.Inno.& aliorum doct. in c.licet cauſam, de probat.& ibi Deci.in d.c.n.139. Inno.in c.ſuper eo.il j. de appellatio. Ita quòd inſtrumenta poſt terminũ produci nullo modo poſſunt per partes, prout Bal.in c.paſtoralis.ver. & no. de cauſa poſſeſ.& propriet.Bal. ſingul.in l.ij.verſic, item facit.C.vt lit.pend.item in l.ſi quando.in vj.q. C.de reſt.Dom.in c.fi.de elec.in vj.& xx.diſt.c.ſi Roma.l.j.§.& generaliter.ff.de leg.præſtand.

Amplia j.etiam ſi aſsignatus fuiſſet terminus ad probandũ, & probatũ habendũ per omne genus probationis.Ita quod decurſo termino nullæ aliæ probatione admitterentur.Ita Abb.Fel.Bal.& Dec.in in d.c.licet cauſam.nu.140.& Anto. de But.de probat.quod not.& tene menti.

Fallit j.quando vna ex partibus vellet conſtare per confeſsioné extraiudicialem factam præſente parte cum cauſa, quia tunc etiam poſt aſsignationem termini poſſet pars admitti ad talé probationem faciendam.Ita Afflict.deciſ.cv.nu.4.l.cum de indebito.§.fin.ff.de probat.gl. magna.c.teſtes.iij.q.ix.& Doc.in c.licet cauſam.de probat.&ibi Dec.nu.141. Bal.in rub.C.de probat. Ego aliter probo.Marant. in rub.de confeſſ.nu.23.de ordi.præceden.gl.not.in c.j.de confeſſ.in vj. in verſ.aduerſarij, vbi admittitur probatio per confeſsionem partis poſt concluſum in cauſa, ſecundum Cardi. in clem.j.xciij.q. de cauſa poſſ.& propriet.Alex.conſ.xxxiiij.circa medium.iij.vol.vox, ſcriptura, nomen ſacrũ, confeſſio, viſus, probationem facit, vt Bal.in rub. C.de prob. nu.5.in hac difficultate, an poſt aſsignationem termini, ſeu concluſ.in cauſa poſsit iudex admittere partem ad proband.vide d. Dec.in ca.de quo vult Deo.nu.42.de iudic.& not. I.Nouel.reg.38.

Iudex lata ſententia non poteſt illam emendare, corrigere, vel mutare.l.poſteaquam iudex.ff.de re iud. l.mortis.§.iſtæ ferè.ff.de pen.& Bar.in l.j.ff.ad Turpill.Barto.& docto.in l.actorũ.ff.de re iudica.Ratio eſt, quia lata ſentẽtia illico ius eſt quęſitum parti, in cuius quidem fauorem lata ſententia, adeo quod eam mutare non poteſt, ad eius prejudicium. Alex.conſi.118.num.12.vol.iij.& in princ.vol.conſi. xcviij.in c.ferè omnis.nu.1.3.& 5.

Amplia j.etiam ſi ſententia haberet multa capita, ſeu capitula, quia ſententia eſt corpus indiuiduum, & lata non poteſt in aliqua ſui parte corrigi. Roma. conſ.cxcv.in fi. Bart. Bald.Ang.Cyn.in l.ij. C. de re iudic.glo.in c.ſi quis pluribus.in verſ. quædam.ij.q. vj.Card.conſ.74.& Tiraquel.de vtroque retract.ad fi.nu.142.

Amplia ij.etiam ſuper annexis, connexis, & dependentiis, quia idem debet eſſe iudicium.c.j.de poſt. prælatorum, & Abb.in c.penult.de ſenten.excommun. quod eſt quando ratio vnius non poteſt diſcerni ſine alio, ſecundum Felin.& Butr.in c.cum inter.nu. 7.verſi.& dicunt hic, & doct.in l.Paulus.il primo, de re iudic.Alex.conſi.119.iij. vol.verſ. non obſtat.& l. in hoc iudicio.ff.famil.erciſ.

Fallit in ſententia arbitri, qui poteſt in continenti illam mutare.ita Spec.in titu.de arbitro.§.ſequitur. nu.62.licet Bal. in l.quia arbit.ij. lect.numer.1. ff.de arbitr. aliter ſentiat, ſed pond.rex.in l.ij. C.de ſent. ex per.reci.quia paria ſunt aliquid tempore ſententiæ fieri vel incontinenti fieri. Iaſ. in l.is, apud.C. de eden.quia quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe.vt l.lecta.ff.ſi cer.pet.& l.peten. C.de pact. Afflic. deciſ.73.numero 2.& Bal.in l.j.C.de oper.lib.Salyc. in l.ſi ſocietatem.num.5.ff.pro ſoc.In.in c.literis, de off.deleg.Tiraq.in tract.de vtro.retrac.§.viij.gl.vij. nu.7.fiſt.

Fallit in tribus caſibus, de quibus in gl.d.l.ij. C.de ſenten.ex per.reci.quos vide & conſidera.

Fallit etiam circa acceſſoria, quia iudex lata ſententia poteſt eadem die ſupplere circa acceſſoria.c.cum appellat.friuolis. de appel.in vj.glo.in verſ. eadem die, & Rom.ſing.592.inci.dicit Paul. Aret.in §.omnium.nu.2.iuſti.de actioni. vbi plura allegat, quæ ſuprà vide. Ia.Nouel.reg.38.

¶ IVDEX ad hoc vt ad primum, & ſecundũ decretum peruenire poſsit, neceſſe eſt ꝙ reus latitet: vt not.in l.cum proponas.C.de bon.aut.iud.poſsid.

Primò fallit, vbi agitur contra reum damnatum, & iudex peruenire vult ad executionem ſententiæ: quia iſto caſu non eſt neceſſe, vt l.properandum.§.ſin autem reus.C.de iud.& per not.in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iudic.

Secundò fallit in eo, qui eſt abſens cauſa reipublicæ, & doloſè: quia non eſt neceſſe quòd latitet: vt in l. eum, qui.la prima.ff.de reb.aut.iud.poſsid.

Tertiò fallit in debitore fiſci: quia poteſt perueniri ad primum, ſiue ſecundum decretum abſque eo quòd latitet reus: vt eſt caſus in l.prima.C.ſi propter publicas penſitat. B.Soc.re.242.

¶ IVDEX ad quem, non inhibet iudici à quo, ſed prius debet præmittere cognitionem vtrum appellatio ſit recipienda: & ſi eam recipit veluti emiſſam ex probabili cauſa, poterit poſtea inhibere iudici à quo, ne procedat.text.in c. Romana.§.quòd ſi obijciatur.de appel.lib.vj.iuncto Io.in c.dilectus.

lo ij. de rescriptis. Istud dictum sequitur Compostella.& communiter alij ibi. Bald.in addit. ad Specul.titul.de appel.versicu.per appellationem ab interlocutoria.idem tenent domini de Rota in decis. ccccxij.in nouis.incip. item si appellatur.tit.de appellat.& eod.tit.decis.vij.in antiquis.

Limita quadrupliciter vt per Fel.in d.c. dilectus. lo ij. B.Dias reg.365.

¶ Iudex causam in sententia exprimere non debet. l.in summa.ff. de re iudic.& ita dicit gl.in l.si me,& Titium.ff.de except.rei iudic.

Primò fallit, vbi victus absoluitur ab expensis: nam in illa absolutoria debet exprimi causa, vt est no.tex. in authent.post vsuc.C.de ind.

Secundò fallit in sententia absolutoria ab obseruatione iudicij.l.properandum.§.illo.C.de iudiciis.&ita tenet Ant.de But.in c.examinata.de iudic.

Tertiò fallit, vbi sententia fertur contra actorem, qui habet fundatam intentionem suam in aliqua causa superueniente,& fertur sententia pro reo: vt quia soluit pendente iudicio:nam tunc debet reus absolui expressa causa, quia soluit:vt probatur per glo. in l.vtique.de rei vendi.& potest iudex in sententia adiicere,secundum Angel.in l.absoluimus. quia soluit,pendente iudicio, in quo erat condemnatus nisi soluisset.

Quartò fallit,quando sententia esset lata expressa falsa causa:quia iudex appellationis si reperiat causam expressam esse falsam, & reperiatur alia causa vera,propter quam sententia debeat infirmari,tūc debebit exprimere causam veram in sententia sua iudex appellationis.glo.est sing.secundum Angel. in fi.ff.quod cum eo.

Quintò fallit in sententiis Cardinalium:quia communiter Cardinales reddunt causam sententiarum,secundum Hostien.in c.Cardinalibus.vt ibi refert Io. Andr.in versic.fin.in nouel.& vide per Floren.in hac materia in l.aduer.in princip. ff.si mens. fals.mod. dixerit.

Sextò fallit,quando sententia est pro parte condemnatoria:quia debet intus inseri ratio, quare potiùs pronuncietur in vno capitulo,quàm in alia. ita dicit Bal.in c.cum olim.de præscript.

Septimò fallit,quando quis absoluitur propter ineptam petitionem:vt in c.examinata.de iud. in vol. Gregor.

Octauò fallit ,quando quis absoluitur propter ineptam petitionem,& iudex recedit à iure communi. l.sciendum.de appel.recip.

Nonò fallit,quando iudex absoluit eo quia non possidet,ne posteà actori agenti de noua possessione, exceptio rei iudicatæ obstet,vt in c.pe.de excep.

Decimò fallit in sententia excommunicationis,vt in c.medicinalis.de sententia excommunicationis. & in c.sacro.eod.tit.

Vndecimò fallit in causa criminali. lege, præses.ff.de pœnis.

Duodecimò fallit, vbi sine expressione causæ sententia est in certa.l.ij.§. ignominia.de iis,qui not. insa. & Specul. in tit. de sentent.§.quod autem. prope finem.& has quinque fallen.& alias ponit Bal.in c. sicut.de re iudic.

Decimotertiò fallit in sententia, in qua oritur regressus de euictione:quia debet exprimi causa concludens in primo regressu.item debet constare quod emptor succubuit propter malam causam,nō propter culpam. ita dicit Bald.in cap.ficut à nobis.de re iudicata.

Decimoquartò fallit,quia si appareat quòd quis habet bonam causam: licet male egerit, iudex debet illā actionem bonam in sua sententia reseruare, ita dicitur in leg.clandestina.ff.qui potiores in pignore habean.

Decimoquintò fallit in causa appellationis: vt in c.sicut.de re iudic.& ibi per glos.

Decimosextò fallit ,quando sententia fertur contra eum,qui habet fundatam intentionem suam.glossa est in l.vtique.ff. de re iudicata. & ibi hoc notat Bald.vt patet in alia rubrica,& vt suprà dixi in tertia fallentia. B.Socin.re.254.

¶ Iudex in causa Ciuili debet recipere testes per se, & non per alium.Bald.c.si qui testium. de testib.gl. l.hac consultissima.§.fin.in verb.depositionem. C. qui test.fac.pos.

Fallit,quando est talis casus, quòd testes non possunt examinari per iudicem.Batt.

Fallit,quando iudex vult cogi ad repellendum. Paul. Castr.d.l.vbi pactum. Dias re.358.

¶ Iudex in causa criminali examinationem testium regulariter committere non debet, secundum Bal. & Saly.in authen. apud eloquentissimum.post rex. & Cyn. ibi.C.de fide instr.& habes gl.in verbo ciuili,in clem.prima,vbi tex.de off.del eg.

Amplia, etiam consuetudine in contrarium existente,gl.2.c.testes.3.q.9.

Fallit,quando persona examinanda non posset venire ad iudicem si iudex esset persona multum honorata.tex.c.ij.de indic.nu.6.

Fallit, quando agitur de crimine per viam exceptionis.Anchar.c.ij.§.testes.de testib.in vj.

Fallit in Papa.Specul.tit.de teste.§. nunc tractandum. S.Ian.re.151.

Regula est secundum Iaso. in l.is,apud quem.C.de eden.quòd iudex per suam interlocutoriam casu quo aliquid non fecero intra terminum mihi assignatum ad aliquid faciendum non potest ius mihi quæsitum auferre: nisi bis me moueat , durante termino, vide illationem ibidem, quam facit.F. Turzan.

¶ Iudex in causa propria* qnis minime e sse potest. l.j.C.ne quis in sua causa ius sibi dicat. B.Soc.

Additio.

* Propria. Adde Felyn.in c.cum venissent .in fine , de iudiciis. B.Vad.

Amplia, quòd sicut quis iudex in causa propria esse non potest,ita nec arbiter esse potest.tex.est in l.penult.de arbit.facit regul.l.j.ff.eod.quod est verum, vt arbiter,sed bene vt arbitrator.l.si liber tus.ff.de operis libertorum.

Primò fallit, quando agitur, vtrum sit competens. l.si quis ex aliena.ff.de iudi.& Paul.in d.l.j.

Secundò fallit,quia quis potest arbitrari in causa propria:vt est glos.sing.xxj.dist.can.tunc autem.in versic.aut ex ore.

Tertiò fallit,vt ponit Ant.de But. aliquot casus in c nostri.de elect.

Quartò fallit, quia ciuitas potest condere statutum & priuilegiū maximè vt in causis suis summariè procedatur,vt dicit Bald.in l.prima. C.quorum appellat.non recipiuntur.

Quintò fallit in casibus nonnullis aliis positis per Iasonem in l.qui iurisdictioni.de iurisd. omnium iudicum. B.Soc.re.243.

¶ Iudex causa sua * aut liberorum,seu suorum fami

liarinm, quis regulariter esse non potest.l. qui iurisdictioni.ff. de iurisdicti. omnium iudicum. Bartho l. Socin.

ADDITIO.

* Sua. Vide Felin. in c. cum venissent. de iud. in fin.& Ias. in d.l. quidin. Bened. Vad.

Primò fallit in iurisdictione voluntaria: vt l. si consul. ff. de adopt.l. apud filium. aliàs est l.j.ff. de offi. præs. & ideo quis sua causa potest filium coram se emancipare. d.l. si consul.

Secundò fallit, quando actio esset tempore peritura: vt puta: quia esset periculum in mora: & tunc permittitur ei cognoscere vsque ad lit. contest. & sic quousque perpetuetur actio: vt tenet. glos. in dict. leg. qui iurisdictioni. in verbo testis. pro quo facit quod habetur in l. sed si restituatur. versic. sed cum duo.ff. de iudic. & tenet Ludouicus de Roma in l. si verò. in §. de viro. in secunda fallen. ff. solu. matrimonio.

Tertiò fallit in breuibus & leuibus causis ratione paruitatis suæ.l. senatus.ff. de officio præsi. facit quod tenet Ludou. de Roma in §. de viro. in v. fal. de paruitate rei.

Quartò fallit, vbi consuetudo disponeret quòd possit esse iudex in facto proprio: per text. notabilem in c.j. de pœnis. quod videtur mirabile quòd talis consuetudo valeat tribuens facilitatem & occasionem delinquendi. in c. non putauimus. de consu. libro vj.

Quintò fallit, si inter litigantes consanguineos sit paritas affectionis respectu iudicis, vt in l. non solùm. ff. de ritu nupt. & in c. postremò. de appel. in gl. in c. eum R. canonicus. de officio delegati. & iij. quæst. v. c. primo. vbi loquitur de testamen. per Lud. de Roma in d. §. de veri. in xviij. fallen.

Septimò fallit, si conuenirentur liberi, vel alij coram parte officiali: nam si actor confidit de eo non est deneganda iurisdictio, secundum Ioan. de Imo. in d.l. qui iurisdict. sicut aliàs ratione inimicitiæ quis repellitur à testimonio, & tamen si inimicus vult inducere in testem suum inimicum potest: vt probatur in principio ibi barbaricæ gentis.

Septimò fallit, vbi persona iudi. esset talis, quòd omnis suspicio verisimilis cessaret: vt si esset monachus, ita dixit Speculator in titulo, de iudice delegato. §. supetest. versiculo, si non est consanguineus. arg.l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mi. & in l.j. in princ. ff. de testibus.

Octauò fallit in iudice delegato, secundum glos. in l.j. ff. de iudi. ratio differentiæ est: quia ordinarius non potest recusari tanquam suspectus de iure ciuili, vt in l. nemo. & ibi not. C. de iur. omn. iudic. & ideo grauissimum fuisset quòd talis posset recusari, sed delegatus tanquam suspectus bene posset recusari. vt l. apertissimi. & ibi plenè nota. C. de iud. & in authent. ibi posita. & ideo poterit esse index: vt tenent Barto. & Bald. in l. qui iurisdictioni. eodem titu.

Nonò fallit in officiali, putà notario vel assessore, qui deliquit in officio: quoniam ille cuius fuit ipse officialis potest esse iudex & ab eius sententia non poterit appellari: vt est text. in l. nulli. C. quorum appel. non recip. & ij. quæstio. v. nulli. quod ita intelligit Bartol. & Angel. in d.l. nulli. post antiquos, & not. Specu. in titu. de competentis iudicis aditione. §. sequitur. versic. in materia reliqua. vide per Specu. in d. §. excipitur. versicu. item quia maritus. & per eundem in titu. de remiss. §.j. & vide per glos. & doct. in d.c. postremo. de appel. vbi habetur vsque ad quem gradum consanguinitatis prohibeatur quis iudex inter suos. & vide per Barto. in d.l. qui iurisdictio. & per doct. post glos. in c. mutuante. de offic. deleg. plura inter cætera tangit ibi Car. & Imo. an consanguineus consanguinei mei prohibeatur esse iudex in causa mea, quemadmodum & meus consanguineus, se remittunt ad no. in cap. postremò, ad quod facit, quod not. per Bald. in l.j. C. si quacunque præd. po. vel ad eum pert. & Cyn. & Baldus in l. si quis. C. de testibus. in vltima columna, vbi tenent quòd non solum inimicus meus, sed etiam amicus inimici reddatur suspectus. ad quod facit text. in l.j. §. patronus. in verbo, inimicus. ff. de offic. præf. vrb. & in l. liberi. C. de inof. testam. B. Soc. reg. 250.

¶ IVDEX in casu, lata sententia, pœnam regulariter moderare non potest, secundum Innocentium: quem retuli suprà in quarta fallen. præmissæ regulæ cxliiij.

Fallit in causa hæresis, secundum Gemi. in §. notandum. ij. quæst. iiij. & in cap. commissi. §. fin. de hære. in sexto.

Fallit in foro pœnitentiali, secundum gloss. cap. super his. de vo. vbi Anto. S. Ia. re. 146.

¶ IVDEX, de qua re cognouerit, de ea pronuntiare debet: vt in c. cum super. extrà, de cau. pos. & propriet. & l. de qua re. ff. de iudic.

Primò fallit hæc regula in quamplurimis casibus, de quibus per glos. in d.c. cum super. circa quæ vide & not. in c.j. de postu. præl. in vj.

Secundò fallit vltra glos. in causa criminali patricij consultoris, & multorum similium: vt C. vbi senatores vel clarissimi.

Tertiò fallit in priuilegiis sedis Apost. extrà, de iu. c. cum venissent.

Quartò fallit propter appellationem, & recusationem, vel reuocationem: pronunciare enim potest iudex, qui cognouit. extrà de appel. c. dilectus. c. secundo requiris. & c. intimasti. & extrà vt lite pendente. c. ecclesia. el ij. secundum Io. Andr. in d.c. cum super. secundum quem fallit ibi in c. constitutus. e. ij. de appel. B. Soc. re. 246.

¶ IVDEX an debeat iudicare secundum conscientiã, vel allegata & probata. Et dic secundum allegata & probata. glo. est in c.j. in ver. contra. de re iudica. in vj. Barto. in l. illicitas. §.j. de off. præsid. Cyn. in l. vnic. C. vt quæ desunt aduo. Ioan. Pet. Sen. consilio lix. in fin. consi. criminali. Ias. in l. fine nostrum. nom. 9. ff. de in lit. iurand. Deci. in rubrica de iudic. numero 15. vbi dicit, quòd iudex debet adhibere fidem, testibus & instrumentis, & secundum allegata & probata iudicare, Bal. in c.j. §. sacramentum, in fine. de consuet. recti fendi. in vsi. feu. vbi tenet, quòd episcopus debet iudicare secũdum allegata & probata, & non secundum propriam conscientiã quæ fallitur, & decipi potest, secundum Glo. in c.j. de re iudic. Thom. de Aquino ij. q. lxvij. arti. ij. quæ communis Theol. cauo. & leg. Alexa. consi. ccxxv. num. 19. vol. vj. Lucas de Penna in l. quicunque. nu. 16. C. de tabular. scribis. l. x.

Fallit, quando super iudicandis iudex haberet probabilẽ dubitationem, quia eo casu potest illam cõmittere consul. iurisperiti delegãdi per ordinarium, secundum Deci. in c. intimasti, nu. 5. & 6. de appel. Ang. in l. ij. C. de sent. ex pericul. recitand. Bald. in l. non sine

ne.in prin.C.de bonis quæ lib.& ibi Cyn.

Fallit etiam quando iudex ex causa vult committere caussam cõs.sapiẽtis, quia illã etiã inuitis partibus committere potest,& tenet commissio, secundum Innoc.in c.super quæstionum.de offi.d eleg.Ang.in l.2.C.de senten.ex pericul.rec.Deci.in c.vt debitus honor.num.55.de appel.

Fallit etiam quando homo habet timorem conscientiæ suæ, in conspectu Dei: qui enim in non iudicando contra conscientiam timet dominum, is in iustum inueniet iudicium, & quasi lumen accendet,& hic est timor filialis & castus, & non errat, vt 23.q.6.in fine.vnde bonarum mentium est timere culpam, vbi culpa minimè reperitur.cap.consilium.de obser.ieiun.

Fallit etiam, quando iudex iudicat non tanquam ipse, sed tanquam lex, quia iudex obsequitur legi, sequens merita probatorum, quæ in nullo repugnare videtur meritis conscientiæ suæ, nec peccat si facit contra conscientiam suam, quia id facit non tanquam ipse, sed tanquam alius.2.q.3.c.custodi.

Fallit itidem in causa criminali, quia iudex debet sequi conscientiam suam, secundum Innoc.in c.pastoralis.§.quia vero.in glos.in versi.tenetur, & ibi Abb.de offic.delega.Angel.in l.à diuo Pio.ff.de re iud.Anch.in ca.1.de sent.& re iudi.in 6.& latè Feli. in d.§.quia verò, vt suprà allega. cum aliis limit. I.Nouel.reg.49.

¶ Iudex si dixerit in sententia, viso libello, visa litis contestatione, confessione, ac testibus examinatis non ei creditur nisi aliter probetur secundum Abba.in consil.7.tria circa primum. & consil. 18.io causa,& quæstione.volum.2.Barba.in c. cum in iure.de offi.deleg.Inno. in cap.quoniam contra.de probat.Dec.in l.is apud quem.num.34.C.de edeu.

Amplia, vt nec etiam notario credatur asserenti Titium testem iurasse, nisi aliter constet de iuramento.Ita Old.cons. ccexxiij. circa primum, & Federic.de Sen.consil.cxciij.& Flor.in l.lege Iulia. ff.de testibus.

Fallit in sẽtẽtia Põtificis quia assertioni & dicto suo creditur absque alia probatione: vt clem.j.de probat.& in c.cum à nobis, de testibus,& Anch.consi. 301.viso diligenter.num.2.

Fallit 2.in Cardinali, ita est tex.in c. nobilissimus. 62. distincti.& ibi glos.Ang. in l.quæcunque. §.fin.ff.de publi.

Fallit 3.in bono viro,& in persona legalissima.ita probat text.in d.cap.nobilissimus.62.distin.Deci.in l.si quis in conscribendo.num.10.C.de pact.Felin.in c. 4.de præsump.

Fallit 4.in iudice asserente rem notoriam, cum notorium releuat quem ab onere probandi, licet nõ ab onere proponendi,& ita secundum glo. in cle. appellanti, in vers.alias, de appel.

Fallit 5.in allegante iuris præsumptionem, cum iuris præsumptio sit liquidissima probatio, adeo quòd transfert onus probandi in aduersarium, ita dicit glo.no.in l.si tutor petitus.C.de pericu.tut.Cæpo. cons.33.incip.multa possent.

Fallit 6.in iis, quæ concernunt euidentem vtilitatem,& commoditatem ius dicentis, scilicet Papæ, Imperatoria,& aliorum principum, coram quibus non seruantur iuris regulæ, secundum Benedic. in repet.ca. Raynu.ante fin.versic.vnde restat.de test. Bo.q.xlij.nu.19.Bald.consi. cccexviij. vers.& ideo. volu.3.& not.quòd iudex ordinarius nullo modo potest esse arbiter inter litigantes, sed bene arbitrator secundum cõmuniter docto.& præsertim Salyc.in l.si qui ex consensu. C. de episcop. audient. & ibi Bal.Cyn.Odof.& Bar. in l. sed si in seruum. §. si quis.ff.de arbi.& Guid.Pap.q.69. in princ. Blanc. in suo trac.de compromi.necess.q.a.nn.41.vbi hanc difficultatem examinat. I.Nouel.re.42.

¶ Iudex deponitur, & prælatus pro modico.c.quicunque.17.q.4.c.per tuas.de simon.l.1.ff.de reb.eorum item cone.vt quis incidat in pœnam si vnus etiam denariua deesset in solutione pœnæ, Ias.l.sancimus.nu.8.C.de iudiciis.Bald.c. conquerente. de rest.spo.Dec.cons.34. Med.re.5.

¶ Iudex ecclesiasticus non potest inhibere iudici seculari, nisi parte citata: notat Anto.& cano.in c. cuam.de ordin.cognitio.& hanc dicit magis communem sententiam Alexand.in l. 4. §. condemnatum.ff.de re iudic.idem in l.Titia.in fin.ff. solut.matrimonio.& vtrobique refert plures Docto. Hoc etiam tenet Ias.in l.si opus.ff.de noui oper.nuntia. qui etiam varia loca describit, vbi hæc sonetur opinio, licet aliquos Doct.tenentes contrarium referat:& idem Iaso. in l.nec quicqnam. §.vbi decretum.ff. de offic.Proconsul.& sequitur etiam Ferra. cautela 28.

Limita primò, vt per Iaso.in l.ab administratione. C. de lega. cuius limitationem refert Ferrat. vbi suprà.

Secundò limita, quando iudex ecclesiasticus inhiberet ex officio suo, vt voluit Alexand. in consi. ix. in 4.volum.incipit d.consil.præstantissime doctor. & refert Ferrat.vbi suprà,& ponit etiam Iaso in lectura l.admonendi.ff. de iureiurand. & in repet. B.Dias reg.376.

¶ Iudex ex causa potest mutare omnem dilationẽ legalem: notat Barto. in l.2. ff.de re iudic.vbi vide Imo.Roma.& Alexand.& Butr. in cap. 2.de dilat. & probatur in d.l.2.iuncto cap.quo ad consultatio nem.de re iudic.& in c.personas.de appel.

Limita octo modis, vt per Felin.in ca. cum sit Romana.de appel.& in materia huius regulę vide Ripam in d.l. 2. ff. de re iudic. vbi ponit pro regula conclusionem negatiuam, contrariam huic regulæ, & limitat sex modis, & postea limitat istam regulam dupliciter, limitando opinionem Barto. ibi. B.Dias reg.378.

¶ Iudex ex causa potest pœnam à iure statutã moderare.text.est in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de is qui not.infam.not.Inn.in ca.qualiter, & quando. el 2.de accus.text.glo.& Bal.in l. & si seuerior. C. in quib.caus.infam.irroga.

Limita istam regulam 6.modis, vt per Felin. in dicto ca.qualiter,& quando.in §.ad corrigendo2.& vide apud eum ibidem, septem causas iustas alterandi pœnam. B.Dias re.371.

¶ Iudex ex pluribus pœnis vnam eligens non potest ad aliam redire.

Fallit in magnitudine delicti, Innoc.c.1.de constit.

Fallit, quando procederetur ex præsumptionibus. Bal.l.sciant cuncti.de probat.

Fallit, quando procederetur per solam famam, vt in casu c.cùm desiderans.§.a.de sent.excom.

Fallit, quando condemnatus esset paupertate afflictus, Abbas in c. nisi speciali. de offic.deleg. per l. illicitas.§.fin.ff.de offic.præsul.

Iudex procedens in criminalibus causis per inquisitionem, ad tuendam rei innocentiam, ex

officio nouos testes addncere potest, etiam post publicationem,& causæ conclusionem.l.secunnda. de custo.reor.l.si non defendatur.de pœn.l.j. §.fin. &l.v.§.hoc autem.de damn. insec. & in l.vnius.§. cogniturum.de quæst.Bald.in Authen. acta semel. C.de testib.Aret.in consil.lxxx.sicut decet. versic. tamen. M.Chærianus.

¶ IVDEX si ex pluribus pœnis vnam eligit, non potest aliam imponere, vt in l.prætor edixit.§.fi.ff.de iniu.& not.Bar.per illam l.in l.1.in fi.ff. vi bonorum rap.idem in l.senatus.ff.de accusa. vide Bal.in l.data opera.C.de accusa.

Limita tripliciter vt per Felin. in cap. quod olim. de Iudæ.in fine. B.Dias reg.359.

¶ IVDEX officio suo ad priuatam vtilitatem, etiam in criminalibus, procedere non potest, nisi petatur:vt in c.innotuit.extrà,de elect.l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damn.insec.& l. cum postulassent. eod.tit.vbi per Bart.& Doct.

Primò fallit, quando debitor iurasset non repetere vsuras: cum tunc repetere iudex ecclesiasticus etiam non petitus possit,& ex officio inquirere ad commodum ipsius iurantis: vt est text. expressus in d.c.ad nostram.el 2.de iureiur. secundum Ioan. And.& Imol.ibidem.

Secnndò fallit, quando iudex ecclesi asticus inquirere vellet de statu & iuribns ecclesiarum: cum possit hoc ex officio facere, si sit Papa:quia ex plenitudine potestatis potest, secundum Innocent. ibidem.& extra de Instit.cap.cum venissent.secùs autem si sit episcopus,vel inferior à Papa:cum talis teneatur iura seruare.extrà,de testibus.ca.cum olim.secuudum Innoc.ibi.cum quo transit Ioann. And.in d.cap.ad nostram.el 2. remittens se ad not. in cap.fin.extrà,de foro compet.in 6. imò non solùm Papa,sed etiam inferior iudex ecclesiasticus, potest inquirere de rebus ecclesiæ, quando sunt malè occupatæ,vel malè detentæ: cùm tunc detur excessus, ad hoc quod habetur extrà, vt lite non contest.capit.quoniam.§. sunt & alij.& ibi per Innoc.& Anto.quod tamen non videtur simpliciter verum,per not.in c.cum olim.extrà,de restitu. spol.secundum Io.de Imol.in d.c. ad nostram.vbi vide. sed secundum Innocent. indistinctè poterit iudex ecclesiasticus iuquirere super iuribus ecclesiæ ex officiu:cum tunc teneatur inquirere super rebus principis,vt plenè per Nicol. in dicto ca. ad nostram.

Tertiò fallit, quandó vellet inquirere ipse index de iuribus principis, cùm possit. C.de bonis vacan.l. penultim.& fin.lib.x.secundum ipsum Inno.& Io. Andr.in d.cap.ad nostram.cum quibus transennt communiter Doct.ibidem.

Quartò fallit, qnando inquirere vellet inter coniuges de consanguinitate: vt extrà,de diuor.ca.porro.vel de aliquo alio vinculo: cum subsit eadem ratio secundum Innoc.& Ioann.Andr. in d.cap.ad nostram.

Quintò fallit, quando vellet inquirere ad commodum miserabilium personarum:cum possit, si sine oppressæ.vt not.extrà,de restit.spol.cap.solitæ. vt dicit Ioan.de Imol.post ipsum Anto.in d.capit.ad nostram.imò poterit indistinctè pro miserabilibus personis inquirere, quando actus est pius.l. nec quicquam.§.aduocatos.ff. de officio proconsul.ad hoc quod not.in l. prima.§. præterea. ff. de su spect.tut.

Sextò fallit, quando vellet se intromittere pro obseruatione propriæ causæ.vt in cap.ad andientiam. secundum Inno.& Ant.& Ioan.de Imo.in d.cap.ad nostram.

Septimò fallit, quando vellet inqnirere pro execu tiõne testamenti ad piam causam, cnm possit, vt d.c. tua.extrà,de testam.& in auth.de eccles. tit.§.præterea si quis voluerit ædificare. B.Soc.re.248.

¶ IVDEX debet pronuntiare sententiam, secundum partium conuentionem & concordiam.text.est in lege, si conuenerit.ff.de re iudica. facit l.1. §. post operis ff.de oper.nou.nuntia.Exempla ad hanc regulam ponit & Vdalricus Zasius in dict.l.si conuenerit.dicit per eam limitari text.in l. iudicium. ff. commun.diui.item text. in l. illicitas. §. vetitas.ff. de offic.præsi.item text.in l.rem non nouam. C.de iudic.

Limita hanc conclusionem quinque mu dis notabilibus.vt per Iason.in d.l.si conuenerit:& adde sextam limitationem per Vdalricum Zas. vbi suprà. B.Dias reg.366.

¶ IVDEX delegans Vicarium iurisdictioni exercendæ dum aberit valent acta vicarij, licet per interualla momentanea iudex absit. Gnlielm.& Pau.l. sed etsi.§.conditio.ff.de cond.& dem.Dec.c.quoniam, Abb.colum.2.de offi.delegat. ratio est Doc. omnium, ne ex ista momenranea variatione partes decipiantur. Med.reg.5.

¶ IVDEX etiam delegatus, cognoscit an sua sit in risdictio.probat text.in l.2.ff. si quis in ius vocat. non ierit.& in l.præscriptione.C. si con. ius vel vtilit.& in c.super literis.de rescript.

Amplia istam regulam tribus modis, & limita aliis 14.vt per Fel.in d.c.super literis. B.Dias re.369.

¶ IVDEX delegatus non potest cognoscere de nullitate suæ sententiæ, l.si vt proponis.la t.C.quomodo & quando iud.

Amplia tripliciter,& limita quinque modis, vt per Ripam in l.quod iussit.ff.de re iudic. B.Dias re.361.

¶ IVDEX laicus non potest clericum iudicare:talis indefinita vniuersaliter intelligi debet de quolibet clerico in quocunqne ordine constituto. cap. cum non ab homine, de iudic.quia sacerdotes Dij vocãtur.c.sacerdos.11.q.1.doct.c.ecclesia Sanctæ Mariæ. de const.c.duo sunt.12.q.1.cap.duo sunt.96. distinc. Host.c.cum contingat.de ætate,& qualit. c.nullis. de tempor.ord.6.c.1.de cleri.coniug.6. L ap.alleg. 118.Dec.d.cap. ecclesia,num.19.& seq.de const.vbi doct.commu. Med.re.2.

¶ IVDEX laicus non potest punire clericum licet iudex clericus quandoque laicum puniat, Doctor.l. nullum.C.de testib.item non potest eundem pro eodem casu absoluere,& condemnare. l.3. ff. de re iudic.l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præsid.c.nouit. de iudic.l.iudex postquam.ff.de re iudic.not. l. vbi repugnantia.ff.de reg.iur. Med.re.9.

Iudex non impartitur officium suum irreqnisitus.l. 1.§.hoc iudicium.ff.de dam.insect.& l. 1. §. postulare.ff.de postul.

Amplia 1.vt nullo modo sententia pro reo ferri possit, neque citatio nisi petatur.l.ad peremptorium. & l.post edictum.ff.de iud.Ro.sing.570.non potest.

Amplia 2.vt iudex non possit etiam inquirere, nec inquisitionem formare ex officio super iuribus & rebus ecclesiæ, secundum Ro.sing.515.inci.Inn.

Amplia 3.vt possit restituere in integrum minorem, prout etiam neminè petente potest dare aduocatos

catos parti, per text. in l. ne quieqnam. §. adnocatos. ff. de officio proconsu. Rom. sing. 462. incipien. quod iudex.

Fallit 1. in eansis fiscalibus vbi iudex ex officio, nemine petenre, potest ferre sententiam. l. 2. §. senatus. ff. de iure fisci. Alex. in l. 4. §. hoc iudicinm. nnmer. 25. de dam. infect.

Fallit 2. in causis piis, vbi nemine petente potest index officinm suum impartiri, vt l. ne quieqnam. §. vlti. vers. plerumque. ff. de offi. proeons. & ibi Bar. & d. §. hoc iudicium. opp. 4.

Fallit 3. cum agitur de restitut. vsurarum. ita text. in l. vsurarius. ff. de vsur. maximè enm tractetur de perieulo animæ, vt Can. in c. enm nobis olim. de elec. hoc idem voluit Tiraq. in priuil. piæ causæ. nn. 152. in prin. & prope finem.

Fallit in criminalibus, vbi iudex tenetur defendere reum etiam nemine instante. l. & si non defendantur. ff. de pœn. Bar. in l. fi. de fer. Io. de Ana. cons. lix. nu. 1. Aret. in cons. 147. Bar. in l. 1. §. si quis vltro. ff. de quęst. Dec. cons. clxxxix. nume. 10. vers. 3. respondetur, vbi dicit quòd offieium iudieis est laborare pro innocentia inquisiti. all. Bar. Veroncn. eons. 29. nu. 21. & cons. 48. num. 3.

Fallit etiam in reo eareerato ex delicto alibi commisso, quia iudex requisitus tenetur reum remittere ad locum sui iudieis de necessitate, secundnm tex. in l. 1. C. vbi de crimine agi opor. & in authen. vt nulli iudicum. §. si quis. vers. comprehensorum, & ibi Ang. & Iac. de Beluis. Boe. latè multa accumul. in q. xxix. num. 2. & 3. aliter iudex punietur in l. 3. & pro tali coactione ad superiorem habebitur recursus: nam & Pilatus sponte remisit Christum ad Herodem, vt Lucæ c. 23. pro quo Cæpol. cons. 59. quod not. & stude.

Fallit in delicto extra territorium commisso, qnia index domicilij seu originis non potest ex offieio, sen per viam inquisitionis procedere contra delinqnentem extra suum territorium, vt l. fin. ff. de iurisdi. omnium iudi. Alexand. cons. 111. vers. fortius. num. 1. vol. 1. Mars. d. l. fi. nu. 133. & cons. cx. nu. 15. Bart. in l. hæres absens. §. proinde. ff. de iudie. & l. 2. C. vbi senat. vel claris. Boe. q. 270. nu. 4. I. Nouel. re. 42.

¶ Iudex si ineipiat à præcepto executiuo, tale præceptum factum sine eausæ cognitione, quando in eo non est elausula instificatiua, est ipso iure nullum, & potest sperni, & quamuis eitatus non comparear, non incurrit pœnam præcepti: notat Bart. in l. 1. C. de execut. rei iud.

Limita quatuor modis, vt per Iaso. in l. nec quicquam. §. vbi deeretum. ff. de offie. Proeonsul. & legat. qui dicit esse magis communem conclusionem. firmando. B. Dias reg. 372.

¶ Iudex in iudicando regulariter debet sequi opinionem communem, secundnm Ioan. And. in ca. 1. de constitutio.

Fallit, qnando contra communem opinionem esset ratio probabilis, quia tunc deber iudicare secundum illam rationem & non secundum communem. Io. And. in d. ca. 1. Alberic. de Rosa. in l. a. §. neque. C. de iure vete. enucleau. S. Ian. re. 149.

¶ Iudex, omissa conscientia, secundum acta, & probata pronunciet: tangit Abb. allegando sanctum Thom. in cap. pastoralis. §. quia verò. de offi. deleg. tenet Ricardus de media villa, in 4. distin. 18. q. 3. artic. 2. Inno. in cap. eum dilecta, in glo. magna, in fin. de rescriptis. Bar. & Bald. post glo. ibi in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsidis.

Limita septem modis hane eonelusionem, vt per Fel in d. e. pastoralis. §. quia verò. B. Dias re. 377.

¶ Iudex petitus* suum interponit officinm, & non aliàs. l. vnica. C. vt quæ desnnt aduoc. part. iu. sup. & in l. 4. §. hoc autem iudicinm. ff. de damno infecto. B. Soci. reg. 255.

Additio.

* Petitus. Adde Cor. in eons. 293. incip. in hae. in literas. in 3. parte. B. Vad.

Primò fallit, quando iudicis officinm eoncernit id, in qno versatur publica vtilitas*. ff. de officio præsidis. l. congruit. & in authentieo, vt nulli iudicum. §. 1. & §. quoniam, & C. de episeopis, & elericis. l. si quis in hoc genus. B. Soe. re. 255.

Additio.

* Publiea vtilitas. Quam fallentiam limita prout infrà in reg. ec. B. Vad.

Fallit secundò in easibus, in quibus licet vertatur priuata vtilitas: ramen eoncerneret honorem iudicis. ita intelligatur C. de appel. l. eos. §. fin. & l. iudicibus. eodem tit. & Bat. sequitur in d. §. hoc autem. in tertia oppositione.

Fallir tertiò, vbi officium iudicis eoncernit miserabiles personas: vt in l. nec quieqnam. §. aduocatos. ff. de officio Proconsul. & C. de administrat. tutor. l. sancimus. §. 1. & tenet Bartol. vbi suprà in quarta oppositione.

Fallit quartò, in is, quæ coneernunt principaliter personam iud. & iur. publici obseruantiã: vt dicit Bart. in d. l. vnic. C. vt quæ desunt aduoc.

Quintò fallit in emergentibus post litem contestatam, etiam si partium vtilitatem eoneernant. ff. de ædilitio edicto. l. æediles. §. item seiendum. Ex quo inferas, quòd in expensis potest ferre sententiam iudex, etiam si partes non petierint: licet pars non teneatur si iudex non eondemnasset, & ita intelligatur glos. in l. fin. §. beneficia. quando appel. non est necesse. de quo per Bar. in d. §. hoc autem, in 6. q. & idem dieendum de fructibus, de quo tamen vide in Spec. in tit. de alleg. §. fi. vers. fructus.

Sextò fallit in iis, quæ concernũt ius prætoris. l. quos prohibet. ff. de postu. de qno vide quod tangit Bar. in l. 1. de iurisdictione omnium iudic.

Septimò fallit, vbi iudex ad sui informationem repeteret testes post didieita testificata. l. vbi tenet. ff. de interrog. act. & in auth. de testibus, §. illnd. & extrà, de testib. e. cùm elamor. & de fide instrumentorũ. e. eum Ioannes eremi. & Bart. in d. §. hoc autem. in secunda oppositione.

Octauò fallir, vbi suppler defectum partis absentis in dneendo instrumenta & alias probationes, de quo in anthen. qui semel. C. quomodo, & quando index. & l. ampliorem. §. 1. ff. de appel. de quo per Bar. in d. §. hoc autem.

Nonò fallir, vbi inquirere vellet ad reperiendam veritatem post instrumenta in indieium producta: vt in auth. de tabel. in prine. cum ibi not.

Decimò fallit, vbi iudex vellet inquirere post eonclusionem testium productorum. glo. est not. in l. licet. in vers. inimicitiæ. ff. de testib.

Vndecimò fallit in eausa criminali, in qua potest quærere defensionem aceu. l. si non deferri. ff. de pœnis. & de appel. l. non tantum. vbi per Ang.

Fallit 12. in quæstionibus omnibus, quæ veræ sunt, vt l. vnie. C. vt quæ desunt adu. & in Specul. de elig. & postu. §. fin.

Deci

Decimotertiò fallit in iis, quæ sunt ei cognita vt iudici, etiam si in facto consistant, vt gl. in l. vbi pactum. ff. de transf. & Gul. de Cu. in d. §. fin. versic. item fi- cut. & probatur in l. si interruptione. ff. fi. regundo.

Quartodecimò fallit in iis, quæ veniunt ex natura actionis. in l. bonæ. §. fin. ff. de ædil. edic. & Gul. in d. §. fin. vers. ereditor.

Decimoquintò fallit in electione, in qua iudex debet supplere ea, quæ illius substantiam concernunt. 67. distinctio. c. Petro. & 61. distinctio. cap. suffraganeis. de elect. cap. pro nobis. & Spec. in d. §. fi. & Archid. in d. c. quia.

Decimosextò, fallit, & hoc est singulare, vbi vertitur commune periculum, putà si contrahatur matrimonium cum consanguinea: quia tunc iudex (ne talia fiant) interponit officium. tex. est de clandest. despon. c. in iudicio. Gul. in d. §. fin. & Arch. in c. pia. de except. in 6.

Decimoseptimò fallit, vbi cognoscit partem sine actione experiri: ita dicit glos. in d. l. vbi pactum. C. de transact. ad hoc tamen vide quod not. Bar. in l. si Titius, aut Seius. de verb. oblig.

Decimooctauò fallit, vbi actio proposita fuisset inepta. l. 1. ff. si mens. fals. mod. di. de quo vide Bal. in l. 1. ff. de iur. om. iud.

Decimononò fallit* in notoriis, de quo per Bal. in l. 1. vt quæ desunt aduoc. par. & gl. in l. 1. C. qui & aduersus quos. Bal. in l. 1. ff. de pet. hæred. B. Soc.

ADDITIO.

* Fallit. Hinc sal. adde Corn. in consi. 2. incip. in bac. in litera h. in 2. parte. B. Vad.

Vigesimò fallit in causa criminali, in eo, qui promisit stare sub pœna, & non stetit, secundum Barto. in l. si quis. ff. de cu. reorum. & est casus extrà, de iureiur. c. ad nostram. el 2.

Vigesimoprimò fallit, vbi iudex cognosceret per inquisitionem, vt not. dixit Inn. in c. 1. extrà, de postu. præ. de quo vide Bal. in l. 2. §. si publico. ff. de adult.

Vigesimosecundò fallit, vbi fuisset proposita inepta exceptio. l. Labeo. & ibi per Bar. ff. de fide instrum.

Fallit 23. vt per Odof. & Bald. in l. vnic. vt quæ desunt aduo. par. & l. 1. C. de edendo.

Vigesimoquartò fallit in casu l. item apud Labeonem. §. quod ait. ff. de iniur.

Fallit 25. secundum quosdam in omnibus contractibus bonæ fidei, quod tamen non est semper verum vt dixi in l. 3. de transf. & in l. age. C. eo. de quo dic vt ibi.

Vigesimosextò fallit in casu incidenti vel emergenti coram iudice, secundum gloss. in l. filius familias. ff. de procur. §. veteri.

Vigesimoseptimò fallit in casibus gestis coram se, quia tunc supplere poterit. C. de iudiciis. l. properandum. §. sin autem.

Fallit 28. in allegando consuetudinem, quæ est notoria: vt quando dicitur esse iuris, & non facti, ita dicit Bald. in d. §. veteri. licet aliter sentiat in dict. l. vnic. vt quæ desunt ad. sed pro primo dicto videtur casus in d. cap. ad audientiam. extrà, de simonia. vbi iudex se mouet ad faciendam seruari consuetudinem laudabilem.

Fallit 29. in casu mirabili. §. fin. ff. de peti. hær. quem aliter allegat Inn. in c. Ray. in vl. gl. in fi. & Arch. q. 7. c. adierit. facit l. si pater. ff. fam. ercisc.

Trigesimò fallit in casu, in quo executio iurisdictionis esset offensa. l. secunda. C. de sportu. & C. de testi. l. nullum.

Fallit 31. in arbitriis, per ea quæ habentur in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & in l. & si seuerior. C. eod. tit.

Fallit 32. in casu c. tua. de consang. & affin. & in c. fide- ius. de offic. ord.

Fallit 33. etiā, quia inquiritur ex officio in causa principis. l. si vacantia. & l. pen. de bo. vacan. C. lib. x.

Fallit 34. etiam quia inquirit episcopus, vel papa de iuribus causæ. c. cum venissent. de institutionibus.

Fallit 35. quia interponet officium iam non petitum ad concordiam partium inducendam. l. æquissimum. ff. de vsufr. l. 1. §. operis. ff. de noui oper. nunc. vltimò adde glos. singul. 28. quæstio. 3. cap. iudicandum. quam refert & sequitur Bal. in d. §. pœna grauior. in secunda op. primæ partis principalis, quòd omnibus aliis casibus, quibus potest iudex officium suum interponere non petitum, eidem iudici semper incumbit onus probandi causam propter quam se mouet ad officium interponendum: ideo dicit not. Bald. in l. vbi pactum. C. de transac. quod iudex potest supplere defectum personæ, non causæ, &c. B. Soc. re. 265.

¶ IVDEX potest esse omnis, qui superiorem non recognoscit, in causa sua propria, vt colligo ex Bald. in l. 2. in fin. C. de sent. quæ sine certa quantitate: vbi dixit, quòd ciuitas, quæ superiorem recognoscit, non potest esse iudex in causa propria, secus si non habet superiorem, & idem voluit Bart. in l. si alius. §. bellissimè. ff. quod vi, vel clam. argu. l. vnic. C. ne quis in causa: dicens, quòd ciuitas litigans cum suo ciue dat iudicem curatorem suum, &c.

Fallit quo ad alios. Regula tenet quo ad suos subiectos. Abb. post Host. in c. nouit ille. de iudi. in ver. & hoc notanter intellige, &c.

Fallit quando populus, vel princeps esset reus, quia tunc si subiectus vult suum dominum superiorem non recognoscentem conuenire, potest ipsum conuenire coram Papa. Regula tenet, quando vasallus est reus, secus quando est actor, secundum Abb. in c. 1. de probat. & in c. exposita. de arbit. per textum singu. in d. c. 1. S. Ian.

Quando index procedit contra reum, ex officio, per viam inquisitionis, pœnam legalem vel ordinariā mutare vel minuere potest. Gl. fi. & ibi cōmu. Doc. in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui no. infa. Quādo verò proceditur per viā accusationis, pœna legitima & ordinaria mutari non potest. Host. in c. archiepiscopatū. de rapt. Dec. in c. Clerici. §. 1. de iudic. Hyp. in sing. 524. inquisito. M. Cherianus.

¶ IVDEX potest parcere reo contumaci: expectādo eum etiam actore inuito & contradicente. text. est in ea. consuluit. de offic. deleg. quod dicit ibi Felin. singulariter notandum.

Limita tripliciter, vt per Felin. ibi. B. Dias re. 358.

¶ IVDEX potest sententiam definitiuam à se latam declarare, seu interpretari: not. Card. Ant. Ab. Io. de Ana. & Maria. in c. qualiter. el 1. de accu. vide bonam gl. in c. loci nostri. §. is ita. 35. q. 9. in gl. magna. per Bar. in l. ab executore. ff. de appel. Vide Hispanel. 2. tit. 22. part. 3. in fine.

Limita quatuor modis, vt per Felin. in dicto cap. qualiter. el 1. vbi vide singu. de materia, & pro ipsa principali regula. Vide l. iij. titu. & part. alleg. in regula. B. Dias reg. 374.

¶ IVDEX potest supplere in accessoriis, postquam tulit sententiam, debet tamen illud facere eodem die. l. Paulus respondet rescindere. ff. de re iudic.

facit

facit l. iudex posteaquam. eod. tit.

Amplia hanc regulam in prima parte, scilicet quòd iudex potest supplere in accessoriis duobus modis, vt per Zasi. in d. l. Paulus.

Limita tripliciter, vt per eũ vbi suprà. B. Dias re. 267.

¶ Iudex non potest procedere contra tertium possessorem, nisi prius excusso principali debitore & illius fideiussore. Docto. omnes in l. persecutione. C. de pignor. Alexand. cons. 67. num. 3. & 6. volum. 3. Barto. in l. fin. & auth. præsente. C. de fideic. Guid. Pap. decisio. 432. suprà per totam, vbi multa discurrit. Alexan. cons. 58. in fin. num. 7. volum. 5. Afflict. decis. 139. num. 1. 4. & 7.

Fallit 1. quòd tertius possessor non potest molestari ab aliquo si post alienationem factam ipse rem alienatam præscripserit spatio an. 30. quia tunc tutus erit, stante tit. & possessione ann. 30. secundum iura alleg. in d. decis. Neap. 139.

Fallit 2. in casu, quando lite iam incœpta contra debitorem, rem de qua agebatur, debitor alienauit, quo casu quamuis litigiosi vitium nõ contrahatur quo ad omnia, In hoc tamen contrahitur, vt possessor ipse causam habens à debitore possit conueniri, antequam debitor conueniatur, & fuit de mẽte Bar. in d. l. persecutione. C. de pign. I. No. re. 33.

Si vnus ex tribus iudicibus delegatis appellationi detulerit, & alij eam non admiserint: an causa ad sedem apostolicam deuoluta erit: tu indubitanter tene quòd sic, ob ipsius sedis reuerentiam, & ita Domini de Rota decisio. 222. in ca. nota q̃ si vnus. in ant. in hanc sententiam inclinauere, & in Clem. 1. ibi, liceat ipsis vel maiori parti. de appellati. & ibi Gardi. & Imol. q. 26. licet aliqui, vt Bald. in authen. hodie. vers. sed si qui. appellauit. C. de appe. & Perusi. in c. fi. q. 7. de const. dicant contrarium, & hanc esse communem: attamen inhæreas opinioni supradictæ tanquam verissimæ, & not. gloss. in dicta clem. 1. in ver. maiori: & an & quando intelligatur delatum appel. Dic per termini assignationem, vel per admissionem si & in quantum: vt Deci. in c. oblatæ. num. 1. & 2. de appel. Ange. cons. ccxxvij. Federic. consilio clxxij. & consilio xxviij. ad fin. Rot. decisio. xvj.

Amplia 1. procedere in causis etiam breuioribus, vt Bald. in l. & si maioribus, in fin. C. de appel. & quæ dicantur causę breuiores, vide doc. in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex peric. recit.

Amplia 2. d. reg. locum habere tam in sententiis definitiuis, quàm interlocutoriis: & à quocunque alio grauamine, parti præiudicium inferente, dummodo causa inferatur. Ita Gem. in c. Ro. §. si autem. de appe. in 6. Deci. in c. cum speciali. §. porrò. num. 16. versic. ex prædictis, de appel. Rom. cons. 324. nu. 56. cum aliis, in fi.

Fallit in notoriis vbi appellatio non admittitur, secũdum cõmunem opi. per tex. in c. cum sit Romana, in fi. c. consuluit. & c. peruenit, de app. & c. Ro. §. sin autem, de appe. in 6. Ratio. ponit Old. consilio 324. versicu. 8. non obstat, & idem consi. 18. versicu. Ad quartum quo quæritur: dicendo, quòd in notoriis, iudicis pronuntiatio non est propriè sententia, sed est executio. secundum Inno. in cap. ex parte. il primo de verbor. significa. & ab executione non appellatur, c. nouit de appellat. ergo secundo in notoriis delictum redditur alternatiuum ex tribus: ex rei euidentia, ex confessione, aut ex legitima probatione, vt Deci. in c. cum speciali. §. porro. de appel. & Azo in summa. C. ad l. Aquil. & in rubric. C. de proba. I. Nouel. re. 34.

¶ Iudex non potest reuocare definitiuam sententiã. text. est in l. Pau. & in l. iudex. ff. de re iudic. faciunt iura notanda, quæ in criminalibus loquuntur in l. moris. §. sed enim. & in l. diui fratres. ff. de pœ. quæ commendauit Abb. in c. suborta. de re iudica.

Habes Hispane text. in l. 2. tit. 22. parti. 3.

Limita 12. modis, vt per Præposi. in c. cum cessante. de app. quam etiam regulam 8. modis restringit Fel. in c. qualiter. el 1. de accusatio. vbi hoc examinauit: & vide Ripam in l. quod iussit. ff. de re iudic. vbi ampliat istam regulam octo modis, & limitat aliis nouem. B. Dias re. 360.

¶ Iudex sicut potest repellere eum, cui nulla competit actio, ita & illum, cui competit actio sed inefficax est. Abb. & Felin. in c. ad aures. per illum text. de præscriptio.

Amplia, quòd si probatio impugnata facit pro impugnante iudex potest ex officio ei adhærere, secundum Barto. in l. post legatum. ff. de his quibus vt indig.

Amplia etiam si reus esset talis, qui in iudicio nullo modo est audiendus, vt bannitus Bald. & Saly. in l. vbi pactum. C. de transactio. per glo. ibi, quæ incipit opponendo, &c. in l. si vnus. §. pactus, ff. de pact.

Fallit, si competat ius actori, sed ad tempus, ante quod promisit non petere, quia etiam parte non opponente, iudex eum non repellet, regula tenet quando non apparebat ius competere actio actori nec in præsenti, nec in posterum, ita Abb. in c. exceptione de except. in versicu. ex quo habes, &c. S. Ian. reg. 145.

¶ Iudex præparatorij est iudex præparati, & sic principalis. l. ordinarij. C. de rei vendic. Curtius & Mod. in rubr. C. de edendo. Alexan. in l. quoties. C. de iudic. Baldus in d. l. ordinarij. & facit text. in l. maior xxv. annis fundum. in fin. princ. ff. de euictio. Paulus Castrens. consilio lxxj. incip. visis, & ponderatis omnibus, de quibus secundum veterem impressionem, per d. l. minor. Rationem adiicit Bald. in d. l. ordinarij. ne iudiciorum contiguitas, & connexitas diuidatur. d. l. ordinarij. Quæ ratio procedit, siue in iudicio ciuili, siue criminali. l. nulli. C. de iudiciis. & l. qui de crimine. C. de accusa.

Limitat Paulus Castren. d. consi. xxj. quando iudex se non posset impedire de iudicio præparato, vt qui de ea re cognoscere posset. quem sequitur Alexand. in additio. ad Bartolum, in dict. l. ordinarij. & vide And. Barbatiam in additio. ad Baldum in d. l. ordinarij.

Iudicis præceptum nudum à caussa cognitione non valet. Ita Barto. l. filiusfam. §. diui. quæst. fin. ff. de legat. 1. allegar. C. commi. vel epistol. per tot. quem refert, & sequitur Iason in d. §. diui. Nam si iubet iudex, quòd soluas, vel restituas, caussa nondum cognita, non valet præceptum. l. nec quicquam. §. vbi decretum, secundum intellectum Iacobi de Arena, quem & communem esse scribit Ripa in d. §. diui. vnde infero, quòd iudex non potest procedere via executiua, caussa non cognita. dict. §. vbi decretum.

Fallit nostra regula, quando iudex præcipit aliquid, quod est modici præiudicij. l. de pupillo. §. meminisse. & ibi Paul. Castr. ff. de no. oper. nunt. Innoc. c. 2. de in integ. resti.

Limita

Limitatur, quando fit præceptum super eo, de quo fuit cognitum.l.ea, quæ.C.commi.vel episto.Bald. in rub.C.eo.tit.Alex.in d.§.diui.

Fallit in præcepto facto super iis, quæ versantur circa caussam coram eo pendentem: quia valet, & transit in rem iudicatam, nisi appelletur, vt si præcipiat respondere positionibus, secundum Bartolum in l.ius alimentorum.§.penul.ff.vbi pup.edue.debe.& probatur in ca. quod ad consultationem. ext.de sent.& re iudic.& sequitur Paul.Cast. in d.§. meminisse.

Restringitur in præcepto facto super iis, quæ ad eius officium spectant.l.æquissimum.ff. de vsufr.de quo per Felin.in ca.si quando.& c.seque.de rescript.in vol.Gregoria.

Non procedit prædicta regula in iis, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.Bald. in sua Margarita super verb.mandatum.Felin.in ca. Ecclesia S. Mariæ.de constit.

Fallit in præcepto executiuo facto super iis, in quibus poterat ius sibi dicere propria auctoritate ille, in cuius fauorem fit præceptum.Bald. Alber.& Iason in d.§.vbi decretum.

Alias fallentias vide per Iasonem in d. §.vbi decretum.& Alex.d.§.diui. P.Prat.re.442.

¶ IVDEX propter sententiam nullam, non facit litem suam: not.Ang.in l.prima.§.hæc verba.ff.quod quisque iuris, quod dicit singu.Felin.in cap. ex tenore.de rescript.qui allegat glos.in l. fina. ff. de variis,& extraordi.cogni.& ibi Bar. Adde vltra eum Bar.in suis quæstionibus, in quæstione ix. incipien. iudex per imperitiam, versiculo, decimò probatur.vbi sequitur prædictam gloss. Ex quo colliges rationem huius regulę, quæ est, videlicet, quia talis sententia non lædit partem: & vide Imo.in ca.fin.de empt.& vend.qui dicit non alibi illam gloss. eam etiam commendat ad hoc Iaso.in l.4.in §.condemnatum.in princip. ff. de re iudic. vbi etiam refert Ange.vbi suprà, not.etiam Paul.in l. si filiumfamilias.ff.de iudic.allegando d.glos. Et vide tu Hispane l.11.tit.22.par.3.quæ ponit plures casus in quibus sententia est nulla.

Limita primò, nisi fuisset eam executus secundum Bald.in l.obseruare.§.proficisci.quæst.21. ff. de offi. Proconf.quem sequitur Felin. vbi suprà, & tenet etiam Pau.in dicta l.si filiumfami. Adde vltra eos Ange.in l.1.§.hæc verba.suprà allega.vbi etiam per Alexand.in princ.qui refert Fulg.hoc sublimitatem, nisi executio possit retractari per grauatum, quia tunc debet eam retractare grauatus, & sic ꝙ limitatio procedat, quando executio est irretractabilis: quam sublimitationem nota, & credo eã intelligendam, siue sit irretractabilis ex natura ipsius actus, qui fuit executus, siue quia lapsum est tempus quo pars debebat illã retractare, quia ista negligentia non poterit opponi parti per iudicẽ, ex iis, quæ infrà in iiij. limitatione describam. Ex hoc habes vnum effectũ, quòd actus sit irretractabilis: confirma eo quod not.Philip.in cap. vt debitus.de appel.vbi tenet, quòd à futuro grauamine potest appellari, quando grauamen est irreparabile, vt puta à tortura, vel captura: & vide Felin.in ca. si quando.de offi.delega.vbi ponit v. effectus actus irreparabilis, contra regulas iuris communis. Vide etiam alium per Alexand.post Pau.ibi, in l.4.§. condemnatum.versicu.& per illam.ff.de re iud.videlicet, quòd quando per executionem sententiæ infertur infamia vel præiudicium irretractabile: tunc allegatio nullitatis vel restitutionis in integr. impedit executionem. Vide Iaso.in l.vt vim. ff. de iustitia & iure.

Secundò declara, quòd regula procedit quo ad totale interesse, sed quo ad expensas propter hoc factas & damna, bene facit litem suam. Ita Bartolus in solutione quæstionis ix.suprà allegatæ, & tenent Ange.& Alexand.vbi suprà.tenet etiam Paul. in dicto loco.

Tertiò limita, nisi nullitas sententiæ prouenerit ex eo, quia iudex pretio corruptus tulit eam: quia tũc licet sententia sit ipso iure nulla, l.venales.C.quan. prouo. non est neces.& in l. seruo inuito. §. cum Prætor.ff.ad Trebel.vbi Docto.& not.glos. in cap. cum ab omni.in gloss.final. de vita & honesta.cleric.& in l.si per imprudentiam.in verbo, errore.ff. de euic.tamen tenetur parti in totum, vt est text. & ibi Barto.in l.fin.C.de pœn.indic.& in dict.quæstione ix.in versicu.decimò probatur.& vide Alexand.in d.§.hæc verba.vbi idem tenet per allega. l.& refert plures idem firmantes, licet de Bartolo vbi suprà, non meminerit. Et aduerte, quòd Alexand.vbi suprà generalius tradit hanc limitationem, dicendo, quòd quando sententia nulla fuit dolo iudicis lata, tunc iudex tenetur ad integram litis æstimationem: licet vt videre poteris, illa lex finalis solum loquitur, quando iudex precibus, vel pretio tulit sententiam.

Quartò crederem, saluo meliori iudicio, suprà dictã regulam restringendam, nisi esset lapsum tempus agendi de nullitate (quod ex iure nostri regni Hispaniæ est tempus sexaginta dierum, vt in l. ij. titul.xv.libro iij.in ordi.rega.) vel si elapsi sunt triginta anni, infra quos potest agi de nullitate, iuxta notata per Barto.in l.si expressim.ff.de appella. quem refert Lanfranc.in repet. cap.quoniam contra.de probatio.& per Cardina.in clement.1. de re iudic.in 14.quæstione. & per Philipp. in capitu. dilecto.de appel.& per Ias.in l.prima.ff.de feriis, quia tunc cùm sententia lædat partem, & ratio huius regulæ cesset, meritò cessabit eius dispositio. Nec arbitror, quòd poterit iudex imputare parti quare de nullitate non egerit, sicut nec imputare potest, quòd ab eius sententia iniusta non appellauit, vt voluit glos.in l.prima.§.primo.in verbo, noui iuris.ff.quod quisque iuris.& probat glo.in d.l.si per imprudentiam.ff.de euict.& notat Bartolus in solutione d.quæstionis in princip.& tenet Innoc. in capitu.sacro.de senten.excommun.quem refert & sequitur Baldus qui hoc comprobat rationibus optimis in capitu.j.§.iudices. de pac. iura. firman. in versicu.quæro nunquid.in vsibus feudor.& tenet Angel.in l.4.§.fina. ff. de damno infecto. vbi vide Alexand.qui plures refert, & tandem concludit, quòd ista est communis conclusio. Imo fortius opinor, quòd etiam si pars cœpit agere de nullitate, & causa nullitatis sit deserta, adhuc possit contra iudicem agere: quod infero ex illa magis communi conclusione, relata per Alexand.vbi suprà, quę habet, quòd etiam si appellatio sit deserta, pars agit contra iudicem qui iniquè pronunciauit, dum tamen lapsu temporis,& non renunciatione ipsius appellationis, sit appellatio deserta: & sic eodem modo intelligo de desertione nullitatis, vt iudex teneatur.

Quintò generalius restringe, nisi aduersarij intersit, quia

quia tunc bene facit litem suam. Ita tenet Baldus in l.si vt propunis. la j.in fine.C.quomodo, & quando iudex. & consonat illud quod firmat idem Baldus in allegato §. iudices. versicu. quæro nunquid. vbi tenet, quòd in casu nostræ regulæ iudex facit litem suam, in eo quòd partem damnificat: facit etiam quod voluit idem in l. penult. C. de pact. propesi. vbi tenet, quòd quando sententia nulla generat præiudicium parti, iudex facit litem suam. B. Dias reg.363.

¶ IVDEX quando procedit super delicto ex præsumptione, debet multùm temperare sententiam suam, & maximè ne condemnet, nisi raro, & modicè ad pœnam, nec pecuniariam, nec corporalem. Verba sunt aurea Innocen. in cap. quia verisimile. de præsumpt. quæ commendat Abba. in c. auditis. de præscrip. Ant. & idem Abb. in cap. quanto. de præsumpt. & celebrant hanc doctrinam Innocen. Specul. Oldrad. Petr. de Anchar Bald. & Cæpol. & Feli. Hippolyt. in repet. rub. C. de probat. in l. repet. ff. de quæstio. Iaso. in l. vt vim. ff. de Iustit. & iure. Alexand. in l. j. ff. si certum petatur. & ibi Ias. qui allegant gloss. in capit. inter solicitudines. de purgatio. canonic. in gloss. fin. licet Ias. in loco prædicto corruptè eam alleget. Ferr. cautela v.

Amplia istam regulam vt per Paul. de Cast. in consilio cxcvij. incip. visa inquisitione. vbi voluit quòd ad condemnandum quem ad pœnam ordinariam delicti non sufficiunt argumenta, vel indicia quantumcunque vrgentissima, etiam si sint talia, quæ mentem iudicis adeò coarctarent, quòd aliud credere non possit: & ibi describit plura exempla.

Limita & intellige prædictam conclusionem, quando iudex procedit ex hominis præsumptione, secus si ex præsumptione iuris. Ita limitat Abb. in c. accedens. de accus. in versicu. nec obstat. Dat rationem, quia illa non ita fallit, sicut præsumptio hominis: confirma hanc conclusionem xij. differentiis, quas cumulat Felin. inter ea quæ sunt hominis, & ea, quæ sunt iuris, in capitul. pastoralis. §. fin. de offic. deleg. B. Dias reg.370.

¶ IVDEX qui commisit alicui de sua familia, quòd aliquem torqueat in casu illicito, si tortus moriatur, an mãdatarij teneantur. Tu tene quòd non, quia necessitas officij ipsos excusat. ita Bal. in l. liberorum. §. excusatur qui iussu. & ibi Ang. ff. de his qui not. infam. Din. in reg. si quis mandatum. de reg. iur. l. tutorem. in j. respon. ff. de iis quibus, vt indign. & l. si pignora. ff. de euict. Th. Grammat. decisi. xxvj. nume. 38. vsque 88. quod not.

Fallit hæc regula in iis, quæ à iure fieri prohibentur, quia tunc is non tenetur obedire iudici, ita est text. in authe. sed nouo iure. in fi. ibi, obedientes. C. de custo. reorum. Ita Guido Pap. q. cccxl. inc. non debet.

Fallit etiam quando superior deuiat à iustitia, & honestate: tunc officialis non habet necesse parere, quoniam & non semper est obediendum literis & superiorum mandatis, maximè contra leges & canones: secũdum Deci. in c. si quando. nu. 2. 3. & 4. de rescri. al leg. Anch. cons. ccxlj. & cõs. cccxliij. Bal. cons. xxxix. num. 3. vol. iij. & Dec. in c. ad hæc, num. 3. de appel.

Fallit etiam, quando superior mandat subdito inhonesta & contra iura, quia prælato nullo modo est parendum, sed rescribendum, & supersedendum, secundum c. non semper. xj. q. iij. In. in c. inquisita. de sent. excom. Abb. & Fely. in c. si quando. numer. 2. de rescrip. I. Nouell. reg. 35.

¶ IVDEX qui primam sententiam tulit in causa appellationis regulariter non est citandus. probat tex. in cap. venerabilibus. de senten. excom. in vj. Abb. in c. sacro. de senten. excom.

Fallit, quando iudex ex officio processisset, secundum Abb. & alios, in dicto cap. dilectus filius. de rescript. quod declara, vt per Felin. ibi in versicu. Regula, in causa, &c.

Fallit quando processus in causa appellationis posset inferre pœnam primo iudici, Innoc. cap. cùm speciali. de appel.

Fallit, quando primus iudex non citaretur. Ant. d. c. cũ speciale. S. Ian. reg. 151.

¶ IVDEX vnus, stantibus pluribus iudicibus, procedere potest, ex quo in solidum habent iurisdictionem, Abb. c. prouidentiam de offic. deleg.

Fallit eis, vt vniuersis. Bald. l. j. quæstio. iiij. ff. de offic. Consul.

Fallit, quando extaret statutum, vel consuetudo, quòd omnes vnanimiter haberent agnoscere. S. Ia. re. 151.

¶ IVDEX, qui in sententia dixit condemno te ad soluendum centum quolibet anno, secũdum quod soluere soliti sunt tui antecessores, si tui antecessores nihil vnquam soluere soliti sunt, an valeat sententia ista? resp. quòd non, propter dictionem illam secundum, quæ non stat conditionaliter, sed causatiuè. Doc. com. l. eum qui. §. Iulianus. il 2. ff. de const. pec. glo. c. quoniam Abb. de offic. deleg. doct. l. penultima. C. de inst. & subst. item non valet commissio facta iudici delegato, vt procedat secundum formam priorum literarum, nisi de illis priorib. literis constiterit. not. cum dilecta. de confir. vtil. vel inuti. glos. fin. c. 1. de fid. inst. Medic. re. 10.

¶ IVDEX regulariter partes litigantes ad compromittendum ducere non potest. Glos. & Bart. in l. seruus. §. qui iussu. ff. de iis qui not. infa.

Fallit, quando esset timor scandali, secundum Alexan. post Paul. de Cast. in l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petatur.

Fallit hodie ex dispositione regiæ pragmaticæ, incip. odia, &c. S. Ian. 150.

¶ IVDEX non tenetur impartiri officium non postulatum, l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. & in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui oper. nuntiat.

Amplia sex modis, & limita aliis sex, vt per Ripam in d. §. hoc antem. B. Dias. reg. 375.

¶ IVDEX si non videt probationes rei, potest sen. latam ad fauorem actoris cessare. Gui. Papa Decisi. ccclviij. gloss. not. in c. fraternitatis, in ver. per errorem. de frig. & malef. Corset. singu. sententia vj. Anto. de But. in c. ab excom. de rescr. Dec. in c. ex epistolæ. num. 164. In. in c. plerique. de imm. eccle. Bal. in auth. ad hæc. de vsur. Abb. in c. inter cæteras. de re iudic.

Amplia j. hanc reg. locum habere in arbitro qui incontinenti potest sententiam suam mutare. Ita Spec. in titu. de arb. sequitur. num. 62. quod secus est in sententia ordinarij. Ratio quia lata sententia: ius est quæsitum parti, & sic mutari nullo modo potest, vt l. iudex. ff. de re iudic.

Amplia ij. si incontinenti visis probationibus rei liquido sibi constat de iniquitate sententiæ, quo casu potest sententiam ad fauorem actoris reuocare & cassare, & incontinenti fieri dicitur, quando fit infra triduum. text. est in l. fin. C. de err. aduoc. & Bald. in l. j. C. de bon. quæ lib. vbi declar. An. & quando dicatur

fieri incontinenti.& in c.j.versic.pacem. de pace tenen.in vsib.feud.& Docto.in l.diuortio.ff.solu.mat. I.Nouell.reg.41.

¶ IVDEX saluum conductum bannito ex causa ad tempus concedere potest. Ità Bal.in l.reos.num.43. C.de accusat.Bartol.in l.si is qui reus.ff. de publ.iudic.Bal.in l j.ff.de dolo.Iacob.de Beluis. in authen. de mand. princip. §. sed neque. Inferior autem iudex saluum conductum in perpetuum sine principis licentia concedere non potest.Ita Barto.in l.relegati.numer.4.ff.de pœnis. Roma.in l.si vero.§.de viro.fallen.xxxj.ff.solut.matri. Deci.consil.lj & pro tenui facultate,per totum, Afflict.deci. iiij.Barto. in l.non omnes.§.fin.ff.de re milit.Bald.in c.j.§.sacramenta.in fi.versi.quæro.de pac iura.firman.Ias.in l. conuentionem.num.4.ff.de pact.

Amplia, vt saluus conductus datus alicui intelligetur tam in eundo quàm in redeundo, secundum Alexã. in consi.xlvj.in j.vol.ij.ponderatis,per text.in l.j.C. de nauic.lib.xj.Guid.Pap.consi.418.num.4.

Amplia ij.quod datus per principem vel per alterum iusdicẽtem alicui seruari debet:aliter incidit in pœnam l.Iuliæ maiestátis.tex.in l.j.versi.vel aduers. securitatem.ff.ad leg.Iuli.maiest.Guid.Papa consilio cccxviij.num.3.Cast.consi.ccccxxiij.iij.volum. Ita Ange.in l.vtimur.ff.de sepul.viol. Boe.decis.clxxix. num.2.& c.noli.xxiij.q.j.& gl.in c. offerebat. xxxij. q.vij.versi.apud Barbaras,& Guid.Pap.q.ccccxviij. num.5.& 6.& per Cy.& Docto.in l.denunciamus.C. de iis qui ad eccle.confugi.

Amplia iij.vt securitas data viro intelligitur concessa vxori.per text.in l.ij.§ in. C.de episc.& clerie.quia vxor gaudet priuilegio mariti. vel.j. C.de vxo. milit.& ideo saluus conductus datus & concessus viro ab vxore,cum bonis suis comprehenuit accessoria. Ita siug.Bal.cons.ccccxiiij.concessus fuit saluus conductus per totum.volum.v.

Amplia iiij.quòd saluus conductus cõcessus debitori: quòd per quinquenniũ non molestetur ab vllis creditoribus,Intelligitur quòd etiam à creditore ratione delicti molestari non possit:ita Ro.sin.182.incip.quid si Titius.Alexa.&Rip.in l.j.ff.si cert.peta.& ibi Roma.

Amplia 5.quòd index potest dare bãnito securitatem eundi vel redeundi pro veritate habenda in aliquo casu,& hoc ad tempus,ita Saly. in l. cum indulgentia.nume.4.& 5.C.de senten.pass.& Albert. in 4.par. stat.q.39.vbi disputat ad partes.

Amplia vj.quòd saluus conductus datus pro maioribus criminibus etiam extenditur ad leuia & minora,Ita Bald.consi.cccc.vol.j. Ratio est,quia in maiori summa inest minor.l.in eo,quod plus est. ff. de regu.iur.& glo.ibi.not.in fine.

Vide de hac materia Bar.in l.j.ff.ad l.Iul. maiest. Guil. de Cun.in tract.secur.circa fin.& idem Bar.in l.iij.§. transfugas.ff.de sicca.Guid.Pap.cons.ccccxviij.per totum.& Boe.consi.clxxix.numer.6.& 7.& 8.

Et vide alias ampliationes & limitationes suo loco, verbo saluus cõductus;vel fidantia. I.Nouell.re.48,

¶ IVDEX secularis cuiuscunque præeminentiæ sit,nõ est competens, quando tractatur de materia iuramenti,cum sit spiritualis:not. Hostien.in cap. tua.super gloss.fin.de ordin.cognit.Abb. in c.significante. de pigno.in j.notab.

Limita quinque modis. vt per Felin.in c.ij.de spons. B. Dias reg.378.

¶ IVDEX secularis non potest cognoscere de causa spirituali,nec principaliter, nec incidenter: vt probat text.in c.tuam.de ordi.cogn.& in c.lator qui filij sint legiti.& in c.si iudex laicus.de sententia excõmunicationis.in sexto.

Limita nouem modis,vt per Alexand.in l. Titia. ff.solu.matrimo.Vide Iaso. qui addit alias quatuor limitationes in l.quoties.ij.C.de iudi. B. Dias re.362.

¶ IVDEX semel electus non potest iterum eligi post litis contest.nota.l.si conuenerit. ff. de iurisd. omn. iud.l.si cum dotem.§.eo tempore.ff.sol.matrim.Iaso.l.quicquid adstringendæ.column. 4. ff. de verbo. obligat. Medic.reg.3.

¶ IVDEX qui semel protulit sententiam non potest amplius secundo variare.Bal.l. hac l.e olum.2.C.de senten.ex Bræuil.rec.l.iudex.ff.de re iud.l.Paul.ff.de quæst.l.diui.ff.de pœnis.doct.com.l.ab executione. ff.de appellat.cap.nouit. de iudi.Din.&Boe c.quod semel.nu.2.de reg.iur.6.c.mutare.eo.ti. Med.re.3.

¶ IVDEX in sententia non tenetur exprimere causam: per c. sicut.& c.eum Bertoldus, de re iudic. Imo,in l.si is quem.ff.de acqui hære.Soz. reg.ccliiij. vbi ponit xvj. fallent. Ratio,quia aperit viam suæ impugnandæ sententiæ,nisi adiiciat dictionem maximè.secundum Panor.in ca.ex parte, de concess. præb.

Amplia d.reg.vt non solum iudex non tenetur exprimere causam in sententia diffinitiua, sed nec etiam in interlocutoria,quia quo ad hoc censetur esse idẽ iudicium.

Fallit, quando ex sententia producerentur diuersi effectus: tunc iudex debet causam exprimere ad hoc vt non noceat sententia:nisi quo ad effectum quem iudex producere intendit. ita Soa.in l.si à te.nu.3. ff. de re iudic.

Fallit quando iudex in iudicando recedit à iuris dispositione ,quia tunc causam exprimere tenetur, sec. Old.cons.cccxxv.& Ro.cons.cccclxxxiij.dubitatur. Bal.in rep.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de iis ,qui no. infa.Deci.in ca.consuluit.num.13.&14.de appel. consi.viij.in princ.& idem Rom. consil.ccccxcix.in præmissa consult.

Fallit etiam,quando iudicaretur super aliquo notorio,quia tunc esset necessarium causam exprimere. secundum Felin.in c.j.de re indi.Inn.& But.in c.vlt. de libel.obla.Corse.singu.in vers. sententia. la vij.in sing.suis.

Fallit quãdo sententia fertur vigore contumacię,quia condemnatus in absentia præsumitur condemnatus propter contumaciam.l.si ideo.ff. de euic. & sic Bal.in l.pen.C.de const.pec. & in auct. qui sentel.C. quo.&quand.ind.tenet,quòd absentia habetur pro causa in condemnationibus per contumaciam seu sententiis latis. I.Nouell.reg.40.

¶ IVDEX sententiam per alium regulariter recitare non potest.tex.est & gloss.in c.fin.de senten.& re iudic.in vj.

Primò fallit in episcopis:vt vult text.in d.c.si.quod verum est,si sit confirmatus,& consecratus: cum dignitas & honor principalis aliis non competant:vt in d. c.j.de translat.episc.& in d.c. j.de excel.prælat.& ita disputando tenuit Dom. de sanc. Gemin. vt refert Ant.in d.c.j.& si alibi glo.fin. dicit quòd episcopus ante consecrationem non vocatur episcopus sed electus:vt est glo.in l.j.ff.de reli.do.

Secundò fallit in iudicibus illustribus & superintribus. in l.ij.C.de sen.ex periculo recitan.

Tertiò fallit, quando ex pluribus iudicibus vnus reci

rat

gat sententiam ex mandato & in præsentia aliorum: vt in capitulo, cum ab vno. extrà, de sentent. & re iudic. libro sexto.

Quartò fallit in conseruatoribus: vt in c. fin. de offic. vica. in sexto.

Quintò fallit in inquisitoribus hęresis, vt c. commis. de hæreticis. in vj.

Sextò fallit in sententia interlocutoria: vt per Bal. in l. fin. C. de sent. ex breuiculo recit. per glos.

Septimò fallit in casibus, in quibus valet sententia sine scriptura. vt in d. c. fi. de re iudic. & glos. super verbo, illustrium, in istis enim casibus sententia poterit legi, & recitari per alium præsente & mandato iudi. vt in d. c. ab vno. vbi de hoc pleniùs vide. B. Soci. regul. 249.

¶ IVDEX vel superior potest auctoritate sui officij moderare dilationem legalem. gloss. in ca. cum sit Romana. de appel. vt in authentic. hodie. C. eodem titul. & ibi Doctores.

Primò fallit in dilatione statuta à lege in actu modici præiudicij, quam etiam ex causa iudex non potest prorogare. glo. & Dominicus in cap. pia. in verbis, octo dierum. de except. lib. vj.

Secundò fallit, quando iudex moderando dilationem legalem se intromitteret de iurisdictione superioris. cap. ex insinuatione, de appel.

Tertiò fallit in principe, quia etiam sine causa omnem dilationem abbreuiat. c. ex ore. de iis, quæ fiunt à maiori parte capituli.

Quartò fallit, vbi iudex velit in totum tollere terminum legalem. gl. in l. quod iussit. in fine glos. magnæ. ff. de re iudic. Spec. in tit. de citatione. §. nunc de emptione. versic. fin.

Quintò falit, vbi assignat certam dilationem, & post ipsam aliquid statuit: quia tunc dilatio nó potest mutari, ita Bald. in l. j. C. de requir. reis. & Roma. in l. ij. ff. de re iudicata. B. Soc. re. 240.

¶ IVDEX vt suspectus ob modicam causam remoueri nó potest. Ange. & Dec. l. qui iurisdictioni. colum. 3. ff. de iuris. omn. Iud. Asin in praxi iud. §. 7. Fall. 59. nume. 26. item in minimis causis quis potest esse iudex, & tabellio. gl. l. iubemus. §. sane. C. de sacr. sanct. Eccle. Abb. c. 3. de prob. Feli. c. quoniam contra. colum. 1. de probat. licet regulariter secus sit, Innoc. c. cum à nobis. de test. Medic. re. 5.

¶ IVDICIS auctoritas regulariter quem à pœna excusat, tex. est in l. ait prætor. §. penult. ff. de min. & ibi gl. & in l. iusti. §. qui iussu. ff. de his qui nor. infa. & in l. ij. §. casus. ff. de aqua plu. arc. & not. gl. in l. id quod. ff. de iurisd. omn. iudic.

Primò fallit, nisi auctoritas iud. iniustè esset interposita: quia tunc non excusaret à pœna. ita not. Bar. in l. iuste. ff. de acq. posses. & in l. meminerint. C. vnde vi. quod tamen intellige, nisi auctoritas iudicis esset interposita iuris ordine seruato: quia tunc excusat à pœna, licet iudex iniustè pronuntiet. ita tener Abb. in c. ad nostram. extrà, de iureiurando. quia imputandum est parti, quæ non appellauit: sed qui non seruat ordinem iuris actus eius est ipso iure nullus, & non excusat, nec est necessaria appellatio: vt ibidem ipse tenet, & eodem modo iussus patris excusat regulariter filium vel seruum: vt not. gloss. in c. mulieres. in gloss. fin. de sententia excommunicationis. quod singu. limita, videlicet, quòd mandatum patris vel domini mitiùs debeat puniri, & pro hoc alleg. duos textus, vnus est in l. seruus. C. ad l. Iuliam de vi. alius est in l. secundum. C. de sepulchro violat. & pro hoc alleg. tres gloss. singulares hoc idem tenentes in l. seruus. ff. de act. & obligat. bene faciunt ea, quę notat Barto. in l. non solùm. in §. si mandato. ff. de iniuriis. & est glossa in lege, si ea. ff. de regulis iuris. Bald. & Sal. in d. l. si seruus. quod nota perpetuò, vt scias adiuuare illos, qui interficiunt homines de mandato dominorum suorum. B. Soc. reg. 251.

¶ IVDICIS ciuilis impotentia Adiudicatio ciuilis non prodest ad hoc, vt criminalis feratur sententia.

In Decret. c. 2. q. 1. nihil manifestè. Azo, rubr. 104.

¶ IVDICI, eiúsve officiali non licet resistere. Barto. in l. prohibitum. per illum text. in fi. de iur. fisc. lib. x. C. Odofft. in l. prohibitum. Fel. in c. si quando, de rescript. in antiq. Io. Faber. in §. pœnales. insti. de actio. quin imò illis parendum est. l. vnica. ff. si quis ius dicen. non obtemp.

Fallit regula, quando iudex, parte non citata, faciat executionem, pars potest appellare, & si iudex non vult admittere appellationé sed vult exequi, poterit illi de facto resisti. vt tradit Cyn. in l. j. C. de iur. & fact. ignoran. quem ibi sequitur Ias.

Fallit, si adpareat de iniustitia sententiæ, & damnum est irreparabile, potest appellari, & si non admittitur appellatio, potest de facto resisti. c. non debet. iuncta gl. xj. q. iij. cap. non inferenda. xxiij. q. iij. Bar. in l. si alius. §. bellissimè. ff. quod vi, aut clam. Io. de Plat. d. l. prohibitum. versi. & similiter dicit Gul. Benedict. in repet. c. Rainutius. in verb. mortuo itaque testatore. part. ij. de testam. Limitatur ista limitatio si damnum esset reparabile. Ioan. de platea d. l. prohibitum, per l. nec magistratus. ff. de iniuriis. quo casu iniuriarum agi potest. dicta l. nec magistratus.

Fallit, si extra suum territorium exequatur. l. fi. de iurisdict. omn. iudic.

Fallit, si extra formam iurisdictionis exequatur. l. quémadmodum magistratus. ff. ad leg. Aquil.

Limitatur, si officialis non habet literas suæ commissionis. text. & ibi Bart. Io. de Platea, & Odoffred. in d. l. prohibitum.

Fallit, si officialis non habet signum suum, aut armillam. Sal. in d. l. factum à iudice. ff. de reg. iur.

Amplio has limitationes, vt non tantum iis, quorum interest, de facto resistere liceat, sed & amicis, & vicinis. Bart. Io. de plat. d. l. prohibitum.

Fallit prædicta regula, si iudex, omisso iuris ordine aliquem iniuriat violenter, potest de facto ei resisti. gl. singularis, in cap. ex literis. in verb. denuntiatis irritam. extra de offic. delegat.

Fallit, si officialis, vel iudex exequatur sententiam nullam. Florianus l. addictos. C. de episc. audien. glos. in c. pastoralis. §. quia verò. in verb. & si sciat. de offi. deleg.

Fallit, si iudex sit negligens. Bald. in extrauagan. qui sint rebelles. in verb. rebellando. nam & ei resisti potest.

Amplio supradictas fallentias, vt procedant etiam in executore dato à Papa, Imperatore, aut Rege, vt & resisti de facto possit. Innocen. in cap. cùm olim. de priuileg.

Declaro prædictas limitationes, vt habeant locum, siue violentia inferatur personæ, siue rebus. P. Prat. reg. 443.

¶ IVDICI resistere non licet tex. in c. qui resistit. ij. q. iij. glos. singu. in c. præsentium. vij quæst. j. allegat

eam Abb. in c. ex insinuatione. de procurat. & ibi eam facit singularem: & est text. in l. addictos. C. de episcop. audien. imò resistens puniri debet pœna criminis læsæ maiestatis. Bart. in l. iiij. in fi. ff. ad l. Iuliam maiestatis.

Limita quatuor modis, vt per Fel. in c. si quando. de offic. deleg. B. Dias, re. 381.

¶ IVDICES. Ciuitates per se iudices facere posse.
In Aut. de defens. ciui. §. mali. Azo, ru. 104.
Vsque inclusiuum.
In Aut. de temp. non solu. do. §. general.
In Aut. de defenso. ciui. §. iudicare.
In Aut. de appel. §. illud. §. si mali. §. illo.
In Aut. de fid. instrum. §. vlt.
CONTRA.
In Aut. de fid. instrum. §. & super.
In Aut. quib. mod. nat. effi. leg. §. ne. Azo, rubr. 104.

¶ IVDICES ordinarij plures, licet habeant iurisdictionem & exercitium in solidum, tamen si omnes simul cœperunt de causa cognoscere, nõ debet pronunriare vnus sine alio, sed omnes simul debent iudicare: notat. glos. quam ibi omnes sequuntur in l. si vni. ff. de re iudi. in verbo, proferre.

Limita hanc regulam tripliciter, vt per Ias. in d. l. si vni. Primò, nisi vnus eorum iuret sibi non liquere.
Secundò, nisi in sententia interlocutoria.
Tertiò limita, si aliquis eorum sit impeditus aliqua iusta causa. B. Dias reg. 380.

¶ IVDICIVM. Repetita die fieri condemnationem.
C. de dol. l. vlt.
C. qui admit. ad bon. possess. poss. l. 2.
ff. de oper. nou. nunc. l. de pupillo. §. si quis.
ff. ad exhib. l. Iulianus. §. qui autem.
ff. de his qui not. infam. l. gener.
ff. de inoff. test. l. iud. §. sicut filius.
ff. de iuris & fact. ignor. l. 3. §. præterea.
ff. de transact. l. si quis.
ff. de maio. l. sed etsi. §. si feriæ.
ff. de vi & vi arm. l. si plures. §. dare. Azo, rubr. 90.

Dilationem iudicij, vel restitutionem, sine damno temporalis actionis fieri.
In Aut. vt cum de appel. cog. §. memi.
C. de temp. in integ. rest. l. petend.
C. qui bon. ced. poss. l. vlt.
C. de iure delib. l. scimus. §. donec.
ff. de noxal. l. 2.
ff. de minor. l. vlt.
ff. de offic. præf. l. senatus.
ff. de iudic. l. 2. §. peu.
ff. ad Velleia. l. debitrix. §. vlt.
ff. de oper. nou. nunc. l. de pupillo. §. si quis.
ff. qui bon. ced. poss. l. vlt. in fin.
ff. de itin. actuque priuat. l. 1. §. præterea. Azo, rub. 90.

Si eius sit manifesta calumnia, non est danda dilatio.
C. qui accus. non poss. l. 2.
ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem.
Contrà, in Aut. vt cum de app. cogn.

Ab sentiam patroni vel aduocati, iustã esse causam dilationis iudicij.
ff. de min. 25. ann. l. ait prætor.
C. de iudic. l. properandum. §. illo.

Ad iudicium suscipiendum, certũ diem statui.
C. de vsufruc. l. 2.

Ad agendum, certum diem statui.
ff. de petit. hæred. l. si quis liber.
Iudicium fortis.
Inst. de legatis. §. optionis.
C. comm. de leg. l. si duobus.
C. de iud. l. si ambo.
ff. fam. hærcisc. l. si quæ sunt. §. 1.
ff. de fideicom. lib. l. generaliter. §. si quis alij.

Consul, deposito officio, litem coram se cœptã potest terminare.
ff. de iurisd. om. iud. l. pen.
ff. de iud. l. vbi.
In Auth. vt nulli iud. §. hæc.
ff. de iudic. l. venditor. §. iudices.

Repetita, &c. Dilationem, &c. De iudicio, &c. Consul, &c. Hic videtur contrà, quod dicitur, in incerto ad præsidem recurrendum, vt C. de nupt. l. 1. & de amit. tut. l. 3. §. vlt. Azo, rubr. 90.

Hæ omnes sunt notæ: & de prima etiam aliàs diximus. Azo, rub. 90.

Iudex suspectus rectè recusatur.
C. de iudic. l. cum specialiter.
CONTRA.
In Auth. vt differ. iud. §. 1. in fin.

Iudex, &c. & contrà.] Si suspectus fuerit iudex delegatus, recusatur, vt hic: si autẽ sit ordinarius, contrà: vt in cõtraria Rub. & vt notaui in C. de iurisdict. omn. iud. l. nemo post. Azo, rub. 90.

Ante litem contestatam examinationem testiũ fieri, & sententiam proferri.
In Auth. de testib. §. penul.
C. de iud. l. properandum. §. si man.
C. vbi quis curial. l. vlt.
C. quomodo, & quan. iud. Aut. qui semel.
C. de liber. caus. l. si is.
C. de iurisd. om. iud. l. quæ quis proprium.
Ante litem, &c.) Hæc est nota. Azo, rub. 90.

Aequalitatem in iudiciis & arbitriis debere seruari.
ff. de arbit. l. nõ distinguemus. §. item si quis.
ff. de arbit. l. sicut. §. etsi. Az. ru. 90.

Ius interpretatur gestum, quod nõ est gestum.
C. de inst. & subst. l. si mater.
C. de necess. hæred. l. quidam.
ff. de adopt. l. his verbis.
ff. de leg. 1. l. turpia. §. si Titiæ.
ff. de appel. l. cum quidam.
ff. quod vi aut clam. l. 1. §. qui si. Azo, rub. 90.

Non interpretatur gestum.
Inst. de act. §. rursus.
C. de postlim. reuers. l. ab hostibus.
ff. de noxalib. l. in noxa.
ff. de vsucap. l. rerum mixtura.
ff. de minor. l. 1. §. 1. & l. sed etsi. §. quoties.

De iure communi est, vt æstimetur factum id demum, quod est factum, vt in contraria Rub. quandoque tamen id fallit: id est, in his, in quibus aptatur fictio iuris: vt in hac Rub. & suprà in illa Rub. Videtur esse quod non est.

Iura mihi competitura, non transire ad hæredes.
C. de reuoc. donat. l. 1. & vlt.
ff. de priuil. cred. l. 4. & vlt. Azo, [illegible]

Iure admisso singulari, non admittitur [illegible] mune: & econuerso.
C. de adult. l. virum.
In Insti. de succes. ed. §. cog.

ff.de testam.milit.l.si miles. Azo,rub.90.

Ius interpretari, est idem quod est aliud: & est aliud, quod est idem.

In Inst.de rer.diuis.§.cum ex.& §.Titius.
In Iustit.de iust.& iure.§.ei verò,
C.de natur.lib.l.si quis ser.
ff.de iudic.l.proponebatur.
ff.de seruit.vrb.præd.l.eum quis.
ff.de liber.& posthum.l.in suis. Azo,ru.90.

Esse aliud, quod est idem.

In Inst.de rer.diuis.§.si Titius.
ff.quib.mod.vsusfr.amit.l.repeti.§.si arcę.
ff.ad Trebell.l.ex facto.§.ex.
ff.de alim.præstan.l.si seruus.
ff. de acquir.rerū dom. l. sed & si extraneæ. §.ar.
ff.de solution.l.qui res.§.aream. Azo,ru.90.

In his iudiciis venit dolus præteritus.

ff.de petit.hær.l.nec vllam.§.sed etsi.
ff.ad exhib.l.si quis hominem.
ff.depositi.l.1.
ff.de iur.iur.l.qui dolo.
ff.de rei vend.l.si mater.§.sed & is. Azo, rubr.90.

Quod permittitur agere, demonstrari debet: non enim permittitur vagari.

ff.de rei vend.l.si in rem.
ff.si cert.pet.l.certum.
ff.de inter.act.l.qui seruum.§.iure.
ff.depositi.l.1.§.argentum.
ff.de furt.l.act.furt.
Iura mihi,&c.
Admisso,&c.
Ius inter,&c.
In his,&c.
Quod permittitur,&c.
Qui legem,&c.
Hæ omnes sunt notæ. Azo,rub.90.

Qui legem offendit, eius non vtatur præsidio.

ff.de solut.l.etiam.
C.de Episc.au. l.nemo.
C.de incest.nupt.qui contrà.
ff.de minor.l.auxilium.in fi.l.

SOLVTIO.

Distingue, an ius singulare contrarium sit iuri communi: quo in casu, vno electo, constat alterum repudiari.vt ff.de mino.l.filius. Azo,rub.90.

Quædam fiunt in figura iudicij.

C.de Latin.libert.toll.§.similique.

Probationes vel confessiones in iudicio, in alio prosunt, vel obsunt.

ff.de liber.caus.l.iubemus.
ff.de iureiur.l.si duo.
ff.de arbit.l.non distinguemus.§.si is.
ff.de Carb.edict.l.Carbo.§.ibidem.

CONTRA.

ff.de iureiur.l.nam.§.vlt.sed si post.

SOLVTIO.

Prosunt quædam, quo ad præsumptionem, non antem ad præiudicium. Azo,rubr.90.

Rem peto,& rem habeo.

In Inst.de legat.§.si cui.
ff.de verbo.obligat.l.Iul.
ff.de solut.l.etiam.
ff.de leg.1.l.non quacunque.

Rem peto.&c.] Circa hoc ita distingue. Cum rem indebitam quis soluit, & ego propter id quod fecit debitor ante solutionem, damno afficior, si quidem res mihi auferatur: vt quia alij obligauerat, vel in emphyteosin constituerat, vel similia fecerat: rem eandem postea ex eadem stipulatione peto: quia nec soluisse videtur, cum ita soluerit, vt apud me non remaneat.vt ff.de solut.l.si rem. & l.qui res.primo respon.& l.si hominem, in quo.& l. cum quis.§. si hominem. & de act. empt. l. emptorem. §. idem Nerat.& ff. de leg.1.l. non quocunque. Si autem res mihi non possit auferri, facto tamen suo in re facta est mea conditio deterior: si quidem debeat ex contractu bonæ fidei, agatur ex eo.vt ff.commodati.l. 3.§.si reddita. & ff.depos.l.1.§. si res. Idem in his quæ paria sunt, in iudicijs bonæ fidei: id est, in leg. & fideicom. vt C. in quibus caus. in integ. rest. non est necess. l. in minorem. Et probatur hæc distinctio, ff.de solut.l. qui decem. §. qui hominem. Sed si ex contractu stricti iuris fuerit primò debita, nec mihi soluta possit auferri: si quidem obijcio promissori, quòd non fecit id quod facere promisit: puta cautionem promissam, vel ascriptitium gratia fundi promissum non præstitit: ex stipulatione tenetur.vt ff.de solut. & de verb.oblig.l. Iul. Si verò promissor totum quicquid promisit, soluit, si in re soluta, antequam solueret, dolum adhibuit, vel culpam, vt pereat, penes se promissorem perpetuauit actionem. vt ff.de verb. oblig.l.si seruum stipu. & l.si ex legati. Si verò soluerit rem dolo suo deterioratam, vel vilioris precij factam, liberatur quidem vetere actione, sed tamen tenetur actione de dolo. vt ff. de dolo.l. eleganter.§. non solùm. & C. ad exhib.l.exhibitionis. Vel si velit quis breuiter transire, dicat, semper agi posse prima actione, si facto suo debitor rem deteriorem, vel vilioris precij facit, & eandem soluit: tenetur enim prima actione, vt deteriorationis præstet æstimationem. Cæterùm ad alia damna, scilicet rerum suarum distractarum, vel pœnarum commissarum, ideo, quia rem expeditam & liberam, & non deteriorem habuit, agetur actione de dolo.vt ff.de dolo.l.cum quis. & l.eleganter.§.non solùm. Nec obstat, quod dicitur, C.ad exhib.l. exhibitionis. quia ibi non erat obligatus dare, sed exhibere, sicut habeat experiundi copiā. vt ff. ad exhib.l.2.primo respon. Si ergo exhibet, licet deteriorem: tamen quia iam facta est experiundi potestas per exhibitionem, non tenetur actione ad exhibendum, sed in factum actione subsidiaria. Quæ actio in factum, non habet locum in re promissa: quia tempore deteriorationis, stipulator nullum ius in ea habebat. Alij dicunt, promissorem teneri prima actione, si post moram rem suam fecit deteriorem, vel interemit. Si autem tenetur de dolo, vt ff. de triticar. act.l.pen. sed ibi ab alio erat eluscatus. Si verò ipse interemit, etiam ante moram tenetur prima actione, vt ff.de verborum obligation. l. si ex legat. & l. si seruum. primo respons.

ADIECTIO.

Hoc ita, si quid iuris desit: vt per leges subiectas apparet, suprà de æqual.fac. Rubrica, quod factum est. Nunquid ergo res ipsa tota repetitur: arg. quòd sic. vt ff.de solut.l.si stipulat.sum.§.1. Agetur ergo propter rationem, sicut ageretur re non tradita, & hoc ideo: quia denotatio iuris in actione venit. secus, si iudicis officio. vt C.deposit.l.3.& ff.de eo quod cert.

loco l. antepen. nisi fortè incontinenti suppleret, vt ff. de re iud. l. Paulus. Rub. & ff. de rei vendic. l. ex diuerso. §. vbi. Vel melius. Si in re ipsa quæ soluta est, aliquid desit, res tota petitur. Si verò in re soluta nihil desit, sed pars debiti tantum, pro parte tollitur obligatio. vt ibi, & vt notaui, ff. de le. 2. l. Mæuius. §. pen. diximus ibi: quia fundus legatus cōtinet omne emolumentum, etiam vsumfructum. vt ff. de vsufruct. l. si Titio. & l. si alij non fundum. Sed in casu sequenti petit ipsum fundum. & est ratio: quia pro parte contingit liberatio, in primo casu: vt in proprietate, in secundo non, vt ff. de solut. l. si stipulatus. §. idem. & vt dixi, ff. commod. l. 2. §. si reddita. Et hæc omnia, quasi superflua. Azo, rub. 90.

Vendico dominium quod habeo.

C. vbi in rem actio. l. 1.

C. de rei vend. l. cum à matre. Azo, ru. 90.

¶ IVDICIVM nullum est quando caret forma. l. prolatam. C. de senten. & interl. omn. iud. quæ figura iudicij nuncupatur. Bald. leg. neque. §. de plano coln. 2. ff. de offic. procons. glos. l. iubemus. C. de liber. causa. Maranta in trac. de ordin. iudic. p. 2. num. 26. Cor. consil. 54. colum. 2. volum. 2. Medic. reg. 7.

¶ IVDICIVM possessorium, & petitorium, simul procedit, & simul possunt cumulari si non opponatur à iudice, vel à parte, l. si mancipium, vbi glo. ff. de euictio.

Fallit in 3. casib. quos not. Iaso. in l. naturaliter. §. nihil commune, ff. de acq. pos. num. 16.

In iudicio possessorio recuperandæ non admittitur concursus petitorij, sed agitur prius possessorio. no. DD. in d. §. nihil commune.

Fallit in 2. casibus, quos not. Horman. Det. in d. §. nu. 33.

In iudiciis possessoriis requiritur litis contestatio. Fallit in 3. casib. vt per Horman. Det. in d. §. nihil commune. numer. 36. vbi Ias. num. 65. attestatur esse com munem opinionem.

In iudicio prius legitimandæ sunt personæ. Ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Marsil. in l. si quis, nec quæstio. ff. de quæsti. vbi latissimè tractat de ista materia.

Iudicium vbi semel cœptum est, ibi finiri debet, l. vbi cœptum, ff. de iud.

Fallit in 11. casibus, vt per Felin. in c. ex tenore, de resc. colum. 2.

Ampliatur in 10. casibus, & limitatur in 16. à Port. lib. 3. suarum conclus. regu. 22. Ampliatur in 11. casibus, & limitatur in 16. ab Ant. Gabr. libro 2. de iud. conclus. 1.

Excommunicatus non habet legitimam personam standi in iudicio. Fallit vt per Damas. regul. 120.

Iudicium non potest esse cum seruis, l. seruus, C. de iudic. Ampliatur & limitatur per Iason. in dict. l.

Quantum ad ordinaria iudicij, & processus solemnitatem, considerantur consuetudines, & statuta loci, in quo iudicium agitur, Barto. in l. cunctos populos, C. de summa Trin. columna 6. l. 3. in fin. ff. de testibus.

Fallit in 4. casib. vt per Maria. in c. quòd Clericis, de foro comp.

Iudicium inquisitionis dicitur extraordinarium, & nō ordinarium. Fallit in 2. casib. secundum Rip. in Rub. de iud. colum. 13.

Mulier etiam pro filio suo non admittitur in iudicio ad defendendum, licet filius esset pupillus, l. alienā, C. de procur. l. qui absente, & l. neque fœminæ, ff. de procu.

Fallit in 9. casibus, vt per Iaso. in d. l. alienam. columna 1. & 2.

Filius non potest vocare patrem in iudicio sine venia, l. fi. C. de in ius vocando.

Ampliatur in 11. casibus, & limitatur in 5. vt per Pet. Duen. reg. 352.

Filiusfa. potest esse in iudicio sine consensu patris in peculio castrensi. fallit in 3. casib. vt per Baptist. à Villa. conclus. 130. in litera E.

In iudicium non intelligitur deductum ius de futuro. fallit in 4. casib. vt per Rip. in c. cum ecclesia, extra de causa possess. & proprietat. num. 112.

In iudiciis non est habenda acceptio personarum, c. in iudiciis, de reg. iur.

Fallit vt per Dy. in d. c.

Minor non potest esse in iudicio, l. exigendi, C. de procu.

Fallit in 4. casib. vt per Alexand. in d. l. nu. 17. Don. vina, lib. 3.

¶ IVDICIVM vbi semel acceptum est, ibi finem accipere debet. Verba sunt text. in l. vbi acceptum. ff. de iudiciis.

Limita vndecim modis, vt per Felin. in cap. ex tenore. de rescriptis. B. Dias re. 382.

¶ IVDICIVM soluitur morte, l. ex iudiciorum. ff. de accusat. quando agitur criminaliter, & principaliter ad pœnam afflictiuam corporis, secus si quæstio erat super bonis, quia tunc quamuis reus sit mortuus, tamen adhuc quæstio durat super bonis. l. fin. C. si reus, vel accus. mort. fuer. l. 3. C. si pend. appell. mors interue. & agitur contra hæredem quatenus ex illis bonis factus est locupletior, DD. Com. l. 1. C. ne ex del. def. Bart. l. 1 ff. de priu. del. gl. §. per contrarium. Inst. de hæred. quæ ab intest. defer. conc. eum hac concl. super. concl. 2. & concl. 27. & 32. & hoc quo ad iudicium criminale. Iudicium autem ciuile soluitur multis modis, de quibus super. concl. 31. not. l. iudicium soluitur, ff. de iudiciis. l. mortuo iudice ff. de iudiciis. l. amplius. ff. rem ratam haberi, DD. Com. l. 2. C. qui test. fac. poss. c. quorundam. 23. distin. Angelus in tractat. malefic. versicul. Dominus. nume. 41. Decius l. pupillum. §. in hæredes. num. 3. ff. de regulis iuris. Bellamera capit. ex parte. numer. 17. de arbitr. Decius, & DD. Com. l. Imperium. nume. 16. ff. de iurisdict. omnium iudicum. Abb. c. ecclesia num. 23. de const. Med tract. 2. par.

¶ IVDICIA. Paulus Lib. 51. Ad Edictum.

Lex clxiiij. al. lex cxxv.

Pœnalia iudicia semel accepta, in hæredes transmitti possunt.

Ex titu. de libera. caus. l. vtique. Viuiennus.

¶ IVDICIORVM ordo seruari debet. l. si pacto, quo pœnam. C. de pact. & ibi hoc adnotauit And. Alciat. nu. mihi 17. text. in l. prolatum. vbi glo. explicat iudicij ordinem. C. de senten. & interlocut. om. iudic. & ibi hoc no. Bal.

Amplio, vt procedat etiam in iudicio criminali. ca. dilectus. ibi postquam crimen. extra de simonia. Specul. in tit. de accusat. §. j. versic. in summa nota, quod Paulus Castrens. consil. cxcix. incip. super hoc puncto interrogatus, secundum veterem impressionem.

Limitationes in materia Ciuili.

Fallit, quando constaret reo, nullam reo defensionem competere, idque propter euidentissimè rei naturam: nam tunc à reo non citato potest poss. sio auferri. l. qui potest inuitis. ff. de reg. iur. Rom. con.

conſ.cccclxxxiij.incip.dubitatur.in fi.

Fallit, quando debitor eſſet ſuſpectus de fuga. Bart. in l.ait prætor.§.ſi debitorem.ff.quæ in frau.cred.

Fallit, niſi aliter ſtatuto cautum eſſet. Sed hæ tres limitationes tutæ non ſunt:quod ad citationem attinet. Nã ea eſt iure diuino introducta,Gen. j. Cum Deus Adam poſt eius lapſum in ius vocaſſet, dixit Adam vbi es? atqui naturalia, diuináque iura ne princeps quidem tollere poteſt. §. ſed naturalia. Inſt. de iur. natural. gent. & ciuil.

Quocirca,citationem neceſſariam eſſe docui lib. j.forenſis diſpoſitionis.cap.iij.Cynus tamen ſcribit à iudice eam ex cauſa tolli poſſe.l.ſi.C. ſi contra ius,vel vtil. publi.Aleiat.l. Gallus.§. & quid ſi tantùm.ff. de lib. & pobu.

Fallit,quãdo inſtrumẽtum eſſet guarentigionatum,de quo latè ſuprà,vbi de inſtrumento guarentigionato egimus.vbi latè vide.pro quo Franc. Ripa l. obligatione.numer.28.ff. de pignor.

Fallit in caſu l.ſi quis filio. §. quid tamen. ff. de iniuſt. rupt.& irrit. fact. teſt. veluti in delictis, quæ moram non recipiunt: puta in latrone manifeſto, ſeditione prærupta, & cruenta factione, in quibus permitti ſcribit Iuriſconſultus primùm punire, deinde ſcribere. & hoc eſt quod Galli dicunt, Faire le procés apres la corde.

Fallit,ſi ſtatuto ordo iuris ſublatus eſſet,vt tradit Paul. Caſtr.conſ.cxcix.ſuprà citato,quale videmus in regno Franciæ.vt refert G. Benedict.in repe.cap.Rainutius.verſ. mortuo itaque teſtatore. parte ij.num. 200.de teſta.Nam in delinquentes in hoc regno proceditur via extraordinaria

Nec titulus de accuſationibus, habet locum in hoc noſtro regno.

Fallit in nocturnis furibus depræhenſis à Cuſtodibus, ſiue vigilibus: nam horum denunciatione, ſine alio ordine condemnabuntur illi, niſi ſe legitimè defenderint. Spec. in tit.de accuſ.pat.iij. §. in ſumma ij.in fine. P.Prat.re. 444.

¶ In iudiciis procedit hæc reg. l. non debet.ff. de reg. iur. item in contractibus etiam, capitulo primo,locati, tertio, & in vlt.vol. vt ſi teſtator mandet fratrẽ auxiliũ fratri pręſtare viciſsim,intelligitur per hãc reg.de qua per Pariſ.conſi.82. numero 33. volumine 1.conſi.2.numero 16.eodem volumine. Ruin.conſil. 33.num. 11.volumine 1.Soci. conſ.56.num.3.volumin. 1. Medic.reg.9.

¶ Iurare de calumnia actor, & reus recuſantes incidunt in pœnã, vt actor ab inſtituta actione cadat, reus verò pro confeſſo habeatur.capit.fin. & ibi per doct.extrà, de iur. calum.

Primò fallit, quando recuſaſſet iurare de calumnia ante litem conteſta. non enim ſuper tota cauſa iurare tenetur,ſed tantum poſt litem conteſta. vt extrà,de iura.calum.capitulo,cum cauſam.& per do.Anton. in dicto cap.fin.

Secundò fallit,quando ipſe reus recuſans iurare,vellet purgare contumaciam,& iurare;cum tunc admittẽdus ſit:vt per doct.in l.ij. C.de iura. calum. & Ioan. Andr.in addi.Spec.§.fin.eod.titu. ver. ſed nunquid. argum.l.ſi quis libellos, de appellat.C.quod non tãtum vetum eſt de futuro ſed etiam de præterito,ſecundum dom. Anton. in dicto ca.fin.item hoc verũ quando pœnitet vſque ad ſententiam condemnatoriam vel declaratoriam: cum tunc ipſe poſtea pœnitere non poſsit.arg.l. quia viator. §.qui accuſare.ff. de bo.quæ libe.ſecundum dominum Nico.in dicto c.fin.de iura.calum.de quo extrà,de foro competẽti.cap.ſi diligenti.

Tertiò fallit,quando ambæ partes nolunt iurare: quia conueniſſent fortè de non iurando, vt voluit Spec. in eodem titu.§.fin.ver. ſed quid ſi.& Ioan. Andræas in dicto cap. fin. compenſat enim delictum cum delicto quo ad hanc pœnam euitandam, ſed non quo ad hoc,vt iudex procederet in cauſa ſine iuramento,cum ſi procedat non valet ſententia,ex quo tale iuramentum expreſsè remitti non poteſt.l.ij. §.ſed quia.C.eodem titulo.l.prolatam.C.de ſent.& interlocut.ſecundum dom.Nicol.in dicto cap.fi.de iura. calum.

Quarto fallit in parentibus & patrono,vt parentes ſeu patroni qui nolunt iurare de calumnia, non teneãtur.l.iuſiurandum. ff. de iureiur. vnde in hanc pœnã non incurrunt, vt voluit Io.And.in d. cap. fi.

Quintò fallit in tutore & procuratore:quia licet nolint iurare, minor tamen in prædicta cauſa non habetur pro confeſſo,nec eidem nocet: vt voluit Spe. in d.c. fi.eo.titu.ver.quid ſi tutor. & idem quod habetur in d.l.j.§.ij.ff.ſi quis ius dicen. nõ obtem. ad hoc quod not.in l.non eſt ignotum. C. de adminiſtra. tuto.

Sextò fallit in prælato, vel ſyndico qui quantumcunq; nolint iurare,non præiudicãt eccleſiæ,vt voluit Ioa. And. in addi. Spec. in d. §. quid ſi tutor. per id quod habetur xvj.q. vj. epiſcopus, & ibi pleniùs per eum. ſimiliter concludit hoc procedere quãdo cauſa eſſet calumnioſa ex parte eccleſiæ.argu.l.quoties.§.ſi eſt. ff. de admini. tutorum. Soc.reg.259.

¶ Iurare de calumnia principalis perſona tenetur. vt eſt text. & gloſſ. in c. in pertractãdis. vbi per doct. extra de iuramen.calum.

Primò fallit, quãdo dominus eſſet abſens à lõge, quòd in breui haberi non poſsit:cum tunc admittatur procurator ad iurandum, dummodo habeat ſpeciale mandatum: vt voluit Bart.in l.ij.C.de iura.cal.l.ſi lõgius.ff.de iudi.cap.fin.de iuram.calumniæ.in vj.ſecũdum dom.Nicol.in dicto capitulo, in pertractandis. quod an procedat: vide not. gloſſ. & docto. in cap. cæterùm. eodem titul.

Secundò fallit, quando eſſet procurator ad negotia, qui haberet agere & defendere, vt habetur in capit. generali.de procur. in vj.& latiùs per docto. in dicto cap.in pertractandis.de iura.calum.B.Socin.re.257.

¶ Iurare debenti de calumnia terminus ad deliberandum non datur:vt per doct.in cap. cum cauſam. extrà,de iurament.calum.

Primò fallit, quando quis habens iurare de calumnia reſpondiſſet libello:vt quia ſit hæres, vel procurator illius,qui reſpondit: cum habere debeat tempus ad deliberandum, vt ſe informet: cum tunc ceſſet ratio prædicta, ſecundum dom. Nicol. in dicto cap. cum cauſam.de iura. calum.

Secundò fallit,quãdo ſuperueniſſet cauſa: propter quã veriſimiliter poſſet dubitare, vt quia reperit aliquid in arca paterna,quod faciat eum dubitare, ſecundũ dom.Nicol.in dicto cap.cum cauſam. pro quo facit quod not. de iureiuran.l iuris gen.§.fin.per Bart.& Bald.vt ibi patet. B. Soc.re.258.

¶ Iurare faciens aliquem,quem falſum iuraturum ſcit,peccat.cap. qui hominem. xxij.quæſt. v.

Primò fallit in iudice, vel in alia perſona publica, qui defert iuramentum ad inſtantiam alicuius ſecundum ordinem iuris:quia tunc non peccat,licet ſciat illum,cui defertur,iuraturum falſum. ita tenuit ſanctus Thom.j.quæſtio ij. articul.iiij.vbi facit differen

etiam inter personam publicam,& priuatam, quæ exigit iuramentum:quia si scit ipsum iuraturum esse falsum,quia scit eum fecisse cōtra id, quod iurat, tunc talis cogens iurare est homicida,quia suppressit manum illi,quem cogit iurare,vt suo periculo se interimat.& hoc modo loquitur capit.ille, qui hominem.xxij.quæstion.5. sed persona publica cogit iurare ad petitionem alterius, secūdum quod ordo iuris exigit, sine sciat eum iurare falsum, siue verum*: quia non videtur ipse exigere iuramentum, sed ille, ad cuius instantiam exigit.& ex hoc habes singularem limitationem ad præallegatum cap.qui hominem.xxij.quæst.5. B.Soc.re.260.

ADDITIO.

* Verum. Vide Iaso.in l.ambiguitates, de indi. vidui. toll.num.5.& sequenti Bened.Vad.

¶ IVRARI de calumnia debet in causa etiam leui.l. thesaurus.ff.ad exhib.capitulo de appellationibus. vbi Doct.comm.de appellatio.Ioann.Andr.& Baldus in Add.ad Spec.in tit.de iur. calum.§.sequitur. Med.reg.5.

Iurans non alienare bona Ecclesiæ inconsulto Pontifice, vel ordinario,non incidit in periurium, si rem minimam alienauerit.Ber.cap.quæ in ecclesiarum. numer.49.de const.Feder.de Sen.consilio 210.Abb. Imol.& Anch.c.vt super de reb.Eccl.non alien. Corsetus in tracta.de minim.num.11.dixi suprà ampl.6. Med.reg 5.

¶ IVRANDI facultas(in casu l.si quando.C.vnde vi. &in casu capit.fin.de his,quæ vi,metúsve caus.)transit ad hæredes damnum passi, si sit mortuus damnū passus antequā iuret:notant Paul.Romanus,& Alexand.in l.si per alium.§.fin.ff.ne quis eum qui in ius vocat.est vi exi.ponit Ias.vbi hoc ratione confirmat ind.cap.si quando.

Limita, & intellige, quando hæredes sunt in tali conditione quòd possunt iurare, quia sunt bene informati, aliàs non ideo oportet, quòd sint tales hæredes, qui morati essent cum defuncto, & gessissent negotia eius. Ita Bal.in ca.j. si de inuest. inter do. & vas. lis ori. & refert sequendo Ias. pro quo facit gloss.j. iuncto text. in leg. maritus. ff.de quæstio.ex qua not. ibi Hippol. quòd iuramentum non defertur habenti vnum testem, quando ille non potest scire veritatem rei. Et ponit exemplum in hæredibus, & in successoribus in ius alterius, quibus dicit non deferendum iuramentum per prædictam gloss. quod est notandum, quia sæpè contingit in practica. B.Dias re.257.

¶ IVRAMENTVM. Bonifac.

Reg.lviij.

Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.

Ferè concordat hæc lex sen regula,cum suprà d.reg. nemo potest ad imposs. Viuiennus

¶ IVRAMENTVM. c. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.in vi.vide Expressum,Natura,& Dd.in l.si quis maior. C.de tran. Auth.Sacram.impuberum.C.si aduer.vend.l.admonendi. De iureiur.

Metu aut vi extortum iuramentum non valet.d. Auth. sacramenta. Riisvvich.

¶ IVRAMENTVM appositū in testamēto habet vim clausulæ codicillaris, & sic operatur repetitionem à venientibus ab intestato. Text. singul. in leg. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. secundo, ita tenet Baldus per illum text. l. si iure. C. de testamen, manu. Et Bartolus in l. si quis pro eo ff.de fideiusso. & l.si quis in princip. ff. de leg. iij. & l. j. §. si quis ita. ff. de verborum obligat. l. eam quam. C. de fideicommis. versicu. sextus casus. & Socinus in regula xcviij.incip. testamentum si non valet. fallentia iij. & Iaso. §. item si quis postulante. Instit. de actio.

Limita dupliciter,vt per Ias.ind.l.eā quā.Dias re.389.

Fallit in 4.casib.vt per Lancillot,in tract.de off. prætor. in tit. de iura.calu.nu.3.& seq.

Iuramētum,cessante qualitate in persona eius, cui est iuratum,non tenetur iurans illi seruare iuramentū, puta si ego iuro episcopo, qui postea depositus est non teneor illi, ita etiam cessante qualitate in persona iurantis, vt si canonicus iurat seruare statuta capituli,si desinit esse canonicus non tenetur.Abb. capitulo,veritatis de iur.iur,inspiciendum enim est quo nomine aliquid fiat,Bald.l.si pater.§.qui duos, ff.de adop.leg.post mortem ff.quando ex facto tutor.leg.si ita.§.Chrisogonus.ff.de verb.oblig.l.procurator.ff.de procurat.l.si socium.ff.pro socio.glos. capitulo conquæstus.de vsuris.l.emancipatum.§.fi. ff.de senator.leg.cum aliquis. C.de iure deliber. l.si quis domum.§.pe.ff.locati.l.fin.C.de vsufru.capitulo requisisti.de testam.gloss.l.sed si.§.in arrogato.ff. de vulg. item not. quod iuramentum necessarium potest deferri tam reo,quàm actori.docto.comm.l. admonendi.ff.de iureiurand.Bald. capitulo finali. extra eodem tit.not.l.in bonæ fidei. C. de reb. cred. & iuramentum iudiciale,quod potest deferri vsque ad conclusionem in causa,potest etiam vsque tunc præstari,Baldus,& Ang.l.generaliter. §.1. C.de reb. credit.Baptist.in tract.de correla. numero 40.item quemadmodum iurans contraxisse cum aliquo actione ex illo contractu agere poterit,ita&alter cōtrahens.l.si duobus.§.si quis ff.de iureiurando. Medic.re.9.

Iuramentum cum vnico actu sufficit, quando scilicet ad validitatem actus requiritur geminatus consensus.Authent.siue à me.C.ad Velleia.glos.& Abb.capitu.cum contingat,de iur.iurand.Ias.l.si is qui.nu. 36.ff.de acquir.hæredit. quod valde notandum est. Med.reg.2.

¶ IVRAMENTVM ille,cui defertur,iurare,vel referre debet,aliàs est in turpitudine:est tex. est in l.manifestæ turpitudinis.ff.de iureiuran.

Primò fallit in eo, qui iam plenè probauerat intentionem suam antequam deferretur iuramentum: quia tunc ipse non cogitur referre nec iurare,imò cōsuetudo contraria dispositioni legis non valeret: vt est text.not.in c.j. de probationibus.

Secundò fallit, vbicunque actor nihil probauit: quia actore nihil probante, reus absoluitur. l.qui accusare. C. de eden.& in c. vnico, vt ecclesia.beneficia. & hæc regula dictæ leg. manifestæ. debet intelligi, quando actor aliquid probauit, sed non plenè, ita singula.limitat illam legem Specu. in titu. de iuramen. delatio. §. primo, versicu. si autem actor. per cap. fina. de iureiurand. Sed Paul. de Castro in dicta l.manifestæ.& in l. iusiurandum. §. ait prætor. ff. de iureiuran. tenet contrarium per leg. generaliter. C.eodem titu.& respondet ad l. manifestæ. per dict.§. ait prætor. quia illa limitatur prout ibi per eum, & etiam dicit quòd text. in dicto c. fina. §. sanè. de iureiuran. non obstat, quia loquitur in iuramento necessario seu prærogatiuo; cum deferatur à iudice non à parte. & hanc secundam opinionem tenet Bald. in dicta l. manifestæ. in lectura antiqua:

non

non tamen facit mentionem de dicto Specu. idem videtur etiam esse de mente Angel. in dicta l. manifestæ. sed Abb. in dicto capitul. sequitur opinionem Specu. & dicit quòd ita sentit Ioannes Andr. in dicto capitulo fina. super textu, in verbo, & nihil præstiterit. super gloss. secund. & pro hoc adducit dom. Bartol. in l. bonæ fidei. C. de iureiurando. dum dicit quòd causa seu lis decidi debet per iuramentum: ergo ex simplici delatione, & dicit quòd ita videtur sentire gloss. & Bartolus in dicta l. in bonæ fidei. & in l. admonendi. de iureiurando. & dicit hoc intelligi tam in iuramento, quod defertur à iudice, quàm, quod defertur à parte, quia si ex hac causa potest recusare iuramentum necessarium deferendum à iudice. vt dicto capitulo final. magis etiam iudiciale, & pro hoc facit secundum eum quod not. Ioannes Andræas, in capitulo primo, de clandestina despon. & text. in capitulo secundo, eodem titulo, & Barto. opinionem puto veriorem, & pro hac opinione adduco text. in dicto capitulo, finali, inducendo sic. Nam ibi primò dicitur, quòd si actor omnino in probatione defecerit, reus dicitur obtinere si nihil præstiterit, postea autem dicitur, præsumptione verò fauente pro illo, reo potest deferri iuramentum: sed nota dictionem verò, quæ est aduersaria & dicitur aduersari in iure & in facto. l. sed & si l. ff. de petitio. hæred. & in l. 1. ff. ne quis eum. l. vsufruct. ff. de verborum obligat. vt ergo aduersetur in iure & in facto, necesse est intelligere versiculũ, sanè, dũ dicit quòd si actor omnino in probatione defecerit, quòd nihil omnino præstabit, ita quòd nulla præsumptio est pro eo, nam verbum omnino est vniuersale negãtis, vt notatur in capitulo, & si Christus. in gloss. in verbo, omnino. de iureiurando. & est tex. & ibi per Bar. in l. Græce. §. illud. ff. de fideiussor. item est necesse exponere verba, si nihil præstiterit, dato quòd non iurauerit: quoniã ille qui iurat aliquid præstat: quia præstat ipsum iuramentum, & ita etiam exponit Ioannes Andr. quæ expositio est facienda, vt verba intelligantur semper secundum subiectam materiã. l. si in stipulationibus. ff. de verborum signification. & in capitulo ex literis. cum ibi notat. de sponsa. vnde in versicul. præsumptione. in verb. optime nouit. aduersatur in facto & iure. in facto, quia ibi loquitur quando est præsumptio pro actore, in versiculo autem sanè, loquitur quando nulla præsumptio est pro eo. item aduersatur in iure, quia ibi reus absoluitur sine iuramento: sed in verbo præsumptione: alleg. versiculo, debet deferri iuramentum, vnde eo indicio ibi aptissimè probatur, quòd ibi nulla præsumptio est pro actore, & reus debet absolui sine iuramento: & dicit ibi dominus Abbas hoc esse notãdum: quia multi decipiuntur credentes generaliter quòd aduersarius vel iudex posset deferre iuramentum, & istam opinionem expressè tenet Hostien. in summa, de iureiurando. in rubric. de iura. assertiuo. §. primo, versiculo, vel possit aliter intelligi. vbi dicit lex quòd manifestæ turpitudinis, est nolle iurare vel iuramentum referre, quod debet intelligi, quando est præsumptio pro deferente: sed si non est aliqua præsumptio pro deferente, tunc potest indistinctè recusari iuramentum: quia non committit aliquam turpitudinem, ex quo non est præsumptio pro deferente.

Limita ibi Paul. de Castro, dicit enim quòd illa l. cum simi. habet locum, quando actor vult deferre iuramentum reo, antequam constet quòd ipse actor non probauerit: vt quia non omnes sunt examinati testes, nam quando vult deferre iuramentum. eo, tenetur reus, & tunc reus debet iurare vel referre iuramentum, postquam omnes testes essent examinati & publicatus processus, & sic apparet intentionem rei fundatam: nam non posset actor ipsum cõpellere ad iurandum, sed debet simpliciter absolui, & dicit, quòd hoc multum sibi placet, & quòd habet æquitatem, quia econuerso si intentio actoris esset fundata, non audiretur reus volens deferre iuramẽtum actori: vt l. in contractibus. §. illo. C. de non numera. pecunia, & in capitulo secundo, de probatio. & pro ista opinion. allego bonum text. in l. tutor. in princip. ff. de iureiurando. vbi dicit textus, quod tutor deferens iuramentum omnibus probationibus deficientibus, audiendus est, ad idem facit l. cum de indebito. §. in quibus. ff. de probationib. vbi text. dicit, quòd ille, cui probandi onus incumbit, potest deferre iuramentum aduersario suo de veritate dicenda, dummodo priùs iuret de calumnia: debet tamen ille, cui defertur, habere facultatem referendi iuramẽtum, ex his conclude, quòd quando loquimur de iuramento necessario, quòd tunc iudex non debet ipsum deferre, nisi aliqua præsumptio sit pro actore: vt suprà dictũ est, dicit tamẽ Dyn. in dicto capitulo mulieri. de iureiurando. quòd ad hoc vt reus teneatur subire iuramentum purgationis, quòd sufficit minus quàm semiplena probatio. Ad hoc facit quod not. Baldus, in dict. capitulo primo. §. item vasallus. de controuersia inuesti. vbi respondendo ad dictam l. qui accusare. dicit, quòd nõ tenetur actor vel reus iurare, nisi stantibus indiciis, & vide gloss. quæ ibi incipit, per guardiam, & istum intellectum tenuit Bartol. in dicta l. admonendi. & Butri. & Abb. in dicto capitu. final. §. sane. de iureiurando. B. Soci. re. 255.

¶ IVRAMENTVM. *Iuramentum non dicitur propriè probatio: hanc esse magis communem opinionem attestatur Viuius in suis conclusio. in ver. iuramentum non dicitur, Plot. in l. si quando, C. vnde vi. numero 55.*

Semiplenè probanti deferendum est iuramentum in supplementum probationis, leg. in bonæ fidei, C. de reb. cred. c. fi. de iureiurando. capitul. Romana. de testi. in 6. leg. admonendi. vbi doct. ff. de iureiu. & si iudex non defert istud iuramentum, ab eo potest appellari, vt dicit Viui. in suis conclu. in ver. iudice neglecto.

Fallit in 80. casib. quos not. Soc. reg. 204. Fallit in 75. casibus, vt per Lancil. in tract. de off. præto. in tit. de iura. numero 5. fallit in 38. casib. vt per Ioan. Baptist. Caccia. in d. leg. admonendi, num. 98. fallit in 77. casib. vt per Fran. de Curte in d. leg. admonendi. num. 152. vbi etiam Lanf. de Oriano ponit 40. limitatio. fallit in 5. casib. vt per Marsil. in leg. maritus, ff. de quæstio. numero 36. videas Bart. distinctionem in d. l. admonendi, in fi. & si iudex non defert. Item in causis magnæ quantitatis non defertur iuramentum in supplementum probationis.

Fallit vt not. Mars. singul. 27. Fallit in 17. casib. quos refert Cato Sachi. in d. l. admonendi, numero 96. quid in criminalibus, videas Matth. in suis conclusi. in ver. iuramentum. Fallit in 43. casib. vt per Iacobum Petr. de Ptolo. in dicta leg. admonendi, numero 73.

Filio spurio in supplementum probationis non defertur iuramentum, Roma. in d. leg. admonendi, num. 84. vbi omnes Doct.

Amplia

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 4. à Marsili. in sing. 273.

Iuramentum interpositum à minore super contractu rei immobilis, obligat minorem ad obseruantiam iuramenti, & validat contractum, qui aliàs erat inualidus, Auth. sacra. pub. C. si aduers. vend.

Fallit in 14. casib. secundum Fran. Curt. in d. Auth. nu. 56. vbi etiam Ias. limitat in 14. Ampliatur in 18. casib. & limitatur in 14. ab Ant. Gabri. lib. 2. de mino. conclu. 5. videas pulchram distinctionem Bene. Cap. in suo tract. concl. 87. nu. 135. & iuramẽtum in minore, & muliere, non requirit certiorationem. hanc esse cõmunem opinionem attestatur Port. lib. 4. reg. 33. vbi limitat.

Authoritate propria nõ potest quis venire cõtra proprium iuramentum, aliàs est periurus. c. præiudicãdum, 22. quæsti. 2. c. peruenit, de fideiuss. c. cum dilectus, de temp. ordin.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 2. per Fely. in c. 2. de sponsal. fallit in 8. casib. vt per Socyn. regul. 206.

Iudex secularis cuiuscunque præeminentiæ sit, non est competens, quando tractatur de materia iuramẽti. Host. in c. tua super, de ord. cog. Abb. in c. significante. de pig.

Fallit in 5. casib. vt per Felyn. in c. 2. de spons. colum. 10.

Iuramentum per metum præstitum obligat, Fel. in c. si vero, de iu. iur.

Fallit in 6. casibus, vt per Io. Silua. in tract. de iureiur. fol. 6. col. 1. declaratur à Fely. in c. si verò, de iureiur. num. 7.

Iuramentum in litem de veritate ad hoc, vt deferatur, requiruntur duo: primum difficultas probationis: secundum dolus aduersarij, gl. & Bar. in l. in actionibus, ff. de in litem iurando, Cano. in c. si. quod metus causa.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in d. l. in actionibus, nu. 39.

Iuramentũ non transit ad hæredes cum sit personale, c. veritatis, de iureiur. Bal. in l. 1. C. de reb. cred. & in auth. sacramenta puberum, C. si aduer. vend.

Ampliatur & limitatur per Diaz. reg. 386. videas Port. in lib. 1. suarum conclus. reg. 3. & an & quando ob dolum defuncti iuretur in litem cõtra hæredes distinguendo declarat Bart. in l. in actionibus, nu. 21. ff. de in litem iurando. sed facultas iurandi transit ad hæredes. Fallit hoc in 5. casib. quos not. Plot. in repet. l. si quando, C. vnde vi, nu. 625.

Iuramento acquiritur obligatio, & per consequens actio, c. qui sacramento, 22. q. 4. c. fin. de foro compe. libro 6.

Fallit in 24. casibus, vt per Io. de Sylua. in tractat. de iureiur. in 3. par. q. 1. Fallit, vt per Bapt. à Villa. conclu. 121. in litera I. Fallit si iuramentum est contra bonos mores, c. non est obligatoriũ, de reg. iu. vbi Damas. declarat.

Iuramentum in fauorem alicuius pręstitum, potest ab eo sine periurij nota remitti, c. 1. de iureiur. c. 2. de renunciat. capit. significanti, de censib. l. fin. ff. qui, & à quibus.

Fallit, vt per Fel. in c. 2. de spons. col. 14.

Iuramentum oppositũ in testamento habet vim clausulæ codicillaris, & sic operatur repetitionẽ à veniẽtibus ab intestato, l. cùm pater, §. filij matrem, ff. de leg. 2. Bald. in l. si iure, C. de test. manu.

Fallit, vt per Socin. reg. 98. Fallit in 2. casib. vt per Ias. in l. eam quam, C. de fideicom. col. 9. Fallit in 2. casi. vt per Socin. reg. 49. in add.

Iuramentũ sapit naturã actus, super quo interponitur. l. si. C. de non num. pec. Bald. in c. quæ in ecclesiarũ, de const.

Fallit in 8. casib. quos no. Mar. Ant. in tract. de virtu. iuramenti, in 77. effectu, col. fi.

In omni iuramento semper intelligitur authoritas superioris excepta, c. venientes de iureiu. c. ad nostrã. eo. tit.

Fallit in 4. casib. vt per Io. de Silua. in tract. de iure iuraud. fol. 6. colu. 4. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 4. per Fel. in c. constitutus, de res. numer. 13.

Recusans iurare, habetur pro confesso, l. manifeste, ff. de iureiurand.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 20. à Lancillot. in tractat. de off. præto. in tit. de iura. numero 6.

Iuramentum calumniæ videtur repetitũ in quolibet articulo, auth. hoc sacramentum, C. de iura. calumniæ, vbi Bart.

Præstito iuramẽto nihil vlterius quærendũ est, l. quod si deferente. & seq. ff. de dolo. c. & si Christus, de iure iu. & tunc iuramento stari debet quando nõ potest constare quo animo actus sit gestus. fallit in 3. casib. quos no. Iaso. in dicta l. pro hærede, ff. de acq. hæred. numer. 15.

Fallit in 5. casib. vt per Lancillo. in d. tract. de off. præt. in tit. de iura. nu. 10. fallit vt per Ias. in d. l. ait prætor. 1. §. iurari, ff. de iureiurando.

Iuramentum partis plenè non probat, Ias. in l. in actionibus, ff. de in litem iurando. Plot. in rep. l. si quãdo, C. vnde vi.

Fallit in 19. casibus, vt per Lancil. in tract. in tit. de iura. numero 12. fallit contra dolosum non facit plenam fidem. Fallit hæc fallentia in quatuor. casibus, vt per Iacob. Tholos. in l. admonendi, ff. de iureiurand. numero 269.

Iurare debent testes dicere totam veritatem rei: communis est opinio, vt dicit Iaso. in l. is apud quem, C. de edendo, num. 18.

Fallit in 7. casibus, vt per Lancil. in tract. de off. prætor. in tit. de test. numero 11. & si testis non iurat, non probat, l. iurisiurand. C. de testi. Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 424.

Causæ, quæ repellunt à testimonio, repellunt à iuramẽto, Doct. in d. l. admonendi.

Fallit in 9. casib. vt per Iaco. Pet. de Prolo. in d. l. admonendi, nu. 272.

Iuramenti sunt 40. quos refert d. Iacob. Pet. in d. l. admonendi, nu. 299.

Iuramentum delegatum à iudice ad purgationẽ illati criminis faciendam probat. Ampliatur & limitatur per Franc. Hercul. in tractatu de negatiua, numero 233.

Statur iuramento eius, qui iurat, rem non reperiri penes eum, contra quem fuit actum ad exhibendum. Fallit in 2. casib. secundum Franc. Hercul. in d. tract. de negatiua, num. 272.

Iuratur in litem contra eum, qui currit fundum dotalem, vel aliam rem de iure inalienabilem, Bart. in l. 1. vbi DD. C. de capres. lib. 10. Ias. in l. fi. C. de ind. vidui ta. tol.

Fallit in 4. casib. vt per Plot. in rep. l. si quando, C. vnde vi, num. 438.

Si vnus ex cohæredibus, vel sociis, vel fratribus, vel similibus, capsam, aut aliud simile absque præsentia testium, vel fratrum, vel cohæredum ademerit, poterunt alij cohæredes, vel fratres iurare in litem pro maiori quantitate quam dicunt fuisse in dicta capsa.

Ampliatur & limitatur in vno casu vt per Plot. in l.si quando, C.vnde vi,nu.493.

Statur iuramento eius,cuius scriptura est lacerata circa illud,quod in scriptura continebatur. Dec.consi. 521.Bald.in l.si de possess.C.de prob.

Fallit in 2.casibus, vt per Plotum in dicto §.si quando, num.653.

Iuramento actoris non statur de quantitate debiti, si per testes constat de debito,sed non de quantitate, si reus confessus fuit debitum, sed non in quātitate, quam asserebat actor.Franc.Purp.in d.l.admonēdi. num.265.

Fallit in 2. casib.vt per Plot. in tep. l.si quando,C.vnde vi,num.661.

Iuramentum in litem datur etiam in causis criminalibus,glos.in l.eum fur.ff.de in litem iurand. cum qua est communis opinio.

Fallit in 2.casib.vt per Plot.in l.si quādo, C.vnde vi,nu. 687.licet Mar.Ant.Blanc.in praxi crim.fol.37.nu.63. faciat hanc regulā,quòd iuramento non dirimātur criminalia,& limitat.

Ob culpam non iuratur in litem.Dec.consil.9. Paul.de Cast.in l.1.C.vbi sent.vel ela.

Fallit in 2.casibus, vt per Plot. in dicta l.si quando,numero 766.

Iurari non potest in litem contra laboratores,vel operarios,gloss.in l.in rem,§.tignum, ff. de rei vend.vbi Doc.

Fallit in 7.casibus,vt per Plo.in l.si quando,C. vnde vi, num.780.

Iuramentum excludit præscriptionē,Ang.Ro.& Ias.in l.uam & postea,§.si is qui,ff.de iureiuran.

Fallit in 2.casib.quos not.Port.in lib.1.suarum conclu. reg.10.

Iuramentum vim specialis expressionis habet,Bal.in l. 1.C.commod. Videas multos tenentes hanc opinionem,& contrarium,apud Port.in lib.3. suarum conclusio.reg.2.vbi limitat in 2.casib.

Iuramentum non venit in generali dispositione,nisi de illo specifica fiat mentio,c. constitutus, de res. & est magis communis opinio.

Fallit in 9.casibus.& limitatur in 5.à Port. lib.3.suarum concl.reg.29.

Actus factus contra iuramentum, nō valet,etiam si sit iuratus,gl.in c.licet mulieres,de iureiura.in 6.& hæc est com. opin. vt per Ale.in l.duob.§.fin.de iureiur.

Fallit in multis casib.vt per Port.lib.4.reg 17.

Iuramentum præstitum per maiorem de non veniēdo contra contractum simpliciter præiudicat ipsi iurāti,vt non possit intentari remedium l.2. C. de resci. vend.hanc esse communem opinionem attestatur Bene.Capra in suo tractat.reg.87.nu.119. vbi limitat in 4.casib.

Iuramento probantur ea, quæ in animo consistunt,& ea quæ committuntur cōscientiæ,&animæ alicuius, gloss.in §.sed iste.inst.de act.glo. in l.at qui natura.§. me absente,ff.de neg.gest.

Fallit in 5.casib.vt per Socy.regu.72.fallit in 4.casib.vt per Franc.Hercula.in trac.de negatiua, nu.275.fallit in 3.casib. vt per Fel.in c.significasti, de homicidiis, num.1.

Iuramentū,ille cui defertur iurare, vel deferre, necesse habet,aliàs est in magna turpitudine,l.manifestę turpitudinis,ff.de iureiur.

Fallit in 3.casib.secundum Soci.reg.205.fallit in 20.casib.vt per Lancil.in tract.de off.præt.in titu.de iureiur.num.6.

Iuramentum seruandum est.Cano.in c. si verò.de iure iur.c. florentium, dist. 85.

Fallit in 8.casib.vt per Soc.reg. 206.

Iurare de calumnia principalis persona tenetur, cap. in patrocinandis, vbi doctor. extra de iura. calum.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg.207.

Iurare debenti de calumnia terminus ad deliberandum non datur, dd.in c. cum causam,extra de iura. calumniæ.

Fallit in 2.casib. vt per Soci.reg.208.

Iurare de calumnia actor, & reus recusantes incidunt. in pœnam,vt actor instituta actione cadat, reus verò pro confesso habetur, c. si. extra de iura. calum.

Fallit in 6.casib.vt per Soc.reg.209.

Iurare faciens aliquem, quem falsum iuraturum scit, peccat,l.qui hominem,22. quæst. 7.

Fallit vt per Soc. reg. 210.

Iuramēto licito alibi quā in cōtractu posito contraueniens ipso iure infamis efficitur,cap. infames. 6.q.1.

Fallit in 2.casib.vt per Franc.Turz.concl.1.

Iuramentum prodigo,cui est facta interdictio,nō præiudicat:hāc esse communem opinionem attestatur. Franc.Turz.concl.183.

Contractus firmatur iuramento, si per statutum quis prohibetur contrahere:hanc esse communē opinionem attestatur Ias.in Auth.sacramenta pube.nu.53. C.si aduer.vendit.

Ampliatur & limitatur in multis casi. vt per Baptist.à Villa.conclus.123.in litera I. Fallit in 14.casib.vt per Fran.Cur.d.Auth.sacramenta pube.num.56.

Iuramentum super contractu simulato interpositū est nullum,glo. in l.emptor,C.plus valere.

Fallit, vt per Viuium in suis conclusion. in verb. iuramentum.

Iuramentum recipit interpretationem secundum subiectam materiam,super qua præstatur,l.fin.C.de nō num.pecun.l.final.ff.qui satisd.cogantur.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.reg.50.in addit.

Qui semel iurauit potest iterum iurare. fallit in 3.casi. vt per Fely.in c.pastoralis,de excep.nu.27.

Super quolibet iuramento potest Papa dispensare,no. in c.præterea,de sponsa.

Fallit in 3.casib.vt per Fel.in d.c.nu.16.

Quando iuramentum non est manifestè licitum,& vtile,sed dubium est an sit licitum, vel illicitum, profuturum,vel nociuum,episcopus potest dispēsare, vel absoluere.

Ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Fel.in c. præterea, de sponsalib. nume.21.

Iuramentum in litem affectionis vt habeat locum,quę requirantur distinguendo declarat Bar. in l.in actionibus,nume.3.ff.de in litem iurando.

Periuramentum minoris validatur sua confessio ex arbitrio eo quare in iudiciis quasi cōtrahitur,no.doc. in dict.authent.sacramenta pube. C.si aduers.vend.

Fallit in 2.casibus,vt per Felyn.Corn.in dict. authenti. numero 23.

Statutum non valet,nec potest disponere contra iuramentum,doct.in d.auth.

Fallit in 4.casibus,vt per Corn.in dicta authentic.numero 95.

Iuramētū à minore præstitū de nō veniēdo contra ipsum iudiciū,neque sententiā ferendā seruari debet.

Fallit in 2.casi.vt per Fran.Curt.in d.Auth.numer.49.

Periuramentum potest probari impedimētum. Fallit in 4.casib.quos no.Iaso.in l.non exigimus, §. quod diximus,ff.si quis caut.numer.1.

Inram

Iuramentum testis, quod de necessitate præstatur, potest remitti de consensu partium. Fallit in 2. casibus, quos no. Ias. in l. ne quis messium, ff. de feriis, numero vndecimo.

Iuramentum impedit actum secundum fieri, not. in l. duobus reis, §. idem Pomponius, ff. de iureiurando.

Fallit in 3. casib. quos not. Ias. in d. §. item Pomponius, numer. 11.

Si petitum sit iuramentum calumniæ, & non sit præstitum, processus redditur nullus, l. iusiurandum ad pecunias, §. qui iusiurandum, ff. de iureiur.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in dict. §. qui iusiurandũ, nu. 3. Don. Fina, lib. 3.

¶ IVRAMENTVM facit vt dispositio in modicis verificari debeat, nam ipsum indiuiduum est, quod separati non potest. Fulgos. consilio 113. Cuman. consilio 179. Parpal. & omnes. leg. si quis maior. quæstion. 9. C. de transacti. Albert. Brun. in tract. stat. super fœm. arti. 9. nume. 110. Crauetta consilio 182. num. 16. Alexand. l. in executione. §. penult. ff. de verbor. obligat. idem consi. 16. col. 3. volum. 3. Ioannes. Anania consi. 7. num. 15. Asinius in praxi iudic. §. 7. fall. 59. nume. 22. Med. re. 5.

¶ IVRAMENTVM falsum. Iurans falsum scienrer, vel alium iurare cogens, diebus quadraginta pœniteat in pane & aqua: & septem sequentibus annis, nunquã sit sine pœnitentia.

Scilicet interioti. Alij etiam si conscij fuerint similirer pœniteaut. 22. quæstion. 5. capitu. si quis conuictus. Viuic. re. 23.

¶ IVRAMENTVM in fauorem alicuius præstitũ potest ab eo, sine periutij nota remitti. text. in cap. 1. de iureiur. in capit. 2. de renuntiatio. in c. significanti. de censibus. & in l. fi. ff. qui, & à quibus. Abbas & doct. in c. 2. de sponsalibus.

Limita vnico modo, vt per Felin. in dict. capi. secundo. B. Dias re. 388.

¶ IVRAMENTVM habet vim clausulę codicillaris. l. cùm pater. §. filius matrem. de leg. 2. Bart. in l. si quis pro eo. de fideiusso.

Primò fallit, vt procedat in iuramento testatoris, secùs in iuramento delato per testatorem hæredi, ita Bar. in l. 2. per illum tex. cum gl. C. communia de leg. verum est, quòd dicit ipse cõtratiũ d. §. filius matrem. vbi formaliter summando tex. dicit iuramentum testatoris vel hæredis. de quo per Ias. in d. l. 2. infrà, cõmunia de lega.

Secundò fallit d. §. filius matrem. vt procedat, quando testamentum deficit ratione solemnitatis omissæ: tunc iuramentum bene vim habet clausulæ codicillaris, secùs quando deficeret ex defectu substantiæ in persona testatoris, vel ratione deficientis consensus, ita limitat Ludouicus Roma. in consilio 67. incipi. in casu propositæ consultationis. sequitur Franc. de Aret. in cons. 24. incip. quatuor dubia. facit l. fina. de non numerata pecunia: vbi iuramentum nihil facit, quia deficiebat consensus. B. Soci. reg. 253.

¶ IVRAMENTVM in litẽ de veritate ad hoc vt deferatur, requirũtur duo. Primũ, difficultas probationis. Secũdũ, dolus aduersarij. Doctrina est Bar. post gl. ibi in l. in actionibus. ff. de in lit. iuran. notant Canonistæ in c. fin. quod met. causa. facit tex. cum glos. in l. semper. §. hoc autẽ edicto. ff. quod vi aut clam. & dicit eam communem Iaso. in dicta l. in actionibus.

Limita hanc conclusionem duobus modis, vt per Ias. vbi supra.

Primò, vt nõ procedat in act[illegible] fidei, in quibus etiam si non concur[illegible] probationis, sufficit dolus aduersarij. l[illegible] bi Fulg. not. eodem titulo.

Secundò limita, quando qui[illegible] ex dolo proprio, secus si alieno: quia tu[illegible] itur iuramẽtum in litem de veritate. [illegible] re. 385.

¶ IVRAMENTVM per metu[illegible] tum, obligat. Firmat hanc regulam Feli[illegible] de iuiuran.

Limita sex modis, vt per Ioan[illegible] tractatu de iureiur. B. Dias re. 257.

¶ IVRAMENTVM nõ est mo[illegible] tien læ, vel tollendæ obligationis. l. si quis p[illegible] princ. ff. de fideiuss. vbi Bart. & reliqui. Pro[illegible] clusio nostra, quando nulla obligatio præ[illegible] eclarauit hãc regulam Marsubracius rubri[illegible] tur.

Fallit, quando aliqua conuentio [illegible], quantum uis nudum præcessit. text. auth[illegible] ta. C. si aduer. vendit.

Fallit de iure Canonico, quo iur[illegible] ruanda sunt. cap. quamuis pactum, de pact[illegible].

Fallit in casu speciali. l. vt iurisiura[illegible] princ. ff. de oper. libert. vbi etsi nulla præce[illegible] igatio, tamẽ obligatur. Prat. re. 450.

¶ IVRAMENTVM necessarium n[illegible] e recusari. hæc regula probatur text. ca[illegible] rinc. de iureiur. & ibi gloss. Ripa l. admo[illegible] inc. ff. eod. Panormi. & alij. d. cap. fin. porro [illegible] m necessarium definit Azo in Summa, [illegible] essarium autem. quod necessitate à iudic[illegible] m defertur & suscipitur. arg. l. fin. ff. de [illegible] nd. Ita etiam definit Accursius in l. j. in [illegible] ii specialiter. C. de reb. & iureiuran. Cum [illegible] ur transire Bald in d. l. j. & alij permult[illegible] definitionẽ tradit in d. l. admo neudi. his [illegible] mentum necessarium, quod à iudice de[illegible] ectum, vel supplementum probationis. [illegible] tionem excutiamus. Quod ait à iudice, [illegible] text. in d. cap. fi. in princ. iuncta inscrip[illegible] n decretalis epistola ad N. iudicem scrip[illegible] ue glossator Bernardus confirmat in d[illegible] verb. à te. Adiicit Ripa in defectum, a[illegible] rfluum est, aut falsum. Superfluum di[illegible] ectum intelligat, quod semiplenè, no[illegible] obatum sit, frustra, & superuacancè adiec[illegible], in supplementum probationis. Quòd [illegible] proba tione, nec semiplena quidem, d[illegible] talium est: vt infrà in limitationibus doc[illegible]

Quòd ait in supplementum, restri[illegible] ramenti necessarij, multò magis quàm o[illegible] am iuramentum necessarium non tant[illegible] plementum probationum defertur, sed eti[illegible] rgationem inducendam. auth. nouo iure [illegible] iudic. qui male iudica. & alibi sæpissimè. [illegible] eferat iuramentum in litem, necessarium [illegible] dicta l. fin. ff. de in litem iuran. Vera est i[illegible] & Accursij definitio.

Fallit, nisi iusta caussa aliud suadeat, [illegible] de iureiur. & ibi Canonist. Quæ autem [illegible], docent doctores in d. c. fi. Quæ limit. [illegible] calis & latè patens est, ita vna pro omnib[illegible]

Fallit, si à parte deferatur, Ripa dic. l [illegible] quia non fuit delatum à quo debuit: vt i[illegible] r.

Fallit, quando nihil probatum est [illegible] iam delatum à iudice recusari potest, [illegible] 6. sanè si actor. gloss. in l. in bonæ, in [illegible] de iureiur.

[illegible] .fi

Fallit, si ritè delatum non fuerit.l.generaliter.§.fin au tem non ritè.C.eod.

Dixi suprà in 1.limitatione,nisi iusta causa,&c.quæ rit Bal.in d.l.generaliter.§.sed iuramento.quæ sint caussæ iustæ:& ait,si persona non est legitima,vt ff. de iureiur.l.tutor.§.1. qui §.de prodigo loquitur. Equidè,quod ad nostram regulam attinet,iustam caussam appello,si iudex,qui iuramentum defert, non sit competens:nam recusare potest iuramentum.arg.l.fi.ext.de iureiur. extra eius iurisdictionem ei parendum non est. dicta l. fiu. proximè allegata. Prat.reg.449.

¶ IVRAMENTVM necessarium semiplenè probanti defertur in causa eius, cui' respectu modica est, non tamen defertur ei ex cuius persona litigante magna eadem causa est,doc.com.l.admonendi.ff. de iur.iur.l.in bonæ fidei.C.de reb.cre.c.fin.de iur. iur.item iurans obligatur ei,cui iuratur,& successori eius.capit.veritatis.de iur. iur. tamen successor iuris non obligatur ad periurium ex iuramento prædecessoris etiam si iurans iurauerit per se, & successores suos,Abb.capitu.veritatis. de iureiurando. Med.re.9.

¶ IVRAMENTVM nullum est,si actus est nullus, super quo interponitur, ideo iurans ex calore iracundiæ non obligatur iuramento,Doc.com.ca.si. cut.de iur.iur.Rom.sing.513.sicuti nec votum iracundiæ:tenet glo.cap.dudum.de conuers.coniug. Euer.in loco à viiur.nume. 82.facit tamen actum valere eo modo,quo potest,Bart.l.cum pater.§.filiusff.de leg.2.Bald.l.eam quam. columna 3. C.de fideicom.& in l.si iure.C.de man.test. Med.reg.6.

¶ IVRAMENTVM potest remittere episcopus,intelligas vniuersaliter de quolibet iuramento illicito,vel licito proficuum,vel nociuum,doct.com.c. ex administrationis.de iur.iur.Inno. c.debitores. eo.tit.Abb.c.ad aures.quod met.causa. Io.And.c. cum quidam.de iud.Laur.in trac.de vsur.q.122.Ancha.c.venerabilem.de elect.Specul.in tit. de leg.§. nunc ostendendum.num.24.Cardin.cons.38.Fede. cons.14.Mathes.sing.59.Rom.sing 425. Med.re.2.

¶ IVRAMENTVM. Post iuramentum præstitum,licet probare contrarium.

In Aut.vt litig.iur.§.si verò.

Calumniator præsumitur,Eo ipsoquòd non probat.

In Aut.vt lic.mat.& aui.§.causas.Az.ru.104.

¶ IVRAMENTVM præstitum ante, vel paulo post depositionem à testibus.nihil refert,Host. in summa.de test.§.super quib.Paul.l.iurisiurandi.C.de testi.Cald.C.de testi.eo.ri.Tiraq.in tract.de retr.con uent.§.1.gl.5.num.8.quia quæ incontinenti fiunt cẽ sentur inesse.l.lecta.ff.si cert.pet. Med.re.5.

¶ IVRAMENTVM in probationis supplementum defertur.l.in bonæ.C.de reb.cred.

Primò fallit, quia iuramentum in supplementum probationis non defertur ,vbi lex,vel statutum, vel alia dispositio requirit probationes exactissimas,vel plenissimas,vtendo superlatiuo,vel euidentissimas,vel liquidas,seu dilucidas , vel manifestas,seu veras,vel plenas,seu legitimas. gloss. est singula.quam doctores sequuntur in l.fina. quod metus causa.Ludouic.Rom.in singu.xij. quod incipit,tu scis quòd datur omnis.& Bal.in l.fin. C.de secundis nup.pro quo etiam vide not.per Inno.in ca. cognoscentes.de consti.& quod per Card. ibidem in 6. oppo.& quod per text.in l.si creditor.C. de pig.& vt per Bal.in c.sacramentum.de consuet. rec.seu.& per glos.sing.in cap.cupienres.in ver.ple nam .de elect.& vide glos. in l.eum de indebito.in princ.in versicu.legitimam.ff.de proba.& glos. in l. semper.§.offi.quod vi aut clam.& per Alberic. de Rosa.in d.l.cum de indebito.& vide quæ habentur per Lud.Rom.in l.admonendi.de iureiur.per ca.2. de probatio.& per glo.in c.statutum.§. insuper. de rescript.in 6.

Fallit 2.quia tale iuramentum non defertur , vbi dicitur,quod procedi possit facta fide.glos.est in cap. cupientes.in §. quod si per xx. in verbo, facta fide. de elect.in 6.

Fallit 3. vbi probatio deducitur in conuentione, vt quia dicatur in statuto vel testamento, si probauerit,vel probatum fuerit: quia non defertur tale iuramentum.istud sing.tenet Barto.in l.ait prætor. §.si iudex.iuxta fin.ff.iudi.sol.& Baldus in l. in bonæ fidei.C. de iureiurand. & ratio est , quia non propriè probatio:vt l.sed & si possessori.§. fin.ff.de iure iurand.

Fallit 4.si in sententia dicatur condẽno, si probatum est,isto enim casu non videtur absolutus propter inopiam probationis.ita dicit Bal.in c.quò ad con sultationem.extra,de re iud.per Bar.in l. Lucius.ff. de condi.& demon.& hoc etiam alleg. Bal. in l.1.& 3.C.de sen.quæ sine certa quantitate.

Fallit 5.quando statutus est terminus ad probandum per omne genus probationis:quia tunc, elapso ter mino,non potest peti tale iuramentum deferre: vt not.Bald.in cap.cum contingat.de iureiuran.& idem videtur tenere Angel.in l.certum.§.si quis ab sentem.ff.de confes.& vide Domi. de sancto Gem. in c.1.§.2.de exceptioni. idem tenet.& ratio est secundum Bal.quia iuramentum est loco probationis,vt suprà dictum est.

Fallit 6.vbi agitur de legitimatione personarum , vt est in procuratore ad agendum:nam licet probauerit semiplenè,iuramentum prædictum in supple mentum probationis non defertur, & istud tenet Angel.in l.non solùm.§.qui in alieno.ff.de procur. & Lud.in l.admonendi. præallega. licet Franc. Accur.tenuerit contrarium in l.1.C.de procur. in suis addi.Ratio est:quia mandatum debet liquere , vt per Bal.in d.§.qui in alieno.& vide Inno.& doct.in c.insinuante.& in c.cum dilectus.de suc.ab intesta. licet secùs sit in reuocatione mandati probanda: quia in illo casu defertur iuramentum prædictum. c.insinuatione.de procurato.

Fallit septimò,quia procurator non admittitur ad re cipiendum solutionem cum cautione de rato, nec sufficit semiplena probatio cum iuramento : quia debet liquere de mandato:vt in authen .de coll. §. eos.secundum Bal.in dicto §.qui in alieno.

Fallit octauò,quia si quis est procurator in rem suã, & vult sibi solui, debet hoc probare, nec defertur hoc casu prædictum iuramentum. ita dicit Bald.in d.§.proximè allegato.

Fallit ix.si quis agit vt cessionarius:nam liquidè debet docere de cessione ,nec prædictum iuramentum defertur.ita Bal.in d.§.proxi.alleg.

Fallit decimò,in executione iudicis: nam mandatum suum debet liquere,& ideo prædictum iuramentũ non defertur:vt per Bal.in d.§. qui in alieno. in fine tertiæ columnæ,&c.

Fallit 11. vbi est quęstio, vtrum filius sit legitimus, quo casu non defertur iuramentum in supplementum probationis. ita dicit Bal. in l. in bonæ. C. de iureiu.

Fallit 12. in causa criminali, quia in ea non defertur iuramentum tale: gl. est in l. 3. §. 1. ff. de iureiu. & Spec. in titulo de iura. dela. §. 1. & Bald. & alij in l. in bonæ fidei. C. eodem. sed Lud. in l. admonendi. dicit hoc esse arbitrarium, per textum in c. fin. in fine. extrà, de iureiur. & vide Bal. in l. fi. C. de testi. & vide Bart. in l. maritum. ff. de quæstio. vbi per ipsum.

Fallit 13. in causis ciuilibus & criminalibus à priuato descendentibus, & infamiam irrogantibus: quia in istis non præstatur iuramentum tale. & ita not. Spec. in tit. de iuramen. dela. in ver. ait autem plenius instrueris. v. q. Bal. in l. bonæ fidei. de iureiu. & vide de hoc gl. in capitulo, tamis. extrà, de testib. & ibi per doctores, & not. Card. in c. cognoscentes. in 6. quæstio. extrà, de constitutionibus. licet Bar. senserit contrarium in l. maritus. ff. de quæstionibus.

Fallit 14 in causa syndicatus: quia si est semiplenè probatum contra officialem, non defertur sibi tale iuramentum. ita tenet Angel. in l. 1. C. vbi de ratiociniis agi oporteat.

Fallit 15. in causa vsuraria: quia non defertur tale iuramentum. ita dicit Bald. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. quod intelligo, quando ageretur criminaliter, vt puniatur ex statuto: aliàs secùs, & facit quod no. Io. And. in c. quanquam. de vsuris, in nouella. & ista causa vsuraria sapit vim criminalis: vt habetur in clementina. exigendi. de vsuris. & vide Baldum in l. in bonæ fidei.

Fallit 16. quando probanda est ingratitudo: nam si probatum est semiplenè, non defertur iuramentum tale. casus est in l. fi. C. de secundis nuptiis.

Fallit decimoseptimò, vbi est causa vsuraria quia famosa: quia iuramentum tale non defertur, licet nõ sit criminalis. ita tenent Canonistæ, in c. fin. extrà, de iureiur. & Specu. in §. & vt pleniùs. de iuramen. dela. sed contrarium tenet Bart. in l. nam & postea. §. si damnetur. ff. de iureiur. sed ibi loquitur de iuramento iudiciali, vel conuentionali.

Fallit decimooctauò, vbi agitur de dolo: quis non defertur, vt dicit Bald. in l. 1. C. qui & aduer. quos. & gl. in l. 3. §. 1. ff. de mino.

Fallit decimonono, quando obiicitur exceptio excommunicationis: quia in vim dilatoriæ non defertur: quia requirit aptissimas probationes: vt est textus in capitulo, qui in verbis, aptissimis documentis. extrà. de exceptionibus. in 6. & ita tenet Ludouicus de Roma in quodam singu.

Fallit 20. vbi est quæstio, vtrùm aliquis sit filius spurius: quia non defertur in tali causa, quæ est quodammodo famosa: cum sit infamia quædam esse illegitimum, secundum Azo. in Summa de infami. & not. Bald. in d. l. in bonæ fidei.

Fallit vigesimoprimò, vbi causa est ciuilis & magna: quia tale iuramentum non præstatur: glos. videtur hoc tenere in d. l. admonendi. & in d. l. in bonæ fi. & quia causa ciuilis magna æquiparatur criminali: vt in l. propter litem. de excuss. tut. & vide glos. in l. 2. & ibi hoc not. Bal. C. de probat. & sentit glo. in cap. cum contingat. extrà de iureiur. & vide Bal. & Cy. in l. in bonæ fidei.

Fallit 22. vbi pœna petitur ex contractu: quia tale iuramentum non defertur. ita dicit not. Bald. in l. 1. in 3. opposi. C. de is, quæ pœn. no. quia ad istud probandum debet liquidè probari, secundum eundem. facit l. fi. C. de probat.

Fallit 23. dicta regula vbi agitur ad interesse: quia ratione lucri debet plenè probari, nec defertur tale iuramentum. ita not. dicit Bald. in d. l. vnic. C. de sen. quæ pro eo quod interest.

Fallit 24. in causa beneficiali secundum Bald. in l. in bonæ fidei: quia causæ beneficiales regulariter sunt graues. item quia tractatur de præiudicio tertij, scilicet, ecclesiæ, & de hac quæstione vide Dom. de sancto Geminia. in c. 1. in titu. de eo, qui mit. in pos. causa rei seruandæ.

Fallit 25. vbi tractatur de probando præscriptionem, quæ est inducta in pœnam negligentiæ, ita dicit Bald. in l. admonendi. licet quidam illum reprehendant, igitur, &c.

Fallit 26. vbi agitur de rescindendo sententiam: quia tunc istud iuramentum non habet locum: ita dicit Bald. in l. fi. C. si minor se maiorem dixerit, per illũ tex. & Lud. Ro. in d. l. admonendi. igitur, &c.

Fallit 27. in causa feudali, vbi est quæstio de feudo. quia non defertur nisi possessori. ita dicit Bald. in l. 1. §. si vasalli. de consue. rec. feu. idem ponit Bal. in l. in bonæ fidei.

Fallit 28. & isti casus non continentur amplius sub primis tanquam extrà, vbi factum in iudicio deducitur, quod de sui natura debet esse pluribus apertum: tunc probatio vnius testis non sufficit pro semiplena probatio. & sic non potest deferri tale iuramentum, vt not. Bart. in d. l. admonendi. & doct. in c. cum contingat.

Fallit 29. vbi debet probari notorium: quia non defertur iuramentum, & ratio huius, & præcedentis est, quia tale quid debet similiter sciri per plures, & ita tenet Bald. in l. de quibus. de legi. quod no. &c.

Fallit 30. vbi probanda est consuetudo: vt dicit Bal. per prædictam rationem in d. l. de quibus.

Fallit 31. vbi agitur de communi vsu loquendi vel intelligendi: quia largo modo appellatur consuetudo, secundum Bald. in d. l. de quibus. vide Bart. in l. Labeo. ff. de supel. legata. & in lege, librorũ. §. quod tamen Cassius. de leg. 3.

Trigesimosecundò fallit vbi est tale pactum, quod verisimiliter venit ad notitiam eius, nam & hoc casu non defertur iuramentum, istud ponit Bar. & Bald. in l. in bonę fidei.

Fallit 33. vbi lex requirit certum numerum testiũ pro solennitate formali: quia tale iuramentum non defertur. vt dicit Bald. in l. 2. C. de bon. pos. secundum tab. & Lud. in d. l. admonendi. probatur in l. cùm quærebatur. de leg. 2 & ibi glo. & Bald. in c. 1. §. item si vasallus. qui succes. teneantur.

Trigesimoquartò fallit in executione vltimæ voluntatis, & sic in vltima voluntate non defertur tale iuramentum in supplementum probationis, secundũ Bald. in l. non solum. §. qui in alieno. ff. de procurato. & idem tenet ipse Bald. in l. in vltima quæstione. C. de bono. posses. secundum tabulas.

Trigesimoquinto fallit in causa monachali, vt est glo. ordin. in d. l. 3. §. 1. & ibi per Bart. & doct. ff. de iureiu. & per Anto. de But. & alios in dicto cap. cum contingat. & est ratio, quia per monachationem quis obligatur Deo, & inferior illam tollere non potest: vt in c. cum inferior. de maior. & obed.

Trigesimosextò fallit, quia contra præsumptionem consuetudinis non defertur hoc iuramentum: tex.

est

est not. in d. §. præterea. in titu. quid sit inuestitura. in vsibus feudnrum, & ibi hoc tenet etiam Bal.

Trigesimoseptimò fallit in contractu in scriptis celebrato: nam eo semiplenè probato non recurritur ad hoc iuramentum: vt in authen. sed nouo iure. C. si certum petatur. & ita dicit Salycetus in l. in bonæ fidei. C. de reb. creditis. & idem dicit in authen. sed nouo iure. in vltimo notabili.

Fallit 38. quando pars aduersa non fuit citata ad videndum deferre inramentum: quia talis dilatio non tenet, secundum Bart. in titu. de contronersia inuesti. & idem tenet Ang. in l. certum. §. si quis absente. ff. de confes.

Fallit 39. si iudex deferat iuramentum parte non petente, talis enim delatio non tenet: vt not. Bar. in l. admonendi. circa fin. & ratio est: quia iudex non debet impartiri officium suum non petentibus, vt l. 4. §. hoc autem iudicinm. ff. de damn. infecto.

Fallir 40. vbi in causa est conclusum: quia pars non potest petere sibi deferri iuramentum, vt no. Bal. in titu. de controuer. inuesti. per Bal. in l. admonendi. & Bal. in c. cum contingat. de iureiu. in antiq.

Fallit 41. quia iuramentum tale nnnquam defertur, nisi viso & discusso quòd talis sit effectus probationis, nam causæ cognitio in eius delatione requiritur: & partis citatio, secundum Bald. qui ita notauit in c. 1. de gradi. succes. in feud.

Fallir 42. vbicunque causa omittitur, vt sub hac soema procedatur de iuris rigore, & non de æquitate, nam hoc casu iudex non poterit deferre tale iuramentum, vt colligitur ex doctiua Bald. in c. 1. si de feu. fue. contro. vbi dicitur quòd iuramentum potiùs deber deferri ei ex æquitate, quàm ex legis rigore, vide Baldum in capitulo primo, de gradi. succe. in feud. in vsib. feud.

Sequitur videre de personis propter quas iuramentum non defertur, & primò de persona eius qui defertur, secundò de persona testis, hoc dicit.

Fallit 43. quando ille, qui debet iurare, est talis quòd non pntest esse testis vel non est omni exceptione maior, vt infamis infamia facti, Iudæus, vel alius infidelis, vide Bald. in l. qui accusare. C. de eden. & Bal. in d. l. admonendi.

Fallit 44. si ille est vsurarius, cui defertur iuramentũ, secundum Bald. in l. improba. C. de infami.

Fallit 45. quia non deferrur prædictum iuramentum stipendiario, qui est infamis infamia facti, secundum Albericum de Rosa. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de testi. & Bald. in d. l. qui accusare.

Fallit quadragesimosextò, quia non defertur iuramentum illi, qni semel iurauit falsum. rext. & ibi glo. ordina. in capitulo, per nullius. vigesimasecunda quæst. quinta, & est textus in cap. non potest. in fine. 2. quæst. 7. & idem 23. quæst. 1. quicunque. & no. in capitulo, testium. de testi.

Fallit 47. quia non defertur iuramentum tale excommunicato in causa defensionis, vbi potest comparere si semiplenè probauit. ita not. dicit Bald. in c. inter priorem. de except.

Fallit* quadragesimooctauò. quia non defertur hoc iuramentum ei qni facilis est ad iurandum, istud not. dicit Baldus in l. quæ sub conditione. ff. de condition. institut.

ADDITIO.

* Fallit. Adde eundem Bart. Soci. in cons. clv. incip. præstantissime. ver. 41. & vltim. in 2. parte. vbi dicit, quòd nunquam defertur periuro, nec de facili defertur rustico, cùm ipse non dicatur persona legalis, & sit facilis ad deierandum. Bened. Vad.

Fallit quadragesimononò, quia non defertnr ei, qui sua culpa amisit instrumenta, vt quia lacerauit ea, vel offuscauit. ita not. dicit Bald. & Panl. de Castro in l. 1. C. de fide instrumentornm.

Fallit quinquagesimò, quia si agitur contra aliquem debitorem, qui est furatus instrumentum creditori, non sufficit probare amissionem, si amisit aliquo casu: ideo probare debet de instrnmenti tenore, & demum deferre sacramentum: aliàs non, ita dicit Angel. in authentic. si quis in aliquo. C. de eden. alleg. ad hoc glo. singul. in l. si quis iniqunm. C. de fide instrumentorum.

Fallit qninquagesimnprimò, qnando semiplenè probans fuit negligens in faciendo semiplenam probationem: quia eidem non defertur prædictum iuramentum.

Fallit quinquagesimosecnndò, quia non defertur tale illi, qni nescir veritatem rei. glo. est not. in l. maritus. & ibi Barto. ff. de quæstio. & nor. per doctores in c. cum contingat.

Fallit 53. quia hoc iuramentum non defertur pnpillo, sed rutori deferendum est, si probatum est, semiplenè, ita not. Pan. de Cast. in l. videamns. incip. ff. de in lit. iuran.

Visum fuit de persona cui defertur, nunc videndnm est de persona testium.

Fallit igitur 54. quando testis non est omni exceptione maior, vt quia affinis, colonus, vel alia persona domestica, quo casu non defertur inramentum: vt dicit Bartol. in l. admonendi. de inreiuran. & Bald. in capitu. finali, de iureiurando. & in capitu. sacramentum. in titu. de consnetudine recti feu. & dicitur qnis omni exceptione maior, cùm nihil potest contra eum opponi: vt est gloss. in capitulo primo, de consan. & affini. & in §. item verò. Institu. de inuti. stipula.

Fallit lv. quãdo testis est fœnerator, vel spurius: vt Azo in Summa de infami.

Fallit 56. quãdo testis est infamis infamia facti quia nõ defertur. hoc iuramentum: cùm non sit integer homo. l. Cassius. ff. de Sena. & vide ad hoc gloss. & Nico. de Mata. Cy. & Bal. in l. j. C. de sum. Trini.

Fallit lvij. quia non defertur iuramentum si testis deposuit primò, & postea tractu temporis variat: quia per istam variationem minor adhiberetur fides primo dicto. & pro hoc vide Ioan. Andr. in c. præterea. extra de testi. cogen.

Fallit lviij. quando testis non fuit legirimè examinatus, licet fuisset habilis: vt quia à notario non à iudice: vt per Barto. in l. admonendi. & per doct. in d. cap. cum contingat, quo casu tale iuramentum non defertur. ita not. dicit Bald. in c. sacramentum. in ti. de consuet. recti feudi.

Fallit 59. si testis interrogatus non reddit rationem sui dicti: vt dicir Bald. in c. sacramentum. de consnetud. recti feu. in ij. facie: & pro hoc facit optimè quod nor. Bald. in l. presbyteri. C. de episcop. & clericis. vbi dicit, quòd duo testes non reddentes rationem dicti sui, non reprobant instrumentum.

Fallit lx. si contra partem adnersam, & restem in me productum, ego protestor me velle opponere contra eius personam, & postea ille testis deponat prome: nam etiam si sit nobilis, nõ inducit semiplenam probationem: cùm index præsumat collusionem inter me obiiciẽtem, & testem, istud est dictum not. Ar

chidiac.37.distin.c.si quis velit.& ita Lud. Roman. in quodam sing.quod incipit,tu scis:& pro hoc vi detur tex.in c.præsentium.d. testibus.

Fallit 61.vbi est aliqua præsumptio contra semiplenam probationem:nam tunc,quia semiplena probatio est elisa,non defertur hoc iuramentum. glo. est nota.in l.1.C.qui & aduer.quos.& ibi Bar.Bald. & Doct.& not.Ange.in l.fina.ff.quod metus causa. quod fallit nisi esset leuis præsumptio:vt not. Præposi.in c.super eo.ante finem,de testibus.

Fallit 62.licet sit facta semiplena probatio, si non est verisimilis: quia in contrarium fit aliquid verisimile dicitur semiplena elidi,& sic non defertur iuramentum,ita dicit Bal.in l.1.circa me.C.qui & ad uersus quos.

Fallit 63. vbi contra semiplenam probationem est aliqua præsumptio etiam leuissima,per d. gloss.in dicta l.1.C.qui & aduersus quos.vt si esset testimonium de auditu, qui facit æqualem probationem: vt not. Anto.de But.& Innoc. in capitu. præterea. de testibus.

Fallit 64. si probandus est error notarij: quia licet quis probauit per vnum testem, non defertur sibi iuramentum: quia præsumptio est contra eum, quòd notarius non errauerit.& ita dicit Bald. in l. Imperatores.de statu homi.

Fallit 65.vbi probandum est pactum contrarium extraneum à natura contractus, quod non solet poni in simili contractu. ita not. dicit Bald. in cap.1. quid sit inuestitu.& vide Bald.in additio. Specu.in titu.de iure dotium.

Fallit 66.vbi propter defectum iustitiæ secularis habetur recursus ad iudicem ecclesiasticum, iuxta not.in c.nouit.de iudi.& in ca.licet de suspecto. de foro compet.& not.Bald. in c. si quis per xxx. annos.§.fin.versi.postremo.si de no.benefi.fue. inuesti.in vsib.feu.

Fallit*67.vbi sunt testes singulares,quia non defertur tale iuramentum,vt not.Bald.in l.de quibus.ff. de legib.Ratio est,quia testes singulares, etiam si essent mille,non faciunt semiplenam probationem: vt habetur l.iurisiurandi.C.de testib.& per Bald.in l.1.eodem titu.Sed hoc fallit in singulari,qui comprehenditur sub aliquo principe, vel vniuersitate: vt si volo probare possessionem, vnus dicit, quod collegi frumentum alicuius vel vinum: vel vidit arare,nam hoc casu probat,idem si quis vult probare quòd aliquis dixit missam & vnus deponit quod vidit dicere confessionem, alius quod vidit dicere euangelium alter leuare corpus Domini, quod isti probant,ita not. Innocen. in ca.qualiter, & quando.de accus.& habetur 1.quæst.1.in c. nihilominus,per glo.& Doct.in l.ob carmen.§. fi.ff.de testib.& per Ange. in sua disputatio. quæ incipit, Asten.miles,&c. B.Soci.

ADDITIO.

* Fallit. Vide Lanfranc.in repet.l.admonendi. de iureiurando, versiculo secunda conclusio. & adde quod habetur per Paul. de Cast.in consilio clxvj. quòd singularitas tunc nocet tantum,quando probatio remanet dubia:quia potest se habere ad esse & non esse, aliàs non, quando omnia tendunt ad esse & ad eundem finem sine quaque dubietate.alleg.no.per Bald.in l. prima. C. de testamen. Bened.Vad.

Fallit 68.vbi adest præsumptio minor semiplena probatione.glo.alleg.pro not.& ibi per doct.in l.licet. §.si minor.de mi.

Fallit 69.vbi est sola fama probata: quia non potest deferri prædictum iuramentum,& ita not. Bald.in c.fi.de iureiur.

Fallit 70.quando testis deponit in causa vniuersitatis:quia non est omni exceptione maior, & ideo iuramentum prædictum nō defertur,ita dicit Bal. in l.iu tantum.§.vniuersitatis. de rerum diuisione, allegando Speculatorem in tit.de testibus.

Fallit 71.vbi aliqui testes requiruntur pro forma:quia non præstatur iuramentum in supplementum probationis,ita not.dicit Bal.in c.1.in §. quia vasallus. de controuer.inuesti.in vsib.feud.

Fallit septuagesimosecundò,si statutum vult,quòd solutio non possit probari nisi per instrumentum: nā facta semiplena probatione non est locus iuramento.ita dicit Bald.in additio.Spec.in titu.de probatio.circa medium.

Fallit 73.quia non defertur iuramentum alicui,vbi aduersarius eius plenè probauit,ita dicit Bald. in addi.Spec.in tit.de iura.dela.

Fallit 74.quando vnus testis assignat bonam rationem,alius testis malam pro dicto suo:quia diminuit fidem alterius,& ideo non defertur iuramentum,sicut si nullam causam haberet, ita dicit Bal. in l.de quibus.ff.de legibus.

Fallit 75.in alio casu in l.imperator.ff. de statu homi. vbi Bald.ponit.

Fallit 76.si actor probauit plenè & reus semiplenè: quia reo non defertur dictum iuramentum , vt dicit Bald.in c.sicut.extrà,de probatio.

Fallit 77.quia non defertur illi qui plenè probauit, ita dicit Bald.in cap.sicut. extrà, de probatio. per illum text.

Fallit 78.quia contra matrimonium, scilicet, quòd non tenet si per vnum testem est probatum, non defertur iuramentum,secus si pro matrimonio,ita dicit Bald.in l.mulieri.in fin.extrà,de iureiurando vide suprà in 42.fallen.

Fallit 79.si est dubium super intellectu legis vel statuti,& cum non consistat in facto,non defertur iuramentum prædictum,vt dicit Bald.in cap.iuramentum.extra de iureiuran.

Fallit 80.si est statutus terminus ad probandum per omne genus probationis:quia post illum terminū non posset deferri prædictum iuramentum,nisi ad purgationem,ita dicit Bald.in cap.fin.extrà,de iureiurand.& de hoc vide suprà in duodecima fallentia,& similiter infinitas similes fallentias in locis ibi allegatis. B.Soc.re.252.

¶ IVRAMENTVM recipit interpretationem secundum subiectam materiam, super qua præstatur. l. finali.C.de non numerata pecunia.l.fina. ff. qui satisd.cogan.

Primò fallit,cum intelligitur hoc procedere in contractu,in quo deficit consensus:quia iuramentum non intelligitur nisi quatenus quis verisimiliter consensit,ita tenet Imol.in ca.per tuas & Alexan. in l.si conuenerit.& alij ibi allegati per Mod.& ita communiter tenetur,pro quo facit quod not. Are. in l.1.§.si quis ita.ff.de verborum obliga.

Secundò fallit,& intellige prædictam conclusionem vt reguletur secundum naturam primordialem, non autem secundum accidentalem.argum.l.item veniunt.§.eùm prædiximus.ff.de peti. hæred. glos. & scriben.in l.certi condictio.in princ. ff. si certum peta.intelligitur autem natura primordialis, quæ consid

consid

erata regula, semper habet locum nisi ex causa: tunc est natura accidentalis: facit quod not. Bald. in c. 1. extrà de is, quæ metus causa.

Tertiò fallit, & intellige prædictam conclusionem, vt iuramentum ita reguletur, quòd faciat aliquem obligari efficacius, non autem plus, ita tenet Decius in cap. 1. de iud. arg. not. per Alexand. in l. 1. ff. de pact. & Mod. in l. miles. §. detem. ff. de re indicata. de quo dit vt per eum, cuius ratio non impugnat hoc dictum.

Quartò fallit vltra dicta ibi per Moder. quod d. l. fin. procedit in iuramento simpliciter & generaliter prolato: quia regulatur secundum naturam contractus: secùs in iuramento explicitè prolato: quia illud ad vngnem seruandum est, ita tenet Baldus in cap. quæ in ecclesiarum. de constitutio. & Cald. in consi. primo, de iureiurando, quæ tamen limitatio videtur contra nota. in l. si quis maior. C. de transactio. & not. per Iason. in l. sancimus. vbi allegat quasdam decisiones Bald. C. de testi. & Bald. in consilio quadringentesimoquadragesimoprimo, in quinta parte: vbi dicit, quòd iuramentum factũ in parte instrumenti intelligitur factum super toto, adde quòd iurans in contractu implicitè, intelligitur iurare super omnibus. Alexan. in consilio 21. versiculo, & ex prædictis. in 3. volumine.

Quintò fallit quia dicta l. finalis, procedit solùm de iure ciuili, secùs de canonico, quo iure iuramentum maiorem efficaciam habet. l. pactum quod dotali. C. de col. iuncto cap. 2. de pact. libro sexto. l. non dubium. C. de legibus. iuncto cap. cùm contingat. extrà, de iureiurand. & ita Moder. sequuntur: Contrarium tenet Anton. in ca. Quintavallis. de iureiurando, refert in consiliis Francisc. Curt. in consil. 3.

Sextò fallit, quòd dicta l. fina. procedit in iuramento de non contraueniendo, secus in iuramento assertorio, putà, quia iurãdo dixi, iuro prædicta omnia vera esse, &c. & ita tenet Ioann. de Imo. in l. nemo potest. & ibi Iaso. ff. de legat. primo, de quo per Ange. Areti. instit. de exceptio. §. primo, capitulo decimooctauo.

Septimò fallit dicta l. finalis, vt non habeat locum, quando quis soluere promisit in aliquo loco: nam quamuis pœniteat, tamen sortietur ibi forum ratione contractus: quia lex fingit eum ibi contraxisse. ff. de actio. & oblig. cum fi. l. 3. ff. de bon. aucto. iudic. pos. & l. hæres absens. §. fin. ff. eo. & ista conclusio procedit etiam quò ad accessoria, in quibus quis sortitur forum in loco, in quem collata est solutio: vt Abb. dicit in capit. dilecti. per illum text. in titu. primo de foro competenti, & sequitur simpliciter Decius ibi. Sed in contrarium facit quod not. Barto. in l. 1. de vsur. per l. si fundus. ff. de euict. sed soluẽ vt ibi per Barto. ex cuius dictis collige, quòd vsuræ attenduntur non pro consuetudine regionis in qua contractum est, sed pro cõsuetudine regionis in quam destinata est solutio, quod procedit etiam si reus alibi conuentus sit: vt declarat ibi Salyc. post gloss. facit regula, quòd in quo cognoscitur de principali, in eo etiam cognoscitur de accessorio. l. minor xxv. annorum. in fin. princip. ff. de euictio. Bald. in l. ordinarij. in secundo not. C. de rei vend. Mod. in rubri. super eodem. B. Soci. reg. 254.

¶ Iuramentum sapit naturam actus, super quo interponitur. tex. est not. qui ad hoc solet allegari. l. si. C. de non nume. pecunia. & ibi Barto. & Bald. dicunt eum singu. idem Bal. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Anto. de Bur. c. 1. de iud.

Limita istam conclusionem octo modis, vt per Marcum Anto. in tractatu de virtu. iuram. in lxxij. effectu. B. Dias re. 390.

¶ Iuramentum seruandum est, vt per Cano. in c. si verò. de iureiur. & c. 2. 85. distiuctio. vbi per gl. & Archid. in c. animaduertendum. 23. q. 2.

Primò fallit, quando tale iuramentum vergeret in interitum salutis æternæ: vt patet per tex. in d. cap. si vero.

Secundò fallit, quando intenderet in interitum salutis corporalis. & vide glos. in d. c. si vero. & 22. q. 3. c. vlt. vers. quisquis ergo. in fine.

Tertiò fallit, quando vergeret in peiorem exitum: vt patet in dicto cap. si vero.

Quartò fallit, quando esset contra bonos mores, scilicet, naturales: vt si præberet occasionem delinquẽdi: vt ca. quemadmodum. de iureiur. & not. in regula, non est obligatorium. in 6. secus si esset contra bonos mores ciuiles: vt extrà, eodem. c. cum contingat. & c. 2. de pactis. in 6.

Quintò fallit, quando præstitum esset ratione iracundiæ & temeritatis, cum tunc consensum iurans nõ videatur habere ad hoc, quod not. in ca. ex literis. extrà, de diuortiis. & hoc vult dominus Antonius in capitulo sicut. extrà, de iureiurando. vbi de hoc vide pleniùs.

Sextò fallit, quando iuramentum esset reprobatum à iure canonico vt ibi in dicto capitulo, sicut. & extrà, de foro competenti. cap. si diligenti. si vero sit reprobatum à iure ciuili, tunc dicendum est, vt per doct. in cap. cùm contingat. extrà, de iureiurand. c. quemadmodum. eod. tit.

Septimò fallit, quando conditio in eo iuramento subintellecta non adesset: vt est conditio, (si Deo placuerit) vt dicto capitulo, quemadmodum. & conditio intelligitur, si res in eodem statu permaneat: vt notatur ibidem.

Octauò fallit in casu quo autoritas superioris interueniret contra iuramentum: cùm tunc secus esset, vt in c. venientes. extrà, de iureiur. & extra, de testi. c. constitutus. vbi de hoc latiùs. B. Soc. re. 256.

¶ Iuramentum soluitur morte iurantis, vnde non obligat hæredem in foro ecclesiastico, Docto. Com. t. veritatis, de iureiur. Ruin. cons. 71. num. 75. vol. 3. vbi dicit, quòd iuramentum super contractu nullo, non firmat contractum, sed obligat iurantẽ Deo ad obseruantiam: hæres tamen potest contrauenire sine metu periurij, etiam absolutione non obtenta: quia iuramentum personale est, & nõ trãsit ad hæredes, nec eum obligat ad obseruantiam: si verò esset super contractu valido, obligatio transiret ad hæredes, non quo ad vinculum periurij, sed quoad efficaciam, conclu. idem Ruin. cons. 20. nu. 2. volum. 4. Rol. cons. 17. nu. 15. vol. 1. glo. in summa. 24. q. 3. Ioan. And. c. fin. de sepultur. Rom. sing. 232. Bauer. in tract. de iuram. vers. 8. colum. 3. Baldus l. cum quis. §. codicilli. ff. de leg. 3. Afflictus decisio. 381. Alba. cons. 77. numer. 18. l. generaliter. C. de reb. cred. Corn. cons. 27. colum. 4. volum. 4. Decius cons. 203. Paris. cons. 64. num. 93. volumin. 1. Socin. consil. 115. volumin. 1. Corn. 72. volumin. 3. Paulus l. falsus. ff. de plus pet. not. l. nam pœna. §. fin. ff. de iureiurand. §. 1. Authen. de iureiurand. Baldus l. 2. ff. eod. tit. Docto. l. si quis maior. C. de transact. Paris. cons. 56. nu. 66.

volum.1.conf.74.num.22.volum.3.Doct.cap.1.cap. quamuis.c.cùm contingat, de iureiur.ampl.etiam si hæres esset pater, vel filius, vxor, vel maritus, seruus, vel dominus. Item ampl.in dispositione contra iuris formam corroborata iuramento, contra quod vniuersitas venire potest, August.Ber.consil. 92.numer.1.& sequen.volum.1. Tertiò ampl.vt hæres ratione iuramenti præstiti per defunctum non possit conueniri in foro ecclesiastico, Docto.cap. fin.de foro competen.de com.attestatur August. Ber.dicto consilio 92.numer.18.Bart.l. cùm quis.§. codicillis.ff.de legat.3.l.cum pater.§.filius. ff.de legat.2.Baldus l.2.C.de fruct.& lit.exp. Quartò amp. etiam si essemus in donatione facta per defunctũ, Ioan.Corras.l.frater à fratre.numero 76.ff. de cundi.indeb.Thom.Parpalia l.si quis maior.q.5. num. 93.C.de transact.vbi dicit, quòd quemadmodum iuramentum non trahitur ad res futuras, ita nec etiam ad personas, d.loco, numero 43.Doct.Com. l.qui superstitis.ff.de acquirend. hæred. Francus c. quamuis.de pact.6. Archid.cap. longinquitate.12. quæst.2. Ratio rationis est, quia iuramentum est obligatio animæ.Card.Clem.vnica. §.nos itaque. de iureiurand.anima autem ligari non potest sine proprio consensu, cùm ius spirituale non transeat de anima in animam, Docto. Com. cap. veritatis. de iureiurand.Authen.sacramenta puberum.C.si adu.vend.Gozad.l.2.numer. 55.C.de pact. inter emp.& vend.Baldus Nou.l.rem minoris.numero 44.C.de rescin.vend. Thom.Gramma.decisio.76. numer.21.Afflict.decis.381.numer.9.tit.de compensat.vbi tenet quòd agi potest ciuiliter, sed non criminaliter, Barb.l.1.ff.de priu.del.Decis.Can.2. numer.10.tit.de iureiuran.Alex.cons.7.num. 6.vol.6. cons.150.nume.11.volum.7.Paulus l.rationes. num. 3.C.de probat.cons.306.nume.4.volum.2.Quando autem ciuiliter agitur, transit effectus iuramenti primò ad iurantes.c.1.de iureiurand. Secundò ad successorem, tam singularem, quàm vniuersalem. l.ait prætor.ff.de iureiurand.l.etiam.l.nam postea. ff.eodem. Tertiò ad procuratores, l.non solum.§.1. ff.de procu. Quartò, si duo sunt rei debendi, vel credendi sacramentum vnius socij, alteri prodest, & obest, l.duobus.ff.de iureiurand.l.si duo. ff. de arbitr. Quintò iusiurandum rei principalis prodest fideiussori, fideiussoris autem iusiurandum reo, si iurauerit se soluisse.l.duobus.§.primo.ff.de iureiu. Hosti.in Summa, de iureiurand. numer. 8. Ex quibus dictis no. Primò, quòd si hæres creditoris non potest accusare debitorem de periurio, decision. Neap.75.numero 6.Gomes.§.actionum.numero 5. institu.de actio. Secundò infertur quod hæres, vel successor non cogitur petere absolutionem à iuramento, Alexand.cons.129.volum.6.cons.151.volum. 7.Ruinus consil.107.numero 18.volum.1.conueniri tamen potest indirectè, vt satisfaciat exonerando animam defuncti, Gome.§.actiones.numero 6.instit.de act.com.dicit, Doctor.cap.cum sit. de foro compet.Paul.l.si grege.de leg.1.Fed.cons. 81. Aret. cons.59.Ias.76.volum.1. Chassan.cons. 47. Anton. Gabriel.tit.de iureiuran.conclus.6. numer.3. Tertiò no. quod iuramentum soluitur morte, quoad vinculum periurij, secus quo ad efficaciam obligationis, Baldus l.etiam.ff.de iureiurand. Innocen.c. veritatis.eodem titu. Cassad.decis.2. de iureiuran. Paris.cons.75.volum.3.Feder.cons.281.Bald.l.iusiurandi.ff.de iureiurand.Soc.cons.77.volum.1. Cor. cons.112.volum.4.Brun.cons.12.Cur.cons.110. Cæpolla cons.30.Guid. decisio. 414. Afflict.decis.381. Chassan.cons.47.Dec.cons.639. Paris.cons.54. volum.1.Ruin.cons.95.volum.1.cons.107.nume.18.volum.1.Gemin.cap.2.de iur.cal.Bart.& alij l.admonendi.ff.de iureiu.Bald.l.generaliter.nume.2.C.de reb.cred.Steph.Bertran.cons.53.num.5.vol.2. Paul. cons.306.numer.4.volum.2.Aret.§.sequitur. nu.32. inst.de except.Socin.cons.115.numer.11.volum.1. Dec.cons.203.numer.7.Angel.§.1.num. 2. Authen. de iureiur. à mor. præst.Ant.Cors.Rub.de iureiur. priuile.21.Afflict.d.decis. 381. gloss.54.q.3. in Summa, & glos.1.q.4.in summa. Card. cons.137. Ioann. Andr.cap.fin.de sepult.Paris.cons.75.num. 23.vol.3. cons.54.num.8. volum. 1. Nam iuramentum adeo personale est, quod in alterum minimè extendi potest, Bauer.in tract.de virt.iur.numer. 14.quicquid dicat Dec.cons.639.numer.6 & Afflict.d. decis.381. numer.8.Bar.l.cùm quis.§.codicillis.nume.12.ff.de lega.3.Sed istorum dicta procedunt cùm ciuiliter agitur, non ad periurium, sed ad pœnam obligationis, Barto.l.1.ff.de priu.del.& hoc propter vim iuramenti reddentis validum contractum nullum, not.cap.cùm contingat.de iureiurand.c. licet.eodem titu.6.Authenti. sacramenta puber.C.si adu. ven.Corset.in tracta.de virt.iur.numer. 45. Pau.l.si quis pro eo.num.5.ff.de fideiussor.Ancha.c.veritatis.num.2.de iureiur. Bal.l. fi. numer. 16. C.de pac. Bert.cons.153.num.6.vol.2.& hoc tertium notabile relatum intelligitur, quando scilicet iusiurandum defertur ab homine, id est, de voluntate partium, no.l.3.§.fi.ff.de iureiurand.l.iusiurandum.eod.titu. Iaso.l.si quando.C.vnde vi, Bauer.in tracta. de virt. iur.num.64.Bal.in l.bonæ fidei, num. 10.C. de reb. cred.Doct.l.generaliter.C.eo.tit. Si verò iusiurandum à l.vel à iudice defertur, tunc in hæredes iuramentum transfunditur: nam eo casu, in quo defunctus tenebatur iurare, & in eodem tenentur etiam hæredes, Dec.l.ædita.colum.12. C. de edendo. Afflict.decis.169.Doct.l.ait prætor.ff.de iureiu.Barto. l.gerit. colum.6.ff.de acq.hære. præsertim quando hæres scit, quod asserere proposuerit, quod defunctus etiam iurauit, seu quòd iurare debebat, Soci. cons.194.volu.4.Rom.cons.290.Steph. Bert.cons. 100.num.25.vol.1.& hoc ne hæres dubius sumat periurium.l.iubemus.ff.de in litem iur.Bald.c.fi.de offic.deleg Paulus cons.296.vol.1.Alber.l.fin. C.de fideicom.Tiraq.in tract.de retr.c.Monstrer.§.2.gl.2. num.2. Med.trac.2.part.

¶ IVRAMENTVM à statuto neque tolli, neque annullari potest.ita tenent Ant.de Butrio, Abbas, Panorm.& Ioan.de Imol.in cap. cum contingat. extra de iureiur.ita concludit Paul. Castrensis in consilio ccxvij.incip.circa prius quæsitum, versic.circa tertium.& versi.igitur non potest.& hanc esse communem conclusionem tradit Alciat. in d.c. contingat.versi. consequenter ergo. & ita dicit tenere Paul.Castr.& Corn.in auth.sacramenta puberum. C.si aduersus vendit.Ias. in l.fin.ff. qui satisd.cogan. Alex.consil.lix.libr.j. Huius autem regulæ multiplex est ratio. Prima, quia iuramentum est de iure diuino, Genesis cap.xxxv.iuncto cap.sunt quidam. xxv.quæst.j.quod per statutum tolli non potest, vt ait glo.in d.c.sunt quidam. Secunda, quia iuramentum redditur Deo.ca.debitores.extr. de iureiur.at qui statutum nõ potest tollere obligationem Deo quæsitam. Alias rationes vide per te.

Procedit

Procedit regula nostra de iure canonico, vt prodidit Aleiat.d.c.cùm contingat.Nam vt ait Paul.Castr. in d.consi.ccxvij. ratione iuramenti quis efficitur de foro ecclesiastico. Est enim iuramentum quid spirituale,vt tenet idem Aleiat.post alios in d.cap. cùm contingat.

Fallit de iure ciuili: eo enim iure, annullato contractu,annullatur contractus, siue actus.l. iurisgentiû. §.& generaliter.ff.de pact.l.non dubium. C. de legib.& constit.

Fallit,quando statutum indirectè de iuramento disponeret, vt quia, non interueniente certa solennitate, statutum vel lex, dolum ,vel metum, vel simulationem præsument:hoc enim lex ciuilis facere potest.argum.l. fina.C. de non num. pecunia, & hanc limitationem dedit Bartolus.l.omnes populi.secunda quæst. tertiæ quæst, princip. ff. de iust. & iure. quem cæteri communiter sequuutur. Hæc tamen fallentia intelligenda & admittenda est, prout docet Alciatus dicto capitulo, cùm contingat.idque quatuor difficultatibus, quas apud eum videas.

Fallit,quando statutum esset prohibitorium ratione bonorum morum fundatorum super colorata, & ineuitabili ratione naturali: vel sit prohibitorium ratione publicæ vtilitatis principaliter: nam tum censebitur iuramentum annullasse, & valebit statutum:quia in hac parte videtur approbatum à iure Canonico.cap.non est obligatorium. ext.de regu. iur.libro vj.vbi gloss.Din.& Petr. de Ancharan. & cap.si diligenti. de foro compet.in antiq. Hoc intelligit Alciatus in d. cap. cùm contingat. quando illa publica vtilitas esset probabilis. & verisimilis.

Limitatur, quando statutum imponit pœnam recipienti iuramentum:talis pœna est exigibilis: quia istud de directo non infringit iuramẽtum, nec per hoc quis fit periurus: sed potius facit , quòd quilibet abstineat à iureiuran.& istud est conforme legi Euangelicæ , Matthæi 5. vbi Christus ita iubet, Ne iuretis omnino. & Iacob. 5. Ante omnia fratres, ne iuretis neque per cælum &c. & ca. etsi Christus, ext.de iureiuran.& pro hac limitatione,siue declaratione potius,facit quod ait Fulgos. in auth.sacramenta puberum.C.si aduersus vendit. vbi concludit,quòd si statuto ita caueretur,nemo cum minore, etiamsi iurauerit, contrahat: & si contra fecerit,omne ius in fiscum deuoluatur. Valet tale statutum,&pœna locum habebit. & putat Alciatus, quòd Raphael Fulgosius dicat veritatem,ex quo à principio statutum prohibet, ne iuretur. Secus , si postquam esset iuratû,induceret aliquid per quod non obseruaretur. & hanc opinionem tenet Bald. dicto cap. cùm contingat. Nam per indirectum euacuabitur vis iuramenti.

Fallit,quòd si statutum tollit vires obligationis,quæ ex iuramento caussatur,in partem valeat: quia ratio,cur lex ciuilis non possit disponere super iuramento,est,quia ex eo quæritur obligatio principaliter Deo.cap.debitores.ext. de iureiuran. Sed dato,quòd statutum non possit eam tollere, tamẽ debet posse auferre eam obligationem,quæ in consequentiam quæritur parti. & istud intelligit Butrius procedere,quando lex in personam prohibiti verba digeret:nam tunc in dubio videtur voluisse auferre vires iuramenti , quatenus ipse versus partem obligetur,& ideo non oritur obligatio secundaria quærenda parti.& istud quòd possit lex auferre vires iuramenti,tenuere Butr.Panor.& Capra in d.cap.cùm contingat. quem refert, & sequitur Marianus Socinus consi.lxvj.lib.j.

Fallit,quia licet statutum regulariter non possit tollere iuramentum:potest tamen limitare,puta differendo executionem, Differẽs enim per hoc non videtur transgredi. capit.non est. de vot. & vot.redempt.

Fallit,quia licet tolli non possit à statuto iuramentû, remitti tamen potest:scilicet præstandum,non præstitum,per l.quæ sub conditione.§.si quis sub iurisiurandi.ff.de condit.instit.

Fallit,quando statutum esset confirmatum à Romano Pontifice:tunc enim haberet vim Apostolici:ex quo Romanus Pontifex tollit iuramentum. ca. venerabilem.§.fi.in fi.de elect.in antiq.

Limita, quando iuramentum tendit in damnum iurantis,vel etiam tertio aliqualiter præiudicat. arg. ca.cum contingat.Bald.in l.fin.C. de bon. quæ lib. P.Prat.reg.448.

¶ IVRAMENTVM non transit ad hæredes , cum sit personale,vt in cap.veritatis.de iureiurando, vnde licet iurans possit cogi ad factum,vt est glo. singularis in l.si pecuniam.ff. de condictione causa dat. tamen eius hæres non poterit.Ita not.Bald.in præludiis feudo.nec hæres iurantis efficitur de foro ecclesiæ, vt not.idem Bald.in l.j.versic.extrà quæritur. C.de reb.credit.& in auth.sacramenta puberum.C. si aduers.vendit.

Amplia, quòd sicut non transit iuramentum , ita nec facultas iurandi. not. Bald. in l.ij. C. de condictio. indebi. Vide quatuor conclusiones per Marc.Ant. in loco infrà allegando.

Limita non procedere in iuramento confirmatorio contractus, sicut in casu text.in c.cum contingat. de iureiurand.& in cl.licet.eodem titulo, in vj.& in d.authent. sacramenta puberum. quia tunc sicut ipse contractus validatus transit ad hæredes , eodem modo transit effectus iuramenti tanquã eius sequela.Ita Cast.in consilio lxv.& lxvij.idem in authen.quod obtinet.C.de probatio.Petr. de Ancha. in d.c.veritatis.quos & alios refert ad hoc Marcus Anton.in tractat. de virtute iura.in effectu xlv. Et idem videtur velle Felin.c.cum sit generale. de foro compet. quem vide ponentem aliam, & secundam limitationem ad hãc regulam. B.Dias re.386.

¶ IVRAMENTI absolutio nemini datur non citata parte.Flor.l.in l.ad l. Aquil.idem est cum defertur in supple.prob.Ang.in termin.l.iuris iurandi. C.de reb.cred.Imo.c.si.quod met. causa, Alc.cõs.64.vol. 2 Ias.l.admon.2.lect.col.26.ff.de iur.iur. Med.reg.8.

¶ IVRAMENTI causa regulariter quis forum ecclesiasticum,& non seculare sortitur. cap. prædicandum,xxij.q.nota.per Moder.& omnes in c.cum sit. de fo.compe.Hostien.in c.tuam. de ordi.cogni.

Amplia ex quotidiana doctrina Bald.in l.ordinarij.in C.de rei vendi.vbi dixit,quòd si quis dicturus contractum vsurarium petat absolutionem iuramenti & est absolutus coram episcopo,debet agere super ipsa vsuraria prauitate, vel super ipsa simulatione in eadem curia episcopi: & non in alia : quia idem debet esse iudex vtriusque causæ : sequitur etiam Paul.de Castr.in consi.lxix.

Fallit, quando agatur de iuramento omissa disputatione, an valeat,vel competat absolutio,sed solùm vt seruetur:quia misti est fori, patet in cap.licet mulieres.de iureiuran.in vj.& ita voluit Abb.in cap.ex

literis.in iiij.nota.de sponsa.quod pro complimento sponsalium iuratorum potest adiri iudex secularis,cum de ecclesiastico est tex.in cap.fi.de fo.com pet.in vj.

Fallit,quando de iuramento agitur ad pœnam periurij.c.nouiter.& c.Rex debet.23.q.v.

Fallit,quando agitur de compellendo recipientē turpe iuramentum,vt illud relaxet,c.j. de iureiur.

Fallit in iuramento præstito ab hærede iurātis,qui nō est de foro ecclesiæ.10.4n.c.fi.de sepult.

Iuramentum regulariter omnes obligat & ligat.cap. cum contingat.de iureiurand.l.si quis Maior.C.de transact.

Fallit, quando iurat aliquid quod est peccatum mortale,facit text. in c.vnum oratorium.xxv. distinct. Vnde qui iurauit in sponsalia diuidere non tenetur quia debet reddere. capitulo eam te.de iureiurando.

Fallit,quando iurat peccatum veniale in se.arg.c.secundo.de pac.in sexto,facit capitulum qualis.xxv. distinctio.

Fallit,quando iuratur aliquid, quod est contra consilia euangelica.Doct.in d.c.cum contingat.de iureiuran.

Fallit,quando iuramentum excludat opus pium in intentione,faciendo,vt quia iurauit non facere charitatem,tractaui hoc dubium in meo tract.eleemosynarum,in xxxviij.par.princ.in lxxxix.q.

Fallit , quando iuramentum est contra bonum publicum, Abba.in cap.peruenit. el primo , de iureiurando, facit text.in c.significasti. de foro comp.

Fallit,quādo iuramentum vergit in dispendium salutis æternæ,vel salutis corporalis. xxij.q.iiij.c.j.cum c.sequenti.

Fallit,quando iuramentum tendetet in salutis propriæ detrimentum. c.si non licet. xxiij. q. v. xxij.q. iiij.§.illicitum.

Fallit, quando iuramentum profertur ex iracundiæ calore,quia non obligat.Ioannes Andr.in cap.sicut ex literis,de iureiuran.facit glos.sing.in c. sicut ex literis.de diuor.

Fallit,quando iuramentum est metu extortum.gl.in c.auctoritatē.xv.q.vj.vide domi.Abb.in d.c.si vero.

Fallit,quando res,super qua iuratur, non durat in eodem statu. Arch.c.animaduertendum.22.q.2.

Fallit,quando est contra bonos mores naturales, ca. non est,de reg.iur.in 6.

Fallit, quando iuramentum est contra votum. ca. sicut.de spons.

Fallit,quando mandatum legis,vel superioris vel contrarium iuramento.c.significauit,de censib.l.fin.ff. qui satisd.cog.

Fallit,quando iuramentum est in præiudicium alterius,puta canonici iurant,quòd si aliquis eorum efficiatur episcopus seruabit quædam in præiudiciū episcopalis dignitatis.ca.sicut est nostris.de iureiuran.possunt plura adduci quæ ne amittam tempus, omitto. S.Ian.reg.384.

¶ IVRAMENTI forma seruari debet ad vnguē.Bal. tract.de testibus.nu.5.Ias.l.qui per salutem. nu. 1.ff. de iut.iur.c.ego,de iut.iur.dixi super amp. 46.Med. reg.7.

¶ IVRAMENTI VIS.Iuramentū habet iloco probationis.

Inst.de hær.quæ ab intest.§.ex his.

In Aut.vt litig.iu.in prin.tit. Azo,ru.104.

Allegantisuam turpitudinem credi debere.

In Aut.vt lie.mat.& au.§.causas.

Eo quòd non probat, calumniator præsumitur.

In Aut.vt litig.iur.§.si verò.

Nota,cū nō videri abesse,cū pater, aut frater, aut cognatus in fundo moratur. vt C. de agri.& cens.l. is cuius.& l.2.

Quæritur,si duo hæredes instituti sunt, vnus purè,sub conditione alius:an purè institutus interim totam habeat hæreditatē,& respōderi,potest q habet, vt ff.de vsuf.act.l.1.§.si mihi.& ff. de bon.poss. contra tab.l.1.§.si ex tribus.& ff.fam. herc.l.si maritus.

Argumentum,quòd fundus emphyteuticarius venire in iudicio possit.vt ff.com. diuid.in prin.ff. de adim.leg.l.solutum.ff.de pecu.l.ancillam.§.si quis.

Si primum infirmatur,vel secundum,secundo infirmato resurgunt vires primi.

C.de pact.l.pactum.
ff.de bonor.poss.secund.tab.l.vlt.
ff.de tit.nup.l.qui adopt.
C.de adopt.l.cùm adopt.
C.de reb.cred.l.generaliter.

CONTRA.

ff.quib.ex caus.infam.irro.l.furti.
ff.de mil.test.l.militis.in fin.leg.
ff.de solut.l.qui res.§.arena. Azo,ru.104.

Inimicitiæ superuenientes,quæ à nexu quo tenebatur,absoluunt.

ff.de procur.l. filius.§.si pos.
ff.de arbitris.l.licet.
ff.mandati.l.sanè.
ff.de excusat.tut.l.athlet.
ff.de adim.legat.l.3.
ff.de his,quib.vt indig.l.si inimici.

CONTRA.

ff.de quæstionib.l.1.§.diuus.
ff.de excus.tut.l.propter litem.

Deteriorationis,non lucri fit præstatio.

ff.ad l.Rhod.de iact.l.2.
ff.de peric.& com.rei ven.l.vlt.
ff.de act.empt.& ven.l.si.
ff.de iur.dot.l.quoties.
ff.ex quib.caus.maio.l.sciendum.
ff.ad l.Aquil.l.quemadmodum. §.itē Labeo.
ff.de admin.tut.l.Titius.
ff.ad Treb.l.ex asse.
ff.de oper.lib.l.medius.
ff.de cond.indeb.l.ius mun.
ff.ad Iul.l.imperator.
ff.de seruit.ven.l.etsi for.

CONTRA.

ff.locati.l.cum lege.
ff.quæ in fraud.cred.l.ait prætor.
ff.rem rat.hab.l.si commissa.
ff.de eo quod cert.loc.l.2.
ff.de leg.3.l.patronus.
ff.ad exhib.l.Iul.§.sed si hæres.
ff.ad l.Aquil.l.inde Neratius.
ff.ad Treb.l.apud nos,qui admitt.
ff.de neg.gest.l.atqui.
ff.de vi & vi armat.l.1.
ff.de iur.iur.l.generaliter.
ff.de dol.l.Illicianus.
ff.quod met.caus.l.sed etsi par.
ff.ex quib.caus.ma.in integ. rest.l. etsi pater.
C.arbitr.tut.l.quicquid.
ff.de act.emp.l.sicut. Azo,ru.104.

Non esse aliquid faciendum,nisi ex magna causa.

ff.de

ff.de iur.deliberan.
ff.de mino.l.si ex causa.§.vlt.
ff.de in lit.iur.l.4.§.iurare.
ff.de re iudic.l.3.
ff.quod vi aut clam.l.semper.§.ex hoc.
Azo,ru.104.
Si pecunia credatur proditori, non repetitur,licet ille consilio mutato,bene expenderit.
ff.mand.l.si verò.§.si id.
ff.de mino.l.quòd si.
ff.de procur.l.si quis eum.
ff.de admin.tut.l.si fine.§.Modestinus.
ff.de adimen.leg.l.eum qui.
ff.ad senat.cons.Maced.l.sed si pater.
ff.ad exhibend.l.1.
ff.de donat.l.quòd id.
ff.de in rem vers.l.si pro patre.
ff.commu.diuid.l.nam hoc.
CONTRA.
ff.de relig.& sumpt.fun.l.& si quis.
ff.de pet.hær.l.planè.
ff.de iureiur.l.iure naturæ.
ff.de neg.gest.l.si pupil.
ff.de instit.l.si quis. Azo,ru.104.
Si quis contra vetitum gessit,non agitur etiam in id, quod alter factus esset locupletior.
ff.de neg.gest.l.vlt.
ff.mand.l.si pro te.
CONTRA.
ff.si seruit.vend.l.etsi for. Azo,rub.104.
Inuito beneficium tribui.
ff.de lib.caus.l.1.
ff.de solut.l.si debitor.
ff.de appel.l.non tantum.
ff.de verb.obli.l.seruus.
ff.de leg.2.l.si cui.
ff.de vsufr.l.si Titio.
C.de caduc.toll.§.is ita.
ff.de fideiuss.l.ita illi.
ff.de lib.caus.l.principaliter.
ff.de iur.dot.l.quemadmodum.
ff.de Epis.& cler.l.si quenquam.
ff.de acquir.rer.dom.l.etiam.
CONTRA.
C.de bonor.poss.l.3.
ff.de reg.iur.l.inuito.
ff.de cloac.l.hoc iure.
ff.de vsufr.l.quamuis. Azo,ru.104.
Id potest generaliter cōcedi, quod posset specialiter.
ff.ad munic.l.Lucius.
ff.de offi.eius,cui mand.est iuris.l.3.
ff.de lib.& posthum.l.Gallus.
ff.quæ res pign.obl.pos.l.1.§.specie.
CONTRA.
ff.de leg.1.l.si de iu ius.
ff.de leg.2.l.qui concubinam.
ff.de pecul.lega.l.dominus. Azo,ru.104.
Illicita in agendo,esse licita in defendendo.
ff.de in ius voc.l.libertus.
ff.de iud.l.2.& l.qui non.
ff.de bon.lib.l.qui cum.
ff.de iurisd.om.iud.l.cog.§.si idem.
In Aut.de sanct.Ep.§.reueren.
ff.de arbit.l.non distin.
C.de sent.& interlo.om.iu.l.per le.
ff.de reb cred.l.generaliter.
Qui se defendendo deliquit,impunitus est.

ff.ad l.Aquil.l.4.& 6.scientia quæ ex.
ff.de vi & vi arm.l.1.& 6.idem,qui post.
ff.si quad.paup.fec.dicatur.
ff.ad l.Corn.l.1.
C.de ali.mo.l.1.
In Instit.de iur.naturali.
CONTRA.
ff.ad Aquil.4.si expla.
C.quando liceat sin.iud.l.2.
C.de his qui ad Eccles.confug.l.2.Az.ru.104.
Non vlciscenda.
ff.ad l.Aquil.l.scientia.
CONTRA.
ff.de iur.fisci.l.2.
ff.de bon.lib.l.qui cum.
Quidam sunt,qui in alienando faciunt meliorem conditionem,non autem deteriorem.
C.de pact.l.seruus.
ff.de iur.iur.l.quando.
ff.si seruit.vend.l.etsi for.
ff.de procur.l.ignorantes.
ff.de neg.gest.l.soluendo.
ff.de dol.excep.l.Lucij.§.2.
ff.de instito.l.1. Azo,ru.104.
Argumentum,præposteram petitionem admitti debere.
C.de emancip.lib.l.iubemus.
C.de adop.l.2.
ff.de iniust.rup.test.l.si quis.§.est.in fin.
C.de his,qui ven.æt.imp.l.2.
Contrà,C.de hær.act.l.vt debitum.
Contrà,C.de inof.test.l.si maritus.
In Instit.de inutil.stip.§.item. Azo,ru.104.
Argumentum,quòd delictum personæ in damnum Ecclesiæ vertitur.
C.de hæret.& Manic.l.idem est.
C.de sacros.Eccl.iubemus nullam.
In Decret.dis.43.quoniam.
C.de fund.patri.l.2.
ff.quod quisque iur.l.3.§.contrà.
Contra,C.vnde vi.l.meminerint.
Sed hoc locum habet in acquirendis: secus in acquisitis.vt C.de acquir.pos.l.vl. Vel vbi simplex persona,& singularis,non collegium:vel si delinquens de propriis satisfacere potest, vt C de iud.l.properandum.in fi. Azo,ru.104.
¶ IVRAMENTO acquiritur obligatio,& per consequens actio: probat text. in capit.qui sacramento. xxij.quæst.iiij.& in cap.fin. de foro competen. libr. vj.probat gloss.in c. quoties cordi.j.quæst.vij.& est communis opinio doct. latiùs videbis in loco infrà alleg.
Limita xxiiij.modis,vt per Ioannem de Selua, in tractatu de iureiurando.iij. par. quæst.j. Dias reg.387.
¶ IVRAMENTO damnū passi stari, etsi statuto cautum sit,in contrarium tamen admittitur probatio. gloss.in cap.ij.in verb.affectata. de temp. ordi.libr. vj.Abbas in cap. proposuisti. de probat. in antiq. Innoc.& Ioan.Andr.in cap.quia propter.§.illud.de elect.& elec. pot.in antiq.facit quod tradit Innoc. in cap.fi.ext.quod met.causa.
Limita regulam procedere,quando ageretur contra damnum inferentem:secus, si ageretur contra tertium,qui damnum non intulit. Pone exemplum, statuto cauetur, quòd ciuitas teneatur de violentia

tia vi illata in Comitatu,quòd isto casu nnn stabitur iuramento damnum passi contra ipsam ciuitatem, quæ non deliqnit. Bart. in l. ne quid. versicu. quæro tunc quando. ff. de incend. rui. naufrag. allegat Cyn. in l. si quando. C. vnde vi. vbi hoc idem tenet ipsemet Bald. versic. conclude ergo. Salic. in dicta l. si quando. Petrus de Anchatan. cap. sicut. ij. de iureiur.

Fallit, quando damnum passus iuraret per procuratorem. hoc dicit And. Barbatias in tractatu de præstanr. Cardinali. ij. part. quæstio. ij. per cap. fina. ext. quod met. caussa. ibi proprio iuramento. ergo secus in procurarorìs iuramento. quam suam limitationem multis rationibus confirmat.

Fallit in extero, & (vt vulgus loquitur) forensi. Pau. Castrensis consil. cccxlvj. incip. statutum suprà relatum, ad finem. Bart. l. j. C. de summa trinit. & fid. Catholic.

Limitatur, si damnum passus sit periurus, c. paruuli. xxij. quæstio. v. vbi vide Archid. gloss. in capit. semel malus. & ibi Dynus de regul. iur. libr. vj. Nam præsumptio est, quòd qui iam peierauit, semper peierabit. & cap. semel malus. Prat. re. 451.

¶ IVRAMENTO omni semper intelligitur auctoritas superioris excepta. tex. in c. venientes. de iureiurand. facit text. in c. ea. & in c. ad nostram. eodem titulo.

Limita quatuor modis, vt per Ioan. de Selua in d. tracta. de iureiurando. & vide Fel. in cap. constitutus. de rescript. vbi ampliat tripliciter regulam istam, & limita etiam quatuor modis. B. Dias reg. 391.

Communis est & trita regula, quòd iuramentum, vel iurata dispositio non venit in generali dispositione si de iuramento vel iurata dispositione non fiat expressa & specifica mentio. capitulo constitutus. de rescrip. Ioan. Andræas in regula quod semel, in vltimis verbis, de reg. iur. in mercur. Innocen. in c. Cùm inter, in fi. de renun. glo. in c. cùm non deceat, de elect. in vj. Et ibi Ioann. Andr. Domi. & Philipp. Franc. Fulgo. in consilio clvj. Alexand. in consilio xxxvij. volu. ij. & consil. ccv. volu. secundo. Ias. in l. quotiens. C. de preci. imperat. offer. & in l. causas, in versi. secundo per istum tex. C. de transact. Hippolyt. in sing. ccccxv. & in consi. cxvij. Decis. Neapol. iij. & decis. v. Iaso. in consi. ccxvj. volum. ij. Gozad. in consi. xvj. Cassa. consi. vij. Bertran. in cons. xlj. vol. j. Afflict. super const. Mantua. in cons. cliiij. cons. clxj. vol. quinto.

Contrarium sentit Cardi. in c. nonnulli. de rescrip. qui dicit per clausulam generalem non obstantibus, quod derogatur transactioni iuratę, quem propter ea reprobat Fel. in c. nonnulli. de rescr. sed opi. hãc sequitur Gomes. in c. j. de constit. in vj.

Primò amplia, etiam si iuramentum sit accessorium ad principalem dispositioné, & licet verba sint sufficientia ad tollẽdam dispositionem principalem, non tamen eam tollũt, quãdo ei accedit iuramentum, ita in gl in d. c. cùm non deceat, de elec. in vj. & ibi Io. And. Domi. & Phi. Franc. Pet. de Anch. Alex. cons. cxxxvij. vol. vj. & in cons. xxxviij. vol. j. Idẽ sentit Host. in c. debitores. in primis verbis de iureiur.

Contrariũ voluit Bal. l. j. ver. quæro vtrum iuramentum iurantis. C. de inoffi. dona. Et idẽ Petr. de Anchar. in d. c. cùm non deceat, qui dicit quòd si iuramentum accedat super dispositione, iurando seruare dispositionem, tunc tollitur iurata dispositio, secùs si iuramentũ præstetur post expressionem factam contentorum in dispositione, vt ibi per eum, & per alios qui eum referunt.

Tamen tenendo primã opin. quæ videtur magis communis, adduci potest ad eius comprobationem illud, quod not. Imo. in c. cum contingat. de iureiur. in versi. nunc restat. vbi tenet quòd si statutum prohibeat contractũ probari sine certa solẽnitate, tamẽ poterit probare iuramentũ, quod accessit ipsi contractui. refert & sequitur Feli. in c. sicut consuetudo. ver. vj. intellige, de prob. Hipp. in sing. cxxvj.

Contrarium in Apostil. nostris, ad statutum, quòd pręscribitur prætorialibus actionibus. Item tenendo istam opinio. limita non procedere, quando illud iuramentum esset appositum in fraudem & in præiudicium tertij, quia tunc sublata dispositione primi, tollitur iuramentum accessorium appositum in fraudem & præiudicium tertij. Et ita procedat quod not. Bald. in dicta l. j. C. de inoffi. dou. & declarat Alexan. in dicto consilio cxxxvij. volum. vj. aliàs volum. j.

Secundò amplia, etiamsi verba essent geminata, adhuc non conciperent dispositioné iuratam, quando de iuramento non faciunt mentionem, vt per Alexand. in dicto consi. cxxxvij. volu. vj. & in cons. xxxviij. vol. iij. per no. per glos. in d. cap. Cùm non deceat, iuncto text. & ibi Ioan. Andr. Ias. in consi. clxxiij. vol. 4. Chass. in consuet.

Tertiò amplia, quia in dispositionibus priuatorum hoc etiam limitat, quando partium conuentio non se referr ad dispositionem iuratam, vt not. Decius in l. pacta nouissima. C. de pact. Iaso. in dicto consi. cxciij. vol. 4.

Et propterea infertur, quòd si partes dederint facultatem notario extendendi instrumentum, non tamen poterit opponi iuramentum, vt not. Anto. de But. in capitul. penult. circa fin. de iureiur. referr, & sequitur Deci. in cap. constitutus, de resc. Et propterea infertur, quod dicitur in ampliatione v. de impetrante contra statuta iurata.

Quartò amplia, etiam in statuto, quia statutum simpliciter loquens, non comprehendit debitum iuratum.

Et propterea, si statutũ mandat fieri inter coniunctos compromissum, nõ habet locum in debito iurato. Paul. de Castr. in consilio 13. volum. 2. Dec. in d. c. cõstitutus. de rescr. Ias. in consilio 173. volum. 4. Alex. in consil. 37. volum. 2. qui dicit ita fuisse iudicatum in ciuitate Parmæ. Ferrat. cautel. lv. Fel. in c. inter monasterium. de re iudica. Gozadi. in consilio 32. Beltrand. in consilio 85. & in consilio 155. & in consilio 157. volumin. 1. & in consilio 66. & in consilio 176. volum. 2. & in consilio 14. vol. 3. & in consi. 30. & in cons. 117. & in cons. 132. & in consilio 104. & in consilio 308. & in cons 306. in fin. volum. eodem. Felin. in c. secundo. de sponsa. Paris. in consilio 16. volumi. secundo. Vide Brun. in tractat. de forma. Et stante statuto, quòd contractus mulierum, & minorum, non valeant sine certa solennitate, non habet locum in contractu iurato. Brun. in d. tractat. de forma. Paris. in consil. xcvj. & in consil. xcvij. vol. j. Grammaticus, consi. ciuil. 100.

Et per istam rationem pariter concluditur, quòd statutum, quod dictat, quòd si quis non petierit debitum per decem annos, excludetur à consecutione sui crediti, non habet locum in debito iurato, ex quo de iuramento in statuto non fit mentio. ita in isto statuto per istam rationem conclu-

dit

dit Corne. in consilio cccviij. volum.j.& in consil. clxxx.in fin.volu.ij.Balb. in tractat. præscrip.in iij. parte,& in vj. parte.Marc.Anton.Bauer. in tractat. de vir.iuram.& statutum, quòd trahatur etiam ad præterita,non extendit se ad præterita, in quibus interuenit iuramentum.Iason in l.causas, in versiculo secundo.per istum text. C. de transact. Chassa. in cons.vij.

Et propterea infertur, quòd statutum exigens certam solemnitatem in contractu, non habet locum in contractu,inquo interuenit iuramentum.Ioan. Andr. in addit. Specul.in titul de sententia. §. vt autem.in verbo procedendum.Alexand. in consil. xxxvij.volum.ij. & in consilio cxxj. volum. j.& in consil.100.volum.iiij.& in consil.xxxviij. volum.iij. & in consil.cxxxvij. volum. vj. & in consil. lxij. volum vij.Corneus in consi. xxxvj. volumin. primo. Socin.in consil.ccxxxix. Deci. in l.alimentis,C.de transact.Rom.in consil.cccccxvij.Iason in consilio clxxiij.volum.iiij.Hipp.in sing.cxxvj. & in consilio cvij.Ferrat.caut.xvj.

Et licet Bartol.in d.l.si quis pro eo.in iij. membro.ff. de fideiussor. dicat, quòd ita demum valet contractus iuratus,non obstante inualiditate contractus,si statutum respicit rem, secùs si respicit personas,& idem Barto.in authentic. sacramenta puberum,C.si aduers.vendi.in l.j.in fi.C. ne fideiussor. dot.dent. Angel.in d.l.si quia pro eo, in princip.& in d.auth sacramenta puberum.Ant. de Alexand. ibi, qui dicit quòd ista est communis opinio legistarum,& canonistarum.Petrus de Anch.in cap.licet mulieres,de iureiurand.in vj.Bald. in l.iurisgentium.§.& generalitet.in secúda lect.ff.de pact. Grãmat.decis.xij.

Similem distinctionem,an statutũ vel lex loquatur in rem vel in personam, ponit Brun referens plures casus,in d.tractat.quòd stant.masc.

Tamen contrariam partem, quòd non sit differentia siue statutum loquatur in rem, siue in personam,sed vtroque casu contractus iuratus non inualidetur per statutum, tenuit Paul.de Castr. in d. l.si quis pro eod. dicens ita pluries consuluisse, & idem dicens ita pluries consuluisse in d. authentic. sacramenta puberum.Saycet.ibi, & Fulgo.ibi,qui idem tenet.Anton.de Butr.in cap. cum contingat, & ibi Ioann. de Ligna. & Imol. versicul. & nota secundùm eum, cum pluribus sequentib. Abbas ibi Petr.de Anchara. in repetit.c. Canonum statuta. versicul.quid dices,de virtute iuramenti. de constitut.idem tenet Raphael. in dict.l. si quis pro co. Alexand.in l.is cui bonis,ff.de verborum obligationibus.& ibi Iason.idem Bald. in l. iurisgentium. §.generaliter, in prima lect. ff.de pact. Abb.in c.ad apostolicam, in primo nota.de regul.& in quæstio. ij.incip.stante statuto.Paul.de Castr.in l. si constante.§.quotiens.ff.solut.matrimon.idem tenet Iason in dicta authentic.sacramenta puberum. Paul.de Castr.in l.legis virtus. C.de ll. Chassa.in consuetu. Et hoc sentit Feder.de Sen. in consilio ccxxij.dum tenet petendam esse relaxationem iuramenti, & Petr.de Anchara. qui eum sequitur in d. cap. Cùm contingat.& Felin.in capitulo secundo.de maioritat.& obedient.Gozad.in consilio xxvj. & idem sentit Federic.in consilio cclxxxj.Abb.in consilio viij. in secundo dubio. Alexand.in dict.l.si constante. §. quotiens.& Alexan.in consilio lxxij.volum.primo. & in consilio liij.volum.tertio.& in consilio cx.volum.quarto.& in consilio cxxv.volum.primo.& in consil.lxxij. in fin. volumin.septimo.& in consilio xxix.& in consilio liiij.volum.eodem & in consilio clxxxvij.& in consilio cxxxvij.volum. vj Aretin. in consilio liiij.Corneus consilio xxxv. volumine tertio.& in consilio trigesimosexto.volumine primo. Brun.qui dicit istam communem in tractat. de forma.Hoc idem fuit de mente Bald. Angel.& Paulus de Castro,in authentica decernimus. C.de arbitr. Nam Bartol. ibi tenet iuramentum non operari, quia prohibitio dirigitur contra personam, & tamen ibi contrarium tenent,& sic sentiunt,quòd dato quòd prohibitio ad personam sese referat, tamen iuramentum operatur.Idem tenet Roma. in l.is cui bonis.ff.de verborum obligationibus, cum multis sequent.Aret.in d.l.is cui bonis. Guid. Pap. consilio centesimononagesimo.Imola in consilio 167.Hippolyt.in singul.107. Ruin. consilio centesimotertio.volum.4.

Et similem differentiam,an verba respiciant rem vel personam,improbat Brun.in d. tractat. quòd stantibus mascul. Istam ampliationem limita duobus modis,vt per Ferrat.caut.xv.

Contra istam ampliationem facit, nam prohibitus per statutum acquirere,censetur prohibitus etiam si in contractu interueniat iuramentum. Paulus de Castro in consilio cvij. Incip. Circa bona. Brun. in tractat.de constitut.in iij.volum.in tractat.in verbo acquirere.

Quintò amplia,nam etiam hoc procedit in Pontificis vel Imperatoris dispositione. ita loquitur text.in cap.constitutus, de rescript.vbi Pontificia dispositio non se refert ad iuratam dispositionem. ita etiam procedit & loquitur gloss.in dict.capit. Cùm non deceat,de elect.in vj.& ibi Ioann. Andr. Dom. & Philipp.Francisc. Imola in capit. cùm inter, in fin.de renunciat. Ioann.Andr. in capitul. primo,de filiis presbyter.in vj.Imola in capit. dilectio. de sepul.Anton.de Butri.in capitu. primo,de his quæ à maior.par.capit. & ibi Abb. & Imola,Angel. in l.j. §.cum honorandæ. ff.qua.re. act.non dat. Rom. in singul.vij.& in consilio cccciiij. in fin.& in consilio ccccxxvj.Beltrand. in consilio xlj. volumine primo.& in consilio lxvj.& in consil.clxxix. volumine secundo. Ioannes de Sylua in tractatu de beneficiis,in fine.Beltrandus in consilio cxxxij.& in consilio cciiij.& in consilio ccxcj.& in consilio cccviij. & in consilio cccxvj.volumine tertio. Rui.consilio ccc.vol.iij.

Amplia istam ampliationem,etiam si sit clausula,non obstante dispositione principis,vt per Gomes.cap primo.de constitut.in vj.Ferrat.cautel. cc.& caut. liiij.Staph.de literis gratiæ & iustitiæ. Beltrand.in cons.xlj.vol.j.

Contrarium Cardi.in consilio vigesimoquinto. ad fi. Grammat.decisio.lxvj.numero trigesimoseptimo. & cons.ciuil.xvj.

Et quia istud procedit siue sit iuramentum tertij, vt in c.Constitutus, de rescript.siue sit iuramentum ipsius,vt per Rom. in consilio ccclxxix. & ex hoc infertur:quòd saluus conductus impetratus à principe contra creditores, non operatur ad creditores,qui habent eorum credita roborata iuramentia.Alexand. in consilio cccv.volumine secundo. & consilio cxxxviij. volumine sexto. & in consilio xxxviij.volumine tertio.Iason in l. quotiens.C. de precibus imper.offer.Bauer. in tractat. de virt.iuram.

ram.in xx. priuilegio. incip. Nam licet. Hippolyt. in fingul.ccccxxv.decif. Neapolit.v.Ferrat. cautel. quinquafimaquinta. Ioann.de Sylua. in tractat. de benefic.fenfit.

Contrarium fenfit Card.in confilio vigefimoquinto, vbi tenet, quòd per claufulam non obftantibus, tollatur tranfactio iurata, vt tenuit Felin.in d.cap.conftitutus.de refcript. Hoc tamen de confuetudine non feruari dicit Boeti.decifione ducentefimanonagefimanona.

Declara, vt per Magalot. in tract. de faluo conductu.

Ex hoc etiam infertur, quòd impetratio à principe obrenta, non intelligitur derogare ftatutis iuratis, Felinus in dicto cap. conftitutus, de refcript.& in cap. nonnulli, eodem titulo, & in cap. Cùm acceffiffent, de conftitu.Philip. Fran.in cap. Cùm aliquibus, de refcript.in fexto.

Ampliatur iftud dictum, etiamfi ftatuta tantùm ab impetrante, non autem ab ipfo collegio. Ita Rota.in nouis decifion.ccxciiij.Felinus in dicto ca. Conftitutus. Franc.in c.j.de reiur.in vj.

Primò limita iftud dictum fecundum dominos de Rota in dicta decifione ccxciiij.in gratia facta motu proprio, de quo infrà dicetur. Magalot.in tracta.de faluo conductu, vbi etiam duobus aliis modis limitat, vt infrà dicetur.

Sed limita iftud dictum, quòd difpofitio generalis, nõ faciena mentionem de iuramento, in difpofitione iurata, vt non procedat in principis difpofitione facta ex motu proprio, quia illa etiã operatur quò ad iuratam difpofitionem. Rota in nouis decifionibus ccxciiij.refert & fequitur Francus, in cap.primo, de iureiurand. & in vj.idem tenet Lapus, & Domini.in cap.primo, in princ.de fil.præsbyt.in fexto, & ibi Petrus de Anchara.& Franc.& fequitur etiam Felinus in dicto cap. conftitutus, in quarta limitatione. Rebuffus in concordan. Et hoc procedit fecundum Domin.in dicto cap. j. quando princeps diceret in fua difpofitione non generaliter, non obftantibus, fed quando diceret non obftãtibus ftatutis, fed Franc.ibi, & Felin.in di. cap. conftitutus, tenent fatis effe, quòd apponat generaliter claufulam, non obftante.

Secundò limita, vt per dominos de Rota, in dicta decifione ccxcix.in nouis: quando ex rationabili caufa poffet quis recedere à iurata difpofitione, quia tũc etiam generalis difpofitio incipit iuratam difpofitionem: vt ibi per eos.Franc.in capitu. primo, de iureiur.in fexto. Felinus in dicto capit. conftitutus.

Tertiò limita, quando quis iurat feruare ftatuta, & cõtenta in ftatutis, fecus fi ftatuta in genere feruare iurauit, quia tunc poteft impetrando contrauenire ftatutis.ita tenet Rota in dicta decifio.ccxciiij. in nouis.Facit in fimili, quia fi iuratur in ftatuto, eo fublato quis non incurrit periurium, fecus fi iurarentur contenta in ftatuto, quia cum ftatuto reuocato incurrit periurium. Anton.de Butr. in cap.primo, de his quæ fiunt à maior.par.cap.

Quartò limita, quando difpofitio principis emanaret per viam legis, quia tunc etiã derogatur difpofitioni iuratæ, licet de iuramento non faciat mentionem, Lap.Abb.Ioan.Andr.& Domi.in dicto cap. cùm non deceat, & ibi Petrus de Anch. in fi.Fel. in dicto cap.conftitutus, in ij.limit.

Contrarium ibi Philippus Franc.poft Imol.ibi, & Decius in dicto cap.conftitutus.

Quintò limita, quoniam claufula generalis non obftantibus, pofita in prouifione beneficij referuati vel vacantis apud fedem tollit etiam ftatuta iurata:ita Rota in antiq.decifione dcxxxiij. Felinus in dicto cap.conftitutus, in fecunda limitatione. Et ibi Decius dicit hoc magis procedere de ftylo, quàm de iure.

Sextò limita propter claufulam pro exprefsis, per quam cenfetur derogatum etiam conftitutionibus iuratis:ita Socinus in confilio clxix. aliàs cxx. volumine quarto.

Septimò limita, quando iuramentum continet reuerentiam tantùm illius, cuius refpectu præftatur iuramentum, non alienare ioconfulto Pontifice:nam habita licentia à Pontifice, non habita mentione iuramenti, vel alienatio. & idem fi de alio dictum fic & iuratum non alienare fine eius voluntate. Ioann. Andr.in cap.vt fuper, circa princ. de reb. Ecclefi. non alienand. Felin. in d.cap.conftitutus. in prima limitatione.

Octauò limita, quãdo iudex interdixiffet alienationis facultati contrahendi ex iufta caufa, quia tunc non valet, etiam contractus factus ab eo cum iuramento. Cremenf.in fingn.cxviij.

Nonò limita, quia fi eft prohibitus fauore tertij, non ipforum contrahentium, tunc difpofitio quamuis iurata fubiacet prohibitioni, quia Ecclefia fis propter iuramentum non confirmatur. glo.in l. fin.§ filiis: in verbo voluntatem. C. de bonis lib. & ibi Bald. in princip.& Angel.& Paul.de Caftr.Bald. in l.non dubium.C. de ll.vbi Iafo.Imol. in dicto cap. cum contingat, de iureiur. Iaf.in dicta auth. facramenta puberum. verficu.ego addo. Abb.in difput. fua incip.ftante ftatuto. idem Bart. in l. hac edicta li, in fin.de fecundis nuptiis. Afflict. fuper conftitu. Contrarium tenet Corne. in confi.cx.volum.4.Beltran.confi.cxxxviij.

Tenendo primam opinio. quæ videtur communis, declara, quòd non valeat in præiudicium alterius, fed bene valeat in præiudicium ipfius iurantis: Imol.in dicto cap. cum contingat, & fuit de mente Spec.in titu.de actore.§.j. verfi.fed quid fi ibra uerit, quamuis etiam in hoc vltimo contrarium teneat Paul.de Caftr.in l.& hæredi.§. filiusfam. circa fi.de pact.

Limita, vt per Brun.in tract.de forma. Limita, vt per Ruin.conf.clxj.vol.v.

Iuramentum licitum, vel illicitum, proficuum vel nocium, epifcopus difpenfare, vel remittere poteft fecundum communiter Docto. cano.cap.ex adminiftrationis. de iureiurand. Innocent. in cap. debitores.eodem titu.Beat. Thom.ij.ij. quæft. lxxxviij. arti.viij.Inno.Ant.Abb.& Imo.in c.ad aurea.extra quòd met.cau.Io.And.in ca.cum quidam. eo.titu. de iureiur. Laurent. in tract. de vfur. quæftio.cxxij. quod nota.

Amplia etiam in iuramento, quòd feruari poteft fine interitu falutis æternæ, fed eft periculofum exemplo. Attamen poteft per ipfum epifcopum relaxari. Anch.in c.venerabilem.ad fin.de electio.hoc idẽ Specu.in titu de legato.§.nunc oftendendum. verf. xxiiij.vbi dicit quòd epifcopus poteft interpretari an iuramentum indigeat abfolutione vel non. Ita Card.conf.xxxviij.quidam habens filium, in ij.dub. Fed.confi.xiij.incip.monachus.& confil.cclxxij.In nomine domini.& Marth.fing.50. Rom. fing. fuis ccccxxv.& ccccxxvj. Anch.conf.xviij. in quæftione

ne quæ vertitur.numero 6.versi.iiij.præsupposito.vbi dicit quòd episcopus non debet se difficilem reddere in relaxatione iuramenti, ex quo aduersario nullum ius deperit,sed submoto obstaculo,persona habilitatur ad actum.

Fallit, quando per absolutionem habilitatur persona quæ iurauit nullo modo cõtrauenire,sed ad finé vt possit dicere de iuribus suis,vel de enormi læsione, nec in hoc requiritur aliqua citatio partis. Ita Old. conclusio.cxx.ad duplicem finem.& Anchar.consilio xviij.numer.6.& Castr.consilio xvij.circa primũ quæsitum,& Fede.de Senis consi.ccc.factum tale.

Fallit etiam, quando ex facto recipientis notoriè constaret de turpitudine ex parte sua, & in facto constaret nullam defensionem sibi competere,secundum d Abba.& Felyn.in dicto capit.ex administrationis,de iureiur.numero 25.versicu.limita.& nota Bartol. in l.secunda.§.quod frumentaria.ff.de administrat.rerum ad ciuit. pertin.& Abba.in capitu. tuas.de vsur.vbi ponit intellect.ad capitu.debitorès,de iureiurand.quod nota & vide in his terminis elegant.consil.Calder.vij.an episcopus possit procedere,& concludit,quòd si certum est absenti nullam competere defensionem potest episcopus iuridicè relaxare iuramentũ, vel declarare ad cautelã iuramenti eum nullo modo teneri,quod ut subtilis vide & nota.

Fallit etiam quando constaret quòd nemini competit actio:vel aliquod ius ex tali iuramento ,secundum Cardina.consil.xxxvij.quidam habens, & Io. And.in rubr.de iureiur. vbi dicit,quòd si iuramentum est temerarium,etiam ex parte iurantis non requiritur partis citatio,sed fieri debet relaxatio à iuramento,cum multis aliis,quod nota.

Fallit itidem quando iurans petit absolutionem , per quam habilitetur ad finem agendi coram iudice ordinario.vt tenet Inno.& Imol.in dicto capitu.administrationis,quia episcopus debet relaxare iuramentum absque scrupulo suæ conscientiæ ad finem agendi de iuribus suis coram ordinario,quod tu le gista obserua & nota.

Fallit etiam in sortilegio ac etiam in periurio, vbi episcopus legitimè dispensare potest,secundum Card. cons.xxxv.& in ca.j.de sortileg.& Specu.in titul. de dispensa.§.nunc de episcoporum,& latè Decius in capit.at si clerici.§.de adulterio. numero 44. & 45. de iudic.latè Fely.in cap.ij.de sponſ.nume.25. vsque num.28.quod not.

Fallit etiam antequàm iurans incidat in periuriũ,quia postquam incidit,non potest petere relaxationem, quia frustra beneficium inuocat,qui in legem committit.Ita Fed.de Sen.consi.ccc.ex quo periurus nõ potest agere,nec in iudicio esse.l.si quis maior.C.de transact.sed Inn.in ca. dilecto. de præb.dicit, quòd periuro bene denegantur spiritualia,sed temporalia conceduntur.Ita quod ex vna causa sibi denegatur beneficium,sed non ex alia causa repellitur , secundum Rom.sing.cccccxcix.tu scis.Alex.cons.xvij. ponderatis.volum.iij. I.Nouel.

¶ Iuramento solo probatur aliquid, cum tractatur de modico præiudicio.Ioan. de Anan. consilio 1.num.3.Crau.consilio 182.numer.15.Afinius in praxi iud.§.7.Fall.59.amplia.16.leg.thesaurus.ff.ad exhib.Doct.com.l.si dubitetur.ff. quemadmodũ test. aper.leg.si quidem.C.solu.mat. Barto. l.si quis àliberis.§.si quis ex his.ff.de libe.agno.Bal.l.eum qui. C.de procurat.§.si verò.authen.de exhib.reis.Bal.l. præscriptione.C.si contra ius,vel vtil.pub.l.iudices. C.de iudiciis,nã in modicis sufficit præsumpta probatio.Anc.consil.118.Abb. c.quosdam.de præs.l.fasl. fideiussor.§.si.ff.qui sat.cog. Medic.reg.5.

¶ Iurisconsultus,qui format aliquam quæstionem & ei expressè non respondet,præsumitur quòd ei respondeat prout quæstionem formauit.l.in rebus.in prin.& ibi gloss.ff.commodati.l.quod sæpe.§. si res.ff.de actio.empti.

Primò fallit,quando formaret quæstionem, & argueret ad partes,vel referret opiniones:quia tunc si nihil determinat,intelligitur pro opinione, quam vltimo loco posuit:vel pro qua vltimo arguit,ita Bar. in l.bona fides.ff.depositi.& glos.in l.qui filium.§.Sabinus.ff.ad Treb. limita tamen, nisi prima opinio saperet æquitatem,vltima verò rigorem, ita in specie notat Aret.in consilio clxiij. incip. diligenter,& mature. B.Soc.reg.261.

¶ Iurisdictio extinguitur morte.c.gratum.c.relatum.de offic.ord.item ex defectu iurisd. redditur processus nullus.Bal. in rubr. C. si à non comp.iud. l.1.§.fin.ff.ad Tertul.l. cognitionum.ff. de var.& ext. cognitio.Vant.in tract.de nullit.in titu.de nullit.ex defect. iurisdic.numer. 4. Medic.reg.6.

Iurisdictio indefinitè sumpta comprehendit omnem potestatem.doct.commu.l.2.& l.imperium.ff.de iurisd.omn.iud. Medic.reg.2.

¶ Iurisdictio iudicis non sui in causa etiam criminali prorogari potest:ista regula est communis conclusio doctorum in l.j.ff.de indic. citant l.j.C.vbi de crimine agi oporteat.Citant l.iij.C.de iurisdictio.omn.iud.& for.compet.& l.j.ff.de iudic.quæ generaliter loquitur.& ibi hoc tenent gloss. & Barto. facit text.in l.inter conuenientes.ff.ad municip.

Fallit , si nullam habeat iurisdictionem is, in quem fit prorogatio.l.3.C.de iurisdictio.omni.iud.

Fallit in eo,qui iurisdictionem ciuilem tãtùm habeat: nam in eum non potest fieri prorogatio. argu.l.solemus.§.latrunculator.ff.de iudic.

Fallit,si fieret prorogatio in præiudicium iudicis competentis.§.si verò quis comprehensorum. in auth. vt nulli iudicum. collat. ix. P.Prateius re.452.

¶ Iurisdictio de iure ciuili præscribitur spacio longi tẽporis,videlicet decẽ annis inter præsentes, & viginti inter absentes:exigitur tamen scientia, & patientia illius contra quem præscribitur , quæ habet vim tituli,per l.ij.C.de seruitut.& aqua.& facit text.in l.fin.C.de long.temp. præscript.ita concludit Maria.in c.cum contingat. de foro competen. de quo vide Lupum de pal.rub.in repet.cap.per vestras.de donat.inter virum & vxorem.

Limita quinque modis, vt per eundem Maria, quem vide in materia. B.Dias reg.397.

¶ Iurisdictio ordinaria,respectu certi generis, non potest prorogari ad diuersas causas,& dissimiles expressis.Istam regulam ponit Abb.in c.cæterũ, de iudi.quam ibi refert Felin.& allegat Anto.idem tenentem in c.j.de offic.delega.facit notabilis doctrina,quam inserui in meis doctrinis magistralib. in doctrina incip.iurisdictio.

Limita quadrupliciter,vt per Feli. B.Dias re.395.

¶ Iurisdictio sine modica coertione nulla est. De off.eius,cui.l.mandatum. Riifvvich.

¶ Iurisdictio soluitur morte.Doc.Comm.l.imperium.l.more.ff.de iurisd.om.iudic.dixi super.conclus.31. Medic.tract.2.part.

¶ Iurisdictio per vasallos prorogari nõ potest

inuito domino.doct.in capi.cæterùm.de iudiciis.

Primò fallit,nisi feudum esset franchum:quia tūc possunt vasalli prorogare iurisdictionem:vt per Bald. in l.j.C.si à non competenti iudice. de quo tamen vide per Ioan.Andræam in additionibus ad Speculat.in rubrica de præscript.

Secundò fallit,vbi esset quæstio inter vasallum, & aliū tertium quem constat non esse vasallum,vt per glo. in d.c.cęterùm.in fine.

Tertiò fallit,quando est quæstio inter vasallos nō tangens feudum,seu quam non decidunt leg. feudorū: vt per doctores in d.c.cęterùm.

Quartò fallit in Liuellariis: quia quæstiones eorum deciduntur ab ordinario,ita Baldus in procemio fecundi decreti.

Quintò fallit,quando quæstio feudalis habet radicem in materia iuramenti:nam decisio tunc pertinet ad ordinarium ecclesiasticum,vt per Galdcrinum in titulo de iudiciis. c.ij. B.Socin.reg.262.

¶ Iurisdictio ordinaria respectu certi generis non potest prorogari ad diuersas,& dissimiles. doctores in c.cęterùm.de iudic.& Anto.de Butr.in c.j. de offic.deleg.

Primò fallit,nisi non reperiretu r iudex in loco, vt tempore pestis.vt per Ang.in l.si vacantia. C.de bonia vacantibus lib.x.

Secundò fallit, nisi prorogatio oriretur ratione incidentis:quia tunc de ipso iudex causæ principalis cognoscere posset.ita Batt.in lege,interdum.§. qui furem.ff.de furtis.

Tertiò fallit,nisi fieret prorogatio de minori ad maiorem:quia non est diuersum genus:sed maior intentio: vt probatur in lege , de qua re.§.penultimo.ff. de iudiciis.

Quartò fallit in iurisdictione voluntaria:quia illa prorogari potest,glossa in l.j. ff.de iudiciis, quam Baldus dicit singularem in lege,secundum diui Leonis. C.de donat. B.Socin.reg.263.

¶ Iurisdictio voluntaria non terminatur territorio:ideo extrà exerceri potest.l.j. de officio proconsul. gloss. in l.extrà territorium.ff.de iurisdictio. omn.iudicum.

Primò fallit,quando cōceditur ex priuilegio:vt in e. statutum.in fi.de priuil.

Secundò fallit,si exercetur per minorem iudicem , nō forte etiam proconsul.vel iud.qui haberet potestatem cognoscendi à principe.l.secunda. ff. de offic. proconsul.& ibi not.

Tertiò fallit in notariis, qui sunt creati à Comitibus, qui non possunt exercere officium extrà territorium,in quo sunt creati notarij: vt no. Barto. in l.is verbis.& in l.non aliter. ff. de adoptio. & in l.j.C.de summa Trinita. & has fallentias posuit Bened. de Barf.in d.l.extrà territorium.de iurisd. omn.iudic. B.Socin.reg.264.

¶ Iurisdictionis appellatione non venit delegata. Alciatus post alios in rubrica,ff.de iurisdictio. om.iud.Anto.Butrius in c.sua nobis.ext.de offic.vicar.glo.j.in c.ij.eo.tit.lib.6.

Limita,quando ratio subiectæ materiæ aliter iudicat, arg.l.si vno.vers.sed& si.ff.locat.

Fallit,quando præcedentia,& sequentia aliud indicarent.l.seruum filij.§.j.ff.de legat.j.

Fallit,quando ex consuetudine, appellatione iurisdictionis veniret delegata. cap. cum dilectus extra de consuet.atque ita Raphaelem Comensem respondisse refert Andr. Alciatus d.rubric. ff. de iurisdictio.omn.iudic.

Limita,quando est eadem ratio in iurisdictione delegata,quæ in ordinaria:quia tunc indistinctè continetur.Nam nō possumus negare,quin largo sumpto vocabulo contineatur & delegata.

Limita,quando natura tituli faceret,vt deberet intelligi delegata,vt est text.in capitu.quærenti.de offic. dele.nam in dubio leges sunt intelligendæ,secundū titulum , sub quo positæ sunt.l. imperator.ff. de in diem adiect.

Fallit generaliter in omnibus casibus,in quibus in statutis licita est extensio,de quibus Constantinus Rogerius in lib.de iuris interpretatione.& A. Alciat.in libris de verbo.significa. P.Prateius reg.453.

¶ Iurisdictionis forma ad vnguem seruari debet,vnde vbicunque formę præfixio traditur à principio iurisdictionis,eius omissio vitiat ipso iure actum.Abb.in disputar.quæ incipit Auger. colum.13. quem citant addentes ad Iaso.l.vnica.numero 9.C. de offic.præsid.Anch.clem.1.de seq.poss.& fruc.glo. fin.clem.1.ver.inhibentes.de iure patro.per istam regu.de qua per Dec.consil.11.numer.9.Ancha. consi. 45.numer.7.Paris.consil.45.lib.3.consil.49.numer.21. libr.2.Grat.consil.127.numero 15.volum.1. Bettrandus,consilio 394.nu. 2.lib.2.& Fulglos.l.ictus.nume. 7.ff.de his,qui not.insa.Sebast.Vanr.in trac. de nullit.senten. ex defectu processus.nume. 54. Alexand. consi.50.numer.5.volum.5.Plot.l.si quando. numer. 372.C.vnde vi. Medic.reg.7.

¶ Iurisdictionis perpetuatio circa expressa in rescripto, non operatur regulariter quo ad non expressa.gloss.Ioan.Andr.& communiter docto. in capitu.quoniam.de præscrip. Bald. in capitu. licet vndique.de offic. deleg. quam conclusionem probat,defendit,& dicit communiter teneri Feli.in d.c. quoniam.

Limita v.modis vt per eum ibi. B.Dias reg. 349.

¶ Iurisdictionis prorogandæ pactum est irreuocabile.text.est in capitu.j.de iudic.secundum intellectum Decij in lectu.Papiensi.l.si quis in conscribendo.C.de pact.vbi licet cuilibet iis,quæ per se introducta sunt, renuntiare. gloss. in l.j.ff. si quis in ius voca.non ier.Anto.Butr.in capit. significantibus. de offic.deleg.Moderu.in l.si conuenerit.ff.de iurisdi.om.iudic.

Fallit,nisi dilatoria sit opposita contra personam iudicis.c.super literis.extrà de rescript.

Fallit in causis criminalibus, in quibus proceditur per viam inquisitionis. Bald. in l.j.C. de sicar.& l.j. C.vbi de crimi.agi oporteat.Iason.in d.l. si conuenerit. Motisunt hi, quia in prorogatione requiritur consensus ambarum partium,qui non potest haberi in iudicio inquisitionis, in quo deficit accusatio. Istam fallentiam falsam esse scribit Fran. Ripa in d.cap j.e xtr.de iud.& contrarium tenuere Archidia.in d cap.j.& in c.ad petitionem.de accusat.& Salicet. in d.l.j.C. vbi de crimi.agi opor. Ratio, quia consensus duorum exigitur,vbi tractatur de præiudicio duorum,sed vbi tractatur de prejudicio vnius tantùm,sufficit eius solius consensus.l. Nesennius. ff.de procur. Barto. in l.non solùm. §. morte. ff. de ope.no.nunc.in prima proresta tionis specie. Sed pro hac limitatione facit text.in §.si quis verò comprehensorum. in fin.ibi, aut comprehendens non transmittit.in authen.vt nulli iudic.& ibi vide Bart. Angel.& Iacob.Beluisium,& vide Specu. de comp. iud.adit.§.j.versi.dicimus casus.

Fallit in rustico, muliere, & aliis, qui excusãtur ratione iuris imperitiæ, secundum Specu. in tit. de compet. iud. adit. §. j. melius per Baldum in l. fin. C. de excep. versi. si imperitus. Alias fallentias posuit Felinus in c. inter monasterium, de re iud. P. Prateius reg. 454.

¶ IVRISDICTIONI alterius non nocet sententia contra vnum lata. Bald. l. 2. C. de lib. causa. not. doc. c. fin. de maior. & obed. c. exposuit. de dilat. ca. auditis, de præscr. Abb. c. quamuis. num. 28. per hanc reg. in termin. num. 28. de senten. & re iud. Medic. reg. 28.

¶ IVRISDICTIONEM contentiosam non potest quis exercere in alieno territorio. text. in l. fi. de iurisd. om. iud. ff. & in c. fi. de consti. lib. 6. facit tex. in l. fi. ff. de offic. præf. vrb. & in l. 2. ff. de offic. procons. & l. Probat hoc etiam l. 7. titu. 4. part. 3. quasi in medio. quæ lex punit simili ordine supplicij iudicẽ, qui homini alieni territorij corporalem pœnam infligit.

Limita quatuor modis, vt per Marian. Socin. in c. fi. de foro competen. vide Ias. vbi eam limitat 17. modis in d. l. fi. inter quos includit dictas limitationes Mariani, præter vnam, etsi eũ nõ referat. B. Dias re. 396.

Degentem extra suam iurisdictionem, propriis expensis debere viuere.
In Aut. vt null. iud. in prin.
In Aut. de sanct. Epis. §. interdicimus.
Propriã scripturã nemini debere præiudicare.
In Aut. vt null. iud. §. 1.
Ex eo delicto quo quis pœnam pati debet, premium mereri non debet.
In Aut. vt null. iud. §. monasteria.
In Aut. de nup. §. mulie.
Pacta esse seruanda.
In Aut. vt nulli iud. §. monaster. in fi. §.
Vt iudex ordinarius nõ possit recusari, sed alius est ei associandus.
In Aut. vt diffe. iud. in prin. tit.
Vt creditor possideat.
In Aut. de alie. emphy. §. si verò conting.
Cognatio seu affinitas inducit præsumptionem à suspicione.
In Aut. de alie. emphy. §. œconomus verò.

CONTRA.

In Aut. de sanct. Epis. §. presbyteris. §. ordin.
Standum esse iudicio maioris partis.
In Aut. de alie. emph. §. licentia igitur. §. si verò voluerit. & §. his verò. & §. si verò quis.
Electioni locum non esse.
In Aut. de alie. emph. §. his verò.
Nisi manifestè probetur pecunia versa in vtilitatem debitoris, non poterit repeti.
In Aut. vt nulli iudic. c. 1.
In Aut. de alie. emphy. §. si verò quis.
Quod fauore quorundam, &c.
In Aut. de alie. emph. §. si verò quis ait. Azo, rubri. 104.

¶ IVRISDICTIONEM geminatam habens potest procedere vtraque auctoritate. Innocen. c. ex officio. de præscri. c. significauit. de corpore vitiatis. ca. nisi, de præb. c. literas. de præscr. Rom. cons. 446. Bal. l. falsus. C. de furtis. l. non codicillum. C. de testamẽ. Ang. l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iud. Abb. c. fi. de procurat. c. cum super. de offic. deleg. Doc. l. 3. de milit. testamento. Medic. reg. 3.

¶ IVRISDICTIONEM ordinariam & delegatam habens, si procedat simpliciter videtur procedere principaliter ex delegata: no. Ioan. Andr. in capitulo si postquam. super verb. ordinaria. de elect. in sexto, per l. iij. ff. de testa. mili. & sequitur ibi Domi. in prin.

Amplia dupliciter, & limita duobus modis, vt per Fel. in c. cum ex officij. de præscrip. B. Dias reg. 393.

¶ IVRISDICTIO, & Imperium. Iurisdictionem ordinariam, & delegatam, habens, si procedat simpliciter, videtur procedere principaliter ex delegata, Io. Andr. in c. si postquam, de elect. in 6.

Ampliatur & limitatur in 2. casibus, vt per Fel. in c. cũ ex officij, de præs. col. 12. num. 35.

Iurisdictio ordinaria respectu certi generis non potest prorogari ad diuersas causas, & dissimiles expressas, Abbas in c. cæterùm, de iud.

Fallit in 4. casibus, vt per Felyn. in d. capitu. cæterùm, col. 1. fallit in 4. vt per Socyn. reg. 53. in addit.

Iurisdictionis perpetuatio circa expressa in rescripto non operatur regulariter quoad non expressa glos. Ioan. Andr. & communiter doct. in c. quoniam, de præs. Bald. in c. licet vndique. de off. delegat.

Fallit 5. casibus, vt per Felyn. in d. cap. quoniam. col. 3.

Iurisdictionem contentiosam non potest quis exercere in alieno territorio, l. fi. ff. de iu. omnium iud. ca. fi. de const. lib. 6.

Fallit in 4. casibus, vt per Mari. Socin. in cap. fi. de foro competenti.

Fallit in 16. casib. vt per Ias. in d. l. fi.

Iurisdictio de iure ciuili præscribitur spacio longi temporis, videlicet decem annis inter presentes, & 20. inter absentes.

Exigitur tamen scientia, & patientia illius contra quẽ præscribitur, quæ habet vim tituli, l. 2. C. de ser. & aqua. l. fin. C. de long. tempo. præscr.

Fallit in 5. casib. vt per Maria. Soc. in c. cum contingat. de foro compet. col. 10.

Iurisdictio si datur pluribus ordinariis data videtur in solidũ, adeo quòd quilibet poterit eam iurisdictionem exercere, gloss. & communiter Doctor. in cap. prudentiam, de off. deleg.

Fallit in 5. casibus, vt per Bened. Capra in suo tractat. regula 27.

Iurisdictio si datur pluribus delegatis, quilibet non poterit eam iurisdictionem exercere, ca. vno delegatorum, & cap. cum causa. de offic. deleg.

Fallit in 3. casibus, vt per Benedict. Capr. in tract. regul. 27. numer. 19.

Iurisdictio voluntaria non terminatur territorio, ideo extra exerceri potest, l. 1. ff. de off. procons. glo. in l. extra territorium, ff. de iurisd. om. iud.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 211.

Iurisdictionem prorogare, errantes non intelliguntur.

Fallit in 5. casib. vt per Soc. reg. 212.

Abbas in suos Monachos vbicunque delinquat, vel cõtrahat, iurisdictionem habet: hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turz. conclus. 186.

Iurisdictione concessa in genere per aliquam dispositionẽ, censetur cõcessum merum, & mixtum imperium: hanc esse communem opinionem attestatur Alciat. in l. quòd sedem, de off. deleg. num. 38.

Fallit vt no. Baptist. à Villa. conclus. 163. in litera I. Iaso tamen in l. imperium, ff. de iurisd. facit regulam contrariam, quod non intelligitur concessum imperiũ. & hæc regula limitatur in 5. casibus, per Io. Bolo. in d. l. imperium, num. 43.

Iurisdictio videtur concessa concesso territorio. hanc esse communem opinionem attestatur Cur. iun. in l. 1. ff. de iurisd. numer. 103.

Fallit vt per Baptist. à Villalob. conclus. 168. in litera I.

Iurisdictio per vasallos prorogari non potest inuito domino,doct.in c.cæterum,de iud.
Fallit in 5.casib.vt per Dec.reg.52.in add.
Ad perpetuandam iurisdictionem est necessaria citatio,doct.in c.relatum,de off.deleg.
Fallit in 2.casib.vt per Fel.in d.c.num.4.
Iurisdictio competens inferiori est accumulatiuè,non autem priuatiuè,cap.pastoralis,de off.ord.
Fallit in 8.casib.vt per Fely.in d.c.num.1.
Iudex in suo territorio suam iurisdictionem exercere potest,l.fin.& l.extra territorium,ff.de iurisd.
Fallit vt no.Marf.in d.l.fi.numer.163.
Ius dicens extra territorium sua iurisdictione non vtitur,l.extra territorium.
Fallit vt per Marsil.in dicta leg.fin.ff.de iurisdictio.numero 142. vbi videas Iason.& alios qui limitant in multis casib.
Magistratus qui præest ciuitati non habet merum imperium,§.iusiurandum,in authen. de defen. ciuita. vbi gloss.
Fallit in 4.casibus,vt per Ioan.Bolog.in d.l.imperium. numero 64.
Appellatione iurisdictionis venit ordinaria,non delegata,& simplex,nó illa,quæ comprehendit merum imperium,not.Doct.in Rub.ff.de iurisdict.
Fallit in 3.casibus,vt per Ioan.Bolog.in d.Rubrica,numero 42.
Fallit in 2.casibus,vt per Sebast.Sap.in l.1.ff.de off.eius,numer.59.
Si princeps in commissione alicuius causæ,quam facit ordinario,aliquid addat,vel detrahat iurisdictioni ordinariæ,per talem immutationem censetur in illa causa esse delegatus, aliàs si nihil immutaretur, durat ordinarius.Do.in l.ius ciuile,ff.de iust.& iure.
Fallit in 4.casib.vt per Iason.in dict.l.ius ciuile, nu.2.
Si iurisdictio iudicis,non sui,sit prorogata de communi consensu vtriusque partis,habet locum pœnitentia vsque ad litis contestationem, cap.1.secundum communem intellectum,extra de iudic. leg.si conuenerit,ff.de iurisdictio.
Fallit in 10.casibus,vt per Iaso.in d.l.si cóuenerit,nu.1.
Quando dubitatur de iurisdictione iudicis citantis,ipse potest cognoscere, an sua sit iurisdictio, siue ad eum spectet commodum sportularum, siue non, capit.pastoralis,& cap.super literis,de resc.l.præscriptione,C.si contra ius.
Fallit in 10.casibus,quos not.Ias. in l.ex quacunque.ff. si quis in ius vocatus,nume.18.
Quando dubium est de iurisdictione iudicis citantis, citatus in dubio tenetur comparere,l.si quis ex aliena,ff.de iud.
Fallit in 3.casib.quos no.Ias.in l.ex quacunque ,nu.37. ff.si quis in ius vocatus.
Vbi est iurisdictio,ibi est prorogatio,l. si se subiaceat, ff.de iud.
Fallit in 2.casib.vt per Sebast.Sap.in d.l.si se subiaceat. numer.2.
Si iurisdictio est apud duos, qui diuidant administrationem inter se,& vnus delinquit in administratione alteri tributa,puniri non potest ab alio, quare cum iurisdictio sit indiuidibilis apud quemlibet insolidum:par in parem non habet imperium.ista est communis opinio.
Fallit in 4.casib.quos no.Sebast.Sapia in l.imperium. ff.de iurisd.num.186.ver.ex supradictis.
Missio in perpetuum carcerem est meri imperij gradus maioris,doct.in l.imperium.ff.de iurisdict.
Fallit in 4.casibus,vt per Gasp. Valla in d.l.imperium, num.97.
Merum imperium habent senatores,& patritij, doct. in d.l.imperium.
Fallit,in 2.casibus,vt per Gasp. Vall.in d.l.imperium.
Si aliquis declinauit iurisdictionem iudicis, quòd nolebat coram eo litigare, postea comparuit coram eo,& aliquos fecit actus, non repetita protestatione:communis est opinio, quod videtur recedere à protestatione.
Fallit vt per Fran.Cur.in l.pacta nouissima,C.de pact. num.26.vers.tertiò infert. Don. rina,lib.3.

¶IVRISDICTIONEM prorogare errantes non intelliguntur.
Primò fallit maximè vbi partes consenserunt in iudicem per errorem, cui tradita fuit iurisdictio per vniuersitatem,vel populum,iuxta l. Barbarius.de officio Prætor.ita signanter tenuit Bald.in l.ij.C. quæ sit longa consuetudo,& habetur in c.nihil. de elect. & in c.consultationibus,de iure patronat.& tamen limitatio ista dependet an error impediat consuetudinem iudicij,de qua materia vide per gl. in l.de quibus.ff.de legi.& ibi per Gul.de Cuneo,& per gl. & doct.in l.ij.C.quę sit longa consuetudo.
Secundò fallit & nó procedit dicta regula in his, quæ sunt fundaméta:secùs in his,quæ veniunt in consequentiam:quo casu non impediunt consensum, ita tenet Bal.in l.vnic. C.de cófessis.motus per legem, regula est.§.qui ignorauit.ff.de iuris,& facti ign.vbi est notabile exemplum.
Tertiò fallit, quando litigatur coram iudice habente iurisdictionem,sed non plenum vsum,seu exercitiú ipsius iurisdictionis:quia tunc litigantium error nó attenditur.Exemplum,si duo fuerunt iudices delegati,quorum vnus fuit incompetens: nam tunc talis consensus superueniens à partibus per errorem non nocet, quin sit iudex competens, ita tenent Paulus,& Angelus in d.l.si per errorem,allegant capitulum,in causa,& capitulum,prudentia, de officio delegati,& legem,duo iudices.de re iudic.& Innocentius in prædicto c.prudentiam. Sed ego allego Bald.in l.si conuenerit.ff. de iurisdi.omn.iud.& Ang.in l. j.ff.de iud.& idem tenuit cons. clix.incip. petita fuit.Alij autem docto.non firmant hanc limitationé,imò contradicunt,vt Card.Flor.& Ioan.de Imo.in d.c.prudétiam.in principio.sulg. in l.si per errorem.qui alleg.c.super. de offic. deleg.idem tenet Io.de Imo.in d.l.Pompo.
Quartò fallit si per errorem fuerit pronuntiatum talem esse competentem:vt tenet Inn. in c.super literis,de rescriptis. & Bal.in l.ij. ff. si quis in ius vocat. nó ierit.& Pau.in d.l.si per errorem.imo fortiùs dixit Bal.in d.l.ij.quòd idem tenet in dubitante: quia errans,& dubitans æquiparantur.in l.fina.C.de cóndictio.indebiti.& notat Bartolus in l. manifestissimi.C.de furtis.& sic ampliat d.l. si per errorem, videlicet, vt illa habeat locum etiam in dubitante.
Quintò limitatur regula illius legis procedere in declinatoria fori: quia si per errorem forum non declinatur,potest semper declinari , & gesta non valent,& per cosequés nec lit.contest.secùs in alia exceptione dilatoria: quia si quis per erroré nó omisit eam ante litis contest.opponere, nó poterit postea eam vlteriùs opponere:vt est gl. in l. qui procuratorem dat.ff.de procu.in verbo, omisit, quod tamen intelligitur, vt per Cano.in c. pastoralis, de elect.& gl.in c.ad aures.in gl. magn. de rescript.& per Ang. in l.de

in l. dedit. §. si seruus. ff. qui satisd. cog. & sic per hoc limitatur lex, etiam. C. de prob. quæ dicit exceptionem dilatoriã ante lit. contest. opponi deberi: nam illud non procedit de iurisdictione iudic. incompetentis: vt hic. & ideo dixit Bal. in d. l. si per errorem, dando cautelam quãdo quis est aduocatus seu pro curator rei, & videt actorem corã iudice incompetente, quem actor credit esse competentẽ: nam non expedit opponere exceptionem incompetentiæ, vt eatur ad alium iudicem competentem, sed fileat & dimittat procedere, posteà opponat & irritet totũ processum & sententiam: quia sola scientia rei non facit ipsum iudicem competẽtem, & sic ille posteà fatigabitur laboribus & expensis, & citiùs veniet ad concordiam tecum, tamen licet ista sit bona cautela in foro, caueas tamen ne ipsa vtaris: quia docet damnare animam, vt dicit Pau. de Cast. in d. l. si per errorem. allegans Cyn. in l. vnica. C. vt quæ desunt aduoca. parti. dicens hanc cautelam non esse seruãdam propter damnationem animæ.

Adde tamen ad prædicta not. dictum Io. de Imo. in lege, sciendũ. ff. de verborũ obligationibus. vbi dixit, quòd licet exceptio procuratoria, quæ reddit iudicium retrò nullum possit opponi quandocũque & post sententiã, vt est casus in l. licet. C. de procur. vt est quando quis opponit quem non esse procuratorem, tamen non incumbit onus probandi ei qui dicit non fuisse procuratorẽ, sed eo ipso, quòd stetit in iudicio vsque ad finẽ causæ, præsumitur ipsum fuisse procuratorẽ, quod perpetuò tene mẽti, quia est de pane lucrando, quia ista quæstio sæpissimè vertitur in palatio: nam sæpenumero fertur sententia cótra aliquem, & postea lata sententia ille cótra quem fuit lata opponit, dicens procuratorem non fuisse legitimũ, & non potuit facere si non de mandato, ideo &c. B. Soci. re. 260.

¶ IVSIVRANDVM. Labeo etiam ignoranti & absenti iusiurandi gratiam fieri posse respondit: sed & per epistolam gratia iurisiurandi fieri potest. Pomp. lib. sing. Reg. De iureiu. l. 41. vide Iudex. Riisvvic.

¶ IVSIVRANDVM. Iusiurandũ dari, cùm fideiussor dari non potest.

In Aut. cùm dẽ appe. co. §. si quis.

In Authenti. vt lic. matr. & au. §. his quoque. Azo. ru. 104.

¶ IVSIVRANDVM deferri potest in odiũ alicuius, pro liquidatione rerũ ablatarũ. l. si quando. C. vnde vi, c. super eo. de eo, quod met. causa. Iasl. l. admonendi. col. pen. ff. de iur. iur. item non requiritur præsentia partis quando fit habilitario à iuramento. Doct. c. 1. de iur. iur. August. Ber. c. quoniam contra. nu. 93. de proba. Curt. Sen. cons. 43. nu. 27. Cur. Iun. cons. 152. numero 8. Med. re. 8.

¶ IVSIVRANDVM non facit licitum, quod aliàs est illicitum. C. de non nu. pec. l. final. C. de trans. l. si ex falsis.

Non tollit ius cómune iusiurandum. C. de non nu. pec. l. fin. C. de tran. l. si ex falsis. Riisvvic.

¶ IVS. Nemo potest ius sibi dicere, l. 1. C. ne quis in sua causa. fallit in multis casib. quos not. Beninca. in §. superest, inst. de act. nu. 444. Io. Bologne. in l. vt vim, ff. de iust. & iur. ponit vnam limitationem, & eam ampliat in 4. casib. & limitat in 6. numero 96. Ampliatur in 40. casibus, & limitatur in 42. ab Antoni. Gabr. libro 5. de acq. poss. conclus. 1. fallit in 38. casib. quos not. Matth. de Afflict. in cap. 1. de pace iura. fir. numero 43. fallit in 20. casibus, vt per Anto. de Tremu. in addit. ad practicam Vber. de Bonaccur. rubr. 9. quibus modis exa. ord. fallit, vt per Soc. reg. 195. in addi. & reg. 34. Mars. singul. 405. Dec. in l. nõ est singulis, ff. de reg. iu.

Nemo potest plus iuris in alium transferre, quàm ipse habeat, l. nemo potest, ff. de reg. iur. c. nemo potest, de reg. iur. in 6.

Fallit, vt per Dyn. in d. c. nemo potest. fallit, vt per Damas. reg. 130. fallit, vt per Dec. in l. nemo plus iuris, ff. de reg. iur.

Vna & eadem res nõ debet diuerso iure censeri, l. eum qui ædes, ff. de vsucap.

Fallit, vt per Seb. Sap. in l. si emancipati, C. de colla. nu. 85. fallit in 8. casib. vt per Roch. de Curt. in tracta. de consuetud. numero 203. qui tract. est in 1. volu. tract. fallit in 6. casibus, secundum Socinum regula 98. in addi.

Neminem priuandum iure suo sine facto suo. leg. id quod nostrum. ff. de reg. iu. fallit, vt per Damas. reg. 2.

Quod quisque iuris in alium statuerit eodem vti debet. l. prima. ff. quod quisque iu. fallit, vt per Damas. reg. 93.

Iura adaptantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt. l. nam ad ea. ff. de legi. fallit, vt per Damas. regu. 113.

Imputari non debet ei, per quem non stat si non faciat, quòd per eum fuerat faciendum, capitul. imputari, de reg. iur. fallit, vt per Dyn. in dict. cap.

Impedimentum non præstat, quòd de iure non sortitur effectum. c. non præstat. de regu. iur. fallit, vt per Dyn. in dicto cap. fallit, vt per Damas. reg. 99.

Interpretatio est facienda contra eum, qui potuit apertiùs legem dicere, ca. contra eum, de reg. iur. fallit, vt per Dyn. in d. c.

Ius naturale, vel diuinum in totum tolli non potest. not. in §. sed naturalia. Institu. de iure naturali. Fallit in 2. casib. vt per Ioan. Bolo. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. numero 89. ver. quare duæ sunt faciendæ regulæ.

Miles in dubio præsumitur velle vti iure communi. l. Centurio. ff. de vulg. fallit in multis casib. vt per Maria. Socin. iun. in d. l. Cẽturio. nu. 88. Don. Fina, lib. 5.

¶ IVS, quælibet dispositio referri debet ad intellectum iuris communis. l. quæro. §. inter. ff. locati. l. vt gradatim. §. primo. ff. de muner. & honor. l. 2. C. de noxal. c. super eo. de offic. delega. cap. pastoralis. de appellat. cap. cum dilectus. cap. ad audientiam. de Cleric. non resid. Oldrad. in. consil. 148. glo. l. fina. C. sine censu, vel relig. gloss. l. final. §. in computat. C. de iure deliber. Bart. l. prima. ff. quod vi aut. clam. Abb. cap. Præterea. numero sexto. de appellat. Medic. re. 1.

¶ IVS, Fides. Bonifac.

Reg. lxxxij.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

Cap. 2. lib. vj. de rebus eccles. nõ alien. l. ij. C. de præd. minor. Viuiennus

¶ IVS accrescendi. Is qui non admittitur ad partem, nec admitti speratur, non facit partem, & ideo non impedit ius accrescendi, l. plane, §. si duobus, ff. de legat. 1.

Fallit in 6. casib. quos not. Crot. in l. re coniuncti, ff. de lega. 3. nu. 63.

Ius accrescendi impedit successorium edictum, not. dd. in l. vnica, C. quando non petent. part.

Fallit in 2. casib. vt per Sebast. Sap. in d. l. vnica, numero 47.

Si portio deficit post acquisitionem, cessat ius accrescēdi, l.1.§.pen.ff.de aq.plu.arc.l. aqua, §. fi.ff.de vsu accresc.

Fallit in 5.casib.quos not. Crot. in l. re coniuncti.ff.de leg.3.nu.81.fallit in 9.casib.vt per Iaf.in d.l.nu.222.& ibi Ripa limitat etiam in 9.casib.num.156.fallit in 4. casib.vt per Soc.reg.69.in addi.

Substitutio valida tollit ius accrescendi,l.2.§.is duo,ff. de bono.poss.secundum tab.

Ampliatur& limitatur in 2.casib.per Ripam in l.hæredes,ff.de vulg.nu.181.Fallit in 3. casib. quos no.Lancil.in d.l.re coniuncti,numero 58.fallit in multis casibus, quos not.infrà in verb. substitutio, in prima conclus.

Ius accrescendi habet locum in vltimis voluntatibus. d.l.re coniuncti.

Fallit in 13.casib.quos not. Iaf.in d.l.nu. 173. Fallit in 4. casib.vt per Rip.in d.l.re coniuncti,nu.40.

In contractu emphyteotico non habet locum ius accresce.no.DD.in l.si mihi,ac Titio,ff. de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.vt per Iaso.in d.l.nu.10.

In contractibus non habet locum ius accrescendi, l.si mihi & Titio,ff.de verb.oblig.

Fallit in 6.casibus,quos ponit Crot.in d.l.re coniuncti, nu.138.Fallit in 9.casib.quos ponit Iaf.in d.l.si mihi & Titio,nu.5.Fallit in 6.casi.secundum Soc.reg.254. Fallit in 5.casib.vt per Rip.in d.l.re cōiuncti,nu.224. Fallit in 10.casibus,vt per Alexand.in dic.l.si mihi & Titio.

Ius accrescendi alia parte deficiente locum habet,l.repudiata,&l.re coniuncti,C.de cad.tol.l.1.ff.de vsufr.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc. reg.23. Fallit in 4.casib. vt per Ripam in d.l.re coniuncti,num.183.

In legatis inter coniunctos legali coniunctione nō habet locum ius accrescendi,l.& Proculo, ff. de leg.2.

Fallit in 3.casi.quos not Rip in d.l.re cōiuncti,nu.203.

Coniuncti legaliter in hæreditatibus habent ius accrescendi,l.si seruus communis ab extero.ff.de acq.hæred.l.si duob.ff.de bon.poss.contra tab.

Fallit in 9.casib.quos not.Iaso.in d.l. nu.173.fallit in 4. casib.vt per Rip.in d.l.re coniuncti,num.140.

In contractu emphyteotico non habet locū ius accrescendi,no.dd.in l.si mihi,ac Titio,ff.de verb.obliga.

Fallit in 2.casi.vt per Iaf.in d.l, nu.10. Don.Fin.bb.2.

¶ Ius accrescendi alia parte deficiente, vel etiam repudiata locum habet, vt l.re coniuncti. de lega.tertio.leg.vnica.C.de caducis tollendis.& l.1. de vsufr. accresc.ff.

Primò fallit,quando pars deficit ex beneficio speciali: quia tunc non accrescit alteri ius. l. si minor. de acquiren.hæreditate.

Secundò fallit,quando quis excluditur per exceptionem ipso iure.lege,si duo patroni.in princi.ff.de iniurando.

Tertiò fallit,quando vna pars fuit semel acquisita,posteà deficiat,quia non accrescit alteri.l.1. §.final.de vsufru.accrescen.

Quartò fallit,quando duo succedunt ex diuerso iure. l.si cum pat.ff.de bo.pos. contra tab.l.mulieri &Titio.ff.de condi.& demonstra.

Quintò fallit si vnus excludit se facto suo, vt per pactū de nō petēdo.ita tenet Flori.in l.antepen. ff.de vsuf. accres.allegat not.in l.si duo patroni. in princi. ff.de iureiuran.facit l.pater filium.ff.de inoffic.testamen.

Sextò fallit in testa.diuersorū:quia nō habet ius accrescendi.l.si sub conditione,in fin. ff.quib mod.vsufru. amit.

Septimò fallit,vbi est coniunctio verbalis in rebus penitus diuersis:quia tunc nō habet locum ius accrescendi.tex.est not.in l. huiusmodi legatum.§.quibus ita.de leg.1.

Octauò fallit in his,quæ dantur gratia conditionis implendæ,quo casu non habet locum ius accrescendi. l.penult.ff.de cond.& demonst.

Nonò fallit in coniunctis coniunctione legali.l.Proculo.ff.de leg.2.

Decimò fallit,quando portio in principio est pro non scripta:quia in coniunctis coniunctione legali non habet locum ius accrescēdi:vt est in casu. Plautius. ff.ad leg.Falcidiam.

Vndecimò fallit,quando legatur piæ causæ: vt quando filius testatur ad piam causam, & in illo legat fundum ecclesiæ,vt accrescat ecclesiæ.ita dicit Bald. in l.senium.in fin.C.qui testamenta facere possunt. & hoc quādo filius testatur ad piam causam cum cōsensu patris.

Duodecimò fallit inter eos, quibus legatur a diuersis hæredibus.l.penultim.& fin.de vsufruct.accrescend. quod limita per tex.in l.planc.§. si coniunctim.de legatis primo.

Tertiodecimò fallit inter eos,qui habent communionē in re,sed vni expressa est dispositio,alteri vero tacita.l.1.in 2.& 3.responso.& l.item si apud.§.1.ff.de vsufruct.accrescendo.

Quartodecimò fallit in contractibus inter viuos.l.fundus cum Titio.ff.de verb.oblig.præterquàm in vsufruct.l.1.§.interdum.ff.de vsufru.accrescend.

Quintodecimò fallit inter eos, quibus legatur res ad vnam causam,quæ non recipit pluralitatem impletionis. l. dominus. de vsufruct.

Sextodecimò fallit inter legatarios, quibus est legata pecuniæ quantitas,secundùm Pet.in l.iij.ff. de leg.j. si inter. de leg. iij.

Decimoseptimò fallit,si illi, cuius portio vacat,substitutus suppositus est:vt l. vnica. §.in primo. & §.pro secundo. C. de caduc. tollend.& in l. si seruus communis.ff.de acquir. hæred.

Decimooctauò fallit, vbi per fideicommissum ob alimenta fructus pluribus relinquitur: nam si alimentarij deminuūtur, legati commoditas non augetur. l. dominus. postremo responso. ff. de vsufruct.

Decimononò fallit, vbi testator prohibuisset ius accrescendi, vt d.l.dominus.in princip

Vigesimò fallit vbi non relinquitur vsusfruct. sed eius commoditas: casus est in d. l. dominus. de vsufruct. secundùm vnam lec.

Vigesimoprimò fallit,vbi sunt plures vsufructuarij:nā illis non competit ius accrescendi. l. non multùm. & l. Titium.ff.de cond.& demonst.

Vigesimosecūdò fallit per text.l.ex contrac. de re iud. de quo vide Paul.in l.pen.ff.de ac.her. B.So.re.266.

¶ Ius accrescendi cessat, vbi portio vacans fuit acquisita. Ita text. in l. aquam ff. quemadmodum. seruit. amit.in l.prima.§.interdu.ff. de vsufruct. accrescēd. Platea in l.prima. C [illegible] imper. [illegible] decimo.

Limita nouem modis per Iaf. in l. re coniuncti. ff. de legat.tertio.à nume. 221 vsque ad 228. & eundem Iaf. in l.si mihi,& Titio.ff. de verborum obligat.a nume. 5. vsque ad [illegible]. B Dias re 4[illegible].

¶ Ius accrescendi in contractibus locum non habet.l. si mihi,& Titio.& ibi per doctores. ff. de verb.oblig.

Primò fallit in his,quæ indiuidua [illegible] vt seruitutes lege, proprium. ff. communia prædiorum. & in l.fi.ff. quibus ad libertatem proclamare non licet.

Secundò

Secundò fallit in casu l. communi diuidundo. §. si debit.ff.communi diuidundo.& in l. Iulianus. §. idem Celsus.ff.de action.empt.

Tertiò fallit in assignatione libertorum.

Quartò fallit, quando esset concessio in contractibus ex liberalitate principis:l.j.C.si lib.imp.soc.sine hæred.deces.lib.x.

Quintò fallit in vsufruct.l.j.§.fin.ff. de vsufruct. accres.

Sextò fallit quando interest promissoris, vel stipulatoris: vt est casus in lege, fundus ille. ff. de contrah. emptione.

Septimò fallit in donatione causa mortis,per tex. in l. vnic.in fi.C.de caduc.tollend.

Octauò fallit in mortis causa capione.l. mo. causa capione.de bon. causa mortis. & de ista materia vide plenè per Bart.in d.l.si mihi, & Titio. ff. de verbor. obligationibus. B.Soc.re.267.

¶ Ivs accrescendi non habet locum in legatis inter coniunctos coniunctione legali.l. & Proculo. & ibi hoc not.Barto.& Ripa d.l.re coniuncti. numer.203. dicit ibi text.quod communi seruo legatum est,si alter ex dominis omitteret, alteri non accrescere, & rationem ibidem subiecit Celsus filius,non enim coniunctum, sed partes legatas ait: idquod à patre suo didicisse scribit. Hāc regulam tradit etiam Bal. in d.l.& Proculo.apud quem falso legitur,legalium, in summario pro legali non. & d.l.& Proculo. meliorem de iure dicit Iason in d.l. re coniuncti. versi. coniunctio legalis dicitur.ff.de leg.3 post Angel.in Litem quod Sabinus ff.de hæred.institu.

Fallit in legato vsusfructus. Originalis est limitatio glossæ in d.l.& Proculo.quam ibi probat & sequitur Bal.& Ias.in d.l.re coniuncti.nume.51. per l.j.§.idem ait.ff.de vsufruct.accres. Ratio est, quia vsusfructus inspicitur persona serui, vt tradit Ripa post Bartol. in d.l.re coniuncti.nu. 204. vbi hanc rationem quatuor fundamentis examinat.

Limitatur in legatis pro non scriptis.l.vetum. §. si seruus communis.ff.pro socio.

Sublimita in legatis pro non scriptis vitio eius,qui sibi adscribit, l. filius emancipatus. §. sequens quæstio. ff.ad leg. Cornel de falsis:& ibi vide gloss. & Alber. de Rosat qui text.probat oppositum,si Fran. Ripæ credamus.tu diligenter rem inspice.

Fallit, si legatum esset seruo communi pro expressione nominum ipsorum dominorum, puta lego fundum Sticho seruo Mæuij,& Sēpronij.ita tenent Albericus,& Besutius in d.l.& Proculo. Sed aduerte, quia hoc exemplo admisso,esset coniunctio hominis,& non legis:ideóque non esset fallentia. & vide Raphaelem Cuma.in d.l.& proculo.P.Prat.re. 458.

¶ Ivs accrescendi locum non habet,vbi nullum interuenit testamentum: introductum enim fuit hoc ius ne quis decederet pro parte testatus, & pro parte intestatus.gloss.l.seruus.ff.de acquir. hæred. Docto. com.l.1.C.quando non pet part. Ias.l.re coniuncti. col.7.ff.de leg.3.Soci.l.g.si mihi. ff.de leg.1.Cagnol. l.ius nostrū.nn.5.ff.de reg. iur.com.dicit. Med.re.6.

¶ Ivs accrescēdi non habet locum inter succeedentes iure diuerso.tex.in l.sed cum patrono.ff.de bon.possess.glos.fin.in l.vnic. C.quando non pet.partes. & vtrobique scrib. veteres, & Ripa in l.re coniuncti. G. Bened.in repet.c.Raynut.versi. in eodem testamento relinquens j parte . extra de testament. id quoque respondit Alc.respons.ccccxxx. numer.9. vbi dicit inter diuersas successionis species nullum esse iuris accrescendi effectum,per d.l.sed cum patrono. & l.j.C.de test.milit. vbi institutus in bonis paganicis non est hæres Castrensium.

Amplio regulam,vt procedat in directè substituto, & fideicommisso, nam deficientis vnius portio,alteri non accrescit.hæc enim diuersa esse Alciat.respondit d.respons.cccccl xxxv.in ci.frequenter casus hic.

Fallit,nisi ille, qui succedit diuerso iure, subrogetur in locum eius, qui succedit eodem iure:quia tunc virtute subrogationis admittitur. ita limitat Iason in d.l.re coniun.versic.v.& vlt.facit.

Non procedit supradicta regula in petendo,& hæc est glossæ limitatio in d.l.vnic. C. quando non peten. part.pet.quam reprobat ibidem Lancelot.

Fallit,quando quis pro parte testatus, & pro parte intestatus decederet.Alciatus in d.l.vnica.

Fallit,quando quis succederet iure speciali.Bald.in l.j. C.de indict.vid.tol.Alciat.d.l.vnic.

Fallit,si succedant diuerso iure ciuili.Bart.in auth.præterea.C.vnde vir & vxor.

Limita,nisi alius succederet diuerso iure ficto ; in veritate tamen eodem: ita consuluit Ludouic. Roma. cons.lxxxj.incip. quòd dicta hæreditas. Prat.re.455.

¶ Ivs accrescendi transmittitur ad heredes,l.Papinianus.ff. ad S.C. Trebellian. hæc regula tractatur per Bart.in q.v.j.q.princ. latius per Ias.l.re coniuncti. ff.de leg.iij. & ibi per Andr. Alciat & eundem Alciatum l.vnica.C.quando non petent. part. pet.accresc.G. Benedict.in repet.c. Raynutius.in verb.in eodem testamento. le premier. part. j. & in verb. mortuo itaque testatore.le second. extr. de testam. text. & ibi Bart.l.hæc scriptura.§. cum eadem.ff. de cond.& demonst. & vide Rip.in d.l.re coniuncti.

Amplio, vt procedat in hærede legatarij.text.in d.§. cum eadem.

Declaro regulam procedere in proprietate.l.si ex pluribus.ff. de suis & legitim.l.vnic. §.his ita. C. de caduc tollend.

Ampliatur, etiam si ius accrescendi sit coniunctum cum substitutione intransmissibili.l. qui patri.& l. qui ex duabus.ff.de acquir.hæred.

Amplio,vt procedat in hærede instituto in re certa, dato cohærede vniuersali:nam talis transmittit ius accrescendi ad suos hæredes.Bar.in l.ex facto.vers.eodem modo quæro.ff.de hæred.instit. Scribentes.in l. quoties.C.eod.titu.

Amplia, vt etiam in singularem successorem transeat ius accrescendi. Doct. in d.l.re coniuncti. Sed hoc dubio non carere scribit Ripa in d.l. re coniuncti. tandem in hæc verba concludit. Ego (inquit) in hac ambiguitate dicerem inspicienda esse verba venditionis.Nam aut venditor vendidit portionem suam simpliciter, aut cum omnibus iuribus ad se quomodolibet spectantibus in portione vendita: & illius occasione primo casu procedat communis opinio. Secundò opinio Bartoli.Bartolus pro emptore tenebat, pro venditore Petr. de bella pertica.& communiter Doctor.

Fallit in vsufructu ius accrescendi non transmittitur: quia vsusfructus finitur morte.§.finitur. institut. de vsufruct.& quia accrescit portioni, & non personæ. & ita tenet Bart.in d.l.re coniuncti.

Fallit in instituto in re certa, qui decessit ante agnitam portionem.ita limitat Bar.in d.l.quoties.quem ibi sequitur Iason.

Ius canonicum.scripsi ad l. 187. non omne quod.l. 158. semper in eou. Rüsvvic.

¶ Ivs ciuile in eius foro seruandū est.c.quod clericis,

& ibi per doct. de foro compe.

Primò fallit, quando tale ius odiosum esset odio irrationabili: prout voluit Bald. in l.j. de summa Trini. vbi plenius vide per eum, de quo etiam per ipsum in c. si clericus. extrà, de foro competenti.

Secundò fallit, quando tale ius concernit personā nō subiectā: prout est si statutum disponat, quòd nullus possit facere testamentum sine certa solennitate. Nam tunc cum statutū non afficiat non subditum, vt l.j. de ma. lib. & l.j. de tut. & cur. nō ligat clericum. vnde, secundum ipsum non iudicabitur etiam in foro seculari. sed Imo. aliter in c. quod clericis. extrà de foro compet. Ant. in c. ecclesia. extrà, de consti. & no. per Bar. in l.j. de summa Trini. & fide catho. quod sic disputādo tenuit Lapus in quæstione sua, quæ incipit, statuto Mutinensi. & Petrus de Ancha. in c.j. de constitu.

Tertiò fallit, quando ius laicorū disponeret circa modum decidēdi: vt si dicat, quòd stetur libris mercatorū: quia tunc non statur tali statuto in præiudiciū clerici, etiam in foro seculari, cui non subiectus est, ad hoc facit text. in d.c. quod clericis, intelligendo quòd loquitur generaliter, & non loquitur specialiter: vt voluit gl. & text. & dicit quòd causæ clericorum decidi debent, secundum ius canonicum, etiā si clerici agant cōtra laicum in foro seculari, & hoc, nisi ipse clericus vellet librum pro se inducere, secundum Nico. in d.c. quod clericis. extrà, de foro compe. vbi pleniùs per ipsum. B. Soci. re. 268.

¶ Ivs ciuile. l. 8. iura sanguinis. l. 103. l. 46. neque pign⁹. l. 55. nemo plus. l. 203. omnis definitio. l. 33. quod attinet ad ius. c. nemo. in vi. Vide Interpretatio.

Ius suum nemini auferri debet. De his qui sunt sui. l. dominus. §. dominorum.

Pluribus quod placet hoc statuatur. C. lib. 7. titu. 71. l. 8. §. Pari.

Deceptus non videtur, qui iure communi vsus est. De fideiuss. l. inter eos. § cùm inter.

Iuris præcepta sunt hæc: Honestè viuere, alterum non lædere, suum cuique tribuere. Vlpi. lib. 1. Reg. l. iustitia est. De iust. & iu.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem habere non præsumitur. C. de agri. & cen. l. quemadmodum.

Indultum à iure beneficiū nō est auferendum. Reg. vi.

Non spectandum quid Romæ factum est, sed quid fieri debeat. ff. lib. 1. tit. 18. l. 12.

Ius ciuile vigilantibus scriptum est. Quæ in frau. cre. l. pupillus. 24. §. fi.

Multa iure ciuili, contra rationem disputandi, pro vtilitate communi recepta esse innumeralibus rebus probari potest. lib. 9. titu. 2. l. 51. §. multa autem. vide Iudex, Bona fides.

Ius. l. 122. in iure. l. 121. §. fin. l. 166. nemo. §. temporaria. l. 55. nemo plus iu. inf. Remissio.

Vnicuique contemnere licet ea, quæ pro se introducta sunt. Iul. de min. l. si Iudex.

Iuri suo quilibet renuntiare potest. C. de pact. l. si quis in conscribendo. ff. eo. l. pactum. De renuntiatione iuris futuri tractat ut in l. qui superfluis. De ac. hæ. in l. pactum quod dotali. C. de pact.

Reg. vi. Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

De suo, non de alieno iure quenquam agere oportere. Vlpi. l. vti. Si vsusfr. pe.

Iuris quidem ignorantia cuique nocet, facti verò ignorantia non nocet. Pau. De iu. & fact. ign. l. regula est. Vide Deceptus.

Executio non est facienda iuris ordine prætermisso. De re iud. l. si cum nulla. C. de exe. re. iu. l. 1.

Speciale ius faciliùs tollitur, quàm commune. De mil. test. l. eius. §. 1.

Omittitur faciliùs ius quærendū, quàm quæsitum. De ac. poss. l. fi. Riisvvich.

¶ Ivs nō decrescendi remanet penes coniunctum sine onere. text. l. vnica. §. sin autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. l. si separatū. ff. de cond. & demon. Barto. in d. l. re coniuncti. versic. si verò quæritur. Et huius conclusionis ratio est, quia coniunctus totum habet iure proprio. d. §. sin autem ad deficientis.

Declarat Ripa procedere in coniunctis re tantùm.

Fallit in coniuncto re & verbis: nam tunc remanet cum onere, glossa in d. §. sin autem ad deficientis. Barto. in l. quæ conditio. ff. de condit. & demonstr. & vide Ripam in d. l. re coniuncti. versicu. quinta conclusio. vbi adfert hanc fallentiæ rationem: quia (ait) quando plures sunt re & verbis coniuncti, copula in eadem oratione posita repetit onus adiectum vni in personam omnium. argum. l. Seio. §. Gaio. ff. de fun. instr. Prat. reg. 456.

¶ Ivs disponens in vno de correlatiuis extenditur ad alterum. l. fin. C. de ind. vid. toll. Cum. l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. Decis. Pedem. 140. numer. 7. Fel. in procem. decretal. numero 5. Ronchegallus l. eandem. nume. 43. ff. de duob. reis. Decis. Pedem. 115. numero 10. Boer. decis. 23. numero 7. Felin. capitu. fin. numero 4. de iudic. Ias. l. transigere. numero 2. C. de transact. leg. quod dicitur. numero 39. ff. de verborum oblig. l. non tantum. numero secundo. ff. de re iud. Item not. hanc reg. non solùm respectu iuris cōmunis, sed etiam municipalis. Barto. & Angel. l. fin. C. de ind. vid. tol. Cum. l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. Medic. reg. 9.

¶ Ivs naturæ. L. 206. Idem libro nono ex variis lectionibus.

Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento, & iniuria fieri locupletiorem.

Natvræ. Hoc est gentium. Cicero primo Officior. in princ. Ra. interprete, Insti. de iusti. & iu. §. iuris præcepta, capit. 48. Locupletior in 6. Iunge l. 177. §. nemo ex suo, l. 75. non debet alteri, l. 198. factum cuique, de cond. ind. l. nam hoc natura. l. 14. de inst. ac. l. si quis mancipiis, §. fin. & pers. l. 13. l. pen. rerum amot. l. rerum quidam, in fin. de trib. l. 3. §. si seruus, de neg. gest. l. si pupilli, 5. de trāsa. l. 8. §. sanè, de of. præs. l. 5. de pig. ac. l. si seruos, 25. de act. tu. l. 1. §. Inst. quib. aliē. li. §. fin. C. de vsu. pro emp. l. fi. de petit. hæred. l. planè, C. de episc. l. si quis præsbyter, 10. distinct. 99. cap. ecce, 12. q. 2. c. bonæ rei, 11. q. 3. c. si quis verò, 14. q. 5. denique, 22. q. 2. cap. primū, 17. q. fin. c. fin. de iu. do. l. iure. Ratio, sup. l. id quod nostrum, 11. l. domū, l. culpa, 76. l. nemo potest mutare, C. de Iudæis, l. nemo exterius. Exe. de præscript. c. vigilante. C. de nō num. pecun. l. in cōtractibus. Excipe itē casus, in quib⁹ quis priuatur iure suo ob publicā vtilitatē, de rei ven. l. itē si verberatū, §. item si agger, de euict. l. Lucius, Com. præd. l. venditor. §. si cōstat. Idem est, Inst. de rerū diui. §. & ex diuerso, C. de æd. pri. l. si is contra quem. Lor. axio. 191. Detrimento. De pœn. c. suam. Inivria. Cōsiliatio. l. Paulus, de exc. do. arg. l. nemo damnum, sup. ad l. Aq. l. scientiam, l. si quis sumo, §. quod dicitur. Ad fi. de con. & de. l. cum pup. §. disiunctio. Riisvvic. paratit.

¶ Ivs naturæ. Pompon. Lib. ix. Ex Variis lectionibus. Lex cevj. al. Vlpian.

Iure

Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem.

Inde est, vt possessori hæreditatis, etiam malęfidei possessori, restituantur necessariæ impensæ: sed & vtiles si extat res melior. Et habes hanc regul. l. nam hoc à natura. de condi. indeb. & reg. l. locupletari. eod. ti. in vj. G. Viuiennus.

¶ Ius patronatus. Iuri patronorum nunquam censetur Romanus Pontifex per literas derogare, nec præiudicare. Hosti. in c. dilectus, de offi. deleg. Abb. in c. cum dilectus, de iure patro.

Fallit in 11. casib. quos not. Felin. in tract. quando literæ Apost. noceant patr. eccl.

Ius patronatus potest vendi cum vniuersitate, & transit in emptorem, c. cum seculum, de iure patro. not. in c. ex literis, eod. tit.

Fallit in 4 casib. vt per Paul. de Citadinis, in tract. de iure patron. in 9. parte, in versiculo, nono quæro.

Dos de necessitate debet ecclesiæ, vel pio loco sufficiens, & perpetuò tradi in limine fundationis, vel acquisitionis iuris patronatus. hanc regulam cum 20. Amplia. & 6. limitat. ponit Cæs. Lambert. in trac. iur. patr. in 1. parte, 1. li. in 22. arti. 5. q. num. 3.

Edictum iuris patronatus est prohibitoriũ, & omnes ex fundatione, constructione, & dotatione acquirere possunt ius patr. qui specificè à iure prohibiti nõ sunt. Ampliatur in 9. casib. & limitatur in 3. à Lambert. in tractat. iuris patron. in prima parte, lib. 1. arti. 15. quæst. 7. princ. num. 10.

Edictum de præsentandis dicitur permissum, vt quilibet admitti possit, dummodò in ecclesia vel locis piis, sit Clericus, in aliis locis, iuxta qualitatẽ eorũ.

Ampliatur in 11. casibus, & limitatur in 5. à Lamb. in d. tract. in 1. parte, lib. 2. art. 8. q. 7. num. 7.

Fundare, & constituere ecclesiam pro iure patronatus acquirẽdo nõ sufficit, sed requiritur eius perfectio.

Ampliatur in 14. casib. & limitatur in 4. à Lamb. in d. tract. in 1. lib. in 14 art. q. 4.

Ius patronatus coram iudice seculari tractari non potest, c. quanto, de iud.

Fallit in 3. casib. quos not. Socin. reg. 217.

Ius patronatus regulatur prout alia iura spiritualia, c. quanto, de iure patr.

Fallit in 3. casib. vt per Socin. regul. 54. in additio.

Ius patronatus præscribi non potest, no. in cap. cura, de iure patr.

Fallit, vt not. Franc. Turza. in suis concl. reg. 11.

Patrono inscio nihil potest fieri in præiudiciũ iuris patronatus, Abb. & communiter Docto. in c. cùm accessissent, de const.

Fallit in 4. casib. vt per Socin. reg. 68. in addit.

Licet patronus propter negligentiam perdiderit potestatem præsentandi, tamẽ superior cõferens, iure deuoluto non poterit aliter conferre, quàm se habeat institutio, & natura beneficij.

Fallit in 3. casib. secundum Felin. in c. cùm accessissent. de const. num. 28.

Institutio facta spreto patrono est nulla, not. in c. cum Bertoldus, de re iud.

Fallit in multis casibus, vt per Felin. in d. c. cùm Bertol. numero 6.

Beneficium patronatus non comprehenditur, etiam si Papa mandaret prouideri de beneficio, ad cuiuscunque dispositionem pertinente.

Ampliatur in 11. casibus, & limitatur in 11. à Feli. in trac. quando literæ Apostolicæ noceant patronis eccle. nume. 6. Donat. Fina, lib j.

¶ Ius patronatus ecclesiæ non amittit filius ob delictum patris, nisi pater esset primus fundator. gloss. & doc. clementina pastor. §. rursus. de iud. dixi super ampl. 110. Medic. reg. 8.

¶ Ius patronatus coram iudice seculari tractari non potest, vt in c. quanto. de iudic.

Primò fallit, quando interuenit accessoriè cum vniuersitate seculari: in qua esset patronatus: cùm tunc potest de ipsa causa cognoscere: vt vidi, & dixit Flor. se ita consuluisse per ra. ex literis. extrà, de iure patronatus. pro quo facit glossa singularis vigesima quæstione septima, filiis. secundum Antonium in c. quanto. de iudiciis.

Secundò fallit, quando ageretur de iure patronatus non actione reali: vt in dicto capitulo, quanto. sed ageretur regulariter actione personali, putà exceptione vel promissione de donando: cum & tunc possit secularis de tali causa cognoscere, secundum Ant. in d. c. quanto. cuius dictum nõ videtur tutum: cum tex. ibi generaliter loquatur, ad hoc duodecima distinctio. c. si Roma.

Tertiò fallit, quando patronatus ecclesiæ fuisset exclusus de custodia ecclesiæ vacante, vel in ea turbatus: cùm tunc agere possit actione iniuriarum coram iudice seculari: agit enim tunc de iniuria commissa in persona sua: omnis enim violentia dicitur iniuria personalis: vt sing. no. ff. de fur. l. quæ falso, secundum Bald. qui ad hoc etiam adducit quod no. in ca. cæterùm. extrà, de testibus. vbi latiùs vide per canonistas. B. Socin. reg. 270.

¶ Ius patronatus regulatur prout alia iura spiritualia. cap. quanto. iure patronatus.

Primò fallit in casibus in contrarium expressis.

Secundò fallit etiam in odiosis, quia appellatione spiritualium non venit causa iuris patronatus: vt per Abb. Pan. in c. 2. de iuramento calumniæ. de quo etiam in c. translato. de constit.

Tertiò fallit quò ad actionem personalem quæ competit ad constituendum ius patronatus: quia non regulatur vt alia spiritualia, nec est de foro ecclesiast. & per cõsequens non habet priuilegium: vt per Anto. de But. in d. c. quanto. & idem vult Barb. ibi, & Felin, in fine. B. Socin. reg. 270.

¶ Ius patronatus potest vendi cum vniuersitate, & transit in emptorem. text. in capit. cum seculum. de iure patronatus. not. in cap. ex literis. eodem ti. Vide in materia Roch. in tract. eiusdem. tit. in vers. vigesimoquintò quæro.

Limita quadrupliciter, vt per Paul. de Citadinis in tractat. de iure patronat. in ix. parte. in versi. ix. quæro. B. Dias reg. 401.

¶ Ius patronatus non venit in generali confiscatione bonorum facta per iudicem laicum: gl. & Doct. comm. Clem. pastoralis. § rursus. ver. subiecta de re iud. sed redibit ad ecclesiam, Cardin. Clem. 2. q. 8. de iure patr. vide Brixiensem c. filiis. 16. q. 7. Imola l. insulam. ff. solu. mar. Flor. l. via. § si fundus. ff. de seruit. Abb. c. sicut. §. nobis. de iur. patro. Bald. l. 1. C. de bon. libert. Bart. l. fina. C. de contr. emp. Oldrad. consi. 16. l. venia. C. de in ius voc. item nec in generali donatione. Abb. c. sedes. de rescr. Medic. reg. 1.

Ius patronatus sublatũ dicitur cum in totũ destructa est Ecclesia, nisi reficiatur de cõsensu episcopi. gl. c. 3. de iur. patr. Host. in summa, de eccl. ędifi. §. fi. amplius et si reficiatur ex iisdẽ cemẽtis. no. l. seruũ. §. pocula. ff. de le. 1. l. quid tamẽ. §. vnius. ff. quẽadmo. vsuf. amit. ius enim nullũ cõpetit in re destructa penitus. l. Arist. l. in tantum.

in tantũ.ff.de pignor.l.1.C.de iur. emph.& qualitas esse non potest sine subiecto.l.2.ff.de vsufr..not.l. lex vectigalis.ff.de pigno.Fran.in tracta.de testibus, cõ eln.27.nume.58.Ias.l.si ita.numer.5.ff.de verb. oblig. Ang.consi.390. Medic.reg.6.

¶ Ivs, priuilegium reuocandi domum, si competat alicui,& cœpit alium conuenire, durãte causa concessiua dicti iuris, seu priuilegij: tunc potest conueniri, & cogitur defendere se. text. in l. secunda.§. sed si agant. ff. de iudiciis.& tenent gloss.& doctores in capitulo finali, de foro competenti. Habes, Hispane, legem idem disponentem, in parte tertia, titu.tertio, lege quarta. quæ etiam seipsam limitat.

Limita quinque modis, vt per Matian.in d.c.quę limitationes transcripsit Felynus ibi. B.Dias reg.402.

¶ Ivs sanguinis. L.8.Pomponius lib.4.ad Sabinum. Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt.

De cõiunctione naturalis necessitudinis iunge de suis, l.4.inf.143.l.quod nullius, de pactis, l.ius agnationis, C.de patria potesta.l.abdicatio.Instit.de iure nat.§. 1.2.quæstion.6.ca.consuluisti. Ratio, de pactis, l. si vnus.§.pactus,27.de cap.diminu. l. eas obligationes, arg.3.l.qui ad dandum, inf.vbi pugnantia, Instit.de nupt.§.illud.Ivre.Hoc est, nulla iuris ciuilis vel fictione, vel solennitate. Excipitur mors naturalis & ciuilis, vnde cog.l.is, de sta.ho.l.homo.liber.Pe.Fab. ad fi.Et effectus eorũ in totum tolli.Institut.de cap. diminin.§.quod autẽ, C. de pa. qui fi.l.2. iuncta d.l.ab dicatio, l.qui filios, C.quę res pig.l.hinc, C.de proc. l.ad prob.C.de transf.l.transactione matris, de statu hom.l.& seruorum, Inst.de iur.nat.§ penultim. Sed illis derogari potest. Instit. de leg.ag.tu.§. fin.argu. de acqui.rer.dom.l.3.in fin.infr.l.quod attinet, de vsufr.ea.l.2.§.1.Inst.de c.dim.§.quod.Riisvvich.parat.

¶ Ivs sibi in caussa propria dicere nemini licet, l.vnica.& ibi gloss.C.ne quis in sua caus.& ibi Bald.hoc not.Azo in summa.C.eodem titul.l.extat edictum. ff.quod met.caus.l.si quis in tantam.C.vnde vi.l. nullus.C.de Iudæis.l.non est singulis. vbi gloss. Alberi. & P.Decius.ff.de regul.iur.gloss.in c. conquerente. verb.volueris.de restit.spoliat.gloss.Panorm.& Fel. in c.cum venissent.de iudic.in antiq.Rationem subiicio ex d. l. non est singulis. ne fit occasio maioris tumultus.Si quis enim sibi propria auctoritate ius diceret, seditiones orirentur, vt satis apertè indicat P.Decius in d.l.non est singulis.

Fallit in iudicibus, qui non recognoscunt superiorem. Barto.in d.l.vnic. quem refert & sequitur Panor. in c.cum venissent.versicul.oppono contra text.& ibi Felin.& alij Cano.per l.& hoc Tiberius. ff. de hære. instit.gloss.in l.est receptum.ff.de iurisdict. om. iud. Hoc exemplificat P.Pau.Paris.in addit.ad Bar. in d. l.vnic.in princ.vel populo non recognoscente superiorem:& remittit ad Felinum, & P. Decium in d. c.cũ venissent.Exemplificat & Abbas Sicul.in c.cũ venissent, in Papa:neque enim superiorem recognoscit.Sed hoc sine distinctione non admittit Panor. ibidem, apud quem latissimè vide.

Fallit, quando alicui defertur iuramentum: nam tunc iudex est in propria caussa. hanc limitationem tradit Azo in Summa.C.ne quis in sua caus.text. in l.j. ff.quar.rer.act.non det.l.si.C.de fideicommiss.

Fallit, quando quis non habet copiam iudicis, vel magistratus. Originalis est limitatio Azo.in Summa. C.ne quis in sua caus. Bart.in l.generali.de decurio. lib.x.Cod.per illum text.

Limita, si iudex denegasset iustitiam: nam tunc potest quis sibi ius dicere.ita dicit Ioan.de Plat.in d.l.generali.vers.ita propter iustitiam.

Non procedit secundùm quosdam, quãdo præsidi prouinciæ furtum factum esset.ita limitat Azo in Summa.allegat text.in l.Senatusconsulto.ff.de offic.præsid.Contra hanc limitationẽ est glossa in d. l. Senatusconsulto:quam videtur ibidem sequi Bart.& vide Cynum in d.l.vnic.C.ne quis in sua caus.

Fallit in casu l.j.& ij.C.quãdo liceat.quas, quia vulgatæ sunt, nõ iudicaui referendas:& eas pro limitatione nostræ regulæ citat Bart.in d.l.generali.

Fallit in specie l.creditor.ff. de reg.iur. Sed certè ille text.non probat, neque infert aliquam limitationem ad regulam nostram:nisi dicas ex textu inferri posse, consensu partis vnius, alteram fieri iudicẽ in caussa propria.

Fallit secundùm Bart.in d.l. generali.in casu l.debitor. ff.de nego.gest.vbi creditor negotia creditoris gerens sibi soluit: ergo ius sibi inquam sua caussa ius dixit rectè.& ibi hoc dixit Bald.Perus.in iij. notab.

Limitatur in casu l.quoties.§.sicut. ff.de admi. tut. vbi tutor sibi soluere ipse potest:ergo ius sibi dicit,& in propria caussa.Ex hac & superiori proxima limitatione nota duos casus, quibus quis potest sibi ipsi soluere.Idem crederem dicendum in curatore honis dato.de quo extat tit.ff.de cura.bon.dan.eadem ratione qua gestore negotiorum.

Fallit (& hunc in casum in rub.idem dicit Bar.in d.l.generali) in specie l.quòd si possessor.ff.de petitio.hæred.vbi si possessor hæreditatis legata de suo soluerit citra stipulationem, euicta hęreditate, legata reddi, per retentionem rerum potest sibi ipsi satisfacere.ergo & eo casu sibi ius dicit.

Limitatur in casu l.ait Prætor.§.si debitorem.ff.de iis, quæ in fraud.credito. vbi permissum est creditori auferre rem à debitore fugiente, idque propria auctoritate.gloss.j.in c.ius gentium.distinct.j.& ita tenet Bart.in d.§.si debitorem.& vide Barto.in quæst. 6.incip.Lapus fuit captus.nume.8 Quid autem hoc casu sit obseruandum, docet Alexand.consi.ccxij.incip.perspectis statutis.vol.6.

Limitatur in casu l.j.§.licet.ff.de peric.& commodo rei vend.vbi propria auctoritate effundere vinum potest venditor, cuius admetiendi diem emptori præstituerat: ergo Iudex est in propria caussa.& ad hoc hunc textum citat Bart.in d.l.generali:quod rectè colligitur ex d.§.licet.

Fallit, quando maritus ei, quem suspectum habebat, de vxore sua, denuntiauit, ne de cætero cum ea colloquium haberet:nam si posteà colloquatur ei, potest impunè eum occidere,& in caussa sua iudex esse.ita Bart.in d.l.generali.per text. in auth. vt liceat mat.& auiæ.§.fin.& ibi Barto.& ante eum Iacob.de Beluisio, qui illum §.produxit, eos, qui cum filiabus, & neptibus colloquerentur. Dicit præterea idem Iacob.de Belui.quòd lex facit maritum iudicem,& vltorem.Vide apud eum latiùs.

Restringitur postremò in casu l.fistulas.§ fundũ.ff. de contrahen.empt.vbi si quis fundũ ab eo emerit, cuius filij tutelã gesserit, potest sibi fundi empti possessionẽ tradere:& sic sibi ipsi ius dicit. Prat. reg.459.

¶ Ivs superueniens actori, lite pendente, regulariter ei non prodest.c.si.& ibi per doct.extrà, vt lite pend. & colligitur in l.non potest.ff.de iudic.

Primò fallit, quando post litem contestatã accederet aliquid, quod esset accessoriũ ad id, quod est in iudicio deductũ.ff.de ædil.edict.l.ædiles.§.itẽ sciendũ,&

hoc

hoc etiam voluit glos. in d.l. non po-ff.de iudiciis.

Secundò fallit, quando esset defectus non ex parte actoris, vt quia non possidebar, cũ incipiar possidere post litis contestationem, & hoc eueniret iudicio pendente.l.iij.ff.de pet.hæred.l.si autem.ff.de pos.& not.de excep.c.aduersario.

Tertiò fallit, quando superueniret ius ex causa in iudicio iam deducta.ff.de pign.act.l.si rem.§.fin.

Quartò fallit, quando fuisset generaliter actum nõ expressa aliqua causa: cùm tunc superueniens ius prosit ex quadam æquitate: vt plenius no.c. Abbate sanè, extrà, de iudi.in 6.& plenius de hoc per Bart. in d.l.non potest.ff.de iud.& in l.an eadem.§.actiones. ff.de excep.si verò ius superueniret ex parte rei, túc regulariter prodest eidem: vt d.l.si autem.ff.depositi, & c.aduersario.extrà, de excep.ad del.rei iudicatæ.ff.sol.mat.cum simil.quod tamen fallit si post vsucaptum, vt l.si post.ff.de rei ven.vbi non prodest reo vsucapio completa pendente iudicio. & hoc, quia est odiosa: vt ibi notatur.de quo pleniùs in l. j.ff. de expen.& per Io.And.in additio.Specu.in tit.de causa poss.§.nunc videndum.ad fin.& quod ibi habetur per doct.cano.in d.c.si.extrà, vt lite pend.circa quæ vide quæ notantur in d.l.non potest.ff. de iud.& ibi per Bald.& Barto.& doct.in d.c.Abbate sanè, extrà, de iudic.in 6. B.Socin.reg.269.

¶ Ius superueniens ex causa de præterito, pendente lite prodest, & potest sequi condemnatio, etiam de iure ciuili.tex.in l.si rem.§.fi.ff.de pignor.actio.& in l.si tibi mãdauero.vt à Titio exigeres.ff.mãdat. Ista est communis conclusio docto.in l. non potest, de iudic.ff.&in dict.§.fin.vt firmat Marian.in cap.significantibus.de libel.oblatio.quem vide in materia.

Limita tripliciter, vt per eum ibi, per totam, vide Pau. in d.l.non potest, in fin.vbi hanc regulam limita dupliciter. B.Dias reg.399.

¶ Ius quæsitum si est per primum actum non quæritur aliud: secus autem si quæsitum non sit.c.cum inter, de elec.c.bonæ.il2.de postul.præl.vbi doct.com. l.nemo.ff.de reg.iur.Clem.1.de renun.Card.c.osius. §.1, 61. distin. Roch.de Carte in tract. de iure patr. ver.honorificum.col.11.ver.2.Io. Mon.c.cum expediat.de elect.6.Din.c.mutare, de regu.iur.6. Host. in summa, de elect.§.sed vtrum. Medic.re.2.

¶ Iuris appellatione indefinitè omnes iuris species intelliguntur: secus si cum adiuncto proferretur ius ciuile, nam de iure ciuili Romanorum intelligitur. §.sed ius ciuile.inst.de iure nat.gent.& ciuil.Dec. in terminis ad hanc reg.cons.657.numero 8.Abb. Rubric.de consuet.Bar.l.rerum.ff.ret.uma motar.Dec. cap.licet de elect.& per totum d. consil.656.nume. 3.& seq. Medic.reg.2.

¶ Iuris definitio. L.203.Idem libro vndecimo epistolarum.

Omnis definitio in iure ciuili periculosa est, a parum est enim vt non subuerti possit.

Addit. a rarum.

Iunge ad l.1.de iuris & æquitatis, non autem de factorũ generali definitione intelligit Oldẽdorpius, ne obstet de leg.3.l.Iulianus, 67.in princ.de hę.inst.l.quod si Mæuius.C.eodem titu.l.2.Periculosa. Nam in casibus, quos non continet, falsa est, vt in definitione hæreditatis, iudicij, & dotis, de reg.Ca.l.1.Parum.Al.rarum.quod multis magis probatur. Parum.id est vix, vt interpretatur, de verborum obligation.l.penultim.§. etsi placet, de iuris & facti ign. l.regula, sup.l.cum principalis, l.ferè, 153.l.plerũque. sup.& inf.Ratio, sup.l.in toto.de præscrip.ver.l.natura. Authen.de reb.qui in ad.ap.50.in prin. Authen. de tabel.3.neque tabelliones, 44. Possit. scilicet, per legem, vel rationem, propter quam in præsenti specie locum habere non debeat. Ita interpretárũt qui definitionem pro regularum definitione intelligunt, vt Math.Vuescenbecius in suis Parat. Viglius in titu.Instit.de testa.Græci, Ant.August.Hier. Francus, & Petr.Fab.ad l.1.sup.qui verò hic veram definitionem intelligunt, vt Alc.in l.1.de verbo.signific.Pata.6.c.9.Georg. Tarpezon.in Rhetorica, tradunt in iure nostro sufficere quascunque crassiores descriptiones, per quas res cognoscitur.Has Gellius libr. 1.cap.25.tipous, & ypographás vocari tradidit, & nó orismuus. Riisvvich.paratit.

¶ Iuris definitio. Iabolenus lib.Epistola.Lex ccij. al.Vlpian. sic in P.florent.

Omnis definitio in iure ciuili periculosa est a rarũ est enim vt non subuerti possit.

Addit. a rarum.in P.florent.

Omnis regularis traditio est difficilis, eò quòd ferè subuertatur, si nõ spectetur id quod excipiatur.Bat. l.j.col.j.de test. Viuiennus.

¶ Iuris exorbitatio. Bonifac.Reg.xxviij.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquàm ad consequentiam sunt trahenda.

Hoc est, quæ contraria sunt iuri ciuili, minimè sunt ad consequentiam adducenda vel alleganda.vt c.j.sup. de fil.presbyteror.l.in honorariis.§. sed cùm rescissa.ff.de action.& obliga.l.eius militis.§.si militia missus.de testam.milit. Viuiennus.

¶ Iuris geminatio multum operatur.l.legata inutiliter.ff.de leg.2.l.legata inutiliter.ff.de adim.leg. Authen.siue à me.C.ad Vell.Rimin.consilio 420. num. 2.per l. Balista.ff.ad Trebel.Cephal.consilio 298. numer.7.Paris.consilio 71.num.19.vol.3. Ruin. consilio 218.volum.1. Medic.reg.3.

¶ Iuris ratio. Paul. libro liiij. ad edict. Lex cxlj. al.lex clxxxiiij.

Quod contra rationem receptum est, non est producendum ad a consequentiam. duo pro solido hæredes esse non possunt.

Addit. a consequentia.in P.florent.

Ex tractatu de vsucapion.vid.etiam l.quod verò.de legibus. Viuiennus.

¶ Iuris translatio. Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quàm ipse a habet.

Addit. a al.haberet.

Ex tit. vnde legit.Innocen.ca.79. nemo potest plus, l. qui in ius, l.121.§.absurdum, l.136.l.in omnib. off.§.fi. 166.nemo plus commo.60.hæredẽ, l.198.inuitus, §. plerunq;.de acq.rer.do.l.traditio, 1.q.c.Dabertũ, de ac.om.l.ex emp.de pig.l.3.§.fi. C. de dist.pig.l.si debitor.C.sine cen.l.2.& si de iu.pa.c.quod autẽ.de cõ. & dc.l.4.l.quomo.C.de don.l.si filius, C.de pe.l.2.C. qui pro suo iu.l.1.dist.62.c.nulla ratio, de off.procõ. l.obseruare, C, quod cũ eo, l.si liberã peculij. Ratio, de cont.em.l.qui tabernã, de vsu & ha.l.si ita le.de don.c.pastoralis, de do.inter vi.c.nuper.Excipe tutorem & curatorẽ.C.de admi.tu.l.fi.l.Lex.in fi.Item creditorẽ, qui aliena.licet, §.1.de acq.rer.do.l.nõ est nuuũ Item procuratorẽ, Inst.de rer.di.§.nihil.Iudicem, Inst.de off.iu.§.fi.Executorem, de euic.l.si pig. Cẽsitores & flumina, de acq.re.do.l.ergo, §.alluuio. Data bunæ libertatis.Instit.de lib.§.fin.Item exc.§. quod.de vsuc.c.suffragantis, de el.ca.solet, de cons. dist.4. Riisvvich.paratit.

Iuris

¶ IVRIS translatio. Vlp. lib.26. ad edic. Lex lv.
Nemo plus iuris ad aliũ trãsferre põt, q̃ ipse habet.
ADDIT. a haberet, in P. Flor. & sic quoque legendũ. Ex tit. vnd. legi. Nam maxima est iuridica: onus rei imminens apud auctorem, residet apud successorem: & concordat reg. nemo. de reg. iur. in 6. l. traditio. de acq. rer. do. c. nuper. de donat. inter. vir. & vx. Viuien.

¶ IVRI patronorum nunquam censetur Romanus Pontifex per literas derogare, nec præiudicare: ita tenet Host. in c. dilectus. ff. de offi. deleg. & Lapus alleg. atio. xcvj. incipien. beneficia vacantia. Dominic. post Ioan. Andr. in cap. 2. de præbend. lib. 6. reprobat ibi gloss. & Abb. in cap. cùm dilectus. de iure patr. & plura ponit Felyn. in tract. quando literæ apostolicæ noceant patronis ecclesiarum.

Amplia hanc regulam xj. modis, & limita totidem, vt per Fely. vbi suprà. B. Dias reg. 400.

¶ IVRE communi sublato, intelligitur sublatum statutum illi simpliciter conforme, colligit Felyn. post plures hanc regulam, defendit, & dicit eam Communem in cap. primo. de rescript.

Limita xij. modis, vt per eum ibi. B. Dias reg. 398.

¶ IVRA appellatione rerum continentur. tex. in l. rei appellatione. ff. de verb. signi. vbi Alberic. & Alciat.

Fallit, si in libello dicatur, Peto talem rem, puta, Stichum, vel fundum, glossin dict. l. rei.

Fallit, (si Alcia. credimus in l. nominis & rei. ff. de verb. sig.) cùm res, quas in illo fundo habeo tibi promitto: nam tunc iura non cõtinebuntur. l. Gaius Seius. ff. de legat. 2. P. Prat. reg. 446.

¶ IVRA Canonica ligant omnes. tex. iunctis glos. in c. 1. de coust. vbi omnes Doct. quam ibi commendat Fel.

Limita x. modis, vt per eum ibi. B. Dias reg. 383.

¶ IVRA sanguinis. Pomponius. Lex 8.
Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt.

Hoc est, iura cognationis, quasi naturalia, nullo iure ciuili, vel emãcipatione, vel adoptione tolli possunt. l. ius agnationis. de pac. l. abdicatio. C. e. Viuie.

¶ IVRA scire quilibet præsumitur. l. leges sacratissimæ. C. de legib. l. regula. §. fin. ff. de iur. & fact. ignor. Alcia. in tract. præsump. reg. 3. præsumptio. 31.

Quod declara procedere, siue sint leges, siue consuetudines, siue constitutiones: modò sint generales: vt colligitur ex Bartol. in dict. l. leges sacratissimæ.

Intellige, vt præsumatur quilibet scire leges siue per se, siue per alium: vt ait Bar. in l. bonorum. ff. de bo. pos. tutum. generali. vbi etiam regula nostra probatur.

Fallit in extrauaganti, quæ non est publicè nota: quia talis non præsumitur peruenisse ad notitiam cuiuslibet. Baldus in dicta l. leges sacratissimæ. versiculo, secundò quæro an liceat ignorare.

Fallit in milite armatæ militiæ. l. prima. C. de iuris & fact. ignoran. & l. fin. in princip. C. de iur. deliber. Arma enim magis quàm leges scire voluit Imperator, dicta l. fin. & vtrobique scribentes.

Limitatur in rustico: ei enim erranti parcitur. Iason & Decius in l. venia. C. de in ius vocand. nã circa agrorum culturã vacare magis debet. Nec minor est ratio in rustico, quã in milite: nam hic vitã tuetur armis repellẽdo hostiũ impetũ, & incursiones, ille alimẽtis, q̃ vitę subsidia sunt: nã vita ex alimẽtis pẽdet.

Fallit in consuetudinib. particularib. tex. in c. j. de cõst. li. 6. Hęc enim sunt facti. dict. c. j. & ibi Perr. de Anch.

Fallit in muliere in casib. à iure expressis. l. fi. in fi. C. de iur. & facti ign. Quam limitationem extendit Bal. in dictal. leges, ad omnes alios casus quarumcũq; personarum in iure expressos. P. Prat. reg. 447.

¶ IVSSVS patris præsumitur, si filius bona paterna possidet, ita & econtra glo. Pau. & Doct. l. si filius. C. de pet. hęred. dixi super amp. 34. Medic. reg. 9.

¶ IVSSV S. L. n. 18. Idem lib. 49. ad edictum.
Non videntur data, quæ eo tempore quo dantur accipiẽtis nõ fiunt. §. Qui iussu iudicis aliquid facit, non videt dolo malo facere, a qui parere necesse haber.

ADDIT. a al. quia.

Regula hæc de rerum potius quàm verb. signific. tractat, & eo magis huic titu. quadrat. Nec obstat sup. tit. l. verbũ reddendi, de con. & de. l. Meuius cui fundus, de statuli. l. si quis libertatem, §. seruus hæredis, de vsur. l. si stipulatus, de lib. cau. l. in tantum. Extit. de aqua pluuia arc. de cond. can. da. l. fin. de leg. 1. l. si rem, §. si res suas, arg. inf. l. 209. non potest videri desiisse, de in ius voc. l. 12. qui satisda. cog. l. 2. §. inter. Ratio, de iu diem ad. l. Imp. de verb. oblig. l. vbi, §. fin. Instit. de ac. §. si itaque, Instit. de rerum diui. §. singulorum, de leg. 3. l. qui concubinam, §. si hæres. Ad fi. de iu. do. l. mater, 35. l. si serua. Exem. de aqua pluu. l. si tertius, si quis prius.

§. Qui iussu. IVDICIS. l. Pedanei, de aqua plu. l. si tertius, §. officiũ, l suprà iter, §. officium. Ac multò magis si Principis aut Senatus iussu, atque adeo publica auctoritate quis aliquid fecerit. inf. l. non potest dolo. 160. de iniur. l. iniuriarum, §. 1. ex quib. cau. ma. l. etsi per Prętorẽ, §. ait. Inn. in 6. c. 24. quod quis man dato, de acq. poss. l. iustè, de fẽ. ex. c. si clericos. Quod fal. tu. l. nouissimè, l. interdum, de iis qui notant. infa. l. Athletas, & l. seq. l. furti, §. qui iussu, de sol. l. si stipulatus, §. si lancem, de iurisdict. l. si quis id, §. doli. Ad Syl. l. si quis quasi, de aqua pluu. arcen. l. quanquam, de fen. ex. c. si clericus, 13. q. 5. c. miles. inf. l. ad ea 200. NECESSE. Si. de cons. dist. 5. c. discipulos, de fur. c. 3. Ad leg. Rhod. l. 2. §. cùm in eadem naui. Hæc intelligunt si iudex officium suum exequitur. Ad Treb. l. seruo, §. cùm Prętor, arg. inf. l. factum à iud. Ad fi. de bo. lib. l. qui cum maior, §. si pater, C. de calum. l. mater, de sol. l. si stipulatus, §. si lancẽ, quæ in frau. cred. l. qui autem, §. Labeonẽ, de sen. exc. c. vniuersitatis. arg. sup. l. 4. Cõtrà. C. de decu. l. omnes, C. de ex. mun. l. euidenter. C. de ma. seri. l. 1. in fin. Rom. 13. 1. Pet. 2. Vi de Io. Oldendorp. Clas. 1. Act. 3. in fin. Ratio, inf. l. 130. is damnum. extra, eo. c. quod non est lic. Ad legem Aquil. l. in vulneratus. Riifvvich. paratit.

¶ IVSTITIA. Bonifac. Reg. xij.
In iudiciis non est acceptio personarum habenda.
Hoc est, in sententiis dandis, non est habẽda acceptio personarum, vt iustitia fiat, & cuique tribuatur ius suum. l. j. ff. de iustit. & iur. Dec. in rub. C. de edend. & l. quod. §. j. & §. communicator. in authen. iusiurand. quod præstatur. Viuiennus.

¶ IVSTE possidet, qui auctore Prętore possidet. De acq. poss. l. iustè. l. pe. Riifvvich.

¶ IVSTVM. Quod in aliis putat iustum, hoc in seipso putare debet.

ff. de pact. l. cum meo.
ff. mand. l. si fundus. §. si purè.
ff. quod quisque iur. l. 1.
ff. de rescind. vend. l. ratas.

Quod in aliis, &c.] Hæc Rubr. debuit poni suprà, eo. Quod quisque iur. nam pars seu species est illius & sequentium duarum Rubr. Azo, rub. 69.

Finis Primi Tomi Regularum Iuris.

Digitized by Google

Quomodo in negotio reparationis congruum pariter fuit, vt ſuus efficeret Franciſcus, iam ab eius gratia ſpiritualiter conceptus, & educatus, & Spiritu Sancto repletus. Vnde Bonau. cap. 9. de feruore charitatis Franciſci ita ſcribit, *Charitatem feruentem; qua ſponſi amicus Franciſcus ardebat, quis enarrare ſufficiat? Totus namque quaſi quidam carbo ignitus diuini amoris flamma videbatur abſortus, &c.* Quæ ſeraphica verba, ſupra etiam adducta cum acciperet Bonau. à Domini ſpiritu (in quem, ſcribens Franciſci vitam, in Chriſti vita, eiuſque præcordiis inſitam, aſſiduis raptibus transformabatur, ſicque idoneum ſe reddebat ad illam Seraphico ſtilo exarandam) haud mirum ſi deinde idem, licet ſub aliis verbis, reuelauerit S. Birgittæ poſt tranſactam annorum cẽturiam. Bonauentura namque edidit Legendam maiorem cum eſſet Generalis Miniſter ad inſtantiam Patrum Ordinis in Capitulo Generali, ipſe autem electus eſt 1256. Sancta verò Birgitta, vera animo, & habitu S. Franciſci filia, obiit hic Romæ anno 1373 *Franciſcus amicus meus* (dixit Chriſtus cap. 2. Extrau. filiæ ſuæ Brigittæ) *fuit quaſi lapis ignitus, & igneus. Quia habuit me in ſe, qui ſum ignis.* Sic Deum ignem in ſua profundiſſima Humilitate, altiſſima Paupertate, inuictiſsima Patientia, ſtrenuiſsima Obedientia, ceu in igneo curru, corde & lingua variis loquens, plenus non verbis, ſed virtutibus, detulit. Sic Spiritus Domini repleuit Orbem terrarum, cum tribus ſuis Ordinibus, ac legibus in virtute Sanctæ Trinitatis adimplens. Vnde haud mirum ſi hic carbo ignitus, hic lapis ignitus, hic ignis diuinus totus ſẽper à diuini amoris Spiritus Sancti flamma abſortus, ob quam tandem anima, & corpore totum ſe transformauit in Chriſtũ crucifixum, paſſim quos tangebat, calefaciebat, eoſq; pro quibus orabat, apoſtolicum ignem vſque ad mentis exceſſum immittebat.

Totus Frãc. carbo ignitus erat.

Et lapis quoque ignitus.

Id probat exemplo Bonau. cap. 10. ita referens. Contigit tempore quodam, Abbatem Monaſterii S. Iuſtini de Epiſcopatu Peruſii obuiare famulo Chriſti. Quo viſo, Abbas deuotus celeriter de Equo deſcendit, vt & Viro Dei reuerentiam faceret, & de ſalute animæ aliqua cum ipſo conferret. Tandem habita collatione ſuaui, Abbas aſcendens, orari pro ſe humiliter petiit. Cui Vir, Deo charus reſpondit. Orabo libenter. Parum itaq; diſcedente Abbate, dixit fidelis Frãciſcus ad ſocium. Expecta, frater, modicũ, quia debitum volo ſoluere, quod promiſi. *Orante autem illo, ſubitò Abbas inſolitum calorem, & dulcedinem hactenus inexpertas ſenſit in ſpiritu. Ita quod in exceſſu mentis effectus, totus à ſeipſo in Deum defecit. Parua morula ſubſtitit, & in ſe reuerſus, virtutem orationis S. Franciſci agnouit, &c.* Scribatur ergo ſexta vice in cordis Franciſci latere Ciuitas Hieruſalem, ideſt Eccleſia Catholica in imagine hominis, ſexta die creati, per eundem Franciſcum noua quadam Spiritus Sancti miſſione deinde reparata.

Paſſim quos tangebat calefaciebat.

Calefaciebat vſq. ad exceſſum mentis.

VII Tota ſcriptura lateritia cordis Franciſci circa omnimodam Vrbis Hieruſalem, ſcilicet Eccleſiæ Catholicæ cõplementum, claudenda eſt in illa ſeptimæ diei quiete, de qua ſacer Textus apud Interpretem, *Septima die requieuit Deus ab omnibus operibus*. Et Eccleſia, ſubdit, Interpres ſeptimo articulo (nimirum de Aduentu Domini ad Iudicium, In quo requieſcimus ab omnibus operibus noſtris, & laboribus, vt dixerat ſuperius) requieſcet ab omni labore, & ſudore. Quoniam, vt dicitur Apocal. 2. *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, ideſt omnem cauſam lachrymandi. Tunc ipſa à Sponſo ſuo laudabitur, & audire merebitur. *Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent in portis opera eius.* Prou. 31. Cum audiet ipſa cum filiis ſuis ſibilũ auræ tenuis, Matth. 25. *Venite benedicti.* Quies Eccleſiæ, per eius reparationem, atque renouationem in terris peracta, & in Cælis conſummata; nonne & ipſa in corde Franciſci eius Reparatoris, ac renouatoris vltimo conſcribenda? Omne complementum huiuſmodi reparationis, ac renouationis per tres Ordines, ac Leges Frãciſci efficienda erat, vt propterea tres Eccleſias materiales principiò repararit, ac renouarit Franciſcus. Igitur Eccleſiæ reparatæ, ac renouatæ quies æterna tripliciter ad ſuum Reparatorem atque renouatorem referenda eſt. Intuere hanc poſtremam ſcripturæ partem ex Bonau. ad finem cap. 2. & iam ſuperius allegari. Sed non pigeat iterum eius verba repetere, quia multum faciũt in hunc locum. *Nam*, inquit, *inſtar reparata triplicis fabrica ipſius Sancti viri ducatu, ſecundũ datam ab eo formam, regulam, & doctrinam, Chriſti triformiter renouanda erat Eccleſia.* Ecce imago Eccleſiæ, labore, & ſudore Franciſci, triumque ipſius Ordinum reparatæ, ac reformatæ in terris, *Trinaque triumphatura militia ſaluandorum, ſicut & nunc cernimus eſſe completum*. Ecce eiuſdẽ Eccleſiæ reparatæ, ac reformatæ imago, non amplius in terris, ſed in Cælis, & in requie per triumphum eiuſ militiæ partim ſaluatæ, partim ſaluandæ vſque ad finem

Septima pars eccleſ. militãtis ex Dei requie aduent. Domini ad iudicium

Quomodo hæc etiam in latere cordis Franc. ſcribenda.

Prædictorũ conclusio.

finem Mundi. Scribatur ergo septima, ac vltima vice cum septimo articulo Vrbs Ierusalem, scilicet Ecclesia Catholica in latere cordis Francisci. Et ab eo scribatur, qui mihi indignissimo famulo, & confratre suo administrauit materiam, & intellectum quoq; vt omnes eius partes patefacerem, atq; argumento meo adaptarem, aperuit. Quique modo, vt alias duas Vrbes, in vna Ierusalem misticè quoque contentas breui enuclearém, dabit cum ipsis rebus principalibus rerum ordinem.

SECTIO II.

Secundò, ac tertiò Vrbs biformis Ierusalem, hoc est anima fidelis moraliter, & Ecclesia Triumphans anagogicè in latere cordis Francisci, die Ianuarij 4. concepti, conscribendæ.

OMnis moralis Vrbis Ierusalem structura in textuali Interpretis nostri litera, quæ est de Anima, consistit in perpulchra, ac valde ingeniosa concordantia operum sex dierum cum sex horis Euangelicis, & sex animæ virtutibus iuxta propositum in principio illius sermonis argumentum, cuius secundæ partis explanatio in præsenti per synopsim tradenda est. Secunda Ierusalem, inquit, *Anima fidelis*, quæ Matth. 20. nuncupatur *Vinea*, qualiter fodienda, & paxillis satisfactionis sustinenda, sub compendio pertractemus. *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux*, quia vt dicit Ezech. 1. *Rota erit in medio Rotæ*, idest nouum Testamentum in veteri. *Et cortina trahit cortinam*, idest nouum exponit vetus. *Ideo sex horas Euangelicas cum operibus sex dierum moraliter exponentes nouum cum veteri pertractemus.* Nota, quod *sex sunt virtutes animæ.*

Rota in medio rotæ est nouum Testamentũ in veteri.

1 Cordis contritio.
2 Oris confessio.
3 Operis satisfactio.
4 Dei, & proximi dilectio.
5 Vitæ actiuæ, & contemplatiuæ exercitium.
6 Finalis perseuerantiæ consũmatio.

1 Eergo die *dixit Deus, fiat lux, &c.* Audi concordantiam primæ horæ Matthæi 24. *Simile est Regnum Cælorum Patri familias, qui exijt primo mane, &c.* Cum super faciem abyssi, idest cordis, sunt tenebræ mortalis peccati, homo patitur ignorantiam diuinæ cognitionis, & suæ fragilitatis, & nescit discernere inter bonum, & malum. Et hoc est triduum, de quo dicitur Exod. 10. *Quod tribus diebus factæ sunt tenebræ palpabiles in terra Aegypti. Vbicumque autem habitabant filij Israel, erat lux*, de qua *dixit Deus, fiat lux, & facta est lux.* Hæc est *contritio cordis*, animam illuminans, Dei cognitionem, suæ infirmitatis notitiam, boni, & mali discretionem ostendens. *Hoc est primũ mane, & prima hora, qua exijt Pater familias, idest pœnitens ad conducendum operarios, ad excolendum viam suam, sicut dicitur in Euãgelio.* Et post alia, super illud verbum *Mane*, ita annectit sequentia. His *de prima die, & primo mane contritionis* prælibatis, ad secundam diem, & horam confessionis transeamus.

Opus 1. diei cum cordis contritione, & 1 mane siue hora euangelica.

2 Die *dixit Deus, fiat Firmamentum in medio aquarum.* Firmamentum, inquit, est *Confessio*, quæ firmiter religat hominem, ne affluat in deliciis; & infra. *Aquæ superiores sunt fluentia gratiæ, aquæ inferiores fluenta concupiscentiæ, quæ debent esse sub homine.* Vel aliter. *Mens iusti habet aquas superiores*, scilicet *rationem, quæ est vis animæ superior*, quæ semper hominem ad bonum prouocat. Habet aquas inferiores, idest *sensualitatem, quæ semper tendit ad occasum. Diuidit ergo Firmamentum confessionis aquas superiores ab inferioribus*, vt confitens egressus à Sodomis, ascendens ad montana, non respiciens retro, ne cum vxore Loth conuertatur in statuam salis, quam animalia, idest dæmonia cum magna auiditate lambendo consumunt. *Fiat* ergo, obsecro, *Firmamentum*, vt data Confessori cautione firmi propositi non relabendi in ipsa *Confessione*, quasi *in hora tertia* cum Apostolis Spiritus Sancti musto inebriari, & tanquam vter per confessionem nouus, nouo vino impleri mereatur, &c.

Opus 2. diei cum oris cõfessione, & 3 hora euangelica.

3 Die *dixit Deus, Germinet terra herbam virentem, & faciat fructus iuxta genus suum, &c.* Nota, quod *tertia dies satisfactio vocatur*, quæ consistit in tribus. Oratione, Ieiunio, & Eleemosyna. Dicatur ergo, *terra germinet, &c.* Herba virens Orationem significat, &c. Vide cætera apud ipsum, in quo super sequentia verba, *& facientem semen suum* inuenies Ieiunium. Et super illa alia, *Lignum pomiferum faciens fructum*, Eleemosynam habebis. Et paulò post explicans tres partes eleemosynæ, scilicet personalis, pro seipso, spiritualis, & corporalis per aliis, hæc tria, inquit, satisfactionem perfectam faciunt, quod benè significatur *per sextam horam*, scilicet, Misericordiæ, circa quam Pater familias

Opus 3. diei cum operis satisfactione & 6. hora euangelica.

exiens

